

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যযুত

[শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিৰচিত গ্ৰন্থসমষ্টি]

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY

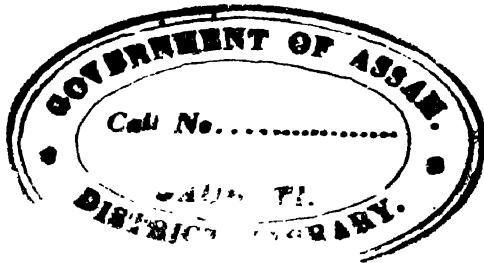
৭২২
৩৩৫

25394 A/RF

প্ৰথম প্ৰকাশ
অসম সাহিত্য সমিতি
ষাৰিংশতি অধিবেশন

চিলাং

৭ কাতি, ৫০৫ শঙ্কৰাব্দ
২৪ অক্টোবৰ '৫৩

সম্পাদক—

শ্ৰীহৰিধাৰাচৰণ দত্ত বৰুৱা সাহিত্যৰত্ন

প্রকাশক—

ঐযুনীপ্রনাথায়ণ দত্ত বকরা এম্, এ,

দত্ত বকরা এণ্ড কোম্পানী

গুরাহাটী—১

25,394 10

দ্বিতীয় সংস্করণ : ১৯৬৪

মূল্য—২০. কুৰি টকা

মুদ্রক—

ঐযোগেশচন্দ্র গোস্বামী

উমা প্রেছ : বনবাৰী : অসম

সূচী

গ্রন্থ	পৃষ্ঠা
১। ইবিস্চন্দ্র উপাখ্যান	১
২। ভক্তি প্রদীপ	৫১
৩। কীর্ত্তন ঘোষা	৭৬
৪। রবগীত	২৬০
৫। কল্পিণী হবণ (কাব্য)	২৭৪
৬। মহাভাগরত	৩৩৫
প্রথম স্কন্ধ, দ্বিতীয় স্কন্ধ	৩৭১
তৃতীয় স্কন্ধ (অনাদি পাতন)	৩৯৬
ষষ্ঠ স্কন্ধ (অজামিল উপাখ্যান)	৪১৯
অষ্টম স্কন্ধ (অমৃত মন্ডন আৰু বলিছলন)	৪৫৫
দশম স্কন্ধ (আদ্য)	৫৬৩
দশম স্কন্ধ (কুকক্ষেত্র)	৭৬৫
একাদশ স্কন্ধ	৮১৩
নিমিনর সিদ্ধ সংবাদ	৮৮১
দ্বাদশ স্কন্ধ	৯১৫
৭। গুণমালা	৯৫৯
৮। বায়ান্নগ (উত্তবাকাণ্ড)	৯৭৩
৯। ভোটম্, ভট্টিমা	১০৩৩
১০। ভক্তি বজ্রাকব (সংস্কৃত)	১—১০০
১১। অঙ্কীয়া নাট	
পন্নী প্রসাদ	১—৭
কল্পিণী হবণ	১—২৭
কালি দমন	১—১৪
কেলি গোপীলাল	১—১৮
পাবিক্কাভ হবণ	১—২২
বায়বিক্কাভ নাট	১—১৮

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যামৃত

হৰিশ্চন্দ্ৰ উপাখ্যান

ৰজা হৰিশ্চন্দ্ৰৰ ৰাজসূয় যজ্ঞ

পদ

নমো নাৰায়ণ নিবঞ্জন জগজীৱ ।
পুৰাণ পুৰুষ হৃষীকেশ সদাশিৱ ॥
দানুৰ দলন দামোদৰ আদি দেৱ ।
দণ্ডৱতে পৰি কেশৱক কৰো সেৱ ॥১
কৃষ্ণ পাদ-পদ্ম যুগ হৃদয়ত ধৰি ।
গুৰুৰ চৰণ মনে শিৰোগত কৰি ॥
মাৰ্কণ্ডেয় পুৰাণৰ কথাতে প্ৰধান ।
পয়াৰে বচিবো হৰিশ্চন্দ্ৰ উপাখ্যান ॥২
জয় জয় হৰিশ্চন্দ্ৰ নৃপতি তিলক ।
ৰাজসূয় যজ্ঞ যজি ত্ৰিদশ দেৱক ॥
সশৰীৰে স্বৰ্গে গৈলা সমস্ত নগৰে ।
কৃষ্ণৰ চৰণে পদ ভণিল শঙ্কৰে ॥৩
বিষ্ণু বৈষ্ণৱৰ কথা দুয়ো সমতুল ।
শ্ৰৱণ কীৰ্তনে কৰে পাপক নিৰ্মূল ॥
চণ্ডাল পৰ্য্যন্তে কৰে সবাকো পৱিত্ৰে ।
জানি নিৰন্তৰে শুনা বৈষ্ণৱ চৰিত্ৰে ॥৪
জৈমিনি বদতি শুনা ধৰ্ম্মপক্ষীবৰ্গ ।
কোন কৰ্ম্ম কৰি হৰিশ্চন্দ্ৰ গৈলা স্বৰ্গ ।
কি কাৰণে কদৰিলা বিশ্বামিত্ৰে ঋষি ।
কহিয়োক কথা মোত পৰম হৰিষি ॥৫
পক্ষীগণ বদতি শুনিয়ো ঋষিবৰ ।
পৃথিবীতে সাৰোত্তৰ অযোধ্যা নগৰ ॥

সংসাৰৰ যত গুণগণে অলঙ্কৃত ।
সৰ্ব্বক্ষণে যৈত জনাৰ্দন উপস্থিত ॥৬
নিৰ্ম্মিলা প্ৰৱন্ধে বিধি পুৰী বিতোপন ।
স্বৰ্গতো অধিক স্থখী যাৰ প্ৰজাগণ ॥
নিজধৰ্ম্মশালী শিষ্ট বৈষ্ণৱসকলে ।
ঘৰে ঘৰে প্ৰত্যেকে অচলা লক্ষ্মী জলে ॥৭
সেহি নগৰত ভৈলা হৰিশ্চন্দ্ৰ ৰাজা ।
পুত্ৰতো অধিক দশগুণে পালে প্ৰজা ॥
পৰম মহন্ত ক্ষমতাৱন্ত সত্যৱন্ত ।
বিষ্ণুতো ভকত মহাধৰ্ম্ম আচৰন্ত ॥৮
অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ সমস্তে শাস্ত্ৰতে সুশিক্ষিত ।
বুদ্ধি বৃহস্পতি সম প্ৰতাপে আদিত্য ॥
কন্দৰ্প সদৃশ শোভে সুন্দৰ শৰীৰ ।
সৰ্ব্বগুণে গুণান্বিত সাগৰ গন্তীৰ ॥৯
নাহিকে লোকৰ শোক যাহাৰ ৰাজ্যত ।
নাহি মাৰি মৰক দুৰ্ভিক্ষ দুখ যত ॥
নাহিকে সচল চোৰ ঘোৰ বিঘ্নি ভয় ।
অকালতো কাৰো নাহি মৰণক ভয় ॥১০
ধৰ্ম্মপথে থাপিলন্ত পৃথিবী মণ্ডল ।
ৰায় ৰাণী সম কিছু নাহি বল্যবল ॥
মহাস্থখে প্ৰজা যেন বৈকুণ্ঠত বসে ।
স্বৰ্গ মৰ্ত্ত্য পাতাল ব্যাপিল যাৰ যশে ॥১১
পৃথিবীৰ ৰাজাগণে যাক বলে নাটে ।
কৰ দিয়া ৰাজাগণে স্তূত্ৰৱতে খাটে ॥

জল সাগৰক লাগি ভৈল অধিকাৰ ।
 সাতোদ্বীপা পৃথিবীৰ লৱে কৰ ভাৰ ॥১২
 হীৰা মৰকত মণি মাণিক অপাৰ ।
 পৰ্বত সমান দৌল বান্ধিলা ভণ্ডাৰ ॥
 সূৰ্য বজত যত তাক কোনে লেখে ।
 যেহি ভিত্তি চক্ষু চাহে বহুময় দেখে ॥১৩
 লক্ষ কোটি শকটে শকটে ধন বহে ।
 ধনভৰে তল যায় অযোধ্যা নমহে ॥
 জগতৰ লক্ষ্মী সবে ভৈল একঠাই ।
 শ্ৰীমন্ত হৰিশ্চন্দ্ৰ ৰাজা ইন্দ্ৰপ্ৰায় ॥১৪
 একছত্ৰে ভুঞ্জে অকণ্টকা বস্ত্ৰধৰী ।
 শৈব্য নামে ভৈলা তান প্ৰিয়া পটেখৰী ॥
 স্ত্ৰীবত্ত্ব মাজে লেখি গুণৱতী সতী ।
 ৰূপত পাৰ্ব্বতী পতিব্ৰতা পুণ্যৱতী ॥১৫
 পতি প্ৰাণ পতি জ্ঞান পতিকেসে ধ্যান ।
 পতি বিত্তিৰেকে * সোপনতো নাহি আন ॥
 নৃপতিৰ প্ৰাণতো অধিক আতি স্নেহ ।
 যেন গোৰী-শঙ্কৰে অভিন্ন ভৈল দেহ ॥১৬
 স্বৰ্গত ক্ৰীড়ন্তে যেন শৰ্টা পুৰন্দৰ ।
 লক্ষ্মী সমন্বিতে যেন কেলি কেশৱৰ ॥
 শৈব্য ভাৰ্য্যা সঙ্গে হৰিশ্চন্দ্ৰ মহাবথ ।
 পুৰিলন্ত নৃপতি সমস্তে মনোবথ ॥১৭
 ষোহিতাশ্ব নামে ভৈল তনয় ৰাজাৰ ।
 যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী শিশু স্কুম্বাৰ ॥
 সৰ্ব্ব সুলক্ষণ একো গুণে নাহি হীন ।
 নিবন্তৰে আছে নৃপতিৰ যত চিন ॥১৮
 এহিমতে আনন্দতে কতোদিন গৈল ।
 যজ্ঞ কৰিবাক নৃপতিৰ মন ভৈল ॥
 পুৰোহিত বশিষ্ঠক আনিল মতায় ।
 বোলন্ত বিনতি † কবি হৰিশ্চন্দ্ৰ ৰায় ॥১৯
 তযু আশীৰ্ব্বাদে স্প্ৰসাদে ভুঞ্জো ৰাজ ।
 ইন্দ্ৰতো অধিক দেখো আমাৰ সমাজ ॥

উপাৰ্জিত ধনৰ ত্যাগেসে ৰক্ষা হুই ।
 কৰায়োক মোক মহাবজ্জ ৰাজস্বয় ॥২০
 সূৰ্য বজত বত্ত যত ধন ধান ।
 কৰিয়ে। সাম্ফল ব্ৰাহ্মণক দিবো দান ॥
 তোন্ধাৰ প্ৰসাদে যজ্ঞ সিজোক সম্প্ৰতি ।
 ইটো সূৰ্যবংশৰ তুমিসি গুৰু গতি ॥২১
 শুনি বঙ্গে ঋষিৰাজে মাতিলন্ত পাচে ।
 যত লাগে সম্ভাৰ গৃহতে সবে আছে ॥
 ত্ৰৈলোক্যত কোন কৰ্ম তোন্ধাৰ অশক্য ।
 মহৰে অনায়ে বাচি ৰাজা একলক্ষ ॥২২
 বশিষ্ঠে কহিলা যত যজ্ঞৰ বিধান ।
 হাফাবে আনিল ৰাজা লক্ষেক প্ৰমাণ ॥
 যেন যোগ্য আনি সমুচিত কৰ দিল ।
 হৰিশ্চন্দ্ৰ মহাৰাজা যজ্ঞ আৰম্ভিল ॥২৩
 সমস্তে সম্ভাৰ মিলাইলন্ত মহাৰাজ ।
 অসংখ্যাত ঋষিগণ মিলাইল সমাজ ॥
 বশিষ্ঠে মণ্ডল দিয়া আৰম্ভিলা পূজা ।
 ভাৰ্য্যায়ৈ সহিতে কুশহন্ত ভৈলা ৰাজা ॥২৪

যজ্ঞৰ আদিতে হৰি-পূজা

প্ৰথমে বোহন্ত পূজিয়োক গণপতি ।
 ৰাজায়ে বোলন্ত গুৰু কমন যুগুতি ॥
 পবন পুৰুষ হৰি তাক এৰি আগে ।
 কিবা গুণে গণেশক পূজিবাক লাগে ॥২৫
 জগতৰ নাথ সংসাৰৰ আদি মূল ।
 বিষ্ণুকেসে পূজি প্ৰথমতে দিবো ফুল ॥
 বিষ্ণুতে অপিবো যত পূজা যজ্ঞ দান ।
 বিষ্ণু বিত্তিৰেকে দেৱ নজানোহো আন ॥২৬
 হৰি ভুষ্টি ভৈলে ভুষ্টি হোৱে চৰাচৰ ।
 হেন বিষ্ণু এৰি পূজিবোহো লক্ষোদৰ ॥
 কাচক যতন যেন পৰিহৰি হীৰা ।
 শালগ্ৰাম মাটিত নটীক যেন পীৰা ॥২৭

বশিষ্ঠ বদতি শুনা নৃপতি প্ৰধান ।
 গণেশক কিসক কৰায় এত মান ॥
 পাৰ্ব্বতীৰ পুত্ৰ যত বিঘ্নিৰ ঈশ্বৰ ।
 তাহান ক্ৰোধত কাৰ্য্য হৈব আখান্তৰ ॥২৮
 নৃপতি বোলন্ত গুৰু নুবুলিবা মোক ।
 মাধৱক আৰাধিলে যেন লাগে হৌক ॥
 বিঘ্নিক শঙ্কায়ে নুপূজিবো হৃষীকেশ ।
 ওকণীক ভয়ে কোনে মুণ্ডি কাছে কেশ ॥২৯
 বশিষ্ঠে লৈলন্ত আনো ঋষিত সন্মতি ।
 গণেশক এৰি পূজিলন্ত লক্ষ্মীপতি ॥
 অনেক নৈবেগ বলি বস্ত্ৰ উপহাৰে ।
 মাধৱক পূজিলন্ত বিবিধ প্ৰকাৰে ॥৩০
 স্তুতি নতি ভকতি কৰিলা বহুভাৱে ।
 যাৱত শক্তি পূজিলন্ত কৃষ্ণপাৱে ॥
 অনেক আছতি কৰি বহি বিসৰ্জিল ।
 প্ৰণতি পূৰ্ব্বকে আদিত্যক অৰ্ঘ্য দিল ॥৩১

দক্ষিণাদান

বশিষ্ঠকো দিলা আনি দক্ষিণা অশেষ ।
 হৰ হস্তী বথ দাস-দাসী গ্ৰাম দেশ ॥
 অসংখ্যাত বথ সৰ্বগাৱে অলঙ্কাৰ ।
 ভাণ্ডাৰে ভাণ্ডাৰে দিলা স্বৰ্ণ আপাৰ ॥৩২
 আনো ঋষিগণ যত আসন্ত সমাজে ।
 ভিনে ভিনে সবাকো অৰ্চ্চিলা মহাৰাজে ॥
 দিলা পুষ্প চন্দন বসন অলঙ্কাৰ ।
 গাৱে গাৱে স্বৰ্ণৰ একোশত ভাৰ ॥৩৩
 হৰিশ্চন্দ্ৰ নৃপতিৰ ৰাজসূয় শুনি ।
 অযোধ্যাক আসি সবে ভৰিলা ব্ৰাহ্মণী ॥
 আশেষ সেৱকে দেই ভোজন সন্তৃত ।
 দধি মধু মোদক ভুঞ্জন্ত পঞ্চামৃত ॥৩৪
 যত লাড়ু পৰমাম ভুঞ্জি গণ্ডগোল ।
 ঘন কীৰ খাস্তে পেট যেন ভৈল ঢোল ॥

তথাপি বোলন্ত মোক আৰো কিছো লাগে ।
 নাহা নকবন্ত পেট পেহ্লাই যেন লাগে ॥৩৫
 কতো পঞ্চামৃত খুজিলন্ত খাইবো বুলি ।
 মুখত নযাই চাই থাকে হাত তুলি ॥
 বিধিক স্মৰি মৰ্ম কবন্ত ব্ৰাহ্মণ ।
 এৰিয়ো নেবন্ত যেন কৃপণৰ ধন ॥৩৬
 খাহাস্তে খাহাস্তে কাৰো পাইল টিটু * মান ।
 বস্ত্ৰ আনি যাচন্তে নেদন্ত সমিধান ॥
 থিউ ছয়া থাকৈ বাস্তি আসিবাক ডৰে ।
 যেন মঠ ধৰি যোগীগণে ধ্যান কৰে ॥৩৭
 এহিমতে ভুঞ্জন্তে ব্ৰাহ্মণ লক্ষ কোটি ।
 মনত সন্তোষে পঞ্চামৃত নেই যুতি ॥
 অসংখ্যাত লোকে তাসম্বাৰ ধৰে আল † ।
 স্বৰ্গতো লাগিল ব্ৰহ্ম ভোজন ঘণ্টাল ॥৩৮
 নৃপতি বোলন্ত বৌল ‡ মোৰ বোল কৰা ।
 সমস্তে ভণ্ডাৰ দিলো নিয়া যত পাৰা ॥
 শুনি দ্বিজগণে ভৈলা পৰম সন্তোষ ।
 ভণ্ডাৰ সোমায় লগাইলন্ত লুড়ি লোস ॥৩৯
 একো ধন আছে তাৰ লক্ষ কোটি মোল ।
 আথে বেথে দাম কৰি চপাৱন্ত কোল ॥
 উপৰত পৰি তাক মোৰ মোৰ বুলি ।
 আপুন ইচ্ছায়ে পাচে উপচাস্ত জুলি ॥৪০
 বান্ধন্ত বোকোন্দা কতো গুটি স্বৰ্ণৰ ।
 মুকুতা মানিক মণি হীৰা বাধবৰ ॥
 বোকা লৈয়া তথাপি কবন্ত হাঁয়-ফুই ।
 তাকে নিবে নপাৰিয়া যাস্ত কুজা হুই ॥৪১
 যুগুফুটে বলিয়া পেহ্লাসন্ত কতো বোকা ।
 নাকে খৰ উপাস গুণন্ত কতো ওজা ॥
 হা বিধি কিনো মোৰ দৰিদ্ৰব চিন ।
 ৰাজহয় যজ্ঞত নগৈল শুজা ঋণ ॥৪২
 বথত ভুলিলা কতো আকোৱালী ধৰি ।
 গৃহ কবন্ত বাজ কেৰো জেৰো কৰি ॥

তুলি লৈবে নপাবিয়া লৈযান্ত ঘদাই ।
 শৰীৰৰ বস্ত্ৰ কাটি ডোলাক লগাই ॥৪৩
 গোটে গোটে পেড়া কেহো ধবন্ত সাবটি ।
 আনে ওচৰক যান্তে লাগে হতাহতি ॥
 পুত্ৰ ভাতৃ যাৰ নাম কাটি দেন্ত গেড়ি ।
 আলগাই নেন্ত পাচে সাতে পাঞ্চে বেটি ॥৪৪
 স্তৰ্ণৰ ঝাৰি খুৰি আছে লক্ষ কোটি ।
 আক দেখি কতো ব্ৰাহ্মণৰ অতি মুতি ॥
 জোট কৰি বান্ধা উপৰৰ বস্ত্ৰ কাটি ।
 দুয়ো হাতে লৈযান্ত কান্ধত কতো আৰি ॥৪৫
 তথাপি কৰন্তে যান্তে মনত বিকল ।
 মোৰ কি নভৈল হস্তী গোট মান বল ॥
 আজি লৈয়া গৈলো হন্তে ভণ্ডাৰ উলাসি ।
 শতক পুৰুষো স্তখে খাইলো হন্তে বসি ॥৪৬
 কতো দ্বিজগণে কঙ্কালত বস্ত্ৰ কাছি ।
 বথে উপচায়া মাথে লৈয়া যান্ত পাচি ॥
 আন্দোল কৰিয়া চলি যান্ত বোকা শিৰে ।
 দলদোপ বস্ত্ৰমতী ব্ৰাহ্মণৰ ভিৰে ॥৪৭
 জোত জেত আশংসন্তে যান্ত নিবন্তব ।
 চিৰঞ্জীৱ হোক হৰিশ্চন্দ্ৰ নৃপবৰ ॥
 যাহাৰ যজ্ঞক ত্ৰৈলোক্যতো নাহি সৰি ।
 অদৰিদ্ৰে ভৈল দুখী ভিক্ষী দেশান্তৰী ॥৪৮
 হেন থানে আনে কোনে ব্ৰাহ্মণক দিব ।
 হৰিশ্চন্দ্ৰ সমদাতা নাহি নুপজিব ॥
 থাকিল কীৰ্তি যারে চন্দ্ৰ দিৱাকৰ ।
 এহি কথা মাতে সবে চলি যান্ত ঘৰ ॥৪৯
 বাজাৰ সহস্ৰ কোটি ভাণ্ডৰ অনেক ।
 নপাবিলে নিৰে শত ভাগৰো ভাগেক ॥
 আনো যত প্ৰজা যজ্ঞশালে আছে আসি ।
 দিলা বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ বহু ধন বাশি ॥৫০
 বাজসুয় যজ্ঞে ভুষ্ক ভৈলা চৰাচৰ ।
 ত্ৰিদশে সহিতে আখাদিলা পুৰন্দৰ ॥

স্বৰ্গতো বসিয়া প্ৰদংশন্ত দেৱগণ ।
 ধন্য ধন্য হৰিশ্চন্দ্ৰ সাফল জীৱন ॥৫১
 পাতালতো যশ বখানন্ত দৈত্য নাগে ।
 কিনো মহাযজ্ঞ কৰিলন্ত মহাভাগে ॥
 নুপজিব নভৈল চৈধ্যয় ভুৱনত ।
 সাফল জন্মিল বাজা মাতৃৰ গৰ্ভত ॥৫২
 পক্ষীগণ বদতি জৈমিনি শুনিয়োক ।
 যজ্ঞত নভৈল ভুষ্ক নাহি হেন লোক ॥

গণেশৰ ছিদ্ৰ অধেষণ

বিঘ্নিব ঈশ্বৰ একে গণেশত বাজে ।
 পূজা নপাই গণপতি অধোমুখে লাজে ॥৫৩
 থাক থাক কৈক যাইবি বাজা অহঙ্কাৰী ।
 আৰ মান সাধো বুলি মোচৰন্ত ডাটি ॥
 মাগু খণ্ডি মোক তই নুপূজিলি আগে ।
 তাৰ প্ৰতিফল দিবো নছাৰিবো লাগে ॥৫৪
 এহি গুণি গণেশৰ মনে স্তখ নাই ।
 পাচে পাচে বাজাৰ ফুবন্ত ছিদ্ৰে চাই ॥
 নৃপতিও আপোনাৰ পূৰি মনোৰথ ।
 বিষ্ণুক চিন্তিয়া স্তখে বহিল। বাজ্যত ॥৫৫
 শুনিয়োক যত সভাসদ নিবন্তৰ ।
 পৰমার্থ কথা মাৰ্কণ্ডেয় পুৰাণৰ ॥
 হৰিশ্চন্দ্ৰ চৰিত্ৰ শুনন্তে অনুপাম ।
 পাপৰ নিৰ্য্যাণ হোক বোলা বাম বাম ॥৫৬

হৰিশ্চন্দ্ৰ বজাৰ যুগয়া যাত্ৰা

ছবি

ধৰ্ম্মপক্ষীগণে বোলে শুনয়ো জৈমিনি ঋষি
 যেন কথা ভৈলা তাত পাচে ।
 এহিমতে হৰিশ্চন্দ্ৰ পৃথিবীমণ্ডলে ইন্দ্ৰ
 মহাকৃতকৃত্য হয়। আছে ॥

কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে নৃপ ভুঞ্জিলন্ত সাতোদ্বীপ
 ধৰ্ম্ম দেহা চুইলে হৰে পাপ ।
 হেন নাহি একো নৰে পাচত কুচৰ্চা কৰে
 সাক্ষাতে প্ৰজাৰ মার বাপ ॥৫৭
 লোকৰ একান্ত মতি কৰন্ত ভকতি নতি
 ৰাজাৰেসে চিন্তে হিতকাৰ্য্য ।
 দেৱতো মাগন্ত বৰ হৰিশ্চন্দ্ৰ নৰেশ্বৰ
 যুগে যুগে কৰন্তোক ৰাজ ॥
 শৈব্য পটেশ্বৰী যাৰ স্ত্ৰীবত্ন মাজে সাৰ
 যেন লক্ষ্মী কৃষ্ণৰ ওচৰ ।
 কৰগত আছে নিধি যেহি বাঞ্ছে সেহি সিদ্ধি
 ভোগে যেন দুতি পুৰন্দৰ ॥৫৮
 এহিমতে অযোধ্যাত আছা যেনে নৰনাথ
 দিনেক মন্ত্ৰীক আদেশিল ।
 যুগ মাৰিবাৰ কাজে যাইবো বিজু বন মাজে
 সজাউ প্ৰজা নকৰি শিথিল ॥
 ৰাজাৰ আদেশ পালি উঠি মন্ত্ৰী গাৰ চালি
 হাঙ্কাৰি আনাইলা সবৰাজ ।
 অনন্তৰে নৰেশ্বৰ কৰে ধৰি ধনু শৰ
 যাত্ৰা লৈয়া আসি ভৈলা ৰাজ ॥৫৯
 আৰোহিলা দিব্যবথ ধৰিলা বনৰ পথ
 অলেখ নৃপতি সেবা কৰে ।
 কতোহো চামৰে তুলি কতো খেতছত্ৰ তুলি
 মাথাৰ উপৰ কৰি ধৰে ॥
 অসংখ্যাত সেনাগণে অস্ত্ৰে শস্ত্ৰে তেতিক্ষণে
 যোগান ধৰিয়া আগে পাচে ।
 বাৰে নানা বাত্ৰ ভণ্ড চিন্ন চৌণ্ডা ছত্ৰদণ্ড
 তুলি ধৰি যায় ছয়ো কাছে ॥৬০
 অসংখ্য সহস্ৰ ৰথ চলি যায় ৰাজপথ
 ধ্বজে দণ্ডে গগন বিয়াপি ।
 চতুৰঙ্গ সেনা বলে জুৰি সবে জলে ধলে
 চলে একে চপকৰে ব্যাপি ॥

লক্ষকোটি গজ ৰাজী চলি যাই এক লাঞ্জি
 গজ ঘণ্টা শব্দ আক্ষাল ।
 চিহৰে অসংখ্য ঘোৰে প্ৰচণ্ড প্ৰজাৰ গিৰে
 ঘনে ঘনে যায় ভূমি চাল ॥৬১
 এহিমতে মহাৰাজে চলি যান্ত বন মাজে
 দেখিলন্ত বিমঙ্গল হেতু ।
 সৰ্প আসি ৰাজ ভৈলা দক্ষিণে শৃগাল গৈলা
 আগতে পৰিল ধূমকেতু ॥
 ফন্দে বাম কৰ উৰু অনা বাৰে ভাগে তৰু
 পৰ্বত শিখৰ পৰে খসি ।
 সঘনে নিৰ্ঘাত পৰে ঘনে ঘনে ভূমি লৰে
 একে আকাশতে দুই শশী ॥৬২
 দেখি মন্দ অভিপ্ৰায় মনত উৎসাহ নাই
 তথাপি বিপাকে নেই টানি ।
 এহিমতে মহাভাগ অৰণ্যক পাইলা লাগ
 আদেশিলা যুগ মাৰা হানি ॥ -
 শুনি সবে সেনাগণে পশি সেহি ঘোৰ বনে
 খেদি মাৰে হৰিণ বৰাহ ।
 কতে কতো জাল পাতি শাল দাণ্ড দিয়া আতি
 কতো কৰে অৰণ্যক দাহ ॥৬৩
 নৃপতিয়ো ৰথ এৰি একতেজী ঘোৰে চড়ি
 পশিলন্ত সেহি বন মাজ ।
 হাতে ধৰি ধনুৰ্বাণ দেখিলন্ত বিঘ্ৰমান
 আগে উপসন্ন যুগৰাজ ॥
 দেখি ৰাজা সেহি ছেগে শৰে বিক্ষিলন্ত বেগে
 সিয়ো অস্ত্ৰবিয়া যুগবৰ ।
 জীৱ ভয়ে তেতিক্ষণে বিজুলী চমকে যেনে
 বায়ু বেগে দিলেক লৱৰ ॥৬৪
 ৰাজায়ো ঘোৰাত উঠি পাচতে দিলন্ত ছুটা
 খেদি যান্ত হাতে পাই পাই ।
 যত ৰথ ৰাজী গজ কেহো নপাইলেক লাগ
 একেশ্বৰে গৈলা মহাৰায় ॥

হৰিশ্চন্দ্ৰ নৰেশ্বৰ যাস্ত য়েৰে বহুদূৰ
 • মানুহৰ শুনিলা শব্দ ।
 যিহি বিগি ধনি শুনি উনারস্ত মনে গুণি
 স্ত্ৰীগণে কৰে আৰ্ত্তনাদ ॥৬৫
 কিবা মায়া বান্ধসৰ কিবা দৈত্য দানৱৰ
 কিবা একো দেৱতাৰ ছল ।
 যিহোক সিহোক ভাগে তথাপি যাইবাক লাগে
 কোনে কৰে স্ত্ৰীক দুৰ্বল ॥
 সমস্ত পৃথিৱী মোৰ আত কোন খণ্টা চোৰ
 যমত ঘেলারে আসি গাৱ ।
 এহি বুলি মহাৰায় যুগ এৰি যাস্ত ধাই
 যথাতে শুনস্ত আৰ্ত্তৰাৱ ॥৬৬
 নমো নমো নাৰায়ণ বিধিনি খণ্ডন প্ৰভু
 ভকত জনক কৰা দায়া ।
 হৰিপদ প্ৰসাদত সিদ্ধি হোক অভিমত
 নাশ যাউক সংসাৰৰ মায়া ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণ সেৱি ৰচিলস্ত পদ ছবি
 কেশৱৰ কিঙ্কৰ শঙ্কৰে ।
 শুনিয়োক নৰলোক কলিত সদগতি হোক
 হৰি হৰি বোলা নিবস্তবে ॥৬৭

বিশ্বামিত্ৰৰ ক্ৰোধ

পৰ

পক্ষীগণ বদতি শুনিয়ো মহামুনি ।
 খেদি যাস্ত ৰাজা য়েৰে আৰ্ত্তনাদ শুনি ॥
 সেই বেলা মনে আলোচন্ত বিঘ্নিৰাজ ।
 পাইলো সিদ্ধি আৰে মোৰ সিদ্ধি ভৈল কাজ ॥৬৮
 ক্ৰমে কিঙ্কৰন বিশ্বামিত্ৰে মহা ঋষি ।
 হৰ্যাবিত্তা সাধন্ত নিৰ্জন বনে বসি ॥

ব্ৰহ্মাৰো অসাধ্য ইটো বিঘা মনে গমি ।
 ধৰিলন্ত মহাব্ৰত ক্ৰোধক নিয়মি ॥৬৯
 সহিবে নপাৰি তান তেজৰ প্ৰভাৱ ।
 স্ত্ৰীৰূপে বিঘাগণে কৰে আৰ্ত্তৰাৱ ॥
 নজানিসি খেদি যাস্ত নৃপতি অবোধ ।
 আৰ নিন্দা বাণী শুনি উঠি গৈল ক্ৰোধ ॥৭০
 মোক অপমান লগাই আছে ছুৰাচাৰ ।
 এহি প্ৰস্তাৱতে আজি সাধো প্ৰতিকাৰ ॥
 ঋষিৰ হাতত কৰো ৰাজ্যৰ উচ্ছেদ ।
 তেৱেসে খণ্ডিবো মোৰ হৃদয়ৰ খেদ ॥৭১
 এহিমতে গুণি পাচে দেৱতা গণেশ ।
 নৃপতিৰ শৰীৰত ভৈলন্ত প্ৰবেশ ॥
 ৰাজ্যৰ উঠিলা আতি দশ গুণে কোপ ।
 বখত কবন্তে যাস্ত অনেক আতোপ ॥৭২
 মোহোৰ ৰাজ্যত কোনে চিন্তে অপকাৰ ।
 কোন পাপিষ্ঠৰ আৰে কটকটাই ঘাৰ ॥
 দুহিবাক লাগি কোনে বাঘিনীক চান্দে ।
 মৰিবাব আশ্ৰধি গলত তুলি বান্ধে ॥৭৩
 হেন মন্দকৰ্ম কৰে কোননো অধমে ।
 আমাক জোন্ধাৰে পাতি মলচিল যমে ॥
 গড়ল বিষক ভুঞ্জে মৰিবাক লাই ।
 আজি ঘোৰ শৰে যমপুৰে দিবো ঠাই ॥৭৪
 ত্ৰাক দুৰ্বল কৰে কোননো নিশ্বলে ।
 জলন্ত বহ্নিক বান্ধে বস্ত্ৰৰ আঞ্চলে ॥
 খানিতেক বহ আজি ছেদ কৰো শিৰ ।
 মোৰ ঘোৰ শৰে পিবে তপত কধিৰ ॥৭৫
 অনেক গৰ্জন্তে যাস্ত ৰাজা মহাবলী ।
 শুনি বিশ্বামিত্ৰে আতি ক্ৰোধে গৈলা জ্বলি ॥
 এবিলন্ত যত মৌন ব্ৰতৰ বিধান ।
 ছিদ্ৰে পাই যত বিঘা ভৈলা অন্তৰ্দ্ধান ॥৭৬
 পাচে বিশ্বামিত্ৰক দেখিলা নবনাথ ।
 দশন কাৰুৰি ঋষি ব্ৰহ্মবন্ত মাথ ॥

মহাক্ৰোধে জ্বলে দেহা যেন অগ্নিপুঞ্জ ।
 আৰকত চক্ষুক ফুৰাস্ত যেন গুঞ্জ ॥৭৭
 শৰীৰৰ পৰা গোড়ে বহি যাই ঘৰ্ম্ম ।
 চাহান নযায় যেন কালাস্তক যম ॥
 থাক থাক বুলি দিল আঙ্গুলি নিশান ।
 দেখি নৃপতিৰ ভৈল অন্তৰীক্ষ প্ৰাণ ॥৭৮
 আথে বেথে ঘোৰাৰ নামিল নৰোত্তম ।
 ওঠ কণ্ঠ শুখাইল মুখত নাহি পম ॥
 আছাৰিয়া পেহ্লাইলা হাতৰ শৰ ধনু ।
 মহাভয়ে প্ৰবেশিল থিৰ নুহি তনু ॥৭৯
 কাষ্পে হাত পাৰ সবে শৰীৰ তৰাসে ।
 যেন অশ্বখৰ পাত পচোৱা বতাসে ॥
 দগুৱতে পৰি ৰাজা কৰন্ত কাতৰ ।
 নজানিসি তোম্বাক বুলিলো অনুভৱ ॥৮০
 আৰ্ত্তনাদ শুনিলোহো স্ত্ৰীৰ বনত ।
 কোনোবা দুৰ্ব্বল কৰে মোহোৰ মনত ॥
 সিকাৰণে খেদি আইলো ধৰি শৰ চাপ ।
 দিয়োক অভয় ক্ষমা কৰা ঋষি বাপ ॥৮১
 ৰাজা ভৈলে আত্মাৰ এহিসে নিজকাম ।
 কৰে ধনু ধৰি ধৰ্ম্মে কৰিবো সংগ্ৰাম ॥
 দিব মহা দান বক্ষা কৰিব প্ৰজাক ।
 এহিসে কাৰণে স্ৰষ্টা স্ৰজিলা আত্মাক ॥৮২

মহাৰাজ হৰিশ্চন্দ্ৰৰ দান

ঋষিয়ে বোলন্ত ৰাজা শুনিয়ে অৰোধ ।
 কোনে এবে বনত কৰিবি আৱে যুদ্ধ ॥
 কাহাক ৰাখিবে লাগে কাক দিবি দান ।
 জান য়েৱে আৰ শীঘ্ৰে দেহ সমিধান ॥৮৩
 ৰাজা বোলে বুঢ়া ব্ৰাহ্মণক দিবো দান ।
 ভয়াভুৰ প্ৰাণীক কৰিবো পৰিত্ৰাণ ॥
 শক্ৰ সমন্বিতে স্ত্ৰী কৰিবো সংগ্ৰাম ।
 স্বৰূপ কহিলো ক্ৰোধ কৰা উপশাম ॥৮৪

হেন শুনি বিশ্বামিত্ৰ দিলা সমিধান ।
 স্বৰূপত য়েৱে ব্ৰাহ্মণক দেহ দান ॥
 মইতো ব্ৰাহ্মণ তেৱে তোৰ জনা চিনা ।
 জাণ্টে মোক ৰাজসূয়ৰ দিয়োক দক্ষিণা ॥৮৫
 হেন শুনি নৃপতিৰ নামি আইল ধাতু ।
 বহুমনে বোলন্ত বক্ষাৰ কৈল হেতু ॥
 দানেসে মাগন্ত ঋষি আত্মাক নশপি ।
 এবাইলো প্ৰমাদ উপজিলো পুনৰূপি ॥৮৬
 উলসিয়া যেন স্বৰ্গ পাইলা আনন্দত ।
 কৰঘোৰে বিনাৱন্ত ঋষিৰ আগত ॥
 তোমাক দিবাক পাইবো কত পুণ্যভাগে ।
 সত্ৰৰে বুলিয়ে মোত কিবা দান লাগে ॥৮৭
 কিবা বহু ৰজতৰ আলেখ্য ভণ্ডাৰ ।
 কিবা দণ্ডপাট ৰাজলক্ষ্মী অলঙ্কাৰ ॥
 কিবা গজ বাজী আৰো অযোধ্যা নগৰ ।
 কিবা লাগে দেওঁ আপুনাৰে কলেৱৰ ॥৮৮
 আছে মহাশাস্তী শৈব্য প্ৰিয়া পটেখৰী ।
 ৰোহিতাশ্ব পুত্ৰ মোৰ প্ৰাণ এৰে সৰি ॥
 যদি ঋষি খোজা মোত তাকো দেওঁ দান ।
 নুহি তেৱে বোলা দেওঁ আপোনাৰ প্ৰাণ ॥৮৯
 পাইল হেন জানি কিছু নাহি আত শঙ্কা ।
 বিস্তৰ বোলন্তে অৰে কাৱো যোনো টকা ॥
 যেহি মন বাঞ্ছা তাকে খোজা বিশ্বামিত্ৰ ।
 নিষ্ঠে নিষ্ঠে দিবো আত নাহি কিছু চিত্ৰ ॥৯০
 হেন শুনি বহু ভৈলা ঋষিৰ মনত ।
 আউৰ কৈক যাস ৰাজা মোহোৰ হাতত ॥
 অনন্তৰে নৃপতিক দিলা সমিধান ।
 যতেক ঘাচিল তাক পাইলো হেন জান ॥৯১
 কিন্তু ৰাজসূয়ৰ দক্ষিণা দিয়া আগে ।
 পাচে দান খুজি গৈবো মোক ঘিবা লাগে ॥
 প্ৰথমতে যজ্ঞৰ দক্ষিণা আছে খুজি ।
 যেন লাগে দিয়োক আপোন মন বুজি ॥৯২

বিশ্বামিত্রৰ দান গ্ৰহণ

নৃপতি বোলন্ত দক্ষিণাক দিবো পাচে ।
 আগে দান লৈয়ো মনে যেন ইচ্ছা আছে ॥
 হেন শুনি ঋষিয়ে বোলন্ত ভাল ভাল ।
 যেরে দান দিবা মোক শুনা মহীপাল ॥১৩
 সমাগৰা পৃথ্বী তোৰ যত অধিকাৰ ।
 গজ বাজী প্ৰজা যত বত্বৰ ভণ্ডাৰ ॥
 গ্ৰাম দেশ পৰ্ব্বত যতেক বনস্থলি ।
 সমস্তে দিয়োক মোক প্ৰতিজ্ঞা সাফলি ॥১৪
 বিস্তৰ বাক্যত বাজা মোৰ নাহি কাজ ।
 পুত্ৰ ভাৰ্য্যা সমস্থিতে তুমি মাত্ৰ বাজ ॥
 নোখোজোহো পুণ্যক থাকোক তোৰ ভাগে ।
 আন যত সৰ্ব্বশ্ব সকলো মোক লাগে ॥১৫
 ধৰ্ম্মপক্ষীগণে বোলে শুনিয়ো জৈমিনি ।
 কবিলন্ত হাশ্ব হৰিশ্চন্দ্রে হেন শুনি ॥
 সার্থক আৰ্জ্জিলো বাজ্য ভাৰ ধন ধান ।
 তুমি হেন ঋষিক স্বহস্তে দিবো দান ॥১৬
 অসাৰ সংসাৰ জ্ঞানী মোকে হেন কহে ।
 যিবা দেই যিবা খায় সেই মাত্ৰ বহে ॥
 অথিৰ শৰীৰ ক্ষণিতেকে হোৱে চন ।
 ইসে সাৰতৰ দান পুণ্য চিৰন্তন ॥১৭
 কহি গৈল দিলীপ সগৰ ভগীৰথ ।
 কহি গৈল বলী বেণ পৃথু মহাৰথ ॥
 মই হেন নৃপতি কতেক ভৈল ঠাই ।
 অসাৰ পৃথিবী কাৰো লগত নযায় ॥১৮
 আপুনি কৰিবো আজি আক পৰিত্যাগ ।
 মহাদান পুণ্যে মৰিলেয়ো নেড়ে লাগ ॥
 এহি বুলি হাতে লৈয়া তিল কুশ জল ।
 দিলো ঋষি সমাগৰা পৃথিবীমণ্ডল ॥১৯

একেবাৰে বোলো মোৰ যত অধিকাৰ ।
 আজি ধৰি ভৈল সবে সৰ্ব্বশ্ব তোন্ধাৰ ॥
 সৰস বদনে বাজা বুলি এহি বাণী ।
 ঋষিৰ হাতত উৎসৰ্গিয়া দিলা পানী ॥১০০
 বিশ্বামিত্ৰ বোলন্ত সমস্ত পাইলো দান ।
 পৃথিবী আন্ধাৰ ভৈল গোখোজ প্ৰমাণ ॥
 যেবে তই অকপটে দিলি মহাৰায় ।
 গুচি মোৰ বাজ্যৰ অন্ত্ৰ লৈয়ো ঠাই ॥১০১
 তোক লাগ পাইলে মোত নাখাটিবে প্ৰজা ।
 কৈত শুনিয়াছ এক পাটে দুই বাজা ॥
 আপুনাৰ পুত্ৰ পত্নী লৈয়া মহাৰাজ ।
 কেৱল শৰীৰে এতিক্ৰমে হোৱা বাজ ॥১০২
 নৃপতি বোলন্ত ঋষি যাযোক নগৰ ।
 তুমি আজি ভৈলা অভিনৱ নৰেশ্বৰ ॥
 শিৱত ধৰিবো আজি তোন্ধাৰ আদেশ ।
 পুত্ৰ ভাৰ্য্যা সহিতে তেজিবো আজি দেশ ॥১০৩
 এহি হোক বুলি ঋষি চালিলন্ত গাৱ ।
 পাচত নৃপতি চলি যান্ত ভূমি পাৱ ॥
 গুচিল প্ৰতাপ বাজ্য শ্ৰীভৈল হীন ।
 বাঘৰ আগত যেন শঙ্কিত হৰিণ ॥১০৪
 কতোক্ষণে আসি অৰণ্যৰ ভৈলা বাজ ।
 নৃপতিক দেখি লাগ লৈলা সামৰাজ ॥
 চতুৰ্ভিত্তি বেচি আসি ধৰিলা যোগান ।
 সবাকো মাতিয়া বাজা দিলা সমিধান ॥১০৫
 আজি ধৰি আন্ধাৰ নুহিকা অধিকাৰ ।
 ত্যজিয়া ঋষিক দিলো যত বাজ্যভাৰ ॥
 ঋষিত কৰিয়ো সেৱা মোত এৰি আশ ।
 বাজ্যক ছাৰিয়া আজি কৰিবো প্ৰবাস ॥১০৬
 কৰ্ম্ম যেন ভৈলা মোক নপাৰিবা গালি ।
 সৰ্ব্বক্ষণে থাকিবা ঋষিৰ আজ্ঞা পালি ॥
 ৰোহিতাশ্ব পুত্ৰ মই শৈব্য পটেশ্বৰী ।
 এহি তিনি জনে আজি ভৈলো দেশান্তৰী ॥১০৭

শুনিয়োক পুণ্যকথা যত সভাসদ ।
একেতিলে দেখা কেনে ভৈল বাজপদ ॥
পৰম চঞ্চল ধন জন সবে জানি ।
আৰ আশা তেজি ডাকি বোলা বামবাণী ॥১০৮

মহানাজ হৰিশ্চন্দ্ৰৰ কথাত প্ৰজাৰ খেদ

ছলৰী

এতেক বচন শুনায়া সেনাক
নিশৰদ ভৈলা বাজা ।
হেন আথান্ধৰ কথা শুনি সবে
তবধ ভৈগৈল প্ৰজা ॥
আকাশী চৰগ মাথাত পৰিল
মুখৰো মাত হৰিল ।
মহা শোকশেল হিয়াত পৰিল
থিয়য়ে যেন মৰিল ॥১০৯
হৰি হৰি বিধি কিসত কি ভৈল
হাসিতে হৰাইল বাজ ।
নৃপতিক চাই কৰৈ হাহাকাৰ
কিনো নিদাকণ কাজ ॥
অনেক পুকষে তোন্ধাৰ সেরক
তুমিসি আন্ধাৰ দেৱ ।
কোন মতে আজি তোন্ধাক তেজিয়া
ঋষিত কৰিবো সের ॥১১০
পুত্ৰতো অধিক দশ গুণ কৰি
পালিলা তুমি আন্ধাক ।
একোকালে নতো শুনো প্ৰাণ প্ৰভু
তোন্ধাৰ কটুৰ বাক ॥
কিবা বাজা তুমি কিবা মৱ বাপ
হেন নতো জানৈ লোকে ।
তুমি অবিহনে কি কৰৈ জীৱনে
কান্দৈ প্ৰজাসৰে শোকে ॥১১১

কৈবপবা আদি পৰিলেক ইটো
বিশ্বামিত্ৰ ধুমকেতু ।
ইহেন বাজ্যত হুখেদে বন্ধিবে
নপাইলো ইহাবে হেতু ॥
বনবাসী ঋষি বাজা ভৈল আদি
এৰি যত ধৰ্ম্ম-কৰ্ম্ম ।
কেনমতে ইটো পালিবেক বাজ
প্ৰজাৰ নজানৈ মৰ্ম্ম ॥১১২
তিলৰ কুশৰ ব্ৰাহ্মণ ইহাৰ
বাজ্যত কমন ফল ।
থাইবে বিধৱংসিবে একোকে নজানে
বানৰৰ নাৰিকল ॥
স্বভাৱে কুপণ নেদয় নখায়
দ্বিজগণ ধন সঞ্চা ।
ভোজনীতে সবে বাজ্য ভাদ্ৰিবেক
আছোক পালি প্ৰপঞ্চা ॥১১৩
বাজ্য চৰ্চা যত পৰি থাকিবেক
প্ৰাঙ্কৰ হুইবে দেৱান ।
ইহাৰ নিমিতে দিবাক নপাইব
আন ব্ৰাহ্মণক দান ॥
অল্পত সন্তুষ্ট হুহিবেক ইটো
ভস্য কৰিবেক শাপে ।
হেন আকৰষি ঋষিৰ বাজ্যত
বন্ধিবে কাহাৰ বাপে ॥১১৪
হৰি হৰি হৰি- শ্চন্দ্ৰ মহাবাজ
কৰিলা কোন বিপাত্ত ।
আন্ধাৰ কপালে যিহোক সিহোক
তোন্ধাৰ কি ভৈল পতি ॥
তোন্ধাকেসে লাগি দহে কলেৱৰ
কিমতে বৰ্ত্তিবা তুমি ।
এহি বুলি সেনা হেঠ মাঠ কৰি
কান্দি যায় স্নান হৰি ॥১১৫

হুশুনিয় বোল নাহি মাত বোল
 কাংস পৰি গৈল জীণ।
 হাটকট মাত্ৰ কবৈ যত পাত্ৰ
 সবাবো যুথ মলিন ॥
 মহাশোকে ছুখে চলে সেনাগণ
 আগক নযায় ভৰি।
 এহিমতে ঋষি সহিতে নৃপতি
 পাইলন্ত নিজ নগৰি ॥১১৬
 ৰাজা আসিবাৰ শুনি নবনাৰী
 অযোধ্যাৰ ভৈল ৰাজ।
 সেনাৰ বিষাদ দেখি বোলে সবে
 কি ভৈল আসজ কাজ ॥
 আগবাঢ়ি সবে সোধা স্নিধি কৰে
 আকুল সমস্ত প্ৰাণী।
 শোকতে কথাক কহিবে নপাৰি
 শোকে গদ গদ বাণী ॥১১৭
 কি কহিবো আৰ সমূলি বুৰিল
 কাহাক চাহিবো থাকি।
 বিশ্বামিত্ৰে ঋষি সবে ৰাজ্য লৈলে
 ৰাজ্যক দেশৰ ডাকি ॥
 পুত্ৰ ভাৰ্য্যা লৈয়া গুচিব নৃপতি
 ৰাজ্যৰ নিকাল হুই।
 হেন শুনি সবে নগৰী লোকৰ
 গাৱত লাগিল জুই ॥১১৮
 মহা শোকশেলে হৃদয় ভেদিল
 দিনতে ভৈলা আন্ধাৰ।
 হাট বাট ছানি নিবন্তৰ প্ৰাণী
 কৰে সবে হাহাকাৰ ॥
 ক্ৰন্দনৰ আতি উশ্মি উথলিল
 অযোধ্যা নগৰ জুৰি।
 ক্ৰন্দনত মুঠি হানে কতো উঠি
 মাৰ্গিতে কৰে বাগৰি ॥১১৯

ৰজা হৰিশ্চন্দ্ৰৰ ৰাজ্য ত্যাগ
 কৰিবলৈ উদ্যোগ
 প্ৰজাৰ ক্ৰন্দন শুনি হৰিশ্চন্দ্ৰ
 নেদন্ত কাকো সিদ্ধান্ত।
 চিত্ত দৃঢ় ধৰি গঞ্জ ভৰিধৰি
 ওৱাৰি আসি পাইলন্ত ॥
 অন্তেষপুৰত ভৈলন্ত প্ৰবেশ
 একেধৰে নব দেৱ।
 শৈব্য পটেশ্বৰী স্বামীক দেখিয়া
 সপটে কৰিলা সেৱ ॥১২০
 নৃপতি বোলন্ত শুনা মহাদৈ
 যেন হুয়া আছে কাজ।
 বিশ্বামিত্ৰে ঋষি মোত খুজিলন্ত
 দান দিলো সামৰাজ ॥
 তুমি আমি পুত্ৰ ৰোহিতাশ্ব ৰাজ
 লৈলা যত ধন ধান।
 দেশত থাকিবে আন্ধাক নেদন্ত
 যাইবে লাগে আন স্থান ॥১২১
 কোপে যম সম বিশ্বামিত্ৰে ঋষি
 দ্বাৰত আছন্ত বই।
 হৈব আথাস্তৰ বজায়ো সত্বৰ
 কুম্বক কোলে লই ॥
 য়েৱে মোত চিত এৰা সবেবিত
 বস্ত্ৰ লোৱা একেখানি।
 ঋষিৰ হাতত ভালে ভালে আজি
 এৰাই যাওঁ তিনি প্ৰাণী ॥১২২
 নমো হৰি পদ পঙ্কজ যুগল
 দণ্ডৱতে শিবে পৰি।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে ভণিল শঙ্কবে
 বিচিহ্ন পদ হলবী ॥

শুনা সৰ্ব্বজ্ঞান আন্ধাৰ বচন
চিত্ত সারধান কৰি।
পাপ হোক ক্ষয় পুণ্যৰ উদয়
ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১২৩

মহাৰাণী শৈব্যৰ সৈতে মহাৰাজ হৰিশ্চন্দ্ৰৰ
ৰাজ্যত্যাগ

পদ

ধৰ্মপক্ষীগণে বোলে শুনিয়ে জৈমিনি।
নৃপতিৰ হেন বাক্য শৈব্য আছে শূনি ॥
ৰাজ্যক বোলন্ত প্ৰভু কৰিলাহা ভাল।
ইটো ৰাজ্যস্থ লৈয়া জীৱা কত কাল ॥১২৪
অথিৰ সংসাৰ আজি কালি যাবো মৰি।
কাৰ ধন জন পৰিবাৰ বহুস্বৰী ॥
বিশেষ পাত্ৰক দিলা আনন্দ আন্ধাৰ।
দেৱতা পিতৃৰ শুজিলাহা সবে ধাৰ ॥১২৫
এহি বুলি পুত্ৰক মাতন্ত দেৱী হাসি।
বাপ বোহিতাশ্ব মোৰ কোলে চাপ আসি ॥
ইসে কষ্ট ভৈল তোক জীৱাওঁ কেন কৰি।
পাঞ্চ বৰিষত বাপ ভৈলি দেশান্তৰী ॥১২৬
এহি বুলি বাজ ভৈলা পুত্ৰে কোলে কৰি।
দিব্য ৰত্নময় মন্দিৰক পৰিহৰি ॥
যত ধন বিস্তক কৰিলা পৰিহাজ।
আগে মহাদৈ পাচে যান্ত মহাৰাজ ॥১২৭
হেন দেখি অস্ত্ৰপুৰ যত নাৰী।
শোক শেলে দছে চিত্ত ধৰিতে নপাবি ॥
মহাদৈক বেঢ়ি সবে কৰে আৰ্ত্তবাৰ।
আন্ধাক অনাথ কৰি কৈক যাস মার ॥১২৮
পৃথিবীত পৰি কেহো পাৰে লোটা মুঠি।
কেহো হুই হাতে ক্ষয় হানে মুঠি ॥

কোন সতে আন্ধাক ঋষিক দিলা দান।
ভূমি অবিহনে কেনে ধৰিবোহো প্ৰাণ ॥১২৯
সাতো পৃথিবীৰ ৰাজ্য তান পটেশ্বৰী।
কোননো বিপাকে মাই ভৈলি দেশান্তৰী ॥
বেহাইবাক নপাইলো ভাগিল ভৰাহাট।
হৰি হৰি কিনো বিধি লেখিলা লমাট ॥১৩০
স্থখে শুতি থাকা মার বড়ৰ শয্যাতে।
কতো নাৰীগণে আসি জাগে ভৰি হাতে ॥
কতোহো চামৰে ধৰি তোলে প্ৰতি নিতে।
আজি কেনে নিদ্ৰা যাইবা কেৱলে ভূমিত ॥১৩১
ভৰি পাঞ্চ সাত যাস্তে দুখায় যাৰ পাৰ।
মহা দীৰ্ঘ পথত চলিবা কেনে মার ॥
কেনমতে একলে ৰাজ্যৰ লৈবা আৰ।
কোনে তুলিবেক মার তোন্ধাৰ ছৱাল ॥১৩২
এহি বুলি মকমকি কান্দে নাৰীগণ।
শৈব্যয়ে বোলন্তে যাস্তে প্ৰবোধ বচন ॥
ইসব জঞ্জাল আৱে নপাতা আন্ধাক।
কোনে বাধিবাক পাৰে বিধি লিখিতাক ॥১৩৩
ভুঞ্জিলোহো ৰাজ্য গোঁসাই দিলা যত কাল।
কাহাৰো নকয়ো দোষ আন্ধাৰ কপাল ॥
মোক য়েৱে দায়্য আছে শুনা নাৰীগণ।
উলটিয়া যায়ে সবে এৰিয়া ক্ৰন্দন ॥১৩৪
উলটা উলটা বুলি প্ৰবোধন্তে যান্ত।
তথাপি কান্দিতে যায় নেদয় সিদ্ধান্ত ॥
এহিমতে সাতো ছৱাবৰ ভৈল বাজ।
টেৰকৰি চাই দেখিলন্ত ঋষিৰাজ ॥১৩৫
কৈক যাস পাপী বুলি উঠি গৈল ৰাগ।
দণ্ডধৰি লৱবন্তে ভেটিলেক আগ ॥
কোবাইবে লাগিলা আতি দশন কামুৰি।
চৰৰ চৰপত কাকো সন্ত ৰাপ শুৰি ॥১৩৬
মৰণক ভয়ে নাৰীগণ নিবন্তবে।
উলটিয়া লৱবন্তে পশিলেক ধৰে ॥

ভাৰ্য্যায়ে সহিতে বাজা ঋষিক প্ৰণামি ।
 বোলন্ত ঋষিবা হেবা চলি যাওঁ আমি ॥১৩৭
 এহি বুলি নৃপতি চিত্তক দৃঢ় কৰি ।
 চলি যাস্ত সৰষে শৈব্যাক আগ কৰি ॥
 কিকিত্তেক নাহিকয় কপট বিমন ।
 দুইহাস্তকো দেখি আতি প্ৰসন্ন বদন ॥১৩৮

বিখ্যামিত্ৰৰ মহাবাগী আৰু বাজকুমাৰৰ অলঙ্কাৰ গ্ৰহণ

কতো দূৰ যাস্তে ঋষি ভেটিলন্ত আগ ।
 জানিলো নৃপতি তোক তই যেন লাগ ॥
 অমূল্য যতেক ধন তোৰ অলঙ্কাৰ ।
 গাৰতে লৈ যাস মোৰ অৰ্দ্ধেক ভাণ্ডাৰ ॥১৩৯
 অনেক টকাৰ বস্ত্ৰ শৰীৰতে যায় ।
 কিবা দিলি মুবুজিলো তোৰ অভিপ্ৰায় ॥
 নৃপতি বোলন্ত কষ্ট নকৰিবা আত ।
 মনত নভৈল লৰি আসিলো হঠাত ॥১৪০
 লয়োক বুলিয়া বাজা দেশ আগবাঢ়ি ।
 তথাপিতো ক্ৰোধত আপুনি লন্ত কাঢ়ি ॥
 পৰম আক্ৰোশি ঋষি মনে ক্ষমা নাই ।
 বাকলি পিছায় বস্ত্ৰ লৈলা সোলোকাই ॥১৪১
 দেখি শৈব্য আপুনি কাঢ়ন্ত অলঙ্কাৰ ।
 মুকুট কুণ্ডল শাঙ্খ সাতেসৰি হাৰ ॥
 কেয়ুৰ কৰ্ণ বস্ত্ৰ নৃপুৰ পাৰৰ ।
 যতেক ভূষণ কাঢ়ি দিলন্ত গাৰৰ ॥১৪২
 পুত্ৰক বোলন্ত শৈব্য দিয়ো অলঙ্কাৰ ।
 শুনিয়া ক্ৰন্দন কৰে অবোধ কুমাৰ ॥
 দেখি ঋষি খঙ্কে খেদি গৈলা আগবাঢ়ি ।
 স্তম্ভিত পেছিয়া অলঙ্কাৰ লৈলা কাঢ়ি ॥১৪৩
 আই বাপ বুলি পাবে কুমবে আটাস ।
 বিপৰীত দেখি সৰ্বজন মনে ত্ৰাস ॥
 নৰাতি আছন্ত চাই বাজা মহাদই ।
 আপোন ইচ্ছায়ে ঋষি গৈলা কাঢ়ি লই ॥১৪৪

পটেখৰী মাতন্ত পুত্ৰক কোলে ধৰি ।
 উঠ উঠ পুতাই ক্ৰন্দন পৰিহৰি ॥
 দেশান্তৰী ভৈলে কি কৰিবে অলঙ্কাৰ ।
 তোহোৰেসে দুখ শেল ভৈগৈল আন্ধাৰ ॥১৪৫

বিখ্যামিত্ৰৰ দক্ষিণা বিচৰা

এহি বুলি লৰি গৈল কুমৰক লই ।
 হৰিশ্চন্দ্ৰ পাচত আগত মহাদই ॥
 যাহাস্তে আছন্ত কতোদূৰ মহাবায় ।
 বহ বহ বুলি ঋষি টঙ্কিলা দুনাই ॥১৪৬
 লৰবস্তে বাট ভেটি আগে ভৈল থিৰ ।
 দেখি নৃপতিৰ অন্তৰীক্ষ ভৈল জীৰ ॥
 দক্ষিণা নেদিয়া মোক কৈক লাগি যাস ।
 ঘিবা কিছো দিলি গৈল দানতে আপাস ॥১৪৭
 ঋষিক মাতন্ত বাজা কৰযোৰ কৰি ।
 দিলো যত ধন অকণ্টকা বস্ত্ৰক্ষৰী ॥
 কেৱল শৰাবে বহি আছে মাত্ৰ তিনি ।
 দক্ষিণাৰ নিদানে আন্ধাকে লোৱা কিনি ॥১৪৮
 শুনি ঋষি বোলন্ত তেবেতো মোৰ ভাল ।
 পটেখৰী ধৰিবেক ছৱালৰ আল ॥
 তঞা বসি খাবি তোক নিলে মোক আস্তে ।
 কিবা দিবি দক্ষিণা নৃপতি বোল কাণ্টে ॥১৪৯
 আগে দেওঁ বুলি ঘিবা পাচে নেদে দান ।
 দুৰ্ঘোৰ ৰৌবৰ নবকত হোৱে থান ॥
 প্ৰতিশ্ৰুত ব্ৰহ্মশ্বে কৰিব সৰ্বনাশ ।
 দিয়োক দক্ষিণা বাজা জয়োক উদাস ॥১৫০
 নৃপতি বোলন্ত ঋষি ছয়োক প্ৰসন্ন ।
 সম্প্ৰতি আন্ধাত কিছু নাই আন ধন ॥
 কতো দিৱসক লাগি দিয়োক মেলাৰি ।
 যেন তেন প্ৰকাৰে দক্ষিণা দেওঁ আনি ॥১৫১
 বিখ্যামিত্ৰে বোলন্ত স্বৰূপ কহ বাণী ।
 কত দিনে আন্ধাৰ দক্ষিণা দিবি আনি ॥

মোক ভাণ্ডি এৰাই যাইবে কহিত তোৰ বাপে ।
একেতিলে ভস্ম কৰিবোহো চণ্ডশাপে ॥১৫২

ঋষিৰপৰা এমাহৰ খাটি লৈ বজাৰ যাত্ৰা

নৃপতি বোলন্ত ঋষি হুয়ো উপশাস্তি ।
বিস্তৰ নোবোলো মাসেকক দিয়ো খাণ্ডি ॥
তথাপি দিবাক নপাৰোহো দক্ষিণাক ।
তেবে যেন যুৱাই ঋষি কৰিবা আন্ধাক ॥১৫৩
ঋষিয়ে বোলন্ত চলা শুভক্ষণ বেলা ।
মোহোৰ দক্ষিণা বাজা নকৰিবি হেলা ॥
পুত্ৰ ভাৰ্য্যা সহিতে যাউক অপ্ৰমাদে ।
চিৰঞ্জীৱ হৰিশ্চন্দ্ৰ মোৰ আশীৰ্ব্বাদে ॥১৫৪
তোৰ যত শত্ৰু নিবন্তবে হোক ক্ষয় ।
পথতো নুহিব সিংহ ব্যাত্ৰ সৰ্প ভয় ॥
যায়োক কুশলে একো নপাউক বিপাক ।
যেন নপাসবস আন্ধাৰ দক্ষিণাক ॥১৫৫
হেন শুনি হৰিশ্চন্দ্ৰ এহি হোক বুলি ।
প্ৰদক্ষিণে ঋষিৰ পাৰৰ লৈলা ধূলি ॥
ধৈৰ্য্যক আলম্বি একোভিতিক নচাই ।
কৃষ্ণক স্তম্ভৰি চলি যান্ত মহাৰায় ॥১৫৬
নাহিকে সহায় লগে ভাৰ্য্যা পুত্ৰ মাত্ৰ ।
বাকলি বসন অলঙ্কাৰ জল পাত্ৰ ॥
আজি খাইবে নাই ভৈলা ভিক্ষুকৰ বেশ ।
এহিমতে মহাদুখে লৰিলা বিদেশ ॥১৫৭
স্বামীৰ পাচত শৈব্য শাস্তী চলি যান্ত ।
শিশুকাল হস্তে নতু গৃহৰ বজাস্ত ॥
লৱনু পুতলি যেন স্ককোমল কায় ।
প্ৰত্যেক ভৰিত ফুটি কধিব বজায় ॥১৫৮
কতোদূৰ যান্তে ভৈলা পিয়াসে বিকল ।
শৰীৰ ঢাকিয়া বহি যায় বৰ্ম্মজল ॥
তব ভৰি শুধাই আতি বদন মণ্ডল ।
শিশিৰ লাগিয়া ঘেন স্ফোটা কবল ॥১৫৯

আগক নচলৈ আউৰ স্ককোমল পাৰ ।
পথশ্ৰমে পীড়িলেক মুখে নাসে বাৰ ॥
বাজাক বোলন্ত প্ৰভু কহিয়ো প্ৰমাণ ।
আউৰ কত বেলি পাইবো বহিবাৰ স্থান ॥১৬০
হেন শুনি হৰিশ্চন্দ্ৰ ভৈলা অধোমুখ ।
হায় বিধি দুখৰ উপৰি দিলা দুখ ॥
পদূলিৰ বাজ নতু হস্তে পুছে কথা ।
নজানো হুইবেক আউৰ কমন অৱস্থা ॥১৬১
লোতকে চলল অন্তৰ্গতে দহে চিত্ত ।
পটেম্বৰী আকলিল স্বামীৰ ইঞ্জিত ॥
চলিয়ো নৃপতি যাইবাক পাৰো আমি ।
বঙ্গেসে পুছিলো চলিবাক পাৰো স্বামী ॥১৬২
নৃপতি বোলন্ত ধীৰে আইস প্ৰাণেশ্বৰী ।
নগৈলে আসিব খেদি ঋষি ক্ৰোধ কৰি ॥
যেনে তেনে নগৰৰ বাজ হওঁ গই ।
বঞ্চিবো বজনী আজি এক থানে বই ॥১৬৩

হৰিশ্চন্দ্ৰৰ অৱস্থা দেখি প্ৰজাসকলৰ শোক

ছবি

এহিবুলি হৰিশ্চন্দ্ৰ ভাৰ্য্যা পুত্ৰ সমস্থিতে
অযোধ্যা পুৰৰ ভৈলা বাজ ।
হেন দেখি নবনাৰী ছৱাল পৰ্য্যন্তে আশি
বজাক বেটিলে সামবাজ ॥
হা প্ৰভু কৈক যাহা অযোধ্যাৰ নিজ নাহা
ভকতজনক ভূমি এৰি ।
আৱে প্ৰাণ দান দিয়া আন্ধাকো জন্মত নিয়া
এহি বুলি পাৰে সবে গোড়ি ॥১৬৪
ভূমি জীৱ ভূমি প্ৰাণ ভূমি বিনা নাহি আন
ভূমিসে পবন ইন্দ্ৰদেৱ ।
সপোনে সচিতে আমি তোমাকেসে দেখো স্বামী
একচিত্ত মনে কৰো দেৱ ॥

হেনয় তোক্ষাক এৰি কোন মতে চিত্ত ধৰি
 প্ৰভো দেৱ কৈক লাগি যাহা ।
 ভূমি এৰিলাতে আমি মৰিলোহো হেন জানি
 নেত্ৰে বলাই পৰিচ্ছেদা চাহা ॥১৬৫
 বহিয়োক মহাৰায় খানিতেক থাকো চাই
 জুবাওঁ আক্ষাৰ জীউ প্ৰাণ ।
 দেখন্তে পৰম স্থখ তোক্ষাৰ কমন মুখ
 নেত্ৰে ভৰি সবে কৰো পান ॥
 কেসানি দেখিবো আৰ ইটো চন্দ্ৰ বদনক
 এহিমানে পৰিচ্ছেদ ভৈলা ।
 হৰি হৰি দৈৱ বিধি সপোনৰ যেন নিধি
 তিলকতে সবে নাশ গৈলা ॥১৬৬
 কৈক গৈলা ছত্ৰ-দণ্ড কৈক গৈলা বাণ্ডভণ্ড
 কৈক গৈলা প্ৰচণ্ড প্ৰতাপ ।
 আপাৰ সাগৰ যেন শুখাই নিশৱদ ভৈলা
 হৰি হৰি হৰিশ্চন্দ্ৰ বাপ ॥
 পৃথিবীৰ ৰাজ্যজাক বুলনিৰ বেলা যাক
 আগে পাচে বেঢ়ি চলি যায় ।
 আতি শিশুকাল হস্তে মহাশাস্ত্ৰী পটেম্বৰী
 তান ভৈলা কেৱলে সহায় ॥১৬৭
 পয়ান কালত আসি অসংখ্য পদাতিজাকে
 চতুৰ্ভিত্তি বেঢ়ি চলি যায় ।
 সূৰ্যৰ ৰথচয় সূৰ্যৰ পাথৰি হয়
 চলে যত সীমা সংখ্যা নাই ॥
 অনেক সেৱকসবে আগত যোগান ধৰে
 প্ৰমত্ত হস্তীৰ কান্ধে উঠি ।
 সিন্ধুটো পৃথিবীৰ পতি হেৰা যাস্ত ভূমি গতি
 দেখি কেনে প্ৰাণ নষায় ফুটি ॥১৬৮
 বিব্যবস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ সূৰ্যৰ সূজাৰ যাৰ
 লকে লকে লগে যাই চলি ।
 সিন্ধুটো নৃপতিৰ ভৈল কবজাৰ কৰণ্ডমু
 পৰিধান গাহব বাকলি ॥

অমূল্য বতন সাৰ অক্ষয় ভাণ্ডাৰ যাৰ
 দুখী ভিক্ষী খাই বলে যোগে ।
 সিন্ধুটো মহামানী ৰায় ভৈলা ভিক্ষাহাৰী প্ৰায়
 আজি খাইবা হেন নাহি লাগে ॥১৬৯
 চন্দ্ৰ যেন জ্বলৈ মুখ পদ্ম যেন নেত্ৰ যুগ
 উন্নত নাসিকা ভ্ৰূৱ ধনু ।
 দশন মুকুতা পাস্তি হাশ্ব চন্দ্ৰমাৰ কাস্তি
 সৰ্ব্বগুণে স্কুম্বাৰ তনু ॥
 আজি লাগি মাটি ধূলি নজানিব ৰাজাবুলি
 দেহা হুইবে মলিন কুবেশ ।
 নিতে ভিক্ষা কৰি আনি আৱে জীৱা তিনি প্ৰাণী
 কেনে বিধি দিলে হেন ক্লেশ ॥১৭০
 হা মায় মহাদই চন্দ্ৰে সূৰ্য্যে নেদেখই
 তোৰ মুখ কমল কচিৰ ।
 সূৰ্যৰ প্ৰতিমা সম জ্বলৈ দেহা নিকপম
 গজ গতি গমন গস্তীৰ ॥
 বত্বৰ অলকা পাস্তি যাৰ অঙ্কুলিৰ কাস্তি
 মুখচন্দ্ৰ বিজুৰ প্ৰকাশ ।
 নেট কাণ্ডোৱানে ঢাকি যাক সৰ্ব্বক্ষণে থাকি
 হেন মায় ভৈলন্ত উদাস ॥১৭১
 এখনে শুখাইল মুখ কিমতে সহিবে দুখ
 দুৰ্ঘোৰ দুঃসহ পথশ্ৰম ।
 শৰীৰ আসিল ঘামি দেখা কেনে জীওঁ আমি
 নভৈল আক্ষাক কেনে যম ॥
 মহা পতিব্ৰতা শাস্ত্ৰী ভূমি পাৱে চলি যাস্তি
 তাহাক দেখিয়া সৰ্বলোকে ।
 সমস্তে মৰ্যাদা গৈল হেনসে বিপত্তি ভৈল
 শৰীৰ দগধ কৰে শোকে ॥১৭২
 হৰি হৰি বোধিতাৰ পাক বৰিষতে বাপ
 বক্ষিলেক অঘোৰ্যাৰ ভোগে ।
 কিবা পাপ আছ কৰি হেন দুখী দেশান্তৰী
 ভৈলি তই কোন দৈৱযোগে ॥

চুন্ধ পিয়া লাড়ু আনি পথে দিব কোন প্রাণী
 ক্ষুধাত নপাইবে অন্ন পান।
 হৰিশ্চন্দ্ৰ শৈব্য শাস্তী তোৰ দুখ দেখি আতি
 জানিলোহো সঙ্কলিবে প্রাণ ॥১৭৩
 বহ বহ মহাৰায় তুমি বিনা প্রাণ যায়
 হেন জানা সবে আমি মৰা।
 বচনে আশ্বাস বুলি খণ্ডায়োক গুলগুলি
 হৃদয়ৰ শেলক উদ্ধাৰা ॥
 এহি বুলি বাট ভেটি পাঠে সবে লোটাছুটি
 নৃপতিক যাইবাক নেদয়।
 প্রজাৰ সন্তাপ দেখি লোতকে চলল আখি
 বহিলন্তু ৰাজা মহাদই ॥১৭৪
 লোকৰ কাৰুণ্য বাণী শুনি মৰ্ম্ম জানিলেক
 অন্তৰ্গতে দহে শৰীৰক।
 ধৰিবে নোৱাৰি চিত ভৈল ৰাজা বিমোহিত
 দেখিলন্তু শোকৰ জয়ক ॥
 প্রবোধিলা পটেশ্বৰী নিজধৰ্ম্ম মনে ধৰি
 কতো বেলি ভৈলা সঙ্কৰ্ণণ।
 শোকে গদ গদ মাত সৰাহাকে বুলিলন্তু
 শুনা সবে নব-নাৰীগণ ॥১৭৫
 তুমি সবে হেন কৰা আক্ৰাৰ বচন ধৰা
 দাকণ সন্তাপ পৰিহৰা।
 হুহু হুয়া নব-নাৰী যায়ে সবে ঘৰা ঘৰি
 ঋষিক নৃপতি বুলি ধৰা ॥
 যেরে দায় আছে মোক গুলটা সমস্তে লোক
 কেনেবা ধবন্ত ঋষি পাক।
 নধৰিবা গুণ দোষ এৰা সবে অসন্তোষ
 মৰা বুলি সন্তাপ আক্ৰাক ॥১৭৬
 মঁহা জল বেগে যেন এক খান হোৱে ফেণ
 খানিত্তেক থাকি মিল যাই।
 বান্ধৱৰ সমাগম জানিবাহা সেহি সম
 অসাৰ সংসাৰ সঙ্কল্লৱ ॥

বিচাৰত সবে মিছা তাক কোনে কৰে ইচ্ছা
 যাত কিছু জ্ঞান সম্পঞ্জিল।
 হেন জানি এৰা মৰ্ম্ম পালিয়োক নিজধৰ্ম্ম
 এহি বুলি ৰাজা প্রবোধিল ॥১৭৭
 নমো নমো হৰি পদ- পঙ্কজ যুগল শিবে
 দগুৱতে পৰি শতবাৰ।
 হৰিৰ চৰণ সেৱি কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰ কৰি
 ছবিবন্ধে বচিল পয়াৰ ॥
 শুনা সবে বোলো হিত কৃষ্ণত অৰ্পিয়ো চিত
 এৰা আন কথা সবে মিছা।
 আসনত বসি থাকি হৰি হৰি বোলা ডাকি
 যেরে আছে বৈকুণ্ঠক ইচ্ছা ॥১৭৮

বিশ্বামিত্ৰৰ বজা-বাণীৰ ওপৰত ক্ৰোধ

পদ

পক্ষীগণে বোলন্তু শুনিয়ে ঋষি কথা।
 পাচে যেন ভৈলা হৰিশ্চন্দ্ৰৰ অৱস্থা ॥
 বুজাস্তু প্রজাক এহিমতে ধৰ্ম্মশালী।
 বিদূৰৰ পৰা ঋষি আছন্তু নিহালি ॥১৭৯
 উগাৱন্তু মাত জুমি জুমি কাঢ়ে ভৰি।
 দেখিবাক ডবে যাস্ত চাপৰি চাপৰি ॥
 প্রজাৰ সহিতে কথা কহিবাৰ দেখি।
 স্থলি গৈলা ঋষি পাচে খানিকো নাপেক্ষি ॥১৮০
 গুঞ্জ হেন ফুৰে আৰকত চক্ষু ছুই।
 কাষ্পে ছুই গুৰ্ত্ত মুখে নিকলয় ছুই ॥
 ককালত কপিন বান্ধন্তু টানি টানি।
 ডাক দি বোলন্তু এতো আছ নিয়া জানি ॥১৮১
 কৰ কৰ কৰি ঋষি চোৱাৱন্তু দাস্ত।
 দণ্ড ফুলি যবে যেন ক্ৰোধে খেদি বাস্ত ॥

নৃপতি বোলন্ত বব ভৈল আথাস্তব ।
 জাণ্টে ইঠারব প্রজা ছয়োক অন্তব ॥১৮২
 এতেকতে বিশ্বামিত্রে খেদি পাইল আসি ।
 কোবাইবে লাগিলা খঙ্গে দণ্ডক উল্লাসি ॥
 মোক দ্রোহ কবি চলে পাতি আছ কুণ্ডা ।
 এহি বুলি কাহাৰো মুখত মাৰে খুন্দা ॥১৮৩
 ছলস্থল লগাইল প্রজাব পশি মাজ ।
 উফবন্তে ক্রোধত ফুবন্ত ঋষিৰাজ ॥
 চরব চবপত মাৰি কৰৈ তাল ফাল ।
 পলাইবে লাগিল প্রজা যেন গৰুপাল ॥১৮৪
 পথ এৰি পলাই কতো কেহো টানে বলে ।
 কতো লরবন্তে জুস্তি খাই পৰে খালে ॥
 এহিমতে পলাই প্রজা ঋষিক বিভঙ্গে ।
 মাৰিবে লাগিলা ঋষি নৃপতিক খঙ্গে ॥১৮৫
 হাউৰে পাপিষ্ঠ দুষ্ট নষ্ট কুলাঙ্গাব ।
 আগে দান দিয়া মোক যত বাজ্যভাব ॥
 এবে কেনে তাক লাগি কব অনুশোচ ।
 প্রজাব সহিতে তোৰ কিসব আলচ ॥১৮৬
 জানিলো লৈবাক চাস মোৰ বাজ্য কাঢ়ি ।
 ধিক্ ধিক্ ধৰ্ম্মহীন হৰিশ্চন্দ্র হাবী ॥
 বচন যতেক তোৰ যেন জল বেখা ।
 মোহোৰ আগত পাপী রাজা হেন দেখা ॥১৮৭
 মোত ঘাঞ্চ লগাই জীৱে তোৰ হেন সাস ।
 পুনু বাজ্য লৈবে লাগি প্রজাব চাপ পাশ ॥
 আজি কোবাই ভাঙ্গিবো তোহোৰ মুণ্ড খুলি ।
 এহি বুলি ঋষি খেদি যাস্ত দণ্ড ভুলি ॥১৮৮
 হেন দেখি নৃপতি কাষ্পন্ত তবতবি ।
 'যাওঁ যাওঁ বুলি চলি যাস্ত শীত্ৰ কবি ॥
 মহাদৈক হাতত ধৰিয়া লৈয়া যাস্ত ।
 আইস আইস বুলিয়া পাচক লাগি চাস্ত ॥১৮৯
 মহাশাস্তী শৈব্য চাক দেহা হুকোমল ।
 ভাঙ্গবে পীড়িলা আক্তি বহে ধৰ্ম্মজল ॥

আউল ভৈল কেশ মুখ শুখাই তবতবি ।
 যাইবে নোৱাবন্ত বাজা লৈলন্ত আজুৰি ॥১৯০
 দেখি মহাকোপে বিশ্বামিত্রে দণ্ড ভুলি ।
 কোবাইবে লাগিল মহাদইক মন্দ বুলি ॥
 হাউৰে পাপিষ্ঠী কেনে নকাঢ়স পার ।
 এভো বাজস্থখ বুলি ঘেলারস গার ॥১৯১
 এহি বুলি ছনাই কোবাবন্ত দণ্ড ধৰি ।
 তথাপিতো মহাশাস্তী শৈব্য পটেখৰী ॥
 ধৰ্ম্মক চাহন্তে একো নেদন্ত সিদ্ধান্ত ।
 ত্রাহি কৃষ্ণ কৃষ্ণ স্তমবন্তে মাত্ৰ যাস্ত ॥১৯২
 কুমবে আটাস পাৰে মাৱৰ কোলাত ।
 নৃপতিক লাগি উঠি মেলৈ দুই হাত ॥
 ঋষিৰ মৃত্তিক দেখি কাষ্প তবতবি ।
 চক্ষু মুদি লুকাইল মাৱৰ গলে ধৰি ॥১৯৩
 নৃপতিয়ো আন একো নোবোলন্ত বাক ।
 জাস্তে আহা বুলি নেন্ত আজুৰি শৈব্যাক ॥
 আইস প্ৰাণেশ্বৰী বুলি লৈ যাস্ত ঘনাই ।
 ৰোহিতাশ্ব কান্দে নৃপতিৰ মুখ চাই ॥১৯৪
 হেন দেখি প্রজাসবে কৰৈ হাহাকাৰ ।
 হৰি হৰি মাৱ কিনি! বিপত্তি তোঙ্কাৰ ॥
 চন্দ্রে সূৰ্য্যে দেখিবাক নপাৱৈ যাহাক ।
 কৈব বনবাসী ঋষি কোবোৱৈ তোঙ্কাক ॥১৯৫
 মহাশাস্তী আইব আৱে হেনসে বিলাই ।
 কেনমতে নৃপতি আগতে আছা চাই ॥
 আৱেসে জানিলো হৰিশ্চন্দ্রে ভূমি মৰা ।
 এহি বুলি কান্দে প্রজা অন্তবব পৰা ॥১৯৬

যাণীৰ হুখ দেখি পঞ্চ বিশ্বদেৱৰ শোক

সেই বেলা পাক বিশ্বদেৱ আসিলন্ত ।
 মহাদৈক দেখিয়া আশেব কান্দিলন্ত ॥
 হৰি হৰি মহাশাস্তী শৰীৰ নদহে ।
 তোঙ্কাবেলে চুখত সকলে দেহা দহে ॥১৯৭

হৰিশ্চন্দ্ৰ ৰাজ্যৰ ভূমিসে পটেশ্বৰী ।
 কোনসতে পাপিষ্ঠে কোবাবে দণ্ড ধৰি ॥
 আকাশতে থাকিয়া কবন্ত হাহাকাৰ ।
 হা হৰিশ্চন্দ্ৰ কিনো অৱস্থা তোক্ষাৰ ॥১৯৮
 একছত্ৰে ৰাজ্য ভূমি সাতো পৃথিবীৰ ।
 কৃষ্ণত ভকত সন্ত স্নহত শৰীৰ ॥
 যাহাৰ যজ্ঞত নদী বহিলেক স্নতি ।
 সমস্ত দেৱতা ভৈল পৰম ভূপতি ॥১৯৯
 হেন মহা বৈষ্ণৱ নৃপতি ধৰ্ম্মশালী ।
 ইহাৰু খেদাইল ঋষি দেশৰ নিকালি ॥
 দেৱ-দ্বিজ পিতৃৰ খণ্ডাইলে সবে আশ ।
 দুৰ্য্যোৰ নৰকে পাপী তোৰ হৈব বাস ॥২০০
 আজিসি আক্ষাৰ সবে আশা ভৈল ছেদ ।
 পাপী বিশ্বামিত্ৰ ঋষি দিলি ছদি খেদ ॥
 ৰাজ্যক ডকায়া সবে লৈল ৰাজ্যভাৰ ।
 তথাপিতো মনে কমা নাই চুৰাচাৰ ॥২০১
 আতি অপ্ৰমাদী পতিভ্ৰতা বৰ-নাৰী ।
 কোননো স্বৰ্গক পাইলি আজি আৰু মাৰি ॥
 ঋষি ছয়া ভৈলি এতমান মন্দমতি ।
 ইটো অধৰ্ম্মৰ ফলে যাইবি অধোগতি ॥২০২
 এহি বুলি পাৰ্শ্বো বিশ্বদেৱ পাৰে গালি ।
 ক্ৰোধিলন্ত বিশ্বামিত্ৰে বজ্ৰৰ বটালী ॥

বিশ্বামিত্ৰৰ অভিষাপ

শুন অবে সজ্জকাৰী পাৰ্শ্বো বিশ্বদেৱ ।
 তোৰাক মধ্যস্থ কৰি আনি আছে কেৱ ॥২০৩
 কিসক স্তৰ্শস মোক লুবুজি মহন্ত ।
 কোনে জানু পাৰে আসি পৰব জ্ঞাত ॥
 যেন বাটোৱাল ছয়া শশাৰ দেই স্থাস ।
 কালে গ্ৰাসিলেক হুইবে আক্ষাক জোকাস ॥২০৪
 দেৱ বোলাই কৰ কথা কেৱলে অহ-মহ ।
 ঋনিতেক বহ আজি ভাঙ্গো সবে গহ ॥

খাইবে পাই ৰাজ্যৰ মাতস পথা পুৰ ।
 থাক আজি সবাবো ভাবনা কৰো চুৰ ॥২০৫
 স্বকপত ব্ৰহ্ম ঋষি মই হওঁ য়েৱে ।
 নব ছয়া পৃথিবীক যাইয়ো তোৰা সবে ॥
 আক্ষাক পাবিলি গালি গ্ৰাসিলেক পাৰে ।
 গৰ্ভবাস নৰক ভুঞ্জিয়ো মোৰ শাপে ॥২০৬
 হেন শুনি পাৰ্শ্বো বিশ্বদেৱে মাতিলন্ত ।
 আমিও কৰিবে পাৰো শপি তোৰ অন্ত ॥
 তথাপিতো নশাপোহো কমা ধৰ্ম্ম ধৰি ।
 দিয়ো শাপ অন্ত ঋষি ক্ৰোধ পৰিহৰি ॥২০৭
 ৰাজ্যৰ অন্তৰে পাবিলোহো আসি গালি ।
 ঋষি ভৈলে হৈবে লাগে কমা ধৰ্ম্মশালী ॥
 হেন শুনি বিশ্বামিত্ৰে ভৈলা উপশাস্ত ।
 পাৰ্শ্ব বিশ্বদেৱক সম্বোধি মাতিলন্ত ॥২০৮
 একোকালে ব্যৰ্থ নাহি আক্ষাৰ বচন ।
 তথাপিতো সীমা দেওঁ শুনা দেৱগণ ॥
 পাণ্ডৱৰ ভাৰ্য্যা হুইবে দ্ৰৌপদী প্ৰখ্যাত ।
 তাহান গৰ্ভত অংশে হুইবা সবে জাত ॥২০৯
 নহৈবে বিবাহ বংশ নথাকিবে ভয় ।
 অল্পকালে মৰি পাইবা দেৱৰ নিলয় ॥
 দুনাই অমৰ হৈবা খণ্ডিবে দুৰ্গতি ।
 হেন শুনি পাৰ্শ্ব দেৱ গৈলা অত্ৰাৱতী ॥২১০
 পক্ষীগণ বদতি শুনিয়ো মহাশয় ।
 সেহিসে কাৰণে পাৰ্শ্বো পাৰ্শ্বালী তনয় ॥
 অল্পকালে মৰি পাৰ্শ্ব ভৈলা পূৰ্বৱত ।
 নভৈলা বিবাহ কাৰো ঋষিৰ শাপত ॥২১১
 জৈমিনি বোলন্ত পক্ষী কহিয়োক কথা ।
 পাচে যেন ভৈলা হৰিশ্চন্দ্ৰৰ অৱস্থা ॥
 বিশ্বামিত্ৰে খেদিয়া গৈলন্ত কোন দেশ ।
 মহা কোঁতুহলে শুনো কাছিনী নিশেষ ॥২১২
 পক্ষীগণে বোলে কথা শুনা আন্তপৰে ।
 পাৰ্শ্ব বিশ্বদেৱক শাপন্ত ঋষিকৰে ॥

সেহি সময়ত ৰাজা ঋষিক এৰাই ।
 ভাৰ্গ্যানে সহিতে দূৰ গৈলন্ত পলাই ॥২১৩
 উলটিয়া নিৰীক্ষি চাহন্তে মহাৰথ ।
 ঋষিক নেদেখি দৃষ্টি যোজনৰ পথ ॥
 লৰি গৈলা বিশ্বামিত্ৰে যেন অমুমানি ।
 বৃক্ষৰ ছায়াত বসিলন্ত তিনি প্ৰাণী ॥২১৪
 পাঞ্চ বৰিষৰ আতি স্তম্ভৰ ছৰাল ।
 ক্ষুধায়ে পীড়িল আতি ভৈল লালকাল ॥
 দুইবো মুখ চাই কান্দে ক্ষুধা লাগে বুলি ।
 আতেসে নৃপতি আতি মৰন্ত সমূলি ॥২১৫
 কিবা দিবো বুলিয়া কান্দন্ত মহাৰায় ।
 মহাদইক দেখি ভৈলা বিহ্বল পৰায় ॥
 ক্ষুধায়ে তৃষ্ণায়ে ৰাজা ভৈলন্ত হতাশ ।
 ভাগৰে পীড়িলে খৰে কাটয় নিশ্বাস ॥২১৬

মহাৰাণী শৈব্য শাস্তীৰ মূৰ্ছা আৰু চেতনা লাভ

ৰুমুৰী

মহাখেদ পাইলা শাস্তী ।
 প্ৰয়াসিত ভৈলা আতি ॥
 ওষ্ঠ কণ্ঠ শুখাই মুখ ।
 সহিতে নোৱাৰে দুখ ॥২১৭
 পৰিলন্ত পৃথিবীত ।
 ভৈল আতি বিমোহিত ॥
 নাহি একো শ্ৰুতিজ্ঞান ।
 উৰি গৈলা ধাতু প্ৰাণ ॥২১৮
 যেন পাত ভৈল আয়ু ।
 নাসাত নাসয় বায়ু ॥
 মৃতকৰ যেন ধান ।
 দেখি ৰাজা বিচ্ছমান ॥২১৯
 হা হা মৰে প্ৰাণেশ্বৰী ।
 আধেবেখে পলে ধৰি ॥

শিৰত সিঞ্চন্ত জল ।
 দহে দেহা শোকানল ॥২২০
 চিয়ান্ত * সারটি ধৰি । * চিঞবে
 উঠ উঠ প্ৰাণেশ্বৰী ॥
 কৰা কেনে অযুগত ।
 কান্দে বোহিতাশ্ব পুত্ৰ ॥২২১
 কৰায়োক তন পান ।
 কেনে নেদা সমিধান ॥
 ফুটি যায় মোৰ প্ৰাণ ।
 আপুনহি সৰ্বজ্ঞান ॥২২২
 সৰ্বকালে বুজা মোক ।
 নমাতা পেটৰ পোক ॥
 কিনো ভৈলা নিদাকণ ।
 কতেক বৰ্ণাইবো গুণ ॥২২৩
 বত্ৰৰ শয্যাত শোস ।
 তাতো নাহি পৰিতোষ ॥
 আজি পৃথিবীত চলি ।
 পৰি স্তখে নিদ্ৰা গৈলি ॥২২৪
 অসংখ্যাত নাৰীজাক ।
 সৰ্বক্ষণে সেরৈ তোক ॥
 চামৰ ধৰিয়া তুলে ।
 সূৰ্ণৰ চতুৰ্দোলে ॥২২৫
 অস্ত্ৰেপুৰত ফুৰে ।
 নেট কাণ্ডোৱানে ঘুৰে ॥
 সিটো প্ৰাণ পটেশ্বৰী ।
 হাষ্টি যাইবে কেন কৰি ॥২২৬
 এখনে ভাগিল বধ ।
 কেনে ঘাইবো দূৰ পথ ॥
 হা হা বিধি কিনো দুখ ।
 শৈব্যৰ মুখত মুখ ॥২২৭
 দিয়া কান্দে মহাৰায় ।
 ধাবে লোহ বহি যায় ॥

ফোকাৰে নিশ্বাস আতি ।
 হা প্ৰিয়া বুলি মাতি ॥২২৮
 তোৰে শোকে দেহা দহে ।
 মোৰ কি হৃদয় সহে ॥
 এহি বুলি কৰা মন্যু ।
 হাতে মাৰ্জ্জিলন্ত তনু ॥২২৯
 সিঞ্চিল শিৰত জল ।
 দেহা ভৈলা অবিকল ॥
 কতো বেলি প্ৰাণ আইল ।
 শৈব্য চক্ষু মেলি চাইল ॥২৩০
 নৃপতি কান্দন্ত ধৰি ।
 হেন দেখি পটেম্বৰী ॥
 বাজাক ধৰিয়া পাৰে ।
 বুলিলন্ত বহুভাৰে ॥২৩১
 সপ্ত পৃথিবীৰ পতি ।
 তোন্ধাৰ হেনসে গতি ॥
 প্ৰসন্ন কৰিয়ো মুখ ।
 কিছূ নহে শোক দুখ ॥২৩২
 ক্ৰণেকতে হোৱে নষ্ট ।
 আক লাগি কেনে কষ্ট ॥
 জানা সবে শাস্ত্ৰ ধৰ্ম্ম ।
 কেনে তুমি কৰা মৰ্ম্ম ॥২৩৩
 সংসাৰ অঞ্জিলা বিধি ।
 যেন সপোনৰ নিধি ॥
 জাগিলে সমস্তে হৰৈ ।
 কোনে মোৰ বুদ্ধি কৰৈ ॥২৩৪
 ধৈৰ্য্যসে আপদ তৰি ।
 আন চিন্তা পৰিহৰি ॥
 কৰিয়োক উপদেশ ।
 যাইবো আমি কোনদেশ ॥২৩৫

ঋষিৰ দেশৰ বাজে ।
 নাহি ঠাই একো বাজে ॥
 ইসি চিন্তা আসৰিণ ।
 কৰিয়োক বিমৰিষ ॥২৩৬
 হেন শুনি নৃপবৰ ।
 গুণিলন্ত নিবস্তব ॥
 সাতোদ্বীপা পৃথিবীত ।
 ধানৰ নভৈল থিত ॥২৩৭
 নেৰাইলো ঋষিৰ হাত ।
 চিত কৰে উতপাত ॥
 যাইবো আৰে কোন পুৰী ।
 পাইবে আসি ঘূৰি ঘূৰি ॥২৩৮
 এহি বুলি নৰনাথ ।
 জামুত দিলন্ত মাথ ॥
 নুগুচে ঋষিৰ ভয় ।
 দেখে বাজা তমোময় ॥২৩৯
 প্ৰৱন্ধে গুণন্ত বসি ।
 মনত পবিল আসি ॥
 আছে পুৰী বাৰাণসী ।
 স্বস্থ ভৈলা মহাযশী ॥২৪০
 প্ৰণামিয়া কৃষ্ণপাৰে ।
 কুমুৰী শঙ্কৰে গাৰে ॥
 শুনা একচিত কৰি ।
 স্থখে যোৱা যমতৰি ॥২৪১
 বিষ্ণু বৈভৱ যত ।
 সৰে জানা অশাস্ত ॥
 আন চিন্তা পৰিহৰি ।
 সৰে বোলা হৰি হৰি ॥২৪২

মহাৰাজ হৰিশ্চন্দ্ৰৰ বাৰাণসী যাত্ৰা আৰু
বিশ্বামিত্ৰৰ সাক্ষাত

পদ

শৈব্যাক সন্মোখি মাতিলন্ত মহাৰাজে ।
আত্মাৰ নেদেখো খান বাৰাণসী বাজে ॥
পৃথিৱীত বহিভূত সংসাৰতে সাৰ ।
তাতেসে নাহিকে মনুষ্যৰ অধিকাৰ ॥২৪৩
সৰ্বকালে যাত বিশ্বনাথ অধিকাৰী ।
তৈকে লাগি যাওঁ উঠিয়োক বৰনাৰী ॥
মই লইয়া যাওঁ আৰে কুমৰক কোলা ।
তোমাৰ বোলানে যাওঁ ধীৰে ধীৰে চলা ॥২৪৪
পুত্ৰ কোলে ধৰি লৰিলন্ত মহাভাগে ।
মহাদৈয়ো যাস্ত নৃপতিৰ আগে আগে ॥
দণ্ডেকৰ পথত দিনেক যাই বহি ।
বঞ্চন্ত বজনী মঠ মণ্ডপত বহি ॥২৪৫
কতো গৃহস্থৰ ঘৰে লন্ত গৈয়া বাস ।
কতো দিনা নৃপতিৰ পৰৈ উপবাস ॥
একোকে নপাই কতো বহি থাকা বনে ।
শৰীৰ বিবৰ্ণ ভৈল ৰৌদ্ৰ বৰিষণে ॥২৪৬
নাহি অন্ন বস্ত্ৰ গাৰে বাকলি বসন ।
ভিক্ষায়ে ভোজন ভৈলা ভূমিত শয়ন ॥
ধূলায়ে ধূসৰ তনু চিনন নযায় ।
হেন মহাদুখে কষ্টে যাস্ত মহাশয় ॥২৪৭
কতোদিনে পাইলা গৈয়া পুৰি বাৰাণসী ।
আগভেটি বিশ্বামিত্ৰ ঋষি আছে বসি ॥
দেখি নৃপতিৰ শিহৰিল সৰ্বগাৰ ।
প্ৰদক্ষিণে ঋষিৰ নমিলা দুই পাৰ ॥২৪৮
ভাৰ্য্যায়ে সহিতে প্ৰণামিলা মহাবলী ।
ঋষিক বোলন্ত বাজা কৰি কৃতাজ্জলি ॥
পাশ্চ অৰ্ঘ্য দিবো হেন নাহি একোখন ।
অৰ্ঘ্যৰ আপাসে গুৰু লৈয়ো একজন ॥২৪৯

ভাৰ্য্যাক পুত্ৰক লোৱা নুহি মোৰ প্ৰাণ ।
বুলিয়োক জাণ্টে যদি কাৰ্য্য থাকে আন ॥
ঋষিয়ে বোলন্ত আন নাহি প্ৰয়োজন ।
যেন লাগে দিয়ো মোক দক্ষিণাৰ ধন ॥২৫০
আপোনাৰ মুখে খাণ্টা কৰি দিলি আশ ।
আজিয়েৰে নৃপতি সম্পূৰ্ণ ভৈল মাস ॥
দিনা চাৰি ভৈলে আসি আছে বাট চাই ।
চাহন্তে চাহন্তে তোক আক্ষিয়ো দুখায় ॥২৫১
যেন বুলি আছা আৰে স্তম্ভা তাহাক ।
জাণ্ট কৰি দিয়োক যজ্ঞৰ দক্ষিণাক ॥
আজি আউৰ ভাণ্ডিতে নপাস মহাৰাজ ।
দক্ষিণাৰ পদে আইলো এৰি ৰাজকাজ ॥২৫২
ৰাজা বোলে যদি আজি পূৰ্ণ ভৈল মাস ।
আউৰ কিছু বুলিবে মোহোৰ নাহি সাস ॥
কিন্তু আছে এভো দেখা দুই পৰ সীমা ।
ইয়ো বেলিখানি মোক কৰিয়োক ক্ষমা ॥২৫৩
এহি হোক বুলি ঋষি মাতিলা ৰাজাক ।
পাক দিয়া আসো গৈয়া ডঢ়াওঁ আপোনাক ॥
ইবেলিয়ো আসিলে পাতস কাপ জাপ ।
সৰ্বনাশ কৰো তেৰে দিয়া ব্ৰহ্মশাপ ॥২৫৪
হেন বুলি বিশ্বামিত্ৰ পশিলা নগৰ ।
নৃপতিক পাইল আসি মহাচিন্তা জ্বৰ ॥
যেন ঘোৰ নিৰ্ঘাত পৰিল আসি মাথে ।
অধোমুখে বসিয়া গুণন্ত নৰনাথে ॥২৫৫
কোন কৰ্ম্ম কৰো আৰে যাইবো কৈক লাগি ।
কৈত মিত্ৰ আছে কৈত ধন পাইবো মাগি ॥
আপুনাৰ মুখে মই বুলি আছো যাক ।
কেনমতে দিবো আজি সিটো দক্ষিণাক ॥২৫৬
কত কদৰ্ধনা আউৰ সহিবো ঋষিৰ ।
এক মনে বোলো এৰো আপোন শৰীৰ ॥
তথাপিতো ব্ৰহ্মস্থ থাকিবে মোত বহি ।
যত বংশ হুইবে তাকো মাৰিবেক নহি ॥২৫৭

ব্ৰহ্মৰ বহিলে মোৰ নুহিবে নিস্তাৰ।
 কত জন্ম পনু হৈয়া থাকিবো বিষ্ঠাৰ ॥
 এহি বুলি মনে মনে গুণন্ত নৃপতি।
 এৱে কোন উপায়ে নযাইবো অধোগতি ॥২৫৮
 আপুনাংক বিকি ব্ৰাহ্মণৰ স্ৰজো ধাৰ।
 আত পৰে বুদ্ধি আন নাহিকে আন্ধাৰ ॥
 মোৰ ভাগ্যে যেন হোক পুৰুষ এৰাউক।
 এতেক বোলন্তে আসি প্ৰবেশিল শোক ॥২৫৯
 মাত বোল হৰিল দেখন্ত অন্ধকাৰ।
 হেন দেখি চিত্ত আউৰ নসহে গৈব্য্যৰ ॥
 লোতকে পূবিল আখি গদ গদ মাত।
 ধীৰে ধীৰে স্তম্ভৰী স্বামীক বুলিলন্ত ॥২৬০
 কাৰ্য্য সময়ত কেনে ভৈলা হতবুধি।
 আপদ ব্যাধিৰ হোৱৈ ধৈৰ্য্যেৰে আসুধি ॥
 মোৰ বাক্য ধৰা প্ৰভু চিন্তা পৰিহৰা।
 অস্বীকৃত সত্যক সত্বেৰ বক্ষা কৰা ॥২৬১
 যিটো পুৰুষৰ নষ্ট ভৈলা অস্বীকাৰ।
 লোকৰো বৰ্জ্জন হোৱে জীৱন ধিকাৰ ॥
 নাহি নাহি আন ধৰ্ম্ম জানা সত্য বিনা।
 জানি আন নিচিন্তিবা দিয়োক দক্ষিণা ॥২৬২
 অগ্নিহোত্ৰ কৰে যিটো পঢ়ে চাৰি বেদ।
 যত মহাদান আদি কৰি অবিচ্ছেদ ॥
 সকলো নিষ্ফল যাৰ লবিল বচন।
 হেন জানি সত্য প্ৰভু কৰিয়ো বক্ষণ ॥২৬৩
 কীৰ্ত্তি নামে এক ৰাজা আছিল পূৰ্বত।
 শত অশ্বমেধ আচৰিল বিধিত ॥
 আৰো এক ৰাজসূয় মনে কৰি ইচ্ছা।
 স্বৰ্গ হন্তে পৰিল বাবেক বুলি মিছা ॥২৬৪
 সত্যে নেই উৰ্কক অসত্যে অধোগতি।
 হেন জানি সত্যক বাধিবে কৰা মতি ॥
 ইন্দ্ৰতো অধিক স্তম্ভ গৈল কত কাল।
 আউৰ কেনে অশুশোচ কৰা মহীপাল ॥২৬৫

তোমাৰেবে দুখ দেখি অন্তৰ্গত দহে।
 কি কৰে জীৱন আউৰ হৃদয় নসহে ॥
 শুনা বচনেক বোলো চৰণত ধৰি।
 বুলিবাক চাহন্তে লোতক পৰে ঝৰি ॥২৬৬
 উভতি ক্ৰন্দন আসে মনত আসুখে।
 মাতিবে নুৱাৰি আছিলন্ত অধোগুখে ॥
 লোতকে ভেঙিল গদ গদ কৰৈ মাত।
 আঞ্চলে মলছি মুখ দুনাই বুলিলাত ॥২৬৭
 উপজিল পুত্ৰ ৰাজা এতেক বোলন্তে।
 পৃথিবীত মকমকি পৰিল কান্দন্তে ॥
 আৰো একো বুলিবাক নপাৰি স্তম্ভৰী।
 কবন্ত বিলাপ নৃপতিৰ পাৱে ধৰি ॥২৬৮
 হেন দেখি নৃপতিৰ মনত আসুখ।
 মহাদৈক ভুলি বস্ত্ৰে মুছিলন্ত মুখ ॥
 কিসক কান্দস বাটকৈ বুলিয়ো সত্বেৰ।
 পুত্ৰৰ যে নাম লৈলি আগত কুমাৰ ॥২৬৯
 কিবা গুণি পৃথিবীত পাৰ লোটা মুটি।
 শীত্ৰে প্ৰাণেশ্বৰি কহ প্ৰাণ যাই ফুটি ॥
 শুনি কতো বেলি ভৈলা শৈব্য্য সঙ্কুক্ষণ।
 অন্ন কৰি নৃপতিক বুলিলা বচন ॥২৭০
 উপজিল পুত্ৰ ৰাজা তযু যথোচিত।
 মহন্তজনৰ হোৱে হেনসে উচিত ॥
 পুত্ৰ প্ৰয়োজনে বিহা কৰয় ভাৰ্য্যাক।
 সিটো সিদ্ধি ভৈলআৱে এবিয়ো আন্ধাক ॥২৭১
 আন একো উপায় নেদেখো আত বিনা।
 আন্ধাক বিক্ৰয় কৰি দিয়োক দক্ষিণা ॥
 আপোনাৰ সত্য বাখি থিৰ কৰি হিয়া।
 নেউচনি লৈয়া যাওঁ ভূমি মাত্ৰ জীয়া ॥ ২৭২
 আন্ধাৰ নিমিত্তে ভূমি এবিয়ো বিমন।
 মই হেন ভাৰ্য্যা প্ৰভু পাইবা বৈত মন ॥
 যজ্ঞ হোক সান্ফল দক্ষিণা দিয়া শুভি।
 মোৰ বাক্য কৰা প্ৰভু পূৰ্বাপৰ বুলি ॥২৭৩

শুনা সভাসদ মহাজনৰ ধৰ্ম্মক ।
 প্রাপ্ৰাস্তিকো দুখ পাইলে নেবয় সত্যক ॥
 সার্বভৌম বাজপদ পুত্ৰ ভাৰ্য্য যত ।
 চাণ্ডালত আপোনাক বিকিলা সত্যত ॥২৭৪
 হেন জানি মহাজনে নেৰিবা সত্যক ।
 সত্য শাস্ত্ৰ তত্ত্ব জানি ভজিয়ে হৰিক ॥
 কৃষ্ণৰ ভকতি সত্য ধৰ্ম্ম অনুপাম ।
 জানি উচ্চকৰি ডাকি বোলা বাম বাম ॥২৭৫

—————

দক্ষিণাব চিন্তাত বজা-বাণীৰ চিন্তা আৰু মুৰ্ছা
 ছবি

হেন শুনি নৃপতিৰ হিয়া যেন দুই ছিৰ
 শোকে আতি হিয়া যায় ফুড়ি ।
 দেখিলন্ত তমোময় শ্ৰুতিহীন মহাশয়
 অন্তৰীক্ষে ধাতু গৈল উৰি ॥
 জানুত দিলন্ত মাথ কতো বেলি নবনাথ
 শোকত ভৈলন্ত অচেতন ।
 কতো হিয়ে ভুকু মাৰি পৃথিবীত মাথা তাৰি
 আতিশোকে কবন্ত ক্ৰন্দন ॥২৭৬
 হৰি হৰি প্ৰাণেশ্বৰী তোৰ মুখে কেন কৰি
 আসিলেক বজ্ৰ সম বাণী ।
 বুলিলি বিকিবে তোক আতেসে অধিকে শোক
 হৃদয়ত শোক-শেল হানি ॥
 হেন ভৈলো অধোগামী তোক কি বিকিব আমি
 আপোনাৰ জীৱন কাতৰে ।
 স্নেহৰো মুহিকে ধৰ্ম্ম কৰিবে হেন কি কৰ্ম্ম
 কোননো অধম পাপী নৰে ॥২৭৭
 হৰি হৰি প্ৰাণেশ্বৰী আপদৰ সহিতৰি
 মোহোৰ কৰ্ণৰ হেমহাৰ ।
 কোন সন্তে তোক এৰি থাকো মই প্ৰাণ ধৰি
 মুখ্যপ্ৰাণ তইসি আঁজাৰ ॥

সুন্দৰ সবস মুখ দেখিলে পাহৰো দুখ
 জীয়ো সমুদায় দেখি যাক ।
 চাণ্ডালতো ভৈলো ধিক প্ৰাণ ফুটি নযাই কি
 বিকিবোহো হেনয় ভাৰ্য্যাক ॥২৭৮
 এহি বুলি মহাশয় দেখিলন্ত তমোময়
 দুসৰিস শোকৰ ঝঞ্জালে ।
 হৰিলা চেতন জ্ঞান উৰিল সমস্তে প্ৰাণ
 পৃথিবীত পৰিল নিঢালে ॥
 দেখি শৈব্য মাথা তুলি বুৰিল বুৰিল বুলি
 আঙ্কোৱালি ধৰিলা স্বামীক ।
 শিৰত সিঞ্চন্ত পানা বোলন্ত মধুৰ বাণী
 প্ৰাণ এৰিবাক চাহ কি ॥২৭৯
 চক্ষু মেলি চাহা মোকে তোম্কাৰ দাক্ষণ শোকে
 হিয়াৰ নথৈগৈ ভকভকি ।
 তযু অত দুখ দেখি কেনে প্ৰাণ আছো বাখি
 কান্দন্ত সুন্দৰী মকমকি ॥
 স্তৱৰ্ণৰ সিংহাসন বহুময় বিতোপন
 নেট তুলি কোমল বিছাই ।
 তাত থাকা গাৱ এৰি এৱে পৃথিবীত পৰি
 কেনে নিদ্ৰা গৈলা মহাৰায় ॥২৮০
 পৃথিবীৰ বাজাগনে খাটিলেক সৰ্ব্বক্ষণে
 নত্ৰভাৱে ভূত্য হেন মান ।
 ভাণ্ডাৰ স্তৱৰ্ণময় দিলা মহা বহুচয়
 কোটি কোটি ব্ৰাহ্মণক দান ॥
 বাজ ব্ৰহ্মভোজ বোল লজ্জিলে স্বৰ্গৰ কোল
 সন্তে বহিলেক পঞ্চায়ুত ।
 সিটো আজি নৰেশ্বৰে দক্ষিণা দিবাক ডৰে
 মৰা যেন পৰিলা স্মৃতি ॥২৮১
 যিটো বাজা হৰিশ্চন্দ্ৰ শ্ৰীমন্তে যেহেন ইস্ত
 বুদ্ধি বলে বিষ্ণুৰ সমান ।
 সমাগবা বহুমতী ভূণ যেন কৰি মতি
 ঋষিক উচৰ্গি দিলা দান ॥

আনো যত হস্তী ঘোৰা তাৰ কোনে পারে ওৰা
 ব্ৰাহ্মণক দিলা মহাৰায় ।
 সিটো ভৈলা ভিক্ষুপ্ৰায় দক্ষিণা দিবাৰ নাই
 ঋষিৰ ডবত ধাতু যায় ॥২৮২
 হৰি হৰি বিধি তোৰ কত অপৰাধ ঘোৰ
 চিন্তিলস্ত এস্তে মহামতি ।
 আক কিবা শত্ৰু বুলি এতেক দুৰ্গতি দিলি
 কৰিলাহা হেনসে বিপত্তি ॥
 স্নগন্ধ চন্দন যাৰ গাৰে ঘসি মল কাঢ়ে
 বত্ন অলঙ্কাৰ বিৰচিত ।
 সিটো কাল কৈক গৈল হেনসে বিপত্তি ভৈল
 সিটো তনু লোটায়ে মাটিত ॥২৮৩
 উঠা উঠা প্ৰাণনাথ মোক চাৰা তুলি মাথ
 মোৰ গাৰে অগনি জ্বলয় ।
 দিয়ো মোক সমিধান জুৰাওক সমস্তে প্ৰাণ
 হেৰা মই মাতো মহাদই ॥
 আৰেসে জানিলো আমি মৰিলাহা প্ৰাণস্বামী
 তোমাক পাইলেক মহাকালে ।
 এহি বুলি পটেখবী ৰাজাৰ গাৰক এৰি
 পৃথিবীত পৰিলা নিঢালে ॥২৮৪
 ৰাজাই দেখন্ত আতি বিমূৰ্ছিত ভৈল সতী
 মুখৰো হৰিল মাত বোল ।
 বোহিতাখ শিশু দেখি ক্ষুধায়ে কান্দিল আতি
 মাৰৰ চাপিলা আসি কোল ॥
 আই দিয়া অন্নপান ভোকে হেৰা যায় প্ৰাণ
 উঠা বুলি গলত বান্ধয় ।
 হেৰা চাৰা শুধাই মুখ সুরাৰো সহিবে দুখ
 এহি বুলি কুমাৰ কান্দয় ॥২৮৫
 মোক কোলা লোৱা তুলি হেৰা চাৰা পুত্ৰ বুলি
 হাতে লকজকাৰে ৰাজাক ।
 ভোখে গাৰ স্তুহি ধিব দিয়া স্তত লাড়ু কীৰ
 কোলাত বসিয়া খাইবো তাক ॥

কতেক ঘুমটি পাৰা মোক কেনে ভোখে মাৰা
 এহি বুলি নৃপতিনন্দন ।
 আছাবয় হাত ভৰি মনত বিকল কৰি
 গেড়ি পাৰি কৰয় ক্ৰন্দন ॥২৮৬
 সেহি বেলা বিশ্বামিত্ৰ উগুল ধুগুল চিত
 উঠন্ত বৈসন্ত চাস্ত বেলি ।
 হৃদয়ত এহি ধ্যান আজি মই পাইবো দান
 ৰাজা দিবে সূৰ্য্য অন্ত গৈলি ॥
 থাকিব নোৱাৰি বসি উঠি লৰিলন্ত ঋষি
 যথাত আছন্ত ৰাজা পৰি ।
 হাতে দণ্ড কান্ধে ছাতি দেখিয়া কুমবে আতি
 আই বাপ বুলি দিলা গেড়ি ॥২৮৭
 ঋষিৰ মূৰ্ত্তিক দেখি লুকায়া মুদিল আখি
 নৃপতিৰ বুকুৰ সান্ধিত ।
 বিশ্বামিত্ৰ দেখে পাচে মূৰ্ছা গৈয়া পৰি আছে
 মহাৰাজা ভাৰ্ঘ্য্যৰ সহিত ॥
 নাহিকে চেতন কুলি দক্ষিণা হৰাইল বুলি
 বসিলন্ত খোসমোস কৰি ।
 স্তখ নাহি উঠি যাস্ত নিহালি নিহালি চাস্ত
 যোনে ৰাজা আছে ছল ধৰি ॥২৮৮
 কান্ধে ঘট ধৰি আনি মাথাত ঢালন্ত পানী
 উঠ উঠ হৰিশ্চন্দ্ৰ ৰায় ।
 দিয়া ধন দক্ষিণাৰ কান্ধৰ গুচায়ো ভাব
 ধৰাৰ কৈতো স্তখ নাই ॥
 বোলন্ত অনেক বাণী ঢালন্ত শিৰত পানী
 নৃপতিয়ে চক্ষু মেলি চাইল ।
 ঋষিক আগতে দেখি আৰকা মুদিল আখি
 দুনাই যেন যমপুৰী পাইল ॥২৮৯
 দেখি ক্ৰোধে স্থলি গৈল ৰাজাক বুলিবে লৈল
 তোৰ সবে বুদ্ধি কৰো চুৰি ।
 দক্ষিণা দিবাৰ ডবে পাইল তোক চিন্তা স্ববে
 মিছাত আছন্ত তেম জুৰি ॥

উঠা উঠা ধৰ্ম জানি আপোনাৰ সত্য বাণী
 বাধি মোক জাণ্টে দিয়া দান ।
 সত্যে সূৰ্য্য আছে বহি সত্যতেহে আছে মহী
 সত্য সম ধৰ্ম নাহি আন ॥২১০
 শুন অবে মহাপাপ জানিলো পাতিলি কাপ
 বিস্তৰ নেবোলো আৰ বাক ।
 আজি সূৰ্য্য অন্ত গৈলে জানো বসাতলে গৈলে
 যেরে আনি নেদ দক্ষিণাক ॥
 নেৰাইবে তোহোৰ বাপে বংশক দহিব শাপে
 কৰৈ ঋষি আতি চটি ফটি ।
 কৰো আৰে কণ্ঠকাত খানিতেক চাহো বাট
 এহি বুলি গৈলন্ত উলটি ॥২১১
 টেম্বুরানি বন্ধে গ্রাম ববদোৱা যাৰ নাম
 লোহিত্যৰ জলে অনুকূল ।
 ভৈলা সেহি গ্রামেশ্বৰ যাৰ নাম ৰাজধৰ
 দানে মানে যাক নাহি তুল ॥
 অতিথি চৰ্চাত পৰে আন চিন্তা নাহি ঘৰে
 সৰ্ব্বদায়ে আনন্দ উৎসৱ ।
 তান পুত্ৰ ভৈলা চাৰি সূৰ্য্যবৰ মুখ্য কৰি
 হলায়ুধ জয়ন্ত মাধৱ ॥২১২
 জ্যেষ্ঠ ভৈলা সূৰ্য্যবৰ বহা বড়া দেশধৰ
 নয়স্থ কায়স্থ কুলদীপ ।
 মহাদাতা হেন শুনি ব্ৰাহ্মণ সজ্জন গুণি
 চলি যাস্ত যাহাৰ সমীপ ॥
 তানে ভৈলা গভেশ্বৰ মহামানী বংশধৰ
 প্ৰসিদ্ধ কুস্থম নাম যাৰ ।
 ষৌমিকৰ চূড়ামণি দাতাৰ আগত গণি
 যাৰ যশে ব্যাপিল সংসাৰ ॥২১৩
 তানে পুত্ৰে অন্নমতি শঙ্কৰে কৰিয়া নতি
 কৃষ্ণপাৰে ৰচিল পয়াৰ ।
 শুনা সবে বুদ্ধজনে সারশেষে জানা কোনে
 পুৰাণ কথাৰ তত্ত্ব সাৰ ॥

কথাৰ আশয় চাই কাব্যবস চাই চাই
 নিরঙ্কিলো কঠোৰক ডৰে ।
 যদি অনুবাদ হই তাতেসে ব্যঞ্জন হই
 ভুঞ্জিবাক পাৰে কোন নৰে ॥২১৪
 কৰযোৰে বোলো বাক শুনিয়ো পণ্ডিতজ্ঞাক
 যিবা দেখা মৰিষিবা দোষ ।
 পুণ্যকথা পুৰাণৰ গঙ্গাজল পটন্তৰ
 তাক শুনি ছয়ো পৰিতোষ ॥
 প্ৰণামিয়া হৰিপাৰে বোলো হেৰা বহুভাৰে
 শুনা সমজ্যাৰ যত লোক ।
 আন চিন্তা দূৰ কৰি ডাকি বোলা হৰি হৰি
 মহাস্থখে যাগো বিষ্ণুলোক ॥২১৫

বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণৰ ওচৰত শৈব্য্যৰ বিক্ৰয়

পদ

জৈমিনিৰ আগে পক্ষীগণ নিগদতি ।
 ঋষিক যাইবাৰ দেখি উঠিলা নৃপতি ॥
 শৈব্য্যায়ো বসিল কুমৰক কোলে ধৰি ।
 চিন্তন্ত বসিয়া ৰাজা ঋষিক স্মৰি ॥২১৬
 আজি ঋষিশাপত সবংশে যাইবো তল ।
 কৈক যাইবো কি কৰিবো হৃদয় বিকল ॥
 গুণি একো কৰিবাক নোৱাৰন্ত থিব ।
 দেখি মহাদই ছুনাই বোলে ধীৰে ধীৰ ॥২১৭
 এভো হেন কৰা প্ৰভু মোৰ বাক্য ধৰা ।
 শাপ-অগনিত পৰি বিপাঙ্গে নমৰা ॥
 মোক বিকিয়োক হিয়া কৰিয়োক থিব ।
 দক্ষিণাক শুজি হাত এবায়ো ঋষিৰ ॥২১৮
 হেন শুনি ৰাজা আতি ভৈলন্ত নিতত ।
 কান্দন্তে লোতক নাসে গেন কাঠৱত ॥
 শৈব্য্যক বোলন্ত বাট্টে ধৰা মোৰ বাক ।
 পৰম নিৰ্দয় ছয়া বিকিব তোজাক ॥২১৯

মহাক্ৰম পাপীজনো নাচৰে ইহাক ।
 তাহাতো অধম হৈয়া বিকিবো তোম্বাক ॥
 কেনমতে কৰ্ণৰ বজাইবো ইটো বাণী ।
 হেন বুলি তৈৰ উঠিলন্ত তিনি প্ৰাণী ॥৩০০✓
 ভাৰ্য্যায়ে সহিতে গৈলা নগৰৰ মাজে ।
 বেঢ়ি বেঢ়ি তামম্বাক সোধে সামবাজে ॥
 কোন দেশী তোমৰা উত্তম তিনি প্ৰাণী ।
 কুমৰক দেখি দুখ লাড়ু দেই আনি ॥৩০১
 নৃপতি বোলন্ত শুন নগৰীয়া লোক ।
 পৰম ঘাতুক মই সুসুধিবা মোক ॥
 বান্ধস পিশাচ যত সবাতো অধম ।
 পৃথিবীত মহাপাপী নাহি মোক সম ॥৩০২
 ভাৰ্য্যাক বিকিবে আসি আছে আগবাঢ়ি ।
 আহাৰ নিমিত্তে প্ৰাণ যাস্তে আছে ছাৰি ॥
 দাসীভাৱে লৱা য়েৰে আছে প্ৰয়োজন ।
 জাণ্টে বোলা এভো মোত আছয় চেতন ॥৩০৩
 এক বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণ আসিল হেন শুনি ।
 জকমক দশন মাটিত লুটে ভুনি ॥
 চৰাচৰ জকমক কৰৈ সবে কেশ ।
 পাচোণ্ডা একুটি কৰি চাস্ত লাস বেশ ॥৩০৪
 গাৱ ভৰি ধৰি হাত আচাবস্তে আসি ।
 নৃপতিক বোলন্ত বিকস কোন দাসী ॥
 মই কিনি লইবো দিব যত লাগে ধন ।
 কিবা পাইলে দিবি কহ স্বৰূপ বচন ॥৩০৫
 যত নগৰৰ আমি শ্ৰাক্কক কৰাওঁ ।
 নানাবিধ বস্ত্ৰ যত ঘৰে বসি পাওঁ ॥
 দুখ পাইবে লাগি কিছু নকৰিবি শক্কা ।
 ঘৰতো পৰিয়া আছে লক্ষকোটি টকা ॥৩০৬
 একেখানি ভাৰ্য্যা মোৰ আতি সুকুমাৰী ।
 প্ৰাণ সম আন্ধাৰ প্ৰথম বিহা নাৰী ॥
 কৰ্ম কৰিবাক নেন্দো দুখ পাইবে ড়েৰ ।
 পানী আনি আপুনি বন্ধন কৰো ঘৰে ॥৩০৭

তোৰ ভাৰ্য্যা দেখো এই স্বভাৱে সুধিব ।
 কৰ্মত কুশল হৈবে সুদূত শৰীৰ ॥
 এহি দাসী পাইলে ভাল পাইবে ব্ৰাহ্মণী ।
 যেন লাগে লউ ধন মই নিবো কিনি ॥৩০৮
 ব্ৰাহ্মণৰ শুনি বজ্জ সমান বচন ।
 মহাত্মখে নৃপতিৰ বিদাবিল মন ॥
 মাতিবাক নপাৰিয়া ৰাজা সেই তালে ।
 গোৰ কটা গাছ যেন পৰিল নিঢালে ॥৩০৯
 উঠ কিবা ধন লইবি ব্ৰাহ্মণে মাতন্ত ।
 অচেতন ভৈল ৰাজা নেন্দন্ত সিদ্ধান্ত ॥
 কৰ্ণবো নোহ্লাই মাত বিহ্বল পৰায় ।
 তবধ নয়নে ৰাজা থাকিলন্ত চাই ॥৩১০
 হেন দেখি দ্বিজৰ কুপিত ভৈল মন ।
 আপোন গাণ্ডিৰ সোলোকাই আনি ধন ॥
 ৰাজাৰ গাৱৰ বাকলিত বান্ধি খেল ।
 উঠ অৰে দাসী বুলি মাতিবাক লৈল ॥৩১১
 শৈব্যায়ৈ বোলন্ত বৈয়ো খানিতেক লাগি ।
 স্বামীক মাতিয়া যাওঁ ইজম্বক লাগি ॥
 প্ৰাণনাথ এৰে দেখা দেখি আজি যায় ।
 পৰিচ্ছেদ কৰি খানিতেক থাকো চাই ॥৩১২
 হেন শুনি খজাইলে ব্ৰাহ্মণ অহকাৰী ।
 কোলাৰ শিশুক ধৰি পেহ্লাইলা আছাৰি ॥
 কৈৰ স্বামী পাইলি বুলি মাৰি এক গুৰি ।
 বাম হাতে চুল ধৰি লৈয়াস্ত আজুৰি ॥৩১৩
 মহাদই বোলে গুৰু এৰা এৰা মোক ।
 চক্ষু গোট মেলি চাওঁ বোহিটাখ পোক ॥
 মাৱৰ পোৱৰ দেখাদেখি আজি যায় ।
 চাওঁ মই নেত্ৰে ভৰি স্নেহব পুতাই ॥৩১৪
 ভৈলো কুলক্ষণা আজি ব্ৰাহ্মণৰ দাসী ।
 তই ৰাজকুমাৰ সুচুৰি মোক আসি ॥
 এহি বুলি আৰ্ত্তবাৱে কবন্ত ক্ৰন্দন ।
 মাৱৰ বচন শুনি ৰাজাৰ নন্দন ॥৩১৫

মাৰ মাৰ বুলি খেদি গৈলা পুত্ৰখানি ।
 দেখি বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণে মাৰিলা লাঠি হানি ॥
 আই বুলি তথাপি লৈলেক আসি পাশ ।
 মাৰক সাৰটি ধৰি পাৰন্ত আটাস ॥৩১৬
 হেন দেখি মহাদই কবন্ত কাতৰ ।
 নমাৰ নমাৰা গুৰু মৰিবে কুমৰ ॥
 চৰণত ধৰো গুৰু ছয়োক প্ৰসন্ন ।
 কুমৰকো কিনি লৈয়ো দিয়ো কিছূখন ॥৩১৭
 কৰ্ম কৰিবাক নোৱাৰিবো পুত্ৰবিনা ।
 সন্তাপতে মৰিবো মিছাতে মোক কিনি ॥
 হেন জানি মাৰ পুত্ৰকে লগে নিয়া ।
 জীৱক পুত্ৰাই মোক প্ৰাণ দান দিয়া ॥৩১৮
 হেন শুনি ব্ৰাহ্মণৰ পালটিল মন ।
 ৰাজাক বোলন্ত লউ পোৱেবেৰো ধন ॥
 যাই লগ লাগি পাশ নেৰয় মাৰৰ ।
 ধৰ্ম ব্যৱহাৰে ধন পাস দুইহাস্তৰ ॥৩১৯
 এহি বুলি দুইবো বিত্ত কৰি এক ঠাই ।
 বাকলি বস্ত্ৰত নিয়া বান্ধিলা দড়াই ॥
 মাৰ পোক লইয়া যায় একে ঠাই বান্ধি ।
 পাচত কোবাস্তে ব্ৰিজে দুয়োযাস্ত কান্দি ॥৩২০
 কাতি হৈয়া পৰিয়া আছন্ত ৰাজা চাই ।
 আগতে বান্ধিয়া ভাৰ্য্যা পুত্ৰ লৈয়া যায় ॥
 কবন্ত ক্ৰন্দন পৃথিবীত পাৰে লুটি ।
 কিবা চাই আছো প্ৰাণনমায় কেনে ফুটি ॥৩২১
 হা ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বুলি হিয়ে হানে মুঠি ।
 তাত তাত মাটিত পৰন্ত উঠি উঠি ॥
 হৃদয়ৰ মাংস কাটি কোৱন লৈয়া যায় ।
 কবন্ত ক্ৰন্দন তাসম্বাক চাই চাই ॥৩২২
 হৰি হৰি পুত্ৰ সূৰ্য্যবংশে ভৈলা জাত ।
 হুকোমল শৰীৰ হৃদয় ভৰি হাত ॥
 তয়ো গৈলি বিক্ৰয় জীৱন ধিক ধিক ।
 আউৰ কিবা দেখিমোছো প্ৰাণনমায়কিক ॥৩২৩

হা প্ৰাণেশ্বৰী হা হা ৰোতিহাশ্ব পুত্ৰ ।
 তোমাসাক বান্ধি নেই কৈৰ যমদূত ॥
 হেনসে অৱস্থা পাইলে মোৰ কৰ্মফলে ।
 জীৱো কি ক লাগি মই যাওঁ ৰসাতলে ॥৩২৪
 এহিমতে কান্দন্তে আছন্ত ৰাজা চাই ।
 মহাদৈক পুত্ৰে এৰে দ্বিজে লৈয়া যায় ॥
 বৃক্ষে গৃহে আসম্বাৰ আঁৰ য়েৰে ভৈল ।
 দুনাই পৃথিবীত পৰি ৰাজা মুচ্ছা গৈল ॥৩২৫

দক্ষিণা বিচাৰি বিশ্বামিত্ৰৰ উপস্থিত

মেহি সময়ত বিশ্বামিত্ৰ পাইলা আসি ।
 উঠ উঠ ৰাজা বুলি দিলা উকাকাসি ॥
 কিবা ধন পায় আছা দিয়োক সম্প্ৰতি ।
 শুনি চকমক কৰি উঠিলা নৃপতি ॥৩২৬
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বিকি ধন পায় আছা যত ।
 টুপলি মেলিয়া দিলা ঋষিৰ হাতত ॥
 অল্পধন দেখি তান নভৈল সন্তুষ্টি ।
 বুলিবে লাগিলা নৃপতিক ঋষি উঠি ॥৩২৭
 শুন অৰে পাপিষ্ঠ অধম কুলাঙ্গাৰ ।
 এহিমানো অনুরূপ দক্ষিণা আন্ধাৰ ॥
 ঋষি হেন বুলি তই আমাক নগণি ।
 গাওঁ পৰবয়াক যেন যাচস ভোজগী ॥৩২৮
 তথো হেন জান বিশ্বামিত্ৰে চোণ্ডা সাপ ।
 কিছোৰো নুহিকে একো নাহিকে প্ৰতাপ ॥
 এহি বুলি ক্ৰোধে আতি কাষ্পে হাত পাৰ ।
 আজি তোক ভালমতে দেখাইবো প্ৰভাৱ ॥৩২৯
 এহি ধন পাই তোক কৰিবোহো ক্ষমা ।
 আজি মোৰ দেখ কেন তপৰ মহিমা ॥
 লৈয়ো তেৰে দেখ ৰাজা মোৰ ব্ৰহ্মবল ।
 ঘোৰ চণ্ডশাপে সবে বংশ যাইবি তল ॥৩৩০
 হেন শুনি হৰিশ্চন্দ্ৰ তবতৰি মান ।
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বিকি ধন পালো এহিমান ॥

দিবো আৰো কিছু মোৰ নাহিকে সম্পত্তি ।
 এতিক্ষণে ইটো ধন লৈয়ো মহামতি ॥৩৩১
 বিশ্বামিত্ৰে বোলে আৰো নকৰিবি হেলা ।
 এভো আছৈ দিবসৰ প্ৰহৰেক বেলা ॥
 ইয়োবেলি খানি থাকিবোহো বাট চাই ।
 আউৰ পুনো বুলিবে নপাস মহাৰায় ॥৩৩২
 এহি বুলি কপিঙ্গত বান্ধি লৈল ধন ।
 কোপমনে বিশ্বামিত্ৰ কৰিলা গমন ॥
 চিন্তা ভয়ে বাজাৰ দগধ ভৈল মন ।
 শ্ৰুতি জ্ঞান হৰি গৈল নপাস্ত চেতন ॥৩৩৩
 দুখৰো উপৰি দুখ পাইলা মহাৰথ ।
 যেন জুই জলে আৰো পিম্পালিৰ পথ ॥
 নেদেখো উপায় ভৈল এৱেসে মৰণ ।
 বিশ্বামিত্ৰ-সাগৰত নভৈলো তৰণ ॥৩৩৪
 গুণি গাণ্ঠি আন একো নেদেখো প্ৰকাৰ ।
 আপুনাক বিকি শুজো আপুনাৰ ধাৰ ॥
 এহিমতে কতোক্ষণ দঢ়াই আপুনাক ।
 অধোমুখ হৈয়া বাজা দিলা দীৰ্ঘ ডাক ॥৩৩৫
 আপুনাক বিকো হেৰা যাৰ আছে মন ।
 ভৃত্য কৰি কিনি লোৱা আনি দিয়া ধন ॥
 যাৱে নতু সূৰ্য্য আসি হোৱে অন্তাগত ।
 সত্বে বোলক আসি মোহোৰ আগত ॥৩৩৬
 এহি বুলি বাৰে বাৰে ডাকন্ত নৃপাল ।
 শুনি ভয়ঙ্কৰ এক আসিল চাণ্ডাল ॥
 যেন আন্ধাৰৰ বৰ্ণ জ্বলৈ কলেৱৰ ।
 অন্ধকূপ যেন জ্বলৈ নাসিকা বিবৰ ॥৩৩৭
 ডাঙ্গৰ দুগোটা চক্ষু যেন ওৰ কঢ়ি ।
 বিকট বিচুৰ আতি দাস্ত আছৈ তৰি ॥
 ফাণ্ডনীয়া বাৰ যেন নাকৰ বতাস ।
 ওলমিছে পেট যেন বৰ মোৰ বাস ॥৩৩৮
 মেঘৰ গৰ্জন যেন মুখত শুনি যাত ।
 ভেৰুবা ভেৰুৰি খুলন্তৰ ভৰি হাত ॥

তাত্ৰ বৰ্ণ গোক দাড়ি লোহা অলঙ্কাৰ ।
 হাতে যাঠী ধৰি যেন ৰাক্ষস আকাৰ ॥৩৩৯
 অনেক চাণ্ডালগণ বেঢ়ি আছে তাক ।
 মই কিনিবোহো বুলি মাতিলা ৰাজাক ॥
 কত ধন লাগে মোত কহ মূল দৰ ।
 কিবা অল্প লাগে কিবা লাগয় বিস্তৰ ॥৩৪০
 চলো পৰো কৰে আতি মদু আছে লাগি ।
 অনুত্তৰ কৰি নৃপতিক মাতে ৰাগি ॥
 খিল খিল কৰি উন্মত হুয়া হাসে ।
 ভেল ভেল কৰিয়ামদুৰ গঙ্ক আসে ॥৩৪১
 যেন দেখি ৰাজা দিলা নাকত কাপোৰ ।
 তোৰা কোন জাতি বুলি সোধে নৃপবৰ ॥
 কিবা নাম তোন্ধাৰ সত্বে কহিয়োক ।
 চাণ্ডাল বদতি তই কিবা সোধা মোক ॥৩৪২
 জাতিত চাণ্ডাল থাকো প্ৰবীৰ পুৰত ।
 বধ্যবধক নামে প্ৰখ্যাত লোকত ॥
 য়তকৰ বস্ত্ৰ মানে মোৰ অধিকাৰ ।
 শুনি নৃপতিৰ ভৈল হৃদয় বিদাৰ ॥ ৩৪৩
 ৰাজায়ে বোলন্ত তই উলটিয়া যাস ।
 প্ৰাণান্তিকো নহো মই চাণ্ডালৰ দাস ॥
 শাপ অগনিত মৰো সিয়ো মোৰ ভাল ।
 কোননো পাপিষ্ঠে হুইবে চিতনি চাণ্ডাল ॥৩৪৪
 সেহি সময়ত বিশ্বামিত্ৰ পাইলা আসি ।
 তবধ নয়নে ক্ৰোধে দণ্ডক উল্লাসি ॥
 ৰাজাক বোলন্ত অৰে শুন মহীপাল ।
 দিবক বিস্তৰ ধন গৃহস্থ চাণ্ডাল ॥৩৪৫
 পাইবো মই বিস্তৰ চাণ্ডালে ধেৱে কিনি ।
 অল্লেসে দিবক ধন সজ্জন কুলীনে ॥
 হেন জানি চাণ্ডালত যাইয়ো বিক্ৰয় ।
 মোৰ ধেৱে শাপক তোহোৰ আছে ভয় ॥৩৪৬

চাণ্ডালৰ ওচৰত মহাবাজ হৰিশ্চন্দ্ৰৰ বিক্ৰয়

দুৰ্গতী

শুনি হৰিশ্চন্দ্ৰ ঋষিক বোলন্ত
শৰণ লৈলো তোমাত ।
ফুলিলো পৃথিৱী আছিলো নৃপতি
সূৰ্য্যবংশে ভৈলো জাত ॥
কোন সতে ভৃত্য ছইবো চাণ্ডালৰ
ইটো সবে গৰিহিত ।
কুলীনৰ ঠাই আত্মাক বিকাই
লৈয়ো দক্ষিণাৰ বিত্ত ॥৩৪৭
শুনি বিশ্বামিত্ৰ ক্ৰোধে উথলিল
হা ওবে পাপী দুৰ্জ্জন ।
মোৰ মন পূৰি দক্ষিণ দিবাক
তোহোৰ নাহিকে মন ॥
যেৱে চাণ্ডালত বিক্ৰয় নযাস
যেৱে নেদ ধন তাৰ ।
এতিক্ৰমে হেৰা শাপি ভঙ্গ্য কৰে
নাহিকে দোম আমাৰ ॥৩৪৮
শুনি হৰিশ্চন্দ্ৰ বিহ্বল ভৈলন্ত
সমস্তে প্ৰাণ উৰিল ।
ত্ৰাহি ত্ৰাহি বুলি নিঢালে সমূলি
ঋষিৰ পাৱে পৰিল ॥
চৰণত ধৰি বৰত কাতৰ
হয়োক ঋষি প্ৰসন্ন ।
শোকে বিমোহিত ভৈলো ভয়ে ভীত
দিয়োক মোক শৰণ ॥৩৪৯
চাণ্ডালত মোৰ জাতি ভ্ৰষ্ট নোক
তোমাৰেমে ভৈলো দাস ।
নপাজ বিধিনি ভূমি লোৱা কিনি
দক্ষিণা যাউক অপাৰ ॥

যেহি লাগৈ সেহি বহন কৰিবো
ফুৰাইবো কাঙ্কত কৰি ।
কাষ্পয় হৃদয় দিয়োক নিৰ্ভয়
থাপিয়োক মোত ভৰি ॥৩৫০
তথাপিতো ঋষি নিষ্ঠুৰ বোলন্ত
ভৰিৰ এৰ নিলাজ ।
টেন্টন পালক কি কৰিবো তোক
ধনতেসে মোৰ কাজ ॥
তয়ো দাস ভৈলে মোৰ অধিকাৰ
আউৰ তোৰ নাই নিয়া ।
নিয়োক চাণ্ডাল আক বিকো আমি
দশ কোটি ধন লৈয়া ॥৩৫১
হেন শুনি ভৈল চাণ্ডাল হৰিষ
উলস মালস মন ।
ঋষিক বুজায়া খস্তুকতে আনি
দিলে দশ কোটি ধন ॥
ঋষিৰ ভৰিৰ পৰা নৃপতিক
আজুৰি আনিলা ধৰি ।
পাপিষ্ঠ চাণ্ডাল লগাইল ঘৰ্ণাল
বান্ধি পাচ হাত কৰি ॥৩৫২
যেন খণ্ট চোৰ পাইলা নৃপতিক
চাণ্ডালে কৰয় দণ্ডা ।
যাস যাস বুলি মাৰস্তে লৈ যাই
উলটা যাঠীৰ ধুগা ॥
কতো দণ্ড ধৰি পিঠিত কোবাৱে
বিশ্ৰুতি ভৈলা নৃপতি ।
একে ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বিয়োগ দগধ
আপোনাৰো হেন গতি ॥৩৫৩
এহি মতে মাৰি ধৰি নৃপতিক
আপোন গৃহক নিল ।
দণ্ডি কৰি পাচে মৰাৰ উপবে
কাম চাহিবাক দিল ॥

মৃতকৰ বস্ত্ৰ দিবি আনি আৰো
 যি পাস চিতা সজালি ।
 মহা কৰ্কে ছুখে নৃপতি থাকিলা
 তাহাৰ আদেশ পালি ॥৩৫৪
 আপোনাৰ অন্ন চাণ্ডালে নেদয়
 ঘিণে মৰিবেক বুলি ।
 আঠে চাৰি তাৰ দণ্ডিত ডুঞ্জন্ত
 জুবিয়া নৱ পাতলি ॥
 চাণ্ডালৰ ঘৰে বঞ্চস্তে বাজাব
 দণ্ডে এক যুগ যায় ।
 ভাৰ্য্যাক পুত্ৰক স্মৰি সদায়
 কান্দে হৰিশ্চন্দ্ৰ বায় ॥৩৫৫
 হৰি হৰি বাট্ৰে এৱে ভৈলি দুইয়ে
 দুখতে মলিন মুখ ।
 সৰ্ব্বক্ষণে মোক স্মৰি নেবাৱ
 পুত্ৰৰ দেখিয়া দুখ ॥
 বুলিবে নৃপতি আসিলন্ত পৰা
 আক্ষাক নিবে মেলাই ।
 ইটো আখাস্তৰ একো নজানিলি
 যি ভৈল মোৰ বিলাই ॥৩৫৬
 বাজ্যত্যাগ ভৈল স্নহদে এবিল
 বিকিলো পুত্ৰ ভাৰ্য্যাক ।
 আপুনো চাণ্ডাল ভৈলো কত আছে
 মোহোৰ কৰ্ম্মবিপাক ॥
 আৱৰ কতেক ডুঞ্জিবো ললাট
 কোন গতি হোৱে মোৰ ।
 কৰ্কেৰো উপৰি কৰ্কে বাট্ৰে আসি
 ছুখবো নেদেখো ওব ॥৩৫৭
 প্ৰভাত মধ্যাহ্ন গধূলি বেলাত
 এহিসে মুখত গীত ।
 চকুৰ লোভকে পাঞ্জৰি ভিঙ্গয়
 নিত্ৰা নাসে বজনীত ॥

মৃতকৰ বস্ত্ৰ যি দিনা নপাস্ত
 চাণ্ডালে ধৰিয়া মাৰে ।
 এহিমতে বাজা চাণ্ডালৰ ঘৰে
 বঞ্চিলা ছুখ নিকাৰে ॥৩৫৮
 মহাদৈৱ কষ্ট আক বাজকুমাৰ বোহিতান্বৰ মৃত্যু
 মহাদৈৱো তৈতে দণ্ডে যুগ যায়
 বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণৰ ঘৰে ।
 আঠে চাৰি সতী দিনেক ডুঞ্জন্ত
 সিয়ো মাৰণক ডৰে ॥
 ডুমিত শয়ন মলিন বসন
 ধূলোৱে জটিল কেশ ।
 মহাদই বুলি চিনন নযায়
 ভৈলন্ত মলিন বেশ ॥৩৫৯
 খাইবাক নপাই কুমৰ শুখায়
 দুখীৰ যেন ছৱাল ।
 আগত যাহাস্তে ব্ৰাহ্মণ কুমৰে
 তাতেসে লাগয় মাল ॥
 টেব কৰি চাস্তে স্ককতি উবাৱ
 লুকাইবাক নাহি সাক্ষি ।
 দেখি পটেখৰী ক্ৰন্দন কবন্ত
 পুত্ৰক গলত বান্ধি ॥৩৬০
 মই দুখিনীৰ পেটত পুত্ৰাই
 উপজিলি কি ক লাগি ।
 তোৰ দুখ দেখি কেনে প্ৰাণ ধৰো
 নগৈল হৃদয় ভাঙ্গি ॥
 হা প্ৰাণনাথ তোম্বাকেসে লাগি
 সৰ্ব্বক্ষণে ধুম সিউ ।
 আমাক বেলাইবে আসিবাক পৰা
 এহিসে আশাত জীৰ্ত ॥৩৬১

পুত্ৰে বোলে মাতৃ পিতৃ আসিবন্ত
 ওলাই চাই থাকে বাট ।
 আপদ আন্ধাৰে পোহৰ নেদেখো
 কতেক দুখ ললাট ॥
 হৰি হৰি প্ৰভু ভালে কি আছন্তে
 মোৰ দুখ আছা চাই ।
 নজানো বিধাতা তোক্ষাক কৰিলে
 আৰো বা কোন বিলাই ॥৩৬২
 মহাদুখ ভৰ কতেক সহিবো
 আমাক পাইলেক অন্তে ।
 হা প্ৰভু দেৱ যোনো প্ৰাণ যায়
 তোক্ষাক নতু দেখন্তে ॥
 আউৰ ইটো জন্মে দেখিতে নপাইবো
 প্ৰভুৰ ছুই চৰণ ।
 ইমে মহাদুখ মই অবিহনে
 পুত্ৰৰ ছুইবে মৰণ ॥৩৬৩
 এহিমতে শাস্তী সদায়ে কান্দন্ত
 লোতক নাহিকে ছেদ ।
 শৰীৰত শোক অগ্নি নিনিমায়
 হিয়াৰ মুণ্ডচে খেদ ॥
 হেনয় নিকাৰে আছন্ত সুন্দৰী
 ব্ৰাহ্মণৰ ছয়া দাসী ।
 বাজকুমাৰক ফুল পাৰিবাক
 বুলিলা এদিন ঋষি ॥৩৬৪
 ব্ৰাহ্মণ বচনে বাজাৰ কুমাৰে
 হাতে কুকীগোট লৈয়া ।
 ফুলনি বাড়ীতে সোমাই কুমাৰে
 ফুল পাৰে ডাৰি নিয়া ॥
 মেহি ফুলগাছে কালসৰ্প আছে
 উপৰক তুলি ফেট ।
 কুম্বক ক্ৰোধ কৰি মহা সৰ্পে
 মাখাত মাৰিলা খোট ॥৩৬৫

বিষৰ পৰশে খৰখৰি কম্পে
 কুম্বৰৰ প্ৰাণ গৈল ।
 বুৰিল বুৰিল বুলি পটেখৰী
 পুত্ৰশোকে আউল ভৈল ॥
 দুইহাতে ধৰিয়া মুঠি হানে হিয়া
 হা হা পুত্ৰ পুত্ৰ বুলি ।
 মোক যাস এৰি শোকে পাৰৈ গেৰি
 মৰিলা আৰে সমূলি ॥৩৬৬
 মোহোৰ পুত্ৰাই কোনে লৈয়া যায়
 গৰ্ভত জালিয়া জুই ।
 হৰি হৰি বিধি কতনো মাৰস
 মোক শোকে শেলে খুই ॥
 ৰোহিতাশ্ব বাপ তোহোৰ সন্তাপ
 কৈকনো গৈলে এৰাওঁ ।
 দয়াৰ কুম্বৰ আমাক স্তম্বৰ
 লগে যমপুৰে যাওঁ ॥৩৬৭
 কাক গলে বন্ধি শুইবো হাবিয়াসে
 কাহাৰ চাহিবো মুখ ।
 মোক কোনে আসি আই আই বুলি
 পাসৰাইবে সৰে দুখ ॥
 এহি বুলি নাৰী পাসন্ত লোটাৰি
 কান্দি আৰ্ত্তনাদ কৰি ।
 হেন দেখি আসি ব্ৰাহ্মণে বোলয়
 হাতত টোকান ধৰি ॥৩৬৮
 হাওৰে পাপিষ্ঠী কিসক কান্দস
 খুন্দাত ভাঙ্গিবো গাল ।
 ভাল ভৈল তোৰ মৰিল পুতেৰ
 গুচিল আল জঞ্জাল ॥
 আক কোনে আৰে খৰিবে পুৰিবে
 গঙ্গাত নিয়া ভসাউ ।
 শুনি মহাদই দাস্তে খেৰ লই
 কৰিলন্ত কাউ বাউ ॥৩৬৯

দেখিয়া ভৰ্চিছিয়া মাতিলা ব্ৰাহ্মণে
এৰাইলি এৰাইলি বুলি ।
শুনি শৈব্য পাচে মৃতক পুত্ৰক
লৈয়াস্ত কোলাত তুলি ॥
গন্ধাৰ তীৰক কান্দন্তে লৰিলা
জ্বলিল পুত্ৰ সন্তাপ ।
কুমৰৰ গুণ বিনাই কান্দন্ত
যাহাস্তে কৰি বিলাপ ॥৩৭০
নমো নমো হৰি গুচায়ো সংহৰি
সংসাৰৰ দুখ ভাৰ ।
কৃষ্ণৰ কিষ্ণৰ বচিলা শঙ্কৰ
দুলৰী ছন্দে পয়াৰ ॥
শুনা সৰ্বলোক হিত চিন্তিয়োক
আসনত স্মথে থাকি ।
পাপক সংহৰি পুৰুষ উদ্ধাৰি
হৰি হৰি বোলা ডাকি ॥৩৭১

ভাগীৰথী তীৰত মৃত-পুত্ৰ আৰু ভাৰ্য্যাৰ
লগত মহাৰাজ হৰিশ্চন্দ্ৰৰ সাক্ষাত

পদ

পক্ষীগণ বোলে মুনি শুনি থাকা কথা ।
কহো নৃপতিৰ পাচে যি ভৈলা অৱস্থা ॥
এহিমতে শৈব্য মৰা পুত্ৰ কোলে ধৰি ।
পথত কান্দন্তে যাস্ত আৰ্ত্তনাদ কৰি ॥৩৭২
কৈক গৈলি পুত্ৰাই দুখিনীক মোক এৰি ।
কিমতে ৰহিবো মই ব্ৰাহ্মণৰ চেড়ী ॥
কৈত আছা হৰিশ্চন্দ্ৰ মোৰ প্ৰাণপতি ।
তুমি অবিহনে ভৈলো অনাথ সঙ্গতি ॥৩৭৩
তোহ্মাৰ দয়াৰ কুমৰক খাইলা সাপে ।
শুনি কেনে জীৱা ঘোৰ পুত্ৰৰ সন্তাপে ॥

মোক কিয় প্ৰভু আসি নকৰা আশ্বাস ।
পুত্ৰৰ লগতে অগনিত কৰো যাস ॥৩৭৪
এহি বুলি দীৰ্ঘবাৰে কবন্ত ক্ৰন্দন ।
সেহি বেলা হৰিশ্চন্দ্ৰ ত্ৰিশঙ্কু নন্দন ॥
চাণ্ডালে পঠাইলে মৃতকক ফুৰি চাস্ত ।
ক্ৰন্দনৰ বাৱত দূৰতে নিহালন্ত ॥৩৭৫
মৰিল মনুষ্য মানে পুৰিবাৰ প্ৰতি ।
লৱৰন্তে লাগ আসি ধৰিলা নৃপতি ॥
কঙ্কালত লাক্তি কান্দত কোৰ পাৰি ।
বিকৃত চাণ্ডাল বেশ চিনিবে মূৰাৰি ॥৩৭৬
ধূলায়ে জটীলা ভৈলা আউল সবে কেশ ।
মহা কৃষ্ণবৰ্ণ ভৈলা পিশাচৰ বেশ ॥
ডাড়ি গোস্ক ভোবোকাৰ দেখি আসৈ বাস্তি ।
স্বামী হেন বুলি তাক নিচিনিলা শাস্তি ॥৩৭৭
চিনিবাক মূৰাৰিলা ৰাজ্যায়ো ভাৰ্য্যাক ।
অপেন্সবাগণো ৰূপে নাটিল যাহাক ॥
ৰত্নৰ শলকাগণ আঙ্গুলিৰ পাস্তি ।
তপ্ত সূৰ্ণৰ বৰ্ণ শৰীৰৰ কাস্তি ॥৩৭৮
সিটো তনু শুখাই সবে ভৈল চাৰখাৰ ।
পৰিল বিবৰ্ণ যেন বিকৃত আকাৰ ॥
শৰীৰৰ বস্ত্ৰ আতি পৰে টোপে মলি ।
যেন ভিখাৰীৰ নাৰী ধীৰে যাস্ত চলি ॥৩৭৯
কতো বেলি পাইলা গৈয়া ভাগীৰথী তীৰ ।
দুখে শোকে শাস্তীৰ শৰীৰ নোহে থিৰ ॥
কুমৰৰ শৰীৰক কানিখানি পাৰি ।
মৃতক পুত্ৰক শূৱাইলন্ত বৰনাৰী ॥৩৮০
তাৰ মুখে মুখ দিয়া কবন্ত বিলাপ ।
সহিবে মূৰাবো বাপ তোহোৰ সন্তাপ ॥
কিসক নমাতা বাপ মাই মাই বুলি ।
তোৰ শোক অগনি মাৰন্তে আঁছে পুলি ॥৩৮১
এয়েসে জানিলো পুত্ৰ তই গৈলি মৰি ।
এহি বুলি মাটিত পৰিলা ধাত কৰি ॥

অচেতন ভৈলা মাতবোল নাহি দেখি ।
 মৃতক শিশুক ৰাজা চাহন্ত নিৰীক্ষি ॥৩৮২
 গাতে সবে আঁছে নৃপতিৰ যত চিহ্ন ।
 মহা স্থলক্ষণ একো অঙ্গ নুহি হীন ॥
 অনুমানে জানো এক ৰাজ্যৰ ছাৰাল ।
 কিবা দোষে ইহাৰ অল্পতে ভৈল কাল ॥৩৮৩
 আক দেখি মোৰ হৃদয়ত লাগে তাপ ।
 এহি বয়সৰ মোৰ বোহিতাশ্ব বাপ ॥
 এহেন আয়ত দুই কমললোচন ।
 এহি মুখ কৰ্ণ নাসা কপোল দশন ॥৩৮৪
 সমান শৰীৰ একে অৱস্থা আকৃতি ।
 নজানো ত্ৰাঙ্কণে কিনি নিলে কোন ভিত্তি ॥
 এবে হুইবে উমলাস্তে ফুটৈ ৰঙ্গ কৰি ।
 যদি নতু যমে নেই পুতাইক পাসৰি ॥৩৮৫
 হৰি হৰি শিশু ইটো কাহাৰ নন্দন ।
 ইহাকে দেখন্তে আসৈ উভতি ক্ৰন্দন ॥
 হা পুত্ৰ শুনো তোৰ কিবা কেতিক্ষণ ।
 এহি বুলি ৰাজা ভৈলা সজল নয়ন ॥৩৮৬
 অধোমুখে থাকিলন্ত পুত্ৰক স্তম্বি ।
 দুনাই চেতন লভি কান্দন্ত স্তম্বী ॥
 হা স্কুম্বাৰ পুত্ৰ সৰ্ব্ব স্থলক্ষণ ।
 কোনবা কুযোগে আৰ মিলিল মৰণ ॥৩৮৭
 সৰ্ব্বাঙ্গে স্তম্বৰ যেন সোণাৰ পুতলি ।
 মোক এৰি পুতাই আৰে কোন থানে গৈলি ॥
 জীয়ো মানে পুতাই থৈলি হৃদয়ত শাল ।
 আপুনি কৰিবো আৰে আপুনাৰে কাল ॥৩৮৮
 হা প্ৰাণনাথ হৰিশ্চন্দ্ৰ গৈলা কোই ।
 তোমাৰ স্নেহৰ হেৰা মৰো মহাদই ॥
 কিয়নো আশ্বাস আৰে নকৰাহা মোক ।
 পৰিচ্ছেদা চাহা আসি বোহিতাশ্ব পোক ॥৩৮৯
 প্ৰাণ পুত্ৰ কৈক গৈলা ইজ্ঞাক লাগি ।
 একেখৰী ভৈলো কুলক্ষণী মন্দভাগী ॥

হা বিধি ভৈল আৰে তোৰ মনে স্থখ ।
 নৃপতিক দুখৰ উপৰি দিলি দুখ ॥৩৯০
 ৰাজ্যৰ উচ্ছাদ ভৈল এৰিলা স্তম্বদে ।
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বিকা গৈল দক্ষিণাৰ পদে ॥
 মহাৰাজ ঋষি হৰিশ্চন্দ্ৰ মহীপতি ।
 নকৰিলা বিধাতাই কোননো দুৰ্গতি ॥৩৯১
 সিটো প্ৰাণনাথৰ নেদেখো আৰে ভাল ।
 প্ৰাণে কি জীৱয় নুশুনিলো এতকাল ॥
 যোনো প্ৰভু মোৰ শোকে দুখে গৈলা মৰি ।
 এহি বুলি মুচ্ছা গৈয়া পৰিলা স্তম্বী ॥৩৯২
 হেন শূনি নৃপতিৰ বিস্ময় মনত ।
 কিবা সচেতন কিবা আছে সপোনত ॥
 কৈৰ নাৰী কাটন্দে ইটো মোৰ নাম লই ।
 এহেস্তেসে জানো মোৰ শৈব্য মহাদই ॥৩৯৩
 যোনো প্ৰাণপুত্ৰ বোহিতাশ্ব আঁছে মৰি ।
 জানিলো নিশ্চয় ৰাজা কাতি চিত কৰি ॥
 শোকে ধৰিলেক ভৈল বাতুল স্বভাৱ ।
 পুত্ৰ পুত্ৰ বুলিয়া ত্যজিলা দীৰ্ঘবাৰ ॥৩৯৪
 দশোদিশ অক্ষকাৰ দেখি সেহিকালে ।
 পুত্ৰৰ ভৰিত ৰাজ্য পৰিলা নিঢ়ালে ॥
 কতোক্ষণে শৰীৰত আসিল চেতন ।
 আকুলে ব্যাকুলে ৰাজ্য কৰন্ত ক্ৰন্দন ॥৩৯৫
 মহাশোকে হিয়ে ভুকু মাৰি নৰনাথ ।
 হা পুত্ৰ বুলি কতো আশ্বালন্ত মাথ ॥
 কতো উঠি উঠি ৰাজ্য পৰন্ত আছাবে ।
 কদলি বৃক্ষক যেন বতাসে উপাবে ॥৩৯৬
 পুত্ৰ মুখে মুখ দিয়া কৰন্ত বিলাপ ।
 কিমতে এৰাইবো আৰে তোহোৰ সস্তাপ ॥
 ইটে, চক্ষু মুখ নাসা কপোল দেখন্তে ।
 হিয়া ফুটি নযায় এভো আছোহো জীৱন্তে ॥৩৯৭
 কোনে খেদি আসিবেক পিতা পিতা বুলি ।
 হৃদয় আন্দোলে কাক কোলে লৈবো বুলি ॥

কাৰ ধূলি মাটি মোৰ লাগিবে কোলাত ।
 ভোক লাগে বুলি কোনে লগাইবেক মাত ॥৩৯৮
 ঘোহোৰ কোলাত কোনে জুৰিবেক আন্ধি ।
 কোনেনো মুখত চুমা দিবো গলে বান্ধি ॥
 প্ৰাণতো অধিক মোৰ স্নেহৰ পুতাই ।
 কৈক যাস মোক শোক সাগৰে পেহ্লাই ॥৩৯৯
 মৎস্য যেন তোক মই বিকিলো পাপিষ্ঠে ।
 সেহি কষ্টে মোক জানো এৰি গৈলি নিষ্ঠে ॥
 হা বিধি এতেক কৰিয়া ক্ৰমা নাই ।
 সৰ্প হৈয়া খাইলে মোৰ পুত্ৰক ছনাই ॥৪০০
 যতেক সৰ্বস্ব বাজ্যভাৰ মোৰ গৈলা ।
 একেধৰ ভৈলো পুত্ৰ ভাৰ্য্যায়ে নৰৈলা ॥
 আপুনি চাণ্ডাল ভৈলো গৈল জাতি কুল ।
 সবেও নভৈল পুত্ৰ সস্তাপৰ তুল ॥৪০১
 কোন দৈৱে কুমৰক খাইলে সৰ্প হুই ।
 মোক খাহা আসি এৰাওঁ পুত্ৰশোক জুই ॥
 এহি বুলি নৃপতি কান্দন্ত হুকুকি ।
 কৈক গৈলে ৰোহিতাখ বুলি দেশ উকি ॥৪০২
 মৃতক পুত্ৰক হৃদয়ত ধৰি তুলি ।
 নিতালে পৰিলা ছনাই পুত্ৰ পুত্ৰ বুলি ॥
 সহিবে নোৱাৰি বাজা শোকৰ ঝমক ।
 হৰিল চেতন যেন দেখিলা ঝমক ॥৪০৩
 নাহি মাত বোল থাকিলন্ত মুছাঁ গই ।
 হেন দেখি বিন্ময় ভৈলন্ত মহাদই ॥
 কৈব গোটে কান্দৈ কুমাৰক আক্কেৱালি ।
 বিলাপ এৰিয়া শৈব্য চাহন্ত নিহালি ॥৪০৪
 হৰিশ্চন্দ্ৰ নৃপতিৰ শুনো যেন মাত ।
 তেনয় আকাৰ সুবলিত ভৰি হাত ॥
 নিশ্চয় জানিলো মোৰ হোৱে প্ৰাণনাথ ।
 তাহানেসে দেখো ইটো ছত্ৰাকৃত মাথ ॥৪০৫
 সেহিসে উন্নত নাসা যেন ভিল কুল ।
 প্ৰভুৰ দশন দেখো কুন্দকড়ি তুল ॥

পদ্মসম লোচন কুঞ্চিত নীল কেশ ।
 বহল হৃদয় সিংহবদ্ধ কটিদেশ ॥৪০৬
 ললিত বলিত সেহি অঙ্গুলিৰ পাস্তি ।
 চন্দ্ৰবিন্দু সম সুহি সেহি নখ কাস্তি ॥
 এহেস্তেসে নৃপতি জানিলো নিষ্ঠ কৰি ।
 ভালেতো কান্দন্ত কুমৰৰ গলে ধৰি ॥৪০৭
 এক মনে বোলো যদি বাজা স্বৰূপত ।
 কিসক ফুৰন্ত ইটো শ্মশান শালত ॥
 হাতে কোৰখানি নেথো চাণ্ডালৰ নয় ।
 এহি বুলি শৈব্য শাস্তী ভৈলন্ত বিন্ময় ॥৪০৮
 কিবা কুলক্ষণ আছে বুলি বিচাৰন্ত ।
 মন্তকৰপৰা তান চৰণ পৰ্য্যন্ত ॥
 সকলো অঙ্গক শাস্তী চাহন্ত নিৰেকি ।
 আছন্ত এগোটা বেথা ভৰিতলে দেখি ॥৪০৯
 মহা কৃষ্ণবৰ্ণ আতি নিন্দিত সাক্ষাত ।
 চাণ্ডাল হুইবেক হেন বেথা আছৈ তাত ॥
 তাক দেখি শাস্তী আতি ভৈলা বিমোহিত ।
 তমোময় দেখিয়া পৰিলা পৃথিবীত ॥৪১০
 কতো বেলি সঙ্কুকিয়া গদ গদ মাত ।
 অধোমুখ ভৈলন্ত গালত দিয়া হাত ॥
 সব সৰি পৰৈ লোহ কবন্ত বিষাদ ।
 ধিক্ ধিক্ বিধি তোৰ হেনসে মৰ্য্যাদ ॥৪১১
 দুতি ইন্দ্র যেন হৰিশ্চন্দ্ৰ মহীপাল ।
 ইহাক কৰিলে আনি অধম চাণ্ডাল ॥
 ধিকাৰ আছোক তোৰ দাক্ষণ হৃদয় ।
 যতেক বিহিত তোৰ সকলে কুন্য় ॥৪১২
 বাজ্যৰ খেদাইলে যত এৰিল সুহৃদে ।
 বিকুৱাইলে ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বন্ধিগাৰ পদে ॥
 এতেক অৱস্থা দিয়ো নেবিলে বাজাক ।
 চাণ্ডাল কৰিলে নিয়া কোননো বিপাক ॥৪১৩
 হৰি হৰি কিনো ইটো পৰম অহুত ।
 পৰম আশ্চৰ্য্য আৱে মিলিল সাদত ॥

কুকৰ কিহৰে পদ ভণিল শব্দৰে ।
আজি হৰি হৰি বোলা লোক নিবস্তবে ॥৪১৪

হৰি

বাহীৰ অৱস্থা দেখি পতিব্ৰতা মহাদৈব
শোকানল জ্বলে নিদাৰুণ ।

বৰ্ণাশ্ৰু চেতন জ্ঞান দহৰৈ সমস্ত প্ৰাণ
পুত্ৰৰ সন্তাপে দশগুণ ॥

বুকু যেন যাই ফুটি ধৰিবে নুৱাৰি উঠি
নৃপতিৰ গলত বাঙ্কিল ।

বৰ্ণাই বৰ্ণাই গুণ অনেক কাৰুণ্য কৰি
মুখ চাই অনেক কান্দিল ॥৪১৫

হৰি হৰি মহাৰাজা প্ৰাণৰ বসন্ত মোৰ
সাতো পৃথিবীৰ অধিপতি ।

কিছু নোহে বেদধৰ্ম হেন কি অযোগ্য কৰ্ম
ভুমি ভৈলা চাণ্ডাল সঙ্গতি ॥

শোকে ছুখে দহে দেহা মাথা তুলি মোক চাহা
তযু মহাদই মৰো কান্দি ।

পাসবিলা মোৰ নেহা এৰিলাহা পূৰ্ব স্নেহা
আশ্বাস নোবোলা গলে বাঙ্কি ॥৪১৬

সৰ্ব সোভাগিনী নাৰী পৃথিবীত আছো পৰি
মোক শোক শেলে আছে শালি ।

আজি প্ৰভু দেৱ কেনে হুৱৰ্ণৰ সিংহাসনে
নোতোলাহা মোক আকোৱালি ॥

হৰি হৰি প্ৰভু দেৱ কিসক কেৱল গাৱ
শুভিয়াছা কেৱলে ভূমিত ।

নেদেখোহো ছত্ৰদণ্ড সুশুনোহো বাঢ় ভণ্ড
আগত নকৰৈ নৃত্য-গীত ॥৪১৭

পন্নানৰ বেলা যাব সেনাৰ নেদেখো পাৰ
হয় হস্তী বধ যাই জুৰি ।

বাঢ় ভণ্ড কোলাহল কৰ্ত হানয় তাল
পাতালপুৰতো লাগৈ ছড়ি ॥

নদীসৰ উঠে পক্ষ স্বৰ্গতো লাগয় চক্ষ
শত্ৰুৰ যাইবাক পুৰী নাই ।

সিনো স্ত্ৰী কৈক গৈল হেনসে বিপত্তি ভৈল
শ্মশানত ফুৰে মহাৰায় ॥৪১৮

আগুৱান বেলা যাক মহা মহা ৰাজাজাক
সঘনে ধৰয় সবে আল ।

হাতে শেল শূলধৰি ফুৰে সবে দস্ত কৰি
বিপুৰ মধ্যত যেন কাল ॥

কত ছত্ৰ ধৰে মাথে কাহাৰো ভুঙ্কাৰ হাতে
কেহ কৰে চামৰে বতাস ।

কিনো বিধি বিপৰ্য্যয় দেখি কি হৃদয় সয়
হেন ৰাজা চাণ্ডালৰ দাস ॥৪১৯

সিংহাসনে থাকা চৰি মহা পাত্ৰগণে বেঢ়ি
থাকে যেন ইন্দ্রক ত্ৰিদশে ।

স্বৰ্গ মৰ্ত্য বসাতলে যাক সম নাহি বলে
জগত ব্যাপিল যাৰ যশে ॥

বুদ্ধি বৃহস্পতি সম আছিলাহা নৰোত্তম
কোন দৈৱে দিলেক আপদ ।

মৃতকক চুইয়া আসি শ্মশানত থাকা বসি
কাক গুঞ্জে আৱে সভাসদ ॥৪২০

শৰৰ মাংসক গিলি পিশাচৰ কিলকিলি
যক্ষ বক্ষগণে চমৎকাৰ ।

নাড়ী মুণ্ড ভণ্ডচয় শুনিতো কৰ্দমময়
চিতা ধূমে দেখি অন্ধকাৰ ॥

শৃগালৰ ঘোৰ বাৱ শূনি শিহবয় গাৱ
শৱদে লাগয় কৰ্ণে ত্ৰাস ।

হৰি হৰি হৰিশ্চন্দ্ৰ পৃথিবী লোকৰ ইন্দ্ৰ
তোক্ষাৰ হেনসে স্থানে বাস ॥৪২১

এহি বুলি পটেখৰী স্বামীৰ গলত ধৰি
কবিলন্ত বিষাদ আশেষ ।

উঠিয়োক মহাৰাজ পুৰুষ কৰিয়ো কান্দ
কেনে ভৈলা চাণ্ডালৰ বেশ ॥

৫২০/১১

তোমাৰ অৱস্থা ঘিৰা স্বৰূপত দেখো কিবা
কিবা দেখিয়াছো সপোনত ।
ইয়ো যেৱে হোৱৈ সঞ্চা তপ জপ সবে মিছা
আউৰ ধৰ্ম নাহি সংসাৰত ॥৪২২
স্বপ্নতো তোমাৰ মতি পাপত নাহিকে ৰতি
পৰম বৈষ্ণৱ ৰাজ ঋষি ।
আত মই মৰো মৰ্মে মহাযজ্ঞে দান ধৰ্মে
সহায় নভৈল কেহো আসি ॥
হেন শুনি নৃপবৰ শোকে দহে কলেৱৰ
কান্দিল শৈব্যৰ গলে ধৰি ।
গড়াগড়ি পৃথিবীত কতো বেলি ধৰি চিত
সঙ্কুকিলা ৰাজা পটেখৰী ॥৪২৩
ঘিমতে চাণ্ডাল ভৈলা ভাৰ্য্যাত সকলে কৈলা
নিশ্বাস তেজিয়া নৃপবৰ ।
শৈব্যায়ো কহিলা তাপে যেনমতে খাইল সাপে
যেনমতে মৰিল কুমাৰ ॥
নৃপতি বোলন্ত প্ৰিয়া নসহে আমাৰ হিয়া
আপদৰ নেদেখেহো পাৰ ।
কেৱলেসে আছে প্ৰাণ নষ্ট ভৈল শ্ৰুতিজ্ঞান
দশোদিশ দেখো অন্ধকাৰ ॥৪২৪
হুখ ভুক্তি নপাওঁ ওৰ মৰণত পৰে মোৰ
উপায় নেদেখো মই আন ।
কিস্ত মই পৰাধীন চাণ্ডালৰ ধাৰো ঋণ
কেনমতে এৰো আৱে প্ৰাণ ॥
চাণ্ডালত মুস্থখিয়া যেৱে মই মৰো গৈয়া
জলত বহিত কৰি ঘাস ।
নৰকত কাল খপি উপজিয়া পুনৰপি
এহি চাণ্ডালৰ হৈবো দাস ॥৪২৫
অনেক ঘাতনা পাইবো বোঁৱৰ নৰকে ঘাইবো
ছেদিবেক আসি পত্ৰ বনে ।
হাতে ভৰি ৰাখি দিয়া মাখাত কৰত দিয়া
ছিৰিবেক যম হুতগণে ॥

যতেক নৰক আছে সবাহাকে ভুক্তি পাচে
চাণ্ডালৰো হইবো অধিকাৰ ।
এৱে কোন বুদ্ধি কৰো কিবা জীওঁ কিবা মৰো
চিন্তা সাগৰৰ নপাওঁ পাৰ ॥৪২৬
শুনা বাঈ মহাদই পুত্ৰৰ সন্তাপে মই
জীৱাক নাহিকে মোৰ মতি ।
নৰককো দেওঁ পিঠি মৰিবোহো নিষ্ঠে নিষ্ঠি
পাচে যেন লাগে হোক গতি ॥
চৌৰাশী নৰক ঘোৰ পুত্ৰৰ সন্তাপে জোৰ
কেহো নুহি কহিলো সাক্ষাত ।
যাৰগাৱে ভৈল তাপ সি কি আৰো চাৱৈ পাপ
যেনেতেনে কৰে আত্মঘাত ॥৪২৭
এখানে সাজিবো চিতা পুত্ৰক ভুলিয়া তথা
জালিবো অগনি যত্ন কৰি ।
প্ৰাণকো এৰিবো আশ বহিত বৰিবো জাস
পুত্ৰবো লগতে যাইবো মৰি ॥
নবাধিবা বাঈক মোক এৰাওঁ ইটো মহাশোক
আপোনাৰ কৰো আজি কাল ।
এহি বুলি ৰাজা কান্দি ভাৰ্য্যাক গলত ৰাঙ্কি
অধোমুখ ভৈলা মহীপাল ॥৪২৮
নমো নমো জগন্নাথ ভূমিত নমায়্য মাথ
চৰণত কৰো নমস্কাৰ ।
কৃষ্ণপদ প্ৰসাদত সিদ্ধি হোক অস্তিমত
পদ হোক অশেষ প্ৰচাৰ ॥
কায়স্থ শঙ্কৰ কবি কৃষ্ণৰ চৰণ সেৱি
ছবি পৰচয় নিগদতি ।
শুনিয়েক সৰ্বলোক বৈকুণ্ঠক চলিয়েক
হৰি হৰি বুলিয়া সম্প্ৰতি ॥৪২৯

২৫৩৭/১০

মহাবাহু হৰিশ্চন্দ্ৰ আৰু মহাবাহী শৈব্যাৰ
কথোপকথন

পদ

পক্ষীগণে বোলে মুনি শুনা আত পৰে ।
কতো বেলি সঙ্কুকিয়া বাজা অনন্তৰে ॥
উঠিলোক প্ৰিয়া আৰে শোক পৰিহৰি ।
ব্ৰাহ্মণৰ গৃহক চলিয়ো প্ৰাণেশ্বৰী ॥৪৩০
ধন দি কিনিলা দাসী ভৈল মহাদই ।
কেনমতে ব্ৰহ্মস্বক শুজিবে বান্ধই ॥
ঘোৰ ব্ৰহ্মস্বক স্তম্ববস্ত্ৰে লাগে ত্ৰাস ।
আছোক আমাক দহিবেক আশ পাশ ॥৪৩১
যিবা জনে খায় বিষ তাকে মাত্ৰ মাৰে ।
ব্ৰহ্মাস্ত্ৰে দগধ কৰে পুত্ৰে পৰিবাৰে ॥
আছো আন ব্ৰাহ্মণৰ হঠৈ তিল কুশ ।
চুৰ্ছাব ব্ৰহ্মাস্ত্ৰে দহে একৈশ পুৰুষ ॥৪৩২
চাণ্ডালৰ অশ্লষক মোৰ নাহি ডৰ ।
ইহাক বঞ্চিলে নষ্ট হুইবো একেশ্বৰ ॥
ব্ৰাহ্মণৰ ব্ৰহ্মাস্ত্ৰে সৰংশে যাইবো তল ।
হেন জানি বাটকৈ সত্ৰ কৰি চল ॥৪৩৩
কদাচিতো ব্ৰাহ্মণক সুবুলিবা থৰ্ব ।
আউৰ বাজভাৰ্য্যা হেন নকৰিবা গৰ্ব ॥
আঠো অন্ন মাৰি দাসীভাৰে নিবা কাল ।
দেৱ হেন বুলি লৈবা ব্ৰাহ্মণৰ আল ॥৪৩৪
উপদেশ বাণী প্ৰাণেশ্বৰী তই শুন ।
মোৰ মুখে কতক বৰ্ণাইবো তোৰ গুণ ॥
তই হেন ভাৰ্য্যা পাইলো কত জন্মভাগে ।
তোহোৰ কথাৰু আৰে কি কৰিবে লাগে ॥৪৩৫
কৰ্ম সৰৱত তোক মন্ত্ৰী বুলি লেখি ।
বন্ধৰ বেলাত যেন তই প্ৰাণেশ্বৰী ॥
স্নেহৰ প্ৰত্যাহে তই মাড় যেন ঠান ।
শমন বেলাত তই দাসীৰ সমান ॥৪৩৬

কত তপসাই পাইলো তই হেন ভাৰ্য্যাৰু ।
আতি অল্পকালে বিধি দণ্ডিলে আমাক ॥
কৰিবে নপাইলো অযোধ্যাত স্বৰ্গভোগ ।
আজি হস্তে তোৰ মোৰ মিলিল বিয়োগ ॥৪৩৭
কেলি কোঁতুহলে আছিলিহি মোৰ পাশ ।
ক্ৰীড়াত কৰিলো তোক যিবা পৰিহাস ॥
যেন ভৈল বন্ধৰ সময় মন বোষ ।
এহি তোত সাধো তাত নধৰিবি দোষ ॥৪৩৮
আজি পৰিচ্ছেদা তোৰ মোৰ দেখাদেখি ।
ইজন্মক লাগি মোক মেলি চোৱা আখি ॥
ধাকিগোক বাটকৈ মাতি যাওঁ যমপুৰ ।
পুত্ৰৰ আশাক আজি হস্তে কৰ দুৰ ॥৪৩৯
শুনি মহাদইৰ ভৈল অন্তৰীক্ষ প্ৰাণ ।
কতো বেলি শৰীৰত নাছিলন্ত জ্ঞান ॥
নসহে হৃদয় শোকে পোৰৈ ভকভকি ।
স্বামী আগে পৰিয়া কাম্দ্য় মকমকি ॥৪৪০
বজ্জ হেন বাণী কেনে বুলিলা সুগুণি ।
ভুমিও জানিলা মই হেন নিদাকণী ॥
ধৰিবে কি পাৰো প্ৰাণ পতি পুত্ৰশোকে ।
এত কদৰ্থনা কেনে কৰিলাহা মোকে ॥৪৪১
দণ্ডেকো নেদেখি মোক নাছিল নিবাস ।
মৰণ বেলাত কেনে এৰিবাৰু চাস ॥
হেনয় নিষ্ঠুৰ বাণী বোলা কোনসতে ।
আজিসে হৃদয়ে বিদাবিলা কৰৱতে ॥৪৪২
ক্ৰীড়াতি ভৈলে তাৰ স্বামী জীৱ প্ৰাণ ।
স্বামীসে দেৱতা যত তপ জপ ধ্যান ॥
হেন স্বামী মৰিলে যি জনী নমবৱ ।
বজ্জতো অধিক দেখো তাইৰ হৃদয় ॥৪৪৩
দণ্ডেকো নিজীৰো প্ৰত্যো ভুমি অবিহনে ।
কুলক্ষী বিধৱাৰ কি কৰে কীৰ্তনে ॥
মই নেবো তথাপিতো প্ৰাণ বাৱ এৰি ।
কোনসতে বহিবোহো ব্ৰাহ্মণৰ চেড়ী ॥৪৪৪

সহগামী যাওঁ কৰ্মে যেন ঘূৰাই হোক ।
 ধৰিবেক সুৰাবো ছুন্দহ ছুখ শোক ॥
 হেন জানি প্ৰভো আৰ নকবা নৈবাশ ।
 তোমাৰ লগতে অগনিত কৰো জাস ॥৪৪৫

এখন চিতাত যুতপুত্ৰৰ শ তুলি বজা আৰু
 বাণীৰ আৰোহণ

ৰাজা বোলে বাটকৈ তভো এতে বোল বাণী ।
 অগনিত পৰিয়া মৰিবো তিনি প্ৰাণী ॥
 উঠিলন্ত ৰাজা এহি দিয়া সমিধান ।
 গঙ্গাভীৰে নিশ্চিন্তা বহল চিতাখান ॥৪৪৬
 কবন্ত সঙ্ঘৰ আতি মৰিবাক লাই ।
 আনিল শুখান কাঠচয় মহাবায় ॥
 কেতিক্ৰমে প্ৰাণ যাইব চিতে উত্ৰাৱলে ।
 স্নানিলন্ত গৈয়া ছয়ো নামি গঙ্গাজলে ॥৪৪৭
 যুতক পুত্ৰৰ গাৰ ধুৱাইলন্ত আনি ।
 গঙ্গাক নমিয়া উঠিলন্ত ছয়ো প্ৰাণী ॥
 পুত্ৰক চিতাত তুলি লগাইলন্ত জুই ।
 কৃষ্ণক নমিলা পাচে কৃতাজলি হুই ॥৪৪৮
 কৰগোৰে অয়িকো কবিলা প্ৰদক্ষিণ ।
 বিষ্ণুক চিন্তিয়া ছয়ো ভৈল ভয় হীন ॥
 প্ৰাণত নিশ্চহ ছয়া কৰি মন সাস ।
 হৰি হৰি বুলিয়া বহুিত দিলা জাস ॥৪৪৯
 উখলিয়া গৈল বহুি গগন শিখৰ ।
 নেদেখিয় তিনিয়ো প্ৰাণীৰ কলেৱৰ ॥
 দশোদিশে বোল উখলিল হাহাকাৰ ।
 হা মহাৰাজা পুৰি ভৈল চাবখাৰ ॥৪৫০
 অশেষ প্ৰশংসা কৰে স্বৰ্গৰ দেৱতা ।
 সাধু হৰিশ্চন্দ্ৰ সাধু শৈব্য পতিব্ৰতা ॥
 ববধিল অসংখ্যাত কুহুৰ হুৰতি ।
 অন্তৰীক ঢাকি বাৰে দেৱৰ হুৰুতি ॥৪৫১

বজা হৰিশ্চন্দ্ৰ আৰু বাণীৰ পুত্ৰৰ সৈতে স্বৰ্গগমন
 পুণ্যৰ প্ৰভাৱে বহুি ভৈলা হুৰুতল ।
 দহিলন্ত মাত্ৰ সবে শৰীৰৰ মল ॥
 গুটিল কুবেশ তাসম্বাৰ কলেৱৰ ।
 প্ৰকাশয় যেহেন নিৰ্মল শশধৰ ॥ ৪৫২
 দেখিবোলা ধৰ্ম ইন্দ্ৰ বিখ্যামিত্ৰে ঋষি ।
 কবিলন্ত নৃপতিক প্ৰশংসা হৰিষি ॥
 ধন্য ধন্য হৰিশ্চন্দ্ৰ বৰ যশ পাইলি ।
 আথেবেথে বহুক নিমাইল পানী ঢালি ॥৪৫৩
 বাৰে বিছাধৰে অপেশ্বৰা কৰে নৃত্য ।
 ইন্দ্ৰদেৱে শৰীৰত সিঞ্চিল অযুত ॥
 জীলা বোহিতাশ্ব তৈত উঠিয়া বসিল ।
 দেখি ৰাজা আনন্দে পুত্ৰক আলাপিল ॥৪৫৪
 হৃদয়ত সাবটি কবিল শিবত্ৰাণ ।
 আঠ গুণ তেজ দশ গুণে ভৈলা প্ৰাণ ॥
 সাবটিলা আনন্দে পুত্ৰক শৈব্য শাস্তী ।
 মিলিল উৎসৱ সবে খণ্ডিলা দুৰ্গতি ॥৪৫৫
 আপুনি পিছাইলা ইন্দ্ৰদেৱে অলঙ্কাৰ ।
 দেৱাজ বসন মনুষ্যত অপ্ৰচাৰ ॥
 দিব্য পুষ্প চন্দনে সূষিত কলেৱৰ ।
 ভৈল হৰিশ্চন্দ্ৰ যেন ছুতি পুৰন্দৰ ॥৪৫৬
 অপেশ্বৰাগণে আসি শৈব্যাক বেটিল ।
 দিব্যবস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে শৰীৰ মণ্ডিল ॥
 পাবিজাত সিঞ্চিল উজ্জল ভৈল কান্তি ।
 কবিল দীপিত আতিশৈব্য মহাশাস্তী ॥৪৫৭
 কুৰবক পিছাইলেক দিব্য অলঙ্কাৰ ।
 খণ্ডিলা আপদ বুলি দিলন্ত জোকাব ॥
 গাৱে বাৰে বিছাধৰে নাচে অপেশ্বৰা ।
 সিদ্ধগণে প্ৰশংসন্ত আকাশৰ পৰা ॥৪৫৮
 গন্ধৰ্ব কবিলা আতি হুৰুতি নবাদ ।
 নাবদ প্ৰমুখে কবি দিলা আশীৰ্বাদ ॥

ধন্য হৰিচন্দ্ৰে মশ কৰিলা প্ৰথ্যাত ।
 এহি বুলি শিবত সিঞ্চিলা পাৰিজাত ॥৪৫৯
 ধৰ্ম্মে আসি বোলন্ত নৃপতি উঠ উঠ ।
 আমি ধৰ্ম্ম ইন্দ্ৰ তমু কৰ্ম্মে ভৈলো তুফট ॥
 দিব্য বিমানত আসি চলিয়ো সম্প্ৰতি ।
 স্বৰ্ণবীৰে স্বৰ্গক চলিখো মহামতি ॥৪৬০
 বাসন্ত বদতি শুনা হৰিচন্দ্ৰে বায় ।
 মোৰ তাপে তোজ্জাৰ নিৰ্ম্মল ভৈল কায় ॥
 আগ বঢ়াইবাক আসিয়াছো দেৱবৰ্গ ।
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰ সমন্বিতে চলিয়োক স্বৰ্গ ॥৪৬১
 আউৰ পৃথিবীত থাকিবাক নাহি যোগ্য ।
 দেৱগণ সহিতে ভুক্তিয়ো দেৱ ভোগ্য ॥
 মনুষ্য দুৰ্দ্ধৰ্ভ দিব্য বিমানত চৰি ।
 বিলম্ব নকৰি শীঘ্ৰে স্বৰ্গে যাহা লৰি ॥৪৬২
 শুনি নৃপতিৰ মনে আনন্দ লাগিল ।
 এৰাইলন্ত ক্ৰেশ যেন নিদ্ৰাৰ জাগিল ॥
 ভাৰ্য্যাৰ সহিতে বন্ধে চালিলন্ত গাৱ ।
 ধৰ্ম্ম ইন্দ্ৰ দুইহাস্তৰো নমিলন্ত পাৱ ॥৪৬৩
 কৰমোৰ কৰিয়া বোলন্ত নৃপবৰ ।
 ছন্দয়ৰ কথা শুনা ধৰ্ম্ম পুৰন্দৰ ॥
 ভাৰ্য্যাক বিকিলো মই ব্ৰাহ্মণৰ ঘৰে ।
 আপুনিয়ো দাস মই ভৈলো চাণ্ডালৰে ॥৪৬৪
 যাৱদেকে তাসম্বাৰ নপাওঁ অনুমতি ।
 কেনমতে আজ্জাৰ হৈবেক স্বৰ্গে গতি ॥
 ধৰ্ম্মে বুলিলন্ত বাজা জানা নিষ্ঠ কৰি ।
 মই সে আছিলো চাণ্ডালৰ কপ ধৰি ॥৪৬৫
 পূৰ্ব জনমৰ কৰ্ম্ম লিখিত কপাল ।
 তোজ্জাৰ হইবাক লাগে অৱশ্যে চাণ্ডাল ॥
 মায়াৱে ফুজাইলো ইটো কৰ্ম্ম ভৈল কৰ ।
 নকৰিবা কষ্ট বাজা এৰিয়ো সংশয় ॥৪৬৬
 বাসন্তে বোলন্ত মই আছিলো ব্ৰাহ্মণ ।
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰ তোজ্জাৰ কিনিয়া দিলো ধন ॥

পৰীক্ষিলো আপুনি যতেক তপধৰ্ম্ম ।
 এৰিয়োক চিন্তা বাজা নকৰিবা ধৰ্ম্ম ॥৪৬৭
 শুনি নৃপতিৰ ভৈল হৰিষ অশেষ ।
 মায়া জানি গুচিল মনৰ যত ক্ৰেশ ॥
 ইন্দ্ৰক বোলন্ত শুনিয়োক দেৱবাজ ।
 আৰো এক গোটা মোৰ আছে মুখ্যকাজ ॥৪৬৮
 অযোধ্যাৰ প্ৰজা মোৰ যেন পুত্ৰে ভাই ।
 মই এৰিলাতে সবে মৃতক পৰায় ॥
 তাসম্বাক চাহিবে মোৰ মন আছে ।
 প্ৰবোধিয়া প্ৰজাক স্বৰ্গক যাইবো পাচে ॥৪৬৯
 মই সিটো লোকৰ সম্যক জীৱ প্ৰাণ ।
 তাত পৰে মোহোৰ বান্ধৱ নাহি আন ॥
 তাসম্বাক নেদেখি স্বৰ্গত হৈবে দুখ ।
 দিয়ো অনুমতি মই দেখো প্ৰজা মুখ ॥৪৭০
 বাসৱে বোলন্ত এহি হোক নৃপবৰ ।
 বিমানত চৰি যায়ে অযোধ্যা নগৰ ॥
 আপোন ইচ্ছায়ে কৰা প্ৰজাক আশ্বাস ।
 পাচে মহাৰঙ্গে চলা দেৱৰ নিবাস ॥৪৭১
 হেন শুনি নৃপতিৰ হৰিষ মনত ।
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰ সমে আৰোহিলা বিমানত ॥
 নানাৰিধ দেৱ বাঢ় বাজে আগে পাচে ।
 গন্ধৰ্ব্ব যোগাৱ গীত অপেশ্বৰা নাচে ॥৪৭২
 বাৱে বিদ্যাধৰগণে আগত মৃদঙ্গ ।
 পুষ্প বৰষিয়া সিদ্ধগণে কৰে বঙ্গ ॥
 বামে শৈব্য পটেশ্বৰী কোলাত কুম্ব ।
 চলি গৈলা হৰিচন্দ্ৰে হুতি পুৰন্দৰ ॥৪৭৩
 চৰি বিমানত আতি ছানিয়া আকাশ ।
 দ্বিতীয় আদিত্য যেন কৰয় প্ৰকাশ ॥
 দশোদিশ উখলি দুশ্ৰুতি বাঢ় বাজে ।
 উৰ্দ্ধ দৃষ্টি সচকিতে চাৱৈ সাম্বাজে ॥৪৭৪
 কপেকে পাইলন্ত গৈয়া অযোধ্যা নগৰী ।
 শুভিলা বিমান পাচে আকাশ আৱৰি ॥

নানাবিধ দেৱ বায়ু শৱদ তুলুল।
 দেখিয়া লোকৰ ভৈলা মনত আকুল ॥৪৭৫
 উৰ্দ্ধ দৃষ্টি সচকিতে চাৱে সবে প্ৰজা।
 দেখে বিমানত আছে হৰিশ্চন্দ্ৰ ৰাজা ॥
 কোলাত কুম্ভৰ বামে শৈব্য পটেশ্বৰী।
 শতশুণে ফুলৈ কান্তি এদিনাতো কৰি ॥৪৭৬
 ৰাজাক দেখিয়া ভৈলা হৰিষ প্ৰজাৰ।
 শুভ শুভ বুলি সবে দিলেক জোকৰ ॥
 লৱৰা লৱৰি বস্ত্ৰে কৰে হুলধূলি।
 নাৰীগণে জুমে জুমে পাবয় উকলি ॥৪৭৭
 আৱেসে আমাৰ সবে খণ্ডিল লমাট।
 এহি বুলি প্ৰজাসবে ছানি আসে বাট ॥
 ৰাজাক দেখিতে সবে ব্যাকুল স্বভাৱ।
 দেখি নৃপতিয়ো নামি ভৈলা ভূমিপাৱ ॥৪৭৮
 যেন পিতা পুত্ৰে কতো কালে এক ঠাই।
 গুচিল বিয়োগ আনন্দৰ সীমা নাই ॥
 সিন্ধে দুৰ্বাক্ৰান্ত সবে ৰাজাক আৱৰি।
 হৰিষতে কাশ্ৰৈ কতো হাতে পাৱে ধৰি ॥৪৭৯
 আজিসে আমাৰ ভৈল মানস উদ্ধাৰ।
 আজি স্প্ৰসন্ন ভৈল বিধাতা আমাৰ ॥
 আজিসে জানিলো বজ্জ গুচাইলন্ত বিধি।
 হুনাই হাত মেলি পাইলো হাৰাইবাৰ নিধি ॥৪৮০
 বাৰ্তাকো নপাইলো প্ৰভু গৈলা কোন ধান।
 তোক্ষাক নেদেখি যেন ফুটি যায় প্ৰাণ ॥
 আজিসি জ্বাইল হিয়া বোলৈ প্ৰজাগণে।
 তোক্ষাৰ কমল মুখ পিয়োহো নৱনে ॥৪৮১
 হেন দেখি নৃপতিৰ পালটিল মন।
 কোনসতে এৱে এৰি যাইবো প্ৰজাগণ ॥
 মনে বিম্ববিধি হৰিশ্চন্দ্ৰ নৃপবৰ।
 কববোৰে বাসৱক দিলন্ত উত্তৰ ॥৪৮২
 দেৱৰাজ তোক্ষাক কবোহো নম্কাৰ।
 হাতবোৰে বোলো শুনা বচন আক্ষাৰ ॥

অযোধ্যাৰ লোকৰ আমিসে সবে প্ৰাণ।
 মোক বিনা সপোনতো নিচিন্তয় আন ॥৪৮৩
 দেৱতো পিভূত কৰি আমাত ভকতি।
 তাসম্বাক এৰিবাক নাহিকে শক্তি ॥
 স্বৰ্গ লাগি গৈলে মই পাইবো উপতাপ।
 ভকতক পৰিত্যাগ হোৱে মহাপাণ ॥৪৮৪
 হেন প্ৰজাগণ এৰি যাইবো স্বৰ্গ লোভে।
 প্ৰজায়ে সহিতে মোক নবকত শোভে ॥
 যাহাৰ নিমিতে মই বোলাওঁ মহাৰাজ।
 হেন প্ৰজা এৰিয়া স্বৰ্গত নাহি কাজ ॥৪৮৫
 একবাক্য বোলো ইস্ত্ৰ হোৱা সাৱধান।
 য়েৱে তপ জপ কৰি আছে কিছো দান ॥
 য়েৱে মহাযজ্ঞ মোৰ ভৈল স্বৰূপত।
 যিবা পুণ্যে চিৰকাল থাকিবো স্বৰ্গত ॥৪৮৬
 প্ৰজাৰ নিমিতে মই কৰিলো উৎসৰ্গ।
 মোৰ পুণ্যে প্ৰজাৰ সহিতে যাইবো স্বৰ্গ ॥
 ইস্ত্ৰক শুনায়া ৰাজা বুলি এহি বাণী।
 তিল কুশ আনি উৎসৰ্গিয়া দিলা পানী ॥৪৮৭
 গুৰুবধ ব্ৰহ্মবধ যিবা জনে কৰে।
 গৰু মাৰে ব্ৰাহ্মণৰ স্মৰণক হৰে ॥
 গুৰু দাবা হৰে আৰো কৰে স্মৰাপান।
 ভকতক ত্যাগে নোহে তন্তুল্য সমান ॥৪৮৮
 পৰম ভক্তক যিটো এৰে ছৰাচাৰ।
 ইহ পৰকালে দুখ নুগুচে তাহাৰ ॥
 হেন জানি কিঞ্চিতেকো নেৰিবো প্ৰজাক।
 যাৱোক স্বৰ্গক ইস্ত্ৰ এৰিয়ে আক্ষাক ॥৪৮৯
 মোহোৰ লগতে য়েৱে যাইবা প্ৰজাবৰ্গ।
 দেৱৰাজ জানিবা তেৱেসে যাইবো স্বৰ্গ ॥
 প্ৰজাৰ লগতে নবকত হৌক বাস।
 প্ৰজাক এৰিবে মোৰ নাহি অভিলাষ ॥৪৯০
 বাসৱে বোলন্ত শুনিৱোক মহাৰাজ।
 ভিসে ভিসে পাপ পুণ্য কৰিৱাহে প্ৰজা ॥

একেলগে কিমতে কবিবা উপভোগ ।
 কেনে হেন বোলা ভুমি বচন অযোগ্য ॥৪৯১
 ভুমি কবি আছা মহাযজ্ঞ বাজসুয় ।
 চিবকাল স্বৰ্গত থাকিবা দেৱ হুই ॥
 আপোনাৰ কৰ্মকেসে ভুক্তিবাক পায় ।
 কেনমতে প্ৰজাসমে হুইবা একঠাই ॥৪৯২
 হৰিশ্চন্দ্ৰ বদতি শুনিয়ো দেৱৰায় ।
 যেনমত আন্ধাৰ হিয়াৰ অভিপ্ৰায় ॥
 যতেক সিঞ্জিল কৰ্ম প্ৰজাবেসে বলে ।
 প্ৰজা যেরে নাহি কিবা কৰিবো একলে ॥৪৯৩
 পুৰাণ কাহিনী শুনা সভাসদ যত ।
 বৈষ্ণৱৰ দেখা কেনে কৃপাৰ মহত্ব ॥
 আপোনাৰ পুণ্য দিয়া প্ৰজাক পালয় ।
 তপ যপ যজ্ঞ দান যতেক আছয় ॥৪৯৪
 জগতৰ পুণ্যমানে জানা নিষ্ঠ কৰি ।
 প্ৰাণী উপকাৰৰ অলকো হুই সৰি ॥
 হেনজানি প্ৰাণীক অভয় দিয়া দান ।
 বোলা হৰি হৰি পাইবা বৈকুণ্ঠত থান ॥৪৯৫

অযোধ্যাৰ প্ৰজাৰ সৈতে মহাৰাজ হৰিশ্চন্দ্ৰৰ

স্বৰ্গগমন

হুলভী

এতেক বচন শুনিয়া ৰাজাব
 আছিল যতেক পুণ্য ।
 ঠুংসৰি দিবাৰ ফলে ভেতিকাণে
 তৈলা সহস্ৰেক গুণ ॥
 ধৰ্ম ইন্দ্ৰদেৱে ধন্য ধন্য বুলি
 পুশ বৰিযিলা মাখে ।
 আকাশ ছানিৱা হুলুভি সখাৰ
 কৰ্ম দেৱৰ মাখে ॥৪৯৬

বাৰে বিছাধৰে গন্ধৰ্বৰ গায়ৱ
 অপেশ্বৰবাগণে নাচে ।
 সিদ্ধ মুনিসবে প্ৰশংসা কৰন্ত
 আনো যত দেৱ আছে ॥
 সেহি বেলা ইন্দ্ৰ দূত পঠাইলন্ত
 গৈলা অত্ৰাৱতী থান ।
 স্বৰ্গ হস্তে আসি গুৰিতে আসিলা
 অসংখ্য কোটি বিমান ॥৪৯৭
 স্বৰ্গক ছাৰিয়া নামিলা ভূমিত
 যেন সূৰ্য্য অসংখ্যাত ।
 অমৃত সমান যত উপভোগ্য
 বাঙ্ছিলে মিলয় তাত ॥
 স্তৰ্ণ কিঙ্কিণী বাজৈ ৰিণি জিনি
 দিব্য ৰত্নে পাৰৈ ঝিকি ।
 জল থল জুৰি বহিল বিমান
 অযোধ্যা নগৰ ঢাকি ॥৪৯৮
 বাসৱে বোলন্ত ধন্য হৰিশ্চন্দ্ৰ
 সূৰ্য্যবংশী মহাৰায় ।
 যেহি মনে বাছা সেহি সিদ্ধি ভৈল
 আৰো আছা কেনে চাই ॥
 যাক মন আৱে তাকে লগে লৱা
 বিমানে চৰোক আসি ।
 সৃষ্টি থাকে মানে বহিল তোন্ধাৰ
 ইটো মহা যশৰাশি ॥৪৯৯
 এতেক বচন শুনি নৃপতিৰ
 হৰিষ ভৈলা আশেষ ।
 সমস্ত প্ৰাণীক আপুনি ঠাতিয়া
 কৰিলা ৰাজা আদেশ ॥
 অযোধ্যা নগৰে যত লোক আছা
 সবে বিমানত চৰা ।
 সপুত্ৰে বাহুৱে স্বৰ্গক লাগিৱা
 আমাৰ লগতে লৰা ॥৫০০

যত গজ বাজী মহিষ মেখন
গৰ্দ্ভ ছাগল গক ।
কুকুৰ বিড়াল হংস পাৰাৱত
যত ভৃগ বন তক ॥
পতঙ্গ পৰ্য্যন্তে যত জীৱ জন্তু
মোৰ অযোধ্যাত আছে ।
বিমানে চৰিয়া আগতে চলোক
মই যাইবো সৰাতে পাচে ॥৫০১
ৰাজাৰ বচন শুনিয়া লোকৰ
আনন্দৰ নাহি পাৰ ।
স্বৰ্গক যাইবাক লাগি উসমিশ
ভৈলেক সবে প্ৰজাৰ ॥
লৱবা লৱৰি বিজাৰাৰ কৰি
গই হোৱৈ একঠাই ।
আথেবেথে দিব্য বিমানক বাছি
লৈৰে ভাল ভাল চাই ॥৫০২
আপুন গৃহৰ দুৱাৰক লাগি
লৈ যান্ত আপুনি ধৰি ।
আশে পাশে সবে সৰ্ব্বস্ব তোলায়
ছাগ গক আদি কৰি ॥
সৰাক্ৰে পাচে বিমানত চৰি
পিঠৈ দিব্য অলকাৰ ।
দেৱাস বমন গাৱত চৰাটৈ
গন্ধে পুষ্প জাতিকাৰ ॥৫০৩
দিব্য বহুময় আসনে উঠিয়া
বসয় ইচ্ছা সুখদে ।
দিব্য মালা যত পৰিধান কৰে
যোগাটৈ পক্ষ শৱদে ॥
যত দেৱ ভোগ্য ভূঞে সৰাক্ৰে
মিলিল কৰ্ম্মৰ ভাগ ।
বিমানত চৰি আকাশৰ পথে
নৃপতিৰ লৱে লাগ ॥৫০৪

এহিমতে প্ৰজা- গণে বিয়াপিল
অশো অশো বন্ধে হাসি ।
যত জীৱ জন্তু বিমানে চৰিয়া
পিপৰা পৰ্য্যন্তে আসি ॥
সৰাকো নৃপতি লগতে লৈ যান্ত
যত বৃক্ষ লতা বন ।
ভূমিক ছাৰিয়া সবে আলগিল
অযোধ্যা ভৈল উচ্ছন্ন ॥৫০৫
সৰাবো মাজত জ্বলন্ত নৃপতি
দিব্য বিমানত বসি ।
তাৰাৰ মধ্যত উদিত ভৈলন্ত
যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী ॥
মনুষ্যৰ চেষ্ঠা গুচিল সৰাবো
দেৱৰ যেন স্বভাৱ ।
জগতে আশ্চৰ্য্য ভৈল নৃপতিৰ
দেখিয়া পুণ্য প্ৰভাৱ ॥৫০৬
ইন্দ্ৰৰ আদেশে চৰিল বিমান
গগন মণ্ডলে ঢাকি ।
অসংখ্যাত কোটি কিঙ্কিণী বাজয়
দুন্দুভি শৱদ জাকি ॥
আনো নানাৰিধ বাৱে দেৱবাচ
কৰে মহানৃত্য গীত ।
দেৱতাৰ শ্ৰীক লভিয়া প্ৰজাৰ
আনন্দে নধৰে চিত ॥৫০৭
সৰাবে মাজত উজ্জ্বল বিমান
কৈলাস সম মন্দিৰে ।
দিব্য সিংহাসনে বসিয়া নৃপতি
চলি যান্ত ধীৰে ধীৰে ॥
ইন্দ্ৰৰ যতোক পাৰিষদ আছে
মিলিল ৰাজ্যতে আসি ।
আনন্দিত চিত্তে ভাৰ্য্যায়ে সহিতে
জীড়া কোঁকুলে হাসি ॥৫০৮

নানা বীণা বেণু মৃদঙ্গ বজাৰে
 গন্ধৰ্বৰ গায় গীত ।
 মুখ্য মুখ্য অপে- স্বৰাগণে কাছি
 আগত কৰয় নৃত্য ॥
 কতো যোগায় কৰ্পূৰ তাম্বুল
 কতো ৰাস্তে হাত ভৰি ।
 কতো ছয়োপাশে চামৰে তুলয়
 মাখে খেতছত্ৰ ধৰি ॥৫০৯
 অমৃত প্ৰভৃতি যত দেৱ ভোগ
 আগতে যোগাৱৈ আনি ।
 সিন্ধু মুনিগণে উপাসি যাহন্ত
 বোলন্ত প্ৰশংসা বাণী ॥
 হেন মহাৰাজা নভৈল মুহিব
 আউৰ পৃথিবীৰ মাজে ।
 কৈত শুনি আছি মনুষ্য শৰীৰে
 স্বৰ্গে যায় সামৰাজ্যে ॥৫১০
 এহিমতে ৰাজা আনন্দ উৎসৱে
 পাইলন্ত স্বৰ্গৰ কোল ।
 নৃপতিক দেখি স্বৰ্গবাসী লোকে
 কৰে জয় হৰি বোল ॥
 সাধু সাধু হৰি- শ্চন্দ্র নৃপবৰ
 জগত ব্যাপিল যশে ।
 যাৱে চন্দ্রসূৰ্য্য থাকিল থিয়াতি
 প্ৰশংসে বেঢ়ি ত্ৰিদেশে ॥৫১১
 হৰিশ্চন্দ্র ৰাজা মহা পুণ্য বলে
 প্ৰজাক নিলে উদ্ধাৰি ।
 নগৰ আকাৰ কৰিয়া বিমান
 ধাপিলন্ত শাৰী শাৰী ॥
 যাক যেন যোগ্য বসাইলা স্বৰ্গত
 বৈলা কত দুব জুৰি ।
 অজ্ঞাপি স্বৰ্গত দেখিয় প্ৰত্যেক
 নামে হৰিশ্চন্দ্র পুৰী ॥৫১২

সৰাবো মাজত যেন মেকগিৰি
 ৰাজ্যৰ বিমান জ্বলে ।
 ইন্দ্ৰতো অধিক শ্ৰীমন্ত ভৈলন্ত
 প্ৰতাপে সূৰ্য্যতো বলে ॥
 পুণ্যৰ প্ৰভাৱে যতক ত্ৰিদেশে
 উপাসে ৰাজ্যক আসি ।
 এহিমতে হৰি- শ্চন্দ্র থাকি গল
 সমস্ত স্বৰ্গ প্ৰকাশি ॥৫১৩
 ৰাজ্যৰ পুণ্যৰ সমৃদ্ধি দেখিয়া
 শুক্ৰে বুলিলন্ত গুণি ।
 হেন ক্ৰমাধৰ্ম্ম দানব মহন্ত
 নৈয়ো দেখি নতো শুনি ॥
 ৰাজ্যৰ লগত সমস্ত অযোধ্যা
 আসি পাইলা স্বৰ্গস্থান ।
 ধৰ্ম্মৰ প্ৰভাৱে হৰিশ্চন্দ্র পুৰী
 ভৈগৈল স্বৰ্গ সমান ॥৫১৪
 নমো হৰি পদ পঙ্কজ যুগল
 যাক যোগী কৰে ধ্যান ।
 শঙ্কৰ বদতি ভৈল সমাপতি
 হৰিশ্চন্দ্র উপাখ্যান ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণ সংসাৰ তৰণ
 প্ৰণামো সহস্ৰ বাৰ ।
 কৃষ্ণৰ কিল্কে ভগিলা শঙ্কৰে
 তুলুই ছবি পয়াৰ ॥৫১৫
 শুনা সৰ্বজন কৰি এক মন
 মাধৱত দিয়া মতি ।
 হৰি বিনে আন মায়ায় জানি
 কৰিয়ো হৰি ভক্তি ॥
 ইটো কলিযুগে নাহি আন গতি
 বিনে মাধৱ নাম ।
 হেলা পৰিহৰি পুৰুষ উদ্ধাৰি
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥৫১৬

বশিষ্ঠ-বিশ্বামিত্ৰৰ বক-শবালিকৰূপে বৃদ্ধ

পদ

পক্ষীগণ বদতি শুনিয়ো ঋষি স্নত ।
 নৃপতিৰ যত কথা কহিলো প্ৰস্তুত ॥
 তাত পাচে শুনিয়োক অদ্ভুত চৰিত্ৰ ।
 যেন মতে যুক্তিলা বশিষ্ঠ বিশ্বামিত্ৰ ॥৫১৭
 যজ্ঞ সাক্ষ কৰিয়া বশিষ্ঠ ঋষিবৰ ।
 পশিলন্তু গঙ্গাৰ জলৰ অভ্যন্তৰ ॥
 একচিত্তে বায়ুক নিৰোধি ধ্যান ধৰি ।
 বাঢ়য় বৎসৰ আছিলন্তু তপ কৰি ॥৫১৮
 উঠিল জলৰ পাচে সমাধিক ত্যাগি ।
 লবিলন্তু বস্ৰে ঋষি অযোধ্যাক লাগি ॥
 হৰিশ্চন্দ্ৰ ৰাজাক দেখিবে অভিলাষে ।
 তপে দেৱ দীপ্যমান শৰীৰ প্ৰকাশে ॥৫১৯
 দিনা কতিপয়ে গৈয়া অযোধ্যাক পাইল ।
 নেদেখন্তু প্ৰজা নুশুনন্তু মাত বোল ॥
 চতুৰ্ভিত্তি চাহি ঋষি যাস্তু আগবাঢ়ি ।
 একো থানে নুশুনন্তু পিন্ধৰাৰ সাৰি ॥৫২০
 যত পশু পক্ষী বৃক্ষ লতা তৃণ বন ।
 একো নেদেখিয়া ভৈলা তবধ নয়ন ॥
 কিবা ভৈলা বুলি তান মনত বিস্ময় ।
 অযোধ্যাক শূন্য দেখি দগধ হৃদয় ॥৫২১
 হা হৰিশ্চন্দ্ৰ ৰাজা ভূমি গৈলা কই ।
 কৈক গৈলা বোহিতাশ্ব শৈব্য মহাদই ॥
 বুৰি গৈল সমূলি হাবাইল যজ্ঞমান ।
 কোন ভিত্তি গৈল আৱে যাৰ কোনথান ॥৫২২
 উত্তল ধুত্তল চিত্ত কৰৈ উতপাত ।
 মাটিত বসিয়া ঋষি গালে দিলা হাত ॥
 নাহি হৃথ শাস্তি আতি বিহ্বল পবায় ।
 যেন ধনী আকুল ধনক হকৰাই ॥৫২৩

সেহি বেলা আসিলা অনেক শিশুগণ ।
 চিবকালে বশিষ্ঠক ভৈলা দৰিষণ ॥
 প্ৰণাম কৰিয়া আসি আগে ভৈলা থিৱ ।
 বশিষ্ঠে বোলন্তু সবে হোৱা চিবঞ্জীৱ ॥৫২৪
 ভূমি সবে জানা মোত কহিয়োক কথা ।
 কোনে অযোধ্যাৰ হেন কৰিলা অৱস্থা ॥
 কিবা ভৈলা হৰিশ্চন্দ্ৰ প্ৰজায়ে সহিতে ।
 সজ্জৰে কহিয়ো মোত নসহয় চিত্তে ॥৫২৫
 শিশুগণ বদতি শুনিয়ো ঋষিবৰ ।
 বিশ্বামিত্ৰে কৰিলা যতেক আখন্তৰ ॥
 নৃপতিক ভয় দেখাই দক্ষিণা মাগিল ।
 ৰাজ্যভাৰ লৈয়া পাচে দেশৰ ডাকিল ॥৫২৬
 তথাপিতো ক্ৰমা তান নভৈল মনৰে ।
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বিকাইলেক ত্ৰাস্তগৰ ঘৰে ॥
 চাণ্ডালত বিকাইলা ৰাজাক ক্ৰুৰমতি ।
 নৃপতিক নকৰিলা কোননো দুৰ্গতি ॥৫২৭
 বিশ্বামিত্ৰ হেতু ৰাজা ভৈলা সৰ্বনাশ ।
 ভাৰ্য্যায়ে সহিতে অগনিত দিলা জাস ॥
 দেখি ইন্দ্ৰে নৃপতিৰ চিস্তিলন্তু হিত ।
 স্বৰ্গক গৈলন্তু ৰাজা অযোধ্যা সহিত ॥৫২৮
 হেনয় দাকণ দুখ শুনিয়া ৰাজাৰ ।
 ভূমিত পৰিল ঋষি দেখি অন্ধকাৰ ॥
 হা হৰিশ্চন্দ্ৰ পোস্তা পিতৃ মহাবায় ।
 তোৰ অন্ন আশ্বাদনে জীয়ো সৰ্ব্বদায় ॥৫২৯
 পৃথিবী অনাথ ভৈলা ভূমি অবিহনে ।
 আউৰ মহায়জ্ঞক কৰিব কোনজনে ॥
 এৱেসে আমাৰ ভৈল সবে আশা ছেদ ।
 পাপী বিশ্বামিত্ৰে কিনো দিলে হৃদি খেদ ॥৫৩০
 মোৰ শত পুত্ৰক দহিলি একবাৰ ।
 তাতো এতমান দুখ নাহিকে আমাৰ ॥
 ৰাজাক খেদাইলি তই মূনিগোট হই ।
 বৃত্তিছেদ কৰি মোৰ গাৱে দিলি জুই ॥৫৩১

এহি বুলি বশিষ্ঠে ক্রোধত গৈলা হুলি ।
 প্রাণৰ বৈবক আজি পেহ্লাইবো নিগালি ॥
 ঘোৰ ব্রহ্মদণ্ড গোট হাতে লৈলা তুলি ।
 খেদি যাস্ত বিশ্বামিত্ৰ আশ্রমক বুলি ॥৫৩২
 ধুত্ৰে সমন্বিতে যেন দেখি ব্রহ্মকুণ্ড ।
 দশন কামুৰি ঋষি জোকাবস্ত মুণ্ড ॥
 যেনে কালাস্তক যমে খেদি যাস্ত জাম্পি ।
 প্রত্যেক ভৰিতে ভূমি যাই কম্পি কম্পি ॥৫৩৩
 কৌশিকৰ আশ্রমক পাইলা মহাবেগে ।
 দেখি বিশ্বামিত্ৰ উঠিলস্ত সেই ছেগে ॥
 হাতে ব্রহ্মদণ্ড ধৰি ভৈলস্ত সন্ধান ।
 বশিষ্ঠে দেখিয়া আসি কৰিলা গৰ্জ্জন ॥৫৩৪
 শুন অবে বিশ্বামিত্ৰ অধম দুৰ্জ্জন ।
 মোৰ যজমানক কৰিলি তই ছন্ন ॥
 বৃত্তিচ্ছেদ কৰিলি প্রাণত দিলি হাত ।
 থাক ব্রহ্মদণ্ডে কৰো তোৰ কক্ষপাত ॥৫৩৫
 শুনি বিশ্বামিত্ৰ ক্রোধে জাঙ্ঘল্য সমান ।
 চক্ষু পকাই বশিষ্ঠক দিলা সমিধান ॥
 এতো এদিনাৰ মতে মোক খেদি আইলি ।
 সেষ্ঠেবে নযাইবি আজি আন্ধাকজোকালা ॥৫৩৬
 কাহাৰ আগত আসি কৰ আৰক্ষতি ।
 খানিতেক থাক আজি ভাঙ্গো আটমুটি ॥
 কি মিলাওঁ আজি মোৰ মুনিষাই বুজ ।
 ত্ৰিদশে দেখক আজি তোৰ মোৰ যুজ ॥৫৩৭
 শুনি বশিষ্ঠৰ কোপে নসহয় প্রাণে ।
 লৱবস্তে দণ্ডে কোব বৈসাইলা সন্ধান ॥
 বিশ্বামিত্ৰে তাক উকরাইলে দণ্ডপাতি ।
 অশ্রো অশ্রো কুবা-কুবিলগাইলেক আতি ॥৫৩৮
 আন্দোলে আন্দোলে ঘনে ঘনে ভূমি লবে ।
 থাক ষিক কৰিয়া দণ্ডত দণ্ড পৰে ॥
 অগনি কণিকা নিকালয় জাতজাত ।
 সম্যকাবে শুনয় বজ্জত বজ্জপাত ॥৫৩৯

অশ্রো অশ্রো প্রহাৰ কৰন্ত বিপৰীত ।
 খণ্ড খণ্ড হৈয়া দণ্ড পৰিলা মহীত ॥
 ছয়ো দুইহাস্তক চাই ক্রোধ দৃষ্টি কৰি ।
 দণ্ড ভাগি গৈলা দেখি কমণ্ডলু ধৰি ॥৫৪০
 ছয়ো ঋষি তৰ্জ্জি গৰ্জ্জি বোলে শতবাৰ ।
 হোহ বুলি কমণ্ডলু কৰন্ত প্রহাৰ ॥
 ঠাৎকাৰ শব্দ ভৈল দুই দুইতো লাগি ।
 ভূমিত পৰিল চূৰ্ণিকৃত হয় ভাগি ॥৫৪১
 কমণ্ডলু নষ্ট ভৈল ধৰিল চোৱাৰি ।
 ছয়ো দুইহাস্তকো কোব মাৰিল লৱৰি ॥
 চপ চপ বস্ত্ৰ যেন আছাবয় ধোবে ।
 ফৰফৰি লৰৈ আতি পিঠিফৰা কোবে ॥৫৪২
 কোবৰ চোটত গৈলা চোৱৰি উফাৰি ।
 পাচে ছয়ো ঋষি লগাইলস্ত জবাজৰি ॥
 আন্দোলা আন্দুলি কৰৈ হাতে হাতে ধৰি ।
 বাগৰা বাগৰি কতো পৃথিবীত পৰি ॥৫৪৩
 আজোৰা আজোৰি কতো বাহ বাহ চান্দি ।
 কতো থিয় হয় থাকে কত ভৰি ফান্দি ॥
 ধূলায়ে ধূসৰ যেন দুৰ্জ্জয় দুই মাল ।
 যি ঠাইত পৰে ছয়ো হৰে ভূমি খাল ॥৫৪৪
 ফোফাৰন্ত ছয়ো ঋষি পীড়িল ভাগৰ ।
 ছয়ো ছইকো এৰি পাচে ভৈলস্ত আন্তৰ ॥
 কতো বেলি ছয়ো ঋষি ভৈল সক্ষুক্ষণ ।
 কোপ অপমানে দহে বশিষ্ঠৰ মন ॥৫৪৫
 দশন কামুৰি ব্ৰহ্ম আকুলিৰ ঠাৰ ।
 এৱে চণ্ডশাপে তোৰ কৰো প্ৰতিকাৰ ॥
 মোৰ যজমানক বিকিলি চাণ্ডালত ।
 বাজ্যৰ নিকালি দুখ দিলি নানাঘত ॥৫৪৬
 অবে বিশ্বামিত্ৰ কিনো চিন্তিলি অনিষ্ট ।
 মোৰ শাপে হৈবি বক চতক পাৰিষ্ঠ ॥
 এহি বুলি মৌন হয় থাকিলস্ত বসি ।
 শুনি ক্রোধে হুলি গৈল বিশ্বামিত্ৰ ঋষি ॥৫৪৭

মোত য়েৰে আছে ঘোৰ তপস্কাৰ বল ।
 শুন অৰে বশিষ্ঠ তে'হোক দিওঁ ফল ॥
 মোক এৰে শাপি এৰাই যাইবে তোৰ বাপে ।
 শৰালি চতক তই হৈবি মোৰ শাপে ॥৫৪৮
 দুই দোহন্তক শাপিলন্ত কোপমনে ।
 ঘোৰ চণ্ডশাপ আসি মিলিল তেখনে ॥
 ঋষি গুচি ভৈলা দুয়ো ভয়ঙ্কৰ পথী ।
 মেক-মণ্ডলৰ সম দুহান্তক লক্ষি ॥৫৪৯
 শৰালি বশিষ্ঠ ভৈলা বিশ্বামিত্ৰ বক ।
 ঠোটেগোট মেলি ঢুকি পাৱন্ত স্বৰ্গক ॥
 হামিতে গৰ্ভক দেখি পাতাল সমান ।
 দুহান্তৰ শৰীৰৰ শুনিয়ো প্ৰমাণ ॥৫৫০
 বশিষ্ঠ শৰালি আতি দেখিয় প্ৰচণ্ড ।
 পাথীৰ চাততে মেঘ হয় খণ্ড খণ্ড ॥
 সমুখে বহিল দুয়ো যুদ্ধক সমৰ্থ ।
 শৰীৰে ঢাকিল যোল মাসৰ যে পথ ॥৫৫১
 বিশ্বামিত্ৰ বকক দেখন্তে লাগে ত্ৰাস ।
 ভূমিত থাকিল গলে লজ্জিল আকাশ ॥
 ছাবিণ মাসৰ পথ জুৰিলা শৰীৰে ।
 তপবল কৰৈ মহী চতকৰ ভিৰে ॥৫৫২
 ভৈলন্ত সমুখ দুয়ো পথী মহাকোপে ।
 তেজন্ত আটাস আতি পৰম আতোপে ॥
 প্ৰলয় কালৰ যেন মেঘৰ সম্বাদ ।
 স্বৰ্গত শুনিয়া সবো ভৈলা নিশৱদ ॥৫৫৩
 পৃথিবীৰ লোকৰ কৰ্ণত দিলা তাল ।
 চমকিয়া গৈল সবে শৱদ আশ্ফাল ॥
 কিবা ভৈল বুলিয়া চাহন্ত বিমৰিষি ।
 দিব্যদৃষ্টি দেখন্ত যুদ্ধন্ত দুয়ো ঋষি ॥৫৫৪
 যুদ্ধ চাহিবাক আসি ভৈল স্বৰ্গপৰা ।
 ইন্দ্ৰক আৱৰি আছে যত অপেন্ৰবা ॥
 ভয়ঙ্কৰ বক শৰালিক দেখি আসি ।
 সিদ্ধমুনি গন্ধৰ্বৰো বিম্বজ্যোত হাসি ॥৫৫৫

সেহি বেলা দুয়ো পথী সমবে প্ৰবুদ্ধ ।
 বলাবলী কৰি আসি লগাইন্ত যুদ্ধ ॥
 পথা মেলি দুয়ো পথী ফুবে চক্ৰাকাৰে ।
 পৃথিবী বিদাৰ কৰে চৰণ প্ৰহাবে ॥৫৫৬
 মহাপাখা মেলি বকে প্ৰথমে তাড়িল ।
 মুচ্ছিত শৰালি যেন প্ৰাণক ছাড়িল ॥
 কণেক চেতন লভি ভৈল সঙ্কল্পণ ।
 ধম্‌ধাম কৰি ধাইল যুদ্ধকেনে মন ॥৫৫৭
 উপৰক ঠোটে তুলি জাম্পিলা শৰালি ।
 হৃদয়ৰ মাংস নখে পেলাইলা বখালি ॥
 নিদাকণ প্ৰহাৰত মুচ্ছা গৈলা বক ।
 দশোদিকে অন্ধকাৰ দেখিলা জমক ॥৫৫৮
 কণেকে চেতন পাই শিহৰাইলা জ্বলি ।
 জঙ্ঘাৰিলা গাৱ দুয়োপথাক বখালি ॥
 থাক থাক বুলি ধাইলা বিদ্যাত সঞ্চাবে ।
 শৰালিক পীড়িলেক চৰণ প্ৰহাবে ॥৫৫৯
 আঞ্জুৰিল নখে ক্ৰতবিক্ৰতক কৰি ।
 শৰীৰৰ বহি যায় শোণিত নিঝৰি ॥
 যেন মেক পৰ্ব্বতৰ বহে গেকধাৰ ।
 চোট পাই শৰালি দেখিলা অন্ধকাৰ ॥৫৬০
 কতো বেলি স্তম্ভ হয় মেলিলন্ত আখি ।
 ঠোটে মেলি আপোনাৰ কুৰাইলন্ত পাখি ॥
 কোপে অপমানে দেহা নসহয় আৰ ।
 ধাইলো আৱে মুণ্ড কৈক যাইবি ছুৰাচাৰ ॥৫৬১
 এহিবুলি মহাকোপে শৰালি চতকে ।
 কৰিলা উৰাউ যেন বিজুলী চমকে ॥
 বকৰ পিঠিত পবিলন্ত ভৰি জাণ্টি ।
 হামুকুৰি খাই বকে কবিলন্ত বাস্তি ॥৫৬২
 মাখাত শৰালি কোপে খুটিয়াইল ঠোটে ।
 অসংখ্যাত পাখি উৰালিল গোটে গোটে ॥
 ভৈলেক বুৰুবিম্বা বহে তেজধাৰ ।
 গিৰি শিখৰত যেন কুটিল মন্দাৰ ॥৫৬৩

সহিবে নপাৰি বকে বিপৰীত চোট ।
 দুয়ো পাখা মেলিয়া মাটিত দিলা ঠোঁট ॥
 কতো বেলি মানে আছিলন্ত অচেতন ।
 সক্ষুক্ষণ ছয়া আতি কোপ কৰি মন ॥৫৬৪
 এহিমতে খঙ্গে বকে গাৰ জঙ্কাৰিলা ।
 চোট পায় শৰালি সহিবে নপাৰিলা ॥
 কতো দূৰে উফৰিয়া নিঢালে পৰিলা ।
 গিৰ গিৰ কৰি সবে পৃথিবী লৰিলা ॥৫৬৫
 দেখি খঙ্গে পিঠিত উঠিল সেই ছেগে ।
 মাখাত কামোৰ দিয়া ধৰিলন্ত বেগে ॥
 দোজাছুঙ্গি কৰি তাক এৰাইলা শৰালি ।
 পাচে ঠোঁটে ঠোঁটে দুয়ো ধৰিলে কৰালি ॥৫৬৬
 পাখাক উল্লাসি দুয়ো দুইকো দেয় চোট ।
 ভৰি ভৰি চান্দি দুয়ো ভৈলা এক গোট ॥
 কৰে জৰাজৰি দুয়ো পৃথিবীত পৰি ।
 উপৰা উপৰি দুয়ো বাগৰা বাগৰি ॥৫৬৭
 দুগোটা পৰ্ব্বত যেন যুজে অৱগাই ।
 দুইথান পৰ্ব্বত যেন ভৈল এক ঠাই ॥
 পৃথিবী নসহে দুই পখীৰ আজোৰ ।
 পীড়িল যতোক বৃক্ষ ভৈল মমিম্বৰ ॥৫৬৮
 পৰ্ব্বততো পৰয় পৰ্ব্বত হোৱে চূৰ ।
 কৰিল উচ্ছন্ন পৃথিবীৰ কতদূৰ ॥
 যেন মহা মেঘসব প্ৰলয় কালৰ ।
 শুনি মহাভয় ভৈলা যত চৰাচৰ ॥৫৬৯
 জোটাছুটি আন্দোলা আন্দোলি কৰে আতি ।
 ভিব পাইয়া পৃথিবী ভৈলেক এক কান্তি ॥
 কতো আকাশক লাগি কবয় উৰাৰ ।
 মহা মহা পৰ্ব্বতত লাগে পথাৰ ॥৫৭০
 পাত বে উৰাই সবে সবসৰি ভাগি ।
 অসংখ্যাত ফুৰয় পথাৰ বাৰ লাগি ॥
 আকাশৰ পৰা পৰে পৰ্ব্বত অশেষ ।
 হুৰ্গিক্ত কৰিল নগৰ গ্ৰাম দেশ ॥৫৭১

কম্পন্ত পৃথিবী আই মুহিকন্ত খিৰ ।
 অনন্তবে লৰি গৈলা সহস্ৰক শিৰ ॥
 এহিমতে ৰাজ্য সবে কৰিলা নিৰ্মূল ।
 আকাশত পক্ষী দুয়ো কৰৈ হলমূল ॥৫৭২
 অন্তো অন্তে অশেষ পথাৰ মাৰে চাটি ।
 স্বৰ্গত দেৱৰো শুনি কৰ্ণ যায় ফাটি ॥
 যুদ্ধ চাই যত দেৱ আছন্ত আকাশে ।
 উৰাইলা বিমান সবে পাখাৰ বাতাসে ॥৫৭৩
 চন্দ্ৰ-সূৰ্য্যে নিয়মিতে নপাৰন্ত ৰথ ।
 শ্ৰুতি এৰি ঘোৰাসবে ধৰিলা বিপথ ॥
 নাহিকে ভাগৰ দুইৰো ক্ৰোধ আতি চৰে ।
 জোটাছুটি কৰি আসি পৃথিবীত পৰে ॥৫৭৪
 মহাবেগে উশ্মি কৰি উঠে সবে জল ।
 পৃথিবী বুৰাৱে সামৰাজে যাই তল ॥
 সবে জীৱজন্তু প্ৰজা জাজি যেন উটে ।
 কুস্তীৰ মগৰে খেদি খাই গোটে গোটে ॥৫৭৫
 মিলিল প্ৰলয় জগতৰে আৰ্ত্তনাদ ।
 তথাপিতে! দুয়ো পক্ষী নেৰয় বিবাদ ॥
 সাগৰত পৰি দুই পক্ষীৰ আন্দোল ।
 পথাৰ চাটিত জল যায় স্বৰ্গকোল ॥৫৭৬
 মৰে জীয়া জন্তুসব চৰণ আক্ষ্মালে ।
 কতো বুৰ দিয়া বেগে পশিলা পাতালে ॥
 দুয়ো পক্ষী কৰে দেখি দুৰ্বোৰ আক্ষ্মাট ।
 ভয়ে নাগগণে সবে ভৈলা জোটা জোট ॥৫৭৭
 দৈত্য দানৱৰ লাগি গৈল হলমূল ।
 মিলিল প্ৰলয় বুলি প্ৰজাৰ আকুল ॥
 কবন্ত উৰাৰ কতো দুয়ো মহাবল ।
 পথাত উঠাৱে যত সাগৰৰ জল ॥৫৭৮
 গাৱৰ বেগত জল পৰে পৃথিবীত ।
 যেন প্ৰলয়ৰ বেলা হৱে বিপৰীত ॥
 উটে বুৰে চোঁতে প্ৰজা পৰ্ব্বত শিখৰ ।
 নিবন্তবে সবে যত আছে চৰাচৰ ॥৫৭৯

জগতৰে ধূমকেতু চতক দুতয় ।
 সমস্তে লোকক কৰে অকালে প্ৰলয় ॥
 তথাপি আক্ৰান্তি দুয়ো সমৰ নেবয় ।
 আকাশৰ পৰা দুয়ো পৰ্বতে পৰয় ॥৫৮০
 ভূমি সম ছয়া গিৰি সমূলি লুকায় ।
 পৃথিবীৰ হোসকিয়া পাতালক যায় ॥
 তলবল বসুমতী ভৈল জল খল ।
 থিৰ হুইবে নোৱাৰন্তু দিগ্গজসকল ॥৫৮১
 সহিবে নপাৰি আতি আন্দোলৰ দুখ ।
 পাতালক যাইবে ভৈল পৃথিবী সমুখ ॥
 হেন দেখি দুয়ো পক্ষী তেজি ঘোৰ বাৰ ।
 আকাশক লাগি দুয়ো কৰিলা উৰাৰ ॥৫৮২
 কাম্পে বসুমতী সবে খলকে সাগৰে ।
 খসি গিৰি শৃঙ্গপৰে ভূমিত বাগৰে ॥
 ঘোৰতৰ পথাৰ প্ৰচণ্ড বাৰ লাগি ।
 অসংখ্য পৰ্বত সবে পৰৈ ভাগিভাগি ॥৫৮৩
 কতো দূৰ উৰ্দ্ধ দুই আকাশত থাকি ।
 পৰে আসি গ্ৰাম দেশ নগৰক ঢাকি ॥
 এহিমতে পৃথিবী কবন্তে আছে ছন্ন ।
 দশোদিশে হাহাকাৰ কৰৈ প্ৰজাগণ ॥৫৮৪
 হা মার বাপ ভাই বুলিয়া লৰবে ।
 পলায়োক সম্বৰে পৰ্বত হেৰা পৰে ॥
 কতোনাবী স্বামীক পুত্ৰক গলে বাঞ্চে ।
 এৱে প্ৰাণ যায় বুলি আৰ্ত্তনাদে কান্দে ॥৫৮৫
 পলায়ো সম্বৰে বাপু স্নেহ এৰি মোক ।
 আমাৰ কৰমে আছে যেহি ঘূৰাই হোক ॥
 কতো সবাঙ্কৰে সবে হোৱে এক ঠাই ।
 কৰৈ আতি ক্ৰন্দন আউৰক আউৰে চাই ॥৫৮৬
 মিলিল প্ৰলয় পলাইবাৰ নাহি ধান ।
 পলা পলি কৰে কোন বেলা যায় প্ৰাণ ॥
 কৈব দাদা পেহা মহা মাতুল খুড়াই ।
 পলা পলা কান্ঠে কৰে গৃহৰ বজাই ॥৫৮৭

এহিমতে সবে প্ৰাণী ত্ৰাসত লৰবে ।
 এতেকতে পৰ্বত মাখাত আসি পৰে ॥
 এহিমতে জগতৰে চিন্তিলা বিনাশ ।
 চৰে দুইবো ক্ৰোধ আতি নাহিকে প্ৰয়াস ॥৫৮৮
 আকাশত ঘোৰ যুদ্ধ কৰিয়া বহুত ।
 পৃথিবী নসহে দেখি পৰিলা মেকত ॥
 দুৰ্বোৰ আন্দোলে মেক কৰৈ তলবল ।
 প্ৰচণ্ড বাতাসে যেন জোকাৰয় কল ॥৫৮৯
 খসি পৰে শিখৰৰ পৰা বাৰ লাগি ।
 যত মঠ মন্দিৰ উৰিল ছিণ্ডি ভাগি ॥
 যত দেৱ আছিল লাগিল উসমিশ ।
 মহাবেগে প্ৰজাসব পলাই দশোদিশ ॥৫৯০
 বহুবিধ দিব্য তক নানা উপবন ।
 চৰণ প্ৰহাৰে ভৈলা পটাৰ পিসন ॥
 দুয়ো মহা পক্ষীৰ নাহিকে উপশাস্তি ।
 জালি শিহৰাই দুয়ো দুইকো দেশ দাস্তি ॥৫৯১
 প্ৰলয়ৰ মেঘ যেন গৰ্জে শতবাৰ ।
 মাৰে পথা চাটি দুয়ো বিজুলী সঞ্চাৰ ॥
 কামোৰা কামুৰি কৰৈ ঠোটে ঠোটে ভিৰি ।
 আঞ্জোৰাআঞ্জোৰি দুইবো মাংস যায়ছিৰি ॥৫৯২
 শৰীৰৰ তেজ নদী যেন বহি যায় ।
 তথাপিতো দুইকো দুই এৰাএৰি নাই ॥
 আন্দোলা আন্দুলি কৰৈ দুয়ো মহাবল ।
 সহিব মুৰাৰি মেক যায় বসাতল ॥৫৯৩
 হেন দেখি দুয়ো উৰাও কৰিলা উৰ্দ্ধক ।
 একতিলে পাইলা গৈয়া স্বৰ্গ ভূৱনক ॥
 স্বৰ্গতো লাগিল দুই পক্ষীৰ ভূমল ।
 আন্দোলা আন্দুলি জোৰা জুৰি হললুল ॥৫৯৪
 মাৰে পথাচাট তেজে মহা ঘোৰনাদ ।
 পবন্তে কৰিলা গৈয়া স্বৰ্গক উচ্ছাদ ॥
 দিব্য গৃহসৰ ছিণ্ডি ভাঙ্গি গৈলা উৰি ।
 দিব্য বসুচয় কত সবে ভৈলা গুৰি ॥৫৯৫

দিব্য সর্বোত্তম মানে উঠি ভৈল পক্ষ ।
 দেখি স্বৰ্গবাসীৰ লাগিল বব চক্ষ ॥
 মিলিল প্রলয় বুলি কবে হাহাকাৰ ।
 পানী ছয়ো পক্ষীয়ে চিস্তিল মহামাৰ ॥৫৯৬
 পলাই দেৱগণ আউৰ নসৰৈ বিপত্তি ।
 ক্ষণেকে উচ্ছন্ন কৰিলেক অত্মাৱতী ॥
 শুনা সভাসদ পদ কথা অনুপাম ।
 শোবক পাপৰ সঞ্চ বোলা বাম বাম ॥৫৯৭

— — —
 ছন্দভী

ইন্দ্রক প্রমুখে ত্ৰিংশ দেৱতা
 সবে ভৈলা এক ঠাই ।
 ঘোৰ পক্ষী ছইক নিৰ্ভৰ্তাইবে লাগি
 নপাস্ত খুজি উপায় ॥
 দাক্ষণ পক্ষীৰ ওচৰ চাপিবে
 কাহাবো নাহি সাহস ।
 আতি আথেবেথে দেৱ লোকে সবে
 গৈলস্ত ব্ৰহ্মাৰ পাশ ॥৫৯৮
 দিব্য সভাপাতি আছা প্রজাপতি
 বেঢ়ি সবে চৰাচৰ ।
 দেখি দণ্ডৱতে পৰিয়া ত্ৰিংশে
 ব্ৰহ্মাত দিলা গোচৰ ॥
 ভৈলা অশাস্তৰ শুনা সৃষ্টিকৰ
 ত্ৰিজগতে যাই তল ।
 বশিষ্ঠ ঋষিৰ বিশ্বামিত্ৰে সমে
 লাগিল ঘোৰ কন্দল ॥৫৯৯
 ছয়ো ছইকো শাপি ভৈলা মহাপক্ষী
 মন্দৰ মেক নিৰ্ঘ্যাণ ।
 আতি ক্ৰোধে ছয়ো কবে ঘোৰ যুদ্ধ
 জগতে ভৈলা নিৰ্জ্ঞান ॥

যিসব সৃষ্টিক প্রৱন্ধে অজিলা
 হেলাত কৰিলা ক্ষয় ।
 পৃথিবী বিনাশি স্বৰ্গত পশিয়া
 কবন্তে আছে প্রলয় ॥৬০০
 আপদে গ্ৰাসিল উদ্ধাৰা আক্ষাক
 আৰে প্রভু পিতামহ ।
 তয়ু পাৰ ছাৰি আনগতি নাই
 তোক্ষাতেসে সবে গহ ॥
 যতেক দুৰ্গতি এৰাউ প্রজাপতি
 তোক্ষাতে লৈয়া শৰণ ।
 সৃষ্টি নষ্ট যায় বুলিয়ো উপায়
 কিমতে যাইবো বক্ষণ ॥৬০১
 ব্ৰহ্মাই বোলন্ত শুনা দেৱগণ
 এৰিয়ো সবে বিষাদ ।
 চলিয়ো আপোনে ভাস্কিবো এখনে
 ঋষিৰ ঘোৰ বিবাদ ॥
 হৰিশ্চন্দ্র বাজা কৰিলন্ত মহা
 বাজসূয় মহাক্ৰতু ।
 প্রজা ক্ষয়ক্ষৰ আশেষ বিঘিনি
 মিলিলা সেহিসে হেতু ॥৬০২
 এই বুলি বিধি হংসত চৰিয়া
 লৰি যাস্ত যাত্ৰা কৰি ।
 ইন্দ্র আদি কৰি ত্ৰিংশে চলিলা
 চৌপাশে যোগান ধৰি ॥
 নাৰদ প্রভৃতি যত দেৱ ঋষি
 আগত পবন্ত দেৱ ।
 মুখ্য মুখ্য যত গন্ধৰ্বৰ্বে যোগাৱে
 নৃত্য গীত অবিচ্ছেদ ॥৬০৩
 ইন্দ্রে ধৰিলন্ত ধবল ছত্ৰক
 বাসুকি তোলে চামবে ।
 একাদশ কন্দ্র সপত সমুদ্ৰে
 মূৰ্ত্তি ধৰি স্তুতি কবে ॥

আন দেৱগণে জয় ঘোষ কৰৈ
চলি যাস্ত একান্তিক ।
এহিমতে ব্ৰহ্মা কতোক্ষণে গৈয়া
দেখিল ছয়ো পক্ষীক ॥৬০৪
আকাশক ঢাকি উপবত থাকি
ব্ৰহ্মা বুলিবাক লৈল ।
হা উৰে পাপিষ্ঠ কেনে যুদ্ধ কৰ
সবে সৃষ্টি নষ্ট ভৈল ॥
ব্ৰহ্মঋষি হয় ভৈলি তামসিক
অধমৰ যেন ক্ৰোধ ।
জগতৰে মহা শাবীত পবিলি
হেনসে ছয়ো অবোধ ॥৬০৫
শুনৰে বশিষ্ঠ শুন বিশ্বামিত্ৰে
এব বিসম্বাদ ঘোৰ ।
চিত্তত দাকণ উতপাত দিলি
সৃষ্টি নষ্ট ভৈল মোৰ ॥
প্ৰতিফল দিবে পাবো এতিক্ষণে
কিন্তু দিয়া আছো বৰ ।
আতেসে ক্ষমিলো এৰিয়ো বিবাদ
আস্তৰা ছয়ো সম্বৰ ॥৬০৬
তথাপিভো আতি কৰৈ ঘোৰ যুদ্ধ
দাকণ চতক ছই ।
ব্ৰহ্মাৰ বচন শুনি সুশুনিল
ক্ৰোধত বিশ্ৰুতি ছই ॥
প্ৰাণৰ আশাক এৰি ছই হস্তে
আক্রান্তে কৰে প্ৰহাৰ ।
হেন ভয়কৰ সন্ত্ৰাস দেখিয়া
বিস্ময় ভৈল ব্ৰহ্মাৰ ॥৬০৭
মনে অলোচন্ত ইটো ত্ৰিভুগত
কেনমতে বন্ধা পৰে ।
যেৰে ছয়ো ঋষি যুদ্ধ কৰি যবে
মোহোৰ কন লবে ॥

হেন বিমৰিষ কৰি প্ৰজাপতি
দিব্য কমণ্ডলু আনি ।
ছয়ো চতকৰ শৰীৰক লাগি
মস্ত্ৰে সিঞ্চিলন্ত পানী ॥৬০৮
ব্ৰহ্মাৰ প্ৰভাৱে পক্ষা গুচি ছয়ো
তাৱক্ষণে ভৈলা ঋষি ।
দেখি শুভ শুভ বুলিয়া জোকৰ
পাৰৈ সবে দশোদিশি ॥
আনন্দে দুস্তুভি বাৰৈ দেৱগণে
কৰৈ মহা পুষ্পসৃষ্টি ।
ব্ৰহ্মাক বোলন্ত তোহ্মাৰ প্ৰসাদে
ছনাই বহিলেক সৃষ্টি ॥৬০৯
পাচে ছয়ো ঋষি ব্ৰহ্মাক দেখিয়া
ভৈলন্ত লঙ্ঘিত ভাৱ ।
অধোগ্ৰুথ হয় থাকিল নিচুকি
ব্ৰহ্মাৰ নমিয়া পাৱ ॥
কাহাকো নচাস্ত ভৈল উপশাস্ত
গুচিল প্ৰচণ্ড ক্ৰোধ ।
আপোনাক ছয়ো গৰিহা কবন্ত
আসি ভৈল ব্ৰহ্মবোধ ॥৬১০
ব্ৰহ্মাই বোলন্ত হৰিশ্চন্দ্রে বাজা
কবিল যজ্ঞ বিচিত্ৰে ।
তান দান ধৰ্ম পবীক্ষা কৰিলা
ইটো ঋষি বিশ্বামিত্ৰে ॥
নৃপতিব ধৰ্ম লক্ষকোটি গুণ
ভৈগৈল ইহান গুণি ।
শুনিয়ো বশিষ্ঠ এৰিয়োক কষ্ট
আহ্মাৰ বচন শুনি ॥৬১১
এহি বুলি ব্ৰহ্মা হংসযানে চৰি
গৈলন্ত ব্ৰহ্ম ছয়ন ।
আপুন গৃহত থাকিলন্ত হখে
আনো সিদ্ধ মুনিন ॥

পৃথিবীত হুহু ভৈল পুনৰপি
 খণ্ডিল ঘোৰ বিধিনি ।
 ভ্ৰম্মাৰ প্ৰসাদে ছনাই বাঢ়ি গৈলা
 প্ৰজাৰণ অমুদিনি ॥৬১২
 পাচে ছয়ো ঋষি ধৈৰ্য্যক আলম্বি
 চিত্ত কবিলন্ত স্থিৰ ।
 ধ্যানত দেখন্ত কিছু ভেদ নাই
 দুইহানো একে শৰীৰ ॥
 ছয়ো দুইকো চাই হাস্ত কবিলন্ত
 শ্ৰীতি বাঢ়ি গৈল আতি ।
 হিয়ে হিয়ে লাগি ধৰিলা সারটি
 বন্ধে ছয়ো দুইকো মাতি ॥৬১৩
 ছয়ো দুইকো পৰি কৰি নমস্কাৰ
 ছয়ো দুইবো ধৰি পাৰ ।
 বোলে যত দোষ মৰষিয়ো মোৰ
 ছয়ো বোলে বহুভাৰ ॥
 গলে বান্ধি চুমা পাৰৈ অশ্ৰো অশ্ৰে
 অনেক আনন্দ কৰি ।
 তোজ্জাৰ আজ্জাৰ ভাগিল কমল
 সত্যে সত্যে আজি ধৰি ॥৬১৪-
 এছি বুলি ছয়ো দুইহাস্তো মেলানি
 মাগি আশ্ৰমক গৈলা ।
 ধৰ্ম পক্ষাগণে জৈমিনি ঋষিত
 সকল বৃত্তান্ত কৈলা ॥
 ইটো মহাপুণ্য কথা যিটো পঢ়ে
 শুনে যিটো একমনে ।

খণ্ডিবে দুৰ্গতি বাঢ়িবে ভকতি
 কৃষ্ণৰ দুই চৰণে ॥৬১৫
 নমো নাবায়ণ সংসাৰ কাৰণ
 নিবৰ্জন নিবাক্যৰ ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে বচিল শঙ্কবে
 বিচিত্ৰ ছন্দে পয়াৰ ॥
 কবযোবে বোলে শুনা বুধজন
 আত যিবা দেখা দোষ ।
 ছাৱালৰ বাণী হেন অমুমানি
 মনে ছইবা পৰিতোষ ॥৬১৬
 কঠোৰক ভয় কথাৰ আশয়
 দিলো কিছো কাব্যৰস ।
 অবিচাৰি তাক হঠাতে আক্কাৰ
 নিদিবাহা অপযশ ॥
 বণিয়াসকলে স্মৰণে গঢ়য়
 অলকাৰ ভাল ভাল ।
 সিয়ো আনি যেরে স্মৰণা নেদয়
 স্মৰণ নযায় জাল ॥৬১৭
 হেন জানি সবে পণ্ডিত মণ্ডলী
 মনত ছয়ো সন্তোষ ।
 হৰিক স্মৰণে খণ্ডোক এখনে
 বঢ়া টুটা যত দোষ ॥
 ঘোৰ আতি বক শৰালিব বুদ্ধ
 কথা ভৈলা সমাপতি ।
 সমজ্যায়ে ঢাকি হৰি বোলা ডাকি
 হুখে সাধিয়োক গতি ॥৬১৮

শ্রীশঙ্কর বাক্যামৃত

ভক্তি-প্রদীপ

শ্লোকঃ

যন্মামধেয়েন তন্নাক্ষরিত্বা তর্ক্যাঃ সমুত্তীৰ্ণা মবঃ পবন্দম্ ।
প্রাপ্নোতি পাতক্যপি তং সমান্তমং সদা সদানন্দমুপাশ্রয়ে হৃদি ॥

বন্দনা

জয় জয় কৃষ্ণ কৃপাময় মহা হরি ।
অপার সংসার পার পারে যাক স্মরি ॥
হোরে শুদ্ধ চণ্ডাল উচ্চরি যাব নাম ।
হনয় কৃষ্ণক কবো সহস্র প্রণাম ॥১
নমো নমো দৈরকী-নন্দন দায়ালীল ।
তুমিমে পবম আত্মা আরেসে জানিল ॥
প্রভু ভগবন্ত ভক্ততব নরনিধি ।
কৃষ্ণক স্মরণে আবস্তব হৌক সিদ্ধি ॥২
শুনা সভাসদ পাপ কবিয়া উচ্ছাদ ।
গকব পুবাণ কৃষ্ণ-অর্জুন সখাদ ॥
ভক্তি প্রদীপ নাম মহন্তব গতি ।
কৃষ্ণব কিহবে কহে শঙ্করে সম্প্রতি ॥৩
সংসার লম্বিলা ঘিটো কৃষ্ণক নজানি ।
কবিলন্ত কৃপা মোক সেহি চক্রপাণি ॥
ঈশব কৃষ্ণক বই ভৈলো পবিচয় ।
হেনর কৃষ্ণক ভক্তো ভেজি যারামর ॥৪
পূত্র পত্নী ভয় মিছা আনন্দব পুতী ।
কসত মালাপ বত কলম লক্ষ্মী ॥

মায়াবয় বিষয়ত তেজি মিছা মতি ।
সদানন্দ ঈশ্বর কৃষ্ণক কবো নতি ॥৫
কৃপাময় মহামুনি ব্যাসহৃত শুকে ।
ভক্তি প্রদীপ শাস্ত্র কবিলা উৎসুকে ॥
জগত পরিত্রকাবী সাক্ষাতে অমৃত ।
আক শুনি সাধুসব হোরে কৃতকৃত্য ॥৬
যাব ইচ্ছা আছে কৃষ্ণ চরণ সেরাক ।
যেহে ইচ্ছা আছে মনে বৈকুণ্ঠে যাইবাক ॥
ভক্তি প্রদীপ নামে ভাগবত পদ ।
শুনা একচিত্ত মনে সবে সভাসদ ॥৭
মহাপাপচয় আছে যাব হৃদয়ত ।
ভক্তিব কথা তাব নপশে কর্তত ॥
জানি প্রায়শ্চিত্তব কবিয়ে সবে কাম ।
প্রথমে শ্রুয়িযো কৃষ্ণ কৃষ্ণ মহানাম ॥৮
ভক্তিব চবিত্রে অমৃত সম স্বাদ ।
শুনা সারধানে কৃষ্ণ-অর্জুন সখাদ ॥

বাজসূয় যজ্ঞত ঋষিসকলৰ আলাপ

মহা দিব্য সভা ময়দানৰে নিৰ্ম্মিলা ।
 যুধিষ্ঠিৰ বাজা বাজসূয় আৰম্ভিলা ॥৯
 যত দেৱঋষি বাজঋষি ব্ৰহ্মঋষি ।
 ভৈলন্ত একত্ৰ সেই সভাত হৰিষি ॥
 অশ্ৰো অশ্ৰো সস্তাষন্ত মহামুনি যত ।
 কৰন্ত সন্মান সবে যাৰ যেন মত ॥১০
 যজ্ঞ দান ব্ৰতে মোক্ষ কাহাবো যুগুতি ।
 কেহো বলে মহাযোগ জ্ঞানেসে যুকুতি ॥
 কেহো বোলে সাধে গতি এহি বাজসূয় ।
 অজিবা নাৰদে বুলিলন্ত ইয়ো নুই ॥১১
 জ্ঞান-কৰ্ম্মযোগক কৰন্তে মহাকষ্ট ।
 অন্ন ছিদ্ৰে কৰে যাক কণেকতে নষ্ট ॥
 বাজসূয় কৰি যেরে ব্ৰহ্মলোকে চৰে ।
 পুণ্য কৰ্ম্ম ভৈলে দুনাই সংসাৰত পৰে ॥১২
 বঞ্চে ব্ৰহ্মলোকত আচৰি তপ যোগ ।
 নাহি আত্মহুখ ইন্দ্ৰিয়ৰ মাত্ৰ ভোগ ॥
 মায়াময় দেৱধৰ্ম্ম সমন্তে বিনাশী ।
 আত হুখ আছে বুলি শুনি উঠে হাসি ॥১৩
 শুনিয়া অজিবা নাৰদৰ হেন মত ।
 অৰ্জুনৰ ভৈল মহা সংশয় মনত ॥

কৃষ্ণ-অৰ্জুন সংবাদ

কাছতে আছন্ত কৃষ্ণ তাহাক পুছন্ত ।
 দেৱ দেৱ পবব্ৰহ্ম প্ৰভু তপসন্ত ॥১৪
 কৰিবে নপাবো ঋষি মতক নিশ্চয় ।
 মই যুকুতি মোৰ ছেদিয়ো সংশয় ॥
 বাজসূয় যজ্ঞ বাগ যোগ মহাদানে ।
 সাৰে কিবা গতি বোলা তুলা সস্তাদানে ॥১৫

তপ জপ তীৰ্থ কৰি সাধে কেন গতি ।
 হুখে যেন বুজো কহিয়োক যদুপতি ॥
 হেন শুনি কৃষ্ণদেৱে দিলা সমিধান ।
 শুনা সখি কহো বেদবাক্যৰ প্ৰমাণ ॥১৬
 বাজসূয় তুলা দান কৰে যোগ যত ।
 পৰে পৰিৱৰ্ত্তি এহি ঘোৰ সংসাৰত ॥
 বাজসূয় কৰি পাৱে ব্ৰহ্মাৰ ভূৱন ।
 তুলা দানে কৰে তপলোকক গমন ॥১৭
 আন যজ্ঞ কৰি পাৱে ইন্দ্ৰবেসে লোক ।
 জ্ঞানৰ যোগৰ কথা সখি শুনিয়োক ॥
 ভক্তিহীন জ্ঞানযোগ যিজনে আচৰে ।
 নাহি একো ফল মিছা দুখ কৰি মৰে ॥১৮
 স্বৰ্গকো নপাৱে হুখা জ্ঞানযোগ বলে। কেবল ।
 যেন কাঠ পতানক বাহানে নিষ্ফলে ॥
 মংস আশা কৰে যেন বৃষ্টিৰ জলত ।
 হুখা জ্ঞানযোগ জানা সখি সেইমত ॥১৯
 অৰ্জুনে পুছন্ত প্ৰভু ভৈল মহাকষ্ট ।
 যজ্ঞ যাগ জ্ঞান যেরে সবে হোৱে ব্ৰষ্ট ॥
 কহিয়োক হোৱে মোক্ষ কৰ্ম্ম উপায় ।
 নাহি পৰিচ্ছেদদাতা তোমাত বিনাই ॥২০
 মাধৱে বোলন্ত সখি শুনা সবে ভেদ ।
 মোৰ ভকতিসে কৰে কৰ্ম্মবন্ধ ছেদ ॥
 নাহিকে প্ৰয়াস সখি হুখে মোক্ষ সাধে ।
 হৰিৰ ভকতি একো বিধিনি নবাধে ॥২১
 তৰ্ক বেদ বেদান্তক যন্তপি জানোক ।
 কোটি কোটি জন্মে যোগ জ্ঞান অভ্যাসোক ॥
 তথাপিভো নাহি মোক জানিতে শকতি ।
 কহো সভা পাৱে মোক কেবল ভকতি ॥২২
 নপাওঁ অন্ত কহি মহা ভকতিৰ গুণ ।
 হেন জানি ভকতিক ধৰিয়ো অৰ্জুন ॥
 ভকতিৰ পৰে গতিদাতা নাহি আন ।
 বেদ শিৰোবন্ধ যন্ত ইহাৰ প্ৰমাণ ॥২৩

হেন শুনি ধনঞ্জয় পুছিল। ছুনাই।
 ভকতিসে ভৈল যেরে মোক্ষ উপায় ॥
 কিমত ভকতি তাৰ কিমত লক্ষণ।
 কহিয়োক হোক মোৰ জন্ম নিবাৰণ ॥২৪
 কোন বুদ্ধি কৰিবোহো ভকতি তোমাত।
 কোনবা প্ৰয়াস আছে কহিয়ো সাক্ষাত ॥
 যিটো জনে কবে আন দেৱত ভকতি।
 তাৰ কেন গতি হৈবে কহিয়ো সম্প্ৰতি ॥২৫
 মোৰ মহাশক্তি দূৰ কৰা দেৱহৰি।
 তুমিসি পৰম গুণ হৈবা আজি ধৰি ॥
 শৰীৰক সম্বপিলো পাৱত তোমাৰ।
 গুচায়োক মোৰ মহা অজ্ঞান আন্ধাৰ ॥২৬
 দিলন্ত উত্তৰ শুনি কৃষ্ণ কৃপাময়।
 কহা আৱে শুনা সাৱধানে ধনঞ্জয় ॥
 মোৰ কথা শ্ৰৱণ কীৰ্তন বিনে আন।
 নাহিকে ভকতি সখি দূঢ় কৰা জ্ঞান ॥২৭
 মোৰ জন্ম কৰ্ম্ম মোহোৰেবে গুণনাম।
 আকেসে কীৰ্তন কৰিবেক অবিশ্ৰাম ॥
 মোৰ কথা শ্ৰৱণত কৰিবেক বতি।
 আকেসে বুলিয় সখি উত্তম ভকতি ॥২৮
 জগতৰে আত্মা ব্ৰহ্মাদিবো মই দেৱ।
 জানি একচিত্তে মাত্ৰ মোকে কৰা সেৱ ॥
 মোক এৰি আন একো নভজে দেৱক।
 সেহি ভক্তি একৱাৱে সমস্তে কৰ্ম্মক ॥২৯
 সেহি এক শৰণ ভজন অনুপাম।
 সুশুভ আন একো দেৱতাৰ নাম ॥
 মধ্যতিচাৰিণী তাকে বুলিয় ভকতি।
 নাহিকে প্ৰয়াস আত অৱে সাথে গতি ॥৩০
 হেন শুনি কৃষ্ণত বিনাস্ত ধনঞ্জয়।
 পুনৰপি ভৈল মহা মনস্ত সংশয় ॥
 তোমাত ভকতি কৰি নেবৈ কাম ক্ৰোধ।
 সিজে পাপ কৰ্ম্ম কৰিব প্ৰাণীক বিবোধ ॥৩১ হিংসা ॥

নেবৈ হিংসা লৈৱে প্ৰাণ পশু পিন্ধবাৰ।
 আন দেৱ কিবা অপৰাধী ভৈল তাৰ ॥
 হংস ছাগ কাটি পূজিবাব কিবা দোষ।
 ছেদিলোক-দেৱ ছদয়ৰ অসন্তোষ ॥৩২
 বোলন্ত কেশৱে শুনা ইহাৰ উত্তৰ।
 হোক নব যত্নপি পৰম ছুবাচাৰ ॥
 মোকে মাত্ৰ ভজোক নুপূজি দেৱ আন।
 তথাপি পৰম সাধু সেহি মোৰ প্ৰাণ ॥৩৩
 নবাধয় দোষে তাক তেজিয়ো সংশয়।
 সত্যে সত্যে দিবো মোক্ষ সখি ধনঞ্জয় ॥
 অনাচাৰ কৰি অপৰাধী মোৰ নুহি।
 আন দেৱ পূজি যিটো সেহি মোৰ জ্যোহী ॥৩৪
 মহা মোক্ষদাতা মোত পৰে নুহি কেৱ।
 তথাপিতো তেজি মোক পূজে আন দেৱ ॥
 যিটো মহাশক্তি খাই কুকৰক মাৰি।
 তাতো কৰি অপৱিত্ৰ সি সি অহঙ্কাৰী ॥৩৫
 দেখি বুৰ দিবে লাগে নাহি আত ছিত্ৰ।
 চণ্ডালবো অশোচ্য হেন সে অপৱিত্ৰ ॥
 মই নিজ পিতৃক কৰিল অপমান।
 ব্ৰহ্মাণ্ডতো নাহি পাপী তাহাৰ সমান ॥৩৬
 সেহিসে বাকস সেহি পৰম অশুৰ।
 অনেক জন্মৰ আছে পাতোক প্ৰচুৰ ॥
 তাত্তেসে অনেক পূজে কৰৈ বলিদান।
 মোহোৰ বাক্যৰ সখি লৈলোক প্ৰমাণ ॥৩৭
 কৰ্ম্মত বিশ্বাস হইবে নুপূজিব বোধ।
 অকাৰণে ভকতক কৰিবে বিবোধ ॥
 মোৰ বেদবাক্যক লজিলে ছুবাচাৰ।
 নবকৰপৰা তাৰ নাহিকে নিস্তাৰ ॥৩৮
 হেন জানি তুমি তেজিয়োক আন দেৱ।
 এৰি আন কৰ্ম্ম মোক মাত্ৰ কৰা সেৱ ॥
 আন দেৱ কৰ্ম্মমানে মায়াবয় দেখা।
 মোহোৰ বচন সখি পাৰাণৰ বেধা ॥৩৯

ইটো কৃষ্ণকথা শুনিমোক সৰ্বজন ।
 গীতান্ত কহিলা এহি কথা নাৰায়ণ ॥
 হেন জানি কৰা তাত হৃদয় বিশ্বাস ।
 ভাগ্যে আসি ভৈল কৃষ্ণ দেৱতা প্ৰকাশ ॥৪০
 কৃষ্ণনাম ধৰ্ম ভৈলা কলিত উদয় ।
 যাৰ ধৰ্মি শুনি হোৱে পাপৰ প্ৰলয় ॥
 আৰু এৰি আন বিষয়ত কৰে আশ ।
 অমৃতক তেজিয়া বিষয়ক কৰে গ্ৰাস ॥৪১
 আপুনে কহিলা কৃষ্ণ বেদাস্তৰ তত্ত্ব ।
 পাপে আৱৰিলে সিয়ো নপশে কাণত ॥
 হিয়াত নাহিকে বোধ শাস্ত্ৰ মাত্ৰ পঢ়ে ।
 যেন জ্ঞানহান শুকসাৰ বাণী বড়ে ॥৪২
 কেতিক্ৰমে পৰে প্ৰাণ তাৰ নাহি স্থিত ।
 হেন জানি কৃষ্ণৰ চৰণে দিয়ো চিত ॥
 কৰিয়ো যতনে যম তৰিবাৰ কাম ।
 নিৰন্তৰে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥৪৩

অৰ্জুনৰ আগত শ্ৰীকৃষ্ণৰ সুশীল ব্ৰাহ্মণ আৰু
 চণ্ডালিনীৰ সংবাদ কথন
 ছন্দা

অৰ্জুনে বোলন্ত প্ৰভু নাৰায়ণ
 কহিলা ভূমি সাক্ষাত ।
 তথাপি প্ৰত্যয় কৰিবে নপাবো
 নযায় মনে সজ্ঞাত ॥
 তোমাক নভজি আন দেৱ পূজি
 চণ্ডালতোধিক হোৱৈ ।
 হেন বিপৰীত কৈত নতো শুনি
 চণ্ডালে তাক নোছোৱৈ ॥৪৪
 যদি কোন ধানে দেখি শুনি আছা
 কহিয়ো হোক প্ৰত্যয় ।
 হেন শুনি হৰি হাসিলা বোলন্ত
 কৰা নৰি ধনঞ্জয় ॥

শুনা সাৱধানে মহা গোপ্যকথা
 ইতিহাস পুৰাতন ।
 আশ্চৰ্য্যতো অতি পৰম আশ্চৰ্য্য
 কহন্তু বিশ্বয় মন ॥৪৫
 আছিল পূৰ্বত অস্ত্যজ চণ্ডালী
 মোতেসে কৰি ভকতি ।
 মই বিনে একো দেৱ নজানয়
 মোহোৰ সেৱাত বতি ॥
 দিনেক মনত মোক হুম্বসন্তে
 আতি মহাপ্ৰীতি ভৈলা ।
 সখীসব সঙ্গে খেড়ি খেলায়ন্তে
 গঙ্গাৰ তীৰক গৈলা ॥৪৬
 দেখি পুৰুষেক বসি আছা তৈতে
 সাজি দিব্য প্ৰতিমাক ।
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে চন্দনে নৈৱেছে
 পূজৈ ইন্দ্ৰ দেৱতাক ॥
 দুৰ্ব্বাক্তত ঘৃত তিল মিশ্ৰ কৰি
 বহুিত দিলা আহুতি ।
 ভূমিত পৰিয়া কৃত্যঞ্জলি হুয়া
 কৰিবে লাগিলা স্তুতি ॥৪৭
 বিষ্ণুতো অধিক ইন্দ্ৰেসে দেৱতা
 মানিয়া মনে হুশীল ।
 মহা স্বৰ্গপদ দিৱন্ত বুলিয়া
 তানে স্তুতি আবন্তিল ॥
 পদ আবন্তব মুনি মনোহৰ
 কৰ্ত অমৃত অৱৈ ।
 বৰ্ণিয়া ইন্দ্ৰক মহা গুণগণ
 হুশীল স্তুতি বিনাৱৈ ॥৪৮
 নমো জলধৰ হুন্দৰ শৰীৰ
 সহস্ৰনয়ন দেৱ ।
 কেশৱৰ ভূমি ইশব জানিয়া
 ক্ৰিয়ন্তে কৰে দেৱ ॥

উর্বশীৰ মহা আনন্দ দায়ক
 দিব্য বস্ত্র জ্বলে কায়।
 পবন প্রভার তুমি অগনিত
 দানর পতঙ্গ প্রায় ॥৪৯
 বিষ্ণু আদি কবি সমস্তে দেৱতা
 তোমাতেসে অনুবাগ।
 চৰণে প্রণাম কবিলোহো দেৱ
 দিয়োক স্বৰ্গত ভাগ ॥
 জ্ঞানীগণে কবে তাকেসে প্রশংসা
 স্বৰ্গ মহাসুখ জানো।
 অপেশ্বাসব সহিতে সন্তোগ
 যোক্ষতো অধিক মানো ॥৫০
 তোমাৰেসে মই ভৈলো নিজদাস
 তুমি বিনে নাহি আন।
 তোমাৰ চৰণে নমো ইস্তদের
 স্বৰ্গত দিয়োক ধান ॥
 তুমি বিনে আৰ নাহি সংসারত
 আন কোন শ্ৰেষ্ঠ দেৱ।
 মাছন্তু কেশৱ বামন স্বৰূপ
 তোমাকেসে কবি সের ॥৫১
 মেঘৰ অধিপ কাশ্যপ নন্দন
 ইতিনি লোকৰ নাথ।
 ব্রহ্মক মৰ্দন কৰুণা সদন
 নমো নমো নমাই মাথ ॥
 জানো নানা স্তুতি কবিয়া ভকতি
 স্মৃশীল ব্রাহ্মণ পাচে।
 কবি কৃতঞ্জলি জাহ্নবী তীবত
 বৈঠা বাহুে বসি আছে ॥৫২
 হেন দেখি পাচে ভকত চণালী
 বিস্ময়ে মনত গুণি।
 মনীষ চাপিয়া বিদ্রত পুছিয়া
 কাহাক পুছা আপুনি ॥

তোমাক দেখোহো মহা সাধুজন
 পণ্ডিত উত্তম মতি।
 দাসী হেন মানি কৈয়ো নিষ্ঠে মোক
 কবিয়ো কাত ভকতি ॥৫৩
 চণালার হেন বচন শুনিয়া
 স্মৃশীলে নমতি আছে।
 কতোক্ষণ মানে ঠেস ধৰি বহি
 মেলিলেক চক্ষু পাচে ॥
 মহা মত্তগৰ্বে চণালীক চাই
 বুলিলন্তু তুলি মাথ।
 যাক পূজো মই তাক নজানস
 তেহো ত্ৰিজগত নাথ ॥৫৪
 কেশৱ থাকন্তে অনুসবি যাক
 যিটো দেৱতাৰ দেৱ।
 দশদিকপাল ধৰিয়া যোগান
 যাক কবে সদা সের ॥
 হেন মহেশ্বৰক কৰো আৰাধন
 সারধানে বিধি চাই।
 অন্তকালে মোক নিয়া আপুনাৰ
 অৰ্ছাসনে দিবা ঠাই ॥৫৫
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে দীপে পূজো নিতে
 পবন পরিব্ৰে হই।
 কিবা সোধা মোত চণালিনী তাক
 কহিবাক যোগ্য নুই ॥
 এতেক বুলিয়া আসন তিৰিয়া
 বৈলা দ্বিজ মৌন হই।
 শুনি চণালিনী বিষ্ণুক স্মৰিলা
 বৃদ্ধাকূৰ্ঠে কৰ চুই ॥৫৬
 বিদ্রব ছৰ্ঘোৰ কৰ্ম দেখি সিটো
 চণালী বিস্ময় ভৈলা।
 মোত মহাপাপ সিঞ্চিল বুলিয়া
 বিষ্ণু বিষ্ণু স্মৰি বৈলা ॥

শুনা সভাসদ কৃষ্ণকথা পদ
 নিশরদ হয় আতি ।
 কৃষ্ণক নভজৈ নবকত মজৈ
 সি সি জন আশ্রযাণী ॥৫৭
 জগত জনক যিটো কৃষ্ণ দেৱ
 আছন্ত জগত ব্যাপি ।
 মোহে ভৈল অন্ধ ভজিবে প্ৰৱন্ধ
 নকৰে তাক তথাপি ॥
 একো কাৰ্য্যে নষ্ট নাহি কায়কষ্ট
 ধনৰ নাহিকে হানি ।
 কৰ্ণে কৃষ্ণকথা থাকোক আমাৰ
 মুখে মাত্ৰ বামবাণী ॥৫৮
 এতেক বোলন্তে প্ৰভু ভগৱন্তে
 ভৈল মোৰ নিজদাস ।
 সংসাৰ নিকাৰ দূৰ কৰি তাৰ
 বৈকুণ্ঠত দেশ্ত বাস ॥
 জানি হেন কৃষ্ণ ইষ্ট দেৱতাক
 ভজা তেজি আন কাম ।
 কৃষ্ণৰ কিৰবে কহে নিবস্তবে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥৫৯

পদ

অৰ্জুনক সখোদি বোলন্ত বনমালী ।
 শুনা পাচে যেন কৰ্ম কৰিলা চণ্ডালী ॥
 বিজয় চূৰ্য্যোৰ কৰ্ম দেখিয়া সাক্ষাত ।
 নাকত আত্মলি দিয়া বহিলা তথাত ॥৬০
 আন দেৱ পূজি ইটো গৈল ছাবথাৰে ।
 আৰ চূৰ্য্যাক কোনে বৰ্ণাইবাক পাৰে ॥
 কিনো বিকুমাৰা কবিলেক বুদ্ধিতেন ।
 চাহি চাহি চণ্ডালী বিজয় কৰে খেন ॥৬১

সৰ্বদেৱ ভুক্ত হোৱে কৃষ্ণক পূজনে ।
 কহে হেন উপনিষদৰ মন্ত্ৰগণে ॥
 সিয়ো বেদবাক্যক লজ্জিলা ছবাচাৰ ।
 কৃষ্ণতো অধিক বোলে ইন্দ্ৰেসে আমাৰ ॥৬২
 পৃথকে ঈশ্বৰ মানি পূজে বাসৱক ।
 অৱহেলা কবিলেক ঈশ্বৰ কৃষ্ণক ॥
 ভাৰতত বিজ জন্ম ধৰি আছা কিক ।
 ইটো অধমৰ জীৱনতো দিক দিক ॥৬৩
 আপুনাক সৰ্বনাশ কৰিলা আপুনি ।
 আশ্চৰ্য্য আশ্চৰ্য্য কিনো দেখো মনে গুণি ॥
 ইন্দ্ৰকেসে পূজে অৱহেলি নাৰায়ণ ।
 মাগিকক তেজি কৰে কাচক যতন ॥৬৪
 যেন গঙ্গা তেজিয়া ডোবাক যায় হাণ্ডি ।
 তেজি যেন সোণা সনিয়াত মাৰে গাণ্ডি ॥
 কৃষ্ণতো অধিক ইন্দ্ৰ বুলিলা নিশ্চল ।
 হৰিবিমুখৰ তাৰ জীৱন নিশ্চল ॥৬৫
 পুণ্য কীৰ্ত্তি ভৈলে সবে দেৱ যায় নশি ।
 ব্ৰহ্মাৰ দিনত চৈধ্য ইন্দ্ৰ পৰে খসি ॥
 আপুনিয়ে নোবাই যিটো অস্তকৰ হাত ।
 হেনয় ইন্দ্ৰক কৰে কিমতে সঞ্জাত ॥৬৬
 খেদিলেক বলে বলি দেশৰ নিকালি ।
 দিলা বাজ্য মাগিয়া বামন বনমালী ॥
 হেন ইন্দ্ৰ শ্ৰেষ্ঠ ভৈল কেনমতে আসি ।
 ইটো কথা শুনন্তে মোহোৰ উঠে হাসি ॥৬৭
 কিনো দিন মন্দ আজি মিলিল আশ্ৰুখ ।
 সাক্ষাতে দেখিলো হৰিবিমুখৰ মুখ ॥
 পৰম অধম বিজ ইহাৰ আলাপে ।
 ভৈলো অপৱিত্ৰ মোক পৰশিল পাপে ॥৬৮
 কেনমতে শুদ্ধ হওঁ মনে কৰি ধ্যান ।
 গথা সমস্তক বোলো জান্ঠে কৰো জ্ঞান ॥
 সৰ্বথাইলা আমাত পাতক অধোগামী ।
 এহি বুলি গঙ্গাত মজ্জিলা জলে নাহি ॥৬৯

সবস্ত্ৰে কবিলা স্নান বোলে স্তুতিবাক ।
 বিষ্ণু পাদোদকে কৰা পৱিত্ৰ আমাক ॥
 সমস্তে অঙ্গৰ পাপ গুচায়ো আমাৰ ।
 দিলা বুৰ অষ্টাধিক একশতবাৰ ॥৭০
 জীৱত উঠিয়া পাচে মনে অনুমানে ।
 শৰীৰৰ পাপ গুচাইলোহো গঙ্গাস্নানে ॥
 মুণ্ডচে মোহোৰ মনৰ মহাপাপ ।
 এহি বুলি কৃষ্ণনাম মন্ত্ৰ কৰে জপ ॥৭১
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ মহাহৰি পুৰুষ উত্তম ।
 অনন্ত অচ্যুত সনাতন হৰিবাম ॥ *
 মহাভক্তিভাৱে জপি সহস্ৰেক নাম
 কৃষ্ণক ঠাপিলা ঃ পাচে হেন মনস্কাম ॥৭২
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ লৈলো শৰণ তোমাত ।
 পাপীৰ আলাপে পাপ সিঞ্জিল আমাত ॥
 কৰা পৰিত্ৰাণ আৱে বাপ জগন্নাথ ।
 ভূমিত পৰিয়া প্ৰণামিলা নমাই মাথ ॥৭৩
 তোমাক বিমুখ ইটো পাপী অহঙ্কাৰী ।
 ইহাৰ বিপত্তি যেন কবিলা মুৰাৰি ॥
 কদাচিতো হেন মোৰ নছাবোক মতি ।
 জন্মে জন্মে তোমাৰ চৰণে হোক গতি ॥৭৪
 কায়বাক্য মনে মই তোমাৰ কিঙ্কৰী ।
 নিকপায় ভকতি দিয়োক দেৱহৰি ॥
 তোমাৰ চৰণে মোৰ মুণ্ডচোক মতি ।
 ভুমিসি সূহৃদ নিজ জানিলো সম্প্ৰতি ॥৭৫
 বান্ধৱ মাধৱ আৱে নেবো তমু পাৱ ।
 এতেক বোলন্তে উপজিল প্ৰেমভাৱ ॥
 আনন্দে দ্ৰৱিল আতি চণ্ডালীৰ চিত্ত ।
 বহুৱে লোতক তমু ভৈল বোমাঙ্কিত ॥৭৬

নাৰদ-চণ্ডালিনী সংবাদ

জপে কৃষ্ণ বামনাম ছয়া নিশৱদ ।
 সেহিবেলা তৈতে আসি মিলিলা নাৰদ ॥
 তোলন্ত যজ্ঞত নাদ অমৃত স্নানৰ ।
 আপুনি গাৱন্ত গীত কৰ্ত্ত কোকিলৰ ॥৭৭
 জগত পৱিত্ৰ হোৱে শুনি বামবাণী ।
 কাঠো দ্ৰৱৈ আতিশয় শিলা অৱৈ পানী ॥
 বৃক্ষসব মঞ্জৰৈ শৰীৰ পুলকিত ।
 আনন্দে ঈশ্বৰ হোস্তু হিয়াত বিদিত ॥৭৮
 চণ্ডালীৰ দেখি পাচে ভাৱনা কৃষ্ণত ।
 পৰম বিস্ময় ভৈলা মুনিৰ মনত ॥
 পাইলা মহোদয় তৰিলেক বিষ্ণুমায়া ।
 সাদৰি পুছন্ত শুনা চণ্ডালৰ জায়া ॥৭৯
 কিবা জাপ্য জপ মোত কহিয়ো সত্বৰ ঃ ।
 শুনি চণ্ডালিনী দিলা সাদৰে উত্তৰ ॥
 দণ্ডৱতে পৰি আগে কবিলা প্ৰণতি ।
 উঠি কৰঘোৰে নাৰদত নিগদতি ॥৮০
 ভাগ্যেসে দেখিলো তমু চৰণ কোমল ।
 আজিসি আমাৰ ভৈল জনম সান্ফল ॥
 জগত পৱিত্ৰকাৰী তুমি মহামুনি ।
 শুনিয়োক কহো যেন পুছিলো আপুনি ॥৮১
 সিঞ্জিল পাতক পাষণ্ডৰ আলাপত ।
 প্ৰথমে মজিলো মই গঙ্গাৰ জলত ॥
 বাহিৰে শৰীৰ শুদ্ধি ভৈল মনে মানো ।
 অভ্যস্তৰ পাপ নতু গুচে হেন আনো ॥৮২
 নহবে মনৰ বল কোটি তীৰ্থস্নানে ।
 এতেকে কৃষ্ণক চিত্ত দিয়া সাৱধান ॥
 কৃষ্ণ বামনাম মহামন্ত্ৰ কৰো জপ ।
 পাপিনীৰ হোক মন পৰম নিস্পাপ ॥৮৩

* হৰিবাম—কিৰিক্ৰম । † ঠাপিলা—“প্ৰাৰ্থনা” পাঠান্তৰ । ‡ “কিবা জপ্য কৰ মোত কহিয়ো সত্বৰ” পাঠান্তৰ ।

হেন শুনি নাৰদৰ পৰম বিস্ময় ।
 চণ্ডালীত পুনৰপি পুছিল। সংশয় ॥
 যি কথা কহিলি ইটো অদভুত আতি ।
 পৰম অশুদ্ধ তই চণ্ডালিনী জাতি ॥৮৪
 অত্যন্ত অন্ত্যজ আউৰ নাহি তোক সম ।
 তোহোৰ সদৃশ আছে কোননো অধম ॥
 তোকো অপৰিত্ৰ কৰে কোননো পামৰে ।
 শুনিবাক ইচ্ছা আছে কহিয়ো সত্ৰবে ॥৮৫
 হেন শুনি চণ্ডালিনী বোলে মনে গুণি ।
 ভূত ভবিষ্যত তুমি জানাহা আপুনি ॥
 তথাপি মোহোৰ মুখে কৰাহা বেকত ।
 শুনা মুনি কহো সৰ্ব্বশাস্ত্ৰৰ সম্মত ॥৮৬
 কৃষ্ণে পৰম দেৱ সংসাৰত সাৰ ।
 পাতকায়ো তৰে মাত্ৰ নাম লৈলে যাৰ ॥
 তাক এৰি যিটো আন দেৱতাক পূজৈ ।
 পশুতো অধম সিটো একোৱে নুযুজৈ ॥৮৭
 কুকুৰকো খায় যিটো মহাল্লেচ্ছ জাতি ।
 তাতো কৰি অপৰিত্ৰ জানা সিটো আতি ॥
 হেন পাষণ্ডক মই কৰিলো আলাপ ।
 এতেকে সিঞ্জিল মোত অমোচন পাপ ॥৮৮
 হঠাতে দেখিলো আসি পাতকী দুৰ্ঘোৰ ।
 ভৈলা মহা অপৰিত্ৰ তনু মন মোৰ ॥
 তাক শুদ্ধ কৰিবাক বৰো নিজতন্ত্ৰ # । নিজক শাসন
 একচিত্তে জপো কৃষ্ণনাম মহামন্ত্ৰ ॥৮৯
 স্বৰূপ কহিলো মুনি নাহি আন কাম ।
 পৰম বাহুৱ মোৰ বাম কৃষ্ণনাম ॥
 সমৰ্পিলো শৰীৰক কৃষ্ণৰ চৰণে ।
 শুনি মুনি পৰম বিস্ময় ভৈলা মনে ॥৯০
 কিনো মহাভাগ্য এইব বুদ্ধি বিপৰীত ।
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণক কৰিলেক একচিত ॥
 দঢ়াইল মনত এক শৰণ ভকতি ।
 কিমতে জানিল কৃষ্ণদেৱক সম্প্ৰতি ॥৯১

ধন্য ধন্য চণ্ডালিনী: বুদ্ধিত উত্তম ।
 নেদেখিলো পৰম ভকত তোক সম ॥
 নিশ্চয়ে জানিলি তত্ত্ব কৃষ্ণ দেৱতাৰ ।
 তোক দৰশনে ভৈলো আমিও উদ্ধাৰ ॥৯২
 চাৰিও বেদৰ তত্ত্ব তই আছা জানি ।
 তইসি উত্তম জাতি তই মহাজ্ঞানী ॥
 তীৰ্থক পৰিত্ৰ কৰে ইটো কোন চিত্ৰ ।
 তোৰ দৰশনে হোৱে জগত পৰিত্ৰ ॥৯৩
 এতেক বোলন্তে উপজিল প্ৰেমভাৱ ।
 চণ্ডালীক বোলন্ত শুনিয়ো আৰে মাৰ ॥
 জগতৰে পূজ্য ভৈলি ইটো কোন কথা ।
 মোহোৰ বন্দনী তই জানিবি সৰ্ব্বথা ॥৯৪
 বুলিলা প্ৰশংসা বাণী আনো অসংখ্যাত ।
 প্ৰদক্ষিণে চণ্ডালীক কৰি প্ৰণিপাত ॥
 বামনাম স্বৰ আতি তুলিয়া বীণাত ।
 চলি গৈলা ভকতৰ সঙ্গতি যথাত ॥৯৫
 নাম উচ্চৰন্তে হৰি হোৱন্ত সাক্ষাত ।
 প্ৰত্যেকে বিদিত হোন্ত ঋষিৰ হিয়াত ॥
 পৰম আনন্দে হৰিবসে ছয়া মত ।
 ফুবন্ত পৰিত্ৰ কৰি তিনিয়ো জগত ॥৯৬

শ্ৰীকৃষ্ণৰ অৰ্জুনক উপদেশ দান

কবন্ত প্ৰকাশ মোৰ যত নাম গুণ ।
 চণ্ডালীৰ কথা সখি শুনিয়ো অৰ্জুন ॥
 গৈলন্ত নাৰদ য়ে আনন্দে সাদৰি ।
 চণ্ডালীও গৃহক চলিলা মোক স্মৰি ॥৯৭
 মোৰ পদ পঙ্কজক ধৰি হৃদয়ত ।
 সদা বাম কৃষ্ণনাম নছাৰে মুখত ॥
 প্ৰেমে পুলকিত তনু লোতক বজাই ।
 সখীসব গাৱে গুণ হাততালি বাই ॥৯৮
 এহিমতে পাইল গৃহ চণ্ডালৰ জায়া ।
 অপ্ৰয়াসে তবিলা ছন্তৰ মোৰ মায়া ॥

অমুদিনে বাঢ়ি যায় স্নদুঢ় ভকতি ।
 চণ্ডাল কুলৰ ভৈলা তাইত হস্তে গতি ॥১৯
 এহি জানি স্মৰা মোক বান্ধৱ অৰ্জুন ।
 কৰিয়ো কীৰ্ত্তন মুখে মোৰ নাম গুণ ॥
 এক চিত্তে তুমি মোক মাত্ৰ কৰা সেৱ ।
 পৰিহৰা দূৰতে যতেক আন দেৱ ॥১০০
 নলজিবা মোহোৰ বাক্যক মহাভাগ ।
 দেৱৰ ধৰ্ম্মক মানে কৰা পৰিত্যাগ ॥
 ছয়োক শৰণাপন্ন একে মোতে মাত্ৰ ।
 মোক ভজি ছইবা মোহ মুকুতিৰ পাত্ৰ ॥১০১
 নাম নুশুনিবা তুমি আন দেৱতাৰ ।
 যেনমতে নুহিকে ভকতি ব্যভিচাৰ ॥
 পাইবা মহামোক্ষ স্নথে মোহোৰ সেৱাত ।
 তুমি মহামিত্ৰ জানি কহিলো তোমাত ॥১০২
 পৰম আশ্চৰ্য্য হেন মোক মানা মনে ।
 যতপি সঞ্জাত নাহি মোহোৰ বচনে ॥
 য়েৱে দৃঢ় কৰিবাক নপাবাহা সখি ।
 দেও তেৱে বোলা স্মৰণৰ পত্ৰ লেখি ॥১০৩
 শিৰত বান্ধিয়া তাক বন্ধু ধনঞ্জয় ।
 কৰা দিগ্‌বিজয় বজায়। বাতচয় ॥
 কুতকী পণ্ডিতে যদি কৰে আত বাদ ।
 পত্ৰ দেখি তাৰ বাদ কৰিবা উচ্ছাদ ॥১০৪
 খণ্ডিবা বচন তাৰ গৰ্বে বাহু তুলি ।
 পঢ়ি দেখি তোমাক মানিবে গুৰু বুলি ॥
 নকৰিবা বাদ ছনাই পাষণ্ড পণ্ডিতে ।
 ধৰিবে ভকতি সিটো তোমাৰ দণ্ডিতে ॥১০৫
 পাষণ্ডৰ বেধা মোৰ বচন নিশ্চয় ।
 হেন জানি ভকতি ধৰিয়ো ধনঞ্জয় ॥
 স্কন্দ বুলিয়া ছনাই ছনাই দেও হাক ।
 মোত বিনে নভজিবা অশ্ৰু দেৱতাক ॥১০৬
 মাধৱৰ মহা দৃঢ় শুনি ধনঞ্জয় ।
 গুচিল মনৰ যত আছিল সন্দেহ ॥

কৃষ্ণক বোলন্ত শুনিয়োক মহাহৰি ।
 আমাৰ পৰম গুৰু হৈবা আজি ধৰি ॥১০৭
 সম্প্ৰতি তোমাত পুছো প্ৰভু নাৰায়ণ ।
 কহিয়োক ভকতৰ কিমত লক্ষণ ॥
 স্নথে যেন পাওঁ মই সংসাৰৰ পাৰ ।
 ভৃত্য হেন জানি মোক কৰিয়ো উদ্ধাৰ ॥১০৮
 বুলিবা মনুষ্য মই দৈৱকীন্দন ।
 জানিবো কিমতে তেৱে ভকত লক্ষণ ॥
 জানিলো সাক্ষাতে তুমি নুহিকা মামুমা ।
 দেৱৰো দেৱতা যিটো পৰম পুৰুষ ॥১০৯
 এহি বুলি কৃষ্ণক দৃশ্বৰ হেন জানি ।
 জানু পাৰি বুলিবে লাগিলা স্তুতিবাণী ॥
 জয় নমো জগতৰ আনন্দদায়ক ।
 নমো নমো ব্ৰহ্মাদিৰো পৰম নায়ক ॥১১০
 তুমি নাৰায়ণ নিৰঞ্জন জগন্নাথ ।
 তোমাৰ চৰণে নমো নমো নমাই মাথ ॥
 ভকত পালন নষ্ট কৰা ছফট দৈত্য ।
 তুমি হেন দায়ালু দেৱতা পাইবো কৈত ॥১১১
 যেন মধুকবে পুষ্পবস মানে চুমি ।
 চাৰিয়ো বেদৰ সাৰ উদ্ধাৰিয়া তুমি ॥
 ভৃত্যককৰায়া পান কিনো কৃপাময় ।
 ভকত জনক সদা আনন্দ ছদয় ॥১১২
 দেৱতাসবৰ যেন হয় পৰিপস্থি ।
 ভুঞ্জাইলা অমৃত কীৰ্ত্তনগৰক মথি ॥
 সেহিমতে পৰম ভকতি মহাজ্ঞান ।
 আমি মহামুঢ়ক মাধৱ দিয়া জ্ঞান ॥১১৩
 যদুকুল-কমল-প্ৰকাশ দিনকৰ ।
 ভকত কুমুদ আনন্দ শশধৰ ॥
 বিপু কুমুদৰ জীৰ্ণকাৰী মহাসূৰ্য্য ।
 নমো নমো কৃষ্ণদেৱ প্ৰভু চতুৰ্ভুজ ॥১১৪
 এতেক বোলন্তে উপজিল প্ৰেমভাৱ ।
 ভৈলন্ত অৰ্জুন বোম্বাৰিত সৰ্বপাৱ ॥

নয়নে নিগড়ে নীৰ গদ গদ বাণী ।
 দেখিয়া সখিক প্রবোধিলা চক্রপাণি ॥১১৫
 শুনা সভাসদ পদ যৈতে কৃষ্ণকথা ।
 ভাৰত ভূমিত জন্ম নকৰিয়ো বৃথা ॥
 দেৱবো বাঞ্ছনি আতি ইটো নবকায় ।
 যেন চিন্তামণি হেবা হাততে হৰায় ॥১১৬
 ছুৰ্ঘোৰ মৰণ আসি কেতিক্ষণে মিলে ।
 ঘৰ বাৰী চিন্তা একরাইবে একেতিলে ॥
 যমৰ কিঙ্কৰে নিগ্রহিতে লৈবে প্ৰাণ ।
 কৃষ্ণ বিনে নাহি জানা যাতনাত ত্ৰাণ ॥১১৭
 যাহাৰ নামত মৃত্যু কাৰ্শ্পে তবতৰি ।
 সত্বৰে চিন্তিয়ো নব হেন মহাহৰি ॥
 যাহাক স্মৰণে হোৱে বৈকুণ্ঠত বাস ।
 হেন কৃষ্ণ দেৱক নভজি হোৱে নাশ ॥১১৮
 আপোনাক আপুনি নকৰা আত্মঘাত ।
 অপ্ৰয়াসে এৰায়োক অন্তকৰ হাত ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে এৰি আন কাম ।
 নিৰন্তৰে নবে ডাকি বোলা বাম বাম ॥১১৯

ভকত লক্ষণ

তুলভী

গোবিন্দে বোলন্ত মোক ধনঞ্জয়
 জানিলা ঈশ্বৰ বুলি ।
 কমললোচন বুলিলা বচন
 হাতে ধৰি তাক তুলি ॥
 ভকত লক্ষণ পৰম বহু
 নাহিকে জানস্তা তাক ।
 জ্ঞানী মুনি মানে কেহো নজানন্ত
 মই মাত্ৰ জানো আক ॥১২০

মলমতি আক শুনিয়ে নুবুজি
 মোত নাহি যাব বুদ্ধি ।
 প্ৰথমতে মোক একচিত্ত কৰি
 তুমি হৈবা মহাশুদ্ধি ॥
 জগত ব্যাপক নিৰ্মল পুৰুষ
 মোত আছে যত লোক ।
 চিদানন্দময় মই নিৰঞ্জন
 জানিয়া স্মৰিয়ো মোক ॥১২১
 কৃষ্ণৰ আদেশ শূনি ধনঞ্জয়
 কৰিলা মহা ভকতি ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ পঙ্কজ হৃদয়
 ধৰিলা স্নদৃঢ় মতি ॥
 বাম কৃষ্ণ বাম কৃষ্ণক উচ্চাৰি
 উচ্চাৰিলা বাব শত ।
 মাধৱে বোলন্ত সখিৰ মনত
 গুচিল পাতক যত ॥১২২
 সম্বোধি বোলন্ত বন্ধু ধনঞ্জয়
 শুদ্ধ ভৈল মোক স্মৰি ।
 ভকত লক্ষণ মহিমা অদ্ভুত
 শুনা সাৱধান কৰি ॥
 ভকতৰ ইটো অমূল্য ৰতন
 আক শূনিবাক প্ৰতি ।
 চিত্ত দৃঢ় কৰা চিত্ত দৃঢ় কৰা
 নয়াউক আনত মতি ॥১২৩
 নকৰিবা ভয় নকৰিবা ভয়
 পৰম আশ্চৰ্য্য শূনি ।
 মোৰ প্ৰিয়তম ভকতজনৰ
 মহিমা কহো আপুনি ॥
 যত তীৰ্থ দেৱ সবাকে পৱিত্ৰে
 ভকতে ৰবে আমাৰ ।
 তাৰ পাচ লাগি ফুৰে যত দেৱ
 শুনা কহো নাম তাৰ ॥১২৪

ইন্দ্র চন্দ্র সূর্য্য কুরেব বরণ
 বায়ু বহ্নি প্রজাপতি ।
 কমলা কান্তিক চণ্ডিকা শঙ্কর
 গণেশ্বৰ সবস্বতী ॥
 অশ্বিনীকুমাৰ ধৰ্ম্ম যমবাজ
 আন যত দেৱ আছে ।
 শুক্ৰ হওঁ বুলি সদায় ভ্ৰমন্ত
 ভকতৰ পাচে পাচে ॥১২৫
 গঙ্গা বাবানসী কেদাৰ কাবেৰী
 কাশী সিদ্ধ কাঞ্চী সিদ্ধু ।
 লুহিত পুষ্কৰ ক্ষেত্ৰ পয়স্বিনী
 কপিল সপতসিদ্ধু ॥
 কৌশকী সোণাক সবয়ু গণ্ডকী
 আন যত তাৰ্থ আছে ।
 শুক্ৰ কৰিবাক লাগি আপুনাৰ
 ভ্ৰমৈ ভকতৰ পাচে ॥১২৬
 বোলে তীৰ্থ দেৱে কৃতকৃত্য ভৈলা
 ভকতৰ পায়। সঙ্গ ।
 আজিসে আমাৰ সাফল জনম
 বুলি কৰে মহাবঙ্গ ॥
 পাঞ্চ বিধ মুক্তি মূৰ্তি ধৰি ফুৰৈ
 মোক লৈয়ো বুলি বাপ ।
 মোৰ ভকতৰ কতেক কহিবো
 পৰম পুণ্য প্ৰতাপ ॥১২৭
 বেদৰ বিহিত কৰ্ম্ম কৰিবাক
 ভকতৰ যোগ্য নুই ।
 যদি মোহ ছয়া কৰে কৰ্ম্ম ধৰ্ম্ম
 ভকতিত লক্ট হই ॥
 যজ্ঞ দান জপ তপ তীৰ্থ ব্ৰত
 মহাজ্ঞান যোগবল ।
 বয় বস্ত্ৰে কহে ভকতজনব
 সবেও পুণ্য বিকল ॥১২৮

তৰ্ক বেদাগম জ্ঞান যোগ শাস্ত্ৰে
 পুৰুষক কৰে অন্ধ ।
 কোটি কোটি জন্মে মোক নজানিবে
 ইহাত যাৰ প্ৰবন্ধ ॥
 হেন জানি সখি দূৰতে তেজিয়ো
 সিসব মন্ত্ৰৰ চিন্তা ।
 যেনে মোক পাইবা সদায় শুনিবা
 মহা ভাগৱত গীতা ॥১২৯
 হেনবা বুলিবা আনকেসে শ্ৰেষ্ঠ
 বাখানা তুমি আপুনি ।
 উপনিষদৰ মন্ত্ৰে আৰ সাক্ষী
 কহো তাক থাক। শুনি ॥
 আন দেৱ ধৰ্ম্ম সবে মায়ায়
 জানিয়া এৰিয়ো আক ।
 মোকে মাত্ৰ মন্ত্ৰে যেন স্তুতি কৰে
 শুনা সখি বেদবাক ॥১৩০
 যিটো পৰমব্ৰহ্ম পুৰুষ পুৰাণ
 সদানন্দ নিৰঞ্জন ।
 ক্ৰণেকে জগত অজে যিটো দেৱ
 ক্ৰণেকে কৰে উচ্ছয় ॥
 যিটো একমাত্ৰ জগতৰ স্বামী
 তাৰ কৃষ্ণ হেন নাম ।
 একলে সকল জগত প্ৰকাশে
 চৰণে তানে প্ৰণাম ॥১৩১
 যাহাৰ মায়াত বিমোহিত আতি
 জগতৰ যিটো দেৱ ।
 ভকত বৎসল নিৰ্মল নিশ্চল
 যিটো দেৱতাৰ দেৱ ॥
 ব্ৰহ্মাদিকো যিটো চৈতন্য কবাস্ত
 পৰম ঈশ্বৰ দেৱ ।
 সমস্তে প্ৰাণীক প্ৰকাশন্তে আছে
 তাহাকেসে কবো দেৱ ॥১৩২

চাক চতুর্ভুজ দেখন্তে সন্তোষ
 কর্ণত কুণ্ডল কাস্তি ।
 কমল নয়ন বয়ন প্রসন্ন
 দশন মুকুতা পাস্তি ॥
 কন্দর্প দর্প চূৰ হোরে দেখি
 তনু নর ঘনশ্যাম ।
 যাত পবে দেৱ নাহি নাহি নাহি
 তাকেসে কৰো প্ৰণাম ॥১৩৩
 আনো নানা ভূতি মোকে মাত্ৰ বোলে
 দিলো বেদমন্ত্ৰে সাক্ষী ।
 যত দেৱ ধৰ্ম্ম সবাকো উচ্ছাদে
 একে মোকে মাত্ৰ বাখি ॥
 বেদবাক্য দেখা পাষণৰ বেথা
 জানিয়া দঢ়াইবা চিত্ত ।
 আন দেৱ তেজি মোকে মাত্ৰ ভজি
 তুমি হৈবা কৃতকৃত্য ॥১৩৪
 শুনা সভাসদ কৃষ্ণকথা পদ
 জীৱন জলৰ বেথা ।
 কৈত পবে প্ৰাণ তাৰ নাহি থান
 মৰণ এভো নেদেখা ॥
 ইহেন মশুম্ব জনম বিফল
 ক্ষণে ক্ষণে আয়ু যায় ।
 ঘোৰ পৰলোক তৈতে কেন হোক
 নিচিন্তা তাৰ উপায় ॥১৩৫
 সত্বে হৃদ ঈশ্বৰ কৃষ্ণত
 ছয়োক এক শৰণ ।
 তানে গুণনাম লৱা অবিশ্ৰাম
 চিন্তিয়ো তানে চৰণ ॥
 কৃষ্ণ নামক যিজনে হৃদবে
 তাহানে পুষ মানো ।
 নবকৰ পৰা তেখনে স্বৰ্গত
 উঠয় দিবা বিমানে ॥১৩৬

দধি দুগ্ধ মধু ধাবায়ৈ বহুরৈ
 পিতৃ পিৰৈ পেট ভৰি ।
 তৰিলো তৰিলো বুলিয়া নাচয়
 অনেক আনন্দ কৰি ॥
 পুত্ৰ সমে পাচে বৈকুণ্ঠক চলে
 চতুর্ভুজ ৰূপ ধৰি ।
 কৃষ্ণৰ কৃষ্ণৰে কহে নিবন্তৰে
 ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১৩৭

ভাগৱত ধৰ্ম্ম

পদ

কৃষ্ণত পুছন্ত দুনাই অৰ্জুন প্ৰণামি ।
 তুমি মোৰ গুৰু ভৈলা জগতৰ স্বামী ॥
 পৰম বহুশ্ৰ ইটো কতো নতু শুনি ।
 ভকত লক্ষণ যেন কহিলা আপুনি ॥১৩৮
 কোন ভাগৱত ধৰ্ম্ম কিমত লক্ষণ ।
 সম্প্ৰতি কহিয়ো মোক বুজাই নাৰায়ণ ॥
 তুমি বিনে ইহাক জানন্তা নাহি কেৱ ।
 তোমাতেসে শৰণ পশিলো আমি দেৱ ॥১৩৯
 হেন শুনি প্ৰভুতৰ দিলন্ত মাধৱ ।
 শুনা ভাগৱত ধৰ্ম্ম মধ্যম পাণ্ডৱ ॥
 হুয়া শোচ কৰা নিত্যে মনক সংঘম ।
 দিয়া দান সমস্তকে বুদ্ধি কৰি সম ॥১৪০
 পৰম ধৰ্ম্মক নিহিংসিবা কদাচিত ।
 কৰিবা ভূতক দায়্য সকলক চিত্ত ॥
 হুইবা শাস্ত চিত্ত সৰ্ব ধৰ্ম্মত বৎসল ।
 এহি ভাগৱত ধৰ্ম্ম জানা মহাবল ॥১৪১
 হেন শুনি অৰ্জুনৰ মনত আশুখ ।
 বুলিবে লাগিলা হুয়া কৃষ্ণক সম্মুখ ॥
 বিমত দুৰ্ব্ব কৰি কহিলা সম্প্ৰতি ।
 ভাগৱত ধৰ্ম্ম সমে বাইবো অধোগতি ॥১৪২

পুত্ৰ দাৰা শৰীৰত আছে যাব মতি ।
 ই কৰ্ম কৰিবে পাৰে কাহাৰ শক্তি ॥
 ভৈলো শিষ্য লৈলো তমু চৰণে শৰণ ।
 কহিয়ো স্নগম পথ নাথ নাৰায়ণ ॥১৪৩
 বোলন্ত অচ্যুতে অৰ্জুনৰ চিত্ত লক্ষি ।
 সমস্তে ভূততে সমভাৱ হৱা সখি ॥
 তাক য়েৰে নপাৰা ঈশ্বৰ জ্ঞান ধৰা ।
 তাক নপাৰাহা য়েৰে যোগক আচৰা ॥১৪৪
 য়েৰে যোগ জ্ঞানক সামৰ্থ চিত্ত সুই ।
 মোত তেৰে অৰ্পিয়া কৰিয়ো বাজসূয় ॥
 তাক কৰিবাক যদি নপাৰা সম্প্ৰতি ।
 কৰা অশ্বমেধ তেৰে যাৱত শক্তি ॥১৪৫
 তাক য়েৰে কৰিবাক নপাৰা অৱগায় ।
 শুনা সখি কহো তেৰে পৰম উপায় ॥
 সমস্তে ভূতৰ হৃদয়ত আছে আমি ।
 পৰম সুন্দৰ মনোহৰ অন্তৰ্যামী ॥১৪৬
 হেন বুদ্ধি কৰি সৰ্ব্বদায়ে ভজা মোক ।
 এতেকে তৰিবা সংসাৰৰ দুখ শোক ॥
 হেন শুনি ধনঞ্জয় দিলন্ত উত্তৰ ।
 জানিলো নভৈল গতি মোৰ অধমৰ ॥১৪৭
 সকল দুষ্কৰ যত কহিলা আপুনি ।
 কৰিবে নপাৰো সাম কাকো মনে গুণি ॥
 তোমাক ঈশ্বৰ বুলি মানিবো সদায় ।
 তাক নপাৰিবো নিবেদিলো যছৰায় ॥১৪৮
 পৰম স্নগম পছ কৰিয়ো প্ৰকাশ ।
 জন্মে জন্মে হৈবো তমু চৰণৰ দাস ॥
 এহি বুলি বীৰ ভৈলা প্ৰেমে সলোতক ।
 দেখি য়েহে হৰি বুলিলন্ত অৰ্জুনক ॥১৪৯
 কৰিয়োক সখি মহা মনত উল্লাস ।
 বহন্ত ধৰ্ম্মক কৰো তোমাত প্ৰকাশ ॥

নাম-মাহাত্ম্য

সমস্তে ধৰ্ম্মক বিদূৰতে পৰিহৰি ।
 স্মৰিয়ো আমাৰ নাম মহা যত্ন কৰি ॥১৫০
 যিটো গুণনাম মোৰ সংসাৰতে সাৰ ।
 কৰিলো গোপ্যক সখি তোমাত প্ৰচাৰ ॥
 বহন্ততো বহন্ত আমাৰ নাম কৰ্ম্ম ।
 আকেসে বুলিয় মহাভাগৱত ধৰ্ম্ম ॥১৫১
 মোৰ বাক্য স্মৃঢ় বিশ্বাস সখি কৰি ।
 আনো দেৱ ধৰ্ম্ম মানে সবাকো নাৱৰি ॥
 মোৰ নাম কৰ্ম্ম কৰা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ।
 ছয়ো মহাসুখে সখি সংসাৰ তাৰণ ॥১৫২
 শুনি পুনৰপি বিনাৱন্ত ধনঞ্জয় ।
 কৰিলাহা কৃপা মোক কিনো কৃপাময় ॥
 মহা বহন্তক মোত কৰিলা প্ৰকাশ ।
 আজি ধৰি ভৈলো তমু চৰণৰ দাস ॥১৫৩
 যতেক শুনোহা শুনিবাক যায় মতি ।
 নামৰ মহিমা কেন শুনিবো সম্প্ৰতি ॥
 তোমাৰ নামৰ আছে প্ৰভাৱ যতেক ।
 চৰণত ধৰো মোত কহিছো প্ৰত্যেক ॥১৫৪
 মাধৱে বোলন্ত শুনিয়োক কুন্তীমত ।
 পৰম অতৰ্ক ইটো কথা অদভুত ॥
 পৰম গোপ্যক কৰো তোমাতে প্ৰচাৰ ।
 আক শুনি স্মখে সখি তৰিয়ো সংসাৰ ॥১৫৫
 মোৰ বাক্যে স্মৃঢ় বিশ্বাস সখি কৰি ।
 আন দেৱ ধৰ্ম্ম মানে সবাকো নাৱৰি ॥
 মোৰ নাম ধৰ্ম্ম কৰা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ।
 তৰিবাহা স্মখে সন্তো বুলিলো বচন ॥১৫৬
 শুনি পুনৰপি ধনঞ্জয় বিনাৱন্ত ।
 নামৰ মহিমা কহিয়োক ভগৱন্ত ॥
 কেনহা প্ৰভাৱ আছে তোমাৰ নামৰ ।
 হেন শুনি কৃষ্ণদেৱ দিলন্ত উত্তৰ ॥১৫৭

সংসারত নাহি মোৰ নামৰ উপায় ।
 সমস্ত ধৰ্ম্মৰ ৰাজা জানা মোৰ নাম ॥
 মহাযোগ যজ্ঞে যাৰ নুহিকে সমান ।
 তাহাতে অধিক মোৰ নামেৰে প্ৰধান ॥১৫৮
 যিটো জপ যজ্ঞ সৰ্বধৰ্ম্মত উত্তম ।
 লক্ষ ভাগো নুহিকে নামৰ মোৰ সম ॥
 সমস্ত যজ্ঞৰে ৰাজা যিটো ৰাজসূয় ।
 নামৰ সমান সিয়ো কোটি ভাগে নুই ॥১৫৯
 অশ্বমেধ যজ্ঞ আৰ কিল্কৰ সমান ।
 ওচৰ নপাৰে তুলাপুৰুষ প্ৰদান ॥
 মহাযোগ যজ্ঞ যাৰ নথাকে আগত ।
 কতক কহিবো সখি নামৰ মহত্ব ॥১৬০
 গঙ্গা বাৰানসী আদি তীৰ্থ নিবন্তৰ ।
 কোটি কোটি ভাগো নুহি সমান নামৰ ॥
 সিসৰ কিল্কৰ ধৰ্ম্ম নামে ৰাজা তাৰ ।
 জানিবা নামেৰে মোৰ জগত উদ্ধাৰ ॥১৬১
 যেন ফল পাৰে যাগ যোগ তুলাদানে ।
 যেন ফল আছে কোটি কোটি তীৰ্থস্থানে ॥
 পৰম সন্ন্যাসে সাধে যি গতি মৰণে ।
 পাৰে সবে ফল এক নাম স্মৰণে ॥১৬২
 মহা ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম যত আছে সংসারত ।
 নাম স্মৰণে সবে উপজে লগত ॥
 উঠে নৃপতিৰ সন্তে যেন মন্ত্ৰী পাত্ৰ ।
 সেহিমতে সিজে পুণ্য নাম লৈলে মাত্ৰ ॥১৬৩
 শুনি অৰ্জুনৰ মনে মিলিল সংশয় ।
 কৃষ্ণত পুছন্ত পুনৰপি ধনঞ্জয় ॥
 নামৰ লগত যেরে সিজে পুণ্য যত ।
 তাৰ কলে বন্ধিবাক লাগিবে স্বৰ্গত ॥১৬৪
 নাহিকে স্বৰ্গত স্থখ অনেক বিঘাত ।
 পুণ্য কীৰ্ত্তি ভৈলে পুনৰপি হোৱে হত ॥
 বিনাশী ধৰ্ম্মক শুনি আকুল হৃদয় ।
 দিয়ো পৰিচ্ছেদ দেৱ কৃষ্ণ কৃপাময় ॥১৬৫

সাদৰে বোলন্ত সখি নকৰিবা ভয় ।
 নামৰ লগতে সিজে যত পুণ্যচয় ॥
 মোক্ষকেসে সাধে তাৰ নাহি কৰ্ম্মফল ।
 নতু কহো তোমাত নামৰ মহাবল ॥১৬৬
 হেনবা বুলিবা মোক কিনো ভগৱন্ত ।
 আপুনাৰ নামক আপুনি বথানন্ত ॥
 অচিন্ত্য মহিমা নাম কহি নাপাওঁ সীমা ।
 যেরে ইচ্ছা আছে তেরে শুনয়ো মহিমা ॥১৬৭
 ছয়া উৰ্দ্ধবাহু হেবা আগতে তোমাৰ ।
 সত্যে সত্যে সত্যে সখি কৰো অঙ্গীকাৰ ॥
 মোহোৰেৰে নাম জগতক নিস্তাৰোক ।
 হেন জানি সদা মোৰ শুনয়ো নামক ॥১৬৮
 বৈকুণ্ঠপুৰত যেরে কৰিবা নিবাস ।
 নামত নেৰিবা তেরে স্তূদৃঢ় বিশ্বাস ॥
 অপ্ৰয়াসে মহাসিদ্ধি হৈবেক নামত ।
 কৰিবা বিশ্বাস তেরে মোহোৰ নামত ॥১৬৯
 যেরে মদগৰ্বেৰে মোৰ নুশুনা বচন ।
 আন দেৱ ধৰ্ম্মকেসে তোমাৰ যতন ॥
 মই হেন দেৱতাৰ নপৰিল মতি ।
 অৱশ্যেৰে ধনঞ্জয় যাইবা অধোগতি ॥১৭০
 পৰম স্তূদৃঢ় নাৱ নামেৰে আমাৰ ।
 সংসাৰ সাগৰে মই সৃজান কাণ্ডাৰ ॥
 মোক তেজি সংসাৰ সাগৰে যাইবা তল ।
 নুহিবা উদ্ধাৰ জন্ম কৰিয়া বিফল ॥১৭১
 সততে কৰিয়া যেন মুৰ্ছজি ওষধি ।
 বাঢ়ে ৰোগ অনুদ্দিনে হত হোৱে বুদ্ধি ॥
 হেন জানি মোহোৰ চৰণে দিয়া চিত্ত ।
 মোৰ নাম মুখত নেৰিবা কদাচিত্ত ॥১৭২
 শুনি সমিধান হেন দিলন্ত অৰ্জুনে ।
 নাহি হেন উপদেশ দাতা তুমি বিনে ॥
 তোমাৰ বাক্যত দৃঢ় কৰিলো বিশ্বাস ।
 আজি ধৰি ভৈলো ত্যু চৰণৰ দাস ॥১৭৩

নামেতে পবন ধর্ম জানিলো নিশ্চয় ।
 তোমার কতক নাম আছে কৃপাময় ॥
 কহিয়ে নিঃশেষ ছুয়ো চবণত ধবো ।
 হেনবা ছুখিত মই সংসারত তবো ॥১৭৪
 মাধরে বোলন্ত কহো স্বরূপ তোমাত ।
 মই নপাওঁ অস্ত মোব নাম অসংখ্যাত ॥
 অল্পে সাধে সিদ্ধি বিস্তরত কিবা কাম ।
 জগত নিস্তার মোব একৈ একৈ নাম ॥১৭৫
 লোকত প্রসিদ্ধ যিটো মোব নামচয় ।
 দেওঁ তাব লেখা সখি শুনা ধনঞ্জয় ॥
 শ্রীকৃষ্ণ শঙ্কর সদাশির সনাতন ।
 পীতাম্বরধর হরি বিষ্ণু জনার্দন ॥১৭৬
 গৌরর্দনধারী মধুসূদন ঈশ্বর ।
 বেণু বাণ্ড বিশাখদ দেব গদাধর ॥
 নগোদানন্দন নন্দ গোপব কুমার ।
 কেশর কমলানাথ প্রমথ সংহার ॥১৭৭
 ভাস্কর পুণ্ডরীকাক্ষ বিষ্ণু বিশ্বস্তর ।
 অনির্কর শুদ্ধ সত্য শুদ্ধ ধরাধর ॥
 দৈরকীনন্দন হরি নিষ্কিঞ্চন ধন ।
 বৈকুণ্ঠ কমলাকান্ত নাথ নাবারণ ॥১৭৮
 জগত প্রখ্যাত পাৰিজাত অপহারী ।
 ঐশ্বর্যমুখি বামচন্দ্রে কামদ কংসাবি ॥
 হনন্ত অচ্যুত অঘাস্তর বিমোচক ।
 কবীটি কুণ্ডল হার ত্রিপুর অস্তক ॥১৭৯
 শ্রীপতি পবন কৃপা পুঙ্ক উত্তম ।
 ত্রিলোক্য তাবণ ত্রিনয়ন ত্রিবিক্রম ॥
 কল্পীগবন জ্ঞান বজ্রধর গুণক ।
 সত্যভামাধরত ভকত করতক ॥১৮০
 চন্দানন্দ সদানন্দ দৈরকীনন্দন ।
 পুতনা জীরনহর বিবিকি বন্দন ॥
 গোবিন্দ গকটধর অজন বাদর ।
 মধু সুব বিপু বাম্যাক্ষরধর ॥১৮১ শ্রীকৃষ্ণী ৩।

যোগী ধ্যান পদ বলভদ্রে প্রিয়ানুজ ।
 চাক ঘনশ্যাম চক্রপাণি চতুর্ভুজ ॥
 দানর গজ্ঞন নিবাকার নিবজ্ঞন ।
 হৃষীকেশ শির সৌরি + শকট ভজ্ঞন ॥১৮২ ১৮৩
 সর্বদেবময় মহা যুত্ম অস্তকাবী ।
 বৃষভ বিধ্বংসী বিষ্ণু বামন বকারি ॥
 সুব বৃক্ষ ব্রহ্ম বাহুদের বিশ্বস্তর ।
 কালির মর্দন দেব দেব দামোদর ॥১৮৩
 জগত জনক পুণ্য জনক চবিত্রে ।
 জগত কাবণ জগন্নাথ জিতায়ুত ॥
 গোবিন্দ আনন্দসিদ্ধ উপেন্দ্রে গোপাল ।
 জীরেবজীরন বনমালী মহাকাল ॥১৮৪
 ভকত বৎসল ক্রেশ কলুষমোচন ।
 শ্রীবৎস লাহন কৃষ্ণ কমললোচন ॥
 পুবাণ পুঙ্ক পুণ্য শ্ররণ কীর্তন ।
 ছবন্ত দয়ালু দীন দবিত্রে ভজ্ঞন ॥১৮৫
 পদ্মনাভ শঙ্কু বিষ্ণু শ্রেষ্ঠ ভগরন্ত ।
 কতক কহিবো মোব নাম অপর্ধ্যন্ত ॥
 একৈ একৈ নামে মোব জগত উদ্ধার ।
 স্ববণতে কবে পাপ সমস্তে সংহার ॥১৮৬
 যেন মন্ত সিংহসবে গর্জে মহাবাগে ।
 কোন ক্ষুদ্রে পতঙ্গ পাতক তাব আগে ॥
 আছে যত পঙ্কম পাতক মহা ঘোব ।
 নাশিবাক পাবে সবে এক নামে মোব ॥১৮৭
 ব্রাহ্মণব হুর্ণক যিটো চুবি কবে ।
 স্বাপান ব্রহ্মবধ গুণপত্নী হবে ॥
 শ্রীবধ রাজবধ পিতৃবধ কবে ।
 গুণবধ মিত্রবধ পাতক আচবে ॥১৮৮
 পবকসে হিংসে বিষয়ত মহামোহ ।
 দেব বিজ যত জগতকে কবে জোহ ॥
 সিজ পাপ যিটো অধর অবিজ্ঞাম ।
 সবাকো পবিত্রে কবে মোব একৈ নাম ॥১৮৯

যি কথা কহিলো সখি আত কোন চিত্ৰ ।
 কোটি কোটি তীৰ্থে যাক নকৰে পৱিত্ৰ ॥
 নাহি শুদ্ধি কোটি প্ৰায়শ্চিত্ত আচৰিলে ।
 তাকো শুদ্ধ কৰে একে নাম স্মৰিলে ॥১৯০
 মোৰ নাম জানা যেন বাড়ৰ অগনি ।
 পাতেক শুধান বন লাগৈ তাক ছানি ॥
 হওঁ অনুকূল মই প্ৰচণ্ড বতাস ।
 তিলেকো নলাগে দহি কৰো সৰ্বনাশ ॥১৯১
 কহিলো তোমাত সখি তুমি প্ৰিয়তম ।
 সংসাৰত নাহিকে নামক মোৰ সম ॥
 কৰা অহম্মম যদি আত নাহি মতি ।
 মোৰ দোষ নাহি তেৱে যাইবা অধোগতি ॥১ ২
 শুনা সভাসদ পদ নামৰ মহিমা ।
 আক মনে ধৰি পাইবা সংসাৰৰ সীমা ॥
 আপুনি সাক্ষাত কহে জগত ঈশ্বৰ ।
 আক নমানিবে কোন অধম পামৰ ॥১৯৩
 ইটো চাৰি বেদ কৃষ্ণৰেমে আজ্ঞাবাগী ।
 আৰ প্ৰতিপাত্ত মুবুজিলো প্ৰভু জানি ॥
 ইবাৰ কৰিবো বুলি জগত উদ্ধাৰ ।
 পূৰ্ণব্ৰহ্ম আপুনি ভৈলাহা অৱতাৰ ॥১৯৪
 হেন জানি কৃষ্ণৰ চৰণে দিয়া চিত্ত ।
 তাহানেসে নামে গতি দুৰ্ঘোৰ কলিত ॥
 কেতিয়কণে পৰে প্ৰাণ এৰা অহঙ্কাৰ ।
 ছয়ো চক্ষু মুদিলে দিনতে অন্ধকাৰ ॥১৯৫
 নাটেক টাটেক পুত্ৰে দাৰা ধন জন ।
 তিলেকে মিলাৱে যেন লাগিলে সপোন ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে এৰা জ্ঞান কাম ।
 নিবস্ত্ৰে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥১৯৬

ছবি

কেশৱৰ বাণী শুনি বিনাৱস্ত ধনঞ্জয়
 ভৈল মোৰ স্মৃঢ় বিশ্বাস ।
 পৰম বহুশ্ৰুতম নাম ভাগৱত ধৰ্ম্ম
 প্ৰভু কৃষ্ণ কৰিলো প্ৰকাশ ॥
 যাক নতু শুনে কেৱে তোমাৰ প্ৰসাদে দেৱ
 শুনিলোহো নামৰ মহিমা ।
 কতেক পাতেক প্ৰভু সংহাৰিবে পাৰে নামে
 সম্প্ৰতি কহিয়ো তাৰ সীমা ॥১৯৭
 বোলো চৰণত ধৰি কহিয়ো স্মৰণ কৰি
 বুজো যেন মই মলমতি ।
 ভকত বঞ্জন এহি অৰুণ চৰণ দুই
 জন্মে জন্মে মোৰ হৌক গতি ॥
 তুমি হেন মহা শান্ত সূহৃদ দেৱতা কৈত
 পাইলো কোন জনমৰ ফলে ।
 এতেক বোলন্তে প্ৰেমে পৰশিল অৰ্জ্জুনৰ
 কান্দিলন্ত নয়ন সজলে ॥১৯৮
 অৰ্জ্জুনৰ প্ৰেমবাণী শুনি পাচে চক্ৰপাণি
 হাতে ধৰি বুলিলা আশ্বাস ।
 তোমাৰ ভকতি দেখি মহাতুৰ্ত্ত ভৈলো সখি
 বহুশ্ৰু কৰিবো প্ৰকাশ ॥
 যত মহাপাতকক সংহাৰ কৰিবে লাগি
 আছৈ একে নামৰ শক্তি ।
 যতেক পাতক কোটি জনমত কৰিবাক
 নপাৰিবে পাতকী সম্প্ৰতি ॥১৯৯
 তথাপি তোমাত কলো শাস্ত্ৰৰ প্ৰসিদ্ধ কথা
 যিবা নামে যত পাপ হবে ।
 আন দেৱ সেৱা এৰি কেৱল আমাক ৰাত্ৰে
 ছমা এক শৰণ হুৰবে ॥

আমার কমলানাথ নামক স্তম্বে যদি
পৰম পাতকী অনিচ্ছাত ।

দুই কোটি জনমৰ যতেক পাতক আছে
হৰৈ তাৰ তেখনে সাক্ষাত ॥২০০

পৰম যুগল নাম যি পুত্ৰ শ্ৰদ্ধায়ে লৰৈ
হৰৈ পাপ তাহাৰ দুগুণ ।

অনিচ্ছায়ে একগুণ শ্ৰদ্ধাত দুগুণ নাম
এহিমতে জানিবা অঙ্কুৰন ॥

বাসুদেৱ নাম মোৰ অকস্মাতে স্মৰে যিটো
নাহি কিছু মনত উল্লাস ।

তিনি কোটি জনমৰ যতেক পাতক তাৰ
নামে কৰে তেখনে নিৰ্য্যাণ ॥২০১

সনাতন নাম মোৰ হেলাত উচ্চৰে যিটো
চুৰাচাৰ মহামন্দ বুদ্ধি ।

চাৰি কোটি জনমৰ পৰম পাতক হস্তে
তাৰক্ষণে হোৱে মহাশুদ্ধি ॥

সঙ্কৰ্ণ নাম মোৰ অনিচ্ছায়ে স্মৰে যিটো
অত্যন্ত পৰম ক্ৰূৰমতি ।

পঞ্চ কোটি জনমৰ তাহাৰ তেখনে হৰে
মহা মহা পাতক সম্প্ৰতি ॥২০২

আকস্মিতে মোৰ বিভূ নামক স্তম্বে সিটো
কাম ক্ৰোধ অশুদ্ধ হৃদয় ।

ছয় কোটি জনমৰ যতেক পাতক তাৰ
তাৰক্ষণে হোৱে তাৰ ক্ষয় ॥

যিটো মহাপাপী আসি আকস্মিতে স্মৰি মোক
যেখনে পুণ্ডৰীকাক বুলি ।

শত কোটি জনমৰ যতেক পাতক আছে
কৰে ভয় মোৰ নামে পুলি ॥২০৩

যেতিক্ষণে অনিচ্ছায়ে পাপমতি যিটো নৰে
স্তম্বে ঈশ্বৰ মোক বুলি ।

তথাপিতো আঠ কোটি জন্মৰ যতেক পাপ
তাৰ হৰৈ তেখনে সমূলি ॥

যেতিক্ষণে অনিকঙ্ক নাম স্তম্বে মোৰ
অনিচ্ছায়ে মহা চুৰাশয় ।

নৱ কোটি জনমৰ পাতক তেখনে তাৰ
হৰৈ তাৰ নাহিকে সংশয় ॥২০৪

যেতিক্ষণে প্ৰভু নাম অনিচ্ছায়ে স্মৰে মোক
অত্যন্ত পাতকী চুৰাচাৰ ।

দশ কোটি জনমৰ যতেক পাতক তাৰ
নামে কৰে তেখনে সংহাৰ ॥

অনিচ্ছায়ে যেতিক্ষণে পাপীসৰে বিষ্ণু বিষ্ণু
কুলি স্মৰে মোক আন মনে ।

তথাপি এঘাৰ কোটি জন্মৰ যতেক পাপ
হৰৈ নামে তাৰ তাৰক্ষণে ॥২০৫

পৰম পাতকী ছয়া ভাস্কৰ নামক মোৰ
যদি স্তম্বে আন কামে ।

তথাপি বাৰয় কোটি জন্মৰ যতেক পাপ
সবাকো সংহাৰে মোৰ নামে ॥

অত্যন্ত পাতকী যিটো আন মনে অনিচ্ছাতো
নাম মধুসূদন উচ্চৰে ।

তথাপিতো তেৰ কোটি জন্মৰ যতেক পাপ
তাৰ নামে তেখনে সংহৰে ॥২০৬

বিশ্বস্তৰ নাম যদি অশ্ৰদ্ধায়ে স্তম্বে
যিটো মহা পাতকী দুৰ্য্যোৰ ।

তথাপিতো চৈধ্য কোটি জন্মৰ যতেক পাপ
সবাকো সংহাৰে নামে মোৰ ॥

সত্যসন্ধ বুলি যিটো বাবেক উচ্চৰে মোক
যদি হোৱে ছুট শঠ চোৰ ।

তথাপি পোন্ধৰ কোটি জন্মৰ যতেক পাপ
কৰে তাক নামে ৰক্ষিমূৰ ॥২০৭

যিটো ছয়া মহাপাপী পাৰিজাতহৰ নাম
অনিচ্ছাতে কৰে যদি পাপ ।

জানিবা সাবতো সাৰ হৰৈ হৰৈ হৰৈ তাৰ
বোম্ব কোটি জনমৰ পাপ ॥

যেতিয়কণে পাপীসবে গোরক্ষনধৰ নাম
 মুখে মাত্ৰ কৰিলে প্ৰকাশ।
 তথাপি সোতৰ কোটি জন্মৰ যতেক পাপ
 হোৱে তাৰ তেখনে বিনাশ ॥২০৮
 যেখনে কমলাকান্ত নাম মোৰ পাপী স্মৰে
 বুলিলেক যদি এক মনে।
 তথাপি আঠাৰো কোটি জন্মৰ যতেক পাপ
 সবে নষ্ট হোৱে তারক্ষণে ॥
 যতাপি পাতকী মোক মাধৱ বুলিয়া স্মৰে
 অশ্ৰদ্ধায়ে আন মন হুই।
 তথাপি উনৈশ কোটি জন্মৰ যতেক পাপ
 সবাতে তেখনে লাগে জুই ॥২০৯
 চাৰিয়ো বেদৰ সাৰ নাৰায়ণ নাম মোৰ
 পৰম দুৰ্জনে যদি স্মৰে।
 কুৰি কোটি জনমৰ যতেক পাতক তাৰ
 মোৰ নামে সমুলি সংহৰে ॥
 যেতিয়কণে জগন্নাথ নাম উচ্চাৰিলে মুখে
 হয় মহা পাতকী প্ৰধান।
 তথাপি একৈশ কোটি জন্মৰ যতেক পাপ
 সবে হোৱে তেখনে নিৰ্য্যাণ ॥২১০
 পুৰুষোত্তম নাম মোৰ হুমৰে পাতকী হয়
 যদি কুল-ক্ৰিয়া একো নাই।
 তথাপি তো তেইশ লক্ষ কোটি জনমৰ পাপ
 সবে তাৰ ভঙ্গ হয় যায় ॥
 অত্যন্ত অন্ত্যজো যদি পৰমাত্মা নাম মোৰ
 হেলাত উচ্চৰে একবাৰ।
 লক্ষ কোটি কোটি জন্মে যত কৰি আছে পাপ
 তারক্ষণে নষ্ট হোৱে তাৰ ॥২১১
 মোহোৰ দুগুটি নাম এক হৰি এক বাম
 স্মৰে আৰু মহাপাপী হুই।
 যাঠি লক্ষ কোটি জন্মে যত পাপ কৰি আছে
 সবাবো মুগ্ধ লাগে জুই ॥২১২

দুলাড়ী

নামৰ মহিমা কহন্তে কেশৱ
 আপুনো বিস্ময় ভৈলা।
 শৰীৰ বোমাঞ্চ বচন নোহ্লাই
 নিচুকিয়া তন্ত্ৰি বৈলা ॥
 শুনা সভাসদ সদায় ঈশ্বৰ
 কৃষ্ণৰ মুখৰ কথা।
 চাৰিয়ো বেদৰ ইসে সাবোত্তৰ
 জানিবা আৰু সৰ্বদা ॥২১৩
 দেৱৰ মধ্যত দৈৱকীন্দন
 ধৰ্ম্মৰ মধ্যত নাম।
 দুইত পৰে তিনি নাহি নাহি নাহি
 ভকত পূৰণ কাম ॥
 জানিয়া কৃষ্ণৰ চিন্তিয়ো চৰণ
 মুখত নেৰিবা নাম।
 কেতিয়কণে কৈত মৰণ মিলয়
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥২১৪

পদ

নামৰ মহিমা হেন শুনি ধনঞ্জয়।
 মিলিল মনত মহা পৰম বিস্ময় ॥
 আশ্চৰ্য্যতো আশ্চৰ্য্য কৈতো নতু শুনি।
 পুছন্ত কৃষ্ণত কতোক্ষণে মনে গুণি ॥২১৫
 ষিটো নাম মহিমা কহিলা কৃপাময়।
 শুনি মনে মহা মোৰ মিলিল সংশয় ॥
 শ্ৰীকৃষ্ণ শঙ্কৰ সদাশিৱ সনাতন।
 কৰিয়ো ঈশ্বৰ মোৰ শঙ্কা নিবাৰণ ॥২১৬
 তুমিসি হুঙ্কৰ জগতৰ পিতামাতা।
 তুমি বিনা নাহি আউৰ পৰিচ্ছেদ দাতা ॥

ইটো আতি অল্প নাম দুগুটি অক্ষর ।
 কিমতে হবিবে পাপ অনেক জন্মব ॥২১৭
 কোটি কোটি তীর্থে যাক নপারে লাভিতে ।
 যাক নাটে কোটি কোটি মহা প্রায়শ্চিত্তে ॥
 হেন পাপসব সাঙ্খি আছে দামে দামে ।
 তাক সংহাৰিবে কেনমতে একে নামে ॥২১৮
 ইটো নাম মহিমা শুনস্তে বিপৰীত ।
 নমানিবে কুতর্কী পণ্ডিতে কদাচিত ॥
 দিয়ো পৰিচ্ছেদ দেৱ শ্বিৰ হোক বুদ্ধি ।
 শুনি সমিধান দিলা মাধৱে সম্বুধি ॥২১৯
 মোৰ নাম বাজা যত ধৰ্ম্মৰ উপৰি ।
 আন ধৰ্ম্ম নুহি আৰ কিস্কৰকো সৰি ॥
 হেন নামে পাৰে যেন সিদ্ধি সাধিবাক ।
 কৰিবেক কেনমতে সেৱা কৰ্ম্মে তাক ॥২২০
 বি কাৰ্য সাধিবে পাৰে আপুনি নৃপতি ।
 তাক লাগি আছে কিবা ভূত্যৰ শকতি ॥
 মহামত্ত সিংহে কৰে যতেক বিক্রম ।
 তাক কি কৰিবে ক্ষুদ্ৰ যুগ ছয়া সম ॥২২১
 গকড়ৰ উৰাক টেপচি নুহি জোৰ ।
 বাসুকীৰ আগে কোন ক্ষুদ্ৰ জলচৰ ॥
 সূৰ্য্য জুই অঙ্গনীৰ যতেক অস্তৰ ।
 নামৰ কৰ্ম্মৰ সখি তেহু পটন্তৰ ॥২২২
 যৈত নাহি মোৰ নাম সূৰ্য্যৰ উদয় ।
 তৈতেসে প্ৰকাশে তপ জপ যজ্ঞচয় ॥
 তথাপি প্ৰত্যয় যদি নাহিকে তোমাৰ ।
 কৰো তেৱে শুনা হেৰা সত্য অঙ্গীকাৰ ॥২২৩
 অযুত সূৰ্য্যৰ জ্যোতি কিবীট শিবৰ ।
 হাত উপৰক তুলিলন্ত দামোদৰ ॥
 বুলিলন্ত মহা আড়ম্ববে নাবায়ণে ।
 কৰোহো শপত মই নামৰ কাৰণে ॥২২৪
 সত্যে সত্যে সত্যে সত্যে সত্যে নিৰ্ভা মানি ।
 সত্যে সত্যে সত্যে সত্যে সত্যে বোলো বাণী ॥

কোটি কোটি পাপৰ নামে সংহাৰক ।
 নাম বিনে নাহি সখি সংসাৰ তাৰক ॥২২৫
 দশ সত্য কৰি মই দঢ়াইলো তোমাক ।
 নাশ যাইবা ঘেৱে আত নকৰা সজ্জাত ॥
 নামৰ মহিমা শুনি হেন হৈবে মতি ।
 এহি পাপে যাইবা ধনঞ্জয় অধোগতি ॥২২৬
 হেন শুনি অক্ষুৰ্ন ভৈলন্ত সচকিত ।
 ভৈলা সবে শৰীৰ প্ৰেমত বোমাঙ্কিত ॥
 বহুৱে লোতক দুই নেত্ৰৰ নিগৰি ।
 কৰিলা কৃষ্ণক নতি দণ্ডৱতে পৰি ॥২২৭
 তোমাৰ বাক্যত ভৈল স্তূটু বিশ্বাস ।
 আজিসে কৰিলা নাথ মোক নিজদাস ॥
 কিনো কৃপাময় তযু কহিবো মহত ।
 ভূত্যক শিখোৱা কৰি আপুনে শপত ॥২২৮
 ইটো উপকাৰক শুভস্তা নাহি কেৱ ।
 পাইবো কৈত হেনয় স্তূহদ ইন্দ্ৰদেৱ ॥
 পিতৃ যেন পুত্ৰক চিন্তাহা মহাহিত ।
 পৰম বহস্য মোত কৰিলা বিদিত ॥২২৯
 তোমাৰ প্ৰসাদে ভৈলো আনন্দ হৃদয় ।
 পুছো পুনৰপি প্ৰভু ছেদিয়ো সংশয় ॥
 ষিটো কৃষ্ণনাম ইটো জগতে প্ৰখ্যাত ।
 তাহাৰ মহিমা কিছু নকৈলা আঘাত ॥২৩০
 কিবা পাপ হৰিবাক নাহিকে শকত ।
 তাতেসে নকৈলা কৃষ্ণনামৰ মহত ॥
 মোৰ মনে মহাচিন্তা লাগিল মাধৱ ।
 কহিয়ো ইহাৰ হেতু ভকত বান্ধৱ ॥২৩১
 গোবিন্দে বোলন্ত সখি শুনা স্বৰূপত ।
 "নজানোহো ইটো কৃষ্ণনামৰ মহত ॥
 যদি হওঁ এক কোটি কোটি অৱতাৰ ।
 ততো নপাওঁ অন্ত কৃষ্ণনাম মহিমাৰ ॥২৩২
 ইটো কৃষ্ণনামত মহিমা আছে যত ।
 সবে কহিবাক তাক নুহিকে শকত ॥

কৃষ্ণনাম বলিষ্ঠ বীৰ্য্যৰ নাহি সীমা ।
 এতেকে নকৈলো কৃষ্ণনামৰ মহিমা ॥২৩৩
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ উচ্চৰে নভজে দেৱ আন ।
 শুনা সখি কহো তাক কৰো যেন মান ॥
 মনে মনে কৃষ্ণ বোলে যদি বাবেকত ।
 তথাপি সদায় ভ্ৰমো তাহাৰ লগত ॥২৩৪
 হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি স্মৰে প্ৰেমভাৱে ।
 তাৰ পাচে ভ্ৰমো চক্ৰ ধৰি ভূমিপাৱে ॥
 কৃষ্ণনাম জৰী যেন বান্ধিলে আমাক ।
 তাৰ নাম স্মৰি ফুৰো মাথু কৰি তাক ॥২৩৫
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বোলন্তে শৰীৰ ৰোমাঙ্কিত ।
 নেত্ৰৰ লোতক ঝৰে দ্ৰৱ হোৱে চিত্ত ॥
 ভকতিৰ আনন্দত আনন্দ হৃদয় ।
 সি জনত গৈলো জানা আপুনি বিক্ৰয় ॥২৩৬
 কৃষ্ণনাম সমস্তে নামত শ্ৰেষ্ঠতৰ ।
 ছয়া এক শৰণ আমাত যিটো নৰ ॥
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ মহা কৃষ্ণ বুলিয়! স্মৰে ।
 মহাৰ্কৰ্ব্ব কোটি জনমৰ পাপ হৰে ॥২৩৭
 হেন শুনি কৃষ্ণক সোধন্ত ধনঞ্জয় ।
 তোমাৰ বাক্যত প্ৰভু মিলিল সংশয় ॥
 বোলাহা নজানো কৃষ্ণনামৰ মহিমা ।
 কিমতে কহিলা পাপ হৰিবাৰ সীমা ॥২৩৮
 বোলা যদি হওঁ কোটি কোটি অৱতাৰ ।
 ততো নপাওঁ অস্ত কৃষ্ণনাম মহিমাৰ ॥
 মহাৰ্কৰ্ব্ব কোটি সংখ্যা কৰিলা কিসক ।
 শুনি কৃষ্ণ উত্তৰ দিলন্ত অৰ্জুনক ॥২৩৯
 কহো নিষ্ঠে শুনা সখি ভূমি প্ৰিয়তৰ ।
 কহিলো প্ৰসিদ্ধ কথা সমস্তে শাস্ত্ৰৰ ॥
 ইটো কৃষ্ণ নামত মহিমা আছে যত ।
 কহিবো নপাবো সখি মই স্বৰূপত ॥২৪০
 যতপি অক্ষৰ হুই দেখা কৃষ্ণনাম ।
 তথাপি ত্ৰৈলোক্যে নাহি ইহাৰ উপাম ॥

যতেক পাতক আছে ব্ৰহ্মাণ্ড ভিতৰে ।
 সবাকো কৰিবো পাৰে ভঙ্গ একেবাৰে ॥২৪১
 নামৰ বলৰ সখি নাহি পৰিমিত ।
 যেন বজ্জে কৰে পৰ্ব্বতক চূৰ্ণীকৃত ॥
 মৃগৰ উপৰি যেন সিংহৰ বিক্ৰম ।
 কৃষ্ণনামে পাতকৰ কালান্তক যম ॥২৪২
 যাহাৰ বলক মই নজানো নিশ্চয় ।
 দেওঁ এক শিক্ষা সখি শুনা ধনঞ্জয় ॥
 যি হেতু ভকত তুমি পৰম আমাত ।
 তাতেসে বহু কথা প্ৰকাশে তোমাত ॥২৪৩
 কৈলো যেন যেন কৃষ্ণনামৰ মহত ।
 আক যিটো জনে জানে সংসাৰ মধ্যত ॥
 আমাত অধিক সিটো গুণ সি সি জন ।
 শিষ্য ছয়া সেৱা কৰো তাহানে চৰণ ॥২৪৪
 সি সি জন প্ৰিয়তম ভকত আমাৰ ।
 তাৰ নাম লৈলে হুইবে জগত উদ্ধাৰ ॥
 দেৱতো তীৰ্থতো কৰি সি সি শ্ৰেষ্ঠতম ।
 কি কহিবো সখি মই নোহো তাক সম ॥২৪৫
 সত্যে সত্যে সত্যে সত্যে সত্যে সত্যে সখি ।
 কহিলো তোমাত মহা গোপ্যক নৰাখি ॥
 ছয় সত্য কৰিয়া কহিলো গোপ্য গুণ ।
 জানি কৃষ্ণনাম স্মৰা বান্ধক অৰ্জুন ॥২৪৬
 নাহিকে তাৰস্তা কৃষ্ণনামৰ সমান ।
 য়েৱে ইটো কথাত নপাতা তুমি কাণ ॥
 নাহি মোৰ দোষ তেৱে যাইবা অধোগতি ।
 নতৰিবা যাতনাত মৰণ উতপতি ॥২৪৭
 মইসে ঈশ্বৰ কৃষ্ণ জগতৰ স্বামী ।
 চৰাচৰ জীৱৰ নিয়ন্তা অস্তৰ্ঘ্যামী ॥
 য়েৱে কৰা মোক হেন বুদ্ধি ধনঞ্জয় ।
 অস্ততে লভিবা সিদ্ধি নাহিকে সংশয় ॥২৪৮
 শুনি অৰ্জুনৰ ভৈলা আনন্দ হৃদয় ।
 কৰিবোৰে আগত বিনাৱে ধনঞ্জয় ॥

ভূমি প্রভু যদি জীৱ নিয়ন্তা ঈশ্বৰ ।
 দিয়ো দৰ্শন নিজৰূপে দামোদৰ ॥২৪৯
 যাক দেখি ভকতৰ আনন্দ হৃদয় ।
 হেন চতুৰ্ভুজ রূপ কৰিয়ো প্ৰত্যয় ॥
 আপুনি জানাহা মই তোমাৰে সৈ দাস ।
 নকৰিলা কিয় মোত পূৰ্বতে প্ৰকাশ ॥২৫০
 মাধৱে বোলন্ত সখি নজানাহা আক ।
 নিজৰূপে যিহেতু নেদেখা শুনা তাক ॥
 ঈশ্বৰ বুলিয়া যদি জানা মোক মনে ।
 নলৈবাহা শঙ্কা ভূমি শয়নে ভোজন ॥২৫১
 আউৰ সখি বুলি নকৰিবা পৰিহাস ।
 চিন্তিবা চৰণ মোৰ এৰি গৃহবাস ॥
 তাতেমৈ তোমাক নেদেখাইলো নিজৰূপ ।
 আত আন হেতু নাহি কহিলো স্বৰূপ ॥২৫২
 অঙ্কুৰক এহি বুলি প্ৰভু নাৰায়ণে ।
 ভৈলন্ত ঈশ্বৰ মূৰ্তি তৈতে তারুণ্যে ॥
 জ্বলৈ পীতবস্ত্ৰে আতি শ্যামল শৰীৰ ।
 সজল মেঘত যেন বিজুলী সূৰ্য্যৰ ॥২৫৩
 প্ৰসন্ন বদন পদ্ম দেখন্তে ভূপতি ।
 শিৰত কিৰীটি কোটি সূৰ্য্যৰ জ্যোতি ॥
 জ্বলৈ জুটে চূড়ামণি বহুৰ আশোল ।
 অলকা তিলক শোভে স্নগম কপোল ॥২৫৪
 হৰলিত ভ্ৰূৱ যুগ ধনুৰ আস্থয় ।
 অৰুণ পঙ্কজ যেন নয়ন দুতয় ॥
 উন্নত নাসিকা তিল কুম্ভয় স্নন্দৰ ।
 হৰণতোধিক জ্বলৈ অৰুণ অধৰ ॥২৫৫
 কৃন্দকড়ি সদৃশ নিবিড় দন্তপাস্তি ।
 মণিময় মকৰ কুণ্ডলে কৰে কাস্তি ॥
 হৃদয়িত মুখত বেকত বস্মবিন্দু ।
 হিমকণা সমে যেন জ্বলৈ পূৰ্ণ ইন্দু ॥২৫৬
 কঠত কোমলত যেন আতি নৱ সূৰ্য্য ।
 আভাঙ্গলম্বিত আতি চাক চতুৰ্ভুজ ॥

বহুময় কেয়ুৰ কৰুণে কাস্তি তাৰে
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম চাৰি অস্ত্ৰ হাতে
 কবতল বাতুল দেখন্তে মনভুষ্টি ।
 প্ৰতি আঙ্গুলিত জাম্প সোণাৰ আঙ্গুষ্ঠি ॥
 জ্বলৈ নখচয় চাক চন্দ্ৰমাৰ কাস্তি ।
 হোৱৈ যাৰ প্ৰকাশন্তে তাপ উপশাস্তি ॥২৫৮
 শ্ৰীবৎস পংকতি আতি আছে প্ৰকাশন্তে ।
 গলে বনমালা জ্বলৈ আপাদ পৰ্য্যন্তে ॥
 মহা বক্ৰস্থলত দিলন্ত লক্ষ্মী দেখা ।
 জ্বলৈ চাক উদৰে অৰুণ তিনি বেধা ॥২৫৯
 হৃদয়ত হেমহাৰ মণি মুকুতাৰ ।
 কটিত মেখলা বস্ত্ৰে কৰে জাতিকাৰ ॥
 পাট পীতভূমিক দেখন্তে কচিকৰ ।
 বলিত বৰ্তুল চাক উক কৰীকৰ ॥২৬০
 চৰণ পঙ্কজ যেন নৱ পদ্মকোষ ।
 বহুৰ নুপুৰ বজ্জে দেখন্তে সন্তোষ ॥
 চম্পাৰ পাকৰি নয় আঙ্গুলিৰ পাস্তি ।
 তাতে আৰকত নখচক্ৰে কৰে কাস্তি ॥২৬১
 বহুৰ উজ্জ্বলিত জ্বলৈ প্ৰতি আঙ্গুলিত ।
 পদতল বৰ্তুল কোমল মনোনীত ॥
 ধ্বজ বজ্জ যৰ আৰো অকুশ কমল ।
 এহি পঞ্চ চিহ্ন জ্বলে চুম্বো পদতল ॥২৬২
 পোন্ধৰ বৰিষ সম হুকুমাৰ অস্ত্ৰ ।
 হোৱৈ রূপ দেখি কন্দৰ্পবো দৰ্পভঙ্গ ॥
 যাক দৰ্শনে আনন্দিত তনু মন ।
 ভকতজনৰ ঘিটো হৃদয় ভূষণ ॥২৬৩
 পৰম ঈশ্বৰ মূৰ্তি প্ৰকাশন্ত বসি ।
 ভৈলন্ত উদিত কোটি কোটি সূৰ্য্য শশী ॥
 নিজৰূপে কেশৱে সাক্ষাতে দিলা দেখা ।
 দেখি অঙ্কুৰৰ আনন্দৰ নাহি লেখা ॥২৬৪
 প্ৰীতি প্ৰকৃষ্ণিত মুখ ভৈলা ধনঞ্জয় ।
 পৰম প্ৰেমত আতি জ্বলিল হৃদয় ॥

ছনাই ছনাই আসি সবে শিহঁবে শৰীৰ ।
 সঘনে নিগড়ে ছয়ো নয়নৰ নীৰ ॥২৬৫
 তৰখ নয়নে চাহি আছন্ত অক্ষুঁনে ।
 গৰিহন্ত আপোনাক পাণ্ডৱ আপুনে ॥
 কাষতে আছন্ত হেন প্ৰভু নাৰায়ণ ।
 নিচিনিলো ধিক ধিক মোহোৰ জীৱন ॥২৬৬
 এহিমতে কৰি আতি গৰিহা মনতে ।
 প্ৰণামিলা ভূমিত পৰিয়া দগুৱতে ॥
 পৰম ঈশ্বৰ প্ৰভু হেনয় আকলি ।
 আৰম্ভিলা স্তুতি আতি কৰি কৃতাঞ্জলি ॥২৬৭
 নমো নমো জগত নিবাস সনাতন ।
 ভূত্য ভয়হাৰী হৰি হুয়োক প্ৰসন্ন ॥
 পুৰুষ উত্তম সম জগত আধাৰ ।
 তোমাৰেমে চৰণত কৰো নমস্কাৰ ॥২৬৮
 সংসাৰ তাপত আৰে পৰো আতিশয় ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি দুখিতক কৃষ্ণ কৃপাময় ॥
 হলে যাৰ তমু সূৰ্য্য সহস্ৰ সঙ্কাশ ।
 তথাপি ভকতে পাৰে শীতল প্ৰকাশ ॥২৬৯
 ত্ৰিপুৰ অস্তক প্ৰভু গুণৰ ভাজন ।
 তোমাকেসে শিৰে কৰো সদায় বন্দন ॥
 অনন্ত গোবিন্দ দেৱ মুকুন্দ মাধৱ ।
 শ্ৰীকৃষ্ণ বিষ্ণু মোৰ ভূমিসে বাঙ্কৱ ॥২৭০
 ভকতিসে বশ্য প্ৰভু ভকতৰ গতি ।
 জগন্নাথ তোমাৰেমে চৰণে প্ৰণতি ॥
 যাৰ বাম-কৃষ্ণনাম একবাৰ স্মৰে ।
 এতেকে তেখনে মহা পাতকীয়ো তৰে ॥২৭১
 হেন ঈশ্বৰৰ সদা থাকো পাশ চাপি ।
 কিনো মুঢ়বুদ্ধি মই নিচিনো তথাপি ॥
 পৰম কুমতি আতি নাহি মোত বিনে ।
 ভৈলো মই আত্মঘাতী আপুন আপুনে ॥২৭২
 একেলগে কৰো স্নান শয়ন ভোজন ।
 ততো নজানিলো কিনো অন্ধ ভৈল মন ॥

ধিক ধিক ধিক আৰে জীৱন আমাৰ ।
 এহি বুলি কান্দিয়া কৰন্ত নমস্কাৰ ॥২৭৩
 নমো নাৰায়ণ জগতৰ আদিভূত ।
 পৰম ঈশ্বৰ ভৈলা দৈৱকীৰ স্ত ॥
 দেখিয়া অনেক লীলা মনুষ্যৰ ছলে ।
 লক্ষিতে নপাৰো আমি কুবুদ্ধিসকলে ॥২৭৪
 সংসাৰ তাপত মই পৰম আতুৰ ।
 কৃপাময় মোৰ মোহবন্ধ কৰা দূৰ ॥
 তমু পাদপদ্মে সদা নখণ্ডোক বতি ।
 হেনয় কৰুণা কৰিয়োক মোক প্ৰতি ॥২৭৫
 নমো নমো ব্ৰহ্মাদিৰ ঈশ্বৰ মুৰাৰি ।
 লক্ষ্মীৰ নিবাস শত্ৰুচয় ক্ষয়কাৰী ॥
 এহি জগতৰ নাথ ত্ৰাহি জনাৰ্দন ।
 তোমাৰ চৰণে কৰো সদায় বন্দন ॥২৭৬
 নমো নমো দৈৱকীনন্দন মাধৱক ।
 মনুষ্যৰ চেষ্ঠোক যে দেখাইয়া লোকক ॥
 স্বৰূপত নিজানন্দ ভূমি কলেৱৰ ।
 তকিবে নপাৰে হৰি-বিমুখ পামৰ ॥২৭৭
 কৃষ্ণ বিষ্ণু হৰীকেশ শিৱ সনাতন ।
 জীৱৰ জীৱন জগন্নাথ নাৰায়ণ ॥
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি মহাহৰি পশিলো শৰণে ।
 সুগুচোক মোৰ মন তোমাৰ চৰণে ॥২৭৮
 আজিসে জানিলো ভূমি পৰম ঈশ্বৰ ।
 নিচিনি কৰিলো অপৰাধ দামোদৰ ॥
 ভূমি এৰে কৰো একে শয্যাত নিবাস ।
 ওবা সখি ওবা কৃষ্ণ কৰো পৰিহাস ॥২৭৯
 সিসৰ স্মৰি মোৰ কম্পিত হৃদয় ।
 অজ্ঞানীৰ দোষ মৰষিও কৃপাময় ॥
 নমো দামোদৰ নমো নন্দৰ কুমাৰ ।
 নমো পৰমাত্মা মোক কৰিয়ো উদ্ধাৰ ॥২৮০
 আপোনাৰ মাথ খৈয়া মাধৱৰ পাৰে ।
 এহি বুলি অক্ষুঁন কান্দন্ত প্ৰেমভাৱে ॥

বহি যায় নেত্রের লোতক সবসবি ।
 আশ্বাসিলা তুলি তার হবি হাতে ধৰি ॥২৮১
 এৰা অনুৰাগ প্রাণসখি দেওঁ হাক ।
 তোমাৰ ভক্তি তুট কবিলো আমাক ॥
 দেখি প্রেম ভক্তি তোমাত ভৈলো বশ্য ।
 কবিলো প্রকাশ ইটো পৰম বহস্য ॥২৮২
 মোৰ প্ৰিয়তম তুমি বান্ধৱ পৰম ।
 নাহি আন স্নেহ অৰ্জুন তুমি সম ॥
 কহো বাজগুহু চিত্ত সারধান কৰা ।
 আক জানি দুৰ্গম সংসাৰ স্নেহে তৰা ॥২৮৩
 মোক চাহি থাকিবাহা কৃতাজ্জলি ধৰি ।
 যেন কহো ইহাকে মানিবা ব্ৰহ্ম কৰি ॥
 এৰি বিধি কিঙ্কৰ ধৰ্ম্মৰ সব কাম ।
 স্নেহ বিখাসে স্নৰা মোৰ কৃষ্ণনাম ॥২৮৪
 মহা যজ্ঞ দান জপ তপ তীৰ্থ ব্ৰত ।
 পৰম বহস্য ধৰ্ম্ম যাগ যোগ যত ॥
 অশ্বমেধ বাজসুয় স্নকৃতি পৰ্য্যন্তে ।
 সমস্তে উপজে কৃষ্ণ কৃষ্ণ উচ্চবস্তে ॥২৮৫
 কৃষ্ণনামে ধ্যান কৃষ্ণনামে মহা জপ ।
 কৃষ্ণনামে যোগ কৃষ্ণনামে মহাতপ ॥
 পৰম সম্যাস কৃষ্ণনামে মহা জ্ঞান ।
 মোৰ কৃষ্ণনামে সাধে সমস্তে কল্যাণ ॥২৮৬
 ইটো কৃষ্ণনামত সমস্তে আছে গুণ ।
 হেন জানি কৃষ্ণনাম স্নৰিয়ো অৰ্জুন ॥
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি কৰিয়ো কীৰ্ত্তন ।
 এতেকতে হৈবেক সংসাৰ নিবৰ্ত্তন ॥২৮৭
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ নাম স্নৰি পাৱে যেন গতি ।
 ব্ৰহ্মা আদি দেৱে তার নপাস্ত সম্প্ৰতি ॥
 হেন জানি সমস্ত ধৰ্ম্মক পৰিহৰি ।
 তৰিয়ো সংসাৰ স্নেহে কৃষ্ণনাম স্নৰি ॥২৮৮
 শুনা সত্যসদ পদ কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
 কবিলন্ত কৃষ্ণ আক আপুনি বিদিত ॥

ভক্তজনৰ জানা যেন নৱবিধি ।
 আতি অপ্ৰয়াসে ইসি ধৰ্ম্মে সাধে সিদ্ধি ॥২৮৯
 হেন জানি ছয়ো সবে কৃষ্ণত সমুখ ।
 ঘোৰ সংসাৰত অণুমাত্র নাহি স্নুখ ॥
 ইটো গৃহবাস বন্দীশাল হেন দেখা ।
 পুত্ৰে দাৰা ধন জন জানা জলবেধা ॥২৯০
 মহামোহ নিহলক ভান্ধন নঘায় ।
 কাম ক্ৰোধ পাইবে আত নিত্যে কৰে টাই ॥
 নানাবিধ ব্যাধি কটা চেন্নি * অপমান ।
 এহিমতে নিকাৰ ভুঞ্জন্তে যায় প্ৰাণ ॥২৯১
 আত শতগুণ দুখ ঘোৰ যমপুৰ ।
 দূতৰ হাতত সবে বুদ্ধি হোৱে চুৰ ॥
 নিচিন্তি নথকা তৰিবাৰ কৰা কাম ।
 নিবস্তবে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥২৯২

অৰ্জুনৰ প্ৰসন্ন ভগৱানৰ বৈকুণ্ঠ-বৰ্ণনা

চলতী

কৃষ্ণক সন্মোখি অৰ্জুনে বোলন্ত
 মনত কৰি উল্লাস ।
 তোমাৰ নামেতে জগত তাৰক
 কবিলো দৃঢ় বিখাস ॥
 তোমাৰ স্থানৰ কেনবা প্ৰভাৱ
 কিবা নামে তাৰ ধ্যাতি ।
 কহিয়ো তাহাক ব্ৰহ্মায়ো নপাস্ত
 শুনিলো আশ্চৰ্য্য আতি ॥২৯৩
 শুনি দামোদৰ দিলন্ত উত্তৰ
 শুনিয়ো সখি অৰ্জুন ।
 অনন্ত মহিমা আমাৰ ধানৰ
 কহে তাৰ কিছু গুণ ॥

নাহি তৈত মায়া কালৰ বিক্ৰম
 লোভ মোহ ক্ৰোধ কাম ।
 সদায় আনন্দ মায়ায়য় সুখ
 শ্ৰীসিদ্ধ বৈকুণ্ঠধাম ॥২৯৪
 ইন্দ্ৰিয়ৰ ভোগ স্বৰ্গস্থ মানে
 কুংসিত আতি বিনাশী ।
 যিটো নিজসুখ আত্মাৰ আনন্দ
 বৈকুণ্ঠত মিলে আসি ॥
 মোহোৰ সমান সম্বোধি স্বৰূপ
 ভকতে পারে তথাত ।
 নীল তনু পীত বস্ত্ৰে বঞ্জে আতি
 সমস্তবে চাৰি হাত ॥২৯৫
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম ধৰি থাকৈ
 বস্ত্ৰৰ বিমানে বসি ।
 অনেক পদ্মিনী বেঢ়ি সেৱা কৰে
 জ্বলৈ যেন কোটি শশী ॥
 সদায় আনন্দ মোৰ গুণ নাম
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰে ।
 পৰম প্ৰেমত তনু বোধাক্ষিত
 নেত্ৰেৰ লোকক ঝৰে ॥২৯৬
 নাৰীগণে মোৰ গুণ গীত গাৱে
 তাল কবতাল চুঁকি ।
 বৈকুণ্ঠক ছানি কৃষ্ণ কৃষ্ণ ধ্বনি
 ভকতে কৰে উৎসুকি ॥
 আন কৰ্ম তথা নাহি আন কথা
 অণুকণে মোক সাটকৈ ।
 মোহোৰ প্ৰসাদে পৰম আনন্দে
 বৈকুণ্ঠপুৰত বটকৈ ॥২৯৭
 অমৃত নিম্বুত খৰ্ব্ব মহাখৰ্ব্ব
 কোটিৰ মধ্য কলিত ।
 ভকতিৰ বলে বৈকুণ্ঠ লোকক
 পাটৈ পৈয়া কদাচিত ॥

বায়ু শশী সূৰ্য্য কুৰেৰ বৰণ
 ব্ৰহ্মা হব পুৰন্দৰ ।
 নতু পারে কেৱে নপাইবে নপাইবে
 লোকৰ যিটো গুচৰ ॥২৯৮
 ভৃগু বিশ্বামিত্ৰ * মিত্ৰনৱনিত
 অঙ্গিবা পুলহ ঋষি ।
 তীৰ্থস্নান দান তপ জপ যজ্ঞ
 আচৰে যিটো হৰিষি ॥
 মহা বেদাস্তিক যিটো যোগীগণে
 জ্ঞানক কৰে প্ৰকট ।
 নিশ্চয়ে জানিবা সিয়ো বৈকুণ্ঠৰ
 নপাৱে গৈয়া নিকট ॥২৯৯
 প্ৰহ্লাদ নাৰদ বলি মুখ্য কৰি
 আছে যত মোৰ দাস ।
 মোৰ গুণ নাম লৈয়া মহাসুখে
 পাটৈ গৈয়া মোৰ পাশ ॥
 যজ্ঞ জ্ঞান দান সবে গুণ মাত্ৰ
 ভকতি মোৰ নিগুণ ।
 জানিয়া সদায় স্মৰিয়ো আমাক
 সুহৃদ সখি অৰ্জ্জুন ॥৩০০
 মহামিত্ৰ পদে তোমাত কহিলো
 পৰম বহুত কথা ।
 যেনে পাইবা গতি কৰি দৃঢ়মতি
 স্মৰিয়ো মোক সৰ্ব্বথা ॥
 এতেক বচন বুলি মৌন ভৈলা
 তিনিয়ো লোকৰ নাথ ।
 পৰম বিন্ময় হুয়া ধনঞ্জয়
 প্ৰণামিলা নমাই মাথ ॥৩০১
 এহেন্তে পৰম ঈশ্বৰ পুৰুষ
 নজানো লগতে থাকি ।
 সামান্তক যেন কৰো উপালম্ব
 ওবা সখি বুলি ডাকি ॥

সমীপতে পায় নজানো তথাপি
এহেন্তে জগতস্বামী ।
ধিক ধিক ধিক মোহোৎ জীরন
পশুতো অধম আমি ॥৩০২
কৃষ্ণক দেখন্তে শবীর শিইঁবে
লোতক বহিয়া যায় ।
তরধ নয়নে থাকিলা অঙ্কুনে
কৃষ্ণৰ চৰণ চাই ॥
কতো মকমকি কান্দন্তু মায়াত
মাথন্তু পারৰ ধূলি ।
মাধরে দেখন্তু মোক ধনঞ্জয়
জানিলা ঈশ্বৰ বুলি ॥৩০৩
মনত বোলন্তু পাঞ্চ পাণ্ডৱৰ
নলাগে ঈশ্বৰ মতি ।
যেহি সেহি মতে মোক আৰাধোক
তথাপি পাইবেক গতি ॥
পৰম ভকত পাণ্ডৱো নজানে
মই বিনে আন দেৱ ।
প্ৰেম ভকন্তি কবিলেক বশ
ভৃত্য যেন কৰে সেৱ ॥৩০৪
যাৱদেকে মই নযাওঁ বৈকুণ্ঠক
বংশক কৰি উচ্ছাদ ।
তাৱে উপভোগ কৰোক পাণ্ডৱে
মোহোৰ পায় প্ৰসাদ ॥
এহি বুলি কৃষ্ণে কবিলন্তু মায়া
ঈশ্বৰ জ্ঞানক নাশি ।

সখি সখি বুলি আকোৱালি ধৰি
অঙ্কুনে ভুলিলা হাসি ॥৩০৫
ধৰা ধৰি কৰি বসিলা আপুনি
ভৈল বোধ পূৰ্ববৎ ।
ভকতি প্ৰদীপ কহিলন্তু শুকে
সৰ্ব শাস্ত্ৰ সাৰতত্ত্ব ॥
যেন শুক পক্ষী মই শুকে মহা
কহিলো জানি নজানি ।
তোমাৰ চৰণে কৰো নমস্কাৰ
কমিয়োক চক্ৰপাণি ॥৩০৬
একান্ত ভকতি তোমাক আৰাধি
দেৱৰো দুৰ্ভ দেৱ ।
আন বিষয়ক কোনে বাহিবেক
তোমাত তেজিয়া সেৱ ॥
যিটো দেৱে দিলা অঙ্কুনক আসি
সমস্ত শাস্ত্ৰৰ সাৰ ।
নন্দৰ নন্দন হেন মাধৱক
হেৰা কৰো নমস্কাৰ ॥৩০৭
বেদ শিবোবত্ত গৰুড় পুৰাণ
কৃষ্ণৰ নাম মহত ।
ভকতি প্ৰদীপ পুস্তকৰ কথা
এহিমানো সমাপত ॥
হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ তোমাৰ চৰণে
প্ৰণামো হুয়ো সন্তোষ ।
মুকুণ্ডৰ মোৰ মৰষিয়ো সবে
বঢ়া টুটা যত দোষ ॥৩০৮

ঐক্যায় নমঃ

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যামৃত

কীৰ্ত্তন

কৃষ্ণায় বাসুদেৱায় দৈৱকীনন্দনায় চ
নন্দগোপকুমাৰায় গোবিন্দায় নমোনমঃ ।
নমঃ পঙ্কজনাভায় নমঃ পঙ্কজমালিনে
নমঃ পঙ্কজনেত্ৰায় নমন্তে পঙ্কজাজ্জুয়ে ॥
বাসুদেৱসুতং কৃষ্ণং কংস-চাপুৰ্ব্বমৰ্দ্দিনম্
দৈৱকীপৰমানন্দং কৃষ্ণং বন্দে জগদ্বক্তৃকম্ ॥ (হৰি বাম বাম) ॥
মুকং কৰোতি বাচালং পশুং লজ্জয়তে গিৰিং ।
যৎ কৃপা তমহং বন্দে পৰমানন্দ মাধৱম ॥

চতুৰ্বিংশতি অৱতাৰ

ষোষা

জয় হৰি গোবিন্দ, নাৰায়ণ বাম কেশৱ
হৰি । বাম বাম কেশৱ হৰি ॥১॥

পদ

প্ৰথমে প্ৰণামো ব্ৰহ্মকপী সনাতন ।
সৰ্ব্ব অৱতাৰৰ কাৰণ নাৰায়ণ ॥
তমু নাভি-কমলত ব্ৰহ্মা ভৈল জাত ।
যুগে যুগে অৱতাৰ ধৰা অসংখ্যাত ॥১
মৎস্য ৰূপে অৱতাৰ ভৈলা প্ৰথমত ।
উদ্ধাবিলা বেদ প্ৰভু প্ৰলয় জলত ॥
সত্যব্ৰত বাজাক দেখাইলা নিজমায়া ।
নখবিলা সমুদ্ৰে তোজাব মৎস্যকায়া ॥২
কুৰ্ম অৱতাৰ ভৈলা কীৰ্ত্তনধি তীৰে ।
লক্ষ প্ৰহৰৰ পদ জুবিলা শৰীৰে ॥

কৰিলেক পৰি স্তুতি স্নৰাস্বৰ নাগে ।
ধৰিলা মন্দৰ গিৰি প্ৰভু পৃষ্ঠভাগে ॥৩
দিব্য যজ্ঞ ববাহ স্বৰূপে ভৈলা তুমি ।
লীলায়ে দন্তৰ অগ্ৰে উদ্ধাবিলা জুমি ॥
তোজাক কৰিলে যুদ্ধ হিৰণ্যাক্ষ বীৰি । * বীৰ
অপ্ৰয়াসে দৈত্যক বধিলা দাস্তে ছিৰি ॥৪
আদি দৈত্য হিৰণ্যকশিপু বলিয়াৰণ । + বলি
নবসিংহ ৰূপে হিয়া বিদাবিলা তাৰ ॥
কৰিলা নিৰ্ভয় পাইলা ত্ৰিদশে উল্লাস ।
ভক্ত প্ৰহ্লাদক প্ৰভু কৰিলা আশ্বাস ॥৫
বামন স্বৰূপে অদিতিৰ বাক্য পালি ।
ইন্দ্ৰকথাপিলা ছলে বলিক নিকালি ॥ + হৰকবি
ত্ৰৈলোক্যক আক্ৰমিল চৰণৰ গতি ।
তমু পাদোদকে গজা ভৈল উতপতি ॥৬

ঘোষা

যজুমণি যাদৱ যাদৱ যাদৱানন্দ হৰি ॥২॥

পদ

ভৈলাহা: পৰশুৰাম নামে অৱতাৰ ।
 প্ৰদক্ষিণ কৰি ভূমি তিনি সাতবাৰ ॥
 ক্ৰত্ৰিয়ক কাটীলা পৰশু কৰে ধৰি ।
 নিক্ৰত্ৰিয় কৰিলা সমস্তে বহুধৰী ॥৭
 শ্ৰীৰাম ৰূপে কৌশল্যাত অৱতৰি ।
 বনবাস খপিলা পিতৃৰ বাক্য ধৰি ॥
 বিৰোধ কৰুৱা মাৰিচৰ লৈলা প্ৰাণ ।
 খব-দূষণৰ প্ৰভু কৰিলা নিৰ্য্যাণ ॥৮ * ১২১
 একপাত শৰে বালি সঙ্কলিলা † জীৱ । † বধ কৰা
 তোমাৰ প্ৰসাদে ৰাজা ভৈলন্ত সুগ্ৰাৱ ॥
 লঙ্কাত পশিলা সাগৰত বান্ধি সেতু ।
 ৰাৱণ বধিলা সীতা হৰণৰ হেতু ॥৯
 মাৰিলা ৰণত আনো ৰাক্ষস অনেক ।
 ভক্ত বিভীষণক কৰিলা অভিষেক ॥
 অগ্নিত পৰীক্ষা কৰি আনিলা সীতাক ।
 ব্ৰহ্মাদেৱে স্তুতিবাণী বুলিলা তোমাক ॥১০
 সম্বৰিলা সীতা দশৰথৰ বচনে ।
 অযোধ্যাক আসিলা সভাৰ্থে বজ্ৰমনে ॥
 কৰিলাহা ৰাজ্য দশ হাজাৰ বৎসৰ ।
 লগে স্বৰ্গে নিলা সবে অযোধ্যা নগৰ ॥১১
 বোহিণীত ভৈলা হলিৰাম অৱতাৰে ।
 দ্বিবিদৰ প্ৰাণ লৈলা মুষ্টিৰ প্ৰহাৰে ॥
 শ্ৰেণ্য মুষ্টিক কৰু দম্ভবজ্ৰে বীৰ ।
 লীলায়ে মাৰিলা তাৰ হৰিলা ভূমিৰ ॥১২
 বোধ ক অৱতাৰে বেদ-পন্থ কৰি ছয় । † বৃহ
 বাৰানয় শাস্ত্ৰে মুহি আছা সৰ্বজন ॥
 নিচিন্তে চৰণ নাম নগৰে তোমাব ।
 স্মায়ে প্ৰমত্ত লোক পাৰও আচাৰ ॥১৩

কলিৰ শেষত ছইবা কক্ষী অৱতাৰ ।
 কাটি ছিণ্ডি স্নেহক কৰিধা বৃন্দামাৰ ॥
 সবাকো বধিবা বোধগণ যত আছে ।
 কলিৰ শেষত সত্য প্ৰৱৰ্ত্তাইবা পাচে ॥১৪

ঘোষা

নৰহৰি গোবিন্দ, গোবিন্দ গোবিন্দ ৰাম ॥৩॥

পদ

সনত কুমাৰ অৱতাৰে ভূমি হৰি ।
 ফুৰিলা দুক্ষৰ ব্ৰহ্মাৰ্চ্য ত্ৰত ধৰি ॥
 পৃথু ৰাজা তোম্মাত সুধিলা মহাজ্ঞান ।
 সমস্ত তত্ত্বক ভূমি কৰিলা ব্যাখ্যান ॥১৫
 ভৈলাহা নাৰদ ঋষি নামে অৱতাৰ ।
 পঞ্চবাত্ৰে নামে তন্ত্ৰ কৰিলা প্ৰচাৰ ॥
 যাক আচৰিলে মহা মোক্ষপদ পায় ।
 হৰিৰ কীৰ্ত্তন কৰি ফুৰা বীণা বায় ॥১৬
 ভৈলা আৰো অৱতাৰ নৰ-নাৰয়ণ ।
 কৰিলা দুক্ষৰ তপ চিন্তৰ শোধন ॥
 তোম্মাক মোহিবে কামদেৱ আইলা সাজি ।
 দৰ্পচূৰ কৰিলা উলটি গৈলা সাজি ॥১৭ * ১২২
 কপিল স্বৰূপে আৰো ভৈলা অৱতাৰ ।
 লুপ্ত তৈল জ্ঞান তাক কৰিলা প্ৰচাৰ ॥
 তোম্মাৰ প্ৰসাদে যোগ জ্ঞান দেৱভুক্তি ।
 তোম্মাৰ চৰণ চিন্তি লভিলা মুক্তি ॥১৮
 দত্তাত্ৰেয় নামে ভৈলা অত্ৰিৰ তনয় ।
 পুছিলন্ত যোগ যত্ৰ অলক হৈহয় ॥
 তিনিও ৰাজাত কৈলা যোগৰ মুক্তি ।
 তোম্মাৰ প্ৰসাদে পাইলা পৰম মুক্তি ॥১৯
 বজ্ৰ অৱতাৰে ভৈলা দেৱতাৰ বায় ।
 যাব নামে দেৱগণ লগত সহায় ॥

স্বায়ম্ভুৱ মনুৰ দিনত তুমি হৰি ।
 ইটো ত্ৰিজগতক আছিল্লা বক্ষা কৰি ॥২০
 পুত্ৰ ভৈলা নাভিৰ ষাষভ নামে তুমি ।
 জড় যোগচৰ্চ্যা কৰি পৰ্য্যটিল।* তুমি ॥ * ভ্ৰমিলা
 পৰম জ্ঞানৰ পথ দেখাইলা আপুনি ।
 পৰমপদক পাৱে যাক জানি শুনি ॥২১
 অৰাজক ভৈলা নষ্ট হোৱে সবে প্ৰজা ।
 দেখি তুমি ভৈলা পৃথু নামে আদি ৰাজা ॥
 পৃথিবীক ধৰিয়া ছুছিল্লা সৰ্ব বস ।
 জগতকে ব্যাপিলা তোন্ধাৰ মহাযশ ॥২২
 সাগৰ মথন্তে অমৃতৰ ঘট ধৰি ।
 ধ্বস্তৰি ৰূপে অৱতাৰ ভৈলা হৰি ॥
 যত বৈদ্যশাস্ত্ৰচয় কৰিলা প্ৰকাশ ।
 যাহাক জানিলে হোৱে ব্যাধিৰ বিনাশ ॥২৩
 ধৰিলাহা সংসাৰ মোহিনী নাৰীবেশ ।
 ছুষ্ট দৈত্যগণক মোহিলা হৃষীকেশ ॥
 ভকত দেৱক পান কৰাইলা অমৃত ।
 তোন্ধাৰ প্ৰসাদে ইন্দ্ৰ ভৈলা কৃতকৃত্য ॥২৪

ঘোষা

মাধৱ বাম হৰি হে মাধৱ বাম হৰি ॥৪॥

পদ

ব্যাস নামে ভৈলা সত্যৱতীৰ সন্ততি ।
 দেখিলাহা প্ৰজা ভৈলা আতি অল্পমতি ॥
 কৰিলা অনেক শাখা চাৰিও বেদৰ ।
 পুৰাণ ভাৰত শাস্ত্ৰ নিৰ্ম্মিলা বিস্তৰ ॥২৫
 গজেন্দ্ৰক গিলে ঘোৰ গ্ৰাহে বলে ধৰি ।
 ভোন্ধাত পৰণ লৈলা আৰ্ত্তনাদ কৰি ॥
 শুণ্ডে মেৰাই পদ্মগোট উপৰক তুলি ।
 কৰিলা অনেক স্তুতি ত্ৰাহি হৰি বুলি ॥২৬

শুনি শীত্ৰে চৰি তুমি গৰুড়ৰ স্কন্ধে ।
 ভকতক বাখিবাক আসিলা প্ৰৱন্ধেণ ॥ + যত
 গৰুড়ৰ নামি তুমি পৰম বিক্ৰমে ।
 শুণ্ডে ধৰি তৰত তুলিলা গ্ৰাহে সমে ॥২৭
 আথে বেধে চক্ৰে ছিৰিলাহা গ্ৰাহমুখ ।
 তোন্ধাৰ প্ৰসাদে গজেন্দ্ৰৰ গৈলা ছুখ ॥
 হস্তী গুচি তৈতে চতুৰ্ভুজ ৰূপ ভৈলা ।
 গলে বনমালা হাতে চাৰি অস্ত্ৰ লৈলা ॥২৮
 তোন্ধাক নমিলা গৈয়া দগুৱতে পৰি ।
 পাৰিষদ হয় বৈকুণ্ঠক গৈলা লৰি ॥
 তযু পৰশনে গ্ৰাহে শাপক নিস্তৰি ।
 বিমানে স্বৰ্গক গৈলা দিব্যৰূপ ধৰি ॥২৯
 হয়গ্ৰীৱ নামে আৰো ভৈলা অৱতাৰ ।
 তপ্ত স্নৰ্গৰ বৰ্ণ শৰীৰ তোন্ধাৰ ॥
 তোন্ধাৰ স্মনৰ সিটো নাসিকাৰ হস্তে ।
 বাজ ভৈলা চাৰি বেদ নিখাস কাটন্তে ॥৩০
 সপত্নী মাতৃৰ বাক্যে বিদাৰিলা মন ।
 ধ্ৰুবে আসি আৰাধিলা তোন্ধাৰ চৰণ ॥
 ত্ৰৈলোক্যৰ উপবে তাহাঙ্ক খেলা ধাপি ।
 গোধিকাৰ পুচ্ছভাগে দেখিও অঢ়াপি ॥৩১
 দেৱে দৈত্যে আনিবাক নোৱাৰে মন্দৰ ।
 অপ্ৰয়াসে আনি তুমি মথিলা সাগৰ ॥
 দানৱক যুক্তিলা দেৱৰ হয় ভীতি ঙ্গ । । পক্ষ
 তোন্ধাৰ প্ৰসাদে ইন্দ্ৰে সাধিলা জয়তি ॥৩২
 কৃষ্ণৰ বহস্য জন্ম শুনা সৰ্ব্বজনে ।
 মোক্ষপদ সাধে আৰ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণে শঙ্কৰে সম্প্ৰতি ।
 বোলা হৰি হৰি পাপ যাউক অধোমতি ॥৩৩

চতুৰ্বিংশতি অৱতাৰ সমাপ্ত

নামাপবাহ

ঘোষা

কৰিও হৰিৰ চৰণে বতি ।
কলিত হৰিৰ নামেমে গতি ॥৫॥

পদ

পদ্য পুৰাণৰ স্বৰ্গখণ্ডত ।
নিকপি আছা কলিধৰ্ম্ম যত ॥
তাক শুনা আৰে একান্ত চিত্তে ।
যাব আছে ইচ্ছা ভৱ তৰিতে ॥৩৪
হাছে চাৰি দিক্ৰ জ্ঞানী পৰম ।
ব্ৰহ্মাৰ চাৰিও পুত্ৰ প্ৰথম ॥
তাসম্বাক পায় নাৰদ ঋষি ।
পুছিলো সংশয় কথা হৰিষি ॥৩৫
ঈশ্বৰ ভগৱন্ত কৃপাময় ।
কহিছা যিটো মহাপাপচয় ॥
কেনমতে হোৱে বিনাশ তাৰ ।
কলিত কোন পুণ্যে পাৰে পাৰ ॥৩৬
কহিয়া ছেদিয়ে সংশয় যত ।
চাৰিও তোৰা মহাভাগৱত ॥
শুনিয়া সনত কুমাৰ মুনি ।
দিলন্ত উত্তৰ মনত শুনি ॥৩৭
গোবিন্দৰ প্ৰিয় নাৰদ শুনা ।
ভাগৱত ধৰ্ম্ম আপুনি জানা ॥
হোক মোক্ষ বুলি সবে লোকৰ ।
কৰিলা প্ৰশ্ন সংসাৰতে সাৰ ॥৩৮
কেনমতে পাৰে পাপৰ পাৰ ।
শুনা সাৱধানে উত্তৰ তাৰ ॥
সদায় এবিলা আচাৰ ধৰ্ম্ম ।
নভৈল কিছো বাৰ জাতি কৰ্ম্ম ॥৩৯

শঠবুদ্ধি যিটো জগত বঁকৈ ।
দন্ত অহঙ্কাৰ সদা লুণ্ঠে ॥
স্বৰূপায়ী চাভুকাৰ চাণ্ডাল ।
নিষ্ঠুৰ বাক্য বোলৈ সৰ্বকাল ॥৪০
পুত্ৰ দাৰা ধন আতেমে বতি ।
সবাতো অধম যি পাপমতি ॥
সিসবো পাপত হোৱৈ তবণ ।
যদি হৰিপদে লৱৈ শৰণ ॥৪১
ভকতক নিন্দা কৰে অধম ।
জানিবা নামৰ দ্ৰোহী পৰম ॥
যাত হস্তে হৈল নামৰ খ্যাতি ।
তাৰ কি নিন্দা নামে সহে জাতি ॥৪২
দেৱতো উত্তম কৰুণাকৰ ।
মুকুতি পাৰে যত চৰাচৰ ॥
যিটো থাকে তান দ্ৰোহ আচৰি ।
ভজিলে তাকো নিস্তাবন্ত হৰি ॥৪৩
যিটো মন্দমতি অধম নৰে ।
হৰিৰ মহা অপবাধ কৰে ॥
নামত শৰণ লৱৈ বাবেক ।
নামে হৰৈ তাৰ সবে পাতোক ॥৪৪
সুহৃদ হৰিনাম সমস্তৰে ।
তাৰ অপবাধ যি নৰে কৰে ॥
তাৰাৰ বন্ধাৰ নাহি উপায় ।
অৱশ্যে সিটো অধোগতি যায় ॥৪৫
হৰিও বাখিবে নোৱাৰে তাক ।
শুনিয়া নাৰদে বুলিল বাক ॥
নামৰ কোন অপবাধগণ ।
লোকৰ যিটো পুণ্য কৰি ছন্ন ॥৪৬
পাপক সঞ্চি নেই অধোগতি ।
কহিয়ে নামৰ দ্ৰোহ সম্প্ৰতি ॥
শুনি মুনি বাক্য বুলিলা তথা ।
পুছিলো পৰম বহুত কথা ॥৪৭

পূৰ্বত কহিলা মোত শক্ৰবে ।
 প্রকাশিবো আক তোমাৰ তৰে ॥
 শুনা যেন যেন দ্ৰোহ নামৰ ।
 হৰি হৰি বোলা সমস্ত নৰ ॥৪৮

ঘোষা

ঘুমিয়ো হৰি হৃদি কপ ধৰি, ঘুমিয়ো হৰি ।
 নাহি আন পুণ্য নামৰ সৰি, ঘুমিয়ো হৰি ॥৬৩

পদ

ভকতক নিন্দা কৰে অধম ।
 জানিবা নামৰ দ্ৰোহী পৰম ॥
 যাত হস্তে ভৈল নামৰ খ্যাতি ।
 তাৰ কি নিন্দা নামে সহে আতি ॥৪৯
 গুণ নাম যত বিষ্ণু শিৱৰ ।
 তাক ভিন্ন বুদ্ধি কৰে যিটো নৰ ॥
 নামৰ সিয়ো মহা অপৰাধী ।
 নৰকত পৰে দৈৱে নবাধি ॥৫০
 যিটো পাপী কৰে গুৰুক হেলা ।
 বেদকে নিন্দে যদি কোনো বেলা ॥
 নামৰ ইযো ছয়ো অপৰাধ ।
 ভুঞ্জিবে যাতনা নাহিকৈ বাধ ॥৫১
 হৰিৰ নামে কলে অৰ্থবাদ ।
 নামৰ মহিমা কৰে উচ্ছাদ ॥
 সিজনো নামৰ দ্ৰোহী পৰম ।
 নৰকে পচে নাহি তাৰ জন্ম ॥৫২
 নামত বলে কৰে পাপ বুদ্ধি ।
 অকৌতুযোগে নাহি তাৰ শুদ্ধি ॥
 নাম অপৰাধী সিয়ো পৰম ।
 ভুঞ্জিবে যাতনা অনেক জন্ম ॥৫৩

ধৰ্ম হোম ব্ৰত তীৰ্থত স্নান ।
 যতেক আৰ্ছে মহাযজ্ঞ দান ॥
 আক এৰে কৰে নামক সৰি ॥ * সমান
 কতনো যাতনা ভুঞ্জিবে মৰি ॥৫৪
 নামৰ কীৰ্ত্তন কৰন্তে আনে ।
 আন মন কৰি মুশুনে কাণে ॥
 অধোক যায় সিয়ো ছইবে কলা ।
 বাহিবেক কাণত তপত শলা ॥৫৫
 নাহিকৈ শ্ৰদ্ধা নপাতয় কাণ ।
 তাক যিটো দেয় নামৰ দান ॥
 নামৰ দ্ৰোহী নাহি তাত পৰে ।
 ভুঞ্জাইবে যাতনা যমকিঙ্কৰে ॥৫৬
 শুনিয়া নামৰ মহিমা নীতি ।
 তথাপি নামত নকৰে শ্ৰীতি ॥
 নামৰ দ্ৰোহী সিয়ো অহঙ্কাৰী ।
 ভুঞ্জিবেক কাকে জিহ্বা উভাৰি ॥৫৭
 এহি দশ অপৰাধ নামৰ ।
 আমাত কুপায়ে কহিলা হৰ ॥
 পূৰ্বত সমস্ত মুনিৰ আগে ।
 তোহ্মাতো আৱে কৈলো অনুবাগে ॥৫৮
 নামৰ দ্ৰোহ নেৰে যিটো জানি ।
 পাপত পৰে সিয়ো মন্দ প্ৰাণী ॥
 মাতৃক ক্ৰোধে ত্যজি যেন অন্ন ।
 দুখ মাত্ৰ পাৰে বালকগণ ॥৫৯
 এৰিয়া অপৰাধ দেৱ ঋষি ।
 নামত যতন কৰা হৰিষি ॥
 নামেসে কৰিবে পৰম সিদ্ধি ।
 হৰিৰ নাম জগতৰ নিধি ॥ ৬০ + বহ
 পুছিলো নাৰদ মুনি ছনাই ।
 যাহাৰ বিজ্ঞান বৈবাগ্য নাই ॥
 সদায়ে মজি আৰ্ছে বিষয়তে ।
 এৰাইবে নামৰ দ্ৰোহ কিমতে ॥৬১

মনত কুমাৰে দিলা উত্তৰ ।
 নামৰ দ্ৰোহী যিটো পাপী নৰ ॥
 সততে ফুটে হৰিনাম গাই ।
 তেৱেমে নামৰ দ্ৰোহ এৰাই ॥৬২
 স্বৰূপ শূনা ঋষি উদাসীন ।
 যিজন নাম অপৰাধহীন ॥
 হৰিৰ তেৱে একে নামে তৰৈ ।
 শুনে বা ভণৈ বা মনত স্মৰৈ ॥৬৩
 কহিলা বহু মোত শঙ্কৰে ।
 আক যিটো নৰে কীর্তন কৰে ॥
 মুকুতি পাতৈ এৰাই অপৰাধ ।
 কহিলো নাৰদ নাহিকৈ বাধ ॥৬৪
 পৰম বান্ধৱ হৰিৰ নাম ।
 যিজনে আক লঠৈ অবিশ্ৰাম ॥
 তাৰ সাত কাৰ্য্য সাধিবে দেখা ।
 প্ৰতি প্ৰতি লোৱা সাতৰো লেখা ॥৬৫
 প্ৰথমে দহিবে পাতেকচয় ।
 কৰিবে মহা পুণ্য অভ্যুদয় ॥
 কৰাইবে বিষয়ত বিৰকতি ।
 কৃষ্ণত বঢ়াইবে প্ৰেম ভকতি ॥৬৬
 উপজাইবে মহা বৈষ্ণৱ জ্ঞান ।
 মায়াকো কৰিবে দহি নিৰ্যাণ ॥
 চেতন্য মূৰ্তি পূৰ্ণানন্দ হৰি ।
 ঋবেক তেস্তেএৰে একে কৰি ॥৬৭
 তেৱেমে নাম হুইবে উপশাস্ত ।
 কহিলো পৰম তত্ত্ব একান্ত ॥
 নাম বিনে নাহি কলিত গতি ।
 কলিৰ লোক হুইবে পাপমতি ॥৬৮
 অন্ত্ৰ ধৰ্ম্মে নাহি অধিকাৰ ।
 জানিবা কলিত নামেমে সাৰ ॥
 কলিত সৰা নুহুৱবে হৰি ।
 হেলাত নৰে আত্মহাত কৰি ॥৬৯

কৃষ্ণ কহিবে কহে শঙ্কৰে ।
 মনুষ্য জন্মক নপায় সেহুৰে * ॥ * সহজে
 আক বৃথা কৰা কিনো অভাগী ।
 মাণিকক বিকা কাচক লাগি ॥৭০
 কেতিয়কৈ কিবা পৰে বিঘাত ।
 তথাপি চেতন নাহিকৈ পাত ॥
 আজি কালি কিবা মিলৈ মৰণ ।
 হৰিৰ নামত লৈয়ো শৰণ ॥৭১
 নকৰিবা নিন্দা মোক মহন্তে ।
 আসিল শাস্ত্ৰ বাৰাণসী হস্তে ॥
 তাহাক চাই নিবন্ধিলো পদ ।
 হৰি হৰি বুলি তৰা আপদ ॥৭২
 নামাপৰাধ সমাপ্ত

পাবণ মৰ্ম্ম

ঘোষা

কলিৰ ধৰ্ম্ম হৰিনাম জ্ঞান ।
 পাপীৰ নিন্দাত নেদিবা কাণ ॥৭১

পদ

কহিলা শুকে বেদান্তৰ মৰ্ম্ম ।
 শূনা পৰীক্ষিত কলিৰ ধৰ্ম্ম ॥
 কলিসে শ্ৰেষ্ঠ চাৰি যুগ যাজে ।
 প্ৰশংসে কলিক জ্ঞানী সমাজে ॥৭৩
 অপ্ৰয়াসে সিঁজৈ কলিত পুণ্য ।
 কলিৰ শূনা যেন মহা গুণ ॥
 কৰিয়া কলিত কীর্তন আতি ।
 পাতৈ বৈকুণ্ঠক চৌদ্ৰিশ আতি ॥৭৪
 সত্যযুগে কৰি ধ্যান সমাধি ।
 ত্ৰেতাতে সমস্তে যজ্ঞে আৰাধি ॥
 ষাণ্ডবে পূজৈ মানা ভক্তিতানে ।
 কলিত কীর্তনে সি গতি পাবে ॥৭৫

সত্যযুগে যত আছিল প্রাণী ।
 কলিত জন্মিবো বোলৈ কৈসানি ॥
 হবিনাম ঘৃষি কলিযুগত ।
 নিশ্চয়ে হইবেক লোক ভকত ॥৭৬
 ঘোষ নিধি যদি কলি পাপী ।
 আছে মহা গুণ আত তথাপি ॥
 কেবলে কীর্তনে সংসার তরি ।
 বন্ধ ছিণ্ডি হোরে আপুনি হরি ॥৭৭
 কলিত কীর্তনে হোঁৱে ভকত ।
 আতপৰে লাভ নাহি লোকত ॥
 আমার বোলে চিত্ত নেদা ঠাৰি ।
 একাদশ স্কন্ধ চাৰা বিচাৰি ॥৭৮
 কলিৰ লোক আতি পাপমতি ।
 নসাই আন ধৰ্ম্মে আৰ গতি ॥
 বামনাম যিটো সততে গাৱে ।
 সেইসে হাতত মুকুতি পাৱে ॥৭৯
 দুৰ্ঘ চিত্তে যদি হৰি স্মৰে ।
 তথাপিতো তাৰ পাতক হৰে ॥
 অনিচ্ছাতো যিটো অগনি পোলে* । * দক্ষ কৰে
 বিষ্ণু ধৰ্ম্মোত্তৰ আগমে বোলে ॥৮০
 ঘোষ সংসাৰৰ মুখ্য আঘুধি ।
 হেন হবিনাম এৰি বিবুধি ॥
 লভিবে মুকুতি কোন উপায় ।
 মিছাত পণ্ডিত ফুৰে বোলায় ॥৮১
 নাৰদে কহন্ত মুনিক মাতি ।
 আশ্চৰ্য্য আশ্চৰ্য্য দেখিয়ো আতি ॥
 হৰি হেন নাম আঁছে বিয়াপি ।
 সংসাৰ ছাপত মৰে তথাপি ॥৮২
 হবিনামে নামে নামে নিশ্চয় ।
 ঘোষোৰ জীৱন নাৰদে কয় ॥
 কলিৰ কালে আউৰ আতপৰ ।
 নাহি স্মৰি নাহি গতি লোকৰ ॥৮৩

নাৰদে দিলন্ত তিনি কতপাক ।
 আক নমানিবে কোননো লপা ॥
 নাৰদৰ বাণী শিলাৰ বেধা ।
 বৃহত নাৰদী বিচাৰি দেখা ॥৮৪
 সমস্ত লোকৰ ধৰ্ম্মক এৰি ।
 বিষ্ণুৰ নামক সততে বড়ি ॥ † উচ্চাৰণ কৰি
 সিদ্ধনে যি গতি লভিবে সুখে ।
 সমস্তে ধাৰ্ম্মিক নপাৱে দুখে ॥৮৫
 জানিয়া হৰিক সততে স্মৰ ।
 ক্ষণেকো নপাসৰিবাহা নৰ ॥
 যত মহাপুণ্য মহাপাতক ।
 ই ছয়ো কিঙ্কৰ জানা প্ৰত্যেক ॥৮৬
 তথাপি যদি চিত্ত নেদা ঠাৰি ।
 পদ্য পুৰাণত চাৰা বিচাৰি ॥
 বৃহত সহস্ৰ নামত আছে ।
 নপাইলে আমাক নিন্দিবা পাচে ॥৮৭
 কহিলা শুকে পৰমার্থ বাণী ।
 মহাভাগৱত শাস্ত্ৰ প্ৰমাণি ॥
 নেৰিবা কীর্তন দুৰ্ঘৰ বোলে ।
 পৱিত্ৰ কৰা হৰি হৰি বোলে ॥৮৮

ঘোষা

হৰিয়ো হৰি বাম সুবাৰি ।
 কীর্তনৰ নিন্দা সহিতে নাৰি ॥৮৯

পৰ

চাণ্ডালে কৰিছে হৰিকীর্তন ।
 বুলিয়া নিন্দে যিটো অজ্ঞজন ॥
 তাক সম্ভাষণ যিদ্ধনে কৰে ।
 আজন্মৰ পুণ্য তেখনে হৰে ॥৯০
 বিষ্ণুৰ গুণ নামে অলঙ্কৃত ।
 অন্ত্যজো যিবা কৰি আৰ্হু ॥

তাক নিন্দা কৰৈ যিটো কুমতি ।
 পুণ্যক নাশি যায় অধোগতি ॥৯০
 আন্ধাৰ বোলে পতিয়ান নাই ।
 দেখিয়ে স্ততসংহিতাক চাই ॥
 বজ্জোগে কৰৈ কৰ্ম্মত শ্ৰীতি ।
 কৰ্ম্মীৰ দস্ত ভাৱ বাঢ়ে নিতি ॥৯১
 কৰে হিংসা ধৰ্ম্ম নোপোজে বোধ ।
 নুগুচয় যেন সৰ্পৰ ক্ৰোধ ॥
 হাঁসে বৈষ্ণৱক যিটো নিশ্চল ।
 পাচত সমূলক্ষে যাই তল ॥৯২
 স্ত্ৰী ধন জন যোৱন মদে ।
 অন্ধ হোৱৈ বিদ্যা গৰ্ব্বৰ পদে ॥
 বিষ্ণু বৈষ্ণৱক জপায়া নিন্দে ।
 হৰিনামে তাৰ কাণত বিন্দে ॥৯৩
 হৰিভকতক যিজনে হাঁসে ।
 মূৰ্জি বেদৰ অৰ্থ বিনাশে ॥
 জগততে বিষ্ণু আছন্ত ব্যাপি ।
 শুনিয়ে তাক নুবুজয় পাপী ॥৯৪
 স্ত্ৰী মদ মাংস সেৱাৰ কথা ।
 কৈ মৰৈ কৰৈ জন্মক বৃথা ॥
 মূৰ্জে বেদ অভিপ্ৰায় গূঢ় ।
 কৰ্ম্মকো কৰিবে নজানৈ মূঢ় ॥৯৫
 মূৰ্খ হয় বোলে মঞি পণ্ডিত ।
 নষ্ট কৰি ফুৰৈ আনবো চিত্ত ॥
 নিছামে কৰিয়া সকল কৰ্ম্ম ।
 বিফুত অৰ্পিব সিসব ধৰ্ম্ম ॥৯৬
 প্ৰৱণ কীৰ্ত্তন তাহাবো কল ।
 মিছাত নজানি নিন্দে নিশ্চল ॥
 আন্ধাৰ বোলে অপ্রত্যয় যাহা ।
 একাদশ স্কন্ধে বিচাৰি চাহা ॥৯৭
 বিষ্ণু বৈষ্ণৱক নিন্দা কৰিয়া ।
 গুচিবে কাণত আন্ধুলি গাৰি ॥

সমস্তে পুণ্য নষ্ট হোৱৈ তাৰ ।
 নৰকত পৰৈ নাহি নিস্তাৰ ॥৯৮
 বিষ্ণু বৈষ্ণৱক কৰৈ ধিক্কাৰ ।
 কাটিবে আৰ্ণ্টলে জিহ্বাক তাৰ ॥
 শাস্তি কৰিবাক য়েৰে নপাৰি ।
 গুচিবে কাণত আন্ধুলি গাৰি ॥৯৯
 নিন্দা শুনি যদি তৈৰ নুগুটে ।
 কল্লেক মানে নৰকত পটে ॥
 যাইবাক যদি নাহি আন থান ।
 তথাতে এৰিব আপুন প্ৰাণ ॥১০০
 তেৱেসে হোৱে প্ৰায়শ্চিত্ত আতি ।
 দক্ষৰ যজ্ঞত কহিলা সতী ॥
 আন্ধাৰ বোলে অপ্রত্যয় যাইবা ।
 চতুৰ্থ স্কন্ধত বিচাৰি পাইবা ॥১০১
 যত তপ ধৰ্ম্ম বেদ বেদাঙ্গ ।
 হৰিনাম বিনে মুহি সদাঙ্গ ॥
 হেন হৰিনামে নাহি বিশ্বাস ।
 কিমতে এৰাইব মূৰ্খৰ ত্ৰাস ॥১০২
 দ্বাদশ স্কন্ধৰ তত্ত্ব উদ্ধাৰি ।
 কহিলন্ত শুকে উপসংহাৰি ॥
 জ্ঞানতো কৰ্ম্মতো কৰি সম্প্ৰতি ।
 হৰি কীৰ্ত্তনেসে পৰম গতি ॥১০৩
 উবেষা বাৰাণসী ঠাৱে ঠাৱে ।
 কৰিব গীত শিৰ্শনবে গাৱে ॥
 তথাপিতো আধি ফুটিল তাৰ ।
 হৰি কীৰ্ত্তনক কৰৈ ধিক্কাৰ ॥১০৪
 শুনা সৰ্বজন কহো সাক্ষাত ।
 মূৰ্খৰ বোলত নাহি সজ্ঞাত ॥
 বোলোক আসি ভাগৱত চাই ।
 তেৱেসে জানো তাৰ মূনিবাই ॥১০৫
 পূৰ্বাণ সূৰ্য্য মহাত্মকত ।
 বেদান্তৰে ইটো পৰম সত্য ॥

আক সুবুজি ফুৰৈ নিন্দা কৰি ।
তাৰ মুখ দেখি বুলিবা হৰি ॥১০৬

ঘোষা

ত্ৰাহি হৰি ৰাম মোৰে ।
মই মজিলো সংসাৰ ঘোৰে ॥১০৭

পদ

কীৰ্ত্তন মহিমা শুনা উৎসুকে ।
বাঢ়য় স্কন্ধত যি কৈলা শুকে ॥
সকল ধৰ্ম্মতে কৰি বিশিষ্ট ।
হৰি কীৰ্ত্তনেসে ধৰ্ম্ম গৰিষ্ঠ ॥১০৮
অনাদৰি আন ধৰ্ম্ম সম্প্ৰতি ।
দিওঁ উপদেশ হৰি ভকতি ॥
ব্যাসৰ শুনি চিত্ত শাস্ত ভৈল ।
প্ৰথম স্কন্ধত নাৰদে কৈল ॥১০৯
চাৰিয়ো বেদক ব্ৰহ্মায়ে আনি ।
বিচাৰিলা তিনিবাৰ প্ৰমাণি ॥
এহিমাৰে মাত্ৰ কৰিলা সাৰ ।
হৰি কীৰ্ত্তনেসে তৰৈ সংসাৰ ॥১১০
হেন জানি ৰাজা একান্ত মনে ।
কৰিয়ো যতন হৰি কীৰ্ত্তনে ॥
ৰাজ্যত কহন্ত শুকে প্ৰৱন্ধে ।
বিচাৰি দেখিয়ো দ্বিতীয় স্কন্ধে ॥১১১
আতি লৱলেশ* বিষয় সুখ । *সামান্য ।
আকে লাগি ভৈলা হৰিবিমুখ ॥
নকৰে বতি হৰি কীৰ্ত্তনত ।
আশোন কৰ্ম্মে গিয়ো ভৈলা হত ॥১১২
সিটো চাণালক গৰিষ্ঠ মানি ।
যাব জিহ্বাশ্ৰে থাকে হৰিবাণি ॥

সমস্তে তীৰ্থত কৰিল স্নান ।
কৰিলে সব তপ হোম দান ॥১১২
সেহিসে কুলীন বেদক বুজৈ ।
যাহাৰ দুখে হৰিনাম সিজৈ ॥
পৰম তত্ত্ব জানি দেৱহুতি ।
তৃতীয় স্কন্ধত কৰিলা স্তুতি ॥১১৩
নলাগৈ লীন মুকুতিকো তথা ।
নাহি হৰি পদ পঙ্কজ যথা ॥
কৰ্ণৰ অমৃত হৰিচৰিত ।
ভকতৰ মুখে শুনিবো নিত ॥১১৪
হৰি কথায়ত কণাৰ বাৱে ।
দুনাহি আত্মজ্ঞান স্মৰাৱে ॥
নলাগয় বৰ নমাগো তাক ।
চতুৰ্থ স্কন্ধত পৃথুৰ বাক ॥১১৫
জৰা মৰণৰ সময় দুখে ।
তযু গুণনাম নেৰোক মুখে ॥
মাগন্ত ঋত্বিজৈ* বৰ প্ৰৱন্ধে । *পুৰোচিত
নাতিৰ যজ্ঞত পঞ্চম স্কন্ধে ॥১১৬
পঞ্চম মহাপাপী যিটো জন ।
তাৰো প্ৰায়শ্চিত্ত হৰি কীৰ্ত্তন ॥
তাক লাগি ভৈলা হৰিৰ মতি ।
ইটো মোৰ ভৈল বাথো সম্প্ৰতি ॥১১৭
ব্ৰহ্মবধী গুৰুবধী যতেক ।
পিতৃ মাতৃবধী পাপী অনেক ॥
কুকুৰ খায় হেন শ্লেচ্ছগণে ।
গিয়ো শুদ্ধ হোৱে হৰি কীৰ্ত্তনে ॥১১৮
চাণালো হৰিনাম লৱে মাত্ৰ ।
কৰিবে উচিত যজ্ঞৰ পাত্ৰ ॥
পাপৰ আশু উভৱায় নামে ।
আক ভুচ্ছ কৰি মৰৈ কি কাৰে ॥১১৯
নামৰ মহিমা জানি সমূলি ।
জগতৰ মোক্ষ হইবেক বুলি ॥

পূৰ্বত আক গোপ্য কৰি খেলা।
 দেখিয়ো ষষ্ঠ স্কন্ধে শুকে কৈলা ॥১২০
 নলাগৈ দেৱ দ্বিজ ঋষি হুইবে।
 নলাগৈ সমস্ত শাস্ত্ৰ জানিবে ॥
 মিছাত মৰৈ আন কৰ্ম কৰি।
 হোৱন্ত ভকতিতে তুম্ব হৰি ॥১২১
 যক্ষ বক্ষ দৈত্য ব্ৰজ নিবাসী।
 পক্ষী যুগগণ চাণালো আসি ॥
 একান্তে কৰিয়া হৰি ভকতি।
 মহাস্থখে পাঠে পৰম গতি ॥১২২
 সপ্তম স্কন্ধত প্ৰহ্লাদ বাণী।
 দেখিয়ো বিচাৰ কৰিয়া আনি ॥
 মূৰ্খৰ কথা সবে পৰিহৰি।
 সদায়ে ডাকিয়া ঘোষিয়ো হৰি ॥১২৩

ঘোষা

বামেসে জীৱন বামেসে প্ৰাণ।
 বাম বিনা নাহি বাহুৱ আন ॥১০॥

পদ

তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ আনো দ্ৰব্য অনেক।
 দেশ কাল পাত্ৰ ছিদ্ৰে যতোক ॥ • দোষ
 পূৰ্ণ মুহি যত যজ্ঞৰ অঙ্গ।
 হৰিনামে কৰৈ সবে সমাজ ॥১২৪
 বামনৰ আগে শুভ্ৰ বাক।
 অষ্টম স্কন্ধত দেখিয়ো তাক ॥
 ভকতজনেসে মোৰ হৃদয়।
 ময়ো ভকতৰ হিয়া নিশ্চয় ॥১২৫
 মই বিনে ভকতে নিশ্চিন্তে আন।
 ভকত বিনে মোৰ নাহি প্ৰাণ ॥

দুৰ্বাসাৰ আগে কৈলা মুৰাৰি।
 নৱম স্কন্ধত দেখা বিচাৰি ॥১২৬
 মুকুতি বসকো অৱৈ ভকতি।
 তাক এৰি কৰৈ জ্ঞানতো বতি ॥
 দুখ মাত্ৰ পাঠে পাচেসে জানৈ।
 কাঠ পতানক যেন বাহানৈ ॥১২৭
 ব্ৰজৰ ভূণ হৈবো মহাভাগ।
 পাইবো গোপিকাৰ বেণুক লাগ ॥
 যাৰ মিত্ৰ ভৈলা জগতপতি।
 ব্ৰহ্মায়ে কৰিয়া কৃষ্ণত স্তুতি ॥১২৮
 ব্যভিচাৰী দুৰ্দ্ধা ব্ৰজ যুৱতী।
 তথাপিতো কৃষ্ণক ভৈল ভকতি ॥
 জানিলো পাপীয়ো ভজোক মাত্ৰ।
 এতেকে ভৈল মুকুতিৰ মাত্ৰ ॥১২৯
 কৃষ্ণৰ কথাত যিটো বসিক।
 ব্ৰাহ্মণ জন্ম তাৰ লাগৈ কিক ॥
 স্নৰোক মাত্ৰ হৰি দিনে বাতি।
 নবাছে ভকতি জাতি অজাতি ॥১৩০
 নন্দৰ ব্ৰজে যত গোপীজাক।
 সদা বন্দো তাৰ পদ ধূলাক ॥
 নুগুটে হৰিগীত দিনে বাতি।
 জগতকে কৰৈ পৱিত্ৰ আতি ॥১৩১
 উদ্ধৱে বন্দিলো গোপীৰ ধূলি।
 আৰে মৃচ্ছনে নিন্দৈ কি বুলি ॥
 শৰীৰসবক মই বোলৈ চিন্তে।
 মমতা কৰৈ পুত্ৰ ভাৰ্য্যা বিত্তে ॥১৩২
 তীৰ্থ বুলি কৰৈ জলত শুদ্ধি।
 প্ৰতিমাত কৰৈ দেৱতা বুদ্ধি ॥
 বৈষ্ণৱত নাহি ইসব মতি।
 গকতো অধম কৃষ্ণ বদতি ॥১৩৩
 একান্তে মৰৈ কৰ্ম মাত্ৰ কৰি।
 হৃদয়ে থাকিয়া বিহু হৰি ॥

জ্ঞান কীৰ্ত্তনে যাব অভ্যাস ।
 নানান কৰি আছাৰ পাশ ॥১৩৪
 নিছা কৰিবাকৈ ভেলে আন্ধাৰ ।
 নপাৰি কৰিব কৰি বিচাৰ ॥
 মাহিৰ মানন শৌৰি বুলি ।
 কৈল মুকুত হৰি সমুলি ॥১৩৫
 মনৰ স্কন্ধত বেদৰ স্তুতি ।
 আক নমানিবে কোন হুগুতি ॥
 পাষণ্ডে নিন্দে বেদৰ বাণী ।
 তাক সন্তাষণ এৰিবা জানি ॥১৩৬
 কৰ্ম তপ জ্ঞানে সাধে যি গতি ।
 দানে সম্যাসে বা পাঠে সম্প্রতি ॥
 ভকতে মুখে বসি পাঠে তাক ।
 উদ্ধৰ আগে কৃষ্ণৰ বাক ॥১৩৭
 পৰম অহিংসা ধৰ্ম সম্যাসে ।
 নপাঠে যি মোক জ্ঞান অভ্যাসে ॥
 ভকতে কৰে আন্ধাক বশ ।
 কহিলো উদ্ধৰ ইটো বহস্য ॥১৩৮
 গক গোপিকা পশু বৃক্ষ বন ।
 নাহি জন্মান্তৰে কিছু সাধন ॥
 এহি জন্মে মাত্ৰ কৰি ভকতি ।
 পাইলেক সকলে মোহোৰ গতি ॥১৩৯
 অশুদ্ধ মনৰ কৰ্ম সকল ।
 অৰৈ যেন আৰা ঘটৰ জল ॥
 কৃষ্ণৰ বাক্য পাষণ্ডৰ বেধা ।
 একাদশ স্কন্ধে বিচাৰি দেখা ॥১৪০
 বোলন্ত শুকে কিনো ভৈলা খেদ ।
 পাষণ্ডে কৰিবে বুদ্ধিক ভেদ ॥
 কলিত হৰিৰ কীৰ্ত্তন এৰি ।
 কুৰিবে লোকে আন কৰ্ম কৰি ॥১৪১
 পাইবেক কৰ্ম তপ ব্রত কৰি ।
 একান্তে থিতৈ দুহৰৈ হৰি ॥

জ্ঞানতো কৰ্মতো কৰিয়া নৰ ।
 হৰি কীৰ্ত্তনত কৰা আদৰ ॥১৪২
 দ্বাদশ স্কন্ধতো এহিসে কৈল ।
 তথাপি মূঢ়ৰ বোধ নভৈল ॥
 কৰৈ উপালন্ত হৰি কীৰ্ত্তনে ।
 আত্মঘাত কৰি মৰৈ আপোনে ॥১৪৩
 বিষ্ণু ভকতক দেখিলে হাসৈ ।
 আপুনিও নষ্ট আনকো নাশৈ ॥
 কীৰ্ত্তন শুনিয়া সম্যকে মৰৈ ।
 জানিবা নিতে মহাপাপ কৰৈ ॥১৪৪
 হৰিধ্বনি শুনি বিহ্বল হুই ।
 হিয়াত তাৰ লাগৈ যেন জুই ॥
 সমস্তে শাস্ত্ৰত কৰিয়া সাৰ ।
 পাষণ্ডমৰ্দন নাম ইহাৰ ॥১৪৫
 এহিসে মৰ্দ্দিবে পাষণ্ড মতি ।
 জানিবা কলিত নামেসে গতি ॥
 কৃষ্ণৰ কিলবে শঙ্কৰে ভণে ।
 বোলা হৰি হৰি সমস্ত জনে ॥১৪৬

পাষণ্ডমৰ্দন সমাপ্ত

ধ্যানবৰ্ণন

ঘোষা

ব্ৰাহ্মি গোপাল কৃপাল স্বামী ।
 মজিলো ভৱ জলধিত আমি ॥১১১॥

পদ

একমানে শুনা হৰিৰ ধ্যান ।
 বৈকুণ্ঠ নামে আছে মধ্য ধ্যান ॥
 শাবী শাবী বঞ্চে বিশ্বানন্দয় ।
 বৈদূৰ্য্য হীৰা মবকতময় ॥১৪৭॥

চন্দ্ৰ সূৰ্য্য যেন প্ৰকাশে আতি ।
 নজানি যাত পশি দিন বাতি ॥
 চাক সৰোৱৰ নিৰ্মল জল ।
 স্নগন্ধ পদ্ম শোভে উতপল ॥১৪৮
 আঁছে বাজহংস সমূহে বঞ্জি ।
 লীলায়ে যুগল ভুঞ্জি উভঞ্জি ॥
 পাৰে পাৰিজাত মলয়া বার ।
 চটকে ত্যজে স্থললিত বার ॥১৪৯
 ভ্ৰমৰগণে গাৱৈ হৰিগীত ।
 বৈষ্ণৱগণ শুনি আনন্দিত ॥
 হেন বৈকুণ্ঠৰ মধ্যত পাচে ।
 উচ্ছিত* বহু মন্দিৰেক আছে ॥১৫০ * ৩খ
 বৈদূৰ্য্য স্তম্ভ স্ফটিকৰ বাৰ ।
 মাণিক্য কপাট হীৰাৰ দ্বাৰ ॥
 কাটীলা জিঞ্জিৰি স্বৰ্ণাৱলী ।
 বিচিত্ৰ মণি মৰকত স্থলী ॥১৫১
 পদ্মবাগ বজ্জে লগাইলেক চৌতি ।
 কোটি সূৰ্য্য সম গৃহৰ জ্যোতি ॥
 বিচিত্ৰ চন্দ্ৰাতপ আঁছে টানি ।
 আৰিছে মুৰাৰি মুকুতামণি ॥১৫২
 হেন মন্দিৰে বহু সিংহাসনে ।
 আছন্ত বসি প্ৰভু নাৰায়ণে ॥
 চৌপাশে সেৱে পাৰিষদ যত ।
 মৌক্তিক ছত্ৰ ধৰি উপবত ॥১৫৩
 ধৱল চামৰে ছুপাশে বিঠৈ ॥
 সঘনে স্তবতি কুমুম সিঠৈ ॥
 চৰণে অনেক ভকতি ভাৱে ।
 উপাসন্ত লক্ষ্মী জগত মাৱে ॥১৫৪
 চৈতন্যময় শুদ্ধ ৰূপ ধৰি ।
 পবন আনন্দে আছন্ত হৰি ॥
 অতি চমৎকাৰ ৰূপ বিপুল ।
 কৰ্মৰ কোটি ৰূপে হৈছে কুল ॥১৫৫

কোটি ইন্দু সম আঁছা প্ৰকাশি ।
 স্মৰণে দহৰৈ পাতক বাশি ॥
 ভকতৰ বন্ধু জগত বাপ ।
 বোলা হৰি হৰি হৰোক পাপ ॥১৫৬

ষোষা

কৰুণাসিন্ধু ভকত বন্ধু ।
 ৰূপে তুল নোহে কোটি ইন্দু ॥১৫৭

পদ

স্থিৰ বুদ্ধি কৰি ভকতজনে ।
 প্ৰত্যেক অঙ্গক চিন্তিব মনে ॥
 চৰণ পদ্ম দেখি স্থখী হুই ।
 অকণ আতি পদতল হুই ॥১৫৭
 অক্ষুশ পদ্ম ধ্বজ বজ্জ যৱ ।
 দেখি চিহ্ন তাতে মিলৈ উৎসৱ ॥
 চৰণ পঙ্কজ আঁছে প্ৰকাশি ।
 আঙ্গুলি পাস্তি তাৰ ভৈল পাসি ॥১৫৮
 দেখিয় বহুৰ পাকৰি নয় ।
 প্ৰকাশে তাতে নখচন্দ্ৰচয় ॥
 বতনে উজ্বল উৰ্দ্ধি যত ।
 নূপুৰ প্ৰকাশে পাদপৃষ্ঠত ॥১৫৯
 বহুৰ হোড়ৰ জ্বলে জজ্বাত ।
 উক কৰিকৰ সম স'কাত ॥
 কটিত প্ৰকাশে বসন পীত ।
 বান্ধিছে মেখলা বজ্জে বঞ্জিত ॥১৬০
 নাহি সৰোকহ কচিব কান্তি ।
 হৃদয়ে প্ৰকাশে ক্ৰীবৎস পাস্তি ॥
 উৰ্দ্ধলো* লক্ষ্মী দিলন্ত দেখা । *বকুল
 কবচিৎ হেন সোণৰ বেধা ॥১৬১
 পীতবস্ত্ৰে শোভে শ্ৰীধৰ কাম ।
 তড়িত জড়িত জলম প্ৰাণ ॥

বিপ্ৰৰ ঔষসে বেষাৰ গৰ্ভত
 দশ পুত্ৰ জাত ভৈল।
 আতি দয়াতৰে কনিষ্ঠ পুত্ৰৰ
 নাৰায়ণ নাম খৈল ॥১৭৫
 জাতি কুল ক্ৰিয়া সমস্তে ত্যাগিল
 মিলিল কৰ্মবিপাক।
 মত মহাপাপ সমস্ত সিঞ্জিল
 পোষস্তু পুত্ৰ ভাৰ্য্যাক ॥
 অনেক অধৰ্ম কৰস্তু বিপ্ৰৰ
 আয়ু ভৈলা সমাপত।
 ত্ৰয়ঙ্কৰ তিনি- গোটা যমদূত
 আগে ভৈল উপগত ॥১৭৬
 হাতে পাশঙ্কৰী চক্ষু টেৰ কৰি
 সুলস্তৰ তাৰ জাঙ্গ।
 কৃষ্ণবৰ্ণ কায় দেখি ধাতু যায়
 হাতত লোহাৰ ডাঙ্গ ॥
 ব্ৰাহ্মণক ধৰি জীৱ বাজ কৰি
 বান্ধিলেক হাত তুলি।
 ভয়ে অজামিলে পুত্ৰক ডাকিল
 আইস নাৰায়ণ বুলি ॥১৭৭
 মৰস্তু বিপ্ৰৰ মুখত শুনিয়া
 হৰিৰ কীৰ্ত্তন বাণী।
 প্ৰভু নাম লৱৈ বুলি খেদি আইল
 বিষ্ণুদূত চাৰি প্ৰাণী ॥
 যমৰ দূতক খেদায়া বিপ্ৰৰ
 কাটিল বান্ধ হাতৰ।
 কোন ভোবাসব বুলিয়া সোধয়
 ডৰিয়া যমকিঙ্কৰ ॥১৭৮
 সবায়ো স্তম্ভৰ শ্ৰাম কলেৱৰ
 পীতবস্ত্ৰে আতি বজ্জৈ।
 চাৰিবো প্ৰসন্ন বদন মণ্ডলে
 পূৰ্ণ চক্ৰমাক গঠৈ ॥

পদ্মপত্ৰ সম আয়ত লোচন
 ক্ৰয়যুগ কৰৈ কাস্তি।
 নাসা তিলফুল অধৰ বাতুল
 দশন মুকুতা পাস্তি ॥১৭৯
 শিৰত বত্ৰৰ কিৰীটি কৰ্ণত
 মকৰ কুণ্ডল জ্বলে।
 চাৰিবো আজানু- লম্বিত পদ্মৰ
 মালা শোভা কৰে গলে ॥
 হিয়াত বিচিত্ৰ বত্ৰ বিৰচিত
 গজ মুকুতাৰ হাৰ।
 চাক চতুৰ্ভুজ কেয়ুৰ কঙ্কণ
 কৰৈ আতি জাতিকাৰ ॥১৮০
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম শাঙ্গ ধনু
 সবে ধৰি আছে হাতে।
 বত্ৰৰ মেথলা কৰ্টিমাজে জ্বলে
 সোণাৰ কিঙ্কিণী তাতে ॥
 কৰিকৰ সম উক নিকপম
 পাৱ নৱ পদ্ম-কোষ।
 সমান বয়স চাৰিবো দেখস্তু
 মনত মিলৈ সন্তোষ ॥১৮১
 সূৰ্য্য সম সবে জ্বলস্তু আছাৰা
 সমস্ত দিশ প্ৰকাশি।
 মহাপাপী ইটো বিপ্ৰক নেহেস্তু
 কিসক বাধিলা আসি ॥
 হেন শুনি হাসি চাৰি বিষ্ণুদূতে
 দিলস্ত পাচে উত্তৰ।
 কোন পাপ পুণ্য একো নজানস
 শুনবে যমকিঙ্কৰ ॥১৮২
 মৰিবাৰ বেলা ইটো অজামিলে
 নাৰায়ণ নাম লৈল।
 কোটি জনমবো যত মহাপাপ
 তাবো প্ৰায়শ্চিত্ত ভৈল ॥

ব্রহ্মবধ পিতৃ- বধ সুরাপান
 অগম্যগমন কৰৈ ।
 গক তিব্বী মাৰৈ স্তবৰ্ণক হৰৈ
 মিত্ৰৰ দ্ৰোহ আচৰৈ ॥১৮৩
 সংসাবত যত আনো অসংখ্যাত
 আৰ্ছে মহাপাপগণ ।
 সবাবো এহিসে মুখ্য প্ৰায়শ্চিত্ত
 হৰিৰ নাম কীৰ্ত্তন ॥
 মাধৱৰ মতি হোৱৈ তাক প্ৰতি
 যি ফুৰৈ নাম স্মৰি ।
 ইটো মোৰ দাস নছাৰন্ত পাশ
 বাথিয়া ফুৰন্ত হৰি ॥১৮৪

ঘোষা

তাৰিয়ো নিয়ো নাথ নাৰায়ণ
 চৰণে শৰণ লৈলো ।
 তোমাত ভকতি নকৰি কৃপাল
 জনম বিফল কৈলো ॥১৪৫

পদ

হৰিৰ কীৰ্ত্তনে মহা পাতকক
 ঘিমতে কৰৈ নিৰ্য্যাণ ।
 আন প্ৰায়শ্চিত্তে পৱিত্ৰ কৰিবে
 নোৱাৰৈ তাৰ সমান ॥
 যিটো পাতকৰ প্ৰায়শ্চিত্ত কৰৈ
 ছনাই তাতে মন মজৈ ।
 চিত্তৰ শোধন হৰিৰ কীৰ্ত্তন
 পাপৰ আনু উভঞ্জৈ ॥১৮৫
 পুত্ৰনাম ধৰি উপহাস্য কৰি
 হেলাতে যি বোলৈ হৰি ।
 তাহাবো সমস্ত পাতক দহৰৈ
 জ্ঞান আৰু নিষ্ঠ কৰি ॥

পৰৈ বা পিছলৈ সৰ্পে বা দংশয়
 জ্বৰ তাপে পীড়া কৰৈ ।
 এতেকতে যদি হৰিনাম লৱৈ
 যম যাতনাক তৰৈ ॥১৮৬
 হৰিনামে সবে পাতক দহৰৈ
 জ্ঞানে বা অজ্ঞানে বোলৈ ।
 যেন হতাশনে শুখান কাষ্ঠক
 আতি অপ্ৰয়াসে পোলৈ ॥
 প্ৰমাদত থাকি যিটো হৰি বোলৈ
 সিয়ো সবে দুখ তৰৈ ।
 যেন মহোষধি নজানি ডুঞ্জিলে
 তাৰো গৰ্ভৰোগ হৰৈ ॥১৮৭
 প্ৰভুব নামৰ অনন্ত মহিমা
 কতেক কহিবো আমি ।
 হেন হৰিনাম লৈলেও বান্ধস
 কিনো তোৰা অধোগামী ॥
 ব্ৰাহ্মণক এৰি প্ৰাণ ৰক্ষা কৰি
 সত্বৰে ঐৰ অন্তৰ ।
 শুনি দূতচয় ছয়া মহাভয়
 পশিলা যম নগৰ ॥১৮৮
 নাৰায়ণ নাম বুলিবাৰ ফলে
 নিস্তাৰিল অজামিল ।
 বিষ্ণুক চিন্তিয়া চতুৰ্ভুজ ৰূপে
 বৈকুণ্ঠত আৰোহিল ॥
 পাচে দূতগণে যমৰ আগত
 দুখ সাক্ষী দেয় কান্দি ।
 কৈৰ চাৰি সিদ্ধে কাঢ়িয়া নিলেক
 পাপীক আনন্তে বান্ধি ॥১৮৯
 সিটো অজামিলে বুলিলেক মাত্ৰ
 আইস পুত্ৰ নাৰায়ণ ।
 এতেকতে আসি কাঢ়িয়া লৈলেক
 তয়ু আজ্ঞা কৰি ছয় ॥

আমাৰাৰ পৰা কাঢ়িয়া নিবেক
 কৈত অধিকাৰী আছে ।
 হেন শুনি যমে বিষ্ণুক স্মৰিয়া
 দূতক মাতিলা পাচে ॥১১০
 শুনা দূতগণ প্ৰভু নাৰায়ণ
 আছন্ত জগতস্বামী ।
 যাহাৰ আজ্ঞাক শিৰত ধৰিয়া
 প্ৰজাক নিয়মো আমি ॥
 তানে দূতচয় সদায়ে ভ্ৰময়
 বৈষ্ণৱক বক্ষা কৰি ।
 মাধৱৰ বেশ ভূষণে ভূষিত
 হাতে চাৰি অস্ত্ৰ ধৰি ॥১১১
 দেৱ ঋষি নৰ সিদ্ধ বিদ্যাধৰ
 গন্ধৰ্ব চাৰণগণে ।
 হৰিৰ নামৰ গোপ্য মহিমা
 তেসম্বো কেহো নজানে ॥
 ব্ৰহ্মা মনু হৰ কপিল কুমাৰ
 শুক ভীষ্ম বলিৰায় ।
 প্ৰহ্লাদ নাৰদ জনক আমিসি
 বাঢ়জন সমুদায় ॥১১২
 পৰম গুপ্ত হৰিনাম ধৰ্ম্ম
 জানি আছে শুদ্ধভাৱে ।
 যাক আচৰিলে ঠাৱতে বসিয়া
 দুৰ্গভ মুকুতি পাৰে ॥
 হৰিত ভকতি কৰে সৰ্বদায়
 কৰিয়া কীৰ্ত্তন কৰ্ম্ম ।
 মনুষ্য লোকৰ এহিমাৰে মাত্ৰ
 পুৰুষৰ শ্ৰেষ্ঠ ধৰ্ম্ম ॥১১৩
 হৰিনাম ধৰ্ম্ম স্মৰণ মহিমা
 দেখিয়ো দূত সম্প্ৰতি ।
 পাপী আকামিলে নাৰায়ণ বুলি
 পাইলেক পৰম গতি ॥

হেন বিমৰিষি যিটো জ্ঞানীসবে
 ফুৰে হৰিনাম গাই ।
 কুল উদ্ধাৰিল আপোন তৰিল
 এৰাইল আক্ৰাৰ দায় ॥১১৪

বোষা

হৰিবোল হৰিবোল আছে লোকাই
 হৰি বিনে নাই গতি ॥১১৫॥

পদ

হৰিৰ চৰণ চিন্তিয়া বেড়াতৈ
 হৰিনাম লটৈ ডাকি ।
 সিদ্ধ মুনিগণে তাৰ যশ গাটৈ
 প্ৰশংসে স্বৰ্গত থাকি ॥
 মাধৱৰ আসি কোমুদকী গদা
 বক্ষা কৰি ফুৰে তাকে ।
 তাহাৰ ওচৰ নচাপিবি কেহো
 দূতগণ মোৰ হাকে ॥১১৬
 বৈষ্ণৱক দেখি আন্তৰি পলাইবি
 ভয়ে চপৰাইবি মুণ্ড ।
 সুহি মাধৱৰ গদাৰ কোবত
 ছইবেক হাৰ খুখুণ্ড ॥
 কীৰ্ত্তনৰ ধৰনি যি ধানত শুনি
 তাৰো নচাপিবি পাশ ।
 বিষ্ণু দূতচয় তথাতে থাকয়
 কৰিবেক সৰ্বনাশ ॥১১৭
 যাহাৰ জিহ্বায়ে নোবোলৈ বিষ্ণুৰ
 গুণ নাম সৰ্বক্ষণ ।
 বিজনৰ মনে হৃদয় পদ্মত
 নিচিন্তে কৃষ্ণ চৰণ ॥

যিজনৰ শিবে নকৰৈ প্ৰণাম
 কৃষ্ণৰ পদ কমলে ।
 তাতে মোৰ দায় নেৰিবি সদায়
 বান্ধি আন হাতে গলে ॥১৯৭
 হৰি চৰণত সদায় বিমুখ
 নুশুনৈ কৃষ্ণৰ কথা ।
 মাধৱৰ একো কৃত্য নকৰয়
 শ্ৰম কৰি ফুৰৈ ৰুখা ॥
 কৃষ্ণৰ কীৰ্তন নকৰি থাকয়
 আনসে কথা চোবাই ।
 সিটো পাপিষ্ঠক ঝাণ্টে* বান্ধি আন
 লোহাৰ ডাল্লে কোবাই ॥১৯৮*বেগেতে
 নবকৰ পথ ইটো গৃহবাস
 আতেসে যাহাৰ ৰতি ।
 ভাৰ্য্যাক পুত্ৰক পুষিবে যতনে
 এৰৈ ত্ৰিজগত পতি ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণ নিচিস্তি সদায়
 ধনকেসে কৰৈ ধ্যান ।
 সিটো পাতকীক স্মৃধিবে নলাগৈ
 যাতনাক লাগি আন ॥১৯৯
 কৃষ্ণকথা এৰি সাতে পাঞ্চে বেঢ়ি
 আন কথা কই থাকে ।
 অমৃতক ত্যজি যেন বিষ্ঠা ভুঞ্জৈ
 গাড়ি শূকৰৰ জাকে ॥
 সিটো পাপীসৰ দৈৱে ভৈল হত
 চিন্তে আপোনাৰ মাৰ ।
 উপজি ৰবিবে যাতনা ভুঞ্জিবে
 নাহিকৈ তাৰ নিস্তাৰ ॥২০০
 বিষ্ণুৰ নামৰ মহিমা শুনিয়া
 দূতগণ গৈল ডৰি ।
 হৰি ভকতক দেখিবাক লাগি
 ডবাৰ সেহি দিন ধৰি ॥

শূক নিগদতি শুনা কুকপতি
 কহিলো পৰম সাৰ ।
 হৰিনাম বিনা পাপ সাগৰত
 কাহাৰো নাহি নিস্তাৰ ॥২০১
 মহা যোগীগণে ব্ৰহ্ম চিন্তে যদি
 হৰিৰ নাম নলৱৈ ।
 সিয়ো ভ্ৰষ্ট হয় সংসাৰত পৰৈ
 চাৰি বেদে হেন কৰৈ ॥
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম যিটো অভিলাষে
 যি চাৰৈ মোক্ষৰ পথ ।
 সিও হৰিনাম কীৰ্তন কৰিয়া
 পাৰৈ সব মনোৰথ ॥২০২
 নামৰ মহিমা নজানি ঋষিয়ে
 আন প্ৰায়শ্চিত্ত বিয়ে ।
 মৃত সঞ্জীৱনী নজানিয়া বৈছে
 আন ঔষধক দিৱৈ ॥
 জগতৰ মোক্ষ হৈবেক বুলিয়া
 জানিয়া যিটো নকৰৈ ।
 সংসাৰ দুৰ্লভ হেন হৰিনাম
 হেলাতে কতো নলৱৈ ॥২০৩
 হৰিৰ নামৰ গোপ্য মহিমাৰ
 পূৰ্বৰ অগস্তি ঋষি ।
 মলয়া গিৰিত বিষ্ণুক অৰ্ছন্তে
 কহিলা মোত হৰিষি ॥
 নাহি কাল দেশ নিয়ম ইহাত
 অশৌচত নাহি দোষ ।
 শয়নে ভোজনে সদা হৰি বোলা
 এৰিয়া আন আক্ৰোশ ॥২০৪
 হৰি হেন ইটো দুগুণি অকৰ
 জিহ্বা অগ্ৰে ধাটক যাব ।
 গজা গৰা কাশী প্ৰয়াগ সেতুক
 ঘাইবাক নলাগৈ জাব ॥

কৃষ্ণৰ কিষ্কবে ভণিল শঙ্কবে
এৰা সবে আন কাম ।
আল জাল এৰি পাপক সংহৰি
ডাকি বোলা বাম বাম ॥২০৫

ঘোষা

জয় নিৰঞ্জন পাতক ভঞ্জন
মাধৱ যুকুন্দ বাম ॥১৬॥

পদ

পৰম মঙ্গল হৰিনাম ধৰ্ম
যাহাৰ থাকৈ মুখত ।
তাৰ তেতিক্ষণে ভঙ্গ্য হুয়া যায়
মহাপাপ কোটি শত ॥
তাৰদেকে মহা পাতক হস্তীৰ
থাকৈ মহা গৰ্ব্বমদ ।
গাৱে বামনাম প্ৰমত্ত সিংহৰ
নুশুটৈ ধ্বনি শৱদ ॥২০৬
বাম হেন ইটো দুগুটি অক্ষৰ
সদায় আদৰি গাৱৈ ।
সংসাৰ সাগৰ তৰি সিটো নৰে
দুৰ্গভ মুকুতি পাৱৈ ॥
হইবে মলমতি লোকৰ নিশ্চয়
গুচিবে সবে আচাৰ ।
কলিয়ুগে আৰ অমৃত্তে ধৰ্ম্মত
কাৰো নাহি অধিকাৰ ॥২০৭
আনধৰ্ম্ম এৰি হৰিনাম স্মৰি
মুখে পাৱৈ যেন গতি ।
অনেক প্ৰৱন্ধে সমন্তে বাৰ্ম্মিকো
নপাৱৈ তাক সন্ত্ৰতি ॥

সদায় বিষ্ণুক স্মৰিয়ো অগণকো
নপাসবিবাহা নৰ ।
যত মহাপাপ যত মহাপুণ্য
ই ছয়ো সবে কিষ্কব ॥২০৮
দোষৰ নিদান কলিয়ুগ আত
এক মহা গুণ আছে ।
কেৱলে কীৰ্ত্তন সংসাৰৰ বন্ধ
এৰাই মোক্ষ পাৱৈ পাচে ॥
হৰিৰ নামেৰে নামেৰে নামেৰে
জীৱন আৱে আক্ষাৰ ।
কলিয়ুগে আন গতি নাই নাই
নাই জানা সাৰে সাৰ ॥২০৯
আৰ বেদাগম বিস্তৰ শাস্ত্ৰত
নাহি কিছু প্ৰয়োজন ।
ধৰ্ম্মক আশাবে অনেক তীৰ্থত
কি কাৰ্য্যে কৰা গমন ॥
যদি অভিলাষ কৰা সৰ্বজন
আপোন মোক্ষ কাৰণ ।
গোবিন্দ গোবিন্দ বুলিয়া বেকতে
কৰিয়ো হৰি কীৰ্ত্তন ॥২১০
ইটো হৰিনামে লোকৰ যতেক
পাতক নিৰ্য্যাণ কৰে ।
ততেক পাতক প্ৰৱন্ধে কৰিবে
নোৱাৰৈ পাতকী নৰে ॥
ব্ৰহ্মচাৰী গৃহ- বাসী বনবাসী
সন্ন্যাসী যতেক যতী ।
হৰিৰ কীৰ্ত্তন এৰি কেহো নৰে
নপাৱৈ পৰম গতি ॥২১১
সূৰ্য্য প্ৰহৰত এক কোটি ব্ৰহ্ম
ব্ৰাহ্মণক দেই দান ।
প্ৰভাগ গদাৰ অলত নিবাস
কৰৈ দল কল্পমান ॥

অযুক্তক যজ্ঞ কৰৈ মেক সম
 স্বৰ্ণক দেই দান ।
 এক শত ভাগে গোবিন্দ নামব
 বেণুকো নুহি সমান ॥২১২
 হৰি হেন ইটো দুগুটি অক্ষব
 উচ্চবিলে একবাৰ ।
 মোক্ষৰ পথক যাইবাক লাগিয়া
 সিয়ো ভৈল কাছপাৰ ॥
 হৰিব নামৰ সমস্তে মহিমা
 কহিবে কাৰ শক্তি ।
 যদি চাৰি মুখে ব্ৰহ্মায়ো কহন্ত
 তভো নুহি সমাপতি ॥২১৩
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণিল শঙ্কৰে
 শুনিয়োক সৰ্বজন ।
 হেন জানি আন আল জাল এৰি
 কৰিয়ো হৰি কীৰ্তন ॥
 কোন দিন ইটো শৰীৰ পৰয়
 কেতিয়কণে নেই যম ।
 আৰ কি সেছৰে ভাৰত ভূমিত
 ছইবাহা মনুষ্য জন্ম ॥২১৪
 কোটি কোটি জন্ম অন্তৰে যাহাৰ
 আছে মহাপুণ্য বাশি ।
 সি সি কদাচিত মনুষ্য হোৱয়
 ভাৰতবৰ্ষিষে আসি ॥
 দেৱবো দুৰ্লভ ইহেন জন্মক
 বৃথা কৰা কোন কামে ।
 গৃহতে থাকিয়া হৰিক স্মৰিয়া
 মোক্ষ সাধা হৰিনামে ॥২১৫
 কোটি এক বাজ- সূয় অশ্বমেধ
 যজ্ঞ আক নুহি সৰি ।
 হেন হৰিনাম হেলাত নলঠৈ
 মৰৈ আশ্বাত্ত কৰি ॥

হেন বেদবাণী তব্ব হেন জানি
 আসনতে স্থখে থাকি ।
 আপোনাকো তাৰা পুৰুষ উদ্ধাৰ
 হৰি হৰি বোলা ডাকি ॥২১৬
 অজামিলোপাখ্যান সমাপ্ত

প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ

ঘোষা

ৰাম মুৰাৰি প্ৰভু ৰঘুনাথ ।
 কৃষ্ণক প্ৰণামো দমাৰা মাথ ॥১৭॥

পদ

বোলন্ত শুকে শুনা পৰীক্ষিত ।
 ভক্ত প্ৰহ্লাদৰ কহো চৰিত ॥
 যুধিষ্ঠিৰ আগে নাৰদে কৈলা ।
 শুনিয়ে প্ৰহ্লাদৰ যেন ভৈলা ॥২১৭
 ব্ৰহ্মাৰ মানস চাৰি তনয় ।
 ভ্ৰমন্ত আকাশে আনন্দময় ॥
 পাঞ্চ বৰিষৰ শিশু সঙ্কশ ।
 নাহিকৈ বস্ত্ৰ সবে দিগবাস ॥২১৮
 আনন্দে লোকক চাহন্তে ফুৰি ।
 দিনেক দেখিলা বৈকুণ্ঠপুৰী ॥
 আতি আনন্দিত বিষ্ণুৰ স্থানে ।
 সবে চতুৰ্ভুজ পুৰুষ মানে ॥২১৯
 যতেক ৰমণী লক্ষ্মী প্ৰত্যেক ।
 কল্পতক সম বৃক্ষ যতেক ॥
 বৈমানিকগণে পবন বজ্জৈ ।
 হাতত তাল নাৰীপণ সজ্জৈ ॥২২০
 গাৱন্ত কৃষ্ণ গুণ চৰিত ।
 আনন্দতে ক্ৰৈ সৰাবো চিত ॥

স্নগন্ধ বায়ুক কৰৈ ধিকাৰ।
 সিবেলা মনক মোহে আন্ধাৰ ॥২২১
 ভ্ৰমৰবাজে গাঁৱে হৰিগীত।
 যতেক পক্ষী তাতে দেই চিত্ত ॥
 নকৰে আৰাৰ থাকৈ নিছুকি।
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ শুনে উৎসুকি ॥২২২
 চৰি বহুময় দিব্য বিমানে।
 যতেক স্তম্ভবা পদ্মিনী মানে ॥
 হাস লাস কৰি দৰ্শাৱে গাৱ।
 বৈষ্ণৱজনৰ নুপজে ভাৱ ॥২২৩
 হৰিৰ গৃহে মহালক্ষ্মী মাৱে।
 হাতে ফুৰাই পদ্ম ভ্ৰমন্ত পাৱে ॥
 দেখিয়া স্ফটিক বাৰৰ গুণি।
 মাৰ্জ্জ গৃহ যেন লক্ষ্মী আপুনি ॥২২৪
 গোবিন্দৰ গুণ চৰিত্ৰ বাজে।
 শুনে গ্ৰাম্যকথা যিটো নিলাজে ॥
 বৈকুণ্ঠে নযায় সিটো ভাগ্য শূন্য।
 কুকথায়ে হৰৈ সমস্ত পুণ্য ॥২২৫
 তমো নৰকে হোৱে চিৰবাস।
 আপুনি চিন্তে আপোনাৰ নাশ ॥
 দেৱবো বাঞ্ছনী মনুষ্য জন্ম।
 উপজৈ আত যত জ্ঞান কৰ্ম্ম ॥২২৬
 নকৰৈ কীৰ্ত্তন ইহাক পায়।
 জানিবা তাক বন্ধে বিষ্ণুমায়া ॥
 হেন জানি আন আলাস এৰি।
 বোলা হৰি হৰি সমাজে বেড়ি ॥২২৭

যোষা

পুণ্ডৰীকাক! কৰা কৃপা অ বাম
 কৰা ধয়া কমললোচন।
 নেবো যেন অকণ্ঠ চৰণ ॥১৮॥

গদ

দুৰতে ধৰ্ম্মক পৰিহৰি।
 যিটো চিন্তে ছদি কপ ধৰি ॥
 নিতান্তে কীৰ্ত্তন মাত্ৰ কৰে।
 বৈকুণ্ঠত থাকে সিটো নৰে ॥২২৮
 অশ্ৰো অশ্ৰে হৰিকথা গাৱে।
 শিহৰে শৰীৰ প্ৰেমভাৱে ॥
 আনন্দে লোতক পৰে ঝৰি।
 গেৰি পাৰি বোলে বাম হৰি ॥২২৯
 বৈকুণ্ঠ নগৰী নিকপম।
 নাহি যাত কালৰ বিক্ৰম ॥
 তাক পায় ভকতসকলে।
 মজিল আনন্দ সিদ্ধু জলে ॥২৩০
 বৈকুণ্ঠত কেশৱ সাক্ষাত।
 শুতি থাকা অনন্ত শয্যাত ॥
 লক্ষ্মীৰ কোলাত থৈয়া ভৰি।
 লক্ষ্মীয়ো জাস্তস্ত হাতে ধৰি ॥২৩১
 মূৰ্ত্তি ধৰি বেদ শাস্ত্ৰগণ।
 কৰৈ বেড়ি মহিলা কীৰ্ত্তন ॥
 চৈধ্য ভুবনৰ বন্দ্য স্থান।
 যাক কৃষ্ণে কৰিলা নিৰ্ম্মাণ ॥২৩২
 হেন বৈকুণ্ঠত চাৰি মুনি।
 ভ্ৰমন্ত কাৰ্ত্তন ধৰনি শুনি ॥
 কৃষ্ণৰ আৱাস পাইলা পাচে।
 বহুময় ঘাৰসব আছে ॥২৩৩
 লগাই আছে হীৰাৰ কপাট।
 বহু বিৰচিত্ত যত বাট ॥
 হেন ঘাৰচয় এবাই পাচে।
 দেখন্ত ছগোটা দেৱ আছে ॥২৩৪
 সপ্তম ঘাৰব ছই পাশে।
 ছইবো শিবে কিবীৰ্টি একাশে ॥

পদ্মনেত্র বদন মণ্ডলে ।
 শোভে গগন মকর কুণ্ডলে ॥২৩৫
 সুন্দর নাসিকা অল্লহাস ।
 চাক শ্যাম তনু পীতবাস ॥
 যেন কুন্দকবি দন্তপাস্তি ।
 কেশুর কঙ্কণে কৰৈ কাস্তি ॥২৩৬
 দুইবো চতুর্ভুজ আতি জ্বলে ।
 বনমালা শোভে বক্ষস্থলে ॥
 সেরৈ তাক ভ্রমবে গুঞ্জৰি ।
 দুয়ো দিব্য গদা আছা ধৰি ॥২৩৭
 দেখি পাচে হেন দুয়ো দ্বাবী ।
 বিবস্ত্রে আসন্ত সিদ্ধ চাবি ॥
 নুহুধি পৈশস্ত অভ্যস্তর ।
 কোপে দুয়ো কম্পাস্ত অধৰ ॥২৩৮
 মুখ কৰি ক্রকুটি কুটিল ।
 বেতে ঠেলি চাৰিকো খেদিল ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে এভো ভণে ।
 হৰি হৰি বোলা সৰ্ব্বজনে ॥২৩৯

ঘোষা

বাম কৃষ্ণ কহ নিতে ।
 ভাই ধৰি হৰিপদ চিত্তে ॥১৯৥

পদ

দেখিয়া পাচে হেন চাবি সিদ্ধ ।
 দেখন্তে শিশু বয়সতে বৃদ্ধ ॥
 কৃষ্ণ দৰশন আশা ভঙ্গে ।
 কোপে চকু পকাই মাতস্ত খঙ্গে ॥২৪০
 বৈষ্ণৱ বোলা তোবা দুয়োজন ।
 বৈকুণ্ঠবাসীৰ সুহি লক্ষণ ॥

প্রশান্ত পুৰুষ আনন্দময় ।
 তাহাস্তো তোমবা কৰা সংশয় ॥২৪১
 পাৰিষদ বোলাই কৰস চটি ।
 নুহিকা বৈষ্ণৱ দুয়ো কপটী ॥
 বৈকুণ্ঠবো আনা দুৰ্যশ বৰ ।
 ঐব পৰা তোবা দুহাস্তো পৰ ॥২৪২
 অস্ত্ৰ যোনিত উপজ মৰি ।
 হেন শুনি জয় বিজয় ডৰি ॥
 চৰণত ধৰি পৰি ভূমিত ।
 কাতৰ কৰৈ হয় ভয় ভীত ॥২৪৩
 তোমাসাক বাধি কৰিলো পাপ ।
 মিলোক যিবা দিলা চণ্ডশাপ ॥
 আপোন কৰ্ম্মে যাওঁ অধোগতি ।
 প্ৰভুব পারে নছাবোক মতি ॥২৪৪
 তোমাসাত মাগো এতেক বৰ ।
 এহি বুলি দুয়ো কৰে কাতৰ ॥
 হেন অথাস্তৰ শুনিয়া হৰি ।
 আসন্ত বজাই অভ্যস্তৰ এৰি ॥২৪৫
 অনেক পৰিচ্ছদে লক্ষ্মীমারে ।
 পাচত চলি যাস্ত ভূমিপারে ॥
 শুরু চামৰে বিষ্ণু দুই কাষে ।
 উপৰে শ্বেত-ছত্ৰ ধৰি আছে ॥২৪৬
 তাতে চন্দ্রকান্তে অরৈ শিশিৰ ।
 চলি যাস্ত হৰি গতি গন্তীৰ ॥
 লক্ষ্মীৰ ছটা শ্যাম উকস্থলে ।
 আপাদলক্ষী বনমালা গলে ॥২৪৭
 গুঞ্জবে মধুকৰে কৰি বন্ধ ।
 শিবত কিবীটি অমূল্য বন্ধ ॥
 উন্নত নাসা সুপ্ৰসন্ন মুখ ।
 কমল নেত্রক দেখন্তে সুখ ॥২৪৮
 মকর কুণ্ডলে প্রকাশে গগন ।
 শ্যামল চাক চাবি ভুজঙ্গ ॥

কেশব কঙ্কণে প্রকাশে তাত ।
 শ্ৰীবৎস মুকুতা হাব হিয়াত ॥২৪৯
 পীতবস্ত্ৰে শোভে শ্যামল কায় ।
 নুগুটে ঈষত হাস্য সদায় ॥
 অমূল্য মেখলা কটিৰ মাজে ।
 চৰণে বস্ত্ৰব নুপুৰ বাজে ॥২৫০
 কৌমুভ মণি শোভে কণ্ঠ মাজে ।
 দুপাশে নানা দিব্য যন্ত্ৰ বাজে ॥
 মিলারৈ সমাধি তাৰ শরদে ।
 ধৰিছা মূৰ্ত্তি ভকতৰ পদে ॥২৫১
 গকড়ৰ স্কন্ধে হস্তক ধই ।
 ফুৰাস্ত পদ্য আৰ হাতে লই ॥
 পাৰিষদগণ চলে উপাসি ।
 আসন্ত বৈকুণ্ঠপুৰ প্রকাশি ॥২৫২
 অমৃত মূৰ্ত্তি চাৰি সিন্ধে দেখি ।
 নাহিকৈ তৃপ্তি চাস্ত নিবীক্ষি ॥
 কৃষ্ণ কঙ্কৰে শঙ্কৰে ভণে ।
 বোলা হৰি হৰি সমস্ত জনে ॥২৫৩

ঘোষা

পদ্মপাণি জীৱ-মোহন বাম ।
 হৃথে হৃথে যুখে যো নোচ্চাবে
 বামনাম ॥২০॥

পদ

পবন আনন্দে চাৰি সিন্ধে দেখি পাচে ।
 শিবে প্রশামিয়া পৃথিবীত পৰি আছে ॥
 কৃষ্ণ পাদমিঞ্জ তুলসীৰ পায়া গন্ধ ।
 কোত ভৈল চিত্ত মহা মিলিল আনন্দ ॥২৫৪
 প্ৰেৰ্ত্তাৰ উপজি ত্ৰিভালা আতি চিত্ত ।
 হৰিয়ে লোভক কৰৈ তনু লোভাকিত ॥

দেখিল কৃষ্ণৰ মুখ শ্যাম পদ্ম-কোষ ।
 হৃদয়ৰ অধৰ হান্তে মিলারৈ সন্তোষ ॥২৫৫
 তাসম্বাৰ ভৈল মনোবাহিত পূৰণ ।
 চাহিলা কৃষ্ণৰ ছনাই ছুখানি চৰণ ॥
 আবকত নথ পাস্তি আটাই প্রকাশন্তে ।
 চিত্ততো চিস্তিলা ছনাই বাহিব হস্তে ॥২৫৬
 আছিলন্ত ধৰি হৃদয়ত কতো বেলি ।
 কৃষ্ণক সন্মুখে দেখি পাচে চক্ষু মেলি ॥
 কৰযোবে চাৰি সিন্ধে আনন্দক পাই ।
 কবিতো লাগিলা স্তুতি মাধৱক চাই ॥২৫৭
 সমস্ত জুতবে যদি তুমি হৃদিগত ।
 তথাপি কৰ্ম্মীৰ মনে নুহিকা বেকত ॥
 ভকতেসে পাটৈ খুজি তুমি অন্তৰ্য্যামী ।
 কিনো ভাগ্য তোমাক নয়নে দেখো আমি ॥২৫৮
 পিতৃমুখে তমু গুণ শুনিলো বৈমানি ।
 সেই দিনা হিয়াত পশিল চক্ৰপাণি ॥
 তুমি পৰমাত্মা তৰু জানিলো সম্প্ৰতি ।
 সত্য মূৰ্ত্তি ধৰি সাধা ভকতৰ গতি ॥২৫৯
 তোমাক নপাই অনুৰাগ বাঢ়ে যাৰ ।
 সেইসে ভকতি যোগে ছিটৌ অহঙ্কাৰ ॥
 তাহাবেসে গুটে বিষন্নত অনুৰাগ ।
 হৃদয়ত বিচাৰি তোমাক পাটৈ লাগ ॥২৬০
 তোমাক পাৱত লৈলে যিজনে শৰণ ।
 তমু গুণ নাম কৰৈ জ্ঞানৰ কীৰ্ত্তন ॥
 মোক প্ৰসাদক প্ৰভু তোমাকত নৰাগে ।
 ছাব স্বৰ্গস্থ কোন তাসম্বাৰ আগে ॥২৬১
 তমু গুণ গান যদি কৰে থাকে ভৰি ।
 সদায়ে বদনে বেরে বোলৈ বাম হৰি ॥
 চৰণকো চিন্তে চিন্তে বিম্বিকো নপনি ।
 নাৰকী জন্মক তেৰে আত্মাৰ বাহনী ॥২৬২
 দেখাই দিব্যকণ ইটো আতি চমৎকাৰ ।
 সাধিলা আনন্দ কিনো কনক আত্মাৰ ॥

অজ্ঞানে ভোক্তাৰ নলৰৈ গুণ নাম ।
 আমি হেবা পৰি প্ৰভু কবিলো প্ৰণাম ॥২৬৩
 ভোক্তাৰ পাৰত হোক একান্ত ভকতি ।
 এতেক প্ৰসাদ দিয়ে আত্মাক সম্প্ৰতি ॥
 কৃষ্ণৰ কিক্ৰবে কহে শুনা সৰ্বলোক ।
 ডাকি হৰি হৰি বোলা পাতক ছাৰোক ॥২৬৪

ঘোষা

গতি মোৰ গতি মোৰ গোবিন্দ দেৱ ।
 মাধৱ বিনা বন্ধু নাহি কেৱ ॥২৬১॥

পদ

কবিল স্তুতি চাৰি মহামুনি ।
 চাৰিকো মাধৱে মাতন্ত গুণি ॥
 পাৰিষদ জয় বিজয় মোৰ ।
 কবিলে অপবাধ ইহ ঘোৰ ॥২৬৫
 বিহিলা উচিত দণ্ড ইহাক ।
 কদৰ্খিলা ছয়ো আতি আত্মাক ॥
 সেৱকে যদি কৰে অপকাৰ ।
 পাৰৈ অপযশ স্বামীক তাৰ ॥২৬৬
 কৰ্মিয়ো মোক চাৰি মহাশিষ্ট ।
 ব্ৰাহ্মণগণ মোৰ মহা ইষ্ট ॥
 বিপ্ৰ সেৱাতেসে আত্মাৰ খ্যাতি ।
 চাণালকো কৰৈ পৱিত্ৰ আতি ॥২৬৭
 ভোক্তাৰ ইষ্ট কৰৈ অপবাধ ।
 কাটিবো ইষ্টক নাহিকে বাধ ॥
 বিপ্ৰৰ মুখে কুঞ্জো যেন কৰি ।
 বহিব হোমো মুহি তাক সৰি ॥২৬৮
 আত্মাৰ তনু বত বিপ্ৰগণ ।
 জ্ঞানৰাৰ হোম চিন্তে বিজয় ॥

যমৰ দূতে কৰৈ তাক দণ্ডি ।
 গৃধ্ৰগণে# খাই মাংসক ছিণ্ডি ॥২৬৯ *শতন
 পাৰন্ত গালি যদি বিপ্ৰে আসি ।
 প্ৰণাম কৰৈ যিটো তাক হাসি ॥
 সম্বোধি প্ৰবোধে সাধু বচনে ।
 কবিলেক বশ্য মোক সি জনে ॥২৭০
 পাৰিষদ জয় বিজয় ছই ।
 তোমাৰ শাপে অম্বৰ ছই ॥
 ছুনাই বৈকুণ্ঠক ঝাটে# আসোক । *শ্ৰে
 হেন অনুগ্ৰহ কৰিয়ো মোক ॥২৭১
 আছন্ত সবে যদি খেদ চিতি ।
 কৃষ্ণ বাক্যাত্মতে তৈল তৃপতি ॥
 কৃষ্ণৰ বাক্যক কৰি বিচাৰ ।
 নুবুজিলা কিছু আশয় তাৰ ॥২৭২
 মিলিল আনন্দ দ্ৰৱিল চিত্ত ।
 লোতকে অৰৈ তনু লোমাঞ্চিত ॥
 কৃতাজলি কৰি কৃষ্ণক চাই ।
 মাতন্ত চাৰিয়ো মুনি ছুনাই ॥২৭৩
 কৃষ্ণৰ কিক্ৰবে শঙ্কৰে কহে ।
 জানা চিৰকাল দেহা নবহে ॥
 কৃষ্ণৰ কীৰ্তনে সাধিয়ো গতি ।
 বোলা হৰি হৰি একান্ত মতি ॥২৭৪

ঘোষা

বাম বাম মুকুন্দ ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি গোবিন্দ ॥২৭২॥

পদ

তোমাৰ বচন স্বামী ।
 নুবুজিলো কিছু আমি ॥
 আপুনি ঈশ্বৰ হয় ।
 বোলাহা কৰিয়ো ভায়া ॥২৭৫

ত্ৰিজগতে কৰৈ দেৱ ।
 বোলা মোৰ বিপ্ৰে দেৱ ॥
 যত দেৱ বিজ্ঞ ভূমি ।
 সবাবো দেৱতা ভূমি ॥২৭৬
 ধৰ্ম্মবো পৰম শুছ ।
 ভূমি জগতবে পূজ্য ॥
 যাৰ ৰূপ হিয়ে ধৰি ।
 দুস্তৰ যুত্বক তৰি ॥২৭৭
 তাক আনে কৰৈ দায়া ।
 কোনে বুজিবেক মায়া ॥
 মান্য কৰি ব্ৰাহ্মণক ।
 শিক্ষা দিয়া সামান্যক ॥২৭৮
 ধৰ্ম্মপথ বন্ধা কৰি ।
 সৃষ্টি প্ৰৱৰ্ত্তাৱা হৰি ॥
 তমু পাৰিষদ ছই ।
 তাক শাপো মুনি ছই ॥২৭৯
 কৰিলো দাক্ষণ পাপ ।
 দণ্ডিয়ো জগত বাপ ॥
 এহি বুলি মোঁন ভৈলা ।
 মাধৱে বুলিবে লৈলা ॥২৮০
 মূনিগণ এৰা তাপ ।
 আমিসে দিয়াইলো শাপ ॥
 বৈবভাৱে চিন্তি মোক ।
 ছনাই পাইবা এহিলোক ॥২৮১
 বোলো মহা মন ভূষ্টি ।
 শুনি চাৰি সিদ্ধে উঠি ॥
 মাধৱক প্ৰদক্ষিণি ।
 প্ৰণামিলা বাব তিনি ॥২৮২
 লৈয়া ভেঙ্গে অনুভতি ।
 আকাশে কৰিলা গতি ॥
 বৈষ্ণৱ শ্ৰীক চাই ।
 মনে প্ৰশাস্তে বাৱ ॥২৮৩

কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণে ।
 শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে ॥
 অস্ত্ৰকে পাইলোক পৰাক ॥ প্ৰায়
 বাম হৰি বুলি তৰা ॥২৮৪

মোষা

পৰমানন্দ কৰা ৰূপা ভূত্বক সম্প্ৰতি
 ভূমি বিনা নাই আন গতি ॥২৩॥

পদ

পাচে জয় বিজয়ক হৰি ।
 কৰিলা আশ্বাস ছইকো ধৰি ॥
 অহুৰ যোনিক বাহা তয় ।
 নকৰিবা মনে কিছু ভয় ॥২৮৫
 তোৰা ছইবো থাকোক কল্যাণ ।
 মই ছুখ কৰিবো নিৰ্য্যাণ ॥
 ব্ৰহ্মশাপ নকৰো উছন ।
 আছে পদে মোৰ প্ৰয়োজন ॥২৮৬
 হুমৰিয়ো পুৰনি কথাক ।
 চিন্তি আছো মই আপোনাক ॥
 আমাৰ পাশক আসে লক্ষ্মী ।
 তাক নিবাৰিলা ছয়ো দেখি ॥২৮৭
 জ্ঞোথে বুলিলন্ত লক্ষ্মী শাপি ।
 ছয়োক অহুৰ ছয়ো পাপী ॥
 হেন জানি হোৱা ছয়ো দৈত্য ।
 ভকতৰ ভয় আছে কৈত ॥২৮৮
 বৈবভাৱে চিন্তিবাহা মোক ।
 অন্নকালে পাইবা এহিলোক ॥
 ছুখবো কৰিবো নই অন্ত ।
 এহি বুলি পাচে ভৱন্ত ॥২৮৯

লক্ষ্মী সন্মে গৈলা ধীৰে ধীৰে ।
 প্ৰবেশিলা বহুব মন্দিৰে ॥
 পাচে ছয়ো মুখ্য পাৰিষদ ।
 এৰি সবে বৈকুণ্ঠ সম্পদ ॥২৯০
 ক্ৰীত হুয়া অধোমুখে ।
 বিমানৰ পৰা পৰে ছুখে ॥
 হেন দেখি বৈকুণ্ঠক ছানি ।
 কৰে সবে হাহাকাৰ ধ্বনি ॥২৯১
 পাচে ছয়ো এৰি নিজ কায় ।
 কাশ্যপৰ বীৰ্য্যে লৈলা ঠাই ॥
 স্বামীৰ সংযোগে পাচে দিতি ।
 অনুক্রমে ভৈলা গৰ্ভৱতী ॥২৯২
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে এভু ভণে ।
 নেৰিবা কীৰ্ত্তন একো জনে ॥
 কেতিক্ষণে পৰৈ ইটো কায় ।
 হৰি হৰি বুলিয়ো সদায় ॥২৯৩

ঘোষা

হৰি বাম হৰি বাম এ মূল মন্ত্ৰ ।
 কলিত নাহি তপ যজ্ঞ যন্ত্ৰ ॥২৯৪॥

পদ

দিতিৰ গৰ্ভে ছয়ো ভৈলা জাত ।
 হিবণ্যকশিণু নামে প্ৰখ্যাত ॥
 হিবণ্যাক নামে কনিষ্ঠ তাৰ ।
 বুদ্ধত বৰাহে চিন্তিল মাৰ ॥২৯৪
 শুনিয়া হিবণ্যে ভ্ৰাতৃৰ বধ ।
 ক্ৰোধে আবকতঃ চক্ষু ভবধ ॥ *ব৩১
 শূলক ভুলি গৰ্ভি জৈত্যনাথ ।
 কখন কাৰুণি বন্ধাবে মাখ ॥২৯৫

দানৱগণক মাতে সম্বোধি ।
 মাৰিবো বৰাহক শূলে বিদ্ধি ॥
 বধিলে আন্ধাৰ ভ্ৰাতৃ কনিষ্ঠ ।
 দেৱ ব্ৰাহ্মণৰ চিন্তা অনিষ্ট ॥২৯৬
 পৃথিবীক লাগি কৰা গমন ।
 তপ জপ যজ্ঞ কৰিয়ো ছন ॥
 বিষ্ণুসে সৰাবো জানা আশ্ৰয় ।
 গক ব্ৰাহ্মণৰ কৰা প্ৰলয় ॥২৯৭
 হেনয় আজ্ঞা কৰি দৈত্যৰাজ ।
 ভ্ৰাতৃৰ পাচে কৰি প্ৰেতকাৰ্য্য ॥
 কথায় আশ্বাস কৰি দিতিক ।
 তপক মনে গৈল মন্দৰক ॥২৯৮
 আকাশ চাই উৰ্দ্ধবাহু হুই ।
 থাকিলা ভূমিক অঙ্গুষ্ঠে ছুই ॥
 জটাৰ দীপিতি দেখন্তে ত্ৰাস ।
 প্ৰলয় সূৰ্য্যৰ যেন প্ৰকাশ ॥২৯৯
 ব্ৰহ্মাক চিন্তিয়া আছা মনত ।
 বহি গৈল দিব্য বৰিষ শত ॥
 ঢাকিল তমু উই মাটি তুলি ।
 শৰীৰৰ মাংস থাইলে সমূলি ॥৩০০
 গজিল তাক ঢাকি বেকবাব ।
 তথাপি কটাকো নাহিকৈ তাৰ ॥
 শিৰত বহি বকাই তমোময় ।
 তাৰ তাপে ভৈল জগতে ভয় ॥৩০১
 সঘনে ভূমি কাৰ্শ্পে নিবস্তব ।
 খলকিল ত্ৰাসে সাতো সাগৰ ॥
 সৰ্ববৈ তাৰা এহ অসংখ্যাত ।
 দশোদিশে ভৈল উলুকাপাত ॥৩০২
 হেন দেখি ভৈল ত্ৰিদশে ত্ৰাস ।
 স্বৰ্গ এৰি গৈল ব্ৰহ্মাৰ পাশ ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে ভণে ।
 বোলা হৰি হৰি সমস্ত জনে ॥৩০৩

ঘোষা

কৃষ্ণ ষড়্ৰূপতি বামে মোৰ গতি ॥২৫॥

পদ

ব্রহ্মাক প্রণামি বুলিলন্ত দেৱজ্ঞাক ।
 সৃষ্টি নষ্ট হৰে কেনে নবাখা আন্ধাক ॥
 দৈত্যেশ্বৰ দেখি ঘোৰ তপৰ দীপিতি ।
 স্বৰ্গত থাকিবে কাৰ বাপৰ শকতি ॥৩০৪
 ব্রহ্মপদ তোন্ধাৰ কৰিবে চাটৈ ছন ।
 ভিন্ন সৃষ্টি কৰিবাক দৈত্যৰ যতন ॥
 হেন জানি বিধি কৰিয়োক প্ৰতিকাৰ ।
 যাৱে নতু নষ্ট হোৱৈ সমস্ত সংসাৰ ॥৩০৫
 হেন জানি ব্রহ্মা লৰি গৈল হংস-যানে ।
 তপ কৰি আছে দৈত্যপতি যিটো স্থানে ॥
 তপৰ মহিমা দেখি ভৈলন্ত বিস্ময় ।
 বোলন্ত উঠিয়ো আৱে কণ্ঠপ তনয় ॥৩০৬
 শৰীৰৰ মাংসক খাইলেক তোৰ উই ।
 তথাপি আৰাধ মোক এক চিত্ত ছই ॥
 হেন তপ কবন্তা নাহিকৈ সংসাৰত ।
 যেহি লাগৈ বৰ আৱে লৈয়ো অভিমত ॥৩০৭
 এহি বুলি ব্রহ্মা জলে কবিলন্ত শাস্তি ।
 ভৈল অন্ন পূৰ্ণ তপ্ত হুৱণৰ কাস্তি ॥
 বজ্ৰসম হৃদৃঢ় তৰুণ কলেৱৰ ।
 উঠিল মাটিৰপৰা পাচে দৈত্যেশ্বৰ ॥৩০৮
 ব্রহ্মাক দেখিল হংস-যানে আছা চৰি ।
 মিলিল আনন্দ প্ৰণামিলা পাৱে পৰি ॥
 হৰিষে লোভক অৱে বোম্বাঙ্কিত গাৱে ।
 কবিল অনেক স্তুতি নতি নানাভাৱে ॥৩০৯
 বিঘাতক বোলে যদি মোক দিবা বৰ ।
 ছুনি অজি আছা বস্ত প্ৰাণী নিবন্তৰ ॥

কাতো হস্তে নুহিবেক মোহোৰ যবণ ।
 ত্ৰৈলোক্যৰ লোকে লোক আন্ধাত শৰণ ॥৩১০
 নমৰিবো বাজিত দিনত যুচ্য নৌক ।
 অস্ত্ৰে শস্ত্ৰে কাটিবাক নোৱাৰোক মোক ॥
 মিলোক মহিমা মোত তোন্ধাবে সমান ।
 দিয়ো এহি বৰ ব্রহ্মা নমাগোহো আনি ॥৩১১
 ব্রহ্মায়ে বোলন্ত হাসি শুনা দৈত্যেশ্বৰ ।
 যতপি দুৰ্ভ বাপ ইটো মহাবৰ ॥
 তথাপিতো দিলো তোক বাহু হৌক সিদ্ধি ।
 এহি বুলি নিজ স্থানে চলি গৈলা বিধি ॥৩১২
 হেন বৰ পায়াল বল বাঢ়িল আশেষ ।
 ভাত্ৰ বৈৰী বুলি কৰে মাধৱক ঘেষ ॥
 তিনিয়ো লোকক বশ কৰি দৈত্যপতি ।
 কাটি লৈল বলে মহেশ্বৰ অত্মৱতী ॥৩১৩
 ভয়ে দাকণক ত্ৰিজগতে কৰৈ সেৱ । *ইই
 ব্রহ্মা বিষ্ণু কদ্ৰু বিনে খাটে সৰে দেৱ ॥
 এহিমতে দিব্য ভোগ ভুঞ্জিয়া অশেষ ।
 বহি গৈলা অসংখ্যাত সহস্ৰ বৰিষ ॥৩১৪
 দেৱতাগণৰ আৰ নাহি স্থখ শাস্তি ।
 নপাস্ত উপায় একো মনে গুণি গাছি ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে সৰে লৈলন্ত শৰণ ।
 হৰি বিনা নাহি আন দুৰ্গতি তাৰণ ॥৩১৫
 এহি বুলি বায়ু ভক্তি নিদ্ৰা পৰিহৰি ।
 মাধৱত আৰাধন্ত কৰ্ত্ত ব্ৰত ধৰি ॥
 কহে কৃষ্ণ-কিন্ধৱ শৰ্ভবে কৃষ্ণকথা ।
 বোলা হৰি হৰি জন্ম নকৰিয়ো কৃথা ॥৩১৬

ঘোষা

এ বাম হৰি নিবঞ্জন ॥২৬॥

পদ

দেৱে য়েৰে উপাশস্তে আছে ।
 পবিল আকাশীবাণী পাচে ॥
 দেৱগণ নকৰিবা ভয় ।
 কৰিবোহো দৈত্যৰ প্ৰলয় ॥৩১৭
 ইটো দুখ হইবে উপশাস্তি ।
 শুনা তাৰ মৰণৰ খ্যাতি ॥
 তানে পুত্ৰ বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদ ।
 তাক কৰৈ যৈমানি বিবাদ ॥৩১৮
 তেৱে তাক কৰিবো নিৰ্য্যাণ ।
 ভকতেসে জানা মোৰ প্ৰাণ ॥
 তান পীড়া শৰীৰে নসহে ।
 ভকতৰ দুখে ছাদি দহে ॥৩১৯
 নিৰ্ভয়ে থাকিয়ো দেৱগণ ।
 অল্পতে সিঞ্জিবে প্ৰয়োজন ॥
 দেৱগণ নিৰস্তিয়া গৈলা ।
 দৈত্যেন্দ্ৰৰ চাৰি পুত্ৰ ভৈলা ॥৩২০
 প্ৰহ্লাদ বৈষ্ণৱ ভৈলা আতি ।
 বিমুক্ৰ চিন্তস্ত দিনে বাতি ॥
 ইন্দ্ৰিয়ক কৰিয়া নিয়ম ।
 প্ৰণীক দেখন্ত আত্মা সম ॥৩২১
 ৰূপে গুণে বিছাত পাৰ্গত ।
 নাহি গৰ্ব্ব তথাপি মনত ॥
 দুখত উদ্বেগ নাহি চিত্ত ।
 নাহি স্পৃহা স্খতো কিঞ্চিত ॥৩২২
 অহ্বৰ স্বভাৱ এবিলস্ত ।
 কাম জিনি ভৈল উপশাস্ত ॥
 মহা বৈবী হয় দেৱজাক ।
 দাখু বুলি প্ৰশংসন্ত তাক ॥৩২৩

পঞ্চ বৰিষতে মহামতি ।
 ক্ৰীড়া এৰি কবন্ত ভকতি ॥
 নিতাস্তে হৰিক কৰি ধ্যান ।
 হৰি বিনে নেদেখন্ত আন ॥৩২৪
 সদায়ে কৃষ্ণৰ গুণ কহে ।
 চিত্তত ধবিল কৃষ্ণগ্ৰাহে ॥
 নৈবৈ মনে গোবিন্দৰ পাৰ ।
 কৃষ্ণত উপজৈ প্ৰেমভাৱ ॥৩২৫
 কৃষ্ণৰ চিন্তায়ে ত্ৰে মন ।
 কেহো বেলা কবন্ত ক্ৰন্দন ॥
 কেহো বেলা হাসন্ত আহ্লাদে ।
 কতো গীত গাহন্ত প্ৰহ্লাদে ॥৩২৬
 গোবিন্দক আনন্দে ডাকন্ত ।
 লাজ এৰি কতোহো নাচন্ত ॥
 হৰিবুদ্ধি হোৱৈ আপোনাক ।
 কতো কৰৈ কৃষ্ণৰ চেষ্টাক ॥৩২৭
 আনন্দে লোতক যায় বহি ।
 নমাতি থাকন্ত কতো ৰহি ॥
 হৰিষতে তনু লোমাঞ্চিত ।
 কৃষ্ণতে অপিল প্ৰাণ চিত্ত ॥৩২৮
 এহিমানে কবন্ত ভকতি ।
 আন বিষয়ত নাহি মতি ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে এড়ু ভণে ।
 হৰি হৰি বোলা সৰ্ব্বজনে ॥৩২৯

ঘোষা

বাম হৰি বাম হৰি গোপাল গোপাল ॥২৭॥

পদ

যশোমৰ্ক নামে ছয়ো শুক্ৰ তনয় ।
 প্ৰহ্লাদক পঢ়াৱস্ত শাস্ত্ৰ বামানয় ॥
 পঢ়ে আনো অসংখ্যাত দৈত্যৰ ছৰাল ।
 মনত প্ৰহ্লাদে তাক্ নমানস্ত ভাল ॥৩০॥
 একদিনা দৈত্যেস্ত্ৰে পুত্ৰক কোলে লয় ।
 কিবা পঢ়ি আছা বুলি আনন্দে সোধয় ॥
 কাক ভাল মান বাপ কহিয়ো সত্ৰবে ।
 বুলিলস্ত প্ৰহ্লাদে আত অনস্ত্ৰবে ॥৩১॥
 শুনা পিতৃ ইটো গৃহ অন্ধকূপ সৰি ।
 তপোবনে একচিত্তে আৰাধিয়ো হৰি ॥
 সংসাৰ সাগৰে ভাল নাহি আত পৰে ।
 হেন শুনি হাসি পাচে মাতে দৈত্যেশ্বৰে ॥৩২॥
 কোনোবা বৈষ্ণৱে আক কৰৈ বুদ্ধিভেদ ।
 ভালমতে শিশুক পঢ়ায়ো অবিচ্ছেদ ॥
 শুনি যশোমৰ্কে প্ৰহ্লাদক ধৰে আনি ।
 হাসিয়া পুছন্ত বাপ কহা সত্যবাণী ॥৩৩॥
 কোনে হেন তোক বিপৰ্যয় বুদ্ধি দিল ।
 কিবা তোৰ মনত আপুনি সম্পঞ্জিল ॥
 শুনিবাক ইচ্ছা কহ কুলেৰ নন্দন ।
 প্ৰহ্লাদে কহিলা কবি কৃষ্ণক বন্দন ॥৩৪॥
 ব্ৰহ্মা আদি কবি যত দেৱতা পণ্ডিত ।
 যাহাৰ পথত হোন্ত মায়ায়ে মোহিত ॥
 বাব মায়া বৈভৱৰ নাহি পৰিচ্ছেদ ।
 হেন হৰি কবন্ত আত্মাৰ বুদ্ধিভেদ ॥৩৫॥
 ছবকৰ কাছে লোহা অমৈ যেন ঠানে ।
 লি ভৈল বুদ্ধি লোহা বিহু সন্নিধানে ॥

এহি বুলি শুকক প্ৰহ্লাদ বোন ভৈলা ।
 শুনি যশোমৰ্কে তাক গৰ্জ্জিবাক লৈলা ॥৩৬॥
 আন বেত কোবাই মাৰো আবে ছবাচাব ।
 মন্দবুদ্ধি আমাৰ অনাইলি খিলিকাৰ ॥
 উপজিলি তই দৈত্য কুলেৰ কষ্টক ।
 ভৈলি বিহুপক্ষ কয় কবিলি কুলক ॥৩৭॥
 এহিমতে অনেক উপায়ে দেখাই তয় ।
 প্ৰহ্লাদক পঢ়াৱস্ত শাস্ত্ৰ বামানয় ॥
 জানিলেক শাস্ত্ৰ শুকগণে হেন জানি ।
 দৈত্যেশ্বৰৰ আগে প্ৰহ্লাদক দিল আনি ॥৩৮॥
 পিতৃৰ চৰণে পৰি আছে মহামতি ।
 ছুই হাতে তুলি আশ্বাসিলা দৈত্যপতি ॥
 কোলাত বৈসাই ঘনে ঘনে জাগি শিৰ ।
 হাসি প্ৰহ্লাদত কথা সোঁধে মহাবীৰ ॥৩৯॥
 কিবা সুশোভন পাঠ পঢ়ি আছা তাত ।
 শুকত শিখিলা যিবা কহিয়ো আত্মাত ॥
 শুনিয়া প্ৰহ্লাদে পাচে কহন্ত সাদৰি ।
 পাতক ছাবোক ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥৪০॥

ঘোষা

শু হৰি চৰণে লাগো শবন মাগো
 গোপাল গোবিন্দ ।
 তবসিদ্ধ মাজে মজিলো মাধৱ
 সুমৰি নাগৱ নিন্দ ॥২৮॥

পদ

শবন কীৰ্তন শবন বিহুৰ
 অৰ্চন পদ সেৱন ।
 দাস্ত সৰিষ বন্দন বিহুৰ
 কবিষ মেহা বৰ্ণন ॥

নরবিধ ভক্তি বিষ্ণুত আচৰৈ
 সেহিসে পাঠ উত্তম।
 হেন শুনি পাচে হিবণ্যকশিপু
 কোপে কাষ্পে যেন যম ॥৩৪১
 গুৰুৰ পুত্ৰক চাহি দৈত্যপতি
 পাৰিবে লাগিলা গালি।
 শুনবে অধম ব্ৰাহ্মণ শিশুক
 এহিসে পাঠ শিখাইলি ॥
 ষণ্মাৰ্কে বোঁলে আন নিশিকাওঁ
 ইটো নপঢ়াওঁ আমি।
 তোক্ষাৰ তনয় স্বভাৱে বোলয়
 কোপ এৰা দৈত্যস্বামী ॥৩৪২
 শুনিয়া হিবণ্য- কশিপু ছুনাই
 সোধয় কথা পুত্ৰত।
 গুৰু নিশিখাইলে হেন বিমঙ্গল
 বাগী বোল কেনমত ॥
 প্ৰহ্লাদে বোলন্ত শুনিয়োক তাত
 বিষয়ীৰ নাহি গতি।
 গুৰু উপদেশে আপোনাত হস্তে
 নোপোজৈ কৃষ্ণত মতি ॥৩৪৩
 আপুনি বিষয়ী ছয়া যিটো নবে
 বিষয়ীক গুৰু মানৈ।
 যেন অঙ্কলাক অন্ধে উপদেশে
 বিষ্ণুক সিটো নজানৈ ॥
 বৈষ্ণৱক ঘেৰে নকৰে উপাসা
 মোহে অন্ধ মূঢ়মতি।
 শুনা পিতৃ তেৱে কৃষ্ণৰ চৰণ
 নোছোৱৈ তাহাৰ মতি ॥৩৪৪
 হেন শুনি মহা- ক্ৰোধে দৈত্যৰাজ
 ছলি গৈল অহকাৰী।
 মাৰ্গিক লাগিলা পুত্ৰক পেলাইলা
 কোলাৰ পৰা আহাৰি ॥

বাৰুসগগক ক্ৰোধে আদেশয়
 মাৰ পাপিষ্ঠক বেড়ি।
 ভ্ৰাতৃ বৈবী বিষ্ণু তাকেসে সেৱয়
 আক্ৰান্ত সৌহৃদ এৰি ॥৩৪৫
 প্ৰচণ্ড আদেশ শুনিয়া আশেষ
 বাৰুস উঠিল বাগি।
 হাতে শূল ধৰি খেকত কৰিয়া
 ধাইল প্ৰহ্লাদক লাগি ॥
 কাট মাৰ বুলি বেড়িয়া সন্ধানে
 দিলেক অন্তৰ জাক।
 বিষ্ণুক স্মৰি প্ৰহ্লাদ কুমাৰে
 কটাক্কা নকৰে তাক ॥৩৪৬
 ভোটা ছইয়া শূল উফৰি পৰিল
 দেখি আছে সৰ্ব্বজনে।
 হেন অদভুত দেখি দৈত্যপতি
 পৰম শঙ্কিত মনে ॥
 দিগ্গজগগক আদেশ কৰিল
 দিগ্গজো ভিৰিলা দাস্তে।
 জলন্ত বুৰায়া উপবে পৰ্ব্বত
 পেলায়া কতোহো ঝাস্তে ॥৩৪৭
 মহা সৰ্পগণে বেড়িয়া দংশয়
 তাৰো দাস্ত গৈলা ভাগি।
 পৰ্ব্বত শিখৰে তুলিয়া কতোহো
 পেলাৱৈ মাটিক লাগি ॥
 গাত খানি কতো পোতে প্ৰহ্লাদক
 কৰাৱৈ বিষক পান।
 হাতে গলে বান্ধি অগ্নিত পেলাৱৈ
 তথাপি নযায় প্ৰাণ ॥৩৪৮
 বিষ্ণুৰ চৰণ চিন্তিয়া প্ৰহ্লাদে
 আছন্ত নিৰ্ভয় ভাৱে।
 দেখি দৈত্যপতি মনত চিন্তয়
 স্মৃতি নাহি তাৰ গাৰে ॥

আচোক মৰিব ভয় নোপোজয়
 নেবয় আন্ধাৰ পাশ।
 ইহাৰ বিৰুদ্ধে জানিলো অৱশ্যে
 মোহোৰ হৈব বিনাশ ॥৩৪৯
 দুৰন্ত চিন্তায়ে শ্ৰী হানি ভৈল
 নমাইল মলিন মুখ।
 পাচে ষণ্ডামৰ্কে বিৰলে বিনাটৈ
 দৈত্যেন্দ্ৰব দেখি দুখ ॥
 প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰে বচিল শঙ্কৰে
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে আৰে।
 বোলা হৰি হৰি সংসাৰক তৰি
 বৈকুণ্ঠক যাইবা য়ে ॥৩৫০

ঘোষা

কেশৱ শিৱ শিৱ ঘূষিয়ো সদায়।
 বামনাম বিনা বান্ধৱ নাই ॥২৯॥

পৰ

কিসক দৈত্যেন্দ্ৰ আছা মনত বিকলে।
 তিনিয়ো লোকক তুমি জিনিলা একলে ॥
 তয়ু কটাকতে কাট্ৰৈ দিকপালগণ।
 তোমাৰ চিন্তাৰ কিছু নেদেখো কাৰণ ॥৩৫১
 হেন জানি ছয়ো বাজা মনত সন্তোষ।
 শিশু ছাৱালৰ কিছু নধৰিবা দোষ ॥
 বৰ্ণৰ পাশে বান্ধি থৈয়ো কতকাল।
 আপুনি বয়স ভৈলে বৃদ্ধি হৈবে ভাল ॥৩৫২
 এহি হোক বুলি পাচে মাতে দৈত্যেন্দ্ৰব।
 শিখায়োক আক বাজনীতি নিবস্তব ॥
 হেন শুনি শুকপুত্ৰে আনি প্ৰহ্লাদক।
 মহাৰত্নে পঢ়াইলন্ত দৈত্যব শাস্ত্ৰক ॥৩৫৩

তাক ভাল নমানন্ত প্ৰহ্লাদৰ মনে।
 কৰিলা নিবিড় চিত্ত কৃষ্ণৰ চৰণে ॥
 পঢ়াই শুনাই শুক য়েৰে গৃহকামে যাস্ত।
 দৈত্যশিশুসবক মাতিয়া শিখাৱন্ত ॥৩৫৪
 দৈত্যশিশুসবো পাচে আন ক্ৰীড়া এৰি।
 প্ৰহ্লাদক গোঁৱৰ কৰিয়া বসৈ বোটি ॥
 দয়ায়ে প্ৰহ্লাদে দেখ্ত হিত উপদেশ।
 শুনিয়োক বাণী দৈত্য দানৱ নিশেষ ॥৩৫৫
 অসাৰ সংসাৰ নাহি ইহাত বিশ্বাস।
 জানি হৰি ভকতিক কৰিয়ো অভ্যাস ॥
 মনুষ্যৰ আয়ু শত বৰিষ সংখ্যাত।
 অন্ধৈক বিফলে যায় জানিবা নিদ্রাত ॥৩৫৬
 বিংশতি বৰিষ আৰ যায় ওমলন্তে।
 নেয় দশ বৰিষ ধনক উপাৰ্জ্জন্তে ॥
 বৃদ্ধকালে যায় শেষ বৰিষ বিংশতি।
 একো কাৰ্য্য সাধিবাৰ নাহিকৈ শক্তি ॥৩৫৭
 শৰীৰকো পীড়ৈ ব্যাধি চক্ষুয়ে নাকলে।
 আশা পাশে বান্ধিয়া গৃহত থাকি গলে ॥
 হেন জানি শিশুসব এৰা আন কৰ্ম।
 ধৰিয়ো কুমাৰ কালে ভাগৱত ধৰ্ম ॥৩৫৮
 দুৰ্ভ মনুষ্য জন্ম নকৰা বিফল।
 চিন্তা মনে মাধৱৰ চৰণ কমল ॥
 হৰিসে সবাৰো আত্মা বান্ধৱ ঈশ্বৰ।
 মায়াময় ইটো পুত্ৰ ভাৰ্য্যা কলেৱৰ ॥৩৫৯
 আৰ অৰ্থে ব্যৰ্থে কেনে কৰা আয়ুপাত।
 সবাৰো ছদয়ে বিষ্ণু আছন্ত সাক্ষাত ॥
 হেন জানি অহুৰ স্বভাৱ সৰে এৰি।
 সমন্তে প্ৰাণীক পূজা বিষ্ণুবুদ্ধি কৰি ॥৩৬০
 তেৱেসে অন্নতে তুৰ্ক হৈব নাৰায়ণ।
 কোননো দুৰ্ভ আছে হৰি হুপ্ৰসন্ন ॥
 হেন জানি বিধৱত ছয়োক বিমুখ।
 পশু শৰীৰতো পায় বিধৱৰ হুখ ॥৩৬১

বাল্যক্রীড়া এৰি কৰা মাধৱক ধ্যান ।
 নাৰদৰ মুখত শুনিলো ইটো জ্ঞান ॥
 স্বৰূপ কহিলো নাহি ইহাত সংশয় ।
 বোলা হৰি হৰি হৌক পাপৰ প্ৰলয় ॥৩৬২

যোষা

নমো মধু-মুৰ-মথন ৰাম ।
 সংসাৰ তাপ কৰা উপশাম ॥৩০॥

পদ

শুনিয়া পাচে দৈত্য শিশুজাক ।
 প্ৰহ্লাদক হেন বুলিলা বাক ॥
 অস্তেসপুৰে থাকা মহাভাগ ।
 কিমতে পাইলা নাৰদক লাগ ॥৩৬৩
 কহিলা ঋষি কেনে তত্ত্বভেদ ।
 কৰিয়ো আন্ধাৰ সংশয় ছেদ ॥
 বুলিলা প্ৰহ্লাদে হেন বচন ।
 শুনা পূৰ্বকথা বালকগণ ॥৩৬৪
 যৈসানি পিতৃ তপস্শাক গৈলা ।
 দেখি দেৱগণ সংশয় ভৈলা ॥
 জানিল পিতৃক খাইলেক উই ।
 নগৰ বেঢ়িয়া লগাইল জুই ॥৩৬৫
 দানৱগণ ভয় ভৈল বৰ ।
 পুত্ৰে ভাৰ্য্যা এৰি দিলা লৱৰ ॥
 মিলিল দৈত্যৰ আপদ ঘোৰ ।
 ইন্দ্ৰে ধৰি নিলা মাতৃক মোৰ ॥৩৬৬
 আপোন স্থানক নেস্ত আছুৰি ।
 কান্দন্ত সতী মুখে বস্ত্ৰ জুৰি ॥
 কৰে আৰ্ত্তবাৰ বাজৰহিষী ।
 দেখিয়া বুলিলা নাৰদ ঋষি ॥৩৬৭
 ইহাক এৰা এৰা হুবপতি ।
 এক পৰশ্বী আৰো ব্ৰহ্মসতী ॥

মাতিল ইন্দ্ৰে নাৰদক পাচে ।
 এইৰ উদবে শিশু এক আছে ॥৩৬৮
 তাক মাৰি দিবো এইক মেলানি ।
 শুনিয়া নাৰদে বুলিলা বাণী ॥
 নিষ্পাপ পুৰুষ আছে গৰ্ভত ।
 সাক্ষাত ইটো মহাভাগৱত ॥৩৬৯
 তোন্ধাৰ মাৰিবে নাহি শক্তি ।
 এৰিল হেন শুনি হুবপতি ॥
 মাতৃক পাচে প্ৰদক্ষিণ কৰি ।
 স্বৰ্গত গৈলন্ত মোক সাদৰি ॥৩৭০
 মাতৃক ঋষি আশ্ৰমত থৈল ।
 আশ্বাস কৰিয়া বুলিবে লৈল ॥
 যাদৱেক নাসৈ তোন্ধাৰ স্বামী ।
 নিৰ্ভয়ে থাকিয়ো পালিবো আমি ॥৩৭১
 শুনিয়া মাৰে ভয় পৰিহৰি ।
 থাকিল ঋষিক শুশ্ৰূষা কৰি ॥
 দয়ালু নাৰদ পিতৃ সমান ।
 মাতৃক দিলন্ত পৰম জ্ঞান ॥৩৭২
 ভক্তিব লক্ষণ সব কহিল ।
 গৰ্ভতে মোক উপদেশ দিল ॥
 মাতৃ পাসৰিলা লভিয়া স্বামী ।
 ঋষিৰ প্ৰসাদে হুমবো আমি ॥৩৭৩
 কহিলো তোন্ধাত সবে স্বৰূপ ।
 জানি হিয়ে চিন্তা কৃষ্ণৰ ৰূপ ॥
 আতপৰে ধৰ্ম্ম লোকত নাই ।
 কেতিয়কণে পৰে কণিক কায় ॥৩৭৪
 এৰিয়ো আতো অহম্মম ভাৱ ।
 দৃঢ় কৰি ধৰা কৃষ্ণৰ পাৱ ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শঙ্কৰে ।
 হৰি হৰি বোলা সমস্ত নৰে ॥৩৭৫

ঘোষা

চুৰাচাৰ মন মোৰ হৰি বোল।
বাম হৰি বোল বাম হৰি বোল ॥৩১॥

পদ

কৃষ্ণৰ চৰণে হুইবে যিমতে ভকতি।
শুনা সারণানে তাক শ্বিৰ কৰি মতি ॥
বিষ্ণু ভকতৰ সঙ্গ লৈব প্ৰথমতে।
গুৰুমানি শুশ্ৰৱা কৰিব ভালমতে ॥৩৭৬
লৈয়া উপদেশ মাধৱক আৰাধিব।
যতেক স্কৃতি মানে কৃষ্ণতে অপিব ॥
কৃষ্ণকথা শ্ৰৱণত শুদ্ধ হৈব মন।
সৰ্বদায় কৰিবেক কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন ॥৩৭৭
কৃষ্ণৰ চৰণ চিন্তিবেক হৃদয়ত।
আছন্ত ঈশ্বৰ হৰি সমস্তে ভূতত ॥
হেন জানি প্ৰাণীক কৰিবা সতকাৰ।
তেৱেমে কৃষ্ণত বতি হৈবেক তোন্ধাৰ ॥৩৭৮
হৰিব সেৱাত কিছু নাহিকৈ প্ৰয়াস।
আপুনি লৈবন্ত হৰি হৃদয়ত বাস ॥
আপুনি জীৱৰ সাক্ষী কৃষ্ণ কৃপাময়।
তাৰ এৰি সাগাণক সেৱৈ চুৰাশয় ॥৩৭৯
ধন জন প্ৰাণ পুত্ৰ সবে পৰিবাৰ।
সমস্তে অবস্ত অণুমাত্ৰো নুহি সাৰ ॥
হেন অনুমানি মাধৱত কৰা বতি।
ইহ পৰলোকে হৰি চৰণেসে গতি ॥৩৮০
নলাগে ভক্তিত দেৱ ভিঞ্জ ঋষি হুইবে।
নলাগে সম্বৃত শাস্ত্ৰ বিস্তৰ জানিবে ॥
তপ জপ ষড়্ৰ দান সবে বিড়ম্বন।
কেৱল ভক্তিত ভুক্ত হোন্ত নাৰায়ণ ॥৩৮১
বক বক ত্ৰী শূদ্ৰ ষত ব্ৰজবাসী।
পক্ষী যুগে বিষ্ণু ভৈলা কৃষ্ণক উপাসি ॥
জানি দৈত্যশিশুগণ হয়ো একমতি।
হৰিক কৰিয়ো সবে একান্ত ভকতি ॥৩৮২

এহিমাত্ৰ মহা পুৰুষাৰ্থ পুৰুষৰ।
শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰিবেক নিবন্তৰ ॥
সমস্ত ভূততে দেখিবেক নাৰায়ণ।
আতপবে আন ধৰ্ম্ম সবে বিড়ম্বন ॥৩৮৩
হেন শুনি নিবন্তবে দৈত্যশিশুগণ।
প্ৰহ্লাদৰ উপদেশে ভেদিলেক মন ॥
গুৰুৰ শিক্ষাত আৰ কোহো নেদে মতি।
ভাগৱত ধৰ্ম্মত সবাৰ ভৈল বতি ॥৩৮৪
শুনে কৃষ্ণকথাক মনত চিত্তে হৰি।
বামনাম গাঠৈ বাটৈ বজাটৈ চাপৰি ॥
দেখি ক্ৰোধে ষণ্ডামৰ্কে দণ্ড কৰৈ আনি।
তথাপি আটাম পাৰি বোটল বাম বাণী ॥৩৮৫
অদ্ভুত দেখিয়া ছয়ো গুৰু গৈলা ডৰি।
দিলেক লৱৰ প্ৰহ্লাদৰ হাতে ধৰি ॥
ৰাজ্যত বিনাৰে তধু পুত্ৰ ভৈল নষ্ট।
আনোমৰ শিশুক কৰিলে সবে ভৰ্ত্ত ॥৩৮৬
নপঢ়য় শাস্ত্ৰ আৰো প্ৰভু একো ছাত্ৰ।
মাৰণকো নগণয় বাম বোলে মাত্ৰ ॥
আন্ধাক দণ্ডিবা পাচে দিলো আসি জান।
বোলা হৰি হৰি হোক পাপৰ নিৰ্য্যাণ ॥৩৮৭

ঘোষা

বামপদে ভক্ত ভাই।
ঘোষিয়ো বাম সদায় ॥৩২॥

পদ

হিবণ্যকশিপু শুনিয়া হেন।
ক্ৰোধত কাট্ৰৈ আতি ঘৰ ঘেন ॥
বকাৰে মাথা কৰি আতি দৰ্প।
মাধি পাই ঘেন ফোকাৰে সৰ্প ॥৩৮৮
প্ৰহ্লাদে আছা অৱনত কাৱ।
কৃতান্তলি কৰি গিতুক চাই ॥

অনুবে গজ্জয় কটাক্ষে চাই ।
 খাইবো আজি তোৰ মুণ্ড পুতাই ॥৩৮৯
 শুনবে অধম নগণ মোক ।
 দেখাইবো আজি যমপুৰ তোক ॥
 ত্ৰিদশে কাটম্পে দেখি মোৰ খঙ্গ ।
 কবস কোন তই আজ্ঞা ভঙ্গ ॥৩৯০
 শুনিয়া প্ৰহ্লাদে বুলিলা বাণী ।
 সবাতো বব প্ৰভু চক্ৰপাণি ॥
 আছোক তুমি আমি কোন জন ।
 ব্ৰহ্মা আদি সেৱে যাৰ চৰণ ॥৩৯১
 তেহেস্তে পৰম ঈশ্বৰ দেৱ ।
 বিষ্ণুত পৰে আন নাহি কেৱ ॥
 আপোন মায়াৰ বলে অনন্ত ।
 সৃজন্ত পালন্ত সংহৰি নেন্ত ॥৩৯২
 জানি পিতৃ এৰা অনুৰ কাম ।
 আপোন মন কৰা উপশাম ॥
 শক্ৰ মিত্ৰ সবে কৰিয়ো সম ।
 এহিমে কৃষ্ণৰ ভক্তি উত্তম ॥৩৯৩
 নিজিনি শৰীৰৰ শক্ৰচয় ।
 জিনিলো দশোদিশ বুলি কয় ॥
 জানিয়া পিতৃ এৰা অহঙ্কাৰ ।
 ভজিয়া হৰিক কৰিয়া সাৰ ॥৩৯৪
 শুনিয়া হিৰণ্যে বোলৈ বচন ।
 জানিলো তোৰ মৰিবাক মন ॥
 মোক বিকৰ্ণস অৰে বৰ্ণব ।
 মোত পৰে আছে আন ঈশ্বৰ ॥৩৯৫
 পেলাইব কাটি তোক খাণ্ডা ধৰি ।
 দেখো কেনমতে ৰাখয় হৰি ॥
 হোস্ত হৰি যদি জগত ঈশ ।
 কৈত আছে তান কহ উদ্দেশ ॥৩৯৬
 শুনিয়া প্ৰহ্লাদে বোলয় বাণী ।
 ব্যাপক বিষ্ণু প্ৰভু চক্ৰপাণি ॥

সবাতো আছন্ত জগত স্বামী ।
 ফটিকৰ স্তম্ভে দেখোহো আমি ॥৩৯৭
 শূনি দৈত্যপতি দান্ত কামুৰি ।
 ডাবৰ খড়্গক লৈল আজুৰি ॥
 আসনৰ হস্তে আটোপে উঠি ।
 ভাঙ্গিলা স্তম্ভক হানিয়া মুঠি ॥৩৯৮
 স্তম্ভৰ ভিতৰে কৰিলা নাদ ।
 প্ৰলয় মেঘৰ যেন শৱদ ॥
 ফুটিল কটাহ ভৈল বিস্ময় ।
 ত্ৰিজগতে বোলে মিলৈ প্ৰলয় ॥৩৯৯
 যত বৰা দৈত্য আছে চৌপাশে ।
 কাটম্প পৃথিবীত পৰিয়া ত্ৰাসে ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শঙ্কৰে ।
 বোলা হৰি হৰি সমস্ত নৰে ॥৪০০

ঘোষা

ও হৰি নৰহৰি হৰিয়ো কুমতি ।
 অন্তকালে হৰিৰ চৰণেমে গতি ॥৩৩৥

পদ

শূনি দৈত্যেন্দ্ৰৰ অন্তৰীক্ষ ভৈল ধাতু ।
 কোনে দিলে আটাস নেদেখি তাৰ হেতু
 সত্য কৰিবাক লাগি নিজ সূত্য বাণী ।
 স্তম্ভতে বেকত ভৈলা প্ৰভু চক্ৰপাণি ॥৪০১
 অদ্বুত দেখিয়া দৈত্যপতি ভৈল চূপ ।
 নুহিকয় সিংহ নুহি মনুষ্যৰ কপ ॥
 ঘোৰ মূৰ্ত্তি ধৰি নৰসিংহ ভৈলা বাজ ।
 মহাত্ৰাসে কাটম্প দেখি দানব সমাজ ॥৪০২
 তপ্ত হৰ্ণৰ বৰ্ণ জ্বলে চক্ষু চুই ।
 পৰ্বত সমান কায়া আছে স্বৰ্গ চুই ।
 শৰীৰৰ লোম চন্দ্ৰসম শুক্ল বৰ্ণ ।
 ভুলি আছে উৰ্কক স্তবধ চুই কৰ্ণ ॥৪০৩

বাইল মুখ যেন গিৰি গহ্বৰ পৰায় ।
 প্ৰচণ্ড বাতাস যেন নিশ্বাস বজায় ॥
 প্ৰকাশে কেশৰ শিবে ববিৰ কিৰণ ।
 ক্ৰকুটি কুটিল মুখ বিকট দশন ॥৪০৪
 লহ লহ কৰে জিহ্বা যেন ফুব ধাৰ ।
 জ্বলে বাহু শত তীক্ষ্ণ নখে চমৎকাৰ ॥
 বহল হৃদয় দীৰ্ঘ গ্ৰাৱ কৃশ কটি ।
 জিহ্বা মেলি আছা দুই দশন প্ৰকটি ॥৪০৫
 হেন দেখি দৈত্যেন্দ্রে মনত গুণে ডৰি ।
 আক্লাক বধিবে হৰি আইল মায়া কৰি ॥
 মনে বিমৰষি পাচে গদাক উচ্চাই ।
 দানৱ মাতঙ্গ গৈলা নৃসিংহক ধাই ॥৪০৬
 নেদেখিয়া দৈত্যেন্দ্রক নৃসিংহৰ পাশে ।
 লুকাই পতঙ্গ যেন অগনিত জ্বাসে ॥
 ছিদ্ৰ চাই পাক ফুটৈ দৈত্য ছুবাচাৰ ।
 নৃসিংহক দিলা ঘোৰ গদাৰ প্ৰহাৰ ॥৪০৭
 এবাইলন্ত নবসিংহে কাতি কৰি কায় ।
 পাজ্জবত ফুটৈ দৈত্য পতঙ্গ পৰায় ॥
 গদায়ে সহিতে ধৰিলন্ত দিয়া চাম্প ।
 গকড়ৰ হাতত বাজিল যেন সৰ্প ॥৪০৮
 এবাইল হাতৰ দৈত্য আৰি যুৰি কৰি ।
 লীলায়ে এৰিলে তাক আপুনি নৃহৰি ॥
 দেখি দেৱগণে আতি কৰৈ হৃদি খেদ ।
 হৰি হৰি নঠৈল দুখৰ পৰিচ্ছেদ ॥৪০৯
 দৈত্যেন্দ্ৰে বোলে বল কটালিলো আৰ ।
 কৈক ঘাইবি নবসিংহ কৰিবো দোহাৰ ॥
 এহিযুলি খাণ্ডা বাক ধৰি সেহি ছেপে ।
 ভ্ৰম কৰি পক্ষী যেন ঘাইল মহাবেগে ॥৪১০
 ঘোৰ নাদ ত্যজি অধো উৰ্দ্ধে ফুটৈ পাক ।
 বাকতে লুকায় কায় নাকলিয় আক ॥
 প্ৰহাৰিবে লাগি ছিদ্ৰ চাহে মহা শূৰ ।
 বোলা হৰি হৰি পাপ হোক বধিব ॥৪১১

ঘোষা

হৰি বাম যুকুন্দ যুবাৰি মোৰ গতি ।
 কৃষ্ণ কৃপা কৰা প্ৰভু বধুপতি ॥৩৪॥

পদ

দানৱ ফুবস্তু য়েৰে আছে ।
 দেখি খঞ্জে নবসিংহে পাচে ॥
 কম্পাই শিৰ কেশৰ উল্লাসি ।
 তুলিলা আটাস ঘোৰ হাসি ॥৪১২
 স্বৰ্গকো ভেদিলা ঘোৰ বিঞ্জে ।
 বেগে চাম্প দিয়া নবসিংহে ॥
 আলগতে দৈত্যক ধৰিল ।
 নাহি মাত চেতন হৰিল ॥৪১৩
 সৰ্পে যেন ধৰিল ইন্দুৰ ।
 নিশৱদ দানৱ দন্দুৰ ॥
 সাধিবাক লাগি দেৱ কাজ ।
 ঘাৰব কৰিল তাক বাজ ॥৪১৪
 চিত কৰি উকত থাপিলা ।
 নখে তাৰ হিয়া বিদাৰিলা ॥
 যেহেন সৰ্পক পায়ৈ ভিৰি ।
 গকড়ে পেছলাইলা টোটে ছিৰি ॥৪১৫
 চক্ষু পকাই দৈত্য অস্তকাৰী ।
 চেলেকন্ত জিহ্বায়ে কৰাৰি ॥
 কধিবে দিগিধ দেহা হই ।
 শিবত মেবাইলা আস্ত দুই ॥৪১৬
 দেখি দৈত্য কটক কিটাইল ।
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি ক্ৰোধে ধাইল ॥
 নৃসিংহে পেলাইল দৈত্যেন্দ্রক ।
 গৈল খেদি দানৱগণক ॥৪১৭
 কাকো নখে কৰি দুই ছিৰ ।
 টোকবে ছিণ্ডিলা কাৰো শিৰ ॥
 কাকো গোড় মাৰি ঘৰাকাতি ।
 সহবিল দানৱ পদাতি ॥৪১৮

দৈত্য জিনি ত্যজিলা আটাস ।
 পলায় দিগ্গজ হয় ত্ৰাস ॥
 বঙ্কাবস্ত শিবৰ কেশৰ ।
 উৰায় সবে বিমান স্বৰ্গৰ ॥৪১৯
 খলকৈ নাগৰ স্থাস লাগি ।
 বেগত পৰ্বত পৰৈ ভাগি ॥
 নৃসিংহৰ চৰণৰ গতি ।
 টলমল কৰে বসুমতী ॥৪২০
 চক্ষুৰ বশ্মিত ভৈল ছম ।
 নিম্প্ৰভ সমস্তে গ্ৰহগণ ॥
 দৈত্যেন্দ্ৰৰ দিব্য সিংহাসনে ।
 বসিল নৃসিংহ কোপমনে ॥৪২১
 খুজি আৰ নপাস্ত যুজাৰ ।
 ক্ৰোধে মুখ দেখি অন্ধকাৰ ॥
 দেখি ত্ৰিজগতে ভৈলা ভয় ।
 আজি জানো মিলয় প্ৰলয় ॥৪২২
 শুনি পাচে দৈত্যৰ নিৰ্য্যাণ ।
 বন্ধে আইল দেৱৰ বিমান ॥
 জোকাবস্ত আকাশক ছানি ।
 কৰৈ দেৱে দুন্দুভিৰ ধ্বনি ॥৪২৩
 দেৱৰ স্তম্ভবীগণ আসি ।
 পুষ্প বৰিষস্ত হাসি হাসি ॥
 প্ৰধান গন্ধৰ্বৰ গীত গাৱে ।
 বিত্যাধৰে মৃদঙ্গ বজাৱে ॥৪২৪
 অপ্সৰাগণে কৰৈ নৃত্য ।
 ভৈলস্ত ত্ৰিংশ কৃতকৃত্য ॥
 কহে কৃষ্ণ কিঙ্কৰ শঙ্কৰে ।
 বোলা হৰি হৰি সব নৰে ॥৪২৫

ঘোষা

হৰি মাধৱ মধুবিপু যুবাৰি বাম ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে কৰো পৰিয়া প্ৰণাম ॥৩৫॥

পদ

অনন্তৰে শিবত ধৰিয়া কৃতাজ্জলি ।
 ব্ৰহ্মা ৰুদ্ৰ আদি দেৱগণ আইলা চলি ॥
 বৈকুণ্ঠৰ পৰা পাৰিষদগণ আসি ।
 থাকি বৈলা নৃসিংহৰ চৌপাশে উপাসি ॥৪২৬
 পৃথকে পৃথকে স্তুতি কৰিবাক লৈলা ।
 প্ৰথমতে ব্ৰহ্মা কৰঘোৰে আগ ভৈলা ॥
 প্ৰণামো অনন্ত মূৰ্ত্তি ছৰস্ত শকতি ।
 লীলায়ে সংহৰি প্ৰভু কৰা সৃষ্টি স্থিতি ॥৪২৭
 কমনে জানিবে তমু বীৰ্য্য পৰাক্ৰম ।
 এহি বুলি ব্ৰহ্মাদেৱ পৰিল নিজম ॥
 অনন্তৰে শঙ্কৰে বুলিয়া স্তুতিবাণী ।
 মাৰিলা অস্তৰ ইটো অতি অল্প প্ৰাণী ॥৪২৮
 তোম্কাৰ কোপত হোৱে জগত প্ৰলয় ।
 ভক্ত প্ৰহ্লাদক প্ৰভু পালিবে লাগয় ॥
 এহি বুলি মহাদেৱে থাকিল নিচুকি ।
 আগবাঢ়ি ইন্দ্ৰে স্তুতি কৰিলা উৎসুকি ॥৪২৯
 দৈত্যে আক্ৰমিলে প্ৰভু আমাৰ হৃদয় ।
 স্বপনে সচিত্তে আমি দেখো দৈত্যময় ॥
 দানৱক মাৰি আৱে খণ্ডিলা দুৰ্গতি ।
 কোননো নসাধে প্ৰভু তোমাৰ ভকতি ॥৪৩০
 ঋষিগণে বোলৈ নমি ভৈল মহা বঙ্গ ।
 কৰিলে পাতকী আত্মাৰ তপোভঙ্গ ॥
 তাক বধি সাধিলা আত্মাৰ মনোবধ ।
 স্থাপিলা দুৰ্ণাই জগন্নাথ ধৰ্ম্মপথ ॥৪৩১
 পিতৃগণে বোলৈ নৃসিংহক নমিবাক ।
 পুত্ৰগণে দেয় পিও যতক আত্মাক ॥
 দৈত্যেন্দ্ৰে আপুনি ভুঞ্জৈ বলে কাঢ়ি নিয়া ।
 কিনো বঙ্গ ভৈল তাৰ বিলাবিলা হিয়া ॥৪৩২

নাগগণে বোলৈ নৃসিংহক আগবাঢ়ি ।
 ভাল ভাল স্ত্ৰীক সবে আনিলেক কাঢ়ি ॥
 সাধিলা আনন্দ তাৰ হৃদয় বিদাৰি ।
 প্ৰণামো অনন্ত ভকতৰ ভয়হাৰী ॥৪৩৩
 বৈতালিকগণে বোলৈ শুনিয়ে গোসাই ।
 দেৱৰ সভাত ফুৰো তযু গুণ গাই ॥
 তাকে নিষেধিলে চুফু দানৱ দুৰ্ব্বাৰ ।
 তাক মাৰি ব্যাধি যেন গুচাইলা আন্ধাৰ ॥৪৩৪
 পাৰিষদগণে বোলৈ চৰণে নমিলো ॥
 তোন্ধাৰ নৃসিংহ ৰূপ আজিসে দেখিলো ॥
 তযু ভৃত্য ইটো দৈত্য ভৈল শাপ পায়ো ।
 নমাৰিলা আক প্ৰভু কৰিলাহা দায়ো ॥৪৩৫
 এহিমতে আনো দেৱে কৰিলন্ত স্তুতি ।
 যুধিষ্ঠিৰ ৰাজাত নাৰদ নিগদতি ॥
 তথাপি নুগুচৈ নৃসিংহৰ মহা ক্ৰোধ ।
 দেখি দেৱগণে দেন্ত লক্ষ্মীক প্ৰবোধ ॥৪৩৬
 স্বামীৰ গুচায়ো ক্ৰোধ জগতৰ মাৰ ।
 গুনি লক্ষ্মীদেৱী উঠি চলিলন্ত গাৱ ॥
 নৃসিংহৰ মহা ভয়ঙ্কৰ ৰূপ দেখি ।
 ডৰে উলটিল দেৱী মুদি ছয়ো আখি ॥৪৩৭
 পাচে প্ৰহ্লাদক ব্ৰহ্মা লগাইলেক মাত ।
 নৃসিংহৰ কোপ বাপ কৰা উপশাস্ত ॥
 পৰম ভকত তুমি হিবণ্যতনয় ।
 বোলা হৰি হৰি হোক পাপৰ প্ৰলয় ॥৪৩৮

ঘোষা
 ও হৰি ৰাম নাৰায়ণ ষাণ্ডৱানন্দ
 দূৰ কৰা মোৰ মায়া ।
 বিষয় ব্যাধিৰ ঔষধ মাগো
 ভকতি অমিয়া ॥৩৬॥

পদ
 ব্ৰহ্মাৰ বচন সাদৰি প্ৰহ্লাদে
 ধীবে ধীবে গৈলা চলি ।
 ভূমিত পৰিয়া বিষ্ণুক নমিয়া
 শিৰে ধৰি কৃতাজ্জলি ॥
 পাৱত পৰিয়া আছয় প্ৰহ্লাদ
 দেখি নৰসিংহে হাসি ।
 স্নেহত অৱয় নয়নৰ নীৰ
 তুলিলা হাতে উল্লাসি ॥৪৩৯
 হস্ত পদে তাৰ পৰশিলা শিৰ
 পৰম নিৰ্ভয় দিয়া ।
 দেখি প্ৰহ্লাদৰ তমু লোমাঞ্চিত
 আনন্দে দ্ৰৱিল হিয়া ॥
 হৰিষে লোতক যবে প্ৰহ্লাদৰ
 চৰণ চিন্তিয়া আছে ।
 যুৰি ছয়ো হাতে গদ গদ মাতে
 স্তুতি কৰিলন্ত পাচে ॥৪৪০
 ব্ৰহ্মা সিন্ধু যুনি আদিয়ে নপাস্তে
 পূজিবে তোমাৰ পাৱ ।
 কিবা স্তুতি নতি কৰিবোহো আমি
 অস্বৰ ক্ৰুৰ স্বভাৱ ॥
 ধন জন তপ প্ৰভাৱে তোমাক
 আৰাধিবে শক্য নাই ।
 গজেন্দ্ৰে কেৱলে ভকতি কৰিলে
 পৰম আপদ পাই ॥৪৪১

যিটো চণ্ডালৰ কায় বাক্য মনে
সদায় স্মৰণে হৰি ।
আছে বাহুব্রত যিটো ব্রাহ্মণৰ
সিমে শ্রেষ্ঠ তাত কৰি ॥
সিটো মহাগৰ্বা বিপ্ৰে আপোনাক
পৰিত্ৰ কৰিবে নাৰে ।
ভকত চণ্ডালে আপোনাক তাৰে
সমস্তে কুল উদ্ধাৰে ॥৪৪২
ভূমি জগজীৱ তোমাক পূজিলে
মিলৈ আপোনাত যাই ।
যেন মুখ শ্ৰীক প্ৰতিবিন্ধ মুগ
দেখয় দৰ্পণ চাই ॥
হেন জানি মই মতি অনুসাবে
ত্ৰ্যজিলো তোম্মাৰ পাৰ ।
ব্ৰহ্মা আদি দেৱ- গণো ডৰে মৰৈ
এৰিয়ো ক্ৰুদ্ধ স্বভাৱ ॥৪৪৩
ভয়ঙ্কৰ কোপ দেখিয়া তোম্মাৰ
প্ৰভু মোৰ ভয় নাই ।
সংসাৰ চক্ৰৰ নিকাৰ দেখন্তে
সদায় ধাতু উৰায় ॥
তোম্মাৰ চৰণ ছত্ৰৰ ছায়াক
কৈসানিনো দিবা মোক ।
কহিয়ো উপায় কিমতে এৰাওঁ
নিদাকণ দুখ শোক ॥৪৪৪
তম্বু হস্ত পদ্ম শিৰে দিলা মোৰ
কি ভৈল মহা আফ্লাদ ।
ব্ৰহ্মা হব: লক্ষ্মী- দেৱী নতু পাস্ত
তেসখো হেন প্ৰসাদ ॥
সৰস্তু কৃতবে ভূমিসে আতমা
হৃদয় পবন গুৰু ।
তথাপি সৰাব অনুসাবে কৃপা
কৰা যেন কল্পতক ॥৪৪৫

কিমতে ভকতি কৰো পঞ্চেন্দ্ৰিয়ে
পাঞ্চদিকে লাগি ধৰে ।
যেন গৃহস্থক অনেক সপত্না
সকলে আকুল কৰে ॥
ভৱ বৈতৰণী মমজিহে জ্বোলাহো
নেৰে মোক শোক ভয় ।
তোম্মাৰ চৰণে শৰণ লৈলোহো
কৃপা কৰা কৃপাময় ॥৪৪৬
আবো বহুবিধ স্তুতি কৰি আগে
প্ৰফ্লাদ পৰিয়া আছে ।
ভৈলন্ত প্ৰসন্ন ক্ৰোধভাৱ এৰি
হৰি হাসিলেক পাচে ॥
প্ৰফ্লাদক চাহি আনন্দে বোলন্ত
তিনিয়ো লোকৰ স্বামী ।
বোলা হৰি হৰি সংসাৰক তৰি
হুয়োক বৈকুণ্ঠগামী ॥৪৪৭

যোষা

স্বামী ৰাম নেৰো আৰ চৰণ তোম্মাৰ ।
দূৰ কৰা সংসাৰ নিকাৰ ॥৩৭॥

পৰ

বোলন্ত প্ৰফ্লাদক উঠ উঠ ।
তোৰ ভক্তিত ভৈলো মহা ভুৰ্ত ॥
লৈয়ো বৰ তোৰ যেন মন ।
বৃথা নোহে মোৰ দৰিশন ॥৪৪৮
মোক দেখিলেক যিটো জন ।
নাহি তাৰ পুনৰাগমন ॥
ভকতৰ পূৰ্বো মনোৰথ ।
দিওঁ কাম মোক ধৰ্ম অৰ্থ ॥৪৪৯

এহি বুলি প্ৰলোভন্ত বৰ ।
 নবাঙ্কত প্ৰহ্লাদ কুমাৰ ॥
 ভক্তিসে পৰম লাভ জানি ।
 বিষ্ণুক বোলন্ত হাসি বাণী ॥৪৫০
 জানো প্ৰভু পৰীক্ষা আমাক ।
 সিহেতু বুলিলা হেন বাক ॥
 বাট্ৰে ফল কৰি তবু কৃত্য ।
 দিটো নোহো বাণিজ্যৰ ভৃত্য ॥৪৫১
 তোম্বাৰ অকাম ভৃত্য আমি ।
 তুমিয়ো নিষ্কাম মোৰ স্বামী ॥
 নাহি কাম আক্কাৰ অশুখা ।
 নুহি বাজ সেৱকৰ যথা ॥৪৫২
 শুনি নবসিংহে হাসিলন্ত ।
 জানো তই ভকত একান্ত ॥
 তথাপিতো ইটো মন্বন্তৰ ।
 ছয়া থাক দৈত্যৰ ঈশ্বৰ ॥৪৫৩
 সদায়ে শুনিবি মোৰ কথা ।
 মোৰ ৰূপ চিন্তিবি সৰ্ব্বথা ॥
 কীৰ্ত্তনে পলাইবে পাপচয় ।
 ভোগ ভুঞ্জি পুণ্য কৰা ক্ষয় ॥৪৫৪
 তোৰ যশ ব্যাপিবে জগতে ।
 বাত্ৰি দিনে মোক স্মৰন্তে ॥
 সবে কৰ্মবন্ধে হৈব হীন ।
 অন্তকালে মোতে যাইবি লীন ॥৪৫৫
 তোৰ মোৰ কথা যিটো নবে ।
 তোক মোক সম্মত স্মৰে ॥
 নিয়োজনৈ মোক পাইবে আসি ।
 প্ৰহ্লাদে মাতিলা পাচে হাসি ॥৪৫৬
 তবু পাৰে মাগো এক বৰ ।
 তুমি প্ৰভু জগত ঈশ্বৰ ॥
 তোম্বাক নিন্দিলে পিতৃ মোৰ ।
 নিন্দিলা পাতক মহাঘোৰ ॥৪৫৭

তাত হস্তে পিতৃ নিস্তবোক
 এতেক প্ৰসাদ দিয়ো মোক ॥
 তুমি দীন দয়ালীল দেৱ ।
 তোমাৰ চৰণে কৰো সেৱ ॥৪৫৮
 কহে কৃষ্ণ কিঙ্কৰ শঙ্কৰে ।
 নেৰিবা কীৰ্ত্তন একো নৰে ॥
 আজি কালি মিলিবে মৰণ ।
 হৰি হৰি বোলা সৰ্ব্বজন ॥৪৫৯

ঘোষা

ও হৰি নমো দামোদৰ,

যাদৱ দুখ নিবেদিবো কত ।

নটৈল ভকতি ইহ মনুষ্যজন্মত ॥৩৮॥

পদ

নৃসিংহ বোলন্ত হাসি শুনিয়ো প্ৰহ্লাদ ।
 দিবেক নলাগে তোক ইসব প্ৰসাদ ॥
 পৰম বৈষ্ণৱ তই পুত্ৰ ভৈলি যাৰ ।
 একৈশ পুৰুষ তাৰ কৰিলি উদ্ধাৰ ॥৪৬০
 যৈত থাকে মোৰ ভক্ত উদাৰ চৰিত্ৰ ।
 কীট পতঙ্গকো তথা কবয় পৰিত্ৰ ॥
 নকৰে প্ৰাণীক হিংসা নাহি একো স্পৃহা ।
 আমাত অপৰ্ণা কৰৈ আপোনাৰ দেহা ॥৪৬১
 ভকততে শ্ৰেষ্ঠ তই পাইলি বাহ্মা সিদ্ধি ।
 কৰিয়ো পিতৃৰ প্ৰেতকাৰ্য্য যেন বিধি ॥
 মোত চিত্ত দিয়া কাৰ্য্য কৰিয়ো সন্তোষে ।
 তেৱে কি কৰিবে আৰ সংসাৰৰ দোষে ॥৪৬২
 নৃসিংহৰ আদেশে প্ৰহ্লাদ দৈত্যৰাজ ।
 কৰিলন্ত পিতৃৰ যতেক প্ৰেতকাৰ্য্য ॥
 ব্ৰহ্মায়ে দেখন্ত পাচে নৃসিংহ প্ৰসন্ন ।
 ত্ৰিদশে সহিতে উঠি বুলিলা বচন ॥৪৬৩

দেৱ দেৱ জগন্নাথ কৰো নমস্কাৰ ।
 পাণিষ্ঠক মাৰি শ্ৰীতি সাধিলা আক্ষাৰ ॥
 মোৰ বব পায়৷ কাকো কটাক্ষো নকৰে ।
 আচৰিলে দ্ৰোহ মহা দৈত্যে জগতৰে ॥৪৬৪
 তাহাৰ তনয় মহা বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদ ।
 শুচাইল তোক্ষাৰ ক্ৰোধ মিলিল আহ্লাদ ॥
 নৃসিংহে বোলন্ত ত্ৰেক্ষা শুনিয়ো উত্তৰ ।
 আৰোবাৰ দৈত্যক নিদিবা হেন বৰ ॥৪৬৫
 স্বভাৱে দুৰ্জ্জন দৈত্য একোৱে নমানে ।
 যেন বিষ বাঢ়য় সৰ্পৰ দুহুপানে ॥
 এহি বুলি নবসিংহ ভৈলা অস্তৰ্দ্ধান ।
 প্ৰহ্লাদে কৰিলা ত্ৰিদশক বহুমান ॥৪৬৬
 প্ৰথমতে ত্ৰেক্ষাক নমিলা দৈত্যেশ্বৰ ।
 শঙ্কৰক প্ৰণামিলা আত অনন্তৰ ॥
 জানন্ত বিষ্ণুৰ অংশ আন যত দেৱ ।
 একে থানে সবাকো কৰিলা পৰি দেৱ ॥৪৬৭
 পাচে শুক্ৰ আদি কৰি মুনিগণ যত ।
 উঠিলন্ত ত্ৰেক্ষা লৈয়া সবাক লগত ॥
 প্ৰহ্লাদক কৰিলন্ত ৰাজ্য অভিষেক ।
 দিলা সবে অধিকাৰ পিতৃৰ যতেক ॥৪৬৮
 দৈত্য দানৱৰ ৰাজ্য ভৈলন্ত প্ৰহ্লাদ ।
 স্বৰ্গে গৈলা দেৱগণ দিয়া আশীৰ্বাদ ॥
 শুকনুনি বোলন্ত শুনিয়ো পৰীক্ষিত ।
 কহিলো তোক্ষাত সবে প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ ॥৪৬৯
 নৃসিংহৰ লীলা ইটো বধ দৈত্যেশ্বৰ ।
 প্ৰহ্লাদৰ পুণ্যকথা শুনে যিটো নৰ ॥
 তাহাৰ মৃত্যুৰ হস্তে নাহি আৰ ত্ৰাস ।
 অপ্ৰাৰাসে ছিটো সংসাৰৰ কৰ্মপাশ ॥৪৭০
 শুনা সৰ্বজন কহে কৃষ্ণৰ কিষ্কবে ।
 নাহি আন ধৰ্ম্ম আৰো কীৰ্ত্তনত পৰে ॥
 বৈকুণ্ঠক বাইবা ধেৱে যাতনাক ভৰি ।
 নিবন্ধবে ডাকিয়া দুখিয়ো ৰাম হৰি ॥৪৭১

জয় জয় নাৰায়ণ সংসাৰ কাৰণ ।
 যোগীগণে সেৱা কৰে যাহাৰ চৰণ ॥
 যাহাৰ মায়াৰ গতি নজানন্ত কেৱ ।
 হেন হৰি চৰণে কৰিলো মই দেৱ ॥৪৭২
 হৰি পদ যুগল ধৰিয়া এক মনে ।
 কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন কৰিয়োক সৰ্বজন ॥
 হেন জানিয়োক হৰি চৰণেসে গতি ।
 প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ এহিমাণে সমাপতি ॥৪৭৩
 প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ সমাপ্ত

গজেশ্বোপাখ্যান

ষোষা

ৰাম ৰাম ৰাম হৰি ৰাম ৰাম ৰাম ॥৩৯৥

পদ

ৰাজাক সাদৰি মুনি বুলিলা বচন ।
 শুনা পৰীক্ষিত কুকুলেৰ নন্দন ॥
 পৰম মধুৰ মাধৱৰ গুণচয় ।
 শুনা সাৱধান হোক পাপৰ প্ৰলয় ॥৪৭৪
 ক্ষীৰ সাগৰৰ মাজে ত্ৰিকুট পৰ্বত ।
 প্ৰকাশন্তে আছে তিনি লোকত বেকত ॥
 হুৱৰ্ণ বজ্জ লোহা জ্বলে তিনি শৃঙ্গ ।
 চক্ষুত চমক লীগৈ দেখিতে বিবিজ ॥৪৭৫
 আনো যত শৃঙ্গ বজ্জ কৰে তিৰিমিৰি ।
 দশোদিশ প্ৰকাশিয়া শোভে শুক্ৰগিৰি ॥
 অযুত যোজন জুৰি জ্বলে পিৰিবৰি ।
 উচ্ছিত দেখিয়া দশ হাজাৰ প্ৰহৰ ॥৪৭৬
 ক্ষীৰ সাগৰৰ চউ চৌভিত্তি উখলে ।
 পথালে পৰ্বত হুশীতল দুহুজলে ॥
 থানে থানে আছে ভূমি অনেক উত্থান ।
 ফুলে অকমক গন্ধে নাহিকৈ সন্ধান ॥৪৭৭

নদী নদ আশেষ বিশেষ সৰোবৰ ।
 ক্ষটিক নিৰ্মল জল দেখি মনোহৰ ॥
 বিদ্যাধৰীসবে তাতে নামি কৰে স্নান ।
 পখালি শৰীৰ বৰৈ স্নগন্ধিত জাগ ॥৪৭৮
 পৰম অমূল্য গন্ধ উথলে সদায় ।
 দশদিশে জুৰি তাৰ বায়ু বহি যায় ॥
 দেখি স্নশোভন বৰুণৰ উপবনে ।
 যাত নিতে ক্ৰীড়ে দেৱে দিব্য নাৰীগণে ॥৪৭৯
 শাল তাল তমাল মন্দাৰ পাৰিজাত ।
 চম্পক অশোক আনো পুষ্প অদংখ্যাত ॥
 আম জাম লেবু জৰা জামীৰ খাজুৰী ।
 বিন্ধ নাৰিকেল কল তাম্বুল পাকৰি ॥৪৮০
 অগৰু চন্দন পদ্ম সৰল সোণাক ।
 আনো যত্ন তৰুৱন সবে কল্পতৰু ॥
 ছয়ধাতু এককালে বসন্ত উদয় ।
 ভ্ৰমৰে গুঞ্জৰে কুলি পঞ্চম পূৰয় ॥৪৮১
 বহয় মলয় বায়ু আমোদিত মন ।
 নৃত্য গীত কৰৈ তৈতে অপেশ্বৰাগণ ॥
 হৰি গুণ গীত গাৱৈ গন্ধৰ্ব্ব কিম্বৰে ।
 পাপ দূৰ হোক হৰি বোলা নিবন্তৰে ॥৪৮২

ঘোষা

বাম দামোদৰ হৰে ।
 প্ৰভু, মেৱকে কাতৰ কৰে ॥৪০॥

পদ

বনৰ সিটো বিতোপন নাম ।
 কছিলো বাহাৰ নাহি উপাম ॥
 তাহাৰ মাজে সৰোবৰ এক ।
 গাধৰ সকাশ মেৰি প্ৰভোক ॥৪৮৩

স্বৰ্ণময় পদে আছে জুৰি ।
 ভ্ৰমৰে মধু পীয়ে তাতে পৰি ॥
 বাজহংস আদি যতোক পক্ষী ।
 পৰি পৰি ধাটক নঘায় উপেক্ষি ॥৪৮৪
 কুমুদ সিদ্ধি উতপল ফুল ।
 ফুলি আছে গন্ধে নাহিকৈ তুল ॥
 চৌভিত্তি বেঢ়ি আঁছে তৰুৱনে ।
 কহিবে নাম তাৰ কোনজনে ॥৪৮৫
 কদম্ব বঘু নাগেশ্বৰ গাছে ।
 ফুলে জকমক বেঢ়িয়া আছে ॥
 মালতী মধাই জাই যুতী যত ।
 পাৰিজাত মুখ্য বৃক্ষ সমস্ত ॥৪৮৬
 বহুৱৈ মলয়া বসন্ত বার ।
 কোকিলে ত্যজে সুললিত ৰাৱ ॥
 সেহি বনমাজে গজেন্দ্ৰ আছে ।
 অনেক হস্তী ফুৰৈ আগে পাচে ॥৪৮৭
 যতোক বৃক্ষ বেত বাস খৰি ।
 ফুৰন্তে ভাগ্নি যায় মৰমৰি ॥
 যাৰ গন্ধ পাইলে সিংহ পলায় ।
 যতোক পশু ডৰে জীৱ যায় ॥৪৮৮
 মদ জল ধাৰা বহিয়া যায় ।
 ভ্ৰমৰে যাক সেৱৈ সৰ্বদায় ॥
 চবন্তে ফুৰন্তে ক্ৰীড়ন্তে যাই ।
 বহিলা গজেন্দ্ৰে ভাগৰ পাই ॥৪৮৯
 দুগুণে পীড়িলে ৰবি কিৰণে ।
 লবিলা ছনাই জলপান মনে ॥
 পৰ্বতো কাটম্প গজেন্দ্ৰৰ ভীৰি ।
 পদ্ম গন্ধ পাইল জলৰ ভীৰি ॥৪৯০
 নামিল গ্ৰীয়া সৰোবৰ মাজে ।
 চৌভিত্তি হস্তীসমে গজৰাজে ॥
 পদ্মৰ স্নায়ু স্নগন্ধি জল ।
 পিলেক তুমাত হুয়া বিকল ॥৪৯১

অগাধ জল অতিশয় জুব।
 গজেন্দ্রে ঘনে ঘনে পাৰৈ বুৰ ॥
 হস্তিনী সমে কৰৈ জলক্ৰীড়া।
 খণ্ডিলা সমস্তে বৌদ্ৰৰ পীড়া ॥৪৯২
 হস্তা-হস্তিনীক কৰাৱৈ স্নান।
 পীয়াৱৈ জল গৃহস্থৰ ঠান ॥
 দায়্যয়ে পুত্ৰ ভাৰ্য্যা সমে বঞ্চে।
 গৰ্বে জলক্ৰীড়া কৰৈ মাতঙ্গে ॥৪৯৩
 বিষয় স্মৃথত ভৈলেক ভোল।
 নেদেখে মৃত্যু আসি পাইলা কোল ॥
 জলত গজেন্দ্রে ক্ৰীড়ে উল্লাসে।
 দেখিল তাক পাচে মহা গ্ৰাসে ॥৪৯৪
 ক্ৰোধে ধাইয়া আসি দিল কামোৰ।
 সিবেলা দুইহানো ভৈল আজোৰ ॥
 গজেন্দ্রক গ্ৰাহে আজোৰি টানে।
 হস্তীয়ো গ্ৰাহক টানিয়া আনে ॥৪৯৫
 যতেক বল আঁছে মানে দিলা।
 গ্ৰাহ গজেন্দ্রৰ যুদ্ধ মিলিলা ॥
 দুইবো অদভুত যুদ্ধ দেখিত।
 ত্ৰিদশ দেৱ ভৈলা ভয়ে ভীত ॥৪৯৬
 দেখিলা অতিশয় অসদৃশ।
 যুজন্তে সহস্ৰ গৈল বৰিষ ॥
 জগতে আছে এক দৃষ্টি কৰি।
 শুনা ভাগৱত ঘৃষিয়ো হৰি ॥৪-৭

ঘোষা

কৃষ্ণ বাম জয় জগবন্ধু জগন্নাথ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে বন্দী বৌক মোৰ মাথ ॥৪১॥

পদ

শুক নিগদতি বাজা শুনা নৃপমব।
 মিলিল অদভুত যুদ্ধ গ্ৰাহ-গজেন্দ্রব ॥

আকাশত দেৱগণে দেখন্ত বিস্ময়।
 গ্ৰাহ-গজেন্দ্রৰ কাৰো নাহি ভঙ্গ জয় ॥৪৯৮
 কতোকালে গজেন্দ্রৰ বল ভৈল হানি।
 গ্ৰাহৰ বাঢ়িল বল পীয়া তেজ পানী ॥
 শ্ৰান্ত ভৈল গজবাজ যুজিতে নপাৰে।
 চিহ্নৰৈ হস্তিনীসবে বেঢ়ি চাৰি পাৰে ॥৪৯৯
 আনো যত দন্তাল স্বামীৰ ঘোৰ ছুখে।
 বাখিতে নপাৰি কাৰো বাক্য নাসে মুখে ॥
 দেখি গজেন্দ্রে আপোনাৰ মৃত্যু ভয়।
 বাখন্তা নাহিকে আউৰ পুত্ৰ ভাৰ্য্যাচয় ॥৫০০
 সঙ্কট বেলাত তাৰ সদবুদ্ধি ভৈল।
 কি ভৈল কি ভৈল বুলি গুণিবাক লৈল ॥
 আমি হেন গজেন্দ্র জগতে যাক কহে।
 মহাগৰ্বে ভ্ৰমন্তে পাইলেক জলগ্ৰাহে ॥৫০১
 সহস্ৰ বৎসৰ যিটো যুজে অপ্রয়াসে।
 জানিলোহো বন্দী ভৈলো বিধাতাৰ পাশে ॥
 আন্ধাক বাখিবে আৱে কমন বান্ধৱ।
 অন্তকালে গতি মোৰ কেৱলে মাধৱ ॥৫০২
 মহা বলৱন্ত কাল ভুঞ্জক ভয়।
 যাক সেৱা কৰন্তু সদায় যোগীচয় ॥
 পলায় জগতৰে মৃত্যু যি প্ৰভুক ডৰে।
 যাক ভয়ে চন্দ্ৰ সূৰ্য্য পৱন সঞ্চৰে ॥৫০৩
 হেন জগন্নাথ অনাথৰ নাথ দেৱ।
 হৰি বিনে আৱৰ তাৰন্তা নাহি কেৱ ॥
 এহি বুলি মৰণত নঠৈল বিকল।
 শুণ্ডে মেঢ়ায় ধৰিলন্ত স্বৰ্ণ কমল ॥৫০৪
 পৰম আনন্দে মাধৱত দিয়া চিন্ত।
 গজেন্দ্রে কৰিলা স্তুতি আতি বিপৰীত ॥
 যাক শুনি তবে স্মৃখে ঘোৰ নৰকক।
 অন্তকালে গতি সেহি মাধৱ বন্ধুক ॥৫০৫
 শুণ্ডে মেঢ়াই পঞ্চমোট উপবক তুলি।
 গজেন্দ্রে শৰণ লৈল জাহি হৰি বুলি ॥

শুনি শীত্ৰে চৰি হৰি গকড়ৰ স্বৰ্কে ।
 ভকতক বাধিবাক আসিলা প্ৰৱন্ধে ॥৫০৬
 গকড়ৰ নামি হৰি পৰম বিক্ৰমে ।
 শুণ্ডে ধৰি তৰক তুলিলা গ্ৰাহে সমে ॥
 চক্ৰে ধৰি হৰি ছিৰিলাহা গ্ৰাহমুখ ।
 হৰিৰ প্ৰসাদে গজেন্দ্ৰৰ গৈল দুখ ॥৫০৭
 হস্তী গুচি তৈতে চতুৰ্ভুজ কপ ভৈলা ।
 গলে বনমালা হাত চাৰি অস্ত্ৰ লৈলা ॥
 কৰিলা প্ৰণাম পাৰে দণ্ডৱতে পৰি ।
 পাৰিষদ হুয়া বৈকুণ্ঠক গৈলা লৰি ॥৫০৮
 হৰি পৰশনে গ্ৰাহো শাপক নিস্তৰি ।
 নিব্যকপ ধৰিয়া স্বৰ্গক গৈলা লৰি ॥
 শুনা কৃষ্ণকথা জন্ম নকৰিয়ো বৃথা ।
 হৰিৰ চৰিত্ৰ আত নাহিকৈ অগুথা ॥৫০৯
 দুৰ্ভ মনুষ্য জন্ম পাইবা কত ভাগে ।
 দহৰে সংসাৰ-দিক্ষু তৰিবাক লাগে ॥
 যত দেখা ধনজন সবে বিষ্ণুমায়া ।
 আকাশতে সঞ্চাবে মেঘৰ যেন ছায়া ॥৫১০
 কৃষ্ণকথা শ্ৰৱণে কীৰ্ত্তনে ভৱতৰি ।
 হেন জানি সদায়ে ঘোষিয়ো হৰি হৰি ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শুনা সৰ্বলোক ।
 বোলা হৰি হৰি সবে পাতক ছাবোক ॥৫১১

গজেন্দ্ৰোপাখ্যান সমাপ্ত

— — —

হৰমোহন

ঘোষা

মুখে বোলা বামকৃষ্ণ সনাতন হৰি ।
 হৰিহৰ লীলা কথা শুনা কৰ্ণভৰি ॥৪২॥

পদ

পৰীক্ষিত বাজাত বদন্তি হুনি শুকে ।
 কহো কৃষ্ণকথা শুনা পৰম উৎসুকে ॥

বিপৰীত স্ত্ৰী-মায়া দেখি মাধৱৰ ।
 শুনা যেন মতে কামাতুব ভৈলা হৰ ॥৫১২
 শুনিলন্ত হৰে পাচে কথা বিপৰীত ।
 স্ত্ৰী-কপ ধৰি হৰি হৰিলা অমৃত ॥
 দেৱকো ডুঞ্জাইলা দানৱৰ আশা ভঙ্গ ।
 শুনি ত্ৰিনয়নৰ মনত মহাবঙ্গ ॥৫১৩
 নয়নে দেখিবো বিষ্ণু ভৈল কেনে নাৰী ।
 এহি বুলি বৃষভত চৰি ত্ৰিপুৰাবি ॥
 লগ লাগি গোবীয়ো বসিলা স্বামী কাছে ।
 দেখি নন্দী আদি কৰি যত ভৃত্য আছে ॥৫১৪
 কৈলাসক ছানি সবে কোবানে নিসান ।
 দণ্ডে ছত্ৰে বাঢ়ে ভণ্ডে ধৰিল যোগান ॥
 আকাশৰ পথে গোবীনাথ গৈল লৰি ।
 বিষ্ণুৰ পুৰীক আৰ্ণাটিলেক দৰ দৰি ॥৫১৫
 বৃষভৰ নামি হৰ আৰো গোবীমাৱ ।
 বিষ্ণুক সাদৰি ছয়ো ভৈলা ভূমিপাৱ ॥
 মাধৱৰ মন্দিৰক দূৰতে আকলি ।
 প্ৰণামিলা শঙ্কৰো কৰিলা কৃতাজ্জলি ॥৫১৬
 বজ্জৰ মন্দিৰে সুবৰ্ণৰ সিংহাসনে ।
 কবন্ত প্ৰকাশ বসি প্ৰভু নাৰায়ণে ॥
 স্নানন্দ কুমুদনন্দ পাৰিষদগণ ।
 চতুৰ্ভিত্তি বেঢ়ি সৈৱে কৃষ্ণৰ চৰণ ॥৫১৭
 জগতজননী লক্ষ্মী আছন্ত উপাসি ।
 শঙ্কৰক দেখি হৰি তুলিলন্ত হাসি ॥
 বসিবাক লাগি বঢ়াই দিয়াইল আসন ।
 সভাৰ্য্যে বসিল তাতে দেৱ ত্ৰিনয়ন ॥৫১৮
 আদৰিলা হৰি যেন বিধি ব্যৱহাৰ ।
 কৰিলা পাৰ্ব্বতী সমে শিৱক সংকাৰ ॥
 শঙ্কৰে কৰিল হৃষীকেশক সেৱলি ।
 আৰম্ভিলা স্তুতি পাচে কৰি কৃতাজ্জলি ॥৫১৯

— — —

ঘোষা

জাহি বাম নিবঞ্জন নিৰাকাৰ হৰি ।
কৰা কৃপা নাথ সেৱকৰ মন পূৰি ॥৪৩॥

পদ

নমো নমো মাধৱ বিধিৰ বিধি দাতা ।
তুমি জগতৰ গতিমতি পিতা মাতা ॥
তুমি পৰমাত্মা জগতৰ ঈশ এক ।
একো বস্তু নাহিকে তোম্কাৰ ব্যতিৰেক ॥৫২০॥
তুমি কাৰ্য্য কাৰণ সমস্ত চৰাচৰ ।
স্বৰ্ণ কুণ্ডলে যেন নুহিকৈ অন্তৰ ॥
তুমি পশু পক্ষী স্তবাস্তৱ তৰু তৃণ ।
অজ্ঞানত মূঢ়সবে দেখে ভিন্ন ভিন্ন ॥৫২১॥
তোমাৰেমে মায়ায়ে মোহিত সৰ্ব্বক্ষণে ।
তুমি আত্মা তোম্কাৰ নজানে মূঢ়জনে ॥
সমস্ত ভূতৰে তুমি আছা হৃদয়ত ।
তত্ত্ব নপাই তোম্কাৰ বিচাৰে বাহিৰত ॥৫২২॥
তুমিসে কেৱলে সত্য মিছা সবে আন ।
জানি জ্ঞানীগণে কৰে হৃদয়ত ধ্যান ॥
নমাগোহো স্থতভোগ নলাগে মুকুতি ।
তোম্কাৰ চৰণে মাত্ৰ থাকোক ভক্তি ॥৫২৩॥
মুখে লোক নাম মোৰ কৰ্ণে তৱ কথা ।
হৃদয়ত পাদ-পদ্ম থাকোক সৰ্ব্বথা ॥
সম্ভৱৰ সঙ্গ নুগুটোক সৰ্ব্বক্ষণে ।
এতেক প্ৰসাদ মাগো তোমাৰ চৰণে ॥৫২৪॥
শুনা যিকাবে আইলো গোচৰ আন্ধাৰ ।
দেখি আছো বিবিধ তোম্কাৰ অৱতাৰ ॥
সাম্প্ৰতি ধৰিলা প্ৰভু যিটো নাৰীবেশ ।
তাক দেখিবাক লাগি আইলো হৃষীকেশ ॥৫২৫॥
যিটো নাৰীবেশ ধৰি মোহিলা দানৱ ।
সেৱণো অমৃত পান সাধিলা মাধৱ ॥

সেহি নাৰীবেশ দেখিবাক অভিলাষে ।
কুতূহলে সভাৰ্য্যে আসিলো তমু পাশে ॥৫২৬॥
ভৃত্য হেন জানি যদি কিছু আছে দায়া ।
দেখায়ো আন্ধাক কেনমত স্ত্ৰী-মায়া ॥
ভকতৰ মনোৰথ কৰিয়ো পূৰণ ।
হেন শুনি হাসি মাতিলন্ত নাৰায়ণ ॥৫২৭॥
দৈত্য নিলা অমৃত দেৱৰ দেখি ক্লেশ ।
সিকাৰণে শঙ্কৰ ধৰিলো নাৰীবেশ ॥
কামুক জনৰ তাত মহা কুতূহল ।
তুমি মহা যোগীৰ দেখিবো কোন ফল ॥৫২৮॥
ঘোৰ নাৰী মায়া সৰ্ব্ব মায়াতে কুৎসিত ।
মহা সিদ্ধ মুনিৰো কটাঞ্জে হৰে চিত্ত ॥
দৰশনে কৰে তপ জপ যোগ ভঙ্গ ।
জানি জ্ঞানীগণে কামিনীৰ এৰে সঙ্গ ॥৫২৯॥
সিটো স্ত্ৰীকপক দেখিবা কোন কাজে ।
তুমি ভোল ভৈলে হাসিবেক সামৰাজে ॥
এতেকেসে বোলো ক্ষমা কৰা পশুপতি ।
হেন শুনি হাসি হৰে হৰিত বদতি ॥৫৩০॥
মহাযোগ বলে শুদ্ধ কৰি আছো কায়া ।
ব্ৰহ্মময় দেখো কি কৰিবো পাৰে মায়া ॥
দহি আছো মদনক আৰ শঙ্কা নাই ।
মাধৱে মাতন্ত হাসি শঙ্কৰক চাই ॥৫৩১॥
দেখাইবো তোম্কাৰ আজি সেহি স্ত্ৰী-বেশ ।
এহিবুলি অন্তৰ্দ্ধান ভৈল হৃষীকেশ ॥
আগত নাহিকৈ হৰি গৈল কোন ভিত্তি ।
চতুৰ্ভিত্তি চাস্ত হৰে পাৰ্ব্বতী সহিত্তি ॥৫৩২॥
বিদূৰক লাগি চাস্ত হয় উঠি ধিৰ ।
চাপৰি চাহন্ত নেত্ৰে বলাই সদাশিৱ ॥
উঠন্তে বৈসন্তে মাত্ৰ কৰে উসম্ভিৰ ।
কৈক গৈল কৃষ্ণ একো নপাস্ত উদ্দেশ ॥৫৩৩॥
এহিমতে চাস্ত হৰে আকৃষ্ণিত ভাবে ।
ভণিল শঙ্কৰে মাধৱৰ হুই পাৰে ॥

শুনা সৰ্ব্বজনে মহাভাগৱত পদ ।
বোলা হৰি হৰি ডাকি ছাবোক আপদ ॥৫৩৪

যোষা

জয় জয় বাম জয় শ্ৰীৰাম
জয় সনাতন হৰি ॥৪৪ ॥

পদ

পাচে ত্ৰিনয়ন দিব্য উপবন
দেখিলন্ত বিচমান ।
ফলফুল ধৰি জক মক কৰি
আছে যত বৃক্ষগণ ॥
শিৰীষ সেউতি তমাল মালতী
লবঙ্গ বাগী গুলাল ।
কববীৰ বক কাঞ্চন চম্পক
ফুল ভৰে ভাঙ্গে ডাল ॥৫৩৫
শোৱালী নেৱালী পলাশ পাবলী
পাৰিজাত যুতী জাই ।
বকুল বন্দুলী আছে ফুলি ফুলি
তাৰো সীমা সংখ্যা নাই ॥
কনোৰ কনাবী কদম্ব বাবৰী
নাগেশ্বৰ সিংহ চম্পা ।
অশোক অপাৰ দেৱনা মন্দাৰ
মণিৰাজ বাজচম্পা ॥৫৩৬
কুন্দু কুকবক কেতকী টগৰ
গন্ধে যোহে বহুদূৰ ।
গুটিমালী ভেটি বঙ্গন বেরতী
মকরা মধাই স্তূধুৰ ॥
চন্দন অগক দিব্য কল্পতক
দেবদাক পদ্মবাচি ।
প্ৰতি গাছে গাছে ভিণ্ডা বান্ধি আছে
স্বৰ্ণ মাণিকে খচি ॥৫৩৭

মণি মৰকত শ্ৰী নানামত
দীপ্তি কৰৈ তাৰ কাছে ।
মহা মনোহৰ দীঘি সৰোবৰ
তাৰ মাজে মাজে আছে ॥
চাৰিও কাষৰে প্ৰবাল বাখসে
বান্ধিলা বিচিত্ৰ কৰি ।
বৈদূৰ্য্যৰ বাট স্ফটিকৰ ঘাট
মৰকত খাট খৰি ॥৫৩৮
স্বৰ্ণ কমল ভেট উতপল
ফুলি ফুলি আছে বঞ্জি ।
শোভৈ চক্ৰবাক ৰাজহংস জাক
মৃগাল ভূঞ্জৈ উভঞ্জি ॥
কোণ্ডা কঙ্ক বক বিবিধ চটক
ভ্ৰমন্ত নিৰ্ভয় ভাৱে ।
অমৃত সমান জল কৰি পান
তাজৈ মূললিত ৰাৱে ॥৫৩৯
চাৰিয়ো পাৰত দিব্য পুষ্প যত
গন্ধে দশোদিশ বাসে ।
অনেক ভ্ৰমবে বেঢ়িয়া গুঞ্জবে
মধুপান অভিলাষে ॥
যত দিব্য পক্ষী ফল ফুল ভক্তি
তাজয় স্মৰ বার ।
কুছ কুছ ধ্বনি কোকিলৰ শ্বনি
বহয় মলয়া বার ॥৫৪০

যোষা

এ হৰিনাবায়ণ ॥৪৫॥

পদ

হেন মহা দিব্যবন দেখিলন্ত ত্ৰিনয়ন
দিব্য কন্ডা এক আছে তাতে ।
কোটি লক্ষী সম নোহে কটাক্ষে ত্ৰৈলোক্য যোহে
ভৰ্তা খেড়ি খেলি ছুরো হাতে ॥

তপ্ত সূৰ্য্যৰ সম জ্বলৈ দেহা নিকপম
 লগিত বলিত হাত পাৰ ।
 চক্ষু কমলৰ পাসি মুখে মনোহৰ হাসি
 সঘনে দৰশৈ কামভাৱ ॥৫৪১
 উৰ্দ্ধক ক্ষেপন্ত ভণ্টা কবন্ত কটাক্ষ ছটা
 লীলা গতি দেখাই ফুৰৈ পাক ।
 সোলকৈ উচ্ছল খোপা খসৈ পাৰিজাত খোপা
 বাম হাতে সম্ববন্ত তাক ।
 কৰ্ণত কুণ্ডল দোলে স্তন হল ফল কৰে
 গলে বজ্জমালা ঝিকি পাৰে ।
 সূৰ্য্য কঙ্কণ ধ্বনি কৰৈ কণ ঝুণ শুনি
 প্ৰকাশে হৃদয় হেমহাৰে ॥৫৪২
 কৰ্ণে লবে সাতসৰি লয়লাসে কাঢ়ে ভৰি
 আগবাঢ়ি পাচে গুচি যাস্ত ।
 পিঙ্কি শাৰী খোঁটা জালি যেন মৈবা কৰৈ চালি
 হবক কটাক্ষ কৰি চাস্ত ॥
 দৰশাস্ত কাষ পিঠি ক্ৰণো হাসে সম দৃষ্টি
 চাহি লাজে যাস্ত চক্ষু মুদি ।
 ভ্ৰমন্ত অনেক ভাৱে উকৱাৱে বজ্জ বাৱে
 উচ্চ কূচ কুস্ত হোৱে উদি ॥৫৪৩
 ককালে কিঙ্কিণী বাজে চৰণ কমল মাজে
 বজ্জয় সুপূৰ্ব কণ ঝুণ ।
 হালৈ আতি মধ্যদেশ সংসাৰ মোহিনী বেশ
 একো অঙ্গে নাহি খতি খুন ॥
 মুখচন্দ্ৰ সম শোভে পদ্মৰ সূৰভি লোভে
 বেড়ি মধুকৰে কৰৈ বোল ।
 শৰীৰৰ লাগ বেশ নেত্ৰৰ কটাক্ষ ঠেস
 দেখি শঙ্কু আতি ভৈলা ভোল ॥৫৪৪
 পূৰ্ব্ব শঙ্কু হেন জানি কামদেৱে বান হানি
 মনক মৰ্দ্দিল মহেশ্বৰ ।
 নাহি প্ৰতি বুদ্ধি জ্ঞান কামানলে দহে প্ৰাণ
 লাজ কাজ এবিল শকব ॥

সবে যোগ ধ্যান গৈল কন্থাক মাতিবে লৈল
 প্ৰাণেশ্বৰী চাপ মোৰ পাশ ।
 আধাবেক মাত মোক জন্মৰ সফল হৌক
 দেখি থাক তোৰ লয়লাস ॥৫৪৫
 আৰ কি তোন্ধাত বাজ মোক্ষতে নাহিকে কাজ
 আন কোন ছাৰ স্বৰ্গস্থথ ।
 তুমি বিনে নাহি আন তুমি মোৰ যোগ ধ্যান
 থাকিবো তোন্ধাৰ চাহি মুখ ॥
 নকৰা মানিনী মান মদনে দহয় প্ৰাণ
 বোল বাঞ্ছৈ আশ্বাস আন্ধাক ।
 বোলন্ত অনেক বোল কন্থাতেসে হয় ভোল
 পাসৰিলে পাশতে উম্বাক ॥৫৪৬
 যত আছে ভূতগণ কাহাতো নাহিকৈ মন
 কেৱলে কন্থাত মাত্ৰ হিয়া ।
 স্বামীৰ দেখিয়া ভাৱ হাসন্ত পাৰ্ব্বতী মাৰ
 চাপৰি মুখত বজ্জ দিয়া ॥
 আন যত অমুচৰ বৈলখিল নিবন্তৰ
 শঙ্কৰৰ দেখি হেন কাম ।
 শুনা সমজ্যাৰ লোক কলিত সদগতি হোক
 ডাক ছাৰি বোলা বাম বাম ॥৫৪৭

ষোষা

দেখু দেখা বাম নয়ন ভৰি চাওঁ ।
 অকণ পাৱৰ বালা লৈয়া মৰি ঘাওঁ ॥৫৪৬॥

পদ

শুক নিগদতি শুনিয়োক বাজা পাচে ।
 হবক নমাতি কন্থা এহিমতে আছে ॥
 ভণ্টা খেড়ি খেলাস্তে হাতৰ পৰা উৰি ।
 গৈলা গুটি পাচে কতো দূৰক উৰি ॥৫৪৮

ছয়া কুঞ্জী জুম্বী অঙ্গক হাতে ঢাকি ।
 লাজে চকু মুদি কতো অধোমুখে থাকি ॥
 আৰ হুইবে লাগি ওচৰত নাহি গাছ ।
 হাস্য কৰি কতো টেৰ কৰি চাস্ত পাচ ॥৫৫০
 দৰশাস্ত তার শঙ্কৰৰ মোহ হেতু ।
 দেখিল কণ্ঠ্যৰ গুণ্ড অঙ্গ বুধকেতু ॥
 ভৈলন্ত বিমোহ মন মদনে দহয় ।
 পাৰ্কৰ্তীক লাগি এবিলন্ত লাজ ভয় ॥৫৫১
 বহিৰ সংযোগে যেন উখলয় স্তত ।
 দুঃসহ মদন শৰে জৰ্জৰিত চিত ॥
 একো নেদেখন্ত কামাতুব ভৈলা হব ।
 কণ্ঠ্যক ধৰিবে মনে দিলন্ত লৱৰ ॥৫৫২
 খট মট কৰি বাট্জে গলে মুগুমাল ।
 কঙ্কালৰ মৌলকি পৰিল বাঘছাল ॥
 ভৈল উলঙ্গত তাকে নচাস্ত চাপৰি ।
 দেখি পলাইবাক লৈলা কণ্ঠ্যয়ো লৱৰি ॥৫৫৩
 হাসি লাজে আৰ হোস্ত ইগাছে সিগাছে ।
 ভোল ছয়া শঙ্কৰো খেদন্ত পাচে পাচে ॥
 হস্তিনীক যেন মত হস্তী যায় খেদি ।
 পলান্ত হুন্দৰী শঙ্কৰক লাগ নেদি ॥৫৫৪
 প্ৰাণ যায় শঙ্কৰৰ কাম উতপাতে ।
 মহাবেগে খোপাত ধৰিল বামহাতে ॥
 বহ প্ৰাণেশ্বৰী বুলি কৰি আলিঙ্গন ।
 মহাকাম ভোলে দিল মুখত চুম্বন ॥৫৫৫
 আৰি মুৰি কৰৈ কণ্ঠ্য নখাকৈ ধমকি ।
 বাহৰ মাজৰ পৰা পৰিল হুসকি ॥
 ছনাই লৱৰ দিলা বিমুকুত কেশে ।
 পাচত খেদন্ত হৰে উলঙ্গত বেশে ॥৫৫৬
 পাকে আন্তৰস্তে যাস্ত শৰীৰ দেখায় ।
 কতো আৰ হোস্ত কণ্ঠ্য হাসি মুচুকাৰ ।
 কতো ঘনন্তন তাৰ ছলে দেখাইবাস্ত ।
 বহ প্ৰাণেশ্বৰী বুদ্ধি শৰে চেকান্ত ॥৫৫৭

নাহি স্মৃতি বুদ্ধি যেন বাতুল লক্ষণ ।
 নাৰীময় দেখন্তে সহন্ত বুদ্ধগণ ॥
 দাক্ষণ মদন বাপে কৰৈ লটি ঘটি ।
 কণ্ঠ্য বুলি ধৰিলন্ত বুদ্ধক সাতটি ॥৫৫৮

ধোষা

ইবাৰ ককণাময় নকৰ নৈবাশ ।
 ছোড়মায়া কক দয়া ভৈলো তুৱা দাস ॥৪৭॥
 পদ

ইবাৰ নেবস প্ৰাণেশ্বৰী যাইবি কই ।
 চেকান্ত বিস্মৃতি কামবাণে মুছৰ্গা গই ॥
 সবস বদনে বাট্জে দিয়ো মোক চুয়া ।
 কৰা আলিঙ্গন কি কৰিবে পাৰে উমা ॥৫৫৯
 কিয়নো নেদস প্ৰাণেশ্বৰী মোক লাগ ।
 যেহি লাগে সেহি দিবে পাৰো মোত মাগ ॥
 কৈলাসৰো পাতিবো তোমাক অধিকাৰী ।
 সেৱা কৰি থাকিবে যতক দিব্যানাৰী ॥৫৬০
 নকৰিবো দন্দবাদ নপাৰিবো গালি ।
 ময়ো দাস তোম্মাৰ থাকিবো আজ্ঞা পালি ॥
 তোমাবেসে কৰি দিবো পাৰ্কৰ্তীকো চেড়ী ।
 আৰ যোনো প্ৰাণেশ্বৰী হাস মোক এৰি ॥৫৬১
 দেখিবে নোৱাৰা যেরে আত্মাৰ কুবেশ ।
 জটাকো মুগুণ্ড তেরে কৰিয়ো আদেশ ॥
 সৰ্প গুচাই পিছো আনি দিব্য অলকাৰ ।
 মুগুমাল গুচাই গলে আৰো হেমহাৰ ॥৫৬২
 বাঘছাল এৰি পিছো দেৱাঙ্গ কন ।
 ভয় গুচাই গায়ে কৰো অঙ্গক চন্দন ॥
 যেহি লাগে বোল বাট্জে তাকে নই কৰো ।
 মুখ চাই নমাত আন্তেসে বহাবো ॥৫৬৩

কতনো কৰিলো তোৰ ঘোৰ অপবাধ ।
 এফু হেন কব বাটকৈ বচন নবাধ ॥
 কাহিন্ত খেব কামোৰ সারট হাত মেলি ।
 জোৰ মোৰ হোক ক্ৰীড়া কোতুহল কেলি ॥৫৬৪
 স্ত্ৰী বুলি বৃক্ষক চূষন্ত আক্কেৱালি ।
 দেখিয়া হাসন্ত নাৰীৰূপে বনমালী ॥
 অনন্তবে হবে চক্ষু মেলি চাইলা পাচে ।
 দেখন্ত মুহিতকৈ কন্ডা ধৰি আছে গাছে ॥৫৬৫
 তাক এৰি স্তম্ভবীক খেদন্ত দুনাই ।
 যেন মত্ত হস্তী হস্তিনীক খেদি যাই ॥
 লাগ নেদি বমণীয়ো পলাস্ত লৱৰি ।
 মহাবেগে শঙ্কবে খেদন্ত ভৰি ভৰি ॥৫৬৬
 নঘাই নোপোহায় মদনৰ উতপাতে ।
 পাইলো পাইলো বুলি চাব দেশ হাতে ॥
 আঙ্গুলীৰ আগে যেন চোঁৱে উচ্চ কুচ ।
 অন্তবস্ত কন্ডা হব পৰি যাস্ত মুচ্ছ ॥৫৬৭
 পুৰাতন শক্ৰ কামদেৱে ছিদ্ৰ পাই ।
 প্ৰহাৰন্ত পুষ্পবাণ দুনাই দুনাই ॥
 মদনৰ শবে হবে হৃদয়ত ফুটি ।
 মহাজুখে মাটিত পাৰন্ত লোটাৰুটি ॥৫৬৮
 কতো উঠি কন্ডাক কবন্ত কাওবাও ।
 আঙ্গুলী মুখত কৰো পালটিয়া চাও ॥
 তোবেসে নিমিত্তে কবে মদনে দগধ ।
 মই য়েৰে মৰো তোত লাগিবেক বধ ॥৫৬৯
 মহাপাপ প্ৰাণীবধ তাকো শঙ্কা নাই ।
 কোননো সাধিবি স্বৰ্গ আন্ধাক মৰাই ॥
 এফু পাশ চাপ আসি কৰো আলিঙ্গন ।
 তোহোৰ লক্ষ্য হোক একপ যোৱন ॥৫৭০
 নেদেখৰ কেৰে ঐত কিয় কব লাজ ।
 নাহি আন পুৰুষ নিৰ্জন বনমাজ ॥
 কই কেৰে নাসস আপুনি চাপো কোল ।
 এহি বুলি লাসে লাসে যাস্ত হয় ভোল ॥৫৭১

ঘোষা

প্ৰাণ হৰি নেয় বুলি ডাক ছাড়ে ত্ৰিপুৰাৰি ।
 হৰক মোহিয়া যাস্ত মোহন মুৰাৰি ॥৪৮॥

পদ

দেখি হাসি স্তম্ভবী পলাস্ত লাগ নেদি ।
 নযা নযা বুলি বৃষধ্বজে যাস্ত খেদি ॥
 গিৰি গুহা বন নদ নদী সৰোবৰ ।
 খেদিয়া ফুৰন্ত হবে দ্বীপ দ্বীপান্তৰ ॥৫৭২
 আছে ঋষিগণ আশ্ৰম অসংখ্যাত ।
 পলাস্তে খেদন্ত দুয়ো প্ৰবেশিলা তাত ॥
 মদনৰ পীড়াত এৰিল হবে লাজ ।
 খেদিয়া ফুৰন্ত আশ্ৰমৰ মাজে মাজ ॥৫৭৩
 আউল জাউল ছয়া মুখ চাকৈ জাণ্টে ।
 বিবস্ত্ৰে কন্ডাক হবে খেদে উলঙ্গতে ॥
 দেখি ঋষি পত্নীগণে হাসৈ নিবস্ত্ৰেৰে ।
 কেহো মুখে বস্ত্ৰ দিয়া পঠৈ অভ্যস্ত্ৰেৰে ॥৫৭৪
 উন্নত পাগল কিনো ভৈল মহাদেৱ ।
 কেনমতে আক্ৰ স্তম্ভবে কৰে সেৱ ॥
 উলঙ্গতে খেদন্ত কাহাৰ বউ জীউ ।
 লাজ কাজ মৰ্যাদা এৰিল সদাশিৱ ॥৫৭৫
 এহি বুলি জুমা-জুমি হাসৈ সব সখা ।
 ঋষিগণো শঙ্কৰক কামাতুৰ দেখি ॥
 বিষ্ণু বিষ্ণু স্মৰি সবে চপৰাইলা মাধ ।
 কিনো বিপৰ্যায় ভোল ভৈল গোবীনাথ ॥৫৭৬
 কেহো বোলে শঙ্কৰৰ কোনে মায়ী বৃজা ।
 পাণ্ড অৰ্ঘ্যে আসা আগবাটি কৰো পূজা ।
 এহি বুলি উঠি যাস্ত কতো ঋষিগণ ।
 লৱবস্ত্ৰে কৰঘোৰে বোলন্ত বচন ॥৫৭৭
 ভূমি চৰাচৰ শুক ভগতৰ বাপ ।
 সৰ্বজান হয় কেনে কৰা ঘোৰ পাণ ॥

ক্ৰণেক বিশ্ৰাম কৰা আন্ধাৰ ধানত ।
 যতেক বোলন্তু মানে নপঠৈ কাণত ॥৫৭৮
 কামিনী হবিলে চিত্ত কামে ভৈলা ভোল ।
 সুশুনন্তু শঙ্কৰে ঋষিৰ মাত বোল ॥
 বমণীৰ পাচে পাচে ফুবন্তু লৰবি ।
 গাৱ দেখাই স্তম্ভৰী অন্তৰে ভবি ভবি ॥৫৭৯
 নপাৱন্তু লাগ তান নাহি স্তথ শাস্তি ।
 খেদন্তে খেদন্তে হব ভৈল হাৰাশাস্তি ॥
 উশুল ধুশুল মন মদনে বিকল ।
 বহিবে লাগিলা শঙ্কৰৰ বিন্দুজল ॥৫৮০
 হস্তিনীক খেদন্তু হস্তীৰ যেন স্তৰৈ ।
 যেনে গিৰি শিখৰৰ গেকধাৰ বৰৈ ॥
 সেহিমতে শঙ্কৰৰ বিন্দু যায় পৰি ।
 দেখি ঋষিগণে অন্তৰিল তাক এৰি ॥৫৮১
 পিঠি দিয়া কতো স্তমৰন্তু হৰি বাম ।
 মহাযোগী মহেশ্বৰ এন হেন কাম ॥
 এহি বুলি সবে ঋষি গৈলা ঘৰাঘৰি ।
 স্তমৰন্তু বাম হৃদীকেশ দেৱ হৰি ॥৫৮২

ঘোষা

এ হৰি কি প্ৰাণ হৰি পশিলো শৰণে ।
 কৰা কৃপা নাথ ! মোক অকণ চৰণে ॥৪৯৯॥

পদ

যৈত যৈত শঙ্কৰৰ বিন্দু পৰি গৈল ।
 ভূমি গুচি তেখনে স্তবৰ্ণময় ভৈল ॥
 যেহি বৃক্ষ লতাক বিন্দুব ছিটা ছোটৈ ।
 কাঠ গুচি তেখনে স্তবৰ্ণময় হোটৈ ॥৫৮৩
 ভৰাপি খেদন্তে হব হয় উলমট ।
 পাক কুৰি গাইল গৈয়া বৈকুণ্ঠ নিকট ॥

পৰিয়া আন্টাইল য়েৰে বিন্দু আট্টে যত ।
 তেৱেসে চেতন ভৈলা হবৰ গাৱত ॥৫৮৪
 চাপৰি চাহন্তে ছাল নাহিকৈ কটিত ।
 লাজে অধোমুখ হয় বসিলা মাটিত ॥
 পাচে ব্ৰহ্মজ্ঞান চিন্তি চিত্ত স্থিব কৰি ।
 নাক কাণ চুয়া স্তমৰন্তু বাম হৰি ॥৫৮৫
 মদনৰ পীড়াক এৰায়া মহাযোগী ।
 ব্যাধিৰ সকাশ পাইলা যেন চিবযোগী ॥
 এহ গুচি গৈল যেন স্বস্থ ভৈলা বাউল ।
 মনত গুণন্তু বসি জগত্ত্ব বাউল ॥৫৮৬
 মোৰ কাৰ্য্যে আজি হস্তৱালো ত্ৰিফুৱন ।
 কেনমতে পাৰ্ৱতীৰ পতিয়াবো মন ॥
 বুলিবন্তু ফুৰিলা কাহাৰ নাৰী স্ত্ৰে ।
 গৃহত পশিবে বাটক নিদিবন্তু খঞ্জে ॥৫৮৭
 লঘু ভৈলো মাধৱৰ সুশুনিলো হাক ।
 উমাৰ আগত চাটু বুলিলো কন্ঠাক ॥
 এৱে কেনমতে তান আগে হৈবো থিয় ।
 কৰন্তু অশেষ চিন্তা দেৱ সদাশিৱ ॥৫৮৮
 বিচাৰত কিছো পোষ নাহিকৈ আন্ধাৰ ।
 যাৰ মায়া পাশে বন্দী সমস্তে সংসাৰ ॥
 হেন হৰি মোহিলে আপুনি নাৰী হই ।
 আত অনুশোচ আৱে কৰো কোন মই ॥৫৮৯
 কটাকতে স্তম্ভ ব্ৰহ্মাণ্ড কোটি কোটি ।
 এগোটা ডিম্বৰ মই কদ্দ এক গুটি ॥
 যাহাৰ অঙ্গত চৰাচৰ ভৈলো বাজ ।
 হেন হৰি মোহিলে ইহাত কোন লাজ ॥৫৯০
 বিষ্ণুৰ আগত মই পবন অজ্ঞানী ।
 জিনিলো মাৱাক বুলিলোহো গৰ্ব্ববানী ॥
 ইসে অহকাৰে কৰৈ জগতত তাপ ।
 হৰি হৰি স্তবৰ্ণে খণ্ডোক সিন্নো পাপ ॥৫৯১
 এহি বুলি যৌন ভৈল দেৱতা ঈশান ।
 কৰিবে লাগিল মনে মাধৱক ধ্যান ॥

শুনা সৰ্ব্বজনে মন কৰা উপশম ।
আন কাম এৰি বেঢ়ি বোলা বাম বাম ॥৫৯২

ঘোষা

বান্ধক মাধৱ দেৱ হৰি ।

কৰা ৰূপা ঘোষ কমা কৰি ॥৫০॥

পদ

অনন্তৰে দেৱ হৰি দুনাই নিজ ৰূপ ধৰি
শঙ্কৰৰ আগে উপসন ।

মুখে কৰি অন্ন হাসি হৰক সম্বোধি আসি
বুলিলন্ত প্ৰশংসা বচন ॥

শুনা শুনা শূলপাণি জানো তুমি মহাজ্ঞানী
তৰিলা দুস্তৰ মায়া ঘোৰ ।

তুমিসে তৰক জানা নাহি আৰ তুমি বিনা
আউৰ অপৰ প্ৰিয় মোৰ ॥৫৯৩

শুনা মহা জ্ঞানশালী তোমাৰেমে বাক্য পালি
দেখাইলো দুস্তৰ স্ত্ৰীমায়া ।

আত নকৰিবা খেদ কিঞ্চিতেকো নাহি ভেদ
তোন্ধাৰে আমাৰে একে কায়া ॥

শুনা ভূতনাথ হৰ ভূষ্ট হয় দেও বৰ
হোক মায়া তোন্ধাৰ অধীন ।

মুখে থাকি নিজ স্থানে মহাকল্প অৱশানে
মোৰ শৰীৰতে যাইবা লীন ॥৫৯৪

এছি বুলি বনমালী শঙ্কৰক আক্কেৱালি
সমজ্যাক নিলন্ত সাদৰি ।

কবিলন্ত সতকাৰ দিব্য বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ
পাৰ্কৰ্তীক দিলা মান কৰি ॥

আনো বস্ত ভূতগণ সবাবো ডুৰিয়া মন
কবিলন্ত যথোচিত কাম ।

পাচে হৰে মহাভূষ্টি পাৰ্কৰ্তী সহিতে উঠি
দণ্ডবতে কবিলা প্ৰণাম ॥৫৯৫

বিষ্ণুত মেলানি মাগি লৰিলা গৃহক লাগি
ভাৰ্য্যায়ে সহিতে শূলধৰ ।

চৰিয়া বুযত বথে শীঘ্ৰে আকাশৰ পথে
আবোহিলা কৈলাস শিখৰ ॥

বসিল সমাজ পাতি বোলন্ত উমাক মাতি
আপুনি দেখিলা প্ৰাণজায়া ।

ভৈলোহো বাতুল প্ৰায় মোৰ স্মৃতি জ্ঞান নাই
কিনো নকৰিলে বিষ্ণুমায়া ॥৫৯৬

মই জগতৰ পতি মোবো হেন তৈল গতি
আন কোনে থিৰ হৈবে আত ।

হেন জানা স্বৰূপত চৰাচৰ আছে যত
সবে বন্দী বিষ্ণুৰ মায়াত ॥

সহস্ৰ বৰিষ মানে আছিলোহো যোগ ধ্যানে
দেখি তুমি পু'ছলা আন্ধাক ।

গাৱে ভঙ্গ জটা ধৰি অনেক তপস্থা কৰি
আৰ তুমি আৰাধাহা কাক ॥৫৯৭

এৰি লোভ ক্ৰোধ কাম কাহাৰ জপাহা নাম
আউৰ আছন্ত কোন দেৱ ।

তোন্ধাত কহিলো আমি আছন্ত জগত স্বামী
স্বৰাস্বৰে যাক কৰে সেৱ ॥

প্ৰত্যক্ষ দেখিলা আজি যাহাৰ মায়াত বাজি
মোহ হয় এৰিলোহো লাজ ।

কামবাণে ভৈলো আউল চেঞ্চাই ফুৰো যেন বাউল
হস্তৱাইলো বৈকুণ্ঠ সমাজ ॥৫৯৮

কপট ঘূৰতী বেশে মোহিলন্ত ছৰীকেশে
পাসৰিলো তোন্ধাকে পাশত ।

কন্ডাক ফুৰিলো খেদি গিৰি গুহা বন নদী
অনেক ঋষিৰ আশ্ৰমত ॥

নেদেখিলে কৈব লোক কোনে নহাসিলে মোক
লঘু হইবে নখাকিল ঠাই ।

এফু মোৰ কাটম্প হিয়া হেন জানি প্ৰাণ প্ৰিয়া
হৰিব মায়াত বধ নাই ॥৫৯৯

যত দেখা চৰাচৰ হৰিময় নিকম্বৰ
 হৰিত পৃথক কোনো নোহে ।
 যিজন ভকতিহীন সি দেখে হৰিক ভিন্ন
 হৰিব মায়ায়ে তাক মোহে ॥
 হৰিসে পৰম দেৱ হৰিকেসে কৰো সের
 : সৃষ্টি পালন দেৱ হৰি ।
 হৰিনাম হিয়ে ধৰি হৰিনাম সদা স্মৰি
 তেৱেসে হৰিব মায়া তৰি ॥৬০০
 হেন জানি তুমি দেৱী হৰিব চৰণ সেৱি
 এৰা লোভ মোহ ক্ৰোধ কাম ।
 নকৰিয়ো জন্ম ৰূধা শুনা সদা হৰিকথা
 কৰিয়ো কীৰ্ত্তন হৰিনাম ॥
 হৰিব চৰণ মনে চিন্তিয়োক সৰ্ব্বকণে
 কৰিয়ো ভকতি ভালমতে ।
 তেৱেসে সংসাৰ তৰি হৰিব প্ৰসাদে গোবী
 পাইবা গতি মোহোৰ লগতে ॥৬০১

ঘোষা

বাম বাম বধুনাথ এ ।

বাম নাম নছাৰোক যুখে ॥৫১॥

পৰ

শঙ্কৰ হেন বাণী পাৰ্ব্বতী গোসানী শুনি
 আনন্দতে শিহৰাইলা গায় ।
 উঠি কবঘোবে গোবী ফুৰি প্ৰদক্ষিণ কৰি
 নমিলা শিৱৰ চুই পায় ॥
 তুমি প্ৰভু সৰ্বজ্ঞান দিলা মোক দিব্যজ্ঞান
 সাধক তোহ্মাৰ মই জায়া ।
 কিনো ভাগ্যৱতী আমি তোহ্মাৰ প্ৰসাদে স্বামী
 তৰিবো ছন্তৰ ঘোৰমায়া ॥৬০২
 আয়েসে জানিলো যাৰ হৰি ভকতিত পৰ
 নিস্তাৰ কৰন্তা আন নাই ।

মিছাত্তেসে মুচ্ছনে খেপে আল জাল মনে
 হৰিনামে মোক্ষপদ পাই ॥
 আৰ চিন্তা নাহি যোৰ তৰিলো সংসাৰ যোৰ
 কৌতূহলে হৰিনাম গাৱে ।
 এহি বুলি পাচে গোবী হৰিত ভকতি কৰি
 থাকিলন্ত জগতৰ মাৱে ॥৬০৩
 শুক মূনি নিগদতি শুনিয়োক কুকপতি
 কৈলো মই হৰিব চৰিত ।
 কপট মূৰতী বেণে যেনমতে হৰীকেশে
 মোহিলন্ত শঙ্কৰ চিত্ত ॥
 দৈত্যৰ মোহিয়া মন যেনমতে নাৰায়ণ
 ডুঞ্জাইলা অমৃত দেৱতাক ।
 পুছিলো যতেক মানে কহিলো তোহ্মাৰ স্থানে
 সাৱশেষ কৃষ্ণৰ কথাক ॥৬০৪
 একপটে যিটো জনে শুনে ভণে এক মনে
 শুনিয়োক তাৰ বেন কল ।
 খণ্ডয় চৌষষ্টি বোগ মিলৈ আসি দিব্য ভোগ
 মনোবধ পূৰয় সকল ॥
 সমস্তে পাপক বাধি আপোনাৰ মোক্ষ সাধি
 এক কোটি পুৰুষ উদ্ধাৰে ।
 কহিলোহো স্বকপত নাহি আন সংসাৰত
 হৰিকথা প্ৰয়ণত পৰে ॥৬০৫
 পৰীক্ষিত হেন জানি চিন্তিয়োক চক্ৰপানি
 হৰিব কথাত কৰা বতি ।
 সংহৰিয়ো আন কাম জপিয়ো হৰিব নাম
 ইহ পৰলোকে হৰি গতি ॥
 অশান্ত মৰ্ত্ত্যালোক জন্মৰ সাক্ষল হোক
 কৰিয়োক হৰিব ভকতি ।
 আৰ মানে বেহি লাগে পুছিয়োক যোৰ আসে
 কহো কুককথাক সম্প্ৰতি ॥৬০৬
 নবো নবো দামোদৰ সংসাৰৰ বিয়ৰ
 ভকত অতৰ দাতা দেৱ ।

ভূমিত পদ ছবি বচিলা শঙ্কৰ কবি
কৃষ্ণৰ চৰণে কবি সের ॥

ভূমিতোক বুকলোক নিন্দা সুবলিবা মোক
যদি দেখা পদত দূষণ ।

আমি জগতৰে শিষ জানি কৰা বিমৰিষ
মহন্তৰ ক্ৰমাসে ভূষণ ॥৬০৭

কৃষ্ণে-দিলে যেন মতি যেন বৰৈ সৰস্বতী
বিবচিলো সেহি অভিপ্ৰায় ।

যতক চটক দেখা যাৰ যেনমান পাখা
তাৰ অনুরূপে উৰায় ॥

শুনা সৰ্ব্বজনে তত্ত্ব ইটো মহা ভাগৱত
তিনিয়ো লোকৰ তত্ত্বসাৰ ।

যত মহাযজ্ঞ দান যত তপ তীৰ্থস্থান
নপাৰে ওচৰ কেহো আৰ ॥৬০৮

কৃষ্ণকথা যিবা ভণে যিবা শুনে এক মনে
যমৰ যাতনা কৰৈ চুৰি ।

পুকুৰ উদ্ধাৰ কৰি সংসাৰ সাগৰ তৰি
অন্তকালে যাইব বিষ্ণুপুৰী ॥

শঙ্কৰে বচিলা গীত আপোনাৰ চিন্তা হিত
শুনা সমজ্যাৰ যত জন ।

এবি আল জাল কাম ডাকি বোলা বাম বাম
সমাপতি মহেশ মোহন ॥৬০৯

হৰমোহন সমাপ্ত ।

বলিছলম
বোমা

বোলা বাম বাম ভাবিও বাম বাম ।

পৰম মধুৰ বাণী লৈতে অনুপাম ॥৫২॥

পদ

শ্ৰীশঙ্কৰ কবিতা শুনিয়ো পৰীক্ষিত ।

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যে বলি হতল পুৰাত ॥

নিয়মিলা দানৱক বিষ্ণুধৰ্ম্ম কই ।

আপুনি থাকিল পাচে মোক্ষ গৃহ লই ॥৬১০

দিব্যভোগ যতক আপুনি লৈয়ে লাগ ।

বৈষ্ণৱ বলিৰ তাত নাহি অনুৰাগ ॥

এবিলা বিষয় ভোগ প্ৰহ্লাদৰ নাতি ।

সদায় থাকন্ত দিব্য সভা এক পাতি ॥৬১১

মাধৱৰ চক্ৰে আসি ভৈল সভাসদ ।

যাহাৰ ভয়ত দৈত্যগণ নিশৱদ ॥

প্ৰহ্লাদে কহন্ত শুনি থাকা কৃষ্ণকথা ।

হাৰত আপুনি হৰি থাকন্ত সৰ্ব্বথা ॥৬১২

শ্যামল শৰীৰ শিৰে কিবীটি উজ্জ্বল ।

কমল লোচন চাক মকৰ কুণ্ডল ॥

কণ্ঠত কোম্পত কৰে কঙ্কণ কেয়ূৰ ।

কটিত মেথলা পদ পঙ্কজে নুপুৰ ॥৬১৩

গাৱে পীতবস্ত্ৰ হেন অগনিৰ জালা ।

আপাদ লম্বিত গলে জ্বলে বনমালা ॥

প্ৰসন্ন বদনে হৰি কৰে ধৰি গদা ।

বলিক সন্মুখ ছয়া থাকন্ত সৰ্ব্বদা ॥৬১৪

হৰি দৰশনত নিৰ্ম্মল ভৈল মতি ।

কৃষ্ণৰ চৰণে অনুরূপে বাঢ়ে বতি ॥

ভৈলন্ত বিমুখ বলি বিষয় স্মৃথত ।

সদায় কৃষ্ণৰ নাম মুণ্ডটে মুখত ॥৬১৫

উঠি কতো কীৰ্ত্তন কৰন্ত তাল ধৰি ।

দৈত্যগণে বেঢ়ি বাৱৈ চোপাশে চাপৰি ॥

প্ৰহ্লাদে শিখাস্ত গাৱৈ গোবিন্দৰ গীত ।

পৰম আনন্দে দৈত্যপতি কৰৈ মৃত্য ॥৬১৬

গোবিন্দক দেখিয়া আনন্দে দ্ৰৱৈ চিত্ত ।

হৰিষে লোতক কৰৈ তনু বোম্বাঙ্কিত ॥

হোস্ত নিশৱদ গদ গদ কৰৈ মাত ।

প্ৰেমভাৱ উপজি পৰন্ত চাত চাত ॥৬১৭

ভকতৰ বশ্ত হৰি আকলিয়া বলি ।

কতো আতি হৰিষে হাসন্ত ধলধলি ॥

কতো হুকহুকি কবি কবন্ত ক্ৰন্দন ।
 কতো গীত গান্ত বিবোচনব নন্দন ॥৬১৮
 কতো হৰি বুলি গেৰিয়াস্ত ইন্দ্রসেন ।
 উঠি উঠি পবন্ত নাচন্ত বাউল যেন ॥
 কতো মৌন ছয়া পৃথিবীত পৰি থাকে ।
 কবয় কীৰ্ত্তন তাক বেৰি দৈত্যজাকে ॥৬১৯
 হেন ভক্তিত্বারে দৈত্যেন্দ্রব দিন যায় ।
 বলি সম ভাগ্যরন্ত ত্ৰৈলোক্যত নাই ॥
 জগতকে পরিত্র কবন্ত দৈত্যপতি ।
 হৰিয়ো বিস্ময়ো দেখি বলিব ভকতি ॥৬২০
 অস্তবীক্ষে মহিমা বথানে সিদ্ধ মুনি ।
 হেনতো বৈষ্ণৱ নতু দেখি নতু শুনি ॥
 সদায়ে থাকন্ত দামোদৰ যাৰ কাছে ।
 বলি সম ভাগ্যরন্ত আন কোন আছে ॥৬২১
 মাধৱৰ পাতৰ অৰ্পিলে আপোনাক ।
 বলিসে জিনিলে ইটো দুৰ্জয় মায়াক ॥
 এহি বুলি পুষ্প বৰিষন্ত ঘনে ঘনে ।
 বোলা হৰি হৰি সবে সভাসদগণে ॥৬২২

ঘোষা

ত্ৰাহি হৰি পৰিলো পাত
 উপায় পৰমানন্দ দিয়া ।
 নসহে সংসাব তাপে
 আৰ মোৰ হিয়া ॥৫৩॥

পদ

শুক মুনি নিগদতি শুনিয়োক কুকপতি
 বৈষ্ণৱ বলিব দেখি কৰ্ম্ম ।
 বব বব দৈত্যগণ কৰৈ হেন আলোচন
 কিনো ভৈল বিপৰীত ধৰ্ম্ম ॥
 ইটো বুৰ্ব দৈত্যবাজ এৰিলেক বাজকাজ
 শত্ৰুৰ সদায় লৰৈ নাথ ।

আন নাই হৰি কিনে নাটৈ গাঠৈ বাজি নিলে
 কৰৈ কিনো গৰিহিত কাম ॥৬২৩
 ছাবিলে দৈত্যব নীতি ভৈল বিকুৰ্বসে ভিত্তি
 জানা আক পাইলেক বিবুদ্ধি ।
 হৰি বুলি মৰৈ মাত্ৰ নভৈল একোবে পাত্ৰ
 যেন ভৈল শোভব ঔষধি ॥
 আটাসতে গল ফাঠৈ যেন কাণে হুচি জাঠৈ
 সৰ্বদায়ে শুনে হৰিকথা ।
 কিবা কদৰ্শনা চাওঁ আসা উঠি হবে বাওঁ
 হৰিনাম মুশুনোহো যথা ॥৬২৪
 কুল ধৰ্ম্মে ভৈল হীন যেন বাকুলব
 ইহাব সেৱাত নাহি ফল ।
 হেন কাণাকাণ কৰি উঠি গৈলা ঘৰাঘনি
 কতো কতো দানৱ নিশ্চল ॥
 প্ৰাৰণে আনন্দ কৰৈ কীৰ্ত্তনে পাতক হৰৈ
 হৰিনাম মুকুতি দায়ক ।
 পাতকে শুনিবে নৈদে যেনে কিলাই কোৰাই কেদৈ
 দুষ্ক শঠ অধৰ্ম্মী জনক ॥৬২৫
 পৰম মঙ্গল বাম নাম ইটো অমুপাম
 বৈষ্ণৱৰ যাক শুনি তুষ্টি ।
 দৈত্যগণ ছৰাচাবে তাক কি শুনিত্তে পাবে
 উচপিচ কৰি গৈলা উঠি ॥
 বলিব মুশুনে হাক দানৱৰ বিচেষ্টক
 মাধৱৰ চক্ৰে দেখি আছে ।
 স্বলৈ যেন সূৰ্য্য কোটি বিশ্বাদ শৱদে উঠি
 ক্ৰোধে ধেদি গৈল পাচে পাচে ॥৬২৬
 কৃষ্ণ কৰবে ভণে শুনিয়োক সৰ্বজনৈ
 শ্বিব বুদ্ধি কৰি গুণা মনে ।
 আজি কালি কৰি দিন গৈল আনু ভৈল কীল
 বাইবে লাগে ঘৰব কৰণে ॥
 যতক সংসাব নয় সবে স্বপ্ন মায়াধৰ
 অস্তকে কেশভ আছে ধৰি ।

ভাবতত জন পাই বিলম্বক মুবুর্নাই
সদায় সুধিয়ে হবি হবি ॥৬২৭

ধোষা

ও হবি দেহে দবিশন শির সনাতন
তোমার চরণে ধবো ।
ডুরা গুণ নাম ছাবি আন কাম
কবিয়া মিছাতে মবো ॥৫৪॥

পদ

দৈত্যব পুৰীত পশিল স্ববিত
বাধে যেন ধবে খেদি ।

যত দ্রোহীয়াব বন্ধা নাহি তাব
পেঙ্কলার মাখাক ছেদি ॥

কাবো নাক কাণ কৰৈ খান খান
কাবো কঙ্কালত কাটে ।

হাত ভবি ভাদি কবয় চৌবাজী
পবি গবাগবি বাটে ॥৬২৮

কাবো জিহ্বা আনি কাটে টানি টানি
ধবি ছুই চক্ষু কাড়ে ।

কাবো দাস্ত সাবে কদধিয়া মাবে
দৈত্যব লাগ নছাবে ॥

কাবো বুকু ছিবি তপত কধিবি
ভুঞ্জাবে গুণ শৃগাল ।

অধর্মে গ্রাসিল কণেকে নাশিল
দৈত্য ভৈল বৃন্দামাল ॥৬২৯

বিকুব চক্রম নভৈল ভাগব
হস্তী যেন মাটৈ মাধি ।

পুত্র ভাব্যা এবি মবো জীয়ো কবি
কতো পলায় প্রাণ বাধি ॥

ই তিনি লোকত ভ্রমর ভয়ত
ক্লেপ পাচে পাচে কুটৈ ।

হেব পাইল বুলি মবয় সমূলি
দানরে দাস্ত মুঘুৰৈ ॥৬৩০

ভ্রম্মাত লাগিল শবণ মাগিল
হাতে দাস্তে খেব ভুলি ।

চক্রক ডবাই কেহো নেদে ঠাই
বলিব দ্রোহীয়া বুলি ॥

বুদ্ধি ভৈল চুবি পলাইবাক পুৰী
কহিতো নপাইল খুজি ।

বলিব চরণে পশিল শবণে
ছুনাই সবে মায়া বুদ্ধি ॥৬৩১

ভণিল শব্বে শুনা সব নবে
যতক বিষয় ভোগ ।

পুত্র দাবা ধন শবীর স্বজন
সবারো আঁছে বিয়োগ ॥

তাৰ চিন্তা এবি চিন্তিয়োক হবি
অন্তকে পাইলেক পৰা ।

এবি আন কাম বোলা বাম বাম
সুখে ভর নদী তবা ॥৬৩২

ধোষা

বাম নিবঞ্জন নিবঞ্জন নিবঞ্জন হবি ।

ও হবি বাম নিবঞ্জন নিবঞ্জন হবি ॥৫৫ ॥

পদ

এহিমতে চক্রে ধবি কাটি মাৰি বশ্য কবি
কতো দানবক দিলে আনি ।

দৈত্যগণ ভ্রাস হয় কাণ মুণ্ড নলাবিয়া
ধাকিল বলিব বাক্য মানি ॥

কৃপায় দৈত্যপতি শিক্কা দেশে প্রতি প্রতি
ভনিরোক সমস্ত দানব ।

খিটো হবিকথা কৰৈ হবিনাৰ সৰা লৰৈ
সি সে যোব পবম বাহুর ॥৬৩৩

কবযোবে যোঁলো হেবা অহুৰ স্বভাৱ এবা
হৰি ভকতিত দিয়া চিত্ত ।

মুখে হৰিনাম স্মৰে হৃদয়ত ৰূপ ধৰে
তাহাৰ ভৃত্যবো মই ভৃত্য ॥

শুনিলোক জ্ঞাতিলোক সবে ৰূপা কৰা মোক
হৰি স্মৰি হুয়ো পৰিত্ৰাণ ।

মুহি ভেয়ে পাইবা ফল এহি বুলি মহাবল
ভকতিৰ পাতিলা দেৱান ॥৬৩৪

কোনে হৰিকথা কৰৈ কোনে কৈত নাম লঠৈ
নিতৈ কৰে ওৱাচিল বান্ধি ।

যাহাৰ মূপূৰে তাই তাহাৰ জীৱন নাই
চেঙ্গি দিয়া মাৰে প্ৰাণ টাঙ্গি ॥

ফুৰে পাইক ঘৰে ঘৰে সবংশকে বেচি ধৰে
যাহাৰা নলঠৈ হৰিনাম ।

সৰ্বস্ব আগ্ৰহি লঠৈ জীৱে মানে সাধি ধঠৈ
গলত লগাঠৈ বৰ চাম ॥৬৩৫

কীৰ্তনত চিত্ত নেদি গ্ৰাম্যকথা কঠৈ যদি
তাহাৰ কাণত সূচি তাঠৈ ।

হৰি ভকতিক এৰি হাঠৈ উপহাস্ত কৰি
চৰবতে তাৰো গাল ফাঠৈ ॥

স্বৰবিবে নাই ইচ্ছা ভবতে ভটকে মিছা
জানি তাৰ জিহ্বা বিক্ৰে টানি ।

যিবা ধাঠৈ মোঁন হুই তাৰ গালে দেই জুই
কেনে নোবোলস হৰি বাপ্তি ॥৬৩৬

অৱসৰ নাই বাতি প্ৰতি ঘৰে ঘৰে মাতি
ফুৰে কটোৱালে বাটে বাটে ।

কটকে বজাঠৈ ভেৰী জাপ জাপ নিৱো এৰি
হৰি বোলা হৰি বোলা কাঠে ॥

বাক্যৰ ঘণ্ডিত থাকি স্তম্ভলপূৰীক ঢাকি
নিবস্তবে কঠৈ হৰি বোৰ ।

আন কুং কৃত্ত এৰি হৰি বুলি পাঠৈ মেৰি
ভুৰি বিঠৈ বসিব সন্তোম ॥৬৩৭

বোঁবা

হৰি বাম হৰি বাম বোঁবা
সংসাৰ সাগৰে তৰা ।

বাম পাৰ নাৱ কাষতে আছয়
মিছাতে ডুবিয়া মৰা ॥৬৩৮

পদ

এহিমতে তৈত আছে বত দৈত্য
এবিলে আন আলাপ ।

কঠৈ হৰি ধনি হৰি কথা শুনি
শৰীৰ তৈল নিস্পাপ ॥

কৃষ্ণৰ চৰণ সেঠৈ অমুৰুণ
অকয় পুণ্যক সাঠৈ ।

বলিব প্ৰসাদে জাতি অপ্ৰমাদে
সুতল পূৰীত বঠৈ ॥৬৩৯

সিটো দৈত্যেখবে মাধৱত পৰে
নিচিন্তিলে আন কাম ।

শয়নে ভোজনে সচিত্তে সোপনে
নেবিলে হৰিৰ নাম ॥

সুদৃঢ় ভকতি ভাৱে দৈত্যপতি
কৰিলা কৰ্ম নিশ্চয় ল ।

সংসাৰক ভবি পুৰুষ উদ্ধাৰি
নিস্তাবিল দৈত্য কুল ॥৬৪০

বলিব সমূহ নাহি সুপুৰুষ
বৈকৰতে সাবতৰ ।

যাৰ যশোবাশি থাকিল প্ৰকাশি
যাৱে চক্ৰ দিবাকৰ ॥

শুক নিগদতি কহিলো সন্ত্ৰতি
বলিব চবিত্ৰ মত ।

যিবা পঠৈ শুঠৈ তাকো পাণে এঠৈ
হুখে তৰৈ সংসাকত ॥৬৪১

নমো নাবায়ণ জগত কাবণ
 খঞ্জিরো সংসার ভয় ।
 কৃষ্ণ কিঙ্কবে ভণিল শঙ্কবে
 ভাগবত পদচয় ॥
 শুনা বুধ লোক কমিরোক মোক
 পদত দূষণ দেখি ।
 বাব জ্ঞান নাই যিমান চেঞ্চাই
 যুৰ্ব্ব দোষ নেলেখি ॥৬৪১
 মোব পদ বুলি নেবিবা সমুলি
 বিচাৰি দেখিবা পাছে ।
 মোক্ষব নিদান অমৃত সমান
 কৃষ্ণ কথা আত আছে ॥
 হেন অমুমানি কৃষ্ণব কাহিনী
 শুনিয়া হয়ো সন্তোষ ।
 আন কাম এৰি সমজ্ঞায়ে বেচি
 কবিরোক হবি ঘোষ ॥৬৪২
 বলিহুলন সমাপ্ত

শিশুলীলা

ঘোষা

কৃষ্ণ গোপাল ককণাময় বাম বাম হবি ॥৬৭॥

পদ

কৃষ্ণ কপে দৈবকীত তৈলা অরতাৰ ।
 শখ চক্র গদা পয় কবত তোজাব ॥
 পীতবস্ত্রে শোভে আতি শ্যাম কলেবৰ ।
 কমললোচন চাক অক্ষয় অধব ॥৬৪৩
 হৃদয় নাসিকা কর্ণে মকব কুণ্ডল ।
 কর্তৃত কৌন্তুভ শিবে কিবাটি উজ্বল ॥
 আগাদ লখিত বনমালা হলে গলে ।
 শোভে আতি শ্রীবৎস বহল বকম্বলে ॥৬৪৪
 চাক চাৰি কুণ্ড হলে আকামুলখিত ।
 কবিকব কৰ উক বৰ্ত্তল বলিত ॥

চবণ কমল যেন নর পদ্মকোষ ।
 যাক দেখি ভকতৰ পৰম সন্তোষ ॥৬৪৫
 প্রসন্ন বদনে জ্বলে অলকা তিলক ।
 বহুদেৱে দেখিলন্ত অদ্বুত বালক ॥
 পৰি ছয়ো প্রাণী পাচে কবিলন্ত স্তুতি ।
 পিতৃত কহিলা প্রভু সমন্ত যুগুতি ॥৬৪৬
 ভৈলা শিশুকপ তৈতে প্রভু নাবায়ণে ।
 কোলে লৈয়া বহুদেৱ লবিল তেখনে ॥
 ভাগিল নিহাল ভৈল য়েলান কপাট ।
 দেখি ভয়ে যমুনা আপুনি দিলা বাট ॥৬৪৭
 বৰিষে কণিকা মেঘে ওপবত গাজে ।
 ফণায়ে ধৰিলা ছত্রে আসি সৰ্পবাজে ॥
 যশোদাৰ তৈতে উপজিলা যোগমায়া ।
 অতি অচেতন নিদ্রা গৈল নন্দজয়া ॥৬৪৮
 তাহানে শয্যাত নিয়া খেলন্ত তোজাক ।
 বহুদেৱে আনিলন্ত নন্দব কন্যাক ॥
 শিশুভাৱে গোকুলত ক্ৰীড়িলা অপাৰ ।
 সাধিলা অনেক শ্ৰীতি নন্দ যশোদাৰ ॥৬৪৯
 অচিন্ত্য মহিমা হবি পুষ্কৰ পুৰাণ ।
 লীলা কৰি অনেক দৈত্যৰ লৈলা শ্ৰাণ ॥
 কংসৰ পাঞ্চনি পাই যত দৈত্য আসে ।
 তুমি অগনিত যেন পুৰি মবে জাসে ॥৬৫০
 আসিলেক পুতনা মোহিনী নাৰী বেশে ।
 স্তন দিয়া শিশু মাৰি ফুৰে দেশে দেশে ॥
 কোলে ধৰি তোজাক দিলেক স্তনদান ।
 স্তনপানে পুতনাৰ শুধিলাহা শ্ৰাণ ॥৬৫১
 শকটৰ ভলে খেলা যশোদা শুৰাই ।
 লাধি হানি শকট পেহ্লাইলা ওতোটাই ॥
 হেন দেখি যশোদা হৃদয়ী মহাজুখে ।
 আখেবেখে কোলে লৈয়া স্তন দিলা মুখে ॥৬৫২
 কৃষ্ণব কিঙ্কবে কহে শঙ্কবে যুগুতি ।
 বামনাম যিনে নাই কাহাৰো মুকুতি ॥

হেন জানি নিবস্তবে এৰি আন কাম ।
পাতক ছাবোক ডাকি বোলা বাম বাম ॥৬৫৩

ঘোষা

বাম পাৰ কৰা বধুনাথ সংসাৰ সাগৰে ॥৫৮॥

পদ

চক্রবাত অহুৰে কৃষ্ণক নিলা হৰি ।
আকাশত মাৰিলে গলত চিপি ধৰি ॥
কৃষ্ণক হিয়াত লৈয়া পৰিলা ভূমিত ।
জুৰাইল তোন্ধাক পায়। যশোদাৰ চিত্ত ॥৬৫৪
ছলে হামি ভুলি ভূমি দেখাইলা মারত ।
মুখৰ ভিতৰে আছে সমস্তে জগত ॥
কম্পিল শৰীৰ যশোদাৰ হেন দেখি ।
পৰম বিষয় হুয়া মুদিলন্ত আখি ॥৬৫৫
বহুদেৱে পঠাইলা আসিল গৰ্গ ঋষি ।
গোপ্য কৰি জাতকৰ্ম্ম কৰিলা হৰিষি ॥
কহিলা নন্দৰ আগে যত গুণগ্ৰাম ।
বিধিৱতে তোন্ধাৰ থৈলন্ত কৃষ্ণ নাম ॥৬৫৬
আঠু কাঢ়ি বিক্ৰ পাৰি ফুৰা ব্ৰজ মাঞ্জে ।
সোণাৰ ঘাঘৰাচয় কঙ্কালত বাঞ্জে ॥
বৃষৰ শুনিয়া নাদ চমকি উলটি ॥
আখে বেখে ধৰা গৈয়া মারক সারটি ॥৬৫৭
ধিয়দঙ্গা দিয়া পাচে ভূমি দামোদৰে ।
অনৰ্থ কৰিয়া ফুৰা গোৱালীৰ ঘৰে ॥
আনন্দতে সমস্ত গোৱালীগণে আসি ।
কৃষ্ণৰ অকীৰ্ত্তি যশোদাত দেশ্ত হাসি ॥৬৫৮
কি তৈল তোন্ধাৰ ইটো তনয় ছন্দৰ্ন ।
কৃষ্ণৰ নিমিত্তে আৰ নবহে জীৱন ।
গাই নহু দোহন্তে দাহুৰি মেলে গই ।
গৃহ পশি হুৰি কৰি খাস্ত ছন্দ নই ॥৬৫৯
বানবকো পুৱাইবৈ সোৰিন্দ কিনো চাও ।
বানবে নধৰাৰ আৰু কোবাই ভাৱে ভাও ॥

চুকি ধেবে নপাৱে মনত নাই তুষ্টি ।
সিকিয়াৰ পৰা আনে উবনত উঠি ॥৬৬০
শৰীৰৰ বহুগণে ফুৰে পসবাৰ ।
আন্ধাৰতো খুজি পাস্ত সুকান নবাৰ ॥
বস্তক নপাইলে ধৰি মাৰন্ত ছমালী ।
গৃহক ভৰ্চিয়া পলাই খাস্ত বনধাৰী ॥৬৬১
মাৱৰ কোলাত আছা ভূমি জগমাখ ।
সভয় নয়ন হুয়া চপবাইলা মাখ ॥
হেন শুনি যশোদা কৃষ্ণক নোবোলয় ।
আনন্দে বহিলা হাসি পুত্ৰমুখ চাই ॥৬৬২
ভৰিবাৰ দেখিয়া পুত্ৰক ববনাৰী ।
বুকত সারটি ধৰিলন্ত চুমা পাৰি ॥
মাধৱৰ শিশুশীলা শুনা সৰ্বলোক ।
ডাক বাম হৰি বোলা পাতক ছাবোক ॥৬৬৩

ঘোষা

কেশৱ কৃষ্ণ কৰণাসিদ্ধ ।

ত্ৰাহি জগমাখ অনাথ বহু ॥৫৯॥

পদ

এহিমতে ব্ৰজে আনন্দে হৰি ।
কবন্ত ক্ৰীড়া শিশুকপ ধৰি ॥
যত গোপ শিশু বলাই আদি ।
সবে তৈল গৈয়া কৃষ্ণৰ বাপী ॥৬৬৪
যশোদাৰ আগে দিলেক থল ।
খাইলেক কৃষ্ণে মাটি এক দল ॥
শুনিয়া যশোদা হুন্দৰী হাসি ।
পুত্ৰৰ হাতত ধৰিলা আসি ॥৬৬৫
কেনে মাটি খাইলি তবে সোপাল ।
কোবাই আজি তোব কাৰিবো ছাল ॥
শুনিয়া কৃষ্ণৰ হৰিল মাত ।
চহু টেব কৰি মারক চান্ত ॥৬৬৬

ভয়তে বেগু কাষ্পে হাত ভবি ।
 যশোদা পুত্রে গৈলা ভবি ॥
 মুখক চাহন্তে লাগয় বেধা ।
 কিয় মাটি খাইলি সোধন্ত কথা ॥৬৬৭
 লসব শিশু বোলে সমুদায় ।
 যশোরো মোলে তোব জ্যেষ্ঠ ভাই ॥
 মাতন্ত কুক যশোদাক চাই ।
 মিছা মাঠে সবে শুনিয়ো আই ॥৬৬৮
 কদাচিত্তে মই নখাইলো মাটি ।
 দদা বলজন্মে বোলন্ত ঘাটি ॥
 পতিমান নাই চোরা বিচারি ।
 হেন শুনি মাঠে যশোদা নাবী ॥৬৬৯
 বায়ো বেস্ত যেরে মাটি নখাইলি ।
 শুনিয়া শিশুকপী বনমালী ॥
 চোরা মুখ তেরে মারক মাতি ।
 বাহিলন্ত বেস্ত প্রকাশিয়া আতি ॥৬৭০
 যশোদা জ্বন্দবী দেখন্ত পাচে ।
 সমস্ত জগত গর্ভতে আছে ॥
 সাতো শান দ্বীপ সাতো সাগর ।
 গিবি বন নদী গ্রাম্য নগর ॥৬৭১
 বায়ু সূর্য্য শশী দিশ আকাশ ।
 ভাবাগণো তৈতে কবে প্রকাশ ॥
 সমস্ত জীৱ জ্যোতিস্তেজ জল ।
 সব বস্তুই ইন্দ্ৰিয় বল ॥৬৭২
 মন বুদ্ধি কাল কর্ম যতেক ।
 লবাকো গর্ভতে মেখে প্রত্যেক ॥
 যতেক বেহু গোপ গোপীজাক ।
 যশোদা ইততে দেখে আপোনাক ॥৬৭৩
 লবাক পাইলন্ত আতি ।
 লবাক পাঁথরা বোলন্ত মাতি ॥
 ভৈল মোহক পায় ।
 লবাক কিবা দেখায় ॥৬৭৪

কিবা জানে মায়া মোব তনয় ।
 কবিবে নোরাবো একো নিশ্চয় ॥
 মুহিকন্ত মোব পুত্র মামুষ ।
 এহেন্তেসে বিষ্ণু আদি পুকষ ॥৬৭৫
 এহি বুলি চিত্ত দঢ়ায়া সতী ।
 কবযোবে কবে কৃষ্ণক স্তুতি ॥
 যিটো ব্রহ্ম নোহে তর্ক গোচর ।
 নপারে বচনে মনে গুচর ॥৬৭৬
 নাহি উতপতি নাহি মরণ ।
 সদায়ে প্রণামো তযু চরণ ॥
 মই যশোদা মোব পুত্র স্বামী ।
 ব্রজব সবে অধিকাৰী আমি ॥৬৭৭
 হেন অহম্মম সদায়ে কবো ।
 যাহাব মায়াত ওপজো মবো ॥
 হেন জগন্নাথ হম্বোক গতি ।
 খণ্ডিয়োক আরে মোব কুমতি ॥৬৭৮
 গুণন্ত শুনি ত্রিজগত পতি ।
 বিষ্ণু হেন মোক জানিলা সতী ॥
 কবিলা বৈষ্ণবী মায়া বিস্তাব ।
 গুচিল বিষ্ণুজ্ঞান যশোদাব ॥৬৭৯
 কৃষ্ণত পুত্রবুদ্ধি ভৈল জাত ।
 ধূলা জাবি ভুলি লৈলা কোলাত ॥
 পাবন্ত চুমা মুখে স্তন দিয়া ।
 মোব আয়ু লৈ পুতাই জীয়া ॥৬৮০
 ব্রজায়ো নজানৈ যাব মহিমা ।
 চাবি বেদে কহি নপারৈ সীমা ॥
 হেন মাধৱক তনয় পাইল ।
 যশোদা নন্দে কিনো তপসাইল ॥৬৮১
 স্তনন্দ আদি যত বোগীক্ষণ ।
 চিন্তিয়ো নেদেখে যাব চরণ ॥
 হেন পবনব্রজ যশোদা স্তন ।
 ভৈলন্ত কিনো আতি অনন্ত ॥৬৮২

কৃষ্ণ কল্পবে শঙ্কবে ভণে ।
 শুনা শিশুনীলা সমস্ত জনে ।
 যেরে হুখে ঘাইবা বৈকুণ্ঠপুৰী ।
 সদায়ে ডাকিয়া সুধিয়ো হবি ॥৬৮৩

ঘোষা

হে ককণাময়,

বাম কৃষ্ণ ও হবি বামকৃষ্ণ, প্রভু বধুপতি ॥৬০॥

পদ

দিনেক যশোদা নন্দজায়া ।
 আপুনি মথন্ত দধি গৈয়া ॥
 কৃষ্ণ শৈশৱ লীলা স্মৰি ।
 কৃষ্ণগীত গারস্ত হৃন্দবী ॥৬৮৪
 ক্ৰৌঞ্চ বস্ত্ৰ পিন্ধি দিব্য কাছে ।
 কট্টিত মেখলা বান্ধি আছে ॥
 পুত্ৰ স্নেহে অরৈ ছয়ো স্তন ।
 আজোবস্তে লবৈ ঘনে ঘন ॥৬৮৫
 কণ কুণ কবব কঙ্কণ ।
 ভ্ৰম জলে উল্ফল বদন ॥
 কর্ণত কুণ্ডল দোলে আতি ।
 খসি পবৈ খোপাব মালতী ॥৬৮৬
 এহিমতে মথন্ত প্রয়াসি ।
 মারক ধবিলা কৃষ্ণে হাসি ॥
 মথনিত ধবিয়া নিবেধি ।
 মৰিবাৰ নেদে আউব দধি ॥৬৮৭
 হাসি কোলে লৈলা নন্দজায়া ।
 দিলা স্তন পুত্ৰমুখ চায়া ॥
 দেখন্তে উখলি ছুহু পবে ।
 পুত্ৰ এবি সৈলন্ত লববে ॥৬৮৮
 স্তন পিনে নশায়া কৃষ্ণ ।
 কাশ্যে কোণে জলপ অধব ॥

দশন কাষুৰি আতি চাও ।
 শিলায়ে ভাঙ্গিলা দধি তাঁও ॥৬৮৯
 মহা কোণে কোঠা পশিলন্ত ।
 সিঞ্চবাই লবনু কুঞ্জন্ত ॥
 আসিলা যশোদা নমাই কীৰ ।
 দেখে হাণ্ডি ভাঙ্গিলা দধিব ॥৬৯০
 জানিলা পুত্ৰৰ কৰ্ম গোপী ।
 হাসিয়া দেখিলা পশি খুপি ॥
 উড়ল উপবে বসি হবি ।
 কুঞ্জন্ত লবনু চুৰি কবি ॥৬৯১
 শিকিয়াব পবা নমাই আনি ।
 বানবকো দেখ্ত দলি হানি ॥
 শঙ্কিত নয়নে নাহি সাৰি ।
 দেখিয়া যশোদা লৈলা বাৰী ॥৬৯২
 মাৰিবে আসন্ত জানি ডবে ।
 দিলা লব নামি উড়লবে ॥
 পাচে পাচে যশোদা খেদন্ত ।
 ভয়ে লাগ মারক নেদন্ত ॥৬৯৩
 যাক যোগী নপারৈ ধ্যানত ।
 হেন হবি পলান্ত ভয়ন্ত ॥
 পুত্ৰক খেদন্ত মহাসতী ।
 জ্যোপী ভবে আজমিলা গতি ॥৬৯৪
 বেগত মেলান তৈলা খোপা ।
 খসি পবে মালতীৰ খোপা ॥
 গোবিন্দে মারব ভ্ৰম দেখি ।
 বহিল কাম্বন্তে মুদি আৰি ॥৬৯৫
 সস্তন নগ্ননে চান্ত ভবে ।
 যশোদা ধবিলা আসি কবে ॥
 ভাও ভাঙ্গি আঙ্গি ঘাইবি কোথা ।
 ঘাইবো আঙ্গি কৃষ্ণ তোব মাথা ॥৬৯৬
 সকল লবনু কৈলি নাশ ।
 শুনি প্রভু কৈলা নহাজাস ॥

দেখি বাবী এবিলন্ত সতী ।
 কৃষ্ণক ধাক্কিবে ভৈলা মতি ॥৬৯৭
 নাহি আদি অন্ত পূৰ্ণাপব ।
 পূৰ্ণব্রহ্ম জগত ঈশ্বৰ ॥
 ভাহাক তনয় মানি বলে ।
 যশোদা বান্ধন্ত উড়ু খলে ॥৬৯৮
 বান্ধন্ত কৃষ্ণক আনি ধৰি ।
 নোঘোটেই আঙ্গুল ছুই জৰী ॥
 আৰো জৰী আনি জোৰা দিল ।
 সিয়ো ছুই আঙ্গুলে নাটিল ॥৬৯৯
 হেন দেখি আৰো জৰী আনি ।
 যশোদা বান্ধন্ত টানি টানি ॥
 শৰীৰৰ বল দিয়া আটে ।
 তথাপি আঙ্গুল ছুই নাটে ॥৭০০
 গৃহত পাইলেক যত জৰী ।
 এহিমতে জুবিয়া হুন্দৰী ॥
 উড়ু খলে এবে বাট্কে চাপি ।
 নাটে ছুই আঙ্গুলে তথাপি ॥৭০১
 হেন দেখি হাটৈ গোপীগণে ।
 যশোদা বিশ্বয় ভৈলা মনে ॥
 শৰীৰৰ বশ্ন য়ায় বহি ।
 হাসিয়া থাকিলা শ্ৰমে বহি ॥৭০২
 হেন দেখি প্ৰভু নাৰায়ণ ।
 স্নেহে লৈলা আপুনি বন্ধন ॥
 জগতৰে আপুনি ঈশ্বৰ ।
 ভূমি বশ্ন ভৈলা ভকতৰ ॥৭০৩
 ব্ৰহ্মা লক্ষী দেৱ মহাদেৱে ।
 বপাইলা আনন্দ হেন কেৱে ॥
 যশোদা প্ৰসাদ যেন পাইল ।
 ইটো গোপী কিনো তপসাইল ॥৭০৪
 ভকতৰ বশ্ন ভূমি হৰি ।
 হুখে গায়ৈ গৃহতে হুৰবি ॥

ভগিলা শঙ্কবে কৃষ্ণপদে ।
 হৰি হৰি বোলা সভাসদে ॥৭০৫

ঘোষা

বাম গোবিন্দ হৰি কৃষ্ণ গোপাল
 হৰি বাম ॥৩১॥

পদ

কৃষ্ণে দেখিলন্ত মার গৃহকৰ্ম্মে গৈল ।
 আঠুকাটি উড়ু খল টানিবাক লৈল ॥
 অঙ্গু নত লাগি ভৈল উড়ল পখালি ।
 কঙ্কাল ফান্দিয়া বল দিলা বনমালী ॥৭০৬
 কাট্ৰৈপ ছুয়ো গোটা বৃষ্ণ উড়ু খলে লাগি ।
 উভৰি পবিল মচ মচ কৰি ভাগি ॥
 শাপ এৰাই ছুয়ো পাচে কুবৰ তনয় ।
 তোন্ধাক নমিয়া গৈল আপোন নিলয় ॥৭০৭
 নিৰ্বাত শঙ্কিয়া খেদি আইলা গোপজাক ।
 বন্দী হুয়া আছা নন্দে দেখিলা তোন্ধাক ॥
 হাসিলেক কোনে হেন কৰিলেক বুলি ।
 বান্ধ মেলি কৃষ্ণক কোলাত লৈলা ভুলি ॥৭০৮
 কিনো আতি নন্দ যশোদাৰ মহাভাগ ।
 পূৰ্ণব্ৰহ্ম তোমাক গৃহতে পাইল লাগ ॥
 ভকতৰ আনন্দ বঢ়ায় সৰ্ব্বক্ষণে ।
 শিশু-লীলা অনেক কৰিলা নাৰায়ণে ॥৭০৯
 কেহো বেলা গোপীগণে পাট্কে গায়ৈ গীত ।
 তাসঘাৰ শ্ৰীতি সাধি কতো কবা নৃত্য ॥
 মালাৰী কৰাহা কতো গোপীৰ বচনে ।
 ছাৱা পুতলাক যেন নচায়ৈ বন্তনে ॥৭১০
 কেহো বেলা গোপীকাৰ শুনি আজ্ঞাবাদী ।
 পান্ধকা পীড়াক প্ৰভু ধৰি থাকি আনি ॥
 কোন কৰ্ম্ম নকৰিলা হৰি গোবুলত ।
 ভকতৰ বশ্ন হেন বেখাৱা লোকিত ॥৭১১

কোনে কল মঠে বুলি ডাকিলা পলাবী ।
 ধাম্ম দিয়া কল ভুবি খুজিলা সুবাৰি ॥
 তোম্মাব হস্তক ভবি দিলা কল বাছি ।
 স্বৰ্গ বতনে তাইব উপচিল পাছি ॥৭১২
 আসিল দানৱ গোট বৎস ৰূপ ধৰি ।
 লাজুলে সহিতে তাব ধৰি পাচ ভৰি ॥
 আলগতে ফুৰাই মেলি হানিলাহা দলি ।
 কপিখত পৰি যমপুৰে গৈলা চলি ॥৭১৩

ঘোষা

বাম চৰণে ধৰো ।

স্বামী আমি যেন শুৰো ॥৬২॥

পদ

বকাসুৰে কৃষ্ণক গিলিলা চোটে ধৰি ।
 দেখি গোপ শিশুগণ যেন গৈলা মৰি ॥
 পাচে তাব তালুত লাগিল যেন জুই ।
 ছাদিলা কৃষ্ণক বকে বিমূৰ্ছিত হুই ॥৭১৪
 ছুৰাই চোটে গিলিবাক আসৈ দেখি তাক ।
 ধৰিলা ছিৰিলা যেন বিৰিণা পাতাক ॥
 সবাঙ্করে খেনুকাকো নিলা বসাতল ।
 গোপ শিশুগণক কুঞ্জাইলা তাল কল ॥৭১৫
 ময়ব তনয় ব্যোম গোপৰূপ ধৰি ।
 গোপ শিশুগণক নিলেক চুৰি কৰি ॥
 গহবত খেলা নিয়া চাকিয়া শিলায় ।
 তাক মাৰি শিশুসৰ আনিলা লীলায় ॥৭১৬
 গোপ গৰুজাকক বেঢ়িলা বনজুই ।
 তোম্মাত শৰণ সবে লৈলা ত্রাস হুই ॥
 চক্ষু মুদাই সবাকো কপেকে যোগবলে ।
 গোকুলক লাগিলা আনিলা অৰিকলে ॥৭১৭
 নন্দক নিলেক সৰ্পে বাখিলাহা হৰি ।
 তোম্মাব পদুৰে সৰ্পে বিকল ধৰি ॥

শাপ এৰাই গৈল বিছাধবব নিলয় ।
 দেখি গোপগণ ভৈলা পৰম বিস্ময় ॥৭১৮
 শয়ন সময়ে সব গোপগোপীগণ ।
 যোগবলে বৈকুণ্ঠক নিলা নাৰায়ণ ॥
 বৈকুণ্ঠবাসীৰ সবে মহিমা দেখাই ।
 গোকুলক লাগি প্রভু আনিলা ছুৰাই ॥৭১৯
 নন্দক নিলেক বকণব দূতে ধৰি ।
 বকণবপৰা তাক আনিলা উদ্ধাৰি ॥
 তোম্মাব মহিমা নন্দে কহিলা ব্রজত ।
 শুনিয়া বিস্ময় ভৈলা সবাৰ মনত ॥৭২০
 ইন্দ্রে কবিলন্ত সাতদিন ববিষণ ।
 এক হাতে উভাৰি ধৰিলা গোবৰ্দ্ধন ॥
 দুৰ্ঘোব ভয়ত নিস্তাৰিলা গোপপুৰ ।
 লীলায়ে কৰিলা মহেন্দ্রব দৰ্শন ॥৭২১
 সুবতি সহিতে ইন্দ্রে আসিলা প্রত্যেক ।
 গোব ইন্দ্রে পাতিয়া কবিলে অভিষেক ॥
 অনেক ভকতি কৰি ছয়ো স্বৰ্গে গৈলা ।
 সেহি দিনা তোম্মাব গোবিন্দ নাম খেলা ॥৭২২
 গোপ কুমাৰিকা সবে বস্ত্র খেয়া তীৰে ।
 বিবস্ত্রে নামিলা গৈয়া যমুনাৰ নীৰে ॥
 বস্ত্র লৈয়া উঠিলাহা কদম্বৰ পাছে ।
 নানা উপহাস্ত কৰি বস্ত্র দিলা পাচে ॥৭২৩
 কৃষ্ণক কিঙ্কবে গীত ভণিলা শঙ্কবে ।
 নাহি আন ধৰ্ম্ম আৰ কীৰ্ত্তনত পৰে ॥
 শুনা সৰ্বজন ঐত কেদিন জীৱন ।
 বোলা হৰি হৰি আছে বারত চেতন ॥৭২৪

ঘোষা

ও কুক্ক নমো বাম নিবঞ্জন হবি ॥৬৩॥

পদ

ছুই অঘে পাতিলেক কাপ ।
 বাট ভেটি ভৈলা ঘোব সাপ ॥
 পৰ্ব্বত সমান কলেরব ।
 বাইল বেস্ত সম্যকে গহ্বৰ ॥৭২৫
 তল ওঁঠ মাটিত পাতিল ।
 উৰ্ক ওঁঠ মেঘত লাগিল ॥
 জিহ্বাখান যেন বাজ আলি ।
 বৎস লৈয়া আইলা বনমালী ॥৭২৬
 গোবন্ধ দামুৰি নিবস্তব ।
 নজানিয়া পশিল ভিতব ॥
 দেখি ভূমি ভক্তব স্নেহত ।
 পশিলাহা অঘব গৰ্ভত ॥৭২৭
 দেখি আটি ধবিল দশনে ।
 ভুলিলেক হাসি দৈত্যগণে ॥
 দেৱগণে কবে হাহাকাৰ ।
 গল চুজি ভেটি বৈলা তাব ॥৭২৮
 পেট কিকি বায়ু দিলা টান ।
 মূৰ্ছা স্কুটি বাজ ভৈলা প্রাণ ॥
 তনু পৰশনে কৰ্ম কীৰ্ত্তন ।
 অহুৰ কুক্কতে গৈল লীন ॥৭২৯
 দেখি নিশৰদ দৈত্যকুল ।
 হৰিষে বৰিষে দেৱে ফুল ॥
 অহুত নগনে চাইলা হবি ।
 জীলে সবে গোবন্ধ দামুৰি ॥৭৩০
 বন্ধে বাজ ভৈলা বাপী বাই ।
 ফুৰে সবে দামুৰি চবাই ॥
 ব্রহ্মা আসি কবিলন্ত চুৰি ।
 বিলা সবে গোবন্ধ দামুৰি ॥৭৩১

মায়া কবি খৈলেক গহ্বৰে ।
 কাহাকো নেদেখি দামোদৰে ॥
 ব্রহ্মা নিলা জানিলাহা গুণি ।
 ভৈলা গক গোবন্ধ আপুনি ॥৭৩২
 নিচিনিয়া গোৱালী গোৱালে ।
 এদিনাত কবি প্রতিপালে ॥
 ব্রহ্মা আসি দেখিলন্ত পাচে ।
 গোবন্ধ দামুৰি সবে আছে ॥৭৩৩
 পৰম বিশ্বয়ে আছে চায়া ।
 কবিলাহা পাচে প্রভু মায়া ॥
 গোবন্ধ দামুৰি ৰূপ এৰি ।
 ভৈল সবে চতুৰ্ভুজ হবি ॥৭৩৪
 সজল জলদ যেন শ্যাম ।
 সবে পীত বস্ত্ৰে অনুপাম ॥
 কেয়ুৰ কঙ্কণে কৰৈ কাস্তি ।
 হৃদয়ত শ্রীবৎসৰ পাশ্চি ॥৭৩৫
 কন্দুকৰ্ণ কোস্তভে শোভিত ।
 বনমালা আপাদ লম্বিত ॥
 জিলিমিলি জ্বলে বন্ধহলে ।
 শোভৈ কৰ্ণ মকৰ কুণ্ডলে ॥৭৩৬
 শঙ্খ চক্র গদা পদ্ম ধৰি ।
 আছা সবে চতুৰ্ভুজ হবি ॥
 গাৱে গাৱে এক সৃষ্টি কৰে ।
 চবাচব সমে সেৱা কৰে ॥৭৩৭
 মোহ হয় ব্রহ্মা ভৈল চূপ ।
 দেখন্ত গুচিল সৰে ৰূপ ॥
 পূৰ্ব্বৱতে আছা মাত্ৰ হবি ।
 হংসৰ নামিল ব্রহ্মা ভবি ॥৭৩৮
 যেন হৃৎপৰ্ব দণ্ড প্রায় ।
 ভূমিতে শেল্লয়া নিৰ্ভ কাৱ ॥
 বাধব পাদ-পদ্ম হুই ।
 গাবি বুক্টব আশে হুই ॥৭৩৯

আনন্দতে নয়নৰ জলে ।
 সিকিলন্ত চৰণ কমলে ॥
 উঠি উঠি ছয়ো পারে ধৰি ।
 প্রণামন্ত মহিমা স্মৰি ॥৭৪০
 মুকুন্দক চাই কথমপি ।
 মাথা: দৌরাই কৃষ্ণ কৃষ্ণ জপি ॥
 প্রণামিয়া অনেক ভকতি ।
 কৰিবে লাগিল ব্রজা স্তুতি ॥৭৪১
 কৃষ্ণকথা শুনিয়ো সমাজে ।
 জন্ম লভি ভাবতৰ মাজে ॥
 আক বৃথা কৰা কোন কামে ।
 সাধিয়ে মুকুতি হৰিনামে ॥৭৪২

ষোষা

বাম নিবঞ্জন নিবঞ্জন নিবঞ্জন হৰি ।
 নমো বাম নিবঞ্জন নিবঞ্জন হৰি ॥৬৪॥

পদ

নমো গোপকপী মেঘ সম শ্যাম তনু ।
 গারে পীতবস্ত্ৰ হাতে শিঙ্গা বেত বেণু ॥
 কর্ণত গুঞ্জাব খোকা মাথে মৈৰা পাখি ।
 বন্য পুষ্পমালা পিঙ্কি ধেনু আছা বাধি ॥৭৪৩
 এহি শৰীৰতে আছে যতেক মহিমা ।
 মনেও কৰিতে পাৰে কোনে তাৰ সীমা ॥
 আছোক পৰম ব্রজ স্বৰূপ তোজ্জাব ।
 তাক জানিবাক আছে শকতি কাহাৰ ॥৭৪৪
 জ্ঞানপথ এৰি প্রভু তোজ্জাব কথাক ।
 কায়বাক্যমানে সেৱে যিটো সাধুজাক ॥
 যত্ৰপি অজিত ভূমি তিনিয়ো জগতে ।
 তথাপি তোজ্জাক জিনে সেহিসে ভকতে ॥৭৪৫
 মুকুতি বসকো অৱৈ তোজ্জাব ভকতি ।
 তাক এৰি যিটো জ্ঞানপথে কৰে বতি ॥

ক্লেশ মাত্ৰে পাৰে সিটো নিফল প্ৰয়াসে ।
 বাহানে পতান যেন ততুলক আশে ॥৭৪৬
 যিটোজনে ভুঞ্জৈ নিজ কৰ্ম্মৰ বিপাক ।
 অপেক্ষিয়া থাকৈ প্রভু তোজ্জাব কৃপাক ॥
 কায়বাক্যমানে নমৈ চৰণ তোজ্জাব ।
 সি সি জনে মুকুতি পদৰ অধিকাৰ ॥৭৪৭
 মই কেন দুৰ্বেদ্য দেখিয়ো ভগৱন্ত ।
 মায়াদিবো ঈশ ভূমি অনাদি অনন্ত ॥
 তোজ্জাক পৰীক্ষো মই মায়াক প্ৰকটি ।
 অগনিৰ আগে যেন ক্ষুদ্ৰে ফিৰিঙ্গটি ॥৭৪৮
 অন্ধ তৈল চক্ষু হেলা কৰিলো তোজ্জাক ।
 মই ভিন্ন ঈশ্বৰ মানিলো আপোনাক ॥
 অজ্ঞৰ ক্মিয়ো দোষ জগত নিবাস ।
 এহি কৃপা কৰা যেন বোলাওঁ তমু দাস ॥৭৪৯
 গৰ্ভত থাকন্তে উদবত স্থালৈ পারে ।
 তাৰ অপবাধক নধৰৈ যেন মাৰে ॥
 তোজ্জাব কৃষ্ণিতে আমি আছো চবাচৰ ।
 হেন জানি ক্মিয়োক দোষ দামোদৰ ॥৭৫০
 ইটো ব্রজপদ প্রভু আজ্জাক নলাগে ।
 কীট পটঙ্গত জন্ম হৌক কৰ্ম্মভাগে ॥
 তোজ্জাব ভক্তৰ মাজে হয় এক জন ।
 সেৱা কৰি থাকো প্রভু তোজ্জাব চৰণ ॥৭৫১
 কিনো ধন্য ধেনু গোপী ইটো গোকুলৰ ।
 যাৰ স্তনপানে ভৃগু তৈল দামোদৰ ॥
 অশ্বমেধ আদি কৰি মহাযজ্ঞ যত ।
 তোজ্জাক ভূষিবে কেহো নুহিকৈ শকত ॥৭৫২
 কিনো ভাগ্য কিনো ভাগ্য ব্রজৰ প্ৰজাব ।
 ভূমি পূৰ্ণব্রজ হৰি মিত্ৰে তৈলা যাব ॥
 কিনো পুণ্য কৰি গোকুলৰ বৃক্ষ ভূষে ।
 তোজ্জাব চৰণ বেণু পাৰে প্ৰতিদিনে ॥৭৫৩
 দেখা সৰ্বলোক কেনে অজ্ঞানী বৰ্ৰব ।
 ভূমি অন্তৰ্য্যামী তোজ্জাকেসে বোলে পৰ ॥

শৰীৰক মই বুলো বুদ্ধি ভৈল হত ।
 হিয়াত হবাইলা ভূমি খোজো বাহিৰত ॥৭৫৪
 বৃন্দাবনে তৃণ হৈবো তেৰে মহাভাগ ।
 পাইবো ব্ৰজবাসীৰ চৰণ বেণু লাগ ॥
 আজিয়ে বিচাৰৈ পদবজ্জ দেৱগণ ।
 হেন হৰি ভৈল ব্ৰজবাসীৰ জীৱন ॥৭৫৫
 মাৰিবাক দিলা স্তন পুতনা পাপিষ্ঠী ।
 দিলাহা মুকুতি তাইকো পবিল হৃদৃষ্টি ॥
 ব্ৰজবাসী তোন্ধাতে অৰ্পিল প্ৰাণ বিত্ত ।
 আক আবে কিবা দিবো খেদ কৰে চিত্ত ॥৭৫৬
 তাৰে বাগ লোভ ক্ৰোধ পুৰুষৰ চোৰ ।
 তাৰে গৃহবাস বন্দীশাল মহাঘোৰ ॥
 মোহচয় ভৰিব নিহল ভৈল তাৰে ।
 তোন্ধাক ভকতি নৰে নতু কৰৈ যাৰে ॥৭৫৭
 তোন্ধাৰ আগত কিবা বোলো বহবাক ।
 যিটো বোলে জানো প্ৰভু জানোক তোন্ধাক ॥
 কাগ্নবাক্যমানে মই কৰিলোহো সাৰ ।
 তযু মায়া বিভবৰ নপাওঁ কিছূ পাৰ ॥৭৫৮
 জানিবাহা ভৈলো প্ৰভু তোন্ধাৰ কিঙ্কৰ ।
 তযু চৰণত সমৰ্পিলো কলৱৰ ॥
 সমস্তবে বুদ্ধি সাক্ষী সবে ভূমি জানা ।
 আজি ধৰি প্ৰভু মোক দাস বুলি মানা ॥৭৫৯
 নমো কৃষ্ণ কৃষ্ণকুল প্ৰকাশ নায়ক ।
 দেৱ বিজ্ঞ পৃথিবীৰ বুদ্ধি প্ৰদায়ক ॥
 চুৰ্ত্ত দৈত্য দানৱ বান্ধস কয়ঙ্কাৰ ।
 তোন্ধাৰ চৰণে প্ৰভু প্ৰণাম আন্ধাৰ ॥৭৬০
 কবিল অনেক স্তুতি আৰো সৃষ্টিকৰে ।
 তাক নকহিলো পদ বাহুল্যক ডৰে ॥
 এহি বুলি প্ৰজাপতি ভৈল মোহে হীন ।
 কৃষ্ণক কবিল তিৰিবাৰ প্ৰদক্ষিণ ॥৭৬১
 প্ৰণাম কবিল চৰণত পৰি পৰি ।
 মেলানি' মাগিয়া নিজ স্থানে গৈলা লৰি ॥

ভণিল শঙ্কৰে কৃষ্ণ চৰণত ধৰি ।
 পাতক ছাৰোক ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥৭৬২

শিশুশ্ৰীলা সমাপ্ত

কালিয় দমন

ঘোষা

গোপাল ৰাম কৃষ্ণ বনমালী ।
 মাৰিলা অসুৰ দমিলা কালী ॥৬৫॥

পদ

গোপশিশু সন্ধে গৈল বজাই ।
 আগত গোধন বংশী বজাই ॥
 চাৰস্তে ফুৰস্তে গক গোবন্ধ ।
 পাইলা যমুনাৰ তীৰৰ লক্ষ্য ॥৭৬৩
 কালীৰ হৃদক তাক নজানি ।
 তৃষাতে সবে পীলা বিষ-পানী ॥
 দাকণ বিষৰ লাগিল জ্বাল ।
 মৰিল সবে বৎস বৎসপাল ॥৭৬৪
 দেখিয়া কৃষ্ণ অসন্তোষ পাইলা ।
 অমৃত নয়নে চায়া জীয়াইলা ॥
 কালীক দমিবে কৰি যতন ।
 কটিত বাঙ্কিলা পীতবসন ॥৭৬৫
 উঠিলা উচ্চ কদম্বৰ গাছে ।
 হৃদৰ মধ্যে জাম্প দিলা পাচে ॥
 চউ উখলিল খলকি হৃদ ।
 দশোদিশে গৈল তাৰ শৱদ ॥৭৬৬
 জলজ্ৰীড়া কৰা বাহু আক্ষালি ।
 ক্ৰোধে খেদি আসি দেখিলা কালী ॥
 তমু হুকুমাৰ জলদ শ্ৰাম ।
 প্ৰকাঠৈ পীতবস্ত্ৰে অমুপাম ॥৭৬৭
 কমললোচন মুখ প্ৰসন্ন ।
 বুকুতাৰ শাৰী সম দমন ॥

উন্নত নাসা মুখে মন্দ হাস।
 কণ্ঠত কোঁস্বে কৰৈ প্ৰকাশ ॥৭৬৮
 হিয়াত জিলিমিলি কৰৈ কান্তি।
 মধ্যত জ্বলৈ শ্ৰীবৎসৰ পাস্তি ॥
 আজানুলম্বিত বাহু দুখান।
 চাক উক কব কটি স্থঠান ॥৭৬৯
 জজ্ঞা ছুইক দেখি মিলৈ সন্তোষ।
 দুখানি পাৰ নৱ পদ্মকোষ ॥
 আনন্দে জলক ফুৰা আফালি।
 মৰ্ম্মস্থলে আসি দংশিলা কালী ॥৭৭০
 নজানি তোন্ধাৰ বল প্ৰভাৱ।
 লাঞ্জে মেৰাইলেক সমস্তে গাৱ ॥
 বিষ লাগি তুমি থাকিলা ঘুমি।
 মনুষ্য চেষ্টাক দেখায় তুমি ॥৭৭১
 দেখি শিশুসব মৰিল প্ৰায়।
 ধেমুগণে আউৰ তৃণ নথায় ॥
 কৃষ্ণক চাহিয়া থাকিল বহি।
 চক্ষুৰ লোহ ধাবে যায় বহি ॥৭৭২
 আতি উতপাত দেখি গোকুলে।
 গোপ-গোপীজাক সমস্তে বোলে ॥
 জ্যেষ্ঠ বলভদ্ৰে লগে নগৈল।
 কৃষ্ণৰ আজি ভৈতে কিবা ভৈল ॥৭৭৩
 নন্দ যশোদা বিয়াকুল মনে।
 কৃষ্ণক চাহিবে পশিলা বনে ॥
 লগতে চলৈ গোপ-গোপীজাক।
 হা কৃষ্ণ বুলি ছাবস্তে ডাক ॥৭৭৪
 ধ্বজ বজ্জ যৱ অক্ষুণ চাই।
 কৃষ্ণৰ খোজ নিহালস্তে যায় ॥
 পুত্ৰ পুত্ৰ বুলি যশোদা চান্ত।
 কৃষ্ণৰ খোজত পবস্তে বাস্ত ॥৭৭৫
 বেঢ়িয়া গোপ-গোপী নেয় ধৰি।
 দেখিল পাতে পৰি আছা হৰি ॥

জলৰ মথ্যে মৃতকৰ বেশ।
 নকবস্ত আৰ চক্ষু নিমেঘ ॥৭৭৬
 দেখি গোপ-গোপী সম্যক মৰিল।
 প্ৰাণ অন্তৰীক্ষ ধাকু উবিল ॥
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি দিলেক গেৰি।
 কাঁন্দে বয়নাৰ তীৰক বেড়ি ॥৭৭৭
 যশোদা হৃন্দৰী নন্দ গোৱালে।
 পাৰস্ত লোটাৰি পৰি নিচালে ॥
 কি ভৈল পুত্ৰ বুলি উকি দিয়া।
 দুহাতে জৱালে ঢাকুবে হিয়া ॥৭৭৮
 কৃষ্ণৰ হৃন্দৰ বদন চাই।
 যশোদা কান্দন্ত গুণ বৰ্ণাই ॥
 গোধূলি কোনে যাইবে বংশী বাই।
 কোনে মোক গৈয়া বুলিবে আই ॥৭৭৯
 ধূলা জাৰি কাক কৰাইবো স্নান।
 কোনে কৰিবেক গোবস পান ॥
 কাক বিছাই দিবো শীতল তুলী।
 ডাকিবো কাক আগ কৃষ্ণ বুলি ॥৭৮০
 হৃন্দৰ বদনে বজায়া বেণু।
 প্ৰভাতে কোনে চাৰিবেক ধেমু ॥
 কি ভৈল আজি মোৰ কৃষ্ণ বাপ।
 মৰিয়ো নেবাইবো তোৰ সন্তাপ ॥৭৮১
 এহি বুলি কাঁন্দে কৃষ্ণক চাই।
 যশোদা নন্দে জাম্প দিবে যায় ॥
 দেখি বলভদ্ৰে বাধিলে হাসি।
 এখনে আসিব কালীক নাশি ॥৭৮২
 কৃষ্ণক লাগিয়া এৰা ক্ৰন্দন।
 হেন শুনি সবে জুৰাইল মন ॥
 কৃষ্ণৰ কিহবে শঙ্কবে জনে।
 বোলা হৰি হৰি সমস্ত জনে ॥৭৮৩

ঘোষা

প্ৰণামো বাম দেৱ দয়াশীল ।
আৱেসে কৃষ্ণৰ ৰূপা মিলিল ॥৬৬॥

পদ

ভকতৰ দুখ দেখি গোপাল ।
আক্ষ্ণেট কৰি দিলা উৰ্দ্ধমাল ॥
সৰ্পৰ বন্ধ এৰাই জগন্নাথে ।
ভেৰে চৰিলন্ত কালীৰ মাথে ॥৭৮৪
শতক শিবত নাচন্ত হৰি ।
বাৰৈ বিত্যাধৰে যুদঙ্গ ধৰি ॥
গন্ধৰ্বৰ গীত গায় বাৰৈ তাল ।
পৰম আনন্দে নাচা গোপাল ॥৭৮৫
জগত আধাৰ তোন্ধাৰ ভিৰে ।
নাকে মুখে সিটো ছাদে কধিৰে ॥
স্বামী মবে দেখি নাগিনীলোকে ।
শিশু আগ কৰি আসিলা শোকে ॥৭৮৬
পৰিল ভূমিতে কৃষ্ণৰ আগে ।
কৰিয়া স্তুতি স্বামীদান মাগে ॥
কৰিলা দোষ স্বামী ইটো চণ্ড ।
বিহিলা ইয়াৰ উচিত দণ্ড ॥৭৮৭
দুৰ্দ্ধন জনৰ চিন্তিবা মাৰ ।
সেহিসে কাৰ্য্যে তমু অৱতাৰ ॥
পাতকী সৰ্পজাতি ছৰাশয় ।
তোন্ধাৰ দণ্ডে পাপ ভৈলা ক্ষয় ॥৭৮৮
কৰিলা দয়া দয়াশীল হৰি ।
তোন্ধাৰ ক্ৰোধববে এবে সৰি ॥
পূৰ্বত কিনো তপ আট্ঠে কৰি ।
যাহাত ভূমি ভূৰ্ত্ত ভৈলা হৰি ॥৭৮৯
সিহেতু কেন ভৈল ভাগ্যোদয় ।
তোন্ধাৰ পাইলে পদধূলাচয় ॥

যাহাক লক্ষ্মীদেৱী বাঞ্ছা কৰি ।
আচৰিলা তপ ব্ৰতক ধৰি ॥৭৯০
যিটো পদবজ্জ ভকতে পাই ।
এৰি সাৰ্বভৌম পদতো দাই ॥
স্বৰ্গ ব্ৰহ্মপদ নকৰৈ বাঞ্ছা ।
নকবন্ত যোগ সিদ্ধিকো ইচ্ছা ॥৭৯১
মোক্ষতো অভিলাষ নাহি হৰি ।
তোন্ধাৰ চৰণ ৰেণুক এৰি ॥
পৰম ক্ৰোধী হয় ত্ৰুবমতি ।
হেন পদধূলা পাইলেক পতি ॥৭৯২
নপাস্ত ব্ৰহ্মা আদি নেৱে যাক ।
হেন জানি নাথ ৰাখা ইহাক ॥
চৰণে প্ৰণামো ছয়ো সন্তোষ ।
বাৰেক আৰ মৰমিয়ো দোষ ॥৭৯৩
কৰিয়ো দায়্য প্ৰভু এৰৈ প্ৰাণ ।
অনাথ স্ত্ৰীক দিয়ো স্বামী দান ॥
কৰিল অনেক স্তুতি ভকতি ।
শুনি তুৰ্ত্ত ভৈল জগতপতি ॥৭৯৪
প্ৰাণে নমাৰিলা তাতেসে থাকি ।
কালীক খেদাইলা হৃদৰ ডাকি ॥
কৃষ্ণৰ কিৰুবে শঙ্কৰে ভণে ।
হৰি হৰি বোলা সমস্ত জনে ॥৭৯৫

ঘোষা

বাম গোবিন্দ মুকুন্দ যুবাৰি ॥৬৭॥

পদ

ভৈল হৃদ সিটো নিৰ্মল জল ।
দেখিয়া সবে ভৈল কোঁড়ুল ॥
সপুত্ৰ বাহুৱে খেদায় কালী ।
তীবক পাচে গৈলা বনবালী ॥৭৯৬

দেখিয়া যশোদা ধৰিলা গলে ।
 পুত্ৰে পুত্ৰে বুলি নেত্ৰেৰ জলে ॥
 তিয়াইলা কৃষ্ণৰ সবে শৰীৰ ।
 নন্দো ধৰি আসি ত্ৰাণিল শিৰ ॥৭৯৭
 কৃষ্ণক আলিঙ্গি আনন্দ পাইল ।
 নাছিল প্ৰাণ চুনাই যেন আইল ॥
 বেঢ়ি গোপ গোপী চাৱৈ নিবেন্ধি ।
 জুৰাইল শৰীৰ কৃষ্ণক দেখি ॥৭৯৮
 ভাই বুলি বলো সাৰটি আসি ।
 প্ৰভাৱ জানিয়া তুলিলা হাসি ॥
 এহিমতে সবে এৰায়া শোক ।
 বজনী ভৈল জানি সবে লোক ॥৭৯৯
 যমুনা তীৰত বঞ্চিলা বাতি ।
 ক্ষুধায়ে তৃষায়ে পীড়িলে আতি ॥
 যুমুটি গৈল হাৰাশাস্তি হুই ।
 বেঢ়িয়া বনত লাগিল জুই ॥৮০০
 অগনিৰ তাপে পাইলেক গাক ।
 জানিল সবে গোপ গোপীজাক ॥
 বহ্নিক দেখি ভৈল সবে ত্ৰাস ।
 ত্ৰাহি কৃষ্ণ বুলি পাৰৈ আটাস ॥৮০১
 বহ্নিত সবে পুৰি মৰো আমি ।
 প্ৰাণ দান দিয়া জগতস্বামী ॥
 ভূমি বিনা আন নাই বান্ধৱ ।
 ভকত জনক বাধা মাধৱ ॥৮০২
 এহি বুলি সবে কৰে কম্বোল ।
 বান্ধৱৰ চুখ দেখি গোপাল ॥
 ভয় নাই বুলি আপোন মুখে ।
 পিলা বনায়িক পৰম হুখে ॥৮০৩
 এৰাইলা সমস্তে দুৰ্বোধ ভয় ।
 অনন্তবে ভৈল সূৰ্য উদয় ॥
 কৃষ্ণ কৰ্ম আতি আচৰিত ।
 বিনয় দেখি সমস্তবে চিত ॥৮০৪

নোহস্ত মানুষ নন্দতনয় ।
 পৰম পুৰুষ জানি নিশ্চয় ॥
 পাচে গোপ গোপী কৃষ্ণক বেঢ়ি ।
 গৌৰ্ঠক লবিল কৰন্তে খেড়ি ॥৮০৫
 কৃষ্ণগীত গান্ত বজায়া বেণু ।
 কবিলেক আগ মতেক ধেনু ॥
 গোপীসবে কৃষ্ণ-চৰিত্ৰে গাইল ।
 পৰম আনন্দে ব্ৰজক পাইল ॥৮০৬
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে গায় ।
 কেতিঙ্কণে পৰে কণিক কায় ॥
 জানিয়া কৃষ্ণৰ চৰণে ধৰি ।
 সমস্ত সমাজে ঘূষিয়ো হৰি ॥৮০৭
 কালিয় দমন সমাপ্ত ।

বাস-ক্ৰীড়া

মোষা

বোলা হৰি হৰি বাম যুকুন্দ যুবাৰি ।
 বিনা হৰিনামে ভৱ ভৰিতে নপাৰি ॥৬৮॥

পদ

শুকমুনি বদতি শুনিয়ো পৰীক্ষিত ।
 কহো বাস-ক্ৰীড়া কথা কৃষ্ণৰ চৰিত ॥
 শৰত কালৰ বাত্ৰি আতি বিতোপন ।
 বাস-ক্ৰীড়া কৰিতে কৃষ্ণৰ ভৈল মন ॥৮০৮
 ভৈলন্ত উদিত চন্দ্ৰ পূৰ্ব দিশ হস্তে ।
 কাৰাত্মৰ স্ত্ৰীৰ বেন সস্তাপ মাৰ্জ্জন্তে ॥
 অখণ্ড মণ্ডল চন্দ্ৰ দেখিলন্ত হৰি ।
 কুকুমে অকণ লক্ষ্মী মুখপদ্ম সৰি ॥৮০৯
 বনকো দেখিল চন্দ্ৰ বশিয়ে বঞ্জিত ।
 হ-বৰ মধুৰ কবি হৰি গাইলা গীত ॥

শুনি কাম উদ্ভাৱল হয় গোপীগণে ।
 দিলেক লৱৰ গীত ধ্বনি নিৰীক্ষণে ॥৮১০
 কৰ্ণত কুণ্ডল দোলে বেগত হাৰ্ষিতে ।
 চিত্তত ধৰিলা কৃষ্ণ ছলে অলক্ষিতে ॥
 কতো গোপী যায় গাই দোহনক এৰি ।
 আধাতে থাকিল দুখ চক সৈতে পৰি ॥৮১২
 পিয়ন্তে আছিল শিশু তাহাকো নগণি ।
 পতি শুশ্ৰূষাকো এৰি যায় কতো জনী ॥
 কতো গোপী আছিল স্বামীক পৰিশন্তে ।
 আধা ভুঞ্জা হয় কতো যায় লৱবন্তে ॥৮১২
 কৃষ্ণৰ শ্ৰৱণে যেন হৰিদাসগণে ।
 এৰৈ কাম্য কৰ্ম সবে তদগত মনে ॥
 কৃষ্ণে হৰিলন্ত চিত্ত হৰাইল চেতন ।
 পিঙ্কয় পাৱত নিয়া বহুৰ কঙ্কণ ॥৮১৩
 হাতত নুপুৰ আৰৈ কঙ্কালত হাৰ ।
 কৰি বিপৰ্য্যয় পিঙ্কৈ বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ॥
 তথাপি কৃষ্ণক পাইল গোপিকাসকল ।
 ভকতৰ কৰ্ম যেন নতৈল বিফল ॥৮১৪
 নিবায় পতি পুত্ৰ ভ্ৰাতৃ আগ ভেঙে ।
 গোবিন্দে হৰিল চিত্ত তথাপি নোলটে ॥
 বিমোহিত হয় সবে লৱড়ে গোপিনী ।
 হৰি ভকতক যেন নলজ্ঞে বিধিনি ॥৮১৫
 যাইবে নপাই গৃহমধ্যে কতো গোপীগণ ।
 মনে ধৰি কৃষ্ণক কবিল আলিঙ্গন ॥
 অনেক জন্মৰ কৰ্মবন্ধ কৰি ক্ষীণ ।
 এৰি তনু তেখনে কৃষ্ণতে গৈল লীন ॥৮১৬
 পুছে পৰীক্ষিতে শুনি মিলিল সংশয় ।
 জাববুদ্ধি মাধৱক সৈৱে গোপাচয় ॥
 তথাপি মোক্ষক পাইলা কিনো বিপৰ্য্যয় ।
 বোলা হৰি হৰি হোক পাপৰ প্ৰলয় ॥৮১৭

ঘোষা

ভৱহাৰী হৰি তাবহু যুকুন্দ মুৰাৰি ।
 জনম মৰণ দুখ সহিতে নপাৰি ॥৬৯ ॥

পদ

শুক নিগদতি বাজা শুনা মহাশয় ।
 গোপিকাৰ মোক্ষ দেখি নুহিবা বিস্ময় ॥
 দ্বেষ কৰি শিশুপালে লভিল মুকুতি ।
 বুদ্ধিক নাপেক্ষে মহৌষধিৰ শক্তি ॥৮১৮
 বিষ বুলি অমৃতক পিলে যিটো নৰ ।
 নুহিবেক হেন জানা অজৰ অমৰ ॥
 যেন তেন মতে মাত্ৰ স্মৰোক সতত ।
 এতেকে মুকুতি পাৱে কহিলো বেকত ॥৮১৯
 ব্ৰহ্মাদিৰো ঈশ কৃষ্ণ প্ৰভু ভগৱন্ত ।
 যাত হস্তে পাৱে মোক্ষ স্থাৱৰ পৰ্য্যন্ত ॥
 নিৰপাৰ হৰিৰ ভকতি নুহি বৃথা ।
 গোপী গোপালৰ আৱে শুনা পাছকথা ॥৮২০
 য়েৰে সবে সমীপ পাইলেক গোপনাৰী ।
 তাসম্বাক বাক্যে মোহি বুলিলা মুৰাৰি ॥
 কুশলে কি আইলা কয়ো ব্ৰজৰ কল্যাণ ।
 প্ৰিয় কৰ্ম কৰো কিবা কহিয়ো নিদান ॥৮২১
 দুৰ্ঘোৰ বজ্ৰী প্ৰেত পিশাচৰ গতি ।
 ঐত নাথাকিবা তোৰাসব জীমতি ॥
 তোমাসাক নেদেখিয়া পিতৃ-ভ্ৰাতৃচয় ।
 তাসম্বাৰ মনে মহা মিলিব সংশয় ॥৮২২
 দেখিলাহা ইটো বিকশিত বৃন্দাবন ।
 শশাঙ্কে ধৱল নৱ পন্নৱে শোভন ॥
 উলটি ব্ৰজক বাহা কান্দে শিশুগণ ।
 তাসম্বাক প্ৰতিপালি পিয়ায়োক স্তন ॥৮২৩
 উপপতি সমে ক্ৰীড়া গৰিহিত কৰ্ম ।
 স্বাৰীৰ শুশ্ৰূষা কুলজীৱ মহাৰ্ঘ্য ॥

যদিবা আন্ধাক স্নেহে আইলা গোপীগণ ।
 মোক আৰে দেখিলা সিদ্ধিল প্ৰয়োজন ॥৮২৪
 বিদূৰতে থাকি কৰৈ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ।
 বাঢ়ে মোত ভকতি নিৰ্মল হোৱৈ মন ॥
 দেখন্তে শুনন্তে সদা হেলা হোৱে মতি ।
 জানিয়া গৃহতে থাকি কৰিয়ো ভকতি ॥৮২৫
 কৃষ্ণৰ অপ্ৰিয় বাণী শুনি গোপীগণ ।
 পাইলোক দুৰন্ত চিন্তা বিমৰ্ষ বদন ॥
 ওলমাইল মুখ আতি পায় ছুখ বব ।
 মঘনে নিশ্বাস কাঢ়ে শুখাইলা অধৰ ॥৮২৬
 কুচৰ কুকুম মানে লোতকে তিতিল ।
 থাকিল নিচুকি মুখে বচন হবিল ॥
 চৰণে ভূমিক লেখে দেখে তমোময় ।
 বোলা হবি হবি হৌক পাপৰ প্ৰলয় ॥৮২৭

ঘোষা

গোপাল কৃষ্ণ কৰছ ত্ৰাণ ।
 তোন্ধাক নেদেখি নসহে প্ৰাণ ॥৭০॥

পদ

শোকক স্তম্ভায়া গোপীসকলে ।
 মলচিল মুখ আখি আকলে ॥
 গদ গদ মাত মুখে নোলাই ।
 বুলিবে লাগিল কৃষ্ণক চাই ॥৮২৮
 ভকতবৎসল তোন্ধাক জানি ।
 কেনে বোলা হেনা বাতুক বাণী ॥
 সমস্ত বিষয় এৰিয়া স্বামী ।
 ভজিলো তোন্ধাব চৰণে আৰি ॥৮২৯
 ভজিয়ো আন্ধাক মিলোক ভাগ ।
 নকবা নাথ ভকতক ত্যাগ ॥
 কহিলা যিটো কুলধীৰ কৰ্ম ।
 তোন্ধাতে থাকোক প্ৰিয় বৰ্ম ॥৮৩০

জগতবে বন্ধু আত্মা ভূমি ।
 সমস্ত ধৰ্মৰ আপুনি ভূমি ॥
 ভূমি আন্ধা হেন জানি সম্প্ৰতি ।
 তোমাতেসে কৰে ভকতে বতি ॥৮৩১
 নলাগৈ পতি পুত্ৰ ছুখ হেতু ।
 ছয়োক প্ৰসন্ন গকড়কেতু ॥
 কৰিছো আশা যিটো চিবকাল ।
 নকৰিয়ো তাক ভ্ৰম গোপাল ॥৮৩২
 হবিল চিত্ত নথাকয় ঘৰে ।
 হস্ত দুই গৃহকৃত্য নকৰে ॥
 তোন্ধাক এৰিয়া নচলে ভৰি ।
 ভ্ৰজক গৈয়া কি কৰিবো হৰি ॥৮৩৩
 হুঁলে কামানল তোন্ধাব গীতে ।
 মুমায়োক তাক অধৰায়তে ॥
 মুহি বিবহতে দহিলা তমু ।
 লভিবো তোন্ধাব সমীপ পুত্ৰ ॥৮৩৪
 ছয়োক প্ৰসন্ন জগন্নিবাস ।
 সবে ত্যজি কৈলো তোন্ধাতে আশ ॥
 নমাবা পুৰিয়া ঈষত হাসি ।
 পুৰুষ ভূষণ কৰিয়ো দাসী ॥৮৩৫
 অলকা আৰুত তোন্ধাব মুখ ।
 অধৰ হুখাক দেখন্তে হুখ ॥
 ভ্ৰময়ুগ তমু ঈষত হাসি ।
 দেখি তাক প্ৰভু তৈলোহো দাসী ॥৮৩৬
 তোন্ধাব শুনিয়া অমৃত গীত ।
 মুহিবে মোহ কোন স্ত্ৰীৰ চিত্ত ॥
 আছোক আন বৃক পশু-পক্ষী ।
 প্ৰেৰে পুলকিত তোন্ধাক দেখি ॥৮৩৭
 দেৱৰ বন্ধক যেন সুবাৰি ।
 ভ্ৰজবো ভূমি ছুখ ভয়হাৰী ॥
 জানিয়া জ্বাৰো আন্ধাব প্ৰাণ ।
 শিবত হস্তপদ দিয়া দান ॥৮৩৮

কাৰে বশু ছয়া গোপী যতেক ।
 বুলিলা বিহ্বল বাক্য অনেক ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে শঙ্কবে ভণে ।
 বোলা হবি হবি সমস্ত জনে ॥৮৩৯

ঘোষা

গোবিন্দ দেৱ বিনে নাহি কেৱ ।
 গোবিন্দ দেৱ ॥৭১ ॥

পদ

গোপাৰ শুনিয়া আকুল বাণী ।
 ভৈলন্ত সদয় শাৰঙ্গপাণি ॥
 হাসিয়া বোলন্ত এৰিয়ো তাপ ।
 গোপীক ক্ৰীড়িলা জগত বাপ ॥৮৪০
 কৃষ্ণৰ সদয় দৃষ্টিক দেখি ।
 প্রকুল্লমুখী ভৈল সবে সখী ॥
 দৰশাই লীলা ভাৱ জুভঞ্জে ।
 কৃষ্ণৰ চোপাশে বেঢ়িয়া বঞ্জে ॥৮৪১
 গোপীৰ মধ্যে শোভে দামোদৰ ।
 তাৰাৰ মধ্যে যেন শশধৰ ॥
 গলত অন্নান পঙ্কজ মালা ।
 বেঢ়িয়া গুণ গাৱে গোপবালা ॥৮৪২
 আপুনি গাৱন্ত গীত মোহন ।
 ফুৰন্ত বজ্জি দিব্য বৃন্দাবন ॥
 যমুনা বালি দেখি স্ককোমল ।
 পদ্মপঙ্কী বাত আতি শীতল ॥৮৪৩
 গোপীগণ লইয়া নামিলা তাত ।
 কবিলা ক্ৰীড়া কৃকে অসংখ্যাত ॥
 বাহ মেলি কাকো আলিঙ্গি ধৰি ।
 কাৰো স্তন নখে পবনৈ হৰি ॥৮৪৪

মুখ চায় কাৰো তোলন্ত হাস ।
 মাজন্ত কাকো কৰি পৰিহাস ॥
 লন্ত বস্ত্ৰ কাঢ়ি বঢ়ায়া বঙ্গ ।
 বেকত কৰন্ত গুপ্ত অঙ্গ ॥৮৪৫
 ধৰিয়া কাৰো কণ্ঠে বাহ মেলি ।
 কবিলা অনেক অনঙ্গ কেলি ॥
 আনন্দে গোপীৰ বঢ়ায়া কাম ।
 বমিলা গোপীনাথ অবিশ্ৰাম ॥৮৪৬
 কৃষ্ণত হস্তে মহামান পায় ।
 বুলিল গৰ্বে সবে গোপজায় ॥
 আমাৰ সম স্তভাগিনী নাই ।
 ভৈলন্ত অধীন যাদৱবায় ॥৮৪৭
 গোপীৰ মহা অহম্মম ভাৱ ।
 দেখি নসহিল কৃষ্ণ গাৱ ॥
 তাসম্বাৰ দৰ্প হৰিবে মনে ।
 ভৈলা অন্তৰ্দ্ধান তৈতে তেঙ্কণে ॥৮৪৮
 কৃষ্ণক নপাই পাচে গোপীচয় ।
 মিলিল সম্ভাপ ভৈলন্ত ভয় ॥
 যেন যুথপক নেদেখি বনে ।
 কান্দে আৰ্ত্তবাৱে হস্তিনীগণে ॥৮৪৯
 কৃষ্ণক সদয় কটাক হাসে ।
 মোহন আলাপ গতি বিলাসে ॥
 হৰিল চিত্ত পাসবিল মৰ্ম্ম ।
 কৰিবে লাগিলা কৃষ্ণৰ কৰ্ম্ম ॥৮৫০
 কৃষ্ণৰ স্থানে কৰৈ লীলা গতি ।
 সদয় হাশ্তে চাৱৈ কাকো প্ৰতি ॥
 মইসে কৃষ্ণ জান গোপীগণ ।
 অস্ত্ৰো অস্ত্ৰে গোপী বোলৈ বচন ॥৮৫১
 একত্ৰ ছয়া মহা প্ৰেমভাৱে ।
 গোবিন্দ গুণ আৰ্ত্তবাৱে গাৱে ॥
 বিচাৰি কুবৈ সিটো বৃন্দাবনে ।
 কৃক কৃক বুলি উদ্ভত মনে ॥৮৫২

যিটো হৰি আছা জগত ব্যাপি ।
বৃক্ষত তাক সোধে পাশ চাপি ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে শঙ্কবে ভণে ।
বোলা হৰি হৰি সমস্ত জনে ॥৮৫৩

ঘোষা

কৈত পাইবো প্ৰাণ গোপাল আমি ।
হাবাইলো অৰুণ লোচন স্বামী ॥৭২

পদ

উচ্চ বৃক্ষ দেখি সোধে সাদৰি ।
শুনিও অশ্বখ বট পাকড়ি ॥
যাহন্তে দেখিলা নন্দকুমাৰ ।
নেস্ত চুৰি কৰি চিত্ত আমাৰ ॥৮৫৪
হে কুকবক অশোক চম্পা ।
কহিয়া কথা কৰ অনুকম্পা ॥
মানিনাৰ দৰ্প কৰিয়া চূৰ ।
জানাহা কৃষ্ণ যাস্ত কতো দূৰ ॥৮৫৫
ওবা তুলসী সমিধান দিয়া ।
তুমি গোবিন্দৰ চৰণ প্ৰিয়া ॥
যাহন্তে দেখিলা নন্দকুমাৰ ।
প্ৰাণতো অধিক প্ৰিয় আমাৰ ॥৮৫৬
হে যাতি যুতি সখি মালতী ।
কৃষ্ণ পৰশে কি লভিলা গতি ॥
সমস্তে গোপীৰ জীৱন ধন ।
দেখিলা যাহন্তে নন্দ নন্দন ॥৮৫৭
হে আম আম বেল বকুল ।
নাহি উপকাৰী তোজ্জাব তুল ॥
কৃষ্ণৰ বিবহে দেখো আছাৰ ।
কোৱা কৈক গৈল প্ৰাণ আমাৰ ॥৮৫৮
কিনো তপ ওবা কবিলা তুমি ।
কৃষ্ণৰ চৰণ পৰশে তুমি ॥

মিলি আট্টে আতি আনন্দ ভাৱ ।
দেখো বোম্বাকিত তোজ্জাব গাৱ ॥৮৫৯
পূৰ্বতো ববাহে আছে আলিঙ্গি ।
তুমি সৰ্বকালে কৃষ্ণৰ সঙ্গী ॥
দেখিছো কৃষ্ণক জানো নিশ্চয় ।
কহিয়ো আছাৰু জয়া সদয় ॥৮৬০
যুগ পত্নী সখি দেখিলা হৰি ।
তোজ্জাব নেত্ৰৰ আনন্দকাৰী ॥
যাস্ত প্ৰিয়া সমে গতি বিলাসে ।
হেবা কুন্দ গন্ধ কুঙ্কুম বাসে ॥৮৬১
কতো গোপী বোলৈ শুনিও বাণী ।
লতাত কৃষ্ণৰ পুছা কাহিনী ॥
কৃষ্ণৰ নথৰ পৰশ পাই ।
দেখো পুলকিত সমস্তে কায় ॥৮৬২
বোলে বাক্য সমে উন্নত ভাৱে ।
কৃষ্ণক বনত বিচাৰি চাৱে ॥
কৃষ্ণগুণ গাস্তে প্ৰেম উপজ্ঞে ।
কৃষ্ণতে মন সমুদায় মজে ॥৮৬৩
সমস্তে বিহ্বল হয় গোপিনী ।
কৰৈ কৃষ্ণ লীলা কতো আপুনি ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে শঙ্কবে ভণে ।
বোলা হৰি হৰি সমস্ত জনে ॥৮৬৪

ঘোষা

বন্দো মন্দবধাৰী ।
গতি মতি যোব বুবাৰী ॥৭৩

পদ

পুত্ৰনাৰ বেশে কতোজনী দেয় স্তন ।
কতো শিশু কৃষ্ণ হয় শোৱয় জীৱন ॥
কতো গোপী ঠাটক বেন শকট আকাৰে ।
কৃষ্ণ হয় ওভতাবে চৰণ প্ৰহাৰে ॥৮৬৫

কতো গোপী বসৈ কৃষ্ণ শিশু রূপ ধৰি ।
 তৃণাবৰ্ত্ত ছয়া কতো গোপী নেই হৰি ॥
 কৃষ্ণ ছয়া কেহোজনী ফুৰৈ আঠু কাঢ়ি ।
 কঙ্কালত যুঘুৰা ঘাঘৰ কৰৈ শৰী ॥৮৬৬
 কতো কতো হুই বাম কৃষ্ণ দুই ভাই ।
 কতো বৎস হুই তাকে ফুৰন্ত চবাই ॥
 কতো গোপী বক যেন চুপি থাকৈ ভিৰি ।
 কৃষ্ণ ছয়া কতোজন। তাক মাৰৈ ছিৰি ॥৮৬৭
 কতোজনী কৃষ্ণ ছয়া যাৱৈ বংশী তুলি ।
 বেঢ়িয়া প্ৰশংসে কতো ধন্য ধন্য বুলি ॥
 বংশীৰ নিশ্বানে গাইক ডাৰ্কে নাম ধৰি ।
 কতো গোপাগণ আসৈ হান্সাৰ কৰি ॥৮৬৮
 কতোজনী বাহু থৈয়া গোপীকাৰ গলে ।
 কৃষ্ণময় ছয়া কতো আনন্দতে চলে ॥
 জান গোপীগণ মই কৃষ্ণ যত্নপতি ।
 দেখ দেখ ইটো মোৰ কেনে লীলাগতি ॥৮৬৯
 নকৰিবা ভয় বুলি কতো গোপী মাতে ।
 মই কৃষ্ণ আছো কি কৰিব বৃষ্টি বাতে ॥
 গাৱৰ অঞ্চল তুলি থাকৈ একে কৰে ।
 ধৰিলো মন্দৰ হেৰা চাপ নিৰন্তৰে ॥৯৭০
 কেহো বোলে কালী দমো মই যত্ননাথ ।
 ভৰি দিয়া উঠে কতো গোপাকাৰ মাথে ॥
 সৰ্ববে অন্তৰ ঐব সৰ্প দুৰাচাৰ ।
 দুৰ্ভক দণ্ডিবে লাগি মোৰ অৱতাৰ ॥৮৭১
 কেহোজনী বোলে অৱে দেখ গোপীচয় ।
 বন জুই বেঢ়িলেক মিলিল সংশয় ॥
 চকু মুদি থাক। সবে সাধিবো কল্যাণ ।
 মই কৃষ্ণে এতিয়কৈ নিবো নিজস্থান ॥৮৭২
 কেহো বোলে দেখ দেখ দধিৰ বিলাই ।
 তাও ভজা কৃষ্ণক ধৰিলো খেদি পাই ॥
 আৰ যেন নখাস লৱনু চুৰি কৰি ।
 উৰু খলে বাটকৈ কেহো গোপীকাক ধৰি ॥৮৭৩

এহি মতে কৃষ্ণ চেষ্টা কৰৈ গোপীগণে ।
 কৃষ্ণক খোজন্তে ফুৰৈ পশি বন্দাবনে ॥
 দেখিল কৃষ্ণৰ খোজচয় পৃথিবীত ।
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজ অক্ষুশে অলঙ্কত ॥৮৭৪
 পাছে সবে গোপীকা পঞ্জাল নেই গুৰি ।
 দেখে স্ত্ৰীৰ খোজ কৃষ্ণ খোজে আছে পৰি ॥
 দেখি দুঃখে অধিকে আকুল ভৈল মন ।
 বোলা হৰি হৰি আছে যাৱত চেতন ॥৮৭৫

ঘোষা

আৰ নেদেখিবো বে জীৱেৰ জীৱন বনমালী ।
 কোথা গৈল গোপাল হৃদয়ে অগ্নি জ্বালি ॥৭৪

পদ

দেখ সখি খোজে কোন জনী যায় সঙ্গে ।
 কৃষ্ণৰ কান্ধত হাত দিয়া লীলা বঙ্গে ॥
 নিশ্চয়ে জানিলো আৰাধিলে দেৱ হৰি ।
 তাইক লগে নেস্ত আমি সমস্তকে এৰি ॥৮৭৬
 দেখা সখিসব ধন্য কৃষ্ণ পদ ধূলি ।
 ব্ৰহ্মা হৰে শিৰে ধৰৈ শুদ্ধ হওঁ বুলি ॥
 আসা আমি কৰো এহি ধূলা অভিষেক ।
 দেখিবো পৱিত্ৰে ছয়া কৃষ্ণক প্ৰত্যেক ॥৮৭৭
 আউৰজনী বোলে কিবা কহ গোপাগণ ।
 তাইৰ খোজ দেখিয়া আকুল কৰৈ মন ॥
 কৃষ্ণৰ অধৰায়ত সৰ্বস্ব সবাৰে ।
 চুৰি কৰি নিয়া তাই ভুঞ্জৈ একেশবে ॥৮৭৮
 আবে এত তাইৰ খোজ নাকলিয়া ভালে ।
 ভূণে বিচ্ছিলেক হুকোমল ভৰি তলে ॥
 প্ৰাণতো অধিক প্ৰিয়া দুঃখ পাৱৈ বুলি ।
 কোলাত লৈ যাস্ত হইবে আপগাই তুলি ॥৮৭৯

গোপীক বহন্তু কিনো কামাতুব হৰি ।
 দেখা দেখা ঐত পোত গৈয়া আছে ভৰি ॥
 ঐত নমাই খৈলন্তু প্ৰিয়াক মহাশয় ।
 দেখা তাইৰ অৰ্ধে আনিলন্তু পুষ্পচয় ॥৮৮০
 পাৰিলা গড়ুৱা চবাই ফুল ভৰি কান্দি ।
 অৰ্দ্ধেক ভৰিৰ খোজ হেৰা আছে বান্দি ॥
 হেৰা দেখা তাইক ঐত উকত বৈসাই ।
 বান্ধিলন্তু খোপা কামাতুব যছুৰায় ॥৮৮১
 আৰিল খোপাত তাইৰ ফুল চতুৰ্ভিত্তি ।
 দেখা আছিলন্তু বসি গোপীক। সহিতি ॥
 শুক নিগদতি বাজা শুনিয়ে শ্ৰৱণে ।
 পূৰ্ণ কাম হৰি ক্ৰীড়িলন্তু যি কাৰণে ॥৮৮২
 দেখাইলন্তু দুঃখ কামাতুব পুৰুষৰ ।
 ক্ৰীৰো দুৰ্জ্জন ভাৱ শুনা আতপৰ ॥
 চলি যায় যিটো গোপী কৃষ্ণৰ লগত ।
 মহা গৰ্ব ভাৱ তাইৰ বাঢ়িল মনত ॥৮৮৩
 কৃষ্ণক আশায়ে আইলো যত গোপীঝাক ।
 সবাকো এৰিয়া কৃষ্ণে ভজিলা আন্ধাক ॥
 সমস্তে নাৰীত শ্ৰেষ্ঠ আপোনাক মানি ।
 মহা দৰ্পে কৃষ্ণক বুলিল হেন বাণী ॥৮৮৪
 চলিতে নপাৰো আউৰ মই এক ভৰি ।
 যৈকে মন নিয়া আবে যেন লাগে কৰি ॥
 শুনি হেন হৰিয়ে বুলিলা তাইক হাসি ।
 যাইবে যবে নোৱাৰা কান্ধত উঠা আসি ॥৮৮৫
 শুনি উঠিবাক তাই গৈলা কাছি পাৰি ।
 দেখি অন্তৰ্দ্ধান ভৈলা আগতে মুৰাৰি ॥
 কাঠৈ আৰ্ত্ত্বাৱে গোপী কৃষ্ণক নেদেখি ।
 হা নাথ ! কৈক গৈলা আন্ধাক উপেক্ষি ॥৮৮৬
 তোমাকেসে দাসী মই জানা নাৰায়ণ ।
 অনাথৰ নাথ মোক দিয়া দৰ্শন ॥
 গোপীগণে গোবিন্দৰ খোজ নেয় শুবি ।
 সৰীপতে মেখে ক্ৰী কাঠৈ হুখে পৰি ॥৮৮৭

সমস্তে সখীত তাই কহিল বৃত্তান্ত ।
 যেনমতে তাইক এৰিলন্তু কৃষ্ণকান্ত ॥
 শুনিয়া বিস্ময় আতি ভৈল যত সখী ।
 নিবস্তিল সবে ঘোৰ অন্ধকাৰ দেখি ॥৮৮৮
 কৃষ্ণতে অপিল মন কৃষ্ণবে আলাপ ।
 কৃষ্ণগুণ গায় কৰে কৃষ্ণবে বিলাপ ॥
 পতি পুত্ৰ গৃহ শৰীৰকো মুহুৰ্মৰৈ ।
 কৃষ্ণময় ছয়া কৃষ্ণ চেক্টা মাত্ৰ কৰে ॥৮৮৯
 কৃষ্ণপদ পঙ্কজে নিবিড় কৰি চিত্ত ।
 ছনাই যমুনাৰ সবে নাখিলা বালিত ॥
 কৃষ্ণক প্ৰাৰ্থয় গোপী এক ঠাই ছই ।
 বোলা হৰি লাগোক পাপৰ মুণ্ডে ছই ॥৮৯০

ঘোষা

মোহন দেখু দৰ্শন গোপাল প্ৰাণ
 পেখো যুধ কমল ।
 সংসাৰ তাৰণ তেবি চৰণ
 নভজি জন্ম বিফল ॥৭৫

পদ

কৃষ্ণতে নৈবাশা ছয়া গোপীচয়
 বালিত নাখি ছনাই ।
 কৃষ্ণ দৰ্শন মনে গীত গাৱৈ
 কৃষ্ণৰ গুণ বৰ্ণাই ॥
 তোন্ধাৰ জনম নিমিত্তে অধিক
 গোকুল বাঢ়ৈ সম্পূৰ্ণে ।
 লক্ষীয়ে সাক্ষাতে ব্ৰজত বকন্ত
 হুখে আট্টে সৰ্ব্বজনে ॥৮৯১
 তোন্ধাত্তেসে প্ৰাণ হুপি গোপীচয়
 চাই কুবো দশোদিশ ।
 গুচোক নিকাৰ প্ৰাণ ব্ৰজত
 দেখা দিয়া অগৰীশ ॥

শবত কালৰ বিকাশ পদ্যৰ
 উদৰ শ্রীক নিন্দে ।
 হেনয় নেত্রৰ কটাক্ষে আক্ষাক
 মাৰিছা তুমি গোবিন্দে ॥৮৯২
 নিকিনিলা দাসী ভঞ্জিলোহো আসি
 গীততে ছয়া দগধ ।
 কাটেক্ষ মাৰিলে বধ কি নলাগে
 অস্ত্রে কাটিলেসে বধ ॥
 বিষময় জল অঘ পুতনাত
 বাখিলা বৃষ্টিৰ হস্তে ।
 চক্রবাত বন বহি আনো ভয়ে
 তাৰিলা তুমি অনস্তে ॥৮৯৩
 আবে কেনে মন মথৰ হাতত
 আক্ষাক মৰোৱা স্বামী ।
 তোক্ষাৰ চৰণ যেন দেখা পাওঁ
 পুনৰপি জীওঁ আমি ॥
 মুহিকা যশোদা নন্দন গোবিন্দ
 নিশ্চয়ে বুলিলো বাক ।
 তুমি সমস্তবে বুদ্ধি সাক্ষী সখি
 প্ৰাৰ্থিলা ত্ৰক্ষা তোক্ষাক ॥৮৯৪
 জগত বাখিবে লাগি যত্নকুলে
 আপুনি ভৈলা উদিত ।
 শুনা মহাভাগ ভকতক ত্যাগ
 কৰিবে মুহি উচিত ॥
 বিনাশৈ সংসার ভয় ভকতৰ
 পূৰৈ মনোৰথ যত ।
 হেন হস্ত পদ আনি প্ৰাণনাথ
 দিয়োক আসি শিবত ॥৮৯৫
 হেন ব্ৰজধন দুঃখহাৰী হৰি
 আমি কিঙ্কৰীক ভজ ।
 মোহন হসিতত কাক্ষে সহিত
 দেখোৱা মুখ পঙ্কজ ॥

সমস্ত প্ৰাণীৰ পাপ হবে যিটো
 আছিল কালীৰ ফণে ।
 কামক মৰ্দ্দিয়া হেন পাদ পদ্ম
 অৰ্পিয়ে আক্ষাৰ স্তনে ॥৮৯৬
 পঙ্কজলোচন নেদেখি তোক্ষাৰ
 মৰো সবে হেবা দাসী ।
 মধুৰ বচন অধৰ অমৃতে
 আক্ষাক জীয়ায়ো আসি ॥
 তমু কথামৃত দন্ধকো জীয়াৱৈ
 শ্ৰৱণে দেই মুকুতি ।
 সকাম কৰ্ম্মক অতি তুচ্ছ কৰৈ
 জ্ঞানী কৰৈ তাক স্তুতি ॥৮৯৭
 যিটো জনে সদা হেন কথা কৰৈ
 সি সি দান দেয় জীৱ ।
 ভৈলোছ হেনয় মুহুদে বঞ্চিত
 দেখা দিয়া সদাশিৱ ॥
 শুনিয়ো কপটী সঙ্কেত আলাপ
 মুণ্ডটৈ আৰ হিয়াৰ ।
 তোক্ষাৰ সদয় হাস্য দৰশনে
 মোহিলে মন আমাৰ ॥৮৯৮
 তোক্ষাকেসে লাগি মৰো গোপীচয়
 স্নেহে বিয়াকুল মতি ।
 তুমি পুনু প্ৰভু কপট আচৰা
 আক্ষাত কোন যুগুতি ॥
 ব্ৰজ হস্তে ধেনু চাৰিবাৰ যাহা
 আক্ষাৰ মনে আস্থথ ।
 জানো পাদপদ্মে তৃণ শিলা লাগি
 প্ৰাণনাথে পাস্ত দুঃখ ॥৮৯৯
 তোক্ষাৰ চিন্তায়ে দিন বহি যায়
 গোধূলি গোপাল আসি ।
 অলকা আবৃত গোবছে বঞ্চিত
 দেখোৱা মুখ প্ৰকাশি ॥

পুত্ৰ পুত্ৰ দেখাই বদন পঙ্কজ
 মনত অৰ্পা মদন ।
 তোন্ধাৰ সজ্জতি নপাই ছুখে বাতি
 জাগিয়া চিন্তা চৰণ ॥১০০
 আন্ধাৰ হৃদয় জানি কৃপাময়
 এড়িয়ে কপট মতি ।
 দিয়া দৰিষন আন্ধাৰ জীৱন
 বাখিয়োক যত্নপতি ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভগিলা শঙ্কৰে
 হৰি পাৱে কৰা বতি ।
 শুনা সৰ্বজন এড়া আন মন
 ঘোষিয়ে হৰি সম্প্ৰতি ॥১০১

ঘোষা

পদ্মপাণি হামি কাহা যাওঁ কৃষ্ণ কৈত পাওঁ ।
 গোবিন্দ বিনে বৃথা জনম গৰাওঁ ॥১০৬

পদ

ভকত কামদ পাদপদ্ম মনোৰম ।
 সেৱা সময়ত যিটো আতি সুখতম ॥
 হৰয় বিপদ যাক কৰিলে স্মৰণ ।
 আন্ধাৰ স্তনত হেন অৰ্পিয়ে চৰণ ॥১০২
 বিনাশৈ সমস্তে শোক হুকচি বঢ়াৱৈ ।
 মাৰ্বৰ্ত্তোম সুখৰো ইচ্ছাকো পাসবাৱৈ ॥
 স্থলিত বংশী আতি চুখি আট্টৈ যাক ।
 হেনয় অধবায়ুত দিয়োক আন্ধাক ॥১০৩
 তোমাৰ সংযোগে মনে মিলৈ মহা সুখ ।
 কণেকে নেদেখি পাওঁ আতি চিন্তা ছুখে ॥
 এত্ৰেকে সৰাকো ত্যজি ভজিলো তোন্ধাক ।
 এড়িলা কোননো সতে ভূমি আনাসাক ॥১০৪
 ষেৱে দিবসত ভূমি কুৰা কন্দবনে ।
 তোন্ধাক নেদেখি কুৰা অৰ্দ্ধকণে ॥

সন্ধ্যাত তোন্ধাৰ মুখ দেখি এড়াও ক্ৰেশ ।
 কিনো মন্দ ব্ৰহ্মা তাতো সৃজিলা নিমেষ ॥১০৫
 তমু গীতে আতি মন মোহিলে আন্ধাৰ ।
 পতি পুত্ৰ ভ্ৰাতৃকো কৰিলো পৰিহাৰ ॥
 আন্ধাৰ সাধিবা গতি মনে হেন মানি ।
 তোন্ধাৰ সমীপ পাইলো প্ৰভু চক্ৰপাণি ॥১০৬
 ভূমি বিনা আছে আৰ ধুৰ্ত্ত কোন জন ।
 মাতি আনি নিশাত এৰিবে নাৰীগণ ॥
 কাহাক ছুযিবো ইসি অভাগ্য কপাল ।
 আন্ধাৰ হৃদয় বোগ গুচায়ো গোপাল ॥১০৭
 তোন্ধাৰ স্মৰি ইটো বহুত আলাপ ।
 কৰৈ কামানলে আতি হৃদয়ত তাপ ॥
 লক্ষ্মীৰ নিবাস সিটো দেখি উবসল ।
 ছনাই ছনাই হোৱে মন আন্ধাৰ বিহ্বল ॥১০৮
 ব্ৰজৰ জনৰ ছুখে হৰিবাক প্ৰতি ।
 তৈলা অৱতাৰ হৰি তোন্ধাৰ সম্প্ৰতি ॥
 হেন জানি কণেকে নেবিবা যত্নবাৱ ।
 তোন্ধাক নেদেখি হেৰা এড়ু প্ৰাণ যায় ॥১০৯
 হে প্ৰভু তমু পাদ-পদ্ম স্কুম্বাৰ ।
 লাসে লাসে ধৰা যাক স্তনত আন্ধাৰ ॥
 সিটো পাৱে বিজুবনে ফুৰা কেন কৰি ।
 শিলা খোলা লাগি পীড়া কৰিবেক ভৰি ॥১১০
 ইহাকেসে স্মৰন্তে প্ৰভু প্ৰাণ যায় ।
 ভূমিসি আন্ধাৰ জীৱ প্ৰাণ সমুদায় ॥
 এত্ৰেকে বোলন্ত উপজিল প্ৰেমভাৱ ।
 কাট্টৈ কৃষ্ণ বুলিয়া পাবয় দীৰ্ঘবাৱ ॥১১১
 গাট্টৈ গীত কতো নয়নৰ কৰে নীৰ ।
 হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি চিত্ত নোহে স্থিৰ ॥
 কৃষ্ণক নেদেখি গোপী সমস্তে বিহ্বল ।
 বোলা হৰি হৰি পাপ যাওক বসাতল ॥১১২

ঘোষা

হেৰ পাইলো পাইলো বে প্ৰাণধন মুকুন্দ মুৰাৰি
দিলা দেখা দামোদৰ জীৱন হামাৰি ॥৭৭

পদ

গোপীকাৰ দেখি প্ৰেমভাৱ বিপৰীত ।
ভৈলন্ত গোপালো আতি ব্যাকুলিত চিন্ত ॥
আনন্দ বঢ়ায়া গোপীগণৰ মধ্যত ।
গৰম মধুৰ মূৰ্তি ভৈলন্ত বেকত ॥৯১৩
হাসো হাসো কৰে আতি বদন কমল ।
শ্ৰাম তনু পিতবস্ত্ৰে দেখিতে উজ্জ্বল ॥
চিকিমিকি কৰে অলঙ্কাৰৰ দীপিতি ।
গলন্ত পদ্মৰ মালা দেখন্তে তৃপিতি ॥৯১৪
দেখি ৰূপ মদনৰো মোহন সাক্ষাত ।
উঠিল আনন্দে সবে গোপা অসংখ্যাত ॥
গুচিল বিবহ দুঃখ দ্ৰৱ ভৈল চিত্ত ।
প্ৰাণক দেখিয়া তনু উল্লাসিত ॥৯১৫
কতো গোপীগণ গৈয়া কৃতাজ্জলি কৰি ।
থাকিল কৃষ্ণৰ হস্ত পঙ্কজত ধৰি ॥
কতো আখেবেখে গৈয়া ধৰে বাহু কাঙ্কে ।
কত গোপী গৈয়া মোহ ছয়া গলে বাঙ্কে ॥৯১৬
আগ ছয়া কেহো চোবা লৱে হাত পাতি ।
চকু পকাই চাৱে কতো কৰি মুখ কাতি ॥
মদনে মৰ্দয় কতো গোপীকাৰ মন ।
স্তনত অৰ্পয় নিয়া কৃষ্ণৰ চৰণ ॥৯১৭
এক দৃষ্টি কৰি কতো কতো গোপীগণে ।
মুখ পঙ্কজক পিয়ে তবধ নয়নে ॥
নাথিকে তৃপিতি যদি পিয়ন্তে সন্ততে ।
কৃষ্ণৰ চৰণ যেন চিন্তন্ত ভকতে ॥৯১৮
নেত্ৰে চাই কেহো জনী নেয় হৃদয়ক ।
কৃষ্ণক আলিঙ্গি ভৈল সৰ্ব্বাঙ্গে পুলক ॥

বহুয়ে আনন্দে নয়নৰ নীৰ ঝৰি ।
মহাযোগীগণে যেন থাকৈ ধ্যান কৰি ॥৯১৯
এহিমতে কৃষ্ণক চাহন্তে গোপীগণ ।
মিলি গৈল উৎসব শীতল তনু মন ॥
এবাইল বিবহ তাপ আনন্দে ভৰিল ।
ভকতক পাই যেন সংসাৰী তৰিল ॥৯২০
শোক এৰি গোপীগণে বেঢ়িলে চৌভিত্তি ।
মধ্যত কৰন্ত কৃষ্ণে অধিকে দীপিতি ॥
পাছে সবে গোপীকাক লৈয়া বনমালী ।
আনন্দে নামিলা গৈয়া যমুনাৰ বালি ॥৯২১
পুষ্পিত মন্দাৰ কুন্দ গন্ধে ছয়া ভোল ।
মধুমত্ত অনেক ভ্ৰমৰে কৰে ৰোল ॥
শৰত চন্দ্ৰৰ কাস্তি অতি স্নিকোমল ।
দেখি মহা সন্তোষিত গোপীকাসকল ॥৯২২
তথাতে বসিয়া মাধৱক মধ্য কৰি ।
তৈল পূৰ্ণকাম সবে সন্তাপ পাসৰি ॥
প্ৰাণবন্ধু মাধৱক কৰিয়া সন্মান ।
আঞ্চল পাতিয়া দিল বসিবাৰ স্থান ॥৯২৩
বসিলন্ত তাতে অন্তৰ্যামী দেৱ হৰি ।
ত্ৰিভুবন মোহন মধুৰ ৰূপ ধৰি ॥
কৰিল শুশ্ৰূষা গোপাগণে মাণ্ড কৰি ।
কতো লৈয়া কোলাত কৃষ্ণৰ জাস্তৈ ভৰি ॥৯২৪
কাঙ্কত বাহুক থৈয়া কতোজেনী ঘৰে ।
কতো লীলা কটাক্কে চাহৱে প্ৰেমৰসে ॥
কতোহো প্ৰণয় কোপে দেৱ সমিধান ।
বোলা হৰি হৰি হোক পাপৰ নিৰ্য্যাণ ॥৯২৫

ঘোষা

সাবঙ্গপাণি প্রভু ভগবন্ত ।
নজানো তোম্মার মায়াব অন্ত ॥৭৮
পর

পাছে গোপীগণে আতি সাদৰি ।
কৃষ্ণব বঙ্গে জান্তে হাত ভৰি ॥
ছলে পৰিহাস কৰিয়া তথা ।
প্রণয় কোপে সোঠৈ সবে কথা ॥২২৬
কতো মনুষ্যে ভঁজৈ ভঙ্গস্তাক ।
নভঁজৈ যিবা কেহো ভঁজৈ তাক ॥
ভঙ্গস্তা নভঙ্গস্তা ছইকো আসি ।
নভঙ্গয় কোনে কয়ো প্রকাশি ॥২২৭
গোপীৰ শুনি গৃঢ় অভিপ্রায় ।
দিলন্ত উত্তৰ যাদরবায় ॥
শুনা সখী সব আক্সাৰ বাক ।
যিজনে মাত্ৰ ভঁজৈ ভঙ্গস্তাক ॥২২৮
সুহৃদ সুহি নাহি তাব ধৰ্ম্ম ।
আপোন অৰ্থে মাত্ৰ কৰৈ কৰ্ম্ম ॥
যিজনে ভঁজৈ নাচাই উপকাৰ ।
সুহৃদ সেহি ধৰ্ম্ম সিঁজৈ তাব ॥২২৯
ভঁজৈ নভঁজৈ ছইতো নৈদৈ মন ।
আঁছে চাৰি বিধ শুনা লক্ষণ ॥
যিটো ব্রহ্মজ্ঞানী দেখে সবে মিছা ।
যিজন পূৰ্ণ ভোগে নাহি ইচ্ছা ॥২৩০
শুকদ্রোহী যিটো একো নম্বাটৈ ।
যিটো মহামূৰ্খ কিছু নজাটৈ ॥
নভঁজৈ ছইকো এহি চাৰি জন ।
কহিলো নিষ্ঠে মই গোপাগণ ॥২৩১
কৃষ্ণব বাক্য শুনি সব সখী ।
কৰৈ হাস্য অন্তো অন্তে নিবিকি ॥
বোলন্ত ছনাই কৃষ্ণে বুজি কাজ ।
সখী সব আশি চাৰিতো বাক ॥২৩২

ভকত্তেসে মোব সুহৃদ প্রাণ ।
যিহেতু নভজো শুনা নিদান ॥
সদায় চিন্তোক মোক নপাই ।
বিহ্বল ঘেন ধন হকরাই ॥২৩৩
তোষৰা সবে মোব অৰ্থে আতি ।
এবিলা বেদ ধৰ্ম্ম মত জ্ঞাতি ॥
বাঢ়োক তোবাব প্রেম ভকতি ।
ভৈলো অন্তর্জান এহি যুগুতি ॥২৩৪
নকবা অসুয়া স্বরূপ জানি ।
আছোক ইটো শুনা সত্য বাণী ॥
ছুন্ত্যজ গৃহবো এবিলা আগ ।
ভজিলা মোক কৰি অভিনায় ॥২৩৫
ভৈলোহো বশ্য মই তোমাসাব ।
চিৰকালে শুজা নাযায় ধাব ॥
যেবে সবে এবা আপুন দায় ।
ভেবেসে মোব ঋণ শুজা যায় ॥২৩৬
অমৃত ববিষে কৃষ্ণব বাক ।
জুৰাইল শুনি সবে গোপীজাক ॥
এড়াইল সমস্তে বিবহ তাপ ।
বোলা হবি হবি হবোক পাপ ॥২৩৭

ঘোষা

বাম কৰে বাসকেলি গোপাল গোপী সঙ্গে ।
হবি বোল হবি বোল নিবস্তবে বঙ্গে ॥৭৯

পর

শুক নিগমতি পাছে গোবিন্দ তহিতে ।
সাবস্তিলা বাস-কীড়া গোপীকা সহিতে ॥
ছইহো গোপী মাজে এক তৈলন্ত মাধব ।
এরকিল তথা বাস-কীড়া মহোৎসব ॥২৩৮

ভৈলস্তু মণ্ডলাকাৰ হাতে গলে ধৰি ।
 সবে বোঁলে মোকেসে আলিঙ্গি আছে হৰি ॥
 আসিল সভাৰ্য্যে যত দেৱগণ মানে ।
 জুৰিয়া আকাশ আসি অসংখ্য বিমানে ॥১৩৯
 মাধৱৰ বাস-ক্ৰীড়া চাৰৈ এক দৃষ্টি ।
 বাৰৈ দেৱে দুন্দুভি কৰিয়া পুষ্প বৃষ্টি ॥
 প্ৰধান গন্ধৰ্বৰে অঙ্গৰায়ে সহিত ।
 মহা বজ্ৰে গাৰৈ গোবিন্দৰ গুণগীত ॥২৪০
 কৃষ্ণ সমে নাটৈ সবে সস্তোষে গোপিনী ।
 বলয়া মূপুৰ বাজৈ বগকে কিঙ্কিনী ।
 প্ৰকাশ কৰন্তু কৃষ্ণ গোপীৰ মধ্যত ।
 স্বৰ্ণ মণিৰ মাজে যেন মৰকত ॥১৪১
 কৃষ্ণসমে বজ্ৰে আতি নাটৈ গোপীজাক ।
 নানা ভঙ্গি চলায়া ফুৰৈ পাক ॥
 হস্তকো নচাৰৈ তুলি কৰি লয়লাস ।
 ভ্ৰম যুগ ক্ষেপিয়া কটাক্ষে কৰৈ হাস ॥১৪২
 ঝলমল কুণ্ডল গলতে আসি পৰ্শে ।
 হালৈ কৃশ কঙ্কাল স্তনৰো বস্ত্ৰ লৰ্শে ॥
 শিথিল মেখলা খোপা মুখে ঘৰ্ম্ম জল ।
 গাৰৈ কৃষ্ণ গুণগীত গোপীকা সকল ॥১৪৩
 কৃষ্ণৰ অসংখ্য মূৰ্ত্তি জ্বলৈ মেঘ নয় ।
 প্ৰকাশে বিজুলী যেন তাতে গোপচয় ॥
 ঘৰ্ম্মজলে কণিকা গৰ্জ্জনে ভৈল গীত ।
 আকাশৰ পৰা দেৱে দেৰ্শে বিপৰীত ॥১৪৪
 কৃষ্ণ আলিঙ্গন পাই আশেষ হৰিষ ।
 কৃষ্ণ গুণগীতে পুৰিলেক দশোদিশ ॥
 এহিমতে নৃত্যগীতে কৃষ্ণক তুঘিল ।
 সাধু সাধু বুলিয়া মাধৱো প্ৰশংসিল ॥১৪৫
 তালত্বাক বহুমানৈ দিলন্তু মাধৱ ।
 আনন্দে আকুল মিলৈ মনে মহোৎসৱ ॥
 গোপাব বৃত্তান্ত কথা শুনা আতপব ।
 বোলা হৰি হৰি সামাজিক নিবস্তব ॥১৪৬

ঘোষা

পদ্মপাণি গোপীৰঞ্জন দুঃখ ভঞ্জন দেৱ ।
 তোহ্মাৰ চৰণ বিনে গতি নাহি কেৱ ॥৮০

পদ

কতো গোপী ভৈল আতি ভাগবে আকুল ।
 সোলকায় বলয়া খোপাৰ খসৈ ফুল ॥
 কৃষ্ণতে আউজি জিৱায় কৰি কেলি ।
 আতি শ্ৰীতি স্কন্ধত ধৰিয়া বাহু মেলি ॥১৪৭
 উৎপল স্নগন্ধি কৃষ্ণে বাহু স্কন্ধে লই ।
 ঘনে ঘনে কতো গোপ বমণী স্নগয় ॥
 ৰোমাঞ্চিত তনু আনন্দিত আতি মন ।
 ভোল ছয়া দেয় কৃষ্ণ বাহুত চুম্বন ॥১৪৮
 নাচন্তে চলন্তে লৰৈ মকৰ কুণ্ডল ।
 তাৰে বশ্মি শোভিত পাণ্ডুৰ গণ্ডস্থল ॥
 তাতে লগাই কতো গোপা পাতে মুখ আনি ।
 নৃত্যৰ ভঙ্গিত চোবা দেখু চক্ৰপাণি ॥১৪৯
 নাচন্তে শৱদ কৰে মূপুৰ মেখলা ।
 মহা শ্ৰাস্ত ছয়া কতো কতো গোপবালা ॥
 কৃষ্ণ হস্ত পঙ্কজ পৰশ স্তম্বকৰ ।
 তাক ধৰি ধোৱে নিয়া স্তনৰ উপৰ ॥১৫০
 লক্ষ্মীৰ বমণ ঘিটো ঈশ্বৰ ঘুৰাৰি ।
 তাহাক বস্ত্ৰত পাইলে যত গোপনাৰী ॥
 কৃষ্ণে ধৰি আছে কৰ্ণে ছয়ো বাহু মেলি ।
 পৰম উৎসৱে আতি কৰে বাসকেলি ॥১৫১
 অলকা পঙ্কতি চাক কৰ্ণ উতপলে ।
 শোভৈ সবে বদন পঙ্কজ ঘৰ্ম্মজলে ॥
 কৃষ্ণে সমে নাটৈ আতি উৎসৱে গোপিনী ।
 বাজয় বলয়া বাহু নুপুৰ কিঙ্কিনী ॥১৫২
 গোপীৰ নৃত্যত ভৈল ভবি কবতাল ।
 বেঢ়িয়া গুঞ্জবে যেন ভৱবে গীতাল ॥
 শিবক কম্পাৰৈ খসৈ খোপাও আউল ।
 ভুৰ্ত্ত ছয়া কেশে বৰিবয় যেন ফুল ॥১৫৩

এহিমতে গোবিন্দে নৃত্যব দেশ ভঙ্গি ।
 কতো গোপীকাক গৈয়া ধবন্ত আলিঙ্গি ॥
 কতো গোপীকাব কবে পবশন্ত স্তন ।
 কটাক্কে নিবীক্ষি কাকো কবন্ত চূষন ॥১৫৪
 আপোন লাবণ্য কলা কৌশল হুগঙ্ঘি ।
 সমস্তে গোপীত অপি ক্রীড়িলা প্রবঙ্ঘি ॥
 নপাবিলে গোপীগণে মোহিবে কৃষ্ণক ।
 ছায়ায়ে সহিতে যেন ওমলে বালক ॥১৫৫
 কৃষ্ণব ক্রীড়াত বিমোহিত গোপবালা ।
 খসৈ অলঙ্কাৰ কাৰো ছিণ্ডি পড়ে মালা ॥
 সোলকয় খোপা নবান্ধয় তাক তুলি ।
 নসম্বৰে বস্ত্র কতো কতো কুচৰো কাঞ্চলি ॥১৫৬
 দেৱ নাৰীগণে দেখি কেশৱৰ কেলি ।
 মোহ হয় পড়ে বিমানতে চলি চলি ॥
 ক্রীড়া দেখি চন্দ্র কামে বিমোহিত আতি ।
 শুভ্ৰাইলন্ত বধ মুপুহায় সিটো বাতি ॥১৫৭
 যত গোপী তত কৃষ্ণ হয় কবি ক্রীড়া ।
 সমস্তে গুচাইল গোপীকাৰ কাম পীড়া ॥
 পূৰ্ণকাম হৰি ভৈল ভকতৰ বশ্য ।
 হৰি হৰি বুলি তৰা কহিলো বহস্য ॥১৫৮

ঘোষা

ষাধৱ জগজীৱন বাম ।

আপুনি গোপীৰ পুৰিলা কাম ॥৮১

পদ

বতি শ্ৰাস্ত ভৈল যত গোপিনী ।
 দেখি হস্ত-পদ্ম হৰি আপুনি ॥
 কৃপায়ে সবাবো মাজিলা মুখ ।
 বিলিল মনে স্বহোত্ৱৰ হুখ ॥১৫৯

কৃষ্ণকো বেচি আসে সবে সখী ।
 অযুত সমান হান্ত নিবীক্ষি ॥
 কবি পূজা বন্ধে বঞ্জিয়া চিত্ত ।
 গাইলন্ত গোবিন্দৰ গুণ গীত ॥১৬০
 তাসম্বাব শ্ৰম গুচাইবে শ্ৰতি ।
 সন্ধে লৈয়। সব ব্ৰজ যুৱতী ॥
 যমুনা জলত নামিলা হৰি ।
 চৌভিত্তি ভ্ৰমবে সৈৱে গুঞ্জৰি ॥১৬১
 শ্ৰাস্ত হয় যেন মাতঙ্গৰাজে ।
 হস্তিনী সমে ক্রীড়ে জল মাজে ॥
 গোপালো লোক মৰ্যাদাক এড়ি ।
 কবন্ত গোপী সমে জল খেড়ি ॥১৬২
 কৃষ্ণক আৱৰি গোপীসকল ।
 হাসিয়া সিঞ্জে যমুনাৰ জল ॥
 বদন-পদ্ম চায়া প্ৰেম দৃষ্টি ।
 কবিলা দেৱে দেখি পুস্পবৃষ্টি ॥১৬৩
 জলত গোপীক কৃষ্ণে ক্রীড়িলা ।
 ভ্ৰমন্ত যেন গজেন্দ্রব শীলা ॥
 গোপীগণ লৈয়া উঠিলা পাছে ।
 ভ্ৰমন্ত বনে যমুনাৰ কাছে ॥১৬৪
 জল স্থল পুস্প স্থৰভি বাসে ।
 চৌপাশে গোপী চলৈ লয়লাসে ॥
 ভ্ৰমবে যোগান ধৰে গুঞ্জৰি ।
 কবিলা বাসক্রীড়া দেৱ হৰি ॥১৬৫
 এহিমতে যত শবত বাতি ।
 শশাক্কে ধবল শীতল আতি ॥
 সবাতো ক্রীড়িলা গোপী সহিত ।
 বিস্ময় হয় পুছে পবীক্ষিত ॥১৬৬
 ধৰ্মক বাধিবা অধৰ্মক নাশি ।
 ইকাৰ্য্যে ভৈল অৱতাৰ আসি ॥
 ধৰ্মব বন্ধক হয় সুবাৰি ।
 ক্রীড়িলা কেনে পব গোপনাৰী ॥১৬৭

হোরস্ত হৰি যদি পূৰ্ণকাম ।
 কবিতা কেনে গৰিহিত কাম ॥
 ছেদিয়ো সংশয় কৈয়া বৃত্তান্ত ।
 দিলস্ত শুনিয়া শুকে সিদ্ধান্ত ॥১৬৮
 শুনিয়ে সৰ্বজন বাস-ক্ৰীড়া ।
 বঞ্চিতা যবে সংসাৰৰ পীড়া ॥
 কৃষ্ণৰ কিল্কেবে কহে সম্প্ৰতি ।
 বোলা হৰি হৰি একান্ত মতি ॥১৬৯

ঘোষা

বাম বাম বুলি তৰা ।
 ভাই অন্তকে পাইলেক পৰা ॥৮২

পদ

পৰম ঈশ্বৰে কৰৈ অকৰ্ম ।
 তেজস্বীত কিছু নাহি অধৰ্ম ॥
 সৰ্বভক বহি সবাৰো শোষে ।
 তথাপিতো কিছু নোছোৱৈ দোষে ॥১৭০
 ঈশ্বৰ নুহি যিটো যুটমতি ।
 ইকৰ্ম কৰি যাইবে অধোগতি ॥
 হৰক দেখি বিষ খায় আনে ।
 সিজন জানা মৰি যায় প্ৰাণে ॥১৭১
 দেহত যাৰ নাহি অহঙ্কাৰ ।
 তাৰেবে কৰ্মত গুঠে বিচাৰ ॥
 জগতৰে হৰি পৰম ঈশ ।
 ইকৰ্মে তাক কৰিবেক কিস ॥১৭২
 যাৰ পাদ-পদ্ম চিন্তি সাম্প্ৰতে ।
 ছিণ্ডে কৰ্মবন্ধ হেলে ভকতে ॥
 ধৰিছা লীলা তনু হেন হৰি ।
 শুনা কথা তান্ত সংশয় এড়ি ॥১৭৩

জগত অন্তৰ্ঘ্যামী নাৰায়ণ ।
 তান কোন পৰদাৰ গমন ॥
 যাহাৰ স্মৰণে পাতক মোষে ।
 তাক কি কৰিবে ইসব দোষে ॥১৭৪
 শৃঙ্গাৰ বসে যাৰ আঁছে ৰতি ।
 আকে শূনি হোঁক নিশ্চল মতি ॥
 ভকতৰ পদে আপুনি হৰি ।
 ক্ৰীড়িলা বঙ্গ নৰ দেহা ধৰি ॥১৭৫
 মোহিলা গোপক কৃষ্ণক মায় ।
 কাছতে আঁছে দেখে নিজ জায় ॥
 নকৰৈ কৃষ্ণক অসূয়া কেৱ ।
 জগত ঈশ হেন কৃষ্ণ দেৱ ॥১৭৬
 য়েৰে হৈবে খোজে প্ৰভাত ৰাতি ।
 বোলস্ত যায়োক গোপীক মাতি ॥
 কৃষ্ণক এৰিবে নাহিকৈ মন ।
 অস্থখ গৃহক কৰৈ গমন ॥১৭৭
 ইটো বাস-ক্ৰীড়া কথা কৃষ্ণৰে ।
 একান্ত চিন্তে শুনৈ যিটো নৰে ॥
 কৃষ্ণত ভকতি বাঢ়িবে তাৰ ।
 কাম সাগৰে স্তখে হৈবে পাৰ ॥১৭৮
 ইটো কামজয় কৃষ্ণৰ কথা ।
 শুনা নৰদেহা নকৰা বৃথা ॥
 কৃষ্ণৰ কিল্কেবে কহে প্ৰলাপ ।
 বোলা হৰি হৰি হৰোক পাপ ॥১৭৯

ষোষা

এ যাদৱ যাদৱ দীন দয়াল।

তুমিসি আন্ধাৰ গাঁত মুকুতি গোপাল ॥৮৩

পৰ

এহিমতে ক্ৰীড়াতে বজনী যায় কয়।
 দিন ভৈলে বিবহে আকুল গোপীচয় ॥
 কৃষ্ণ যান্ত বনে তাক নেদেখি আহুখে।
 কৃষ্ণ গুণ গায় দিন বঠৈ মহা দুখে ॥৯৮০
 নিস্তাৰ কাৰক নাহি হবিনাম বিনা।
 কতো গোপী বোলৈ সখী কৃষ্ণ কথা শুনা ॥
 বাম বাহুত বাম কপোল খাপিয়া।
 মধুৰ বেণুক আনি অধৰে অপিয়া ॥৯৮১
 বন্ধু মध्ये কোমল আঙ্গুলীচয় চালি।
 যেতিক্ষণে বংশীডাক দেশ্ত বনমালী ॥
 তাক শুনি দেৱ নাৰী সমস্তে মুচ্ছিত।
 কামবাণে চিত্ত আতি হয় জৰ্জৰিত ॥৯৮২
 বন্ধু নসম্বৰে মহা মোহ হয় পড়ে।
 স্বামীৰ কাছতে পাছে লক্ষ্মী হোৱৈ বড়ে ॥
 হেন হৰি বিবহ সহিবো কেন মতে।
 আউৰ গোপী বোলে সবে সখীৰ আগতে ॥৯৮৩
 যাৰ উকললে ছটা দেখিয়া লক্ষ্মীৰ।
 শ্ৰামল মেঘত যেন বিজুলী স্থম্বিৰ ॥
 হেন হৰি যেখন বংশীক নাদ কৰৈ।
 গক মুগতৃণবো তেখনে চিত্ত হৰৈ ॥৯৮৪
 দাস্তে ভূপ ধৰি কৰ্ণ উপবক তুলি।
 চক্ষু মুদি থাকৈ যেন চিত্ৰেৰ পুতলী ॥
 আমি কেনে জীৱো হেন কৃষ্ণক নেদেখি।
 আউৰ গোপী বোলৈ শুন শুন সবে সখী ॥৯৮৫

মাখাত মন্থৰ পুচ্ছ পল্লৱ কৰ্ণত।
 মল্লবেশে হৰি গেক ঘৰিয়া গাৱত ॥
 নাম ধৰি ধেমুক ডাকন্ত বংশী বাৱে।"
 নদী সৰো শুনি স্তম্ভি থাকৈ প্ৰেম ভাৱে ॥৯৮৬
 আমি যেন নপায় কৃষ্ণৰ পদ বেণু।
 কম্পাৱৈ তবঙ্গ হস্ত প্ৰেমে পুতু পুতু ॥
 কতো গোপী বোলৈ সখা সব শুন শুন।
 গোপগণে যখনে বৰ্ণাৱৈ কৃষ্ণ গুণ ॥৯৮৭
 বংশীৰ নিস্তান হৰি ডাকি আনা ধেমু।
 শুনি তক লতা প্ৰেমে পুলকিত তনু ॥
 ফল ফুল ভৰে নভ হয় মধু ভ্ৰৱৈ।
 ভৈল আত্মা সাক্ষাতে বৃক্ষৰ ভাৰে কৰৈ ॥৯৮৮
 কিমতে বৰ্ত্তিবো হেনয় কৃষ্ণক নেদেখি।
 আউৰ গোপী বোলৈ মোৰ কথা শুনা সখী ॥
 দিব্য গন্ধ তুলসীৰ কবি মধু পান।
 ভ্ৰমৰে গুঞ্জৰি ধৰৈ কৃষ্ণৰ যোগান ॥৯৮৯
 স্থম্বৰ অধৰে যেনে কৰে বংশী ধ্বনি।
 মোহ হয় কমল বনবো পক্ষী শুনি ॥
 হৰিক উপাসৈ আসি স্থিৰ কবি চিত্ত।
 চক্ষু মুদি আনন্দতে মৌনে শুনৈ গীত ॥৯৯০
 পক্ষীয়ো মোহক যায় যাৰ বংশী শুনি।
 কিমতে ধৰিবো প্ৰাণ হেন হৰি বিনি ॥
 কেহো গোপী বোলৈ সখী শুনিয়ে কাহিনী।
 বামে সয়ে পৰ্ব্বতত চড়ি চক্ৰপাণি ॥৯৯১
 সবাকো হৰিষ কৰি পুৰি বংশীনাদ।
 মিত্ৰে বুলি কৰৈ মেঘে মধুৰ সখাদ ॥
 ছত্ৰে ধৰি উপবে বৰিষে দিব্য ফুল।
 হেন হৰি বিয়োগ কি মুহিবো আকুল ॥৯৯২
 কতো গোপী যশোদাত কহুৱৈ অকৃত।
 বেণু বাস্তে কুশল তোন্ধাৰ প্ৰিয় হৃত ॥
 যেখনে বংশীক চুখি তোলৈ স্বব্ৰাতি।
 ব্ৰহ্মা কয় আদি দেবো মোহ হোৱৈ আতি ॥৯৯৩

শুনি থাকে একচিত্তে নমায়া কঙ্কৰ ।
নিশ্চয় কৰিবে নোৱাৰন্ত তাল স্বৰ ॥
হেন হৰি বিয়োগে কিমতে ধৰো প্ৰাণ ।
বোলা হৰি হৰি হোক পাপৰ নিৰ্য্যান ॥৯৯৪

ঘোষা

ত্ৰাহি হৰি কি এ কৃষ্ণ !
গোপাল কুপাল পাৱে ধৰো ।
কৰা হৰি কৰুণা ইবাৰ যেন তৰো ॥৮৪

পদ

কেহো বোলৈ সখি মোৰ বাক্য কৰা মতি ।
ব্ৰজতে ফুৰন্তে হৰি লীলা গজ গতি ॥
ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজ খোজতে বান্ধি যায় ।
কৰন্ত ভঙ্গিক য়েবে আমাসাক চাই ॥৯৯৫
কৃষ্ণৰ কটাক্কে কামে মনক মৰ্দয় ।
থাকো থিয় হয়। আমি যেন বৃক্ষচয় ॥
খসে খোপা সন্মৰিবে বজ্জকো নোৱাৰি ।
শুনা সখি বুলি মাঠে আউৰ গোপনাৰী ॥৯৯৬
এক প্ৰিয় গোপৰ কঙ্কত হস্ত থই ।
গকক গগন্ত কদাচিত মণি লই ॥
পিঙ্কিয়া গলত গন্ধ তুলনী মালাক ।
যেৱে সেহি বেলাত বংশীৰ দেশ্ত ডাক ॥৯৯৭
শুনি কৃষ্ণসাৰ হৰিগৰ ভাৰ্য্যাগণে ।
কৃষ্ণৰ সমীপ চাটৈ উত্তোল মনে ॥
শুণ সমুদ্ৰক পায়। নঘায় পুনৰপি ।
এড়িলো গৃহবো আশ যেন আমি গোপী ॥৯৯৮
হেন হৰি বিয়োগে কিমতে প্ৰাণ বৰৈ ।
যশোদাক চাই কতো গোপী কথা কৰৈ ॥
কন্দ পুশ্পে স্তম্বি তম্বু মলয় চন্দনে ।
গোধনে আবৃত্ত হয়। ভোজাব নন্দনে ॥৯৯৯

হৰিষ বঢ়ায়। য়েবে ক্ৰীড়ে যমুনাত ।
গাৱৈ গীত গন্ধৰ্বৰে মলয়া বহে বাত ॥
পুশ্পচয় সিঞ্জে শিৰে কৰিয়া সন্মান ।
হেন হৰি বিৰহে কিমতে ধৰো প্ৰাণ ॥১০০০
আনন্দে কহয় কৃষ্ণ আসিবাক দেখি ।
আজ্ঞাৰ সুহৃদ হৰি হেব আসে সখী ॥
গোধূলি গোধন সবে কৰি এক ঠাই ।
আইল প্ৰাণ গোবিন্দ বংশীত গীত গাই ॥১০০১
পথত প্ৰণামে ব্ৰজা আদি দেৱজাক ।
আজ্ঞাক হিংসায় নেদে শীত্ৰে আসিবাক ॥
জুৰুৱাইবে আসি পাছে আজ্ঞাৰ হৃদয় ।
দৈৱকী নন্দন চন্দ্র ভৈলন্ত উদয় ॥১০০২
কতো আথেবেথে বোলৈ গোপীকা বচন ।
দেখ গোবিন্দৰ মদে চঞ্চল লোচন ॥
কুণ্ডলৰ কাস্তি জ্বলে বদন পাণ্ডুৰ ।
যেন সন্ধ্যা সময়ে উদিত শশধৰ ॥১০০৩
আজ্ঞাৰ দিনৰ তাপ হৰিবাক প্ৰতি ।
আইল বনমালী গজৰাজ লীলা গতি ॥
এহিমতে ব্ৰজৰ যুৱতী প্ৰতি নিত ।
একান্তে অৰ্পিলে গোপালতে প্ৰাণ চিত্ত ॥১০০৪
দিন সব বঞ্জে গোবিন্দৰ শুণ গাই ।
তাসম্বাৰ সম ভাগ্যৱতী আৰ নাই ॥
পাইলে মহোদয় কৰ্ম বন্ধ ছেদ ভৈল ।
মহামুনি শুক শুকে নৃপতিত কৈল ॥১০০৫
ইটো বাস-ক্ৰীড়া কেলি নামে কাম জয় ।
কৰিলা ভৃত্যৰ পদে কৃষ্ণ কুপায় ॥
আক শুনে ভণৈ ষিটোজনে অবিপ্ৰায় ।
বাঢ়িবে ভকতি আতি জিনিবেক কাম ॥১০০৬
কৃষ্ণৰ কিৰবে কহে শুনা নিবন্তৰ ।
কলিয়ুগে ভাগ্যে ভাবন্ত ভৈলা নৰ ॥
হৰি ভকতিত য়েবে কৰা দৃঢ়মতি ।
ইজন্ত নিশ্চয়ে পবন পাইবা গতি ॥১০০৭

ভকতিত পবে ধৰ্ম নাহি সংসাবত ।
চাৰিয়ো বেদৰ জানা এহি সাব তত্ত্ব ॥
বাম নাম অমৃত সত্ততে কৰা পান ।
বোলা হৰি হৰি কেতিক্ষণে পৰৈ প্ৰাণ ॥১০০৮

ঘোষা

যাদৱ জগ মোহন বাম ।
ভকত বৎসল তোজ্জাৰ নাম ॥৮৫

পদ

শবতকালে চন্দ্ৰাৱলী বাতি ।
দিব্য বাস-ক্ৰীড়া কবিলা আতি ॥
পঞ্চম বাগে গাইলা গীত হৰি ।
শুনি মোহ ভৈল গোপ স্তম্ভবী ॥১০০৯
ঘৰ বাবী এড়ি লৱড়ৈ ভোলে ।
স্তন হল ফল কুণ্ডল দোলে ॥
বাইলাহা বংগী পশি বৃন্দাবনে ।
চৌপাশে বেঢ়ি নাটৈ গোপীগণে ॥১০১০
জয় কৃষ্ণ বুলি বাৱৈ চাপৰি ।
গোপীৰ মধ্যে প্ৰকাশন্ত হৰি ॥
যেহেন স্বৰ্ণমণি মাজত ।
প্ৰকাশি আছে মহা মৰকত ॥১০১১
ছই গোপী মাজে এক গোপাল ।
নুপুৰ বাঢ় ভৰি কবতাল ॥
হাতত হাতে ধৰি গোপনাৰী ।
নাচিল অনঙ্গ বন্ধে সুবাৰি ॥১০১২
সজল মেঘ মাধৱ কায় ।
গোপীগণ ভৈল বিজুলি প্ৰায় ॥
অলকাৰে কৰৈ মধুৰ ঘোষ ।
শুনিয়া মনত মিলৈ সন্তোষ ॥১০১৩

গোপীৰ গলে ধৰি বাহু মেলি ।
কবিলা অনেক অনঙ্গ কেলি ॥
শ্ৰম দেখি কতো অঞ্চলে বিকৈ ।
যমুনা জলে নামি জল সিঞ্চৈ ॥১০১৪
পূবিল গোপীগণ মনোবধ ।
ক্ৰীড়া দেখি চন্দ্ৰো বাখিলা বধ ॥
মোহিত ভৈল যত দিব্য নাৰী ।
বাখিলা গোপীক যক্ষক মাৰি ॥১০১৫
ধায়া আসিলেক অৰিষ্ট বীৰ ।
মেদিনী নসহে ধুবাৰ ভিৰ ॥
দেখি আশ্ফালিলা শিঙ্গত ধৰি ।
তাবো প্ৰাণ লৈলা ঘাৰমুচৰি ॥১০১৬
খেদি আসিলেক কেশী অস্থৰ ।
হেঘনি শুনি কাষ্টম্প গোপপুৰ ॥
লাঞ্জৰ ছাটিত মেঘ উড়ায় ।
দেখিয়া প্ৰভু তাক গৈলা ধাই ॥১০১৭
পাছে চণ্ড বেগে অস্থৰ আসি ।
হানিলেক মাঠি ভৰি উল্লাসি ॥
এড়াইলা তাক শ্ৰম কৰি হৰি ।
আছাৰি পেহ্লাইলা পাৱত ধৰি ॥১০১৮
আসিল কেশী ছুনাই বেস্ত বাই ।
বাম বাহু তাৰ মুখে ভৰাই ॥
বঢ়াইলা প্ৰভু আতি বৰ বেগে ।
ভেটিল গল যেন গৰ্জবোগে ॥১০১৯
ভূমিত পবিল চেতন হৰি ।
চক্ষু ওলটাই আছাৰৈ ভৰি ॥
মবিল অস্থৰ ছাদি কধিৰ ।
বাজ ভৈল বাহু কাটি শৰীৰ ॥১০২০
কেশীবধ দেখি হাসি হৰিষে ।
ব্ৰহ্মা আদি দেৱে পুষ্প বৰিষে ॥
কংসৰ বোলে যত দৈত্য আসে ।
মৰৈ জুইত যেন পতঙ্গ আসে ॥১০২১

এহিমতে সবে অশ্বৰ মাৰি ।
 ফুৰিলা বৃন্দাবনে গক চাৰি ॥
 গোধূলি পৰি বট্লে মুখ আসি ।
 মাখাত পিঙ্গিলা মৈবাব পাখী ॥১০২২
 গুঞ্জাব খোকাক কৰ্ণত আড়ি ।
 কক্ষত লৈলা শিঙ্গা বেত বাড়ি ॥
 মোহন বংশী বেবটিত থই ।
 ব্যঞ্জন ভাত বাম হাতে লই ॥১০২৩
 ভোজন কৰা তুমি যত্নবাজে ।
 বসিয়া বঙ্গ গোপ শিশু মাজে ॥
 কোনে বুজিবেক তোম্মাৰ লীলা ।
 কটাক্ষে ফুমিৰ ভাব হৰিলা ॥১০২৪
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে ভণে ।
 গোপাল কেলি শুনা সৰ্ব্বজনে ॥
 মোক্ষ পাইবা য়েবে সংসাৰ তৰি ।
 সঘনে ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১০২৫

বাস-ক্ৰীড়া সমাপ্ত

কংস-বধ

ঘোষা

হৰিসে আতমা হৰিসে বন্ধু ।
 তৰি হৰিনামে সংসাৰ সিন্ধু ॥৮৬

পদ

কেশীক বধিয়া আছন্ত হৰি ।
 বৰিমৈ পুষ্প দেৱে স্তুতি কৰি ॥
 সেহি বেলা আসি নাৰদ ঋষি ।
 কৃষ্ণক বুলিল স্তুতি হৰিষি ॥১০২৬
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ প্ৰণামো আমি ।
 সমস্তে ভূতৰ আতমা তুমি ॥
 পুৰাণ পুৰুষ ঈশ্বৰ সাক্ষী ।
 সমস্তে সৃষ্টিক আছাহা বাখি ॥১০২৭
 ভকত জনৰ বন্ধাৰ হেতু ।
 দুৰ্ঘক নাশিবা গৰুড়কেতু ॥
 কেশী বধ শুনি মিলিল বঙ্গ ।
 হেমনি শুনি দেৱে দেয় ভঙ্গ ॥১০২৮
 স্বৰ্গত থাকিবে নোৱাৰে কেৱ ।
 কেশীক বধিয়া তাৰিলা দেৱ ॥
 প্ৰভাতে কালি মধুৰাক যাইবা ।
 ধোবাক মাৰিয়া ধনু ভাঙ্গিবা ॥১০২৯
 চান্দুৰ মুষ্টিক প্ৰমুখ্য মাল ।
 কুবলয় পীড় হস্তী বিশাল ॥
 কংসক বধিবা জগত স্বামী ।
 পৰশুই দিনা দেখিবো আমি ॥১০৩০
 কালধ্বনক নৰকাস্বৰ ।
 মাৰিবাহা পাকজন্ত অশ্বৰ ॥
 কৰিবা বিহা কন্যা ভগবন্ত ।
 নৃগৰ শাপক কৰিবা অন্ত ॥১০৩১

সত্যভামা সমে স্তমস্ত মণি ।
 পাইবাহা প্রভু জাম্ববন্ত জিনি ॥
 যতক পুত্রক দিয়া বিপ্রক ।
 লীলায়ে বধিবা নৃপ পৌণ্ড্রক ॥১০৩২
 কেশীক বধি কৰি বৃন্দামাৰ ।
 মৰাইবা দম্ভবক্র শিশুপাল ॥
 পাণ্ডৱৰ হাতে সমৰ জিনি ।
 মৰাইবা অষ্টাদশ অক্ষৌহিণী ॥১০৩৩
 কৰিবা কৰ্ম্ম যত দ্বাৰকাত ।
 দেখিবো আনন্দে থাকি তথাত ॥
 কেৱল জ্ঞান মুক্তি তুমি স্বামী ।
 তোহ্মাত শৰণ পশিলো আমি ॥১০৩৪
 পৰম পুৰুষ সম্ভৱ গতি ।
 যদুশ্ৰেষ্ঠ হেৰা কৰো প্ৰণতি ॥
 আনন্দে নাৰদে এতেক কই ।
 গৈলন্ত কৃষ্ণত মেলানি লই ॥১০৩৫
 গোবিন্দো কেশী অস্ত্ৰবক মাৰি ।
 ব্ৰজৰ আনন্দ বঢ়ায় হৰি ॥
 থাকিলা কৃষ্ণে নানা লীলা কৰি ।
 সমস্ত সমাজে ঘূষিয়ো হৰি ॥১০৩৬

ষোষা

বাম বনমালী গোপাল বনমালী ॥৮৭

পদ

গৈলন্ত নাৰদ ঋষি কংসৰ সমাজ ।
 নিচিন্তি আহস কেনে এতু ভোজবাজ ॥
 তোক মাৰিবাক লাগি দেৱৰ যতন ।
 দৈৱকীৰ পৰ্বে উপজিলা নাৰায়ণ ॥১০৩৭

বহুদেৱে গোকুলত খেলা চুৰি কৰি ।
 নন্দৰবে বাঢ়ন্ত তোহ্মাৰ প্ৰাণ বৈৰী ॥
 ছল কৰি আনি দিলা নন্দৰ কছাকা ।
 কহিয়ো সন্তেদ কথা জ্ঞাও আপোনাক ॥১০৩৮
 শুনি কংসে খাণ্ডা তুলি উঠি গৈল বাগি ।
 বহুদেৱ মহন্তক কাটিবাক লাগি ॥
 উঠি দেৱঋষি তাক আনিলা নিবাৰি ।
 আৰু নকাটিবি তই কৃষ্ণক নমাৰি ॥১০৩৯
 পিতৃ হত শুনি লাগ নিদিব তোহ্মাকে ।
 উলটি বসিল কংস নাৰদৰ হাকে ॥
 বহুদেৱ দৈৱকীক বাঞ্ছিয়া নিহলে ।
 কৰিলেক বন্দী উগ্ৰসেনক নিশ্চলে ॥১০৪০
 পাছে দেৱঋষি গোকুলক গৈলা বহি ।
 বুলিলা কৃষ্ণক স্তুতি আকাশত বহি ॥
 ভাৱ সংহাৰন্তা আউৰ নাহি তুমি বিনা ।
 কংসক বধিবা প্ৰভু পৰশুই দিনা ॥১০৪১
 দিবা উগ্ৰসেনক কংসৰ বাজ্যভাৱ ।
 বহুদেৱ দৈৱকীৰ খণ্ডিবা নিকাৰ ॥
 তোহ্মাৰ মনুষ্য লীলা দেখিবো হৰিষি ।
 এহি বুলি স্বৰ্গক গৈলেক দেৱঋষি ॥১০৪২
 অক্ৰমক পাঞ্চিলা ভোজৰ নিজ নাহা ।
 কৃষ্ণক আনিবে তুমি গোকুলক বাহা ॥
 শিশু ধৰি তোহ্মাৰে আহ্মাৰে মিত্ৰে আতি ।
 ইটো কাৰ্য্য সাধি মোক দিয়ো দানপতি ॥১০৪৩
 শুনি দানপতিৰ আনন্দ ভৈল আতি ।
 প্ৰভাতে লড়িলা মধুৰাত বঞ্চি বাতি ॥
 কৃষ্ণক দেখিবো আজি কিনো সুপ্ৰভাত ।
 জানিলা প্ৰসন্ন ভৈল বিধাতা আহ্মাত ॥১০৪৪
 নয়নে দেখিবো মই চৰণ কমল ।
 আজিসে জন্মৰ মোৰ হৈবেক সাকল ॥
 দণ্ডতে পৰিবোহো কৃষ্ণৰ চৰণে ।
 কৃষ্ণে মোক আশাসিবে মধুৰ বচনে ॥১০৪৫

খুড়া বুলি কৃষ্ণে মোক কৰিবে আহ্লাদ ।
 ব্ৰহ্মাৰ ছল্লভ ভেবে লভিবো প্ৰসাদ ॥
 হেন মনে শুনি বথে লৰিল অক্ৰুৰ ।
 গোধূলিকা বেলাত পশিল গোপ-পুৰ ॥১০৪৬
 মাধৱৰ খোজচয় দেখিলা ভূমিত ।
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজ অক্লুশে স্ত্ৰশোভিত ॥
 বথৰ নামিয়া বেগে কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি ।
 শিবে আনি ঘমিল খোজৰ যত ধূলি ॥১০৪৭
 পাছে গৈয়া কৃষ্ণক দেখিল আনন্দতে ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিয়া পৰিল দগুৱতে ॥
 কৃষ্ণে ধৰিলন্ত তাক আক্লেৱালি তুলি ।
 সৎকাৰ কৰিলা অক্ৰুৰক খুৰা বুলি ॥১০৪৮
 অক্ৰুৰে ভকতি পথে যতেক বাঞ্ছিলা ।
 কৃষ্ণে তান সবে মনোৰথক পূৰিলা ॥
 কহিলন্ত অক্ৰুৰে কংসৰ বিচেফ্টাক ।
 মধুৰাক যাইবাক সাজিল গোপজাক ॥১০৪৯
 শকটে উঠিয়া লৰি নন্দ গোপৰাজ ।
 বজনী প্ৰভাতে ৰাম কৃষ্ণ ভৈল বাজ ॥
 কৃষ্ণৰ যাইবাৰ শুনি গোপী নিৰন্তৰ ।
 মিলিল বিষাদ সবে বজাইল গৃহৰ ॥১০৫০
 সলোতক নয়ন মনত মহা দুঃখে ।
 জুমা জুমি কৃষ্ণক চাহয় উৰ্দ্ধ মুখে ॥
 কৃষ্ণৰ বিজয় কথা শুনা সান্নিধ্যনে ।
 বোলা হৰি হৰি যাবে প্ৰাণ থাকে মানে ॥১০৫১

ষোষা

জয় হৰি জয় ৰাম ॥৮৮

পদ

গোপ ৰূপে নন্দেৰ তনয় ।
 শুভক্ৰমে কৰিলা বিজয় ॥
 বাজৈ শিল্পা বংশীৰ নিস্বান ।
 কংসবধে কৰিলা প্ৰমাণ ॥১০৫২
 বথে চড়ি লৰিলা মুৰাৰি ।
 পড়ি পড়ি কান্দে গোপনাৰী ॥
 হৰিৰ বিৰহে দেহা তাৰে ।
 যেন ভৈল বাতুল স্বভাৱে ॥১০৫৩
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি গেড়ি দেয় ।
 আমাৰ প্ৰাণক কোনে নেয় ॥
 ক্ৰুৰ অক্ৰুৰ ভৈল বৈৰী ।
 জীৱ কাটি নেয় কেন কৰি ॥১০৫৪
 কিনো হৰি নিদাকণ ভৈলা ।
 গোকুল অনাথ কৰি গৈলা ॥
 কৃষ্ণ বিনে কি কৰে জীৱন ।
 আউৰ কোনে যাইব বৃন্দাবন ॥১০৫৫
 প্ৰভাতে ৰাখিবে কোনে ধেনু ।
 কোনে বাইবে স্তম্ভিত বেণু ॥
 কোনে চাইবে কটাক্ষে নিৰেক্ষি ।
 জুবাইব হৃদয় কাক দেখি ॥১০৫৬
 কোনে দিবে বংশীৰ নিস্বান ।
 কি দেখি ৰাখিব আবে প্ৰাণ ॥
 আমাৰ জীৱনে নাই স্ত্ৰ ।
 আউৰ নেদেখিবো কৃষ্ণ মুখ ॥১০৫৭
 নীল আকৃষ্ণিত যাৰ কেশ ।
 শিবে বহু কিৰীটি স্ত্ৰবেশ ॥
 ক্ৰুৰ যুগ্ম মদনৰ চাপ ।
 দৰশনে হৰৈ হৃদি তাপ ॥১০৫৮

কচিকৰ কমললোচন ।
 সূধা সম মধুৰ বচন ॥
 স্তম ললাট গগুস্থল ।
 চাকৰ্ণে মকৰ কুণ্ডল ॥১০৫৯
 নাসা তিল কুম্ভম স্তম্ব ।
 শোভে আতি অৰুণ অধৰ ॥
 দশন দাড়িম্ব বীজ পাস্তি ।
 হাশ্বে নিন্দে চন্দ্ৰমাৰ কাস্তি ॥১০৬০
 কস্তু কণ্ঠে কৌস্তভ প্ৰকাশে ।
 সূৰ্য্য যেন উদিত আকাশে ॥
 সিংহবন্ধ স্কন্ধ স্তম্ভসম ॥
 ভুজ যুগ বভ্ৰব মোলান ॥১০৬১
 কেয়ুৰ কৰুণ তাতে স্থলে ।
 বভ্ৰব গুলিয়া শোভে গলে ॥
 হিয়াত শ্ৰীবৎস কৰে কাস্তি ।
 যেন মেঘে বলাকাৰ পাস্তি ॥১০৬২
 পীতবস্ত্ৰে শোভে তনু কালা ।
 আপাদ লম্বিত বনমালা ॥
 তাতে পড়ি অনেক ভ্ৰমবে ।
 মধুলোভে বেঢ়িয়া গুঞ্জবে ॥১০৬৩
 বক্ষঃস্থলে মুকুতাৰ হাৰ ।
 আকাশী গন্ধাৰ যেন ধাৰ ॥
 বভ্ৰব মেখলা কটি মাজে ।
 সোণাৰ কিঙ্কিণী তাতে বাজে ॥১০৬৪
 কৰিকৰ উক নিকপম ।
 চৰণ পঙ্কজ মনোবম ॥
 ধ্বজ বজ্জ অক্ষুশে অঙ্কিত ।
 বস্ত্ৰময় নুপুৰে বঞ্জিত ॥১০৬৫
 ভকতৰ ফলয় বঞ্জন ।
 নেদেখিবো সি হেন চৰণ ॥
 কন্দৰ্প কোটিকো ৰূপে জিনি ।
 গোকুলে প্ৰকাশে বহুমানি ॥১০৬৬

কহে কৃষ্ণ কিঙ্কবে শঙ্কবে ।
 নাহি গতি কীৰ্তনত পৰে ॥
 জানিয়া কৰিয়ো একচিত্তে ।
 হৰি হৰি ঘোষ প্ৰতি নিতে ॥১০৬৭

ঘোষা

এ প্ৰাণ হৰি গৈল এৰি ॥৮৯॥

পদ

হেন হৰি ভৈলোহো বঞ্চিত ।
 কিমতে ধৰিবো আৰে চিত্ত ॥
 স্তপ্ৰভাত মধুৰা পুৰীৰ ।
 মুখ-পদ্ম দেখিবে স্বামীৰ ॥১০৬৮
 জীৱৰ জীৱন প্ৰাণপতি ।
 আজি পাইবে কোন ভাগ্যৱতী ॥
 কিনো স্তম্ভসম ভৈল বিধি ।
 হাতে পাইলে গোকুলৰ নিধি ॥১০৬৯
 মুখ-পদ্ম চন্দ্ৰ নোহে সৰি ।
 আনন্দে দেখিবে নেত্ৰ ভৰি ॥
 পাইব গৈয়া নাগৰী স্তম্বৰী ।
 আউৰ ছনাই নাগিবন্ত হৰি ॥১০৭০
 সৌহৃদ্য ভাঙ্গিল কণেকতে ।
 উপাসন্ত লক্ষ্মী কেন মতে ॥
 কিনো নিদাকৰণ নাৰায়ণ ।
 সুবুলিলা প্ৰবোধ বচন ॥১০৭১
 পতি পুত্ৰে এৰি ভৈলো চেড়ী ।
 কোন মতে গৈলা ভূমি এৰি ॥
 কিনো বস্ত্ৰে বাঙ্কিলেক হিয়া ।
 ভকতৰ গৈলা ছুঃখ দিয়া ॥১০৭২
 আমি যবো তোম্ভাৰ বিবহে ।
 জানি কেন মতে হৃদি সহে ॥

এহি বুলি কান্দে গোপনাবী ।
 বাম কৃষ্ণ বুলি গেড়ি পাৰি ॥১০৭৩
 নেত্ৰেৰ লোতক পঠৈ ধাৰে ।
 ঘনে ঘনে নিশ্বাস ফোকাৰে ॥
 হৰি বিনা নভাষে বচনে ।
 নপাসৰে সচিতে সপনে ॥১০৭৪
 ৰাত্ৰি দিনে গাঠৈ হৰি গীত ।
 কৃষ্ণতে অৰ্পিল প্ৰাণ চিত্ত ॥
 কায়স্থ শঙ্কৰে এডু ভণে ।
 হৰি কথা শুনা সৰ্ব্বজনে ॥১০৭৫
 হৰিৰ কীৰ্ত্তন মুখে কৰা ।
 মাধৱৰ ৰূপ হিয়ে ধৰা ॥
 অল্প পুণ্যে নপাই আক জানি ।
 সদা নচাৰিবা বাম বাণী ॥১০৭৬
 পাপী জনে হৰি নুসুমৰে ।
 পাতকে মুখত চাপি ধৰে ॥
 আনে স্তম্ভৰস্তে শুনি মৰে ।
 পাপে চিত্ত উচপিচ কৰে ॥১০৭৭
 হৰি ধ্বনি শুনি কাণ ফাটে ।
 নিন্দা কৰি ফুৰে হাটে বাটে ॥
 হেন জানি পাপক সংহৰি ।
 সদায় ষোষিয়ে হৰি হৰি ॥১০৭৮

ষোষা

হৰিবোল হৰিবোল মাধৱ বাম ॥৯০॥

পদ

বধে তুলি বাম কৃষ্ণ দোভাই ।
 অক্ৰমে লই যাস্ত ষোৰা ডকাই ॥
 বায়ুৰ বেগে তাক নোহে তুল ।
 পাইল গৈয়া পাছে যমুনাৰ কুল ॥১০৭৯

মধ্যাহ্ন সন্ধ্যা কৰিবাক প্ৰতি ।
 ৰাখিল বথ পাছে দানপতি ॥
 দোভাইকো বথে থৈয়া তক-তলে ।
 নামিল গৈয়া যমুনাৰ জলে ॥১০৮০
 বুড় দিয়া মস্ত্ৰ জপিলা পাছে ।
 দেখন্ত বাম কৃষ্ণ ঐতে আছে ॥
 বথত নাহিকা বুলি উঠিলা ।
 দোভাইক বথতে দুনাই দেখিলা ॥১০৮১
 পূৰ্ব্বৱতে বসি আছন্ত ছুই ।
 দুনাই বুড় দিলা বিস্ময় ছুই ॥
 জলৰ মাজত দেখন্ত পাছে ।
 সহস্ৰেক ফণে অনন্ত আছে ॥১০৮২
 মৃগাল ধৱল যেন শৰীৰ ।
 নীল বস্ত্ৰে দেখি আতি কচিৰ ॥
 ফণাৰ মণি কৰে তিৰি মিৰি ।
 শৃঙ্গে সমে যেন কৈলাস গিৰি ॥১০৮৩
 চৌপাশে সৰ্পগণে বেঢ়ি আছে ।
 তাহান কোলাত দেখন্ত পাছে ॥
 পৰম পুৰুষ আছন্ত বসি ।
 প্ৰকাশে মুখ যেন পূৰ্ণশশী ॥১০৮৪
 মেঘ সম শ্যাম বসন পীত ।
 ৰত্নৰ কিৰীটি শিৰে শোভিত ॥
 কৰ্ণত মকৰ দোলে কুণ্ডল ।
 ধনু সম শোভৈ ভ্ৰুৱ যুগল ॥১০৮৫
 অকণ নেত্ৰ কমলৰ পাসি ।
 মুণ্ডটে মুখে সদা অল্প হাসি ॥
 নাসা তিল ফুল সম স্তম্ভৰ ।
 বৰ্ত্তুল বাতুল চাক অধৰ ॥১০৮৬
 প্ৰবাল বস্ত্ৰে যেন আঠৈ গঢ়ি ।
 প্ৰকাশে দন্ত যেন কুণ্ডকৰি ॥
 কধু কঠৈ শোভৈ কোঁজ্জত মণি ।
 প্ৰকাশে প্ৰভাতৰ সূৰ্য্য যিনি ॥১০৮৭

আজ্ঞানুলম্বী স্থূল ভুজ চাৰি ।
 শম্ভু চক্ৰ গদা পঙ্কজ ধাৰী ॥
 কবয় কেয়ূৰ কঙ্কণে কান্তি ।
 বক্ষস্থলে শোভে শ্ৰীবৎস পাস্তি ॥১০৮৮
 আপাদলম্বী বনমালা গলে ।
 মুকুতাৰ হাৰ হিয়াত জ্বলে ॥
 বত্নৰ মেথলা কটিৰ মাজে ।
 তাতে স্তব্ধৰ কিঙ্কিণী বাজে ॥১০৮৯
 চাক উক জানু জজ্ঞা যুগল ।
 দুখানি চৰণ যেন কমল ॥
 আঙ্গুলি পাস্তি তাৰ ভৈল পাসি ।
 আৰকত নখে আছে প্ৰকাশি ॥১০৯০
 বত্নৰ নুপুৰে আতি বঞ্জিত ।
 যাত ভকতৰ সদায় চিত্ত ॥
 স্তনন্দ নন্দ আদি কৰি পাছে ।
 চৌপাশে পৰিষদে বেটি আছে ॥১০৯১
 শঙ্কৰ ব্ৰহ্মা যত প্ৰজাপতি ।
 কৰযোৰে সবে কবয় স্তুতি ॥
 আপুনি লক্ষ্মী আবাধন্থ পাৰ ।
 অক্ৰূৰে দেখি শিহুৰাইল গাৱ ॥১০৯২
 আনন্দতে পৰৈ নেত্ৰৰ পানী ।
 কণ্ঠৰো নোলায় গদগদ বাণী ॥
 পৰম ভক্তি কৰি মহাভাগে ।
 কৃতাজ্জলি কৰি পবিল আগে ॥১০৯৩

ঘোষা

মাধৱ বাস যুকুন্দ যুবাৰি ॥১১॥

পদ

শিবে প্ৰণামি পাছে দানপতি ।
 কৰিবে লাগিলা কৃষ্ণক স্তুতি ॥
 নমো নাবায়ণ কৰোহো দেৱ ।
 অৰ্ভাবো তুমি আদি দেৱ ॥১০৯৪

তোক্ষাৰ নাভিত ভৈলন্ত বিধি ।
 যাত হস্তে ভৈল কাৰ্য্যৰ সিদ্ধি ॥
 যত পঞ্চভূত ইন্দ্ৰিয় দেৱ ।
 তোক্ষাৰ কপক নজানে কেৱ ॥১০৯৫
 নজানি লোকে আন দেৱ পূজৈ ।
 সিয়ো বিধিহীনে তোমাকে যজৈ ॥
 যেহেন নদ নদী সমুদায় ।
 অনেক পথে সাগৰক যায় ॥১০৯৬
 মায়ায়ে মোহিত সবাবো মন ।
 তোক্ষাক নিচিন্তে কেৱে চৰণ ॥
 যাৰ নষ্ট হুইবে সংসাৰ বন্ধ ।
 তোমাৰ ভক্তিত তাৰ প্ৰৱন্ধ ॥১০৯৭
 কপ দেখাই কিনো কবিলা দায়া ।
 জানিলো এৰাইলো সংসাৰ মায়া ॥
 নমো হৃষিকেশ জগতপতি ।
 তুমি বিনে নাই আক্ষাৰ গতি ॥১০৯৮
 কবিলা অনেক স্তুতি বিনয়ে ।
 নকৈলো পদ বিস্তৰক ভয়ে ॥
 জলত পাছে দেখা দিয়া হৰি ।
 ভৈলা অন্তৰ্জ্ঞান কপ সংহৰি ॥১০৯৯
 বিষ্ণুক নেদেখি পাছে অক্ৰূৰে ।
 জলৰ উঠিলা অতি সত্বৰে ॥
 মধ্যাহ্ন সন্ধ্যা কৰি মহাশয় ।
 গৈলন্ত বধক হুয়া বিস্ময় ॥১১০০
 অক্ৰূৰত হৰি লোধন্ত হাসি ।
 বিস্ময় ভৈলা কেনে তুমি আসি ॥
 দেখিলা কিবা কৈত অদভূত ।
 সত্বৰে কহিয়ো গান্ধিনী স্ত ॥১১০১
 অক্ৰূৰে কৃষ্ণক মাতিলা পাছে ।
 সমতে অদভূত তোক্ষাতে আছে ॥
 বিজনে নজানে তৰ তোক্ষাৰ ।
 সমস্ত জগত অদভূত তাৰ ॥১১০২

এহি বুলি ধীবে বথ ডকাইল ।
 দিনাস্তে গৈয়া মথুৰাক পাইল ॥
 পথত যাহস্তুে পথিকে দেখি ।
 আনন্দে কৃষ্ণক চাহে নিবীক্ষি ॥১১০৩
 পাছে মথুৰাব সমীপ পাই ।
 নামিল বাম কৃষ্ণ ছুই ভাই ॥
 অক্রুব হাতে ধৰিয়া হৰি ।
 বুলিলা হেন বাণী হাস্ত কৰি ॥১১০৪
 বথ লৈয়া আগে চলিয়ো ঘৰ ।
 পাছে সে পশিবো আমি নগৰ ॥
 ইঠাইতে জিৰাও আমি গোপঝাক ।
 শুনিয়া অক্রুবে বুলিলা বাক ॥১১০৫
 তোমৰা ছুভাইক এৰিয়া স্বামী ।
 নযাইবো নযাইবো গৃহক আমি ॥
 নকৰা প্রভু ভকতক ত্যাগ ।
 কোটি পুৰুষৰ মিলোক ভাগ ॥১১০৬
 গৃহক মোৰ চলা ছুয়ো ভাই ।
 পবিত্ৰ কৰিয়ো পদ ধুলাই ॥
 শিবত ধৰি তযু পাদোদক ।
 লভিলো বুলি মহা ঐশ্বৰ্য্যক ॥১১০৭
 পাইলেক পৰম জ্ঞানীৰ গতি ।
 ভকতক দায়্য কৰা সম্প্ৰতি ॥
 আমাক বিমুখ নকৰা স্বামী ।
 তোম্মাক এৰিবে নোৱাৰো আমি ॥১১০৮
 মাথৰে বোলন্ত শূনা অক্রুব ।
 ভূমি আগে যায়ে মথুৰাপুৰ ॥
 জগতৰে বৈবী মাৰি কংসক ।
 অৱশ্বে তোম্মাক যাইবো গৃহক ॥১১০৯
 হেন শূনি পাছে অক্রুব বীবে ।
 বিতুষ্ট মনে গৈল ধীবে ধীবে ॥
 কৃষ্ণ আসিবাৰ কংসত কৈল ।
 বেলানি মাজিয়া গৃহক গৈল ॥১১১০

এক মনে শূনা কৃষ্ণৰ কথা ।
 মনুষ্য জন্মক নকৰা বৃথা ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে ভণে ।
 বোলা হৰি হৰি সমস্ত জনে ॥১১১১

ঘোষা

গোবিন্দ যত্নদেৱ দীন দয়াশীল ।
 ভূমিসে বান্ধৱ কৃষ্ণ আৱেসে জানিল ॥১১২॥

পদ

অক্রুবক পঠায়া গৃহক আগ কৰি ।
 লৈয়া গোপগণ সঙ্গে বঙ্গে বাম হৰি ॥
 পৰম উৎসুকে প্ৰবেশিলা মথুৰাত ।
 সিটো বিতোপন পুৰী দেখিল সাক্ষাত ॥১১১২
 স্ফটিকে গঠিত পুৰ দ্বাৰ লুহি খাট ।
 লগাই আছে স্তবৰ্ণ বৃহত কপাত ॥
 হেমময় তোৰণ চিড়লে অলঙ্কত ।
 চতুৰ্ভিত্তি গড়খাই দেখি ভয় ভীত ॥১১১৩
 বহুবিধ উগ্গান শোভি কাছে কাছে ।
 শাৰী শাৰী গৃহ সব প্ৰকাশস্তুে আছে ॥
 হীৰা মৰকত বড়ে বঞ্জে ঠাৱে ঠাৱে ।
 শোভা কৰে পাবাৱত ময়ূৰৰ বাৱে ॥১১১৪
 বাজপথে চৌপদ্মাক সাজি মাজি আতি ।
 পদূলি পদূলি দীপ ঘট আছে পাতি ॥
 হেন নগৰত পশি গোপগণ সঙ্গে ।
 বাজপথে চলি যান্ত বাম কৃষ্ণ বঙ্গে ॥১১১৫
 মিলিল উৎসৱ শূনি নাৰীগণ যত ।
 চাহিবাক লাগি সবে চৰিলা গৃহত ॥
 কৃষ্ণক দেখিতে কাৰো উদ্ভাৱল চিত্ত ।
 পিন্ধে বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ কৰি বিপৰীত ॥১১১৬
 এক কৰ্ণে কুণ্ডল কৰ্ণ এক কৰে ।
 কিম্বোহিত হুয়া আসৈ বয়ে নসখৰে ॥

অঞ্জনে বঞ্জিল মাত্রে এগোটা লোচন ।
 কতো কতো নাবীগণে এবিলে ভোজন ॥১১১৭
 পিয়ন্তে আছিল স্তন শিশুকো এবিল ।
 কৃষ্ণক দেখিবে মনে গৃহত চৰিল ॥
 বাজপথে চলি যাস্তু লীলায়ে মাধৱ ।
 তাসম্বাব নয়নৰ বঢ়ায়। উৎসৱ ॥১১১৮
 কমললোচন হাসি কটাক্ষে চাহন্তে ।
 সমস্ত নাবীৰ মন হৰিলা একান্তে ॥
 যাৰ গুণ কথাক শ্রৱণে আছে শুনি ।
 নেত্রে ভৰি দেখো হেন কৃষ্ণক আপুনি ॥১১১৯
 কৃষ্ণৰ কটাক্ষে হান্তে বৰিষে অমৃত ।
 পূৰি মনোৰথ সবে তৈল কৃতকৃত্য ॥
 নয়নৰ পথে নিয়া কৰি অভ্যন্তৰ ।
 আনন্দ মূৰ্ত্তিক আলিঙ্গিয়া নিবন্তৰ ॥১১২০
 মনৰ এৰাইল পীড়া আনন্দে ভবিল ।
 তনু লোমাঙ্কিত নেত্রে লোতক ঝবিল ॥
 শ্রীতি প্ৰফুল্লিত মুখ-পদ্ম যত নাবী ।
 গৃহৰ উপৰে চৰি ছয়া দুই শাবী ॥১১২১
 বাম মাধৱৰ শিৰে পুষ্প বৰিষন্ত ।
 মুখ কমলক যেন নয়নে পিয়ন্ত ॥
 দধি দুৰ্ব্বাক্ষত উপায়ন পুষ্প গন্ধে ।
 পদূলি পদূলি দ্বিজ পৃঞ্জিলা প্ৰৱন্ধে ॥১১২২
 অশ্ৰো অশ্ৰো নাবীগণে সম্বোধি কহয় ।
 কিনো তপ কৰিলে ব্ৰজৰ গোপীচয় ॥
 দেখিয়ো আনন্দে যেন আছে মূৰ্ত্তি ধৰি ।
 হেন বাম মাধৱক দেখে নেত্রে ভৰি ॥১১২৩
 গোপীসব সম ভাগ্যৱতী আউৰ নাই ।
 কহে সবে অশ্ৰো অশ্ৰো নাবীগণে চাই ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে কহে শুনা সৰ্ব্বজন ।
 বোলা হৰি হৰি আছে যৱত চেতন ॥১১২৪

ঘোষা

প্ৰাণ বাজ্জৱ মাধৱ বাম ।
 দেখু দেখা হৰি কৰো প্ৰণাম ॥৯৩৭

পদ

পথত বাম কৃষ্ণ মহাভাগ ।
 যাহন্তে ধোবাক পাইলন্ত লাগ ॥
 খুঞ্জিলন্ত বস্ত্ৰ মাতি ধোবাক ।
 নিয়ো ভাল বাছি বস্ত্ৰ আন্ধাক ॥১১২৫
 আজি য়েৰে বস্ত্ৰ কৰস দান ।
 হৈবেক পৰম তোৰ কল্যাণ ॥
 এহি বুলি বস্ত্ৰ খোজন্ত হৰি ।
 দুৰ্ম্মুখ ধোবা মাতে ক্ৰোধ কৰি ॥১১২৬
 কিনো মহামুঢ় তোৰা গোৱাল ।
 পৰ্ব্বত বনত খপস কাল ॥
 মৰিবাক লাগি নাহিকৈ ত্ৰাস ।
 বাজ্জাব বস্ত্ৰক পিন্ধিবে চাস ॥১১২৭
 প্ৰাণ লৈয়া পলা ঐব অস্তৰি ।
 বাজ্জদূতে পাইলে দণ্ডিবে ধৰি ॥
 দৈৱকী স্ততে শুনি হেন বাগী ।
 মাৰিলা ধোবাক চৰব টানি ॥১১২৮
 ছিণ্ডিল মুণ্ড চৰবতে তাৰ ।
 যতেক ধোবা লগৰীয়া আৰ ॥
 বস্ত্ৰ পেলাই সবে দিলে লৱড় ।
 দেখিয়া কৃষ্ণে বস্ত্ৰ তৈল বড় ॥১১২৯
 ভাল বাছি বস্ত্ৰ লৈল দোতাই ।
 গোৱালগণক দিলে পেলাই ॥
 বেশকাৰে আসি পিন্ধাই বস্ত্ৰক ।
 কহাইল বস্ত্ৰ বাম মাধৱক ॥১১৩০

তাত তুষ্ট কৃষ্ণ ভৈল অধিক ।
 দিলন্ত পবন ঐশ্বর্য্য শ্রীক ॥
 সাকপ্য মুকুতিকো দিলা তাক ।
 বুলিলা অনেক আশ্বাস বাক ॥১১৩১
 স্তদাম নামে মালাকাৰ আছে ।
 তাহাৰ বাৰীত পশিলা পাছে ॥
 দূৰতে দেথৈ আসে কৃষ্ণ বাম ।
 কৰিলা স্তদামে পৰি প্ৰণাম ॥১১৩২
 আসন আনি দিলা আথে বেথে ।
 বসিল তাত বন্ধে জগন্নাথে ॥
 পাচু অৰ্ঘ্য গন্ধ ধূপ লগাই ।
 কৰিল পূজা লৈলা দুয়ো ভাই ॥১১৩৩
 ভূমিত পৰি বোলে মালাকাৰ ।
 পিতৃ দেৱ ঋষি তুষ্ট আন্ধাৰ ॥
 আজিসে জন্ম সাফলিলো আমি ।
 কুলকো পৱিত্ৰ কৰিলা স্বামী ॥১১৩৪
 জগতৰে মুখ্য কাৰণ হুই ।
 ভৈলা অৱতাৰ তোমৰা দুই ॥
 ভকতজনৰ বন্ধাৰ হেতু ।
 দুষ্টক নাশাহা গৰুড়কেতু ॥১১৩৫
 জগতৰে আত্মা স্তদদ দেৱ ।
 তোন্ধাৰ শত্ৰু মিত্ৰ নাহি কেৱ ॥
 সমস্ত ভূততে আছা বিয়াপি ।
 ভক্ত্যাক প্ৰভু ভজা তথাপি ॥১১৩৬
 কৰিয়ো আজ্ঞা আমি তযু ভৃত্য ।
 তোমৰা দুইবো কৰো কিবা কৃত্য ॥
 বাক পাছা ভূমি কাৰ্য্যক লাগি ।
 প্ৰসাদ পাইলো সেহি মহাভাগী ॥১১৩৭
 এহি বুলি বুজি কৃষ্ণ ইন্দ্ৰিত ।
 আনিয়া সৌবভী পুষ্পে বচিত ॥
 পিছাইলা দুইবো অঙ্গে নুণমাল ।
 পুষ্পে ভূমিলেক বস্ত পোৱাল ॥১১৩৮

ভকতি দেখি তাৰ কৃষ্ণ বাম ।
 বোলন্ত লৈয়োক বৰ স্তদাম ॥
 শুনিয়া মালী বোলৈ যুৰি হাত ।
 থাকোক অচলা ভক্তি তোন্ধাত ॥১১৩৯
 বিষ্ণু ভকতেসে হৈবা বান্ধৱ ।
 ভূত দয়া যোনো ছাড় মাধৱ ॥
 এহি বুলি মোঁন ভৈল স্তদাম ।
 দিলন্ত বৰ সবে কৃষ্ণ বাম ॥১১৪০
 বুলিলা আৰো তাৰ ভক্তি দেখি ।
 নেবোক তোন্ধাক অচলা লক্ষ্মী ॥
 বল আয়ু যশ দিলো সমৃদ্ধি ।
 সৰ্বকালে হোক বংশৰ বৃদ্ধি ॥১১৪১
 স্তদামক দিয়া এতেক বৰ ।
 বজাইল তৈব বাম দামোদৰ ॥
 আনন্দে বেঢ়ি যায় গোপগণে ।
 হৰি হৰি বোলা সমস্ত জনে ॥১১৪২

বোধ্য

সেৱক বুলিয়া পালিয়ো বাম
 চৰণে শৰণ লৈলো ।
 তোন্ধাত ভকতি নকৰি ৰূপালু
 জনম বিকল কৈলো ॥১৪॥

পদ

স্তদামক বৰ দিয়া দামোদৰ
 মনে বাজ চলি যান্ত ।
 চন্দনৰ পাত্ৰ সহিতে যুবতী
 কুব্জাক দেখিলন্ত ॥

ওচৰ চাপিয়া পুছন্ত হাসিয়া
 সৰ্ব্বস্বৰ্ধ দাতা হৰি ।
 তই কোন কাৰ চন্দন লৈ যাহ
 কৈয়ো কথা শীত্ৰ কৰি ॥১১৪৩
 ছুভাইক চন্দন দিয়ো আজি তোৰ
 হৈবেক কল্যাণ আসি ।
 সৈবিঞ্জী বোলয় শুনিও সুন্দৰ
 মই কংস বায়ৰ দাসী ॥
 ভোজ নৃপতিৰ আতি শ্ৰীতিকৰ
 মোৰেসে চন্দন মাত্ৰ ।
 তোৰা দুই বিনে ইটো চন্দনৰ
 আঁছে আন কোন পাত্ৰ ॥১১৪৪
 স্কুম্বাৰ কপ দেখি মোহ ভৈলা
 কৃষ্ণৰ স্বৰস মাতে ।
 ছুভাইবো শৰীৰ চন্দনে বঞ্জিলা
 যুবতী আপোন হাতে ॥
 একে প্ৰসন্ন ভৈল ভগৱন্ত
 যিটো ভকতৰ গতি ।
 কবিলন্ত মতি সিটো কুবুজাক
 ধ্বজু কবিকাক প্ৰতি ॥১১৪৫
 তাইৰ দুই ভৰি ছুপাৰে জাণ্টিয়া
 চিবুকত ধৰি হাতে ।
 উপৰক ভুলি চমু কবিলন্ত
 তিনিও লোকৰ নাথে ॥
 কৃষ্ণ পৰশনে তেতিয়কৈ তাই
 ভৈগৈল দিব্য সুন্দৰী ।
 কামাতুবা হয় হাসিয়া মাতয়
 কৃষ্ণৰ বস্ত্ৰত ধৰি ॥১১৪৬
 ভূমি চিত্ত মোৰ মথিলা মাথৰ
 এৰিবে নপাবো আমি ।
 আসা গৃহে যাওঁ হুকোক প্ৰসন্ন
 তিনিও লোকৰ স্বামী ॥

বামৰ আগত কৃষ্ণৰ বস্ত্ৰত
 ধৰিলা প্ৰাৰ্থন্তে আছে ।
 সমন্তে গোপৰ মুখ চায়া হৰি
 হাসি মাতিলন্ত পাছে ॥১১৪৭
 আমি পথিকৰ ভূমিসে আঞ্জয়
 য়ায়েক আজি গৃহক ।
 তোম্বাৰ থানক অৱশ্যে আসিবো
 বধিয়া ছুট কংসক ॥
 এহি বুলি তাইক মধুৰ বচনে
 আশ্বাসি পঠাইলা হৰি ।
 বাণিজ্যৰ গণে ছুভাইকো পুঞ্জিলা
 অনেক দ্ৰব্যে সাদৰি ॥১১৪৮
 কৃষ্ণ দৰশনে কামে বিমোহিত
 সমন্তে পুৰ যুবতী ।
 বসন বলয় সোলকিল খোপা
 তাত নাহি কাৰো বস্তি ॥
 চিত্ৰৰ স্ত্ৰী আছে যেন হৰি
 কৃষ্ণত অৰ্পিয়া মন ।
 আন কাম এৰি বোলা হৰি হৰি
 সমজ্যাৰ যত জন ॥১১৪৯

মোষা

জগন্নাথ ! অনাথক ধাপিও চৰণে ।
 তোম্বাক বান্ধব মানি পশিলো শৰণে ॥১১৫০॥

পৰ

এহিমতে বামকৃষ্ণ ভ্ৰমন্তে পথত ।
 ধনুৰ্ধাপ-শালা পাইলা পুঞ্জিয়া লোকত ॥
 দেখিলা কংসৰ দিব্য ধনু কৃষ্ণে পাছে ।
 যেন ইন্দ্ৰ ধনুৰ্ধও প্ৰকাশন্তে আছে ॥১১৫০

আনন্দে গোবিন্দে ধৰিবাক মান্ত তাক ।
 দেখিয়া বখিয়া সেনাগণে দেয় হাক ॥
 তথাপি লীলায়ে বাম হাতে তুলি ধৰি ।
 নিমিষেকে ধনুত লগাইলা গুণ হৰি ॥১১৫১
 অপ্রয়াসে টানিয়া ভাঙ্গিলা ধনুখণ্ড ।
 যেন মত্ত মাতঙ্গে ভাঙ্গিলে ইস্কুদণ্ড ॥
 তাৰ ঘোৰ শরদে পূৰ্বিল দিশ পাশ ।
 শুনি কংসৰায়ে অদভুতে ভৈল ত্রাস ॥১১৫২
 দেখিয়া বখিয়া সব কটক কিটাইল ।
 অস্ত্র-শস্ত্র ধৰি ক্ৰোধে মাধৱক ধাইল ॥
 বেটিলেক চতুৰ্ভিত ধৰ মাৰ বুলি ।
 খঙ্গে ভাঙ্গা ধনু বামকৃষ্ণে লৈলা তুলি ॥১১৫৩
 সমস্তে সেনাক মানে মাৰিলা দুভাই ।
 কংসে পঠাইলেক তাকো মাৰিল কোবাই ॥
 ধনুৰ শালৰ হস্তে বাজ হয় দুই ।
 নগৰ চাৰুস্তে ফুৰে মহা হুন্ট হুই ॥১১৫৪
 প্ৰভাৱ প্ৰগল্ভ ৰূপ দেখি নিৰ্মম ।
 সবে বোঠল ইটো দুই দেৱতো উদ্ভম ॥
 অনস্তৰে সূৰ্য্য পাইলা অন্তৰ্গৰি গৈ ।
 নিবন্তিলা বাম কৃষ্ণ গোপগণ লই ॥১১৫৫
 নগৰৰ বাজত বহিলা বামা কৰি ।
 ৰঙ্গে বাম কৃষ্ণ দুই পক্ষালিলা ভৰি ॥
 গোপগণ সঙ্গে লৈয়া ভুঞ্জি দধিভাত ।
 বঞ্চিলা ৰজনী স্তখে শুতিয়া শয্যাতে ॥১১৫৬
 ধনুৰ্ভঙ্গ বখিয়া সেনাৰ শুনি বধ ।
 নাশৈ নিদ্ৰা কংস ভৈলা ভয়তে তবধ ॥
 দেখে নানা বিমঙ্গল বিত্ত নোহৈ স্থিৰ ।
 ছায়াত নেদেখে সিটো আপোনাৰ শিৰ ॥১১৫৭
 ধূলি কৰ্দ্ধমতো নিজ খোজক নাকলৈ ।
 আকাশত দেখে কতো দুই চন্দ্ৰ জ্বলৈ ॥
 স্বপ্নত যুক্তক আসি কৰৈ আলিঙ্গন ।
 পৰ্দ্ধত চৰি কৰৈ বিষক ভোজন ॥১১৫৮

ওৰ ফুল মালা পিঙ্কি হিয়া দিগম্বৰ ।
 তৈল ঘষি দক্ষিণক যায় একেশ্বৰ ॥
 আনো নানা বিমঙ্গল দেখে সিটো আতি ।
 ভয়তে নপাইলে নিদ্ৰা কংসে সিটো বাতি ॥১১৫৯
 অনস্তৰে কংসৰায় উঠি প্ৰভাতত ।
 কৰাইলন্ত মল্ল মহোৎসৱ ক্ৰীড়া যত ॥
 সজাইলেক উচ্চ মঞ্চ ৰঙ্গশালা বেটি ।
 বাৱৈ ঢাক ঢোল ভেৰী কৰে নানা খেড়ি ॥১১৬০
 মঞ্চে চৰি বসিল যতেক পুৰবাসী ।
 থান লৈয়া বসিলা নৃপতিগণো আসি ॥
 মন্ত্ৰীগণ সমে কংস চৰিয়া মঞ্চত ।
 নুগুচয় ভয় তাৰ ক্ষণেকো মনত ॥১১৬১
 মল্ল বাঢ় শুনি কাছি পাৰি যত মাল ।
 মাল গুৰু সমে প্ৰবেশিলা ৰঙ্গশাল ॥
 চানুৰ মুষ্টিক কুট তোষল অপৰ ।
 শল্লনামে আইল আৰো মল্ল ভয়ঙ্কৰ ॥১১৬২
 কৰ দিয়া নন্দো গোপগণ সমমিত ।
 মঞ্চে চৰি বসিলন্ত হয় একভিত্তি ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শঙ্কৰে সম্প্ৰতি ।
 বোলা হৰি হৰি সবে হোক সদগতি ॥১১৬৩

ঘোষা

গোপাল কৃপাল কৰুণাময় ।

হৰিয়ো হৰি ভকতৰ ভয় ॥৯৬॥

পদ

কহন্ত নৃপতিত শুকযুনি ।

বাম কৃষ্ণে মল্ল দুন্দুভি শুনি ॥

কৰিয়া শৌচ ভৈল কাছপাৰ ।

শুনিয়ে আৰে কেন অৰ্থ তাৰ ॥১১৬৪

ধনু ভাঙ্গি সেনা মাৰিলো তাৰ ।
 দেখাইলো নিজ বীৰ্য্য আপোনাৰ ॥
 তথাপি পিতৃৰ নোছোঁড়ে বন্ধ ।
 আন্ধাকো মাৰিবে কৰৈ প্ৰবন্ধ ॥১১৬৫
 মমাৰ বধে আউৰ দোষ নাই ।
 এহি বুলি লড়ি গৈলা ছুভাই ॥
 বন্ধৰ দ্বাৰ পাইলা গৈয়া পাছে ।
 কুবলয় পীড় বাটতে আছে ॥১১৬৬
 অশ্বৰ্থ হাতিয়াবে আঁছে খুন্পি ।
 বহি আঁছে সিটো কৃষ্ণক চুন্পি ॥
 দেখি কৃষ্ণে তাৰ বুদ্ধি ইঞ্জিত ।
 মেবাইলন্ত পীত বস্ত্ৰ কটিত ॥১১৬৭
 কুটিল অলকা বান্ধিল তুলি ।
 মাতিলা শুনৰে অশ্বৰ্থ বুলি ॥
 যাইবো বন্ধশাল সত্তৰ কৰি ।
 পথ ছাৰি দেস ঐৰ অস্তৰি ॥১১৬৮
 বাট নেদ য়েবে শুনা হুন্দুৰ ।
 কুঞ্জৰ সমে নিবো যমপুৰ ॥
 হেন শুনি পাছে অশ্বৰ্থ বাগি ।
 খুন্পিলা হস্তীক কৃষ্ণক লাগি ॥১১৬৯
 ধাই গৈল হস্তী কালান্ত প্ৰায় ।
 ধৰিলে কৃষ্ণক শুণ্ডে মেবাই ॥
 এবাইল আশ্ৰিত কৰিয়া উঠি ।
 মাতঙ্গক কৃষ্ণে মাৰিলা মুঠি ॥১১৭০
 ভবিব মাজত লুকাইল তাৰ ।
 ক্ৰোধিল কুঞ্জৰ পায়া প্ৰহাৰ ॥
 নেদেখি সিটো কোপায় যেন নাগ ।
 শুঙ্গি শুঙ্গি পাইলা কৃষ্ণক লাগ ॥১১৭১
 ধৰিলে শুণ্ডে কৃষ্ণক মেবাই ।
 বাজ ভৈল কৃষ্ণে বলে এবাই ॥
 লাজত ধৰি তাৰ চক্ৰপাণি ।
 একশত হাত নিলন্ত টানি ॥১১৭২

সৰ্পক আকোঁৰে যেন গকড়ে ।
 কৃষ্ণক ধৰিবে চাহয় শুড়ে ॥
 ইকান্তি সিকান্তি কবন্তে যাই ।
 টানি নেস্ত কৃষ্ণে প্ৰমে এড়াই ॥১১৭৩
 নপাবে ধৰিতে সিটো কৃষ্ণক ।
 যেন দাম্বুৰিক টানে বালক ॥
 অনন্তৰে তাৰ লাঞ্জৰ এড়ি ।
 ভৈলন্ত সম্মুখ হস্তীক হৰি ॥১১৭৪
 চাপৰ মাৰিয়া যাস্ত লৰবে ।
 খেদি নেস্ত হস্তী গোড়ত গোড়ে ॥
 লীলায়ে পড়িয়া উঠিল হৰি ।
 পৰিল বুলি হস্তী ক্ৰোধ কৰি ॥১১৭৫
 পৃথিৱীত সিটো ভিৰিল দাস্তে ।
 গাৱৰ সব বল দিয়া ঝাস্তে ॥
 নাহিকা কৃষ্ণ দেখি হস্তী কোপে ।
 ধাইলেক কৃষ্ণক ছুনাই আটোপে ॥১১৭৬
 উপৰে হাতীয়াবে খুন্পি যাই ।
 ধৰিলে শুণ্ডত মাধৰে পাই ॥
 প্ৰমত্ত সিংহে যেন লীলা কৰি ।
 পাড়িলা হস্তীক ভূমিত হৰি ॥১১৭৭
 পাৱে ভিৰি তাক কৰি আক্ৰান্ত ।
 লৈলন্ত উপাধি হস্তীৰ দাস্ত ॥
 হস্তী হস্তীয়াৰ ছুইকো জপাই ।
 মাৰিলন্ত গজদন্তে কোবাই ॥১১৭৮
 মৰা কুবলয় পীড়ক এৰি ।
 পশিলা বন্ধশাল বাম হৰি ॥
 চৌপাশে গোপগণে বেঢ়ি যাস্ত ।
 ছুতাইবো কাঙ্কত হস্তীৰ দাস্ত ॥১১৭৯
 প্ৰকাশে কৃষ্ণক মুখ কমল ।
 দেখি তাতে বৰ্ম্মবিন্দুৰ জল ॥
 কধিব ছিত্তা তাৰ মাৰে মাৰে ।
 পদ-পঙ্কজত হুপুৰ বাজে ॥১১৮০

শ্যামল তনু তাতে পীত বাস ।
কমল লোচন সুগুছে হাস ॥
ভুলিল সমাজে কৃষ্ণক চাই ।
বোলা হৰি হৰি হৰি সদায় ॥১১৮১

ঘোষা

হে কৃষ্ণ কৰা রূপা পৰমানন্দ ।
নজ্ঞানো ভকতি মহি মলমতি মন্দ ॥১৭॥

পদ

কৰিলা প্ৰকাশ বামে সমে সমাজত ।
দেখে দশ প্ৰকাৰে কৃষ্ণক সিবেলাত ॥
মালে বোলে কিনো বজ্জ-ময় কলেবৰ ।
অশ্রু জনে বোলৈ এহেস্তেসে নববৰ ॥১১৮২
নাৰীগণে বোলৈ মুক্তি ধৰিলা মদনে ।
আমাৰেসে বন্ধু বুলি মানে গোপগণে ॥
আমাৰেসে শাস্তা বোলৈ দুৰ্ভ বাজাচয় ।
বনুদেৱ দৈৱকীয়ো বোলয় তনয় ॥১১৮৩
কংসে বোলৈ এহি কৃষ্ণ অস্তক আন্ধাৰ ।
অজ্ঞানীসকলে বোলৈ নন্দৰ কুমাৰ ॥
যোগীগণে বোলৈ এহেস্তেসে ব্ৰহ্মতত্ত্ব ।
বৃষ্ণিবংশে বোলৈ এস্তে কুলৰ দৈৱত ॥১১৮৪
ধৰি মল্ল বেশ পিঙ্কি বহু আভৰণ ।
বজ্জ মধ্যে প্ৰকাশস্ত বাম নাৰায়ণ ॥
কাছিয়া আছন্ত যেন নট ছই প্ৰায় ।
নঠৈলা ভূপিতি লোক ছইবো কপ চাই ॥১১৮৫
নয়নে পীৱয় যেন চেলেকে জিহ্বায় ।
বাহুৱে আলিঙ্গি নাসিকায় শুভে প্ৰায় ॥
অস্তো অস্তে বোলে যেন কথা আছো শুনি ।
সেহিতো কৃষ্ণক দেখো নয়নে আপুনি ॥১১৮৬

নাৰায়ণ অংশ দুয়ো জানিবা সাক্ষাত ।
বনুদেৱ গৃহে দৈৱকীত ভৈলা জাত ॥
গোকুলত খৈলন্ত বাঢ়িল নন্দঘৰে ।
পুত্নাক বধিলা এহেস্তে দামোদৰে ॥১১৮৭
চক্ৰধাত দৈত্যক মাৰিলা চিপি গল ।
ভাঙ্গিলা অৰ্জুন মাজ টানি উড়ুখল ॥
অঘ বক ধেনুক কেশীৰ লৈলা প্ৰাণ ।
গোপ গক বনামিত কৰিলাহা ত্ৰাণ ॥১১৮৮
কালিক দমিলা গৰ্ব গুচাইলা ইন্দ্রৰ ।
সাত দিন একে হাতে ধৰিলা মন্দৰ ॥
বাখিলা গোকুল মহাবাত বৃষ্টি হস্তে ।
বঢ়াইবা যাদৱ বংশ এস্তে ভগৱন্তে ॥১১৮৯
এহিতো হৰিত মুখ দেখি অনুক্ষণে ।
এড়াইলা বিবহ তাপ স্থখে গোপীগণে ॥
আনে শ্ৰেষ্ঠ এস্তে বাম কমল লোচন ।
প্ৰলম্ব প্ৰমুখ্যে মাৰিলন্ত দৈত্যগণ ॥১১৯০
এহিমতে লোকে য়েবে কৰে গলাৰাৱ ।
বাৱন্তে আছন্ত বাঢ় বঢ়ায়া উৎসৱ ॥
শুনি নসহিল তাক চানুৰ বিবুদ্ধি ।
বুলিবে লাগিলা বাম কৃষ্ণক সন্মোধি ॥১১৯১
শুনি বাহু যুদ্ধত কুশল ছই ভাই ।
দেখিবাক লাগি বাজা আনিলা মতাই ॥
মহা হৰষিত মনে সবে গোপগণে ।
মল্লযুদ্ধ কৰি গক চাৰি ফুৰা বনে ॥১১৯২
হেন জানি ভূমি আমি আসা বহু ধৰো ।
নৃপতিৰ শ্ৰীতি সাধি মল্লযুদ্ধ কৰো ॥
সৰ্ব ভূতময় বাজা শাস্ত্ৰত কহয় ।
বাজা ভুৰ্ত ভৈলে সৰ্বজন ভুৰ্ত হয় ॥১১৯৩
শুনি কৃষ্ণে দিলা তাক উচিত উত্তৰ ।
ভোজ নৃপতিৰ আমি প্ৰজা বনচৰ ॥
ভুল্যবল সহিতে ক্ৰীড়িবো যথোচিত্তে ।
সাধিবো বাজাব যেন শ্ৰীতি মনোনীতে ॥১১৯৪

কৰিবাহো বাহু যুদ্ধ সমুচিত কৰ্ম্মে ।
 তেৱেমে নপাইব সভাসদক অধৰ্ম্মে ॥
 কৃষ্ণ কৰ্ণবে কহে ছাড়া আন কাম ।
 পলাওক পাতক ডাকি বোলা বাম বাম ॥১১৯৫

ধোমা

বাম পাৰে কৰা বতি ।
 ভাই ! বাম নামেমে গতি ॥১১৮॥

পদ

শুনিয়া চান্দুবে বোলে কৃষ্ণক ।
 মুহিকা গোপাল তুমি বালক ॥
 গজ সহস্ৰৰ বলে অধিক ।
 মাৰিলা লীলায়ে হেন হস্তীক ॥১১৯৬
 এহেন্বে বাম মহা বলীয়াৰ ।
 মই সমে তুমি কৰা প্ৰহাৰ ॥
 মুষ্টিক সহিতে যুজোক বল ।
 অনায়া মুহি ছয়ো মহামল্ল ॥১১৯৭
 শুনি কৃষ্ণ কৰি নিশ্চিত মতি ।
 সমুখ ভৈলা চান্দুৰক প্ৰতি ॥
 মুষ্টিককো ধাইল বোহিণী স্তত ।
 মিলিল মল্ল যুদ্ধ অদভুত ॥১১৯৮
 হাতক হাতে মাল বন্ধে বান্ধি ।
 দুই পাৰে দুই পাৰক ছান্দি ॥
 আজোবে অশো অশো বলে ধৰি ।
 মুষ্টিক মুষ্টি মাৰে দৃঢ় কৰি ॥১১৯৯
 শ্ৰমে ছয়ো দুই জানুত হানে ।
 বৃণ্ডত বৃণ্ড ঠেকা মাৰে টানে ॥
 হিয়াত হিয়া মাৰে ঠাট কৰি ।
 আছবি স্নেহ কৰ্ত্তা হাতে ধৰি ॥১২০০

মাৰিয়া গলদঙ্গা হুঁহ বুলি ।
 বাহুৱে আটিয়া আচাবে তুলি ॥
 ছান্দিয়া হাতে পাৰে পড়ি দুই ।
 বাগৰ পাৰে এক পিণ্ড দুই ॥১২০১
 বান্ধৰ চোটে ভাঙ্গে কলৈৱৰ ।
 এবায়া কতোহো হোৱয় অন্তৰ ॥
 ক্ৰোধে চক্ষু পকাই সঘনে চান্দু ।
 তৰ্জ্জন্ত গৰ্জ্জন্ত কামুৰি দাস্ত ॥১২০২
 বলী নিৰ্বলীৰ যুদ্ধ দেখিয়া ।
 পুৰবাসী স্ত্ৰীৰ নসহে হিয়া ॥
 অশো অশো বোলৈ ইটো অকৰ্ম্মে ।
 বাজ সমাজক পাৰে অধৰ্ম্মে ॥১২০৩
 বাজা যে কৰাৰৈ অশায় যুদ্ধ ।
 তাকো চাই আছে সবে অবোধ ॥
 ইটো দুই মাল বজ্জৰ সাৰ ।
 মাধৱ বাম আতি স্কুম্ভাৰ ॥১২০৪
 নতু প্ৰবেশন্ত যোৱন কালে ।
 আসন্যক যুজৈ দুৰ্জ্জয় মালে ॥
 সভাৰো থিকাৰ থাকোক আতি ।
 কহয় কথা অশো অশো মাতি ॥১২০৫
 দেখিয়ো কৃষ্ণৰ বদন ইন্দু ।
 ব্যাপিয়া আটৈ ঘৰ্ম্মজল বিন্দু ॥
 জ্বলে সমে যেন পঙ্কজ কোষ ।
 যুজন্ত শত্ৰুক কৰি আক্ৰোশ ॥১২০৬
 কেহো জনী বোলৈ কিনো অহুখ ।
 কিয়নো নোচোৱা বামৰ মুখ ॥
 অৰুণ নেত্ৰ পঙ্কজৰ জ্যোতি ।
 কৰিছা ক্ৰোধ মুষ্টিকক প্ৰতি ॥১২০৭
 কেহো বোলৈ সখী দেখিৰো তুমি ।
 ধন্ত ধন্ত ধন্ত ব্ৰজৰ তুমি ॥
 পূৰাণ পুৰুষ এহেন্বে হৰি ।
 সুবন্ত বাত নানা জীৱা কৰি ॥১২০৮

অরতবি বিষ্ণু আছা মহীত ।
ইহাকো মবারে মাল সহিত ॥
ইটো সমাজক আছে ধিকাৰ ।
বোলা হবি হবি তৰা সংসাৰ ॥১২০৯

বোষা

বামেসে গতি ভজ মোৰ মতি,
বামেসে গতি ॥১৯৯॥

পদ

অভাগী কিনো আমি সবে সখী ।
যুদ্ধ সময়ত কৃষ্ণক দেখি ॥
কি পুণ্য কৰিলে ব্রজৰ নাৰী ।
অনুক্ৰমে দেথৈ হেন মুৰাৰি ॥১২১০
যাহাৰ ৰূপৰ নাহি সমান ।
অনুদিনে কৰৈ নয়নে পান ॥
মথস্তে দধিক দোহস্তে গাই ।
কৰস্তে গৃহৰ কৃত্য সদায় ॥১২১১
কৃষ্ণৰ গাঠৈ গুণ নাম গীত ।
সততে কৃষ্ণত অৰ্পিয়া চিত্ত ॥
পঠৈ প্ৰেমভাৱে লোতক ঝৰি ।
ধন্য ধন্য কিনো ব্রজ স্তম্ভবী ॥১২১২
প্ৰভাতে মহন্তে ব্রজৰ হস্তে ।
গক সম্মে সন্ধ্যা বেলা আসন্তে ॥
কৃষ্ণৰ বংশীৰ শুনন্তে বাৰ ।
বজায় গোপী সব আকুল ভাৱ ॥১২১৩
কৃষ্ণক দেখি মিলৈ মহাস্থ ।
চাহয় জৈৱ হসিত মুখ ॥
সদয় দৃষ্টি চাস্ত বনমালী ।
কন্তনো কৰিলে পুণ্য গোৱালী ॥১২১৪

শুনিয়া সবে পুৰন্দ্রীৰ বাণী ।
দৈৱকী বহুদেৱ দুয়ো প্ৰাণী ॥
নজানি দুয়ো তনয়ৰ বল ।
পুত্ৰ শোকে দুয়ো ভৈল বিহ্বল ॥১২১৫
ঝৰিয়া পঠৈ নয়নৰ নীৰ ।
যমক দেখি চিত্ত নোহে স্থিৰ ॥
পুত্ৰক চাই কৰৈ হাহাকাৰ ।
দেথৈ দুয়ো দশোদিশ আন্ধাৰ ॥১২১৬
দেখিয়া ভকতৰ ভয়হাৰী ।
শত্ৰু বধিবাক মনে মুৰাৰি ॥
কৰিল নিষ্ঠুৰ প্ৰহাৰ ধাই ।
মূৰ্ছিত চাণাৰ চেতন নাই ॥১২১৭
সঙ্কুকি যেন সেন গোট উঠি ।
মাৰিলা কৃষ্ণক যাওঁলে মুঠি ॥
নচলিলা হবি পায় প্ৰহাৰ ।
ধৰিলন্ত দুয়ো বাহুত তাৰ ॥১২১৮
তুলি উপৰতে ফুৰাইল পাক ।
আশ্ফালিলা বলে মাটিত তাক ॥
মুকুত কেশ হাৰ বিহৰিল ।
ইন্দ্রধ্বজ যেন চান্দুৰ পৰিল ॥১২১৯
মুষ্টিককো বামে দিলা চাপৰ ।
কধিৰ ছাদি পীড়া পাইল বৰ ॥
ভূমিত পৰিল প্ৰাণক ছাড়ি ।
পৰৈ বৃক্ষ যেন বায়ু উভাড়ি ॥১২২০
আসিল খেদি আউৰ কূট নামে ।
বাম মুষ্টি হানি মাৰিল বামে ॥
তোসন্ন সন্ন ধাইল ক্ৰোধ কৰি ।
লাধি হানি ছইকো বধিলা হবি ॥১২২১
চান্দুৰ মুষ্টিক কূট তোসন্ন ।
মাৰিলা সন্নকো দেখি বিহ্বল ॥
আৱব মন্ন ভয় হয় বৰ ।
প্ৰাণ বাধি সবে দিলা লৱড় ॥১২২২

দেখিয়া পাছে বাম কৃষ্ণ বন্ধে ।
 আনিয়া গোপগণ লইয়া সঙ্গে ॥
 দেখায়া মল্ল যুদ্ধ বিপৰীত ।
 নাচন্ত লোকৰ বঞ্জিয়া চিত্ত ॥১২২৩
 কণ-বুণ কবি নুপুৰ পারে ।
 উৎসৰ্গ কবি মল্ল বাঢ় বারে ॥
 অঙ্গী ভঙ্গী কবি তাহাৰ চেৰে ।
 কবন্ত নৃত্য আতি আদি দেৱে ॥১২২৪
 দেখিয়া সমাজে তুলিল হাসি ।
 কৰে সাধুবাদ দাস্ত প্ৰকাশি ॥
 সবে বঙ্গ ভৈল কংসত বাজে ।
 হৰি চৰিত্ৰক শুনা সমাজে ॥১২২৫
 কেতিক্ষণ পৰা ধৰিলে কালে ।
 মনুষ্য জন্ম নেনা আলে জালে ॥
 শঙ্কৰে কহে এড়া আন কাম ।
 ঘৃষিও ঘনে ঘনে বাম বাম ॥১২২৬

ষোষা

এ হৰি বাম নিবঞ্জন যত্নপতি ।
 তুমিসে মাধৱ মোৰ অগতিৰ গতি ॥১০০॥

পৰ

মাৰিলন্ত কৃষ্ণে য়েবে বৰ বৰ মাল ।
 মল্ল বাঢ় বাইবে নিষেখিলা কংস কাল ॥
 বন্ধিবে লাগিল মহাক্ৰোধে অন্ধ হই ।
 কিনো অসম্ভৱ বসুদেৱ হত হই ॥১২২৭
 নগবৰ বাজ কবি খেদায়ো আশ্ৰাব ।
 ছুট বসুদেৱক সন্তৰ কবি মাৰ ॥
 গোৱালৰ ধনক আগ্ৰহি সবে লৈয়ো ।
 ছৰ্গতি নন্দক লোহা লগাই বান্ধি থৈয়ো ॥১২২৮

পিতৃ উগ্রসেনক সন্তৰে মাৰ নিয়া ।
 নবাধিবি যত আৰ আছে লগীয়া ॥
 শুনি কদৰ্ঘনা বাণী কৃষ্ণ কৃপাময় ।
 জ্বলি গৈল ক্ৰোধে আতি নসহে হৃদয় ॥১২২৯
 লক্ষ্মীমা গুণক আশ্ৰয়ে কৃষ্ণ দেৱে ।
 কংসৰ উচ্ছিত চাঙে উঠিৱন্ত দেৱে ॥
 দেখি কংস আমনৰ উঠি তাৱক্ষণে ।
 ধৰিলেক খাণ্ডা বাক যুজিবাক মনে ॥১২৩০
 বাকত জঙ্কাবে লুক্ষি ফুৰাৱৈ খাণ্ডাক ।
 যেন সেন গোটে আকাশত ফুৰে পাক ॥
 অচিন্ত্য মহিমা হৰি লীলায়ে হাসিয়া ।
 আলগতে কংসক ধৰিলে চাম্প দিয়া ॥১২৩১
 গুচিল প্ৰভাৱ তাৰ হত ভৈল দৰ্প ।
 গকড়ৰ হাতে যেন বন্দি ভৈল সৰ্প ॥
 কিবীটি সহিতে তাৰ ধৰিয়া চুলত ।
 ভূমিত পাড়িয়া পৰিলাহা উপবত ॥১২৩২
 জগতৰ ভকত মৰিল কংস বায় ।
 চুলে ধৰি সমাজত ফুৰাইল ঘসাই ॥
 হস্তীক আজোবে যেন মতে সিংহবাজে ।
 দেখি হাহাকাৰ কৰৈ সকল সমাজে ॥১২৩৩
 পিয়ন্তে বোলন্তে সিটো পথত জ্ৰমন্তে ।
 নিশ্বাস কাঢ়ন্তে নিশা শয়ন কবন্তে ॥
 ভয়তে আগতে দেখে কৃষ্ণক সদায় ।
 সিহেতু কৃষ্ণৰ ৰূপ পাইলে কংসবাৱ ॥১২৩৪
 কঙ্ক আদি কৰিয়া কংসৰ আঠ ভাই ।
 ভাইৰ মান সাধো বুলি ক্ৰোধে গৈলা ধাই ॥
 পৰিষে মাৰিলা কোবাই বন্ধে হলধৰে ।
 পূৰ্বত পশুক যেন মাৰিলা শঙ্কৰে ॥১২৩৫
 আকাশক ছানি বাৱৈ দেখে চুশ্ৰুতি ।
 ব্ৰহ্মা আদি দেৱে পুষ্প সিকিলা হুৰতি ॥
 বুলিলা প্ৰশংসা বাণী আকাশৰ পৰা ।
 উৎসৱে নাচিবে লৈল যত অপেশৰা ॥১২৩৬

বাজনাৰী নিৰন্তৰে বজাইল কান্দন্তে ।
 হা স্বামী ! বুলি আতি হিয়া ধাকুৰন্তে ॥
 স্বকি স্বকি স্বামীক আলিঙ্গি কান্দৈ ধৰি ।
 নম্ননৰ লোতক ধাৰায়ে পৰৈ ঝৰি ॥১২৩৭
 তাসম্বাক কৃষ্ণে আশ্বাসিয়া পঠাই ঘৰে ।
 কবাইল কংসৰ প্ৰেত কাৰ্য্য নিৰন্তৰে ॥
 অনন্তৰে ভগৱন্ত ভকতৰ গতি ।
 পাতিলন্ত নিয়া উগ্ৰসেনক নৃপতি ॥ ১২৩৮
 ছাড়িল বন্ধন হৰি পিতৃৰ মাতৃৰ ।
 কৰিলা বন্দন দুইকো পাৰে ছুইয়া শিৰ ॥
 ভকত বৎসল হেন লোকক দেখাই ।
 বোলা হৰি হৰি তৰা পাতক খেদাই ॥১২৩৯

কংস বধ সমাপ্ত

গোপী-উদ্ধৱ সংবাদ

ষোষা

মাধৱ মধুসূদন ৰাম ।

ভকত বৎসল কৰো প্ৰণাম ॥১০১॥

পদ

বিৰহে আকুল গোপীক জানি ।
 উদ্ধৱক মাতি বুলিলা বাণী ॥
 আত্মাৰ পৰম ভূমি ভকত ।
 যায়ো গোকুলক চৰি বধত ॥১২৪০
 বচন সন্দেহ গোপীক কই ।
 প্ৰবোধ দিবা কতো দিন বই ॥
 গৈলন্ত উদ্ধৱ গোপ নগৰী ।
 আদৰিলা আতি সাদৰি ধৰি ॥১২৪১

যশোদা কান্দন্ত কৃষ্ণক স্বৰি ।
 চক্ষুব লোহ পৰে সবসৰি ॥
 শোধন্ত ৰাম মাধৱৰ কথা ।
 এড়িলন্ত কৃষ্ণে আমাৰ বেথা ॥১২৪২
 মাৰ বাপ পাই নাইলা দুনাই ।
 আত্মাক কৰিল অনাথ প্ৰায় ॥
 এহি বুলি দুয়ো কান্দন্ত আতি ।
 উদ্ধৱে প্ৰবোধ দিলন্ত মাতি ॥১২৪৩
 দেখিয়া কৃষ্ণক নকৰা খেদ ।
 কৰিব হৰি দুঃখ পৰিচ্ছেদ ॥
 উদ্ধৱৰ বোলে দুয়ো জুড়াইল ।
 কৃষ্ণৰ কথাতে ৰাতি পুহাইল ॥১২৪৪
 গোপীগণো আতি ব্যাকুল চিত্ত ।
 গাৱে উজাগৰে কৃষ্ণৰ গীত ॥
 কাহাবো হৰি বিনা নাহি স্বস্থ ।
 ওলায়া দেখে স্তবৰ্ণৰ বধ ॥১২৪৫
 কোন আসিয়াছে নন্দৰ পুৰ ।
 যোনো কংস দূত আইল অক্ৰুৰ ॥
 নিলেক কমললোচন স্বামী ।
 যাহাৰ বিৰহে মৰোহো আমি ॥১২৪৬
 ইবাৰ কিবা মাংস নেয় কাটি ।
 মৰিল কংস দিবে পিণ্ড বাটি ॥
 ডকিয়া পাৰৈ অক্ৰুৰক গালি ।
 হা হৰি বুলি ! কান্দৈ গোরালী ॥১২৪৭
 দেখিলা সবে উদ্ধৱক পাছে ।
 ৰূপে মনোহৰ স্বলন্তে আছে ॥
 আজানুলম্বিত বাহু দুখান ।
 নৱ পদ্ম যেন স্বলৈ লোচন ॥১২৪৮
 গাৱে পীতবস্ত্ৰ কৰ্ণে কুণ্ডল ।
 পদ্ম সম শোভৈ মুখ মণ্ডল ॥
 গলত স্বলৈ নৱ পদ্ম মালা ।
 বিশ্বয় ভৈলা যত গোপবালা ॥১২৪৯

ইটো কোনজন হৰিৰ বেশ ।
 যোনো আনিয়াছে কৃষ্ণ সন্দেশ ॥
 বিৰলে নিয়া উদ্ধৰক মাতি ।
 বেঢ়িয়া বসিল সমাজ পাতি ॥১২৫০
 জানিলো তুমি মুখ্য হৰিদাস ।
 পাঠাইল পিতৃ মাতৃৰ পাশ ॥
 মুনিৰো দুস্তজ্য বন্ধুৰ স্নেহ ।
 আনি আছা জানো কৃষ্ণ সন্দেশ ॥১২৫১
 সুহি গোকুলক স্মৰিবা কেনে ।
 পুষ্প চুম্পি এৰৈ ভ্রমৰে যেনে ॥
 ক্ৰীহেতু তেনে পুকষৰ চিত্ত ।
 বুজিলো কৃষ্ণৰ আমি ইঙ্গিত ॥১২৫২
 এৰিলা স্নেহ প্ৰভু সমুদাই ।
 মধুৰা নগৰী স্নন্দৰী পাই ॥
 এহি বুলি সবে লজ্জাক এৰি ।
 কান্দন্ত কৃষ্ণৰ গুণ স্মৰি ॥১২৫৩
 কৃষ্ণক লাগি আতি প্ৰেমভাৱে ।
 কৃষ্ণৰ সবে গুণ গীত গাৱে ॥
 কৃষ্ণতে সবে নিমজাইল মন ।
 কাহাৰো গৱত নাহি চেতন ॥১২৫৪
 উদ্ধৰে গোপীৰ দেখিয়া ভাৱ ।
 বিস্ময় ছয়া শিহৰাইল গাৱ ॥
 নন্দৰ ব্ৰজে যত গোপীজাক ।
 শিৰে বন্দো তান পদ ধূলাক ॥১২৫৫
 ৰাজি দিনে গাৱে হৰি চৰিত্ৰ ।
 তিনিয়ো লোকক কৰৈ পৱিত্ৰ ॥
 বোলন্ত অনেক প্ৰবোধ বাক ।
 কন্দন আবে এৰা গোপীজাক ॥১২৫৬
 কিনো তোৰা সবে কবিলা পুণ্য ।
 সদায়ে গোৱা গোবিন্দৰ গুণ ॥
 হৰিত বজিল আতি কদয় ।
 কিনো তোহাসৰ ভাগ্য উদয় ॥১২৫৭

হৰিৰ অৰ্ধে পতি পুত্ৰ এৰি ।
 কবিলা পূজা যেন সৰে চেৰী ॥
 জানিলো সংসাৰ তবিলা হুখে ।
 বৰ্ণাইবো আৰ কন্ত মোৰ মুখে ॥১২৫৮
 কহিলা কৃষ্ণৰ সন্দেশ বাক ।
 জুৰাইল শুনি সবে গোপীজাক ॥
 উদ্ধৰত কথা শোধে ছনাই ।
 হুখে কি আছন্ত কৃষ্ণ গোমাই ॥১২৫৯
 আমাৰ কথা কি পৰৈ মনত ।
 যেন ক্ৰীড়া ৰাজি ভৈল বনত ॥
 আৰ কি আসিব নন্দৰ পূৰ ।
 কৈসানি দেখিবো মুখ প্ৰভুৰ ॥১২৬০
 পৰে নকান্দতে চক্ষুৰ পানী ।
 উদ্ধৰে প্ৰবোধি বুলিলা বাণী ॥
 এৰা অনুশৌচ দেখিবা হৰি ।
 ৰাম বুলি যায়ে সংসাৰ তৰি ॥১২৬১
 শুনা সৰ্বজন কৃষ্ণৰ বাণী ।
 ভক্তক স্নেহ কৰা চক্ৰপাণি ॥
 কামাতুৰ ভাৱে ভজিয়া হৰি ।
 এতেকে তবিল গোপব নাৰী ॥১২৬২
 তাহাক সাস্বনা কৰাইলা পাছে ।
 ভক্তৰ ইচ্ছ কোন দেয় আছে ॥
 আলাস ত্যজিয়া ভজিয়ে হৰি ।
 সমস্ত নৰে ডাকি বোলা হৰি ॥১২৬৩

গোপী-উদ্ধৰ সংবাদ সমাপ্ত

কুজীৰ বাহা পুৰণ

ঘোষা

ভকত বান্ধৱ, মাধৱ ৰাম
তুমি অগতিৰ গতি ।
ছাড়ে যোনো মোৰ, মনে নাৰায়ণ
তোমাৰ চৰণে ৰতি ॥১০২॥

পদ

শুক নিগদতি শুনা কুকপতি
কৃষ্ণৰ মনুষ্য লীলা ।
গোপীকাক শাস্ত কৰি মথুৰাক
উদ্ধৱ য়েবে আসিলা ॥
মদনে দগধ সৈবিক্তীক জানি
পাছে হৰি অন্তৰ্য্যামী ।
উদ্ধৱ সহিতে তাইব মন্দিৰক
লড়িলা জগত স্বামী ॥১২৬৪
সৈবিক্তীৰ সিটো বিচিত্ৰ মন্দিৰ
স্বৰ্য্য যেন কৰৈ কাস্তি ।
স্বৰ্ণ আসনে ৰঞ্জিত ভাজনে
প্ৰকাশে প্ৰদীপ পাস্তি ॥
স্বৰ্ণ খাটত বিছাই হংস তুলি
পুষ্প সিঞ্চি আঁছে ছানি ॥
মুকুতা মুৰালি ধোপা আড়ি চাক
চন্দ্ৰতাপ আঁছে টানি ॥১২৬৫
মলয়া চন্দন সুগন্ধিত ত্ৰাণ
মালতী চম্পা শিৰীষ ।
অগক ধূপৰ ধুয়ে আমোদিত
বাসৱ দিশ বিদিশ ॥

চৌপাশে পুতলা লেখিছে বাৰত
কবন্তে আঁছে সুৰত ।
যাক দেখি হোৱৈ কামী পুষ্কৰ
কামে চিত্ত উনমত্ত ॥১২৬৬
হেন মন্দিৰৰ মধ্যত স্তম্ভবী
বসিয়া আঁছে আসনে ।
চৌপাশে বেঢ়িয়া সেৱা কৰি আঁছে
সালঙ্কতা দাসীগণে ॥
কৃষ্ণেকেসে মনে চিন্তি আঁছে আতি
কেতিক্ষণে পাইবো বুলি ।
সেহি বেলা আসি মাধৱো মিলিলা
দেখিলেক মাথা তুলি ॥১২৬৭
উল্লাসি উৎসৱে আগবাঢ়ি গৈলা
সখীগণ লইয়া সন্ধে ।
আসনে বৈসাই সাদৰে কৃষ্ণক
পূজিলা যুবতী ৰঙ্গে ॥
উদ্ধৱক আতি সতকাৰ কৰি
আসন দিলা বঢ়াই ।
আসনক মাণ্ড কৰি হাত দিয়া
বসিলা মাটিতে যাই ॥১২৬৮
মনুষ্য চেফাক দেখাই কৃষ্ণে পাছে
শয্যাত ভৈল প্ৰবেশ ।
সৈবিক্তীয়ে আনি দিব্য অলঙ্কাৰ
পিঞ্জিল বস্ত্ৰ বিশেষ ॥
মধুপীয়া গন্ধে চন্দনে কুঙ্কমে
ভূষিত কৰিয়া লাস ।
কৰ্পূৰ তাম্বুলে ভূঞ্জি অমুৰাগে
চাপিলা কৃষ্ণৰ পাশ ॥১২৬৯
কটাক ছটায়ৈ কৃষ্ণক চাহিয়া
হাসিয়া লাজে নামাতে ।
আইস বুলি কৃষ্ণে কৰ্ণে ভূষিত
কৰত ধৰিল হাতে ॥

শব্যাক আনিয়া অশেষ ক্রীড়িলা
 কৃষ্ণে পুৰি তাইৰ মতি ।
 চন্দন অৰ্পণ পুণ্যলেশে পাইলে
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণক পতি ॥১২৭০
 কৃষ্ণৰ চৰণ ধৰি ঘনে ঘন
 শুভয় এৰিয়া ক্রীড়া ।
 হৃদয় স্তনক চক্ষুত ঘষিয়া
 এড়াইলা মদন পীড়া ॥
 আনন্দ মূৰ্তিক দুইহাতে হিয়াত
 আলিঙ্গি ভৈল নিম্পাপ ।
 মোক্ষতো অধিক আনন্দ মিলিল
 তবিল সংসাৰ তাপ ॥১২৭১
 দুৰ্লভ কৃষ্ণক পতি পাই তাই
 আগত কৰৈ গোচৰ ।
 দিনা কতিপয় থাকি নাথ আত
 চৰণে কৰো কাতৰ ॥
 তমু অঙ্গ সঙ্গ এৰিবে নপাবে
 আপুনি মোহিলা চিত্ত ।
 কৃষ্ণে তাইক পাছে সন্মান কৰিয়া
 পূৰিয়া মন বাঞ্ছিত ॥ ১২৭২
 বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে দিয়া মন ভূষি
 সৈবিক্তিক হৰি বঞ্চে ।
 আপোন গৃহক চলি গৈলা পাছে
 উদ্ধৰক লৈয়া সঞ্চে ॥
 কৃষ্ণৰ কিৰবে বচিলা শঙ্কবে
 শুনিয়োক সবে নব ।
 আতি অন্ন দেৱা মাজকে সন্তোষ
 হোৱয় কৃষ্ণ ঈশ্বৰ ॥১২৭৩
 চন্দন অৰ্পণ বিনে কুবুজাৰ
 আন কিছু পুণ্য নাই ।
 এতেকতে হেন দেখিযো পৰম
 প্ৰসাদ পাইলেক তাই ॥

যিটো অনুক্ষণে প্ৰয়ণে কীৰ্তনে
 ভৈছে এক চিত্ত কৰি ।
 তাহাৰ ভাগ্যক কহন নযায়
 ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১২৭৪
 কৃষ্ণীৰ বাহা পূৰণ সমাপ্ত

অক্ৰূৰৰ বাহা পূৰণ

ষোষা

গোপাল কৃপাল পালিয়ো বাপ
 পাপ পয়োষিত মৰো ।
 ইজ্ঞমতো নাথ নভৈল শুকতি
 পাতকী কিমতে তৰো ॥১০৩॥

পৰ

আত অনন্তবে বাম উদ্ধৰক
 কৃষ্ণে দুইকো লৈয়া সঞ্চে ।
 অক্ৰূৰৰ ঐতি সাধিবাক প্ৰতি
 লবিলা মনত বঞ্চে ॥
 তিনি নবোত্তম বাক্ৰ উত্তম
 আসন্ত দেখি অক্ৰূৰে ।
 পৰম আনন্দে আলিঙ্গিয়া আগ
 বাঢ়িয়া আতি সাদৰে ॥১২৭৫
 বাকক কৃষ্ণক পৰি প্ৰশামিলা
 তাকো প্ৰশামিলা হুই ।
 আসনে বৈসাই তিনিকো অৰ্চিলা
 অক্ৰূৰে বিস্ময় হুই ॥
 দুতাইবো পাবক পখালি শিবত
 লৈয়া পাদোদক জল ।
 গছে পুষ্পে ধূপে বসনে পূজিয়া
 কবিলা অম্ম সাক্ষল ॥১২৭৬

পৰম সাদৰে কৃষ্ণৰ চৰণে
 কোলাত লৈয়া ঝাণ্টিল।
 প্ৰণতি পূৰ্বকে স্তুতি কৰিবাক
 অক্ৰমে পাছে লাগিল ॥
 সাধিলা আনন্দ কিনো নাৰায়ণ
 সবাঙ্করে বধি কংস।
 দুখৰ উদ্ধাৰ কৰি পুনৰপি
 বঢ়াইলাহা যত্নবংশ ॥১২৭৭
 তোন্ধাৰ ভকতি পথক পাষণ্ডে
 কৰয় যেরে উচ্ছন।
 সম্ভব বন্ধাৰ হেতু অৱতাৰ
 হোৱা তেৱে নাৰায়ণ ॥
 সম্প্ৰতি আপুনি বহুদেৱ গৃহে
 বাম সমে অৱতৰি।
 দুৰ্জ্ঞান ৰাজাক বধিয়া মাধৱ
 উদ্ধাৰিলা বহুক্ষৰী ॥১২৭৮
 আজি মোৰ গৃহ তীৰ্থতো অধিক
 পৱিত্ৰে ভৈল অশেষ।
 যিহেতু সাক্ষাতে জগতৰ গুৰু
 আপুনি ভৈলা প্ৰবেশ ॥
 কোননো পণ্ডিতে এড়িয়া তোন্ধাক
 আনক ভজিবে যায়।
 ভকত জনক আপোনাক দিয়া
 জানো ইটো অভিপ্ৰায় ॥১২৭৯
 ভকতসে প্ৰভু তোন্ধাৰ বাঙ্কৰ
 দিয়া মনোবধ সিদ্ধি।
 জ্ঞানৰ ছন্দ ভোন্ধাক দেখিলো
 কিনো স্প্ৰসন্ন বিধি ॥
 স্তত বিত দাৰা বিষয় জ্ঞান
 ছিণ্ডা মোৰ মোহ জৰী।
 তোন্ধাৰ চৰণে নিতান্তে চিন্তিয়া
 ফুৰো কৃপা কৰা হৰি ॥১২৮০

অনেক ভকতি কৰিলন্ত স্তুতি
 নয়নৰ পৰৈ পানী।
 অক্ৰমে মন মোহি হৰি পাছে
 হাসিয়া বুলিলা বাণী ॥
 তুমি গুৰু পিতৃ স্নহদ আন্ধাৰ
 আমি তবু পুত্ৰচয়।
 বন্ধণ পোষণ কৰিবা সদায়
 আন্ধাত ছয়া সদয় ॥১২৮১
 যত নদী নদ সিয়ো তীৰ্থ হয়
 শীলাৰ প্ৰতিমা দেৱ।
 তেমনে পৱিত্ৰ কৰৈ যেরে পুত্ৰ
 বহুকাল কৰে সেৱ ॥
 দেখিল মাত্ৰকে ভকতে পৱিত্ৰ
 কৰৈ লোক নিবন্তৰ।
 দেৱে তীৰ্থে জানা ভকত জনৰ
 অনেক মহদন্তৰ ॥১২৮২
 হেনয় পৰম বন্ধু জন তুমি
 স্নহদতে সাৰতৰ।
 হস্তিনাপুৰৰ পৰা পাণ্ডৱ
 বাৰ্তাক আনা সত্ৰৰ ॥
 মৰিলন্ত পাণ্ডু পাণ্ডু পুত্ৰ সমে
 কুন্তী ভৈলা দুঃখভাগী।
 ধৃতৰাষ্ট্ৰে বোলে অনিলে শুনিলো
 হস্তিনাপুৰক লাগি ॥১২৮৩
 পাণ্ডৱক পুত্ৰ হিংসা কৰৈ ৰাজা
 আপোন পুত্ৰ নিদান।
 যেন ভাল মন্দ জানি আসা খুড়া
 সাধিবো মই কল্যাণ ॥
 অক্ৰমে হেন প্ৰবোধ বুলিয়া
 প্ৰণয়ে বঞ্জিয়া চিত্ত।
 আপোন গৃহক চলি গৈলা পাছে
 উদ্ধৰ বাম সহিত ॥১২৮৪

তাহাৰ চৰণে ভকতি কৰিলে
 সিজিবে সমস্তে কাম ।
 হৰিসে পৰম বান্ধৱ জানিয়া
 লৈয়ো তান সদা নাম ॥
 শুনা সৰ্ব্বজনে কেদিন জীৱন
 তথাপি মুগ্ধা মনে ।
 হেন জানি কৃষ্ণ চৰণে শৰণ
 লৈয়ো অকপট মনে ॥১২৮৫
 তাস্ত বিনে অ'ন ব্ৰহ্মাণ্ড মধ্যত
 তাৰস্তা নাহিকৈ কেৱ ।
 জানি তান সদা গুণ নাম গায়া
 কৃষ্ণক কৰিয়ো সেৱ ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহয় শঙ্কৰে
 নেৰিবা মুখত নাম ।
 আলাসক এৰি সমজ্যায়ে বেঢ়ি
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥১২৮৬

অক্ৰুৰৰ বাঞ্ছা পূৰণ সমাপ্ত

জবাসকৰ বুদ্ধ

ষোষা

নমো দামোদৰ হৰি ।
 নিয়োক দাস উদ্ধাৰি ॥১০৪
 পদ

বোলন্ত শুকে শুনা পৰীক্ষিত ।
 কহিবো কৃষ্ণৰ আৰো চৰিত ॥
 ববিল কংস তাৰ ভাৰ্য্যা হুই ।
 পিতৃ গৃহে গৈল বিধবা হুই ॥১২৮৭

শুনিয়ে পিতৃ কি কহিবো আমি ।
 মাৰিলন্ত কৃষ্ণে আক্ৰাৰ আমি ॥
 শূনি জবাসকে ক্ৰোধিল আতি ।
 তেইশ অকোঁহিনী সাজি পদাতি ॥১২৮৮
 বেটিল চতুৰ্ভিতি মধুৰাক ।
 দেখি ভয় ভৈল যাদৱজাক ॥
 নব-নাৰীগণো আসি লৱড়ি ।
 সেনাক চাটৈ বণ চাঙ্গে চড়ি ॥১২৮৯
 সাগৰ সঙ্কশ দেখি পদাতি ।
 ত্ৰাসতে কম্পিল হৃদয় আতি ॥
 বুলিলা মাধৱে নিৰ্ভয় বাণী ।
 কৰিলা আলোচ জ্ঞাতিক আনি ॥১২৯০
 কৃষ্ণৰ বাক্যে সবে ভৈল স্বহ ।
 বৈকুণ্ঠৰপৰা নামিল বধ ॥
 আইল অদ্ভুতয় চক্ৰ প্ৰমুখ্যে ।
 কৃষ্ণক নামিলা আসি দাককে ॥১২৯১
 পৰিল লাঙ্গল মুষল বাণ ।
 কৰিলা ছুভায়ো পাছে প্ৰয়াণ ॥
 বধে চড়ি কৃষ্ণে বেগে বজাইল ।
 শব কৰি শক্ৰসেনা ভঙ্গাইল ॥১২৯২
 কাটিল বধ হস্তীপতিচয় ।
 শোণিতে নদী প্ৰবহাইলা তয় ॥
 পৰম লীলায়ে শক্ৰ সংহৰি ।
 ফুকিল পাঞ্চজন্ত কবে ধৰি ॥১২৯৩
 পাছে বলো ঘোৰ সমৰ কৰি ।
 মাগধ বাজাক জীৱন্তে ধৰি ॥
 মাৰিবাক চাস্ত কোবাই সমূলি ।
 বাধিলে কৃষ্ণে আক বাধা বুলি ॥১২৯৪
 কৃষ্ণৰ বচনে বাধিল কহ ।
 দেশক পাছে গৈল জবাসক ॥
 নবাৱ সুপুহাৱ কৃষ্ণত হাবি ।
 আনিলেক বাজা সব হাৰাবি ॥১২৯৫

ডঢ়াই আপোনাক মাস তিনি ।
 লবিল সাজি তেইশ অকৌহিনী ॥
 বেঢ়িলে গৈয়া ছনাই মধুৰাক ।
 যমুনা তীৰে বৈল বাজাজাক ॥১২৯৬
 কাঠগড়া বান্ধি বঞ্চিল বাতি ।
 নাটৈ গাটৈ বন্ধে যত পদাতি ॥
 মাথৰে পাছে সবে বাৰ্তা পাইল ।
 ছনাই যুজিবাক মাগধ আইল ॥১২৯৭
 যতু বীৰগণ আনিল মাতি ।
 আলোচন্তু কৃষ্ণে সমস্তে বাতি ॥
 আপোন সেনা তিনিভাগ কৰি ।
 নিয়োজিলা সবে বীৰক হৰি ॥১২৯৮
 সাৰণ গদক বলো দদাক ।
 পঠাইলা বাম পাশে যুজিবাক ॥
 উদ্ধৰ সাত্যকি অনেক বথে ।
 বেঢ়িলে সেনাক দক্ষিণ পথে ॥১২৯৯
 কতো সেনা লৈয়া কৃষ্ণে আটোপে ।
 সম্মুখে মাগধক ধাইলন্তু কোপে ॥
 কৃষ্ণৰ কিক্ৰবে শঙ্কৰে ভণে ।
 বোলা হৰি হৰি সমস্ত জনে ॥১৩০০

— — —

ঘোষা

এ হৰি নাৰায়ণ মাথৰে গতি ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে মোৰ নছাডোক মতি ॥১০৫॥

পৰ

মাগধ বাজাব সেনা সাগৰ সঙ্কাশ ।
 মুখে বহি আছে পায় পথত প্ৰয়াস ॥
 কতো হাটৈ মাঠে কতো আঠৈ নিছাপৰি ।
 হয় হস্তী বধ বান্ধি আঠৈ শাবী শাবী ॥১৩০১

নাহি যুদ্ধ সাজ হয়-হস্তীৰ পিঠিত ।
 নহু মানি যোটে বোড়া বধ যুঁৱলিত ॥
 শুদা হাতে বসি আঠৈ যত বাজাচয় ।
 সিবেলাত নহু হোস্ত আদিত্য উদয় ॥১৩০২
 হেন উষা সময়ত পাছে যতুৰাই ।
 পশিলা সেনাৰ মাজে নিশান কোবাই ॥
 সিংহনাদ কৰি হৰি ধনুক টকাৰি ।
 বৰমিলা দিব্য অস্ত্ৰ অসংখ্য মুৰাৰি ॥১৩০৩
 কালান্তক সম দেখি কৃষ্ণক প্ৰত্যেক ।
 ধকবক কৰৈ সবে নৃপতি যতেক ॥
 নাহি স্মৃতি বুদ্ধি চাটৈ উলটি পালটি ।
 মাধৱৰ শৰে আসি ফুটে চট চটি ॥১৩০৪
 বাম পাশে খেদি আসি বলো মহাবলী ।
 শত্ৰুৰ সেনাক সবে লইযাস্ত নিডলি ॥
 সাত্যকি দক্ষিণ পথে আসি দিলে ধাৰ ।
 কৰিবাক লাগিলা শত্ৰুক বৃন্দামাৰ ॥১৩০৫
 কবন্তু ক্ৰন্দল ঘোৰ তিনিভিত্তি বেঢ়ি ।
 মহাভয়ে কতো সেনা পলায় বণ এৰি ॥
 কতো প্ৰাণ ছাড়ি পৰৈ পৃথিবীত চলি ।
 শত্ৰুক সম্মুখ ছয়া ধাটৈ কতো বলী ॥১৩০৬
 বাজাগণে দেখে সেনা বিভঞ্জে ভাগিল ।
 অনাযুজ কাছে বণ কৰিবে লাগিল ॥
 কতো বাসা এৰি পলাই পশিল বনত ।
 ত্ৰাহি বুলি পড়ে কতো কৃষ্ণৰ আগত ॥১৩০৭
 ঘিটো বাজাগণে আগবাঢ়ি দিলে বণ ।
 তাৰ স্কন্ধ ছেদ কৰিলন্তু নাৰায়ণ ॥
 মাগধৰ সেনাগণ সাগৰ সঙ্কাশ ।
 অণেকে ভাজিল সবে ছয়া মহাত্ৰাস ॥১৩০৮
 বলন্তু সাত্যকি মাথৰ মহাবধ ।
 খেদিল পাছত পৰ প্ৰেহবৰ পৰ ॥
 হয় হস্তী বধ বধ লাগে বানে পাইল ।
 মধুৰাত নিয়া মহাবাজত যোগাইল ॥১৩০৯

মাধৱত যুদ্ধ হাবি জবাসন্ধ নৃপ ।
 বাজাগণ সমে গৈল বানব সমীপ ॥
 প্ৰাণমিত্ৰে বুলি বাণে কবिला সংকাৰ ।
 জবাসন্ধে নিবেদিল দুঃখ আপোনাৰ ॥১৩১০
 শুনা দৈত্যপতি কিনো ভৈলা বিসঙ্গতি ।
 বাজি চুৰি কৰি আসি গোপাল দুৰ্দ্ধতি ॥
 জিনিয়া খেদিল মোক বহু দূৰ পথ ।
 নিলেক মোহোৰ সবে হয় হস্তী বধ ॥১৩১১
 তোক্ষাৰ পাশক আইলো শুনা দৈত্যবায় ।
 কৃষ্ণক যুজিবো মোৰ ছয়োক সহায় ॥
 তুমি সম প্ৰাণমিত্ৰে নাহিকৈ আক্ষাৰ ।
 কৃষ্ণ শক্ৰ সাগৰত কবা মোক পাৰ ॥১৩১২
 কৃষ্ণৰ কিল্কেৰে গীত ভগিল শঙ্কৰে ।
 নাহি আন ধৰ্ম্ম আৰ কীৰ্ত্তনত পৰে ॥
 শুনা সৰ্বজন আৰ কেদিন জীৱন ।
 বোলা হৰি হৰি আছে য়ারত চেতন ॥১৩১৩

ঘোষা

বাম হৰি বাম হৰি বাম হৰি বাম ।
 নমো বাম এ হৃষীকেশ হৃষীকেশ হৰি ॥১০৬ ॥

পদ

পাছে বলি হৃত বাণ ।
 দিলা হেন সমিধান ॥
 মোৰ যত বাজ্যভাৰ ।
 তোক্ষাবেসে অধিকাৰ ॥১৩১৪
 এহি বুলি দৈত্যপতি ।
 অসংখ্যাত হয় হস্তী ॥
 দিলে দৈত্য সেনা বধ ।
 পুৰি জাৰ মনোবধ ॥১৩১৫

সিটো সেনা লৈয়া সজে ।
 মাগধ চলিলা বজে ॥
 বধ ধ্বজ গজ বাজী ।
 পৰম প্ৰাবল্লে সাজি ॥১৩১৬
 লগে গৈয়া সেনাজাক ।
 বেঢ়িলেক মধুবাক ॥
 ধৰ মাৰ কৰৈ বোল ।
 বাৰৈ বেঢ়ি ঢাক ঢোল ॥১৩১৭
 মধুবাসীৰ ভয় ।
 দেখি কৃষ্ণ কৃপাময় ॥
 বীৰগণ কৰি সাজ ।
 নগৰৰ ভৈল বাজ ॥১৩১৮
 বলভদ্ৰে ক্ৰোধে বাগি ।
 ধাইল মাগধক লাগি ॥
 কবिला দুৰ্ঘোৰ বণ ।
 সংহৰিলা বৈৰগণ ॥১৩১৯
 যত আইল বাজাজাক ।
 একলে গোপালে তাক ॥
 মাৰিলা সমৰ মাজে ।
 হত ভৈলা সামবাজে ॥১৩২০
 বলভদ্ৰে জবাসন্ধে ।
 যুজিলন্ত মাল বান্ধে ॥
 প্ৰহাৰে অনেক ভাৱে ।
 চান্দি ধৰি পাৰে পাৰে ॥১৩২১
 পাছে বলো সঙ্কুকিয়া ।
 মাগধক আক্ষালিয়া ॥
 এবাইলা উলটা বান্ধে ।
 লাজল ভেজাইল কাছে ॥১৩২২
 আৰুবি আনিয়া কাছে ।
 সুবল উচ্চায়া পাছে ॥
 হুণ্ড ভান্দিবাক চান্ধ ।
 সেহি বেলা শুকিলন্ত ॥১৩২৩

পবিল আকাশী বাক ।
 নামাৰা নামাৰা আক ॥
 শুনি বলো সৰ্ব্বজান ।
 বাখি মাগধৰ প্ৰাণ ॥১৩২৪
 এবিলা দাকুণ যুদ্ধ ।
 বথে চৰি হলায়ুধ ॥
 কৃষ্ণে সমে লৰি গৈলা ।
 মধুৰাত প্ৰবেশিলা ॥১৩২৫
 এহিমতে বাম হৰি ।
 বিপক্ষক ক্ষয় কৰি ॥
 যত পাইলা অলঙ্কাৰ ।
 কিৰীটি কুণ্ডল হাৰ ॥১৩২৬
 যাদৱ ৰাজাক দিলা ।
 মনুষ্যৰ দেখাই লীলা ॥
 কবিলন্ত ক্ৰীড়া হৰি ।
 ভকতৰ প্ৰিয়কাৰী ॥১৩২৭
 পাছে জৰাসন্ধ ৰাজা ।
 যুদ্ধ হাৰি ছয়া লঙ্কা ॥
 দেশে গৈলা অধোমুখে ।
 নযায় নুপুহায় দুঃখে ॥১৩২৮
 ছনাই ছনাই দেয় ধাৰ ।
 হাৰিলা সতেব বাৰ ॥
 তথাপি নভৈল লঙ্কা ।
 আৰকা যোৰাৰে প্ৰজা ॥১৩২৯
 সাধিবো ইবাৰ জয় ।
 এহি বুলি ছৰাশয় ॥
 সাজে চতুৰঙ্গ দল ।
 নজানে কৃষ্ণৰ বল ॥১৩৩০
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণে ।
 শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে ॥
 মাধৱৰ জন্ম কৰ্ম্ম ।
 আতপবে নাহি ধৰ্ম্ম ॥১৩৩১

অত্ৰাপি নোপজৈ বুদ্ধি ।
 কলিযুগে মৰ্হোষধী ॥
 কৃষ্ণ বাম নাম বাণী ।
 কেনে হেলা কৰা জানি ॥ ১৩৩২
 যত মহা যজ্ঞ দান ।
 যত জপ তীৰ্থ-স্নান ॥
 কেহো নোহে আক সাৰি ।
 ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১৩৩৩

জৰাসন্ধৰ যুদ্ধ সমাপ্ত

কালযৱন বধ

ঘোষা

ৰঘুপতি কি হোক গতি,
 তোজ্জাৰ চৰণে নাৰায়ণ ।
 দাস বুলি দামোদৰ দিয়োক শৰণ ॥১০৭ ॥

পদ

সেহি সময়ত যৱনৰ মহাৰাজা ।
 লগে লৈয়া সাজি ল্লেচ্ছ তিনি কোটি প্ৰজা ॥
 নামে কালযৱন বণত অনিবাৰ ।
 নাৰদে পঠাইলে মাধৱক দিলে ধাৰ ॥১৩৩৪
 তিনি কোটি ল্লেচ্ছ বেড়িলেক মধুৰাক ।
 দেখি সচকিত ভৈল যত যজ্ঞজাক ॥
 দেখি বলো সমে আলোচন্তে দামোদৰ ।
 মিলিল প্ৰমাদ দাদা যাদৱ বংশৰ ॥১৩৩৫
 বেড়িলে আত্মক দেখা যৱন দুৰ্ব্বাৰ ।
 কিবা আজি কালি জৰাসন্ধে দেয় ধাৰ ॥
 যৱনক যুজন্তে মাগধ যবে আনৈ ।
 নেয় চোপে বাসে কোনো বংশক বিনাশৈ ॥১৩৩৬

হেন জানি সাজিবোহো দুৰ্গ দ্বাৰকাক ।
 মনুষ্য নপাবে যেন তাক লজ্জিবাক ॥
 এহি বুলি সাগৰ মধ্যত দামোদৰ ।
 বাৰ প্ৰহৰৰ পথ নিস্মিলা নগৰ ॥১৩৩৭
 বিশ্বকৰ্মে শিল্লি কৰ্ম জ্ঞানৈ যত মানে ।
 দ্বাৰকাত সবাকো দেখিয়ো বিদ্যমানে ॥
 বিবিধ উদ্ভানে কল্পতক উপবন ।
 দিব্য সাৰোবৰ দীঘি দেখি বিতোপন ॥১৩৩৮
 আকাশ লজ্জিয়া আছে গড়ৰ দুৱাৰ ।
 স্ফটিক কপাট তাৰ পাশত সোণাৰ ॥
 সূৰ্য বজত জ্বলৈ গৃহৰ আৰম্ভ ।
 স্ফটিক আটাল মৰকত দিল স্তম্ভ ॥১৩৩৯
 সূৰ্যৰ ঘটচয় উপবে প্ৰকাশৈ ।
 বিচিত্ৰ পতকাচয় বতাসে উল্লাসৈ ॥
 সূৰ্যমা সতাক পঠাই দিল পুৰন্দৰ ।
 যাত আৰোহিলে হোৱে অজৰ অমৰ ॥১৩৪০
 বৰ্ণে পঠাইল হয়চয় শুক্লবৰ্ণ ।
 মানোজয় বেগ সবে শ্যাম এক কৰ্ণ ॥
 কুবেৰ পঠাইলা অষ্ট নিধিৰ ভাগুৰ ।
 কি কহিবো মহিমা কৃষ্ণৰ দ্বাৰকাৰ ॥১৩৪১
 দশ দিগপালৰ বিভৱ আট্ছে যত ।
 সিবোলা সমস্ত আনি অপিলা কৃষ্ণত ॥
 সেই দ্বাৰকাক লাগি কৃষ্ণ অধিকলে ।
 মধুৰাৰ প্ৰজাক নিলস্ত যোগবলে ॥১৩৪২
 মধুৰাক আসি বামে সমে আলোচিলা ।
 স্নগন্ধ পুষ্পৰ মালা গলত পিন্ধিলা ॥
 শুভা হাতে নগৰ দ্বাৰৰ ত্ৰৈল বাজ ।
 যৱনক দেখাই চলিয়াস্ত যত্নবাজ ॥১৩৪৩
 মাধৱৰ জন্ম কৰ্ম শুনা সৱে নৰে ।
 কলি যুগে নাহি গতি কীৰ্তনত পৰে ॥
 চূৰ্ণত মনুষ্য জন্ম নকৰিয়ো বুধা ।
 কৰা হবি কীৰ্তন-এবিলা প্ৰাম্য কথা ॥১৩৪৪

কৃষ্ণৰ কিৰুবে কহে শঙ্কৰে সম্প্ৰতি ।
 ইহ পৰলোকে হবি চৰণেসে গতি ॥
 গৈল প্ৰায় প্ৰাণ জানা যেন দ্বাছা মৰি ।
 আন চিন্তা এৰি ডাকি বোলা হবি হবি ॥১৩৪৫

ঘোষা

মাধৱ মধু সূদন দেৱে
 দাস উদ্ধাৰিয়া নিয়ো ।
 তুমিসি পৰম গুৰু ডকতৰ
 মোক উপদেশ দিয়ো ॥১০৮॥

পদ

কাল যৱনৰ আগে লীলা কৰি
 চলি যাস্ত হৰীকেশ ।
 দেখিলা যৱনে পাছে মাধৱৰ
 পৰম সূন্দৰ বেশ ॥
 শৰত কালত তৈলস্ত উদ্ভিত
 যেন পূৰ্ণিমাৰ চান্দ ।
 সূৰ্য্যৰ শ্যাম তমু পীতবস্ত্ৰে
 দেখিতে আতি হৃচান্দ ॥১৩৪৬
 সদায় ঈষত হাসি সুগুচয়
 প্ৰেক্ষয় মুখ কমলে ।
 নৱ পদ্ম সম আয়ত অকণ
 লোচন যুগল কলে ॥
 শিৱত কিবীটি প্ৰকাশে অহুন্য়
 বহুগণে আট্ছে গঢ়ি ।
 নাসা তিল কুল অথব বাতুল
 দস্ত পাণ্ডি কুলকবি ॥১৩৪৭

কর্ণত মকব কুণ্ডল দোলয়
 কপালে অলকা পাস্তি ।
 কম্বুকঠ মাজে কোঁস্তভে শোভয়
 নর আদিত্যব কাস্তি ॥
 প্রলম্ব বর্তল স্কুল ডুজ চাৰি
 কেয়ুৰ বন্ধণে শোভে ।
 গলে বনমালা আপাদ লম্বিত
 ভ্রমৰে নছাৰে লোভে ॥১৩৪৮
 স্কন্দৰ হৃদয়ে প্রকাশে শ্রীবৎস
 কঙ্কালে মেথলা জ্বলে ।
 কবীকব সম উক নিকপম
 নুপুৰ পদ কমলে ॥
 সংসার মোহন হেন কপ দেখি
 বোলয় কালযরন ।
 এহি গোট কৃষ্ণ জানিলো নাবদে
 কহিলে যেন লক্ষণ ॥১৩৪৯
 শুদা হাত ভৰি গতি চলি যায়
 ময়ো যাওঁ অস্ত এৰি ।
 এহি বুলি উঠি ধাইলেক যরনে
 বহ বুলি পাৰে গেৰি ॥
 যোগীগণে যাক ধ্যানতো নেদেখৈ
 খেদৈ হেন মাধৱক ।
 হাতে পাৰে হেন দেখাই আপোনাক
 নিলন্ত তাক দূৰক ॥১৩৫০
 পাছত যরনে আক্ষেপ কৰয়
 যদুকলে ভৈলি জাত ।
 পলায়ন ধৰ্ম্ম মুহিকে উচিত
 পালটি আক্ৰাক মাত ॥
 ঐতেক বোলন্ত গিৰি গহ্নবত
 পশিলন্ত নাৰায়ণ ।
 পাছত যরনে পশিয়া দেখয়
 শুতি আট্টে একজন ॥১৩৫১

আক্ৰাক দূৰক আনিয়া শয়ন
 কবিলি যেন সজ্জনে ।
 কৃষ্ণ হেন মানি মাৰিলেক লাখি
 দুৰ্জ্জন কালযরনে ॥
 চিৰকালে শুতি আছে যুচুকন্দ
 উঠিয়া বসিল জাগি ।
 কিছু কিছু কৰি চক্ষু মেলি চাইল
 চাৰিয়ো দিশক লাগি ॥১৩৫২
 যরনক পাছে আগতে দেখিয়া
 ক্ৰোধ দৃষ্টি কৰি চাইল ।
 তেতিক্ষণে তাৰ শৰীৰত লাগি
 অগনি কুণ্ড উধাইল ॥
 ক্ষণেকতে ভস্ম ভৈ গৈল যরন
 আপোন গাৱৰ জুই ।
 পৰীক্ষিত ৰাজা শুকত সোধন্ত
 আতি অদভূত হুই ॥১৩৫৩
 সিটো কোন জন যরনক যিটো
 ভস্ম কবিলেক তথা ।
 কিহেতু শুতিয়া আট্টে কিবা নাম
 কহিয়ো আক্ৰাক কথা ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে ভণিলা শঙ্কবে
 শুনা সবে সভাসদে ।
 আন চিন্তা এড়ি ডাকি বোলা হৰি
 বৈকুণ্ঠে যাইবাব পদে ॥১৩৫৪

কালযরন বধ সমাপ্ত

মুচুকুন্দ জাতি

ঘোষা

বামক নাম আতি অনুপাম।

বামক নাম ॥১০৯॥

পদ

বাজাত কহন্ত শুকে কথাক।
 মাক্কাতাৰ পুত্ৰ জানিবা তাক ॥
 ইক্ষাকু বংশত ভৈলন্ত জাত।
 মুচুকুন্দ নামে জগতে খ্যাত ॥১০৫৫
 অম্বৰত ভয়ে দেৱতা জাক।
 বাজাক বোলন্ত বাখা আন্ধাক ॥
 নৃপতি পাছে ভৈল স্বৰ্গপাল।
 বাখিলা ত্ৰিদশক চিৰকাল ॥১০৫৬
 য়েবে সেনাপতি কাৰ্ত্তিক ভৈলা।
 বাজাক দেৱে বুলিবাক লৈলা ॥
 এবে মুচুকুন্দ কৰা বিশ্ৰাম।
 কৰিলা আন্ধাৰ দুৰ্গৰ কাম ॥১০৫৭
 সমস্ত ৰাজ্যভোগ পৰিহৰি।
 বাখিলা আন্ধাক নিদ্রাক এৰি ॥
 তোন্ধাৰ আৱে পুত্ৰ পৌত্ৰগণ।
 জ্ঞাতি মিত্ৰ আৰ সেরক জন ॥১০৫৮
 পৃথিবীত কেহো নাহিকৈ ভালে।
 সবাকো সংহৰি নিলেক কালে ॥
 মোক ব্যক্তিবকে লৈয়োক বৰ।
 বিফুসে মোক্ষৰ হোন্ত ঈশ্বৰ ॥১০৫৯
 বুলিলা দেৱক বাজা প্ৰণামি।
 নালাগে আন নিদ্ৰা বৰো আৰি ॥
 বোলন্ত এহি হোক দেৱগণে।
 নিদ্ৰাত অগাৰৈ আদি বি জনে ॥১০৬০

হুইবেক ভয় তমু দৰশনে।
 মৰিল যৱন এহি কাৰণে ॥
 পাছে মাথৱে কৰি অন্ন হাসি।
 নৃপতিক দেখা দিলন্ত আসি ॥১০৬১
 বাজা মুচুকুন্দে কৃষ্ণক দেখি।
 পৰম বিশ্বয়ে চান্ত নিৰেখি ॥
 উদিত চন্দ্ৰৰ যেন প্ৰকাশ।
 শ্যামল দেহে শোভে পীত বাস ॥১০৬২
 শ্ৰীবৎস পাস্তি শোভে বক্ষঃস্থলে।
 সূৰ্য্য সম জ্বলে কৌন্তভ গলে ॥
 কৰ্ণত মকৰ দোলে কুণ্ডল।
 পদ্ম সম শোভে মুখ মণ্ডল ॥১০৬৩
 অকণ লোচনে পঙ্কজ পাসি।
 মুণ্ডটে সদা মুখে অন্ন হাসি ॥
 দশন পাস্তি মুকুতাৰ শাৰী।
 প্ৰলম্ব সূল স্থলে ভুজ চাৰি ॥১০৬৪
 প্ৰকাশে কৰ্ণত পদ্মৰ মালা।
 কটিত বস্ত্ৰৰ শোভে মেখলা ॥
 পদ যুগ যেন পঙ্কজ কোষ।
 শুনি স্বৰ্ণৰ মূৰুৰ ঘোষ ॥১০৬৫
 ত্ৰৈলোক্যত ৰূপে নাহিকৈ সম।
 যুগেন্দ্ৰৰ যেন লীলা বিক্ৰম ॥
 শৰীৰৰ জ্যোতি লাগি আধিত।
 দেখি মুচুকুন্দ ভৈলা শঙ্কিত ॥১০৬৬
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে শঙ্কবে ভণে।
 কৃষ্ণ কথা শুনা সমস্ত জনে ॥
 কৰিয়ো কীৰ্ত্তন আলাস এৰি।
 বোলা হৰি হৰি সমাজে বেঢ়ি ॥১০৬৭

ঘোষা

বাম কৃষ্ণ গোবিন্দ ।
ব্রাহ্মি হরি যুকুন্দ ॥১১০॥

পদ

পাছে যুকুন্দ বায় ।
সোধে মাধরক চাই ॥
কোন ভূমি ধাকা কৈত ।
কি কার্যে ভ্রমিয়া ঐত ॥১৩৬৮
পদ্ম পত্র সম ভবি ।
কণ্টকত কেন কবি ॥
ফুবা গিবি গহ্ববত ।
নুবুজো তোম্মাৰ মত ॥১৩৬৯
কিবা ইস্ত সূর্য শশী ।
মূর্তি ধবি আছা আসি ॥
ব্রহ্মা বিষ্ণু ত্রিনয়ন ।
তাসম্বাৰ এক জন ॥১৩৭০
আসি আছা ভূমি স্বামী ।
মূর্তি দেখি বোলো আমি ॥
জন্ম কৰ্ম গোত্র নাম ।
কয়ো যদি আছে কাম ॥১৩৭১
আম্মাৰ শুনিয়ো কথা ।
ইচ্ছাকু বংশত তথা ॥
মাঙ্কাতাত ভৈলে জাত ।
যুকুন্দ নামে খ্যাত ॥১৩৭২
উজাগবে শ্রান্ত হয় ।
গহ্ববত আছো শুয়া ॥
মোক জগাই কোন জনে ।
ভস্ম ভৈল তারকণে ॥১৩৭৩
তোম্মাক দেখিলো পাছে ।
দেহা প্রকাশন্তে আছে ॥

তোম্মাৰ দুঃসহ জ্যোতি ।
নিশ্চিন্ত কৰিলে আতি ॥১৩৭৪
দেখি মহা চমৎকাৰ ।
স্বধিবে নোরাবো আৰ ॥
এহি বুলি মৌন ভৈলা ।
মাধরে কহিবে লৈলা ॥১৩৭৫
মোৰ জন্ম কৰ্ম যত ।
কোনে কহি পাইৰে অন্ত ॥
তথাপিতো নৃপবৰ ।
শুনা কথা ইজম্বৰ ॥১৩৭৬
প্রার্থিলন্ত প্রজাপতি ।
ধৰ্মক বাধিবে প্রতি ॥
যদুকুলে ভৈলো যাত ।
বসুদের মোৰ তাত ॥১৩৭৭
আতেসে পণ্ডিত লোকে ।
বাসুদের বোলে মোকে ॥
কালনেমি দৈত্যবংশ ।
ভৈল আসি বাজা কংশ ॥১৩৭৮
লীলায়ে মাৰিলো তাক ।
আনো যত দৈত্য জাক ॥
বধিলো সমবে সবে ।
দুৰ্জ্জন যরন আবে ॥১৩৭৯
তযু তেজে ভস্ম ভৈল ।
মহা ভাব দূৰ গৈল ॥
তোম্মাকেসে দয়াতবে ।
আইলো ঐকে একেধৰে ॥১৩৮০
ভূমি মোৰ শ্রিয়তৰ ।
যেহি লাগে লৈয়ো বব ॥
কহিৰোক অভিশ্রয় ।
ভক্তৰ দুৰ্লভ নাই ॥১৩৮১
কৃষ্ণ কৰবে ভণে ।
শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে ॥

সমস্ত সমাজে ঢাকি ।
হবি হবি বোলা ডাকি ॥১৩৮২

ষোষা

ও হবি নমো নাৰায়ণ চৰণে
মাগো তৰণ উপায় ।
তোজ্জাৰ ভকতি বিনে বাসুদেৱ
বুধা আয়ু বহি যায় ॥১১১॥

পদ

পাছে মুচুকুন্দে কৃষ্ণক জানিলা
গৰ্গৰ বাক্য স্মৰি ।
পৰি স্তুতি আতি কৰিবে লাগিলা
চৰণে প্ৰণাম কৰি ॥
মায়ায়ে মোহিত ছয়া যিটো জন
নভঞ্জে প্ৰভু তোজ্জাক ।
সুখক আশায়ে গৃহবাসে থাকৈ
দৈৱে বঞ্চিলেক তাক ॥১৩৮৩
ভাৰতে দুৰ্গভ নব দেহা পায়
নভঞ্জে তোজ্জাৰ পাৰ ।
গৃহ অন্ধকূপে পৰিয়া থাকয়
পশুৰ যেন স্বভাৱ ॥
ৰাজ্য শ্ৰীমদে ভৈলোহো প্ৰমত্ত
দেহে আত্মা বুদ্ধি তৈল ।
পুত্ৰ দাবা ধন আহান চিন্তায়ে
বিফলে জনম গৈল ॥১৩৮৪
গৃহ বট সম দেহত নৃপতি
বোলাও কৰি চৰ্চা মতি ।
তোজ্জাক নগনি হয় হস্তী বধে
পৃথিৱী কুবো পৰ্য্যটি ॥

বিষয় চিন্তায়ে পৰম প্ৰমত্ত
ফুবে মহা মোহ দৰ্পে ।
ভুবি অপ্ৰমত্ত হেলে মাৰা তাক
ইন্দুবক যেন সৰ্পে ॥১৩৮৫
স্বৰ্ণৰ বধে যিটো হস্তী স্বঞ্জে
ফুৰয় ৰাজ্য বোলাই ।
কালে প্ৰাণ গৈলে সেইটো শৰীৰ
হোৱৈ বিষ্ঠা পশু ছাই ॥
যিটো মাৰ্কৰ্ণভোম সিংহাসনে থাকৈ
সামৰাজে সেৱা কৰে ।
স্ত্ৰীৰ অধীন ছয়া প্ৰভু সিটো
গৃহতে থাকিয়া মৰে ॥১৩৮৬
ছনাই ইন্দ্ৰ হৈবো বুলি তপ ধৰ্ম্ম
কৰে কায় ক্ৰেশ দুখ ।
সিটো অভিলাষ বুধা হয় তাৰ
কহিতো নাহিকৈ সুখ ॥
যাহাৰ সংসাৰ গুচিবেক তাৰ
মিলয় সাধু সঙ্গতি ।
যেবে সাধু সঙ্গ তৈল প্ৰভু ভেবে
তোজ্জাত উপজে মতি ॥১৩৮৭
কিনো অমুগ্ৰহ কৰিলা মাধৱ
গুচাই মোৰ ৰাজ্যভাৰ ।
মহা জ্ঞানীগণে আকৈসে ৰাকয়
মনত বিবেক যাব ॥
নবাছোহো মাধৱ তোজ্জাত
চৰণ সেৱাত পবে ।
মুকুতি দাতাক আৰাধি ধুজিবে
আন বব কোন নবে ॥১৩৮৮
হেন জানি প্ৰভু বত সুখ ভোগ
দুৰ্ভতে জ্যজিয়া খেলো ।
পৰম পুৰুষ তোজ্জাৰ চৰণে
সন্মাৰ শৰণ লৈলো ॥

সংসার চক্রত চিবকাল ভ্রমো
 তোক্ষাত নভৈল বোধ।
 একোয়ে প্রকাৰে স্থথ শাস্তি নাই
 নিজিনিলো কাম ক্ৰোধ ॥১৩৮৯
 প্রণত পালক তোক্ষাৰ চৰণে
 লৈলোহো আৰে শৰণ।
 ভয়-শোক যুত্ব গুচয় যিমতে
 বক্ষা কৰা নাৰায়ণ ॥
 হেন স্তুতি কৰি মুচুকুন্দ বাজা
 কৃষ্ণক প্রণামি আছে।
 প্রণত পালক দেৱ সমাতন
 বাজাক মাতিলা পাছে ॥১৩৯০
 ভণিল শঙ্কৰে শুনা সৰ্ব নৰে
 নকৰিয়ো জন্ম বুথা।
 শ্ৰৱণতে স্থথে মোক্ষপদ পায়
 শুনা হেন কৃষ্ণ কথা ॥
 হৰিৰ কীৰ্তন কৰিয়া পাপৰ
 মুগুত মাৰিয়ো বাড়ি।
 আন কাম এৰি বোলা হৰি হৰি
 পলাওক পাতক ছাড়ি ॥১৩৯১

ঘোষা

বন বাম বোল বাম বোল বাম বোল বাম।
 চিন্ত চিন্ত চতুৰ্ভুজ চতুৰ্ভুজ হৰি ॥১১২৥

পদ

মাথৰে বোলন্ত শুনা মাৰ্কণ্ডেয় বায়।
 তোক্ষাৰ নিৰ্মল মতি ভৈল সমুদায় ॥
 প্রলোভিলো বৰ লোৱা বুলি বাৰম্বাৰ।
 তথাপিতো কিছু বাছা নভৈল তোক্ষাৰ ॥১৩৯২

বৰ দিবে চাহিলো তোক্ষাক দয়া পদে।
 ভকতৰ লজ্জিবাক নপাৰৈ শ্রীমদে ॥
 যোগক অভ্যাসে যিটো ভকতক এৰে।
 তাহাৰেসে মন ছুনাই বিষয়ত পৰে ॥১৩৯৩
 মোত চিত্ত দিয়া পৰ্য্যটিয়ো বহুমতী।
 তোক্ষাৰ আক্ষাত আছে একান্ত ভকতি ॥
 ক্ষেত্ৰিয়ৰ ধৰ্ম্মত থাকিয়া নৃপবৰ।
 কৰিয়াছা বধ তুমি জন্তু বহুতৰ ॥১৩৯৪
 শ্ৰৱণে কীৰ্তনে মোক কৰিয়া আশ্ৰয়।
 তপ কৰি এবে সিটো পাপ কৰা ক্ষয় ॥
 আউৰ জনমত তুমি হুইবা দ্বিজবৰ।
 মোক পাইবা আসি বাজা ত্যজি কলেৱৰ ॥১৩৯৫
 পূৰ্বত অনেক যজ্ঞে যজি আছা মোক।
 মই বক্ষা কৰিবো নিৰ্ভয়ে চলিয়োক ॥
 হেন অনুগ্রহ আছা পায় মাধৱৰ।
 কৰিলা কৃষ্ণক প্রদক্ষিণ নৃপবৰ ॥১৩৯৬
 চৰণে প্রণামি বাজ ভৈলা গহ্বৰৰ।
 দেখে ক্ষুদ্ৰ ভৈল সবে বৃক্ষ পশু নৰ ॥
 পাইলে কলিয়ুগে আসি মানি মহাবধ।
 ধৰিলন্ত উত্তৰ দিশক লাগি পথ ॥১৩৯৭
 ভৈলন্ত নিঃশঙ্ক তপ আচৰিবে মনে।
 কৰিলা একান্ত চিত্ত কৃষ্ণৰ চৰণে ॥
 বদৰিকাশ্ৰমে গৈয়া ধৰিয়া সমাধি।
 থাকিলন্ত মুচুকুন্দ কৃষ্ণক আৰাধি ॥১৩৯৮
 পাছে ছুনাই আসিয়া মাধৱ মধুবাক।
 মাৰিলন্ত তিনিকোটি যৱন সেনাক ॥
 তাৰ ধন মানে সবে বলধি যোড়াইল।
 ঘাৰকাত নিয়া যছ বাজাত যোগাইল ॥১৩৯৯
 ভেইশ অকোহিণী সেনা সাজিয়া প্ৰৱন্ধে।
 সেহি সনয়তে খেদি আইল জবাসন্ধে ॥
 পৰম আটোপে বহা কোপে আসে ধাই।
 দেখি লব দিলা বাম কৃষ্ণ ছুয়ো ভাই ॥১৪০০

মনুষ্য চেক্টাক দেখাই যেন ভয়াভুব ।
 ভবি গতি ছুভায় পলায় বহু দূৰ ॥
 হেন দেখি বন্ধে হাসি মাগধ নিশ্চলে ।
 ধব বুলি পাছে পাছে খেদে সমদলে ॥১৪০১
 পলাইবে নোরাবি যেন বাম দামোদৰে ।
 আৰোহিলা পৰ্ব্বতৰ উচ্ছিত শিখৰে ॥
 পৰ্ব্বতক বেঢ়িয়া সসৈন্তে জ্বাসন্ধে ।
 লগাইলেক জুই তাত অনেক প্ৰরন্ধে ॥১৪০২
 এঘাৰ যোজন সিটো পৰ্ব্বত উচ্ছিত ।
 তাৰ পৰা ডেৰে দুয়ো নামিল স্তমিত ॥
 নলক্ষিলে কেৱে শক্ৰসেনা তাসম্বাক ।
 বন্ধে বাম কৃষ্ণ দুয়ো গৈল দ্বাৰকাক ॥১৪০৩
 দধু ভৈলা বাম কৃষ্ণ মানি মহাবলী ।
 জ্বাসন্ধে সসৈন্তে দেশক গৈলা চলি ॥
 নজানিয়া ঈশ্বৰৰ বলৰ প্ৰমাণ ।
 শক্ৰ বুদ্ধি খেদে সিটো পৰম অজ্ঞান ॥১৪০৪
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে গীত ভণিল শঙ্কৰে ।
 কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন নছাৰিবা একো নৰে ॥
 পাপ সাগৰত ইমে কৰিবে নিস্তাৰ ।
 বোলো হৰি হৰি হোক পুৰুষ উদ্ধাৰ ॥১৪০৫

মুচুকুন্দ স্তুতি সমাপ্ত

দ্বাৰকা নীলা স্তমকন্ত হৰণ

যোষা

ভাই মুখে বাম বোল হৃদয়ে ধৰা কপ ।
 এতকে মুকুতি পাইবা কহিলো স্বৰূপ ॥১১৩৥

পদ

শুকনুনি বোলন্ত শুনিয়ো পৰীক্ষিত ।
 কৃষ্ণক কলঙ্ক দিয়া জ্ববি সত্ৰাজিত ॥

- আপোনাৰ কন্যা আনি দিলেক কৃষ্ণক ।
 স্তমস্কক মণি দিলা লগত যোঁড়ুক ॥১৪০৬
 শুকত শোধন্ত ছুনাই বাজা পৰীক্ষিত ।
 দিলে কিবা কলঙ্ক কৃষ্ণক সত্ৰাজিত ॥
 কৈত পাইলে স্তমস্কক মণি মহা বহু ।
 কিহেতু কৃষ্ণক কন্যা দিলে কৰি যত্ন ॥১৪০৭
 শুক নিগদতি শুনিয়োক পৰীক্ষিত ।
 সূৰ্য্যৰ পৰম ভক্ত সখা সত্ৰাজিত ॥
 তুট হৈয়া সূৰ্য্যে স্তমস্কক তাক দিলা ।
 সত্ৰাজিতে মহামণি কণ্ঠত পিঙ্কিলা ॥১৪০৮
 সূৰ্য্যে যেন প্ৰকাশিয়া আঁসে দ্বাৰকাক ।
 বশ্মিয়ে চক্ষুক পীড়ৈ দেখি প্ৰজাজাক ॥
 আসন্ত আদিত্য বুলি মনত শঙ্কিয়া ।
 কৃষ্ণৰ পাশক সৱে যায় লয়বিয়া ॥১৪০৯
 সভাত খেলন্ত পাশা প্ৰভু পীতাম্বৰ ।
 আথ বেথে দেয় জান প্ৰজা নিবন্তৰ ॥
 নমো নাৰায়ণ শঙ্খ চক্ৰ গদাধৰ ।
 অৰবিন্দ লোচন গোবিন্দ দামোদৰ ॥১৪১০
 তোম্বাক দেখিবে লাগি ত্ৰিভুগত পতি ।
 আসন্ত আদিত্য হেৰা দেখিয়ো সম্প্ৰতি ॥
 সবাৰ চক্ষুক পীড়ি আঁসে বশ্মিজালে ।
 তোম্বাক অশ্বেষ কৰে দশ দিগপালে ॥১৪১১
 পুৰাণ পুৰুষ ভূমি সনাতন হৰি ।
 যত্নকূলে অৱতৰি আছা ছয় কৰি ॥
 তাতেসে আসন্ত সূৰ্য্যে দেখিবে তোম্বাক ।
 বোলা হৰি হৰি উদ্ধাৰিয়ো আপোনাক ॥১৪১২

ঘোষা

গোপাল গোবিন্দ যত্নন্দন ।
কৃষ্ণ চরণে লৈলো শরণ ॥১১৪॥

পদ

শুনিয়া হাসি চাহি চক্রপাণি ।
নোহস্ত আদিত্য বুলিলা বাণী ॥
মণিৰ বশ্মি ছয়া প্রকাশিত ।
গৃহক লাগি আনে সত্রাজিত ॥১৪১৩
সত্রাজিত পাছে গৃহক পাইল ।
অনেক মাক্ৰল্য বাঢ় বজাইল ॥
দেৱৰ গৃহে পশি প্ৰণিপাতে ।
নিবেদিলা মণি বিপ্ৰৰ হাতে ॥১৪১৪
মণিৰ মহিমা কি কৈবো আৰ ।
স্বৰ্ণ নিতে অঁৱৈ অষ্ট ভাৰ ॥
যি ধানে থাকৈ সিটো স্তম্ভক ।
নাহিকে দুৰ্ভিক্ষ্য মাৰি মৰক ॥১৪১৫
নাহিকৈ ব্যাধি ব্যাত্ৰ সৰ্প ভয় ।
একো উপসৰ্গ নোপজৈ তয় ॥
দিনেক মণি খুজিলস্ত হৰি ।
নিদিলা সত্রাজিতে গহ কৰি ॥১৪১৬
প্ৰসেন নামে তাৰ ভাতৃ আছে ।
কণ্ঠত মণিক পিঙ্কিলা পাছে ॥
ষোড়াত চড়ি মহা বঙ্গমনে ।
মৃগক মাৰি ফুৰা বিজ্বনে ॥১৪১৭
দেখি সিংহে তাক নখে বিদাৰি ।
ষোড়ায়ৈ সহিতে পেহ্লাইলা মাৰি ॥
কণ্ঠৰ মণিক ছিণ্ডিয়া লই ।
চড়িলা গিৰি শৃঙ্গে সিংহ গই ॥১৪১৮
দেখি জাঘৰন্ত বীৰ বীড়িক ।
লৈলন্ত মণিক মাৰিয়া সিংহ ॥

স্তম্ভ মণিক গৰ্ভক নিলা ।
ওমলাইবে লাগি শিশুক দিলা ॥১৪১৯
বিচিত্ৰ মণিগোট ধৰি ধাই ।
বাটত ফুৰে শিশু ওমলাই ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে শঙ্কবে ভণে ।
বোলা হৰি হৰি সমস্ত জনে ॥১৪২০

ঘোষা

বনমালী জগমোহন বাম ।
সুখে দুখে মুখে যোনো ছাৰে বাম নাম ॥১১৫॥

পদ

ভাতৃক নেদেখি অনস্তবে সত্রাজিত ।
মহা শোকে ক্ৰন্দন কবিল বিপৰীত ॥
স্তম্ভক পিঙ্কি গৈলা বনক ভয়াই ।
জানিলো মাৰিলে কৃষ্ণে নিৰ্জ্জনত পাই ॥১৪২১
খুজি নপাই ভাইক মাৰি কৃষ্ণে নিলা মণি ।
শুনি সৰ্বলোকে আক কৰে কাণাকাণি ॥
বেকত নকৰৈ কেহো মাধৱক ডৰে ।
পাইলেক কলঙ্ক মোক জানি দায়োদৰে ॥১৪২২
কিমতে দুৰ্যশ গুচাও গুণি ভগৱন্ত ।
লগে লৈয়া নগৰীয়া সেনা অপৰ্য্যন্ত ॥
প্ৰসেনৰ পথে চলি যাস্ত বনমালী ।
প্ৰৱন্ধে ষোড়ায়ৈ সিটো খোজক নিহালি ॥১৪২৩
কত দূৰ গৈয়া পাছে দেখিলন্ত মহীত ।
প্ৰসেন পৰিয়া আছে ষোড়ায়ৈ সহিত ॥
সিংহে মাৰি মণি নিলা জানি বনমালী ।
উঠিলা পৰ্বতে তাৰ খোজক নিহালি ॥১৪২৪
মৰি পৰি আছে সিংহ দেখিলা মূৰাৰি ।
জানিল ভালুকে মণি নিলা আক মাৰি ॥
দেখি সৰ্বজন ভৈল মনত নিঃশঙ্ক ।
বিছাত পাইলন্ত কৃষ্ণে দাক্ষ কলঙ্ক ॥১৪২৫

খোজ শুড়ি ভালুকৰ গৰ্ভ পাইলা হৰি ।
 ঘোৰ অন্ধকাৰে আছে গৰ্ভক আবৰি ॥
 দেখি সেনাগণ সবে বাহিৰত ধই ।
 একেপ্ৰবে গৰ্ভে কৃষ্ণে প্ৰবেশিলা গই ॥১৪২৬
 তথাত মণিক কৃষ্ণে দেখিলন্ত পাছে ।
 হাতে লৈয়া ধাই শিশু ওমলাস্তে আছে ॥
 কাঢ়ি লৈবে লাগি হৰি সমীপ চাপিলা ।
 হেন দেখি ভয়ে ধাই ধাউগেড়ি দিলা ॥১৪২৭
 কোথাৰ মনুষ্য গোটে মণি নেয় হৰি ।
 আবে ঋক্ববাজ লাগ লোৱা ঝাণ্ট কৰি ॥
 এহি বুলি ধাই আতি কৰে আৰ্ত্তনাদ ।
 বোলা হৰি হৰি ছাড়া বিষয় বিষাদ ॥১৪২৮

ঘোষা

বাম কৃষ্ণ ৰূপাল ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি গোপাল ॥১১৬॥

পদ

হেন শুনি জাম্ববন্ত ।
 ধাইলা মহা বলবন্ত ॥
 নিচিনি স্বামীক পাছে ।
 ধবিলন্ত যুদ্ধ কাচে ॥১৪২৯
 সামান্ত মনুষ্য বুলি ।
 মহাক্ৰোধে গৈলা হুলি ॥
 নজানি প্ৰভাৱ আতি ।
 গাইলেক হাতাহাতি ॥১৪৩০
 ছয়ো হয় মহা ক্ৰুদ্ধ ।
 লগাইলেক ঘোৰ ফুৰ ॥
 ছয়ো মাতঙ্গৰ লীলা ।
 বৰিবে পৰ্ব্বত শিলা ॥১৪৩১

কতো বেলি হানে গাছ ।
 কতো কোপে চাপে কাছ ॥
 যুজিলন্ত মাল বন্ধে ।
 ধৰি ভৰি ভৰি ছান্দে ॥১৪৩২
 ছইকো ছই নাহি তুষ্টি ।
 হানৈ বজ্জ সম সৃষ্টি ॥
 মাংসৰ কাৰণে যেন ।
 যুজন্ত ছুগোটা সেন ॥১৪৩৩
 কেহো বোলে মুহি কীৰ্ণ ।
 যুজন্ত আঠাইশ দিন ॥
 কৃষ্ণৰ প্ৰহাৰ পাই ।
 পাছে মহা ঋক্ববায় ॥১৪৩৪
 জ্ৰাস্ত ভৈলা মহাছুথে ।
 নিশ্বাস বজ্জাইলা মুখে ॥
 ভাগে যেন কটি স্কন্ধ ।
 শৰীৰৰ ছিণ্ডে বন্ধ ॥১৪৩৫
 গোড়ে ঘাম যাই বহি ।
 কণেক স্তম্ভিলা বহি ॥
 সমন্ত সমাজে ঢাকি ।
 হৰি হৰি বোলা ডাকি ॥১৪৩৬

ঘোষা

ত্ৰাহি দেৱ দামোদৰ বাহুবলিন্দ
 দীন দয়ালীল স্বামী ।
 কবাহা মিত্ৰাব ভোক্তাব চৰণে
 শৰণে পশিলো আমি ॥১১৭॥

পদ

কৃষ্ণৰ বিক্রম দেখি ঋক্ববাজ
 পবন বিশ্বয় মনে ।
 স্বামী হেন জানি বুলিবে লাগিলা
 প্ৰণামি কৃষ্ণ চৰণে ॥

জানিলো তোমাক জগত ঈশ্বৰ
তুমি সনাতন হৰি ।
সমস্ত ভূতৰ তুমি প্ৰাণবল
জগতকে আছা ধৰি ॥১৪৩৭
অৰ্ছাৰো অৰ্ছা তুমি সৰ্ব্ব দ্ৰষ্টা
উদ্ধাৰি ধৰিলা তুমি ।
জীৱৰ নিয়ন্ত্ৰা পৰম আত্মা
মৃত্যুৰো অন্তক তুমি ॥
জানিলো তোমাক সেই বঘুনাথ
যিটো ইষ্টদেৱ মোৰ ।
সীতাৰ সন্তাপে জগতৰ বাপে
কৰিলা প্ৰয়াণ ঘোৰ ॥১৪৩৮
যাৰ মহাক্ৰোধে কটাক্ৰতে গ্ৰাে
সাগৰে কল্লোল কৰে ।
লক্ষাক লাগিয়া মাজে বাট দিলা
উৰিয়া অতি সাগৰে ॥
জানকীৰ হেতু বান্ধিলাহা সেতু
দহিলা লক্ষা নগৰী ।
বাৰণৰ মাথ কাটিলাহা নাথ
আনিলা সীতা উদ্ধাৰি ॥১৪৩৯
আগে নিচিনিলে আৱেসে জানিলো
তেস্তে তুমি শ্ৰীৰাম ।
অজ্ঞানীক মোক প্ৰভু ক্মিয়োক
চৰণে কৰো প্ৰণাম ॥
এতেক বুলিয়া নিমি জাম্বৱন্ত
আছে কৃতাজ্জলি কৰি ।
শুনা সৰ্ব্বজন নেৰিবা কীৰ্ত্তন
ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১৪৪০

ঘোষা

হৰিৰ চৰণ চিন্তিয়ো চিত্ত হৃদয়ে সৰ্ব্বধ ।
মুখে বাম বোলা কৰ্ণে শুনা কৃষ্ণ কথা ॥১১৮॥

পদ

হেন স্তুতি বাণী শুনি দৈৱকী তনয় ।
চাইলা দয়া দৃষ্টি ভকতক কৃপাময় ॥
মাৰ্জ্জিলা অমৃত হাতে সমস্ত শৰীৰ ।
ভৈলন্ত নিকজ জাম্বৱন্ত মহাবীৰ ॥১৪৪১
মেঘৰ গন্তীৰ ধ্বনি দিল সমিধান ।
মণি হেতু ঋক্ষবাজ আইলো তযু স্থান ॥
তুমি আনি আছা মহামণি-শ্ৰমন্তক ।
মিছাতে সমস্তে দেয় আত্মাক কলঙ্ক ॥১৪৪২
পৰম ভকত তুমি জানোহো তোমাক ।
দিয়া মণি মোক মই নেও দ্বাৰকাক ॥
গুচোক দুৰ্ঘশ দেখাও লোকত প্ৰত্যয় ।
শুনি আনন্দিত জাম্বৱন্ত মহাশয় ॥১৪৪৩
তানে কহা বজ আছে নামে জাম্বৱতী ।
কৃষ্ণক বিবাহ দিলা বজ্ঞে ঋক্ষপতি ॥
লগত যৌতুক আনি দিলন্ত শ্ৰমন্ত ।
পৰম আনন্দ দেখি ভৈল ভগৱন্ত ॥১৪৪৪
গৰ্ভৰ বাজত যত প্ৰজা আছে বহি ।
কৃষ্ণক চাহন্তে বাৰ দিন গৈল বহি ॥
নাসিবাৰ দেখি ভৈলা পৰম দুখিত ।
নিবৰ্ত্তিয়া জান দিলা দ্বাৰকাপুৰিত ॥১৪৪৫
গৰ্ভত পশিলা মণি হেতু যদুৱায় ।
বাৰ দিন তথাতে আছিলো বাট চাই ॥
উলটি নাসিল কৃষ্ণ কিবা অধস্তৰ ।
বোলা হৰি হৰি তৰা সংসাৰ সাগৰ ॥১৪৪৬

ঘোষা

ত্ৰাহি ষট্ঠনন্দন দেৱ ।
পাৱে পৰি কৰো সেৱ ॥১১১৯॥

পদ

বহুদেৱে হেন শুনি ।
স্তৱধ ভৈলন্ত শুনি ॥
কল্পিণী মুচ্ছিতা আতি ।
কাম্ভন্ত দৈৱকী সতী ॥১৪৪৭
শোকে যায় প্ৰাণ ফুটি ।
ভূমিত পাড়ন্ত লুটি ॥
পুত্ৰ হকরাও যোনো ।
শ্ৰামল হৃন্দৰ তনু ॥১৪৪৮
পীতবস্ত্ৰে শোভে কায় ।
মেঘত বিজুলী প্ৰায় ॥
মুখ চস্ত্ৰো হুহি সৰি ।
কমললোচন হৰি ॥১৪৪৯
কৰ্ণত কুণ্ডল দোলে ।
বনমালা শোভে গলে ॥
ভ্ৰমবে নছাড়ে লোভে ।
শিৰত কিৰীটি শোভে ॥১৪৫০
কৰ্ণত কৌন্তভ মণি ।
প্ৰভাতৰ সূৰ্য্য যেনি ॥
একো অঙ্গে হুহি কজ ।
আজানুলম্বিত ভুজ ॥১৪৫১
কেম্বৰ কঙ্কণে বজ্জৈ ।
পাদ-পঙ্কজক গজ্জৈ ॥
বহুব নুপুৰ বাজে ।
নেখলা কটিৰ বাজে ॥১৪৫২
কোটি কনকৰ্ণক জিনি ।
প্ৰকাশন্ত বহুমণি ॥

২৫

হেন কৃষ্ণ মোৰ বাপ ।
এবাৰ্ত্ত কৈত তান তাপ ॥১৪৫৩
যতেক বাহুৱ জাতি ।
কবন্ত বিলাপ আতি ॥
সমস্ত নগৰী লোকে ।
কবন্ত বিলাপ শোকে ॥১৪৫৪
সত্ৰোজিত ধুমকেতু ।
তইসে নাশৰ হেতু ॥
নাৰীগণে পাৰ্বে গালি ।
সত্ৰোজিত পুত্ৰ খালি ॥১৪৫৫
কৃষ্ণক কলঙ্ক দিয়া ।
এডু পানী আছে জীয়া ॥
ঘাৰকাপুৰক ছানি ।
কৰৈ হাহাকাৰ ধনি ॥১৪৫৬
কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে ভণে ।
শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে ॥
কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন কৰি ।
ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১৪৫৭

ঘোষা

ও হৰি হৰি ধীন বয়াল ।
গোপাল পালিয়ো নিয়ো ॥
তোম্মাৰ নাম মুখে কুবো পায়া ।
তোম্মাৰ চৰণ চিত্তোক হিয়া ॥১২০॥

পদ

পাছে বহুবংশ যতেক আছে ।
কৃষ্ণ আসন্তোক মনত বাছে ॥
যাব যেন শক্য পাবিল মানে ।
পূজিলা হুৰ্গাক বলি বিধানে ॥১৪৫৮
মাৱাক আবাধি সাধন্ত বৰ ।
সমবে আসন্তোক বাসোদৰ ॥

পঢ়ি স্তুতি স্তোত্র কবে মঙ্গল ।
 সিটো আশীর্ব্বাদ ভৈল সাম্বল ॥১৪৫৯
 ভাৰ্য্যায়ে সহিতে আসিলা হবি ।
 ঐরাতে স্তমস্ত মণিক ধৰি ॥
 দেখন্ত সবে আইল যদুৰায় ।
 মৰি উপজিল যেন দুনাই ॥১৪৬০
 লগতে কন্যাক আসিলা লই ।
 সমস্ত গৃহদে বেড়িলে গই ॥
 পৰম বঙ্গ কবে শুভ শুভ ।
 শিবত সিঞ্চিলে অক্ষত ছুব ॥১৪৬১
 পাছে দিব্য সভা মাধৱে পাতি ।
 আনিলন্ত সত্রোজিতক মাতি ॥
 যিমতে মণিক পাইলন্ত তথা ।
 বাজ সমাজত কহিলা কথা ॥১৪৬২
 সাক্ষী কৰি হৰি সবে সভাতে ।
 দিলা মণি সত্রোজিতৰ হাতে ॥
 হাতত মণি লৈয়া সত্রোজিত ।
 ভৈলন্ত লাজ আতি বিপৰীত ॥১৪৬৩
 কবে অমুতাপ মন অস্থখে ।
 গৃহক চলি গৈল অধোমুখে ॥
 আপুনি কৃষ্ণক বিবোধ কৰি ।
 বাত্ৰি দিনে চিন্তে নিদ্রোক এৰি ॥১৪৬৪
 মই মহা মুঢ় পাপী নিশঙ্ক ।
 মিছাত কৃষ্ণক দিলো কলঙ্ক ॥
 কিমতে এৰাইবো লোকৰ শাপ ।
 কেনে ভুল্ট হোস্তু জগত বাপ ॥১৪৬৫
 কিমতে কৃষ্ণৰ বঞ্জিবো চিত্ত ।
 গুণন্ত এছি বুলি সত্রোজিত ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে কহে শঙ্কবে ।
 হৰি হৰি বোলা সমস্ত নৰে ॥১৪৬৬

ঘোষা

হৰি বাম বাম বাম বাম বাম হৰি ।
 ডাকিয়া ঘোষিয়ো শীঘ্ৰ কৰি ॥১২১১॥

পদ

দেওঁ কন্যা বিবাহ কৃষ্ণক ।
 দিবো মণি স্তমস্ত যোঁতুক ॥
 তেৱেসে সন্তুষ্ট হোস্তু হৰি ।
 নেদেখো উপায় আত কৰি ॥১৪৬৭
 হেন মনে নিয়ম কৰিয়া ।
 মণি সমে কন্যা দিলে নিয়া ॥
 পায় সত্যভামাক অচ্যুতে ।
 কৰিলা বিবাহ বিধৱতে ॥১৪৬৮
 কপে গুণে জগততে ধন্য ।
 খুজিলে অনেকে সিটো কন্যা ॥
 কাহাকে নিদিলে সত্রোজিত ।
 কৃষ্ণে পাই ভৈল কৃতকৃত্য ॥১৪৬৯
 শশুবক বুলিলা বচন ।
 নাহিকে মণিত প্ৰয়োজন ॥
 তোন্ধাত থাকোক স্তমস্তক ।
 তুমি সত্রোজিত অপুত্ৰক ॥১৪৭০
 তোন্ধাৰ সৰ্ব্বস্ব সবে মোৰ ।
 নয়া মণি এৰা চিন্তা ঘোৰ ॥
 শুনি সত্রোজিত বজ ভৈল ।
 স্তমস্তক লৈয়া ঘৰে গৈল ॥১৪৭১
 অনন্তবে জগতবে নাহ ।
 কৰি সত্যভামাক বিবাহ ॥
 ক্ৰীড়িলা আনন্দে নাবায়ণ ।
 যিটো শুনে স্তমস্ত হৰণ ॥১৪৭২
 এড়ায় কলঙ্ক মহা পাপ ।
 দুবে বায় সঙ্গাব তাপ ॥

হোৱে সিদ্ধি মনৰ বাহিত ।
 জানি শুনা কৃষ্ণৰ চৰিত ॥১৪৭৩
 কহে কৃষ্ণ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে ।
 কীৰ্ত্তন নেৰিবা একো নৰে ॥
 আতপৰে নাহিকে উপায় ।
 বেদৰ এহিসে অভিপ্রায় ॥১৪৭৪
 মায়ায় পুত্ৰ দাৰা গেহ ।
 কেতিক্ষণে পৰৈ ইটো দেহ ॥
 আক নেদেখয় কিনো অন্ধ ।
 বিষয়ত তথাপি প্ৰবন্ধ ॥১৪৭৫
 আন চিন্তা সবে পৰিহৰা ।
 মিছা মোৰ মোৰ কৰি মৰা ॥
 অন্তকে কেশত আছে ধৰি ।
 জানি ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১৪৭৬

শ্ৰীমন্ত হৰণ সমাপ্ত

নাবদৰ কৃষ্ণ দৰ্শন

ঘোষা

কমললোচন কৃষ্ণ বাম বহুপতি ।
 কি বাম হৰি গতি কি বাম বহুপতি ॥১২২॥

পদ

শিশুপাল প্ৰমুখ্যে নৃপতিগণ জিনি ।
 ভীষ্মক চুহিতা হৰি আনিতা কল্পিণী ॥
 কল্পক যুগিলা হৰি পৰম বিদ্ৰম্বে ।
 অৰ্ত্ত মহিষীক বিহা কবিলা প্ৰথমে ॥১৪৭৭
 গকড়ত চড়ি নবকক দিলা ধাব ।
 তাক বাৰি পাইলা কস্তা বোড়শ হাজাৰ ॥
 সৰাকো পঠাইল প্ৰভু দ্বাৰকাক প্ৰতি ।
 সত্যভামা সবে পাছে গৈলা অজ্ঞানতী ॥১৪৭৮

অদিতীক দিলা নিয়া অযুত কুণ্ডল ।
 তোম্বাক অৰ্চিল আসি দেৱ আখণ্ডল ॥
 বাসৱে সহিতে হৰি কহি কথা সাত ।
 খুজিলে ভাৰ্য্যাৰ পদে প্ৰভু পাবিজাত ॥১৪৭৯
 ইন্দ্ৰে নিদিলন্ত তাক জানিল সুৰাৰি ।
 আনিলন্ত বলে পাবিজাতক উপাৰি ॥
 দেখি খেদি আসি ইন্দ্ৰে কবিলা সমৰ ।
 বাসৱক লীলায়ে ভঙ্গাইলা দামোদৰ ॥১৪৮০
 উলটি পলাইল ইন্দ্ৰ তোম্বাৰ প্ৰহাৰে ।
 কইলা পাবিজাত সত্যভামাৰ চুৰাৰে ॥
 ষোড়শ হাজাৰ কস্তা আনি ভিলে ভিলে ।
 দ্বাৰকাত বিবাহ কবিলা একে দিনে ॥১৪৮১
 সিটো দিব্য পতনী যতেক বৰনাৰী ।
 ততেক শৰীৰ ধৰি ক্ৰীড়িলা সুৰাৰি ॥
 চৌবানী অধিক তেৰ হাজাৰ প্ৰমাণ ।
 সাগন্ধতা কৰি নিতে কবন্ত গোদান ॥১৪৮২
 ইন্দ্ৰ দেৱে পুৰুষাৰ কবিতা তোম্বাক ।
 দ্বাৰকাক পঠাই দিল সুধৰ্ম্মা সতাক ॥
 তাত চড়িবাক যাহা প্ৰত্যাহে উৎসৱকে ।
 আগত যোগাস্ত আনি বথক দ্বাককে ॥১৪৮৩
 বথত চড়িয়া দাককৰ ধৰি হাতে ।
 সাত্যকী উদ্ধৱ সবে বসন্ত সতাতে ॥
 গুৰু গুৰু সবে যেন আকাশত শনী ।
 সতাক বঞ্জিয়া প্ৰভু বসে ধাকা বসি ॥১৪৮৪
 দেখিয়া প্ৰণামে বিটো সুধৰ্ম্মা সতাক ।
 বহুগণে আনন্দে চটকি কুৰৈ তাক ॥
 তোম্বাৰ প্ৰসাদে সুখুজিলে কোন ভোগ ।
 মিলৈ দ্বাৰকাত যত বস্ত দেৱ বোগ ॥১৪৮৫
 পঢ়াইলা যাদৱ বংশে যতেক কুমাৰ ।
 তাক সংখ্যা কৰিবেক শক্তি কাহাৰ ॥
 তাসৰাৰ তনিয়ো পঢ়ুৱা গুৰু বত ।
 তিনি কোটি চৌবানী হাজাৰ একশত ॥১৪৮৬

ভগিল শক্বে শুনিয়োক সৰ্বজন ।
 এক চিন্তে কৰা সৱে হৰিৰ কীৰ্ত্তন ॥
 আতপৰে ধৰ্ম্ম আৰ নাহি সংসাৰত ।
 বাম বাম ঘূষিয়োক বসি আসনত ॥১৪৮৭

ঘোষা

কেশৱ কৃষ্ণ বিষ্ণু বনমালী ॥১২৩॥

পদ

ষোড়শ হাজাৰ কন্যাক ভিয়ে ।
 কৰিলা বিহা হৰি একে দিনে ॥
 কৃষ্ণৰ আশ্চৰ্য্য মহিমা শুনি ।
 দ্বাৰকাক গৈলা নাৰদ মুনি ॥১৪৮৮
 দেখিলা ঋষি দিব্য পুৰি পাছে ।
 স্তৱৰ্ণময় গড়ে বেঢ়ি আছে ॥
 সাগৰ বেঢ়ি ভৈল গড়খাই ।
 দেখি বিপক্ষৰ ধাতু উড়াই ॥১৪৮৯
 দিব্য সৰোবৰ পুষ্পিত বনে ।
 পড়িয়া নাদ ত্যজে পক্ষীগণে ॥
 চম্পা পৰিজাত স্তব্ধি বাসে ।
 নব লক্ষ দেৱ গৃহ প্ৰকাশে ॥১৪৯০
 কতো ক্ষটিকৰ কতো বজত ।
 স্তৱৰ্ণময় কতো মৰকত ॥
 সূৰ্য্য সম হলে গৃহৰ কান্তি ।
 বজ্জে আতি ধ্বজা পতাকা পাস্তি ॥১৪৯১
 তাৰ অন্তঃপুৰ দেখিলা পাছে ।
 প্ৰব্ধে বিশ্বকৰ্ম্মে নিৰ্ম্মি আছে ॥
 ষোড়শ হাজাৰ দিব্য আবাস ।
 সূৰ্য্য সম হলে লজ্জি আকাশ ॥১৪৯২
 তাহাৰ মথ্যে এক গৃহ পশি ।
 বহুৰ কীৰ্ত্তি দেখন্ত ঋষি ॥

প্ৰবালৰ স্তম্ভ বৈদূৰ্য্য ফলি ।
 স্তৱৰ্ণৰ কাঠি কামি মাণ্ডলী ॥১৪৯৩
 ইন্দ্ৰনীল বজ্জে লগাইল বাৰ ।
 মাণিক কপাট হীৰাৰ দ্বাৰ ॥
 বহুৰ চাক কুণ্ডকথ জালে ।
 ধূপ ধূত্ৰচয় বজাই বোম্বালে ॥১৪৯৪
 মেঘ বুলি তাত মঘুবগণে ।
 গৃহত চড়িয়া নাচে সঘনে ॥
 প্ৰকাশে চন্দ্ৰতাপ অসংখ্যাত ।
 আৰিছে মুকুতা মুৰাৰি তাত ॥১৪৯৫
 তলত বহুময় সিংহাসন ।
 বিছাই হংসভুলি বিতোপন ॥
 তাতে শুতি আছা জগত পতি ।
 উপাসি আছন্ত কৰ্ম্মিণী সতী ॥১৪৯৬
 বহুময় দণ্ড চামৰ ধৰি ।
 স্বামীক বিঞ্চন্ত লাসে স্তম্ভবী ॥
 সমান বয়সী সহস্ৰ দাসী ।
 লগত যোগানে আছে উপাসী ॥১৪৯৭

ঘোষা

মাধৱ মুকুন্দ দীন দয়াল ।
 প্ৰণত পালক তুমি গোপাল ॥১২৪॥

পদ

চৌপাশে প্ৰকাশে বহু প্ৰদীপ ।
 চাপিলা হৰিষে ঋষি সন্নীপ ॥
 নাৰদক দেখি উঠিলা হৰি ।
 প্ৰণামিলা পাছে শিবে সাদৰি ॥১৪৯৮
 কৃতাজলি স্তম্ভি বুলিলা বাণী ।
 আপুনি আসনে বৈসাইলা আনি ॥
 লক্ষী পানী দেন্ত ফুলাৰ ধৰি ।
 ঘূৰাইলা ঋষি চৰণ হৰি ॥১৪৯৯

লৈলা পাদোদক শিবত আনি ।
 বুলিলা অমৃত মধুৰ বাণী ॥
 পৱিত্ৰ আজি ভৈলো ঋষিৰাজ ।
 কৰিয়ো আজ্ঞা সাধো কোন কাজ ॥১৫০০
 শুনিয়া নাৰদে মাতিলা হাসি ।
 তোহ্মাৰ চৰণ দেখিলো আসি ॥
 ব্ৰহ্মা আদি যত পৰম জ্ঞানী ।
 চিন্তে হিয়ে যাক প্ৰৱন্ধে আনি ॥১৫০১
 সংসাৰ কুপে পৰৈ যিটো জন ।
 তাৰো অবলম্ব তমু চৰণ ॥
 হেন পাদ-পদ্ম চিন্তো সদায় ।
 তোহ্মাৰ গুণ মুখে ফুবো গাই ॥১৫০২
 তোহ্মাৰ পাৰে নছাৰোক মতি ।
 দিয়ো এহি বৰ জগতপতি ॥
 এহি বুলি তৈব উঠিলা ঋষি ।
 দেখিলা পাছে আৰো গৃহ পশি ॥১৫০৩
 কৰিয়া কৃষ্ণে হাস পৰিহাস ।
 ভাৰ্য্যায়ে সহিতে খেলাস্ত পাশ ॥
 কাষতে উদ্ধৱ আছে নিবেধি ।
 উঠিলা কৃষ্ণে নাৰদক দেখি ॥১৫০৪
 আসনে বসাই ধুৱাইলা ভৰি ।
 কেতিক্ষণে আইলা পুছন্ত হৰি ॥
 ভূমি সৰ্ব পূৰ্ণ কাম সম্যাসী ।
 অপূৰ্ণ কাম আমি গৃহবাসী ॥১৫০৫
 তথাপি বোলা কি কৰিবো আমি ।
 জন্মক মোৰ সাক্ষলিয়ো স্বামী ॥
 শুনিয়া নাৰদ বিস্ময় ভৈলা ।
 তৈব উঠি আউৰ গৃহক গৈলা ॥১৫০৬
 দেখন্তে ঋষি তৈত যজুৱাৰ ।
 আহন্ত বসি শিশু ওলাই ॥
 দেখিলা পাছে আব গৃহ পশি ।
 স্বানক উভয়ে আহন্ত বসি ॥১৫০৭

বোষা

ব্ৰাহ্মি সদাশিৱ শাৰঙ্গপাণি ॥১২৫॥

পৰ

আউৰ হবে গৈয়া দেখন্ত ঋষি ।
 কবন্ত গোবিন্দে হোম হৰিষি ॥
 ব্ৰহ্ম-ভোজ দেশ কতো গৃহত ।
 ভুঞ্জন্ত আনি অৱশেষ যত ॥১৫০৮
 কতো গৃহে আছা সক্ষ্যা উপাসি ।
 গায়ত্ৰী জপা মৌন ছয়া বসি ॥
 ছাৰন্ত খাণ্ডা বাক কতো হবে ।
 কতোহে ফুবন্ত বধ উপবে ॥১৫০৯
 ঘোড়া লৱড়াস্ত কতো প্ৰৱন্ধে ।
 ফুবন্ত কৃষ্ণ কতো হস্তী সন্ধে ॥
 কতো হবে আছা খাটত স্ততি ।
 চপয় পৰি ভাটে কৰৈ স্ততি ॥১৫১০
 উদ্ধৱ প্ৰমুখ্যে মন্ত্ৰী সহিতে ।
 কবন্ত মন্ত্ৰণা কতো গৃহতে ॥
 সহস্ৰ সংখ্যাত বমণী সঙ্গে ।
 কবন্ত কতো জল-ক্ৰীড়া বন্ধে ॥১৫১১
 অনেক বিপ্ৰ অনাই দামোদৰে ।
 কবন্ত খেণু-দান কতো হবে ॥
 ভাৰ্য্যাক মাতি পৰিহাস কৰি ।
 কতো হবে বন্ধে হাসন্ত হৰি ॥১৫১২
 শুনন্তে আছন্ত কৈতো পুৰাণ ।
 কবন্ত কৈতো অৰ্থ উপাদান ॥
 কতো হবে বসি আসন ধৰি ।
 আশ্বাক চিন্তিয়া আছন্ত হৰি ॥১৫১৩
 কবন্ত বন্দ কৈতো লক্ষ্মীপতি ।
 কবন্ত কৃষ্ণ কৈতো মিত্ৰে অতি ॥
 কৈতো আলোচন্ত বলা সহিত ।
 চিন্তন্তে আছন্ত সন্তব হিত ॥১৫১৪

কতো ঘবে আতি উৎসর কবি ।
 কবন্ত পুত্রব বিবাহ হবি ॥
 বিহা দেশে কন্যা কৈতো মুবাৰি ।
 ছুনাই আনন্ত কৈতো বহাৰি ॥১৫১৫
 কৈতো স্বাশুবীক পঠাই জীর ।
 কান্দন্ত বসি দেৱ সদাশিৱ ॥
 কবন্ত কতো গৃহে যজ্ঞ কাম ।
 প্ৰতিষ্ঠন্ত কৈতো কূপ আৰাম ॥১৫১৬
 ঘোটকত চড়ি কৈতো মুবাৰি ।
 ফুবন্ত পবিত্ৰ যুগক মাৰি ॥
 ধৰিয়া বেশ কৈতো ভৰি খুম্পি ।
 যজ্ঞ কাৰ্য্য বুজি ফুবন্ত চুম্পি ॥১৫১৭

যোষা

গোবিন্দ গোপাল গৰুড়কেতু ।
 ভকতৰ ভয় ভঞ্জন হেতু ॥১২৬॥

পদ

দেখিয়া নাৰদে তুলিলা হাসি ।
 আন্ধাকো প্ৰভু ভুকুৰা আসি ॥
 তোন্ধাৰ চৰণ সেৱাৰ বলে ।
 তযু যোগমায়া জানো সকলে ॥১৫১৮
 জানিয়ো প্ৰভু মই মুখ্য দাস ।
 কৰিয়া তোন্ধাৰ যশ প্ৰকাশ ॥
 তিনিয়ো লোকে ফুবো বীণা বাই ।
 তোন্ধাৰ পবিত্ৰে চৰিত্ৰে গাই ॥১৫১৯
 মাথৰে বোলন্ত শুনিয়ো মুনি ।
 যেন ভক্ত তুমি জানো আপুনি ॥
 লোকক শিখাও ইধৰ্ম ভেদ ।
 নকবা মুনি আত কিছু খেদ ॥১৫২০

বোলন্ত শুকে শুনা পৰীক্ষিত ।
 মুনিৰ মাথৰে মুহিলা চিত্ত ॥
 দেখিয়া কৃষ্ণৰ গৃহ সম্পদ ।
 পৰম বিন্ময় ভৈলা নাৰদ ॥১৫২১
 কৃষ্ণত আতি সতকাৰ পাই ।
 লবিলা তৈব পৰা বীণা বাই ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণ চিস্তন্তে যান্ত ।
 গোবিন্দৰ গুণ সদায় গান্ত ॥১৫২২
 কৃষ্ণৰ মনুষ্য লীলা চৰিত্ৰ ।
 জগতকে ইটো কৰৈ পবিত্ৰ ॥
 যিটো শুনৈ ভগৈ আক সঘনে ।
 তাৰ ভক্তি হৈবে কৃষ্ণ চৰণে ॥১৫২৩
 শুনা সৰ্ব্বজন শঙ্কৰে কহে ।
 চিৰকাল ইটো দেহা নৰহে ॥
 হাটে বাটে কৈত মিলৈ মৰণ ।
 সদায় নেৰিবা হৰি চৰণ ॥১৫২৪
 নাৰদত বিষ্ণু আছন্ত কই ।
 বৈকুণ্ঠত মই নাথাকো বই ॥
 যোগীৰো হিয়া এৰি সমুদায় ।
 থাকো ভকতৰ কীৰ্ত্তন চাই ॥১৫২৫
 জানিয়া এৰা সৰে ভাষ ভুষ ।
 ভাগ্যেসে ভাৰত ভৈলা মানুষ ॥
 আক বৃথা কৰা বিষয় ভোলে ।
 মাণিকক বিকা কাচৰ মোলে ॥১৫২৬
 মিছাত পুত্ৰ দাৰা বুলি মৰা ।
 আপুনি গুণা আইলা কৈব পৰা ॥
 সৰে মায়ায় স্বপ্নৰ সৰি ।
 জন্ম সাকলি বোলা হৰি হৰি ॥১৫২৭

নাৰদৰ কৃষ্ণ-দৰ্শন সমাপ্ত

বিপ্ৰ-পুত্ৰ আশয়ন

ঘোষা

মন বোল বাম শ্ৰীবাম জয় জয় বাম ॥১২৭॥

পদ

শুকমুনি বদতি শুনিয়ো পৰীক্ষিত ।
 এক দিনা যেনে ভৈল দ্বাবকাপুৰিত ॥
 এক বিপ্ৰ পত্নীৰ উপজি পুত্ৰে শুটি ।
 ভূমিক চুইলেক মাত্ৰ প্ৰাণ গৈল ছুটি ॥১৫২৮
 যতক পুত্ৰক বিপ্ৰে গৈল কোলে লই ।
 কান্দিল অনেক বাজ-ছৰাবত থই ॥
 বাজাকো ভৎসন্ত আতি কৰি অহকাৰ ।
 ইটো ছুট ছুট্ৰন কত্ৰিয় কুলাঙ্গাৰ ॥১৫২৯
 কোথের পাপীঠ ব্ৰহ্মধেবী মন্দকৰ্ম ।
 শঠ বুদ্ধি কৰৈ ইটো অনেক অধৰ্ম ॥
 পৰম লুভীয়া বাজা জগতকে মোষে ।
 মবিল তনয় মোৰ ইহাবেসে দোষে ॥১৫৩০
 এহি বুলি গৈল বিজ গৃহক উলটি ।
 এহিমতে উপজি মবিল আব শুটি ॥
 তাকে আনি পেছলাইলন্ত বাজাৰ ছৰাবে ।
 পূৰ্ব্বরতে নিন্দিলন্ত বচন প্ৰহাবে ॥১৫৩১
 এহিমতে বিপ্ৰৰ মবিল পুত্ৰে নয় ।
 ভৎসন্ত ব্ৰাহ্মণে ছৰাবত পেলাই শয় ॥
 আহন্ত অৰ্জুন বসি কেশবৰ কাছে ।
 হেন শুনি ব্ৰাহ্মণক মাতিলন্ত পাছে ॥১৫৩২
 কি কাৰণে পুত্ৰ শোকে কান্দা বিজব ।
 তোহ্মাৰ বাজ্যত ভেৰে নাহি ধনুৰ্ভব ॥
 বাহাৰ বাজ্যত শোকে কান্দে বিজগণ ।
 সুদিকে কত্ৰিয় সিটো বৰ্ত্তব লক্ষণ ॥১৫৩৩

বুজিলোক বিপ্ৰ আবে মোৰ কেনে কক্ষা ।
 তোহ্মাৰ পুত্ৰক মই কবিবোহো বক্ষা ॥
 বাধিবে নোৱাৰো য়েৰে শুনা মহাতাগ ।
 অগনিত প্ৰবেশি কবিবো তক্ষুত্যাগ ॥১৫৩৪
 শুনি বিপ্ৰে অৰ্জুনক বুলিলা বচন ।
 যাক বাধিবাক নোৱাৰিল নাথায়ন ॥
 বাম কামদেৱ অনিকছে নাটে যাক ।
 তাত যত্ন কৰা ইটো মিছা পৰ্কৰাক ॥১৫৩৫
 অৰ্জুনে বোলন্ত মই নোহো হলায়ুধ ।
 নোহে বাহুদেৱ কামদেৱ অনিকছ ॥
 আত্মাৰ অৰ্জুন নাম দশোদিশে জানে ।
 গাণ্ডীৰ ধনুক মোৰ জগতে বাখানে ॥১৫৩৬
 শঙ্কৰকো ভূষি আছো মোৰ পৰাজনে ।
 যদি কোপে আটোপে সাজিয়া আঁসৈ যমে ॥
 তাকে জিনি তোহ্মাৰপুত্ৰক দিবো আনি ।
 গৈলন্ত সজাত দ্বিজ শুনি হেন বাণী ॥১৫৩৭
 অৰ্জুনৰ বচনত হয় ভয় হীন ।
 শ্ৰীত হয় গৃহত আহন্ত কতো দিন ॥
 প্ৰসৱৰ কাল আসি মিলিল চুনাই ।
 তাহি ধনঞ্জয় বুলি ব্ৰাহ্মণে চেকাই ॥১৫৩৮

ঘোষা

বাখা কি দয়াময় মোক যত্নবাৰ ।
 তোহ্মাৰ ভকতি বিনা বৃথা আয়ু বাৰ ॥১২৮॥

পদ

শুনি পাৰ্শ্ব আখেখে গৈল জ্ব হই ।
 কবিলন্ত আচান্ত পৱিত্ৰ জল চুই ॥
 ইটোৱেৰ শঙ্কৰক নৰিলা অৰ্জুন ।
 দিব্য অস্ত্ৰ নৰি গাণ্ডীকত দিলা শুণ ॥১৫৩৯

টকাবিয়া দিব্য অস্ত্ৰচয়ক জাকিল ।
 অধো উৰ্দ্ধে সিটো সূতি গৃহক ঢাকিল ॥
 নাথাকিল সন্ধি চাইল আঞ্জব পাঞ্জব ।
 গৃহক ঢাকিলা সবে সাজিলা পিঞ্জব ॥১৫৪০
 সেহি বেলা উপজিল বিপ্রব কুমাৰ ।
 পৃথিবীত পড়িয়া কান্দিলা বাবম্বাৰ ॥
 তেখেনে অদৃশ্য ভৈল শৰীৰ সহিতে ।
 নাকলিলা কেৱে তাক আগতে তহিতে ॥১৫৪১
 দেখি পাছে বিপ্ৰে পুত্ৰ শোকৰ জমক ।
 কেশৱৰ আগত ভৎসিলা অৰ্জুনক ॥
 মই কেন মূঢ় দেখিয়োক সৰ্ব্বজনৈ ।
 কৰিলো সঞ্জাত নপুংসকৰ বচনে ॥১৫৪২
 সবংশে কেশৱে নোৱাৰিলে বাখিবাক ।
 আৰ কোনে পৰিত্ৰাণ কৰিবেক তাক ॥
 বিধিৰ বিপাকে যিটো দৈবে ভৈল নাশ ।
 কিনো মুৰ্খ তই তাক বাখিবাক চাস ॥১৫৪৩
 ধিক ধনঞ্জয় ধিক গাণ্ডীৰ তোন্ধাৰ ।
 মিছা কাৰ্য্যে কিসক কৰিলি অঙ্গীকাৰ ॥
 বিকৰ্ণনা অনেক বুলিলা দ্বিজবৰ ।
 শুনি নসহিল অৰ্জুনৰ কলেৱৰ ॥১৫৪৪
 ধমু তুলি ধৰি পাছে মহাবিদ্ভা কৰি ।
 তেখেনে আটাইল গৈয়া যমৰ নগৰী ॥
 পাত পাত কৰি বিচাৰিলা মহাভাগ ।
 বিপ্ৰৰ পুত্ৰক তৈতো নপাইলন্ত লাগ ॥১৫৪৫
 ইন্দ্ৰৰ নগৰে গৈয়া বিচাৰিলা পশি ।
 তৈতো বিপ্ৰ পুত্ৰক নপাইল মহাশয়ী ॥
 অগনি বকণ বায়ু চন্দ্ৰ নৈঋতিব ।
 সবাবো ধানক বিচাৰিলা মহাবীৰ ॥১৫৪৬
 বিত বিত কবিলন্ত সাতো পাতালক ।
 তৈতো বুদ্ধি নপাইলন্ত বিপ্ৰৰ পুত্ৰক ॥
 একো স্থানে বিচাৰিবে নথাকিল ঠাই ।
 উল্লসিয়া বাৰকাক আদিলা হুঁনাই ॥১৫৪৭

ভ্ৰষ্ট ভৈল অঙ্গীকাৰ জানিয়া নিশ্চয় ।
 অগণিত জাম্প দিবে যাস্ত ধনঞ্জয় ॥
 হেন দেখি সখিক ধৰিলা হৰি আসি ।
 মৰিবাক নিদিয়া বুলিলা পাছে হাসি ॥১৫৪৮
 দেখাইবো দ্বিজব সবে পুত্ৰক তোন্ধাক ।
 নকৰিবা জাস সখি বাখা আপোনাক ॥
 তোন্ধাৰ বিপুল কীৰ্ত্তি থাকিবে লোকত ।
 মোহোৰ বচনে নকৰিবা প্ৰাণ হত ॥১৫৪৯
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শঙ্কৰে সম্প্ৰতি ।
 হৰি নাম বিনা আৰ নাহি কাবো গতি ॥
 বেদৰ প্ৰমাণ বাণী জানি সৰ্ব্বজন ।
 বোলো হৰি হৰি কৰি অনেক যতন ॥১৫৫০

ষোষা

শ্ৰীৰাম মাধৱ বধুপতি ॥১২৯॥

পদ

অৰ্জুনক বুলি হেন বাণী ।
 দিব্য বধে চড়ি চক্ৰপাণি ॥
 ধৰিল উত্তৰ দিশ পধ ।
 অৰ্জুনে ডাকন্তে যাস্ত বধ ॥১৫৫১
 সাতোখান পৃথিবী এড়াইল ।
 গৈয়া সাতো সাগৰ জড়াইল ॥
 ধৰি মহা মনোজয় গতি ।
 ভৈলা লোকালোকৰ সিঁতি ॥১৫৫২
 প্ৰবেশিলা ঘোৰ অন্ধকাৰে ।
 ঘোড়া আৰ বাইবাক নপাবে ॥
 হেন দেখি যোগেশ্বৰ হৰি ।
 আপক হামিলা চক্ৰ ধৰি ॥১৫৫৩
 মহা বশ্মিপুঞ্জ পদবাই ।
 আগত আঁকাৰ কাড়ি যায় ॥

যেন বাঘৰ শৰজাকে ।
 বিদাৰয় বাৰুস সেনাকে ॥১৫৫৪
 হাজাৰেক সূৰ্য্য যেন কলৈ ।
 তাহাৰ পাছত বোড়া চলে ॥
 ঘোৰ তম তৰিয়া সত্বেৰে ।
 জ্যোতিপুঞ্জ পাইলা তাত পৰে ॥১৫৫৫
 বশ্মি লাগি চক্ষু ফুটে দেখি ।
 মুদিলা অৰ্জুনে চুই আখি ॥
 তাক এৰাই জল পাইলা গই ।
 ঘোৰ উৰ্ম্মি বায়ু উধলয় ॥১৫৫৬
 পাছে ধনঞ্জয় যত্নবাজে ।
 প্ৰবেশিলা সেই জল মাজে ॥
 চুয়ো গৈয়া দেখিলা প্ৰত্যেক ।
 স্ফটিকৰ স্তম্ভ হাজাৰেক ॥১৫৫৭
 দিব্য গৃহ প্ৰকাশন্তে আছে ।
 পশিলা ভিতৰ তাৰ পাছে ॥
 অনন্তক গৈয়া ভৈল ভেট ।
 ভুলি আছে হাজাৰেক কেট ॥১৫৫৮
 ফণা মণি কৰৈ তিৰি মিৰি ।
 প্ৰকাশন্ত যেন শুক্ৰ গিৰি ॥
 তান শৰীৰত স্থাৰসনে ।
 প্ৰকাশন্ত বসি নাৰায়ণে ॥১৫৫৯
 সুন্দৰ শৰাব মেঘ শ্যাম ।
 পীত বস্ত্ৰে আতি অনুপাম ।
 প্ৰসন্ন বদন মনোহৰ ।
 আয়ত লোচন কটিকৰ ॥১৫৬০
 শিবত কিবীটি বহুময় ।
 তাৰ বশ্মি শোভে কেশচয় ॥
 কলৈ গও মকৰ কুণ্ডলে ।
 প্ৰকাশে ক্ৰীবৎস বকঃস্থলে ॥১৫৬১
 কৰ্ণত কোম্বত নব সূৰ্য্য ।
 প্ৰলম্ব বৰ্ভুল অৰ্ঠ কুৰ ॥

কেম্বুৰ কঙ্কণে স্ত্ৰশোভিত ।
 বনমালা আপাদলঙ্ঘিত ॥১৫৬২
 পদ চুই পঙ্কজৰ কান্তি ।
 পাসি ভৈল আকুলিৰ পান্তি ॥
 কলৈ আতি নখ চন্দ্ৰচয় ।
 ভকতৰ প্ৰকাশে হৃদয় ॥১৫৬৩
 স্ত্ৰন্দ প্ৰমুখ্যে পাৰিষদে ।
 চৌপাশে উপাসে নিশৰদে ॥
 চক্ৰ আদি অস্ত্ৰে মুৰ্ত্তি ধৰি ।
 সেৱা কৰে বিকুক আৱৰি ॥১৫৬৪
 পুষ্টি আদি দেৱগণ কাছে ।
 মাধৱক আবাধন্তে আছে ॥
 ভণিল শঙ্কৰে কৃষ্ণপদে ।
 হৰি হৰি বোলা সভাসদে ॥১৫৬৫

বোষা

বাম বোলা বাম বোলা লোকাই ।
 বাম নাম বিনা বাৰুৱ নাই ॥১৩০॥

পদ

অহুদ ৰূপ দেখি ধনঞ্জয় ।
 কম্পিল শৰীৰ ভৈলন্ত ভয় ॥
 আক্ৰমক কৃষ্ণে দৰশন পাই ।
 পড়ি প্ৰণামিল মাথা দৌৱাই ॥১৫৬৬
 অৰ্জুনো দণ্ডৱতে পড়ি আগে ।
 নমিল গৈয়া আতি অনুবাসে ॥
 বিকুব পৰম মহিমা দেখি ।
 কবিলা কৰঘোৰ চুয়ো সখি ॥১৫৬৭
 দেখিয়া পাছে চুইকো চক্ৰপানি ।
 হাসিলা হেন বুলিলন্ত বাপী ॥
 তোমৰা নব নাৰায়ণ চুই ।
 ভৈলা অৱতাৰ মনুষ্য হই ॥১৫৬৮

ধৰ্মক দ্বিজক বাধিবে লাগি ।
 ব্ৰাহ্মা দেৱে আসি নিলন্ত মাগি ॥
 পৃথিবীৰ সবে ভাব সংহৰি ।
 আসা মোৰ ঠাইক সত্বৰ কৰি ॥১৫৬৯
 তোন্ধাৰা ছুইক দেখিবাক মন ।
 আনিলো সৱে দ্বিজপুত্ৰগণ ॥
 ভৈলো দেখা দেখি এ চিৰকালে ।
 পৃথিবীক এড়ি আসা সকালে ॥১৫৭০
 যদি পূৰ্ণকাম ছয়ো তোমৰা ।
 সৃষ্টিৰ অৰ্থে আসি তপ কৰা ॥
 হাসিয়া এহি বুলি চক্ৰপাণি ।
 ব্ৰাহ্মণৰ দশ ছৱালি আনি ॥১৫৭১
 দিলন্ত কৃষ্ণ অৰ্জুনৰ হাতে ।
 নমিলা পাছে ছয়ো প্ৰণিপাতে ॥
 তোন্ধাৰ আজ্ঞাক পালিবো স্বামী ।
 থাকিয়ো গৃহক লড়িলো আমি ॥১৫৭২
 এহি বুলি কৃষ্ণ অৰ্জুন ছুই ।
 উঠিলা বথত আনন্দ ছুই ॥
 ব্ৰাহ্মণৰ সৱে পুত্ৰক লৈলা ।
 পুৰাণী পথে দ্বাৰকাৰ গৈলা ॥১৫৭৩
 পাছে ধনঞ্জয় প্ৰতিজ্ঞা পালি ।
 দিলন্ত দ্বিজৰ দশো ছৱালি ॥
 মৰা পুত্ৰগণ পায় ব্ৰাহ্মণে ।
 পৰম আনন্দ মিলিল মনে ॥১৫৭৪
 সভাৰ্য্যে ওলায়া যেন নাচন্ত ।
 অৰ্জুন ধন্য বুলি প্ৰশংসন্ত ॥
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে বীৰ বিজয় ।
 এড়াইল দাকণ মৰণ ভয় ॥১৫৭৫
 বিকুব ভেজ দেখি ধনঞ্জয় ।
 ভৈলন্ত মনত আতি বিন্ময় ॥
 পৌকৰ পুৰুষক কিছু ছুই ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে সমস্তে ছুই ॥১৫৭৬

এহি বুলি বীৰে দঢ়াইয়া মতি ।
 একান্তে কৰিলা হৰি ভকতি ॥
 এহিমতে হৰি জগত গুৰু ।
 সম্যকে ভকতৰ কল্পতৰু ॥১৫৭৭
 দুৰ্জ্জন জনৰ চিন্তিয়া মাৰ ।
 লীলায়ে হৰিলা ভূমিৰ ভাৰ ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে ভণে ।
 কৰিয়ো কীৰ্ত্তন সমস্ত জনে ॥১৫৭৮
 আতপৰে ধৰ্ম নাহিকৈ আন ।
 ব্যাসৰ বচন বেদ প্ৰমাণ ॥
 হেন শুনি স্নেহে গৃহতে থাকি ।
 হৰি হৰি বোলা সমাজে ডাকি ॥১৫৭৯
 বিপ্ৰ-পুত্ৰ আনয়ন সমাপ্ত ।

দামোদৰ বিপ্ৰোপাখ্যান ।

ঘোষা

ৰাম হৰি গোপাল গোবিন্দ ।
 যত্নমণি মুকুন্দ গোবিন্দ ॥১৩১॥

পদ

শুক নিগদতি শুনা কুকপতি
 কৃষ্ণৰ আৰো চৰিত্ৰ ।
 আছিল দৰিদ্ৰে বিপ্ৰ দামোদৰ
 বৈষ্ণৱ আতি পৱিত্ৰ ॥
 কৃষ্ণে এবে তান মহা মিত্ৰৱতি
 পঢ়ন্তে গুৰু গৃহত ।
 খাইবে খুস্তিবাক একোৱে নাহিকৈ
 বস্ত্ৰহীন শৰীৰত ॥১৫৮০
 আতি পতিব্ৰতা তাহান ব্ৰাহ্মণী
 ছুখে দণ্ডে যুগ যায় ।
 কাম্পন্তে আসিয়া স্বামীক বুলিলা
 মূৰৰ মাত নোহুলায় ॥

শুনিয়োক স্বামী মন্দভাগী আমি
 সহিবো কত নিকাৰ ।
 দ্বাৰকাত আছে শ্ৰীমু দামোদৰ
 পৰম মিত্ৰে তোন্ধাব ॥১৫৮১
 দীন দায়াকাৰ জগত ঈশ্বৰ
 সাক্ষাতে লক্ষ্মীৰ পতি ।
 তোন্ধাব নিকাৰ দেখিয়া দিবস্ত
 অনেক ধন সম্পত্তি ॥
 তাহান চৰণ চিন্তে যিটো জন
 আপোনাক দেস্ত তাক ।
 নকৰা বিমন পাইবা বহু ধন
 নবাধিবা মোৰ বাক ॥১৫৮২
 ভাৰ্য্যাব বচন শুনিয়া ব্ৰাহ্মণে
 দৃঢ় কৰিলস্ত মতি ।
 কৃষ্ণ দৰশনে মোৰ মহা লাভ
 যাইবো দ্বাৰকাক প্ৰতি ॥
 ভাৰ্য্যাক বোলস্ত যি পাৰা সন্দেশ
 আনি দিয়ে ঝাণ্টে উঠি ।
 শুনিয়া ব্ৰাহ্মণী মাগি অনিলস্ত
 চাউল ছিৰা চাৰি মুঠি ॥১৫৮৩
 কানিৰ টুপুলি বান্ধি আনি দিলা
 ব্ৰাহ্মণে কাষত লৈলা ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ দেখিবাক প্ৰতি
 দ্বাৰকাক লাগি গৈলা ॥
 কৃষ্ণক দেখিবে কত বেলি পাওঁ
 মনে গুণি বিজবব ।
 সেনাৰ বান্ধুক ছড়াই তিনি দ্বাৰ
 পাইলা গৈয়া অভ্যস্তব ॥ ১৫৮৪
 বোড়শ হাজাৰ আবাস একাঠৈ
 বৈকুণ্ঠপুৰ সমান ।
 বহুশ যাত পশিবে নশাটৈ
 কৃষ্ণৰ বহুস্থ স্থান ॥

তাৰ এক গৃহ পশিলা ব্ৰাহ্মণ
 কেহোৰে বাধস্তা নাই ।
 সব্যা ভাৰ্য্যা সমে সোণাৰ খাটত
 শুতি আছা যদুৰায় ॥১৫৮৫
 মিত্ৰেক দেখিয়া ভাৰ্য্যাক এৰিয়া
 উঠি আসি আথে বেখে ।
 চুহাতে সাবটি ধৰিলা আনন্দে
 তিনিয়ো লোকৰ নাথে ॥
 সখিক আলিঙ্গি আতি শ্ৰীতি পাইল
 আনন্দে মোতক ঝবে ।
 সোণাৰ খাটত বহুৱাইলা নিয়া
 ধৰিয়া আতি সাদৰে ॥১৫৮৬
 আপুনি চৰণ ধুৱাইলা বিপ্ৰৰ
 পাদোদক লৈলা শিবে ।
 সুগন্ধি চন্দন কুঙ্কমে সখিব
 ঘষিলা সব শৰীৰে ॥
 দীপ ধূপ লগাই পুজিলা বিপ্ৰক
 কপূৰ তাম্বুল দিয়া ।
 সাদৰে চামবে বিষ্ণুস্ত বিপ্ৰক
 সব্যা মাধৱৰ প্ৰিয়া ॥১৫৮৬
 দেখিয়া অস্তেষ পুৰব লোকৰ
 বিন্ময় ভৈগৈল পাছে ।
 ইটো মহা চুখী তিস্কুক ব্ৰাহ্মণে
 কত পুণ্য কৰি আছে ॥
 ত্ৰৈলোক্যৰ গুৰু লক্ষ্মীৰ নিবাস
 আপুনি সেরস্ত হাক ।
 ভাৰ্য্যাক এড়িয়া তাহ আলিসস্ত
 বেহেন জ্যেষ্ঠ দাদাক ॥১৫৮৭

ঘোষা

যাদবানন্দ দয়াশীল বাম ।

হবি হবি দয়াশীল কেশব গোপাল ॥১৩২॥

পদ

পাছে হবি হস্ত কবি সখীৰ হাতত ধবি
সুধিলন্ত কবি সতকাৰ ।

শুকৰ গৃহৰ তথা স্তম্বা পুৰণি কথা
যেন ভৈল আন্ধাৰ নিকাৰ ॥

শুকপত্নীগণে আসি আন্ধাক বুলিলা হাসি
খড়ি লুড়ি দিয়ো শিষ্যগণে ।

আমি সবে হেন শুনি কটিত বান্ধিয়া ভুনি
আনন্দে লড়িলো বঙ্গমনে ॥১৫৮৮

অবণ্যৰ পশি সান্ধি খড়ি লুড়ি বোজা বান্ধি
গৃহক চলিলো বঙ্গমনে ।

যাওঁ কথা মাতে হাসি আকস্মিতে তৈতে আসি
পাইলে মহা বাত ববিষণে ॥

গৰ্জ্জনতে ভূমি লড়ৈ ঘনে ঘনে বজ্র পড়ৈ
খাল বাম সবি ভৈল আতি ।

নাকলিয়া একো পথ সূৰ্য্য পাছে গৈল অন্ত
ভৈল ঘোৰ অন্ধকাৰ বাতি ॥১৫৮৯

পাছে আমি সবে শিষ্য নাকলোহো একো দিশ
বাত বৃষ্টি পীড়িলে আন্ধাক ।

কাটম্প তমু তব তবি অশ্ৰো অশ্ৰে হাত ধবি
বাট নপাই তৈতে ফুৰো পাক ॥

মাখাত খড়িৰ বোজা ঘান নাঘায় একো খোজা
ফুবন্তে বজ্রনী গৈল কয় ।

নবাওঁকেহো কাকো এড়ি কিবণে আন্ধাৰ কাড়ি
ভৈল আসি আদিত্য উদয় ॥১৫৯০

সান্দীপনি দ্বিজবাজে বিচাৰিয়া বন মাজে
ভৈল আসি আন্ধাক প্রত্যেক ।

জাবে কাটম্প শিষ্য যত শৰীৰত নাহি তত
দেখি খেদ কৰিলা অনেক ॥

আন্ধাক বোলন্ত বাক শুনা সবে শিষ্যজাক
মোৰ পদে কিনো দুঃখ ভৈল ।

প্রাণতো এড়িলা আশ খপিলাহা বনবাস
শুকধাণ সবে স্জা গৈল ॥১৫৯১

শুনা শিষ্য নিবন্তব তুৰ্ত্ত ছয়া দিওঁ বৰ
জানা সব শাস্ত্র এতিক্ৰমে ।

পূৰ্ণ ভৈল মনোবথ গৃহৰ ধৰিলো পথ
পাছে আমি সবে শিষ্যগণে ॥

আনো দুখ নানা মত শুক গৃহে পাইলো যত
প্রাণ সখি স্তম্বাহা তাক ।

হেন শুনি দ্বিজববে কাৰঘোড়ে অনন্তবে
কৃষ্ণক বুলিলা মুদু বাক ॥১৫৯২

শুনিয়োক পৰম ব্রহ্ম আন্ধাৰ সফল জন্ম
সমস্ত পাতক ভৈল নাশ ।

যি হেতু জগত স্বামী তোন্ধাৰ লগত আমি
শুক গৃহে কৰিলো নিবাস ॥

কাম মোক ধৰ্ম্ম অৰ্থ পাইৰে আন মনোবথ
যিটো চিন্তে তোন্ধাৰ চৰণ ।

আপুনি নিৰ্ম্মিলা শাস্ত্র তাকো পঢ়া ছয়া ছাত্ৰ
ইটো কিনো ভৈল বিড়ম্বন ॥১৫৯৩

ঘোষা

যত্নবায় চৰণে শৰণ দিয়ে।

জগজীৱ সেৱক পালিয়া মিয়ো ॥১৩৩॥

পদ

হেন শুনি হাসি বিপ্রত পুছন্ত

সৰ্বজ্ঞান হৃদীকেশ।

আক্ষাক লাগিয়া আনি আছা যিবা

দিয়োক সখি সন্দেশ ॥

ভকত সকলে পূজৈ ফুলে জলে

তুষ্ক হওঁ তাকে পাই।

অভকতে যদি নানা দ্ৰব্য দেয়

তাতো মোৰ স্পৃহা নাই ॥১৫৯৪

হেন জানি মিত্ৰ দিয়োক আক্ষাক

যিবা দ্ৰব্য আছা আনি।

পৰম সঙ্কোচ তৈল দ্বিজবৰ

কৃষ্ণৰ শুনিয়া বাণী ॥

চাউল ছিৰা মুঠি নেদন্ত কৃষ্ণক

লাজে চপৰায়া মাখ।

হেন দেখি পাছে মনত গুণয়

তিনিয়ো লোকৰ নাথ ॥১৫৯৫

ইটো দ্বিজবৰে পূৰ্বতে আক্ষাক

লক্ষ্মী কামে নাবাধিলা।

ভাৰ্য্যাবেসে শ্ৰীতি সাধিবাক প্ৰতি

আক্ষাব ঠাইক আসিলা ॥

বনুন্ত জুৰ্ত্ত পৰম সম্পদ

দিবো আজি আক আনি।

কানিব টুপলি বিচাৰি আনিলা

আপুনি জগত্বাৰী ॥১৫৯৬

ইটো কি বুলিয়া টুপলি খেলিয়া

সখিক বুলিলা বাক।

ইটো চাউল ছিৰা জগতে সহিতে

তৃপ্তি কৰৈ আক্ষাক ॥

এহি বুলি হবি এক মুঠি ধবি

ভুঞ্জিলন্ত আনন্দতে।

আউৰ মুঠি ধবি খাইবাক খোজন্তে

ধৰিলা লক্ষ্মী হাততে ॥১৫৯৭

যত লাগৈ মানে সবে সম্পত্তিক

এহি মুঠি দিবে পাৰে।

নাখায়োক আব বুলি লক্ষ্মী মাৰে

স্বামীক বুজাইলা ঠাৰে ॥

হেন শুনি হবি চাউল ছিৰা এবি

খাকিলা হাসি নমাতি।

দিব্য ভোগ ভুঞ্জি কৃষ্ণৰ গৃহতে

ব্ৰাহ্মণে বকিলা বাতি ॥১৫৯৮

শয়নক লাগি হৰ্ণ খাটত

বিচাই দিলা হংস তুলি।

মহা হুখে তাতে শুতিয়া আছিল

আজি স্বৰ্গ পাইলো বুলি ॥

প্ৰভাততে উঠি লড়িলা ব্ৰাহ্মণ

কৃষ্ণত মাগি খেলানি।

সখিক ধৰিয়া মাথৰে অনেক

বুলিলা বিনয় বাণী ॥১৫৯৯

আগ বচাই নিয়া গৃহক পঠাইল

ব্ৰাহ্মণ চলিলা হুখে।

কৃষ্ণো নিদিলন্ত সুখুজিলা ধন

ব্ৰাহ্মণো আপোন হুখে ॥

বনত গুণন্ত বিজত ভকত

কিনো বৈৰ বনমাগী।

কোথৈব দ্বিত্তে নই পানী নোক

ধকিলন্ত আকোৱালি ॥১৬০০

আপোনাৰ খাটে নিয়া বহুৱাইলা
 ঘৰি ধুৱাইলন্ত ভৰি ।
 শ্ৰম দেখি লক্ষ্মী আন্ধাক বিঞ্চিলা
 চামৰক কৰে ধৰি ॥
 তিনিয়ো লোকৰ ঐশ্বৰ্য্যক পাই
 অৰ্চিয়া যাৰ চৰণ ।
 আন্ধাৰ কুৎসিত সন্দেশকে খাইলে
 হেন শ্ৰদ্ধ নাৰায়ণ ॥১৬০১
 দৰিদ্ৰে ব্ৰাহ্মণে ধন পাইলে মোক
 পাসৰিবে সমুদায় ।
 এহি বুলি ধন নিদিলে আন্ধাক
 জানিলো কৃষ্ণ গৌঁসাই ॥
 হেন গুণি গাছি যাহন্তে গৃহৰ
 সন্নীপ পাইলন্ত পাছে ।
 চন্দ্ৰ সূৰ্য্য সম অনেক বিমান
 দেখন্ত তহিতে আছে ॥১৬০২
 দিব্য উপবনে পড়ি পক্ষীগণে
 স্থললিত বাৰ ত্যজৈ ।
 দীঘি সৰোবৰ পুষ্পিত উৎপল
 প্ৰফুল্ল পঙ্কজে বগ্নৈ ॥
 দিব্য নৰ-নাৰী গণ ফুৰৈ তৈতে
 পিঙ্কি বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ।
 দেখিয়া ব্ৰাহ্মণে বিন্ময় ভৈলন্ত
 ইটো দিব্য পুৰী কাৰ ॥১৬০৩
 সুহি মোৰ গৃহ কৈক আইলো বুলি
 ধমকি আছন্ত চাই ।
 নৰ-নাৰীগণে বিপ্ৰক বেঢ়িল
 দিব্য বাস্ত্ৰ ভণ্ড বাই ॥
 স্বামী আসিবাৰ শুনিয়া ব্ৰাহ্মণী
 গৃহৰ বজাইল বজ্জৈ ।
 শালঙ্কতা দাগী সম্ভ্ৰেক বেঢ়ি
 বোপানে লঙ্কিলা সজ্জৈ ॥১৬০৪

দিব্য আভৰণে ভূষিতা স্তম্ভৰী
 যাহন্ত যেন নাচন্তে ।
 কপ ধৰি লক্ষ্মী যেন বাজ ভৈল
 আপোন ধানৰ হন্তে ॥
 দিব্য পৰিচ্ছদে আগ বাঢ়ি আসি
 স্বামীক দেখিলা গই ।
 আনন্দে লোতক বজাই আখি মুচি
 থাকিলা ধমিক বই ॥১৬০৫
 পতিক বুদ্ধিয়ে নমিলা ব্ৰাহ্মণী
 মনে ধৰি আলিঙ্গিলা ।
 কন্যাগণ মধ্যে প্ৰকাশন্ত সতী
 ভাৰ্য্যাকো দ্বিজ দেখিলা ॥
 ভৈল মহা প্ৰাতি ভাৰ্য্যায়ে সহিতি
 এক ঠাই হয় আছে ।
 পৰম আনন্দে পশিলা মন্দিবে
 দ্বিজবৰ দিৱ্য কাছে ॥১৬০৬

ঘোষা

ত্ৰাহি বাম নিবঞ্জন জীৱেৰ জীৱন
 মুকুন্দ মুৰাৰি ।
 তোন্ধাৰ চৰণে, পশিলো শৰণ,
 নিয়োক মোক উদ্ধাৰি ॥১৩৪॥
 পৰ
 স্বৰ্ণ কৰলী মৰকত স্থলি
 ন্ফটিকৰ দ্বাৰ বাৰ ।
 বহুৱয় স্তম্ভ গৃহৰ আবন্ত
 দেখি ভৈলা চমৎকাৰ ॥
 চুৰ্ণকেশ সম শয্যা সব আছে
 সোণৰ খাট কিছাই ।
 স্বৰ্ণ আসন ভাজন বস্ত্ৰক
 তাৰ গীমা লক্ষ্য্য নাই ॥১৬০৭

চন্দ্রতাপ সব টানিয়া আছয়
 মুকুতাৰ মালা আৰি ।
 দিব্য কণ্ঠাগণে যাতায়াত কৰৈ
 শুনি নৃপুৰৰ সাৰি ॥
 বহুব অনেক প্ৰদীপ প্ৰকাশে
 নজানয় বাত্ৰি দিন ।
 ইস্ততো অধিক পাইলা সমৃদ্ধিক
 গুচিল দৰিদ্ৰ চিন ॥১৬০৮
 কৃষ্ণবেসে কৃপা বোলন্ত ব্ৰাহ্মণে
 আত নাহি আন হেতু ।
 ভকতৰ অন্ন বস্তুক বিস্তৰ
 কৰন্ত গৰুড়কেতু ॥
 আক্ষাৰ সন্দেহ খাইলা হৃদীকেশ
 চাউল ছিৰা একমুঠি ।
 এতেকতে মোক মহা সম্পত্তিক
 দিলন্ত পৰম তুষ্টি ॥১৬০৯
 তাহান চৰণে সৌহৃদ্য সখিষ
 মিত্ৰ ভাৱ মুগুটোক ।
 জন্মে জন্মে মই তান দাস হৈবো
 মোক মোহে নলজ্জোক ॥
 এহি বুলি দ্বিজ্ঞে ভুঞ্জিলা পৰম
 ভোগ্যক পত্নী সহিত ।
 কিছু কিছু কৰি বিষয় এড়ন্ত
 কৃষ্ণত অৰ্পিয়া চিত্ত ॥১৬১০
 অজিত বিষ্ণুক ভকতসে জিনৈ
 জানি দ্বিজ দামোদৰ ।
 এক চিত্ত মনে কৃষ্ণৰ চৰণে
 ভৈলন্ত ধ্যান তৎপৰ ॥
 দৃঢ় ভক্তি কৰি ছিতি মোহ জবী
 কৰ্মবন্ধে ভৈলা হীন ।
 পায়ৱ মহোদয় দেখি ব্ৰহ্মৰ
 বিষ্ণুতে সৈলন্ত গীন ॥১৬১১

পৰম পুৰুষ প্ৰভু নাৰায়ণ
 ভকতৰ যেন নিধি ।
 তাহান চৰণে ভক্তি কৰিলে
 অৱশ্যে ছইবেক সিদ্ধি ॥
 মাধৱ ইটো পৱিত্ৰ কথাক
 শুনিবে যাৰ প্ৰবন্ধ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে তাৰ ভক্তি বাঢ়ে
 এড়াই সিটো কৰ্ম বন্ধ ॥১৬১২
 ভণিল শঙ্কৰে কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন
 কৰিয়ো সবে সমাজে ।
 ইটো কলি যুগে আন গতি নাই
 হৰিব নামত বাজে ॥
 বৃথা যায় আয় কৰিয়ো লোকাই
 বৈকুণ্ঠ যাইবাৰ কাম ।
 মায়ায় ইটো বিষয় এড়িয়া
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥১৬১৩
 দামোদৰ বিপ্ৰোপাখ্যান সমাপ্ত ।

দৈৱকী-পুত্ৰ আৱয়ৱ ।

ষোষা

বাম মাধৱ যুবাৰি ।
 কৃষ্ণ যুকুন্দ দৈত্যাবি ॥১৬১৪॥

পদ

শুক বৃনি বোলন্ত শুনিয়ো পৰীক্ষিত ।
 পাপৰ অন্তক ইটো কৃষ্ণৰ চৰিত ॥
 অনন্তবে দৈৱকী শুনিলা যেন বাপী ।
 শুকৰ বৃত্তক পুত্ৰ কৃষ্ণে দিলা আনি ॥১৬১৪
 হয়ৱ মহা বিষ্ণয় গুণন্ত বৰ নাৰী ।
 যোব ছয় তনয়ক কংসে আঁছে মাৰি ॥
 হৃদয় ব্যাকুল কৰৈ তাসম্বাক শ্ৰাবি ।
 চকুৰ লোকক আতি পৰৈ সবসবি ॥১৬১৫

মুখবো নোহ্লাই মাত গদ গদ বাণী ।
 বুলিলা বচন বাম গোবিন্দক আনি ॥
 শুনিয়োক বাম শুনিয়োক দামোদৰ ।
 জানিলো তোক্ষাৰা দুই জগত ঈশ্বৰ ॥১৬১৬
 অজস্ভাবো অক্টা তুমি পৰম পুৰুষ ।
 কাৰ্য্যতে লক্ষিলো ছয়ো মুহিকা মানুষ ॥
 ধণ্ডিবাক লাগি পৃথিবীৰ মহাভাৰ ।
 মোহোৰ গৰ্ভত আসি ভৈলা অৱতাৰ ॥১৬১৭
 জগত নিৰ্মাণ কৰৈ তোক্ষাৰেসে মায়া ।
 জানিয়া শৰণ লৈলো কৰিয়োক দায়া ॥
 মৰা পুত্ৰে গুৰুক যমৰপৰা আনি ।
 দিলাহা দক্ষিণা যেনমতে চক্ৰপাণি ॥১৬১৮
 হেনমতে মোৰো মনোবথ কৰা সিদ্ধি ।
 পৰম ঈশ্বৰ ছয়ো বিধাতাৰো বিধি ॥
 কংসে মাৰিলেক মোৰ পুত্ৰ ছয়গুটি ।
 তাসম্বাক স্মৰি মোৰ প্ৰাণ যায় ফুটি ॥১৬১৯
 তোমাসাৰ প্ৰসাদে দেখিবে যবে পাওঁ ।
 তেবেসে দাকণ শোক সন্তাপ এৰাওঁ ॥
 মাৱক মাতিলা বাম কৃষ্ণ দুই ভাই ।
 আনি দিবো পুত্ৰগণ চিন্তা এড়া আই ॥১৬২০
 এহি বুলি বাম কৃষ্ণে যোগমায়া বলে ।
 একে নিমিষেকে গৈয়া পশিল স্ততলে ॥
 ত্ৰৈলোক্য মোহন দিব্য ৰূপ ছবীকেশ ।
 বলিৰ সভাত গৈয়া ভৈলন্ত প্ৰবেশ ॥১৬২১
 দৈথে দৈত্য়পতি আসিলন্ত বনমালী ।
 আখেবেখে সমাজে উঠিলা গাৱ চালি ॥
 আনন্দে আকুল ভৈলা কৃষ্ণ দৰশনে ।
 সবংশে পড়িলা গৈয়া কৃষ্ণৰ চৰণে ॥১৬২২
 জগতৰে আত্মা মোৰ পৰম দৈৱত ।
 কিনো মহা ভাগ্য আসি ভৈলা উপগত ॥
 পৰম হৰিষে নয়নৰ পৰৈ পানী ।
 মাখাত কৰিয়া সিংহাসন দিলা আনি ॥১৬২৩

বলভদ্রে সহিতে বসিলা তাতে হৰি ।
 দুইবো পাৱ পখালিলা বলি হাতে ধৰি ॥
 সবংশে শিৰত আনি লৈলা পাদোদক ।
 দিব্য বস্ত্ৰে ভূষণে অৰ্চ্চিলা মাধৱক ॥১৬২৪
 বহুবিধ সন্দেশ অমৃত ভক্ষ দিলা ।
 সবাক্ৰে আপোনাক কৃষ্ণতে অৰ্পিলা ॥
 ভণিল শঙ্কৰে ধৰি কৃষ্ণৰ চৰণে ।
 বাম বাম ঘোষিয়োক সভাসদগণে ॥১৬২৫

ঘোষা

স্বামী মোক পাৰ কৰা কৰণাসিদ্ধ
 সংসাৰ সাগৰে ।
 আউৰ আন গতি নাহিটেক মাধৱ
 বাক্ৰ তোকাত পৰে ॥১৬৩৬॥

পদ

পাছে গোবিন্দক দেখি দৈত্যেশ্বৰ
 আনন্দে চিত্ত নখৰৈ ।
 উপজিল ভাৱ সিইবিল গাৱ
 নেত্ৰেৰ লোকক ঝৰৈ ॥
 দুইহাতে কৃষ্ণৰ চৰণে ধৰিয়া
 তাতে মাথা ধাপি ধৈলা ।
 গদ গদ বাণী মুখৰ নোহ্লায়
 স্ততি কৰিবাক লৈলা ॥১৬২৬
 প্ৰণামো অনন্ত মহন্ত বিধাতা
 প্ৰণামো কৃষ্ণ চৰণে ।
 সাংখ্য যোগ যিটো কৰিলা বিস্তাৰ
 ত্ৰৈলোক্য নাবায়ণে ॥
 তমু দৰশন যত্ৰপি ছৰ্গত
 যুবজি তোক্ষাৰ লীলা ।
 আমি তাৰসিক অহৰ জাতিৰ
 গৃহতে আসি মিলিলা ॥১৬২৭

বাকস দানর দৈত্য কৃতচর
 পিশাচ প্রমথপতি ।
 তোন্ধাক বিবোধ কবি অপ্রয়াসে
 পাইলেক পবন গতি ॥
 ঘেষত ভয়ত যিটো সিদ্ধি পাইলে
 তামসিক দৈত্যজাক ।
 তোন্ধাব লগত থাকিয়া সাত্বিক
 দেৱে নপারন্ত তাক ॥১৬২৮
 আন্ধাব পবোক বান্ধৱ তুমিসি
 মাধৱ জানিলো আমি ।
 হেন জানি মোত ছয়োক সম্ভাষ
 তিনিয়ো লোকৰ স্বামী ॥
 গৃহ অন্ধ-কুপে পড়ি আছে নাথ
 কিমতে আক এড়াওঁ ।
 ফল মূল ভুঞ্জি তোন্ধাব চৰণ
 চিন্তিয়া যেন বেড়াওঁ ॥১৬২৯
 তমু নাম মোৰ মুখে নছাড়োক
 নেড়োক চিন্তে চৰণ ।
 হেন মনোবধ সাধিয়ো মাধৱ
 তোন্ধাত লৈলো শৰণ ॥
 ঐশ্বৰ্য্য জঞ্জাল নলাগৈ আন্ধাক
 ছিণ্ডা মোৰ মোহ পাশ ।
 কবা প্রভু দায়্য জন্মে জন্মে হৈবো
 তোন্ধাব দাসবো দাস ॥১৬৩০
 আন্ধা কবিয়োক জীৱন ঈশ্বৰ
 সম্প্ৰতি কি কবো আমি ।
 হেন শুনি হাসি বলিক মাতিলা
 তিনিয়ো লোকৰ স্বামী ॥
 মৰীচিব ছৱ আছিল তনয়
 প্ৰথম বশুব দিনে ।
 ভৈলা সব দেৱ তান্ধাব আৱে
 বাৰ শুনা জিহ্নে জিহ্নে ॥১৬৩১

স্বৰ পৰিঘৰ উদ্গীৰ পতঙ্গ
 কুদ্ৰভুক্ আবো হুগী ।
 এহি ছয় জন পবন পৰিত্ত
 আঁছে কাম ক্ৰোধ জিনি ॥
 বৈমানি ব্ৰহ্মায়ে নিজ হুহিতাক
 ক্ৰীড়া কৰিষাক চাস্ত ।
 দেখি ছয়ো জনে ব্ৰহ্মাক নিন্দিয়া
 উপহাস কবিলন্ত ॥১৬৩২
 অহুৰ যোনিক যাহা বুলি ব্ৰহ্মা
 শাপ দিলা কোপ মনে ।
 হিবণ্যকশিপু দৈত্যৰ তনয়
 ভৈলা আসি ছয়োজনে ॥
 পাছে দৈৱকীৰ গৰ্ভতে ছয়োক
 ওপজায়া যোগমায়া ।
 ধৰি কংস বায় সবাকো বধিলা
 অধৰ্ম্ম একো নচায়া ॥১৬৩৩
 সম্প্ৰতি তোন্ধাব কাষতে আছন্ত
 ছয়ো মোৰ শ্ৰেষ্ঠ ভাই ।
 আসন্মাক লাগি সদায় জন্মন
 কবন্ত দৈৱকী আই ॥
 সবাহাকে আজি দাবকাক নিবো
 ওচাইবো মাৰব শোক ।
 মোহোৰ প্ৰসাদে শাপ এড়াই আজি
 ছয়ো যাইবে স্বৰ্গলোক ॥১৬৩৪
 এহিসে কাৰণে তোন্ধাব পাশক
 আসি আছে দৈত্যপতি ।
 শুনি বলি উঠি ছয়োক আনতে
 বোগাইলা কবি ভকতি ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণ দুহাতে ধৰিলা
 শিকতে অট্টিলা তুলি ।
 আজিসে সমস্ত পাপ দূৰ ভৈল
 জন্ম সাবলিলো বুলি ॥১৬৩৫

শুনা সৰ্বজন এড়ি আন মন
 স্থির কৰি এক মতি ।
 কৃষ্ণ নাম বিনা ইটো কলিযুগে
 নাহি নাহি আন গতি ॥
 জানিয়া কৃষ্ণৰ চৰণে শৰণ
 পশিয়ো স্মৃঢ় মতি ।
 বোলা বাম বাম ছাৰি আন কাম
 লতিবা পৰম গতি ॥১৬৩৬

ঘোষা

কমললোচন কঙ্গুশ মোচন ॥১৩৭॥

পদ

পাছে বলিৰায়ক আশ্বাস কৰি ।
 সবাহাকে লৈয়া উঠিলা হৰি ॥
 আৰকাপুৰ পশি মহাভাগে ।
 ছয়ো ভাইক দিলা মাতৃৰ আগে ॥১৬৩৭
 ছয়ো ছৱালক দৈৱকী দেখি ।
 পৰম আনন্দে চাস্ত নিৰীক্ষি ॥
 নিশ্চয়ে সবে মোৰ পুত্ৰ বুলি ।
 লৈলন্ত সবাকো কোলাত ভুলি ॥১৬৩৮
 পুত্ৰৰ স্নেহে অৱে ছয়ো স্তন ।
 কবন্ত পুত্ৰৰ মুখ চুম্বন ॥
 উৎসৱকে পুত্ৰক পিয়াস্ত কীৰ ।
 ভ্ৰাণন্ত ঘনে ঘনে পুত্ৰ শিৰ ॥১৬৩৯
 আনন্দে দৈৱকী যেন নাচন্ত ।
 ইগুটি থৈয়া আব গুটি লন্ত ॥
 বিষ্ণুৰ মায়ায়ে মোহিত চিত্ত ।
 ভৈলন্ত দেৱী আতি আনন্দিত ॥১৬৪০
 একে দৈৱকীৰ স্তন বিশেষ ।
 কৃষ্ণ আৰো পিত অৱশেষ ॥

সন্তোষে তাক পিলা ছয়োজনে ।
 কৃষ্ণৰ আৰো অঙ্গ পৰশনে ॥১৬৪১
 ঘোৰ ব্ৰহ্মশাপ তাকো তৰিল ।
 আমি দেৱ হেন ইটো স্মৰিল ॥
 পিতৃক মাতৃক কৰি বন্দন ।
 পড়ি প্ৰণামিলা কৃষ্ণ চৰণ ॥১৬৪২
 বলিৰ চৰণে কৰিয়া সেৱ ।
 স্বৰ্গক পাছে যাস্ত ছয়ো দেৱ ॥
 চাহি আছে লোকে নিজম পড়ি ।
 ছয়ো জনে যায় বিমানে চড়ি ॥১৬৪৩
 দেখিয়া দৈৱকী ভৈল বিস্ময় ।
 আসিল মোৰ মৰা পুত্ৰচয় ॥
 স্বৰ্গক গৈল মোৰ স্তন খায়া ।
 জানিলো সকলে কৃষ্ণৰ মায়া ॥১৬৪৪
 বোলন্ত শুকে শুনা পৰীক্ষিত ।
 কৃষ্ণৰ অমৃত লালা চৰিত ॥
 অনন্ত বীৰ্য্যৰ যত মহিমা ।
 কোনে কহি পাৱে তাহাৰ সীমা ॥১৬৪৫
 পৰম মঙ্গল হৰি চৰিত্ৰে ।
 জগতৰে ইটো হৰৈ দূৰিত ॥
 যিবা জনে আক শুনে শুনাৱে ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে মোক্ষক পাৱে ॥১৬৪৬
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে ভণে ।
 কৰিয়ো কীৰ্ত্তন সমস্ত জনে ॥
 কলিযুগে ইটো মহা উপায় ।
 হৰিনাম লৈলে মুকুতি পায় ॥১৬৪৭
 বেদান্তৰো তত্ত্ব শুকৰ বাণী ।
 জানি হেলা এৰা সমস্তে প্ৰাণী ॥
 যেবে স্তম্বে ঘাইবা বৈকুণ্ঠ পূৰী ।
 সদায় ভাকিয়া ঘোষিয়ো হৰি ॥১৬৪৮
 দৈৱকীৰ পুত্ৰ আনয়ন সৰাণ্ড ।

বেদ স্ততি

ঘোষা

এ হৰি বাম হৰি অনন্ত যুবাৰি ।

ভকত বৎসল নিয়ো সেৱক উদ্ধাৰি ॥১৩৮॥

পদ

জগত সংহৰি শুতি আছা নাৰায়ণ ।
 প্ৰথম নিশ্বাসে বাজ তৈলা বেদগণ ॥
 জগাইল বিষ্ণুক স্ততি কৰি ভক্তি তাৰে ।
 যেন নট ভাটে চক্ৰৱৰ্ত্তীক জগাৰে ॥১৩৪৯
 জয় জয় হোক হৰি আনন্দ প্ৰকাশ ।
 সমস্তে জীৱৰ কৰা মায়াক বিনাশ ॥
 ভূমিসি সবাকৈ দিয়া চৈতন্য শক্তি ।
 আমি বেদগণ আত প্ৰমাণ সম্প্ৰতি ॥১৩৫০
 দশ দিগপাল সমে জগত সমস্ত ।
 তোক্ষাতেসে উপজৈ তোক্ষাতে যায় অন্ত ॥
 আতেসে সমস্ত ব্ৰহ্ম মন্ত্ৰগণে বড়ৈ ।
 যেনে যৈতো ভৰি দিলে পৃথিবীত পড়ৈ ॥১৩৫১
 ভূমিসি পৰম তত্ত্ব জানি জ্ঞানীগণে ।
 ছাড়ে পাপ তযু গুণ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে ॥
 আনন্দ ব্ৰহ্মক যিটোজনে ভজৈ স্বামী ।
 তাহাৰ মহিমা আৰ কি কহিবো আমি ॥১৩৫২
 মনুষ্য শৰীৰ পায় যিটো নবগণ ।
 নকৰৈ তোক্ষাৰ যদি শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥
 বিফলে জনম গৈল ভৈল সৰ্বনাশ ।
 জীৱন্ততে মৰা যেন ভাতিব নিশ্বাস ॥১৩৫৩
 শৰীৰৰ ছয় চক্ৰ চিন্তৈ যিটোজন ।
 তাহাৰ গুচোৱা যুত্ৰ্যভয় নাৰায়ণ ॥
 হৃদিগত কৰি হৰি সম্প্ৰতি তোক্ষাক ।
 কৰোহো উপাসা আমি সবে বেদজাক ॥১৩৫৪
 আপুনি অজিলা চৰাচৰ দেহা বত ।
 সমস্তে ঐশ্বৰ্য্য তাৰে আছা সমস্তত ॥

জীৱ অংশে ভূমি প্ৰবেশিলা গাৱে গাৱে ।
 আৱে আমি তোক্ষাক ভজোহো সৰ্বভাৱে ॥১৩৫৫
 তোক্ষাবেসে অংশ আমি যত জীৱ জাক ।
 তোক্ষাৰ মায়ায়ে প্ৰভু বাকিলে আক্ষাক ॥
 দিয়ো উপদেশ ভজো তোক্ষাৰ চৰণে ।
 মায়াৰ বন্ধন ছিণ্ডো শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে ॥১৩৫৬
 জ্ঞান অভ্যাসকো কেহো নেদেখৈ বিশেষ ।
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে তৰে সংসাৰৰ ক্লেশ ॥
 তোক্ষাৰ ভক্তৰ সঙ্গ পায় অমুপম ।
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ কৰৈ তৃণ সম ॥১৩৫৭
 ভূমিসি পৰম প্ৰিয় আত্মা নাৰায়ণ ।
 তযু পদ পঙ্কজে মজোক মোৰ মন ॥
 ভাৰতে মনুষ্য জন্ম নুহিকে সেহুবে ।
 তোক্ষাক নভজি আত্মাঘাত কৰি মৰে ॥১৩৫৮
 প্ৰেমভাৱে সুচুল্লভ তোক্ষাক স্মৰণ ।
 যেন তেন মতে কৰো শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥
 সদায় থাকোক মোৰ মন তযু পাৱে ।
 বোলা হৰি হৰি আৱে প্ৰাণ থাকে যাৱে ॥১৩৫৯

ঘোষা

হৰি হৰিয়ে ক্লেশ হে ছবীকেশ
 কৰুণাসাগৰ ।
 মায়া মহোদধি মাজে মজিলোহো মাধৱ,
 মোক উদ্ধাৰা ॥১৩৬॥

পদ

বুদ্ধি অহঙ্কাৰে আৱবিলে আতি
 মহা যুত্ৰ তৈলো স্বামী ।
 তোক্ষাৰ অখণ্ড আনন্দ ৰূপক
 কিমতে জানিবো আমি ॥
 দান দয়াশীল দিয়ো উপদেশ
 তোক্ষাৰ চৰণে ধৰো ।
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন স্মৰণ ভক্তিক
 সৱাৱে কিমতে কৰো ॥১৩৬০

মিছা তর্কবাদে ভৈলো অন্ধকাৰ
 তাতে ভ্রমো মন্দমতি ।
 তযু জ্ঞান পন্থ খুজিয়া নপাওঁ
 কৰা হৰি মোৰ গতি ॥
 তযু নাম গুণ মুখে নছাড়োক
 কৃপা কৰা চক্রপাণি ।
 মাধৱ বামন গোবিন্দ বোলন্তে
 মুকুত হৈবো কৈমানি ॥১৬৬১
 তুমি সত্যব্রহ্ম তোহ্মাত প্ৰকাশে
 জগত ইটো অনন্ত ।
 জগততো সদা তুমিয়ে প্ৰকাশা
 অন্তৰ্য্যামী ভগৱন্ত ॥
 এতেকেসে জ্ঞানী- গণে অৱশেষি
 জগতকে বোলে হৰি ।
 আয়ে জগজীৱ তোহ্মাৰ চৰণে
 ভজো হৃদয়ত ধৰি ॥১৬৬২
 যত তপ আছে সমস্তে কৰোক
 পড়োক পৰ্বতে উঠি ।
 সমস্তে তীৰ্থত স্নানিয়া ফুবোক
 বেদক পঢ়োক তুষ্টি ॥
 যত যজ্ঞ আছে সমস্তে যজোক
 কৰোক যোগ অভ্যাস ।
 হৰিৰ কীৰ্ত্তন নকৰি তথাপি
 নেড়য় যুত্ৰ্যৰ ত্ৰাস ॥১৬৬৩
 নাহি দেহেন্দ্ৰিয় সমস্ত কৰ্ত্তাৰ
 শক্তিক ধৰা অকলে ।
 তুমিসি সৰ্বজ্ঞ তুমি সৰ্বকৰ্ত্তা
 তোহ্মাক সৈৱে সকলে ॥
 যেন চক্ৰৱৰ্ত্তী বাজাক যোগাৱৈ
 সামৰাজ্যে কৰ ভাব ।
 ব্ৰহ্মা আদি কৰি দেৱৰ ঈশ্বৰ
 তযু পায়ে নৰকাৰ ॥১৬৬৪

তোহ্মাৰেসে মায়া কৰ্ম্মে বন্দী হয়
 সংসাৰে ওপজো মৰো ।
 দুখ সাগৰত ত্ৰাণ কৰা হৰি
 তোহ্মাৰ চৰণে ধৰো ॥
 তুমি অন্তৰ্য্যামী সমস্ত লোকৰ
 তুমি মহেশ্বৰ দেৱ ।
 তুমিসি সৰ্বজ্ঞ নৃসিংহ তোহ্মাক
 মনে কৰো আমি সেৱ ॥১৬৬৫
 সংসাৰ চক্ৰক কৰৱতে ছিটৌ
 নেৰৈ যোক শোক ভয় ।
 তোহ্মাৰ চৰণে পশিলো শৰণে
 বন্ধা কৰা কৃপাময় ॥
 তুমি মহা গুৰু তোহ্মাৰ চৰণে
 মন যদি লৱৈ বাস ।
 তোহ্মাৰ কৃপায় সবে সিদ্ধি হৈব
 নলাগৈ জ্ঞান অভ্যাস ॥১৬৬৬
 তুমি আত্মা হেন জানিয়া তোহ্মাত
 চিন্তে ভজে যিটো জন ।
 তুচ্ছ পুত্ৰ দাৰা বিষয় ভোগক
 নাহি তাৰ প্ৰয়োজন ॥
 তোহ্মাৰ নামক মুখে ফুবো গাই
 হিয়ে তযু কপ ধৰি ।
 শুনৈ মানে ধৰনি পলায় পাতক
 ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১৬৬৭

ষোষা

বাম হাব কৰুণাময়, তোন্ধাৰ চৰণে মনে ভঞ্জে,
স্বামী তুনাই যেন সংসাৰে নমজো ॥১৪০ ॥

পদ

তোন্ধাৰ চৰণ চিন্তি যথাত ভকত থাকৈ
সেহি পুণ্য সেহি তীৰ্থস্থান ।

তোন্ধাৰ অমৃত কথা ধাৰায়ে বহুয়ে যথা
তাক যিটো জনে কৰৈ পান ॥

এড়ায় সংসাৰ ক্ৰেশ কুৎসিত বিষয় স্মখে
তাসন্ধাৰ মুহি অভিলাষ ।

একবাৰ মাত্ৰ শুচু চৰণ চিন্তিলে যিটো
তাৰ স্মখ মুহি গৃহবাস ॥১৬৬৮

অসন্ত জগতখান তোন্ধাত উদ্ভৱ ভৈল
সন্ত হেন প্ৰকাশে সদায় ।

কৰ্মজড় মনুষ্যৰ মন মগ্ন ভৈল তাতে
বেদৰ মুযুজৈ অভিপ্ৰায় ॥

তোন্ধাৰ অদ্বৈত ৰূপ পৰম আনন্দ পদ
তাতে মোৰ মগ্ন হোক চিত্ত ।

ভৈলোহো দাসৰ দাস জানি আৰে নবহৰি
আন্ধাক নেড়িবা কদাচিত ॥১৬৬৯

মুকুট কুণ্ডল যেন স্মৰ্গৰে ভিন্ন মুহি
মিছা মাত্ৰ নাম ৰূপ যত ।

অহঙ্কাৰ পঞ্চ ভূত তোন্ধাত পৃথক মুহি
প্ৰভু পৰমার্থ বিচাৰত ॥

তোন্ধাৰ কটাক্ষ দৃষ্টি পায়৷ নৃত্য কৰৈ মায়া
ভৰি তুলি মৰ্দে মোৰ মাথ ।

পৰম আত্মৰ হুয়া তোন্ধাত শৰণ লৈলো
মায়াৰ নিবাৰা জগমাথ ॥১৬৭০

সন্ন্যাসীৰ বেশ ধৰি লোকক বঞ্চিলো ছলে
ভৈলো ভোগ্য চিন্তায়ে ব্যাকুল ।

বাত্ৰি দিনে মোহ মোৰ মনত মুণ্ডটে আতি
নাৰাবিধ উজ্জয়ে আকুল ॥

অজ্ঞানী লোকৰ মাত্ৰ পায়৷ গৰ্ব্ব বাঢ়ি গৈল
লজ্জিলোহো তোন্ধাৰ আন্ধাক ।

দীন অনাধক কৃপা কৰাহা পৰমানন্দ
প্ৰভু আৰে বাধিয়ো আন্ধাক ॥১৬৭১

তোন্ধাৰ পৰম জ্ঞান মাধৱ দিয়োক যোক
যিটো খণ্ডে স্মখে ছুখে হীন ।

মুহি নাৰায়ণ দিয়া শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ভক্তি
নোহো যেন বেদৰ অধীন ॥

ত্ৰক্ষায়ো নপাস্ত অস্ত তোন্ধাক নজ্ঞাতৈ বেদে
আপূনয়ো নজানা সমূলি ।

এতেকে কেৱলে আমি তোন্ধাৰ চৰণে স্বামী
ভজিলোহো জয় জয় বুলি ॥১৬৭২

চাৰি বেদ অষ্টাদশ পুৰাণ যতেক শাস্ত্ৰ
পৰম বেদান্ত ভাগৱত ।

সনক সনন্দ মুনি যোগ জ্ঞান বিচাৰিয়া
উদ্ধাবিলা তাৰ সাৰ তত্ত্ব ॥

আগম পুৰাণ যত বেদান্তৰ তাৎপৰ্য্য
জ্ঞানি কৰা ভকতিক সাৰ ।

শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন বিনা আন পুণ্যে নপায় জানা
ইটে; ষোৰ সংসাৰৰ পাৰ ॥১৬৭৩

শুনিয়োক বুদ্ধ জন জনম মৰণ দুখ
তৰিবাৰ যাৰ ইচ্ছা আছে ।

গোবিন্দৰ নাম শুন শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰা
অস্তকে কেশত ধৰি আছে ॥

ইহেন মনুষ্য জন্ম সেহুবে নাপাইবা আউৰ
চাৰি বেদে কহে নিষ্ঠ কৰি ।

মাধৱৰ চৰণৰ কিহবে শঙ্কবে কহে
সদা ভাকি বোলা হৰি হৰি ॥১৬৭৪

বেদ-স্তুতি সমাপ্ত ।

লীলামালা

ঘোষা

বন্ধু! মাধৱ হে,

তুৱা বিনে আছে আৰ তাৰক কে।

বন্ধু! মাধৱ হে ॥১৪১॥

পদ

শুক মুনি বাজাত কহন্ত বিগুমনে।
 কৃষ্ণ লীলামালা আৰে শুনা সারধানে ॥
 শ্ৰৱণে কীৰ্তনে আৰ বৈকুণ্ঠক যায়।
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ আত সবে পায় ॥১৬৭৫
 ব্ৰহ্মায়ে প্ৰাৰ্থিলা দেখি পৃথিৱীৰ ত্ৰাস।
 লৈলা দৈৱকীৰ উদৰত হৰি বাস ॥
 গৰ্ভতে বিধাতা স্তুতি বুলিলন্ত আসি।
 দৈৱকী দৈৱীক বাক্য বুলিলা আশ্বাসি ॥১৬৭৬
 পাছে উপজিলা নিজ ৰূপে দামোদৰ।
 দেখি পিতৃ মাতৃ স্তুতি কৰিলা বিস্তৰ ॥
 উপৰি জন্মৰ কথা নাৰায়ণে কৈলা।
 কংস ভয়ে বস্তুদেৱে গোকুলত থৈলা ॥১৬৭৭
 দেখি পুত্ৰ মুখ নন্দে আনন্দে বিহ্বল।
 তনয়ৰ জাত কৰ্ম্ম কৰাইলা সকল ॥
 দৈত্যক বধিবে আৰন্তিলা গোকুলত।
 পুত্ৰনাৰ চেতন শুধিলা প্ৰথমত ॥১৬৭৮
 শকটৰ তলে থৈলা যশোদা শুৱাই।
 পেহ্লাইলাহা পাৱে শকটক ওভটাই ॥
 তুলিলাহা হামি যশোদাৰ পিয়া স্তন।
 গৰ্ভতে দেখিলা দেৱী চৌদ্ধয় ভুৱন ॥১৬৭৯
 বিন্ময় দেখিয়া আধি মুদিলা স্তম্ভী।
 তাত পাছে চক্ৰবাতে নিলা চুৰি কৰি ॥
 গলত চেপিয়া ধৰি পেহ্লাইলা শিলাত।
 হৰি গৈল চুৰ্ত্ত দৈত্য তোজাৰ লীলাত ॥১৬৮০

জাতকৰ্ম্ম কৰি গৰ্গধ্বষি থৈলা নাম।

গোকুলত ক্ৰীড়ন্তে ফুৰন্তে কৃষ্ণ ৰাম ॥

নাচা বুলি পাত্ৰে গোপী বজায়া চাপৰি।

কবিলন্ত নৃত্য ভঙ্গী ভাৱে দেৱহৰি ॥১৬৮১

যশোদা স্তম্ভিলা ধৰি কিয় মাটি খাইলি।

নখাইলো বুলিয়া বেস্তু বাইলা বনমালী ॥

গৰ্ভতে দেখিলা দেৱী ভুৱন চৌদ্ধয়।

কবিলন্ত স্তুতি আতি পৰম বিন্ময় ॥১৬৮২

স্তন পীবে নপাই কোপে কৃষ্ণ বৰ চণ্ড।

শিলা হানি দধিৰ ভাঙ্গিলা সৰে ভাণ্ড ॥

সেহি অপৰাধে ধৰি বাঙ্গিলা স্তম্ভী।

লাসে লাসে উড়ুখল টানি নিলা হৰি ॥১৬৮৩

বৃক্ষত লাগিয়া ভৈলা উড়ল পথালি।

অজুৰ্নক উভঞ্জি পেহ্লাইলা বনমালী ॥

বুলিলেক স্তুতি দুয়ো কুৱেৰ নন্দন।

নিজ স্থানে চলি গৈলা কৃষ্ণক বন্দন ॥১৬৮৪

কোনে ফল লৈবেক পসাবী দিলে ডাক।

ধান্য লৈয়া যাস্ত কৃষ্ণ ফল কিনিবাক ॥

কৃষ্ণব হস্তক ভৰি দেই ফল বাছি।

স্বৰ্ণ ৰতনে তাইৰ উপচিল পাছি ॥১৬৮৫

অনন্তৰে ৰাম-কৃষ্ণ গৈলা বৃন্দাবন।

শিশুসব সহিতে চাৰিলা বৎসগণ ॥

বহুবিধ শিশু-লালা আচৰি প্ৰচুৰ।

লীলায়ে বধিলা তৈত বৎস বকাসুৰ ॥১৬৮৬

ঘোৰ সৰ্পৰূপে অঘ আছে বেস্তু বাই।

বৎস বৎসপালক গিলিলা লাগে পাই ॥

তাৰ গল ভেৰ্টিয়া বঢ়াইলা দেহা হৰি।

কৃষ্ণৰ সাক্ষ্য পাইলা অঘাসুৰ মৰি ॥১৬৮৭

তাত পাছে ব্ৰহ্মা আসি কবিলন্ত চুৰি।

মায়া কৰি নিলা সবে গোবৰ্দ্ধ দামুৰি ॥

হুয়া গক গোবৰ্দ্ধ আপুনি পৰতেক।

সৰ্বৰূপে ব্ৰহ্মত বকিলা বৰিবেক ॥১৬৮৮

অনন্তৰে ব্ৰহ্মা আসি তৈলা বিমোহিত ।
সবে দিব্য চতুৰ্ভুজৰূপে বিপৰীত ॥
হৰিল চেতন একো নাহি হৃদি সিদ্ধি ।
পাছে পাৰে পড়ি স্ততি কবিলন্ত বিধি ॥১৬৮৯
গৈল তালবন সবে গোৱাল সহিতে ।
সবাক্ষৰে ধেনুকাক বধিলা তহিতে ॥
গোপগণে তালক ভুঞ্জিলা কঠ ভবি ।
শঙ্কৰে বচিলা ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১৬৯০

ষোষা

ত্ৰাহি গোবিন্দ অন্তকে ত্ৰাসৈ ।
নাটসৈ নাথ নিন্দ ত্ৰাহি গোবিন্দ ॥১৪২॥

পদ

বিষময় হৃদ তাক নজানি ।
মৰিল গক গোপ পিয়া পানী ॥
কটাক্ষে জীয়ায়া দমিলা কালী ।
হৃদৰ খেদাইলা তাক নিকালি ॥১৬৯১
ব্ৰজৰ প্ৰজা বন-জুইত মৰে ।
ত্ৰাহি কৃষ্ণ বুলি আবার কৰে ॥
নাহি ভয় বুলি অগ্নিক পিলা ।
ব্ৰজক গৈলা গজেন্দ্রৰ লীলা ॥১৬৯২
হৰি কৰি ক্ৰীড়া গোপ সভাতে ।
মবাইলা প্ৰলম্ব বলোৰ হাতে ॥
মুঞ্জবনে গক গোপ পোবন্তে ।
আনিলা কৃষ্ণে তাৰি তৈব হস্তে ॥১৬৯৩
বসন্ত সমে ত্ৰায় কাল গৈল ।
বাৰিষা আসি উপস্থিত তৈল ॥
বলো সমে সবে গোপক লই ।
ক্ৰীড়িলা কৃষ্ণে বৃন্দাবনে পই ॥১৬৯৪

আসিলা শৰত হৰিষ কৰি ।
বৃন্দাবনে বেণু বজায়া হৰি ॥
গোপ হৃন্দবীৰ বস্ত্ৰক লই ।
চড়িলা গোবিন্দ কদম্বে গই ॥১৬৯৫
পাইলেক বব যত গোপবালা ।
গোবিন্দো গৈলা বৈত যজ্ঞশালা ॥
গোৱালসকলে খুঞ্জিলা অন্ন ।
নিদিলা অহঙ্কাৰী বিপ্ৰগণ ॥১৬৯৬
পত্নীৰ ভকতি দেখিয়া সৰ্ব্ব ।
ভাঙ্গিলা তাসম্বাৰ কৰ্ম্ম গৰ্ব্ব ॥
ভাঙ্গিলা কৃষ্ণে মথ মহেন্দ্রৰ ।
পৃঞ্জিলা গোৱৰ্দ্ধন গিৰিবৰ ॥১৬৯৭
কৰিলা বৃষ্টি ইন্দ্রে ক্ৰোধ কৰি ।
বাখিলা ব্ৰজ গোৱৰ্দ্ধন ধৰি ॥
কৃষ্ণৰ মহিমা দেখিয়া তয় ।
তৈলা গোপ গোপী মহা বিষয় ॥১৬৯৮
গৰ্গৰ বাক্যক হৃমবি নন্দে ।
বৰ্ণাইল কৃষ্ণৰ গুণৰ আনন্দে ॥
কৃষ্ণৰ অদ্ভুত মহিমা দেখি ।
সুৰভি ইন্দ্রে আসি অভিষেকি ॥১৬৯৯
গোব ইন্দ্রে পাতি কৰি প্ৰণাম ।
ধৈলন্ত কৃষ্ণৰ গোবিন্দ নাম ॥
বকণৰ দূতে নিলেক হৰি ।
আনিলা নন্দক কৃষ্ণে উদ্ধাৰি ॥১৭০০
বিষ্ণু বুদ্ধি কৰি নন্দৰ পোকে ।
দেখাইলা বৈকুণ্ঠ ব্ৰজৰ লোকে ॥
চন্দ্ৰাৱলী বাত্ৰি শৰত কাল ।
আবন্তিলা বাসক্ৰীড়া গোপাল ॥১৭০১
বাঢ়িল গৰ্ব্ব দেখি গোপিকাৰ ।
তৈলা অন্তৰ্দ্ধান ভগৱানাব ॥
কাম্বিলা কৃষ্ণৰ গুণ বৰ্ণাই ।
তনু পুলকিত চেতন নাই ॥১৭০২

গোপীৰ আতি প্ৰেম ভকতিত।
 সবাৰে মধ্যত ভৈল বিদিত ॥
 গোপীক আশ্বাসি কৰিলা ক্ৰীড়া।
 এড়াইলা গোপীগণে কামপীড়া ॥১৭০৩
 শঙ্খচূৰ নামে যক্ষক মাৰি।
 বাখি আনিলন্ত গোপৰ নাৰী ॥
 খেদি আসিলেক অৰিফে ধাই।
 লীলায়ে মাৰিলা মাধৱে পাই ॥১৭০৪
 কংসত নাৰদে কহিলা পাছে ॥
 জোৰ প্ৰাণ-বৈৰী ব্ৰজত আছে ॥
 শুনিয়া কেশীক কংসে পাঞ্চিলা।
 তাকো মাৰি কৃষ্ণে যমক দিলা ॥১৭০৫
 বুলিলা কংসে অক্রূৰক আনি।
 ব্ৰজক যাহা তুমি মহামানী ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে ভণে।
 হৰি হৰি বোলা সমস্ত জনে ॥১৭০৬

ঘোষা

ভাৱক ভাই ভজ ভগৱন্ত।
 কৰিবে হৰিসে চুখৰ অন্ত ॥১৪৩॥

পদ

নাৰদ পাছে গোকুলক আসি।
 নমিলা কৃষ্ণৰ গুণ প্ৰকাশি ॥
 কংসে পাঞ্চিলেক আসি অক্রূৰ।
 সন্ধ্যা সময়ে পশি গোপপুৰ ॥১৭০৭
 আকুল হয় আতি প্ৰেম-ভাষে।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পৰিলা পায়ে ॥
 খুড়া বুলি কৃষ্ণে সাৱটি ধৰি।
 কৰিলা সংকাৰ আতি সাদৰি ॥১৭০৮

কংসৰ শুনিয়া নন্দে আদেশ।
 লড়িলা শকটে গোপ নিশেষ ॥
 গোপিকাক বাম-কৃষ্ণে আশ্বাসি।
 সূৰ্ণৰ বথে চড়িলা আসি ॥১৭০৯
 অক্রূৰে সত্বে ডাকিলা বথ।
 কান্দৈ গোপী চাই কৃষ্ণৰ পথ ॥
 মধ্যাহ্ন সন্ধ্যা কৰিবাক প্ৰতি।
 মজিলা যমুনাত দানপতি ॥১৭১০
 দেখিলা অনন্ত সহস্ৰ ফেট।
 কোলাত কৃষ্ণক পাইলন্ত ভেট ॥
 কৰিলন্ত স্তুতি পৰি অক্রূৰে।
 প্ৰবেশিলা পাছে মথুৰা পুৰে ॥১৭১১
 গোপগণ সন্দ্ৰে বন্ধে মুৰাৰি।
 ভ্ৰমন্তে দেখিলা মথুৰা নাৰী ॥
 কন্দৰ্প কোটি যাক নুহি তুল।
 শাৰী শাৰী নাৰী বৰিষে ফুল ॥১৭১২
 বধিলা ধোবাক চৰব অস্ত্ৰে।
 বেশকাৰে আসি ভূষিলা বস্ত্ৰে ॥
 পিঙ্কাইলা চন্দন কুঁজী সাদৰি।
 তাইৰ কুঁজ সম কৰিলা হৰি ॥১৭১৩
 পিঙ্কাইলা মালী অস্ত্ৰে মুঞ্জমাল।
 দিলা সূদামাক বৰ গোপাল ॥
 ভাঞ্জিলা কংসৰ ধনুক ধৰি।
 বখীয়া সেনাক বধিলা হৰি ॥১৭১৪
 বঞ্চিলা বাতি নগৰৰ মাজে।
 প্ৰভাতে শুনন্ত ছন্দুভি বাজে ॥
 গৈলন্ত খেদিয়া নন্দ কুমাৰ।
 কুৱলয় পীড়ে ভেটিলে দ্বাৰ ॥১৭১৫
 ভূমিত পাৰি কাঢ়ি লৈলা দাস্ত।
 কৰিলা কোবাই হস্তীৰ অন্ত ॥
 কঙ্কত গজলন্ত অমুপাম।
 পশিলা বজ্জালা কৃষ্ণ বাম ॥১৭১৬

চৌপাশে উপাসে গোপ কুমারে ।
 দেখিলা কৃষ্ণক দশ প্রকাৰে ॥
 বলো যুষ্টিকক কৃষ্ণে চাণুব ।
 মাৰি মাল ছুইকো কবिला চুব ॥১৭১৭
 আসিলা খেদি আৰো যত মাল ।
 কবिला বাম-কৃষ্ণে তাৰো কাল ॥
 নাচিলা কৃষ্ণে সমাজৰ মাজে ।
 পাৰে কণ বুণ নুপুৰ বাজে ॥১৭১৮
 দেখিয়া গৰজে কংস বিশাল ।
 উচ্ছিত মঞ্চত চড়ি গোপাল ॥
 কেশত ধৰি তাৰ ঘটা লাড়ি ।
 পাড়িলা ভূমিত উপৰে পড়ি ॥১৭১৯
 মৰিলা কংস জগতৰ ভৰে ।
 পাইলেক সাক্ষ্য সিটো কৃষ্ণৰে ॥
 পিতৃ মাতৃ ছুইবো বন্ধন ছোড়ি ।
 কবिला স্তুতি ছুইকো কৰঘোড়ি ॥১৭২০
 আনি উগ্রসেনক পাতিলা বাজা ।
 পাছে আখাসিলা যাদৱ প্ৰজা ॥
 নন্দকো সংকাৰ কবिला আতি ।
 পঠাইলা প্ৰবোধিয়া বুলি মাতি ॥১৭২১
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে ভণে ।
 কৃষ্ণ কথা শুনা সমস্ত জনে ॥
 কৃষ্ণ লীলামালা ইহাৰ নাম ।
 সংসাৰ তৰা বুলি বাম বাম ॥১৭২২

ষোষা

বাম হানী মাগোহো শৰণ হেবা আমি ।
 তোজাক নভজি প্ৰভু ! জৈলো অৰোগানী ॥

পদ

পাছে উগ্রসেনক নৃপতি পাতি হৰি ।
 নন্দকো কবिला শাস্ত বচনে সাধৰি ॥

যেনমতে মানো বহুদেৱ দৈৱকীক ।
 ভূমিপোকা পিতৃক দেখো তাহাতো অধিক ॥১৭২৩
 অনন্তবে নবগুণ দিলা গৰ্গ ঋষি ।
 পাছে গুৰুগৃহে বাসা কবिला হৰিষি ॥
 জানিলা চৌষষ্টি কলা পাছে চক্ৰপাণি ।
 দিলা গুৰু দক্ষিণা যুতক পুত্ৰ আনি ॥১৭২৪
 মধুৰাক আসি কৃষ্ণে পঠাই উদ্ধৱক ।
 কবাইলা আখাস পাছে যশোদা নন্দক ॥
 গোপী সমস্তক বাক্য সন্দেহ পঠাই ।
 সাধুনা কবাইলা কৃপাময় যজুৰায় ॥১৭২৫
 কুব্জাক ক্ৰীড়ি কৃষ্ণে জগত ঈশ্বৰ ।
 প্ৰবেশিলা গোবিন্দো গৃহত অক্ৰুবৰ ॥
 অচ্চিলস্ত দানপতি পায় মাধৱক ।
 পাণ্ডৱ পাশক পঠাই অক্ৰুবক ॥১৭২৬
 জবাসন্ধ ভয়ে পাছে প্ৰভু যজুৰাজে ।
 নিশ্চিলা ঘাৰকাপুৰী পয়োনিধি মাজে ॥
 নিলা তৈকে মধুৰাব প্ৰজা যোগবলে ।
 মাৰিলাহা জবাসন্ধ সেনাক সকলে ॥১৭২৭
 বধিলা যবন মুচুকুন্দক দেখাই ।
 কবিলস্ত স্তুতি পাছে মুচুকুন্দ বায় ॥
 দিলস্ত প্ৰসাদ তাক পৰম ভক্তি ।
 মুচুকুন্দে লভিলস্ত ভগৱন্ত গতি ॥১৭২৮
 জবাসন্ধ ভয়ে নব চেষ্ঠাক দেখাই ।
 পশিলা পলাই ঘাৰকাত ছয়ো ভাই ॥
 কল্পিণী পঠাইলা গোপ্য প্ৰেমপত্ৰে লিখি ।
 আতি সৰুৰণ তৈলা কৃষ্ণে তাক দেখি ॥১৭২৯
 বিপক্ষ নৃপতিসকলক জিনি বণে ।
 কন্নীকে মুক্তিলা চক্ৰ ধৰি নাবাৱণে ॥
 ঘাৰকাত পাতি সত্য দেৱতো অধিক ।
 কবिला বিবাহ মহোৎসবে কল্পিণীক ॥১৭৩০
 তৈলা কামদেৱ কল্পিণীৰ গৰ্ভে জাত ।
 হৰিলা সৰুৰে তাক কবिला নিপাত ॥

ভাৰ্য্যায়ে সহিতে ছনাই ঘাৰকাক আইল ।
 পুত্ৰ দেখি কল্পিণীৰ শৰীৰ জুৰাইল ॥১৭৩১
 মণি হেতু জাম্বৱন্ত জিনি যত্নপতি ।
 স্তম্ভক সমে পাইলা কন্যা জাম্বৱতী ॥
 সত্ৰাজিতো দিলে সত্যভামাক ভয়ত ।
 মণিক যোঁতুক দিলা কন্যাৰ লগত ॥১৭৩২
 থৈলা সত্ৰাজিততে মাধৱে মণি পুত্ৰ ।
 তাক কাটি মণি পাছে নিলা শতধনু ॥
 অক্ৰুৰত মণি থৈয়া ঘোড়ায়ৈ পলাইল ।
 তাকো চক্ৰে কাটি কৃষ্ণে মণিক নপাইল ॥১৭৩৩
 ঘাৰকা এবিয়া পাছে পলাইল অক্ৰুৰ ।
 আনিলন্ত কৃষ্ণে তাক ছনাই যত্নপুৰ ॥
 স্তম্ভক মণি লৈয়া দেখায়া জ্ঞাতিত ।
 এড়াইলা দুৰ্ঘশ পাছে প্ৰভু বিপৰীত ॥১৭৩৪
 মিত্ৰহৃন্দা কালিন্দীক পাছে যত্ননাহ ।
 ভদ্ৰা সত্যা লক্ষণাক কৰিলা বিবাহ ॥
 এহি অষ্ট মহিষী কৃষ্ণৰ প্ৰিয় জায়া ।
 বোলা হৰি হৰি তৰা সংসাৰৰ মায়া ॥১৭৩৫

ঘোষা

হেবা হেলায় গৱাইলো হৰি ইহেন জনম ।
 নঠৈল ভকতি মই পাতকী পৰম ॥১৪৫৥

পদ

নৰকক মাৰি ৰূপে গুণে মহা ধন্য ।
 ঘোড়শ হাজাৰ প্ৰভু পাইলা দিব্য কন্যা ॥
 স্বৰ্গৰো আনিল হৰি পুন্প পাৰিজাত ।
 ঘাৰত কনাইলা সত্যভামাৰ সাক্ষাত ॥১৭৩৬
 কল্পিণীক কৰিলাহা প্ৰেমে পত্নীহাস ।
 তৈলন্ত ভয়তে দেবী প্ৰাণতো নৈবাশ ॥
 চতুৰ্ভুজ হয় হৰি তুলি আকোৱালি ।
 কল্পিণীক আখ্যায় কৰিলা কনয়ালী ॥১৭৩৭

বুলিলন্ত কৃষ্ণে যত নিন্দা আপোনাক ।
 ওলটায় কল্পিণী কৰিলা স্তুতি তাক ॥
 তৈলা অম্বুবাগ প্ৰভু চৰণত আতি ।
 ভবিল ঘাৰকা কেশৱৰ পুত্ৰ নাতি ॥১৭৩৮
 কৃষ্ণৰ সমান ৰূপ একৈক ভাৰ্য্যাত ।
 দশ দশ পুত্ৰ এক জীউ তৈলা জাত ॥
 বহুবিধ কৰি লীলা জগতৰে নাহে ।
 কল্পক মৰাইলা অনিৰুদ্ধৰ বিবাহে ॥১৭৩৯
 উষাক ক্ৰৌড়িলা কৃষ্ণনাতি অনিৰুদ্ধ ।
 বাণক ৰাখিবে লাগি ৰুদ্ৰে দিলা যুদ্ধ ॥
 লীলায়ে ভঙ্গাইলা শঙ্কৰক ঘোৰ ৰণে ।
 চক্ৰে বাণে বাহক ছেদিল নাৰায়ণে ॥১৭৪০
 যুদ্ধত নোৱাৰি স্তুতি কৰিলন্ত হৰে ।
 নৃগ নৃপতিক উদ্ধাৰিলা তাত পৰে ॥
 ক্ৰৌড়িলন্ত বলভদ্ৰে গোকুলক যাই ।
 যমুনাকো আছুবিল লাক্ষ্মণ ভেজাই ॥১৭৪১
 চক্ৰে ধৰি খেদি গৈলা বাৰাণসী ধান ।
 স্তদক্ষিণ পৌণ্ড্ৰকৰো কৃষ্ণে লৈলা প্ৰাণ ॥
 বৈৰত গিৰিত ক্ৰৌড়া কৰি হৰ্ষধৰ ।
 সমৰে মাৰিলা দুই দ্বিবিদ বানৰ ॥১৭৪২
 ধৰিলা শাস্ত্ৰক কুকৰীৰগণে চাপি ।
 খুজিলেক ৰামে গৈয়া নিদিল তথাপি ॥
 হস্তিনাপুৰক কোপে ওতটাওঁ বুলি ।
 লাক্ষ্মণ ভেজায়া বলো ধৰিলন্ত তুলি ॥১৭৪৩
 কৃষ্ণৰ গৃহস্থ ধৰ্ম্ম দেখি ঘৰে ঘৰ ।
 পৰম বিশ্বয় মন তৈলা নাৰদৰ ॥
 কেৱল ঈশ্বৰ মাত্ৰ দেখি দেৱঋষি ।
 কৃষ্ণগুণ গায়া চলি গৈলন্ত হৰিষি ॥১৭৪৪
 নিশাত কৰন্ত কৃষ্ণে শয্যাত শয়ন ।
 কৰ্ত্তক আলিঙ্গি স্তুতি থাকে পত্নীগণ ॥
 বৰনীৰ শেখ জানি বাৰে পকীচয় ।
 নাৰীগণো হোৱৈ কৃষ্ণ বিবহৃত ভয় ॥১৭৪৫

কুকুৰা আবার কৰৈ তাকো পাবে গালি ।
 উঠি নিত্যকৃত্য পাছে কবি বনমালী ॥
 চৌবানী অধিক তেৰ হাজাৰ প্ৰমাণ ।
 ঘৰে ঘৰে প্ৰতিদিনে কবস্তু গো-দান ॥১৭৪৬
 দাককে যোগাস্ত বধ চড়ি গৈয়া তাত ।
 সাত্যকি উদ্ধৰ সমে বসন্ত সভাত ॥
 চতুৰ্ভিতি বেঢ়ি পাত্ৰ মন্ত্ৰী সভাসদ ।
 দেৱকাৰ্য্য সাধিবাক আসিলা নাৰদ ॥১৭৪৭
 জবাসন্ধে বান্ধি আছে নৃপতি বহুত ।
 কৃষ্ণত শৰণ মাগি পঠাই দিলা দূত ॥
 সেহিবেলা যুধিষ্ঠিৰে পঠাইলস্তু মাতি ।
 মন্ত্ৰীগণে সমে কৃষ্ণে আলচিলা আতি ॥১৭৪৮
 উদ্ধৰ সহিতে কৃষ্ণে গৈলা ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ ।
 পূৰিলাহা পাঞ্চে পাণ্ডৱ মনোবধ ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে স্থখে ভেবে তৰি ।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা হৰিহৰি ॥১৭৪৯

—

ষোষা

পিয়ো পিয়ো বাম নাম অমৃত ।
 বৃথা কথা কই নমৰা চিত্ত ॥১৪৬॥

পদ

যুধিষ্ঠিৰ বাজা কৃষ্ণক পাই ।
 অচিলস্তু আতি দুনাই দুনাই ॥
 বাজাক কৃষ্ণে নৰি প্ৰণিপাতে ।
 নবাইলা বাগধ ভীষ্ম হাতে ॥১৭৫০
 বেলায়া ভকত নৃপতিচয় ।
 দেখাইলা নিজ ৰূপ কৃপাময় ॥
 প্ৰসন্ন মুখ পঙ্কজৰ জ্যোতি ।
 কোমল কৰ্ণে গলে গজমতি ॥১৭৫১

মকৰ কুণ্ডলে উজ্বল গণ্ড ।
 প্ৰকাশে চাক চাৰি ভুজ দণ্ড ॥
 কিবীটি বহুে শিবে কৰৈ কাঙ্ক্ষি ।
 উৰঃস্থলে স্থলে শ্ৰীবৎস পান্ধি ॥১৭৫২
 শ্যাম তনু তাতে পীত বসনে ।
 বিজুলী বহুে যেন নৱ ঘনে ॥
 কটিতটে কাঞ্চি বহুৰ ছালা ।
 আপাদলক্ষী গলে বনমালা ॥১৭৫৩
 চৰণ পঙ্কজে মঞ্জিৰ ঘোষ ।
 মিলাইৰে ভৃত্যব মনে সন্তোষ ॥
 সম্মুখে দেখি হেন হৰীকেশ ।
 সমস্তে এৰাইলা বন্ধন ক্ৰেশ ॥১৭৫৪
 আনন্দে ত্ৰয়িল সবাবো চিত্ত ।
 লোতক বৰৈ তনু বোমাঙ্কিত ॥
 আছিল মৰি দুনাই যেন জীল ।
 আলিঙ্গিয়া যেন নয়নে পিল ॥১৭৫৫
 চাহস্তু গৈল অনুবাগ চৰি ।
 প্ৰণাম কৰিলা চৰণে পৰি ॥
 হৰিষতে যেন পাইলা মুকুতি ।
 কৰিলা কৃষ্ণক অনেক স্তুতি ॥১৭৫৬
 মাগিলা পৰম ভকতি দান ।
 সবাকো কৰিলা কৃষ্ণে সন্মান ॥
 ভূষিয়া পঠাই দিলা নিবস্তব ।
 বাজসূয় আসি যোগাইলা কব ॥১৭৫৭
 কবি বাজসূয় বহু নৃপতি ।
 অচিলা কৃষ্ণক মহা ভকতি ॥
 নিন্দিলা দেখি শিশুপাল ধীৰ ।
 কাটীলা কৃষ্ণে চক্ৰ হানি শিব ॥১৭৫৮
 তাৰ তেজপূৰ আসিল ধৰি ।
 নিগিল কৃষ্ণৰ চৰণে পৰি ॥
 সাক্ষ্য পায়ৱ ভৈলা পাবিবদ ।
 বিস্ময় দেখি লোক নিশয়দ ॥১৭৫৯

পৰম মানী দুৰ্য্যোধন ৰায় ।
 ভ্ৰমিলা সভাৰ সম্পত্তি চাই ॥
 ভুলিলা বন্ধু পানী বুলি স্থলে ।
 স্থল হেন মানি পবিলা জলে ॥১৭৬০
 দ্ৰৌপদী সমে নাৰীগণে আসি ।
 চাপৰি বজায়া ভুলিলা হাসি ॥
 ভীমৰ উপহাস্তে কুকৰাজ ।
 মৰণ সমান ভৈ গৈল লাজ ॥১৭৬১
 মৃতক যেন ভৈল কুকপতি ।
 কৃষ্ণৰ কটাক্ষে ভ্ৰমিলা মতি ॥
 তোলাই ইটো কোপ কুক বাজাৰ ।
 হৰিবো সমস্ত ভূমিৰ ভাৰ ॥১৭৬২
 লাগোক বিবাদ কুক পাণ্ডৱে ।
 নমাতি থাকিলা বসি মাধৱে ॥
 পাণ্ডৱৰ হাতে সমৰ জিনি ।
 মৰাইলা অষ্টাদশ অক্ষৌহিণী ॥১৭৬৩
 হৰত বৰ পায়ী শাল্ব ৰাজা ।
 মাৰিবাক গৈলা যাদৱ প্ৰজা ॥
 আকাশতে চলে শৌভ নগৰ ।
 যদুবীৰগণে দিলা সমৰ ॥১৭৬৪
 হস্তিনাপুৰ হস্তে আসি পাই ।
 কাটিলা শাল্বক যাদৱৰায় ॥
 ভাঙ্গিলা শৌভক ক্ষেপিয়া চক্ৰ ।
 বধিলা বিদূৰথ দম্ভযক্ৰ ॥১৭৬৫
 তীৰ্থত স্নানিয়া ফুৰন্তে ৰাম ।
 সূতক বধি কৰি মন্দ কাম ॥
 বল্লভ দৈত্যক মাৰি তহিত ।
 কৰিলা সূত বধ প্ৰায়শ্চিত্ত ॥১৭৬৬
 দেখিয়া ভূষ্ট ভৈলা ঋষিগণ ।
 উগ্ৰশ্ৰৱা পাইবা ব্ৰহ্ম আসন ॥
 কৰিলা মহাভাৰত কথা ।
 বোলা হৰি হৰি নমবা বৃথা ॥১৭৬৭

ঘোষা

গোপীনাথ! তুৱা পাৱে নভৈল ভকতি ।
 ইজমতো মাধৱ গৈলোহো অধোগতি ॥১৪৭॥

পদ

দ্বাৰকাক গৈলন্তু দৰিদ্ৰ দামোদৰ ।
 অচ্চিলন্তু কৰি কৃষ্ণে পৰম সাদৰ ॥
 গুৰু-গৃহে বাস কথা কহি মন ভুষ্টি ।
 থাইলা তান লৈয়া চাউল ছিৰা একমুঠি ॥১৭৬৮
 এতেকে ঐশ্বৰ্য্য পাইলা ইন্দ্ৰৰ দুৰ্ভভ ।
 হেনসে ঈশ্বৰ কৃষ্ণ ভূত্যৰ স্থলভ ॥
 সৰ্ব্বগ্ৰাহ সূৰ্য্যৰ গ্ৰহণ আসি ভৈল ।
 সমস্তে নৃপতিগণ কুকক্ষেত্ৰে গৈল ॥১৭৬৯
 সপুত্ৰ ৰাধক্ৰে যদুগণ গৈলা তথা ।
 কৈলা ৰাজাগণ অশ্ৰো অশ্ৰে কৃষ্ণকথা ॥
 কৃষ্ণৰ যতেক পত্নী দ্ৰৌপদী সহিতি ।
 কহিলন্তু কৃষ্ণকথা পৰম পীৰিতি ॥১৭৭০
 নাৰদ প্ৰমুখ্যে মুনিগণ আইলা তয় ।
 অচ্চিলন্তু তাসম্বাক কৃষ্ণ কৃপাময় ॥
 পিতৃৰ কৰাইলা মহা যজ্ঞ মহোৎসৱ ।
 ৰাধক্ৰক ভূষি ভূষি পঠাইলা মাধৱ ॥১৭৭১
 নন্দ যশোদাক মান্ত কৰিলা একান্ত ।
 জ্ঞানদানে গোপীক কৰিলা উপশাস্ত ॥
 কহিল পিতৃত পাছে কৃষ্ণে মহাজ্ঞান ।
 মৃতক পুত্ৰক দৈৱকীক দিলা দান ॥১৭৭২
 অক্ষুৰ্নক আনি বিহা দিলা হুভদ্ৰাক ।
 ভক্তক দেখিবে লাগি গৈলা মিথিলাক ॥
 শ্ৰুতদেৱ জনকৰ পুৰি মনোবধ ।
 কৈলা উপদেশি প্ৰেম ভকতিৰ পথ ॥১৭৭৩
 ভকতি পুছিল নাৰদে মাধৱত ।
 নাৰায়ণে কহিলা বেদৰ সাৰ তৰ ॥
 সংসাবক তাৰে ভকতিসি জানি মনে ।
 কৈলা স্তুতি বেদ শিবোবহু মন্ত্ৰগণে ॥১৭৭৪

হৰিত ভকতি পাই পৰম মুকুতি ।
 দিবে মাত্ৰ পাবে আন দেৱতা স্কুকুতি ॥
 ভৃগু ঋষি আসি কৰি পৰীক্ষা পূৰ্বত ।
 কৈলা কৃষ্ণগুণ মুনিগণৰ আগত ॥১৭৭৫
 মহাকালপুৰ পশি কৃষ্ণ কৃপাময় ।
 আনি দিলা বিপ্ৰৰ মৃতক পুত্ৰচয় ॥
 অক্ষুৰ্ণৰ অঙ্গীকাৰ কৰিলা সফল ।
 হেন নাৰায়ণ দেৱ ভকত বৎসল ॥১৭৭৬
 ষোড়শ সহস্ৰ অষ্টাধিক একশত ।
 কৃষ্ণৰ মহিষী সবে পৰম ভকত ॥
 শুনিয়োক কৃষ্ণৰ যতেক পুত্ৰবাশি ।
 একযষ্ঠি হাজাৰ লক্ষেক আৰো আশী ॥১৭৭৭
 তাসম্বাৰ পুত্ৰ মাতি ভৈল অপৰ্য্যস্ত ।
 তাক কহি কোনে আৱে কৰিবেক অস্ত ॥
 যদুকুলে কেশৱে আপুনি অৱতৰি ।
 গঙ্গাক কৰিলা অন্ন কীৰ্ত্তনত কৰি ॥১৭৭৮
 শত্ৰু মিত্ৰে উদাসীন দিলা নিজ পদ ।
 ভাব হৰি মহন্তৰ খণ্ডিলা আপদ ॥
 মুহিকে আশ্চৰ্য্য ইটো কৰ্ম্ম মাধৱৰ ।
 সিকালত বেকত আছিল দামোদৰ ॥১৭৭৯
 আকেসে আশ্চৰ্য্য মানো শুনা পৰীক্ষিত ।
 নাম মাত্ৰ লৈলে তৰৈ চুৰ্ঘোৰ কলিত ॥
 আৰো যাইবে নলাগৈ নৃপতি ভূপোবন ।
 গৃহে গতি পায়ৈ কৰি প্ৰৱৰণ-কীৰ্ত্তন ॥১৭৮০
 এহি মানে দশম স্বৰূপ কৃষ্ণলীলা ।
 শুকমুনি বাজা পৰীক্ষিতত কহিলা ॥
 শৰুবে বচিলা ধৰি কৃষ্ণৰ চৰণ ।
 লীলামালা নাম ইটো কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন ॥১৭৮১
 শুনা বুদ্ধজন কেনে হুখে আছ বসি ।
 কালে আসি পাইল চোৱা মনে বিম্বিৰি ॥
 ইহেন মনুষ্য জন্ম কথা বায় আনু ।
 কেতিয়াহে চুৰ্ত্ত জানা ইটো প্ৰাণবাণু ॥১৭৮২

জানি হৰি ভকতিত সবে দিয়া মতি ।
 হৰি কথা প্ৰৱৰণত দৃঢ় কৰা বতি ॥
 কলিত কীৰ্ত্তন বিনে গতি নাহি আৰ ।
 ডাকি হৰি হৰি বোলা তেবেসে নিস্তাৰ ॥১৭৮৩

ইতি লীলামালা সমাপ্ত

শ্ৰীকৃষ্ণৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰমাণ

—*—

ষোষা

মাধৱ পদ্যনাত ভগৱন্ত ।
 নাৰায়ণ নৰসিংহ অনন্ত ॥১৪৮॥

পদ

বোলন্ত শুকে শুনা পৰীক্ষিত ।
 এহিমতে কৃষ্ণে বলা সহিত ॥
 সমন্তে দৈত্যৰ চিন্তিয়া মাৰ ।
 লীলায়ে হৰিলা ভূমিৰ ভাৰ ॥১৭৮৪
 গুণন্ত জগতৰ পতি পাছে ।
 দুঃসহ মহা যদুবংশ আছে ॥
 ত্ৰৈলোক্য বিজয়ী একৈক বীৰ ।
 মুণ্ডচিল কিছু ভাৰ ভূমিৰ ॥১৭৮৫
 যিহেতু সবাবো আমি আশ্ৰয় ।
 কাহাতো হস্তে নাহি পৰাজয় ॥
 কন্দল লগাই তাসম্বাৰ মেলে ।
 পৃথিৱীৰ ভাৰ হৰিবো হেলে ॥১৭৮৬
 এহি গুণি পাছে বাধৰ কুলে ।
 দিয়াইলা প্ৰভু বিপ্ৰশাপ হলে ॥
 বিলিল বিম্বল দ্বাৰকাত ।
 সবাবো মনে কৰৈ উতপাত ॥১৭৮৭

ব্রহ্মাক আরবি ত্ৰিংশ জাক ।
 আসিল পাছে সবে ছাবকাক ॥
 কৃষ্ণৰ দৰশন অভিলাষে ।
 বহিলা বিমান যুড়ি আকাশে ॥১৭৮৮
 মহা সমৃদ্ধি দেখি ছাবকাৰ ।
 বিন্ময় ভৈল আতি দেৱতাৰ ॥
 কৃষ্ণক পাছে দৰশন পাই ।
 অদ্ভুত ৰূপক আছিল চাই ॥১৭৮৯
 তৃপ্তি নাহি চাস্ত একদৃষ্টি ।
 কৰন্ত শিবে পাৰিজাত বৃষ্টি ॥
 কৃতাজ্জলি কৰি এক যুগুতি ।
 তৈবেপৰা সবে কৰন্ত স্তুতি ॥১৭৯০
 নমো নমো কৃষ্ণ তযু চৰণে ।
 যাহাক পৰম ভকত জনে ॥
 হৃদয়ত চিহ্নে কৰি প্ৰৱন্ধ ।
 অপ্ৰয়াসে তবে সংসাৰ বন্ধ ॥১৭৯১
 ত্ৰিগুণা মায়া কৰি আশ্ৰয় ।
 আত্মাত অজা যত জীৱচয় ॥
 সৃজন পালন কৰা আপুনে ।
 নোচোৱে তাৰ একো দোষ গুণে ॥১৭৯২
 তোমাৰ শুনিয়া গুণ চৰিত্ৰে ।
 যিমতে হোৱয় লোক পৱিত্ৰে ॥
 জ্ঞান দান তপ বেদ আচাবে ।
 সিমতে শুদ্ধি কৰিবাক নাৰে ॥১৭৯৩
 তোম্মাৰ ইসব লীলা চৰিত ।
 আক শুনে ভণৈ যিটো কলিত ॥
 অনেক পুৰুষ কৰি উদ্ধাৰ ।
 সংসাৰৰ মুখে হোৱয় পাৰ ॥১৭৯৪
 ষোড়শ সহস্ৰ পত্নীসকলে ।
 অনেক ভাৱ দৰশিয়া চলে ॥
 মনক মথিবে নোৱাৰে ধাৰ ।
 কেন কৃষ্ণ পায়ে নতি আত্মাৰ ॥১৭৯৫

কৃষ্ণক আগত দেখি প্ৰত্যেক ।
 কবিলন্ত আনো স্তুতি অনেক ॥
 নকৈলো পদ বিস্তৰক ডবে ।
 বোলা হৰি হৰি সমস্ত নৰে ॥১৭৯৬

ঘোষা

শিৱ শাৰঙ্গধাৰী মধুসূদন দৈত্যাবি ॥১৪৯॥

পদ

আকাশত থাকি ব্ৰহ্মা বোলৈ স্তুতি বাণী ।
 মাতন্ত কৃষ্ণক শুনা প্ৰভু চক্ৰপাণি ॥
 খণ্ডিবাক লাগি পৃথিবীৰ মহাভাৰ ।
 দৈৱকীৰ গৰ্ভে আসি ভৈলা অৱতাৰ ॥১৭৯৭
 ছুফ্ট বাজাগগক মাৰিলা কৰি লীলা ।
 সমস্ত বাথিলা প্ৰভু ধৰ্ম্মক স্থাপিলা ॥
 সমস্ত লোকৰ কৰি পাপৰ প্ৰলয় ।
 দশোদিশে প্ৰকাশে তোম্মাৰ ঘণচয় ॥১৭৯৮
 যতুকুলে অৱতৰি আছা দামোদৰ ।
 পঞ্চিশ অধিক ভৈল শতক বৎসৰ ॥
 দেৱ কাৰ্য্য লাগৈ মানে সাধিলা সকলে ।
 কুলক নাশিলা প্ৰায় বিপ্ৰশাপ ছলে ॥১৭৯৯
 পৃথিবীক এড়ি আৱে আসা নিজ স্থান ।
 আমি সব কিঙ্কৰক কৰা পৰিত্ৰাণ ॥
 মাধৱে বোলন্ত শুনিয়োক প্ৰজাপতি ।
 পৃথিবীক এড়িবে আত্মাবো আছে মতি ॥১৮০০
 কিন্তু যেনে যাওঁ যতুকুল নসংহৰি ।
 আৰ ভবে ছনাই তল ঘাইবে বহুধৰী ॥
 আগে আমি ইটো যতুকুল কৰি ক্ষয় ।
 তেবেসে চলিযো ব্ৰহ্মা তোম্মাৰ নিলয় ॥১৮০১
 শুনি ব্ৰহ্মা প্ৰণামিয়া কৰি কৃতাজ্জলি ।
 ত্ৰিংশে সহিতে নিজ স্থানে থৈলা চলি ॥
 ছাবকাত অনেক মিলাবে উত্তপাত ।
 প্ৰজ্ঞকে দেখাৰে যেন প্ৰজ্ঞাৰ বিঘাত ॥১৮০২

বুলিলন্ত বাণী কৃষ্ণে বংশক শুনাই ।
 প্রভাসক যাইবো আমি এৰি ইটো ঠাই ॥
 আন্ধাৰ বংশত ছয়া আছে ঋষিশাপ ।
 ঘোৰ উতপাত দেখি মিলে হৃদি তাপ ॥১৮০৩
 আজি যাইবো প্রভাসক কৰিয়ো উত্তোগ ।
 তৈতে স্নানি চন্দ্রে এড়াইলন্ত যক্ষ্মাৰোগ ॥
 দক্ষ শাপ গুচিল পাইলন্ত পূৰ্ণকলা ।
 হেন জানি যদুগণ তৈকে লাগি চলা ॥১৮০৪
 সবংশে আমিযো গৈয়া তৈতে কৰি স্নান ।
 বিপ্রক ভোজন কৰাই দেওঁ মহাদান ॥
 দানে পুণ্যে ছই ঘোৰ দুৰ্গতি নিস্তাৰ ।
 যেন মহা নারে সাগবত কৰৈ পাৰ ॥১৮০৫
 কৃষ্ণৰ বচন শুনি যত যদুগণ ।
 তীৰ্থক যাইবাক সবে উত্ৰাৱল মন ॥
 লৱৰা লৱৰি কৰি তৈল কাছপাৰ ।
 বধত তুলিল আনি সমস্তে সস্তাৰ ॥১৮০৬
 নিশান কোবাই সবে একস্থান তৈল ।
 বাল্য-বৃদ্ধ-স্ত্ৰী মাত্ৰ নগবত বৈল ॥
 ভণিল শঙ্কৰে কৃষ্ণ চৰণত ধৰি ।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলাহৰি হৰি ॥১৮০৭

ঘোষা

পৰমানন্দ বাম ঘোনো ছাড়ছ মোক ।
 হৰি ঘোনো তেজি ধাৰা মোক ॥১৫০॥

পদ

যাইবে বহুগণ কাছে ভক্ত উদ্ধৱ পাছে
 বিমলল দেখি কাট্ম্প কাৱ ।
 কৃষ্ণৰ বচন শুনি মনে বিবিধি গুণি
 বুজিলন্ত সবে অভিপ্ৰায় ॥

বিবলত হৰিদাস কৃষ্ণৰ চাপিৱা পাস
 শিৰে প্ৰণামিলা পাৱ ছই ।
 অন্তৰ্গত তক্ষু তাৰে মাধৱক নত্ৰতাৰে
 বুলিলন্ত কৃতাজলি ছই ॥১৮০৮
 বাদৱ বংশক ভূমি সংহৰি এড়িবা ভূমি
 অৱশ্যে জানিলো আক আমি ॥
 সিকাৰণে ঋষিশাপ ব্যৰ্থ নকৰিলা বাপ
 ভূমি ছয়া জগতৰ স্বামী ॥
 তোন্ধাৰ চৰণ এড়ি নিমিষেক প্ৰভু হৰি
 থাকিবে নপাৰো একো স্থান ।
 ভূমি এড়িলাত মোৰ মিলিবে সস্তাপ ঘোৰ
 অৱশ্যে ছাড়িবে মোৰ প্ৰাণ ॥১৮০৯
 ভূমি জপ তপ পুণ্য ভূমি বিনা দেখো শূন্ত
 দিনতে আন্ধাৰ ত্ৰিজগত ।
 অনেক কাপুৰ্ণ্য কৰো ছয়ো চৰণত ধৰো
 লৈয়া যায়ে আন্ধাক লগত ॥
 সম্যকে অমৃতময় তোন্ধাৰ চৰিত্ৰেচয়
 তাক মাত্ৰ শুনে যিটো নবে ।
 তাহাৰ উপজৈ ভাৱ নছাইডৈ তোন্ধাৰ পাৱ
 আন বিষয়কো পৰিহৰে ॥১৮১০
 শয়ন ভোজন স্নানে তোন্ধাৰ বহুস্থ স্থানে
 সদা সেৱা কৰি থাকো আমি ।
 ভূমি জীৱ ভূমি প্ৰাণ ভূমি বিনা নাহি আন
 কিমতে বৰ্তিবো এড়ি স্বামী ॥
 অৱশ্যেৰ উপহাৰ ছাড় বস্ত্ৰ অলকাৰ
 তোন্ধাবেসে পিন্ধো সৰ্বদায় ।
 তোন্ধাৰ উচ্ছিক ধাৱা তৰিবো দুৰ্ভব ধাৱা
 হেনসে আছিল অভিপ্ৰায় ॥১৮১১
 বোগীগণে প্ৰম কৰি প্ৰৱৰ্ত্তে সমাধি ধৰি
 সবে কৰ্মবন্ধ কৰি কীৰ্ত্তন ।
 তেজিয়া সংসাৰ নৱ দেখে সবে ত্ৰক্ষৰ
 তেবেসে তোন্ধাত ধাৱ লীন ॥

আমি যত গৃহবাসী কর্মপথে ভ্রমো আসি
 ভজিলোহো চৰণে তোক্ষাৰ ।
 তোক্ষাক হিয়াত স্মৰি তোক্ষাৰ কীৰ্ত্তন কৰি
 তোক্ষাৰ কথায় হুইবো পাৰ ॥১৮১২
 চৰণ-ছত্ৰক ইটো উপাসিয়া থাকৈ যিটো
 সিটো এড়াই সংসাৰৰ তাপ ।
 হেন পাদ-পদ্ম এৰি ক্ৰণেকো নিজীৰো হৰি
 নিয়ো লগে জগতৰ বাপ ॥
 অনেক কাপুৰ্ণ্য কৰি কৃষ্ণৰ আগত পড়ি
 যুৰিলন্ত উদ্ধরে ক্ৰন্দন ।
 দেখি দুখ ভকতৰ আখাসিয়া দামোদৰ
 উদ্ধরক বুলিলা বচন ॥১৮১৩
 স্বৰূপ জানিলা ভূমি এড়িবাক চাওঁ ভূমি
 সংহৰিলো পৃথিবীৰ ভাৰ ।
 দেৱৰো সাধিলো কাজ তোক্ষাত নাহিকৈ বাজ
 কুলৰো চিন্তিবো মহামাৰ ॥
 সাত দিন অৱসানে সমস্তে স্বাৰকা মানে
 সাগৰৰ জলে যাইব তল ।
 আমি এড়িলাত ভূমি ঐত নাথাকিবা ভূমি
 লোকত মিলিবে বিমঙ্গল ॥১৮১৪
 পীড়িবে দুৰ্দ্ধন কলি সত্বে যায়োক চলি
 এড়া বজু বান্ধৱৰ স্নেহ ।
 মই আত্মা হেন জানি আক্ষাক বান্ধৱ মানি
 দেখা ভিন্ন আপোনাৰ দেহ ॥
 যত দেখা যত শুনা যতেক মনত গুণা
 সবে মায়ায় স্বপ্ন সম ।
 সমস্তে জগতে হৰি জানিবা নিশ্চয় কৰি
 গুচায়ো বুদ্ধিৰ ইটো ভ্ৰম ॥১৮১৫
 জ্ঞানযোগ কর্মযোগ পৰম ভকতি যোগ
 সমস্তে কহিলা উদ্ধরত ।
 সাংখ্যতত্ত্ব যত আছে উদ্ধরে জানিলা পাছে
 মাধৱৰ পায় প্ৰসাদত ॥

দুনাই পুতাঞ্জলি ধৰি কৃষ্ণক প্ৰণাম কৰি
 বুলিলন্ত হয় নত্ৰ কায়া ॥
 জানিলো ভূমিসি সচা আন যত সবে মিছা
 তথাপি দুস্ত্যজ মোহমায়া ॥১৮১৬
 বিষয়ৰ দুখ জানি তথাপিতো একোপ্ৰাণী
 নেড়ে দুনাই তাকে ভুঞ্জি মৰৈ ।
 গলত বান্ধিয়া পাঘে কাটিবাক নেস্ত ছাগে
 যেন নিলক্ষিতা আতি কৰৈ ॥
 অনেক ভৎসনি পাই উচ্ছ্বষ্ট ভুঞ্জিবে যাই
 যেন অতি কুকুৰ নিৰ্গতে ।
 কহিয়োক স্বৰূপত ইটো ঘোৰ বিষয়ত
 বিৰকতি হোৱৈ কেনমতে ॥১৮১৭

—*—

ঘোষা

নবহৰি কি এ ৰাম, নিষ্ঠাৰয়া নিয়ো নাৰায়ণ
 মাথাত ধৰিবো তুলি দুখানি চৰণ ॥১৫১
 পদ
 উদ্ধরক সম্বোধি মাতন্ত কৃষ্ণ পাছে ।
 কৰ্মবন্ধ এড়াইবে প্ৰৱন্ধ যাৰ আছে ॥
 বৈষ্ণৱৰ সঙ্গ সিটো লৈব প্ৰথমত ।
 মোহোৰ চৰিত্ৰে শুনিবেক ভকতত ॥১৮১৮
 মোৰ নাম কীৰ্ত্তন কৰিব সৰ্ব্বক্ৰমে ।
 হৃদয়ত মোৰ ৰূপ চিন্তিব যতনে ॥
 মোৰ যশ গায়ো যিটো কৰৈ গীত নৃত্য ।
 নাহি তাৰ চিন্তা সিটো তৈল কৃতকৃত্য ॥১৮১৯
 শুনিয়ো উদ্ধরে আৰো বহুস্ত ভকতি ।
 কৰিবা অভ্যাগ ভূমি স্থিৰ কৰি মতি ॥
 সমস্তে কৃততে ব্যাপি আছে মই হৰি ।
 সৰাকো মানিবা ভূমি বিকুবুদ্ধি কৰি ॥১৮২০

ব্রাহ্মণৰ চাণ্ডলৰ নিবিচাৰি কুল ।
 দাতাত চোৰত যাব এক দৃষ্টি তুল ॥
 নীচত সাধুত যাব ভৈল এক জ্ঞান ।
 তাহাকেহে পণ্ডিত বুলিয় সৰ্বজ্ঞান ॥১৮২১
 বিশেষত মনুষ্যগণত যিটো নৰে ।
 বিষ্ণু বুদ্ধি ভাৰে সৰ্বদায়ে মাণ্ড কৰে ॥
 ঈৰষ্যা অসূয়া তিবন্ধাৰ অহঙ্কাৰ ।
 সবে নষ্ট হেঁৰৈ তেৱে তারুণে তাৰ ॥১৮২২
 দেখি সখিগণে যোনো হাটৈ আদি বেড়ি ।
 মই সাধু ইটো চোৰ হেন লজ্জা এৰি ॥
 কুকুৰ শৃগাল গৰ্দ্ভভৰে আত্মা বাম ।
 জানিয়া সবাকো পৰি কৰিবা প্ৰণাম ॥১৮২৩
 সমস্তে ভূততে বিষ্ণু বুদ্ধি নোহে যারে ।
 কায়-বাক্য-মনে অভ্যাগিবা এহি ভাৰে ॥
 বিষ্ণুময় দেখে যিটো সমস্তে জগতে ।
 জীৱন্তে মুকুত হোৱৈ অচিৰ কালতে ॥১৮২৪
 সকলে প্ৰাণীক দেখিবেক আত্মা সম ।
 উপায় মধ্যত ইটো আতি মুখ্যতম ॥
 মোৰ ইটো ধৰ্মৰ অল্পৰো নাহি হানি ।
 যিহেতু সাক্ষাতে মই কৈলো তন্ত্ৰবাণী ॥১৮২৫
 দাস্তিক শঠত নকহিবা ইটো তন্ত্ৰ ।
 সদা উপদেশ দিবা বৈষ্ণৱ জনত ॥
 স্ত্ৰী শূদ্ৰে কৰৈ যদি আক্ৰান্ত ভক্তি ।
 তাহাত কহিবা ইটো জ্ঞান মহামতি ॥১৮২৬
 আক ভক্তি কৰি পঢ়ে যিটো জ্ঞানীলোক ।
 মহা শুদ্ধ হয়। জ্ঞানোদ্দীপে দেখে মোক ॥
 জানিলা উদ্ধৱ যেন দিল উপদেশ ।
 তোন্ধাৰ কি শোক মোহ গুচিল নিঃশেষ ॥১৮২৭
 ত্ৰেকা হব হলায়ুধ লক্ষ্মী প্ৰিয়জায়া ।
 পবন হৃদয় মোৰ দেখা ইটো কায়া ॥
 সবাতো অধিক মোৰ ভূমি প্ৰিয়তম ।
 নাহি আন বাহুৰ উদ্ধৱ ভূমি সম ॥১৮২৮

ভকতেসে মোৰ হৃদি জানিবা নিশ্চয় ।
 ভকত জনৰ জানা আমিসে হৃদয় ॥
 মই বিনা ভকতে নিচিন্তে কিছু জ্ঞান ।
 ভকতত পৰে মই নিচিন্তোণে আন ॥১৮২৯

ঘোষা

কমলাপতি হোক গতি বাম ।
 মোৰ মতি তোন্ধাৰ চৰণে ॥১৫২৥

পদ

উদ্ধৱে কৃষ্ণৰ শুনি বাণী ।
 কৃতাঞ্জলি ভৈল মহামানী ॥
 মাতিবে নোৱাৰি আছা বহি ।
 চক্ষুৰ লোকক পৰৈ বহি ॥১৮৩০
 স্নেহত ব্যাকুল ভৈল মন ।
 ধৈৰ্য্য ধৰি ভৈলা সঙ্কল্প ॥
 আগবাঢ়ি গৈলা ধীবে ধীবে ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ চুই শিবে ॥১৮৩১
 বুলিলা কৰিয়া নমস্কাৰ ।
 গুচাইলা মোহ অন্ধকাৰ ॥
 সূৰ্য্যৰ কাসত যিটো থাকে ।
 তাক কি আন্ধাবে আৰ ঢাকে ॥১৮৩২
 কিনো কৃপা সূত্যক কৰিলা ।
 বিজ্ঞান প্ৰদীপ মোক দিলা ॥
 প্ৰভু এৰি তোন্ধাৰ পাৰক ।
 কোন জনে ভজিবে আনক ॥১৮৩৩
 ছিগিলা হৃদয় মোহ পাশ ।
 বিমৰতো কৰিলা উদাস ॥
 দুৰ ভৈল বাহুৰ স্নেহ ।
 দেখো ভিন্ন আপোনাৰ দেহ ॥১৮৩৪

নমো নমো যোগেশ্বৰ হৰি ।
 ভৃত্যক শিখায়ো ভাল কৰি ॥
 মুক্ত অৱস্থাতে মোৰ মন ।
 নেৰৈ যেন তোক্ষাৰ চৰণ ॥১৮৩৫
 মাধৱে বোলন্ত এহি হোক ।
 বদৰিকাশ্ৰমক যাযোক ॥
 অলকানন্দাক দৰশনে ।
 এৰিবে সমস্তে পাপগণে ॥১৮৩৬
 পিন্ধিবাহা বাকলি বসন ।
 বনুফল কৰিবা ভোজন ॥
 থাকিবাহা ইন্দ্ৰিক দমি ।
 হৈবা শান্ত মনক নিয়মি ॥১৮৩৭
 আক্ষাক স্মৰিবা বাক্য মনে ।
 মোৰ ৰূপ চিন্তিবা যতনে ॥*
 সংসাৰৰ বন্ধে হৈবা হীন ।
 তেবে চিত্ত মোতে যাইবা লীন ॥১৮৩৮
 যিটো জ্ঞান শিখাইলো তোক্ষাক ।
 বিচাৰিয়া অভ্যাসিবা তাক ॥
 পাইবা তাৰ অম্লতে প্ৰমাণ ।
 এতিৰূপে এৰা ইটো স্থান ॥১৮৩৯
 তৰিবাহা সংসাৰৰ ক্লেশ ।
 দিবাহা আনকো উপদেশ ॥
 ভণিল শঙ্কৰে কৃষ্ণ পদে ।
 হৰি হৰি বোলা সভাসদে ॥১৮৪০

ঘোষা
 এ ত্ৰাহি হৰি জগন্নাথ ॥১৫৩॥

পদ

হেন য়েবে বুলিলা মাধৱে ।
 কৰযোৰে উঠিলা উদ্ধৱে ॥
 বান্ধৱৰ স্নেহে ভৈলা হীন ।
 কৰিলা কৃষ্ণক প্ৰদক্ষিণ ॥১৮৪১
 পৰি প্ৰণামিলা মহাবীৰে ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ চুইয়া শিৰে ॥
 স্নেহে ভৈল আকুল স্বভাৱ ।
 লোতকে তিয়াইলা দুয়ো পাৰ ॥১৮৪২
 আজি এৰো প্ৰভুৰ চৰণ ।
 এহি বুলি যুৰিলা ক্ৰন্দন ॥
 যতাপি জনিলা মহাজ্ঞান ।
 তথাপিতো ছাড়ৈ যেন প্ৰাণ ॥১৮৪৩
 ভৈলন্ত বিহ্বল আতি স্নেহে ।
 যাইবাক খোজন্তে হৃদি দহে ॥
 কৃষ্ণক এৰিবে নপাৰন্ত ।
 চৰণত পৰিয়া কান্দন্ত ॥১৮৪৪
 হৃদি তাপ কৰন্ত উদ্ধৱ ।
 চলা চলা বোলান্ত মাধৱ ॥
 কৃষ্ণৰ হৃদত আক্ৰা জানি ।
 উঠি আশি মুচি মহামানী ॥১৮৪৫
 প্ৰভুৰ পাতুকা শিৰে বান্ধি ।
 প্ৰণামি লৰিলা কান্দি কান্দি ॥
 আগক নবাঢ়ে আৰ ভৰি ।
 কৰন্ত প্ৰণাম চুনাই পৰি ॥১৮৪৬
 উঠি যান্ত ভৰি পাঞ্চ ছয় ।
 আৰকা পবন্ত মহাশয় ॥
 কৃষ্ণৰ বচনে উঠি যান্ত ।
 নয়ায় ভৰি উলটি চাহন্ত ॥১৮৪৭

ধৰিবাক নোৱাৰন্ত চিত্ত ।
 দণ্ডৱতে পবন্ত ভূমিত ॥
 দুনাই উঠি কবন্ত গমন ।
 কৃষ্ণৰ বিয়োগে দহে মন ॥১৮৪৮
 কৃষ্ণে যিটো শিখাইলন্ত জ্ঞান ।
 কৰিলা হৃদয়ে তাক ধ্যান ॥
 কৃষ্ণৰ খবৰ মাথে লৈয়া ।
 দ্বাৰকাৰ ৰাজ ভৈলা গৈয়া ॥১৮৪৯
 যাদৱ বংশক কৃষ্ণে আনি ।
 বুলিলা মাধৱে হেন বাণী ॥
 দেখা কেন ঘোৰ উতপাত ।
 দ্বাৰকাত মিলিবে বিঘাত ॥১৮৫০
 স্ত্ৰী-বাল-বৃদ্ধ আছে যত ।
 থাকোক বহিয়া দ্বাৰকাত ॥
 প্ৰভাসক চলি যাও আমি ।
 স্নান দান কৰো জলে নামি ॥১৮৫১
 দানেসে দুৰ্গতি সবে হবে ।
 আসা ঐব অলুবো সহবে ॥
 শুনি বাল্য-বৃদ্ধ-ত্ৰিবী যত ।
 সবেও বহিল দ্বাৰকাত ॥১৮৫২
 যতক পুৰুষ বলীয়াব ।
 নাৱে ভৈলা সাগৰৰ পাৰ ॥
 বধে চৰি গৈলা প্ৰভাসক ।
 অচ্চিলন্ত দেৱ ব্ৰাহ্মণক ॥১৮৫৩
 কৃষ্ণকথা শুনা সৰ্বজনৈ ।
 উদ্ধাৰিবে কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তনে ॥
 মোক্ষ পাইবা গৃহবাসে থাকি ।
 জানি হৰি হৰি বোলা ডাকি ॥১৮৫৪

ষোষা

মন শ্ৰীৰাম কৃষ্ণ হৰি বুলিয়ো যতনে ।
 ধৰিয়ো একান্ত চিত্তে কৃষ্ণৰ চৰণে ॥১৫৪॥

পদ

ভৈল কালগ্ৰস্ত সবে যত যত্নজাক ।
 গণ্ডগোল কৰি পিলে বাকী সুবাক ॥
 মাধৱৰ মায়ায়ে কৰিলা বৃদ্ধিত ।
 মণ্ড লাগি ভৈল সবে পবম উন্নত ॥১৮৫৫
 উঠিল দুয়হ ক্ৰোধ হৰিল চেতন ।
 অশ্ৰো অশ্ৰে কৰৈ সবে অনেক তৰ্কজন ॥
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি সবে ৰণত প্ৰবৃদ্ধ ।
 আপোনাৰ মাজত লগাইল ঘোৰ যুদ্ধ ॥১৮৫৬
 টকাৰিয়া ধনুক বৰিষে শৰ ধাবে ।
 গন্য যুগদব অসি পবশু প্ৰহাবে ॥
 সাম্য কামদেৱৰ লাগিল ঘোৰ যুদ্ধ ।
 কৰৈ ঘোৰ সগৰ সাত্যকি অনিকন্ধ ॥১৮৫৭
 হুহুদে সংগ্ৰামজিতে কৰে হুলস্থূল ।
 স্মিত্ৰে সৰণে দুয়ো কবন্ত তুমূল ॥
 উল্লুকে নিশাঠে ভৈল দুৰ্ঘোৰ কন্দল ।
 শতজিত সনে যুজে ভানু মহাবল ॥১৮৫৮
 অক্ৰুৰে সহিতে কৃতকৰ্ম্ম মহাবীৰ ।
 কবন্ত সমৰ কোপে কল্পিত শৰীৰ ॥
 ভৈল সবে উন্নত চেতন নাহি গাত ।
 বৰিবন্ত নিশিত শায়ক অসংখ্যাত ॥১৮৫৯
 পৰিষ পট্টিশ অসি কবন্ত প্ৰহাব ।
 অশ্ৰো অশ্ৰে শত্ৰু বৃদ্ধি চিত্তে মহাধাব ॥
 তৰ্কয় গৰ্কয় কতো কৰৈ হাতাহাতি ।
 মাধৱৰ মায়ায়ে মোহিত ভৈলা আতি ॥১৮৬০

ভোজ্য বৃষ্ণ অক্ষক সাস্ত্রত যদুবংশ ।
 বিষ্ণুৰ মায়ায়ে সবে ভৈল বুদ্ধি ভ্রংশ ॥
 ছয়া আতি বিস্মৃতি পিতৃক পুত্রে মাৰে ।
 ঋশুৰে জামাইক ভাই ভাতৃক প্ৰহাৰে ॥১৮৬১
 শ্যালক ভিনীসি মাৰে আজোকক নাতি ।
 খুড়াতে ভাতিজে কাটাকাটি কৰৈ আতি ॥
 মিত্ৰমিত্ৰে কৰৈ যুদ্ধ ভাগিনে মাভুলে ।
 সুহৃদ সোদৰ যেন নচাৰৈ বাভুলে ॥১৮৬২
 ঢকুৱাইলা অস্ত্ৰ ধনু ভাঙ্গিল কোবত ।
 প্ৰহাৰে মাছুবি ধৰি পৰম ক্ৰোধত ॥
 শৰীৰত পৰৈ যেন বজ্জৰ সন্ধান ।
 বিমুক্তিত ছইয়া যদুগণে চাড়ে প্ৰাণ ॥১৮৬৩
 পাছে বাম-কৃষ্ণে উঠি হাতক উচ্চাই ।
 মাজ পশি সবাকো বাধন্তু ছুয়ো ভাই ॥
 দেখি যদুবীৰগণে ক্ৰোধে জ্বলি গৈল ।
 শত্ৰু বুদ্ধি তাসম্বাক মাৰিবাক লৈল ॥১৮৬৪
 খঞ্জি বাম মাধৰো মাছুবি লৈলা তুলি ।
 অনেক যাদবী সেনা মাৰিলা সমূলি ॥
 বিপ্ৰশাপ জন্মে সব বংশ ভৈল ছন্ন ।
 বংশৰ অগনি যেন পোৰৈ বংশ বন ॥১৮৬৫*
 সাগৰৰ তীৰক ঢাকিল মৰাশৰে ।
 এৱেসে গুচিল ভাৰ জানিল মাধৰে ॥
 পাছে বলোভদ্ৰে গৈল সাগৰৰ তীৰ ।
 যোগচিন্তি এবিলন্ত মনুষ্য শৰীৰ ॥১৮৬৬
 কৃষ্ণৰ অদ্ভুত লীলা-শুনা সৰ্বজন ।
 প্ৰাণ ধাটক মানে কেহো নেৰিবা কীৰ্ত্তন ॥
 হেন জানা অস্ত্ৰকে কেশত আছে ধৰি ।
 এৰাইয়ো যমৰ দায় ডাকি বোলা হৰি ॥১৮৬৭

ঘোষা

বাম হৰি বোলো মুখে ।
 সংসাৰ তৰিয়ো মুখে ॥১৫৫॥

পদ

দেখিলা কৃষ্ণে বাম মহাভাগ ।
 কৰিলা যোগবলে তনু ত্যাগ ॥
 মাধৰে পাছে প্ৰভাসৰ জলে ।
 স্নান কৰি গৈলা অশ্বথ তলে ॥১৮৬৮
 মাটিত বসিয়া ভৈলন্ত চুপ ।
 ধৰিলা দিব্য চতুৰ্ভুজ ৰূপ ॥
 দেহৰে জ্যোতি জ্বলে দিয়পাশ ।
 বিধুম বহিৰ যেন প্ৰকাশ ॥১৮৬৯
 নৱ মেঘ যেন শ্যাম আকৃতি ।
 তাতে পীতবস্ত্ৰে কৰৈ দীপিতি ॥
 বদন পঙ্কজ আৰ্ছে প্ৰকাশি ।
 সুগুছে সদায় ঈষত হাসি ॥১৮৭০
 প্ৰকাশে কপোলে অলকা পাস্তি ।
 পদ্মক নিন্দৈ নয়নৰ কাস্তি ॥
 কিবীটি শিৰে সম নাহি যোলে ।
 কৰ্ণত মকৰ কুণ্ডল দোলে ॥১৮৭১
 আজানুলম্বী চাক চাৰি হাত ।
 কেযুৰ কঙ্কণে প্ৰকাশে তাত ॥
 আকুলীগণকো দেখন্তে তুষ্টি ।
 বহুময় পিঙ্গি আৰ্ছে আকৃষ্টি ॥১৮৭২
 কষুকৰ্ণে আতি কৌন্তত স্বলে ।
 মুকুতাৰ হাব শোভে বক্ৰস্থলে ॥
 গলত বনমালা কৰৈ কাস্তি ।
 হিয়াত প্ৰকাশে শ্ৰীবৎস পাস্তি ॥১৮৭৩

কাঙ্খে নরগুণ উত্তৰী পীত ।
 বহুব মেখলা জ্বলৈ কটিত ॥
 নুপুৰে বঁজৈ পাদ-পদ্ম দুই ।
 ভকতে যাক দেখি স্মৃখী হুই ॥১৮৭৪
 যন্তেক অস্ত্র চক্ৰ আদি কৰি ।
 চৌপাশে উপাশস্ত মূৰ্ত্তি ধৰি ॥
 দক্ষিণ উকত ধৈয়া চৰণ ।
 বসি আছা হৰি ধৰি আসন ॥১৮৭৫
 যুগ মুখাকাৰ দেখিয়া ভৰি ।
 মাৰিলা ব্যাধ শৰ লক্ষ্য কৰি ॥
 সন্ধানে কৃষ্ণৰ পাৰক ভেদি ।
 পৰিল বুলি ব্যাধ গৈলা খেদি ॥১৮৭৬
 দেখে বসি আছা জগনিবাস ।
 পেহ্লাইলা ধনু ছয়া মহাত্ৰাস ॥
 ডৰিল জীৱ ভৈলা যেন মৰা ।
 কৃষ্ণৰ আগত পৰিল জৰা ॥১৮৭৭
 শুনা সৰ্ব্বজনে হৰি চৰিত ।
 আত পৰে ধৰ্ম্ম নাহি কলিত ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শঙ্কৰে ।
 বোলা হৰি হৰি সমস্ত নৰে ॥১৮৭৮

ঘোষা

প্ৰণাম বাম প্ৰভু পদ্মপাণি ॥১৫৬॥

পদ

অনেক বিনয় কৰিলা ব্যাধ ।
 কৰিয়ো হৰি মোৰ অপবাধ ॥
 অধম পাপী মই দাৰোদৰ ।
 নজানি ভোজ্যাক কৰিলো শব ॥১৮৭৯

মনুষ্য লোকৰ যত অজ্ঞান ।
 যাহাক স্মৰণে কৰৈ নিৰ্য্যাণ ॥
 হেন মাধৱৰ দ্ৰোহ আচৰি ।
 কেনে জীওঁ এতো নযাও মৰি ॥১৮৮০
 চাহিবে নলাগে কাটিয়ো মোক ।
 পাপীৰ মোৰ প্ৰায়শ্চিত্ত হোক ॥
 আউৰ যেন মই অধম পাপ ।
 নকৰো মহন্তক উপতাপ ॥১৮৮১
 শঙ্কৰ ব্ৰহ্মা আদি দেৱগণ ।
 গাহাৰ মায়ায়ে মোহিত মন ॥
 নজ্ঞানস্ত যাব মহিমা আতি ।
 জানিবো কিবা আমি অন্ত্যজ্ঞাতি ॥১৮৮২
 মাধৱে বোলন্ত শুনিয়ো জৰা ।
 উঠিয়ে সন্তৰে ভয় নকৰা ॥
 কৰিলি আন্ধাৰ বাঞ্জা সফল ।
 মোৰ বোলে আৰে স্বৰ্গক চল ॥১৮৮৩
 শুনিয়া মাধৱক ভয়ে হীন ।
 কৰিলা তিনিবাৰ প্ৰদক্ষিণ ॥
 প্ৰণামিয়া পাছে বিমানে চৰি ।
 সশৰীৰে গৈলা স্বৰ্গক লৰি ॥১৮৮৪
 কৃষ্ণৰ সাৰথা পাছে দাককে ।
 বথে চৰি চাই ফুবে নিচুকে ॥
 কৃষ্ণক বিচাৰ কৰি প্ৰৱন্ধে ।
 পাইলন্ত গৈয়া তুলসীৰ গন্ধে ॥১৮৮৫
 সম্মুখ ছয়া দেখিলন্ত পাছে ।
 মূৰ্ত্তি ধৰি অস্ত্ৰ চৌপাশে আছে ॥
 প্ৰকাশে দেহা যেন পূৰ্ণ শশী ।
 অৰথ তলত আছন্ত বসি ॥১৮৮৬
 বজাইল লোভক আকুল ভাৱে ।
 পৰিলা দাকক কৃষ্ণৰ পাৱে ॥
 কান্দিলা হুমাছৰি অধোমুখে ।
 মাতিলা পাছে মহা মনোহুখে ॥১৮৮৭

তোক্কাৰ চৰণ নেদেখি স্বামী ।
 গুচিল চক্ষু অন্ধ ভৈলো আমি
 নজানোহো একো বিদিশ দিশ ।
 নাহি সুখ শাস্তি জগত ঙ্গশ ॥১৮৮৮
 যেন চন্দ্র বিনা বাতি আন্ধাৰ ।
 তুমি মুখ্য প্ৰভু প্ৰাণ আন্ধাৰ ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে ভণে ।
 বোলা হবি হবি সগন্ত জনে ॥১৮৮৯

যোমা

হৰি গোবিন্দ জয় কৃষ্ণ গোপাল বাম ॥১৫৭॥

পদ

এহিমতে দাককে বোলন্ত পাছে বথ ।
 আকাশে ধবিল বেগে বৈকুণ্ঠৰ পথ ॥
 পাছতে লবিলা চক্ৰ আদিচয় ।
 দেখিয়া দাককে ভৈলা পৰম বিস্ময় ॥১৮৯০
 স্তবধ নয়নে চাই আছে ওপৰক ।
 মাধৱে বুলিলা বাক্য পাছে দাককক ॥
 চলিয়োক দাকক সত্বে দাৰকাক ।
 বান্ধৱত কহ গৈয়া আন্ধাৰ বাৰ্ত্তাক ॥১৮৯১
 অহো অহো জ্ঞাতিগণ মবিল সমস্ত ।
 প্ৰত্যেকে দেখিলা বলভদ্ৰো গৈল অন্ত ॥
 শৰঘাৱে ভৈলো আমি য়তক সমান ।
 পিতৃভ-মাতৃভ গৈয়া তুমি দিয়া জান ॥১৮৯২
 দ্বাৰকাত আউৰ নথাকিবা একো নৰে ।
 মই এৰিলাত আসি বুৰাইবে সাগৰে ॥
 সবন্ধু বান্ধৱে সাগৰৰ হৈবা পাৰ ।
 নেৰিবাৰা বৃদ্ধ পিতৃ-মাতৃক আন্ধাৰ ॥১৮৯৩

আসিব অৰ্জ্জুন সখি দেখিবাক মোক ।
 তান লগে যাইবা দ্বাৰকাৰ যত লোক ॥
 বাথি নিবা পথে ধনঞ্জয় মহাবথ ।
 বঞ্ছিবাহা তুমি সৰে গৈয়া ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ ॥১৮৯৪
 তুমি আচৰিবা ভাগৱত ধৰ্ম্মচয় ।
 জ্ঞাননিষ্ঠ হুয়া সৰে এৰিবা বিষয় ॥
 মায়াৰ ইটো জগতকে জানি ।
 পাছে মোক পাইবা তুমি কৈলো সত্যবাণী ॥১৮৯৫
 শুনিলা দাককে পাছে কৃষ্ণৰ আদেশ ।
 কবঘোৰে উঠিলা মনত কৰি ক্ৰেশ ॥
 প্ৰদক্ষিণ প্ৰভুৰ কবিলা সাতবাৰ ।
 দুনাই দুনাই পৰিষা কবন্ত নমস্কাৰ ॥১৮৯৬
 শিবত আছিল পৰি দুখানি চৰণ ।
 লোতক সলিল আথি কবন্ত ক্ৰন্দন ॥
 চলিলোহো মই প্ৰাণ-প্ৰভুক উপেক্ষি ।
 ইজন্মত ভৈলো পৰিচ্ছনা দেখা দেখি ॥১৮৯৭
 এহি বুলি লবিলা কৃষ্ণৰ পাৰ এৰি ।
 হা কৃষ্ণ বুলিলা পাবন্তে যায় গেৰি ॥
 অনন্তবে যতক আছিল দেৱজাক ।
 তহিতে মিলিল আসি আৰাব ব্ৰহ্মাক ॥১৮৯৮
 সিন্ধু মূনি বিগ্ৰাধৰ কিঙ্কৰ চাৰণ ।
 পাৰ্ব্বতী সহিতে আসিলন্ত ত্ৰিনয়ন ॥
 কৃষ্ণৰ নিৰ্ঘ্যাণ দেখিবাক অভিলাষে ।
 বিমানে বেঢ়িয়া আসি বহিলা আকাশে ॥১৮৯৯
 মাধৱৰ চৰিত্ৰে শুনিয়ে সৰ্ব্বজন ।
 নেৰিবা সদায় কেহো কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন ॥
 কলিয়ুগে আন ধৰ্ম্ম নাহি আত পৰে ।
 হেন জানি হৰি হৰি বোলা নিবন্তৰে ॥১৯০০

ঘোষা

কৃষ্ণ নাম যাদব মাধব মধুবিপু ॥১৫৮॥

পদ

মাধবক চাই দেবগণে ।
 কবিলা প্রণাম বঙ্গমনে ॥
 রূপ দেখি চাস্ত এক দৃষ্টি ।
 কবন্ত আনন্দে পুষ্প বৃষ্টি ॥১৯০১
 কবমোহে আতি ভক্তি ভায়ে ।
 জুমা জুমে কৃষ্ণগুণ গাবে ॥
 কতো হবি কীর্তন কবন্ত ।
 তাব চেরে কতোহো নাচন্ত ॥১৯০২
 বাজৈ যন্ত্র আকাশক ছানি ।
 কবে দেরে দুন্দুভিব ধ্বনি ॥
 যনে ঘনে পুষ্প ববিমন্ত ।
 জয় কৃষ্ণ বুলি জোকাবন্ত ॥১৯০৩
 শুনি হবি ওপবক চাইল ।
 ব্রহ্মাক আগতে ভেট পাইল ॥
 আনো সব দেবতাক দেখি ।
 মুদিলন্ত কৃষ্ণে দুয়ো আখি ॥১৯০৪
 পাছে যোগ ধারণা ধবিলা ।
 আপোনাক আজ্ঞাতে খাপিলা ॥
 নিম্নমেকে নব চেষ্ঠা এবি ।
 বৈকুণ্ঠত প্রবেশিলা হবি ॥১৯০৫
 যেন মেঘে বিজুলী ছটাক ।
 নোরাবিলা করে লক্ষিবাক ॥
 কৃষ্ণ গতিক সব দেরে ।
 সেহিমতে নলকিল করে ॥১৯০৬
 যিটো দেহা ধ্যানব আলায় ।
 দেখি হোন্ত আপুনি বিন্ময় ॥

হেন তনু ভৈল অন্তর্জান ।
 বিজুলী ছটাক যেন ঠান ॥১৯০৭
 শ্রী ধর্ম সত্য ধৃতি যত ।
 সবে গৈল কৃষ্ণব লগত ॥
 হেন দেখি যত দেবগণে ।
 সবাবো বিন্ময় ভৈল মনে ॥১৯০৮
 কৃষ্ণব অদ্ভুত যোগ গতি ।
 দেখি সবে প্রশংসিয়া আতি ॥
 স্বকী স্বকী স্থানে চলি গৈলা ।
 শুক মুনি নৃপতিত কৈলা ॥১৯০৯
 বাজা আত বিন্ময় নকবা ।
 মধা পুত্র অন্তকবো পবা ॥
 গুরুক দক্ষিণা আনি দিলা ।
 স্বদেহে ব্যাধকো স্বর্গে নিলা ॥১৯১০
 ব্রহ্ম অস্ত্রে দহিলে তোক্ষাক ।
 বাখিলন্ত ধবিয়া গদাক ॥
 হেন হবি দেব আদি মূল ।
 নবাখিলা ইটো যদুকুল ॥১৯১১
 মনুষ্যত নাই স্বতঃ গতি ।
 অন্তকালে সবে বিসঙ্গতি ॥
 হেন দেখাই দেব শ্রীহবি ।
 গৈলা লবি কুলক সংহবিবে ॥১৯১২
 ইটো নীলা কৃষ্ণব চবিত্র ।
 কবয় কীর্তন যিটো নিত ॥
 তাব হইবে বৈকুণ্ঠত বাস ।
 হেন জানি এবিয়ে আলাপ ॥১৯১৩
 হবিব কীর্তন সদা কবা ।
 বৃথা কথা কহিয়া নমবা ॥
 কহে কৃষ্ণ কহবে শকবে ।
 হবি হবি বোলা সবে নবে ॥১৯১৪

ষোষা

মন মাধৱ বাম বাম ৰূপ অবিশ্ৰাম ॥১৫৯॥

পদ

শুকমুনি বদতি শুনিয়ে পৰীক্ষিত ।
 পাপৰ অন্তক ইটো কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ॥
 এহিমতে মৰিল যতেক যত্নজাক ।
 অনন্তবে দাকক পাইলন্ত দ্বাৰকাক ॥১৯১৫
 গোবিন্দৰ বিয়োগে বিহ্বল আতি দুখে ।
 চাই আছে নৰনাৰী কৰি উৰ্দ্ধ মুখে ॥
 বহুদেৱ উগ্রসেনো আছে চুখ ভাৱে ।
 পৰিল দাকক গৈয়া দুহাস্তৰো পাৱে ॥১৯১৬
 চকুৰ লোতকে তিয়াইলন্ত ছুইবো ভৰি ।
 কান্দিলো অনেক বাম-কৃষ্ণ স্মৰি ॥
 দাককক বেঢ়িয়া সোধন্ত নাৰী নৰে ।
 কি ভৈল সাৰথি কথা কহিয়ে সত্ৰবে ॥১৯১৭
 মুচিলন্ত আখি আতি গদ গদ মাত ।
 কহিলা দাককে পাছে সকলে বৃত্তান্ত ॥
 কি কহিবো কথা মোৰ দহয়ে হৃদয় ।
 অন্তো অন্তে যত্নগণ গৈলা যমালয় ॥১৯১৮
 নৰৈল জ্ঞানক সমূলক্ষে ভৈল হত ।
 হেন শূনি অগ্নি যেন লাগিল গাৱত ॥
 ক্ৰন্দনৰ উৰ্ম্মি উধলিল আতি বৰ ।
 প্ৰভাসক লাগি সবে দিলেক লৱৰ ॥১৯১৯
 গালত চাপৰ মাৰৈ শোকে স্মৃতি নাই ।
 হা পতি পুত্ৰ বুলি গোবিন্দাস্তে যায় ॥
 এহিমতে গৈয়া সবে দেখিলেক পাছে ।
 প্ৰভাসৰ ভীৰক যত্নকে বেঢ়ি আছে ॥১৯২০
 মৰা পতি পুত্ৰ সোদৰৰ গলে ধৰি ।
 কান্দে নাৰীগণে আতি আৰ্ত্তবাদ কৰি ॥

মহাশোকে বহুদেৱ দৈৱকী বোহিণী ।
 বলভদ্ৰ কৃষ্ণক চাহন্তে ফুবে তিনি ॥১৯২১
 নপাইলন্ত লাগ খুজি কৰিয়া বিচাৰ ।
 হৰাইল চেতন শোকে দেখে অন্ধকাৰ ॥
 তিনিয়ো ত্যাজিলা প্ৰাণ হা কৃষ্ণ বুলি ।
 মাটিতে উফৰি পৰি মৰিল সমূলি ॥১৯২২
 ক্ৰন্দন এৰিয়া নাৰীগণ অসংখ্যাত ।
 স্বামীক আলিঙ্গি আৰোহিলন্ত চিতাত ॥
 ৰেৱতী প্ৰমুখ্যে যত আছে নাৰীগণ ।
 বামক আলিঙ্গি প্ৰবেশিলা হতাশন ॥১৯২৩
 কৃষ্ণ মাতৃগণে বহুদেৱক আবৰি ।
 চিতাত উঠিয়া লগে গৈলন্ত সৈতাৰী ॥
 ৰতি আদি মাধৱৰ পুত্ৰবধু যত ।
 গৈলা সবে স্বকী স্বকী স্বামীৰ লগত ॥১৯২৪
 কল্পিণী প্ৰমুখ্যে অষ্ট মহিষী কৃষ্ণৰ ।
 নপাইলা বিচাৰি মাধৱৰ কলেৱৰ ॥
 প্ৰবেশিলা বহিত স্বামীক কৰি ধ্যান ।
 কৃষ্ণক চিন্তিয়া সবে এৰিলন্ত প্ৰাণ ॥১৯২৫
 এহিমতে এৰি য়েৰে গৈলা দামোদৰে ।
 ক্ৰণেকতে দ্বাৰকাক বুৰাইলা সাগৰে ॥
 নৰহিল কিছু তল গৈলা সামৰাজে ।
 কল্পিণী দেৱীৰ মুখ্য মন্দিৰত বাজে ॥১৯২৬
 নেৰন্ত যাহাক মধুসূদনে ক্ৰণেক ।
 অত্ৰাপিও সাগৰত দেখিয়ে প্ৰত্যেক ॥
 সূৰ্য্য সম ছলৈ সিটো কৃষ্ণৰ আলয় ।
 যাক দৰশনে কৰৈ পাপৰ প্ৰলয় ॥১৯২৭
 কৃষ্ণৰ নিৰ্য্যাণ শুনিয়েক সৰ্ব্বজনে ।
 তৰিবা সংসাৰ আৰ প্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে ॥
 গৃহতে থাকিয়া স্ত্ৰে মহা পুণ্য সাক্ষা ।
 বোলা হৰি হৰি যম যাতনাক বক্ষা ॥১৯২৮

বোধা

বামে হোক মতি বাম চৰণে গতি ॥১৬০॥

পদ

অৰ্জুন শুনিলে হেন কৃষ্ণৰ প্ৰমাণ ।
 ভৈলন্ত বিহ্বল শোকে নাই স্মৃতি জ্ঞান ॥
 মহা মৰ্ষে কৃষ্ণক স্মৰি কুন্তীসুত ।
 হা প্ৰাণ-কৃষ্ণ বুলি কান্দিলে বহুত ॥১৯২৯
 কহিয়াছে মাধৱে গীতাত যিটো জ্ঞান ।
 প্ৰবন্ধে হিয়াত তাক কবিলন্ত ধ্যান ॥
 চিবকালে চিত্তক কৰিয়া বীৰে স্বস্থ ।
 প্ৰেতকাৰ্য্য জ্ঞাতিৰ কবাইলা মহাবথ ॥১৯৩০
 অনুক্ৰমে দিয়াইলন্ত পিণ্ড জলাঞ্জলি ।
 কৃষ্ণৰ আদেশ পাছে শুনি মহাবলী ॥
 স্ত্ৰী-বাল্য-বৃদ্ধক কৰিয়া বীৰে স্বস্থ ।
 সবাকো লগতে লৈয়া গৈলা ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ ॥১৯৩১
 তহিতে খৈলন্ত নিয়া যত যত্নচয় ।
 পাছে যুধিষ্ঠিৰক দেখিলে ধনঞ্জয় ॥
 চৰণত নিচালে পৰিলা অধোমুখে ।
 সমিধান নেদন্ত কান্দন্ত মহা দুখে ॥১৯৩২
 আকুল হৃদয় ভৈলা দেখি যুধিষ্ঠিৰ ।
 ভ্ৰাতৃত্ব পুছন্ত পাছে কৰি চিত্ত স্থিৰ ॥
 বান্ধৱৰ বাৰ্ত্তাক অৰ্জুন মোত কহ ।
 কুশলে কি আছে সিটো স্মৰ মাতামহ ॥১৯৩৩
 মমা বহুদেৱ কিবা আছন্ত কল্যাণে ।
 ভালে কি আছন্ত তান পত্নীগণ মানে ॥
 সাধ কাম অনিৰুদ্ধ ভালে কি আছন্ত ।
 সময়ত তাসৰে কি বোক স্মৰন্ত ॥১৯৩৪
 গোবিন্দবো বাৰ্ত্তা বাপ কহিয়ে আশ্ৰিত ।
 স্মখে কি আছন্ত কৃষ্ণ দেৱ দাবকাত ॥
 বহুবীৰপণ বাব বাহক আঞ্জয়ী ।
 পবন আনন্দে সৰে নিৰ্ভয়ে ক্ৰীড়ই ॥১৯৩৫

সত্যভামা সতী বাব চৰণ সেৱাত ।
 দাবতে কৰাইলা শচীৰ পাৰিজাত ॥
 হেন প্ৰাণ-কৃষ্ণৰ সত্ৰবে কহ কথা ।
 কিয় হেন ভৈল বাপ তোন্ধাব অৱস্থা ॥১৯৩৬
 চিবকাল প্ৰবাসত কিবা পাইলি দুখ ।
 তনু তোৰ নিস্তেজ মলিন দেখো-মুখ ॥
 প্ৰাৰ্থকক নিদিলাহা প্ৰতিশ্ৰুতি দাৰ ।
 নকৰিলা প্ৰাণীক ভয়ত পৰিত্ৰাণ ॥১৯৩৭
 অতিথিক নিদি কিবা কৰিলা ভোজন ।
 সিজিল পাতক কিবা অগম্যাগমন ॥
 অধমে জিনিলা কিবা আসন্তে পথত ।
 কিসক মিলিল বাপ দুখ হেন মত ॥১৯৩৮
 কহিয়োক বাপু এবে দুখৰ কাৰণ ।
 বুলিবে খোজন্তে নেহ্লায় মুখত বচন ॥
 চক্ষুকমলছি পাছে শোকক স্তম্ভাই ।
 কাঢ়িলা নিশ্বাস বীৰে নৃপতিক চাই ॥১৯৩৯
 সৌম্য সখিত্ব স্মৰিয়া মাধৱৰ ।
 বোলন্ত অৰ্জুনে বাজা শুনা অথন্তৰ ॥
 ভগিল শত্ৰবে কৃষ্ণ চৰণত ধৰি ।
 পাতক ছাড়োক ডাকিবোলাহৰিহৰি ॥১৯৪০

বোধা

গোপাল হৰি কৰো প্ৰণাম ।
 নেড়োক মুখে বাম কৃষ্ণ নাম ॥১৬১॥

পদ

কিবা সোধা বাজা যোব অৱস্থা ।
 সৰ্বনাশ ভৈলো কি কৈবো কথা ॥
 বহু কপী হৰি ভৈলো বকিত ।
 কিমতে আবে সৰ্ববিনো চিত্ত ॥১৯৪১

যাহাক আশ্রয়ে দ্রুপদ ঘৰে ।
 জিনিলো বাজাগণ একেথৰে ॥
 মৎস্য ভেদি পাইলো দ্রোপদীক ।
 হেন কৃষ্ণ বিনে জীৱন দিক ॥১৯৪২
 দহিলো খাণ্ডৱ যাৰ সহায় ।
 ভঙ্গাইলো বাসৱক সমুদায় ॥
 অমৃত সভা সাজি দিলে ময় ।
 কৰিলো বাজসূয় যাত গয় ॥১৯৪৩
 এৰিয়া গৈলা হেন কৃষ্ণে মোক ।
 কিসক জীও নগৈ যমলোক ॥
 হৰক যুজিলো যাহাত গয় ।
 দিলা অস্ত্ৰ হৰে হুয়া বিস্ময় ॥১৯৪৪
 যাহাৰ প্ৰসাদে ভৈলো স্বৰ্গগামী ।
 ইন্দ্ৰৰো অৰ্দ্ধাসন পাইলো আগি ॥
 এৰিয়া গৈল হেন যদুৰায় ।
 কেনে জীও এড়ু প্ৰাণ নযায় ॥১৯৪৫
 যাহাৰ তেজে বৃকোদৰ বীৰে ।
 দুঃশাসন হিয়া কুঠাৰে চিৰে ॥
 প্ৰতিজ্ঞা সাম্ফলি পিলা কধিৰ ।
 ভাঙ্গিলা উক কুক নৃপতিৰ ॥১৯৪৬
 বান্ধৱ বুলি ত্ৰিজগত পতি ।
 কৰিলো সাৰথি মই কুমতি ॥
 ব্ৰহ্মা আদি যত ত্ৰিদশগণে ।
 সদায় সেৱন্ত যাৰ চৰণে ॥১৯৪৭
 দেৱৰো দেৱ হেন প্ৰভু হৰি ।
 মাতন্ত্ৰ মোক পৰিহাস কৰি ॥
 ওবা পাৰ্থ ওবা সখি অৰ্জুন ।
 কতক কহিবো প্ৰভুৰ গুণ ॥১৯৪৮
 ক্ৰমন্তে ডুগন্তে কৃষ্ণৰ সঙ্গ ।
 নানা উপালন্ত কৰিলো বঙ্গ ॥
 মহিলন্ত তাক যেন বান্ধবে ।
 বকিত ভৈলোহো, হেন মাথৰে ॥১৯৪৯

কিবা সোধা বাজা আন্ধাৰ কথা ।
 কোননো নভৈল মোৰ অৱস্থা ॥
 বাথিয়া আনো কৃষ্ণ পত্নীজাক ।
 গোৱালে কাটি নিলে তামস্বাক ॥১৯৫০
 স্ত্ৰাক যেন জিনিলেক মোকে ।
 প্ৰাণ ফুটি যায় এহিসে শোকে ॥
 কৃষ্ণৰ বিয়োগে দগধ মন ।
 মাত্ৰিবে নোৱাৰো হবায় চেতন ॥১৯৫১
 অৰ্জুন এহি বুলি মৌন ভৈলা ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ চিন্তিবে লৈলা ॥
 বিময় বিমে ভৈল বিবকতি ।
 কৃষ্ণ পাদ-পদে নছাড়ে মতি ॥১৯৫২
 কৃষ্ণৰ কিলবে শঙ্কবে ভণে ।
 কৃষ্ণ কথা শুনা সমস্ত জনে ॥
 য়েৰে স্মৃথে যাইবা সংসাৰ তৰি ।
 সদায় ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥১৯৫৩

ষোমা

গোপাল গোবিন্দ বাম কৃষ্ণ হৰি গতি ।
 কি বাম হৰি গতি কি বাম হৰি গতি ॥১৬২॥

পদ

এহিমতে কৃষ্ণক চিন্তন্তে মহাবীৰ ।
 বাঢ়িল ভকতি মল গুচিল বুদ্ধিৰ ॥
 পাসৰি আছিল যিটো শিখিবাৰ তত্ত্ব ।
 ছনাই ভৈল অৰ্জুনৰ মনত বেকত ॥১৯৫৪
 ভৈল ব্ৰহ্ম সম্পত্তি এবাইলা শোকচয় ।
 মনত আছিল মানে গুচিল সংশয় ॥
 মায়ায়ে এৰিল লিঙ্গ শবীৰ ভাগিল ।
 আপোনাৰ আত্মা পবনাত্মাতে ধাগিল ॥১৯৫৫

ভকতিৰ বলে জ্ঞান লভিলা নিষ্ঠুৰ ।
 জীৱন্তে মুকুত হুই বহিলা অক্ষুৰ্ন ॥
 কুস্তী শুনিলন্ত পাছে কৃষ্ণৰ নিৰ্য্যাণ ।
 কৃষ্ণতে অপিয়া চিত্ত ছাড়িলন্ত প্ৰাণ ॥১৯৫৬
 কৃষ্ণৰ নিৰ্য্যাণ শুনি ৰাজা যুধিষ্ঠিৰ ।
 শোক মোহ এৰি চিত্ত কৰিলন্ত স্থিৰ ॥
 হৰি এৰিলাত কলি প্ৰবেশিলা জ্ঞানি ।
 পৰীক্ষিত তোক্ষাক পাতিল ৰাজা আনি ॥১৯৫৭
 এৰিলা বিচিত্ৰ বস্ত্ৰ বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ।
 পিন্ধিলা বাকলি ৰাজা ভৈলা নিবাহৰ ॥
 মৌন ব্ৰত ধৰিয়া মুকুত কৰি কেশ ।
 ভৈলা যেন জড় আতি পিণাচৰ বেশ ॥১৯৫৮
 কৃষ্ণ পদ-পঙ্কজক ধৰি হৃদয়ত ।
 হৰি ভক্তি দহিলে মনব মল যত ॥
 বিষ্ণুৰ ধ্যানত পবে আন গতি নাই ।
 পাইলন্ত পৰম গতি পাছে পাৰ্শ্বো ভাই ॥১৯৫৯
 কৃষ্ণ পদ-পঙ্কজ হৃদয়ে কৰি স্থিৰ ।
 ধৰিলা উভব পথ ৰাজা যুধিষ্ঠিৰ ॥
 দ্ৰৌপদী দেখিল এৰিলন্ত পঞ্চ পতি ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে পাছে স্থিৰ কৰি মতি ॥১৯৬০
 কৃষ্ণকৈসে স্মৰে কৃষ্ণক কৰে ধ্যান ।
 হা প্ৰাণকৃষ্ণ বুলি ছাড়িলন্ত প্ৰাণ ॥
 পাছে পৰীক্ষিত তুমি পালিলাহা মহী ।
 ধৰ্ম্মক বাখিলা বলে কলিক নিগ্ৰহি ॥১৯৬১
 তোক্ষাৰ ৰাজ্যত ভৈল সত্যৰ ব্যৱস্থা ।
 দশো দিশে কহয় তোক্ষাৰ গুণ কথা ॥
 কৃষ্ণৰ নিৰ্য্যাণ শুনিলোক সৰ্ব্বজনে ।
 ভৰিবা সংসাৰ ঘোৰ প্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে ॥১৯৬২
 ইহ পৰলোকে হৰি চৰণেসে গতি ।
 হেন জ্ঞানি কৰা সবে হৰিত ভকতি ॥
 হেন জ্ঞানী অন্তৰ্কে কেশত আছে ধৰি ।
 এবাৰো কৰা দায় ডাকি বোলা হৰি ॥১৯৬৩

ষোষা

ৰাম গোপাল কৃপাময় নিবঞ্জন হৰি ।

ভকতৰ নিয়া নাথ দুখক সংহৰি ॥১৬৩॥

পদ

নৃপতিত শুকে পাছে কহন্ত কাছিনী ।
 গৈলন্ত উদ্ধৰ পায় কৃষ্ণত মেলানি ॥
 বিদূৰে সহিতে যেন কৰিলা আলাপ ।
 শুনিয়ে নৃপতি ছনাই উদ্ধৰ বিলাপ ॥১৯৬৪
 তীৰ্থ কৰি ফুৰন্তে বিদূৰ মহাভাগ ।
 যমুনা তীবত উদ্ধৰক পাইলা লাগ ॥
 পূৰ্ব শিষ্য গুৰুৰ কৃষ্ণৰ অনুচৰ ।
 দেখি তাক আতি শ্ৰীতি ভৈলা বিদূৰৰ ॥১৯৬৫
 আলিঙ্গি ধৰিলা নয়নৰ বহে জল ।
 পুছিলন্ত যত কুক কুলব কুশল ॥
 পুৰাণ পুৰুষ ৰাম কৃষ্ণ অৱতৰি ।
 স্থখে কি আছন্ত পৃথিবীৰ ভাব হৰি ॥১৯৬৬
 বসুদেৱ ভিনীসিব কহিয়ে কল্যাণ ।
 আক্ষাৰ স্তম্ভ নাই তাহান সমান ॥
 প্ৰদ্যম্বৰ বাৰ্তা বাপ কহিয়ে সম্প্ৰতি ।
 স্থখে কি আছন্ত উগ্ৰসেন নৰপতি ॥১৯৬৭
 সাস্ব কাম অনিকৰু আছন্ত কুশলে ।
 বৈষ্ণৱ অক্ৰুৰ কিবা আছে অবিকলে ॥
 আনন্দে কি আছন্ত সাত্যকি মহাবল ।
 দৈৱকী দেৱীৰ আৱে কহিয়ে কুশল ॥১৯৬৮
 চাক গদ আদি কৰি কৃষ্ণৰ তনয় ।
 আছে বহুগণ কিবা পূৰ্ব অদ্ভুতয় ॥
 কৃষ্ণ ধনঞ্জয় দুইকো কৰিয়া আশ্ৰয় ।
 স্থখে কি আছন্ত যুধিষ্ঠিৰ মহাশয় ॥১৯৬৯
 ভীম ধনঞ্জয় সহদেৱ নকুলৰ ।
 সবাবো বাৰ্তাক বাপ কহিয়ে সৰ্বৰ ॥

কবো অনুশৌচ ধৃতবাস্তুক সম্প্রতি ।
 নিজ পাপে গৈল জীৱন্ততে আধোগতি ॥১৯৭০
 দেশক ডাকিলা মোক পুত্রৰ বিবাদে ।
 তীৰ্থ কৰি ফুৰো মই কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে ॥
 যাৰ যশ কীৰ্তনে জগত আতি তবে ।
 বার্তা কথা সহি হেন কৃষ্ণৰ সত্তবে ॥১৯৭১
 পুছিলো বিদূৰ যেরে কৃষ্ণৰ কুশল ।
 মাধৱক স্মৰি ভৈলা উদ্ধৱ বিহ্বল ॥
 পঞ্চ বৰিষতে যিটো ভোজনক এৰি ।
 শিশু লীলা কৰিয়া পূজন্ত মাত্ৰ হৰি ॥১৯৭২
 কৃষ্ণৰ সেৱাতে আৰে বুদ্ধ আসি ভৈলা ।
 কহিবে নপাৰি কথা মৌন জয়া বৈলা ॥
 দুই দণ্ড চিন্তিলন্ত কৃষ্ণৰ চৰণ ।
 হৰি ভক্তি অমৃতত মগ্ন ভৈল মন ॥১৯৭৩
 শিহৰি শৰীৰ ভৈল সৰ্বাঙ্গ পুলক ।
 চক্ষু মুদি আঁছে অৱে আনন্দে লোতক ॥
 মাধৱৰ স্নেহ বসে মগ্ন ভৈলা মন ।
 বোলা হৰি হৰি সমজ্যাৰ যত জন ॥১৯৭৪

ঘোষা

বনমালী বাম মোৰ প্ৰাণ গৈল কোন স্থান ।
 জীৱেৰ জীৱন কৃষ্ণ বিনে নাই আন ॥১৬৪॥

পদ

কথমপি কৃষ্ণৰ চৰণ এৰি মন ।
 বজাইলা উদ্ধৱে পাইলা গৱত চেতন ॥
 হাতে মলছিয়া চক্ষু চিত্ত স্থিৰ কৰি ।
 ত্যজিলন্ত নিখাণ কৃষ্ণৰ লীলা স্মৰি ॥১৯৭৫
 কৃষ্ণৰ বিবহে অগ্নি দহ কৰৈ মন ।
 কাম্বুস্তে হিলন্ত বিচুক সমিধান ॥

কিবা কথা শোধা সখি দেখো অন্ধকাৰ ।
 কৃষ্ণ-সূৰ্য্য অন্ত গৈল প্ৰাণ যে আন্ধাৰ ॥১৯৭৬
 কাল সৰ্পে দংশিলেক সুহৃদসকল ।
 কি কহিবো সখি আৰ আন্ধাৰ কুশল ॥
 যাদব বংশৰ কিনো মিলিল অভাগ ।
 নজানিলো কৃষ্ণক লগতে পায় লাগ ॥১৯৭৭
 ক্ষীৰ সাগৰত আছিলন্ত শশধৰ ।
 মাছে যেন বোলে ইয়ো এক জলচৰ ॥
 সেহিমতে ঈশ্বৰক পায় যদুগণ ।
 মনে মানিলন্ত এন্তে জ্ঞাতি একজন ॥১৯৭৮
 ভূষণৰো ভূষণ পৰম অঙ্গচয় ।
 যাক দেখি হোস্তু হৰি আপুনি বিস্ময় ॥
 অপুণ্য প্ৰাণীক দিয়া অল্প দৰিষন ।
 লগতে নিলন্ত হৰি লোকৰ লোচন ॥১৯৮১
 দেখিয়ো কৃষ্ণৰ কেন কৰ্ম বিড়ম্বন ।
 বহুদেৱ গৃহত অজব উপজন ॥
 যাৰ কটাকতে হোৱে জগত বিনাশ ।
 কংসভয়ে লন্ত তেৱে গোকুলত বাস ॥১৯৮০
 বহুদেৱ দৈৱকীক বুলিবা প্ৰণামি ।
 কংসভয়ে ব্ৰজত বঞ্চিলো গৈয়া আমি ॥
 হে পিতৃ-মাতৃ মোৰ মৰসিয়ো দোষ ।
 ইহাক স্মৰি মনে মিলৈ অসন্তোষ ॥১৯৮১
 হেনয় কৃষ্ণৰ যিটো গাইলা নাম-গুণ ।
 ছনাই পাসৰিবে আৰ কোননো দাকণ ॥
 বাজসূয় যজ্ঞত দেখিলো নেত্ৰ ভৰি ।
 যেন সিদ্ধি পাইলেশিশু পালে দ্বেষ কৰি ॥১৯৮২
 কৃষ্ণ মুখ পদ্যক কবন্তে নেত্ৰে পান ।
 অৰ্জুনৰ শৰে কাটে ছাড়ে সুখে প্ৰাণ ॥
 পাঠে পৰমপদ ব্ৰহ্মাদিয়ো যাত গহ ।
 হেনয় প্ৰভুৰ কোনে সন্ধিবে বিবহ ॥১৯৮৩
 উগ্ৰসেন বাজাক বৈসায় সিংহাসনে ।
 কৰঘোৰে আগত বিনাৰে নাৰাৱণে ॥

আদেশিয়ো মহাবাজা কোন কৰ্ম কৰো ।
 ইহাক স্মৰি সখি আতিশয় মৰো ॥১৯৮৪
 কৃষ্ণ গুণ স্মৰস্তু হবাই চেতনা ।
 মৰিবাক লাগি স্তন দিলেক পুতনা ॥
 তথাপি পাইলেক তাই জননীৰ গতি ।
 কিনো কুপায় নাবায়ণ প্ৰাণ পতি ॥১৯৮৫
 হেননো স্বামীক এৰি কিনো মহাঅন্ধ ।
 আনক ভজিবে লাগি কৰিবে প্ৰৱন্ধ ॥
 যত দৈত্য আসে মাধৱক ক্ৰোধ কৰি ।
 তাহাকো উত্তম গতি দেন্ত শ্ৰীহৰি ॥১৯৮৬
 যিটো প্ৰেমভাৱে ভজে হেন ভগৱন্ত ।
 তাহাৰ মহিমা কহি কোনে পাৱে অন্ত ॥
 হেন পূৰ্ণ ব্ৰহ্মক হাততে পায় লাগ ।
 হৰাইলো দেখা সখি মোহোৰ অভাগ ॥১৯৮৭
 স্মৰি স্মৰি সিটো স্বামীৰ চৰণ ।
 কহিবে নোৱাৰো কথা দন্ধ কৰে মন ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শুনা সৰ্বলোক ।
 হৰি হৰি বোলা সদা পাতক ছাড়োক ॥১৯৮৮

ষোষা

গোপাল প্ৰাণ গৈলা কোন স্থান ।
 গোপাল প্ৰাণ ॥১৬৫॥

পদ

শুনা সখি যেন ভৈলা অৱস্থা ।
 পূৰ্বাপৰ কহো কৃষ্ণৰ কথা ॥
 খণ্ডিবাক লাগি ভূমিৰ ভাব ।
 দেৱকা গৰ্ভে ভৈলা অৱতাৰ ॥১৯৮৯
 বহুদেৱে ভৱে গোকুলে থৈলা ।
 কৰিলা কৃষ্ণে জৈতে শিশু-লীলা ॥

গোপশিশু সমে বাচুৰি চাৰি ।
 ভৱন্ত যমুনা তীৰে মুৰাৰি ॥১৯৯০
 কংসে পাট্টে যত আসে দানৱ ।
 লীলায়ে মাৰন্ত তাক মাধৱ ॥
 ইন্দ্ৰৰ মথকো কৰিলা ভঙ্গ ।
 বৰষিলে ইন্দ্ৰে কৰিয়া খঙ্গ ॥১৯৯১
 মন্দৰ তুলি পাছে ভগৱন্তে ।
 বাখিলা ব্ৰজক বৃষ্টিত হন্তে ॥
 শৰত কালে চন্দ্ৰাৱলী পাই ।
 কৰিলা বাস-ক্ৰীড়া যজুৰায় ॥১৯৯২
 বলো সমে আসি মথুৰাপুৰ ।
 মাৰিলা তৈতে দুষ্ঠ কংসাসুৰ ॥
 পঢ়িবে লাগি গৈলা হয় ছাত্ৰ ।
 সান্দিপনি গুৰু পঢ়াইলা শাস্ত্ৰ ॥১৯৯৩
 যুতক পুত্ৰক দক্ষিণা দিলা ।
 অষ্ট মহিষীক বিহা কৰিলা ॥
 নৰকক মাৰি ৰূপে গুণে ধন্য ।
 পাইলা আৰ যোল হাজাৰ কন্যা ॥১৯৯৪
 সৰ্বাতো দশদশ পুত্ৰ জাত ।
 ভৈল বল বীৰ্য্যে জগতে খ্যাতি ॥
 দ্বিবিদ মাগধ সম্বৰ বাণ ।
 শাল পৌণ্ড্ৰকৰ লৈলন্ত প্ৰাণ ॥১৯৯৫
 পাণ্ডৱৰ হাতে সমবে জিনি ।
 মৰাইলা অষ্টদশ অকৌহিণী ॥
 উতৰা গৰ্ভে ভৈলা উতপতি ।
 পৰীক্ষিত পাণ্ডুৰংশে সন্ততি ॥১৯৯৬
 দ্ৰোণীৰ অস্ত্ৰে দহিলেক গাক ।
 বাখিলন্ত কৃষ্ণে ধৰি গদাক ॥
 কৃষ্ণৰ মহা অনুগ্ৰহ পাই ।
 ভূঞ্জিল ৰাজ্য বৃষ্টিৰ বায় ॥১৯৯৭
 অনেক বৎসৰ আছা মাধৱ ।
 বাদৱগণৰ কৰাই উৎসৱ ॥

গৃহত পাছে ভৈলা বিবকতি ।
 গুণস্ত মনত জগতপতি ॥১৯৯৮
 আট্ছে যদুগণ দুঃস্বহ বীৰ ।
 মুণ্ডচিল কিছু ভাব ভূমিব ॥
 দিয়াইলা বিপ্র শাপ প্রভু চলে ।
 সবাকো নিলা প্রভাসব জলে ॥১৯৯৯
 স্নান কৰি সবে দিলেক দান ।
 কৰিলে বাকণী স্নাক পান ॥
 কৃষ্ণৰ মায়ায় চেতন হবিল ।
 অন্তো অন্তো যজি সবে মবিল ॥২০০০
 মাধৰো পাছে স্নান কৰি জলে ।
 বসিলা আসনে অশ্বখ তলে ॥
 মোক আদেশিলা জগতনাহা ।
 তুমি বদৰিকাশ্রমক যাহা ॥২০০১
 তথাপি এৰিবে নোৱাৰো স্বামী ।
 আৰ হয় গৈলো পাচতে আমি ॥
 কৃষ্ণৰ বিবহ সহিবে কোনে ।
 বোলা হবি হৰি সমস্ত জনে ॥২০০২

ষোষা

কাঁহা গৈলা মোৰ গোপাল স্বামী ।
 কৃষ্ণ বিনে জীৱো কিমতে আমি ॥১৬৬॥

পদ

কৃষ্ণক নেদেখি আকুল মতি ।
 বিচাৰি পাছে পাইলো প্ৰাণপতি ॥
 নিৰ্মল শ্যাম তমু স্কুমাব ।
 কৰ্ত্তত কোস্তত মুকুতা হাড় ॥২০০৩
 চাৰিখান ভুজ কৃষ্ণে স্থলে ।
 আপাদলবী বনমালা গলে ॥

অকণ লোচন মুখ প্ৰসন্ন ।
 প্ৰকাশন্তে আট্ছে পীত বসন ॥২০০৪
 কুণ্ডল কৰ্ণে কৰৈ জলমল ।
 কিৰীটি বস্ত্ৰৰ শিৰে উজ্জ্বল ॥
 নূপুৰে বঞ্জৈ পাদ-পদ্ম কোষ ।
 যাক দেখি মিলৈ মনে সন্তোষ ॥২০০৫
 দাহিন পদে বাম উৰু থাপি ।
 আসনে বসিয়া জগত ব্যাপি ॥
 শিশু অশ্বখক আউজি গাৱ ।
 দেখিলো প্ৰভু পূৰ্ণানন্দ তাৱ ॥২০০৬
 তহিতে মৈত্ৰেয় মিলিল আসি ।
 মোক দেখি কৃষ্ণে তুলিলে হাসি ॥
 কান্দিবে লাগিলো প্ৰভুক চাই ।
 প্ৰবোধিলা মোক যাদৱ ৰায় ॥২০০৭
 জানিলো উদ্ধৱ তোন্ধাৰ চিত্ত ।
 পূৰিৰো তোন্ধাৰ মন বাঞ্ছিত ॥
 আছিল বস্তু পূৰ্ব জনমতে ।
 পূজিলা মোক তুমি ভালমতে ॥২০০৮
 মোহোৰ কৃপায়ে লভিলা পাৰ ।
 আউৰ জন্ম দুনাই নাহি তোন্ধাৰ ॥
 স্মৃঢ় ভকতি জ্ঞান বৈৰাগ ।
 ইজন্মত আসি লৈলেক লাগ ॥২০০৯
 হেন কৃপা বাক্য শুনি স্বামীৰ ।
 স্নেহে শিহৰিল সব শৰীৰ ॥
 বহয় লোতক নেত্ৰৰ ঝৰি ।
 বুলিলো পাছে কৃতাজ্জলি কৰি ॥২০১০
 চিঠৈ যিটো জনে তধু চৰণ ।
 নিসিজৈ তাৰ কোন প্ৰয়োজন ॥
 তথাপি একো বাহা নাই যোৰ ।
 তোমাৰ চৰণ সেৱাত পৰ ॥২০১১
 তুমি পূৰ্ব-কাম জগতে ধ্যাত ।
 তথাপি মোক মাতা মন্ত্ৰণাত ॥

সোধা কথা যেন সামান্য জন ।
 ইহাক স্মৰি মোহ হোৱৈ মন ॥২০১২
 ব্ৰহ্মাক দিলা যিটো জ্ঞান স্বামী ।
 জানিবে যেনে যোগ্য হও আমি ॥
 কহিয়ো তেৱে তাক ভগৱন্ত ।
 পাও প্ৰভু যেন দুখৰ অন্ত ॥২০১৩
 হেন শুনি হৰি কৃপায়ে হাসি ।
 কহিলা বহু জ্ঞান প্ৰকাশি ॥
 পৰম প্ৰসাদ দিলন্ত স্বামী ।
 নামিলো পাছে প্ৰদক্ষিণে আমি ॥২০১৪
 আসিলো ঐক হুয়া কৃতকৃত্য ।
 কৃষ্ণৰ বিৰহে আকুল চিত্ত ॥
 তোহ্মাক এৰিয়া গঠ অভাগী ।
 যাইবো বদৰিকাশ্ৰমক লাগি ॥২০১৫
 তোহ্মাত জ্ঞান কহিবাক প্ৰতি ।
 বুলিলা মৈত্ৰেয়ক যদুপতি ॥
 বিদূৰে সমে হেন কথা কই ।
 আনন্দে তীবত আছিল বই ॥২০১৬
 কথাতে পোহাইলা সমস্তে বাতি ।
 বিদূৰে ভৈলা আনন্দিত আতি ॥
 কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তি শুনা সৰ্বলোক ।
 তৰিবা যেনে ইটো দুঃখ শোক ॥২০১৭
 অন্তকে আসি ধৰিলেক পৰা ।
 জানিয়া আন আল জাল এৰা ॥
 কৃষ্ণৰ কিহৰে কহে শব্দে ।
 হৰি হৰি বোলা সমস্ত নৰে ॥২০১৮

কৃষ্ণ ৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ সমাপ্ত

উবেষা বৰ্ণন

জয় জয় জগন্নাথ প্ৰণামো বাম ॥১৬৭॥

পদ

নমো নমো জগন্নাথ ভকতৰ নিধি ।
 হৰিক স্মৰণে আবস্তব হোক সিদ্ধি ॥
 উবেষাৰ কীৰ্ত্তনক শুনিয়ো লোকাই ।
 শব্দে বচিলা ব্ৰহ্মপুৰাণক চাই ॥২০১৯
 মুনিগণে ব্ৰহ্মাত পুচ্ছিলা প্ৰণিপাতে ।
 ক্ষেত্ৰেৰ মহিমা আৰে কহিয়ো আত্মাতে ॥
 কিবা হেতু ইন্দ্ৰদ্যুম্ন বাজা শুদ্ধ চিত্তে ।
 কৰিলন্ত অশ্বমেধ উবেষা পুৰিতে ॥২০২০
 বন্ধাইল অমৃত দোল আচৰ্য্য মহিমা ।
 বাম-কৃষ্ণ হৃভদ্ৰাৰ সজাইলা প্ৰতিমা ॥
 কিবা হেতু দৌলত খাপিলা নৰেশ্বৰ ।
 সমস্তে বৃত্তান্ত কহিয়োক সৃষ্টিকৰ ॥২০২১
 ব্ৰহ্মায়ে বোলন্ত শুনা মুনিগণ যত ।
 আছিল অবন্তী পুৰি মালয় দেশত ॥
 তাহাৰ মহিমা মই কি কৈবো সম্প্ৰতি ।
 ইন্দ্ৰৰ নগৰ যেন দ্বিতীয় অজ্ঞাৱতী ॥২০২২
 সেহি নগৰত ইন্দ্ৰদ্যুম্ন মহাবাজা ।
 ধৰ্ম্মপথে স্থাপিলন্ত পৃথিবীৰ প্ৰজা ॥
 দানী মানী সত্যবাদী সৰ্ব গুণাকৰ ।
 প্ৰতাপে আদিত্য যেন ভোগে পুৰন্দৰ ॥২০২৩
 পৃথিবীত নাহি বাজা তাহান সমান ।
 যজিলে বিধিৰ যজ দিলা বহু দান ॥
 হুৰ্ণ মাণিক্য গ্ৰাম গজ বাজী বধ ।
 নিবস্ত্ৰে বিপ্ৰৰ পুৰিলা মনোবধ ॥২০২৪
 এহি মতে পৃথিবীক পালন্ত নৃপতি ।
 দিনেক তাহাৰ হেন উপজিলা বতি ॥

কোন কৰ্মে এৰে আৰাধিবো জগন্নাথ ।
 এহি বুলি শাস্ত্ৰ বিচাৰিলা নবনাথ ॥২০২৫
 আগম পুৰাণ বেদ বেদান্ত যতেক ।
 গুৰু মুখে জানিলন্ত তদ্বক প্ৰত্যেক ॥
 মুকুতি ইচ্ছায়ে এৰিলন্ত ভ্ৰাস্তি জ্ঞান ।
 কিমতে আৰাধো হৰি মনে কৰি ধ্যান ॥২০২৬
 নাহিকে নিস্তাৰ আউৰ মাধৱত পৰে ।
 শঙ্খ চক্ৰে গদা পদ্ম যাৰ চাৰি কৰে ॥
 পদ্ম-পত্ৰ সম চাক লোচন আয়ত ।
 গলে বনমালা শোভে কৌস্তভ কণ্ঠত ॥২০২৭
 শিবত কিবীটি কৰে কঙ্কণ কেয়ুৰ ।
 মকৰ কুণ্ডল কৰ্ণে পাৱত নুপুৰ ॥
 শ্ৰামল শৰীৰ পীত বস্ত্ৰে কৰে কান্তি ।
 হিয়াত প্ৰকাশে আতি শ্ৰীবৎসৰ পাস্তি ॥২০২৮
 হেন মাধৱক আৰে আৰাধো কিমতে ।
 এহি বুলি বাজ ভৈল্য নগৰৰ হস্তে ॥
 ভণিল শঙ্কৰে কৃষ্ণে চৰণত ধৰি ।
 সমজ্যাৰ সৰ্ব্বজনে বোলা হৰি হৰি ॥২০২৯

ঘোষা

ত্ৰাহি ত্ৰাহি জগন্নাথ আমি অজ্ঞানী অনাথ ॥১৬৮॥

পদ

বাজা যান্ত যত মন্ত্ৰী পাত্ৰ পুৰোহিত ।
 চতুৰঙ্গ দলে লাগ লৈলেক স্ববিত ॥
 অসংখ্যাত বধ যুধে যুধে যায় চলি ।
 বাক খাণ্ডা ধৰি যায় যত মহাবলী ॥২০৩০
 সীমা সংখ্যা নাই লগে লৰৈ যত ঘোৰা ।
 প্ৰবৃত্ত হস্তীৰ কোনে কহিবেক ওবা ॥
 কৰ্ণে ভাল মাৰে শুনি বৰ্তীৰ আক্ষাল ।
 প্ৰজাৰ ভিত্ত যেন যায় ভূমিচাল ॥২০৩১

অস্তেষপুৰত যত নাৰীগণ মানে ।
 বাজাৰ লগত যায় বহুবিধ যানে ॥
 দিব্য বস্ত্ৰ ভূষণে ভূষিত কৰি তনু ।
 বীৰগণ যায় সবে কৰে ধৰি ধনু ॥২০৩২
 বাজে বাঢ় বিবিধ টবল টমকিল ।
 যতেক বৃত্তিয়া মানে পাছতে চলিল ॥
 তেলি মালা শিলাকুটি বণিয়া সূতাৰ ।
 চৰ্মকাৰ চড়াল কমাৰ কুম্ভকাৰ ॥২০৩৩
 চিত্ৰকৰ কঁহাৰ কুণ্ডাৰ বৈদ্য যত ।
 অনেক কায়স্থ যায় বাজাৰ লগত ॥
 নট ভাট নৰ্ত্তকী গায়ন অপৰ্য্যন্ত ।
 বিপ্ৰগণ নৃপতিৰ লগত চলন্ত ॥২০৩৪
 পৃথিবীৰ যতেক বৃত্তিয়াগণ আছে ।
 চৌত্ৰিশ জাতিয়ো যায় নৃপতিৰ কাছে ॥
 পিতৃ আগ কৰি যেন চলৈ পুত্ৰচয় ।
 এহিমতে গৈলা ইন্দ্ৰদ্যুম্ন মহাশয় ॥২০৩৫
 পাইলন্ত দক্ষিণ সাগৰৰ গৈয়া তীৰ ।
 উটগণ নাচে যেন অগাধ গম্ভীৰ ॥
 হৰিৰ শয়ন স্থান নদনদী পতি ।
 যাক দৰশনে পাইৱে পৰম মুকুতি ॥২০৩৬
 আট্টে ভয়ঙ্কৰ মৎস্য কচ্ছপ বহল ।
 কুম্ভীৰ মগৰ মৎস্যে কৰৈ হলস্থল ॥
 সৰ্ব্বপাপ হৰ বম্যকৰ তীৰ্ধবাজ ।
 দেখিয়া বোলান্ত বাজা ঐত মোৰ কাজ ॥২০৩৭
 কৰিলা নিবাস পাই মনোহৰ স্থানে ।
 দেখে যত কৃত পৃথিবীৰ গুণ মানে ॥
 বহুবিধ বৃক্ষ ফলে ফুলে হুশোভিত ।
 নানাবিধ পক্ষি বান্ধ তেজৈ হুললিত ॥২০৩৮
 বিচিত্ৰে বিবিধ যুগপণে চৰৈ তাতে ।
 অনেক দস্তাল আছে নন্দন বনতে ॥
 চাক সৰোবৰক পৰ্জ্জৈ আট্টে বজ্জি ।
 বাজহুসে কুঁজৈ তাতে যুগলে উভজ্জি ॥২০৩৯

পৰ্বত যতেক আছে দেখি মনোহৰ।
 উচ্চ শিখৰ পৰা বহয় নিৰ্ৰব ॥
 তেজৈ নাদ কোকিলে ময়ূৰে কাঢ়ে বার।
 বৃক্ষে পথিকক যেন দেই হাত বার ॥২০৪০
 দীৰ্ঘে দশ যোজন পথালি পঞ্চ সীমা।
 কি কহিবো সিটো মহা ক্ষেত্ৰেব মহিমা ॥
 পৰম আশ্চৰ্য্যময় মনোহৰ স্থান।
 ইন্দ্রদ্যুম্ন নৃপতি দেখিলা বিগ্ৰহান ॥২০৪১
 ছনাই মুনিগণে পুছিলো ব্ৰহ্মাত।
 পূৰ্বত প্ৰতিমা কিয় নাছিলো তথাত ॥
 কবিয়ে সংশয় ছেদ প্ৰভু প্ৰজ্ঞাপতি।
 বোলা হৰি হৰি পাপযাওক অধোগতি ॥২০৪২

ঘোষা

বাম বাম বোলা তাৰে।
 নতু যমে ধৰে যাৰে ॥১৬৯॥

পদ

ব্ৰহ্মায়ে বোলন্ত শুনিয়ে কথা।
 যি কাৰ্য্যে প্ৰতিমা নাছিল তথা ॥
 পূৰ্বত মেকব শিখৰে হৰি।
 বসিয়া আছন্ত আনন্দ কৰি ॥২০৪৩
 প্ৰণামি জানু শিবে লক্ষ্মী মাৰে।
 কবিলন্ত প্ৰশ্ন স্বামীব পাৰে ॥
 কোন কৰ্ম্মভূমি মনুষ্য লোকে।
 সৰায়ে আক নেৰৈ ছুঃখ-শোকে ॥২০৪৪
 কোন কৰ্ম্মে পাঠে সংসাৰ পাব।
 কহিয়ে মোত কিবা ধৰ্ম্ম সাব ॥
 কৰুণা আছে দাসী বুলি যদি।
 উচায়ো আত্মাব সংশয় ছেদি ॥২০৪৫

মাথৰে বোলন্ত শুনিয়ে প্ৰিয়া।
 আত্মাব কথাত কবিয়ে হিয়া ॥
 আছে মহাক্ষেত্ৰ কৈলো তোত্মাত।
 পুৰুষোত্তম নামে প্ৰখ্যাত ॥২০৪৬
 সংসাৰত তৰৈ তাত নিবাসে।
 হোৱয় সিদ্ধি আতি অপ্ৰয়াসে ॥
 কীৰ্ত্তনতে যাৰ পাপ পলায়।
 তিনিয়ো লোকে তাৰ সম নাই ॥২০৪৭
 নজানৈ তাক দেৱ বিজ মুনি।
 গুপ্ত কবিয়ে আছে আপুনি ॥
 আজিসে তোত্মাত কৰো বেকত।
 শুনা সাৱধানে তাৰ মহন্ত ॥২০৪৮
 ব্ৰহ্মাক মহা প্ৰলয়ৰ অন্তে।
 অজিলো নাভি-কমল হন্তে ॥
 উপজি পাছে মোতে সৃষ্টিকৰে।
 অজলি চৰাচৰ নিবন্তৰে ॥২০৪৯
 জগত নিৰ্ম্মিয়া কবিলে ধ্যান।
 তেখনে তান ভৈলো বিগ্ৰহান ॥
 সজল মেঘ শৰীৰব কান্তি।
 হিয়াত প্ৰকাশে ত্ৰীবৎস পাস্তি ॥২০৫০
 তনুক বগ্নৈ আতি পীতবস্ত্ৰে।
 হাততচক্ৰ ধৰি আছে অস্ত্ৰে ॥
 কমল লোচন মুখ প্ৰসন্ন।
 দেখি ব্ৰহ্মা উঠি দিলা আসন ॥২০৫১
 অক্ষতে অৰ্য্যে পূজি প্ৰজ্ঞাপতি।
 কবিলা আত্মাক অনেক স্তুতি ॥
 ব্ৰহ্মাক পাছে দিলো সন্নিধান।
 কি কাৰ্য্যে আত্মাক কবিলা ধ্যান ॥২০৫২
 ছেন শূনি ব্ৰহ্মা মাতিলা পাছে।
 কোন মুখ্য সাধ্য লোকৰ আছে ॥
 বিনা বজ্জ যোগ ব্ৰত নিৰ্ৰম।
 নকৰি তপ তীৰ্থ পৰিভ্ৰম ॥২০৫৩

পাইবেক মহা সিদ্ধি অপ্রয়াসে ।
কহিয়ো আক্ৰান্ত জগনিবাসে ॥
কোনবা উত্তম ক্ষেত্ৰে তোক্ষাৰ ।
বোলা হৰি হৰি তৰা সংসাৰ ॥২০৫৪

ঘোষা

গোপাল গকড়-কেতু প্ৰণামো চৰণে ।
নিয়োক নিস্তাৰি হৰি পশিলো শৰণে ॥১৭০॥

পদ

হেন শুনি দিলো পাছে ব্ৰহ্মাৰ উত্তৰ ।
মোহোৰ ক্ষেত্ৰৰ কথা শুনা সৃষ্টিকৰ ॥
জগততে কৰি মই যিহেতু উত্তম ।
সি কাৰণে নাম মোৰ পুৰুষোত্তম ॥২০৫৫
ভৈলো সিটো ক্ষেত্ৰে মই আপুনি সাক্ষাত ।
পুৰুষোত্তম নামে ক্ষেত্ৰে তাতেসে প্ৰখ্যাত ॥
বিনা যজ্ঞ দান তপ যোগৰ যুগুতি ।
চাৰিয়ো বৰ্ণক দেয় ভুকুতি মুকুতি ॥২০৫৬
সিটো মহা ক্ষেত্ৰে দশ যোজন প্ৰকট ।
দক্ষিণ সাগৰ তীৰে আঁছে সিদ্ধবট ॥
যাৰ ছায়া পৰশনে হোৱৈ মহোদয় ।
দৰশন যাত্ৰে ব্ৰহ্মহত্যা হোৱৈ ক্ষয় ॥২০৫৭
প্ৰদক্ষিণ কৰি যিটো কৰৈ নমস্কাৰ ।
মোৰ ধান পাটৈ কৰি পুৰুষ উজ্জ্বাৰ ॥
প্ৰলয়তো নাহি সিটো বটৰ বিনাশে ।
মেই ধানে বটৰ উত্তৰ কিছু পাশে ॥২০৫৮
দিব্য দৌল আঁছে তাৰ কি কৈবো মহিমা ।
বৈভৱ্যৰ আঁছে জাত আক্ৰান্ত প্ৰতিমা ॥
অপ্ৰয়াসে তাকে চাই পাটৈ মহোদয় ।
পাপী সমো চলি যায় কিছুব নিলয় ॥২০৫৯

হেন দেখি যমৰাজা কৰিলা গমন ।
বটৰ কিটে মোক পাইলা দৰশন ॥
প্ৰণামিয়া শিবে বুলিলন্ত স্তুতি বাণী ।
নমো নমো জগন্নাথ দেৱ চক্ৰপাণি ॥২০৬০
নমো নমো জ্যোতিঃকল দেৱ সনাতন ।
সৰ্বব্যাপী প্ৰকৃতিৰ পৰ নিবঞ্জন ॥
বহুবিধ স্তুতি কৰি কবন্ত প্ৰণাম ।
মই বোলো যম কহ সাধো কোনকাম ॥২০৬১
যমৰাজা বোলে ইটো ক্ষেত্ৰে মাজে সাৰ ।
ইন্দ্ৰনীলময় আছে প্ৰতিমা তোক্ষাৰ ॥
পাপী অপাপী তাক অপ্ৰয়াসে চাৱৈ ।
তোক্ষাৰ প্ৰসাদে স্থান খেতৰীপে পাটৈ ॥২০৬২
মোৰ অধিকাৰ তৈল সকলে লুপুত ।
হেন জানি প্ৰতিমাক কৰিয়ো গুপুত ॥
পাছে ময়ো যমৰায়ৰ বচনত থাকি ।
পুতি থৈলো প্ৰতিমাক বালুকায়ে ঢাকি ॥২০৬৩
পাছে ইন্দ্ৰদ্যুম্ন তৈতে অশ্বমেধ যজি ।
কৃষ্ণ বলভদ্ৰে স্তম্ভদ্বাৰ মূৰ্ত্তি সাজি ॥
দিব্য দৌল বান্ধি যেন মতে পূজিলন্ত ।
লক্ষ্মীত কহিলা হৰি সকল বৃত্তান্ত ॥২০৬৪
আক্ৰান্ত পুছিলো মুনিসকলে ছনাই ।
ক্ষেত্ৰে গৈয়া কি কৰিলা ইন্দ্ৰদ্যুম্ন বায় ॥
কহিয়ো হৰিষে শুনুহো পাছ কথা ।
বোলা বাম বাম জন্ম নকৰিয়ো বুধা ॥২০৬৫

ঘোষা

হবি বাম হবি বাম ঘোষিয়ে ভাই।
পাপ সাগরে আন গতি নাই ॥১৭১॥

পদ

বোলন্ত ব্রহ্মা শুনা সমুদায়।
ক্ষেত্রক পাইল ইন্দ্রচ্যাম্ব বায় ॥
দেখিলা স্থান আতি অনুপাম।
আচন্ত তীর্থ মহানদী নাম ॥২০৬৬
লোকব কবিয়া পাপ উপাস্ত।
দক্ষিণ সাগরক বহি যাস্ত ॥
গঙ্গাব সমান তীর্থ বিশেষ।
দুয়ো কূলে আছে অনেক দেশ ॥২০৬৭
ছষ্ট পুষ্ঠ লোক তাত সদায়।
বসনে ভূষণে ভূষিত কায় ॥
বেদবিদ বিপ্র আট্টে অপার।
প্রত্যহে অগ্নিহোত্র সিঞ্জে যাব ॥২০৬৮
সদায় নুগুছে শাস্ত্র আলাপ।
বেদধরনি শুনি পলায় পাপ ॥
ক্ষেত্রত আট্টে যত নারীগণ।
সবাবো গারে শোটে অভরণ ॥২০৬৯
আয়ত লোচন পদ্মব পাদি।
নুগুছে মুখত জ্বলত হাসি ॥
রূপে বিজ্ঞাযবী সম সাক্ষাত।
কবন্ত লর-লাসে আলাষাত ॥২০৭০
অনেক তপস্বী তপ আচরৈ।
সম্যাসী সব বসি ধ্যান কৰৈ ॥
ব্রহ্মচারী সবো ব্রহ্মন্ত তথা।
ক্ষেত্রব কহিবো কত ব্যৱস্থা ॥২০৭১

পবম ছর্মভ ক্ষেত্রক পাই।
গুণত পাছে ইন্দ্রচ্যাম্ব বায় ॥
ঐত আবাধিবো বিকুক আমি।
পবম পুকম জনত স্বামী ॥২০৭২
তাহান পবম ক্ষেত্র প্রকট।
ঐহিতে আছে কল্প বৃক্ষ বট ॥
যাক পূজি পাটের জন্মব সীমা।
নাহিতৈক বিকুব আত প্রতিমা ॥২০৭৩
বাধিবো দৌল কবি মহায়ত্র।
এক স্থান কবি স্তবর্ণ বস্ত্র ॥
যজিবো যজ্ঞ দিয়ো মহাদান।
হোরন্ত হবি যেন বিগ্ৰমান ॥২০৭৪
ধাপিবো দৌল তার আমি আনি।
এহিমতে রাজা মনত গুণি ॥
আনিয়া দৈবজ্ঞ বিপ্র প্রধান।
নির্ণয় কবিলা যজ্ঞব স্থান ॥২০৭৫
শুভ দিন শুভ যোগ বিচারি।
বৈলন্ত পূর্ণ কুন্ত শাবী শাবী ॥
বজাই মাল্য বাঢ় অনেক।
বেদকো ঘোষন্ত বিপ্র যতেক ॥২০৭৬
পূজিয়া পরিত্র কবিয়া স্থান।
দিলন্ত রাজা পাছে অর্ঘ্য দান ॥
মিলিল উৎসব ক্ষেত্রক ভবি।
পলাওক পাপ বোলা হবি হবি ॥২০৭৭

ঘোষা

জয় গোবিন্দ নয়শীল জয় জগন্নাথ ।
মাধবক প্রণামো ভূমিত থৈয়া মাথ ॥১৭২॥

পদ

অনন্তবে ইস্ত্রদ্যন্ন বাজা বাজ্যেশ্বৰ ।
কলিঙ্গ পতিক মাতি দিলন্ত উত্তৰ ॥
বিক্র পৰ্বতক যাহা বাজাগণ লই ।
ভদ্রতৰ শিলাক শকটে আনাগই ॥২০৭৮
দৌল সাজি দেবতাক থাপিবো সম্প্রতি ।
হেন শুনি চলি গৈলা কলিঙ্গ নৃপতি ॥
মন্ত্ৰীক মাতিয়া পাছে বাজা আদেশয় ।
চাৰিয়ো দিশক লাগি পাঞ্চ দূতচয় ॥২০৭৯
আনোক হাঙ্কাৰি বাজাগণ নিবন্তৰ ।
চতুৰঙ্গ সেনা লৈয়া আসোক সন্তৰ ॥
বাজাৰ আদেশ কহি পর্যাটলা দূত ।
চাৰিয়ো দিশৰ বাজা আহিলা বহুত ॥২০৮০
হেন দেখি ইস্ত্রদ্যন্ন মহা ভুফ মন ।
সবে নৃপতিক চাহি বুলিলা বচন ॥
ইটো মহা ক্ষেত্র ভূমি মুকুতি কাৰণ ।
আতে অশ্বমেধ যজিবোহো নাৰায়ণ ॥২০৮১
বাঙ্কি দৌল দেৱ থাপিবোহো যেন বিধি ।
কেনমতে মোৰ ইটো কাৰ্য্য হোৱৈ সিদ্ধি ॥
তোমা সব হোৱা আৰে সহায় আন্ধাৰ ।
হৈবো বুলি সবেয়ো কৰিলা অঙ্গীকাৰ ॥২০৮২
স্বৰ্ণ মাণিক মণি মুকুতা অপাৰ ।
গজ বাজী বথ বস্ত্ৰ যতেক সস্তাৰ ॥
ভক্ষ্য ভোজ্য যজ্ঞত লাগিবে যত যত ।
দিলা বাজাগণে ইস্ত্রদ্যন্ন আগত ॥২০৮৩
দেখি বাজা বস্ত্ৰময় যজ্ঞব সস্তাৰ ।
আনিলন্ত বিপ্ৰ ঋষি তপস্বী অপাৰ ॥

উপাধ্যায় আচাৰ্য্য সদস্য পাত্র জাক ।
দেখি পুৰোহিতক বুলিলা বাজা বাক ॥২০৮৪
বিপ্ৰ ঋষিগণ সমে চলিয়োক ভূমি ।
নিশ্চিয়োক সবে গৈয়া মহাযজ্ঞ ভূমি ॥
শুনি পুৰোহিতে গৈয়া অনেক যতনে ।
সাজিলন্ত বেদি খণ্ড স্বৰ্ণ বতনে ॥২০৮৫
বস্ত্ৰময় প্রাসাদ সজাইলা একশত ।
স্বৰ্ণে ৰচিত স্তম্ভ লগাইলা গৃহত ॥
ঠাই ঠাই পোতাইলন্ত বৃহত তোৰণ ।
মণি মুকুতাৰ হাৰ কৰি আভৰণ ॥২০৮৬
ব্রাহ্মণক লাগি গৃহ সজাইলা অপাৰ ।
ভক্ষ্য ভোজ্য পঞ্চায়ত মিলাইলা সস্তাৰ ॥
অনেক নৃপতি ব্রাহ্মণৰ ধৰৈ আল ।
স্বৰ্গক লজ্জিল গৈয়া বাঢ়ৰ ঘঞ্চাল ॥২০৮৭
স্বৰ্ণ বিনাই আন নাহিকৈ ভাজন ।
দেখি ইস্ত্রদ্যন্নৰ আনন্দ ভৈলা মন ॥
আৰন্তিল যজ্ঞ যেন বিধি ব্যৱহাৰ ।
হৰি হৰি বুলি তৰা দুৰ্য্যোৰ সংসাৰ ॥২০৮৮

ঘোষা

হৰি গোবিন্দ কৃষ্ণ জয় জগন্নাথ ॥১৭৩॥

পদ

যজন্ত বেঢ়ি যত ব্রহ্ম ঋষি ।
কৃষ্ণক অৰ্চন্ত বাজা হৰিষি ॥
কবিলন্ত হোম কোটি প্রমাণ ।
বথ গজ বাজী দিলন্ত দান ॥২০৮৯
কোটি কোটি বহু গ্রাম নগৰ ।
দাসী দাস খেচু বৃষ বিস্তৰ ॥
বেছি লাগৈ খোজৈ যতেক শ্ৰেজা ।
নাহিকৈ নেদো নোবোলন্ত বাজা ॥২০৯০

পূৰ্বিলা মনোবধ সমস্তব ।
 হৃষ্ট পুষ্টি ভৈলা সমস্তে নব ॥
 সকলে ঋষিক বোলন্ত বাণী ।
 প্রত্যক্ষ যারে নোন্ত চক্রপাণি ॥২০৯১
 প্রবর্ত্তোরা তারে যজ্ঞ আক্ষাৰ ।
 এহি বুলি দান দেশ্ত অপাৰ ॥
 কোনে কৰিবেক দানব সীমা ।
 যজ্ঞব পবম দেখি মহিমা ॥২০৯২
 বিশ্বয় ভৈলা স্তবাস্তব নাগে ।
 উৎসর্গি ঘোৰা পাছে মহাভাগে ॥
 পুত্রগণ মাতি দিলা আদেশ ।
 যজ্ঞব হয় বাখা দেশে দেশ ॥২০৯৩
 স্থানে স্থানে বচি স্তবর্ণ বজ্জে ।
 বিষ্ণুব দৌলত সজাইলা যজ্জে ॥
 কবিল কৰ্ম যত বাজ স্তত ।
 বান্ধিলা দৌল ঋতি অদভুত ॥২০৯৪
 বাজায়ে দৌলক স্তসাস্ত কৰি ।
 চিন্তস্ত সদায়ে নিস্ত্রাক এৰি ॥
 কিমতে দেখো দেখো সাক্ষাত ।
 বিষ্ণুব প্রতিমা পাইবো কোথাত ॥২০৯৫
 কিমতে আৰে আবাধিবো হৰি ।
 প্রতিমা ধাপো দৌলে কেন কৰি ॥
 একোমতে তুষ্টি নাহিকৈ মন ।
 নকৰৈ নৃপতি স্নান ভোজন ॥২০৯৬
 পবম চিন্তায়ে আকুল ভৈলা ।
 বিষ্ণুক পাছে অক্ষিণাক লৈলা ॥
 পঞ্চবাত্র বিধি কৰিয়া পূজা ।
 কবন্ত স্তুতি ইস্ত্রদ্যম্ন বাজা ॥২০৯৭
 নবো বাহুদেব মুখ্য কাৰণ ।
 সংসাবত মোক কৰা তাবণ ॥
 নবো মাথরক দমায়া মাথ ।
 জাহি জাহি বিষ্ণু জগত নাথ ॥২০৯৮

জাহি নবসিংহ দৈত্য সংহাৰি ।
 যিমতে আনিলা ভূমি উদ্ধাৰি ॥
 সেহি মতে মোক কৰা উদ্ধাৰ ।
 ববাহ বিষ্ণুক নতি আক্ষাৰ ॥২০৯৯
 বলদেব আদি মূৰ্ত্তি যতেক ।
 গকড় প্রমুখ্যে অংশ অনেক ॥
 সবাকো কৰো মই নমস্কাৰ ।
 হৰি হৰি বুলি ছয়ো নিস্তাব ॥২১০০

ঘোষা

হৰি জাহি কৰ্ণাসিদ্ধ গোবিন্দ জগতবন্ধু ॥১৭৪॥

পদ

মায়াতেসে দেখয় বিবিধ পৰিশেছদ ।
 স্বরূপত তোক্ষাৰ নাহিকৈ কিছু ভেদ ॥
 চৈতন্য স্বরূপে ব্যাপী এক নিবঞ্জন ।
 তোক্ষাক বুলিবে বৈত কোন অজ্ঞজন ॥২১০১
 নিশ্চল নিৰ্মল স্তম্ব কপ যিটো স্বামী ।
 দেৱে নজানন্ত তাক কেনে জানো আমি ॥
 অপব তোক্ষাৰ কপ যাত কুজ চাৰি ।
 পীতবস্ত্ৰে শোভৈত শম্ভু চক্র গদাধাৰী ॥২১০২
 পিন্ধি আছা বস্ত্ৰ মুকুতাৰ হাড় ।
 হিয়াত শ্ৰীবৎস গলে বনমালা ঘাৰ ॥
 সেহিসে মূৰ্ত্তিকে আবাধন্ত দেৱগণে ।
 তাকেসে ভকতজনে চিন্তে সৰ্ব্বৰূপে ॥২১০৩
 বিষয় সাগবে মজো কৰললোচন ।
 ভকত অন্তয় দাতা কৰিয়ো মোচন ॥
 ভূমি ব্যাভিবেকে আন নেদেখো কাৰণ ।
 শ্ৰীমধুসূদন প্রভু হরোক প্রসন্ন ॥২১০৪
 নানাবিধ ব্যাধি জৰা দুঃখে শোকে পীড়ৈ ।
 কৰ্মপাশে বদ্ধ ভৈলো সোত মোহে নেৰৈ ॥

সংসাৰ সাগৰে জন্ম বিষয়ৰ ক্লেশ ।
 ইন্দ্ৰিয় আৱৰ্ত্ত গ্ৰাহ ভৈল বাগ হেঘ ॥২১০৫
 শোক তৃষ্ণা উদ্গ্নিক দেখন্তে চমৎকাৰ ।
 অত্যন্ত চঞ্চল অনুমাত্ৰো নুহি সাৰ ॥
 মায়ায়ে মোহিলে হেন সংসাৰত আতি ।
 চিৰকালে ভ্রমো প্ৰভু হয়ানান জাতি ॥২১০৬
 লভিলোহো জন্ম প্ৰভু অসংখ্য প্ৰমাণ ।
 পঢ়িলোহো বেদ শাস্ত্ৰ অনেক পুৰাণ ॥
 অসন্তোষ সন্তোষকো লভিলো অপাৰ ।
 ক্ষয় বুদ্ধি উদয়কো পাইলো বাবেবাৰ ॥২১০৭
 সংযোগ বিয়োগ শত্ৰু-মিত্ৰ বান্ধৱৰ ।
 দেখিলো সংসাৰে পিতৃ মাতৃক বিস্তৰ ॥
 সুখ দুখ অনুভব ভৈল অসংখ্যাত ।
 পাইলো পুত্ৰভ্ৰাতৃ জাতি অনেক ইহাত ॥২১০৮
 বিষ্ঠা মুত্ৰে পচিলো নাৰীৰ উদৰত ।
 গৰ্ভবাস দুঃখ প্ৰভু পাইলো নানা মত ॥
 জানিলোহো দুঃখ শিশু যুবা বৃদ্ধকালে ।
 মৰণ পীড়াক জানিলোহো ভালে ॥২১০৯
 যমপুৰে যেন দুঃখ পাইলো সমস্তকে ।
 জানিলো যাতনা যেন চোঁৰাশী নৰকে ॥
 কৃমি কীট হস্তী ঘোৰা মৃগ বৃক্ষ পক্ষী ।
 গৰু উট মহিষ পশুক যত দেখি ॥২১১০
 ছিঙ্গ শূদ্ৰে ধনী দুখী তপস্বী যতেক ।
 ৰাজ ৰাজভৃত্য আনো মনুষ্য অনেক ॥
 সৰাবো গৃহ বাৰে বাৰে ভৈলো জাত ।
 অনেকৰ ভৈলো প্ৰভু ভৃত্য অসংখ্যাত ॥২১১১
 হও কতো দৰিদ্ৰে ঈশ্বৰ অধিকাৰী ।
 কতো মোক মাৰ্বে কতো ময়ো আছো মাৰি ॥
 মই আনি কাটো কতো মোক ধৰি কাটে ।
 ভগ্নিৰ শৰ্ভবে বাম বাম বোলা ৰাস্তে ॥২১১২

ষোষা

ও হৰি প্ৰভু জগন্নাথ !
 নিস্তাৰ কৰা দাক্ষণ সংসাৰে ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ ছাড়ি আন গতি
 নেদেখো আন্ধাৰে ॥১৭৫॥

পদ

পিতৃ মাতৃ ভ্ৰাতৃ ভাৰ্য্যাৰ সংযোগে
 কতোহো মিলৈ সন্তোষ ।
 তাহাৰ বিয়োগে কতো শোকে কান্দো
 পায়ো মহা অসন্তোষ ॥
 দেৱ মনুষ্যত পশু পতঙ্গত
 জগত মধ্যত স্বামী ।
 চৈধ্য ভুবনে হেন থান নাহি
 যৈকে নতু যাও আমি ॥২১১৩
 কতো নৰকত থাকো কদাচিত
 কৰোহো স্বৰ্গক গতি ।
 মনুষ্য লোকত থাকো কতো বেলা
 পশুৰো হও সঙ্গতি ॥
 জল যন্ত্ৰ চক্ৰে জৰী বন্ধ হয়
 ধণ্ড ঘট যেন মতে ।
 কতো উৰ্দ্ধগতি কতো অধোগতি
 কতোহো থাকে মধ্যতে ॥২১১৪
 কৰ্মে বন্ধ হয় সংসাৰ চক্ৰত
 এহি মতে ভগৱন্ত ।
 ভ্রমো চিৰকাল কদাচিত মই
 দুখৰ নেদেখো অন্ত ॥
 শোক মোহ তৃষ্ণা আকুল কৰ
 ভৈলো অতি অচেতন ।
 কিবা কৰো আৰে একোকে নজানো
 তোন্ধাত লৈলো শৰণ ॥২১১৫

তোক্ষাৰ ভকত মই হও য়েৰে
 জগন্নাথ কৃপা কৰা।
 সংসাৰ সাগৰে মজিলো মাধৱ
 আক্ষাক প্ৰভু উদ্ধাৰা ॥
 ভূমি ব্যতিবেকে নাহি বন্ধু আন
 যি মোৰ চিন্তা কৰয়।
 ভূমি হেন যদি নাথ পাও প্ৰভু
 কহিতে নাহিকৈ ভয় ॥২১১৬
 ভূমি জগধাতা তোক্ষাৰ চৰণে
 ভকতি নভৈল যাৰ।
 তাৰ কুল ক্ৰিয়া বিদ্যা বৃথা সৰে
 কি কৰৈ জীৱন ছাৰ ॥
 যিটো মুঢ় হয় তোক্ষাক নিন্দয়
 অম্বৰ জনম পাই।
 উপজি উপজি নবকত পৰৈ
 তাহাৰ নিস্তাৰ নাই ॥২১১৭
 যৈতে যৈতে গৈয়া জন্ম লভে মই
 আপোন কৰ্ম্মৰ গতি।
 তৈতে তৈতে হৰি তোক্ষাৰ চৰণে
 থাকোক দৃঢ় ভকতি ॥
 দেবাস্বৰ নৰে তোক্ষাক আৰাধি
 পাইলেক পৰম সিদ্ধি।
 জানিয়া তোক্ষাক নুপূজিবে কোনে
 ভূমি ভকতৰ নিধি ॥২১১৮
 স্তুতি কৰিবাক নোৱাৰ তোক্ষাক
 ব্ৰহ্মা আদি দেৱজাক।
 বনুশ্য বৃদ্ধিৰে কেনমতে মই
 কৰিবো স্তুতি তোক্ষাক ॥
 যিটো মুঢ় ভাৱে কবিলোহো স্তুতি
 তাক কনিয়োক বোক।
 যদি অপৰাধ হোৱে তথাপিভো
 কৰ্ম্ম কৰিব নাথু বোক ॥২১১৯

হেন জানি প্ৰভু ছয়োক প্ৰসন্ন
 তোক্ষাৰ ভকত আমি।
 ভক্তিভাৱে যিটো কবিলোহো স্তুতি
 নান্ন হোক সৰে স্বামী ॥
 প্ৰভু বাসুদেৱ তোক্ষাৰ চৰণে
 কৰো মই নমস্কাৰ।
 আন কাম এৰি বোলা হৰি হৰি
 পুৰুষ হোক উদ্ধাৰ ॥২১২০

ষোষা

হৰি গোবিন্দ দয়াময় সুবাৰি বাম।
 মুখে মোৰ নছাড়োক বাম কৃষ্ণ নাম ॥১৭৬॥

পদ

ব্ৰহ্মায়ে বোলন্ত শুনিয়োক মুনিগণ।
 ভৈলন্ত গকড়ধ্বজ স্তোত্ৰত প্ৰসন্ন ॥
 দিলন্ত বাজাক মন বাঞ্ছিত সকল।
 কাকণ্য স্তোত্ৰৰ আৰে শুনা যেন ফল ॥২১২১
 হৰিক পূজিয়া যিটো নিতে কৰৈ স্তুতি।
 তাহাৰ হৈবেক অৱশ্য মুকুতি ॥
 ত্ৰিসঙ্ক্যাত পৰে গিটো স্তোত্ৰ শ্ৰেষ্ঠতৰ।
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ পাটৈ নিবন্তৰ ॥২১২২
 যিবা পঢ়ে যিবা শুনে শুনাই আনক।
 পাপ ছাড়ি সিয়ো যায় বিকুৰ স্বানক ॥
 যিটো ছুটে শঠে কৰে বেদক লুপ্ত।
 তাত নকহিবা স্তোত্ৰ পৰম গুপ্ত ॥২১২৩
 বিকু ভকতক দিবা উপদেশ।
 কহিলো কাকণ্য স্তব তোক্ষাত নিঃশেষ ॥
 দেৱ মাধৱক ধ্যান কৰৈ যিটো নিত।
 বিকুত প্ৰবেশে যেন অগণিত স্তত ॥২১২৪

মহা যজ্ঞ বিদ্যা দানে কোন কার্য্য কৰৈ ।
 মহা উগ্র তপ কৰি মিছাতেসে মৰৈ ॥
 জগতৰ গুৰু মোক্ষ দাতা নাৰায়ণ ।
 তাহান নকৰৈ যিটো শ্ৰৱণ কীৰ্তন ॥২১২৫
 সি সি ধন্য সি সি শুদ্ধ সহসে পণ্ডিত ।
 যজ্ঞ তপে ব্ৰতে সি সি শ্ৰেষ্ঠ অখণ্ডিত ॥
 সি সি সত্যবাদী দাতা জ্ঞাতা জগতত ।
 যাহাৰ ভকতি আঁছে কৃষ্ণ চৰণত ॥২১২৬
 হেন স্তুতি কৰি ইন্দ্ৰদ্যুম্ন মহাৰায় ।
 ভূমিত পৰিলা বস্ত্ৰ কুশক বিচাই ॥
 মহা চিন্তাবিষ্ট ছয়া কৰিলা শয়ন ।
 কেনমতে হৈবে মোৰ কৃষ্ণ দৰশন ॥২১২৭
 হেনমতে চিন্তি নিদ্ৰা গৈলা নৃপবৰ ।
 স্বপ্নত ৰাজ্যক দেখা দিলা দামোদৰ ॥
 জগত গুৰুক ৰাজ্য দেখিলা সাক্ষাতে ।
 আঠ অস্ত্ৰ ধৰি আছা আঠখান হাতে ॥২১২৮
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম চাক বাক অসি ।
 সাৰঙ্গ বাণ ধৰি আছা গৰুড়ত বসি ॥
 যেন লান বৈদুৰ্য্য শৰীৰ কৰৈ কাস্তি ।
 হৃদয় মধ্যত জ্বলৈ শুক্ৰ লোম পাস্তি ॥২১২৯
 পীতবস্ত্ৰে বসি তনু কটিত মেখলা ।
 কণ্ঠত কৌমুভ শোভৈ গলে বনমালা ॥
 কিৰীটি কুণ্ডল হাব কেয়ূৰ কৰুণ ।
 সৰ্ব্বান্ধ প্ৰকাশৈ মহা বস্ত্ৰৰ ভূষণ ॥২১৩০
 মূৰুবে বজ্জিয়া আঁছে পাদ-পদ্ম দুই ।
 বাক দেখি ধ্যানত ভকত স্থি ছই ॥
 প্ৰসন্ন বদন স্বলৈ কমললোচন ।
 বাক দৰশনে হোমৈ পাতক মোচন ॥২১৩১
 যুগান্তৰ সূৰ্য যেন আজন্ত প্ৰকাশি ।
 ৰাজ্যক বুলিলা হেন বাণী হৰি হাসি ॥
 কৃষ্ণৰ কিছবে কহে শঙ্কৰে সম্প্ৰতি ।
 হোলা হৰি হৰি পাপ ৰাষ্টক অখণ্ডিত ॥২১৩২

ঘোষা

জয় হৰি গোপালো জগন্নাথ কুপালো ॥১৭৭॥

পদ

সাধু সাধু মহাৰাজ ।
 সার্থক তোন্ধাৰ কাজ ॥
 যজ্ঞ দানে ভক্তি ভাৱে ।
 তুমিলা আন্ধাৰ পাৱে ॥২১৩৩
 কৰা অনুশোচ বৃথা ।
 জানিলো তোন্ধাৰ কথা ॥
 প্ৰতিমা থাপিবা ঐত ।
 শুনা তাক পাইবা যৈত ॥২১৩৪
 ৰজনী প্ৰভাতে বীৰ ।
 যাইবা সাগৰৰ তীৰ ॥
 বৃক্ষক দেখিবা পাছে ।
 জল স্থল মধ্যে আছে ॥২১৩৫
 ঢউ লাগি সাগৰৰ ।
 নকম্পন্ত তকবৰ ॥
 হাতত পৰশু লই ।
 একলে দেখিবা গই ॥২১৩৬
 ছেদিবা নিঃশঙ্ক মতি ।
 প্ৰতিমা সাজিবা তৈতি ॥
 নিচিন্তিবা মহাৰথ ।
 হৈব সিদ্ধি মনোৰথ ॥২১৩৭
 ৰাজ্যক প্ৰবোধ কৰি ।
 অন্তৰ্জান ভৈলা হৰি ॥
 দেখি স্বপ্ন বিপৰীত ।
 ভৈলা ৰাজ্য সচকিত ॥২১৩৮
 বিষ্ণু মন্ত্ৰ জপ্য কৰি ।
 হৰিক মনত ধৰি ॥
 ৰজনী কৰিয়া কম্ব ।
 উঠি পাছে মহাশয় ॥২১৩৯

সাগৰত কৰি স্নান ।
 দিলন্ত বিবিধ দান ॥
 নিত্য কৰ্ম সাঙ্গ কৰি ।
 হাতত পৰশু ধৰি ॥২১৪০
 হৰিক শ্মৰিয়া বীৰ ।
 লৰি গৈলা ধীবে ধীৰ ॥
 নাহিকৈ সাৰথি বধ ।
 একেথৰে মহাবধ ॥২১৪১
 পাইলা তীৰ সাগৰব ।
 দেখিলন্ত তকবৰ ॥
 নাহি তাৰ নাম জাতি ।
 ধূলন্তৰ উচ্চ আতি ॥২১৪২
 মজাঠিৰ বৰ্ণ সম ।
 দেখি আতি মনোৰম ॥
 পৰিয়া জলৰ কাছে ।
 যেন মুখে শুতি আছে ॥২১৪৩
 বিষ্ণুৰ বৃক্ষক পাই ।
 আনন্দিত মহাবায় ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণে ।
 হৰি বোলা সৰ্বজনে ॥২১৪৪

যোষা

ভাই বাম কহ বাম কহ বাম মন্ত্ৰ সাৰ ।
 তপ জপ যজ্ঞ যোগে সিদ্ধি নাই আৰ ॥১৭৮॥

পৰ

তীক্ষ্ণতৰ পৰশু উচ্চায়া হাত উৰি ।
 ছেদিলন্ত আনন্দে বৃক্ষৰ আগ শুৰি ॥
 হুইকাল কৰিবাক চাহান্ত নৃপতি ।
 আগিলন্ত হৰি বিশ্বকৰ্ম্মায়ে সহিতি ॥২১৪৫

দিব্য গন্ধমালা পিচ্ছি ধৰি বিপ্রকপ ।
 বাজাক বোলাস্ত ঐত কি কৰিছা জুপ ॥
 কি কাৰ্য্যে ছেদিলা ইটো মহা তকবৰ ।
 নিৰ্জ্জন স্থানত কেনে আছা একেশ্বৰ ॥২১৪৬
 শুনিয়া নৃপতি তামস্বাক চাইলা পাছে ।
 যেন চন্দ্র সূৰ্য্য দুয়ো প্ৰকাশন্তে আছে ॥
 নমস্কাৰ কৰি বাজা বুলিলা বচন ।
 শুনিয়েক দুয়ো গুৰ মোৰ প্ৰয়োজন ॥২১৪৭
 মাধৱক আৰাধিবে মোৰ ভৈল মতি ।
 সাজিবোহো দাকময়ী প্ৰতিমা সম্প্ৰতি ॥
 স্বপ্নত আদেশ মোক দিলা নাৰায়ণ ।
 কহিলো তোম্কাৰ আগে স্বৰূপ বচন ॥২১৪৮
 হেন শুনি বিপ্রকপ-ধাৰী চক্ৰপাণি ।
 ভূষ্ট হয় নৃপতিক বুলিলন্ত বাণী ॥
 ধন্য ধন্য বাজা বুদ্ধি উত্তম তোম্কাৰ ।
 সংসাৰ-সাগৰে আত কিছু নাহি সাৰ ॥২১৪৯
 যেন জল বৃদ্ধ তিলে হোৱৈ ছন্ন ।
 বিষ্ণু আৰাধিবে তযু সম্পঞ্জিল মন ॥
 কিনো ভাগ্যৱতী সসাগৰা বহুমতী ।
 যাহাৰ পালক ভৈলা আপুনি নৃপতি ॥২১৫০
 আসিয়েক ঐক এৰি সাগৰৰ তীৰ ।
 তকতলে আমি সবে থাকো মহাবীৰ ॥
 এহেন্তে ব্ৰাহ্মণ বিশ্বকৰ্ম্মা সম গুণী ।
 এখনে দিবন্ত সাজি প্ৰতিমা আপুনি ॥২১৫১
 হেন শুনি এৰি বাজা সাগৰৰ তট ।
 তকতলে বৈলা চাপি বিষ্ণুৰ নিকট ॥
 পাছে বিশ্বকৰ্ম্মাক বুলিলা হৰি বাণী ।
 সাজি তিনি প্ৰতিমা এখনে দিয়ো আনি ॥২১৫২
 কৃষ্ণ বলোভদ্ৰ আৰ হস্তদ্বা ভগিনী ।
 যাব যেনে লক্ষণ নিশ্চিয়ো তিনি তিনি ॥
 শুনি বিপ্ৰকপী বিশ্বকৰ্ম্মা গৈলা লৰি ।
 তিনিবো প্ৰতিমা তেতিকণে দিলা গঢ়ি ॥২১৫৩

প্ৰথমে নিৰ্ম্মিলা বলোভদ্ৰে শুক্ল কায় ।
 আৰকত আখি ফণা শিৰত শোভয় ॥
 গাৱে নীল বস্ত্ৰ কৰ্ণে এগোটা কুণ্ডল ।
 এক হাতে গদা আউৰ হাতত মুঘল ॥২১৫৪
 কৃষ্ণক নিৰ্ম্মিলা তনু মেঘসম জ্বলে ।
 পদ্মসম লোচন শ্ৰীবৎস বক্ষঃস্থলে ॥
 গাৱে পীতবস্ত্ৰ অস্ত্ৰ চক্ৰ আছে কৰে ।
 যাক দৰশনে জগতৰে পাপ হবে ॥২১৫৫
 সাজিলা স্তভদ্ৰা তনু সুবৰ্ণ গোবান্ধ ।
 বহুময় অলঙ্কাৰে প্ৰকাশে সৰ্ব্বান্ধ ॥
 দিব্য বস্ত্ৰে আৰুত উন্নত স্তন দুই ।
 বোলা হৰি লাগোক পাপৰ মুণ্ডে জুই ॥২১৫৬

ঘোষা

কমলাকান্ত কৰা রূপা কমল লোচন ॥১৭৯॥

পদ

ক্ৰণেকতে সাজিলা প্ৰতিমা ।
 দেখি ৰাজা পৰম মহিমা ॥
 বুলিলন্ত বিশ্বয়ে বচন ।
 নোহা নৰ তোৰা ছয়োজন ॥২১৫৭
 কিবা তোৰা ছয়ো সূৰ্য্য শশী ।
 ব্ৰহ্মা কদ্ৰে কিবা আছা আসি ॥
 নজানোহো স্বৰূপ সাক্ষাত ।
 কৈয়ো সত্য শৰণ তোম্মাত ॥২১৫৮
 শুনি হৰি বুলিলা বচন ।
 নোহো ব্ৰহ্মা কদ্ৰে আন জন ॥
 মই হৰি জগত ঈশ্বৰ ।
 মোতে আছে যত চৰাচৰ ॥২১৫৯

বেদান্ততো মোকসে কহয়ে ।
 মোক স্মৰি পাতক দহয়ে ॥
 তুমি হুয়া দেখা দিলো আগে ।
 লৈয়ো বৰ ৰাজা যেহি লাগে ॥২১৬০
 স্বপ্নতো নেদেখে পাপী মোক ।
 তুমি মোৰ মহা ভক্ত লোক ॥
 যতেক পূজিলা নাহি লেখা ।
 তাতেসে তোম্মাক দিলো দেখা ॥২১৬১
 শুনি ৰাজা তনু বোমাঞ্চিত ।
 কৰৈ স্তুতি পৰিয়া ভূমিত ॥
 লক্ষ্মীকান্ত তোম্মাক প্ৰণাম ।
 তনু যাৰ জ্বলৈ মেঘ শ্যাম ॥২১৬২
 কৰে শঙ্খ চক্ৰ পদ্ম গদা ।
 তুমি শ্ৰীৰ নিবাস সৰ্ব্বদা ॥
 স্তুতি থাকি ভূজঙ্গ শয্যাত ।
 তুমি ব্ৰহ্ম ব্যাপক সাক্ষাত ॥২১৬৩
 তুমি সূক্ষ্ম নিৰ্ম্মল নিগুণ ।
 সৃষ্টি স্থিতি লয়ত নিপুণ ॥
 মোক পদ জগত ঈশ্বৰ ।
 কৰো পৰি প্ৰণাম বিস্তৰ ॥২১৬৪
 ছনাই ছনাই কৰে নমস্কাৰ ।
 কৰা প্ৰভু আত্মাক উদ্ধাৰ ॥
 তুমি দিয়া ভুকুতি মুকুতি ।
 কৰো সেৱা সেহিসে যুগুতি ॥২১৬৫
 ছনাই ৰাজা পৃথিবীত পৰি ।
 বিষ্ণুক বোলন্ত কৰযুৰি ॥
 ঋষিগণ দেৱাস্ত্ৰব বল ।
 যত যোগী সন্ন্যাসীসকল ॥২১৬৬
 যিটো পদে সদা কৰৈ ধ্যান ।
 ইচ্ছা মাত্ৰে তৈতে দিয়া স্থান ॥
 মাথৰে বোলন্ত এহি হোক ।
 অন্তকালে পাইবা গৈয়া মোক ॥২১৬৭

নকৰিবা সংশয় ইহাত ।
নিষ্ঠ কৰি বুলিলো তোখাত ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে এভূ ভণে ।
হৰি হৰি বোলা সৰ্ব্বজনে ॥২১৬৮

ঘোষা

কৃষ্ণ যুবাৰি বাম কৰো পৰিণা প্ৰণাম ।
মোৰ মুখে নছাডোক হৰি হেন নাম ॥১৮০॥

পদ

নব শতাধিক দশ হাজাৰ বৎসৰ ।
অখণ্ডে ভূঞ্জিয়ো ইটো ৰাজ্য নৃপবৰ ॥
পাছে মোৰ পৰম পদক পাইবা ভূমি ।
ধাকিব তোন্ধাৰ কীৰ্ত্তি য়াৰৈ থাকৈ ভূমি ॥২১৬৯
যাৰে চন্দ্ৰ সূৰ্য্য থাকৈ সপত সাগৰ ।
ভ্ৰমিব তোন্ধাৰ যশ ত্ৰৈলোক্য ভিতৰ ॥
যজ্ঞ অৱশেষ যত জল অনুপাম ।
হুইবে তীৰ্থ ইন্দ্ৰদুহ্মন সৰ্বোবৰ নাম ॥২১৭০
আত স্নান কৰিয়া যাইবেক ইন্দ্ৰ স্থানে ।
একেশ পুৰুষ উদ্ধাৰিবে পিশুদানে ॥
অপেশ্বৰা গন্ধৰ্বৰে কৰিবে নৃত্য গীত ।
চৈধ্য ইন্দ্ৰ পৰিমাণে থাকিবে তহিত ॥২১৭১
হৃদব নৈঋত কোণে আছে সিদ্ধ বট ।
দিব্য মণ্ডপেক আছে তাহাৰ নিকট ॥
বহুবিধ পুষ্পবনে সদায় আৰুত ।
পতাকা তোবণ ধ্বজদণ্ডে অলঙ্কৃত ॥২১৭২
আধাবৰ শুক্লা পঙ্কমীত আশাসক ।
সেহি মণ্ডপতে বধ খেয়া বেষ্ঠাজাক ॥
উৎসৱে বিক্ৰিবে চামৰক কৰে ধৰি ।
বতী সিদ্ধ সন্ন্যাসী থাকিবে স্তুতি কৰি ॥২১৭৩
আন্ধাক দেখিয়া যিটো প্ৰণামে তহিত ।
বহাবন্দে বকিলেক বিষ্ণুৰ পুৰীত ॥

দিব্য দশ হাজাৰ বৎসৰ থাকি তৈত ।
চতুৰ্বেদী ব্ৰাহ্মণ হৈবেক আসি ঐত ॥২১৭৪
হৈবেক শ্ৰীমন্তু কোটি ধনৰ ঈশ্বৰ ।
ৰাজ্যক সম্বোধি এহিমতে দিয়া বৰ ॥
বিশ্বকৰ্ম্মে সহিতে ভৈলন্তু অন্তৰ্হিত ।
দেখি নৃপতিৰ তমু ভৈলা বোমাকিত ॥২১৭৫
কৃতকৃত্য ভৈল দেখি কৃষ্ণৰ মহিমা ।
বথে ভুলি লৈয়া গৈলা তিনিবো প্ৰতিমা ॥
অনেক মাজল্য বাগ্ৰভাণ্ড কৰৈ ছানি ।
বিপ্ৰগণে আগত কৰন্তু বেদধনি ॥২১৭৬
বিচিত্ৰ পৱিত্ৰ স্থানে প্ৰতিমা খোৱাইলা ।
শুভ তিথি শুভকৰ্ণে প্ৰতিষ্ঠা কৰাইলা ॥
দিলা দান দক্ষিণা ঋত্বিজ আচাৰ্য্যক ।
বহুধন দান দিলা আনো ব্ৰাহ্মণক ॥২১৭৭
এহিমতে প্ৰতিষ্ঠা কৰিয়া বিধিৱতে ।
থাপিলা প্ৰতিমা নিয়া বিচিত্ৰ দৌলতে ॥
উত্তৰত কৃষ্ণ বলোভদ্ৰে দক্ষিণত ।
সুভদ্ৰাক গৈলা নিয়া দুহানো মধ্যত ॥২১৭৮
পৃঞ্জিলন্তু গন্ধ ধূপে নানা উপহাৰে ।
সুবৰ্ণ মুকুতা মণি বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে ॥
দিলন্তু আসন গ্ৰাম্য নগৰ আশেষ ।
দাস উৎসৰ্গিয়া দিলন্তু বিশেষ ॥২১৭৯
জগন্নাথ থাপি ৰাজ্য পূৰি মনোবধ ।
ভূঞ্জিলন্তু অকণ্ঠকা ৰাজ্য মহাবধ ॥
অন্তকালে এৰি ইটো উত্তৰ সম্পদ ।
স্বখে পাইলা বিষ্ণুৰ পৰম সিটো পদ ॥২১৮০
ব্ৰহ্মায়ে বোলন্তু শুনিয়োক মুনিগণ ।
কহিলো কেত্ৰেব ইটো যতেক লক্ষণ ॥
বুলিয়োক আৰ কিবা শুনিবাক বাহা ।
বোলা হৰি হৰি বাৰ বৈকুণ্ঠক ইচ্ছা ॥২১৮১

ঘোষা

ও ভাই, ভাবিয়ো বাম চিস্তিয়ো বাম
 বাম নাম যোনো ছাড়া ।
 বাম কৃষ্ণ নাম, অস্ত্রক ধৰিয়া
 পাপ বিপাকক তাড়া ॥১৮১॥

পদ

দুনাই মুনিগণে ব্রহ্মাত পুছন্ত
 কহিয়ো ক্ষেত্রব বিধি ।
 কোন সময়ত ক্ষেত্রব যাত্রাক
 কৰিলে হৈবেক সিদ্ধি ॥
 কৃষ্ণ দৰশনে যেন ফল পাই
 তাকো কহিবাক লাগে ।
 হেন শুনি ব্রহ্মা কহিবে লাগিলা
 ঋষি সমূহৰ আগে ॥২১৮২
 কুকক্ষেত্রে গৈয়া নিবাহাৰ হয়
 পৰম তপে যুগুত ।
 ইন্দ্রিয়ক জিনি একপদে থাকৈ
 বৰিষ সাত অযুত ॥
 যিটো জৈষ্ঠ মাসে শুক্ল দ্বাদশীত
 কৃষ্ণৰ মুখ কমল ।
 দেখে উপবাসে সিটো নবে পাই
 তাহাতো অধিক ফল ॥২১৮৩
 পঞ্চতীৰ্থ কৰি যিটো দ্বাদশীত
 কৃষ্ণমুখ দেখে যাই ।
 অপ্রয়াসে সিটো বিষ্ণু-পূৰী পাবে
 তাহাৰ পতন নাই ॥

হেন জানি যত্নে জৈষ্ঠত যাত্রাক
 কৰিবা সমস্ত নবে ।
 পঞ্চতীৰ্থ কৰি বিষ্ণুক দেখিয়া
 ধৰ্ম্ম নাহি আত পবে ॥২১৮৪
 বিদূৰতে থাকি যিটো প্রতিদিনে
 কৃষ্ণৰ কীৰ্তন কৰে ।
 আতি অপ্রয়াসে বিষ্ণু-পূৰী পাই
 শুক্ল হয় সিটো নবে ॥
 কৃষ্ণৰ যাত্রাক কৰে যিটো নবে
 পৰম ভকতি ভাবে ।
 সমস্তে পাতক দূৰ কৰি সিয়ো
 বিষ্ণুৰ পূৰীক পাবে ॥২১৮৫
 মাধৱৰ ধ্বজ দণ্ডক যি নবে
 দেখিয়া দৌল উপবে ।
 ভূমিত পৰিয়া প্রণাম কৰিয়া
 পাপ সাগৰত তৰে ॥
 আত পবে শুনা পঞ্চ তীৰ্থ বিধি
 যেন ফল স্নান দানে ।
 ভগিল শঙ্কৰে শুনা সবে নবে
 হৰি বোলা সারণানে ॥২১৮৬

ঘোষা

হৰি বাম নাম বসুনাথ হে ।
 বাম নাম নছাড়োক মুখে নাহে ॥১৮২॥

পদ

মার্কণ্ডেয় হুদে গৈয়া উত্তৰক মুখ দিয়া
 হেন মন্ত্ৰ কৰিবে উচ্চাৰ ।
 শুক্ল হয় কোষ জিনি বুৰ দিয়া বাৰ তিনি
 শুনিয়োক যেন মন্ত্ৰ তাৰ ॥

সংসাৰ সাগৰে ময় পাপগ্ৰস্ত অচেতন
 মোত পৰে নাহি চুৰাচাৰ ।
 প্ৰভু ভগনেত্ৰহাৰী ত্ৰাহি ত্ৰাহি ত্ৰিপুৰাবি
 তোন্ধাৰ চৰণে নমস্কাৰ ॥২১৮৭
 নমো শিৱ মহাশাস্ত্ৰ সমস্ত পাপৰ অন্ত
 স্নান কৰে মাৰ্কণ্ডেয় হ্ৰদে ।
 মোৰ যত পাপচয় নিবস্তবে হৌক ক্ষয়
 প্ৰণাম কৰোহো তযু পদে ॥
 নাভি মাত্ৰ জলে নামি বিধিমতে দেৱঋষি
 তিলোদকে কৰিবে তৰ্পণ ।
 স্নান অৱসানে পাছে শিৱৰ দৌলেক আছে
 তাক লাগি কৰিবে গমন ॥২১৮৮
 তিনি প্ৰদক্ষিণ কৰি পূজি মূল মন্ত্ৰ পঢ়ি
 শিৱৰ লিঙ্গক একমতি ।
 পৰিয়াল প্ৰণাম কৰি উঠি পুতাজ্জলি ধৰি
 কৰিব হৰক হেন স্তুতি ॥
 নমো নমো ত্ৰিনয়ন শিবে শশী বিষ্ণুৰ
 প্ৰভু বিকপাক্ষ মহাদেৱ ।
 ভূমি বিনা নাহি আন কৰা মোক পৰিত্ৰাণ
 তোন্ধাৰ চৰণে কৰো সেৱ ॥২১৮৯
 কহিলো তহিব কথা হেন কৰ্ম্ম কৰি তথা
 দশ অশ্বমেধ ফল পাইব ।
 শিৱলোকে ভোগ ভূঞ্জি পাছে শিৱযোগ যজি
 শিৱৰ শৰীৰে লীন যাইব ॥
 অনন্তবে কল্প বৃক্ষ বটৰ মূলক গৈয়া
 প্ৰদক্ষিণ কৰি তিনিবাৰ ।
 পৰম ভকতি ভাৱে পূজিব বটৰ পাৰে
 হেন মন্ত্ৰ কৰিব উচ্চাৰ ॥২১৯০

ঘোষা

প্ৰণামো পৰম পুৰুষ বাম ।
 নুশুচোক মুখে মাধৱ নাম ॥১৮৩০॥

পদ

নমো ব্ৰহ্মৰূপী প্ৰলয়গামী ।
 আছো মহীশূৰ উপৰে স্মি ॥
 প্ৰণাম কৰো বট তকবৰ ।
 প্ৰলয় কালত ভূমি অমৰ ॥২১৯১
 ভূমিসি হৰিব মুখ্য আশ্ৰয় ।
 প্ৰণামো বট পাপ কৰা ক্ষয় ॥
 প্ৰণামিয়া হেন মন্ত্ৰ উচ্চাৰি ।
 বটক নৰে প্ৰদক্ষিণ কৰি ॥২১৯২
 তেতিয়াহে ছাড়ি সমস্তে পাপ ।
 যিমতে জীৰ্ণ চোক্ষ এৰৈ সাপ ॥
 বটৰ সিটো ছায়া পৰশনে ।
 ব্ৰহ্মহত্যা নষ্ট হোৱৈ তেখনে ॥২১৯৩
 আন পাতকৰ কি কৈবো কথা ।
 স্বৰূপ বচন নাহি অশুধা ॥
 বাজহয় অশ্বমেধৰ ফল ।
 বট দৰশনে পাৱৈ সকল ॥২১৯৪
 উচ্চাৰি বংশ ব্ৰহ্মলোকে যাই ।
 এক কল্পমানে পতন নাই ॥
 গৰুড় আছন্ত কৃষ্ণ সন্দুখে ।
 তাক নমস্কাৰ কৰিব হৃদে ॥২১৯৫
 সমস্তে পাপক কৰিয়া দূৰ ।
 অপ্ৰয়াসে পাৱৈ বিষ্ণুৰ পূৰ ॥
 দেখিয়া বট গৰুড়ক আপে ।
 দৌলত পাছে প্ৰবেশিবে আপে ॥২১৯৬

বামক তিনি প্রদক্ষিণ কৰি ।
 প্রণামিব হেন মন্ত্ৰ উচ্চাৰি ॥
 নমো হলধৰ বেৱতীপতি ।
 ভকত বৎসল কৰো প্রণতি ॥২১৯৭
 নমো মহীধৰ বলীতে শ্ৰেষ্ঠ ।
 শ্ৰলম্ব বৈৰী নমো কৃষ্ণ জ্যেষ্ঠ ॥
 বলোক এহিমতে তুতি কৰি ।
 বিষ্ণুপুৰী পাঠে পাতক তৰি ॥২১৯৮
 কল্পক মানে যেন ভুক্তি তৈত ।
 বেদবিদ ছয়া উপজৈ ঐত ॥
 মহান্মথে জানি জ্ঞান যুগুতি ।
 পৰম দুৰ্ভাৰ লভে মুকুতি ॥২১৯৯
 কৃষ্ণক পূজিবে পাছে সাদৰি ।
 দ্বাদশ অক্ষৰ মন্ত্ৰ উচ্চাৰি ॥
 সিটো মন্ত্ৰে পাঠে ঘিমতে গতি ।
 নপাই যোগ যজ্ঞে তাক সম্প্ৰতি ॥২২০০
 জানিয়া হেন মন্ত্ৰ উচ্চাৰিয়া ।
 গন্ধ পুষ্প ধূপ নৈবেদ্য দিয়া ॥
 কৃষ্ণক অচ্চিয়া কৰিবে স্তুতি ।
 বোলা হৰি হৰি হোক মুকুতি ॥২২০১

— — —

যোষা

বাম বাম নিৰঞ্জন বাম নিৰঞ্জন ।
 বাম নিৰঞ্জন হৰি বাম নিৰঞ্জন
 নিৰঞ্জন হৰি ॥১৮৪॥

পদ

জয় কৃষ্ণ জয় জয় জগন্নাথ
 সৰ্ব পাপ বিনাশন ।
 জয়তি চানুব কেপীৰ অস্তক
 জয় কংস নিসূদন ॥

জয় পদ্ম পত্ৰ সদৃশ লোচন
 ধৰি আছা চক্ৰ গদা ।
 জয় নীল মেঘ সম শ্যাম তমু
 সৰ্ব সুখদাতা সদা ॥২২০২
 জয় জগতৰ পূজ্য জয় ভৱ
 নাশন সন্তৰ গতি ।
 জয় ভকতৰ বাঞ্ছা ফল দাতা
 জয় নাথ লোক পতি ॥
 দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ আত নাহি সাৰ
 অপাৰ সাগৰ যেন ।
 কাম ক্ৰোধ গ্ৰাহে সদায়ে আকুল
 দুঃখচয় ভৈল ফেন ॥২২০৩
 বিষয় উদকে পলম্পি আছয়
 মহামোহে আত পাক ।
 লোভে ভৈল চৌ ইহাতে মজিলো
 উদ্ধাৰা প্ৰভু আক্ৰাক ॥
 এহিমতে স্তুতি কৰিয়া কৃষ্ণক
 দেৱবো ঈশ্বৰ হৰি ।
 মহাবাহু মহা বক্ষঃস্থলে আছা
 শঙ্খ চক্ৰ গদা ধৰি ॥২২০৪
 ভূমণে ভূষিত গলে বনমালা
 পদ্ম পত্ৰ সম আধি ।
 দণ্ডৰতে পৰি প্ৰণাম কৰিবে
 হেনয় কৃষ্ণক দেখি ॥
 এহিমতে পৰি কৃষ্ণক প্ৰণাম
 কৰে যিটো ভক্তিভাৱে ।
 অশ্বমেধ যজ্ঞ সহস্ৰৰ ফল
 তাৱক্ষণে সিটো পাৱে ॥২২০৫
 সমস্তে তীৰ্থত যজ্ঞত দানত
 ব্ৰতত যি ফল পাইব ।
 ব্ৰহ্মচাৰী গৃহী বাণপ্ৰস্থ সন্ন্যাসী
 চাৰিয়ো যি ফল পাইব ॥

কৃষ্ণ দৰশনে সেহি ফল পাতৈ
 কি কৈবো আউৰ বিস্তৰ ।
 কৃষ্ণক দেখিয়া প্ৰণাম কৰিলে
 হৈবেক মোক্ষ লোকৰ ॥২২০৬
 কোটি কল্পে যত পাপ আছে কবি
 সিয়ো তেতিক্ষণে এৰৈ ।
 একৈশ পুৰুষ উদ্ধাৰি বিমান
 বিষ্ণুৰ পুৰিক লৰৈ ॥
 তিনি শত কল্প ভোগ ভুঞ্জি তৈতে
 যেন চতুৰ্ভুজ হৰি ।
 চুনাই শ্ৰেষ্ঠ দ্বিজ কুলত উপজৈ
 গুণে নুহি তাক সৰি ॥২২০৭
 সৰ্বভূত হিত বত শাস্ত দাতা
 সত্যবাদী সৰ্বজ্ঞান ।
 অন্তকালে সিয়ো মুকুতিক পাতৈ
 লভিয়া বৈষ্ণৱ জ্ঞান ॥
 তাত পাছে মন্ত্ৰে স্তম্ভদ্রাক পূজি
 প্ৰণামি কৰি স্তুতি ।
 নমো ব্ৰহ্মগামী দেবীক প্ৰণামো
 দিয়োক মুখ্য মুকুতি ॥২২০৮
 কমললোচনী নমো কাত্যায়নী
 কৰা মোক পৰিত্ৰাণ ।
 বলোৰ ভগিনী স্তম্ভদ্রাক নমি
 পাতৈ বিষ্ণুলোকে স্থান ॥
 এক কল্পমানে দেৱ যেন ক্ৰীড়ৈ
 পাছে বিপ্ৰ হোৱৈ আসি ।
 অন্তকালে সিয়ো মুকুতিক পাতৈ
 বৈষ্ণৱ যোগ অভ্যাসি ॥২২০৯

ঘোষা

বাম গোপাল ত্ৰাহি প্ৰভু পশিলো শৰণে ।
 কত নিবেদিবো দুখ তোম্কাৰ চৰণে ॥১৮৫॥

পদ

বলো কৃষ্ণ স্তম্ভদ্রাক নমি ভক্তিতাৰে ।
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ সমস্তকে পাৰে ॥
 কৃতকৃত্য ছয়া পাছে দৌলৰ বজাইব ।
 বিষ্ণুৰ থানক নমি আউৰ স্থানে যাইব ॥২২১০
 যৈত আছে ইন্দ্রনীলময় বনমালী ।
 গুপ্ত কৰিয়া তাক ঢাকি আছে বালি ॥
 সেহি ঠাইতো গৈয়া তাক নমস্কাৰ কৰি ।
 বিষ্ণুপুৰী পাতৈ নবে পুৰুষ উদ্ধাৰি ॥২২১১
 তহিতে আছন্ত নবসিংহ কপ হৰি ।
 মহা ভক্তিতাৰে তাক নমস্কাৰ কৰি ॥
 নাহিকৈ সংশয় এৰাই পাতকসকল ।
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ পাতৈ চাৰি ফল ॥২২১২
 অনস্তক নমে গৈয়া মহা ভক্তি ভাৱে ।
 পাপ ছাড়ি পৰম পদক সিয়ো পাৰে ॥
 মই ইন্দ্রে পূজিলোহো বাম বিত্তীষণে ।
 হেন অনস্তক আৰ নুপূজিবে কোনে ॥২২১৩
 শ্বেত গঙ্গাজলে বিধিৱতে স্নান কৰে ।
 পাছে শ্বেতমাধৱক দেখে যিটো নবে ॥
 মংস মাধৱক গৈয়া হোৱৈ দৰ্শন ।
 অন্তকালে কৰে শ্বেত বীপক গমন ॥২২১৪
 পাছে চলি যাইব যৈতে আছে স্বৰ্গ দ্বাৰ ।
 আলিঙ্গিয়া কাঠক কবিৰ নমস্কাৰ ॥
 দেখি উগ্ৰসেন গৈয়া সাগৰৰ তীৰ ।
 বিষ্ণুক চিন্তিব তৈতে চিন্ত কৰি শিৱ ॥২২১৫

জলত নামিব পাছে অঙ্গন্যাস কৰি ।
 পঢ়িব কবচ মনে নাৰায়ণ স্মৰি ॥
 তুমি নাৰায়ণ শঙ্খ চক্ৰ গদাপাণি ।
 হেন চিন্তি উচ্চাৰিব ইটো মন্ত্ৰ বাণী ॥২২১৬
 তুমি অগ্নি সমস্ত ভূততে শ্ৰেষ্ঠ তুমি ।
 জীৱবো ঈশ্বৰ অমৃতবো জন্মভূমি ॥
 নাথ তীৰ্থৰাজ কবো তোমাক প্ৰণাম ।
 হৰিণো পাতক দিয়া অভিমত কাম ॥২২১৭
 হেন উচ্চাৰিয়া বিধিৱতে স্নান কৰে ।
 তেৱেসে স্নানৰ সবে ফল পাইব নৰে ॥
 অন্তৰ্জলে নামি কৰি অৰ্ঘ্য বৰিষণ ।
 জীৱত উঠিয়া পাছে পিন্ধিব বসন ॥২২১৮
 সন্ধ্যা আচৰিব কৰি সূৰ্য্যক বন্দন ।
 তিলে জলে বিধিৱতে কৰিব তৰ্পণ ॥
 শৰীৰত থৈয়া তিল পিতৃক তৰ্পণ ।
 কধিব মাংসক সবে পিতৃত অপৰ্ণ ॥২২১৯
 জলে থাকি জলাঞ্জলি নিদিব ভূমিত ।
 থলে থাকি জলত নিদিব কদাচিত ॥
 জলত থাকিয়া কৰৈ থলত তৰ্পণ ।
 ব্যৰ্থ হুই তাৰ নপাৱন্ত পিতৃগণ ॥২২২০
 দিব জলাঞ্জলি পৃথিবীত পাৰি কুশ ।
 মহা তুৰ্ণ হোস্ত তেবে যতোক পুৰুষ ॥
 ক্ষেত্ৰৰ মহিমা কহে কৃষ্ণৰ কিল্কেবে ।
 বোলা হৰি ভস্ম হোক পাপ নিৰস্তবে ॥২২২১

ঘোষা

বঙ্গ ফাগু খেলে চৈতন্য বনমালী ।
 দুহাতে ফল্লৰ গুণ্ডা সিঞ্চন্ত যুৰাৰি ॥১৮৬॥

পদ

আছে যত নদী নদ তীৰ্থ পৃথিবীত ।
 জ্যৈষ্ঠ মাসে আসে শুক্লা দশমী তিথিত ॥
 প্ৰাত্যেকে থাকন্ত তৈতে আসি দিন সাত ।
 স্নান দান কৰিলে অক্ষয় হোৱৈ তাত ॥২২২২
 দশ পাপ হৰৈ পদে দশহৰা নাম ।
 তাত দেখৈ যি জনে স্তভদ্ৰো কৃষ্ণ বাম ॥
 সমস্তে পাতক তাৰ হৰৈ মৰিমূৰ ।
 অন্তকালে মহাস্থখে পাইব বিষ্ণুপুৰ ॥২২২৩
 উত্তৰাৰ্ক দক্ষিণাৰ্ক দিনা যিটো নৰে ।
 বাম-কৃষ্ণ স্তভদ্ৰাক দেখন্ত সাদৰে ॥
 প্ৰণাম কৰন্ত পৰি হুয়া শুদ্ধ মতি ।
 সিয়ো বিষ্ণুলোকক আনন্দে কৰৈ গতি ॥২২২৪
 ফাল্গুনীত গোবিন্দক তুলিয়া দৌলত ।
 দৌলযাত্ৰা কৰৈ মহোৎসৱ সিবেলাত ॥
 তাত গোবিন্দক যত্নে দেখৈ যিটো জনে ।
 গোবিন্দৰপূৰ্বে সিয়ো বঞ্চে বঙ্গ মনে ॥২২২৫
 বিষ্ণুদিনা বিধিৱতে পঞ্চ তীৰ্থ কৰি ।
 শুদ্ধমনে দেখয় স্তভদ্ৰো বাম হৰি ॥
 সিয়ো জনে সমস্ত ঘজ্বৰ ফল পাইব ।
 পাতক নিস্তৰি বিষ্ণু ভূবনক যাইব ॥২২২৬
 বৈশাখ মাসৰ শুক্লা তৃতীয়া তিথিত ।
 কৰাটৈ চন্দন যাত্ৰা আতি বিপৰীত ॥
 চন্দনে ভূমিত কৰি কৃষ্ণৰ শৰীৰ ।
 তাক দেখি যাইব নব বিষ্ণুৰ মন্দিৰ ॥২২২৭

মিলে জ্যৈষ্ঠ মাস জ্যৈষ্ঠবাসী কক্ষবোগে ।
 ক্ষেত্রক আসিবে নব পবন উছোগে ॥
 উদ্ধাবি ঐকেশ কুল তাসম্মে সহিতে ।
 মহা বন্ধে বন্ধে সিটো বিষ্ণুব পুরীতে ॥২২২৮
 ঘেরে মহাজ্যৈষ্ঠী মিলে নক্ষত্র সংযোগে ।
 ক্ষেত্রক যাইবেক নব পবন উছোগে ॥
 বাম-কৃষ্ণ হুভদ্রাক দেখিবে যতনে ।
 দ্বাদশ যাত্রাব ফল লভিব তেখনে ॥২২২৯
 প্রসাগ প্রমুখে তীর্থ আছে যতমানে ।
 যেন ফল পাইরে তাসম্মাত স্নানদানে ॥
 সূর্য গ্রহণতো যত পুণ্য নিবস্তবে ।
 পাইরে মহাজ্যৈষ্ঠীত কৃষ্ণক দেখি নবে ॥২২৩০
 মহাস্বখে একশত পুরুষ উদ্ধাবি ।
 বিষ্ণুলোকে ভুঞ্জৈ ভোগ্য কল্প সংখ্যা কবি ॥
 দুনাই দ্বিজ হয় কৰৈ বিষ্ণুত ভকতি ।
 বিষ্ণু যোগ লভি সাধে পবন মুকুতি ॥২২৩১
 ব্রহ্মায়ে বোলন্ত শুনিয়োক মুনিগণ ।
 কহিলো তোহ্মাত সবে ক্ষেত্রব লক্ষণ ॥
 বুলিয়োক আৰ কিবা শুনিবাক বাহ্য ।
 বোলা হবি হবি যাব বৈকুণ্ঠক ইচ্ছা ॥২২৩২

যোষা

জয় জগন্নাথ জগন্নাথ জগন্নাথ হবি ।
 নমো বাম জগন্নাথ জগন্নাথ হবি ॥১৮৭॥

পদ

ব্রহ্মায়ে বোলন্ত ইন্দ্রহুয়ম নৃপতিক ।
 জানিবা উবেষা সৰ্ব্বতীর্থতো অধিক ॥
 ক্ষেত্রব মহিমা মানে কহিলো সকল ।
 শুনা জগন্নাথ নাম কীর্তনব ফল ॥২২৩৩
 জগন্নাথ নাম ইটো পবন বহন্ত ।
 তাক স্না লইরে যিটো কবি মন বস্ত ॥

সিটো জনে অপ্রয়াসে ছিঁও কর্ণবন্ধ ।
 হাততে মুকুতি তাব নলাগে প্রবন্ধ ॥২২৩৪
 শিরত সাক্ষাতে কহি আছন্ত শ্রীহবি ।
 নাহি আন ধর্ম জগন্নাথ নাম সবি ॥
 জগন্নাথ নাম যিটো হুমবে সতত ।
 ক্ষমিবো তাহাব নিতে অপবাধ শত ॥২২৩৫
 জগন্নাথ নাম যিটো হেলায়ে উচ্চবে ।
 ব্রহ্মহত্যা আদি পাপ পলাই তাক ডবে ॥
 এবিলে আছাব যিটো খাইলে জ্ঞান পুলি ।
 বিষ্ণুত প্রবেশে সিয়ো জগন্নাথ বুলি ॥২২৩৬
 জগন্নাথ নামব মহিমা কৈবো কত ।
 মহা প্রসাদব আরে শুনিয়ো মহন্ত ॥
 যত ফল পাইরে যজ্ঞ হোম তপ দানে ।
 যেন ফল পায়ে ভূলা পুরুষ প্রদানে ॥২২৩৭
 যেন ফল লভে ভুঞ্জাই ব্রাহ্মণ কোটিক ।
 পাইরে মহাপ্রসাদ ভক্ষণে ভতোধিক ॥
 পিতৃশ্রাদ্ধ দিনা আনি বিষ্ণুব অন্নক ।
 ভক্তিভারে দেয় যিটো পিতৃ দেবতাক ॥২২৩৮
 অন্ন পিণ্ডে দেয় যিটো তিল মিসলাই ।
 কোটি কল্পমানে তৃপ্তি হোন্ত পিতৃ খাই ॥
 মহা প্রসাদত যজ্ঞ এবিব বিচার ।
 নাহি কিঞ্চিৎকো যেন ব্রহ্মত বিচার ॥২২৩৯
 বিষ্ণুব নৈবেদ্য যত অন্ন পিঠা পনা ।
 ভক্ষ্যাভক্ষ তাহাব বিচাবে যিটো জনা ॥
 হোরৈ মন্দবোগী তাক ভার্য্যা পুঞ্জ এবে ।
 নাহিটেক নিস্তাব ঘোব নবকত পবে ॥২২৪০
 অন্ত্যবর্ণে হীনবর্ণে যিটো অন্ন হোরৈ ।
 তাক ভুঞ্জি সমস্ত পাতকে মুক্ত হোরৈ ॥
 ছোরা পঞ্জা বুলি যিটো অন্ন নখাই ঘোব ।
 বিপদক পাইরে তাক কবো দণ্ড ঘোব ॥২২৪১
 নাহি কাল নিরম ব্রহ্মত ঘোব নাই ।
 পাইলে ব্রাহ্ম খাইবে অন্ন ভেরে মোক পায় ॥

হৃদয়তে রূপ হবিনাম যাব মুখে ।
 বিষ্ণুৰ নৈবেদ্য উদবত ভবে মুখে ॥২২৪২
 পাদোদক নিৰ্মালা সমস্তে ধাটক যাব ।
 বোলা হবি হবি সেই বিষ্ণু অরতাব ॥
 ভণিল শঙ্কবে কৃষ্ণ চবণত ধবি ।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা হবি হবি ॥২২৪৩

উবেষা বর্ণনা সমাপ্ত

তাৎপর্য

ষোষা

কৃষ্ণ সূর্য্য ভৈলস্তু উদিত ।
 নামধৰ্ম্ম কবিলা বিদিত ॥১৮৮ ॥

পদ

সত্য যুগে শ্রদ্ধমত ব্রহ্মা আদি দেব যত
 হবিনাম কবিলে গুপ্ত ।
 কিনো দায়াময় হবি নামক বেকত কবি
 কলি পাপ কবিলা লুপ্ত ॥
 যিটো মহা স্নেহ জাতি সিয়ো শুদ্ধ হোৱৈ আতি
 মুখে মাত্ৰ হবিনাম লয় ।
 কলিৰ ভয়ত গৈয়া নামত শৰণ লৈয়া
 বহিল সমস্তে ধৰ্ম্মচয় ॥২২৪৪
 ইটো কলিকাল ষোষ পাপৰ নাহিকে ওষ
 আত হিত চিন্তিল প্রজাব ।
 জগতৰ পাপ হবৈ স্বৰ্ণে নিস্তাৰ কবৈ
 হেন নাম কবিলা প্রচাৰ ॥
 ষোষৰ সাগৰ কলি আত হবিনাম লৈলি
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ পাৱৈ মোক্ষ কাম ।
 সমস্তকে দয়াতবে আবে দেব দাসোদবে
 বিদিত কবিলা হবিনাম ॥২২৪৫

মজ্জ তজ্জ বজ্জ যত তপ তীৰ্থ কোটি শত
 হবিনাম অধিক সবাতৈ ।
 কিনো ভাগ্য কিনো ভাগ্য হেন হবিনাম লাগ
 পাইলা লোক মুখত সাক্ষাতে ॥
 যিটো নাম নেবৈ মুখে পাইলে মোক্ষ মহাত্মখে
 জানা কৃষ্ণ তুষ্ণ ভৈলা তাৰ ।
 গুৰু ভৈল জগতবে কবিলেক সিটো নবে
 কোটি কোটি পুৰুষ উদ্ধাৰ ॥২২৪৬
 পাতক শুকান বন হবিনাম ছতাশন
 ক্ৰণেকতে দহি কবৈ ছন্ন ।
 হেন নাম প্রচাৰিলা পাতকীক নিস্তাৰিলা
 পৰম কৃপালু নাৰায়ণ ॥
 দেৱৰো ঈশ্বৰ হবি তাস্ত মহা যত্ন কবি
 লৱৈ এক শৰণ সাক্ষাত ।
 যাব ইচ্ছা মোক্ষ পাইবে নলাগৈ দূৰক যাইবে
 আছা হবি সবাবো হিয়াত ॥২২৪৭
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে কহে হবিনামে পাপ দহে
 বামনাম সবাতো অধিক ।
 যিটো জনে নাম স্মৰৈ সকল পাতক হবৈ
 অনায়াসে পাৱৈ মুকুতিক ॥
 জগত নিস্তাৰ হেতু কবিলা গকড়কেতু
 ইবাৰ বিদিত হবি নাম ।
 আনু যায় আলে জালে কেতিক্ৰমে ধবে কালে
 নিবস্তবে বোলা বাম বাম ॥২২৪৮

ষোষা

মাধৱ বাহুৰ উদ্ধাৰা বাপ ।
 কতনো সন্নিবো সংসাৰ তাপ ॥১৮৯ ॥

পদ

বোলন্ত শুকে শুনা নৃপবৰ্য্য ।
 বাঢ়য় কৰুৰ যি তাৎপর্য্য ॥

কৃষ্ণ বিনে নাই অপব দেৱ ।
 জানিয়া কৃষ্ণক কৰিয়ো সেৱ ॥২২৪৯
 যাহাৰ আছে পুণ্য অসংখ্যাত ।
 সিসে পাতে কাণ কৃষ্ণ কথাত ॥
 সেহিসে কৃষ্ণক বোলে আপোন ।
 শুনিয়ো কৃষ্ণ দেৱতাৰ গুণ ॥২২৫০
 ভকতে যত লৱে গুণ নাম ।
 তাহাৰ মালা গাছি অমুপাম ॥
 পিন্ধন্ত কৰ্ণত কৰি উৎসৱ ।
 হেনসে ভকত বন্ধু মাধৱ ॥২২৫১
 যি জনে যায় হৰিনাম সেৱি ।
 পাচত ফুৰৈ যত দেৱ দেৱী ॥
 সমস্ত তীৰ্থ তাক স্তুতি কৰৈ ।
 তাৰ বায়ু পাপ সমস্তে হৰৈ ॥২২৫২
 যিটো জনে ফুৰৈ নাম উচ্চৰি ।
 তাৰ পাচে পাচে ভ্ৰমন্ত হৰি ॥
 বৎসক স্নেহে যেন ধেনু খায় ।
 ভজিয়ো জানি হেন হৰি পায় ॥২২৫৩
 এক জনে যদি নাম স্মৰৈ ।
 শুনে মানে পাপ সবাবো হৰৈ ॥
 হেনসে আশ্চৰ্য্য দেৱতা হৰি ।
 যাহাৰ নাম লৈলে মাত্ৰ ভৰি ॥২২৫৪
 অনিচ্ছাতো যিটো বিষ্ণুক কহে ।
 তাহাবো সমস্তে পাতক দহে ॥
 প্ৰেমে ভজৈ যিটো কৃষ্ণক পাৱ ।
 কহিবো তাহাৰ কত প্ৰভাৱ ॥২২৫৫
 সংসাৰ গৰ্ভে পৰি আটহৈ লোক ।
 মোহতে অন্ধ নেবাৱ ছুখ শোক ॥
 কাল কুজকে দংশি লৰৈ প্ৰাণ ।
 কৃষ্ণ বিনে কোনে কৰিবে জ্ঞান ॥২২৫৬
 যজ্ঞক বেধা খোজ সন্মান ।
 হতীৰ খোজত লৱে দুকাৱ ॥

এহিমতে যত বিশ্ব সমস্ত ।
 কৃষ্ণতে জানা সবে যায় অন্ত ॥২২৫৭
 অতি পাতকীয়ো কৰি হৰিষ ।
 যিয়্যৈ কৃষ্ণক এক নিমিষ ॥
 ভৈল পুণ্যশালী সিয়ো বিচিত্ৰ ।
 বিচিত্ৰকাৰীকো কৰৈ পৱিত্ৰে ॥২২৫৮
 সম্পদকো জানা মুহি সম্পদ ।
 জানা আপদকো মুহি আপদ ॥
 পৰম সম্পদ হৰি ভকতি ।
 আপদ জানা হৰি বিৰকতি ॥২২৫৯
 মহাপাপী অতি অধম জাতি ।
 তাকো নামে কৰৈ পৱিত্ৰ আতি ॥
 হেনসে নামধৰ্ম্ম শিৰোমণি ।
 পাপ-অৰণ্যৰ যেন অগনি ॥২২৬০
 কলিত পৰম উপায় নাম ।
 একেদায়ে সিঁজৈ ত্ৰিতয় কাম ॥
 গুপজৈ পুণ্য পাপ হোৱৈ দূৰ ।
 যিমৈ মহা মোক্ষ হুখ প্ৰচুৰ ॥২২৬১
 কলিত লোকৰ মলিন মতি ।
 নোপজয় আন পুণ্য সম্প্ৰতি ॥
 নামেসে পৰম ধৰ্ম্ম কলিত ।
 নামেসে মৰণ সম্বল বিস্ত ॥২২৬২
 হেন জানি তেজি বিষয় ধাছা ।
 হৰিব নামক গলত বাছা ॥
 কত পুণ্যে পাই মনুষ্য তনু ।
 ইহাক বিকল নকবা পুত্ৰ ॥২২৬৩
 মোহ-নিদ্ৰো এৰি লোৱা চেতন ।
 হৰিব নামত কবা বতন ॥
 সম্ববে কবা পবলোক কাঁদ ।
 যুখিয়ো ঘনে ঘনে বাৰ বাৰ ॥২২৬৪
 ষাণ্ডক কহ ভাগৱত সাৰ কীৰ্ত্তন সমাপ্ত

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ

বৰগীত

১

বাগ—আশোৱাৰী

৫০—জয় জয় যাদৱ জলনিধিজ্ঞাধৱ ষাভা-
শ্ৰুতমাত্ৰাধিলত্ৰাতা, স্মৰণে কৰয় সিদ্ধি ।
দীন দান্নালনিধি, ভকত যুকুতিপদদাতা ॥

পদ

জগজনজীৱন, অজনজনানন্দন,
দমুজদমন দুখহাৰী ।
মহদানন্দ, কন্দ পৰমানন্দ,
নন্দ নন্দনবনচাৰী ॥
বিবিধবিহাৰ, বিশাৰদ শাৰদ,
ইন্দুনিদ্দি পৰকাশী ।
শেষ শয়ন শিৱ, কেশীবিনাশন,
পীতবসন অবিলাসী ॥
জগত্তৰঙ্গবিধু, মাধৱ মধুবিপু,
মধুৰমুকুতি মূৰনাপী ।
কেশৱ চৰণ, সৰ্বোকহ কিঙ্কৰ,
শঙ্কৰ এহ অভিলাষী ॥১॥

২

বাগ—নাট মন্ত্ৰাৰ

৫১—মধুৰ মুকুতি মূৰাৰু ।
মন দেখো হৃদয়ে হামাৰু ॥
ৰূপে অনঙ্গ সঙ্গ তুলনা তনু ।
কোটি সূৰ্য উজিৱাৰু ॥

পদ

মকৰ কুণ্ডল গণ্ড, মণ্ডিত খণ্ডিত,
চান্দকচিন্মিতহাসা ।
কনক কিৰীটি, জড়িত বতনা নৱ,
নীকজ নয়ন বিকাশা ।
চতুৰ উজ্জ্বল কৰ, কঙ্কণ কেয়ূৰ ভূজ
মহমতিম হাক ।
লীলা বিনোদী, কাম্বুকৌমুদী,
চক্ৰকৈবিকঙ্ক ধাক ॥
শ্যাম শৰীৰ, বচিত পীত অম্বৰ
উৰে বনমালা লুলে ।
কৌস্তুভ শোভিত, কণ্ঠকটি কাঙ্কি,
কিঙ্কিণী কনয়া দোলে ॥
অবিন্দ নিদ্দি, পাৱ নৱপন্নৱ,
বতন নুপূৰ পৰকাশা ।
ভকত পৰম ধন, তাহে মজোক ধন,
শঙ্কৰ এহ অভিলাষী ॥২॥

৩

বাগ—আশোরাবী

ক্রং—শুন শুনবে, সুব বৈবী প্রমাণা,
নিশাচৰ নাশ নিদানা ।
বাম নাম ঘম, সমবক সাজিঘে
সমদলে কয়লি পয়াণা ॥

পদ

ঠাট প্রকট পটু, কোটি কোটি কপি,
গিৰি গড়গড় পদধারে ।
বাৰিধি তীব তৰি, কৰে গুৰুতৰ গিৰি,
ধৰি ধৰি সমবক ধারে ॥
হাট ঘাট বহু, বাট বিয়াপি,
চৌগড় বেঢ়লি লক্ষা ।
গুৰু ঘন ঘন ঘোষ, ঘৰিষণ গৰ্জ্জন,
শ্ররণে জনময় শঙ্কা ॥
ধীর বাৰ সুব, শেখৰ বাঘৰ,
বারণ তুরা পৰি জাম্পে ।
সুব নব কিম্বৰ, ফণধৰ তবতৰ,
মহীধৰ তবসি প্রকাম্পে ॥
অন্ধ মুগুধ দশ- কন্ধ পাপ বৃধ,
জানকী শিবত চড়াই ।
বসুপতি পদ বব, ধব বজনীচৰ,
শঙ্কৰ কহতু উপায়ী ॥৩॥

৪

বাগ—ধনশ্রী

ক্রং—নাবায়ণ, কাহে ভকতি কৰো তেবা ।
মেৰি পামক মন, মাধৱ ঘনে ঘন
বাড়ুক পাপ নচোবা ॥

পদ

যত জীৱ জন্ময় কাট পতঙ্গম
অগ নগ জগ তেৰি কায়া ।
সবকহু মাৰি পুৰত ওহি ঠাৰ
নাহি কবতু ভূতদায়া ॥
ঈশ স্বৰূপে হৰি সব ঘটে বৈঠহ
যেচন গগন বিয়াপি ।
নিন্দাবাদ পিশুন হিংসা হৰি
তেৰি কৰোহো হামু পাপী ॥
কাকু শঙ্কৰ কব কব কৰণানাথ
যো নো ছাৰহো বামবাণী ।
সব অপবাধক বাধক তুরা নাম
তাহে শৰণ লেহু জানি ॥৪॥

৫

বাগ—ধনশ্রী

ক্রং—নাবায়ণ চৰণে কৰোহো গোহাৰি ।
বিষয় বিলাস পাশ ছাৰি ইন্দ্ৰিয়
মোহি ওহি লুটে বাটোৱাবী ॥

পদ

নাসাগন্ধ মধুৰ বস বসনা
শ্ররণ বিবিধ ধ্বনি ধায় ।
নয়না রূপ পৰশ স্কচ চাহে
কাহে ভজোহো পহ পায় ॥
কাম ক্রোধ মদ মান মোহ মেৰি
ঈসব বৈবী বিশাল ।
শঙ্কৰ কহ পহ তুহ বিনে নাই জান
সেৱকপাল গোপাল ॥৫॥

৬

বাগ—ধনশ্রী

শ্রুৎ—শাবকপাণি পাহে পামবমতি হামি ।
নিবয় নিবাব আৰবি নাহি হেবছ
বিনে চবণ তযু স্বামী ॥

পদ

জবা মবণ মেবি নিকটহি আয়া
কায়া পব কেতি বেবি ।
কবতহেঁ পাপ সমাপল আরি
ভাবি চবণ না তেবি ॥
দেখছ ধীণ দিন দিন দেহা
আধি ব্যাধি বিঘাত ।
অন্তকালে গতি, মোব কমলাপতি
শঙ্কব কব প্রণিপাত ॥৬॥

৭

বাগ—ধনশ্রী

শ্রুৎ—নাবায়ণ লীলা জানব কই ।
সনক সনাতন চিন্তি চতুৰমুহ
অধিকহি বিমোহিত হোই ॥

পদ

কোটি কোটি অণু আরত ধারত
বোম বন্ধ সহ যাবা ।
সোহি কুৰি ভাব হবসি শুব শুকব
নবসিংহ অরতাবা ॥

যত দেখু কায়া স্তত বিত জায়া
মায়াকো সর ধন্ধ ।
হামু যত জীর শির তেবি অংশা
কাহে ওহি মোহ বন্ধ ॥
শঙ্কব কহ পছ পয়বহি লাগেঁ
মাগো নাহি আন কামা ।
ওহি কৃপা কক কপ হৃদয়ে বহ
বহ মুহ ভবি তেবি নামা ॥৭॥

৮

বাগ—ধনশ্রী

শ্রুৎ—বোলছ বাম নামেসে মুকুতি নিদানা ।
ভর বৈতরণী, তবণি সুখ সবণী
নাহি নাহি নাম সমানা ॥

পদ

নাম পঞ্চানন নাদে পলারত
পাপদস্তী ভয় ভীত ।
বোলিতে এক শুনিতে শত নিতবে
নাম ধবম বিপবীত ॥
বচনে বুলি বাম ধবম অবথ কাম
মুকুতি স্তথ স্তথে পায় ।
সবকহো পবম স্তহৃদ হবিনাম
চুটে অন্তকেবি দায় ॥
নাবদ শুকমুনি বাম নাম বিনি
নাহি কহল গতি আব ।
কৃক কিহবে কয় ছোব মায়াবয়
বাম পবম তত্তসাব ॥৮॥

৯

বাগ—গৌরী

ক্রং—নাহি নাহি বময়া বিনে
তাপ তাবক কোই।
পৰমানন্দ পদ মকরন্দ
সেরছ মন মোই ॥

পদ

তীৰ্থি ববত তপ জপ
যাগ যোগ যুক্তি।
মন্ত্র পবম ধবম কবম
কবত নাহি মুকুতি ॥
মাতু পিতু পতনী তনয়
জনয় সব মবণা।
ছাবছ ধঙ্ক মানস অঙ্ক
ধবতু হবি চবণা ॥
কৃষ্ণ কিঙ্কব শঙ্কব কহ
বিচুবি বিষয় কামা।
বাম চবণে লেছ শবণ
জপ গোবিন্দক নামা ॥৯॥

১০

বাগ—গৌরী

ক্রং—সোই সোই ঠাকুব সোই
ষো হবি পবকাশ।
নাম স্ৰবত কৃপ ধবত
ভাকেরি হাবু দাসা ॥

পদ

পণ্ডিতে পঢ়ে শাস্ত্র মাত্র
সাব ভকতে লিয়ে।
অস্তবজল চুটয় কমল
মধু মধুকব শিয়ে ॥
যাহে ভকতি তাহে মুকুতি
ভকতে এ তত্ত্ব জানা।
যৈছে বণিক চিন্তামাণক
জানি গুণ বখানা ॥
কৃষ্ণ কিঙ্কব শঙ্কব কহ
ভজ গোবিন্দক পায়।
সোহি পণ্ডিত সোহি মণ্ডিত
যো হবি গুণ গায় ॥১০॥

১১

বাগ—গৌরী

ক্রং—কমল নয়ন চিত্ত চিত্ত চেতন লাই।
বিনে হবি ভকতি মুকুতি কতি পায় ॥

পদ

নব ভয়ো ভাই ভাবতে কতি ভাগা।
নকহসি বাম মবসি কতি লাগা ॥
ছোবি বামনাম অমিয়া উপযোগা।
যৈছে পূৰ্বীষ শূকব কয়ো ভোগা ॥
অধীৰ জীয়ন ধন বৌরন জায়া।
ভকতি বিবোধী বিবয় সব মায়্যা ॥
কৃষ্ণ কিঙ্কব ওহি শঙ্কব ভাপা।
বিনে হবি ভকতি তবদি নাহি জানা ॥১১॥

১২

বাগ—গৌরী

ধ্রুং—কমনে বময়া মন বিছুবি বহু

বুধা মোহে ভুলায় ।

বাম চবণ চিস্ত চিস্তকু

মৃত্যু তবণ উপায় ॥

পদ

সফল জীরন যো জন্তু নিত্য জল্পতু বামা ।
কেশর নেসেরি যো জীরয় বীট কীট উপমা ॥
যাকেবি চাকেবি কবতহেঁ। গতি পাতকী পায়ী ।
শঙ্কর কহ সোহি হবিকো কতি ভকতি নাকায়ী ॥১২

১৩

বাগ—ধনশ্রী

ধ্রুং—ওজা সোজা পছ নাহেবি ।

কোটি কবম কায়ী, হবিকো নাহি পায়ী

পবল ভর বেবি বেবি ॥

পদ

যত তপ তীবিধ কবসি গয়া কাশী
বসি বয়স গোরাই ।
জানি যোগ যুগুতি মতি মোহিত
বিনে ভকতি গতি নাই ॥
বামনাম মহ নিখিল পুণ্য বহ
ওহি নিগম তস্ববাণী ।
কলিকো পবম ধবম হবিনাম
পড়ি পুহু মবম নজানি ॥

কৃষ্ণ কিস্কর কহ কৃণিক দেহ বহ

নবতনু পুনুহেঁ। নপাই ।

কবম গবব সব

দুব কবি হবি

চবণ চিস্ত চিস্ত লই ॥১৩

১৪

বাগ—মুহাই

ধ্রুং—ছিবি বাম ; মঞি হবি পাণী পামক;

তেবি ভারনা নাই ।

জনম চিস্তামণি কাহে গৈয়ো ;

যব কাচকু লাই ॥

পদ

দিবসে বিষয় বিয়াকুল নিশি শয়নে গোরাই ।
মনে ধন খোজি বিমোহিত তেবি আৰতি নপায় ॥
হৃদয় কমলে হবি বৈঠহ চিস্তো চবণ না তেবি ।
কবল গবল য়েছে ভোজন হামু আমিয়া হেবি ॥
পবম মুকথ হামু মাধর একু ভকতি নজানা ।
দাস দাস বুলি তাবহ এহ শঙ্কর ভাণা ॥১৪

১৫

বাগ—বসন্ত

ধ্রুং—কৈছে নবহবি তবণ উপায় ।

নাশ সকল কৈলো বিষয় লোভাই ॥

পদ

অধিব জীরন ধন ঘৌরন দেয় ।
মুহুদ সোদব স্তত কিছো নোহে কেয় ॥
পেধিতে অমিয়া বস বিষ পবিণাম ।
তথিয়ে মজাইলো মন বেবি বাস ॥

নিবন্ধিল বিষ বিন্দু কামিনী লোহ ।
 তাস্থ পবল মেৰি এমন মোহ ॥
 তাকৰ ছোড়াইতে সখ নাহি থিক ।
 গকয়া মনোবধ বাঢ়লি থিক ॥
 জনমে জনমে হামু দাসকু দাস ।
 কেশৰ সবছ ছোড়ছ মোহ পাশ ॥
 শমনক লাই জীৱ বড় ভোৰ ।
 শঙ্কৰ কহ হৰি সেরক তোৰ ॥১৫॥

১৬

বাগ—শ্ৰী

শ্ৰুং—গোপালে কি গতি কৈলে
 গোবিন্দ কিমতি দিলে ;
 নাথ বিকলে বয়স সব গেলিবে ।

পদ

এভৱ গহন বন আতি মোহ পাশে ছন্ন
 তাতে হামু হৰিণা বেড়াই ।
 কান্দিলো মায়াৰ পাশে কাল ব্যাধে ধায়া আসে
 কাম জ্ঞোধ কুতা খেদি খাই ॥
 হবাইল চেতন হৰি নজানো কিমতে তৰি
 গুণিতে দগধ ভৈল জীৱ ।
 লোভ মোহ ছুহো বাঘ সজতে নছাড়ে লাগ
 বাখু বাখু সদাশিৱ ॥
 পলাইতে নেমেখে সন্ধি দিনে দিনে দূচ বন্দী
 ভৈলো মন্দ মনেব যুগুতি ।
 তুৱা হৰি লাগো গোড় মোৰ মায়াপাশ ছোড়
 শঙ্কৰ কবৰ কাকুতি ॥১৬॥

১৭

বাগ—কেদাৰ

শ্ৰুং—পাৱে পৰি হৰি কবোহোঁ কাৰ্ভৰি
 প্ৰাণ বাধৰি মোৰ ।
 বিষয় বিষধৰ বিষে জড় জড়
 জীৱন নাৰহে ধোৰ ॥

পদ

অথিব ধন জন জীৱন যৌৱন
 অথিব এছ সংসাৰ ।
 পুত্ৰ পৰিৱাৰ সবহি অসাৰ
 কৰবো কাহেৰি সাৰ ॥
 কমল দল জল চিত্ত চঞ্চল
 থিব নোহে তিল এক ।
 নাহি ভয়ো ভৱ ভোগে হৰি হৰি
 পৰম পদ পৰতেক ॥
 কহতু শঙ্কৰ এ ছুখ সাগৰ
 পাব কবা ছয়ীকেশ ।
 তুহোঁ গতি মতি দেহ ছিবিপতি
 তত্ব পছ উপদেশ ॥১৭॥

১৮

বাগ—ধনশ্ৰী

শ্ৰুং—মন মেৰি বাম চৰণহি লাগু
 তই দেখনা অন্তক আগু ॥

পদ

মন আয়ু ক্ষেণে ক্ষেণে চুটে ।
 দেখো প্ৰাণ কোন দিন চুটে ॥
 মন কাল অজগবে গিলে ।
 জান তিলেকে মৰণ নিলে ॥
 মন নিচয় পতন কায়া ।
 তক্ষি বাম ডক তেজি মায়া ॥

বে মন ই সব বিষয় ধাক্কা ।
 কেনে দেখি নেদেখস আক্কা ॥
 মন হুখে পাব কৈছে নিন্দ ।
 তুসি চেতিয়া চিন্ত গোবিন্দ ॥
 মন জানিয়া শঙ্কবে কহে ।
 দেখো বাম বিনে গতি নহে ॥১৮॥

১৯

বাগ—ধনশ্রী

ধ্রুং—পামক মন বাম চরণে চিত্ত দেখ ।
 অধিব জীবন বাম ;
 মাধরকেবি নাম ; মবগক সম্ব লেছ ॥

পদ

বজনী দিরসে দূব আরি যারত
 আরত অন্তক গবজি ।
 কথি তনু পাত মিলত মতিমানি
 বাম ভজছ সব ববজি ॥
 আশ পাশা পবশি মানস পশু
 পবিল বন্দী বেবি বেবি ।
 ভর কাবাগাব তারক নাহি আব
 বিনে ভকতি বতি-তেবি ॥
 অরনিশি সেরছ বাম পবম পছ
 বহ ছদি পঙ্কজ মেবা ।
 কৃষ্ণ কিঙ্কবে ভণ বাম পবম ধন
 মবগছি সজ নাছাড়া ॥১৯॥

২০

বাগ গোবী

ধ্রুং—ওবে সধি পেথোবে
 কঞ্জলোচন চললি নন্দ কুমাৰ ।
 ইন্দুর বদন, কোটি মদন
 কপে তুল নুহি যাব ॥

পদ

মকব কুণ্ডল মণ্ডিত গণ্ড গলে গজমতি লুলে ।
 তড়িতাঘব শ্যামসুন্দর শিবে শিখণ্ডক ডুলে ॥
 কবকঙ্কণ কিঙ্কিণী কনক বনকে চলে গোপালা ।
 পঙ্কম পূবে লম্বিত উবে কেলি কদম্ব মালা ॥
 পদ পঙ্কজ মঞ্জীবে বুবে হবয় চিত্ত হামাক ।
 শঙ্কব কহ ছাড় বিবহ ওহি জগ আধাক ॥২০॥

২১

বাগ—মাউর ধনশ্রী

ধ্রুং—গোপিনী প্রাণ, কাহানু গেয়োবে গোবিন্দ
 হায়ু পাপিনী পুনু, পেথব নাহি আব,
 সোহি বদন অববিন্দ ॥

পদ

কমন ভাগ্যবতী ভয়োবে হুপবভাত
 আজু ভেটব মুখ চান্দা ।
 উগত হুব দূব গোয়োবে গোবিন্দ
 ভয়ো গোপবধু আক্কা ॥
 আজু মধুৰাপুবে মিলব মহোৎসব
 মাধর সাধর মান ।
 গোকুলক মঙ্গল দূব খেয়ো নাহি
 বজারত বেপু বিধান ।

আজু যত নাগেবি কবত নয়ন ভবি
মুখ পঙ্কজ মধুপানা ।
হামাৰি বন্ধ বিধি হাতে হবল নিধি
কৃষ্ণ কিঙ্কব বস ভাণা ॥ ২১ ॥

২২

বাগ—ধনশ্ৰী

শ্ৰুং—হেবল্প মাই চললি বিপিন মধাই ।
বেণু বিমান নিশান আৱত
হবসে হবসে ধেনু ধায়ী ॥

পদ

এহি জগ মোদন কঙ্কে দধি ওদন
গোধন আগু বুলাই ।
বঙ্কিম নয়ন সবোকহ হাসি
হেবাইতে ভুবন ভুলাই ॥
মদন দমন কপ পেথিয়ে পুন্নু পুন্নু
মুকচি পবয় ঘুব নাৰী ।
সোহি জগ জীৱ বিয়োগ অব সহবি
কৈচন চিত্ত হামাৰি ॥
হবি বিবহানল আকুল গোপিনী
দবশন দিৱসে নাপাই ।
হবি গুণ কহি বহি প্ৰেমে কুবয় নীৰ
শঙ্কব এহ বস গাই ॥ ২২ ॥

২৩

বাগ—ধনশ্ৰী

শ্ৰুং—দেখু সখি মধুব মূৰতি হবি
ধবি অঘবে পূবে মুকবী ॥

পদ

তনু অভিনয় ঘনকালী ।
উবে মূলে কদম্বক মালা ॥
পীত অম্বব তড়িত জ্যোতি ।
জলে কদ্বুগলে গজমতি ॥
মণি কৌম্ভভ কণ্ঠত মূলে ।
চাক শিবে শিখগুক ডূলে ॥
নীল অলক লোল কপোলে ।
কৰ্ণত মকব কুণ্ডল ডোলে ॥
ভুজ কঙ্কণ বঞ্জে কেয়ুবে ।
কটিত কনক কিঙ্কিণী যুবে ॥
পদ পঙ্কজ মঞ্জীৰ বোলে ।
কৃষ্ণ কিঙ্কব শঙ্কবে বোলে ॥ ২৩ ॥

২৪

বাগ—আশোৱাবী

শ্ৰুং—আনন্দে গোবিন্দে বায় বৃন্দাবনে বেণু ।
কপে ভুবন ভূলে বহিয়া কদম্ব মূলে
কালিন্দী তীবে বাখে ধেনু ॥

পদ

গোপ শিশু সঙ্গে চলে শিবে শিখগুক ডূলে
কৰ্ণে কুণ্ডল গণ্ড লোলে ।
কেয়ুৰ কঙ্কণ কবে, উবে বনমালা মূলে
মধুব মধুপ মধু ভোলে ॥

কটি কাঞ্চি কিঞ্চিগী বাজত্ৰ বিগি বিগি
 শ্যাম তনু শোভে পীতবাসে ।
 যাম কাখে শিঙ্গা বেত অকণ পঙ্কজ নেত্ৰে
 কণ্ঠে কোঁস্তভ পৰকাশে ॥
 ত্ৰিভঙ্গ মলিত হাস কক হৰি ত্ৰয় ভাস
 দৰশিয়া লীলা বিলাসে ।
 চৰণে মঞ্জীৰ বুবে, উচ্চয়া পঞ্চম পূবে
 শঙ্কৰ কহ অভিলাষে ॥২৪॥

২৫

বাগ—আশোৱাবী

ক্ৰুৎ—বালেক গোপালে কৰতবে কেলি
 উচ্চয়া পাঞ্চনি নাচে হাসে গোপ মেলি ॥

পদ

নীল তনু পীতপট ধুতি-মটি লোৰ ।
 নব ঘন ঘন যৈচে বিয়ুৰি উজ্জোৰ ॥
 শিবে শিখণ্ডক ডোলে গলে গজমতি ।
 কোটি মদন মন মোহন মুকতি ॥
 চৰণে মঞ্জীৰ বুবে, উবে হেমহাক ।
 শঙ্কৰ কহ ওহি হৰিক বিহাক ॥২৫॥

২৬

বাগ—ত্ৰী

ক্ৰুৎ—উদ্ধৱ চলহ গোকুলে লাই ।
 হামু বিনে গোপীৰ তিলেকে যুগ যায় ॥

পদ

হামু চিত্ত বিত নিত হামাকু ধিয়ানা ।
 ধৰল বিয়োগে গোপী কথমপি প্ৰাণা ॥
 হামাকেসে আসে গোপী জীৱে সমুদায় ।
 বাহুৰি আৱৰ কৃষ্ণ ভেটব দুনাই ॥
 কহ কৃষ্ণ কিঙ্কৰ হৰিক ভজ ভজ লোই ।
 হৰি বিনে সুহৃদ বান্ধৱ নাহি কোই ॥২৬॥

২৭

বাগ—তুব বসন্ত

ক্ৰুৎ—কহবে উদ্ধৱ কহ প্ৰাণেৰ বান্ধৱৰে
 প্ৰাণকৃষ্ণ কবে আৱে ।
 পুছয়ে গোপী প্ৰেম আকুল ভাৱে
 নাহি চেতন গাৱে ॥

পদ

বাহুৰি ধনি শুনি গো-বৎস পেথি ।
 লাগে আগি গাৱে উদ্ধৱ সখি ॥
 কালিন্দী দেথি সখি ফুটয় বুক ।
 এথায়ে খেলাইছিলো সে চান্দ মুখ
 হৰি নয়ন হৃথ ॥
 বিবিন্দা বন বৈবী হামাৰি ভেলি ।
 পেথিতে নাবিচুক গোপাল কেলি ॥
 ধ্বজ বজ্জ যৱ পঙ্কজ চাই ।
 তথায়ে কান্দো হামো লোটায়া কায়
 গুণ গোবিন্দ গায় ॥

কৃষ্ণ সূর্য্য বিনে ব্রজ আন্ধার ।
নেদেখো এ দুখ অরখি পাব ॥
আব কি পেখবো গোপাল প্রাণ ।
কৃষ্ণ কিঙ্কব শঙ্কব ভাণ হরিক হৃদয়ে জানা ॥২৭॥

২৮

বাগ—কল্যাণ

ক্ৰং—উদ্ধর বন্ধু মধুপুৰি বহল যুবারু ।
কাহে নাহেৰি বহব অব জীৱন,
বন ভয়ো ভৱন হামাক ॥

পদ

যাহে বিয়োগে আগি অঙ্গ তারয়
তিল একু বহয়ে নপাৰি ।
সোহি ব্রজ-সুৰ দূৰ গয়ো গোবিন্দ
দিশ দশ দিবসে আন্ধাৰি ॥
হয়ো মৰণ ওহি সোহি হৰি চৰণকু
বিচুৰি বহয়ে নপায় ।
দেখত কালিন্দী গিৰি বিৰিন্দা বন
তনু মনু দহয়ে সদায় ॥
ব্রজজন জীৱন বহুৰি নাহি আৱত
হামাকু কবত অনাথা ।
গোপিনা প্ৰেম পৰশি নীৰ সুবয়
শঙ্কব কহ গুণ গাথা ॥২৮॥

২৯

বাগ—ধনঞ্জী

ক্ৰং—বাম মেৰি হৃদয় পঙ্কজে বৈছে ।
ভাই চিন্তনা চিন্ত কৈছে ॥

পদ

জন তাবেক থাকেৰি নাৰ ।
দেখো সো পুত্ৰ আপুন ঠাৰ ॥

বাম সূহৃদ সোদৰ মাতা ।
জান বামসে অভয় মাতা ॥
বাম ভকত পৰম নিধি ।
বাম বিনে নাহি একো সিদ্ধি ॥
বাম ইহ পবলোক গতি ।
তাহে দেখো নাহি মন্দমতি
কৃষ্ণ কিঙ্কব শঙ্কব ভাণ ।
বাম বিনে নাহি গতি আন ॥২৯॥

৩০

বাগ—ধনঞ্জী (মাউৰ ধনঞ্জী)

ক্ৰং—হৰিক বয়ন হেৰি মাই ।
ফোকাৰে নিখাস নীৰ ময়ন কুৰাই ॥

পদ

আজু জননী স্তত চল পৰদেশ ।
কতনো লিহিল বিহি অভাগীক ক্লেশ ।
বিনে ডুহ বহব জীৱন নাহি মোই ।
কহ শঙ্কব কৃষ্ণ বোল সব লোই ॥৩০॥

৩১

বাগ—গোবী

ক্ৰং—জীৱত জয় যশোৱা মন্দম
আনন্দপদ পাই ।
নাচতু ছনি গোপ গোপিনী
হাতে তালি বজাই ॥

পদ

যোহি অগত জীৱ জনক
যাহে ন সমকৈই ।
সোহি পৰম পুকষোক্তম
বাখ তনু তৈই ॥

বামন পহু বাহিৰে বহু
কৰতু বিধিনি নাশা ।
অনন্তবে তেবি বাখতু হৰি
কহতু কৃষ্ণক দাসা ॥৩১॥

৩২

মড়ছন্দ—গীত
বাগ—ভূপালি

ক্ৰুং—বিবহে আকুল গোপী হামাকু নিমিত্ত ।
ঝুবে নয়নক নীৰ থিৰ নোহে চিত্ত ॥

পদ

মাধৱ কহই উদ্ধৱ ধৰি হাত ।
কহ মোহে গোপিনীক সন্দেশ বাত ॥
জানয় নাহি গোপী মোহি বিনে আন ।
দেহ বোধ উদ্ধৱ গোপী বহ প্ৰাণ ॥

তাল—চুটা

নাহি সুহৃদ মোহে গোপিনী সমান ।
তাৰেব দুখ শুনি চুটে মেৰি প্ৰাণ ॥

পদ

এ উদ্ধৱ চল গোকুলক লাই ।
সুখবিত্তে মোহে গোপিনীক জীৱ যায় ॥
হামাকু শপত সাস্ত কক ব্ৰজনাৰী ।
বোলিত্তে কমল নয়নে ঝুবে বাৰি ॥

তাল—খবমান

নাৰে নয়নে নিন্দ নাহি অন্নপান ।
হা হাব বুলিত্তে তেজয় যৈছে প্ৰাণ ॥

পদ

মোহে চৰণ মনে ধৰি ঝুবে নীৰ ।
তাৰেব দুখ শুনি চিত্ত নোহে থিৰ ॥

এ উদ্ধৱ শুন গোপিনীক দুখ ।
তনু মন ঝামৰ মলিন ভেলি মুখ ॥
কহবি বিনয় বাণী গোপিনীক আগে ।
কয়লহ বশ্য মোহে প্ৰেম অনুবাগে ॥
নাহি ছাড়হো সখি তাৰেব সন্মিত ।
তাপ তেজহ অব থিৰ কক চিত্ত ॥৩২॥

৩৩

বাগ—ধনশ্ৰী

(১)

ক্ৰুং—কি কহব উদ্ধৱ কি কহব প্ৰাণ ।
গোবিন্দ বিনে ভয়ো গোকুলে উছান ॥

পদ

শূন্য ভেল অগ্নিনা বিৰিন্দা বিপিন ।
না শোভে বজনী যৈচে চান্দ বিহীন ॥
নাহি চাবব ধেনু কালিন্দী কুল ।
আব না শুনবো বেণু কদম্বক মূল ॥
মথুৰা বহল সব গোপিনীক পিউ ।
কেশব বিনে কৈছে ধৰবহো জীউ ॥

পৰিতাল

(২)

ক্ৰুং—বে সই গোপাল পিয়াক ।
মেৰি প্ৰাণ আধাক
মথুপুৰি বহে দহে জীউ হামাক ॥

পদ

গোকুলক মানিক কানু নৱনিধি ।
হাতে হবল নিককণ বহু বিধি ॥
চান্দ বিনে বজনী সজনি কিছো নোহে ।
হৰি বিনে বিৰিন্দাবন নাহি শোহে ॥

একতালি

(৩)

ক্ৰং—মাই মাধৱ বিবহে ।

হবয় চেতন তনু জীৱন নাবহে ॥

পদ

চান্দ চন্দন মন্দ মলয় সমীবে ।
কেশৱ বিনে বিষ বৰিষে শৰীবে ॥
ঘন ঘন হানয় মদন পঞ্চবাণ ।
কোকিল কুহু কুহু লেহু মেৰি প্ৰাণ ॥
পঙ্কজ পাত অহিত হিম বাৰি ।
মধুকৰ নিকৰ কবয় মহামাৰী ॥
ঐচন সময়ে মধুপুৰি পিউ প্ৰাণ ।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ বস শঙ্কৰে ভাণ ॥৩৩॥

৩৪

(১)

বাগ—অহিব

ক্ৰং—গোবিন্দ গুণ মন লাগি ।

সুমৰিতে তনু দহে আগি ॥

পদ

মধুপুৰি মাধৱ পিউ, কৈছে ধববো অব জীউ ।
নিশি সব বকোহু জাগি, ভেলি মাধৱ বধভাগী ॥

(২)

মান যতি

ক্ৰং—উদ্ধৱ বন্ধু মধুৰিপু প্ৰাণ হামাৰি

জীৱন হামাৰি ঘড়পুৰি পাৱত,

পুনু নাৱত ভকত সহবি বিবহ কুমাৰী ॥

পদ

কৈছে কেশৱ পুনু পায় ।
ছুখ মেৰি মোচন বাজীব লোচন
চৰণ নাহেৰি জীৱ যায় ।
কহ মোহে কামুক বাতে
নন্দ নন্দন পুনু পাৱব গোপপুৰী
পৰশি জীৱাৱব হাতে ॥

(৩)

মানচোক

ক্ৰং—কহ উদ্ধৱ জীউ ।

কৈছন ছাবল গোষ্ঠে কৃষ্ণ প্ৰাণ পিউ ॥

পদ

পতি হুত সবহু অভিলাষ ।
ছোৰি কয়লোঁ কৃষ্ণ চৰণক আশ ॥
তবহু বহল মোব বন্ধু মধুপুৰী ।
নিকৰণ কামু নাৱে অবহু বহুৰি ॥
ব্ৰজক জীৱন ধনবে নন্দকুমাৰ ।
বিচূৰল পুকবক স্ননেহা হামাৰ ॥
কৈছে ধববো অব ব্ৰজবধু প্ৰাণে ।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ বস শঙ্কৰে ভাণে ॥৩৪॥

শ্রীশঙ্কর বাক্যামৃত

কল্পিণী-হরণ

বন্দনা

জয় জয় জগদ্ধাতা জগতব জীর ।
 ত্রৈলোক্য-মোহন সনাতন সদাশির ॥
 জয় জয় জয় মুনিজন পবিত্রাণ ।
 প্রণামো সংসার-সার পুরুষ প্রধান ॥১
 নমো নমো নারায়ণ নবসিংহ হবি ।
 সাধিলা দেবর কার্য্য অম্বব সংহবি ॥
 দৈরকী-নন্দন মথুরাত অরতবি ।
 খণ্ডিলা কুম্বিভ ভাব অম্বব সংহবি ॥ ২
 জয়তি জগতপতি প্রভু পীতাম্বব ।
 ভকত বৎসল বাহুদের দামোদব ॥
 যাব নাম স্মবি তব পাপ পরোনিধি ।
 হবিক স্মরণে আবস্তব হৌক সিদ্ধি ॥৩
 কৃষ্ণ পদ পঙ্কজ যুগল মনে ধবি ।
 গুণব চরণে মনে শিবোগত কবি ॥
 হবিবংশ কথা কবি শঙ্কবে সম্প্রতি ।
 কল্পিণী হরণ পদবন্ধে নিগদতি ॥৪
 একে হবিবংশ কথা অমৃত সাক্ষাত ।
 মাঝে ভাগবত কথা নিজে দিলো তাত ॥
 ছয়ো কথা পদবন্ধে কবো বিশলাই ।
 যেন কল্পিণী হৃৎ হৃৎ আতি পার ॥৫

কৃষ্ণব চবিত্র শুনিরোক সর্ব্বজনে ।
 জীরন্তে নেবিবে বহুমান ধনে জনে ॥
 মবিলেও ধিতি হৈবে বিকুব পুৰীত ।
 ইহলোকে পবলোকে ছয়ো লোকে হিত ॥৬

কৃত্তিমাধিপতি ভীষক আক পুত্র-কড়াবিলাক ।
 জয় নমো মাধর অব্যক্ত চক্রপাণি ।
 কবিলা বিবাহ কল্পিণীক হবি আনি ॥
 মহাবাজাসবক জিনিয়া যোব বণে ।
 শঙ্কবে বচিলা পদ কৃষ্ণব চরণে ॥ ৭
 শুক মহামুনিক বুলিলা পবীক্ষিত ।
 শুনিলো কৃষ্ণব কথা পবম অমৃত ॥
 তথাপিতো ভৃষ্ণা যোর মুণ্ডচে মনব ।
 ছুনাই কহিরোক কৃষ্ণকথা মুনিবব ॥৮
 কেনমতে কৃষ্ণে মহাবাজাগণ জিনি ।
 ভীষক-হুহিতা হবি আনিলা কল্পিণী ॥
 বাকস-বিবাহ তাকে কবিলা বিবাহ ।
 ইটো কথা শুনিবাক পবম উৎসাহ ॥৯
 কৃষ্ণব চবিত্র মুনি শুনো তহু মুখে ।
 নাহি মুখা ভৃষ্ণা নবাধর একো মুখে ॥
 যতক শুনোহো শুনিবাক বাই মতি ।
 অমৃত পিরকে যেন নখকে ভূপিতি ॥১০

শুক মুনি বোলন্ত শুনিয়ে নৃপবৰ ।
 বিদৰ্ভ ৰাজ্যত ভৈলা কুণ্ডিল নগৰ ॥
 সকলে সম্পূৰ্ণ একো গুণে নাহি ক্ৰতি ।
 ইন্দ্রব নগৰ যেন দ্ব্যুতি * অত্রাৱতী ॥১১
 সেহি নগৰত ভৈলা ভীষ্মক নৃপতি ।
 পৰম ধাৰ্মিক ৰাজা যেন স্বৰপতি ॥
 নৃপকুলতিলক কামিনী মনোহৰ ।
 ত্ৰৈলোক্যত সমান নাহিকে ধনুৰ্দ্ধৰ ॥১২
 পুত্ৰৱতে কৰে ৰাজা প্ৰজাক পালন ।
 আগত পাচত সত্য একেসে বচন ॥
 ঈচুৱাৰ চাৰুত নাপাতে ৰাজা কাণ ।
 ব্যৰ্থ নাহি মাগিলে অৱশ্ঠে পাই দান ॥১৩
 ভুঞ্জন্ত পৃথিৱী যেন ধৰ্ম ব্যৱহাৰ ।
 অমুচিতে পিন্ধাবাৰো নিচিন্তন্ত মাৰ ।
 যেন জলময় ৰাজা নাহি কোপ তাপ ।
 দণ্ড বন্ধ নাহিকে প্ৰজাৰ মাৰ বাপ ॥ ১৪
 চুইলে পাপ হৰে আতি শুদ্ধ হৰে কাৰ ।
 উচিততে পৰে কিছু নজানে অশ্ৰায় ॥
 সৰ্ব গুণাৰিত আতিশয় শুদ্ধমতি ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে কৰে একান্ত ভকতি ॥১৫
 শশীপ্ৰভা নামে তান ভৈলা মহাদই ।
 আতি মহা হৃদয়ী মুনিবো মন যায় ॥
 নৃপতিৰ মনোময় স্বৰগা ঙ্গ হৃদয়ী ।
 ৰূপে গুণে অনিন্দিতা যেন বিষ্ণাধৰী ॥ ১৬
 ভীষ্মকত হস্তে পাৰ্শ্ব পুত্ৰ ভৈলা জাত ।
 দ্ৰোণ ভৈলা কৰী নামে জগত প্ৰখ্যাত ॥
 কৰ্মৰথ কৰ্মবাহু তান অনন্তৰ ।
 কৰ্মকেশ কৰ্মমালী পাৰ্শ্বো সহোদৰ ॥১৭

* দ্ব্যুতি—বিভিন্ন ।

† স্বৰ্গমা—স্বৰ্গীয় আতিশয় মনন্য ।

কল্পিণীৰ ৰূপ বৰ্ণনা ।

সবাৰ কনিষ্ঠ ভৈলা নামত কল্পিণী ।
 পাৰ্শ্বো ভাইৰ মাজে আতি দায়াৰ ভগিনী ॥
 পিতৃৰ মাতৃৰ স্নেহ প্ৰাণতো অধিক ।
 ত্ৰৈলোক্যত সমৰূপ নাহি কল্পিণীক ॥১৮
 চন্দ্ৰতো অধিক জলে বদনৰ কান্তি ।
 দশন নিবিৰ যেন মুকুতাৰ পাস্তি ॥
 আয়ত লোচন সম নোহয় কমলে ।
 মদনৰ ধনু সম ভ্ৰৱযুগ জলে ॥১৯
 স্বৰ্গৰ পতা সম সুসম কপোল ।
 যাক দোখ সিদ্ধ মুনিগণ হোৱে ভোল ॥
 কেশ বেষ বিচিত্ৰ চামৰে সুহি ভুল ।
 নিকপম নাসাক নোজোৰে তিল ফুল ॥২০
 কচিকৰ কৰ্ণ উপমাক নাহি ভুল ।
 অধৰ ৰাতুল যেন বন্দুলিৰ * ফুল ॥
 অমৃত স্বৰস বাণী কোকিলৰ স্বৰ ।
 চাক কক্ষু † কৰ্ণক দেখন্তে মনোহৰ ॥২১
 বাহুযুগ জলে যেন কোমল মোলান ।
 আৰকত কৰ কিশলয় যেন ধান ‡ ॥
 বলিত অঙ্গুলিচয় চম্পাৰ পাকৰি ।
 অৰুণ নখক চন্দ্ৰবিন্দু সুহি সৰি ॥২২
 প্ৰথম বয়সী নাৰী পদ্মিনী প্ৰধান ।
 হৃদয়ত বাঢ়ে স্তন বদৰী প্ৰমাণ ॥
 বহল জঙ্ঘনী* কটিদেশ আতি সক ।
 মুঠিতে লুকায় যেন হৰৰ ডম্বক ॥২৩

* বন্দুলি—এবিধ ফুল ।

† কক্ষু—শখ ।

‡ ধান—সদৃশ ।

§ বলিত—মাচত চালি কৰাৰ হৰে পুই বীৰল সুবীৰা ।

** জঙ্ঘনী—কৰ্মবাহু ; বীৰবীৰা, ভিৰাহুৰ ।

ললিত বলিত উক যেন বামকল ।
 দেখন্তে সন্তোষ ছুই চরণ কমল ॥
 চন্দ্র সম জলৈ আতি চাক নখ পাশ্চি ।
 যাক দেখি মদনৰ চিত্ত উল্লাসিত ॥ ২৪
 সৰ্ব্বাঙ্গে সুন্দৰী যেন সূৰ্ণ প্রতিমা ।
 কল্পিণীৰ কণক কৰিবে কোনে সীমা ॥
 আতি সুকুমলী নৃপতিৰ বব বালা ।
 অমুদিনে বাঢ়ে যেন নর চন্দ্রকলা ॥ ২৫
 মাধৱৰ ৰূপ গুণ চৰিত্ৰ কাহিনী ।
 দেশ দেশান্তৰী মুখে শুনিলা কল্পিণী ॥
 জগততো নাহি ৰূপ কৃষ্ণৰ সমান ।
 কাশিনী মোহন ৰূপ পুৰুষ প্রধান ॥ ২৬
 সাক্ষাতে ভৈলন্ত আসি বিষ্ণু অৱতাৰ ।
 তেহেহেহে স্বামী যেনে হোৱয় তোমাৰ ॥
 তেবেসে সাকল হোৱৈ একপ যৌৱন ।
 শুনিলে তোমাক নেৰিৱন্ত নাৰায়ণ ॥ ২৭
 হেন কথা শুনিলন্ত ভীষ্মক নন্দিনী ।
 মাধৱক চিন্তন্ত মনত বাত্ৰি দিনি ॥
 কৃষ্ণক কৰিলা দৃঢ় কৰি মহামতী ।
 জন্মে জন্মে কৃষ্ণসে হৈৱন্ত মোৰ পতি ॥ ২৮
 ঘাৰকাক যাই কুণ্ডিলৰ দেশান্তৰী ।
 কৃষ্ণক কহন্ত কথা শুনা দেৱহৰি ॥
 দিব্য কছা বস্তু আছে ভীষ্মকৰ ঘৰে ।
 ৰূপে গুণে সম নাহি ত্ৰৈলোক্য ভিতৰে ॥ ২৯
 নামত কল্পিণী আতি শাস্তি হুচৰিতা ।
 ৰূপত পাৰ্ব্বতী সৰ্ব গুণে অনিন্দিতা ॥
 হুৰি এবে সদৃশ কছাৰ নাহি মোল ।
 কি কহিবো তুমিয়ে দেখিলে হৈবা ভোল ॥ ৩০
 তাহাকেসে ভাৰ্য্যা যেনে কৰা অভিলাষ ।
 তেবেসে সাকল হোৱে তবু গৃহবাস ॥
 তোহাকেসে উপবোগ ভীষ্মক হুৰিতা ।
 হব পাৰ্ব্বতী যেন বাঁহৰ সীতা ॥ ৩১

শুনিলা কছাৰ হেন কথা নাৰায়ণ ।
 কেতিয়নে পাইবো উজ্জৱল কৰে মন ॥
 হৃদয়ত গীড়ে মদনৰ পঞ্চ বাণ ।
 বাত্ৰি দিনে কল্পিণীৰ কৰে মাত্ৰে ধ্যান ॥ ৩২
 তেহেহেহে ভাৰ্য্যা মোৰ হৈবে প্ৰাণেশ্বৰী ।
 কোন বৃধি পাইবো আবে কল্পিণী সুন্দৰী ॥
 নাহি স্তম্ভ শাস্তি তান সুকচয় ভাত ।
 উত্তল ধুগল নিত্ৰা নাসয় শয্যাতে ॥ ৩৩
 প্ৰথম বিবাহ তান নতু হোৱে কাজে ।
 বন্ধু-বান্ধৱত কথা নকহন্ত লাজে ॥
 কালক উপেধি কৃষ্ণে খৈৰ্যক আজায় ।
 কল্পিণী বিয়োগ ছুখে আছিলন্ত সই ॥ ৩৪

কল্পিণীৰ বিবাহ উভোগ ।

বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো বাজা কথা ।
 পাছে যেন মত ভৈল কল্পিণীৰ তথা ॥
 এক দিনা শশীপ্ৰভা বাজমহাদই ।
 ভীষ্মক স্বামীক হেন বুলিলন্ত গই ॥ ৩৫
 কল্পিণী জীয়াইব আসি ভৈল বোধমান † ।
 যুড়িয়োক ‡ বব বাজা কৰা কছাদান ॥
 সাত পাঞ্চ নাহিকে জীয়াই একগুটি ।
 কেনমতে আসে প্ৰভু নিশ্চিন্ত যুঘটি ॥ ৩৬
 কল্পিণী সদৃশ বব যুড়িয়ো সকাল § ।
 ৰূপে গুণে চাই যেনে সবে বোলে ভাল ॥
 ভাল চাই দিলে দৈৱে বেহি লাগে হোক ।
 হেন শুনি নৃপতি অনাইলা জ্ঞাতি লোক ॥ ৩৭
 কল্পী আদি কৰি পাক তনয়ক আনি ।
 সবাকো সছোধি হেন বুলিলন্ত বাণী ॥
 কল্পিণীৰ আসি আবে ভৈল কছাকাল ।
 জিজ্ঞাসিয়ো কৈত কেনে বব আছে ভাল ॥ ৩৮

• নই—নহকবি ।

† বোধমান—বুঝাশক্তি, জ্ঞান, লাভক, কৰ্ত্তাকাল ।

‡ যুড়িয়ো—সংগ্ৰহ কথা । § সকাল—পীৰে ।

গোটে গোট্টে চিনো পৃথিবীৰ বাজাগণে ।
 জীয়াইব পশু বব নাহি একো স্থানে ॥
 মৈত্ৰীকী নন্দন একে মাধৱত পৰে ।
 কল্লিগীৰ বিহা কৰিবেক কোন নৰে ॥ ৩৯
 জ্ঞাতি পুত্ৰগণ মোক দিয়ে অমুমতি ।
 কৃষ্ণক সম্বন্ধ কৰো মিলোক মুকুতি ॥
 জগততে সাৰ প্ৰভু পুৰুষ প্ৰধান ।
 সঞিহাতে মাধৱক কৰো কন্যা দান ॥ ৪০
 ত্ৰিজগত পতি য়েবে হোৱন্ত জামাই ।
 আচোক মনুষ্য দেৱতাকো শঙ্কা নাই ॥
 ইহ পৰলোককে হৰি ছয়ো লোকে গতি ।
 হেন জানি বিবাহক দিয়ে অমুমতি ॥ ৪১
 জ্ঞাতিলোকে বোলে আৰো প্ৰভু কিবা হুঙ্কি ।
 সাধু সাধু ধন্য ৰাজা সম্পঞ্জিল বুদ্ধি ॥
 মাধৱত পৰে ত্ৰিজগতে নাহি আন ।
 পুৰুষ উদ্ধাৰ হোক কৰা কন্যাদান ॥ ৪২
 অনন্তৰে মহাদৈ মাতিলা স্বামীক ।
 হুৰিবে নলাগে বিহা দিয়েক কৃষ্ণক ॥
 কতো ভাগ্যে পাইবো আমি কৃষ্ণক জামাই ।
 হুখেসে থাকিবে মোৰ কল্লিগী জীয়াই ॥ ৪৩
 নিশ্চয় কৰিলে সবে কৃষ্ণক বিবাহ ।
 শুনি কল্লিগীৰ ভৈল মনত উৎসাহ ॥
 মনত কবন্ত কন্যা কোঁড়ুলে কেলি ।
 বগিয়া স্বৰ্গক যেন পাইলা হাত মেলি ॥ ৪৪
 এবেসে জানিলো মোৰ হুপ্ৰসন্ন বিধি ।
 সকলে সম্পূৰ্ণ মনোৰথ ভৈলা সিদ্ধি ॥
 কৃষ্ণ হেন স্বামী পাইবো কত পুণ্য ভাগে ।
 মোহোৰ ভাগ্যক আৰ কি কহিবে লাগে ॥ ৪৫
 পাছে ভীষ্মকৰ জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ কৰী নামে ।
 হাৰ সম হাৰ নাহি অস্ত্ৰ পৰাজয়ে ॥

মহা বলীয়াৰ চুৰ্ত দাকৰ দৰ্পিত ।
 ৰাত্ৰি দিনে চিন্তে সিটো কৃষ্ণক অনিষ্ট ॥ ৪৬
 শিশুপাল সমে তান মহা মৈত্ৰৱতী ।
 পিতৃৰ মাতৃৰ বোল মুগুনে দুৰ্জতি ॥
 যত গোত্ৰে কুটুম্ব সমস্তে তাৰ চেৰ ॥
 মাধৱৰ নামে সিটো জুইত নেদে খেৰণ ॥ ৪৭
 শুনিলেক কল্লিগীৰ কৃষ্ণ সমে বিয়া ।
 মহাকোপে কল্পবীৰ মাতে কান্দি হিয়া ॥
 আমাৰ ভগিনী কোনে দিবে মাধৱক ।
 ৰাজা নোহে সিটো উগ্ৰসেনৰ সেৱক ॥ ৪৮
 নোহে ৰাজবংশী যত্ৰকুল অনাচাৰী ।
 বিশেষত কৃষ্ণক গক তিবী আছে মাৰি ॥
 সঞি হাতে বধি আছে সোদৰ মমাই ।
 হেনয় কৃষ্ণক কন্যা দিবে মুয়ুৰাই ॥ ৪৯
 যাক বুলি মহাৰাজা বীৰ শিশুপাল ।
 অনেক পুৰুষে ৰাজ্য ভুঞ্জি চিৰকাল ॥
 এক শত গুণে যাক কৃষ্ণ নোহে সম ।
 সমৰত দেখি যাৰ পৰম বিক্ৰম ॥ ৫০
 হেন শিশুপালকেসে সঞি দিবো বিয়া ।
 কাহাৰ শক্তি আছে মাধৱক দিয়া ॥
 শিশুপাল ৰাজা কল্লিগীৰ হৈব স্বামী ।
 নিশ্চয় কহিলো অঙ্গীকাৰ কৰি আমি ॥ ৫১
 একোৱে নমানে কৰী পৰম দন্দুৰ ।
 বিস্তৰ বহিল আৰো বচন নিষ্ঠুৰ ॥
 ভয় ছয়া ৰাৱ নকাঢ়িলা একো প্ৰাণী ।
 তাহাৰ বাক্যৰ সবে বৈলা অমুমানি ॥ ৫২
 জানিয়া ভীষ্মকে তনয়ৰ অভিপ্ৰায় ।
 কল্লীৰ বাক্যক বাধিবাক শক্য নাই ॥

আগ পাছ চিনাই বাজা বুলিলা বিস্তব ।
 মাধৱক বাপু তই বিবোধ নকব ॥ ৫৩
 ব্ৰহ্মা আদি মেৱে মেৱে যাহাব চৰণ ।
 হেন নাবাগ্ৰণক নিন্দস কি কাৰণ ॥
 চবাচব গুৰু হবি জগতব বাপ ।
 তাহাক নিন্দিয়া কেনে চপাৱস পাণ ॥ ৫৪
 কৃষ্ণক বিবোধ কৰি নপাবি কল্যাণ ।
 মোহোৰ বাক্যক বেদবাক্য হেন মান ॥
 যাক কাটিলেক কেশী কংশ বকান্তবে ।
 মিহা বাদ ঘেষ নকবস নাকে খুবে ॥ ৫৫
 দিয়ো অনুমতি পুত্ৰ বংশতে প্ৰধান ।
 বিধিৱতে মাধৱক কৰো কছা দান ॥
 কৃষ্ণ হেন স্বামী পাউক জীয়াই কল্পিণী ।
 মঙ্গল কাৰ্য্যত বাপ নপাত বিধিনি ॥ ৫৬
 হেন শুনি কল্পীৰ উঠিলা মহা ক্ৰোধ ।
 বৃদ্ধ বয়সত তুমি এমুৱা অবোধ ॥
 আন কি নঠৈলা তুমি পিতৃ নামে খাইলা ।
 যাদৱ গোটক বাচি জামাই খুজি পাইলা ॥ ৫৭
 জবাসন্ধ বাজাত পলাইলা যুদ্ধ কৰি ।
 পাছে পাছে খেদিলেক লগাটিকা* পাৰি ॥
 পলাইবে নপাবি পাছে বাম দামোদৰে ।
 আবোহিলা পৰ্ব্বতৰ উচ্ছিত † শিখৰে ॥ ৫৮
 লগাইলেক জুই তাতে পৰ্ব্বতক বেড়ি ।
 ভাগ্যেয়ে এবাইলা কৃষ্ণ সাগৰত পৰি ॥
 বণ ভঙ্গ যাব যণ বখানাহা কিক ।
 প্ৰাণান্তিকো কৃষ্ণক নেদিবো কল্পিণীক ॥ ৫৯
 শিশুপাল বাজকেসে দিবো সাৰে সাৰ ।
 একোকালে নলাকিবো পূৰ্ব অগ্নীকাৰ ॥
 পুত্ৰেৰ বাক্যক পাছে শুনি ভীষ্মবাৰ ।
 অসন্তোবে আছিলন্ত মাখা চপবাই ॥ ৬০

মনত বোলন্ত যোনো আৰো পাবে গালি ।
 মাতন্ত নৃপতি কুমাৰব আশাপালি ॥
 হিয়াত আছিল মানে কহিলোহো ভোক ।
 যেন যুৱাই মানে সবে বুলিলাহা মোক ॥ ৬১
 কল্পিণীৰ এবে উকলয় কছা কাল ।
 বিহা দিবো জান্তে* মতাই আন শিশুপাল ॥
 বিহাব সম্ভাব মানে অনাৱো কহত ।
 নৃপতিগণক লাগি পাঞ্চি দিয়ো দূত ॥ ৬২
 দেশে দেশে কল্পিণীৰ বিবাহ ষোষোক ।
 বঙ্গ চাহিবাক সবে নৃপতি আসোক ॥
 কুণ্ডিল নগৰী মোৰ হোক জাতিকাৰ ।
 পিঙ্গলোক নব-নাৰী বস্ত্ৰ অলকাৰ ॥ ৬৩
 বাজাগণ বহিবাৰ সজাৱ বাসৰ ।
 কৰিয়ো নিয়োজ কিবা বুলিবো বিস্তব ॥
 হেন শুনি কল্পীৰ হবিষ ভৈলা মন ।
 দেশে দেশে পাঞ্চিলা কুশল দূতগণ ॥ ৬৪
 কুণ্ডিলক আতিশয় কৰি জাতিকাৰ ।
 ধ্বজ দণ্ড পতাকা দেখন্তে চমৎকাৰ ॥
 সাজি মাজি পদূলি পদূলি কইলা কল ।
 স্তৱৰ্ণৰ ঘটৰ উপবে থৈলা কল ॥ ৬৫
 গন্ধ পুষ্প চন্দনে ছুঁষিত হাটে বাটে ।
 নাচয় গায়য় কতুহলে নটে ভাটে ॥
 কুণ্ডিলৰ নব-নাৰী ভৈল জাতিকাৰ ।
 পিঞ্চিল বিবিধ পাট-বস্ত্ৰ অলকাৰ ॥ ৬৬
 কতুহলে জুমা জুমি হুবে কিনি বিকি ।
 বেহি দিশে চাহি তাৰা যেন পাবে জিকি ॥
 শাৰী শাৰী নাৰী হুবে মাজল্যক পাই ।
 চেৱে চেৱে বাবে সৰু আৱন্দ বঢ়াই ॥ ৬৭
 পদূলি পদূলি শুনি উকলি আৱাৰ ।
 কুণ্ডিলত ভৈলা আতি বিবাহ উৎসৱ ॥

* লগাটিকা পাৰি—পাৰি-পাৰি পাৰি; † উচ্ছিত—উচ্ছিত ।

* ভাটে—বেগাই ।

পাছে কল্পিণীৰ বিবাহৰ কাৰ্য্য সাধি ।
 শিশুপাল নৃপতিক পঠাইলা সমুখি ॥ ৬৮
 কল্পিণীক তাকে বিহা দিবো বিধিৱতে ।
 আপোনাক ডাটি * আসস্তোক ভালমতে ॥
 জানিবাহা মিত্ৰ নহবাই দৃঢ় কাৰ্য্যে ।
 লগতে আসোক সবে সাজি সামবাজে ॥ ৬৯
 শত্ৰু যাক নিচিন্তে আপুনি চিন্তে তাক ।
 চতুৰঙ্গ দলে আসস্তোক ৰাজা জাক ॥
 দূত মুখে শুনি হেন বচন অমৃত ।
 শিশুপাল নৃপতিৰ উল্লসিল চিত ॥ ৭০
 কল্পিণীৰ নাম শুনি যেন পাইলা স্বৰ্গ ।
 কৃষ্ণক নসহে আতি যত ৰাজা বৰ্গ ॥
 জবাসন্ধ দস্তবজ্ৰ বিচুৰথ ৰায় ।
 শাস্ত্ৰ পৌণ্ড্ৰ কাদি ৰাজা ভৈলা এক ঠাই ॥ ৭১
 কৃষ্ণক নসহে ৰাজাগণ যত যত ।
 শিশুপাল এবে সবে ভৈল একমত ॥
 কৰিয়ো বিবাহ আমি তোমাৰ সহায় ।
 একো একো ৰাজা আমি মহেন্দ্ৰ পৰায় ॥ ৭২
 কি কবিত্তে পাবে কাৰ বাপৰ শক্তি ।
 এহি বুলি গৰ্জে শত সহস্ৰ নৃপতি ॥
 হেন শুনি আতি সাস পাইলা শিশুপালে ।
 চতুৰঙ্গ দলে লবি গৈলা তৎকালে ॥ ৭৩
 লগতে লবিলা সাজি মহা মহা ৰাজা ।
 আগে পাছে লবে যাব লক্ষ কোটি প্ৰজা ॥
 ধোৰায়ে চলিয়া যাই গিৰি বন পথ ।
 সীমা সংখ্যা নাহিকে যতেক যাই বথ ॥ ৭৪
 ধ্বজ লগ ছত্ৰ মাজ্ৰ দেখি আকাশত ।
 হস্তীসৰ চলে যেন সচল পৰ্ব্বত ॥
 পৃথিবী নসহে আৰ সেনাৰ আশ্ফাল ।
 লক্ষসোপ কৰে যেন যাই কুমিচাল ॥ ৭৫

* ডাটি—ভাট্টক, বলেবে, গাৰ্জি-কাটি ।

হেন চমৎকাৰে শিশুপাল নৃপবৰ ।
 অনন্তবে পাইলা গই কুণ্ডিল নগৰ ॥
 তাক শুনিলন্ত পাছে ভীষ্মক কুপাল ।
 বিহা কৰিবাক আইলা ৰাজা শিশুপাল ॥ ৭৬
 আপুনি গৈলন্ত পাত্ৰ-পুত্ৰগণে বেঢ়ি ।
 পবন সাদৰে আনিলন্ত আগবাঢ়ি ॥
 যাক যেন যোগ্য পাছে দিলা বাসা ঘৰ ।
 পঞ্চায়তে ভোজন কৰাইলা নৃপবৰ ॥ ৭৭
 বঙ্গ ঢঙ্গে ৰাজাগণ থাকি ভৈলা সুখী ।
 কল্পিণী দেৱীৰ সিটো বিবাহ উপেধি ॥
 এহিমতে পৃথিবীৰ ৰাজা নিবন্তবে ।
 বিহা চাহিবাক আইলা কুণ্ডিল নগৰে ॥ ৭৮
 সবাকো তুষিলা নৃপতিয়ে অমে পানে ।
 থাকিলা আনন্দে সবে ভীষ্মকৰ ধানে ॥

শ্রীকৃষ্ণ ওচৰলৈ কল্পিণীৰ দূত প্ৰেৰণ ।

কল্পিণীৰ ধাই সুমালিনী বাৰ্তা পাইলা ।
 শিশুপাল ৰাজা বিহা কৰিবাক আইলা ॥ ৭৯
 হবস ফবস কৰি কথা কৰৈ তাই ।
 অধস্তৰ কথা আবে নতু শুন আই ॥
 মাধৱ স্বামীক লাগি তই আশা এৰ ।
 মাধৱক নেদে বিয়া কৰ্ম্মী যে ভায়েব ॥ ৮০
 শিশুপাল ৰাজাকেসে আনি আছে বৰ ।
 স্বৰূপ কহিলো আবে যেহি লাগে কৰ ॥
 শুনিলো কল্পিণী হেন বচন নিৰ্ধাত ।
 ধিয়ায়ে শুধাইলা কিছু নাহি বোল মাত ॥ ৮১
 নাহি ঐশ্ৰতি জ্ঞান যেন ধাতু গৈলা উৰি ।
 অচেতন হয় পৃথিবীত বৈলা পৰি ॥
 আকোৱালি তুলি লৈলা সুমালিনী ধাই ।
 কি কাৰণে বিফল হোৱন তই আই ॥ ৮২
 হবি হবি কিনো ভোক চলিলেক বিধি ।
 ভোহোৰ বাহিত নভৈলেক কিছু সিদ্ধি ॥

কল্পিতয়ো সঙ্কল্প ভৈলা কতোক্ষণ ।
 কৃষ্ণব বিরোগে দেহা দহে সৰ্বক্ষণ ॥ ৮৩
 মুখত নোহ্লাম বাণী গদ গদ মাত ।
 মকমকি কান্দন্ত গালত দিয়া হাত ॥
 শিশুকাল হস্তে স্বামী ববি আছে যনে ।
 মোক বিহা কবিসন্ত প্রভু নাবায়ে ॥ ৮৪
 হা দৈব বিধি আবে ভৈল আশা ছেদ ।
 পাপিষ্ঠ ভয়াই দিলে কিনো ছদি খেদ ॥
 ভাই নোহি ইটো পাপী পবম চাণ্ডাল ।
 উপজি নমবি কিয় জোয়ে এতকাল ॥ ৮৫
 কোন সতে বঞ্চে মোব কৃষ্ণ হেন স্বামী ।
 কিনো নিদাক্ষণ তই ভৈলি অধোগামী ॥
 কৃষ্ণক চিন্তোহো মঞি বব হাবিয়াসে ।
 কৃষ্ণে মোক বিহা কবিসন্ত অভিলাষে ॥ ৮৬
 হেন মনোবধ মোব কবাইলে বিফল ।
 জ্যেষ্ঠ ভাই নুহি সাত শক্রতো আগল ॥
 মোহোব কর্ম্মসে উপজিলা ধুমকেতু ।
 কৃষ্ণক সেবাবে নপাইলোহো তোব হেতু ॥ ৮৭
 তথাপি কৃষ্ণক চিন্তি এবিবেহো প্রাণ ।
 কদাচিতো মই স্বাম নববিবো আন ॥
 মোক বিহা কবিবাক আইলা শিশুপাল ।
 মোব মনে ভেবেতো জীৱন ভৈল ভাল ॥ ৮৮
 তাহাব কি মুখে মোক বিহাইবাক পাবে ।
 সিংহব ভাৰ্গ্যাক ঘেন শৃগালে আহাবে ॥
 হাত মেলে চক্ৰক ছবালে যেন বঞ্চে ।
 অমৃতক ইচ্ছা কবে চুকব কোণা বেঞ্চে ॥ ৮৯
 সেহিমতে আশা শিশুপালব আমাক ।
 যেন বজ্জ ভাগক ভুঞ্জিবে চাবে কাক ॥
 মহাদান খোজে যেন পতিত ব্রাহ্মণ ।
 বিশিষ্ট বৰ্ণক বাট্টে জন্মবধী জন ॥ ৯০
 সেহিমতে আশা শিশুপাল নৃপতিব ।
 তাব মুখে স্বামী হইবে পাইবে কল্পিতব ॥

ত্রৈলোক্যব নাথ মাধবক এবি বাই ।
 কোনে শিশুপালক ববিবে চক্ষু খাই ॥ ৯১
 সিংহ এবি শুকবক খোজে কোন প্রাণী ।
 ছুখ এবি কোনজনে পিয়ে মাচো পানী ॥
 কোন কার্য্য কবে আবে কৈক লাগি যাওঁ ।
 কৃষ্ণব পাশক লাগি কাহাক পঠাওঁ ॥ ৯২
 মোব ছুখ কথা কোনে কহিবে কৃষ্ণতে ।
 নজানিলে কৃষ্ণ আসিরন্ত কেনমতে ॥
 উতপাত কবে চিত অস্থ অশান্তি ।
 পাছে মিত্রে ব্রাহ্মণক পঠাইলা গুণি গাছি ॥ ৯৩
 বেদনিধি নামে বিপ্র জগত্তে জানি ।
 পবম বৈষ্ণব সৰ্ব জনতে বথানি ॥
 সদ কর্ম্মশালী স্ফলিত আতি শিষ্ট ।
 শিশুকাল হস্তে কল্পিতব মহা ইস্ট ॥ ৯৪
 সুমালিনী ধাইব হাতে অনাইলা মতাই ।
 ব্রাহ্মণে বোলন্ত কিক ডাক দিলি আই ॥
 বিবৰ্ণ বদন দেখো সজল নয়ন ।
 মুখ গুলমাই কিয় কবস জন্মন ॥ ৯৫
 এদিনাব থানে কিয় নাহি হাসি বস ।
 মোহোব শপত য়েবে কথা নকহস ॥
 তোব ছুখ দেখি ছদি নসহয় মোব ।
 কিবা ভৈল কহ সাধো প্রতিকাৰ তোব ॥ ৯৬
 সামান্ত ব্রাহ্মণ হেন নামানিবি মোক ।
 প্রভটি আসিতে পাবে এহি তিনি লোক ॥
 কল্পিত বোলন্ত তুমি মোক আছা তুলি ।
 পিতৃতোমাতৃতো কবিতোজ্ঞাতেসে সুলি ॥ ৯৭
 সৰ্বকালে হিতকাৰী তুমি শুক বাপ ।
 খণ্ডায়োক মোব আবে যোব ছদি তাপ ॥
 নাসিলন্ত কৃষ্ণ মোত এবিলন্ত আপ ।
 ঘাবকাক বারো শুক মাধব পাশ ॥ ৯৮

আগে যোব নমস্কাৰ জনাইবা আশেৰ ।
 পাছেসে কহিবা যোব বচন সম্বেশ ॥
 শুনা সভাসদ একচিত্ত কবি মন ।
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰে শীলা কল্পিণী হৰণ ॥
 ইহাৰ প্ৰৱণে যোব সংসাৰক তৰি ।
 গন্ধৰে বচিলা ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ৯৯

কল্পিণীৰ সম্বেশ

ছবি

কৃষ্ণৰ চৰণে যোব হেন কথা কহিবাহা
 কল্পিণী বুলিলা হেন বাক ।
 তোম্ভাৰ চৰিত্ৰে গুণ দেশাস্তৰী মুখে শুনি
 স্বামী ভাৱে বৰিলো তোম্ভাক ॥
 ইঠাৱৰ পৰা হেৰ সহস্ৰ প্ৰণাম কৰো
 জানু শিৰে চপৰাই মাথ ।
 সোপোনে সচিতে মঞি তোম্ভাকেসে চিস্তি আছোঁ
 ভূমি মোৰ হৈবা প্ৰাণনাথ ॥ ১০০
 কাৱ্যাক্য মনে মঞি তোম্ভাবেসে ভাৰ্য্যা হৈবো
 যোহোক নেনোক শিশুপালে ।
 প্ৰমত্ত সিংহৰ আগে বণ্টা* খেয়া আছে যেন
 নহবোক অধম শৃগালে ॥
 জবাসদ্ধ মুখ্য কৰি নৃপতিগণক দেখো
 তোম্ভাৰ আগত যেন ভ্ৰণ ।
 প্ৰচণ্ড সিংহৰ আগে যেন গাৱ বেলাৱৰ
 আতিশয় ক্ৰুদ্ধে যে হৰিণ ॥ ১০১
 ত্ৰৈলোক্য ইশ্বৰ হৰি পৰম পুৰুষ ভূমি
 তোম্ভাকনো কোন জনে আৰ্ণে † ॥

কেনে আছা বাট চাই দিনে এক যুগ যায়
 মোক কিয় নেনা আসি আৰ্ণে ॥
 ব্ৰহ্মা হব পুৰন্দৰে বাজি দিনে বাহ্মা কৰে
 তোম্ভাবেসে চৰণ ধূলাক ।
 কতবা জন্মৰ ভাগ্য কৰ্মবশে পাইবো আমি
 ভূমি হেন স্বামী সেৱিবাক ॥ ১০২

সুন্দৰ তৰুণ তনু ত্ৰৈলোক্য মোহন মূৰ্ত্তি
 প্ৰথম বয়স অভিমত্ত ।

তযু কপে গুণে ভুলি নবৰিবে স্বামী বুলি
 কোন তিৰী আছে সংসাৰত ॥

হেনবা বুলিবা কত্যা অস্তেষ পুৰত থাকে
 কেন মতে লাগ পাইবো ঘাই ।

বন্ধু বান্ধৱক মোৰ মাৰিবাক নলাগয়
 শুনা কহোঁ পঠাও উপায় ॥ ১০৩

বিবাহৰ পূৰ্বদিনে অস্তেষ পুৰব হস্তে
 যাইবো ভবানীক পূজিবাক ।

তোম্ভাবেসে বাহ্মা য়েবে আছে য়েবে প্ৰভুদেৱ
 সেহি বেলা হৰিবা আমাক ॥

মোক য়েবে হেলা কৰি নেনা আসি প্ৰভু হৰি
 থাকিবোহো এহিমতে পৰি ।

প্ৰাণান্তিকো একো কালে শিশুপাল নৃপতিৰ
 ছাঞাতে নেদিবো মঞি তৰি ॥ ১০৪

তমু চৰণক য়েবে নেমেথোহো প্ৰভু দেৱ
 দিলো পৰিচ্ছেদা এহিমান ।

নিবাহাৰ ধৰি ব্ৰত তোম্ভাভেসে তিৰী বধ
 দিয়া স্তেৰ এৰিবোহো প্ৰাণ ॥

এহি বুলি বেদনিধি ত্ৰাশ্বৰণক সখুধিয়া
 মাতন্ত কল্পিণী মহাসতী ।

খণ্ডায়োক হৰি তাপ চলি য়াৰো গুৰু বাপ
 কৰাক আহুক কৃপতি ॥ ১০৫

* বণ্টা—চপাই দিয়া স্তম্ভ, য়োহাৰ বন্ধ ।

† আৰ্ণে—সবাধ হৰ ।

যতক বুলিলো মই তাতো শতশ্ৰেণে কবি
 আপুনি কহিবা ভূমি কথা ।
 মাধৱক মাতি বুলি যেনে তেনে আনিবাহা
 তোন্ধাৰ যে মোক আছে ব্যথা ॥
 হেৰা দেখা শিশুপাল নৃপতি পাপিষ্ঠ ইটো
 আসি বহি আছে মোক চুম্পি ।
 বিস্তৰ বিলম্ব ভৈলে আসিয়া নপাইবা মোক
 মৰিবো কৃষ্ণতে প্ৰাণ স্ৰম্পি ॥ ১০৬
 এহি বুলি আৰ কিছু বুলিবাক নপাবিলা
 লোতকে চলল ভৈলা আখি ।
 অনন্তবে বেদনিধি ব্ৰাহ্মণে বুলিবে লৈল
 কল্পিত হেন দুখ দেখি ॥
 ই কাৰ্য্যক লাগি আই চিন্তা দুখ পৰিব
 চক্ষুৰ মলচ তই পানী ।
 আছন্তোক* কৃষ্ণদেৱ আকাশৰ চন্দ্ৰমাকো
 হাততে দিবাক পাবো আনি ॥ ১০৭
 মোহোত লাগিল তোৰ সাধিবো সকলো কাৰ্য্য
 শ্বিৰ কৰি থাক দৃঢ় চিতে ।
 বচন শিলৰ বেধা মোৰ মুনিসায় দেখা
 আনিবো কৃষ্ণক তিলেকতেণ ॥
 চলি ভৈলো দ্বাৰকাক মোৰ যেনে শুন হাক
 কদাচিতো নকৰিবা চিন্তা ।
 হেন শুনি বৰ নাৰী আকলে মুচিলা মুখ
 ভুট্ট ভৈল ভীষ্মক ছুহিতা ॥ ১০৮
 আতিশয় ব্ৰহ্মমনে ব্ৰাহ্মণক প্ৰদক্ষিণে
 কল্পিত কৰিল নমস্কাৰ ।
 আনে যেন নজানয় গোপ্য কবি যাইবা গুৰু
 কথা যেন মুহিলা প্ৰচাৰ ॥
 ব্ৰাহ্মণে বোলন্ত মোক শিখাইবাক নলাগয়
 ইকাৰ্য্যে আপুনি মঞ্জি ডাঠ ।

* আহন্তোক—আহোক, সত্তৰ ২৬ক হাৰি ।

† তিলেকতে—বতি খলন সময়তে ।

এহি বুলি বেদনিধি কল্পিত প্ৰবোধিলা
 ধবিলন্ত দ্বাৰকাৰ বাট ॥ ১০৯
 ছাবিলন্ত* নদী নদ অনেক চুৰ্গম পথ
 পৰ্বত নগৰ গ্ৰাম দেশ ।
 দিন কতিপয়ে গৈয়া সাগৰ তবিয়া দ্বিজ
 দ্বাৰকাত ভৈলন্ত প্ৰবেশ ॥
 নমো নমো হৰিপদ পঙ্কজ যুগল শিবে
 দণ্ডতে পৰি শতবাৰ ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কবি শৰুবে বচিলা ছবি
 পদ হৰিবংশ কথা সাৰ ॥ ১১০
 শুনিলোক সৰ্বজন কৃষ্ণ পায়ে দিয়া মন
 কল্পিত হৰণ কথা সাৰ ।
 নপাইবেক একোছখে সংসাৰ তৰিবা হুখে
 পুৰুষকো কৰিবা উদ্ধাৰ ॥
 শুনিবাকো মনোবম শৰীৰতো নাহি গ্ৰহ
 অৰ্ধৰো নাহিকে একো হানি ।
 নাশ হইবে যত ভয় মিলিবেক মহোদয়
 ডাকি হৰি বোলা সবে প্ৰাণী ॥ ১১১

দুতম্বে কল্পিতৰ বাৰ্তা প্ৰহণ থাক শ্ৰীকৃষ্ণৰ কৃতিস বাত্মা ।

পদ

বৈশম্পায়ন বদন্তি শুনিলো নৃপবৰ ।
 বেদনিধি দেখিলন্ত দ্বাৰকা নগৰ ॥
 ব্ৰহ্মময় গৃহসৰ কবে আতিদ্বাৰ ।
 নাহি খেৰ বেত বাঁস কাঠৰ সকাৰ ॥ ১১২
 একো একো গৃহ বেক সধান উদ্ভিত ।
 হীৰা মণি মৰকত মাণিকে গঠিত ॥
 কত বজন্তৰ কতো শুভ হৰ্ষৰ্ষি ।
 চিকিমিকি কবে যেন কান্তি আদিত্যৰ ॥ ১১৩

* ছাবিলন্ত—এবিল

সৰ্বোবচন চাক জলে আছে ভবি ।
 চাৰিয়ো কাখবে স্বৰ্ণৰ খাটখৰি ॥
 ফুলি আছে স্নগন্ধি কমল উতপল ।
 মধুলোভে ভ্ৰমবে কবয় কোলাহল ॥ ১১৪
 জলচৰ পক্ষী তেজে স্থললিত নাদ ।
 তাক দেখি বাজি দিনে চিত্ত উন্মাদ ॥
 বহুতৰ পুষ্প পাৰে পাৰে আছে ফুলি ।
 পাৰিজাত স্নগন্ধিকা মালতী বকুলি ॥ ১১৫
 তাতে নানা জাতি পক্ষী কবয় আৰাৰ ।
 সৰ্ব্বক্ৰমে শীতল মলয়া বহে বাৰ ॥
 দিব্য উপবন সবে আছে অপৰ্য্যস্ত ।
 বাহুয় মাসত যাক নেবস্ত বসস্ত ॥ ১১৬
 স্বৰ্ণৰ ঘৰ বাৰী পদূলি চোপস্থা ।
 জুমা জুমি বসি বঙ্গে কহে কৃষ্ণ কথা ॥
 কতো যত্নবীৰগণে কৰে আয়াযাত ।
 হস্তী ঘোৰে চৰি যেন মহেন্দ্ৰ সাক্ষাত ॥ ১১৭
 লয়লাসে ফুৰে সবে নাগেৰী স্তম্ভবা ।
 ৰূপে গুণে যেহেন ইন্দ্ৰৰ অপেশ্বৰী ॥
 স্বৰ্ণৰ ঘটে জল বহে শাবী শাবী ।
 মত্ত গজ গামিনী স্তম্ভবী বৰ নাৰী ॥ ১১৮
 আনো নানা কোঁতুহলে চক্ষু মেলি চাইল ।
 পাছে মাধৱৰ সিংহচুৱাৰক পাইল ॥
 ঘাৰীক বোলন্ত জান্তে জান দেহ গই ।
 কুণ্ডিলৰ হস্তে আসি আছে বাৰ্তা লই ॥ ১১৯
 হেন শুনি ঘাৰপাল কবিলা গমন ।
 কৃষ্ণক প্ৰণামি হেন বুলিলা বচন ॥
 কুণ্ডিলৰ হস্তে আসি আছে বাৰ্তা লই ।
 ব্ৰাহ্মণ এগুটি চুৱাবত আছে বই ॥ ১২০
 হেন শুনি কৃষ্ণৰ হৰিব তৈলা মন ।
 কল্পিতসে পঠাইলা জানিলা নাৰায়ণ ॥
 আপুনি আসিল হৰি আসনক ছাৰি ।
 কোঁতুহলে ব্ৰাহ্মণক নিলা আগ বাঢ়ি ॥ ১২১

বিদূৰতে দেখি হাশ্ব কবিলন্ত হৰি ।
 পুছিলো কুশল বাৰ্তা আলিঙ্গিয়া ধৰি ॥
 পৰম সাদৰে ব্ৰাহ্মণক বনমালী ।
 অন্তেষপূৰক লাগি নিলা আক্কেৱালি ॥ ১২২
 স্বৰ্ণৰ খাটত বৈদাইলা নিয়া ধৰি ।
 আপুনি ধুৱাইলা কৃষ্ণ ব্ৰাহ্মণৰ ভৰি ॥
 দিব্য পঞ্চামৃতে অন্ন কৰাইল ভোজন ।
 পৰম সন্তোষ তৈল ব্ৰাহ্মণৰ মন ॥ ১২৩
 স্বৰ্ণৰ খাটত ঘেলাইলা পাছে গাৱ ।
 তৈল লৈয়া গোবিন্দে জাস্তিলা হাত পাৱ ॥
 পথৰ আয়াস য়েবে এৰাইল ব্ৰাহ্মণ ।
 হাসি নাৰায়ণে হেন বুলিলা বচন ॥ ১২৪
 আপোনাৰ কুশল কহিয়ো দ্বিজবৰ ।
 স্থখে কি আছন্ত সিটো কুণ্ডিল নগৰ ॥
 তোম্ভাৰ ভীষ্মক নৃপতিৰ বাৰ্তা ভাল ।
 ৰাজ ধৰ্ম্মে কবন্ত প্ৰজাক প্ৰতিপাল ॥ ১২৫
 আমাৰ থানক আইলা কিবা প্ৰয়োজন ।
 ভাগ্যে ভেট পাইলো তুমি হেনয় ব্ৰাহ্মণ ॥
 তযু আগমনত পৱিত্ৰ তৈল থান ।
 যেহি লাগে বোলা গুৰু তাক দিবো দান ॥ ১২৬
 হেন শুনি বেদনিধি তুলিলন্ত হাস ।
 আপুনি সকলে জানা মোৰ যেন আশ ॥
 সমস্তে প্ৰাণীৰ তুমি হৃদয়ত ধিত ।
 ত্ৰৈলোক্যত নাহিকে তোমাৰ অবিদিত ॥ ১২৭
 মোহোৰ ভাগ্যক গোদাঁই কি কহিবে লাগে ।
 প্ৰত্যক্ষতে ব্ৰহ্ম শৰীৰক দেখো আগে ॥
 যাক ভেট নতুপাস্ত সিদ্ধ মুনিগণ ।
 আমাক শুভ্ৰবা কৰা হেন নাৰায়ণ ॥ ১২৮
 ভাগ্যৰ মহিমা মই কি কহিবো আৰ ।
 সাক্ষাতে ধৰিছা তুমি বিষ্ণু অৱতাৰ ॥
 ৰায়্যারে মনুষ্কৰণ তুমি আছা ধৰি ।
 সাধিলা দেৱৰ কাৰ্য্য অহৰ সহৰি ॥ ১২৯

তোক্ষাবেসে ভাৰ্য্যা ভীষ্মকৰ জীৱ সতী ।
 কল্পিত স্বৰূপে লক্ষ্মী ভৈল উত্তপতি ॥
 তুমি স্বামী হৈবা বাত্ৰি দিনে হেন মন ।
 এক চিন্তে থিয়াই আছে তোমাৰ চৰণ ॥ ১৩০
 ভীষ্মক নৃপতি বৰ তোমাত ভকত ।
 তোমাকেসে বিহা দিবে তাহান সম্মত ॥
 কল্পিতৰ ভাই কল্পী নামে কুলাঙ্কৰ ।
 তোমাক দিবাক বাধা কৰে দুৰাচাৰ ॥ ১৩১
 শিশুপাল ৰাজাকেসে আনি আছে বৰ ।
 দেখি কল্পিত আতিশয় ভৈল ডৰ ॥
 তোমাত নৈবাশা দেখি ভৈল হৃদি খেদ ।
 বাত্ৰি দিনে চক্ষুৰ মোতক মুহি ছেদ ॥ ১৩২
 স্বভাৱতে তিৰী জাতি মুহি স্বতন্তৰী ।
 লাজে পিতৃ-মাতৃতো নোবোলে মুখ ফেৰি ॥
 তোমাকৰ বিয়োগে অস্তৰ্গত দহে প্ৰাণ ।
 দিন গোট ঘাই তান যুগৰ সমান ॥ ১৩৩
 কল্পিতৰ অৱস্থা কি কহিবো হৰি ।
 দুখ দেখি লুকায় পেটতে হাত ভৰি ॥
 তোমাক পাইবাৰ একো নপাস্ত উপায় ।
 তেবেসে আমাক মাতি দিলন্ত পঠায় ॥ ১৩৪
 তোমাকেসে হেন বুলি পঠাইলা সম্বোধি ।
 এক চিন্তে আছে স্বামী তোমাক আৰাধি ॥
 তথাপিতো তুমি য়েবে নকৰাহা বিয়া ।
 মৰিবো তোমাত তেবে তিৰী বধ দিয়া ॥ ১৩৫
 হেবা মোক চুম্পি আছে ৰাজা শিশুপাল ।
 সিংহৰ ভাৰ্য্যাক যেন ধাৱয় শৃগাল ॥
 হেন জানি প্ৰভুদেৱ কেনে চিত্ত সখা ।
 আপোন ভাৰ্য্যাক তুমি কিসক নাৰাখা ॥ ১৩৬
 বিস্তৰ বিলম্ব ভৈলে নপাইবাহা মোক ।
 কতদিন পাইবো দাকৰ দুখ শোক ॥
 হেন জানি জান্তে আসি নিয়া প্ৰাণনাথ ।
 নোহে জেবে ভৈলা মোৰ মৰণেসে নাথ ॥ ১৩৭

বিস্তৰ বুলিল আৰো চিনাই আগ পাছ ।
 কক্ষৰ আগত মোৰ দিবা খেৰ গাছ ॥
 হেন কবন্তোক মোক নেহাস্তোক আসি ।
 সেৱা কৰি থাকো চৰণৰ ছুৱা দাসী ॥ ১৩৮
 দিন চাপৈ বিবাহৰ আতে মোৰ বুৰৈ ।
 শিশুপাল পাপীক দেখন্তে ধাতু উৰৈ ॥
 দিন চাৰিকতে আসি হৰি নেনা মোক ।
 হেন জানিবাহা মই গৈলো পৰলোক ॥ ১৩৯
 হাকুতি কাকুতি কৰি পঠাইলা অপেষ ।
 হেন জানি যেন যোগ্য কৰা হুৱীকেশ ॥
 কল্পিত যতেক বুলি পঠাইলা কাকৰণ ।
 কহিলন্ত বেদনিধি তাতো দশগুণ ॥ ১৪০
 কল্পিতৰ হেন দুখ শুনি জগন্নাথ ।
 দীৰ্ঘ নিশ্বাসক তেজি চপবাইলা মাথ ॥
 দুই ধাবে মোতক চক্ষুৰ পৰৈ বই ।
 হা প্ৰাণেশ্বৰী যোনো তোক নপাওঁ গই ॥ ১৪১
 যত দুখ বাট্টে সহিলিহি মোক লাগি ।
 তই য়েবে মৰস মইসে বন্ধভাগী ॥
 মই নতুপাস্তে যোনো প্ৰাণ ঘাই আগৈ ।
 তোৰ মোৰ দেখা দেখি হৈব কত ভাগৈ ॥ ১৪২
 মনত অস্থখ হৰি গালে দিয়া হাত ।
 মুখ ওলমাই আতি গদ গদ মাত ॥
 কহিবে লাগিলা পাছে স্বিকৰ সম্বোধি ।
 মোহোৰ চিত্তৰ কথা শুনা বেদনিধি ॥ ১৪৩
 য়েসানি শুনিলো ৰূপ-গুণ কল্পিতৰ ।
 সেহি দিন হন্তে মোৰ চিত্ত মুহি ধিৰ ॥
 নাহি স্থখ শাস্তি মোৰ লুকচয় তাত ।
 উত্তল ধুত্তল নিত্ৰো নাসয় শব্যাত ॥ ১৪৪
 কল্পিতৰ যত দুখ কহিলা বিপুল ।
 তাতো দশ গুণে আতি আধিসে আকুল ॥
 প্ৰাণ সম মিত্ৰে মোৰ কহিবাৰ ঠাই ।
 বাট্টেৰ বিয়োগ আৰ মন নৰায় ॥ ১৪৫

জাস্তে যায়ে তৈত যোনো মিলে অথন্তৰ ।
 এহি বুলি দাককক দিলন্ত উত্তৰ ॥
 বথখান সাজি মোৰ আতি শীত্ৰে আন ।
 কুণ্ডিলক লাগি মঞ্জি কৰিবো গমন ॥ ১৪৬
 হেন শুনি সাৰথি উখিলা আথে বেথে ।
 চাৰিগোট ঘোৰা আনি জুৰিলন্ত বথে ॥
 শৈব্য, স্ত্ৰগ্ৰাৱ, মেঘপুষ্প, বলাহক ।
 চল বল কৰে ঘোৰা লজ্জো আকাশক ॥ ১৪৭
 গকড়ৰ ধ্বজ বথ আগে আৰোপিল ।
 থানে থানে স্ত্ৰগ্ৰাৱৰ কিঙ্কিণী আৰিল ॥
 বাচি বাচি লৈলা যত যুদ্ধৰ সজ্জত* ।
 ভক্ষ্য ভোজ্য যড় বস লৈলা পঞ্চায়ত ॥ ১৪৮
 দিব্য বথখান সাজি পৰম উৎসৱে ।
 কৃষ্ণৰ আগত আনি যোগাইলা দাককে ॥
 বথ আনিবাৰ দেখি বন্ধে বনমালী ।
 সাবঙ্গক ধৰি উঠিলন্ত গাৱ চলি ॥ ১৪৯
 ব্ৰাহ্মণকো বথত তুলিলা ধৰি কৰে ।
 আপুনিয়ো উঠিলা সেই বথৰ উপৰে ॥
 সাৰথিক বোলন্ত সত্বে ডাক বথ ।
 যথা চমু কৰি ধৰ কুণ্ডিলৰ পথ ॥ ১৫০
 হেন শুনি ষোটকক তাৰিলা চাবুকে ।
 বিদ্যুত সঞ্চাবে বথ বাহিলা দাককে ॥
 উখলিল চাৰি ঘোৰা আলগাইল বথ ।
 ভূমি এৰি ধৰিলেক আকাশৰ পথ ॥ ১৫১
 মন পৱনৰ বেগে চলৈ বথ বৰ ।
 ছুটিল নবাচণ যেন আতি শীত্ৰতৰ ॥
 প্ৰলয়ৰ মেঘে যেন শোসাই বায়ু লাগি ।
 আকাশৰ পলায় পক্ষী দশোদিশে ভাগি ॥ ১৫২

স্মৃতি ভঙ্গ ভৈলা বেদনিধি হেন দেখি ।
 দুই হাতে ধৰি মুদিলন্ত দুই আৰ্থি ॥
 পৰম বিহ্বল ভাৱ হয় দ্বিজৰাজে ।
 ফুৰনি লাগিয়া পৰিলন্ত বথ মাজে ॥ ১৫৩
 আলোল্য* ব্ৰাহ্মণ জাতি কোমল শৰীৰ ।
 বিম্বুৰ বথৰ বেগে কেনে হৈবে থিৰ ॥
 নকাঢ়ে উশাস অচেতন বেদনিধি ।
 উসলিল পেট একো নাহি হৃদি দিক্ৰি ॥ ১৫৪
 মুৰ্ছা গৈলা ব্ৰাহ্মণ দেখিয়া বনমালী ।
 আথেবেথে সাতটি ধৰিলা আন্ধোৱালি ॥
 দেখিয়া দাককে বাঘজৰীক আছুৰি ।
 বাখিলন্ত বথক ঘোৰাৰ মুখ মুৰি ॥ ১৫৫
 নলৰয় পেট হৰি হাত বুলাই চাইল ।
 ফুস্কতে ফুস্কতে কথমপি ধাতু আইল ॥
 ব্ৰাহ্মণৰ শিৰে হৰি ঢালিলন্ত পানী ।
 টিমিকি টিমিকি মাত্ৰ লৰে ধাতুখানি ॥ ১৫৬
 থিৰ হোৱা বেদনিধি দৃঢ় কৰা চিত ।
 কিসক বিহ্বল ভৈলা হেন বিপৰীত ॥
 অনেক আশ্বাস কৰি মাধৱে চিয়াস্ত* ॥
 তথাপিতো চক্ষু মেলি ব্ৰাহ্মণে নচাস্ত ॥ ১৫৭
 নিচিনোহো তোক্ষাক তোমৰা কোন জন ।
 কৈব হস্তে আসি আছা কোণেৰ ব্ৰাহ্মণ ॥
 কোন থানে পৰি আছো কিবা কাজে আসি ।
 হেন শুনি মাধৱে মাতন্ত হাসি হাসি ॥ ১৫৮
 ঘাৰকাৰ কৃষ্ণ মই চাৱা চক্ষু মেলি ।
 একে বথে চৰি কুণ্ডিলক যাওঁ চলি ॥
 কলিগাৰ কাজে ভূমি আইলা বেদনিধি ।
 বথৰ বেগত হকুৱাইলা শ্ৰুতি বুদ্ধি ॥ ১৫৯

* সজ্জত—সজ্জা, বস্ত্ৰ ।

† নবাচণ—নবাচি, এৰাঘতে অনেক বাহু বথ কৰা এবিধ
 ঢোকা বথ ।

* আলোল্য—আলতুৱা ।

† চিয়াস্ত—চিৰি কলে ।

হেন শুনি বেদনিধি কিছু স্মৃতি পাইল ।
 ধীবে ধীবে মাধরক চক্ষু মেলি চাইল ॥
 কৃষ্ণক বোলন্ত গোসাই উঠিল কামক ।
 আৰ ক্ৰণিকতে মঞ্জি দেখোহো যমক ॥ ১৬০
 বধৰ এমুৱা বেগ কতো নতু শুনি ।
 এবাইলো প্ৰমাদ আজি তোমাৰেবে গুণি ॥
 আউৰ যোনো হেন বেগ ধবন্ত দাকক ।
 অঢ়াপিয়ো ভবতৰি কাষ্পে মোৰ বুক ॥ ১৬১
 হেন শুনি বধক ডাকিলে লাসে লাসে ।
 দ্বিতীয় আদিত্য যেন আকাশে প্ৰকাশে ॥
 স্তূৰ্ণ কিঙ্কিণীচয় কণ ঝুণ বাজে ।
 উৰ্দ্ধমুখে সচকিতে চাৰে সামবাজে ॥ ১৬২
 কোনে কহিবেক বিষ্ণু বধৰ মহিমা ।
 একেদিনে পাইলা গৈয়া বিদৰ্ভৰ সামা ॥
 কৌশম্বিক নামে এক দেখিলা নগৰী ।
 বাধিয়োক বধ বুলি আদেশিলা হৰি ॥ ১৬৩
 হেন শুনি দাককেয়ো বধাইলেক বধ ।
 এতেকতে সূৰ্য্যে আসি ভৈল অন্তগত ॥
 বিশ্বকেতু নামে বাজা কৌশম্বিৰ পতি ।
 বাজি দিনে কৰে বাজা কৃষ্ণত ভকতি ॥ ১৬৪
 মাধৱেৰে জাৱ তান মাধৱেৰে প্ৰাণ ।
 মাধৱত পৰে কিছু নিচিন্তন্ত আন ॥
 শুনিলেক বাজা আসিলন্ত দেৱ হৰি ।
 গলা গোপা কৰি সোধে কৌশম্বি নগৰী ॥ ১৬৫
 নিশ্চয়ে জানিলো আসিলন্ত শ্ৰীহৰি ।
 পৰম আনন্দে লব দিলা শ্ৰীক্ৰ কবি ॥
 কৈবা হৰি কৈবা হৰি বুলিয়া চেকাই ।
 নৃপতিৰ ভকতি আছন্ত হৰি চাই ॥ ১৬৬
 কৃষ্ণ বধক বাজা দেখি বিদূৰতে ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পবিলন্ত দণ্ডৱতে ॥
 পূবৰপি উঠি কৃত্যঞ্জলি হয় লবে ।
 ভৰি চাৰি গৈয়া পুত্ৰ দণ্ডৱতে পৰে ॥ ১৬৭

এহিমতে বধৰ পাইলন্ত সন্নিহিত ।
 কৃষ্ণৰ আগত গৈয়া পবিল ফুমিত ॥
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পৰি আছে কতো বেলি ।
 দেখি নাৰায়ণে ধবিলন্ত আক্কাৱালি ॥ ১৬৮
 মাধৱে বোলন্ত বিশ্বকেতু উঠ উঠ ।
 তোহোৰ ভকতি দেখি ভৈলো মহাতুৰ্ত্ত ॥
 এক চিত মনে ভই আৰাধন মোক ।
 বাজশ্ৰী ভুঞ্জন্তে তোহোৰ মোক্ষ হোক ॥ ১৬৯
 নয়নৰ হস্তে ঝৰে হৰিম্বে মোতক ।
 কৃষ্ণ দৰশনে বাজা পাইলা আনন্দক ॥
 আতি বক্তমনে উঠি বিশ্বকেতু বাজা ।
 পাণ্ড অৰ্ঘ্যে মাধৱক কবিলন্ত পূজা ॥ ১৭০
 কৃষ্ণৰ চৰণে ধৰি কবয় কাতৰ ।
 কৰিয়ো মুকুতি মোৰ কোটি পুৰুষৰ ॥
 বাজি গোট বক্সা আজি প্ৰভু দামোদৰ ।
 পৰম পৱিত্ৰ হোক কৌশম্বি নগৰ ॥ ১৭১
 আমাৰ গৃহত গোসাই হয় অভ্যাগত ।
 তুমি তুৰ্ত্ত ভৈলে তুৰ্ত্ত হৈবে ত্ৰিজগত ॥
 কৃষ্ণে অনুমানি সেই বাক্য নৃপতিৰ ।
 প্ৰবেশিলা গৈয়া বিশ্বকেতুৰ মন্দিৰ ॥ ১৭২
 দেখি নৃপতিৰ আনন্দৰ সীমা নাই ।
 বক্তময় আসনক দিলন্ত বঢ়াই ॥
 স্তূৰ্ণে বসিলন্ত তাত ত্ৰিজগত পতি ।
 পঞ্চায়তে ভোজন কৰাইলা মহামতি ॥ ১৭৩
 বেদনিধি বিপ্ৰ আৰো নাৰাধি দাককে ।
 কবিলা ভোজন ছুয়ো পৰম উৎসুকে ॥
 গন্ধে পুষ্পে তুৰ্ত্ত কৰাই মাধৱৰ মন ।
 কৰঘোৰে বাজা হেন বুলিলা বচন ॥ ১৭৪
 কৃষ্ণলব হস্তে মোৰ আসিল চৰিয়া ।
 আলোচিল বাজাৰূপে বিবলে বসিয়া ॥
 যেবেসে মাধৱ আসে আত্মাৰ সমাজ ।
 সিংহাসন নেদিবোহো পাউক বৰ লাজ ॥ ১৭৫

সিংহাসন আসন বাজাৰ অধিকাৰ ।
 বাজবংশী নোহে যতুকুল অনাচাৰ ॥
 পূৰ্বতো যযাতি বাজা দিয়া আছে শাপ ।
 লযু কৰি গোবিন্দৰ ভাঙ্গো কাপ-জাপ* ॥১৭৬
 লাজ ছইয়া মাধৱ আপুনি যাইব উঠি ।
 শিশুপালে বিহা কবস্তোক মনতুষ্টি ॥
 তথাপিতো হৰি যদি পাতস্ত বিধিনি ।
 সবে মিলি কৃষ্ণক বধিয়ে বণে জিনি ॥ ১৭৭
 জ্বাসন্ধ আদি কৰি যত বাজাগণ ।
 এক গোষ্ঠি ছয়া সবে কৰে আলোচন ॥
 শিশুপাল বাজায়েসে কৰিবেক বিয়া ।
 সস্তেদ জানিয়া মোৰ আসিল চৰিয়া† ॥ ১৭৮
 হেন শুনি শ্ৰেভু মোৰ নসহয় প্ৰাণ ।
 মোৰ বাজ্য যতেক উচৰ্গি দিবো দান ॥
 কৌশস্থিৰ বাজা ভুমি ছয়ো দেৱহৰি ।
 তেবে দেখো সিংহাসন নেদে কেন কৰি ॥ ১৭৯
 সপুত্ৰে বান্ধৱে মঞি তোন্ধাৰ কিঙ্কৰ ।
 এহি দণ্ড পাটে বাজা ছয়ো দামোদৰ ॥
 সঞি হাতে তোন্ধাক সমৰ্পো বাজ্য ভাৰ ।
 নৃপতিগণৰ মুখে পৰোক চূণখাৰ ॥ ১৮০
 তোন্ধাৰ চৰণে হৰি মাগো এহি বৰ ।
 হেন শুনি হাসি হৰি দিলস্ত উত্তৰ ॥
 যেহি মনে বাঞ্ছা তাকে কৰিয়ো নৃপতি ।
 শুনি উন্নসিল বিশ্বকেতু মহামতি ॥১৮১
 আতি কতুহলে বাজা ভিম-কুশ আনি ।
 মাধৱৰ হাতে উচৰ্গিয়া দিলা পানী ॥
 বত ধন ধাণ্ড মোৰ আছে বাজ্য ভাৰ ।
 আজি হস্তে তোন্ধাবেসে ভৈল অধিকাৰ ॥ ১৮২
 এহি বুলি বহুৱাইলা সিংহাসন খাটে ।
 কৃষ্ণক কৰিলা বাজা সেহি দণ্ডপাটে ॥

* কাপ-জাপ—দৰ্শন, দস্ত ।

† চৰিয়া—ভণ্ডচৰ ।

ধৱল ছত্ৰেক বাজা ধৰিলস্ত ভুলি ।
 প্ৰজায়ে জোকাৰ পাবে জয় কৃষ্ণ বুলি ॥১৮৩
 ঘাৰকাৰ কৃষ্ণ কৌশস্থিত ভৈলা বাজা ।
 হেন কথা দশোদিশে ঘোষে বস্ত্ৰে প্ৰজা ॥
 বাৱে বাণ্ড ভণ্ড বাজা ভৈলস্ত মাধৱ ।
 শুনিয়া স্বৰ্গত বৰ মিলিল উৎসৱ ॥ ১৮৪
 দেৱতা সহিতে ইন্দ্ৰ আসিল প্ৰত্যেক ।
 আপুনি কৰিলা মাধৱক অভিষেক ॥
 সমস্তে দেৱৰ যত সম্পত্তি আছিল ।
 সেহি বেলা মাধৱত সমস্তে অৰ্পিল ॥ ১৮৫
 দিব্য সিংহাসন আনি দিল নিবস্তৰ ।
 মাধৱক পাতিলস্ত ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ ॥
 আজি ধৰি গোবিন্দ অধিৰাজ ভৈলা ।
 এহি বুলি পুৰন্দৰ নিজ থানে গৈলা ॥ ১৮৬
 বিদ্যাধৰে বাৱে অপেশ্বৰায়ে নাচয় ।
 কৃষ্ণৰ শিবত পাৰিজাত সিঞ্চায় ॥
 বিশ্বকেতু নৃপতিক প্ৰশংসিলা আতি ।
 কতুহলে মাধৱে বঞ্চিলা তৈতে বাতি ॥ ১৮৭
 বজ্জনী প্ৰভাত ভৈল হেন মনে জানি ।
 প্ৰভাতৰ কাৰ্য্য সঙ্কলিলা চক্ৰপাণি ॥
 বেদনিধি সমন্বিতে আৰোহিলা বধ ।
 দাককে ধৰিলা পাছে কুণ্ডিলৰ পথ ॥ ১৮৮
 বিশ্বকেতু নৃপতিয়ো মহা কতুহলে ।
 আতি আৰম্ভবে সাজি চতুৰঙ্গ দলে ॥
 আগে পাছে মাধৱক ধৰিলা যোগান ।
 বাৱে ঢাক ঢোল ভেৰি তবল নিসান ॥ ১৮৯
 চিহ্ন চৌড়া ছত্ৰে দণ্ড ধৰিলেক ভুলি ।
 আকাশে চানিলে গৈয়া কটকৰ ধূলি ॥
 হস্তীচয় চিহ্নবয় মেঘ যেন গাজে ।
 ভয়ঙ্কৰ নাদে গজ বচী সব বাজে ॥ ১৯০
 চতুৰ্ভিত্তি শুনি আতি ধৌবাব হেননি ।
 বলদোশ পদাতি সকলে যাই চানি ॥

আগে পাছে অসংখ্যাত বধ যাই চলি ।
 এক ভিত্তি কবি তক বন নেই দলি ॥ ১১১
 অন্ন নদী যতক নামস্তু উঠে পঙ্ক ।
 প্রজাব হিবতক দশোদিশে লাগে চক্ক ॥
 হেন চমৎকাৰে চলি যাস্ত দামোদৰ ।
 অনন্তবে দেখিলস্ত কুণ্ডল নগৰ ॥ ১১২
 পাছে বেদনিধিক পাঞ্চিলা দেৱ হৰি ।
 আপুনি ব ব নামিয়োক শীত্ৰ কৰি ॥
 আশি আসিবাৰ কল্পিত দিয়া জান ।
 নৈবাশা দেখিয়া যোনো বাটক ভেজে প্ৰাণ ॥ ১১৩
 কিছু চিন্তা নাহি বুলিবাহা বেদনিধি ।
 তান মনোবধ মানে সবে হৈব সিদ্ধি ॥
 হেন শুনি বধৰ নামিলা বিজবৰ ।
 আগ ছয়া বেদনিধি পশিলা নগৰ ॥ ১১৪
 সাধিলোহো কাৰ্য্য বুলি যাস্ত বঙ্গ কৰি ।
 হৰিষতে মাটিত নেদস্ত যেন ভৰি ॥
 ব্ৰাহ্মণক আগ কৰি পঠাই ছয়ীকেশ ।
 কুণ্ডল নগৰে পাছে ভৈলস্ত প্ৰবেশ ॥ ১১৫
 শুনা ভাগৱত সভাসদ নিবস্তব ।
 কল্পিত হৰণ কৃষ্ণলীলা মনোহৰ ॥
 শুনস্তে সংসাৰ দুখ হোৱে উপশাম ।
 কৃষ্ণক স্কন্দ পাই বোলা বাম বাম ॥ ১১৬

শ্ৰীকব কৃতিল প্ৰবেশ

হুলতী

কুণ্ডল নগৰ আতি মনোহৰ
 দেখিলা শ্ৰীগোপাল ।
 নানা বিধ ধৰ অতি উচ্চতৰ
 পৰৰ চাক চৌহাল ॥

* হিবত—পুং, সমষ্টি ।

কতো গৃহ আছে সাজি শুক কাচে
 উপবে চাকিলা খৌ ।
 যেন শুক গিৰি আছে শাৰী শাৰী
 ভিতবে ঢালিলা জৌ ॥ ১১৭
 বিচিত্ৰ কৰটি কাটি শিলাকুটি
 গৃহৰ বান্ধিলা কাছি ।
 তাতে নানা পট ষট নট ভাট
 প্ৰকটি গঢ়িল হাৰী ॥
 বাঘ ঘোঙ্গ সিংহ নানা বিহঙ্গম
 শাৰী শাৰী সাজি আছে ।
 অনেক পুতলি যেন হাত ভুলি
 অঙ্গি ভঙ্গি কৰি নাচে ॥ ১১৮
 দৰ্শণ আকাৰ সাজি দিল বাৰ
 জঞ্জিৰি কাটিল তাতে ।
 কটক কপাট পোৱালব খয়া
 লগাই আছে হস্তী তাতে ॥
 স্তূৰ্ণৰ ষট কবে কট কট
 নিশেষ গৃহ উপবে ।
 বস্ত্ৰ সম দৃঢ় চৌপাশৰ গড়
 দেৱৰ দুৰ্গম ডবে ॥ ১১৯
 বিচিত্ৰ বাধৰ বিকে নিবস্তব
 বগিয়া লোকে প্ৰৱন্ধে ।
 অগক চন্দন লক্ষি সৰ্ব্বক্ষণে
 আশোদ কবয় গছে ॥
 এলা জাইফল ভাব নাবিকল
 ভাঙ্গি বিকে কতো জনা ।
 চিনি কবপূৰ বিকয় প্ৰেহুৰ
 গছে গন্ধ ধূপ ধূনা ॥ ২০০
 হাট বাট বেড়ি কবে নানা খেৰি
 নগৰি বস্ত ছাৱাল ।
 অনেক বৰশী গিছে কিনি কিনি
 হুকুতা হীবা পোৱাল ॥

অসংখ্য পুখুৰী চপ চপ কৰি
 চাক জলে আছে ভৰি ।
 চাৰিও কাথৰে বাঙ্কিল পাথৰে
 ঘাটে ঘাটে খাট খৰি ॥ ২০১
 পাবে পাবে তাৰ ফুলে জাতিফাৰ
 চম্পক বক বজুলি ।
 জলত কমল ভেট উতপল
 পদ্ম আছে ফুলি ফুলি ॥
 কোড়া কঙ্ক বক অনেক চটক
 জলে পৰি থাকে বঞ্জি ।
 প্ৰমত্ত নিৰ্ভয় বাজ হংসচয়
 মৃগাল ডুঞ্জ উভঞ্জি ॥ ২০২
 অনেক নাগেৰী ৰূপে বিত্ৰাধৰী
 মনক মোহয় হাসি ।
 স্নান কৰিবাক যাই জাকে জাক
 গাৱে তৈল কুব ঘসি ॥
 সবে শশীমুখী সন্তোাগত স্তম্বী
 স্তবলিত হাত পাৰ ।
 পুকুৰ চিত মোহয় স্বৰিত
 দৰশিয়া কাম ভাৱ ॥ ২০৩
 বাজ বাজেশ্বৰ অনেক কুমাৰ
 হস্তী স্কন্ধে যাই চৰি ।
 পিতৃক অৰ্চিয়া কৰ্ম্ম সমৰ্পিয়া
 পুনৰপি যাই লৰি ॥
 অনেক ব্ৰাহ্মণ কবন্ত তৰ্পণ
 নিৰ্ম্মল জলত পশি ।
 স্নান দান কৰি স্তম্বস্ত হৰি
 কতো কাথবত বসি ॥ ২০৪
 বত কোঁতুল দেখিল সকল
 কুণ্ডিল নগৰে পৈয়া ।
 কাব্য কোষ শাস্ত্ৰ পঢ়ে নানা ছাত্ৰ
 কুক উপদেশ লৈয়া ॥

ব্ৰাহ্মণৰ বেদ শুনি অবিচ্ছেদ
 সততে নিবত পূজা ।
 কেহো নোহে দুখী সবে মহা স্তম্বী
 ভীষ্মক বজাব প্ৰজা ॥ ২০৫
 দেৱকী তনয় আতি বঙ্গময়
 দেখিল কুণ্ডিল পশি ।
 নেত্ৰক বলাই চৌভিত্তিক চাই
 চলি যাস্ত বথে বসি ॥
 দিব্যৰথে বসি যেন পূৰ্ণশশী
 চলি যাস্ত চপকৰে ।
 প্ৰজাৰ গিবত মহী দলদোপ
 সাজি যাস্ত আবম্বৰে ॥ ২০৬
 অনেক বাহুতে ঘোৰাৰ পিঠিত
 মাৰে চাবুকৰ বাৰি ।
 বিদ্যুৎ সঞ্চাবে বধ গতি কৰে
 বায়ু বেগে যায় লৰি ॥
 অসংখ্যাত বধ জুৰি বাজপথ
 সবে চলে লীলা কৰি ।
 পদাতি যতেক ধাৱে আতিৰেক
 কৃষ্ণক যোগান খৰি ॥ ২০৭
 বাৱে বাঘ ভাণ্ড চিহ্ন চোড়া দণ্ড
 তুলি নচুৱাৱে জোপে ।
 মহা মহা বীৰে ধনুক আজুৰি
 টকাৰ কৰে আটোপে ॥
 হেন চমৎকাৰে দেৱ দামোদৰে
 চলি যাস্ত বধ বৰে ।
 কটকৰ হসি শুনি উৰামসি
 লাগিল সবে নগৰে ॥ ২০৮
 ভৈলা জানা শুনা পাইল নিষ্ঠে জানা
 আসিলা দেৱ সুৰাৰি ।
 চাহিবাক প্ৰতি আসিল উভতি
 কুণ্ডিলৰ নবনাৰী ॥

কতো বৃক্ষ ডালে কতো উঠে চালে
কৃষ্ণক চাৰে হৰিষে ।

দুৰ্বাক্ত ফুলে ভৰিয়া আঞ্জলি
কৃষ্ণৰ শিৰে বৰিষে ॥২০৯

জয় কৃষ্ণ বুলি ছয়ো হাতে ডুলি
প্ৰজায়ে পাৰে জোকাৰ ।

কৃষ্ণক দেখিলো জন্ম সাফলিলো
পুৰুষ ভৈল উদ্ধাৰ ॥

সংসাৰ মোহন দৈৱকী নন্দন
উপমাক নাহি ঠাই ।

আচোক য়ুৱতী পুৰুষৰ মতি
ৰূপ দেখি মোহ যায় ॥ ২১০

নাগৰী লোকত শুনিয়া বেকত
অন্যো অন্যে বোলে বাণী ।

কল্পিণীক প্ৰতি এহেন্তেসে পতি
দৈৱে নিয়োজিলা আনি ॥

জানিলো নিশ্চয় দৈৱকী তনয়
স্বামী হৈবে কল্পিণীৰ ।

হেন গলা বৰ শুনিয়া মাধৱ
চলি যাস্তু ধীবে ধীৰ ॥ ২১১

নমো যদুকুল কমল প্ৰকাশ
দিনকৰ দামোদৰ ।

কৃষ্ণৰ চৰণে পদচয় ভণে
শঙ্কৰ কৃষ্ণ-কিঙ্কৰ ॥

শুনা বুদ্ধজন কবি এক মন
হৰিকণ্ঠ কথা সাৰ ।

পাপক বিনাশে পুণ্যক প্ৰকাশে
পুৰুষ হোৱে উদ্ধাৰ ॥ ২১২

হেন জানি সবে আলাস তেজিয়া
ধৰা মাধৱৰ নাম ।

তেবেসে সংসাৰ তৰিবাৰা হুখে
মুখে বোলা বাৰ বাৰ ॥ ২১৩

২১৪

বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ে জন্মজয় ।

এহিমতে যাস্তু য়েবে দৈৱকী তনয় ॥

নাৰীগণো শুনিলেক কৃষ্ণ আসিবাৰ ।

উকক-মুকক * কবি পিছে অলঙ্কাৰ ॥ ২১৪

আই মাই আসা পদূলিক লাগি যাওঁ ।

মাধৱ গোসাইক গৈয়া নেত্ৰে ভৰি চাওঁ ॥

কৃষ্ণক দেখিবে লাগি ব্যাকুল স্বভাৱে ।

লৱৰা-লৱৰি কবি গৃহৰ বজাৰে ॥ ২১৫

পিছল অঞ্জলি মাত্ৰ এক নয়নত ।

কেহোজনী এক পাৰে দিলেক আলত ॥

এতেকতে কৃষ্ণ আসিবাৰ বাৰ্তা পাই ।

সেহিমতে উঠি কতো লৱৰ ডেজায় ॥ ২১৬

বিপৰ্যয় কবি পিছে বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ।

মাৰ্গত আবয় নিয়া সাতসৰি হাৰ ॥

ভৰিত মুকুট আৰৈ নৃপুৰক মাখে ।

কৃষ্ণক চাহিবে লাগি চলে আখে বেখে ॥ ২১৭

কেহোজনী উভোতাই পিছিলে কাপোৰ ।

আঞ্চলক তল কবি খুস্পক্ষিণ উপৰ ॥

এতেকতে শুনৈ হেৰা আসি পাইলা হৰি ।

দিলেক লৱৰ খুঞ্চনিতক হাতে ধৰি ॥ ২১৮

পিছিবাক বস্ত্ৰ কতো লৈলা ভাল:চাই ।

গাৱৰ কাপোৰ পেলাইলেক সোলোকাই ॥

এতেকতে শুনৈ হৰি যাস্তু বাজবাটে ।

বিমোহিত হয় কতো যায় উলজতে ॥ ২১৯

কেহোজনী হুখে গৈয়া আছিল যুৱটি ।

দিলেক লৱৰ চকমক কবি উঠি ॥

হল বল কবে স্তন কেশ আউল জাউল ।

কৈবা হৰি বুলি সবে চলে যেন বাউল ॥ ২২০

* উকক-মুকক = উলহ-মালহ, অতি লযালবি ।

† খুস্পক্ষি—খুছি, খোচামাৰি । ; খুঞ্চি—খোচামি ।

কেহোজনী দেখাৰে আত্মলি উপদেশি ।
 এহেস্তেসে কৃষ্ণ গোসাই যান্ত বথে বসি ॥
 দেখিয়োক ৰূপ কেন নয়নৰ স্মৃথ ।
 স্কুম্বাৰ তনু হাসো হাসো কৰে স্মৃথ ॥ ২২১
 ভালেতো মোছিলে গোকুলৰ গোপীগণ ।
 আত্মক দেখিয়া কোনে তাপৰিবে মন ॥
 তেহুয় দেখিলো যেন শুনি আচো কাণে ।
 এহি বুলি জৰ্জৰিত ভৈল কামবাণে ॥ ২২২
 কাহাৰো লাগিল যেন মাধৱত ধ্যান ।
 বাহুৱে আলিঙ্গি যেন নেত্ৰে কৰে পান ॥
 এক দৃষ্টি কৰি কেহোজনী চাই থাকে ।
 চক্ষু বলাই কৃষ্ণে যোনো চাহিবা আমাকে ॥ ২২৩
 আতিশয় ভোল ছয়া কেহোজনী উঠি ।
 আন চলে কৃষ্ণক দেখাৰে কাম পিঠি ॥
 স্তনক দেখায়া হাস্ত কৰি মুখ ঢাকে ।
 বস্ত্ৰ কাতি কৰি টেৰ চক্ষু চাহি থাকে ॥ ২২৪
 বিমোহিত ভৈল কতো মাধৱক দেখি ।
 চিত্ৰৰ পুতলি যেন নভাসয় আখি ॥
 মদনে পীড়িল আতি সহিতে নপাৰে ।
 গলে বান্ধি যেন আলগতে চুমা পাৰে ॥ ২২৫
 এহিমতে বিমোহিত ভৈল যত নাৰী ।
 একো ভিত্তি নচাই বগে চলন্ত মুৰাৰি ॥
 অনন্তবে ভীষ্মক নৃপতি বাৰ্তা পাইলা ।
 দ্বাৰকাৰ কৃষ্ণ বিহা চাহিবাক আইলা ॥ ২২৬
 আগ বাঢ়ি আসি বাজা নিলন্ত গোঁৱৰে ।
 বথ হস্তে দেৱ দিয়া নামিলা মাধৱে ॥
 পাছ অৰ্ঘ্য দিয়া আতি ভীষ্মক পূজিলা ।
 বাজ সমাজত কৃষ্ণে আনন্দে বসিলা ॥ ২২৭
 এক লক্ষ বাজা বসি আছে চতুৰ্ভিত্তি ।
 স্নান ভৈল মুখ দেখি কৃষ্ণৰ দীপিত্তি ॥
 মাধৱৰ ভেজে সৰাহাকে ধবসিলা ।
 শক্ৰ বিজে একো বুলিবাক নপাৰিলা ॥ ২২৮

গোবিন্দক দেখি ভীষ্মকৰ বস্ত্ৰ মন ।
 মাখাত কৰিয়া আনি দিলা সিংহাসন ॥
 তাতে আতি স্মৃথে বসিলন্ত শ্ৰীহৰি ।
 স্কুম্বৰ মধ্যত যেন প্ৰমত্ত কেশৰী ॥ ২২৯
 নিশ্চল গগন যেন ভৈল সভাধান ।
 লক্ষক নৃপতি তাতে ভৈলা তাৰাগণ ॥
 সৰাৰো মধ্যত কৃষ্ণ প্ৰকাশন্ত বসি ।
 শৰত কালৰ যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী ॥ ২৩০
 হেন দেখি বাজাগণ কৰে কাণাকাণি ।
 দেখা কেনে প্ৰতাপ মুখত লাগে বাণী ॥
 ইহাঙ্ক জিনিবে শিশুপালে কৰে সাস ।
 আহানে লগতে হৈব সৰাৰে বিনাশ ॥ ২৩১
 বিহা কৰিবাক নপাৰিব শিশুপালে ।
 কল্পিতক হৰি নিব অৱশ্যে গোপালে ॥
 যুদ্ধ নতু হস্তে আসা দেশে যাওঁ আগে ।
 পৰৰ শ্ৰীকৃত কেনে জান দিবে লাগে ॥ ২৩২
 কাণাকাণি কৰি বোলে উঠিয়ো সকলে ।
 ইটো নগৰৰ বাজ ছয়ো ভালে ভালে ॥
 মাটি খাই মৰো কেনে উদঙ্গীয়া বাণ্ড ।
 নাজানাহা কিসক ছায়াতো পৰে কাণ্ড ॥ ২৩৩
 জৰাসন্ধ প্ৰমুকে নৃপতি চাহি আছে ।
 আনা যুদ্ধে কতো বাজাগণ পাছ গুচে ॥
 হাতক নিশান দিয়া দাস্ত মুখ খাই ।
 লোকে হাসিবাক তোমাসাৰ শক্কা নাই ॥ ২৩৪
 সাজু ছয়া সৰেও আসিলো আলচিয়া ।
 কিছু নতুহস্তে মুণ্ড হোসকাক* দিয়া ॥
 কিবা দেখিলাহা কাক ডবে কাষ্পে বুক ।
 কেত্ৰি আতি ছয়া ভৈলা এমুৱা ডকক ॥ ২৩৫
 আৰি বিস্তমানে কাক ভয় আছে গুণ ।
 শুনি যেন জোকৰ মুখত দিলা চূণ ॥

* বৃত্ত হোসকাক দিয়া—বৃহৎকাক, বৃষপিত্তলাই ।

নমাতি থাকিলা মৌন হুয়া এক দণ্ড ।
লাজ ভয়ে আউৰ নলাবিলা কাণ মুণ্ড ॥ ২৩৬

শ্ৰীকৃষ্ণৰ আগমনত কল্লিণীৰ উল্লাস ।

ঋষিয়ে বোলন্ত জন্মেজয় শুনা কথা ।
কল্লিণীৰ তৈত ভৈল যিমত অৱস্থা ॥
ব্ৰাহ্মণক দূত পঠাই মাধৱৰ ঠাই ।
আৱিসন্ত পৰা বুলি আছা বাট চাই ॥ ২৩৭
দিন চাৰি পাঞ্চ ভৈল নাসন্ত ব্ৰাহ্মণ ।
কল্লিণীৰ পৰম বিচাট কৰে মন ॥
কালি বিবাহৰ দিন আজি অধিবাস ।
নাসিলন্ত কৃষ্ণ মোত এবিলন্ত আশ ॥ ২৩৮
নিসিজিল কাৰ্য্য মোৰ হৰি হৰি বিধি ।
নাসিলন্ত কৃষ্ণ নাসিলন্ত বেদনিধি ॥
এবেসে জানিলো ভৈল বিধিৰ কপট ।
চপাই ৰহিল যেন আম কৰপত ॥ ২৩৯
সৰ্ব গুণাশ্ৰিত হৰি শৰীৰ তৰুণ ।
সম্পূৰ্ণ চন্দ্রত যেন নাহি কৃতি খুণ ॥
মঞি পাপিষ্ঠীত কিবা দেখি কুলকণ ।
মোত হুইবে আশা এবিলন্ত নাৰায়ণ ॥ ২৪০
মাধৱ নাসন্ত দেখি ব্ৰাহ্মণ নাসিল ।
মাতি বুলি কৃষ্ণক আনিবে নপাবিল ॥
মোক লাগি কিয় হৰি আসিবন্ত লৰি ।
কুলকণী চুৰ্ভাঙ্গা থাকিলো মই পৰি ॥ ২৪১
বিবাহক লাগি বাক্তি গোট মাত্ৰ আছে ।
ব্ৰাহ্মণ ৰহিল গৈয়া মাধৱৰ কাছে ॥
একো সাৰ নিসাৰ নপাইলো বাৰ্তা ভাল ।
জানিলোহো শিশুপাল ভৈল যমকাল ॥ ২৪২
ইজন্মে নেদেখো আক শ্ৰেষ্ঠ মাধৱক ।
হুবাচাৰ ভাই মোক ডাকিলে যমক ॥
হেনন কাকণ্য কৰি কান্দন্ত হৃন্দৰী ।
নয়নৰ হস্তে লোহ পবে সন্মৰি ॥ ২৪৩

এহিমতে কাল্লিণী আছন্ত য়েবে কান্দি ।
পাছে বাম উক বাহ আৰি গৈল কান্দি ॥
কন্দন ইচাবে * শুভ-বাৰ্তা আসি কৰৈ ।
সিজিবেক কাৰ্য্য হেন মোৰ মনে লৰৈ ॥ ২৪৪
আসিবন্ত কৃষ্ণ দেৱ হেন অনুমানি ।
কিকিত হৰিৰ চিত্তে আছন্ত গোসানী ॥
সেহি সময়ত দেৱী মাথা ভুলি চাইলা ।
ব্ৰাহ্মণক পাছে বিদূৰতে ভেৰ্ট পাইলা ॥ ২৪৫
উলস মালস কৰি আসে গাৱ ভৰি ।
হাত আচাবন্তে বস্ত্ৰ এক কুছি কৰি ॥
দেখিলন্ত হৰষ বদন ব্ৰাহ্মণৰ ।
ইঙ্গিত্তে জানিলা আসিলন্ত দামোদৰ ॥ ২৪৬
আঞ্চলে মুচিলা মুখ আধে বেধে উঠি ।
ভৰি চাৰি পাঞ্চ আগবাঢ়ি গৈলা ভুষ্টি ॥
সপটে নম্বিলা গৈয়া ব্ৰাহ্মণৰ পাৱ ।
বেদনিধি বোলন্ত উঠিয়ো আবে মাৱ ॥ ২৪৭
পশিলন্ত হৰি আসি কুণ্ডিল নগৰ ।
আপোনাক এবে দৃঢ় হুয়োক সত্বৰ ॥
যেন লাগে কাৰ্য্য সাজ জাৰ্ট কৰি চাউ ।
তাতো দশগুণে মাধৱৰ তাউ তাউ † ॥ ২৪৮
হেন শুনি কল্লিণী কবন্ত যেন নৃত্য ।
মৰাৰ মুখত যেন পড়িল অমৃত ॥
উল্লসি স্বৰ্গক যেন পাইল হাত ৰেলি ।
বস্ত্ৰ বেদনিধিক মাতন্ত কৃতাজলি ॥ ২৪৯
ভুমি প্ৰাণ দিলা বাপে উপজিলা মাত্ৰ ।
তোক্কাক প্ৰসাদ মঞি কি দিবাৰ পাত্ৰ ॥
স্বামী দান দিলা হেন জীয়াইলা আপুন ।
সাক্ষোহুয়া হুজিবে নপাবো তমু গুণ ॥ ২৫০
ব্ৰাহ্মণে বোলন্ত মঞি কবো আশীৰ্বাদ ।
তোৰ ভাল ভৈল মোৰ সকলে প্ৰসাদ ॥

* ইচাব—ইচাবা ; ইঙ্গিত ।

† তাউ তাউ—আকুল ভাব ।

গৃহক চলিলো মার কবিলো মেলানি ।
 যায়ে গুহক বাপ হেন বুলিলা গোসানী ॥ ২৫১
 আপোন গৃহক য়েবে বেদনিধি গৈলা ।
 দৈবজ্ঞ জনাইলা আসি শুভ-যাত্রা ভৈলা ॥
 হেন শুনি শশীপ্রভা বাজ মহাদই ।
 সেরকিনী লোকক আনিয়া আদেশয় ॥ ২৫২
 কল্পিতক সকালে কৰায়ো নিয়া স্নান ।
 হেন শুনি যত নাৰী স্তম্ভবী প্রধান ॥
 কল্পিতক গারত ঘসিল তৈল কুব ।
 আনিল পঞ্চাশ ঘট জল আতি জুব ॥ ২৫৩
 স্তম্ভৰ ভূম্বাব ধৰি সধরা সকলে ।
 কল্পিতক নরাইলন্ত আতি কতুহলে ॥
 গার মুচি দিব্য নেট বস্ত্ৰ দিলা আনি ।
 প্ৰৱন্ধে পিন্ধিলা তাক আপুনি গোসানী ॥ ২৫৪
 বস্ত্ৰৰ মেথলা টানি বান্ধিলা কঙ্কালে ।
 মুঠিতে লুকাই বতামতে যেন হালে ॥
 প্ৰৱন্ধে বান্ধিলা খোপা উচ্চ কৰি খোপা ।
 মালতী ফুলৰ ভিতৰত দিলা খোপা ॥ ২৫৫
 শিখত সিন্দূৰ আগৰৰ দিলা ফোট ।
 কৰ্ণে খঞ্জখিলি শিৰে পিন্ধিল মুকুট ॥
 চাক চাকিশলাই * জ্বলে উপৰ কৰ্ণত ।
 বস্ত্ৰময় গলপতা গুলিয়া গলত ॥ ২৫৬
 স্তম্ভৰে খচিত গলে সাতে সৰি হাব ।
 হৃদয়ত জ্বলে জিলিমিলি পেচন্দাৰ ॥
 বাহুত স্তম্ভৰ টাৰ † কৰত কঙ্কণ ।
 ছয়ো হাতে দেখি শাস্ত্ৰ দেৱান্ধ ভূষণ ॥ ২৫৭
 কপালত জ্বলে আতি স্তম্ভৰ জেঠি ।
 দশো আঙ্গুলিত জাম্প সোণাৰ আঙ্গুঠি ॥
 বস্ত্ৰৰ সুপুৰ পায়ে কণ জুন বাজে ।
 পয়ানক লাগি যেন কামদেৱ সাজে ॥ ২৫৮

কাচি পাৰি আটাইলা কল্পিত মহাসতী ।
 শঙ্কৰৰ ভাৰ্য্যা যেন দেখিয় পাৰ্বতী ॥
 এতেকতে মাতে আসি কল্পী মহাবীৰ ।
 কহিলা ভগিনী যায়ে দুৰ্গাৰ মন্দিৰ ॥ ২৫৯
 আগত মঙ্গল গাউক ব্ৰাহ্মণী যতেক ।
 চতুৰ্ভিত্তি বেঢ়ি যাউক কন্যা সহস্ৰেক ॥
 মহা মহা বীৰগণে শৰ ধনু ধৰি ।
 চলোক দুইপাশে কল্পিতক বক্ষা কৰি ॥ ২৬০
 বাজনীয়া লোকে আসি বাউক বাণ্ড ভণ্ড ।
 কুমাৰৰ শুনি হেন আদেশ প্ৰচণ্ড ॥
 কুপ্তস্থলি * কৰি সবে কোবাৰে নিশান ।
 বীৰ সবে ছয়ো পাশে ধৰিলা যোগান ॥ ২৬১
 কল্পিতকো পাছে চলি গৈলা ভূমি পায়ে ।
 ব্ৰাহ্মণী সকলে আগে স্তম্ভল গায়ে ॥
 কন্যাসবে বেঢ়ি যায় পাৰয় উকলি ।
 কটকে জোকাৰ দিল দণ্ডছত্ৰ তুলি ॥ ২৬২
 ডেৱা ডেই কৰে কতো বাছি মল্ল কাছে ।
 পঞ্চ বিধ শৰদ বজাৰে আগে পাছে ॥
 উপবীয়া বস্ত্ৰে শৰীৰক ঢাকি ঘূৰি ।
 ধীৰে ধীৰে চলি যাস্ত কল্পিত স্তম্ভবী ॥ ২৬৩
 ওৱাৰি এৰায়া মধ্য পাইলন্ত নগৰী ।
 কৃষ্ণক বাঞ্জন্ত স্বামী দুৰ্গাক স্তম্ভবী ॥
 এহিমতে যাস্ত মৌনব্ৰত ধৰি কষ্ট ।
 কতো বেলি পাইলা গৈয়া ভবানীৰ মঠ ॥ ২৬৪
 ভূম্বাবৰ জল লৈয়া পখালিলা ভৰি ।
 দেৱগৃহ পশিলা ভকতি ভাৱ কৰি ॥
 অনেক নৈবেদ্য দিয়া কবিলন্ত পূজা ।
 প্ৰণামি বোলন্ত তুষ্ট ছয়ো দশভূজা ॥ ২৬৫
 স্তম্ভৰ জ্বলা মার মোক দিয়া বব ।
 যেন মতে স্বামী মোৰ হোন্ত দামোদৰ ॥

মোক কৃষ্ণে হৰি নেহেন্তোক অবিধিনি ।
 দণ্ডৱতে পৰি বৰ মাগন্ত কল্লিণী ॥ ২৬৬
 পৰিল পুষ্পৰ মালা ছুৰ্গাৰ গাৱৰ ।
 পাইলন্ত কল্লিণী দেবী মনোনীত বৰ ॥
 ব্ৰাহ্মণী সকলে শিবে পিঙ্কাইলন্ত মালা ।
 এদিনাতো কৰি দশগুণে জ্বলে কালা ॥ ২৬৭
 কল্লিণীৰ মন বুজি বাঞ্চে সবে হিত ।
 কৃষ্ণয়েৰে স্তবসতি হৌক নিতে নিত ॥
 হেন শুনি মুচুকাই হাসিলা স্তম্ভবী ।
 সবাকো তাম্বুল দেবী দিলা মুঠি ভৰি ॥ ২৬৮
 আপুনো ভুঞ্জিলা পাছে কৰ্পূৰ তাম্বুল ।
 কৃষ্ণক দেখিতে আতি মনত আকুল ॥
 উঠিলন্ত কল্লিণী সখীৰ হাতে ধৰি ।
 বাজ ভৈলা ভবানোক নমস্কাৰ কৰি ॥ ২৬৯
 আতি দিব্য কাছে ধৰি ত্ৰৈলোক্য মোহন ।
 লয়লাসে দেবী আতি কৰন্ত গমন ॥
 লয়নু পুতলি যেন স্তকোমল কায় ।
 প্ৰত্যেক ভৰিত যেন কধিৰ বজায় ॥ ২৭০
 যত জীৱজন্ত মোহ যাই কপ দেখি ।
 এক সাজু ছয়া বস্ত্ৰে যান্ত সবে সখী ॥
 যেন অভিনৱ ৰাজহংসৰ গমনী ।
 চলিয়ান্ত চৰণে নুপুৰে কৰে ধ্বনি ॥ ২৭১
 ইটো কৃষ্ণ কথা শুনা সমাজিক জনে ।
 হুইবে মনোবধ দিঙ্কি ইহাৰ শ্ৰৱণে ॥
 মনুষ্য হুইবাৰ জানা ইসে মুক্ত কাম ।
 জানি নিবন্তৰে নবে বোলা বাম বাম ॥ ২৭২

কল্লিণী হৰণ

চুলকী

কল্লিণী বয়ণী কুঞ্জৰ গমনী
 লালাগতি চলি যান্ত ।
 হসিত বয়নে গৈয়া কতোক্ষণে
 ৰাজ সভা দেখিলন্ত ॥
 কৃষ্ণকেসে চিন্তি ইতিতি দিভিত্তি
 বলাই যান্ত নেত্ৰ গুটি ।
 কটাক্ষ নয়নে যাত পৰে দৃষ্টি
 মৰে কাম বাণে ফুটি ॥ ২৭৩
 আকলে আৱৰি দেখায়ে স্তম্ভবী
 খনো কৰি মুখ কাতি ।
 চৰণে নুপুৰ বাজে কণ জ্বন
 উন্মাদ কবাৰে আতি ॥
 কপ দেখি বৃক্ষে মঞ্জৰিলা সবে
 বসন্তো নেবন্ত কোল ।
 পুষ্পৰো স্তবতি গন্ধে লোভে আতি
 ভ্ৰমৰে কবয় বোল ॥ ২৭৪
 স্তগন্ধি শীতল মলয় পৱন
 বহে সমস্তকে টাকি ।
 অন্ন অন্ন কৰি অমৃত সিঞ্চি
 মেঘে আকাশত থাকি ॥
 দেৱগণে ভূষ্টি কৰে পুষ্প বৃষ্টি
 ছন্দুতি কৰে সখাদ ।
 বসন্ত মিলিল কোকিলে তেজিল
 আতি স্তম্ভিত নাদ ॥ ২৭৫

কামদেৱে লৰি আসি ধনু ভিবি
 হানিলন্ত পুষ্প বাণ ।
 থিব মুছি চিত ভৈল জৰ্জৰিত
 যতেক বাজা প্ৰধান ॥
 হস্তী ঘোৰে চৰি সিংহাসনে বসি
 আছে মহা মহা বলী ।
 কল্পিণাক দেখি ছয়া বিয়ামোহ
 ভূমিত পৰিল ঢলি ॥ ২৭৬
 হৰিল চেতন বাতুল লক্ষণ
 শ্ৰুতি বুদ্ধি কাৰো নাই ।
 মদন আকুল চিত বিয়াকুল
 কল্পিণীৰ ভিত্তি চাই ॥
 কাম সাগৰত তল যাই চিত
 মোক চপাও হাত মেলি ।
 ভৈলো তোৰ দাস চাপ মোৰ পাশ
 প্ৰাণ বাথ একবেলি ॥ ২৭৭
 চৰণত ধৰি তোক সেৱা কৰি
 দশাঙ্গুলি মুখে লওঁ ।
 হস্ত মুখে মোক মাত আঘাৰেক
 তোহোৰ ছয়া মৰও ॥
 কামাতুৰ ভৈলে জীৱকো উচৰ্গে
 এৰৈ যত ভয় লজ্জা ।
 আস প্ৰাণেশ্বৰী হাত বান্দিয়া
 মাতে কতো কতো বাজা ॥ ২৭৮
 দেহ প্ৰাণ দান চল মোৰ থান
 তোক পাতো মহাদই ।
 হেন শুনি কেহো মহাক্ৰোধে উঠি
 নৃপতি খঙ্গে মাতই ॥
 ঘোহোৰ ভাৰ্য্যাক কেনে দেস ডাক
 খাইবো আজি তোৰ মুণ্ডা ।
 ইয়ো বোটেল মোৰ সিয়ো বোটেল মোৰ
 ছয়ো কৰে থকা খুন্দা ॥ ২৭৯

কৰচা কৰচি * কৰে হলঙ্গুলি
 সমজ্যাৰে আউল ভৈলা ।
 কল্পিণাৰ সিটো দিব্য ৰূপ দেখি
 নাৰায়ণো মোহ কৈলা ॥
 কথমপি হৰি আতি ধৈৰ্য্য ধৰি
 থিব কৰিলন্ত চিত ।
 হৰিবাক প্ৰতি মাধৱৰ প্ৰতি
 কৰৈ আতি পিত পিত ॥ ২৮০
 মনে গুণি আছি উঠিলন্ত কাছি
 তৈৰ পৰা দিলা জাম্প ।
 যেন অপ্ৰয়াসে হৰিণক লাগি
 মন্ত সিংহ দিলা জাম্প ॥
 দুই হাতে ধৰি তুলি কল্পিণীক
 গৈলন্ত বধ উপৰে ।
 হেন দেখি যত বথায় কটক
 ফাট দি পলাইলা ডৰে ॥ ২৮১
 বথে চৰি হৰি সাবঙ্গক ধৰি
 টকাৰিলা সেহি চেগে ।
 কৃষ্ণৰ আদেশে সাৰথি দাককে
 বধ বাহিলন্ত বেগে ॥
 নাহিকে ক্ৰভঙ্গ প্ৰমত্ত মাতঙ্গ
 যেন যাস্ত লীলা কৰি ।
 কৃষ্ণৰ শিবত ধৰল ছত্ৰেক
 বিশ্বকেতু যাস্ত ধৰি ॥ ২৮২
 হস্তী ঘোৰে যত পদাতি সমন্ত
 বেঢ়ি যাই আগে পাছে ।
 বাৱে ঢাক ঢোল উখলিল বোল
 বাজাগণে চাহি আছে ॥

* কৰচা কৰচি—খঙত ছয়ো পাবি দাঁত লগাই
 কৰা পৰ ।

কল্পিণীক হবি আগতে লৈ যাস্ত
 কেহোৱে বাধস্তা নাই ।
 লক্ষক নৃপতি খোস মোস* কবি
 তথাদি থাকিলা চাই ॥ ২৮৩
 সুদীৰ্ঘ নিশ্বাস তেজে কতো বাজা
 কেহো বোলে যাওঁ ঘৰ ।
 দেখি শিশুপাল বাজাৰ মনত
 বিষাদ লাগিল বৰ ॥
 কোপে অপমানে অধোমুখ ভৈল
 কি কৰৈ জীৱন মোৰ ।
 আৰকত দুই চক্ষুক ফুৰাৱৈ
 বাহুত মাৰে কামোৰ ॥ ২৮৪
 নৃপতিগণক বচনে গৰিছে
 শুনা সবে বৰ চোটে ।
 সবাবে আগত মোহোৰ কণ্ঠাক
 লৈ যাই গোৱাল গোটে ॥
 দিকাৰ আচোক বল পৰাক্ৰম
 সবেও ভৈলো শিয়াল ।
 সি বাপৰ পো তেবে হওঁ আজি
 মাধৱৰ কৰো কাল ॥ ২৮৫
 জবাসন্ধ আদি বাজাগণে বোলে
 নপাইলো সাৱধানক ।
 যাইব কত দূৰ আসা এভো সাজি
 খেদা দেও মাধৱক ॥
 বিহাৰ কণ্ঠাক আগতে লৈ যাই
 আৰকি জীৱাক লাগে ।
 প্ৰাণক টাঙ্কিয়া সবে দেওঁ যুদ্ধ
 যেন আছে হোক ভাগে ॥২৮৬

এহি বুলি সবে কাঙ্কিয়া উঠিল
 তেখনে আসন চাৰি ।
 সাজ সাজ বুলি দিল খব সাৰি
 তবলতো দিলা বাৰি ॥
 উসন্নিহ কবি পৰিল পদাতি
 কঙ্কালত বান্ধি বস্ত্ৰ ।
 খব মাৰ বুলি পাবে ডেও ডাঙ্কি*
 হাতত ধৰিয়া অস্ত্ৰ ॥ ২৮৭
 মহা বাজাগণে পয়ানে চলয়
 বথে চৰি মহাকোপে ।
 যেন মেঘদল এক চাপ হয়
 চলি যাই একে জোপে ॥
 জবাসন্ধ শিশু- পাল বিদূৰথ
 পৌণ্ড্ৰক পনস কলি ।
 শাস্ত্ৰ দস্তবন্ধ কুশিল কুচক্ৰ
 চন্দ্ৰকেতু মহাবলী ॥ ২৮৮
 প্ৰজজ্ঞা ঘণ্ডাল হেতি মহাকাল
 কুৰ্মাচক্ৰ নক্ৰকেতু ।
 ভীক ভীমসেন মেঘবৰ্ণ কৰ্ণ
 চলে সবে যুদ্ধ হেতু ॥
 স্তম্ভ চল ভাস বল ভোজকট
 কৰ্ণটৰ অধিপতি ।
 দুমুখ দুৰ্জয় জন্ত মহাশয়
 ধাৰে মাধৱক প্ৰতি ॥ ২৮৯
 আনো যত বাজা গণ কোনে তাৰ
 কহিবাক পাবে নাম ।
 কাটো মাৰো কবি খজে খেদি যাই
 ক্ৰোধে নিকলয় যাম ॥

কতো কতো বাজা ঘোৰাত চৰিল
কতো মন্ত গজ কন্ধে ।
শৰীৰ ঢাকিয়া কবচ পিন্ধিয়া
ভূগক পিঠিত বান্ধে ॥ ২৯০
বাম হাতে ধনু ধৰি টঙ্কাৰিয়া
যমে দিল যেন ধাৰি ।
মাধৱক লাগি গৰ্জ্জন্তে চলয়
ক্ৰোধে মোচৰয় দাৰি ॥
আতি আৰম্ভৰে চলে চপকৰে*
চতুৰঙ্গ দলে সাজি ।
প্ৰমত্ত হস্তীৰ লাঞ্জি নিছিন্নয়
বথ চলে এক লাঞ্জি ॥ ২৯১
ঠক ঠক কৰি ঘোৰা-দাৰবাৰেণ
বাহতে দেখাৰে † গতি ।
প্ৰজাৰ ভিৰত যায় ভূমি কাম্প
দল দোপ বহুমতী ॥
কটকৰ ধূলি ঢাকিল আকাশ
দিনতে ভৈল আন্ধাৰ ।
এহিমতে বাজা- গণ সম দলে
মাধৱক দিলা ধাৰ ॥ ২৯২
কুঞ্চৰ কিঞ্চৰ ভগিলা শঙ্কৰ
কল্পিত হৰণ পদ ।
হৰি বংশ কথা শুনে ভণে যথা
সবাবো থণ্ডে আপদ ॥
ইহলোকে ভোগ্য মুকুতি ভুঞ্জিয়া
বিষ্ণুপুৰি যাই মৰি ।
অপাৰ সংসাৰ হুখে হোৱা পাৰ
জাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ২৯৩

শ্ৰীকৃষ্ণৰ লগত বিপক্ষীয় বজাসকলৰ যুদ্ধ ।

পদ

ঋষিয়ে বোলন্ত বাজা শুনা মন কৰি ।
কল্পিত লৈয়া য়েবে সন্ধে যাস্ত হৰি ॥
মাধৱক স্বামী পাই ভীষ্মক নন্দিনী ।
পৰম আনন্দে প্ৰণামিলা প্ৰদক্ষিণি ॥ ২৯৪
এক পাশে বথত বসিলা বৰবালা ।
মেকত উদিত যেন চন্দ্ৰমাৰ কালা ॥
লাজে মুখ নচাৱন্ত মাধৱৰ আগে ।
মনত বোলন্ত স্বামী পাইলো কত ভাগে ॥ ২৯৫
কল্পিত আনন্দক শৰীৰে নধৰে ।
কৃষ্ণে চলি যাহন্ত সাৰঙ্গ ধৰি কৰে ॥
দাককে ডাকন্ত বথ চলে সাতো আগ* ।
সেহি বেলা সেনাগণে খেদি পাইলা লাগ ॥ ২৯৬
বহ বহ বুলি সবে তেজন্ত আটাস ।
আমি পাইলো লাগ আসি আউৰ কৈক যাস ॥
এহি বুলি আসি সবে ধৰিষয় শৰ ।
কাল মেঘদল যেন আতি ভয়ঙ্কৰ ॥ ২৯৭
হেন দেখি বিশ্বকেতু ধনুক টঙ্কাৰি ।
থাক দিয়া সেনাবে বাখিলা পাটোৱাৰি † ॥
মাধৱৰ আদেশে দাককে এৰি পথ ।
পাক ফুৰাই সমুখ কৰিলা পাছে বথ ॥ ২৯৮
তিনি ভিত্তি ছয়া যেন আসে গিলিবাক ।
আতুলিব ঠাৰ দিয়া বোলে থাক থাক ॥
বিহাৰ কণ্ঠাক আসি নেস চুৰি কৰি ।
হেন শুনি কল্পিত সুন্দৰী গৈলা ডৰি ॥ ২৯৯

* চপকৰে—বেগতে ।

† দাৰবাৰে—দৌবাৰ ।

† দেখাৰে—দেখুৱায় ।

* সাতো আগ—সকলোৰে আগত ।

† পাটোৱাৰি—খিয় হৈ থকা সৈকত শাৰী ।

নজানন্ত মাধব অচিন্ত্য প্রভাব ।
 নৃপতিশূন্যক লাগি কাম্পে হাত পাৰ ।
 মনে মনে গুণে দেবী কবি মাথা হেট ।
 যাক জবে পলাওঁ ছুনাই তাকে ভৈলোভেট ॥ ৩০০
 বাজাগণ আসে দেখে আমাকেসে খাই ।
 স্বাধীৰ লগত নাই বিস্তব সহায় ।
 কেনমতে বিস্তবক যুক্তিবে একলে ।
 হবি হবি বিধাতা নজানো কিবা কলে ॥ ৩০১
 কিনো কুলকণী চাৰি মই অভয়িনী ।
 যতক ততক মানে মোতেসে বিধিনি ॥
 আমাক অজিয়া যত ছুধক অজিল ।
 জানিলোহো মৈবে মোক দেখাই বকিল ॥ ৩০২
 মাচখিতে পাইলো যেন হাতে নবনিধি ।
 তাকো কাচি নেই যেন কপটীয়া বিধি ॥
 যদি দৈব কবে হেন মোক বিবখন ।
 স্বাধী আগে হোক ভেবে মোহোব মৰণ ॥ ৩০৩
 দূত পঠাই অনাইলোহো বব পতি আসে ।
 চাহিবাক নহু পাওঁ আতি হাবিগাসে ॥
 ঐতেকতে কোন বিধাতারে মোক ছলে ।
 মোব কেন গতি হৈব স্বাধীৰ বিকলে ॥ ৩০৪
 মোহোব কাৰণে প্রাণনাথ আইলা চলি ।
 আজি যেনো হকরাও সোপাব পুতলি ॥
 গাপিতীক লাগি কেনে আসিলা গোসাই ।
 কাচক চাহন্তে যোনো মাণিক হবার ॥ ৩০৫
 এহি বলি অথোমুখে কান্দন্ত কল্পিতী ।
 নয়নব হন্তে কব কবি পবে পানী ।
 মাথবে দেখন্ত ভেবে কল্পিতী ভবিলা ।
 হই হাতে কোলে কবি সারটি খবিলা ॥ ৩০৬
 আখাসি বোলন্ত ইটো কোন ব্যৰ্থাব ।
 হবিব কালত কেনে বিধান ভোমাব ॥
 কবিষেসে মাসে আজি আনন্দ উৎসব ।
 তিনিও স্নেহকৰ্ম্ম মাৰি মোব পনাকব ॥ ৩০৭

মোক লাগি কাঁকে নুকবিধা চিন্তা ভয় ।
 কৈত শুনি আছো মোব ভৈল পবায়ন ॥
 নৃপতিশূন্যক মই জানি আছো তালে ।
 সিহক কবিবে কিবা শূন্যলব পালে ॥ ৩০৮
 হেন লক কোটিক কটাক মোব নাই ।
 মাঝু হুয়া আসি কাব উকরাইবে ছাই ॥
 পলাইবে শূন্যলগণ যেন লাভ মাৰি ॥
 বন দেখা খেদাইবোহো লগাটিকা পাৰি ॥ ৩০৯
 হেন জানি প্রাণেশ্বরী এবা মন ছুখ ।
 বস্ত্রব আকোলে হবি মলচিলা সুখ ॥
 কুকব আখাসে হুহু ভৈলন্ত হুন্দরী ।
 ছুই ছুইহন্তক চাহিলন্ত নেত্র তবি ॥ ৩১০
 আতি হাবিগাসে চকু নভালন্ত আব ।
 নিমিষ কাচন্তে আতি হোরে মোব পাৰ ॥
 চাহন্তে চাহন্তে ছুইবো নখণ্ডে তৃপ্তি ।
 বাচন্তেলে যাই স্নেহ আভিগণ প্রাতি ॥ ৩১১
 ঋক্সিৰে বোলন্ত বাজা শুনা পাছ কথা ।
 যেন কাৰ্য্য ভৈলা পাছে ছাবকাত তথা ॥
 একেখবে লবি যবে সৈলন্ত গোবিন্দ ।
 শুনি দেয়কীৰ নয়নত নামে নিন্দ ॥ ৩১২
 পুত্রে বলন্ত্র পদ সাত্যকিক আসি ।
 সবাকো সখোখি হেন সুমিলন্ত বাপি ॥
 একেখবে কুণ্ডিলক সৈল গোবিন্দাই ।
 লগত নলৈল পুত্রে কাহাকো সহায় ॥ ৩১৩
 শুনি আছো বাজাগণে আছো গোষ্ঠি কবি ।
 বিস্তবক একেখবে কি কবিবে হবি ॥
 সকল শত্ৰব মেল বিদ্রে কেহো নাই ।
 জানিলো কতাব সোতে সৈলা গোবিন্দাই ॥ ৩১৪
 বাজাগণ এবে নখণ্ডৰ কিলবান ।
 কিবা কুট নাট কবি মিলারে প্রবান ॥
 শুক্সিলা সাত্যকি পদ শুক্সিলা বলাই ।
 তারেব লব কাঁকে লজোক খেদাই ॥ ৩১৫

একেধবে মাত্রে সজ্জাই সৈলেক পুতাই ।
 কেতিমুখে কিবা শুনো ভবে ধাতু যায় ।
 গোবিন্দে সহিতে আবে কাঠে হোরা তেট ।
 নন্দে পমাণ আতি পোবে মোব পেট ॥ ৩১৬ ॥
 হেন শুনি সৈরকীক হাতস্ত বলাই ।
 গোবিন্দক লাগি আই কিছু চিন্তা নাই ।
 একলে ত্রৈলোক্য কৃষ্ণে জিনিবাক পাবে ।
 স্টিটো চাব বাজাগণে কি কবিবে পাবে ॥ ৩১৭ ॥
 তথাপিভো যাইবো আজি তোমাৰ বচনে ।
 থাকিলোক মার চিন্তা নকবিবা মনে ॥
 এহি বুলি বলভজ্রে কবিলা আদেশ ।
 সাজি যচুবীৰগণে আসিল নিশেষ ॥ ৩১৮ ॥
 হয় হস্তী বধ বধী তৈল এক ধান ।
 লবিল যাদয় সেনা সাগর সমান ॥
 হাতস্ত লাজল বাণ আসি তৈল বল ।
 শৃঙ্গে সহস্রিতে যেন পৰ্ব্বত সচল ॥ ৩১৯ ॥
 গদ সাত্যকিয়ো হাতে শব ধনু ধরি ।
 বধ যোগে যাস্ত আতি আবম্বব কবি ॥
 ঐবারত সম হস্তী চলে বৃথে বৃথ ।
 ধ্বজ নগে আকাশ চানিয়া যায় বধ ॥ ৩২০ ॥
 মলংখ্যাত কোটি লবি যায় তেজি ঘোষা ।
 কোন্সে কহিবাক পাবে পদাতিব ঘোষা ॥
 কটকব সিংহে আতি যায় ছুমিচাল ।
 স্বৰ্গত স্যাপিল চাক্ৰক কম্পিল পাতাল ॥ ৩২১ ॥
 ধূলাবার কবি যায় তুলি ছত্রদণ্ড ।
 আকাশ পৃথিবী যেন তৈল একধণ্ড ॥
 কহাবেসে চলে সেনা কাহাকো নাপেধি ।
 কুলব বধক পাছে তৈলা দেখা দেখি ॥ ৩২২ ॥
 কল্পিত আহস্ত বসি মাধব কাবে ।
 দেখত কাহাব সেনা পাহ তেটি আসে ॥

পৃথিবীক চানি আতি ধূলাবার কবি ।
 সচকিত হয় আতি ডবিল ছন্দবী ॥ ৩২৩ ॥
 কৃষ্ণক বোলস্ত স্বামী বিলিল বিপাক ।
 কৈব বাজাগণে পাহ ভেটলা আমাক ॥
 হেন জানা প্রভু আবে কবিও উপায় ।
 যেন তেন কবি শোক নিয়ো একমাই ॥ ৩২৪ ॥
 ভয় নাই বুলি হবি মাতিগন্ত হাসি ।
 আশাবেসে বকরা কটক পাইলে আসি ॥
 ঘাবকাব হস্তে আসে আশাবেসে প্রজা ।
 দদা সাজি আসে দেখো নোহে আর বাজা ॥ ৩২৫ ॥
 হেন শুনি কল্পিত তৈলস্ত কৃত কৃত ।
 যচুবীৰগণে আসি চাপিল সন্নিত ॥
 মাথয়ে বোলস্ত মাবে কিবা চাহা আব ।
 নৃপতিগণব কটকক বেচি মাব ॥ ৩২৬ ॥
 হেন শুনি সেনাগণে তুলিলেক হাসি ।
 যেন যেন ধাইল কন্দও ধবি বোবীক ॥
 নৃপতিগণবো সেনা প্রচণ্ড চুৰ্কাব ।
 আতি আবম্ববে সাজি লৈলা পটোরাব ॥ ৩২৭ ॥
 তোল তোল বুলি যচু সেনা পাবে তাক ।
 শবীৰ সন্ধানে শেলব বিলা জাক ॥
 নৃপতিব কটকে থাকিলা বাক পাতি ।
 খাণ্ডারে মাগিলা কোথা কোবিহাতাহাতি ॥ ৩২৮ ॥
 হস্তীয়ে হস্তীক মুজে বোরায়ে ঘোষাক ।
 বধী বধী সমবে প্রভুয়ে শবজাক ॥
 কাট মাব কবি বোবি কবি হুলহুল ।
 উত্তর সেনাত মুত স্যাপিল তুল ॥ ৩২৯ ॥
 মাধবব সেনাপন স্বস্ত্র বে সাকান্তে ।
 বাক এবি খাণ্ডারে কোবারে জুরো হাতে ॥
 বাবু পাতিবাক নশকিল সেনা তদি ॥
 অস্ত্র শস্ত্র এবিলা স্মরব বিলা তিবি ॥ ৩৩০ ॥

ধনুকীয়ে ধনুকীক ভদ্রাইলা বাজায় ।
 ভদ্রাইলেক হতীরে হতীর পট্টেবায় ।
 ববীরে ভদ্রাইলা ববী ঘোবোরে ঘোবাক ।
 বিহুলী চটক কেন পল্লয় সেনাজাক ॥ ৩৩১
 সেনা ভদ্রাইবার দেখি পাছে বাজাগণ ।
 ধনু ধবি ধাইলা সবে কুককেসে মন ।
 কটকক পাছ কবি আগুয়াইলা কোপে ।
 ধবন্তব শব বববিলা একে কোপে ॥ ৩৩২
 সাত্যকি দেখন্ত বাজাগণ ভৈল আগ ।
 ধনু ধবি আগুয়াইলা সেনকন্ত নাপ ।
 অনন্ত নবাশ ধুবসন্ত শিলিমুখ ।
 দেখি কশবাজ ভৈলা তাহাক সনুখ ॥ ৩৩৩
 প্রজ্ঞর বকাল মেঘবর্ণ শুকবলী ।
 হুর্নুখ হুর্জর জঘ গদা জয় বলি ।
 এহি কশনোটা বাজা উঠি আসি কাছি ।
 সমবত সাত্যকি বীৰক লৈল বাঢ়ি ॥ ৩৩৪
 হেন দেখি তাক নসহিলা বীৰ গদে ।
 ধাইলন্ত টকাব কবি আকর্ণ শরদে ।
 ববিবন্ত শব আতি উঠি গৈল বাগ ।
 দেখি সাত্তো বাজা তান তেঁকিলন্ত আগ ॥ ৩৩৫
 চন্দ্রকেতু মহাকাল হেতি মহাবল ।
 কুশিল কুচক নক্র আবো হুবৎসল ।
 এহি সাত্ত বাজা ভৈল গদক সনুখ ।
 ববিবন্ত শব আতি হুবর্নব পথ ॥ ৩৩৬
 দেখি বলজন্ত আতি কোপে সৈল বলি ।
 ধনু ধবি বীবে আতি কবিলা মণ্ডলী ।
 কেবে বেন পর্শিরা ধাইলন্ত বধ বেণে ।
 দেখি আর্ট গোট বাজা ধাইল দেখি চেণে ॥ ৩৩৭
 শান বিহার কাককুট কুর্জক ।
 গৌতুক কবিলা কককেতু কককক ।
 খাটো মনুসী আতি বর্নত প্রহর ।
 গোবিন্দী পুত্র মনুসীকি কবি কু ৩৩৮

অতো অস্ত সমবে প্রবাবে শবচর ।
 ছেদে ভেদে খেবে অতো অস্তক ভর্জর ।
 কশি সৈলা সূশিধী সন্যবো পয়োভবে ।
 মিলিল কুকুল কুক বেন দেবাহবে ॥ ৩৩৯
 এহিমতে আনো বাজাগণে আছে মুক্তি ।
 কুককেসে শিশুপাল বাজা কুবে মুক্তি ॥
 কৈত আছে হবি কোনে কহিবেক ঠিক ।
 মাধরক পাইলে এতো পাওঁ কল্পিতক ॥ ৩৪০
 সাবধিক বোলে ঘোব ডাক বখধান ।
 আজিব সমবে কবো কুকক নির্ঘাণ ।
 অনুবানে জানো আছে বখতে কল্পিণী ।
 এখনে আনিবো কাটি মাধরক জিনি ॥ ৩৪১
 হেন শুনি সাবধি ঘোবাত দিলা বাবি ।
 পরন সন্যবে বধ গৈলা আগ বাঢ়ি ।
 কুকক সনুখ ছরা বৈলা শিশুপাল ।
 দেখি দাককক কুকে মাতিলা সকাল ॥ ৩৪২
 বাজাক আসিল খেদি শিশুপাল নৃপ ।
 ঘোব বধ কাটে তাব চপাউ ময়ীপ ॥
 প্রাণক টঙ্কিরা আজি কবো লটি বটি ।
 পাউব কেন এনুবা নকবে চটি বটি ॥ ৩৪৩
 এহিবুলি নাবারণ কবিলা টকাব ।
 দাককো বধক সুবাইলন্ত চক্রাকাব ।
 চাবিও ঘোবাক দিলা চাবুকব বাঢ়ি ।
 শূত্র বেণে সৈল বধ কতো সুব বাঢ়ি ॥ ৩৪৪
 দেখি শিশুপাল বাজা ধনুক টকাবি ।
 মাধরক গালি গাবি হাতে নিন্দাকবি ॥
 শুনবে বাদবা কামকুট অমাচাবী ।
 হুবি কবি সেন ঘোব বিবাহব নাবী ॥ ৩৪৫
 বতারতে সূবৎশে ব্রীত লম্পট ।
 সন্যবো উপনি কুক ভই কৈলি বট ।
 একো বনচল ভোত হবিবিত সনত ।
 উপি রায় ভোতরসবে সন্যবে ভোব কন ॥ ৩৪৬

বাৰে বাৰে মোভ তই লগাৱল ঘাটি * ।
 হেনকি জানল তোক নোৱাৰোহো আটি † ॥
 আৰ্গতে কতাক নেস এতমান লাস ।
 কালে এগিলেক আজি সেহেবে নেবাস ॥ ৩৪৭
 শুনা কৃষ্ণকথা সভাসদ নিবন্তবে ।
 নাহিকে উত্তম দেৱ মাধৱত পবে ॥
 ধৰ্ম্মতো নাহিকে শ্ৰেষ্ঠ বিনে হবিনাম ।
 জানি কৃষ্ণ পাৱে ধৰি বোলা বাম বাম ॥ ৩৪৮

শ্ৰীকৃষ্ণ শিশুপালৰ লগত ৩৭ ।
 দুন্দবী ।

হেন শুনি হাসি মাধৱে বোলন্ত
 শুন ওবে শিশুপাল ।
 কৈত শুনি আছ কুকুৰৰ মুখে
 কাৰিবাক পাৰে জাল ॥
 তোৰ কি নিন্দাত আমি অন্ন হওঁ
 এৰ পাপী গৰ্ববোল ।
 হেনকি জানস কাক ভবচিলে
 অপৰিত্ৰ হোৱে দোল ॥ ৩৪৯
 তোৰ মদগৰ্বৰ আজি কৰো চুব
 ধানিতেক থাক থাক ।
 শুনি শিশুপালে ধনুক আকৰি
 বববিল শবজাক ॥
 দেখি নাৰায়ণে অসংখ্যাত বাণে
 উকুৱাইলা শবচয় ।
 আতি দৃঢ়তবে তন্ন দশ শৰে
 ভেদিলা তাৰ ফল ॥ ৩৫০
 শৰ ধাৱ পাই হুঙণে কিটাইল
 শিশুপাল বীৰ সাৰ ।
 মাধৱক লাগি কুৰিপাট শৰ
 কৰিলা চুলাই প্ৰহাৰ ॥

শৰ আসে দেখি নাথৱ নাপেখি
 প্ৰহাৰিলা শৰ ভাটি ।
 অলক্ষিত ভাৱে বাজাৰ শৰক
 পথতে পেছলাইলা কাটি ॥ ৩৫১
 শৰ ছয় দেখি বীৰ শিশুপাল
 কোপে কল্পমান তনু ।
 আৰকত দুই চকু ফুৰায়
 আচাৰি পেছলাইলা ধনু ॥
 হাতে ভুলি আনি হানিল শকতি
 স্থলে যেন যম দণ্ড ।
 দশ শৰ হানি নাৰায়ণে তাক
 কৰিলন্ত খণ্ড খণ্ড ॥ ৩৫২
 ব্যৰ্থ হয় বেবে শকতি পৰিল
 শিশুপাল দেখি আছে ।
 ক্ৰোধে অচেতন নানা অন্তঃগণ
 দুইহাতে মাৰন্ত পাছে ॥
 গদা মুগ্ধৰ পৰশু মুঘল
 যথেক পাইল বধত ।
 দেখি নাৰায়ণে অস্ত্ৰ আসে তাক
 পেলাইলা কাটি পথত ॥ ৩৫৩
 যুদ্ধ চাহিবাক আইলা দেৱজাক
 আতি কড়ুহলে লড়ি ।
 যত অপেধৰী ইস্ত্ৰক আৱৰি
 আইলা বিমানত চৰি ॥
 বাৰে বেৰ বাত চুন্দুতি সন্ধান
 কৰে অন্ন কুলি ।
 দেখি শিশুপাল শৰীৰ বসহে
 চুলাই ধনু লৈলা তুলি ॥ ৩৫৪
 আকৰ্ণ পুৰিলা যন্ত্ৰক শুনাৱা
 সন্ধানে পঠাইলা হাৰি ॥

চাৰি পদে চাৰি যোৰাক তেছিল
 সাবখিকো এক পদে ।
 গৰব ধৰুক আউৰ পদে বিক্তি
 ডাই-ডাফি আতি কবে ॥ ৩৫৫

হাতৰ চাবুক এবিল দাকক
 শব চোটে মূৰ্চা গৈলা ।
 বখ সম্বন্ধিতে চাৰিও ষোটক
 পাক ফুৰিবাক লৈলা ॥

হেন দেখি হবি ধৰি বাঘ জবী
 কবিলা থিব বখক ।
 সাবখিয়ো পাছে হুহ মন হুয়া
 নিয়মিলা ষোটকক ॥ ৩৫৬

হেন পৰাভৱ দেখিয়া মাধৱ
 ক্ৰোধে নসহিলা তাক ।
 চাৰি অৰ্দ্ধ চক্ৰে শিশু যে পালৰ
 কাটীলা চাৰি যোৰাক ॥

আউৰ খুব পদে দেৱ দামোদৰে
 সাবখিব লৈলা প্ৰাণ ।
 ঘাঠি শব হানি বাজাব বখক
 কবিলন্ত খান খান ॥ ৩৫৭

বখ ভঙ্গে বাজা কুমিত নামিল
 চৰিলা আউৰ বখত ।
 জাম্বল্য সমান যোৰ ব্ৰহ্ম বাণ
 ছুবিলা আনি গুণত ॥

শবৰ প্ৰতাপে কম্পিল জগতে
 দেৱশো নৈলা ভবি ।
 বোনো শিশুপালে কুকক নগাৰি
 আৰাক নেই সংহৰি ॥ ৩৫৮

এহি বুলি মেৰে আকাশক চাৰি
 কাট নি পলাইলা ভবে ।
 শিশুপালে বোলে যিটো ইট সেৱ
 হুৰব কুক সত্বে ॥

এহি বুলি বীবে দশন কাহুৰি
 প্ৰহাৰিলা ব্ৰহ্মশব ।
 জাত জাত কবি অগনি কণিকা
 নিকলি সৈল বিস্তৰ ॥ ৩৫৯

হেন দেখি পাছে যাদবী সেনাৰ
 লাগিল ভয় চমক ।
 দশো দিশে ভাগি পলাইবে লাগিল
 বাট চাই মাধৱক ॥

কতো পাইল বুলি বগুৱা লাগিল
 পবিল মাটি কাহুৰি ।
 কাকো নেই ধৰি বগাই বাৱ ভৰি
 কতো খাৱ হানাহুৰি ॥ ৩৬০

প্ৰলয়ৰ বেন বহি ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰ
 আসে আকাশক চাৰি ।
 হেন দেখি হবি কবে চক্ৰ ধৰি
 পঠাইলন্ত মেলি হানি ॥

বিবাদ শৱদে মাধৱৰ চক্ৰে
 ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰ খেদি পাইলা ।
 নিম্বিকে তাক ছাই তন্ত্ৰ কবি
 কুকৰ হাতক আইল ॥ ৩৬১

যোৰ ব্ৰহ্মবাণ কবিলা নিৰ্ব্যাপ
 দেৱ দেৱ জগন্নাথে ।
 বিমানত থাকি দেৱপুত্ৰে চাকি
 পুষ্প বৰকিলা মাথে ॥

নাচে অপেশৰা আকাশৰ পৰা
 পতৰি বোপাৰে পীত ।
 যাৱে বিভাখৰে ভনি মাধৱৰ
 উৰাসিত তেজ সিঁত ॥ ৩৬২

নমো হুবি পদ পক্ষম ফুল
 জামু শিবে শতবার ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণবে কামর পক্ষবে
 বচিলা ইটো পয়াব ॥
 পক্ষ অমৃত কৃষ্ণ চখিত্র
 শুনা সবে সভাসদ ।
 কৃষ্ণ গুণক জয়গে গুণ
 সংসার ঘোর আপদ ॥ ৩৬৩
 ভাবত কুমিত লক্তি নবতনু
 আক ব্যর্থ কবা কিক ।
 মুক্ত জনে যেন নজানি বিকর
 কাচব মোলে মাগিক ॥
 হেন অনুমানি চিন্তা চক্রপাণি
 অনাদবি আন কাম ।
 স্তম্বেসে ইবার ভবিবা সংসার
 ডাকি বোমা বাম বাম ॥ ৩৬৪

পদ ।

ধাষিয়ে বোলন্ত জন্মিঅর শুনা কথা ।
 পাছে যেন তৈল শিশুপালব অরহা ॥
 ঘোর জ্ঞান অস্ত্র দোষ্ট মাথরে সংহবি ।
 বিপবীত উদ্ধার কবিলা ধনুধবি ॥ ৩৬৫
 আঁঠব শব মাঝিবে নেদিলা চক্রপাণি ।
 মুঠিতে কাটিলা ধনু অর্ধ চন্দ্রে হানি ॥
 একপবে নাথবিব কুকে খৈলা শালি ।
 হুবি শবে বথখান পেলাইয়া বখালি ॥ ৩৬৬
 কিরখা বিবনু হরা বাজা অতি বাসে ।
 কবে কবা ধবি ধাইলা যেন বত নামে ॥
 প্রত্যেক পক্ষতে ভাব বার কুমিচাল ॥
 মাথরে পোষিত খেদি আসে শিশুপাল ॥ ৩৬৭

আথে বেথে চাবি শব প্রেহাবিলা হবি ।
 হাততে কাটিলা পক্ষা খণ্ড খণ্ড কবি ॥
 বাটি শবে কৃষ্ণবে তেদিলা মদর ।
 শব চোটে মৃগতি দেখিলা তমোঅর ॥ ৩৬৮
 আতি আসবিব নিকাকণ শব ঘারে ।
 কুমিত পবিল বাজা বিকল অতারে ॥
 হেন দেখি যজুসেনা পাবর জোকাব ।
 পবিল পবিল শিশুপাল হুবাচাব ॥ ৩৬৯
 জয় বাস্ত্রে দেবগণে মুখিলা কৃষ্ণক ।
 জান্তে বধিরোক শিশুপাল পাপিঠক ॥
 হেন দেখি পবম উৎসাহে নাবারণ ।
 শিশুপাল বাজাক কাটিবে তৈলা মন ॥ ৩৭০
 দিব্য অর্ধ চন্দ্রে বাণ গুণত হুবিলা ।
 লক্ষ্য কবি হবি সাবজ ধনুক ধবিলা ॥
 বধ মনে কবিবাক চাহন্তে প্রেহাব ।
 সেহি বেলা হুবিলা পূর্ব অঙ্গীকাব ॥ ৩৭১
 যি কালত শিশুপাল তৈল উতপন্ন ।
 তিনি চকু আছিলেক বাহ চাবিখান ॥
 দেখি পেলা পেসীব মনত উতপাত ।
 আকাশী বচন হেন তৈল সিংহলাত ॥ ৩৭২
 বাহাব কোলাত দিলে ছুই বাহু খসে ।
 একগোটা চকু লুকাই কপালত পশে ॥
 তাহাব হাতত বহু হৈব শিশুপাল ।
 হেন দেখি পেলা আলোচিলা সেহিকাল ॥ ৩৭৩
 পবীকা কবিলা আনি পক্ষা অসংখ্যাত ।
 নখর বাহ চকু কাহাব কোলাত ॥
 বাহকাব পবা পাছে বোক মতাই নিলা ।
 ইটো শিশুপালক কোলাত বোব নিলা ॥ ৩৭৪
 ছুই বাহু খসিল লুকাইল এক আখি ।
 বোব হাতে বহু আনিলন্ত হেন দেখি ॥
 অনেক প্রার্থনা কবি মাঝিলা বহু ॥
 যিনে কব বোব বোব কবিবা লুকাই ॥ ৩৭৫

কাশ্মীরে শেখাব কবিতা অসীমক ।
 দিলো একশত শ্রেণ কবিতা ইহাব ।
 আজি যেনে কাঠো অসীমক হোয়ে গুণ ।
 এহি বুলি মনত গুণত মাঝারণ । ৩৭৬
 তাপিতো আজি আব খণ্ডাও অহকাব ।
 কিবীটি সহিতে কাটি পেলাও কেশ তাব ।
 কছক এবিয়া তাব কেশ লক্ষ্য কবি ।
 হেন দেখি শিশুপাল বাজা গৈলা ভবি । ৩৭৭
 এহি শব পাটে আজি বোব প্রাণ ধার ।
 দিলেক লম্বব বাজা পাছক নচাই ।
 পলার পলার বুলি কবিলা প্রহাব ।
 কিবীটি সহিতে কাটিলন্ত কেশ তাব । ৩৭৮
 গুটিল মহত কিছু নাহি দস্ত বাগ ।
 শিশুপাল তৈল যেন লাগু কাটা বাঘ ।
 মবণ সফট বাজা এবারা বণত ।
 আপোনার কটকব পশিলা মধ্যত । ৩৭৯
 হাত ফুৰাই চাহে মুণ্ডে আছে নাহি কেশ ।
 তৈল শিশুপাল যেন যুটকব কেশ ।
 শবীব দগু তৈল আতি মন চুখে ।
 কাহাকো নমাতি থাকি গৈলা অথোযুখে । ৩৮০
 আকাশত মেহতাৰ বিদ্বকাণ্ডি ০ হাসি ।
 মাধক প্রসঙ্গত মনন প্রকাশি ।
 সাধু সাধু কন্বাশি কবিলা প্রখ্যাতি ।
 এহি বুলি শিবত সিকিলা পাবিকাতি । ৩৮১
 শকক খোদায়ী বদ সতিয়া আশেব ।
 পাকজন্ত শব্দ ফুটিলন্ত কবীকেশ ।
 কবে সিহ্বাধব্দু সেনাগণে চানি ।
 বর্নক স্তম্ভিক গৈলা জয় কুক ধনি । ৩৮২

গদ, নাট্যকি আদিব নকত প্রথম আদি মন্যব বন ।
 আখিরে খোলাস্ত জন্মিভর গুনা কথা ।
 কেন বুদ্ধ তৈল পাছে সাত্ত্যকিব তথা ।
 প্রজন্ম প্রকুখ্যে বাজা মনজনে জাকি ।
 বববিল শব সবে সাত্ত্যকিক চাকি । ৩৮৩
 নবাশ জোমব ভূকণ্ঠিকা কনিগাল ।
 পবন্ত ফুল শেল তন্ন ভিত্তিপাল ।
 পবিষ পট্টিশ আনো অস্ত্র একেবাষে ।
 বাবিবাব বেবে যেন বববিল ধাষে । ৩৮৪
 দেখি তাক নসহিলা বীব ফুছান ।
 প্রহাবিলা অসংখ্যাত দিব্য বাহুগণ ।
 উকড়াইলা শব নলাগিলা একতিল ।
 নৃপতিগণক চাই আশেব গম্ভিৰল । ৩৮৫
 যেন ক্ষুদ্রে হকিপে সিহ্বক দেই ঠেক ।
 ধামিত্তক থাক আজি মজি দেও সেক ।
 এহি বুলি ধনু ধবি কবিলা প্রহাব ।
 বববিলা শবচর যেন খুব ধাব । ৩৮৬
 নশো নৃপতিব ধ্বজ ধনু কুণ বাণ ।
 ঘোবা বধ সাবধিক কবিলা নির্ঘ্যাণ ।
 করত কুণ্ডল কাটি পেলাইলা কিবীটি ।
 কাবো একশবে প্রহাবিলা পেট পিটি । ৩৮৭
 জোবন্তে হানন্তে তান নমানির হাত ।
 ভেবেসে উমান পায়ে বেবে পবে গাত ।
 উভকোলক কবি কাকো খোজিলন্ত বিধি ।
 যোব শবে মশোবাজা ফুটিল মিনতি । ৩৮৮
 সাত্ত্যকিব শবে মবে বর্ন জেন তৈল ।
 পৃথিবীত পবি মশোবাজা ফুটো গৈল ।
 নাহি প্রতি বুলি যেন বৃদ্ধকব ঠার ।
 দেখি মনস্তপ বল পাইলা ফুছান । ৩৮৯

* আজি—আজ বা কল কালি ।

† উকড়াইলা—উকাল সিংহনে বিধি দেয়া ।

ছনাই বধ মনে ধবিলন্ত দশ শব ।
 দশকুণ্ডা অগ্নি যেন মুগাস্ত কালব ।
 আচোক সহিবে দেখেই প্রাণ ডবে ।
 তেব কবি চাহি বোলে যোনো আবেচুবে ॥ ৩৯০
 মরণক ভয়ে দশো জন বাজা উঠি ।
 দিলেক লরব সাত্যকিক দিয়া পিঠি ॥
 আপোনার সেনাব নপাইল য়েবে কাছ ।
 একো বাজা উলটি নচাইল আৰ পাছ ॥ ৩৯১
 প্রজ্ঞা প্রভৃতি দশো বাজা দিলা ভঙ্গ ।
 সাত্যকিব দেখিয়া মনত বব বঙ্গ ॥
 কোঁতুহলে ঘনুসেনা কবে সিংহনাদ ।
 দেৱগণে কবিলন্ত দুন্দুভি সন্থাদ ॥ ৩৯২
 সাত্যকিব শিবে পুষ্প ববধিলা ধাবে ।
 ধস্ত ধস্ত বুলি প্রশংসিলা বাবে বাবে ॥
 বাজে জয় ডোল বোল উখলিল চানি ।
 স্বৰ্গকো লজ্জিলা গৈয়া জয়ঘোব ধ্বনি ॥ ৩৯৩
 অনন্তবে কৃষ্ণ কনিষ্ঠ গদ বীবি ।
 বিপবীত টঙ্কব কবিলা ধনু ভিবি ॥
 চন্দ্রকেতু আদি সাতো নৃপতিক ঢাকি ।
 সহস্রে সহস্রে শব ববধিলা জাকি ॥ ৩৯৪
 সাতো নৃপতিক কবিলেক অগ্নি ভেদ ।
 ভূপ বাণ ধনু নিবন্তবে ভৈল ছেদ ॥
 ঠায়তে মখিল সবে বধব ঘোটক ।
 শবচোটে সাতো বাজা দেখিলা যমক ॥ ৩৯৫
 কাশ্মে হাত পাৰ বিবে নকবে চেতন ।
 কতোবেলি সজুকিয়া উঠি বাজাগণ ॥
 গদব বিক্রম দেখি আভি চুখে হাবি ।
 লরব দিলেক টানি বহিতে নাপাবি ॥ ৩৯৬
 পাছক নচারা সবে পলার বিপরদে ।
 পলার পলার শব কুজিলন্ত গদে ॥
 পলার পলার বুলি সেনা বিক মিল ।
 গদব শিবন্ত দেৱ পুশা ববধিলা ॥ ৩৯৭

কবিবে বোলন্ত বাজা শুনা সারধানে ।
 সাত্যকি গদব মুক্ত ভৈল এহিমানে ॥
 পাছে বলভয়ে যেন কবিলা সমব ।
 সম্প্রতি কহিবো তাক শুনা নৃপবব ॥ ৩৯৮
 যুক্ত আঠবাজা হেন দেখি বলদেৱ ।
 উঠি গৈল বাগ বথহস্তে দিলা ডেৱ ॥
 ভয়ঙ্কব মুমলক ভুলি আলগাইল ।
 শাল আদি কবি আঠ নৃপতিক ধাইল ॥ ৩৯৯
 ক্রোধে ছয়ো চক্ষু ঠব কবি যেন ভৈল ।
 আইস বুলি একেশবে কোবাইবাক লৈল ॥
 ঘোটক সবক কোবাই মাৰিলন্ত আগে ।
 এক কোবে বধ সব চূর্ণ ছয়া ভাগে ॥ ৪০০
 আঠোখান বধ য়েবে চূর্ণীকৃত ভৈল ।
 নৃপতিগণক পাছে কোবাইবাক লৈল ॥
 কাক্ত লাজল দিয়া কাকো চপবাই ।
 মাৰন্ত নিৰ্বাসক কোব মুমল উচ্চাই ॥ ৪০১
 যেন বস্ত্র ভুলি পাটে আচাবয় ধোবে ।
 হাব মুণ্ড গুণ্ডি হরে মুমলব কোবে ॥
 কাহাকো লাজল দিয়া আজোবন্ত বাম ।
 আকুশি † লগায়া যেন জঙ্কবন্ত আম ॥ ৪০২
 ভাগিল কঙ্কাল কাবো হাব হাব শিব ।
 সকল শবীৰ ঢাকি বোঝালে কবিব ॥
 কোবত পিঠিব কাবো নিকলিল কুজ ।
 ভঙ্গ দিয়া আঠো বাজা এবিলেক মুক্ত ॥ ৪০৩

বলভয় আক জবাসকব বব ।

আঠো বাজা লাল কাল ভৈলা সমুৱার ।
 ধলো-পলো কবি পলার পাছক নচাই ॥
 বস্ত্রা লাজিল কাবো বার আঠ কাফি ।
 পাছক মাৰন্তে বার কিল পুশা বাবি ॥ ৪০৪

০ বিবাস—বন, বকত, টাম ।

† আকুশি—আকুশী, হাতটী বা হাতুটী

আতি বাগে বলভদ্রে নচাবস্ত লাগ ।
 ছাগলক খেদি নেই যেন মত্ত বাঘ ॥
 মহাবাজা জবাসন্ধে তাক দেখি আছে ।
 আঠো নৃপতিক খেদি নেই পাছে পাছে ॥ ৪০৫
 গুৰুতব গদা গোট কবে ধৰি তুলি ।
 ক্ৰোধে জবাসন্ধে খাইল বহ বহ বুলি ॥
 যেন মুগু তুলি খেদি যায় মত্ত নাগ ।
 বলভদ্রে খেদি আসি পাইল তাব লাগ ॥ ৪০৬
 মুঘলক তুলিয়া সমুখ ছয়া বৈল ।
 দেখি জবাসন্ধে খঙ্গে মাতিবাক লৈল ॥
 পাসবিলি হুইবে বলভদ্রে মোৰ কথা ।
 ছয়ো ভায়েব যেন কবিল অৱস্থা ॥ ৪০৭
 একবাৰ খেদিলো দেখিলে সামবাজে ।
 দুভায়েবে জাম্প দিলি সাগৰৰ মাজে ॥
 তাতেসে এৰাইলি মুছি মৰ সেহিবাৰে ।
 তোৰ লাজ নাহিকে আৰকা আস ধাবে ॥ ৪০৮
 বলভদ্রে বোলন্ত পাপিষ্ঠ দস্ত এৰ ।
 হেন জান তঞি মোৰ খাণ্ডাবেসে ছেৰ ॥
 সপ্তদশ বাৰ মঞি জিনি আছো যুজ ।
 কি মিলাও আজি মোৰ মুনিসাই বুজ ॥ ৪০৯
 এহি বুলি মুঘলেক হানিলেক আতি ।
 উৰাইলেক তাক জবাসন্ধে গদা পাতি ॥
 হানিলা গদাৰ কোব বাজায়ো আক্রমি ।
 উৰাইলন্ত তাক বলভদ্রে মহাজয়ী ॥ ৪১০
 লগাইলেক কোবাকুবি গদায়ে মুঘলে ।
 হুইকো হুই কোবাসন্ত জবাসন্ধ বলে ॥
 শুনি যেন নিৰ্ধাত বস্ত্ৰত বস্ত্ৰ পবে ।
 কাত কাত অপনিব কণিকা উকবে ॥ ৪১১
 হুইকো হুই ভঙ্কিয়া গৰ্জিয়া বাবৰাব ।
 হুইকো হুই ছিত্ৰে চাই কবন্ত প্ৰহাব ॥
 হুই মত্ত নাগে যেন কবে হুলহুল ।
 বলি বাসৱ যেন মিলিল ছুহুল ॥ ৪১২

হৰি হিবণ্যাকে যেন বৃক্ষন্ত সমবে ।
 কবন্ত আন্দোল যেন ত্ৰিপুব শঙ্কবে ॥
 অছো অগ্ৰে জিনিবাক কবন্ত প্ৰৱন্ধ ।
 মহাবলী বলভদ্রে বাজা জবাসন্ধ ॥ ৪১৩

কুহুৰি

ছয়ো বীৰ মহামাল ।
 যেন যুজে যমকাল ॥
 কবে আতি ভালফাল ।
 যাই যেন স্তমিচাল ॥ ৪১৪
 হুইকো ছয়ো ছিত্ৰে চাৰে ।
 খেদে ছয়ো পাৰে পাৰে ॥
 নাহি কিছু ভয় ভিত ।
 ছয়ো কবে পিত পিত ॥ ৪১৫
 ছয়ো বীৰ বণ বঙ্গী ।
 কবে ছয়ো অজি ভঞ্জি ॥
 ছয়ো দুহাস্তক খঞ্জি ।
 খেদি যায় টঞ্জি টঞ্জি * ॥ ৪১৬
 খনো ছয়ো নেদে লাগ ।
 খনো আসি ভেটে আগ ॥
 চুইবো আতি উঠি বাগ ।
 ছয়ো যেন মত্ত নাগ ॥ ৪১৭
 ছয়ো ঘোৰ ডাক ছাবে ।
 যেন বেদিনীক লবে ॥
 খনে † ছয়ো আগবাঢ়ে ।
 ছয়ো দুহাস্তক তাৰে ॥ ৪১৮
 খনো বহ বহ বুলি ।
 গুৰুতব গদা তুলি ॥

* টঞ্জি টঞ্জি—ভাঙন মাতেৰে ভাৰি দি ।

† খনো—কেতিয়াবা ।

অঙ্কন্যারে শিব খুলি ।
 মাৰয় নিয়াব তুলি ॥ ৪১৯
 খনো মাৰে বাহু টালি ।
 ছয়ো ছইকো পাবে গালি ॥
 ছয়ো পৃথিবীত পৰি ।
 মাটি লবে গিব গিৰি ॥ ৪২০
 বাগৰা বাগৰি কৰি ।
 চান্দি থাকে ভৰি ভৰি ॥
 হাব যায় ছিৰি হিৰি ।
 থাকে মাল বান্ধে ভিৰি ॥ ৪২১
 বলভদ্রে জ্বাসন্ধে ।
 যুদ্ধে আতি ছন্দে বন্ধে ॥
 পাছে বলে ছিদ্রে পাই ।
 মাগধক আলগাই ॥ ৪২২
 উপৰতে ফুৰাই পাক ।
 ভূমিত পেলায়া তাক ॥
 পিসিলন্ত হাতে বাস্তি* ।
 কধিৰে কৰিলা বাস্তি ॥ ৪২৩
 নাহি শ্ৰুতি বুদ্ধি জ্ঞান ।
 মৃতকৰ যেন ঠান ॥
 নকৰে চেতন বাজা ।
 দেখি আছে সবে প্ৰজা ॥ ৪২৪
 যতেক নৃপতিগণ ।
 থিৰ নোহে কাৰো মন ॥
 মাগধৰ অধিপতি ।
 তোৰ হেন ভৈল গতি ॥ ৪২৫
 অনুশোচ কৰে চাই ।
 বাধিবাক গহ নাই ॥
 পাছে জ্বাসন্ধ বায় ।
 কিছু কিছু শ্ৰুতি পাই ॥ ৪২৬

চাহিলেক মেলি আধি ।
 বলোক আগতে দেখি ॥
 পুনৰপি চক্ষু মুদি ।
 মনে মনে গুণে বুদ্ধি ॥ ৪২৭
 আৰ এক চোটে মৰো ।
 আবে কোন বুদ্ধি কৰো ॥
 আমাক বাখস্তা নাই ।
 বুদ্ধিলোহো অভিপ্ৰায় ॥ ৪২৮
 এবে য়েবে নপলাও ।
 তেবে প্ৰাণ হেৰুৱাও ॥
 এহি বুলি সেহি চেগে ।
 উঠি লৰ দিলা বেগে ॥ ৪২৯
 যুমুৰি শঙ্কৰে ভণে ।
 শুনিয়েক সৰ্ব্বজনে ॥
 য়েবে যাইবা মায়া তৰি ।
 ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ৪৩০

শ্রীশঙ্কর কব্যাঙ্কৰ বণ-ভঙ্গ ।

পদ

ব্যুহ ভঞ্জে য়েবে জ্বাসন্ধ পলায় যায় ।
 আউৰ একো বাজা নপাতিলা আগুৱাই ॥
 তাৰ ভঞ্জে ভঙ্গ পৰি গৈলা সৰ্বাহাবে ।
 দিলেক লৱৰ সেনা তুলি পটোৱাবে ॥ ৪৩১
 বলভদ্র মাধৱ সাত্যকি গদ চাৰি ।
 পাছত খেদন্তে যাস্ত লগাটিকা পাৰি ॥
 ধৰ মাৰ বুলি আদেশন্ত কটকক ।
 খেদে যদুসেনাগণে যেন হৰিণক ॥ ৪৩২
 পলায় শূকৰজাক যেন দেখি সিংহ ।
 পলায় পলায় বুলি যদুসেনা পাবে বিহ ॥
 লাগি গৈল ডৰ কতো থাকে পাছ চাই ।
 পলাইৱে নপাৰি কতো পৰে বুঠি খাই ॥ ৪৩৩

দাস্তে খেব ধবি কতো কবে কাউ বাউ ।
 নাহি অস্ত্র শস্ত্র মোব বিচাৰিয়া চাউ ॥
 মুহিকো যুজাক আসি আছো যুজ চাই ।
 বনে বাটে মুগু ঘহ্নারে কতো গই ॥ ৪৩৪
 কতো কতো নৃপতিক খেদি পাইলা লাগ ।
 গলে জবী দিয়া যেন আজোবয় ছাগ ॥
 অনেক লাঞ্ছনা কবি হাসে বিক্ৰ পাৰি ।
 কাকো কদৰ্শন! কবি এবে কিলাই মাৰি ॥ ৪৩৫
 কাকো পেলাই গুৰিয়ারে বস্ত্র যেন খটে ।
 কাপোবে চোপবে কতো বস্ত্রতে ভবচৈ * ॥
 কতো চুলে ধৰি পাঞ্চ ছিবলাক ঙ্গ কৰৈ ।
 মুয়ুজ্জিবি বুলিয়া কুকৰী পাখি আৰৈ ॥ ৪৩৬
 ভদ্রোৱা ৰাজাক আনি কবে ৰণ ভণ্ড ।
 কবে উপালস্ত যত্ন কটক প্ৰচণ্ড ॥
 হাজাবে হাজাবে বেঢ়ি বায় চাপৰি ।
 চের লৈয়া নাচে কতো চাপৰি চাপৰি ॥ ৪৩৭
 সহস্ৰে সহস্ৰে বাৱে জয় বাণ্ড ভণ্ড ।
 যুখে যুখে নচুৱাৱে চিন্ন চিণ্ডা দণ্ড ॥
 কুমৰ্থলি কবি কেহো কবে সিংহনাদ ।
 এবেসে কৰিলো আমি বৈবক উচ্ছাদ ॥ ৪৩৮
 এ হিমতে কৃষ্ণে কতো দূৰ খেদি গুৰি ।
 উলট উলট আদেশিলা হাত উৰি ॥
 হেন শুনি উলটিলা কৃষ্ণৰ পদাতি ।
 বহিবে লাগিলা যেন সাগৰ উত্ততি ॥ ৪৩৯
 ভাতৃগণ সমে কৃষ্ণ উলটাইলা বধ ।
 কোঁতুহলে হবিলস্ত দ্বাৰকাৰ পথ ॥
 আতি কোঁতুহলে ধীবে ধীবে বাস্ত হবি ।
 কল্পিত সহিতে হাস পৰিহাস কবি ॥ ৪৪০

হবি ।

জ্বাসক শিশুপাল প্ৰভৃতি যন্তক ৰাজা
 মৰো জীও কৰি পলাই যায় ।
 আতি লৱবয় ত্ৰাসে মুখে কাঢ়ে খবখাসে
 পাৱে যোনো বুলি ধাতু নাই ॥
 সবে আপোনাক বাঠে ধান দিলে হোৱে আঠে
 মুখ আতি শুখায় তবতৰি ।
 কতো দূৰ গৈয়া পাছে উলটিয়া চাহি আছে
 নিৰন্তিয়া গৈল দেৱ হবি ॥ ৪৪১
 হাৰাসান্তি হয় আতি বসিল সমাজ পাতি
 ৰাজাগণ কতো দূৰ জুৰি ।
 হাতে পাৱে মানে সাৰি শৰীৰৰ শব কাঢ়ি
 পেহলায় আত্মবি পিত্মবি ॥
 লাজে অপমানে দুখে বসিলস্ত অধোমুখে
 কাৰো নাহি কথা মাত হাসি ।
 গুচিল প্ৰচণ্ড তাপ যেন দাস্ত তপা সাপ
 কাঢ়ে মাত্ৰ হন যে নিখাসি ॥ ৪৪২
 সৰাৰো মাজত বসি মহামানী শিশুপাল
 কৃষ্ণে কবিলস্ত তাক শান্তি ।
 মহাছুখে অপমানে সৰাহাতো দশণ্ডে
 শৰীৰ দগধ কবে আতি ॥
 সজল নয়নে আতি নৃপতিগণক মাতি
 বোলে মেশে যাও সামৰাজে ।
 এতমান লঘু হই হই আব কোন হুই
 গৃহত পশিবো কোন লাজে ॥ ৪৪৩
 আগতে দেখিলা মোব কস্তাক নিলেক হবি
 কৰিলে কিবীটি কেশ ছেদ ।
 আবকি জীৱাক আশ অগনিত দিবো জাশ
 হেনবা এৰাও ইটো খেদ ॥

শক্রব হাতত মোব এমুৰা বিলায় ভৈল
কোনবা জন্মব পাপ ফলে ।
আত মই মৰো আতি ভৈল বব কুথিয়াতি
কৃষ্ণে কন্যা কাটি নিলা বলে ॥ ৪৪৪
শুনিয়েক বাজাগণ মহামিত্র বন্ধুজন
কবিবে নথৈলা কিছু বাক ।
মোহোব নিমিত্তে আতি জীৱনতো আশা এৰি
যুক্তিলা প্ৰাণকো সবে টাঙ্কি ॥
পাইলা বব মহাদুখ দেখা ভাৰ্য্যা পুত্ৰ মুখ
মোত আবে এৰিয়েক আশ ।
হেন জানা মৰা মই ভাৰ্য্যা পুত্ৰে আশা নাই
বাজ্যতো ভাগিল মোৰ ভাষ ॥ ৪৪৫
মৰণতো দশ গুণে লাজ অপমানে দুখ
শৰাবৰ নাপাও মই আণ্টা ।
হকরাইলো যশ মান জাণ্টে আবে যাউক প্ৰাণ
কোন বাজা পাৰা মোক কাণ্টা ॥
এছি বুলি মহামানী শিশুপাল নৃপবব
কান্দিবে লাগিলা হুমহুমি ।
দেখি জ্বাসন্ধে ধৰি অনেক প্ৰবোধ বোলে
কিসক কান্দাং বাজা ভুমি ॥ ৪৪৬
ইটো চাৰ সংসাবত নাহি কিছু সাব তত্ব
মহাজ্ঞানী লোকে হেন কয় ।
হাবিয়া জিনয় কেহো জিনিয়া হাবয় আতি
কৈতো সৰ্বকালে নাহি জয় ॥
কেত্ৰী জাতি ভৈলে যুদ্ধ হাবিবে জিনিবে কতো
আত কিবা অপমান লাজ ।
ইন্ত্ৰেদেৰে বাবে বাবে অম্ৰবত যুদ্ধ হাবে
ভেবেকি সুফুলে স্বৰ্গ বাজ ॥ ৪৪৭
এছি বাম মাধৱক বিস্তব কবিলো যুদ্ধ
হাবিলোহো সগুণ বাব ।
মৰাইলো পৰাভিগণ তথাপি নেবিলো বণ
পুৰুষপি সাজি দিলো ধাৰ ॥

সিবেলি সমূলি জিনি বলভজ মাধৱক
খেদাইলোহো লগাটিকা পাৰি ।
একোমতে নেবাই য়েবে সাগবত জাম্প দিয়া
পলাই গৈলা মোত যুদ্ধ হাবি ॥ ৪৪৮
যৈসানি হুদিন হুই আৰকি জিনিবো আমি
হেন জানি নকৰিবা মৰ্ম ।
হুয়োক প্ৰসন্ন মুখ এৰা চিন্তা মহা দুখ
কৃত্ৰিয়ব নোহে ইটো ধৰ্ম ॥
ঘিবা কন্যা মোৰ বোল মাধৱে নিলেক বলে
তাক লাগি খেদ সুঘুৱাই ।
পূৰ্ব জনমৰ ভাৰ্য্যা যাৰ য়েই পাৰে আসি
আত কিছু দৈৱে বাধা নাই ॥ ৪৪৯
আপুনি পণ্ডিত ভুমি জানা বাজা নয় সবে
বুজাহা সকলে দোষাদোষ ।
কিয় কবা হেন শোক মোৰ বোল শুনিয়েক
এৰা ইটো বোৰ মন বোষ ॥
জ্বাসন্ধ নৃপববে বিস্তব বুঝাইলা আৰো
মুগু দমাই গুণে শিশুপাল ।
নিচুকি থাকিলা বদি নথগুয় ঘনঘদি
হিয়াব মুগুটে তাৰ শাল ॥ ৪৫০
অনেক পুৰাণ শাস্ত্ৰ আগম চিনায়া তাক
আনো বাজাগণে প্ৰবোধিল ।
মাতি বুলি বধে ভুলি শিশুপাল নৃপতিক
সবেও দেশক লাগি নিল ॥
যতোক কবিল দস্ত দৰ্প গৰ্বভাৱ সবে
কুকৰ হাতত ভৈল চুৰি ।
বত আছে পবিজন কাকো নাই সন্তাবণ
সৰ্বকণে থাকে মাথা ঘুৰি ॥ ৪৫১
হুগুচয় গুল গুলি নচায় মাথা ভুলি
কাক কিছু নেয় সিদ্ধান্ত ।
ভাত পানী অকচয় হাত কোত হুগুচয়
কেহোনেবে নাহি বোল মাত ॥

শিশুপাল মহাবাজ আতিবহ হয় লাজ
 মহাছুখে এহিমতে বৈল ।
 আনো যত বাজাগণ কৃষ্ণত হাবিয়া বণ
 নিবস্তবে ঘবাঘবি গৈল ॥ ৪৫২
 নমো নমো কৃষ্ণ দেব ত্রিঙ্গগতে কবে সের
 যাব নিত্য আনন্দ উৎসাহ ।
 মহাবাজাগণ জিনি কল্পিত কবি আনি
 দ্বারকাত কবিলা বিবাহ ॥
 কৃষ্ণ চৰণ সেরি হবিবংশ কথা ছরি
 কাবলন্ত শঙ্কবে প্রচাৰ ।
 শুনা একচিত কবি ডাকি বোলা হবি হবি
 হোক কোটি পুৰুষ উদ্ধাৰ ॥ ৪৫৩

কল্পী-কুম্ভব পুনৰ বণ যাত্রা ।

পদ

ধাষিয়ে বোলন্ত কথা শুনা মহাবাজ ।
 পাছে কল্পী-কুম্ভবে কবিলা যেন কাজ ।
 যুদ্ধ-হাবি বাজাগণ যবে দেশে গৈল ।
 শুনি কল্পী-কুম্ভব মহাক্রোধ ভৈল ॥ ৪৫৪
 বঙ্গা ছই চক্ষুক ফুৰায়ে যেন কুঞ্জ ।
 মৃত পাই অগ্নি উথলিল বহি পুঞ্জ ॥
 মাধৱক গৰ্জে মুণ্ড জকাবি জকাবি ।
 দেখা দেখা কৃষ্ণ কেনমত অহকাৰী ॥ ৪৫৫
 আমাতো লগাইল যাক পাইল বব লাই ।
 আতি পৰ্ব্বমদে ফুবে বণ কপুৱাই ॥
 যবে হও মই আজি কবো প্ৰতিকাৰ ।
 কৃষ্ণক নিভলি কবো শস্যক উদ্ধাৰ ॥ ৪৫৬
 সুখিলে কতা বোত নোহে বোবনব ।
 আনাবাও গৈয়া তাক নচাহিলো বব ॥
 দেখি আহো কল্পিত নববিল বাঢ়ি ।
 তথাপি জোঝিয়া কৃষ্ণে কতা নেই কাঢ়ি ॥ ৪৫৭

জানো বাজাগণে গায় লগাই সুখিল ।
 তাতেহে মাধৱে কল্পিত কবি নিল ॥
 মোবেসে ভগিনী নেই কাবো নাই হানি ।
 আনব স্ববত কোনে আনে পয়ে পানী ॥ ৪৫৮
 পবে পৰ কাৰ্য্যক নসাথে দেখো হেন ।
 যাহাব গারত যেন সিসে দেই ছেন ॥
 কৃষ্ণক যুক্তিবে মঞ্জি নোখোজা সহায় ।
 ধিক ধিক আচোক মোহোৰ মুনিয়ায় ॥ ৪৫৯
 শুনা ভাতৃ মন্ত্ৰী পাত্ৰগণ সমজ্যাব ।
 উৰ্ব্বাহু কবি হেবা কবো মন্ত্ৰীকাব ॥
 কৃষ্ণক নবধি কল্পিত নেমেলাই ।
 নপসিবো কুণ্ডলক পালটি ছনাই ॥ ৪৬০
 আমাক যাইবাব শুনি যবে এবে বণ ।
 ভয় হস্ত লৱে যেনে ইস্ত্রত শবণ ॥
 বজ্জ ধবি ইস্ত্ৰে যবে তাৰ হোৱে সখা ।
 তথাপিতো মাধৱক নকবিবো বন্ধা ॥ ৪৬১
 সাগবত বুৰ দিয়া পাতালে লুকায় ।
 শবণ পশয় গৈয়া বাহুৰিৰ ঠায় ॥
 বাহুৰিক খেদি মই প্ৰতিজ্ঞা সাকলি ।
 সমবে শঙ্কক আজি পেলাইবো নিভলি ॥ ৪৬২
 কৈব সেনাপতি মোব জাটে আগুৱাও ।
 নিশানত বাবি দিয়া কটক জবাও ॥
 মোব হেন আদেশ জানোক সামবাজ ।
 লাখুটি ধবিবে পাবেমানে হোক বাজ ॥ ৪৬৩
 কত দূৰ যাইব খেদি ধবিবো এখনে ।
 যেন দুদ্ৰ চটকক জাম্প দিলে শেনে ॥
 সেহি মাৰে সুহি তাক মই মাৰো বেঢ়ি ।
 তেবেসে তাহাব মোব হোৱে এবা এবি ॥ ৪৬৪
 কুম্ভব শুনি হেন আদেশ প্ৰচণ্ড ।
 চকুভিত্তি উথলিয়া বাবে বাত তণ্ড ॥
 সেনাপতি লোকে নিশানত দিলা বাঢ়ি ।
 সাজ সাজ বুলিয়া দিৱাইলা ধবসাৰি ॥ ৪৬৫

হেন শুনি সাজিল তেথনে সামবাজ ।
 হাতে অস্ত্র ধৰি সেনাগণ ভৈল বাজ ॥
 বাক চাটিমাৰি খাণ্ডা আকাশত ধৰে ।
 আজি বণচণ্ডীক পূজিব সাৰে সাৰে ॥ ৪৬৬
 ধৰ মাৰ বুলি কলি দিয়া যায় আতি ।
 চাৰিয়ো ছুৰাবে চানি বজাৰে পদাতি ॥
 বধী বধ হস্তী ঘোৰা ভৈল একস্থান ।
 পদাতিৰ গিবত পৃথিৱী কম্পমান ॥ ৪৬৭
 এহিমতে কটক সাজস্তে য়েবে আছে ।
 দেখি কলী-কুমবে কাছিলো বীৰ কাছে ॥
 কিবীটি চৰাইলা মাথে বস্ত্ৰে পাৰে জিকি ।
 পিঙ্গিল কন্নচ খান শবীৰক ঢাকি ॥ ৪৬৮
 পিঠিত বান্ধিল তুণ দিব্য শৰে ভৰি ।
 উঠিল বথত কলী শৰ ধনু ধৰি ॥
 যাত্ৰা লৈয়া কলী বীৰে কবিল গমন ।
 আগত দেখয় নানা বিমঙ্গল গণ ॥ ৪৬৯
 কেশমেলি নাককাটা অমঙ্গলী নাৰী ।
 কুমবৰ আগে নাচে হাসে বিঙ্গ পাৰি ॥
 বামে সৰ্প গৈল ডাহিনত শৃগালিনী ।
 কোনে তৈল লৈবে বুলি ডাকিলা তেলিনী ॥ ৪৭০
 ধালপাতি বিকত যোগিনী ফুৰে মাগি ।
 অনা বাৱে আগতে পৰয় বৃক্ষ ভাগি ॥
 আকাশত শগুণ বিনাটৈ জাকে জাক ।
 মুখ চাই চাই তাক বটে চোণ্ডা কাক ॥ ৪৭১
 বাখে হাৰ্জি জেঠি কন্দে উক বাম কব ।
 আনো বিমঙ্গল বীৰে দেখিলা বিস্তৰ ॥
 একোৱে নমানে কলী-কুমব উখট * ।
 কুম্বকমে লাগি বীৰে কবে চটমট ॥ ৪৭২
 সাৰধি ডাকয় বধ বায়ু বেগে চলে ।
 বস্ত্ৰে বিবচিত্ত বধ সূৰ্য্যসম ছলে ॥

কণজুন কৰি বাজে স্তবৰ্ণ কিক্লিণী ।
 লগে সেনা চলি যায় এক অকৌহিণী ॥ ৪৭৩
 স্তবচিত্তে সিন্দুবে মণ্ডিত গণ্ডুল ।
 সদায়ে শ্ৰমত বহি যায় মদ জল ॥
 পৰদল * পাইলে তাক নকবয় বাথ ।
 যেন মত্ত হস্তী চলি যায় একলাথ ॥ ৪৭৪
 উৰো উৰো কৰে ঘোৰা দেখি ভয় ভীত ।
 চল বল কৰে পাৱ নেদয় ভূমিত ॥
 বায়ু বেগে সঞ্চৰে বাহুতে দেউ চুটি ।
 লগে চলি যায় হেন ঘোৰা এককোটি ॥ ৪৭৫
 আগে পাছে জুৰি যায় অযুতেক বথ ।
 হিলে দলে ভাঙ্গি বথ চক্ৰে কৰে পথ ॥
 ধ্বজ দণ্ড চলি যায় গগন মণ্ডল ।
 চিন্ন চৌণ্ডা ধৰি যায় চতুবঙ্গ দল ॥ ৪৭৬
 ধৰমাৰ বুলি সেনা কৰে কোলাহল ।
 ঘোৰায়ে হ্ৰেসগি পাৰে চিহবে দস্তাল ॥
 বাহু ভণ্ড আন্দোলে কৰ্ণত হানে তাল ।
 নসহে পৃথিৱী ঘনে যায় ভূমিচাল ॥ ৪৭৭
 হেন চমৎকাৰে কলী-বীৰ খেদি ষাৱ ।
 চতুৰ্ভিত্তি বেঢ়িয়া কটকে দেই হাই ॥
 খাণ্ডাক ফিঙ্কাৱে ধৰি মাৰে বাহু চাট ।
 নিৰ্ঘাত পতনে যেন ভূমি মেলে ফাট ॥ ৪৭৮
 নৃপতিগণক জিনি দেৱ ছবীকেশ ।
 কক্লিণী সহিতে বঙ্গ লভিয়া অপেষ ॥
 ঘাৰকাক চলিয়াস্ত শ্ৰেষ্ঠ মহাভাগ ।
 সেহিবেলা কল্লবীৰে খেদি পাইল লাগ ॥ ৪৭৯
 কুমবৰ সেনা ঘাই বহ বহ বুলি ।
 আউব কৈক যাস আজি মাৰিবো সমূলি ॥
 কালে পাইলে আসি তাৰ নগাস উমান ।
 এহি বুলি আখে বেখে ববিবয় বাণ ॥ ৪৮০

যদুসেনা দেখে শক্র কবে পাঁচ কণ্ডি ।
 উলট উলট বুলি দিলা থাক বান্টি ॥
 মাতা বোলা কবি সবে এক সাজু ভৈলা ।
 মুণ্ডে বাজু দিয়া পাছে বাজু দিয়া বৈলা ॥ ৪৮১
 হয় হস্তী বথে সবে দিলা পটোরাব ।
 হেন দেখি কুম্বব কটক দুৰ্বাব ॥
 সাম্ব সাম্ব বুলি দিলা অস্ত্র জাক ।
 যদু সেনাগণে সহি থাকিলেক তাক ॥ ৪৮২
 প্রমত্ত বাঘৰ যেন নাহি কিছু কাষ্প ।
 কুম্ববৰ সেনাৰ মাজত দিলা জাম্প ॥
 কপোতক লাগি যেন সবল চটক * ।
 সেহিমতে কোপে ধাইল কুম্বব কটক ॥ ৪৮৩
 আউৰ কিবা চাস অত্ৰো অত্ৰো বোলে বাণী ।
 পদাতিক পদাতি মাৰিল শিবে হানি ॥
 ধাণ্ডাৰ কোবত মাথা পেলায় ছেদি ।
 শেলেয়েৰে পলায় কতো তাকে নেই খেদি ॥ ৪৮৪
 ঘোৰাক ঘোৰায়ে গৈয়া মাৰয় কামুৰি ।
 কতো পাছ ভবি ভুলি মাৰে জাম্প গুৰি ॥
 ডব ডব কৰি পৰি মৰে হিয়া ফাটি ।
 বাহুতক বাহুতে † পেলায়ে পাছে কাটি ॥ ৪৮৫
 মাহুতক মাহুতে অক্ষুশে খুচি মাৰে ।
 হস্তী গৈয়া হস্তীৰ কোষত দাস্ত গাৰে ॥
 চিহ্ননি দিয়া পাছে পৃথিবীত পৰে ।
 গিব গিব কৰি কতো দূৰ মাটি লৰে ॥ ৪৮৬
 বধাক চাকিয়া বধী শব ববধিল ।
 অস্ত্রব জাকতে কেহো বধতে পৰিল ॥
 সাবধি ঘোটক পাছে গৈলা ঘনপূৰ ।
 ভৈলা মুক্ত জয় যদুসেনা মসিমূৰ ॥ ৪৮৭
 কুম্ববৰ কটক পলায় ব্যুহ ভঙ্গে ।
 পাছে পাছে যদুসেনা খেদি নেই খঙ্গে ॥

হাতে খোকা কোবে মাৰে কাকো ছেদি ভৈদি ।
 কল্পীৰ আগত নিয়া পেলাইলেক খেদি ॥ ৪৮৮
 হেন দেখি কল্পী বীৰ কোপে কম্পমান ।
 বামহাতে তুলিয়া ধৰিয়া ধনুখান ॥
 কর্ণমানে ধনু টানি কৰিলা প্ৰহাব ।
 ববধিল শবজাক যেন খুব ধাব ॥ ৪৮৯
 বাৰিষা কালৰ যেন মহা মেঘ খণ্ড ।
 সেহি ভাৱ কল্পীবীৰ পৰম প্ৰচণ্ড ॥
 কাটন কুটন ববধিল দৃঢ়বাণ ।
 বৰ চোটে ফুটি কটকৰ যায় প্ৰাণ ॥ ৪৯০
 কাৰো ওঠ কঠ কাটি নাকটি কাটিল ।
 গোব মুণ্ড গাণ্ডি শব চোট বিছাবিল ॥
 কাৰো উক কৰ কাটি শৰে বিদ্ধি খৈল ।
 যেন যমে প্ৰজাগণ সংহৰিবে লৈল । ৪৯১
 কল্পীৰ বিক্রম দেখি ভৈল মহাত্ৰাস ।
 ত্ৰোহি কুম্ব বুলি পাৰে কটকে আতাস ॥
 শক্রৰ হাতত গোৰ্গাই মাৰায়া আশাক ।
 পাছে কি কৰিবা গৈয়া শূন্য ঘাবকাক ॥ ৪৯২
 কটকৰ শুনি হেন ঘোৰ আৰ্ত্তনাদ ।
 মাধৱৰ মনে বৰ মিলিল বিষাদ ॥
 আমি বিঘ্নমানে হেন কটকৰ চুখ ।
 কৰিয়ো দাকক বধ কল্পীক সম্মুখ ॥ ৪৯৩
 হেন শুনি দাককে ডাকিলা বধ বৰ ।
 সাবঙ্গ ধনুক টকাবিলা দামোদৰ ॥
 দশো দিশ পূৰি শব গৈল চমৎকাৰ ।
 চমকিলা শক্রসেনা শুনিয়া টকাৰ ॥ ৪৯৪
 অনন্তবে ধনু ধৰি বিশ্বকেষু বায় ।
 কুম্বব লগতে ধনু ধৰি গৈলা ঘাই ॥
 কবযোবে বিশ্বকেষু বিনায়ে কুম্বব ॥
 কল্পীক মুজিবে দিয়ো মোহোক সম্মত ॥ ৪৯৫
 সেরক থাকন্তে কেনে মুজিবাৰা স্বামী ।
 থাকিয়োক কল্পী-কুম্ববক মাৰো আমি ॥

* চটক—বৰচিহ্নি ॥

† বাহুত—ধৰাঘোহী সৈন্য ॥

সেন্যকন্ত হস্তে যেষে সিজ্ঞে প্ৰয়োজন ।
 সিকাৰ্য্যক লাগি কেনে স্বামীৰ গমন ॥ ৪৯৬
 মাধৱে বোলন্ত শুন্য বাজা বিশ্বকেষু ।
 জানো তুমি প্ৰাণ দিতে পাবা মোৰ হেতু ॥
 তুমি মহা মিত্ৰ মোৰ প্ৰাণতো অধিক ।
 প্ৰৱন্ধে যুজিবা ইটো দুৰ্জয় কল্পীক ॥ ৪৯৭
 কৃষ্ণৰ আদেশ বাজা শিবোগত কৰি ।
 পৰম আটোপে ধাইলা আতি শীত্ৰ কৰি ॥
 প্ৰথমতে কুম্বক পাঞ্চশৰে তাৰি ।
 শুন কল্পী বুলি বাজা মাতে আগবাঢ়ি ॥ ৪৯৮
 কিনো ছবাচাৰ তই অধম দুৰ্জয়ন ।
 কি কাৰণে মাৰস কৃষ্ণৰ সেনাগণ ॥
 মোক যুদ্ধ কৰ তই থাকে যদি গহ ।
 আৰ প্ৰতিকাৰ কৰো খানিতেক বহ ॥ ৪৯৯
 আমাৰ বংশত তই ভৈলি ধুমকেতু ।
 গোত্ৰ কুতুম্বৰ স্থথ নাহি তোৰ হেতু ॥
 ত্ৰৈলোক্যৰ নাথ হৰি তাক্ৰ কৰ দন্দ ।
 হেন জান তোৰ আজি পৰিবেক কন্দ ॥ ৫০০
 হেন শুনি কল্পা বীৰে মাতে হাসি হাসি ।
 এহি বুলি তুমি মোক ডকৰমা আসি ॥
 মোৰ আগে কৃষ্ণক দেখাৱ মুনিসাই ।
 হেন লক্ষ কৃষ্ণক কটাক্ৰ মোৰ নাই ॥ ৫০১
 পিতৃৰ কনিষ্ঠ তুমি সন্দেহে খুৰাই ।
 শত্ৰবেসে চিন্তা হিত আমাক বুৰাই ॥
 মোক যুজিবাক আসা কিম্বু আতাইতাই ॥
 তোমাক মাৰিবে আবে কিছু দোষ নাই ॥ ৫০২
 এহি বুলি তুণৰ কাঢ়িলা দশ শৰ ।
 গাৱৰ সন্ধান হানি পঠাইলা কুম্বৰ ॥
 দেখি নৃপতিয়ো প্ৰহাবিলা দশ বাণ ।
 কল্পীৰ শবক কবিলন্ত কুৰিখান ॥ ৫০৩

নয় শৰে কুম্বৰৰ ভেদিল হৃদয় ।
 বৰ চোট পাইল পাছে ভীষ্মক তনয় ॥
 আউৰ ছুই শৰে কাটিলন্ত ধনুখান ।
 চাৰি শৰে চাৰি ঘোটকৰ লৈলা প্ৰাণ ॥ ৫০৪
 এক শৰে সাৰথিক নিল যম পথ ।
 যাঠি শৰে কাটি ছিণ্ডি পেছলাইলন্ত বথ ॥
 সেনাগণে কুম্বৰৰ বথ ভঙ্গ দেখি ।
 যোগাইলন্ত আন বথ খানিকো নাপেখি ॥ ৫০৫
 সেই বথে চৰি পাছে কল্পী মহাবীৰ ।
 ক্ৰোধে কম্পমান আউৰ নসহে শৰীৰ ॥
 আন ধনু ধৰি বীৰে কবিল্য মণ্ডলী ।
 দশ গোটা নবাচ যুৰিলা মহাবলী ॥ ৫০৬
 মহা ভয়ঙ্কৰ যেন দশ গোটা সৰ্প ।
 কল্পা বোলে নৃপতিৰ ভাঙ্গে আজি দৰ্প ॥
 কৰ্ণমানে ডাটি প্ৰহাবিলা মন্ত্ৰ পঢ়ি ।
 পিঠিত বজাইলা শৰ হৃদয়ত পৰি ॥ ৫০৭
 নিদাকণ শৰ চোট পায়্য মহাবাজে ।
 ফুৰি ফুৰি নিঢালে পৰিলা বথ মাজে ॥
 বিমুকুত কেশ বেশ মৃতকৰ নয় ।
 দেখি বাক খাণ্ডা লৈলা ভীষ্মক তনয় ॥ ৫০৮
 কাটিবাক লাগি আতি কৰে পিত পিত ।
 বাঘ যেন জাম্প দিয়া নামিলা স্তম্ভিত ॥
 বিশ্বকেষু নৃপতিক বধিবাক মনে ।
 খাণ্ডা ধৰি ধাৰে ক্ৰোধে ভীষ্মক নন্দনে ॥ ৫০৯
 হেন দেখি হাহাকাৰ কৰে সবে প্ৰজা ।
 আবে কাটা যায় বিশ্বকেষু মহাবাজা ॥
 বৈষ্ণৱক লাগি সবে কৰে মহাধৰ্ম্ম ।
 দেখি কৃষ্ণে হাততে কাটিলা খড়্গ চৰ্ম্ম ॥ ৫১০
 মিলিল সংশয় পাছে কল্পীৰ মনত ।
 আখে বেখে আপোনাৰ উঠিলা বথত ॥
 কৃষ্ণেনে বাখিলা জানি বিশ্বকেষু বায় ।
 পাছ গুচি সাৰথি নিলেক পনুৱায় ॥ ৫১১

হুনাই ধনু ধবিলন্ত তীক্ষ্ণক কুমাৰ ।
 কৰ্ণমানে ধনু তানি কবিলা প্ৰহাৰ ॥
 আতি তাক্ৰন্তব ভয়ঙ্কৰ তিনি শৰ ।
 ভেদিলা সঙ্কানে মাধৱৰ কলেবৰ ॥ ৫১২
 নজানয় বলৰ প্ৰমাণ দৈববৰ ।
 মাধৱক কদৰ্শিলা মাতয় কুমাৰ ॥
 শুন অৰে যজুবংশ কৃষ্ণ ছুবাচাৰ ।
 কেনে চুৰি কৰি নেস ভগিনী আন্ধাৰ ॥ ৫১৩
 সূয়ুৰিলি * কন্ঠা তই মোতো মুখুজিলি ।
 আগে কোন লাজে চাম্প দেস যেন চলি ॥
 যেন চোৰা কাকে লৈয়া যায় সোন্দা কল ।
 খানিতেক বহ আৰ দিবো প্ৰতিফল ॥ ৫১৪
 আন নৃপতিৰ মতে আমাক জঙ্কাস ।
 কন্নী কুম্ববৰ তেবে আতা নতু পাস ॥
 প্ৰমত্ত বাঘৰ আগে ঘেলারস গাৱ ।
 কাৰশলা সৰ্পৰ যেন লেজে দেস পাৱ ॥ ৫১৫
 মৰিষাক লাগিয়া যমত কৰ খেৰি ।
 আজি তোক নমাৰি সেছবে নযাও এৰি ॥
 কল্পিণীকো নেমেলা য়েবে নকৰো উদ্ধাৰ ।
 নপশিবো কুণ্ডিলত মোৰ অঙ্গীকাৰ ॥ ৫১৬
 শুনা সতানদ ইটো লীলা মাধৱৰ ।
 আতপবে ধৰ্ম্ম আৰ নাহি শ্ৰেষ্ঠতৰ ॥
 প্ৰৱণে কীৰ্ত্তনে আৰ তৰিবা সংসাৰ ।
 ডাকি বাম কৃষ্ণ হৰি বোলা বাৰম্বাৰ ॥ ৫১৭

বনফলিত ত্ৰিভুজ থাক কন্নীৰ বোল-বুলি ।

হুলকা

যেন শুনি হৰি হাসিলা বোলন্ত
 শুন অৰে কন্নী চাও ।

* সূয়ুৰিলি—বহ কন্ঠায় হাৰিৰ মিল পনি নাগালি ।

শুক সৌবৰক একো নহাবস
 তই উদয়াৰ যাও * ॥
 পিড়ত মাতৃত তোৰ মাত্ত নাই
 কাহাক মানিবি আউব ।
 মুখ চাই চাই বটন্তে আহস
 চোট কাটা যেন কাউব ॥ ৫১৮
 তোৰ নিন্দা বাণী আমাক নপাৰে
 শুন অনাচাৰ বাম † ।
 যতেক কুকুৰে কামোৰ মাৰয়
 সৱেও আঠৰ নাম ॥
 মোক গালি পাৰি কত যশ পাইলি
 দেখে গুণি চাও চিতে ।
 মাতেসে আগল যুদ্ধত পাগল
 জানিলো তোক ইন্দ্ৰিতে ॥ ৫১৯
 ঘিটো মহাবীৰ সি হয় গভীৰ
 ইতৰে চপল পাৰে ।
 কৈত শুনি আছ শৃগালৰ হানে
 সিংহে ঘনে ঘনে বাৰে ॥
 যতেক শকতি আছয় সম্প্ৰতি
 মোক তই তেবে যুজ ।
 তোৰ ইটো টাই ‡ সবে কৰো ঠাই
 মোৰ মুনিসাই বুজ ॥ ৫২০
 এহি বুলি হৰি সাবঙ্গ টকাৰি
 বব্বিল শৰ আতি ।
 ঢাকিল আকাশ সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ
 নাহি যেন তৈল বাতি ॥
 দেখিল কুম্ববে মাধৱৰ শৰে
 দিনতে তৈল আছাৰ ।

* উদয়া—উদয় ; যাও—যাত ।

† বাম—বিকল্প, শক ।

‡ টাই—মিজক বহ কৰি কোৱা কথা ।

ক্ৰোধে ধনু ভিবি বায়ু বাণ জুবি
কবিল ক্ৰতে প্ৰহাব ॥ ৫২১

মাধৱৰ বাণ ভুলা যেন ঠান
উকরাইল বায়ু বেগে ।

সাধৰি বধক ঘোটক ধ্বজক
বিক্সিলেক সেই ছেগে ॥

দেখিল যমক চাৰিয়ো ঘোটক
দাককো বিশ্ৰুতি ভৈলা ।

কন্নীৰ বিক্ৰম দেখি নাৰায়ণ
আতি ক্ৰোধে জ্বলি গৈলা ॥ ৫২২

যজ্ঞ সম ডাট শৰ দশ পাত
গুণত চৰাইলা আনি ।

টানি কৰ্ম্মানে স্তম্ভ সন্ধানে
প্ৰহাৰিলা চক্ৰপাণি ॥

দশো শৰ ছুটি শৰীৰত ফুটি
পিঠিত বজাইল গোটে ।

ভৈল অচেতন ভীষ্মক নন্দন
মাধৱৰ শৰ চোটে ॥ ৫২৩

কণেকৈ সাৰ্থম ছয়া যম সম
ক্ৰোধে কন্নী বীৰ বাগি ।

আতি ভীষ্মতৰ কুৰি পাত শৰ
হানিলা কৃষ্ণক লাগি ॥

তাকো নাৰায়ণে অসংখ্যাত বাণে
কাটিলন্ত তিল চোটে ।

আতি মুঠি ভাৰে ভন্ন তিনি পাতে
বিক্সিল তাৰ লমাটে ॥ ৫২৪

কপাল ফুটিয়া বোম্বাৱালে আতি
বহি যায় ভেজ ধাব ।

প্ৰকাশে কুম্বৰ বসন্ত কালৰ
পুষ্ণিত যেন মন্দাব ॥

শৰ বাৰে আতি ছুগুণে কিটাইল
কবিতা কন্নী আন্দকাট ।

ধনু এৰি পাছে ভুলি আলগাইল
ভয়কৰ গদাগোট ॥ ৫২৫

মাধৱ উপবে ফুৰাই সাতপাক
হানিলা গাৱৰ বলে ।

ভয়কৰ গদা কৃষ্ণক লাগিয়া
বিস্বাস শৰদে চলে ॥

হৰিয়ো হানিলা কোমুদকী গদা
আকাশ চানি লবিল ।

কন্নীৰ গদাক চূৰ্ণীকৃত কৰি
কৃষ্ণৰ হাতে চবিল ॥ ৫২৬

দেখিয়া কুম্বৰ শক্তি ভয়কৰ
ছনাই পঠাইলেক হানি ।

দেখি দিব্য মান অগ্নি যেন ঠান
চলিল গগন চানি ॥

তাকো খুব শৰে দেৱ দামোদৰে
পেছলাইলা পথতে কাটি ।

আতি ভীষ্মতৰ ষাঠি পাত শৰ
প্ৰহাৰি পঠাইলা ডাটি ॥ ৫২৭

কন্নীৰ হিয়াত পৰি সবে শৰ
পুংস মানে ভৈল তল ।

নাহি শ্ৰুতি জ্ঞান যুতক সমান
কুম্বৰ ভৈল বিহ্বল ॥

ফুৰি ফুৰি বধে পৰি মূৰ্ছা গৈল
সাৰথি আকলি তাক ।

আতি মহা ক্ৰতে বধখান টানি
ডাকিল চাৰি ঘোটক ॥ ৫২৮

কতো দূৰ মানে নিল পলুৱাই
কুম্বৰক বন্ধা কৰি ।

আকাশত দেৱ-গণে বিক্সিল
কন্নী বীৰ যায় বৰি ॥

যুদ্ধ হুন্দুতি পটহ গোমুখ
বিপক্ষি বাৰে দোভোবা ।

ধন্য কৃষ্ণ বুলি পুষ্প ববঘিল
 দেয়ে আকাশব পৰা ॥ ৫২৯
 টেম্বুৰানি বন্ধে বৈসাইলা প্ৰবন্ধে
 ববদোৱা নামে প্ৰাম ।
 ছম্ভ নাৰায়ণে যাক বহু মানে
 দিলা দেবাদাস নাম ॥
 তাহানে সম্ভতি মহা ধৰ্ম্ম মতি
 বাজধৰ নাম যাব ।
 তানে গৰ্ভেশ্বৰ ভৈলা সূৰ্য্যবৰ
 কায়স্থ কুল উদ্ধাৰ ॥ ৫৩০
 ব্ৰাহ্মণ সম্ভনে প্ৰাপ্তি আশা মনে
 থাকন্তে যাক উপাসি ।
 দিলা কীৰ্ত্তি থই আজিয়ে ভ্ৰময়
 যাব মহা যশ বাশি ॥
 তাহানে তনয় ভৈলা শুভ নয়
 প্ৰসিদ্ধ কুম্ভ নাম ।
 সজ কৰ্ম্ম যত সকলে পাৰ্গত
 গুণতো নাহি উপাম ॥ ৫৩১
 বংশতে প্ৰখ্যাত গন্ধৰ্ব্ব সাক্ষাত
 জগতে বথানে যাক ।
 ভৌমিকতে চুবা- মণি মহা বধা
 দশো মিশ যাব ডাক ॥
 তাহানে সম্ভতি আতি শিশুমতি
 শৰুবে ভণে পয়াব ।
 পণ্ডিত লোকক কবযোব কৰো
 কমিবা দোষ আৰাব ॥ ৫৩২
 বোত পদচয় বিহোক সিহোক
 নধৰিবা গুণ দোষ ।
 কৃষ্ণ কাহিনি একমনে শুনি
 চিত্তক কৰা সম্ভাষ ॥
 নমো মাধৱ চৰণ কুল
 মনে পিৰোপত কবি ।

পাপ হোক নষ্ট এবায়োক কষ্ট
 সৰ্বজননে বোলা হবি ॥ ৫৩৩

শ্ৰীকৃষ্ণ লগত কৰীৰ বন ।

পদ

ঋষিয়ে বোলন্ত শুনা জন্মজয় বায় ।
 নিলা যেষে কৰীক সাবধি পলুৱাই ॥
 কতো দূৰ গৈয়া পাছে বথাইলেক বধ ।
 চেতনা লভিয়া পাছে কৰী তৈল মুহ ॥ ৫৩৪
 আখে বেখে ধনু ধৰি টকাবিয়া টানি ।
 গুণত চবাইলা খবতৰ শব আনি ॥
 প্ৰহাৰিবে খোজে যেষে আতি মন বাপে ।
 মুণ্ড তুলি মেখে হবি নাহিকন্ত আগে ॥ ৫৩৫
 সাবধিক বোলে কিনো তৈল বিপৰ্য্যয় ।
 এধনে পলাইল হবি দৈৱকী তনয় ॥
 মিলিল প্ৰমাদ কৰ্ম্মীক লৈয়া গৈল ।
 কহ কথা সাবধি স্বৰূপ যেন তৈল ॥ ৫৩৬
 সাবধি বদতি নপলায় নাৰায়ণ ।
 তুমিসে কৃষ্ণৰ শৰে ভৈলা অচেতন ॥
 নাহি ভ্ৰমতি বুদ্ধি আতি বিহ্বল পৰায় ।
 হেন দেখি তেখনে আনিলো পলুৱাই ॥ ৫৩৭
 আৰ কণিকতে আজি মিলারে প্ৰমাদ ।
 মাথৰে সহিতে আবে এৰা বিসম্বাদ ॥
 যাক নাটিলেক মুজে মহাবাজা জাক ।
 ধান শুভ লৈয়া তুমি প্ৰহাৰিলা তাক ॥ ৫৩৮
 বন্ধু বাহুবৰ তুমি মুণ্ডনিলা বাপী ।
 স্বতন্ত্ৰী বোগী আক কি কৰে গিৱাদী ॥
 ত্ৰৈলোক্য বিজয় কৃষ্ণ জগততে সাব ।
 তাহাৰো জিনিবে তুমি কৰা অকীৰাৰ ॥ ৫৩৯
 একো নিজিলাসি বোলা শৰীৰব বলে ।
 অগ্নিক বাখিবে চাৰা বস্ত্ৰব আকলে ॥

সাগর তবিত্তে চারা গগে বান্ধি শিল ।
 কৈত শুনি আছা কোনে কৃষ্ণক জিনিল ॥ ৫৪০
 কৃষ্ণে স্বামী ভৈলা আসি কল্পিণীৰ ভাগে ।
 কন্থা ভৈলে অরশ্চে পবক দিবে লাগে ॥
 কোন কাজে তুমি আসি পাতিলা বিবোধ ।
 একোকালে তোমাৰ নভৈল ভাল বোধ ॥ ৫৪১
 এভো হেন কৰা তুমি মোৰ বাক্য ধৰা ।
 মুক্ পৰিহৰা তুমি বিপাণ্ডে নমৰা ॥
 মাধৰে সহিতে তুমি কৰা কুটুম্বিতা ।
 তিনিয়ো লোকত তেবেকাক আছে চিন্তা ॥ ৫৪২
 হেন শুনি মহাথঙ্গে মাতিলা কুমৰ ।
 শুন ওবে কোনে তোক পাতিলে পাতব ॥
 অপুহুক মন্ত্ৰী তই নতো পাস চোট ।
 মোৰ আগে শক্রক দেখস বৰ গোট ॥ ৫৪৩
 তই সাৰথিক যোগ্য ভয়াতুব চাব ।
 পলুৱাই আমাৰ অনাইলি খিলিক্কাৰ ॥
 জগতে জানিল কল্পীবীৰ পলায় যায় ।
 মিত্ৰক বিষাদ দিলে শক্র পাইলে লাই ॥ ৫৪৪
 কাৰ বোলে বণ নহলি এৰি দিলি ভঙ্গ ।
 ভালে মোৰ আপুনি তোলন্তে আছে খঙ্গ ॥
 সাৰথি নচাই তোক কাটিমে পেলাওঁ ।
 জীৱি ঘেবে ডাক বথ যুক্তিবাক যাওঁ ॥ ৫৪৫
 শুনিয়া সাৰথি আৰ নেদিলে উত্তৰ ।
 ওলপতে পাককিল সেহি পটন্তৰ ॥
 জীৱাৰ আনুধি নলাগয় মবস্তাক ।
 এহি বুলি উলটায়া ডাকিলা ঘোৰাক ॥ ৫৪৬
 আতি বেগ ধৰি বথ খান যায় চলি ।
 চুৱাই প্ৰবেশ গই ভৈলা বণন্থলি ॥
 সাৰথিও আতিশয় মনত আন্থখে ।
 বাখিলেক বথ খান কৃষ্ণক সমুখে ॥ ৫৪৭
 কল্পীও সমুখ ভৈলা ধনু ধৰি কাছি ।
 কুৰি পাত শৰ চুপহুকে লৈলা বাছি ॥

আকৰ্ণ পুৰিয়া শৰ পঠাইলেক খেপি ।
 দেখি কৃষ্ণে পথতে কাটিলা অৱলেপি ॥ ৫৪৮
 সেহি ছেগে প্ৰহাৰিলা অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ শৰ ।
 হাততে কাটিলা ধনু ভীষ্মক পুত্ৰৰ ॥
 ছয় শৰে কৱচক পেলাইলেক কাটি ।
 দেখি কল্পী আন ধনু ধৰিলেক ডাটি ॥ ৫৪৯
 ক্ৰোধে জ্বলি গৈল যেন অগ্নি প্ৰলয়ৰ ।
 বৰচোটে প্ৰহাৰিলা একনকৈব শৰ ॥
 ঘোৰাক সালিল নিয়া দশ দশ শৰে ।
 কুৰি পাতে ভেদিলেক ধ্বজৰ উপৰে ॥ ৫৫০
 মাধৱক একাদশ সাৰথিক কুৰি ।
 মুৰ্ছা গৈলা দাককৰ ধাতু গৈল উৰি ॥
 এবিলন্ত বাঘজৰী বথ ফুৰে পাক ।
 দেখি হৰি নিয়মিলা চাৰিও ঘোৰাক ॥ ৫৫১
 সাৰথিকো আস্থাসিয়া কবিলন্ত থিৰ ।
 চুৱাই দাকক ভৈলা নিকজ শৰীৰ ॥
 ঘোৰাৰ কাঢ়িয়া শৰ মাৰ্জ্জিলন্ত গাৱ ।
 গুণন্ত মাধৱে দেখি কল্পীৰ প্ৰভাৱ ॥ ৫৫২
 কিনো ইটো দাকণ অশক্য বীৰগোট ।
 মোক হেন আনে কোনে সহিবেক চোট ॥
 ভালেতো ইহাৰ ভবে কাষ্পে স্তবাস্তব ।
 জগত কণ্টক কন্থা কুমৰ দন্দুব ॥ ৫৫৩
 আক মাৰি পৃথিৱীৰ খণ্ডাও মহাতাব ।
 এহিসে কাৰ্য্যক লাগি মোৰ অৱতাৰ ॥
 হেন বুলি ধনু ধৰি কৰিলা টকাৰ ।
 কল্পীক বোলন্ত অবে শুন চুবচাব ॥ ৫৫৪
 হেলাভেসে এভবেলি যুক্তস আমাক ।
 হেব জান তোক এবে ভৈল মনডাক ॥
 আজি তোব সকলে ভাৱনা কৰো চুব ।
 বন্তক শকতি তোব সবে কব পূৰ ॥ ৫৫৫

এহি বুলি হৰি প্ৰহাৰিলা বাণগণ ।
 সূৰ্য্যৰ উদয়ে যেন প্ৰচণ্ড কিৰণ ॥
 বিদ্যুৎ সঞ্চাবে গৈয়া কুম্বক পাইল ।
 হৃদয়ত পৰি শৰ পিঠিত বজাইল ॥ ৫৫৬
 বাণ ঘাৰে কন্নী আতি ব্যধিত শৰীৰ ।
 চোট পাই কম্পে তাৰ উক কৰ শিৰ ॥
 গাৱৰ কথিব বহি যাই বোম্বানলে ।
 দুনাই হানিলা হৰি শৰ সেহি তালে ॥ ৫৫৭
 দুই বাণে হাততে কাটিলা ধনুধান ।
 আঠ শৰে চাৰি ঘোটকৰ লৈলা প্ৰাণ ॥
 ত্ৰৈলোক্য অজয় বীৰ দেৱ বনমালী ।
 ঘাটি শৰ হানি বধ পেহ্লাইলা বখালি ॥ ৫৫৮
 হেন দেখি সাৰথিৰ ধাতু গৈলা উৰি ।
 মাধৱক তুতি কৰে ছয়ো হাত যুৰি ॥
 নমো আদি দেৱ নমো সংসাৰ কাৰণ ।
 দুষ্ট বিনাশন সন্ত জনক পালন ॥ ৫৫৯
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি জগন্নাথ জগতৰ সাকী ।
 যিটো ভালমন্দ তুমি সবে আছা দেখি ॥
 পশিলো শৰণ মই মহা ভয় ভীত ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি কৃষ্ণ বুলি পৰিলা স্তম্বিত ॥ ৫৬০
 হেন দেখি পাছে কৃপাময় চক্ৰপাণি ।
 সাৰথিক বাধিলা বৈষ্ণৱ হেন জানি ॥
 নকাটিলা কৃষ্ণে সাৰথিয়ো আৰ্ঠা পাই ।
 মৃতক ঘোৰাৰ আবে থাকিলা মুকাই ॥ ৫৬১
 হুহু হুয়া দেখে কন্নী বধ তৈল ভঙ্গ ।
 মাধৱক লাগি আতি তাৰ তৈল খঙ্গ ॥
 বধ হস্তে জাম্প দিয়া নাখিলা কুম্বৰ ।
 মৃত জকাৰিয়া বীৰে গৰ্জিলা বিস্তৰ ॥ ৫৬২
 জয়কৰ গদা ধৰি বোলে থাক থাক ।
 মাধাৰ উপবে সুবাইলেক সাত পাক ॥
 হৌ বুলি হানিলেক মাধৱক প্ৰতি ।
 তাকো কাটিলক শৰে ত্ৰিকলত পতি ॥ ৫৬৩

গদা চয় তৈল দেখি হানিল মুদগৰ ।
 ছেদিলন্ত শৰে তাকো দেৱ দামোদৰ ॥
 যেহি অস্ত্ৰ লৱে কাটে দেৱ নাৰায়ণ ।
 ক্ৰোধে কি কৰিব কন্নী নপাস্ত চেতন ॥ ৫৬৪
 যত অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ পাৰে মানে কোকাই আনে ।
 মাধৱক লাগি দুইহাতে মেলি হানে ॥
 একো দিকি নচাই খঙ্গে হানে মহাকোপে ।
 তাক কৃষ্ণে পথতে কাটন্ত অৱলম্বে ॥ ৫৬৫
 একো অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ য়েবে নপাৱন্ত খুজি ।
 খাণ্ডা বাক ধৰি বোলে মাৰো আক যুজি ॥
 ভাৱ ভঙ্গি কৰিয়া বাকত দিলা পাক ।
 উপৰক তুলি ধৰি ফিহাৰে খাণ্ডাক ॥ ৫৬৬
 থাক থাক বুলি খেদি যায় বাক পাতি ।
 স্তৱৰ্ণৰ চান্দচয় ঝিকি পাবে আতি ॥
 তাতে গুপ্তি লগাই আছে হালয় চামৰ ।
 বাঘে যেন মাধৱক কচিল কুম্বৰ ॥ ৫৬৭
 মাধৱে দেখন্ত কন্নী বীৰ আসে খেদি ।
 খাণ্ডা বাক হাততে পেহ্লাইলা তাৰ ছেদি ॥
 হৃদয়ত দশ শৰে ভেদিলন্ত হৰি ।
 তথাপিতো দাকণে নকৰে পাছ ভৰি ॥ ৫৬৮
 বজ্জ মুষ্টি ধৰি ধাইল দশন কামুৰি ।
 গাৱৰ বেগত স্তম্বি লৰে প্ৰতি ভৰি ॥
 বিদ্যুৎ সঞ্চাবে গই বধ মাজে উঠি ।
 কৃষ্ণৰ হিয়াত বৈসাইলেক বজ্জ মুষ্টি ॥ ৫৬৯
 কিটাইলন্ত নাৰায়ণে মুঠিব প্ৰহাবে ।
 চাম্প গিয়া চুলত ধৰিয়া বাৰ কৰে ॥
 সিংহৰ হাতত যেন বন্দী তৈল হাৰী ।
 হঁ বুলি হিয়াত বসাইলা একলাঠি ॥ ৫৭০
 মুৰ্ছা গৈল কন্নাবীৰ পায়ৱ মহাজ্বৰ ।
 দুই চকু মুদি বীৰ তৈল অধোমুখ ॥
 হেন দেখি মহাকোপে দশন কামুৰি ।
 তাৰৰ খাণ্ডাক কৃষ্ণে কাটিয়া আৰুৰি ॥ ৫৭১

কাটিবাক লাগি চেগ চাস্ত য়ুৰায় ।
 কল্পিগী দেখন্ত মোৰ ভাতৃ কাটা যায় ॥
 আখে বেখে মাধৱৰ চৰণত ধৰি ।
 অনেক কাতৰ কৰি মাতন্ত সুন্দৰী ॥ ৫৭২
 বাখা বাখা প্ৰভু আৰ নলৈয়োক প্ৰাণ ।
 আকল পাতিয়া মাগো দিয়ো ভাতৃ দান ॥
 তোম্মাৰ আগত ইটো যেন ক্ষুদ্ৰ মস ।
 ইহাক মাৰিলে প্ৰভু পাইবা কোন যশ ॥ ৫৭৩
 তোমাক বিবোধ কৰি খাইলেক দুই আখি ।
 মাৰিবাক লাগিয়া হাখীক যুজ্জ মাখি ॥
 সিংহক জোন্ধাৰে যেন ক্ষুদ্ৰ যুগ হুই ।
 দোষক চাহন্তে কাটিবাক যোগ্য হুই ॥ ৫৭৪
 তথাপিতো মোক হন্তে কৰিয়োক বন্ধা ।
 যত লাগে আপুনিয়ে পুৰিয়োক কন্ধা ॥
 যিহোক সিহোক মোৰ হোৱে জ্যেষ্ঠ ভাই ।
 ইহাক কাটন্তে কোন সতে থাকো চাই ॥ ৫৭৫
 শশীপ্ৰভা আই মৰিবন্ত পুত্ৰ শোকে ।
 আমাকেসে গৰিহা কৰিবে সবে লোকে ॥
 ভাতৃ বধ কৰিলেক স্বামীক অনাই ।
 কল্পিগীত পৰে ছৰাচাৰী আন নাই ॥ ৫৭৬
 কমা কৰা মোৰ নখাকোক কুখিয়াতি ।
 পাপিষ্ঠৰ মুখক দেখন্তে মৰো আতি ॥
 মৰি আছিলেক দেখো নাহি মাত বোল ।
 তোম্মাৰ হাতত আৰ ঠাই ভৈলটোল * ॥ ৫৭৭
 জীয়েক ভয়াই এবে দাস্তে লওঁ খেব ।
 হেন জানা জোমাৰ খাণ্ডাৰ ভৈল চেব † ॥
 আপোনাৰ কুবুদ্ধিয়ে গৈল বসাতল ।
 যুক্তক প্ৰাণীক কাটিবাক কোন কল ॥ ৫৭৮
 তথাপিতো কমা বেবে নাহিকে তোম্মাৰ ।
 ভাই বহিনীক কাটিয়োক একেবাৰ ॥

এই বুলি মকমকি কান্দন্ত সুন্দৰী ।
 তিস্তিল লোতকে মাধৱৰ দুই ভৰি ॥ ৫৭৯
 হেন শুনি হাসিয়া বদতি নাৰায়ণ ।
 আক লাগি বাট্টে কেনে কৰাহা ক্ৰন্দন ॥
 হেন অপৰাধী ইটো জানিবা আপুনি ।
 শত্ৰুক কাটন্তে বাধা কৰা কিবা গুণি ॥ ৫৮০
 কৰি আছে দুৰাচাৰে কাটিবাৰ দোষ ।
 ক্ষমিলো তোমাক চাস্তে এৰা অদস্তোষ ॥
 কিন্তু একগোটা আৰ থৈবো কুখিয়াতি ।
 নকাটিবো তথাপি কৰিবো বন্ধ শাস্তি ॥ ৫৮১
 এহি বুলি কেশৰ এৰিলা য়ুৰায় ।
 গলত কাপোৰ দিয়া ধৰিলা মেৰায় ॥
 চক্ৰধৰি মাথাৰ মুণ্ডিলা সবে কেশ ।
 দাৰি গোস্ক চাঞ্চি সচে কৰিলা কুবেশ ॥ ৫৮২
 চক্ষুৰ ভ্ৰমক চাঞ্চিলন্ত জগন্নাথে ।
 হাসি হাসি ধোল আনি ঢালিলন্ত মাথে ॥
 ভৈলা কন্নী কুমৰ কুমুণ্ডা যেন পুণ্ডা ।
 চিনিবাক নপাৰি বিকৃত মুণ্ডা লুণ্ডা ॥ ৫৮৩
 মাধৱে বোলন্ত দক্ষ কৰ এহি মুই ।
 মৰিলা মাখাত আনি কালি চূণ চুই ॥
 কপালতো বেধা দিয়া পিচ্ছাইলন্ত ফোট ।
 কন্নীক দেখয় যেন হলু পশু গোট ॥ ৫৮৪
 বিস্তৰ বিস্ততি আৰো কৰিলা মুৰাৰি ।
 বধ হন্তে কন্নীক পেছ্লাইলা ঢকা মাৰি ॥
 নিচালে পৰিলা আতি হামুখুৰি খাই ।
 নাহি শ্ৰুতি বুদ্ধি আতি যতক পৰায় ॥ ৫৮৫
 লাজে অপমান আতি দেখে তমোময় ।
 জীলো কি মৰিলো আপোনাকে নজানয় ॥
 নিস্ত্ৰীক শৰীৰ আতি খণ্ডিল প্ৰতাপ ।
 পৰি আছে যেন দাস্ত ভয়া চোণা সাপ ॥ ৫৮৬
 কন্নীক দেখিয়া দেৱ ভুলিলেক হাসি ।
 তই মাধৱক যুক্তিবাক চাস আসি ॥

যি মুখে গোসাইক পাপী পাৰিলিহি গালি ।
 বব বজ্জ ভৈলো তাতে কালি চূণ পাইলি ॥ ৫৮৭
 মহস্তুক নিন্দিয়া অন্নতে পাইলি ফল ।
 কল্পিত নভৈলে আজি বাস বসাতল ॥
 কুম্বক চাহি এহি বুলি দেৱগণ ।
 কবিলন্ত হাশ্ব বব প্ৰকটি দশন ॥ ৫৮৮
 মাধৱক চাহি পাছে কৰিয়া হৰিষ ।
 বববিলা পুষ্প আতি সুবভি শিৰিষ ॥
 বাৱে বিছাধৰে বজ্জ নাচে অপেশ্বৰা ।
 গন্ধৰ্ব্ব জোগাৱে গীত আকাশৰ পৰা ॥ ৫৮৯
 ঋষিয়ে বোলন্ত ৰাজা শুনা জন্মোজয় ।
 কৰ্মীৰ সেনাৰ যেন মিলিল প্ৰলয় ॥
 যেতিয়কণে মাধৱে ধৰিল কুম্বক ।
 যদুসেনা দেখিয়া ধাইলা কটকক ॥ ৫৯০
 বলভদ্ৰে আদি কৰি যত বীৰজাক ।
 চৌভিত্তি বেঢ়িল গৈয়া শত্ৰুৰ সেনাক ॥
 বেৰাস্তে এৰাইবাক নপাৰিলা একো প্ৰাণী ।
 জালৰ মাছক যেন মাৰে শেলে হানি ॥ ৫৯১
 যেন অন্নায়াসে মুগ মাৰে মন্ত সিংহ ।
 মবন্তে কটকে পাবে আৱৰাৰ বিঙ্গ ॥
 জনেকো নবৈল সবে পেলাইল নিডলি ।
 ক্ষণেকতে নিশৱদ ভৈল বণস্থলি ॥ ৫৯২
 অনেক বহল যেন পদ্মবন খান ।
 হস্তী মুখে পাই যেন কবিলে উচৰ ॥
 সেহিমতে কৰ্মীৰ কটক ক্ষয় ভৈল ।
 সেনাৰ কথিবে এক নদা বহি গৈল ॥ ৫৯৩
 কক্ষৰ কটক আতি প্ৰচণ্ড প্ৰভাৱ ।
 শত্ৰুসেনা কথিবে লেপিত ভৈলা গাৱ ॥
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ বস্ত্ৰ ভেঙ্গে তিস্তিল সৰাব ।
 মহা উন্নতৰ দেখি বান্ধস আকাৰ ॥ ৫৯৪
 শত্ৰুক সংহৰি বদুসেনা উনমাদ ।
 পৰম উৎসাহে সবে কৰে সিংহনাড ॥

এবে নাচে গাৱে অস্ত্ৰো অস্ত্ৰে বোলে ৰাতি ।
 বাৱে জয়চোল বোল উঠলিল আতি ॥ ৫৯৫
 ডেৱা দাশ্বি দিয়া কৰে লৱবা লৱৰি ।
 বাক খাণ্ডা থৈয়া কেহো বজাৱে চাপৰি ॥
 বস্ত্ৰ তুলি ৰাজি কতো কড়ুহলে আছে ।
 থিয় ডঙ্গা দিয়া অস্ত্ৰি ভঙ্গি কৰি নাচে ॥ ৫৯৬
 তাক চাই হাসে কতো দশন প্ৰকটি ।
 জিনিলো জিনিলো বুলি কৰে চটি মাটি ॥
 চতুৰ্ভিত্তি বেঢ়ি বাৱে নানা বাঘ ভণ্ড ।
 তুলি তুলি নচুৱাৱে চিহ্ন চৌণ্ডা দণ্ড ॥ ৫৯৭
 কৰৈ বজ্জ ঢঙ্গ সেনা মাটি ডেৱা ডেৱে ।
 এহিমতে শত্ৰু সংহাৰিলা বলদেৱে ॥
 গদ যুজুধানে সমে চতুৰ্বজ্জ দলে ।
 কৃষ্ণৰ পাশক গৈলা মহা কড়ুহলে ॥ ৫৯৮
 কৰ্মীক দেখিলা গৈয়া বিকৃত কুবেল ।
 গোবিন্দে বিণ্ডটি চাঞ্চিলন্ত গুণ্ড কেশ ॥
 কৰিলা লাঞ্চনা কৃষ্ণে কালি চূণ চুই ।
 পৰি আছে কৰ্মীবীৰ অধোমুখ হুই ॥ ৫৯৯
 পৰম বিকৃত ভৈল চিনন নযাৱ ।
 নাহি মাত বোল যেন মৃতক পৰাৱ ॥
 তাকো লাগি মহা মৰ্ম্মে গালে হাত দিয়া ।
 কান্দন্তে আছন্ত সতী ভীষ্মকৰ জীয়া ॥ ৬০০
 সবসৰি নয়নৰ পৰম লোতক ।
 লৈলন্ত গুৰণি পাছে দেখিয়া জ্যেষ্ঠক ॥
 কল্পিতৰ চুখ দেখি বলাইব কাকৰ ।
 কৃষ্ণক বোলন্ত তুমি কিনো নিদাকৰ ॥ ৬০১
 কিসক কৰিলা কুটুৰ্বৰ মৰ্ম্মভেদ ।
 কোন কাৰ্য্যে দিলা বোহাৰীক যদি বেদ ॥
 আনে শিছাৱয় আনি চন্দন কুঙ্কম ।
 তুমি চূণে চুইলা নৱ সৰ্ব্বজি কুটুৰ ॥ ৬০২
 ইহাৰ অৱস্থা দেখি মনে লাগে চুখ ।
 কোন সতে বোহাৰীৰ চাহিবাছা মুখ ॥

কল্পীক কবিলি এতমান বন্ধ শান্তি ।
 হেনসে নিৰ্দ্দয় ভৈলা থৈলা কুথিয়াতি ॥ ৬০৩
 কল্পীগীক বলভদ্রে প্ৰবোধিলা মাতি ।
 এৰা মার কৰ্ত্ত শোক নকৰিবা আতি ॥
 ক্ষত্ৰি জাতি ভৈলে হোৱে হেন ব্যৱহাৰ ।
 বিবাদ লাগিলে ভাই ভাই চিস্তে মাৰ ॥ ৬০৪
 দাকৰ ক্ষত্ৰিয় জাতি হেনয় অবুদ্ধ ।
 সংগ্ৰাম লাগিলে পিতা পুত্ৰে কৰে যুদ্ধ ॥
 ব্ৰহ্মায়ে নিৰ্ম্মিলা আমাৰ জাতি ধৰ্ম্ম ।
 হেন জানি মার তুমি নকৰিবা মৰ্ম্ম ॥ ৬০৫
 দুৰ্জ্জন কল্পীয়ো নেবে কন্দলৰ আশ ।
 কোনে কাৰ্য্যে উকৰি আপুনি হোৱে নাশ ॥
 আৰ কোন হানি হুই কিয় আসে ধাই ।
 উদয়াৰ যাণ্ড যেন মূৰে মাটি থাই ॥ ৬০৬
 ইহাৰ নকাঢ়ো দোষ বিধিৰ বিপাক ।
 কোনে এৰাইবাক পাৰে কল্পলিপি তাক ॥
 হেনয় লাঞ্ছনা হৈবে কৃষ্ণৰ হাতত ।
 লিখিলা বিধাতা হেন আৰ কপালত ॥ ৬০৭
 বলৰ প্ৰবোধে স্তম্ভ ভৈলন্ত কল্পীগী ।
 কৃষ্ণো লবি গৈলা পাছে বিপুগণ জিনি ॥
 প্ৰচণ্ড যাদৱী সেনা সাগৰ শঙ্কাস ।
 ছাৰকাক চলিলা চানিয়া দিশ পাশ ॥ ৬০৮
 বলভদ্রে যুজুধান গদ শ্ৰীহৰি ।
 লবি গৈলা পদাতি চাৰিকো মধ্য কৰি ॥
 আতি আৰম্ভৰে কৰে জয় ঘোষ ধ্বনি ।
 চিহ্নে দস্তালে কাঢ়ে ঘোৰায়ে ছেসগি ॥ ৬০৯
 বাস্তব চোটত চুটে স্বৰ্গৰ কপাট ।
 বধ চক্ৰ ঘাৰে ঘেন ভূমি মেলে কাট ॥
 প্ৰজাৰ আন্দোলে বোলে কৰ্ণে হানে তাল ।
 দলসোপ বহুমতী কাম্পিল পাতাল ॥ ৬১০
 কৃষ্ণৰ কিহৰ কবি বচিল শঙ্কৰে ।
 শুনা কৃষ্ণ কথা সত্যকৰ নিবস্তবে ॥

লভিবা মুকুতি য়েবে সংসাৰ নিস্তৰি ।
 নিবস্তবে নবে ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ৬১১

বজা তীক্ষক আৰু মহানৈব বিলাপ ।

ছবি

ঋষিয়ে বোলন্ত শুনা মহাৰাজা জন্মজন্ম
 যেন ভৈলা কল্পীৰ অৱস্থা ।
 বণ জিনি নাৰায়ণ বস্ত্ৰে চলি গৈল য়েবে
 তাত পৰে কহো পাছ কথা ॥
 সামৰাজে ভৈলা হত য়েবে ঘোৰ সম্ভৱত
 সাৰথি কুমৰ মাত্ৰ জীল ।
 আতি আখে বেখে ধৰা নগৰত পশি গৈয়া
 বাজাৰ আগত জান দিল ॥ ৬১২
 শুনিয়োক নৃপবৰ কাৰ্য্য ভৈল অধস্তৰ
 কি কহিব ধাতু গৈল উৰি ।
 চতুৰঙ্গ সেনা যত সামৰাজে ভৈল হত
 তোহকাৰ সমূলে গৈল বুৰি ॥
 কুমৰকো চুলে ধৰি কাটিবে খোজন্তে হৰি
 এতেকতে আসিলো লৱৰি ।
 কিবা ভৈল তাৰ তথা নজানোহো পাছ কথা
 জাস্তে প্ৰভু যাহা তুমি লবি ॥ ৬১৩
 হেন শুনি নৰনাথ জাঞ্চ দিলন্ত মাধ
 দশো দিশি দেখি অন্ধকাৰ ।
 হা পুত্ৰ কি কবিলি আপুনি মবিলি তই
 প্ৰজাৰ চিন্তিলি মহামাৰী ॥
 সৰ্ব্ব কালে জুব চিত হিতক দেখিলে তিত
 সুশুনিলি ঘোৰ হাক ডাক ।
 কৃষ্ণক বিবোধ কবি সামৰাজে গৈলি মৰি
 একেধৰ কবিলি আন্ধাক ॥ ৬১৪
 কৃষ্ণক যুজিয়া বলে পুত্ৰে গৈলি বসাতলে
 ডাক খেদি নাহিকে আন্ধাৰ ।

মবাইলি পদাভিগণ তাতেসে দগধ মন
 কি লৈয়া চৰ্চ্ছিবো বাজ্যতাব ॥
 কিনো ভৈল হুদি খেদ বিধাতা চলিল মোক
 এহি বুলি কান্দে নৃপবব ।
 ধাবায়ে জনালে গই শুনিলন্ত মহাদই
 সৰ্ববত পবিল কুমব ॥ ৬১৫
 অস্তবীক ভৈল প্ৰাণ নাহি শ্ৰুতি বুদ্ধি জ্ঞান
 তমোময় দেখি সেহি তালে ।
 হুলি গৈল শোকানল যেন গোব কটা কল
 পৃথিবীত পবিল নিচালে ॥
 সেরকিনীবৰ্গে আনি আখে বেখে চালে পানী
 বুবিল মবস্তে পটেধবী ।
 কুমবৰ ভাৰ্যা যত স্বামীৰ শুনিয়া হত
 কান্দে সবে আৰ্ত্তনাদ কবি ॥ ৬১৬
 হা স্বামী বুলি গেবি পাঠে মহাদৈক বেটি
 শোকে যেন যাই প্ৰাণ ফুটি ।
 আক্কাৰ অনাথ কবি প্ৰাণনাথ গৈলা মবি
 এহি বুলি কবে লোটাশুটি ॥
 কান্দে আবো নবনাবী অস্তেধপুবক চানি
 ক্ৰন্দনব উন্মি উখলিল ।
 অনস্তবে মহাদই ক্ৰণেকে চেতন পাই
 দীৰ্ঘবাবে অনেক কান্দিল ॥ ৬১৭
 পুত্ৰ শোকে দহে গাৰ হিয়ে হানে মুঠি ধাৰ
 হা যোব হাবিলাস পুতাই ।
 কুক জমাই বনদুত হুয়া তোক নিলে কুত
 মোক শোকসাপবে পেহ্লাই ॥
 নহুইখে দিলো হাক তোক দন্দ কবিবাক
 নুশুনিলি কিনো স্বস্তব ।
 ওলাই গৈলি নাচি বাসি পুতাই ইক্লক লাসি
 উলটিয়া নপশিলি যব ॥ ৬১৮
 পাকো পুত্ৰ ভৈল হুবা আছিলো অচ্যুত মখি
 শিৰো নাম খণ্ডালে কুমব ।

কিনো ভৈল হুদি শোক বিধাতা দন্তিলে মোক
 যমপুবে আক্কাৰ হুবব ॥
 বাজ্যৰ কুমাবীগণে তোক সেরে সৰ্বকলে
 শীতল শব্যাত থাক শুই ।
 আজি বাপু স্থান এবি কোন স্থানে আছ পবি
 কাক শৃগালব ডক হই ॥ ৬১৯
 তোহোক কাটন্তে চাই থাকিব কল্পিত আই
 প্ৰাণক ধবিবে কোন সতে ।
 ভাভুশোক পায়া যোব সি কি জীয়াই জীয়ে যোব
 জানিলোহো মবিল লগতে ॥
 পুত্ৰ জীয়া * হেৰুয়াই থাকিবো কাহাক চাই
 জীও কিয় কুলকণী চাবী ।
 এহি বুলি পটেধবী কান্দে আৰ্ত্তনাদ কবি
 পৃথিবীত লোটাশুটি পাবি ॥ ৬২০
 নাবীগণে প্ৰবোধয় শুনা আই মদাদই
 সবাকো আকুল কেনে কবা ॥
 জীৱন মবণ তাব বাৰ্তা নহু পাই সাব
 দাকণ সন্তাপ পবিহবা ॥
 হুহু হুয়া চালি গাৰ বাৰ্তে বাৰ্তা ময়া মায়
 কন্নী নহু মবস্ত সন্মি ।
 আশিৰো শুনিলো পাছে কুমব জীৱন্তে আছে
 কল্পিত বাখিলা তাই বুলি ॥ ৬২১
 শশীপ্ৰভা হেন শুনি মাতিলন্ত মনে শুনি
 তোমানাব সিদ্ধি হোক বাক ।
 মোব ছই পুত্ৰ জীউ হোক আজি টিবজীউ
 আক্কাৰ খণ্ডোক পৰ্ব ডাক ॥
 এহি বুলি পটেধবী লবি সৈলা শীত্ৰ কবি
 বখাত আছয় বনহলী ।
 মন্ত্ৰ সাৰ্বভে চেবী আসে পাছে বার বেটি
 আনো নাবীগণ ধায় চলি ॥ ৬২২

ব্রাহ্মায়ো নবীলা পাছে যত পাত্রে মত্নী আছে
 ভীষ্মকক বেড়িয়া চৌপাশ ।
 শোকাবলে যাবে-পুলি * হা ভাত পুত্র বুলি
 ঘনে ঘনে তেজয় নিখাস ॥
 কতো কতো শোকে কাটন্দে চক্ষুৰ লোকক চাটন্দে
 একোরে নাকলৈ পথ বাট ।
 ইক্টে মিত্রে নেই ধৰি কতো বোলে হৰি হৰি
 কিনো বিধি লিখিলা ললাট ॥ ৬২৩
 কতো নব-নাবী লোকে বজু বাঙ্করৰ শোকে
 কল্লীক পাবস্তে যায় গালি ।
 জগতে নাটিলে যাক তাকো লৈলি যুঝিবাৰু
 দিন দুপৰতে আধি খাইলি ॥
 তোহোৰ কাৰণে আমি হকরাইলো পুত্রে স্বামী
 নবে ভৈলো নিমাখিতী বাণ্ডী † ।
 কেনে যাইব দিন কাল হৃদয়ত দিলে শাল
 কল্লীময় ভৈলে তলগাণ্ডি ॥ ৬২৪
 এছিমতে কান্দি-কাতি শৰীৰত ধুলা মাটি
 মহামৰ্মে প্ৰজা যায় চলি ।
 ব্ৰাহ্মি কথা মাত বোল কবে হাৰাকাৰ বোল
 পাছে গৈয়া পাইল বগস্থলী ॥
 কৃটা হয় হস্তী বধ যুতকে ঢাকিল পথ
 শোণিতে কর্দম সমুদায় ।
 শ্বেথি কান্দিবাৰু লৈল বোলেক উথলি গৈল
 মৰা বজু বাঙ্করক চাই ॥ ৬২৫
 প্ৰাণামিয়া হৰি পারে কায়স্থ শৰুবে গারে
 হৰিকণ্ঠ কথাৰ পৰাৰ ।
 হুৰি পদ প্ৰসাদত সিদ্ধ হোক অভিমত
 পদ হোক আশেষ প্ৰচাৰ ॥
 তনিকোক সৰ্বজন পুণ্য হোক সঙ্করন
 এৰি আন কথা ভাব হুৰ ।
 সমস্তে সমাজে ঢাকি হৰি হৰি বোলা ডাকি
 উদ্ধাৰিয়ো আশোন পুৰুষ ॥ ৬২৬

মৰব কেৱলত মৃত সৈন্তগণক দেখি শ্ৰী-পুত্ৰৰ ক্ৰন্দন আঁক
 নবৰ হুৰিত ভোজকুট নগৰ পাতি কল্লীবীৰ
 থাকিবলৈ অহমতি লাভ ।

পদ

ঋষিয়ে বোলন্ত শুন্য জন্মেজয় বাজা ।
 মৰা বাঙ্করক গৈয়া দেখিলন্ত প্ৰজা ॥
 পুত্ৰ পুত্ৰ বুলি গৈয়া কেহো ধবে গলে ।
 আশেষ ক্ৰন্দন কবে হাকলে বিকলে ॥ ৬২৭
 মৰা ভাইক ধৰি কেহো ভাতৃগণে কান্দে ।
 মৃতক স্বামীক কতো নাৰীগণে বাঙ্কে ॥
 মুখ দেই মুখত আধিত দেই আধি ।
 ই জন্মক লাগি গোঁসাই ভৈলো দেখা দেখি ॥ ৬২৮
 শ্ৰুতিহত ছয়া কতো স্নকোমলী নাৰী ।
 মৃতক স্বামীক তৈতে আকোৱালি ধৰি ॥
 উঠিয়োক গোঁসাই গৃহক যায়ে চলি ।
 পৰি আছা কিসক দুৰ্গম বগস্থলী ॥ ৬২৯
 নিচুকি থাকিলে চিত্ত কবে উতপাত ।
 জুবাওক শৰীৰ প্ৰভু আঘাবেক মাত ॥
 মোত হাবিয়াস আতি নাহি কি কাৰণ ।
 এহি বুলি আৰ্ত্তবাৰে কৰয় ক্ৰন্দন ॥ ৬৩০
 এহি মতে নবনাৰী সমস্তে কান্দই ।
 কুম্বক বিচাৰি ফুৰন্ত মহাদই ॥
 পাত্ৰ পুত্ৰ সহিতে ভীষ্মকে চাস্ত ফুৰি ।
 দেখন্ত কুম্বৰ পৰি আছে চক্ষু ফুৰি ॥ ৬৩১
 বিবৰ্ণ বদন দেখো মৃতকৰ ঠান ।
 গমিতে নপাৰি কিবা আছে নাই প্ৰাণ ॥
 নাহি দাৰি গোস্ক আছে কাঙ্গী চুপী চুই ।
 চিনিতে নপাৰি কল্লী বীৰ হই দুই ॥ ৬৩২
 কেহো বোলে এহি পোট হই কল্লী বীৰ ।
 মৃতকৰ ঠান দেখি নিশ্চল শৰীৰ ॥
 কেহো বোলে জীয়া কেহো জনে বোলে মৰা ।
 কেহো বোলে উলটায় হাতে পারে ধৰা ॥ ৬৩৩

হেন শুনি কুম্বব মনত আত্মধ ।
 মবণতো দশগুণে লাজ বব ছুধ ॥
 মবাবেশে থাকো দেখি সঞ্জালোক চিনি ।
 আমাক মাবোক বুলি প্ৰচণ্ড অগনি ॥ ৬৩৪
 এহি বুলি কন্নীবীবে পাত্তিলন্ত বুদ্ধি ।
 উসাইল পেট গোট বায়ুক নিবোধি ॥
 চক্ষু উলটাইল খিব ভৈল হাত ভবি ।
 মৃতকব বেশে থাকি গৈল দাস্ত ভবি ॥ ৬৩৫
 পাছে তাক চিত কবি চাহে মঞ্জীগণ ।
 নাসাত নেখেলে বায়ু নিষ্পান দশন ॥
 থব মব হাত পার মৃতকব ঠান ।
 দেখি সবে বোলে এতিক্ৰমে গৈল প্ৰাণ ॥ ৬৩৬
 ইকাতি সিকাতি কবি চাহে বগবাই ।
 মবিল বাজাব পুত্ৰ আৰ ধাতু নাই ॥
 যেহি মতে ধৰৈ তাক থাকে সেহি ভায়ে ।
 হেন দেখি শোকে প্ৰজ্ঞা কান্দে আৰ্ত্তধায়ে ॥ ৬৩৭
 কুম্বব ভাৰ্য্যা যত বাজাব কুম্বাবী ।
 ক্ৰন্দন এৰিয়া বোলে যায়ে সইতবী ॥
 হাতে আম ডালি লৈয়া মাতে কতোজনী ।
 হেন দেখি মঞ্জীগণে বান্ধে পাবঙ্গনি ॥ ৬৩৮
 সেহিবেলা কন্নীৰ সাবধি পলাই আছে ।
 আপোন সেনাব মাত বৃজিলেক পাছে ॥
 মৃত্ত তুলি চাহে পব ঠাইব কেহো নুই ।
 ঘোবাব সাক্ষিবপবা আইল বাজ হুই ॥ ৬৩৯
 কবযোব কবি বোলে বাজাক প্ৰণামি ।
 একিলে ক্ৰন্দন সবে কথা জানো আমি ॥
 মাধব হাতত ভারনা তৈল চুবি ।
 জীৱন্ত কুলব লাজে আছে ভৈল জুবি ॥ ৬৪০
 ককে কবিলন্ত আক প্ৰাণান্তিক শান্তি ।
 সি কাৰণে অপমানে আহন্ত নহাতি ॥
 বৃদ্ধ হাৰি পৰি আছে মৃতকব নয় ।
 সৰ্বকালে কুব বুদ্ধি ভোজাব তনয় ॥ ৬৪১

শুনিয়োক বাজা কথা কহো পূৰ্বাপবে ।
 মুৰ্ছা গৈল তমু পুত্ৰ মাধবৰ শবে ॥
 হেন দেখি মই পলুৱাইলো সেহি চেপে ।
 কুম্বব চেতন পাছে পাইলো সেহি বেগে ॥ ৬৪২
 আশেষ গৰ্জিয়া মোক চাইলে কাটিবাক ।
 কেনে পলুৱাইলি পুনৰপি বধ ভাক ॥
 হেন শুনি বধক ডাকিলো পূৰ্বমত ।
 পতঙ্গ পবাই কন্নী কুম্বব আগত ॥ ৬৪৩
 নিমিষেক অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধনু তুণ বাণ ।
 বধকো কাটিয়া কবিলন্ত ধান ধান ॥
 দেখি মই কবযোবে কবিলোহো ভুতি ।
 আক্ৰাক বাখিল কক্ষে সেহিসে মুগুতি ॥ ৬৪৪
 হেন দেখি তমু পুত্ৰে ছুগুণে কিটাইল ।
 শুধা হাতে ক্ৰোধ কবি মাধৱক ধাইল ॥
 বায়ু সম বেগে গোবিন্দব বখে উঠি ।
 হুঁ বুলি হিয়াত বৈশাইল বজ্জ মুঠি ॥ ৬৪৫
 মুঠিব প্ৰহাবে নকম্পিলা দামোদব ।
 জাম্প দিয়া চুলত ধবিলা বামকব ॥
 কাটিবাক চাহেন্তে ডাবব খাণ্ডা কাটি ।
 চবণত ধবিলা কল্পিত আগ বাঢ়ি ॥ ৬৪৬
 বিনয় বচনে মাগিলন্ত তাতু দান ।
 কল্পিত নিমিত্তেসে বন্ধা ভৈল প্ৰাণ ॥
 মুগুিলন্ত কেশ চাঞ্চিলন্ত গুফ ডাবি ।
 কালি চূণ চুই পেলাইলন্ত টকা মাৰি ॥ ৬৪৭
 কক্ষক কবিবে কিছু নভৈলেক কব ।
 লাজে অপমানে আবে জুবি আছে ভৈম ॥
 স্বকপ কহিলো প্ৰভু যেন লাগে কবা ।
 জীৱন্ত তোমাব পুত্ৰ মুছিকন্ত মবা ॥ ৬৪৮
 হেন শুনি কুম্বব উৰি গৈল ধাতু ।
 মবিবে নপাইলো ছুট সাবধিব হেতু ॥
 অখোমুখ হুয়া মুগিলেক চুই মাৰি ।
 পুত্ৰক হাতত পাছে বাজা হেন দেখি ॥ ৬৪৯

উঠ উঠ পুত্র তই এৰ ইটো মৰ্ম্ম ।
 লাজ অপমান কক্ৰিয়ৰ কোন ধৰ্ম্ম ॥
 হাবিয়া জিনয় কেহো জিনিয়া হাবয় ।
 সৰ্বকালে সংসারত কাৰো নাহি জয় ॥ ৬৫০
 কোন কাঠে চেপে কিয় যুজস কৃষ্ণক ।
 অকাৰ্য্যে মবাইলি আনি সমস্তে কটক ॥
 লঘু তৈলি আপুনি নুশুনি মোৰ বুদ্ধি ।
 স্বতন্ত্ৰী কগীয়াক কি কৰে আশুধি ॥ ৬৫১
 অনেক প্ৰবোধি বাজা বুজাইল বিস্তৰ ।
 অনন্তবে মহাদই দিলন্ত উত্তৰ ॥
 উঠ উঠ বাপু তই লাজ পৰিহৰি ।
 তোহোৰ সন্তাপে খানিতেকে যাও মৰি ॥ ৬৫২
 নখশয় মোৰ হৃদয়ৰ গুল গুলি ।
 এভো মোক কিসক নমাত মাথা তুলি ।
 কতনো বুজাবো নুশুনহ হাক ডাক ।
 তোহোৰ আগত নপাইলোহো মৰিবাক ॥ ৬৫৩
 জমায়েবে কিসক যুজিবে তোৰ লাগে ॥
 এবাইলো প্ৰমাদ আজি কত পুণ্য ভাগে ॥
 সমুলি বুঝিল হস্তে মনে গুণি চাৰ ।
 কক্ৰীয়া জীয়াইব বাবে আবে তোক পাৰ্শ্ব ॥ ৬৫৪
 বোলন্ত প্ৰবুদ্ধ শশীপ্ৰভা মহামতি ।
 পাত্ৰ সকলক আদেশিলা নবপতি ॥
 কুম্বক সকলে কবায়ো নিয়া স্নান ।
 হেন শুনি গৈল যত পাত্ৰতে প্ৰধান ॥ ৬৫৫
 প্ৰয়ক্ষে নবাইলা শৰীৰক বসি পিসি ॥
 পিছাইল উত্তম বস্ত্ৰ গাৱত হবিসি ।
 নানাৰিধ অলঙ্কাৰে শৰীৰক মণ্ডি ।
 পাত্ৰগণে বোলন্ত হুগতি গৈল খণ্ডি ॥ ৬৫৬
 নৃপতি বোলন্ত পুত্ৰ চলিয়ো নগৰ ।
 হেন শুনি অন্ন কৰি মাতিলা কুম্ব ॥
 নবাইবো নগৰ মই বুলিলো বুজাই ।
 কোন লাজে নগৰক বাইবোহো হুনাই ॥ ৬৫৭

শুনিয়োক পিতৃদেৱ বচন আশাৰ ।
 পূৰ্বে কৰি আছো যেন সত্য অঙ্গীকাৰ ॥
 কক্ৰীগীক নেমেলাই নিজিনি কৃষ্ণক ।
 কদাচিতো আমি নপশিবো কুণ্ডিলক ॥ ৬৫৮
 সত্য কৰি সমাজত বুলিলো বচন ।
 এবে য়েবে যাও অঙ্গীকাৰ হৰে চন্ন ॥
 ইঠাইতে বহো পিতৃ আজ্ঞা দিয়ো মোক ।
 হেন শুনি নৃপতি বোলন্ত এহি হোক ॥ ৬৫৯
 বাজাৰ আদেশ পাই হৰিষে কুম্ব ॥
 গৃহস্থক আনি তৈতে পাতিলা নগৰ ॥
 সাজিলেক গড় পাঞ্চি হুগম সঙ্কট ।
 যিটো নগৰৰ নাম খৈলা ভোজকুট ॥ ৬৬০
 নিৰ্ম্মল আবাস বস্ত্ৰময় মনোহৰ ।
 কুণ্ডিলক নগই তৈতে বক্ৰিলা কুম্ব ॥
 ভাৰ্য্যায়ে সহিতে পাছে ভীষ্মক নৃপতি ।
 কুম্বক খৈলা গৈলা কুণ্ডিলক প্ৰতি ॥ ৬৬১

শ্ৰীকৃষ্ণ-কক্ৰীগীৰ বিবাহ-উৎসৱ ।

ঋষি বাজ বদতি কহিলো যত কথা ।
 কৃষ্ণক বিবাহ শুনা দ্বাৰকাত তথা ॥
 বণ জিনি য়েবে চলি গৈলা হৰিকেশ ।
 শুনি দ্বাৰকাত বজ মিলিলা আশেষ ॥ ৬৬২
 যুদ্ধ জিনি কৃষ্ণ গোসাই আসন্ত আজ্ঞাৰ ।
 শুভ শুভ বুলি পাবে উকলি জোকাব ॥
 কস্তাক আনন্দে হৰি কৃষ্ণ যত্নপতি ।
 আগ বাঢ়িবাক লাগি আসিলা উত্ততি ॥ ৬৬৩
 নাটো গাঠৈ বাঠৈ বিছাখনে কতুলে ।
 বস্ত্ৰমণে নাৰীগণে কৰে স্নানলৈ ॥
 অনন্তবে দ্বাৰকাত প্ৰবেশে মাধৱ ।
 দেখি দৈৱকীৰ মনে বিলিল উৎসৱ ॥ ৬৬৪
 সাধবা হৃন্দবী নাৰীগণ লৈয়া সজ্জ ।
 পুত্ৰ বোহাবীক আগবাঢ়ি গৈলা বজ্জ ॥

মাতৃক দেখিয়া হবি বাস্ত ধীবে ধীবে ।
 করিণী সহিতে প্রণামিলা জানুশিবে ॥ ৬৬৫
 চিব্রীর হোরা বুলি আশংসিলা সতী ।
 করিণী বোহাবী এবে হৌক স্তবসতি ॥
 করিণীক দেখি কবে দৈবকী হবিষ ।
 সাকল বোহাবী পাইলো পুত্রব সদৃশ ॥ ৬৬৬
 দুই হস্তবো হস্তক কবিয়া এক ঠাই ।
 গৃহে প্রবেশাইলা নিয়া আনন্দ বটাই ॥
 সিঞ্জে কন্যাগণে হাতে দীপ ঘট জুলি ।
 আনন্দে সুন্দরীগণে পাবস্ত উকলি ॥ ৬৬৭
 বহুইলা দুইকো নিয়া দেবব আগত ।
 দিলা চুর্কাক্ত বব কন্যাব শিবত ॥
 কবিলা অনেক আবো মঙ্গল উৎসব ।
 পবম সন্তোষ মন ভৈলস্ত মাধব ॥ ৬৬৮
 পিতৃ আদি কবি যত আছে বহু জন ।
 সবাবো মনক বঞ্জিলস্ত নাবাষণ ॥
 উগ্রসেন নৃপতিক বুলিলস্ত পাছে ।
 জম্বুদীপ মানে বাজাগণ যত আছে ॥ ৬৬৯
 সবাবো পাশক দূত পঠায়ো সত্বব ।
 বিহা চাহিবাক আসন্তোক নিবস্তব ॥
 আনো এক বচন শুনিয়ো নৃপবব ।
 বাজাগণ বহিবাব সজায়ো বাসব ॥ ৬৭০
 কুণ্ডিলক লাগি যোব খণ্ডবব ঠাই ।
 পণ্ডিত ব্রাহ্মণ চাই দিয়োক পঠাই ॥
 কুটুম্বিতা কবিবাক বাহ্য আছে তান ।
 বিধিরতে আসি কবন্তোক কন্যা দান ॥ ৬৭১
 বিবাহক লাগি জাঠে সজায়ো বাসব ।
 ঘাবকাত হৈব বব সমাজ ভাঙ্গব ॥
 বিলারোক বাজা আনি বিস্তব সস্তাব ।
 হাট বাট নবব কবারো জাতিকাব ॥ ৬৭২
 শুনি উগ্রসেন বাজা আনন্দ অপাব ।
 ঘাবকা নগবে যত বিলাইলা সস্তাব ॥

শকত ভকত দূতচর পাফিলস্ত ।
 প্রজাটিল দূতগণ পৃথিবীর অন্ত ॥ ৬৭৩
 কহিলেক কথা গৈয়া সকলে বাজাত ।
 মাধব গোসাইব বিহা হৈব ঘাবকাত ॥
 চলিয়োক বিহা চাহিবাক বাজা যাব ।
 যাইবো বুলি বাজাগণ ভৈল কাচ পাব ॥ ৬৭৪
 যৌতুক দিবাক লাগি লৈলা বহুধন ।
 হীবা মবকত বহু মাণিক ভূষণ ॥
 বধ ধ্বজ গজ বাজী সাজি নিবস্তবে ।
 লকে লকে প্রজা চলে ঘাবকা নগবে ॥ ৬৭৫
 জবামন্ধ প্রমুখ্যে বিপক্ষ বাজা যত ।
 বিহা চাহিবাক ভৈল সবাবো সন্নত ॥
 অনেক যৌতুক বহু লৈয়া সামবাজে ।
 ঘাবকাক গৈলা সবে শিশুপাল বাজে ॥ ৬৭৬
 তাসম্বাক আগবাঢ়ি নিলস্ত মাধব ।
 যাক যেনমত লাগে কবিলা গৌবর ॥
 বহুময় মন্দিবে সবাকো বাসা দিলা ।
 দিব্য পঞ্চায়ত দিয়া মন সন্তোষিলা ॥ ৬৭৭
 যত বাজা আছে জম্বুদীপব ভিতবে ।
 শত্রু মিত্র সবাকো অনাইলা নিবস্তবে ॥
 ঘাবকাত আসি সবে ভৈলা একস্থান ।
 সবাকো সন্তোষি হবি দিলা অন্নপান ॥ ৬৭৮
 সিবেলা যতেক প্রজা আইলা ঘাবকাক ।
 আছো আনলোক কোনে দেখিবে বাজাক ॥
 বাচিলাত বাচিল আসিলা যত ঘোবা ।
 শতেক বৎসবেকোনে দেখি পাইবে গণ্য ॥ ৬৭৯
 ময়মত হস্তী যত আইল অপর্ধ্যস্ত ।
 হেন প্রাপী নাহি তাব দেখি পাইব অন্ত ॥
 সুবর্ষ পাছ যাত নবাধর আত ।
 হস্তীমদ † জলে সিও ভৈলা সবে পাক ॥ ৬৮০

ঘাৰকাৰ হাট বাট বিস্তৰ প্ৰকট ।
 মনুষ্যে কৰিলে হস্তা ঘোৰাৰ শকট ॥
 একোস্থানে পক্ষী পৰিবাৰো নাহি ঠাই ।
 নিৰ্ৰবিষ প্ৰজ্ঞা ঠেলি পেমন নযায় ॥ ৬৮১
 হেন বিপবীত সভা ভৈল এক ঠাই ।
 বাজাগণে বিন্ময় লভিল সভা চাই ॥
 অনন্তবে বাৰ্ত্তা পাইল ভীষ্মক নৃপতি ।
 দ্বাৰকাক গৈলা পুত্ৰ ভাৰ্য্যায়ে সহিতি ॥ ৬৮২
 হয় হস্তী বধ পাত্ৰে পুত্ৰ সামবাজে ।
 সবে গৈল কেৱলে নগৈল কৰ্মী লাজে ॥
 আসিলন্ত খম্বৰ পাইলন্ত কৃষ্ণে সাৰি ।
 পৰম কোঁতুকে তাক্ৰ নিলা আগবাঢ়ি ॥ ৬৮৩
 সিংহাসনে বৈসায়্য কৰিলা নমস্কাৰ ।
 অস্তেষপুৰত শশীপ্ৰভা পয়োসাৰ * ॥
 বিহানীক দেখিয়া দৈৱকী গাৱ চালি ।
 অনেক সাদৰে ধবিলন্ত আক্কেৱালি ॥ ৬৮৪
 মহাদৈৱ্যো দৈৱকীক সানটলা বঞ্চে ।
 ছয়োজনে আসনে বসিলা একে সঙ্গে ॥
 মাৱক দেখিয়া কল্পিণীৰ বঙ্গ চিত ॥
 উকক মুকক † কৰি গৈলা সন্ন্যাসিত । ৬৮৫
 শ্বাসুক প্ৰণামি পাছে নমিল মাৱক ।
 মহাদৈৱ্যো গলে বান্ধি ধৰিলা জীৱক ॥
 ষোহোৰ কেশৰ আয়ু লৈয়া তুমি জীয়া ।
 দেখিবাৰ পৰাসে জুৰাইল মোৰ হিয়া ॥ ৬৮৬
 হেন জানি তোক আৰ নেদেখিবো আই ।
 নগ্ননৰ হস্তে নীৰ ধাবে বহি যায় ॥
 কল্পিণীয়ো ভৈলা পাছে সজল নগ্নন ।
 দৈৱকী ষোলন্ত ছইকো প্ৰবোধ বচন ॥ ৬৮৭
 বজ্ৰৰ আকলে ছইবো মলচিলা মুখ ।
 কি কাৰণে বিহানা কৰিয়ো মন দুখ ॥

তোম্মাৰেমে জী জমাই তোম্মাৰেমে ঘৰ ।
 তোমৰা আপোন ছইবা আমি ছইবো পৰ ॥ ৬৮৮
 জমাই পাইলা কৃষ্ণক কতেক পুণ্য ভাগে ।
 আনন্দ উৎসৱ আতি কৰিবাক লাগে ॥
 দৈৱকীৰ বাক্যে সুস্থ ভৈলা শশীপ্ৰভা ।
 অনন্তবে মাধৱে নিশ্চিন্তা দিব্য সভা ॥ ৬৮৯
 অনেক প্ৰৱঞ্চে কৰি গৃহৰ আৰম্ভ ।
 তাতে সাতলক্ষ দিলা ফটিকৰ তন্ত ॥
 সুবৰ্ণৰ কাঠি কামি পদূলি মাণ্ডলি ।
 সুবৰ্ণে সপ্তমে চান্দি বান্ধিল কৱলি ॥ ৬৯০
 গুণ্ডিলা পতনি সুবৰ্ণৰ গুণা টানি ।
 চিত্ৰ নেত্ৰে বস্ত্ৰে তাত পাতিল পাতনি ॥
 ধৱল চামৰে ধাইলা কৰে ফট ফট ।
 উপৰতে দিলা সুবৰ্ণৰ পঞ্চ ঘট ॥ ৬৯১
 আৰিল পতকা হালে অল্প বতাসতে ।
 ধানে ধানে লগাই আচে হীৰা মৰকতে ॥
 নাহি হেন কাম দেৱ দৈৱত্য়ৰ সভাত ।
 সুবৰ্ণৰ কাণ্ঠি মনুষ্যৰ আগ হাত ॥ ৬৯২
 দিব্য বস্ত্ৰ যতেক প্ৰকাশ কৰে আতি ।
 গৃহৰ প্ৰকাশে নজানিয় দিন বাতি ॥
 যথাযোগ্য কৰি বহুৱাইলা বাজাগণ ।
 শাৰি শাৰি পাৰিল চৌপাসে সিংহাসন ॥ ৬৯৩
 স্বৰ্গত পাতিল যেন ত্ৰিদশে সমাজ ।
 কবিলন্ত বিহাৰ উৎসৱ যত কাজ ॥
 সেহিবেলা সৰ্ব্বজন দেখি অদভুত ।
 আকাশ চানিয়া আসে বিমান বহুত ॥ ৬৯৪
 বধৰ জ্যোতিয়ে আতি কৰে চিকমিক ।
 অসংখ্যাত সূৰ্য্য যেন নায়ে পৃথিৱীক ॥
 শুনি কোলাহল একো শবীৰ নাকলি ।
 অসংখ্যাত বশ্মিপুঞ্জ যেন আসে স্থলি ॥ ৬৯৫
 কতো সমীপত কতো দেখি বিণিবিণি ।
 কণ্ঠ্য কৰি বাজে বজ্ৰৰ কিৰ্ণিণী ॥

* পয়োসাৰ—প্ৰবেশ ।

† উকক মুকক—উলহ মালহ ।

নানা বাস্ত বাটৈ গাঠৈ মনোহৰ গীত ।
 যুদঙ্গ গোমুখ শঙ্খ শুনি স্থললিত ॥ ৬৯৬
 গগনক ঢাকিয়া ছন্দুভি বাস্ত বাৰে ।
 উৰ্দ্ধ মুখে সচকিতে চাৰে সামৰাজে ॥
 এতেকতে সমীপ পাইলেক সবে যান ।
 আলগতে বঁহি সবে ভৈলা এক থান ॥ ৬৯৭
 ত্ৰিংশ সহিতে আসিলন্ত দেৱ ৰাজা ।
 দেখিয়া বিস্ময় ভৈলা দ্বাৰকাৰ প্ৰজা ॥
 কেহো কাকো দেখাৰে আকুলি তৰি তৰি ।
 অসংখ্যাত ঋষিগণে আছয় আৱৰি ॥ ৬৯৮
 পদ্মাসনে বসিয়া আছন্ত হংসযানে ।
 চতুৰ্থে ব্ৰহ্মাক দেখিয়া বিগ্ৰহানে ॥
 আসিল শঙ্কৰ হৰাঃ বলধত চৰি ।
 হাতে শূল উদ্বক কটিত বাঘজৰী ॥ ৬৯৯
 মৈৰাত কাৰ্ত্তিক দেখা দেৱ সেনাপতি ।
 যুগ্মত আসন্ত লম্বোদৰ গণপতি ॥
 চন্দ্ৰ সম খেতছত্ৰে শিবে আছে ধৰি ।
 যাক সেৱা কৰে অসংখ্যাত অপেশ্বৰী ॥ ৭০০
 এহেন্সেই ইন্দ্ৰদেৱ দেখিয়ো প্ৰৱন্ধে ।
 প্ৰত্যক্ষে আসিলা লবি ঐৱারত কন্ধে ॥
 ছাগলৰ পিঠিত দেখিয়ো অগনিক ।
 দেৱ দিব্যমান তনু সৰাতো অধিক ॥ ৭০১
 ললিত বলিত বাহু জগত্তৰ আয়ু ।
 হৰিণ বাহুতে দেখা আসিলন্ত বায়ু ॥
 কুবেৰ আসিল দেখা মনুষ্যত চৰি ।
 বহিষত চৰি যম আসিলন্ত লবি ॥ ৭০২
 আশেষ ভূষণ শোভে শৰীৰ তকণ ।
 বগবত চৰি আসে দেৱতা বকণ ॥
 দিব্যবধে চৰি লবি আসিলন্ত শশী ।
 আসিলন্ত আদিত্য সপ্ত ষোটকত বসি ॥ ৭০৩

একাদশ কত্ৰ অক্ৰবহু বহুশতী ।
 নৱগ্ৰহ সমে আসিলন্ত কৃষ্ণপতি ॥
 গাঠৈ বাটৈ যতেক গন্ধৰ্ব বিদ্যাধৰ ।
 সিদ্ধমুনি কিম্ব চাৰণ নিবন্তৰ ॥ ৭০৪
 কৃষ্ণৰ বিবাহ চাহিবাক অভিলাষে ।
 দেখিয়ো ত্ৰিংশে আসি বহিল আকাশে ॥
 অনেক পুকষে যাক কৰ্ণে আছে শুনি ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে দেখো চকুৱে আপুনি ॥ ৭০৫
 এহি বুলি প্ৰজাগণে চাৰে উৰ্দ্ধ দৃষ্টি ।
 দেৱগণে আকাশে কৰিলা পুষ্পৰূপ্তি ॥
 দেৱতাক আসিবাৰ কৃষ্ণে পাইল সাৰি ।
 ভাতৃগণে সহিতে আসিলা আগবাৰি ॥ ৭০৬
 মাধৱক দেখি দেৱগণে হৰিষিত ।
 আকাশক এৰি সবে নামিলা ভূমিত ॥
 হেন দেখি কৃষ্ণে লোক মৰ্য্যদাক পালি ।
 প্ৰথমতে ব্ৰহ্মাক নমিলা বনমাগী ॥ ৭০৭
 হৰক প্ৰণামি নমিলন্ত বাসৱক ।
 কৰিলা প্ৰণতি আনো সকলে দেৱক ॥
 কাকো হাতঘোৰ কাকো চান্ত হাত্ত কৰি ।
 কাকো অৱনত ভাৱে ভূষিলন্ত হৰি ॥ ৭০৮
 সতাব মধ্যক পাছে সবে গৈলা লবি ।
 ভূমিত নপৰে একো দেৱতাৰ তৰি ॥
 আলগতে চলি বাস্ত দেৱতা নিশেৰ ।
 নাহি শৰীৰৰ ছায়া নকৰে নিমিষ ॥ ৭০৯
 দেৱৰ প্ৰভাৱ হেন দেখিয় প্ৰত্যেক ।
 পৰম বিস্ময় ভৈল লম্বজ্যা যতেক ॥
 নাকত আকুলি দিয়া সবে চাহি আছে ।
 ত্ৰিংশ দেৱক হৰি অক্ৰিলন্ত পাছে ॥ ৭১০
 যাক বেৰ বোণ্য সিংহাসন দিয়া পাৰি ॥
 বসিলা দেৱতাসপ আপোনাৰ শাৰি ॥
 গন্ধ পুষ্প দিয়া পাত্ত অৰ্ব আচৰনি ।
 নিবন্তৰ দেৱক অক্ৰিলা তিনি তিনি ॥ ৭১১

কৃষ্ণক দেখিয়া নেৱে নভাসন্ত আসি ।
 কৃষ্ণো হৰিষিত ভৈলা দেৱতাক দেখি ॥
 কবঘোৰ কবি হৰি বুলিলা বচন ।
 তোমাসাক কোন পুণ্যে পাইলো দৰশন ॥ ৭১২
 আক্কাৰ ধানক আইলা মোৰ বৰ ভাগ ।
 কত পুণ্যে মনুয়ে দেৱক পাইলো লাগ ॥
 যাক ভেট নপাৱে অনেক তপসাই ।
 হেন দেৱ আসিলা আপুনি মোৰ ঠাই ॥ ৭১৩
 আজিসি পৱিত্ৰে তৈল ঘাৰকা আক্কাৰ ।
 কৰিলো আজিসে সবে পুকষ উদ্ধাৰ ।
 হেন শুনি হাসিয়া বুলিলা দেৱলোক ।
 যতক বুলিলা এহি পৰিৱৰ্ত্তি হোক ॥ ৭১৪
 সৰ্বকালে তোম্কাৰ পালক দেৱজাক ।
 এতেক বুলিবে কৃষ্ণে নলাগে আক্কাৰ ॥
 ভুমিসে উদ্ধাৰ কৰ্ত্তা কুলৰ প্ৰদীপ ।
 সদায়ে আসিবে লাগে তোমাৰ সমীপ ॥ ৭১৫
 হুম্বৰণে পাপ হবে দেখিলে মুকুতি ।
 হেন হৰি স্তুতি কৰা কমন যুগুতি ॥
 বোলন্ত দেৱতাগণ কৃষ্ণে আছা শুনি ।
 অনন্তবে নাৰদ প্ৰমুখে দেৱ মুনি ॥ ৭১৬
 আগবাঢ়ি হাতে দিলা আশীৰ্ব্বাদ ফল ।
 শিবন্ত সিঞ্চিলা আনি নানা তীৰ্থ জল ॥
 সাদৰে লৈলন্ত কৃষ্ণে চপৰায়া মাথ ।
 জামু শিবে সবাকো নমিলা জগন্নাথ ॥ ৭১৭
 বসিৰাক আসন আপুনি দিলা পাৰি ।
 বসিলন্ত ঋষিলোক আপোনাৰ শাৰী ॥
 ঋষিয়ে বোলন্ত শুনিয়োক কন্দ্বেজয় ।
 সেহিবেলা আসিলা অনেক সৰ্পচয় ॥ ৭১৮
 কৃষ্ণৰ বিবাহ শুনি পবন উৎসুকি ॥
 পাতাল পূবৰ পৰা আসিলা বাহুকি ॥
 ধৱল পৰ্ব্বত সম হুম্বৰ শৰীৰ ।
 আকাশ চানিয়া আসে মহত্ৰেক শিব ॥ ৭১৯

হৃৰ্য্য সম জ্বলে হাজাৰেক ফণা মণি ।
 চাহন নৰায় চিকিমিকি কৰে ধ্বনি ॥
 চতুৰ্ত্তিতি বেঢ়ি যায় মহা সৰ্পচয় ।
 অনন্ত তক্ষক কৰ্কট ধনঞ্জয় ॥ ৭২০
 নীল মেঘবৰ্ণ বজ্ৰ বিহ্বা যুগন্ধৰ ।
 ধুম্ৰধ্বজ ধৃতবাহু শৃঙ্গি ভয়ঙ্কৰ ॥
 স্তম্ভগা স্তয়েন শতশিৰ শৰুপাত ।
 ইসব প্ৰমুখে আনো সৰ্প অসংখ্যাত ॥ ৭২১
 কৃষ্ণৰ বিবাহ চাহিবাক অভিলাষে ।
 বাহুকিক আগকৰি বন্ধে চলি আসে ॥
 লহ লহ জিহ্বা কেট ভুলিয়া ফোকাৰে ।
 খণ্ড খণ্ড হোৱে মেঘ লাজব প্ৰহাৰে ॥ ৭২২
 আৰকত চক্ষু যেন মুখে পৰে বিষ ।
 হেন দেখি প্ৰজাৰ লাগিল উস মিস ॥
 দশোদিশে পলায় সবে কালে পাইলে বুলি ।
 কেহো খালে খোপে পশে কেহো পশে খুলি ॥ ৭২৩
 গিব গিব শৱদ উঠিল বৰ বোল ।
 কতো কতো পলাই যায় মাধৱৰ কোল ॥
 কৃষ্ণে উঠি দেখিলন্ত পলায় সবে প্ৰজা ।
 বিমৰিষি জানিলা আসিল সৰ্পৰাজা ॥ ৭২৪
 নকৰিবা ভয় বুলিলন্ত ডাক চাৰি ।
 পাগ্ৰ অৰ্ব লৈয়া বন্ধে গৈলা আগবাঢ়ি ॥
 কতুহলে বাহুকিক পূজিলা মাধৱ ।
 বাহুকিয়ো মাধৱক কৰিলা গোঁৱৰ ॥ ৭২৫
 আনো সৰ্পগণে মাধৱক পাৱা ভেট ।
 ঔবধক দেখি যেন নামাইলেক কেট ॥
 ভাসৰাক গোঁৱৰ কৰিলা দামোদৰে ।
 সমজ্যাক লাগি নিলা পৰ্ব্বৰ সাদৰে ॥ ৭২৬
 বহুৱয় আসন আপুনি বিদ্য পাৰি ।
 আধাৰি পকাৱা সৰ্পে বসিলন্ত শাৰী ॥
 তিনিও ত্ৰৈলোক্য ঘাৰকাত এক ঠাই ।
 বিপক বাজাব দেখি নৰায় স্তম্ভধাৰ ॥ ৭২৭

অন্তো অস্ত্রে চাহি সবে কবে কাণা কাণি ।
 হেনতো অদ্বুত নতো দেখি নতু শুনি ॥
 স্তব নব নাগক দেখিয় এক ঠাৱ ।
 কিনো বিপবীত ইটো কৃষ্ণৰ প্ৰভাৱ ॥ ৭২৮
 ধাকিল খিয়াতি যায়ে চন্দ্ৰ দিবাৰ ।
 এহি বলি গলাগোপ কৰে নিবস্তব ॥
 সেহিবেলা ব্ৰহ্মাদেৱ কৃষ্ণত বদতি ।
 কিসক অপেক্ষা কৰা ত্ৰিজগত পতি ॥ ৭২৯
 বিলম্বক সুযুৱাই বোলে দেৱগণ ।
 স্তম্ভৰূপে যোগ বিহা কৰা নাৰায়ণ ॥
 হেন শুনি যাদবৰ গৰ্গ পুৰোহিত ।
 তখনে মিলাইলা আনি বিহাৰ সম্ভূত ॥ ৭৩০
 স্নগন্ধ চন্দনে লেপিলস্ত কতো দূৰ ।
 উপৰে সিঞ্চিলা আনি অনেক সিন্দূৰ ॥
 দিব্য নেত বস্ত্ৰ আনি পাবিলস্ত হৰি ।
 স্তৱৰ্ণৰ ঘটে ধৈলা জলে ফুলে ভৰি ॥ ৭৩১
 লগাইল প্ৰদীপ ধূপ মিলাইল সমস্ত ।
 দেখিয়া ভীষ্মক বাজা ভৈল কুশ হস্ত ॥
 কৃষ্ণে পিঞ্চিলস্ত পাছে দেৱাজ বসন ।
 শৰীৰে ভূষিল আনি দিব্য আভৰণ ॥ ৭৩২
 কুশ পিঞ্চি আচাস্ত ভৈলস্ত যছৰায় ।
 বসিলা আসনে পাছে শশুৰ জমাই ॥
 ব্ৰহ্মাৰ বচনে পাছে আবস্তিলা পূজা ।
 ঘাৰকাক ঢাকি বাঢ় ভণ্ড বাৱে প্ৰজা ॥ ৭৩৩
 গাৱে বাৱে গন্ধৰ্বৰ মুখ্য যাছি ।
 নাচিবে লাগিলা অপেশ্বৰাগণ কাছি ॥
 স্বৰ্গ মৰ্ত্য পাতালত যত বাঢ় আছে ।
 একে ধানে বাৱে বিহা মণ্ডপৰ কাছে ॥ ৭৩৪
 শব্দৰ ধনদৰ সুশুনিয়া মাত ।
 মহা মহোৎসৱ বৰ ভৈল সিবেলাত ॥
 দিব্য পৰিমাণ শিকৈ দেৱ পাবিজাত ।
 পৰম আৰোহ পদ ভৈল সিবেলাত ॥ ৭৩৫

মহামুনিগণে মন্ত্ৰ পঢ়ে অবিচ্ছেদ ।
 চতুৰ্মুখ ব্ৰহ্মা উচ্চাৰন্ত চাৰি বেদ ॥
 পূজা অৱসানে পাছে নৃপতি ভীষ্মক ।
 প্ৰথমতে নাথৱক দিলা হস্তোদক ॥ ৭৩৬
 উকলেপ দিয়া মুখ চন্দ্ৰিকা কৰাইলা ।
 দেৱকম্পাগণে বেঢ়ি স্তম্ভল গাইলা ॥
 বিস্তৰ বৰণ পাণ্ড অৰ্ঘ আচমনি ।
 সাদৰে দিলস্ত বাজা নাথৱক আনি ॥ ৭৩৭
 দুই হাত পাতি হৰি ঘেণিলা সৰাক ।
 আপুনি বসিলা ব্ৰহ্মা উচ্চাৰন্ত বাক ॥
 চন্দনে কুম্ভমে পাছে বেদী খণ্ড মণ্ডি ।
 কবিলস্ত ব্ৰহ্মাদেৱে কুশৰ কুশণ্ডি ॥ ৭৩৮
 প্ৰজ্বলিত অগনিত দিলস্ত আহতি ।
 সম্প্ৰদান কৰিয়া বোলন্ত প্ৰজাপতি ॥
 ব্ৰহ্মাৰ আদেশ শুনি নৃপতি ভীষ্মক ।
 মনত হৰিষে কল্পবধ কুমৰক ॥ ৭৩৯
 বোলন্ত যোড়ুক যত কৰা এক ধান ।
 কল্পিত সালঙ্কতা কৰি জাস্তে আন ॥
 শুনি কল্পবধ অভ্যস্তবে পৰোসাৰ ।
 লৈলেক যোড়ুক দিব্য বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ॥ ৭৪০
 কল্পিত বোলে আবে আগিলা কল্পিতী ।
 হেন শুনি কাছিৰাক লাগিলা ভগিনী ॥
 সেহিবেলা পঠাই ইচ্ছে দিলা অলঙ্কাৰ ।
 দেৱাজ ভূষণ মনুষ্যত অপ্ৰচাৰ ॥ ৭৪১
 তাক পাই ভীষ্মক নন্দিনী মহাবসে ।
 দিব্য আভৰণ আনি চৰাইলস্ত অঙ্গে ॥
 দেৱাজ ভূষণ দেৱী পিঞ্চিলা প্ৰৱছে ।
 ভূষিত শৰীৰ পুষ্প চন্দনৰ গছে ॥ ৭৪২
 বিবাহৰ ঠাইক চলি বাস্ত দিব্য কাছে ।
 কন্যা সহস্ৰেক বেঢ়ি বায় আগে পাছে ॥

• কুপতি—যোৱৰ অগ্নি সন্তোষক প্ৰাৰ্থনিক কিতা ।

সভাব মধ্যত বসিলন্ত মহাসতী ।
 কৈলাস শিখবে যেন উঠিলা পার্বতী ॥ ৭৪৩
 দিব্য আভরণে আতি জ্বলে বববালা ।
 মেকত উদ্ভিত যেন নব চন্দ্র কালী ॥
 কৃষ্ণ কঙ্কবে কহে শঙ্কবে যুগুতি ।
 বোলা হবি হবি পাইবা হাততে মুকতি ॥ ৭৪৪

শ্রীশঙ্কর-কল্পিত বিবাহ আক দেহভাসকলব দান ।

মুম্বি

দেহতা মম্বুয় নাগে ।
 কল্পিত দেধি আগে ॥
 ধবিবে নপাবে চিত ।
 কামে ভৈল জর্জরিত ॥ ৭৪৫
 যেন উখলিল মৃত ।
 চলি পবে পৃথিবীত ॥
 সুদীর্ঘ নিশ্বাস ছাড়ি * ।
 অশ্রো অশ্রো হেন বটে ॥ ৭৪৬
 কিনো কণা রুপরতী ।
 একো অঙ্গে নাহি ক্ষতি ॥
 পূর্ণ চন্দ্র যেন মুখ ।
 দেখন্তে নয়ন সুখ ॥ ৭৪৭
 কালি আত্মলিখ শরী ।
 সুহি একো অপেশ্বরী ॥
 আশ্রমে প্রাণ হবৈ ।
 ভালে শিশুপাল মবে ॥ ৭৪৮
 কৃষ্ণে কিছু তপসাইল ।
 কল্পিত ভার্যা পাইল ॥
 হেন ভার্যা ভৈল যাব ।
 শঙ্কর জীবন ভাব ॥ ৭৪৯

সার্থক দেহতা পূজে ।
 ই ঠারতে স্বর্গ ফুজে ॥
 কিনো বিপবীত রূপ ।
 এহি বুলি ভৈলা চুপ ॥ ৭৫০
 ত্রক্ষায়ো ভৈলন্ত ভোল ।
 নাহি একো মাত বোল ॥
 এবিলন্ত অ্রব অ্রচ্ ।
 কামবাণে ভৈল মুচ্চ ॥ ৭৫১
 নাহি একো শ্রুতি বুদ্ধি ।
 অচেতনে চক্ষু মুদি ॥
 শরীৰ তিতিল ঘামি ।
 আইল পাছে ধাতু নামি ॥ ৭৫২
 কথমপি ধৈর্য্য ধবি ।
 অ্রব লৈলা বিষ্ণু স্মবি ॥
 তথাপি শিহবে নোম ।
 বহিত কবন্ত হোম ॥ ৭৫৩
 মুম্বি শঙ্কবে ভণে ।
 শুনিয়োক সর্ব্বজনে ॥
 একান্ত নিবিব মনে ।
 হবি হবি বোলা মনে ॥ ৭৫৪

পদ

কল্পিত আগে কিছু নোহে অপেশ্ববা ।
 চন্দ্রব আগত যেন নবলয় তাবা ॥
 সূর্য্যব আগত যেন প্রকাশে প্রকাশি ।
 পাছে চাপিলন্ত ঘেরী পিতৃব শরীপ ॥ ৭৫৫
 দেখি হাতমেলি বাজা লৈলন্ত কোলাত ।
 কৃষ্ণ হাতত দিলা কল্পিত হাত ॥
 ভিল কুশ লৈলা বুলি মৃগতি ভীমক ।
 পাবিলোক মানে বাজা বিলন্ত নৌচুক ॥ ৭৫৬

গজ বাজী প্রজা যত অর্ধ রাজ্যভাব ।
 দাসী দাস ধন ধান্ত হুর্ধ্ব ভাণ্ডাব ॥
 মনস্ত পবিত্রা মানে সেহি সময়ত ।
 উচর্গি দিলস্ত বাজা কস্তাব লগত ॥ ৭৫৭
 কৃকব আসনে পাছে খেলা কল্পীগক ।
 ববব কস্তাব এক ঠাই কবি টিক ॥
 হুর্ধ্ব ভূমাবে বাজা ঢালিলস্ত পানী ।
 ব্রহ্মাসেয়ে উচ্চাবস্ত বেদমস্ত্র ধনি ॥ ৭৫৮
 দিব্য কস্তাগণে পাছে দিলস্ত উকলি ।
 দেয়গণে ববিষস্ত পাবিজাত তুলি ॥
 সিঞ্চস্ত কপূর্ব ধূলি কবি মহাবঙ্গ ।
 গঙ্কর্বব বাজা বায়ে আপুনি যুদঙ্গ ॥ ৭৫৯
 উর্কবী প্রমুখ্যে আছিলস্ত অপেশবী ।
 গঙ্কর্ব্ব পারয় গীত স্থললিত কবি ॥
 স্রব ধবি ব্রহ্মাসেয়ে হুমস্ত বহ্নি জালি ।
 এবিল নৃপতি মাধবব আজ্ঞা পালি ॥ ৭৬০
 কস্তা দান কবি পূবিলস্ত মনোবধ ।
 মেলিলস্ত লগগাছি পাছে করবধ ॥
 বিবাহব কার্য্য যত কবি নিবস্তবে ।
 সেহি বেলা উচর্গি দিলস্ত পূবন্দবে ॥ ৭৬১
 অবুল্য যতোক বস্ত্র আছিল স্বর্গত ।
 ঐবায়ত * উচর্গি দিলস্ত অর্ক শত ॥
 দেখন্তে অদ্বুত কাবো ডিমবি † প্রমাণ ।
 দিলস্ত মুকুতা কল দশলক্ষ মান ॥ ৭৬২
 আবো একশত অপেশবা দিলে এবি ।
 মনস্ত হবিষে কল্পীগব কবি চেবী ‡ ॥
 ঞ্চেতক উচর্গি ইস্ত্রে থাকিলা নিচুকি ।
 তাত পাছে উঠি উচর্গিলস্ত বাহুকি ॥ ৭৬৩
 প্রথমন্তে দশমোটা মনি দিলা আনি ।
 এক মনি আছে জন্মাবিলে পবে পানী ॥

এক মনি আছে তাত নলাগে অগনি ।
 মাগিলে হুর্ধ্ব ববিষয় আউব মনি ॥ ৭৬৪
 আউব মনি আহয় বাক্তিক দিন কবে ।
 আউব মনি আহয় পিয়ারস কুখা হবে ॥
 আউব মনি আহয় চৌবাষ্ট্র হবে বোগ ।
 আউব মনি আছে ঐত পাই যত ভোগ ॥ ৭৬৫
 এক মনি আছে সংগ্রামত কবে জয় ।
 আউব মনি হবৈ যত জবা মুহূ ভয় ॥
 আউব মনি আছে যৈকে মন তৈকে নেই ।
 উচর্গিলা সর্পবাজা দশ মনি এই ॥ ৭৬৬
 যৌয়ন সম্পূর্ণা রূপ আতি গুণে ধন্য ।
 উচর্গিলা সর্পবাজা হাজাবেক কস্তা ॥
 আনো সর্পগণে গারে গারে উচর্গিল ।
 অনেক মাণিক মনি বস্ত্রে ববছিল ॥ ৭৬৭
 কুবের বকণ অর্কবহু বহুভতী ।
 চন্দ্র সূর্য্য অন্তক কার্তিক গণপতি ॥
 আনো অসংখ্যাত উচর্গিলা দেয়বর্গ ।
 হীবা মবকত বস্ত্র কবিলা উৎসর্গ ॥ ৭৬৮
 মনুয়ত হুর্ধ্ব অমূল্য মহাধন ।
 উচর্গিলা দেয়গণে দিব্য আভরণ ॥
 শক্তি অমুরূপে কেহো ত্রুটী নকবিল ।
 একআঠু কবি সবে বস্ত্র ববছিল ॥ ৭৬৯
 পূর্ণাহতি কবি ব্রহ্মা অগ্নি বিসর্জিলা ।
 আশী লক্ষ মানে মেনু তহিতে স্রজিলা ॥
 হুর্ধ্ব পুর্ক কংস তাব দেখন্তে উৎসাহ ।
 পিঠিত কলহ বহে হাতি কেন বাহ ॥ ৭৭০
 প্রতিবেশু হুর্ধ্ব হুর্ধ্ব পাই পাক কট ।
 তায়ে পিঠি বাড়ি কাংস্তে বাড়িলস্ত পেট ॥
 হুর্ধ্ব শূন্য বজ্রধন ধুবা চাবি ।
 উচর্গিলা বস্ত্রে ব্রহ্মা ঘেবিলা সুবাণি ॥ ৭৭১

* ঐবায়ত—ঐবায়ত মন হতী ।

† ডিমবি—ডিমক; তরক কল; ‡ চেবী—দাসী ।

ঝুলা

ঘোষা—এ হবি নমো, নমো মহাদের ।
শিরাই শঙ্কর, নমো গোসাঁই এ ॥

পদ

সবে দেৱগণে উচর্গি আছে ।
মনে মনে হবে গুণস্ত পাছে ॥
কি দিবো আবে কবো কোন কর্ম ।
গাৱৰ বস্ত্ৰ দিয়ো বাঘ চৰ্ম্ম ॥ ৭৭২
হাতে লৈয়া গুল্লায় শূল উষক ।
ঘৰবাহিৰে এক গুটি গৰু ॥
সৰ্পৰ কিঙ্কণী * সৰ্পৰ হাৰ ।
সকল গাৱে সৰ্প অলঙ্কাৰ ॥ ৭৭৩
শিৰস্ত আছে অৰ্দ্ধ চন্দ্ৰ কালা ।
মনুষ্য মুণ্ডে গাৰ্ছিছো মালা ॥
বোকণ্ডিত আছে ভঙ্গৰ ধূলি ।
আক দিলি হৈবো লঘু সমূলি ॥ ৭৭৪
হেঠ মাথ কৰি নপাস্ত খুজি ।
কৰজোৰে কৃষ্ণ মাতস্ত বুজি ॥
দায়াসে লাগে নলাগয় আন ।
জুয়ো স্ত্ৰপ্ৰসন্ন দেৱ ঈশান ॥ ৭৭৫
হেন শুনি হবে চুণ্ডে লাঞ্জিল ।
বুজিলস্ত কৃষ্ণে আসজ বাজিল ॥
ভৈলোহো লঘু ত্ৰিদশৰ মাজে ।
ভৈলা অন্তৰ্দ্ধান শিয় সমাজে ॥ ৭৭৬
শঙ্কৰে ভণিলা শিৱৰ মুনা ।
সবে সমাজে কাণ পাতি শুমা ॥
য়েয়ে স্ত্ৰখে বাইবা সংসাৰ ভবি ।
সখনে ডাকিয়ো সুধিয়ো হবি ॥ ৭৭৭

ছলড়ী

দেৱগণে য়েবে উচর্গি আটাইল
উঠিলস্ত বাজাগণ ।
হয় হস্তী বথ সৰ্ব্বস্ব উৎসর্গি
কৃষ্ণ আগে বৰিষণ ॥
যত দান কৰৈ সভায়ো নথৰৈ
দ্বাৰকা বহু ভৰিল ।
ত্ৰৈলোক্যৰ প্ৰজা যত আসি আছে
উচর্গা সবে কৰিল ॥ ৭৭৮
যৈত মন তৈতে নাম গোত্ৰ লই
উচর্গিলা তিনি তিনি ।
পৰি আছে বহু নাহি তাক যত্ন
কেহো নোকোণাৱে বিগি ॥
গজ বাজী বথ চানিলেক পথ
চপান তাক নযায় ।
আপোন মেলান জুয়া জুমা জুমে
ফুৰয় উদয়া * খাই ॥ ৭৭৯
বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ কস্তূৰী চামৰ
যেন ভৈল খেৰ খৰি ।
যৈতে যৈতে থৰৈ যাচন্তে নলৰৈ
দৌল দৌলি থাকে পৰি ॥
হেন দেখি পাছে ত্ৰৈলোক্য বিস্ময়
অন্তো অস্তো কহে কথা ।
পৰশাৱে হাত দেখা দ্বাৰকাত
বস্ত্ৰব কেন অৱস্থা ॥ ৭৮০
দেৱ মনুষ্যত অশ্বৰ নাগত
নহু শুনি হেন বিয়া ।
কিনো কীৰ্ত্তি থৈলা কহিবাক লৈলা
বিয়া মৰা বিয়া জীয়া ॥

পাছে নাৰায়ণে বিহা অকলানে
কবিতা সন্নিহিত উঠি ।
ব্রহ্মা পূৰ্ণাৰবে প্রমুখ্যে দেৱক
নবিলস্ত মন তুষ্টি ॥ ৭৮১
গায়ে গায়ে দিল তাৰুল বসন
পিঙ্কাইলা পুষ্প চন্দন ।
কৃষ্ণৰ আদৰ পায়ী নিবস্তব
স্বৰ্গে গৈলা দেৱগণ ॥
বাহুকি প্রমুখ্যে নাগকো ভুবিলা
গন্ধ পুষ্প বস্ত্ৰ দানে ।
পাছে গৰ্ণ বৰ্গ পাইল যেন স্বৰ্গ
কৃষ্ণৰ আতি সন্মানে ॥ ৭৮২
ইটো পৃথিবীৰ যত বাজাগণ
সমজ্যাক আসি আছে ।
তাকো কৃষ্ণে গন্ধ চন্দন কুকুৰে
বসনে ভূবিলা পাছে ॥
ত্ৰৈলোক্যৰ যত আইল প্রজাগণ
বিহা চাহিবাক প্রতি ।
তাকো তন্ত্ৰিতাবে ভুবিলা মাথৰে
পুষ্প গুৱা দিয়া মাতি ॥ ৭৮৩
মহা ইবিধিত সমস্তবে চিত
কৃষ্ণৰ পায়ী সন্মান ।
চলা বুলি কৃষ্ণে সভা বিসৰ্জ্বিলা
গৈলা স্বকি স্বকি স্থান ॥
ভীষ্মকো লবিলা কৃষ্ণিলক প্রতি
জ্বাইত মেলানি লই ।
দৈৱকীৰ হাতে ধৰিলা বোলস্ত
শশীপ্ৰভা মহাদই ॥ ৭৮৪
পাক পুত্ৰ নামে জীউ একখানি
সন্ম্যকে মোহোৰ জীউ ।
কাৰো কৰো কৰো পালিবা বিহানী
তোম্মাবেসে তৈল জীউ ॥

হুৱাগতে * মোৰ বাঢ়িল কবিতা
দিনে কবে শত কোৰ ।
বাহিবাকি † ভূমি আপুনি বাহিবী
মৰবিবা মশ মোৰ ॥ ৭৮৫
তোম্মাৰ হাতত হুপিলা জীৱাইক
কবিলো হেৰা মেলানি ।
মাথৰ বাইবাব মেৰি কবিতাক
নয়নৰ পৰে পানী ॥
মকমকি কবি কান্দিল প্ৰসন্নী
মাতৃৰ গলত ধৰি ।
কবিতাকো গলে বাকি কান্দিলস্ত
শশীপ্ৰভা পটেৰী ॥ ৭৮৬
অনেক প্ৰকাৰে প্ৰবোধি কবিতাক
উলটাই পঠাইলা ঘৰ ।
পাছে হুমানিনী ধাই মাথৰক
বোলয় কবি কাতৰ ॥
কত তপসাই পাইলে তোম্মাক
ইহ পৰলোকে গতি ।
দিনে মশ মোষ কৰিবা আপুনি
কবিতাও শিশুৰতি ॥ ৭৮৭
কোলায়ে বোকায়ে ভুলিলোহো কুৰে
হুখ দিয়া মোৰ আই ।
চৰণত ধৰো কবোহো কাতৰ
পালিবা ভূমি লোমাই ॥
মাথৰে বোলস্ত শুনা হুমানিনী
বুলিবে মোক বলগে ।
প্ৰাণতো অধিক দেখো কবিতাক
ভাৰ্যা পাইলো কত ভাগে ॥ ৭৮৮
এহিবুলি হৰি ধাইব মন পূৰি
দিলা বহু অলকাৰ ।

* হুৱাগ—আদৰ । † বাহিবাকি—ভৰিবাৰ কবি ।
† বাহিবা—বাধা ।

সকলইয়ে পাছে
কৃষ্ণলভ পরোয়াব ॥
কল্পীগক পাই
পাছে বহুভায়
এবাইলা মদন পীড়া ।
বিচিত্র মন্দিবে
সবোবধ ভীবে
কবিল অনেক জীড়া ॥ ৭৮২
নানা উপবনে
বিবিধ উদ্ভানে
জীড়িলা কল্পীগ সঙ্গে ।
কেন কৈলাসতে
পার্বতী সহিতে
শঙ্কবে জীড়ন্ত বঙ্গে ॥
কৃষ্ণ মনোবধ
পূবিলা সমস্ত
কল্পীগক ধবি কোলে ।
দৃঢ় আলিঙ্গনে
বদন চুম্বনে
কবিলা হৃষত * তোলে ॥ ৭৯০
সুহৃৎসর মর
ঐতি অনুক্ষণ
বাচস্কেন্দ্রে যায় আতি ।
হাস পবিহাসে
কাম অভিলাষে
নজানিল দিন বাতি ॥
কল্পীগরো বত
বাঙ্কিলা মনত
সবেও ভৈলা পূবণ ।
দোশনে সচিত্তে
একচিত্ত মনে
নেরন্ত কৃষ্ণ চরণ ॥ ৭৯১
কর্ণতো অধিক
ছাবকা নগব
ইন্দ্রতো অধিক কবি ।
শরীতো অধিক
হোরন্ত কল্পীগ
বৈলা বঙ্গে জীড়া কবি ॥
তম্বা মদন প্রাণী
জানিবা নজানি
বচিলো ইটো পরাব ।
দোলো বোকহাতে
সবে সমজ্যাতে
কমিবা ঘোষ আশাব ॥ ৭৯২

যেন জ্ঞান মুক্ত
সোবধ চটক
বেই সেই বার কাঠে ।
বেহেন ছরালে
যেহি মন মোলে
তাক কোনে ঘোষ ধৰে ॥
হেন জানি মোব
অপবাঙ্কর
কমিয়োক বুদ্ধজনে ।
কহন্তা শুনন্তা
জনব চূর্ণতি
খণ্ডস্তোক নাবাগ্নে ॥ ৭৯৩
কৃষ্ণব চবিত্র
সম্যকে অয়ুত
শুনিয়া হয়ো সস্তোষ ।
হবিক স্মরণে
খণ্ডোক শুখনে
বড়া টুটা যত দোষ ॥
নমো হবি পদ
পঙ্কজ দুগল
দগুন্নতে শতবাব ।
হবিবংশ পদ
বচিলা শঙ্কবে
আশেষ হোক প্রচাব ॥ ৭৯৪
পাতেক তবণ
কল্পীগ হরণ
এহিমনে সমাপতি ।
ইহার শ্ররণে
কীর্তনে সাক্ষাত
সাধয় পবন পতি ॥
কৃষ্ণব কথাত
পর্বে মহন্তব
নাহি আন পুকষার্থ ।
সকলে শাস্ত্রব
গুহু ভাতপর্বা
জানি কথা পবমার্থ ॥ ৭৯৫
ঈশব কৃষ্ণব
চরণ নেত্রিক
প্রতি প্রতি আছে কান ।
কৃষ্ণব চরণ
ছবিত্ত গমিয়া
ডাকি বোলা যাম বাম ॥ ৭৯৬

ইতি কল্পীগ-হরণ নামাণ্ড ।

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସାମ୍ୟାସ୍ତ

ମହାଭାଗବତ

—:३:—

[ପ୍ରଥମ ଛନ୍ଦ]

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଓଁ ନମୋ ଭଗବତେ ବାସୁଦେବ୍ୟାୟ

ଜନ୍ମାନ୍ତସ୍ତ ସତୋହସ୍ୟାଦିତବତଞ୍ଚାର୍ଥେଷ୍ଠିଭିଃ ସ୍ଵବାଈ
ତେନେ ତ୍ରକ୍ଷା ହନା ସ ଆଦିକବୟେ ସୁହସ୍ତି ସଂସୁବୟଃ ।
ତେଜୋବାସିୟୁଦାଂ ସଥା ବିନିଶୟୋ ଯତ୍ରେ ତ୍ରିମର୍ଗୋହସୁଷା
ଧାନ୍ନା ସ୍ଵେନ ସମା ନିବନ୍ତକୃତ୍ଵକଂ ସତ୍ୟଂ ପବଂ ଧୀମହି ॥ ୧
ଧର୍ମଃ ଶ୍ରୋତ୍ଵ ବିତକୈତରୋହତ୍ରେ ପବମୋ ନିର୍ମଂଽମାମାଂ ସତାଂ
ବେଷ୍ଠଂ ବାସୁଦେବତ୍ରେ ବସ୍ତୁ ଶିରକଂ ତାପତ୍ରେୟୋନ୍ମୂଳନମ୍ ।
ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତେ ମହାମୁନିକୃତେ କିଂ ବା ପର୍ବେବୀକ୍ଷବଃ
ସତ୍ତୋ ହସ୍ତରକ୍ଷ୍ୟାତେହତ୍ରେ କୃତିତିଃ ଶୁକ୍ରଭୃତ୍ସିଂଽକମାଂ ॥ ୨
ନିଗମ କଳ୍ପତତ୍ତୋଗମିତଂ କଳଂ ଶୁକ୍ରସୁଧାଦୟୁତତ୍ତ୍ରୟସଂସୃତସ୍
ପିବତ ଭାଗବତଂ ବସମାଳୟଂ ସୁହସ୍ତୋ ବସିକା ତୁରି ତାରୁକାଃ ॥ ୩

ସଦ୍‌ଗାତ୍ରୀୟ ଆକ ଶ୍ଵି ଶ୍ଵି ।

ପଦ

ଜନ ଜନ କୃକ କୃଶାୟର ସହେଷ୍ଠ ।
ସାବ ଆଜ୍ଞା ଶିବେ ବହେ ତ୍ରକ୍ଷା ହସି ହସ ।
ନଂତ କୂର୍ଷ ଆଦି ଆମେ ଅବତାବ ସାବ ।
କୈବ କୃକକ କୋଟି କୋଟି ନମକାବ ॥ ୧୨୧
ନମୋ ନମୋ କମୁ ନୁବ ବିମୁ ନବାବସି ।
ବନ୍ଦ୍ୟକୋ ଉତ୍ତମ ଆତି ହୋରେ ସାକ ଅସି ॥
ନମତେ ଜନତ ଉତ୍ତମକ୍ଵ ବାବ ନାମ ।
ବେନ କୃକକ କର୍ବୋ ନୁତ୍ତେ ଶ୍ଵାମାୟ ॥ ୧୨୨

ପ୍ରତୁ ଭଗବତ୍ ତକତ୍ତବ ନରବିଧି ।
ହସିକ ଅସ୍ୟେ ଆବତ୍ତବ ହୌକ ମିଦ୍ଵି ॥
ପବୀକ୍ଷିତ ସୋକ କଥା ସାମ୍ୟ କତ୍ତବ ।
କୃକବ ଚକ୍ଵେ ତ୍ତେ କିତ୍ତବ କୃକବ ॥୧୨୩
ପ୍ରଥମ କତ୍ତବପବା ସାମ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତେ ।
କହିଲା ସାଜାତ ନବା ମୁନିତ୍ତେ ନକ୍ତେ ॥
ନକ୍ତେପ କବିତ୍ତା ଉତ୍ତାବିତ୍ତା ତାବ ସାଧ ।
ନକ୍ତେ ବକ୍ତିଲା କୃକ ଚବିତ୍ତେ ପମାବ ॥ ୧୦୦
ଆଠାହିନ ନକ୍ତେ ଶ୍ଵି ବେଦତ୍ତ ପ୍ରଥାମ ।
ବିକୃବ ନୈମିବ କେତ୍ତେ ନବା ପୁନ୍ୟ ସାମ ॥

মাশ্ব কবি সূতক পাতিলা সত্ত্ব তথা ।
 শৌনক প্রমুখে শুনে ভাগৱত কথা ॥ ৮০১
 শৌনক বদতি শুনা সূত মহামানী ।
 পৰম পাতকী কলি পাইলো হেন জানি ॥
 আৰম্ভিলো যজ্ঞ আসি সহস্ৰ বৎসৰ ।
 হোম-ধূমে ধূত্ৰবৰ্ণ ভৈল কলেৱৰ ॥ ৮০২
 ষিটো কৰ্ম কৰো আত নাহিকে বিশ্বাস ।
 আপোনাৰ আয়ুক কৰিলো ব্যৰ্থে নাশ ॥
 সম্প্ৰতি তুমিসি চিন্তিয়োক মহাহিত ।
 কৰায়োক পান কৃষ্ণ চৰিত্ৰে অমৃত ॥ ৮০৩
 পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণ দেৱ নাৰায়ণ ।
 তান মহা ভক্তি ইটো শ্ৰৱণ কীৰ্তন ॥
 ইহাক নজানি আন কৰ্ম কবি মৰো ।
 কৈয়ো কৃষ্ণ কথা সূত যেনমতে তৰো ॥ ৮০৪
 ইহাতেসে আমাৰ মিলিল মহাভাগ ।
 তুমি হেন মহাসুক পাইলো ভাগ্যে লাগ ॥
 যত স্বৰ্গ স্থখ ষিটো মোক্ষ স্থখ মূল ।
 ভকতৰ সঙ্গৰ অল্পকো মুহি তুল ॥ ৮০৫
 আকাশে সঞ্চৰে ববি বধ যেন বায়ু ।
 সূৰ্য্যৰ লগত হবৈ জগতৰ আয়ু ॥
 এককণ মানে ষিটো শুনৈ কৃষ্ণ কথা ।
 তাৰ বিনে আনৰ জীৱন যায় বৃথা ॥ ৮০৬
 কৃষ্ণত অগ্নিৱা আমি কৰো কৰ্ম বত ।
 তাতো নানা বিধি আছে জানিলো মনত ॥
 এতেকে পিয়ৱো কৃষ্ণ চৰিত্ৰ অমৃত ।
 শ্ৰৱণ মাত্ৰকৈ যেন হওঁ কৃষ্ণকৃত্য ॥ ৮০৭
 যাগ যোগ যজ্ঞ কৰি দুঃখ পাইলো মাত্ৰ ।
 আবে কহিয়োক মহাভাগৱত শাস্ত্ৰ ॥

মহাভাগৱত শাস্ত্ৰ ।

কৃষ্ণ কথা ইটো অমৃতকো কবি মাৰ ।
 শুনা সূত কৃষ্ণ পৰীক্ষিতৰ সখাক ॥ ৮০৮

যাৰ ঘোৰা চলে আতি আকাশৰ পথে ।
 সসাগৰা পৃথিৱী জিনিলা একে বথে ॥
 জম্বুদ্বীপপতি পৰীক্ষিত মহাবীৰ ।
 তৰুণ কালতে কেনে তেজিলা শৰীৰ ॥ ৮০৯
 ভৃত্য যেন খাটে পৃথিৱীৰ ৰাজা যত ।
 কৃষ্ণত ভকত তেস্তে মহাভাগৱত ॥
 হৰি স্মৰি যিমতে কৰিলা তনু ত্যাগ ।
 কহিয়ো তাহানে জন্ম সূত মহাভাগ ॥ ৮১০
 বিষ্ণু বৈষ্ণৱৰ কিঞ্চিতেকো নাহি ভেদ ।
 দুইবো কথা কৰে পাতকৰ কঙ্ক ছেদ ॥
 এতেকে শুনিবো আমি কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
 এহিসে তাৰিবে আবে দুৰ্ঘোৰ কলিত ॥ ৮১১
 দেৱবো দুৰ্ভা শুক মুনি মহাভাগ ।
 কিমতে পাইলন্ত পৰীক্ষিতে তাক লাগ ॥
 বৈকুণ্ঠৰ শাস্ত্ৰ ষিটো বেদাস্তবো তত্ত্ব ।
 সাত দিনে কৈলা সিটো মহাভাগৱত ॥ ৮১২
 কি হেতু ৰাজাক আসি দংশিলে তককে ।
 পাইলা গতি ভাগৱত শ্ৰৱণ মাত্ৰকৈ ॥
 বৈষ্ণৱৰ বৃত্তান্ত শুনিবে ইচ্ছা আছে ।
 কহিয়োক সূত আন কথা শুনো পাছে ॥ ৮১৩
 হেন শুনি সূতে বিনাৱন্ত অৱনত ।
 আমি অকুলীন হেন আছিল মনত ॥
 তোমাৰাৰ প্ৰশ্নে ভৈলো আজিসি পৱিত্ৰ ।
 শুনা যেন জানো কহো কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ॥ ৮১৪
 সাবশেষে কথা কোনে কহিবে স্বৰূপে ।
 যেন পক্ষী উৰয় পাখাৰ অমুৰূপে ॥
 সেহিমতে যতমান লৱে যোৰ মতি ।
 বৰ্ণাইবো কৃষ্ণৰ লীলা তোমাৰ সম্প্ৰতি ॥ ৮১৫
 গ্ৰাম্য কথা কথনে মলিন হোৱে বাহি ।
 তাক শুক কৰো কৃষ্ণ কথা কথানি ॥
 কৃষ্ণ চৰিত্ৰত যোৰ মহালাভ আছে ।
 কৃষ্ণৰ কীৰ্তনে জাতি অজাতি নৱাছে ॥ ৮১৬ ॥

বৈকুণ্ঠব শাস্ত্র ইটো মহাভাগবত ।
 যেনমতে পৃথিবীত ভৈলস্তু বেকত ॥
 যিমতে কবিলা শাস্ত্র ব্যাস সৰ্ব্বজানে ।
 প্রথমে হবি ক স্মৃতি শুনা সারধানে ॥ ৮১৭

নাৰদৰ আগমন ।

দিনেক পূৰ্বত পবাশৰ স্তত ঋষি ।
 বদবিকাশ্রমত আছন্ত ব্যাস বসি ॥
 উগ্ৰল ধুগ্ৰল মন নাহি স্তথ শাস্তি ।
 নপাস্ত উপায় একো মনে গুণি গাছি ॥ ৮১৮
 ব্রহ্মজ্ঞান চিন্তন্ত মনত নাহি স্তথ ।
 নজানন্ত কিসক মনত মিলে দুঃখ ॥
 অধোমুখে আছে বসি ছয়া নিশবদ ।
 সেহি বেলা তৈতে আসি মিলিল নাৰদ ॥ ৮১৯

ব্যাস-নাৰদ সংবাদ ।

হাতে দিব্য বীণা যন্ত মুখে বাম নাম ।
 হৃদয়ত কৃষ্ণ মূৰ্ত্তি স্ফূৰ্ত্তি অবিশ্রাম ॥
 প্রেমে জ্বলৈ চিত্ত আতি বোম্বাক শবীৰ ।
 ধাৰায়ে শ্রবন্তে আছে নয়নব নীৰ ॥ ৮২০
 তোলন্ত যন্তত মহা হবিৰ চৰিত্ৰে ।
 নাৰদক দেখি ব্যাসঋষি সচকিত ॥
 আখে বেখে উঠিলা ধৰিমা কৃতাজলি ।
 পৰম গৌৰবে ঋষি কবিত্তা সেরলি ॥ ৮২১
 দিলন্ত আসন আনি বসিবার তৰে ।
 পাত্ত অৰ্ঘ্যে গড়ে ধূপে পূজিলা সাদৰে ॥
 প্রনিপাতে পুছিলো কুশল আগমন ।
 নাৰদে পুছিলো পাছে ব্যাসত বচন ॥ ৮২২
 হাসিয়া বোলন্ত ঋষি কহিয়ো বৃত্তান্ত ।
 কিবা হেতু নাহিকে তোম্মাব চিত্ত শান্ত ॥
 মহা উচপিচ কিয় বিব মুহি চিত্ত ।
 বস্তবো মোক ইটো কিনো বিপবীত ॥ ৮২৩

চাবিও বেদৰ কবিলাহা শাখা ভেদ ।
 যাৰ যেনে জাতি ধৰ্ম্ম দিলা পৰিচ্ছেদ ॥
 কবিলাহা ভাবত পুৰাণ অষ্টাদশ ।
 জগতত ব্যাপিলে তোম্মাব মহাযশ ॥ ৮২৪
 ব্রহ্মকো সাক্ষাত কবি কবা সমাধিত ।
 তথাপি তোম্মাব কেনে অসম্বলিত চিত্ত ॥
 কহিয়োক ঋষি মোত ইহাৰ কাৰণ ।
 শুনি প্রনিপাতে ব্যাসে বুলিলা বচন ॥ ৮২৫
 হওঁ যদি আমি বেদ শাস্ত্রত পাৰ্গত ।
 কবো নিতে ঈশ্বৰ অৰ্পণা কর্ম যত ॥
 মহাজ্ঞান পূৰ্ণ আমি জগতে প্রখ্যাত ।
 হোস্ত সমাধিতে ব্রহ্ম আপুনি সাক্ষাত ॥ ৮২৬
 তথাপি মুগ্ধে মোব মনে অসন্তোষ ।
 নপাওঁ বিমৰিষি কিবা কবি আছো মোষ ॥
 আপুনি অগাধ বুদ্ধি অংশ অরতাব ।
 পুচোহো তোম্মাত কৈয়ো কাৰণ ইহাৰ ॥ ৮২৭
 নাৰদ বদতি শুনা মহামুনিব্যাস ।
 তুমিসে কবিলা সবে জগতকে নাশ ॥
 নিবস্তবে পশুব লরাইলা তুমি শ্রাণ ।
 নাহি মন্দ কর্ম আৰ ইহাৰ সমান ॥ ৮২৮
 আকস্মিতে লোকক কবাইলা হিংসা ধৰ্ম্ম ।
 সুবুজিলা তুমিয়ো বেদৰ তত্ত্ব মৰ্ম্ম ॥
 গবিহিত কর্মকো কহিলা ধৰ্ম্ম বুলি ।
 তোম্মাব বচনে লোক নাশিল সমূলি ॥ ৮২৯
 স্বভাৱে লম্পট বিধয়ত অনুবাণ ।
 স্বৰ্গ পাইবো বুলি বদে কাটে হংস ছাপ ॥
 কৰৈ নানা হিংসা ধৰ্ম্ম নানা দেৱ পূজে ।
 পুণ্য কয় ভৈলে ছুনাই নবকত যজে ॥ ৮৩০
 যদি জ্ঞানীগণে তাক কবে নিবাৰণ ।
 আউব তাৰ বাক্যক নহানে একোজন ॥
 বোলৈ উপাসন্ত কবি যচন খণ্ডিত ।
 ব্যাসতে! অধিক ভৈল এবেস্তে পণ্ডিত ॥ ৮৩১

প্রকটি কহিলা ভূমি আনসে স্বর্গক ।
 নকৈলা প্রথ্যাত কৰি কৃষ্ণ কীৰ্তনক ॥
 সিজিল তোমাত ঋষি পবন অচ্যায় ।
 নাহি হুস্থ চিত্ত তব সেহি অভিপ্রায় ॥ ৮৩২
 মোৰ উপদেশে কবা ভাগৱত শাস্ত্র ।
 প্রচারোক গোবিন্দৰ গুণ-নাম মাত্ৰে ॥
 শ্ৰৱণ-কীৰ্তন মাত্ৰ কবোক নিশেষ ।
 দূৰ হোক তোমাব মনৰ মহা ক্ৰেশ ॥ ৮৩৩
 যতপি ভকতি নৱবিধ মাধৱৰ ।
 শ্ৰৱণ কীৰ্তন তাতো মহা শ্ৰেষ্ঠতৰ ॥
 অৰ্চন বন্দন ধ্যান সমস্ততে কৰি ।
 যশ কীৰ্তনত আতি ভুৰ্ত হোস্তু হৰি ॥ ৮৩৪
 ভকতে যত্নক গাঠৈ গুণ নামচয় ।
 তাৰ মালা গাঢ়িয়া পিন্ধন্তু কৃপাময় ॥
 হেন জানি ব্যাস ঋষি ভূমি সৰ্ব্বজন ।
 নিৰ্ম্মিয়োক শাস্ত্র কৃষ্ণ চৰিত্ৰ প্রধান ॥ ৮৩৫
 যিটো বাক্যে নাই নাম কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
 উচ্ছিন্ন গৰ্ভত কৰি সিটো অপৱিত্ৰ ॥
 কাক ভুল্য কামী পুকষৰ তাত বতি ।
 ভকতৰ নাই তাত অভিলাষ মতি ॥ ৮৩৬
 যিটো বাক্যে আছে গুণ নাম মাধৱৰ ।
 সিটো বাক্যে হবে পাপ জন সমূহৰ ॥
 ভকতি বিহীন জ্ঞান কৰ্ম্ম সবে ব্যৰ্থ ।
 কহিলো স্বৰূপে বেদাস্তৰ তত্ত্ব অৰ্থ ॥ ৮৩৭
 আবে অনাদৰি জ্ঞান স্বধৰ্ম্ম নিশেষ ।
 কেৱলে দিয়োক ভকতিৰ উপদেশ ॥
 ভকতিসি কবে সংসাৰৰ বন্ধ নাশ ।
 ভকতিৰ প্ৰভাৱ শুনিয়ো ঋষি ব্যাস ॥ ৮৩৮
 স্বধৰ্ম্মক তেজি ভজে কৃষ্ণক সম্প্ৰতি ।
 তাত প্ৰেমপূৰ্ণ যেবে নতৈল ভকতি ॥
 তৈল ব্ৰহ্ম যদি বা অন্নতে গৈল প্ৰাণ ।
 জানা নাহি তথাপি তাহাৰ অকল্যাণ ॥ ৮৩৯

উদ্ধৰ্বাহ কৰি হেবা কৰো অঙ্গীকাৰ ।
 অধম জ্ঞাতিতো যদি জন্ম তৈল তাৰ ॥
 জ্ঞানীতো কৰ্ম্মীতো কৰি তথাপি অধিক ।
 দেৱৰো বন্দনি যিটো ভকতি বসিক ॥ ৮৪০
 হেন জানি মহা বুদ্ধিমন্ত যিটোজন ।
 ভকতিৰ অৰ্থে মাত্ৰ কবোক যতন ॥
 কালে কৰ্ম্ম মিলাইবেক বিষয়ৰ স্তম্ভ ।
 উপদেশী লোক হোক কৃষ্ণক সমুখ ॥ ৮৪১

নাবদৰ পূৰ্ব্ৰজন্ম কথন ।

উপৰি জন্মৰ কথা শুনিয়ো আশ্চৰ্য্যৰ ।
 আছিলোহো আমি দ্বিজদাসীৰ কুমাৰ ॥
 কৃষ্ণৰ ভকত চাৰি পবন সম্যাসী ।
 বঞ্চিলা বাৰিষা ব্ৰাহ্মণৰ ঘৰে আসি ॥ ৮৪২
 পাঞ্চ বৰিষৰ আমি অবোধ চাৱাল ।
 পাঞ্চিলেসে ধৰো নিতে তাসম্বাৰ আল ॥
 শুনো কৃষ্ণ কথা নিতে কৰন্তু কীৰ্তন ।
 তাসম্বাৰ কৰো আৰো উচ্ছিন্ন ভোজন ॥ ৮৪৩
 গুচাইলে মনৰ মল সম্ভৱ সঙ্গতি ।
 কৃষ্ণ হেন দেৱত পবিল মোৰ মতি ॥
 ৰাজি দিনে গাইলো কেশৱৰ গুণ যশ ।
 মনত উপজি আসে কৃষ্ণ কথা বস ॥ ৮৪৪
 নয়নৰ ঝৰে নীৰ তনু লোমাঞ্চিত ।
 ভকতৰ সঙ্গত পৱিত্ৰ তৈল চিত্ত ॥
 বাৰিষা বঞ্চিয়া চাৰি কবিলা গমন ।
 হেন দেখি মোৰ উদ্ভাৱল কবে মন ॥ ৮৪৫
 পাছে পাছে যাওঁ কৰি কাতৰ অশেষ ।
 গুৰু সব কিছু দিয়ো মোক উপদেশ ॥
 হেন বা পাতকী সংসাৰক তৰো আসি
 শুনিয়া সময় তৈলা চাৰিও সম্যাসী ॥ ৮৪৬
 উলটি ধৰিলা মোক কবিলা আশ্বাস ।
 পবন বহন্ত কথা কবিল প্ৰকাশ ॥

কবিলন্ত ঈশ্বৰ ভক্তি মহাস্তান ।
 যেন অঙ্কলাক দিলা দিব্য চক্ষুদান ॥ ৮৪৭
 বাঙ্কৰ কৃষ্ণক মই ভৈলো পৰিচয় ।
 আন দেৱ-ধৰ্ম্মক দেখিলো মায়ায়য় ॥
 আছিলন্ত বৃদ্ধ মাতৃ প্ৰতিপালি মোক ।
 দংশিলেক সৰ্পে তেহো গৈল পৰলোক ॥ ৮৪৮
 হেন দেখি আমাৰ উদাস ভৈল মন ।
 উত্তৰ দিশক লাগি কৰিলো গমন ॥
 এৰাইলো নগৰ গ্ৰাম নদী নদ দেশ ।
 ঘোৰ অৰণ্যত ভৈলো আপুনি প্ৰবেশ ॥ ৮ ৯
 বন মধ্যে দেখিলো বিচিত্ৰ সৰোবৰ ।
 স্নান পান কৰি ভৈলো স্নান কলেৱৰ ॥
 আসনে বসিলো শিশু-অশ্বখৰ তলে ।
 কৃষ্ণক চিন্তিবে লৈলো হৃদয়-কমলে ॥ ৮৫০
 উপজিল প্ৰেম আতি দ্ৰৱ ভৈল চিত্ত ।
 ঋবে নয়নৰ নীৰ তনু বোমাঞ্চিত ॥
 দেখিলো সাক্ষাতে মই ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তিক ।
 কবন্ত প্ৰকাশ কোটি চন্দ্ৰতো অধিক ॥ ৮৫১
 আনন্দ সিদ্ধুত মন মজিল আন্ধাৰ ।
 গুচিল মনৰ মোৰ মোহ অহঙ্কাৰ ॥
 কতোক্ষণে প্ৰভু আছে ভৈল অন্তৰ্জান ।
 কৃষ্ণক নেদেখি ছনাই ধৰো ধ্যান ॥ ৮৫২
 তথাপি নাপাৰ্শ্ব লাগ মাধৱ বন্ধুক ।
 কান্দিলো অনেক শোক শেলে ফুটে বুক ॥
 এখনে আছিলো হৃদয়ত দেখা দিয়া ।
 কৈক গৈলা বন্ধু বুলি থাকুিলো হিয়া ॥ ৮৫৩
 অনন্তৰে আকাশত শুনিলো বচন ।
 এৰিয়োক মোক লাগি বালেক ক্ৰন্দন ॥
 নতু গুহে সম্যকে মনৰ মল যত ।
 নপাইবা মোহোক দেখা আউৰ ই জনমত ॥ ৮৫৪
 মোৰ নাম গুণ মাত্ৰ কৰিয়ো কীৰ্ত্তন ।
 পাইবা আউৰ জনমত সৰ্বা দৰ্শন ॥

হেন শুনি ভৈল মোৰ মন উপশম ।
 লাজ এৰি ফুবো গাই কৃষ্ণ গুণ নাম ॥ ৮৫৫
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰচয় স্মৰিবো মনত ।
 অনন্তৰে কাল আসি ভৈলা উপগত ॥
 পবিল শৰীৰ কৰ্ম্ম ছিণ্ডিলে সকলে ।
 পাইলো পাৰিষদী তনু ভকতিৰ বলে ॥ ৮৫৬
 সেহি সময়ত আসি মিলিল প্ৰলয় ।
 প্ৰবেশিলো গৈয়া মই ব্ৰহ্মাৰ হৃদয় ॥
 তাহানে মানস পুত্ৰে ছয়া ভৈলো জাত ।
 দেখা ভকতিৰ কিনো মহিমা সাক্ষাত ॥ ৮৫৭
 ভকতিৰ প্ৰভাৱ কহন্তে অদভুত ।
 ভৈলো অৱতাৰ মই ছয়া দাসী-সুত ॥
 মহা হৰি প্ৰসাদে তৰিলো ঘোৰ মায়া ।
 হেন জানি ব্যাস জগতকে কৰা দায়া ॥ ৮৫৮
 কৃষ্ণ গুণ নাম ধৰ্ম্ম কৰিয়ো বেকত ।
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰি তৰোক জগত ॥
 এহি বুলি ভৈলা মুনি স্বৰ্গত প্ৰবেশ ।
 ব্যাসো শাস্ত্ৰ চিত্ত ভৈল পায় উপদেশ ॥ ৮৫৯
 কৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তিক পাছে কবিলন্ত ধ্যান ।
 হৃদয়তে কৃষ্ণক দেখিলা বিগ্ৰহমান ॥
 বামপাশে মায়া দক্ষিণত ভক্তিমাৱ ।
 দেখি ব্যাস ঋষিৰ বোমাঞ্চ ভৈল গাৱ ॥ ৮৬০
 মায়ায়ে বাঙ্কন্ত ভক্তি মাতৃ মেলারন্ত ।
 ছহানো মধ্যস্থ ভাৱে আছা ভগৱন্ত ॥
 বন্ধৰ বোন্ধৰ হেতু দেখি ব্যাস ঋষি ।
 ভাগৱত শাস্ত্ৰ পাছে কৰিলা হৰিষি ॥ ৮৬১
 পৰম বহুত মহা ভকতিৰ পহ ।
 শুকক পঢ়াইলা ইটো ভাগৱত গ্ৰন্থ ॥
 প্ৰথম স্কন্ধৰ ছয় অধ্যায়ৰ তথা ।
 সৈল ব্যাস-নাৰদ সন্বাদ ইটো কথা ॥ ৮৬২
 শুনা সভাসন পদ মহাভাগৱত ।
 পুৰাণৰ সূৰ্য শাস্ত্ৰ শুনিয়ো মহত ॥

হুয়া এক শবণ যি জনে শুনে আক ।
 পাঠে পবম্পদ হুখে নিন্তবে মায়াক ॥ ৮৬৩
 বৈকুণ্ঠৰ শাস্ত্ৰ আনি পবম উৎসকে ।
 সংসাৰীক কৰি কৃপা প্ৰচাৰিলা শুকে ॥
 জানি এক চিন্তে নিতে শুনা কৃষ্ণ কথা ।
 ইহেন মনুষ্য জন্ম নকৰিয়ো বুধা ॥ ৮৬৪
 বিজুলী চমক যেন জীৱন অধিৰ ।
 কৈত কেতিক্ষণে পৰে ইহেন শৰীৰ ॥
 প্ৰাণবন্ধু কৃষ্ণৰ চৰণে দিয়া চিত্ত ।
 কৃষ্ণগুণ নাম ইসে পৰলোক বিস্ত ॥ ৮৬৫
 জানি হৰি ভকতিত তেজিয়ো আলাস ।
 আউৰ কি মনুষ্য হুইবা এৰা ইটো আশ ॥
 সত্বৰে লগত বান্ধা মাধৱৰ নাম ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে বোলা বাম বাম ॥ ৮৬৬

অশ্বখামাৰ শিবোমণি কটা ।

দুলভী

নিগদতি হুত শুনিয়ো শৌনক
 প্ৰমুখ্যে ঋষি যতেক ।
 আবে পৰীক্ষিত নৃপতিৰ জন্ম
 তোন্ধাত কহো প্ৰত্যেক ॥
 বৈদানি ভাৰতে সমৰ কবিল
 মৰিল বীৰ সমস্ত ।
 অকোদশ সিটো অকোহিণী সেনা
 অশ্ৰো অশ্ৰে গৈল অন্ত ॥ ৮৬৭
 অহুত প্ৰমত্ত হস্তীৰ বিক্ৰম
 বুকোদৰ মহাবীৰ ।
 ভাঙ্গিল গদাৰ হুয়হ প্ৰহাবে
 উক কুক নৃপতিৰ ॥

কৌবৰ বাজাব শ্ৰীতি সাধো বুলি
 অশ্বখামা মহামানী ।
 পাঞ্চালীৰ পঞ্চ পুত্ৰৰ শিবক
 কাটিয়া যোগাইলা আনি ॥ ৮৬৮
 বংশ ছেদ দেখি দুঃখে দুৰ্য্যোধন
 দ্ৰৌগীক পাৰিলা গালি ।
 কদৰ্শি মাৰিবে মোকে ভীমে বুলি
 মৰিলা মাথা আফালি ॥
 শুনিয়া দ্ৰৌপদী পুত্ৰ পাঞ্চ গুটা
 কাটিলা দ্ৰৌগী নিদ্ৰাত ।
 শোকে মুহি থিৰ হিয়া দুই ছিব
 ভৈলা যেন বজ্ৰপাত ॥ ৮৬৯
 কৰিলা বিপুল বিলাপ পৰিয়া
 মুষ্টি হৃদয়ত হানি ।
 ধৰি ধনঞ্জয় প্ৰবোধিলা তাক
 শোকে গদ গদ বাণী ॥
 দুৰ্জ্জন দ্বিজৰ মাথাক কাটিয়া
 যারে আনি নেদো তোক ।
 নুগুচাইবো তাৰে মহা সতী তোৰ
 হুয়হ পুত্ৰৰ শোক ॥ ৮৭০
 এহি বুলি ক্ৰোধে কৃষ্ণ ধনঞ্জয়
 একে বধে গৈলা খেদি ।
 পলাই প্ৰাণ বাধি বধে অশ্বখামা
 ভাসম্বাক লাগ নেদি ॥
 সৰুটত বাজি যাইবাক নপাৰি
 প্ৰহাবিলা ব্ৰহ্ম শৰ ।
 দশো দিশে চানি হুলিল অগনি
 যেন মহা প্ৰলয়ৰ ॥ ৮৭১
 দেখি ধনঞ্জয় পায় মহাভয়
 সধিক বুলিলা বাণী ।
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ প্ৰকৃ ভগবন্ত
 কিবা বহি আপে চানি ॥

সঙ্কট সময়ে বাবে বাবে বাখা
ভকতৰ ভয়হাৰী ।
তোক্কাৰ চৰণ বিনে নাহি গতি
সম্প্ৰতি মোৰ মুৰাৰি ॥ ৮৭২
হেন বা বুলিবা আমিও মানুহ
কিসক কৰা গোচৰ ।
জানিলো ভুমিসি পৰম পুৰুষ
জগতৰে মহেশ্বৰ ॥
নিজ ব্ৰহ্মৰূপে ভৈলাহা বেকত
মনত কৰি যুগুতি ।
মহা স্থখে এক শৰণ ভকতে
লভোক ভজি মুকুতি ॥ ৮৭৩
হেনয় ভকত বান্ধৱ মাধৱ
তোক্কাৰ তেজিয়া সেৱ ।
হুয়া অক্ষমতি কোনেনো সম্প্ৰতি
ভজিবেক আন দেৱ ॥
জানিয়া চৰণে পশিলো শৰণে
তোক্কাৰ মই কিঙ্কৰ ।
আকাশক চানি আসে কিবা বহি
কহিয়ো মোত সত্বৰ ॥ ৮৭৪
মাধৱে বোলন্ত শুনা প্ৰাণ সখি
নাহি আন অদভুত ।
প্ৰাণৰ কাতৰ হুয়া ব্ৰহ্ম শৰ
প্ৰহাৰিলা দ্ৰোণ হুত ॥
দশো দিশ দেখা দহিয়া আসয়
সেছি মহা বহিবৰ ।
ব্ৰহ্মাত্মক ব্ৰহ্ম শাৱকে সংহাৰ
কৰিয়ো সখি সত্বৰ ॥ ৮৭৫
শুনি সব্যসাচী আচান্ত ভৈলন্ত
উন্নাসিত অতি জীৱ ।
মাধৱ বহুক প্ৰদক্ষিণ কৰি
ধৰিলা ধনু পাণীৱ ॥

মহা বলে বাগি ব্ৰহ্মাত্মক লাগি
কেপিলন্ত ব্ৰহ্মবাণ ।
ব্ৰহ্মাণ্ডো লবিল পবিল ব্ৰজত
বজ্জৰ যেন সন্ধান ॥ ৮৭৬
হুয়ো ব্ৰহ্মবাণ ভৈল একধান
যেন সূৰ্য্য বহি ছই ।
তিনিও জগত জুৰি পুৰি যাব
যেন প্ৰলয়ৰ জুই ॥
মাধৱে বোলন্ত দেখিয়োক সখি
মিলিল কৰ্ম প্ৰজাৰ ।
কৃষ্ণৰ বচনে অস্ত্ৰক তেখনে
কৰিলা বীৰে সংহাৰ ॥ ৮৭৭
দ্রৌণীক দেখিয়া খেদিয়া ধৰিল
যেন হৰিণক বাঘে ।
আলাগতে আনি বধত পেলাইল
বিপক্ষক মহাৰাগে ॥
চাৰি হাত ভৰি একঠাই কৰি
বাঙ্কিলন্ত টানি টানি ।
নকাটি বিজক লৈ যাস্ত টানিয়া
কোপিলন্ত চক্ৰপাণি ॥ ৮৭৮
কেনে অঙ্গীকাৰ কৰা নষ্ট ভ্ৰষ্ট
হুয়া ভূমি মহাবীৰ ।
ইটো পুত্ৰ-বধী অধৰ বিজক
কিসক নকাটা শিব ॥
ক্ৰোধে আবকত আধি অৰ্জুনৰ
নেদিলা একো সিদ্ধান্ত ।
দ্রৌপদীৰ আগে দুৰ্ভন বিজক
ধোকোচাই পেছাইলন্ত ॥ ৮৭৯
লাজে অশ্বখাৰা মাধা নোতোলন্ত
পশু যেন আছে পৰি ।
দেখে অন্ধকাৰ বান্ধব চোটত
ভান্দি যাব হাত ভৰি ॥

মৃতক পুত্রক স্তম্ভবি কান্দন্তে
 আছন্ত দ্রুপদ জীর ।
 গৌতমী পুত্রক অরহা দেখিয়া
 অন্তরীক্ষ ভৈলা জীর ॥ ৮৮০
 হাহাকাৰ কবি গুৰুৰ পুত্রক
 প্ৰণামিলা পাৰ চুই ।
 মেলা মেলা বান্ধ আহান দুখেসে
 অধিকে উধাই জুই ॥
 মই যেন মৰো পুৰি পুত্র শোকে
 অগনি হিয়া দহয় ।
 আহান অরহা শুনি সেহি মতে
 গৌতমী তেজিব জীর ॥ ৮৮১
 দ্রৌপদীৰ হেন সদয় হৃদয়
 দেখিয়া যত মহন্ত ।
 সাধু সাধু সতী ধন্য ধন্য মতি
 বুলি সবে প্ৰশংসন্ত ॥
 পুত্র-বধী ব্ৰিজ আহাঙ্কে কামিলা
 নমিলাহা তুমি মাৰ ।
 তোমাৰ সমান শাস্তি নেদেখিবো
 কৰিলা হেন আবার ॥ ৮৮২

ছবি

শুনা সামাজিক জন যথা জগন্নাথ কথা
 তথা পুণ্য তীৰ্থৰ নিবাস ।
 সেহিসে নিৰ্গুণ স্থান তৈতে সিজ্ঞে যজ্ঞদান
 হবি হোন্ত তথাতে প্ৰকাশ ॥
 জানি শুনা কৃষ্ণ কথা জন্মক নকৰা বৃথা
 সমস্ত শাস্ত্ৰৰ ইশে সাব ।
 কৃষ্ণ কথা পৰিহৰি ফুৰে আন কৰ্ম্ম কবি
 সিটো চিন্তে আপোনাৰ মাৰ ॥ ৮৮৩

যাৰ নামে মাত্ৰে তবি হেনয় বান্ধৱ হবি
 কৰি আছা হিয়াত নিবাস ।
 তাক কৰি অনাদৰ অধম অবোধ নৰ
 কৰৈ আন কৰ্ম্মত বিশ্বাস ॥
 সনিয়াত মাৰৈ গাণ্ডি পিঠ্ৰে গলে কাচ কাণ্ডি
 কোচতে আছন্তে হেমহাৰ ।
 হাতৰ অমৃত তেজি মৰৈ যেন বিষ ভুঞ্জি
 ভৈল সেহি পটন্তৰ তাৰ ॥ ৮৮৪
 সাধৈ মহা সৰ্ব সিদ্ধি ভকতৰ নৱ নিধি
 মাধৱৰ অকণ চৰণ ।
 শৰণ লৈয়োক তাত নিতে হোৱে আয়ুপাত
 অঢ়াপিয়ো নেদেখা মৰণ ॥
 আন যত সবে ধাক্কা নামক গলত বান্ধা
 মৰণ সম্বল হৰি নাম ।
 নমবা বিষয় ভোলে কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে বোলে
 ঘুৰিয়ো সদায়ে বাম বাম ॥ ৮৮৫

পদ

নিগদতি সূত শুনিয়োক ঋষি যত ।
 ক্ৰোধে ভীমসেন আসি সেহি সময়ত ॥
 দশন চোবায়া কোপে কম্পায়া শৰীৰ ।
 ঝণ্টে কাটা কাটা দুফট ব্ৰাহ্মণৰ শিৰ ॥ ৮৮৬
 দ্রৌপদী বোলন্ত বাখা বাখা আন প্ৰাণ ।
 কাটা কাটা বুলি ভীমে পাইলা সন্নিধান ॥
 দেখি কৃষ্ণে বেকত কৰিলা চাৰি হাত ।
 ভাঙ্গন্ত কন্দল ছয়ো এৰা উতপাত ॥ ৮৮৭
 ছয়ো হাতে ছইকো নিবৰ্তাইলা যত্ৰবাৰ ।
 বুলিলা বচন পাছে অৰ্জুনক চাই ॥
 দ্রৌপদীৰ বচন কিমতে পৰে বন্ধা ।
 কোন বুদ্ধি বাধিবা ভীমৰ মহা বন্ধা ॥ ৮৮৮

বুলিলা আপুনি শিব কাটিবো পূৰ্বতে ।
 তিনি কথা আবে বন্ধা পবে কেনমতে ॥
 মিলিল সঙ্কট সখি শুনিয়ো উপায় ।
 যুধিষ্ঠিৰ বাজাৰ বুজিও অভিশ্রায় ॥ ৮৮৯
 মনে গুণি ধনঞ্জয়ে পাইল উপদেশ ।
 চূড়ামণি সহিতে কাটিলা তাৰ কেশ ॥
 বান্ধ কাটি দেশৰ খেদাইলা ঢকা মাৰি ।
 অৰ্জ্জুনক সাধুবাদ বুলিলা মুৰাৰি ॥ ৮৯০
 যুগু মুণ্ডি সৰ্বস্বক কৰিবো আগ্ৰহ ।
 নিকালিবো দেশৰ ভাঙ্গিবো তাৰ গহ ॥
 দুষ্ক ব্ৰাহ্মণৰ দণ্ড এহিসে বিহিত ।
 জানিলা ধৰ্ম্মৰ তত্ত্ব ভৈল কৃতকৃত্য ॥ ৮৯১
 সাধু সাধু বুলি প্ৰশংসিল যুধিষ্ঠিৰ ।
 সাফলিলা প্ৰতিজ্ঞা অৰ্জ্জুন মহাবীৰ ॥
 এহিমতে অৰ্জ্জুনক প্ৰশংসিতে হিত ।
 যুদ্ধ জিনি পাঞ্চে ভাই ভৈল কৃতকৃত্য ॥ ৮৯২
 পবন আনন্দ আতি ভৈলন্ত তহিত ।
 গোবিন্দ পূৰ্বিলে পাণ্ডৱৰ মনোনীত ॥
 মৃতকৰ কৰি পাঞ্চে পিণ্ড জলাঞ্জলি ।
 থাকিলা হস্তিনাপূৰে পাঞ্চে মহাবলী ॥ ৮৯৩
 পাছৰ বৃত্তান্ত শুনিয়োক সবে ঋষি ।
 ভাৰত যুদ্ধক সাক্ষ কৰিয়া হৰিষি ॥
 দ্বাবকাক যাইবে লাগি চিন্তি চক্ৰপাণি ।
 যুধিষ্ঠিৰ নৃপতিত লৈলন্ত মেলানি ॥ ৮৯৪
 দ্রৌপদী স্তম্ভদ্রা কুন্তী সবাৰো সমুধি ।
 চৰিলা বধত ভীম অৰ্জ্জুনত স্তুতি ॥
 কৃষ্ণৰ বিয়োগ ছুখ নসহয় মনে ।
 পাঞ্চে ভাই সন্ধে বাস্ত সজল নয়নে ॥ ৮৯৫
 দ্রৌপদী এৰিলা লাঞ্জকাটা বাধ ।
 হৰ্জ্জন দ্বিজৰ আতি উঠি গৈলা বাগ ॥
 পাঞ্চে ভাইক লাগি পাঞ্চেগোটা ব্ৰহ্মবাণ ।
 অবণ্যৰ পবা বীৰে কৰিলা সফান ॥ ৮৯৬

উত্তৰাব গৰ্ভে আছে পাপুৰ সন্ততি ।
 হানিলা গোটেক ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰ তাক্ৰ প্ৰতি ॥
 অপাণ্ডৱা পৃথিৱী কৰিবো আজি বুলি ।
 আকস্মিকে পাঞ্চে ভাই দেখে মাথা ভুলি ॥ ৮৯৭
 অগ্নি সম লোহা পাঞ্চে গোটা খেদি আসে ।
 ধবিলন্ত ধনুৰ্কাণ পাঞ্চে মহাত্ৰাসে ॥
 দেখি ক্ষেপিলন্ত চক্ৰ হৰি আতি বাগি ।
 ভস্ম ভৈল ব্ৰহ্মাস্ত্ৰ চক্ৰৰ তেজ লাগি ॥ ৮৯৮
 উত্তৰা দেখন্ত অস্ত্ৰ আসে লোহাময় ।
 গৰ্ভৰ বিনাশ হেতু ভৈলা মহাত্ময় ॥
 দিলন্ত লৱৰ আতি বিহ্বল ভাৱে ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি কৃষ্ণ বুলি পৰিলন্ত পাৱে ॥ ৮৯৯
 খেদি আসে কিবা অস্ত্ৰগোটা মোক প্ৰতি ।
 কৰা পৰিত্ৰাণ বন্ধু মাধৱ সম্প্ৰতি ॥
 হেৰা আসি পাইলে মোক ছবন্ত মৰণে ।
 অভয় চৰণে প্ৰভু পলিলো শৰণে ॥ ৯০০
 অগতিৰ গতি মোক কৰা পৰিত্ৰাণ ।
 ভূমি বিনে বাখন্তা নেদেখো নাথ আন ॥
 নাহি চিন্তা মৰো মই এহি শৰে ফুটি ।
 কৰিয়োক বন্ধা মাত্ৰ মোৰ গৰ্ভ গুটি ॥ ৯০১
 এহি বুলি কান্দন্ত কৃষ্ণৰ পাৱ চুই ।
 গৰ্ভত লাগিল আসি ব্ৰহ্মাস্ত্ৰৰ জুই ॥
 দেখি আথে বেথে তাক নাথ হৰীকেশ ।
 গদা ধৰি উদবত ভৈলন্ত প্ৰবেশ ॥ ৯০২
 ভাঙ্গিলন্ত ব্ৰহ্মাস্ত্ৰক গদায়ে কোবাই ।
 জীয়ালন্ত শিশুক অমৃত দৃষ্টি চাই ॥
 পূৰ্ণ দশমাস শিশু লভিলা চেতন ।
 মহা পুৰুষক তৈন্তে ভৈলা দৰশন ॥ ৯০৩
 অমৃত প্ৰমাণ তনু মহা স্কন্ধাৰ ।
 শ্যাম তনু মহা পীঠ বস্ত্ৰে আতি জাতিকাৰ ॥
 তৰিত অৰিত যেন নৱ ধন ধণ্ড ।
 নকবন্ধুগল কান্তি প্ৰকাশিত গণ্ড ॥ ৯০৪

কণ্ঠত কোঁজ্জ্বল মণি যেন নৱ সূৰ্য্য ।
 আজানুলম্বিত মহা চাক চাৰি ভুজ ॥
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম আছে চাৰি হাতে ।
 বজ্ৰৰ কিৰীটি চিকিমিকি কৰে মাথে ॥ ১০৫
 তৰুণ অৰুণ চাক পঙ্কজ লোচন ।
 প্ৰকাশে উন্নত নাসা প্ৰসন্ন বদন ॥
 কুণ্ড কৰি দশন ঈষত তাতে হাস ।
 কৰৈ বজ্ৰময় হাৰ হিয়াত প্ৰকাশ ॥ ১০৬
 কেয়ুৰ কঙ্কণ তাতে বিণি জিনি ধ্বনি ।
 কাটিত কনক কাঞ্চি জ্বলকে কিঙ্কিণী ॥
 লোটে পাট পীত ভূনি পাৱত প্ৰভুৰ ।
 চৰণ পঙ্কজে বঞ্জে বজ্ৰৰ নুপুৰ ॥ ১০৭
 কোটি এক শৰীৰ সম শৰীৰ প্ৰকাশে ।
 ফুবন্তে আছন্ত গদা ধৰি চাৰি পাশে ॥
 গদায়ে অস্ত্ৰৰ তেজ নিবাৰন্তে আছে ।
 দেখে ঈশ্বৰক শিশু আপোনাৰ কাছে ॥ ১০৮
 দেখন্ত অমৃত সিঞ্চে যেন শৰীৰত ।
 কোন ইটো বুলি শিশু গুণন্ত মনত ॥
 আছিলন্ত কতোক্ষণ চাই নেত্ৰ ভৰি ।
 ভৈল অন্তৰ্দ্ধান পাছে আগতে শ্ৰীহৰি ॥ ১০৯
 শিশু জীৱৈ জানি সতী ভৈলা ভয়হীন ।
 গৈল গৃহে মাধৱক কৰি প্ৰদক্ষিণ ॥

কৃতীৰ শ্ৰীকৃষ্ণ তম ।

চলিবাক চাস্ত কৃষ্ণ কুন্তী হেন জানি ।
 সলোতক মুখে ছুখে বুলিলন্ত বাণী ॥ ১১০
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ বাপ কবো প্ৰণিপাত ।
 পৰম ঈশ্বৰ তুমি জানিলো সাক্ষাত ॥
 দৈৱকী নন্দন নন্দকুমাৰ গোবিন্দ ।
 নমো নমো মুকুন্দ চৰণ অৰবিন্দ ॥ ১১১
 নমো নাভি পঙ্কজ পঙ্কজ মালাধাৰ ।
 নমো নেত্ৰে পঙ্কজ পঙ্ক পাৱ যাৰ ॥

নমো ভকতৰ চিত্ত বিত্ত অধিষ্ঠাতা ।
 দুৰ্গতি তাৰক মোৰ তুমি পিতা মাতা ॥ ১১২
 বিষ বহ্নি বান্ধস দুৰ্ঘোৰ বনবাস ।
 আজি অশ্বখামাৰ অন্তত যাওঁ নাশ ॥
 নানা বিপদত পুত্ৰ সমে আছা বাধি ।
 চটকে শিশুক যেন ঢাকি থাকে পাখী ॥ ১১৩
 কেৱলে বাখিলা মাত্ৰ সিটো দৈৱকীক ।
 জানিলো মোতেসে স্নেহ মাতৃতো অধিক ॥
 সেহি সেহি আপদ আমাৰ অভিমত ।
 তোমাক দেখিবে পাওঁ যিটো আপদত ॥ ১১৪
 শ্ৰী ভৈলে ভুলে মন কৰে নানা কাম ।
 সম্পদত নপাৰে লৈবাক তৰ নাম ॥
 জগতৰে আত্মা অন্তৰ্ধ্যামী মহা হৰি ।
 নিজ ৰূপে আছাহা সাক্ষাত অৱতৰি ॥ ১১৫
 কেহো বোলে বংশ বিস্তাৰিবা যাদৱৰ ।
 কেহো বোলে কীৰ্ত্তি বঢ়াইবাহা পাণ্ডৱৰ ॥
 কেহো বোলে ভূমি ভাৰ হৰিবাক প্ৰতি ।
 কৰৈ নানা হেতু যাৰ যেন লৰৈ মতি ॥ ১১৬
 কাম্য কৰ্ম্ম কৰি মৰে যত যুচমতি ।
 ভৈলাহা বেকত তাক নিস্তৰিবে প্ৰতি ॥
 অনন্ত চৰিত্ৰ কথা কৰিব প্ৰচাৰ ।
 শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন কৰি তৰোক সংসাৰ ॥ ১১৭
 মহা জ্ঞানীগণে বোলে হেনসে যুগুতি ।
 জানো জগতকে দিবা ইবাৰ মুকুতি ॥
 ভৈলাহা বিদিত আসি আপুনি ঈশ্বৰে ।
 তোমাকেসে নজানি কুমতি নৰ মৰে ॥ ১১৮
 শুনৈ গাৱৈ শ্বৰে যিটো তোমাৰ কথাক ।
 আনে কৰে কীৰ্ত্তন প্ৰশংসে তাসম্বাক ॥
 অচিৰ কালতে পাৱৈ তোমাৰ চৰণ ।
 আউব ছনাই নাহি তাৰ জনম মৰণ ॥ ১১৯
 তুমি এবিলাত আমি মৃতক পৰায় ।
 নগৈলে যাদৱ বংশ মৰে সকলয় ॥

একো বুলিবাক মই নপাবো সম্প্ৰতি ।
 যেন লাগে কৰা দেৱ অগতিৰ গতি ॥ ৯২০
 তোমাক দেখিবে নপাওঁ ইমে মোৰ খেদ ।
 যাদৱ পাণ্ডৱ বংশ কৰা স্নেহ ছেদ ॥
 আন দেৱ ধৰ্ম্মত নযাওক মোৰ মতি ।
 তোমাত কৰোঁহো মাত্ৰ নিবস্তবে বতি ॥ ৯২১
 যেন জাজি গঙ্গাক নিৰোধ কৰে যদি ।
 সাগৰত পৰয় তথাপি দেৱ নদী ॥
 সেহিমতে বিস্মিকো নগণি মোৰ মন ।
 সদায়ে স্মৰোক মাত্ৰ তোমাৰ চৰণ ॥ ৯২২
 এহিমতে কৰন্তে অনেক স্তুতি নতি ।
 মনে উপজিল আসি সপ্ৰেম ভকতি ॥
 সিহৰি শৰীৰ নীৰ বহে অবিশ্ৰান্ত ।
 কৃষ্ণৰ আগত পৰি কুন্তী কাম্বিলন্ত ॥ ৯২৩
 পৰম ভকতি দেখি জগত নিবাস ।
 এহি হোক বুলি হাসি কৰিলা আশ্বাস ॥
 নাথাইবো দ্বাৰকা বুলি পালটিলা হৰি ।
 দুনাই গৃহ পশিলা কুন্তীক আগ কৰি ॥ ৯২৪
 দুনাই যাইবে চাস্ত ক্ৰীসৱক প্ৰবেধি ।
 কাতৰ কৰিয়া ৰাজ্য ৰাখিলা নিৰোধি ॥
 সাত আঠ দুই অধ্যায়ৰ কথা গৈল ।
 ভীষ্ম মোক্ষ উৎসৱ কহিবে স্তুতে লৈল ॥ ৯২৫

বুধিষ্ঠিব ৰাজ্যলাভ আৰু ভীষ্ম মোক্ষ উৎসৱ ।

গোত্ৰ হত্যা পাতক কৰিয়া বুধিষ্ঠিব ।
 মাধৱৰ প্ৰবেধে নষ্টল মন স্থিব ॥
 অধিক বোলন্ত কৰি কৃষ্ণক বিচাৰি ।
 বুজিলোহো সমস্তে তোমাৰ কুটনাট ॥ ৯২৬
 কাম্বন্ত কৰিলো বুলি হৃদয় বিঘাত ।
 ব্যাসৰ বাক্যত নাহি ৰাজ্যৰ সজ্জাত ॥
 কহন্ত যতক বস্ত ৰোগ প্ৰায়শ্চিত্ত ।
 নাহি শাস্ত তথাপিহো বৃপতিৰ চিত্ত ॥ ৯২৭

ঈশ্বৰ ইচ্ছাক কোনে কৰিবে নিৰোধ ।
 ভীষ্মৰ মুখেসে আৰু কৰাইবো প্ৰবেধ ॥
 হেন মনে মানিলন্ত ঈশ্বৰ মাধৱে ।
 গৈলা কুক্ৰেত্ৰক পাণ্ডৱ সবাঙ্কৱে ॥ ৯২৮
 কুন্তী আদি কৰি নাৰী সবে গৈলা লবি ।
 মহাভাগৱত ভীষ্ম যথা আছে পৰি ॥
 দেখিলা ভীষ্মক শব-শয্যাতে আছন্তে ।
 যেন পুৰন্দৰ পাত ভৈলা স্বৰ্গ হন্তে ॥ ৯২৯
 যত দেৱঋষি ৰাজঋষি ব্ৰহ্মঋষি ।
 নাৰদ প্ৰমুখ্যে তৈতে মিলিলা হৰিষি ॥
 ব্যাস শুক বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে ঋষি ৰাজ ।
 ভীষ্মৰ আগত বসি পাতিলা সমাজ ॥ ৯৩০
 সবাকো কৰিলা পূজা যাক যেন বিধি ।
 কৃষ্ণক দেখিয়া যেন পাইলা নয়নিধি ॥
 সাদৰে আগত আনি বৈসাইলা আসনে ।
 পাণ্ডু অৰ্ঘ ধূপ দীপ দিলা সবে মানে ॥ ৯৩১
 ভীষ্মৰ অৱস্থা দেখি সলোতক মুখে ।
 কাষতে আছন্ত পাঞ্চে ভাই মহা দুখে ॥
 কুন্তী সত্যৱতী আদি কান্দৈ নাৰীগণে ।
 দেখিয়া ভীষ্মৰ মৰ্ম্ম চৰি গৈল মনে ॥ ৯৩২
 লোতকে চঞ্চল আসি অতি অনুৰাগে ।
 বুলিলা সবাকো বাক্য ভীষ্ম মহাভাগে ॥
 পৰম ধৰ্ম্মিষ্ঠ পাঞ্চে কৃষ্ণত সমুখে ।
 ইসে মহা কষ্ট তোৰা সবে পাইলা দুখে ॥ ৯৩৩
 হা মৰ কুন্তী তোমাকে সে কৰো খেদ ।
 পাণ্ডুৰ মৰণে দুখ পাইলো অবিচ্ছেদ ॥
 এহি পাঞ্চ পুত্ৰ গৈয়া কৰিলা বিদেশ ।
 দুষ্ট ধৃতবাস্ত্ৰে নেদিলেক কোন ক্ৰেশ ॥ ৯৩৪
 জানো নাই ইটো দুখ লিখিত তোমাৰ ।
 কালে ঘটিলেক আসি ইসৰ নিকাৰ ॥
 ঈশ্বৰ কালেসে হৰে জনতবে আনু ।
 সংসাবত জন্মাইৰে বেদক কেন বায়ু ॥ ৯৩৫

ধন জন জীৱন তিলেকে কবে ছন্ন ।
 কালক তৰ্কিবে হেন নাহি একোজন ॥
 অতি অঘটনকো ঘটাবে কালে আনি ।
 পৰম আশ্চৰ্য্য ই যে শুনা সবে প্ৰাণী ॥ ১৩৬
 যৈত ধৰ্ম্ম বাজা গদাপাণি বৃকোদৰ ।
 ধনঞ্জয় যথাত গাণ্ডীৰ ধনুৰ্কৰ ॥
 পৰম স্নহদ কৃষ্ণ যৈত সভাসদ ।
 দেখিয়ো আশ্চৰ্য্য কিনো তথাতো আপদ ॥ ১৩৭
 ধৰ্ম্মিষ্ঠ বলিষ্ঠ ধনুৰ্কৰ কিছু মুই ।
 যেহি কবে ঈশ্বৰে সেহিসে সত্য হুই ॥
 ঈশ্বৰ চেষ্টাক জানে কেমন মহেন্দে ।
 ব্ৰহ্মা হবো মোহ যায় যাক বিচাৰেন্দে ॥ ১৩৮
 চিনাইবে লাগিলা ভীষ্মে মেলিয়া আত্মলি ।
 এহেন্দে ঈশ্বৰ কৃষ্ণ কালো আঙ্ক বুলি ॥
 সম্প্ৰতি আছন্ত হয় দৈৱকী তনয় ।
 আস্তে হুই জগতবে সৃষ্টি স্থিতি লয় ॥ ১৩৯
 কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ নাথ এস্তে মহা হৰি ।
 মায়ায়ে লোকক মোহি আছে ছন্ন কৰি ॥
 কিনো পাণ্ডুপুত্ৰ তোমাৰ মহাভাগ ।
 পাইলাহা গৃহতে হেন ঈশ্বৰক লাগ ॥ ১৪০
 পাঞ্চ দূত কৰা কতো সাৰথি বথৰ ।
 মন্ত্ৰী হয় বৃজাস্ত সামান্য যেন নৰ ॥
 আহান চৰণে আবে চিত্ত কৰি স্থিৰ ।
 কৰা প্ৰতিপাল প্ৰজা বাজা যুধিষ্ঠিৰ ॥ ১৪১
 দান-ধৰ্ম্ম বাজ ধৰ্ম্ম মোক ধৰ্ম্মচয় ।
 কহিয়া ছেদিলা তান মনৰ সংশয় ॥
 নাহি ভাগৱত ধৰ্ম্ম সমান নামৰ ।
 কৃষ্ণকো চিনাইলা এস্তে পৰম ঈশ্বৰ ॥ ১৪২
 ভকত বৎসল কৃপাময় মহা হৰি ।
 আহান পাৱন্ত বাপ থাকে সেৱা কৰি ॥
 যন্তপি সৱাতে সম এস্তে ভগৱন্ত ।
 ভকতৰ পক্ষপাত তথাপি কবন্ত ॥ ১৪৩

মই প্ৰাণ এৰো দেখা হেন সময়ত ।
 আপুনি ভৈলন্ত আসি আগে উপগত ॥
 কিনো কৃপাময় মহা স্নেহ ভকতক ।
 এতেক বোলন্তে প্ৰেমে ঝবিল লোতক ॥ ১৪৪
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ আবে মোহোৰ আগত ।
 যিটো চতুৰ্ভুজৰূপ কৰিছা বেকত ॥
 অকণ চৰণ চাক স্প্ৰসন্ন মুখ ।
 পানৰিলো শৰৰ বেদনা যত দুখ ॥ ১৪৫
 তুমিসে স্নহদ আত্মা প্ৰভু ভকতৰ ।
 তোমাৰ চৰণে কৰো এতেক গোচৰ ॥
 যাৱদেকে এৰো ঐত মই কলেৱৰ ।
 তাৱে মোক অপেক্ষিবা বাপ গদাধৰ ॥ ১৪৬
 এতেক বোলন্তে প্ৰেমে পীড়িল ভীষ্মক ।
 ধাবে বহি যায় দুই নেত্ৰৰ লোতক ॥
 থাকিলন্ত তন্ত্ৰি ভীষ্মে কৃষ্ণক নিবেথি ।
 কৃষ্ণো ভৈল আকুল ভকতি তান দেখি ॥ ১৪৭
 শুনা সভাসদ পদ মহাভাগৱত ।
 হৃদয়ত বিচাৰি কথাৰ লৈবা তত্ত্ব ।
 ই শাস্ত্ৰত কহে দেৱ এক নাৰায়ণ ।
 তাহান ভকতি যশ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥ ১৪৮
 আক এক শৰণ নিশ্চয় চিত্ত কৰি ।
 আতি অপ্রয়াসেতে যাতনা তাপ তৰি ॥
 কৃষ্ণৰ সেৱাত কিছু নাহিকে ভাগৰ ।
 নাম মাত্ৰ লৈলে তৰি সংসাৰ সাগৰ ॥ ১৪৯
 কৃষ্ণ মোৰ বন্ধু কৃষ্ণ স্নহদ নিশ্চয় ।
 কৃষ্ণকসে পাইলে অনুমাত্ৰ নাহি ভয় ॥
 এহি তত্ত্ব জানে যিটো সেহি মহাজ্ঞানী ।
 সেহি মহা গুণ সেহি জন চক্ৰপাণি ॥ ১৫০
 হেন জানি ভকতিত কৰিয়ো বিশ্বাস ।
 অধিৰ জীৱন ধন জন গৃহবাস ॥
 কণিকতো নাথাকে নেঘৰ যেন ছন্ন ।
 আৰ অৰ্থে নেৰিবা কৃষ্ণৰ পাদপদ্ম ॥ ১৫১

কাল অজগৰে গিলে তিলেকে মৰণ ।
কৃষ্ণৰ চৰণে লৈয়ো সত্বেৰে শৰণ ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে ইসে তন্ত্ৰ সাৰ ।
বোলা বাম বাম হোক পুৰুষ উদ্ধাৰ ॥ ৯৫২

তুলসী

নিগদতি স্তত শুনিয়ো শৌনক
ভীষ্মৰ মোক্ষ উৎসৱ ।
দেখাই নিজ ৰূপ প্ৰত্যেকে আছন্ত
আগত বসি মাধৱ ॥
চক্ষু মেলি সেহি কৃষ্ণৰ ৰূপতে
ধাপিয়া নিজাম মন ।
মহা ফল প্ৰেম বত্বিক প্ৰাৰ্থন্তে
কবন্ত গুণ বৰ্ণন ॥ ৯৫৩
ত্ৰিভুৱন মধ্যে সুন্দৰ শৰীৰ
নীল তমালৰ বৰ্ণ ।
বৰিকৰ গোঁৰ বসনে প্ৰকাশে
মকৰ কুণ্ডলে কৰ্ণ ॥
অলকা আবৃত মুখ পঙ্কজক
দেখন্তো উল্লসে মতি ।
হেনয় ঈশ্বৰ বিজয় সধিত
ধাকোক নিজাম বতি ॥ ৯৫৪
সধিব বচনে উভয় সেনাৰ
মধ্যত বধ ধাপিয়া ।
এহি কৰ্ণ দ্ৰোণ দেখন্তে চক্ষুয়ে
আনিলা আয়ু হবিয়া ॥
অৰ্জুনৰ জয় সাধিয়া মাধৱ
ভকতৰ ভূমি গতি ।
দেৱবো দেৱতা ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ
চৰণে ধাকোক বতি ॥ ৯৫৫

মুক্ত বধৰ ঘোটকৰ ধূলি
ধূসৰ অলকা পাস্তি ।
বৰ্ম্মবিন্দু লাগি লবন্তে চৰন্তে
মুখ-পদ্ম কৰে কাস্তি ॥
ঘোৰ তীক্ষ্ণ শৰে ফুটিয়া কৱচ
কৰৈ আতি জাতিকাৰ ।
হেনয় কৃষ্ণৰ চৰণত নিতে
ধাকোক বতি আন্ধাৰ ॥ ৯৫৬
ভকতৰ বন্ধু কৰুণাৰ সিদ্ধ
ভূমি অনাথৰ নাথ ।
তোন্ধাৰ চৰণ নেবো মোৰ মন
নমো নমো নমাই মাথ ॥
বন্ধু বধ ছুখে পবিলা বধত
হাতৰো এবিলা চাপ ।
মহা জ্ঞান দানে হবিলা কুমতি
অৰ্জুনৰ কৃষ্ণ বাপ ॥৯৫৭
ভকত বৎসল কৰুণা সাগৰ
কৰা অগতিৰ গতি ।
হে প্ৰাণ কৃষ্ণ তোমাৰ চৰণে
সততে ধাকোক বতি ॥
কোন অনুগ্ৰহ নকবিলা মোক
ভকত বৎসল ভূমি ।
কৃষ্ণৰ পৰম উপকাৰ শ্ৰবি
কান্দিলন্ত হুম হুমি ॥৯৫৮
তিক্ষ্ণতৰ শৰে কৱচ ভেদিলা
কোপে আতি তনু কাষ্পে ।
মোক ক্ৰোধ কৰি কৰে চক্ৰ ধৰি
বধৰ নাশিলা জাষ্পে ॥
মোক কাটিবাক বেগে বাস্ত খেদি
পৃথিবীৰণ্ড লবাই ।
অৰ্জুনে পদত ধবন্ত ক্ৰোধত
চলন্ত তাকো চেবাই ॥ ৯৫৯

গাৱৰ পচোৰা পৰিল বথত
 নেদন্ত তাহাতো মতি ।
 সখিৰ কাতবে পালটিল পাছে
 তিনিও লোকৰ পতি ॥
 অস্ত্র নধৰিবো বুলিলা আপুনি
 ধৰাইবো বুলিলো আমি ।
 নিজ অঙ্গীকাৰ ছন্ন কৰি মোৰ
 প্রতিজ্ঞা বাখিলা স্বামী ॥১৬০
 আপোনাতে কৰি ভকতক স্নেহ
 জানিলো তাক সম্প্রতি ।
 আন নবাঙ্কোহো ঐ বন্ধু মাধৱ
 ভূমি হৈবা মোৰ গতি ॥
 এক হাতে চাট বাৰি আউৰ হাতে
 ধৰি আছা বাঘজৰী ।
 অযোগ্য কৰ্ম্মকো কৰি অৰ্জ্জুনৰ
 আছা বথ বন্ধা কৰি ॥১৬১
 সেহি সময়ত বীৰ সব যত
 যুদ্ধত হোৱে সম্মুখ ।
 তোন্ধাৰ বদন পদ্মক দেখিয়া
 পাসৰৈ সংসাৰ ছুথ ॥
 অৰ্জ্জুনৰ শৰে আসি কাটে শিৰ
 এৰাৱে কৰ্ম্ম বন্ধক ।
 চতুৰ্ভুজ ৰূপে বিমানত চৰি
 লৰি যায় বৈকুণ্ঠক ॥ ১৬২
 ভকতিৰ বলে দিব্য দৃষ্টি দেখো
 নেদেখে আনে সাক্ষাত ।
 শৰণ সময়ে শৰণ পশিলো
 বহোক বতি তোমাত ॥
 গোপী সব মহা গৰ্বেৰ অঙ্ক ভৈল
 তোমাৰ পাৱা সন্মান ।
 মহা অহঙ্কাৰ দেখি তাসম্বাৰ
 ভৈতে ভৈলা অন্তৰ্হান ॥১৬৩

তোন্ধাক নপাই শ্ৰেয় চৰি যায়
 কৰিলা তোন্ধাৰ লীলা ।
 এতেকতে মহা গতি লক্ষ্মীপতি
 অজ্ঞানী গোপাক দিলা ॥
 নাৰী অনাচাৰী সিয়ো নিস্তৰিল
 তোন্ধাক মানি বল্লভ ।
 আতি অপ্রয়াসে পাইলা পৰম্পদ
 দেৱৰো যিটো ছল্লভ ॥ ১৬৪
 জাতি কুল ক্ৰিয়া একোৱে নবাচে
 তোন্ধাৰ ইটো ভকতি ।
 হেন শ্ৰাণ বন্ধু তোন্ধাতেসে মাত্ৰ
 থাকোক আন্ধাৰ বতি ॥
 ভূমিসি জগত পূজ্য জগজীৱ
 প্রত্যক্ষে দেখিলো আমি ।
 বাজসূয় যজ্ঞে যত দেৱ ঋষি
 অৰ্চিলা সবে শ্ৰণামি ॥ ১৬৫
 তোন্ধাৰ মহিমা ৰূপ বথানন্তে
 চৰি গৈলা অনুবাগ ।
 কিনো মোৰ ভাগ হেন ঈশ্বৰক
 অন্তকালে পাইলো লাগ ।
 ভৈলোহো কৃতার্থ হে শ্ৰাণনাথ
 তোন্ধাক দেখি সাক্ষাত ॥
 দূৰ ভৈল ভেদ মোৰ হেবা মোহ
 এৰাইলো মায়াৰ হাত ॥ ১৬৬
 এহি বাক্য বুলি মন দৃষ্টি দিয়া
 কৃষ্ণক কৰিয়া ধ্যান ।
 অকণ চৰণ মনে আলিঙ্গিয়া
 ভীয়ে এবিলন্ত শ্ৰাণ ॥
 পাইলা পাৰিষদী তমু তাৱক্ষণে
 মিলিল ব্ৰহ্ম সম্প্রতি ।
 দেৱ সিদ্ধ ঋষি সবেও দেখিলো
 ভীয়ে পাইলা মহাপতি ॥ ১৬৭

তৈলস্তু সমস্ত সমাজে তবধ
নাহি কাবো মাত বোল ।
আকাশৰ পৰা পৰে পুষ্প বৃষ্টি
দুন্দুভি শব্দ বোল ॥
ধন্য ধন্য ভীষ্ম প্ৰশংসা কবিল
যতেক সাধু সমাজ ।
কৃষ্ণবো পৰম মহিমা দেখিয়া
আশ্চৰ্য্য সমস্তে বাজ ॥ ১৬৮
নিজ আশ্ৰমক চলি গৈলা সবে
দেখিয়া আশ্চৰ্য্য তথা ।
প্ৰথম স্কন্ধৰ নৱ অধ্যায়ৰ
এহিমানে গৈল কথা ॥ ১৬৯

ছৱি

শুনা সমাজিক জন মহা ভাগৱত কথা
আক শুনে যিটো একমতি ।
যদি বা মনত স্মৰে শ্ৰদ্ধায়ে কীৰ্তন কৰে
পাঠে সেই নবে ভীষ্ম-গতি ॥
জপ তপ তীৰ্থ স্নান নলাগে ধাৰণা ধ্যান
কেৱলে ভকতি গতি সাধে ।
কবন্তে নাহিকৈ কষ্ট অন্নবো নাহিকৈ নষ্ট
আক একো বিঘিনি নবাধে ॥ ১৭০
তিনিও লোকত সাৰ ভকতিত পৰে আৰ
নাহি নাহি আক জানা নিষ্ঠ ।
হৃদয়ত ৰূপ ধৰে তাহান নামক স্মৰে
সি সি জন বহুস্ত বিশিষ্ট ॥
আচোক মনুষ্য আন দেৱে তীৰ্থ কবি মান
ভকতৰ হুঁতে পাছে পাছে ।
ত্ৰৈলোক্যন্তনাহি সৰি জানীতোকৰ্মীতোকৰি
ভকতসে শ্ৰেষ্ঠ হয় আছে ॥ ১৭১

হেন জানি চিন্তা হিত কৃষ্ণত অৰ্পিয়া চিত্ত
কৃষ্ণসে কৰিবে ভয়ে ত্ৰাণ ।
জীৱন বিজুলী প্ৰায় অধিব মনুষ্য কায়
কৈত কেতিয়াপে পৰে প্ৰাণ ॥
কৃষ্ণ হেন দেৱ জানি কোননো অধম প্ৰাণী
কৰে আন দেৱতা বিশ্বাস ।
যেন ভ্ৰমৰ বধু গিঁয়ে পাৰিজাত মধু
আন পুষ্পে নকৰে নিবাস ॥ ১৭২
কৃষ্ণে সে মুকুতি বীজ কৃষ্ণসে হুহুদ নিজ
কৃষ্ণৰ পাৱত কৰা বতি ।
নেনা আনু জালে ইটো ঘোৰ কলিকালে
কৃষ্ণ নাম বিনে নাহি গতি ॥
দেখা যুগ ধৰ্ম চাই বিলম্বত কাৰ্য্য নাই
সম্ববে গলত বান্ধা নাম ।
নমৰা বিষয় ভোলে কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে বোলে
নিবস্তবে বোলা বাম বাম ॥ ১৭৩

শ্ৰীকৃষ্ণৰ ষাৰকা গমন ।

পৰ

শৌনক বদতি তুমি শুনিয়োক সূত ।
শুনিলো তোহ্মাত কৃষ্ণ কথা অদভুত ॥
কৃষ্ণে কি কৰিলা যুদ্ধ সমৰ্পিয়া পাছে ।
ইটো কথা শুনিতে আমাৰ ইচ্ছা আছে ॥ ১৭৪
সূত নিগদতি ঋষিসৰ শুনা কথা ।
ভাৰত যুদ্ধক সাজ কবি হৰি তথা ॥
বুধিষ্টিৰ নৃপতিৰ বঢ়ায়া উৎসৱ ।
তাসাধাৰ প্ৰীতি আতি সাধিলা মাধৱ ॥ ১৭৫
কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে পাছে বুধিষ্টিৰ নৃপ ।
সাগৰ পৰ্যন্তে পাইলা বাজ্য মনুৰূপ ॥
কৃষ্ণ পাৱে চিত্ত ধিৱা বকিলন্ত কাল ।
পুত্ৰৱতে কৰিলা প্ৰজাক প্ৰতিপাল ॥ ১৭৬

কোটি কন্দৰ্পতো কবি ৰূপৰ সম্প্ৰতি ।
 দেখি কতো নাৰীৰ বিন্ময় ভৈল মতি ॥
 ছুতি পুৰন্দৰ যেন থাকিলা নৃপতি ।
 দ্বাৰকাক যাইবাক কৃষ্ণৰ ভৈল মতি ॥ ৯৭৭
 হৃদয় সবক কৰাই আনন্দ উদয় ।
 হস্তিনাপুৰত বন্ধি মাস কতিপয় ॥
 যুধিষ্ঠিৰ নৃপতিত মাগিয়া মেলানি ।
 কুন্তীকো কৰিলা শাস্ত বুলি প্ৰিয় বাণী ॥ ৯৭৮
 দ্ৰৌপদী প্ৰমুখ্যে পাণ্ডৱৰ যত নাৰী ।
 বুলিলা আশ্বাস বাক্য সবাকো মুৰাৰি ॥
 বধত চৰিলা পাছে পৰম মঙ্গলে ।
 কৃষ্ণৰ বিয়োগ দুখে পাণ্ডৱসকলে ॥ ৯৭৯
 কহিবাক খোজন্তে নেত্ৰৰ বহে নীৰ ।
 প্ৰৱন্ধে কৰিলা তাক কথমপি থিৰ ॥
 কতো আলিঙ্গন্ত কতো প্ৰণামন্ত মাথে ।
 মহোৎসৱে কবিলন্ত যাত্ৰা জগন্নাথে ॥ ৯৮০
 মৃদঙ্গ গোমুখ শঙ্খ বজাৰে কাহাল ।
 দিশিগ্ন ডগৰ টোল বোল কৰতাল ॥
 চিহ্ন চৌশা দণ্ড ছত্ৰে গাউল বোম্বালে ।
 চলি যায় সেনাসব মহা কোঁড়হলে ॥ ৯৮১
 অক্ষুণ্ণে ধৰিলা ছত্ৰে মাথাতে সাদৰে ।
 উদ্ধৱ সাত্যকি বিঞ্চে ধৱল চামৰে ॥
 চৰিয়া গৃহত যত নগৰস্থ নাৰী ।
 শিৰত বৰিষে পুষ্প ছয়া দুই শাৰী ॥ ৯৮২
 কৃষ্ণৰ চৰণ চিন্তি লোতক নিবোধি ।
 কতো প্ৰেমে কহে কথা সখিক সন্মোধি ॥
 নকৰিবা প্ৰাণ সখি কৃষ্ণত বিন্ময় ।
 সাক্ষাতে ঈশ্বৰ এন্তে জানিবা নিশ্চয় ॥ ৯৮৩
 মহা প্ৰলয়ত যত জগত সংহৰি ।
 কেৱলে থাকন্ত সনাতন মহা হৰি ॥
 তেহেহেহে এন্তে কৃষ্ণ জানিবা নিশ্চয় ।
 জগত কাৰণ হেতু ভৈলন্ত উদয় ॥ ৯৮৪

মায়াৰ হাতত পাছে প্ৰলয়ৰ অস্তে ।
 জগতকে অজন্ত এহেহেহে ভগৱন্তে ॥
 বেদক নিৰ্ম্মিলা কৰ্ম কৰাইবাক প্ৰতি ।
 পুৰাণ পুৰুষ এহেহেহেহে লক্ষ্মীপতি ॥ ৯৮৫
 জ্ঞান পথে নপাই আৰু মহাযোগীজন ।
 আনে নাম গুণ কৰৈ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥
 তেবেহেহে প্ৰেমত ৰূপ দেখন্ত হিয়াত ।
 হোৱে চিত্ত শুদ্ধি এহি চৰণ সেৱাত ॥ ৯৮৬
 সৃষ্টি স্থিতি লয় অস্তে সাধন্ত আপুনে ।
 জগত পৱিত্ৰ কৰে আনে নাম গুণে ॥
 কৰি আছা সমস্তৰে হৃদয়ত বাস ।
 আহাৰু নজানি জীৱ হোৱে সৰ্বনাশ ॥ ৯৮৭
 গীৰ্ঠে প্ৰজা যৈমানি দুৰ্জ্জন ৰাজাগণ ।
 হোন্ত অৱতাৰ তেৱে এন্তে নাৰায়ণ ॥
 পৰম ৰূপায়ে মোক্ষ দেশ্ত ভকতক ।
 হৰি বিমুখৰ জানা এন্তেহেহে অস্তক ॥ ৯৮৮
 কিম্ব পুণ্যৱন্ত ভাগ্যৱন্ত যদুকুল ।
 যাহাত জন্মিল জগতৰ অদি মূল ॥
 কিম্ব পুণ্য কৰি আছে মথুৰা নগৰি ।
 চৰণে ভৱিলা যাত এন্তে মহাহৰি ॥ ৯৯৯
 দেখিয়ে আশ্চৰ্য্য ভাগ্য সিটো দ্বাৰকাৰ ।
 যাৰ যশে স্বৰ্গকো কৰিলা তিৰস্কাৰ ॥
 যাৰ প্ৰজা অমুদিনে দেখে কৃষ্ণ মুখ ।
 স্বৰ্গতো নাহিকে জানো ব্ৰহ্মানন্দ স্থখ ॥ ৯৯০
 বিবাহিতা যতেক কৃষ্ণৰ পত্নীগণ ।
 জন্মান্তৰে অচিয়াছে তাহান চৰণ ॥
 তাতেহেহে অধৰায়ত পিয়ৈ অমুক্ষণে ।
 যাহাক আশায়ে মোহ যাস্ত নাৰীগণে ॥ ৯৯১
 কল্পিণী প্ৰমুখ্যে নাৰী কিনো ভাগ্যৱতী ।
 যাহাৰ গৃহক কৃষ্ণে ক্ষণেকো নেৰন্তি ॥
 কমল-লোচন স্বামী পায়ো অমুক্ষণে ।
 সেৱা কৰি থাকৈ এহি অক্ষয় চৰণে ॥ ৯৯২

নাহিকে ছন্নভ জ্বব্য কৃষ্ণব সেরাত ।
 ছরাবতে বোরাইলা শচীব পাৰিজাত ।
 এহিমতে কৃষ্ণক জৈম্ব হেন জানি ॥
 কহিলন্ত বেদাস্তবো বহন্ত কাহিনী ॥১৯৩
 উপনিষদব মন্ত্ৰগণে মুক্তি ধৰি ।
 শুনে কৃষ্ণ কাহিনী পবন বঙ্গ কৰি ॥
 আমাৰো বহন্ত কথা কিমতে জানিল ।
 ইসে নাৰীগণে সংসারক নিস্তাৰিল ॥১৯৪
 তাসম্বাৰ প্ৰেম বাণী শুনি নাৰায়ণে ।
 হাসিয়া সবাকো চাই কটাক্ষ নয়নে ॥
 সদয় দৃষ্টিত যেন বৰিষে অমৃত ।
 মিলিল আনন্দ ভৈল হিয়াত বিদিত ॥ ১৯৫

শ্ৰীকৃষ্ণৰ দাবকাপুৰী প্ৰবেশ ।

এহিমতে যাস্ত হৰি আনন্দ বঢ়াই ।
 সবাক্ৰমে পাণ্ডৱ লগতে চলি যায় ॥
 এৰিবে খোজন্তে আসে ক্ৰন্দন উভতি ।
 ধৰিয়া সবাবো নিরন্তাইলা লক্ষ্মীপতি ॥ ১৯৬
 তাসম্বাৰ প্ৰেমত বিকল ভৈলা হৰি ।
 কমল নেত্ৰৰ নীৰ বহে সবসৰি ॥
 নিরন্তিয়া পাঞ্চোভাই থাকিয়া কান্দন্তে ।
 তাসম্বাক চাই চলি যাস্ত ভগৱন্তে ॥ ১৯৭
 চবাইলন্ত নদ নদী নগৰ অশেষ ।
 পাইলন্ত আনন্ত নামে আপোনাৰ দেশ ॥
 হৃদয়সবৰ মহা ছুখ দূৰ কৰি ।
 কুঙ্কিলন্ত পাঞ্চজন্ত শখ কৰে ধৰি ॥ ১৯৮
 বহুদেৱ আদি কৰি যত যত্ৰুগণ ।
 ধ্যানিতে জানিল ভৈল প্ৰিয় দৰশন ॥
 আগ কৰি পাট হস্তী বাস্ত হৃদয়লে ।
 গৈলা সবে আগ বাঢ়ি মহা কোঁড়লে ॥ ১৯৯
 যুদন পোমুখ শখ শব্দ আন্দোল ।
 কৃষ্ণ গুণ গান গায় প্ৰজা কৰে বোল ॥

নাচে নট নৰ্ত্তকী চপয় পঢ়ে ভাটে ।
 হৃদয় কৃষ্ণক ভেট পাইল বাজবাটে ॥ ১০০০
 দেখি বহুদেৱক নমিলা বনমালী ।
 পায়্য প্ৰাণপুত্ৰক ধৰিলা আকোৱালি ॥
 তিয়াইলা নেত্ৰৰ নীৰে শৰীৰ কৃষ্ণব ।
 সাদৰিলে কৃষ্ণে বাক্ৰক নিবন্তব ॥ ১০০১
 কাহাকো সাদৰি কাকো হাস্য কৰি চাই ।
 চলি যাস্ত বখে পখে মহেন্দ্ৰ পবায় ॥
 কৃষ্ণ আসিবাৰ শুনি দাবকাৰ নাৰী ।
 গৃহে চড়ি সিঞ্জে শিৰে পুষ্প শাৰী শাৰী ॥ ১০০২
 হোৱৈ য়েবে নৱ নীল মহা মেঘখণ্ড ।
 উপৰে প্ৰকাশে তাৰ আদিত্য প্ৰচণ্ড ॥
 ছুই পূৰ্ণচন্দ্ৰ তাৰ থাকে ছুই পাশে ।
 তাতে ইন্দ্ৰধনু ধিব বিজুলী প্ৰকাশে ॥ ১০০৩
 জিলিমিলি কৰে তাৰা তাৰ ঠাই ঠাই ।
 তেবে তাৰ শৰীৰৰ উপমাক পায় ॥
 কোটি কন্দৰ্পৰ দৰ্প চূৰ হোৱে দেখি ।
 হেনকপে যাস্ত কৃষ্ণ সবাকো নিৰীক্ষি ॥ ১০০৪
 অনন্তৰে পিতৃৰ গৃহত প্ৰবেশিলা ।
 দৈৱকী প্ৰমুখ্যে সাতো মাভুক নমিলা ॥
 চিবকালে প্ৰিয় পুত্ৰে পায়্য সাতো মাৱ ।
 হৰিষে বিহ্বল আতি ভৈলা প্ৰেমভাৱ ॥ ১০০৫
 কোলে লৈয়া মহাস্নেহে হৃদ্বিলন্ত শিব ।
 নয়নৰ জলে তান তিয়াইলা শৰীৰ ॥
 তাসম্বাক আশ্বাসিয়া বিনয় বচনে ।
 নিজ মন্দিৰত প্ৰবেশিলা নাৰায়ণে ॥ ১০০৬
 ষোড়শ হাজাৰ ভাৰ্যা আৰো একশত ।
 একেৰাবে প্ৰবেশিলা সবাবো গৃহত ॥
 চিবকালে স্ত্ৰী সবে দেখি স্বামী মুখ ।
 মিলিল হৰিষ মনে দূৰ গেল ছুখ ॥ ১০০৭
 পবন সাদৰে আসনবপবা উঠি ।
 বাঢ়ি গৈয়া প্ৰণাম কৰিলা মনকুঠি ॥

মহা প্রেমে নেত্রের লোতক ভেঙ্গা বাজ ।
 আঞ্চলে মুছিল্লা মুখ ছয়া মহা লাজ ॥ ১০০৮
 যতপি কাষতে থাকি ঈশ্বর মাধর ।
 তথাপি দেখন্তে শ্রীতি বাঢ়ে নর নর ॥
 যতপি চঞ্চলা লক্ষ্মী জগতে বিদিত ।
 তথাপি নেবন্ত পদ যাৰ কদাচিত ॥ ১০০৯
 হেনয় ঈশ্বর কৃষ্ণ ছয়া পবতেক ।
 শ্রীবত্ন মধ্যে ক্রীড়া কৰিলা অনেক ॥
 পৰম পদ্মিনী সব লীলা গজপতি ।
 কৃষ্ণক মুহিবে কাৰো নভৈল শক্তি ॥ ১০১০
 জগতৰে অন্তর্যামী ঈশ্বর মুবাৰি ।
 তাহান মহিমা নজানিল একো নাৰী ॥
 মনে মানিলেক কৃষ্ণ কিনো কাষাডুৰ ।
 তাতেসে আমাক ত্যজি নজাস্ত বিদুৰ ॥ ১০১১
 এহিমতে জগতৰ নাথ নাৰায়ণ ।
 সাধন্তে সমন্তে ভকতৰ প্রয়োজন ॥
 মনুষ্য-চেষ্টাক দেখাই থাকিলন্ত তথা ।
 গৈল দশ একাদশ অধ্যায়ৰ কথা ॥ ১০১২

পৰীক্ষিতৰ জন্ম কথা ।

বদতি শৌনক সূত কহিয়ো সাশ্রুত ।
 পৰীক্ষিত নৃপতিৰ জন্ম-কৰ্ম যত ॥
 কিমতে মিলিল তান মৰণ বিষাত ।
 মৰি কোন গতি পাইলা কহিয়ো সাক্ষাত ॥ ১০১৩
 গৰ্ভতে দিলন্ত দেখা যাক দামোদৰ ।
 কোননো মহন্ত আউৰ আছে তাস্ত পৰ ॥
 যাক মহা জ্ঞান দান দিলা আসি শুকে ।
 কৈয়ো আন কথা শুনো পৰম উৎসকে ॥ ১০১৪
 নিগদতি সূত শূনা শৌনক উত্তৰ ।
 দেখিলা কৃষ্ণক শিশু গৰ্ভ ভিতৰ ॥
 ভৈলা অন্তর্দান রূপ কৰিয়া প্রকাশ ।
 ভৈলা গৰ্ভ আসি পাছে পূৰ্ণ দশমাস ॥ ১০১৫

অনন্তবে আসি শুভ মঙ্গল বেলাত ।
 পাণ্ডৱৰ বংশধৰ পুত্ৰ ভৈল যাত ॥
 দেখি যুধিষ্ঠিৰ নৃপ পৰম হৰিষে ।
 জাতকৰ্ম কৰিলা ব্যাসৰ উপদেশে ॥ ১০১৬
 স্মরণ বসন দেখু অনেক ঘোটক ।
 লক্ষে লক্ষে দিলা দান বিশিষ্ট বিপ্রক ॥
 তুষ্ট ছয়া ঋষিগণ গণি কৰি স্থিৰ ।
 বোলন্ত শিশুৰ কথা শূনা যুধিষ্ঠিৰ ॥ ১০১৭
 যিহেতু বাখিলা শিশু গৰ্ভতে সাক্ষাত ।
 এতেকে ইহান নাম হৈবে বিষ্ণুৰাত ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে হৈব একান্ত ভকত ।
 নকৰিবা রাজা কিছু সংশয় মনত ॥ ১০১৮
 ঈশ্বাকু নৃপতি যেন পালিবেক প্রজা ।
 দেৱ দ্বিজ পূজনে যেনে বাম রাজা ॥
 ছইবেক শৰণ দাতা যেন উপীনৰ ।
 বাঢ়িবেক যশ যেন রাজা ভবতৰ ॥ ১০১৯
 ছই অক্ষুৰ্ণৰ তুল্য হৈবে ধমুৰ্জব ।
 প্রতাপে আদিত্য যেন গজীবে সাগৰ ॥
 যেন ব্রহ্মা সকল লোকত তুল্যমতি ।
 তেখনে প্রসন্ন যেন হৈব পশুপতি ॥ ১০২০
 বস্তিদেৱ সমান উদাৰ হৈবে মতি ।
 পৰম ধাৰ্মিক যেন নৃপতি যযাতি ॥
 যেন বলি রাজা এন্তে পৰম ধৈৰ্য্যত ।
 প্রহ্লাদ সদৃশ হৈব কৃষ্ণৰ ভকত ॥ ১০২১
 এহেস্তে কৰিব তিনি যজ্ঞ অশ্বমেধ ।
 পাষণ্ডক দণ্ডি সবে কৰিবে নিষেধ ॥
 একে বথে জম্বুদীপ পাইব মহাবলী ।
 ধৰ্ম পৃথিবীৰ পদে নিগ্রহিবে কলি ॥ ১০২২
 তক্ষকত হস্তে পাছে শুনিয়ে মৰণ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে লইবে একান্তে শৰণ ॥
 শুকে আসি দিবন্ত ইহাক মহাজ্ঞান ।
 কৃষ্ণৰ অন্তর পদ পাইব তেজি প্রাণ ॥ ১০২৩

একিহতে কবিগণে কবিয়া পশতি ।
 বাহুপূজা পাই গৈল আশ্চর্যক প্রতি ।
 অনন্তবে তৈলা শিশু বতাবে বহন্ত ।
 গৰ্ভতে দেখিলা যাক পবীক্য কবন্ত ॥ ১০২৪
 এতেকে তৈলন্ত তান পবীকিত নাম ।
 গুরুপক্ষ চন্দ্রে যেন বাঢ়ে অসুক্রম ।
 শিশুকাল হস্তে তৈল ভকত কৃষ্ণব ।
 শ্রীতি বাঢ়ি যান তাস্তে সমস্তে লোকব ॥ ১০২৫

ধৃতবাহুব সংগাব ত্যাগ, বৃষ্টিবৎ প্রম আক
 পাণ্ডবব বর্গাঘোষণ ।

নিগদতি সূত শুনা কথা বিপবীত ।
 নিগ্রহিলা বিমতে কলিক পবীকিত ।
 মৈত্রেয়ন্ত হস্তে পাছে পায় মহাজান ।
 আসিল বিছুব ছুনাই পাণ্ডব ধান ॥ ১০২৬
 সবাঙ্করে নৃপতি পুঞ্জিলা অমুবাগে ।
 লৈয়া ধৃতবাহুক পলাইলা নিশাতাগে ॥
 নপাই বৃষ্টি পিতৃক নৃপতি কাম্বিলন্ত ।
 নাৰদে কহিলা পাছে সকলে বৃত্তান্ত ॥ ১০২৭
 আসিলা অর্জুন মহা হুখে মুখ মান ।
 কহিলা কৃষ্ণব সিটো বৈকুণ্ঠ প্রমাণ ॥
 শুনি নৃপতিব তৈলা মনত বিচাট ।
 পবাকিত নাভিক মিলন্ত দণ্ড পাট ॥ ১০২৮
 বধুবাত নিয়া বাজা পাতিল বজ্রক ।
 পাছে পাকো ভাই গৈলা উত্তব মিলক ॥
 কড় শিশাচব বের বিকৃত কুবেশ ।
 কহতে অশিরা প্রাণ কবিলা বিশেষ ॥ ১০২৯
 কহব শোকত কুঞ্জী ত্যজিলন্ত জীৱ ।
 কহ অবি কহিলন্ত অগব্ব শ্রীট ॥
 পাইলন্ত কৃষ্ণব পদ দুয়ো মহাবলী ।
 তৈল পবীকিতপায়ে মহাবলী নৃপতি ॥ ১০৩০

সকাবে বাজিব যোবা আকাশ পথে ।
 তিনিলন্ত অমুখীপ বাজা একেবথে ॥
 বাহু তেহু চৈষ্ঠ পকাবশ অচ্যাবব ।
 এহিহানে গৈল কথা প্রেব্ব কহব ॥ ১০৩১
 শুনা মহাপদ পদ কৃষ্ণব চবিত্ত ।
 আত পবে আন ধর্ম নাহিকে কলিত ॥
 যতপি চণ্ডাল কলি পাপব ভাণ্ডাব ।
 তথাপিতো আছে আত মহাশুণ সাব ॥ ১০৩২
 কৃষ্ণব কীর্তন মাত্রে কবোক প্রেব্বক ।
 ছিণ্ডি যান এতেকে সকলে কর্মবন্ধ ॥
 কৃষ্ণত উপায়ে প্রেম পবম ভকতি ।
 কৃষ্ণমূর্তি স্মৃতি হোঁৱে হিয়ারত সম্প্রতি ॥ ১০৩৩
 তৈলা শ্রেষ্ঠ কলিসি চাবিও দুগ মাঝে ।
 প্রাশংসে কলিক মহা মহন্ত সমাজে ॥
 ধর্ম অর্ধ কাব মোক কীর্তনতে পার ।
 কলি সম শ্রেষ্ঠ ধর্ম নাই নাই নাই ॥ ১০৩৪
 শাস্ত্রব পবম তত্ত্ব জানি সর্বজন ।
 কবিয়ে কৃষ্ণব নিতে অরণ কীর্তন ॥
 অপ্রমাণে সাথে গিতি মহা হবিনাম ।
 জানি নিবন্তবে নবে বোলা বাম বাম ॥ ১০৩৫

পৃথিবী আক বর্ষব কথোপকথন ।

হবি

শৌনক বরতি সূত কহিবা সেহিসে কথা
 বাত আছে কৃষ্ণব চবিত্ত ।
 তাহাবে কহিবা কথা কৃষ্ণপাদ পতঙ্গব
 বিটো বধু পিত্রে প্রতিনিধি ॥
 অনন্ত আলাপ মার্ঘ আহুকা কবে মার
 ভোবাক মানিলো এহি জানি ।
 হুনি মহা ভাষক কৃষ্ণ কথা মহাক
 পিরাগোপাধাক মায়ামাণী ॥ ১০৩৬

পৰীক্ষিত নৃপতিৰ কহিয়ো চৰিত্ৰ বস্তু
 নাহিকে ভকত তাক ভুল ।
 আভসে শুনিবে বাঞ্চা বিষ্ণু বৈষ্ণৱ কথা
 কৰৈ ছয়ো পাতোক নিৰ্মূল ॥
 সিটো পৰীক্ষিত নৃপ জিনিলন্ত অক্ষুণ্ণ
 একলে কবিতা মহা গছ ।
 বাকিলন্ত ধৰ্ম-সেতু মহাবাজা কিবা হেতু
 কবিলন্ত কলিক নিগ্রহ ॥ ১০৩৭
 ছয়া মহা শিষ্ট-শাস্ত কিবা হেতু তেজিলন্ত
 তৰুণ কালতে প্ৰাণ তথা ।
 পাইলা বাজা যেন গতি কহিয়োক মহামতি
 আয়াৰ সমস্তে তান কথা ॥
 কহিবাক লৈলা তথা শুনিয়ো শৌনক কথা
 অভিমণ্যু পুত্ৰৰ চৰিত্ৰে ।
 উত্তৰাব সীত ধন্তা ইৰাৱতী নামে কন্তা
 বিবাহ কৰিলা পৰীক্ষিত ॥ ১০৩৮
 জন্মেজয় আদি কবি উপজিল পুত্ৰ চাৰি
 কবিলন্ত অশ্বমেধ তিনি ।
 বাহাব যজ্ঞত আসি প্ৰত্যেক দেৱতা বাশি
 লৈলা ভাগ পূজা ভিন্নে ভিন্নি ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে চিত্ত নামেসে মুখত গীত
 সদায়ে নহাবে হৰি বসে ।
 সন্তৰ সঙ্গতি নিতি বাঢ়ে ভকতিত ঐতি
 জনত ব্যাপিল যাব যশে ॥ ১০৩৯
 পুত্ৰৱতে পালি প্ৰজা এহিমতে মহাবাজা
 আছা বেবে হতিনাপুৰুষ ।
 প্ৰবেশিলা ঘোৰ কলি কেন শুনি মহাবলী
 শব ধনু ধৰিলা ক্ৰোধত ॥
 হৰ্ষপ্ৰেৰণ পৰাজয় ভ্ৰাম চাৰি কুব্জৰ
 হুৰি বসে চৰিলন্ত ভাতে ।
 মহাবলী বাত বাজে হয় বতী শাকৰাজে
 কবিলন্ত অশ্বমেধ কৰাবাৰে ॥ ১০৪০

ববিলা যতেক নৃপ জিনিলন্ত অক্ষুণ্ণ
 লৈলা সাধি সবে কবতাৰ ।
 কৃষ্ণ অক্ষুৰ্নৰ কীৰ্ত্তি গায়ে শুনি বাঢ়ে ঐতি
 দেশ্ত তাক বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ॥
 ছয়া দেৱতাৰ দেৱ পাণ্ডৱক কৰা দেৱ
 হুহুদ সাবধি ছয়া সাধি ।
 কতো বীৰাসন কবি হাতত ধৰুণ ধৰি
 নিয়ো এৰি থাকি বাতি বধি ॥ ১০৪১
 কৃষ্ণৰ বৰ্ণায়ে যশ বাঢ়ি যায় প্ৰেমবস
 পুলকে শৰীৰ বৰৈ নীৰ ।
 নাই বতি বিষয়ত কৃষ্ণপাদ পঙ্কজত
 কবন্ত ভকতি মহাবীৰ ॥
 শুনিয়ো শৌনক পাছে এক ভবি মাত্ৰ আছে
 যুযুপী ধৰ্ম্ম মহাভাগ ।
 মাৰে কলি দণ্ড লৈয়া অনস্তবে পাইল পৈয়া
 যেনুকপী পৃথিবীক লাগ ॥ ১০৪২
 মনত পবন দুখ মোতকে তিতিল দুখ
 দেখি ধৰ্ম্মে পুহন্ত ভূমিক ।
 কিসক মনত ৰেশ ভৈলোহা বিৰ্ণ বেশ
 কবিছা কন্দন দেৱী কিক ॥
 একে ভবি ফুৰা ভ্ৰামি য়োকে লাগি কান্দা ভূমি
 খেদ কৰা কিবা আপোনাক ।
 শূত্ৰদেবে হইবে বাজা পীড়িবে অনাথ প্ৰজা
 মিলিবক লোকত বিপাক ॥ ১০৪৩
 হে নায় বহুৱতী ঈশ্বৰ কৃষ্ণক প্ৰতি
 কিবা অনুশোচ কৰা ভূমি ।
 ধৰি যিটো অৱতাৰ ববিলা ভোমাক ভাব
 জানে কৰ্ম্ম অবি কান্দা ভূমি ॥
 বাহাব চৰিত্ৰজয় কুহুতিকা বিবৰ
 কেন কৃষ্ণক ভৈলোহা কবিত ।
 ববিব বিববে ভূমি ভৈলা কীৰ্ত্তনক ভূমি
 কিবা ভাতে হয় ভূমি চিত্ত ॥ ১০৪৪

তোমার সৌভাগ্য কিবা কালে হবিলেক কিবা
 কহিয়োক হুখব বৃত্তান্ত ।
 ধর্মব বচন শুনি বহুমতী মনে শুনি
 কান্দি কান্দি তাক বুলিলন্ত ।
 আপুনি জানাধা বাপ কি কহিবো হৃদিভাণ
 সৌখিন্দে বঞ্চিত ভৈল লোক ।
 কবি মোত নানা খেবি প্রাণকুক গৈল এবি
 সি কেহু নখণ্ডে মোব শোক ॥ ১০৪৫
 ব্রহ্মা আদি দেব লোক কবে তপ চাহাস্তোক
 আশাক কটাক্কে লক্ষী মাঝে ।
 হেন লক্ষী সব এবি হয় চরণব চেবী
 নিতাস্তে পূজস্তে যাব পারে ॥
 অকণ পঙ্কজ পার পবশে উন্নসে গার
 মোক্ষতো অধিক মিলৈ হুখ ।
 হেন বহু কৃষ্ণে মোক গৈল তেজি নিজলোক
 কি কহিবো বিবহব হুখ ॥ ১০৪৬
 পদ্ম বর বজ্র ধ্বজে অকুশ অঙ্কিত খোজে
 ভৈলো মই অতি অলঙ্কত ॥
 স্বর্গতো অধিক আতি মোহোবেসে ভৈল খ্যাতি
 ভৈলো মই মহা কৃতকৃত্য ॥
 বোম্বাকিত ভৈল গার বাঢ়ি গৈল গর্ভ ভাৱ
 প্রভুত লভিলো মহামান ।
 নগহিল অহঙ্কার কবি মোক পবিহাব
 ভৈলন্ত বাহুর অন্তর্কান ॥ ১০৪৭
 অনেক চূর্ণন বাক্য সাজিয়া প্রাণ্ডে প্রজা
 লুহন্তক কবে অপকাব ।
 অসংখ্যাত অকোহিনী সংহাবিলা বণে জিনি
 সাজিয়া আনার মহাতাব ॥
 বিহেহু নির্ভর মনে বাপ কুনি তিহুবনে
 হানি ভরি জমিল আশুনে ।
 হেন মহা উপকারী একু ঠৈল প্রাণ্ডে বনি
 প্রবিন্দো প্রাণ্ডে বনি ॥ ১০৪৮

সত্যভান্না আনি কবি যতক লক্ষী নাবী
 কটাকতে গর্ভ হেয়ে হত ।
 কোন স্ত্রী আছে হেন সখিব বিবহ তান
 হেন নহু মেখে বৈলোক্যত ॥
 যাব পদচিহ্ন পাই বোম্বাকিত ঠৈল কার
 অণেকে নেদেখি হুদি দহে ।
 হেন প্রভু গৈলা তেজি শোক সাঙ্করত মজি
 মবো হেবা প্রভুব বিবহে ॥ ১০৪৯
 পবম হৃদব বেশ দবশনে ছব দেশ
 মোক্ষতো অধিক মিলৈ হুখ ।
 নয়ন পঙ্কজ পাসি হুনাগা ঈকত হাসি
 ছনাই নেদেখিবো যিটো হুখ ॥
 লোকব অনর্ঘ হেহু পাসি কলি হুকেহু
 তোমার ভাসিল তিন পাদ ।
 আত আনি অনুশোচ তপ কৃত দারা শৌচ
 সমস্তক কবিলা উচ্ছাদ ॥ ১০৫০
 তোমাকেসে চিন্তো মনে সিটো প্রভু অবিহনে
 কোনো মতে মর্তিবা সম্প্রতি ।
 এহি বুলি মনাই মাথ হা কুক প্রাণনাথ
 ডাকিয়া কান্দিলা বহুমতী ॥
 ধাবারে মোতক বহে বর্ধবো জবর দহে
 কবিলন্ত বিলাপ লগতে ।
 কৃষ্ণগুণ হৃদবন্তে কান্দি কান্দি হুরো হন্তে
 থাকিলা তথাতে এহিমতে ॥ ১০৫১

চুলতী

শুবা সখাধিক কৃষ্ণ চবিজ
 অহুত ইসে প্রবান ।
 ধব অর বত পুত্র পবিহাব
 ইসব বিব সমান ॥

এহিক্ষেণে আছে এহিক্ষেণে নাই
 টাটেক নাটেক মায়া ।
 পদ্ম-পত্র জল জীৱন চঞ্চল
 অধিব মনুষ্য কায়া ॥ ১০৫২
 কেতিক্ষেণে আসি ধবিলেক পবা
 বিষম অন্তক বাঘে ।
 জানিয়া সন্ধবে ধবিলো কুকৰ
 চৰণত অনুবাগে ॥
 কুক হেন দেৱ আউৰ নপাইবাহা
 উপকাৰী কৃপাময় ।
 নাম মাত্ৰ লৈলে এতেকে কৰন্ত
 সমস্তে পাতক ক্ষয় ॥ ১০৫৩
 ক্ষুধুতি মুকুতি পদকো সাধন্ত
 প্ৰৱণ যশ কীৰ্তনে ।
 হেনয় বাহুৱ দেৱক নভজে
 কোননো অধম জনে ॥
 আন দেৱ ভ্যজি মোকে মাত্ৰ ভজি
 ভৈলেক এক শৰণ ।
 সাধু সেহি জন অক্ষুঁৰন আগে
 বুলিলা কৃষ্ণে বচন ॥ ১০৫৪
 ঈশ্বৰ বোলে নাৰাহা সজ্জাত
 কিনো লোক হতবুদ্ধি ।
 আনগে কহয় যবস্তে নলয়ে
 জাৰাব মহা ঔষধি ॥
 ভৈলা কৃষ্ণদেৱ আবেগে উদ্ভিত
 বিদিত কবিলা নাম ।
 কৃষ্ণ বিজ্ঞবে কহে নিবস্তবে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১০৫৫

পৰীক্ষিতৰ কলি নিগ্রহ ।

পদ

শুনিয়ে শৌনক ঋষি বুলিলন্ত সূত ।
 তহিতে আশ্চৰ্য্য যেন ভৈল অদভুত ॥
 কবি দিগ্‌বিজয় অজয় পৰীক্ষিত ।
 পাইলা পাছে বধে কুকক্ষেত্ৰব সমিত ॥ ১০৫৬
 দেখিলা নৃপতি তৈতে বিচাৰি কুবন্তে ।
 আছে দেখু বৃষ ছয়ো দুখত কান্দন্তে ॥
 যুগল ধৱল বৃষ কাম্পে তবতবি ।
 চৰণত তাড়ৈ শূত্ৰ গোটে দশ ধৰি ॥ ১০৫৭
 ভয়তে তেজিলা যেন মল যুত্ৰ আতি ।
 চৰণব প্ৰহাবে দেখুক কবে শান্তি ॥
 কান্দন্তে আছন্ত বহে লোতক নয়নে ।
 অনাথ কমাৰে যেন দুৰ্দ্ধন টেপ্টোনে ॥ ১০৫৮
 হেন দেখি খেদি গৈলা বাজা আখে বেখে ।
 হাতে শৰ ধনু ধৰি স্তম্ভৰ বখে ॥
 মেঘৰ গস্তীৰ ধনি বুলিলা বচন ।
 কোন তই কহ যবে অধম দুৰ্দ্ধন ॥ ১০৫৯
 মোহোব বাজ্যত কব ইমত দুৰ্বল ।
 মৰিবাক শঙ্কা নাই কহিব নিশ্চল ॥
 নৃপতিৰ বেশ তই কর্মত চাণ্ডাল ।
 হেন জানা পাইলো আদিতোৰ যমকাল ॥ ১০৬০
 গৈলন্ত বিদুব মাত্ৰ কৃষ্ণ ধনঞ্জয় ।
 এতেকসে অন্তায় কবস চুৰাশয় ॥
 মই বিজ্ঞমানে তোৰ এত মান গহ ।
 কৰো শিবসেহন দুৰ্ভৈ খানিতক বহ ॥ ১০৬১
 মহন্তক পিতা কব মোহোব আগত ।
 বহ বহ তাজো আজি ভোহোব মহন্ত ॥
 এহি বুলি পৰীক্ষিত পবন মহন্ত ॥
 দেখু কুবন্ত দুইকো সখোষি বোলন্ত ॥ ১০৬২
 কোন দুৰি আছা স্তম্ভ কুবন্ত ধৰিত
 কোনবা ভোহোব ভাবিলেক জিহি জৰি ॥

কিসক ভ্রমাহা এক পারে মহাশয় ।
 মই আসি পাইলো আশ নকবিবা ভয় ॥ ১০৬৩
 যৈত বাখে কোঁবর বাজাব বাহ দণ্ডে ।
 শোকে সিটো লোকব লোকক নহু পবে ॥
 নাকান্দা নাকান্দা মার খেনু এবা খেদ ।
 কবে আঞ্জি তোমাব শত্রব স্বরু ছেদ ॥ ১০৬৪
 কুক্ষব সেরক ইটো বাজাব বাজ্যত ।
 কেহো নহু কবে আসি দ্রোহ হেন মত ॥
 যদি দেবে কবে তোমাসাক হেন দণ্ড ।
 তাহাবো কাটিবো সালকৃত বাহ খণ্ড ॥ ১০৬৫
 হেন শুনি ধর্মে তাক দিলন্ত উত্তব ।
 কি কহিবো কথা মই তোমাব বংশব ॥
 যাব গুণে ভূষ্ট হয় বাহুদের হৃত ।
 হোরন্ত সাবধি কতো সভাসদদূত ॥ ১০৬৬
 কবন্ত মন্ত্রণা কতো মন্ত্রী হয় আতি ।
 নিদ্রা এবি খাণ্ডা ধবি বাধি খাকা বাতি ॥
 ধ্যানতো নেদেখে যিটো বেদবো বহন্ত ।
 কবিলন্ত তাহাক পাণ্ডব বংশে বশ্ত ॥ ১০৬৭
 কি কহিবো পাণ্ডব মহা গুণগণ ।
 যাক দেবা কবন্ত আপুনি নাবারণ ॥
 তাসম্বাব বংশ ভূমি পবন পরিব্র ॥
 দিবাহা অভয় দান আত কোন চিত্তে ॥ ১০৬৮
 কোনে ছুখ দেয় যিটো পুচিলা মশয় ।
 কহিবে নপাবো তাক নৃপতি নিশ্চয় ॥
 জানী বোলে দেয় ছুখ আশ্বাসে আশ্বাক ।
 কুতর্কী পণ্ডিতে দোবে নানা দেবতাক ॥ ১০৬৯
 এহে পীড়ৈ দৈবজব জ্যোতিষ প্রমাণ ।
 বীমাংসকে কোঁলে সবে কর্ণেসে প্রমাণ ॥
 লোকাবর্জিত শাস্ত্রত বক্তাবে সবে কর ।
 বাব বেন মতি কহে রাজানে সিংহর ॥ ১০৭০
 একান্ত ভকত সবে কহে হেন তার ।
 শিষ্টে ছুখ ছুখ আকি ইকব ইচ্ছার ॥

তব নগাই কহবে বাহাব কেন মতি ।
 কবিরোক বিমবিষ আপুনি নৃপতি ॥ ১০৭১
 হেন শুনি পাইল রাজা ধনত বিচাৰি ।
 জানিলো এহেন্তে ধর্ম বুব ধপধাবী ॥
 এত্বেকেসে পব পাপ নকবা বিদিত ।
 করে যিটো হোরয়ে সিটো তেহে পাপ চিত্ত ॥ ১০৭২
 হে ধর্ম কিনো ভৈল তোমাব বিবাহ ।
 ভাঙ্গিলেক তপ শোচ দয়া তিনি পাদ ॥
 কেবলে আছয় মাত্র সত্য নাম ভবি ।
 তাকো ভাঙ্গিবাক চাহে কলি দণ্ড ধবি ॥ ১০৭৩
 খেনু রূপে জানিলো এহেন্তে বহুমতী ।
 কুক্ষব বিবহ তাপে কীর্ণ ভৈল আতি ॥
 ধ্বজ বজ্র পঙ্কজ গুচিল অলকাব ।
 তাক স্মবি কামদন্ত খেদব নাহি পাব ॥ ১০৭৪
 হে মার ধবণী শুনিরোক ধর্ম বাপ ।
 নকবা কলিক ভয় তেজিরো সন্তাপ ॥
 পৃথিবী প্রজতি মই কুবো আকে চাই ।
 পাপী কলি আউব মোব হাতব নেবাই ॥ ১০৭৫
 ধবণীক ধর্মক আশ্বাসি এহি বুলি ।
 ডারব আত্মবি খাণ্ডা ধবিলন্ত তুলি ॥
 মোহোব বাজ্যত আসি কবা অপকাব ।
 জানিলো পাতকী তোব কটকটাই যাব ॥ ১০৭৬
 হেন দেখি কলিব ভয়ত খাতু যার ।
 বাজচিহ্ন মানে সবে পেহ্লাইলা খসাই ॥
 মণ্ডয়তে পবি হাতে ধবিন্না চকণ ।
 জাছি জাছি বুলি তাহে পশিলা শকণ ॥ ১০৭৭
 আউব নকবিবো জোহ নিরো জীর দান ।
 ভৈলোহো কৃত্যবো কৃত্য বাখা মোব প্রাণ ॥
 এত্বেক কাতব কবে চকণত ধবি ।
 মহা জোহে ভবতবি কাম্পে হাত ভবি ॥ ১০৭৮
 কতো কেব কামোহে আত্মসি লয়ে কবে ।
 পবিত্রাণ কবা বাপ বুলি কামে হুবে ॥

হবি বিমুখক ধাইব ব্যাভ্রব সমান ।
 বৈষ্ণব-আগ্নে কলি মুখক প্রমাণ ॥ ১০৭৯
 মাঝিলন্ত হাব বুলি সচকিত কায়া ।
 কলিব কাকণ্য শুনি সম্পজিল দায়া ॥
 মনত বোলন্ত আত আছে মহাপুণ ।
 ইহা হ্রাড়ে উপজে কলিত যত পুণ্য ॥ ১০৮০
 মনত আলোচে নতু হবি বোলে আগি ।
 এতেকে উপজে মহা মহাপুণ্য বাশি ॥
 কবিলেনে সিজ্ঞে পাপ হেন গুণ জানি ।
 প্রাণে নমাঝিলন্ত কলিক মহামান ॥ ১০৮১
 হাসি হাসি বোলন্ত কলিক কৃপাময় ।
 এৰ এৰ চরণব দিলোহো নির্ভয় ।
 আউব শঙ্কা মকব বাখিলো প্রাণ তোব ।
 আসে পাপী কলি নতু কথা শুন মোব ॥ ১০৮২
 বীৰ অক্ষুঁমব বশধব আমি নাতি ।
 কবে কৃতাজলি যিটো আজ্ঞাক সম্প্রতি ॥
 আউব নাহি তোব মোত হস্তে কিছু ভয় ।
 কিন্তু মোব দেশত নবৈবি দুবাশয় ॥ ১০৮৩
 অধর্মব বন্ধু তই পাপব প্রাবস্ত ।
 তোব সঙ্গী সদায়ে কলহ লোভ দস্ত ॥
 ছুট শঠ কপটি টেণ্টোন খট চোব ।
 মিছা মোহ কুলক্ষী অসতী কলি তোব ॥ ১০৮৪
 তই য়েবে থাকহ অধর্মে লৈবে বাজ ।
 জীবি কেবে এখনে বাজ্যব হও বাজ ।
 প্রচণ্ড আদেশ শুনি ছুনাই কাম্পে কলি ।
 প্রপাখিল বোলে বাক্য কবি কৃতাজলি ॥ ১০৮৫
 সঙ্গাবা পৃথিবী তোমাৰ সবে বাজ ।
 নাই একো পুবি মোব প্রহু তাত বাজ ॥
 কৈকে বাইবো তৈস্তে সবে তোমাৰেনে লোক ।
 মোহ চাই কেবে এতিকবে কাটিলোক ॥ ১০৮৬
 কবা কৃপা সিন্ন স্থান থাকো আজ্ঞা পালি ।
 সন্থে বামাঝি মোক স্নেহে মিলকালি ॥

সাগবত থাকে যেন মহা বক্ৰয় ।
 তেবেকি শামুকে তাত নকবে আঞ্জয় ॥ ১০৮৭
 কোনো প্রাণ নগবত অন্ত্য জাতি নাই ।
 চণ্ডালতোধিক ভৈলো নেদা মোক চাই ॥
 শবণাগতক ত্যাগ নকবিয়ে বাপ ।
 এহি বুলি কান্দে কলি কবিয়া বিলাপ ॥ ১০৮৮
 নৃপতি বোলন্ত কলি তাক দিলো স্থান ।
 যৈত খেলে জুরা পাশা কবে মণ্ড পান ॥
 স্ত্রী পঞ্চসূনা গৃহস্থব থাকে যৈত ।
 এহি চাবি চাই দিলো বঞ্চ গৈয়া তৈত ॥ ১০৮৯
 জলকুস্ত চুলিয়া বাঢ়নী ঢেকী পটা ।
 গৃহস্থব ঘবে এহি সূনা পঞ্চ গোটা ॥
 বলি বিশ্বদেব পঞ্চ যজ্ঞ যাব নাই ।
 তাব পঞ্চ স্থানত থাকিবি সর্বদাই ॥ ১০৯০
 যৈত কবৈ অন্ন কীর্তন কেশব ।
 নাচপিবি পাপী সিতো গৃহস্থ ওচব ॥
 ছয়া এক শবণ কৃষ্ণব লরে নাম ।
 মোহোব আদেশে নপশিবি সিতো প্রাণ ॥ ১০৯১
 মোব আজ্ঞা ভাজি য়েবে কবস অক্ষয় ।
 তোব মাধা কাটো তেবে মোব মোব নাই ॥
 শুনিয়া মনত নাহি সন্তোষ কবিল ।
 কবে কাউ বাউ বাপ শুনা মহাবীৰ ॥ ১০৯২
 পবিবাব বিস্তব নোজোবে ইটো স্থান ।
 আৰো কিছু দিরোক হেনবা বর্তো প্রাণ ॥
 য়েবে মোব দেখোহা কবিবা উগ্র শান্তি ।
 শুনি নৃপতিব কৃপা উপজিল আতি ॥ ১০৯৩
 দিলো হরর্ষক জাত বাণা কব কলি ।
 অধর্মব পোষ্টি সনে বাণ্ট বাহা চলি ॥
 হেন শুনি কলি পাছে শবীৰ সফোটি ।
 নৃপতিক নমিয়া চলিয়া পাত ভুটি ॥ ১০৯৪
 যৈত নত স্ত্রী সূনা হরর্ষক পাঠ ।
 নৃপতিব আদেশে পশায়ে মোক চাই ॥

হেন জানি বিজন উত্তম মহামতি ।
 স্ত্রী স্বৰ্ণত নকবিবা আশকতি ॥ ১০৯৫
 নিগ্রোহিয়া কলিক ধৰ্মক বন্ধা কবি ॥
 যোবাইলন্ত তপ শৌচ দয়া তিনি ভবি ॥
 পৃথিবীক কবিলন্ত আশাস নৃপতি ।
 নকবিবা ভয় ভূমি দায় বহুমতী ॥ ১০৯৬
 যারে থাকে নই মহা চুক্তব অন্তক ।
 নাহি কিছু ভয় বুলি মমিল ধৰ্মক ॥
 পৃথিবীক নমস্কাব কবিলা নৃপতি ।
 চলি গৈলা পাছে নিজ মন্দিরক প্রতি ॥ ১০৯৭
 কি কহিবো কোঁবর বাজাব মহিমা ক ।
 দ্রৌণীব ব্রহ্মান্ন বহ্নি নদহিলে থাক ॥
 বাধিলন্ত গভৰ্ত্ত প্রবেশি ভগবন্ত ।
 পবীকিত সমান নাহিক ভাগ্যবন্ত ॥ ১০৯৮
 কৃষ্ণত অপিয়া চিত্ত সিটো মহাশয় ।
 তক্ষকে দংশন্তে যাব সুপুঞ্জিলা ভয় ॥
 কৃষ্ণ মূর্তি শ্ৰুতি আতি ধবিয়া হিয়াত ।
 তেজিলন্ত শুক শিষ্যে শবীর গজাত ॥ ১০৯৯
 ইটো আতি আশ্চর্য্য মুহিকে ঋষিগণ ।
 কবে বিটো কৃষ্ণ কথা শ্রয়ণ কীৰ্ত্তন ॥
 স্নবে কৃষ্ণপদ পঙ্কজক হৃদয়ত ।
 সুপুঞ্জে সজ্জন ভাব মৰণ কালত ॥ ১১০০
 পুছিলোহা যেন পবীকিতব চবিজ্ঞ ।
 কহিলো সকলে কৃষ্ণ কথারে সহিত ॥
 আউব আত কিবা নই কহিবো বিস্তব ।
 এহিমান্ন কর্তব্য জানিবা মনুজব ॥ ১১০১
 কহো আবে শুনিয়ো শাস্ত্রব সবে সাব ।
 কৃষ্ণ চরণক পাইবে ইচ্ছা আট্টে যাব ॥
 কৃষ্ণ গুণ দান দাত্ত কবোক কীৰ্ত্তন ।
 আউব আন কর্তব্য কবন প্রয়োজন ॥ ১১০২
 বেনবো বোশর কথা কহিলো নিশ্চয় ।
 নকবিবা আশক কিছু শৌচক সঙ্গয় ॥

সূত কবি সবাদ সজ্জন বেন তৈল ।
 বোল সন্তবণ অধ্যায়ব কথা গৈল ॥ ১১০৩
 শুনা সমাজিক লোক কৃষ্ণব চবিজ্ঞ ।
 আত পবে আন ধৰ্ম নাহিকে কলিত ॥
 জানিবাহা সমস্তে শাস্ত্রব ইসে সাব ।
 আত পবে নাহি গতি কলিব প্রজাব ॥ ১১০৪
 তৈল মলমতি লোক তেজিলে আট্টাব ।
 পাতকীব নাহিকে কর্তব্য অধিকাৰ ॥
 আবে বাবে নামক সজ্জতে বিটো গাঠে ।
 সেহি সাধু মনুষ্যে হাততে মোক্ষ পাইবে ॥ ১১০৫
 শুনা যেন গুণ আছে বামব নামত ।
 উচ্চাবস্তে উপজে পবম পূণ্য বত ॥
 মবাকো জীয়াই ইটো অমৃত ঔষধ ।
 হেন নাম নধবি আপুনি দায় অধ ॥ ১১০৬
 কেতিক্ষণে যবে কালে তাবো নাহি স্থিতি ।
 অতাপি সুপুঞ্জে যোব মবকব ভীতি ॥
 কৃষ্ণব কিঙ্কবে কহে গতি হবি নাম ।
 যুধিয়ে সধনে নিবস্তবে বাম বাম ॥ ১১০৭

হলদী

শুনি শুনিলবে সূতক প্রশংসে
 চিবজীর হোরা বাপ ।
 কৃষ্ণব চবিজ্ঞ অমৃত পিয়ারো
 খণ্ডারো সঙ্গাব ভাপ ॥
 কর্তব্য আশাব ভাঙ্গিল বিবাল
 বিধিনি আত আশেব ।
 বোদ-গুনে গুণ কবিলে শবীর
 পাইলো দাত্ত মহাত্মে ॥ ১১০৮
 পিয়ারো কৃষ্ণব পাব পঙ্কজ
 পাতক লোক নিবুল ॥

বর্গ বোক হুখে ভকত সঙ্গব
 অন্নকো মুহিকে তুল ॥
 কোননো বসন্তে কৃষ্ণব কথাত
 বুলিবে ভৈলো তৃপিতি ।
 ব্রহ্মা পশুপতি নপারস্ত অস্ত
 ষাব গুণ গায়্য নিতি ॥ ১১০৯
 হেন জানি হুত কৃষ্ণত একান্ত
 ভকত তুমি সাকাত ।
 কৃষ্ণব নির্মল চবিত্রে সকল
 কহিয়ো আবে আমাত ॥
 যিটো পৰীক্ষিত নৃপতি শুকত
 শুনিয়া যি মহাজ্ঞান ।
 কৃষ্ণব চরণ পঙ্কজক পাইলা
 এবিয়া আনন্দে প্রাণ ॥ ১০১০
 সিটো শুক-নৃপ সংবাদ অহুত
 ক্রীড়াগরত নাম ।
 পুৰাণব সূর্য যত ভকতব
 সাধে আতি শ্রীতিকার ॥
 কৃষ্ণব চবিত্রে আনন্দে আঙ্গু ত
 সৰ্ব বেদান্তবো সাব ।
 কহিয়ো সমস্ত হুঃখ হোক অস্ত
 প্রবণে আবে আমাব ॥ ১১১১
 ষবি সমস্তব আমব দেখিয়া
 পবম হবিব ভৈল ।
 আশোনা ক পাছে প্রশংসা কবিয়া
 সুতে কহিবাক সৈল ॥
 যি হুত জ্ঞাতি জানি অকুলীন
 একোবে হুহিকো কাজী ।
 হুহিগন মহা জানিব আনবে
 সাক্ষিয়লো অন্ন আকি ॥ ১১১২
 আনন্দভক্ত্যক্তি যেন সম হুত
 আনন্দে কৃষ্ণব কহিল ।

হুমি সম মহা জনে কৃষ্ণকথা
 যি হেতু মোত পুছিল ॥
 একান্ত ভকতে কবে সন্তাষণ
 যদিবা গ্রাম্য আলাপে ।
 তথাপি সমস্তে পুৰুবক এবে
 অনেক জন্মব পাপে ॥ ১১১৩
 মহা ভকতব পবম আশ্রয়
 ভগবন্ত আশ্রাবাম ।
 যিটোজনে এক শবণ ধৰিয়া
 হুমনবে তাহানে নাম ॥
 সেহি ভকতব যদি নাম লরৈ
 চাণালো হোরৈ পবিত্রে ।
 হবি নামে শুদ্ধ কবিবে ইহাত
 আছে কোন আবে চিত্রে ॥ ১১১৪
 হেন ভগবন্ত অনন্ত শক্তি
 গুণে সম নাহি যাক ।
 হেন জন নাই ত্রৈলোক্য ভিতবে
 জানৈ তান মহিমাক ॥
 ব্রহ্মা আদি দেবে প্রার্থনা কবন্ত
 তাকো এবি লক্ষীদেবী ।
 নবাকন্ত কৃষ্ণ তথাপি থাকন্ত
 চরণ-বেণুক সেবি । ১১১৫
 ষাব পদ নখে ব্রহ্মাণ্ড কুটাইলা
 পাবে জলধাবা বই ।
 দিলা অৰ্য্য পারে সেহি জলে বিদি
 কমণ্ডলু পাতি লই ॥
 সেহি অৰ্য্য জলে গঙ্গা হুয়া জাত
 জগত পবিত্রে কবে ।
 প্রহু পাবোদক বুলি বাবা পাতি
 ধবিলন্ত মহেশবে ॥ ১১১৬

দেৱতাবো দেৱ পবন ঈশ্বৰ
 হেনয় কৃষ্ণক তেজি ।
 গুণক দ্ৰোহ কৰি কোননো পামবে
 মৰিবে আনক ভৰি ॥
 কৃষ্ণেসে পবন সূহৃদ ঈশ্বৰ
 কৃষ্ণেসে পবন দেৱ ॥
 সৃষ্টি স্থিতি লয় কৃষ্ণেসে কৰয়
 কৃষ্ণক কৰোহো সেৱ ॥ ১১১৭
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ পুছিলি আমাত
 কৈবো যেন লঠৈ মতি ।
 প্ৰভুৰ পবন লীলাক সমস্তে
 কহিবে কাৰ শকতি ॥
 পথা অনুৰূপে উড়া কঠৈ পক্ষী
 নপাই আকাশৰ অন্ত ।
 সেহি মতে কৃষ্ণ লীলা গুণ গঠৈ
 যতেক মহা মহন্ত ॥ ১১১৮
 কিনো মহাভাগ তোমাৰ আগে
 কহিবো কৃষ্ণৰ লীলা ।
 বান্ধৱৰ কথা পুছিলি সম্যকে
 মোক জীৱ দান দিলা ॥
 এতেক বোলন্ত প্ৰেম উপজিল
 তমু পুলকিত ভৈল ।
 নেত্ৰৰ লোতক ছয়ো হাতে মুছি
 নমাতি স্তম্ভিয়া বৈল ॥ ১১১৯
 নমো নমো নমো জগত জনক
 কৃষ্ণ ইন্দ্ৰদেৱ মোৰ ।
 বাহাৰ শ্ৰবণে হৰয় তেখনে
 পবন আপদ মোৰ ॥
 কাৱ বাক্য মনে এহিসে বাকোহো
 তোম্মাত থাকোক বতি ।
 জনে জনে মোৰ মনে নছাবোক
 তোমাৰ চৰণে বতি ॥ ১১২০

অকণ চৰণ চিত্তত থাকোক
 ছয়হ মৰণ ছুখে ।
 সংসাৰতে সাৰ বাম কৃষ্ণ নাম
 মুণ্ডচোক মোৰ মুখে ॥
 কৃষ্ণ-কথা কৰ্ণে থাকোক সন্যাসে
 এতেক পাৰ্শ্বো তোম্মাত ।
 হোক সাধু সঙ্গ নৌক মনভঙ্গ
 তোম্মাৰ প্ৰভু সেৱাত ॥ ১১২১
 মই মহা অন্ধ দেখিয়ো নেদেখো
 ছুৰ্ণোৰ ঘোৰ মৰণ ।
 হে যত্নপতি ভূমি মোৰ গতি
 তোম্মাত লৈলো শৰণ ॥
 চৰণে বিজয় গৈলো কৃপাময়
 নকৰিবা বাপ ছয় ।
 যৈতে তৈতে মৰো যেন নপাসবো
 অকণ চৰণ পদ ॥ ১১২২
 কত কোটি জন্ম সংসাৰত ভ্ৰমো
 নেবাইলো যাতনা তাপ ।
 লোভে মোহে অন্ধ ভৈলো প্ৰাণ কৃষ্ণ
 তোম্মাক নজানি বাপ ॥
 মই মহা দীন ভূমি দয়াল
 কৰিয়ো উচিত কাম ।
 কৃষ্ণৰ কিহবে কহে নিবস্তবে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১১২৩

পৰীক্ষিতৰ ওপৰত ব্ৰহ্মাশাপ ।

পদ

নিগদতি সূত শুনা শৌনক সম্প্ৰতি ।
 যেন মহাশাপ তৈল নৃপতিক প্ৰতি ॥
 এহি মতে আছা পৰীক্ষিত নৃপবৰ ।
 মহা পৰিচ্ছেদ যেন হুতিঃ পুৰন্দৰ ॥ ১১২৪

হুতি—দ্বিতীয়

ভৃত্য যেন খাটে পৃথিবীৰ যত বাজা ।
 পুত্ৰতো অধিক কৰি পালিলন্ত প্ৰজা ॥
 ভকতৰ সঙ্গে বঙ্গে জম্বুদ্বীপপতি ।
 লগাইলা লোকত মহা হৰিত ভকতি ॥ ১১২৫
 নিগ্ৰহিল কলি ভৈল সত্যৰ ব্যৱস্থা ।
 জগত ব্যাপিল নৃপতিৰ যশ কথা ॥
 দিনেক ধনুক ধৰি সসৈন্যে নৃপতি ।
 বনক গৈলন্ত যুগ মাৰিবাক প্ৰতি ॥ ১১২৬
 পলাই মহা যুগ গোট বিজুলী চটকে ।
 তাৰ পাছ লাগি যায় নৃপতি ঘোটকে ॥
 পীড়িল ভাগবে খেদি গৈল কতো দূৰ ।
 ভৈলন্ত নৃপতি ক্ৰুধা-তৃষ্ণাত আতুৰ ॥ ১১২৭
 বিচাৰ নপাস্ত জল ছয়া মহাপ্ৰাস্ত ।
 আছে আশ্ৰমেক পাছে তাতে পশিলন্ত ॥
 দেখন্ত শমীক ঋষি পদ্মাসন কৰি ।
 বায়ু মন নিৰোধিয়া আছে ধ্যান ধৰি ॥ ১১২৮
 মহাশাস্ত্ৰ চিত্ৰ আউল জাউল জটাভাৰ ।
 মিলি গৈল সমাধি চিশিল অহঙ্কাৰ ॥
 ভৈল ব্ৰহ্মময় নাহি গৱত চেতন ।
 ক্ৰুধাতুৰ হৈয়া বাজা বুলিলা বচন ॥ ১১২৯
 শুকাই ওঠ কণ্ঠ মোক কৰা জলদান ।
 ছনাই ছনাই মাতন্ত নেদন্ত সমিধান ॥
 তৃষ্ণায়ে পীড়িত নৃপ খুজি নপাই পানী ।
 কবিলন্ত কোপ শমীকক মহামানী ॥ ১১৩০
 জানো মোক বোলৈ কোন কৃত্ৰিয় অধম ।
 কিসক পশিল আসি মোহোৰ আশ্ৰম ॥
 আন্তেসে অবজ্ঞা মোক কৰে এতমান ।
 আধি হুদি বসি ধৰি আছে মিছা ধ্যান ॥ ১১৩১
 এহি বুলি মৰা সাপ আনি ধনু আগে ।
 শমীকৰ গলত আবিলা মহাভাগে ॥
 হেন মন্দমতি নহু মিলে একোকাল ।
 হস্তিনাপুৰক পাছে গৈলা মহীপাল ॥ ১১৩২

শমীকৰ তনয় তেজস্বী শৃঙ্গী পাছে ।
 ঋষি-পুত্ৰ সমে খেড়ি খেলারন্তে আছে ॥
 শুনিলন্ত ধ্যানত আছেন্তে মোৰ বাপ ।
 পৰীক্ষিত বাজা গলে আৰিলেক সাপ ॥ ১১৩৩
 অধৰ কম্পায়া কোপে জাঙ্ঘল্য সমান ।
 ঋষি-সুত মধ্যে ক্ৰোধে দিলা সমিধান ॥
 দেখা দেখা কেন নৃপতিৰ অহঙ্কাৰ ।
 আমাতো লগাইলে হাত ইটো ছুবাচাৰ ॥ ১১৩৪
 সমীপতে জানিলো মিলিল তাৰ কাল ।
 ব্ৰাহ্মণেসে পাতে কৃত্ৰিয়ক দ্বাৰপাল ॥
 দাস ছয়া স্বামীতে আচৰৈ দ্ৰোহ ঘোৰ ।
 গৃহস্থকে মাৰে কুকুৰে কামোৰ ॥ ১১৩৫
 দুজনৰ শাস্তা কৃষ্ণ গৈলা মাত্ৰ এৰি ।
 এতেকে আমাতে দুহুটে লগাইলেক খেড়ি ॥
 দেখা তপোবলে আজি আক কৰো দণ্ড ।
 ত্ৰিহ বুলি উঠিলা ঋষিৰ সুত চণ্ড ॥ ১১৩৬
 কোপে আৰকত আধি দশন চোবাস্ত ।
 কৌশিকৰ জল চুৱা কৰিলা আচাস্ত ॥
 দিবাক লাগিল নৃপতিক চণ্ডশাপ ।
 পিতৃক কৰিলি দ্ৰোহ পৰীক্ষিত পাপ । ১১৩৭
 সপ্তম দিনতে তোক তক্ষকে দংশোক ।
 বিষ-বহ্নি লাগিয়া শৰীৰ ভংগ হোক ॥
 আউৰ যেন আনে দ্ৰোহ নকৰে ঋষিক ।
 এহি বুলি লাৰ গৈয়া দেখিলা পিতৃক ॥ ১১৩৮
 মৰা সাপ গোট আছে গলত মোচাই ।
 পিতৃৰ অৱস্থা দেখি অগনি উধাই ॥
 মবিলন্ত বাপ বুলি শিশুৰ বিষাদ ।
 কান্দন্তে লোটাৰি পাৰি কৰি আৰ্ত্তনাদ ॥ ১১৩৯
 পুত্ৰৰ বিলাপ আতি আৰ্ত্তনাদ শুনি ।
 কিছো কিছো কৰি আধি মেলিলন্ত হুনি ॥
 গলৰ পেহুলাইলা পাছে হুতক সৰ্পক ।
 পুত্ৰক বোলন্ত বাপু কান্দন্ত কিসক ॥ ১১৪০

কবিলে অপ্ৰিয় কোনে কেন হেন দুখ ।
 কহিলা বৃত্তান্ত শৃঙ্গী বস্ত্ৰে মুছি মুখ ॥
 গলে শাপ দিল জল নপাই নৃপপাপ ।
 তক্ষকে দংশোক বুলি ময়ো দিলো শাপ ॥ ১১৪১
 শুনি শমীকৰ খেদ মিলিল আপাব ।
 গৰিহিলা পুত্ৰক কৰিয়া তিবস্কাৰ ॥
 কিনো তই অধম দুৰ্বেোধ শিশু চণ্ড ।
 অন্ন অপবাধে কব প্ৰাণাস্তিক দণ্ড ॥ ১১৪২
 সিদ্ধিল পাতক তোত ইসি মহাকষ্ট ।
 হইবেক অনাথ প্ৰজা বাজা ভৈলে নষ্ট ॥
 খাট চোৰ ডাকাইতে লুটিবে গ্ৰামদেশ ।
 নুহিবে বন্ধক লোকে পাইবে অসন্তোষ ॥ ১১৪৩
 অন্বে অন্বে মৰিবেক কাটাকাটি কৰি ।
 স্ত্ৰীধন সৰ্বস্বক নিবে অপহৰি ॥
 হৈবেক সঙ্গম যেন কুকুৰ বানৰে ।
 গুচিবে আচাৰ ধৰ্ম সকল লোকৰে ॥ ১১৪৪
 তোহোৰ নিমিত্তে যত মিলিবে বিপাক ।
 সি সব পাতকে আসি পাইবে আমাক ॥
 মহা ভাগৱত বাজা পাম নিষ্পাপ ।
 কিনো মন্দমতি তই তাক দিলি শাপ ॥ ১১৪৫
 উলটি আমাকো যদি শাপে পৰীক্ষিত ।
 তেবেসে আমাৰ হোৱে পাপ প্ৰায়শ্চিত্ত ॥
 জানো কৃষ্ণাসে হেন নকৰে বিঘাত ।
 আমোচন পাপ ইটো বহিল আমাত ॥ ১১৪৬
 কৰৈ উপালন্ত দন্ত বোলে নিন্দা বাণী ।
 যদি কদাচিতো আসি মাৰৈ হাতে হানি ॥
 তথাপিতো নকৰে ভকতে প্ৰতিকাৰ ।
 তাতেসে নভৈল ভঙ্গ্য সবংশে আমাৰ ॥ ১১৪৭
 নমো নমো হে প্ৰভু কৃষ্ণ কৃপাময় ।
 ভকতক তোহ্মাৰ শাপিলে দুৰাশয় ॥
 অজ্ঞানীৰ দোষ আবে মৰখিয়ো বাপ ।
 এহি বুলি শমীকে কবন্ত অনুতাপ ॥ ১১৪৮

বাজাৰ পাশক লাগি পাঞ্চিলা শিষ্যক ।
 শৃঙ্গী শাপিলেক তাক দংশিবে তক্ষক ॥
 যেন লাগে আবে হোৱন্তোক সাৱধান ।
 এহি বুলি শমীকে ধৰিলে ছনাই ধ্যান ॥ ১১৪৯
 ওঠব অধ্যায় কথা এহিমানে গৈল ।
 বাজাৰ বৃত্তান্ত সূতে কহিবাক লৈল ॥
 ঋষিৰ গলত আৰি সাপ পৰীক্ষিত ।
 গৃহে গৈয়া পাইলা বাজা খেদ বিপৰীত ॥ ১১৫০
 কৰি গৰিহিত কৰ্ম পায়া চিন্তা দুখ ।
 মনত গুণন্ত বাজা বসি অধোমুখ ॥
 কোননো দুৰ্দ্দেবে হেন কৰাইলে কুমতি ।
 জানিলো পাইলেক মোক দাক্ষণ দুৰ্গতি ॥ ১১৫১
 কৃষ্ণক ধিয়ান্ত য়নি পৰম নিষ্পাপ ।
 তাহান কাকুত দিলো মই মৰা সাপ ॥
 স্তম্বকো অৱহেলা কৰিলো লগতে ।
 হৈবেক আপদ জানো অচিৰ কালতে ॥ ১১৫২
 এতেক বোলন্তে ভৈল মহা অনুতাপ ।
 ধিক ধিক মোক বুলি কবন্ত বিলাপ ॥
 যেন লাগে এখনে ফলোক পাপ মোৰ ।
 আউৰ যেন নকৰো ইমত পাপ ঘোৰ ॥ ১১৫৩
 ধন জন শৰীৰ যতেক বাজ্যভাৰ ।
 ঋষি-শাপবহি সব দহোক আমাৰ ॥
 তেবেসে পাপীৰ মোৰ হৈব প্ৰায়শ্চিত্ত ।
 নিচিন্তিবো ছনাই দেৱ দ্বিজৰ অহিত ॥ ১১৫৪
 ছদি খেদে দহৰৈ বাজাৰ যেন প্ৰাণ ।
 শমীকৰ শিষ্যে সেই বেলা দিলে জ্ঞান ॥
 সপ্তম দিবসে আসি তোহ্মাক নৃপতি ।
 শৃঙ্গী-শাপে দংশিবেক তক্ষকে সম্প্ৰতি ॥ ১১৫৫
 যেন লাগে চিন্তিগোক পবলোক হিত ।
 হেন শুনি কৃতকৃত্য ভৈল পৰীক্ষিত ॥
 মই মহাপাপীৰ উচিত ভৈল দণ্ড ।
 মনতে এৰিলা বাজা অনুতাপ খণ্ড ॥ ১১৫৬

পুত্রে দাৰা বিষয়ত ভৈল বিবকতি ।
 কৃষ্ণবেসে কৃপা ইটো মানিল নৃপতি ॥
 ইহ পৰলোক মানে সবে মায়াময় ।
 বিমৰিষি কবিলন্ত মনত নিশ্চয় ॥ ১১৫৭
 কৃষ্ণৰ চৰণে সেৱা মোক্ষতো অধিক ।
 চিত্তত দঢ়াইলা আতি হৰি ভকতিক ॥
 জন্মেজয় পুত্ৰক কৰিলা অভিষেক ।
 দিলা ৰাজ্যভাৱ তেজি আছিল যতেক ॥ ১১৫৮
 চিন্তিল কিমতে মিলে বিশিষ্ট মৰণ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে লৈল একান্তে শৰণ ॥
 জানি ৰাজা কৃষ্ণ পাদোদকৰ মহত ।
 বসিলন্ত কুশ পাৰি গঙ্গাৰ তীৰত ॥ ১১৫৯
 কৃষ্ণৰ চৰণ-বেণু মিশ্ৰিত তুলসী ।
 ভৈলা সৰ্ব্বোত্তম জল যাহাক পৰশি ॥
 জগত পৱিত্ৰকাৰী হেনয় গঙ্গাক ।
 মৰস্তা মনুষ্যে কোনে নেসেৱিবে তাক ॥ ১১৬০
 মনক নিশ্চয় কৰি গঙ্গাৰ তীৰত ।
 মুকুন্দৰ পাদ-পদ্ম হৰি হৃদয়ত ।
 ভৈলন্ত নিশঙ্ক শাস্ত্ৰচিত্ত সৰ্বজ্ঞান ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ ছাৰি নিচিন্তয় আন ॥ ১১৬১
 ৰাজা পৰীক্ষিতক তৰুকে খাইবে শুনি ।
 তহিতে আসিলা যত অসংখ্যাত মুনি ॥
 জগত পৱিত্ৰকাৰী সবে মহামূৰ্ত্তি ।
 শুনা তাসম্বাক লেখা দেওঁ প্ৰতি প্ৰতি ॥ ১১৬২
 অগস্তি, অঙ্গিৰা, ভৃগু, গৌতম, সগৰ ।
 বশিষ্ঠ, অবিষ্কনেমি, ৰাম, পৰাশৰ ॥
 পিঙ্গলাদ, দেৱল, কৰষ, কনিলাষ ।
 বিশ্বামিত্ৰ, মৈত্ৰেয়, উতথ্য, ঔৰ্ব্ব, ব্যাস ॥ ১১৬৩
 অত্ৰি, ইন্দ্ৰপ্ৰমদ, নাৰদ ঋষিৰাজ ।
 গাধি, মেধাতিথি, ইধ্যাবাহ, ভৰঘাজ ॥
 পুলহ, পুলস্তি, পুণ্য প্ৰভু ভগৱন্ত ।
 চাৱন, সৱন, আৰ্দ্ধিবেণ, সৰ্বশস্ত ॥ ১১৬৪

উতৰু, নিশঙ্ক, শঙ্ক, দুৰ্ব্বাসা দুৰ্ম্মতি ।
 কথ, কালকল্প, ক্ৰতু, কুশীল, স্মৃতি ।
 দেৱঋষি ৰাজঋষি ব্ৰহ্মঋষি যত ।
 অকণ প্ৰমুখে আসি ভৈলা উপগত ॥ ১১৬৫
 দেখি পৰীক্ষিত গাৱ চালি সচকিতে ।
 সাদবে আসন আনি বৈসাইলা তহিতে ॥
 পাণ্ড অৰ্ধে ধূপে পূজি পূৰি মনস্কাম ।
 সবাকো কৰিলা শিবে নৃপতি প্ৰণাম ॥ ১১৬৬
 গঙ্গাৰ তীৰত পাতি বহল সমাজ ।
 স্থখে বসিলন্ত সবে মহা ঋষিৰাজ ॥
 দেখি ছুনাই নমস্কাৰ কৰি পৰীক্ষিতে ।
 কৰযোবে ভৈলন্ত আগতে উপস্থিত ॥ ১১৬৭
 বুলিলা বিনয় আতি সাদৰি বচনে ।
 ভৈলো ধন্যতম তোমাসাৰ আগমনে ॥
 ভৰিধোৱা পানী থাকৈ যথাত বিপ্ৰৰ ।
 তাতো থাকিবাক যোগ্য নাহি ক্ষত্ৰিয়ৰ ॥ ১১৬৮
 কৰো গৰিহিত কৰ্ম্ম হিংসা আমি পাপী ।
 মহা অশুগ্ৰহ যোক কৰিলা তথাপি ॥
 দেৱৰ দুৰ্ভ ভূমিসব মহামুনি ।
 দেখিবে আসিলা সবে মোৰ যুত্ম শুনি ॥ ১১৬৯
 গৃহ অন্ধকূপত পৰিলো মহি পাপ ।
 কৃষ্ণবেসে প্ৰসাদত পাইলো ঋশি-শাপ ॥
 জ্ঞানন্ত বিফলে মবে ভূত্যৰ সন্ততি ।
 শাপ দিয়াই উপজাইলা মোৰ বিবকতি ॥ ১১৭০
 ভয় য়েবে নুপুঞ্জ বৈবাগ্য মুহি তাৰে ।
 বিবকতি নভৈলে নভঞ্জে হৰিপাৰে ॥
 হেন জানি প্ৰভু কৃষ্ণ ইন্দ্ৰদেৱ মোৰ ।
 শাপ ছলে ছেদিলন্ত সংসাৰ দুৰ্ঘোৰ ॥ ১১৭১
 তোৰা ঋষি সমস্তে সাক্ষাতে সৃষ্টিকৰ ।
 সবাবো চৰণে কৰো এভেক গোচৰ ॥
 ভৈলোহো শৰণাগত শুনা সবে বাপ ।
 নকৰিবা ব্যৰ্থ আউব ইটো ঋশি-শাপ ॥ ১১৭২

মুহি শাপ ইটো মোৰ পবন প্ৰসাদ ।
 গৃহ শৰীৰক মোৰ কবিলে উচ্ছাদ ॥
 আন বিষয়ক মনে দেখো বিষ্ঠা ভুল ।
 নেবো আউৰ বান্ধৱ কৃষ্ণৰ পদমূল ॥ ১১৭৩
 ঋষি শাপে আসি মোক তক্ষকে দংশোক ।
 আক লাগি কিছু চিন্তা নকৰিবা মোক ॥
 যেন মতে হোৱৈ মোৰ হৰিক স্মৰণ ।
 কৈয়ো কৃষ্ণকথা লৈলো সবাতে শৰণ ॥ ১১৭৪
 এহিমাত্ৰ আশীৰ্বাদ দিয়া ঋষিলোক ।
 নিজ কৰ্ম্মে জন্ম মোৰ যৈতে তৈতে হোক ॥
 সততে থাকোক কৃষ্ণ-চৰণত বতি ।
 নছাৰোক চিন্তে সদা সম্ভৱ সঙ্গতি ॥ ১১৭৫
 যেন নপাসবো আমি ঈশ্বৰ মাধৱ ।
 জন্মে জন্মে হোক মোৰ বৈষ্ণৱে বান্ধৱ ॥
 সুগুচোক সমস্ততে মৈত্ৰতা আমাৰ ।
 মাগো এহি বৰ হেবা কৰো নমস্কাৰ ॥ ১১৭৬
 জানা ঋষিসৰ সাক্ষী হৈবা গঙ্গামাৰ ।
 হয় এৰ শৰণ ধৰিলো কৃষ্ণপাৰ ॥
 কৃষ্ণ বিনে মোৰ ইচ্ছদেৱ নাহি আন ।
 বাধিলা গৰ্ভতে পশি প্ৰভু মোৰ প্ৰাণ ॥ ১১৭৭
 উপজিল প্ৰেম আতি এতেক বোলন্তে ।
 ধাৰায়ে বহয় নীৰ নয়নব হস্তে ॥
 আছিলন্ত তন্ত্ৰি কৃষ্ণ-চৰণত ধৰি ।
 পাবিলন্ত কৃষ্ণক পূৰ্বক আগ কৰি ॥ ১১৭৮
 বসিলন্ত তাতে বাজা উত্তৰক মুখে ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ চিন্তিবাক লৈলা মুখে ॥
 প্ৰশংসিয়া দেৱগণে চায়া একদৃষ্টি ।
 কবিলন্ত শিবত বিপুল পুষ্পৰূষ্টি ॥ ১১৭৯
 কবিল ছন্দুভি ধনি পবন হৰিষি ।
 সাধু সাধু বুলি প্ৰশংসিলা সবে ঋষি ॥
 সমুখি বোলন্ত শুনা বাজাঋষিবৰ্য্য ।
 পাণ্ডৱ বংশ ইটো মুহিকে আশ্চৰ্য্য ॥ ১১৮০

একান্ত ভকত তাবা কৃষ্ণৰ চৰণে ।
 পাঞ্চ পাণ্ডৱৰ গুণ বৰ্ণাইবেক মনে ॥
 কৃষ্ণৰ বিয়োগ মাত্ৰ শুনিলা প্ৰৱণে ।
 এবিলন্ত মহাবাজ লক্ষ্মী ভাৱকণে ॥ ১১৮১
 যাক সেৱা কৰে লক্ষ লক্ষ বাজাগণ ।
 কিবীৰ্টিৰ অগ্ৰে মাত্ৰ চোৱৈ সিংহাসন ॥
 দেৱবো ছন্দুভ জম্বুদীপ হেন বাজ ।
 সমস্তকে তেজি পাকো ভাই ভৈলা বাজ ॥ ১১৮২
 ধৰিলা হিয়াত আনি কৃষ্ণৰ চৰণ ।
 বামকৃষ্ণ নাম মাত্ৰ মুখত বচন ॥
 অৱধূত বেশে গৈলা উত্তৰ দিশক ।
 কতেক বৰ্ণাইবো আমি পাঞ্চ পাণ্ডৱক ॥ ১১৮৩
 তাহান সম্ভতি ভূমি নৃপ পৰীক্ষিত ।
 কৃষ্ণ হেন দেৱত নিশ্চয় ভৈল চিত্ত ॥
 ঋষিৰ শাপক ভূমি কবিলা প্ৰসাদ ।
 তিলেকে কবিলা মোহ বিষয় উচ্ছাদ ॥ ১১৮৪
 কৃষ্ণৰ চৰণ বসে ময় ভৈল চিত্ত ।
 কিনো মহাসাধু ধন্য ধন্য পৰীক্ষিত ॥
 নিশ্চয় জানিলো পাইলা সংসাৰৰ সীমা ।
 বৰ্ণাইবাক পাবে কোনে তোমাৰ মহিমা ॥ ১১৮৫
 বাজাক এতেক বুলি মহাঋষিগণ ।
 কবিলন্ত পাছে অগ্ৰে অগ্ৰে সন্তাষণ ॥
 যায়ে গতি পাবে বাজা শৰীৰক এৰি ।
 তাৱদেকে থাকো আমি নৃপতিক বেড়ি ॥ ১১৮৬
 ঋষি সমস্তৰ সিটো উদাৰ বচনে ।
 সম্যকে অমৃত সিকে নৃপতিৰ মনে ॥
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰচয় শুনিবে ইচ্ছায় ।
 বুলিলন্ত ছন্দাই বাজা অৱনত কায় ॥ ১১৮৭
 সাক্ষাতে তোমাৰা মূৰ্ত্তিমন্ত দেৱগণ ।
 ভৈলা আসি মোৰ উপকাৰে উপসন্ন ॥
 এস্তেকে ভোবাত পুছো কোনো মহাধৰ্ম্ম ।
 কহিয়োক লোকৰ কৰ্ত্তব্য কোন কৰ্ম্ম ॥ ১১৮৮

কেনমতে হোরে সৰ্ব্ব পাপত উদ্ধাৰ ।
 কোন কৰ্মে পাইৰে লোক সংসাৰৰ পাৰ ॥
 বিশেষত কি কৰিবে ত্ৰিয়মান লোকে ।
 বিমৰিষি কহিয়োক মোত ঋষিলোকে ॥ ১১৮৯
 শুনি মুনিসবে বোলে যাৰ যেন মতি ।
 কেহো বোলে তপতে পৰম পাই গতি ॥
 কেহো বোলে মহাসিদ্ধি সাধে যজ্ঞদানে ।
 কেহো বোলে পৰম মুকুতি তীৰ্থ-স্নানে ॥ ১১৯০
 কেহো বোলে মহাযজ্ঞে তৰৈ সংসাৰক ।
 কেহো বোলে এৰাই মহাজ্ঞানেসে নৰক ॥
 সবে হস্তে কহে আপোনাৰ নানা মত ।
 হেন শুনি স্বস্থ নাহি ৰাজাৰ মনত ॥ ১১৯১
 উচপিচ কৰন্তে নাহিকে একমতি ।
 পৰম দুষ্কৰ পথ সবাবো সম্মতি ॥
 হেন শুনি নৃপতিৰ নাহি চিত্ত শাস্ত ।
 পৰম স্নগম একো উপায় নপাস্ত ॥ ১১৯২
 কৃষ্ণৰ চৰণ চিন্তি থাকিলন্তু ৰহি ।
 ঋষিসৰো নিশৰদ ভৈলো কথা কহি ॥
 যেনে সবে সমাজ নিজম পৰি আছে ।
 আত পৰে যেন ভৈল শুনিয়োক পাছে ॥ ১১৯৩
 শুনা সমাজিক জন মহাভাগৱত ।
 আত পৰে আউৰ ধৰ্মনাহি সংসাৰত ॥
 দুৰ্ঘোৰ কলিত আন ধৰ্মে নপাই গতি ।
 হেন জানি কৃষ্ণৰ কথাত কৰা ৰতি ॥ ১১৯৪
 দিনে দিনে আয়ু হবে মুড়ু চাপে পাশ ।
 একে তিলে কালে কৰিবেক সৰ্বনাশ ॥
 থাকিবে শৰীৰ সবে পৰি দাস্ত তৰি ।
 পুত্ৰ-ভাৰ্য্যা এৰি যাইবে যাতনাক লাৰ ॥ ১১৯৫
 কিহবে কৰিবে শাস্তি ঘোৰ যমপুৰ ।
 মহা অহম্মম গৰ্ব সবে হৈবে চুৰ ॥
 হেন জানি লৈবে যাস্তে কৃষ্ণত শৰণ ।
 যায়ে নতু মিলে আসি দুৰ্ঘোৰ মৰণ ॥ ১১৯৬

কৃষ্ণ বিনে নাহি আন যাতনাত ত্ৰাণ ।
 কৃষ্ণেসে স্নহদ নিজ আত্মা প্ৰিয় প্ৰাণ ॥
 কাম্পে তবতৰি মুড়ু শুনি যাৰ নাম ।
 হেন জানি বোলা নিবন্তবে ৰাম ৰাম ॥ ১১৯৭

— — —

পৰীক্ষিতৰ ওচৰলৈ চক্ৰদেৱৰ আগমন ।

তুলতী

এহিমতে তৈত আছন্তু নৃপতি
 ঋষিসৰ সমস্থিতে ।
 ফুৰন্তে ভ্ৰমন্তে ব্যাস স্তত শুকে
 মিলিল আসি তহিতে ॥
 সদায়ে ষোড়শ বৰিষ প্ৰমাণ
 স্কুমাৰ মহাবেশ ।
 শ্যামল শৰীৰ শিৰ ছত্ৰাকৃত
 নীল আকৃষ্ণিত কেশ ॥ ১১৯৮
 ভ্ৰম স্মৰলিত আয়ত লোচন
 যেন পঙ্কজৰ পাসি ।
 উন্নত নাসিকা স্তম্ভৰ বদন
 দশন ঈষত হাসি ॥
 সম কচিকৰ কৰ্ণ কধু কণ্ঠ
 দেখন্তে চিত্ত সন্তুষ্ট ।
 আজানুলম্বিত বাহু বক্ষঃস্থল
 বহল পৰম পুষ্ট ॥ ১১৯৯
 কৰ কিশলয় স্তদৃঢ় স্তদীৰ্ষ
 বৰ্তুল আনুলি পাস্তি ।
 দেখন্তে সস্তোষ তাতে কৰে আতি
 নখ চন্দ্ৰচয় কাস্তি ॥
 সিংহবন্ধ স্কন্ধ স্তম্ভ উদৰ
 দেখন্তে মিলে সস্তোষ ।
 স্তগন্তীৰ নাভি চাক জানু জঞ্জা
 চৰণ পঙ্কজ কোষ ॥ ১২০০

বদ্বব শলকা সদৃশ আছুলি
নখব জ্যোতি উজ্জ্বল ।
মহা মনোহব বাতুল কোমল
দেখি ছয়ো পদতল ॥
কৃষ্ণব শবীৰ সদৃশ সাক্ষাত
কবন্তে আছে প্রকাশ ।
কুটিল কুস্তল চৌভিত্তি লম্বিত
বস্ত্রহীন দিগবাস ॥ ১২০১
অত্যন্ত উত্তম অঙ্গ-সারণ্যক
নোজোবে কোটি মদনে ।
হসিত বদন দেখি মোহ হুই
বেড়ি ফুঁৰৈ নাবীগণে ॥
বাতুল বুলিয়া ছরালসকলে
নছাড়ে শুকব কোল ।
মহা ঋষিগণে শুকক চিনিয়া
কবিলন্ত হবিবোল ॥ ১২০২
আসনবপবা উঠি তারুণে
কবিলা সবে সাদব ।
মাখাত কবিয়া স্বৰ্ণ আসন
আনি দিলা নৃপবব ॥
স্ত্রী শিশু সবে এৰি আস্তবিলা
দেখি হেন অদভুত ।
কৃষ্ণভেসে মনে বসিলা আসনে
মহামুনি ব্যাসহুত ॥ ১২০৩
স্বৰ্ণ ভূম্বাবে পখালিলা ভবি
পাদোদক লৈলা মাখে ।
গন্ধে পুস্পে ধূপে দীপে উপহাবে
পূজিলা পৃথিবীনাথে ॥
চৰণত ধবি বুলিলন্ত ভুতি
মিনতি অনেক ভাবে ।
পবম সাদবে আপোনাক নৃপে
অর্পিলা মুনিব পাৰে ॥ ১২০৪

মহা ঋষিসবে চৌপাসে উপাসে
প্রকাশন্ত শুকে বসি ।
তাৰা-গ্রহগণে যেন বেড়ি আছে
আকাশত পূৰ্ণশশী ॥
প্রসন্ন বদন বসিয়া আছন্ত
কৃষ্ণব চিস্তি চৰণ ।
দেখি নৃপতিব প্রেম উপজিল
আনন্দে আকুল মন ॥ ১২০৫
মুনিব চৰণ শিবে পবশিয়া
কবিলা পাৰে প্রণাম ।
লোতক ঝবিল তমু সিইবিল
উচ্চাবিল কৃষ্ণ-বাম ॥
হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিয়া পবিয়া
আছিলিলা মুনিব পাৰে ।
কবি কৃতাজলি বুলিলা বচন
বসিয়া বিনয় ভাবে ॥ ১২০৬
অধম কৃত্রিয় আৰাব গৃহত
মিলিলা আসি আপুনি ।
আজি সি আমাক পবম পৱিত্ৰে
কবিলাহা মহামুনি ॥
গৃহ সব শুদ্ধি হোৱৈ তারুণে
যাহাব মাত্ৰ স্মৰণে ।
কি কহিবো ভাগ্যে হেনয় মুনিক
সাক্ষাতে দেখো নয়নে ॥ ১২০৭
তোমাৰ চৰণ পবসে আজিসি
জীৱন-জন্ম সাক্ষল ।
নিশ্চয় জানিলো আজি দুব তৈল
মোব বত অমঙ্গল ॥
যাহাব সশীপ চাগিল মাত্ৰকে
পাপসব হোৱে অন্ত ।
কম্পি পলাই যেন বিকু দৰশনে
অহুব সেনা সমস্ত ॥ ১২০৮

পাশে পাশে পবন হৃদয়
মোব নিজ দেব ইচ্ছ।

ভক্ত বৎসল কৃষ্ণসে তোমাক
পঠাইলা জানিলো নিষ্ঠ।

ভূত্যব সন্ততি মরো মোক মোব
বুলি ত্রিভুগত পতি।

তোমাক দেখিয়া দিবস্ত জানিলো
অধমক মোক গতি ॥ ১২০৯

দেববো ছন্নভ তযু দবশন
অন্তকালে পাইলো আমি।

আন হেতু নাই কৃষ্ণবেসে কৃপা
কিনো ভূত্যপ্রিয় স্বামী ॥

তোমাব চরণে মরণ সময়ে
পূছোহো প্রভু সাম্প্রত।

ত্রিয়মান নবে সদায়ে কি কন্ম
কবিবে ইটো লোকত ॥ ১২১০

কাহাক শুনিবে কাহাক জপিবে
কাহাক স্মবিবে নবে।

ভজিবাক যোগ্য কোননো দেবতা
কহিয়ো মোক সত্ববে ॥

অরণ-কীর্তন স্মরণক যোগ্য
মুহি যত যত কথা ॥

ভুমিসি পবন গুণ মহামুনি
কহিয়ো মোত সর্বথা ॥ ১২১১

জগত পরিভ্রম কবিয়া ভ্রমাহা
ভুমি মুনি নিবস্তবে।

যেহু দোহনব কাল মাত্র ভুমি
ধাকা গৃহস্থব হবে ॥

পবন ছন্নভ তোমাব আলাপ
পাইবো কত মহাতানে।

এহি বুলি বাজা প্রেমে সলোভক
ভৈলন্ত গুণব আগে ॥ ১২১২

নৃপতিব প্রেম ভক্তিক দেখিয়া
ভুষ্ঠ তৈল মুনিবব।

সাধু সাধু বুলি প্রশংসা কবিয়া
দিলন্ত পাছে উত্তব ॥

শৌনক প্রভৃতি ঋষিক সম্মুখি
কহন্ত সূতে সম্প্রতি।

প্রথম স্বরূপ উনৈশ অধ্যায়
এহিমনে সমাপতি ॥ ১২১৩

ছবি

শুনিয়োক সভাসদ মহাভাগরত পদ
কৃষ্ণকথা পবন অমৃত।

ভুকুতি মুকুতি যত সবে হোরে উপগত
ইহ পবলোক মহা হিত ॥

পূর্বত নজানে করে পৃথিবীত শুকদেবে
কলিমুগে কবিলা প্রচাব।

বিচাৰি নিশ্চয় কবি পিয়া আক কর্ণ ভবি
মহা মহা ভাগ্য আছে যাব ॥ ১২১৪

সমস্তে শাস্ত্রব মত বেদ বেদান্তব তত্ত্ব
কৃষ্ণসে পবন ইচ্ছদেব।

পূজৈ যাক ব্রজা হবে কোননো পাশব নবে
তাক আসি নকবিবে সেব ॥

যাব নাম লৈলে মাত্র যজ্ঞ কবিবাব পাত্র
হোরে আতি মেচ্ছ অন্ত্যজাতি।

নভজিয়া হেন দেব আনকসে কঠৈ সেব
সি সি জন জানা আশ্রযাতী ॥ ১২১৫

ছন্নভ মনুষ্য জন্ম পায় সিটো নবোত্তম
হোরে এক শরণ কৃষ্ণত।

স্মরৈ বাব নাম মুখে সংসারক তবি হুখে
স সি পাইলে বেদান্তবো তত্ত্ব ॥

সি সি মহাকর্ষ্মী নিষ্ঠ সি সি মহাজ্ঞানী শিষ্ঠ বন্ধু মাধরক এৰি খেলায়ে মায়াৰ খেড়ি
 দেৱসবো বথানন্ত তাক । কিনো মোহে ভৈল বুদ্ধি হত ॥
 হেন জানি স্থিব মতি কৃষ্ণত কবিয়ে বতি কৃষ্ণে পৰলোক বিত কৃষ্ণেহে হৃদয় চিত
 তেবে নিস্তাৰিবা আপোনাক ॥ ১২১৬ জানি তান নছাৰিবা নাম ।
 নেনা আয়ু আলে জালে কেতিক্ৰমে ধৰে কালে যত দেখা কিছু নোহে কৃষ্ণৰ কিলবে কহে
 ইটো কথা নপশে কাণত । নিবন্তৰে বোলো বাম বাম ॥ ১২১৭

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যামৃত

মহাভাগৱত

—:~:—

[দ্বিতীয় স্কন্ধ]

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ

ভাগৱত মহাধৰ্ম

পদ

জয় জয় কৃষ্ণ যাব শ্ৰবণ মঙ্গল ।
যাগ যোগাদিবো হৰিনাম মহাফল ॥
হেনয় পৰমানন্দ মাধৱক নিত ।
স্মৰিয়ো নব নিবস্তবে একচিত্ত ॥ ১২১৮
কৃষ্ণকথা অমৃতক পিয়ো সারধানে ।
কৰিয়ো যতন যাৱে প্ৰাণ থাকে মানে ॥
ঘোৰ কলিয়ুগে মলমতি মনুষ্যৰ ।
নাহি আন ধৰ্ম হৰি কীৰ্তনত পৰ ॥ ১২১৯
শৰীৰত আছে কলিকৃত যত দোষ ।
গুচোক প্ৰথমে কৰা হৰি হৰি ঘোষ ॥
কৃষ্ণৰ চৰণে কৰি আশেষ প্ৰণতি ।
অচ্যুতৰ কিঙ্কৰ শঙ্কৰ নিগদতি ॥ ১২২০
দ্বিতীয় স্কন্ধৰ কথা শুনিয়ো উৎসুকে ।
নৃপতিৰ প্ৰশ্ন পাচে শুনি মুনি শুকে ॥
কৃষ্ণ পদ পঙ্কজক হৃদয়ত ধৰি ।
দ্বিলম্ব সিদ্ধান্ত তাক সাধুৰ্বাদ কৰি ॥ ১২২১
ধন্য নৰপতি মতি উত্তম তোঙ্কাৰ ।
পুঁচিলাহা যিটো কথা সঙ্গাবতে সাৰ ॥
বোন্ধবো সাধন ইটো জগতবে হিত ।
নভিলা মুকুতি যিটো তাহাবো বাহিত ॥ ১২২২

নাহি জ্ঞান যাব জাতি ধৰ্ম মাত্ৰ কৰে ।
নিতে বলি বিশ্ব পাক যজ্ঞক আচৰে ॥
তাহাৰ শ্ৰোতব্য কথা আছে অসংখ্যাত ।
হৰি বিমুখৰ হোৱে ব্যৰ্থে আয়ু পাত ॥ ১২২৩
দিন ভৈলে ধন কুটুম্বৰ চিন্তা কৰে ।
নিদ্ৰা-স্ত্ৰী-আলাপনে বাজি আয়ু হৰে ॥
মিছা বিষয়ক মাত্ৰ কৰে অভিলাষ ।
সিহেতু নেদেখে নৰে আপোন বিনাশ ॥ ১২২৪
হেন জ্ঞানি যাব ইচ্ছা মোক্ষক সৰ্ব্বথা ।
পবীকৃত তেবে শুনিয়োক কৃষ্ণ-কথা ॥
দিবে চিত্তে কৃষ্ণ-গুণ নাৰ কীৰ্তনত ।
কৃষ্ণবেসে পাদপদ্ম শ্ৰবণে মনত ॥ ১২২৫
নাৰায়ণ শ্ৰবণেৰে পৰম মঙ্গল ।
এহিমানে জীৱনৰ জন্মব সাকল ॥
অন্তকালে হৰি শ্ৰবে যিটো ভাগ্যবন্ত ।
তাহাৰ মহিমা কহি কোনে পাৱে অন্ত ॥ ১২২৬
যিটো ব্ৰহ্মৰয় দেখে জগত নিখিল ।
যত পাপ পুণ্য সমস্তত নিবৰ্তিল ॥
হৰিব কথাত তাৰ বৰ্তি অধিষ্ঠাৰ ।
সদায়ে মুখত নৈবে বাম-কৃষ্ণ নাৰ ॥ ১২২৭
বুলিবা অপূৰ্ব কিনো কহিলাহা মুনি ।
ইটো কথা একো পুৰুষতো নহু শুনি ॥

শুনা সারধানে আৰ নৃপতি উত্তৰ ।
 ইটো মহাভাগৱত শাস্ত্ৰ বৈকুণ্ঠৰ ॥ ১২২৮
 আত মহাধৰ্ম্ম একে নামেৰে প্ৰখ্যাত ।
 শ্ৰৱণ মাত্ৰকে কৰে কৃষ্ণক সাক্ষাত ॥
 পূজা নমস্কাৰ ধ্যান সমস্তে দুষ্কৰ ।
 হৰি শ্ৰুণ নাম ধৰ্ম্ম মহা স্মথকৰ ॥ ১২২৯
 স্ত্ৰী বাল্য বৃদ্ধ সমস্তৰে অধিকাৰ ।
 চাণ্ডালকো কৰে নামে তেখেনে উদ্ধাৰ ॥
 কলিৰ সঙ্ক্ৰান্ত মই পঢ়িলো পিতৃত ।
 তুমি মহা বৈষ্ণৱত কৰিবো বিদিত ॥ ১২৩০
 প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দেওঁ শুন সারধান ।
 কৃষ্ণৰ নামেৰে জানা পৰম কল্যাণ ॥
 নামে সাধে যাৰ যেনমত অভিলাষ ।
 যিবা মোক্ষ চাহে বৈকুণ্ঠত দেস্ত বাস ॥ ১২৩১
 জ্ঞানৰো জানিবা হৰি নামে মোক্ষ ফল ।
 নাহিকে নামত পৰে পৰম মঙ্গল ॥
 চাৰিয়ো বেদৰ সাৰ এহিসে নিশ্চয় ।
 জানি পৰীক্ষিত তুমি তেজিয়ো সংশয় ॥ ১২৩২
 অল্পকালে সাধে সিদ্ধি কৃষ্ণৰ ভকতি ।
 দুই দণ্ডে পাইলা গতি খট্টাঙ্গ নৃপতি ॥
 দানৱগণক জিনি নৃপতি পূৰ্বত ।
 দেৱতাক বন্ধা কৰি আছিলো স্বৰ্গত ॥ ১২৩৩
 দেৱসবে বোলে বৰ লোৱা মহীপাল ।
 ৰাজা বোলে কৈয়ো আগে জীৱো কতকাল ॥
 দেৱে কহে জীৱা আক দুই দণ্ডমানে ।
 শুন শীঘ্ৰে পৃথিৱীক আসিলা বিমানে ॥ ১২৩৪
 সমস্তকে ত্যাগি ৰাজা গ্ৰিৱ কৰি মন ।
 কৃষ্ণৰ অভয় পদে পশিল শৰণ ॥
 মুহূৰ্ত্তে খট্টাঙ্গ পাইলা পৰম গতিক ।
 জীৱা সাত দিন তুমি চিন্তা কৰা কি ক ॥ ১২৩৫
 এহি বুলি কছিলো ধাৰণা যোগ মুনি ।
 যাক কহি আছে হৰি ব্ৰহ্মাত আপুনি ॥

সংসাৰ তৰণ পথ আছে অসংখ্যাত ।
 অনেক বিধিনি তাতে দুষ্কৰ সাক্ষাত ॥ ১২৩৬
 শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন কৰি কৃষ্ণক আৰাধে ।
 মহামোক্ষ সাধে একো বিধিনি নবাধে ॥
 যাত হস্তে হোৱে ৰতি কৃষ্ণৰ চৰণে ।
 নাহিকে স্নগম আত পৰে ত্ৰিভুবনে ॥ ১২৩৭
 পূৰ্বত ব্ৰহ্মায়ে এক চিন্তে তিনিবাৰ ।
 বেদত বিচাৰি এহিমানে পাইলা সাৰ ॥
 শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন মাত্ৰ স্নগম ভকতি ।
 অল্পতে উপজে গোবিন্দত প্ৰেমৰতি ॥ ১২৩৮
 হেন জানি মহাযত্নে কৃষ্ণক সৰ্বধা ।
 শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন কৰা ত্যাগি আন কথা ॥
 শুদ্ধ হুইবা এতেক ত্যাগিব মায়াজালে ।
 কৃষ্ণৰ পৰম পদ পাইবা অল্পকালে ॥ ১২৩৯
 দুই অধ্যায়ৰ কথা গৈল এহিমানে ।
 শুকমুনি কহন্ত ৰাজাত বিচুমানে ॥
 জ্ঞানী মনুগ্ৰব এহিমানে প্ৰয়োজন ।
 কবিৰ কৃষ্ণৰ মাত্ৰ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥ ১২৪০
 যেন ফল পাইৰে সবে দেৱতাক যজি ।
 লভে সৰ্ব্ব সিদ্ধি প্ৰভু মাধৱক ভজি ॥
 অজ্ঞানীসে সৈৱে আন দেৱতাসকল ।
 যেন পুত্ৰ-ভাৰ্য্যাৰ ভঞ্জে তুচ্ছ ফল ॥ ১২৪১
 ভকত জনৰ সঙ্গে ৰঙ্গে সৰ্ব্বক্ষণ ।
 কৃষ্ণক আৰাধি কৰে শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন ॥
 এহিমানে মাত্ৰ পুৰুষাৰ্থ পুৰুষৰ ।
 আন কৰ্ম্ম সবে ব্যৰ্থ হৰি বিমুগ্ধৰ ॥ ১২৪২
 শুনস্তে উপজে জ্ঞান শুদ্ধ হোৱে মতি ।
 ইহ পৰলোকত স্মথত বিৰকতি ॥
 মোক্ষতো অধিক স্মথ সপ্ৰেম ভকতি ।
 হেন হৰি কথাত নকৰে কোনে ৰতি ॥ ১২৪৩

অভীষ্ট লাভৰ উপায় ।

হেন শুনি সূতত শৌনকে বিনারস্ত ।
 আউৰ কিবা শুকত নৃপতি পুছিলস্ত ॥
 শুনিতৈ উৎস্বক আছে দুয়ো বৈষ্ণৱৰ ।
 যেন তৈল সংবাদ কহিয়ে নিবস্তৰ ॥ ১২৪৪
 কৃগিকো মুশুনে কৃষ্ণকথা যিটো নৰ ।
 ব্যৰ্থে আয়ু হবে সূৰ্য্য সিটো মনুষ্যৰ ॥
 হেন জানি কৃষ্ণকথা সংসাৰতে সাৰ ।
 কহিয়োক হোক আয়ু সাক্ষল আমাৰ ॥ ১২৪৫
 যাৰ কৰ্ণ পথক নগৈল দামোদৰ ।
 কুকুৰ সদৃশ সিটো নিৰ্দ্দয় পামৰ ॥
 বিষ্ঠা মূত্ৰ ভুঞ্জে যেন অধম শূকৰে ।
 টেটে যেন কণ্টকক চোবাই আতি মৰে ॥ ১২৪৬
 যেন গাধে ব্যৰ্থ মাত্ৰ বহি মৰে ভাৰ ।
 এহি চাৰি গোটা পশু পটন্তৰ তাৰ ॥
 নপাতয় কাণ সিটো কৃষ্ণৰ কথাত ।
 ভৈলা দুই কৰ্ণ তাৰ দুই ভিত্তি গাত ॥ ১২৪৭
 হৰি গুণ নগাই কৰে আননে ব্যাখ্যান ।
 জানা জিহ্বা তৈল তাৰ বেঙ্গৰ সমান ॥
 যাৰ শিবে নকৰে কৃষ্ণক নমস্কাৰ ।
 কিবীটি বুগুত মাথা ভাৰ তৈল তাৰ ॥ ১২৪৮
 কৃষ্ণৰ নকৰে কৰ্ম্ম সিটো হস্ত দুই ।
 কঙ্কণ সহিতে সিটো শৱ সম হুই ॥
 কৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তিক যিটো নেদেখে অধম ।
 তাৰ চক্ষু সম্যকে যৈবাৰ চক। সম ॥ ১২৪৯
 কৃষ্ণৰ খানক যিটো নকৰে গমন ।
 বৃক্ষ শিপা সম তাৰ দুখানি চৰণ ॥
 ভকতৰ পদবেণু নলৱে যি জন ।
 জীৱন্ততে শৱ সিটো মৃতক সমান ॥ ১২৫০
 কৃষ্ণপদ ভুলসীৰ নলৈলেক জ্ঞান ।
 কাড়ন্ত নিবাস সিটো ভাৰিৰ সমান ॥

হৰি হৰি বোলন্তে লুহিকা বোমাফিত ।
 বজ্জ শিলা সদৃশ জানিবা তাৰ চিত্ত ॥ ১২৫১
 হেন জানি সূত পূৰ্বিয়োক অভিমত ।
 যি কথা কহিলা শুকে বাজ্জাৰ আগত ॥
 কহিয়োক সমস্তে শুনোহা সান্বধানে ।
 তৃতীয় আধ্যায় কথা গৈল এহিমানৈ ॥ ১২৫২

দৃষ্টি বৰ্ণনাৰ আৰম্ভৰ মঙ্গলাচৰণ

শুনা সামাজিক জন ভাগৱত কথা ।
 মনুষ্য জন্মক ইটো নকৰিয়ো বৃথা ॥
 পুৰাণৰ সূৰ্য্য ইটো মহাভাগৱত ।
 ব্যাস মহাঋষি আব কহিছা মহন্ত ॥ ১২৫৩
 আব অন্তৰ্গত পৰমার্থ কথা যত ।
 মই মাত্ৰ জানো নাৰদৰ প্ৰসাদত ॥
 মোত হস্তে মহামুনি শুকে জানিলন্ত ।
 বিদুৰে ইহাক জানন্ত কি নজানন্ত ॥ ১২৫৪
 টীকা-ভাষ্য চাই মহা বুদ্ধিৰ প্ৰভাৱে ।
 কেহো জানে আব তত্ত্ব অৰ্থক নপাৱে ॥
 বৈকুণ্ঠৰ শাস্ত্ৰ কৃষ্ণ মুখৰ বচন ।
 আব কি তত্ত্বক জানে যেই সেইজন ॥ ১২৫৫
 শুদ্ধভাৱে লৈলে যিটো কৃষ্ণত শৰণ ।
 ভকতিৰ প্ৰসাদে নিষ্কল হোৱে মন ॥
 সি সি মহাজনে আব তত্ত্বক জানয় ।
 ভাগৱত পুৰাণৰ কহিলো নিৰ্ণয় ॥ ১২৫৬
 জানিয়া কৃষ্ণত কবা একান্ত ভক্তি ।
 কলিযুগে কৃষ্ণ নাম কীৰ্ত্তনেসে গতি ॥
 বিশ্বামিত্ৰে পৰাশৰ আদি মুনিগণ ।
 জল বায়ু পত্ৰে মাত্ৰে কবন্ত ভোজন ॥ ১২৫৭
 কামিনী জনৰ মুখ পদ্ম ফুললিত ।
 দেখি তাৰাগবো ভৈলা কাষে বিমোহিত ॥
 দধি দুগ্ধ মৃত মিশ্ৰ কৰি শালি অন্ন ।
 প্ৰৱৰ্দ্ধিয়া প্ৰতি নিতে কুঞ্জ যিটোজন ॥ ১২৫৮

সিয়ো জনে পাৰে যদি ইন্দ্রিয় জিনিত ।
 বিদ্যুগিৰি পাৰে তেবে সাগৰ তৰিত ॥
 ইন্দ্রিয়ক জিনিবাব আছে যাৰ মতি ।
 সন্ততে কৰিবে যত্ন সম্ভব সঙ্গতি ॥ ১২৫৯
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন মাত্ৰ কৰিবে কৃষ্ণৰ ।
 ইন্দ্রিয়ক জিনি হৈবে কৃতার্থ সি নৰ ॥
 হেন জানি যতনে ত্যজিয়ো আন কাম ।
 শঙ্কৰে বচিলা ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১২৬০

সৃষ্টি বৰ্ণনা

দুলভী

ঋষি শৌনকৰ প্ৰশ্ন মনোহৰ
 শুনি সূতে কৈবে লৈল ।
 শুনা মুনিগণ ছয়া একমন
 তাত পাচে যেন ভৈল ॥
 শুক দেৱতাৰ বাক্য সাবোদ্ধাৰ
 শুনি ৰাজা পৰীক্ষিত ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে একান্ত যতনে
 নিক্ষামে ধৰিলা চিত্ত ॥ ১২৬১
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰ ধন শৰীৰ স্বজন
 ৰাজ্য আদি আনো যত ।
 সবাবো মমত এৰিয়া শুকত
 পুছিলো ঈশ্বৰ তত্ব ॥
 কৃষ্ণ গুণ গান কৰিবে শ্ৰৱণ
 ভৈ গৈলা শ্ৰদ্ধা উদয় ।
 মৰণ সময় জানি মহাশয়
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কামচয় ॥ ১২৬২
 সবে পৰিহৰি মনে কৃষ্ণ স্মৰি
 শুকৰ চৰণ চাই ।
 কৃতাজলি ধৰি আতি যত্ন কৰি
 বিনায়ন্ত মহাধাৰ ॥

ধন্য মুনিবৰ তোমাৰ উত্তৰ
 সাক্ষাতে পালো প্ৰমাণ ।
 মোৰ মোহজাল তাকো ততকাল
 কৰিলে সবে নিৰ্য্যাণ ॥ ১২৬৩
 গুৰু কৃপাময় আৰো অৰ্থচয়
 জানিবাক মোৰ মন ।
 ইটো বিশ্বখান প্ৰভু নাৰায়ণ
 যিমতে কৰা অজ্ঞন ॥
 যিমতে পালন্ত পুত্ৰ সংহাৰন্ত
 যিসব শক্তিক ধৰি ।
 সিসব সংশয় ছেদিবে লাগয়
 গুৰু মোক কৃপা কৰি ॥ ১২৬৪
 ভাগ্য আছে যাতে মৰণ বেলাত
 পাইলোহো তোমাক লাগ ।
 বুলিতে বচন জুৰয় নয়ন
 মোনে বৈলা মহাভাগ ॥
 সূতে শৌনকত কন্ত হৰিষত
 ৰাজাৰ কাকূতি শুনি ।
 নমি কৃষ্ণ পায় ছয়া প্ৰেমভাৱ
 কৈবে লৈলা শুকমুনি ॥ ১২৬৫
 নমো নমো কৃষ্ণ ভকতৰ ইষ্ট
 পৰম ঈশ্বৰ বাম ।
 সৃষ্টি স্থিতি অন্ত কবন্ত ধবন্ত
 যিটো ব্ৰহ্মা আদি নাম ॥
 জাৱৰ হৃদিত থাকি প্ৰতিনিতি
 এতেকে নেদেখে কেৱ ।
 একান্ত ভকতে দেখন্তে সন্ততে
 নমো হেন কৃষ্ণদেৱ ॥ ১২৬৬
 স্বধৰ্ম্মী জনৰ দুখ ভয় হব
 অধৰ্ম্মীক বিনাশন্ত ।
 জানীবো জ্ঞানক যিটো বিধায়ক
 নমো হেন ভগৱন্ত ॥

নমো দামোদৰ ভকত জনৰ
পালক কৃপাসাগৰ ।
যাহাৰ পদক স্বপ্নতো নেদেখে
ভকতি বহিত নৰ ॥ ১২৬৭
শ্ৰৱণ-কীৰ্তন অৰ্চন বন্দন
আদি ভকতিয়ে যাৰ ।
সমস্তে লোকৰ সন্তে পাপ হৰে
তান পাৰে নমস্কাৰ ॥
যাহাৰ চৰণে সেয়ে অক্ষুণ্ণে
যত বিচক্ষণ জন ।
পায়৷ ব্ৰহ্মগতি তৰিয়া দুৰ্গতি
তাহাৰু কৰো বন্দন ॥ ১২৬৮
ভক্তিহীন নৰে যত কৰ্ম কৰে
সকলে বিফল হয় ।
তপ জপ গণ যাত সমৰ্পণ
বিনে ফল নধৰয় ॥
হেন কৃষ্ণ দেৱ পৰি কৰো সেৱ
হুমঙ্গল কীৰ্তি যাৰ ।
পূজা আদি যত ভক্তিব মধ্যত
শ্ৰৱণ-কীৰ্তন সাৰ ॥ ১২৬৯
কথা শ্ৰৱণৰ নাম-কীৰ্তনৰ
সমান নাহিকে আন ।
ভক্তিসে পৰম শুদ্ধ নিকপম
একটি দেখাওঁ প্ৰমাণ ॥
কিৰাত কছাৰি খাচি গাবো মিৰি
বদন কৰু গোৱাল ।
অসম মলুক খুৰা যে ডুকক
কুৰাচ জেহু চণ্ডাল ॥ ১২৭০
আনো পাপী নৰ কৃষ্ণ সেৱকৰ
সকলত পৱিত্ৰ হয় ।
ভকতি লভিয়া সগৰাৰ ভৰিয়া
বৈকুণ্ঠে হুখে চলয় ॥

হেন অদভুত মহিমা যুগুত
পৰম ঈশ্বৰ দেৱ ।
কপটক এৰি যাৰ পাৰে পৰি
ব্ৰহ্মা হৰে কৰে দেৱ ॥ ১২৭১
লক্ষ্মীৰ নায়ক যজ্ঞৰ পালক
যিটো পৃথিৱীৰ পতি ।
যাদৱগণৰ ভক্ত পাণ্ডৱৰ
পালক পৰম গতি ॥
হেন ভগৱন্ত মহিমা অনন্ত
ভকতে কৰে বৰ্ণন ।
হে কৃষ্ণ নাথ নমো দমাই মাথ
হয়োক মোত প্ৰসন্ন ॥ ১২৭২
পাঞ্চ ভূতে নানা শৰীৰ অজিয়া
প্ৰবেশি তাত লীলায় ।
কবন্ত শোভন যিটো নাৰায়ণ
প্ৰণামো তাক সদায় ॥
সেহি কৃপাময় মোৰ বাক্যচয়
অলঙ্কৃত কবস্তোক ।
শৃঙ্গাবাদি নানা বসে বাজ হোক
আনন্দে লোকে শুনোক ॥ ১২৭৩
যাৰ মুখ পদ্ম মকবন্দ মধু
হৰি কথা বসয়য় ।
ভকত ভ্ৰমৰে পৰম সাদৰে
আনন্দে নিতে পিৱয় ॥
হেন কৃপাময় শুক পিতৃ ব্যাস
নতি তান চৰণত ।
তাহান কৃপাত পঢ়িলো সাক্ষাত
ইটো মহাত্মগৰুত ॥ ১২৭৪
এহি মতে হৰি শুকক নৰিয়া
শুক নহা মূনিবৰ ।
কৰিয়া সাদৰ বালাৰ প্ৰথম
দিবাক পৈলা উত্তৰ ॥

নৃপ যোগেন্দ্রব সম্বাদ স্তম্ভব
 যেন মত ভৈল তথা ।
 দ্বিতীয় স্কন্ধব চাৰি অধ্যায়ব
 এহি মানে গৈলা কথা ॥ ১২৭৫

ছবি

শুনিয়োক সভাসদ মহাভাগরত পদ
 সমস্তে শাস্ত্রব এহি সাৰ ।
 কলি পাপ সাগরত বিনে কৃষ্ণ কীর্তনত
 আনমতে নাহিকে নিস্তাৰ ॥
 শুকদেৱ মহাজ্ঞানী তান বাক্য সত্য মানি
 হৰিৰ চৰণে দিয়া চিন্ত ।
 আন ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম যত তেজি সাধু প্ৰসন্নত
 কৃষ্ণকথা পিয়া প্ৰতিনিত ॥ ১২৭৬
 নমো নমো কৃষ্ণ দেৱ তযু পাৰে কৰো সের
 মোক আসি পাইলে অন্তকাল ।
 কেশচয় পকি গৈল দস্তসব জীৰ্ণ ভৈল
 সোটোৰা সোটোৰি ভৈল ছাল ॥
 নয়নে বহয় নীৰ শৰীৰ মুহিকে থিৰ
 বাক্য আৰ নবজাই ভাল ।
 জীৱন-ধনৰ আশ তথাপি মুহিকে নাশ
 নিছিশুয় মহামায়া জাল ॥ ১২৭৭
 আবে কেনে হৈবে মোৰ কেতিক্ষণে কালচোবে
 পৰমায়ু হৰি লৈয়া যায় ।
 জানি কৃষ্ণ কৃপা কৰা নিজ দাস বুলি ধৰা
 মোৰ বন্ধু আন নাই নাই ॥
 তোমাৰ ভক্তব সঙ্গে তযু কথা শুনো বন্ধে
 মুখে লৈবো তযু গুণ নাম ।
 এহি বাহ্য সিদ্ধি হোক যত সমাজিক লোক
 নিবন্তবে বোলা বাম বাম ॥ ১২৭৮

বিবাট পুৰুষৰ বিভূতি বৰ্ণনা

পদ

শুক নিগদতি ৰাজা শুনা মহাশয় ।
 তুমি যিবা পুছিলি আন্ধাত অৰ্থচয় ॥
 তাতো পূৰ্ব্বকথা এক কহিবো তোন্ধাত ।
 ব্ৰহ্মা নাবদৰ যিটো সম্বাদ সাক্ষাত ॥ ১২৭৯
 একদিনা প্ৰজাপতি চিন্ত থিৰ কৰি ।
 শুদ্ধ থানে বসি যম-নিয়মক ধৰি ॥
 প্ৰজাব কুশল চিন্তি কৰি যজ্ঞচয় ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ চিন্তি আছা কৃপাময় ॥ ১২৮০
 পাচে কৃষ্ণ দেৱৰ সেরক মনোৰম ।
 ব্ৰহ্মাৰ তনয় ঋষি নাবদ উত্তম ॥
 জানিবাক মহামুনি কৃষ্ণৰ মায়াক ।
 সেৱা কৰি সন্তোষ কৰিলা বিধাতাক ॥ ১২৮১
 ভুষ্ক ভৈলা পিতামহ দেখি মুনিৰাজ ।
 সেহি বেলা তাস্ত পুছিলস্ত এহি কাজ ॥
 জগতকে কৃপা কৰি পৰম মহন্ত ।
 কৰযোবে বিধাতাৰ আগে বিনাৱন্ত ॥ ১২৮২
 নাবদ বদতি নমো দেৱ সৃষ্টিকৰ ।
 বুজায়োক মোক জ্ঞান সাধন স্তম্ভব ॥
 জগত প্ৰকাশে কোনে কাহাত আশ্ৰয় ।
 কোনে অজে কোনে পালে কাহাত থাকয় ॥ ১২৮৩
 কাহাৰ অধীন স্বৰূপত কিবা হয় ।
 ইসব সংশয় মোৰ ছেদিবে লাগয় ॥
 আছোক ইসব কথা আপোনাকো কহ ।
 কোন জ্ঞানদাতা শুক তযু পিতামহ ॥ ১২৮৪
 তযু সেব্য দেৱ কোন অধীন কাহাৰ ।
 স্বৰূপত কিবা তুমি কহা কৰি সাৰ ॥
 মোৰ মনে তোন্ধাকে ঈশ্বৰ বুলি লয় ।
 তযু স্তপ দেখি তাতো সংশয় লাগয় ॥ ১২৮৫

এতেকে তোম্মাতো কবি আছে শ্ৰেষ্ঠ দেৱ ।
 তাতেসে ভক্তি ভাৱে কৰা নিতে সেৱ ॥
 মোৰ মহা সংশয় ছেদিয়ে কৃপাময় ।
 যিমতে বুজিবো তেনে বুজাইবে লাগয় ॥ ১২৮৬
 নাৰদৰ বাণী শুনি বিধি নিগদতি ।
 ধন্য ধন্য কৃপালু নাৰদ মহামতি ॥
 মোক পুত্ৰ আসি ভূমি কৃপাসে কৰিলা ।
 যাতে গোবিন্দৰ গুণ কহিবে বুলিলা ॥ ১২৮৭
 মহাধৰ্ম্ম কৃষ্ণকথা শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন ।
 এতেকে বৰ্ণাও শুনা হয় একমন ॥
 ঈশ্বৰ বুলিলা যিবা মানাহা আমাক ।
 ইয়ো সাক্ষে মিছা নুহিকয় তয় বাক ॥ ১২৮৮
 যাতে ঈশ্বৰৰ কৰ্ম্ম আমাত আছয় ।
 কৃষ্ণ সেৱাতেসে মোৰ ইটো মহোদয় ॥
 কৃষ্ণ পাদ পদ্ম মই কৰিছো আশ্ৰয় ।
 তাতেসে আত্মাক লোকে ঈশ্বৰ বোলয় ॥ ১২৮৯
 মোৰ ইচ্ছদেৱ দেৱ দৈৱকী তনয় ।
 কৃষ্ণ বিনে সেৱ্য আন দেৱ নাহিকয় ॥
 যাৰ প্ৰকাশিত ইটো সমস্তে জগত ।
 নিমিত্ত মাত্ৰকে মই কৰোছো বেকত ॥ ১২৯০
 নমো নমো হেন ভগৱন্ত বাহুদেৱ ।
 কায় বাক্য মনে তান পাৱে কৰো সেৱ ॥
 যাহাৰ আগত মায়া বৈবে নপাবিয়া ।
 লাতে ভয়ে দূৰ হয় থাকে আশ্ৰিয়া ॥ ১২৯১
 ভূমিসেবে সেহি মহা মায়ায়ে ভুলিলা ।
 তাতেসে জগত গুৰু আমাক বুলিলা ॥
 যি কথা পুছিলা তাৰ লৈয়ো পৰিচ্ছেদ ।
 সৰে কৃষ্ণময় ইটো কৈলো সত্য ভেদ ॥ ১২৯২
 চাৰি বেদে চৌদ্দ শাস্ত্ৰে কৃষ্ণকে কহয় ।
 কৃষ্ণবেসে অংশ সৰে জনত নিশ্চয় ॥
 কৃষ্ণক পাইবাক লাগি কবে বত যাগ ।
 তপ জপ কৰিয়া কৃষ্ণক পাৱে লাগে ॥ ১২৯৩

জ্ঞান পথে কৃষ্ণকেসে সেৱে জ্ঞানীগণ ।
 কৈলো সেহি সেৱ্য মোৰ নন্দৰ নন্দন ॥
 লীলা কৰি হেহো পূৰ্বে প্ৰকৃতি অজিলা ।
 মায়া গুণ ঘাবে ইটো ব্ৰহ্মাণ্ড কৰাইলা ॥ ১২৯৪
 তাহাৰ ভিতৰে ভৈলা বিৰাট শৰীৰ ।
 উৰ্দ্ধে সাতলোক তাতে বুজা মহাবীৰ ॥
 অধত অতল আক বিতল হুতল ।
 তলাতল আদি সাতো পৰম বহল ॥ ১২৯৫
 দেৱ দৈত্য মনুষ্য বিভাগি তাতে বৈল ।
 চাৰি বৰ্ণ কৃষ্ণৰ দেহত হস্তে ভৈল ॥
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ধৰ্ম্ম চাৰিয়ো বৰ্ণৰ ।
 নিজ পিতৃ কৃষ্ণ মাত্ৰে সেৱ্য জগতৰ ॥ ১২৯৬
 হেন কৃষ্ণ সেৱা এৰি যিটো মন্দমতি ।
 অৱশ্যেক মৰি সিটো যাইবে অধোগতি ॥
 মায়াৰ অজনা ইটো ব্ৰহ্মাণ্ড যতেক ।
 সমস্তে বিনাশী মই কহিলো প্ৰত্যেক ॥ ১২৯৭
 ব্ৰহ্মাণ্ডৰ বাজ সিটো কৃষ্ণৰ নগৰ ।
 কদাচিতো নুহি নাশ জানা মূনিবৰ ॥
 প্ৰপঞ্চৰ ভিতৰ নুহিকে সিটো ধান ।
 ভক্তৰ নিমিত্তে কৃষ্ণে কৰিছা নিশ্চয় ॥ ১২৯৮
 জ্ঞান কৰ্ম্ম যোগ যাগ তপস্তা আচবে ।
 কদাচিতো বৈকুণ্ঠক নঘায় সিটো নবে ॥
 শ্ৰৱণে কীৰ্ত্তনে হৃথ বৈষ্ণৱে পাৱয় ।
 আক কৃষ্ণকথা কহো শুনা মহাশয় ॥ ১২৯৯
 এহি মতে কৃষ্ণত উপতে লোক যত ।
 ঈশ্বৰত কৰি ভিন্ন নুহি বিচাৰত ॥
 যেন হুৱণত হস্তে জনমে কুণ্ডল ।
 বিচাৰত নাম মাত্ৰ হুৱণ কেৱল ॥ ১৩০০
 এতেকে কৃষ্ণে মাত্ৰ নিরন্তা কৃষ্ণৰ ।
 কৃষ্ণতে প্ৰকাশে চৰাচৰ নিবন্ত ॥
 ভক্তনীর দেৱ কৃষ্ণ বিনে নাহি আন ।
 বেদ শিবোবদ্য মন্ত্ৰে কহে বিস্তান ॥ ১৩০১

এহি বুলি ব্রহ্মা ভুলি বেদ মন্ত্ৰচয় ।
 নাৰদত সমস্তে বৃজাইলা মহাশয় ॥
 হেন শুনি মুনি পুত্ৰ পুছন্তু সাদৰি ।
 সবে যদি কৃষ্ণময় পূজা কেন কৰি ॥ ১৩০২
 কিবা দ্ৰব্য যজ্ঞ কৰা সংশয় মিলিল ।
 শুনি ব্রহ্মা হৰিষতে কহিবে লাগিল ॥
 ধন্য মোৰ পুত্ৰে শুনা সিদ্ধান্ত ইহাৰ ।
 ময়ো পূৰ্বে এহি কথা কৰিছো বিচাৰ ॥ ১৩০৩
 যদি কৃষ্ণ বিনে বস্ত্ৰ জগততে নাই ।
 কৃষ্ণময় দ্ৰব্য যজ্ঞো কৃষ্ণক সদায় ॥
 মোক দেখি মনু আদি যত মহাজন ।
 হৰি ৰূপ দ্ৰব্যে কৰৈ তাঙ্ক আৰাধন ॥ ১৩০৪
 সমস্তে কহিলো মই তোমাত বৃজাই ।
 মোৰ ইচ্ছদেৱ কৃষ্ণ বিনে আন নাই ॥
 কৃষ্ণবেসে আজ্ঞা মই ধৰিয়া শিবত ।
 নানা মতে অজ্ঞো ইটো সমস্তে জগত ॥ ১৩০৫
 হৰিব অধীন হয় হৰে সংহৰন্তু ।
 জগতকে ভগৱন্তে আপুনি পালন্তু ॥
 সেহি কৃষ্ণ দেৱ মাত্ৰ সেৱ্য জগতৰ ।
 কৃষ্ণ বিনে ভজনীয় নাহিকে অপৰ ॥ ১৩০৬
 কৃষ্ণ বিনে আন নুহি চৰাচৰ যত ।
 কৃষ্ণৰ সেৱাৰ কিছু শুনিয়ে মহন্ত ॥
 মোৰ বাক্য মম ইন্দ্ৰিয়ৰ বৃত্তিচয় ।
 কদাচিতো মিছা নহে জানা মহাশয় ॥ ১৩০৭
 মোৰ ইটো বল নুহি কহিলো নিশ্চিত ।
 প্ৰেম ভাৱে হৰিপদ ধৰিছো ক্লদিত ॥
 তাতেসে আত্মাৰ দেখা মহাগুণগণ ।
 কৃষ্ণ সেৱা বল ভূমি জানা তপোধন ॥ ১৩০৮
 কিছু অৰ্থ সিদ্ধি নোহে কৃষ্ণকথা বিনে ।
 মই লভি আছো আব প্ৰমাণ আপুনে ॥
 বেদময় তপোময় মই শ্ৰেষ্ঠ জন ।
 প্ৰজাপতিসৰো মোক দেৱে অমুক্ষণ ॥ ১৩০৯

উত্তম যোগক ধৰি হয় সারধান ।
 তভো নজানিলো কৃষ্ণ দেৱৰ প্ৰমাণ ॥
 হেন গোৱিন্দৰ পাৱে পৰি কৰো সেৱ ।
 তান কৃপা বিনে তাঙ্ক নজানয় কেৱ ॥ ১৩১০
 আপোনাৰ অন্ত নজানন্তু কৃপাময় ।
 আনে নজানিবে তাঙ্ক কি কৈবে লাগয় ॥
 তুমি আমি সনকাদি আক মহেশ্বৰ ।
 দেৱাস্বৰ পিতৃ নাগ চানুৰ কিম্বৰ ॥ ১৩১১
 কৃষ্ণৰ মায়ায়ে সবে হয় বিমোহিত ।
 কৃষ্ণৰ গুণৰ অন্ত নপাৰে কহিত ॥
 কিন্তু সবে আপোনাৰ মতি অনুসাৰ ।
 অৱতাৰ লীলা গাৱে কৃষ্ণ দেৱতাৰ ॥ ১৩১২
 এতেকে প্ৰণামো মাত্ৰ কৃষ্ণক সদাই ।
 কহো কৃষ্ণ অৱতাৰ শুনা মহাৰায় ॥
 প্ৰকৃতিক কটাক্ষতে কৰে সচেতন ।
 যাৰ লীলাতনু জলশায়ী নাৰায়ণ ॥ ১৩১৩
 তাঙ্ক বুলি পৰম পুৰুষ মুনিবৰ ।
 আত্ম অৱতাৰ কৈলো বৈকুণ্ঠনাথৰ ॥
 কাল মায়া মন প্ৰাণ ইন্দ্ৰি চৰাচৰ ।
 মই তুমি সনকাদি প্ৰজাপতি হৰ ॥ ১৩১৪
 দেৱাস্বৰ গন্ধৰ্ব চাৰণ নৰেশ্বৰ ।
 যক্ষ বাক্স পিতৃ সিদ্ধ বিদ্যাধৰ ॥
 ভূত প্ৰেত পিশাচাদি মুখ্য আসম্বাৰ ।
 সমস্তে জানিবা কৃষ্ণবেসে অৱতাৰ ॥ ১৩১৫
 কিন্তু আতে বৃজা ভূমি কৰিয়া বিচাৰ ।
 বিভূতি শক্তি কাৰ্য্য কতো অৱতাৰ ॥
 আবে শুনা শুদ্ধ সত্য অৱতাৰচয় ।
 প্ৰৱৰ্ত্তে মহা-স্বৰ্গে মুকুতি পাৱয় ॥ ১৩১৬
 অনাদি জনমে জীৱে কুৰুখা শুনয় ।
 তাৰ মলে কৰ্ণ পথ বান্ধিয়া আছয় ॥
 অৱতাৰ চৰিত্ৰে তাহাক বিনাশয় ।
 মিলে মহোদয় কৃষ্ণ পাৱে বতি হয় ॥ ১৩১৭

শুনা কিছু কহো মুখ্য মুখ্য অরতাৰ ।
 জগতৰ লোকে শুনি তবোক সংসাৰ ॥
 এহি বুলি প্ৰেমে বিধি কহিবাক লৈলা ।
 পাঞ্চ ছয় দুই অধ্যায়ৰ কথা কৈলা ॥ ১৩১৮
 নমো নমো কৃষ্ণ প্ৰভু কৰুণা সাগৰ ।
 মোক নিজ দাস বুলি ধৰা দামোদৰ ॥
 মোৰ সম মহাপাপী সংসাৰতে নাই ।
 তুমি সম পাপহৰ কহিতে নপায় ॥ ১৩১৯
 এতেকে শৰণ লৈলো তয়ু চৰণত ।
 পতিত পাবন তুমি শুনো জগতত ॥
 যেহি লাগে তাকে কৰা তুমি পূৰ্ণকাম ।
 সমাজিক লোকে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৩২০

ভগৱানৰ লীলা অৱতাৰ

ছবি

নিগদতি প্ৰজাপতি শুনা মুনি মহামতি
 কৃষ্ণৰ নিৰ্মল অৱতাৰ ।
 লোকৰ নিস্তাৰ হেতু কৃপায়ে গকড়কেতু
 যেন যেন কবন্ত বিহাৰ ॥
 লীলা কৰি মহাহৰি ববাহ স্বৰূপ ধৰি
 পৃথিবীক কবিল উদ্ধাৰ ।
 দাস্তে ছিবি সেহিবেলা হিবণ্যক নিপাতিল
 আতি শ্ৰীতি সাধি দেৱতাৰ ॥ ১৩২১
 কচিব তনয় ভৈলা দেৱগণ উপজাইলা
 স্বায়ম্ভু মহুব হৰি হুখ ।
 আপুনিয়ো বজ্জ কৰি ইন্দ্ৰ হয় কৃপা কৰি
 জগতৰে সাধিলন্ত হুখ ॥
 কৰ্দ্দবৰ গৃহে জাত হয় কৃষ্ণ ভগৱাণ
 সাখ্য কহি মাতৃক তাবিল ।
 ধৰ্মাত্মেয় নাম হয় বহু আদি নিস্তাবিয়া
 কৃপা কৰি লোকত ভ্ৰমিলা ॥ ১৩২২

মোৰ ভপে ভুক্ত হৰি সনকাদি ৰূপ ধৰি
 জ্ঞানযোগ পৃথুত কহিলা ।
 ধৰ্ম্ম যবে সনাতন ভৈল নব-নাৰায়ণ
 মহা ভপ ভ্ৰত আচৰিলা ॥
 তানে ভপে ইন্দ্ৰ ভৰি পাঞ্চিলেক অপেক্ষী
 কামদেৱ আদি সবে যাই ।
 মোহিবাক যত্ন কৰি নানা ভঙ্গী ভাৱ ধৰি
 নপাবিয়া গৈলেক পলাই ॥ ১৩২৩
 ক্ৰুৰৰ তপস্যা জ্ঞানি দেখা দিয়া চক্ৰপানি
 দিলা বৰ পুণ্ড্ৰি অৱতাৰে ।
 বেণক নিস্তাৰ কৰি পৃথুৰূপে দেৱ হৰি
 নিজ বৃত্তি দিলন্ত সৰাবে ॥
 আতিশয় দুখতৰ পথ জ্ঞান সমস্তৰ
 ধ্বংস স্বৰূপে দেখাইলন্ত ।
 ধৰি হয়গ্ৰাৱ নাম মোৰ যজ্ঞে পূৰ্ণকাম
 বেকত ভৈলন্ত ভগৱন্ত ॥ ১৩২৪
 ধৰি মহা মৎস্যকাৰ ভক্ত সত্যভ্ৰত বায়
 বাধিলন্ত মায়া প্ৰলয়ত ।
 দেৱতাৰ শ্ৰীতি সাধি কৃষ্ণৰূপে পৃষ্টি পাতি
 ধৰিলন্ত মন্দৰ পৰ্বত ॥
 হয় হৰি নৰসিংহ দিয়া মহা বোৰ বিজ
 হাম্মুলিয়া হিবণ্যক ধৰি ।
 উকত স্থাপিয়া বাগে বজ্জ সম নথ আপে
 ছিবি মাৰিলন্ত লীলা কৰি ॥ ১৩২৫
 গ্ৰোহে ধৰি আছে পায়ে গজপতি আৰ্ভবায়ে
 ত্ৰোহি কৃষ্ণ বুলি ডাকিলন্ত ।
 হাতে চক্ৰ ধৰি হৰি তান হুখ দুব কৰি
 নিস্তাৰ কবিল ভগৱন্ত ॥
 ধৰিলা বামন কাৰ বলিব বজ্জক কাৰ
 দান মাগি বলিক হুগিলা ।
 পাচে কৰি নিজ দাস হুতলত দিয়া বাস
 দাবী হয় আপুনি বহিলা ॥ ১৩২৬

হংসৰূপে কবি লীলা জ্ঞান ভক্তি প্রকাশিলা
 আমাৰ আগত কৃপাময় ।
 প্রতি প্রতি মন্থস্তবে তনু ধৰি দামোদৰে
 প্রকাশন্ত নিজ কীৰ্ত্তিচয় ॥
 ধন্বন্তৰি ৰূপে হৰি অমৃতৰ ঘট ধৰি
 সমুদ্ৰেৰ পৰা ভৈলা বাজ ।
 কপটে ধূৱতী ছয়া দেৱক অমৃত দিয়া
 বঞ্চিলন্ত দানৱ সমাজ ॥ ১০২৭
 ছয়া স্তম্ভপতি বাম কৰিয়া দুৰ্ঘোৰ কাম
 হাতে ধৰি পৰশু কুঠাৰ ।
 অধম ক্ষত্ৰিয় যত সমস্তে কৰিলা হত
 বিচাৰিছা তিনি সাত বাৰ ॥
 কৈলো মই নিষ্ঠ কৰি পশু বাম ধন্বন্তৰি
 ছয়ো বৰ্ত্তমানৈ অৱতাৰ ।
 আবে শুনা মুনিবৰ তবিদ্যত মাধৱৰ
 লীলাচয় কৰোহো প্রচাৰ ॥ ১০২৮
 উপজিয়া নৈকেধীত বাৱণ অধম চিত্ত
 কৰিবেক লোকক দলন ।
 তাত হস্তে ছয়া ভয় ইন্দ্র আদি দেৱচয়
 হৰি পদে লৈবেক শৰণ ॥
 আমাক প্রসাদ দিত ভূমি ভাৰ সংহৰিত
 কৃপাময় জগত আধাৰ ।
 বামচন্দ্ৰ লক্ষণ ভবত আৰ শক্ৰস্ব
 চাৰি ৰূপে হৈমে অৱতাৰ ॥ ১০২৯
 জগন্তক কৃপা কৰি মনুষ্যৰ ৰূপ ধৰি
 ভকত পিতৃৰ আজ্ঞা পালি ।
 জানকী লক্ষণ সঙ্গে বনক চলিবা বঙ্গে
 মাখে জটা ধৰি বনমালী ॥
 অলপ্তিক লাগ পায় অনস্তবে বাম বায়
 দণ্ডক বনত বৈবা বায় ।
 শূৰ্পণখা ৰূপ ধৰি আশ্বিনেক ছয় ধৰি
 নাক কাণ কাটিবে লখায় ॥ ১০৩০

মহা লাজ পায় তাই খব দুষণৰ ঠাই
 গোচৰ দিবেক দুখে যাই ।
 চৌক কোটি নিশাচৰ একেশবে বধুব
 সমৰত বধিবা লীলায় ॥
 নভৈলক প্রতিকাৰ শূৰ্পণখা আবোবাৰ
 বাৱণত কৈবে সবে কাজ ।
 শুনিয়া বাৱণ বাগে মাৰীচক লৈয়া আগ
 পশিবেক অবণ্যৰ মাজ ॥ ১০৩১
 স্তৱৰ্ণ হৰিণ ৰূপে বামক দূৰ কৰি নিবে
 মাৰীচ বাক্সে মায়া কৰি ।
 লক্ষ্মণ গৈলেক য়েবে বাৱণ কপটা তেবে
 আসিবে সম্যাসী ৰূপ ধৰি ॥
 চাপ চূপ কথা কই চাব দি সীতাক লই
 লক্ষ্যক যাইবেক লক্ষেশ্বৰ ।
 জানকীক নপাই তাপ কৰিবন্ত বাম বাপ
 দুখ দেখাই ভাৰ্যা অধীনৰ ॥ ১০৩২
 জটায়ুক লাগ পাই দহি পাচে বাম বায়
 কৃপা গুণ কৰিবে বিদিত ।
 লগে লৈয়া হনুমন্ত মিত্ৰবতী কৰিবন্ত
 নিজ দাস স্ত্ৰীৰ সহিত ॥
 হেনয় কৃপালু দেৱ বাম বিনে নাহি কেৱ
 দেখা পশু পক্ষীক ভজন্ত ।
 জানি ভজা বাম পাৱ ইসে ভৱ সিদ্ধ নাৱ
 তাত পাচে বাম ভগৱন্ত ॥ ১০৩৩
 স্ত্ৰীৰ ভক্তৰ কাজ সাধি বঙ্গে বধুবাজ
 ভালুক বানৰ হগে লই ।
 দক্ষিণ সাগৰ তীৰে ভক্ত সন্ম বধুববে
 অনস্তবে বহিবন্ত যাই ॥
 তিনি দিন ত্ৰত ধৰি থাকিবন্ত লীলা কৰি
 ভক্তো য়েবে সমুদ্ৰে নাসন্ত ।
 ভকত সীতাৰ তাপে পাচে জগন্তৰ বাপে
 ঈশত কটাকে চাহিবন্ত ॥ ১০৩৪

ক্রোধ দৃষ্টি তাপ লাগি তাপিত সাগৰ পানী
 উখল পাখল হুইবে য়েবে ।
 মংস শুহ ধৰিয়াল হৈবে সবে লালকাল
 সাগৰ তবসি ঘাইবে তেবে ॥
 নানা দ্ৰব্য সম্বৰ্ণিয়া চৰণে শৰণ লৈয়া
 স্তুতি কৰিবন্ত সিদ্ধুবাজ ।
 হৃদি কম্প ঘাইবে লবি মাজে পথ দিবে এৰি
 পাচে কিছু গুচবিবে কাজ ॥ ১৩৩৫
 ভকতৰ বাক্য ধৰি নিজ কীৰ্ত্তি ব্যক্ত কৰি
 অনাইবাহা গিৰিবচয় ।
 বন্ধাই মহা শিলা সেতু লোকৰ নিস্তাৰ হেতু
 কীৰ্ত্তি বিস্তাৰিবে কৃপাময় ॥
 পাচে ভবি গতি কৰি সঠৈয়ে সমুদ্রে তবি
 স্তবেলে বহিবা বাসদেৱ ।
 ভালুক বানৰ যত প্ৰেমে হয় উনমত
 বাম পাৰে কৰিবন্ত সেৱ ॥ ১৩৩৬

হুলডী

আদিলন্ত বাম তৈলা মন্দ কাম
 মানি নিশাচবগণ ।
 বুদ্ধক প্ৰৱন্ধে চৰি হস্তী স্কন্ধে
 আসিবে কৰি যতন ॥
 স্ত্ৰীৰ লক্ষণে আদি বীৰপণে
 সবাবো চিন্তিলা মাৰ ।
 সৈন্যৰ মৰণ শুনিয়া বাৰণ
 বুদ্ধে হৈবা পয়োসাব ॥ ১৩৩৭
 পূৰ্বে সমবত বাৰণে ক্ৰোধত
 ইন্ত্ৰক বুলিলা চাই ।
 হেৰ আখণ্ডল কুজা তোৰ বল
 হস্তীক দেল জশাই ॥

শুনি ইন্ত্ৰে বাগি বাৰণক লাগি
 খুস্পিলেক ঐবাৰত ।
 হয় ক্ৰোধ মন তিবিলা দশন
 বাৰণৰ ফলয়ত ॥ ১৩৩৮
 বজ্জ অজ লাগি দাস্ত গৈলা ভাগি
 চিটিকি দিশে পৰিল ।
 ইন্ত্ৰ ভয় মন হবিষ বাৰণ
 লোকৰ হৃদি কাষ্পিল ॥
 হেনয় দুৰ্জয় নৈকেথী তনয়
 তাক বামে লাগ পায় ।
 মানি ভাৰ্য্যা গোৰ কৰি বুদ্ধ বোৰ
 ভেদিবন্ত বজ্জ কায় ॥ ১৩৩৯
 পাচে বসুৰীৰ তাৰ দশ শিব
 ছেদিবন্ত শৰধাৰে ।
 বাম জয় জয় হুইবে মহোদয়
 সমস্ত দেৱৰ চাৰে ॥
 অনস্তবে বামে চৰি দিব্য যানে
 সীতা সমে দেশে আসি ।
 হয় মহাবাজা পালিৱন্ত প্ৰজা
 প্ৰকাশিয়া বশবাশি ॥ ১৩৪০
 ওবা নবলোক হৰি ভজিয়োক
 ধবা ইটো উপদেশ ।
 এবা আল জাল জীৱা কত কাল
 জবা তৈল পববেণ ॥
 অস্ত দেৱী দেৱ নকৰিবা সেৱ
 নখাইবা প্ৰসাদ তাৰ ।
 মূৰ্ত্তিকে নচাইবা সূহো নপশিবা
 ভক্তি হৈব ব্যক্তিতাব ॥ ১৩৪১
 একে কৃষ্ণ দেৱ কৰিয়োক সেৱ
 ধৰিয়ো তাহান নাম ।
 কৃষ্ণ দাস হয় প্ৰসাদ কুঞ্জিয়া
 হস্তে কবা তান কাম ॥

কৃষ্ণৰ স্থানক যত্নে চলিয়োক
সাক্ষিয়ো পুণ্যৰ দাম ।
কৃষ্ণৰে কিঙ্কৰে কহে নিৰন্তৰে
ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৩৪২

পদ

ব্রহ্মায়ে বোমন্ত শুনা মুনি মহাশয় ।
ইফঁদের কৃষ্ণৰ কহো লীলাচয় ॥
মহাভাব সহিবে নপাৰি বসুমতী ।
কান্দি দুখ নিবেদিয়ে আমাত সম্প্ৰতি ॥ ১৩৪৩
তেহো সমে যাইবো মই ক্ৰীৰোদধি তীৰ ।
কৃষ্ণক চিন্তিবো তথা কৰি চিন্ত স্থিৰ ॥
আকাশী বচন শুনি কৈবো দেৱতাত ।
তাৰা সবো অংশে আসি জন্মিবে সাক্ষাত ॥ ১৩৪৪
পাচে লীলা কৰি দেৱ দেৱ ভগবন্ত ।
দৈৱকীৰ গৰ্ভে আসি বেকত হৈৱন্ত ॥
ভকতৰ বাক্য পালি নৰকপ ধৰি ।
নন্দ ঘৰে গোকুলে বাঢ়িবে ছদ্ম কৰি ॥ ১৩৪৫
ঈশ্বৰ বুলিয়া নজানিবে অজ্ঞ যত ।
কৰ্ম্ম ঘাবে নিজগুণ হৈবেক বেকত ॥
আতি শিশু কালত কৃপালু ভগৱন্ত ।
স্তন পানে পূতনাৰ শ্ৰাণ শুধিৱন্ত ॥ ১৩৪৬
তৃতীয় মাসত আতি কৃষ্ণ মহাভাগে ।
শকটক ওভোটাইবা চৰণৰ আগে ॥
ইকি মনুষ্যৰ কৰ্ম্ম শুনা মুনিবৰ ।
এতেকে জানিবা কৃষ্ণ পৰম ঈশ্বৰ ॥ ১৩৪৭
চক্ৰবাত নিপাতিবা গলে চিপি ধৰি ।
নন্দৰ ব্ৰজত ফুৰিবন্ত লীলা কৰি ॥
হামি তুলিবাৰ ছলে যশোদা নন্দন ।
মুখৰ ভিতৰে দেখাইৱন্ত ত্ৰিভুবন ॥ ১৩৪৮

পৰম বিন্ময় ছয়া যশোদা স্তম্ভবী ।
মনে বিমৰিষি থাকিৱন্ত হৰি স্মৰি ॥
পাচে গৰ্গ ঋষি আসি থৈবা কৃষ্ণ নাম ।
গোকুলত আনন্দে ক্ৰীড়িবা কৃষ্ণ বাম ॥ ১৩৪৯
গোপ শিশু সমে গোৱালৰ ঘৰে যায় ।
চুৰি কৰি লৱনু খাইৱন্ত যদুৰায় ॥
গোপীগণে খল দিবে যশোদাত আসি ।
কৃষ্ণ মুখ চাই সতী থাকিৱন্ত হাসি ॥ ১৩৫০
কেনে মাটি খাইলি বুলি যশোদা সোধন্ত ।
নখাওঁ বুলি মুখ মেলিৱন্ত ভগৱন্ত ॥
মুখৰ ভিতৰে দেৱী দেখিবে জগত ।
স্ততি নতি কৰিৱন্ত কৃষ্ণৰ আগত ॥ ১৩৫১
পাচে দধি মথিৱন্ত যশোদা স্তম্ভবী ।
স্তন পিবে নপাই ক্ৰোধিৱন্ত দেৱ হৰি ॥
পটাপুত্ৰে হানি ভান্দি দধিৰ কলসি ।
লৱনু খাইৱন্ত কৃষ্ণে খুস্পি মাজে পশি ॥ ১৩৫২
তাত অনন্তৰে আসি গোপালৰ মাৱে ।
লৱনু খাইবাৰ দেখি নসৱন্ত গাৱে ॥
অনন্ত কৃষ্ণৰ গোপী মহিমা নজানি ।
বাঙ্কি থৈবো বুলিয়া হাতত ধৰি আনি ॥ ১৩৫৩
যত জৰী জোৰাই বান্ধে তথাপি নাটয় ।
এতেকে জানিবা কৃষ্ণ মনুষ্য নোহয় ॥
বন্ধন লৈৱন্ত ভক্ত বৎসল দেখাই ।
অৰ্জুনক উভঞ্জিব উৰল ঘসাই ॥ ১৩৫৪
নন্দে বান্ধি মেলি আসি কোলে তুলি লৈব ।
গোপগণ সজে বন্ধে আনন্দে ক্ৰীড়িব ॥
কতো নৃত্য কৰিবন্ত গোপৰ বচনে ।
লৱনু দিৱন্ত গোপী আনন্দিত মনে ॥ ১৩৫৫
ভকতৰ বস্ত্ৰ মানি খাইবা যদুৰায় ।
বৃন্দাবনে ফুৰিৱন্ত বাচক চবাই ॥
বৎস বক অঘ মাৰি সাধিৱন্ত গতি ।
যমুনা পুলিনে অন্ন খাইবা লক্ষ্মীপতি ॥ ১৩৫৬

সেহি বেলা বৎস বৎসপাল লৈয়া যাইবো ।
 পাচে গোবিন্দক নিজ রূপে দেখা পাইবো ॥
 রূপ চাকিরন্ত কৃষ্ণে রূপাকবি মোক ।
 স্তুতি নতি কবি মই যাইবো সত্যলোক ॥ ১৩৫৭
 ধেনুক বাখন্তে বামকৃষ্ণ বনচাৰী ।
 গোপক ভুঞ্জাইবা তাল ধেনুকাক মাৰি ॥
 বিষ পানী খাই মৰিবেক গক গাই ।
 সবাকে জীয়াইবা কৃষ্ণে রূপা দৃষ্টি চাই ॥ ১৩৫৮
 কালিন্দীক শুদ্ধ কৰি দেৱ বনমালী ।
 ফগাত চৰিয়া কালি খেদাইবা নিকালি ॥
 বন জুইত গোপ গোপী হোৱয় নিৰ্য্যাণ ।
 সবাকো বাখিবা বন বহ্নি কৰি পান ॥ ১৩৫৯
 যুগ্মবনে পশিবেক গোগ গোপীচয় ।
 তাতো বহ্নি পিয়া বাখিরন্ত রূপাময় ॥
 প্ৰলম্বক মবাইৱন্ত বলোৰ হাতত ।
 বৃন্দাবনে ক্ৰীড়া কবিরন্ত নানামত ॥ ১৩৬০
 গোপিকাৰ বজ্জ হৰি পৰিহাস কৰি ।
 অশোক বনক চলি যাইবা বাম হৰি ॥
 বিপ্ৰ-পত্নী সবক প্ৰসাদ দিয়া দান ।
 ব্ৰাহ্মণৰ কৰ্ম গৰ্ব্ব কৰিবা নিৰ্য্যাণ ॥ ১৩৬১
 গোপ সমস্তক নানা যুগুতি দেখাই ।
 ইন্দ্ৰমথ ভঙ্গ কবিরন্ত যছ্বায় ॥
 পূজা খাইবে নপাই ইন্দ্ৰ মহা ক্ৰোধ কৰি ।
 ভক্তক দিবেক দুখ বাত বৃষ্টি কৰি ॥ ১৩৬২
 পাচে সাত বৎসবীয়া দেৱ দামোদৰে ।
 বাখিবে গোকুল গৌৰৱন খৰি কৰে ॥
 মহা ভয়ে ইন্দ্ৰে আসি কৰি স্তুতি নতি ।
 গোব ইন্দ্ৰ পাতি চলি যাইব শচীপতি ॥ ১৩৬৩
 বকশৰ পাশে বেলাই আনিব নন্দক ।
 গোকুলবাসীক কৃষ্ণে দেখাই বৈকুণ্ঠক ॥
 শবন্তত বৃন্দাবনে বেণু বজাই হৰি ।
 ধনি গুৰি গোপীসব যাইবা শিত্ৰ কৰি ॥ ১৩৬৪

নানা পৰিহাস কৰি ধৰ্ম্মক দেখাই ।
 গোপীক বৰিবা কৃষ্ণে মদন বঢ়াই ॥
 গৰ্ব্ব দেখি অন্তৰ্জ্ঞান হৈবা যছ্বায় ।
 বিকল হৈৱন্ত গোপী কৃষ্ণ হৰুৱাই ॥ ১৩৬৫
 বৃক্ষ পশু পক্ষীত পুছিয়া নপাইবেক ।
 কৃষ্ণ গুণ গায় দৰশন প্ৰাৰ্থিবেক ॥
 নিজ যশ প্ৰিয় দেৱ প্ৰভু ভগৱন্ত ।
 প্ৰেমে আকুলিত হৈয়া বেকত হৈৱন্ত ॥ ১৩৬৬
 কৃষ্ণক দেখিয়া গোপীগণ আনন্দিত ।
 কৰিবে ভকতি হয় প্ৰেমে আকুলিত ॥
 পাচে কৃষ্ণে গোপী মগুনীত হয় স্থিত ।
 পাতিৱন্ত মহাবাসক্ৰীড়া বিপৰীত ॥ ১৩৬৭
 ভঙ্গী ভাৱে নৃত্য গীতে কৃষ্ণে ক্ৰীড়িৱন্ত ।
 দেখি দেৱ দেৱীসবো মোহিত হৈৱন্ত ॥
 একদিনা বলোৰাম দেৱ দামোদৰ ।
 গোপীসব ফুৰিৱন্ত বনৰ ভিতৰ ॥ ১৩৬৮
 সেহি বেলা শঙ্খচূড় অধম পামৰ ।
 গোপীকাক লৈয়া যাইব বনৰ ভিতৰ ॥
 মুষ্টি মাৰি শিব ভাজি আনি মণিবৰ ।
 বলোক দিৱন্ত কৃষ্ণ জগত ঈশ্বৰ ॥ ১৩৬৯
 নন্দক বাখিবে শাপ গুচাই গঙ্ঘৰ্ব্বৰ ।
 গোপী গীত গাইবে গুণ বৰ্ণাই গোবিন্দৰ ॥
 অৰিষ্ট কেশীৰ প্ৰাণ হৰি ভগৱান ।
 তমু স্তুতি শুনি ব্যোম কৰিবা নিৰ্য্যাণ ॥ ১৩৭০
 কংসে পাঞ্জিবেক পাচে আসিবা অক্ৰূৰ ।
 কৃষ্ণ খোজ দেখি পাচে দুখ যাইবে দূৰ ॥
 বখে তুলি লৈয়া যাইবে বাম দামোদৰ ।
 স্তুতি নতি কবিরন্ত জলব ভিতৰ ॥ ১৩৭১
 পাচে মধুৰাত কৃষ্ণ হৈব উপগত ।
 ধোবা বধি মালা পিচ্ছি কুৰিবা পুৰত ॥
 কুঞ্জীৰ চন্দন পিচ্ছি তাইক কৰি ভাল ।
 কুয়লয় মাৰি পশিবন্ত বঙ্গশাল ॥ ১৩৭২

যুদ্ধ কবি সম্ভবত নিপাতিবা মাল ।
 ভ্রাতৃ সমে কংসক কবিবা কৃষ্ণে কাল ॥
 দিবা উগ্রসেনক নৃপতি পদবীক ।
 উদ্ধরক পঠাই শাস্ত কবাইবা গোপীক ॥ ১৩৭৩
 কুঞ্জিকাৰ মন পূৰি দেৱ দামোদৰ ।
 অদ্ভুৰক পঠাই বাৰ্তা লৈবা পাণ্ডৱৰ ॥
 সংহৰিবা হৰি জ্বাসন্ধ কটকক ।
 মুচুকুন্দ পাশে পঠাইৱন্ত যৱনক ॥ ১৩৭৪
 কল্পিগীক বিহা কবাইৱন্ত কৃপাময় ।
 সম্বৰক বধিৱন্ত কৃষ্ণৰ তনয় ॥
 মণি হেতু পাইবা সত্যভামা জাম্বৱতী ।
 মিত্ৰাবৃন্দা কালীন্দিক লভিবা শ্রীপতি ॥ ১৩৭৫
 বৃষ জিনি সত্যাক নিৱন্ত হৰি আসি ।
 ভদ্ৰো লক্ষ্মণাক কৰি লৈবা নিজ দাসী ॥
 নৰকক বধি পাইবা বিস্তৰ সুন্দৰী ।
 কল্পিগীক বধিৱন্ত পৰিহাস কৰি ॥ ১৩৭৬
 কল্পীক বধিবা বলদেৱ বলশালী ।
 যুদ্ধে বাণে বাহু ছেদিৱন্ত বনমালী ॥
 কাশীৰাজ্য পৌণ্ড্ৰকৰো নিপাতিবা স্কন্ধ ।
 ভীমৰ হাতত মবাইবন্ত জ্বাসন্ধ ॥ ১৩৭৭
 পাণ্ডৱৰ বাজহয় কবাইবা গোপাল ।
 চক্ৰে শিৱ কাটি বধিবাহা শিশুপাল ॥
 কৰিয়া নিমিত্ত কৃষ্ণে ভীম অৰ্জুনক ।
 অৰ্জুনক অৰ্জোহিণী বধিবা সৈশ্বক ॥ ১৩৭৮
 শাৰদ্য দস্তবজ্ৰে বিচুৰথ আদি কৰি ।
 সৰ্বাহাঙ্কো মাৰি নিবা বৈকুণ্ঠ নগৰী ॥
 প্ৰহ্লাদ্য বামাদি ঘাবে ঘিবা বিনাশিবা ।
 ডাকো কৃপা কৰি কৃষ্ণে বৈকুণ্ঠক নিবা ॥ ১৩৭৯
 নিজ ৰূপে অৱতৰি প্ৰভু ভগৱন্ত ।
 জগত' নিস্তাৰ হেতু বশন্তা খৈৱন্ত ॥
 কৃষ্ণ লীলা কহি বিধি মন নোহে ভঙ্গ ।
 নাৰদৰ উষ্টি লৈলা প্ৰেমৰ ভবঙ্গ ॥ ১৩৮০

সৰ্ব্বাঙ্কো পুলক ভৈলা আনন্দ হৃদয় ।
 প্ৰেম জল ছয়ো নয়নৰ পৰা বয় ॥
 পাচে ভ্ৰুৱা পুনৰপি হয় কিছু শাস্ত ।
 শুনা মুনিবৰ বুলি কহিবে লৈলন্ত ॥ ১৩৮১
 কালে জগতৰ বুদ্ধি কৰিৱন্ত হানি ।
 বেদৰ অৰ্থক নপাইবেক একো প্ৰাণী ॥
 হেন দেখি ব্যাস ৰূপ হয় কৃপাময় ।
 শাখা ৰূপে বিভাগ কৰিবে বেদচয় ॥ ১৩৮২
 দেৱক দিবেক দুখ দৈত্য যজ্ঞ কৰি ।
 তাক মুহিৱন্ত হৰি বুদ্ধকপ ধৰি ॥
 বৈষ্ণৱৰ পাশত মুহিবে হৰি কথা ।
 হৈবেক ব্ৰাহ্মণ সব পাশে সৰ্ব্বথা ॥ ১৩৮৩
 হৈবে শূদ্ৰসব বাজা সমস্ত প্ৰজাৰ ।
 শ্ৰাদ্ধ হোম বেদ মন্ত্ৰে গুচিবে আচাৰ ॥
 তেবে কলিযুগ অন্তে প্ৰভু ভগৱন্ত ।
 কল্পীকপ ধৰি জগতকে শিখাইৱন্ত ॥ ১৩৮৪
 দেৱদত্ত ঘোটকত চৰিয়া সুৰাৰি ।
 অধৰ্ম্মীক কাটীৱন্ত বিচাৰি বিচাৰি ॥
 এহিমতে ধৰি হৰি বহু অৱতাৰ ।
 লোকক নিস্তাৰি কীৰ্ত্তি কৰিবা প্ৰচাৰ ॥ ১৩৮৫
 কহিলো সজ্ঞেপে কিছু কৃষ্ণ গুণচয় ।
 বিস্তাৰি কহিবে মোৰ শক্য নাহিকয় ॥
 নপাওঁ অন্ত কহি মই হৰিৰ চৰিত ।
 সনকাদি হৰো আৰ নপাই পৰিমিত ॥ ১৩৮৬
 অনন্তে হাজাৰ মুখে অঢ়াপিৰো গান্ত ।
 ততো কৃষ্ণ চৰিত্ৰেৰ নপাৱন্ত অন্ত ॥
 এতেকে যিমান লৱে আপোনাৰ মন ।
 সেহিমানে কৃষ্ণ গুণ কৰোহো কীৰ্ত্তন ॥ ১৩৮৭
 শুনা সত্যসল পদ হয় একমন ।
 হৰি গুণ নাম কৰা জৱণ কীৰ্ত্তন ॥
 কৃষ্ণ গুণ যিনে নাহি আনন্দক হান ।
 পৰম মধুৰ বস জানি কৰা পান ॥ ১৩৮৮

সাধু মৰ্কে কৃষ্ণ গুণ বি জনে শুনয় ।
 কৃতার্থ হোৱয় আতি বাহিকে সংশয় ॥
 নমো নমো কৃষ্ণ মোৰ পূৰ্বা মমক্ষায় ।
 কৰ্ণে মুখে বিচ্ছেদ নহৌক তমু নাম ॥ ১৩৮৯
 বাতুল চৰণ দুই হৃদয়ে বহোক ।
 জনমে জনমে সাধু সৰ্ব মোৰ হোক ॥
 এহি কৃপা মোক কৃষ্ণ বাপ কৰিলোক ।
 বাম বাম বোলা সবে দুৰ্গতি গুচোক ॥ ১৩৯০

দুৰ্গতী

কৃষ্ণ কথা শুনি আনন্দিত হুনি
 কিঞ্চিত শঙ্কিত মনে ।
 যদি গোবিন্দৰ লীলা চৰিত্ৰেৰ
 অন্ত নপাই একোজনে ॥
 ভেবে অজ্ঞানে ভবিবে কেমনে
 সংসাৰ চুঃখ নিকাৰ ।
 হবি হবি বিধি নটভলেক সিদ্ধি
 পাতকীৰ ইয়ো বাৰ ॥ ১৩৯১
 হাসিয়া ব্ৰহ্মাই বোলে হুনিবাৰ
 নকৰিবা মনে চুখ ।
 কৃষ্ণ কৃপাত মিলিবে সাক্ষাত
 লোকৰ সমস্তে হুখ ॥
 কপট এবিৱা সাধু সৰ্ব সৈৱা
 সাৱধান কৰি মন ।
 আন য়েৰ ছানি খিটো নবনাৰী
 কৃষ্ণত লয়ে শৰণ ॥ ১৩৯২
 ভেবে ভ্ৰামৰাত সিলয় সাক্ষাত
 কৃষ্ণ কৃপা অগাৰ ।
 বাৱা হুব হব বিলে মহোদয়
 হুখতে ভৱে সম্ভাৰ ॥

কৈমো কিবা আৰ বাৱা শুচিবাৰ
 প্ৰত্যকে পাইবা প্ৰৰাণ ।
 কুবুৰ শূণালে খাইবে বিটো মেহ
 তাত গুচে অভিমানে ॥ ১৩৯৩
 ভাৰ্যা পুত্ৰেচয় যতোক আছয়
 তাক মোৰ নোবোলয় ।
 বাৱা তৈল নাশ মিলিল উজ্জাল
 ভকতি তৈলা উদয় ॥
 যি সবে সাক্ষাত কৃষ্ণ কৃপাত
 বাৱাক আছয় তবি ।
 কহো তমু আগে শুনা অনুবাগে
 মনে মাধৱক ধৰি ॥ ১৩৯৪
 মই মহেশ্বৰ প্ৰহ্লাদ কৃষ্ণৰ
 ভূমি সনকাদি চাৰি ।
 শতকপা সতী আহতি প্ৰসূতি
 দেৱহুতি বনাবী ॥
 বহু বাসকুব প্ৰিয়জত কৃষ্ণ
 উত্তানপাদ আৱৰ ।
 প্ৰাচীনবৰ্হিণী কহু অদ বশী
 বাজা প্ৰয় হবিবৰ ॥ ১৩৯৫
 দৈকাকু সগৰ গাধি কৃষ্ণৰ
 মুচুকুন্দ বহু গয় ।
 খটাক ভবত অশ্বৰীৰ বধ
 অজ পূৰ্ববা জয় ॥
 বাহাজা বৰাতি অসৰ্ক শৰ্যাতি
 শতমহু অণু এক ।
 বক্তিয়েৰ বীৰ তীৱ বৰ্ম্মবীৰ
 কিল্যপ আদি অনেক ॥ ১৩৯৬
 মৌৱসি উভক গাধি মিলি সৰ
 বশিষ্ট শুক পাসয় ।
 মৈত্ৰেয় অৱতি পৰাশৰ শক্তি
 গৌতম কৃত উদয় ॥

ভীম হনুমান গৃধ্ৰু জাম্বুবান
 বিভীষণ আর্ষ্টিসেন ।
 অর্জুন বিহুব ক্রপদ অক্রুব
 ঞ্জতদের উগ্রসেন ॥ ১৩৯৭
 এসম্বাক আদি কবি আন লোক
 মায়াক তবি আছয় ।
 কৃষ্ণক রূপায় সংসাব এবাই
 লতি আছে মহোদয় ॥
 স্ত্রী শূদ্রগণ অধম ঘরন
 আনো জাতি পাপী নবে ।
 ছয়া উত্ত পব বৈষ্ণৱ জনব
 যদি শীল শিক্কা ধবে ॥ ১৩৯৮
 ইসবো মায়াক তবি অনায়াসে
 পারয় হবি ভকতি ।
 বৈষ্ণৱসব মহিমা বিস্তব
 কি কৈবো তাক সম্প্রতি ॥
 পশু পক্ষীচয় সং সঙ্কে তবয়
 মনুষ্যব কোন লেখা ।
 নাধুসে সমস্তে লোকব স্ৰুহদ
 আপোনাতো ভুমি দেখা ॥ ১৩৯৯
 মোত ঘিবা মুনি পুছিল্লা আপুনি
 কহিলো সমস্তে তাক ।
 কৃষ্ণ বিনে আব নাহি কিছু সাব
 এহি কহো বেদবাক ॥
 কৈলো ভাগবত ভোমাব আগত
 কৃষ্ণ নাম মাত্রে সাব ।
 মোত ভগবন্ত পূর্বে কহিছন্ত
 মহিমাৰ নাহি পাৰ ॥ ১৪০০
 ভুমি সর্বজান ইটো শাস্ত্রখান
 প্রচাব কবা লোকত ।

অজ্ঞান গুচোক জগত তবোক
 মিলোক ভক্তি কৃষ্ণত ॥
 কিন্তু মুনিব ভকতি বসব
 বিঘাত যেন নোহয় ।
 চাৰি জ্ঞান কর্ম কৃষ্ণ সেৱা ধর্ম
 কৰিবা মাত্রে উদয় ॥ ১৪০১
 মায়াক আশ্রয় কবি কৃপাময়
 কবা নানা লীলায় ।
 তাহাব শ্রয়ণ কবিতো কীর্তন
 কৃষ্ণ পদে বতি হয় ॥
 এতেকে তোমাত কহিলো সাক্ষাত
 কিছু কৃষ্ণ লীলা যশ ।
 তেবেসে লোকব হৈবেক কৃষ্ণব
 চরণত প্রেম বস ॥ ১৪০২
 এতেকে বোলন্তে নরনব হস্তে
 বহিবেক লৈলা জল ।
 হবি পদ ছদি ধবি মৌনে বিধি
 তৈলন্ত প্রেমে বিহ্বল ॥
 ব্রহ্মাব মুখত কৃষ্ণ লীলা যত
 শুনি মুনি কৃপাময় ।
 উপজিল ভাব পুলকিত গাব
 নেত্রব নীব জুবয় ॥ ১৪০৩
 দিয়া কৃষ্ণ ডাক উঠি বিধাতাক
 অকৌড়ে কহিলো নতি ।
 চরণব ধুমি শিবে লৈলা ভুলি
 কহিলো ভক্তি ভকতি ॥
 বীণাক বজাই কৃষ্ণ ভণ গাই
 আনন্দে বহিলা তথা ।
 কৃষ্ণ প্রসাদত তৈলা সমাপত
 সন্তম অধ্যাব কথা ॥ ১৪০৪

ভাগৱত বিখৰে পৰীক্ষিতৰ প্ৰশ্ন আৰু উত্তৰদেখ
ভাগৱত কথন

আত অনন্তবে পুছে নৃপববে
শুকৰ চৰণ চাই ।

শুনা মহামুনি কৃষ্ণকথা শুনি
মোৰ ভৃষ্ণা বাঢ়ি যাই ॥

বিধাতাৰ বাণী মনে অনুমানি
নাৰদ মহা মহন্ত ।

ভক্তি কহে মাত্ৰ ভাগৱত শাস্ত্ৰ
যেত তৈত কহিলন্ত ॥ ১৪০৫

দিসৰ কথাক চাওঁ জানিবাক
কৈয়ো গুৰু কৃপা কৰি ।

এবিবো দেহক কৃষ্ণ চৰণক
যিমন্তে মনত ধৰি ॥

শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰে যিটোজন
তাৰ হৃদি কমলত ।

আতি অল্পকালে ভকত বৎসলে
হৈৱন্ত আসি বেদন্ত ॥ ১৪০৬

ভক্তন হিয়াত থাকিয়া সাক্ষাত
হবন্ত সমস্তে মল ।

যেন জলচৰ শবতে কবয়
নিৰ্মল আতি উজ্বল ॥

কৃষ্ণ সেৱা ধৰি মন শুদ্ধ কৰি
নেৰে কৃষ্ণপদ আৰ ।

যেন পৰবাসী বৈল গৃহে আসি
এৱায়া হৃথ নিকাৰ ॥ ১৪০৭

এভেকে আমাৰ কুল সেৱতাৰ
কহিয়ো চৰিত্ৰচয় ।

কৃষ্ণকথা শুনি থাকো মই মুনি
হেনবা ভাগ্য মিলয় ॥

সূতে শৌনকত কন্ত হৰিকত
এহিমতে নৃপবব ।

সভাৰ মধ্যত সাদৰে শুকত
কবিলা প্ৰশ্ন বিস্তৰ ॥ ১৪০৮

প্ৰশ্নচয় শুনি শুক মহামুনি
আতি আনন্দিত ভৈয়া ।

কৃষ্ণৰ চৰণ শ্ৰীবি একমন
ভাগৱত কৈবে লৈয়া ॥

পদ্ম কলপত ব্ৰহ্মাৰ আগত
কৃষ্ণে কহিলন্ত যত ।

দিসৰ কাহিনী শুক মহামুনি
ৰাজাত কৰা বেকত ॥ ১৪০৯

শুনা নবনাবী একমন কৰি
গোবিন্দৰ গুণচয় ।

পতিতক জ্ঞাণ কৃষ্ণ বিনে আন
একোমন্তে নাহিকয় ॥

সংসাৰ নিকাৰ তৰা এহিৰাৰ
মুখে লৈয়া হৰিনাম ।

কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে বচিলা শঙ্কৰে
ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৪১০

পদ

শুক নিগদতি শুনিকোক বিম্বাত ।
প্ৰশ্নব উত্তৰচয় কহিবো তোমাত ॥
কৃষ্ণ সেৱা বিনে আন ধৰ্ম নাহিকয় ।
কৃষ্ণ ভকতিত মাত্ৰ জান উপায় ॥ ১৪১১

কৃষ্ণবেসে কৃপাত ব্ৰহ্মাৰ তৈল জান ।
কৃষ্ণ কৃপা বিনে কাৰ্য সাধিবাক জান ॥
আতে পূৰ্বে ইতিহাস শুনা মহাপয় ।
কৃষ্ণ কৃপা বিনে পুৰুষাৰ্থ কিছ নয় ॥ ১৪১২

লক্ষ্য উপজি ব্রহ্মা তাতে বসিছয় ।
 মই কোন ইটো কিবা একো নজানয় ॥
 কৃষ্ণ কৃপাত বিধি পাচেসে জানিলা ।
 পদ্মৰ তন্ত্ৰত বজাই ভিতৰ পশিলা ॥ ১৪১৩
 পুৰুষাৰ্থ বলে বিধি একোৱে নপাই ।
 পদ্মৰ চকাত আসি বসিলা ছনাই ॥
 পাচে কৃষ্ণদেৱৰ কৃপাত মহামানা ।
 সৰীপত শুনিলন্ত তপ তপ বাণী ॥ ১৪১৪
 মনে বিমৰ্ষিষি তাত পাচে সৃষ্টিকৰ ।
 কবিলন্ত তপ দিবা হাজাৰ বৎসৰ ॥
 স্তপস্তাত তুটু হয় প্ৰভু ভগৱন্ত ।
 কুপা কৰি তৈতে বৈকুণ্ঠক দেখাইলন্ত ॥ ১৪১৫
 বৈকুণ্ঠ নগৰ যেন শুনা পৰীক্ষিত ।
 যাত কৰি শ্ৰেষ্ঠ লোক নাহি কদাচিত ॥
 নাহি তাত কাম ক্ৰোধ শোক মোহ ভয় ।
 আত্মজানী সবেও স্তুতিসে কৰয় ॥ ১৪১৬
 কালৰ বিক্রম প্ৰকৃতিৰ গুণচয় ।
 বৈকুণ্ঠপুৰত কদাচিতো নাহিকয় ॥
 সৰ্ব্বকণে অখণ্ড আনন্দ জয় জয় ।
 কেৱলে ভকতে তাতে নিবাস কৰয় ॥ ১৪১৭
 সবে শ্ৰাম কলেৱৰ কমল লোচন ।
 উত্তম অঙ্গত পীত সুবঙ্গ বসন ॥
 সৰ্ব্বাঙ্গে লাৱণ্য সুকুমাৰ আতিশয় ।
 সমস্তৰে কৰ্ণ তলে কুণ্ডল দোলয় ॥ ১৪১৮
 বৈকুণ্ঠপুৰত যত পুৰুষ আছয় ।
 সবে চতুৰ্ভুজ মূৰ্ত্তি নাহিকে সংশয় ॥
 মণিময় মুকুট মস্তকে কৰে কাস্তি ।
 তিলক উপবে হলে অলকাৰ পাতি ॥ ১৪১৯
 মথ চন্দ্ৰবিম্ব কৰ্ণে পদক হুলয় ।
 বিয়ে হেম মুকুতাৰ মালা বিধাজয় ॥
 অঙ্গন কৰণ আদি নানা অলকাৰ ।
 সৰ্বাঙ্গে অঙ্গত আতি কৰে আভিৰাৰ ॥ ১৪২০

মহাবশ্মি পুঞ্জ যেন হলে কলেৱৰ ।
 প্ৰৱাল মৃগাল সম স্তৰ্ণ শৰীৰ ॥
 শাৰা শাৰী ছয়া সবে বিমানত থাকি ।
 হাতে তাল ধৰি হবিনাম গাৱে ডাকি ॥ ১৪২১
 কতো স্থানে ভক্তসবে কৃষ্ণকথা কয় ।
 লক্ষে লক্ষে লোক বসি তাহাক শুনয় ॥
 কতো প্ৰেম ভাৱে উঠি কীৰ্ত্তন কৰয় ।
 চাপৰি বজাৱে কতো কৰে জয় জয় ॥ ১৪২২
 কতো কৃষ্ণ বুলিয়া প্ৰেমত দেই ডাক ।
 কতো ঠাইত কৰে ভক্তে কৃষ্ণৰ চেষ্টাক ॥
 বিমানত আছে লক্ষ্মী সম দিব্য নাৰী ।
 তাবাসবো কৃষ্ণগুণ গাৱে শাৰী শাৰী ॥ ১৪২৩
 যাত লক্ষ্মী মনোহৰ মুকতিক ধৰি ।
 কৃষ্ণৰ উৎসৱ যাত্ৰা কৰন্তু সাদৰি ॥
 কৃষ্ণক দোলত কতো দোলাসনে তুলি ।
 মুখে কৃষ্ণ গুণ গান্ত আনন্দতে তুলি ॥ ১৪২৪
 দণ্ড ছত্ৰে চামৰ ধৰিয়া ভক্তচয় ।
 জয় জয় কৃষ্ণ বুলি ফাল্গু দিকবয় ॥
 হেন মহা মহোদয়ে বৈকুণ্ঠ নগৰে ।
 শ্ৰীকৃষ্ণদেৱক দেখিলাহা সৃষ্টিকৰে ॥ ১৪২৫
 ভক্ততৰ পতি যজ্ঞপতি লক্ষ্মীপতি ।
 ত্ৰৈলোক্য মোহন মূৰ্ত্তি পতিতৰ গতি ॥
 মাখে শ্বেত ছত্ৰ যেন চন্দ্ৰৰ মণ্ডল ।
 মুকুতা মূৰালি তাৰ অৱে অঙ্গ জল ॥ ১৪২৬
 শিখত প্ৰকাশে বহু কিৰীটি উজ্জল ।
 কপালে ললিত চাক অলকাসকল ॥
 মৃগমদে অঙ্কিত তিলকে কৰে কাস্তি ।
 কাম শবাসন গঞ্জি শোভে জৱ পাতি ॥ ১৪২৭
 মুখপূৰ্ণচন্দ্ৰ কোটি সমান নোহয় ।
 তাতে চুই খঞ্জন নয়ন প্ৰকাশয় ॥
 মকৰ কুণ্ডল চুই কৰ্ণত দোলয় ।
 যেন স্ৰুংখণ্ডক সবে আভিত্য উয় ॥ ১৪২৮

ওষ্ঠ ছই বন্দুলী মুকুতা দস্তচয় ।
 অকণ কটাক হাশি ভূয়ন ভুলয় ।
 প্রভাতব সূর্য যেন কোমলত কর্তত ।
 গজ মুকুতাৰ মালা দোলে হৃদয়ত ॥ ১৪২৯
 বাম ভাগে লক্ষ্মীদেবী দিয়া আছে দেখা ।
 উত্তম কবত যেন হরর্শব বোখা ॥
 দক্ষিণে শ্রীহংস পাশ্চি আতি কাশ্চি কবে ।
 সজল মেঘত যেন বিজুলী সঞ্চবে ॥ ১৪৩০
 আজ্ঞামূলস্থিত বনমালা প্রকাশয় ।
 তাতে পবি মত্ত মধুকবে গুঞ্জবয় ॥
 চাবি খানি ভুজ শোভে চন্দনে চর্চিত ।
 অঙ্গদ বলয়া আক ভূষণে ভূবিত ॥ ১৪৩১
 কটি তটে পাট ভুনি মেখলা বস্ত্রব ।
 উক কবীকব জামু জজ্ঞা মনোহব ॥
 চবণ কমল বস্ত্র মঞ্জীব ভূবয় ।
 উন্নত আঙ্গুলি নখচন্দ্র বিবাজয় ॥ ১৪৩২
 পদতল বকত ভকত মনোনীত ।
 ধ্বজ বস্ত্র পদ্ম যত্র অক্ষুশে অঙ্কিত ॥
 হেন মনোহব কণ সারণ্য প্রচুব ।
 দেখি দর্প হবে আতি কন্দর্প কোটিব ॥ ১৪৩৩
 দিব্য সিংহাসনে বসি আছা ভগবন্ত ।
 ভৃত্যক প্রসাদ দিবে সন্মুখে আছন্ত ॥
 মূৰ্ধিমন্ত তত্ত্বগণে চৌতিতি উপাসে ।
 কতো জজ্ঞে চামবে বিকন্ত লাসে লাসে ॥ ১৪৩৪
 অখণ্ড ঐশ্বর্যাকুন্ত দেব সনাতন ।
 উপাসন্তে আছে হুন্দমাতি ভক্তগণ ॥
 যুদন বশ্বিকা ধবি হবি গুণ গারে ।
 কহকবিলাস কতো বিপকি বজারে ॥ ১৪৩৫
 কতো ভনী ভারে নাচে কুকব আগত ।
 কতো গীত গারে স্তম্ভি থাকয় প্রেমত ॥
 কতো স্তম্ভি কবে কতো পুশ্ব বদিকয় ।
 কতো নবকায় কবি কবে জয় জয় ॥ ১৪৩৬

হেন পবিচ্ছেদে বসি আছা ভগবন্ত ।
 দেখি ব্রহ্মা প্রেমে আতি বিহ্বল কৈলন্ত ॥
 আনন্দব ভবে তান হৃদয় ব্রবিল ।
 সর্বাক্ষে পুলক নেত্রে লোভক ববিল ॥ ১৪৩৭
 বাম কৃষ্ণ বুলি দণ্ডরতে পবিলন্ত ।
 উঠা বিধি বুলি হবি ধবি ভুলিলন্ত ॥
 পবমহংসব পছে চিন্তন্ত সদায় ।
 হেন পাদ-পদ্ম বিধি প্রেমে আছা চাই ॥ ১৪৩৮
 পাচে কৃষ্ণে বিধাতাব হাতত ধরিয়া ।
 বুলিবে লাগিলা বাক্য ঐবন্ত হাশিয়া ॥
 ভগবন্ত বদতি শুনিয়ো সৃষ্টিকব ।
 আমাক সন্তোষ ভুমি কবাইলা বিস্তব ॥ ১৪৩৯
 লৈয়ো অভিমত বব বেহেন সুবাই ।
 মোক দেখিলাত সবে ছুখ দুব বাই ॥
 মোব কৃপান্তেসে সবে কার্য হৈবো সিদ্ধি ।
 জানি অভিমান ভুমি এবিবাহা বিধি ॥ ১৪৪০
 কবিলা তপস্তা বিধা দেখিলাছা মোক ।
 সমন্তে মোহোব কৃপা আক জানিয়োক ॥
 ব্রহ্মারে বোলন্ত মোব হৃদয়ব কথা ।
 অন্তর্ধ্যায়ী প্রাকু ভুমি জানাহা সর্বথা ॥ ১৪৪১
 তথাপিতো নাথ মই এহি বব পাঠ ।
 তমু স্থল সূক্ষ্ম কণ জানিবাক চাঠ ॥
 যিমন্তে জগন্ত প্রজ্ঞা পালাহা সংহাধা ।
 যিসব শক্তিগে নানা অরতাব ধবা ॥ ১৪৪২
 সিসব জ্ঞানক মোক নিয়োক নাধব ।
 জগত অজিবো জেবে কবিয়া উৎসব ॥
 আব মোক এহি কৃপা কবা ভগবান ।
 জগত অজন্তে যেন নোহে অভিমান ॥ ১৪৪৩
 ব্রহ্মাব প্রার্থনা শুনি কৃক নির্গতি ।
 চকুঃ শ্লোকে ভাগবত গোহা প্রকাশতি ॥
 জগতব পূর্বে মই নাথ বাক্যে জান ।
 কার্য-কাৰণব কিছু নাহিলোক আন ॥ ১৪৪৪

মোক মাত্রে দেখিয়োক সৃষ্টির মধ্যত ।
 দেখা শুনা মানে সবে মঞ্জি বিচারত ॥
 মঞ্জি মাত্রে অরশেষে থাকোহো অন্তত ।
 কুণ্ডল ভাঙ্গিলে যেন সোণা স্বরূপত ॥ ১৪৪৫
 অবস্তুক দেখায় বস্তুক আরবি ।
 এহিসে মোহোব শায়ী জানা নিষ্ঠ কবি ॥
 নথাকিতো দেখি যেন চন্দ্রমা দুতয় ।
 থাকিতো বাহুক যেন কেহো নেদেখয় ॥ ১৪৪৬
 এহিমতে মায়ী আব কবি ঐশ্বরক ।
 আশাব বিষয় তাক দেখারে জীরক ॥
 যেন মহা পঞ্চভূতে কবিয়া নিবাস ।
 স্বারব জন্ম সদা কবয় প্রকাশ ॥ ১৪৪৭
 ময়ো মেহিমতে আছো জগতকে ব্যাপি ।
 তাব দোষ গুণে মোক নোছোরে তথাপি ॥
 হেন মোক বিচাৰিবে সাধুব সঙ্গত ।
 জ্ঞান-বিজ্ঞান তেবে হৈবেক বেকত ॥ ১৪৪৮
 জ্ঞান কীর্তন মোব বহুশু ভকতি ।
 আকাশে কবিবা মাত্রে বিবক্ষ্যা সম্প্রতি ॥
 যিটো তমু তযু আগে কবিছো বেকত ।
 এহি মোব নিজরূপ কৈলো স্বরূপত ॥ ১৪৪৯
 সৃষ্টি স্থিতি আদি মোব মীলা অনুপাম ।
 ব্রহ্মণ্য শবণ্য আদি গুণ আবো নাম ॥
 তমু আগে চাবি স্নোক কৈলো ভাগরত ।
 মোব আশীর্বাদে সবে হৈবে কৰ্তাগত ॥ ১৪৫০
 সাবধানে মনে মোব ধবা এহিমত ।
 জ্ঞান-কীর্তন কবা লোকত বেকত ॥
 কবিয়ো প্রচাব এহি ভাগরত এহ ।
 লোকত বিদিত হৌক মোব ভক্তি পহ ॥ ১৪৫১
 কবারো ভকতি মোব আজ্ঞা শিবে ধবি ।
 অনায়াসে বাইবে স্তবে লসাবক ভবি ॥
 মোব বাক্য ধবা মাত্রে কবি এক চিত্ত ।
 প্রজ্ঞা অরুণ্ডেরো তেবে সুধিবা বোধিত ॥ ১৪৫২

এহি কথা বাজাত কহন্ত মুনি শুকে ।
 ব্রহ্মাক আদেশ কৃষ্ণে কবিলা উৎসুকে ॥
 প্রেমভারে বিধি বহি আছা সিটো স্থান ।
 লোক সমে কৃষ্ণে তৈতে ভৈলা অন্তর্দান ॥ ১৪৫৩
 কৃষ্ণক নেদেখি ব্রহ্মা ভৈলা প্রেমে আউল ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি গেবিয়াস্ত যেন বাউল ॥
 এথনে আছিলো দেখা দিয়া মোক স্বামী ।
 কৈক গৈল ঐ বন্ধু হেবা মবো আমি ॥ ১৪৫৪
 আউব নেদেখিবো সিটো চন্দ্রমা বদন ।
 হবি হকরাইলো মোব ধিক্ তো জীরন ॥
 হে কৃষ্ণ স্বামী মোক দিয়ো দর্শন ।
 এহি বুলি শোকে ব্রহ্মা কবন্ত ক্রন্দন ॥ ১৪৫৫
 পাচে কতো বেলি ধৈর্য্য কবিলন্ত মুন ।
 অদৃশ্য মূর্তিক ধবি কবিলা বন্দন ॥
 কৃষ্ণ আজ্ঞা শিবে ধবি কবিয়া যতন ।
 অনন্তবে অজিলন্ত নানা প্রজাগণ ॥ ১৪৫৬
 পদ্ম কলপত পায়ী মহাভাগরত ।
 কবিলা বেকত আক ভকতি লোকত ॥
 এহিমতে আনন্দতে সিটো কল্প গৈল ।
 ববাহ কলপ আসি উপসন্ন ভৈল ॥ ১৪৫৭
 লোকক রূপায়ে আসি নাবদ মহন্ত ।
 প্রাঙ্গ কবি ভাগরত ব্যক্ত কবিলন্ত ॥
 দশোটা লক্ষণ কহে মহাভাগরতে ।
 হবিবে লভিলা মুনি ব্রহ্মাব মুখতে ॥ ১৪৫৮
 পর্বম রূপালু মুনি ভাগরত পাই ।
 হবি গুণ গাই আসিলন্ত পিতৃ-ঠাই ॥
 বীণা ধনি শুনি ব্যাস আনন্দিত ভৈলা ।
 নাবদ আসিল দেখি আগ বাড়ি গৈলা ॥ ১৪৫৯
 প্রণামি আনন্দে নিজ স্থানক আনিলা ।
 আসনে বৈলাই বন্দে বড়র্ষে পুঞ্জিলা ॥
 ভূষ্ট হৈয়া আগে কবি কুশল পুঞ্জিলা ।
 পর্বম রূপায়ে পাচে ভাগরত কৈলা ॥ ১৪৬০

নাবদৰ বাক্যে পিতৃ মনত ধৰিলা ।
 বাহু স্কন্ধ ভাগৱত প্ৰেমে নিৱন্ধিলা ॥
 মোক পঢ়াৱন্ত মই কহিবো তোমাত ।
 মহাপুৰুষৰ তুমি কিঙ্কৰ সাক্ষাত ॥ ১৪৬১
 এহি বুলি শুকে ভাগৱত কৈবে লৈলা ।
 আঠ নৱ দুই অধ্যায়ৰ কথা গৈলা ॥
 নমো নমো কৃষ্ণ তনু অভয় চৰণে ।
 কায় মনে বাক্যে মই পশিলো শৰণে ॥ ১৪৬২
 তোমাৰ মায়ায়ে আমি নিজ কৰ্ম্ম গতি ।
 ভ্ৰমোহো য়াৱত ইটো সংসাৰ সম্প্ৰতি ॥
 জন্মে জন্মে তাৰে তনু নিজ ভকতৰ ।
 মিলোক প্ৰসঙ্গ প্ৰভু দিয়া এহি বব ॥ ১৪৬৩
 ব্ৰহ্মা হব পুৰন্দৰ আদি দেৱগণে ।
 যিটো পদবজ্জ চিন্তি নপাৰে যতনে ॥
 হেন তনু পদে অখণ্ডিত বতি হোক ।
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন বসে কদাপি নেবোক ॥ ১৪৬৪
 শুনা সভাসদ পদ দ্বিতীয় স্কন্ধৰ ।
 এক চিন্তে চৰণ চিন্তিয়ো গোবিন্দৰ ॥
 আন ধৰ্ম্ম এৰি লোৱা হৰি গুণ নাম ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে বোলা বাম বাম ॥ ১৪৬৫

ভাগৱত ব্যাখ্যা লবহে তৰুণেশ্বৰ বাছ প্ৰয়োজন

হুলকা

শুক মুনি নিগৰতি শুনা বাজা মহামতি
 কহো ভাগৱতৰ লক্ষণ ।
 পুৰুষৰ পাৱা দৃষ্টি উপজ্ঞে কাৰণ সৃষ্টি
 আকে বৰ্ম বোলে সাধুকন ।
 ব্ৰহ্মা আদি নানা বৃত্ত অজ্ঞে চৰাচৰ বৃত্ত
 ইহাকে বিসৰ্ব বুলি জান ।

বাজা দেৱ মৈত্ৰ্যজাক পাইলে মহা মহিমাৰ
 ইটো লক্ষণৰ নাম স্থান ॥ ১৪৬৬
 মহাপাপী ভক্ত হয় তাকো কৃষ্ণে নিস্তাৰ
 জানা বাজা এইটো পোষণ ।
 মহন্তৰ কোপে আসি হৰে চুৰ্কাইনা বাপি
 উত্তি বুলি কবিল বৰ্মন ॥
 যিটো হোৱে পুণ্য ভাগী সাধুৰ কৃপাক লাগি
 কায় বাক্যে কবোক যতন ।
 তেবে কৃষ্ণ পাৰে বতি বাঢ়িবে সপ্ৰেম মতি
 তবাবেক দুৰ্ঘোৰ মৰণ ॥ ১৪৬৭
 মনু মনু-পুত্ৰচয় তেসম্বাৰ ধৰ্ম্ম হয়
 মহন্তৰ ইহাকে বোলয় ।
 বিষ্ণু বৈষ্ণৱৰ কথা প্ৰকটি কহয় যথা
 এহিতো ঈশান কথা হয় ॥
 জগত উদবে ধৰি শৱন কবন্ত হৰি
 নিবোধন কহিলো স্বৰূপ ।
 ছাৰি মিছা মায়াময় নিজ ব্ৰহ্ম ৰূপ হয়
 মুকুতি বুলিয়া আকে ভূপ ॥ ১৪৬৮
 কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ যত জীৱ সমস্তৰ
 একে মাত্ৰ আঞ্জয়ৰ স্থান ।
 সৃষ্টি স্থিতি প্ৰলয়ৰ হেতু যিটো মহেশ্বৰ
 আঞ্জয় কহিলো ভগৱান ॥
 শ্ৰীভাগৱতে এহি দশোটা লক্ষণ কহে
 এভেকেসে মহন্ত পুৰাণ ।
 আন পুৰাণত পাক লক্ষণ কহয়ে সাক
 এভেকেসে অন্ন কবি জান ॥ ১৪৬৯
 শুকদেৱ এহি বুলি আন নানা কথা তুলি
 আঞ্জয়ক বুজাইলা বাজাত ।
 নৃপতিক কবি দাৱা কন্ত কথা সৰুপিয়া
 শুনিয়োক বাজা বিস্ময়াত ॥
 যেন যেন কহে বিধি লভিলা লবহে সিদ্ধি
 তাক মই কৈলো তনু আসে ।

অপকৃত পুৰাণৰ লক্ষণকো নৃপবৰ
 ভূমিয়ো শুনিলা অনুবাগে ॥ ১৪৭০
 সৃষ্টিৰ প্ৰকাৰ যত কাল জানি যেন মত
 তাকে কহো তৃতীয় স্কন্ধত ।
 পদ্ম কলপৰ কথা সংক্ষেপিয়া কৈলো এথা
 আৰ কৈবো ব্যৱস্থা যিমত ॥
 এহিমতে মহাশয় কহি কৃষ্ণ কথায়
 স্তুতি বহিস্ত প্ৰেমভাৱে ।
 আন্ত পৰে মহাযশী কহন্ত শৌনক ঋষি
 সূত মহা মহন্তৰ ঠাৱে ॥ ১৪৭১
 প্ৰথম স্কন্ধৰ কথা কহিছা যিসৰ তথা
 ব্যাসসূত বিদুৰ মহন্ত ।
 গৃহ বাড়ী সবে ছাড়ি বন্ধু বান্ধৱক এৰি
 তীৰ্থ ক্ষেত্ৰ কৰিবে লৈলন্ত ॥
 মৈত্ৰেয় সহিতে তান সন্ন ভৈলা কোন স্থান
 কিবা পুছিলন্ত পায় লাগ ।
 মৈত্ৰেয়েৰো কিবা কৈল পুহু কিবা আসি ভৈল
 হস্তিনাপুৰক মহাভাগ ॥ ১৪৭২
 দুস্ত্যক বান্ধৱ যত কিবা হেতু এৰিলন্ত
 কহিয়োক তাহাৰ কাৰণ ।
 বৈষ্ণৱক কথাচয় শুনিবাক যোগ্য হয়
 ইসে আমাৰ মহাধন ॥
 আছয় আৰাৰ ভাগ তোমাক পাইলোহো লাগ
 কৃষ্ণকথা কহিয়ো বান্ধৱ ।
 সন্সাবৰ বত ভাপ এবাৱা থাকোহো বাপ
 শুনি হৰি চৰিত্ৰে উৎসৱ ॥ ১৪৭৩
 শৌনকক প্ৰশ্নচয় শুনি সূত মহাশয়
 প্ৰশ্নসিৱা বুলিলা বচন ।
 কৃষ্ণকথা মহাবয় শুনিবে এতেক বয়
 বত বত তোমাৰ জীৱন ॥
 কৃষ্ণ পুছিলোহা বত পৰীক্ষিতো সেহিমত
 শুক আৰে পুছিলো সন্সৱ ।

শুকো শ্ৰবি হৰিপাৱ হয় আতি প্ৰেৰ তাৱ
 প্ৰশ্ন কথা কহিলা নিশ্চয় ॥ ১৪৭৪
 পৰীক্ষিত মহাভাগে যেনমতে অনুবাসে
 কৃষ্ণকথা কৰিলা প্ৰৱণ ।
 ভূমিসৰো সেহিমতে শুনিয়োক একচিত্তে
 কৃষ্ণকথা পৰম গহন ॥
 এহি বুলি হত সন্ত প্ৰেমে স্তুতি বহিস্ত
 কৃষ্ণৰ চৰণে দিয়া মতি ।
 দ্বিতীয় স্কন্ধৰ কথা দশ অধ্যায়ৰ এথা
 এহিমানো ভৈল সমাপতি ॥ ১৪৭৫

দ্বিতীয়

হে কৃষ্ণ দেৱ পৰি কৰো দেৱ
 ভূমি মোৰ নিজ স্বামী ।
 থাকি হৃদয়ত শিখাইলা যিমত
 তাহাকো বঢ়িলো আমি ॥
 মই অতি জড় ইটো কথা বৰ
 ভূমিদি চৈতন্য হৰি ।
 নচুৱা যিমতে নাচো সেহিমতে
 তমু আজ্ঞা শিবে ধৰি ॥ ১৪৭৬
 কৃষ্ণ লালাচয় বি কিছু উদয়
 কৰিলো তমু কৃপাত ।
 তাকো সমৰিলো নিজ দাস ভৈলো
 কৰা কৃপা জগদাধ ॥
 কৃত্য বুলি ধৰা মোৰ পৰিহৰা
 অৰ্থম মই অভাঙ্গী ।
 তোমাৰ চৰণে পশিলো শৰণে
 প্ৰেৰ তকন্তিক দাসি ॥ ১৪৭৭

নকবিবা ছন্দ মনে পাদপদ্ম
 মুখত বহোক নাম ।
 বৈষ্ণব সঙ্গ খাকোক মহা বঙ্গ
 পূবা কৃষ্ণ এহি কাম ॥
 শুনা সভাসদ হুয়া নিশরদ
 দ্বিতীয় স্বরু পয়াব ।
 জানি সাধু লোক কমিয়োক মোক
 সাধুব কমাসে সাব ॥ ১৪৭৮

যিঅনে নজানি বোলে নিন্দা বাদি
 সিয়ো মোব উপকাবী ।
 নফেমিবে বেবে মোত পব ভেবে
 আছে কোন অহকাবী ॥
 ই কথা খাকোক শুনা সর্বলোক
 তবিবাব কবা কাম ।
 কৃষ্ণব কিকবে কহে নিবন্তবে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৪৭৯

শ্ৰীশঙ্কৰ বাৰ্ণাশ্বত

মহাভাগৱত

তৃতীয় স্কন্ধ

অনাদি-পাতন

পদ

বন্দনা

জয় জগন্নাথ জগতৰ আদি মূল ।
যাহাৰ স্মৰণে হোৱে পাতক নিৰ্মূল ॥
যাৰ নাম-নাৱে কৰে সংসাৰৰ পাৰ ।
হেনয় কৃষ্ণক কৰো কোটি নমস্কাৰ ॥ ১
জয় জয় দৈৱকীনন্দন আদি দেৱ ।
ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰে যাক সদা কৰে সেৱ ॥
মুকুণ্ড পণ্ডিত হোৱে লৈলে যাৰ নাম ।
হেনয় কৃষ্ণক কৰো পৰিয়াল প্ৰণাম ॥ ২
জয় জয় ঈশ্বৰ কেশৱ সদাশিৱ ।
যাৰ মায়াপাশে বন্দী জগতৰ জীৱ ॥
মিলে মোক্ষ যাৰ নাম শ্ৰৱণ-কীৰ্তনে ।
কৰো প্ৰণিপাত হেন কৃষ্ণক চৰণে ॥ ৩
নমো দাৰ্ভোদৰ দেৱ দৈৱকীনন্দন ।
ভকত অন্তৰ দাতা সত্য সনাতন ॥
যাহাৰ মায়াত হোৱে সৃষ্টি স্থিতি লয় ।
হেন কৃষ্ণ চৰণে বঢ়িবো পদচয় ॥ ৪
কৃষ্ণ পদ পঙ্কজক ধৰি জৱন্তত ।
গুৰু চৰণে মনে কৰি শিবোত্তম ॥
সৃষ্টি স্থিতি লয় মাধৱৰ বোক্ষ লীলা ।
কৃষ্ণক কিহৰে পদ শৰণে বঢ়িলা ॥ ৫

পৃথিৱীৰ বিভিন্ন কথা

নৱা ভাগৱত কথা অকৃত সাধনত ।
যাবন পুৰাণ কিছু মিছা বিদ্যো তাত ॥

ছয়ো কথা নিবন্ধিলো একত্ৰ মিসলে ।
মধু সমে ছদ্ম যেন আতি স্বাদ বোলে ॥ ৬
শুনা সাৱধান মনে সৰে সত্যসদ ।
তৃতীয় স্কন্ধৰ মহা ভাগৱত পদ ॥
যেনমতে তৈল ইটো অনাদি পাতন ।
শুনিয়েক আছে যাৰ মুকুটিক মন ॥ ৭
শুকত পুছন্ত পৰীক্ষিত মূপবৰ ।
শুনিলো অমৃত কথা তোজ্জাৰ মুখৰ ॥
যতেক শুনোহো শুনিবাক যায় মতি ।
অমৃত পিয়ন্তে যেন নখণ্ডে ভূপিতি ॥ ৮
সম্প্ৰতি ছেদিয়ো ঋষি সংশয় মনৰ ।
সৃষ্টিৰ মধ্যত এক পুৰুষ ঈশ্বৰ ॥
কেৱলে থাকয় হৰি এক ব্ৰহ্মতন্ত্ৰ ।
কিমতে অজন্ত হৰি ইটো ত্ৰিজগত ॥ ৯
এহি কথা শুনিবাক মোৰ যায় চিত্ত ।
কহিয়েক মূনি ভূমি কৃষ্ণক চৰিত্ত ॥
যেনমতে জগত অজন্ত নাৱাৰণ ।
বিমতে অজিলা ব্ৰহ্মা আদি দেৱগণ ॥ ১০
যেনমতে সাতো স্বৰ্গ কবন্ত নিৰ্মাণ ।
যেনমতে অজিলা পাতাল সাহোৱান ॥
সন্ত বীপ বহুৱতী সন্ত সাগৰ ।
বিমতে অজিলা নৱ-নৱী সৰোৱৰ ॥ ১১
পাত-পক্ষী কৃষ্ণলতা চৰাচৰ বন্ত ।
বিমতে অজন্ত বেক মনৰ পৰ্বত ॥

যেনমতে ব্রহ্মাণ্ডক কবস্তু নিৰ্ম্মাণ ।
 কহিয়ো আমাত ভূমি ঋষি সৰ্ব্বজ্ঞান ॥ ১২
 কোনে ধৰি আছে সসাগৰা বসুমতী ।
 কি কাৰণে পৃথিবী নয়ায় অধোগতি ॥
 কিবা হেতু লবে ইটো পৃথিবী মণ্ডল ।
 ছেদিয়োক ঋষি ভূমি সংশয় সকল ॥ ১৩
 শুকমুনি বোলন্ত শুনিয়ে পবীকিত ।
 কহো সৃষ্টি কথা ভূমি থিৰ কবা চিত ॥
 সৃষ্টি স্থিতি লয় মাধৱৰ মোক্ষ লীলা ।
 আপুনি তৰিলা ভূমি আনকো তাৰিলা ॥ ১৪
 কৃষ্ণৰ চৰণে ভূমি পৰম ভকত ।
 যতপি জানিতে হোৱা আপুনি শকত ॥
 তথাপি পুছিল ভূমি লোক উপকাৰে ।
 ইটো কথা শুনি ভণি তবোক সংসাৰে ॥ ১৫
 নৃপতিক প্ৰশংসিয়া স্থিৰ কৰি মন ।
 হৃদয়ত চিন্তিলন্ত কৃষ্ণৰ চৰণ ॥
 জয় কৃষ্ণ জয় কৃষ্ণ মুখে উচ্চাৰিলা ।
 পুৰাতন কথা কহিবাক আৰম্ভিলা ॥ ১৬
 কহিবো নৃপতি সৃষ্টি-লীলা কথা পাচে ।
 শুনা যেনমতে বসুমতী বহি আছে ॥
 পৃথিবীৰ অধে সাত পাতালৰ তলে ।
 ব্ৰহ্মাণ্ডক বেষ্টিয়া কেৱলে আছে জলে ॥ ১৭
 কুৰ্মৰূপে হৰি আছা জলৰ উপবে ।
 পঞ্চাশ কোটি প্ৰহৰ বহল কলেৱবে ॥
 কুৰ্মৰ উপবে সৰ্পৰূপে ভগৱন্ত ।
 হাজাৰেক কণা সমে আছন্ত অনন্ত ॥ ১৮
 সূৰ্য্য সম জলে সৰ্প কণী মণি বত ।
 পৃছে সমস্থিতে বেন ধৱল পৰ্ব্বত ॥
 তাৰ আঠ কণা আঠ দিশে নৈল বহি ।
 আছে আঠ দিগ্গজ উপবে তাৰ বহি ॥ ১৯
 স্বাদন হাজাৰ প্ৰহৰৰ পহু কায় ।
 দেৱাস্থৰে নবে থাক দেৱে সৰ্ব্বদায় ॥

বলব দৰ্পত আতি মহালীলা কৰি ।
 আঠো আঠ পৰ্ব্বত পিঠিত আছে ধৰি ॥ ২০
 পৰ্ব্বতৰ উপবত সসাগৰা মহী ।
 যেন চান্দখান আলগতে আছে বহি ॥
 যি দিশৰ দিগ্গজে লবাৱে নিজ কায় ।
 সি দিশৰ পৰা জানা ভূমিকম্প যায় ॥ ২১
 যেতিক্ৰমে তোলে হামি কছপ অনন্তে ।
 সাতোখান যেক মহা মন্দৰ পৰ্য্যন্তে ॥
 সাগৰ সহিতে সবে কৰে টলবল ।
 দেখিয়ো কৃষ্ণৰ ইটো যোগমায়াবল ॥ ২২

প্ৰলয়ৰ কথা

কহিলো তোমাত পৃথিবীৰ স্থিতি কথা ।
 মহা প্ৰলয়ৰ আবে শুনিয়ে ব্যৱস্থা ॥
 যেবে গৈল এক শত ববিষ ব্ৰহ্মাৰ ।
 কদ্ৰুৰূপে কৰে হৰে ভগত সংহাৰ ॥ ২৩
 অধে উৰ্দ্ধে শৰীৰৰ নেদেখি প্ৰমাণ ।
 ক্ৰকুটি কুটিল মুখ দেখি হৰে প্ৰাণ ॥
 আউল জাউল জটা হাতত ত্ৰিশূল ।
 ঘোৰ মুক্তি ধৰি কৰে প্ৰজাক নিৰ্ম্মূল ॥ ২৪
 কিলকিল কৰি হাসে নব সুওমালী ।
 পৰ্ব্বতৰ শৃঙ্গ যেন দন্ত ছুই পালি ॥
 সহস্ৰ সহস্ৰ প্ৰজা মুখে ধৰি ডাটি ।
 মৰমৰি মুণ্ড চোবাৱন্ত দাস্তে আতি ॥ ২৫
 জকাবন্ত মাখা স্বৰ্গবাসী য'য় দুৰ ।
 চৰণৰ প্ৰহাৰে পৰ্ব্বত হোৱে চূৰ ॥
 ঘোৰ বিজ দিয়া দিগ্গজক খোকা মাৰি ।
 উপবক ভুলি নচুৱাস্ত ত্ৰিপুৰাবি ॥ ২৬
 কহিবে দিগিধ দেহা কৰি ঘোৰ ধনি ।
 তিনি গোটা চক্ষু হেন জ্বলন্ত অগনি ॥
 ভেজে ঘোৰ আটাল নিৰ্ব্বাত বহু পৰে ।
 স্বৰ্গ-মৰ্ত্য পাতাল একত্ৰ হয় লৰে ॥ ২৭

জগত সংহবে হবে পবন বিক্রম ।
 অন্তকবো অন্তক যমবো মহাঘন ॥
 এহিমতে কজে য়েবে প্রজা সংহাবয় ।
 শুনা আবো যেনমতে মিলিলা প্রলয় ॥ ২৮
 বাহুর ববিষ মানে তৈলা অনাবৃষ্টি ।
 নোপত্তয় শস্ত্র প্রজা নষ্ট হোবে সৃষ্টি ॥
 বাহু গোটা সূর্য্যো তাপ কবে একেবাৰে ।
 বহয় শোষক বাহু হৃদয় বিদাবে ॥ ২৯
 সাগৰকো শুধিলা সূর্য্যৰ বশিঞ্জালে ।
 জগত প্রলয় যায় এদি আসে কালে ॥
 বাহু সূর্য্যে নিশক্ত কবিলা য়েবে বাজ ।
 অনন্তৰ মুখৰ অগনি হোৱে বাজ ॥ ৩০
 হাজাবেক মুখে বিষ বহি বাজ হই ।
 পাতালকো দহিয়া উৰ্দ্ধক উধাই জুই ॥
 সাতো পৃথিবীত বহি লাগিলেক চানি ।
 পোৰে সাতো স্বৰ্গ যেন তুলাত অগনি ॥ ৩১
 ব্রহ্মাণ্ডক দহিলেক বাহিৰে ভিতৰে ।
 তপত লোহাৰ যেন দেখি নিবন্তৰে ॥
 কল্পবৰ্ণ ব্রহ্মাণ্ড বহিষ পায় চোট ।
 দেখি যেন দগধ গোময় পিণ্ড গোট ॥ ৩২
 জগতক দহি য়েবে বহি তৈল শান্ত ।
 বাহু ববিষ য়েবে ববিষে একান্ত ॥
 দোৰ্ণোৰ শয়দে পৰৈ চৌপাশে নিৰ্ঘাত ।
 মেঘৰ পৰ্জনে ঘনে ঘনে বজ্রপাত ॥ ৩৩
 ববিষয় শিলা সব পৰ্ব্বত আকাৰ ।
 কবে মহা প্রলয় প্রাণীৰ কয়কাৰ ॥
 প্রমত্ত হতীৰ গুণে যেন ধাৰা জল ।
 অবিচ্ছেদে পৰি চৰাচৰে গৈলা তল ॥ ৩৪
 দশোদিশ পুৰি জল উৰ্দ্ধক উধাইল ।
 ব্রহ্মাণ্ড পোটক গৈলা কণেকে বুড়াইল ॥
 অগনিৰ বাবে চূৰ্ণীকৃত তৈল জল ।
 জলতে মিসাইলা ইহা মহামহীৰণ ॥ ৩৫

অগনিত পৰি জল দমন্তে শুখাইল ।
 বাহুত পশিলা পাচে বহিৰো সুকাইল ॥
 মহা বাহু লীন গৈল মহা আকাশত ।
 আকাশো পশিল অহকাৰৰ গৰ্ভত ॥ ৩৬
 মহন্ত লীন গৈল মহা অহকাৰ ।
 মহন্ত পশিলা প্রকৃতিত পুনৰ্কাৰ ॥
 মহা প্রকৃতিয়ো পুৰুষতে গৈল লীন ।
 নথাকিল আন একো পুৰুষতো ভিন ॥ ৩৭
 নাহি জল নাহি স্থল নাহিকে আকাশ ।
 নাহি মহা বাহু সূর্য্যৰ প্রকাশ ॥
 নাহি শীত উষ্ণ ঋতু নাহি বাত্ৰি দিন ।
 সমস্তে সংসাব গৈল ঈশ্বৰতে লীন ॥ ৩৮
 প্রকৃতিবো ঈশ্বৰ পুৰুষ স্বতন্তৰ ।
 নাহি ব্রহ্মাণ্ডৰ আৰ বাহিৰ ভিতৰ ॥
 জগতৰ জীৱ উদৰতে দিয়া বাস ।
 কেবলে ঈশ্বৰ কৃষ্ণ কবন্ত প্রকাশ ॥ ৩৯
 অনাদি ঈশ্বৰ ঘিটো ব্রহ্ম নিবজ্ঞন ।
 জ্ঞানময় আনন্দ য়ে সত্য সনাতন ॥
 নয়ন কমল মুখি যোগ নিয়ো ছমে ।
 আপুনাকে চিন্তি মাত্ৰ আহন্ত কেৱলে ॥ ৪০

অনন্তৰ ইহাত প্রকৃতিৰ বৰি বচনা

অনেক সন্ত্ৰ মুগ এহিমতে গৈল ।
 চুনাই ঈশ্বৰৰ সৃষ্টিক ইহা তৈল ॥
 একেধৰে আহো আমি আদি নিবজ্ঞন ।
 সৃষ্টি য়ে নাহিকে মোক নকৰে শোভন ॥ ৪১
 চৈধ্যয় ছুবন কলমতে মিলো ঠাই ।
 প্রকৃতি কৌণ্ড আছা পৰ্ব্বতে সুকাই ॥
 জক ছাৰা আছে তাৰ নাহিক তেজ ।
 আমি মহা চৈতন্য পুৰুষ নিবজ্ঞন ॥ ৪২
 একেধৰে থাকি আমি কবো কোন কাৰ ।
 শকীৰবপকা জৰে জীৱ হোক বাৰ ॥

মায়াব হাতত কবাওঁ জগত প্রকাশ ।
 কবো সৃষ্টি-লীলা আবে বিনোদ বিলাস ॥ ৪৩
 এহি বুলি মেলি পদ্য-নয়ন অনন্তে ।
 মায়াক কটাক্কে চাহিলন্ত তগরন্তে ॥
 জড় প্রকৃতিতো কবিলন্ত জীৱ দান ।
 অক্ট গুণ তেজ যোহল গুণ ভৈল প্রাণ ॥ ৪৪
 সৃষ্টি কবিবাক ঈশ্বৰব ইচ্ছা কাষ ।
 পুরুষব পবা মহামায়া ভৈল বাজ ॥
 অনাদি কপিনী ঈশ্বৰব অর্কু কাষ ।
 ব্যক্ত ভৈলা মহামায়া সৃষ্টিক ইচ্ছায় ॥ ৪৫
 পবমা স্তম্ভবী দেবী দিব্য নাবীবেশ ।
 কটাক্কেতে মোহ যায় জগত নিশেষ ॥
 কেহুব কল্পণ বস্তুময় হেমহাব ।
 কিবীটি কুণ্ডলে আতি কবে জাতিকাৰ ॥ ৪৬
 কণ ঋণ কবি বাজে পারত নুপুৰ ।
 কপ দেখি মদনব দর্প হোৱে চুব ॥
 চাহন নযায় যে দেবীৰ মহা জ্যোতি ।
 কোটি এক শশী সম প্রকাশে প্রকৃতি ॥ ৪৭
 প্রণিপাতে পুরুষক কবিয়া সেরলি ।
 আগতে বিনাৱে মায়া কবি কৃতাজলি ॥
 কোন কৰ্ম কবো আবে কবিরো আদেশ ।
 হেন শুনি হাসি বুলিলন্ত স্তম্ভীকেশ ॥ ৪৮
 শুনিয়ে প্রকৃতি একো গুণে নাহি হীন ।
 তোমাবে আমাৰ কিঙ্কিতেকো নাহি ভিন ॥
 যোব নিজ শক্তি সাক্ষাতে দেখো প্রাণ ।
 সৰ্ববে কবিরো মায়া জগত নিৰ্মাণ ॥ ৪৯
 তোমাত চেগাইলো আমি এহি অভিশ্রায় ।
 জানিরোক তালে তুৰি যোব অর্কু কাষ ॥
 তোমাবে আমাৰে কিছো নাহি ভিন্নাভিন্ন ।
 মোতে বাতো জীৱ বাহ্য এহি বাজ হীন ॥ ৫০
 সৰ্ববে কবিরো মায়া জগত প্রকাশ ।
 আমিও কবিরো তাতে বিনোদ বিলাস ॥

হেন শুনি প্রকৃতি জুবীলা যোবহাত ।
 সৃষ্টিব কাৰ্য্যক দাই লাগিল তোমাত ॥ ৫১
 ঈশ্বৰ কটাক্কে দেবী ভৈলা গর্ভৱতী ।
 প্রকৃতিৰ পুত্রে ভৈলা মহত্ব উৎপত্তি ॥
 মহত্ববো তিনি পুত্রে ভৈলা অনুপাম ।
 শুনিয়ে তিনিবো কহো যাৰ যিবা নাম ॥ ৫২
 তিনি গুণে তিনি তত্ত্ব ভৈলা অৱতাৰ ।
 তামসিক বাজস সাত্ত্বিকী অহঙ্কাৰ ॥
 এহি তিনি পুত্রে তান জগতে প্রখ্যাত ।
 শুনা যাত হস্তে যিবা সৃষ্টি ভৈলা জাত ॥ ৫৩
 তামসত হস্তে মহা গুণৰ প্রকাশ ।
 শৱদবো পুত্রে ভৈলা নামত আকাশ ॥
 আকাশত হস্তে পবশৰ উতপত্তি ।
 পবশৰ পুত্রে ভৈলা বায়ু মহামতি ॥ ৫৪
 বায়ু হস্তে কপ নামে পুত্রে অৱতাৰ ।
 কপৰ তনয় ভৈলা অগ্নি চমৎকাৰ ॥
 অগ্নিব পুত্রে ভৈলা বস মহামতি ।
 বস গুণ হস্তে পাচে জল উতপত্তি ॥ ৫৫
 জলে উতপত্তি ভৈলা গন্ধ গুণ নাম ।
 গন্ধ গুণ হস্তে বস্তুমতী অনুপাম ॥
 পঞ্চভূত পঞ্চ গুণ কহিলো ব্যবস্থা ।
 আবে শুনা বাজসিক সাত্ত্বিকব কথা ॥ ৫৬
 বাজসত হস্তে দশৈশ্বয় ভৈলা জাত ।
 দশবিধ নাম বাজা কহিবো তোমাত ॥
 চক্ষু কৰ্ণ নাসা মুখ চন্দ্র জিহ্বা হাত ।
 পদ গুহ লিঙ্গ এহি দশবো প্রখ্যাত ॥ ৫৭
 এবে কহো শুনিয়েক সাত্ত্বিকব কথা ।
 বি দিশত তৈল্য যিটো দেব অধিষ্ঠীতা ॥
 সৃষ্টি কথা কহো নকবিবা আন চিত্ত ।
 ভিন্ন ভিন্ন কবি কহো শুনা পৰীক্ষিত ॥ ৫৮
 সাত্ত্বিকত হস্তে কপ দেব উতপত্তি ।
 বায়ু বকি বিষ্ণু ইন্দ্ৰে বিন প্রকাশিত ॥

অশ্বিনীকুমাৰ মিত্ৰ আদিত্য বৰুণ ।
এহি অধিষ্ঠাতা দেৱ দশ সত্ত্ব গুণ ॥ ৫৯
চক্ষু অধিষ্ঠাতা যে আদিত্য জ্যোতিৰ্ময় ।
কৰ্ণ অধিষ্ঠাতা দিশ জানিবা নিশ্চয় ॥
নাসিকাৰ অধিষ্ঠাতা অশ্বিনীকুমাৰ ।
বাক্য অধিষ্ঠাতা ভৈল্য বহ্নি নাম যাব ॥ ৬০
চৰ্ম্ম অধিষ্ঠাতা বায়ু ভৈল্য সত্ত্বগুণ ।
জিহ্বা অধিষ্ঠাতা য়েবে ভৈল্যন্ত বৰুণ ॥

হস্ত অধিষ্ঠাতা ভৈল্য ইস্ত্ৰ ত্বৰণতি ।
পদে বিষ্ণু গুহে মিত্ৰ গিৰে প্ৰজাপতি ॥ ৬১
হৃদয়ত থাকি কবে ভাল মন কাম ।
একে মন চাৰি কণ শুনা তাৰ নাম ॥
মন বুদ্ধি অহঙ্কাৰ আৰো জানা চিত ।
এহি চাৰি নাম শুনা ভৈল্যন্ত বিদিত ॥ ৬২
ইতি শ্ৰীভাগৱতে মহাপুৰাণে
তৃতীয় স্কন্ধে প্ৰথমোহধ্যায়ঃ ।

পদ

মনব কথা

শুক নিগদতি বাজা শুনিয়ো ব্যৱস্থা ।
যি বেলাৰ যিবা নাম তাৰ কহো কথা ॥
নানা কৰ্ম্ম কৰিবা কৰো আলোচন ।
একো কৰ্ম্ম শিব নোহে তাক বুলি মন ॥ ৬৩
সংকল্প বিকল্প কৰ্ম্ম কৰো আলোচন ।
বুদ্ধিনাম বুলি তাক জানিবা লক্ষণ ॥
সমস্ত কাৰ্য্যক মই কৰো বুলি মানে ।
অহঙ্কাৰ বুলি তাক জানিবা আপোনে ॥ ৬৪
নানা সদ্ কৰ্ম্মক কৰয় নিতে নিত ।
নিশ্চয়ে জানিবা বাজা তাৰ নাম চিত ॥
আৰো যে মনব কথা শুনিয়ো আপেকি ।
কাছিলে নটক যেন ভিন্নকণ দেখি ॥ ৬৫
মনব কল্পনা ইটো সমস্তে সংসাৰ ।
জ্ঞান স্বপ্ন বিজ্ঞা তিনি বৃত্তি সাৰ ॥
আছে মন সমস্তে প্ৰাণীৰ হৃদয়ত ।
ইবব প্ৰতিবিম্ব লাগিছে মনত ॥ ৬৬
তাকে বুলি জীৱ মন এবে ভিন্ন সুই ।
এক পিত ভৈল্য যেন লোহা অগ্নি দুই ॥

মনে ছুখ পাইলে জীৱে বোলে মই পাওঁ ।
মনে বৈক যাওঁ জীৱে বোলে মই যাওঁ ॥ ৬৭
মনে যিবা কবে জীৱে বোলে মই কৰো ।
মনব মৰণে জীৱ বোলো মই মৰো ॥
যেন সূৰ্য্য-বিম্ব লবে জলৰ লগত ।
জল শিব ভৈলে বিম্ব থাকে পূৰ্ব্বৱত ॥ ৬৮
মনব কৰ্ম্মক যিটো মোৰ বুলি মানে ।
কৰ্ম্মপাশে বন্দী জীৱ এহিসে নিদানে ॥
আত্মাৰ প্ৰসঙ্গে মন ভৈল অচেতন ।
মনজেনে আছে জানা চেহাৰ চুৱন ॥ ৬৯
মনে পাপ পুণ্য স্বৰ্গ মনেসে নবক ।
মনেসে কৰিছে ভৈল আপোন পবক ॥
যতোক ইন্দ্ৰিয়গণ মনব অধীন ।
মনবেসে আত্মা পাসি থাকে বাজি দিন ॥ ৭০
মনে উপজয় জানা মনেসে মৰণ ।
মনুজয় মনে মোক বহু কামণ ॥
জানা সবে দেৱ ধৰ্ম্ম মনব প্ৰমত্ত ।
তাকে বন্দী থাকে জীৱ দেবাই কৰ্ম্মবত্ত ॥ ৭১
আৰো কহো শুনিয়ো মনব কিছু কথা ।
প্ৰত্যাবিবো ভৈল্য কোৱ দেৱ অধিষ্ঠাতা ॥

মন অধিষ্ঠাতা চন্দ্রে শুনা নৃপবব ।
 বুদ্ধি অধিষ্ঠাতা ভৈলা ব্রহ্মা সৃষ্টিকব ॥ ৭২
 অহঙ্কাৰ অধিষ্ঠাতা কন্দে যাব নাম ।
 চিত্ত অধিষ্ঠাতা বাহুদেব অনুপাম ॥
 যাব মনে লৈল এক শবণ কৃষ্ণত ।
 অপ্রমাণে পারে মোক্ষ সি সি সংসাবত ॥ ৭৩
 আন ধর্ম নাহি আউব জানা নিষ্ঠ কবি ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিলেমে সংসাবক তবি ॥
 কবিও মনক বশ্য বিদ্বব সম্প্রতি ।
 কৃষ্ণব চবণ চিন্তি হুখে সাধা গতি ॥ ৭৪

প্রকৃতিব চৈধ্যত্বন সৃষ্টি

পাকোক মনব কথা আবে এহিমানে ।
 শুনা সৃষ্টি হবিব বিনোদ বিত্তমানে ॥
 গন্ধ গুণ পবশ শরদ রূপ বস ।
 এথাব ইন্দ্রিয় সমে বিকাব ষোড়শ ॥ ৭৫
 পঞ্চভূত প্রকৃতি মহত্ত্ব অহঙ্কাব ।
 চৌবিশ ভব্বব কথা কবিবো প্রচাব ॥
 এহি ক্রমে অঞ্জিলা চৌবিশ মহা তত্ত্ব ।
 ব্রহ্মাণ্ড অজিতে কেহো নুহিকে শকত ॥ ৭৬
 কৃষ্ণক কবিলা স্তুতি পাচে তত্ত্বগণ ।
 জারকপে সবাতো পশিলা নাবাগণ ॥
 জগতব কাবণ চৌবিশ মহা তত্ত্ব ।
 ঈশবব প্রতিবিম্ব লাগিছে মনত ॥ ৭৭
 সবে মিলি ব্রহ্মাণ্ডক কবিলা নিৰ্ম্মাণ ।
 বহলে পকাশ কোটি প্রহব প্রমাণ ॥
 এক কোটি সূর্য্য মের সম্যকে প্রকাশি ।
 স্ববর্ন ব্রহ্মাণ্ড জলতে কুবে ভাসি ॥ ৭৮
 ব্রহ্মাণ্ডক বেষ্টিছে পৃথিবী আৰবণে ।
 তাক বেটি আছে কলে জ্ঞান বিভবানে ॥
 মহা জ্যোতি আৰবিয়া আছর সকল ।
 জ্যোতিক আৰাব আছে বাহু মহাবল ॥ ৭৯

আৰবিয়া বায়ুকো আকাশ অনির্ক্বাব ।
 আকাশকো আৰবিয়া মহা অহঙ্কাব ॥
 বেটি অহঙ্কাবকো মহত্ত্ব বৈলা পাচে ।
 মহত্ত্বকো আৰবি প্রকৃতি দেবী আছে ॥ ৮০
 এহিমতে বেটি আছে সাতো আৰবণে ।
 পশিলা ভিতবে তাব দেব নাবাগণে ॥
 সর্ব্ব শূণ্য ব্রহ্মাণ্ড নাহিকে চবাচব ।
 দেখিয়া কটাক্কে চাইলা মায়াক ঈশ্বব ॥ ৮১
 ছন্নক কবিলি তই মোব আজ্ঞা বাণী ।
 ব্রহ্মাণ্ডত নাহি একো স্ববাস্তব প্রাণী ॥
 মই লীলা কবিবো তোহোব নাহি ইচ্ছা ।
 যতেকবুলিলো বাক্য সবে দেখো মিছা ॥ ৮২
 ঈশ্ববব কটাক্কে প্রকৃতি মনে ভীত ।
 সাত খণ্ড স্বর্গ তৈতে নিশ্চিলা ভবিত ॥
 সাত দিব্য পূবী ইটো আতি অনুপাম ।
 বৈত যিবা বক্ষিব সবাবো শুনা নাম ॥ ৮৩
 কহিবোহো নৃপতি সমস্তে শুনিয়োক ।
 কিম্বব নবব বাসা হৈবেক কুলোক ॥
 গন্ধর্ব্ব লোকব ভূব লোকে হইব স্থিতি ।
 স্বর্গোঁকত ইন্দ্রে দশ দিগপাল পতি ॥ ৮৪
 মহামোকে ঋষ আৰো হুদি নাবাগণ ।
 জনলোকে থাকিবস্ত মহামুনিগণ ॥
 তপলোকে মহা মহা সিদ্ধব প্রকাশ ।
 সত্যলোকে হইব ব্রহ্মাদেবব নিবাস ॥ ৮৫
 ব্রহ্মাবো উপবে হইব শিবব নিলয় ।
 হব উপবে বিষ্ণুলোক বহুসয় ॥
 তৈল বৃহ সত্ৰ বোজন পথ জুবি ।
 একে সত্যলোকে তিনি দেবতাব পূবী ॥ ৮৬
 সবাবো উপবে কবে বৈষ্ণু প্রকাশ ।
 চৈধ্য ত্বনয় হাজ কৃষ্ণব নিবাণ ॥
 বহুসয় বিমানত পবন নিকজ ।
 শাবী শাবী প্রকাশে ককত চতুর্ভুজ ॥ ৮৭

বন্ধে সন্ধে লৈয়া লক্ষীময় নাবীগণ ।
 মহাপ্ৰেম ভাবে কবে কৃষ্ণ কৰ্ত্তন ॥
 বিটো স্থানে নাহি মহা কালব বিক্রম ।
 ভকতসে পাইয়ে সিটো দেবৰ চুৰ্গম ॥ ৮৮
 সীমা সংখ্যা নাহি যতনুব আছে জুৰি ।
 নাহি তা'ৰ মায়া মোহ ব্ৰহ্মময় পুৰী ॥
 জ্ঞানী কৰ্ম্মী কদাচিত নপারন্ত গই ।
 ভকতৰ নিম্বিতে মাধৱে আছে ধই ॥ ৮৯
 যদি খসি পবে কোটি কোটি ব্ৰহ্মাগণ ।
 বৈকুণ্ঠবাসীৰ নাহি তথাপি পতন ॥

সাত পাতালৰ কথা

বাজাত মহন্ত শুক মহা মুনিববে ।
 পাতালৰ সৃষ্টি শুনা আত অনন্তবে ॥ ৯০
 ষাটন হাজাৰ পৰ মাজতে আকাশ ।
 তাক কহো যৈত যিবা কবিব প্ৰকাশ ॥
 অতলত ময়ৰ তনয় মহাবল ।
 পাৰ্শ্বতী সহিতে হৰে লৈলন্ত বিতল ॥ ৯১
 স্তম্ভক পাইলে বলি হৰি ভক্তি কৰি ।
 ষাৰতে আছন্ত বিষ্ণু কবে গদা ধৰি ॥
 বলিসে চলিলা মাধৱক ভক্তি ভাৱে ।
 সদায়ে কৰিলা সেৱা গোবিন্দৰ পাৱে ॥ ৯২
 তলাতলে বকিলন্ত বিশ্বকৰ্ম্মা ময় ।
 মহাতলে তৰুৰ প্ৰভৃতি সৰ্পচয় ॥
 বসাতলে হুইবে সৈন্ত্য দানৱৰ ভাগ ।
 পাতালত বাহুকী প্ৰমুখ্যে বত নাম ॥ ৯৩
 ত্ৰিংশ হাজাৰ পৰ তাহাৰ অধত ।
 আছন্ত অনন্ত কৰুপৰ উপবত ॥
 ঠেথয় কুৰুনে ষাৰ নপারন্ত অন্ত ।
 এহিনে কাৰণে তাকে যৌলন্ত অনন্ত ॥ ৯৪
 হবাহুৰ নামে সেৱা কবে নিবন্তৰ ।
 বহুতক কৰা কৰি বেছি ভৱন্তৰ ॥

সাতো পৃথিবীক ধৰি এনোটা কণাত ।
 শ্বেত সৰ্বপক যেন দেখিৱ সাকাত ॥ ৯৫

সাত পৃথিবীৰ বিৱৰণ

এহি সাতো পাতালক অনুক্রমে দেখা ।
 সাত খণ্ড পৃথিবীৰ আবে লৈয়ে দেখা ॥
 জম্বু গন্ধ কুশ ক্ৰৌঞ্চ শাক' বাৰ নাম ।
 শাল্মলী পুষ্কৰ বীপ আতি অনুশাম ॥ ৯৬
 আছে সাতো বীপ সাগৰৰ চাৰি কাষে ।
 সাত খান সাগৰে সাতকো বেড়ি আছে ॥
 লোণ গুড় হুবা হৃত ঘৰি দুহু জল ।
 সাতকো লাগিৱা সবে হুগুণ বহল ॥ ৯৭
 জম্বুবীপ মধ্যে আছে বেক পৰ্ব্বতেক ।
 তাহাৰ মহিমা বাজা কহিবো কন্তেক ॥
 কবে কান্তি পদ্মৰ কৰ্ণিকা যেন স্থান ।
 অধে উৰ্দ্ধে এক লক্ষ প্ৰহৰ প্ৰমাণ ॥ ৯৮
 চৌবাশি হাজাৰ উপবক আছে উড়ি ।
 ষোড়শ হাজাৰ পোটি সৈৱা আছে গুড়ি ॥
 চৌত্ৰিশ হাজাৰ পৰ বেড় উপবত ।
 সোতৰ হাজাৰ বেড় তাহাৰ তলত ॥ ৯৯
 বেকৰ মূলক বেড়ি পৰ্ব্বত যন্তেক ।
 আছে তাৰ নাম কহো শুনিৱো প্ৰত্যেক ॥
 বৈকুণ্ঠ কুৰুৱ শৃঙ্গ কুক বক বদ ।
 ত্ৰিকুট শিশিৰ শঙ্খ কপিল পতঙ্গ ॥ ১০০
 বৈষ্ণৱ্য জাকৰি নাম কুপত অপৰ ।
 শিশিৰা সনিৰা চাক কালকুজ বৰ ॥
 আছে আৰো নামত নামৰ শিবিবৰ ।
 পদ্মৰ কৰ্ণিকা যেন চৌপাশে কেনৰ ॥ ১০১
 বেকৰ চৌপাশে আছে জামিটা পৰ্ব্বত ।
 তাৰ নাম কহো শুৱা তোমাৰ আনত ॥
 চাৰি পাশে চাৰি বোকা পৰ্ব্বত হুন্দৰ ।
 হুপাৰ্শ্ব কুৰু বেক কদাৰ মন্দৰ ॥ ১০২

চাৰিবো উপবে চাৰি বৃক্ষ অনুপাম ।
 শুনিয়োক নৃপতি চাৰিবো কহো নাম ॥
 সুপাৰ্থক শোভা কবে কদম্বৰ গাছে ।
 কুমুদ গিৰিত মহা বটবৃক্ষ আছে ॥ ১০৩
 মন্দৰ পৰ্ব্বতে আছে মহা বৃক্ষ আম ।
 মেক মন্দাবত আছে জম্বু যাম্ব নাম ॥
 শুক নিগদতি বাজা কহো সপ্ৰমাণ ।
 মেক মন্দাবৰ জম্বু বৃক্ষ যেন ঠান ॥ ১০৪
 শতেক যোজন পিটো উচ্ছিত বহল ।
 প্ৰমত্ত হস্তীৰ সম একো গোটা ফল ॥
 পকা ফল খসিয়া শিলাত পৰে গই ।
 তাৰ বসে মহা নদী এক যায় বই ॥ ১০৫
 গভীৰ নিৰ্শল জল আতি অনুপাম ।
 জম্বু বসে নদী বহে জম্বু নদী নাম ॥
 দেৱ ঋষি গন্ধৰ্ব্ব স্নানস্ত নিবস্তব ।
 জম্বু নদী সম আন নাহি সমসৰ ॥ ১০৬
 তাহাৰ ভিতৰে মাটি আছে যত মান ।
 বহুত ফুলিলে সোণা হৰে ঘোঙ্কলান ॥
 দেৱৰ ভূষণ তাক নপায়ন আন ।-
 কহে শুক মুনি নৃপতিত বিচক্ষমান ॥ ১০৭
 ভাগ ভাগ কৰিয়া ববিষ নৱ খণ্ড ।
 আছে আঠ পৰ্ব্বত তাহাৰ সীমান্ড ॥
 হেমৱন্ত হেমকূট নিবেধ দক্ষিণে ।
 নীল শ্বেত শূল আছে উত্তৰত ভিমে ॥ ১০৮
 পশ্চিমে গন্ধমাগন পূবে মাল্যৱন্ত ।
 শুকমুনি বাজা পৰীক্ষিতত কহন্ত ॥
 এহি আঠ পৰ্ব্বত যে আতি অনুপাম ।
 বিমান উচ্ছিত বাজা তাৰ কহো নাম ॥ ১০৯
 বাৰশ হাজাৰ উপবক আছে উড়ি ।
 দীৰ্ঘে লোণ পশ্চিমে সাগৰে আছে জ্বি ॥
 কহলে হাজাৰ দুই প্ৰহৰৰ পথ ।
 নৱ বৰিষ বাৰ শুনিয়ো সমস্ত ॥ ১১০

দক্ষিণে ভাবত কিম্পুকষ তাত পবে ।
 আছে হৰি ববিষ তাহাত অনন্তবে ॥
 কেতুমাল্য ভদ্ৰোশ মধ্যত ইলাবৃত ।
 আছে মেক মূলত ববিষ বিপৰীত ॥ ১১১
 উত্তৰত বম্ব্যক হিবণ্যময় আছে ।
 প্ৰকাশে উত্তৰা কুক জানা তাৰ কাছে ॥
 সৰাতো অধিক ইটো ভাবত ববিষ ।
 যাত জম্বু লভিবাক দেৱবো হবিষ ॥ ১১২
 নলাগে আমাক স্বৰ্গ কল্পগীমা বাস ।
 ভাবতত জন্মিলে অল্পতে হৈবো নাশ ॥
 ভাবতত জন্মি যেন পাৱে নৱনিধি ।
 দুই দণ্ড ভকতি কৰিলে হোৱে সিদ্ধি ॥ ১১৩
 ভাবতৰ নৰে আছে কিনো পুণ্য কৰি ।
 তাসম্বাত কেনমতে ভুক্ত ভৈলা হৰি ॥
 বাত্ৰি দিনে আমি বাহা কৰো যাক লাগি ।
 হেনভাবতক পাইলেকিনো পুণ্যভাগি ॥ ১১৪
 ছাব স্বৰ্গ সুখ আমি খুজিলো নজানি ।
 কদাচিতো মুখে নাসে বাম কৃষ্ণ বাগি ॥
 হা হৰি কৈসানিনো লভিবো ভাবত ।
 কৰিবো ভকতি মাত্ৰ কৃষ্ণ চৰণত ॥ ১১৫
 এহি বুলি দেৱে ক্ষেপে ক্ষেপে বাহা কৰে ।
 তাক নকহিলো পদ বাহুল্যক ভবে ॥
 এহি নৱ ববিষ কহিলো সবে গীমা ।
 শুনা ভাবতৰ যেন পবন মহিমা ॥ ১১৬
 বাজাক কহন্ত শুক মহামুনিবৰে ।
 নাহি পুণ্যভূমি আৰ ভাবতত পৰে ॥
 ভাবতৰ নৰে অপ্ৰৱাসে সৰ্বে গতি ।
 যদি এক চিন্তে কৰে হৰিত ভকতি ॥ ১১৭
 ভাবতত জম্বু আতি কলিত অধিক ।
 যেন কেনমতে মাত্ৰ ভজোক হৰিক ॥
 এত্তেৱে পবন গতি দেহ নাযায়ন ।
 নোবোৱৰ ভাবতক চৈতন্য কখন ॥ ১১৮

হেন জম্বুদ্বীপ নর ববিষে সহিত ।
 ঈশ্বর ইচ্ছা কার্য্য প্রকৃতি নির্মিত ॥
 যাত নর স্মৃতি হবি কবিছা নিবাস ।
 সবাতো অধিক জম্বুদ্বীপব প্রকাশ ॥ ১১৯
 দীর্ঘে প্রেছে এক লক্ষ প্রহর প্রমাণ ।
 স্বর্গতো অধিক জম্বুদ্বীপ মহাস্থান ॥
 বেড়ি আছে চতুর্ভিতে লরণ সাগরে ।
 প্লক নামে দুনাই দ্বীপ আছে তাত পবে ॥ ১২০
 তাক বেড়ি আছে গুড় সাগরব জলে ।
 তাত পবে কুশ নামে দ্বীপ দুনাই বলে ॥
 তাক বেড়ি আছে মহা স্রাব সাগরে ।
 আছে ক্রৌঞ্চ নামে দ্বীপ তাত অনন্তবে ॥ ১২১
 স্রুতব সাগরে তাক বেড়িছে চৌপাশে ।
 শাক নামে দ্বীপ আবো সিপাবে প্রকাশে ॥
 দধিব সাগরে তাক বেড়িছে চৌভিত্তি ।
 আছেক ভুঞ্জিবে তাক দেখন্তে তৃপিত্তি ॥ ১২২
 শাল্মলী দ্বীপক আবো আছে তাত পবে ।
 তাকো বেড়ি আছে মহা দুগ্ধ সাগরে ॥
 প্রকাশে পুঙ্কব দ্বীপ তাবো চাবি কাষে ।
 তাক জল সাগরে চৌভিত্তি বেড়ি আছে ॥ ১২৩
 সাত দ্বীপ সাতো সাগরব এহি স্থিত্তি ।
 দুগ্ধে কাকন স্তম্বি আছে চতুর্ভিত্তি ॥
 তাক বেড়ি আছে পর্বত লোকালোক ।
 তাব সিভিত্তিব কথা সবে শুনিরোক ॥ ১২৪
 পর্বতব বাহিবত যোব অঙ্ককাব ।
 বাহি একো আব তাত প্রাণিব সকাব ॥
 ভিতবত লোক তাব বাহিবে আলোক ।
 পর্বতক সিহেহু বোলয় লোকালোক ॥ ১২৫
 অমে উর্ধে বাহিবত যোব অঙ্ককাব ।
 বাহি একো চন্দ্রে সূর্য্য প্রাণিব সকাব ॥
 মহাক্যোতিপুত্র আছে আশ্রব সিভিত্তি ।
 দেবে দেখিবাক বাব বগাবে দ্বীপিত্তি ॥ ১২৬

তাক বেড়ি আছে মহাজলে বহদুব ।
 তাহাব ভিতবে আছে মহাকালপুব ॥
 মহাবক্রময় তাতে আছে গৃহ এক ।
 লগাই আছে স্ফটিকব গুড় হাজাবেক ॥ ১২৭
 গৃহব মধ্যত মহা অনন্ত শব্যাত ।
 একরূপে ঈশ্বর পুঙ্কব আছে তাত ॥
 জলবো সিভিত্ত বেড়ি আছেয় ত্রয়ো ॥
 বহলে পকাশ কোটি পব মহীখণ্ড ॥ ১২৮
 কছিলো প্রমাণ পৃথিবীর হেন স্থান ।
 আবে ত্রয়ো সৃষ্টি কহো শুন্য বিস্তমান ॥
 এহি মতে ত্রিভুগত করিলা নির্মাণ ।
 নকবে প্রকাশ কিছু যেন শূন্য স্থান ॥ ১২৯

তিনি গুণব তিনি স্মৃতি

হেন দেখি চিন্তিলন্ত ঈশবে আপোনে ।
 তৈল তারকণে তিনি স্মৃতি তিনি গুণে ॥
 ববি শশী সম সবে প্রকাশে শবীব ।
 মহা জ্ঞানরন্ত ধীব স্বভারে গন্তীব ॥ ১৩০
 তমোগুণে তৈলা কত্রকণ মনোহব ।
 স্ফটিকতো অধিক ধরল কলেরব ॥
 প্রকাশন্তে আছে পঞ্চ বদন হৃন্দব ।
 প্রতি মুখে ত্রিভুয় লোচন কটিকব ॥ ১৩১
 হলে হুবলিত মহাবাহ যে বাফুল ।
 নানা অস্ত্র আছে তাত ভবক ত্রিশূল ॥
 কটিক বাঘব ছাল গলে দুগ্ধমালা ।
 লগাটত জটা অতি হলে চন্দ্রকলা ॥ ১৩২
 বিকট পিত্তল জটাছুটে হলে মাখে ।
 সর্বাঙ্গত শোতে সর্প জগতব মাখে ॥
 ছুব ছুব ভবক বজারৈ সর্পিফণ ।
 হৃদয়ে বিরাস্ত সন্দাহের নিবন্ধন ॥ ১৩৩
 বক্রোগুণে তৈলা ত্রয়ো বিটা স্ফটিকব ।
 স্বর্ণ গোবাস যেন হলে কলেরব ॥

গগনত উত্তরি নরগুণে শোভে তাতে ।
 কবে কবচলু জাপ্যমালা আউব হাতে ॥ ১৩৪
 হৃদয়ত থিন্নাস্ত ব্রহ্মক অবিচ্ছেদ ।
 মুখে উচ্চাবস্ত উচ্চ কবি চাৰি বেদ ॥
 আঁছন্ত গভীর ভাৱে পাচে স্থপ্তিকবে ।
 শুনা বিষ্ণু অৱতাৰ আত অনন্তবে ॥ ১৩৫
 সঙ্কণে ভৈলা বিষ্ণুকণ কটিকৰ ।
 নীল উতপল সম শ্ৰাম কলেৱৰ ॥
 শোভে পীতবস্ত্ৰ যেন মেঘত বিজুলী ।
 চাৰি কুঞ্জে চাৰি অস্ত্ৰ ধৰি আছে তুলি ॥ ১৩৬
 ঈষত হাসিত মুখ শ্ৰাম পদ্মকোষ ।
 নয়ন পঙ্কজ যুগ দেখন্তে সন্তোষ ॥
 কিবীটি কুণ্ডলে আতি কৰে জাতিকাৰ ।
 জ্বলে হৃদয়ত মণিময় হেমহাৰ ॥ ১৩৭
 অকণ অধৰ চাক দশনৰ শাবী ।
 কঙ্কণ কেয়ূৰ বঞ্জে মহাড়জ চাৰি ॥
 আপাদলক্ষিত পঞ্চবৰ্ণ বনমালা ।
 কটিকটে পঞ্চবস্ত্ৰ প্ৰকাশে মেখলা ॥ ১৩৮
 পদপঙ্কজত জ্বলে বস্ত্ৰ নুপূৰ ।
 যাক দৰশনে হৱে মহাচুখ দূৰ ॥
 হৰে ভকতৰ চুখ বিষ্ণু দৰশনে ।
 পাতকায়ো তবে যাব জ্ঞান কীৰ্ত্তনে ॥ ১৩৯
 যাব জীড়া বস্ত্ৰ ইটো তিনিয়ো জগত ।
 হেন হৰি সঙ্কণে ভৈলন্ত বেকত ॥

এহিমতে ভৈলা তিনি গুণে তিনি দেৱ ।
 নকবন্ত একো সম্ভাষণা কাকো কেৱ ॥ ১৪০
 মই বৰ তিনিয়ো আছন্ত বহি তথা ।
 কাৰো কেৱে কাণপাতি নুশুনন্ত কথা ॥
 মই বৰ বুলিয়া তিনিয়ো দৰ্প কৰে ।
 তিনিয়ো দেখিয়া ভাৱ হাসন্ত ঈশবে ॥ ১৪১
 মহাভাগৱত কথা শুনা সৰ্বজন ।
 জল বৃন্দবৃন্দ যেন অশ্বিৰ জীৱন ॥
 কেতিক্ৰমে পৰে দেহা তাৰ নাই স্থিতি ।
 যতপি নোপজে ঘোৰ মৰণক ভীতি ॥ ১৪২
 আগতে নেদেখা কিয় চুঃসহ মৰণ ।
 সত্বে কৃষ্ণৰ পাৱে পশিয়ো শৰণ ॥
 কৃষ্ণেমে স্ফুট ইহ পৰলোকে গতি ।
 জানিয়া কৃষ্ণক কৰা একান্ত ভকতি ॥ ১৪৩
 ইটো নৰ শৰীৰক নেদেখিবা অল ।
 মনুষ্য হুইবাক নপাই কোটি কোটি কল ॥
 হৰিনাম বিনে জানা ব্যৰ্থে আনু যায় ।
 জন্ম চিন্তামনি হেৰা হাততে হেৰায় ॥ ১৪৪
 জানিয়া কৃষ্ণত কৰা একান্ত ভকতি ।
 ইটো কলিযুগে নাম বিনে নাহি গতি ॥
 অধমে যুঁবলা বাজ্য ভৈল একাকাৰ ।
 নাহি মলমত্তিৰ কৰ্মত অধিকাৰ ॥
 শুনা সমাজিক নব এৰা আন কাম ।
 বচিল শৰবে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৪৫

হুমকী

বনমালীৰ প্ৰকাশ

বৈভৱেৰ বদতি বিচুব শুনিয়ো
আত অনন্তবে কথা ।
এহিমতে তৈত অম্মা অনি কবি
আছন্ত তিনি দেৱতা ॥
তিনিবো বচন তিনি হুশুনন্ত
একবতি কাবো নাই ।
খিটো নিজ হবি পুৰুষ অনাদি
আনন্দে আছন্ত চাই ॥ ১৪৬
সৃষ্টি নিসিঞ্জিল বুলি বনমালী
তথাতে ভৈলা প্ৰকাশ ।
নীল ঘেৰ ঘেন বিজুলী সকাব
শৰীৰত পীতবাস ॥
মহা মনোহৰ ব্ৰহ্ম কলেৱৰ
ভুৱন মোহন বেশ ।
শিবত বদ্বব কিবীটি অমূল্য
নীল আকৃকিত কেশ ॥ ১৪৭
বদ্বব ভিলক ললাটত শোভে
অলকা পৰুতি কান্তি ।
প্ৰেক্স পদ্বত ঘেন পড়ি আছে
উত্তম জমবা পাতি ॥
কচিকৰ কৰ মকব কুণ্ডল
বদ্বে কবে জলমল ।
ভাহাব কেউতি প্ৰকাশিত আতি
হুশোভন পশুইল ॥ ১৪৮
আছে বনমব বনুক নিশান্তে
প্ৰেত্ব জম্ব প্ৰকাশি ।
বৈভৱ হামিত কান নরন
অকৰ পৰুৰ পাতি ॥

নাসা ভিল ফুল অৰব বাতুল
দন্ত মুকুতাৰ পাতি ।
কচিব চিবুক কৰ্তত কোঁৱত
নয় আদিত্যৰ কান্তি ॥ ১৪৯
চাৰি মহাবাহু ললিত মলিত
কবতল কিশলয় ।
বদ্বব কেয়ুব কৰুণ বলয়া
শোভা কবে আতিশয় ॥
শখ চক্ৰ গৰা পদ্ব চাৰি হাতে
কবে আতি আতিকাৰ ।
বহল হলয় তাতে বদ্ববয়
মণি মুকুতাৰ হাব ॥ ১৫০
বদ্ববলে শোভে শ্ৰীবৎস পৰুতি
কটিত বদ্ব মেখলা ।
আপাদলম্বিত হুৰ্ণ পদ্বব
গলে বৈজয়ন্তী মালা ॥
কবীকব সম উক নিকপম
শোভে পীত পাট ভুনি ।
অকণ চবণে বদ্বব মূণ্বে
কণকুণ কবে ধনি ॥ ১৫১
প্ৰকাশে অহুলি হবলীত নীল
চম্পাব পাকবি নয় ।
প্ৰতি আছুলিত বদ্বব উৰাশি
হলে নখ চক্ৰচয় ॥
আবকত হুই পদ্ব পকক
বেথন্তে অমৃত কবে ।
বদ্বব বদ্বব অহুণ পকক
চিক মবে শোভা কবে ॥ ১৫২
প্ৰেত্ব পাৰিব আগতে বে হলে
অকণ পকক কোব ।

যাক দৰশনে ভকতৰ মনে
 পৰম মিলে সন্তোষ ॥
 অমূল্য বসন্ত ইসে মহাখন
 জানিয়া হৃদয়ে ধৰি ।
 ছৰ্ঘোৰ সংসাৰ সাগৰত পাৰ
 অপ্রয়াসে যাবে তৰি ॥ ১৫৩
 হেন মনোহৰ মুকুতি ঈশ্বৰ
 বহিলা জুৰি আকাশ ।
 কোটি এক বৰি শশী সম কলে
 শৰীৰ কৰে প্রকাশ ॥
 মহাজ্যোতিপুঞ্জ জগত জুবিল
 তিনি দেৱতাক চাই ।
 তিৰিমিৰি দেখি মুদিলন্ত আখি
 চেতন জ্ঞান নাই ॥ ১৫৪
 তিনি মূৰ্ত্তিৰ তত্ত্ব
 বিষ্ণুৰ দয়াত তৈলা শাস্তমতি
 চেতন পাইলন্ত গাত ।
 পৰম ঈশ্বৰ জানি সচকিত
 জুবিলন্ত যোৰ হাত ॥
 দণ্ডয়তে পাচে পৰিমা ভূমিত
 উঠি উঠি কৰে সেৱ ।
 নমো নমো কৃষ্ণ অনাদি ঈশ্বৰ
 ভূমি দেৱতাৰ দেৱ ॥ ১৫৫
 তোমাক নজানি পূজে আন দেৱ
 যত মহা দুঃ লোক ।
 বাৰ নাম যাজ্ঞ শবণে ধ্বংস
 জগতৰ ভয় শোক ॥
 এহি ৰূপে প্রকৃ বিয়াপি আছাৰ্য্য
 অনন্ত কোটি ব্ৰহ্মাণ্ড ।
 ভূমি ব্ৰহ্মতৰ জগত যতক
 তোমাবেশে কীৰ্ত্তা ভাণ্ড ॥ ১৫৬

নান। শাস্ত্ৰনবে কৰে বুদ্ধি ভেদ
 সুবুদ্ধি তৰু তোমাৰ ।
 তাকে সত্য মানি মৃচ্ যত প্রাণী
 বোলে ব্ৰহ্ম নিবাক্যৰ ॥
 জানিলো সম্প্ৰতি ব্ৰহ্মময় মূৰ্ত্তি
 ভূমি নিবজ্ঞন দেৱ ।
 পশিলো শবণে অৰূপ চৰণে
 কৰো লক্ষ কোটি সেৱ ॥ ১৫৭
 আত পৰে আৰ নাহি নিজ ৰূপ
 জানিলো আমি নিশ্চয় ।
 এহিতো ৰূপক নজানে বিজনে
 নতবে সংসাৰ ভয় ॥
 প্রকৃতিবো ভূমি নিয়ন্তা ঈশ্বৰ
 ভূমি সনাতন স্বামী ।
 কৰিয়োক গতি ত্ৰিজগত পতি
 শবণে পশিলো আমি ॥ ১৫৮
 তিনি গুণে তিনি দেৱক অজিলা
 কৰো আমি কোন কৃত্য ।
 কৰিয়ে আদেশ দেৱ হৃষীকেশ
 তোমাবেশে আমি কৃত্য ॥
 এতেক বোলন্তে লোকক বঝাইল
 প্ৰেমে গদ গদ মাত ।
 মৌন হয় বৈলা তিৰিও দেৱতা
 পূতাজলি কবি হাত ॥ ১৫৯
 শুনা নবলোক মুকুতি কিলোক
 কৃষ্ণ গীলা চৰিত ।
 ইটো নব তম্বু নকলা বিকল
 ঈশ্বৰত দিয়া চিত্ত ॥
 দেৱৰ মূৰ্ত্ত ভাকত ভূমিত
 আৰু নাৱ আসে আসে ।
 হাতে বাটে কৈত নকল বিলাস
 কেতিয়নে ধৰে কলে ॥ ১৬০

ঘোৰ পৰলোক
 সন্মতে ধাতু উৰাই ।
 হৰি বিমুখৰ
 যেন ভবা নাৰ বুৰই ॥
 আৰু স্বৰ্গে যাব
 কেতিয়কৈ ধবে তল ।
 উপজি হৰিব
 কত কোটি কোটি কৰ ॥ ১৬১

যত আছে বৃত্তি
 ধৰিও কুকৰ পাৰ ।
 সংসাৰ সাগৰে
 এবাৰে কৰক দূৰ ॥
 কুক গুণ নাম,
 পুৰিযো সন্মতে কাম ।
 কুকৰ কিহৰে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৬২

পদ

ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু, মহেশ্বৰৰ প্ৰতি গুণবানৰ আবেশ
 শুক নিগদতি শুনিয়োক নৃপবৰ ।
 আছে কৃতাজলি হুয়া ব্ৰহ্মা বিষ্ণু হব ॥
 আকাশৰ পৰা পাচে পুকৰ ঈশ্বৰ ।
 মেঘৰ পঙ্কীৰ ধনি দিলন্ত ঈশ্বৰ ॥ ১৬৩
 হে ব্ৰহ্মা হে বিষ্ণু হে ত্ৰিপুৰাবি ।
 আজি ধৰি তিনিকো পাতিলো অধিকাৰী ॥
 জগতৰ ঈশ্বৰ তিনিবো খেলো নাম ।
 সৃষ্টি স্থিতি প্ৰলয় তিনিবো তিনি কাম ॥ ১৬৪
 শুনিয়োক ব্ৰহ্মা কুমি অজিযো জগত ।
 হুবা হুৰ নাম নব পশু পক্ষী যত ॥
 ইটো ব্ৰহ্মাণ্ডৰ অৰ্ধা তৈলা বৰগুণে ।
 তাম হতে কিবা সৃষ্টি সৃষ্টিত আপুনে ॥ ১৬৫
 ঘোৰ নিম্ন অংশ কুমি বিষ্ণু বনমাণী ।
 থাকিবা সন্মতে কুমি জগতকৈ পাতি ॥
 নিৰ্বলীক অস্তায় নকবর বেন বনী ।
 সন্মত-বাখিবা কুমি হুটক নিৰসি ॥ ১৬৬
 শুনিযো শকৰ আবে আদেশ আশাৰ ।
 জগতৰে প্ৰলয় বোলাৰ অধিকাৰ ॥

কালান্তক কৰকণ ধৰিগা আপুনে ।
 মহাবিবা ত্ৰিজগত কুমি তনুগুণে ॥ ১৬৭
 শুনিযো শকৰ কহো প্ৰলয়ৰ সীমা ।
 দেখা কেনে ঘোৰ কলি সৃষ্টিৰ মহিমা ॥
 হোৱে দশ বাৰি নিৰাসতে মনুষ্যৰ ।
 আঠ আঠ দশে হোৱে একৈক প্ৰহৰ ॥ ১৬৮
 তেন আঠ প্ৰহৰে কুমিৰ বাতি দিন ।
 মেকক কবন্ত বাৰে সূৰ্য্যে প্ৰদক্ষিণ ॥
 তেন ত্ৰিশ দিনে আসি হোৱে এক মাস ।
 হোৱে দো দো মাসে এক ককুৰ প্ৰকাশ ॥ ১৬৯
 তিনি ককুৱে হোৱে অন্ন সূৰ্য্যৰ ।
 অন্ন ছুতৰে হোৱে মনুষ্য বংশৰ ॥
 বংশৰ জ্যামিণ লক্ষ হাজাৰ বিশেষি ।
 সত্য ব্ৰেতা ধাপৰ কলিৰ পৰিসিদ্ধি ॥ ১৭০
 এহি চাৰি কুমে এক কুম দেৱতাৰ ।
 নিৰ্য্য মহত্ৰেক কুমে নিমেক ব্ৰহ্মাৰ ॥
 তেন হাজাৰেক কুমে বৰনীৰো সীমা ।
 ব্ৰহ্মাৰ নিমৰ আবে শুনিযো মহিমা ॥ ১৭১
 একো দিনে ঠেয়া ইন্ত ঠেয়া মনু বসে ।
 বিনমানে জানা ইটো ত্ৰিজগত বসে ॥

দিন অরসানে হোরে প্রলয় সন্ধ্যাত ।
 কবিবা সংহাব তুমি শব্দ তথাত ॥ ১৭২
 বাত্রি অরসানে ব্রহ্মা অজিবা নিঃশেষ ।
 চৈধ্য ইন্দ্র চৈধ্য মনু প্রত্যেক দিবস ॥
 হুইব অরতাব চৈধ্য মনুব লগত ।
 ইন্দ্রব সহায় হুয়া পালিব জগত ॥ ১৭৩
 বৎস কুর্ম নবসিংহ ববাহ বিবীজ ।
 হংস পৃথু কপিল বামন নবসিংহ ॥
 জামদগ্নি বাম যে শ্রীবাম হলিবাম ।
 বৃদ্ধ কক্ষী আক অরতাব অমুপাম ॥ ১৭৪
 ইসব প্রমুখ্যে ধবিবোহো অরতাব ।
 কবিবোহো মই ইটো ভূমিক উদ্ধাব ॥
 তিনি শত যাঠি দিন তেহুয় দিনব ।
 জানিবাহা হুইব এক ববিষ ব্রহ্মাব ॥ ১৭৫
 তেহু শত বৎসব ব্রহ্মাব য়েবে গৈলা ।
 জানা তেবে মহা প্রলয়ব কাল ভৈলা ॥
 কাল মূর্ত্তি ধবি ব্রহ্মাণ্ডকে কবি নাশ ।
 জগত সংহবি উদবতে দিবো বাস ॥ ১৭৬
 প্রকৃত্তিকে লীন কবি থাকিবো একলে ।
 বাত্রি অরসানে ব্রহ্মা অজিও সকলে ॥
 কহিলো কালব মান তোমাত নিঃশেষে ।
 কবা তিনে তিনি কর্ম আমাব আদেশে ॥ ১৭৭
 শুনা ব্রহ্মা তোমাত কহিলো তত্ত্ব ভেদ ।
 মোব ববে এভিক্ষণে জানা চাবি বেদ ॥
 আঠাব পুবাণ ক্রতি আঠাব ভাবত ।
 মোব ববে তোমাব হুইবেক কর্তাপত ॥ ১৭৮
 দিলো তোমাসাক বব জানিবা নিশ্চর ।
 নকবিবা হেলা য়েবে মোক আছে জর ॥
 এহি বুলি অন্তর্দান ভৈলা মহা হবি ।
 অজিরে লাগিলা ব্রহ্মা আছা শিবে ধবি ॥ ১৭৯
 চাবি বেদ চৈধ্য শাস্ত্র ভৈল কর্তাপত ।
 বেদতে দেখিলা ব্রহ্মা সৃষ্টি বিকল্পত ॥

দর্শণত দেখে যেনে আপুন প্রকাশ ।
 দেখি অজিবাক পাচে ব্রহ্মা পাইলা সাস ॥ ১৮০
 লৈলন্ত গকড়ে বিষ্ণু বিষ্ণুলোকে বাস ।
 বৃষভ পাইলন্ত হবে পর্বত কৈলাস ॥
 হংসে লবিলন্ত ব্রহ্মা ব্রহ্মলোকে ধান ।
 কবিবে লাগিলা পাচে জগত নিশ্চান ॥ ১৮১
 হবিসে পবম গুণ জ্ঞানি প্রজাপতি ।
 কৃষ্ণক কবিলা মনে সহস্র প্রণতি ॥
 অজিবাক আবস্তিলা পাচে সৃষ্টিকবে ।
 যাব যেনে সৃষ্টি শুনিমোক তাত পবে ॥ ১৮২
 প্রথমে অজিলা সনকাদি সিদ্ধ চাবি ।
 তাবামবে বোলে সৃষ্টি কবিতে নপাবি ॥
 কৃষ্ণব চবণ চিস্তি ফুবয় জগত ।
 নাবদব জন্ম পাচে ব্রহ্মাব মনত ॥ ১৮৩
 বাজ ভৈল দেবঋষি হাতে বীণা ধবি ।
 বামকৃষ্ণ নাম মুখে উচ্চারণ কবি ॥
 বীণাত তোলন্ত যত কৃষ্ণব চবিত্তে ।
 আনন্দে ফুবন্ত কবি জগত পরিত্তে ॥ ১৮৪
 মবীচি প্রসূতি যত নব প্রজাপতি ।
 ভৈলা পাচে ব্রহ্মাত দক্ষব উতপতি ॥
 মবী চিত জন্মিলা কাশ্মণ ঋষিবাজ ।
 যাহাব বৈকুণ্ঠে জুবিলেক সামবাজ ॥ ১৮৫
 রূপে গুণে ধন্য আতি পবম পণ্ডিতা ।
 সতবয় জনা ভৈলা দক্ষব হুহিতা ॥
 সবাকো কবিলা বিহা ঋষি একেদিনে ।
 যাত যেনে সৃষ্টি ভৈলা শুনা জিরে জিরে ॥ ১৮৬
 অদিত্তিত হন্তে বাহু সূর্য্য অরতাব ।
 বিবদান স্তম্ভ পুবা তপ নাম বাব ॥
 অর্ঘ্যমা সবিত্তা শক্র আবো বিক্রমাজ ।
 নামে উক্করম আবো বকণ সিধাতা ॥ ১৮৭
 বাহুগণ বকণ দিত্তিত ভৈলা জাত ।
 দনুক দানবগণ ঘোটক কার্তাত ॥

অধিষ্ঠাত গন্ধৰ্ব বায়ুস তৈলা জাত ।
 পূবজাত হস্তে তৈলা অপেসবা জাত ॥
 সেনা গৃহ তাত্ৰাত ইলাব পুত্রে তক ।
 ক্ৰোধবনা হস্তে সৰ্প হুবতীত গক ॥ ১৮৮
 সবমাত কুকুব তিমিত জলচব ।
 পতঙ্গীত হস্তে তৈল চতক বিস্তব ॥
 যামিনীত হস্তে বিছা কবিত্ত বহুত ।
 অকণ গকড় ছুই বৈনতাৰ হুত ॥ ১৮৯
 কক্রব তৈলেক কালী আদি সৰ্প যত ।
 কাশ্চপৰ এত বংশ সতেব ভাৰ্য্যাত ॥
 এবে আঠ বস্ত্ৰব শুনিয়ো আবে নাম ।
 দ্ৰোণ প্ৰাণ ধ্ৰুব অৰ্ক অগ্নি অমুপাম ॥ ১৯০
 দোষ বাস্তু বিভাবহু এহি আঠ জন ।
 ব্ৰহ্মাৰ তনুব পবা তৈলা উতপন্ন ॥
 নিগদতি শুক শুনিয়োক নৃপবব ।
 কবিলন্ত সৃষ্টি পাছে চৈধ্যয় শাস্ত্ৰব ॥ ১৯১
 ভিন্নে ভিন্নে সবাবো শুনিয়ো আবে নাম ।
 প্ৰথমে অধৰ্ব বেদ গ্লগ যজু সাম ॥
 শিক্ষা কল্প জ্যোতিষ বীমাংসা ছায় নীতি ।
 ব্যাকৰণ পুৰাণ নিকন্ত ছন্দ স্মৃতি ॥ ১৯২
 এহি চৈধ্য শাস্ত্ৰ ধানে ধানে লেখি দেখা ।
 অৰ্কাদশ পুৰাণব আবে লৈয়ো লেখা ॥
 যাব বেন নাম শুনিয়োক অমুক্ৰম ।
 ব্ৰহ্ম পদ্ম শিব মৎস্ত বৈক্য পবন ॥ ১৯৩
 হৃদ কুৰ্ব্ব গকড় মার্কণ্ড ভাগবত ।
 বামন ববাহ অগ্নি লিঙ্গ ভৱিষ্যত ॥
 ব্ৰহ্মাণ্ড নাবনী ব্ৰহ্মবৈবৰ্ত্ত অপাব ।
 দিলো লেখা দেখা অৰ্কাদশ পুৰাণব ॥ ১৯৪
 অৰ্কাদশ ভাবতব শুনা বেন যোগ ।
 আদি সতা বন নদা বিঘাট উভোগ ॥
 ভীষ্ম, দ্ৰোণ, কৰ্ণ, শৈল্য, সৌপ্তিক পবন ।
 ক্ৰীপৰ্ক, শান্তি, অৰ্জুণ, ব্যাসাৰ্জুন ॥ ১৯৫

স্বৰ্গাবোহন আৰু ঐবিক মুদল ।
 ভাবত পদ্মব এহি অৰ্কাদশ দল ॥
 শুক নিগদতি শুনিয়োক নৃপবব ।
 আতি প্ৰিয়তম নবতমু ইধবব ॥ ১৯৬
 যাক অজিবাক মাত্ৰ ইচ্ছা তৈলা জাত ।
 মুখত ব্ৰাহ্মণ জন্ম তৈলন্ত সাক্ষাত ॥
 বাহুত কত্মিয় বৈশ্য উকত জন্মিলা ।
 পদ-পঙ্কজত শূদ্ৰে সব উপজিলা ॥ ১৯৭
 এহি চাবি বৰ্ণ পুৰবত হস্তে জন্ম ।
 জানা ইহাবেসে ধৰ্ম চাৰিয়ো আৰ্জম ॥
 জপ যজ্ঞ দান তীৰ্থ ত্ৰত সদাচাব ।
 জ্ঞান ভকতিতে সমস্তবে অধিকাৰ ॥ ১৯৮
 মনুহ্য হৈবাক দেৱতাৰো অভিলাষ ।
 ধৰ্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ সিন্ধে অপ্ৰয়াস ॥
 দেহব মহিমা আবে শুনিয়ো বেকতে ।
 ব্ৰহ্মাণ্ডব গুণ মানে আছে শৰীবতে ॥ ১৯৯
 সমস্তে চৌবিশ তন্ত্ৰ কবিলা নিৰ্মাণ ।
 আপোনাৰ ছৱাৰবে অমূল প্ৰমাণ ॥
 পিঠিব মধ্যত মেক মণ্ডল প্ৰকাশ ।
 উৰ্দ্ধে সূৰ্য অধে চন্দ্ৰে বায়ুব নিবাস ॥ ২০০
 বোল বোল গোটা অহি পাঙ্গবত তাব ।
 অধে উৰ্দ্ধে আছে তাব নবধান ঘাব ॥
 ছুই কাণ ছুই নাক ছুই চকু লেখা ।
 মুখে এবে উপবত সাত ধান দেখা ॥ ২০১
 অধে গুহ লিঙ্গ এহি নবধান ঘাব ।
 আছে আবো নাড়ী তাতে সন্তবি হাজাব ॥
 তাহাতে সকবি কুবে প্ৰাণ বাহু দশ ।
 নব কেশ পৰ্যন্তে চসারে অন্ন বস ॥ ২০২
 পবন কৃপিত্তি হোবে ইন্দ্ৰিয় সকল ।
 বাঢ়ি বাই শৰীবত আতি ভেদ বল ॥
 নাড়ীৰ মধ্যত তিনি নাড়ী অমুপাম ।
 হৃদয়া পিঙ্গলা ইচ্ছা নাড়ী যাব নাম ॥ ২০৩

হৃদয় উত্তম আশি তিনিবো মধ্যত ।
 যিটো ব্যাপি আছে গৈয়া সূর্য মণ্ডলত ॥
 ছয় ধান চক্র আছে বেড়ি শবীৰত ।
 গুহু লিঙ্গ নাভি হৃদি তালু ললাটত ॥ ২০৪
 চাৰি দল ছয় দল নাভি দশ দল ।
 আছে অষ্টাদশ পদ্য হৃদয় কমল ॥
 তালুত ষোড়শ ললাটত দল দুই ।
 যোগশাস্ত্র মতে ছয় চক্র এহি ছই ॥ ২০৫
 আপুনি ঈশ্বৰ আছা হৃদয় কমলে ।
 শুভ্ৰশুভ ভুজাস্ত জীৱক কৰ্মফলে ॥
 শুনিয়েক আবে মধ্য দেহ যিটো স্থান ।
 শবীৰত বিচাৰিয়া লৈয়োক প্ৰমাণ ॥ ২০৬
 গুহু স্থান হস্তে ছই আঙ্গুল উপৰে ।
 অষ্টকোষ হস্তে ছই আঙ্গুলত পৰে ॥
 তাকে বুলি দেহ মধ্য অগ্নিৰ নিবাস ।
 তপ্ত জম্বু নদী যেন সোণাৰ প্ৰকাশ ॥ ২০৭
 কোন কোন দশ বায়ু আছে শবীৰত ।
 তাহাৰ শুনিয়ে নাম কৰিবো বেকত ॥
 অধে উৰ্দ্ধে সঞ্চবিয়া ফুবে স্থানে স্থান ।
 পান অপান ব্যান সমান উদান ॥ ২০৮
 নাগ কুৰ্ম কৃকৰ বায়ুত অনুপায় ।
 দেৱদত্ত ধনঞ্জয় এহি দশ নাম ॥
 হৃদয় আছয় মেক মজ্জাব ভিতৰ ।
 যাত বায়ু পশিলে অজৰ হোৱে নব ॥ ২০৯
 তাহাৰ মুখত ঢাকি আছে কুণ্ডলিনী ।
 মায়াৰ শক্তি কেন দেখিলা সৰ্পিণী ॥
 অপাৰ বায়ুক সিটো বসে কোণবৰে ।
 অগ্নিৰ তাপত বায়ু উপবক চলে ॥ ২১০
 হৃদয়ত ভেবে গৈয়া প্ৰৱেশি পৰন ।
 গুনা শবীৰত আছে যত দেৱদশ ॥
 মন আদি চৈধ্য ইন্দ্ৰিয়েৰ অধিকাৰ ।
 ধানে ধানে আছে তাতে চৈধ্য দেৱতা ॥ ২১১

আশিত আশিত্য নামে অগ্নিনীকুণ্ডল ॥
 জিহ্বাত বকণ বাক্য বহিৰ সঞ্চাল ॥
 কৰ্ণে শিশ চৰ্ম্মে বায়ু ফুলে ইন্দ্ৰ শিষ্টি ।
 পদে বিষ্ণু গুহে শিত্ৰে লিঙ্গে প্ৰজাপতি ॥ ২১২
 চিত্তে বাহুদেৱ অহকাৰে কহু স্থিত ।
 মনত চক্ৰমা বিধি আহুস্ত বুদ্ধিত ॥
 এহি চৈধ্য জন পুণ্য পাতেকব সাক্ষী ।
 ঈশ্বৰ পুৰুষ হৃদয়ত আছা দেখি ॥ ২১৩
 মুক্তজনে বোলে মোক নেদেখিলে কেৱ ।
 শবীৰতে আছে দেখা পঞ্চদশ দেৱ ॥
 হেন নব শবীৰক পায়ৱ মঙ্গমতি ।
 আয়ুৰ্থা কৰে মিছা বিস্ময়ক প্ৰতি ॥ ২১৪
 হৃদয় কমলে কৃষ্ণ আছন্ত সাক্ষাত ।
 তাহাক নভজি নবে কৰে আশ্চৰ্য্যত ॥
 কেশৱৰ লীলা ইটো শুনা সত্যসদ ।
 পাপৰ অস্তক মহা ভাগৱত পদ ॥ ২১৫
 যত মহা ধৰ্ম্ম সবে আবে অহুচৰ ।
 আত পৰে নাহি গতি কৰিব লোকৰ ॥
 হেন জানি কৃষ্ণৰ কথাত দিয়া চিত ।
 ভেবে হৃৎ পাইবা মোক দুৰ্ঘোৰকলিত ॥ ২১৬
 ভকত জনৰ নিজ হৃদয় মাধৱ ।
 জানিবা হবিলে পৰলোকৰ মাধৱ ॥
 ইহেন হৃদয় জন্ম ব্যৰ্থে ব্যৱ অহু ॥
 কৈত কেতিয়কণে পৰে ইটো প্ৰাণবায়ু ॥ ২১৭
 যত দেখা ভাৰ্যা পুত্ৰ স্ত্ৰে সঞ্চাৰণ ।
 মিছা মোৰ মোৰ কৰি স্ত্ৰে নৱপণ ॥
 যন যাতনাক কৰিবাক কৰা কাম ।
 শত্ৰুৱে বচিলা তাকি বোলা বাস বাস ॥ ২১৮

ইতি শ্রীমদ্ভগবদ্গীতাৰ অষ্টমোহুধ্যায়ঃ ॥

পঞ্চদশ লক্ষ, যোজন উপবে,
শনৈশ্বৰ জুবমতি ॥
ত্রিংশ লক্ষ পৰ, উপবত পৈয়া,
ঋষি মণ্ডলৰ স্থিতি ।
প্ৰাক্কিণ কবি, ধ্ৰুৱক সবেও,
বিমানে কৰে দীপিতি ॥ ২২৬
ত্যাগিণি লক্ষৰ, যোজন উপবে,
আছন্ত ধ্ৰুৱ মহন্ত ।
তাৰু মাণ্ড কবি, এহ ঋষি তাৰা,
বিমানে সবে ভ্ৰমন্ত ॥
বাহুব লগত, কেতুৰ নিবাস,
এহি নৱএহ লেখা ।
জ্যোতিষ চক্ৰৰ, কহিলো প্ৰমাণ,
নৃপতি প্ৰত্যেকে দেখা ॥ ২২৭
চৈধ্য ভুৱনত, জানিবা সমস্তে,
কৃষ্ণৰ মুক্তি সূল ।
আহনে শ্ৰৱণে, কীৰ্তনে সমস্তে,
পাতেক কৰে নিৰ্ম্মূল ॥

জগত জনক, জানিবা কৃষ্ণক,
তিনিও লোকৰ পতি ।
যাহাৰ ভয়ত, দিগপাল বত,
চন্দ্ৰ সূৰ্য্য কৰে গতি ॥ ২২৮
হেনয় ঈশ্বৰ কৃষ্ণক এড়িয়া,
আন দেৱতাক ভৈজে ।
যেন নাৱ এড়ি, আপুনি অন্ধকে
সাগৰ জলত মৰ্জে ॥
কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ, পৰম অমৃত,
আতপৰে নাহি আন ।
কোটি কোটি তীৰ্থ, যজ্ঞ জপ তপ,
সৰেয়ো মুহি সমান ॥ ২২৯
কৃষ্ণ গুণনাম, ধৰ্ম্ম অনুপাম,
আক সাৰ কবি ধৰা ।
যত দেৱ ধৰ্ম্ম, দূৰতে তেজিয়া,
কৃষ্ণতে ভকতি কৰা ॥
হেন তত্ত্ব জানি, চিন্তা চক্ৰপাণি,
অনাদৰি আন কাম ।
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে, বচিলা শঙ্কৰে,
ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২৩০

পদ

০৫, ০৬ আদিৰ বিবৰণ আৰু পদকল্পন কৰা।

শুকত পুচন্ত পাছে বাজা পৰীক্ষিত ।
কেশৱৰ সৃষ্টি লীলা কবিলা বিদিত ॥
সপ্ৰতি ছেদিয়ো ঋষি অপৰ সংশয় ।
নিশাকৰ চন্দ্ৰ তৈল কাহাৰ তনয় ॥ ২৩১
কন্তেক নকল্পে তান ভাৰ্যা তৈজ্ঞ আসি ।
আছে কত বোগ তাক কহিয়ো প্ৰকাশি ॥

পদ্মকল্প শুনিবাক বোহোৰ আছে বতি ।
যেনমতে চতুৰ্মুখ তৈলা প্ৰকাশিতি ॥ ২৩২
সেকৰ উপবে কোন দেৱৰ নিবাস ।
কি কাৰণে নাশে চড়াই সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ ॥
ইহাক শুনিতে বোব পৰম উৎসুক ।
ছেদিয়ো সংশয় বোব মহাগুনি শুক ॥ ২৩৩
শুকহুনি বোলন্ত শুনিয়ো মহাশয় ।
তৈলন্ত চন্দ্ৰমা অতি ঋষিৰ তনয় ॥

আতি শাস্ত্ৰমতি আতি কবিতা উৎসাহ ।
 দক্ষৰ সাতাইশ কথা কবিতা বিবাহ ॥ ২৩৪
 তাসম্বাৰ নাম কহো শুনা ভিন্নি ভিন্নি ।
 অধিনী ভবণী আত্ৰে । কৃত্তিকা বোহিণী ॥
 যুগশিবা মধ্য পুয়া পূৰ্ব যে কান্তনী ।
 পুনৰ্ৰ্ব্বাহ অনুবাধা উত্তৰ কান্তনী ॥ ২৩৫
 হস্তা চিত্ৰা স্বাতী আৰো বিশাখা অশ্লেষা ।
 শ্ৰৱণা ধনিষ্ঠা আৰো মূলা শতভিষা ॥
 অপৰ উত্তৰঘাটা পূৰ্ব্বভাদ্ৰপদ ।
 পূৰ্ব্বঘাটা বৈশাখী উত্তৰভাদ্ৰপদ ॥ ২৩৬
 সাতাইশ নক্ষত্ৰে এহি দক্ষৰ নক্ষিনী ।
 শুনিয়ো যোগৰ আৰো নাম ভিন্নি ভিন্নি ॥
 বিকৃত্ত অশুক আয়ুস্থান শূল শ্ৰীতি ।
 সৌভাগ্য শোভন অতিগণ্ড গণ্ড ধৃতি ॥ ২৩৭
 হৰষণ বৃদ্ধি ধ্ৰুৱ পৰিঘ ব্যাঘাত ।
 সিদ্ধ সাধ্য বজ্জ ববিয়াণ ব্যতিপাত ॥
 শিৱ শুক্ৰ শুভ শুকৰ্ণ ব্ৰহ্ম ইন্দ্ৰ নাম ।
 বৈধৃতি সাতাইশ যোগ কৈলো অনুপাম ॥ ২৩৮
 শুনিয়োক আবে দশ দেৱতাৰ স্থান ।
 পূৰ্ব দিশে ইন্দ্ৰপুৰী কবিতা নিৰ্ম্মাণ ॥
 অগ্নিকোণে অগ্নি যে দক্ষিণ দিশে বম ।
 নিম্বিতি নৈঋত কোণে বক্ৰ পশ্চিম ॥ ২৩৯
 বায়ব্য কোণত বায়ু উত্তৰে কুবেৰ ।
 ঐশান কোণত স্থান দৈলা মহেশ্বৰ ॥
 ব্ৰহ্মাৰ নগৰ তৈলা সৰ্বাৰো মধ্যত ।
 সত্যলোক স্থান বুলি সেকৰ বৃহত ॥ ২৪০
 সাত কুণ্ডী নামে সতা মহা জ্যোতিৰ্গয় ।
 হাজাৰ দশেক প্ৰহৰৰ পথ হয় ॥
 বৰ্ণ সত্তি আছে ব্ৰহ্মা সত্যৰ কেউতি ।
 এত্ৰেকে সূৰ্য্যক সেই নিবানে সম্প্ৰতি ॥ ২৪১
 এত্ৰেকে সেকৰ ছায়া কৰে অন্ধকাৰ ।
 কহিলো জ্যোতিৰ্গয় যেন নিশাৰ প্ৰকাৰ ॥

নব পদ্মকল্প কথা শুনা কৃপাবৰ ।
 ব্ৰহ্মাৰ ভৈলেকে য়েবে পকাশ বৎসব ॥ ২৪২
 মিলিল প্ৰলয়ৰ আশি সেই সময়ত ।
 জগত্ৰকে বাসা কৃষ্ণ দিলা উদবত ॥
 ব্ৰহ্মায়ো পশিয়া পাছে উদবত বৈলা ।
 দিব্য হাজাৰেক মূগ য়েবে বহি থৈলা ॥ ২৪৩
 তৈলা ব্ৰহ্ম আশি নাতি পক্ষত জাত ।
 য়োৰ প্ৰলয়ৰ জল দেখিলা সাক্ষাত ॥
 প্ৰলয়ৰ জলে কৰে পবন আন্দোল ।
 বিমোহিত তৈলা ব্ৰহ্মা নাহি মাত বোল ॥ ২৪৪
 মিলিল মনত জ্ঞান হবিল চেতন ।
 আপোনাক নজানন্ত মই কোন জন ॥
 পদ্মৰ চকাত ব্ৰহ্মা বসিয়া আছন্ত ।
 তৈল চাৰি মুখ চাৰি দিশ নিহালন্ত ॥ ২৪৫
 সেই দিনা হস্তে নাম তৈলা চতুৰ্মুখ ।
 কৈব হস্তে আইল পদ্ম মনত আস্থখ ॥
 বিচাৰ কবিতা আবে আৰ লৈবো অন্ত ।
 নলাত ধবিতা বুৰ ব্ৰহ্মায়ো দিলন্ত ॥ ২৪৬
 এক শত ববিষ অধিক লাগি চাইলা ।
 পদ্মৰ মূলক ব্ৰহ্মা বিচাৰি নপাইলা ॥
 পদ্মতে বসিলা ব্ৰহ্মা অসম্ভাৰ মনে ।
 তপ তপ বাণী পাছে শুনিলা পদনে ॥ ২৪৭
 তপ কবি আছিলন্ত সত্ৰ বৎসব ।
 তৈলন্ত বেকত তৈতে পুৰুষ ঈশ্বৰ ॥
 কবিলন্ত প্ৰজাপতি তুতি অসংখ্যাত ।
 তুট হয় বৈকুণ্ঠক দেখাইল সাক্ষাত ॥ ২৪৮
 ফলয়তে পঢ়াইলন্ত বেদ সময়ত ।
 সেই দিনা তৈলন্ত ঈশ্বৰ পৰিচয় ॥
 কৃষ্ণৰ চক ব্ৰহ্মা ধবিতা মনত ।
 অধিবাক লাগে য়োৰ তিৱিয়ো জগত ॥ ২৪৯
 এহি বুলি আলোচিত ব্ৰহ্মা প্ৰজাপতি ।
 কোন অহে কোন দেৱ তৈলা উতপতি ॥

কৃষ্ণ উপদেশে ব্রহ্মা অজিলা জগত ।
 ভৈলো চাকি সিদ্ধ জাত প্রথমে মনত ॥ ২৫০
 ব্রহ্মারে বোম্বস্ত সৃষ্টি কবা পুত্রগণ ।
 চাবি মহা মূনিব নাহিকে তাত মন ॥
 কবিলন্ত ব্রহ্মা ব্রোথে ব্রুকুটি কুটিল ।
 মলাটত হস্তে পাছে কদ্র উপজিল ॥ ২৫১
 পিতৃব আদেশে অজিলন্ত কৃতগণ ।
 ব্রহ্মারে অজিলা পাছে পুত্র দশ জন ॥
 কোলাত নাবদ ভৈলা দক্ষ আঙ্গুলীত ।
 প্রাণত বশিষ্ঠ জাত পুলহ নাভিত ॥ ২৫২
 ছালত ভৈলন্ত ভৃগু পুলস্তি কর্ণত ।
 হস্তত জম্বিল ক্রতু অম্বিবা মুখত ॥
 আধিত ভৈলন্ত অত্রি মৰীচি মনত ।
 ধর্ম উপজিলা আসি দক্ষিণ স্তনত ॥ ২৫৩
 পিঠিত অধর্ম হৃদয়ত ভৈলা কাম ।
 ভ্রুব মধ্যে উপজিলা ক্রোধ যাব নাম ॥
 অধবত লোভ জন্ম মুখত বাক্যব ।
 অশুকোবে উপজিল সপত সাগব ॥ ২৫৪
 গুহত নিষ্কতি ভৈল কর্দম ছায়াত ।
 শবীবত সমন্ত জগত ভৈল জাত ॥
 স্বায়ম্বুর মনু পাছে ব্রহ্মাত জম্বিলা ।
 কবিরো মনুষ্য সৃষ্টি ব্রহ্মা আদেশিলা ॥ ২৫৫
 মাগিলন্ত স্থান মনু পিতৃব আগত ।
 ব্রহ্মারে দেখন্ত মরী মজিল জলত ॥
 পবন অগাধ জল সাগব অগাধ ।
 কোনে কবিরেক আবে পৃথিবী উদ্ধাব ॥ ২৫৬
 একোমতে ব্রহ্মা গুণি নপান্ত উপায় ।
 আছন্ত বিধাতা বসি কৃষক বিয়ার ॥
 বাজ ভৈলা ববা শিশু নাসিকাব হস্তে ।
 ইটো কিবা মূসি ব্রহ্মা বিস্ময়ে চাহন্তে ॥ ২৫৭
 ভৈলা মহা কামা মেক মন্দব সমান ।
 বিষ্ণু অর্ঘ্যতাব ভৈলা পাইলন্ত প্রমাণ ॥

কবিলন্ত স্তুতি ব্রহ্মা সঙ্গে হুব ঋষি ।
 দিলা সাগবত জাম্প ববাহে হবির্বি ॥ ২৫৮
 প্রলয়ব জল লোম-গুণিত লুকাইল ।
 কণেকে তলক গৈয়া পৃথিবীক পাইল ॥
 দস্তব অগ্রত ভূমি আনিলা উদ্ধাবি ।
 হিবণ্যাকে ধাইলা পাছে কবে গদা ধবি ॥ ২৫৯
 মেক সম সব দেখি তাব কলেরব ।
 পতঙ্গ সদৃশ দেখি আগে ববাহব ॥
 গদায়ে কোবাইবে তাক চুকি নপারন্ত ।
 পৃথিবী দস্তক লৈয়া ববাহে যুক্তন্ত ॥ ২৬০
 কবিলা অনেক বুদ্ধ ছয়ো বাক্ত ভিড়ি ।
 ঘোব অস্থবক মাবিলন্ত দাস্তে ছিবি ॥
 আনন্দে কবিলা দেবে মহা পুষ্প সৃষ্টি ।
 পৃথিবীত ভৈলা পাছে মনুষ্যব সৃষ্টি ॥ ২৬১
 ব্রাহ্মণ কত্রিয় বৈশ্য শূদ্র চাবি জাতি ।
 পশু পক্ষী বৃক্ষ মহী ভবিলেক আতি ॥
 ব্রহ্মারে অজন্ত বিষ্ণু পালন্ত সাক্ষাত ।
 পদ্মব কল্পব কথা কহিলো তোমাত ॥ ২৬২
 আবে নবকব কথা শুনিয়ো সম্প্রতি ।
 যেন পাপে যাক পারে কহো প্রতি প্রতি ॥
 সাতো পাতালব তল জলব উপব ।
 সঙ্কমণি নামে সিটো যমব নগব ॥ ২৬৩
 অসংখ্যাত নবক কহিরা নপাওঁ ওব ।
 তাতে বোফ চৌবাশী নবক মহা ঘোব ॥
 বোবব সন্দর্শ মহা বোবব তামিজ্র ।
 কুন্তীপাক কালসূত্র অহতাশিজ্র ॥ ২৬৪
 অসিপত্র অন্ধকূপ শুকবব বুধ ।
 কৃষি ভোজনত পবে নাহি মহা হুধ ॥
 তগুহচী বজ্রকূট শাস্ত্রলী অসংখ্য ।
 বৈশ্বকী প্রাণ নিবোধন লাল তক্ষ ॥ ২৬৫
 পূঁক অবিচি পূঁকবব হুর্সন ।
 আয়ুস্থান বিহ্বন কাব বে কর্দম ॥

বকোয়গ্ন ভোজন অন্তর্ব নিরোধিত ।
 শূলপুট দশুঙ্কক প্রাণপবিবর্ত ॥ ২৬৬
 হুচীকুখ নামে তাব নাহি পটন্তব ।
 আর্দ্রাইশ নবক এহি লেখ নৃপবব ॥
 পবম যাতনা এহি পাতকীর স্থান ।
 যাক যেন পাপে পারে কহো বিঘ্নমান ॥ ২৬৭
 পব ধন পব পুত্রে ভাৰ্য্যা যিটো হবে ।
 তামিঞ্জ নবকে ছুখ ফুঞ্জি সিটো মবে ॥
 নিজ ভাৰ্য্যা পুত্রে ক বক্রিয়া যিটো নবে ।
 করে অন্ন ব্যঞ্জন ভোজন একেখবে ॥ ২৬৮
 পবে অন্ন তামিঞ্জত ভুঞ্জরে যাতনা ।
 যমদূতে কবে শাস্তি হবাইবে চেতনা ॥
 আনক হিংসিয়া সিটো কুটুম্বক পোষে ।
 বৌবর নবকে গৈয়া পবে সেহি দোষে ॥ ২৬৯
 সর্পতো অধিক কুব ঘোব পশু জাতি ।
 কাহুবি কাহুবি গাব মাংস খায় আতি ॥
 বন্ধে পশু মাৰি যিটো পবম নিশ্চলে ।
 নিজ পুত্রে ভাৰ্য্যা সমে ভুঞ্জে কোঁতুহলে ॥ ২৭০
 মহা বৌবরত পবে নাহিকে নিস্তাব ।
 কুব পক্ষী আকুবিয়া মাংস খায় গাব ॥
 পোষণ পশুক যিটো মাৰি খাই বাছি ।
 বান্ধসতোধির যমদূতে তাক বাছি ॥ ২৭১
 কুন্তীপাক নবকত অনেক বৎসব ।
 তপত তৈলত পেলাই ভাজে নিবস্তব ॥
 কবে ব্রহ্ম বধ যিটো অধম পামব ।
 কামসুত্রে নবকত পবে সিটো নব ॥ ২৭২
 অবৃত্ত যোজন ব্রহ্ম তাজকর স্থলে ।
 মবে পুন্নি বেই মহা পাতকব কলে ॥
 নিজ ঘে পহ্ন এবে বিনা আগমত ।
 যিটোয়নে কবে বতি পাবণ পথত ॥ ২৭৩
 পবে সিটো অশিলত্ৰ বর ভিতবে ।
 চাবুকে কোরাই দূতে যাকব কিলবে ॥

ব্রাহ্মণক মাটৈ ধৰি যিটো মহাপাশী ।
 শূকর মুখত পেলাই মাটৈ তাক চেপি ॥ ২৭৪
 যেন ইক্ষু দণ্ড গোট্টে কলুত ভেজাই ।
 কবে আৰ্ত্তবার মবো মবো ধাতু বার ॥
 ভাশে মশে জোকে পোকে কথিব শিলন্তে ।
 তাক মাৰি খেদৈ যিটো শবীৰব জন্তে ॥ ২৭৫
 পবে অন্ধকূপ নবকত সিটো মৰি ।
 সর্প জোকে পোকে তৈতে খাটৈ তাক ধৰি ॥
 দৈবে তক বস্ত্র আসি হটৈ উতপন্ন ।
 কাহাকো নিদিয়া কবে আপুনি ভোজন ॥ ২৭৬
 পবে সিটো পাপী কুমি ভোজনত যায় ।
 নবকব পলু তাক বেড়ি বেড়ি খায় ॥
 চুৰি কবে বলে বা বিপ্রব হবে ধন ।
 নবকে সবংশে গৈয়া পটৈ সিটো জন ॥ ২৭৭
 যমব কিঙ্কবে তাক ধৰিয়া বিনাশে ।
 ছিণ্ডে গাব মাংস তাব তপত সাত্তাসে ॥
 অগম্যাগমন কবে যিটো মন্দমতি ।
 যিটো নাবী কবে পব পুকবত বতি ॥ ২৭৮
 লোহাব প্রেতিমা তাবে অগ্নি বর্ণ কবি ।
 তাক সারটারে দূতে ছইকো দণ্ড কবি ॥
 একোরে নবাচে যিটো মহা কামাকুব ।
 চাবুকে কোরাই দূতে নেই বমপুব ॥ ২৭৯
 আজোবর বাছি কুট বজ্রশিলমুত ।
 ছিণ্ডে গাব মাংস লুখে ভুঞ্জে বিপবীত ॥
 যিটো মন্দমতি কেদপহ্ন ছন্ন কবে ।
 বৈভবপী নবীত যাতনা ফুঞ্জি মবে ॥ ২৮০
 খাই জল বস্ত্র মাংস ছিতি শবীৰব ।
 বিষ্ঠা মল দূত্রে জলে তাসে নিবস্তব ॥
 আচাব মন্দাক তাজে যিটো বিকণন ।
 পশু বুদ্ধি কবে পাপী হবাক তকন ॥ ২৮১
 পূৰ্বাদি নবকে পবে নাহিকৈ নিস্তাব ।
 পূৰ্ব বিষ্ঠা মল বত তক্য বোবে তাব ॥

যিটোজনে হুবে ষাঠী কান্ধে পশু মাৰি ।
 প্ৰাণ নিবোধত পৰে সিটো অহকাৰী ॥ ২৮২
 হাতে শব ধনু ধৰি দাকণ কিঙ্কৰ ।
 কঁৰিয়াই মাৰে তাক অনেক বৎসৰ ॥
 যিজনৰ আছে বিষয়ত অমুবাগ ।
 তামসিক কৰ্ম কৰি কাটে হংস ছাগ ॥ ২৮৩
 বিষম নৰকে পৰে দূতে কৰে দণ্ড ।
 তিল সম কৰে তাৰ তমু খণ্ড খণ্ড ॥
 কৃত্ৰিয় ব্ৰাহ্মণে হুবা পিয়ে প্ৰমাদত ।
 পৰে সিটো পাপী অৰস্পান নৰকত ॥ ২৮৪
 হিয়াত জাষ্টিয়া তাৰ দূতে চিত্ত কৰি ।
 অগ্নি বৰ্ণ লোহাক পিয়ারে মুখ ভৰি ॥
 কামাতুব হুয়া যিটো পাপী দ্বিজগণ ।
 পৰৰ ভাৰ্য্যাক কৰে মুখত চূষন ॥ ২৮৫
 হোৱে তাৰ লাল ভক্ষ নৰকত স্থান ।
 যমদূতে বেতস কৰাৰে তাক পান ॥
 চুৰি কৰি নেই যিটো সৰ্ব্বস্ব নিশেষ ।
 গৃহ দাহ কৰে যিটো লুটে গ্ৰাম দেশ ॥ ২৮৬
 ঘোৰ নৰকত সিটো পৰি মুৰ্ছা যায় ।
 বজ্জদন্ত কুকুৰে বাৱসে বেড়ি খায় ॥
 অবিচি নৰকে পৰে মিছা সাকী বুলি ।
 শতক যোজন উপবক নেই ভুলি ॥ ২৮৭
 তল মুণ্ডে শিলাত পেলায়া কৰে দণ্ড ।
 তিল দান হোৱে তাৰ তমু খণ্ড খণ্ড ॥
 বিজ্ঞাত্ৰপে ব্ৰতে যিটো কৰে অহকাৰ ।
 জীৱন্ততে জানা সিটো মৃতক আকাৰ ॥ ২৮৮
 বিষম বাতনা কাৰ কৰ্দ্দমৰ কুণ্ডে ।
 তাতে গৈৱা পৰে সিটো পাপী তল মুণ্ডে ॥
 তৈবৰক পূজে দিয়া মনুষ্য বলিক ।
 জানী হুইয়া যিটো নৰে হিংসৱ প্ৰাণিক ॥ ২৮৯
 জানীপনে ভোজ নামে নৰকে পৰে বায় ।
 বাৰ্জনে বিৰাধি তাৰ ভেজ মাল খায় ॥

লোভ দিয়া মাৰে যিটো পক্ষী ফাল্প পাতি ।
 শূলপুট নৰকত কৰে তাক শাস্তি ॥ ২৯০
 ঘোৰ ত্ৰিশূলত তাক থৈয়া জাস্তি জাস্তি ।
 চোটে ঘালে পক্ষী মাৰে কৰিয়া আক্রান্তি ॥
 যিটো মহা দুৰ্জ্জন প্ৰাণীক দেয় ভয় ।
 দণ্ডশূক নৰকত পৰে চুৰাশয় ॥ ২৯১
 ঘোৰ সৰ্পগণে তাৰ ধৰি গোটে গিলে ।
 মৰি মৰি উপজে যাতনা আতি মিলে ॥
 প্ৰাণীক নিবোধে যিটো খান্দি পোটে গাঁত ।
 পৰে সিটো অমশ্ৰে নিবোধ নৰকত ॥ ২৯২
 যমৰ কিঙ্কৰে গাঁত খানি পোটে তাক ।
 কল যেন পকাৱৈ ধূমৰ দিয়া যাগ ॥
 অতিথিক দেখি যিটো চক্ষু পকাই চাৱে ।
 ঠাই নাই বুলি হলহলি কৰি ধাৱে ॥ ২৯৩
 কৰ বক কাকে তাৰ চোটে চক্ষু কাঢ়ে ।
 মৰো মৰো বুলিয়া সঘনে বাৱ ছাড়ে ॥
 নেদয় নাখায় ধনী হুয়া মন্দ চিত্ত ।
 যক্কে যেন ব্যয় ভয়ে পুতি ৰাখে বিত্ত ॥ ২৯৪
 সূচীপত্ৰ নৰকে পেলায় দূতে ধৰি ।
 চোল যেন চাৱে হাতে গলে লগাই জৰী ॥
 হেনয় নৰক শত সহস্ৰ সংখ্যাত ।
 আছে যমপুৰী ভৰি জানিবা সাক্ষাত ॥ ২৯৫
 শুনা সভাসৱ ইটো মহা ভাগৱত ।
 পুৰাণৰ সূৰ্য্য ইটো কি কৈবো মহত ॥
 হুয়া এক শবণ যিজনে শুনে আক ।
 পাপ সাগৰত হুখে নিত্তবে মাৱাক ॥ ২৯৬
 বৈকুণ্ঠৰ শাস্ত্ৰ আনি পৰৰ উৎক্ৰে ।
 সংসাৰীক কৰি কৃপা প্ৰচাৰিলা শুকে ॥
 জানি এক চিত্তে নিতে শুনা কুক কথা ।
 ইহেন মনুষ্য জন্ম নকৰিবা কৃথা ॥ ২৯৭
 বিহুলী চমক যেন জীৱন অশ্বিৰ ।
 কৈত কেতিয়নে পৰে ইহেন শৰীৰ ॥

প্রাণ বহু কৃষ্ণ চরণে দিয়া চিত্ত ।
 কৃষ্ণ গুণ নাম ইটো পবলোক বিত্ত ॥ ২৯৮ ॥
 জানি হবি ভকতিত তেজিয়া আলাস ।
 আউব কি মনুষ্য হইবা এড়া ইটো আশ ॥

সহবে গলত বান্দা মাফাব নাম ।
 শহবে বচিয়া ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২৯৯ ॥

সবাপ্ত

পৃথিবী পৰ্বত সবাৰে প্ৰমাণ
শুনিয়া হৈলো তৃপ্তি ॥ ৫

আৰ্হে মুনিবৰ কহিয়ো দুৰ্ভব
নবকৰ কেনে স্থিতি ।

কোন পাপে কোন নবকত পৰ্বে
শুনিয়া উপজৈ স্থিতি ॥

কতেক নবক কাৰ কিবা নাম
কৰিয়ো সবে বিদিত ।

শুনি মুনিবৰ দিলন্ত উত্তৰ
শুনা নৃপ পৰীক্ষিত ॥ ৬

সাতো পাতালৰ তলৰ জলৰ
উপৰে যমৰ পুৰ ।

অসংখ্যাত তাত দুৰ্ভব নবক
জুৰি আছে বহু নূৰ ॥

তাতে মুখ্য মহা দুৰ্ভব নবক
চৌবাশী লক্ষ হাজাৰ ।

তাৰ গুণ নাম বৰ্ণাইবাক লাগি
শক্তি আছে কাহাৰ ॥ ৭

দুৰ্ভব নবক দেখন্তে চমক
সাপৰ যেন কম্বোল ।

শুনিয়া অপাব পাতকী প্ৰজাৰ
আতি আৰ্ত্তনাদ বোল ॥

তাতে মহাঘোৰ আঠাইশ নবক
শুনিয়ো নাম তাহাৰ ।

বৌবৰ তামিঞ্জ অন্ধতামিঞ্জ
পৰম দুখ নিকাৰ ॥ ৮

কুন্তীপাক কাল সূত্ৰ অসিপত্ৰ
ভগশুনি মহা দুখ ।

লাগাতক কাৰ কৰ্মৰ ব্যাকস
ভোজন শূকবন্ধ ॥

সূচীমুখ মহা বৌবৰ সদংশ
দন্দশূক বিশসন ।

অন্নঃ পান প্ৰাণ বোধ শূলপোত
অবিচি কৃষিভোজন ॥ ৯

বৈভবণী অন্ধ কূপ পুয়োদক
বজ্জ-কটক-শাল্মলী ।

পৰ্ধ্যাবৰ্তন সাৰমেয়াদন
পৰম যাতনা স্থলি ॥

অবটনিবোধ সহিতে আঠাইশ
নবক আতি দুৰ্ভব ।

আনো আছে যত যাতনা তাহাৰ
কোনে কহি পারে ওব ॥ ১০

পাতকী প্ৰজাৰ পৰম নিকাৰ
কবন্ত কিঙ্কৰে শান্তি ।

যত পুৰ চানি শুনিয়া সন্ময়ে
ঘোৰ অৰ্ত্তনাদ আতি ॥

অপ্ৰয়াসে পাপ কৰে নবে ঐত
ভোগ কালে মহাদুখ ।

পুণ্য কৰি জীৱ স্বৰ্গত বন্ধন
তহিতো নাহিকে দুখ ॥ ১১

তৈব পবা দৈথে পানীৰ যাতনা
শুনৈ আৰ্ত্তনাদ বন্ত ।

কেতিকপে ধনি পৰে ইটো ভৱ
নুগুচে সদা মনত ॥

দিব্য স্বৰ্গ ভোগ দুৰ্ভৈ তথাপিহৈ
চিন্তাতে থাকু উবাৱ ।

যেন কাঠিবাৰ বন্দীক শিহন্তে
ধাৰন্তে সন্তোষ নাই ॥ ১২

যত ভণ ভীৰ্ষ বজ্জ বোধ দান
কৰি মহাপুণ্য সৰ্কে ।

তথাপি কালন হাতৰ নেবাই
ব্ৰহ্ম ছুবনত সৰ্কে ॥

কেতিক্ষণে কালে ধৰৈ ইটো ভয়
ব্রহ্মাকো নেবৈ সৰ্ব্বধা ।
কহিলো পবন তথ্য নৃপবন
আবে শুনা পাছ কথা ॥ ১৩

ছবি

ইটো মহাভাগৱত শুনিলাহা সভাসন
দাকণ দুৰ্ঘোৰ বমলোক ।
আয়ু যায় আলে জালে কেতিক্ষণে ধৰৈ কালে
বমপুৰে আৰে কেন হৌক ॥
যি কাৰ্য্যে আকুল মন ইটো ভাৰ্য্যা পুত্রে ধন
নাতেক তাতেক সবে মায়া ।
তিলেকে সঞ্জোগ হই তিলেকতে কিছু নুই
চকল মেঘব যেন ছায়া ॥ ১৪
বিষয়ক কবি ভোগ্য কৃষ্ণব সেৱাব যোগ্য
ভাৰতত নব কলেৱব ।
আক পাই হেলাকবি সনা মুম্বমবে হবি
কিনো নব অধম পামব ॥
শান্ত্ৰবো বুজিয়া মজ্জা সদায়ে কৃষ্ণক ভজা
হৈয়ো এক শৰণ কৃষ্ণত ।
কৃষ্ণক কবিরো দেৱ কৃষ্ণসে পবন দেৱ
চিত্তা তান চৰণ মনত ॥ ১৫
মায়াবো জঞ্জিব কাপ তবিবা বাস্তনা তাপ
যববো গুচিব সবে দায় ।
যাব নাম সৈম্বে তবি কেনসে বাস্তৱ হবি
ইহ পব লোকব সহায় ॥
তানে শুনা গুণনাম হস্তে কবা তানে কাম
হৃৎত নেবিবা হবিনাম ।
এজেকে পাণ্ডক বকা অকল্প পুণ্যক সকা
নিবস্তৱে সোলা বাম বাম ॥ ১৬

বিভিন্ন পাপব বিভিন্ন নবক
পব

শুক নিগদতি শুনিয়োক নৃপবন ।
যিবা পাপে যিবা নবকত পবে নব ॥
শুনা সারধানে যেন নবকব নয় ।
ইহাক শুনিলে হোৱে পাত্তেকব ভয় ॥ ১৭
ধৰ্ম্ম আচৰোক পাপ নকৰোক শ্ৰাদ্ধি ।
ঈশ্বৰব আজ্ঞা ইটো জানি বেদ বাপী ॥
সিজো মহাপাপ মাধৱব আজ্ঞাভঙ্গে ।
ভুঞ্জাৱে বাস্তনা তাক যমে সেহি খঙ্গে ॥ ১৮
পব বিত পব পুত্রে ভাৰ্য্যা যিটো হবৈ ।
অন্তকালে আসি দূতে পাসে বান্ধি ধৰৈ ॥
মহাভয় দেখাই তৰ্জি গৰ্জি নগে তাৰৈ ।
বলে নিয়া তামিজ্ঞ নবকে তাক পাৰৈ ॥ ১৯
দূতব মূৰ্ত্তিক দেখি কাটম্প সৰ্ব গাৱ ।
সুখায়ে ভ্ৰায়ে আতি কবে আৰ্ত্তবাৱ ॥
মহা পীড়া পাই মুৰ্ছা যায় মন্দভাগী ।
মবি মবি জীয়ে চুনাই বাস্তনাক লাগি ॥ ২০
ভাৰ্য্যাপুত্রে এবি ভুঞ্জো যিটো অহকাৰী ।
স্বামীক বকিৱা ধায় যিটো চুৰ্তা নাৰী ॥
হাতে গলে বান্ধি বিৰ্তা মূত্রে মুখ তবি ।
ভয়কব কপী দূতে নগে চুইকো ধবি ॥ ২১
যিমূখে খাইলেক চবাৱে সেহি গালে ।
যোব অহতাৰিহন্ত পেহাৱে নিগালে ॥
গোব কাটা পাছ কেন পবি থাকৈ আতি ।
হোৱে অচেতন তাতে দূতে কবে শান্তি ॥ ২২
যিটো মন্দমতি আতি জনজকে সোলে ।
নিজনেং নিজ ভাৰ্য্যা পুত্রে মাজ গোলে ॥
সেহি পাপে বৌৱৰ নবকে পবে বাই ।
কুব কণ পত বেড়ি মাসে দ্ৰিতি ধায় ॥ ২৩

যিটো মন্দমতি আতি একোরে সুবুজে ।
 ব্যৰ্থে পশু পক্ষা মাৰি সকুটুমে ভুঞ্জে ॥
 মহা বৌবরত পৰে নাহিকে নিস্তাৰ ।
 কক পশুগণে বেঢ়ি মাংস খাই গাব ॥ ২৪
 যিটো জীয়া পশু পক্ষী ধৰি আনি বাঞ্জে ।
 নাকাটা নামাৰা কৰি জীৱন্ততে বাঞ্জে ॥
 ধৰি যমদূতে তাক মেঘে যেন পৰ্জ্জি ।
 কুন্তীপাকে তপত তেলত তাক ভাজে ॥ ২৫
 পৰম অধম যিটো কৰে ব্ৰহ্মবধ ।
 কালসূত্ৰে পৰি হোৱে শৰীৰ দগধ ॥
 অযুত যোজন মান মণ্ডল আকাৰ ।
 তপত ভাসৰ খোলা দেখি চমৎকাৰ ॥ ২৬
 তলত অগনি উপৰত সূৰ্য্যতাপে ।
 তাতে পৰি পোৰে ব্ৰহ্মবধী মহাপাপে ॥
 উঠে পৰে শোটৈ কতো ত্ৰাসতে লৱে ।
 ক্ষুধায়ে তৃষায়ে দেহা মুৰ্ছা যাই পৰে ॥ ২৭
 আঠ কোটি হাজাৰ বৎসৰ তাতে পোৰে ।
 ভেবে ব্ৰহ্মবধ সিটো পুৰুষক ছাড়ে ॥
 ভুঞ্জিয়া যাতনা জীয়ে পাতেকত তৰে ।
 জন্মান্তৰে আদি কয়বোগী হয় মৰে ॥ ২৮
 বিনা আপদত যিটো নিজ ধৰ্ম্ম ছাড়ে ।
 যমদূতে ধৰি তাক অসিপত্ৰে পাৰে ॥
 চাবুকে কোবাবে আতি ত্ৰাসতে লৱে ।
 ছেদে অৰ অসিপত্ৰে মুৰ্ছা গৈয়া পৰে ॥ ২৯
 ঘোৰ তাল বনপত্ৰে খুবতৰ ধাৰ ।
 স্বধৰ্ম্ম ত্যাগীক কৰি কৰে কুন্দাধাৰ ॥
 তেজি নিজ ধৰ্ম্ম পাবণব পাৰে গতি ।
 শুকৰ সুখৰ কথা শুনিয়ো সম্প্ৰতি ॥ ৩০
 বিনা অপৰাধে নগে যিটো বাজা চণ্ড ।
 ব্ৰাহ্মণ সৰম শৰীৰত কৰে মণ্ড ॥
 পূৰ্বৰ সুখত চেপি কুজাৰে মিৰাৰ ।
 কলত অস্তিত্বাৰে বৈৰ পেৰে কুন্দিয়াৰ ॥ ৩১

ডাঁস মস মাখি জোক পোক পকরাৰ ।
 ঈশ্বৰে নিশ্চিন্ত বৃত্তি কথিৰে আহাৰ ॥
 পিৱন্তে গাৱৰ তেজ তাক যিটো মাৰে ।
 পৰে সিটো নৰ অন্ধকূপ অন্ধকাৰে ॥ ৩২
 ডাঁসে মসে সৰ্পে তৈতে খায় তাক বেঢ়ি ।
 নাহি নিদ্ৰা আতি আৰ্ত্তবায়ে পাৰে গেৰি ॥
 কেফুক পিম্পৰা যেনমতে বেঢ়ি খায় ।
 ভুঞ্জে মহা যাতনা চেতন তাৰ নাই ॥ ৩৩
 বলি বিশ্বদেৱ পঞ্চ যজ্ঞ ধৰ্ম্ম নিজ ।
 তাকে নিতে নকৰিয়া ভুঞ্জে যিবা বিজ ॥
 কাক সম সিটো সৰ্ব্বভক্ষ অনাচাৰ ।
 পৰে কৃমিভোজন নৰকে কুলাঙ্গাৰ ॥ ৩৪
 ঘোৰ কৃমিকুণ্ড গোট লক্ষেক প্ৰহৰ ।
 ভুঞ্জে তাতে দুখ শত সংস্ৰ বৎসৰ ॥
 কোটি কোটি পলু শৰীৰক বেঢ়ি খায় ।
 পলুবিনে তাহাৰ ভক্ষণ মান নাই ॥ ৩৫
 ব্ৰাহ্মণৰ স্তৱৰ্ণক যিটো চুৰি কৰে ।
 বিনা আপদত সামান্তৰ ধন হৰে ॥
 সন্যাস নৰকে যমদূতে পেলাই আনি ।
 ছিণ্ডে মাংস তপত সপ্তাসে টানি টানি ॥ ৩৬
 অগম্য গমন পাপ যি জনে আচৰে ।
 যিটো স্ত্ৰী অগম্য নৰে বতি কৰে ॥
 লোহাৰ প্ৰতিমা অগ্নিবৰ্ণ কৰি তাৰে ।
 চাবুকে কোবাই নিয়া তাকে সাৱটাৰে ॥ ৩৭
 জাতি অন্ত্যজাতিকো নবাছে মন্দমতি ।
 পৰ দাৰা পাপত সন্ততে কৰে বতি ॥
 পৰম সম্পট পাপী একোৱে নবাছে ।
 বাছে তাক বন্ধকুট শিমলিৰ গাছে ॥ ৩৮
 গলত লগাৱা জোল উপৰক টানে ।
 বাজি পাৰে আকুৰি তলক মাৰি আনে ॥
 শৰীৰৰ মাংস ছিঁও নখাকৈ চেতনা ।
 কন্তবা ববিৰ ভুঞ্জে পাতকী যাতনা ॥ ৩৯

লাজ কাজ এৰি পশু যেন খেছাচাৰী ।
 যিটো মন্দমতি যিজে হৰে পবনাৰী ॥
 পৰে ভেজ পুজ বিষ্ঠা মূত্ৰৰ সাগৰে ।
 সহস্ৰ বৎসৰ মানো তাকে ভুঞ্জি মৰে ॥ ৪০
 বেদৰ বিহিত বিনো মাৰে পশু হানি ।
 অন্তকালে যমদূতে তাকে পোতে আনি ॥
 বেড়ি কুড়ি খাই মাৰে নাহিকে নিস্তাৰ ।
 প্ৰাণনিবোধত ভুঞ্জে অনেক নিকাৰ ॥ ৪১
 ভূত প্ৰেত পুঞ্জি যিটো কাটে হংস ছাগ ।
 বৈশ্বহ নৰকে পৰৈ দূতে নেৰৈ লাগ ॥
 কৰে খণ্ড খণ্ড তাক হাতে খাণ্ডা ধৰি ।
 দুখ ভুঞ্জিবাক লাগি জীয়ে মৰি মৰি ॥ ৪২
 যিটো নিজ ভাৰ্য্যাক ভ্ৰাক্ষণ অনাচাৰ ।
 ক'মে মোহ হৈয়া কৰে মুখত শৃঙ্গাৰ ॥
 লালভক্ষ নৰকত পৰে পাপ কৰি ।
 পিৱায়ে বেতস তাক যমদূতে ধৰি ॥ ৪৩
 গৃহদাহ কৰে যিটো বিষ দিয়া মাৰে ।
 লোৰে গ্ৰাম দেশ যিটো ছুট ছুৰাচাৰে ॥
 অসংখ্য কুকুৰে বেড়ি বজ্জ যেন দাস্ত ।
 অন্তকালে কামুৰি আৰুৰি ছিণ্ডে আস্ত ॥ ৪৪
 সাকী হৈয়া সভাত অসত্য বোলে বাণী ।
 ক্ৰম বিক্ৰমতো মিছা মাতে যিটো প্ৰাণী ॥
 শতক বোজন উপবক নেই ধৰি ।
 শিলাত পেলায়ে দূতে হেঁচ মুণ্ডকৰি ॥ ৪৫
 অবিচি নৰকে সিটো শুক শিলাখণ্ড ।
 চূৰ্ণ কৰে হোৱে পৰি পাপে কৰে দণ্ড ॥
 ছনাই ছনাই ফুলিয়া পেলায়ে অধোমুখে ।
 নবাই প্ৰাণ ভ্ৰাশি ছসহ মহামুখে ॥ ৪৬
 বিপ্ৰ বিপ্ৰপত্নী যিটো কৰে হুৰাপান ।
 অন্তকালে যমদূতে ছুইবো নৰে প্ৰাণ ॥
 চিত্তকৰি পেলাই ছয়ত বাস্তি ভবি ।
 পিৱায়ে তপত গোহা কলময় কৰি ॥ ৪৭

জন্ম কৰ্ম গৰ্বে বাঢ়ে অহকাৰ ঘোৰ ।
 বোলে হোত কৰি কোন বৰ আছে মাৰ ॥
 সেহি পাপে কাৰকৰ্মত পৰে আতি ।
 ধৰি যমদূতে হেঁচ মুণ্ডে কৰে শাস্তি ॥ ৪৮
 ভৈবৰক পূজে যিটো মনুষ্যক মাৰি ।
 ডাইনী হৈয়া মনুষ্যক খাই যিটো মাৰি ॥
 অন্তকালে বাক্ষসে কধিৰ পিয়ে তাৰ ।
 কৰে কিল কিল বুকো হানিয়া কুঠাৰ ॥ ৪৯
 বৃক্ষত বগায়ে পক্ষী মাৰে বিদ্ধি কোলে ।
 তাকে যমদূতে ধৰি বগায়ে ত্ৰিশূলে ॥
 ক্ষুধায়ে ভুকায়ে আতি তাত প্ৰাণ যায় ।
 বজ্জদন্ত বকে কাকে তাৰ মাংস খায় ॥ ৫০
 লোকক লগায়ে ভয় যিটো মন্দমতি ।
 দণ্ডশূক নৰকত তাৰ হোৱে স্থিতি ॥
 পঞ্চম মুখায়া সৰ্পে তাক বেড়ি খায় ।
 এম্বুবক যেনে চোৱায় সৰ্পে পাই ॥ ৫১
 প্ৰাণীক নিবোধে যিটো গাঁত গল্পবত ।
 তাকে যমদূতে পোতে যমৰ পুৰত ॥
 বিষ-বহি বিষৰ অনেক দেই বাক ।
 কল যেন পকায়ে নিগ্ৰহ কৰে তাক ॥ ৫২
 অতিথিক দেখি যিটো চকু পকাই চাৱৈ ।
 ঠাই নাই বুলি চল চল কৰি ধাৱৈ ॥
 বজ্জদন্ত কাকে ভুঞ্জে চকুক উতাৰি ।
 ৫৩ বক গুৰু উদৰৰ দোয়ে নাড়ী ॥ ৫৩
 'মই ধনবন্ত' কৰে অহকাৰ ঘোৰ ।
 গৌবন্ত শকা বোনো ধন নেই মোৰ ॥
 নেমে নাখায় যক্ষ কেন পুতি বাখে দিত ।
 কৰে যমদূতে তাক শাস্তি বিপৰীত ॥ ৫৪
 হাতে গলে ভবিত লগায়ে তাৰ জৰী ।
 তোল কেন চাৱে তাক জৰপূৰ কৰি ॥
 মাৰি মাৰি কিঙ্কৰে কুবায়ে বন্দাই ।
 পাবে আৰ্ত্তবাৰ যেন দামুৰি হবাই ॥ ৫৫

যিটো জনে মনুষ্যৰ তেজ কৰে মতি ।
 কবিবাক নেমে যিটো হবিত ভকতি ॥
 বৈতৰণী নদীত পেলাৱে দূতে ধৰি ।
 মল মুক্তে জল মাত্ৰ পিয়ে পেট ভৰি ॥ ৫৬
 হংস ছাগ পাব পক্ষী পোষে বিপ্ৰ হুই ।
 পূঁজ বহা নদীত পেলাৱে অধো মুয়ী ॥
 পূঁজ বিনে নাহি আৰ তাহাৰ আহাৰ ।
 তাতে যমদূতে দেই ডাঙ্গৰ শ্ৰেহাৰ ॥ ৫৭
 ঘৰ পোষা পশু যিটো কৰে বলিদান ।
 পবন অজ্ঞানী সিটো বাক্স সমান ॥
 যিকার্যে কাটিলে বলি তাতো নাহি আশ ।
 চিৰকাল তম নবকত কৰে বাস ॥ ৫৮
 পাচে পৰলোকে তাক সেহি পশু পাই ।
 কাটি কাটি শৰীৰৰ মাংস ছিণ্ডি খাই ॥
 মহা ছুখে মুৰ্ছা যাই শ্ৰুতি জ্ঞান হৰে ।
 চিৰকাল পাতকী যাতনা ভুঞ্জি যবে ॥ ৫৯
 কু-কথা কহয় যিটো ত্যাজি হৰি কথা ।
 যত পুণ্য কৰি আছে সিনো হোৱে সুখা ॥
 তম নবকত পৰে দূতে ধৰি আনি ।
 জিহ্বাক উভাৰে কাকবজ্জ দণ্ডে হানি ॥ ৬০
 হেনয় নবক আছে সহস্ৰ সংখ্যাত ।
 মুখ্য মুখ্য বাহি কিছু কহিলো তোমাত ॥
 সকলে নবক পাপী ভুঞ্জে অশুক্ৰমে ।
 মহাত্মকৰ ৰূপে দণ্ডি কৰে যমে ॥ ৬১
 সমস্তে যাতনা পাপী ভুঞ্জে মন্দভাগী ।
 লৈয়া শেৰ পাপ আসে পৃথিবীক লাগি ॥
 হোৱে ভূপ-বন-কীট কতোহো বিৰ্ভাব ।
 ভুঞ্জে পাপী জনে ইটো পবন নিকাৰ ॥ ৬২
 পুণ্য কৰি পাবে স্বৰ্গ কৈতো স্বহ নাই ।
 কেতিয়কৈ পৰো পৰো ভবে ধাতু যাই ॥
 পুণ্য কৰ কৈলে পৰে বিধানৰ হস্তে ।
 লাগ হৰি আনে বলি পথতে কাটোৱে ॥ ৬৩

নাবকী স্বৰ্গবো কাবো কৈতো নাহি স্বহ ।
 মোৰ তাপময় ইটো পাপ পুণ্য পথ ॥
 শতকোটি জন্ম জীয়ে কৰে আয়াযাত ।
 একোমতে দুৰ্ভব কাৰণ নেবাই হাত ॥ ৬৪
 সংসাৰ চক্ৰৰ জানিবাহা এহি গতি ।
 কহিলো সমস্তে ইটো তোমাত নৃপতি ॥
 আউৰ কিবা শুনিতো তোমাৰ আছে মতি ।
 আৱে পৰীক্ষিত ভূমি পুচিও সম্প্ৰতি ॥ ৬৫
 শুনা সভাসদ পদ মহাভাগৱত ।
 নিকটতে আছে ঘোৰ মৰণ শাপদ ॥
 নবকৰ নিকাৰ শুনস্তে ধাতু যায় ।
 কেনে হুখে নিজে আসে নিচিন্তা উপায় ॥ ৬৬
 দিনে দিনে টুটে আয়ু কৈত যাই শ্ৰাণ ।
 কোন দিনে দূতে ধৰে নাহি তাৰ ঠান ॥
 পিতৃ মাতৃ তনয় আগতে মৰি যায় ।
 কিনো অন্ধ তথাপি চেতন জ্ঞান নাই ॥ ৬৭
 উমান নপাৱে কাল অজগৰে গিলে ।
 ধন জন জীৱন যাইবেক এক ভিলে ॥
 মৰিবাক লাগে ঘাৰ তাৰ আন কাষ ।
 মোৰ মোৰ বোলে কিনো নিঃশক নিলাজ ॥ ৬৮
 নিচিন্তি নাথাকা কালে ধবিলেক পৰা ।
 কৃষ্ণত বিমুখ যিটো জীৱন্ততে মৰা ॥
 জানি পাপ সাগৰ-ভৰিতে কৰা কাষ ।
 নিবস্তবে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৬৯

পাপৰ প্ৰায়শ্চিত্ত

হৰি

পৰীক্ষিত নৃপে পাছে পুহন্ত শুকত কথা
 শুনা ব্যাসহৃত মহাবুনি ।
 শুনস্তে যমৰ লোক বহা ভয় পাইলে মোক
 ঘোৰ নবকৰ কথা শুনি ॥

যতক ছুধিলো মানে কছিলো সকলে কথা
 শুনিলো পবন অনুবাসে ।
 শুনন্তে যমব পুৰী কল্পে হিয়া তবতবি
 মনে যোব মহা চিন্তা লাগে ॥ ৭০
 কিমতে নপবে সিটো ঘোব নবকত নবে
 কহিয়োক তাহাব উপায় ।
 হেনবা বুলিবা আগে কবিয়েক প্রায়শ্চিত্ত
 তেবে সিটো যাতনা এৰাই ॥
 তাকো নেদেখোহো হিত যদি কবে প্রায়শ্চিত্ত
 তথাপি ওপজে সেহি পাপ ।
 এতেকে জানিলো মিছা প্রায়শ্চিত্ত কবি মবে
 নতবয় যাতনাৰ তাপ ॥ ৭১
 জানিলো বাজারে দণ্ডে মবিলে নবকে পবে
 আক জানি পাতক আচবে ।
 তবি প্রায়শ্চিত্তধিক হেন জানা পাতকীক
 কোন প্রায়শ্চিত্তে শুদ্ধি কবে ॥
 যেন ধুৱাই তোলে হাথা ছুৱাই লৱে কুটামাটি
 শৰীৰত বাছে পাপ মল ।
 কেহো বেলা এবে পাপ কেহো বেলা কবে তাপ
 প্রায়শ্চিত্ত এতেকে নিষ্ফল ॥ ৭২
 জানিলোহো অৱগাই পাপৰ চিকিৎসা নাই
 নবকত পবিবে নিশ্চয় ।
 একো পাব নপাওঁ গুণি ছেদিও আপুনি মুনি
 যোব মহা মনব সশয় ॥
 জাতি অন্ত্যজাতি জাতি সবাকো পৱিত্ৰ কবে
 সমন্তে প্রাপ্তিব মনোৱীত ।
 জাতি অপ্রয়াসে জবে সকল পাতক হবে
 কহিও হেনসে প্রায়শ্চিত্ত ॥ ৭৩

হুলকা

শুক নিগদতি শুনা কুকপতি
 পবন ভূমি মহন্ত ।
 বগশি কুধাকো কুকব কথাত
 কবিলা চিত্ত একান্ত ॥
 যি কথা পুচিলা তাহাব সিদ্ধান্ত
 শুনা সারথান চিত্তে ।
 পাপক সমূলি শুচাইবে নপাবে
 জানা কৰ্ম প্রায়শ্চিত্তে ॥ ৭৪
 অজ্ঞানী যতক প্রায়শ্চিত্ত কৰৈ
 শাস্ত্ৰৰ সম্মত চাই ।
 পাপক মোহয় বীজ লুপ্তয়
 উপজে পাপ ছুৱাই ॥
 জ্ঞানেসে জানিবা মুক প্রায়শ্চিত্ত
 কুকব জ্ঞানব পথ ।
 পবন হুলত বিটো প্রায়শ্চিত্ত
 শুনা আৱে মহাবথ ॥ ৭৫
 লৱে যাত্ৰ এক শবণ কুকত
 আন দেৱে নাহি মতি ।
 তপ ধৰ্ম সৱে এবিৱা কুকত
 কেৱলে কবে তকতি ॥
 হেনয় বিবল তকত সকলে
 সমন্ত পাপক মোহে ।
 প্রচণ্ড আদিত্যে যেন জনতব
 তিমিৰ নিশেৰে শোহে ॥ ৭৬
 জাতি অন্ত্যজাতি পাতকীৱো জবে
 হেনসে হবি তকতি ।
 কোটি প্রায়শ্চিত্ত কৱিৱা কৰ্ম্মাব
 তৰিবে নাহি শকতি ॥
 আচন্ত্যক কুক তকতব সেৱা
 কবি কেন শুভ হই ।

পবন জ্ঞানব পথ পায়্য মবে
 সিমত পরিত্র মুই ॥ ৭৭
 জ্ঞানব পথত নাহিকে সহায়
 কৰ্ম্মত বিধিনি ভয় ।
 ভকতি পথত ঈশ্বৰ বন্ধক
 জানিবা বাজা নিশ্চয় ॥
 জ্ঞান কৰ্ম্ম একো অপেক্ষা নকবি
 কেৱলে ভকতি তাৰে ।
 ভকতি সহায় নলৈ জ্ঞান কৰ্ম্মে
 কৰিবে কিছু হুৰাবে ॥ ৭৮
 হৰিত ভকতি যি জনে নকবে
 পবন মলিন বুদ্ধি ।
 কৰৈ প্ৰায়শ্চিত্ত কোটি শত যদি
 তথাপি মুহিকে শুদ্ধি ॥
 যেন হুৰা ভাণ্ড সমস্তে তাৰ্ঘত
 পখালিসে পাৰে দুখ ।
 নাহিকে কিঞ্চিতো পৱিত্ৰ তথাপি
 হেনয় হৰি বিমুখ ॥ ৭৯
 একবাৰ মাত্ৰ কৃষ্ণ চৰণত
 কৰিলে মন নিবেশ ।
 এতেকে সকলে তৈল প্ৰায়শ্চিত্ত
 গুলিল পাপ নিঃশেষ ॥
 গম্ব দূতক স্বপ্নতো নেদেখৈ
 এৰাইলে কালৰ হাত ।
 হৰি ভকতিৰ অগ্নয়ে নিস্তাবে
 কহিলো সবে সাকাত ॥ ৮০
 পবন জ্ঞানব কৰ্ম্মত কবিয়া
 ভকতিসে শ্ৰেষ্ঠ আতি ।
 ভকতি কৰিলে পবন পৱিত্ৰ
 হোয়ে মহা অন্ত্যজাতি ॥
 ভকতিত বস্ত মহা গুণ আছে
 কোনে কহি পাৰে সীমা ।

শুমা পুৰাতন কথা পৰীক্ষিত
 আশ্চৰ্য্য আৰো মহিমা ॥ ৮১

ছবি

শুনিয়োক সৰ্ব্বজন ভকতিসে মহাধন
 আন জপ যজ্ঞ ধৰ্ম্ম ধান্দা ।
 ভকতিসে নিজমাতা ভকতিসে গতি দাতা
 জানি ভকতিক গলে বান্ধা ॥
 ভকতিত দিয়া মতি ভকতিত কৰা বতি
 ভকতিসে পৰলোক বিত ।
 কৰিও ভকতি নিত হেনসে ভকতি হিত
 মৰণতো নৈবে কদাচিত ॥ ৮২
 কৃষ্ণসে পবন দেৱ কৃষ্ণক কৰিয়ো দেৱ
 কৃষ্ণত সৰ্ব্বদা দিয়া মতি ।
 আছে হুদি পণ্ডা মাজে ঈশ্বৰ কৃষ্ণত বাজে
 আন কোন দেৱে দিব গতি ॥
 কৃষ্ণবেসে সবে মায়া ইটো ধন জন জায়া
 আক তেজি ভজিয়ো কৃষ্ণত ।
 কৃষ্ণত ভকতি বিনে আন কৰ্ম্মে কোন জনে
 তৰিবেক দুৰ্য্যোৰ কলিত ॥ ৮৩
 শুনিয়োক সাধুজন কৰা সাৱধান মন
 সমীপ পাইলেক কালসৰ্প ।
 ইটো আনু ব্যৰ্থ নিলে ভাসিবেক একেভিলে
 ইসৰ বিয়ৱ মহা ধৰ্ম্ম ॥
 ঠন হুইব হাত তৰি থাকিবাহা দান্ত তৰি
 যাব জীৱ দুস্তব হাতত ।
 ইসৰ অৱস্থা কেনে সন্নায়ে নপৰে মনে
 এতো নাহি চেতনা পাৱত ॥ ৮৪
 গৈলে যোব যকপুৰ সবে বুদ্ধি হৈবে চুব
 লোহাব ভাঙ্গব কোব পাই ।

দূতে জড়পূব কবি বাঞ্ছিবে চাৰুৰ জবী
 বাখ বোলস্তাও তৈত নাই ।
 জানি এৰা আন মতি শুকতিত কৰা বতি
 মুখত নেবিবা হবি নাম ।
 কেনে আছা বাট চাই ইটো আয়ু ব্যৰ্থে যায়
 নিবস্তবে বোলা বাম বাম ॥ ৮৫

অজামিলৰ পূৰ্ব কথা

পদ

শুক নিগদতি বাজা চিত্ত কৰা শিব ।
 আৰ্চ্য মহিমা কিনো হবি শুকতিব ॥
 আছে যত যত যজ্ঞ ধৰ্ম্ম সংসাৰব ।
 জানিবাহা সবে হবি নৌমব কিৰুৰ ॥ ৮৬
 পুণ্য অবণ্যত হবি নাম মহা সিংহ ।
 পলাই পাপ হস্তী যেন শুনি তাৰ বিঙ্গ ॥
 হবি নামে খেদাৰে পাপব পুৰি নাই ।
 কৃষ্ণ বিমুখত সবে হবে এক ঠাই ॥ ৮৭
 পবন পাতকী যিটো আতি অনাচাৰী ।
 সিয়ো শুকতক বন্ধা কবন্ত সুবাৰি ॥
 চতুৰ্ভুজ ৰূপে পাৰে বৈকুণ্ঠ নগৰ ।
 আৰ্চ্য মহিমা কিনো হবিব নামব ॥ ৮৮
 নাহি প্ৰাণশ্চিত্ত হবি নামব সমান ।
 শুনা পূৰ্ব কথা অজামিল উপাখ্যান ॥
 নামব আভালে কৰে পাপক উৎসাদ ।
 শুনা বিকুসুত কামদুতব সম্বাদ ॥ ৮৯
 ৰূপোজ পুৰত এক ব্ৰাহ্মণ আছিল ।
 মতি অমাচাৰ বিজ্ঞ নাম অজামিল ॥
 পবন বেস্তাৰে পতি পতিত পাপীৰ্ত্ত ।
 কবিলেক বহুতক অনেক অনিৰ্ত্ত ॥ ৯০

বৃদ্ধ পিতৃ মাতৃ যত তেজিলে ভাৰ্য্যাক ।
 সকল সৰ্ব্বস্ব দিয়া তজিলে বেষ্ঠাক ॥
 জাতিকুল কৰ্ম্ম মানে সমস্তে ত্যাগিল ।
 বেষ্ঠাৰ গৰ্ভত লশ পুত্ৰে উপজিল ॥ ৯১
 কনিষ্ঠ পুত্ৰেৰ খেলা নাবাৰণ নাম ।
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰে পুসিবাৰ মাত্ৰ কৰে কাম ॥
 খেলে জুৰা পাশা মিছা মাতে অহকাৰী ।
 চুৰি কৰি দেই ডকা মনুষ্যক মাৰি ॥ ৯২
 স্ত্ৰীবধ বাজবধ একোৰে নছাড়ে ।
 তাইক মাত্ৰ পোপে আনি যত বিত্ত পাৰে ॥
 যি দিনা নপাৰে ধন বেষ্ঠা পাৰে গালি ।
 থাকে সৰ্ব্বনায়ে বিজ্ঞ তাইব আশা পালি ॥ ৯৩
 তাই ভৈল তপ জপ যজ্ঞ ধৰ্ম্ম ধ্যান ।
 সপোনতো বেষ্ঠা বিনে নিচিন্তয় আন ॥
 হেন পাপ নাছিল বিজত নিসিজিল ।
 দুৰ্ভব প্ৰাণে নুষ্ঠ ভৈল অজামিল ॥ ৯৪
 জাতিত ব্ৰাহ্মণ সিটো কৰ্ম্মত চাণাল ।
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰে পোষন্তে অনেক গৈল কাল ॥
 ভৈল অক্টাধিক আশী ববিষ প্ৰমাণ ।
 বৃদ্ধ বয়সত তাৰ মুপুজিল জ্ঞান ॥ ৯৫
 আউব একো কৰ্ম্ম কৰিবেক সধ্য নাই ।
 কনিষ্ঠ পুত্ৰক মাত্ৰ থাকে উমলাই ॥
 প্ৰাণতো অধিক সিটো পুত্ৰ নাবাৰণ ।
 মিলে হুখ শুনি তাব মধুব বচন ॥ ৯৬
 তাতে মন মজিল বিজব সফুলায় ।
 পবন কোঁচুকে তাব লীলা থাকে চায় ॥
 ধুৱাৰে ধুৱাৰে মহা স্নেহে নিতে তাকে ।
 আশা নাবাৰণ বুলি বাজি দিনে-তাকে ॥ ৯৭
 উঠা নাবাৰণ হেবা বৈশা নাবাৰণ ।
 কুজা নাবাৰণ বুলি তাকে সৰ্ব্বক্ষণ ॥
 প্ৰাণ পশি আছে সিটো কনিষ্ঠ পুত্ৰত ।
 নাবাৰণ বিনে নাহি বচন মুখত ॥ ৯৮

সৰ্বদায়ে থাকে মন পুত্ৰত সমূলি ।
 সপোনতো মাতে সিটো নাৰায়ণ বুলি ॥
 ক্ষণে ক্ষণে মন তাৰ তনয়তে পৰে ।
 সপোনে সচ্চিত্তে নাৰায়ণ নাম স্মৰে ॥ ৯৯
 ভৈল সিটো পুত্ৰত বিপ্ৰৰ আসকতি ।
 নাজানিলা আয়ু আসি ভৈলা সমাপতি ॥
 নিলেক বয়স পুত্ৰে স্নেহে আলো জ্বালে ।
 বিফলে জনম গৈল পাইলে অন্ত কালে ॥ ১০০

বিষ্ণুদূতৰ প্ৰসন্ন বয়সদূতৰ ধৰ্মলক্ষণ আৰু
 অজামিলৰ পাপ কথন

ভৈলা আসি বিপ্ৰৰ মৰণ সন্নিহিত ।
 তিনি গোটা যমদূত আগে উপস্থিত ॥
 ভয়ঙ্কৰ দেহা যেন আঙ্গাৰৰ পুঞ্জ ।
 বন্ধা দুই চক্ষুক পকাৰে যেন গুঞ্জ ॥ ১০১
 যেন পোৰা শিৰিষ ভয়ঙ্কৰ বাহু ।
 খেদি আসি আছে যেন তিনি গোটা বাহু ॥
 এক হাতে ডাক আউৰ হাতে পাঁশ জৰী ।
 শৰীৰৰ বোম আছে স্বভাৱে সিহৰি ॥ ১০২
 বিকট পিঙ্গট দেহা কুকুপ সৰ্ব্বাক্ষ ।
 ভেঙ্গুৰা ভেঙ্গুৰী ভৰি থলন্তৰ জজ্ঞা ॥
 প্ৰচণ্ড বতাস যেন নাকৰ উশাস ।
 ওলমিলে পেট যেন বৰ মৌৰ বাস ॥ ১০৩
 বজ্ৰাকাৰ মুখ আতি বিকৃত কুকুপ ।
 নাক দন্ত সাক্ষাত্ততে দেখি অন্ধকূপ ॥
 উচ্চল দশনে আছে অথৰ কামুৰি ।
 দেখিয়া ভিজৰ যেন ধাঙু গৈল উৰি ॥ ১০৪
 মোক নিবে আইল ইটো তিনি যমদূত ।
 পাইলে অন্তকালে ভয় ভৈল অদভূত ॥
 কাষ্পে তনু ভিজে ভেজিলেক মলমূত্ৰে ।
 হা কৈক গৈলা মৌৰ নাৰায়ণ পুত্ৰে ॥ ১০৫
 এতেক বোলন্তে দুতে খবিল বিপ্ৰক ॥
 স্বদয়ৰ পৰা আগনে আজুৰি জীৱক ॥

মহা পীড়া পায় বিপ্ৰ ভৈলা অচেতন ।
 দিলা আৰ্ত্তবাৰে বিং আস নাৰায়ণ ॥ ১০৬
 জীৱ বাজ কৰি ভৰাই যাতনা দেহাত ।
 দিলে পিঠি ফটা বান্ধ কৰি পাছ হাত ॥
 লগাই দোল গলত চামৰ জৰী আনি ।
 নবকত আজুৰি নেই পেলাইবে টানি ॥ ১০৭
 সেহি বেলা চাৰি বিষ্ণু দূত ভ্ৰমে স্থখে ।
 কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন শুনে মৰস্তাৰ মুখে ॥
 তাক পীড়া কৰে কোন অধম পামৰে ।
 এহি বুলি খেদি গৈলা চাৰি সিদ্ধৰে ॥ ১০৮
 মৰস্তে লৈলেক নাম তাকো কৰে দণ্ড ।
 বহু বহু চক্ৰে কাটি কৰো খণ্ড খণ্ড ॥
 আমাৰ প্ৰভুৰ নাম লৈলে হয় ত্ৰাস ।
 নাহি ভয় বুলি সবে তেজিলা আটাস ॥ ১০৯
 ভকতক পীড়া পাইলে পৰম আপদে ।
 পৱন সঞ্চাবে পাইলে চান্ধি পাৰিষদে ॥
 ছাড় ছাড় বিপ্ৰক পাৰন্তে আসে গেৰি ।
 কোবাবে লাগিলা দূত সমস্তক বেঢ়ি ॥ ১১০
 চাপৰ চুলাৰি ঘৰাকাতিৰ প্ৰহাৰ ।
 চৰবতে দুই গাল ভৈলা ভিণ্ডাকাৰ ॥
 কেহো কিল মুকুতি লাঠিৰ দিলা চোট ।
 গদাৰ কোবত পিঠি ভৈলা গোটাগোট ॥ ১১১
 অনেক কাতৰ কৰে দুতে গেৰি পাৰি ।
 কোঁড়কে হাসন্ত তাক দেখি সিদ্ধচাৰি ॥
 নমাৰি এৰিলা প্ৰাণে ভয় দেখাই বৰ ।
 হাতৰ এৰাই তিনি দুতে দিলা লব ॥ ১১২
 মাৰণৰ ত্ৰাসে তিনি যমৰ কিঙ্কৰ ।
 বিজক এৰিয়া ভৈলা তেখনে অন্তৰ ॥
 পলাই গৈলা কতো দূৰ পাছক চাকন্তে ।
 মাটিত পৰিয়া পাছে থাকিলা কেহান্তে ॥ ১১৩
 কাঢ়ে খব উশাস ত্ৰাসেতে নিশৰনে ।
 পাছে কৃপাকৰ সিটো চাৰি পাৰিষদে ॥

দেখায়া বিজ্ঞক মহা কপ মনোহব ।
 চক্রে কাটিলেক বান্ধ হাতব পারব ॥ ১১৪
 যমব দূতব হাত এৰাই অজামিল ।
 পুনৰপি সেহি শৰীৰতে প্ৰবেশিল ॥
 দেখে আতি আশ্চৰ্য্য বিন্ময় হৈয়া আছে ।
 যমব দূতব কথা শুনিওক পাছে ॥ ১১৫ ॥
 পায় পীড়া দূত গৈলা দূৰক অন্তৰি ।
 মহাভয়ে কম্পয় দূতব হাত ভৰি ॥
 কতো বেলি স্নহ হৈয়া ভয়ে নমাই মাথ ।
 কোন ভূমি সব বুলি পুছে জুৰি হাত ॥ ১১৬
 ভূমি সব কোন কৈব পথা আছা আসি ।
 তোমাৰ ঈশ্বৰ কোন कहियो প্ৰকাশি ॥
 কেনে ভঙ্গ কৰা ধৰ্ম্ম বাজাব আজ্ঞাক ।
 কোন অপবাধে ক্ৰোধ কৰিলা আমাক ॥ ১১৭
 দেৱ বিছাধৰ হেন বুলিতে নপাৰি ।
 সিদ্ধতো উত্তম দেখো ভূমি সব চাৰি ॥
 নজানিসে পুচো কোপ কেমিয়ো আপুনি ।
 হেন কপৱস্ত নতো দেখি নতো শুনি ॥ ১১৮
 সবে শ্ৰাম তনু তাতে শোভে পীতবাস ।
 নবীন মেঘত যেন বিজুলী প্ৰকাশ ॥
 উজ্বল নয়ন যেন চন্দ্ৰব মণ্ডল ।
 শিবত কিৰীটি কৰ্ণে মকব কুণ্ডল ॥ ১১৯
 পদ্ম পত্ৰ সম সবে আয়ত লোচন ।
 অমৃত অধিক জ্বরে যথুৰ বচন ॥
 ললাভত অলকা তিলকে কবে কান্তি ।
 হৃদয় দশন শোভে মুকুতাৰ পান্তি ॥ ১২০
 উন্নত নাসিকা যেন হলে তিল কুল ।
 বন্দুলিতোধিক যেন অধৰ বাতুল ॥
 সবে নব বয়স সৰ্ব্বাদ হুকুবাৰ ।
 বহল কনুৱে শোভে হাড় মুকুতাৰ ॥ ১২১
 হলে কিসি মিলি যেন অগনিৰ জালা ।
 আশাদ লখিত গুলে হলে বনমালা ॥

চৰণ পদ্মত হলে বস্ত্ৰব সুপূৰ ।
 চাৰি চতুৰ্ভুজ হলে কক্ষণ কেমুৰ ॥ ১২২
 শৰীৰব কান্তি অতি হলে দিশপাশ ।
 কতবা সূৰ্য্যব যেন জ্যোতিৰ প্ৰকাশ ॥
 জানিলোহৌ ভূমি সব পুকব মহন্ত ।
 আমি তোমাৰ কপ বৰ্ণাই নপাওঁ অন্ত ॥ ১২৩
 জানা ধৰ্ম্ম বাজাব কিঙ্কৰ আমি আতি ।
 তাহান আদেশে অধৰ্ম্মীক কৰো শান্তি ॥
 পৰম পাতকী ইটো বিপ্ৰ মঙ্গ ভাগী ।
 বাঙ্কি নেও নৰকত পেলাইবাক লাগি ॥ ১২৪
 কি কাৰণে বান্ধ কাটি বাখিলা ইহাক ।
 ক'লাহা কোপ হেন কিসক আমাক ॥
 একো নাজানিলো ভূমি সবে বুজায়োক ।
 বাজাব আগত গৈয়া कहিবাব হৌক ॥ ১২৫
 এতেক বুলিয়া যমদূত নিশৱদ ।
 অশ্ৰে অশ্ৰে আলোচন্ত চাৰি পাৰিষদ ॥
 কোনবা অধৰ্ম্মী মহাধৰ্ম্মী কোনজন ।
 একো নজানই পাপ পুণ্যব লক্ষণ ॥ ১২৬
 জানিলোহৌ ইটো তিনি চৌৰ ভয়ঙ্কৰ ।
 ভয়তে বোলয় ধৰ্ম্ম বাজাব কিঙ্কৰ ॥
 ভকতক ধৰৈ কিনো পৰম অজ্ঞান ।
 দিলা এহি বুলি চাৰি সিদ্ধে সমিধান ॥ ১২৭
 শুন অবে যমদূত আমাৰ উত্তৰ ।
 যদি সত্যে হোস ধৰ্ম্ম বাজাব কিঙ্কৰ ॥
 কোন পৰমাৰ্থ ধৰ্ম্ম শাস্ত্ৰত বিহিত ।
 কোন মহাধৰ্ম্ম कहিয়োক বখোচিত ॥ ১২৮
 মনুষ্য লোকত তোৰ কাত অধিকাৰ ।
 কিবা কৰ্ম্মাৰ্থানে সৱে পৰায়া তোমাৰ ॥
 কোনবা পাপীক নেস যমব পূৰীক ।
 কেনবা প্ৰকাৰে গুণ কবা পাতকীক ॥ ১২৯
 জানা য়েৱে কৰ্ম্মদূত দিয়োক সিদ্ধান্ত ।
 এহি বুলি মৌন তৈলা চাৰিও মহন্ত ॥

হেন শুনি মনে শুনি যমৰ কিঙ্কৰ ।
 যেন জানে দিবে লৈলা তাহাৰ উত্তৰ ॥ ১৩০
 শুনা সত্যসদ মহাভাগৱত কথা ॥
 ইহেন মনুষ্য জন্ম নকৰিবা বৃথা ॥
 কেতিয়কৈ ধৰে কালে তাৰো নাহি মিত ।
 আৰকি মনুষ্য হৈবা ভাৰত ভূমিত ॥ ১৩১
 দেৱৰ বাঞ্ছিত ভাৰতৰ নব কায়া ।
 পুণ্য বলে পাইলা ঈশ্বৰৰো তৈল দায়া ॥
 আক বৃথা কৰা কেনে বিষয়ৰ ভোলে ।
 বেচা চিন্তামণি জন্ম ছাৰ কাঞ্চমোলে ॥ ১৩২
 চোৰাতক লৱে এৰি মলয়া চন্দন ।
 আন দেৱ সেৱে এৰি দৈৱকী নন্দন ॥
 স্মৰণ মাত্ৰকে যাক তৰয়ে সংসাৰ ।
 হেনয় সুহৃদ দেৱ কৈত পাইবা আৰ ॥ ১৩৩
 পৰম ঈশ্বৰ আত্মা বান্ধৱ সাক্ষাত ।
 প্ৰত্যেকে আছয় হৰি সবাৰ হিয়াত ॥
 এক চিত্তে চিন্তা তান চৰণ কমল ।
 লৱা বাম নাম মহা মৰণ সমল ॥ ১৩৪
 ঘোৰ পৰলোকে আন নাহিকে সহায় ।
 পৰম সুহৃদ একে নামত বিনায় ॥
 জানিয়া ঘটনে তৰিবাৰ কৰা কাম ।
 পাতোক ছাড়োক ডাকি গোলা বাম বাম ॥ ১৩৫

হুলকা

অনন্তৰে তিনি যমদূত বোলে
 শুনিয়ো সবে মহন্ত ।
 আমি মহা বৃহ তোমাসাৰ আগে
 দিবোহো কিবা সিদ্ধান্ত ॥
 তথাপি যচম পানি যেন জানো
 কৰো শুনা বিতমান ।

জানা জগতৰ যত মহা পুণ্য
 সবাবো বেদে প্ৰমাণ ॥ ১৩৬
 বেদে বিহে যাক তাক বুলি ধৰ্ম্ম
 তপ জপ যজ্ঞ যাপ ।
 বেদৰ নিষিদ্ধ যত কৰ্ম্ম মানে
 জানা সেহি মহা পাপ ॥
 বেদৰ বিহিত সততে আচৰে
 সেহিজন পুণ্যৱন্ত ।
 বেদৰ নিষিদ্ধ কৰে যিটো নবে
 সেহিটো পাপী অত্যন্ত ॥ ১৩৭
 চাৰিও জাতিৰ যেন ধৰ্ম্ম তাৰ
 বেদে দিয়া আছে সীমা ।
 যিহেতু বেদেয়ে প্ৰমাণ ধৰ্ম্মৰ
 বেদৰ শুনা মহিমা ॥
 যিটো নাৰায়ণ পৰম ঈশ্বৰ
 পুৰুষ মহা মহন্ত ।
 ব্ৰহ্মাদিকো যিটো অজন্ত পালন্ত
 প্ৰলয়ত সংহবন্ত ॥ ১৩৮
 তাহান পৰম নিশ্বাসতে আসি
 আপুনি ওপজে বেদ ।
 এতেকে পৰম প্ৰমাণ বেদেয়ে
 দিয়া আছে পৰিচ্ছেদ ॥
 বেদে বিহে যাক জানিবা সকলে
 কৃষ্ণবেসে আত্মা বান্ধি ।
 তাক ভজ কৰে যিটো মহা পাপী
 তাকে কৰো বশ আমি ॥ ১৩৯
 হেনবা বুলিয়া ইটো বিপ্ৰে পাপ
 কৰিলে কিমতে দেখা ।
 আছে চৈধ্য জন সাকী মনুষ্য
 শুনা বেওঁ তাৰ লেখা ॥
 দিন শশী সূৰ্য্য আকাশ অগনি
 ধৰ্ম্ম বৰ্ত্ত্য দিন বাতি ॥

কাল জল বায়ু ধর্ম মহী এহি
 চৈধ্য সাধী দেখে আতি ॥ ১৪০
 মহা গোপ্য পাপ কবি বোলে মোক
 নেদেখিলে একোজনে ।
 আপোন ধানত থাকি ধর্ম বাজা
 সকলে জানন্ত মনে ॥
 আশাক পাকন্ত পাপ অনুসাবে
 কবো নও ধবি আনি ।
 অনুক্রমে সবে ভুঞ্জাস্ত যাতনা
 আছে কর্ম্মী যত প্রাণী ॥ ১৪১
 পুণ্য আচরণে পাতক ওপজে
 যিহেতু নাহিকে দান ।
 নিচিনি আশাক সদায়ে জীৱব
 দেহত কবে সন্ধান ॥
 আপোনার কর্ম্ম আপোনা ক বান্ধে
 নাজানে মোক উপায় ।
 কোটি কোটি জন্ম সংসারত ভ্রমে
 যাতনা ভুঞ্জে সদায় ॥ ১৪২
 প্রকৃতির সঙ্গে সকলো জীৱব
 ভৈল বিপর্যয় বুদ্ধি ।
 কবে যজ্ঞ জপ তপ তীর্থ স্নান
 তথাপি নাহিকে শুদ্ধি ॥
 ইসবব সঙ্গ লৈলে কণেকতে
 সকলে পাতক বকে ।
 পবন যাতনা নিকারক তবে
 অক্ষয় পুণ্যক সাকে ॥ ১৪৩
 বেদব বেদতা পবন ঈশ্বর
 ভকতিত নাহি হুংব ।
 কিন্নর অক্ষ লোক যাতনাত কবে
 হবিত হরা বিহুংব ॥
 এতকে পাপীক দণ্ড কবিবাক
 পাকন্ত সবে আশাক ।

ইটো অজামিল বিটো মহা পাপ
 কবি আছে শুনা ভাক ॥ ১৪৪

 হবি
 ইটো বিজ অজামিল মহা পুণ্য কর্ম্মীল
 আছিলে পূর্বত ধর্ম মতি ।
 সমস্তে প্রাণীৰ হিত গুণ অগ্নি অধিত্তি
 কবিলেক অনেক ভকতি ॥
 সর্ব গুণে অলঙ্কৃত পবন ককশাচিত্ত
 বৃদ্ধ পিতৃ মাতৃত ভকত ।
 নিত্য পাঠ নাহি আব নেবিলেক সনাতন
 বেদ শাস্ত্র সবাত্তে পার্গত ॥ ১৪৫
 দিনেক বিজ্ঞক আনি পিতৃ বুলিলেক বাণী
 অজামিল অবণ্যক চল ।
 পুঞ্জিবো দেৱতা হবি আনিও বস্তন কবি
 যজ্ঞ কাঠ পুস্প পত্র ফল ॥
 পিতৃ বাক্য শিবে লৈয়া অবশ্যে চলিলা লৈয়া
 পাইলা সবে পূজাব সন্তাব ।
 উলতি আসন্তে পাছে দেখন্তে পথতে আছে
 মনোহর মন্দির বেষ্টাব ॥ ১৪৬
 চাইলা পাছে চক্ষু বেদি পুৰবে কবর কেদি
 বেষ্টা সমষ্টিতে মহাবদে ।
 বস্তপানে হরা বস্ত পূজাবব ভাব বস্ত
 দশনে হুংবী জব ভদ্রে ॥
 শিখিল কবিলা বস্ত প্রহাবে কটাকে অস্ত
 হাশি হুললিত গারে গীত ।
 বস্তী এখিল ত্রীড়া কবে কতো কাম ত্রীড়া
 সিটো পুৰব বস্তি স্তিত ॥ ১৪৭
 ভোল হরা কাম হুংবে সিটো কামিনীৰ হুংবে
 মেই ধবি পুৰবে হুংবন ।

কুহুমে লিপিত দুই বান্ধ মেলি মোহ হই

ধনে ধনে দেই আলিঙ্গন ॥

দোখ দ্বিজে সচকিত কাম বাণে জর্জরিত

তেখনে মিলিল ভিন্ন তার ।

পাসবিল নিজ কৃত্য বমণী মুহিল চিত্ত

মদনে কম্পিত সর্ব গার ॥ ১৪৮

কবিলে অনেক যন্ত্র উচ্চবিয়া বেদ মন্ত্র

তথাপিতো ধিব মুহি মন ।

ধবিলা মদন গ্রাহে কামানলে হৃদি দহে

ভৈলা সিটো বিপ্র অচেতন ॥

ধৈর্য্য ধবি ধবে ধ্যান তথাপি নেদেখে আন

বেশ্যা বিনে সিটো অজামিল ।

নিজ কর্ম্ম এবি পাছে পিতৃ বিত্ত যত আছে

সবে দিয়া বেশ্যাক ভজিল ॥ ১৪৯

তাইব যেন অভিলাস তাকে দিয়া পূবে আশ

দিনে দিনে বাঢ়ে অমুবাগ ।

বৃদ্ধ পিতৃ মাতৃ আতি নিজ ভার্য্যা সমন্বিত

সবাকো কবিলে পবিত্যাগ ॥

বেশ্যাত মজিল মন চুবি কবি আনি ধন

সবে দিয়া বেশ্যাক পুষিল ।

কাক নেদিলেক তাপ নকবিলে কোন পাপ

দের দ্বিজ সবাকো বঞ্চিল ॥ ১৫০

জাতি কুল কবি চর বেশ্যাব ভুঞ্জিলে অন্ন

অপবিত্রে যেন মুদ্রে মল ॥

সিজে পাপ প্রতিনিত নকবিল প্রায়শ্চিত্ত

কাবো দণ্ড পাতকব ফল ॥

আক বাখা কি কাবণে ছুমি সব মহাজনে

হেন কাম কবা অবুগত ।

বেদ পথ লোপগৈলা এহি বুলি বৌন ভৈলা

সিটো গোটা তিনি বমদুত ॥ ১৫১

হুলড়ী

শুনা সভাসদ ভাগবত পদ

নিশবদ হয় আতি ।

যাব কর্ণে কৃষ্ণ কথা মুশুনয়

সিসে নিজ আত্মধাতী ॥

সেহিসে অম্বব সেহিসে বান্ধস

মুশুনে কৃষ্ণব কথা ।

কৃষ্ণত বিমুখ পশুতো অধম

তার জন্ম সবে বৃথা ॥ ১৫২

পদ্ম পত্র জল জীরন চঞ্চল

কৈত কেতিক্রমে যায় ।

ইটো দুঃখ শোক ঘোর পবলোক

নিচিন্তা তার উপায় ॥

কেতিক্রমে পবা ধবিলেক আসি

দুর্ঘোব অন্তক বাবে ।

যাবে নৈতো মিলে জানিয়া মৰণ

শরণ লৈয়োক আগে ॥ ১৫৩

কৃষ্ণে পিতা মাতা উপদেশ দাতা

কৃষ্ণেই হৃদয় নিজ ।

কৃষ্ণে তপ জপ কৃষ্ণে যজ্ঞ যাগ

কৃষ্ণেই মোক্ষব বীজ ॥

কৃষ্ণত বিনায় নাহিকে সহায়

কৃষ্ণেই পবন গতি ।

জানিয়া সম্প্রতি কবি দৃঢ় মতি

কৃষ্ণত ধবা ভকতি ॥ ১৫৪

যত দেখা শুনা যত মনে গুণা

ইহাব সকলে ধান্দা ।

পবন বাহুর নাথকব নাথ

প্রবন্ধে গলত বাছা ॥

নাথব স্রবণ সংসাব ভবন

মরণ সমল নাথ ।

বচিলা শঙ্কবে

নিবন্ধবে নবে

ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৫৫

বিষ্ণুদেব ভগবানব নামব সাহায্য কখন

পদ

নিগদতি শুক শুনা নৃপ নিশবদে ।
 দূতব বচন শুনি চাৰি পাৰ্শ্বদে ॥
 ডাকিয়া বোলয় তবে যমব কিঙ্কব ।
 জানো নজানস একো মহিমা নামব ॥ ১৫৬
 যতক কহিলা মানে সবে মায়াময় ।
 কোন পবমার্ঘ ধৰ্ম্ম নাজানা নিশ্চয় ॥
 এহিমতে কবা পাপী জগতকে নাশ ।
 বাজা ভাল ভৈলে তাব ভাল হরে দাস ॥ ১৫৭
 কিছু নাজানস দণ্ডিবাক লাগে যাক ।
 পাইলেক অধৰ্ম্মে ধৰ্ম্ম বাজাব সভাক ॥
 নিস্পাপীক কবে দণ্ড কিনো মহা কষ্ট ।
 জানিলোহৌ এবেসে জগত ভৈল নষ্ট ॥ ১৫৮
 সিনে মহা সাধু পুত্ৰবতে পালে প্রজা ।
 কবে সমুচিত শাস্তি সিনে ধৰ্ম্ম বাজা ॥
 অন্য দোষে দণ্ড মুহি বাজাব লক্ষণ ।
 ভৈলে নষ্ট লৈবে লোকে কাহাত শরণ ॥ ১৫৯
 শ্রেষ্ঠ জনে কবে যদি গবহিত কৰ্ম্ম ।
 দেখা দেখি অন্ত অন্তে আকে বোলে ধৰ্ম্ম ॥
 পাচক লাগিয়া সেই প্রবর্তিয়া যায় ।
 সেহি মত ভৈলা ধৰ্ম্ম বাজাব অন্তায় ॥ ১৬০
 মহা জ্ঞানী জানি কৃষ্ণে খেলা বাজা পাতি ।
 কবিবেক পাতকীক সমুচিত শাস্তি ॥
 সেহি মনে কবে ঘেবে ধৰ্ম্মত বিঘাত ।
 ভৈল নষ্ট লৈবে লোকে কাহাত সন্মাত ॥ ১৬১
 যেন সাধু বেথিয়া সৰ্ব্বৰ বাপি খেল ।
 কোলাত নিতানি বিয়া জখে নিয়া লৈল ॥

তাক মাৰি তাহাব সৰ্ব্বৰ লৈয়া যায় ।
 সেহি মতে ভৈল ধৰ্ম্ম বাজাব অন্তায় ॥ ১৬২
 হেনবা বুলিয়া বিপ্র ধৰ্ম্ম ভৈল ভ্রষ্ট ।
 ইহাব দণ্ডত তোমাসাব কিয় কষ্ট ॥
 শুনা সারথান হৈয়া ইহাব উত্তৰ ।
 জানো নজানস একো মহিমা নামব ॥ ১৬৩
 তোবা সবে ধৰিলি বিপ্রব শ্রুতি নাই ।
 নাবায়ণ নাম উচ্চবিলে অনিচ্ছাই ॥
 এতেকে কবিলে ইটো বিপ্ৰে যথোচিত ।
 কোটি জনমব পাতকব প্রায়শ্চিত্ত ॥ ১৬৪
 মোক্ষক পাইলেক হুয়া ধৰ্ম্মত মুকুত ।
 ইহাত অদুত নেদেখিবি যমদুত ॥
 হবি হেন নাম যিটো কবে একবাৰ ।
 মোক্ষক যাইবাব সিটো ভৈলে কাচপাৰ ॥ ১৬৫
 হেনবা বুলিয়া বিপ্র কৰ্ম্মবেসে অহ ।
 উচ্চাবিলে কৰ্ম্মকেসে কবয় সঙ্গ ॥
 স্বভব্রে সাধিবে গতি কিমতে লোকব ।
 ইটো শঙ্কা নকবিবি যমব কিঙ্কব ॥ ১৬৬
 দ্রব্য সমে কবে যেন জলক ভোজন ।
 স্নান পানে কেবলে সাধয়ে প্রয়োজন ॥
 সেহিমতে হবে পাপ নাম কৰ্ম্ম সনে ।
 কেবলে শ্ববস্তে পলাই পাতক বিদ্রবে ॥ ১৬৭
 নাই চিত্তে অনিচ্ছাতো যদি বোলে হবি ।
 তথাপি পলাই পাপ কল্পি তবতবি ॥
 যেন ক্ষুদ্রে বৃষে নাহ শুনিয়া সিংহব ।
 জীৱ বাধি হৈবে ভৈব তেথনে অন্তব ॥ ১৬৮
 নাবায়ণ আস বুলিলেক ইটো পাপী ।
 ভৈলে প্রায়শ্চিত্ত সবে পাপব জ্ঞাপি ॥
 অৰ্জনায়ে কবে কহা প্রসন্ন পাপব ।
 ইটো মিত্তে উচ্চবিলে চাৰিও অকব ॥ ১৬৯
 হেন জাণা আক আত পাপ আছে বই ।
 নপাও অন্ত নাবব মহিমা নামি কই ॥

যত যজ্ঞ জপ তপ তীর্থ ত্রত দান ।
 লক্ষ কোটি গুণে নোহে নামৰ সমান ॥ ১৭০
 হেনবা বুলিয়া বিজ্ঞ দুষ্ঠ দুবাশয় ।
 দিনে কৰি আছে মহা মহা পাপচয় ॥
 লক্ষ কোটি প্ৰায়শ্চিত্তে নাহিকে নিস্তাৰ ।
 এক নাম মাত্ৰে কৰে নিষ্কৃতি ইহাৰ ॥ ১৭১
 দেও আৰ উত্তৰ শুনিবি তিনি দূত ।
 হৰি নাম মহিমা কহন্তে অদভূত ॥
 ব্ৰহ্মবধ স্ত্ৰবাপান অগম্যাগমন ।
 মহাপাপ ব্ৰাহ্মণৰ স্ত্ৰবৰ্ণ হৰণ ॥ ১৭২
 যিত্ৰে দ্ৰোহ কৰে মঠ মণ্ডপ দগধ ।
 পিতৃ মাতৃ স্ত্ৰী নৃপতিৰ লৱে বধ ॥
 আছে আনো আনো যত মহা পাপগণ ।
 সবাবো নিষ্কৃতি হৰি নাম সংকীৰ্ত্তন ॥ ১৭৩
 হৰি হৰি বুলি যিটো উচ্চৰে সম্প্ৰতি ।
 তাকে লাগি যাই সবে মাধৱৰ মতি ॥
 ইটো মোৰ ভৈল বুলি কৰে গদাধৰি ।
 পাপক খেদায়া বক্ষা কৰি ফুৰে হৰি ॥ ১৭৪
 নাম লৈলে মাধৱে নেবন্ত তাৰ কাচ ।
 যেন ধেনু স্নেহত বৎসক নেৰে পাছ ॥
 নাম ধৰ্ম্ম হেনসে হৰিক কৰে বশ ॥
 নামৰ মহিমা ইটো বেদবো বহুশ ॥ ১৭৫
 ঋষি সবে বিহি আছে প্ৰায়শ্চিত্ত যত ।
 যাগ যোগ যজ্ঞ জপ তপ তীর্থ ত্ৰত ।
 কৰিবে নপাবে সবে সিমত মুক্তিক ।
 হৰি নামে কৰে যেন পৱিত্ৰে বুদ্ধিক ॥ ১৭৬
 যদি শত কোটি বাৰ কৰে প্ৰায়শ্চিত্ত ।
 তথাপিভো পাপৰ পথত পৰে চিত্ত ॥
 মনৰ মলক কৰ্ম্মে গুচাইবে নপাবে ।
 হৰিব নামেৰে পাপ সমূলে উতাবে ॥ ১৭৭
 আন ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম মানে কৰে মন কৰ ॥
 হৰে হৰি গুণসংকীৰ্ত্তনে চিত্ত শুদ্ধ ॥

এতেকে মহন্ত জনে এৰি কৰ্ম্ম আন ।
 ফুৰে গলে বান্ধি বন্ধু মাধৱৰ নাম ॥ ১৭৮
 নামে অকলেসে কৰে পাপক উচ্ছন্ন ।
 লৈলেক সমগ্ৰে নাম বিজব নন্দন ॥
 কোটি জনমৰো পাপ সবে ভৈলা নষ্ট ।
 ইহাক ধৰস আসি ইসে ভৈল কষ্ট ॥ ১৭৯
 মৰন্তে লৈলেক নাম ইটো অজামিল ।
 পুনৰপি পাতোক ইহাতে সুপঞ্জিল ॥
 চিত্ত আতি নিশ্চল পৱিত্ৰে ভৈল কায় ।
 আউৰ ইটো বিপ্ৰত যমৰ আছে দায় ॥ ১৮০
 তপ জপ তীর্থ ত্ৰত বিধিৰ কিঙ্কৰ ।
 নাম সংকীৰ্ত্তন ইটো বিধিৰ ঈশ্বৰ ।
 নাহি কাল নিয়ম নামত একো বিধি ।
 যেই সেই মতে লৈলে নামে কৰে শুদ্ধি ॥ ১৮১
 হেনবা বুলিয়া হৰি নাম মুচ্চবিলে ।
 পুত্ৰকেন্দে ডাক দিলে ইটো অজামিলে ॥
 কিমত পাপত ভৈল শুদ্ধি অধমৰ ।
 শুনা যমদূত তই ইহাৰ উত্তৰ ॥ ১৮২
 পুত্ৰ নাম ধৰি যিটো উপহাস্য কৰি ।
 উচ্চৰে হেলাত যিটো কৃষ্ণ বাম হৰি ॥
 তথাপি সমস্তে তাৰ পাপ হৱে ক্ষয় ।
 নকৰিবি দূত পুত্ৰ ইহাত সংশয় ॥ ১৮৩
 বুলিবে নাহিকে ইটো ব্ৰাহ্মণৰ চিত্ত ।
 লও হৰি নাম মোৰ হৌক প্ৰায়শ্চিত্ত ॥
 তথাপি কিমতে ভৈল ইটো বিজ্ঞ শুদ্ধ ।
 ইহাৰ উত্তৰ শুন কিঙ্কৰ অবোধ ॥ ১৮৪
 পৰে বা পিছলে জবে তাপ পীড়া কৰে ।
 সৰ্পে বা কংকন্তে মাধৱৰ নাম ধৰে ॥
 অনিচ্ছায়ে বোলে হৰি নাহিকে চেতনা ।
 আউৰ তাৰ আছে জানা কৰৰ যাতনা ॥ ১৮৫
 বুলিবি ব্ৰাহ্মণ ইটো পাপ বন্দ বুদ্ধি ।
 অন্ন নাম মাত্ৰে কেনবতে হৱে শুদ্ধি ॥

আন প্রায়শ্চিত্তবেসে ইমত অৱস্থা ।
 শুন অবে হবিৰ নামৰ যেন কথা ॥ ১৮৬
 উচ্চবিলে ষিটো হবি নাম একবাৰ ।
 এবিয়া সমস্তে পাপ পাতক তাহাৰ ॥
 সিংহৰ ত্ৰাসত যেন হবিণাৰ যুখে ।
 দূৰতে বিদূৰ যাই নথাকয় স্তম্বে ॥ ১৮৭
 যি পাপৰ বিহি আছে যেন প্রায়শ্চিত্ত ।
 সেই পাপ হবে তপে জপে কদাচিত্ত ॥
 হবিৰ নামত নাই সি সব নিয়ম ।
 সমস্তে পাপৰ নামে কালান্তক যম ॥ ১৮৮
 শৰাাক মাত্ৰ প্রায়শ্চিত্তে শুদ্ধি কৰে ।
 নামৰ কীৰ্ত্তনে পাপ সমূলি উভাবে ॥
 নাথাকে পাপৰ বীজ শুদ্ধ হৱে চিত্ত ।
 পুনৰপি পাতক মুণ্ডচে কদাচিত্ত ॥ ১৮৯
 বুজিবি নামৰ ইটো হেনসে আশয় ।
 পূৰ্বে পূৰ্বে কৰি আছে যত পাপচয় ॥
 সি সব পাতক একে তিলে হৱে নাশ ।
 বাবেক কৰিলে মাত্ৰ নামক প্রকাশ ॥ ১৯০
 শুনিয়োক যমদূত আমাৰ বচন ।
 যেন মতে হবিনাম চুৰ্গতি নাশন ॥
 যেন চিৰকাল আছে যোৰ অন্ধকাৰ ।
 নাশ হৱে প্রদীপ জালিলে অন্ধকাৰ ॥ ১৯১
 প্রদীপ মুম্বাইলে যেন চুনাই আসি বেঢ়ে ।
 ঐত্বেকে মহন্ত সবে বাম নাম নেবে ॥
 নলজে পাতক চুনাই নামৰ প্রত্যয়ে ।
 নাশে অন্ধকাৰ যেন দীপ থাকে ধায়ে ॥ ১৯২
 ভেবেসে বাসনা শুচে চিত্ত হৱে শুদ্ধি ।
 সিহেতু সদায়ে স্মৰে যাত আছে বুদ্ধি ॥
 নাম উচ্চবস্তে নাহি মুখত আৱাগ ।
 সমস্তে পাতক হৱে তেখনে বিনাশ ॥ ১৯৩
 শুনস্তে কৰ্ণত যেন অমৃত বৰিবে ।
 জানি সাধু সবে নাম স্মৰে অহৰিশে ॥

সামান্য লোকৰ ইটো কহিলো ব্যৱস্থা ।
 শুন ইটো পণ্ডিত বিজয় যেন কথা ॥ ১৯৪
 পূৰ্বে পূৰ্বে ষিটো পাপ আছয় আচৰি ।
 সবাকো এৰাইলে নাৱায়ণ নাম স্মৰি ॥
 মৰস্তে লৈলেক নাম ইটো অজামিল ।
 ইহাৰ পাতক পুনৰপি মুপজিল ॥ ১৯৫
 আমাৰ মুখত শুনে বিষ্ণু ধৰ্ম্ম নিজ ।
 তৈল মন নিৰ্ম্মল গুচিল পাপ বীজ ॥
 সিহেতু পৰম গতি পাইলে ই জন্মতে ।
 ইটো অজামিলক ধৰম কেন মতে ॥ ১৯৬
 বুলিবি অজ্ঞানে লৈলে নাম মাধৱৰ ।
 মুহিবেক শুদ্ধ মন ইহাৰ উত্তৰ ॥
 জানি বা নজানি কৰে নামৰ কীৰ্ত্তন ।
 তথাপি পাপক দহি নামে কৰে চম ॥ ১৯৭
 অজ্ঞান বালকে যেন পেহ্লাইলেক জুই ।
 সেই বহি দহি ভূগ কাঠ ভস্ম হই ॥
 নজানি নামৰ গুণ নলৱে জ্ঞানায় ।
 কিমতে বিপ্রৰ ইটো পাপ নাশ যায় ॥ ১৯৮
 হেন শক্ৰ মনত নানিবি যমদূত ।
 শুন কহো নামৰ দৃষ্টান্ত অদভূত ॥
 গুণকো নজানে বোগী যাৰ ইচ্ছা নাই ।
 যেই সেই মতে পিয়ে মৰ্হোষদি পাই ॥ ১৯৯
 তথাপি গৰ্ভৰ ব্যাধি হবে সমস্তয় ।
 তেনয় মহিমা জানা নামৰ নিশ্চয় ॥
 নজানে নামৰ গুণ জ্ঞান নাহি যাত ।
 হবি হেন নাম উচ্চবিলে অকস্মাত ॥ ২০০
 তথাপিতো নামে দহে পাপ নিবস্তব ।
 শুনিবি নামবো আউৰ যেন পটস্তব ॥
 কহো জনে নজানি বিয়ক কৰে পান ।
 হেনকি জানস বিবে নলৈবেক প্রাণ ॥ ২০১
 অমৃতক পিলেক নজানি ষিটো নব ।
 সি কি মুহিবেক জান অকল অমব ॥

হৰিক হুমবে চুই চিত যিটো জনে ।
 তাহাৰ হবন্ত মহা পাপ নাৰায়ণে ॥ ২০২
 নাজানিয়া অগনিত যিটো দেই হাত ।
 তাক দহিবেক বহি কহিলো সাক্ষাত ॥
 সমস্ত পাপক কৰে নামেৰে নিৰ্মূল ।
 অগনিৰ আগে যেন শিমলুৰ তুল ॥ ২০৩
 অচিন্ত্য মহিমা নাম ধৰ্ম বিপৰীত ।
 আৰ শঙ্কা কৰস নামত যমদূত ॥
 কোটি কোটি জন্মে যত পাতেক সাক্ষিল ।
 নাৰায়ণ বুলি বিপ্ৰে সবাকো বঞ্চিল ॥ ২০৪
 হেন ভকতক বান্ধ সাস এত মান ।
 গদাই কোবাই কিয় নলৈলোহোঁ প্ৰাণ ॥
 এখনো আছস বহি বিপ্ৰৰ কাষত ।
 ধৰি নিবে লাগি চাস আমাৰ পাছত ॥ ২০৫
 বৈষ্ণৱক জোকা আসি এতমান গহ ।
 দেও শিক্ষা আজি খনিতেক বহ বহ ॥
 হাত নাক কাণ কাটি কৰো সৰ্বনাশ ।
 পুনৰপি যেন ভকতক নোজোকাস ॥ ২০৬
 চুঠা হৈয়া যাস যম নৃপতিৰ কাষ ।
 যেন আন খনো আন বাণ্ডি নখাই মাছ ॥
 এহি বুলি গদা ডকাই যাস্ত ক্ৰোধে বব ।
 দেখি তিনি দূতে ভিৰি দিলেক লৱ ॥ ২০৭
 মহাভয়ে দূতৰ শৰীৰ সবে কাষ্পে ।
 মৰো জীওঁ কৰি পলাইলা কাষ্পে জাষ্পে ॥
 পাছক নচাই লৰ দিলা বহু দুৰ ।
 হাবাহাছি হৈয়া পাছে পাইলা যমপুৰ ॥ ২০৮
 বিবৰ্ণ বদন আতি তিনিও কিঙ্কৰ ।
 যমৰ আগত পৰি দিলেক গোচৰ ॥
 শুনা সত্যসদ পদ মহাতাগৱত ।
 পাইলা নবদেহা মহা ভাণ্ডে ভাবতত ॥ ২০৯
 দেৱৰ দুৰ্লভ আক নেদেখিবা অন্ন ।
 মনুষ্য হইবাক নপাই কোটি কোটি কন্ন ॥

কহিলন্ত উদ্ধৱত আপুনি ঈশ্বৰ ।
 পৰম দুৰ্লভ ইটো নব কলেৱৰ ॥ ২১০
 সংসাৰ সাগৰ নৌকা মনুচ সংসাৰ ।
 ভকত গুৰুক আৰ কৰিবা কাণ্ডাৰ ॥
 হও অনুকূল বায়ু মোক হুমবন্তে ।
 বৈকুণ্ঠ চপাও নিয়া সংসাৰৰ হস্তে ॥ ২১১
 তথাপি নাতৰে ঘোৰ যাতনাক আতি ।
 মোহোৰ সন্মতে সিসি জন আত্মাঘাতী ॥
 কৃষ্ণৰ বচন ইটো পাষণ্ডৰ বেধা ।
 ঘোৰ মৰণক ইটো দেখিও নেদেখা ॥ ২১২
 শাস্ততো হুশুনা কিয় যাতনাৰ দুখ ।
 সত্বে হৈয়োক বন্ধু কৃষ্ণত সমুখ ॥
 ধন জন জীৱন তিলেকে হৈব নাশ ।
 আউৰ ইটো চাব জীৱনত কৰা আশ ॥ ২১৩
 হৈয়ো সচেতন তেজিয়োক আন কাম ।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২১৪

অজামিলৰ মুক্তি লাভ

হৰি

শুক নিগদিত বাজা যমৰ দূতৰ ঘন
 মিলিল সন্ধান তাক খণ্ড ।
 সিটো অজামিল দ্বিজে পাইলে পাছে যেন গতি
 সম্প্ৰতি তোমাৰ আগে কণ্ড ॥
 দূত যবে পলাই গৈলা বান্ধবো মুকুত ভৈলা
 দেখিলে চুখৰ পাইলা পাৰ ।
 বাঢ়ি গৈল অনুবাগ চাৰি সিদ্ধ পায়ে পৰি
 কৰিলেক শিবে নবস্কাৰ ॥ ২১৫
 সবে চাক চতুৰ্ভুজ যেন চাৰি গোটা সূৰ্য্য
 প্ৰকাশন্ত আতি জাতিকাৰ ।
 দেখি দ্বিজ আনন্দিত তনু ভৈলা বোঝাকিত
 নেত্ৰৰ লোভক পৰে ধাৰ ॥

মোব নিজ উপকারী কোননো বান্ধব চাৰি
 সাক্ষাতে দিলন্ত প্রাণদান ।
 সুধিবে খোজন্তে কথা তেখনে ভৈলন্ত তথা
 চাৰি পাবিষদ অন্তর্দান ॥ ২১৬
 তাসম্বাক নেদেখিয়া ছিজব দহয়ে হিয়া
 শৰীৰত গেল মর্শ্ব চড়ি ।
 মোক নবকত তাৰি কৈ গৈলা বান্ধব চাৰি
 এহি বুলি কান্দে পৰি পৰি ॥
 অমৃত বৰিষে বাণী দেখাই দিব্য কপ আনি
 আমাক বঞ্চিলে কোন বিধি ।
 শুধিবে নপাইলো ভালে এতেকতে সেই তালে
 হাততে হবাইল নরনিধি ॥ ২১৭
 মোব মহা উপকারী হা হা বন্ধু সিদ্ধ চাৰি
 কৈক গৈলা এৰি পাতকীক ।
 তুমি সব অবিহনে ধৰো প্রাণ কি কাৰণে
 মোব জীৱনতো দিক দিক ॥
 এহি মতে অনুক্ষণ কান্দি ভৈলা সঙ্কক্ষণ
 কবে ছিজ মনে বিমৰিষ ।
 মপোন দেখিলো কিবা ছোব যমদূত যিবা
 পলাই সিও গৈল কোন দিশ ॥ ২১৮
 মোক বাখিলন্ত যিবা চাক চাৰি সিদ্ধ কিবা
 গৈল এতিকণ কোন ভিত্তি ।
 বিমৰিষ অজ্ঞানিল অনুতাপ উপজিল
 পবন বৈবাগ্য শুনে মতি ॥
 চাৰি মহা বিকুদূত কৈল যিটো অদভুত
 নামৰ মহিমা তাক শুনি ।
 বোলে কিনো মহাপুণ্য মাধৱৰ নাম শুণ
 আতি পাইলো প্রমাণ আপুনি ॥ ২১৯
 কিনো নই মন্দ ভাগী পাশিনী বেস্তাক লাগি
 কৰিলো ব্রাহ্মণ কল্প নষ্ট ।
 এইতে উপাখ্য পুত্রে পিবো আবে মলমূত্রে
 ইনে মোব ভৈলা মহা কষ্ট ॥

যিটো মহা বিবাহিতা পতিব্রতা হুচৰিতা
 তাহাকো কৰিলো পবিত্যাগ ।
 হুবাপী অসতী আতি ইটো ছুষ্ঠী অন্ত্যজাতি
 আতেসে বচাইলো অনুবাগ ॥ ২২০
 পিতৃ মাতৃ মহা শুদ্ধ অনাথ পবন বৃদ্ধ
 মই বিনে নাহিকে সন্ততি ।
 তাসম্বাক তাপ দিয়া হেনসে দাক্ষণ হিয়া
 এৰি আইলো কিনো মন্দমতি ॥
 এতেকে জানিলো মোব সিজিলা পাতক ছোব
 অরঞ্চে পৰিবো নবকত ।
 হাতে গলে বান্ধি আতি কিঙ্কবে কৰিবে শান্তি
 মহা মহা পাগীৰ লগত ॥ ২২১
 কৰিলো পবন পাপ মহন্তক দিলো তাপ
 ধন লোভে পিড়িলো পবক ।
 এতেকে জানিলো যমে ডুঞ্জাইবেক অনুক্রমে
 মোব মহা দাক্ষণ নবক ॥
 যমৰ কিঙ্কবে মোক গলত লগায়া ভোল
 পেহ্লাইবেক মল মূত্রে কুণ্ডে ।
 অনেক বিষ্ঠাৰ পোকে বেচিয়া খাইবেক মোক
 থাকিবো উত্ততি পৰি মুণ্ডে ॥ ২২২
 নকৰিলো পাপ অন্ন ডুঞ্জিবো অনেক কল্প
 নপাইবোহো যাতনাব ওব ।
 চিন্তি চিন্তি মুহি থিব হবি হবি পাতকীৰ
 কিনো গতি হবে আবে মোব ॥
 শুনি শুনি নপাও ওব দেখো অন্ধকাৰ মোব
 মোব মনে নাহি শান্তি হুৰ ।
 কিনো ভৈলো আত্মহাতী এহিবুলি কান্দি আতি
 লোভকে তিতিল আধি মুৰ ॥ ২২৩
 হুমবি হুমবি পাপ কবে মহা হুদিতাপ
 যিটো মন্দমতি অজ্ঞানিল ।
 নবন্তৰ মল পায়া কণে ভৈলা শুদ্ধকায়া
 বিবকতি মনত বিলিল ॥

ইটো স্তুত বিত্ত জায়া জানিলো সকলে মায়া
 হবিসে স্তুত বন্ধু নিজ ।
 মোৰ গতি হবিনাম কৰো আবে কোন কাম
 এহিবুলি বসি গুণে বিজ ॥ ২২৪

দুলভী

শুনা সভাসদ ভাগৱত পদ
 সমস্ত শাস্ত্ৰৰ সাৰ ।
 আপুনি বেদক মথি নাৰাঃণে ।
 কৰিলা শাস্ত্ৰ উদ্ধাৰ ॥
 পুৰাণৰ মূল ইহাক বুলিয়
 ইসে বেদাস্তৰ মজ্জা ।
 প্ৰকাশিল ইসে ঈশ্বৰ কৃষ্ণক
 জানি একমনে ভজা ॥ ২২৫
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ইহাক শুনিয়
 ইসে প্ৰকাশিল নাম ।
 হেন জানি শুনা সদা ভাগৱত
 যাৰ বৈকুণ্ঠত কাম ॥
 এৰা আল জাল জীৱা কত কাল
 ধৰিলেক পৰ কালে ।
 ইহেন মনুষ্য জন্ম ব্যৰ্থে নিলা
 বিষয় মিছা জঞ্জালে ॥ ২২৬
 যেন মধু মিশ্ৰ বিষক ছুজন্তে
 মুখতেসে লাগে স্বাদ ।
 দেখি বিষে পাছে পেটত পশিলে
 প্ৰাণক কৰে উচ্ছাদ ॥
 সেহিমতে ইটো পাতোক কবন্তে
 মনে মনে মহাত্ম্য ।
 পৰলোকে যাতে সেহি পাপে পাছে
 ছুজন্ত যাতনা হুখ ॥ ২২৭

কলিয়ুগে ঘোৰ পাপেপে প্ৰচুৰ
 পুণ্যৰ নাহি সঞ্চাৰ ।
 দেখা বিমৰিষি কৰিলেক কলি
 সমস্তকে একাকাৰ ॥
 তপ সত্য শৌচ দায়া দূৰ ভৈলা
 ধৰ্ম্মৰ চাৰি চৰণ ।
 কলিৰ ভয়ত হৰিৰ নামত
 পশিলা ধৰ্ম্মে শৰণ ॥ ২২৮
 নিশ্চয়ে জানিবা ধৰ্ম্মক দেখায়া
 অধৰ্ম্মে জুবিলে ৰাজ ।
 পাপ সাগৰত তল গৈয়া শিলা
 আউৰ চিন্তা আন কাজ ॥
 ঘাৱে নতু মিলে মৰণ শৰণ
 সত্বে লৈও কৃষ্ণত ।
 মৃত্যু তৰিবাৰ কৰিওক কাম
 ধৰিও নাম মুখত ॥ ২২৯
 নাৰদে কহন্ত মোহোৰ জীৱন
 হৰিৰ নামে সম্প্ৰতি ।
 নাহি নাহি নাহি হৰি নাম বিনে
 কলিত কাহাৰো গতি ॥
 কিবা সাহসত নিচিন্তি আছাহা
 হৰিৰ নলৈয়া নাম ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে নিবন্তবে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২৩০

পদ

নিগদতি শুক শুনা নৃপতি প্ৰস্তুত ।
 পাইলে অজামিলে পতি যেন অদভুত ॥
 চাৰি সিদ্ধ সমে কথকতে তৈল শুদ্ধি ।
 কৃষ্ণ চৰণত তাৰ প্ৰবেশিল বুদ্ধি ॥ ২৩১

মনে মনে শুণে পাছে বিজ্ঞ অজামিল ।
 কেনে হবি নাম মোৰ মুখত আসিল ॥
 মই কুলাঙ্গাব পাতকীৰ আত্ম লেখা ।
 মোক কিয় চাৰি পাবিষদে দিলে দেখা ॥ ২৩২
 যত্নপি অধম ইজ্জমত ভাগ্য শূন্য ।
 আছে তথাপিতো জানো জন্মান্তবে পুণ্য
 দেৱতো উত্তম যিটো সিদ্ধ চাৰিজন ।
 মুহি তাসম্বাক কিয় হৈবো দৰিশন ॥ ২৩৩
 কৈব মই জাতিভুক্ত নক্ট ছৰাচাৰ ।
 পৰম মঙ্গল কৈত নামৰ উচ্চাৰ ॥
 এতেকে জানিলো পূৰ্ব পুণ্য ফল আছে ।
 তাতেসে আসিল সিদ্ধ সব মোৰ কাছে ॥ ২৩৪
 নাৰায়ণ হেন নাম আসিল জিহ্বাত ।
 তেবেসে এৰাইলো ঘোৰ যাতনাৰ হাত ॥
 খেবে মোৰ পূৰ্ব পুণ্য নাছিলেক হস্তে ।
 জিহ্বাত আসিল নাম কিহেতু মৰস্তে ॥ ২৩৫
 অসতী বেষ্টাৰ পতি পৰম পতিত ।
 মোকে বাধিলে নামে কিনো বিপবাত ॥
 নাহি সংসারত পাপী মোহোৰ সমান ।
 আজি প্রত্যকতে পাইলো আপুনি প্ৰমাণ ॥ ২৩৬
 চাম জৰী বাহি যমদূত তিনি প্ৰাণী ।
 মৰণ বেলাত আজুৰিয়া নেয় টানি ॥
 নাৰায়ণ নাম মাত্ৰ লৈলো ডাক ছাড়ি ।
 এতেকতে চাৰি পাবিষদে লৈলে কাচি ॥ ২৩৭
 চাৰিবো প্ৰথম মুখ দেখিলো প্ৰত্যেক ।
 যমৰ দূতক ছুখ দিলেক অনেক ॥
 পলাইল তেখনে তিনি দাকণ কিছৰ ।
 পৰম মহিমা কিনো কৃষ্ণ নামৰ ॥ ২৩৮
 সাক্ষাতে শুনিলো সিদ্ধ সবৰ বচন ।
 নাম বিনে নাই আন সঙ্গাৰ ভবণ ॥
 অধৰ্ম অবশ্যে হবি নাম হতানন ।
 কুলাত অপৰি কেন দহি কবে চম ॥ ২৩৯

সিদ্ধৰ বচনে আজি সম্পঞ্জিল বুদ্ধি ।
 আজিসে জানিলো হবি নামে মহৌষধি ॥
 পৰিহৰি বৰ্ঠা ভুল্য ইটো বিবয়ক ।
 ফুৰিবা গলত বাহি কৃষ্ণ নামক ॥ ২৪০
 কিনো কৃপাময় কৃষ্ণ দেৱতাবো দেৱ ।
 ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰে যাৰ পদে কবে দেৱ ॥
 যাৰ নাম মাত্ৰ লৈলে পাপীও উদ্ধাৰ ।
 হেনয় কৃষ্ণক কোটি কোটি নমস্কাৰ ॥ ২৪১
 কৃষ্ণে পিতা মাতা গতি মতি পতি প্ৰাণ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ বিনে নিচিন্তিবো আন ॥
 আজি ধৰি মনে মই কবিলো নিশ্চয় ॥
 গৈলো কৃষ্ণ চৰণত আপুনি বিজয় ॥ ২৪২
 ভৈলোহো কৃষ্ণত এক শৰণ সাক্ষাত ।
 পুনৰপি যেন নপৰোহো যাতনাত ॥
 কৃষ্ণবেসে চৰণক চিন্তিবো চিত্তত ।
 কৃষ্ণবেসে নাম মই বাধিবো মুখত ॥ ২৪৩
 শুনিয়ো সদায়ে কৰ্ণে কৃষ্ণবেসে কথা ।
 হৰি ভকতক নেত্ৰে দেখিবো সৰ্বথা ॥
 হস্ত দুয়ে কৰিবোহো কৃষ্ণবেসে কাম ।
 সদা শিবে কৰিবোহো কৃষ্ণক প্ৰণাম ॥ ২৪৪
 ভকতৰ সঙ্গ লৈবো কবিতা প্ৰবন্ধ ।
 আপুনি চিন্তিবো আপোনাৰ কৰ্ম বন্ধ ॥
 কৰিবোহো উদ্ধাৰ আপুনি আপোনাক ।
 পুনৰপি যেন মই নবাও যাতনাক ॥ ২৪৫
 শ্ৰীময় মায়া মহা প্ৰাণে মোক ধৰি ।
 বানবক নচুৱাইল যেন বশ্ত কৰি ॥
 ভৈলোহো বেষ্টাৰ চাৰ দাসতো অধিক ।
 মই অধমৰ জীৱনতো বিক বিক ॥ ২৪৬
 মহা অনৰ্থত অৰ্থ বুদ্ধি ভৈলো মোৰ ।
 নিসিজিল কোন মোত পাতেক দুৰ্বোৰ ॥
 সেহি পাপে পৰম মঙ্গল ভৈল বুদ্ধি ।
 এবে কৃষ্ণ কীৰ্তনে কৰিবো চিত্ত শুদ্ধি ॥ ২৪৭

নিশ্চল নিৰ্মল চিত্তে মই সৰ্ব্বকণে ।
 পশিলো শৰণে বন্ধু কৃষ্ণৰ চৰণে ॥
 প্ৰাণান্তিকো কৃষ্ণ বিনে নিচিন্তিবো মান ।
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ বাপ কৰা পৰিত্ৰাণ ॥ ২৪৮
 মহা প্ৰেমে পৃথিবীত পৰি অজ্ঞামিলে ।
 হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি অনেক কান্দিলে ॥
 ইটো দ্বিজ জন্ম যত্ননাথ ব্যৰ্থে নিলো ।
 তুমিসে হৃহদ আত্মা আবেসে জানিলো ॥ ২৪৯
 পতিত পাবন প্ৰভু পশিলো শৰণে ।
 কৰা গতি পাতকীক আপুনি চৰণে ॥
 লোতকে তিস্তিল মুখ স্মৃথ শাস্তি নাই ।
 নিজ পাপ স্মৰন্তে মৰ্ম্ম চড়ি যায় ॥ ২৫০
 নাহি মন ভুষ্টি উঠি দ্বিজ অজ্ঞামিল ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি গঙ্গা দ্বাৰক চলিল ॥
 গৃহ পুত্ৰ ভাৰ্য্যাক কৰিয়া পৰিত্যাগ ।
 কৃষ্ণ চৰণত আতি ভৈলা অমুৰাগ ॥ ২৫১
 সাধু সঙ্গ অনেক মিলিল বিবকতি ।
 ভৈলা ভাগ্যোদয় দ্বিজ মহা শুদ্ধ মতি ॥
 দিন কতিপয়ে পাইলে গিৰি হেমবন্ত ।
 আকাশৰ পৰা গঙ্গা যথাত পবন্ত ॥ ২৫২
 পৰম পৱিত্ৰ স্থান বহে গঙ্গা নীৰ ।
 তৈতে দেখে আছে দিব্য দেৱ মন্দিৰ ॥
 বহু বিধ বৃক্ষ জাতিকাৰ কল ফুলে ।
 বিবিধ বিহঙ্গ বহে বাৱে কুতুহলে ॥ ২৫৩
 বহে গঙ্গা জল যেন কটিক সঙ্গাশ ॥
 পুষ্পৰ স্ৰবতি গছে কোহে দিশ পাশ ॥
 পৰম আমোদ মহা স্নানতল বাতে ।
 দেখি দ্বিজ অজ্ঞামিল বকিলা তথাতে ॥ ২৫৪
 জাহ্নবী জলত বহে কবিলন্ত স্নান ।
 বসি দেৱ মন্দিৰত কবিলন্ত ধ্যান ।
 পুত্ৰ পত্নী স্নেহকো দ্বিগিলা অজ্ঞামিল ।
 কৰ্ম্মজন বাক্য স্নেহকো নিৰোধিল ॥ ২৫৫

গুচিল মনৰ মহা বিষয়ৰ ক্ৰেশ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে মন কৰিলা প্ৰবেশ ॥
 হৃদয়ত কপ নাম সুগুচে মুখত ।
 সিহবিলা প্ৰেম মহা ভকতি মুখত ॥ ২৫৬
 দ্ৰৱিল দ্বিজৰ আত আনন্দে হৃদয় ।
 ছুই নয়নৰ নীৰ ধাৰায়ে বহয় ॥
 দেহা ভোগে ইটো আতি ভৈলা বিবকতি ।
 কৃষ্ণৰ কপতে মাত্ৰ প্ৰবেশিল মতি ॥ ২৫৭
 যেতিক্ষণ নাৰায়ণ নাম উচ্চবিল ।
 কৰ্ম্মৰ বন্ধন মানে তেখনে ছিগিল ॥
 কবিল নিৰ্ম্মল নামে শুদ্ধ ভৈল কায় ।
 আউৰ কৃষ্ণ চৰণক নছাড়ে সদায় ॥ ২৫৮
 কৃষ্ণেসে পৰম মোৰ হৃহদ নিশ্চয় ।
 কৃষ্ণক স্মৰন্তে আতি দ্ৰৱিল হৃদয় ॥
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ স্মৰন্তে ওপজে প্ৰেম বতি ।
 কৃষ্ণক নিশ্চয় চিত্তে কৰিলা ভকতি ॥ ২৫৯
 কৃষ্ণৰ কপত য়েবে মগ্ন ভৈলা মন ।
 দিলা চাৰি পাৰিষদে পুহু দৰিশন ॥
 বৈকুণ্ঠৰ পৰা দিব্য বিমানক লই ।
 এক কোটি সূৰ্য্য যেন স্বলন্তে আসয় ॥ ২৬০
 শাৰী শাৰী স্ৰবৰ্ণৰ স্বলকে কিঙ্কিনী ।
 চক্ষু মেলি দ্বিজ দেখিলেক বিদি বিদি ॥
 কিবা আসে বুলি উৰ্দ্ধে দৃষ্টি কৰি চাইল ।
 ক্ৰশেকতে বথ আসি সঙ্গীপ চাপিল ॥ ২৬১
 বিমানত দেখে সেহি পাৰিষদ চাৰি ।
 পৰম হৃহদ মোৰ মহা উপকাৰী ॥
 এসখে কৰিলা কম বাতনাত জ্ঞান ।
 আনন্দে দ্বিজৰ মহা উন্নতিল প্ৰাণ ॥ ২৬২
 মিলিল সন্তোষ সবে শৰীৰ শিবো ।
 ছুয়ো নয়নৰ নীৰ যাবে বৈদ্যা পবে ॥
 ডাক ছাড়ি উচ্চবিলা বাক্য কৃষ্ণ-নাম ।
 চাৰিকো কৰিলা শিবে পৰিয়া প্ৰণাম ॥ ২৬৩

চুনাই বিজ অজামিল কুতাজলি উঠি ।
 চাবি পাৰিষদক নিবীৰি মন ভুটি ॥
 তাসম্বাৰ কপত লাগিলা যেন ধ্যান ।
 তেখনে ছাড়িলা বিপ্ৰে কৃষ্ণ বুলি প্ৰাণ ॥ ২৬৪
 গহ্বাত শবিল সিটো পূৰ্ব্ব কলেৱৰ ।
 কৃষ্ণৰ সাক্ষ্য কপ পাইলা বিজবৰ ॥
 চাক শ্ৰাম তনু ভাতে শোভে পীত বাস ।
 নবীন মেঘত যেন বিজুলী প্ৰকাশ ॥ ২৬৫
 শিবত কিবীটি কৰ্ণে মকৰ কুণ্ডল ।
 নয়ন কমল মুখ চন্দ্রৰ মণ্ডল ॥
 উন্নত নাসিকা কুণ্ডকলি দন্ত পাস্তি ।
 বাতুল অধৰ বিশ্বকল সম কাস্তি ॥ ২৬৬
 কচিৰ চিবুক কন্দুকঠ কচিকৰ ।
 গলে গজ মুকুতাৰ হাব মনোহৰ ॥
 জ্বলে ঝিলিমিলি যেন অগনিৰ জ্বালা ।
 আপাদ লম্বিত ছন্দয়ত বনমালা ॥ ২৬৭
 কক্ষণ কেহুবে বজ্জে বাহু চাবিধান ।
 ললিত বলিত নীল বস্ত্ৰৰ মোলান ॥
 নব কিশলয় সম আবকত হাত ।
 শখ, চক্ৰ, গদা, পদ্ম চাবি অস্ত্ৰ তাত ॥ ২৬৮
 পাট পীত পচৰা প্ৰকাশ কৰে কহ ।
 বস্ত্ৰময় মেখলা বচিত কটি বহু ॥
 বাজে কপ সুন যেন কনক কিঙ্কিনী ।
 মাৰ্জিত লোটন্তে আছে পাট পীত তুনি ॥ ২৬৯
 চাক উক জজ্জা জামু যেন বাম কল ।
 বস্ত্ৰৰ মুপুৰে বজ্জে চৰণ কমল ॥
 প্ৰকাশে শৰীৰ, শৰী সূৰ্য্যৰ জেউতি ।
 বহি আছে বিজ আতি আনন্দিত মতি ॥ ২৭০
 কৃষ্ণৰ সাক্ষ্য কপ পাইলা অজামিল ।
 নামি চাবি পাৰিষদে আসি আমিজিৰ্ন ॥
 কথত তুলিলা নিয়া কবি বহুমান ।
 ওপক লাগি পাছে চলিলা বিধান ॥ ২৭১

বৈকুণ্ঠৰ শ্ৰী দেখি পৰম বিশ্বয় ।
 কৰে স্বৰ্গবাণী আসি বেড়ি জয় জয় ॥
 শিবত বৰিষে চাকি কুহুম হুৰতি ।
 বায়ে নানা যন্ত্ৰ যত আনন্দে চুকুতি ॥ ২৭২
 এহিমতে বিজে আনন্দত চলি যায় ।
 বৈকুণ্ঠক পাইলা সাতো স্বৰ্গক এৰাই ॥
 সাক্ষাতে আছন্ত যৈত প্ৰভু লক্ষ্মীপতি ।
 কবিলন্ত হৰিসতে তৈকে লাগি পতি ॥ ২৭৩
 সেৱা কবি বৈল ছয়া এক পাৰিষদ ।
 ভকতি বিকাইলে নিয়া মুকুতি সম্পদ ॥
 তবিল ছন্তৰ যম যান্ত্ৰনাৰ ভিত্তি ।
 দিব্য বিমানতে বাস কবি লই চিত্তি ॥ ২৭৪
 লক্ষ্মী সম কপৱতী বমণী অনেক ।
 হাতে তাল বেণুবায়ে বিপক্ষি যন্তেক ॥
 কৃষ্ণ গুণ গায়ে সবে প্ৰেমে জয়ে চিত্তি ।
 বহুৱে লোভক আতি তনু বোম্বাকিত ॥ ২৭৫
 সদায়ে আনন্দময় বৈকুণ্ঠ নগৰ ।
 ভুকুতি মুকুতি বিপ্ৰে পাইলা নিবন্তৰ ॥
 কৃষ্ণৰ সমান কপ চিনন নবায় ।
 শ্ৰীবৎস কৌন্তভ মাত্ৰ ছই চিহ্ন নাই ॥ ২৭৬
 অনিচ্ছায়ে স্তম্ববিলে মবন্তে নামক ।
 তথাপি পাইলেক অজামিল বৈকুণ্ঠক ॥
 তৈল চতুৰ্ভুজ আনন্দৰ নাই গীৰা ।
 কি কহিবো নাৰায়ণ নামৰ মহিমা ॥ ২৭৭
 শুনা সভাসন পদ মহা ভাগৱত ।
 কেদিন থাকিবা ইটো মনুষ্য লোকত ॥
 অধিব জীৱন যেন বিজুলী চক ।
 কেতিমূৰে ধৰি দূতে দেখায়ে কৰক ॥ ২৭৮
 একেভিলে ইটো তব পৰ্ব্ব হৈব চুব ।
 জুৰোৱ নবকমর মহা বস্ত্ৰপূৰ ॥
 জুয়াইবে বাস্তনা কমে গাভত নিবোধি ।
 নিচিন্তি আছাৰা যেন তৈল হত বুদ্ধি ॥ ২৭৯

স্বর্গে গৈলে আছে জানা নিশ্চয়ে পতন ।
 পুত্র পত্নী ধন জন সম্যকে সপোন ॥
 যিটো শবীৰৰ পদে হবি চিন্তা নাই ।
 অৱশ্যে হইবেক ইটো বিষ্ঠা পলু ছাই ॥ ২৮০
 হেন জানি হবিৰ চৰণে দিয়া চিত্ত ।
 জানা হবি ভকতিসে পৰলোক বিস্ত ॥
 হৰিনাম বিনা নাহি পৰম বান্ধৱ ।
 নাম উচ্চৰন্তে বাধি ফুৰন্ত মাধৱ ॥ ২৮১
 পৰম পতিত নাম লৈলে অনিচ্ছায় ।
 পাপত মুকুত সিটো ভৈল সমুদায় ॥
 যমৰ কিঙ্কৰ আউৰ তাহাঙ্ক নঝাংপে ।
 নামৰ ভয়ত যুত্থ্য তবতৰি কাংপে ॥ ২৮২
 প্ৰথম কঙ্কত আছে দেখিয়ো বিচাৰি ।
 নামেৰে ধৰ্ম্মৰ বাজা মহা হিতকাৰী ॥
 জগতৰে নিস্তাৰক মহা হৰিনাম ।
 নিবন্তৰে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২৮৩

হুলড়ী

নিগদতি শুক শুনিলে নৃপতি
 নামৰ যেন প্ৰভাৱ ।
 অপাৰ সংসাৰ সাগৰ তৰিতে
 কুকুসে ছদুঢ় নাৰ ॥
 হৰিনাম বিনে জপ বজ্ঞ দানে
 সাধিবে নপাবে গতি ।
 নামৰ সমান নাহি পুণ্য আন
 জানিবা কুশি নৃপতি ॥ ২৮৪
 পানী অজাখিল জাতিকুল হীন
 খিচবি বেস্তাৰ পতি ।
 গলে লগাই কৰী যমদূতে ধৰি
 বেই নৰকক প্ৰতি ॥

নাৰায়ণ বুলি ডাকিল ভবত
 অধম বিপ্ৰ পামৰ ।
 এতেকতে শুদ্ধ হৈয়া মোক পাইল
 মহিমা দেখা নামৰ ॥ ২৮৫
 নাম কীৰ্ত্তনত পৰে মনুষ্য
 মুছি কৰ্ম্ম-বন্ধ ছেদ ।
 সমন্তে সংসাৰ নামেৰে উদ্ধাৰে
 কহিলো পৰম বেদ ॥
 ইহাৰ প্ৰমাণ স্থলভে জানিবা
 যি জনে নামক বড়ে ।
 তাৰ আউৰ তীৰ্থ ব্ৰত তপ জপ
 কৰ্ম্মতো মন নপৰে ॥ ২৮৬
 ভকতিকে মাত্ৰ কৰিবে নিশ্চয়
 জীৱন তাৰ সাফল ।
 নামক নধৰি যবে কৰ্ম্ম কৰি
 মুণ্ডটে মনৰ মল ॥
 স্বৰ্গ নৰকক কৰৈ আয়াযাত
 পৰম মলিন মতি ।
 নাহি নাহি জানা ইটো সংসাৰত
 নাম বিনে আন গতি ॥ ২৮৭
 পৰম গোপনী কথা ইটো মিটো
 শুনৈ ভনৈ ভক্তি ভাৱে ।
 নাপাই ঘাতনাক যমদূতে তাক
 চক্ষুয়ো মেলি নচাবে ॥
 যত্নপি অধম মহা মন্দ বুদ্ধি
 অধৰ্ম্ম কৰ্ম্মক সৰ্কে ।
 তথাপি ইকথা শুনন্তে তপন্তে
 বিকু ফুৰনত বৰ্কে ॥ ২৮৮
 আক অদকৃত নেমেধিবা বাজা
 নামৰ মহা মহিমা ।
 পাগৰ অন্ধক কি কৈনো নাৰক
 নামেৰে মোকৰ গীমা ॥

যাত সন্ম নাই পাতকী লোকব
মন্দ বিজ্ঞ অজ্ঞানিল ।

অশ্রদ্ধায়ে নাম মবস্তে স্মবস্তে
তাকো বৈকুঠক নিল ॥ ২৮৯

হৃদুচ বিশ্বাসে যি জনে লৈলেক
কৃষ্ণত এক শবণ ।

জানি নিজ ধর্ম সততে মুখত
নামব নেবে কীর্তন ॥

তাহাব মহিমা কহি নপাও অস্ত
কহিলো স্বরূপ নৃপ ।

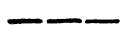
কবিলেক বশু অরশ্বে কৃষ্ণক
নেবস্ত তাব সমাপ ॥ ২৯০

দিটো ভকতব মবিবে নলাগে
জীরস্তুে পাইলে মুকুতি ।

সমস্তে শাস্ত্রব চাৰিও বেদব
কহিলো তত্ত্ব যুগুতি ॥

জ্ঞানী কৰ্ম্মী জনে নজানে নামক
ভকতব নর নিধি ।

পবম ঈশ্বৰ আচস্তকো কৃষ্ণ
নামতে সমস্তে সিদ্ধি ॥ ২৯১

দমহুত আক বনব সংবাদ
ছবি

শুনি নৃপ পবীকিত ঋষিত পুচস্ত পাছে
কবি কৃতাজলি অরহিত ।

নামব মহিমা বস্ত তোমাব মুখত শুনি
শুনি তৈলো পবম হৃষিত ॥

কমব আগত শৈশা সোচব দিলেক বেবে
তিনি হুতে মহা পীড়া পাই ।

কেনবা এনোব বাক্য বুলিলন্ত তাক পাছে
শুনিবাক মোব ইচ্ছা বার ॥ ২৯২

পাতকী লোকক আতি : কবে বিটো উগ্র শাস্তি
যাব বশু জগতবে প্রেজা ।

তাহাব আদেশ চর নহু কবৈ একোজন
পবম মহিমা কম বাজা ॥

পবাক্রম নাহি সম জনত অস্তক কম
তান নহু শুনি আজ্ঞা তদ ।

কহিয়োক মোত মুনি দূতব বচন শুনি
পাছে কেনে কবিলন্ত খজ ॥ ২৯৩

পাবিষদে মাৰি বাড়ি লৈলন্ত দ্বিজক কাড়ি
দূতবো বাখিল মাত্রে প্রাণ ।

কিহবে দিলেক স্মৃধী তাসম্বাব চুঃখ দেখি
যমে কিবা দিল। সমিধান ॥

মাক শুনিবাব মোব পবম কৌতুক আছে
ছেদিয়োক মনব সংশয় ।

তোমাব মুখব কথা শুনি নিস্তবোক লোক
তুমি মুনি মহা কৃপাময় ॥ ২৯৪

কতবা জন্মব পুণ্যে তোমাত পুচ্চিবে পাইলো
কিনো মোব আছে মহাতাগ ।

দেবে নেদেখন্ত যাক হেনর মুনিক মই
মবণ সময়ে পাইলো লাগ ॥

মোব পিতা মহাপর আছিল কুকব দাস
জানিলো তাত্তেসে চক্রপাণি ।

ভকতব বংশ সবে হেনবা সঙ্গাব শুবে
তোমাক দিরাইলা দেখা আনি ॥ ২৯৫

এতেক বোলন্তে বাজা লোতকে তিষ্ঠিল মুখ
মিলিলা ককণা বস আতি ।

তনু তৈল পুলকিত কুকব চক্রে চিত্ত
দিরা তুষ্টি থাকিল নবাতি ॥

দেখি শুক মুনি পাছে নৃপতিক প্রশংসিল
কত কত পাজুব সন্ততি ।

দূতব কমব আবে শুনিও সবাদ কথা
কহো আবে তোমাত সশ্রুতি ॥ ২৯৬

তুলজী

শুনা সভাসদ ভাগৱত পদ
 আত নকৰিবা শঙ্কা ।
 নামত ভকতি কৰি একমতি
 বানবে মাৰিলা লক্ষা ॥
 অনেক ভাঙ্গুক বানব বাঙ্কস
 লগতে পাইলে মুকুতি ।
 ভকতি কৰিলে নপাইবে মনুষ্যে
 মুকুতি কোন যুগুতি ॥ ২৯৭
 অনেক অস্থৰ পিশাচ পশুব
 ভকতি সাধিলে গতি ।
 কোনো লোক অন্ধ যাতনাত মবে
 মাধৱত নেদে মতি ॥
 গকুলৰ গক যত তৃণ তক
 সবে পৰম্পদ পাইলা ।
 মিছাতেসে মবে কৃষ্ণক নভজে
 দিনতে দুই চক্ষু খাইলা ॥ ২৯৮
 বাঙ্গীকি ছুৰোৰ আছিলেক চোৰ
 বাম বুলি ভৈলা ঋষি ।
 পাপী অজামিল বৈকুণ্ঠে চলিল
 নাৰায়ণ নাম ঘূষি ॥
 দাসীৰ কুমাৰ ভৈলা অৱতাৰ
 নাবদ নামৰ বলে ।
 আক শুনি নবে নামক নধবে
 কোননো বিধাতা চলে ॥ ২৯৯
 নাহি তপ ব্ৰত কলিৰ যুগত
 নামেসে পৰম ধৰ্ম ।
 বেদৰ সাৰক নধবে নামক
 শাস্ত্ৰৰ সুধুজি ধৰ্ম ॥
 বাত আছে বৃদ্ধি ধৰি মহৌষধি
 সংসাৰ ব্যাধিৰ নাম ।

ভণিল শঙ্কৰে

নিবস্তবে নবে

ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৩০০

পদ

নিগদতি শুক শুনা নৃপ পৰীক্ষিত ।
 নামৰ মহিমা আবে মহা বিপৰীত ॥
 ধন্য বাজা কৃষ্ণৰ কথাত ভৈল স্বাদ ।
 যমৰ দূতৰ যেন মিলিল সন্বাদ ॥ ৩০১
 সমাজক পাতিয়া আছন্ত বাজা যম ।
 মহা পৰিচ্ছদে বসি বিপুল বিক্রম ॥
 ধৰিয়া আছন্ত বিষ্ণুদূত যমদণ্ড ।
 সমস্ত ভূতৰ প্ৰভু প্ৰভাব প্ৰচণ্ড ॥ ৩০২
 ছু পাশে চামৰ দোলে শিবে শ্বেত ছত্ৰ ।
 লিখে চিত্ৰগুপ্তে হাতত পাঞ্জি পত্ৰ ॥
 ঋষি পাৰিষদ সবে আছন্ত আৱৰি ।
 নটে ভাটে বতে গুণ-গীত তাল ধৰি ॥ ৩০৩
 হাতত মোহাৰ ডাঙ্গ কাচি মালকাচে ।
 দাকণ কিঙ্কৰ সবে উপাসিয়া আছে ॥
 দুই চক্ষু বগ্না আঙ্গাৰৰ বৰ্ণ কায় ।
 বিকট দশন যোৰ বাঙ্কস পৰায় ॥ ৩০৪
 ঠাই ঠাই পাতকীক কৰৈ উগ্ৰ শাস্তি ।
 চতুৰ্ভিত্তি শুনি মহা আৰ্ত্তনাদ আতি ॥
 যমৰ ৰাজ্যত হেন বহল সমাজ ।
 মহা পৰিচ্ছদে বসি আছে ধৰ্ম্মবাজ ॥ ৩০৫
 সেহি বেলা তিনি দূতে মহা পীড়া পাই ।
 কাঢ়ে খব উশাস সুখত মাত নাই ॥
 বিবৰ্ণ বদন দেখি মনে মহা ক্লেশ ।
 ভৈলা দূত পাছে সেহি সজ্ঞত প্ৰবেশ ॥ ৩০৬
 বাজাক দেখিয়া আতি ধৰ্ম্ম মৈলা চৰি ।
 কান্দে হুমা হুনি তিনি দূতে আশে পৰি ॥

সমস্ত সমাজে নিশ্চয় হয় আছে ।
 কি ভৈল বুলিয়া যমে পুচ্ছিলন্ত পাছে ॥ ৩০৭
 শুনি সপুঙ্কিয়া হাতে মুচি মুখ আধি ।
 কান্দি কান্দি বসন্ত দিলেক চুখ সাধা ॥
 পবেও কাঁচিয়া লৈলে আশাসক মাৰি ।
 লোকৰ কতনো আবে আছে অধিকাৰী ॥ ৩০৮
 তুমিসে ঈশ্বৰ আমি জানো সমুদায় ।
 নাহি দণ্ডধৰ আউৰ তোমাত বিনায় ॥
 তুমি ধৰ্ম্মৰাজ্য পাঞ্চি পঠায় আমাক ।
 বান্ধি আনো পাতকীজনক যাতনাক ॥ ৩০৯
 পাপ পুণ্য বিচাৰি আপুনি দিয়া ফল ।
 কৈত নতু শুনি যম দূতক দুৰ্বল ॥
 কাম্পে স্তবাস্তব সবে যাব দেখি ধন ॥
 নতু দেখি কহিতো তোমাব আজ্ঞা ভঙ্গ ॥ ৩১০
 তোমাবেসে আদেশে পাপীক আনো ধৰি ।
 হাতে গলে বান্ধিয়া চামৰ লগাই জবী ॥
 নাৰায়ণ আইস বুলি ছিজে দিলে ডাক ।
 কৈব চাৰি সিদ্ধে আসি শুনিলেক তাক ॥ ৩১১
 নাহি ভয় বুলি আকাশত বার পাবে ।
 খেদি আসি পাইল যেন বিজুলী সঞ্চাবে ॥
 মুপুচি আমাত একো ছুবিলেক কিল ।
 বেতৰ বাড়িত জীউ আমাব উবিল ॥ ৩১২
 চৰব চোটে গাল ভিণ্ডাকাব ভৈল ।
 গদাব কোবত কলাধাতু মাত্ৰ বৈল ॥
 সন্মূলে মাৰিলে প্রাণ কিবা সোধা কথা ।
 কতক কহিবো বাজা আমাব অৱস্থা ॥ ৩১৩
 সিটো চাৰি কোন কহিয়োক কাব দূত ।
 নতু দেখি কেব মহা কণ অবদূত ॥
 গাক চকুতু জ শ্ৰাম তনু পিতবাস ।
 অলকাৰে শোভে বেন সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ ॥ ৩১৪
 দেহতো উত্তম মহা হুকুমাব বেশ ।
 পাপীক লৈলেক কান্দি অমিয়া আদেশ ॥

তোমাকো বুলিলা বাক্য পৰিহা যতক ।
 মোৰ মুখে প্ৰেতু তাক কহিবো কতক ॥ ৩১৫
 কাব দূত সিটো কহিয়োক ভাল কবি ।
 তাহাব হাতত নাজানিলে বাইবো মৰি ॥
 নিচিনিলে নষ্ট হৈবো ইবাব সমূলি ।
 আচোক আমাব আপোনাবো হইব উলি ॥ ৩১৬
 সিদ্ধবো দেখিলো যেন মহা পবাক্ষম ।
 জানো কোটি এক ইন্দ্ৰে সুহিবেক সম ॥
 তেসবে সহিতে য়েবে লগায় বিবাদ ।
 অৱশ্যে তুমিও হইবা ভিঠিবো উচ্ছাদ ॥ ৩১৭
 আমাব প্ৰাণক য়েবে বাধিবা নিশ্চয় ।
 কাব সিটো দূত কৰায়োক পৰিচয় ॥
 আমি য়েবে মৰো তেবে তোমাবে কুখ্যাতি ।
 শুনিয়া যমৰ প্ৰেম উপজিল আতি ॥ ৩১৮
 কৃষ্ণপদ পঙ্কজক মনত স্মৰিল ।
 তমু ভৈল পুলকিত মোতক বৰিল ॥
 মনত মিলিল মহা আনন্দ একান্ত ।
 মুখ মুচি দিলা পাছে দূতক সিদ্ধান্ত ॥ ৩১৯
 যি কথা পুচ্ছিলি শুন সমস্তে কিছব ।
 আছন্ত পৰম দেৱ কৃষ্ণ মহেশ্বৰ ॥
 যাব কথা শুনন্তে মনত মিলে বঙ্গ ।
 তাহান আগত হই সূত্ৰ যে পতঙ্গ ॥ ৩২০
 কৃষ্ণেই ঈশ্বৰ চৰাচৰ জনতৰ ।
 যাব আজ্ঞা পালি জ্ঞানী ইন্দ্ৰ মহেশ্বৰ ॥
 সৃষ্টি স্থিতি প্ৰলয় কবন্ত ভিয়ে ভিয়ে ।
 অনাদি অনন্ত কোন আছে ভাস্ত বিনে ॥ ৩২১
 যাব বেন বাক্যত জনত ভৈল বন্দী ।
 যেন নাক বিদ্ধি বলধিক আইছে ছান্দি ॥
 জাতি ধৰ্ম্ম কবি কৰৈ তাহায়েসে দেৱ ।
 তাহানেসে অধীন সমস্তে আমি দেৱ ॥ ৩২২
 নাজানিলে মোক তোবা নোলস ঈশ্বৰ ।
 মোৰ বাত অধিকাৰ শুনিও কিছব ॥

সংসাৰত আছে জীৱ জন্তু যতমানে ।
 নকৰো মৰাকে শাস্তি জানা বিদ্যমানে ॥ ৩২৩
 মনুষ্য লোকত যিটো পাতকী নিশ্চল ।
 তাকেসে যাতনা ডুঞ্জাই কৰো দণ্ডফল ॥
 পাতকী জনত মাত্ৰ মোৰ অধিকাৰ ।
 কৃষ্ণৰ কিষ্ণৰ মই জানা সাৰেসাৰ ॥ ৩২৪
 কৃষ্ণবেসে আজ্ঞা শিবে ধৰি প্ৰতিনিতি ।
 কৰো যেন পাপীক উচিত প্ৰায়শ্চিত্ত ॥
 ঈশ্বৰবো ঈশ্বৰ হেনসে কৃষ্ণ দেৱ ।
 ব্ৰহ্মাৰয় মূৰ্ত্তি বাত পৰে নাহি কেৱ ॥ ৩২৫
 ইন্দ্ৰ চন্দ্ৰ ব্ৰহ্মা বহি শিৱ সূৰ্য্য কাল ।
 কুব্জৰ বকণ বহু বায়ু দিগপাল ॥
 যত প্ৰজাপতি মই আদি যত দেৱ ।
 তাহান লীলাক আমি নজানোহো কেৱ ॥ ৩২৬
 মহা ঋষি সবে যাৰ মায়ায়ে মোহিত ।
 নজানন্তু ঈশ্বৰ কৃষ্ণত যাৰ চিত্ত ॥
 তাক জানিবাক পাবে আন কোন নবে ।
 একে এক শব্দীয়া ভকতত পৰে ॥ ৩২৭
 জন্মে জন্মে কৰি আছে পাপৰ পৰ্ব্বত ।
 হিয়াত থাকন্তে যিটো মুহিকে বেকত ॥
 তাহান মায়ায়ে তাৰ কৰে বুদ্ধি অন্ধ ।
 যাক জানিবাক নবে নকৰে প্ৰৱন্ধ ॥ ৩২৮
 পূৰ্ব্ব জনমৰ যিটো জন পুণ্যৱন্ত ।
 মাৱাকে ভবিলে সিটো পুৰুষ মহন্ত ॥
 সি সি জনে ধৰে কৃষ্ণ চৰণত চাপি ।
 এহিমে প্ৰকাৰে চিনি পুণ্যৱন্ত পাপী ॥ ৩২৯
 হেনয় ঈশ্বৰ আছা জগতকে ব্যাপি ।
 মহা মুঢ় জনে যেন নজানে তথাপি ॥
 ব্ৰহ্মা আদি কৃষ্ণ পৰ্য্যন্তমো অন্তৰ্য্যামী ।
 সেহি কৃষ্ণ দেৱেসে মোহোৰ নিজ স্বামী ॥ ৩৩০
 হেনবা বুলিবি ব্ৰহ্মাৰিতো কৰি পৰ ।
 জানিলো আহন্ত কৃষ্ণ জনত ঈশ্বৰ ॥

পাপীক বাধিলে যিটো আমাসাক মাৰি ।
 বিপৰীত ৰূপ সিটো কোন সিদ্ধ চাৰি ॥ ৩৩১
 তাৰ কথা শুনা সাৱধানে দূতগণ ।
 স্বতন্ত্ৰ ঈশ্বৰ যিটো প্ৰভু নাৰায়ণ ॥
 তানে পাৰিষদ সবে মনোহৰ বেশে ।
 ভকতক বাধি ফুৰে তাহান আদেশে ॥ ৩৩২
 কৃষ্ণৰ সদৃশ সবে ৰূপে স্কৃষ্ণমাৰ ।
 মেঘ সম শ্যাম পীত বস্ত্ৰে জাতিকাৰ ॥
 সবে চাক চতুৰ্ভুজ ৰূপ আৰকত ।
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম সৰাবো হাতত ॥ ৩৩৩
 কেয়ুৰ কঙ্কণ হাৰ কঢ়িত মেখলা ।
 আজানুলম্বিত গলে জ্বলে বনমালা ॥
 মূপুৰে বঞ্জিত চাক চৰণ কমল ।
 কৃষ্ণৰ সদৃশ সবে ভকত বৎসল ॥ ৩৩৪
 লক্ষ কোটি দিগ্গজৰ বল আছে গাৱে ।
 বিষ্ণুৰ সদৃশ সবে অচিন্ত্য স্বভাৱে ॥
 সূৰ্য্যৰ জ্যোতিক যেন চাহন নযায় ।
 ব্ৰহ্মা আদি দেৱগণে পূজৈ যাৰ পাৱ ॥ ৩৩৫
 বিষ্ণু ভকতক যেন ঢাকি ধাটৈ পক্ষী ।
 শক্ৰ সৰ্প অগ্নি মোতো হস্তে ফুৰৈ বাধি ॥
 আনো যেনে কৰৈ ভকতক অপকাৰ ।
 গদায়ে কোবাৱা কৰৈ তাক বৃন্দামাৰ ॥ ৩৩৬
 হেনবা বুলিবি যদি হৱৈ বিষ্ণুদূত ।
 কিসক কবিলে যেন মহা অযুত্ত ॥
 পাতকীকো বাধিৱা আমাক মাৰৈ প্ৰাণে ।
 তাহাৰ সিদ্ধান্ত দূত শুনা সাৱধানে ॥ ৩৩৭
 যিটো ধৰ্ম্ম কৃষ্ণে কহিলন্ত নিজ মুখে ।
 যাক জানি নবে তৰৈ সংসাৰক মুখে ॥
 কৃষ্ণ আদি ঋষি বত জনত প্ৰখ্যাতি ।
 মহা সিদ্ধ সৰো যাক নজানে সাক্ষাত ॥ ৩৩৮
 দশো দিগপাল আনো হুবাঙ্কৰ গণে ।
 নজানন্তু বিদ্যধৰ কিষ্ণৰ চাৰণে ॥

পবন বহুশ নাম নাজানে জনতে ।
 মনুষ্যে জানিব আবে তাক কেনবতে ॥ ৩৩৯
 পবন গোপনীর নাম ইমে ধর্ম নিজ ।
 অনিচ্ছায় উচ্চাবিলে অজামিল বিজ ॥
 ভৈল তাখাপিতো সিটো পাপত মুকুত ।
 বাধিল তাতেসে তাক চাবি বিমুদুত ॥ ৩৪০
 সমস্তে দেববো বাজা জানা নিষ্ঠে হবি ।
 তান নামে বাজা যত ধর্ম উপদবি ॥
 সমস্তে পাপক উচ্চারণে কবে ক্ষয় ।
 নকবিবি দূত ছনাই নামত সংশয় ॥ ৩৪১
 শুনা সভাসদ সব মহা ভাগরত ।
 স্বর্গ মর্ত্য পাতালতো নাছিল পূর্বত ॥
 বৈকুণ্ঠ শাস্ত্র আক নতু শুনে কেরে ।
 জানিলন্তু অর্ক বয়সত ব্রহ্মাদেয়ে ॥ ৩৪২
 কিনো মহা ভাগ্যোদয় লোকব কলিত ।
 নামে সমে কৃষ্ণ সূর্য্য ভৈলন্তু বিদিত ॥
 ইহেন কলিত যিটো নভৈল উচ্চাব ।
 কোটি জনমতো তাব নাহিকে নিস্তাব ॥ ৩৪৩
 হেন জানি সন্ধবে হ্যোক সারধান ।
 অধিব জীরন যায় কেতিক্ষণে প্রাণ ॥
 ভাবতত নবতনু নপাইবা সেহবে ।
 বাম নাম বাহুরক ধবা নিবস্তবে ॥ ৩৪৪
 ভকতক কৃপায় কলিত দেব হবি ।
 যশ বিস্তাবিলা দৈবকীত অরতবি ॥
 এহি যশ গুণ নাম গাইব মাত্রে মুখে ।
 এতেকে মুকুতি পর পাইব মহা মুখে ॥ ৩৪৫
 কৃষ্ণ বাক্যত আবে কবিরো প্রত্যয় ।
 যবিবেক লাগে আক জানিবা নিশ্চয় ॥
 যবণ সমল নাহি যিনে হবি নাম ।
 জানি নিবস্তবে নবে যোগা বাম বাম ॥ ৩৪৬

ছন্দ

নিগদতি শুক শুনা সারধানে
 পবীকিত নৃপবন ।
 সমুষ্টি দূতক ছনাই যমবাজ
 মহিমা কহে নামব ॥
 পবন ছন্দে বাধনব নাম
 সংসাব সাগবে নার ।
 তিনিও লোকত নাহি হেন জন
 জানিবি আব প্রভার ॥ ৩৪৭
 হেনবা বুলিবি নামব মহিমা
 যদি জানস্তাও নাই ।
 মাইছে ইটো ধর্ম কিমতে জানিব
 শুনা তাব অভিপ্রায় ॥
 দেবব নিমিত্তে নামক পূর্বত
 গুপুত কবিরো খেলা ।
 পদ্যব কল্পত ব্রহ্মা আবাধন্তে
 নাবারণে তান্ত কৈলা ॥ ৩৪৮
 কিছু কিছু কবি প্রচাবিল নাম
 কেন ধর্ম ইটো দেখা ।
 নামব মহিমা জানৈ যত লোক
 শুনা দেও তাব দেখা ॥
 ব্রহ্মা মহেশ্বর প্রহ্লাদ নাম
 কপিল কুমার মুনি ।
 তীর স্বামকুব ব্যাস দূত শুক
 জনক জানা আপুনি ॥ ৩৪৯
 দৈত্য শূব বনী মহি কবির
 মোব কিনো তাখোদর ।
 এহি বাক্যে জনে জানো ইটো ধর্ম
 জানিবা দূত নিশ্চয় ॥
 কোটি শত তীর্থ ব্রহ্মতো কবির
 নামেতে পরিচয় কবে ।

যতেক শুনোক তথাপি নামত
 বিশ্বাস কেরে নকৰে ॥ ৩৫০
 নামৰ মহিমা জানিল মাত্ৰকে
 সংসাৰৰ হৰৈ পাব ।
 চৰ্ম্মত মুকুতি বৈকুণ্ঠে ফুকুতি
 অপ্রয়াসে মিলৈ তাৰ ॥
 মনুষ্য লোকত এহিমানে মাত্ৰ
 পৰম ধৰ্ম্ম সম্প্ৰতি ।
 জ্ঞান কীৰ্ত্তন কৰিয়া নামক
 কৃষ্ণত কৰা ভকতি ॥ ৩৫১
 ইহাৰ প্ৰমাণ মুহুৰ্ধিবি দূত
 এহি সত্য বেদ বাণী ।
 যাতনা তাপত মৰৈ প্ৰাণী যত
 এহিটো ধৰ্ম্ম নজানি ॥
 সাক্ষাতে দেখিলি দ্বিজ অজামিল
 পৰম পাপী প্ৰখ্যাত ।
 নাৰায়ণ নাম উচ্চৰি মৰস্তু
 যুড়্যুবো এৰাইলা হাত ॥ ৩৫২
 দেখ দেখ দূত হৰিৰ নামৰ
 অচিন্ত্য কেন প্ৰভাৱ ।
 দুৰ্ব্বোৰ সংসাৰ সাগৰ তৰণ
 এহিসে হৃদয় নার ॥
 নাম এৰি আন মতে মোক্ষ চাৰৈ
 মুহুৰ্ধিকে সিটো পণ্ডিত ।
 জানিবা মূৰ্খতো অধিক সেহিসে
 তাহাৰ মত খণ্ডিত ॥ ৩৫৩
 আৰ্চ্য আৰ্চ্য ভাবতৰ নব
 কিনো মৰ্ম্ম কৰ্ম্ম কৰৈ ।
 হৰি হেন নাম আছন্তে তথাপি
 যাতনা তাপত মৰৈ ॥
 ইহাৰ কৃষ্ণক নতৰি আনক
 ইউসেহ-বুলি ধৰৈ ।

কিনো হতবুদ্ধি কোচতে আনুৰি
 আছন্তে নিচিন্তি মৰৈ ॥ ৩৫৪

গ্ৰহকাৰৰ পৰিচয়

হৰি

টেম্বুৱানিবন্ধে গ্ৰাম বটজুৱা যাৰ নাম
 মোহিতৰ আতি অমুকুল ।
 ভৈলা সেই গ্ৰামেশ্বৰ যাৰ নাম বাজধৰ
 কায়স্থ কুলৰ পদ্মকুল ॥
 তানে স্তত সূৰ্য্যবৰ মহা দাতা যশধৰ
 দেৱ দ্বিজ আৰাধনে নিষ্ঠ ।
 যাৰ যশ এভো জ্বলৈ জয়ন্ত মাধৱ দলৈ
 দুই ভাই যাহাৰ কনিষ্ঠ ॥ ৩৫৫
 তানে পুত্ৰ অমুপায় প্ৰসিদ্ধ কুম্ভ নাম
 মহন্তৰ যিটো অগ্ৰগণী ।
 পুণ্যৰ নাহিকে পাব ভৌমিক মধ্যত সাৰ
 যাৰ যশে চাকিল ধৰণী ॥
 তাহান সন্ততি আতি অজ মহা মুচৰতি
 শঙ্কৰে বচিলা পদ বন্ধে ।
 কথাৰ আশয় চাই নিবিচ্ছিলো ঠাই ঠাই
 নানাৰিধ হৃদয়দীৰ্ঘ ছন্দে ॥ ৩৫৬
 কবঘোৰে বুদ্ধলোক বোলো কম্বুক বোক
 মহন্তৰ কামাসে কৃষণ ।
 আবেসে টীকাত চাই ঘেৰে দেখা কথা নাই
 ভেৰে দিবা পদত কৃষণ ॥
 যিটো জনে অজিজ্ঞাসী হঠাতে নিন্দন্ত আসি
 তাকো কিছু বুলিতে নপাৰি ।
 এৰৈ নিজ পুণ্যচয় কৰৈ মোৰ পাপকয়
 দেখা সিটো কেনে উপকাৰী ॥ ৩৫৭
 তাকো নেকেমিলো বেৰে মোত পৰে আছে ভেৰে
 আন কোন কৃত্য সাক্ষাত ।

ইটো কথা পবিহবি চিন্তিয়োক মহা হবি
কবা বতি কৃষ্ণ কথাত ॥
কৃষ্ণ কথা বিনে আব নাহিকে শাস্ত্রৰ সাব
চাবিবেদে কৰৈ আক মাত্ৰ ।
এক চিন্তে যিটো নবে প্ৰৱৰণ কীৰ্ত্তন কবে
সিসি মহা মুকুতিৰ পাত্ৰ ॥ ৩৫৮
মাধৱৰ নাম যশ যিটো তাতে পাঠৈ বস
সিসি মহা মহন্ত উত্তম ।
মহাতীৰ্থ স্নান দান যতেক পৰম জ্ঞান
কোটি ভাগো তাক সুছি সম ॥
হবি হবি উচ্চবস্তে যাৰ নয়নৰ হস্তে
বঠৈ নীৰ শৰীৰ পুলক ।
ভৈলা সংসাৰৰ পাৰ মৰিবে নলাগে তাৰ
জীৱন্ততে পাইলেক কৃষ্ণক ॥ ৩৫৯
হেন জানি সভাসদ চিন্তিয়োক কৃষ্ণৰ পদ
কবা কৃষ্ণ চবিত্ৰ কীৰ্ত্তন ।
মহা কাল সৰ্পে গিলে ঘাইব জিউ একজিলে
মিলে কৈত দুৰ্ঘোৰ মৰণ ॥
কৃষ্ণে স্নেহ নিজ নামে সো মুকুতি বীজ
প্ৰৱন্ধে ধৰিও হবি নাম ।
সমস্ত সমাজে ঢাকি বোলা উচ্চ কবি ডাকি
নিবস্তবে নবে বাম বাম ॥ ৩৬০

পদ

নিগদতি শুক শুনিয়োক নৃপবৰ ।
যমত পুছিলো হুলাই দাকৰ কিৰব ॥
একবাৰ উচ্চাবিলে নামৰ আভাস ।
কিয়তে সমস্তে পাণ তাৰ ভৈলা নাশ ॥ ৩৬১
প্ৰত্যয়ে সন্ততে ভক্তি ভাৱে নাম ধৰে ।
তাৰাবেসে সমস্তে পাত্তক নাম ধৰে ॥

অনুদিনে আমবে হবিৰ নাম লৱে ।
তাবেসে পাত্তক শুচে আনো শাস্ত্ৰে কৰে ॥ ৩৬২
অহনিশে স্মৰিলে হৱে পাণ কৰ ।
আনো পুৰাণত আছে হেনসে নিৰ্গৰ ॥
ভাগৱত শাস্ত্ৰক শুনিব ঠাই ঠাই ।
সেহিসে পৱিত্ৰ নাম স্মৰবে সদায় ॥ ৩৬৩
হৱে শুক যবে এক নাম লৈলে মাত্ৰ ।
পূৰ্বত কবিল কিয় প্ৰায়শ্চিত্ত শাস্ত্ৰ ॥
ব্যৰ্থে সো বিহিল জপ তপ তীৰ্থচয় ।
ছেদিয়োক প্ৰভু ইটো মনৰ সংশয় ॥ ৩৬৪
শুনি যমবাজা দিলা দূতক উত্তৰ ।
একো সুবৃজস তোৰা অধম পামৰ ॥
নামৰ মহিমা শুনি নসহিলে গাৱ ।
হৰিতো অধিক মহা নামৰ প্ৰভাৱ ॥ ৩৬৫
নামৰ দ্ৰোহীক হবি নকবন্ত বন্ধা ।
বাথে হবি দ্ৰোহীক নামৰ হেন কৰা ॥
অচিন্ত্য মহিমা নাম এৰ আত খেদ ।
শুন তোৰ সংশয়ৰ দেও পৰিচ্ছেদ ॥ ৩৬৬
মহা মহা পাত্তকৰ কৰব নিমিত্তে ।
নালাগে হবিৰ নাম সন্ততে স্মৰিত্তে ॥
বাম কৃষ্ণ নাম যিটো লৱে একবাৰ ।
কোটি জনমবো পাণ ভয় হোৱৈ তাৰ ॥ ৩৬৭
আপুনি আন্ততে পাইলি শাস্ত্ৰৰ প্ৰমাণ ।
যিহ অজামিল যেন পাত্তকী প্ৰধাম ॥
লাজ কাজ মৰ্য্যাদা এৰিলে যেন নট ।
মিলে ছাপতিতো সিটো পৰম সম্পট ॥ ৩৬৮
অত্যন্ত অশুভ চিত্ত নজানে কৃষ্ণক ।
নাবাৰণ আইস বুলি ডাকিল পুত্ৰক ॥
প্ৰত্যেকে তবিল পাণ বন্ধনৰ হস্তে ।
পাইলেক মুকুতি নাম স্মৰি মন্তে ॥ ৩৬৯
কহিলো কেবো শুক জানিবি নিশ্চয় ।
নামৰ আভানে মাত্ৰ পাণ কৰৈ কয় ॥

পাতেকৰ বাসনাৰ ক্ষয়ৰ নিমিত্তে ।
 সততে নামক সুমৰিবে লাগৈ নিতে ॥ ৩৭০
 এতেকেসে শাস্ত্ৰ কৰৈ সদায়ে স্বৰণ ।
 ভেবেসে বাসনা গুচে শুদ্ধ হোৱে মন ॥
 ভেবেসে নছাট্টে কৃষ্ণ চৰণত বতি ।
 ইহাৰ প্ৰমাণ জানা সপ্ৰেম ভকতি ॥ ৩৭১
 বুলিবি নামেসে যেবে সাধে সবে অৰ্থ ।
 স্মৃতি শাস্ত্ৰ মানে তেবে ভৈল সবে ব্যৰ্থ ॥
 হৰিৰ নামেসে পাৰে পাতক খণ্ডিত ।
 কল্প ঋষি সবে বিহে আন প্ৰায়শ্চিত্ত ॥ ৩৭২
 ইহাৰ উত্তৰ দিও শুন দূতগণ ।
 বঢ়া জনিয়াত পৰে যত মহাজন ॥
 পৰম বহুশ হৰি নামক নজানে ।
 বিহে আন প্ৰায়শ্চিত্ত কৰ্ম্মক বথানে ॥ ৩৭৩*
 যেন মৃত্যু-সঞ্জীৱনী ঔষধতে সাৰ ।
 মৰাকো জীৱানে হেন প্ৰভাৱ তাহাৰ ॥
 মন্দমতি বৈষ্ণৱ সবে তাহাক নজানি ।
 আনসে ঔষধ দেয় কগীয়াক আনি ॥ ৩৭৪
 মায়ায়ে মুহিলে নুবুজিলে বেদবাণী ।
 কৰ্ম্ম কৰি অক্ষয় স্বৰ্গক সাধে প্ৰাণী ॥
 কৰ্ম্মকাণ্ড বেদতেসে মাতি ভৈল জড় ।
 ব্ৰত জপ যজ্ঞকেসে দেখে কৰ্ম্ম বৰ ॥ ৩৭৫
 মিলায়ে সন্তাৰ কৰি অনেক প্ৰাৰম্ভে ।
 উচ্চবিয়া মন্ত্ৰ পঢ়ি যজ্ঞে মহা দম্ভে ॥
 মোত পৰে কোন আছে বুলি পাৰে বন্ধ ।
 বৈষ্ণৱক বোলে কোন মুক্ত যে পতঙ্গ ॥ ৩৭৬
 বৈষ্ণৱক নজানে কিছুবো নাহি পাত্ৰ ।
 এবিলেক কৰ্ম্ম বাম বুলি মৰে মাত্ৰ ॥
 ভকতিকে কৰি কুবে অনেক দিকাৰ ।
 কৰ্ম্মাৰ মুগুচে সৰা ক্ৰোধ অহৰাৰ ॥ ৩৭৭

কৰ্ম্ম কৰি নেবাই যাতনা মহা ক্ৰেশ ।
 সিহেতু জানস্তা সৱে নেদে উপদেশ ॥
 তাহাৰ নিদান কহো শুন দূতগণ ।
 কৰ্ম্ম-মলে চন্ন কৰে অজ্ঞানীৰ মন ॥ ৩৭৮
 কৃষ্ণ হেন ঈশ্বৰকো কিঞ্চিতো নজানে ।
 মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ কৰ্ম্মক ডাঙ্গৰ বুলি মানে ॥
 অক্ষুট কঠিন মন্ত্ৰ দুক্ষৰ কৰ্ম্মত ।
 সদায় তাহাৰ শ্ৰদ্ধা মুগুচে মনত ॥ ৩৭৯
 কোমল অক্ষৰ স্পৰ্শ বাম কৃষ্ণ নাম ।
 অল্প বুলি এবে বোলে আত কোন কাম ॥
 কণেও মুগুনে আৰ কথাক কহন্তে ।
 নাম উপদেশ নেদে এতেকে মহন্তে ॥ ৩৮০
 নাম নকৈবাব আৰো অভিপ্ৰায় আছে ।
 থাকে যেন যত্নপি পোষণ সিংহ কাছে ॥
 যদি চাৰ শৃগালে আৰাও কৰে চাপি ।
 তাক খেদাইবাক নেদে সিংহক তথাপি ॥ ৩৮১
 সেহিমতে হৰিনাম পৰম মঙ্গল ।
 যাক উচ্চাৰণে পাঠে মহা মেষক ফল ॥
 পাপ প্ৰায়শ্চিত্ত ইটো কোন চাৰ কাম ।
 এহি বুলি জানন্তেও নকহিলা বাম ॥ ৩৮২
 আৰো এক অভিপ্ৰায় কহো শুন দূত ।
 পৰম বহুশ নামধৰ্ম্ম অদভূত ॥
 ইহাৰ মহিমা মাত্ৰ জানে যিটো প্ৰাণী ।
 এতেকে মুকুতি পাৰে কৈলো সত্য বাণী ॥ ৩৮৩
 যেনে জানৈ জগতে নামৰ তত্ত্ব ভেদ ।
 পাইবে সবে মোক্ষ হইবে সংসাৰ উচ্ছেদ ॥
 এহিবুলি নাম ধৰ্ম্ম নকৰি বিদিত ।
 জানিও আনসে বিহিলন্ত প্ৰায়শ্চিত্ত ॥ ৩৮৪
 আক কিছু হেতু আত বুলিবাক পাৰি ।
 জানিল নামক যিটো বৈষ্ণৱ বিচাৰি ॥

নকহিল তথাপি নামব তত্ত্ব ধর্ম ।
 উচ্চাবিল ইটো প্রায়শ্চিত্ত ধর্ম কর্ম ॥ ৩৮৫
 যেন মহা ব্রহ্মজ্ঞান বাধন ছুড়ব ।
 তেনয় ছুড়ব নাম কর্ম্ম মনুষ্যব ॥
 আগে আন বচন মুখত সবসবি ।
 ওঠক কপালে যেন যবে বোলে হবি ॥ ৩৮৬
 নাসিবে জিহ্বাত নাম মুহিবে বিশ্বাস ।
 কর্ম্মকো দেখিবে মিছা ব্যর্থসে প্রয়াস ॥
 নাম ধর্ম এবি হইবে পাশণ্ড পসার ।
 নখণ্ডিল প্রায়শ্চিত্ত এহি অভিশ্রায় ॥ ৩৮৭
 বাধিলন্ত কর্ম্ম-কাণ্ড অজ্ঞানীর পদে ।
 কর্ম্মক নেবিব ঘোব পবম আপদে ॥
 উপজি মবিবে মহা ভুঞ্জিয়া নিকাৰ ।
 কোটি কোটি কল্পে নাহি কর্ম্মব নিস্তার ॥ ৩৮৮
 জন্মে জন্মে কবি আছে পাপব পৰ্ব্বত ।
 আজোবন্তে নাসে নাম তাহার মুখত ॥
 নলয়ে সম্ভব সঙ্গ সিকাৰণে বণ্ড ।
 জানিবি দেহিসে নিজ পবম পাশণ্ড ॥ ৩৮৯
 জন্মে জন্মে যিটো আবাধিয়া আছে হবি ।
 তাহার জিহ্বাত নাম আসে সবসবি ॥
 তাব কৃষ্ণ কথাত উপজে আতি বস ।
 সিসে ভাগ্যরন্ত গারে হবিগুণ বশ ॥ ৩৯০
 সি সি জনে আন একো পুণ্যক নেলেখে ।
 হবি ভকতক পাইলে প্রাণ হেন দেখে ॥
 ওপজে কৃষ্ণত প্রেম চিত্তে ধবে কপ ।
 জীরন্তে কৃষ্ণক পারে কহিলো স্বকপ ॥ ৩৯১
 হেন বিমবিষি যিটো মহা বুদ্ধিমন্ত ।
 পবম ব্রহ্মারে জন্মে নিতে ভগবন্ত ॥
 ব্রহ্মণ কীর্তন নাম নছাড়ে মুখব ।
 মোব বণ্ডযোগ্য আউব মুহি সিটো নব ॥ ৩৯২
 নকবিব পাপ সিটো চিত্তত আহ্বান ।
 বদিবা তাহাবো নিজে পদ্যতেক প্রমাদ ॥

হবিনাম কীর্তনে তেখনে হোরে নাশ ।
 পানী হেন বুলি তাব নাচাপিবি পাশ ॥ ৩৯৩
 শুন দূতগণ কহো হিতসে বচন ।
 কৃষ্ণত একান্ত চিত্তে পশিও শবণ ॥
 ঐবপবা ময়ো মানা কবো প্রতিনিভ ।
 দেব সিদ্ধে তাহাবেসে পাঠে গুণ সীত ॥ ৩৯৪
 তাসম্বার নাচাপিবি সর্ষীপ কিঙ্কব ।
 লগে ফুবে কোমোদকী গদা গোবিন্দব ॥
 পাইলে হাড় মুণ্ড গুণি কবিবে কোবাই ।
 কহিলো স্বকপে পাছে মোত মোষ নাই ॥ ৩৯৫
 কাকো কিছু কবিবে মুরাবে অপকাব ।
 সিটো ভকতত মোব নাই অধিকাৰ ॥
 হেন জানি তাহার দূবতে পবিহবি ।
 আপোনাৰ প্রাণ বাধি ফুবিবি অন্তবি ॥ ৩৯৬
 যিটো জনে ফুবে বাম নামক উচ্চবি ।
 পাছে পাছে যাস্ত কৃষ্ণ চক্র কবে ধবি ॥
 যেন খেচু স্নেহে বাচকব পাছ লাগে ।
 বক্ষা কবি ভৃত্যক ফুবন্ত অমুবাগে ॥ ৩৯৭
 বিফুব পবমপ্রিয় ভকত বান্ধব ।
 ভকত জনব মহা মুহুদ মাধব ॥
 তাহার কাছক গৈলে হইবি বণ্ড ভণ্ড ।
 চক্রে কাটি তেখনে কবিব ধণ্ড ধণ্ড ॥ ৩৯৮
 সঠমে ফুবিবি দূত আপোনাৰ জানি ।
 বথাত্তে মুণ্ডন কর্ণে হবিনাম ধনি ॥
 জ্বরণ কীর্তন বৈত নাহিকে প্রচাব ।
 দেহিসে ধানত দূত কবিবি সকাব ॥ ৩৯৯
 কহিলোহৌ হিত আত এবিবি সংশয় ।
 আপোনাৰ বাধিয়া ফুবিবি দূতয় ॥
 কদাচিত্তো নাচাপিবি বৈকন্যব পাশ ।
 মোব বাক্য নখিলে হইবি সৰ্বনাশ ॥ ৪০০
 মই তোমাসাক দেও ছনাই ছনাই হাক ।
 আপুনি বর্তিবি যবে বাধিবি আমাক ॥

বৈষ্ণৱৰ ঠাইক লাগি নকৰিব গতি ।
 এহিবুলি দূতক শিখাইলা প্ৰতিপ্ৰতি ॥ ৪০১
 শুনা সভাসদ পদ মহা ভাগৱত ।
 অমুমাত্ৰ সাৰ নাই ইটো সংসাৰত ॥
 মায়াময় বিষয়ত মৰিলোহোঁ মজ্জি ।
 মিছাত যাইলো দিন কৃষ্ণক নভজি ॥ ৪০২
 হৰি ভকতিক লাগি কৰিও প্ৰবন্ধ ।
 কৃষ্ণত নুপুঞ্জ মতি কিনো লোক অন্ধ ॥
 যাৰ নাম মাত্ৰ লৈলে সংসাৰক তৰি ।
 হিয়াত আছন্ত হেন কৃপাময় হৰি ॥ ৪০৩
 যাৰে নতু মিলে মহা দুৰ্ঘোৰ মৰণ ।
 সম্বৰে লৈওক প্ৰভু কৃষ্ণত শৰণ ॥
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ শুনিয়োক অবিজ্ৰাম ।
 শ্ৰুথে ছুথে মুখে নাছাড়িবা কৃষ্ণ নাম ॥ ৪০৪
 কবিলন্ত পঞ্চ সত্য কেশৱে পূৰ্বত ।
 মহা নিষ্ঠ কৰি ধনঞ্জয়ৰ আগত ॥
 নাম যিনে অৰ্জুন তাবস্তা আন নাই ।
 নিবস্তবে বেদৰ এহিসে অভিপ্ৰায় ॥ ৪০৫
 হেন জানি কৃষ্ণৰ চৰণ চিন্তা চিন্তে ।
 কৃষ্ণ কথা অমৃতক পিয়া প্ৰতি নিতে ॥
 দুৰ্ঘোৰ যাতনা তৰিবাৰ কৰা কাম ।
 নিবস্তবে নবে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৪০৬

দুৰ্গতী

নিগদতি শুক শুনা পৰীকিত
 কৃষ্ণ কথা অদভুত ।
 যমৰ বচন শুনি পুনৰপি
 পুঢ়িলা সমস্তে দূত ॥
 বিকু ভকতৰ নচাপিবো পাণ
 ভোম্বাৰ আকাক লৈয়া ।

ভালমতে আবে চিনায়োক প্ৰভু
 আমাৰ যিটো পৰৈয়া ॥ ৪০৭
 মনুষ্য মধ্যত কোন মহা পাপী
 তাকো জানিবাক লাগে ।
 চাৰি মহা সিটো সিদ্ধৰ হাতত
 ইবাৰ বৰ্তিলো ভাগ্যে ॥
 কাক আনি ঐত যাতনা ভুঞ্জাইবো
 কাত কোন দায় আছে ।
 ভাল মতে মোত কহিবা ইবাৰ
 সমূলে মৰিবো পাছে ॥ ৪০৮
 দূতৰ বচন শুনি বুলিলন্ত
 যমে ধিৰ কৰি মতি ।
 যাত অধিকাৰ আমাৰ কহিবো
 শুনিবি দূত সম্প্ৰতি ॥
 ব্ৰহ্মা মহাদেৱ যাক কৰে সেৱ
 আছন্ত কৃষ্ণ ঈশ্বৰ ।
 তাস্ত পৰে আৰ দেৱ কেহো নাহি
 আমিও যাৰ কিঙ্কৰ ॥ ৪০৯
 সনক সনন্দ সিদ্ধে আৰাধন্ত
 যাৰাৰ পদ কমল ।
 হেন মাধৱৰ চৰণ সেৱাত
 বিমুখ যিটো নিশ্চল ॥
 নৰকৰ পথ ইটো গৃহ্বাস
 আভেসে বতি সদায় ।
 তাক ধৰি আন পাতকী প্ৰধান
 তাতে আছে যোৰ দায় ॥ ৪১০
 ধৰ্ম্ম অনুপায় কৃষ্ণ গুণ নাম
 নাথাকৈ যাৰ জিহ্বাত ।
 অগত তাৰণ কৃষ্ণৰ চৰণ
 নিচিন্তে যিটো হিয়াত ॥
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণক বাবেকো নকৰে
 পৰম সিটো নিশ্চলে ।

তাক ধৰ চাপি সেহি মহা পাপী
 বান্ধি আন হাতে গলে ॥ ৪১১
 বৈষ্ণৱক দেখি কবে উপহাস
 ভকতি পথক নিন্দে ।
 সিটো ছুৰ্জনৰ যেন হৰিমামে
 সম্যকে কাণত বিদ্ধে ॥
 সংসাৰ মধ্যত তাত পৰে পাপী
 আউৰ একোজন নাই ।
 মুহুৰ্শিবি তাক আন যাতনাক
 লোহাৰ ডাঙ্গে কোবাই ॥ ৪১২
 কৃষ্ণৰ কীৰ্তন নকৰি যি নবে
 আনসে কৰ্ম আচৰে ।
 কৃষ্ণৰ কথাত কাণ নপাতই
 অধম যিটো পামৰে ॥
 ভকতৰ যত পাতেক পলাই
 কাঢ়ন্তে ছমনিধাস ।
 পলাইবাৰ পুৰি নপাই খুজি লুৰি
 গৈয়া তাত কৰে বাস ॥ ৪১৩
 সিটো ছুবাচাৰ পাপৰ ভাণ্ডাৰ
 ছাড়িবে নলাগে তাক ।
 ধৰিবিহি বলে বান্ধি হাতে গলে
 কাণ্টে আন যাতনাক ॥
 সেহি মহাৰণ পৰম পাষণ্ড
 ডাঙ্গে কোবাই কৰ চুব ।
 চিনাইলো পৰয়া মোৰ আত্মা লৈয়া
 মনুষ্য মধ্যত ফুৰ ॥ ৪১৪
 দূতক এতেক কহি যমে পাছে
 কৃষ্ণৰ দিশক চাই ।
 কবি কৃতাজলি বুলিয়া বিনয়
 হয় অৱনত কাৰ ॥
 তোমাৰ নামৰ মহিমা নমানি
 দূতে কবিলোক মোৰ ।

সেৱকৰ দায় পাইব প্ৰভুকো
 ইসে তৈল অসন্তোষ ॥ ৪১৫
 কমিয়োক স্বামী জানিবা আমিসি
 কৰিলো ইটো অকৰ্ম ।
 হরোক সদয় কৃষ্ণ কৃপাময়
 কৰ্মাসে মহন্ত ধৰ্ম ॥
 এহি বুলি যমে মৌন হয় বৈল
 কৃষ্ণৰ চিন্তি চৰণ ।
 প্ৰেম পৰশিল লোতক বৰিল
 নেবিলা হৰি স্মৰণ ॥ ৪১৬

হৰি

বৈষ্ণৱৰ মহিমা ক বমৰ দুখত শুনি
 হিয়াত পশিল মহাভয় ।
 সেহি দিন ধৰি পাছে ভকতক দেখিলেও
 তব তৰি কাৰ্পে দূত চয় ॥
 ডৰে থাকে চকু চিপি কতো যাই পাছ গুচি
 চাইবে নোৱাৰে মাথা তুলি ।
 প্ৰভাৱে দেখিয়া বোলে বৈষ্ণৱৰ যিটো তেজে
 যোনো মাৰে আমাক সুলি ॥ ৪১৭
 কীৰ্তনৰ ধনি যথা যেতে শুনে হৰি কথা
 তাক ডৰি অন্তৰি পলাই ।
 নামৰ শুনন্তে বোল হৰে মুখে মাত বোল
 লৱবয় পাছক নচাই ॥
 নাহি ক্ৰতি যেন মৰা চক্ৰে কাৰ্তিকৈক পৰা
 মোৰ মান যোনো আজি বুৰে ।
 যিবা আন কথা কৰে তাকো বোলে নাম লৰে
 ভবন্ত দূতৰ ধাতু উৰে ॥ ৪১৮
 কৰে আনে কাণাকাণি যদি শুনে বিনি বিনি
 ধৰ্মকি অৱাৰে কাণ পাতি ।

অহা অস্ত্ৰে বোলৈ শুন যোনো গাঠৈ হবি গুণ
 পলাইবাক লাগি বাটকৈ গাতি ॥
 মহা ভ্ৰাস হয় আতি স্বপ্নতো চেঞ্চাঠৈ বাতি
 পলা পলা চক্ৰে পাইলৈ খেদি ।
 এহিমতে দূতগণে অনুখ অশাস্তি মনে
 পলায় বৈষ্ণৱক লাগ নেদি ॥ ৪১৯
 কহিলো নৃপতি মৰ্ম কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন ধৰ্ম
 জগত মঙ্গল ইসে নিজ ।
 মহা মহা পাপবাশি এহিসে বিনাশে আসি
 উভাঠৈ পাপৰ যত বীজ ॥
 কৃষ্ণ গুণ নাম স্মৰি শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰি
 যেন মতে শুদ্ধ হৈয়া মৰে ।
 কোটি তীৰ্থ ভ্ৰত তপে কোটি যাগ যোগ জপে
 সেহি মত পৱিত্ৰ নকৰে ॥ ৪২০
 কৃষ্ণ পদ-পঙ্কজৰ মধু পিঠৈ যিটো নৰ
 তাৰ মন নপৰে কৰ্মত ।
 কৃষ্ণভেসে কৰৈ বতি মিলৈ মহা বিবকতি
 ঘোৰ ছুখময় বিষয়ত ॥
 ভকতি নাদৰি যিটো প্ৰায়শ্চিত্ত কৰৈ সিটো
 তাৰ কৰ্ম সকলে বিফল ।
 যেন ধূলাই নেই হাখী ছুলাই লঠৈ কুটা মাটি
 গাৱত বন্ধাঠৈ আতি মল ॥ ৪২১
 পূৰ্বত অগস্ত্য ঋষি মলয়া পৰ্বতে বসি
 আছন্তে হৰিক কৰি ধ্যান ।
 কহিলন্ত মোত তথা ইটো ইতিহাস কথা
 নাম বিনে ধৰ্ম নাহি আন ॥
 জানিলাহা পৰীক্ষিত নাম ধৰ্ম বিপৰীত
 কহিলো তোমাত দয়াতৰে ।
 ইহাত বিশ্বাস কৰি যিটো কুৰে নাম ধৰি
 সিটো যুখে লসাবক তৰে ॥ ৪২২
 শুনিয়োক লভাসন মহা ভাগৱত পদ
 তিনিও লোকন্ত ইটো সাৰ ।

কৰিও বিশ্বাস আত এৰায়ে ধৰম হাত
 নাম বিনে নাহিকে নিস্তাৰ ॥
 বুজিবা শাস্ত্ৰৰ মন্ত্ৰা কৃষ্ণেসে দেৱৰ বাজা
 হৰিনাম ধৰ্মৰ ঈশ্বৰ ।
 যত তপ তীৰ্থ স্নান যাগ যোগ মহা জ্ঞান
 জানা সবে নামৰ কিঙ্কৰ ॥ ৪২৩
 নাহি আত অন্তৰথা বিচাৰিলো কৃষ্ণ কথা
 আক শুনি ছয়োক সম্ভাষ ।
 নিন্দা সুবুলিবা মোক কৃষ্ণে সবে খণ্ডায়োক
 আছে বঢ়া টুটা যত দোষ ॥
 হৰি হৰি নাম স্মৰে সমন্তে ছিত্তক হৰে
 মহন্তৰ হেনসে সন্নত ।
 নাম বিনে নাহি আন অজামিল উপাখ্যান
 এহিমাণে ভৈলা সমাপত ॥ ৪২৪
 হে কৃষ্ণ কৰো সেৱ হেন কৃপা কৰা দেৱ
 তোমাতেসে থাকে যেন মতি ।
 চৰণে বিক্ৰম গৈলো তোমাৰেসে স্তূত্য ভৈলো
 জন্মে জন্মে তুমি মোৰ গতি ॥
 মই মহা মন্দমতি তোমাত নকৰি বতি
 ইটো আয়ু নিলো আলেকালে ।
 ছয়ো দেৱ উপসাম তোমাৰ স্মৰণ নাম
 নছাড়োক মোৰ অন্তকালে ॥ ৪২৫
 নামেসে মোক্ষৰ বীজ কৃষ্ণেসে হৃদয় নিজ
 ভৈল তমু প্ৰসাদে বিদিত ।
 তুমিসে পৰম গুণ ভকতৰ কল্পতক
 জানা তুমি ধাৰ যেন চিত্ত ॥
 কৰো কৃষ্ণ কৃতাজলি খৰো চৰণৰ ধূলি
 হেৰা কৰো লক্ষ্য প্ৰণাম ।
 কৃষ্ণৰ স্তূত্যবো স্তূত্য শৰবে বচিলা গীত
 নিবন্তবে বোলা বাম বাম ॥ ৪২৬

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যামৃত

মহাভাগৱত-৮ম স্কন্ধ

১ অমৃত মথন

বিপ্ৰশাপত দক্ষী পবিত্ৰ্যাগ আৰু দেৱতাসকলৰ
হৰি উৱ

পদ

জয় জয় নিৰঞ্জন জগতৰ জীৱ ।
প্ৰধান পুৰুষ হৃষীকেশ সদাশিৱ ॥
সদানন্দ কৈত্যাৰি দেৱৰ আদি দেৱ ।
কৃষ্ণৰ চৰণে মনে মই কৰোঁ সেৱ ॥ ১
নমো নমো মধু মূৰ অম্বৰ দাৰণ ।
প্ৰণত পালক সৃষ্টি সংহাৰ কাৰণ ॥
যাক আৰাধন্ত হব পুৰন্দৰ বিধি ।
হৰিক স্মৰণে হোঁক আৰম্ভৰ সিদ্ধি ॥ ২
মাধৱৰ পাদ-পদ্ম ধৰি হৃদয়ত ।
গুৰুৰ চৰণ মনে কৰি শিৰোগত ॥
মহা ভাগৱত কথা অমৃত মথন ।
ভণিল শঙ্কৰে ধৰি কৃষ্ণৰ চৰণ ॥ ৩
জয় মহামুনি শুক ব্যাসৰ তনয় ।
সদায় আনন্দ বাব সৰ্বাধি হৃদয় ॥
যিটো বোগবলে পৰীক্ষিতৰ আগত ।
সাত দিনে কৈলা বাঢ় কৰু ভাগৱত ॥ ৪
জয় জিহ্বা দেৱ অধিষ্ঠিৰ হৃত ।
হৰিক সংহাৰ কৰি বহিলা অমৃত ॥

দানৱগণক জিনিলন্ত যোৰ বণে ।
শঙ্কৰে বচিলা পদ কৃষ্ণৰ চৰণে ॥ ৫
পৰীক্ষিত ৰাজা শুকমুনিৰ পুছিলো ।
যেনমতে হৰি ক্ৰাৰসাগৰ মথিলা ॥
অমৃতক পাইলা যেনমতে দেৱগণে ।
কহিয়োক কথা মই শুনো ব্ৰহ্মমনে ॥ ৬
তোমাৰ মুখৰ কথা সাক্ষাতে অমৃত ।
আবো গোবিন্দৰ গুণ কথা অলঙ্কৃত ॥
যতেক শুনোহো শুনিবাক যায় মতি ।
অমৃত পিয়ন্তে যেন নখণ্ডে তৃপ্তি ॥ ৭
হেন শুনি মুনি পৰীক্ষিতক বদতি ।
কৃষ্ণৰ কথাত ধন্য সম্পন্নিল মতি ॥
ধন্য ধন্য নৃপবৰ কোঁৱৰ নন্দন ।
শুনা সাৱধানে কথা অমৃত মথন ॥ ৮
পূৰ্বত চুৰ্বাসা বাসৱক দিলা শাপ ।
শ্ৰীহৃত ভৈলো ইন্দ্ৰ গুচিল প্ৰতাপ ॥
এবিলন্ত মহালক্ষ্মী তিনিও লোকক ।
পবিল দুৰ্ভিক ভৈল প্ৰজাত মৰক ॥ ৯
এবিলন্ত ব্ৰত বিধি বত বৰু, বাস ।
ভূমিবে নগাস্ত দেৱগণে কৰুতাপ ॥
ভৈলন্ত চুৰ্বল মৰে শুকাইল শৰীৰ ।
পথত ভ্ৰমতে কাৰো কৰি নবাৱ ধিব ॥ ১০

লক্ষ্মী এৰিলাত সবে ভৈলা নিবাহাৰ ।
 ছিদ্ৰে পাই দানৱে দেৱক দিলা ধাৰ ॥
 চতুৰঙ্গে সেনাগণ সাজি বলিৰায় ।
 মহাকোপে আটোপে স্বৰ্গক গৈলা ধাই ॥ ১১
 দেখি ইন্দ্রে ত্ৰিদশ সহিতে যুদ্ধ দিল ।
 দেৱ দানৱৰ ঘোৰ সংগ্ৰাম মিলিল ॥
 ভৈল যেন প্ৰলয় প্ৰজাৰ ক্ষয়ঙ্কাৰ ।
 পৰিল অনেক সেনা দৈত্য দেৱতাৰ ॥ ১২
 দেৱৰ শৰত যিটো দৈত্য যায় মৰি ।
 শুক্ৰে জীয়াৱন্ত তাক সঞ্জীৱনী কৰি ॥
 স্মৰণ মাত্ৰকে যেন উঠি বসে জাগি ।
 অস্ত্ৰ ধৰি ধায় ছুনাই দেৱতাক লাগি ॥ ১৩
 দানৱৰ শৰত পৰন্ত যত দেৱ ।
 সমূলি মৰন্ত আৰ নিজীৱন্ত কেৱ ॥
 স্বভাৱে নিৰ্বল দেৱ দুৰ্বাসাৰ শাপে ।
 পৰিয়া মুঠন্ত দেৱতাৰ একোলোকে ॥ ১৪
 এক দিকি কৰি দেৱতাক নেই মাৰি ।
 পলাইল ত্ৰিদশ দানৱত বণ হাৰি ॥
 দাকণ দানৱগণে দেৱক ডঙ্গাইল ।
 কৰিলা উচ্ছন্ন অত্ৰাৱতী লুৰি খাইল ॥ ১৫
 দেৱৰ সৰ্ব্বশ্ব কাঢ়ি লৱে ঘৰ খুই ।
 মহা বৈৰ ভাৱত ঘৰত দেৱ জুই ॥
 লুৰি পুৰি ছাবখাৰ কৰি হুৰপুৰ ।
 ছুনাই পাতালক গৈল যতেক অহুৰ ॥ ১৬
 পলাই ত্ৰিদশ দেৱ ভৈলা একস্থান ।
 কবন্ত আলোচ যত দেৱতা প্ৰধান ॥
 ইন্দ্রে চন্দ্ৰ বায়ু সূৰ্য্য কুবেৰ বৰুণ ।
 নাই হুহু মন সৰে ভৈলা চেব বণ ॥ ১৭
 গুণি গাছি সুৱাৰি কৰিবে কিছো বিব ।
 ব্ৰহ্মাৰ পাশক চলি গৈলা ধীবে ধীৰ ॥
 বেকৰ শিখৰে আছে ব্ৰহ্মাৰ ফুৱন ।
 কতোকপে গৈলা তাক পাইলা দেৱগণ ॥ ১৮

বসিয়া আছন্ত ব্ৰহ্মা পদ্মাসন ভিৰি ।
 নিবিৰ মানসে মাধৱক ধ্যান কৰি ॥
 চতুৰ্ভিত্তি বেঢ়ি সিদ্ধ মুনি স্তুতি কৰে ।
 মূৰ্ত্তি ধৰি উপাসন্ত যত চৰাচৰে ॥ ১৯
 সেই ব্ৰহ্মা সভাত ত্ৰিদশ উপসন ।
 দণ্ডৱতে পৰি নমি ব্ৰহ্মাৰ চৰণ ॥
 কান্দি কান্দি দেৱসবে দিল দুখে সাধী ।
 অহুৰত হস্তে আউৰ কিবা আছো বাধি ॥ ২০
 কৰিলা উচ্ছন্ন অত্ৰাৱতী লুৰি পুৰি ।
 যতেক সৰ্ব্বশ্ব মানে নিলা খানি কুৰি ॥
 হুধা হাতে ঠাই নাই যাইবো কোন পুৰি ।
 দৈত্যৰ হাতত সবে বৃধি ভৈল চুৰি ॥ ২১
 শুনা প্ৰজাপতি আৰো কেন দিন ঘাটি ।
 বোকাৰ উপৰে হেন দিলা শাক আটি ॥
 পাপীৰ্ত্ত দুৰ্বাসা ঋষি আসি দিলা শাপ ।
 শ্ৰীহত ভৈলা ইটো হেন হুদি তাপ ॥ ২২
 পাইলেক কুলক্ষ্মী আসি তিনিও লোকক ।
 পৰিল দুভিক্ৰে প্ৰজা এৰিলা ধৰ্ম্মক ॥
 নকৰয় লোকে আৰ একো যজ্ঞ দান ।
 খাইবাক নপাই নিবাহাৰে যায় প্ৰাণ ॥ ২৩
 শৰীৰ দুৰ্বল ভৈল দুৰ্বাসাৰ হেতু ।
 আচোক যুজিবো নিবাহাৰে যায় ধাতু ॥
 ভূমি বিনা বিধি দেৱতাৰ ত্ৰাণ নাই ॥
 চিন্তিয়ো উপায় সৰে সৃষ্টি নকৈ যায় ॥ ২৪
 দেখি প্ৰজাপতি চকু ৰেলি চাইল পাছে ।
 দেখন্ত ত্ৰিদশে দণ্ডৱতে পৰি আছে ॥
 নিঃশ্ৰীক নিশ্ৰুতা আতি দানৱক ভবে ।
 দুৰ্বাসাৰ শাপে আৰো নিবাহাৰে মৰে ॥ ২৫
 শৰীৰ দুৰ্বল ভৈলা শুখাই ভৈল চন্দ্ৰ ।
 হেন দেখি ব্ৰহ্মাৰ মনত মহা মৰ্ম্ম ॥
 হা দেৱতাৰ ভৈল হেনসে বিপত্তি ।
 উঠা উঠা দেৱগণ উঠা হুৰপত্তি ॥ ২৬

সাধিবাক পাবো মই সবে প্রতিকার ।
 কিন্তু হুবাহুব সবে অজন আশাব ।
 এখনে কবিবে পাবো দৈত্যব নানুই ।
 ভবি উভাবিধো কেনমতে হাতে কই ॥ ২৭
 ভুমি আমি কীট পক্ষী যত তক ভূণ ।
 বিক্ষুবসে অংশ সবে অজে বাতি দিন ।
 যত চবাচব কবি বিক্ষুসে আছা বাধি ।
 তাহাস্ত শবণ পশি দেওঁ দুখ সাধী ॥ ২৮
 তথাপিতো ইটো কাম লাগিল আমাতে ।
 যাক নামাবিয়া হাতে তাক মাৰিম ভাতে ॥
 উঠিয়োক দেৱগণ বৈকুণ্ঠক যাই ।
 দৈত্যব বিচেঙা সবে বিক্ষুত জনাই ॥ ২৯
 মাধৱত পবে গতি নাহিকে আশাব ।
 মাধৱেসে সাধিব ইহাব প্রতিকার ॥
 এহি বুলি প্রজ্ঞাপতি হংস যানে চড়ি ।
 ত্ৰিদেশ সহিতে বৈকুণ্ঠক গৈল সবি ॥ ৩০
 আছে বিক্ষুপুৰি সত্যলোকৰ উপবে ।
 ত্ৰিদেশে সহিতে প্ৰবেশিলা সৃষ্টিকবে ॥
 হংস এবি ব্ৰহ্মা পাছে হয় ভূমি পাৰ ।
 আচস্ত কবিয়া ভৈল পৱিত্ৰে স্বভাৱ ॥ ৩১
 ধৃতি বস্ত্ৰ পিচ্ছি দেৱগণ একশাৰী ॥
 আগ কবি ব্ৰহ্মাক বদিল জামু পাৰি ॥
 বিক্ষু দৰশন অভিলাষে প্ৰজ্ঞাপতি ।
 ত্ৰিদেশ সহিতে পাছে আৱন্তিলা স্ততি ॥ ৩২
 নমো নমো নাৱায়ণ অনাদি অনন্ত ।
 কগত কাবণ অন্তৰ্ভাৰী ভগৱন্ত ॥
 যাব মায়ায়ৰ ইটো সংসাৰ নিৰ্ম্মাণ ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি মন্ত্ৰহবি পুৰুষ প্ৰধান ॥ ৩৩
 যাব শিব ভাশ ভৈল পশন মণ্ডল ।
 অগ্নি যাব মুখ ভৈল পদ বসন্তল ॥
 চকু ভৈলা দিবাকৰ চক্ৰ ভৈলা মন ।
 নমো ব্ৰহ্মকণ হবি হ্ৰয়োক প্ৰসন্ন ॥ ৩৪

চাবি বেলে চাবি ফুল সমুজ্জে উদয় ।
 জঠবত ভবি আছো যত চবাচব ॥
 অংশে অৱতবি কবা সৃষ্টিক বক্ষণ ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি হয়ো হবি আশান্ত প্ৰসন্ন ॥ ৩৫
 বাহাব মুখত হস্তে ভৈলস্ত ব্ৰাহ্মণ ।
 বাহত কত্ৰিয় জাতি ভৈল উত্তপন ॥
 উকত পাৱত বৈশ্ব শূদ্ৰে ভৈলা জাত ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি হবি হয়ো প্ৰসন্ন আশান্ত ॥ ৩৬
 মহা ভয় ভীত হয়ো আমি দেৱগণ ।
 তোমাৰ চৰণে আসি পশিলো শবণ ॥
 ভূমি বিনা আন গতি নাহি নাৱায়ণ ।
 ভকত জনক নাথ দিয়া দৰ্শন ॥ ৩৭
 ভূমিলে সমস্তে দেৱতাৰ জীৱ প্ৰাণ ।
 শকট বেলাত বাবে বাবে কবা জ্ঞান ॥
 যত দুখ পাওঁ ইবাৰব নাই লেখা ।
 খণ্ডোক দুৰ্গতি দামোদৰ দিয়া দেখা ॥ ৩৮
 বিস্তব কবিলা ভূতি আৰো সৃষ্টিকবে ।
 তাক নকহিলো পদ বাহন্যক ভবে ॥
 শুনিয়োক সৰ্ব্বজন মন শিব কবি ।
 পাতোক ছাফোক ডাকি বোলা হবি হবি ॥ ৩৯

হবি

দেৱতাৰ ভূতি বাপী শুনি পাছে চক্ৰপানি
 গকড় ককড় আৰোহিলা ।
 শব্দ চক্ৰ গদা পদ্ম হবি নকহিলা ক্ৰম
 প্ৰত্যেক দেৱক বেয়া দিলা ॥
 মহাত্ম হৰ্য্যব জ্যোতি বসে কেৱে কেৱে আতি
 চকুত লাগিল জাতি খৰি ।
 ভিবি শিবি দেখি দেৱে নাকানন্ত কাক কেৱে
 কিশ পাশ নমনে ধৰি ॥ ৪০

আতি চমৎকাৰ দেখি মুদিলন্ত ছয়ো আখি
 কতোক্ষণে চিত্ত ভৈলা খিৰ ।
 মাধৱৰ দয়াতবে দেৱ সমে সৃষ্টি কৰে
 দেখিলন্ত বিষ্ণুৰ শৰীৰ ॥
 মৰকত শ্চাম তনু ভ্ৰমৰ যুগ যেন বনু
 কচিকৰ কমল লোচন ।
 অকণ অধৰ কাস্তি দশন মুকুতা পাস্তি
 নাসা তিল কুসুম স্তৱৰ্ণ ॥ ৪১
 নীল আকৃষ্ণিত কেশ ত্ৰৈলোক্য মোহন বেশ
 মাধে বহু কিৰীটি উজ্জ্বল ।
 স্তম্ভৰ কৰ্ণৰ তলে মকৰ কুণ্ডল জ্বলে
 যেন চুই ববিৰ মণ্ডল ॥
 ভুজঙ্গৰ অঙ্গ প্ৰায় স্থবলিত চাৰি বাহু
 কেয়ুৰ কঙ্কণে কৰে কাস্তি ।
 কৰ নৱ কিশলয় হৃদীৰ্ঘ আঙ্গুলিচয়
 নখ চাক চন্দ্ৰমাৰ পাস্তি ॥ ৪২
 ধৰি আছা চাৰি অঙ্গ শৰীৰত পীত বস্ত্ৰ
 মেঘে যেন বিজুলী প্ৰকাশে ।
 কণ্ঠত কৌজন্ত মণি অভিনৱ সূৰ্য্য যেনি
 প্ৰভাতে উদিত হয় আসে ॥
 স্তম্ভিপুল বক্ষস্থলে বিচিত্ৰে শ্ৰীবৎস জ্বলে
 মেঘে যেন বলুকাৰ পাস্তি ।
 হিয়ে লক্ষ্মী দিলা দেখা যেন স্তৱৰ্ণৰ বেথা
 হৃদয় মধ্যত কৰে কাস্তি ॥ ৪৩
 কটিনেশে দেখি সৰু কৰি কৰ সম উক
 পাৱ নব পঙ্কজ সমান ।
 পুষ্প বিবিধ মনে হৃদয়ত সৰ্ব্বৰূপে
 যাক যোগীজনে কৰে ধ্যান ॥
 দ্বিবি পঙ্ক-মুকুতাৰ হৃদয়ত ভোলে হাৰ
 কঙ্কালত বহুৰ বেথলা ।
 চক্ৰ কঙ্ক-মাজে বহুৰ মূৰ্বৰ বাজে
 আঙ্গাঙ্গুলিখিত বনমালা ॥ ৪৪

ইন্দ্ৰধনু সম শোভে তাতে বহু গন্ধ লোভে
 অনেক ভ্ৰমৰা কৰে কাস্তি ।
 চক্ৰ গদা আদি কৰি অঙ্গ সবে মূৰ্ত্তি ধৰি
 সেৱা কৰি আছে চতুৰ্ভিত্তি ॥
 মাধৱৰ দেখি ভাৱ সবে শিহৰাইল গাৱ
 বাঢ়ি গৈলা কতিপয় ভবি ।
 ব্ৰহ্মা সমে দেৱগণে পৰম সম্বন্ধ মনে
 প্ৰণামিলা দণ্ডৱতে পৰি ॥ ৪৫
 কৃতাঞ্জলি ছয়া উঠি ত্ৰিদশে সহিতে তুষ্টি
 ছুনাই তুতি বোলে সৃষ্টিকৰ ।
 নমো নমো নাৰায়ণ নিৰাকাৰ নিৰঞ্জন
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্মধৰ ॥
 তুমি জগতৰ আখি তুমি আছা সৃষ্টি বাখি
 ব্যাপি আছা তুমিসে সংসাৰ ।
 দানৱৰ নাশ হেতু তুমিসে গকড়কেতু
 বাৰে বাৰে ধৰা অৱতাৰ ॥ ৪৬
 ব্যাপি আছা তুমি দেৱ তোমাক নাজানে কেৱ
 মায়ায়ে মোহিত সৰ্বৰূপ ।
 চৰাচৰ ব্ৰহ্মময় তত্ব কেহো নজানয়
 বিচাৰত পাৱে যোগীজন ॥
 মই ব্ৰহ্মা তেন্তে হব স্থৰপতি পুৰন্দৰ
 আনো যত ত্ৰিদশ সমাজ ।
 তযু অঙ্গে ভৈলো জাত যেন ধৃত্ৰ নানাশত
 অগনিত হস্তে হোৱে বাজ ॥ ৪৭
 দেখিলো তোমাৰ পাৱ এৰাইলো সন্তাপ ভাৱ
 আবেশে শৰীৰ ভৈল জ্বৰ ।
 যেন বল হস্তীচয় এৰায়া দাবায়ি ভয়
 পঙ্কাৰ জলত দিয়া বুৰ ॥
 আমি সবে দেৱবাশি তোমাৰ চৰণে আমি
 যি কাৰণে পশিলো শৰণে ।
 ইটো কি তোমাত বাজ চাৱা হৃদয়ৰ মাজ
 দাপুনি আনাহা তুমি মনে ॥ ৪৮

ভক্তক কবা দায়। কটাক্ষ নয়নে চায়।
 পুৰিয়োক মনব বাহিত।
 বুলিয়ো উপায় আবে চুনাই আসি দেবসবে
 যেন মতে বসন্ত পুৰিত ॥
 ব্রহ্মাব মিনতি শুনি মেঘব গন্তীর ধনি
 মাতিলন্ত ত্রিজগত পতি।
 শুনা ব্রহ্মা শুনা হই শুনা দেব নিবন্তব
 মোব বচনক কবা মতি ॥ ৪৯
 পব কর্মে কিবা ফল বুদ্ধিসে পবম বল
 জানী সবে হেনসে কহন্তি।
 তুমি সব বল ক্ষীণ যুদ্ধব মুহিকে দিন
 দৈত্য এবে ছয়ো লয়বন্তি ॥
 আপদব বুদ্ধি ভাই ছাগরূপ খালি পার
 আত কিছু নকবিবা লাজ।
 থাকিয়া ছুথক সহি শত্রুক কাকৃত বহি
 সাধিয়োক আপোনাৰ কাজ ॥ ৫০
 মোব বাক্য শিবে ধৰি চাকট চোকট কবি
 দৈত্য এবে ছয়ো একধান।
 মই হইবো পবিপছি কীর সাগবক মধি
 দুর্ভ অমৃত কবা পান ॥
 দুৰ্বাসাব জানি কষ্ট যিবা লক্ষ্মী তৈল নষ্ট
 চুনাই তেনে হইবা হেন জানি।
 মোব বাক্য সবে লই চলিয়োক সাজু হই
 তেবে ছুথ শুচিব সমুলি ॥ ৫১
 দেবে দৈত্যে লগ হই সাগব-মধিবা ছুই
 অমৃতক পাইবা শকা নাই।
 দৈত্য ছুথ পাইবা মাত্রে অমৃতব হরা পাত্রে
 কুমি সবো বোহোব উপায় ॥
 শুনা আবো আসবিব কালকূট নামে বিব
 প্রথমতে উঠিব মল্লসে।
 তাক নডবাইবা কেবে পান কবি মহাসেবে
 তাবিবন্ত তাক খোণ কলে ॥ ৫২

যিবা উঠে বস্ত্র বস্ত মোহন কবিব ক্রান্ত
 দৈত্যবে নলপাইবা দন্দ।
 শ্রীতি কবি সাধা কর্ম শ্রীতি বশ্ত হয়ে কাজ
 কন্দলত পবে নাই মন্দ ॥
 লোভ মোহ ক্রোধ কাম আক কবি উপসম
 ভেবেসে সিজিবে সবে জানি।
 শুনিবা আমাব বুদ্ধি হইবো মনোবধ মিজি
 কবিয়োক অমৃত মখন ॥ ৫৩
 নমো নমো দামোদব জগতব বিজিব
 ভক্তক অতয় দাতা দেব।
 কৃষ্ণব কিষ্ণব কবি শকবে বচিয়া হবি
 হবিব চক্ৰে কবি সেব ॥
 শুনিয়োক সর্বজন মোক্ষক বাহোব মন
 মহাভাগবত কথা সাব।
 আন চিন্তা পবিহবি ডাকি বোলা হবি হবি
 হোক কোটি পুকব উজাব ॥ ৫৪

পব

মাধবে বোলন্ত শুনা ত্রিদেশ সমাজ।
 শ্রীতি কবি দৈত্যক সাধিয়ো নিম্ন কাজ ॥
 মিত্র ভাবে যেনমতে শত্রু কবি কর।
 কন্দলে নেত্রাবি তাক জানিবা নিশ্চয় ॥ ৫৫
 হেন জানি যায়ে সবে দানবব পাশ।
 ছিত্রে পাই দৈত্যক কবিবা সবে নাশ ॥
 আবো কহো শুনা এক পুৰাতন কথা।
 সর্প কবিলন্ত যেন যুবব অরুতা ॥ ৫৬
 এক বৃহ গোমক ধরিয়া লোকে চাপি।
 আতি বহু কবিয়া কৌশল আয়ে বাছি ॥
 শোকে ছুথে পীড়িলে দুর্বল নিবাহাবে।
 নেমেখে প্রসন্ন সিটো আপন আছাবে ॥ ৫৭

অস্থ অশান্তি চিত্ত কবে উতপাত ।
 পাছে বুদ্ধ ইন্দুবৰ শুনিলেক মাত ॥
 পুত্রে নাতি সহিতে তহিতে ফুবে চড়ি ।
 মাতিবে লাগিলা পাছে সৰ্পে বুদ্ধি কবি ॥ ৫৮
 শুনিয়ো ইন্দুব ককাই বচন আশ্বাব ।
 কুশলে কি আছা তুমি পুত্রে পৰিবার ॥
 মোত কবি জানিলো বয়সে তুমি বৰ ।
 ইঠাইব পৰা হেবা কৰো নমস্কাৰ ॥ ৫৯
 সৰ্প হেন জানি নিধিগাইবা মহামতি ।
 তুমি আমি কৰো তেবে মহা মিত্ৰরতি ॥
 হেন শুনি গুণি মুখে মাতিলেক পাছে ।
 ভক্ষ্য ভক্ষকৰ কৈত মিত্ৰরতি আছে ॥ ৬০
 কুশল সৰ্পজাতি আতি স্বভাৱে দন্দুব ।
 তোৰ আগে কোন আমি দুৰ্বল ইন্দুব ॥
 যিটো দুইব হোৱে তুল্য বুদ্ধি বল বিত ।
 তাহেৰে উচিত মিত্ৰরতি বিষাদন্ত ॥ ৬১
 তুমি আমি বৈব ভাব অনেক পুকষি ।
 কৈত শুনি কুটুম্বিতা কবে সৰ্পে মুষি ॥
 কিসক ভোমাত আমি কৰিবো বিশ্বাস ।
 আপুনি কৰিবো আপোনাৰ সৰ্বনাশ ॥ ৬২
 হেন শুনি সৰ্পে বোলে বিষ্ণু বিষ্ণু স্মৰি ।
 অনেক বহু ব্ৰহ্মাৰ্চ্য আছোঁ ধৰি ॥
 পৰ জীৱ হত কবি মহাপাপ সাধে ।
 একে কোটি মুগ সিটো নবকত বধে ॥ ৬৩
 অসাৰ সংসাৰ আত জীৱো কতকাল ।
 মিত্ৰে জ্যোত কৰিয়া তেবেতো মোৰ ভাল ॥
 মাথিকে সংশয় সখি চিত্ত কৰা থিব ।
 নৰাছা সজ্ঞাত য়েবে ধৰো পুত্রে শিব ॥ ৬৪
 সৰ্পৰ বচনে ভৈলা মুষৰ সজ্ঞাত ।
 ভৈলো মহামিত্ৰে বুলি লগাইলেক মাত ॥
 কথাত্তে জানিলো তুমি পৰিজ্ঞ বতাব ।
 তুমি আমি কেনহতে হও এক ঠাৱ ॥ ৬৫

হেন শুনি সৰ্পে বোলে স্তম্ভসম বিধি ।
 এবেসে জানিলো মনোবধ হৈষ সিদ্ধি ॥
 আউৰ কৈক যাস বুঢ়া মুষ মোৰ হাতে ।
 মহাবঙ্গে গোমে পাছে ইন্দুবক মতে ॥ ৬৬
 ঝাণ্টে কাটা ফেটা বাজ হও প্ৰাণ মিত্ৰ ।
 তোমাক দেখিবে আতি উত্ত্ৰায়ল চিত্ত ॥
 কত তপস্শাই পাইলো তুমি হেন সখি ।
 বিলম্ব নকৰা দুয়ো হও দেখা দেখি ॥ ৬৭
 শুনি মুখে ফেটাক পেলাইল দাস্তে কাটি ।
 বাজ হয় গোমে লগাইলেক সাটিসুটি ॥
 দুয়ো দুইক বাবে বাবে কৰিলা সেৱলি ।
 বঙ্গে মুখে গোমে লগাইলেক পলাগলি ॥ ৬৮
 মুখে বোলে গৰ্ত্তক চলিয়ো সখি সাজি ।
 সৰ্পে মনে গুণে কিনে স্তম্ভভাত আজি ॥
 আগ ভৈলা মুষ সৰ্প পাছ ভৈলা জানি ।
 লট পট কৰয় জিতাব পৰে পানী ॥ ৬৯
 অনাহাৰে সৰ্পৰ উদবে অগ্নি হলে ।
 ছিত্তে চাই মুষৰ কামৰ দিলা গলে ॥
 মুখে বোলে কিয় পৰিহাস কৰা সখি ।
 ন মিত্ৰ বন্ধাইলো হাসিবে সবে দেখি ॥ ৭০
 তোমাৰ আমাৰ উমলিবে কোন কল ।
 ত্ৰেতক বোলন্তে সৰ্পে ছিত্তিলেক গল ॥
 কুঞ্জিলেক মাংস তাৰ পিলেক শোণিত ।
 বুদ্ধি কৰি বুদ্ধ গোমে ভৈলা কৃতকৃত্য ॥ ৭১
 আনো যন্তমুষ আছে তাকো খেদি খাইল ।
 সেহি গৰ্ত্তে পশি পাছে লীলাই পলাইল ॥
 হেন জানি দেৱগণ মোৰ বাক্য ধৰা ।
 মিত্ৰে কবি দৈতক সৰ্পৰ বুদ্ধি কৰা ॥ ৭২
 বৈবক মাথিলে মোৰ নাথিকে মিছাত ।
 চলে বলে পৰক কৰিৱো কল্পপাত ॥
 এহি বুদ্ধি হইবে সিদ্ধি দেখা বিজ্ঞান ।
 এহি বুলি হৰি ভৈতে ভৈলা অন্তৰ্জ্ঞান ॥ ৭৩

শুনি দেবগণ তৈলা মহাবল্ল মন ।
 কৃষ্ণ চরণ মনে কবিলা বন্দন ॥
 ত্রিংশ দেবক পাছে দিয়া সজ মতি ।
 গৈলা নিজ গৃহে চতুমুখ প্রজ্ঞাপতি ॥ ৭৪
 শুনা ভাগবত কি কবিব যমদূতি ।
 মবিলে ভুকুতি পবলোকত মুকুতি ॥
 আন আল জাল এবি এক চিত্ত কবি ।
 বোলা হবি হবি সংসারক যারো এবি ॥ ৭৫

ভূমুবি

বিকুব আদেশ বাণী
 ইন্দ্রে শিবে ধবি আনি ॥
 দেবে সমে গৈলা চলি ।
 যৈত আছে দৈত্য বলি ॥ ৭৬
 এবিলা হাতোব অস্ত্র ।
 গারত কুৎসিত বস্ত্র ॥
 চাবিলাহা গৰ্ব ভার ।
 সবে দেবে ভূমি পার ॥ ৭৭
 নিবস্তবে দেবজাক ।
 কুটুম্বিতা কবিবাক ॥
 পশিলা পাতালপুর ।
 হিরা কবে ছব ছব ॥ ৭৮
 ভয়ে যায় গর্ভ গলি ।
 শুখা হাতে যান্ত চলি ॥
 একো নাই কুন্ড কাচ ।
 নখনে চাক্ত পাছ ॥ ৭৯
 যোনো দৈত্যে হবে আসি ।
 নাহি কবা মাত হাসি ॥
 কাবো কেঁরে নেবে লান ।
 অতো অস্তে হোবে আগ ॥ ৮০

পবন সভয় মর্নো
 এহিমতে দেবগণে ॥
 যুথ হয় চলি যান্ত ।
 নোলায় মুখব মাত ॥ ৮১
 দৈত্যব যন্তক নারী ।
 বেড়ি চারে শাবী শারী ॥
 এহিগোটা দেববাঙ্গী ।
 আমাসাব মাবে বাজ ॥ ৮২
 আমাব রাজাক যুজে ।
 এবে কোন যান্ত বুজে ॥
 নোরাবিল দেখে আতি ।
 থাকিব দৈত্যত খাটি ॥ ৮৩
 ভাগিল সমস্তে টোল ।
 দেখা নাই মাত বোল ॥
 যেন পাই পুত্র শোক ।
 চলি যাই দেব দেবলোক ॥ ৮৪
 কদম্বয় এহি বুলি ।
 নাচারয় মাখা তুলি ॥
 বলিব পাইলন্ত ঘাব ।
 ত্রিংশক দিয়া ধাব ॥ ৮৫
 এক ঠাই হয় বৈলা ।
 ঘাবীক মাতিবে সৈলা ॥
 শুনিরোক ঘাবপাল ।
 বস্ত দেব ভাল ভাল ॥ ৮৬
 আহিছো আপোন কাজে ।
 নাহি কিছো বস্ত বাজে ॥
 দেব তই বিস্তার ।
 বাজাত দিয়োক জান ॥ ৮৭
 ভূমুবি শকবে ভণে ।
 শুনিরোক সর্বজনে ॥
 বৈকুণ্ঠক ইচ্ছা যাব ।
 ভাগবত কথা সাব ॥ ৮৮

শুনিয়েক সারিধানে ।
 যত মহা পাপমানে ॥
 ছবিতে যাইবেক ক্ষয় ।
 পুণ্য হইব আতিশয় ॥ ৮৯
 খণ্ডিবে চৌষষ্টি বোণ ।
 মিলিবে সমস্তে ভোগ ॥
 যমব এৰাইবা দাই ।
 হিয়ে বিষ্ণু লরে ঠাই ॥ ৯০
 জানি এৰা আন কাম ।
 চিত কৰা উপসাম ॥
 গুচোক পাতেক দাম ।
 নিবস্তুবে বোলা বাম ॥ ৯১

পর

শুনি ছাবপালে আৰ্ণটাইলেক দৰদৰি ।
 বাজাব আগত বিনারস্তু কব যুৰি ॥
 শুনাহা দেৱাধিদেৱ প্ৰভু দৈতবাজ ।
 আসিয়া আছন্ত সবে দেৱতা সমাজ ॥ ৯২
 নাহি অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ মাত্ৰ বস্ত্ৰ শৰীৰত ।
 শুধা হাতে ইন্দ্ৰ বহি আছন্ত ছাবত ॥
 লগত আছন্ত আসি গুৰু বৃহস্পতি ।
 শ্ৰেষ্টিয়া চাহিলো কাৰো নাই ভিন্নমতি ॥ ৯৩
 জানিলো তোমাত আসি পশিবো শৰণ ।
 যেন বুৱাই আদেশিয়ো দেৱব কৰণ ॥
 হেন শুনি বিমৰিব কবে দৈত্যেশ্বৰ ।
 বব বব দৈত্য উঠি বোণাইলা উত্তৰ ॥ ৯৪
 ত্ৰিংশব সমস্তে ভাৱনা ভৈলা চুৰি ।
 তোমাতে পবিল পলাইবাব নাই পুৰি ॥
 অশ্ৰৱাসে আৱাব সাবিল বিধি কাজ ।
 আজি অকণ্টকা সবে ভৈল বৰ্ণবাজ ॥ ৯৫

কেহো বোলে দেৱগণ কপটৰ ঘৰ ।
 কুটনাট কৰিয়া দৈত্য মাৰিল বিস্তৰ ॥
 কিবা মায়া পাতি আছে ইন্দ্ৰ মহা ষাণি ।
 বুজিসে আনিবা প্ৰভু সমজ্যাক লাগি ॥ ৯৬
 কেহো বোলে অনেক পুকষে দেৱে দন্দি ।
 আঞ্জা কৰা ত্ৰিংশক বেঢ়ি কৰো বন্দী ॥
 দশকলা জিঞ্জিৰি লগাওঁ গলে হাতে ।
 আন শাস্তি নলাগে মাৰিবো সবে ভাতে ॥ ৯৭
 কেহো বোলে দেৱতাৰ ভাঙ্গো সবে টোল ।
 আঞ্জা কৰা বেঢ়ি সবে গলে লগাওঁ ডোল ॥
 বানৰক যেন নচুৱায়ে ঘৰে ঘৰে ।
 চাউল মাগি খাউক সবে প্ৰাণৰ কাতৰে ॥ ৯৮
 হেন শুনি পাছে দৈত্যেশ্বৰ মহামানী ।
 সবাকো নিষেধি হেন বুলিলন্ত বাণী ॥
 মোৰ গৃহাগত আসি ভৈলা দেৱগণ ।
 কিসক অযোগ্য হেন বোলাহা বচন ॥ ৯৯
 যদি মহাশক্ৰ আসি হোৱন্ত অতিধি ।
 দেৱ হেন মানি তাক কৰিবা ভকতি ॥
 পূৰ্ব্ব দোষ গুণ কিছু নকৰি বিচাৰ ।
 হেনসে শাস্ত্ৰৰ নয় ধৰ্ম ব্যৱহাৰ ॥ ১০০
 দেৱতাৰ কোপত মোৰ শঙ্কা নাই ।
 কপট কৰিয়া কাৰ উকুৱাইবে ছাই ॥
 হেৰ ছাবপাল বাস্তে ছাব দেহ ছাৰি ।
 আসোক দেৱতাগণ সমজ্যাক লবি ॥ ১০১
 শুনি ছাবপালে ছাব দিলা ভাৱক্ষণে ।
 ইন্দ্ৰক আৱৰি চলিলন্ত দেৱগণে ॥
 নাহি কথা মাত আতি শঙ্কিত স্বভাৱ ।
 ইন্দ্ৰক দেখিয়া বলি চালিলন্ত গাৱ ॥ ১০২
 ভবি পাক ছয় বাঢ়ি গৈলা বজ্জনে ।
 আকোৱালি ইন্দ্ৰক বলাইলা সিংহাসনে ॥
 নমস্কাৰ কৰি দৈত্যবাজ হৈল ঠিয় ।
 কপটে বোলন্ত ইন্দ্ৰে হুয়ো চিবকীৰ ॥ ১০৩

সেহি সিংহাশনে আছে বসি মহাবল ।
 ইন্দ্রক সামর কবি পুছিল কুশল ॥
 অশ্ব দেৱতাক বলি দিলা অমুমতি ।
 শুক্রৰ আসনে বসিলন্ত বৃহস্পতি ॥ ১০৪
 বসিলা জয়ন্তে পাছে বাণৰ আসনে ।
 তাবকে সহিতে গৈয়া বসিলা পৱনে ॥
 জন্তে সমন্বিতে বসিলন্ত যমৰায় ।
 বক্রণে সম্ববে বসিলন্ত এক ঠাই ॥ ১০৫
 নবকৰ আসনক সূৰ্য্য গৈলা চলি ।
 বাহুৰে চক্ষুৰে লাগিলেক গলাগলি ॥
 ময়ে বিশ্বকৰ্ম্মা হাশ্ব কবিল প্রকটি ।
 ত্ৰিপুৰে কুবুৰে ভৈলা সারটি সারটি ॥ ১০৬
 অশ্বিনীকুমাৰ মহিমৰ সমীপত ।
 বসিলন্ত কন্দৰ্গণ জন্তৰ লগত ॥
 সমজ্যাক গৈলা আনো যত দেৱগণ ।
 সবাকো দিলন্ত দৈত্যে অৰ্কেক আসন ॥ ১০৭
 যেন অশ্ব মহিষে ভৈলন্ত এক ঠাৱ ।
 হস্তী সিংহে ভৈলা যেন মিত্ৰৱতী ভাৱ ॥
 অন্তো অন্তে কথা কহি কবন্ত উৎসুক ।
 সবাকো সম্বোধি ইন্দ্রে কবিলা নিচুক ॥ ১০৮
 বলিক সম্মুখি পাছে দিলন্ত উত্তৰ ।
 আছিলন্ত হিবণ্যকশিপু দৈত্যেশ্বৰ ॥
 সম্বন্ধত তেহন্তে সপত্নী মোৰ ভাই ।
 বাজ্য ভাব কাটি লৈলা আমাক খেদাই ॥ ১০৯
 অনেক নিকাৰ ছুখ দিলা মহা কষ্ট ।
 গোত্ৰে বিবোধত পাছে তেহো ভৈলা নষ্ট ॥
 তানে পুত্ৰ আছিলন্ত বৈকৱ প্ৰহ্লাদ ।
 হুখে কাল মৈল যাতো নাছিল বিবাদ ॥ ১১০
 তাহান তনয় বিবোধত তনু ভাত ।
 একে কস্তপত হস্তে সবে ভৈলো ভাত ॥
 কাল বিধি আমাক ক্বাৱে গটি বটি ।
 কেনে বেদাহুৰে মৰো কবি কাটা কাটি ॥ ১১১

ইটো বাজ্যভাবে কাকো নাহে মনে শুনা ।
 হওঁ সমৱন্তি মোৰ য়েবে বাক্য শুনা ॥
 দেৱে দৈত্যে আমি য়েবে থাকো একেভবে ।
 কাক ভয় আছে তেৱে ত্ৰাছাণ্ড ভিতবে ॥ ১১২
 আপুনি পণ্ডিত তুমি পৰম হুবোধ ।
 ভাজিমোক এবে দেৱ দৈত্যৰ বিবোধ ॥
 এহিসে কাৰণে ভৈলো তনু গৃহাগত ।
 আন চিত্ত হোৱে য়েবে তোমাৰ শপত ॥ ১১৩
 হেন শুনি সমিধান দিলা দৈত্যেশ্বৰ ।
 অকাৰণে দন্দ কৰে কোন নো বৰ্ৰব ॥
 তুমি আমি য়েবে সমৱন্তি হওঁ ছই ।
 খণ্ডে উতপাত ত্ৰিজগতে স্থখী হই ॥ ১১৪
 সম্বন্ধত গৰিষ্ঠ আঁমাৰ তুমি জেটা ।
 স্বকপত চাহিলে তোমাৰ আমি বেটা ॥
 পুত্ৰ নিদাকণ যদি হোৱে কদাচিত্ত ।
 মুহিব দাকণ পিতৃ হেনসে উচিত ॥ ১১৫
 হেন জানি মোৰ পূৰ্ব্ব দোষক মৰবি ।
 ছম্লোক প্ৰসন্ন দেৱৰাজ মহাযশী ॥
 মোৰ গৃহাগত আসি ভৈলা দেৱগণ ।
 ভৈলো সমৱন্তি মই বুলিলো বচন ॥ ১১৬
 এহি বুলি বলিবানি দিলা হাত বাৱ ।
 কৈত সেনাপতি লোক কাণ্টে আগুৱাৰ ॥
 সুবি আনি আঁহি দৈৱতাৰ ধন বত ।
 আমাক আদেশে আনি শক্তিক সমত ॥ ১১৭
 আজি যবি দিত্ৰগা সবে দেৱক নিৰ্ভয় ।
 এহি শুনি ত্ৰিংশৈ কবৰ/জয় জয় ॥
 দৈত্যগণে বাজ্যৰ আঁজাক শিবে যবি ।
 দেৱৰ সৰ্বস্ব মানো দিলা বাজ কবি ॥ ১১৮
 দেখিয়া ইন্দ্রৰ হৈল হববিত মন ।
 সাৰ্থক বুলিলা কাক্য এহু নাবাৱণ ॥
 আবেসে জানিলো মনোবধ হৈব সিদ্ধি ।
 হুদাই নাতিলা ইন্দ্রে বলিক সম্বোধি ॥ ১১৯

আৰো হিত কৰ্ম্ম কহো, শুনা মহাবথা ।
 অমৃতক পাই কীৰ সাগৰক মথি ॥
 কহিলা সম্ভেদ মোত প্ৰভু চক্ৰপানি ।
 কৰিবা মথনি দাণ্ডি মন্দৰক আনি ॥ ১২০
 মথিয়ো অমৃত বাহুকিক জৰী কৰি ।
 মই অমুকুল হইবো বুলিলন্ত হৰি ॥
 দেৱগণে অকলে নপাৰি তাক আৰ্টি ।
 আসা অমৃতক খাওঁ দুয়ো ঘৰে বাৰ্টি ॥ ১২১
 অমৃতক পিলে হৈবো অজৰ অমৰ ।
 হেন জানি হেলা নুকৰিবা, দৈত্যেশ্বৰ ॥
 দেবে দৈত্যে আমি যদি হওঁ একমত ।
 কোনবা অসাধ্য আছে ইতিনি লোকত ॥ ১২২
 হেন শুনি বলি মাতিলন্ত মনে গুণি ।
 অমৃতৰ কথাক আমিও আছো শুনি ॥
 পৰম দুৰ্দ্ধভ অমৃতক যেবে পাওঁ ।
 আউৰ কিবা চাওঁ আসা এতিয়গে যাওঁ ॥ ১২৩
 বৰ বৰ দৈত্যক বুলিলা দৈত্যবায় ।
 ছয়ো একধান সবে নিশান কোবাই ॥
 সম্ববে চলহ সবে মহা মহাবথী ।
 অমৃতক খাওঁ কীৰ সাগৰক মথি ॥ ১২৪,
 বাজাৰ আদেশে নিশানত দিলা বধুবি ।
 কাচি পাৰি আইল দৈত্যসেনা বাহা ছাৰি-
 কাল পিন্ধাবাৰ দল, ওহলাই ওহলাই চানি ।
 অমৃতক কথাত জিহ্বাক পৰে পানী ॥ ১২৫
 ইন্দ্ৰক ব্ৰহ্মলন্ত জেঠা ফায়ো আগ হই ।
 মেকৰ মূলত এক ঠাই, হইবো হই ॥
 দেৱসেনাগণক কবিত্যো এক ঠাই ।
 এহি বুলি সমিধান দিলা বলিৱায় ॥ ১২৬
 হেন শুনি ইন্দ্ৰে সবে লৈলা দেৱবৰ্গ ।
 বাহুবেনে বাসৰ হৰিতে থৈলা বৰ্গ ॥
 নিশান কোৱায় আদেশিণ দেৱবাজ ।
 তিনিখিক জিহ্বা কোটি বেৰ তৈলা সাহ ॥ ১২৭

আপোনাৰ দলে চলি যান্ত বজ্জধৰ ।
 কাচি পাৰি যান্ত দিগপাল নিবন্তৰ ॥
 মৃদঙ্গ গৌমুক শঙ্খ শৱদ তাত্ৰোলে ।
 নামিলা তেখনে মেক পৰ্ব্বতৰ মূলে ॥ ১২৮
 বলিয়ো চলিলা চমৎকাৰে বীৰ কাচে ।
 পঞ্চত্ৰিংশ কোটি যুধে চলে আছে পাছে ॥
 সীমা সংখ্যা নাই যত গজ বাজী বধ ।
 চূৰ্ণাকৃত কৰি যায় গিৰি বন পথ ॥ ১২৯
 ক্ষণেকে পৃথিৱী পাইলা পাতালক ছাৰি ।
 ঢাক ঢোল মাদাল তৱল বাজে ভেৰী ॥
 স্বৰ্গত লাগিল গৈয়া শৱদ তাত্ৰোল ।
 আৰম্ভবে চপকৰে পাইলা মেক মূল ॥ ১৩০
 দেৱত মিসিল সবে মেনা দানৱৰ ।
 একত্ৰিত ভৈলা যেন দুখান সাগৰ ॥
 মন্দৰক পাইলা মেক পৰ্ব্বতৰ ঢোকা ।
 দেৱে দৈত্যে বেঢ়িলা বৃক্ষক যেন কোকা ॥ ১৩১
 বেৰে দশ হাজাৰ প্ৰহৰ পাইলা ওবা ।
 পচিশ হাজাৰ প্ৰহৰৰ পছ চবা ॥
 হেন মন্দৰক ধৰি দেৱাস্বৰ বল ।
 পচলাক লাগি যেন জাহ্নবন্ত কল ॥ ১৩২
 তোল তোল বুলি বিজ্ঞ পাবে শাবী শাবী ।
 মোক্ষা দিয়া পৰ্ব্বতক ভুলিলা উৎপাৰি ॥
 দিলেক জোকাৰ দেৱ দৈত্যৰ কটক ।
 বোলেক উখলি ভেদিলেক ব্ৰহ্মাণ্ডক ॥ ১৩৩
 বলিৱায় বাসৱে বাহিলা এক সাদি ।
 তৈল বুলি প্ৰথমে হুইহুঙে লৈলা দাদি ॥
 বৰুণে সম্ববে ছয়ো ভৈলা জুলি বাৰ্টি ।
 কুৰুবে নিকুঙে লৈয়া যান্ত পৰিপাৰ্টি ॥ ১৩৪
 একাদশ কক্ষমে লৈ যান্ত ত্ৰিপুৰে ।
 পন্ননে তাৰকে লৈল বন কস্তাহৰে ॥
 জৱন্তকুমাৰে বাণে তৈলা এক জুলি ।
 সূৰ্য্যে সম্বাহৰে সাদি বাহি লৈলা জুলি ॥ ১৩৫

অশ্বিনীকুম্বাৰ সময়ে হয়গ্ৰীৱ বীৰে ।
 নমুচি দানৱে চক্ৰে যাস্ত বীৰে ধীৰে ॥
 আনো দেৱাস্ত্ৰে হাতকি যাস্ত ধৰি ।
 পলায় বাঘ সিংহ ঘোঙ দেৱাদেই কৰি ॥ ১৩৬
 হস্তীগণ চিহ্নে ফোম্পায় সৰ্পচয় ।
 উৰি পাবে পক্ষীসব দেখি বিপৰ্যয় ॥
 কাম্পাস্ত পৃথিবী মহা পৰ্বতৰ ভবে ।
 দেৱ দানৱৰ ভিবে দলদপ কৰে ॥ ১৩৭
 এহিমতে মন্দৰক নেস্ত দেৱাস্ত্ৰে ।
 পীড়িলেক ভাগৰে যাহন্তে কতো দূৰে ॥
 ধিব নহে ভবি ঘৰ্ম্ম বহি যায় গোটে ।
 ফুটি যায় কঙ্ক যেন মহাভাব চোটে ॥ ১৩৮
 দেৱ দানৱৰ ভাঙ্গি গৈল আটি মুটি ।
 পাবে গেৰি মৰো মৰো প্ৰাণ যায় ফুটি ॥
 চাপবন্তে যাই কেহো কেহো হোৱে কুজা ।
 কতো চণ্ডী হুম্বয় কতো দশভূজা ॥ ১৩৯
 পৰ্বতৰ গুৰু ভাবে প্ৰাণ যাই ছাৰি ।
 বলি ইন্দ্ৰে প্ৰথমে পেলাইলা সান্নিবাৰি ॥
 আনো আনো সান্নিয়াৰ যত দেৱাস্ত্ৰ ।
 পৰ্বতক পেহ্লাই পলায় কতো দূৰ ॥ ১৪০
 পৰিল মন্দৰ গিৰিগোটা গিৰিসাই ।
 সঙ্গৰা ভূমি কল্পি কল্পি লৈলা ঠাই ॥
 অনেক পৰ্বত বন ভৈলা মধিম্বৰ ।
 চূৰ্ণাকৃত ভৈলা যাঠি লক্ষ দেৱাস্ত্ৰ ॥ ১৪১
 কাহাবো ভাঙ্গিলা ভবি উক কৰ কটি ।
 কাবো শিব কৰ্ণ চকু ফুটিলা নাকটি ॥
 আৰ্হু ঠেক ভাঙ্গি কাবো বাজ ভৈলা ঘিলা ।
 কাবো হাব ঘাব বিহৰিলা পৰি শিলা ॥ ১৪২
 কাবো এক ভবি ভৈল পৰ্বতৰ হেট ।
 ঘোঙ্গা দোঙ্গি পবয় মাঠিত ফাই পেট ॥
 কাবো দুই হাতক পৰ্বতে আছে জাতি ।
 এবাইবাক লাগি কৰে অনেক আক্রান্তি ॥ ১৪৩

হাত ভবি ভাঙ্গা মেৰে কৰে আৰ্ত্তনাদ ।
 হবি হবি কৃষ্ণে কিনো মিলাইলা আপদ ॥
 তোমাৰেবে বুদ্ধি আনো পৰ্বত ঠুতাৰি ।
 বন্ধ চাই আছা প্ৰভু আমালাক মাৰি ॥ ১৪৪
 দুৰ্গতি এবাইবে লাগি গৈলো তুমু পাপ ।
 তোমাৰ উপায়ে আমি ভৈলো সৰ্বনাশ ॥
 কোন শক্ৰ আমি কিয় কৰিলা কপট ।
 খুজি লুবি খাইবাবো ভাঙ্গিলা সবে পট ॥ ১৪৫
 তুমু পদ সেৱাত হেনতে গতি ভৈল ।
 চোতাল মেলন্তে মজিয়ায়ো বন্ধ গৈল ॥
 তুমিসে আমাৰ গতি মতি জীৱ প্ৰাণ ।
 শক্ৰট বেলাত বাৰে বাৰে কৰা জ্ঞাণ ॥ ১৪৬
 এহিমতে দেৱগণে কৰে আৰ্ত্তবাৰ ।
 নাহি শ্ৰুতি বুদ্ধি জ্ঞান বাতুল স্বতাৰ ॥
 ভগিলা শক্ৰে কৃষ্ণ পদ শিবে ধৰি ।
 সমন্তে সমাজে ডাকি বোলা হবি হবি ॥ ১৪৭

হবিব আবিৰ্ভাৱ আৰু গৰুড় কৰ্তৃক মন্বৰ বহন

হুলতী

দেৱৰ দুৰ্গতি দেখি লক্ষ্মীপতি
 আবোহিলা গৰুড়ত ।
 নিজ কপ ধৰি ভৈতে জীহবি
 তেখনে ভৈলা বেকত ॥
 মৰকত শ্ৰাম তুমু অনুপাৰ
 দীৰ্ঘ চাৰি কুজ তুলি ।
 ধৰি আছা অস্ত্ৰ গাৱে পীত বস্ত্ৰ
 সেৱত যেন বিহুলী ॥ ১৪৮
 কমল নৱন প্ৰেঙ্গল বন
 চক্ৰতো অধিক বসে ।

জগত দুর্ভাৰ কঠত কোঁস্তত
 নৱ সূৰ্য্য সম গলে ॥
 দিব্য অলঙ্কাৰে দেহা দীপ্তি কৰে
 গলে বনমালা শোভে ।
 অনেক ভ্ৰমৰে তাতে বোল কৰে
 দিব্য মধু গন্ধ লোভে ॥ ১৪৯
 বতনে খচিত সুপুৰে বঞ্জিত
 পাদ-পদ্ম দুই খানি ।
 যাক যোগীগণে চিন্তে সৰ্বক্ষণে
 জগততে সাৰ জানি ॥
 হৰিৰ দীপ্তি দেথন্তে তুপিত্তি
 ত্ৰৈলোক্য মোহন বেষ ।
 কোটি কামদেৱে ওচৰ নপাৱে
 প্ৰকাশন্ত হৃষীকেশ ॥ ১৫০
 মাধৱক পাইল যেন ধাড়ু আইল
 ধোৰা কোঁজা দেৱ জাকে ।
 জ্বাহি হৰি বুলি ছয়ো হাত তুলি
 চৌভিত্তিৰ পৰা ডাকে ॥
 দেৱৰ বিভৎস দেখিয়া জীবৎস
 কৰিলা কষ্ট অনেক ।
 চক্ষু ফুৰাই চাইলা তেখনে জীয়াইলা
 মৃতক দেৱ যতেক ॥ ১৫১
 যত দৈত্যমানে মৰি আছে প্ৰাণে
 সবে সেহিমতে বৈলা ।
 কৃষ্ণ প্ৰসাদত দেৱগণ যত
 ছনাই পূৰ্বৱত ভৈলা ॥
 বিধা হাত তৰি ভাজি আছে পৰি
 সবে ভাল ভৈলা পাছে ।
 কৃষ্ণ চৰণ সেৱে বিটোজন
 তাৰ কৈত বন্দ আছে ॥ ১৫২
 অসন্তবে হৰি বামহাতে ধৰি
 বন্দকক কুলি আনি ।

আতি অপ্ৰৱন্ধে গকড়ৰ স্বন্ধে
 থৈলা দেৱ চক্ৰপাণি ॥
 বিনতা নন্দন কৃষ্ণৰ বাহন
 গীড়া নজানিল তাত ।
 মহামত লীলা কৰি উল্লসিলা
 হাজাৰ দশেক হাত ॥ ১৫৩
 বন্ধে বিষ্ণুবধ ধৰিলন্ত পধ
 ক্ষীৰ সাগৰক লাগি ।
 পাখিৰ ছাৰ্ণিত পৰিল মাৰ্ণিত
 শাল তাল বৃক্ষ ভাগি ॥
 আনো পৰ্ব্বতৰ ধসিয়া শিখৰ
 পৰে গৰাগৰি বাৰ্ণি ।
 চৰণৰ কাষ্প আতি ভূমি কাষ্প
 জল পলায় মাৰ্ণি ফাৰ্ণি ॥ ১৫৪
 দেৱ দৈত্যচয় ভৈলন্ত বিস্ময়
 অদভুত দেখি আতি ।
 মুখ্য মুখ্য মানে ধৰিলা যোগানে
 বাঙ্কিয়া ঘাগৰি গাৰ্ণি ॥
 মাধৱক বেঢ়ি যায় হাত যুৰি
 দেৱে দৈত্যে উৰ্দ্ধ দৃষ্টি ।
 কৃষ্ণৰ শিবত সিদ্ধ মূনি যত
 কৰি যাস্ত পুষ্প বৃষ্টি ॥ ১৫৫
 ব্ৰহ্মা প্ৰজাপতি কৰি তুতি নতি
 বোলন্ত প্ৰশংসা বাৰ্ণি ।
 কাৰ সাগৰৰ পাইলন্ত কাধৰ
 এহিমতে চক্ৰপাণি ॥
 পাছে নাৰায়ণে নামি তাৰক্ষণে
 তীবত পৰ্ব্বত থৈলা ।
 আশ্বাসিয়া আনি মিলন্ত মেলানি
 গকড়ো বন্ধ গৈলা ॥ ১৫৬
 পাছে নাৰায়ণ বুলিলা কন
 য়েৰ দানবক চাই ।

হেলা কবা কিক আনা বাহুকিক
পাতাল পুৰক যাই ॥
শুনি ইন্দ্র বলি ছয়ো গৈলা চলি
বাহুকিক পাইলা লাগ ।
বোল মাত কবি আনিলা সাদৰি
অমৃতৰ সমভোগ ॥ ১৫৭
দেখি চক্ৰপাণি মন্দৰক আনি
কবিলা মখন দাণ্ডি ।
বাহুকিক ধৰি কবিলন্ত জৰী
পৰ্বতে মেঢ়ায়া গাণ্ডি ॥
দেৱগণ সমে ধৰিলা প্ৰথমে
মাধৱে শিবৰ ভিত্তি ।
দৈত্যক বোলন্ত ধৰ লাকুলত
টানিয়োক অৱহিত্তি ॥ ১৫৮

গমুজ মখনৰ উভোগ
ছবি

হেন শুনি দৈত্যজাক নমানি কৃষ্ণৰ বাক
বোষ কবি ঠেহ জুৰি বৈল ।
দেৱে আগে মুণ্ড লৈল আমাক লাকুল দিল
এবেসে সকলে মান্ত তৈল ॥
আমি বব বব দৈত্য আমাক নজানে কৈত
কবো মহা বজ্জ দান ভ্ৰত ।
আসিলা সৰ্বৰ লাজে ধৰিবোহো কোন লাজে
লাদ মুজ লাগিব হাতত ॥ ১৫৯
অমৃতভো দায় নাই ফটে উঠি চলি যাই
দেখি জনন্তবে আমি মূলে ।
বাহুকিব মুণ্ড এৰি হাসিলা সফ্ৰত কবি
দেৱ সমে ধৰিলা লাকুলে ॥
দৈত্যক বোলন্ত হেবা ভোৱায়ে শিবত ধৰা
নজাবিলা ধৰিবোহো আগে ।

হেন বাক্য শুনি আসি বজ্জ দৈত্যে বজ্জ কাচি
ধৰিলা সৰ্বৰ শিব তাপে ॥ ১৬০
পৰম কোভুক তৈলা সাগৰ মথিবে লৈলা
দেৱাত্মৰ সবে মিলি জুলি ।
অগাধ সাগৰ জল বহিবাৰ নাছি ধল
তল গৈল মন্দৰ সমূলি ॥
হাতোতে বাহুকি বৈল পৰ্বত হোহুকি গৈল
দেখি সবে ঠিৱায়ে ধৰিলা ।
একো কথা মাত নই চিত্ৰৰ পুতলি প্ৰায়
বেন মুণ্ডে স্বৰগ পৰিলা ॥ ১৬১
বিবৰ্ণ সৰাবো মুখ কবে চিন্তা মহা দুখ
কিনো চাব কপাল আৰাব ।
অমৃতবো গৈল আশ আৰাব গুটিল সাস
মিছাত বহিলো মহা ভাব ॥
আমি দেৱাত্মৰ জাক হুলতে নাটুলা যাক
জল হস্তে আনিবো কমনে ।
হৰি হৰি দেৱ বিধি নতৈল কাৰ্য্যৰ সিদ্ধি
কান্দে বসি দেৱাত্মৰগণে ॥ ১৬২
নমো নমো জগন্নাথ চৰণে নমোৱা মাখ
দণ্ডৱত কবি শতবাৰ ।
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰ কবি শৰ্ভবে বচিলা ছৰি
অমৃত মখন কথা সাৰ ॥
শুনিয়োক সবে হিত কৃষ্ণত অপিলা চিত্ত
সংসাৰ ভবিবা তেবে হুখে ।
মিছাতেসে নিয়া কাল এৰা আন আলজাল
হৰি হৰি বোলা কাণ্টে হুখে ॥ ১৬৩

পর

শুক নিগমতি বাহ্মা শানয়ো প্ৰমত্ত ।
তাপৰত কথা পাতকৰ বনহৃত ॥

একচিন্তে শুনিলে মুকুতি পদ পায় ।
 গুচে গৰ্ভবাস গুচে যমবায় দায় ॥ ১৬৪
 এহিমতে দেৱাস্ত্ৰবে কবন্তু বিষাদ ।
 মাধৱে বোলন্তু দেখো মিলিল প্ৰমাদ ॥
 অগাধ সাগৰ জল নমনিয় পাৰ ।
 কেনমতে মন্দৰক কৰিবো উদ্ধাৰ ॥ ১৬৫
 হেন গুণি নাৰায়ণে মনে কৰি জপ ।
 এক ৰূপে তেতিক্ষণে ভৈলন্তু কছপ ॥
 বহলে দীঘলে একোমতে মুহি খাট ।
 শৰীবে জুবিলি লক্ষ প্ৰহৰৰ বাট ॥ ১৬৬
 স্কুলতৰ অঙ্গ ভাঙ্গ দেখন্তে স্ৰষ্ঠান ।
 পৰম স্তম্ভৰ অতি পৰ্বত সমান ॥
 পাতাল সদৃশ মুখ ভয়কৰ গুঠ ।
 গলগোট মেলিল স্বৰ্গত লাগে চোঠ ॥ ১৬৭
 দেখি মহাভয় ভৈলা যত দেৱাস্ত্ৰৰ ।
 নাকৰ নিশ্বাস উৰাই গৈল কতো দূৰ ॥
 গাৱ মুৰি দিয়া মহা কূৰ্মে তুলি হামি ।
 দিলা বুৰ তেবে সাগৰৰ জলে নামি ॥ ১৬৮
 কম্পি গৈলা পৃথিবী সাগৰ খলকিল ।
 কাথৰ প্ৰলম্পি দেশ অনেক বুৰিল ॥
 মগ্ধব কুন্তীৰ ভয়ে পশিল পাতাল ।
 মিলিল প্ৰলয় বুলি প্ৰজাৰ ঘঞ্চাল ॥ ১৬৯
 মন্দৰক কছপে ৰুণেকে পাইলা ভেট ।
 কাতিকুতা কৰি পাছে ভৈলা তাৰ হেট ॥
 ভৰি তুলি কছপে উৰ্কক দোঙ্গা দিলা ।
 মগ্ধৰ পৰ্বত পুৰা যেন উপজিলা ॥ ১৭০
 পাছে দেৱাস্ত্ৰবগণে দেখি গিৰি শৃঙ্গ ।
 খণ্ডিলা বিষাদ সবে বন্ধে দিলা বিঙ্গ ॥
 আখে বেখে বাহুকিক ধৰি সাজু ভৈলা ।
 পূৰ্বৱতে মেৰাই পুত্ৰ মণিবাক লৈলা ॥ ১৭১
 টানে দেৱ দানৱে আক্ৰান্তি আতি কৰি ।
 তলত কছপে গিৰি পাতি আছে ধৰি ॥

মহাচোটে পৰ্বতত লাগে ঘৰিষণ ।
 কিবা স্থৰ স্থবাই হেন কছপৰ মন ॥ ১৭২
 পাকৰ বেকত গিৰি উঠে আৰো পৰে ।
 পিঠি খুজায় বুলি আতি নিদ্ৰো চৰে ॥
 ঘুঞ্জুৰি বঝাস্তে শ্বাস বহয় নাকৰ ।
 উখল পাখল কৰে ছুন্ধৰ সাগৰ ॥ ১৭৩
 আজোৰস্তে দেৱাস্ত্ৰবে বাহুকিক ধৰি ।
 ছিণ্ডি যাস্তু নাগৰাজ আকলিলা হৰি ॥
 একৰূপে পশিল তাহান অভ্যস্তৰ ।
 বজ্ৰসম ভৈল বাহুকিৰ কলেৱৰ ॥ ১৭৪
 দেৱতাৰ লগত তানন্তু দেৱহৰি ।
 অস্থৰৰ লগত অস্থৰ ৰূপ ধৰি ॥
 উভয় দলৰ বল বীৰ্য্যক বঢ়াস্তু ।
 বিষ্ণুৰ মায়াৰ কেহো উমান নপাস্তু ॥ ১৭৫
 মন্দৰৰ উপৰত চড়ি জগন্নাথে ।
 মেহ্ৰায়া ধৰিলা সিটো হাজাৰেক হাতে ॥
 ব্ৰহ্মায়ে দেখন্তু তাক নেদেখন্তু কেৱ ।
 অস্তবীক্ষে স্ততি কৰে ব্ৰহ্মা মহাদেৱ ॥ ১৭৬
 বৰিষন্তু পুষ্প যত মহা সিদ্ধমুনি ।
 আকাশ ছানিয়া দেৱবান্ধ মাত্ৰ শুনি ॥
 মাধৱে বঢ়াস্তু তেজ দেৱদানৱৰ ।
 পৰম উৎসুকে সবে মগ্ধন্তু সাগৰ ॥ ১৭৭
 আজোৰয় দেৱাস্ত্ৰবে বাহুকিক ধৰি ।
 মন্দৰ পৰ্বত যেন ফুৰয় টাকুৰি ॥
 পৰ্বতৰ পাকত সাগৰে পাক লৈল ।
 হুৰ হুৰ শৱদে আন্দোল উঠি গৈল ॥ ১৭৮
 প্ৰলয় মেঘৰ যেন শৱদ তম্বোল ।
 উজ্বিল জলজন্তু কৰে হলস্কুল ॥
 মগ্ধব কুন্তীৰ মগ্ধ কছপৰ পাল ।
 জীৱ ভয়ে বুদ্ধ দিয়া পশয় পাতাল ॥ ১৭৯
 নখে দেৱাস্ত্ৰবগণে পাবয় জোকাৰ ।
 চোট পায়া বাহুকিয়ো ভেঙ্গন্তু কোকাৰ ॥

যুগান্ত কালব যেন বতাস শোষণ ।
 হাজ্জাবেক মুখে বিষ অগনি বজায় ॥ ১৮০
 যত দৈত্যগণে ধবি আছে শিব ভাগে ।
 ভয়ক ভয়ক বহি শবীৰত লাগে ॥
 ভৈলা চেঞ্চা পোড়া দৈত্যগণ নিবস্তব ।
 তারক নবক বাহু ত্রিপুর সম্বব ॥ ১৮১
 কালকুঞ্জ জন্তু শুস্ত নিশ্চুস্ত দন্দুব ।
 কালনেমি নমুচি মহিষ ময় মূৰ ॥
 বলি বাণ বৃত্ত বিবোচন চাৰকর্ণ ।
 যেন পোবা শিবি সব পবিল বিবর্ণ ॥ ১৮২
 যেন আতি উচ্ছৃত সবল বৃক্ষচয় ।
 বনজুইত পুৰিল দেখিয় গেহি নয় ॥
 তথাপিতো দানবে নকবে পাছ ভবি ।
 লাজত থাকিয়া টানে মৰো জীও কবি ॥ ১৮৩
 লাই পাই দেৱগণে হাসিবে আমাক ।
 এবিৰাক খোজে যিটো তাকো দেই হাক ॥
 নেৰিবা নেৰিবা যাৱে প্ৰাণ থাকে মানে ।
 এহি বুলি দাকণ দানৱগণে টানে ॥ ১৮৪
 দেৱতো লাগয় আদি বহিব হাপাস ।
 তাকো সহিবাক লাগি নকবস্ত সাস ॥
 ধুম্ৰে বিয়াপিত মুখ বসন ভূষণ ।
 অধোমুখ নিকংসাহ ভৈলা দেৱগণ ॥ ১৮৫
 এবিৰাক লাগিয়া সবাবো ভৈল মন ।
 হেন দেখি পাছে কৃপাময় নাবাৱণ ॥
 আদেশিলা মেঘক দেৱক দাৱাত্তবে ।
 কবিলা কপিকা বৃষ্টি দেৱৰ উপবে ॥ ১৮৬
 বতাসে বোণাৱে সাগবৰ ছিটাঙ্গল ।
 ছুৰাইল শবীৰ দেৱতাৰ বাচে বল ॥
 কৃকৰ প্ৰসাদে সবে একাইলন্ত পীড়া ।
 বশন্ত সাগব দেৱে কবি মহা ক্ৰীড়া ॥ ১৮৭
 এহিমতে দেৱাহুবে মথন্ত সাগব ।
 উৰিল বোল আতিশয় তৱকৰ ॥

মহাভয়ে জলজন্তু পলাই দশোদিশ ।
 প্ৰথমে উঠিলা আদি হলাহল বিষ ॥ ১৮৮
 অযুতেক সূৰ্য্য যেন প্ৰকাশ তাহাৰ ।
 প্ৰলয়ৰ বহি যেন দেখি চমৎকাৰ ॥
 বিষৰ প্ৰতাপে বিয়াপিল দশোদিশ ।
 দেখি দেৱদৈত্যৰ লাগিল উষমিষ ॥ ১৮৯
 মিলিল প্ৰলয় বুলি ভয় ভৈলা বব ।
 বাহুকিক এৰি সবে দিলেক লৱৰ ॥
 কালে পাইলে বুলি চতুৰ্ভিত্তি দেই গেড়ি ।
 পলাই প্ৰজাপতিগণো আকাশক এৰি ॥ ১৯০
 বিষৰ স্থালায়ে জগতকে নেই দহি ।
 সহিবে নপাৰি বসাতলে যায় মহী ॥
 দশোদিশে কবে প্ৰজা হাহাকাৰ বোল ।
 ভয় ছয়া ব্ৰহ্মা গৈলা শঙ্কৰৰ কোল ॥ ১৯১
 পাৰ্ব্বতী সহিতে হব আছন্ত কৈলাসে ।
 তাহাস্তে শৰণ সবে লৈলা মহাত্ৰাসে ॥
 হুৰাহুৰ সহিতে কবন্ত ব্ৰহ্মা স্ততি ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি পাৰ্ব্বতীবন্দিত পশুপতি ॥ ১৯২
 ত্ৰৈলোক্য দংয় বিমে কৰা পবিত্ৰাণ ।
 তুমি যিনে আমাক বাখন্তা নাহি আন ॥
 তুমি ব্ৰহ্মা তুমি পালা তুমিসে সংহৰা ।
 নানা অৱতাৰে তুমি ভূমিক উদ্ধৰা ॥ ১৯৩
 তুমি চৰাচৰময় পুঙ্ক অনাৰি ।
 জগত স্বৰূপে আছা তুমি ব্ৰহ্মবাদী ॥
 স্বৰ্গে শিব ভৈলা তমু কিত্তি পদন্তল ।
 নাতি ভৈলা গগন বেস্তসে বৃষ্টি জল ॥ ১৯৪
 পক উপনিষদে বদন পক দেখি ।
 জিহ্বা ভৈল অনল সাগব ভৈল কৃষ্ণি ॥
 সূৰ্য্য ভৈল চকু তমু চক্ৰে ভৈল মন ।
 কৰ্ণ ভৈল দশোদিশ পৱনে বদন ॥ ১৯৫
 বুদ্ধে বোব ভৈলেক পৰ্বতে অশ্চিৱ ।
 নদী সৰ নাড়ী কৰ্ণ ভৈলেক হৃদয় ॥

মহামন্ত্রগণ ভৈল্য দশন পঙ্কতি ।
 নমো নমো চবাচব প্রভু পশুপতি ॥ ১৯৬
 প্রণামো কন্দর্প দিব্যানাবী মনোহাবী ।
 ভকত নিস্তারী অবি অস্থব সংহারী ॥
 বৃষভ সঞ্চাবী অর্ধনাবী প্রিয়কারী ।
 নমো নাগধাবী ত্রিপুরাবী শূলধাবী ॥ ১৯৭
 দুর্ভক নিকালি সম্ভক প্রতিপালি ।
 নবমুগুমালী নমো নমো বলশালী ॥
 দুর্গতিভাবক নমো নমো ত্রিপুরাবি ।
 ভকত জনব ভূমি মহা প্রিয়কারী ॥ ১৯৮
 বিঘ্নবিনায়ক ব্রহ্মজ্ঞানবিধায়ক ।
 সৃষ্টিবিধায়ক নমো বেদাস্তগায়ক ॥
 ভঙ্ককবায়ক নমো জগতনায়ক ।
 খট্টাক্ষায়ক নমো মুকুতিদায়ক ॥ ১৯৯
 যিটো জনে সংখ্যা কবে গগনব তাবা ।
 যিটো লেখে যতেক বৃষ্টিব জলধাবা ॥
 গণিবাক পাবে যিটো পৃথিবীৰ ধূলি ।
 তোমাৰ গুণক সিটো নজানে সমূলি ॥ ২০০
 অচিন্ত্য মহিমা ভূমি পুঙ্কষপুৰাণ ।
 শঙ্কট বেলাত বাবে বাবে কবা জ্ঞাণ ॥
 মহাভয় ছয়া আমি সুবাস্তবগণ ।
 শবণ পশিলো তযু অভয় চবণ ॥ ২০১
 অনাথব নাথ দেৱ পশিলো শবণ ।
 ঘোৰ বিবে কবে হেবা জগত মাৰণ ॥
 ইটো মহা বিষক আপুনি কবা পান ।
 তেবেসে হৈবেক আসি আমাৰ কল্যাণ ॥ ২০২
 বিষব প্রতাপে সৃষ্টি নষ্ট হোয়ে জানি ।
 কবিরোক বন্ধা কৃপাময় শূলপানি ॥
 আনো নানাবিধ কবিলন্ত স্তুতিয় ।
 তাক নকহিলো পদ বাহুল্যক ভয় ॥ ২০৩
 হেন শুনি পাছে কৃপাময় ত্রিলোচন ।
 য়েহে আকুলিত ছয়া বুলিলা বচন ॥

ছয়োক নির্ভয় মই কবো পবিত্রাণ ।
 এহি বুলি পার্বতীক দিলা সমিধান ॥ ২০৪
 দেখা প্রিয়া কেন কালকূট বস জাসে ।
 সুবাস্তবে শবণ পশিল মোৰ পাশে ॥
 ঈশ্বৰ ছইবাব এহিমনে প্রয়োজন ।
 প্রাণী ভয় ভীত ভৈলে কবিলে বন্ধণ ॥ ২০৫
 বিশেষত মহম্ভব এহি ব্যৱহাৰ ।
 পবজীৱ বাথে জীৱ দিয়া আপোনাৰ ॥
 অভয় দানত পবে ধর্ম নাহি আন ।
 কোটি অশ্বমেধো তাৰ সুহিকে সমান ॥ ২০৬
 পলু পিম্পবাক যিটো বাথে যত্ন কবি ।
 ছয়মাস মানে তাত ভুঁক হোস্ত হবি ॥
 হবি ভুঁক ভৈলে ত্রিজগত ভুঁক আমি ।
 এক কোটি কল্পমানে হোৱে স্বৰ্গগামী ॥ ২০৭
 হেন জানি মই কীৰ সাগৰক যাওঁ ।
 তিনিও লোকব আজি দুর্গতি খণ্ডাওঁ ॥
 ঘোৰ কালকূটক গিলিবো কৌতুহলে ।
 দেখিয়োক মই জীৰ্ণ কবো যোগবলে ॥ ২০৮
 এহি বুলি শীঘ্ৰে চলি গৈলা ত্রিনয়ন ।
 চতুর্ভিত্তি বেঢ়ি যাস্ত দেৱাস্তবগণ ॥
 দেখিলেক বিষ গৈয়া সমুদ্ৰে পাবে ।
 প্রলয়ব বহ্নি যেন ছলে চমৎকাৰে ॥ ২০৯
 অমৃতেক সূৰ্য্য যেন কবয় প্রকাশ ।
 বিষ ছালে আতি বিয়পিল দিশপাশ ॥
 দেখি ভয়ে চমকিল সুবাস্তব নাগ ।
 পবম আনন্দে ত্রিপুরাবি ভৈল্য আগ ॥ ২১০
 খটমট কবি বাজে গলে মুগু মাল ।
 কঙ্কালত টানিয়া বাছিল বাবছাল ॥
 সৰ্পে বেহুই বাছিল মাথাৰ জটাজুট ।
 লৱবস্তে হাতে ভুলি লৈলা কালকূট ॥ ২১১
 চাম্পদিয়া গৰুড়ে খবিলা যেন সৰ্প ।
 গিলিবাক লাগি হবে কবে মহা ধৰ্প ॥

দিলন্ত গলত হৰে বেস্ত গোট বাই ।
 যেন সোন্ধাকলক গিলিলা লটবাই ॥ ২১২
 ঘোৰ হলাহলক জাবিয়া ঘোগবলে ।
 কিছু অৱশেষ বিষ বাখিলন্ত গলে ॥
 হবব কৰ্ণত প্ৰকাশয় কালকূট ।
 স্ফটিক পৰ্বতে যেন অঞ্জনব ফুট ॥ ২১৩
 বিষৰ নিৰ্ব্যাণ দেখি দেৱাত্মবচয় ।
 চতুৰ্দ্ধিশে হবক ঘোষক জয় জয় ॥
 কবিলা প্ৰশংসা আসি ব্ৰহ্মা নাৰায়ণে ।
 পৰি প্ৰণামিলা পাছে দেৱাত্মবগণে ॥ ২১৪
 কবিলন্ত শঙ্কৰে দুক্ষৰ মহাকাম ।
 সেহি দিনা ধৰি ভৈল নীলকৰ্ণ নাম ॥
 হাতৰ পৰিল বিষ যি কিছু চিটিকি ।
 কোন্ধাবিছা সৰ্পে তাক খাইলেক চেলেকি ॥ ২১৫
 পাছে দেৱাত্মবে ঘোৰ সঙ্কট এৰাই ।
 সাগৰ মথিবে বঞ্জে লাগিলা ছনাই ॥
 বাহুকিক ধৰি সবে টানে অৱহিতে ।
 উঠিলন্ত কামধেনু বাচক সহিতে ॥ ২১৬
 দেখি ঋষিসকলে ব্ৰহ্মাত গৈয়া লাগি ।
 অগ্নিহোত্ৰ কবিবাক ধেনু লৈলা মাগি ॥
 তাত পাছে বাজ ভৈলা উচ্চৈঃশ্ৰবা হয় ।
 চন্দ্ৰ সম শুভ্ৰ বেষ বায়ু নোজোবয় ॥ ২১৭
 দেখি দৈত্য নৃপতি ধৰিলা সাতো আগে ।
 দেৱতাক বোলে ঘোড়া ভৈল মোৰ ভাপে ॥
 কেশৱৰ শিৰা স্তম্ভবিয়া শতক্ৰুহু ।
 নকবিলা দন্দ বাদ ষোটকব হেতু ॥ ২১৮
 অনন্তবে দেৱাত্মবে কাৰ্য্য সিজো বুলি ।
 বাহুকিক টানে কদে দিয়ৱ উকলি ॥
 বন্দৰ পিৰিত লগাইলেক ঘোৰপাক ।
 কৃষ্ণ পৰ্বত যেন কুমাৰ চাক ॥ ২১৯
 তেখনে উঠিলা দিব্য বস্তী এৰাৱত ।
 অতি খেতবৰ্ণ যেন কৈকাল পৰ্বত ॥

চাৰি গোটা দাস্ত যেন পৰ্বতব শৃঙ্গ ।
 বন্ধৰ পাথৰ যেন দেখিতে বিড়ম্ব ॥ ২২০
 তাত পাছে পাৰিজাত ভৈল উত্তপন্ন ।
 ত্ৰিদেশ দেৱৰ যিটো পৰম কৃষ্ণ ॥
 মাগস্তাজনক দেই মনব বাহিত ।
 সাক্ষাতে ভূমিত যেন ভূমি পৰীক্ষিত ॥ ২২১
 অনন্তবে উঠিল কোঁস্তত মণিবৰ ।
 মোৰ ভাগ বুলিয়া লৈলন্ত দামোদৰ ॥
 তাত পাছে উপজিল অপেশ্বৰাগণ ।
 জ্ঞাতিত পদ্মিনী অঙ্গে দিব্য আভৰণ ॥ ২২২
 গায়ৰ হুৰতি গন্ধ যায় বহুদূৰ ।
 দেখি লোভাবিক্ত ভৈল যত দেৱাত্মব ॥
 মদনে পীড়িল সবে লাজক এবিল ।
 মোৰ মোৰ বুলি অপেশ্বৰীক বেঢ়িল ॥ ২২৩
 দেৱে বোলে আমাৰ দানৱে বোলে মোৰ ।
 অহো অহো হলস্থল লাগিল দুৰ্বোৰ ॥
 ব্ৰহ্মা যে বোলন্ত বিবাদক এবিয়োক ।
 পাছে বাৰ্ণি দিবো উভ ভাগতে থাকোক ॥ ২২৪
 হেন শুনি সবে দেৱ দানৱ সকল ।
 ছনাই মথিবে লৈল এবিয়া কন্দল ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে কৰি অপেশ্ব প্ৰণতি ।
 কেশৱৰ কিঙ্কৰ শঙ্কৰ নিগদতি ॥
 শুনা সৰ্ব্বজনে মন সাৱধান কৰি ।
 পাতোক ছাবোক ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ২২৫

নৰীৰ উৎপতি

হৰি

শুক নিগদতি বাৰা শুনা দেৱ দৈত্য প্ৰজা
 সাগৰ বন্ধন্তে যেনে আছে ।
 ভকত অন্তৰ হাতা যিটো জনতব হাতা
 উপজিল সন্দৰী দেৱী পাছে ॥

চন্দ্ৰৰ উপমা মুখ দেখন্তে নয়ন স্মৃখ
কেশে আছে চামৰক জিনি ।
কচিকৰ কৰ্ণ তলে বহুৰ কুণ্ডল জ্বলে
কমল লোচনী মধ্যক্ষীণী ॥ ২২৬
স্বৰ্ণৰ্ণ প্ৰতিমা তনু ক্ৰম যুগ সম্ব ধনু
দশন দাড়িম্ব বীজ পাস্তি ।
নাসা যেন তিল ফুল বিশ্ব ফল মুহি তুল
অকণ অধৰে কৰে কাস্তি ॥
কোকিলৰ ধ্বনি মাত নব কিশলয় হাত
ভুক্ত যুগ কমল মৌলান ।
বহুৰ শলকা পাস্তি যেন আঙ্গুলিৰ কাস্তি
নখচয় চন্দ্ৰৰ সমান ॥ ২২৭
স্ৰষ্টান কঠিন ঘন বিশ্বফল সম স্তন
ভৈল নব যৌবন প্ৰবেশ ।
বহল জঘন স্থল উক যেন বামকল
পাদ-পদ্ম দেখন্তে সুবেশ ॥
চম্পাৰ পাকৰি নয় প্ৰকাশে আঙ্গুলিচয়
আছে নখপাস্তি কাস্তি কৰি ।
যেন দেখি চন্দ্ৰগণে তুতি আৰম্ভিবে মনে
পৰি আছে চৰণত ধৰি ॥ ২২৮
একো অঙ্গে নাহি খুন তাহান জগতে গুণ
বৰ্ণায়া কৰিবে কোনে সীমা ।
ত্ৰৈলোক্যৰ কপমান কৰি থৈলা একথান
সাজি বিধি শোহিনী প্ৰতিমা ॥
কপে প্ৰকাশন্ত শাস্তি যেন বিজুলীৰ পাস্তি
দশোদিশে কবন্ত প্ৰসন্ন ।
ত্ৰৈলোক্যৰ মহালক্ষ্মী তাহাৰ আগতে দেখি
ভৈলা সবে তবধ নয়ন ॥ ২২৯
লক্ষ্মী মুখ দৰশনে মহা সিদ্ধ মুনিগণে
তিয়াগিল যত যোগ ধ্যান ।
নিবস্ত্ৰে দেৱাস্থৰ ভৈলা সবে কামাভুৰ
হকৰাইল সবে প্ৰতি জ্ঞান ॥

দেখি চাক উচ্চ কুচ কামৰাণে যায় মূচ
যেন আতি বাতুলে চেঞ্চায় ।
কেহো বোলে মই নিবো সৰ্ব্বশ্ব তোমাক দিবো
ময়ো দাস হৈবো সমুদায় ॥ ২৩০
কাম সাগৰত মৰো হেৰা চৰণত ধৰো
আসি মোক কৰা পৰিত্ৰাণ ।
শুনি আউৰ গোটে উঠি হিয়াত বৈসারে মুঠি
মোৰ দিকি দেস সমিধান ॥
দেখো আউৰ চাওমাতি আউৰগোটে উঠি আতি
সিয়ো পাছে তাৰ মান গোৰে ।
ধৰাধৰি বস্ত্ৰ ফাৰে দেৱে দেৱতাক মাৰে
দানৱে দৈত্যক কিল যোৰে ॥ ২৩১
কেহো কৰে কোচা কুচি মোৰ বোলা কাত পুছি
কোনে তোক দিলে স্ত্ৰীৰ বটা ।
কিসক লগাস মাত চৰবে সাৰিবো দাত
নতু পাস বাপেবৰ আটা ॥
কেহো কৰে চুলাচুলি লগাই মহা ছলখুলি
নচাৱে আপোন পৰ কেৱে ।
চেতন নাহিক গাৱে লক্ষ্মীক ধৰিবে চাৱে
দেখি মাতিলন্ত ব্ৰহ্মাদেৱে ॥ ২৩২
শুনা দেৱ-দৈত্যমুখ চিত্তক কৰিয়ো স্থস্থ
মিছাতেসে মৰা দন্দ কৰি ।
আপুনি বৰন্ত যাক সিদ্ধনেসে পাৱে আৰ
ইটো কণ্ঠা ইচ্ছা স্বয়ম্বৰী ॥
কৰি সবে মাতামাতি বসিয়ো সমাজ পাতি
যত দেৱ সুবাস্থৰ নাগ ।
হাতত পথৰ মালা আপোন ইচ্ছাৱে বালা
ববস্তোক যাৰ আছে ভাগ ॥ ২৩৩
ব্ৰহ্মাৰ আদেশ বাণী শুনি সবে অনুমানি
দেৱাস্থবে এৰিল কন্দল ।
বস্ত্ৰ অলকাৰ কাচে মোক বোনো'ৰ ব বাছে
কৰে কতো মনত বিকল ॥

নাহি মনে শাস্তি হুখ দৰ্পণত চাহে মুখ
দশন প্ৰকটি আতি পাছে ।
হুন্দৰ নেদেখি তাত মাৰে গোব দৰ্পণত
কোখের কদৰ্য্যে গঢ়ি আছে ॥ ২৩৪
কেহো পিঙ্কি দিব্য কাচ উঠি চারে আগ পাছ
আউৰ ভাল নাহি মোক সৰি ।
জানিলো মিলিল ভাগ পায় আসি মোক লাগ
বৰিবেক অৱশ্য হুন্দৰী ॥
কেহো কৰে লাস বেশ নাকৰ চাহাৰে হাস
চুৰ্গা চুৰ্গা বুলি হোৱে বাজ ।
মাগৰ ভীৰক আসি যত দেৱাহৰ বাশি
পাঞ্জিলেক বহল সমাজ ॥ ২৩৫
মাধৱক কৰি আগ যত দেৱ মহাভাগ
এক শাৰী বসিলা আসনে ।
বলিৰাজা সমম্বিতি বসিলন্ত একভিত্তি
যত মহা মহা দৈত্যগণে ॥
সিদ্ধ মুনি বিত্যাধৰ বসিলা কিম্ব নব
সমাজ কুণ্ডলাকাৰ পাতি ।
নানা দেৱ বাঞ বাৰে গন্ধৰ্ব্ব কিম্বে গাৱে
ভৈল মহা মহোৎসৱ আতি ॥ ২৩৬
ইন্দ্ৰে লক্ষ্মী হেন জানি দিলা সিংহাসন আনি
তাতে বসিলন্ত জগম্বাৰ ।
বহুমতী মুৰ্ত্তি ধৰি হুৱৰ্ণ কুন্দ্ৰাৰ ধৰি
ধুৱাইলা লক্ষ্মাৰ চুই পাৱ ॥
বিচিত্ৰে হুগন্ধ তৈলে মৰ্দ্দিলন্ত কোঁড়হলে
কুড় কবাই বসিলা গাৱত ।
গন্ধামেৰী আদি কৰি হুৱৰ্ণৰ ঘট ধৰি
আসিলন্ত পুণ্য নদী বত ॥ ২৩৭
দেৱীৰ স্নানৰ হেতু বসন্ত মলয় কুতু
গন্ধ পুস্প ধৰিৱা সম্ভৃত ।
বিত্যাধৰে গাৱে নীত অপেশবা কৰে মৃত্য
হুৱতী বোণাৱে গন্ধায়ুত ॥

বাজে নানাবিধ যন্ত্ৰ উচ্চাবস্ত বেদমন্ত্ৰ
ঋষিগণে মহা কোঁড়হলে ।
হুৱৰ্ণৰ ঘট ভৰি শুণ্ডে মেহ্ৰাই তুলি ধৰি
ঢালে জল দিন্গজ সকলে ॥ ২৩৮
অসংখ্যাত দিব্য নাৰী বেঢ়ি আসি শাৰী শাৰী
ফল পুস্প নীল হাতে তুলি ।
গাৱে হুমজল গীত দেৱীৰ বঞ্জিৱা চিত্ত
ঘনে ঘনে পাবয় উকলি ॥
মেঘগণে আকাশত কৰে বাঞ নানামত
মুদক গোনুখ শখ তেৰী ।
ভিণ্ডিম দগড় ঢোল শুনিয়া ভ্ৰম্মোল বোল
চাৱে প্ৰজ্ঞা আন কৰ্ম এৰি ॥ ২৩৯
মেঘৰ ঞ্শুৱা ধনি একো কালে নতু শুনি
বোলে সবে দেখি বিপৰ্যয় ।
বাজে সিদ্ধ মুনিগণে বৰিবস্ত ঘনে ঘনে
হুৱতি শিৰীষ পুস্পচয় ॥
জয় মহালক্ষী বুলি সিদ্ধন্ত কপূৰ ধূলি
কৰে মহা উৎসৱ প্ৰধান ।
তিনিয়ো লোকৰ মাৱ হুয়া আতি শুদ্ধ ভাৱ
এহিমতে কবিলন্ত স্নান ॥ ২৪০
নমো নমো দামোদৰ জগন্তৰ বিয়হব
ভকত বৎসল লক্ষ্মীপতি ।
খণ্ডে পাতকীৰ ভয় ভাগৱত পদচয়
কাৱন্ধ শৰব নিগদতি ॥
শুনিৱোক সৰ্বলোক কলিত মুকুতি হৌক
কৃষ্ণ চৰণে দিয়া মন ।
আন ভাবচুৰ এৰি ডাকি বোলা হৰি হৰি
চলি বাইবা বৈকুণ্ঠ তুৱন ॥ ২৪১
দেৱীৰ বৰবক
পৰ
শুক নিগদতি শুনিৱোক পৰীক্ষিত ।
তাত পাছ ঘেন কথা তৈল বিপৰীত ॥

অনন্তবে লক্ষ্মীৰ শুনিয়া অভিষেক ।
 মূৰ্ত্তি ধৰি আসি ভৈলা সাগৰ প্ৰত্যেক ॥ ২৪২
 অগ্নি শৌচ নামে পীত বস্ত্ৰ দুই খানি ।
 দিলন্তু সাগৰে বস্ত্ৰে লৈলন্তু গোসানী ॥
 স্নান অৱসানে তাক প্ৰৱন্ধে পিঙ্কিলা ।
 কঙ্কালত বস্ত্ৰময় মেথলা বান্ধিলা ॥ ২৪৩
 কেশ তুলি বান্ধিলা উচ্চল কৰি ধোপা ।
 উপবত দিলা তাত পাৰিজাত ধোপা ॥
 নাগবাজে আনি দিলা স্মৰ্ণ কুণ্ডল ।
 প্ৰকাশে উজ্জ্বল আতি বদন মণ্ডল ॥ ২৪৪
 ছনাই সমুদ্ৰে বস্ত্ৰমালা দিলা গলে ।
 সপ্ত বীপা পৃথিবীত সম নোহে ম্বোলে ॥
 কুঙ্কমে চন্দনে দেহা বিভূষিত কৰি ।
 সবস্বতী আপুনি পিঙ্কাইলা সাতেশৰি ॥ ২৪৫
 বিশ্বকৰ্ম্মে পিঙ্কাইলা বস্ত্ৰিশ অলঙ্কাৰ ।
 কেয়ুৰ কঙ্কণ চাকিশালে হেমহাৰ ॥
 বস্ত্ৰৰ গুলিয়া গলপতা জেঠি মুঠি ।
 দশো আঙ্গুলিত জাপ সোণাৰ আঙ্গুঠি ॥ ২৪৬
 শিবত মুকুট শিখে প্ৰকাশে সিন্দূৰ ।
 কণ খুণ বাজে পাৰে বস্ত্ৰৰ সুপুৰ ॥
 অঙ্গে আঙ্গুলিত বস্ত্ৰ উজ্জ্বলিত পাস্তি ।
 ত্ৰৈলোক্য মোহন পদ-পঙ্কজৰ কাস্তি ॥ ২৪৭
 বকণে দিলন্তু আনি মালা বৈজয়ন্তি ।
 পৰম আনন্দে তাক লক্ষ্মী পিঙ্কিলন্তি ॥
 দিব্য পদ্মগোট হাতে দিলা প্ৰজ্ঞাপতি ।
 দশোদিশ প্ৰকাশি শৰীৰ কৰে জ্যোতি ॥ ২৪৮
 সাগৰে বুলিলা পাছে লক্ষ্মীক বুজাই ।
 উঠিলোক গাৱ চালি আবে লক্ষ্মী আই ॥
 শুভকণে আবহিয়ো স্বয়ম্বৰ শালা ।
 এহি বুলি হাতে দিল উৎপলব মালা ॥ ২৪৯
 পুষ্পৰ ছবতি গন্ধে হুৱা আতি ভোল ।
 ভৱৰা গুল্লবে বেটি বেটি কৰে বোল ॥

হেন মালা হাতে ধৰি জগতৰ মাৱ ।
 পিতৃৰ বচনে পাছে চালিলন্তু গাৱ ॥ ২৫০
 আগ ভৈলা সাগৰ গোসানী ভৈলা পাছে ।
 বেটি অপেশ্বৰীগণ যায় দুই কাছে ॥
 পাৰয় উকলি শিবে দুৰ্ব্বাক্ত সিখে ।
 কতো দুই পাঞ্জবে চামৰ ধৰি বিখে ॥ ২৫১
 কেহো অপেশ্বৰী দেই কৰ্পূৰ তাম্বুল ।
 বৰিমন্তে যাই কতো পাৰিজাত ফুল ॥
 কাৰো হাতে ধূপ দীপ স্মৰ্ণৰ ঝাৰি ।
 লক্ষ্মীৰ আগত নেই নেত তুলী পাৰি ॥ ২৫২
 বাৰে বীণা বেণু বাত শুনিলিত ।
 কতো অপেশ্বৰী তাল ধৰি গাৱে গীত ॥
 ত্ৰৈলোক্য মোহিনী হেন ধৰি দিব্য কাচে ।
 সভাৰ মধ্যত গৈয়া প্ৰবেশিলা পাছে ॥ ২৫৩
 লক্ষ্মীৰ কপত প্ৰকাশিলা সভাখান ।
 চন্দ্রৰ উদয়ে যেন নিৰ্ম্মল গগন ॥
 যত সুবাসুৰগণ দেখি মোহ ভৈলা ।
 লক্ষ্মীৰ সমুখে এক দৃষ্টি চায়া বৈলা ॥ ২৫৪
 আশ্চৰ্য্য দেখিয়া বোমাঙ্কিত ভৈল গাৱ ।
 উনমত্ত চিত্ত বিপৰীত আতি ভাৱ ॥
 গোসানীৰ মুখক নয়নে পান কৰে ।
 এক কমলক যেন অনেক ভৱৰে ॥ ২৫৫
 লক্ষ্মী মুখ দেখি আধি নভাৱয় আন ।
 নিশ্চল স্বৰূপে যেন যোগী কৰে ধ্যান ॥
 দেখি উচ্চ কূচ মূচ যাই কতো কামে ।
 যেন উঠে হামি ভোলবোল হোৱে কামে ॥ ২৫৬
 এবিলেক টাক চোল ভবলৰ বোল ।
 সুশুনি শব্দ একো সবে ভৈলা ভোল ॥
 কাণে কাণে কহে কথা বত সিদ্ধ মুনি ।
 হেন কপবতী কস্তা নহু দেখি শুনি ॥ ২৫৭
 কাক ভজে আধি নজানিয় অভিপ্ৰায় ।
 কোনে গজা সাগৰত আছে উপসায় ॥

চাই থাকিবাক ধেবে পায় আন মুখ ।
 মোক্ষকো নলাগে কোন চাব স্বৰ্গ হুখ ॥ ২৫৮
 হেন সম্বাদক সমুদ্রে শুনি আসি ।
 লক্ষ্মীক চিনাইবে লৈলা মুখ্য মুখ্য বাচি ॥
 দেখিয়োক মার হংসঘানত সম্প্রতি ।
 ইহাক্কে বুলিয় চতুর্মুখ প্রজ্ঞাপতি ॥ ২৫৯
 গকড়ৰ স্বকৃত দেখিয়ো বিঘমান ।
 ললিত বলিত যাব বাহ চাৰিখান ॥
 মেঘ সম শ্যাম তনু কমল লোচন ।
 তিনিয়ো লোকৰ এস্তে নাথ নাৰায়ণ ॥ ২৬০
 শঙ্কৰক দেখা মার বৃষভব চুটে ।
 প্রকাশন্ত বিকট পিঙ্গট জটাভুটে ॥
 সৰ্পে বাহ্নি আছে কঙ্কালত বাঘছাল ।
 ভস্মে বিভূষিত তনু গলে মুণ্ডমাল ॥ ২৬১
 ইন্দ্রক দেখিয়ো দেৱী দিব্য সিংহাসনে ।
 প্রকাশন্তে আছে বসি সহস্র লোচনে ॥
 কুবের বকণ বায়ু ববি শশী কাল ।
 তোমাৰ সমুখে আছে দশদিগপাল ॥ ২৬২
 দেখা দানৱৰ ইন্দ্র বলি মহাৰাজ ।
 সিংহাসনে বসি আছে পাতিয়া সমাজ ॥
 আনো বব বব দৈত্য দেখা আছে চাই ।
 বণত দাকণ দৰ্পে দিগ্গজ পৰায় ॥ ২৬৩
 গন্ধৰ্ব্ব কিম্ব বিক্ৰ মুনি বিঘাধৰ ।
 পিশাচ চাৰণ যক্ৰ বকো নিবস্তব ॥
 আসি আছে সমস্তে তোমাক অভিলাষে ।
 দৃষ্টি বলাই আপুনি চাহিয়ো চতুশ্ৰীপাশে ॥ ২৬৪
 এতকব মধ্যত বাহাত পবে বন ।
 রূপে গুণে কুলে যাক দেখা বিতোপন ॥
 তাহাব মাখাত দিয়া উপমব মালা ।
 স্বামী বুলি চবনে নমিয়ো কববালা ॥ ২৬৫
 সামব বহিলা এহি উপদেশ বুলি ।
 সবাকো চাহিলা পাছে লক্ষ্মী মাখা তুলি ॥

আপোনাৰ অমুকপী সৰ্ব্ব গুণাকৰ ।
 দেৱাত্মব মধ্যত চাহিলা নিজ বব ॥ ২৬৬
 আহন্ত দুৰ্বাসা ঋষি তপব ভাগব ।
 সদায়ে মুগ্ধছে আন ক্ৰোধ অহঙ্কাৰ ॥
 আক্ৰ ববি ভাল বোলাইবেক কাব বাপে ।
 অকাৰ্য্যতে নক্ট কবাবেক চণ্ড শাপে ॥ ২৬৭
 জানো দৈত্যগুণক শুক্ৰ হোন্ত মহাজ্ঞানী ।
 তথাপি নেবন্ত সন্ন লোভাবিষ্ট প্রাণী ॥
 লুতীয়াত পবে নাই সংসাবত মন্দ ।
 যুতি খাইবে নপাইলে লগাইবে ঘোৰ দন্দ ॥ ২৬৮
 আহন্ত পবশুবাম মহা ধৰ্ম্মমতি ।
 একোৱে প্রাণীত তান নাহি মিত্ৰমতি ॥
 ইহাক্ৰ ববিলে ঘোৰ নবৈবে অৱস্থা ।
 নিৰ্দ্দয় পুৰুষ নজানয় ছুখ বেধা ॥ ২৬৯
 আহন্ত বিধাতা আক্ৰ সেৱে স্বৰাস্বৰ ।
 আতপবে পৃথিবীত নাহি কামাতুব ॥
 ভোল হয় যিটো নিজ চুহিতা হবিলে ।
 নিতে কোলাহলে ঘাইবে ইহাক্ৰ ববিলে ॥ ২৭০
 ইন্দ্রক ববিবো এস্তে হোন্ত দেৱবাজ ।
 তখনে পলায় দৈত্যে কাটিলন্ত বাজ ॥
 বাবে বাবে নাৰায়ণে থাপন্ত স্বৰ্গত ।
 কতেক পলাইবো মই ইহান লগত ॥ ২৭১
 আহন্ত শৰব আন কোনে পাৱে আশ ।
 দিব্য গৃহ বাড়ী এবি শ্মশানত বাস ॥
 বহু এবি মুণ্ডব বালাক পিন্ধে পাছি ।
 ইহাক্ৰ ববিলে একো নাহি হুখ শান্তি ॥ ২৭২
 আহন্ত সনক আদি মহা যোগচাৰী ।
 ব্রহ্মনয় দেখন্ত সমস্ত নবনাবী ॥
 কাম ক্ৰোধ মিনিয়া মুকুত তৈল পাণ্ডি ।
 ইহাক্ৰ ববিলে ইহো পীৰন্ততে বাণ্ডি ॥ ২৭৩
 ব্রহ্মসুক দৈত্যক বৰী মুখ্য কবি ।
 কৰ্মব অধীন কামে নিবেক কৰাবি

চিৰকাল আশ্ৰয় নাহি উপভোগ ।
 আতি অনাচাৰী বৰিবাক নোহে যোগ ॥ ২৭৪
 কতো লোভ কতো মোহ কতো অসন্তোষ ।
 বিচাৰে সবাতো আছে কিছু কিছু দোষ ॥
 দোষীত শ্ৰাণীত মোৰ নলয় মন ।
 মিছাত বাঞ্ছয় মোক সুবাহুৰগণ ॥ ২৭৫
 যিটো সৰ্ব্ব গুণাঙ্কিত দেৱ নাৰায়ণ ।
 যাত আছে সবে মহা পুৰুষ লক্ষণ ॥
 কিন্তু মোক লাগি তান কিছু বাঞ্ছা নাই ।
 এহিমতে আলোচন্ত জগতৰ আই ॥ ২৭৬
 ভালমতে বুজো চিত্ত চাপো গৈয়া কোল ।
 হেনবা আমাক দেখি হৰি হোস্ত ভোল ॥
 সাগৰ নন্দিনী হেন মনে অনুমানি ।
 আতি লয়লাস কৰি চলিলা গোসানী ॥ ২৭৭
 যোগানে চলিলা অসংখ্যাত অপেশ্বৰী ।
 বাৰে বীণা গাৱে গীত সুললিত কৰি ॥
 সবাবো মাজত প্ৰকাশন্ত বববালা ।
 তাৰায়ে বেষ্টিত যেন চন্দ্ৰমাৰ কলা ॥ ২৭৮
 মাতঙ্গ গাম্বিনী গতি কৰে নানা ভাৱে ।
 কণ মুন শৱদে সুপুৰ বাজে পাৱে ॥
 শৰীৰৰ কাস্তি আতি দশোদিশ শোভে ।
 ভ্ৰমৰে গুঞ্জৰে বেঢ়ি মধুগন্ধ লোভে ॥ ২৭৯
 মলয় পৰন বহে বসন্ত মিলিল ।
 আতি সুললিত বাৱ কোকিলে তেজিল ॥
 বাৰে নানা বিধ বাস্ত মেঘৰ সম্বাদ ।
 তৈল সুবাহুৰ মহা মদনে উন্মাদ ॥ ২৮০
 কাহাকো চাহিলা দেৱী কটাক নয়নে ।
 কাকো মাধা তুলি চাস্ত প্ৰসন্ন বদনে ॥
 কাকো টেবকৰি চাৱা কাড়ি যান্ত ভৰি ।
 আকলে চাকিয়া মুখ অন্ন হান্ত কৰি ॥ ২৮১
 জৈলোক্য মোহন কপ দেখি গোসানীৰ ।
 হেন শ্ৰাণী নাহি ক্ৰিত্ত কৰিবেক থিৰ ॥

কামে বিয়ামোহ ভৈলা জৰ্জৰিত বৰে ।
 মূৰ্ছা ঘাই চলি চলি আসনতে পৰে ॥ ২৮২
 সুকোমল লাৱণ্য লক্ষ্মীৰ দেখি অন্ন ।
 মহাসিক্ত মুনিবো সমাধি ভৈল ভন্ন ॥
 যত জপ যাগ এবিলস্ত ব্ৰহ্মজ্ঞান ।
 মোহ ছয়া লক্ষ্মীক কবন্ত মাত্ৰে ধ্যান ॥ ২৮৩
 লক্ষ্মী মুখ দেখিয়া ব্ৰহ্মাও ভৈলা ভোল ।
 শিহবাইলা লোম আতি নাহি মাত বোল ॥
 ভৈলস্ত বিহ্বল বৰ মদনৰ দুখে ।
 মূৰ্ছা গৈয়া হংসতে পৰিল অধোমুখে ॥ ২৮৪
 কপ দেখি লক্ষ্মীৰ ব্ৰহ্মাৰ হংসযান ।
 সিয়ো বিমোহিত ভৈল নাহি শ্ৰুতি জ্ঞান ॥
 দহে দেহা আতি বিপৰীত কাম জুই ।
 ব্ৰহ্মাএৰে জম্পায়া পৰিল কাতি জুই ॥ ২৮৫
 তুলিলেক হাসি অপেশ্বৰীগণে দেখি ।
 লক্ষ্মীয়ো কটাক্কে চাস্ত সঘনে নিৰেখি ॥
 ভগিলা শঙ্কৰে কৃষ্ণপদ অনুসৰি ।
 সমস্ত সমাজে ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ২৮৬

ঐ এ নমো নমো মহাদেৱ শিৱাহৈ
 শঙ্কৰ, নমো গোসাই এ ॥

সুমা

শিৱত লাগিল কটাক্কে ছটা ।
 কামে জৰ্জৰিত কাম্পয় জটা ॥
 হাতৰ পৰিল ডম্বক শূল ।
 গাৱৰ সৰ্প সিয়ো বিয়াকুল ॥ ২৮৭
 সৰ্পৰ মেঘলা গৈল হসকি ।
 কৰ্জিবো পৰিল ছাল সুলকি ॥
 তৈলস্ত উলঙ্গট ভোলানাথ ।
 হাতে অন্ন চাকি চপবাই মাথ ॥ ২৮৮
 লক্ষ্মী মুখ দেখি শিৱ বলম্ব ।
 ভৈল মন তাবো কামে দগম্ব ॥

আতি বিয়ামোহ হবক লই ।
 পবিল পাছে সিয়ো মুর্ছা গই ॥ ২৮৯
 ভৈলন্ত ভোলাব তনু উদাস ।
 অপেশবাগণে তুলিল হাস ॥
 আঠু সারটি হাতে ঢাকি ঘৃবি ।
 লাজে হব হস্ত কুজি কুমুবি ॥ ২৯০
 নচাস্ত কাকো লাজে চক্ষু মুদি ।
 আগ ঢাকন্তে পাছ হোরে উদি ॥
 হাত মেলি ঢুকি নপাস্ত ছাল ।
 বোলন্ত ভৈল মবণব কাল ॥ ২৯১
 নপারন্ত একো উপায় খুজি ।
 উঠিল শঙ্কব আসজ বুজি ॥
 দুই হাতে অঙ্গ ধবি চাপবি ।
 উঠি পলাইলন্ত ভিবে লরবি ॥ ২৯২
 কায়স্থ শঙ্কবে ভণিলা কুনা ।
 বোলো হিত কায় সমাজে শুনা ॥
 মোক্ষ পাইবা যবে সংসারব তবি ।
 সবনে ডাকি বোলা হবি হবি ॥ ২৯৩

—
 তুলতী

এহিমতে লক্ষ্মী সমজ্যাক মোহি
 যাস্ত গোবিন্দব পাশে ।
 মোব রূপ দেখি ভুলিবন্ত হবি
 মনত আতি উল্লাসে ॥
 কৃষ্ণব আগন্ত চলন্ত গোসানী
 পবন বোহন ভারে ।
 আতি মনোহব বহুব সুপুব
 কণ কুণ বাজে পারে ॥ ২৯৪
 কুহুমে বচিত ঘন স্তন ভাবে
 দেখি কিছু অরনতা ।
 কৃষ্ণ বন্য দেখে বাতাসে হালয়
 যেন স্বর্শব লতা ॥

কটাক নয়নে চাস্ত যনে যনে
 কৃষ্ণক নানান ছলে ।
 বদন প্রকাশি খনো অন্ন হাসি
 ঢাকন্ত মুখ অকলে ॥ ২৯৫
 দেখাই অমুবাগ খনো বাঢ়ে আগ
 খনো যাস্ত গুটি পাছ ।
 হালয় ককাল যেন মৈবা চালি
 কবে ধবি দিব্য কাচ ॥
 কৃষ্ণকেসে মনে কুঞ্জব গমনে
 কবে গতি লয়লাসে ।
 আতি মনোহব শবীর সুবতি
 গঞ্জে দশোদিশ ভাসে ॥ ২৯৬
 কতো অপেশবী হাতে তাল ধবি
 স্থললিত গীত গারে ।
 মনব উন্মাদ কতো ধবি বাগ
 কন্দকবিলাস বাবে ॥
 হাসে লাসে লক্ষ্মী ভার ধবি যাস্ত
 কৃষ্ণক মোহিবে প্রেতি ।
 কটাক্ষে নাচাবে গম্ভীর স্বভায়ে
 আছন্ত জগতপতি ॥ ২৯৭
 মবকত শ্যাম তনু অনুপাম
 তাতে শোভে পীতবস্ত্র ।
 আজানুলবিত ঢাক চাবি কুজ
 ধবি আছা চাবি অন্ন ॥
 গলে বনমালা কটিত মেখলা
 কঠত কৌস্তত হলে ।
 দিব্য বক্সর বচিত মকব
 কুণ্ডল কর্ণব তলে ॥ ২৯৮
 ককণ কেহুব পারত সুপুব
 কিবীটি উজ্বল মাখে ।
 মুখে অন্ন হাস কবন্ত প্রকাশ
 তিনিরো লোকব নাখে ॥

প্ৰসন্ন বদন ৰূপত মদন
 কোটি সন্ম নোহে যাক ।
 কমল লোচন পাপ বিমোচন
 আছন্ত বস্ত্ৰি সভাক ॥ ২৯৯
 সংসাৰ মোহন দেৱ নাৰায়ণ
 তান ৰূপ গুণ দেখি ।
 আছোক মোহিবে আপুনি বিভোল
 ভৈলন্ত বিপ্ৰতি লক্ষ্মী ॥
 হৰিল বচন তবধ নয়ন
 চিত্ৰেৰ যেন পুতলি ।
 মন নোহে স্থিৰ লক্ষ্মী গোসানীৰ
 সমীপক গৈলা চলি ॥ ৩০০
 আতি আখে বেখে মাধৱৰ মাখে
 দিলা উৎপলৰ মালা ।
 স্বামী ভাৱে বৰি চৰণত পৰি
 প্ৰণামিলা বৰবালা ॥
 চৰণৰ ধূলি লৈলা শিবে তুলি
 অনেক শুশ্ৰূষা কৰি ।
 লক্ষ্মীৰ ভকতি দেখিয়া প্ৰগতি
 ভুট্ট ভৈলা দেৱহৰি ॥ ৩০১
 উঠিলোক প্ৰিয়া কোলে আবোহিয়া
 থাকিয়োক মোক চাই ।
 এৰি বুলি হৰি হাতে তুলি ধৰি
 হৃদয়ত দিলা ঠাই ॥
 হৰিৰ হিয়াত শোভে লক্ষ্মী যেন
 কসতি সোণাৰ বেখা ।
 সজল মেঘত বিকুলী চমক
 যেন দিলা আছে দেখা ॥ ৩০২
 কৃষ্ণৰ সজত লক্ষ্মীক দেখিয়া
 সমস্তে ভৈল তবধ ।
 আকাশক চানি মেখে কৰে ধনি
 তনিৰ পক্ষ শব্দ ॥

আনো নানাৰিধ বাজে দেৱ বাত
 গোমুখ শঙ্খ মদন ।
 গাৱে বিত্ৰাধৰী নাচে অপেশ্বৰী
 কৰি আতি অঙ্গভঙ্গ ॥ ৩০৩
 সিদ্ধ মুনিগণে পুষ্প বৰিষন্ত
 আকাশত ছয়া শাৰী ।
 ব্ৰহ্মা ৰুদ্ৰ আদি যত দেৱগণে
 প্ৰণামিলা জানু পাৰি ॥
 হৰিৰ হিয়াত থাকি লক্ষ্মী মাৱে
 চাহিলন্ত দয়া দৃষ্টি ।
 ত্ৰিদেশ দেৱক জীয়াইলন্ত হেন
 কৰিয়া অমৃত বৃষ্টি ॥ ৩০৪
 লক্ষ্মী দৰশনে সবে দেৱগণে
 এৰাইলা দুখ নিকাৰ ।
 দুৰ্বাসাৰ শাপ অন্ত ভৈলা তাপ
 লক্ষ্মী ভৈলা অৱতাৰ ॥
 হেন দেখি যেন দৈত্যৰ শিৰত
 স্বৰগ পতিত ভৈলা ।
 হাত ফোত কৰি বাহুকিক ধৰি
 সাগৰ মথিবে লৈলা ॥ ৩০৫
 গিৰিসিত কৰি সমাজ ভাঙ্গিল
 দেৱ সবে পাছে উঠি ।
 সাগৰ মথিবে লাগিলা ছনাই
 মনত পৰম ভূষ্টি ॥
 অনন্তৰে আসি উঠিলা ব্যকপী
 কমললোচনী কণ্ঠা ।
 শৰীৰৰ গন্ধ মস্ত যেন বাসে
 ৰূপে অগততে ধন্থা ॥ ৩০৬
 দেখি দৈত্যগণে ধৰিলা তেখনে
 মস্তৰ গন্ধক পাই ।
 দৈত্যে নিউক বুলি হৰি হাত তুলি
 ঠাৰিলা মেঘক চাই ॥

হবিষ ইঞ্জিত বুজি বজ্রপাণি
নেদিলা কিছু উত্তর ।
দেবাস্থবগণে এক চিত্ত মনে
মথস্ত ছুনাই সাগর ॥ ৩০৭
রবদোরা নামে আছিলেক গ্রাম
ভৌমিক মধ্যত সাব ।
কায়তে লোহিত্য সর্ব গুণাঙ্কিত
স্বর্গে যে উপমা যাব ॥
সেহি গ্রামেশ্বর ভৈলা বাজেস্বর
কায়স্থ কুলে প্রধান ।
নিতে যাব ঘবে অধিত্তিত পবে
চর্চা নাছিলেক আন ॥ ৩০৮
তাতে গভৈশ্বর ভৈল সূর্য্যবব
কায়স্থ কুল প্রদীপ ।
ব্রাহ্মণ সঙ্কন প্রাপ্তি আশা মন
চলন্ত যাব সমীপ ॥
আতি দানী মানী জগতে বখানি
যাব মহা গুণগ্রাম ।
তাহানে তনয় ভৈল শুভনয়
প্রসিদ্ধ কুম্ভ নাম ॥ ৩০৯
সদ কর্ম যত সবাতো পার্গত
দাতাবে মধ্যত গনি ।
পিতৃত্ত ভকত বৈবত শকত
ভৌমিকব চুবানি ॥
তাহানে সম্ভতি আতি শিশুমতি
ভানবত অনুসবি ।
কৃষ্ণ কিষ্ণবে কায়স্থ শকবে
বচিলা পর ছলড়ী ॥ ৩১০
মহা ভানবত তাব কোনে তব
বুজিবেক সমুদায় ।
সৈল কেম মতি বচিলা সশ্রুতি
পর আদর্শক চাই ॥

বুজি অভিপ্রায় দিলো ঠার ঠার
কিছু কাব্যবগ বিবা ।
অবিচাৰি তাক হঠাতে আশাক
নিন্দাবাণী সুবুলিবা ॥ ৩১১
বব কন্মীলোক ভাল হুর্ধ্বক
গড়ে হুর্গারে জালি ।
দিব্য পুষ্প আনি চম্পক মালতী
তাকো জবী গাছে মালী ॥
গঙ্গাত মিসল হোরে সৃষ্টি জল
তাক কোন জনে বাছে ।
কৃষ্ণব কথাত বিবা বড়া টুটা
তাতো মহাকল আছে ॥ ৩১২
নমো নমো হবি গুচারো সংহবি
সংসারব দুখ শোক ।
হবি গতি মতি হবিত ভকতি
জন্মে জন্মে মোব হোক ॥
শুনা সর্বজনে এক চিত্ত মনে
অষ্টম স্কন্ধব কথা ।
আল জাল এবি ডাকি বোলা হবি
চলিয়ো বৈকুণ্ঠ কথা ॥ ৩১৩

অমৃত উৎপত্তি আক শ্রীকৃষ্ণ মোহিনী য়েণ
অমৃত বিতরণ

পর

শুক হুনি বসতি শুনিয়ো পবীকিত ।
অনন্তবে বেনবতে উঠিলা অমৃত ॥
এহিমতে সাগর মথস্তে বেবে আছে ।
পুকষেক উঠিলা অমৃত দিব্য কাচে ॥ ৩১৪
শ্রান কলেরব পীত বস্ত্র পরিধান ।
আজানুলবিত মহা বাহ দুই ধান ॥

কৰ নৱ কিশলয় নয়ন কমল ।
 কঙ্ককণ্ঠ বিপুল বহল বক্ষস্থল ॥ ৩১৫
 ত্ৰিৱলি বলিত সিংহবন্ধ কটিদেশ ।
 ছত্ৰাকৃতি শিব নীল আকৃষ্ণিত কেশ ॥
 উন্নত নাসিকা চাক অৰুণ অধৰ ।
 প্ৰসন্ন বদন চন্দ্ৰো নোহে পটন্তৰ ॥ ৩১৬
 কিৰীটি কুণ্ডল মণি জ্বলে হেমহাৰ ।
 কেশ্বৰ কৰুণে কৰে আতি জ্ঞাতিকাৰ ॥
 ধন্বন্তৰী নাম যিটো জগতে প্ৰখ্যাত ।
 কেশৱৰ অংশে সাগৰত ভৈলো জাত ॥ ৩১৭
 অমৃতৰ পূৰ্ণ ঘট দুই হাতে ধৰি ।
 উঠিলন্তু আসি মহা বৈদ্য ধন্বন্তৰী ॥
 পৰম আনন্দ দেখি দৈত্য দেৱতাৰ ।
 শুভ শুভ বুলি সবে দিলেক জ্ঞোকাৰ ॥ ৩১৮
 অনন্তবে বৰ বৰ যত দৈত্যগণ ।
 অমৃতৰ গন্ধে লোভে নতো পৰে মন ॥
 দাকণ দৰ্পিষ্ঠ লোভাৰিষ্ঠ দৈত্যবৰ ।
 অমৃতৰ ঘট লৈয়া দিলেক লৱৰ ॥ ৩১৯
 চাম্প দিয়া আগতে অমৃত লৈয়া যায় ।
 তৰুদিয়া দেৱগণে আছে বেষ্ট বায় ॥
 বিবৰ্ণ বদন সবে হৰিলেক মাত ।
 অধোগুখে বহিলা গালত দিয়া হাত ॥ ৩২০
 কান্দন্ত ভূমিত পৰি দশদিগপাল ।
 কিসক মন্দৰ বহি ভৈলো লালকাল ॥
 আগতে অমৃত নেই দৈত্য ছৰাচাৰ ।
 হৰি হৰি বিধি কিনো অভাগ্য আমাৰ ॥ ৩২১
 আবেসে আমাৰ ভৈল সবে আশা ছেদ ।
 হা দৈৱ বিধি কিনো দিলা হৃদি খেদ ॥
 বেছি ভালে খৰো আমি ভাগে সেহি ভাল ।
 ত্ৰিংশ দেৱৰ ভৈল অভাগ্য কপাল ॥ ৩২২
 আৰ কোনে দানৱক কৰিবে বিবাদ ।
 জানিলো আমাৰ ভৈল ভিত্তিৰো উদ্ভাদ ॥

স্বভাৱতে অমৃতক নাটো আমি বলে ।
 আৰো অমৃতক পাইলো অমৃত নিম্বলে ॥ ৩২৩
 কতনো ফুৰিবো পৃথিবীত ভিক্ষা মাগি ।
 উপজিলো আমি এহি নিকাৰক লাগি ॥
 আৰোবা কতেক আছে আমাৰ লালাট ।
 লুকাও আমি বসুমতী দেৱী দিয়া ফাট ॥ ৩২৪
 কৈত আছা প্ৰভু আবে দেৱ দামোদৰ ।
 তোমাৰেসে বোলে আমি মথিলো সাগৰ ॥
 ত্ৰিদেশে অমৃত পাইবা বুলিলাহা দঢ়ে ।
 আমাৰেসে কৰ্ম্মে মহন্তৰ বাক্য লৰে ॥ ৩২৫
 অনাধৰ নাথ আবে কৰা পৰিত্ৰাণ ।
 তোমাৰ চৰণ বিনে গতি নাহি আন ॥
 আপদৰ বান্ধৱ তুমিসে পিতা মাতা ।
 তোমাৰেসে আয়ু জীৱে যতেক দেৱতা ॥ ৩২৬
 বিপাক্ষে পৰিলো বাপ কৰিয়ো মুকুতি ।
 এহি বুলি কান্দিয়া কৰন্তু দেৱে ভুতি ॥
 ত্ৰিংশৰ শুনি হেন সকলক বাণী ।
 তেখনে বেকত ভৈলো প্ৰভু চক্ৰপাণি ॥ ৩২৭
 ভকতৰ দেখি দুখ নমহে হৃদয় ।
 ধৰিয়া দেৱক নিছুকান্ত কৃপাময় ॥
 চাৰি হাত মেলিয়া ফুৰন্ত লোহো মুচি ।
 হেন ঘোৰ বিষাদ কৰাহা কাত পুছি ॥ ৩২৮
 পৰম নিৰ্ভৱে থাকা শঙ্কা পৰিহৰি ।
 আনিবো অমৃত এতিয়গুণে মায়া কৰি ॥
 দেৱৰ উদয় দৈত্য হইবেক নিশ্চল ।
 ভকতৰ অৰ্থে মই আপুনি আকুল ॥ ৩২৯
 আনো নানা আশ্বাস কৰিলা নাৰায়ণ ।
 শুনিয়া ত্ৰিংশ সবে এৰিলা ক্ৰন্দন ॥ ১১
 কৃষ্ণক নমিলা চৰণত পৰি পৰি ।
 প্ৰবোধিয়া দেৱক মাধৱ গৈলা লৰি ॥ ৩৩০
 দৈত্যক লাগিল দম্ব আপোনাৰ বাজে ।
 আগে মই পাইবো কই খোজ কোন লাজে ॥

সিয়ো আগে পাইবো বুলি কবে চটি মটি ।
 কেহো কাকো এবি নেদে লাগে হাতাহাতি ॥ ৩৩১
 তাহার হাতবপবা কেহো লরে কাড়ি ।
 কতো দন্দ কবে কতো দৈত্য আগ বাঢ়ি ॥
 আখাক নেদিব ভাগ কাব গহ আছে ।
 এহি বুলি খঙ্গে বস্ত্র কঙ্কালত কাচে ॥ ৩৩২
 কেহো বোলে কেনে আবে কবস অম্মায় ।
 ইটো অমৃতত দেৱতাবো আছে দায় ॥
 মাগব মথিলো দেৱ দৈত্যে সাজু হুই ।
 তাসম্বাক বঞ্চি তই খাইবি কোন মুই ॥ ৩৩৩
 কতো বলরন্তু দৈত্যে সবাকো নিবাৰি ।
 অমৃতক কাড়ি নেই নিৰ্বলীক মাৰি ॥
 তাক আগ ভেণ্টি আসি ধবে দশ কুৰি ।
 লগাৱে কন্দল কিলাকিলি ছড়াছড়ি ॥ ৩৩৪
 কেহো মবামৰি আতি কবে হলসুল ।
 অজ্ঞোবতে প্রাণ যায় হোৱয় নিৰ্মূল ॥
 ববা ববা দৈত্য অমৃতত হৱে আউল ।
 তহুদ সোদব নবাছয় যেন বাউল ॥ ৩৩৫
 বাপে পোৱে ধবাধবি কবে আসৰিশ ।
 দেখি মাধৱৰ ভৈল পবম হবিষ ॥
 সিঞ্জিল দেৱৰ কাৰ্য্য বুলি হযীকেশ ।
 ম'য়া কৰি তেখনে ধৰিলা নাৰী বেশ ॥ ৩৩৬
 ভৈল নৱ তকণী ঘোড়শ ববিষব ।
 নীল উৎপলব কান্তি প্ৰকাশে গাৱব ॥
 বাঙ্কিলা উচ্ছল কৰি খোপা কেশ ভুলি ।
 তাত প্ৰকাশয় শাৰী শাৰী দিব্য কুলি ॥ ৩৩৭
 জলমল কবে ছুই কৰ্ব্ব কুণ্ডল ।
 আৰকত অধব বৰ্ত্তুল বিম্বকল ॥
 হৃন্দব নাসিকা আতি দেখি মনোহব ।
 মুখ কমলক আতি দেখি কটিকব ॥ ৩৩৮
 দশন মুকুতা শাৰী মুখে অন্ন বাসি ।
 ক্ৰব হৃবলিত চকু কমলব পাসি ॥

সম্পূৰ্ণ চম্দ্ৰমা বদনক সম মুই ।
 মোলানব পাৱ হৃবলিত বাহু ছুই ॥ ৩৩৯
 কেয়ুৰ কঙ্কণে আতি কবে জাতিকাব ।
 তাল ফল সম উন্নত স্তন ভাব ॥
 হৃবতি কুঙ্কমে তাত আছে চিত্ৰ কবি ।
 কণ্ঠে কণ্ঠাভৰণ গলত সান্তসৰি ॥ ৩৪০
 দিব্য নেট শাৰী পিঙ্কি আছা ববখালা ।
 ডম্বক কঙ্কালে জ্বলে বস্ত্ৰব মেথলা ॥
 বহল জঘন চাক উক বামকল ।
 থল কমলক গঞ্জে চৰণ কমল ॥ ৩৪১
 বস্ত্ৰব নুপূৰ্ব তাত কহুঝুঝু বাজে ।
 পয়াগক লাগি যেন কামদেৱ সাজে ॥
 দৈত্যব ভিতিক যাস্ত কৰি লয়লাস ।
 গাৱব হৃবতি গঞ্জে মোহে দিশপাশ ॥ ৩৪২
 অছো অশ্বে সোধে দৈত্যে কিবা বস্ত্ৰ বাসে ।
 পালটীয়া দেখে দিব্য কন্যা এক আসে ॥
 কপে লক্ষ্মী পাৰ্ব্বতীয়ো যাক সম নোহে ।
 স্বৰ্গ মৰ্ত্য পাতালক কটাকতে মোহে ॥ ৩৪৩
 বায়ু বস্ত্ৰ উলাসে বেকত হোৱে মুখ ।
 দেখন্তে সন্তোষ আতি নয়নব হৃথ ॥
 খনো গুৰুতব স্তনতাৰ হোৱে উদি ।
 আকলে চাকন্তে যাস্ত লাজে চকু হুদি ॥ ৩৪৪
 কটাক নহনে কাকো চাস্ত টেব কৰি ।
 কাকোবা নয়ন ভঙ্গি দেখান্ত হৃন্দবী ॥
 কতো দৈত্যগণত সনুখে পবে দৃষ্টি ।
 আচলে কাহাকো দেখাৱয় কাব পিঠি ॥ ৩৪৫
 হেনয় মোহন তাৱে চাপিলন্ত কোল ।
 দেখি দৈত্যগণ নিবন্তবে মৈল তোল ॥
 আন নতায়ৰ আতি নয়ন কৰ্ব্ব ॥
 নসহে হৃন্দয় মন বদনে দন্দ ॥ ৩৪৬
 বহিব সংঘোমে যেন উঠিল স্ত ॥
 কঙ্কাক দেখিলা সবে এবিলা অমৃত ॥

উগ্ৰল খুগ্ৰল চিত্ত কবে উতপাত ।
 ববা ববা দৈত্য উঠি লগাইলেক মাত ॥ ৩৪৭
 কোন তুমি কমল লোচনী ববনাবী ।
 কিবা প্রয়োজনে ফুবা কাহাব জীয়াবী ॥
 চৈধ্যয় ভুরনে আমি কবি আছো গতি ।
 চক্ষু নতু দেখো তুমি সম কপবতী ॥ ৩৪৮
 জানিলো তোমাক মহা যজ্ঞে সৃষ্টিকবে ।
 ইঠারক পঠাইলা আমাক দয়াতবে ॥
 তুমি হেন স্ত্রীৰ যিটো দেখে লয়লাস ।
 সার্থক জীৱন তাৰ ঐতে স্বৰ্গবাস ॥ ৩৪৯
 অনেক জনমে আমি আছো তপ কবি ।
 সিকাৰণে আসি ভৈলা আপুনি স্তন্দবী ॥
 তযু আগমনে ভৈল অমৃতো সাকল ।
 ভাস্মিয়োক সবে দেৱ দৈত্যৰ কন্দল ॥ ৩৫০
 একে কাশ্চপতে আমি সবে ভৈলো জাত ।
 কেনে দেৱাস্তবে মৰো কবি উতপাত ॥
 যথোচিত সবাকো অমৃত দিয়া বাণ্টি ।
 তুমি বিভঞ্জিলে একো নথাকিবে ঘাটি ॥ ৩৫১
 হেন শুনি স্তন্দবী হাসিলা মুচুকাই ।
 কতোক্ষণ আছিলেক মাথা চপবাই ॥
 লাজে পিঠি দিয়া পাছে বুলিলা বচন ।
 তুমি সব ববা ববা কাশ্চপ নন্দন ॥ ৩৫২
 কিসক আমাক হেন কবা উপহাস ।
 কৈত শুনি আছা কবে বেণ্ডাত বিশ্বাস ॥
 কৈব কোন আমি নিচিনয় মার বাপ ।
 কিসৰ সজ্ঞাতে খোৱা অমৃতৰ থাপ ॥ ৩৫৩
 পাইলেক দানৱগণে কথাতে সবস ।
 স্তন্দবীক দেখি সবে উলস মালস ॥
 চিন্ততো নানিবা হেন নিদাকণ মাত ।
 আচোক অমৃত প্ৰাণ অৰ্পিলো তোমাত ॥ ৩৫৪
 তোমাৰ অধীন বস্ত দানৱ প্ৰমান ।
 হরোক প্ৰসন্ন প্ৰাণেশ্বৰী এবা দান ॥

কৰিবো শপত যবে আছয় কপট ।
 এহি বুলি দিলে আনি অমৃতৰ ঘট ॥ ৩৫৫
 হাসিয়া মাতিলা কন্যা অমৃতক দেখি ।
 দানৱগণক চাই কটাক্ষে নিৰেখি ॥
 মোৰ বাণ্টিবাক যদি লাগে স্বকপত ।
 শুনা আবে কহো মোৰ মনৰ সম্মত ॥ ৩৫৬
 আপোন ইচ্ছায়ে দিবো যাক মন তাক ।
 তাত যেন কেহোজনে নেদিবাহা হাক ॥
 তেবে এতিক্ষণে সবে কবা বোল মাত ।
 মুহি কিয় কৰিবোহো লোক হাসিয়াত ॥ ৩৫৭
 হেন শুনি দৈত্যগণে মাতে সত্য কবি ।
 নিষ্ঠ কবি বোলো হেবা আমি থাণ্ডা ধৰি ॥
 নেদিবোহো হাক তুমি যাক লাগে দিয়া ।
 এভো প্ৰাণেশ্বৰী তেবে নতাপয়ো হিয়া ॥ ৩৫৮
 হেন শুনি ভৈল কন্যা আনন্দ হৃদয় ।
 গুচিল মনত যিবা আছিল সংশয় ॥
 দেৱতাক চাই পাছে দিলা হাত বাৰ ।
 দৈত্যক বোলন্ত হয়ো পৱিত্ৰে স্বভাৱ ॥ ৩৫৯
 ইটো দিব্য অমৃতক ভুঞ্জিয়ো নিয়মে ।
 শাবী ছয়া বসা সবে দেও অনুক্ৰমে ॥
 শুনি দেৱ দানৱে কন্যাৰ সমিধান ।
 সাগৰত নামিয়া কৰিলা স্নান দান ॥ ৩৬০
 নিত্য সমাপিয়া পাছে পিঙ্কিলেক ধুতি ।
 দেৱক অৰ্চিয়া দিলা বহিত আহুতি ॥
 লিপি মুচি পৱিত্ৰে কৰিলা কতো দূৰ ।
 বসিলা সমাজ পাতি যত দেৱাস্তব ॥ ৩৬১
 লগাইলেক ধূপ দীপ আতি আমোদত ।
 পবম আনন্দে সবে ছয়া সালঙ্কত ॥
 আচান্ত কৰিয়া পৃথিবীত কূশ পাৰি ।
 বসিলন্ত দেৱ দৈত্য ছয়া ছই শাবী ॥ ৩৬২
 এক ভিত্তি দৈত্য আউৰ ভিত্তি ভৈলা দেৱ ।
 উলস মিসল হইবে নপাৱন্ত কেব ॥

দেৱৰ মধ্যত বসিলন্ত ক্ৰীহৰি ।
 একৰূপে আছন্ত মোহিনী বেষ ধৰি ॥ ৩৬৩
 অমৃতৰ ঘটক কাষত তুলি লৈলা ।
 আতি লয়লাসে সমজ্যাক লাগি গৈলা ॥
 কুচ কুস্ত ভৰে আতি শিথিল গমনে ।
 কণু কণু কৰি বাজে নুপুৰ চৰণে ॥ ৩৬৪
 বায়ু বস্ত্ৰ উল্লাসে বেকত হোৱে স্তন ।
 দেখি দেৱে দৈত্যে আৰ নতো পৰে মন ॥
 মুখ কমলক যেন পিয়ে নেত্র ভৰি ।
 মনে আলোচন্ত হেন কন্যাকপী হৰি ॥ ৩৬৫
 দুৰ্জ্জন দানৱ মুহি অমৃতৰ পাত্ৰ ।
 সৰ্পে দুহু পিলে যেন বিষ বাঢ়ে মাত্ৰ ॥
 এহি বুলি অম্ৰবক বন্ধি বনমালী ।
 শাৰী কৰি দেৱৰ মুখত দেশ্ত ঢালি ॥ ৩৬৬
 ব্ৰহ্মা বিষু কদ্ৰ আদি যত দেৱগণ ।
 পিলেক অমৃত আপোনাৰ পূৰি মন ॥
 কতো দেৱগণ ক্ষুধা তৃষ্ণায়ে নিজীয়ে ।
 দিব্য অমৃতক পায়৷ ঢোকা ঢোকে পিয়ে ॥ ৩৬৭
 গল চুঙ্গি পাৰে য়েবে তভো বাৱে বেষ্ত ।
 খোজে মানে অমৃতক নাৰায়ণে দেশ্ত ॥
 নধৰয় নাকে মুখে পৰয় বিয়পি ।
 বব খঞ্জে পাইলা না নোবোলে তথাপি ॥ ৩৬৮
 থাহস্তে থাহস্তে কতো ভৈলা গণ্ডলোল ।
 উমদিল পেট আতি ভৈল যেন ঢোল ॥
 মুখত অমৃত লৈয়া উৰ্ক দৃষ্টি আছে ।
 পেটে নধৰয় মাথা চপবাইলা পাছে ॥ ৩৬৯
 নপাস্ত উশাস তথাপিতো হাই ফুই ।
 বাজ হোৱে মাতস্তে থাকন্ত ঠব হুই ॥
 এহিমতে দেৱগণে ভুঞ্জিলা অমৃত ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰনাদে আতি ছয়া কৃতকৃত্য ॥ ৩৭০
 অজব অমব ক্ৰেতিৰূপে দেখাধান ।
 আঠ গুণে তেজ বোহল গুণ ভৈলা প্ৰাণ ॥

এহিমতে দেৱগণে পিলন্ত অমৃত ।
 দেখি অম্ৰবৰ আৰ নমহয় চিত্ত ॥ ৩৭১
 পিয়ে দেৱগণে দৈত্যগণে আছে চাই ।
 শপতৰ নিদানে বুলিবে কিছু নাই ॥
 মনে গুণে বুৰে জোনো অমৃত হৰায় ।
 মাতিলে নবৰে জোনো কন্যাক্ষে নপায় ॥ ৩৭২
 স্ত্ৰী লোভে দৈত্যগণ থাকিলা নিচুকি ।
 বাছ গৈয়া দেৱৰ মাজত দিলা লুকি ॥
 দেৱকপ ধৰি অমৃতক কৰে পান ।
 দেখি চন্দ্ৰ সূৰ্য্যে মাধৱত দিলা জান ॥ ৩৭৩
 হেন দেখি তেতিৰূপে দেৱ চক্ৰপাণি ।
 কাটীলা বাছৰ গল শীত্ৰে চক্ৰ হানি ॥
 অমৃত পিলেক তাৰ নভৈল মৰণ ।
 মুণ্ডগোটে লৈলা গৈয়া ব্ৰহ্মাত শৰণ ॥ ৩৭৪
 হেন দেখি মহা কৃপাময় পিতামহ ।
 দিলা বব বাছক থাকিলা ছয়া এহ ॥
 ভৈল ববি শশী শক্ৰ সেহি দিনা ধৰি ।
 প্ৰতি পৰ্কেৰ ধাৱে বৈৰ ভাৱক স্মৰি ॥ ৩৭৫
 এহিমতে দেৱতাক পিয়াইলা অমৃত ।
 সাধিলা মাধৱে ভকতৰ মনোনীত ॥
 সবাবো মধ্যত পাছে স্ত্ৰীবেশক এৰি ।
 গকড়ত চড়ি বৈকুণ্ঠক গৈলা লবি ॥ ৩৭৬
 অমৃতৰ ঘটক লৈয়াস্ত দেৱগণে ।
 সঙ্কেত কৰিয়া উঠিলন্ত তাৱক্ৰণে ॥
 যত অপেশ্বৰী ঐবাৱত পাৰিজাত ।
 কবিলন্ত ইন্দ্ৰে গৈয়া আপোনাৰ হাত ॥ ৩৭৭
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি দেৱ খিত পটোৱাব ।
 দৈত্যক সমুখে থাকিলন্ত চৰ্ম্মক্ৰাব ॥
 ভণিলা শক্ৰে কৃষ্ণপদ অনুসৰি ।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা হৰি ॥ ৩৭৮

দানবদকলৰ যুদ্ধযাত্ৰা

ভূমুৰি

দেখিয়া দৈত্য মৰিল ।
 মুখতো মাত হৰিল ॥
 আকাশী স্বৰ্গ পৰিল ।
 শৰীৰে মৰ্ম চড়িল ॥ ৩৭৯
 গৰ্জে কোপে বলিৰায় ।
 দশন কামুৰি খায় ॥
 বোলে দানৱক চাই ।
 দেখা দেৱে পাইলা লাই ॥ ৩৮০
 আমাতে আছিল খাটি ।
 ঘিণে নেপালাইলো কাটি ॥
 হেন দেৱে দ্ৰোহ কৰে ।
 গাৱৰ গৰ্ব্বত মৰে ॥ ৩৮১
 অমৃতক খাইলা নেদি ।
 পেহ্লাইবো কন্ধক ছেদি ॥
 কধিৰে বহাইবো নদী ।
 হৰি হস্ত সখা যদি ॥ ৩৮২
 তথাপি নকৰো বন্ধা ।
 বুজোক আমাৰ কন্ধা ॥
 সবাকো কাটিবো বেড়ি ।
 আৰ কাল গাইলো খেড়ি ॥ ৩৮৩
 শুনা যত দৈত্য আছা ।
 কাণ্টে অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ কাচা ॥
 অমৃতৰ খতি সাবো ।
 দেৱক অমৃত সাবো ॥ ৩৮৪
 আমাৰাক হিংসি যায় ।
 আগতে অমৃত খায় ॥
 আত কি জীৱাক লাগে ।
 কেন আছে হোক ভাগে ॥ ৩৮৫

আজি নকৰিবো বাকী ।
 যুজিবো প্ৰাণক টাকি ॥
 নকৰিবো পাছ ভৰি ।
 সাজিয়ো সত্ৰ কৰি ॥ ৩৮৬
 ৰাজাৰ আদেশ পাই ।
 দৈত্য উঠি গিৰিসাই ॥
 আধে বেধে কাচি বস্ত্ৰ ।
 ধৰিলা তেখনে অস্ত্ৰ ॥ ৩৮৭
 কতো হস্তী কন্ধে উঠে ।
 গয় গৰ্দ্ভত চুটে ॥
 বাঘ ঘোঙ ঘোড়ে চড়ি ।
 বৰাহ মহিষে লৰি ॥ ৩৮৮
 শৰভ ভানুকে উঠি ।
 শৃগালত দেই চুটি ॥
 মগৰ কুস্তীৰে চড়ি ।
 কতো কঙ্কলাসে লৰি ॥ ৩৮৯
 কতো গৃধ্ৰ হংস যানে ।
 পশু পক্ষী আছে মানে ॥
 তাতে উঠি দৈত্যজাক ।
 সাজু ভৈলা যুজিবাক ॥ ৩৯০
 অনন্তৰে বলিৰায় ।
 মাতিলা ময়ক চাই ॥
 মায়্য ৰথ আন সাজি ।
 আকাশে সঞ্চাবে বাজী ॥ ৩৯১
 তুমি সবে জানা মৰ্ম ।
 হেন শুনি বিশ্বকৰ্ম ॥
 সাজিলা মায়্যৰ বলে ।
 ৰথ আকাশত চলে ॥ ৩৯২
 খনো পৃথিবীক চোৱে ।
 তেখনে অদৃশ্য হোৱে ॥
 নানা বহু কৰি সাজ ।
 আবোপিলা সিংহধ্বজ ॥ ৩৯৩

খেলা অস্ত্র ধানে ধানে ।
 যুদ্ধত লাগিবে মানে ॥
 বৈদুৰ্য্য সম্ভাহ যাব ।
 দেখি বৈৰ চমৎকাৰ ॥ ৩৯৪
 সাজি ময় মহাভাগে ।
 যোগাইলা বাজাৰ আগে ॥
 দেখি বলি মহাবীৰে ।
 কিৰীটি চড়াইলা শিৰে ॥ ৩৯৫
 কৰচে ঢাকিলা তনু ।
 কৰে ধৰি শবধনু ॥
 ডের দিয়া দৈত্যৰাজে ।
 চড়িলা বথৰ মাজে ॥ ৩৯৬
 বৰা বৰা দৈত্যমানে ।
 উঠি স্বকী স্বকী যানে ॥
 দৈত্যোদ্ভক মধ্য কৰি ।
 শিৰে শ্বেত ছত্ৰ ধৰি ॥ ৩৯৭
 ধরল চামৰে তুলি ।
 যায় দণ্ড ছত্ৰ তুলি ॥
 যেন পূৰ্ণচন্দ্ৰ যারে ।
 বাছে ভণ্ডে স্বৰ্গ চোৱে ॥ ৩৯৮
 কটকৰ গিৰে আতি ।
 দলদোপ বহুমতী ॥
 হেন মহা চমৎকাৰে ।
 লবিলা দেৱক ধাৰে ॥ ৩৯৯
 নমিয়া কৃষ্ণৰ পাৰে ।
 জুমুৰি শঙ্কৰে গাৱে ॥
 আক একচিত্ত কৰি ।
 হৰিক মনত ধৰি ॥ ৪০০
 যি যাইবা নুসাৰ তৰি ।
 আন কৰ্ম পৰিহৰি ॥
 শুনা আক সৰ্বজনৈ ।
 হৰি হৰি বোলা ধনে ॥ ৪০১

দেয়-দানৱৰ যুদ্ধ

পদ

বাসৱে দেখন্তু বলি আসে চমৎকাৰে ।
 বত্ৰময় সম্ভাহ পিন্ধিলা জাতিকাৰে ॥
 শিৰত কিৰীটি ধৰু ধৰি বায় কৰে ।
 কাচিলা ছত্ৰিশ অস্ত্ৰে আঞ্জৰে পাঞ্জৰে ॥ ৪০২
 আউৰ হাতে বজ্ৰগোট ধৰিয়া প্ৰৱন্ধে ।
 ডের দিয়া চড়িলন্তু ঐবাৱত স্কন্ধে ॥
 উদয় গিৰিত যেন সূৰ্য্য ভৈলা বাজ ।
 চাহন নযাই প্ৰকাশন্তু দেৱবাজ ॥ ৪০৩
 দেখি দেৱ সেনাগণে দণ্ড ছত্ৰ তুলি ।
 বাৱে বাঢ় ভণ্ড বেঢ়ি জয় ইস্ত্ৰ বুলি ॥
 স্বকী স্বকী যানে চড়ি দশ দিগপাল ।
 কাচিয়া ইস্ত্ৰৰ লগে গৈলা সেহি তাল ॥ ৪০৪
 অমৃতৰ পানে বৰ বাঢ়িল প্ৰভাৱ ।
 বলিষ্ঠ দপিষ্ট ফুট পুষ্টি তৈল গাৱ ॥
 দানৱক লাগিয়া কটাকো নাহি আতি ।
 থাকিলা নিৰ্ভয়ে অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ বেহু পাতি ॥ ৪০৫
 দানৱৰ প্ৰচণ্ড কটকে যায় খেদি ।
 বাঢ় ভণ্ড বোলে বায়ু মণ্ডলক ভেদি ॥
 থাইবো আজি মুণ্ড দেৱগণ থাক থাক ।
 এহি বুলি দৈত্যে গিয়া দিলা অস্ত্ৰ জাক ॥ ৪০৬
 পৰশু মুষল শেল শকতি তোমৰ ।
 পৰিঘ পট্টশ অসি গদা সুদগৰ ॥
 ভন্ন ভিন্দিপাল প্ৰাণ হুৰ বে প্ৰহাৰে ।
 বাৰিবাৰ মেমে কেন বৰিলা গাৱ ॥ ৪০৭
 পৰশ নিশঙ্কে দেৱতাৰ সেনামানে ।
 বাঢ়ি আছে তেজ বল অমৃতৰ পানে ॥
 সবে বণ পণ্ডিত বুদ্ধিত বৰাটন্ত ।
 দানৱৰ শৰ বাৰে পাৱতে কাটন্ত ॥ ৪০৮

দৈত্যক চানিয়া দেৱে বৰিষন্ত বাণ ।
 দেৱকো দানৱে কৰে অস্ত্ৰৰ সন্ধান ॥
 অন্তো অন্তো শৰে ফুটি সবে চটচটি ।
 মুহি পাছ ভৰি বীৰে কৰে আবক্ষটি ॥ ৪০৯
 বথী বথী যুদ্ধে দুই দুইৰ ছিদ্ৰ চাৱে ।
 বিমোহিত হোৱে দুই দুইৰ শৰ ঘাৱে ॥
 সাৰথিক মাৰি বথ পেছলোৱে বখালি ।
 জিনিলো জিনিলো বুলি মাৰে বাহুতালি ॥ ৪১০
 হস্তী হস্তী কৰে যুদ্ধ চণ্ড দান্তে ভিৰি ।
 ধৰাধৰি আজোবত মুণ্ড যাই চিৰি ॥
 পৃথিৱী কম্পাৱে চিহ্নবয় ঘোৰ বাৱে ।
 মাছতে মাছতে যুজে অক্ষুণ্ণৰ ঘাৱে ॥ ৪১১
 ঘোড়ায়ে ঘোড়াক বৈমাৱয় জাম্পগুৰি ।
 কতো বেস্তু বায়া কৰে কামোৰা কামুৰি ॥
 কাঢ়য় হেসনী ধ্বনি শুনি কাণ ফাটে ।
 বাহুতে বাহুতে কোবা কোবি কৰে চোটে ॥ ৪১২
 পদাতি পদাতি লাগিলেক ধুমাঙ্গয় ।
 কাট মাৰ বুলি খাণ্ড তুলিয়া গৰ্জ্জয় ॥
 বাকতে কোবায়া কেহ কাৰ মাথা ছেদে ।
 কতো মাথা ভাঙ্গে মুষ্টি হানি হৃদি ভেদে ॥ ৪১৩
 অস্ত্ৰ হত ভৈল কতো যুজে মালবান্ধে ।
 হাতে ধৰাধৰি কৰি ভৰি ভৰি চান্দে ॥
 পৃথিৱীত পৰি কৰে বাগৰা বাগৰি ।
 কতো হাত ভৰি মুণ্ড ভাঙ্গে মৰমৰি ॥ ৪১৪
 আঠুৱে চোঁজোনা মাৰে গোৰ ঘৰাকাতি ।
 চৰৰ চপট কিল ভুকু মাৰে আতি ॥
 মুষ্টিৰ চোটত ভাঙ্গি নাক মুখ শিৰ ।
 শৰীৰ চাকিয়া বহে বোঁহালে কধিৰ ॥ ৪১৫
 উভয় সৈন্যত বাজে নানা বাঘ ভণ্ড ।
 দুয়ো ভিত্তি নচুৱাৱে চিহ্ন ছত্ৰ দণ্ড ॥
 চানি চলি যায় আকাশত বাণপণ ।
 চিকি ঝিকি কৰে যেন বৰিৰ কিৰণ ॥ ৪১৬

দুয়ো সেনা কৰে মহা সিংহনাদ বোল ।
 স্বৰ্গক লজিয়া গৈল ব্ৰহ্মাণ্ডৰ কোল ॥
 ক্ষীৰ সাগৰৰ তীৰ জুৰি নিবন্তৰ ।
 লাগিল দুৰ্বোৰ দেৱাসুৰৰ সমৰ ॥ ৪১৭
 এক থান ভৈল যেন দুখান সাগৰ ।
 হুলস্থূল কৰে বহু কুন্তীৰ মগৰ ॥
 ধৰ মাৰ কাট কেহো বোলে তোল তোল ।
 নসহে পৃথিৱী দেৱাসুৰৰ আন্দোল ॥ ৪১৮
 কৰিলা ত্ৰিদশে দিব্য অমৃতক পান ।
 চড়ন্তেয়ে যায় বল বীৰ্য্য তেজ প্ৰাণ ॥
 পৰম নিৰ্ভয়ে দানৱক যুদ্ধ কৰে ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে দেৱ গোটেকো নমৰে ॥ ৪১৯
 দেৱতাৰ প্ৰহাৰত দৈত্য যায় মৰি ।
 হেন দেখি দানৱ নিশেষে গৈলা ডৰি ॥
 কহিতো নমৰে ত্ৰিদশৰ এক গুটি ।
 বিপৰ্য্যয় দেখিয়া ভাগিল আটি মুটি ॥ ৪২০
 দেৱৰ প্ৰহাৰে জৰ্জৰিত ভৈল অঙ্গ ।
 তেতিক্ষণে অসুৰৰ সেনা দিলা ভঙ্গ ॥
 দেখি দেৱগণে পাছে পাছে নেই খেদি ।
 নবাখে দৈত্যক পাবেমানে নেই ছেদি ॥ ৪২১
 মাৰে হান গলে কতো ছিণ্ডে কাৰো খাণ্ডে ।
 পলাই কতো গাৱে তেজ বহে ধাৰা দাণ্ডে ॥
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ বস্ত্ৰ সবে এৰি নিবন্তৰে ।
 বলিত শৰণ লৈলা প্ৰাণৰ কাতৰে ॥ ৪২২
 হেন দেখি খঞ্জিলা বলিষ্ঠ বলিৰায় ।
 সেনাৰ সম্ভাপে মহা ক্ৰোধে গৈলা ধায় ॥
 বৰা বৰা দৈত্যমানে লগতে জাম্পিলা ।
 দল দোপ পয়োভবে পৃথিৱী কম্পিলা ॥ ৪২৩
 তৰ্জিয়া গৰ্জিয়া কতো চাৱে ক্ৰোধ দৃষ্টি ।
 কৰিলেক আধাকে বিপুল শৰ বৃষ্টি ॥
 চাকিলেক দিশ পাশ নমনি আকাশ ।
 বাৰিষাৰ শেষ যেন নাহিকে প্ৰকাশ ॥ ৪২৪

মিলিল দুৰ্বোৰ যুদ্ধ দেৱ দানৱৰ ।
 বসি আকলিলা কৈলাসত শূলধৰ ॥
 টানি টানি বাঘছাল বান্ধিলা কটিত ।
 অস্ত্ৰ ধৰি আৰোহিলা বৃষৰ পিঠিত ॥ ৪২৫
 কি কৰা কাৰ্ত্তিক কৈত আছা গণপতি ।
 ত্ৰিদশ দেৱৰ আমৰাসে সেনাপতি ॥
 আসম্বাৰ ভঙ্গ গৈলে আমাৰেসে লাজ ।
 হেন জানি যুদ্ধক সত্ত্বৰ হয়ো সাজ ॥ ৪২৬
 এহি বুলি তেখনে লবিলা বৃষকেতু ।
 সপুত্ৰে বান্ধৰে ঘোৰ সমৰক হেতু ॥
 দেখি দেৱতাৰ ভৈল দশগুণে সাস ।
 জিনিলো দৈত্যক বুলি পাৰয় আটাস ॥ ৪২৭
 দেখি ক্ৰোধে জ্বলিল দৈত্যেন্দ্ৰ মহাবীৰ ।
 শক্ৰৰ উৎসাহে আতি নসহে শৰীৰ ॥
 বিহৃত সঞ্চাবে যাই ধনুক টকাৰি ।
 চাইলা দিশপাশ অসংখ্যাত শৰ মাৰি ॥ ৪২৮
 তিখাল চোখাল শৰ মাৰিবে লাগিল ।
 চমকিল দেৱ সেনা বিভঙ্গে ভাগিল ॥
 হেন দেখি ইন্দ্ৰৰ উঠিল মহা বাগ ।
 হস্তী স্কন্ধে বলিৰ ভেটিল গৈয়া আগ ॥ ৪২৯
 সমুদ্ভি বোলন্ত ইন্দ্ৰে শুন অবে বলি ।
 তিনিয়ো লোকত লগাই আছে খলমলি ॥
 সিসব কৰ্ম্মৰ আজি দিবো প্ৰতিফল ।
 এহি বুলি ধনু ধৰি দেৱ আখণ্ডল ॥ ৪৩০
 এক শত তীক্ষ্ণ বাণ পঠাইলা প্ৰহাৰি ।
 বাজ ভৈল দৈত্যেন্দ্ৰৰ হৃদয় বিদাৰি ॥
 বৰ চোটে চমক দেখিলা বলিৰায় ।
 সহস্ৰম হয় বোলে বাসৱক চাই ॥ ৪৩১
 একবাৰ খেদি কাড়ি লৈলো স্বৰ্গৰাজ ।
 হনাই দ্ৰোহ চিন্ত তোৰ নাহি কিছু লাজ ॥
 নপঠাইবো জীৱন্তে ইবাৰ লৈবো প্ৰাণ ।
 এহি বুলি প্ৰহাৰিল হাজাৰেক বাণ ॥ ৪৩২

বিশ্বাদ শব্দে আকাশক চানি যায় ।
 দেখি ইন্দ্ৰে তেখনে কাটলা শৰ যায় ॥
 ছম ভৈল শৰ নপাইলেক অৰ্ক পথ ।
 যেন মিছা ভৈল দৰিদ্ৰৰ মনোৰথ ॥ ৪৩৩
 হেন দেখি বলিৰায় খঙ্গি গৈল তদা ।
 বহ বুলি তুলি লৈল ভয়ঙ্কৰ গদা ॥
 বথ হস্তে জাম্প দিয়া নামিলা ভূমিত ।
 দেখ নেদেখ বেগে চলিলা ত্বৰিত ॥ ৪৩৪
 হস্তীৰ মুণ্ডত কোব দিলা মহাৰাগী ।
 বোম্বালে বহয় তেজ কুন্তলভল ভাগি ॥
 পৰ্ব্বতৰ হস্তে যেন বহে গেক ধাৰ ।
 পাক ফুৰে ঐৰাৱতে দেখি অন্ধকাৰ ॥ ৪৩৫
 পাছ গুচি পাছে বলি আৰোহিলা বথ ।
 লুণ্ডি ঘুণ্ডি হস্তী ইন্দ্ৰে কবিলন্ত স্বস্থ ॥
 বলিৰ ঘোৰাক তাৰি পাঞ্চ পাঞ্চ বাণে ।
 সাৰথিক দশ বাণে ভেদিল সন্ধানে ॥ ৪৩৬
 তীক্ষ্ণতৰ বিচিত্ৰে নৰাচ কুৰিপাটে ।
 বৰ চোটে বিক্ষিলাস্ত ৰাজাব ললাটে ॥
 বাহুকো বিক্ষিলা আঠ আঠ শৰ মাৰি ।
 যাঠি শৰে হৃদয়ক পেলাইলা বিদাৰি ॥ ৪৩৭
 বথ সমন্বিতে বলি ফুৰে তৈতে পাক ।
 মাৰিলো মাৰিলো বুলি ইন্দ্ৰে দিলা ডাক ॥
 ফুকিলন্ত শঙ্খ বঙ্গ কৰিয়া বাসৱ ।
 চাহি আছে তাৰকে বলিৰ পৰাতৱ ॥ ৪৩৮
 মহা ক্ৰোধে ধাইল মত্ত গজ কন্ধে উঠি ।
 বাম হাতে ধনু ধৰি স্তৱৰ্ণৰ মুঠি ॥
 বৰিমিলা শৰ বেগে বিপাঞ্চি বিপাট ।
 কাৰ্ত্তিকে দেখিয়া তাৰ ভেটিলন্ত বাট ॥ ৪৩৯
 ময়ূৰত চড়ি কৰি ধনুক টকাৰি ।
 ডাকিয়া বোলন্ত অবে দৈত্য ছৰাচাৰ ॥
 বৰ ভাল ভৈল তোৰ ভেট পাইলো আজি ।
 এহি বুলি কাৰ্ত্তিকে ধনুৰ গুণ মাৰি ॥ ৪৪০

একশত শবক হানিলা মহাবলী ।
 বাটতে কাটিলা তাক তাৰকে আকলি ॥
 শব ছন্ন দেখিয়া খঙ্গিল গোঁৰী স্তুতে ।
 বৰিষিলা বাণগণ অযুতে নিযুতে ॥ ৪৪১
 কাটিলন্ত কোটি কোটি হয় হস্তী বথ ।
 অসংখ্যাত দৈত্যক পঠাইলা যমপথ ॥
 হেন দেখি কিটাইল তাৰক সেনাপতি ।
 কাৰ্ত্তিকক বোলে শুন শিৱৰ সন্ততি ॥ ৪৪২
 হস্তী এৰি কৰস মক্ষীত মুনিসাই ।
 সমুখ সমবে আজি তোক লগাও ঠাই ॥
 এহি বুলি হানিলন্ত একশত বাণে ।
 দেৱ সেনাপতিক ফুটিল বৰ টানে ॥ ৪৪৩
 অনন্তৰে বীৰে কোপে দশন কামুৰি ।
 শব সব গাৱৰ পেলাইলা ভাঙ্গি মুৰি ॥
 ধনু এৰি বিপুল শক্তি লৈলা তুলি ।
 খেদি যাস্ত দানৱক থাক থাক বুলি ॥ ৪৪৪
 বিদ্যুত সঞ্চাৰে তাৰকক লাগ পাইল ।
 শূলে ধোঞ্চা মাৰি হস্তী সমে সবকাইল ॥
 উপৰক তুলিলন্ত ভূমি আলগাই ।
 কোতুকে ফুৰাস্ত যেন পাৰ নচুৱাই ॥ ৪৪৫
 দেখি দেৱতাৰ আতি বিঙ্গ জোট হাসি ।
 প্ৰশংসন্ত কাৰ্ত্তিকক দশন প্ৰকাশি ॥
 কুৰ্মস্থলি কৰি আতি বাৰে বাগ্ৰ-ভণ্ড ।
 তুলি তুলি নচুৱাৰে ছিন্ন ছত্ৰ দণ্ড ॥ ৪৪৬
 যতেক দানৱমানে পৰিল নিদাৰি ।
 মৰা তাৰকক পাছে পেলাইলা আচাৰি ॥
 ফুঙ্কিলন্ত মহাশব্ব দৈত্যক নিদলি ।
 দেখি বৰা বৰা দৈত্য ক্ৰোধে গৈলা জ্বলি ॥ ৪৪৭
 অস্ত্ৰা অস্ত্ৰে বোলে অবে কিবা আছে চাই ।
 আমি বিভৱানে সেনাপতিৰ বিলাই ॥
 এহি বুলি বৰা কোপে অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি ।
 ত্ৰিদশক ধাইলা কোপে জয় জয় কৰি ॥ ৪৪৮

খাইবোঁ মুণ্ড বুলিয়া বাহুত মাৰে ডাম্ফি ।
 হেন দেখি মুখ্য মুখ্য দেৱে গৈলা হাম্ফি ॥
 বহ বহ বুলি সবে প্ৰহাৰন্ত চোটে ।
 গাৱে গাৱে দৈত্যক ভেদিলা গোটে গোটে ॥ ৪৪৯
 প্ৰথমতে শঙ্কৰ দেৱৰ আদি মূল ।
 জন্তুক গৈলন্ত ধাই ধৰিয়া ত্ৰিশূল ॥
 মুষত চড়িয়া লম্বোদৰ গণপতি ।
 আইস বুলি খেদি গৈলা নৰকক প্ৰতি ॥ ৪৫০
 শুস্ত নিশুস্তৰ ভদ্ৰকালী লৈলা লাগ ।
 বৰুণে ভেি গঁটলা গৈয়া সম্বৰৰ আগ ॥
 ময় দানৱক বিশ্বকৰ্ম্মে গৈলা ধায় ।
 কাল দানৱক হাম্ফু লিলা যমবায় ॥ ৪৫১
 মহিষৰে অগ্নিৰে লাগিল তোলপাৰ ।
 বৃষপৰ্ব্বা সমন্বিতে অশ্বিনী কুমাৰ ॥
 পুনুম্বজ দানৱক পৱনে বাগিল ।
 চন্দ্ৰৰ বাহুৰ বৰ ত্ৰোলা লাগিল ॥ ৪৫২
 মিত্ৰঘন, দৈত্যক কুব্বেৰে দিলা ধাৰ ।
 দুৰ্গদক কামদেৱে কৰন্ত প্ৰহাৰ ॥
 বলিৰ শতেক পুত্ৰ বাণ আদি কৰি ।
 সবাকো যুজন্ত সূৰ্য্যে কৰে ধনু ধৰি ॥ ৪৫৩
 নিপাতকবচ সমে যুজে বিশ্বগণ ।
 অষ্টবস্ত্ৰ আদি কৰি সবে দিলা বণ ।
 ত্ৰিপুৰক কদ্ৰুগণে ধাইলা কোপ কৰি ॥
 শুক্ৰ বৃহস্পতিৰ লাগিলা ধৰাধৰি ॥ ৪৫৪
 আনো যত যোদ্ধা আছে দেৱাস্ত্ৰবৰণ ।
 ছুধো ছুধো জনে জুলি কাটি কৰে বণ ॥
 জয়ক আশায়ে অন্ত্ৰ অন্ত্ৰক প্ৰহাৰে ।
 দণ্ডোদিশ চাকি বৰিষয় শবধাৰে ॥ ৪৫৫
 পৰিষ পট্টিশ শূল মুষল তোমৰ ।
 পৰশু ত্ৰিশূল শেল গদা মুদগৰ ॥
 ভূষণিক ছুৰ ত্ৰিকণ্টক কানিৱাল ।
 অৰ্জুচক্ৰ প্ৰাশ চক্ৰ আব ভিগ্ণীপাল ॥ ৪৫৬

ববিষয় অন্তো অন্তে কৰে মৰ্মভেদ ।
 প্ৰলয় মেঘৰ যেন নাহি ধাৰা ছেদ ॥
 কাটে হয় হস্তী বথ ধ্বজ ছত্ৰে দণ্ড ।
 কাৰো উক কৰ শিব কৰে খণ্ড খণ্ড ॥ ৪৫৭
 কাৰো আঠ কঠ ওঠ কাটি ছিণ্ডে মুণ্ড ।
 কাৰো কাণ্ড খণ্ড পৰি ভসাৰয় ভুণ্ড ॥
 কাৰো হাড় ষাড় বিহ্বাৰে বৰ টানে ।
 কৰচ কুণ্ডল কিৰীটিয়ো কাটে বাণে ॥ ৪৫৮
 বিপুল পদাতি আতি পৰিল অপাৰ ।
 লক্ষ কোটা কাটা হস্তী দেখি ভিণ্ডাকাৰ ॥
 বাহুত মাহুত হয় মৰিল অনেক ।
 কধিবে বহিল ভয়ঙ্কৰ নদী এক ॥ ৪৫৯
 কিৰীটি কুণ্ডলে আছে মুণ্ডমালা পৰি ।
 তেজে তোল বোল হয় দশন কামুৰি ॥
 পৰি আছে অসংখ্যাত কাটা বাহুচয় ।
 চিকিমিকি কৰে যেন ববিৰ উদয় ॥ ৪৬০
 সেহি বেলা উঠি গৈল অনেক কৰন্ধে ।
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি ধাৰে মুছক প্ৰরন্ধে ॥
 যক্ষ বক্ষ পিশাচ বাক্ষসে মাংস গিলি ।
 ঘোৰ ভয়ঙ্কৰ নাদ কৰে কিলা কিলি ॥ ৪৬১
 মুজয় দানৱগণে পবাণক টাকি ।
 নখেলা ত্ৰিদশে আব মুজিবাক বাকি ॥
 মহা বৈবভাৰে লাগ নেবে কাৰো কেৱে ।
 হেন ঘোৰ সমৰ কৰন্ত দৈত্যদেৱে ॥ ৪৬২
 দেৱাহব বুদ্ধ কথা অক্টম স্বৰ্দ্ধব ।
 একচিন্তে শুনি ভবা পাতক সাগৰ ॥
 ভৰিলা শব্দে কৃষ্ণ চৰণত ধৰি ।
 সবে সত্যসহে যোন্নিয়োক হৰি হৰি ॥ ৪৬৩

হৰি

শুক মুনি নিগদতি শুনিয়োক কুকপতি
 তাত পাছে যেন ভৈলা যুজ ।
 শব ধনু ধৰি জন্তে শঙ্কৰক মাতে দন্তে
 আজি হব মোৰ বল যুজ ॥
 এহি বুলি তীক্ষ্ণতৰ হানিলা অসংখ্য শব
 বিশ্বাদ শবদে চলি গৈলা ।
 দেখি দেৱ ভোলানাথ কটাক্ষে নাহিকে তাত
 আগ বাঢ়ি হিয়া পাতি লৈল ॥ ৪৬৪
 দেখি জন্তে ধনু এৰি ধাইল মুদগৰ ধৰি
 দিলা কোব বলধো ডবাইল ।
 পাছে থিব কৰি হিয়া জন্তক বৈসাইলা দিয়া
 শ্ৰম কৰি দানৱে এবাইল ॥
 ছনাই বথত উঠি ধনু ধৰি দৃঢ় মুঠি
 বাণগণ অনেক প্ৰহাৰে ।
 দেখি হৰে হুহ বুলি ঘোৰ ত্ৰিশূলক তুলি
 পাইলা তাক বিদ্যুত সঞ্চাবে ॥ ৪৬৫
 তাক শূলে খোঞ্চা মাৰি ধৰিলন্ত ত্ৰিণুবাৰি
 ভয়ে জন্তে কৰিলা কাতৰ ।
 মৰো মৰো যায় জীৱ ত্ৰোহি ত্ৰোহি সদাশিৱ
 শুনি তাতে তুফ ভৈলা হব ॥
 তাহাৰ ব্যৱস্থা দেখি নমাৰিয়া প্ৰাণ বাধি
 ত্ৰিশূল পেহ্লাইলা উকবাই ।
 জন্তে দেখি ধূৱাকুৱা কধিবে দিগন্ধ হয়
 পৰিলেক সাগৰ চেবাই ॥ ৪৬৬
 শুন্ত নিশুন্তক পাছে অনেক যুজন্তে আছে
 ভদ্ৰকালী কৰিয়া হুহাব ।
 সিংহৰ পিঠিত উঠি ধৰি বাঠী দৃঢ় মুঠি
 ছুইবো হিয়া কৰিলা বিহাব ॥
 ছুরো পৰি বথন্তে কৰিব চাৰিয়া বেস্তে
 যেন ভৈল যুদ্ধক স্বভাৱ ।

পবন উচ্চায় কবে খেদি গৈলা লম্বোদবে
 নবকক মাঝিলন্ত ঘাৰ ॥ ৪৬৭

পাছ ভৰি ডের কৰি নবক ভূমিত পৰি
 আয়ু অধিকৰ কাজে জীল ।

ঘোটক সহিতে বথ পশিলন্ত যমপথ
 সাৰথিকো যমক ডাকিলো ॥

নবক পলাইল প্ৰাণে তাহাৰ সৈন্যক মানে
 কৰিলন্ত কুঠাৰে দোহাৰ ।

লগাইলন্ত খলমলি শত্ৰুক সমবে দলি
 নিবৰ্জিলা গোবীৰ কুমাৰ ॥ ৪৬৮

বকণে তোমৰ লৈয়া হেতিক হান্ফলি গৈয়া
 হৃদয়ত কোবেক বৈসাইলা ।

পৰম দাকণ চোটে ফুৰি ফুৰি দৈত্য গোটে
 কতোক্ষণে চেতন পাইলা ॥

পৰন সঞ্চাৰ বেগে ধাই গৈলা সেহি চেগে
 বকণৰ হিয়ে দিলা মুঠি ।

বকণ ধমকি থাকি সাহস্ৰম হুয়া কাচি
 ধৰিলা হেতিক বথে উঠি ॥ ৪৬৯

দানৱক অপ্রয়াসে বাঙ্কিলন্ত নাগপাশে
 ভয়ে ভঙ্গ দিলা সেনা তাৰ ॥

গলত লগায়া জৰী হেতিক আনিলা ধৰি
 দেখি দেৱে দিলন্ত জোকাৰ ॥

পৰিষ উল্লাসি হাতে বৈসাইলা যমৰ মাথে
 কালনাভ দুৰ্জয় অস্থৰ ॥

পৰিলন্ত মুৰ্ছা গই মহিষ পিঠিত লই
 পাছে গুচি গৈলা কতো দূৰ ॥ ৪৭০

সঙ্কলি কতোক্ষণে দণ্ড ধৰি ক্ৰোধ মনে
 চাপিলা দৈত্যৰ সন্নিধান ॥

ছুরো হাতে ভুলি দাজি কাক দণ্ডে বুণ্ডাজি
 কালনাভৰ লৈলা প্ৰাণ ॥

সেনাত লগাইলা ছবি পাইল মানে খেদি ফুৰি
 সবাকো ধৰিলা যমবাৰ ॥

কোপে বায়ু খাণ্ডা ধৰি অনেক উৰ্জয় কৰি
 পুলুৰাক প্ৰতি গৈলা খাই ॥ ৪৭১

বথৰ ঘোটক চাৰি প্ৰথমতে তাক ধৰি
 সাৰথিৰ ছেদিলন্ত শিৰ ।

পুলুমা দেখিয়া খঙ্গে অসংখ্যাত শব সঙ্গে
 ভেদিলেক বায়ুৰ শৰীৰ ॥

বাণক নগণিতাৰ বায়ু মহা বলীয়াৰ
 চাম্প দিয়া ধৰিলা চুলত ॥

ঘণ্টা লাৰি পাক ফুৰি খাণ্ডাক উচ্চায় ধৰি
 ছেদিলন্ত উত্তৰীৰ মত ॥ ৪৭২

যাক পাইল মানে খেদি পেছলাইলা কক্ষক ছেদি
 পুলুমাৰ যতেক পদাতি ।

বয়ুৰ দেখিয়া জয় দেৱপুণে প্ৰশংসয়
 বাৱে জয় বাণ ভণ্ড আতি ॥

অগ্নি পাছে গৈলা চলি ধম ধম কৰি জ্বলি
 দানৱৰ সেনাত লাগিল ।

অস্ত্ৰ বস্ত্ৰ পোষে জুই আন্তি চেকাপোৰা ছই
 দৈত্য সম বিষ্ঠকৈ জাগিল ॥ ৪৭৩

কেহো আনি ঘসৈ মাটি কেহো পাবে চেলাসুটি
 মৰো মৰো কবে আৰ্জনাৎ ॥

পোবে নাক মুখ আৰি সেনাৰ বিপত্তি দেখি
 মহিষৰ অন্ত বিবাদ ॥

আথে কেথে বসু চানি বকণৰ বাণহানি
 নিমাইলা বহিক জলধাকে ।

দেখি অগ্নি মুক্তি কৰি ধাইলা আটোৱাক কৰি
 মহিষক আন্তি চমক কানো ॥ ৪৭৪

ছাগৰ পিঠিত উঠি শূলধৰি কুক মুঠি
 দান্ত চোমাই অৰেক পৰ্জক ॥

মহিষে দেখিয়া পাছে হান্ফ লিয়া বুদ্ধ কাচে
 প্ৰহাবিলা শব অপৰ্যন্ত ॥

ভয়কব লোহাৱৰ তীক্ষ্ণতৰ শবচয়
 চলি বায় বিছ্যত সকাৰে ।

অগ্নিয়ে নগণিতাক সৌন্দর্য-সংস্কৃত
 উক্লাইলা-শূলব-প্রবাহে ॥ ৪৭৫
 দুনাই নবাচ মানি সন্ধ্যাকৈ পঠাইলা মানি
 ॥ দৈত্য-বন্ধ-বণত শাপিত ॥
 বিশ্বাদ শব্দে জানে ছাপক-মুগুত-টানে
 ফুটি গৈয়া বজাইলা মার্গত ॥
 বাহনব শ্রুতি ভঙ্গ দেখি অগ্নিব-খঙ্গ
 জ্বাল্প দিয়া ক্ষুধিত নমিলা ॥
 বজ্র সম তীক্ষ্ণতব হানিলেক অগ্নি শব
 মহিমর বিয়াত পবিলা ॥ ৪৭৬
 নিদাকণ শব-চোটে ফুবি ফুবি-দৈত্য গ্লোটে
 বধ হস্তে ক্ষুধিত পবিল ॥
 যেন গৈলা ক্ষুধিচাল কতো দুৰ্ভৈল খাল
 দলদোপ পৃথিবী লবিল ॥
 মহিম মবিল প্রাণে তাহার কটক মানে
 জীর রাখি ভয়ে দিল ভঙ্গ ॥
 বারে আতি ঢাক তোল জয় জয় কবে বোল
 দেব-সেনাব-মহাবঙ্গ ॥ ৪৭৭
 নমো নমো দামোদব জগতব বিঘ্নিব
 ভকত অতয় দাতা দেব ॥
 কৃষ্ণব কিষ্ক-কবি বচিলা শঙ্কবে ছবি
 কৃষ্ণব চক্রে-কবি-সের ॥
 হয় আতি নিশবদ অকৃত মধন পদ
 শুনিমোক-স্বাক্ষান-কবি ॥
 খণ্ডোক পাতকচয় গুচোক যমর ভয়
 ডাকি-সরে-রোয়-কবি-হরি ॥ ৪৭৮

পদ

বলিবার দেখে-স্বক-স্বকতন কয় ॥
 দানবব সেনা-সাজে-সাজে-সবানর ॥
 নসহে শবীব-সহা-স্বাক্ষর-কম্পিল ॥
 বধে চন্দ্র-বধ-শক্তি-ইন্দ্রক-স্বাক্ষর-সং ॥ ৪৭৯

বলিব আন্দোল-পৃথিবীয়ে-নোহে-শিব ॥
 লগতে ধাইলেক-ছম-খোটা-সহাবীব ॥
 দুমুখ কালনেমি-জঙ্গ-অমুপাশ ॥
 মালী স্মরণী স্নাক-স্বাক্ষর-নাম- ॥ ৪৮০
 দৈত্যব মজ্জক-ছয়ো-অতি মহা-শুব ॥
 তৈলা অম্ল-খবিয়া বলিব-পক্ষপূব ॥
 পাছে দৈত্যবাজ-কবি ধনুব টকাব ॥
 হাজারেক শব-রাচি-কবিলা-প্রহাব ॥ ৪৮১
 অমৃতব পানে-হুক-পুষ্ঠ আখণ্ডল ॥
 বিমুগব প্রমাদে বাচি আছে তেজ-বল ॥
 কটাকো নকবি আতি-নির্ভয়-সভারে ॥
 আকাশতে-কাটিলা শবক শব ঘারে ॥ ৪৮২
 দেখি দৈত্যপতি আতি ক্রোধে গৈলা-ছলি ॥
 দুনাই অকাদশ শব-প্রহাবিলা বলি ॥
 বাসরক লাগি দশ ছুতয় গজক ॥
 চাৰি স্বেটকক চাৰি এক মাহতক ॥ ৪৮৩
 বায়ুবেগে আসে শব আকাশে প্রকাশি ॥
 দেখি তাক বাটতে কাটিলা ইন্দ্রে হাদি ॥
 ছম ভৈল বাণগণ নপাইল ওচব ॥
 ধনু টানি টকাব কবন্ত পূবন্দব ॥ ৪৮৪
 বলিক বোলন্ত আনে সৈয়ে তোব প্রাণ ॥
 আকর্ণ পূবিয়া প্রহাবিলা বাচি বাণ ॥
 পরন সঞ্চাবে গৈয়া-মৈকেশ্বক-পাইলা ॥
 স্কায়ত-পুনি বাণ-পিঠিত-বজাইলা ॥ ৪৮৫
 বব চোটা পায়ল মুর্চা গৈলা-বীর বলি ॥
 কণেকে সর্কর হয়-ক্রোধে গৈলা-ছলি ॥
 ধনু এবি ভয়কব শক্তি-উচাই ॥
 মেয়ে-যেন গজ-কোণে বাসরক-উচাই ॥ ৪৮৬
 থাক থাক ইন্দ্রে-আদি-পাইলা জেব মুগ ॥
 এহি শক্তিক-হানি-স্বাক্ষর-সং ॥
 তোক প্রাণে কবি পক্ষে-জিহবক-স্বাক্ষর ॥
 বত সৈয়ে বাসি-স্বাক্ষর-স্বাক্ষর-সং ॥ ৪৮৭

বাসরে বোলন্ত অবে লটক অস্থব ।
 কণিতেক বহ তোব দৰ্প কৰো চুব ॥
 এহি বুলি অৰ্দ্ধচন্দ্র হানি স্থবপতি ।
 হাততে কাটিলা তাৰ দাকণ শক্তি ॥ ৪৮৮
 সেহি দৈত্যপতি হাতে শূল লৈলা আনি ।
 তাকো কাটিলন্ত ইন্দ্রে ভাল শব হানি ॥
 শূল ছেদ দেখি বলি ধৰিলা তোমৰ ।
 ক্লব শবে তাকো নিপাতিল পুৰন্দৰ ॥ ৪৮৯
 দেখি খঙ্গে পুনৰপি তুলি লৈলা প্রাশ ।
 সঞ্জলিক বাণে তাকো কৰিলা বিনাশ ॥
 লৱে মানে শব বলি হানিবে নপারে ।
 হাততে কাটন্ত ইন্দ্রে অলঙ্কিত ভাৱে ॥ ৪৯০
 বাসৱৰ দেখি ছেন অস্থত প্ৰভাৱ ।
 মনে বিমৰিষ বলি আকুল স্বভাৱ ॥
 সমুখ সমবে আক নাটো ছেন জানি ।
 ভৈল অন্তৰ্দ্ধান দৈত্যপতি মহামানী ॥ ৪৯১
 মেঘ ছয়া আকাশত অনেক গৰ্জিলা ।
 অস্থবৰ মায়ামানে স্ৰজিবে লাগিলা ॥
 বৰিমে পৰ্বত শিলা দেৱতাক লাগি ।
 অসংখ্যাত পৰ্বত শিখৰ পৰে ভাগি ॥ ৪৯২
 অগ্নি সমস্থিতে খসি পৰে বৃক্ষচয় ।
 শিলায়ে শিখৰে কৰে দেৱক প্ৰলয় ॥
 পৰ্বত সমান সৰ্পগণ আসি মিলে ।
 খোট মাৰি দেৱতাক গোটে গোটে মিলে ॥ ৪৯৩
 বাঘ ঘোঙ সিংহ অসংখ্যাত পশুৰাজ ।
 চতুৰ্ভিত্তি ধায় সবে দেৱৰ সেনাক ॥
 লহ লহ জিহ্বা ঘোৰ দশন প্ৰকট ।
 মেঘ যেন গৰ্জি আসি চালিলা নিকট ॥ ৪৯৪
 আক্রান্ত কৰিলা ধৰি যোবে ঘাব শিব ।
 নেদু ছিত্তি পিয়ে কতো তপত কৰিব ॥
 অসংখ্য ভালুক খেটি লগাইল দাদৰি ।
 বাঘত কাৰুণি হাড় ভাঙ্গে অৰবৰি ॥ ৪৯৫

ববাহ সমূহে দাস্তে পেহ্লাৱে উচতি ।
 যুখে যুখে হস্তী ফুৰে সেনাক খচটি ॥
 দাস্তে চিৰি মাৰে কতো হৃদয়ক ফুলি ।
 ভূমিত আচাবে কতো শুণ্ডে মেটাই তুলি ॥ ৪৯৬
 যক্ষ বক্ষ অসংখ্য পিশাচে শূল তুলি ।
 চতুৰ্ভিত্তি বেটিলেক কাট মাৰ বুলি ॥
 ডাকিনী যোগিনী আউল জাউল কেশে ।
 খেট খেট কৰি ধাৱে উলঙ্গট বেশে ॥ ৪৯৭
 কামুৰিয়া টেটু ছিণ্ডে বন্ধাৰি বন্ধাৰি ।
 একদিকি কৰি নেই কটকক মাৰি ॥
 দেৱতাৰ সেনাৰ শোণিত মাংস গিলি ।
 বাহু তুলি উৎসুকে পাৰয় কিলকিলি ॥ ৪৯৮
 আকাশ ঢাকিয়া মেঘে গজ্জয় অপাৰ ।
 নমনি বিদিশ দিশ দেখি অন্ধকাৰ ॥
 বিজুলী চমক মাৰে বজ্জৰ প্ৰহাৰ ।
 ত্ৰিংশ সেনাক সবে কৰে মসিমূৰ ॥ ৪৯৯
 দশোদিশে শুনিয় প্ৰজাব হাহাকাৰ ।
 মৰো মৰো আমাৰ মিলিল মহামাৰ ॥
 কিসেবা আমাক খাই নৰাখয় কেৱ ।
 কৈত আছা ত্ৰিজগতপতি মহাদেৱ ॥ ৫০০
 কৈক গৈলা কাৰ্ত্তিক গণেশ সেনাপতি ।
 দশদিগপাল কৈত আছা স্থবপতি ॥
 আপন্নত পৰিলো বিপাঙ্গে যায় প্ৰাণ ।
 শকট সময়ে সবে কৰা পৰিত্ৰাণ ॥ ৫০১
 আমাক মাৰাৱা ইটো শক্ৰৰ হাতত ।
 একলে থাকিবা কিবা সুখে যে স্বৰ্গত ॥
 কৈব বাপ ভাই আগা পৰিছেদা চাও ।
 বাখস্তা নাহিকে ইজ্জ্বলক লাগি যাও ॥ ৫০২
 এহিমতে সেনাপনে কৰে আৰ্জনাথ ।
 ইন্দ্রে আদি দেৱতাৰ পৰম বিবাহ ॥
 দশদিগপাল সবে ছয়া এক খান ।
 কবন্ত প্ৰহাৰ অসংখ্যাত দিব্য বাণ ॥ ৫০৩

অজি আছে দৈত্যেখবে ঘোবতৰ মায়া ।
 দেৱতাৰ শৰে গৈয়া নোছোৱয় কায়া ॥
 নিষ্ফল যে হয় পৰে উলটি মাটিত ।
 দেখি দেৱগণ ভৈল ভয়ে সচকিত ॥ ৫০৪
 নাহি শ্ৰুতি বুদ্ধি জ্ঞান বিহ্বল পৰায় ।
 কিবা কৰিবন্তু খুজি নপাস্ত উপায় ॥
 পৰিলো দৈত্যৰ হাতে জানিলো নিশ্চয় ।
 পলানো নযায় আজি মিলিল সংশয় ॥ ৫০৫
 হত বুদ্ধি হয় পাছে সবে দেৱগণে ।
 মাধৱৰ চৰণত পশিলা শৰণে ॥
 প্ৰাণৰ শঙ্কট ভৈল ইবাৰ আমাৰ ।
 অনাথৰ নাথ হৰি কৰিয়ো উদ্ধাৰ ॥ ৫০৬
 তুমিহে স্নহদ দেৱতাৰ পিতামাতা ।
 বিপদৰ বান্ধৱ তুমিহে প্ৰাণদাতা ॥
 তোমাৰেহে গৰ্হে কৰো দানৱক বণ ।
 পৰিলো বিপাক্ৰে প্ৰভু মিলিল মৰণ ॥ ৫০৭
 তুমি বিনে নিস্তাৰ কবন্তা নাহি আন ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি হৰি কৰিয়োক পৰিত্ৰাণ ॥
 এহি বুলি দেৱগণে কবন্তু ক্ৰন্দন ।
 হৰি স্নমবন্তু মাত্ৰ নাহি কিছু আন ॥ ৫০৮
 হেন শুনি নাৰায়ণ প্ৰভু কৃপাময় ।
 ভকতৰ দেখি দুখ নসহে হৃদয় ॥
 কৰে চক্ৰ ধৰি হৰি চড়ি গকড়ত ।
 আখেৰেখে আসি ভৈলা তহিতে বেকত ॥ ৫০৯
 কমলোচন চাক বদন মণ্ডল ।
 শিবত কিবীটি কৰ্ণে মকৰ কুণ্ডল ॥
 পীত বস্ত্ৰে শোভে আতি শ্ৰামল শৰীৰ ।
 সজল জলকে যেন বিকুলী স্তম্বিৰ ॥ ৫১০
 কৰ্ণত কোঁজত মণি নয়সূৰ্য্য ছালা ।
 আজানুলম্বিত গলে কলে বনমালা ॥
 ফলত শোভে দিব্য মুকুতাৰ হাব ।
 আঠখান বাহু অলকাৰে আভিকাৰ ॥ ৫১১

শঙ্খ চক্ৰে গদা পদ্ম আসি চৰ্ম্ম বাধ ।
 সাবঙ্গ ধনুক ধৰি ভৈল বিগ্ৰহান ॥
 প্ৰকাশ কবন্তু হৰি গকড়ত উঠি ।
 মেকত উদিত যেন সূৰ্য্য এক কোটি ॥ ৫১২
 দেৱ বিগ্ৰহানে দেখি মাধৱৰ কায়া ।
 তেখনে অদৃশ্য ভৈলা অস্তবৰ মায়া ॥
 ফেবিল আন্ধাৰ যেন সূৰ্য্যৰ কিৰণে ।
 দশো দিশ প্ৰসন্ন দেখিল দেৱগণে ॥ ৫১৩
 লভিল চেতন যেন নিদ্ৰাহস্তে জাগি ।
 চুনাই সমৰ্থ ভৈলা দানৱক লাগি ॥
 মাধৱক দেখিয়া আনন্দ দেৱতাৰ ।
 পৰি পৰি ভূমিত কবন্তু নমস্কাৰ ॥ ৫১৪
 সৰ্বনাশ ভৈলো হস্তে আজিৰ প্ৰমাণে ।
 এৰাইলো দুৰ্গতি প্ৰভু তোমাৰ প্ৰসাণে ॥
 ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ পাইলো তোমাক সহায় ।
 আচোক দানৱ মৰণকো নাই ভয় ॥ ৫১৫
 এহি বুলি বন্ধে দেৱে কৰি সিংহনাদ ।
 বাৱে ঢাকটোল ভেৰী দুন্দুভি শৱদ ॥
 যুদ্ধ গোমুখ শঙ্খ তবল কোবাৱে ।
 অনেক তৰ্জ্জন কৰি দানৱক ধাৱে ॥ ৫১৬
 হৰিক স্মৰণে নিস্তবিল দেৱগণ ।
 হৰি স্নমৰণে সৰ্ব বিপদ মোচন ॥
 হৰিৰ কীৰ্তনে ঘোৰ সংসাৰক তৰি ।
 হেন জামি সৰ্ব্বজনে বোলা হৰি হৰি ॥ ৫১৭
 দেৱৰ উৎসাহ আতি দৈত্যৰ বিবাদ ।
 দেখি কালনেমি তেজিলেক সিংহনাদ ॥
 সিংহত চড়িয়া শূল ধৰি মহাকোপে ।
 মাধৱক ধাইল বীৰে পৰম আটোপে ॥ ৫১৮
 কৃষ্ণক গৰ্জ্জন্তে বায় কালনেমি বাপি ।
 তুমিহে গোবিন্দ সৰ দেৱতাৰ বাপি ॥
 দানৱ কুলৰ ভূমি অনৰ্ঘব বুলি ।
 আজি মান সাবো বুলি প্ৰহাৰিলা শূল ॥ ৫১৯

মাথরে দেখন্ত পানে গকড়ক-স্বন্ধে ।
 চাম্প দিয়া শূল পোষ্ট ধবিল প্রাঙ্গণে ॥
 ওলোটাই শূল হানিলন্ত বনমালী ।
 বাহনে সহিতে ঠৈখলা অস্ত্রবক শালি ॥ ৫২০
 মবিলেক কালনেমি আপোনাব শুলি ।
 জোকাব দিলন্ত দেবে জন্ম জয় বুলি ॥
 বায়ে বাঘ ভণ্ড দেবে কম্পে কুর্মশুলি ।
 শুনি মালী স্তমালী জ্রোধত গৈলা-সুলি ॥ ৫২১
 ভয়ঙ্কর সর্প বাহনত ছয়ো চড়ি ।
 ধনু ধবি মাধরক ধাইলা দবাদবি ॥
 অসংখ্যাত ক্ষুবশব প্রহাবিল চোটে ।
 গকড় ছিণ্ডিল তৃণসম কবি চোটে ॥ ৫২২
 চাম্প দিয়া গিলিল বাহন মহাসর্প ।
 ভূমিত পবিল ছয়ো সৈত্য হত দর্প ॥
 ধনু এবি মুদগব ধবি ছয়ো বীৰ ।
 মাধরক ধাইলা কোপে কম্পিত শবীৰ ॥ ৫২৩
 গোবিন্দে দেখন্ত ছুই দৈত্য আসে খেদি ।
 চক্র হানি পথতে পেছনাইলা শিব ছেদি ॥
 মালী স্তমালী ছয়ো গৈল যমপুর ।
 দেখি নিশবদ ভৈল যতেক অস্ত্র ॥ ৫২৪
 মহা বঙ্গে দেবগণে জন্ম রাত্ত বাইল ।
 গদা ধবি জ্রোধে আতি ক্রান্ত্যরন্তে ধাইল ॥
 পদন সঞ্চাবে গৈয়া ধাইল সেছি ছেগে ।
 গকড়র মুণ্ডে কোর জিলা মহা বেগে ॥ ৫২৫
 নিদাকণ কোনে পশী শবীৰ সঙ্কোচি ।
 কৃষ্ণক পিঠিত সৈমল শাস্ত পাছ গুচি ॥
 হেন দেখি দাকণ জনয়ে ধাইলা লাই ।
 পুণ্ডু প্রহারিবে যদ্য গদাক উচ্চাই ॥ ৫২৬
 নাইস বুলি গকড়ক আখাসিলা হবি ।
 মাবিলন্ত চক্র মানবক লক্ষ্য কবি ॥
 মুণ্ড ছিণ্ডি পাতি করিমুদ্রা খণ্ড খণ্ড ।
 শুভ শুভ কবি মোর বায়ে বাঘত ॥ ৫২৭

এহিমতে চাষি গোটা অস্ত্রবক শাবি ।
 ভৈলা অন্তর্দার তৈতে প্রাক্ত-দাক্ষিণ্যবি ॥
 কৃষ্ণব প্রসাদে বলা রাড়িল দেবব ।
 কবন্ত দৈত্যক মহা উৎসাহে সমর ॥ ৫২৮
 নিদাকণ দানরে মকবে পাছ ভবি ।
 ছুনাই লাগিল যোক যুদ্ধ ধবাধবি ॥
 তর্জয় গর্জয় মহা কবে ছলসুল ।
 সাগবত ভৈল যেন তবঙ্গ স্তুমুল ॥ ৫২৯
 পাছে ঐবারতে চড়ি দেবপুত্রবদে ।
 বলিক ধাইলেক কোপে ধনু ধবি কবে ॥
 বলিয়ো ইন্দ্রক ধাইল মহাক্রোধ দৃষ্টি ।
 অন্তো অন্তো আকাশত কবে শব কুষ্টি ॥ ৫৩০

ইন্দ্র-বলিব যুদ্ধ

কর্মক

ফুবে চক্রাকাবে ।
 ছয়ো বিদ্যুত সঞ্চাবে ॥
 কবন্ত টঙ্কাব ।
 শুনি মহা চমৎকাব ॥ ৫৩১
 উঠে আতি খল ।
 বিবিধস্ত্র-শব মল ॥
 নাই অস্ত্র-চল ।
 তেজোভোল মোল অস্ত্র ॥ ৫৩২
 কবন্ত প্রকাশ ।
 যেন পুঞ্জিত পলাশ ॥
 তেজোভোল মল ॥
 শুনি হানি সর্ভসাম ॥ ৫৩৩
 এবি মুদ্রা শব ।
 খনো মুদ্রি পুনশব ॥
 কাহেরে অধব
 কবে অস্ত্র-শব ॥ ৫৩৪

যুজে মাল থাকে ।
 ধবি বাহু বাহু চান্দে ॥ ৫৩৫ ॥
 চেপি নেই কাঙ্কে ।
 কজে ভবি ভবি চান্দে ॥ ৫৩৬ ॥
 পৃথিবীত পাৰি ।
 খনো কবে জবা জকি ॥
 বাগবা বাগবি ।
 কতো চান্দি থাকে ভকি ॥ ৫৩৬ ॥
 নাই বন ভুষ্টি ।
 খনো বায়ু বেগে উঠি ॥
 হিয়া হানে স্মৃতি ।
 যেন যায় প্রাণ ফুটি ॥ ৫৩৭ ॥
 ছয়ো মহা মাল ।
 ঘোব সমবে বিশাল ॥
 কবে ভাল কাল ।
 যেন বাই ভূমি চাল ॥ ৫৩৮ ॥
 উষ্টে মহা বাগ ৷
 দুইকো দুই নেবে লাগ ॥
 কতো ছয়া আগ ।
 ফোফাই গেন মত্ত নাগ ॥ ৫৩৯ ॥
 মহা বলশালী ।
 ছয়ো দুইকো পাবে গালি ॥
 মাৰে বাহু টালি ।
 ইন্দ্রে আকো বীৰ বলি ॥ ৫৪০ ॥
 কবন্ত সমব ।
 যেন মহা ভয়কব ॥
 নাই পটন্তব ।
 আঁঠে বসি বাসব ॥ ৫৪১ ॥
 কৃষ্ণ কিলবে ৷
 পদ ভলিল মকবে ॥
 বোলা হবি হবি ৷
 এবিদে কব-শুবি ॥ ৫৪২ ॥

দুলাই ৷

পাছে ইন্দ্র বলি বাহু যুদ্ধ এবি
 ভৈলন্ত দুয়ো অন্তব ৷
 বথে গজে চড়ি ধনু ধবি ভিবি
 লগাইলা ছনাই সমব ॥
 ববিবন্ত বাণ অসংখ্য প্রমাণ
 গগন মণ্ডল ঢাকি ।
 খনো পৃথিবীত যুজন্ত ক্রোধন্ত
 খনো আকাশত থাকি ॥ ৫৪৩ ॥
 অনন্তবে বলি ছিলেক আকলি
 প্রহাবিলা মাঠি বাণ ।
 ইন্দ্রের হিয়াত সন্ধানে ফুটিল
 তল গৈল পুংখ মান ॥
 মহা চোট পাই ত্রিংশত বায়
 দেখিলন্ত তনোমর ।
 বলিৰ বিক্রম দেখি দৈত্য যত
 সবাবো মনে বিশ্বয় ॥ ৫৪৪ ॥

হবি

কতোক্ষণে ইন্দ্রদেবে চেতন লভিয়া তেবে
 আছোক দিকার ঘোব বুলি ।
 নিশ্বাস ভেজিয়া যনে বলিক বধিবে মনে
 কবে ঘোব বস্ত্র লৈলা তুলি ॥
 দেখি দৈত্য সেনাগণে ভয়ে চমকিল মনে
 কবে সবে আতি হাহাকার ৷
 মহাক্রোধে দেহমার শান্তন্ত বলিক চাই
 স্তন ভবে দৈত্য দুখাটাকা ॥ ৫৪৫ ॥
 মায়াত কবিয়া সাসা আঁধার জিনিবে চাস
 কি কবিল তোহোক কসটো ৷
 যেন চকু বন্ধ কবি হরালব বস্ত হবি
 নিবে খোজে টাটকীরা নটে ॥

বেধ হেব বজ্জ মোব শিব ছেদ কবো তোব
বুজ্জ আজি তই মোব কক্ষা ।
যত তোব আছে জ্জাতি এক খান কব মাতি
যি পাবে কবোক তোক বক্ষা ॥ ৫৪৬

হুলড়ী

হেন শুনি হাসি শ্রীমন্ত মহন্ত
মাতিলন্ত বলিবায় ।
এতেক উত্তর আছে পুন্দর
মাধর যাতো সহায় ॥
আমিসি কপটী তুমিসে উদার
ই কথা আনত সোধা ।
আপোনার ভবি ধরে আব কবি
পবকসে বোলে গোধা ॥ ৫৪৭
বোল মাত কবি সাগর মথিলো
দেরে দৈত্যে সাজু হই ।
আমাক বঞ্চিলা আপুনি ভুঞ্জিলা
অমৃতক কোন মুই ॥
দুর্জন জনব হেনয় চবিত্ত
পারে ধবি উঠে কাক্কে ।
চলা কাবি চাউল চোবাবে সিভিতি
গলত ধবিয়া কাক্কে ॥ ৫৪৮
শুনিয়ে কপটী মিছা চটি মটি
কবাহা অজ্ঞান হই ।
দৈবর অধীন জয় পবাজয়
কাহাবো শাখত মুই ॥
যদি প্রাণ যার তাতো শক্কা নাই
বুলিলো নিশ্চয় কবি ।
অধির জীবন পবয় যি ঠাই
ই ভাল বুদ্ধত ধবি ॥ ৫৪৯

হবি

এহি বুলি মহামানী আকর্ণ পুবিয়া টানি
হাজাবেক হানিল নবাচ ।
বায়ুবেগে গৈল ছুটি ইস্কর হিয়াত ফুটি
বাজ্জ ছয়া গৈল পিঠি পাছ ॥
মহামন্ত ঐবারত তাকো লাগি একশত
তীক্ষ্ণ ভল্ল কবিলা প্রহাৰ ।
বিদাবিয়া কুস্তস্থল পুন্ড্রমানে গৈল তল
হস্তীয়ে দেখিল অন্ধকাৰ ॥ ৫৫০
ইস্কক পিঠিত লৈয়া পাছক হসকি গৈয়া
শুণ্ড মুণ্ড বঙ্কাবয় কাণ ।
নিদাকর্ণ চোট পাই চিহবিলা গজবায়
শরদে লজ্জিল স্বৰ্গমান ॥
পাছে ত্রিদশৰ স্বামী বাহনক চুমি চামি
লুণ্ডি ঘুণ্ডি কবিলন্ত স্থিব ।
মাতন্ত বলিক চাই মহা পবাতর পাই
কোপে কাম্পে সমন্তে শৰীৰ ॥ ৫৫১

বলি বধ

হুলড়ী

শুনবে বর্কবর সত্বেবে হুমব
যিটো তোব ইন্দ্ৰদেব ।
হেব কবো হত ই তিনি লোকত
বাখস্তা নাহিকে কেব ॥
ইস্ক্রে এহি বুলি কবে বজ্জ তুলি
হানিলা গারব বলে ।
বাত বাত কবি অগনি কণিকা
বিদ্যুত লক্ষাবে চলে ॥ ৫৫২
বেধি দৈত্যপাতি মুমল শক্তি
হানিলা বজ্জক লাগি ।
অমোঘ বজ্জত গবি অস্ত্র বত
চূর্ণীকৃত তৈল জামি ॥

বেগে বজ্জে গৈয়া বলিব হিয়াত
নিৰ্ঘাত যেন পবিল ।

উভকোল কবি শৰীৰ বিদাৰি
ইন্দ্রৰ হাতে চড়িল ॥ ৫৫৩

প্রাণ গৈল ছাড়ি ধনু শব এৰি
শৰীৰ পবিল ঢলি ।

টলবল কবি কম্পিল ধৰণী
জীৱ সঙ্কলিল বলি ॥

কিবীটি কুণ্ডলে জ্বলে কলৱৰ
মুখ চন্দ্র যেন হাসে ।

যেন ইন্দ্র যাঠী পৃথিবীত পৰি
ধৰণীখণ্ড প্ৰকাশে ॥ ৫৫৪

যেন পৰ্বতক পেলাইলা ভূমিত
পথা ছেদ কৰি চোৱে ।

শক্তি হানিয়া ক্ৰৌঞ্চক ভেদিল
যেন শঙ্কৰৰ পোৱে ॥

বলি পৰিবাৰ দেখি দেৱসেনা
বাৱে বেঢ়ি চাক ঢোল ।

নাচে গাৱে চানি জয় ইন্দ্র বাণী
লজ্জিল স্বৰ্গৰ কোল ॥ ৫৫৫

হৰি

দেখে পাছে দৈত্য প্ৰজা যুদ্ধত পবিল বাজা
হাহাকাৰ কৰে সবে বেঢ়ি ।

আমাক অনাথ কৰি মহাবাজা কৈক গৈলা
এহি বুলি পাবে বাও গেৰি ॥

বিবোচনে কান্দি কান্দি পুত্ৰক গলত বান্ধি
বৃহা গৈল বিহ্বল স্বভাৱে ।

কণেকে চেতন পাই বলিব সুখক চাই
বিলাপ কবন্ত আৰ্ত্তবাৱে ॥ ৫৫৬

হা পুত্ৰক বলি নোক এৰি কৈক গৈলি
ভোৱ শোকাকলে মাৰে পুৰি ।

৩৩

হকৰাইলো পুত্ৰবৰ কাক লৈয়া যাইবো ঘৰ
মোহোৰ সমূলে গৈল বুৰি ॥

বিপৰীত কৰ্ম্মগতি বণ্ণচৰ সুৰপতি
সিয়ো বণে দৈত্যেশ্বৰক মাৰে ।

কুপতিয়ে ঝাম্পে শেন মহামন্ত হস্তী যেন
ক্ষুদ্ৰে হৰিণত যুদ্ধ হাৰে ॥ ৫৫৭

পুত্ৰে অবিহনে আৰ কিকৰে জীৱন ছাৰ
কোনে পাৰা দিয়া বিষ খাও ।

কতনো সহিবো শোক বাপ স্তম্বিয়ো মোক
একলগে যমপুৰে যাও ॥

শোকবহি কিনো টান দহৰে সমস্তে প্ৰাণ
সহিবে নপাৰো আৰ হিয়া ।

এহি বুলি বিবোচন ভৈল আতি অচেতন
বলিৰ মুখত মুখ দিয়া ॥ ৫৫৮

মহা পাত্ৰ মন্ত্ৰীচয় তুলি ধৰি প্ৰবোধয়
এৰিয়ো ক্ৰন্দন বৃদ্ধবায় ।

কাৰ পুত্ৰ ধন জন নিমিষেকে হোৱে ছয়
শৰীৰ কণিক সমুদায় ॥

জলৰ পাকত বাজি একস্থানে হোৱে জাজি
কতোক্ষণ এৰা এৰি হুই ।

বান্ধৱৰ সমাগম জানিবাৱা সেহি সৰ
অসাৰ সংসাৰ কিছু হুই ॥ ৫৫৯

কিন্তু আগ পাছ কৰি আমিসবো যাইবো মূৰ্ত্তি
হেন জানি এৰা সবে মৰ্ম্ম ।

পুণ্যবন্ত দৈত্যপতি ভৈল তান সদগতি
গৈলা অহুসৰি বীৰধৰ্ম্ম ॥

বিবোচন হেন শুনি থাকিলা মনস্ত শুনি
অখোন্ধুখ আনু শিৱ কৰি ।

শুনা সভাসল্লোক পাপৰ প্ৰলয় হোক
সখনে সুখিলো হৰি হৰি ॥ ৫৬০

— — —

পদ

শুক্ৰ নিগদতি শুনিয়েক পৰীক্ষিত ।
 প্ৰাণহত ভৈল বলি পৰিল ভূমিত ॥
 জন্তু নামে দানৱ বলিৰ প্ৰিয় সখি ।
 সিংহত চড়িয়া ধাইল ক্ৰণিকো নাপেখি ॥ ৫৬১
 ভয়ঙ্কৰ গদা তুলি বায়ু বেগে ধাইলা ।
 বাসৱৰ বাহুমূলে কোবেক বৈসাইলা ॥
 চোট পায়ী পুৰন্দৰে কাষ্পে তবতৰি ।
 হাতৰ মুঠিৰ বজ্ৰ পৰিল উফৰি ॥ ৫৬২
 হেন দেখি জস্তাস্ত্ৰৰে শৰীৰৰ বলে ।
 দিলা কোব গদায়ে হস্তীৰ কুস্তস্থলে ॥
 মহাচোটে ঐৰাৱতে কধিৰ উদ্গাৰি ।
 মুচ্ছা গৈয়া ভূমিত পৰিলা জামুপাৰি ॥ ৫৬৩
 হেন দেখি সাৰথি মাতলি আনি বেগে ।
 ইন্দুক যোগাইল দিব্য বধ সেছি ছেগে ॥
 হাজাৰেক ঘোড়ায়ে বহয়ে যাক বেঢ়ি ।
 তাত চড়িলন্ত ইন্দু ঐৰাৱত এৰি ॥ ৫৬৪
 দেখি জস্তে মাতলিক মাতি প্ৰশংসিল ।
 তোহোৰ প্ৰসাদে ইন্দু চুনাই উপজিল ॥
 এহি বুলি সাৰথিক চাইলা ক্ৰোধ দৃষ্টি ।
 শূল হানি তাহাক শালিলা বুক পিঠি ॥ ৫৬৫
 চোট পায়ী চেতন হবিল মাতলিৰ ।
 ধৈৰ্য্যক আলম্বি ভৈল সন্মত শৰীৰ ॥
 আৰ্জুবিয়া পেলাইল গাৱৰ শূল কাঢ়ি ।
 মাতে পাছে বাসৱক জস্তে আগ বাঢ়ি ॥ ৫৬৬
 প্ৰাণসখি বলিক বধিলি ছৰাচাৰ ।
 সমুখ সমবে তোৰ সাধো প্ৰতিকাৰ ॥
 এহি বুলি অসিপাত খাণ্ডাক উচ্চাই ।
 থাক থাক বুলি বাসৱক খেদি বায় ॥ ৫৬৭
 হেন দেখি আৰ্জে যেনে দেৱ পুৰন্দৰে ।
 হাতৰ খাণ্ডাক কাটিলন্ত শূল শৰে ॥

মাথা বন্ধাবিয়া ইন্দুে থাক থাক বুলি ।
 জন্তুক বধিবে মনে বজ্ৰ লৈলা তুলি ॥ ৫৬৮
 গাৱৰ সন্ধানে হানিলেক দেৱৰাজে ।
 মহাবেগে দৈত্যৰ পৰিল হিয়া মাজে ॥
 জন্তুক ভেদিল বজ্ৰে বাহন সহিতে ।
 প্ৰাণ ছাৰি দৈত্য পাছে পৰিল ভূমিতে ॥ ৫৬৯
 মহা চোটে ভূমি কম্পি কম্পি লৈলা ঠাই ।
 দেখি দৈত্য কটকৰ নযায় সুপুহায় ॥
 মহা শোক ভয়ত দেখন্ত অন্ধকাৰ ।
 মনে বিমৰ্ষিষি বোলে নাহিকে নিস্তাৰ ॥ ৫৭০
 দেখি ভৈল পৰম উৎসুক দেৱতাৰ ।
 শুভ শুভ বুলি সবে পাৰয় জোকাৰ ॥
 বাৱে বাত্ৰ ভণ্ড দণ্ড মুচুৱাৱে তুলি ।
 ইন্দুক প্ৰশংসে ধন্য দেৱৰাজ বুলি ॥ ৫৭১
 পাছে আক তিনি বীৰ দৈত্য মাজে সাৰ ।
 বল পাক মুমুচি প্ৰসিক্ত নাম যাৰ ॥
 জন্তু পৰিবাৰ তিনি দেখিলন্ত আগে ।
 বাসৱক ধাই গৈল মহা মন বাগে ॥ ৫৭২
 বখে চড়ি দৰ্প কৰি ধনুক টকাৰি ।
 ইন্দুক গৰ্জিয়া সবে মাতে গালি পাৰি ॥
 কৈক যাইবি দেৱৰাজ আজি যুগু খাইলো ।
 তোহোৰ প্ৰাণৰ বৈবী হেৰ আসি ভৈলো ॥ ৫৭৩
 জন্তুৰ লগতে তোকো দিলো সন্নতৰি ।
 এহি বুলি ইন্দুক চাকিলে শব কৰি ॥
 মেঘে যেন বৰিষ্কা পৰ্ব্বতক চানি ।
 দেখি ইন্দুে উকৰাইলা বায়ু শব হানি ॥ ৫৭৪
 হেন দেখি কিটাইল দানৱ বীৰ তিনি ।
 চুনাই বাণ হানিল ইন্দুক ভিমে ভিদি ॥
 ইন্দুৰ বধৰ খোড়া আছে হাজাৰেক ।
 তাক লাগি যলে বাণ হানিলা তড়েক ॥ ৫৭৫
 কুটিল খোটক শব চোটে উঠে বিব ।
 ভয়তে এৰিলা সবে বজ্ৰ বে পুৰীষ ॥

পাছে প্রহাৰিলা শব চাৰি শত মান ।
 দুই শতে ইন্দ্র ভেদিলা বধখান ॥ ৫৭৬
 আউৰ দুই শতে সাৰথিক খেলা শালি ।
 বীৰ নাদ কৰয় বাহুত মাৰি তালি ॥
 সুমুচিয়ো ধনু ধৰি মাজি গুণগাছি ।
 পঞ্চদশ নৰাচ যুৰিলা বাচি বাচি ॥ ৫৭৭
 স্তৱৰ্ণৰ পুত্ৰ কঙ্ক পাত্ৰে চায়া আছে ।
 আকৰ্ণ পূৰিয়া টানি প্রহাৰিলা পাছে ॥
 বায়ু বেগে বাণ পাছে বাসৱক পাইল ।
 হৃদয়ত ফুটি বাণ পিঠিত বজাইল ॥ ৫৭৮
 বথতে বসিলা ইন্দ্রে দেখি তমোময় ।
 হেন আকলিয়া তিনি দানৱ দুৰ্জয় ॥
 দশোদিশ চানি আতি বৰিষিলা শৰ ।
 বাসৱক ঢাকি যেন মাজিলা পঞ্জৰ ॥ ৫৭৯
 ভৈলন্ত অদৃশ্য ইন্দ্রে বথে সমস্থিতে ।
 মেঘত লুকাইল যেন প্রচণ্ড আদিত্যে ।
 পৰম আনন্দ দেখি দৈত্যৰ সেনাৰ ।
 পৰিল বাসৱ বুলি দিলেক জোকাৰ ॥ ৫৮০
 ত্ৰিংশ দেৱৰ দেখি নযায় নুপুহায় ।
 হা ইন্দ্রে ভৈল তমু হেনসে বিলায় ॥
 সমুদায় জীলো আমি তোমাৰ প্ৰৱন্ধে ।
 চক্ষুহীন ভৈলে কি কৰিবে পাবে অন্ধে ॥ ৫৮১
 তুমি অবিহনে আমি সবে মৃতবত ।
 আউৰ কোনে বাথিবেক দৈত্যৰ হাতত ॥
 এহি বুলি কান্দে সবে বিহ্বল স্বভাৱ ।
 যেন সাপবত বাণিজ্যৰ বুবাই নার ॥ ৫৮২
 বিহ্বল দেৱতাগুণে নেদেখে উপায় ।
 বোলন্ত ইবাৰ বাখা গোবিন্দ গোসাই ॥
 তোমাবেসে শৰণীয়া মত দেৱমানে ।
 ত্ৰাহি হৰি হেবা ইন্দ্রে মৰি যায় প্ৰাণে ॥ ৫৮৩
 ইন্দ্রে ক্ৰতি পাইলা পাছে মাধৱক মৰি ।
 খাটোপে উঠিলা কবে যোব বজ্ৰ ধৰি ॥

কাটি ছিণ্ডি দানৱৰ শৰীৰ পাঞ্জৰ ।
 বথে সমস্থিতে বাজ ভৈলা পূবন্দৰ ॥ ৫৮৪
 অন্ধকাৰ ফেৰি যেন সূৰ্য্য ভৈলা বাজ ।
 দশোদিশ প্ৰকাশ কৰন্ত দেৱবাজ ॥
 পৰম আনন্দ দেখি ভৈলা দেৱগণ ।
 যুতক জনৰ যেন আসিল জীৱন ॥ ৫৮৫
 ইন্দ্রেদেৱে দেখন্ত দৈত্যৰ কুলিমালি ।
 ডাক দি বোলন্ত অৰে বৰ লাই পাইলি ॥
 কাহাৰ আগত আসি কব মহ মহ ।
 খানিতেক বহ আজি ভাঙ্গো তোৰ গহ ॥ ৫৮৬
 এহি বুলি ইন্দ্রে উপবক বজ্ৰ ভুলি ।
 শৰীৰৰ বলে প্রহাৰিলা হুউ বুলি ॥
 বহি গৈল বজ্ৰ দশো দিশক উচাটি ।
 বলৰ পাকৰ শিৰ পেলাইলেক কাটি ॥ ৫৮৭
 এক বাবে মাৰিলা দানৱ দুই বীৰ ।
 পৃথিৱী কম্পিয়া পাছে পৰিল শৰীৰ ॥
 দেখি দেৱ সেনা ভৈলা পৰম উৎসুক ।
 যতেক দানৱ মানে পৰিল নিচুক ॥ ৫৮৮
 জ্ঞাতি বধ দেখিয়া সুমুচি মহা বীৰ ।
 শোকে অপমানে তাৰ দগধ শৰীৰ ॥
 ইন্দ্রক বধিবে মনে কৰিয়া যতন ।
 শূল ধৰি ধাইল কালান্তক যম সম ॥ ৫৮৯
 মহা ভয়ঙ্কৰ শূল বজ্ৰ লোহাময় ।
 তাতে আৰি আছে স্তৱৰ্ণৰ ঘণ্টাচয় ॥
 মৰিলি বাসৱ বুলি লৱৰিয়া টানে ।
 হানিল সুমুচি শূল পায়ৰ সন্ধানে ॥ ৫৯০
 হেন দেখি নকম্পিল বাসৱ প্ৰচণ্ড ॥
 কৰিলা শূলক শৰে হাজাৰেক খণ্ড ॥
 থাক থাক বুলি দিয়া আকুলিৰ ঠাৰ ।
 সুমুচিক লাগি বজ্ৰ কৰিলা প্ৰেহাৰ ॥ ৫৯১
 যোবতৰ বজ্ৰ পৰি সুমুচিৰ অন্ধে ।
 ফুটাইবাক নপাৰিলা অনেক প্ৰৱন্ধে ॥

নিষ্ফল হইয়া আসি পবিল উফরি ।
 দেখি ছবপতি আতিশয় গৈল ডবি ॥ ৫৯২
 বিবস বদনে মনে কবন্ত বিকল ।
 কিনো অসদৃশ বজ্র ভৈলেক বিফল ॥
 অমোঘ বজ্রক ঘিটো কবি মই সখা ।
 পৰ্ব্বতৰ পূৰ্ব্বত ছেদিলো সবে পথা ॥ ৫৯৩
 মহা বলরন্ত বৃত্তে বৰ দিলে খেদ ।
 এহি বজ্ৰে তাহাবো কৰিলো শিবশ্চেদ ॥
 সম্প্ৰতি আজিগো এহি বজ্ৰগোট ধৰি ।
 মাৰিলো অনেক দৈত্য বলি আদি কৰি ॥ ৫৯৪
 অমোঘ বজ্ৰৰ নাম শুনি লাগে চক্ক ।
 মুমুচিক পায় আজি যেন ভৈল পক্ক ॥
 আছোক মাৰিবো ছাল নিবিঙ্কিল তাৰ ।
 নিস্তেজ বজ্ৰৰ আৰ আছোক ধিকাৰ ॥ ৫৯৫
 যত যত বৰ মানে মাৰিলো অম্বৰ ।
 ক্ষুদ্ৰে মুমুচিত আজি বুদ্ধি ভৈল চূৰ ॥
 সাগৰক তৰিলো গোথোজে যাও তল ।
 এহি বুলি ইন্দ্রে মনে কবন্ত বিকল ॥ ৫৯৬
 কৃষ্ণত শৰণ মনে লৈলা শতক্রতু ।
 ভৈলো নিকপায় প্রভু মুমুচিৰ হেতু ॥
 আপদৰ বান্ধর কৰিগো পৰিত্ৰাণ ।
 তুমি পিতা মাতা দেৱতাৰ জীৱ প্ৰাণ ॥ ৫৯৭
 কহিগো উপায় প্রভু কোন কৰ্ম কৰো ।
 মুমুচি সাগৰে আবে কেনমতে তৰো ॥
 এহি বুলি মৌন ভৈল সহস্ৰ লোচন ।
 সেহি বেলা শুনিলেক আকাশী বচন ॥ ৫৯৮
 ব্ৰহ্মাত পাইলন্ত বৰ মুমুচি পূৰ্ব্বত ।
 নাহিকে মৰণ আৰ অস্ত্ৰত শস্ত্ৰত ॥
 শুধানতো নমবে তিতাতো মৃত্যু নাই ।
 ইহাৰ বৰষ আৰে চিন্তিগো উপায় ॥ ৫৯৯
 হেন শুনি বাসৱৰ বাতু নামি আইলা ।
 মুহি তিতা শুধান বস্ত্ৰক খুন্দি পাইলা ॥

পৰম উৎসুকে পাছে ইন্দ্র মহাজন ।
 মুঠি কৰি ধবিলন্ত সাগৰৰ ফেণ ॥ ৬০০
 মুমুচিক লাগি প্ৰহাৰিলা মস্ত্ৰ পটি ।
 ভেদিলেক দৈত্যৰ হৃদয় ফেণ পৰি ॥
 পৃথিবীত পবিল আছাবে হাত ভৰি ।
 মৰিল মুমুচি থাকিলন্ত দাস্ত তৰি ॥ ৬০১
 লোমো নলবিল যাৰ বজ্ৰৰ সন্ধানে ।
 বৰৰ ছিত্ৰত ফেণ মুঠি গৈল প্ৰাণে ॥
 দেখি দেৱগণে বস্ত্ৰে কৰে শুভ শুভ ।
 বাসৱক প্ৰশংসিয়া শিবে সিঞ্চে দুৰ্ব্ব ॥ ৬০২
 বাৱে বাঢ় ভণ্ড মুশুনিয় মাত বোল ।
 জয় ইন্দ্র বুলি চতুৰ্ভিত্তি কৰে বোল ॥
 নাচে অপেশ্বৰা গাৱে বাৱে বিছাধৰে ।
 বৰিবিলা পুষ্প সিদ্ধ মুনি নিৰন্তৰে ॥ ৬০৩
 হেন দেখি পৰম উৎসাহ দেৱগণ ।
 কুব্ৰে বকণ অগ্নি আদিত্য পৰন ॥
 দশ দিগপাল আনো সেনা আছে যত ।
 একেবাৰে ধাইল আদি সেহি সময়ত ॥ ৬০৪
 দানৱগণত লগাইলেক ধসমসি ।
 ছেদে ভেদে খেদে অস্ত্ৰ ধৰি মাজ পশি ॥
 মাৰে হানে ঘোৰ শৰ ছিঞ্চে কাৰো গাণ্ডী ।
 অস্ত্ৰ ধৰি পেট পিঠি শালে কাৰো কাণ্ডি ॥ ৬০৫
 কাহাৰ মাখাত খাণ্ডা তুলি কোব মাৰে ।
 দুই ছিৰা কৰি যেন ডিম্বকেসে কাৰে ॥
 প্ৰমত্ত হস্তীক গাণ্ডী মুণ্ড বেলগাৱে ।
 পদাতিক মানে মূলা হেন চকলাৱে ॥ ৬০৬
 বিম্বুৰ প্ৰসাদে দেৱ পৰম নিৰ্ভয় ।
 দানৱগণক বেঢ়ি কবন্ত প্ৰলয় ॥
 এৰাইবে নাপাৰি যতক দৈত্য সঙ্গ ।
 বিহ্বল স্বভাৱে মহাভয়ে দিলে ভঙ্গ ॥ ৬০৭
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ বস্ত্ৰ এৰি বণত হতাশে ।
 মৰো আও কৰি সবে পলাই মহা ভ্ৰাসে ॥

নিদাকণ দেৱগণে নছাবন্ত লাগ ।
 হৰিগণ দেখি যেন যায় খেদি বাঘ ॥ ৬০৮
 ভুঞ্জা বণচণ্ডী বুলি কতো মাথা ছেদে ।
 হাতৰ এবাৰে যিটো তাকো কতো খেদে ॥
 বনত লুকাৰে কতো আনন্ত বিচাৰি ।
 খাসিক মাৰন্ত যেন ঘাৰক মুচৰি ॥ ৬০৯
 এহিমতে দানৱ পবিল নাহি সংখ্যা ।
 খেদিয়া মাৰন্ত কাকো নকৰয় বক্ষা ॥
 পিঠি পায়্যা অসুৰৰ নছাবন্ত পাছ ।
 লীলায়ে মাৰন্ত যেন উজ্জানৰ মাছ ॥ ৬১০
 ব্ৰহ্মায়ে দেখন্ত দৈত্য সৃষ্টি হোৱে নৰ্থ ।
 নাৰদক মাতিলা মনত কৰি কৰ্থ ॥
 চলিয়োক পুত্ৰ ঝাণ্টে বোলা দেৱতাক ।
 বাখোক দৈত্যক য়েবে মোৰ শুনে হাক ॥ ৬১১
 হেন শুনি নাৰদ আসিলা তাৱক্ষণে ।
 নিবাৰিলা ত্ৰিদশক ব্ৰহ্মাৰ বচনে ॥
 নাযাৰা দৈত্যক যিবা আছে অৱশেষ ।
 তুমি সবে মানা য়েবে ব্ৰহ্মাৰ আদেশ ॥ ৬১২
 ভুঞ্জিলা অমৃত সাধিলাহা নিজ কাজ ।
 বিষ্ণুৰ প্ৰসাদে অব্যাহতে পাইলা বাজ ॥
 লাগেমনে দানৱৰ সাধিলাহা মান ।
 যুদ্ধ এৰি ঘায়ো আবে আপোনাৰ ধান ॥ ৬১৩
 নাৰদৰ বচন ত্ৰিদশে শুনিলন্ত ।
 দানৱক এৰি সবে ভৈলা উপশান্ত ॥
 পৰম উৎসুকে সবে ভৈলা এক ঠাই ।
 জয়ক সাধিলা সবে কৃষ্ণৰ কৃপায় ॥ ৬১৪
 অনন্তবে বাসৱে অমৃত বৃষ্টি কৰি ।
 জীৱাইলা যন্তেক দেৱ সেনা আছে শৰি ॥
 তেতিক্ষণে জোৰা গৈল গান্ধী মুণ্ডে লাগি ।
 উঠি উঠি বসে যেন ঘূৰটিৰ আগি ॥ ৬১৫
 এবাৰতে চক্ৰি ইন্দ্ৰে দেৱতাৰ নাহে ।
 স্বৰ্গক চক্ৰিলা পৈলা পৰম উৎসাহে ॥

দিব্য ষ্বেত ছত্ৰে শিবে ধৰিলন্ত ভুলি ।
 ধৱল চামৰে ছুই পাশে যাই চুলি ॥ ৬১৬
 সিদ্ধ মুনিগণে পঢ়ে স্তম্ভল মন্ত্ৰ ।
 কিমবে বজায় নানাৰিধ দিব্য যন্ত্ৰ ॥
 চতুৰ্ভিতি বেটি দেৱে ভুলি ছত্ৰে দণ্ড ।
 আগে পাছে অসংখ্যাত বাৱে বাণ্ড ভণ্ড ॥ ৬১৭
 মুখ্য মুখ্য গন্ধৰ্বৰ আগত গাৱে গীত ।
 বাচি বাচি লগে অপেখৰা কৰে নৃত্য ॥
 বৰ বৰ বিছাধৰে বজাৱে মৃদঙ্গ ।
 ত্ৰিদশ সেনাত গৈয়া ভৈলা মহাৰঙ্গ ॥ ৬১৮
 পৰম আনন্দে ইন্দ্ৰে পাইলা অত্ৰাৱতী ।
 মঙ্গল আচাৰ কৰাইলন্ত বৃহস্পতি ॥
 শচী সমন্বিতে পাছে প্ৰবেশিলা ঘৰ ।
 ভৈলা কৃতকৃত্য পাছে দেৱ পুৰন্দৰ ॥ ৬১৯
 বাসৱৰ অমুমতি পায়্যা দেৱমানে ।
 দশ দিকপাল গৈল স্বকি স্বকি স্থানে ॥
 পৰম উৎসুকে কেৱে কৰে গীত নাট ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে সবে খণ্ডিলা লালাট ॥ ৬২০
 একচিত্তে কৰে যিটো হৰিত ভকতি ।
 হেন জানা কৈতো নাহি তাহাৰ দুৰ্গতি ॥
 হৰি হৰি বুলি যিটো সদা পাৰে ডাক ।
 মাধৱৰ চক্ৰে আসি বক্ষা কৰে তাক ॥ ৬২১
 হেন জানি হৰি চিন্তা যাৰ আছে বুদ্ধি ।
 সংসাৰ ব্যাধিত জানা হৰিসে আহুধি ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শৰুবে মুগুতি ।
 বোলা হৰি হৰি হোক সৰাবো মুকুতি ॥ ৬২২

হৰি

শুক মুনি নিগদতি শুনিয়োক কৃষ্ণপতি
 য়েবে দেৱগণ স্বৰ্গে পৈলা ।
 হতশেষ দৈত্য মানে এগুটি হতুটি কৰি
 সবে আসি এক স্থান ভৈলা ॥

দেৱতাসবক ভবে কথা কহে ঠাবে ঠাবে
 সবাকো বিচাৰি ফুৰি ফুৰি ।
 নিবেধি নিবেধি চাৱে গাণ্ডী মুণ্ড হাড় পাৱে
 তাক তুলি লৱে সাজি কৰি ॥ ৬২৩
 বলিক পাইলেক চিনি বধত তুলিলা আনি
 পশ্চিম দিশক লৈয়া যায় ।
 পিন্ধিবাবো নাহি সাৰি শোকে প্ৰাণ যায় ছাৰি
 কান্দে য়তকক চাই চাই ॥
 হা বিধি কিনো ভৈল একেবাৰে অন্ত গৈল
 যত বৰ বৰ দৈত্যজাক ।
 ধিবা জীয়া সিয়ো মৰা দেৱৰ হাতৰ পৰা
 আউৰ কোনে বাধিবে আশাক ॥ ৬২৪
 পলাইবাবো নাহি পুৰি আবেসে ভাৱনা চুৰি
 ভৈল আসি দানৱ প্ৰজাৰ ।
 গৈল সবে দিন কাল আৰ নেদেখিবো ভাল
 এহি বুলি কৰে হাহাকাৰ ॥
 মৰা বান্ধৱক দেখি লোতকে পূৰিল আখি
 শোক ভয়ে দেখে তিৰিমিৰি ।
 হিয়া পোৰে ভকভকি কান্দি যায় মকমকি
 কতো বেলি পাইলা অন্তগিৰি ॥ ৬২৫
 য়তকসবক মানে খেলা সবে ধানে ধানে
 অম্বৰপুৰত জান দিল ।
 শুনি দানৱৰ নাৰী কান্দে হিয়ে ডুকুমাৰি
 ক্ৰন্দনৰ উৰ্ম্মি উখলিল ॥
 মুকুত পৰিল বলি কান্দে পাছে বিছাৱলী
 লেশোমিশে দেখে অন্ধকাৰ ।
 নিচালে ভূমিত পৰি মুছৰ্গৈলা পটেখৰী
 নাৰীগণে কৰে হাহাকাৰ ॥ ৬২৬
 শিকক শিকক পানী বিকক চামৰ আনি
 কতোঅশে আছিল নিচুকি ।
 স্বৰ্গত কলে কুই শোক শ্বেনে মাৰে খুই
 প্ৰাণনাশ বুলি বেই উকি ॥

হৃদয়ত মাৰে মুঠি ঢাত ঢাত পৰে উঠি
 যেন ভৈল বিহ্বল স্বভাৱ ।
 মোক কৰি নিমাখিতী কৈক গৈলা প্ৰাণপতি
 এহি বুলি কৰে আৰ্ত্তবাৰ ॥ ৬২৭
 হৰি হৰি প্ৰভুদেৱ ত্ৰিজগতে কৰে সেৱ
 দিব্য সিংহাসনে থাকা বসি ।
 শিৰে শ্বেত ছত্ৰে তোলে ধৱল চামৰে ঢোলে
 দানৱৰ ইস্ত্ৰ মহাঘনী ॥
 যতেক দেৱতাৰাশি ঘৰতে খাটিল আসি
 ভয়তে কাম্পয় তৰতৰি ।
 হেন প্ৰভু হকুৱাই কাহাক থাকিবো চাই
 স্বামী সঙ্গৈ যাইবো সয়তৰি ॥ ৬২৮
 এহি বুলি পটেখৰী লবিলা ক্ৰন্দন এৰি
 লগত যাইবাক সবে সাজে ।
 সহস্ৰ সংখ্যাক চেৰী আগে পাছে যাই বেঢ়ি
 লগত লবিল সামৰাজে ॥
 দাকণ সন্তাপ পাই সমস্তে কান্দন্তে যাই
 মহাশোক শেলে আছে শালি ।
 কাৰো গাৱে মৰ্ম চড়ে যাহন্তে পথত পৰে
 কতো তুলি নেই আঙ্কোৱালি ॥ ৬২৯
 কাহাবো জয়ক উঠে শোকে যেন হিয়া ফুটে
 পুতি পুত্ৰ বুলি দেই উকি ।
 বহয়ে নেত্ৰৰ জল কান্দিতে জাগিল গল
 অধোমুখে চলয় ঢাকুৰি ॥
 কাহাবো চেতন হৰে আতি চলো পলো কৰন
 শোকে চুখে দেখে তিৰিমিৰি ।
 এহিমতে কান্দিকাটি গাৱে লাগে ধূলি মাটি
 পাইলা গৈয়া সবে অন্তগিৰি ॥ ৬৩০
 প্ৰাণ এৰি দৈত্যবাজ পৰি আছা কণ নাৰ
 দেখিলা প্ৰত্যেকে বিছাৱলী ।
 য়তকক ভেট ভৈল হুনাই কান্দিবাক ঠেল
 গৈলা আতি বেলেক উখলি ॥

স্বামীৰ গলত ধৰি মুখত চুখন কৰি
 গুণ বৰ্ণাই কান্দিলা অশেষ ।
 আপোনাক দঢ়াই পাছে যত পাত্ৰ মন্ত্ৰী আছে
 কৰিলন্তু সবাকো আদেশ ॥ ৬৩১
 অংক চন্দন কাঠে চিতা সাজিয়োক কাঠে
 স্বামীৰ লগতে এৰো প্ৰাণ ।
 হেন শুনি পাত্ৰ লোক এৰিয়া ক্ৰন্দন শোক
 নিশ্চিন্তা তেখনে চিতাখান ॥
 হাতে আম ডাল ধৰি স্তম্ভবন্ত দেৱ হৰি
 সিঞ্চিলন্তু কনক অঞ্জলি ।
 অনেক মাস্কল্য কৰি স্বামীক মাৰটি ধৰি
 চিতাত উঠিলা বিক্ষাৱলী ॥ ৬৩২
 সেহি বেলা শুক্ৰ ঋষি আছিল বনত পশি
 মহাত্ৰাস ছয়া ঘোৰ বণে ।
 দেৱতাৰ নাহি সাৰি ধীৰে ধীৰে কাঢ়ে ভৰি
 বনৰ বজাইলা তাৱক্ষণে ॥
 আসি পাইলা আখে বেখে কথা শুনিলন্তু পথে
 বিক্ষাৱলী যাবে স্বামীলগে ।
 আবেসে বুৰিল বুলি ভুনি উপৰক ভুলি
 দিলন্তু লৱৰ আতি বেগে ॥ ৬৩৩
 বিদূৰতে দিলা বাৰ বহা মহা দৈত্য মাৰ
 জীয়াইবো এখনে স্বামী তোৰ ।
 হেন কি তোমাৰ বুদ্ধি মবাহা কাহাত হুধি
 ক্ষণেকে সমূলি বুবে মোৰ ॥
 দৈত্যগুৰু এহি বুলি বলিক অনাইলা ভুলি
 শম্যা পাবি বৈলা মহীতলে ।
 শুক্ৰ ছয়া বিষ্ণু ঋষি শুক্ৰে সঞ্জীৱনী কৰি
 তেখনে জীয়াইলা মন্ত্ৰ বলে ॥ ৬৩৪
 শৰীৰত প্ৰাণ আইল বলিয়ো চেতন পাইল
 বলিলা স্নিহাৰ যেন আগি ।
 দেখি বক্ৰ বিক্ষাৱলী আখে বেখে সৈলা চলি
 পৰিলা শুক্ৰৰ পাৰে লাগি ॥

মিলা বাপ স্বামী দান আব কিম্বা মাৰ্ঘ্যে মন
 ছনাই উপজিলা দৈত্যেশ্বৰ ।
 হেন জানো পাইলো প্ৰাণ শুক্ৰিবেনোৱাকো গুণ
 সঙ্গে ছয়া মহত্ৰ বৎসৰ ॥ ৬৩৫
 বলিয়ো বিনয় ভাবে নখিলা শুক্ৰৰ পাৰে
 থাকিলন্তু মহা কোঁড়ুলে ।
 আনো যত মৰা দৈত্য পৰি পৰি আছে স্তৈত
 সবাকো জীয়াইলা মন্ত্ৰবলে ॥
 শৰীৰত আইল প্ৰাণ উঠি দেই সমিধান
 পৰ্বতত পৰি আছে কি ক ।
 উঠিয়োক দৈত্যপতি মাৰো গৈয়া অত্মাৱতী
 দেৱতে হাবিবো ধিক ধিক ॥ ৬৩৬
 হেন শুনি দৈত্যপতি মহন্ত পুৰুষ আতি
 সবাকো বুলিলা হেন বাক ।
 অশাখত জয় ভঙ্গ আত নকৰিবা খঙ্গ
 কালক্ৰমে জিনিলে আমাক ॥
 যুদ্ধৰ সময় নুই যৈমানি হুধিন হুই
 আৰকা জিনিবো হেন জানা ।
 দেৱগণ যাইব কই আসা থাকো যবে গুই
 আমাৰ আদেশ বেবে মানা ॥ ৬৩৭
 শুক্ৰে বোলে হেন হুই যুদ্ধৰ সময় নুই
 নিবন্তবে যামোক গৃহক ।
 আপেকিয়ো কতো কাল য়েবে দিন হোকে আল
 ছনাই সবে জিনিবা দেৱক ॥
 বাজাৰ শুক্ৰৰ বাণী শুনি সবে অহুয়াৰি
 উঠি সবে ছুইকো প্ৰাশংসিলা ।
 ভাৰ্গৱক আগ কৰি দৈত্যেশ্বৰক অহুয়াৰি
 পাতাল পুৰত প্ৰবেশিলা ॥ ৬৩৮
 সৈলা সবে বৰায়ৰি জিনপত বুদ্ধ ঋষি
 হাত কোট কৰে হৈত্যাকাক ।
 নাহি একো হুধ শান্তি থাকে সবে শুনি গাৰি
 কৈগানি জিনিয়ো দেৱতাক ॥

সৰ্বজন বলিবার মহাপৰাভৱ পাই
 নকৰিলা কিছু নিকংসাহ ।
 ধৰ্ম পথ অনুসৰি থাকিলন্তু ধৈৰ্য্য ধৰি
 দানৱ কুলৰ নিজ নাহ ॥ ৬৩৯
 নমো দামোদৰ দেৱ চৰণত কৰোঁ সেৱ
 দণ্ডৱতে পৰি শতবাৰ ।
 অৰ্হম স্বৰূপ তথা অমৃত মথন কথা
 পদবন্ধে কৰিলো প্ৰচাৰ ॥
 শুনিয়োক সৰ্বলোক কলিত মুকুতি হোক
 কৰিয়োক কৃষ্ণত ভকতি ।
 এৰা আল জাল কাম ডাকি বোলা বাম বাম
 ধণ্ডি যাউক সবাবো দুৰ্গতি ॥ ৬৪০

শ্ৰীকৃষ্ণৰ মোহিনী ৰূপ ধাৰণ আৰু

হৰৰ মোহ প্ৰাপ্তি

পদ

পৰীক্ষিত ৰাজাত বদতি মুনি শুকে ।
 কৃষ্ণ কথা কহো শুনা পৰম উৎসুকে ॥
 বিপৰীত শ্ৰীমায়া দেখি মাধৱৰ ।
 শুনা যেনমতে কামাতুৰ তৈলা হৰ ॥ ৬৪১
 শুনিলন্তু হৰে পাছে কথা বিপৰীত ।
 স্ত্ৰী ৰূপ ধৰি হৰি হৰিলা অমৃত ॥
 দেৱক ভূজাইলা দানৱৰ আশা ভঙ্গ ।
 শুনি ত্ৰিনয়নৰ মনত মহা বঙ্গ ॥ ৬৪২
 আনন্দে দেখিবো বিষ্ণু যেন তৈল নাৰী ।
 এহি বুলি বৃষভত চড়ি ত্ৰিপুৰাৰি ॥
 লগ লাগি গোঁৰীয়ো বসিলা স্বামী কাছে ।
 দেখি নন্দি আদি কৰি বত কৃত্য আছে ॥ ৬৪৩
 কৈলাসক ঢাকি সবে বজাৰে নিশান ।
 হও হুৱে বাস্তে ভণ্ডে ধৰিলা যোগান ॥
 আকাশৰ পথে গোঁৰীনাথ গৈয়া লৰি ।
 বিষ্ণুৰ পূৰ্বক আৰ্হাইলোক লৰাৰি ॥ ৬৪৪

বৃষভৰ নামি হৰ আৰো গোঁৰী মাৱ ।
 বিষ্ণুক সাদৰি দুয়ো তৈলা ভূমি পাৱ ॥
 মাধৱৰ মন্দিৰক দূৰতে আকলি ।
 প্ৰণামিয়া শঙ্কৰে কৰিলা কৃতাঞ্জলি ॥ ৬৪৫
 বত্ৰৰ মন্দিৰে স্তূৰ্ণৰ সিংহাসনে ।
 কবন্ত প্ৰকাশ বসি প্ৰভু নাৰায়ণে ॥
 স্তনন্দ কুমুদ নন্দ পাৰিষদগণে ।
 চতুৰ্ভিত্তি বেটি সেৱে কৃষ্ণৰ চৰণে ॥ ৬৪৬
 জগত জননী লক্ষ্মী আছন্তু উপাসি ।
 শঙ্কৰক দেখি হৰি তুলিলন্তু হাসি ॥
 বসিবাক লাগি দিলা বঢ়ায়া আসন ।
 সভাৰ্য্যে বসিলা পাছে দেৱ ত্ৰিনয়ন ॥ ৬৪৭
 আদৰিলা হৰি যেন বিধি ব্যৱহাৰ ।
 কৰিলা পাৰ্ব্বতী সমে শিৱক সংকাৰ ॥
 শঙ্কৰে কৰিলা হৃষীকেশক সেৱলি ।
 আৰম্ভিলা ভূতি পাছে কৰি কৃতাঞ্জলি ॥ ৬৪৮
 নমো নমো মাধৱ বিধিৰ বিধি দাতা ।
 তুমি জগতৰ পতি তুমি পিতামাতা ॥
 তুমি পৰমাত্মা জগতৰ ঈশ এক ।
 একো বস্তু নাহিকে তোমাত ব্যতিবেক ॥ ৬৪৯
 তুমি কাৰ্য্য কাৰণ সমস্তে চৰাচৰ ।
 স্তূৰ্ণে কুণ্ডলে যেন নাহিকে অস্তৰ ॥
 তুমি পশু-পক্ষী স্বৰাস্বৰ তকত্ৰণ ।
 অজ্ঞানত মূঢ় জনে দেখে ভিন্ন ভিন্ন ॥ ৬৫০
 তোমাৰেমে মায়ায়ে মোহিত সৰ্বৰূপে ।
 তুমি আত্মা তোমাক নজানে অজ্ঞানে ॥
 সমস্তে ভূতৰ তুমি আত্মা হনৱত ।
 তব নপাই তোমাক বিচাৰে বাহিৰত ॥ ৬৫১
 তুমিলে কেবলে সত্য মিছা সবে আন ।
 জানি জানীজনে কৰে হনৱত ধ্যান ॥
 নৰানোহো স্বৰ ভোগ নলাগে মুকুতি ।
 তোমাৰ চৰণে মাত্ৰ থাকোক ভকতি ॥ ৬৫২

মুখে লউক নাম মোব কর্ণে তব কথা ।
 হৃদয়ত পাদ-পদ্ম থাকোক সর্বথা ॥
 বৈষ্ণব সঙ্গ হুগুটোক সর্বক্ষণ ।
 এতক প্রসাদ মাগো তোমাব চরণ ॥ ৬৫৩
 বি কার্যে আসিলো শুনা গোচর আমার ।
 দেখি আছে তোমাব বিস্তর অরতার ॥
 সম্প্রতি ধবিলো প্রভু যিটো নারীবেশ ।
 তাহাক দেখিবে লাগি আইলো ছবীকেশ ॥ ৬৫৪
 যিটো নারীবেশে সবে মুহিলা দানর ।
 দেবো অমৃত পান সাখিলা মাধর ॥
 যিটো নারীবেশক দেখিবে অভিলাষে ।
 কোঁতুহলে সতর্ক্যে আসিলো তমু পাশে ॥ ৬৫৫
 কৃত্য হেন বুলি প্রভু যবে আছে দায় ।
 দেখায়ো আমাক কেনমত নারীমায়া ॥
 ভকতর মনোবধ কবিয়ে পূরণ ।
 হেন শুনি হাসি মাতিলন্ত নারায়ণ ॥ ৬৫৬
 দৈত্যে নিলে অমৃত দেবর দেখি ক্রেশ ।
 সি কাণে শঙ্কর ধবিলো নারীবেশ ॥
 কামুক জনর তাত মহা কোঁতুহল ।
 তুমি মহা যোগীব দেখিবে কোন ফল ॥ ৬৫৭
 যোব নারীমায়া সর্ব মায়াত কুংচিত ।
 মহা সিদ্ধ মুনিবো কটাক্ষে মোহে চিত ॥
 দশনে কবে সবে তপ জপ ভঙ্গ ।
 হেন জানি কামিনীব জ্ঞান এবে সঙ্গ ॥ ৬৫৮
 ইটো স্ত্রী মায়াক দেখিবে কোন কার্য ।
 তুমি লাক ভৈলে হাসিবক সাধকাজ ॥
 এতকেনে য়েতো বাক্য শুনা পশুপতি ।
 হেন শুনি হাসি কবে হবিত কতি ॥ ৬৫৯
 কহা যোগসঙ্গে সিদ্ধ কবি আছে কারা ।
 ব্রহ্মর দেখো কি কবিকে পাশে মায়া ॥
 যদি অমৃত্যু-স্বাদক আব শঙ্কর আই ।
 বাববে বাতন্ত পাইছে শঙ্কর আই ॥ ৬৬০

দেখাইবো তোমাক আজি মায়া স্ত্রীকেশ ॥
 এহি বুলি অন্তর্দান ভৈলা ছবীকেশ ॥
 আগতে নাহিকে হবি গৈল কোন ভিত্তি ॥
 চৌভিত্তিক চান্ত হবে পার্শ্বস্ত্রী সখিত্তি ॥ ৬৬১
 কতো বিদূষক নিহালন্ত জগজীর ।
 চাপবি চাহন্ত কতো দেব মদাশিক ॥
 উঠন্ত বৈমন্ত মাত্র কবে উদমিস ।
 কৈক গৈলা হবি একো নপাস্ত উদিশ ॥ ৬৬২
 এহিমতে চান্ত হবে আকুল স্বভারে ।
 ভগিলা শঙ্কবে মাধরব ছুই পারে ॥
 শুনা সর্বজনে ইটো ভাগরত পদ ।
 বোলা হবি হবি ডাকি গুটোক আপদ ॥ ৬৬৩

উপবন বর্ণনা

ছন্দকী

পাছে ত্রিনয়ন	দিস্য উপবন
দেখিলন্ত বিদ্যমান ।	
ফল ফুল ধবি	অকমক কবি
আছে যত বৃক্ষমান ॥	
শিবীষ সেউতী	তমাল মালতী
পাবিজাত যুক্তি আই ।	
বকুল বন্দুলী	আছে ফুলি ফুলি
তাব সীমা সখ্যা নাই ॥ ৬৬৪	
শেফালী নেরালা	পলাশ পাশুলী
লবঙ্গ বাগী শুভাল ।	
করবীৰ বক	কাঞ্চন চাঁপক
ফুল তবক প্রসন্ন ভাব ॥	
কর্দাম করবী	ককর বাবুলী
নাগেশ্বর ছত্রিশালা ।	
অশোক অগাধ	শেফালী ককর
বহিরাঙ্গ কামরূপী ॥ ৬৬৫	

কুন্দ কুকৰক কেতকী টগৰ
 গন্ধে মোহে বহু দূৰ ।
 গুটিমালী ভেটি বঙ্গী বেরতী
 মকরা মাঠে ধুলুৰ ॥
 চন্দন অগক দিব্য কলতক
 দেৱদাক পদ্মবাসি ।
 প্ৰতি গাছে গাছে ভিণ্ডা বান্ধি আছে
 হুৱৰ্ণ মাণিকে খচি ॥ ৬৬৬
 মণি মৰকত স্থলী নানামত
 দীপ্তি কৰে তাৰ কাছে ।
 মহা মনোহৰ দিব্য সৰোবৰ
 তাৰ মাজে মাজে আছে ॥
 চাৰিয়ো কাষৰে প্ৰৱাল বাথৰে
 বান্ধিলা বিচিত্ৰ কৰি ।
 বৈদূৰ্য্যৰ বাট ফটিকৰ ঘাট
 মৰকত খাট খৰি ॥ ৬৬৭
 হুৱৰ্ণ কমল ভেট উতপল
 ফুলি ফুলি আছে বঞ্জি ।
 শোভে চক্ৰবাক বাজহংসজাক
 যুগল ভুঞ্জি উভঞ্জি ॥
 কোণা কৰু বক বিবিধ চটক
 ভ্ৰমন্ত নিৰ্ভয় ভাবে ।
 অমৃত সমান জল কৰি পান
 ভেজে হুললিত বাৰে ॥ ৬৬৮
 চাৰিও পাবত দিব্য পুষ্প যত
 গন্ধে দশোদিশ বাসে ।
 অনেক ভ্ৰমবে বেঢ়িয়া গুঞ্জবে
 মধুপান অভিলাষে ।
 বত দিব্য পকী কল ফুল ভক্তি
 কাড় হুত্ব বার ।
 কুহু কুহু আনি কোকিলৰ শুনি
 কৰু কপলা খাৰ ॥ ৬৬৯

ছবি

হেন মহা উপবন দেখিলন্ত ত্ৰিনয়ন
 দিব্য কন্যা এক আছে তাতে ।
 কোটি লক্ষ্মী সম নোহে কটাক্ষে ত্ৰৈলোক্যমোহে
 ভণ্টা খেৰি খেলে দুয়ো হাতে ॥
 তপ্ত হুৱৰ্ণৰ সম অলে দেহ নিকপম
 ললিত বলিত হাত পাৰ ।
 চক্ষু কমলৰ পাসি মুখে দেখি অন্ন হাসি
 সঘনে দৰশৈ কাম ভাৱ ॥ ৬৭০
 উৰ্দ্ধক ক্ষেপন্ত ভণ্টা কবন্ত কটাক্ষ ছটা
 লীলা গতি দেখাই ফুৰে পাক ।
 সোলকে উচ্চল খোপা খসে পাৰিজাত খোপা
 বাম হাতে সম্ববন্ত তাক ॥
 কৰ্ণৰ কুণ্ডল দোলে স্তন হলফল কৰে
 গলে বজ্জমালা ঝিকি পাবে ।
 হুৱৰ্ণ কঙ্কণ ধৰনি কৰে কণকুণ্ড শূনি
 প্ৰকাশে হৃদয় হেমহাবে ॥ ৬৭১
 কঠে লবে সাতসৰি লয়লাসে কাঢ়ে ভৰি
 আগবাঢ়ি পাছে গুচি বাস্ত ।
 পিঙ্কি শাৰী খোণ্টাজালি যেন মৈৰা কৰে চালি
 হৰক কটাক্ষ কৰি চাস্ত ॥
 দৰশাস্ত কাষপিঠি খনো হাসে সম দৃষ্টি
 চাহি লাজে চাস্ত চক্ষু মুদি ।
 ভ্ৰমন্ত অনেক ভাৱে উকৰাৰে বস্ত্ৰ বাৰে
 উচ্চ কূচ কুন্ত হোৱে উদি ॥ ৬৭২
 ককালে কিঙ্কিনী বাজে চৰণ কমল মাজে
 বয়ব নুপুৰ কণ খুন ।
 হালে কৃশ মন্যদেহ সঙ্গাব বোহিনী বেশ
 একো অঙ্গে নাহি খতি খুন ॥
 মুখ চক্ৰ সম শোভে পদম হুৰুতি লোভে
 বেটি মধুকৰে কৰে বোল ॥

শৰীৰৰ লাস বেশ নেত্ৰেৰ কটাক ঠেস
 দেখি শঙ্কু আতি ভৈলা ভোল ॥ ৬৭৩
 পূৰ্ব শক্ৰ হেন জানি কামদেৱে বাণ হানি
 মনক মৰ্দ্দিল মহেশ্বৰ ।
 নাহি শ্ৰুতি বুদ্ধি জ্ঞান কামানলে দহে প্ৰাণ
 লাজ কাজ এবিলা শঙ্কৰ ॥
 সবে জ্ঞান যোগ নৈল কন্থাক মাতিবে লৈল
 প্ৰাণেশ্বৰী চাপ মোৰ কাষ ।
 আঘাবেক মাত মোক জন্মৰ সফল হোক
 দেখি থাকো তোৰ লয়লাস ॥ ৬৭৪
 আৰ কি তোমাত বাজ মোক্ষতো নাহিকে কাজ
 আৰ কোন ছাৰ স্বৰ্গ সুখ ।
 তুমি বিনা নাহি আন তুমি মোৰ যোগ ধ্যান
 থাকিবো তোমাৰ চাহি মুখ ।
 পাশ চাপ দেও চুমা কি কৰিবে পাৰে উমা
 শুনা প্ৰাণেশ্বৰী মোৰ বাক ।
 মদনে তাপিত মন নাহি কিছু শ্ৰুতি জ্ঞান
 পাসবিলা কামতে উমাক ॥ ৬৭৫
 যত আছে ভূতগণ কাহাতো নেদস্ত মন
 কেৱলে কন্থাতে মাত্ৰ হিয়া ।
 স্বামীৰ দেখিয়া ভাৱ হাসন্ত পাৰ্ব্বতী মাৱ
 চাপবি মুখত বস্ত্ৰ দিয়া ॥
 আনো যত অনুচৰ লাজে ভৈলা নিবস্তব
 শঙ্কৰৰ দেখি হেন কাম ।
 শুনা সভাসৱ লোক কলিত স্মৃতি হোক
 ডাকি সবে বোলা বাম বাম ॥ ৬৭৬

পৰ

শুক নিগদতি শুনিয়োক বাজা পাছে ।
 হৰক মুছিয়া কন্থা এহিমতে আছে ॥
 ভৰ্তাখেৰি খেলায়ে হাতৰ পৰা পৰি ।
 সৈলা গুৰি পাছে হুতা হুক উকৰি ॥ ৬৭৭

তাক লাগি খেদি কন্থা বেগ ধৰি হুৱ ।
 কটিৰ বসন বায়ু নিলা উকুৱায় ।
 ভৈল তনু উদাস বেকত গুপ্ত অঙ্গ ।
 লাজে আঠু সাৱটি কবন্ত অঙ্গ ভঙ্গ ॥ ৬৭৮
 ছয়া কুজী জুমুৰি অঙ্গক হাতে চাকে ।
 লাজে চক্ষু মুদি কতো অধোমুখে থাকে ॥
 আৰ ছইবে লাগি ওচৰত নাই গাছ ।
 হাত কবি কতো টেব কবি চান্ত পাছ ॥ ৬৭৯
 দৰশান্ত ভাৱ শঙ্কৰৰ মোহ হেতু ।
 দেখিল কন্থাৰ গুপ্ত অঙ্গ বুকেতু ॥
 ভৈলন্ত বিমোহ মন মদনে দহয় ।
 পাৰ্ব্বতীক লাগি এবিলাস্ত লাজ ভয় ॥ ৬৮০
 অগ্নিৰ সংযোগে যেন উতলিলা স্তত ।
 ছয়াহ মদন বাণে তনু জৰ্জৰিত ॥
 একো নেদেখন্ত কামাতুৰ ভৈলা বব ।
 কন্থাক ধৰিবে মনে দিলেক লৱৰ ॥ ৬৮১
 খট মট কবি বাজে গলে মুগুমাল ।
 কঙ্কালৰ স্থলকি পৰিল বাব ছাল ॥
 ভৈল উলঙ্গট তাক নচাৱে চাপবি ।
 দেখি পলাইবাক লৈলা কন্থায়ো লৱবি ॥ ৬৮২
 হাসি লাজে আৰ হস্ত ইগাছে সিগাছে ।
 ভোল ছয়া শঙ্কৰে খেদন্ত পাছে পাছে ॥
 হস্তিনীক যেন মন্ত হস্তী যায় খেদি ।
 পলান্ত হৃন্দৰী শঙ্কৰক লাগ বেদি ॥ ৬৮৩
 প্ৰাণ যায় শঙ্কৰৰ কাম উতপাতে ।
 মহাবেগে খোপাত ধৰিলা বাম হাতে ॥
 বহ প্ৰাণেশ্বৰী কুলি কবি আলিঙ্গন ।
 মহা কাম ভোলে দিলা মুখত চুম্বন ॥ ৬৮৪
 আৰি মুৰি কবে কন্থা নাথাকে ধৰকি ।
 বাহৰ মাজৰপৰা পৰিলা হৃদকি ॥
 দুনাই লৱৰ দিলা বিমুক্ত কেশে ।
 পাহত খেদন্ত হৰে উলঙ্গট কেশে ॥ ৬৮৫

পাকে ঘূরুস্তে যাস্ত শবীৰ দেখাই ।
 খনো আৰ হস্ত কন্যা হাসি মুচুকাই ॥
 খনো ঘন স্তন জ্ঞপ ছলে দেখাই যাস্ত ।
 বহ বহ কাঠৈ বুলি শব্বে চেঞ্চাস্ত ॥ ৬৮৬
 নাহি শ্ৰুতি বুদ্ধি যেন বাতুল লক্ষণ ।
 নাৰীময় দেখন্ত সমস্ত বৃক্ষগণ ॥
 দাকণ মদন বাণে কৰে লটি ঘটি ।
 কন্যা বুলি খবিলন্ত বৃক্ষক সারটি ॥ ৬৮৭
 ইবাৰ নেবস প্ৰাণেশ্বৰী যাইবি কৈ ।
 চেঞ্চাস্ত বিশ্ৰুতি কামবাণে মুৰ্চা গই ॥
 ঘোড়শ বদনে কাঠৈ মোক দিয়ে চুমা ।
 কৰ আঙ্গিজন কি কৰিবে পাৰে উমা ॥ ৬৮৮
 কিসক নেদস প্ৰাণেশ্বৰী মোক লাগ ।
 যেহি লাগে তাকো দিব পাৰো মোত মাগ ॥
 কৈলাসৰ পাত্তিবোহো তোক অধিকাৰী ।
 সেৱা কৰি থাকিবে যতক দিব্যানাৰী ॥ ৬৮৯
 নকৰিবো দন্দ বাদ নপাবিবো গালি ।
 ময়ো দাস তোমাৰ থাকিবো আজ্ঞা পালি ॥
 পাৰ্ব্বতীকো ভোমাৰবেসে কৰি দিবো চেৰী ।
 আৰো বোনো প্ৰাণেশ্বৰী মোক বাস এৰি ॥ ৬৯০
 দেখিবে নোৱাৰা যবে আমাৰ কুব্ৰেণ ।
 জটাক মুণ্ডাও ভেবে দিয়োক আদেশ ॥
 সৰ্প গুচাই শিকিবোহো দিব্য অলঙ্কাৰ ।
 মুণ্ডমালা গুচাই গলে আৰো হেমহাৰ ॥ ৬৯১
 বাৰ ছাল এৰি শিকি দেৱাজ কুৰণ ।
 তন্নয় গুচাই গায়ে খোসো অঙ্গক চন্দন ॥
 যেহি লাগে যেহি বোলা কান্তে মই কৰো ।
 মুখ চাই নামাভা আভেসে মই মৰো ॥ ৬৯২
 কন্তনো কৰিলো জেব যোব অপবাধ ।
 এতু যেন কৰ মাঠৈ মচন মৰাধ ॥
 দান্তে খেব কামোবো সারট হাত বেলি ।
 তোব মোক মোক কৰিছা কৌতুহলে কেলি ॥ ৬৯৩

শ্ৰী বুলি বৃক্ষক ধবন্ত আঙ্কোৱালি ।
 দেখিয়া হাসন্ত নাৰী বেশে বনমালা ॥
 অনন্তবে চক্ষু মেলি হৰে চাইলা পাছে ।
 দেখন্ত নুহিকা কন্যা ধৰি আছে গাছে ॥ ৬৯৪
 তাক এৰি হৃন্দৰীক খেদন্ত দুনাই ।
 যেন মন্ত হস্তী হস্তিনীক খেদি যায় ॥
 লাগ নেদে বমগীয়ো পলান্ত লৱৰি ।
 মহাবেগে শব্বে খেদন্ত ভৰি ভৰি ॥ ৬৯৫
 নযায় নুপুহায় মদনৰ উতপাতে ।
 পাইলো পাইলো বুলি চাম্প দেশহাতে ॥
 আঙ্গুলিৰ আগে যেন চোৱে উচ্চ কূচ ।
 অন্তবস্ত কন্যা হব পৰি যাস্ত মুচ ॥ ৬৯৬
 পুৰাতন শত্ৰু কামদেৱে ছিদ্ৰে পাই ।
 প্ৰহাৰন্ত পুষ্পবাণ দুনাই দুনাই ॥
 মদনৰ শৰে হব হৃদয়ত ফুটি ।
 মহা দুখে মাটিত পাৰন্ত মোটা লুটি ॥ ৬৯৭
 কন্তো উঠি কন্যাক কৰন্ত কাও বাও ।
 আঙ্গুলি মুখত কৰো পালটিয়া চাও ॥
 তোবেসে কাৰণে কৰে মদনে দগধ ।
 মই যদি মৰো তোত লাগিবেক বধ ॥ ৬৯৮
 মহাপাপ প্ৰাণীবধ তাকো শঙ্কা নাই ।
 কোনবা সাধিবা হুখ আমাক মৰাই ॥
 জেভো পাপ চাপা আসি কৰো আঙ্গিজন ।
 তোহোব সাকল হৌক একপ বৌৱন ॥ ৬৯৯
 নেদেখক কেৱে কি কাৰণে কৰা লাজ ।
 নাহি আন পুৰুষ নিৰ্জেন বনমাজ ॥
 তই যবে নাহস আপুনি চাপি কোল ।
 এহি বুলি লাসে লাসে হয় যাস্ত ভোল ॥ ৭০০
 দেখি হাসি হৃন্দৰী পলান্ত লাগ নেদি ।
 নযা নাযা বুলি বৃক্ষকেতু যায় খেদি ॥
 শিবি গুহা বন নদ নদী সৰোবৰ ।
 দেখিয়া কুবন্ত হব বীপ বীশাস্তবৰ ॥ ৭০১

আছে ঋষিগণৰ আশ্রম যত যত ।
 পলাস্তে খেদস্তে ছয়ো প্রবেশিলা তাত ॥
 মদনৰ পীড়াত এবিলা হবে লাজ ।
 খেদিয়া ফুবন্ত আশ্রমৰ মাজে মাজ ॥ ৭০২
 আউল জাউল ছয়া চক্ষু ঢাকে জটে ।
 বিকলে খেদস্ত হবে ছয়া উলঙ্গতে ॥
 দেখি ঋষি পত্নীগণ হাসে নিবস্তব ।
 কতো মুখে বস্ত্র দিয়া পশে অভ্যস্তব ॥ ৭০৩
 উন্নত পাগল কিনো ভৈলা মহাদেয় ।
 কেনমতে আক হুবাহুবে কবে সের ॥
 উলঙ্গটে খেদস্তে কাহাৰ বউ জীর ।
 লাজ কাজ মৰ্যাদা এবিলা সদাশির ॥ ৭০৪
 এহিমতে জুমাঙ্কুমি হাসে সবে সখী ।
 ঋষিগণে শঙ্কবক কামাতুৰ দেখি ॥
 বিষ্ণু বিষ্ণু স্মরি সবে চপবাইল মাথ ।
 কিনো বিপর্যয় ভোল গৈলা ভোলানাথ ॥ ৭০৫
 কেহো বোলে শঙ্কবব কোনে যায় বৃজা ।
 পাণ্ডে অৰ্ঘ্যে আসা আগ বাঢ়ি কৰো পূজা ॥
 এহি বুলি উঠি যাস্ত কতো মুনিগণ ।
 লবনস্তে কৰঘোবে বুলিলা বচন ॥ ৭০৬
 ভূমি চবাচব গুৰু জগতবে বাপ ।
 সৰ্বজান ছয়া কেনে কৰা মহাপাপ ॥
 কণেক বিপ্রায় কৰা আমাৰ ধনত ।
 যতক বোজস্ত মানে নশনে কাপ্ত ॥ ৭০৭
 বম্বী হমিলা চিত্ত কামে ছয়া ভোল ।
 সুশনস্ত হুবে ঋষি সমস্তব বোল ॥
 কাশ্মীরি পাছে পাছে ফুবন্ত লবৰি ।
 গাৰ দেখাই হুন্দরী পলাস্ত ভবি তৰি ॥ ৭০৮
 নশায়ন্ত লান নাহিকয় হুৰ শাস্তি ।
 খেদস্তে খেদস্তে হব ভৈলা হাবাসাছি ॥
 উত্তম পুণ্ডৰ চিত্ত মদনে বিকল ।
 বহিবে লাগিলা শঙ্কবক বিষ্ণু কল ॥ ৭০৯

হস্তিনীক খেদস্তে হস্তীৰ কেন আশ্রম ॥
 যেন গিবি শিখবৰ পেক ধবৰ বনে ॥
 সেহিমতে শঙ্কবব বিষ্ণু বাস পৰি ।
 দেখি ঋষিগণে আস্তবিলো জক এবি ॥ ৭১০
 পিঠি দিয়া কতো হুন্দরী নাম নাম ॥
 মহা যোগী শঙ্কবব এনে ছেল কাঁক ॥
 জাহি বুলি ঋষিগণ যাস্ত ঘবাঘবি ।
 হুন্দরী হুন্দরী নাম কুৰু হবি ॥ ৭১১
 যৈতে যৈতে শঙ্কবব বিষ্ণু পবি গৈয়া ॥
 ভূমি গুচি তেখনে হুন্দরীময় ভৈলা ॥
 যত যত বুকলতা বিষ্ণুচটা চোরে ।
 কাঁক গুচি তেখনে হুন্দরীময় হোরে ॥ ৭১২
 তথাপি খেদস্ত হব ছয়া উলঙ্গট ।
 পাক ফুবি পাইলা গৈয়া বৈকুণ্ঠ নিকট ॥
 পৰিয়া আণ্টাইলা ঘেবে বিষ্ণু অহুৰে স্ত ॥
 তেবেসে চেতন ভৈলা হব গারত ॥ ৭১৩
 চাপবি চাহন্ত ছাল নাহিকে কটিত ।
 লাজে অধোমুখ ছয়া বসিলা মাটিত ॥
 পাছে ব্রহ্মজ্ঞান চিন্তি চিত্ত হির কবি ।
 নাক কাণ চুয়া হুন্দরী নাম হবি ॥ ৭১৪
 মদনৰ পীড়াক এয়া মহাযোগী ।
 ব্যাধিব সকাশ পাইল যেন চিব্বোয়ী ॥
 এহ গুচি গৈলে যেন যত হোলে আউল ॥
 মনত গুণস্ত বসি জগতৰ বাউল ॥ ৭১৫
 যেন কৰ্কে আদি হুন্দরীময় হুন্দরী ॥
 কেনমতে পুৰ্বকীর পত্নীগণে মন ॥
 বুলিবের কুকিল কাহাৰ নাকী স্ত ॥
 গৃহত পশিবে বসিবে সৈবিক গুৰু ॥ ৭১৬
 লবু ভৈলো মাধবৰ সুশনিলো হাক ॥
 উদ্বাব আগতে চকু বুলিলা কতাক ॥
 এবে কেনমতে তান আপে হইলো শির ॥
 কবন্ত অশেব চিত্ত যেন সৰ্বশির ॥ ৭১৭

বিচাৰত কিছু দোষ নাহিকে আমাৰ ।
 যাৰ মায়্যাপাশে বদ্ধ সকলে সংসাৰ ॥
 হেন হৰি মুহিলে আপুনি নীৰী হুই ।
 আত অশুশোচ আবে কৰো কোন মুই ॥ ৭১৮
 কটাকৈ অজস্তু ব্ৰহ্মাণ্ড কোটি কোটি ।
 এগোটা ডিম্বৰ মই কহে এক গুটি ॥
 যাহাৰ অঙ্গত চৰাচৰ ভৈল বাজ ।
 হেন হৰি মুহিলে ইহাত কোন লাজ ॥ ৭১৯
 বিষ্ণুৰ আগত মই পৰম অজ্ঞানী ।
 জিনিলো মায়্যাক বুলিলোহো গৰ্ববাণী ॥
 এহি অহঙ্কাৰে কৰে হৃদয়ত তাপ ।
 হৰি হৰি স্বৰ্গে খণ্ডোক সিয়ো পাপ ॥ ৭২০
 এহি বুলি মৌন ভৈলা দেৱতা ঈশান ।
 কৰিবে লাগিলা মনে মাধৱৰ ধ্যান ॥
 শুনা সৰ্বজনে মন কৰা উপশাম ।
 আন কাম এৰি ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৭২১

ছবি

অনন্তবে দেৱ হৰি ছনাই নিজ ৰূপ ধৰি
 শঙ্কৰৰ আগে উপসন ।
 মুখে কৰি অন্ন হাসি হৰক সন্মুখি আসি
 বুলিলন্তু প্ৰশংসা বচন ॥
 শুনা শুনা শূলপাণি জানো তুমি মহাজ্ঞানী
 ভবিলা ছন্তৰ মায়্যা ঘোৰ ।
 তুমিসে তত্ত্বক জানা নাহি আৰং তুমি বিনা
 আউৰ পৰম প্ৰিয়মোৰ ॥ ৭২২
 শুনা মহা জ্ঞানশালী তোমাবেসে বাক্য পালি
 দেখাইলো ছন্তৰ স্ত্ৰী মায়্যা ।
 আত নকৰিবা খেদ কিঞ্চিতো নাহিকে ভেদ
 তোমাৰে আমাৰে একে কায় ॥
 শুনা কুন্তলাৰ হৰ ছুট ছয়া বেণু বৰ
 হেঁক মায়্যাতোমাৰ অধীন ।

হুখে থাকি নিজ ধানে মহা কল্প অৱসানে
 মোৰ শৰীৰতে ঘাইবা লীন ॥ ৭২৩
 এহি বুলি বনমালী শঙ্কৰক আক্ৰোধানি
 সমজ্যাক নিলন্তু সাদৰি ।
 কৰিলন্তু সতকাৰ দিব্য বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ
 পাৰ্বতীক দিলা মাণ্ড কৰি ॥
 আনো যত ভূতগণ সবাবো ভুঘিলা মন
 কৰিলন্তু যথোচিত কাম ।
 পাছে হৰে মহাভূষ্টি পাৰ্বতী সহিতে উঠি
 দগুৱতে কৰিলা প্ৰণাম ॥ ৭২৪
 বিষ্ণুত মেলানি মাগি লৰিলা গৃহক লাগি
 ভাৰ্য্যায়ে সহিতে শূলধৰ ।
 চড়িলা বৃষভ ৰথে শীঘ্ৰে আকাশৰ পথে
 আৰোহিলা কৈলাশ শিখৰ ॥
 বসিলা সমাজ পাতি বোলন্তু উমাক মাতি
 দেখিলা আপুনি প্ৰাণজায়ী ।
 ভৈলোহো বাতুল প্ৰায় মোৰ শ্ৰুতি জ্ঞান নাই
 কিনো নকৰিলে বিষ্ণুমায়ী ॥ ৭২৫
 মই জগতৰ পতি মোৰ ভৈল হেন গতি
 আন কোনে থিব হুইবে আত ।
 হেন জানা স্বৰূপত চৰাচৰ আছে যত
 সবে বন্দী বিষ্ণুৰ মায়্যাত ॥
 সহস্ৰ বৎসৰ মানে আছিলোহো যোগধ্যানে
 দেখি তুমি পুছিলো আমাক ।
 গাৱে ভঙ্গ্য জটাধৰি অনেক তপস্তা কৰি
 আৰ তুমি আবাধা কাহাক ॥ ৭২৬
 এৰি মোহ ক্ৰোধ কাম কাৰ তুমি জপা নাম
 আউৰ আহন্ত কোন দেৱ ।
 তোমাত কহিলো আমি আহন্ত জগত বাৰী
 হুৱাহুবে বাক কৰে দেৱ ॥
 প্ৰত্যকে দেখিলা আতি যাহাৰ মায়্যাত বাজি
 মোহ ছয়া এৰিলোহো লাজ ।

চেঞ্চাই যেন ফুরো বাইল কামবাণে ছয়া আউল
হস্বরালো বৈকুণ্ঠ সমাজ ॥ ৭২৭
কপট যুরতী বেশে মুহিলন্ত হৃষাকেশ
পাসবিলো পাসতে তোমাক ।
কন্ঠাক ফুরিলো খেদি গিবি গুহা বন নদী
অনেক ঋষিৰ আশ্রয়ক ॥
নেদেখিলে কৈবল্যে কোনে নহাসিলে মোকে
লঘু হইবে নথাকিল ঠাই ।
এডু মোৰ কাম্পে হিয়া হেন জানা প্রাণ প্রিয়া
কৃষ্ণৰ মায়াত বব নাই ॥ ৭২৮
যত দেখা চবাচব হবিময় নিবন্তব
হবিত পৃথক কেহো নোহে ।
যিজন ভকতি হীন সি দেখে হবিক ভিন
হবিৰ মায়াই তাক মোহে ॥
হবিসে পবম দেৱ হবিকেসে কৰো দেৱ
অজস্তা পালস্তা সবে হবি ।
হবি পাৱ শিবে ধৰি শ্ৰয়ণ কীৰ্ত্তন কৰি
তেবেসে হবিৰ মায়া ভবি ॥ ৭২৯
হেন জানি ভূমি দেৱী হবিৰ চৰণ সেৱি
এৰা মোহ লোভ ক্ৰোধ কাম ।
নকৰিয়ো জন্ম ৰূধা শুনা সদা হবি কথা
কৰিয়ো কীৰ্ত্তন হবি নাম ॥
হবিৰ চৰণ মনে চিন্তিয়োক সৰ্বৰূপে
কৰিয়ো ভকতি ভালমতে ।
তেবেসে সংসাৰ ভবি হবিৰ প্রসাদে গোবী
পাইবা মোক মোহোৰ লগতে ॥ ৭৩০
শকবব হেন ৰাঙ্গী পাৰ্বতী সোসানী শুনি
আনন্দতে শিহবাইলা পাৱ ।
উঠি কৰবাবে গোবী হুবি প্রদক্ষিণ কৰি
নমিলা শিৱক হুই পাৱ ॥
হুনি প্রভু সৰ্বজ্ঞান নিলা মোক নিৰ্য্যাজান
সৰ্বক ভোজনাব আমি জ্ঞান ।

কিনো ভাগ্যৱতী আমি তোমাৰ প্রসাদে স্বামী
তবিলো ছন্তব ঘোৰ মায়ী ॥ ৭৩১
এবেসে জানিলো সাৰে হবি ভকতিত সাৰে
নিস্তাব কবস্তা কেৱ নাই ।
মিছাতেসে মূঢ়জনে খপে আল জ্ঞান কৰে
হবিৰ নামেসে মোক পায় ॥
আউৰ চিন্তা নাই মোৰ তবিলো সংসাৰ মোহ
কৌতুহলে হবি নাম লৱে ।
এহি বুলি পাছে গোবী হবিত ভকতি কৰি
থাকিলন্ত জগতব মাৱে ॥ ৭৩২
শুক মুনি নিগদতি শুনিলাহা কুকপতি
কহিলোহো হবিৰ চৰিত্ৰে ।
কপট যুরতী বেশে যেনমতে হৃষীকেশে
মুহিলন্ত শকবব চিত্ত ॥
দৈত্যব মুহিয়া মন যেনমতে নাৰায়ণ
অমৃতক পিয়াইলা দেৱক ।
পুছিলো যতক মানে কহিলোহো সাৱধানে
সৰিশেষে কৃষ্ণৰ কথাক ॥ ৭৩৩
অকপটে যিবাঞ্জে শুনে ভণে একমন্ত
শুনিয়ে তাহাৰ কল ববে ।
সমস্ত পাপক বাধি আপোনাৰ মোক সৰ্বি
এক কোটি পুৰুষ উদ্ধাবে ॥
খণ্ডৰ চৌষষ্টি বোগ মিলৱ পবম ভোগ
কৰে মনোবধক সাক্ষল ।
কহো মই স্বকপত নাহি আৱ সংসাৰত
হবি কথা শ্ৰৱণ ৰজল ॥ ৭৩৪
পৰীক্ষিত হেন আমি চিন্তিয়োক হৃকপাণি
হবিৰ কথাত কৰা বতি ।
এবিরোক আৱ কল জপিয়োক হবি শ্ৰৱ
ইহ পৰমোক্তক হবি গতি ॥

আত্মসংস্কৃত মৰ্ত্তলোক জন্মৰ সান্ধ্যল হোক
 কবিলোক হৰিত ভকতি ।
 আত্মক যেন মনে লাগে পুষ্টিয়োক যোৰ আনে
 কহো কৃষ্ণ কথাক মস্ত্রাতি ॥ ৭৩৫
 নমো নমো দামোদৰ সংসাৰৰ বিম্বহৰ
 ভকত অভয় দাতা দেৱ ।
 ভাগৱত পদ ছবি বচিলা শঙ্কৰ কবি
 কৃষ্ণৰ চৰণ কৰি সেৱ ॥
 শুনিয়োক বুদ্ধলোক নিন্দা নকৰিবা মোক
 যদি দেখা পদত দৃষণ ।

আমি সমস্তবে শিষ্য জানি কৰা বিম্ববিব
 মহন্তৰ কৰাসে ভূষণ ॥ ৭৩৬
 শুনা সৰ্বজন তত্ত্ব ইটো মহা ভাগৱত
 তিনিয়ো লোকত সাবস্তব ।
 যত মহা কল্প দান কোটি কোটি তীৰ্থস্থান
 কেহো আৰ নপাৰে গুচৰ ॥
 কৃষ্ণকথা শিবা ভণে শিবা শুনে একমনে
 সংসাৰ তবয় সেহিজন ।
 হেন জানি নবলোক বামহৰি যুযি়োক
 সমাপতি অমৃত মথন ॥ ৭৩৭

২ বলি ছলন

দৈত্যগণৰ বৃদ্ধ-যাত্ৰা

পদ

জয় জয় জগত জনক জনাৰ্দন ।
 জয় দামোদৰ দুৰ্ভ দানৱ মৰ্দন ॥
 সজ্জন বঞ্জন নাৰায়ণ নিবাক্যৰ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে মনে মোৰ নমস্কাৰ ॥ ৭৩৮
 নমো নমো মধুসূৰসুন্দৰ কৈত্যাৰি ।
 প্ৰপুত প্ৰাণক নমো পাতক সংহাৰী ॥
 সনানন্দ আনন্দ গোবিন্দ পয়োনিধি ।
 হৰিক শ্ৰবণে আবস্তব হোক সিদ্ধি ॥ ৭৩৯
 জয় জয় কপটি বামন বনমালী ।
 বলিক ছলিলা অধিষ্ঠিত বাক্য পালি ॥
 ত্ৰৈলোক্য লক্ষীক পুত্ৰ পাইলা পুৰন্দৰে ।
 কৃষ্ণৰ কিৰবে ভনে কাৰয় শঙ্কৰে ॥ ৭৪০
 মহাভাগৱত ভগৱৎ শুনা সৰ্বজন ॥
 সৰ্বত্ৰ কৰ্মৰ পৰিত্ৰাণ কৰক ॥

বাৰ তৈল কোটি শত পাতোক নিৰ্ঘ্যাণ ।
 সি সি জনে কৃষ্ণৰ কথাত পাতে কাণ ॥ ৭৪১
 ভাগৱত কথা ইটো অমৃত সান্ধাত ।
 বামন পুৰাণ কিছু মিশ্ৰ দিলো তাত ॥
 ছুয়ো কথা নিবন্ধিলো কবি এক ঠাই ।
 যেন মধু মিশ্ৰ চুহু স্বাদ বাঢ়ি যায় ॥ ৭৪২
 কৰকোবে বোলো শুনা সবে সভাসদ ।
 মহা যুচ হয় কৰো ভাগৱত পদ ॥
 মোৰ ইটো পদত বচাই গুণ মোৰ ।
 কৃষ্ণ কথা শুনি কৰা চিন্তক সম্ভাৱ ॥ ৭৪৩
 কৰ্মৰে মিজিত যদি হোৱে পলাজন ।
 তাতো নিবন্ধিলে আছে কৰা মোক বল ॥
 কোঁৱৰ পদ থাকোক কৰ্মৰ সনন ॥
 ইটো কৃষ্ণকথা পলাজন পটভব ॥ ৭৪৪
 পৰিত্ৰিত বকতি শুনিয়ো মহাযুধি ॥
 নখণ্ডে ত্ৰিগুণি আৰি কৃষ্ণ কথা শুনি ॥

শুনো কৌতূহলে কহিয়োক সমুদায় ।
 বণ হাবি পাছে কি কবিলো বলিবায়ে ॥ ৭৪৫
 পূর্ণকাম হবি হেন কহি আছা ভুমি ।
 বলিত খুজিলা কেনে তিন পদ ভুমি ॥
 বিনা দোষে বলিক বাঙ্কিলা কি কাবণে ।
 কহিয়ো ইসব কথা শুনো বঙ্গ মনে ॥ ৭৪৬
 শুক নিগদন্তি ধন্য ধন্য পবীক্ষিত ।
 কৃষ্ণ কথা শ্রবণে একান্ত যাব চিত্ত ॥
 কবিলো নিবাস হবি হিয়াত তোমাৰ ।
 জানিলো তবিলো ভুমি চুস্তব সংসাৰ ॥ ৭৪৭
 শুনিয়ে বামন অরতাৰ মাধৱৰ ।
 বণ হাবি পাছে কি কবিলো দৈত্যেশ্বৰ ॥
 বলিক ছলিলা যেনমতে নাৰায়ণ ।
 কহো সারশেষ কথা শুনো একমন ॥ ৭৪৮
 কালক অপেক্ষি বলিবায়ে ভয়হীন ।
 যুদ্ধ হাবি পাতালে আছন্ত কতো দিন ॥
 উত্তল ধুগল মনে নাহি হুখ শাস্তি ।
 একোমতে উপায় নপান্ত গুণি গাষ্টি ॥ ৭৪৯
 নিজো নাসে বাজিব মুকচে অন্ন পান ।
 দিন গোটে যায় এক যুগৰ সমান ॥
 অধোমুখে ঘনে ঘনে তেজস্ত নিবাস ।
 ত্রিংশত হাবিলো ভাগিল মোৰ ভাষ ॥ ৭৫০
 কোন কৰ্ম কৰো আবে যাওঁ কোন বাজ ।
 কহিতে এৰাও বণ হাবিবাৰ লাজ ॥
 একোৰে প্রকাৰে হুহ নাহিকে মনস্ত ।
 ভৈলা গৈয়ো দৈত্যেশ্বৰ শুক্রৰ গৃহাগত ॥ ৭৫১
 বাজা আহিবাৰ শুনি শুক্র মহা ঋষি ।
 সপুত্রে বাঙ্করে আগ বাঙ্কিলা হবিবি ॥
 প্রণামিলা বলিবায়ে শুক পাৰে ধৰি ।
 শুক্রে আখাসিলা পাছে তাহাক সাদৰি ॥ ৭৫২
 পাছে ছুয়ো বসিলাস্ত বিচিত্রে আসনে ।
 তেজিলা নিবাস দৈত্যপতি কুখ মনে ॥

বণ হাবিবাৰ পাছে নাষায় মুপুহায় ।
 কতো বেলি আছিলস্ত মাখা চপবাই ॥ ৭৫৩
 শুক্রক সম্বোধি পাছে বলিলাস্ত বাক ।
 কোন কৰ্ম কৰো শুক বলিয়ো আমাক ॥
 আপদৰ বন্ধু ভুমি কহিবাৰ পাত্রে ।
 ভুমি প্রাণ দিলা বাপে উপজিলো মাত্রে ॥ ৭৫৪
 সমবত মোক নিপাতিলা শতক্রতু ।
 ছুনাই উপজিলো মই তোমাৰেসে হেতু ॥
 মৰণতো কবি লাজ জিনিলা ত্রিংশে ।
 জগত ব্যাপিল আবে মোহোৰ কুম্বে ॥ ৭৫৫
 বলিক বধিলা সমবত পুৰন্দৰে ।
 ইটো কুখিয়াতি বৈলা চন্দ্র দিবাকৰে ॥
 ইন্দ্রত হাবন্তা নাই বংশত আমাৰ ।
 পিতৃ পিতামহৰো অনাইলো খেলিঙ্কাৰ ॥ ৭৫৬
 দানৱ কুলৰ ভুমি বিনে গতি নাই ।
 ভুমি প্রাণদাতা পিতা মাতা সমুদায় ॥
 হেন জানি চিন্তা শুক উপায় সম্প্রতি ।
 যেনমতে পুনৰপি পাওঁ অত্মারতী ॥ ৭৫৭
 বণে জিনো ছুনাই যদি দশ দিগপাল ।
 তেবেসে গুচয় মোৰ ছদয়ৰ শাল ॥
 জগততে তোমাৰ অসাধ্য নাহি কাজ ।
 ভুমি চিত্ত দিলে ছুনাই পাওঁ স্বৰ্গ বাজ ॥ ৭৫৮
 হেন শুনি হাসি শুক্রে বলিত বদন্তি ।
 ইকার্যক চিন্তা নকৰিবা দৈত্যপতি ॥
 হেন জানা পাইলা স্বৰ্গ নাহিকে অত্যাধা ।
 যাঠি গোটা সেচেনাৰ জুই শালত কথা ॥ ৭৫৯
 যেবে হক দৈত্যশুক দেখিয়ো প্রভয়েক ।
 স্বৰ্গত তোমাক কাগি কৰো অজিবেক ॥
 হেন জানা সাবিলো দেৱৰ প্রতিকার ।
 কৰাও বিশ্বজিত বস্ত বিলায়ো সন্তাৰি ॥ ৭৬০
 এহি বলি উপদেশ দিলা বিবি চাই ।
 কবিলন্ত বলিয়ো সন্তাৰি এক চাই ॥

ব্রহ্মশালা সাজিলন্ত নিবঞ্জন ধানে ।
 নির্ম্মলা হোমব কুণ্ড চৌহন্ত প্রমাণে ॥ ৭৬১
 আপোনাৰ মস্ত্রে শুক্রে যজ্ঞ আৰস্ত্রিলা ।
 অভিচাব মস্ত্রে পঢ়ি অগ্নিত হুনিলা ॥
 কৰাইলন্ত যাগ যেন বিধিব বিধান ।
 অগ্নিত উঠিলা পাছে দিব্য বধধান ॥ ৭৬২
 শুক্ৰ হুৰ্ণৰ কান্তি কৰে চিকিমিকি ।
 সূৰ্য্যৰ কিৰণে যেন কৰে ঝিকিমিকি ॥
 তাহাৰ মহিমা কহি কোনে পারে ওৰা ।
 আকাশে সঞ্চাবে দিব্য হাজাবেক ঘোড়া ॥ ৭৬৩
 সিন্দূৰ সদৃশ বৰ্ণ হুৰ্ণৰ বাথৰ ।
 ফুলে সিংহধ্বজ সিটো শুক্ৰ হুৰ্ণৰ ॥
 বস্ত্ৰ বিৰচিত বাজ ভৈলা ধনুধান ।
 ভূগ ছুই উঠিলা অক্ষয় যত বাণ ॥ ৭৬৪
 উঠিলা অভেদ দিব্য করচ বহিত ।
 পিঙ্কিলন্ত বলি তাক শুক্ৰৰ ইঙ্গিত ॥
 শিবত কিবীটি কর্ণে মকৰ কুণ্ডল ।
 হেমহাৰ প্ৰকাশে বহল বক্ষ্মহল ॥ ৭৬৫
 কেযুৰ কঙ্কণে জাতিকাৰ কৰে তনু ।
 বামহাতে লৈলা অগ্নিদন্ত দিব্য ধনু ॥
 বাঙ্কিলা অক্ষয় ছুই ভূগ পিঠি ভাগে ।
 শুক্ৰে বুলিলন্ত আউৰ চাহিবে নলাগে ॥ ৭৬৬
 ইটো দিব্য বধত চড়িয়ে মহাশয় ।
 এহি শুভক্ষণে কৰা স্বৰ্গক বিজয় ॥
 লগত চলোক মহা মহা দৈত্য সজ ।
 আচোক যুক্তিবে ইন্ত্ৰ দেখি দিবে তজ ॥ ৭৬৭
 এহি বুলি শুক্ৰে পঢ়ি বক্ষা মস্ত্ৰ বাণী ।
 দিব্য শব্দগোট দৈত্যন্ত্ৰক দিলা আনি ॥
 পিঙ্কাইলা পক্ষৰ মালা বৈকুণ্ঠ প্ৰহ্লাদ ।
 হুয়োক বিজয় বুলি দিলা আশীৰ্ব্বাদ ॥ ৭৬৮
 অনন্তমে মহাবীৰ বলি ভয়বীন ।
 নমিলা শুক্ৰৰ পুত্ৰ কবি প্ৰহৰিকণ ॥

প্ৰহ্লাদৰ পদবজ লৈলা আনি শিবে ।
 লবিলা দেৱৰ অৰি পৰম গন্তীবে ॥ ৭৬৯
 দেৱদন্ত বধত প্ৰকাশে দৈত্যবাজ ।
 জ্বলন্তে আছয়ে যেন বহ্নিকুণ্ড মাজ ॥
 প্ৰচণ্ড সূৰ্য্যক যেন চাহন নযায় ।
 লবিলা দেৱক ধাবে পৃথিবী কম্পাই ॥ ৭৭০
 বৰ বৰ দৈত্য লগে কবিলা প্ৰমাণ ।
 বলে বীৰ্য্যে ধৈৰ্য্যে সবে বাজাৰ সমান ॥
 নাহি ভ্ৰভঙ্গ খঙ্গে যাই একে জোপে ।
 মত সিংহযুথে যেন পৰম আটোপে ॥ ৭৭১
 চতুৰঙ্গ দলে যায় বলিৰায়ক বেঢ়ি ।
 আলগিল দৈত্যসেনা পৃথিবীক এৰি ॥
 অলেখ পদাতি আতি হয় হস্তী বথে ।
 মহা চমৎকাৰে চলে আকাশৰ পথে ॥ ৭৭২
 পৰম সক্ষানে ধনু ভিৰি অস্ত্ৰ যুৰি ।
 মাথাক জঙ্কাৰে খঙ্গে দশন কামুৰি ॥
 কেহো ডাড়ি মুছৰি আঙ্গুলি ঠাৰ দেই ।
 থাক থাক দেৱগণ আজি যাইবি কই ॥ ৭৭৩
 আজি বোৰ সমবে সবাৰে লৈবো প্ৰাণ ।
 কদৰ্থিলি যতেক সবাবো সাৰো মান ॥
 এহি বুলি দেৱক গৰ্জ্জন্তে যাই আতি ।
 পৰম আটোপ কৰি দানৱ পদাতি ॥ ৭৭৪
 নাহি ঢাক ঢোল আতি পবিল নিজম ।
 সমবক লাগি সবে কৰে কম বম ॥
 সূৰ্য্য কিৰণকো ঢাকিলা দৈত্য বলে ।
 কালমেঘ দল যেন গগন মণ্ডলে ॥ ৭৭৫
 বিশ্বাদ শৱদে যেন বাতাস শোষায় ।
 ভয়ে পশু পক্ষী দশোদ্গিশক পলায় ॥
 আকাশক ত্ৰাণি বায় দানৱ কটক ।
 উৰ্কক উৰয় যেন অনেক চটক ॥ ৭৭৬
 মহা বেগে গৈয়া বায় মণ্ডলক এৰি ।
 স্বৰ্গৰ নিকট আনাইলোক দব হৰি ॥

মনে মনে গৈয়া পাছে সমস্তে অম্ব ।
 বেটিলেক অত্মারতী দেৱতাৰ পুৰ ॥ ৭৭৭
 ভগিল শঙ্কৰে ধৰি কৃষ্ণৰ চৰণে ।
 জগতৰ বিগ্নি খণ্ডস্তোক নাৰায়ণে ॥
 শুনা আবে সামাজিক কৃষ্ণ কথা সাৰ ।
 বেলা হৰি হৰি পোৰা পাপৰ ভাণ্ডাৰ ॥ ৭৭৮

অত্মারতী বৰ্ণনা

হুলড়ী

শুক নিগদতি শুনা কুকপতি
 যেন খান অত্মারতী ।
 নাহিকে উপমা তাহাৰ মহিমা
 কহিবে কাৰ শক্তি ॥
 নানা বজ্জময় যত গৃহচয়
 শাৰী শাৰী কৰে কান্তি ।
 নাহি দিন বাতি যেন জ্বলে আতি
 চন্দ্র আদিত্যৰ পাস্তি ॥ ৭৭৯
 প্ৰবাল বাখৰ ফটিকৰ ঘৰ
 মৰকতে কামি তাৰ ।
 বিশ্বকৰ্ম্মা হৰি কাটীলা জিজিবি
 পদ্যবাগে দিলা বাৰ ॥
 মানিক কপাট বৈদুৰ্ঘ্যৰ বাট
 বান্ধিলে হুৰ্ণে কাছি ।
 আগে চালি চালি আবিলা মুবালি
 মুকুতাৰ মালা গাছি ॥ ৭৮০
 হুৰ্ণৰ ঘট কৰে কট কট
 নিশেষ গৃহ উপবে ।
 বজ্জময় দৃঢ় হুৰ্ণৰ গড়
 চৌপাশে প্ৰকাশ কৰে ॥
 দিব্য অজ্জময় বল চান্দয়
 সাক্ষি আছে তাত বেটি ।

গড় খাই খাই আকাশী নদাই
 বহে অত্মারতী বেটি ॥ ৭৮১
 দিব্য উপবন ইন্দ্ৰৰ নন্দন
 প্ৰকাশে তাহাৰ কাছে ।
 নানা বৃক্ষ জাতি পুষ্প গুঞ্জে আতি
 আমোদ কৰন্তে আছে ॥
 প্ৰমত্ত ভ্ৰমবে বেটীয়া গুঞ্জবে
 বহে স্তবাসিত বাৰ ।
 যত দিব্য পক্ষী পুষ্প মধু ভক্ষি
 তেজে স্তললিত বাৰ ॥ ৭৮২
 কোকিলৰ নাদ শুনন্তে উন্নয়
 মত্ত ময়ূৰৰ বোল ।
 দিব্য সৰোবৰ নিৰ্ম্মিলা বিস্তৰ
 নন্দন বনৰ কোল ॥
 চাৰিয়ো কাখৰে বান্ধিলা বাখৰে
 ঘাটে ঘাটে খাট খৰি ।
 দিব্য পুষ্প যত প্ৰকাশে পাবত
 ফুলি জকমক কৰি ॥ ৭৮৩
 দেৱ বিজ্ঞাধৰে জল ক্ৰীড়া কৰে
 অশেষ হুৰ স্তম্বী ।
 বজ্জ জুলি বাটি খেলে জল ছাটি
 অসংখ্যাত অপেশ্বৰী ।
 কতো ঘসি কুড় জলে দেই কুড়
 সাহোবে কতো কোঁচুকে ।
 কতো দেৱজাক বসি চাৰে তাৰ
 হানন্ত আতি উৎসুকে ॥ ৭৮৪
 গৃহ উপবত নৈবা পাবাত
 দেখি পক্ষী চাৰে/চাৰে ।
 হাৰ্ণিৰ মধ্যত বাজপাৰ মত
 কলে হুৰ্ণৰ কাছে ॥
 হুই শাৰী তাত কইনা পাবিহাত
 গড়ে মোহে সৰ্ব্বমানে ।

শ্রুতি গাছে গাছে ভিণ্ডি বান্ধি আছে
অমূল্য নানা বতনে ॥ ৭৮৫

চন্দ্রতাপচয় আতি প্রকাশয়
মুকুতা মূবালি খোপা ।

অনেক যুরতা করে লীলা গতি
বান্ধিয়া উচ্চল খোপা ॥

দিব্য অলঙ্কাৰে দেহা জ্যোতি করে
অগ্নি শিখা যেন ছলে ।

হাস পৰিহাস দেখি লয়লাস
মুনিৰ মনক টলে ॥ ৭৮৬

কুস্ত্রাক্ষৰ জালে বজারে বোম্বালে
অগক ধূপৰ ধূম ।

দেখি কুঁৱা কুঁয়ি তাতে আৰ হুই
ভ্রমে নাৰী জুমাঙ্কুম ॥

বঙ্গে গারে গীত আতি সুললিত
ধৰা ধৰি কৰি হাতে ।

নূপুবৰ ধৰনি কণু যুক্ষু শুনি
যেন মদনক মাতে ॥ ৭৮৭

লবন্তে ফুবন্তে কেশ মধ্য হন্তে
ফুল খসি খসি পৰে ।

ভাহাৰ সুবাসে স্নগন্ধ বতাসে
পথকো আমোদ কৰে ॥

দেৱৰ কুমাৰ- গণ নিবস্তৰ
অলঙ্কাৰে মণিকায় ।

মদনে উন্মাদ আনন্দে আহ্লাদ
কল্পক বিলাস ব্যয় ॥ ৭৮৮

দশ কোটি মান প্রকাশে বিমান
শাৰী শাৰী একলাঞ্জি ।

অনেক বস্তনে স্বৰ্ণ বস্তনে
বিশ্বকর্মে আছে বান্ধি ॥

ভাস্তে বিদ্য মন কীৰ্তি সৰ্বোকৰ
পৰি পক্ষী কৰে মাদ ॥

দিব্য পুষ্প বন ভ্রাণে সৰ্ব্বক্ষণ
চিত্তক কৰে উন্মাদ ॥ ৭৮৯

যত স্বৰ্গবাসী তাতে বঙ্গে আসি
ভুঞ্জন্ত স্বৰ্গৰ ভোগ ।

দেৱকন্যাগণে সেৱে সৰ্ব্বক্ষণে
কবন্ত বতি সন্তোগ ॥

বিমানত বসি অনেক কপসী
গারে সুললিত গীত ।

কতো বীণা বাসী বাৱে বঙ্গে হাসি
পুকষৰ বঞ্জি চিত্ত ॥ ৭৯০

শুনি ঠাৱে ঠাৱে ছন্দুভি বজাৱে
তবল মাদল ঢোল ।

কাহাৰি মহৰি কৰতাল ভেৰি
গোমুখ শঙ্কৰ বোল ॥

কৰি মহাবঙ্গ বিচিত্ৰ যুদ্ধ
বিদ্যাধৰে ধৰি বাৱে ।

নাচে অপেশ্বৰী হাতে তাল ধৰি
গন্ধৰ্বৰ গীত যোগাৱে ॥ ৭৯১

উকলি আৰাৱ শুনি মহোৎসৱ
জাত জাত প্রতি ঘৰে ।

নাহি কাৰো মন্দ সদায়ে আনন্দ
ইন্দ্রৰ সিটো নগৰে ॥

যত পাপী নৰে পৰ নাৰী হৰে
প্ৰাণীৰ হিংসাত বতি ।

চুৰ্বা টেটন দুৰ্ভ শঠ জন
নপায় সিটো অত্মাৱতী ॥ ৭৯২

হেন মনোহৰ ইন্দ্রৰ নৰ
প্ৰকাশন্তে আছে আতি ।

পাছে দৈত্যাক মনে মনে ভাক
চৌপাশে বেছিলো বাতি ॥

পাছে দৈত্যবাৱ সেনাক জৰ্তাৱ
কুছিলো শব্দক বলি ॥

সেনা দিলে কলি দৈত্যে পাইলে বুলি
ভয়ে গৰ্ভ গৈলা গলি ॥ ৭৯৩
প্রচণ্ড দানরে বাজন বজারে
ধব মাৰ বিক্ৰপাৰি ।
হুয়া মহাত্ৰাস পাবস্ত আটাস
দেৱতাৰ যত নাৰা ॥
কৰে বিক্ৰাৰ বাৰ্ণে লাগ লোৱা
প্রচণ্ড দানরে পাইলে ।
বাৰ্ণে বোজা বীড়া কটকৰ গিড়া
শুনি শ্ৰুতি মুগু খাইলে ॥ ৭৯৪
নমো নাৰায়ণ বিধিনি খণ্ডন
দণ্ডৱতে পাৱে পৰি ।
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কায়স্থ শঙ্কৰে
বচিলা ছন্দ দুলভী ॥
শুনা সভাসদ ভাগৱত পদ
যত দেখা সবে মিছা ।
এৰি আন কাম বোলা বাম বাম
বৈকুণ্ঠক যাৰ ইচ্ছা ॥ ৭৯৫

বলিৰ স্বৰ্গ জয়

আক

দেৱতাৰ বিলাই শুনি দেৱমাৰ শোক

পদ

শুকমুনি বদতি শুনিয়ো পৰীক্ষিত ।
উঠিল অদ্ভুত বোল ইন্দ্রৰ পুৰিত ॥
বাসৱৰ ভাৰ্য্যা যত শচী আদি কৰি ।
দানৱৰ ভৱত কাম্পয় তবতৰি ॥ ৭৯৬
শখধনি শুনিয়া কাম্পয় দেৱবাজ ।
আচম্বিতে পাইলা বলি মিলিল অকাজ ॥
আখে কেখে স্নেহত চক্ৰিয়া হৰিহৰ ।
বলিৰ প্ৰভাৱে ৰেখি কাম্পিল হুল্লম ॥ ৭৯৭

প্ৰলয়ৰ বহি যেন চাহন নযায় ।
দশদিকপাল সবে ভৈলা এক ঠাই ॥
নপাস্ত উপায় একো প্ৰবেশিল ভয় ।
শুকৰ গৃহক লাগি গৈলা দেৱচয় ॥ ৭৯৮
আতি শীঘ্ৰে পাইলা বৃহস্পতিৰ নিকট ।
প্ৰণামি বোলন্ত বৰ মিলিল মনুট ॥
আচম্বিতে বলি বেটিলেক অত্ৰাৱতী ।
কহিয়োক গুৰু আবে হুইবে কোন গতি ॥ ৭৯৯
দেখো বৰ প্ৰভাৱ বলিৰ বিপৰীত ।
আচোক যুজিৰ যাইবে নপাৰো সন্নিত ॥
বাড়ব বহিঁক যেন দেখি লাগে ত্ৰাস ।
ভয়ঙ্কৰ তেজ্ৰে যেন গ্ৰাসে দিশপাশ ॥ ৮০০
আক নিবাৰিবে হেন আছে কোন বীৰ ।
কাম্পয় শৰীৰ তেজ্ৰ দেখিয়া বলিৰ ॥
কিসক বাটিল এতমান তেজ্ৰ বল ।
কহিয়োক কাৰণ মোৰ হুল্লম বিকল ॥ ৮০১
গুৰুক প্ৰণামি খেদ কবন্ত বাসৱে ।
বলি মাগবত তল যাওঁ সবাঙ্কৰে ॥
আবে বুদ্ধি নাৱে মোক কহিয়োক উদ্ধাৰ ।
তুমি বিনে গতি আৰ নাহিকে আমাৰ ॥ ৮০২
হেন শুনি গুণি মাতিলন্ত বৃহস্পতি ।
শুনিয়োক ইন্দ্ৰে কৰ্য্য ভৈল বিস্কতি ॥
শুক্ৰে কৰাইলন্ত মহা যজ্ঞ বিশ্বজিত ।
সিকাৰণে আৰ তেজ্ৰ ভৈল বিপৰীত ॥ ৮০৩
আচোক যুজিবে কোনে আগে হৈৰ শিয় ।
যেন যম দেখন্তে জনব হৰৈ জীৱ ॥
আজি আক আনে নাটে মাথৱত পৰে ।
হেন জানি স্বৰ্গ ছাড়ি পলায়ো সৰুবে ॥ ৮০৪
বৰ্ণসোপ কৰি ছুখ খণ্ডা পৃথিৱীত ।
কালক অপেক্ষা কৰি থাকো বৈৰ্য্য চিত্ত ॥
যৈমানি হুদিন হোৱে পাইবা অত্ৰাৱতী ।
বিক্ৰম প্ৰভাৱে সন্নি-মাইবে কাৰ্যোগতি ॥ ৮০৫

গুৰুৰ মন্ত্ৰণা শুনি ত্ৰিংশৰ বায় ।
 উঠিলন্ত সমাজ ভাঙ্গিলা গিৰিসাই ॥
 থাকিয়োক গুৰু বুলি নমস্কাৰ কৰি ।
 পলাইবাক লাগিল শটীক হাতে ধৰি ॥ ৮০৬
 দিব্য বস্ত্ৰ খেঁয়া পিন্ধিলা ফটাকাৰি ।
 গাত্ৰে মুখে ঘৰিলন্ত তস্ম ধূলা আৰি ॥
 মহত্ৰ নেত্ৰক ঢাকিলন্ত কহা উৰি ।
 মহাভয়ে পলাইল সত্যাৰ্যে ভেশ যুৰি ॥ ৮০৭
 দানৱত ভয়ে আন দেৱতা নিঃশেষ ।
 বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ এৰি ভৈলন্ত কুবেশ ॥
 মেটাইলন্ত কানিকহা যেন ভিক্কাহাৰী ।
 পলাইল স্বৰ্গক ছাড়ি লগে নিজ নাৰী ॥ ৮০৮
 ঘৰত থাকিল পৰি সকলে সৰ্ব্বস্ব ।
 সূধা হাতে প্ৰাণ বাধি পলাইল ত্ৰিংশ ॥
 শ্ৰীহানি ইন্দ্রৰ মলিন ভৈল মুখ ।
 ত্ৰৈলোক্যৰ লক্ষ্মী ভৈল বলিক সমুখ ॥ ৮০৯
 ত্ৰিংশৰ নপাই শাৰি পাছে দৈত্যপতি ।
 ছুয়াৰ ভাঙ্গিয়া প্ৰবেশিলা অত্ৰাৱতী ॥
 দেখন্তে পলাইল ইন্দ্র তেজ নিজ স্থান ।
 সাৰ্থক বুলিলা শুক্ৰগুৰু সৰ্ব্বজান ॥ ৮১০
 অনাযুছে ভঙ্গ দিলে ত্ৰিংশৰ বায় ।
 কোঁড়ুকে ফুৰন্ত বলি অত্ৰাৱতী চাই ॥
 তুলি ছত্ৰেণ্ড বায়ে জয় বাণ ভণ্ড ।
 সেনাৰ ভিতৰ দল দোপ মহীধণ্ড ॥ ৮১১
 নগৰত ফুৰাইলা ডেকৰ মহাশয় ।
 ভৈল মোব বাজ্য সবে ছয়োক নিৰ্ভয় ॥
 এহি বুলি প্ৰবেশিলা বাসৱৰ পাটে ।
 বসিলন্ত বলি পৈয়া সিংহাসন খাটে ॥ ৮১২
 শুক্ৰে আসি কবিলন্ত বাজ্য অভিষেক ।
 খেত ছত্ৰে তুলি বাণ বজাইলা অনেক ॥
 ভৈল নৰ ইন্দ্র এহি বুলি শুক্ৰ কহি ।
 দিলা হুৰ্বাকন্ত শিবে পৰম হবিষি ॥ ৮১৩

প্ৰধান গন্ধৰ্বৰ সবে যোগাৱে স্তুগীত ।
 বাছি বাছি কাচি অপেশ্বৰা কৰে নৃত ॥
 বৰা বৰা বিছাধৰে বজাৱে যুদঙ্গ ।
 মিলিল উৎসৱ বলি ভৈলা মহাবঙ্গ ॥ ৮১৪
 জানুশিৰে গুৰুক কৰিলা নমস্কাৰ ।
 দিলা দিব্য বস্ত্ৰ তাক্ৰ ভাণ্ডাৰে ভাণ্ডাৰ ॥
 অনেক আসন লক্ষ কোটি দাস দাসী ।
 মহামন তুৰ্কে শুক্ৰে ঘেলিলন্ত আসি ॥ ৮১৫
 দেৱক কৰিলা বলি স্বৰ্গৰ নিকাল ।
 মুখ্য মুখ্য দৈত্যক কৰিলা দিগপাল ॥
 আপুনি ভৈলন্ত ইন্দ্র সেহি দণ্ডপাটে ।
 চাৰণ কিম্বৰগণ স্ত্য যেন খাটে ॥ ৮১৬
 ত্ৰৈলোক্যক কৰি বশ্য থাকিয়া স্বৰ্গত ।
 যজিলন্ত অশ্বমেধ যজ্ঞ এক শত ॥
 ত্ৰৈলোক্যৰ কৰ ভাৰ পান্ত যতমান ।
 সৰ্ব্বক্ষণে দীন দৰিদ্ৰক কৰে দান ॥ ৮১৭
 নাহিকে সঞ্চয় কিছু দান পুণ্য বিনে ।
 পিতৃ যেন পুত্ৰক পালয় ৰাত্ৰি দিনে ॥
 পুণ্যৰ প্ৰভাৱে তেজ বাঢ়ি যায় আতি ।
 জগত ব্যাপিল বলি বাজাৰ থিয়াতি ॥ ৮১৮
 দেৱ দ্বিজ গুৰুত ভকতি তৎপৰ ।
 নিশ্চল শৰীৰ যেন জ্বলে শশধৰ ॥
 সূৰ্গস্থ ভূঞ্জি মনোবধক সাফলি ।
 আতি কৃতকৃত্য ছয়া থাকিলন্ত বলি ॥ ৮১৯
 এহি মানে ষষ্ঠ মহা দৈত্যেন্দ্রৰ কথা ।
 শুনা যেনমত ভৈল দেৱৰ অৱস্থা ॥
 দানৱৰ ভয়ে ভৈল পৰম শঙ্কিত ।
 বিকৃত কুবেশ ৰূপে জন্মন্ত কুমিত ॥ ৮২০
 কৰিলো দৈত্যৰ আৰি অনেক বিলাই ।
 বলি পাইলে ইয়াৰ আশাৰ বকা নাই ॥
 দৈত্যৰ চড়িয়া ফুৰিবেক সাধবাজে ।
 আনোচি পশিলা পৈয়া বিজুবন মাজে ॥ ৮২১

কণ্ঠকে সঙ্কটে আতি বেতবাকময় ।
 হেন অবণ্যত থাকি নখশুয় ভয় ॥
 এত জোনো পাই আসি দানর অশিষ্টি ।
 একো খানে গুলুকায় দেৱতাৰ পিঠি ॥ ৮২২
 আচম্বিতে যদিবা দেখয় মুঢ়া গাছ ।
 দৈত্য বুলি পলাস্ত নচাস্ত আগ পাছ ॥
 পক্ষী যেনে উৰয় তথাপি শ্ৰুতি হৰে ।
 সপোনতো স্থখ নাই দৈত্যে খেদি ধৰে ॥ ৮২৩
 নমাতন্ত ডৰে কথা কহে চাবে চাবে ।
 বাত্ৰি ভৈলে বকাই ফুবস্ত যেন চোৰে ॥
 হস্ত ব্ৰহ্মচাৰী কতো সম্যাসী তপস্বী ।
 ভিক্ষা মাগি ফুবস্ত নগৰ গ্রামে পশি ॥ ৮২৪
 তৈতো স্থখ নেদেখন্ত নথাকন্ত থিৰে ।
 কোন তুমি বোলন্তে লৱৰ দেই ভিৰে ॥
 চোৰ চোৰ বুলি নগৰীয়া পাৰে গেৰি ।
 পলাস্ত ত্ৰাসত বুলি বোকশুক এৰি ॥ ৮২৫
 যেন হৰিণৰ পলাইবাৰ চাই নাই ।
 খাৰতো নখাই আৰ দেৱৰ বিলাই ॥
 মাসেকতো কাৰো অন্নয়েৰে নাহি ভেদ ।
 শুখাই গৈলা শৰীৰ আস্তত লাগে পেট ॥ ৮২৬
 জকাবস্ত মাখা কথমপি আছে প্ৰাণ ।
 দিন গোট যায় এক যুগৰ সমান ॥
 ধূলি ধূসৰিত তমু প্ৰেতৰ আকাৰ ।
 কহন নযায় আৰ দেৱৰ নিকাৰ ॥ ৮২৭
 দেৱৰ অৱস্থা পাছে শুনিলা অদिति ।
 ত্ৰিাদশ দেৱৰ মাৱ হিব নাহি মতি ॥
 পুত্ৰশৌকে বমক দেখন্ত দেৱ মাৱ ।
 কবন্ত ক্ৰন্দন দেৱী আতি দীৰ্ঘবাৰ ॥ ৮২৮
 হা পুত্ৰনৰৰ ভৈল হেনসে অৱস্থা ।
 প্ৰাণ কুটে তোমাৰাৰ শুনি ছুখ কথা ॥
 উপজিলা সৰে এহি নিকাৰক লাগি ।
 কতনো কুৰিয়া পৃথিৱীত ভিক্ষা মাগি ॥ ৮২৯

পাপিষ্ঠীৰ কিনো মোৰ অতাগ্য কপাল ।
 ত্ৰিাদশ দেৱৰ আৰ নেদেখিল ভাল ॥
 দশ দিগপাল একেলগে অস্ত গৈল ।
 আবে দিতি সতিনীৰ মন বজ্জ তৈল ॥ ৮৩০
 হৰি হৰি ইন্দ্র হাবিমানৰ পুতাই ।
 কোন বিধি তোৰ হেন কবিল বিলাই ॥
 তোৰ নিদ্ৰা নাসে তুলি স্বৰ্ণ খাটত ।
 কেনে শুতি থাকা আবে কেৱলে মাটিত ॥ ৮৩১
 অসংখ্যাত অপেশ্বৰীগণে ধৰে আল ।
 তোকে বেঢ়ি সেৱা কৰে দশ দিগপাল ॥
 অত্ৰাৱতী বঞ্জি বসি থাকা সিংহাসনে ।
 আবে লগ ভৈল অবণ্যৰ পশুগণে ॥ ৮৩২
 যাহাৰ মুখত আতি অমৃত মুকচে ।
 আবে ফল মূলে কেনমতে মুখা গুচে ॥
 ভিক্ষা মাগি ফুবা আবে তপস্বীৰ বেলে ।
 দানৱৰ ভয়ত ফুৰাহা দেশে দেশে ॥ ৮৩৩
 তোমাৰ ডৰত দৈত্য তবতে কাষ্পয় ।
 প্ৰমত্ত সিংহক যেন শৃগালে কাষ্পয় ॥
 স্বৰ্গ স্থখ বঞ্চিল খণ্ডিল দণ্ডপাট ।
 কতনো লিখিলা বিধি তোহোৰ লমাট ॥ ৮৩৪
 কিনো আতি নিকাৰ ভুজন্ত শচী আই ।
 জানিলো দুখতে তোৰ দণ্ডে যুগ যায় ॥
 সৰ্ব্ব সৌভাগিনী বাসৱৰ পটেশ্বৰী ।
 পুতাইৰ লগতে তয়ো ভৈলি দেশান্তৰী ॥ ৮৩৫
 যাৰ নেত তুলিত ফুবস্তে দুখাই ভৰি ।
 আবে ঘোৰ বনত ফুৰস কেন কৰি ॥
 হা বিধি তোকে বঞ্চিলেক স্বৰ্গ স্থখে ।
 প্ৰাণ কুটে আতি মোৰ জোৰোবেসে কুমে ॥ ৮৩৬
 হা পুত্ৰগণ মোৰ কন্যৰ উদ্ধাৰ ।
 বিপদ নদীত গৰি মপাইলাহা পাব ॥
 তোমাৰ এতক দুখ বেধি কেনে কীৰ্ত্ত ।
 হেন মনে কৰে কাৰুকী বিৰ পিত ॥ ৮৩৭

এহি বুলি অদিতি কবন্তু হুদি খেদ ।
 বাত্রি দিনে নেত্রের লোতক নাহি ছেদ ॥
 অন্ন পান মুকুচে মুণ্ডুচে হাত ফোত ।
 স্তম্ববন্তে দেৱক কান্দন্ত জ্যোত জ্যোত ॥ ৮৩৮
 আছিলো কাশ্চপ ঋষি মাধৱক ধ্যানে ।
 গঙ্গাব জলত পশি নিবজন স্থানে ॥
 সহস্র বৎসবে তান ভাগিল সমাধি ।
 স্বৰ্গক গৈলন্তু পাছে বিষ্ণুক আৰাধি ॥ ৮৩৯
 অদিতিব আবাস পশিলা ছাব ছাড়ি ।
 দেখি দেৱমাতা উঠি গৈল আগ বাঢ়ি ॥
 স্বামীক প্রণাম কবি অনেক সাদৰে ।
 পৰম গৌৰৱে আনি প্রবেশাইলা বৰে ॥ ৮৪০
 ভৃঙ্গাবব জলে পখালিলা দুয়ো ভৰি ।
 বহুব আসন যোগাইলেক শীত্ৰ কৰি ॥
 পঞ্চায়ত ডুগ্গাইলা শুক্রঋষি কবি আতি ।
 দুখমনে একপাশে থাকিলা নম্ৰাতি ॥ ৮৪১
 কাশ্চপে দেখন্ত অদিতিব মুখ ম্লান ।
 সজল নয়ন শোকে যুতক সমান ॥
 নাহিকে আনন্দ কিছু উৎসৱ মনত ।
 দেখিয়া বিন্ময় তৈল ঋষিব মনত ॥ ৮৪২
 অদিতিক সম্বুধি যাতন্তু ঋষিৰাজ ।
 সত্বে কহিয়ো বাট্কে কি তৈল অকাজ ॥
 সলোতক নয়ন বিৱৰ্ণ দেখো মুখ ।
 কি কাৰণে তোমাৰ মিলিল হেন দুখ ॥ ৮৪৩
 অগ্নিক শুক্রঋষি নকবিলা সমৱত ।
 কিবা তজ তৈল তবু সৱল ব্ৰতত ॥
 নিকংসাহ তৈল কিবা মোহোৰ বিবহে ।
 সত্বে কহিয়ো বাট্কে হুয় নসহে ॥ ৮৪৪
 কল্যাণে কি আছন্ত তোমাৰ পুত্ৰচয় ।
 আৰ কিবা নকবন্ত দানৱক তয় ॥
 হুখে কি আছন্ত ইত্ৰ তোমাৰ নন্দন ।
 হেন শুনি দেৱমাতা কুৰিলা কন্দন ॥ ৮৪৫

দেৱতাগণক স্মৰি কবিলা বিলাপ ।
 কতোবেলি স্তম্ব হুয়া তেজিলা সস্তাপ ॥
 শুনা সৰ্বজন মহাভাগৱত কথা ।
 ইহেন মনুষ্য জন্ম নকৰিয়ো বৃথা ॥ ৮৪৬
 হেন জানি নিবন্তবে এৰি আন কাম ।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৮৪৭

অদিতিব দুখ নিবেদন আৰু কাশ্চপৰ পয়োত্ৰত
 আচৰণৰ উপদেশ

হৰি

অনন্তবে দেৱমাৱ সঙ্কুক্ষণ হুয়া গাৱ
 বস্ত্ৰে মলচিলা মুখ আধি ।
 গৈয়া কতিপয় ভৰি স্বামীৰ আগত পৰি
 কান্দি কান্দি দেই দুখ সাক্ষী ॥
 কিবা মোত সোধা স্বামী কি কথা কহিবো আমি
 মোক শোক শেলে আছে শালি ।
 দৈত্যগণ ছৰাচাৰ কাঢ়ি লৈল ৰাজ্যভাৱ
 ত্ৰিদেশক স্বৰ্গৰ নিকালি ॥ ৮৪৮
 দশ দিগপাল মানে পলাই গৈল নানা ধানে
 পৃথিবীত ফুৰে ভিক্ষা মাগি ।
 তৈলন্তু প্ৰেতৰ বেশ তাসম্বাৰ শুনি ক্ৰেশ
 অভাগিনী জীও কিক লাগি ॥
 অত্ৰাৱতী দণ্ডপাট বহু সিংহাসন খাট
 কাঢ়ি লৈলা বলি মান গুড়ি ।
 সতিনীৰ পুত্ৰচয় আছে সবে অদ্ভুদয়
 মোৰ জানা সবে গৈল বুৰি ॥ ৮৪৯
 যি তৈল দেৱৰ গতি কি কহিবো প্ৰাণপতি
 হেন আনি চিন্তিয়োক হিত ।
 বুলিয়ো উপায় আবে যেনমতে দেৱসবে
 হুনাই আসি বক্ৰ পুৰিত ॥
 বস্তপি পুৰবোস্তন সমস্ত প্ৰাণীত সন
 তথাপি ভক্তক কবা দাৱা ।

এৰাও দাক্ষণ শোক চাহিবাক লাগে মোক
মইসে তোমাৰ নিজ জায়া ॥ ৮৫০
হেন শুনি মহাঋষি মাতিলস্ত বিমৰিষি
কিনো বিষ্ণু মায়াৰ প্ৰভাৱ ।
কৈব দেহা কৈব জীৱ কৈত পাইলা পুত্ৰ জীৱ
কাক কোনে বোলে বাপ মাৱ ॥
সংসাৰ সকলে মিছা তথাপি তাহাত ইচ্ছা
মোহ-জৰী বান্ধি আছে টান ।
কোন বুদ্ধি কৰো আবে দেৱ দৈত্য যত সবে
ছয়া আছে মোহোৰ সন্তান ॥ ৮৫১
এক দিকে হস্তী যায় আৰ দিকে মাল খায়
আবে মই হও কোন ভিত্তি ।
যি হোক সি হোক ভাগে ভক্তক চাহিবে লাগে
শুনা কহো উপায় অদিত্তি ॥
বাণ্টে পয়োব্ৰত ধৰি আবাধিয়ো দেৱ হৰি
তেবে হৈব দুৰ্গতি নিস্তাৰ ।
একচিত্তে কৰা সেৱ ভকত বৎসল দেৱ
মাধৱে সাধিবে প্ৰতিকাৰ ॥ ৮৫২
হেন শুনি দেৱমাৱে কহন্ত বিনয় ভাৱে
জানিলো কাৰ্য্যৰ হৈব সিদ্ধি ।
কিস্ত মই স্ত্ৰী মতি নজানো ভকতি নতি
কহিয়ো কৃষ্ণৰ ব্ৰত বিধি ॥
কাশ্যপে বোলন্ত প্ৰিয়। বচনক কৰা হিয়া
কহো পয়োব্ৰতৰ বিধান ।
প্ৰজা অজিবাৰ তবে কৈলা মোত সৃষ্টিকৰে
পাইলো ইটো ব্ৰতৰ প্ৰমাণ ॥ ৮৫৩
কান্তন মাসত আসি য়েবে ভৈলা আমাবাসী
কৰিবা সংযম অবিকলে ।
ববাহ দস্তব মাটি শৰীৰত ধসি আতি
স্থানিবা বিচিত্ৰ স্ৰোত জলে ॥
প্ৰতিপদ দিন তৈলে বিধিমতে স্থানি জলে
এবি মোত ক্ৰোধ মোহ দস্ত ।

বহুবিধ বাঢ় বাই বিষ্ণুক দুন্ধ নোৱাই
পয়োব্ৰত কৰিয়া আৰম্ভ ॥ ৮৫৪
অগ্নিত সূৰ্য্যত জলে অথবা বিচিত্ৰ স্থলে
সন্তুতে পূজিবা হৃষীকেশ ।
ইক্ষু চিৰা আখৈ কল দিবা বহুবিধ ফল
দধি দুন্ধ ঘৃতৰ সন্দেশ ॥
পিঠা পৰমাম চেনি পাণ্ড অৰ্ঘ্য আচমনি
গন্ধ পুষ্প বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ।
বিত্তশাঠ্য নকৰিবা বহুিত আহুতি দিবা
মূল মন্ত্ৰ কৰিবা উচ্চাৰ ॥ ৮৫৫
বিষ্ণুক কৰিবা নতি দগুৱতে পৰি স্তুতি
জপিবা মন্ত্ৰক বাৰ শত ।
নিৰ্ম্মাল্য নৈবেদ্যমান বৈষ্ণৱক দিবা দান
মাধৱক ধৰি হৃদয়ত ॥
দ্বাদশ ব্ৰাহ্মণ আনি পৰমাম দিবা মানি
দিবা বস্ত্ৰ আঞ্জলি সন্দেশ ।
তাসম্বাৰ অনুমতি লৈয়া পাছে মহাসতী
আপুনি ভুঞ্জিবা অৱশেষ ॥ ৮৫৬
প্ৰাণী হিংসা পৰিহৰি ব্ৰহ্মাৰ্চ্য ব্ৰত ধৰি
বিষয় আলাপে হৈবা হীন ।
কৃষ্ণক হৃদয়ে ধৰি কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন কৰি
কৃষ্ণৰ কথায়ে নিবা দিন ॥
মাধৱক বিধিৱতে পূজিবাহা এহিমন্তে
বাঢ় দিন মান মন ভুষ্টি ।
যেবে ভৈল ব্ৰয়োদশী অগ্নি বিসম্ভিৰা বদি
আদিত্যক অৰ্ঘ্য দিবা উঠি ॥ ৮৫৭
হুৱৰ্ণ বজ্জত বস্ত্ৰ দক্ষিণা কৰিবা দান
ব্ৰাহ্মণৰ সন্তোষিয়া মন ।
তোমাৰ বিপদচয় কতেক পত্ৰৰ ভয়
সকলে খণ্ডিবে নাৱায়ণ ॥
কৃষ্ণপদ প্ৰসাদত দুনাই হৈব পূৰ্বনত
দেৱপণে এৰাইবে দুৰ্গতি ।

কৈলো পমোত্রত বিধি মনোবথ হৈব সিদ্ধি
 আত শঙ্কা নকবিবা সতী ॥ ৮৫৮
 নমো নমো নাৰায়ণ তোমাৰ চৰণে মন
 নিমজ্জোক মোৰ সৰ্বৰক্ষণে ।
 ভাগৱত পদ ছবি কায়স্থ শঙ্কৰ কবি
 বিবচিলা কৃষ্ণৰ চৰণে ॥
 শুনা সভাসদগণ মোক্ষক যাহাৰ মন
 কৃষ্ণৰ কথাত কৰা ৰতি ।
 ডাকি বোলা ৰাম হৰি সংসাৰ সাগৰ তৰি
 বৈকুণ্ঠ লোকক কৰা গতি ॥ ৮৫৯

অদিত্যৰ পমোত্রত—নাৰায়ণৰ আৰিষ্ঠাৰ

পদ

শুক নিগদতি বাজা শুনা পৰীক্ষিত ।
 হেন শুনি অদিত্যৰ ভূম্ব ভৈলা চিত্ত ॥
 মিলাইলন্ত সস্তাৰ আনিয়া যত যত ।
 কাশ্যপৰ উপদেশে আৰস্তিলা ত্ৰত ॥ ৮৬০
 মহা কায়কৰ্ষ কৰি মনক নিয়মি ।
 ব্ৰহ্মচৰ্য্য ধৰি দশো ইন্দ্ৰিয়ক দমি ॥
 কৰন্ত কৃষ্ণক পূজা বিবিধ সস্তাবে ।
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে দীপে বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে ॥ ৮৬১
 পায়স পিষ্টক মধু দধি দুগ্ধ স্নাত ।
 নানাবিধ উপহাৰ দেশ্ত পঞ্চামৃত ॥
 বাঢ় দিনমানে কৰি অয়িত আহুতি ।
 কাশ্যপৰ উপদেশে আৰস্তিলা স্তুতি ॥ ৮৬২
 নমো ভগৱন্ত আদি পুৰুষ কেশৱ ।
 সৰ্বজন নিবাস অব্যক্ত বাহুদেৱ ॥
 নমো সৰ্বস্বামী মুখ্য পুৰুষ প্ৰধান ।
 কপিল স্বৰূপে কৰা সাংখ্যক ব্যাখ্যান ॥ ৮৬৩
 নমো কুইপদ শূন নমো ব্ৰহ্মচাৰী ।
 মহা অৰ্জুনাৰ বাক্য পুৰুষ সুবাণি ॥

নমো কদ্ৰ শিৱ শক্তিধৰ বিষ্ণাপতি ।
 প্ৰণামো হিৰণ্যগৰ্ভ তকতৰ গতি ॥ ৮৬৪
 নমো জগন্নাথ জগতৰ জীৱ প্ৰাণ ।
 নমো যোগেশ্বৰ সৃষ্টি স্থিতিৰ নিদান ॥
 নমো নমো আদি দেৱ ব্ৰহ্ম নাৰায়ণ ।
 নমো নমো ঋষি হৰি সংসাৰ কাৰণ ॥ ৮৬৫
 নমো মৰকত শ্যাম তনু অনুপাম ।
 নমো পূৰ্ণকাম সৰ্বলোক অভিৰাম ॥
 নমো মূলমন্ত্ৰ শিবে শোভে শ্বেতছত্ৰ ।
 গাৱে পীতবস্ত্ৰ ধৰি আছা চাৰি অস্ত্ৰ ॥ ৮৬৬
 বৰদৰো বৰদ তুমিসে চক্ৰপাণি ।
 হেন জানি যতেক আছয় মহাজ্ঞানী ॥
 ব্ৰহ্মা ইন্দ্ৰ আদি কৰি মোক্ষ অভিলাষী ।
 তযু পাদপদ্মৰেণু থাকন্ত উপাসি ॥ ৮৬৭
 হেন নাৰায়ণ মোত ছয়োক প্ৰসন্ন ।
 সৰ্বভাৱে লৈলো মই তোমাত শৰণ ॥
 তুমি ব্যতিৰেকে মোৰ নাহি আন গতি ।
 ছয়োক প্ৰসন্ন হৰি খণ্ডায়ো দুৰ্গতি ॥ ৮৬৮
 এহি বুলি কৰে দেৱী মাধৱক ধ্যান ।
 কায় বাক্য মনে কিছু নিচিন্তয় আন ॥
 অদিত্যৰ দেখি হেন ভক্ত বিপৰীত ।
 ভৈলা জগন্নাথ আসি আগতে বিদিত ॥ ৮৬৯
 পীত বস্ত্ৰে শোভে আতি শ্যামল শৰীৰ ।
 সজ্জল মেঘত যেন বিজুলী সৃষ্টিৰ ॥
 কিৰীটী কুণ্ডলে মুখপদ্ম কৰে কাস্তি ।
 ললাটে অলকা যেন ভ্ৰমৰাব পাস্তি ॥ ৮৭০
 দশন মুকুতা পাস্তি মুখে অন্নহাস ।
 কঠত কৌস্তভ নৱ সূৰ্য্যব প্ৰকাশ ॥
 বলিত বৰ্ত্তুল চাৰি ভুজ চৰংকাৰ ।
 কেয়ব কৰ্ণে আতি কৰে জাতিকাৰ ॥ ৮৭১
 আপাদলম্বিত গলে হলে বনমালা ।
 কটিমধ্যে নিবচিলা সূৰ্য্য মেঘলা ॥

বহুব নুপুৰে পাদপঙ্কজত জ্বলে ।
 যাক যোগীগণে চিন্তে হৃদয় কমলে ॥ ৮৭২
 ধৰিয়া আছন্ত শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম ।
 প্ৰত্যক্ষে দিলন্ত দেখা নকৰিয়া ছদ্ম ॥
 প্ৰকাশ কৰন্ত আতি গকড় স্কন্ধত ।
 কোটি চন্দ্ৰ জ্বলে যেন মেক পৰ্ব্বতত ॥ ৮৭৩
 গোবিন্দক দেখিয়া আনন্দে দেৱমাৰ ।
 সজল নয়ন হয় শিহৰাইল গাৰ ॥
 গদ গদ ভাষে আতি কৃষ্ণ কৃষ্ণ বড়ি ।
 কতো বেলি আছিলন্ত দণ্ডৱতে পৰি ॥ ৮৭৪
 কৃষ্ণক দেখিয়া দেৱী ভৈলা মন তুষ্টি ।
 কিছু কিছু কৰি কৃতাজ্জলি হয় উঠি ॥
 মাতিবাক নপাৰন্ত দেখি মাধৱক ।
 বোমাঞ্চিত তনু ঝৰে হৰিষে স্নোতক ॥ ৮৭৫
 কাম্পয় শৰীৰ দেখি বিষ্ণুৰ দীপিতি ।
 পাছে ধীৰে ধীৰে স্তুতি কৰিলা অদিতি ॥
 নমো জগন্নাথ জগতৰ তুমি বাপ ।
 ভকত জনৰ দৰশনে হবে তাপ ॥ ৮৭৬
 নমো নমো পূৰ্ণজ্ঞান নিৰঞ্জন হৰি ।
 দুৰ্গভ মোক্ষক পাৰে যাৰ নাম স্মৰি ॥
 হেন মাধৱক মোৰ কোটি নমস্কাৰ ।
 আপদে মজিলো হৰি কৰিয়ো উদ্ধাৰ ॥ ৮৭৭
 কৃষ্ণৰ আগত কাম্দি কাম্দি মহাসতী ।
 আৰো অসংখ্যাত কবিলন্ত তুতি নতি ॥
 হেন শুনি মহা কৃপাময় চক্ৰপাণি ।
 অদিতিক প্ৰযোধি বুলিলা হেন বাণী ॥ ৮৭৮
 এবে দেৱমাতা তুমি এৰিয়োক কৰ্ত ।
 পুত্ৰগণ তোমাৰ স্বৰ্গৰ ভৈল ভৰ্ত ॥
 ত্ৰৈলোক্যৰ লক্ষী কাঢ়ি লৈলা বলিৰায় ।
 কহিবে নলাগে জানো সবে অভিপ্ৰায় ॥ ৮৭৯
 দৈত্যক বধিবে ইন্দ্ৰ তোমাৰ নন্দন ।
 দেখি দৈত্য নাৰীগণে কৰিবে ক্ৰন্দন ॥

দেৱগণে ক্ৰীড়িৱন্ত স্বৰ্গত সম্প্ৰতি ।
 তাক দেখিবাক বাঞ্ছা কৰা মহাসতী ॥ ৮৮০
 কিন্তু বিশ্বজিত কৰি আছে বলিৰায় ।
 ত্ৰৈলোক্যত অজেয় অভেত্ৰ ভৈল কায় ॥
 উপায়েসে পাৰি তাক নালাগে সংগ্ৰাম ।
 মোৰ বাক্য অদিতি কৰিয়ো হেন কাম ॥ ৮৮১
 কাশ্চপ স্বামীক তুমি থাকিয়ো উপাসি ।
 তোমাৰ গৰ্ভত মই উপজিবো আসি ॥
 বলিক ছলিয়া কাঢ়ি লৈবো ৰাজ্যভাৰ ।
 উপায়ে কৰিবো মই ইন্দ্ৰক উদ্ধাৰ ॥ ৮৮২
 কাতো নকহিবা তুমি হেন গোপ্য কথা ।
 মোৰ আৰাধন একোকালে নোহে হৃথা ॥
 পুত্ৰ হয় তোমাৰ পূৰিবো মনোৰথ ।
 হেন জানি দেৱমাৰ থাকা হয় স্বস্থ ॥ ৮৮৩
 এহি বুলি অন্তৰ্দ্ধান ভৈলন্ত শ্ৰীহৰি ।
 শুনি কৃতকৃত্য ভৈলা অদিতি স্তম্ভৰী ॥
 মোহোৰ গৰ্ভত জাত হৈৱন্ত মাধৱ ।
 উলস মালস চিত্ত কৰে মহোৎসৱ ॥ ৮৮৪
 একোকালে ব্যৰ্থ নহে কৃষ্ণৰ বচন ।
 আবেসে জানিলো নিস্তবিল পুত্ৰগণ ॥
 মাধৱৰ প্ৰসাদে আপদ হইবে দূৰ ।
 মোৰ ইন্দ্ৰ পুতাই আবে পাইব স্বৰ্গপুৰ ॥ ৮৮৫
 এহি বুলি স্বামীৰ পাশক গৈলা চলি ।
 চৰণত পবিলন্ত হয় কৃতাজ্জলি ॥
 কাশ্চপে ধৰিলা তুলি অনেক আশ্বাসে ।
 বসিলন্ত অদিতি স্বামীৰ একপাশে ॥ ৮৮৬
 মাধৱৰ আদেশ শুনান্ত যথা তথা ।
 গোপ্য কৰি ঋষিত কহিলা সবে কথা ॥
 শুনি কাশ্চপৰ আনন্দৰ সীমা নাই ।
 কৰিলা প্ৰশংসা আতি অদিতিক চাই ॥ ৮৮৭
 ধন্ত ধন্ত দক্ষৰ দুহিতা মহাসতী ।
 কৃষ্ণক তুমিলা তুমি একান্ত ভকতি ॥

জানিলো তবিলো তুমি দুস্তৰ যে মায়া ।
 ময়ো ভাগ্যবন্ত তুমি হেন পাইলো জায়া ॥ ৮৮৮
 এহি বুলি যোগবলে জানিলন্ত ঋষি ।
 প্রবেশিল মনত বিষ্ণুৰ অংশ আসি ॥
 সভাৰ্থে শয্যাক পাছে গৈলা মহাশয় ।
 অদিত্যৰ গৰ্ভত থাপিলা বিন্দুচয় ॥ ৮৮৯
 ত্ৰিজগত পতি উদৰত লৈলা বাস ।
 দেৱৰ জননী আতি কৰন্তু প্ৰকাশ ॥
 শৰীৰৰ কান্তি স্তৱৰ্গতো কৰি বলে ।
 তান তেজে যতেক ওৱাৰিখান জ্বলে ॥ ৮৯০
 গৰ্ভত আছন্তু হৰি নজানন্ত কেৱ ।
 সমাধিত জানি আসিলন্ত ব্ৰহ্মাদেৱ ॥
 অদিত্যৰ গৰ্ভক প্ৰণাম কৰি স্তখে ।
 মাধৱক স্তুতি আৰম্ভিলা চাৰি মুখে ॥ ৮৯১
 জয় জয় বিপুল বিক্ৰম ভগৱন্ত ।
 জয় জয় সংসাৰৰ আদি মধ্য অন্ত ॥
 জীৱ ৰূপে আছা তুমি সমস্তে শৰীৰে ।
 জয় পৃষ্টিগৰ্ভ বেদগৰ্ভ নমো শিৰে ॥ ৮৯২
 তুমি কাল নদীত জগত ভাসি যায় ।
 যেন জল বেগে নেই জাজিক উটাই ॥
 যত চৰাচৰ আমি আছো প্ৰজাপতি ।
 তোমাৰ কটাক্ষে সবে হওঁ উতপতি ॥ ৮৯৩
 স্বৰ্গ ছাড়ি পলায়া ফুৰন্ত দেৱগণ ।
 তাসম্মাৰ দুখ কি কহিবো নাৰায়ণ ॥
 ত্ৰিদশগণৰ সিটো খণ্ডোক নিকাৰ ।
 হেন জানি হৰি ধৰিয়োক অৱতাৰ ॥ ৮৯৪
 এহিমতে ব্ৰহ্মায়ে আছন্তু স্তুতি কৰি ।
 অভিজিত মুহূৰ্ত্তত উপজিলা হৰি ॥
 ভাদ্ৰমাস প্ৰৱৰ্ণা ছাদশী মধ্য দিন ।
 কবিলো জন্মক তাৰাগণে প্ৰদক্ষিণ ॥ ৮৯৫
 দশোদিশ স্বৰ্হ ভৈল নিৰ্মল আকাশ ।
 শাস্ত বশ্মি কৰে সবে নক্ষত্ৰে প্ৰকাশ ॥

স্তগন্ধ শীতল বলে মলয় পৱন ।
 ছয়ঋতু ধৰ্ম্ম আসি ভৈল উতপন্ন ॥ ৮৯৬
 সমস্ত প্ৰাণীৰ মনে মিলিল সন্তুৰ্ফ ।
 যত পশুপক্ষীগণ ভৈল হৃষ্ট পুৰ্ফ ॥
 আতি শান্ত তেজ ছয়া জলন্ত অগনি ।
 বাজৈ দেৱ বাত্ৰসব দশোদিশ চানি ॥ ৮৯৭
 মৃদঙ্গ গোমুখ শঙ্খ চুন্দুভিৰ বোল ।
 তবল মাদল ভেৰী ঘণ্টা ঢাক ঢোল ॥
 বীণা বেণু বিপক্ষি কাহাল কৰতাল ।
 স্বৰ্গক লজ্জিল সবে শৱদ আশ্ফাল ॥ ৮৯৮
 আতি শ্ৰীতি ছয়া নৃত্য কৰে অপেশ্বৰী ।
 গন্ধৰ্ব্ব যোগাৱে গীত সুললিত কৰি ॥
 সিদ্ধমুনি স্তুতি কৰে আকাশত থাকি ।
 বৰিষন্ত পুষ্প অদিত্যৰ গৃহ ঢাকি ॥ ৮৯৯
 মাধৱৰ জন্ম কথা শুনা সৰ্বলোক ।
 এক কোটি পুৰুষ উদ্ধাৰ সবে হোক ॥
 জানিয়া যতনে শুনিয়োক কৃষ্ণ কথা ।
 মনুষ্য জন্মৰ ইটো নকৰিবা বৃথা ॥ ৯০০
 আপোনাৰো আছে যেবে বৈকুণ্ঠক কাম ।
 আন চিন্তা এৰি ডাকি বোলা বাম বাম ॥

অদিত্যৰ গৰ্ভত ভগৱানৰ জন্ম

হুলভী

পাছে নাৰায়ণে হেন শুভৰূপে
 অদিত্যত ভৈলা জাত ।
 প্ৰকাশন্ত বসি যেন পূৰ্ণশশী
 যেন সূৰ্য্য অসংখ্যাত ॥ ৯০১
 অহুত বালক অলকা তিলক
 ললাটত আতি স্থলে ।
 কুটিল কুন্তল বদন মণ্ডল
 চন্দ্ৰতো অধিক বলে ॥

মেঘ সম শ্যাম তনু অনুপাম
গীত বস্ত্ৰে আছে বঞ্জি ।

পাপ বিমোচন আয়ত লোচন
শোভে কমলক গঞ্জি ॥ ১০২

নাসা তিল ফুল অধৰ বাতুল
বস্ত্ৰে যেন আছে গঢ়ি ।

সংসার মোহন হাশ্ব দৰশন
দস্ত পাস্তি কুন্দকড়ি ॥

মকৰ কুণ্ডল শোভে গণ্ডস্থল
কিৰীটি উজ্বল মাথে ।

শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম ধৰি সদা
আছন্ত ত্ৰৈলোক্যনাথে ॥ ১০৩

পঙ্কজ মোলান বাহু চাৰিখান
জ্যোতি কৰে অলঙ্কাৰ ।

উন্নত বহল চাক বক্ষস্থল
দিব্য মুকুতাৰ হাৰ ॥

কঙ্কালে মেখলা গলে বনমালা
আজানুলম্বিত শোভে ।

অনেক ভ্রমবে বেঢ়িয়া গুঞ্জবে
তাত মধুগন্ধ লোভে ॥ ১০৪

হৃদয় প্ৰদেশে শ্ৰীবৎস প্ৰকাশে
যেন জলে পদ্ম পাস্তি ।

কম্বুকণ্ঠ মাজে কৌস্তুভ বিবাজে
নব আদিত্যৰ কাস্তি ॥

কবাকৰ সম উক নিকপম
দেখন্তে মিলে সন্তোষ ।

চৰণ কমল আতি সুকোমল
জলে যেন পদ্মকোষ ॥ ১০৫

আতুলিব পাস্তি কৰে আতি কাস্তি
বস্ত্ৰৰ যেন পাকৰি ।

নখচন্দ্ৰচয় জলন্তে আছয়
মুখ যেন পদ্ম সৰি ॥

কৃষ্ণৰ চৰণ ভকত তাৰণ
সংসারৰ ভয় ভঞ্জে ।

মহা মনোহৰ বস্ত্ৰৰ হোড়ৰ
কনক নুপুৰে বঞ্জে ॥ ১০৬

আছে ধ্বজ বজ্জ অক্ষুশ পঙ্কজ
চিহ্ন তাতে শোভা কৰি ।

যাক যোগীগণে চিন্তে অনুক্ষণে
একচিত্তে ধ্যান কৰি ॥

হেন নাৰায়ণ ভৈল উপসন্ন
জগত মোহন বেশ ।

মহা জ্যোতি কৰে দৰশনে হৰে
সংসারৰ যত ক্লেশ ॥ ১০৭

শৰীৰৰ কাস্তি প্ৰকাশয় আতি
কাস্তিপৰ গৃহখান ।

পুত্ৰ উতপতি দেখি প্ৰজ্ঞাপতি
সপটে কবিল স্নান ॥

বস্ত্ৰ ধন ধান ধেনু দিলা দান
বিশিষ্ট ব্ৰাহ্মণ আনি ।

খণ্ডি গৈল দুখ মাধৱৰ মুখ
দেখিলন্ত দুয়ো প্ৰাণী ॥ ১০৮

তনু বোমাঞ্চিত নধবয় চিত
আনন্দে লোতক বাবে ।

গদ গদ মাতে কৰযোৰ হাতে
পৰি দুয়ো স্তুতি কৰে ॥

জয় ব্ৰহ্মবাদী জগতৰ আদি
নাহি যাব আদি অন্ত ।

সৃষ্টি স্থিতি লয় হোৱন্তে আছয়
ভূমি হেতু ভগৱন্ত ॥ ১০৯

ভূমি নিবহুশ পবন পুৰুষ
পদ্মনায়কৰ পাস্তি ।

কনক কমল লোচন মুগল
ভূজঙ্গ সন্মুখ আতি ॥

যাহাৰ চৰণ চিস্তি যোগীগণ
 মহা মনোৰথ পূৰে ।
 কোটি অসংখ্যাত ব্ৰহ্মাণ্ড সাক্ষাত
 বোমৰ গুৰিত ফুৰে ॥ ৯১০
 ব্ৰহ্মা মহাদেৱ নপাৱন্ত কেৱ
 যাহাৰ মায়াৰ পাৰ ।
 কিনো বিড়ম্বণ তুমি নাৰায়ণ
 তনয় ভৈল আমাৰ ॥
 হেন স্তুতি বাণী শুনি চক্ৰপাণি
 সিটো ৰূপ কৰি ছয় ।
 অলঙ্কিত মত পিতৃৰ আগত
 ভৈলন্তু দিব্য বামন ॥ ৯১১
 যেন নাচি আছি দুনাই নটে কাচি
 তৈতে ধৰে আন ৰূপ ।
 কাশ্যপ অদিতি অদভুত আতি
 দেখি ভৈলা দুয়ো চুপ ॥
 পাছে পাইলে মায়া সম্পজিলা দায়া
 মুহিলা দুইকো মুৰাৰি ।
 পুত্ৰ পুত্ৰ বুলি কোলে লৈলা তুলি
 গলে বান্ধি চুমাপাৰি ॥ ৯১২
 নিৰেখি বদন মুখে দেস্ত স্তন
 আনন্দে দেৱৰ মাতা ।
 ঋপুৰাস্ত দাস্ত কতো স্তন ধাস্ত
 তিনি ত্ৰৈলোক্যৰ ধাতা ॥
 হৃন্দৰ বদন যোৰস্ত ক্ৰন্দন
 কৰন্ত কতো আখটি ।
 দেখিলা কাশ্যপ এৰি ধ্যান জপ
 ধবন্ত স্নেহে সাৱটি ॥ ৯১৩
 মোৰ বাপু বুলি কোকাবন্ত খুলি
 নছুরাস্ত দিনে বাতি ।
 কৰি নিশুলীলা মায়ায়ে মুহিলা
 ছুহাস্তবো চিত্ত আতি ॥

নমো জগন্নাথ চপৰায়া মাথ
 দণ্ডৱতে শতবাৰ ।
 কৃষ্ণৰ কিস্কবে বচিলা শঙ্কবে
 বিষ্ণুৰ জন্ম পয়াৰ ॥ ৯১৪
 শুনা সভাসদ ভাগৱত পদ
 পাপক কৰা নিৰ্য্যাণ ।
 এৰি আন কাম বোলা বাম বাম
 যি যাইবা বৈকুণ্ঠ স্থান ॥

বামনৰূপী ভগৱানৰ আতৰ্ণ সমাপন
 আৰু বলিৰ যজ্ঞলৈ যাত্ৰা

পদ

শুক নিগদতি শুনিয়েক নৃপবৰ ।
 ঋষিগণ সমে আসিলন্ত সৃষ্টিকৰ ॥ ৯১৫
 নিয়োজিলা ব্ৰাহ্মণৰ যত জাতি ধৰ্ম্ম ।
 কাশ্যপে কৰিলা তনয়ৰ জাতকৰ্ম্ম ॥
 বিধি চাই ব্ৰহ্মায়ো কৰন্ত অনুষ্ঠান ।
 সূৰ্য্যে আসি আপুনি গায়ত্ৰী দিলা দান ॥ ৯১৬
 নৱগুণ দিলা দেৱগুণক বৃহস্পতি ।
 অজ্ঞান উত্তৰী যোগাইলন্ত সবস্বতী ॥
 পিঙ্কাইলন্ত কোপীন দেৱৰ মাতা আনি ।
 কাশ্যপে মেখলা তাতে বান্ধিলন্ত টানি ॥ ৯১৭
 স্বৰ্গে আনি যোগাইল বিচিত্ৰ ছত্ৰখণ্ড ।
 সাদৰে দিলন্ত আনি চন্দ্ৰে ব্ৰহ্মদণ্ড ॥
 দিব্য কমণ্ডলু গোট ব্ৰহ্মা দিলা উঠি ।
 সপ্ত ঋষিগণে আনি দিলা কুশ মুঠি ॥ ৯১৮
 গোঁৱৰে যোগাইলা অক্ষমালা ভগৱতী ।
 ভিক্ষা পাত্ৰে দিলন্ত কুবেৰ যক্ষপতি ॥
 ভিক্ষা আনি যোগাইলা অধিকা ববনাবী ।
 ভৈলন্ত বামন বটু দিব্য ব্ৰহ্মচাৰী ॥ ৯১৯
 প্ৰকাশন্ত বসি ব্ৰহ্ম ঋষিৰ সমাজে ।
 হৰ্ষ্যৰ বশ্বিক চাকি শৰীৰ বিবাজে ॥

পূৰ্ণচন্দ্র সম শোভে সুন্দৰ বদন ।
 কনক কমল দল আয়ত লোচন ॥ ১২০
 উন্নত নাসিকা দন্ত মুকুতাৰ শাৰী ।
 হাস্মতে মোহিত হোৱে যত দিব্য নাৰী ॥
 চাক কৰ্ণ কশুৰ্কা বহল হৃদয় ।
 নাভি স্নগস্তীৰ কৰ নব কিশলয় ॥ ১২১
 আজ্ঞাভুলম্বিত আতি বাহু দুই খান ।
 মোলানৰ সম যেন বলিত স্ৰষ্ঠান ॥
 বিচিত্ৰ বৰ্তুল চাক উক বামকল ।
 দেখি স্তম্বী হুই হুই চৰণ কমল ॥ ১২২
 প্ৰকাশন্তে আছে তাত নখ চন্দ্ৰচয় ।
 দৰশনে নম্ৰ হোৱে ভকতৰ ভয় ॥
 শুদ্ধ স্তম্বৰ্ণৰ বৰ্ণ প্ৰকাশে শৰীৰ ।
 মহা বিচাৰন্ত ধীৰ স্বভাৱে গস্তীৰ ॥ ১২৩
 নিত্য নিবঞ্জন সৰ্বব্যাপক স্বৰূপ ।
 ধৰিলন্ত কপট বামন দিব্য কপ ॥
 অদিত্যো বামন পুত্ৰৰ দেখি মুখ ।
 পাসৰিলা দেৱতাগণৰ যত দুখ ॥ ১২৪
 ব্ৰহ্ম ঋষিগণে থাকে সৌপাশে উপাসি ।
 তাৰাৰ মধ্যত যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী ॥
 সেই বেলা বলি যজ্ঞ কৰে সমাপত ।
 নৰ্মদা নদীৰ আসি উক্তৰ তীবত ॥ ১২৫
 ত্ৰৈলোক্যৰ সস্তাৰ কৰিয়া এক থান ।
 পবন আনন্দে দৈত্যপতি কৰে দান ॥
 অশাখত ধন জন অসাৰ সংসাৰ ।
 এহি বুলি বাজা আৰ নাৰাখে ভাগাৰ ॥ ১২৬
 জগতকে সন্তোষিলা মহা দান কৰি ।
 অদৰিজে ঠৈল হুখী ভিক্ষু দেশান্তৰী ॥
 মহা জ্ঞানৱন্ত বলি পবন পণ্ডিত ।
 স্তম্বৰ্ণ বজত কুমি কৰিয়া মণ্ডিত ॥ ১২৭
 সবাঙ্কৰে হৰিষে বজন্ত শুক্ৰ ঋষি ।
 বলিৰ নিৰ্ভল বশ ভ্ৰমে দশোদিশি ॥

নটে ভাটে কীৰ্ত্তি কহি ফুৰে ঠাই ঠাই ।
 বলিৰ সমান দাতা ত্ৰৈলোক্যত নাই ॥ ১২৮
 সমস্ত প্ৰজাক ধৰ্মপথত থাপিল ।
 পৃথিবী পাতাল যশে স্বৰ্গক ব্যাপিল ॥
 যজ্ঞৰ কথাৰ পাছে শুনিলা বামন ।
 ঋষিগণ সহিতে কৰিলা আলোচন ॥ ১২৯
 যেহি যিবা খোজে বলি তাকে দেয় দান ।
 আসা আমি সবে গৈয়া দেখো যজ্ঞস্থান ॥
 বামনৰ বাক্যক মানিলা সবে ঋষি ।
 দেখি নাৰায়ণে গাৱ চালিলা হৰিষি ॥ ১৩০
 মেলানি মাগিয়া পাছে মাতৃক প্ৰণামি ।
 বলিৰ যজ্ঞক দেখিবাক যাওঁ আমি ॥
 দেখি অদিত্যৰ মনে মিলিল বিষাদ ।
 ৰাত্ৰি দিনে দৈত্যে মোক নেৰয় বিবাদ ॥ ১৩১
 কেনমতে যাইবা পুতাই শত্ৰুৰ সমাজ ।
 জানো কুটনাট কৰি মাৰে দৈত্যবাজ ॥
 সৰ্ব গাৱ মৰি কবজনে জলে বাতি ।
 ত্ৰিদেশৰ শোকে মোক পোৰে দিনে বাতি ॥ ১৩২
 দানৱৰ ভয়ত গৃহতে ধাতু উৰে ।
 তোকো হকৰাও যোনো মোৰ মান বুৰে ॥
 এহি বুলি দেৱমাতা কবন্ত ক্ৰন্দন ।
 কৈক গৈলা ইন্দ্ৰ পুতাই কুলৰ নন্দন ॥ ১৩৩
 কোন স্থানে আছা আবে ভিক্ষা মাগি খাই ।
 খাৰতো নখাইবে হইল তোহোৰ বিলাই ॥
 হৰি হৰি শচী আই পচিলি দুখতে ।
 ইটো ঘোৰ নিকাৰত জীবি কেনমতে ॥ ১৩৪
 ইটো চক্ষু আৰ তোৰ নেদেখিলো ভাল ।
 কিনো বিধি লিখিলেক মোহোৰ কপাল ॥
 কবন্ত বিলাপ এহিমতে মহাসতী ।
 বামনে প্ৰবোধ দেন্ত অনেক বুত্তি ॥ ১৩৫
 এবিয়ো সস্তাপ নাৰ বলচিয়ো মুখ ।
 চক্ৰাকাৰে ফুৰে সংসাৰৰ স্থৰ হুখ ॥

আপদ সম্পদ আসি মিলে কৰ্ম গতি ।
 দৈৱক বাধিবে পাৰে কাহাৰ শক্তি ॥ ৯৩৬
 হেন জানি মাৰ মন কৰিয়োক স্বস্থ ।
 গুচিলা বিপদ সবে পাইবা মনোৰথ ॥
 কত দেখি থাকিবো তোমাৰ হৃদি খেদ ।
 কৰো আজি সমস্তে দুখৰ পৰিচ্ছেদ ॥ ৯৩৭
 হেন জানি ত্ৰিদশৰ খণ্ডিল-দুৰ্গতি ।
 এহিসে কাৰণে জানা মোৰ উতপতি ॥
 মই অগনিক কি কৰিবে দৈত্য তূণে ।
 সিংহক জোকাইতে পাৰে ক্ষুদ্ৰে যে হৰিণে ॥ ৯৩৮
 যাওঁ যজ্ঞশালা মই দিয়ো অনুমতি ।
 হেন শুনি পাছে তুফঁ ভৈলন্ত অদিতি ॥
 কৰাইলা পুত্ৰৰ যাত্ৰা দীপ ঘট পাতি ।
 দিয়াইলা উকলি কন্যাগণ আনাই মাতি ॥ ৯৩৯
 শিৰে দুৰ্বাক্ত দিলা আশীৰ্বাদ পঢ়ি ।
 শুভক্ষণ বেলাত বামন যান্ত লৰি ॥
 মধ্যাহ্নৰ সূৰ্য্য যেন দেহা কৰে জ্যোতি ।
 হাতে দিব্য কমণ্ডলু কান্ধে নৱ ছাতি ॥ ৯৪০
 কটত কোঁপীন উৰে অজিন উত্তৰী ।
 ব্ৰহ্মঋষিগণ যান্ত চোঁপাশে আৱৰি ॥
 সিদ্ধগণে স্তুতি বোলে আকাশত থাকি ।
 বৰিষন্ত পুষ্প বামনৰ কায় ঢাকি ॥ ৯৪১
 মন্দ স্নগভীৰ মেঘে আকাশত গাজে ।
 দেৱ-বাঘ যতেক আপুনি সবে বাজে ॥
 হেন স্তম্ভলে চলি যান্ত হৃষীকেশ ।
 ধৰি আতি অদ্ভুত বালক বটু বেষ ॥ ৯৪২
 স্বৰ্গ এৰি পৃথিবীক পাইলা কতক্ষণে ।
 বোলা বাম বাম সমজ্যাৰ যত জনে ॥

দুখুৰি

কপট বামনে পাছে ।
 চলি যান্ত দিব্য কাচে ॥ ৯৪৩

পৰম গন্তীৰ ভাৱে ।
 কাষ্প ভূমি পাৰে পাৰে ॥
 অগনিৰ শিখা প্ৰায় ।
 শৰীৰ জলন্তে যায় ॥ ৯৪৪
 ঋষিগণে বেদ পঢ়ি ।
 চতুৰ্ভিতি যান্ত বেঢ়ি ॥
 মেঘে আকাশত থাকি ।
 ছায়া কৰি যান্ত ঢাকি ॥ ৯৪৫
 সমস্তে দেৱতাচয়ে ।
 মেঘত লুকাৰে ভয়ে ॥
 বামনৰ লগে যান্ত ।
 ভুমুকি পাৰিয়া চান্ত ॥ ৯৪৬
 হুয়োক বামন জয় ।
 খণ্ডোক আমাৰ ভয় ॥
 দেখি যত ৰূপ নাৰী ।
 চাই থাকে শাৰী শাৰী ॥ ৯৪৭
 পৰম স্তম্ভৰ মুখ ।
 দৰশনে হৰে দুখ ॥
 আনন্দে লোতক বৰে ।
 নেত্ৰে যেম পান কৰে ॥ ৯৪৮
 দেখি ৰূপ বিপৰীত ।
 তাহান্ত মজিল চিত্ত ॥
 আন নভাময় আধি ।
 বামনৰ ৰূপ দেখি ॥ ৯৪৯
 চলি যান্ত ধীৰে ধীৰে ।
 নৰ্মদা নদীৰ তীৰে ॥
 দিব্য বটু ৰূপ ধৰি ।
 ভৈলন্ত বামন হৰি ॥ ৯৫০
 যেন অগনিৰ ছালা ।
 পাইলা গৈয়া যজ্ঞশালা ॥
 অনন্তবে বলি বাজা ।
 যত আছে দৈত্য প্ৰজা ॥ ৯৫১

বামনক দেখিলন্ত ।
 উঠি সবে নিহালন্ত ॥
 যত পুৰোহিত ঋষি ।
 বামনৰ বশ্মি আসি ॥ ১৫২
 নিশ্চিন্ত কৰিল আতি ।
 সূৰ্য্য আগে যেন বাতি ॥
 সমস্তে নিস্তেজ প্ৰায় ।
 অন্তো অন্তো বোলে চাই ॥ ১৫৩
 দেখা আসে কোন ঋষি ।
 জানিলোহো বিমৰিষি ॥
 আসন্ত আদিত্য চলি ।
 চাহিবাক যজ্ঞ স্থলি ॥ ১৫৪
 কেহো বোলে ছত্ৰাশন ।
 আসি ভৈল উপসন্ন ॥
 যজ্ঞ দান অভিলাষে ।
 সনত কুমাৰ আসে ॥ ১৫৫
 কৰিব নপাৰো স্থিৰ ।
 বামনৰ পন্নোভৰ ॥
 প্ৰতিপারে কাম্পে ভূমি ।
 উৰ্দ্ধমুখে কুমাৰুমি ॥ ১৫৬
 উঠি চাৰে সামৰাজ ।
 যজ্ঞৰ এবিয়া কাজ ॥
 নমো হবি কৰা দায়্য ।
 গুচোক সংসাৰ মায়্য ॥ ১৫৭
 কৃষ্ণ কৰা সৰ্ব্বজনে ।
 শুনিয়োক এক মনে ॥
 ভূম্বি শঙ্কৰে ভণে ।
 ধৈলো আবে এহিমানে ॥ ১৫৮
 তেজা সবে আন কাৰ ।
 ডাকি বোলা বাৰ বাৰ ॥

বলিৰ ওচৰত বামনৰ তিনিগদ ভূমি প্ৰাৰ্থনা
 আৰু

শুকৰ বাণা-দান

পদ

শুক নিগদতি বাজা শুনিয়োক পাছে ।
 এহিমতে সমস্তে বিশ্বয় হয় আছে ॥ ১৫৯
 অনন্তবে কপট বামন বনমালী ।
 ঋষিগণ সমে প্ৰবেশিলা যজ্ঞশালী ॥
 কোপীনৰ ভূনি আতি লোটয় মাটিত ।
 কুশৰ মেথলা বান্ধি আছয় কটিত ॥ ১৬০
 অজিন উত্তৰী নৱগুণ যেন উবে ।
 বিচিত্ৰে পিক্লল জটাজুট শোভে শিবে ॥
 এক হাতে আছে কমণ্ডলু ব্ৰহ্মদণ্ড ।
 আৰ হাতে ধৰিয়া আছন্ত ছত্ৰদণ্ড ॥ ১৬১
 ললিত বলিত অঙ্গ সৰ্ব্ব সুকুমাৰ ।
 শৰীৰৰ জ্যেতিক দেখন্তে চমৎকাৰ ॥
 যেন অগ্নি ঋগু বাজ ভৈলা মূৰ্তি ধৰি ।
 ঋত্বিজ আচাৰ্য্যে আগ বাঢ়িল সাদৰি ॥ ১৬২
 বামনক দেখি বলি উত্ৰাৱগ মন ।
 মাথাত কৰিয়া দিলা সূৰ্ণ আসন ॥
 বাজাক আশংসি তাতে বসিলা সুবাৰি ।
 আনো ঋষিগণক আসন দিলা পাৰি ॥ ১৬৩
 বসিয়া পাতিলা সবে বহল সমাজ ।
 বামনক দেখিয়া সানন্দ দৈত্যবাজ ॥
 কবযোবে প্ৰদক্ষিণ কৰি সাত বাৰ ।
 দণ্ডৱন্তে পৰিয়া কৰিলা নমস্কাৰ ॥ ১৬৪
 উঠিয়া আনন্দে আপোনাৰ মেলি হুলি ।
 বামনৰ চৰণৰ মলচিলা ধূলি ॥
 সূৰ্ণৰ পাত্ৰে বোণাইলন্ত বিদ্যাবলী ।
 বামনৰ পাদপদ্ম পৰামিলা বলি ॥ ১৬৫
 ভূম্বাৰ ধৰিয়া পটেবৰী বেস্ত পানী ।
 পবন আনন্দে অৰ্চিলন্ত হুয়ো প্ৰাৰ্থি ॥

কবিলন্ত দৈত্যেথবে পাদোদক পান ।
 শিৰত চালিলা বঙ্গ কবিলন্ত স্নান ॥ ১৬৬
 যিটো পাদোদক হবে ধৰি আছে শিবে ।
 সিটো জলে দৈত্যেস্ত্রে তিয়াইলা সশৰীৰে ॥
 কৃতকৃত্য হুয়া পাছে মহাবাজ বলি ।
 বামনক মাতিলন্ত কৰি কৃতাজ্জলি ॥ ১৬৭
 কুশলে কি ভৈল যজ্ঞশালাত প্ৰবেশ ।
 কোন কৰ্ম কৰো মোক কৰিয়ো আদেশ ॥
 কিমতে হাঠিলা পথ স্নকোমল ভৰি ।
 কিবা আসি আছা সবে তপে মূৰ্ত্তি ধৰি ॥ ১৬৮
 অল্প বয়সতে ভৈল অদ্বুত প্ৰভাৱ ।
 কিবা তপ কৰিলা তোমাৰ বাপ মাৱ ॥
 তমু আগমনে ভৈল সান্ফল যজ্ঞৰ ।
 জানিলো সন্তুষ্ট মোত ভৈলা চৰাচৰ ॥ ১৬৯
 ভৈলন্ত তৃপিতি পিতৃ যতেক আমাৰ ।
 দানৱ কুলক সবে কৰিলা উদ্ধাৰ ॥
 যেন পুণ্য পাইলো পাদোদকে কৰি স্নান ।
 কোটি অশ্বমেধ যাক সুহিকে সমান ॥ ১৭০
 পৃথিবীক আসি আছা জানিলো ইঞ্জিত ।
 যিবা লাগে বটু আবে খোজা ধন বিত ॥
 স্তৰ্গ বজত আনো অমূল্য বতন ।
 মাগা দেওঁ বিশিষ্ট বিপ্ৰৰ কন্যাগণ ॥ ১৭১
 দাসী দাস গ্ৰাম্য দেশ বধ গজ বাজী ।
 খোজামানে দিবো মোৰ অঙ্গীকাৰ আজি ॥
 হেন শুনি কপট বামনে পাছে হাসি ।
 মাতন্ত বলিক চাই দশন প্ৰকাশি ॥ ১৭২
 ধন্য ধন্য কুলৰ প্ৰদীপ দৈত্যবাজ ।
 ভৈলো মহা সন্তুষ্ট তোমাৰ দেখি কাষ ॥
 যাৰ পিতামহ ভৈল বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদ ।
 একোকালে নাহি জানা তাহাৰ প্ৰমাদ ॥ ১৭৩
 মহাজানী স্তম্ভ ধৰি যাৰ পুৰোহিত ।
 তাৰ কি হুইবেক আৰ নিদিবাব চিত্ত ॥

তোমাৰ বংশত নভৈলেক একোজন ।
 নিৰ্দয় কুদাতা দুখী দৰিদ্ৰ কৃপণ ॥ ১৭৪
 সবে মহাবৰা সৰ্বকালে যাৰ স্তম্ভ ।
 কদাচিতো মাগন্তাক নকবে বিমুখ ॥
 উপৰি বংশৰ কথা শুনা বলিৰায় ।
 হিৰণ্যাক্ষ হিৰণ্যকশিপু দুই ভাই ॥ ১৭৫
 স্বৰ্গত ভৈলন্ত বাজা ইন্দ্ৰক খেদাই ।
 হিৰণ্যাক্ষে ফুৰে পাছে পৃথিবী কম্পাই ॥
 কৰে গদা ধৰি যেন দিগ্গজ প্ৰবুধ ।
 সকলে পৃথিবী খুজি নপাইলেক যুদ্ধ ॥ ১৭৬
 পাছে সাগৰত মাগিলেক যুদ্ধ দান ।
 দেখিয়া সাগৰ ভয়ে তৰতৰিমান ॥
 দৈত্যক বোলন্ত তোক বলে নোহো সম ।
 ববাহ স্বৰূপে হৰি তোৰ হৈবে যম ॥ ১৭৭
 অনন্ত জলৰ হস্তে পৃথিবী উদ্ধাৰি ।
 যুদ্ধ লাগে য়েবে তাক ধাৰ শীত্ৰকৰি ॥
 হেন শুনি হিৰণ্যাক্ষে গদা গোটে তুলি ।
 সাগৰক এৰি ধাইল ববাহক বুলি ॥ ১৭৮
 ববাহে ধাইলেক পাছে পৃথিবীক থই ।
 দেখি দৈত্য কোবেক বৈদ্যালে গদা লই ॥
 ববাহো দিলন্ত পাছে লাঠিৰ প্ৰহাৰ ।
 চৰতে গাল কৰিলেক ভিঙাকাৰ ॥ ১৭৯
 দুইকো দুই পাছে ধৰিলেক মাল বান্ধে ।
 কৰে জবাজৰি কৰি ভৰি ভৰি চান্দে ॥
 হাব ঘাব মাৰে কতো গোৰ ঘবাকাতি ।
 প্ৰাণৰ শঙ্কট কতো দুইবো মিলে আতি ॥ ১৮০
 আচাৰন্ত ববাহে দৈত্যক হঞো বুলি ।
 দানৱে আচাবে মহা ববাহক তুলি ॥
 অনেক হাজাৰ যুগ নাহি ভঙ্গয় ।
 হুই হানো যুদ্ধতে যাৱ জগতে প্ৰেময় ॥ ১৮১
 মহা ছোটে ববাহে দেখন্ত যোৱাকুই ।
 সমুখে নোৱাবে ধবিলন্ত পাছ হুই ॥

কঙ্কালত ধৰি ভুলি পেলাইলা আক্রান্তে ।
 উপবত উঠি ছিৰি পেলাইলন্ত দান্তে ॥ ৯৮২
 হিবণ্যাক্ষ বীৰক মাৰিয়া কথমপি ।
 জিনিগোহো নোবোলয় বৰাহে তথাপি ॥
 হিবণ্যাক্ষ বীৰৰ মহিমা কি কহিবো ।
 যাহাৰ প্ৰহাৰে হৰি বোলন্ত নিজীবো ॥ ৯৮৩
 আজিয়ে দুখাই গাৱ মহা পীড়া পাই ।
 শুনা যেন কৰিলে তাহাৰ জ্যেষ্ঠ ভাই ॥
 ভাতৃ বধ শুনি পাছে হিবণ্যকশিপু ।
 মাধৱত বিনে মোৰ আন নাহি বিপু ॥ ৯৮৪
 ক্ৰোধে শূল ধৰিয়া অম্বৰ মহা বাগি ।
 দিলেক লৱৰ ভিৰি বৈকুণ্ঠক লাগি ॥
 যুগান্তৰ যম যেন ক্ৰোধে খেদি যায় ।
 অশেষ গৰ্জ্জন কৰি স্বৰ্গক কম্পায় ॥ ৯৮৫
 হেন দেখি হৰি পাছে চিন্তন্ত উপায় ।
 ইটো ঘোৰ দৈত্যে পাইলে মোৰ বক্ষা নাই ॥
 যৈকে যৈকে যাইবো তৈকে তৈকে যাইবো খেদি ।
 ইহাৰ হাতৰ নেৰাওঁ ব্ৰহ্মাণ্ডক ভেদি ॥ ৯৮৬
 প্ৰাণীগণে নেৰাই যেন যমৰায় দায় ।
 দৈত্যৰ হাতত মোৰ ভৈল সেহি প্ৰায় ॥
 একোৱে প্ৰকাৰে তাক নাটো মই যুজি ।
 পলাইবাক লাগি মই ঠায়ো নাপাওঁ খুজি ॥ ৯৮৭
 পৰিলোহো আজি মই দৈত্যৰ হাতত ।
 এহি বুলি নাৰায়ণে গুণন্ত মনত ॥
 কতো বেলি গুণন্তে উপায় পাইলা পাছে ।
 পলাইবাৰ ঠাই মোৰ ওচৰতে আছে ॥ ৯৮৮
 যায় কৰি অম্বৰৰ হিয়াত লুকাওঁ ।
 ইটো দাকৰণ হাত তেবেসে এৰাওঁ ॥
 হেন বিম্বৰষি পাছে আৰ্খে বেখে হৰি ।
 ভৈল অধু প্ৰমাণ তেখনে যায় কৰি ॥ ৯৮৯
 নাসিকাৰ পথে গৈলা বায়ুৰ লগত ।
 লুকায়া থাকিলা হিবণ্যৰ উপবত ॥

হিবণ্যকশিপু পাছে হাতে শূল ধৰি ।
 বিচাৰিলা বৈকুণ্ঠত ভিটাভিট কৰি ॥ ৯৯০
 বিষ্ণুক নাপায়া লাগ তেজিলা আটাস ।
 স্বৰ্গ মৰ্ত্য পাতালত লাগিল তৰাস ॥
 ভূমিত পৰিল গৰ্ভিণীৰ গৰ্ভ খসি ।
 বিচাৰিলা পাছে সাতোখান স্বৰ্গ পশি ॥ ৯৯১
 তৈতো য়েবে মাধৱক নপাইলেক লাগ ।
 সাতো পৃথিবীক বিচাৰিলা মহাভাগ ॥
 বিষ্ণুক নাপায়া পাছে দৈত্য বলীয়াৰ ।
 সাতো পাতালক পাছে কৰিলা বিচাৰ ॥ ৯৯২
 পাতালত বিষ্ণুক নপাই য়েবে ভেট ।
 হিবণ্যকশিপু গুণে মাথা কৰি হেট ॥
 জল স্থল আকাশত বিচাৰিলো ফুৰি ।
 নপাইলোহো লাগ কৈক গৈল ভাতৃ বৈবী ॥ ৯৯৩
 কৈতো ঠাই নাপাই কইবে মাধৱ ডৰিল ।
 নিশ্চয়ে জানিলো ঘোৰ ভয়তে মৰিল ॥
 য়েবে জীৱহন্তে কেনে নপাইলোহো লাগ ।
 মৰা মাধৱক লাগি এৰিলোহো বাগ ॥ ৯৯৪
 যাৱে জীৱেমনে তাৱে কৰিব কন্দল ।
 য়তকক হিংসা কৰিবাৰ কোন ফল ॥
 এহি বুলি দৈত্যেশ্বৰ নিবৰ্তিলা পাছে ।
 হিবণ্যকশিপু সম কোন বীৰ আছে ॥ ৯৯৫
 কতেক কহিবো তাৰ মহিমা সম্বাদ ।
 যাৰ পুত্ৰে ভৈলা মহা বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদ ॥
 কি কহিবো প্ৰহ্লাদৰ মহা মনৰাশি ।
 যাক বক্ষা কৰিল আপুনি হৰি আসি ॥ ৯৯৬
 বাপখলে মাৰিলেক অনেক বিগতি ।
 প্ৰাণান্তিকো নেবিলেক হৰিত তৰতি ॥
 যাহাৰ নিৰ্ম্মল কীৰ্তি দশোদিশ খ্যাত ।
 তমু পিতা বিবোচন তাতে ভৈলা জাত ॥ ৯৯৭
 মহাজানী দেৱ বিষ্ণু বিষ্ণুত তৰত ।
 যম সম পৰাক্ৰম বৈবতো শকত ॥

যুদ্ধে নপাৰিয়া তাক পাছে দেৱগণ ।
 ব্ৰাহ্মণৰ বেশে গৈয়া ভৈলা উপসন্ন ॥ ৯৯৮
 ছলে সত্যে কৰাই পাছে মাগিলন্তু প্ৰাণ ।
 বিৰোচনে সত্যত প্ৰাণক দিলে দান ॥
 তাহান তনয় তুমি ধৰ্ম্মত নিপুণ ।
 মোৰ মুখে তোমাৰ বৰ্ণাইবো কত গুণ ॥ ৯৯৯
 যাৰ দান ধৰ্ম্মে সবে ব্যাপিল সংসাৰ ।
 কুলৰ কমল ফুল বংশৰ উদ্ধাৰ ॥
 তোমাত বিমুখ নভৈলেক এই প্ৰাণী ।
 দাতা বুলি তোমাকেসে জগতে বখানি ॥ ১০০০
 দশোদিশে যশৰাশি কৰিলা প্ৰকট ।
 দৌলৰ উপৰে যেন তুমি ভৈলা ঘট ॥
 মোৰ প্ৰয়োজন আবে শুনা ৰাজা তুমি ।
 মাগো মই দিয়া মোক তিনি পদ ভূমি ॥ ১০০১
 মোহোৰ ভৰিৰ জোখা কৰি দিয়া দান ।
 এহিসে প্ৰাৰ্থনা কৰো নমাগোহো আন ॥
 হেন শুনি হাসি বলি বুলিলা বচন ।
 কিনো অল্প বুদ্ধি তুমি ব্ৰাহ্মণ নন্দন ॥ ১০০২
 যতোক কহিলা মানে পণ্ডিতৰ মত ।
 আপোন কাৰ্য্যত কেনে বুদ্ধি ভৈল হত ॥
 মইসে ঈশ্বৰ মোত পৰে নাহি আন ।
 সাতো দ্বীপা পৃথিৱী দিবাক পাবো দান ॥ ১০০৩
 প্ৰশংসা বচনে মোক আবাধিলা ভূমি ।
 কিসক মাগিলা মোত তিনি পদ ভূমি ॥
 যেন মহা দুখিত দৰিদ্ৰ কোন জন ।
 কুৰেৰক পায় সিটো খোজে অল্পকণ ॥ ১০০৪
 বহু দ্বীপো পায় হেন পাইলেক বিবুধি ।
 বালিক নৱত ভোলে বহুক মুহুৰি ॥
 দেখিতে মোত তিনি পদ ভূমি খোজা ।
 বিধা নিয়ে বিধা লয়ে চুইবো মহা লক্ষা ॥ ১০০৫
 একবাৰ নামে মোক দিয়া লাগ পাই ।
 কৰো অদৰিদ্ৰ আউৰ কৰাখে চুৰাই ॥

আশা কৰি আইলা বটু মোহোৰ সৰীপ ।
 প্ৰাৰ্থিয়োক মোত মই দেওঁ সাতদ্বীপ ॥ ১০০৬
 হেন শুনি হাস্ত কৰি বদতি বামন ।
 অজিঞ্জাসি বালকে নোবোলস বচন ॥
 ত্ৰিলোকত যত যত আছে ধন ধান ।
 দিব্য নাৰী আছে যত স্তম্ভৰী প্ৰধান ॥ ১০০৭
 যত দিব্য ঘৰ বাৰী বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ।
 সবেয়ো নুপূৰে মন এক লুভীয়াৰ ॥
 পৃথু, গয় আদি কৰি ৰাজা অপৰ্য্যন্ত ।
 অৰ্থৰ তৃষ্ণাৰ কেহো নপাইলেক অন্ত ॥ ১০০৮
 সপ্ত দ্বীপা পৃথিৱী কৰিলা অধিকাৰ ।
 তথাপি বাহুৰ কেহো নপাইলেক পাৰ ॥
 ইন্দ্ৰিয়ক জিনি যিবা এৰিলে আক্ৰোশ ।
 সি সি মহা স্তম্ভী যিটো অল্পতে সন্তোষ ॥ ১০০৯
 অসন্তুষ্ট প্ৰাণীৰ নখণ্ডে মন চুখ ।
 ত্ৰৈলোক্যৰ লক্ষ্মী পাইলে নাহি তাৰ স্তম্ভ ॥
 বেছি পাৰে তাতে মহা ভুৰ্ত্ত হোৱে মন ।
 তেবেসে বিপ্ৰৰ তেজ বাঢ়ে অক্ষুণ্ণ ॥ ১০১০
 অসন্তোষে সমস্তে তেজক কৰে ছাই ।
 যেন জল পৰি অগ্নি নিৰ্ব্বাপক পায় ॥
 হেন জানি ৰাজা মই এৰিলো আক্ৰোশ ।
 তিনি পদ ভূমি পাইলে মোহোৰ সন্তোষ ॥ ১০১১
 এতেকে কৃতার্থ মোক নলাগয় আন ।
 প্ৰতিজ্ঞাক সাক্ষি সঙ্গৰে দিয়া আন ॥
 হেন শুনি হাসি বলি দিলন্তু উত্তৰ ।
 দৰিদ্ৰৰ মুখে কিবা আসিবে বিস্তৰ ॥ ১০১২
 সংসাৰৰ স্তম্ভত বন্ধিত ভৈলা ভূমি ।
 লৈয়োক বামন বটু তিনি পদ ভূমি ॥
 মহাদইক বোলন্তু স্তম্ভৰ জল আন ।
 সোণহাতে উচাগ বটুক দেওঁ দান ॥ ১০১৩
 মুহিকন্ত ব্ৰাহ্মণ সাক্ষাতে দেৱ হৰি ।
 বামন স্বৰূপে আসি আছে হুহু কৰি ॥

এহি বুলি বলি তিল কুশ লৈলা তুলি ।
 শুক্রে নিষেধিলা অবে বহ বহ বুলি ॥ ১০১৪
 কাক দান দিবে চাস ভৈলি সৰ্বনাশ ।
 কপটী বটুৰ বলি আত নতু পাস ॥
 কশ্যপত হস্তে অদিতিত ভৈলা আসি ।
 দেৱৰ সাধিবে কাৰ্য্য দৈত্যক বিনাশি ॥ ১০১৫
 নজানিসি পূৰ্বত কৰিলি অঙ্গীকাৰ ।
 আপুনি চিন্তিলি আপোনাৰ মহাধাৰ ॥
 তোমাৰ ঐশ্বৰ্য্য যশ আয়ু শ্ৰীমান ।
 আজি কাঢ়ি বামনে ইন্দ্রক দিবে দান ॥ ১০১৬
 ত্ৰৈলোক্য লৈৱন্ত কাঢ়ি তিনি পদ ছলে ।
 হেন জানি বলি তই গৈলি বসাতলে ॥
 দানৰ কুলকো দিলি বিপদ দুৰ্ঘোৰ ।
 থাইবে খুণ্টিবাক কিছু নথাকিবে তোৰ ॥ ১০১৭
 সকলে সৰ্বস্ব দিয়া বিষ্ণুক সম্প্ৰতি ।
 জীৱি কেনমতে তই শুন মুঢ়মতি ॥
 তথাপিভো বোলো বাজা শুনিয়ো বচন ।
 তিনি পদ স্তুমি তই নেদিবিহি দান ॥ ১০১৮
 তিনি পদ দান তোৰ নহৈবে সাফল ।
 এক ভৰি জুৰিবে পৃথিবী বসাতল ॥
 আউৰ পাদ স্বৰ্গক লজ্জিবে লক্ষ্মীপতি ।
 তৃতীয় পদৰ আবে কেন হৈব গতি ॥ ১০১৯
 বুলিয়া নেদস য়েবে প্ৰতিশ্ৰুত দান ।
 নিশ্চয়ে কহিলো নবকত তোৰ স্থান ॥
 বিশ্ব মিৰি তাহাবো নপাইৰি একো পুণ্য ।
 কি কৰ্ম কৰস বলিবাক্য মনে শুণ ॥ ১০২০
 ষিটো দান কৰন্তে বৃত্তিৰ হুইবে ছেদ ।
 কিছু পুণ্য নাহি মিছা মাত্ৰ পাৰে খেদ ॥
 জীৱিকা থাকিলে পাই সবে সদ কৰ্ম ।
 প্ৰতিদিনে সিদ্ধে দান তপ যজ্ঞ ধৰ্ম ॥ ১০২১
 শুনিয়োক বলি হেন শাস্ত্ৰৰ বিহিত ।
 পাক ভাঙ্গ কৰি মিঠাসিবে নিজ দিত ॥

ধৰ্ম অৰ্থ কাম যশ পুত্ৰৰ নিদানে ।
 তেবেসে থাকিবে পাই স্তুখে সৰ্বক্ৰমে ॥ ১০২২
 স্তবতি বিবাহ প্ৰাণ শঙ্কটৰ ত্ৰাসে ।
 গো ব্ৰাহ্মণৰ অৰ্থে সৰ্বস্ব বিনাশে ॥
 এতেকতে মিছা মাতিলেও নাহি পাপ ।
 হেন জানি অঙ্গীকাৰ এৰা বলি বাপ ॥ ১০২৩
 আসিয়া আছন্ত হৰি ছলিবাক লাগি ।
 ত্ৰৈলোক্যক লৈৱন্ত কপট কৰি মাগি ॥
 নেদিবি বিষ্ণুক দান বলি হেন জানি ।
 কপটীক কপট কৰিলে নাহি হানি ॥ ১০২৪
 তই য়েবে জীৱে লাগে উপায় হেন শুণ ।
 আত্মঘাত নকৰ মোহোৰ বুদ্ধি শুন ॥
 নষ্ট নৌক দৈত্যকুল নেদ হৃদিখেদ ।
 আমাসাক নাশাৰ নকৰ আশাছেদ ॥ ১০২৫
 আপ্ন পাছ চিনাই আনো বুলিলা বিস্তৰ ।
 চক্ষু পকাই শুক্ৰক চাহান্ত দামোদৰ ॥
 নাহি শ্ৰুতি শুক্ৰৰ নচান্ত মাথা তুলি ।
 যজমান নষ্ট ভৈল বুলিল সমূলি ॥ ১০২৬
 শুনিয়োক এক মনে সবে সভাসদ ।
 পাতকৰ যমদূত ভাগৱত পদ ॥
 ভণিলা শঙ্কৰে যাৰ বৈকুণ্ঠত কাম ।
 আন কথা এৰি সবে বোলা বাৰ বাম ॥ ১০২৭

শুক্ৰৰ কাণিৰ ভিতৰত প্ৰবেশ আৰু
 বামন কৰ্ম্মক শুক্ৰৰ এক চক্ষু অন্ধ কৰণ

হৰি

শুক মুনি নিগদতি অনন্তবে দৈত্যপতি
 শুক্ৰৰ বচনচয় শুনি ।
 কৰি আতি হেঠ মাথ নশাতি দানবনাথ
 আছিলন্ত কতো বেলি শুনি ॥
 পাহে চিত্ত কৰি ধিব মাতিবন্ত মহাশয়
 শুনিয়োক শুক্ৰ পুনোহিত ।

গৃহস্থীৰ ধৰ্ম্মচয় কহিছা শাস্ত্ৰৰ নয়
 ভূমি গুৰু পৰম পণ্ডিত ॥ ১০২৮
 কিস্ত দান দিবো বুলি তিল কুশ লৈলো ভুলি
 সভাতে কৰিলো অঙ্গীকাৰ ।
 বিস্তৰ লোভত থাকি বিমুখে পঠাইবো ডাকি
 ব্ৰাহ্মণক কোন ব্যৱহাৰ ॥
 মই প্ৰহ্লাদৰ নাতি ছয়া জীৱে মিছা মাতি
 তেবেতো উচিত হৈবে মোৰ ।
 অনাইবো বংশৰ নাম কৰি গৰিহিত কাম
 টেটন নিৰ্দ্ধত যেন চোৰ ॥ ১০২৯
 অসত্যত পৰে বাপ নাহি আউৰ মহা পাপ
 আপুনি কহিলা বসুমতী ।
 সবাকো সহিবে পাৰো অসত্যবাদীত হাৰো
 তাৰ ভৰে যাওঁ অধোগতি ॥
 নৰকত হোক বাস মৃত্যুক নকৰো ত্ৰাস
 বাজ্যশ্ৰী সবে হোক নক্ট ।
 ইসে মোৰ হৃদি খেদ যেন দেখি আশাছেদ
 ব্ৰাহ্মণৰ হুই মন কৰ্ট ॥ ১০৩০
 সস্তব হেনসে হিয়া দুস্ত্যজ প্ৰাণক দিয়া
 পৰকসে কৰে উপকাৰ ।
 পূৰ্ব্ব কথা আছে শুনি জীৱ দি দধীচি মুনি
 কাৰ্য্য সাধিলন্ত দেৱতাৰ ॥
 যতক দৈত্যেন্দ্ৰজাক জগতে মাতিলে তাক
 ত্তেসম্বেও কালে নক্ট ভৈলা ।
 যশ মাত্ৰ আছে বহি ইটো অশাস্তত মহী
 দেখা কাৰো লগত নগৈল ॥ ১০৩১
 এবি গুৰু হেন জানি নোবোলা নিষেধ বাণী
 বটুক অৱশ্যে দিবো দান ।
 কৈলো মই সাৰে সাৰ নালাবিবো অঙ্গীকাৰ
 যতপি মোহোৰ য়াৰ প্ৰাণ ॥
 যবে আলি আছা হৰি আমাক কপট কবি
 তথাপি মোহোৰ মহাভাগ ।

যাহাৰ প্ৰতিমা সাজো তেবেসে যতক যজো
 তাহাক সাক্ষাতে পাইলো লাগ ॥ ১০৩২
 স্বহস্তে পৃথিবীখান বিমুগ্ধ কৰিবো দান
 অৰ্চ্চিবোহো বিমুগ্ধৰ চৰণে ।
 কৰন্তোক যেহি লাগে যেন মোৰ হোক ভাগে
 মৃত্যুকো নকৰো গণাগণ ॥
 যতপি কপট কবি আমাক বান্ধন্ত হৰি
 বিনা অপৰাধে হুৰীকেশ ।
 তথাপি ধৰ্ম্মক চাই হিংসিবাক মুয়ুৱাই
 ভয়ে ভৈল ব্ৰাহ্মণৰ বেশ ॥ ১০৩৩
 যবে মুনিমাই কৰি আদিলন্ত হস্তে ধৰি
 তেবে যুদ্ধ দিলো হস্তে সাজি ।
 তাহান হাততে মৰো মুহিবা তাহাক মাৰো
 তেবেসে এৰিলো হস্তে আজি ॥
 কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ স্বামী জানি দান দেওঁ আমি
 তথাপি দগুন্ত যদি মোক ।
 মোৰ কোন হানি ভৈল বিমুগ্ধ কুয়শ বৈল
 তাহাক হাসিবে সৰ্বলোক ॥ ১০৩৪
 এতেক বচন শুনি ক্ৰোধিলন্ত শুক্ৰ মুনি
 বলিক মাতন্ত মহা বাগে ।
 হাঁয়ৰে দাকণ পাপ মূঢ় ছয়া আপোনাক
 পণ্ডিত বখান কাৰ আগে ॥
 তোৰ ভ্ৰাণ নাহি আৰ কিনো ভৈলি ছুৰাচাৰ
 দানৰ কুলৰ ধুমকেতু ।
 আপুনিয়ো ভৈলি ধ্বংস দিতিৰ যতক বংশ
 সবাবো নাশৰ তই হেতু ॥ ১০৩৫
 আতাবে জেঠবে তোৰ বচন শুনিলে মোৰ
 বাক্য নবাধিল তোৰ বাপে ।
 কালিৰ ছৱাল হুই মোহোক বোলস হুই
 হতশ্ৰী হোঁ মোৰ শাপে ॥
 হেন চণ্ড শাপ পাই নকম্পিলা বলিবাৰ
 নেবিলা সত্যক শৈৰ্য্য ধৰি ।

বটুক কবিয়া মান বোলন্ত লৈয়োক দান
 শুনি হাত পাতিলন্ত হৰি ॥ ১০৩৬
 তিল কুশ লৈলা তুলি দেখি পাছে বিক্ষ্যারলী
 স্তূৰ্ণ ভূঙ্গাৰ তুলি লৈলা ।
 দেখি মৰ্ম্মে শুক্ৰঋষি ঝাৰিৰ ভিতৰে পশি
 নালিৰ বাটক ভেৰ্ণি বৈলা ॥
 জোন্ধাৰন্ত মহাদই টোপে পানী নপৰয়
 বলিৰ অস্থখ দেখি চিত্ত ।
 কিয় নপৰয় পানী চাওঁ বুলি চক্ৰপাণি
 থাপ দিয়া ধৰিলা নালিত ॥ ১০৩৭
 মায়া কৰি শুক্ৰ ঋষি ঝাৰিৰ ভিতৰে পশি
 বাট ভেৰ্ণি নালিত আছয় ।
 চক্ষু পকাই টেৰ কৰি বোলন্ত বামন হৰি
 হাতত কুশৰ জোৰ্ণা লই ॥
 হয় ভৃগু বংশী ঋষি ভৈলি কিনো আকৰিষি
 শুনবে অধম মহাপাপী ।
 সমস্ত সভাৰ আগে কদৰ্খিলি যত লাগে
 তোৰ ক্ষমা নভৈল তথাপি ॥ ১০৩৮
 ওহিতো নেৰস চোঞ্চা মাৰিলা কুশৰ খোঞ্চা
 শুক্ৰৰ চক্ষুক লক্ষ্য কৰি ।
 এক চক্ষু ভৈল কাণ মৰো মৰো যায় প্ৰাণ
 বাজ হয় পৰিল উফৰি ॥
 অকাৰ্য্যত দিলে শাপ সিহেতু পাইলেক তাপ
 কি কহিবো শুক্ৰৰ বিলাই ।
 হেন জানি নবলোক পৰ হিংসা এৰিয়োক
 আপোনাতে অবিলম্বে হয় ॥ ১০৩৯
 যত দেখা সূত প্ৰাণী সবে বিষ্ণু হেন জানি
 হিংসা এৰি কৰা উপকাৰ ।
 বিষ্ণুক মনত ধৰা প্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰা
 নিস্তৰিবা তেবেসে সংসাৰ ॥
 শুনিলোক সভাসদ কৃষ্ণৰ কিহবে পদ
 বিৰচিলা শব্দে সম্প্ৰতি ।

পৰিহৰা আন কাম ডাকি বোলা বাম বাম
 য়েবে যাইবা বৈকুণ্ঠক প্ৰতি ॥ ১০৪০

বামনক তিনিপদ ভূমি দান
 আৰু বলি ছলনা

পদ

স্বামীৰ হাতত জল দেন্ত বিক্ষ্যারলী ।
 তিনি পদ ভূমি পাছে উৎসৰ্গিলা বলি ॥
 সোণ হাতে দিলা জল মাধৱৰ কৰে ।
 পাইলো বুলি নাৰায়ণে লৈলন্ত সাদৰে ॥ ১০৪১
 দান দিয়া ছুনাই স্তূৰ্ণৰ পাত্ৰ ধৰি ।
 প্ৰৱন্ধে ধুৱাইলা মাধৱৰ ছয়ো ভৰি ॥
 স্তূৰ্ণ ভূঙ্গাবে পটেখৰী দেন্ত জল ।
 ৰাজা বোলে ভৈল মোৰ জন্মৰ সাক্ষল ॥ ১০৪২
 প্ৰদক্ষিণ কৰি প্ৰণামিলা দণ্ডৱতে ।
 পাদোদক জল সবে ঢালিলন্ত মাথে ॥
 বলিৰ ভকতি হৰি দেখিয়া আছন্ত ।
 কৃতকৃত্য হয় বলি আনন্দে নাচন্ত ॥ ১০৪৩
 সহস্ৰ ছন্দুভি বাজে অসংখ্যাত ভেৰী ।
 বিঘাধৰে গাৱে বাৱে নাচে অপেখৰী ॥
 দ্বিজ কণ্ঠাগণে পাৰে স্তূৰ্ণৰে উকলি ।
 কবন্ত প্ৰকাশ সবে সাধু সাধু বুলি ॥ ১০৪৪
 বলিৰ মহিমা দেখি গন্ধৰ্ব চাৰণ ।
 সিদ্ধমুনি কিম্বৰ যতেক তাৰাগণ ॥
 আকাশৰপৰা পুষ্প বৰিষয় মাথে ।
 কিনো কৰ্ম্ম ছুফৰ কৰিলা দৈত্যনাথে ॥ ১০৪৫
 পৰম বিপক্ষ হেন মাধৱক জানি ।
 তথাপিতো সত্য নলাবিলা মহাজ্ঞানী ॥
 তিনিয়ো লোকক মাধৱক দিলা দান ।
 নাহি স্থপুৰুষ আউৰ বলিৰ সমান ॥ ১০৪৬
 এহি বুলি প্ৰশংসন্ত দৈত্যেন্দ্ৰক চাই ।
 বাঢ়িবে লাগিল পাছে বামনৰ কাৰ ॥

পৃথিবী আকাশ দশোদিশ নিবস্তব ।
 সমস্তকে ঢাকিল অদ্ভুত কলেরব ॥ ১০৪৭
 সাগর নগর গিৰি গ্রাম ভূমি স্বৰ্গ ।
 ভূগ বন পশু পক্ষী নব দেৱবৰ্গ ॥
 বামনৰ শৰীৰত নিবস্তবে আছে ।
 আচাৰ্য্য ঋত্বিজ সমে বলি দেখে পাছে ॥ ১০৪৮
 বামনৰ কায় গোট জগত জুবিল ।
 বিপৰীত দেখি জীউ সবাবে উৰিল ॥
 পাতালক পদতলে দেখে দৈত্যপতি ।
 পদ দুইত আছে সপ্ত দ্বীপা বহুমতী ॥ ১০৪৯
 জজ্ঞাত পৰ্ব্বত শালা চটক জানুত ।
 দেখন্ত মকতগণ বহয় উকত ॥
 কটিত দেখন্ত যত প্রজাপতিগণ ।
 নাভিত আকাশ আছে সন্ধ্যায়ে বসন ॥ ১০৫০
 কুক্ষিত সমুদ্রে তাৰাগণ উকস্থলে ।
 হৃদয়ত ধৰ্ম্ম তান মধ্যে সত্য জলে ॥
 বাহুত দিগপাল চাৰিবেদ কণ্ঠ মাজে ।
 দিশ সব গ্ৰীৱাত দেখন্ত দৈত্যৰাজে ॥ ১০৫১
 স্বৰ্গ আছে মুৰ্দ্ধাত কেশত মেঘচয় ।
 পিঠিত অধৰ্ম্ম লোম বৃক্ষ সমস্তয় ॥
 ললাটত ক্ৰোধ অধৰত শোভে লোভে ।
 চক্ষু পিৰিঠিত দিন ৰাত্ৰি আতি শোভে ॥ ১০৫২
 নদী সব নাড়ীত নখত শিলাচয় ।
 নাসিকাত বায়ু সূৰ্য্য চক্ষুত জ্বলয় ॥
 মূৰ্ধ্য আছে ছায়াত হামিত মহামায়া ।
 জগতৰে আধাৰ বিষ্ণুৰ দিব্য কায় ॥ ১০৫৩
 পুৰোহিতগণে সচকিতে আছে চাই ।
 আবো বিপৰীত তৈতে দেখে বলিৰায় ॥
 দশ দিগপাল যত ইন্দ্র আদি কবি ।
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি আছে বিষ্ণুৰ আৱৰি ॥ ১০৫৪
 হৃদৰ্শন চক্ৰ শাৰ্ঙ্গ বনু অনুপাম ।
 পাক্ৰান্ত শৰ্খ গৰা কৌমুদী নাম ॥

বিদ্যাচৰ্ম্ম খড়্গ অক্ষয় টোন দুই ।
 মূৰ্ত্তি ধৰি বিষ্ণুক উপাসে উৰ্ক মুই ॥ ১০৫৫
 হৃদয় প্রমুখ্য কৰি পাৰিষদ যত ।
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি আছে বিষ্ণুৰ লগত ॥
 প্রকাশন্ত বামন অদ্ভুত মহাবল ।
 শিবত কিৰীটি কৰ্ণে মকৰ কুণ্ডল ॥ ১০৫৬
 অঙ্গদ কঙ্কণ কৰে গলে বনমালা ।
 কটিত উত্তম ৰত্ন ৰঞ্জিত মেখলা ॥
 হৃদয় মধ্যত জ্বলে ত্ৰীবৎসৰ পাস্তি ।
 কোটি সূৰ্য্য সম জ্বলে বামনৰ কাস্তি ॥ ১০৫৭
 একে ভৰি জুবিলো পৃথিবী নিবস্তবে ।
 আকাশক ব্যাপিল অদ্ভুত কলেরবে ॥
 বাহু মেলি দশোদিশ জুবিল সমূলি ।
 বটাইলন্ত আউৰ পাৰ ওপৰক তুলি ॥ ১০৫৮
 ভয়ছয়া বলি চাহিলন্ত তেৰ কৰি ।
 সমস্তে স্বৰ্গক চানি বাঢ়ি যাই ভৰি ॥
 ভূলোক ভূয়লোক স্বলোক পাইলা পাছে ।
 মহলোক পাইলা যৈত সপ্তঋষি আছে ॥ ১০৫৯
 জন তপ লোক আৰ্ণটাইলেক দবাদৰি ।
 পাছে সত্যলোক যাইয়া প্রবেশিলা ভৰি ॥
 এহিমতে ক্ৰমে ক্ৰমে দিলা সাতো স্বৰ্গ ।
 পৰম উৎসৱ কৰে দেখি দেৱবৰ্গ ॥ ১০৬০
 যেই যৈতে পারে তৈতে পূজে অমুক্ৰমে ।
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে দীপে চন্দনে কুকুমে ॥
 পৰি পৰি নমি চৰণৰ লন্ত ধূলি ।
 পাৰন্ত জোকাৰ সবে শুভ শুভ বুলি ॥ ১০৬১
 নাচে গারে বাৱে সবে বন্ধে দেৱজাক ।
 পাছে ভৰি পাইলা গৈয়া ব্ৰহ্মাৰ সভাক ॥
 নখচক্ৰগণে কৰে অত্যন্তে দীপিতি ।
 দেখি প্রজাপতি উঠিলন্ত সচকিতি ॥ ১০৬২
 নবীচি প্রমুখ্যে যত দেৱ ঋষিগণ ।
 হৃদয় প্রমুখ্য কৰি মহাবোগী অব ॥

চাৰিবেদ চৌধ্য শাস্ত্ৰ আঠৰ পুৰাণ ।
 বিষ্ণুৰ পাৱক সবে কৰিয়া সন্মান ॥ ১০৬৩
 অঁকায়ে সহিত প্ৰণামিলা পৰি পৰি ।
 ব্ৰহ্মাণ্ডক পাইল গৈয়া বামনৰ ভৰি ॥
 ফুটিল কটাছ চৰণৰ নখ লাগি ।
 ভিতৰ পশিল জল ব্ৰহ্মাণ্ডিষ ভাগি ॥ ১০৬৪
 স্ফটিক নিৰ্মল জলধাৰা পৰে আতি ।
 দেখি ব্ৰহ্মা ধৰিলন্ত কমণ্ডলু পাতি ॥
 পাছে প্ৰজ্ঞাপতি বৰ আনন্দক পাইল ।
 সেহি জলে বামনৰ চৰণ ধুৱাইল ॥ ১০৬৫
 সাদৰে দিলন্ত অৰ্ঘ্য অনেক ভকতি ।
 বিষ্ণু পাদোদকে গঙ্গা তৈলা উতপতি ॥
 ত্ৰৈলোক্যক পৱিত্ৰ কৰিয়া দেৱনদী ।
 বহিবে লাগিলা পাছে আকাশক ভেদি ॥ ১০৬৬
 বিষ্ণুপদ তৈল ধ্বজ দণ্ড সমসৰ ।
 গঙ্গা তৈলা কিবীটি পতাকা পটন্তৰ ॥
 বহি যাস্ত জগতৰ পাপক বিনাশি ।
 দেখি মহাদেৱে শিবে ধৰিলন্ত আসি ॥ ১০৬৭
 বিষ্ণু পাদোদকে ব্ৰহ্মা কৰিলন্ত স্নান ।
 বামনৰ পাৱক কৰিলা বহুমান ॥
 বিবিধ নৈবেদ্যে পূজিলন্ত বিধিৱতে ।
 দিব্য গন্ধ ধূপ দীপ চন্দন অক্ষতে ॥ ১০৬৮
 কৰন্ত অনেক স্তুতি ব্ৰহ্মজয় ঘোষে ।
 বিষ্ণুৰ কীৰ্ত্তন কৰি নাচন্ত সন্তোষে ॥
 নৃত্য গীত অনেক ছন্দুভি বাঢ় বাজে ।
 মহা মহোৎসৱ তৈলা ব্ৰহ্মাৰ সমাজে ॥ ১০৬৯
 সেহি বেলা জাহ্নৱন্ত বীৰে দেখিলন্ত ।
 ত্ৰৈলোক্যক ভৰি পুৰি বামন উজাস্ত ॥
 মনোজয় বেদ ধৰি প্ৰদক্ষিণ কৰি ।
 মহানাদে কুন্ডিতে কুবন্ত মহা ভেৰী ॥ ১০৭০
 মশোদিশে ঘোৰন্ত বিষ্ণুৰ যশবাশি ।
 চৰণত প্ৰণামন্ত কুৰি কুৰি আসি ॥

পৰম বৈষ্ণৱ এহিমতে দানপতি ।
 কৰিলন্ত মাধৱক অনেক ভকতি ॥ ১০৭১
 এহিমতে আক্ৰমিলা ত্ৰৈলোক্যক বলে ।
 বলিৰ সৰ্বস্ব মানে লৈলা ভিক্ষাছলে ॥
 ক্ষণেকতে দৈতেন্দ্রক নিস্ত্ৰাভ কৰিলা ।
 মহাৰাজলক্ষ্মী গৈয়া ইন্দ্রক বৰিলা ॥ ১০৭২
 দানৱ-গণত তৈল কুলক্ষা প্ৰবেশ ।
 দেখি ত্ৰিদশৰ মনে আনন্দ অশেষ ॥
 জানিলো খণ্ডিলা হৰি আমাৰ নিকাৰ ।
 পৰি পৰি বিষ্ণুক কৰন্ত নমস্কাৰ ॥ ১০৭৩
 মাধৱৰ মায়াৰ কমনে পাৱে অস্ত ।
 ঐশ্বৰ্য্যে দৰিদ্ৰে হোৱে দুখী ধনৱন্ত ॥
 স্বৰ্গীয়ে নৰকী নৰকীয়ো স্বৰ্গে যায় ।
 সৰ্বকালে স্তুত দুখ একো স্থানে নাই ॥ ১০৭৪
 সংসাৰৰ স্তুত দুখ জানা সবে মায়া ।
 তিলেকতে অস্তবে মেঘৰ যেন ছায়া ॥
 হেন জানি বুদ্ধলোক এৰিয়ো কুমতি ।
 একচিত্তে মাধৱক কৰিয়ো ভকতি ॥ ১০৭৫
 কোন দিনে যমে ধৰে তাৰ নাহি খিত ।
 আৰো কি মনুষ্য হুইবা ভাৰত ভূমিত ॥
 শঙ্কৰ বদতি এৰিয়োক আন কাম ।
 জন্মৰ সফল হোক বোলা বাম বাম ॥ ১০৭৬

বামনৰ কাৰ্য্যত দৈত্যগণৰ কোপ

আৰু বৃহৰ মৰম

হুলজী

শুক নিগদতি শুনা কুকপতি
 যেন কথা তৈল পাছে ।
 বলিৰ ত্ৰৈলোক্য বামনে লৈলন্ত
 দৈত্যগণে দেখি আছে ॥
 পৰম বিদানে দৈতেন্দ্রক বোলে
 যতেক দৈত্য সমাজ ।

হা হা বলিষায় কি ভৈল বিলাই
 হাসিতে হবাইল বাজ ॥ ১০৭৭
 পাইলেক বিবুদ্ধি আশান্ত মুগ্ধ
 বামনক দিলা দান ।
 হবাইলা ত্রৈলোক্য আবে কেন হোক
 বঞ্চিবাক নাহি স্থান ॥
 শুক্র পুৰোহিত বুলিলন্ত হিত
 তাকো মুগ্ধনিলা বাজা ।
 আপদে প্রাঙ্গিল আমাকো নাশিল
 যতেক দানর প্রজা ॥ ১০৭৮
 তোমার কুমতি ভৈল বিসঙ্গতি
 বেড়ি কবে অনুশোচ ।
 ববা দৈত্যমান ছয়া একস্থান
 বিবলে কবে আলোচ ॥
 নোহন্ত ব্রাহ্মণ কপট বামন
 এহেস্তে দেৱৰ ষাগী ।
 সাধি দেৱ কাজ নাগি লৈলা বাজ
 ইন্দ্রক দিবাক লাগি ॥ ১০৭৯
 বিষ্ণু বিনে আৰ নাহিকৈ আশাৰ
 পৰ্ব্বম প্রাণৰ বৈৰী ।
 তিনি পদ ছলে সৰ্ব্বস্ব সকলে
 মৈত্ৰ্যেন্দ্রৰ লৈলা হৰি ॥
 থাইবে খুণ্টিবাকো নথাকিলা একো
 নষ্ট ভৈলা বলিষায় ।
 কৰিয়ো সম্মত বচুৰ বধত
 আত কিছু শোধ নাই ॥ ১০৮০
 টেটেন বচুৰ বুদ্ধি কৰো চুব
 আসা বেড়ি প্রাণে মাৰো ।
 ভাসোহো কপট গুচোক দুৰ্ভত
 সবে বাজ কাজ সাৰো ॥
 এতেক আসোটি বাজাত কাশটি
 বোলে প্রহু হেন কৰো ।

দিয়োক আদেশ ষণ্ডি যাতক কেশ
 বামনক বেড়ি ধৰো ॥ ১০৮১
 দেখিয়ো কোড়ুক কপট কটুক
 ধৰি সবে মান সাৰো ।
 পাছে ত্রিদশক ডাকায় ষমক
 তোমার সত্য উদ্ধাৰো ॥
 বিষ্ণু একেশ্বৰ আমবা বিস্তৰ
 ধাইবো হেন ষম কালে ।
 আমাসাক সবে কি কহিবে পাৰে
 বামন টেটেন পালে ॥ ১০৮২

দৈত্যসকলৰ সঙ্ঘত বলিৰ বাধাদান

হৰি

বলিষায় হেন শুনি হেঁচ মাথ কৰি গুণি
 বিস্বিধি দিলন্ত উত্তৰ ।
 নতু তোৰা আণ্টা পাস বিষ্ণুক যুক্তিবে চাস
 ভূমি সব অধম বৰ্ৰব ॥
 কোটি কোটি ব্রহ্মাণ্ডৰ নাথ দেৱ দাসোদৰ
 ব্রহ্মা হৰে আবাধন্ত পাৰ ।
 গৰ্ব কৰা কোন মুই যেন ক্ষুদ্রে যুগ হুই
 বাধত খেলাইবে খোজা গাৰ ॥ ১০৮৩
 নেদেখাহা দিব্য মায়া জগত জ্বিল কায়া
 শৰীৰতে আছে চৰাচৰ ।
 অচিন্ত্য মহিমা হৰি যাৰ নাম লৈলে তৰি
 তাক কেমে খোলা অনুত্তম ॥
 বোলো হেবা মৈত্ৰ্যজাক মুগ্ধনি আশাৰ হাক
 য়েবে কৰা মুছক প্ৰৱন্ধ ।
 আছোক বামন হৰি পাৰ্শ্বিয়দৰ্শে ধৰি
 তোমাদাৰ নিপাত্তিবে কৰ ॥ ১০৮৪
 গকড়ৰ পাখাচোটে যাবে মতু শিষ্টি কাটে
 নখে নতু বিদাৰন্ত কিয়া ।

তারে শুনা মোৰ বোল এৰা ইটো মিছা টোল
কাৰ্টে পলাই প্ৰাণ লৈয়া জীয়া ॥
নকৰা কবিতা জাস আমাত এৰিয়ো জাশ
যেন তৈল মোহোৰ কপালে ।
আপোনাৰ জীৱ ৰাখা ভাৰ্য্যা পুত্ৰ মুখ দেখা
সমদলে পশিয়ো পাতালে ॥ ১০৮৫
হেন গুণি দৈত্যজাক কষ্ট মনে বোলে থাক
মৰন্তাক নলাগে আশুধি ।
ভৈলাহা আপদগ্ৰস্ত নেদেখো নিস্তাৰ পথ
তোমাত নোশোধো আৰ বুদ্ধি ॥
থাকিয়োক দৈত্যনাথ বুলি সবে দমাই মাথ
গিৰিসাই ভাঙ্গিলা সমাজ ।
তবলত দিয়া বাৰি কাচি পাৰি দৈত্য ৰাড়ি
যুদ্ধক প্ৰৱন্ধে ভৈলা সাজ ॥ ১০৮৬

দৈত্যসকলৰ যুদ্ধযাত্ৰা
হুলডী

কতো ৰথে চড়ে কতো হস্তী ঘোৰে
মহিমত কতো চড়ে ।
ঘোজ সিংহ বাঘ যুগ গণ্ড ছাগ
উট যানে কতো লৰে ॥
ভালুক সবত গৱয় গৰ্দভ
সৰ্পৰ পিঠিত চড়ি ।
বৰাহ বানৰ কুস্তীৰ মগব
যানে যাই কতো লৰি ॥ ১০৮৭
ককলাস কক্ৰ গুপ্ত ষাড় চক্ৰ
কতো চৰে বিহঙ্গমে ।
কতোহো অশ্বনে শৃগাল কুকুৰে
উঠি ধাৰে যেন বৰে ॥
বাহ ডাফি মাৰি ধনুক টকাৰি
ব্যাত্ৰপণে যেন জাশ্পে ।
হয় হস্তী সিৰে কটকৰ তিৰে
যনে যনে কুমিকাশ্পে ॥ ১০৮৮

অসংখ্য পদাতি হাতে চাল কাটি
ধৰি ভূমি পাৰে ধাৰে ।
ঢাক ঢোল ভেঙী তবল মহৰি
অসংখ্য হাজাৰ বাৰে ॥
হেন চমৎকাৰে খেদি গৈয়া ধাৰে
দিলে দৈত্যগণে সেৰি ।
অসংখ্য প্ৰমাণ ৰবিবিলা ৰাণ
বামন বিষ্ণুক বেঢ়ি ॥ ১০৮৯
পৰশু মুঘল অসি ভঙ্গ শূল
অশেষ অস্ত্ৰে ৰাকিল ।
দামৰুৰ শৰে নিসঙ্কিলা কৰে
গগনক বিয়াপিল ॥
মহা মেঘচয় যেন বৰিষল
বেঢ়ি যেক পৰ্বতক ।
ধৰ মাৰ বুলি কৰে ছল শূলি
দুৰ্জয় দৈত্য কটক ॥ ১০৯০

প্ৰহকাৰৰ চমু পৰিচয়
ছৰি

টেমোনীয়া বন্ধে গ্ৰাম বটদ্ৰেয়া যাৰ নাম
লোহিতৰ জলে অশুকুল ।
ভৈলা সেহি গ্ৰামেশ্বৰ যাৰ নাম ৰাজধৰ
কায়স্থ কুলৰ পদ্মফুল ॥
তানে পুত্ৰ সূৰ্য্যৱৰ মহা বৰা ৰংশধৰ
আতি গুণৱন্ত সন্ত শিল্পি ।
যাৰ যশ এভো স্বলে জয়ন্ত মাধৱ দলে
ছয়ো ভাই বাহাৰ কনিষ্ঠ ॥ ১০৯১
তাত হস্তে ভৈলা জাত সমস্তে দেশতে খ্যাত
প্ৰসিদ্ধ কুহুৰ নাম যাৰ ।
গুণৱন্ত মহামানী দাতাৰ অগ্ৰস্ত গনি
শিবোমনি সমস্তে স্ক্ৰেণাৰ ॥
তাহান তনয় কৰি ককৰ চৰণ সেৱি
শৰবে ৰঙিলা ইটো গীত ।

শুনিয়োক বৃধ লোক মোৰ পদ যেন হোক
 কৃষ্ণ কথ্য শুনি বঞ্জা চিত্ত ॥ ১০৯২
 অশেষ তীৰ্থৰ পানী বৃষ্টি জলে মিশ্র জানি
 তাক কোনে পৰিত্যাগ কৰে ।
 যেন মহৌষধি পাই যেই সেই মতে খাইলে
 সমস্তে ব্যাধিক যেন হৰে ॥
 কৃষ্ণ কথ্য সেহিমত হৰে পাপ তৃণবৎ
 তাক শুনি ছয়োক সন্তোষ ।
 জানিয়া মুৰ্খৰ পদ নিনিন্দিবা সভাসদ
 অজ্ঞানীৰ কোনে ধৰে দোষ ॥ ১০৯৩
 নমো নমো দামোদৰ জগতৰ বিঘ্নি হব
 প্ৰণত জনক কৰা দায় ।
 তুমি বিনে নাহি গতি তযু পদে হোক বতি
 নাশ যাউক সংসাৰৰ মায়া ॥
 শুনিয়োক সৰ্ব্বজন কৃষ্ণত অৰ্পিয়ো মন
 পুৰিয়োক পাতকৰ দাম ।
 মনুষ্য জন্মক পাই কেনে আছা বাট চাই
 বাৰ্টে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১০৯৪

দৈত্য আৰু বিষ্ণু-পাৰিষদসকলৰ যুদ্ধ

পদ

শুকমুনি বোলন্ত শুনিয়ো পৰীক্ষিত ।
 কবিলেক দৈত্যে যেন হেন বিপৰীত ॥
 তাক দেখি মাধৱৰ পাৰিষদগণে ।
 প্ৰহাৰিলা দিব্য বাণগণ তাম্বৰুণে ॥ ১০৯৫
 দৈত্যৰ শৰক উকরাইলা অপ্ৰয়ামে ।
 শিমলু তুলাক যেন প্ৰচণ্ড বতাসে ॥
 আশেষ গৰ্জন কৰি দানৱক মাতে ।
 বিষ্ণুক বোকাস আন দেৱতাৰ হাতে ॥ ১০৯৬
 খাইবো আজি হুণ্ড দৈত্যগণ কৈক ঘাস ।
 যমক পথতে আজি যদি নপলাস ॥

হাসিয়া হানিলা দুনাই অনেক শায়ক ।
 ফুটিলা নিসন্ধি সবে দৈত্যৰ নায়ক ॥ ১০৯৭
 বৈষ্ণৱৰ অস্ত্ৰ তেজে দহৰে সমূলি ।
 বিভঙ্গে ভাঙ্গিল দৈত্য পটোৱাৰ তুলি ॥
 কতো বেলি পাছগুছি ছয়া এক সাজু ।
 দাক্ষণ দানৱগণে দুনাই লৈলা বাজু ॥ ১০৯৮
 বিপ্ৰচিতি তাৰক নৰক দীৰ্ঘবাহু ।
 গুহহেতি প্ৰহেতি সম্বৰ বীৰবাহু ॥
 তালজজ্ঞ প্ৰজ্ঞ স্নঘোষ মেঘৱৰ্ণ ।
 মধু যুৰ ময় মন্দমতি মহাৰ্ণ ॥ ১০৯৯
 ইসৰ প্ৰমুখ্যে যত দৈত্যযুগপতি ।
 সমৰ ভূমিত যম সম কৰে গতি ॥
 গাৱত সন্ন্যাসী শৰ ধনু ধৰি কৰে ।
 যুদ্ধক প্ৰৱন্ধে বৈল আতি আড়ম্বৰে ॥ ১১০০
 অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ বেহু পাতি জৰ্ণটাইয়া সেনাক ।
 কোবায়ৈ তবল কতো বাৱে ধীৰ ঢাক ॥
 আইন পাৰিষদ বুলি মাতে বিষ্ণু পাৰি ।
 বাহু দক্ষিণ মাৰি কতো মোচৰয় ডাৰি ॥ ১১০১
 হেন দেখি পাৰিষদ মুখ্য চৈধ্য জন ।
 যুদ্ধ পাইলো বুলি ভৈলা প্ৰমত্ত বদন ॥
 বঙ্গে সবে আগুৱাইলা কৰে ধনু ধৰি ।
 তাসম্বাৰ নাম শুনা সাৱধান কৰি ॥ ১১০২
 কুমুদ স্তনন্দ নন্দ আৰু পুষ্পদন্ত ।
 প্ৰৱল উম্বল জয় বিজয় জয়ন্ত ॥
 বিশ্বক্ৰসেন কুমুদাক আৰু শ্ৰুতদেৱ ।
 গৰুড় সন্তত বলে সম নোহে কেৱ ॥ ১১০৩
 মাধৱৰ যুষ্টি যেন দেখি নিবস্তব ।
 ষোড়শ বৰিষ সবে শ্ৰাম কলেৱৰ ॥
 সবে চতুৰ্ভুজ শৰীৰত পীত বস্ত্ৰ ।
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পন্ন্য হাতে চাৰি অস্ত্ৰ ॥ ১১০৪
 শিবত কিবীৰ্তি কৰ্ণে মকৰ কুণ্ডল ।
 পূৰ্ণচন্দ্ৰ সম শোভে বদন মণ্ডল ॥

দশন ডাড়িষ বীজ মধুব বচন ।
 উন্নত নাসিকা সবে কমল লোচন ॥ ১১০৫
 গলে বনমালা কুলে আজানুলম্বিত ।
 কেয়ূৰ কঙ্কণ কৰে মেখলা কটিত ॥
 চৰণে নুপুৰ বাজে কণ বুণ ঘোষ ।
 সৰে দিব্য মূৰ্ত্তি আতি দেখন্তে সন্তোষ ॥ ১১০৬
 বিষ্ণুৰ শৰীৰ এবে চিনন নযায় ।
 শ্ৰীবৎস কোমল মাত্ৰ দুই চিহ্ন নাই ॥
 দ্বাদশ হাজাৰ দিগ্গজৰ বল গারে ।
 কম্পি কম্পি যাই বসুমতী পারে পারে ॥ ১১০৭
 হেন চৈধ্যজন পাৰিষদ আগুৱাইল ।
 লগতে অলেখ চতুৰ্ভুজ সেনা ধাইল ॥
 পৰক আটোপে কোপে সবে খেদি গৈল ।
 দানৱগণক চাই গৰ্জ্জ্বাক লৈল ॥ ১১০৮
 আজি ঠাই কৰো টোল লোটক অসুৰ ।
 খানিতেক বহ দৈত্য দৰ্প কৰো চুৰ ॥
 এহি বুলি ববিষিলা শৰ অসংখ্যাত ।
 লাগিল চমক সবে দানৱ সেনাত ॥ ১১০৯
 কাটন ফুটন টান বৈষ্ণৱৰ বাণ ।
 খেদি খেদি দৈত্য দানৱৰ লৱে প্ৰাণ ॥
 কাৰো উক শিৰ গল শৰে আসি কাটে ।
 কাৰো ওষ্ঠ কণ্ঠ কাটি নাকটি বিপাতে ॥ ১১১০
 কাৰো উক ঘাৰ বিহ্বাৰে গোড়া শিৰ ।
 কুন্তল ভাগি বহে বোম্বালে কধিৰ ॥
 মাধৱৰ বাহন গকড় পক্ষীৰাজ ।
 মহা কোপে প্ৰবেশিলা দানৱৰ মাজ ॥ ১১১১
 বিদাৰন্ত দৈত্য দানৱক ঠোটে ঘালি ।
 চৰণৰ নখে মাংস পেলায়ে বখালি ॥
 শৰীৰৰ সন্ধান মাৰন্ত পথা চাট ।
 মৰি উড়ি যাই দৈত্য মাস ছয় বাট ॥ ১১১২
 হৰিশমুখক যেন মন্ত সিংহে পাই ।
 কৌতুকে ক্ৰন্দন কৰে কিছু ভয় নাই ॥

সেহিমতে দানৱী সেনাক কাটি মাৰি ।
 বজ্জে পাৰিষদগণে হাটৈ বিজ পাৰি ॥ ১১১৩
 বাৰে দেৱে ছন্দুভি আনন্দে বাৰে জেৰী ।
 দৈত্যক দেখাৰে কতো বজ্জে মাৰ্গ কেৰি ॥
 ঝাণ্টে আস আমাৰ মাৰ্গৰ স্তলে যাস ।
 এহি বুলি দানৱক কৰে উপহাস ॥ ১১১৪
 সেনাৰ বিপত্তি দেখি হেতি মহাবীৰ ।
 অধৰ কামুৰি কোপে কম্পাৰে শৰীৰ ॥
 মহা কোপে বাণ বৰিষন্তে খেদি গৈল ।
 দেখি নন্দ পাৰিষদে আগ ভেৰ্ণি বৈল ॥ ১১১৫
 আইস অবে অসুৰ শকতি আছে যত ।
 শুনি হেতি হানিলেক শৰ অসংখ্যাত ॥
 দেখি নন্দে বাটতে কাটিলা তাৰ শৰ ।
 যাঠী ভল্লে ভেদিলা দৈত্যৰ কলেৱৰ ॥ ১১১৬
 তমোময় দেখি হেতি বীৰ সেহি তালে ।
 পাক ফুৰি পৃথিবীত পৰিল নিচালে ॥
 ঘোৰ নাদ তেজি তাৰ প্ৰাণ গৈল ছাড়ি ।
 দেখিয়া প্ৰজ্জ্বে খেদি গৈলা আগবাঢ়ি ॥ ১১১৭
 ধমুক টকাৰি ববিষিলা শৰজাক ।
 গদা গোট ধৰি জয় হান্ফলিলা তাক ॥
 কৈক যাস দুবাচাৰ আশা নতু পাম ।
 এহি বুলি গদা ধৰি তেজিলা আটাম ॥ ১১১৮
 লৱৰন্তে কুন্তললে কোবেক বৈসাইলা ।
 সেহি চোটে দৈত্যগোট ঘমপুৰ পাইলা ॥
 বৈৰ মাৰি জয় বীৰ কৰে সিংহনাদ ।
 দেখি দৈত্য দানৱৰ মিলিলা বিষাদ ॥ ১১১৯
 পাছে দীৰ্ঘকৰ্ণ দৈত্যে কম্পনা অধৰ ।
 খেদি গৈয়া হানিলেক অসংখ্যাত শৰ ॥
 হাসি হাসি স্নন্দে ভেৰ্ণিলা তাৰ আগ ।
 হাতে লৈয়া শকতি স্মৰিতে পাইলা লাগ ॥ ১১২০
 হৃদয়ত বিদ্ধি তাক হাত খোকা মাৰি ।
 তুলি আলপাৰা বজ্জে পেলাইলা আছাৰি ॥

বেগে গৈয়া কতো দূৰে উকৰি পৰিল ।
 দানৱে ছাঙিল প্ৰাণ পৃথিৱী লৰিল ॥ ১১২১
 দেখি দীৰ্ঘবাহুৰ নসহে আতি প্ৰাণ ।
 ধনু ধৰি মহা ক্ৰোধে বৰিষিলা বাণ ॥
 নসহিলা বিজয় গৰ্জ্জিয়া তাক বাণে ।
 খেদি গৈয়া ধৰিলা মুগক যেন বাণে ॥ ১১২২
 ক্ৰোধত দৈত্যৰ দাস্তশাৰী চৰবাই ।
 ঘাৰক মুচৰি মুণ্ড ছিঙিলা পকাই ॥
 বিজয়ৰ হাতত পৰিল দীৰ্ঘবাহু ।
 দেখি তাক বায়ু বেগে খেদি গৈলা বাহু ॥ ১১২৩
 পুষ্পদন্ত পাৰিষদ আগুৱাইলা তাক ।
 মুখগোট ঢাকিয়া মাৰিলা শৰজাক ॥
 চোট পায়ী উলটিল কধিৰ ছাদন্তে ।
 লীলায়ে বাহুক ভঙ্গাইলন্ত পুষ্পদন্তে ॥ ১১২৪
 ক্ৰোধ কৰি শূল ধৰি ধাইল তালজ্জয়ে ।
 ভৈলন্ত সন্মুখ কুমুদাক তাক ধৰে ॥
 বহ বুলি খাণ্ডা তুলি ঘাৱ দিলা খেদি ।
 অগ্ৰণাসে দৈত্যৰ পেলাইলা শিৰ ছেদি ॥ ১১২৫
 তালজ্জয় পৰিল প্ৰজ্জয়ে দিলা ধাৰ ।
 দিলন্ত কুমুদে তাক মুদগৰ প্ৰহাৰ ॥
 দৈত্যৰ হৃদয় ভাগি ভৈল মধিমূৰ ।
 চোট পায়ী প্ৰাণ ছাৰি পৰিল অম্বৰ ॥ ১১২৬
 দেখিয়া স্তম্ভে দৈত্য আসিল কিটাই ।
 বাহু দাম্ভিমাৰি সিটো মুদগৰ উচ্চাই ॥
 তাক আগ ভেৰ্টিল জয়ন্তে বহ বুলি ।
 দেখ নৈশে বেগে পাইলা খাণ্ডা তুলি ॥ ১১২৭
 ঘৰ্টা লাৰি দৈত্যৰ কান্ধত দিলা ঘাৱ ।
 মৰন্তে অম্বৰে কাটিলেক দীৰ্ঘবাৰ ॥
 পৰিল নিচালে বীৰ কধিৰ ছাদন্তে ।
 কৈৰিক জিনিয়া শখ ফুহিল জয়ন্তে ॥ ১১২৮
 এহিমতে বত বত দৈত্য আসে খেদি ।
 সবাকো পৈআৰে পাৰিষদে ছেদি ছেদি ॥

বৈষ্ণৱ দেৱৰ আগে ক্ষুদ্ৰ দৈত্য মজ ।
 নাহাৰি নসহে যেন অগ্নিত পতজ ॥ ১১২৯
 দেখি দৈত্যগণে হাহাকাৰ কৰে শোকে ।
 পাৰন্ত জোকাৰ যত পাৰিষদ লোকে ॥
 নানা বাহুভণ্ড বজাৱয় জয়ঘোষ ।
 পাৰে ডেৱ ডাম্ভি কতো চিত্তত সন্তোষ ॥ ১১৩০
 দানৱগণক কদৰ্শনা কৰি মাতে ।
 বিষ্ণুকো ব্ৰহ্মাস আন দেৱতাৰ হাতে ॥
 পাপে আসি গ্ৰাসিলে এৰাইবি কেন কৰি ।
 গোটে গোটে কাটিবো ছাগক যেন ধৰি ॥ ১১৩১
 হেন শুনি কিটাইল দাকৰ দৈত্যচয় ।
 যুজিবাক লাগি সবে কৰিলা নিশ্চয় ॥
 সাজু হুয়া সমদলে ধাইল এক ঝোপে ।
 আতি আৰম্ভ কৰি পৰম আটোপে ॥ ১১৩২
 এৰিলা প্ৰাণকো শঙ্কা দুৰ্ত দৈত্যজাক ।
 ঠাকঠিক কৰি বৰিষিলা শৰজাক ॥
 তোল তোল বুলি কৰে ধৰ মাৰ ৰোল ।
 হাটৈ বিষ্ণু সেনা দেখি দানৱৰ টোল ॥ ১১৩৩
 শাৰঙ্গ ধনুক ধৰি বৰিষিলা বাণে ।
 যেন কপোতক কোপে ধাই গৈলা শেনে ॥
 ছেদি ভেদি খেদি দানৱৰ লৱে প্ৰাণ ।
 কাড়ে ভুণ্ড ভোমাবে পেটত হানি হান ॥ ১১৩৪
 মাজ পশি পাৰিষদে খাণ্ডাই কোবাৰে ।
 কাৰো উক কৰ কাটি কাটিবে লোগাৰে ॥
 গদাৰ কোবত হাড় মূৰ হোৱে চূৰ ।
 ঢাকিল সমৰ তুমি মৃতক অম্বৰ ॥ ১১৩৫
 কাটন্তে খেদন্তে নবহয় হাত জাজ ।
 দানৱৰ কধিৰে বহাৱে তৈতে গাজ ॥
 দৈত্যক সংহবে ধৰি পাৰিষদগণে ।
 দেখি দৈত্যগতি সন্তাপ আতি মনে ॥ ১১৩৬
 এবেসে মিলিল আসি মোত শুক্ৰ শাপ ।
 হা বিধি কতনো কৰিলো ঘোৰ পাপ ॥

দুৰ্ঘ দৈত্যগণে শূশুনয় মোৰ বাক ।
 এহি বুলি বলি উঠি গৈয়া দেন্ত হাক ॥ ১১৩৭
 এৰ এৰ যুদ্ধ এভো দুৰ্ঘ দৈত্যজাক ।
 সমৰ নকৰ শুনিয়েক মোৰ বাক ॥
 হে বিপ্রচিহ্নি বাখা আপোনাৰ প্ৰাণ ।
 আজিৰ যুদ্ধত নাহি কাহাবো কল্যাণ ॥ ১১৩৮
 জগত ঈশ্বৰ বন্ধু ভৈলন্তু আমাৰ ।
 সম্প্ৰতি বঢ়াস্ত বল বীৰ্য্য দেৱতাৰ ॥
 বিধাতাক বিবাদ কৰিবে কোনে পাবে ।
 হাবি কতো জিনয় জিনিয়া কতো হাবে ॥ ১১৩৯
 বাবে বাবে এই পাৰিষদে আছে হাবি ।
 আজি দৰ্প কৰে দেখা তোমাসাক মাৰি ॥
 আসম্বাৰ উদয় প্ৰসন্ন ভৈল বিধি ।
 আমাক বিপাকে পাইলেনাহি একো সিদ্ধি ॥ ১১৪০
 হেন জানি যুদ্ধ এৰি যাওক সকলে ।
 যেন ভৈল ইবাৰ আমাৰ কৰ্ম্মফলে ॥
 যৈমানি স্তদিন হোৱে জিনিবো ছুলাই ।
 ধৈৰ্য্য ধৰি স্বস্থে থাকিয়েক বাট চাই ॥ ১১৪১
 বুলিয়া অনেক আক প্ৰবোধ বচন ।
 ভাগৱত কথা শুনিয়েক সৰ্ব্বজন ॥
 পাতক সাগৰে দূচ নাৱ হবি নাম ।
 হেন জানি সমস্তে ঘুষ্টিয়ো বাম বাম ॥ ১১৪২

হবি

বলিৰ শুনিয়া বাণী ঘাণ্টিবা পাবয় জানি
 দৈত্য ভক্ত দিলা বশ এৰি ।
 পাৰিষদে পিঠি পাই পাছতে হানন্তে যাই
 কাৰো আপ ভেণ্ঠি ধৰে বেড়ি ॥
 কাৰো খাণ্ডে ছিণ্ডে হুণ্ড কাৰো ভোলাবয় হুণ্ড
 মাজ ককালত কাৰো কাটে ।
 কাৰো কাটে হাত ভৰি ধাৰব বিষত পৰি
 পৃথিবীত পৰাণকি বাটে ॥ ১১৪৩

কাৰো চিত কৰি আনি পৰন্ত কুচাৰ হানি
 পেট ছিবি বিচাৰন্ত আন্ত ।
 জাম্প দিয়া চুলে ধৰি ঘণ্টা লাৰি পাশ কৰি
 চৰবায়া কাৰো সাৰে দান্ত ॥
 কাটন্তে সাতটি ধৰৈ কতো কাণ্ড বাস্ত কৰৈ
 হাতে দান্তে ভুলি লৱে খেক ।
 বোলে চৰণত ধৰি ফুৰিবো কাঙ্কত কৰি
 প্ৰাণদান দিয়া যোক এৰ ॥ ১১৪৪
 হেন বিকৰ্ণনা কৰি দানৱপশক ধৰি
 মাৰে পাৰিষদ সেনাজাক ।
 কতোহো হাতৰ এৰাই মৰো জীওঁ কৰি পলাই
 উলটি নচাৱে কেহো কাক ॥
 ঘাৱ আছে কাণ্ডে খাণ্ডে তেজ বহে ধাৰা দণ্ডে
 কধিৰে হোৱয় পথ পঙ্ক ।
 উশাস বজাই মুখে পাৰিষদময় দেখে
 পাইলে বুলি স্তুণ্ডয় চক ॥ ১১৪৫
 পেলাৱে হাতৰো অস্ত্ৰ শৰীৰত নাই বস্ত্ৰ
 পলাই যেন বাতুলৰ ঠান ।
 কাহাতো বস্ত্ৰা লাগে ছায়াতো শৰণ মাগে
 নকাট নকাট বাধ প্ৰাণ ॥
 এহিমতে দৈত্যচয় ছয়া আতি মহাকয়
 পশিল পাতালপূৰ মাজে ।
 বৰা বৰা দৈত্যগণে যুদ্ধ হাবি কষ্ট মনে
 নোলায় নপশয় আউব মাজে ॥ ১১৪৬

দুৰ্ঘটী

এহিমতে বণে পাৰিষদপণে
 দানৱক জিনি পাছে ।
 বাৰে বাস্ত৩৩ ফুলি ছত্ৰ দণ্ড
 লবিলা বিকূৰ কাছে ॥
 বিকূৰ প্ৰমায়ে আতি অশ্ৰমায়ে
 আনন্দে সাধিলা অয় ।

ছন্দুতি কোবাই আকাশে উবাই
 চতুৰ্ভুজ সেনাচয় ॥ ১১৪৭
 আকাশে উখলি বাবে হাত তালি
 বিষ্ণুৰ কীৰ্ত্তন কৰি ।
 হুয়া কৃতকৃত্য কতো কবে নৃত্য
 মাধৱক মনে ধৰি ॥
 নানা ভক্তি ভাৱে যুখে যুখে গাৱে
 গোবিন্দৰ গুণ গীত ।
 উপজয় ভাৱ সিহবায় গাৱ
 আনন্দে নধৰে চিত্ত ॥ ১১৪৮
 বিষ্ণুৰ সন্নিত চাপিলা স্ববিত
 অৰ্ছাঙ্গে কৰিয়া সেৱ ।
 ছনাই সাৱধানে বহিলা যোগানে
 চতুৰ্ভুজ যত দেৱ ॥
 বহু সিংহাসনে বসিয়া বামনে
 কবন্ত আতি দীপিতি ।
 মুখ্য পাৰিষদে দিব্য পৰিচ্ছদে
 সেৱা কৰে চতুৰ্ভিত্তি ॥ ১১৪৯
 কায় বাক্য মনে বিষ্ণুৰ চৰণে
 চিত্ত সাৱধান কৰি ।
 কতো অনুচৰে মাৰ্গাৰ উপৰে
 খেত ছত্ৰে তুলি ধৰি ॥
 বিষ্ণুৰ ছুই পাশে কতো লয়লাসে
 ধৱল চামৰ চুলে ।
 যত দেৱ ঋষি পবন হৰিষি
 কৰঘোৰে ভুতি বোলে ॥ ১১৫০
 হাতে তাল ধৰি মূললিত কৰি
 গন্ধৰ্ব্বে গীত যোগাৱে ।
 যত বিছাধৰ মহা মনোহৰ
 কল্পকবিলাস বাৱে ॥
 কৰ্পূৰ ধূপৰ গন্ধে নিবন্তৰ
 সবাকৈ হুৱতি কৰে ।

দিব্য পুষ্পচয় সিন্ধে বৰিষয়
 বিষ্ণুৰ ছত্ৰ উপৰে ॥ ১১৫১
 আছন্ত তহিতে ত্ৰিংশ সহিতে
 ব্ৰহ্মা কদে ইস্ত্ৰ দেৱ ।
 বিষ্ণুৰ দীপিতি দেখি সচকিত্তি
 পৰি পৰি কৰে সেৱ ॥
 হেন চমৎকাৰ জগত আধাৰ
 আছন্ত গুণি উপায় ।
 মনে কৰি সাৰ দিলা চক্ষু ঠাৰ
 গকড় পক্ষীক চাই ॥ ১১৫২

— — — — —
 ছবি

প্ৰভুৰ ইঙ্গিত জানি উঠি পক্ষী মহামানী
 বামনক নমিলন্ত মাথে ।
 লৈয়া নাগপাশ জৰী দৈত্যৰ বাজাক ধৰি
 বান্ধিবে লাগিলা পাছ হাতে ॥
 কচালি কচালি দাৰ্টি শৰীৰৰ বলে আৰ্টি
 পিঠি ফৰা বান্ধ দিলা ভিৰি ।
 বকণৰ পাশ জৰী বান্ধি জৰপুৰ কৰি
 ভৰি-গলে লগাইলা জিঞ্জিৰী ॥ ১১৫৩
 আপুনি গকড় পক্ষী দানৱ বাজাক বাধি
 থাকিলন্ত সাৱধান হুই ।
 ধৈৰ্য্য ধৰি বলিৰায় ধৰ্ম্মৰ পথক চাই
 বহিলা বন্ধন দুখ সই ॥
 লৰিবে চড়িবে গাৱ নোৱাৰন্ত হাত পাৱ
 বন্ধনৰ চোটে হিয়া ভাগে ।
 তথাপিতো মহামানী নোবোলে কাপূৰ্ণ্য বাগি
 কিঞ্চিৎকো বামনৰ আগে ॥ ১১৫৪
 দেখি দৈত্যেশ্বৰ শাস্তি হাহাকাৰ কৰে আতি
 পৃথিৱী স্বৰ্গৰ প্ৰজা মানে ।
 হা দৈত্যপতি নিষ্ঠ মহাদাতা জ্ঞান নিষ্ঠ
 হেনসে অৱস্থা দিলা দানে ॥

শুক্ৰৰ শুনিয়া বাণী বাহনক শক্ৰ জানি
তথাপিতো নলাবিলা মতি ।
উৎসৰ্গি সমস্তে ভূমি দিয়া বন্দী ভৈলো ভূমি
নুবুজি ধৰ্ম্মৰ সূক্ষ্ম গতি ॥ ১১৫৫
আপুনি জগত পতি কবন্ত অস্তায় আতি
জগততে দুৰ্য্যশ থাকিল ।
কহিবাক লাগে ডব আছে আৰ পটন্তব
যেন ওলগতে পাঞ্চ কিল ॥
যত স্তবাস্তব নৰ সিদ্ধ মুনি নিবন্তব
ঠাই ঠাই কহে এহি কথা ।
চাই চাই কৰে মৰ্ম্ম কি ভৈল কালৰ ধৰ্ম্ম
মহন্তবো হেনসে অৱস্থা ॥ ১১৫৬
নমো নমো দামোদৰ জগতৰ বিপ্লিবৰ
ভকত অভয় দাতা দেৱ ।
ভাগৱত পদ ছবি বচিলা শক্ৰৰ কবি
কৃষ্ণৰ চৰণে কৰি সেৱ ॥
শুনা সৰ্বজন যত জন্ম লভি ভাৰতত
তাক ব্যৰ্থ কৰা কোন কাজে ।
যি যাইবা যাতনা তৰি ডাকি বোলা হৰি হৰি
নাহি ধৰ্ম্ম হৰি নাম বাজে ॥ ১১৫৭

পদ

শুক্ৰমুনি বদতি শুনিয়ো বাজা পাছে ।
এহিমতে বলি য়েবে বন্দি ছয়া আছে ॥
নষ্ট ভৈল প্ৰতাপ গুটিল স্বৰ্গ স্থখে ।
শৰীৰকো পীড়ৈ আতি বন্ধনৰ দুখে ॥ ১১৫৮
নাহি বন্ধু বান্ধৱ এবিলা নিবন্তবে ।
শক্ৰৰ হাতত বন্দি ভৈলা একেধৰে ॥
ভাৰ্য্যা ব্যক্তিবকে আন নাহিকে সহায় ।
ভৈল দীন ধৰিত্ৰে দৈন্তেষু সমুদায় ॥ ১১৫৯
সকলে সৰ্বস্ব হৰি কাড়ি লৈলা হলে ।
নাগপাশে অস্তায়ৈ থাকিলা হাতে গলে ॥

হৈবাক নবৈল আউৰ বন্ধিৰ দুগতি ।
আপদ-সিদ্ধুত নিৰাজিলা দৈত্যপতি ॥ ১১৬০
গকড়ে গৰ্জন্ত আতি থাক থাক কুন্দি ।
তথাপি নাচাস্ত দৈত্যপতি মাথা ভুলি ॥
মহন্ত পুৰুষ ধৈৰ্য্যশালী বলিবার ।
আছন্ত দুখক সহি ধৰ্ম্মপথ চাই ॥ ১১৬১
হেন দেখি বামনৰ ক্ৰোধ গৈলা ছলি ।
ডাকিয়া বোলন্ত গুৰে ছুৰাচাৰ বলি ॥
তিনি পদ ভূমিক উৎসৰ্গি দিলি দান ।
তুই পদ পাইলো দেখ প্ৰত্যক প্ৰকাশ ॥ ১১৬২
যে দূৰ প্ৰকাশে চক্ৰ হৰ্য্যব জেউতি ।
পাতাল পৰ্য্যন্তে সদাগৰা বহুৱতী ॥
তোৰ সবে অধিকাৰ জানোহো সকলে ।
সবাকৈ জুবিল য়োৰ এক ভবি ভলে ॥ ১১৬৩
দশোদিশ আকাশ জুবিল য়োৰ গায়ে ।
সমস্ত স্বৰ্গক আক্ৰমিলো এক পায়ে ॥
তৃতীয় পদৰ আবে কৈত দিবি ঠাই ।
সত্য বাধি দিয়ো দান আমাক বুজাই ॥ ১১৬৪
আগে দিহো বুলি যিবা পাছে নেদে দান ।
দুৰ্ধোৰ বোঁৱৰ নবকত হোৱে স্থান ॥
হেন জানি দিয়ো দান সত্যক সাকলি ।
মুহি ভেবে সৱাক্ষৰে অধোগতি গলি ॥ ১১৬৫
লৱা দান বুলিয়া কবিলি সত্য বাণী ।
তিনি পদ ভূমিক উৎসৰ্গি দিলি পাণী ॥
তিনিয়ো ত্ৰৈলোক্য তুই পদকৈসে আটে ।
তৃতীয় চৰণ কৈত দিহো বোল বাহে ॥ ১১৬৬
আজি য়েবে নেদ পাণী প্ৰতিপ্ৰসন্ন দান ।
গকড়ৰ হাতত নবৈল তোৰ প্ৰাণ ॥
জান য়েবে দিবে কপালিনে দুৰ্ভাগ্য ।
আগে দিহো বুলি কেনে কৈকি সৰ্বজন ॥ ১১৬৭
অসত্যবাদীৰ জেঁৱৰ কীৰ্ত্তি লিখক ।
আপুনিয়ো কবিলি কৰণে বিধি কল ॥

হেন জানি তোক আজি গ্রাসিলেক পাপে ।
 মোক দান নেদি এৰাই যাইবে কাৰ বাপে ॥ ১১৬৮
 জীয় মানে ভুক্তিবিহি যাতনা অহিত ।
 মৰিলেয়ো হৈবে তোৰ নবকত স্থিত ॥
 নমাতি আছস কেনে লটক অশুব ।
 আজি তোৰ সকলে ভাৱনা কৰো চুব ॥ ১১৬৯
 অনেক নিষ্ঠুৰ বুলি গৰ্জ্জন্তু বামনে ।
 শুনিয়া আছন্তু দৈত্যপতি ধৈৰ্য্যমানে ॥
 মহন্ত পুৰুষ বীৰ গন্তীৰ সাগৰ ।
 বিষ্ণুক সাদৰি হেন দিলন্তু উত্তৰ ॥ ১১৭০
 ত্ৰৈলোক্যৰ লক্ষ্মী মোৰ কাটি লৈলা ছলে ।
 গৰুড়ৰ পাশে বাঙ্কি থৈলা হাতে গলে ॥
 নগণহো ইসব দুখক গাৱে সৰে ।
 বুলিলা অসত্যবাদী ইসে দুখে দহে ॥ ১১৭১
 ধন জন বিভৱ সকলে ভৈল নষ্ট ।
 ইটো ঘোৰ নিগ্রহত কিছু নাহি কষ্ট ॥
 যম যাতনাকো লাগি নকম্পে হৃদয় ।
 লোক অপবাদতেসে মোৰ মহা ভয় ॥ ১১৭২
 তুমি যবে জানা মোৰ সত্য ভৈল ছন্ন ।
 মাথা পাতি দেওঁ তাতে খাপিও চৰণ ॥
 ধোৱা পাৱ শিবত সাফলো অঙ্গীকাৰ ।
 শৰীৰকো সমৰ্পিলো পাৱত তোমাৰ ॥ ১১৭৩
 জন্মে জন্মে তোমাৰ দাসৰো ভৈলো দাস ।
 তমু চৰণত মোৰ নুগুচোক আশ ॥
 ভাল ভৈল গুচিল বিষয় মহা বিষ ।
 নিকিঞ্চন ভৈল মোৰ অধিকে হৰিষ ॥ ১১৭৪
 শ্ৰী দূৰ কৰি কিনো কৰিলা আৰুলাদ ।
 বাঙ্ক নোহে ইটো মোৰ পৰম প্ৰসাদ ॥
 আজিসে তোমাৰ পাৱে সম্পূৰ্ণ জ্ঞান ।
 যেন অক্ষয়ক দিলা চুই চকু দান ॥ ১১৭৫
 ভূমিসি পৰম শক্ত দৈত্য দানৱৰ ।
 মাৰি মাৰি মোক মাৰি আছা অনেকৰ ॥

যিটো গতি মহা মহা যোগীও নপাৱে ।
 দৈত্যগণে লভিল তোমাত বৈৰ ভাৱে ॥ ১১৭৬
 হেন ইফঁদেৱ মোৰ পৰম বাঙ্কৰ ।
 তুমি বাঙ্কি আছা আত কোন পৰাভৱ ॥
 যতেক বোলাহা মোৰ নলবে মতিকা ।
 তোমাৰ ক্ৰোধক দেখো বৰতো অধিক ॥ ১১৭৭
 জগততে প্ৰখ্যাত প্ৰহ্লাদ পিতামহ ।
 নগণিলা যুতুকো তোমাত কৰি গহ ॥
 বাপে খলে দিলা দুখ অনেক নিকাৰ ।
 নকৰিলা তথাপি তোমাক পৰিহাৰ ॥ ১১৭৮
 ধন জন পুত্ৰে পৰিবাৰ মায়াময় ।
 সংসাৰত বিচাৰিয়া কৰিলা নিশ্চয় ॥
 কেৱল নিৰ্ভয় স্থান তোমাৰ চৰণ ।
 জানি পিতামহে তাতে পশিল শৰণ ॥ ১১৭৯
 কুমাৰ কালবেপৰা তোমাত ভকত ।
 তান গুণগণ তমু চৰণে বেকত ॥
 তুমি বিনে আন নিচিন্তন্তু পিতামহ ।
 দাস বংশ বুলি মোক কৰা অকুণ্ঠহ ॥ ১১৮০
 যতপি অজ্ঞানী মই নজানো ভকতি ।
 তথাপি তোমাৰ প্ৰভু ভূত্যৰ সম্ভতি ॥
 হেন জানি চক্ৰপাণি কৰা পৰিত্ৰাণ ।
 বিস্তৰ কহিবো কিবা তুমি সৰ্বজ্ঞান ॥ ১১৮১
 অনেক বোলন্তু বলি বচন প্ৰবোধ ।
 কিঞ্চিতেকো নপাতলে বামনৰ ক্ৰোধ ॥
 ভ্ৰুকুটি কুটিল মুখ আধি আৰকত ।
 কাম্পে উক শিব কৰ অধৰ ক্ৰোধত ॥ ১১৮২
 বলিক কটাক্কে চান্ত অধৰ কাষুৰি ।
 মূৰ্তিক দেখন্তে যেন ধাতু যাই উৰি ॥
 হেন দেখি বৰি মৌন হয় বসি আছে ।
 শুক নিগদতি পৰীক্ষিত শূনা পাছে ॥ ১১৮৩
 সেহি বেলা প্ৰহ্লাদ তহিতে উপস্থিত ।
 ভূমিত ভৈলন্তু যেন চক্ৰবা উদিত ॥

পীতবস্ত্রে শোভে আতি শ্যামল শৰীৰ ।
 বিজুলী সৃষিৰ যেন নব জলধৰ ॥ ১১৮৪
 কমল লোচন চাক বদন মণ্ডল ।
 স্তম্ভৰ কৰ্ণত জ্বলে মকৰ কুণ্ডল ॥
 শিৰ ছত্রোকৃত কেশ নীল আকৃষ্ণিত ।
 স্তবলিত ভুজ দুই অজানু লম্বিত ॥ ১১৮৫
 সূদীৰ্ঘ অঙ্গুলি আৰকত কৰতল ।
 কল্পকণ্ঠ কচিৰ বহল বক্ষস্থল ॥
 নাসা তিলকুসুম দশন কুন্দ কড়ি ।
 অৰুণ অধৰ যেন বস্ত্ৰে আছে গড়ি ॥ ১১৮৬
 কৰীকৰ সম স্তবলিত উক দুই ।
 স্তকোমল পদক দেখন্তে সৃথী ছই ॥
 পৰম মধুৰ মূৰ্ত্তি কপ আসৰিশ ।
 সৰ্বকালে দেখি যেন বিংশতি বৰিষ ॥ ১১৮৭
 স্থানকো প্ৰকাশ কৰে শৰীৰৰ জ্যোতি ।
 মাধৱৰ মুখ্য পাৰিষদ মহামতি ॥
 দেখন্তে সন্তোষ মহা মনোহৰ বেশ ।
 ভৈলন্ত প্ৰহ্লাদ সেই সভাত প্ৰবেশ ॥ ১১৮৮
 পিতামহ আসিল দেখিল বলিৰায় ।
 পাণ্ড অৰ্ঘ্য দিবে একো নাহিকে উপায় ॥
 লৰিবে চৰিবে নোৱাৰন্ত দৈত্যনাথ ।
 তেৰ পৰা সাদৰে নমাইলা কিছু মাথ ॥ ১১৮৯
 পাছ হাত বান্ধত হৃদয় ভাগি যায় ।
 নোবোলন্ত বলি কিছো প্ৰহ্লাদক চাই ॥
 নয়নৰ হস্তে লোহ ধাবে যায় বহি ।
 লাজে দুখে অধোমুখে থাকিলন্ত বহি ॥ ১১৯০
 বলিৰ নিগ্ৰহ দেখি প্ৰহ্লাদ তৰধ ।
 অন্তৰ্গতে হহে শোকে হৃদয় দগধ ॥
 অৱস্থা দেখন্তে আসে ঔখলি ক্ৰন্দন ।
 কণেক বহিলা স্তম্ভি হিৰণ্য নন্দন ॥ ১১৯১
 মহা অশ্ৰু চক্ষুৰ পৰিবে খোজে পানী ।
 জ্ঞানধৈৰ্য্য-অক্লেশে ধবন্ত চিত্ত টানি ॥

বলিক সুবুলি কিছু বচন আশাসি ॥
 ধীবে ধীবে বামনৰ চাপিলন্ত পাশ ॥ ১১৯২
 স্তম্ভ প্ৰমুখে পাৰিষদ নিবস্তবে ।
 দণ্ড ছত্ৰ বিচিত্ৰ চামৰ ধৰি কৰে ॥
 ভক্তি ভাৱে সেৱে মৰে বিষ্ণুক আৱৰি ।
 দেৱে সমে ব্ৰহ্মায়ে আছন্ত স্তুতি কৰি ॥ ১১৯৩
 নানাবিধ যন্ত্ৰ বাৱে গাৱে বিছাধৰে ।
 চপয় পঢ়য় সিদ্ধ চাৰণ কিম্বৰে ॥
 সভাৰ মধ্যত দিলা বস্ত্ৰ সিংহাসনে ।
 চমৎকাৰে আছন্ত বামন-বস্ত্ৰ মনে ॥ ১১৯৪
 প্ৰভুক প্ৰত্যক্ষ দেখি বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদ ।
 সিহবিল লোম মহা মিলিল আহ্লাদ ॥
 নয়নৰ পৰা পৰে হৰিষ লোকক ।
 দণ্ডৱতে পৰি প্ৰণমিলা মাধৱক ॥ ১১৯৫
 উঠি প্ৰণামিলা পৃথিৱীত থৈয়া মাথ ।
 কৰন্ত প্ৰণতি বুলি ত্ৰোহি জগন্নাথ ॥
 তুমি শুদ্ধ বুদ্ধ সৰ্ব সাক্ষী সদাশিৱ ।
 তুমি নিবঞ্জন যত জগতৰ জীৱ ॥ ১১৯৬
 তুমিসে পৰম গুণ পুৰুষ প্ৰধান ।
 সবাবো চিত্তৰ পোৱা আপুনি প্ৰমাণ ॥
 অসন্তক বিনাশি সন্তৰ কৰা গতি ।
 তোমাৰ চৰণে মোৰ নছাড়োক মতি ॥ ১১৯৭
 তুমি দিলা বলিক ত্ৰৈলোক্যৰ মহাতাৰ ।
 কাড়ি লৈলা আত বৰ আনন্দ আমাৰ ॥
 গৰ্ব গুচাই বলিক কৰিলা কিনো দায় ।
 আতি অন্ধ কৰে পুৰুষক শ্ৰীমায়া ॥ ১১৯৮
 শ্ৰী যাক পাইলে সিটো জীৱন্ততে মৰা ।
 মাতন্তে নমাতে যেন আঁড়ৰ নাপৰা ॥
 শুনিয়ো নুশুনে যেন বসি থাকে কৰ্মা ।
 দেখিয়ো নেদেখে যেন সিন্ধে অন্ধলা ॥ ১১৯৯
 কোননো অৱস্থা নকৰয় শ্ৰীমদে ।
 শ্ৰীমন্ত তৈলে পাৱে পৰম আপদে ॥

ভূমি হেন স্বামীক পাসবে হস্তক্ৰি ।
 আৰ্জি ধৰি পাইল ভৱ ব্যাধিব ঔষধি ॥ ১২০০
 এবেসে তোমাক শ্ৰমি হৈবেক মুকুত ।
 আউৰ হুখ দিতে প্ৰভু মুখিকে যুগুত ॥
 আতি ধৰ্ম্মদন্ত গত্যৱন্ত বলিৰায় ।
 ঐতক নিগ্ৰহ দিবে আক মুয়ুৱায় ॥ ১২০১
 শুক্ৰৰ বচনে যিটো নলাবিল মতি ।
 শুক্ৰ ভাৱে কবিলেক তোমাত ভকতি ॥
 হেন মহা দানী মানী মোৰ ইটো নাতি ।
 কোন অপবাধে আক কৰা উগ্ৰশাস্তি ॥ ১২০২
 কমিয়োক তোমাৰ দাসৰ হৈব দাস ।
 আজ্ঞা কৰা গৰুড়ে মেলোক নাগপাশ ॥
 বান্ধব ছোটত বলি ফুটি যায় প্ৰাণ ।
 তোমাতমাগোহো গোসাই দিয়ো নাতিদান ॥ ১২০৩
 কবন্ত পাৱন্ত পৰি প্ৰহ্লাদে কাতৰ ।
 তথাপি বামনে কিচু নেদন্ত উত্তৰ ॥
 বলিক কটাক্কে চাই দশন চোৱাস্ত ।
 দেখি আগ বাঢ়ি ব্ৰহ্মা বুলিবাক চাস্ত ॥ ১২০৪
 সেহি সময়ত বিদ্যাৱলী উঠিলন্ত ।
 দেখি ব্ৰহ্মাদেৱ পাছগুচি বহিলন্ত ॥
 ইটো মহা ভাগৱত জগততে সাৰ ।
 শ্ৰৱণ শ্ৰীক্ৰে কৰে সংসাৰৰ পাৰ ॥ ১২০৫
 ভুকুতি মুকুতি পদ হাততে মিলারে ।
 পৰম ভকতি হোৱে মাধৱৰ পাৱে ॥
 হেন জামি শুনা সবে সাৱধান কৰি ।
 পাতক ছাড়োক ঙাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ১২০৬

যামনৰ ওচৰত বিদ্যাৱলীৰ ভক্তি
 হৰি

বিদ্যাৱলী মহাসতী দেখি হেন বিসঙ্গতি
 শোক শ্লেষে কদম বিদাৰে ।
 স্বামীৰ দেখিলা শাস্তি যেন প্ৰাণকুটে আতি
 বেজব শৌচক পৰে ধাৰে ॥

উপায় নপাস্ত খুজি মনে শুণি কাৰ্য্য বুজি
 আপুনি উঠিলা ধৈৰ্য্য ধৰি ।
 লৰি গৈলা মহাসতী বিষ্ণুৰ পাশক প্ৰতি
 দৈত্যেশ্বৰ প্ৰিয় পটেশ্বৰী ॥ ১২০৭
 মাথাত ওৰণি লই অধোমুখে মহাদই
 লাজে ভয়ে যাস্ত ধীবে ধীবে ।
 গৈয়া কতিপায় ভৰি বিষ্ণুৰ আগত পৰি
 প্ৰণাম কবিল জানু শিবে ॥
 নমো নাৰায়ণ দেৱ ভূমি বিনে নাহি কেৱ
 সৃষ্টি স্থিতি সংহাৰ কাৰণ ।
 যুগে যুগে অৱতৰি নানাবিধ যুক্তি ধৰি
 ভূমি কৰা সন্তক পালন ॥ ১২০৮
 ভূমিসি গৰুড়কেতু আপোনাৰ ক্ৰীড়া হেতু
 ত্ৰৈলোক্য নিৰ্ম্মিলা নিৰন্তৰ ।
 মূঢ় জনে এৰি লাজ বোলে সবে মোৰ বাজ
 মই আৰ স্বতন্ত্ৰ ঈশ্বৰ ॥
 আতি উৰ্ক পদ পাই কাহাকো কটাক্কে নাই
 তোমাক নকৰে গণাগণ ।
 ক্ৰীড়ি ফুৰৈ মত্ত ভাৱে আপদে নপাৱে যাৱে
 মুহুৰ্মবে তোমাৰ চৰণ ॥ ১২০৯
 মোৰ স্বামী দৈত্যপতি দেখা কেনে মূঢ়মতি
 আহান নাহিকে কিচু জ্ঞান ।
 বৈষ্ণৱৰ নাতি হুই বুলিলন্ত কোন মুই
 বিষ্ণুক ত্ৰৈলোক্য কৰো দান ॥
 ভূমিসে জগত ভৰ্তা এন্তে কি দিবাৰ কৰ্তা
 আন বাপঘৰীয়া ত্ৰৈলোক্য ।
 আন ইটো অহকাৰে যেন মাখে চুলিতাবে
 আতি বৰ পীড়া কৰে মোক ॥ ১২১০
 নজানন্ত মোৰ স্বামী অচিন্ত্য মহিমা ভূমি
 কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ পতি ।
 অহ ভৈল জীৱদে পাইলেক দেখিলে পদে
 হেন মহা দুৰ্ব্বোধ হুগতি ॥

আহু মহা মৃত জ্ঞানি কৃপা কৰা চক্ৰপানি
 সহশ্ৰেকবাব কবো সের ।
 ছয়োক প্ৰসন্ন মুখ খণ্ডিয়ো দাকণ দুখ
 তুমি দীন দয়াশীল দেৱ ॥ ১২১১
 অনেক কাপূৰ্ণ্য কবো দাস্তে তুণ তুলি ধবো
 আবে মোৰ মেলিয়ো স্বামীক ।
 বান্ধৰ চোটত আন হেৰা ফুটি যাই প্ৰাণ
 দেখি মই চেৰী জীও কিক ॥
 তোমাৰ ক্ৰোধত আতি লাগে মানে ভৈল শাস্তি
 নকৰিলা কোন লটি ঘটি ।
 তভো য়েবে আছে কোপ আহু এৰি বান্ধা মোক
 মই মৰো স্বামীৰ পালটি ॥ ১২১২
 এহি বুলি বিজ্ঞাৱলী পৃথিবীত পৰি চলি
 মকমকি কান্দন্তু সুন্দৰী ।
 যত দেৱ পাৰিষদ শোকে সবে নিশৱদ
 সবাবো লোতক পৰে ঝৰি ॥
 কঠৈ কথা কাণাকাণি এতেক কাকণ্য শুনি
 বিষ্ণুৰ নুগুচে এভো বাগ ।
 কৃপাময় নাৰায়ণ নভৈল সদয় মন
 কিনো দৈত্য বাজাৰ অভাগ ॥ ১২১৩
 বলিৰ দেখিয়া শাস্তি হাহাকাৰ কৰে আতি
 স্বৰ্গ মৰ্ত্য পাতালৰ প্ৰজা ।
 আমাৰেসে কৰ্ম ফলে তোমাক বিধাতা ছলে
 কৈত পাইবো তুমি হেন বাজা ॥
 নেদেখিলো কোপ তাপ কি বাজা কিবা বাপ
 পালিলাহা পুত্ৰতো অধিক ।
 তোমাৰ অৱস্থা দেখি কেনে আছো প্ৰাণ বাধি
 এভো জীৱ ছাড়ি নাৰায় কিক ॥ ১২১৪

হুমতী

হেম গলাবৰ শুনিয়া নাথৰ
 দেবন্ত কোপ কদাপি ।

দেখি প্ৰজাপতি বোৰ্গন্ত মিমতি
 বিষ্ণুৰ সন্নীপ চাপি ॥
 শুনা নাৰায়ণ জগত কাৰণ
 তুমি চবাচৰময় ।
 মোৰ বাক্য ধবা ক্ৰোধ পৰিহৰা
 বলিক ছয়া সদয় ॥ ১২১৫
 সৰ্বস্ব সকল পৃথিবী মণ্ডল
 তোমাক উৎসৰ্গি দিল ।
 আতি তুফ মনে তোমাৰ চৰণে
 আপোনাকো সমৰ্পিল ॥
 পুণ্যৱন্ত সন্ত পুৰুষ মহন্ত
 মহাজন বলিৰায় ।
 মিত্ৰে জগতৰে মেলিয়ো সঙ্কৰে
 নিগ্ৰহক সুযুৱায় ॥ ১২১৬
 তোমাৰ পাৱত পূজে দুৰ্বান্ধত
 জল দিয়া কৰে নতি ।
 ভজে শুদ্ধভাৱে সিয়ো জন পাৱে
 তোমাৰ উত্তম গতি ॥
 ইটো দৈত্য পতি দিলে শুদ্ধমতি
 তোমাক ত্ৰৈলোক্য বাজ ।
 তথাপি ইহাৰ এমন নিকাৰ
 কিনো অসুগুত কাজ ॥ ১২১৭
 বলিৰ নিগ্ৰহে শৰীৰ নসহে
 জগতে ক্ৰন্দন কৰে ।
 বিজ্ঞাৱলী সতী স্বামীৰ বিপত্তি
 দেখিয়া চিত্ত নধৰে ॥
 বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদ তাহানো বিৰাট
 নাতিৰ দেখি বন্ধন ।
 নকৰিও হেলা দৈত্যেশ্বৰ বেলা
 সবাবো জুহাওক মন ॥ ১২১৮
 ছয়োক প্ৰসন্ন প্ৰহু নাৰায়ণ
 সববিয়ো ইটো ক্ৰোধ ।

শর্ম্মে আচবে নতো বলি কবে
 তোমাৰ কিছু বিবোধ ॥
 শুক্রে নিবেধিল তথাপিতো দিল
 তোমাক সমস্ত ভূমি ।
 হেন ভকতৰ এভো দামোদৰ
 দুখ দেখি আছা তুমি ॥ ১২১৯

বলিৰ মুক্তি
 ছবি

ব্রহ্মাৰ বচন শুনি নাৰায়ণে মনে গুণি
 অল্পকবি তুলিলন্ত হাসি ।
 এবিলন্ত ক্ৰোধ দৃষ্টি কৰিয়া অমৃত বৃষ্টি
 মুখচন্দ্রবিনয়ক প্রকাশি ॥
 সদয় নয়নে হৰি চাহিলন্ত হস্ত কৰি
 সমস্ত লোকক মাথা তুলি ।
 এৰাই সবে মহাভয় কবে আতি জয় জয়
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি নাৰায়ণ বুলি ॥ ১২২০
 মাধৱৰ জয় ঘূষি দশোদিশে কৰৈ ছসি
 নানাবিধ দেৱ বাঢ় বাই ।
 সেহিবেলা দামোদৰে দৈত্যেন্দ্রক দয়াতৰে
 সঙ্কেতিল গকড়ক চাই ॥
 স্বামীৰ বুজিয়া কাজ তারক্ষণে পক্ষীৰাজ
 জট জট ছিগিলন্ত পাশ ।
 গুচাইলা সমস্তে বন্ধ হাত ভৰি কটি কন্ধ
 ভৈলা সবে শৰীৰ উদাস ॥ ১২২১
 মুক্ত ভৈলা দৈত্যৰাজা শুভ শুভ কবে প্রজা
 পাৰে দশোদিশত জোকাৰ ।
 হাটৈ সবে খল খলি আজি উপজিল বলি
 আবে দিন পুহাইল আমাৰ ॥
 আনন্দৰ সীমা নাই অনন্তবে বলিবাৰ
 এৰাই হেন চুৰ্ঘোৰ চুৰ্গতি ।

কাটি কতিপয় ভৰি আগে দগুৱতে পৰি
 বায়নক কৰিলা প্রণতি ॥ ১২২২
 বিষ্ণুৰ দেখিয়া পাৰ সিহৰাইলা সৰ্ব গাৰ
 আনন্দে লোতক বহি যায় ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি বুলি পাছে দগুৱতে পৰি আছে
 মাধৱৰ পাদপদ্ম চাই ॥
 বিষ্ণুৰ আগত বলি কৰি পাছে কৃতাঞ্জলি
 এক পাশ ছয়া বসি বৈল ।
 বিষ্ণ্যাৱলী এৰাই দুখ স্বামীৰ দেখিয়া মুখ
 আনন্দতে কৃতকৃত্য ভৈল ॥ ১২২৩
 প্রহ্লাদৰ বঙ্গ আতি মুকুত ভৈলেক নাতি
 ব্রহ্মাৰো আনন্দ আসৰিশ ।
 বিষ্ণুৰ সভাৰ কাছে যত সিদ্ধ মুনি আছে
 সবে ভৈল পৰম হৰিষ ॥
 শুনিয়েক সভাসদ মহা ভাগৱত পদ
 পুণ্য কথা বলিৰ মোক্ষণ ।
 ছাড়া ভাষ ভুষ কাম ডাকি বোলা বাম বাম
 যাবা য়েবে বৈকুণ্ঠ ভূৱন ॥ ১২২৪

পদ

শুক নিগদতি শুনিয়েক মহাৰাজ ।
 বঙ্গে বসি আছা য়েবে সমস্ত সমাজ ॥
 ব্রহ্মাক বোলন্ত হৰি শুনা পিতামহ ।
 ষিকার্থে কৰিলো মই বলিক নিগ্রহ ॥ ১২২৫
 মোৰ মহা অনুগ্রহ ভৈল যাক প্রতি ।
 সি জনৰ হবো মই বিভিন্ন সম্পত্তি ॥
 পৰম প্রমত্ত হোৱে ধনৰ গৰ্ব্বত ।
 লোককো নমানে মোক নলৱে মনত ॥ ১২২৬
 শত কোটি জন্মান্তবে হোৱে মহাতাগ ।
 নব শবাবক জীৱে তেবে পাৰে লাগ ॥
 তাত য়েবে মোৰ দয়া ভৈল যাক প্রতি ।
 সেহিসে কৰিবা পাৰে আমাত ভকতি ॥ ১২২৭

কিনো সন্ত্যবাদী বলি দেখিয়ো প্রত্যেক ।
 দৈত্যৰ মধ্যত ইটো মহা পুরুষেক ॥
 সবাভো অধিক আতি স্নেহ মোৰ আক ।
 জিনিলোক বলি ইটো দুৰ্জয় মায়াক ॥ ১২২৮
 ত্ৰৈলোক্য কাঢ়িলো ছলে লৈলো ধন বিত ।
 হাতে গলে বান্ধি দুখ দিলো বিপবীত ॥
 একেশ্বৰ ভৈল সবে জ্ঞাতিয়ে এবিল ।
 শুক্ৰৰ বাক্যত ইটো সত্যক নেবিল ॥ ১২২৯
 শত্ৰুৰ হাতত পৰি নিশঙ্ক হৃদয় ।
 অনেক ভংসিলো দৰশাইলো মহাভয় ॥
 ছল বাদে নিন্দিয়া জ্বালিলো মহামৰ্গ ।
 তথাপিতো বলি নেবিলন্ত সত্যধৰ্ম্ম ॥ ১২৩০
 নাহি বলি সমদাতা ব্ৰহ্মাণ্ড ভিতৰ ।
 থাকিল কীৰ্ত্তি যাবে চন্দ্র দিবাকৰ ॥
 ইটো দৈত্য বাজাৰ গুণৰ নাহি সীমা ।
 মোৰ মুখে কত আৰ বৰ্ণাইবো মহিমা ॥ ১২৩১
 ব্ৰহ্মা সমে হৰি যেন কৰিয়া আলাপ ।
 বলিক বোলন্ত শুন ইন্দ্রসেন বাপ ॥
 তোৰ সেনা যিহেতু একৈক ইন্দ্র যেন ।
 সিকাৰণে তোৰ নাম খেল ইন্দ্রসেন ॥ ১২৩২
 তোহোৰ ভকতি মোক কবিলি অধীন ।
 মোক যবে দেও ততু শুভা নযাই ঋণ ॥
 তথাপি বচন বোলো শুন দৈত্যনাহা ।
 জ্ঞাতিবৰ্গ সমে স্ততলক চলি যাহা ॥ ১২৩৩
 বৈকুণ্ঠতো অধিক মোহোৰ প্ৰিয় ধান ।
 আতি বিতোপন বিশ্বকৰ্ম্মাৰ নিৰ্ম্মাণ ॥
 দিন বান্ধি নজানিয় বন্ধৰ প্ৰকাশে ।
 সদায়ে আৰোধ কৰে স্বৰভি বতাসে ॥ ১২৩৪
 নাহি আৰি ব্যাধি উপসৰ্গ পীড়াচয় ।
 নাহি শোক মোহ জড়া মৰণক ভয় ॥
 যেহি মনে বাছা কৰে সেহি মিলে তাত ।
 হেন মহা স্থান সিটো জনতে প্ৰখ্যাত ॥ ১২৩৫

ব্ৰহ্মা কদ্র ইন্দ্র চন্দ্র শমন প্ৰাৰ্থ্যন্তে ।
 তথাপিতো নেদিলোহো ইসৰে ধোজন্তে ॥
 তাক দিলো সপুত্ৰে বান্ধরে যায়ো চলি ।
 মহা স্তখে কতো কাল বঞ্চ তাত বলি ॥ ১২৩৬
 মোৰ চক্ৰ থাকিবেক তোহোৰ সভাত ।
 যিটো দৈত্য নমানে কৰিবেক স্কন্ধপাত ॥
 দশদিগপালো নলজিবে তোৰ পাশ ।
 আজি ধৰি তৈলি তই মোৰ নিজ দাস ॥ ১২৩৭
 তোৰ সঙ্গ লৈয়া থাকে যতেক দানৱ ।
 অস্ত্ৰৰ স্বভাৱ এৰি হৈবেক বৈষ্ণৱ ॥
 মোকসে চিন্তিবে আচৰিবে মোৰ কাম ।
 বৃথা কথা এৰিয়া স্মৰিবে বাম নাম ॥ ১২৩৮
 দ্বাৰতে থাকিবো তোৰ কৰে ধৰি গদা ।
 আগতে প্ৰত্যক্ষে মোক দেখিবি সৰ্বদা ॥
 মই যবে তুৰ্ফ ভাৱে ভৈলো সন্নিধান ।
 মহা প্ৰলয়তো তোৰ নাহি অকল্যাণ ॥ ১২৩৯
 হেনমতে স্ততলত বঞ্চ কতো দিন ।
 যৈদানি পৰন্ত ইন্দ্র জয়া পুণ্যক্ষীণ ॥
 সাবৰ্ণি মনুত তই ইন্দ্র হৈবি পাছে ।
 সিকালতো সদায়ে থাকিবো তোৰ কাছে ॥ ১২৪০
 তোৰ মোৰ এবা এৰি নাহি আজি ধৰি ।
 মোৰ ৰূপ চিন্তিবি চিত্তত ধ্যান কৰি ॥
 বৈষ্ণৱৰ সঙ্গত শুনিবি মোৰ কথা ।
 মোৰ নাম কীৰ্ত্তনক কৰিবি সৰ্বদা ॥ ১২৪১
 গুচোক অজ্ঞান তোৰ মোৰ ববদানে ।
 সপুত্ৰে বান্ধরে থাক পৰম কল্যাণে ॥
 ত্ৰৈলোক্যত সুখিবে তোহোৰ যশ বৰ ।
 এহি শুভক্ষণে বলি স্ততলক লৱ ॥ ১২৪২
 পৰীক্ষিত বাজাত কহন্ত শুক মুনি ।
 মাধৱৰ অমৃত বচন বলি শুনি ॥
 বোমাকিত তৈল শুকু ত্ৰেবিল হৃদয় ।
 আনন্দে লোকক কৰে বচন নাসৱ ॥ ১২৪৩

বিষ্ণুৰ চৰণ মনে আলিঙ্গিয়া ধৰি ।
 কতোক্ষণে শ্বিৰ ভৈল বাম কৃষ্ণ স্মৰি ॥
 শিবৰ উপবে পাছে কৰি কৃতাজলি ।
 ভক্তি ভাৱে মাধৱক কৰিলা সেৱলি ॥ ১২৪৪
 অধম অস্বৰ ভকতিবো নোহো পাত্ৰ ।
 প্ৰণামকো উদ্বোগ কৰিলো মই মাত্ৰ ॥
 এতেকতে দিলা মহা প্ৰসাদ আমাক্ৰ ।
 দেৱগণে প্ৰবন্ধিয়া নতু পাবে যাক ॥ ১২৪৫
 আমি দৈত্য জাতি আতিশয় পাপ দেহ ।
 তথাপি কৰিলা মোক এতমান স্নেহ ॥
 মাৰিবাক লাগে যাক তাকে সতকাৰ ।
 কোনে বুজিবেক প্ৰভু প্ৰভাৱ তোমাৰ ॥ ১২৪৬
 অচিন্ত্য মহিমা হৰি পুৰুষ প্ৰধান ।
 শত্ৰু মিত্ৰ উদাসীন সবাতো সমান ॥
 ভকত বৎসল দীন দয়াশীল দেৱ ।
 তোমাৰ চৰণে কৰো লক্ষ কোটি সেৱ ॥ ১২৪৭
 কিন্তু গোসাই কৰো মই এখানি গোচৰ ।
 তুমি জানা মোহোৰ হৃদয় দামোদৰ ॥
 ছনাই ইন্দ্র ছইবি হেন বুলিলা বচন ।
 ইহাতেসে আতি উতপাত কৰে মন ॥ ১২৪৮
 ইটো শ্ৰীমদে অন্ধ কৰিলেক মন ।
 নিচিন্তিলো তুমি হেন স্বামীৰ চৰণ ॥
 হেন চাৰ ইন্দ্রৰ পদত নাহি মতি ।
 ইন্দ্র ভৈলে পাসৰিবো তোমাত ভকতি ॥ ১২৪৯
 তবু চৰণত শ্বিৰ কৰিলো বুদ্ধিক ।
 ত্ৰৈলোক্য সম্পত্তি দেখা তুণতো অধিক ॥
 ব্যৰ্থে জন্ম গৈল মোৰ যিটো শ্ৰীমদে ।
 আবকা হজিবো মই সেহিসে আপদে ॥ ১২৫০
 সুবুদ্ধিলো প্ৰভু দেৱ ইটো কোন বুদ্ধা ।
 বাহু গুচাই যেন যোক দিবে চাহ কুন্ডা ॥
 ই কাৰ্য্যক লাগি গোসাই তোমাত শৰণ ।
 নাসি খাই চিকিৰোহো তোমাৰ চৰণ ॥ ১২৫১

কানি কাছা উৰিয়া তোমাৰ লৈবো নাম ।
 আউৰ ইন্দ্র পদতো মোহোৰ নাহি কাম ॥
 তোমাৰ চৰণে মোৰ নখণোক আশ ।
 সেহি দিয়া ছনাই নকৰিয়ো সৰ্বনাশ ॥ ১২৫২
 শুনি বিষ্ণু বোলন্ত নোবোল বলিৰায় ।
 আউৰ ইন্দ্র পদে তোৰ উকরাইবে ছাই ॥
 মোৰ চৰণত ভৈল আতি দৃঢ় মতি ।
 স্বৰ্গ ভোগ ভুঞ্জিতেও লভিবি মুকুতি ॥ ১২৫৩
 যিটো পুণ্য কৰি আছ ভুঞ্জিলেসে ক্ষয় ।
 স্ততলক চল বাপ এৰিয়া সংশয় ॥
 কৈত শুনি আছ ভকতৰ ভয় আছে ।
 কৰে গদা ধৰি বাধি ফুবো পাছে পাছে ॥ ১২৫৪
 একো কালে নেৰে যেন শৰীৰক ছায়া ।
 আপোনাতো কৰি মোৰ ভকতক দায়া ॥
 ভকতেসে প্ৰাণ মোৰ বলি হেন জান ।
 যৈতে তৈতে থাক তোৰ নাহি অকল্যাণ ॥ ১২৫৫
 হেন শুনি বলি উল্লাসিলা আনন্দত ।
 দগুৰতে পবিলন্ত বিষ্ণুৰ পাৱত ॥
 উঠি উঠি পুনৰপি কৰিলা প্ৰণাম ।
 প্ৰহ্লাদে বোলন্ত সিদ্ধি ভৈল মনস্কাম ॥ ১২৫৬
 এৰাইলা বন্ধন মোৰ চেনেহৰ নাতি ।
 ভৈলা বিষ্ণু ভকত আনন্দ কৰে আতি ॥
 নাসে গদ গদ মাত মনত আহ্লাদ ।
 বিষ্ণুক প্ৰণামি হেন বুলিলা প্ৰহ্লাদ ॥ ১২৫৭
 ব্ৰহ্মা আদি কৰি যত দেৱতা প্ৰত্যেক ।
 তোমাৰ সেৱাত পাবে মহা সম্পত্তিক ॥
 আমি দৈত্য পাপমতি আতি অনাচাৰ ।
 আমাত পবিল কেনে হৃদুষ্টি তোমাৰ ॥ ১২৫৮
 ইটো কাৰ্য্য দেখন্তে আকুল কৰে মতি ।
 তুব অস্বৰৰ হোৱে তোমাত ভকতি ॥
 ব্ৰহ্মা লক্ষ্মী মহাদেৱ নপাৱন্ত যাক ।
 হেনৱ প্ৰসাদ দিলা দৈত্যক আমাক ॥ ১২৫৯

যত্নপি সবাতে সম ভূমি দামোদৰ ।
 তথাপিতো ভকতত কৰুণা বিস্তৰ ॥
 যেন কল্পতক জগততে তুল্য হিত ।
 মাগস্তাসে পারে ফল মনৰ বাঞ্ছিত ॥ ১২৬০
 কৰিলা কৰুণা কিনো বলিক সম্প্রতি ।
 তোমাৰ পারত পাইলে পবম ভকতি ॥
 জ্ঞানীয়ো নপারে যাক কোটি জন্মে সীমা ।
 কি কহিবো দৈত্যেজ্জ্বৰ ভাগ্যৰ মহিমা ॥ ১২৬১
 আৰ কাক আমাৰ বংশত নাহি তুল ।
 তোমাৰ ভক্তিত নিস্তাৰিল দৈত্য কুল ॥
 যাহাৰ বংশত হোৱে বৈষ্ণৱ এগুটি ।
 হোৱে তাৰ পুৰুষ উদ্ধাৰ কোটি কোটি ॥ ১২৬২
 আমাক উদ্ধাৰি নিস্তাৰিল দৈত্যপতি ।
 কোননো নসাধে কৰ্ম্ম তোমাৰ ভকতি ॥
 যাক লাগি ভৈল প্ৰভু তোমাৰ প্ৰরন্ধ ।
 ছিগৈ অপ্রয়াসে সিটো সংসাৰৰ বন্ধ ॥ ১২৬৩
 হেন শুনি নাৰায়ণে দিলন্ত উত্তৰ ।
 শুনা পুত্ৰ প্ৰহ্লাদ দিতিৰ বংশধৰ ॥
 নাতি সমে স্ততলক চলা মহামতি ।
 শিখায়ো বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম বলিক সম্প্রতি ॥ ১২৬৪
 আনো দানৱক শিক্ষা দিবা ভূমি বগ্ৰে ।
 এবোক আশুৰী ভাব তোমাৰ প্ৰসঙ্গে ॥
 শুনাইবাহা সবাকে মোহোৰ যশ কথা ।
 মোৰ গুণ কীৰ্ত্তনক কৰিয়ো সৰ্ব্বথা ॥ ১২৬৫
 মহা মনোহৰ ৰূপে কৰে ধৰি গদা ।
 সভাত থাকিবো মই দেখিবা সৰ্ব্বদা ॥
 মোৰ দৰশনে পাইবা পবমে আহ্লাদ ।
 কৰ্ম্ম বন্ধ এৰাই মোক লভিবা প্ৰহ্লাদ ॥ ১২৬৬
 মোৰ মহা প্ৰিয় ভূমি বৈষ্ণৱতে ববা ।
 নকবা বিলম্ব স্ততলক লাগি লবা ॥
 মোত লীল যাইবা স্থখে সংসাৰক তৰি ।
 নকব সংশয় মই বোলো নিষ্ঠ কৰি ॥ ১২৬৭

কৃষ্ণৰ কিক্ৰবে কহে দুখ তেবে তৰি ।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥

বলি আৰু প্ৰহ্লাদৰ স্ততল যাত্রা

ছন্দভী

শুক নিগদতি শুনা কুকপতি
 তাত পাছে যেন ভৈল ।
 কহিবো নিশেষ বিষ্ণুৰ আদেশ
 প্ৰহ্লাদে শিবত লৈল ॥ ১২৬৮
 বলি সম্মুখিত উঠিলা ত্বৰিতে
 বোলন্ত কিনো স্তদিন ।
 কৃতাজ্জলি কবি বিষ্ণুক সাদৰি
 কবিলন্ত প্ৰদক্ষিণ ॥
 দুয়ো দণ্ডৱতে পৰিয়া আগতে
 বহু বিধ তুতি বুলি ।
 প্ৰণাম কৰিলা শিবত ধৰিলা
 বিষ্ণুৰ পাৰৰ ধূলি ॥ ১২৬৯
 কৰঘোৰে উঠি ভক্তি ভাৱে তুষ্টি
 পাছ তৰি যাস্ত লৰি ।
 কতোক্ষণে গৈয়া দুয়োজনে বৈয়া
 দুনাই প্ৰণামিলা পৰি ॥
 বিষ্ণুৰ চৰণ ছাড়ি নঘাই মন
 আনন্দে আকুল কৰে ।
 উপজয় ভাৱ সিহবয় গাৰি
 নেত্ৰেৰ লোতক বৰে ॥ ১২৭০
 উঠন্ত পবন্ত হৰি হৃদয়ন্ত
 দুয়ো মহা পুণ্যাশালী ।
 দুয়ো উপশাস্ত দুয়ো চলি যাস্ত
 বিষ্ণুৰ আদেশ পালি ॥
 যত দৈত্যচয় প্ৰাণব সংশয়
 আছিল পলাই নিচুকি ।

ভয় দূৰ ভৈল আসি লাগ লৈল
কৰিয়া উকিয়া উকি ॥ ১২৭১
দৈত্যেন্দ্রক পাইল দুনাই ধাতু আইল
আনন্দৰ নাহি পাৰ ।
ছয়ো হাত ভুলি শুভ শুভ বুলি
চৌপাশে পাৰে জোকাৰ ॥
বাজাৰ আৱৰি স্তুতি নতি কৰি
কতো দৈত্য যাই চলি ।
বন্ধে যেন নাচে এহিমতে পাছে
সুতলক পাইলা বলি ॥ ১২৭২
শুনা পৰীক্ষিত বলিৰ চৰিত্ৰ
আক এতিক্ৰমে থওঁ ।
বামনৰ তথা লৈলা যেন কথা
তাঙ্ক সারধানে বওঁ ॥

ছবি

সবান্ধৱে য়েবে বলি সুতলক গৈল চলি
শুক্ৰক বোলন্ত হৰি হাসি ।
এবে দৈত্য পুৰোহিত শিষ্যৰ চিন্তিয়ো হিত
ঝাণ্টে যজ্ঞ সাজ কৰা আসি ॥ ১২৭৩
কেনে কষ্ট এতমান নহাৰে যজ্ঞমান
এৰা ইটো মনৰ বিকল ।
পঢ়ি বেদ মন্ত্ৰ স্তুতি কৰিয়োক পূৰ্ণাহুতি
হোক ইটো যজ্ঞৰ সাফল ॥
হেন শুনি শুক্ৰ ঋষি কৰঘোৰে বিমৰিষি
বামন বিষ্ণুক মাতিলন্ত ।
শুনা শ্ৰদ্ধ নাৰায়ণ হেন নাহি একোজন
তোমাৰ মায়াৰ পাৰে অন্ত ॥ ১২৭৪
যাৰ নাম হুমৰণে সাজ হোৱে তাৱক্ৰমে
মহাতপ জপ কৰ্ম বত ।
হেন হৰি আছা আগে আৰো সাজ হইবে লাগে
ভৈল পূৰ্ণ যজ্ঞ বিধিবত ॥

খুজিলা ত্ৰিপদ ভূমি উৎসৰ্গি সমস্তে ভূমি
স্বহস্তে তোমাক দিলা বলি ।
ভকতক দায়া আতি লৈলা দান হাত পাতি
দৈত্যেন্দ্রৰ যজ্ঞক সাফলি ॥ ১২৭৫
প্ৰবেশিলা যজ্ঞস্থলি তযু পাদোদকে বলি
পৰিত্ৰ কৰিলা সবে আজ্ঞ ।
আপুনি যেখনে আইলা সদয় নয়নে চাইলা
ভৈল যজ্ঞ তেখনে সসাজ ॥
তোমাৰ আদেশ হৰি তথাপি শিৰত ধৰি
পূৰিবো যজ্ঞৰ সবে মান ।
এহি বুলি পুৰোহিত বহিত ঢালিয়া ঘৃত
দিলা পূৰ্ণাহুতি অৰ্ঘ্য দান ॥ ১২৭৬
নমো হৰি নমো হৰি বাৰ তিনি চাৰি স্মৰি
যজ্ঞ সমাপিলা শুক্ৰঋষি ।
ত্ৰিদশে সহিতে হৰি চাহি আছা বঙ্গ কৰি
হৰি নাম ঘোমে দশোদিশি ॥

তুলুড়ী

যজ্ঞ সমাপতি কৰি লক্ষ্মীপতি
ইন্দ্রক দিলা উত্তৰ ।
আমাৰ বচন কৰি একমন
শুনা দাদা পুৰন্দৰ ॥ ১২৭৭
তোমাৰ কনিষ্ঠ জানা মোক নিষ্ঠ
অদিতিত জাত ভৈলো ।
মাতৃ বাক্য পালি বলিক নিকালি
ত্ৰৈলোক্য কাড়িয়া লৈলো ॥
তোমাৰ অন্তবে অদিতি মাৱবে
নখণ্ডে হৃদয় খেদ ।
দিবস নযাৱ বাজি সুপুহাৱ
লোতকৰ নাহি ছেদ ॥ ১২৭৮
এবে দেৱবাজ লৈয়ো নিজ বাজ
শুনা সবে দিগপাল ।

খণ্ডিল দুৰ্গতি লোৱা অত্মারতী
 উদয়ৰ ভৈল কাল ॥
 বামনৰ বাণী শুনি বজ্জপাণি
 ভৈলন্ত পৰম তুষ্টি ।
 ত্ৰিদশে সহিতি আলচি তহিতি
 বিষ্ণুক বুলিলা উঠি ॥ ১২৭৯
 শুনিয়ে গোমাই তুমি মোৰ ভাই
 ভৈলা যদি স্বৰূপত ।
 ছয়া যুৰৰাজ চৰ্চা কৰা ৰাজ
 পালা মোৰ ত্ৰিজগত ॥
 তোমাৰ আশ্ৰয়ে আনন্দ হৃদয়ে
 থাকো কতোকাল স্নেহে ।
 ভূঞ্জিলো নিকাৰ অৱস্থা আমাৰ
 কি কৈবো আপোনা মুখে ॥ ১২৮০
 নপালো আহাৰ নাছিল আমাৰ
 পলাইবাৰ কৈতো পূৰি ।
 ভয়ে শ্ৰুতি হৰে হেন নতু কৰে
 আমাক আন আস্থৰি ॥
 তুমি বিনে মোৰ হেনয় দুৰ্ঘোৰ
 দুৰ্গতি তাৰস্তা নাই ।
 কুলৰ প্ৰদীপ নেৰিবা সমীপ
 লগে থাকে ছয়ো ভাই ॥ ১২৮১
 কৃপা কৰা মোক পালিয়ে ত্ৰৈলোক্য
 নকৰিবা মোক ভিন্ন ।
 তোমাৰ প্ৰসাদে আতি অপ্ৰমাদে
 নিদ্ৰা কৰো কত দিন ॥

হামনৰ বাহ্য্যভিবেক

ছবি

ব্ৰহ্মায়ে বুলিলা পাছে মোৰ অভিপ্ৰায় আছে
 সবে সিদ্ধ মুনিৰ সন্তত ।

যেবে যুৰৰাজ ছই ইন্দ্ৰ সমে ধাকা ছই
 তেবে স্নেহে থাকে ত্ৰিজগত ॥ ১২৮২
 হেন শুনি চক্ৰপাণি হাসি বুলিলন্ত বাণী
 সবাকে সম্মুখি অনুবাগে ।
 যেবে ভাল দেখে সবে কৰা ইন্দ্ৰ দাদা তেবে
 তযু আজ্ঞা পালিবাক লাগে ॥
 হেন শুনি মহা তুষ্টি ব্ৰহ্মা কহে ইন্দ্ৰ উঠি
 লাগে মানে মিলাইলা সম্ভাৰ ।
 কৰ্পূৰ কুক্কুমময় লগাইলা প্ৰদীপচয়
 পূৰ্ণ কুম্ভ যত উপহাৰ ॥ ১২৮৩
 দুৰ্ব্বাক্ত দধি ফল চাৰি সাগৰৰ জল
 অনাইলা স্নৰ্ণ ঘট ভৰি ।
 ইন্দ্ৰ কহে ছই পাছে তুলি যাস্ত লাসে লাসে
 ধবল চামৰ কৰে ধৰি ॥
 সৰ্পৰাজে প্ৰণামিলা মাথাৰ উপৰে নিয়া
 ধৰিলন্ত ধবল ছত্ৰক ।
 বাজে মহা দিব্য যন্ত্ৰ ঋষিগণে পঢ়ে মন্ত্ৰ
 ব্ৰহ্মায়ে কৰন্ত অভিষেক ॥ ১২৮৪
 ভৈলা ৰাজা ত্ৰৈলোক্য এহি বুলি সৃষ্টিকৰ
 থৈলন্ত উপেন্দ্ৰ তান নাম ।
 দেখি দিগপালগণে পৰম আনন্দ মনে
 পৰি পৰি কৰন্ত প্ৰণাম ॥
 গন্ধৰ্ব্বক যোগাৱে গীত অপেষৰা কৰে নৃত্য
 বিষ্ণাধৰ বজাৱে মৃদঙ্গ ।
 বাৱে নানা বাঘচয় মেঘে পুষ্প বৰিষয়
 কিম্ব চাৰণে কৰে বঙ্গ ॥ ১২৮৫
 বামন ভৈলন্ত ৰাজা শুনি ত্ৰৈলোক্যৰ প্ৰজা
 মহা মহোৎসৱ আতি কৰে ।
 শুনা সমজ্যাব লোক হৰি ধৰি কবিরোক
 হৰি নামে পাতোক স্নহাবে ॥

ইন্দ্র সহিতে বামনৰ স্বৰ্গাবোহণ
আৰু বলিৰ সূতলত প্ৰবেশ

পদ

ত্ৰৈলোক্যৰ ৰাজা যেবে ভৈলন্ত বামন ।
পৰম মঙ্গল আসি মিলিল তেখন ॥ ১২৮৬
গুচিল দুৰ্ভিক্ষ দুখ শোক উতপাত ।
সদায়ে স্তব্ধি স্তম্ভল বহে বাত ॥
এবিলা প্ৰচণ্ড তাপ সহস্ৰ কিৰণ ।
অকালত নাহি কৈতো প্ৰজাৰ মৰণ ॥ ১২৮৭
পাপ পথ এৰি সবে পুণ্যকৈসে ভজে ।
বুৰাক নলাগে শস্তু আপুনি উপজে ॥
বৰিষয় মেঘে যেতিক্ষণ যৈত লাগে ।
সমস্তে সম্পূৰ্ণ কেহো কাহাতো নমাগে ॥ ১২৮৮
ঘটস্ৰবা ধেমুৰ আপুনি দুগ্ধ অশ্ৰে ।
পঞ্চায়তে প্ৰলম্পি আপুনি নদী বশে ॥
বামনৰ প্ৰসাদে প্ৰত্যেক ঘৰে নিধি ।
যেহি মনে বাঞ্ছা কৰে সেহি হোৱে সিদ্ধি ॥ ১২৮৯
হৃষ্ট পুষ্ট ভৈল প্ৰজা পৰম সন্তোষে ।
বামন বিষ্ণুৰ যশ দশোদিশে ঘোষে ॥
অনন্তৰে হব সৰ্পৰাজ প্ৰজাপতি ।
উপেন্দ্ৰক কবিলন্ত অনেক ভকতি ॥ ১২৯০
বামনো কবিলা তাসম্বাক বহুমান ।
মেলানি মাগিয়া গৈলা যাহাৰ যি স্থান ॥
আনো যত সমজ্যাৰ সিদ্ধ মুনিগণ ।
চাহি অভিষেক সবে মহা বজ্ৰমন ॥ ১২৯১
স্বকি স্বকি স্থানে লবি গৈলা দিব্য যানে ।
অশ্ৰো অশ্ৰো বামনৰ মহিমা বথানে ॥
এহিমতে উপেন্দ্ৰে বিদৰ্শিত সমজ্যাক ।
বাসৱক সম্বুধি বুলিলা হেন বাক ॥ ১২৯২
উঠা দাদা আৰিও স্বৰ্গক লাগি যাও ।
মাৰব পাৱত নিয়া তোমাক ভেটাও ॥

শুনি পুৰন্দৰ আৰোহিলা বিমানত ।
লবিলা যোগানে দেৱগণ কোটি শত ॥ ১২৯৩
চলিলা বামন বাসৱক আগ কৰি ।
দিগপালগণে যাস্ত দোভাইক আৱৰি ॥
বহুবিধ জয় বাঢ় বাৰে আগে পাছে ।
উপৰত ধৱল ছত্ৰক ধৰি আছে ॥ ১২৯৪
ঢোলে শ্বেত চামৰ মিলিল মহা স্মৃথ ।
ভৈলা মহা লক্ষ্মী দুনাই ইন্দ্রক সমুথ ॥
মহা চমৎকাৰে চলে ইন্দ্রৰ বিমান ।
পাছে অত্ৰাৱতীত বহিলা গৈয়া যান ॥ ১২৯৫
আসন্ত বাসৱ দুনাই দুৰ্গতি নিস্তৰি ।
উলস মালস কৰে সমস্তে নগৰি ॥
শাৰী শাৰী ছুৱাবত বোৱে যাত্ৰা কল ।
জল ভৰি ঘটৰ উপৰে থৰৈ ফল ॥ ১২৯৬
লগাৱৈ প্ৰদীপ ধূপ সিঞ্জে দুৰ্ব্বাক্তত ।
পথে পথে পাৰিলা বিচিত্ৰ পাট নেত ॥
দিব্য বস্ত্ৰ ভূষণে ভূষিত সবে নাৰী ।
অশ্ৰো অশ্ৰো মাতা মাতি কৰে বিদ্ৰ পাৰি ॥ ১২৯৭
আগ বাঢ়ি যাস্ত ৰঙ্গে হাতে পুষ্প ফল ।
কতো নাৰীগণে গাৱে যাত্ৰাৰ মঙ্গল ॥
অদিতি শুনিলা আসে পুত্ৰ পুৰন্দৰ ।
আনন্দতে লোতক নিগৰে নয়নৰ ॥ ১২৯৮
আগবাঢ়ি যাস্ত মন উৎসুক অনেক ।
আৱৰি লবিলা দিব্য নাৰী সহস্ৰেক ॥
আগত গন্ধৰ্ব্বগণে যায় গীত গাই ।
বিছাধৰে বাৰে খোল আনন্দ বঢ়াই ॥ ১২৯৯
দিব্য কাছে কাছি নাচি যায় অপেশ্বৰা ।
লবিলা উভটি প্ৰজা নগবৰ পৰা ॥
এহিমতে ইন্দ্রে আসি পাইলা অত্ৰাৱতী ।
বিমানৰ হস্তে নামিলন্ত স্তবপতি ॥ ১৩০০
মাৱক প্ৰণাম কবিলন্ত ছয়ো ভাই ।
ধবিল ইন্দ্রক দেবী চিৰকালে পাই ॥

আনন্দতে কান্দিলন্ত সারটিয়া গলে ।
 তিয়াইলা শবীৰ তান নয়নৰ জলে ॥ ১৩০১
 কিনো কফ্ট পাইলা পুতাই দানৱে বুৰাইল ।
 পূৰ্বিল হৃদয় পুতাই আজিসে জুৰাইল ॥
 হেন জানো তোক আৰ নেদেখিবো আধি ।
 বামন পুতাই আনিলন্ত প্ৰাণ ৰাখি ॥ ১৩০২
 উপেন্দ্রক ভাই পাইলে কত তপসাই ।
 মহা কোঁতুহলে আবে থাকি ছয়ো ভাই ॥
 পাছে বামনক আনি কোলাত বৈসাইলা ।
 গলত বান্ধিয়া দেৱমাতা চুমা খাইলা ॥ ১৩০৩
 সার্থক তনয় মোৰ কুলৰ উদ্ধাৰ ।
 মোক শোক সাগৰত কৰিলাহা পাৰ ॥
 মহা ঘোৰ আপদত ত্ৰিদেশ মজিল ।
 তোমাৰেসে প্ৰসাদে ছনাই উপজিল ॥ ১৩০৪
 যতেক বুলিলা পুত্ৰ পাইলো সবে দান ।
 এবে দিতি সতিনীৰ সৃজিলোহো মান ॥
 বামনক বুলি আনো অনেক বচন ।
 গৃহক গৈলন্ত লগে লৈয়া পুত্ৰগণ ॥ ১৩০৫
 বজাৰে ছন্দুতি ভেৰী কাহাল কৰ্ত্তাল ।
 মাত নুশুনিয় আৰ প্ৰজাৰ ঘঞ্চাল ॥
 শচী সমে পুৰন্দৰ পশিলা ওৱাৰি ।
 বেটিলেক সন্দৰী অনেক দিব্য নাৰী ॥ ১৩০৬
 আগে অপেশ্বৰা পাতিলেক দিব্য নাট ।
 যেনমতে ইন্দ্রে ছনাই পাইলা দণ্ডপাট ॥
 শুক নিগদতি বাজা শুনা কুকপতি ।
 কহিলো ইস্তৰ কথা তোমাত সম্প্ৰতি ॥ ১৩০৭
 ত্ৰৈলোক্য লৈলন্ত হৰি যেবে ভিক্ষা ছলে ।
 শুনা বেনমতে বলি পশিলা স্ততলে ॥
 বামনৰ আঞ্জা বলি শিবত ঠড়াই ।
 সবছু বান্ধৰে সবে হয় এক ঠাই ॥ ১৩০৮
 স্ততল পুৰত গৈয়া প্ৰবেশিলা পাছে ।
 দেখিলন্ত দিব্য পুৰী প্ৰকাশন্তে আছে ॥

দিব্য বহু জ্যোতিয়ে স্বৰ্গতো কৰি বলে ।
 নানাবিধ গৃহ চন্দ্ৰ সূৰ্য্য সম জ্বলে ॥ ১৩০৯
 স্তৰ্ণৰ কাঠি কামি বজত কৰিলি ।
 চিকিমিকি কৰে শুদ্ধ স্তৰ্ণ মাৰলী ॥
 স্ফটিকৰ স্তম্ভ বৈচুৰ্য্যৰ দিৰ্ঘ বাৰ ।
 পদ্মবাগে গাছি আছে কপাট ছৱান্ত ॥ ১৩১০
 হীৰাৰ জিজিৰী মাণিকৰ কুণ্ডকথ ।
 আগচালিচয়ক দেখন্তে মহা স্তথ ॥
 আশী হাতমান তাৰ স্তৰ্ণৰ কাছি ।
 আৰিল মুৰাৰি মুকুতাৰ মালা গাছি ॥ ১৩১১
 প্ৰৱালৰ বাট মৰকত খাতখৰি ।
 শুদ্ধ স্তৰ্ণৰ পাতে আছে গৃহ ভৰি ॥
 দিব্য শয্যা সব হেন মেঘত বিজুলী ।
 বিচাই আছে তাত মনোহৰ হংস তুলী ॥ ১৩১২
 স্তকোমল ধৱল ছুগুধ ফেনময় ।
 উপৰত দিব্য চন্দ্ৰ তাৰ প্ৰকাশয় ॥
 অনেক পদ্মিনী নাৰী ভ্ৰমৈ লয়লাসে ।
 গাৱৰ স্তৰ্ণ গন্ধে পদ্ম যেন বাসে ॥ ১৩১৩
 কণঝুণ কৰি বাজে পাৱত নুপুৰ ।
 দবশনে কৰে মদনৰো দৰ্পচুৰ ॥
 তাৰ কাছে আছে দিব্য দিঘী সৰোবৰ ।
 চাৰিয়ো কাথৰে খাটখৰি স্তৰ্ণৰ ॥ ১৩১৪
 পাৰে পাৰে দিব্য পুপ্পগণ অসংখ্যাত ।
 মন্দাৰ মল্লিকা কল্পতক পাৰিজাত ॥
 বলয় আকাৰ কৰি প্ৰতি গাছে গাছে ।
 স্তৰ্ণ মাণিকে খচি ভিণ্ডি বান্ধি আছে ॥ ১৩১৫
 পুপ্পৰ স্তৰ্ণ আমোদিত আতি কৰে ।
 মধুপানে মত্ত হয় ভ্ৰমবে গুঞ্জৰে ॥
 দিব্য পক্ষীগণে তেজে স্তললিত বাৰ ।
 সৰ্বকালে বসন্ত মলয় বহে বাৰ ॥ ১৩১৬
 নাহি তাত স্তথা স্তথা ক্ৰোধ অহকাৰ ।
 নাহি জবা স্তক্য বোগ শোকৰ সকাৰ ॥

ঘেহিমতে অভিলাস কৰে সেই পাৰে ।
 সদায় আনন্দময় বিষ্ণুৰ প্ৰভাৱে ॥ ১৩১৭
 দ্বিতীয় বৈকুণ্ঠ যেন মাধৱৰ পুৰ ।
 দেখি সচকিত ভৈল যতেক অস্থৰ ॥
 সংসাৰৰ দুখ মানে এৰাইলা সবাকৈ ।
 বৃদ্ধ সবো যুবা ভৈল প্ৰবেশ মাত্ৰকৈ ॥ ১৩১৮
 মিলিল মনত আসি পৰম আছ্লাদ ।
 জানিলন্ত বলি পাইলা বিষ্ণুৰ প্ৰদাদ ॥
 প্ৰত্যেক দেখিলা আসি মাধৱৰ স্থান ।
 বিষ্ণুৰ চৰণ মনে কৰিলা সন্মান ॥ ১৩১৯
 গৃহক সমুখ ছয়া ৰাম কৃষ্ণ লৰি ।
 সবাক্ৰমে প্ৰণামিলা দগুৰতে পৰি ॥
 হেন দেখি নাৰীগণে গৃহৰ বজাইলা ।
 শুভক্ষণে দৈত্যেন্দ্ৰক গৃহ প্ৰবেশাইলা ॥ ১৩২০
 অভ্যস্তবে পশিয়া ফুৰন্ত বলিৰায় ।
 আছে অষ্ট নিধিৰ ভাণ্ডাৰ ঠাই ঠাই ॥
 বহুময় পাত্ৰ দিব্য বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ।
 শয্যা সব আছয় দেখন্তে চমৎকাৰ ॥ ১৩২১
 ভৈলন্ত আশ্চৰ্য্য দেখি গৃহৰ জেউতি ।
 ওচৰো নপাৰে কোটি কোটি অত্মাৱতী ॥
 বিষ্ণুৰেমে কৃপা ইটো দেখি দৈত্যেশ্বৰ ।
 যাৰ যেন যোগ্য প্ৰবেশাইলা ঘৰে ঘৰ ॥ ১৩২২
 নিয়মিলা দানৱক বিষ্ণুধৰ্ম কই ।
 আপুনি থাকিলা এক মুখ্য গৃহ লই ॥
 দিব্য ভোগ যতেক আপুনি লৱে লাগ ।
 বৈষ্ণৱ বলিৰ তাত নাহি অনুৰাগ ॥ ১৩২৩
 এৰিলা বিষয় ভোগ প্ৰহ্লাদৰ নাতি ।
 সদায়ে থাকন্ত দিব্য সভা এক পাতি ॥
 মাধৱৰ চক্ৰে আসি ভৈলা সভাসদ ।
 যাহাৰ ভৱন্ত দৈত্যগণ নিশৱদ ॥ ১৩২৪
 প্ৰহ্লাদে কহন্ত শুনি থাকে কৃষ্ণ কথা ।
 দাবতে আপুনি হৰি থাকন্ত সৰ্বধা ॥

শ্ৰামল শৰীৰ শিবে কিবীটি উজ্জ্বল ।
 কমললোচন চাক মকৰ কুণ্ডল ॥ ১৩২৫
 কণ্ঠত কোঁস্তভ কৰে কক্ষণ কেয়ূৰ ।
 কটিত মেথলা পাদ পঙ্কজে নুপূৰ ॥
 গাৱে পীতবস্ত্ৰ যেন অগনিৰ জ্বালা ।
 আপাদলম্বিত জ্বলে গলে বনমালা ॥ ১৩২৬
 প্ৰসন্ন বদনে হৰি কৰে ধৰি গদা ।
 বলিৰ সমুখ ছয়া থাকন্ত সৰ্বধা ॥
 হৰি দৰ্শনত নিৰ্ম্মল ভৈল মতি ।
 বিষ্ণুৰ চৰণে অনুক্ষণে বাঢ়ে বতি ॥ ১৩২৭
 ভৈলন্ত বিমুখ বলি বিষয় স্তুত ।
 সদায়ে কৃষ্ণৰ নাম নুগুচে মুখত ॥
 উঠি কতো কীৰ্ত্তন কবন্ত তাল ধৰি ।
 দৈত্যগণে বেঢ়ি বাৰে চৌপাসে চাপৰি ॥ ১৩২৮
 প্ৰহ্লাদে শিখান্ত গাৱে গোবিন্দৰ গীত ।
 পৰম আনন্দে দৈত্যপতি কৰে নৃত্য ॥
 গোবিন্দক স্তমবিয়া আনন্দে দ্ৰৱে চিত্ত ।
 হৰিষে লোতক ঝৰে তনু ৰোমাঞ্চিত ॥ ১৩২৯
 হন্ত নিশৱদ গদ গদ কৰে মাত ।
 প্ৰেমভাৱ উপজি পৰন্ত ঢাত ঢাত ॥
 ভকতৰ বশ্য বিষ্ণু আকলিয়া বলি ।
 কতো আতি হৰিষে হাসন্ত খলখলি ॥ ১৩৩০
 কতো ছকছকি কৰি কবন্ত ক্ৰন্দন ।
 কতো গীত গান্ত বিৰোচনৰ নন্দন ॥
 কতো হৰি বুলি গেবিয়াস্ত উগ্ৰসেন ।
 উঠি উঠি পৰন্ত নাচন্ত বাউল যেন ॥ ১৩৩১
 কতো মৌন ছয়া পৃথিৱীত পৰি থাকে ।
 কবয় কীৰ্ত্তন সবে বেঢ়ি দৈত্যজাকে ॥
 হেন ভক্তি ভাৱে দৈত্যেন্দ্ৰৰ দিন যায় ।
 বলি সম ভাগ্যৱন্ত ত্ৰৈলোক্যত নাই ॥ ১৩৩২
 অগতকে পৱিত্ৰ কবন্ত দৈত্যপতি ।
 হৰিয়ো বিস্ময় দেখি বলিৰ ভকতি ॥

অস্তবীক্ষে মহিমা বখানে সিদ্ধ মুনি ।
 হেনতো বৈষ্ণৱ নতু দেখি নতু শুনি ॥ ১৩৩৩
 সদায়ে থাকন্তু দামোদৰ যাৰ কাছে ।
 বলি সম ভাগ্যৱন্ত আন কোন আছে ॥
 মাধৱৰ পাৱত অৰ্পিলা আপোনাৰ ।
 বলিসে জিনিলা ইটো দুৰ্জয় মায়াক ॥ ১৩৩৪
 এহি বুলি পুষ্প বৰিষন্ত ঘনে ঘন ।
 বোলা হৰি হৰি সবে সভাসদগণ ॥

ছবি

শুক মুনি নিগদতি শুনিয়োক কুকপতি
 বৈষ্ণৱ বলিৰ দেখি কৰ্ম্ম ।
 বৰ বৰ দৈত্যগণ কৰৈ হেন আলোচন
 দেখা কিনো বিপৰীত ধৰ্ম্ম ॥ ১৩৩৫
 ইটো দৈত্য মুৰ্খৰাজ এৰিলেক ৰাজ কাজ
 শত্ৰুৰ সদায় লৱৈ নাম ।
 আন নাই হৰি বিনে নাটৈ গাটৈ ৰাত্ৰি দিনে
 কৰে কিনো গৰহিত কাম ॥
 ছাড়িলে দৈত্যৰ নীতি ভৈল বিষ্ণুৰেমে ভিত্তি
 জানা আৰু পাইলেক বিবুদ্ধি ।
 হৰি বুলি মৰৈ মাত্ৰ নভৈল একোবো পাত্ৰ
 যেন ভৈল শোবৰ ঔষধি ॥ ১৩৩৬
 আটাসতে গল ফাটৈ যেন কাণে সূচী তাটৈ
 সৰ্বদায়ে শুনৈ হৰি কথা ।
 কিবা কৰ্মৰ্ণনা চাওঁ আসা উঠি ঘৰে যাওঁ
 হৰি নাম শুনোনোহো যথা ॥
 কুল ধৰ্ম্মে ভৈল হীন যেন বাতুলৰ চিন
 ইহাৰ সেৱাত নাহি ফল ।
 হেন কাশাকাণি কৰি উঠি গৈলা ঘৰা ঘৰি
 কতো কতো দানৱ নিষ্খল ॥ ১৩৩৭
 প্ৰৱণে আনন্দ কৰৈ কীৰ্তনে পাতক হৰৈ
 হৰি নাম শুকুতি দায়ক ।

পাতকে শুনিবেনেদে যেনকিলাইকোবাইখেদে
 দুৰ্ঘ শঠ অধৰ্ম্মী জনক ॥
 পৰম মঙ্গল ৰাম নাম ইটো অমুপাম
 বৈষ্ণৱৰ যাক শুনি তুষ্টি ।
 দৈত্যগণ ছৰাচাবে তাক কি শুনিবে পাবে
 উচ্ পিচ্ কৰি গৈল উঠি ॥ ১৩৩৮
 বলিবো শুননৈ হাক দানৱৰ বিচেক্টাক
 মাধৱৰ চক্ৰে দেখি আছে ।
 জ্বলৈ যেন সূৰ্য্য-কোটি বিশ্বাদ শৱদে উঠি
 ক্ৰোধে খেদি গৈলা পাছে পাছে ॥ ১৩৩৯

তুলুড়ী

দৈত্যৰ পুৰীত পশিল ছবিত
 বাঘে যেন ধৰে খেদি ।
 যত দ্ৰোহীয়াৰ ৰক্ষা নাহি তাৰ
 পেলাৱে মাথাক ছেদি ॥ ১৩৪০
 কাবো নাক কাণ কৰে খান খান
 কাবো কঙ্কালত কাটে ।
 হাত ভৰি টাঙ্গি কবয় চৌৰাদী
 পৰি গড়াগড়ি বাটে ॥
 কাবো জিহ্বা আনি কাটে টানি টানি
 ধৰি ছয়ো চক্ষু কাটে ।
 কাবো দাস্ত সাৰে কৰ্ম্মিণীয়া মোৰে
 দৈত্যৰ লাগ নাছাবে ॥ ১৩৪১
 কাবো বুক ছিৰি তপত কধিৰি
 জুজ্বাৱে গৃধ্ৰ শৃগাল ।
 অধৰ্ম্মে নাশিল ক্ৰণেকে মৰিল
 দৈত্য ভৈল বুণ্ডামাল ॥
 বিষ্ণুৰ চক্ৰৰ নলাগে ভাগব
 হস্তী যেন মাৰৈ মাখি ।
 পুত্ৰ ভাৰ্যা এৰি মৰো জীও কৰি
 কতো পলাই প্ৰাণ ৰাখি ॥ ১৩৪২

ইতি নি লোকত ভ্রময় ভয়ত
 চক্ৰো পাছে পাছে ফুৰৈ ।
 হেৰ পাইলো বুলি মাৰয় সমূলি
 দানৰে দাস্তে মুঘুৰৈ ॥
 ব্রহ্মাত লাগিল শৰণ মাগিল
 হাতে দাস্তে খেৰ তুলি ।
 চক্ৰক ডবাই কেহো নেদে ঠাই
 বলিৰ দ্ৰোহীয়া বুলি ॥ ১৩৪৩
 বুদ্ধি ভৈল চুৰি পলাইবাৰ পুৰি
 কহিতো নপাইল খুজি ।
 বলিৰ চৰণে পশিলো শৰণে
 ছুনাই সবে মান বুজি ॥

হৰি

এহিমতে চক্ৰে ধৰি কাটি মাৰি বশ্য কৰি
 কতো দানৱক দিলা আনি ।
 দৈত্যগণে ভ্ৰাস হয় কাণ মুণ্ড নলাবিয়া
 থাকিলা বলিৰ আক্তা মানি ॥ ১৩৪৪
 কুপাময় দৈত্যপতি শিক্ষা দেন্তু প্রতি প্রতি
 শুনিয়েক সমস্তে দানৱ ।
 যিটো হৰি কথা কৰৈ হৰি নাম সদা লৱৈ
 সি সি মোৰ পৰম বান্ধৱ ॥
 কৰমোৰে বোলো হেৰা অশ্বৰ স্বভাৱ এৰা
 হৰি ভকতিত দিয়া চিত্ত ।
 মুখে হৰি নাম শ্ৰবৈ হৃদয়ত ৰূপ ধৰৈ
 তাহাৰ স্তূত্যৰো মই স্তূত্য ॥ ১৩৪৫
 শুনিয়েক জ্ঞাতি লোক সবে কুপা কৰা মোক
 হৰি শ্ৰবৈ হয়ো পৰিত্ৰাণ ।
 মুহি তৰে পাইবা বল এহি বুলি মহাবল
 ভকতিৰ পাতিলা দেৱান ॥
 কোনে হৰি নাম লৱৈ কোনে কৈত কিবা কৰৈ
 নিতে কৰে ওয়াচিল বান্ধী ।

যাহাৰ নুপূৰে তাই তাহাৰ জীৱন নাই
 চেঙ্গি দিয়া মাৰে প্ৰাণ টাঙ্কি ॥ ১৩৪৬
 ফুৰে পাইক ঘৰে ঘৰে সবংশকে বেটি ধৰে
 যাহাৰা নলৱে হৰি নাম ।
 সৰ্ব্বশ্ব আগ্ৰসি লৱৈ জীৱে মানে সাঞ্চি থৱৈ
 গলত লগাৱৈ বৰ সাম ॥
 কীৰ্তনত চিত্ত নেদি গ্ৰাম্য কথা কহে যদি
 তাহাৰো কাণত স্তূচী তাৰৈ ।
 হৰি ভকতক দেখি হাৰ্শে উপহাস্য কৰি
 চৰবতে তাৰো গাল ফাৰৈ ॥ ১৩৪৭
 স্তম্ভৰিবে নাহি ইচ্ছা ডৰতে ভকচে মিছা
 জানি তাৰো জিহ্বা কাটে টানি ।
 যিবা থাকে মৌন ছই তাৰো মুখে দেই জুই
 কেনে নোবোলস হৰি বাণী ॥
 অৱজৰ নাহি ৰাতি প্রতি ঘৰে ঘৰে মাতি
 ফুৰে কটোৱাল বাটে বাটে ।
 কটকে বজাৱে ভেৰী জাগ জাগ নিদ্ৰা এৰি
 হৰি বোল হৰি বোল কাটে ॥ ১৩৪৮
 বাজাৰ দণ্ডিত থাকি স্তূতলপুৰক ঢাকি
 নিৰন্তৰে কৰৈ হৰি ঘোষ ।
 আন গৃহ কৃত্য এৰি হৰি বুলি পাৰে গেৰি
 শুনি মিলে বলিৰ সন্তোষ ॥

দুৰ্গতী

এহিমতে তৈত আছে যত দৈত্য
 এৰিলা আন আলাপ ।
 কৰৈ হৰিধৰি হৰি কথা শুনি
 শৰীৰ ভৈল নিলাপ ॥ ১৩৪৯
 কুকৰ চৰণ শেৰৈ অক্ষয়
 অক্ষয় পুণ্যক সৰ্কে ।

বলিৰ প্ৰসাদে আতি অপ্ৰমাদে
 হুতলপুৰত বন্ধে ॥
 সিটো দৈত্যেশ্বৰে মাধৱত পৰে
 নিচিন্তিলে আন কাম ।
 শয়নে ভোজনে সচিত্তে সপোনে
 নেৰিলে হৰিৰ নাম ॥ ১৩৫০
 স্পৃহা ভক্তি ভাৱে দৈত্যপতি
 কৰিলে কৰ্ম নিৰ্মূল ।
 সংসাৰক তৰি পুৰুষ উদ্ধাৰি
 নিস্তাৰিলা দৈত্যকূল ॥
 বলিৰ সদৃশ নাহি স্পৃহকষ
 বৈষ্ণৱতে সাৰতৰ ।
 যাব যশ ৰাশি থাকিল প্ৰকাশি
 যাবে চন্দ্ৰ দিবাকৰ ॥ ১৩৫১
 শুক নিগদতি কহিলো সন্ত্ৰতি
 বলিৰ চৰিত্ৰ যত ।
 যিবা শুনে পঢ়ে তাকো পাপে এবে
 স্তম্ভে বন্ধে বৈকুণ্ঠত ॥

নৰো নাৰায়ণ কৰত কাৰণ
 খণ্ডিয়ো সংসাৰ ভয় ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণে ভবিল শঙ্কৰে
 ভাগৱত পদচয় ॥ ১৩৫২
 শুনা বুধ লোক কৰিয়োক মোক
 পদত দুষণ দেখি ।
 যাব জ্ঞান নাই সিমান চেৰাই
 মূৰ্খৰ দোষ নেলেখি ॥
 মোৰ পদ বুলি নেৰিবা সমূলি
 বিচাৰি দেখিবা পাছে ।
 মোক্ষৰ নিদান অমৃত সমান
 কৃষ্ণ কথা আতে আছে ॥ ১৩৫৩
 হেন অনুমানি কৃষ্ণৰ কাহিনী
 শুনিয়া হুয়ো সন্তোষ ।
 আন কাম এৰি সমজ্যায়ে বেড়ি
 কৰিয়োক হৰি ঘোষ ॥

শ্ৰীমদ্ভগবদ্‌গীতা

মহাভাগবত

দশম স্কন্ধ

—:०:—

ଓଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାୟ ନମଃ ।

ଶ୍ଳୋକ—ଯୁକ୍ତଃ କ୍ବୋତି ଯାଚାଳଃ ମଧୁଃ ଲଞ୍ଜୟତେ ମିତ୍ରିଃ ।
ସଂ କୃପା ତସ୍ୟହଂ ବନ୍ଧେ ମଧ୍ୟମାନ୍ୟ ମାଧବମ୍ ॥

ମଧ୍ୟମାନ୍ୟ ମାଧବମ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉପ ବିଷୟକ ଶ୍ଳୋକ

ଜୟ ନମୋ ଯାଦବ ମାଧବ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।
ଜୟ ହୃଦାକେଶ ମଦାଶିର ମନାତନ ॥
ଶ୍ରୀମତ ତାବତ ନାବାସନ ନିବାକାବ ।
କୃଷ୍ଣ ଚକ୍ଷୁରେ କୋଟି କୋଟି ନୟନାବ ॥ ୧
ନମୋ ନମୋ ତଗରକ୍ତ ଭକତବ ନିଧି ।
ସ୍ବିକ ସ୍ତବେ ଆବନ୍ଧବ ହୈକ ମିତ୍ରି ॥
ମହାଭାଗବତ କଥା ମଧ୍ୟ ସ୍ତବ ।
ବିଷଟିଳା ମଧ୍ୟ କୃଷ୍ଣ କିମ୍ବ ମଧ୍ୟ ॥ ୨
କ୍ବୟୋବେ ବୋଲୋ ଶୁଭା ସବେ ମତାମନ ।
ମୁଚ୍ଛ ହସା କବୋ ମହାଭାଗବତ ମଧ୍ୟ ॥
ଆମାବ ମଧ୍ୟ କେହୋ ନ୍ୟସିବା ଦୋଷ ।
କୃଷ୍ଣ କଥା ଶୁଣି କଥା ଚିତ୍ତକ ମତୋଷ ॥ ୩
ମତ କୋଟି ଜନକ ମହାମାତମ୍ ।
କିଟୋ ମଧୁକର ନିବାସନେ ତେଜ ମଧ୍ୟ ॥

ମି ମି ଜନେ କୃଷ୍ଣ କଥା ଶୁଣିବାକ ପାବେ ।
ମାଧବ କାମତ ମାଧବେ ମୁଚ୍ଛା ହେନ ତାବେ ॥ ୪
ହେନ ଜାନି ମାଧବନେ ଶୁଭା ସବେ ନବେ ।
ନାହି ମଧ୍ୟ କୃଷ୍ଣ କଥା ଶ୍ରୀମତ ମଧ୍ୟ ॥
ତମ ଜମ ଯଜ୍ଞ ମହା ନାନ ଶିର୍ଷ ମାନ ।
କୋଟି ଭାଗ ମୁହି କୃଷ୍ଣ କଥାବ ମାନ ॥ ୫
ମଧ୍ୟମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମାଧବେ ମୁଚ୍ଛ ମୁଚ୍ଛ ।
ଚକ୍ରେ ମୁଖ୍ୟ ବନ୍ଧବ କହିଲା କଥା ମଧ୍ୟ ॥
ମାଧବେ ନାବାସନେ ସହ ବନ୍ଧବେ ଅବତାମି ।
କହିଲୋକ କେନ କର୍ମ କହିଲକ୍ଷ ହସି ॥ ୬
ମହାଜ୍ଞାନୀମଧ୍ୟେ ମାଧବେ ଅବିଜ୍ଞାନ ।
ମାଧବେ ଶୁଣି କର୍ମ କହିଲୋକ୍ଷ ॥
ହେନ କୃଷ୍ଣ କଥା ମୁଚ୍ଛାମି କେନ ନବେ ।
ଏକେ ମହାମାଧବେ ମାଧବେ ମଧ୍ୟ ॥ ୭
ହୁଷେ ମାଧବେ ମୋ କଥା କହିଲୋକ୍ଷ ।
ଶ୍ରୀମତ ଶିର୍ଷ କର୍ମ ଶ୍ରୀମତ ମଧ୍ୟ ॥

শোখ পিতামহবর্গে কৃষ্ণ নৌকা পাই ।
 মীলায়ে ভবিলা তাক গোখোজ পবাই ॥ ৮
 শোব দেহা দহিলে দ্রোণীৰ ব্রহ্ম শবে ।
 বাখিল মাধব পশি গর্ভব ভিতবে ॥
 ছেন ইন্দ্ৰদেব মোব প্রভু দামোদব ।
 কহিয়ো শুনিবো তান চবিত্রে বিস্তব ॥ ৯
 কিহেতু বখিলা কৃষ্ণে কংস মাতুলক ।
 পিতৃগৃহ এবি কেনে গৈলা গোকুলক ॥
 মনুষ্য শবীৰ আছিলন্ত কতমানে ।
 বৃষ্ণি বংশ সহিতে বঞ্চিলা কোন থানে ॥ ১০
 কতেক ভার্য্যাক বিহাইলন্ত যদুবায় ।
 কহিয়োক মুনি শুনিবাক শ্রদ্ধা যায় ॥
 হবি কথা অমৃত পিয়ন্তে তমু মুখে ।
 নাই ক্ষুধা তৃষ্ণা নবাধয় একো দুখে ॥ ১১
 শুনি মুনি বুলিলন্ত ধন্য পবীক্ষিত ।
 মাধবব কথাত একান্ত ভৈল চিত ॥
 কৃষ্ণব চবিত্রে আবে শুনিয়ো উৎসুকে ।
 এহিবুলি কহিবাক আবস্তিলা শুকে ॥ ১২
 উপজিলা বাজা ছয়া দৈত্য অসংখ্যাত ।
 বলব মর্পত কবে সন্তক বিধাত ॥
 তাব ভাব সহিবে নপাবি বহুধবী ।
 ব্রহ্মাত শবণ সৈলা ধেমুকপ ধবি ॥ ১৩
 তমু ভৈল কীণ শীড়িলেক শুক ভাবে ।
 তিস্তি আছে মুখ আতি লোভকব ধাবে ॥
 হুমহমি কামিলা মনত মহা বাগে ।
 নিবেদিলা ছুখ সবে বিধাতাব আগে ॥ ১৪
 পাছে ব্রহ্মাদেবে ছুখ দেখি পৃথিবীৰ ।
 ত্রিদশে সহিতে সৈলা কীৰোবাধি ভীৰ ॥
 জাখিলাহা মাধবক বস্ত্রে আবাবিত ।
 শুনিলা কাকাপি বাণী ব্রহ্মা সমাধিত ॥ ১৫
 পাছে ত্রিদশক ব্রহ্মা বুলিলা বচন ।
 বিহুব আবেশে কহিয়োক বনবচন ॥

সংহবিবা হবি পৃথিবীৰ মহাভাব ।
 ভুমি সবো হোৱা যদুকুলে অৱতাৰ ॥ ১৬
 বহুদেব গৃহত সাক্ষাতে নাৰায়ণ ।
 উপজিবা অৱশ্যে শুনিয়ো দেৱগণ ॥
 তানে অৰ্থে দিব্য নাৰীগণ হোক জাত ।
 আগে উপজিবা গৈয়া অনন্ত সাক্ষাত ॥ ১৭
 বিষ্ণুব আদেশে যোগমায়া ভগৱতী ।
 কাৰ্য্য সাধিবাক প্ৰতি হৈব্রা উতপুতি ॥
 এহি বুলি ব্রহ্মা দিয়া দেৱক আদেশ ।
 ভূমিক আশ্বাস বাণী বুলিলা আশেষ ॥ ১৮
 খণ্ডিবা তোমাৰ মহা দুখ দেৱহবি ।
 খেদ পবিহবি হুহু ছয়ো বহুধবী ॥
 এহি বুলি নিজ থানে গৈলা সৃষ্টিকবে ।
 শুনিয়োক যেন কথা ভৈল আত পবে ॥ ১৯

দৈৱকীৰ লগত বহুদেৱব বিবাহ । দৈৱবাণী শুনি
 কংসে দৈৱকীক বধ কবিবপৈ উত্তত ।

স্বৰ্গতো অধিক থান মধুবা নগৰী ।
 একো কালে যাক নছাবন্ত দেৱহবি ॥
 পৃথিবীৰ মধ্যত উপমা নাহি যাব ।
 মুখ্য পাট ঠৈল সবে যাদব প্ৰজাব ॥ ২০
 সেহি মধুবাতে আছা হুব যদুপতি ।
 তাহানে তনয় বহুদেৱ মহামতি ॥
 অনেক সাদবে তাক আনিয়া গৃহক ।
 দৈৱকীক বিহা বস্ত্ৰে দিলন্ত দৈৱক ॥ ২১
 বস্ত্ৰে জাতিকাব বধ ছুই নৱশত ।
 উছৰ্গি বোভুক দিলা কস্তাব লগত ॥
 পোছব হাজাব বোড়া হতী শত চাবি ।
 দিলা ছুই শত দাসী অতি হুহুধবী ॥ ২২
 বিহা কবি বহুদেৱ গৃহ বাইবে স্তিতে ।
 বধত চড়িলা সৈয়া দৈৱকী সহিতে ॥

দেখি কংস বাজা ভগিনীৰ শ্ৰীতি কৰি ।
 বখে চড়ি ঘোৰাক ধৰিলা বাঘ জড়ী ॥ ২৩
 বেড়ি যায় জ্বৰ্ণৰ বথ এক শত ।
 যুদঙ্গ গৌমুখ শঙ্খ বাৰে নানা মত ॥
 ঘোৰা ডকাই যায় কংস চড়িয়া বখত ।
 শুনিলা আকাশী বাণী বাহাস্তে পছত ॥ ২৪
 যাক লৈয়া যাস কংস শুনবে অজ্ঞান ।
 এহিৰ অক্ৰম পুত্ৰে তোৰ লৈবে প্ৰাণ ॥
 শুনিয়া নিশ্চল কংসে খাণ্ডা লৈলা তুলি ।
 দৈৱকীৰ কেশত ধৰিলা কাটো বুলি ॥ ২৫
 অধম আচাৰ কংস ক্ৰুব কুলাঙ্গৰ ।
 বহুদেৱে দেখে দৈৱকীৰ চিস্তে মাৰ ॥
 উপশাস্ত কৰি তাক বুলিলা বচন ।
 শূৰ্য্য মহাবাজা ঘোষ কুলৰ নন্দন ॥ ২৬
 তুমি যেন বাজা তাক ত্ৰিজগতে জানে ।
 তোমাৰ গুণক বীৰসকলে বথানে ॥
 কোনসতে ইহান চিন্তিবে খোজা মাৰ ।
 একে স্ত্ৰী জাতি আৰো ভগিনী তোমাৰ ॥ ২৭
 কমনে আচৰে পাপ মৰণ ভয়তে ।
 জন্তৰ উপজে যুত্ৰ দেহাৰ লগতে ॥
 আজি যুত্ৰ হোক মুহি শতেক অন্তৰে ।
 অৱশ্যে মৰণ আৰ্হে সবে জগতৰে ॥ ২৮
 কৰ্ম্মৰ অধীন জীৱ যেতিয়ক যায় ।
 এৰৈ পূৰ্ব দেহা আউৰ শৰীৰক পাই ॥
 যেন জোকে ভূণ পাইলে এৰৈ আউৰ ভূণ ।
 জীৱন-মৰণ স্বপ্নে এৰে মুহি জিন ॥ ২৯
 যিটো জনে কুশলক চিন্তে আপোনাৰ ।
 হেন, জানি হোৱ নিচিন্তিবা কেৱে কাৰ ॥
 ইহ পৰলোকক নাহি হোৱাৰ কল্যাণ ।
 বিস্তৰ কৰিবো কিবা তুমি সৰ্বজ্ঞান ॥ ৩০
 তোমাকেনে কৰিষ্ঠ ভগিনী বীউপায় ।
 হেন জানি আৰু কাৰিলাক সুহুয়াই ॥

কেমিয়োক বাজা তুমি বীন নাৱাৰিলা ।
 আগ পাছ চিনাই আৰো বিজয় বুলিলা ॥ ৩১
 কৰিলা কাকুতি তাক অনেক কাৰণে ।
 তথাপিতো দৈৱকীক নেবিল দাকণে ॥
 পৰম দাকণ কংস ঘাতুক পৰায় ।
 দেখি বহুদেৱে ছনাই চিন্তিলা উপায় ॥ ৩২
 যাৱে বল বুদ্ধি থাকে থিৰ কৰি মন ।
 যুত্ৰক তৰিবে লাগি কৰিব মতন ॥
 পুত্ৰক অৰ্পিবো বুলি কংস নৃপতিক ।
 ইহাৰ হাতৰ একনাও দৈৱকীক ॥ ৩৩
 কিবা দৈৱকীৰ গৰ্ভে পুত্ৰ সুপজয় ।
 কিবা কংস মৰি আগে যায় যমালয় ॥
 কংস যেষে নমবয় পুত্ৰ হোৱে জাত ।
 তাৰে হাতে হোৱৈ কিবা আৰে কল্পপাত ॥ ৩৪
 কোনে বুজিবেক বিপৰীত দৈৱগতি ।
 হেন পৰামৰিষ কৰিয়া মহামতি ॥
 দহে অন্তৰ্গতে মন মুখত হাস্ত ।
 ঘাতুক কংসক হেন শূৰ্য্যই বুলিলন্ত ॥ ৩৫
 শূৰ্য্যই বাজা যেন আকাশী বচন ।
 দৈৱকীত হস্তে নাহি তোমাৰ মৰণ ॥
 আহান পুত্ৰত যেষে ভৈল যুত্ৰভয় ।
 সুপ্পিবো তোমাতে উপজিলে পুত্ৰচয় ॥ ৩৬
 হেন শূৰ্য্যই দৈৱকীক এৰি মহাবলী ।
 পৰিবাৰ্তি আপুন গৃহক গৈলা চলি ॥
 দেখি বহুদেৱ মনে মহা কুৰ্ত্ত ভৈলা ।
 তাৰ্ধ্যায়ে সহিতে নিজ মন্দিৰক গৈলা ॥ ৩৭
 কতো দিন অন্তৰে দৈৱকী মহা বচা ।
 জন্মিলন্ত অক্টপুত্ৰ আৰো এক কতা ॥
 কীৰ্ত্তিবন্ত নামে পুত্ৰ ভৈল এককতা ।
 বহুদেৱে বিলা তিয়া কংসক হাতৰ ॥ ৩৮
 এবিলন্ত পুত্ৰ যেষে অসত্যক হৰে ।
 কোন নো মুহুৰ্ত্তে আৰু ৰবি তৰুৰে ॥

বিজ্ঞানৰ মন মগ্ন ভৈল কৃষ্ণ পাৰে ।
 আন কোন বস্তু সিটো মোক্ষকে নাচাৰে ॥ ৩৯
 মায়াৰ বচনা পুত্ৰ ভাৰ্য্যা ধন জন ।
 জানি সবে তেজি ভজা কৃষ্ণৰ চৰণ ॥
 কংস বোলৈ বহুদেৱ কিনো পুণ্যাশালী ।
 এৰি দিলা পুত্ৰক সত্যক প্ৰতিপালি ॥ ৪০
 হাসি বোলৈ নিয়ো ইটো ছৰাল তোমাৰ ।
 আত হস্তে কিছু ভয় নাহিকে আমাৰ ॥
 তোমাৰ অক্ষয় পুত্ৰ ভৈলে দিবা আনি ।
 সেহিমে মোহোৰ মৃত্যু শুনি আছো বাণী ॥ ৪১
 হেন শুনি বহুদেৱ পুত্ৰ কোলে ধৰি ।
 আপুন গৃহক গৈলা মন্যু পৰিহৰি ॥
 নগৈলা সঞ্জাত ক্ৰুৰ কংসৰ বচনে ।
 আন বুলি আন কৰৈ অসতি দুৰ্জনে ॥ ৪২
 শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে কৃষ্ণৰ চৰিত ।
 আত পৰে আন পুণ্য নাহিকে কলিত ॥
 লভি আছা জন্ম যিটো ব্ৰহ্মাৰ বাঞ্ছিত ।
 জানি যত্নে কৰা পান কৃষ্ণ কথাযুত ॥ ৪৩
 কৰ্ণিক সংসাৰ বিলম্বত কাৰ্য্য নাই ।
 চিন্তামনি জন্ম হেৰা হাততে হবাই ॥
 নাহিকে চেতন কাল-অজ্ঞগৰে গিলে ।
 ধনজন জীৱন যাইবেক একে তিলে ॥ ৪৪
 যত দেখা ভাৰ্য্যাপুত্ৰ সবে অকাৰণ ।
 চাই মাত্ৰ থাকে কালে ধৰে যেতিক্ষণ ॥
 বিষয়ৰ স্তম্ভ একেতিলে কৰি চুব ।
 যমৰ কিঙ্কৰে ধৰি নিবে যমপুৰ ॥ ৪৫
 যমৰ মূৰ্ত্তিক দেখি হবাইবে চেতনা ।
 দুৰ্ঘোৰ নৰকে পেছলাই ডুৰ্জাইবে যাতনা ॥
 হেন জানি কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ কৰা সাৰ ।
 তেবেসে ভবিয়া ঘোৰ সংসাৰ নিকাৰ ॥ ৪৬
 বিচাৰি শাস্ত্ৰবো পাইবা এতিসে বুদ্ধতি ।
 কৃষ্ণৰ নাশে সবে বুদ্ধতি বুদ্ধতি ॥

কলিৰ পৰম ধৰ্ম জানা হৰি নাম ।
 শঙ্কৰে বচিলা ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৪৭

নাৰদৰ উপদেশ ; দৈৱকী-বহুদেৱ কাৰাগাৰত
 আয়ত্ৰ ; আৰু তেওঁলোকৰ পুত্ৰবধ ।

ছন্দভী

অনন্তৰে আসি নাৰদে বোলন্ত
 শুনৰে অবোধ কংস ।
 বহুদেৱ আদি কৰিয়া যতেক
 দেখম যাদৱ বংশ ॥
 নন্দ আদি কৰি যতেক গুৱাল
 আছে মনুষ্যৰ ৰূপে ।
 ইটো সবে দেৱ জানিবি নিশ্চয়
 কহিলো তোত স্বৰূপে ॥ ৪৮
 দৈৱকী যশোদা আদি কৰি যত
 সবে দেৱতাৰ নাৰী ।
 তই কালনেমি আছিলি পূৰ্বত
 মাৰিলা তোক মুৰাৰি ॥
 দৈৱকীৰ গৰ্ভে উপজি ছনাই
 তোক মাৰিবন্ত হৰি ।
 যাক জ্ঞাতি বুলি আপুনি মানস
 সবেয়ো তোহোৰ বৈবী ॥ ৪৯
 তোক মাৰিবাক সবাৰে যতন
 সত্বে চিন্ত উপায় ।
 এহি বুলি উঠি লৰিলা নাৰদ
 হাতে দিব্য বীণা বায় ॥
 নাৰদৰ বাণী শুনিয়া কংসৰ
 মহা ক্ৰোধ হুনি গৈল ।
 বহুদেৱ দৈৱ-কীৰ আনি স্বৰে
 লোহা লহাই বাছি কৈল ॥ ৫০

ভাস্ৱাৰ পুত্ৰ উপৰ্জৈ মাত্ৰকে
ধৰি মাটৈ জাৱকণে ।

পিতৃ মাতৃ ভাতৃ একোৱে নামানে
নিদাক্ষৰ ৰাজা মনে ॥

হাদ্ৰ বংশক হিংসা কৰিবাক
লাগিল কংস নিলাজ ।

উগ্ৰসেন পিতৃ তাহাকো নিগ্ৰহি
আপুনি ভুঞ্জয় ৰাজ ॥ ৫১

অৰিষ্ঠ মুষ্টিক ধেনুক পুত্ৰনা
প্ৰলম্ব বক চানুৰ ।

বাণ জবাসন্ধ এক ঠাই হয়
যতেক আনো অস্থৰ ॥

যাদৱগণক মাৰিবে লাগিল
ক্ৰোধ কৰি আসবিস ।

যদুগণো পাছে মহা গীড়া পাই
পলাই গৈল দশোদিশ ॥ ৫২

কংসৰ ভয়ত সৰ্বস্ব ত্যাগিয়া
প্ৰাণ ৰাখি গৈল ভাগি ।

বিদৰ্ভ নৈবেধ কৈকেয় কোশল
কুক পাঞ্চালক লাগি ॥

পলাইবে নপাৰি কতো জ্ঞাতিগণে
কংসতে লৈল শৰণ ।

ষট্ৰু ভোজ বৃষ্ণি বংশক দাক্ষণে
কৰিলে সবে উছন্ন ॥ ৫৩

দৈৱকীৰ গৰ্ভত বিষ্ণুৰ আৱিৰ্ভাৱ দেখি কংসৰ
চিত্ত আক দেহভাঙ্গকৰণ হাবা বিষ্ণুৰ ভক্তি ।

হৰি

পাছে হয় পুত্ৰ কেবে ক্ৰুৰ কংসে মাৰিলেক
হুলাই দৈৱকীৰ গৰ্ভ ভৈল ।

পৰম বৈষ্ণৱ তেজ বাহাৰ অনন্ত মান
সৰ্বশে উদভত বস ভৈল ॥

হেন দেখি নাৰায়ণ আদেশ কৰিলা পাছে
মহামায়া গোকুলক যাহা ।

দৈৱকীৰ গৰ্ভ হৰি বোধিগীত খৈয়ো নিয়া
যশোদাত ভূমি উপজাহা ॥ ৫৪

আৰিয়ো সাক্ষাতে গৈয়া দৈৱকীত উপজিবো
বহুদেৱে আনিব পলায় ।

দুৰ্গা ভদ্ৰা কালী আদি হুইবেক তোমাৰ নাম
ধাকিবা লোকৰ পূজা ধাই ॥

হেন শুনি মহামায়া দৈৱকীৰ গৰ্ভে নিয়া
বোধিগীৰ গৰ্ভে দিলা ঠাই ।

পাছে নগৰীয়া লোকে অশ্ৰো অশ্ৰে কহে কথা
দৈৱকীৰ গৰ্ভ ভৈল স্মৰ ॥ ৫৫

অনন্তৰে দেৱহৰি ভকতৰ উদ্বাহাৰী
বহুদেৱ মনে লৈলা বাস ।

পৰম বৈষ্ণৱ তেজ মনে লৈলা বহুদেৱ
সূৰ্য যেন কৰন্ত প্ৰকাশ ॥

দৈৱকীৰ গৰ্ভে পাছে অৰ্পিলন্ত বহুদেৱে
লৈলা বাস বিষ্ণু উদভতে ।

যেনমতে পূৰ্বদিশে আনন্দ চক্ৰক ধৰি
দেৱীয়ো ধৰিলা সেহিমতে ॥ ৫৬

হৰিক গৰ্ভত ধৰি প্ৰকাশ নৰৰা সতী
বন্দী কৰি আটহ কংস নৃপে ।

যেন আন ধানে আউৰ প্ৰকাশিবে নপাবয়
কুন্তৰ ভিতৰ হয় ধীপে ॥

দিনেক দেখিলে কংসে দৈৱকীৰ দিব্য ৰূপ
কৰি বন্দী গৃহক প্ৰকাশ ।

বোলে মোৰ প্ৰাণটোৱী আনিলো নিশ্চয় কৰি
এইব উদভত লৈলা বাস ॥ ৫৭

তুলসী

আম্বাক বধিতে আইলা নাবাগণ
কৰিবো কোন উপায় ।

দৈৱকীক মাৰি যদি বক্ষা যাওঁ
সিহেতু বৰ অন্তায় ॥

সোদৰ ভগিনী আৰো গৰ্ভৱতী
কিমতে মাৰিবো প্ৰাণে ।

এহিব বিবোধে সবে নষ্ট হইবে
শ্ৰী যশ আয়ু মানে ॥ ৫৮

হেন ক্ৰুৰ কৰ্ম কৰি যিটো প্ৰাণী
জীৱন্তে মৰা সিজনা ।

জীয়ে মানে তাক লোকে শপিবেক
ভুঞ্জিবে মৰি যাতনা ॥

উপজোক হৰি মাৰিবোহো ধৰি
ধাকোহো অপেক্ষা কৰি ।

হেন মনে গুণি বহিলা গৃহত
ভয়ে নিদ্ৰা পৰিহৰি ॥ ৫৯

বৈসন্তে শোৱন্তে ভুঞ্জন্তে ভ্ৰমন্তে
হৰিক চিস্তে সদায় ।

সকলে জগত হৰিময় দেখে
মুখ শান্তি তাৰ নাই ॥

পাছে ভ্ৰম্মা হব ত্ৰিংশে সহিতে
নাৰদ প্ৰমুখে ঋষি ।

ভুক্তি কৰিবাক লাগিলা বিষ্ণুক
সেহি বন্দীশাল পশি ॥ ৬০

তুমি সত্যভ্ৰত মোকৰ সাধন
কৰ সৰ্বকালে থাকি স্বামী ।

তুমি তোমাত উপজৈ
কৰ্তাৰী ॥

সৃষ্টিৰ অন্তত তুমি মাত্ৰ থাকি
সমতাক প্ৰৱৰ্তাই ।

তোমাৰ চৰণে পশিলো শৰণে
তুমি বিনা গতি নাই ॥ ৬১

প্ৰকৃতি আশ্ৰয় আঁছে আদি বৃক্ষ
মুখ দুখ দুই ফল ।

তিনি গুণে মূল অৰ্থ চাৰি বস
শিপায়ে ইন্দ্ৰিয় বল ॥

ছয় উন্মি আত্মা সাত ধাতু চাল
শাখায়ে অষ্ট প্ৰকৃতি ।

দশ বায়ু পাত ঈশ জীৱ দুই
পক্ষী থাকৈ আত নিতি ॥ ৬২

হৰি

হেনয় সংসাৰ বৃক্ষ তোমাতেসে উপজয়
মহাজ্ঞানীগণে আক জানে ।

মায়ায়ে মোহিত মন যিতো অপণ্ডিতগণ
তোমাক বিবিধ কৰি মানে ॥

সম্ভব বক্ষাৰ হেতু বহুবিধ ধৰা ৰূপ
চুৰ্ছনক বিনাশিবা বলে ।

তোমাৰ চৰণ পাৱে গো-খোজ সমান কৰে
সংসাৰক ভকতসকলে ॥ ৬৩

আপুনি ভকতে তৰি ইঠাৱতে গৈল এৰি
তয়ু পাদ-পদ্ম নৌকা দুই ।

মুক্ত ভৈলো বুলি যিটো তোমাৰ চৰণ এৰে
চুনাই সিটো পৰে ভৰ্ত হই ॥

তুমি নাৰ মুখে লৱে কনকত ৰূপ ধৰে
সি সি জনে নিতৰৈ সংসাৰ ॥

কৰিবাহা অৱতাব হৰিৰ কৃষিৰ ভাৱ
কিনো কৈলা আৰম্ভ আৱাৰ ॥ ৬৪

তোমাৰ পাৰৰ খোজে অলঙ্কৃত হইবে ভূমি
ধ্বজ বজ্জ দেখিবো অক্লুশ ।
তোমাৰ চৰণে আমি পৰিয়া প্ৰণাম কৰো
বক্ষা কৰা পৰম পুৰুষ ॥
এহিমতে মাধৱক কৰিলা অনেক তুতি
ত্ৰিদশে সহিতে সৃষ্টিকৰে ।
শুনিয়োক সভাসদ মহাভাগৱত পদ
কহে কৃষ্ণ কিঙ্কৰ শঙ্কৰে ॥ ৬৫
দেৱৰো দেৱতা হৰি জানিয়া যতন কৰি
লৈয়ো এক শৰণ কৃষ্ণত ।
গাৱা নাম গুণ গীত কৰিয়া একান্ত চিত
তেবে থান পাইবা বৈকুণ্ঠত ॥
শুনিয়োক অভিপ্ৰায় আত পৰে পুণ্য নাই
হোৱৈ শুল্ক মহা অন্ত্যজাতি ।
পৰম বাস্কৰ নাম যিটো লৱৈ অবিশ্ৰাম
তাৰ সাত কাৰ্য্য সাধে আতি ॥ ৬৬
দহৰৈ পাতকগণ পুণ্য কৰৈ উপাৰ্জন
বিবৰতি মিলৈ বিষয়ত ।
কৃষ্ণৰ চৰণে প্ৰেম ভকতিক উপজাৰে
পাৱৈ বিষ্ণু জ্ঞান মহাতত্ত্ব ॥
মায়াকো দহৰৈ তাৰ কৰৈ মহা উপকাৰ
দেখা কেন ধৰম একান্ত ।
যিটো পূৰ্ণানন্দ হৰি তেন্তে এৰে এক কৰি
ষেয়া নাম হৰৈ উপশাস্ত ॥ ৬৭
হেন নাম আছে কাছে গাৱে গাৱে মুখ আছে
তথাপিতো পৰৈ যাতনাত ।
কিনো মহামুঢ় মতি তাৰ আৰ নাহি গতি
কৰিলে আপুনি আপ্লাষাত ॥
আনি এয়া আন মতি ভকতিত কৰা বতি
নেৰিবা মুখত বাম নাম ।
তৰিবা সংসাৰ ছুখ লভিবা মুকুতি হুখ
লগনে হুমিয়ো বাম বাম ॥ ৬৮

শ্ৰীকৃষ্ণ ভৱ

পদ

পাচে দৈৱকীক মাতিলন্ত দেৱগণে ।
থাকিয়োক মাৱ ভয় নকৰিবা মনে ॥
বিষ্ণু বাসা লৈলা আসি গৰ্ভত তোমাৰ ।
হেন দেখি ভৈল বৰ আনন্দ আমাৰ ॥ ৬৯
মাৰিৱন্ত কংস আক নকৰিবা ভয় ।
ৰাখিবন্ত যদুবংশ তোমাৰ তনয় ॥
দৈৱকীক বুলি হেন আশ্বাস বচন ।
আপুন ধানক লৰি গৈলা দেৱগণ ॥ ৭০
শুক নিগদতি শুনিয়োক পৰীক্ষিত ।
ৰোহিণী নক্ষত্ৰে য়েবে ভৈল উপস্থিত ॥
পৰম শোভন কাল ভৈল সিবেলাত ।
সুৰভি শীতল স্নমঙ্গল বহে বাত ॥ ৭১
দশোদিশ প্ৰসন্ন নিৰ্মল তাৰাগণ ।
মধুকৰে গুঞ্জৰে পুষ্পিত দেখি বন ॥
পৃথিবীত স্নমঙ্গল মিলিল অপাৰ ।
নদী নদ প্ৰসন্ন পঙ্কজে জাতিকাৰ ॥ ৭২
ভৈল মহা স্বস্থ আতি সজ্জনৰ মন ।
আকাশত তুতি কৰৈ সিদ্ধ মুনিগণ ॥
অসংখ্যাত ছন্দুভি স্বৰ্গক ছানি বাৱে ।
অপেশ্বৰা নাচে বিচাধৰে গীত গাৱে ॥ ৭৩
বৰিষন্ত পুষ্প দেৱ শুনি নিবস্তব ।
সাগৰৰ লগত গৰ্ভন্ত জলধৰ ॥
মধ্যৰাতি আতি অন্ধকাৰ ভৈল ছম ।
সেহি সময়ত উপজিলা নাৰায়ণ ॥ ৭৪
দৈৱকীৰ গৰ্ভে আসি ভৈলন্ত বেকত ।
চন্দ্ৰ যেন প্ৰকাশন্ত পূৰ্বৰ দিশত ॥
কমল লোচন চাৰি ফুজে চাৰি অস্ত্ৰ ।
কণ্ঠত কোকিল শোভে গাৱে গীত বস্ত্ৰ ॥ ৭৫

অমূল্য কিবীটি বত্ত গলে পাবে জিকি ।
 তাৰে বশি কেশচয় দেখি চিকিমিকি ॥
 মকৰ কুণ্ডলে স্তম্ভিত দুই কৰ্ণ ।
 স্তম্ভৰ শৰীৰ মেঘ সম শ্যাম বৰ্ণ ॥ ৭৬
 হিয়াত শ্ৰীবৎস পাস্তি গলে বনমালা ।
 কটিত প্ৰকাশ কৰে বত্তৰ মেথলা ॥
 কেয়ুৰ কঙ্কণে কৰে কবত দীপিতি ।
 পাদ-পদ্ম দুখানিক দেখন্তে তৃপিতি ॥ ৭৭
 বত্তময় নুপুৰে কবন্তে আছে ঘোষ ।
 যাক মনে ধৰি পারে ভকতে সন্তোষ ॥
 শৰীৰৰ জ্যোতি সূতিগৃহ প্ৰকাশন্ত ।
 অদ্ভুত বালক বস্ত্ৰদেৱে দেখিলন্ত ॥ ৭৮
 মোহোৰ গৃহত উপজিলা নাৰায়ণ ।
 পৰম বিশ্বয় ভৈল তবধ নয়ন ॥
 মিলিল সন্তম আতি উল্লসিল প্ৰাণ ।
 আথে বেথে সপটে কৰিলা মনে স্নান ॥ ৭৯
 কৃষ্ণৰ জন্মত পাইলা মহা আনন্দক ।
 অযুতেক দেখু মনে দিলা ব্ৰাহ্মণক ॥

বস্ত্ৰদেৱ আৰু দৈৱকীৰ কৰুণত্ব

বিষ্ণুৰ প্ৰভাৱ জানি ভয় পৰিহৰি ।
 কৰিবে লাগিলা ভুতি কৃতাজ্জলি কৰি ॥ ৮০
 জানিলো সাক্ষাতে ভূমি পুৰুষ পুৰাণ ।
 নিবঞ্জন আনন্দ স্বৰূপ সৰ্বজ্ঞান ॥
 ভূমিসে কেৱলে সাক্ষা সবে মাৰাময় ।
 তোমাতেসে হস্তে হৰে সৃষ্টি স্থিতি লয় ॥ ৮১
 ব্ৰহ্মৰূপে অজ্ঞা পালা বিষ্ণুৰূপ ধৰি ।
 কদ্ৰূৰূপে নিয়া সবে জগত সংহৰি ॥
 খণ্ডিবাক লাগি পৃথিৱীৰ মহাভাৰ ।
 মোহোৰ স্তম্ভ আদি ভৈলা অধৰ্ভাৰ ॥ ৮২

বাজা বোলাই ফুৰে দৈত্যগণ কোটি কোটি ।
 সিটো দৈত্য সেনা মাৰি কৰিবা নিগুটি ॥
 চুৰ্চক সংহৰি ধাপিবাহা পুণ্যপথ ।
 পুৰিবাহা প্ৰভু ভকতৰ মনোৰথ ॥ ৮৩
 তোমাৰেবে ভকতিত ভুকুতি মুকুতি ।
 কৰিলন্ত বস্ত্ৰদেৱে আনো নানা তুতি ॥
 কংসৰায়ক ডৰে তান থিব নুহি কায় ।
 কৃষ্ণক বোলন্ত প্ৰভু শুনা অভিপ্ৰায় ॥ ৮৪
 ভূমি উপজিবা শুনি আকাশী বচন ।
 পাপী কংসে মাৰিল তোমাৰ ভাতৃগণ ॥
 তোমাৰ কথাক এতিক্ৰম পাইব জান ।
 খাণ্ডা ধৰি ধাইব কংস অন্তক সমান ॥ ৮৫
 সান্ধানে থাকা প্ৰভু হয় সচকিত ।
 পাপিষ্ঠক ডৰে মোৰ থিব নুহি চিত ॥
 এহি বুলি বস্ত্ৰদেৱ মোন হয় আছে ।
 দৈৱকীয়ে পুত্ৰ মুখ দেখিলন্ত পাছে ॥ ৮৬
 মহাপুৰুষৰ চিহ্ন জানি মহাসতী ।
 পৰি তুতি কবন্ত বিশ্বয় হয় আতি ॥
 যিটো ব্ৰহ্ম ৰূপ নিৰাকাৰ নিবঞ্জন ।
 তেস্তে ভূমি জানিলো সাক্ষাতে নাৰায়ণ ॥ ৮৭
 একো কালে মনুষ্যে যুতুৰ নেৰাই হাত ।
 নকৰে ভকতি যাৱে মাধৱ তোমাত ॥
 তোমাৰ পাৱত য়েবে কৰিলে আশ্ৰয় ।
 তেবে স্তম্ভ হয় থাকে পৰম নিৰ্ভয় ॥ ৮৮
 য়েবে নষ্ট ভৈল লোক মহা প্ৰলয়ন্ত ।
 ভূমি মাত্ৰ অৱশেষ থাকাহা অনন্ত ॥
 ছনাই কালৰূপ হয় অজ্ঞা নাৰায়ণ ।
 তোমাৰ চৰণে আবে পশিলো শৰণ ॥ ৮৯
 দুৰ্ঘোৰ কংসক ভয়ে তনু কম্পমান ।
 ভকতৰ ভয়হাৰী কৰা পৰিত্ৰাণ ॥
 তোমাক নজানৈ যেনমতে কংস পাপ ।
 ইটো দিব্যৰূপ আবে সধৰিয়ো বাপ ॥ ৯০

তোমাকেসে লাগি উদ্বেগ কৰে মন ।
শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম ঢাকা নাৰায়ণ ॥
কংস ভয়ে কাষ্পে অজ্ঞানীৰ মোৰ বুক ।
এতেক বুলিয়া ভৈলা দৈৱকী নিছুক ॥ ৯১

শ্ৰীকৃষ্ণৰ কথাত বহুদেৱ-দৈৱকীৰ সন্দেহভঞ্জন

হেন শুনি হাসি মাতিলন্ত চক্ৰপাণি ।
উপৰি জন্মৰ কথা শুনা হুয়ো প্ৰাণী ॥
পূৰ্বত আছিল তুমি পৃথি নামে সতী ।
বহুদেৱ আছিল স্নতপা প্ৰজ্ঞাপতি ॥ ৯২
সৃষ্টি কৰিবাক ব্ৰহ্মা দুইকো আদেশিলা ।
শুনি হুয়ো প্ৰাণী ঘোৰ তপ আচৰিলা ॥
সহিলাহা হিম মহা বোঁদে বৃষ্টি বাত ।
বায়ু ভঙ্কি থাকা কতো ভুঞ্জি পকাপাত ॥ ৯৩
আৰাধিলা মোক তপ কৰি আসৰিন ।
বহি গৈল দিব্য বাহু হাজাৰ বৰিষ ॥
এহিকপে দেখা দিয়া বোলো লৱা বৰ ।
বোলাহা পুত্ৰক হোঁক তুমি সমসৰ ॥ ৯৪
এহি হোঁক বুলি মই গৈলো বৰ দিয়া ।
নুখুজিলা মোক মোত মুহিলেক মায়া ॥
লোকত নেদেখি মোৰ সম ৰূপে গুণে ।
পৃথিগৰ্ত নামে পুত্ৰ ভৈলোহো আপুনে ॥ ৯৫
অদ্বিতি কশ্চপ পাছে ভৈলা তোৰা দুই ।
সিদ্ধমতো উপজিলো বামন ৰূপ হই ॥
তৃতীয় জন্মত আবে নিজ ৰূপ ধৰি ।
উপজিলো তোমাত সত্যক বন্ধা কৰি ॥ ৯৬
ব্ৰহ্মৰূপে চিন্তা হুহি কৰা পুত্ৰ স্নেহ ।
ইজন্মে অৱশ্যে মোক পাইবা এৰি দেহ ॥
কংসক শঙ্কিয়া য়েবে শুনিয়ো উপায় ।
যৈয়ো নিয়া মোক গোকুলত পদুৱাই ॥ ৯৭

উপজিব যোগমায়া যশোদাৰ ঘৰে ।
মোক থৈয়া তাক লৈয়া আসিয়ো সত্বে ॥
এহিবুলি তাসম্বাক বিষ্ণু ভৈলা চুপ ।
দুইহস্তৰ আগতে ভৈলন্ত শিশুৰূপ ॥ ৯৮

বহুদেৱৰ নন্দ ভৱনলৈ গমন আৰু নিজ পুত্ৰক

থৈ যশোদাৰ কন্তাহৰণ ।

কৃষ্ণৰ আদেশ পাছে বহুদেৱ শুনি ।
ভাগিল নিহল তান পাৱৰ আপুনি ॥
পুত্ৰক কোলাত লৈয়া বৰাইবে খোজন্তে ।
উপজিল যোগমায়া যশোদাত হস্তে ॥ ৯৯
পালি পহৰীয়া নগৰীয়া দ্বাৰীজন ।
দেৱীৰ প্ৰভাৱে সবে ভৈলা অচেতন ॥
নিদ্ৰা গৈয়া পৰিল যতেক আছে বাধি ।
জাগি যিবা আছে সিয়ো নেদেখিল আধি ॥ ১০০
বৃহত কপাট আতি আটোপ টকাৰে ।
দ্বাৰ সব বান্ধি আছে লোহাৰ হাকাৰে ॥
দেখি বহুদেৱক আপুনি চুটে দ্বাৰ ।
সূৰ্য্য দৰশনে যেন গুঠে অন্ধকাৰ ॥ ১০১
পালি পহৰীয়া সৰো নাজানিল কেৱ ।
কৃষ্ণক কোলাত লৈয়া যাস্ত বহুদেৱ ॥
বৰিষে কণিকা মেঘে উপবত গাজে ।
ফণায়ে ধৰিলা ছত্ৰ আসি সৰ্পবাজে ॥ ১০২
বাৰিষা যমুনা নদী কেনে ফোটকাৰ ।
তোঁ দেখি লাগে ভয় ভাগে বজোৱাৰ ॥
কৃষ্ণক দেখিয়া ভয় বাট দিলা যাজে ।
বামক দিলন্ত যেন পহু দিছুবাজে ॥ ১০৩
অপ্ৰয়াসে বহুদেৱে যমুনা ছড়াইল ।
একে নিমিষেৰে গৈয়া গোকুলক পাইল ॥
নিদ্ৰা গৈয়া গোৱালসকল শুতি আছে ।
অচেতন যশোদাক দেখিলন্ত পাছে ॥ ১০৪

কৃষ্ণক খেলন্ত তান শয্যাত শুৰাই ।
 তাহানে কন্ডাক লৈয়া আসিলা ছুনাই ॥
 দৈৱকীৰ লগে শুৰাই খেলা মহাবল ।
 পূৰ্ব্বৱতে পিক্কিলন্ত আপুনি নিহল ॥ ১০৫
 ছুনাই ছুৱাৰত সবে কপাট লাগিল ।
 শিশুৰ ক্ৰন্দন শুনি প্ৰহৰী জাগিল ॥
 লৱডুস্তে ৰথিয়া কংসত জান দিল ।
 শুনা প্ৰভু দৈৱকীৰ পুত্ৰ উপজিল ॥ ১০৬
 শুনি কংস উঠিল বিহ্বল হয় বৰ ।
 এহি মোৰ মৃত্যু বুলি দিলেক লৱৰ ॥
 পথত পৰন্তে যাই আউল জাউল কেশ ।
 যম যেন ভৈল সূতি গৃহত প্ৰবেশ ॥ ১০৭
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শুনা সৰ্ব্বজনে ।
 তৰিবা সংসাৰ হৰি কথৰ শ্ৰৱণে ॥
 হেন জানি এক চিতে শুনা সান্ৱধানে ।
 নেৰিবা কীৰ্ত্তন যাৱে প্ৰাণ থাকৈ মানে ॥ ১০৮
 ঘোৰ কলিয়ুগে জন্ম লভৈ যত প্ৰাণী ।
 পাপ সাগৰত তল গৈল হেন জানি ॥
 তাক উদ্ধাৰিবে মনে কৃষ্ণ কৃপাময় ।
 কৰিলা বিস্তাৰ নিজ পুণ্য কীৰ্ত্তিচয় ॥ ১০৯
 ভকত জনৰ অনুগ্ৰহৰ কাৰণে ।
 কৰিলা অনেক লীলা প্ৰভু নাৰায়ণে ॥
 আৰু এক চিত্ত মনে যিটো কৰে পান ।
 দুৰ হোৱে দুখ শোক যতেক অজ্ঞান ॥ ১১০
 হেন জানি বুদ্ধ জন যত আঁছে মতি ।
 কৰা সান্ৱধান চিতে কৃষ্ণত ভকতি ॥
 তেৰেসে তৰিবা ঘোৰ সংসাৰ সাগৰে ।
 কলিয়ুগে ধৰ্ম্ম আৰ নাহি আত পৰে ॥ ১১১
 কলিৰ ভয়ত ত্ৰাস হয় ধৰ্ম্ম যত ।
 এক স্থান হয় বৈল হৰিৰ নাথত ॥
 জানি এক চিতে ফুৰা বাম নাম গাই ।
 সমস্তে ধৰ্ম্মকে লাগ পাইবা একে ঠাই ॥ ১১২

ইমে পৰমার্থ তত্ত্ব চাৰিয়ো বেদৰ ।
 সমস্ত দেৱৰ ৰাজা কৃষ্ণেসে ঈশ্বৰ ॥
 সমস্ত ধৰ্ম্মৰ ৰাজা মাধৱৰ নাম ।
 জানি নিবন্তৰে নৰে বোলা বাম বাম ॥ ১১৩

কংসৰ ঘাৰা যোগমায়া বধ ; আৰু যোগমায়াৰ

ৰূপ দৰ্শন ।

ছবি

কোপে কাৰ্দ্দেপ কংসৰায় সম্যকে ৰাক্ষস প্ৰায়
 দেখি ভয় ভৈলন্ত দৈৱকী ।
 হৃদি কৰ্দ্দেপ গৈল লৰি কংসৰ আগত পৰি
 কান্দিলন্ত শোকে মৰমকি ॥
 দাস্তে খেৰ তুলি ধৰি অনেক কাৰ্পূণ্য কৰি
 মাগন্ত সুন্দৰী জীউদান ।
 একে প্ৰী জাতি আই আৰো তোৰ ভগিনাই
 কোনসতে দাদা লৈবি প্ৰাণ ॥ ১১৪
 মাৰিলি অনেক পোক কন্ডা খানি দিয়ো মোক
 হেনবা মই সস্তাপ পাসৰো ।
 একে আছো দন্ধ ছই ছুনাই নাজ্জালিবা জুই
 দাৰ্দ্দা তোৰ চৰণত ধৰো ॥
 কনিষ্ঠ ভগিনি মই সস্তাপতে পৰো জুই
 পৰিত্ৰাণ কৰা হেন জানি ।
 নাৰাথিবি কুথিয়াতি মাগোহো আকল পাতি
 দিয়ো * আস্ত পোচা জীউখানি ॥ ১১৫
 এহিবুলি বৰনাৰী কন্ডাক সাৱটি ধৰি
 কান্দন্তে আছন্ত আৰ্ত্তবাৱে ।
 ক্ৰোধে আতি কংসৰায় দশন কাহুবি খাই
 দৈৱকীক চক্ষু পকাই চাৱে ॥
 হাওৰে পাপিতী ছাবী কুলকিনী কুলকাৰী
 কত তই বৃদ্ধাস আমাক ।

এহি বুলি * ভবছন্তে আজুৰি কোলাৰ হস্তে
 দুৰাচাৰে আনিলা কণ্ঠাক ॥ ১১৬
 এক হাতে মুঠি কৰি ছয়ো চৰণত ধৰি
 আফালিলা শিলাত নিস্থলে ।
 হাতৰ এড়ায়া তাৰ ধৰি ৰূপ চমৎকাৰ
 গৈলা দেৱী গগন মণ্ডলে ॥
 তনু জ্বলে নৱ সূৰ্য্য আঠ অস্ত্ৰ আঠ ভুজ
 দিব্য অলঙ্কাৰে জ্যোতি কৰে ।
 অসংখ্যাত বিদ্যাধৰী সৈৱে নৃত্য গীত কৰি
 তুতি কৰৈ চাৰণ কিম্বৰে ॥ ১১৭ //

যোগমায়াৰপৰা কংসৰ বধকাৰীৰ অস্ত্ৰ অৱণ আৰু
 বহুদেৱ-দৈৱকীৰ ওচৰত কমা ভিক্ষা ।

দুৰ্লভী

পাছে যোগমায়া হামিয়া বোলন্ত
 শুনৰে কংস নিস্থল ।
 আমাক মাৰিয়া কোন ফল পাইবি
 যাইবি পাপী বসাতল ॥
 ঘিঠাইত সিঠাইত উপজিল গৈয়া
 তোৰ পূৰ্ব্ব প্ৰাণবৈৰী ।
 দুখা দৈৱকীক ব্যৰ্থে হিংসা কৰ
 অধোগতি যাইবি মৰি ॥ ১১৮
 এতেক বচন বুলি ভগৱতা
 কংসৰ আগে শুনাই ।
 অনেক ধানত থাকিলন্ত পাছে
 নানা পূজা বলি খাই ॥
 হেন শুনি কংসে বিন্ময়ে গুণয়
 কিনো অদভুত কৰ্ম ।
 আছোক বহুশ্ৰু দেৱে মিছা মাতৈ
 কিভৈল কালৰ ধৰ্ম ॥ ১১৯

আকাশী বচন শুনিয়া ভাগিন-
 গণক মাৰিলো আমি ।
 ব্ৰহ্মাবধী যেন জীয়েন্তে মৰিলো
 ভৈলো কিনো অধোগামী ॥
 বহুদেৱ দৈৱ- কীক মাতৈ পাছে
 জনিল মনত তাপ ।
 শুনিয়ে বহিনী শূনা বহিনাই
 কৰিলোহো ঘোৰ পাপ ॥ ১২০
 তোমাসাৰ ছয় তনয় মাৰিলো
 অধৰ্ম একো নাচাই ।
 যেহেন ৰাক্ষসে একোৱে নচাৱে
 আপুন পৰক খায় ॥
 তুমি সৰো আউৰ অমুতাপ এৰা
 মৃতক পুত্ৰক প্ৰতি ।
 চিৰকাল প্ৰাণী একত্ৰে নাখাটক
 বিষম দৈৱৰ গতি ॥ ১২১
 পঞ্চভূত দেহ ইসে নষ্ট হুই
 আত্মাৰ মৰণ নাই ।
 হেন বিমৰিষ কৰৈ যিটো প্ৰাণী
 নখাটক শোকৰ ঠাই ॥
 হেন জ্ঞানি সবে খেদ পৰিহৰা
 মৰা ভাগিনক লাগি ।
 তাসম্বাৰ হুইবে এহিসে লিখিত
 মই ভৈলো বধভাগী ॥ ১২২

ছবি

এহি বুলি কংসবাৰ কান্দিয়া কাম্পূৰ্ণ্য কৰে
 হাতে ধৰি দুইহস্তৰ পাৰ ।
 ঘোৰ ঘোৰ অপৰাধ মৰিয়ো ছয়ো প্ৰাণী
 সন্ধানৰ কংসাসে স্বতাৰ ॥

জানিলো কস্তাব বোলে তোমাসাব নাহি দোষ
 দিলো দুখ তথাপি নিশ্চল ।
 অনেক বিনয় বোলে সৌহৃদ্য দেখায়া কংসে
 ভাঙ্গিলেক দুহানো নিহল ॥ ১২৩
 ভাইব ছদি তাপ দেখি দৈরকী ক্রন্দন এৰি
 আঞ্চলে মুচিলা আখি মুখ ।
 বহুদেৱ হাশু কৰি কংসক বুলিবে লৈল
 মহাবাজা তেজিয়োক দুখ ॥
 আপুনি কহিলা যেন এহিসে পৰম তত্ত্ব
 কিছো নোহে শোক মোহ ভয় ।
 অজ্ঞানত থাকি নৰে মিছাত বিৰোধ কৰে
 বিচাৰত সবে মায়াময় ॥ ১২৪
 এহিমতে দুয়ো প্ৰাণী বুলিলা আশ্বাস বাণী
 কংসো নিজ মন্দিৰক গৈলা ।
 গুণস্তুে গাছস্তুে তাৰ উঠন্তে বৈসন্তে আতি
 বজনী প্ৰভাত আসি ভৈলা ॥
 দৈত্যসকলৰ লগত কংসৰ মন্ত্ৰনা
 মন্ত্ৰীগণ আনি পাছে কংসে কহিলেক কথা
 যোগমায়া কহিলা যতেক ।
 শুনি দৈত্যগণে উঠি ত্ৰিদেশক ক্ৰোধ কৰি
 কংসৰায়ত বিনাৱৈ অনেক ॥ ১২৫
 তোমাৰ পুৰণি শত্ৰু উপজিল প্ৰভু য়েবে
 আজ্ঞা কৰা পৃথিবী বিচাৰো ।
 সাম্প্ৰতে যতেক শিশু উপজিয়া আছে মানে
 মায়া কৰি সমস্তকে মাৰো ॥
 তোমাৰ আহুধ দেখি কি কৰৈ জীৱন আৰে
 থাকি আমি কাৰো কোন কাজ ।
 কৃষ্ণৰ ভৃত্যব ভৃত্য শঙ্কৰে বচিলা গীত
 শুনিয়োক সমস্তে সমাজ ॥ ১২৬
 সংসাৰ সাগৰ ঘোৰ দুখব নাহিকৈ গুৰ
 কেবলে তাপন্তে বাত্ৰ বৰ্জি ।

জানি এৰা আন বতি কৰিয়া একান্ত মতি
 ছয়ো পাৰ মাধৱক ভজি ॥
 যি লক্ষ্মীত আশা কৰি সদায়ে আকুল মন
 তেহো মহা চঞ্চল সৰ্বধা ।
 বিষয়ৰ যত সুখ অন্তত সমস্তে দুখ
 তাক যত্ন কৰি মৰি বৃথা ॥ ১২৭
 যিটো শৰীৰৰ অৰ্থে অনেক প্ৰৱন্ধ কৰি
 ইয়ো মহা আপদৰ ঘৰ ।
 যতেক বাঢ়য় ধন ততেক মৃত্যুসে বাঢ়ে
 আপদ নাহিকে আতপৰ ॥
 যতেক আছয় লোক সবাবো আগত শোক
 দুখময় সকলে সংসাৰ ।
 যতেক সুন্দৰী নাৰী পৰম অনৰ্থকাৰী
 আত পৰে নাহিকৈ নিকাৰ ॥ ১২৮
 আনো যত মনোবথ পৰম দুৰ্ঘোৰ পথ
 তথাপিতো তাতে মাত্ৰ বতি ।
 যিটো আত্মা প্ৰিয়তম সুখৰ সাগৰ দেৱ
 কদাচিতো তাস্ত নাহি মতি ॥
 পুণ্য কৰি পাৱৈ স্বৰ্গ তহিতে নাহিকে সুখ
 ইন্দ্ৰবো পতন আৰ্ছে যাত ।
 অনেক তপস্যা কৰি যদি ব্ৰহ্মলোক পাৱৈ
 তহিতো কালৰ নেৰাই হাত ॥ ১২৯
 ইসে আতি মহাকষ্ট নিজ কৰ্ম্মে হোৱৈ নষ্ট
 কৃষ্ণকথা নপৰ্শৈ কৰ্ণত ।
 কৃষ্ণৰ ভকতি এৰি আনত বিশ্বাস কৰি
 মৰৈ ঘোৰ ঘটনা তাপত ॥
 চাৰি বেদ চৈধ্য শাস্ত্ৰ সবাবো এহিসে তত্ত্ব
 মোক্ষ ধৰ্ম্ম হৰি গুণ নাম ।
 হেন তত্ত্ব কথা জানি সমজ্যাব যত প্ৰাণী
 ডাকি সবে বোলা বাম বাম ॥ ১৩০

পদ

দৰ্পে দৈত্যে বোলে * বণচৰ দেৱজাক ।
 উগ্ৰম কৰিয়া কিবা কৰিব আমাক ॥
 তোমাৰ ধনুৰ শুনি আটোপ টঙ্কাৰ ।
 কৈতবা লুকাইব ভয়ে দেখে অন্ধকাৰ ॥ ১৩১
 তোমাক সমৰে শৰ মাৰিবাক দেখি ।
 জীৱ বাখি পলাই দেৱে সমৰ উপেখি ॥
 পলাইবে নোৱাৰি কতো অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ এৰি ।
 তোমাতে শৰণ ল'ৱৈ কৃতাজ্জলি কৰি ॥ ১৩২
 ঘিণেসে নামাৰা তুমি ধৰ্ম্ম পথ চাই ।
 যাৱে যুদ্ধ নেদেখে দেৱৰ তাৱে * টাই ॥
 নুযুজয় * ভাথৰ গৃহত থাকি নাদে ।
 কি কৰিব বণচৰ দেৱতাৰ বাদে ॥ ১৩৩
 কি কৰিব হৰি আছা হৃদয়ত পশি ।
 কি কৰিব ব্ৰহ্মা তেন্তে আপুনি তপসী ॥
 কি কৰিব শঙ্কৰ আপুনি বনবাসী ।
 অগ্নবীৰ্য্য ইন্দ্ৰক দেখন্তে উঠে হাসি ॥ ১৩৪
 তথাপি আমাৰ মহা বৈবী দেৱৰাজ ।
 ইহাক নিৰ্ম্মূল কৰো পাঞ্চিয়ো আমাক ॥
 প্ৰথম ব্যাধিত যেনে নেদিয়া অস্থি ।
 পাছে পীড়া কবন্তে হৰয় সবে বুদ্ধি ॥ ১৩৫
 দেৱতা সবৰ মাধৱেসে আদি মূল ।
 যজুৰ্বেদী বিপ্ৰেসে বিষ্ণুৰ অক্ষুূল ॥
 হেন জানি তপসী ঋষিক সবে বধো ।
 ধেনু মানে মাৰো যত যজ্ঞক নিষেধো ॥ ১৩৬
 আপুনি মৰিব হৰি খাইবাক নপাই ।
 বিষ্ণুৰ বধৰ ইসে পৰম উপায় ॥
 হেন শুনি কংস কালে বিমোহিত চিত ।
 ব্ৰাহ্মণ হিংসাকে মানিলেক মহাহিত ॥ ১৩৭

এহি হৌক বুলি আদেশিল কংসৰাজ ।
 গৃহত পশিল পাছে ভাষ্কিয়া সমাগ ॥
 দুৰ্ঘট দৈত্যগণো পাছে নানা দেশ পশি ।
 মাৰিবে লাগিলা গক ব্ৰাহ্মণ তপসী ॥ ১৩৮
 আয়ু শ্ৰী যশ ধৰ্ম্ম যতেক কল্যাণ ।
 বৈষ্ণৱ বিৰোধে কৰৈ সকলে নিৰ্য্যাণ ॥
 হেন জানি সমস্তে শুনিয়ো হিত বোধ ।
 বৈষ্ণৱক নকৰিবা কিঞ্চিতো বিৰোধ ॥ ১৩৯

নবোৎসৱ

শুকে এহিমনে দানৱৰ কথা থৈলা ।
 গোবিন্দৰ শিশু লীলা কহিবাক লৈলা ॥
 উপজিলা পুত্ৰ পাছে দেখি গোপ নন্দে ।
 কৰিলা সপটে স্নান পৰম আনন্দে ॥ ১৪০
 দৈৱজ্ঞ ব্ৰাহ্মণগণ অনাইলা অনেক ।
 জাতকৰ্ম্ম কৰাইলন্ত পুত্ৰৰ যতেক ॥
 দেৱ পিতৃগণক অৰ্চিলা যেন শক্য ।
 ব্ৰাহ্মণক দিলা দান ধেনু দুই লক্ষ ॥ ১৪১
 নিশ্চিন্তস্ত তিলৰ পৰ্ব্বত গোটা সাত ।
 থানে থানে থৈলা তাত বহু অসংখ্যাত ॥
 স্তৱৰ্ণ বজ্জত বস্ত্ৰে কৰিয়া আবৃত ।
 তাকো নন্দে দিলা দান হয় কৃতকৃত্য ॥ ১৪২
 কবন্ত মঙ্গল বেঢ়ি বহু বিপ্ৰচয় ।
 নটে ভাটে কৰৈ ভুতি পঢ়িয়া চপয় ॥
 গাৱৈ গীত গীতালে হাতত তাল ধৰি ।
 আনন্দে দুন্দুভি বাৱে ফুকে শব্দ ভেৰী ॥ ১৪৩
 গোৱালগণত বৰ আনন্দ মিলিল ।
 ধেনু বৎস ব্ৰহ্মক হাৰণি তৈল দিল ॥
 সাজি সাজি গৌৰ্ভক লিপিল গন্ধ জলে ।
 বিচিত্ৰ পতকা ধ্বজ ৰচিল ছিবলে ॥ ১৪৪

উৎস্নকে কাছিকে লৈল যত গোপগণ ।
 পিঙ্কিলা বিচিত্র বস্ত্র ভাল আভরণ ॥
 মাথাত মৈবাব পাখি * ফালি ফোটে ছলে ।
 আঠুতে লোটয় স্বরূপ মালা গলে ॥ ১৪৫
 দধি দুগ্ধ ঘৃতৰ সন্দেহ ধৰি আৰ্টি ।
 নন্দৰ গৃহক লাগি যাই ধৰি বাৰ্টি ॥
 গোপীগণে শুনে পুত্ৰ ভৈল যশোদাৰ ।
 * উৰুক মুৰুক কৰি পিঙ্কৈ অলঙ্কাৰ ॥ ১৪৬
 বাঙ্কিল * উচ্চল খোপা পুষ্পে ভৰি কেশ ।
 আখিত অঞ্জন শিখে সিন্দূৰ বিশেষ ॥
 মুখ পঙ্কজক আতি বঞ্জিল কুকুমে ।
 হাতত সন্দেহ ছলি যাই জুমা জুমে ॥ ১৪৭
 চলৈ উচ্চ কূচ লৰৈ কুণ্ডল কৰ্ণৰ ।
 বাজে কণ ঝুণ কৰি নুপুৰ পাৰৰ ॥
 বাহুত বলয়া শাঙ্খ গলপতা গলে ।
 পিঙ্কি * নেত খোণ্টা জালি লয়লাসে চলে ॥ ১৪৮
 পৰৈ পুষ্প পথত খোপাব পৰা খসি ।
 পাৰিল উকলি সবে নন্দ ঘৰে পসি ॥
 যশোদাক বেচি বঙ্গৈ হয় গৈয়া থির ।
 দেই আশীৰ্বাদ শিশু হোক চিৰঞ্জীৱ ॥ ১৪৯
 হালধিৰ গুণ্ডি তৈল পানী মিসলাই ।
 অন্তো অন্তে সিঁকৈ গোবিন্দৰ গুণ গাই ॥
 বাইল বাঘ বিচিত্ৰ মিলল মহোৎসৱ ।
 নন্দৰ ব্ৰজত যবে জন্মিলা মাধৱ ॥ ১৫০
 ছৰ্ট পুৰ্ট গোপগণে খেলৈ বঙ্গৈ খেড়ি ।
 সিঁকৈ দধি দুগ্ধক আউৰক আউবে বেচি ॥
 গাৱে মুখে ঘৰে ঘৃত ঘোলে মাৰৈ চাৰ্টি ।
 খেলে দলি যুক লৱশূৰ পিণ্ড বাৰ্টি ॥ ১৫১
 দধি দুগ্ধে ঘৃতে ঘোলে বহাইলেক গাজ ।
 এহিমতে মহোৎসৱ কৰিলেক সাজ ॥
 বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে নন্দে সৰ্বাকো ভূষিলা ।
 দিলন্ত ভাষুল পুষ্প চন্দনে ভূষিলা ॥ ১৫২

নট ভাট প্ৰাৰ্থকৰ পূৰ্বিলন্ত মন ।
 সেহিদিনা ধৰি ভৈল গোকুল সম্পন্ন ॥
 হৰিৰ নিবাসে দশগুণে গৈল জলি ।
 সাক্ষাতে লক্ষ্মীৰ সিটো ভৈল ক্ৰীড়াস্থলি ॥ ১৫৩

বহুদেৱ-নন্দৰ সাক্ষাৎ আৰু আলাপ

শুনা পাছ কথা শুকে বোলন্ত বাজাক ।
 কৰ দিবে লাগি নন্দ গৈলা মধুৰাক ॥
 গৌৱালগণক গোকুলৰ বক্ষা দিয়া ।
 বুজাইলা বৎসৰি কৰ কংসবায়ত নিয়া ॥ ১৫৪
 নন্দ আসিবাৰ বহুদেৱে শুনি পাছে ।
 গৈল বঙ্গৈ গোপ নন্দ যৈত বহি আছে ॥
 দূৰতে দেখিয়া নন্দে উঠি গাৱ চালি ।
 প্ৰাণ মিত্ৰে বুলিয়া ধৰিলা আক্কেৱালি ॥ ১৫৫
 আনন্দে নন্দৰ নয়নৰ নীৰ ঝৰে ।
 আপুন আমনে নিয়া বৈসাইলা সাদৰে ॥
 পুছিলো কুশল কথা কৰি সতকাৰ ।
 বহুদেৱো কুশল কহিলা আপুনাৰ ॥ ১৫৬
 নন্দতো পুছিলো পাছে গৃহৰ কাহিনী ।
 উপজিল শুনিলো তোমাৰ পুত্ৰখানি ॥
 কিনো মোৰ আনন্দ মিলিল মহাস্থখ ।
 বৃদ্ধকালে সখি দেখিলাহা পুত্ৰমুখ ॥ ১৫৭
 আউৰ পুত্ৰ হুইবে আশা মনতো নাছিল ।
 আচম্বিতে নিধি যেন হাততে মিলিল ॥
 কিনো ভাগ্য আজি দৰশন ভৈলো ইক্ট ।
 প্ৰিয় আলাপত পৰে নাহি মহা মিক্ট ॥ ১৫৮
 কিন্তু হৃদয়ৰ নাহি এক ঠাই খিতি ।
 বিহড়ায়ৈ অপেক্ষ বিয়ম দৈৱ গতি ॥
 সোস্তৰ বেগত যেন উঠি যায় আজি ।
 নিমিষেকে অন্তৰে পানীৰ বেগ বাজি ॥ ১৫৯

সেহি নয় জানা বান্ধৱৰ সন্মোগমে ।
 কুশলে কি আট্ঠে পুত্ৰে বাম মাৰে সমে ॥
 কিবা বলাই বোলে বাপ তোমাক নাজানি ।
 পুত্ৰে বুলি তোলা কিবা তোৰা ছয়ো প্ৰাণী ॥ ১৬০
 পুত্ৰে ভাৰ্য্যা বিষয়ক মিছা মানি স্মথ ।
 তামস্বাৰ বিয়োগে অধিক মিলৈ দুখ ॥
 কংসে মাৰিলেক মোৰ পুত্ৰে ছয় গুটি ।
 স্মৰন্তে তামস্বাক প্ৰাণ যায় ফুটি ॥ ১৬১
 এতেক বোলন্তে শোকে গদ গদ মাত ।
 ময়নৰ পৰৈ পানী গালে দিলা হাত ॥
 হেন শুনি নন্দে পাছে দিলা সমিধান ।
 যতেক পুছিলি সখি সকলে কল্যাণ ॥ ১৬২
 ইহাতেসে কৰে আতি দগধ হৃদয় ।
 কংসৰায় মাৰিলে তোমাৰ পুত্ৰেচয় ॥
 যিবা আস্তপোচা পাছে জীৱ খানি ভৈল ।
 কংসে আফালন্তে সিয়ো আকাশত গৈল ॥ ১৬৩
 দৈৱেসে লোকৰ স্মথ দুখৰ কাৰণ ।
 ক্ষেণেকে উপজৈ জীৱ ক্ষেণেকে মৰণ ॥
 সবে মিছা দেখে যেন সোপনৰ জাগি ।
 জানি এৰা মন্যু মিত্ৰে মৃতকক লাগি ॥ ১৬৪
 মান্ত ছয়া বহুদেৱে বুলিলন্ত বাক ।
 বাজাক জোগাইলা কৰ দেখিলা আমাক ॥
 বহুদিন ইঠাৱত নাথাকিবা বই ।
 গোকুলত উতপাত অনেক আছই ॥ ১৬৫
 শুনি গোপবাজ চলিবাক ভৈলা সাজ ।
 মাৰটিলা সখিক লোটক ভৈল বাজ ॥
 স্নেহে বহুদেৱৰ চকুৰ পৰৈ পানী ।
 লৰি সৈলা নন্দো পাছে মাগিয়া মেলানি ॥ ১৬৬
 পথত গুণন্ত গোপবাজ সচকিত ।
 বহুদেৱ বাক্য কুৰা মুছি কমাচিত ॥

পুতনা বধ

উতপাত শঙ্কায়ৈ লৈলা হৰিত শ্ৰৱণ ।
 শীঘ্ৰে শকটত চৰি কৰিলা গমন ॥ ১৬৭
 গোকুলৰ কথা আবে শুনা আতপৰে ।
 পাঞ্চিলেক পুত্ৰমাক কংস নৃপবৰে ॥
 শিশু মাৰি ফুৰৈ গ্ৰাম নগৰত পশি ।
 বালেক ঘাতিনী তাই দাকণী বান্ধনী ॥ ১৬৮
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন যৈত কৃষ্ণৰ নকৰে ।
 তৈতেসে বান্ধনীগণে বিধিনী আচৰে ॥
 গোকুলত সান্ধাতে আচন্ত দেৱহৰি ।
 কি কৰিতে পাৰৈ তাত চাৰি নিশাচৰী ॥ ১৬৯
 ফুৰন্তে ভ্ৰমন্তে পাছে পুতনা পিশাচী ।
 গোকুলক পাইল দিব্য নাৰী বেশে কাছি ॥
 মালতী ফুলৰ ভিতৰত দিল খোপা ।
 বান্ধি আট্ঠে সন্দৰী উচ্চল কৰি খোপা ॥ ১৭০
 উচ্চ কুচ বৃহত নিতম্ব কৃষ্ণ কটি ।
 পিন্ধি নেট শাৰী ফুৰৈ ব্ৰজত প্ৰকটি ॥
 কুণ্ডলৰ কাস্তি চিকিমিকি কৰৈ কেশ ।
 সেহি বান্ধি আট্ঠে মুখ পৰুজ বিশেষ ॥ ১৭১
 হাতত ফুৰায়ে পদ্ম বদন হাসিত ।
 আসিলন্ত লক্ষ্মী যেন স্বামীক দেখিত ॥
 হান্ত লান্ত কটাঙ্কে মুহিলা গোপ-গোপী ।
 নবাধয় কেৱে ৰূপ দেখি আট্ঠে ছুপি ॥ ১৭২
 পছলি পছলি ফুৰৈ হুৱালক চাই ।
 পশিল নন্দৰ বৰে নিৰাৱস্থা নাই ॥
 দেখিলেক শিশুক পৰ্য্যন্ত আট্ঠে কুতি ।
 নন্দলয় বৰি যেন কুই আট্ঠে পুতি ॥ ১৭৩

জ্ঞানতৰ আত্মা হৰি জ্ঞানি পূতনাক ।
 আৰ্থি মুদি বহিলা সুবুলি কিছো বাক ॥
 যাক খুজি ফুৰিবো হাতত পাইলো তাক ।
 দেখাৱন্ত আতিশয় শিশুৰ চেষ্ঠাক ॥ ১৭৪
 আচাৰন্ত ভৰি ভোখে কান্দন্ত শয্যাত ।
 দেখি নিশাচৰী হাসি মেলিলন্ত হাত ॥
 কৃষ্ণক নাজানি গুৱালৰ শিশু বুলি ।
 ছুই হাতে সান্ধটি কোলাত লৈলা তুলি ॥ ১৭৫
 যেন মুঢ়ে জৰী বুলি ধৰিলেক সাপ ।
 সুবুজিলা একোজনে বান্ধনীৰ কাপ ॥
 যশোদা বোহিণী পূতনাৰ কপ চাই ।
 বাধিবে সুরাৰি ভৈলা তবধ পৰাই ॥ ১৭৬
 শিশুক মাৰিবে নিশাচৰীৰ যতন ।
 কৃষ্ণৰ মুখত দিল বিষময় তন ॥
 আৰ্টি ধৰি মুখে হৰি কোপে হুপিলন্ত ।
 তনে সমন্বিতে তাইৰ প্ৰাণ শুঘিলন্ত ॥ ১৭৭
 হাতে হেৰুপচয় মৰ্ম ছেদ পীড়া পাই ।
 এড় এড় বুলি আৰ্তি পিশাচী ছেঞ্চাই ॥
 ঘামিল শৰীৰ আচাৰয় হাততৰি ।
 চক্ষু উলটাই কান্দে ঘোৰ নিশাচৰী ॥ ১৭৮
 মৰো মৰো বুলি ঘোৰ তেজিল আটাস ।
 ত্ৰৈলোক্যৰ লোকত লাগিল মহাত্ৰাস ॥
 স্বৰ্গ মৰ্ত্য পাতাল একত্ৰ হয় লৰে ।
 ভুই গৈল সৰ্বলোকে বোলে বজ্জপৰে ॥ ১৭৯
 তনৰ পীড়াত তাইৰ হৰাইল চেতনা ।
 বেষ্ট বাই নিজ ৰূপে পবিল পূতনা ॥
 যেন বজ্জপাতে নিপাতিলা ব্ৰজাঘৰ ।
 টলবল কৰিয়া কম্পিল গোপপুৰ ॥ ১৮০
 ডেব প্ৰহৰৰ পথ সুবি কলৈৱৰ ।
 চূৰ্ণীকৃত কবিলেক বৃক্ষ নিবন্তৰ ॥
 ঘোৰ কপ দেখি প্ৰজা কৰৈ উসৰিস ।
 ভৰি আৰ্ছে দাঁত যেন লাঙ্গলৰ ইল ॥ ১৮১

নাকৰ ভিতৰ যেন পৰ্বত গহ্বৰ ।
 ভয়ঙ্কৰ শিলাসন্ন তনু ধূলন্তৰ ॥
 আৰ্তি কুৰকুটা কেশ বিকৃত কুৰুপ ।
 চক্ষুৰ কোটৰ যেন দুই অন্ধকূপ ॥ ১৮২
 হাত ভৰি তৰি আৰ্ছে যেন বাজআলি ।
 শুথান পুখুৰি যেন পেট আৰ্ছে খালি ॥
 ঘোৰ কপ দেখি গোপ গোপী ভৈলা ত্ৰাস ।
 নিহালি চাহাৰৈ পিশাচীৰ চাপি পাশ ॥ ১৮৩
 তাইৰ হৃদয়ত পাছে কৃষ্ণক দেখিলা ।
 ক্ৰীড়ন্তে আছন্ত বঞ্জে কৰি মহালীলা ॥

বোহিণী-যশোদা আৰু গোপীদলৰ দ্বাৰা শ্ৰীকৃষ্ণৰ
 অভিষেক আৰু বন্ধাবিধান ।

দেখি গোপগণে ধৰিলেক আথে বেথে ।
 বাখিলো বাখিলো বুলি ধুধুৱাৰৈ নাথে ॥ ১৮৪
 বোহিণী যশোদা আসি ধৰিলা সান্ধটি ।
 বন্ধামন্ত্ৰ বান্ধি কৰৈ আসটি কুসটি ॥
 গাৱত মেহ্ৰাইল নিয়া গকৰ লাজুলি ।
 গো-মুত্ৰে নৱাইল গকৰ ঘসি ধূলি ॥ ১৮৫
 পুত্ৰে দেৱাই ভৈল বুলি যশোদাৰ ভয় ।
 কৃষ্ণৰ গাৱত নিয়া লিপিল গোময় ॥
 নকৰিলে গোপীগণে আছান্ত প্ৰথমে ।
 বাহু অঙ্গে বন্ধা বান্ধিলন্ত বাহু নাথে ॥ ১৮৬
 শ্ৰুতি পাই বিষ্ণু স্মৰি পাছে শুক্ৰ হুই ।
 কৃষ্ণৰ অঙ্গক চুনাই জাপে জল ছুই ॥
 বাখন্তোক অঙ্গে তমু চৰণ পৰ্যন্তে ।
 উক জানু জজ্জা বাখন্তোক মণিয়ন্তে ॥ ১৮৭
 কটিত অচ্যুত উদৰত হয়গ্ৰীবে ।
 বাখন্তোক হৃদয় কেন্দ্ৰ সমাশ্বিৱে ॥
 ঈশে উবস্থলক কৰ্তক বিষ্ণু ভুজে ।
 উককনে বাখন্তোক মুখক নিকজে ॥ ১৮৮

থাকন্তোক শিবত ঈশ্ববে বক্ষা কবি ।
 চক্রধৰি বাখন্তোক আগত ক্ৰীহৰি ॥
 ধনুধৰি মধুহা অঞ্জনে খড়্গ ধৰি ।
 দুই পাশে তোমাক থাকন্তো বক্ষা কবি ॥ ১৮৯
 হৃষীকেশে ইন্দ্ৰিয় প্ৰাণক নাৰায়ণে ।
 শ্বেতাৰ্ছীপপতি চিত বাখন্তো ষতনে ॥
 পৃষ্ণিগৰ্ত্তে বুদ্ধিক মনক যোগেশ্বৰে ।
 ভগৱন্তে অহঙ্কাৰে বাখন্তো সত্বৰে ॥ ১৯০
 তোমাক বাখন্তো দেৱ গোবিন্দে ক্ৰীড়াত ।
 বাখন্তোক সদা মধুসূদনে নিদ্ৰাত ॥
 চলি যাস্তে বৈকুণ্ঠে বৈসন্তে ক্ৰীপতি ।
 যজ্ঞভোক্তা ভুঞ্জন্তে বাখন্তো প্ৰতিনিতি ॥ ১৯১
 ডাকিনী যোগিনী প্ৰেত পিশাচী অনেক ।
 যক্ষ বক্ষ ভূত মহা উৎপাত যতেক ॥
 যিবা গ্ৰহে দেখাৰে শিশুক আসি ত্ৰাস ।
 বিষ্ণু নাম কীৰ্ত্তনে সমস্তে যাউক নাশ ॥ ১৯২
 এহিমতে বক্ষা বান্ধিলেক গোপীগণ ।
 যশোদায়ো পুত্ৰক পিয়াইলা পাছে তন ॥
 স্মৃণ্ডি ঘৃণ্ডি ছনাই নিয়া শয্যাত শুৱাইল ।
 গোপগণ সমে নন্দ গোকুলক পাইল ॥ ১৯৩
 পুতনাৰ দেহা দেখি বিস্ময় মিলিল ।
 বসুদেৱ মহন্তক মনে প্ৰসংশিল ॥
 তাস্ত পবে আন আৰ নাহি মহাজ্ঞানী ।
 কহিলন্ত আমাত সাক্ষাতে যেন জানি ॥ ১৯৪
 পাছে গোপগণে ধৰি পবন কুঠাৰ ।
 খণ্ড খণ্ড কৰিলেক অঙ্গ পুতনাৰ ॥
 দূৰত পৌলোয়্য কাৰ্ত্ত পেলাই জুই দিল ।
 অগক স্তবতি গন্ধ দেহাৰ উঠিল ॥ ১৯৫
 মাৰিবাক মনে নিশাচৰী দিলা তন ।
 তথাপি সজ্জতি তাইক দিলা নাৰায়ণ ॥
 যিটোজনে মাধৱক ভৰ্জৈ ভক্তিতাৰে ।
 তাহাৰ মহিমা কহি কোনে অস্ত পাৰে ॥ ১৯৬

যিটো পদ দুই থাকে ভক্তন হিয়াত ।
 সেই ভবি পুতনাৰ আছিল কোলাত ॥
 যতপি পিশাচী তাই আতি পাপমতি ।
 তথাপি পাইলেক কৃষ্ণ জননীৰ গতি ॥ ১৯৭
 যিটো ধেনু গোপীৰ পিবন্তে কৃষ্ণে তন ।
 পুত্ৰে স্নেহে মাধৱক তোলে অমুকণ ॥
 তাসম্বাৰ মহিমা কি কহিব আৰ ।
 জানো স্থপে নিস্তাৰিল দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ ॥ ১৯৮
 নন্দে শুনিলন্ত পাছে পুতনাৰ বধ ।
 পৰম বিস্ময় ভৈলা নয়ন তৱধ ॥
 হৰি নাৰাথিলে আজি সমূলি বুৰাই ।
 স্নেহে শিব স্তম্ভন্তে কৃষ্ণক কোলে মই ॥ ১৯৯
 কেশৱৰ শিশু লীলা মোক্ষ পুতনাৰ ।
 আক শূনি গোবিন্দত বতি বাঢ়ে ষাৰ ॥
 ছনাই নাই তাহাৰ মৰণ উতপতি ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে বাঢ়ে অচলা ভকতি ॥ ২০০
 শূনা সভাসদ পদ মহাভাগৱত ।
 কমনে তৰ্কিবে পাৰি কৃষ্ণৰ মহত ॥
 পৰম পাতকী মহা পিশাচী পৰ্য্যন্তে ।
 পাৱৈ মহা উত্তম গতিক যাত হস্তে ॥ ২০১
 মাৰিবাক দিল তন ঘোৰ নিশাচৰী ।
 তাইকো জননীৰ গতি দিলা দেৱহৰি ॥
 হেনয় কৃষ্ণক যিটো ভৰ্জৈ ভক্তিতাৰে ।
 তাহাৰ ভাগ্যক কোনে কহি অস্ত পাৰে ॥ ২০২
 জানিয়া কৃষ্ণত কৰা কেৱল ভকতি ।
 কলিমুগে কৃষ্ণনাম কীৰ্ত্তনৰ গতি ॥
 নাই সিকা টাঙ্কা হানি কৃষ্ণৰ সেৱাত ।
 শৰীৰতো নাহি প্ৰম জানিবা ইহাত ॥ ২০৩
 শুনন্তো কৰ্ণত যেন বৰিবৈ অস্থত ।
 যত মহাপাপগণ স্বয়ং ঘৰিত ॥
 অপ্ৰয়াসে সিহঁত সংসাৰৰ ধৰ্ম বহত ।
 জানি অহৰিখে নাম বেৰিবা কৃষ্ণত ॥ ২০৪

কৰ্মৰ মুখত থাকৈ হৰি হেন নাম ।
 গলা গলা কাশী পুৰুষতো নাই কাম ॥
 সমস্ত শাস্ত্ৰৰ ইসে পৰম যুগুতি ।
 বোলা বাম বাম পাইবা হাততে মুকুতি ॥ ২০৫

শকট ভঞ্জন আৰু চক্ৰবাত অশ্বৰ মায়

হৰি

শুক নিগদতি বাজা শুনিয়োক পৰীক্ষিত
 হেন হৰি পৰম পুৰুষ ।
 দৈত্য কুল ভুঞ্জিবাক মনে পুতনাৰ প্ৰাণ
 প্ৰথমতে লৈলন্ত গণ্ডুষ ॥
 বাহুস্ত নন্দৰ ঘৰে এহিমতে দামোদৰে
 গোকুলৰ আনন্দ বঢ়াই ।
 হেন শুনি মহাবাজা কৰযোবে নত্ৰ ভাৱে
 বুলিলন্ত শুকক ছনাই ॥ ২০৬
 যেন যেন কৰ্ম হৰি কৰিলন্ত অৱতৰি
 শুনন্তো কৰ্ণৰ কচিকৰ ।
 যাহাৰ স্মৰণে গুটৈ মনৰ পাতক তৃষ্ণা
 হোৱৈ মহা শুদ্ধ কলেৱৰ ॥
 অচিৰ কালতে আতি হৰিত ভকতি বাটৈ
 হৰি ভকতক পাৱে মিত্ৰ ।
 হেন কৃষ্ণ কথা আবে কহিয়োক সান্ধে
 শুনো বঙ্গ বালক চৰিত্ৰে ॥ ২০৭

হৰদী

হেন শুনি পাছে বাজাক সদ্বি
 কথা কহিবাক লৈল ।
 দিনেক শিশুৰ অঙ্গ পৰিষ্কাৰ্ত
 নামে প্ৰহোৎসৱ ভৈল ॥

যত গোপ নাৰী নন্দ ঘৰে পশি
 অনেক বাঢ় বজাইল ।
 দ্বিজ পঢ়ে মন্ত্ৰ যশোদা আনন্দে
 পুত্ৰক আনি নৱাইল ॥ ২০৮
 দ্বিজগণে দিল আশীষ মাজল্য
 গাইলেক গোপীসকলে ।
 পুত্ৰ নিদ্ৰা যাই দেখিল যশোদা
 শুৱাইল শকট তলে ॥
 যত ব্ৰজ বাসী আসি আছৈ তাক
 ভুঞ্জাস্ত একান্ত মতি ।
 তন পিবে মনে মাধৱে কান্দন্ত
 নুশুনন্ত তাক সতী ॥ ২০৯
 কান্দন্তে কৃষ্ণৰ চৰণ আঘাতে
 উলটি শকট পৰিল ।
 উফৰিল চক্ৰ সলকা যুৱালি
 মাটিয়ো আতি লৰিল ॥
 দধি দুগ্ধ য়ত ঘোমৰ কলস
 পৰিয়া উফৰি গৈল ।
 দেখিয়া যশোদা আদি গোপীগণ
 নন্দো অদভুত ভৈল ॥ ২১০
 কেন মতে ইটো উলটি শকট
 আপুনি পৰিল ভাগি ।
 শুনি শিশুগণে কহৱৈ পৰিল
 কৃষ্ণৰ চৰণ লাগি ॥
 হেন শুনি সবে ছৱালৰ বাক্য
 বুলিয়া কেহো নমানে ।
 অনন্ত বীৰ্য্যৰ বল পৰাক্ৰম
 তেমে কেহো নজানে ॥ ২১১

হবি

কান্দন্তে আছন্ত কৃষ্ণ দেখি আখ বেথ কবি
 যশোদা কোলাত লৈলা ভুলি ।
 ব্রাহ্মণৰ মুখে বক্ষা মন্ত্ৰ উচ্চবিয়া তন
 পিয়াইলন্ত পুত্রে পুত্রে বুলি ॥
 বলবন্ত গোপগণে শকটক উভটাই
 পূৰ্ব্বৰতে ভাণ্ড খৈলা ভুলি ।
 ব্রাহ্মণৰ হাতে হোম পূজা কৰাইলন্ত নন্দে
 পুত্ৰৰ কল্যাণ হোক বুলি ॥ ২১২
 বিপ্ৰক পঢ়ায়া চণ্ডী বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে মণ্ডি
 অসংখ্যাত ধেৰু দিলা দান ।
 দ্বিজগণে * ঋচ পঢ়ি আসংশিলা উচ্চ কবি
 থাকি নন্দ সপুত্ৰে কল্যাণ ॥
 বেদবিদ বিপ্ৰগণে যতেক বুলিলা মানে
 বিফল নজৈল কদাচিত ।
 পাছে নন্দে উঠি সবে সমজ্ঞ্যক বিসৰ্জিয়া
 সাদৰিলা যাক যথোচিত ॥ ২১৩

পৰীক্ষিত বজাৰ শ্ৰীকৃষ্ণৰ বাৰ্ণ্যদালা বিবধক প্ৰশ্ন ;
 তৃণাৰ্হত বধ ।

ছলতী

শুকমুনি মাতি বাজাক সম্বুদি
 শুনিয়ো অহুত পাছে ।
 দিনেক যশোদা কৃষ্ণক কোলাত
 উম্বলাস্তে য়েবে আছে ॥
 গিৰি শূক্ৰ যেন গম্বুৰ লাগয়
 ভাবে পীড়িলেক আতি ।
 কোলাৰ নৰাই মাটিত খৈলন্ত
 বিশ্বয় তৈলন্ত সতী ॥ ২১৪

উৎপাত শঙ্কায়ে বহা পুন্দৰক
 যশোদা চিন্তিবে লৈল ।
 কংসে পাৰ্শ্বিলেক তৃণাৰ্হত বাক্সে
 দৈত্য গোট আসি তৈল ॥
 বাত মাতুলিৰ স্বৰূপে শিশুক
 তেখনে নিলেক হবি ।
 সকলে গোকুল ঢাকিলে ধূল্যয়
 ঘোৰ অন্ধকাৰ কবি ॥ ২১৫
 দুৰ্য্যোৰ শয়দে দ্ৰশোদিশে যুড়ি
 বৰিষে খোলা খাপৰ ।
 যুহুৰ্ত্তেক মানে ধূল্যয়ে আন্ধাৰ
 মুগুচিল গোকুলৰ ॥
 আপুন পৰক একোৰে নাজানি
 সমস্তে বিহ্বল প্ৰায় ।
 যৈত নমাই খৈলা পুত্ৰক নাপাস্ত
 যশোদা হাত বুলাই ॥ ২১৬
 কতোক্ষণে ঠাই লাগিল বতাস
 গুচিল ধূলা আন্ধাৰি ।
 চক্ষু ফুৰাই চাই কৃষ্ণক নেদেখি
 বিশ্ৰুতি যশোদা নাবী ॥
 কৃষ্ণক কিঙ্কৰ বচিলা শঙ্কৰ
 শুনিয়ো সবে সমাজ ।
 কৃষ্ণক চৰণে পশিয়ো শৰণে
 নকৰিবা আত লাজ ॥ ২১৭
 নিতে চুটে আয়ু ইটো প্ৰাণ বান্ধ
 কৈত কেতিক্ষণ যায় ।
 নিশ্চয় শৰণ কৃষ্ণক চৰণ
 বিনে আন গতি নাই ॥
 জীৱন চকল পত্ন পত্ন জল
 পৰি যেন, থিব সুই ।
 তিলেকে সংযোগ তিলেকে বিয়োৰ
 যেন আখা যুড়ি সুই ॥ ২১৮

কৰ্ত্ত তপসাই নবতনু পাই
 তাকো নিলা আলো জালে ।
 অক্লেশে পতন নাহিকে চেতন
 গিলি আনিলেক কালে ॥
 জানি বুদ্ধজন তেজি আন মন
 ভকতিক কৰা সাৰ ।
 কৃষ্ণ ভকতি বিনে কৰো গতি
 কালত নাহিকে আৰ ॥ ২১৯
 ভকতিসে মাতা ভকতিসে পিতা
 ভকতিসে বন্ধু জন ।
 ভকতি স্নহদ সোদৰ বিধাতা
 ভকতিসে মহাধন ॥
 ভকতিসে মতি ভকতিসে গতি
 ভকতিসে দেৱ দ্বিজ ।
 ভকতিসে চিত্ত ভকতিসে বিত
 ভকতি মোক্ষৰ বীজ ॥ ২২০
 ভকতি সদায় সহায় ভকতি
 জীৱন যৌৱন শ্ৰাণ ।
 ইহ পবলোকে ভকতি বিনায়
 নাহি নাহি গতি আন ॥
 জানি সৰ্বজন ভকতিত মন
 দিয়া তেজি আন কাম ।
 জনম সাকলি নিবন্তৰে নৰে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২২১

পদ

এৱঞ্চে যশোদা খুজি পুত্ৰক নাপাই ।
 পুত্ৰ পুত্ৰ বুলিয়া কান্দন্ত গেবিয়াই ॥
 দামুৰি হুকালে কেন যেনু হামলায়ে ।
 পৃথিবীত থৰি পোৱক কাৰ্দ্দৈ দীৰ্ঘবাৱে ॥ ২২২

এখনে আছিলি মাত্ৰ মোৰ তন খাই ।
 কেবনো লৱৰা যমে নিলেক পুতাই ॥
 হা বাপ কমললোচন তনু শ্যাম ।
 আইস কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি কাৰ লৈবো নাম ॥ ২২৩
 আই আই বোলন্তে অমৃত যেন পিওঁ ।
 সিটো চন্দ্ৰ বদন নেদেখি কেনে জীওঁ ॥
 পাইলো তোক অনেক জনমে তপসাই ।
 গৃহ সুরৱিনি মোৰ কৈ গৈলি পুতাই ॥ ২২৪
 তোৰ ঘোৰ শোক-শেলে মোক মাৰ্বে খুই ।
 সহিবে নপাবো হৃদয়ৰ আউৰ জুই ॥
 কি দেখে আছয় এভো জীৱ নাযায় ছাড়ি ।
 * একুতিৰ পুত্ৰ মোৰ কোনে নিলে কাটি ॥ ২২৫
 এহি বুলি পাৰন্ত মাটিত লোটা লুটি ।
 জাৱলে দুইহাতে হৃদয়ত হানৈ মুঠি ॥
 পুত্ৰ পুত্ৰ বুলিয়া পাৰন্ত আতি উকি ।
 জমক দেখিয়া কতো থাকন্ত নিছুকি ॥ ২২৬
 গোপীগণে যশোদাৰ দেখিয়া সন্তাপ ।
 কৃষ্ণক নেদেখি আতি কৰন্ত বিলাপ ॥
 মোতকে পূবিল মুখ স্নখ শাস্তি নাই ।
 হা কৃষ্ণ বুলি কাৰ্দ্দৈ যশোদাক চাই ॥ ২২৭
 এহিমনে থওঁ আবে বিলাপৰ কথা ।
 শুনা যেন ভৈল সিটো দৈত্যৰ অৱস্থা ॥
 কৃষ্ণক লৈ যাস্তে পীড়িলেক গুৰু ভাবে ।
 আকাশত তন্তি বৈল চলিতে নপাবে ॥ ২২৮
 যেন পৰ্ব্বতেক তাৰ কাঙ্খে আঁছে আস্তি ।
 পেছলাইবে নপাৰি কৰে অনেক আক্রান্তি ॥
 কৃষ্ণে হাতে আঁটিলা গলত ছিপি ধৰি ।
 নিকলিল † চেল আছাড়য় হাত ভৰি ॥ ২২৯
 ‡ নিচেই অহুৰ আউৰ মুখে নাই মাত ।
 শ্ৰাণ ছাড়ি ব্ৰজত পড়িল চক্ৰবাত ॥
 শিলাত পৰিয়া বন্ধ ভৈল চূৰ্ণীকৃত ।
 ত্ৰিপুরক কহে যেন পাৰিলা ভূমিত ॥ ২৩০

পৃথিবী লবিল যেন নিৰ্বাত পতনে ।
 ক্রন্দন এৰিয়া পাছে দেখে গোপীগণে ॥
 কৃষ্ণ বহি আছা তাৰ হিয়াত ওলমি ।
 আখে বেখে সারটিয়া ধবলা আক্রমি ॥ ২৩১
 নাকান্দা মার গোপীগণে বোলে ।
 লরবি কৃষ্ণক দিলা যশোদাব কোলে ॥
 পুত্রে মুখ দেখি তাপ গুচিল সকলে ।
 বনৰ নিমাইলা জুই যেন বৃষ্টিজলে ॥ ২৩২
 সঘনে স্কন্ধস্থ শিব বুকত সারটি ।
 যমৰ পুৰবপৰা আসিল উলটি ॥
 সমূলি মৰিলো দুই তোক হেৰুয়াই ।
 কিনো ভালে ভালে আজি বাথিলে গোসাই ॥ ২৩৩
 পাছে গোপ গোপীগণ সমস্থিতে নন্দ ।
 কৃষ্ণ দৰশনে পাইলা পৰম আনন্দ ॥
 দেখিয়ো আছয় অন্তো অন্তে বোলৈ চাই ।
 বাকসে মাৰস্তে শিশু আসিল এবাই ॥ ২৩৪
 আপুনাৰ পাপে যায় হিংসক প্ৰলয় ।
 সম ভাৱে সাধুজনে এড়াই মহা ভয় ॥
 তপ জপ যজ্ঞে কিবা যজি আছো হৰি ।
 সেহিসে কাৰণে শিশু আসিল নিস্তৰি ॥ ২৩৫
 অনেক অমৃত নন্দে দেখিয়া ব্ৰজত ।
 বহুদেৱ বাক্য আসি পৰিল মনত ॥
 কিনো সৰ্ব্বজান সাধু বহুদেৱ সখি ।
 গোকুলৰ উৎপাত কহিলা যেন দেখি ॥ ২৩৬

শ্ৰীকৃষ্ণৰ বৃষভ ভিত্তবত যশোদাৰ বিধ-দৰ্শন

অনন্তৰে যশোদা নন্দৰ মহাদই ।
 পুত্ৰক পিয়াস্ত তন স্নেহে কোলে লই ।
 হৃষ খাই আটাই কৃষ্ণে হাত লুপুৰাস্ত ।
 স্মৃতি খুণ্ডি হৃদয়ীয়ে পুত্ৰ মুখ চাহ ॥ ২৩৭

মারব কোলাত পাছে জগতৰ স্বামী ।
 বদন প্ৰকাশি হাসি তুলিলস্ত হাসি ॥
 যশোদা দেখন্তে পাছে গৰ্ভতে জগত ।
 দশোদিশ আকাশ নক্ষত্ৰে গ্ৰহ যত ॥ ২৩৮
 চন্দ্ৰ সূৰ্য্য বায়ু বহ্নি পৰ্ব্বত সাগৰ ।
 সমস্তে পৃথিবী আছে গৰ্ভত ভিত্তৰ ॥
 হেন দেখি যশোদাৰ জুই কাংশে ভয় ।
 চক্ষু মুদি থাকিলস্ত পৰম বিস্ময় ॥ ২৩৯

শ্ৰীকৃষ্ণৰ জাতকৰ্ম্মৰ আৰু নামকৰণ ।

শুকমুনি বোলন্ত শুনিয়ে পৰীক্ষিত ।
 গৰ্গন্ধাষি নামে যাদৱৰ পুৰোহিত ॥
 বহুদেৱে পঠাইলা নন্দৰ গৃহে আইল ।
 দেখি নন্দে আনন্দে পৰম শ্ৰীতি পাইল ॥ ২৪০
 বিষ্ণু বুদ্ধি পূজি পৰি কৰিলা প্ৰণাম ।
 কিবা কাৰ্য্য সাধো গুৰু তুমি পূৰ্ণকাম ॥
 জ্যোতিষকো জানা তুমি বেদতো পাৰ্গত ।
 কৰায়োক পুত্ৰ দুইব জাতকৰ্ম্ম যত ॥ ২৪১
 নন্দক বোলন্ত গৰ্গে মুহূৰ্ত্তকৈ উচিত ।
 সবে জাটন মই যাদৱৰ পুৰোহিত ॥
 মই কৰো তোমাৰ পুত্ৰৰ কৰ্ম্ম য়েৱে ।
 দৈৱকীৰ পুত্ৰ বুলি মানিবেক তেবে ॥ ২৪২
 তুমি বহুদেৱে আছা মহা মিত্ৰৱৰ্ত্তি ।
 আপুনি সাক্ষাতে জাটন কংস জুব মতি ॥
 গুচিবেক শঙ্কা শূনি লোকৰ প্ৰবাদ ।
 শিশুক মাৰিবে আসি নিৰিবে প্ৰমাদ ॥ ২৪৩
 নন্দে বোলে নাজানিব যোবো বহু যত ।
 পোপ্য কৰি কৰায়োক অস্ত্ৰৰ পুৰত ॥
 শূনি গৰ্গে অলক্ষিতে পনি অত্যন্ত ।
 কবাইলন্ত যত জাতকৰ্ম্ম দুইবন্ত ॥ ২৪৪

বোলন্ত বোহিণী পুত্রে জাতিক বঞ্জিব ।
 সিহেভু ইহাঙ্ক বাম সবোয়ো বুলিব ॥
 বলত অধিক পদে বুলিবেক বল ।
 মুখ্য অস্ত্র হুইব আন লাঙ্গল মুঘল ॥ ২৪৫
 তিনি বর্ণ আছিলেক তোমাৰ পুত্ৰব ।
 প্ৰথমে সত্যত ভৈল শুক কলেরৰ ॥
 ত্ৰেতাতে বাতুল ভৈলা দ্বাপৰতে শ্যাম ।
 আবে কৃষ্ণ ভৈলা পদে ভৈল কৃষ্ণনাম ॥ ২৪৬
 পূৰ্বতে আছিল বনুদেৱৰ তনয় ।
 সিকাৰণে বাসুদেৱ হৈবেক অশ্বয় ॥
 বহু নাম আছিল গুণ কৰ্ম অনুসাৰে ।
 তোমাৰ কল্যাণ সাধিবা বাৰম্বাৰে ॥ ২৪৭
 গুণে নাৰায়ণ সম তোমাৰ সন্ততি ।
 আনে পদে নিস্তৰিবা অনেক দুৰ্গতি ॥
 যত্নে বন্ধা কৰা আঙ্ক হৈবেক কল্যাণ ।
 এহি বুলি গৰ্গো পাছে গৈলা নিজ স্থান ॥ ২৪৮
 পাইলা শ্ৰীতি নন্দে আতি গৰ্গ বাক্য শুনি ।
 পৰীক্ষিত বাজাত কহন্ত শুক মুনি ॥

কৃষ্ণৰ বাল্য-সীমা

পাছে বাম কৃষ্ণে বন্ধে অঙ্গিনাক যাই ।
 আঠু কাটি ক্ৰীড়ন্তে ফুৰন্ত ছয়ো ভাই ॥ ২৪৯
 শীত্ৰে চলি যাহাস্তে ঘাঘাব কৰে ধ্বনি ।
 পৰম আনন্দ ছয়ো হোসন্ত তাক শুনি ॥
 লোককো খেদিয়া যাস্ত তিনি চাৰি ভৰি ।
 মুখ চাই নিচিনি থাকন্ত যেন ভৰি ॥ ২৫০
 কৰ্ম্মে লেপিত ছয়ো আসন্ত উলটি ।
 দেখি হুইকো হুই মাৰে ধবন্ত সারটি ॥
 স্নেহে পিঠাৰন্ত তন পুত্ৰে মুখ চাস্ত ।
 বিলয় আনন্দ দেখি গাজি আসৈ দাস্ত ॥ ২৫১
 অনেক শিশুৰ সীমা কবন্ত ব্ৰজত ।
 দাম্বুৰিক পাইলে জীব ধবন্ত লাঙ্গত ॥

দাম্বুৰি অজুৰি নেই নেবন্ত তথাপি ।
 গৃহকৰ্ম্ম এৰি বেচি চাৰৈ সবে গোপী ॥ ২৫২
 অগ্নি সৰ্পবিষকো ধৰিবে যাস্ত খেদি ।
 কণ্টকতো পলান্ত মাৰক লাগ নেদি ॥
 তামস্বাক আউৰ নিষেধিবে নপাৰন্ত ।
 বোহিণী যশোদা মুগু কপাল হানন্ত ॥ ২৫৩
 ছৱাল নভৈল ইটো ভৈল যম কাল ।
 কবন্ত ধৰিয়া আনি আফাল সিফাল ॥
 গৃহকৰ্ম্ম আৰ একো কৰিবে নাপাস্ত ।
 চক্ষু পচাৰন্তে ছয়ো ছনাই বজাস্ত ॥ ২৫৪
 পাছে অন্ন কালে বাম কৃষ্ণ কতুহলে ।
 আঠু এৰি থিয় ছয়ো ফুৰন্ত গোকুলে ॥
 সমান বয়স গোপ শিশুগণ সন্ধে ।
 গোপীৰ আনন্দ কৰাই ক্ৰীড়ি ফুৰা বন্ধে ॥ ২৫৫
 কৃষ্ণৰ চঞ্চল ভাৱ গোপীগণে দেখি ।
 হাসিয়া আনন্দে যশোদাত দেই সাক্ষী ॥
 শুনিয়োক কৰ্ম্ম মাৰ পুত্ৰৰ তোমাৰ ।
 কবন্ত মাধৱে যেন যেন অপকাৰ ॥ ২৫৬
 শুনা সৰ্ব্বজনে শিশু-সীমা মাধৱৰ ।
 মনুষ্যৰ শ্ৰেষ্ঠ ধৰ্ম্ম নাহি আত পৰ ॥
 সমস্তে ধৰ্ম্মৰ হৰি নামেৰে ঈশ্বৰ ।
 আশ্চৰ্য্য মহিমা শুনা কৃষ্ণৰ নামৰ ॥ ২৫৭
 যায় মহাজনে মাধৱৰ নাম গাই ।
 পৰম আনন্দে যিটো তাকে থাকৈ চাই ॥
 সমস্তে পাতক তাৰ হবন্ত গুৰিত ।
 পৰম আনন্দে বকৈ বিষ্ণুৰ পুৰীত ॥ ২৫৮
 বিষ্ণু ভকতক দেখি কৰৈ নমস্কাৰ ।
 হৰৈ কোটি জনমৰ পাতক তাহাৰ ॥
 সেহি পুণ্যে বকৈ স্নেহে বিষ্ণুৰ পুৰীত ।
 পৰম আনন্দে থাকৈ মাধৱ সহিত ॥ ২৫৯
 আতি মহাপাতকী ব্ৰাহ্মণ অজাছিল ।
 নামৰ আভাস মাৰে সঙ্গাব ভবিল ॥

ঘোৰ ব্যাধ বাগ্নিকী নাৰদ দাসীহৃত ।
 নামৰ প্ৰসাদে ভৈল জীৱন্তে মুকুত ॥ ২৬০
 কোনে কহিবাক পাঠে নামৰ মহিমা ।
 চাৰি মুখে ব্ৰহ্মায়ো নপাস্ত যাৰ সীমা ॥
 হেন নাম এৰি কৰৈ আনত বিশ্বাস ।
 কিম্বতে এৰাইবা ঘোৰ সংসাৰৰ ত্ৰাস ॥ ২৬১
 আছৈ মাধৱৰ নামে জগত বিয়াপি ।
 সংসাৰ তাপত মঠৈ চিত্তনি তথাপি ॥
 কিনো চিত্ৰ কিনো চিত্ৰ কিনো চিত্ৰ দেখা ।
 জানিবাহা তাহাৰ পাপৰ নাহি লেখা ॥ ২৬২
 জানিয়া সমস্তে নৰে এৰা আন কাম ।
 ফুৰা গলে বান্ধি বন্ধু মাধৱৰ নাম ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে ইসে তন্ত্ৰ সাৰ ।
 বোলা বাম বাম * পোলা পাপৰ ভণ্ডাৰ ॥ ২৬৩

ছবি

গাই নতু ছুছিবাৰ সময় হোৱন্তে গৈয়া
 দাম্বিক মেলন্ত যুবাৰী ।
 নেমেল নেমেল বুলি আমি সবে মাতো যেবে
 অধিকে হাসন্ত বিস্ত পাৰি ॥
 আমি গৃহ কামে আউল ছুছিবাৰ দেখিয়া কৃষ্ণে
 বানবগণক লগে লই ।
 চোৰ ঘেন দামোদৰ ছেগ চাই পশি ঘৰ
 চুৰি কৰি খাস্ত দুহু দই ॥ ২৬৪
 সিকিয়াত ধণ্ড ভুলি পিৰা উড়ুখলে উঠি
 তাকো নমাৰন্ত কিনো চাণ্ড ।
 বানবক দেশ্ত আনি বানবো নাখাই জানি
 কোবাই ভাৰন্ত সৰে ভাণ্ড ॥

লুকান নাঘাই আস্ত আন্ধাৰতো খুজি পাস্ত
 শৰীৰৰ বত্ৰে পসৰায় ।
 যিদিনা নাপাস্ত দই আকুৰি কামুৰি মাৰি
 ছৱালক যাস্ত কন্দুৱাই ॥ ২৬৫
 গোৱালে আনন্দে বেঢ়ি চোৰ বুলি পাৰে গেৰি
 কৈক যাইবা কৃষ্ণ নিবো ধৰি ।
 মাতন্ত ধ্ৰুতালি বাক * উৰাস আসি কাক
 তই চোৰ মই সদগিৰি# ॥
 ঘৰ ধণ্ড লিপি পুচি তাতো ভৰ্জি পলাই যাস্ত
 আমি হাসি মৰো বুকু ফুটি ।
 তোমাৰ কোলাত আবে নামাতি আছন্ত কৃষ্ণে
 যেন স্তবিনীত শিশুগুটি ॥ ২৬৬
 কৃষ্ণৰ মুখক চাই হাসি হাসি বন্ধ পাই
 গোপীগণে কহে এহি কথা ।
 তবতৰ কৰি কৃষ্ণে মানব মুখক চাস্ত
 দেখি যশোদাৰ ভৈল বেধা ॥
 নাহি ভয় বুলি বাণী বুকত সাক্ষটে আনি
 মহা স্নেহে মুখে চুমা দিলা ।
 এহিমতে নাবাৰণ ক্ৰীড়িলন্ত অমুক্ষণ
 শুনা কহো আৰো শিশুলীলা ॥ ২৬৭

দুৰ্ভাগী

এহিমতে কৃষ্ণে ক্ৰীড়িয়া আছন্তে
 পাছে গোপ শিশু জাকে ।
 কৃষ্ণে মাটি খাস্ত বুলি সেৰি পাঠে
 যশোদা শুনিলা তাকে ॥
 খাইবো মুগু বুলি পুত্ৰৰ হাতত
 ধৰিলা খেদি গুৱালী ।
 কেনে মাটি খালি বলাই আদি কৰি
 কবঠৈ সৰে ছৱালি ॥ ২৬৮

* পোলা—পোৰা ; বন্ধকৰা । ভবান—ভৱবেশ্বৰ । সদগিৰি—সধু গৃহৰ ।

শুনি ডৰি হৰি মারক মাতস্ত
সবে মিছা মাঠে আই ।
খাইলো মাটি যবে মুখ চাৰা তেবে
দেখাৱস্ত বেস্ত বাই ॥
পুত্ৰেৰ গৰ্ভত সমস্তে জগত
যশোদা দেখস্ত পাছে ।
সমাগৰা মহী বায়ু শশি সূৰ্য্য
তাৰাগণো তৈতে আছে ॥ ২৬৯
গোকুলে সহিতে আপুনাক তৈতে
দেখিয়া শঙ্কিত সতী ।
কিবা স্বপ্ন দেখো কিবা দেৱমায়া
কিবা ভ্ৰম ভৈল মতি ॥
নোহস্ত মানুষ পৰম পুৰুষ
জানিয়া লৈলো শৰণ ।
বাক্যে মনে যাক তৰ্কিবে নপাৰি
প্ৰণামো তানে চৰণ ॥ ২৭০
এস্তে মোৰ পতি যত গোপ গোপী
মই ব্ৰজেশ্বৰী সতী ।
যাবে মায়া হেন কুমতি কৰাৱৈ
তেস্তে আবে মোৰ গতি ॥
যশোদা জানিলা দেখি ছনাই কৃষ্ণে
কৰিলা বৈষ্ণৱী মায়া ।
পুত্ৰ বুলি তুলি কোলাত লৈলস্ত
কৃষ্ণক নন্দৰ জায়া ॥ ২৭১

নন্দ-যশোদাৰ পূৰ্ণ বৃত্তান্ত

নৃপতি শুকত পুত্ৰস্ত কি তপ
কৰিলা যশোদা নন্দে ।
জনত ঈশ্বৰ যাব তন পান
কৰিলা আতি আনন্দে ॥

মুনিয়ো কহস্ত দ্ৰোণ নামে বহু
আছিলো নন্দে পূৰ্বত ।
ধাৰা ভাৰ্য্যা সমে গোকুলক গৈলা
বিধাতাৰ আদেশত ॥ ২৭২
সেহি কালে দুইকো ব্ৰহ্মা বৰ দিলা
কৃষ্ণত হৈব ভকতি ।
দ্ৰোণে নন্দ ভৈলা ধাৰায়ে যশোদা
দুয়ো ভৈলা উতপতি ॥
পুত্ৰ হয় কৃষ্ণে সাধিলস্ত শ্ৰীতি
ব্ৰহ্মাৰ পালি বচন ।
নন্দ যশোদাৰ পৰম ভকতি
বঢ়াইলস্ত নাৰায়ণ ॥ ২৭৩

ছবি

শুনিয়োক সৰ্ব্বজন কৃষ্ণত অৰ্পিয়া মন
ভকতিৰ দেখিও মহত ।
ব্ৰহ্মা হৰ আদি দেৱ যাক সদা কৰৈ সেৱ
তাৰু গোপী পাইলেক গৃহত ॥
যোগীগণে ধ্যান কৰি প্ৰৱন্ধে সমাধি ধৰি
সদায়ে চৰণ চিন্তে যাৰ ।
বুদ্ধিৰ গোচৰ হুই ভকতিতে বশ্য হুই
তেস্তে পুত্ৰ ভৈলা যশোদাৰ ॥ ২৭৪
ষিটো দেৱ ভগৱন্ত নাই যাৰ আদি অন্ত
বেদেয়ো নপাস্ত যাৰ সীমা ।
তেস্তে বশ্য ভকতিত হেনসে ভকতি হিত
ভকতিৰ কি কৈব মহিমা ॥
জানি এৰা আন মতি ভকতিত কৰা বতি
ভকতিসে সাধিবে কল্যাণ ।
ভকতিত দিয়া মন ভকতিসে মহাধন
নাহি আন ভকতি সমান ॥ ২৭৫

চাৰিয়ো বেদৰ মাজে কৃষ্ণৰ নামত বাজে
 নাহি গতিদাতা সংসারত ।
 আপুনি ঈশ্বৰ হৰি অৰ্জুনত নিষ্ঠ কৰি
 কহিলন্ত কৰি পঞ্চসত্য ॥
 নাম স্মৰণে আতি তৰৈ মহা অন্ত্যজাতি
 জানি নাম স্মৰিয়ো সৰ্ব্বথা ।
 মুখে লৱা বাম নাম হস্তে কৰা তান কাম
 কৰ্ণে শুনা মাধৱৰ কথা ॥ ২৭৬
 কেনে আছা বাট চাই বিলম্বক সুযুৱাই
 কালে আসি ধবিল গৰাসি ।
 নিতে হোৱৈ আয়ুপাত এৰায়ো কালৰ হাত
 মাধৱৰ চৰণ উপাসি ॥
 ছাৰিয়ো বিষয় ধান্দা বাম নাম গলে বান্ধা
 • জানি সব শাস্ত্ৰৰ যুগুতি ।
 কৃষ্ণৰ কিস্কৰে ভণে বাম নাম ঘোষা ঘনে
 তেবে পাইবা হাততে মুকুতি ॥ ২৭৭

যশোদাৰ ঘাৰা শ্ৰীকৃষ্ণৰ বন্ধন আৰু যমলাৰ্জুন ভঞ্জন

পদ

পৰীক্ষিত ৰাজাত বদতি শুকমুনি ।
 দিনেক যশোদা নাৰী নন্দৰ ঘৰিণী ॥
 ভিন ভিন কাৰ্য্যে নিযোজিলা সবে দাসী ।
 মথিবাক লাগিলেক আপুনি দধি আসি ॥ ২৭৮
 স্মৰি কৃষ্ণৰ সবে বালক চবিত্ৰ ।
 দধিক মথন্তে যশোদায়ে গাৱৈ গীত ॥
 • কোণী বস্ত্ৰে প্ৰকাশৈ নিতম্ব কৃশ কটি ।
 সোণৰ ঠাৰে মেথলা তাতে বান্ধি আছা আটি ॥ ২৭৯
 আক্ৰোৰস্তে লৰৈ আতি কুণ্ডল কঙ্কণ ।
 পুত্ৰৰ স্নেহত শ্ৰীয়ে কম্পে ছয়ো স্তন ॥

খসি খসি পৰৈ সবে ধোপাৰ মালতী ।
 ঘামিল বদন ভাগৰিলা মহাসতী ॥ ২৮০
 কৃষ্ণে সেহিবেলা জননীৰ প্ৰাতি সাধি ।
 মথনিত ধৰি মথিবাক নেদে দধি ॥
 দেখি কোলে লৈয়ো সতী পিয়ালন্ত তন ।
 আনন্দে পুত্ৰৰ চাস্ত প্ৰসন্ন বদন ॥ ২৮১
 অনন্তবে দেখন্ত উতলি দুধ পৰে ।
 পুত্ৰক এৰিয়া সতী গৈলন্ত লৱৰে ॥
 তন পিবে নাপাই কুপিলন্ত দামোদৰ ।
 কামোৰস্তে দাস্ত আতি অৰুণ অধৰ ॥ ২৮২
 কপটে কান্দন্ত নয়নৰ বহে পানী ।
 ভাঙিলা মথনি হাণ্ডি ঙ্গ পটাপোক হানি ॥
 ভুঞ্জন্ত লৱনু কৃষ্ণে কোপে পশি খুপি ।
 দুধ নমাই আসিয়া দেখন্তে পাছে গোপী ॥ ২৮৩
 ভাঙ্গি আছে দৈইৰ হাণ্ডি নলৱৈ বিপতি ।
 পুত্ৰৰ জানিয়া কৰ্ম্ম হাসিলন্ত সতী ॥
 কৃষ্ণক নেদেখি তৈত চাহি ফুৰা পাছে ।
 দেখন্ত ঠাৰে থুপিত উৰলত বসি আছে ॥ ২৮৪
 শক্তিত নয়নে লৱনুক চুৰি কৰে ।
 পেছলাই দেই খাই সবে পোষণ বানৰে ॥
 হেন দেখি যশোদা হাতত লৈয়া বাৰি ।
 জুম্পি জুম্পি যাস্ত পিম্পবাবো নাই সাৰি ॥ ২৮৫
 মাৰিবে আসন্ত মাৰ দেখি কৃষ্ণে ভৰে ।
 দিলন্ত লৱৰ ভিৰে নামি উৰলবে ॥
 পাছে পাছে যশোদা পুত্ৰক নেস্ত খেদি ।
 ভয়ে যেন পলান্ত মাৰক লাগ নেদি ॥ ২৮৬
 যোগী যাক নপাৰে নিৰ্ম্মল মনে সদা ।
 হেন মাধৱক খেদি ফুৰন্ত যশোদা ॥
 শ্ৰোণী ভৰে শিথিল কবিলে তান গতি ।
 স্নানকিল ধোপা ঝুসি পৰল মালতী ॥ ২৮৭
 পলাইবে নপাৰি যেন কৃষ্ণে আদাৰই ।
 কান্দন্ত কপটে ছয়ো হাতে চকু দুই ॥

• কোণী = কোম, পাটা । † মেথলা = ককাল বাছা । ‡ পটাপো = পটাভটি । পাটকু = পোটি, কোঠালি । গোপী = তপস্বী ।

ভবন নয়নে চাস্ত মারক ভয়ত ।
 লাগ পাই আসি সতী খবিলা হাতত ॥ ২৮৮
 খাইবো তোৰ মুণ্ড পুতাই আজি ঘাইবি কই ।
 হাণ্ডি ভাঙ্গি সমস্তে কৰিলি নাশ দৈই ॥
 ভয়ত কৃষ্ণৰ যেন তনু তৰতৰ ।
 দেখিয়া যশোদা বাৰি এবিলা হাতৰ ॥ ২৮৯
 আনিলন্ত আজুৰি ভৰ্চ্ছিয়া বাবে বাৰ ।
 কৃষ্ণক বান্ধিবে মতি ভৈল যশোদাৰ ॥
 নজানন্ত গোপী কেন প্ৰভাৱ কৃষ্ণৰ ।
 নাহি পূৰ্বাপৰ যাৰ বাহিৰ ভিতৰ ॥ ২৯০
 হেন মাধৱক গোপী পুত্ৰ মানি বলে ।
 সামান্য শিশুক যেন বান্ধে উড় খলে ॥
 কৃষ্ণক বান্ধত আতি যশোদা স্তম্ভৰী ।
 সুযুৰিল দেখন্ত আঙ্গুল দুই জৰী ॥ ২৯১
 আনি আৰো জৰী সতী তাতে জোৰা দিল ।
 বান্ধি চাৰৈ সিয়ো দুই আঙ্গুল নাটিল ॥
 ছুনাই জৰী সুৰিয়া গাৱৰ বলে আটে ।
 দেখে গোপী তথাপি আঙ্গুল দুই নাটে ॥ ২৯২
 এহিমতে গৃহত পাইলন্ত যত জৰী ।
 আনি আনি জোৰা দিয়া বান্ধন্ত স্তম্ভৰী ॥
 তথাপিতো নোজোৰে আঙ্গুল দুই আসি ।
 দেখি সবে গুৱালীৰ বিস্ময়োক্ত হাসি ॥ ২৯৩
 যশোদায়ো হাসন্ত বিস্ময় দেখি কৰ্ম ।
 পীড়িলেক ভাগৰে শৰীৰে বহে বৰ্ম ॥
 মাতৃৰ দেখিয়া শ্ৰম পাছে মনে গুণি ।
 কৃপাময় কৃষ্ণে বান্ধ লৈলন্ত আপুনি ॥ ২৯৪
 মোহোৰ অধীন ইটো যত ত্ৰিজগত ।
 ময়ো ভকতৰ বশ দেখায়া লোকত ॥
 ব্ৰহ্মা লক্ষ্মী হৰে হেন নপাইলা আত্মদ ।
 পাইলন্ত কৃষ্ণত যেন যশোদা প্ৰসাদ ॥ ২৯৫
 ধন জন পুত্ৰ ভাৰ্যা বুলি যিটো মৰে ।
 নপাৰে কৃষ্ণক কোটি জন্মৰ অন্তৰে ॥

মহাজ্ঞানীগণে যাক নপাৱন্ত দুখে ।
 শ্ৰৱণ কাৰ্ত্তন কৰি পাৰে মহাত্মখে ॥ ২৯৬
 যশোদা গৃহৰ কামে ব্যগ্ৰ ছয়া আছে ।
 যমল অৰ্জুন কৃষ্ণে দেখিলন্ত পাছে ॥
 কুব্ৰবৰ পুত্ৰ ছয়ো আপুনাৰ পাপে ।
 ভৈল বৃক্ষ জন্ম আসি নাৰদৰ শাপে ॥ ২৯৭
 হেন শুনি শুকত সোধন্ত পৰীক্ষিত ।
 নাৰদৰো ক্ৰোধ ভৈল কৈনো বিপৰীত ॥
 কেহেতু শপিল কহা শুনিবো উৎসুকে ।
 শুনা বুলি কহিবাক আবন্তিলা শুকে ॥ ২৯৮
 নামে মণিগুৰ নল কুব্ৰবৰ অপৰ ।
 মগ্ধে মত্ত ছয়া ছয়ো কদ্ৰ অনুচৰ ॥
 স্ত্ৰীগণ লৈয়া সঙ্গে কৈলাশ শিখৰে ।
 বিবস্ত্ৰে জলত নামি জলক্ৰীড়া কৰে ॥ ২৯৯
 হস্তিনী সহিতে যেন দুই মত্ত নাগ ।
 আচম্বিতে দুহাক্ৰো নাৰদে পাইলা লাগ ॥
 পৰম লজ্জিত ছয়া দেখি নাৰীগণে ।
 আথে বেথে বসন পিন্ধিলা তাৱক্ষণে ॥ ৩০০
 স্ত্ৰীমদে অন্ধকাৰ আৰো মগ্ধে অচেতন ।
 থাকিলা বিবস্ত্ৰে ছয়ো কুব্ৰবৰ নন্দন ॥
 তাসম্বাক অনুগ্ৰহ কৰিবাক প্ৰতি ।
 শাপ দিবে লাগি হেন নাৰদ বদতি ॥ ৩০১
 স্ত্ৰীমদে অন্ধ কৰি যেনমতে মাৰে ।
 আন গৰ্বে কৰিবাক তদূৰ নপাৰে ॥
 স্ত্ৰীভৈলে লাগৈ স্ত্ৰী কৰৈ মগ্ধপান ।
 অন্ধ ছয়া অনেক পশুৰ লৈৰে প্ৰাণ ॥ ৩০২
 কেতিক্ষণ পড়য় ক্ষণিক ইটো কায় ।
 অন্ত কালে হৰৈ যিটো বিষ্ঠা পলু চাই ॥
 তাৰ অৰ্থে বৃথা কেনে প্ৰাণী হিংসা কৰে ।
 একে নিদাক্ষণ স্ত্ৰী মদাক্ষত পৰে ॥ ৩০৩
 শ্ৰীব্যাধি কৰৈ পুৰুষক হতবুদ্ধি ।
 হৰৈ স্বৰ্ষ পাৰৈ য়েৰে আগদ ঔষধি ॥

সমস্তবে একে দুখ জানৈ আঁটা পাই ।
 নকটৈ পৰক গীড়া দৰিদ্ৰে দুনাই ॥ ৩০৪
 ক্ষুধাত নপাটৈ অন্ন সুখাই আস্ত মুখ ।
 এটৈ অহঙ্কাৰ গৰ্ব্ব মিটলৈ মহাসুখ ॥
 স্বভাৱে তপস্যা সিঁজৈ শুদ্ধ হৱৈ মতি ।
 তেবেসে দৰিদ্ৰে লৱৈ সমস্তৰ সঙ্গতি ॥ ৩০৫
 বৈষ্ণৱৰ আলাপে নিঃশূল হৱৈ মন ।
 তেবেসে কৃষ্ণৰ কৰৈ শ্ৰৱণ কীৰ্তন ॥
 হেন জানি ছট্ৰিৰো আজি গুচাও শ্ৰীমদ ।
 বৃক্ষ হয় থাক ছয়ো লভিয়া আপদ ॥ ৩০৬
 মোহোৰ প্ৰসাদে তাতো হৈবি জাতিস্বৰ ।
 বহি গৈল যেবে দিব্য শতেক বৎসৰ ॥
 ভেট পাই কৃষ্ণক নমিবি ভক্তি কৰি ।
 যাইবি দুনাই স্বৰ্গে ছয়ো দিব্যৰূপ ধৰি ॥ ৩০৭
 এহি বুলি দেৱঋষি লৰি গৈলা হাসি ।
 ভৈল ছয়ো গুহুক যমলাৰ্জুন আসি ॥
 সত্য কৰিবাক লাগি নাৰদৰ বাণী ।
 লাসে লাসে নেস্ত কৃষ্ণে উড় খল টানি ॥ ৩০৮
 মাৰৰ ভিত্তিক লাগি চান্ত টেব কৰি ।
 দেখিলে আৰবা জোনো নেস্ত মাৰি ধৰি ॥
 জুম্পি জুম্পি যাস্ত আতি সঙ্কোচিত কায় ।
 মাজ ভৈলা অৰ্জুনৰ উৰল ঘষাই ॥ ৩০৯
 অৰ্জুনত লাগি ভৈল উৰল পখালি ।
 কঙ্কাল ফন্দিয়া টান দিলা বনমাণী ॥
 আজোড়ে লাগিয়া ছয়ো বৃক্ষ সেহি তালে ।
 উভৰি পৰিল চণ্ড শৱদ আশ্ফালে ॥ ৩১০
 তাৰে হস্তে ছয়ো দেৱ বাজ ভৈলা পাছে ।
 মূৰ্তিমস্ত অগ্নি ঘেন প্ৰকাশস্তে আছে ॥
 কৃষ্ণক নমিল আসি শিবে পাৱ ছুই ।
 কৰিবে লাগিলা ভূতি কৃতাজলি ছুই ॥ ৩১১
 হে কৃষ্ণ অচিন্ত্য প্ৰভাৱ দামোদৰ ।
 তোমাৰেসে কপ স্কুল সূক্ষ্ম চৰাচৰ ॥

সকলে প্ৰাণীৰে প্ৰভু তুমি অন্তৰ্যামী ।
 তুমি কাল প্ৰকৃতি ঈশ্বৰ তুমি স্বামী ॥ ৩১২
 নমো ভগৱন্ত প্ৰভাৱৰ নাহি সীমা ।
 আপুনাৰ গুণে ছন্ন কৰিছা মহিমা ॥
 অৱতৰি মাধিবা দেৱৰ প্ৰয়োজন ।
 সাধুৰ কল্যাণ মাধি বধিবা দুৰ্জ্জন ॥ ৩১৩
 নমো নমো পৰম মঙ্গল বাসুদেৱ ।
 নমো যদুপতি কৃষ্ণ পৰি কৰো সেৱ ॥
 তোমাৰ ভূত্যৰ ভূত্য জানিবা আমাক ।
 নাৰদৰ প্ৰসাদেসে দেখিলো তোমাক ॥ ৩১৪
 বাক্য মোৰ নেৰোক তোমাৰ গুণনাম ।
 তোমাৰ কথাত কৰ্ণে কৰোক বিশ্ৰাম ॥
 হস্তে মোৰ থাকোক তোমাৰ কৰ্ম কৰি ।
 মন মোৰ বহোক তোমাৰ পাৱ স্মৰি ॥ ৩১৫
 সমস্তে ভূততে তুমি আছা জগন্নাথ ।
 তাসম্বাক প্ৰণামি থাকোক মোৰ মাথ ॥
 তোমাৰ ভক্তক চক্ষু চাউক অনুক্ষণ ।
 শুনি হৰি হাসি ছুইকো বুলিলা বচন ॥ ৩১৬
 জানিলো কৰিলা কৃপা দয়ালু নাৰদ ।
 শ্ৰীগুচাই তোৰা ছুইৰো গুচাইলা আপদ ॥
 মোৰ ভকতৰ দৰশনে ছিটৌ বন্ধ ।
 যেন সূৰ্য্য উদয়ে চক্ষুৰ গুটৈ অন্ধ ॥ ৩১৭
 আমাত ভকতি ছুইৰো হৈব অনুক্ষণ ।
 নিজ থানে যাহা ছয়ো দেৱতা নন্দন ॥
 শুনি প্ৰদক্ষিণে প্ৰণামিয়া বাৰম্বাৰ ।
 গৈলা কৈলাসক ছয়ো কুবেৰ কুমাৰ ॥ ৩১৮
 নন্দ আদি গোপগণে শব্দ শুনি বৰ ।
 পৰিল নিৰ্বাত বুলি দিলেক লৱৰ ॥
 দোঁথে পৰি আঁহে ছয়ো অৰ্জুন উভৰি ।
 বিপৰীত দেখি সৰে চাৱৈ পাক কুৰি ॥ ৩১৯
 উড় খল টানস্তে আহন্ত নন্দহত ।
 অস্তো অস্তে বোলৈ কিমো আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত ।

বাক্সে পেহ্লাইলা কিবা বৃক্ষক উভাৰি ॥
 কিবা উতপাত ভৈল লক্ষিতে নপাৰি ॥ ৩২০
 গোপ শিশুগণে বোলৈ শুনিয়েক বাণী ।
 কৃষ্ণ ভাগ্নিলন্ত মাজে উড়ুখল টানি ॥
 দোগোটা পুৰুষ গৈল বৃক্ষৰ বজাই ।
 কৃষ্ণয়েৰে কিবা কৈলা আছিলোহো চাই ॥ ৩২১
 শিশুৰ বচন বুলি কেহো নামানিল ।
 বন্দী ছয়া আছা নন্দে কৃষ্ণক দেখিল ॥
 হাসিলন্ত কোনে হেন কৰিলন্ত বুলি ।
 বাক্ষ মেলি কৃষ্ণক কোলাত লৈল তুলি ॥ ৩২২
 এহিমতে জগতৰ গুৰু ভগৱন্ত ।
 গোকুলক আনন্দিত কৰিয়া ক্ৰীড়ন্ত ॥
 নাচ বুলি বাৱৈ কতো গোৱালে চাপৰি ।
 নাচিবে লাগন্ত কৃষ্ণে অঙ্গিভঙ্গি কৰি ॥ ৩২৩
 কতো গীত গান্ত কৃষ্ণে গোপীৰ বচনে ।
 ছয়া পুতলাক যেন নচাৱৈ যতনে ॥
 কেহো বেলা গোপীকাৰ শূনি আজ্ঞা বাণী ।
 থাকন্ত চাপৰি ধৰি পানৈ পিৰা খানি ॥ ৩২৪
 ভকতৰ বশ্য মই দেখায়া লোকত ।
 খেলারন্ত মালডি গোপগণৰ আগত ॥
 নানা বিধ শিশুলীলা কৰি হৃষীকেশ ।
 ব্ৰজৰ বঢ়াস্ত হৰি হৰিষ আশেষ ॥ ৩২৫
 কোনে ফল লৱৈ বুলি ডাকিল পসাৰি ।
 ধাম্ম দিয়া হাত পাতি থাকন্ত মুবাৰি ॥
 কৃষ্ণৰ হস্তক ভৰি সেই ফল বাছি ।
 হুৱৰ্ণ বজতে তাইৰ উপচিল পাছি ॥ ৩২৬
 কতো দিন বাম কৃষ্ণ শিশুগণে বেঢ়ি ।
 যমুনা তীৰত বন্ধে খেলারন্ত খেড়ি ॥
 ডাকিলা বোহিণী ছয়ো তনয়ক চাই ।
 নাসে বাম কৃষ্ণ খেড়ি খেলাইবাক পাই ॥ ৩২৭
 হেন দেখি যশোদাক পঠাইলা বোহিণী ।
 মোৰ বোলে নাৱৈ শিশু চলিয়ো আপুনি ॥

যশোদা সুন্দৰী গৈয়া দেখিলন্ত পাছে ।
 প্ৰভাতবেপৰা কৃষ্ণে খেলারন্তে আছে ॥ ৩২৮
 পুত্ৰ স্নেহে ডাক ছাড়ি বোলন্ত বচন ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বাপ পুত্ৰ কমল লোচন ॥
 ক্ষুধায়ে গীড়িলে বাপ আছস প্ৰয়াসি ।
 ক্ৰীড়া এৰি কোলে চড়ি তন পিউ আসি ॥ ৩২৯
 হে বাম আইস বাপ কুলেৰ নন্দন ।
 ক্ৰীড়াশ্ৰান্ত ভৈলে কৈলে প্ৰভাত ভোজন ॥
 গোপৰাজে তোমাক আছন্ত বাট চাই ।
 দুইহন্তৰ শ্ৰীতি আতি সাধিয়ো পুতাই ॥ ৩৩০
 ধূলা লাগি আছে গাৱে কৰা আসি স্নান ।
 তোৰ জন্ম নক্ষত্ৰে বিপ্ৰক দেহ দান ॥
 দেখ দেখ আনো যত গোপৰ কুমাৰ ।
 খায়া দায়া ফুৰৈ বন্ধে পিঙ্কি অলঙ্কাৰ ॥ ৩৩১
 হেন জানি পুত্ৰ আসি ছয়ো সালঙ্কত ।
 পাছে ক্ৰীড়া কৰ বাপ ভূঞ্জি পঞ্চামৃত ॥
 জগতৰ চূড়ামণি যিটো দেৱহৰি ।
 তাঙ্কে পুত্ৰ বুলি সতী নেস্ত হাতে ধৰি ॥ ৩৩২
 ধুৱাই ধুৱাই পুত্ৰক পিঙ্কিয়া অলঙ্কাৰ ।
 মিলৈমহা উৎসৱ বোহিণী যশোদাৰ ॥
 এহিমতে ভকতৰ গতি নাৰায়ণ ।
 গোকুলৰ আনন্দ বঢ়ায়া অক্ষুৰ্ণ ॥ ৩৩৩
 শূনা সভাসদ পদ মহাভাগৱত ।
 হৰি ভকতিৰ দেখা পৰম মহত ॥
 দেৱৰ দেৱতা যিটো ব্ৰহ্মাৰো নমশ্য ।
 ভৈলা ভকতিতে আসি গুৱালীৰ বশ্য ॥ ৩৩৪
 মহাজ্ঞানীগণো যাক ধ্যানতো নপাস্ত ।
 অনন্তবে সহস্ৰ মুখে যাৰ গুণ গান্ত ॥
 হেন হৰি ভৈলা গোপ গোপীৰ সজ্জতি ।
 কেঁননো নাগাধৈ বন্ধু কৃষ্ণৰ ভকতি ॥ ৩৩৫
 আশা নামে নদী ঘোৰ জল মহাধন ।
 নানা বিধ তৃষ্ণা আত চোউ সৰ্ব্বকণ ॥

কাম ক্রোধ ভৈল আত কুন্তীৰ মগৰ ।
 নানা তৰ্ক বিতৰ্কে গহন ভয়ঙ্কৰ ॥ ৩৩৬
 মোহচয় মহাপাক চিন্তায়ে কাখৰ ।
 দিন ৰাত্ৰি ভৈল আত বেগ খবন্তৰ ॥
 ক্ষেণে ক্ষেণে নেই ধৈৰ্য্য বৃক্ষক খসাই ।
 যত জীৱৰাশি অতে জাজি উটি যায় ॥ ৩৩৭
 কৃষ্ণপদ নৌকা বিনে নাযায় তৰণ ।
 হেন জানি লৈয়ো জাণ্টে কৃষ্ণত শরণ ॥
 ভকতৰ সঙ্গত শুনियो কৃষ্ণ কথা ।
 মুখে মাধৱৰ নাম লৈয়োক সৰ্ব্বথা ॥ ৩৩৮
 মাধৱৰ পাদ-পদ্ম নৌকা কৰি সাৰ ।
 অপ্রয়াসে তৰা আশা নদীৰ নিকাৰ ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শঙ্কৰে যুগুতি ।
 বোলা বাম বাম পাইবা হাততে মুকুতি ॥ ৩৩৯

গোপ-গোপীসকলৰ বৃন্দাবনলৈ গমন

দুলাড়ী

দিনেক আসিয়া বৃদ্ধ বৃদ্ধ গোপে
 পাতিলা বসি সমাজ ।
 নন্দ আদি কৰি চিন্তিবে লাগিলা
 গোকুলৰ হিত কায ॥
 পাছে উপনন্দ নামে একজন
 বৃদ্ধ গোৱালৰ ঘাগি ।
 সবাকো সম্বুধি বোলৈ এতিক্ৰমে
 আস ঐৰ গুচো ভাগি ॥ ৩৪০
 অনেক উৎপাত মিলাস্তে আছয়
 পাইলেক ঐত আপদে ।
 পুত্ৰনাৰ হাতে এবাইলন্ত কৃষ্ণে
 দৈৱে বাধিলেক পদে ॥

হৰিৰ কৃপাত উলটি শকট
 নপৰিল তান গাত ।
 আকাশক লাগি শিশুক নিলেক
 ঘোৰ দৈত্য চক্ৰবাত ॥ ৩৪১
 শিলাত পৰিল আপুনি হৰিল
 কৃষ্ণক বাখিলা হৰি ।
 মহা ভাগ্যে শিশু ইবাৰো এবাইল
 পৰন্তে বৃক্ষ উভৰি ॥
 হেন জানি ঐৰ অন্তৰো সম্ববে
 যদি শূনা সবে হিত ।
 বৃন্দাবন নামে মহাস্থান আট্টে
 সবেয়ো বঞ্চে তহিত ॥ ৩৪২
 হেন শূনি সবে এক মতি হয়
 প্ৰশংসি বৃদ্ধ গোপক ।
 সব পৰিৱাবে শকটত চৰি
 লৰিলা বৃন্দাবনক ॥
 মহা যত্নে হাতে শব ধনু ধৰি
 আগ কৰি ডাকে খেচু ।
 শিক্ৰা নাদে দিশ বিদিশ পুৰিলা
 কতো যায় বায় বেণু ॥ ৩৪৩

শ্ৰীকৃষ্ণৰ বৎগাহৰ আৰু বকাহৰ বহ

হৰি

শকটত চড়ি লড়ি গোপীগণ বায় হুখে
 শোভে তন নতুন কুহুমে ।
 কৃষ্ণৰ বালক লীলা হুমৰি হুমৰি বদে
 গাঠৈ গীত বসি জুনা জুমে ॥
 যশোদা বোহিণী যায় একে শকটত চৰি
 কৃষ্ণক বাহক কোলে লই ।
 পুত্ৰ দুইৰ কথা মাত উৎসৰ্কে শুনন্ত যন্ত
 পাছে পাইলা বৃন্দাবন গই ॥ ৩৪৪

গোপগণ সমে নন্দ অর্দ্ধ চন্দ্রকাৰ কৰি
 গোপপুৰা নিশ্চিন্তা তহিত ।
 বৃন্দাবন গোরৰ্দ্ধন দেখি যমুনাৰ বালি
 বামকৃষ্ণ ভৈলা আনন্দিত ॥
 নানা শিশু লীলা দেখাই বাম কৃষ্ণ দুয়ো ভাই
 ভৈলা পাছে বৎসপাল বন্ধে ।
 ব্ৰজৰ কাচতে মেলি চাবন্ত দামুৰি দুয়ো
 আনো গোপ শিশুগণ সঙ্গে ॥ ৩৪৫
 কুমাৰ কালৰ লীলা দেখায়া বারন্ত বেণু
 কতো গোবাণ্ডবি কৰে ভৰি ।
 বেল আমলখা ফলে কতো দলি যুদ্ধ খেলে
 গৰু যেন ফুৰন্ত হাঠুৰি * ॥
 মৈৰা কোকিলক চাই সিহাৰন্ত দুয়ো ভাই
 যেহেন অজ্ঞান শিশু দুই ।
 দিনেক এগোটা দৈত্যে কৃষ্ণক বধিবে মনে
 আসিলেক বৎসৰূপ হুই ॥ ৩৪৬

ছলভী

দামুৰিৰ যাক পশি লুকা দিল
 কৃষ্ণে দেখিলন্ত পাছে ।
 বলাইত ইন্দ্ৰিতে দেখাই আন চলে
 গৈলা হৰি আৰ কাছে ॥
 লান্ধবে সহিতে পাছে দুয়ো ভৰি
 ধৰি তাক চক্ৰপাণি ।
 পাক ফুৰাই আনি কপিথক লাগি
 পঠাইলন্ত মেলি হানি ॥ ৩৪৭
 দৈত্যে প্ৰাণ চাৰি কপিথক পাৰি
 পবিল আসি মাটিত ।
 গোপ শিশুগণে কৃষ্ণক প্ৰশংসে
 মনত হুয়া বিন্মিত ॥

এহিমতে তৈত কৃষ্ণ আদি দেৱে
 বৎস অশ্বক মাৰি ।
 মুখ্য বৎসপাল হুয়া দুয়ো ভাই
 ফুৰন্ত দামুৰি চাৰি ॥ ৩৪৮
 সমস্তে বৎসক পিয়াইলন্ত পানী
 নমায়া নদীত পাছে ।
 গোপ শিশুগণে দেখে গৈয়া তৈত
 মহাজন্ত এক আছে ॥
 ব্ৰজৰ সন্ধানে পৰ্বত শিখৰ
 যেন পৰি আট্টে খসি ।
 বকৰূপ ধৰি ছৰ্কাৰ দানৱে
 চুম্পি আট্টে তৈতে বসি ॥ ৩৪৯
 তীক্ষ্ণ হৰ চোষ্ঠ দেখি শিশুগণে
 ভয়ে কাষ্পে তৰতৰি ।
 বকে খেদি আসি কৃষ্ণক গিলিলে
 চাম্প দিয়া চোটে ধৰি ॥
 হেন দেখি পাছে গোপ শিশুগণে
 যেন গৈল সবে মৰি ।
 প্ৰাণ বিনে যেন তনু কিছো নোহে
 তাসম্বাৰো তেনে হৰি ॥ ৩৫০

ছৰি

শুনিলোক সভাসদ কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ইটো
 পাতকৰ সম্যকে অস্তক ।
 হনন্তে কৰ্ত যেন অমৃত বৰিষে ধাবে
 অৱৈ মহা মুকুতি বসক ॥
 যত আছে সদ কৰ্ম যাব যেন জাতি ধৰ্ম
 সবে অপ্রয়াসে আতে সিঁজৈ ।
 তপ জপ যজ্ঞ যাগ যোগ তীৰ্থ ভ্ৰত দান
 ইহাতে সমস্তে পুণ্য বীজৈ ॥ ৩৫১

বিষয়ৰ যত ভোগ সৰে কৰে উপভোগ
 থাকে পুত্ৰ দাৰা সমন্বিতে ।
 নকৰে বেদৰ কৰ্ম এৰিলেক নিজধৰ্ম
 পৰহিংসা কৰে নিতে নিতে ॥
 নজানয় জ্ঞান তন্ত্ৰ ব্ৰহ্মাচৰ্য্য তীৰ্থ ব্ৰত
 নাহি বিৰকতি বিষয়ত ।
 চিতক নিৰ্মল কৰে যেন ধৰ্মে পৰিহৰে
 এৰে আন তন্ত্ৰমন্ত্ৰ যত ॥ ৩৫২
 কায়বাক্য মনে দৃঢ় কৰিয়া একান্ত চিতে
 হৰি নাম লৱে মাত্ৰ মুখে ।
 সমস্ত ধাৰ্ম্মিকো ছুখে যিটো গতি নপায়
 সিটো গতি পাটো মহা স্মুখে ॥
 এৰি হেন হৰি নাম কৰি মৰে আন কাম
 কিনো নৰ ভৈল হতবুদ্ধি ।
 সমস্ত ব্যাধিক হৰে তথাপি চিতনি মৰে
 যেন কগী কোচতে অসুধি ॥ ৩৫৩
 ক্ষেণে ক্ষেণে আয়ু যায় তথাপি চেতন নাই
 কিনো বিপৰীত ভৈল মায়া ।
 একে তিলে মৰি যায় এই আছে এই নাই
 সময়কে মেঘৰ যেন ছায়া ॥
 জানিয়া একান্ত মতি ভকতিত কৰা বতি
 ছাড়া চাৰ ভাষ ভুষ কাম ।
 সমস্তে দুখক বঞ্চা অক্ষয় পুণ্যক সঞ্চা
 নিবন্তৰে বোলা বাম বাম ॥ ৩৫৪

পদ

হৰি তাৰ ভালুত লাগিলা যেন জুই ।
 পেহ্লাইলেক ছাদি বকে বিমূৰ্ছিত ছই ॥
 কংস সখা বক কপী দানৱ দুৰ্জনে ।
 ছনাই চৌঠে হাইল কোপে প্ৰহাৰিবে মনে ॥ ৩৫৫

দেখিয়া তেখনে কৃষ্ণে উঠিয়া আচোটে ।
 চাম্প দিয়া দুই হাতে ধৰি দুই চৌঠে ॥
 গোপ শিশুগণে বন্ধে চাহি আছে তাক ।
 লীলায়ে ছিৰিলা যেন বিৰিণা পাখাক ॥ ৩৫৬
 দেখি দেৱতাৰ বৰ আনন্দ মিলিল ।
 কৃষ্ণৰ শিৰত দিব্য পুষ্প বৰমিল ॥
 বাইল শঙ্খ ভেৰী বন্ধে বুলি ছুতি বাক ।
 পৰম বিস্ময় ভৈলা গোপ শিশুজাক ॥ ৩৫৭
 কৃষ্ণক সাৱটি সবে তুলিলন্ত হাস ।
 প্ৰাণ পাইলে হৰে যেন তনুৰ উল্লাস ॥
 বৎস লৈয়া আইলা সবে ব্ৰজক উলটি ।
 বকৰ বধক কৈলা ব্ৰজত প্ৰকটি ॥ ৩৫৮
 শূনি গোপগণ ভৈলা পৰম বিস্ময় ।
 মৰি উপজিলা আজি নন্দৰ তনয় ॥
 বেঢ়ি বেঢ়ি কৃষ্ণক চাহাৱে বঙ্গমনে ।
 পৰম অমৃত যেন পিয়ন্ত নয়নে ॥ ৩৫৯
 অন্তো অন্তে বোলৈ শুবা দেখিয়ো অদ্ভুত ।
 শিশুৰ মৃত্যুৰ দশা গৈলয় বহুত ॥
 আৰু হিংসিবাক আসে যত দৈত্য সঙ্গ ।
 আপুনিসে মৰে যেন অগ্নিত পতঙ্গ ॥ ৩৬০
 গৰ্গে গণি কহিলেক সাৰ্থক বচন ।
 ইটো শিশু ছয়ো গুণে যেন নাৰায়ণ ॥
 এহিমতে গোপ-গোপী কহি কৃষ্ণ কথা ।
 নাজানিলা সংসাৰৰ বেদনাক তথা ॥ ৩৬১
 এহিমতে বাম-কৃষ্ণ ক্ৰীড়ন্তে আশেষ ।
 পাঞ্চ গুচি ভৈল ছয় বৰিষ প্ৰবেশ ॥

শ্ৰীকৃষ্ণৰ বনভোজনলৈ গমন

শুক মুনি বদতি শূনিয়ো পৰীক্ষিত ।
 শুনা স্মুখে কহো আৰো কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ॥ ৩৬২

কদাচিত বনত ভুঞ্জিবে ইচ্ছা কৰি ।
 প্ৰভাতে উঠিয়া শিক্ষা ডাক দিলা হৰি ॥
 নিসান বুজিয়া গোপ শিশু অসংখ্যাত ।
 লৈলা সিকিয়াত বান্ধি কান্ধে দধি ভাত ॥ ৩৬৩
 গাৱে গাৱে অসংখ্যাত দামুৰি আগ কৰি ।
 লৰি গৈলা হাতে শিক্ষা যেত বাশী ধৰি ॥
 কৃষ্ণৰ অসংখ্য বৎস তাকো বাটি লই ।
 চৰাৱৈ বনত বন্ধে আপুনো ক্ৰীড়ই ॥ ৩৬৪
 পিঠৈ মৈৰা পাখি গুঞ্জ খোকা কিশলয় ।
 কৃষ্ণক আৱৰি বৃন্দাবনে উমলয় ॥
 কেহো কাৰ সিকিয়াক চুৰি কৰি আনি ।
 জাঠনে যবে দূৰক পেলাৱৈ মিলি হানি ॥ ৩৬৫
 আউৰ গোটে তহিবো * পেলাৱৈ অন্তৰায় ।
 হাসি হাসি দেই পাছে আনিয়া ছনাই ॥
 যবে দূৰহস্ত কৃষ্ণ চাহাস্তে বৎসক ।
 প্ৰতিজ্ঞা কৰিয়া চোৱৈ লৰৰি কৃষ্ণক ॥ ৩৬৬
 ভ্ৰমস্ত আনন্দে কতো শিক্ষা বাশী বায় ।
 পক্ষীৰ ছায়াৰ লগে কতো ফুৰে ধাই ॥
 কুলিক শিহাৰি কতো কুছ কুছ কৰে ।
 ভ্ৰমৰৰ লগে কতো কৌতুকে গুঞ্জৰে ॥ ৩৬৭
 হংসৰ লগত কতো ফুৰে ভৰি খুম্পি ।
 বকৰ লগত কতো বসি থাকৈ চুম্পি ॥
 মৈৰাৰ লগত কতো বন্ধে কৰৈ চালি ।
 চাম্প দিয়া ধৰৈ বানৰৰ লাঞ্জ পালি ॥ ৩৬৮
 কতো বৃক্ষে চৰি বানৰক লগাই মাত ।
 কৰৈ আতি ভ্ৰুকুটি খেকট কৰি † দাস্ত ॥
 বেঙ্গৰ লগত কতো ফুৰে ডেৱ পাৰি ।
 কতো খলখলি হাৰ্শে ছায়াৰ সিয়াৰি ॥ ৩৬৯
 মহাতকতৰ ঘিটো পৰম দৈৱত ‡ ।
 মহাবোগীগণে যাক নেদেখৈ ধ্যানত ॥
 ছেন ব্ৰহ্ম চক্ৰৰ গোচৰ ভৈল যাব ।
 কতনো বৰ্ণাইবো ভাগ্য ব্ৰহ্মৰ প্ৰকাৰ ॥ ৩৭০

শিশুগণে মহাপুণ্য কৰি আঁছে কত ।
 অক্ষুষ্ণে ক্ৰীড়ৈ বন্ধে কৃষ্ণৰ লগত ॥

অবাস্তব বধ

আত অনন্তৰে কথা শুনিয়োক পাছে ।
 অঘ নাম অস্তৰ তথাতে চুম্পি আছে ॥ ৩৭১
 বক পূতনাৰ সিটো সোদৰ কনিষ্ঠ ।
 কংসে পাঞ্চিলেক চিন্তে কৃষ্ণৰ অনিষ্ঠ ॥
 কৃষ্ণ সমে ক্ৰীড়ৈ দেখি গোপশিশুচয় ।
 কটকটাই আখি মনে গুণৈ দুৰাশয় ॥ ৩৭২
 এহি কৃষ্ণে বধি আঁছে ভাতৃ ভগিনীক ।
 আক আজি মাৰিয়া তপিবো সিটো দুইক ॥
 ছেন মনে গুণি দুৰ্ঘ দৈত্য পাতি কাপ ।
 আগ ভেগি বৈল ঘোৰ অজগৰ সাপ ॥ ৩৭৩
 দীৰ্ঘে এক যোজন যুৰিল কলেৱৰ ।
 বাইল বেস্তু গোট যেন গিৰি গহবৰ ॥
 তল ওঠ গোট নমাই মাটিত খাপিল ।
 ওপৰৰ ওঠ গৈয়া মেঘত লাগিল ॥ ৩৭৪
 পৰ্বতৰ শৃঙ্গ যেন দাস্ত দুই পালি ।
 মেলিলেক জিহ্বাখান যেন বাজআলি ॥
 প্ৰচণ্ড বতাস যেন নিশ্বাস ফোকাৰে ।
 বঙ্গী দুই চক্ষু মই আঙ্গনি আকাৰে ॥ ৩৭৫
 বৎস লৈয়া আসি দেখিলেক শিশুজাক ।
 সিটো বৃন্দাবনৰ প্ৰদেশ মানি তাক ॥
 অশ্ৰো অশ্ৰো বোলৈ ওবা যেন সৰ্প পাই ।
 আমাক গিলিবে লাগি আঁছে বেস্তু বাই ॥ ৩৭৬
 বজা মেঘ খণ্ড যেন ওপৰ ওঠ লেখি ।
 মেঘৰ ছায়াৰ তল ওঠ ছেন দেখি ॥
 গিৰি শৃঙ্গ ভৈল যেন দাস্ত দুই পালি ।
 জিহ্বা যেন প্ৰকাঠৈ বহল বাজ আলি ॥ ৩৭৭

আমাক গিলিবে লাগি কৰিছে প্ৰৱন্ধ ।
 কৃষ্ণৰ হাতত আৰ পৰিবেক কৰু ॥
 এহি বুলি থমকিলা গোপ শিশুগণ ।
 উলটি কৃষ্ণৰ দৈথে প্ৰসন্ন বদন ॥ ৩৭৮
 নাহি ভয় বুলি সবে বজায়া চাপৰি ।
 অঘৰ গৰ্ভত সবে পশিলা বঙ্গ কৰি ।
 কৃষ্ণে জানিলন্ত পাছে মিলিল অন্ধ্যায় ।
 গিলিবাক লাগি আছে সৰ্পে বেষ্ট বাই ॥ ৩৭৯
 বাধিবে খোজন্তে গৈয়া পশিল গৰ্ভত ।
 ভকত অভয়দাতা গুণন্ত মনত ॥
 হা নষ্ট ভৈল মোৰ গোবন্ধ দামুৰি ।
 এতিক্ৰমে কৰিবে জীৰ্ণ দুৰ্ব্বাৰ অস্থৰি ॥ ৩৮০
 কেনমতে বাখে অস্থৰক কৰো হত ।
 হেন চিন্তি পশিলন্ত অঘৰ গৰ্ভত ॥
 মেঘত লুকায় দেৱে কৰে হাহাকাৰ ।
 ইবাৰ বুঝিল আৱে সমূলি আমাৰ ॥ ৩৮১
 অঘৰ বান্ধৱ যত দৈত্য মহাবলী ।
 জোকাৰ পাৰিয়া হাসিলেক খল খলি ॥
 জীৰ্ণ কৰিবাক চাৱৈ অস্থৰ নিস্থল ।
 বাঢ়িবে লাগিলা বেগে কৃষ্ণে ভেণ্টি গল ॥ ৩৮২
 নিৰোধিলা কণ্ঠ তাৰ নিশ্বাস নোহ্লাই ।
 পাৰৈ মোৰামুৰি ছয়ো চক্ষু উলটাই ॥
 পেট কিঙ্কি ভিতৰত বায়ু দিলে টান ।
 মূৰ্দ্ধা ফুটি অস্থৰৰ বাজ ভৈল প্ৰাণ ॥ ৩৮৩
 মৰিল গোবন্ধ গক কৃষ্ণে আৰ্ণা * পাইল ।
 অমৃত নয়নে চাই তেখনে জীয়াইল ॥
 আগ কৰি সৰাকো সাধিয়া দেৱকাজ ।
 অঘৰ গৰ্ভৰপৰা বন্ধে ভৈলা বাজ ॥ ৩৮৪
 অঘৰ অদ্ভুত তেজপুঞ্জ জলি আসি ।
 কৃষ্ণত পশিল দশো দিশক প্ৰকাশি ॥
 দেখি জ্বিলন্ত বৰ কোঁড়ক মিলিল ।
 কৃষ্ণৰ শিৰত দিব্য পুষ্প ববিবিল ॥ ৩৮৫

অপেশ্বৰা নাটে গাৱৈ গন্ধৰ্বৰ মৃদঙ্গ ।
 জয়ধ্বনি কৰৈ দেৱে অনেক পায়। বঙ্গ ॥
 শুনি ব্ৰহ্মা তাৱক্ৰমে মিলিলন্ত তয় ।
 কৃষ্ণৰ মহিমা দেখি ভৈলন্ত বিস্ময় ॥ ৩৮৬
 সিটো অজগৰৰ শুখাল য়েবে চাল ।
 গোপগণে তাত ক্ৰীড়িলেক বহু কাল ॥
 অঘৰ বধক সবে গোপৰ কুমাৰে ।
 কহিলেক গৈয়া এক বৰিষ অস্তবে ॥ ৩৮৭
 ইটো কৰ্ম্ম কৃষ্ণৰ অদ্ভুত কিছো নুই ।
 অঘো মহা মোক্ষক পাইলেক যাক চুই ॥
 মনে কল্পি হৃদয়ত প্ৰতিমা যাহাৰ ।
 যিটো জনে প্ৰৱন্ধিয়া চিন্তে একবাৰ ॥ ৩৮৮
 সিয়ো পাৰৈ উত্তম ভক্তৰ যিটো গতি ।
 সাক্ষাতে আছিল। আত কি কৈবো সম্প্ৰতি

গোপবালকৰ দৈতে শ্ৰীকৃষ্ণ বন ভোজন

শুনি কুক নৃপতিৰ মিলিস সংশয় ।
 পুছিলন্ত কথা দুনাই শুকত বিনয় ॥ ৩৮৯
 কি কাৰণে গোপ শিশুগণ নিবন্তবে ।
 অঘ বধ কৈলা এক বৰিষ অস্তবে ॥
 কহিয়োক শুক শুক ধন্য ধন্য জীও ।
 কৃষ্ণৰ অমৃত কথা তবু মুখে পিও ॥ ৩৯০
 নৃপতি পুছিলা শুকে কৃষ্ণক স্মৰিল ।
 লাগিল সমাধি মন আনন্দে মজিল ॥
 কথমপি তৈবপৰা চিত কৰি বাজ ।
 বোলন্ত শুনিয়ে ভাগৱত মহাবাজ ॥ ৩৯১
 মাৰ্ধক পুছিলা ধন্য কোঁৱৰ নন্দন ।
 কৃষ্ণৰ কথাত প্ৰভা বাঢ়ে অগুৰুণ ॥
 বিষ্ণু ভকতৰ সিটো সংজ লক্ষণ ।
 সদা মাধৱ কৰৈ প্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥ ৩৯২

কৃষ্ণৰ কথাত ক্ৰেণে ক্ৰেণে প্ৰীতি বাঢ়ে ।
 যেন কামাভূৰে স্ত্ৰীৰ আলাপ নাছাৰে ॥
 মহা গোপ্য কথা ইটো যতপি নৃপতি ।
 তথাপি তোমাত কহো শুনা একমতি ॥ ৩৯৩
 মৃত্যুত বাথিয়া কৃষ্ণে বৎস শিশুগণ ।
 যমুনাৰ বালি নমাই বুলিলা বচন ।
 দেখিয়ো কোমল বালি কেন বম্য ধান ।
 পদ্ম গন্ধে ভ্ৰমৰক কৰয় আহ্বান ॥ ৩৯৪
 বেঢ়ি বেঢ়ি পদ্মক গুঞ্জৰৈ ছয়া মত ।
 দেখা ব্লক্ষে মাঠে যেন ইহাৰ লগত ॥
 বেলা গৈল আসা ঐতে কৰিয়ো ভোজন ।
 পানী পিয়া কাছতে চৰোক বৎসগণ ॥ ৩৯৫
 গোপ শিশুসকলে কৃষ্ণৰ শুনি বাণী ।
 গাৱে গাৱে বৎসক পিয়াইলা নিয়া পানী ॥
 থৈলা দধি ভাত সিকিয়াৰ পৰা মেলি ।
 কৃষ্ণে সমে ভুঞ্জিবে লাগিলা কৰি কেলি ॥ ৩৯৬
 কৃষ্ণৰ চৌভিত্তি সবে গোপৰ কুমাৰে ।
 বদিলে অনেক শাৰী মণ্ডল আকাৰে ॥
 কৃষ্ণক সমুখে চাই প্ৰফুল্ল লোচন ।
 কৰন্ত প্ৰকাশ সবে গোপ শিশুগণ ॥ ৩৯৭
 মাধৱক মধ্য কৰি কৰে সবে থেৰি ।
 পদ্মৰ চকাক যেন পত্ৰে আঁছে বেঢ়ি ॥
 পদ্মৰ কৰ্ণিকা ভৈলা নন্দৰ তনয় ।
 গোপ শিশুগণ পদ্ম পত্ৰৰ আশ্ৰয়া ॥ ৩৯৮
 কহো পুষ্প পত্ৰত থৈলন্ত দধি ভাত ।
 ফল পল্লৱত কতো থৈলা সিকিয়াত ॥
 শিলাচয় পাৰি কতো কতো থৈলা অন্ন ।
 কৰন্ত হৰিষে শিশু সমস্তে ভোজন ॥ ৩৯৯
 অছো অছো দেখান্ত কতো হাত তুলি ।
 সৰাতো অধিক মোৰ অন্ন স্বাদ বুলি ॥
 চাম্পা দিয়া নিয়া আউৰ জনে ভুঞ্জৈ আসি ।
 তাক দেখি সমস্তবে বিজবোন্ত হাসি ॥ ৪০০

চুৰি কৰি দধি দুগ্ধ কেহো নেই লুটি ।
 হাটৈ হস্তৱাৱৈ কতো কৰিয়া অক্ষুটি ॥
 এহিমতে কৃষ্ণে সমে ভুঞ্জৈ শিশুগণ ।
 শুনিয়ো ভুঞ্জন্ত যেনমতে নাৰায়ণ ॥ ৪০১
 পৰম ঈশ্বৰ ছয়া দধি ভাত মেলি ।
 ভুঞ্জন্ত কৰিয়া কৃষ্ণে বালকৰ কেলি ॥
 বাম কাষে শিল্পা বেতৰিত ন আঁটি লই ।
 মোহন বংশীক আনি বেৰটিত ঙ্গ থই ॥ ৪০২
 অঙ্গুলিত ফল বাম হাতে লৈয়া গ্ৰাস ।
 স্ত্ৰহাদ শিশুক চাই কৰি পৰিহাস ॥
 হস্তৱাই সৰাকো ভুঞ্জন্ত যত্ৰুৰায় ।
 দেৱগণে আনন্দে আকাশে আঁছে চায় ॥ ৪০৩
 এহিমতে বঙ্গ ঢঙ্গ কৰি বিপৰীত ।
 ভুঞ্জৈ শিশুগণে গোবিন্দত দিয়া চিত ॥
 অনন্তৰে বৎসচয় চৰি তৈৰ হস্তে ।
 তৃণলোভে বনমাজে পশিল চৰস্তে ॥ ৪০৪
 বৎসক নেদেখি পাছে গোপ শিশুচয় ।
 চকিত নয়নে চাৱৈ ছয়া মহাভয় ॥
 পেলাইবাক চাহাৱৈ মুখৰ দধি ভাত ।
 দেখিয়া মাধৱে নিষেধিলা তুলি হাত ॥ ৪০৫
 নাহি ভয় সখি সব নেৰিবা ভোজন ।
 এতিফ্ৰণে আনিবো বিচাৰি বৎসগণ ॥
 সমস্তে শিশুক চাই বুলিয়া আশ্বাস ।
 লৰি গৈলা গোবিন্দো হাতত লৈয়া গ্ৰাস ॥ ৪০৬
 দামুৰিৰ খোজগুড়ি যান্ত একেশ্বৰে ।
 অনেক সঙ্কট স্থান পৰ্বত গহৰে ॥
 লতাৰ সাক্ষিত ঙ্গ পশি নিহালি † পজাল † ।
 বৎসক বিচাৰি বনে ভ্ৰমন্ত গোপাল ॥ ৪০৭
 শুনা সভাসদ ভাগৱত নিবন্তৰ ।
 সেৱক বৎসল নাহি মাধৱত পৰ ॥
 ভকতৰ পদে কৃষ্ণ আকুল আপুনি ।
 হেনয় হৰিক নভজয় কোন গুণী ॥ ৪০৮

* আধৱ—সদৃশ । বেতৰি—কাবলতি । † বেৰটি—বেৰপেটী । ‡ সাক্ষি (দৰ্শি)—জোঁট ; বহুত সভা ছোপোহা হৈ বৰ্কা ।

† নিহালি—দেখি । ‡ পজাল—ভৰিৰ খোজ ।

দেখা কেন বিপৰীত লীলা মাধৱৰ ।
 যিটো ব্ৰহ্ম নুহিকন্তু জ্ঞানৰ গোচৰ ॥
 যিটো অস্তুৰ্য্যামী যজ্ঞভোক্তা ভগৱন্তু ।
 হেন হৰি গোপ শিশু লগত ভুঞ্জন্তু ॥ ৪০৯
 হেন কৃপাময় দেৱ কৈত পাইবা আৰ ।
 জানিয়া কৃষ্ণৰ চৰণক কৰা সাৰ ॥
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ ভকতিতে পাই ।
 হেন চিন্তামণি জন্ম হাততে হৰায় ॥ ৪১০
 ভৈল একাকাৰ লোক কলিত সম্প্ৰতি ।
 হৰি নাম বিনা কাৰো নাহি আন গতি ॥
 কলিৰ লোকৰ মন মলিন অপাৰ ।
 অন্ত্ৰে ধৰ্ম্মত কাৰো নাহি অধিকাৰ ॥ ৪১১
 ৰাম হেন দুগুটি অক্ষৰ যিটো নৰে ।
 পৰম শ্ৰদ্ধায়ে আৰু সৰ্ব্বদায়ে স্মৰে ॥
 সিসে নৰে তৰে ঘোৰ সংসাৰ আপদ ।
 অনায়াসে পাৰে স্মৃথে মুকুতি সম্পদ ॥ ৪১২
 সত্য যুগে যেন ফল পাঠৈ ধ্যান কৰি ।
 মহা মহা যজ্ঞে ত্ৰেতা যুগে যজ্ঞি হৰি ॥
 যেন ফল পাঠৈ পূজা কৰি ৰাপৰত ।
 পাৰে সবে ফল কলিয়ুগে কীৰ্ত্তনত ॥ ৪১৩
 হেন জ্ঞানি কৃষ্ণত ভজিয়ো সবে নৰে ।
 নাহি আন দেৱ বন্ধু মাধৱত পৰে ॥
 দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ যাৰ নাম লৈলে তৰি ।
 শঙ্কৰে বচিল ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ৪১৪

ব্ৰহ্মাই গোপবালক, গৰু, দামুৰি আদি
 চুৰ কৰি নি লুকাই ৰাখে ।

হৰি

অনন্তৰে ব্ৰহ্মা আসি অথ অস্তুৰ্য্য মোক
 দেখি ক্ৰমা পৰম বিস্মিত ।
 বালক কৃষ্ণৰ আৰো মহিমা দেখিবো বুলি
 মেহি বোলা মিলিলা তহিত ॥

গোবৰ্দ্ধ দামুৰিচয় চুৰি কৰি যোগবলে
 প্ৰৱন্ধ কৰিয়া লুকাই থৈল ।
 চাও আবে কেনমতে কৃষ্ণে খুজি পাস্ত বুলি
 ব্ৰহ্মা নিজ থানে চলি গৈল ॥ ৪১৫
 বনত বিচাৰি য়েবে দামুৰি নাপাইলা কৃষ্ণে
 দুনাই আসি নামিলা ৰালিত ।
 নিহালন্ত যদুৰায় গোবৰ্দ্ধ গোটেকো নাই
 চক্ষু বলাই দেখন্তু তহিত ॥
 পুনৰপি পশি বনে বিচাৰন্ত নাৰায়ণে
 নেদেখিয়া গোবৰ্দ্ধ দামুৰি ।
 হৃদয়ত ধ্যান কৰি তেখনে জানিলা হৰি
 ব্ৰহ্মা আসি নিলা চুৰ কৰি ॥ ৪১৬

শ্ৰীকৃষ্ণৰ গৰু, দামুৰি আৰু গোপবালক ৰূপ ধাৰণ

গুণালন্ত চক্ৰপাণি গোবৰ্দ্ধ দামুৰি নেনি
 যদি যাও ব্ৰজক উপেক্ষি ।
 তাসম্বাৰ মাতুলোকে মৰিবেক কান্দি শোকে
 নিজ পুত্ৰচয়ক নেদেখি ॥
 ব্ৰহ্মা যিবা আছা থই যাও যদি তাকে লুই
 নাপাইবা আনন্দ সৃষ্টিকৰে ।
 হেন বিমৰিষ কৰি আপুনি ভৈলন্ত হৰি
 গোবৰ্দ্ধ দামুৰি নিবন্তবে ॥ ৪১৭
 যাৰ যেতমান তনু যাৰ যেন কেত বেণু
 বসন সিকিয়া অলঙ্কাৰ ।
 যাৰ যেন ঠান মাত নাক মুখ তৰি ছাত
 ভৈলা হৰি সকলে আকাৰ ॥
 যাৰ যেন গুণ গতি বয়স আকৃতি মতি
 ভৈলা সবে জগত নিবাস ।
 সবে বিস্ময় যিটো বেদবাক্য আটকৈ সিটো
 ভৈলা যেন সাক্ষাতে প্ৰকাশ ॥ ৪১৮

অনন্তবে দেৱ হৰি সমন্তবে ৰূপ ধৰি
 মহাবঙ্গে লৰিলা ব্ৰজক ।
 শিশুগণে যায় বেঢ়ি কৰিয়া বিবিধ খেৰি
 আগ কৰি সমন্তে বৎসক ॥
 বেলগায়া দামুৰিক ঘৰে ঘৰে লগাই ঠিক
 ধৈলা নিয়া গোবিন্দে আপুনি ।
 প্ৰবেশিলা ঘৰে ঘৰে মাতৃগণো অনন্তবে
 পুত্ৰৰ বংশীৰ ধ্বনি শুনি ॥ ৪১৯
 আখে বেখে উঠি গই সারঙি কোলাত লই
 কৰে সবে পুত্ৰ শিৰ ভ্ৰাণ ।
 স্নেহে অঁৱৈ তন আসি ব্ৰহ্মক তনয় মানি
 কৰাইলা আনন্দে সবে পান ॥
 পাছে নমাই থৈয়া মাৰে কুড় কঘাই ঘসি গাৱে
 ধুৱাই খুৱাই পিঙ্কাই অলঙ্কাৰ ।
 চায়া থাকৈ পুত্ৰ মুখ এড়াইল সংসাৰ দুখ
 মিলৈ মহোৎসৱ তাসম্বাৰ ॥ ৪২০
 পূৰ্ণানন্দ দেৱ হৰি সমন্তে গোকুল ভৰি
 লীলাভাৱে কবন্ত বিহাৰ ।
 যোগীজনে চিন্তে যাক গৃহতে পাইলেক তাক
 কিনো ভাগ্য ব্ৰজৰ প্ৰজাৰ ॥
 কৃষ্ণে শিশুৰূপে আতি অঙ্গি ভঙ্গি কৰি মাতি
 সমন্তে মাতৃক হস্তৱাস্ত ।
 সঙ্ক্যা হৰৈ উপস্থিত শুনা পাছে পৰীক্ষিত
 যেন ধেমুগণৰ বৃত্তান্ত ॥ ৪২১
 যত ধেমুগণ আসি আখে বেখে গোষ্ঠ পশি
 কৰিয়া ছন্দাৰ মহা ঘোষ ।
 বৎসগণো আটৈ ধাই ব্ৰহ্মক তনয় পাই
 মিলৈ মহা মনত সন্তোষ ॥
 ওলাবৰ দুখ অঁৱৈ বৎসক পিয়াইবে লটৈ
 চেলেকন্তে অঙ্গ যেন গিলৈ ।
 স্নেহত তীয়াৱে গাৱ উপজয় প্ৰেমভাৱ
 পবন আনন্দ মনে মিলৈ ॥ ৪২২

কৃষ্ণক তনয় পাই স্নেহলতা বাঢ়ি যায়
 ব্ৰজৰ প্ৰজাৰ অনুক্ষণ ।
 তাক ঢাকিবাক হৰি নপাৰিলা যত্ন কৰি
 প্ৰেমে প্ৰলম্পিয়া বটৈ যেন ॥
 আপুনি গোৰক্ষ হৰি আপুনাকে বৎস কৰি
 বৰিষেক ফুৰন্ত চৰায় ।
 বৃন্দাবন প্ৰদেশত কৰি ক্ৰীড়া নানামত
 এহিমতে আছা যত্নবায় ॥ ৪২৩
 বলভদ্ৰো থাকি তথা নাজানিলা ইটো কথা
 তাহাক্কে মুহিলা দামোদৰে ।
 বৰিষেক ভৈল অন্ত যেন মতে জানিলন্ত
 শুনা কথা আত অনন্তবে ॥
 নমো নমো নাৰায়ণ নিৰাকাৰ নিবঞ্জন
 নাহি পূৰ্বাপৰ অন্ত যাৰ ।
 হেনয় কৃষ্ণক সেৱি বঢ়িলা শঙ্কৰ কবি
 মহাভাগৱতৰ পয়াৰ ॥ ৪২৪
 শুনিয়েক সৰ্বজন কৃষ্ণত অৰ্পিয়ো মন
 মহাভাগৱত কথা সাৰ ।
 ইসে পুৰাণৰ সূৰ্য্য ভকতিৰ প্ৰকাশক
 সমন্তে বেদৰ সাৰোদ্ধাৰ ॥
 শুনা আৰ তত্ত্ব ভেদ কল্পতক ভৈলা বেদ
 তাৰ কল মহাভাগৱত ।
 নাহি সাৰ সিঁঠা চাল নাছিলেক এতকাল
 স্বৰ্গ মৰ্ত্য পাতাল মধ্যত ॥ ৪২৫
 স্বাদত অমৃতময় কেৱলে আনন্দ বস
 আছিল পূৰ্বত বৈকুণ্ঠত ।
 কৃষ্ণৰ কৃপাত পাছে অৰ্দ্ধেক বয়স গৈলে
 পাইলা ব্ৰহ্মা পদ্ম কলপত ॥
 ব্ৰহ্মা দিলা নাৰদক ইটো কল বহুস্তক
 নাৰদো ব্যাসক আনি দিলা ।
 নট্টেল জিলেকো ভাগি ইডালে সিঁঠালে লাগি
 শুকসুখে মাটিত নাছিল ॥ ৪২৬

কৰা পান ফল ইটো যাৰ আছে ভাগ্য ঘিটো
 বসবিভাবনত * চতুৰ ।
 সাধু সঙ্কে যত্ন কৰি কৃষ্ণ কথা কৰ্ণে ভৰি
 সমস্তে আপদ কৰা দূৰ ॥
 গিলৈ কাল সৰ্পে পাই তিলে তিলে আয়ু যায়
 জানি লৱা পথৰ সমল ।
 পদ্মৰ পত্ৰৰ নীৰ পৰি যেন নুহি থিব
 সেহিমত জীৱন চঞ্চল ॥ ৪২৭
 মাধৱেসে পিতা মাতা ভকত অভয় দাতা
 মাধৱত বিনে আন নাই ।
 হেন জানি যত্ন কৰি ডাকি বোলা হৰি হৰি
 হৰি বিনে ব্যৰ্থে আয়ু যায় ॥

বলভদ্ৰৰ মোহ

পদ

শুনা কৃষ্ণ কথা পৰীক্ষিত মহাশয় ।
 বৰিষৰ আছে যেনে দিনা পাঞ্চ ছয় ॥
 এক দিনা বৎসক চাবস্তে নাৰায়ণ ।
 শ্ৰেষ্ঠ বামে সম্মে প্ৰবেশিলা বৃন্দাবন ॥ ৪২৮
 সেহি সময়ত ধেনুগণ নিৰন্তৰে ।
 চবটৈ গোৱালে গৌৰৰ্জনৰ শিখৰে ॥
 বিদুবৰেপৰা পাছে বৎসক দেখিল ।
 মিলিলা আনন্দ মনে চেতন হৰিল ॥ ৪২৯
 আনন্দতে আপুনাকো পাসৰি লৱড়ে ।
 বেগে জাম্প দিয়া পৰ্বতৰপৰা পৰে ॥
 ওসাবৰ হুঙ্কৰে লৱৱৰ পালে ।
 দেখি ডাক ভুলি আগে ভেটীলা পোৱালে ॥ ৪৩০
 লাক্ষ দিয়া পোৱালকো ভেটৈ হ'ব বুলি ।
 সঙ্কোচিত লাক্ষ গল উপবক ভুলি ॥

বৎসক সমুখে ধাটৈ ভেজি হান্ধাৰাৰ ।
 বেগত সবাবো যেন দেখি দোষো † পাৰ ॥ ৪৩১
 বায়ু বেগে বৎসক স্কৰিতে পায় লাগ ।
 পিয়াইবে লাগিলা তন আতি অনুৰাগ ॥
 গিলৈ যেন অঙ্গক ছেলেকে সৰ্বগাৱ ।
 পুলকিত তনু উপজিল প্ৰেম ভাৱ ॥ ৪৩২
 আনন্দ সাগৰে মন মজিল একান্ত ।
 গোৱালৰ শুনা আবে যি ভৈলা বৃতাস্ত ॥
 ধেনুক ৰাখিবে নপাৰিয়া গোপগণ ।
 কোপে অপমানে সবে চোবাটৈ দশন ॥ ৪৩৩
 দুৰ্গম পথত সবে পায় মহা দুখ ।
 কাম্পে গুঠ ভ্ৰুকুটি কুটিল আতি মুখ ॥
 ক্ৰোধে খেদি যায় ডাক উপবক ভুলি ।
 কৈক যাইবে আজি কোবাই মাৰিবো সমুলি ॥ ৪৩৪
 এহিমতে খেদে গৈয়া দেখিলেক পাছে ।
 গোবৎস সহিতে নিজ পুত্ৰগণ আছে ॥
 দৰশনে পুত্ৰক যুৰাই গোপগণ ।
 স্নেহ বস সাগৰত নিমজিল মন ॥ ৪৩৫
 ক্ৰোধ দুখ গুচিল পুত্ৰক পায় লাগ ।
 হৃদয়ত আতি উপজিল অনুৰাগ ॥
 আছাৰি পেলাইল সবে হাতৰ লাখুটি ।
 বাছ মেলি তনয়ক ধৰিলা সাতটি ॥ ৪৩৬
 আনন্দে আলিঙ্গি কবিলেক শিৰ আণ ।
 পাইল মহা হৰিষ শীতল তনু প্ৰাণ ॥
 সিহৰিল লোম নয়নৰ ৰবে নীৰ ।
 তিয়াইলা লোতক সবে পুত্ৰৰ শৰীৰ ॥ ৪৩৭
 মিলৈ ব্ৰহ্মানন্দ বলভদ্ৰে আছা চায় ।
 ভৈলন্ত বিন্ময় নুবুজিয়া অভিপ্ৰায় ॥
 গকৰ গোপৰ স্নেহ বুদ্ধি স্কৰিবেক ।
 মনত গুণন্ত বামে দেখিয়া প্ৰত্যেক ॥ ৪৩৮
 কি ভৈল অদ্বুত ইটো মত ধেনুগণ ।
 নৱ বৎস এৰি যোকাণ্ডাক ‡ দেই স্তন ॥

* বিতাবন—মহুভৱ ; বসবিভাবন—বস অদ্বুত, বসৰ আবাদ । † দোষা—হুই । ‡ যোকাণ্ডা—বৰকৰ ।

আনন্দে চেলেকে যেন অঙ্গক গিলয় ।
 পুত্রক আলিঙ্গে বৃদ্ধ বৃদ্ধ গোপচয় ॥ ৪৩৯
 ঝবে নীৰ হৰিষতে তনু বোমাঞ্চিত ।
 মিলৈ ব্রহ্মানন্দ দেখা কিনো বিপৰীত ॥
 জগতৰে আত্মা কৃষ্ণ তাস্ত যেনমতে ।
 অনুক্ষণে যিটো স্নেহ আছিল পূৰ্ব্বতে ॥ ৪৪০
 সেহিমতে নিজ তনয়ত বাঢ়ে স্নেহ ।
 আসম্বাব দেখো আজি পৰম সন্দেহ ॥
 মোৰো কিয় আসম্বাক আতিৰেক দায়া ।
 দেৱে বা অশ্বৰে কিবা পাতি আৰ্ছে মায়া ॥ ৪৪১
 এহিমতে গুণি পাছে বুলিলন্ত বাম ।
 জানো মোৰ স্বামী কৃষ্ণৰেবে ইটো কাম ॥
 আনৰ কি মায়া মোক মুহিবাক পাৰে ।
 এহি বুলি চিন্তিলন্ত বোহিণী কুমাৰে ॥ ৪৪২
 বামে পাছে চাইলা জ্ঞান চক্ষুয়ে নিহালি ।
 সবে চতুৰ্ভুজ পীত বস্ত্ৰ বনমালী ॥
 গোবৰ্দ্ধ দামুৰি নোহে সবে কৃষ্ণ মূৰ্ত্তি ।
 অদ্ভুত দেখিয়া বলো ভৈলন্ত বিশ্ৰুতি ॥ ৪৪৩
 সমীপ চাপিয়া পাছে পুছন্ত কৃষ্ণত ।
 গোবৰ্দ্ধ দামুৰি আজি দেখো কেনমত ॥
 মই জানো গোপশিশু সবে দেৱ অংশ ।
 বৎসগণ যতেক সকলে ঋষি বংশ ॥ ৪৪৪
 সমস্তে ভুমিসে আবে দেখো বিপৰীত ।
 কহিয়ো সত্ত্বৰে নাথ খিব মুছি চিত ॥
 হেন শুনি হাসি হৰি দিলন্ত সিদ্ধান্ত ।
 নাজানাহা দাদা ভুমি ইসব বৃত্তান্ত ॥ ৪৪৫
 পৰীক্ষা কৰিবে লাগি আমাৰ মহিমা ।
 গোবৰ্দ্ধ দামুৰি চুৰি কৰি নিলা ব্রহ্মা ॥
 মায়া কৰি খেয়া গৈয়া আপুনাৰ পুৰী ।
 তাতেসে আপুনি ভৈলো গোবৰ্দ্ধ দামুৰি ॥ ৪৪৬
 কৃষ্ণৰ বচনে আনিলন্ত হলধৰে ।
 শুনিয়োক কথা আবে আত অনন্তৰে ॥

ব্রহ্মাৰ মোহ

ব্রহ্মাৰ ক্ষণেকে গৈল ঐত বৰিষেক ।
 পুনৰপি ব্রহ্মা আসি দেখিলা প্ৰত্যেক ॥ ৪৪৭
 পূৰ্ব্বৰতে শিশুসবে আৰ্ছে ক্ৰীড়া কৰি ।
 বৎসচয় চাবন্তে আছন্ত দেৱহৰি ॥
 মিলিল মনত আসি বিধিৰ বিস্ময় ।
 যোনে আনিলন্ত সেহি বৎস শিশুচয় ॥ ৪৪৮
 এহি বুলি ব্রহ্মা পাছে গৈলা দড়দড়ি ।
 দেখন্ত সমস্তে আৰ্ছে শয়নত পৰি ॥
 আৰে জানো কতো নিল বুলি গণি চাইলা ।
 যত থৈলা মানে গোটে গোটে লেখা পাইলা ॥ ৪৪৯
 ছনাই দেখন্ত বিধি আসি তৈব হন্তে ।
 অহিতো ততেক শিশু আৰ্ছে উমলন্তে ॥
 কৃষ্ণে ইটো গোবৰ্দ্ধ দামুৰি কৈত পাইল ।
 এহি বুলি ব্রহ্মা চিৰকাল চিন্তি চাইল ॥ ৪৫০
 কোন সচা কোন মিছা নপাৱন্ত তত্ত্ব ।
 মিলিল পৰম মোহ ব্রহ্মাৰ মনত ॥
 একো সাৰ + নিকাৰ নপাৱন্ত গুণি গুণি ।
 কৃষ্ণক মোহন্তে মোহ ভৈলন্ত আপুনি ॥ ৪৫১
 নিশৰদ বিধি জ্ঞান স্কৰতি টুটিল ।
 আপুনাৰ শৰে যেন আপুনি ফুটিল ॥
 মহন্তক মায়া কৰি আপুনাৰ নাশে ।
 সূৰ্য্য আগে যেন জুই অঙ্গনি প্ৰকাশে ॥ ৪৫২
 সাগৰৰ আগে ক্ষুদ্ৰ নদী কৰে চটি ঞ্জ ।
 বাঢ়ৰ বহ্নিৰ আগে যেন ফিৰিঙ্গটি ॥
 প্ৰচণ্ড বায়ুক জোড়ে শিমলুৰ তুলা ।
 মেক পৰ্ব্বতৰ আগে যেন উই চুলা ॥ ৪৫৩
 মাগোলৰ আগে ডণ্ডিকাৰ উচু কালি ।
 সিংহৰ আগত যেন মুসে § মেলৈ টালি ॥
 সেহিমতে ব্রহ্মামায়া কৰিয়া কৃষ্ণত ।
 ভৈলন্ত আপুনি পাছে শ্ৰুতি বুদ্ধি হত ॥ ৪৫৪

শুনিয়ে আশ্চর্য্য আৰো আত অনন্তৰে ।
 তথা দিয়া চাই যবে আছা সৃষ্টিকৰে ॥
 ব্ৰহ্মাৰ আগতে পাছে প্ৰভু নাৰায়ণ ।
 এৰিলন্ত সিটো সবে মূৰ্ত্তিক তেখন ॥ ৪৫৫
 ধৰিলন্ত নিজ রূপ পৰম ঈশ্বৰে ।
 নিৰেখি আছন্ত তাক চাই সৃষ্টিকৰে ॥
 শিঙ্গা বাশী বেত যত বৎস বৎসপাল ।
 ভৈলা কৃষ্ণ মূৰ্ত্তি সবে তৈতে তন্ত কাল ॥ ৪৫৬
 সবে ঘন শ্যাম তনু পৰম নিকজ ।
 শোভৈ গীত বস্ত্ৰে আতি সবে চতুৰ্ভুজ ॥
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম সবাবো হাতত ।
 মকৰ কুণ্ডল কৰ্ণে কিবীটি শিৰত ॥ ৪৫৭
 সবাবো হাতত তিনিশিবীয়া কঙ্কণ ।
 নুপুৰে প্ৰকাশে আতি অৰুণ চৰণ ॥
 মন্তকৰেপৰা পাদ পঙ্কজ পৰ্য্যন্তে ।
 তুলসীৰ মালা অৰ্পি আছে পুণ্যৱন্তে ॥ ৪৫৮
 কমল নয়ন চাক হসিত বয়ন ।
 কৰিছন্ত অৰুণ কটাক্ষ নিবীক্ষণ ॥
 ভকতৰ মনোৰথ পূৰ্ব্বিবাক আশে ।
 কোটি ইন্দু সম সবে শৰীৰ প্ৰকাশে ॥ ৪৫৯
 একো ব্ৰহ্মাণ্ড চৰাচৰ লৈয়া আসি ।
 গাৰে গাৰে একো ব্ৰহ্মা আছন্ত উপাসি ॥
 অৰ্চন্ত অনেক নিয়া নৈবেদ্য বিশেষ ।
 নৃত্য গীত বাণ বেঢ়ি কৰন্ত আশেষ ॥ ৪৬০
 মহামায়া প্ৰমুখে বিভূতি ভুতি কৰি ।
 বেঢ়ি আঠ ঈশ্বৰ্য্যে প্ৰণামে মূৰ্ত্তি ধৰি ॥
 চক্ৰিশ তত্ব তিনি গুণ বেদ শাস্ত্ৰ যত ।
 মূৰ্ত্তিমন্ত ছয় তৰ্ক পুৰাণ ভাৰত ॥ ৪৬১
 নিশ্চত ভৈলেক দেখি কৃষ্ণৰ মহিমা ।
 বোলে ভূতি নতি যত তাৰো নাহি সীমা ॥
 বেঢ়ি বেঢ়ি কৰে সবে মহিমা কীৰ্ত্তন ।
 মাজে মাজে প্ৰকাশন্ত প্ৰভু নাৰায়ণ ॥ ৪৬২

পৰব্ৰহ্ম আত্মা যিটো নিত্য নিবন্তৰ ।
 যাহাৰ প্ৰকাশে প্ৰকাশয় চৰাচৰ ॥
 মহাজ্ঞানীগণো যাক প্ৰৱন্ধে ধিয়াই ।
 যাহাৰ মহিমা পৰশিবে শক্য নাই ॥ ৪৬৩
 অনন্ত আনন্দ বস মাত্ৰ সবে মূৰ্ত্তি ।
 কোটি সূৰ্য্য শশীৰ প্ৰকাশ সম জ্যোতি ॥
 একেদায়ে* সবাকো দেখিলা সৃষ্টিকৰে ।
 হেন চমৎকাৰ রূপচয় নিবন্তৰে ॥ ৪৬৪
 চমকি উঠিলা আতি ইটো কি কি বুলি ।
 সিহড়াইলা গাৱ লোম উপৰক তুলি ॥
 ব্ৰহ্মাৰ জ্যোতিৰ আসি লাগি চমৎকাৰ ।
 কাষ্পৈ তৰতৰি সবে শৰীৰ ব্ৰহ্মাৰ ॥ ৪৬৫
 ভৈলা মহা মোহিত চেতন জ্ঞান নাই ।
 হংসতে পৰিলা আঠো আখি উলটাই ॥
 ঠৰ ভৈলা হাত ভৰি নিস্পন্দ-বদন † ।
 নাসাত নকৰৈ বায়ু আগমনাগমন ॥ ৪৬৬
 য়তকৰ পৰায় সম্যকে ভৈলা বিধি ।
 উসসিল পেট একো নাহি হৃদি সিদ্ধি ॥
 গ্ৰাম্য দেৱতাৰ আগে যেন আট্টে পৰি ।
 চাৰি মুখে য়তক পুতলি দাস্ত তৰি ॥ ৪৬৭
 যিটো প্ৰকৃতিত পৰ প্ৰভু ভগৱন্ত ।
 বেদান্তৰো মুখ্য ভাগে যাক প্ৰকাশন্ত ॥
 নিজ ব্ৰহ্মৰূপ আতি অতৰ্ক মহিমা ।
 তাক কি চক্ষুয়ে চাহিবাক পাৰে ব্ৰহ্মা ॥ ৪৬৮
 তিমিকি তিমিকি মাত্ৰ লৰৈ ধাতু খানি ।
 দেখন্ত মৰন্ত ব্ৰহ্মা জ্ঞানি চক্ৰপাণি ॥
 কথমপি আট্টে প্ৰাণ নাহিকে চেতন ।
 ব্ৰহ্মাৰ অৱস্থা দেখি হাসি নাৰায়ণ ॥ ৪৬৯
 বিধাতক দেখি পাছে সম্পন্নিল দায়া ।
 কৰিলা সঙ্কোচ পাছে আপুনাৰ মায়া ॥
 ঢাকিলা যতোক আন রূপ আপুনাৰ ।
 কৰিলা ব্ৰহ্মাক মোহ-মাগবে উদ্ধাৰ ॥ ৪৭০

* একেদায়ে = একেলগে । † নিস্পন্দ = স্থিৰ ।

কৃষ্ণৰ কৃপাত শ্ৰুতি পাইলা কথমপি ।
 পিৰিকান্ত আধি অল্প অল্প পুনৰপি ॥
 ভিৰ দিয়া হাত আতি যুতক পৰায় ।
 কিছো কিছো কৰি উঠি বসিলা কেঙ্কাই ॥ ৪৭১
 তন্ত্ৰি আপুনাক পাছে দটাই কতো বেলি ।
 আতি দুখে কতো ক্ৰণে আঠো আধি মেলি ॥
 চাস্ত চতুৰ্ভিত্তি ভয়ে চকিত নয়ন ।
 আগতে দেখিলা পাছে দিব্য বৃন্দাবন ॥ ৪৭২
 আঁছে বৃক্ষচয় ফলফুলে জাতিকাৰ ।
 যাক দেখি প্ৰাতি আতি উপজৈ প্ৰজাব ॥
 সিংহ বাঘ ছাগ গৰু ফুৰৈ একে পালে ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰভাৱে কেহো কাহাকো নাঘালে ॥ ৪৭৩
 মিত্ৰ ভাৱে বঞ্চে যেন পৰম স্তবোধ ।
 নাহি ক্ষুধা তৃষা যাত একো কাম ক্ৰোধ ॥
 হেন বৃন্দাবন মধ্যে পাছে সৃষ্টিকৰে ।
 দেখন্ত আছন্ত মাত্ৰে কৃষ্ণ একশ্বৰে ॥ ৪৭৪
 কামে শিঙ্গা বেত বেৰটিত বংশী ধই ।
 বাম হাতে ভাত আঁউৰ হাত গ্ৰাস লই ॥
 গোৰথ দামুৰি চাই ফুবন্ত একলে ।
 ধৰিলন্ত আঁউৰ নাট নন্দ শিশু চলে ॥ ৪৭৫
 দেখি ছনাই বিধাতাৰ উপজিল কাম্প ।
 পৰিল হংসৰেপৰা বেগে দিয়া জাম্প ॥
 কৃষ্ণৰ আগত পাছে ছয়া লোট সোট ।
 পৰি আছে যেন স্তৱৰ্ণৰ দণ্ড গোট ॥ ৪৭৬
 কবন্ত প্ৰণাম আতি অৱনত হই ।
 চৰণক চাৰি মুকুটৰ আগে ছুই ॥
 আনন্দ-লোভক পৰে আঠো নয়নৰ ।
 তিয়াইলন্ত ছয়ো পাদ-পদ্ম গোবিন্দৰ ॥ ৪৭৭
 উঠি পুনৰপি সিটো স্তম্বৰি মহিমা ।
 চিব্বাল থাকন্ত পাৱত পৰি ব্ৰহ্মা ॥
 লোভকে বেটিলে কৰ্ত্ত মুখে নাসৈ মাত ।
 ছনাই ছনাই উঠিয়া পৰন্ত চাত চাত ॥ ৪৭৮

কতো বেলি আছিলো কৃষ্ণৰ পাৱে ধৰি ।
 উঠিলন্ত বিধি পাছে কিছো কিছো কৰি ॥
 চাৰি হাত তালে মলছিলো আঠো আধি ।
 নমাইলন্ত মাথ গোবিন্দক আগে দেখি ॥ ৪৭৯
 কাৰ্ম্পে তবতৰি তনু কৃতাজ্জলি হই ।
 কৰিবে লাগিল পাছে তুতি চাৰি মুই ॥
 ভয়তে নপান্ত খুজি কৃষ্ণৰ মহিমা ।
 গোপ শিশু ৰূপকে বৰ্ণাইবে লৈলা ব্ৰহ্মা ॥ ৪৮০
 কৃষ্ণৰ কিল্কেবে কহে শুনা সৰ্ব্বজন ।
 জল বৃদ বৃদ যেন অথিৰ জীৱন ॥
 ধন জন বন্ধু যত সবে অকাৰণ ।
 এই আছে এই নাই সম্যকে সোপন ॥ ৪৮১
 আৰ অৰ্থে নবতনু নকৰিয়ো বৃথা ।
 এক চিত মনে শুনা মাধৱৰ কথা ॥
 লভি আছা জন্ম যিটো ব্ৰহ্মাৰ বাঞ্ছনি ।
 নিৰিকা কাচৰ মোলে যুত্ৰ সঞ্জীৱনী ॥ ৪৮২
 উদ্ধৱত আপুনি কহিলা ভগৱন্ত ।
 পৰম চতুৰ সি সি মনুষ্য মহন্ত ॥
 তেজি নিজ ধৰ্ম যিটো মোকে ভজৈ মাত্ৰ ।
 অনিত্য শৰীৰে ভৈল মুকুতিৰ পাত্ৰ ॥ ৪৮৩
 শুনা সাৱধানে আৰো কহিলো সাক্ষাত ।
 ব্ৰহ্ম ভূৱনতো নেবাই মৰণৰ হাত ॥
 যদি ব্ৰহ্মলোক পাইৰৈ মহা যত্ন কৰি ।
 ব্ৰহ্মাৰ ঘৰৰ হস্তে কালে আনে ধৰি ॥ ৪৮৪
 দুবন্ত কালৰ হাত নেবাই একো মতে ।
 তনু উপজন্তে যুত্ৰ উপজৈ লগতে ॥
 একে তিলে যমদূতে লগায় চমক ।
 বান্ধি জবপুৰ কৰি দেখাইব যমক ॥ ৪৮৫
 যমৰ মূৰ্ত্তিক দেখি হবাইবে চেতনা ।
 দুৰ্ধোৰ নবকে পেলাই ভুঞ্জাইবে যাতনা ॥
 জানি ছখ-সাগৰ তৰিতে কৰা কাৰ ।
 নিবন্তবে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৪৮৬

ব্রহ্মাৰ কৃষ্ণ-স্ততি

দুহৰ্ভী

নমো নন্দ স্মৃত তনু ঘনশ্ৰাম
শোভে আতি পীতবাস ।
কামে শিক্ষা বেত বংশী বেৰটিত
হাতত ভাতৰ গ্ৰাস ॥
কৰ্ণে গুঞ্জা মণি মাথে মৈৰা পাখি
প্ৰফুল্ল মুখ কমল ।
বন্য পুষ্প মালা গলে জলে যাৰ
পদ যুগ স্নকোমল ॥ ৪৮৭
এহি শুদ্ধ সত্য চৈতন্য তনুত
যতেক আট্ছে মহিমা ।
আচোক সামান্য ব্ৰহ্মা আমি তাৰ
মনেয়ো নপাওঁ সীমা ॥
হেনবা বুলিবা আমাৰ মহিমা
যদি জানস্তাৰো নাই ।
অজ্ঞানী কিমতে তৰিবে সংসাৰ
শুনিয়ে তাৰ উপায় ॥ ৪৮৮
অণুমাত্ৰো জ্ঞান প্ৰথম প্ৰয়াস
নকৰি মহা যতনে ।
মহন্তে কহন্তে তোমাৰ কথাক
নমৈ কাৰ-বাক্য মনে ॥
আপুন ধানতে থাকি একমনে
কথাকেসে মাত্ৰ শুনে ।
জগতৰ পতি তোমাক সিদ্ধনে
অধৰে পাইৰে আপুনে ॥ ৪৮৯
মুকুটিকো অৰৈ তোমাৰ ভকতি
তাক এৰি হোৱৈ নাশ ।
জ্ঞানভেসে মোক্ষ পাইবো বুলি কৰৈ
বিবিধ যোগ অত্যাশ ॥

দুখ মাত্ৰ পাইৰে পাছতেসে জানৈ
পৰম সিটো অজ্ঞান ।
অন্ন বুলি যেন তেজিয়া ধানক
বাহানৈ কাঠ পতান ॥ ৪৯০
পূৰ্বতো অনেক জ্ঞান যোগ পথে
নেদেখি মোক্ষ যতনে ।
ভকতিসে পাছে তোমাক পাইলেক
শ্ৰৱণ কৰি কীৰ্তনে ॥
আছা অৱতৰি সাধিবাক প্ৰতি
জগতৰে হিত অৰ্থ ।
তোমাৰ অচিন্ত্য গুণগণ তাক
গণিবে কোন সমৰ্থ ॥ ৪৯১
হিমৰ কণিকা গঠে যিটো জনে
পৃথিবীৰ লেখে ধূলি ।
অনেক জনমে নাজানিবে সিয়ো
তোমাৰ গুণ সমূলি ॥
যিটো ভুক্তি নিজ কৰ্মৰ বিপাক
তোমাৰ কৃপাক চাইৰে ।
কাৰ-বাক্য মনে তোমাকেসে সেরৈ
সেহিসে মোক্ষক পাইৰে ॥ ৪৯২
মই কেন দুৰ্বল দেখা নাৰায়ণ
মৰিবাকো নডৰাওঁ ।
মায়াবীৰো তুমি পৰম ঈশ্বৰ
তোমাক মুহিবে চাওঁ ॥
তবু মহিমাৰ মই পৰীক্ষোহো
আপুন মায়া প্ৰকটি ।
অগনিৰ আগে প্ৰকাশিবে চাইৰে
যেন ক্ষুদ্ৰ কিৰিকটি ॥ ৪৯৩

হবি

জগতকে অজ্ঞো মই ব্রহ্মা বুলি অন্নগবেরে
 ভৈলো অন্ধ মাধর সমুলি ।
 পবম অজ্ঞান আমি জানি কেমিয়োক স্বামী
 কবা কুপা ধৰা ভৃত্য বুলি ॥
 গৰ্ভত থাকন্তে যেন ছরালে আছাবে ভবি
 তাত কি মাতৃৰ অসম্ভোষ ।
 তোমাৰ কুক্কিত ইটো আছো চৰাচৰ সবে
 হেন জানি মৰষিয়ো দোষ ॥ ৪৯৪
 বিশেষত শুনা স্বামী তযু নিজ ভৃত্য আমি
 নাভি পদে ছয়া আছো জাত ।
 তুমি মোৰ নিজ পিতৃ জানিয়া জগত বীজ
 দোষ মোৰ কেমিয়ো সাক্ষাত ॥
 ইটো ব্রহ্মপদ আউৰ আমাক নালাগৈ প্রভু
 হওঁ গৈয়া কীট পতঙ্গ ।
 তোমাৰ চৰণ চিন্তি নিতান্তে থাকিবো নাথ
 তযু ভকতৰ লৈয়া সঙ্গ ॥ ৪৯৫
 কিনো ধন্য কিনো ধন্য ইটো ধেনু গোপীগণ
 সাফল জন্মিলা পৃথিবীত ।
 দেৱবো ঈশ্বৰ হবি যাৰ তন পান কৰি
 ভৈলা ভূমি পবম তৃপিত ॥
 আজিয়ো তোমাক নাথ ভূষিবাক নতু পাঠৈ
 মহা মহা যত যজ্ঞচয় ।
 দেৱতা জন্মতো কৰি অজ্ঞাতি ভকত শ্ৰেষ্ঠ
 আক ভালে জানিলো নিশ্চয় ॥ ৪৯৬
 কিনো ভাগ্য কিনো ভাগ্য ব্ৰজৰ প্ৰজাব ইটো
 আচৰিলে কি পুণ্য বিচিত্ৰ ।
 ভূমি ব্ৰহ্ম সনাতন পূৰ্ণ পৰমানন্দ
 ভৈলা আমি যাব মহা মিত্ৰ ॥

ইটো বৃন্দাবনে মই তৃণ ছয়া থাকো য়েবে
 তেবেতো মোহোৰ মিলৈ ভাগ ।
 ফুবন্তে চৰন্তে ইটো গৰু গোপ গোপীকাৰ
 চৰণ বেণুক পাইবো লাগ ॥ ৪৯৭
 আজিয়ো বিচাৰি চাৰি বেদে নৈয়ো পাঠৈ প্রভু
 তযু পদ-পঙ্কজ ধূলিক ।
 হেন তুমি হবি ব্ৰজ- বাসীৰ জীৱন ভৈল
 ইহাৰ মহিমা কৈবো কি ক ॥
 গোপীকাৰ বেশে আসি তোমাক কোলাত লৈ
 দিলে তন পূতনা পাপিষ্ঠী ।
 সবান্ধৱে পিশাচীক এতেকে মুকুতি দিলা
 তাইতো প্রভু পবিল স্মৃষ্টি ॥ ৪৯৮
 পবম ভকত ইটো ব্ৰজৰ প্ৰজাক আবে
 তাইতোধিক কি দিবা প্ৰসাদ ।
 জানিলোহো আসম্বাৰ তোমাত থাকিল ধাৰ
 ইসে ভৈল পবম বিষাদ ॥
 তাৰে বাগ লোভ চোৰ গৃহ বন্দাশাল ঘোৰ
 তাৰে মোহ নিহল সম্প্ৰতি ।
 তাৰে সংসাৰত মৰৈ যাৰে নৰে নতু কৰৈ
 তযু পাদ-পদ্মত ভকতি ॥ ৪৯৯
 তুমি সমস্তৰে চিত জানাহা জগত নাথ
 তোমাতে অৰ্পিলো কলেৱৰ ।
 ছিণ্ডিয়োক মোহ-পাশ আজি ধৰি ভৈলা দাস
 কবা কুপা জগত আধাৰ ॥
 নমো কৃষ্ণ বৃষ্ণি কুল কমল প্ৰকাশ সূৰ্য্য
 দেৱ দ্বিজ বৃদ্ধিৰ কাৰণ ।
 চুষ্ট দৈত্য দানৱৰ কল্পকাৰ নাৰায়ণ
 প্ৰণামোহো তোমাৰ চৰণ ॥ ৫০০
 এহিমতে প্ৰজাপতি কৰি আনো নানা ভুতি
 পৰি আছা চৰণত ধৰি ।
 ব্ৰহ্মাৰ দেখিয়া ভয় পাছে কৃষ্ণ কৃপাময়
 ভুলি আশ্বাসিলা হস্ত কৰি ॥

ছয়া বিধি ভয়হীন কবি তিনি প্রদক্ষিণ
 ছনাই প্রণামিলা পারে পবি ।
 কৃষ্ণত মেলানি মাগি আপুন খানক লাগি
 গৈলা পাছে হংসযানে চড়ি ॥ ৫০১

দুলাড়ী

অনস্তবে কৃষ্ণে ব্রহ্মাক পঠাই
 চিন্তস্ত তৈতে উপায় ।
 যত গোপ শিশু ব্রহ্মা খেলা নিয়া
 বালিক আনি ছনাই ॥
 পূর্বরতে বসি মণ্ডল আকাবে
 কৃষ্ণক আছে উপেথি ।
 বৎস লৈয়া কৃষ্ণে তথাতে মিলিলা
 ভৈলা সবে দেখা দেখি ॥ ৫০২
 প্রাণ মাধরক পায় উল্লসিল
 পুছন্ত শিশুসকলে ।
 কিনো বেগে কৃষ্ণে এখনে ঠেকিলা
 আসিলা সখি কুশলে ॥
 দেখিয়ো আসিয়া তোমাক এবিয়া
 ভুঞ্জো নৈয়ো * এক গ্রাস ।
 যবে কুপাময় নাযাহা প্রত্যয়
 শপতকো আছে সাস ॥ ৫০৩
 বসিয়া মাজত অন্ন ব্যঞ্জনক
 ভুঞ্জিয়ো প্রভু উৎসকে ।
 তাসম্বাৰ বাণী শুনি পদ্মপানি
 হাসিলা আতি কৌতুকে ॥
 গোপ শিশু সঙ্গ ভুঞ্জি বঙ্গ চঙ্গে
 লবিল কৃষ্ণ ছনাই ।
 অথ অস্থব শুখান চালক
 শিশুক করে দেখাই ॥ ৫০৪

বৎস সব আগ কবি শিশু সবে
 কঠৈ নানা বিধ খেলি ।
 বারৈ বংশী শিজা কতো বারৈ পেঙ্গা
 উৎসকে কৃষ্ণক বেড়ি ॥
 মাথে মৈবা পাখি পিন্ধি বন্য পুঙ্গ
 গারে বসি গেকশিলা ।
 মাজত মোহন বংশীক বজাই
 যাস্ত কৃষ্ণে কবি লালা ॥ ৫০৫
 গোপগণে বেড়ি গুণ গীত গারৈ
 পরিত্র কবি আশেষ ।
 গোপীৰ নেত্রৰ উৎসর বঢ়াস্তে
 গোষ্ঠত ভৈলা প্রবেশ ॥
 শিশুগণে গৈয়া ব্রজত কহরৈ
 নন্দৰ আজি তনয় ।
 পৰ্বত আকবে সর্পেক মাৰিলা
 খণ্ডাইলা আমাৰ ভয় ॥ ৫০৬
 শুক নিগদতি কৈলো কুকপতি
 পুছিলো যত সংশয় ।
 পাপৰ দাহক হৰিৰ চৰিত্র
 সম্যকে অমৃত নয় ॥
 অবব মোক্ষন কৃষ্ণৰ ভোজন
 ব্রহ্মাৰ মোহন স্তুতি ।
 এক মনে যিটো আকে শুনৈ ভৈশৈ
 ভুকুতি পারে মুকুতি ॥ ৫০৭
 মাধৱৰ পাদ- পন্নৰ নৌকাত
 আশ্রয় কঠৈ যি নব ।
 সংসাৰ সাগৰ স্থখাই হরৈ তাব
 বৎস খোজ সমসব ॥
 অন্ত কালে গৈয়া পবন লীলার
 বৈকুণ্ঠে বটক বিদানে ।
 সটো ভকতৰ পবন গতিক
 দেখিতো বপারৈ আনে ॥ ৫০৮

কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে বচিলা শঙ্কৰে
 মহাভাগৱত পদ ।
 হৰিৰ চৰিত্ৰে সম্যকে অমৃত
 শুনা সবে সভাসদ ॥
 ঋণিক জীৱন মিলিবে মৰণ
 গিলিবেক ধৰি কালে ।
 ইটো নবতনু নেনা আলে জালে
 বিষয় মিছা জঞ্জালে ॥ ৫০৯
 যেন বিষলতা- চয় ফলে ফুলে
 আছে জকমক কৰি ।
 প্ৰথমে স্তম্ভৰ দেখন্তে পাছত
 পৰশিলে যায় মৰি ॥
 সেহিমত ইটো পুত্ৰ দাৰা ধন
 বিষয়ৰ যত স্তম্ভ ।
 প্ৰথমে আনন্দ মিলয় পাছত
 গুচন্তে পৰম দুখ ॥ ৫১০
 যত দেখা ধন শৰীৰ সজ্জন
 মৰিলে লগে নাযায় ।
 হৰিৰ ভকতি পৰম সম্পত্তি
 ইহ পৰলোকে পায় ॥
 পৰলোক ধন মাধৱৰ নাম
 ধৰা আক গলে বান্ধি ।
 এতিৰূপ ঐত কৰা আলজাল
 পাছে মৰিবাছা কান্দি ॥ ৫১১
 ব্যাধিয়ে দুৰ্বল ইন্দ্ৰিয় বিকল
 তনু নতু হঠৈ যাবে ।
 যাৰ মনে ইচ্ছা আৰ্হে মুকুটিক
 ভকতিক ধৰা তাৰে ॥
 কলি যুগে গতি নাই নাই নাই
 বিনে মাধৱৰ নাম ।
 আপুনিয়ো ভবা পুৰুষ উদ্ধৰা
 ডাকি বোলা বান বাৰ ॥ ৫১২

গৰখীয়া বেণে শ্ৰীকৃষ্ণৰ বন গমম
 পদ

শুক নিগদতি পাছে শুনা মহীপাল ।
 ভৈলা বাম কৃষ্ণ ছয়ো প্ৰধান গুৱাল ।
 বৎসক এৰিয়া চৰাই ফুৰা ধেনুগণ ।
 পৱিত্ৰ কৰিলা পাছে সিটো বৃন্দাবন ॥ ৫১৩
 এক দিনা ৰামে সমে পশিল বনত ।
 পৰম আনন্দে আগ কৰি ধেনু যত ॥
 গোপগণে বেঢ়ি যাই কৃষ্ণ গুণ গাই ।
 ভ্ৰমন্ত আনন্দে কৃষ্ণ বৃন্দাবন চাই ॥ ৫১৪
 বহু বিধ পশুগণ ঠাই ঠাই চৰে ।
 পক্ষীগণে তেজৈ ৰাৱ গুঞ্জৰৈ ভ্ৰমৰে ॥
 শীতল স্নগন্ধি বায়ু বহে সৰ্ব্বৰূপ ।
 দেখি ক্ৰীড়িবাক মাধৱৰ ভৈলা মন ॥ ৫১৫
 অৰুণ পল্লৱ লৈয়া কৃষ্ণ নিবস্তবে ।
 গুলমাইল শিখা আতি ফল ফুল ভৰে ॥
 কৃষ্ণৰ ৰামৰ চৰণক ছোঁৱৈ আসি ।
 দেখি কৃষ্ণ ৰামক বুলিলা পাছে হাসি ॥ ৫১৬
 দেখিয়ো আশ্চৰ্য্য দাদা ইটো বৃক্ষগণ ।
 ফল ফুল লৈয়া ছোঁৱৈই তোমাৰ চৰণ ॥
 আউৰ যেন বৃক্ষ জন্ম নোহয় আমাৰ ।
 পাপ ক্ষয় হোক বুলি কৰৈ নমস্কাৰ ॥ ৫১৭
 জানো মূনিগণ ইটো ভ্ৰমৰ যতোক ।
 গাঠৈ তনু বশ দাদা দেখিয়ো প্ৰত্যেক ॥
 গোপ্য ছয়া আছা বনে ভূমি আছা দেৱ ।
 তথাপি তোমাক নেবৈ কৰি ফুৰৈ দেৱ ॥ ৫১৮
 তোমাক দেখিলা দেখা মৈৰা কৰৈ নৃত্য ।
 কুহু কুহু কৰিয়া কোকিলে গাঠৈ গীত ॥
 চাহাঠৈ হৰিশূৰ্য্যে কটাক নয়নে ।
 মহন্তক পাৱা যেন অৰ্জুন্ত সঙ্কনে ॥ ৫১৯

ধন্য ইটো ধৰণীৰ সাফল জীৱন ।
 যাৰ তৃণ লতা চোৱৈ তোমাৰ চৰণ ॥
 ভূমি নখে চোৱা চাৱা সদয় নয়নে ।
 ধন্য পশু পক্ষী যিটো বঠৈ বৃন্দাবনে ॥ ৫২০
 এহিমতে কৃষ্ণে বৃন্দাবনক বৰ্ণাস্ত ।
 সখি সম্মে ক্ৰীড়ি ধেনুগণক বাখস্ত ॥
 ভ্ৰমৰৰ লগে কতো ফুৰন্ত গুঞ্জৰি ।
 কোকিলকো সিহাৰন্ত কুছ কুছ কৰি ॥ ৫২১
 হংস যেন কতোহো মাতন্ত বনমালী ।
 মৈৰাৰ লগত কতো ধৰি থাকি চালি ॥
 চকোৱা কোৱৰু কৈব মৈৰাক সিহাৰি ।
 হস্তৱন্ত আতি সবে সখিক মুৰাৰি ॥ ৫২২
 কেহো বেলা ধেনুক ডাকন্ত নাম ধৰি ।
 আঁসে ধাই ধেনুগণ হান্ধাৰ কৰি ॥
 সিংহ বাঘ দেখি কতো ভয় হোন্ত বৰ ।
 পলা পলা বুলি কতো ভিৰি দেশ্ত লড় ॥ ৫২৩
 ক্ৰীড়া শ্ৰাস্ত দেখি কতো শ্ৰেষ্ঠ বাঘৰ ।
 আপুনি জাতন্ত * হাত ভৰি দামোদৰ ॥
 নাচে গাঠৈ গোপগণ হাঁসে কতো চাই ।
 তাসম্বাক চাই প্ৰসংশন্ত ছয়ো ভাই ॥ ৫২৪
 কেহো বেলা বাহু যুদ্ধ কৰি শ্ৰাস্ত পাই ।
 বৃক্ষৰ ছায়াত প্ৰভু শয্যাক বিচাই ॥
 শোৱন্ত সিঠান দিয়া গোপৰ কোলাত ।
 কতো গোপগণে ধৰি জাস্তে ভৰি হাত ॥ ৫২৫
 পুণ্যৱন্তে কতোহো শীতল জল সিঞ্চৈ ।
 কতো গোপে বৃক্ষৰ পল্লৱ লৈয়া বিঞ্চৈ ॥
 মনোহৰ কৃষ্ণ-গুণ গাঠৈ কতো লাসৈ ।
 আনন্দতে ত্ৰৈৱি হিয়া মুখে মাত নাসৈ ॥ ৫২৬
 প্ৰেমে পুলকিত তনু মোতক বৰাই ।
 তন্তি থাকে কতো কৃষ্ণ চৰণক চাই ॥
 অমুক্ৰণে বাঢ়ে গোপগণৰ ভকতি ।
 কিনো পুণ্য কৰি পাইলে কৃষ্ণৰ সঙ্গতি ॥ ৫২৭

লক্ষ্মীসে সেৱিবে পাস্ত যাহাৰ চৰণ ।
 শিশু সঙ্গ কৰে ক্ৰীড়া হেন নাবাৰণ ॥

ধেনুকাম্বৰ বধ

মাজে মাজে দেখাৱন্ত ঈশ্বৰ চেষ্ঠাক ।
 শুনা পৰীক্ষিত বাপ সাৱধানৈ তাক ॥ ৫২৮
 লীলায়ে আছন্ত শুতি য়েবে কৃষ্ণ দেৱ ।
 গোপগণে উঠি আসি কৰিলেক সেৱ ॥
 শ্ৰীদাম নামে গোৱালক আগ কৰি ।
 কবন্ত গোচৰ সবে হাতক মুচৰি ॥ ৫২৯
 হে বাম হে কৃষ্ণ দুষ্ঠ বিনাশন ।
 ওচৰতে আছে প্ৰভু মহা তালবন ॥
 সৰি পৰি আছে ফল স্তপক প্ৰচুৰ ।
 সবাঙ্করে কৰে বক্ষা ধেনুক অম্বৰ ॥ ৫৩০
 সিটো ছুবাঙ্কৰে মনুষ্যক পাইলে খাই ।
 তাৰ ডৰে একো নৰে কাচকো নয়য় ॥
 কেহো নতু ভুঞ্জৈ ইটো তাল অসদৃশ ।
 ফলৰ স্বৰভি গন্ধে মোহে দশোদিশ ॥ ৫৩১
 বৰ বাঞ্চা যাই আক ভুঞ্জিবাক লাগি ।
 চৰণত তোমাৰ এতেক দান মাগি ॥
 উমলন্তে শ্ৰাস্ত ভৈলো পীড়িলে প্ৰয়াসে ।
 ওঠ কঠ শুখাই মুখ দেখিয়ো পিয়াসে ॥ ৫৩২
 তালৰ স্বৰভি আণ হেবা আঁসৈ চানি ।
 পুৰিবে নপাৰি জিহ্বাৰ পৰে পানী ॥
 উঠা বজু মাধৱ কাঙ্কত লৈয়া বাওঁ ।
 তোমাৰ প্ৰয়াসে প্ৰভু কৃষ্ণা পলুৱাওঁ ॥ ৫৩৩
 হৃহদসবৰ বাক্য শুনি ছয়ো ভাই ।
 হাসিলা কোঁতুকে আতি তাসম্বাক চাই ॥
 ভকত গোপৰ প্ৰীতি সাধিবাক মনে ।
 সধিগণ সঙ্গ লৈয়া লবিলা তেখনে ॥ ৫৩৪

দেখিলন্ত গৈয়া তাল ফল অনুপাম ।
 বস্ত্র কাছি পারে তাত প্রবেশিলা বাম ॥
 দুই হাতে তাল ধৰি জঙ্ঘাৰি আচোটে ।
 মাৰিয়া * ফুবন্ত তাল যেনে হস্তী গোটে ॥ ৫৩৫
 তালৰ শুনিয়া চণ্ড শরদ আক্ষফাল ।
 ধেনুক গৰ্দ্ধভ ক্ৰোধে ধাইল যমকাল ॥
 প্রত্যেক জাম্পতে কাম্পে পৃথিবী মণ্ডল ।
 স্বৰিতে বামক লাগ পাইলেক নিস্থল ॥ ৫৩৬
 সেই ছেগে পাছ দুই চৰণ উল্লাসি ।
 বামৰ হিঙ্গাতে লাগি বৈসালেক আসি ॥ ৫৩৭
 চিহ্নৰি দিয়া ভৈল তথাতে অস্তৰ ।
 তাহাৰ প্রহাৰে নকম্পিলা হৃদধৰ ॥ ৫৩৭
 দৈত্যে দেখি খঙ্গে আখি আৰকত বৰ্ণ ।
 উভিলেক † লাগি উপবক তুলি কৰ্ণ ॥
 বলোক পাইলেক খেদি বিজুলি সঞ্চাবে ।
 ছনাই দিলে ছয়ো পাছ ভৰিৰ প্রহাৰে ॥ ৫৩৮
 শ্ৰমে চাম্প দিয়া বামে তাৰ পারে ধৰি ।
 ছয়ো চৰণক একে হাতে মুঠি কৰি ॥
 তুলি উপবক পাক ফুৰাই কৌতুকে ।
 পাকতে তেজিল জীৱ দানৱ ধেনুকে ॥ ৫৩৯
 মৰিল অস্তৰ বামে হাততে আকলি ‡ ।
 তালৰ আগক লাগি হানিলন্ত দলি ॥
 ধেনুকৰ পৰি সিটো ভয়ঙ্কৰ কায় ।
 ভাগি গৈল তাল আউৰ তালক কম্পাই ॥ ৫৪০
 অছো অছো ঠেলাত হিন্দোলে যত তাল ।
 প্রচণ্ড বায়ুৰ যেন বাজিল আক্ষফাল ॥
 যতেক সবিল ফল তাৰ নাহি সীমা ।
 প্রশংসিলা দেৱে দেখি বামক মহিমা ॥ ৫৪১
 অনন্তৰে ধেনুকৰ গিন্নাতি যতেক ।
 বান্ধৱৰ বধে ছুখ লভিল অনেক ॥
 পৰম সন্তাপ পায়া কাটম্প তনু কোপে ।
 চিহ্নৰি দিয়া ধাই আইল একেজোপে ॥ ৫৪২

দেখি বাম কৃষ্ণে বস্ত্র কাছি কঙ্কালত ।
 চাম্প দিয়া ধৰি ধৰি পাছ চৰণত ॥
 উপবক ফুৰাই পাক মৰা হেন জানি ।
 মাৰন্ত তালকে তাক পৰমত § হানি ॥ ৫৪৩
 সবাক্ৰে ধেনুকক মাৰিয়া দোভাই ।
 তালফল নিবন্তৰে সবিল ওচাই v ॥
 শোভৈ তাল ফলে দৈত্যদেহে মহীতল ।
 মেঘে ঢাকিলেক যেন গগন মণ্ডল ॥ ৫৪৪
 কৃষ্ণৰ বামৰ দেখি প্রভাৱ অদ্ভুত ।
 আকাশত দেৱে তুতি কৰিলা বহুত ॥
 পুষ্প বৰিষন্ত শিৰে কেশৱক চাই ।
 নাচন্ত গাৱন্ত বঙ্গে ছন্দুতি বজাই ॥ ৫৪৫
 দেখি গোপগণে আতি পৰম কৌতুকে ।
 বামক কৃষ্ণক আসি নামিলা উৎসুকে ॥
 তামস্বাক অনুমতি দিলা বাম হৰি ।
 লগাইলেক গৈয়া তালফলক দাদৰি ॥ ৫৪৬
 পৰি আট্ট ফল পৃথিবীক ভৰি পুৰি ।
 তথাপি লোভত কৰৈ আজোৰা আজুৰি ॥
 নাহিকে লোহাস্তি x কাযুৰিয়া দাস্তে খাই ।
 দুই হাতে আটি ধৰি বানৰ পৰায় ॥ ৫৪৭
 চোবাৰে জামিৰ দাস্তে সম্যকে বান্ধস ।
 কতো খেতেলায় তাৰ ছম্পি পিয়ে বস ॥
 কতোহো খকুৱা গোপ পিয়াসে নিজীয়ে ।
 ঝুলুসি ঝুলুসি বস ঢোকা ঢোকে পিয়ে ॥ ৫৪৮
 যিটো তাল নতু খাই অনেক পুকষি ।
 আধা খোৱা কৰি তাক এবে চুসি চুসি ॥
 অমৃত মধুৰ তাল বাজ উপযোগ ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে পায়া গোপে কৰে ভোগ ॥ ৫৪৯
 ডুঞ্জিলেক লাগে মানে কৰি গণ্ডগোল ।
 টিস টিস ভৈল পেট যেন চাইল ঢোল ॥
 খিউ দিয়া থাকয় মাত্ৰন্ত আঁঠে বাস্তি ।
 তথাপি খাইবাক লাগি অনেক আক্ৰান্তি ॥ ৫৫০

* মাৰিয়া—মৰাই; † উভিলেক—ওপৰলৈ তুলি; ‡ আকলি—বেধি;

§ পৰমত—অভিজোবে; v ওচাই—অপাব, ভলভৰি; x লোহাস্তি—অন্ন।

মুখত নাযাই দান্তে তথাপি কবচৈ * ।
 ছাঁদৈ হকহকি কেহো বস্ত্রতে ববচৈ † ॥
 তোমস্ত উগাৰ কতো দশন প্রকটি ।
 তথাপি তালক থাকৈ বুকুত সারটি ॥ ৫৫১
 ভুঞ্জিবে নুরাৰি তেজৈ হুমনিয়া শ্বাস ।
 দেখি বাম মাধরে তোমস্ত আতি হাস ॥
 দিব্য তাল বন পশি গোপৰ ইচিতি ।
 ভুঞ্জি খাই ভৈলা সবে পৰম তৃপ্তি ॥ ৫৫২
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে পাইল মনৰ বাঞ্ছিত ।
 ভকতৰ দুঃখ ভ নাহিকৈ কদাচিত ॥
 হৰি চৰণত আচৈ যাহাৰ ভকতি ।
 ইটো কোন ভোগ্য তাৰ হাততে মুকুতি ॥ ৫৫৩
 সবাঙ্করে ধেনুকক লীলায়ে সংহৰি ।
 কৰিল ঙ্গ সচন্দ বৃন্দাবন দেৱহৰি ॥
 সেহি দিনা ধৰি তাত ফুটৈ সবে নৰে ।
 পৰম নিৰ্ভয়ে পশি ধেনু সৰো চৰে ॥ ৫৫৪
 এহিমতে আনন্দে গোপক ভুঞ্জাই তাল ।
 লবিলা ব্ৰজক বঙ্গ আগ কৰি পাল ॥
 ফুট পুষ্টি হয় গোপগণো চলি যাই ।
 বাটৈ বংশী শিঙ্গা গোবিন্দৰ গুণ গাই ॥ ৫৫৫
 সবাৰো মাজত প্ৰকাশন্ত যদুমণি ।
 গোপবেশে মোহন বংশীক কৰি ধ্বনি ॥
 গোধূলি ধূষৰ কেশ মাথে মৈৰা পাখি ।
 ঐষত হাসিত চাস্ত কটাক্কে নিৰেখি ॥ ৫৫৬
 গোপগণে কৰি যাই পৱিত্ৰে কীৰ্ত্তন ।
 উত্তোৱল হৃদয়ে বজাইল গোপীগণ ॥
 সিটো মহামোহন মূৰ্ত্তিক ভেট পাই ।
 ধ্যান যেন কৰি থাকৈ এক দৃষ্টি চাই ॥ ৫৫৭
 গোবিন্দৰ মুখ পদ্ম মধু দেখি জীয়ে ।
 নয়ন ভ্ৰমবে গোপী নিমন্তবে পিয়ে ॥
 বিবহৰ এৰাই জাপ জুড়াই তনু মন ।
 লজ্জায়ে হাসিয়া কৰৈ কটাক ঈক্ষণ ॥ ৫৫৮

এহিমতে হৰি হোস্ত ব্ৰজত প্ৰবেশ ।
 বোহিণীৰ যশোদাৰ হৰিষ অশেষ ॥
 দুয়ো দুই পুত্ৰক কোলাত লন্ত ভুলি ।
 আঞ্চলে মলচি যত শৰীৰৰ ধূলি ॥ ৫৫৯
 কুড় কষাই ঘষি নৰাই ধুৱাই যথোচিত ।
 বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে কৰি শৰীৰ মণ্ডিত ॥
 পাছে পঞ্চায়তে আনি পৰশস্ত্ৰ অন্ন ।
 আনন্দে ভুঞ্জন্ত বসি বাম নাৰায়ণ ॥ ৫৬০
 কৰি মুখ শুদ্ধ পাছে কৰ্পূৰ তাম্বুলে ।
 পিঙ্গি গন্ধ চন্দন ভূষিত তনু ফুলে ॥
 কবন্ত শয়ন স্তখে শীতল শয্যাত ।
 আনন্দতে হৰৈ দুইৰো বজনী প্ৰভাত ॥ ৫৬১
 শুনা সৰ্বজন ইটো কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
 আত পৰে পুণ্য আন নাহিকৈ কলিত ॥
 আন ধৰ্ম্ম কৃষ্ণৰ লগতে গুচি গৈল ।
 এক স্থান হয় হৰি নাম মাজে বৈল ॥ ৫৬২
 এতেকেসে নামতে সমস্তে পুণ্য পাই ।
 জানিয়া যতনে ফুৰা হৰিনাম গাই ॥
 নামেসে সাধিবে সবে মনোৰথ সিদ্ধি ।
 জানিবাহা হৰিৰ নামেসে নৱনিধি ॥ ৫৬৩
 নামে তপ জপ যজ্ঞ নামে যোগ ধ্যান ।
 নামে দান পুণ্য নামে কোটি তীৰ্থ স্নান ॥
 নামে ধন জন বন্ধু নামে পিতা মাতা ।
 নামে নিজ স্ত্ৰুদ নামেসে গতি দাতা ॥ ৫৬৪
 ইহ পৰলোক নাম বিনে আন নাই ।
 চাৰিয়ো বেদৰ ইসে মোক্ষ অভিপ্ৰায় ॥
 হেন জানি নামৰ চৰণে চাপি ধৰা ।
 গৃহতে থাকিয়া স্তখে সংসাবক তৰা ॥ ৫৬৫
 কৃষ্ণৰ নামেসে বাজা সমস্তে ধৰ্ম্মৰ ।
 স্তম্বস্তে নাম সিঁজৈ ধৰ্ম্ম নিবস্তব ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে ভাগৱত বত ।
 বোলা হৰি হৰি জুই লাগোক পাপত ॥ ৫৬৬

কালীয় দমন

ছবি

দিনেক গোবিন্দ দেৱ বলোক লগত নলৈ
 আপুনি মেলিলা সবে গাই ।
 গোপশিশু সব সমে যমুনাৰ তীৰে তীৰে
 ধেমুগণ ফুবন্ত চবাই ॥
 জ্যেষ্ঠ মাসৰ ঘোৰ বোঁদ্রে পীড়িলেক আতি
 একো আৰ তৃষাত নাজানি ।
 কালীৰ হৃদত নামি নিবন্তৰে গক গোপ
 পাঠৰ মানে পিলে বিষ পানী ॥ ৫৬৭
 চূৰ্ণোৰ বিষৰ জ্বালে মৰিলেক তত্ত কালে
 বচন চেতন গৈল হৰি ।
 কাষ্ট্প তনু তবতৰি যতেক গোৱাল গক
 তীৰতে পৰিল প্ৰাণে মৰি ॥
 গোবিন্দে দেখন্তে পাছে গক গোপ মৰি আছে
 সৰ্পৰ হৃদৰ পানী খাই ।
 মাধা নমাই নাৰায়ণে খেদ কৰিলন্ত মনে
 ভকতৰ হেনসে বিলাই ॥ ৫৬৮
 এহি বুলি যধুৰায় অমৃত নয়নে চাই
 সমস্তকে তেখনে জীয়াইল ।
 শৰীৰক আইল জীৱ উঠি সবে ভৈল থিৰ
 নিজোৰ চেতন যেন পাইল ॥
 অস্ত্ৰো অস্ত্ৰে বোলৈ চাই এহি বিষ পানী খাই
 এখনে আছিলে সবে মৰি ।
 পুনৰপি জীলো আমি জানিলোহো কৃষ্ণ স্বামী
 জীয়াইলা আমাক কৃপাকৰি ॥ ৫৬৯
 কৃষ্ণৰ মহিমা দেখি নিবন্তৰে গোপ সখি
 পৰম বিশ্বয় হয় আছে ।

যমুনা জলক কৃষ্ণে নিশ্চল কৰিবে মনে
 কালীক খেদাইলা তৈৰ পাছে ॥
 বাজা পৰীক্ষিত শূনি শুকত সোধন্ত কথা
 সারশেষে কৈয়ো মুনিবৰ ।
 কিহেতু অনেক যুগ যমুনা জলত বট্ৰে
 সিটো কালী মহাথলচৰ ॥ ৫৭০
 একে সৰ্প মহাবল হৃদৰো অগাধ জল
 খেদাইলা কিমতে পায় লাগ ।
 কৃষ্ণৰ অমৃত কথা পিয়ন্তে তৃপিতি নাই
 কৈয়া শুনো মুনি মহাভাগ ॥
 শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে কৃষ্ণ কথা পিয়া কৰ্ণে
 মুখ কিয় খাটক অৱজৰে ।
 কলি যুগে ৰাম নাম নলৈ কৰৈ আন কাম
 নাহি আৰ স্তুত তাত পৰে ॥ ৫৭১
 নাজানে শাস্ত্ৰৰ মৰ্ম্ম কলিত কীৰ্ত্তন ধৰ্ম্ম
 এৰি আন কৰ্ম্মসে বথানে ।
 নামত নকৰৈ ইচ্ছা পণ্ডিত বোলাটৈ মিছা
 জানা সিটো একোৱে নাজানে ॥
 চাৰি বেদ ৰামায়ণ পুৰাণ ভাৰত যত
 সবাহাতে কহঁৱে হৰিক ।
 ইহাক নাজানি আন অৰ্থ কৰৈ ব্যাখ্যান
 জানা সিটো মুৰ্খতো অধিক ॥ ৫৭২
 কলি পাপ সাগৰত গৈল তল লোক যত
 তথাপি চেতন নাহি গাত ।
 কিনো আতি মুঢ়মতি পাপীৰো কৰ্ম্মত বতি
 কৰৈ শূনি হাসি উঠে আত ॥
 মহা পাপ বিমোচন মাধৱৰ গুণ গণ
 এৰি মৰৈ কিনো হত বুদ্ধি ।
 যেন আতি চিবোগী আপুনি চিতনি মৰৈ
 কোছতে আছন্তে মহোৰষি ॥ ৫৭৩
 ইসে আতি ভৈল কট নিজ কৰ্ম্মে হোৱে নকট
 নথবিয়া কৃষ্ণ নামক ।

হাতৰ অমৃত এৰৈ চিত্তনি আপুনি মৰৈ
 যেন খায়া গৰল বিষক ॥
 জানি এৰা আন মতি নামক কৰিয়ো বতি
 ছাৰি ছাৰ ভাষভুষ কাম ।
 কৃষ্ণৰ কিস্কৰে কহে হৰি নামে পাপ দহে
 নিবস্তুবে বোলা বাম বাম ॥ ৫৭৪

পদ

শুক নিগদতি বাজা শুনিয়ে সৰ্বৰথা ।
 কালীৰ হৃদৰ সিটো কি কহিবো কথা ॥
 দুৰ্ঘোৰ অগাধ জল ব্যাপি আছে সাপে ।
 উথলয় জল বিষ বহিৰ প্ৰতাপে ॥ ৫৭৫
 উপবে উৰাস্তে পক্ষী পবে মৰি মৰি ।
 খলকত যায় জল যে দূৰ উফৰি ॥
 মৰয় তীৰৰ তক নলাগে বিলম্ব ।
 জীৱৈ একে গাছ মাত্ৰ তীৰত কদম্ব ॥ ৫৭৬
 পূৰ্বত গকড়ে হৰি আনন্তে অমৃত ।
 সেহি কদম্বত পৰি আছিল কিঞ্চিত ॥
 অমৃতৰ পবন পাইলেক ইটো গাছে ।
 সিহেতুসে কদম্ব জীৱন্তে বহি আছে ॥ ৫৭৭
 কৃষ্ণে পবনৰ হেন তাহাবো লিখিত ।
 তাতেসে নমৰি বৃক্ষ বহিল তহিত ॥
 পাছে বিষময় সিটো দেখি হৃদখণ্ড ।
 জানিলা কালীকো প্ৰভু পবন প্ৰচণ্ড ॥ ৫৭৮
 গুণন্ত মনত সৰ্প দুৰ্ভ ছুৰাচাৰ ।
 দুৰ্ভক মণ্ডিবে লাগি মোৰ অৱতাৰ ॥
 এহি বুলি মাথৰে বধিবে প্ৰৱন্ধিল ।
 পীত বস্ত্ৰ আৰ্টি তুলি কটিত বান্ধিল ॥ ৫৭৯

আক্ষোট কৰিলা বাহু ডাঙ্কি মাৰি পাছে ।
 উঠিলন্ত গৈয়া উচ্চ কদম্বৰ গাছে ॥
 টলবল গাছ যেন যাই ছুমি কাম্প ।
 দিলা কৃষ্ণে আটোপে হৃদৰ মাজে কাম্প ॥ ৫৮০
 জগতৰ গুৰু ভবে পৰিলা প্ৰকাশি ।
 প্ৰচণ্ড শৱদে উথলিল জলবাশি ॥
 উৰ্ম্মিৰ আন্দোলে জল পলম্পিল পুমু ।
 চতুৰ্ভিত্তি গৈল জল একশত ধমু ॥ ৫৮১
 অনন্ত বীৰ্য্যৰ সিটো কোন অদভুত ।
 পাছে আড়ম্বৰে কৃষ্ণে ক্ৰীড়িলা বহুত ॥
 দুই বাহু দণ্ডে ডাঙ্কি মাৰি মহাবঙ্গে ।
 উথলন্ত জল যেন প্ৰমত্ত মাতঙ্গে ॥ ৫৮২
 চোটত আটাস পাৰৈ যেন হৃদ খণ্ড ।
 যায় দশো দিশে তাৰ শব্দ প্ৰচণ্ড ॥
 শুনিলেক কালী সিটো শব্দ কল্লোল ।
 গাৱত লাগিল গৈয়া জলৰ আন্দোল ॥ ৫৮৩
 নসহিলা পৰাভৱ ভয়কৰ সৰ্পে ।
 সনৈন্তে আসিলা ক্ৰোধে খেদি মহাদৰ্পে ॥
 ফোফাই আতি তুলি সিটো সহস্ৰেক ফেট ।
 নিৰ্ভয়ে ক্ৰীড়ন্ত কৃষ্ণে ভৈলা আসি ভেট ॥ ৫৮৪
 পৰম সুন্দৰ ৰূপ লাৱণ্য প্ৰচূৰ ।
 দেখি কোটি কন্দৰ্ববো দৰ্প হৰৈ চূৰ ॥
 কায় কাস্তি আতি সিটো হৃদক সুহাই ।
 এক দৃষ্টি কালীয়ো নিহালি আৰ্হে চাই ॥ ৫৮৫
 নৱমেঘ সম শ্যাম তনু সুকুম্ভাৰ ।
 তাতে পীত বস্ত্ৰে আতি কৰে আতিকাৰ ॥
 কমল লোচন চান্দ বদন সুন্দৰ ।
 দশন সুন্দৰ কলি অকণ অধৰ ॥ ৫৮৬
 কুটিল অলকা পাস্তি জ্বলৈ ৰূপালত ।
 স্মৰলিত বস্ত্ৰৰ তিলক মলাটত ॥
 উন্নত নাসিকা দেখি বুধ মন্থহাস ।
 মনক আহ্বানে কোটি ইন্দুৰ প্ৰকাশ ॥ ৫৮৭

শিৰত কিৰীটি জলে বতনে উজ্জ্বল ।
 কৰ্ণত জ্বলন্তে আছে মকৰ কুণ্ডল ॥
 কৰ্ণত কৌস্তভ বস্ত্ৰ শ্ৰাবৎস হিয়াত ।
 উকস্থলে চটা দেখি লক্ষ্মীৰ সাক্ষাত ॥ ৫৮৮
 ললিত বলিত ভুজ ভুজঙ্গৰ কায় ।
 নখ আৰকত কৰ কিশলয় প্ৰায় ॥
 কনক কঙ্কণ জলে কেয়ূৰ বলয় ।
 আঙ্গুলিত আঙ্গঠি গাণ্ঠিত বহুময় ॥ ৫৮৯
 গলে বনমালা জলে আপাদ পৰ্য্যন্তে ।
 আছে মধুকৰে মধু লোভে গুঞ্জৰন্তে ॥
 বতনে বচিত কাঞ্চি কিঙ্কিণি কটিত ।
 চাক উক জজ্জা জামু দেখি স্মৰলিত ॥ ৫৯০
 অকণ চৰণ চাক নৱ পদ্মকোষ ।
 বস্ত্ৰৰ মূপুৰে কৰে কণঝুণ ঘোষ ॥
 উৰ্দ্ধাৰ্ণি উজ্জ্বল পদ অঙ্গুলিৰ পাস্তি ।
 আৰকত নখ চন্দ্ৰচয় কৰে কাস্তি ॥ ৫৯১
 পদতল বাতুল ভকত মনোনীত ।
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজ অঙ্কুশে অলঙ্কৃত ॥
 হেন চমৎকাৰ ৰূপে বিপুল প্ৰভাৱে ।
 কৰন্তে আছন্ত ক্ৰীড়া কৃষ্ণে লীলা ভাৱে ॥ ৫৯২
 আউতালন্ত * বাহু যুগ আফালিয়া থাকে ।
 দেখি খঞ্জে ভুজঙ্গমে নসহিলা তাকে ॥
 মেলি হাজাৰেক ফণা ফোফাই মহাবাগে ।
 জিহ্বা মেলি কোৱাৰি চেলেকে ক্ৰুব নাগে ॥ ৫৯৩
 আখি মুখে বজাই বিষ বহি জালা চনি ।
 ছুতয় হাজাৰ জলে চক্ষুত ৰাজনি ॥
 চমৎকাৰে পাছে কোকাবয় সৰ্প গোট ।
 মৰ্ম্ম স্থানে মাৰিল কৃষ্ণক খেদি খোট ॥ ৫৯৪
 নজানে পাতকী সৰ্পে প্ৰভুৰ প্ৰভাৱ ।
 লাঞ্জে মেহাই ধবিল কৃষ্ণৰ সৰ্ব গাৱ ॥
 কবিলেক বন্দী গোবিন্দক ক্ৰুব কালী ।
 বিষৰ জালাত অচেতন বনমাণী ॥ ৫৯৫

দ্ৰসন নিস্পান † প্ৰাণ নেখেলৈ নাগাত ।
 নেমেলন্ত নেত্ৰ আতি য়তক সাক্ষাত ॥
 একো চেফা নাহি নলাৰন্ত হাত ভৰি ।
 বিষ লাগি হ্ৰদতে থাকিলা প্ৰভু পৰি ॥ ৫৯৬
 দেখি সখি গোপগণে কৃষ্ণৰ বিলাই ।
 অন্তৰীক্ষ ধাতু তথা দিয়া আছে চাই ॥
 হা নাথ কৃষ্ণ কিনো মিলিল বিপাক ।
 মৰিলা আপুনি প্ৰভু জীয়ায়া আমাক ॥ ৫৯৭
 তোমাতে অৰ্পিলো পত্নী পুত্ৰ অৰ্থ স্বামী ।
 তুমি অবিহনে কেনে এভো জীওঁ আমি ॥
 এহি বুলি গোপচয় অচেতন ভৈল ।
 পৃথিবীত পৰি মহা মৰ্ম্মে মূৰ্চা গৈল ॥ ৫৯৮
 নিচেফ্ট কৃষ্ণক দেখি যত গৰু গাই ।
 প্ৰবেশিল ভয় শোকে তৃণক নখাই ॥
 কৃষ্ণ মুখ নিৰেখি থাকিলা কান্দি ৰহি ।
 চক্ষুৰ লোতক ধাৰা দণ্ডে যাই বহি ॥ ৫৯৯
 গোকুলত মিলিল মহন্ত উতপাত ।
 ঘনে ভূমি লৰৈ পৰৈ সঘনে নিৰ্ঘাত ॥
 অনাবাৱে উভৰি উভৰি পৰৈ তৰু ।
 বাটে বাটে আতাস পাৰন্তে ফুৰৈ ফেৰু ॥ ৬০
 সঘনে বৰিষে মেঘে হালধি কধিৰ ।
 কাষ্পয় হৃদয় তনু মন মুহি থিৰ ॥
 নেত্ৰৰ লোতক আতি বহে অবিশ্ৰাম ।
 যশোদাৰ দক্ষিণ নন্দৰ ফন্দে বাম ॥ ৬০১
 দেখি বিমঙ্গল গোপ গোপী ধাতু নাই ।
 ভৈলা দ্ৰুতে নন্দৰ মন্দিৰে এক ঠাই ॥
 সবে বোলৈ বলাই আজি লগত নগৈল ।
 কৃষ্ণৰ তথাত কথা অথাস্তৰ ভৈল ॥ ৬০২
 ঘোৰ ইটো উৎপাতে সাক্ষাতে যেন কৰৈ ।
 প্ৰাণ বন্ধু মাধৱ মৰিল মনে লৰৈ ॥
 এহি বুলি শোকে কতো ছুখে অচেতন ।
 কৃষ্ণক দেখিতে প্ৰবেশিলা কৃন্দাবন ॥ ৬০৩

গোবিন্দেসে সবাবে জীরন মন প্রাণ ।
 আবাল পর্যাস্তে যায় তেজি নিজ থান ॥
 হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পাছে উচ্চাবে বচন ।
 নন্দ যশোদাৰ আতি হৰিল চেতন ॥ ৬০৪
 হা বাপ কৃষ্ণ পুত্রে কি দেখো বিলায় ।
 গোবিন্দৰ খোজতে পৰস্তুে ছয়ো যায় ॥
 লগতে চলন্ত বলো মনত হাসন্ত ।
 জানি কৃষ্ণ প্ৰভাৱক একো নভাসন্ত ॥ ৬০৫
 মহা অসন্তোষে চলে গোৱাল গোৱালী ।
 কৃষ্ণৰ খোজক যায় পজাল নিহালি ॥
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজ অঙ্কুশ চিন চাই ।
 খোজতে পৰাস্তে যায় শোকে ধাতু যায় ॥ ৬০৬
 গোপী সবে আৱৰি ধবস্তুে নেই তুলি ।
 নন্দো চলি যাস্ত যেন মৃতক পুতলি ॥
 এহিমতে যমুনাৰ তীৰক আৰ্ণটাইল ।
 কাৰ্দ্দৈ গোপ গক পৰি গৈয়া ভেট পাইল ॥ ৬০৭
 দেখে হৃদ মাজে পাছে পৰি আছা হৰি ।
 বন্দী কৰি আৰ্ছে সৰ্পে শৰীৰে আৱৰি ॥
 চেতন নাহিকৈ কৃষ্ণ মাৰলন্ত প্ৰাণে ।
 ধাতু উৰি গৈল গৈয়া দেখি বিচ্যমানে ॥ ৬০৮
 ক্ৰন্দনৰ উৰ্ম্মি উখলিল মহাৰোল ।
 প্ৰচণ্ড বভাসে যেন সাগৰ কল্লোল ॥
 হা প্ৰাণনাথ কৃষ্ণ কৈক যাহা এৰি ।
 কাৰ্দ্দৈ পৰি পৰি যমুনাৰ তীৰ বেড়ি ॥ ৬০৯
 গোপী সমস্তৰ নাই সম্ভাপৰ পাৰ ।
 কৃষ্ণ বিনে শূন্য দেখে দিনতে আন্ধাৰ ॥
 কৃষ্ণৰ কটাক হান্স সৌহৃদ্য স্মৰি ।
 বিলাপ কবন্ত আতি আৰ্ত্তবাৰ কৰি ॥ ৬১০
 হা কৈক যাহা প্ৰভু বান্ধৱ মধাই ।
 গোপী সমস্তক শোক সাগৰে পেলাই ॥
 সব ভেজি তমু চৰণক কৈলো আশ ।
 ছুনি অবিহনে প্ৰভু তৈলো সৰ্বনাশ ॥ ৬১১

গোধূলি প্ৰভাতে যাক নেত্ৰে কৰো পান ।
 সিটো মুখ নেদেখি ক্ৰণেকে ফুটে প্ৰাণ ॥
 হেন বন্ধু বিনে জীওঁ দাকৰ হৃদয় ।
 এহি বুলি দেখে সন্তাপতে তমোময় ॥ ৬১২
 কৃষ্ণৰ বদন-পদ্ম নয়নে নিৰেখি ।
 কাৰ্দ্দৈ যশোদাক আৱৰিয়া সবে স্মৰি ॥
 নেত্ৰৰ লোতক আতি বহি যায় ধাৰে ।
 মহাশোক শালে পশি হৃদয় বিদাৰে ॥ ৬১৩
 কৃষ্ণৰ অৱস্থা দেখি নন্দ যশোদাৰ ।
 পুত্ৰশোকে জমকে চৌভিত্তি অন্ধকাৰ ॥
 মহামৰ্ম্মে মূৰ্চ্ছা গৈলা ভৈলা অচেতন ।
 কতো বেলি আছি সজুকিল ছয়োজন ॥ ৬১৪
 পাৰন্ত লোটাৰি পৰি মাৰ্টিত নিচালে ।
 হা কৃষ্ণ বুলি তুলি মাথাক আফালে ॥
 কতো পুত্ৰ পুত্ৰ বুলি ডাকৈ উকি দিয়া ।
 *জাঞ'লে মুষ্টিক ধৰি ধাকুবন্ত হিয়া ॥ ৬১৫
 হৰৈ শ্ৰুতি কতো তথা দিয়া থাকৈ চাই ।
 নেত্ৰৰ লোতক আতি ধাৰে বহি যায় ॥
 কৃষ্ণৰ স্মন্দৰ বদনক চাই চাই ।
 কান্দন্ত যশোদা গুণ বৰ্ণাই বৰ্ণাই ॥ ৬১৬
 গোধূলি যাইবেক কোনে বংশীক বজাই ।
 কোনে গৈয়া মোক আবে বুলিবেক আই ॥
 ধূলা জাৰি কাক নিয়া কৰাইবোহো স্নান ।
 কোনে কৰিবেক মোৰ গোৰখক পান ॥ ৬১৭
 বিচায়া গুৱাইবো কাক স্নকোমল তুলি ।
 কাহাক ডাকিবো আজি জাগা কৃষ্ণ বুলি ॥
 স্মন্দৰ বদনে কোনে বজাইবেক বেণু ।
 প্ৰভাতে মেলিয়া কোনে চাৰিবেক ধেনু ॥ ৬১৮
 কতক জনৰে তপসাই পাইলো তোক ।
 অন্নতে ভেজিলি অনাৰ্থিত্তি কৰি মোক ॥
 কি তৈল পুতাই আজি কৃষ্ণ মোৰ বাপ ।
 তোৰ বসকাল তৈল কৈব ইটো সাপ ॥ ৬১৯

পুতাইব লগতে পাপী মোৰ মাৰ খাই ।
 ইটো আৰ চাৰ জীৱনত কাৰ্য্য নাই ॥
 কৃষ্ণ অবিহনে এভো কেনে প্ৰাণ ধৰো ।
 এহি যমুনাৰ জলে জাম্প দিয়া মৰো ॥ ৬২০
 এহিমতে আতি মহা শোকে কান্দি কান্দি ।
 নিবস্তবে গোপগোপীগণ নন্দ আদি ॥
 নপাৰি ধৰিবে চিত গোবিন্দক চাই ।
 কালীৰ হৃদত দুখে জাম্প দিয়া যায় ॥ ৬২১
 দেখন্ত অকাৰ্য্য মিলৈ বাম মহাভাগ ।
 নাযা নাযা বুলি বলো ভেণ্টিলন্ত আগ ॥
 সৰ্পক দৰ্পক একে তিলে চুব কৰি ।
 নাহি চিন্তা এতিক্ৰমে আদিৱন্ত হৰি ॥ ৬২২
 কৃষ্ণৰ আগত সৰ্প পতঙ্গ পৰায় ।
 খেদাইৱন্ত দমি আক থাকা বঙ্গ চাই ॥
 বলোৰ বচনে ব্ৰজবাসী শাস্ত ভৈল ।
 কৃষ্ণক অপেক্ষি কাথবতে সবে বৈল ॥ ৬২৩
 কৃষ্ণমুখ নিবেধি নিজম পৰি আছে ।
 আত অনস্তবে কথা শুনিয়োক পাছে ॥
 দেখা সৰ্বলোকে কেন মহন্তৰ দুখ ।
 অনিত্য সংসাৰ আত কিছো নাহি সুখ ॥ ৬২৪
 অণুমাত্ৰে নাহি সুখ ইটো সংসাৰত ।
 সোপনৰ নিধি সম ধন জন যত ॥
 কণিকতে অস্তবে মেঘৰ যেন ছায়া ।
 তেনয় অধিব যত স্তত বিত জায়া ॥ ৬২৫
 হেন বিষয়ত কৰা কিমতে বিশ্বাস ।
 অমৃতক তেজি কালকূটে কৰা গ্ৰাস ॥
 কৃষ্ণৰ ভকতি সুখ সাগৰ সঙ্গাল ।
 অমৃততোষিক স্বাদ নাহিকৈ প্ৰয়াস ॥ ৬২৬
 ছুই গুটি অক্ষৰ ইটো হৰি হেন নাম ।
 সাধে তথাপিতো ইটো দেখা কেন কাম ॥
 সংসাৰ ব্যাধিৰ ইন্দ্ৰে ঔষধ হুসাৰ ।
 অনায়াসে কৰৈ দুখ মাৰণত পাৰ ॥ ৬২৭

পৰম অক্ষয় ইটো পৰলোক বিত ।
 হেন জানি হৰিৰ নামত দিয়া চিত ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে নাহি আন গতি ।
 বোলা বাম বাম সবে থিৰ কৰি মতি ॥ ৬২৮

চুলভী

পাছে কৃষ্ণ ছুই দণ্ডপৰি আঁছে
 মনুষ্য চেফ্টা দেখাই ।
 দীন দয়ানিধি দেখন্ত দুখত
 গোপ গোপী মৰি যায় ॥
 ভকত কৃপাল দিলা উড়ুফাল
 লীলায়ে কৰি আছোট ।
 কৃষ্ণক এৰিয়া উফৰিল কালী
 সৰ্পে পায় মহাচোট ॥ ৬২৯
 নমাই হাজাৰেক ফণা ফোফাই আতি
 কৃষ্ণক চাহিয়া থাকে ।
 আৰকত আধি মুখে যায় বহি
 বিষ ববিষয় নাকে ॥
 জিহ্বা মেলি মেলি চেলেকৈ কৰাবি
 লাঙ্গ উপৰক উৰে ।
 দেখি কালীবায়ক হৰি হান্ধ লীলা
 লীলায়ে যেন গকড়ে ॥ ৬৩০
 বেঢ়ি তাক পাক ফুৰাইবে লাগিলা
 চক্ৰাকাৰে চমৎকাৰে ।
 কালীয়ো কৃষ্ণক সমুখে ভ্ৰময়
 তুলি কেট কটকাৰে ॥
 ফুবন্তে ফুবন্তে হাবহাছি ভৈল
 জানি অগন্তৰ নাখে ।

উচ্চল কক্ষত ডেরাই আড়ম্ববে
 চবিলা কালীৰ মাখে ॥ ৬৩১
 প্রচণ্ড উদণ্ড হাজাবেক মুণ্ড
 ছত্রে যেন তুলি আছে ।
 তাক ভিৰি পায়ে নানা ভঙ্গি ভায়ে
 নাচিবে লাগিলা পাছে ॥
 তাৰ শিববহু লাগি আতি বঙ্গা
 ভৈলা পাদ-পদ্ম চুই ।
 অখিল কলাৰ গুৰু নাৰায়ণ
 নাচন্তু আনন্দ হুই ॥ ৬৩২
 সিদ্ধ বিগ্ধাধৰ গন্ধৰ্ব চাৰণ
 দেখিয়া নাচে উৎসুকি ।
 দুন্দুভি মৃদঙ্গ বঙ্গে বজাৰন্ত
 তাল কবতাল চুঁকি ॥
 কৃষ্ণ গুণ গীত গাৱৈ বঞ্জি চিত
 সুরভি পুষ্প বৰিষে ।
 দেৱ মুনি যত থাকি আকাশত
 বোলন্ত তুতি হৰিষে ॥ ৬৩৩
 দেৱ ক্ৰীহৰি অঙ্গি ভঙ্গি কৰি
 নাচা মৃদঙ্গৰ চেৱে ।
 ইফণাৰ পৰা সিফণাক লাগি
 লাম্ব দিয়া যাস্ত ডেৱে ॥
 হাজাবেক শিব তৈল চিৰাচিব
 কৃষ্ণৰ ভৰিৰ গিৰি ।
 দুয়হ ভৰক সহিবে নপাৰৈ
 যেন পৰৈ ঘাৰ চিৰি ॥ ৬৩৪
 যিটো যিটো সিটো ননমাতৈ মুণ্ড
 প্রচণ্ড কালী নিখলে ।
 তাতে তাতে চৰি ভৰিয়ে মৰ্দন্ত
 নৃত্যৰ ভঙ্গিৰ চলে ॥
 কৃষ্ণৰ ভবত চলো পলো কৰৈ
 সঙ্কুচি আকুল ভাৱে ।

নাকে মুখে দুখে ছাদিলে কধিব
 চেতন নাহিকৈ গাৱে ॥ ৬৩৫
 হৰি
 দুনাই সঙ্কুকিয়া সিটো যিটো যিটো তোলৈ শিব
 আশেষ কোকাৰে ক্ৰোধ কৰি ।
 নৃত্যৰ ভঙ্গিত ভৰি দিয়া তাতে তাতে চৰি
 মৰ্দন্ত ডেৱাই দেৱ হৰি ॥
 প্রচণ্ড নৃত্যৰ তাৰ ভাগিল মহত্ৰ ফণা
 হাৰ ঘাৰ বিহৰিল ছোটে ।
 হাজাবেক মুখে মুখে ছাদিল কধিব সিটো
 তমোময় দেখি সৰ্প গোটে ॥ ৬৩৬
 যত মদগৰ্ব তাৰ দস্ত দৰ্প অহঙ্কাৰ
 গুচাই চিন্তিলা হৰি হিত ।
 মহা ক্ৰূৰ কালীৰায় আপদ ঔষধ পাই
 তাহাৰো নিখল ভৈল চিত ॥
 যিটো চবাচৰ গুৰু পৰম পুৰুষ হৰি
 তাক পাছে কবিলা সন্মান ।
 গতি আবে বনমালী বিমৰিষ কৰি কালী
 লেলা মনে কৃষ্ণতে শৰণ ॥ ৬৩৭
 কৃষ্ণৰ দুয়হ* ভবে ভাগি হাৰ ঘাৰ পৰে
 প্ৰহাৰে ফুটিল ফণা যত ।
 মৰি যায় কালীৰায় চেতন গিয়ান নাই
 ভৈল আতি শৰীৰ নিতত ॥
 দেখি নাগ পত্নীলোকে পৰম বিহ্বল শোকে
 সোলকৈ বসন কেশ পাণ ।
 শৰীৰ আসিল ঘাৰি হা মৰিষন্ত ঘাৰি
 আৰি সবে ভৈলো মৰ্দনাপ ॥ ৬৩৮
 এহি বুলি অসম্ভৱি হিয়াত হানিয়া মুক্তি
 যাব লৰি চাবিয়া ওৱাৰি † ।

কালীৰ অৱস্থা দেখি কাষ্টে শোকে মকমকি
 যত পতিভ্ৰতা নাগনাৰী ॥
 নেত্ৰৰ লোতক ঝৰি পৰি যায় সবসৰি
 হাটফোট ফোকাৰে নিশ্বাস ।
 হা মোৰ প্ৰাণপতি হেনসে লভিলা গতি
 কতো পাৰৈ সস্তাপে আটাস ॥ ৬৩৯
 হৃদয়ত জ্বলে আগি * কৃষ্ণৰ পাশক লাগি
 শিশু আগ কৰি যায় চলি ।
 আথে বেথে গৈয়া লৰি আগে দণ্ডৱতে পৰি
 প্ৰণামিলা কৰি কৃতাজ্জলি ॥
 পাছে নাগ পত্নীগণে স্বামীৰ মোক্ষক মনে
 লৈল সবে কৃষ্ণত শৰণ ।
 শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে হৰি হৰি বোলা ঘনে
 যাৱে আছে গাৱত চেতন ॥ ৬৪০

কালীয় পত্নীগণৰ কৃষ্ণস্ততি

পদ

কৰাইবাক লাগি সবে স্বামীক মুকুতি ।
 নাগপত্নীসকলে কৃষ্ণক কৰৈ ভুতি ॥
 ঘোৰ অপবাধ কৰিলেক স্বামী চণ্ড ।
 বিহিলা ইহাৰ প্ৰভু সমুচিত দণ্ড ॥ ৬৪১
 পুৰাণ পুৰুষ সনাতন ভূমি হৰি ।
 চুৰ্চক দণ্ডিবে লাগি আছা অৱতৰি ॥
 যত্নপি তোমাৰ শত্ৰু-মিত্ৰ নাহি কেৱ ।
 চুৰ্চকসে দণ্ডা তথাপিতো ভূমি দেৱ ॥ ৬৪২
 কিনো অনুগ্ৰহ আৰু কবিলাহা হৰি ।
 ভৈল সৰ্প জাতি ইটো যিটো পাপ কৰি ॥
 ইটো দণ্ডে সিয়ো সবে নাশিল পাতক ।
 ববভো অধিক দেখো তোমাৰ ক্ৰোধক ॥ ৬৪৩
 এৰি দস্ত মান মদ ধৰি কষ্ট ব্ৰত ।
 ইটো সৰ্পে গুণ কিনো কৰিলে পূৰ্বত ॥

কিবা ইটো ভূতদায়া আছিল আচৰি ।
 যিহেতু ইহাত ভূমি ভুৰ্ত ভৈলা হৰি ॥ ৬৪৪
 তোমাৰ পাইলেক প্ৰভু পদ ধূলাচয় ।
 কিহেতু ইহাৰ হেন ভৈল ভাগ্যোদয় ॥
 যাক অভিলাষে লক্ষ্মী কায় ক্লেশকৰি ।
 আচৰিল চিৰ তপ কষ্ট ব্ৰত ধৰি ॥ ৬৪৫
 যিটো পদ ধূলাক ভকতে প্ৰভু পাই ।
 সাৰ্বভৌম বাজাৰ পদকো এৰৈ যায় ॥
 স্বৰ্গ ব্ৰহ্মপদকো নাহিকৈ হৰি বাঞ্ছা ।
 নকবন্ত যোগৰ সিদ্ধিক লাগি ইচ্ছা ॥ ৬৪৬
 নোখোজন্ত হুইবে পাতালৰ অধিপতি ।
 মোক্ষৰ স্মৃতি নাহি ভকতৰ বতি ॥
 চৰণৰ তোমাৰ বেণুক অভিলাষি ।
 পদ-পঙ্কজক মাত্ৰ থাকন্ত উপাসি ॥ ৬৪৭
 লক্ষ্মী ব্ৰহ্মা মহেশ প্ৰভৃতি দেৱগণে ।
 যিটো পদ বজ খুজি নপান্ত যতনে ॥
 তামসিক ক্ৰুৰ ক্ৰোধি কালী সৰ্প জাতি ।
 ইটো পদ ধূলাক কিমতে পাইল জাতি ॥ ৬৪৮
 নমো নমো অচিন্ত্য শক্তি নাৰায়ণ ।
 কাৰণৰো কাৰণ ভূমিসে অকাৰণ ॥
 নাহি আদি অন্ত মধ্য পৰিছিন্ন যাৰ ।
 পূৰ্ণানন্দ প্ৰভু হেৰা কৰো নমস্কাৰ ॥ ৬৪৯
 নমো নমো অতৰ্ক মহিমা দেৱ হৰি ।
 জগতকে ব্যাপিয়া আপুনি আছা ধৰি ॥
 ভূমি সৰ্ব সাক্ষি বাথি আছা প্ৰাণীচয় ।
 তোমাতেসে হস্তে হৰৈ উৎপতি প্ৰলয় ॥ ৬৫০
 যাৰ চাৰি মহা মোক্ষ মূৰ্তি অনুপাম ।
 বাম কাম অনিৰুদ্ধ বাহুদেৱ নাম ॥
 হেন ভগৱন্ত কৃষ্ণ দেৱতাবো দেৱ ।
 তোমাৰ চৰণে কৰো লক্ষ কোটি দেৱ ॥ ৬৫১
 বিস্তৰ কৰিল ভূতি নাগনাৰীজাক ।
 পদ বাহুল্যক ভবে নকৰিলো তাক ॥

ভূতি এৰি কৃষ্ণক কাপূৰ্ণ্য কৰৈ পাছে ।
 ক্ষমিয়োক মাধৱ মৰম্ভে স্বামী আছে ॥ ৬৫২
 তোমাক নজানি আসি দংশিলে দুৰ্জ্জন ।
 বাবেকৰ দোষ মৰমিয়ো নাৰায়ণ ॥
 তোমাৰ আগত ইটো যেন ক্ষুদ্ৰে মস ।
 ইহাক মাৰিলে হৰি হুইব কোন বশ ॥ ৬৫৩
 কৰিয়ো কৰুণা আৰু কৃষ্ণ কৃপাময় ।
 ধাতু প্ৰাণ নাহি নাথ স্বামী মৰিলয় ॥
 ঘাৰ ভাগি ওলমি মুখৰ পৰৈ লাল ।
 আউৰ পৰিবেদনে * ইহাৰ মিলৈ কাল ॥ ৬৫৪
 লাগে মানে ভৈল শাস্তি ভুঞ্জাইলা ইহাক ।
 নকৰিয়ো কৃপাময় অনাথ আমাক ॥
 পতিব্ৰতা নাৰীৰ স্বামীসে মোক্ষ প্ৰাণ ।
 আক্ষয় পাতিয়া আমি মাগো স্বামীদান ॥ ৬৫৫
 এহি বুলি কান্দয় কৃষ্ণৰ পাৰে পৰি ।
 নয়নৰ পৰৈ আতি মোতক নিগড়ি ॥
 পতিৰ সম্ভাপে প্ৰাণ ফুটি যেন পৰে ।
 স্ত্ৰীৰ কাকণেয় কৃপা সম্পজিল বৰে ॥ ৬৫৬
 বিমুৰ্চিত কালীকো দেখিয়া কৃষ্ণ দেৱে ।
 সৰ্পৰ শিৰপৰা নামিলন্ত ডেৱে ॥
 ধাতু নামি আইল জালে কথং কথমপি ।
 যমৰ পূৰবপৰা আইল পুনৰপি ॥ ৬৫৭
 পাছে কিছো কিছো কৰি কেহাই শ্ৰুতি পাই ।
 মেলিলেক আৰ্থি আতি হাতাসে ফোকাই ॥
 জানিলেক কৃষ্ণ এস্তে জগতৰ নাথ ।
 কৰিলে প্ৰণাম নমাই হাজাৰেক মাথ ॥ ৬৫৮
 মহা বেদনাত তাৰ মুখে নাটম মাত ।
 লাসে লাসে বোটল কৃতাজলি কৰি হাত ॥
 সহজে দুৰ্জ্জন আমি ক্ৰুব সৰ্প জাতি ।
 সৰ্ব্বকণে হুণ্টে আমাৰ ক্ৰোধ আতি ॥ ৬৫৯

স্বভাৱ দুস্ত্যজ দেৱ কি কহিলা আমি ।
 নানাবিধ জন্তুক তুমিসে জ্ঞান স্বামী ॥
 সবাতো অধিক ক্ৰোধি ভৈলো আমি প্ৰায় ।
 নাহি আন ক্ৰুব আৰ আমাত বিনায় ॥ ৬৬০
 দেখিয়োক প্ৰভু কেন মোৰ অহঙ্কাৰ ।
 গৰ্বমদে চিন্তিলো তোমাৰ অপকাৰ ॥
 দৰ্পচূৰ কৰি কিনো কৰিলাহা ভাল ।
 গুচিল আজিসে মোৰ চকুৰ পটোল † ॥ ৬৬১
 আবেসে জানিলে তুমি পৰম ঈশ্বৰ ।
 মৰমিয়ো দোষ আমি তোমাৰ কিঙ্কৰ ॥
 হুণ্টোক মোৰ তুমু চৰণত বতি ।
 আজ্ঞা কৰা কি কৰিবো ত্ৰিজগত পতি ॥ ৬৬২
 হেন শুনি হাসি হৰি দিলন্ত উত্তৰ ।
 চল সাগৰক ঐৰ সম্বৰে অন্তৰ ॥
 লগতে লবোক পুত্ৰ পত্নী নিবন্তৰ ।
 হৃদৰ ভুঞ্জোক জল পশু পক্ষী নৰ ॥ ৬৬৩
 তোৰ মোৰ কথাক হুমৰৈ যিটোজন ।
 প্ৰভাত সন্ধ্যাত কৰৈ কোঁতুকে কীৰ্তন ॥
 নপাইবেক পৰাভৱ সৰ্পৰ সাক্ষাত ।
 আজি ধৰি হোক হৃদ পৰম প্ৰখ্যাত ॥ ৬৬৪
 পিতৃক তৰ্পন্ত যিটো আতে কৰি স্নান ।
 আমাৰ স্মৰণে হুইবে পাতক নিৰ্য্যাণ ॥
 বয়সক শ্ৰীপক সম্বৰে যাত্ৰা কৰ ।
 তই নকৰিবি আৰ গৰুড়ক ডব ॥ ৬৬৫
 ধ্বজ বহু পঙ্কজ পাৱৰ চিন্ন যত ।
 আছে সাধু বান্ধি দেখ সাক্ষাতে শিৱত ॥
 তাক দেখি নখাইবে গৰুড়ে মোক ডবে ।
 শুনি উন্নয়িল কালী পৰম সাদৰে ॥ ৬৬৬
 কৃষ্ণক পূজিল বয়ে বয়ৰ সম্ভাৰে ।
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে নীপে বহু অলকাৰে ॥

* পৰিবেদনে = পাঠাভৱ । † পটোল — চকুৰ মণিৰ ওপৰত পৰা জাল ।

চক্ৰত পৰি পুঞ্জ পত্নী সমাধিতে ।
 শিবে পদ ধূলি তুলি লৈল একচিতে ॥ ৬৬৭
 প্রদক্ষিণে প্রণাম কৰিলা বাৰ সাত ।
 পাছ ভৰি লড়িল যুঝিয়া যোৰ হাত ॥
 আনন্দতে কালীৰ নেত্ৰেৰ নীৰ বয়ে ।
 বমণক দ্বীপক লবিল সবাঙ্করে ॥ ৬৬৮
 সেই দিন ধৰি হৃদ কৃষ্ণৰ প্রসাদে ।
 তৈল জল নিৰ্ম্মল অমৃতময় স্বাদে ॥
 পুছে পৰীক্ষিতে শুনি মিলিল সংশয় ।
 বমণক দ্বীপ সবে সৰ্পৰ আলায় ॥ ৬৬৯
 এৰি কিয় তাক কালী আইল হৃদ জলে ।
 গৰুড়ৰ দ্ৰোহ কিবা কবিল একলে ॥
 কৈয়ো কৃষ্ণ কথা নাথ শুনো কর্ণ ভৰি ।
 থাকো সংসাৰৰ সবে সন্তাপ পাসৰি ॥ ৬৭০
 শুক নিগদতি সিয়ো কথা শুনা বাজা ।
 মাসে মাসে গৰুড়ক পূজৈ সৰ্প প্রজা ॥
 অনেক নৈবেদ্য দ্ৰব্য বলি বস্ত্ৰ যত ।
 বৃষ্ণৰ মূলত ধৰে প্রতি পূৰ্ণিমাত ॥ ৬৭১
 ঘৰে ঘৰে ডব দেই বন্ধাৰ কাৰণে ।
 গৰুড়ে ভুজন্তু তাক আতি বজ্জমনে ॥
 ইটো কালী পৰম দৰ্শিত ছৰাশয় ।
 বিষ বীৰ্য্য গৰ্বেৰ গৰুড়কো নগণয় ॥ ৬৭২
 ছৰ্ভিবনয় কৰুণ তনয় মহানাগ ।
 আপুনিয়ো নেদৈ একো বলি বটা ভাগ ॥
 আনোবা বঢ়াৱৈ বৈত ভৈকে বায় চলি ।
 গৰুড়ক কদৰ্শি ছৰ্ভনে ভুঞ্জৈ বলি ॥ ৬৭৩
 হেন শুনি গোবিন্দৰ প্ৰিয় পক্ষীবাজ ।
 কালীক গৰ্ভিয়া বৃজিবাক ভৈলা সাজ ॥
 মহাকোপে আটোপে বধিলে আসা ধাই ।
 পৰ্ব্বত শিখৰ ধসি লগতে উড়াই ॥ ৬৭৪
 খলকিয়া সাগৰ কাথৰ পলম্পিল * ।
 যেন অকালতে মহাপ্ৰলয় মিলিল ॥

গৰুড় আসন্ত দেখি খেদি কালী বীৰ ।
 উপৰক তুলি সিটো সহস্ৰেক শিৰ ॥ ৬৭৫
 চেলেকৈ কৰাৰি মুখ আখি আৰকত ।
 বতাস সোমাই যেন ফোফাই ক্ৰোধত ॥
 খণ্ড খণ্ড কৰে মেঘ লাঞ্জৰ আচাবে ।
 গৰুড়ক ধাইলে সৰ্পে দৰ্পে চমৎকাৰে ॥ ৬৭৬
 ছুইকো ছুই খেদিয়া ধৰিল খঙ্গে পাই ।
 যেন মেক অঞ্জন পৰ্ব্বত একে ঠাই ॥
 লগাইলেক কোলাৰ † ঘাড়মোড়ে বান্ধ ভিড়ি ।
 আন্দোলা আন্দুলি কৰে ছয়ো ছুইক পিৰি ॥ ৬৭৭
 কৰন্তু আক্রান্ত আতি ছয়ো মহাবল ।
 দলদোপ পৃথিবী আটোপে টলবল ॥
 গৰুড়ক ধৰি পাছে সৰ্প মহা ঘোৰ ।
 হাজাৰেক মুখে খঙ্গে ভেজাইলে কামোৰ ॥ ৬৭৮
 একে একে দন্ত যেন লাঙ্গলৰ ইস ।
 গৰুড়ৰ সৰ্ব্ব গাৱে লগাইলেক বিষ ॥
 বিষ্ণুৰ বাহন বীৰ বিষক নগনি ।
 কোপে জ্বলিলন্ত যেন তুলাত অগনি ॥ ৬৭৯
 চাম্প দিয়া কালীকো ধৰিল চোটে ঘালি ।
 শৰীৰৰ মাংস নখে পেলাইলা বখালি ॥
 বাম ডউখা ‡ উল্লাসি বৈসাইলা পথা চাট ।
 কালীৰ মিলিল আসি মৰণৰ ঘাট ॥ ৬৮০
 গৰুড়ৰ ছয় পথাৰ পায় চোট ।
 জিহ্বা মেলি দাস্ত ভৰি পৰি সৰ্পগোট ॥
 নকৰে চেতন বীৰ বিহ্বল পৰাই ।
 কণেক সজুকি মনে গুণৈ অৱগাই ॥ ৬৮১
 নোহো লক্ষ ভাগো পক্ষীবাজৰ সমান ।
 ইহাৰ হাতত কেনমতে বাখো প্ৰাণ ॥
 হেন গুণি বেগে আসি হুদে দিলা বুৰ ।
 খেদি গুৰি নপাই সৈলা পালটি গৰুড় ॥ ৬৮২
 হৃদক নাসিলা বিধা হেতু পক্ষীবায় ।
 শুনা পৰীক্ষিত ভূমি তাৰো অভিশ্ৰায় ॥

পূর্বত হৃদত ঋষি আছিল। সৌভবি ।
 মহা মৎস্য গোট সকুটুম্বে ফুৰে চৰি ॥ ৬৮৩
 গকড়ে ধৰিবে চাস্তে বাধিলা সৌভবি ।
 ঋষিবাক্য নগণি ক্ষুধাত খাইলা ধৰি ॥
 পৰম অনাথ ভৈলা আন মৎস্যগণ ।
 দেখিয়া দায়ায়ে ঋষি বুলিলা বচন ॥ ৬৮৪
 যদি দুনাই খাস্ত ঐত মৎস্য এক প্রাণী ।
 মৰিবন্ত গকড় বুলিলো সত্য বাণী ॥
 কালী মাত্ৰ জানৈ আক নতু শুঠৈ আনে ।
 গকড়ৰ ভয়ত বক্ষিলা সেহি স্থানে ॥ ৬৮৫
 কৃষ্ণে উচ্চাদিলা * দুনাই দ্বীপতে বক্ষিল ।
 শুনি নৃপতিৰ মনে সংশয় গুচিল ॥
 শুনা সারধানে কেশৱৰ গুণ কৰ্ম্ম ।
 কলি যুগে আতপৰে নাহি আন ধৰ্ম্ম ॥ ৬৮৬
 পৰম দুৰ্জ্জন কলি পাপৰ সাগৰ ।
 কৰিলে মলিন মতি সমস্তে লোকৰ ॥
 কলিমৰ্শে দংশিলেক হৰিল চেতন ।
 বাম নাম অমৃতক কৰিয়ো যতন ॥ ৬৮৭
 তেবেসে এৰাইবা কলি ভুঞ্জিব হাত ।
 নাহিকে উপায় আন দেখিয়ো সাক্ষাত ॥
 জানিয়া যতনে তেজিয়োক আন কাম ।
 বোলা সৰ্ব্বজনে ঘনে ঘনে বাম বাম ॥ ৬৮৮

হৰি

শুক নিগমতি বাজ পাচে পৰীক্ষিত নৃপ
 কালীক লালায়ে কৃষ্ণ দণ্ডি ।
 ভীৰক পাইলন্ত আসি মুখত ঈষত হাসি
 দিব্য অলকাৰে দেহ মণ্ডি ॥
 দেখি দোপগোবী সঙ্গে আতি উন্নতিল বসে
 প্ৰাণ পাইলে যেন কলুগণ ।

জীলো জীলো বুলি ধৰি লগাইলেক গলাগলি
 আনন্দে ভবিল সবে মন ॥ ৬৮৯
 বোহিণী যশোদানন্দে আনন্দে কাম্ভস্ত ধৰি
 গোপীগণো সম্ভাপ নিস্তৰি ।
 মিলিল মনত সুখ কৃষ্ণৰ কমল মুখ
 মধু পিঠৈ নেত্ৰে ভুঙ্গ ভৰি ॥
 প্ৰভাৱ জানিয়া হাসি বামে সারটিলা আসি
 বিপ্ৰগণে বোলৈ শুন নন্দ ।
 এহিলেক কালী কালে আইলা কৃষ্ণ ভালে ভালে
 কিনো ভৈল পৰম আনন্দ ॥ ৬৯০
 যশোদা কৃষ্ণক গই সারটি কোলাত লই
 স্নেহে ভৈলা বিহ্বল স্বভাৱ ।
 ঘনে ঘনে ভ্ৰাণৈ শিব কৰয় নয়নে নীৰ
 তিস্তিল কৃষ্ণৰ সৰ্ব গাৱ ॥
 জুৰাইল হৃদয় আতি কৃষ্ণক বোলন্ত মাতি
 কিয় কালীহৃদে দিলা জাম্প ।
 গোসাঞি বাধিলে তোকে কণিতেকে মৰো শোকে
 অত্ৰাপি নুগুটে হৃদি কাম্প ॥ ৬৯১
 কৃষ্ণৰ দেখিয়া মুখ পাসবিলা সবে হুখ
 উলসিল ঙ্গ যত গাই গক ।
 কৃষ্ণৰ সম্ভাপে তঞি* আছিলেক জিবা জঞিঞ
 পিঞ্জৰি † মঞ্জৰৈ ‡ সবে তক ॥
 এহিমতে ব্ৰজবাসী নেত্ৰে যেন পিঠৈ আসি
 হৰিপদ পঙ্কজৰ বস ।
 হুবন্ত চিন্তাক ভৰি আনন্দে হৃদয় ভৰি
 কৰৈ আতি উলস মালস ॥ ৬৯২

* উচ্চাদিলা—উচ্চৈশ্বৰ্য—বেদিকা । † কৰি—ক'ই । উলসিল—উন্নতিল । ‡ তকি (তর)—ভাত । § পিঞ্জৰি—পিঞ্জৰি । ‖ মঞ্জৰৈ—পাতলৰে ।

বনামি পান

দুলড়ী

অনন্তবে তৈতে আনন্দে আছন্ত
বাত্ৰি অঙ্ককাৰ ভৈলা ।

কৃষ্ণৰ লগত গোপ গোপী যত
যমুনা তীৰতে বৈলা ॥

ক্ষুধায় ত্বায় হাবাসাশ্চি হয়
পৰি নিদ্রা গৈল আতি ।

বেঢ়িয়া বনত বিপুল অগনি
লাগিল দোভাগ বাতি ॥ ৬৯৩

গিৰ গিৰ বোলে বায়ুৰ অন্দোল
ছিণ্ডি ছিণ্ডি আসৈ জুই ।

হাপাস লাগিল যুমটি ভাগিল
জাগিল বিশ্ৰুতি ছই ॥

বহিৰ প্ৰভাৱ দেখি কাষ্টম্প গাৱ
নিশ্চয় মিঠৈ মৰণ ।

পায়া মহাভয় গোপ গোপীচয়
কৃষ্ণতে লৈলে শৰণ ॥ ৬৯৪

ত্ৰাহি হে কৃষ্ণ প্ৰভু কৃপাময়
ভয়ে ধাতু গৈল উৰি ।

পৰিলো বিপাকে বাধিয়ো আমাক
স্বামী আমি মৰো পুৰি ॥

ভুমিসি মাধৱ বিপদ বান্ধৱ
হৃদ্ধ নাহিকৈ আন ।

তোমাৰ চৰণে পশিলো শৰণে
দিয়া নাথ প্ৰাণ দান ॥ ৬৯৫

নাহি যত্ন ভয় ইটো শৰীৰ
অৰশ্ৰে আছে বিচ্ছেদ ।

নেদেখিবো আৰ চৰণ তোমাৰ
ইসে বৰ হৃদি বেদ ॥

ভকতৰ ধন

আমাবো জীৱন

ইসে সংসাৰতে সাৰ ।

জানি ভয়হাৰী

তেজিতে নপাৰি

চৰণ আৰ তোমাৰ ॥ ৬৯৬

ছবি

এহিমতে ভ্ৰজবাসী কৃষ্ণক আৱৰি আসি
মহা ত্ৰাস ছয়া বোলে বাক ।

ভকতৰ দেখি ভয় পাছে কৃষ্ণ কৃপাময়
নাহি চিন্তা বুলি দিলা ডাক ॥

বায়া মুখ মহাস্থখে পিলা বনামিক মুখে
সমস্তে স্মৰৈ ধৰ্ম ধৰ্ম ।

অনন্ত শকতিধৰ মহেশ্বৰ মাধৱ
নুহি অদভুত ইটো কৰ্ম ॥ ৬৯৭

দেখি গোপ গোপীগণে কহৰৈ বিশ্বয় মনে
নন্দস্থত নোহস্ত মানুষ ।

সাক্ষাতে লক্ষ্মীৰ পতি যিটো ভকতৰ গতি
এস্তে সেহি পৰম পুৰুষ ॥

ধবিলন্ত অৱতাৰ খণ্ডিৱন্ত মহাভাৰ
আত কিছো নাহি অন্তৰথা ।

মাধৱক প্ৰসংশিয়া আনন্দে নধৰৈ হিয়া
জুয়া জুমি কৰৈ এহি কথা ॥ ৬৯৮

অনন্তবে দেৱহৰি মোহন বংশীক ধৰি
দিলা তাক যাইবাৰ নিশান ।

আগকৰি গক গাই কৃষ্ণক আৱৰি যায়
যত লৱবিয়া গোপগণ ॥

কতো শিঙ্গা বংশী বাবে তাতে হৰি গুণ গাৱে
কতো কৰৈ মহিমা কীৰ্তন ।

অথবে অৰ্পিয়া বংশী ইবত কটাক হাঙ্গি
চায়া যান্ত নন্দৰ নন্দন ॥ ৬৯৯

গোপীগণো চলি যায় কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰে গাই
 মনে ধৰি কৃষ্ণৰ চৰণ ।
 প্ৰেমবসে দ্ৰৱৈ চিত তমু আতি বোমাঙ্কিত
 হৰিষতে সিখিল গমন ॥
 এহিমতে দেৱহৰি পৰম আনন্দ কৰি
 ভৈলা গৈয়া ব্ৰজত প্ৰবেশ ।
 মহাভাগৱত পদ শুনিমোক সভাসদ
 হৌক নাশ সংসাৰৰ ক্লেশ ॥ ৭০০
 জন্মৰ এহিসে হেতু বাম নামে বাক্ষি সেতু
 সংসাৰ সাগৰে হোৱা পাৰ ।
 শুনা সবে অভিপ্ৰায় নাম বিনে গতি নাই
 চাৰিয়ো বেদত নাম সাৰ ॥
 জানি আন পৰিহৰি স্মৃঢ় বিশ্বাস কৰি
 লৱা নাম তেজি আন কাম ।
 চলিবা বৈকুণ্ঠ লোক পুৰুষ উদ্ধাৰ হৌক
 নিবন্তবে বোলা বাম বাম ॥ ৭০১

বৃন্দাবনত গোপসকলৰ লগত বাম-কৃষ্ণৰ খেলা
 আৰু বলভদ্ৰৰ প্ৰলম্বাহুৰ বধ ।

পদ

নিগদতি মুনি শুক শুনা পৰীক্ষিত ।
 কালীৰ ফণাতে নাৰায়ণে কৰি নৃত্য ॥
 বলোক ভুলিবে লাগি দৈত্যৰ কাঙ্কত ।
 আউৰ দিনা কৃষ্ণে ক্ৰীড়া কৰিলা বনত ॥ ৭০২
 এহিমতে তহিতে ক্ৰীড়ন্তে বাম হৰি ।
 চৰান্ত বৎসক ছদ্মে গোপ ৰূপ ধৰি ॥
 ঐশ্ব নামে ধৰু আসি মিলিল তহিত ।
 প্ৰাণীৰ সুপৰ্জৈ বাত অতিশয় প্ৰাতি ॥ ৭০৩
 নাৰায় চাহান চণ্ড বৰিবস্মি জাল ।
 কৰৈ শঙ্কৰক দাহ ধোব ঐশ্ব কাল ॥

সান্ধাতে বঞ্চস্ত যাত্ত ভগৱন্ত হৰি ।
 বৃন্দাবন ভৈল আসি বসন্তৰ সৰি ॥ ৭০৪
 শুনি অসংখ্যাত তাত নিৰ্ঝৰব নাদ ।
 সেহি ছন্ন ভৈল আতি জীয়াৰ সন্মাদ ॥
 দশো দিশ উফৰি নিৰবি জল যায় ।
 বাঢ়ে বন বৃক্ষলতা তাৰ চিটা পাই ॥ ৭০৫
 বহুৰে শীতল বায়ু বৃন্দাবন জুৰি ।
 লগতে উৎপল পদ্ম বেণু আসি উৰি ॥
 নদীৰ উৰ্ম্মিত জল চিটিকিয়া পৰে ।
 হলফল কৰি বন নিতে নিতে চৰে ॥ ৭০৬
 মেলি নৱ পল্লৱ লতাই দিলা জাপ ।
 নাহি বন বহি চণ্ড আদিত্যৰ তাপ ॥
 ফল পুষ্পে কৃষ্ণৰ ওলমি পৰৈ ডাল ।
 চৰৈ মহাস্বখে পক্ষী পশু পালে পাল ॥ ৭০৭
 আগাধ হৃদৰ উৰ্ম্মি দেখি ভয় ভিত্তি ।
 কাথৰ পলম্পি জল যায় চতুৰ্ভিত্তি ॥
 ভৈলা ভূমি সমস্ত কৰ্ম্মৰ বৃন্দাবন ।
 শুষিতে নপাবে আউৰ বৰিব কিৰণ ॥ ৭০৮
 পুষ্পে জকমক সবে দেখন্তে আহ্লাদ ।
 বহুবিধ চিত্ৰ যুগগণে কৰৈ নাদ ॥
 ছট পুষ্ট পক্ষীসৰ তক্ষি ফল-ফুল ।
 আনন্দতে তেজৈ নাদ শুনিয়া ডুমুল ॥ ৭০৯
 সঞ্জৰে ভ্ৰমৰে পুষ্পবসে হুয়া ভোল ।
 সদায় শুনিয় মন্ত যমুৰৰ বোল ॥
 কোকিলৰ কুহুঁ কুহুঁ নামে মিলৈ ভাৱ ।
 জলচৰ পক্ষী সৰ্ব্বৰূপে তেজৈ বাৱ ॥ ৭১০
 হেন বিতোপন সিটো বৃন্দাবন স্থলি ।
 গোপগণ সমে বাম কেশৱে আকলি ॥
 আগ কৰি গোদন অধৰে বাঁৱা বাপি ।
 কোঁচুকে ক্ৰীড়ন্তে তাতে প্ৰবেশিলা আসি ॥ ৭১১
 মাখাত বহুৰ পুষ্ট পল্লৱ কৰ্ণত ।
 কন্ত পুষ্প গলে নেক বহিৱা গয়ত ॥

বাম কৃষ্ণ আদি যত গোপৰ প্ৰবুদ্ধ * ।
 কতো নাটৈ গাৱৈ কতো কৰৈ বাছ যুদ্ধ ॥ ৭১২
 আপুনি কবন্ত বন্ধে নাৰায়ণে নৃত্য ।
 দেখি গোপগণে কতো গাৱৈ গুণ গীত ॥
 বাৱৈ বেণু শিঙ্গা কতো বজাৱৈ চাপৰি ।
 তাৰ চেৱে আদিদেৱে নাচন্ত চাপৰি ॥ ৭১৩
 সাধু সাধু বুলি কতো নাচন্ত চোপাসে ।
 দেখি অঙ্গি ভঙ্গি বঙ্গৈ কতো কতো হাসে ॥
 ধ্যানত নেদেখৈ যাক মহা যোগীজনে ।
 শিশু সঙ্গৈ কৰা ক্ৰীড়া হেন নাৰায়ণে ॥ ৭১৪
 যেন নটে নটক প্ৰসংশে চাই নাচ ।
 সেহিমতে দেৱগণে ধৰি গোপ কাছ ॥
 গোপকপী বাম-মাধৱক তুতি কৰি ।
 সদায়ে আনন্দে ভ্ৰমৈ দোভাইকো আৱৰি ॥ ৭১৫
 বহুবিধ কৰৈ ক্ৰীড়া মহাকতুহলে ।
 কাহাকো সাৱটি ছটিকৰি ধৰে গলে ॥
 কাহাকো ফুৰাৱৈ পাক উপবক তুলি ।
 কাকো কেৱে গলদঙ্গা মাটৈ ছ বুলি ॥ ৭১৬
 ডেৱে কাকো কেৱে হেলে লাম্ব দিয়া আনি ।
 কেহো কাকো আজুড়ি টানিয়া আনৈ হানি ॥
 খেলে নানা খেৰি বাম মাধৱৰ সঙ্গৈ ।
 কতো কতো বাছ যুদ্ধ কৰৈ মহা বন্ধে ॥ ৭১৭
 নাটৈ গোপগণে গীত গান্ত দুয়ো ভাই ।
 কতো বেণু বাৱৈ প্ৰসংশন্ত তাকে চাই ॥
 কতো কোকাই আনি কল আমলখা বেলে ।
 দুয়ো দুই ভিত্তি কতো দলি যুদ্ধ খেলে ॥ ৭১৮
 আমাক মুচুৰি বুলি কতো লব সেই ।
 চুইবো চুইবো বুলি কতো খেদি নেই ॥
 কতো খেদি ফুৰৈ আপুনাৰ চক্ষু বান্ধি ।
 কতো থাকৈ আন্তৰি হৃদয় পশি সন্ধি ॥ ৭১৯
 বেদে কেন ডেৱ দিয়া ফুৰৈ লাম্ব কোকাই ।
 লৰাফিয়া ফুৰৈ কতো ফুৰৈ যেন লাম্ব কোকাই ॥

কতো কতো থাকৈ বসি বকে যেন চুম্পি ।
 কতো লাসে লাসে শিশু ফুৰৈ ভৰি খুম্পি ॥ ৭২০
 তাকে চাই চাই কতো হাসে মুগু তুলি ।
 কবন্ত কোঁতুকে কতো হেন্দোলা হেন্দুলি ॥
 কতো বাজা হটৈ কতো ছত্ৰ ধৰি তোলে ।
 কতো কতো দোপাশে চামৰ ধৰি টোলে ॥ ৭২১
 বোলাৱে আদেশ সিংহাসনে থাকে বসি ।
 নদী সৰোবৰ বন গহ্বৰত পশি ॥
 কবন্ত বিবিধ ক্ৰীড়া আতি অনুপাম ।
 গোপগণ সঙ্গৈ বন্ধে লৈয়া কৃষ্ণ বাম ॥ ৭২২
 সেহি সময়ত দৈত্য প্ৰলম্ব নিলাজ ।
 গোপকপ ধৰিয়া পশিল আসি মাজ ॥
 বামক কৃষ্ণক হৰি নিবাক প্ৰৱন্ধে ।
 লৈয়া লগ গোপৰ উমলৈ মহাবন্ধে ॥ ৭২৩
 জানি তাক কটাক্ষ কৰিলা কৃষ্ণে হাসি ।
 ভাল ভৈল হাততে মিলিল দৈত্য আসি ॥
 তাহাৰ বধক পাছে চিন্তি চক্ৰপাণি ।
 মাতি গোপগণক বুলিলা হেন বাণী ॥ ৭২৪
 হে গোপগণ শুনা আমাৰ সম্মতি ।
 আশা যুলিবাট ক্ৰীড়া কৰিয়ো সম্প্ৰতি ॥
 যেই যাত হাৰহো বহিবো কান্ধে তুলি ।
 ভৈলা দুই ভিত্তি শিশু এহি হোক বুলি ॥ ৭২৫
 ভৈলন্ত নায়ক বাম কৃষ্ণ মহাশয় ।
 যুলিবাট খেলে খেৰি গোপ শিশুচয় ॥
 ভাণ্ডিবক নাম বট বৃক্ৰম মূলত ।
 কৰে ক্ৰীড়া শিশুসৰ মহা আনন্দত ॥ ৭২৬
 ক্ৰীদাম ব্ৰহ্ম প্ৰমুখ্য গোপগণে ।
 ভৈলা সবে বামৰ সঙ্গতি ব্ৰহ্মবনে ॥
 ভ্ৰমেনে প্ৰলম্ব প্ৰমুখ্য গোপ কত ।
 পৰম নিৰ্ভয়ে ক্ৰীড়ৈ কৃষ্ণক লমত ॥ ৭২৭
 এহিমতে কতো বেলি ক্ৰীড়ন্তে আছয় ।
 পাছে বাম সবে গোপগণ ভৈলা জয় ॥

কৃষ্ণৰ ভিত্তিৰ ভঙ্গ মিলিল সমুলি ।
 বহিৰাক লাগিলা কান্ধত লৈয়া জুলি ॥ ৭২৮
 শ্ৰীদাম গোপক লহন্ত কৃষ্ণে কক্ষে ।
 ভদ্রেসেনে বৃষভক বহুৱৈ প্ৰৱন্ধে ॥
 বামক কান্ধত লৈয়া প্ৰলম্বে প্ৰত্যেক ।
 এহিমতে বৰৈ আনো গুৰাল যতেক ॥ ৭২৯
 আন গোপগণে থৈলা সীমাতে নমাই ।
 প্ৰলম্বে বলোক নেই সীমাকো চড়াই ॥
 কৃষ্ণৰ পাশৰ আস্তৰাইলা মেহি চেগে ।
 তাক বিদূৰক লাগি নিল মহাবেগে ॥ ৭৩০
 দৈত্যৰ কান্ধত বলভদ্র যান্ত ভিৰি ।
 পৰম গন্তীৰ যেন হিমৱন্ত গিৰি ॥
 বহিবে নাপাৰ্বে আৰ বেগ ভৈল থিৰ ।
 ধৰিলেক দুফে নিজ আস্তৰি শৰীৰ ॥ ৭৩১
 জলৈ দৈত্য দেহা ঘোৰ কালমেঘ নয় ।
 বিজুলীৰ চিকি যেন অলঙ্কাৰচয় ॥
 উপৰত বাম প্ৰকাশন্ত চন্দ্ৰ সম ।
 ভয়ঙ্কৰ মূৰ্ত্তিক দেখিয় যেন যম ॥ ৭৩২
 অঞ্জন পৰ্বত যেন ধূলন্তৰ কায় ।
 দুই চক্ষু বঙ্গা জুই অঙ্গনি পৰায় ॥
 নানা দন্ত দুই তাৰ যেন অন্ধকূপ ।
 মৌবাস যেন ওষ্ঠ বিকৃতি কুকপ ॥ ৭৩৩
 ভ্ৰুকুটি কুটিল মুখ গিৰিৰ গহ্বৰ ।
 বিকট পিঙ্গট গোক্ষ দাৰি ভয়ঙ্কৰ ॥
 কৰ্ণ দুই হালৈ যেন কুলাৰ বাতাস ।
 ধূলন্তৰ শিৰ আছে লজ্জিয়া আকাশ ॥ ৭৩৪
 যেন কাল সৰ্পগোট ফোকাই মহাবাসি ।
 উচ্চল দশন ললাটত আৰ্ছে লাগি ॥
 লহ লহ জিহ্বা মেলি কৰৈ কিল কিল ।
 বাহ দণ্ড দুই তাৰ যেন পোৰা শিল ॥ ৭৩৫
 হাতৰ পাৰৰ নথ আৰ্ছে ফুৰি ফুৰি ।
 খালী আৰ্ছে পেট যেন শুখান খুপুৰী ॥

স্থল জাগ ভাধুকি ভেজুৰা তলি ভাৰা ।
 যাই ভূমিকম্প পায়া পাৰৰ প্ৰহাৰ ॥ ৭৩৬
 নাকৰ নিখাস যেন বতাস সোশাই ।
 কালান্তক মূৰ্ত্তিক দেখন্তে ধাতু যায় ॥
 প্ৰলয়ৰ মেঘে যেন তেজিলে আটাস ।
 দেখি বলভদ্রৰ ঈষত তৈল ত্ৰাস ॥ ৭৩৭
 উলটি দেখন্ত কৃষ্ণ নাহিকে লগত ।
 নাহিকে সহায় আন গোপগণো যত ॥
 একেশ্বৰে বামক দূৰক নিলা হৰি ।
 নিমিষেক আছিলো মনত শঙ্কা কৰি ॥ ৭৩৮
 ক্ষণেক দঢ়ায়া আপুনাৰ বলবান ।
 জাজ্বল্য সমান কোপে নিকালিল ঘাৰ ॥
 অধৰ কামুৰি কান্ধতে তাৰ উঠি ।
 মাৰিলা শিবত তাৰ দৃঢ়তৰ মুঠি ॥ ৭৩৯
 বজ্জে যেন বিদাৰিলা গিৰিৰ শিখৰ ।
 ভৈল দুই চিৰ শিৰ বীৰ প্ৰলম্বৰ ॥
 নিকলিল * টেল মুখে কথিব ছাদিল ।
 আটাসেক দিয়া দৈত্যে প্ৰাণক চাড়িল ॥ ৭৪০
 নামিলা কান্ধৰ ভেৰ দিয়া হলধৰ ।
 কতো দূৰ যুড়িয়া পবিল কলেরৰ ॥
 গিৰ গিৰ শৱদে লৰিল বহুমতী ।
 যেন পৰ্বতেক নিপাতিলা হুবপতি ॥ ৭৪১
 প্ৰলম্বৰ বধক দেখিয়া গোপগণে ।
 ভৈলন্ত বিষ্ময় ঘোৰ মূৰ্ত্তি দৰশনে ॥
 বলোক প্ৰশংসে চাই চিত মূৰ্ছি থিৰ ।
 কবিলা দুৰ্গৰ কৰ্ম ধন্য ধন্য বীৰ ॥ ৭৪২
 মৰি উপজিল বুলি নয়ন জুৰায়ে ।
 চতুৰ্ভিত্তি বলোক সায়টে প্ৰেমভাৱে ॥
 ভাল ভৈল মাৰিলাহা অহৰ লটক ।
 কৃষ্ণে আসি আলিঙ্গিয়া ধৰিলা কোৰ্টক ॥ ৭৪৩
 মৰিল প্ৰলম্ব পাশী দেখি দেখনো ।
 মিলি গৈল পৰ্বৰ আনন্দ বহুবনে ॥

ধন্য ধন্য হলিবাম বুলি প্রশংসিল ।
 স্মৃতি কুহুম মাল্য শিবে ববস্থিল ॥ ৭৪৪
 মিলিল স্বর্গত আতি অনেক উৎসব ।
 সাধু সাধু বাম কিনো মাঝিলা দানব ॥
 নাচে অপেশ্বৰী গারে গঙ্কৰ্ব যতেক ।
 ছন্দুতি মদঙ্গ জয় ঘুমিল অনেক ॥ ৭৪৫
 শুনা নিবস্তবে ইটো কৃষ্ণ চবিত্তে ।
 আপুনি ঈশ্বৰ আসি ভৈলস্তু বিদিত ॥
 আন কালে হোস্তু যিটো অংশ অরতাৰ ।
 আসিলস্তু ভগবন্ত আপুনি ইবাৰ ॥ ৭৪৬
 সমস্তে লোকক মুক্তি দিবাৰ কাৰণে ।
 কৰন্তু বিবিধ লীলা নাথ নাবাগণে ॥
 আক যিটো জনে কৰে শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ।
 একেবাৰে আত তিনি সাধৈ প্ৰয়োজন ॥ ৭৪৭
 কলিৰ পৰম পাপ সাগৰ সঙ্ক্ৰাশ ।
 প্ৰথমতে দহি তাক কৰে সৰ্বনাশ ॥
 সমস্তে পুণ্যৰ কীৰ্ত্তনতে পাই ফল ।
 হাততে মিলারৈ মহা মুকুতি মঙ্গল ॥ ৭৪৮
 হেন হৰি গুণ নাম ধৰ্ম্ম অমুপাম ।
 আক এৰি কেনে কৰি ফুৰা আন কাম ॥
 জানিয়া যতনে সেৱা কৰিয়ো কৃষ্ণক ।
 পাই পশু-পক্ষী শৰীৰতো বিষয়ক ॥ ৭৪৯
 দেৱৰ ছন্দ ভাৰতত নব তমু ।
 কোটি কোটি কল্প অৱসানে পাই পুতু ॥
 কৃষ্ণক ভজিয়ো তেজি বিষয় যতন ।
 ছাইব অৰ্থে সুপুৰিবা মলয় চন্দন ॥ ৭৫০
 কেতিয়ক অন্তকে কৰিবে আসি গ্ৰাস ।
 আপুনাক আপুনি নকৰা সৰ্বনাশ ॥
 কৃষ্ণক ভক্তি বিনে নাহি বন্ধা হেতু ।
 সংসাৰ সাগৰে বামনাম বাছা সেতু ॥ ৭৫১
 চিত্তত চিন্তিয়ো নিতে কৃষ্ণ চৰণ ।
 নাহি আন গতি লৈয়ো কৃষ্ণতে শৰণ ॥

কৃষ্ণক কিঙ্কবে কহে স্তম্বে তেবে তৰি ।
 আন কাম এৰি বেচি বোলা হৰি হৰি ॥ ৭৫২

শ্রীকৃষ্ণবচন গোপগণক দাবান্ধিবপৰা উদ্ধাৰ

ছলড়া

নিগদতি শুক শুনা কৃষ্ণ কথা
 পুতু পৰীক্ষিত বায় ।
 শ্ৰীদাম নাম গোপৰ হৰিষ
 মিলিল কান্ধ বগাই ॥
 জিনিলো কৃষ্ণকো কৰৈ কুলি মালি
 দেখি অৱগৰ্ব্ব হৰি ।
 নিজ ঐশ্বৰ্য্যক কৰিলা প্ৰকট
 বন-বহি পান কৰি ॥ ৭৫৩
 বামক সংকাৰ কৰি অনস্তবে
 মৰা প্ৰলম্বক এৰি ।
 ভাণ্ডিৰ বটৰ মূলত সবেয়ো
 কৰিবে লাগিলা খেড়ি ॥
 গোৱালক বাটি লৈয়া বাম কৃষ্ণ
 দুই ভিত্তি ভৈলা ছনাই ।
 যাক যিটো জিনো তাহাতে চৰিয়া
 ফুৰিবো কান্ধ বগাই ॥ ৭৫৪
 এহিমতে ক্ৰীড়া কৰৈ একমনে
 আনন্দে যত গোৱাল ।
 আপুনি চবস্তে গৈল বিদূৰক
 যত গাই গক পাল ॥
 তাৰ পাছে পাছে চবস্তে ফুৰাই
 মেঠন ছাপ মহিষ ।
 ছপ লোতে সবে পশিল গহব
 মুক্তবন আসবিষ ॥ ৭৫৫

উচ্চ নিৰ্ৰবিদ্য যোব মুঞ্জবন
পশি ভৈল ভয়ভীত ।
কাটৈ বন জুইব তাপ পায় আতি
হাস্বাৰাৰে বিপৰীত ॥
মহিষ ডেডাই ছাগল বেবাই
পলাইবে পথ নাপাই ।
পাছে গোপগণ ভৈলা মহাভয়
নেদেখিয়া গক গাই ॥ ৭৫৬
আতি অনুতাপে পশিয়া বনত
বিচাৰি ফুৰন্তু চাই ।
গুচিল জীৱন হবিল চেতন
গকৰ লাগ নাপাই ॥
হাটফোট কৰি ফুৰি কতো বেলি
পাইলেক পাছে পজাল ।
খোজ গুড়ি গুড়ি গৈয়া মুঞ্জবনে
পশিল সবে গোৱাল ॥ ৭৫৭
দেখি গক গাই পথক নাপাই
অৰণ্যত ফুৰৈ পাক ।
চতুৰ্ভিত্তি ধাৰে কাটৈ হাস্বাৰাৰে
ভৈল ভেট গৈয়া তাক ॥
ক্ষুধায়ে তুষায়ে হাবাসাহি ছয়া
নিৰ্ৰস্তিল গক লই ।
অত্যন্ত উচ্ছৃত বৃক্ষ উপবে
কৃষ্ণা চবিলন্তু গই ॥ ৭৫৮
মনত বিকলে ভকত বৎসলে
দৰশিয়া আপুনাক ।
গাৱলী ধাৱলী কাজলী পিয়লী
বুলি দিলা ধীৰ্ভ ডাক ॥
কৃষ্ণ বচন বৃজিয়া গকৰ
দিলিল আনন্দ তাৰ ।

দূৰতে কৃষ্ণক চাহি একেবাৰে
কবিলেক হাস্বাৰাৰ ॥ ৭৫৯
মধুৰ মূৰ্ত্তিক দেখি আতিশয়
প্ৰেমত ত্ৰিয়িল চিত ।
নয়নৰ নীৰ ধাৰায়ে বহুৱৈ
তনু ভৈল পুলকিত ॥
ক্ষুধাতৃষা পীড়া এবাইলা সকলে
সিঞ্চিল যেন অমৃতী ।
এক দৃষ্টি কৰি কৃষ্ণ মুখ চাই
ভৈলন্তু আতি ভূপিত্তি ॥ ৭৬০
যত গোপগক এক যুখে চাই
চাটৈ সবে উৰ্দ্ধমুই ।
পাছে সেহিবেলা সবাকো বেঢ়িয়া
লাগিল বনত জুই ॥
প্ৰচণ্ড বায়ুৰ সংযোগ জলিয়া
লজ্জিল গৈয়া আকাশ ।
যত গোপগক ভৈল মহাভয়
বহিব পয়া হাপাস ॥ ৭৬১
গিৰ গিৰ বোল উঠিল চৌপাশে
বনসব দহি আসে ।
পলাইবাৰ পথ নাপাই গোপগক
কাষ্পে তবতৰি ত্রাসে ॥
ত্ৰাহি হে হৰি বুলি চাটৈ ডাক
ভয়তুব গোপগণে ।
যেন মুকু্য ভয়ে ভকত সকলে
কৃষ্ণত পশৈ শবণে ॥ ৭৬২
বিদূৰবে পৰা কৃষ্ণক নিবেদৈ
কটৈ গক হাস্বাৰাৰ ।
নাহি আনন্দতি জলিয়া সশ্ৰুতি
গোৱাসে কটৈ আবাৰ ॥

হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ পৰম বিক্রম
 হেবা মৰি যাওঁ প্ৰাণে ।
 বন জুইত পুৰি মৰি যাওঁ আমি
 স্বামী কৰা পৰিত্ৰাণে ॥ ৭৬৩
 ভূমিসি আমাৰ পৰম হৃদয়
 গতি নাহি আৰ আন ।
 কৰিয়ো উদ্ধাৰ বান্ধৱ মাধৱ
 বনজুইত যায় প্ৰাণ ॥
 আমি নিজ জুত্যা জানিবাৰা নাথ
 চিন্তিয়ো আৰ উপায় ।
 বোলো সাক্ষে সাক্ষে পৰম বিপাক্ষে
 গতি ভূমি বিনে নাই ॥ ৭৬৪
 শুনিয়া মাধৱ গোপৰ বান্ধৱ
 পৰম কৰুণা বাক ।
 নাই নাই ভয় বুলি হাত ভুলি
 দিলা প্ৰভু দাৰ্ঘডাক ॥
 ভূমি সব মোৰ পৰম ভকত
 থাকিয়ো নিৰ্ভয় হই ।
 আমি বিগ্ৰহানে কি কৰিবে পাৰে
 তোমাৰাক বনজুই ॥ ৭৬৫
 বহিয়ো ক্ষেণেক চক্ষু জপাই সবে
 আনিবো একেণে বাধি ।
 কৃষ্ণৰ বচন শুনি গোপগক
 সবেয়ো মুঞ্জিলে আধি ॥
 দেখি কৃষ্ণ পাছে পৰম লীলায়ে
 পিলা বনামিক মুখে ।
 গক গোৱালক একে ভিলে সবে
 নিস্তাবিলা মহামুখে ॥ ৭৬৬
 বত গোপগক ভাগিৰক লাগি
 পুনৰপি নাৰায়ণে ।
 নিজ যোদ্য কলে ভকত বৎসলে
 আনিলন্ত কাৰকণে ॥

চক্ষু মেলি পাছে চাই নাই জুই
 আছো ভাগিৰক তলে ।
 কৃষ্ণৰ আশ্চৰ্য্য মহিমা দেখিয়া
 বিস্ময় ভৈলা সকলে ॥ ৭৬৭
 জানিলো নিশ্চয় নন্দৰ তনয়
 নোহন্ত এন্তে মানুষ ।
 যিটো জগতৰ গতি নাৰায়ণ
 পৰম এন্তে পুৰুষ ॥
 চতুৰ্ভিতি বেঢ়ি পৰি প্ৰণামিলা
 মিলিল ঈশ্বৰ জ্ঞান ।
 দিন অৱসান দেখি কৃষ্ণ পাছে
 চলি গৈলা নিজ স্থান ॥ ৭৬৮
 কৰি আগ গক বামে সমে যাস্ত
 মোহন বংশী বজাই ।
 বেঢ়ি গোপগণে গুণ গায়া চলে
 বাম মাধৱক চাই ॥
 কৃষ্ণৰ বিয়োগে যিটো গোপীকাৰ
 ক্ষণে যুগশত যায় ।
 কৃষ্ণ দৰশনে পৰম আনন্দ
 মিলিল মনে দুনাই ॥ ৭৬৯
 মধুৰ মুৰ্ত্তিক দেখি তনু মন
 সবাবো ভৈল শীতল ।
 নয়ন ভ্ৰমবে পিঠৈ যেন আতি
 কৃষ্ণৰ মুখ কমল ॥
 নিবেথিয়া কৃষ্ণে কটাক্ষে স্নেহত
 সিঞ্চিল যেন অমৃত ।
 প্ৰেমে পুলকিত লোকক ঝৰাইল
 আনন্দে নৰ্ভৈ চিত্ত ॥ ৭৭০

হবি

গোপগণে গৈয়া পাছে ব্রজত কহরৈ কথা
 আশ্চৰ্য্য শুনিয়ো নিবন্তবে ।
 আসিল অস্তৰ গোট মাৰিয়া মুষ্টিৰ চোট
 তাৰ প্ৰাণ লৈলা হলধৰে ॥
 গক সমে আমাসাক বনজুই বেড়িলেক
 কণেকতে পুৰি মৰে। আমি ।
 অগ্নিকো পিলন্ত মুখে তাৰিয়া আনিলা স্মৃথে
 আমাসাক আজি কৃষ্ণস্বামী ॥ ৭৭১
 শুনি বৃদ্ধ গোপসব ব্রজৰ যতেক নাৰী
 সবাবো বিস্ময় ভৈলা মন ।
 জানিলেক কৃষ্ণ বাম মানুষ নোহস্ত নিষ্ঠে
 দেৱতো উত্তম দুয়োজন ॥
 আতি মহা প্ৰেম ভাৱে বেড়িয়া দোভাইকোচাৰে
 পৰম হৰিসে উৰ্দ্ধমুখে ।
 এহিমতে বাম হবি লোকৰ আনন্দ কৰি
 ব্রজত বঞ্চিলা মহাস্মৃথে ॥ ৭৭২
 জন্মক নকৰা বৃথা শুনা নিবন্তবে কথা
 কেশৱৰ চৰিত্ৰ অমৃত ।
 স্মৃথে সংসাৰক তৰা কুলকো উদ্ধাৰ কৰা
 পিতৃলোক হোক কৃতকৃত্য ॥
 যেতিক্ষণ পুত্ৰে ঐত হবিত ভকতি কৰৈ
 ধৰৈ গুণনাম একমতি ।
 চিবকাল নৰকত আঁছে পৰি পিতৃ যত
 তাৱক্ষণে হৰৈ স্বৰ্গগতি ॥ ৭৭৩
 দধি দুহু মধুধাৰা বহুৱে মুখক লাগি
 হোস্ত পিয়া পৰম ভূপিতি ।
 বন্ধে বন্ধে বাহু ছুলি তৰিলো তৰিলো বুলি
 স্বৰ্গ মধ্যে অনেক ইচিতি * ॥
 হেন হবি ভকতিৰ পৰম মহিমা জানি
 সদায়ে কৃষ্ণত কৰা বতি ।

নেবিবাহা হবিনাম ডাকি বোলা বাম বাম
 পাপমানে যাউক অধোগতি ॥ ৭৭৪

বধা বৰ্ণন
 পদ

শুকমুনি পৰীক্ষিত ৰাজাত কহিল ।
 গ্ৰোহ গৈলে ঋতু আসি বাৰিষা মিলিল ॥
 বিবিধ মণ্ডল কৰৈ সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ ।
 তাৰে ৰশ্মি চিকিমিকি দেখিয় আকাশ ॥ ৭৭৫
 বহে খৰ্ব্ব বায়ু নুশুনিয় মাতবোল ।
 গগনক ঢাকি মহা মেঘৰ অন্দোল ॥
 ঘনে ঘনে দেই আতি বিজুলি চমক ।
 লাটগে তিবি মিৰি আসি চক্ষুত জমক ॥ ৭৭৬
 নাকলিয় চন্দ্ৰ সূৰ্য্য জ্যোতি তাৰাগণ ।
 যেন জীৱ আত্মা শৰীৰতে ভৈল ছন্ন ॥
 আঠ মাস নিলে ৰশ্মি পৃথিবীৰ সন্ম ।
 দুনাই সূৰ্য্যে এৰি দেশ্ত বাৰিষা কালত ॥ ৭৭৭
 বিদ্যুত সঞ্চাবে চণ্ড বতাসে চঞ্চল ।
 নিবন্তবে মেঘগণ বৰিষিলা জল ॥
 খালবাম ভৰি স্তমি ভাগি বৰৈ জান ।
 যেন মহা মহন্তে দুখীক দিল দান ॥ ৭৭৮
 গ্ৰোহত আছিল স্মৃথাই বোঁদ্র তাপ সহি ।
 বাৰিষা কালত দুনাই পুৰ্ট ভৈল মহী ॥
 তপ উপবাসে দেহা আছিল স্মৃথাই ।
 দুনাই ভোগ ছুজিলাত আপুনি পুঠাই † ॥ ৭৭৯
 জুই আত্মনি জলৈ বাৰিষা নিশাত ।
 নকৰৈ প্ৰকাশ তাত নক্ষত্ৰে সাক্ষাত ॥
 যেন কলিযুগে বেদ শাস্ত্ৰ হৰৈ ছন্ন ।
 প্ৰকাশে পাবণ শুনৈ তাৰেসে বচন ॥ ৭৮০
 নাদ শুনি মেঘৰ বেদৰ বোল চড়ে ।
 শুক পাঠ দিলে কেন শিষ্ট পাছে পড়ে ॥

বহুৱৈ বিপথে আতি ক্ষুদ্ৰ নদী যত ।
 কৰৈ অকাৰ্য্যক যেন ধনৰ গৰ্ব্বত ॥ ৭৮১
 নীলবৰ্ণ স্কোমল তৃণে ভৈল ছম ।
 ঠাই ঠাই ভূমিক দেখিয় কৃষ্ণবৰ্ণ ॥
 কৰিলে গুৱালী পলুবঙ্গা থানে থান ।
 অসংখ্যাত বেঙ্গচতা দেখি বিচুমান ॥ ৭৮২
 প্ৰকাশে বাৰিষা নানা বৰ্ণে বসুমতী ।
 জলৈ বাজত্ৰীয়ে যেন পৰম সম্পত্তি ॥
 নানাবিধ বস্ত্ৰে কাছি পাৰি সামৰাজ ।
 দণ্ডে ছত্ৰে চানি যেন বাজা ভৈল বাজ ॥ ৭৮৩
 বৃষ্টিজল পায় শস্ত কৰৈ হলফল ।
 দেখি কৃষকৰ মনে মহা কতুহল ॥
 শুখাই পৰৈ জল পুহু অত্যন্ত আশুখ ।
 দৈৱাধীন নাজানিলে মিলৈ মহাদুখ ॥ ৭৮৪
 বাৰিষাত নৱপানী ব্যাপি পাৰৈ আসি ।
 কৰৈ স্নান পান যত জল স্থলবাসী ॥
 হৰৈ স্কুমাৰ মহা ৰূপ মনোহৰ ।
 হৰি ভক্তি কৰৈ যেন লোকক সুন্দৰ ॥ ৭৮৫
 যিহেতু পৰম ধৰ্ম্ম সেৱা কেশৱৰ ।
 নাহি আউৰ আতপৰে ধৰ্ম্ম সুখকৰ ॥
 এতেকে হৰিৰ সেৱা সুহৃদ লোকৰ ।
 কদৰ্য্যকো পাইলে কৰৈ তেখনে সুন্দৰ ॥ ৭৮৬
 ছয়া নদী সব সমে সঙ্গম সাগৰ ।
 কৰিল কল্মোল মহা উৰ্ম্মি ভয়ঙ্কৰ ॥
 যেন যিটো যোগীৰ মুগ্ধচৈ কাম কৰ্ত্ত ।
 নিয়য়ক পাইলে পুনৰপি হৰৈ ভৰ্ত্ত ॥ ৭৮৭
 যতপি যুঘল ধাৰে মেঘে বৰবিল ।
 তথাপি পৰ্ব্বতে পীড়া কিছো নজানিল ॥
 বিজনৰ ভৈল ৰন কুকত প্ৰবেশ ।
 তাক কেন লজিবে সুৱাৰৈ দুখসেশ ॥ ৭৮৮
 ভূণে ঢাকিলেক পথ সব ভৈল ছম ।
 নকৰিল কোকে অৰ অৰনাগম ॥

নপঢ়িয়া দ্বিজ যেন তেজিলে অভ্যাস ।
 পাসৰিলে সবে বেদ-পথ ভৈল নাশ ॥ ৭৮৯
 লোকৰ সুহৃদ মেঘ সব মহাধীৰ ।
 চঞ্চল বিজুলি চটা তাতো মুহি খিৰ ॥
 যেন মহা গুণৱন্ত পুৰুষক পাই ।
 তথাপিতো বেষ্টাৰ বুদ্ধিৰ খিৰ নাই ॥ ৭৯০
 পঞ্চবৰ্ণে ৰচিত নিগুণ ইন্দ্ৰধনু ।
 গুণৱন্ত মেঘত প্ৰকাশে পুহু পুহু ॥
 যেন তিনি গুণময় জগত যতেক ।
 নিগুণ পুৰুষ তাত প্ৰকাশে প্ৰত্যেক ॥ ৭৯১
 চন্দ্ৰজ্যোতি প্ৰকাশিত যিটো মেঘগণ ।
 নজলন্ত চন্দ্ৰো সেহি মেঘে ছয়া ছম ॥
 যেন যিটো চৈতন্যে প্ৰকাশে অহঙ্কাৰ ।
 সেহি অহঙ্কাৰে চাকে জ্যোতি জীৱাত্মাৰ ॥ ৭৯২
 মেঘৰ সম্বাদে মিলৈ আনন্দ প্ৰচুৰ ।
 চালি ধৰি নাটৈ আসি অনেক ময়ূৰ ॥
 যেন গৃহবাসী দুখে পৰম তাপিত ।
 হৰি ভকতক পাইলে শান্ত হোৱৈ চিত ॥ ৭৯৩
 বৃক্ষসবে বৃষ্টিৰ শিকায়ৈ পিৰৈ জল ।
 মেলি ডাল পাত নিতে কৰৈ হলফল ॥
 যেন উপবাসে মেহা আছিল কীণাই ।
 হোৱৈ মহাপুৰুষ আসি ভূঞ্জিবাক পাই ॥ ৭৯৪
 কণ্টকে মুগ্ধত সৰোবৰৰ তীবত ।
 তাতে বটৈ তথাপি চকোৱা পক্ষীযত ॥
 যেন গৃহবাস ঘোৰ দুখময় জানি ।
 তথাপি নেবয় তাক দুৰাশয় প্ৰাণি ॥ ৭৯৫
 মুঘল ধাৰায়ৈ বৃষ্টি কৰৈ মেঘযত ।
 ভাগৈ আলিসব মহা বৃষ্টিৰ বেগত ॥
 যেন পায়ণৰ বাদে মুহিয়া লোকক ।
 কলিযুগে ছম কৰৈ বেদৰ পথক ॥ ৭৯৬
 বায়ুয়ে চলারে চতুৰ্ভিত্তি ঠাই ঠাই ।
 ববিষয় মেঘগণে পৰিচ্ছেদ নাই ॥

যেন পুৰোহিতে কৰে বেদৰ বিধান ।
 দীন দৰিদ্ৰক দেই ৰাজাসবে দান ॥ ৭৯৭
 এহিমতে পৰম সমৃদ্ধ বৃন্দাধন ।
 সুপক খৰ্জুৰ জাম্বু ফলে সুশোভন ॥
 গক গোপগণে যায় চৌপাশে আৱৰি ।
 ক্ৰীড়া কৰিবাক তাতে প্ৰবেশিলা হৰি ॥ ৭৯৮
 ওসাবৰ ভবে ধেনু হাঠে অল্ল কৰি ।
 তাক যদি মাধৱে ডাকন্ত নাম ধৰি ॥
 শুনি জাম্পে জাম্পে খেদি আঁসে হাম্বাৰাৰে ।
 যায় দুহু পছত অৱন্তে স্নেহ-ভাৱে ॥ ৭৯৯
 কৃষ্ণৰ মধুৰ মূৰ্তি চাৱে নেত্ৰে মেলি ।
 বাৱন্ত মোহন বংশী কৃষ্ণে কৰি কেলি ॥
 তাক শুনি আনন্দতে পুলকৈ শৰীৰ ।
 ধাৰে বহি যায় ছুয়ে নয়নৰ নীৰ ॥ ৮০০
 স্তম্ভৰ মূৰ্তিক নেত্ৰে কৰে যেন পান ।
 আনন্দে হৃদয় দ্ৰৱৈ কৰি থাকৈ ধ্যান ॥
 পক্ষী সৰো শুনি সিটো গোবিন্দৰ গীত ।
 প্ৰেম পৰশিয়া হোৱৈ তনু বোমাঞ্চিত ॥ ৮০১
 ফল ফুল পত্ৰ তেজি যতেক চটক ।
 বৃক্ষৰ শিখৰে ছড়ি নিৰেখে কৃষ্ণক ॥
 আনন্দ লোতক অৱে তস্তাই চিত আতি ।
 মৌন ছয়া গীতক উনাৱৈ কাণ পাতি ॥ ৮০২
 গীত শুনি খেদি আঁসে বনৰো হৰিণী ।
 আতি উদ্ভাৱলে কৃষ্ণসাবৰো ঘৰিণী ॥
 কৃষ্ণক দেখিয়া প্ৰেমবসে দ্ৰৱৈ চিত ।
 তস্তি থাকৈ ৰুৰৈ নীৰ তনু বোমাঞ্চিত ॥ ৮০৩
 দেখি বৃক্ষো পুলকিত হৱৈ সৰ্বগাৱ ।
 আনন্দতে মধুস্বৰে মিলৈ প্ৰেমভাৱ ॥
 ফলে ফুলে নত্ৰ কৰি শিখা আপুনাৰ ।
 সাক্ষাতে কৃষ্ণক বৃক্ষো কৰে নমস্কাৰ ॥ ৮০৪
 কিবাত্তৰ ভাৰ্য্যাগ্ৰণ শুনি সিটো গীত ।
 উদ্ভাৱল প্ৰেমত নৰৈ আঁউৰ চিত্ত ॥

ছয়া ভোল কৃষ্ণৰ খোজৰ লৱৈ ধূলি ॥
 শিব শৰীৰতো ঘঁসে শুক হওঁ বুলি ॥ ৮০৫
 আনন্দতে দ্ৰৱৈ কিবাতিনীৰ হৃদয় ।
 দেখিলে কোঁতুকে তাক কৃষ্ণ কৃপাময় ॥
 পশু পক্ষী বৃক্ষৰো আনন্দে মগ্ন মন ।
 বাৰিষা ঋতুৰ শ্ৰীক চাস্ত্ৰ ভূমি বন ॥ ৮০৬
 পৰ্বতৰ নিৰ্ঝৰব নাদ শুনি আতি ।
 গোপগণ সমে উনাৱন্ত কাণ পাতি ॥
 বৃষ্টি আঁসে দেখি কতো গহ্বৰে পৈশস্ত ।
 ফলমূল আনি কতো সমন্তে ভুঞ্জন্ত ॥ ৮০৭
 গোপগণ সমে লগাই হাস পৰিহাস ।
 কতো ক্ৰীড়া কৰি আতি পাৱন্ত প্ৰয়াস ॥
 জলৰ নিকটে থৈয়া পৱিত্ৰ শিলাত ।
 কতুহলে ভোজন কৰন্ত দধি ভাত ॥ ৮০৮
 কৃষ্ণক আৱৰি ভুঞ্জৈ গোপ শিশুচয় ।
 কোমল বনত চৰৈ গক সমস্তয় ॥
 লৰিবে নপাৰে ধেনু ওসাবৰ ভবে ।
 শুতিয়া পৰাৱে * সেহি তৃণৰ উপৰে ॥ ৮০৯
 পৰম তৃপ্তি ছয়া কৰি জল পান ।
 চক্ষু মুন্দি যেন যোগীগণে কৰে ধ্যান ॥
 হৃষ্ট পুষ্ট শৰীৰ নকৰৈ আঁউৰ চাব ।
 তাকে চাই হাঁসে যত গোপৰ কুমাৰ ॥ ৮১০
 প্ৰসংশন্ত কৃষ্ণে বাৰিষাৰ শ্ৰীক চাই ।
 উপকাৰী প্ৰাণীৰ ইহাত পৰে নাই ॥
 এহিমতে ক্ৰীড়াতে দিৱস যায় বই ।
 যান্ত কৃষ্ণে গোষ্ঠক আগত ধেনু লৈই ॥ ৮১১
 গোপসবে কৰৈ শিলা বংশীৰ আবাৰ ।
 শুনি গোকুলৰ মিলৈ মহা মহোৎসৱ ॥
 চতুৰ্ভিত্তি চানৈ কৃষ্ণ কীৰ্তনৰ বোল ।
 বজাই আঁসে গোপীসব প্ৰেমে ছয়া ভোল ॥ ৮১২
 কৃষ্ণৰ কমল মুখ দেখে নেত্ৰে ভৰি ।
 সিহঁবে শৰীৰ নীৰ ৰুৰৈ সবসৰি ॥

অমৃত পিয়স্তু যেন ঘুড়াই তনুপ্রাণ ।
 কৃষ্ণ পদ পঙ্কজক কৰৈ মাত্ৰ ধ্যান ॥ ৮১৩
 যশোদা বোহিণী পটুলিক লাগি আসি ।
 পুত্ৰ ছইক গলে বান্ধি লৈ যাস্ত আশ্বাসি ॥
 ধুৱাই খুৱাই অলঙ্কাৰে কৰি জাতিঙ্কাৰ ।
 নিবেধি থাকন্তু আনন্দৰ নাহি পাৰ ॥ ৮১৪
 এহিমতে ব্ৰজৰ উৎসৱ বঢ়াই হৰি ।
 বঞ্চিলা বাৰিষা ঋতু আতি লীলা কৰি ॥
 কিবা পুণ্য কৰি আট্ঠ ব্ৰজবাসীচয় ।
 কৃষ্ণ সম্মে কৰৈ ক্ৰীড়া কিনো ভাগ্যোদয় ॥ ৮১৫
 যাৰ পদৰেণু নতু পাৱে দেৱগণে ।
 চিস্তিয়ো নপাৱে যাক মহা যোগীজনে ॥
 ব্ৰহ্মা মহাদেৱো নপাৱন্ত পূজিবাক ।
 গৃহতে পাইলেক হেন কৃষ্ণ দেৱতাক ॥ ৮১৬
 শুনিয়োক সভাসদ ভাগৱত কথা ।
 কৃষ্ণক নভজি জন্ম নকৰিয়ো বৃথা ॥
 ঈশ্বৰবো ঈশ্বৰ পৰম দেৱ হৰি ।
 পাতকীয়ো তৰৈ যাৰ নাম মাত্ৰ শ্ৰুতি ॥ ৮১৭
 হুয়া এক শৰণ কৃষ্ণক যিটো ভজৈ ।
 সি সি জন জানা আৰো যাতনাত মজৈ ॥
 অশ্ৰয়াসে পাৱৈ সিটো হাততে মুকুতি ।
 গীতা ভাগৱত ইটো শাস্ত্ৰৰ সন্মতি ॥ ৮১৮
 নকৰা বিলম্ব ধৰিলেক পৰা কালে ।
 ইটো চিন্তামণি জন্ম নিলা আলে জালে ॥
 মৰিবাক লাগে যাৰ তাৰো আনকাম ।
 সঙ্কৰে গলত বান্ধা মাধৱৰ নাম ॥ ৮১৯
 কৃষ্ণ কথা শুনা হৌক মন উপশাস্ত ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে চিত্ত দিয়োক একান্ত ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে এৰা আনকাম ।
 নিবস্তবে নবে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৮২০

শৰৎ বৰ্ণনা

দুলাড়ী

বাজাক সন্মুখি কহে শুকে য়েবে
 বাৰিষা সময় গৈল ।
 শৰত কালৰ যত মহাগুণ
 সবেয়ো বিদিত ভৈল ॥
 গগন নিশ্চল স্বচ্ছ ভৈল জল
 দূৰ গৈল মেঘগণ ।
 মহাস্থকৰ স্বৰভি শীতল
 বহে বায়ু সৰ্ব্বক্ষণ ॥ ৮২১
 পক্ষী কৰৈ ধ্বনি সৰোবৰ চনি
 বিকসিত পুষ্পবন ।
 যেন যোগভ্ৰষ্টে দুনাই অভ্যাসিয়া
 কৰিল নিশ্চল মন ॥
 ফুলে উতপল নক্ষত্ৰ সকল
 আকাশত দিল দেখা ।
 আৰো চাৰিকাৰ্য্য শৰতে সাধিল
 শুমা দেওঁ তাৰ লেখা ॥ ৮২২
 শৰত সমান নাহি স্থকাল
 হৰৈ দুখ অনুক্রমে ।
 আকাশত মেঘ যতেক আছিল
 গুচাইল তাক প্ৰথমে ॥
 যত জীৱজন্তু সঙ্কটে আছিল
 ঘোৰ বাৰিষাৰ পদে ।
 শৰত কালত তবল বিবলে
 বঞ্চিল ইচ্ছা স্থখদে ॥ ৮২৩
 পৃথিবীৰো সবে কৰ্দম গুচিল
 ভৈ গৈল পথ হুচল ।
 যত জলমানে সবে স্বচ্ছ ভৈল
 শৰতে হবিল মল ॥

চাৰি ঠাইৰ চাৰি কাৰ্য সাধিলেক
 শুনা তাৰ পটন্তৰ ।
 কৃষ্ণৰ ভকতি যেন চাৰি দুখ
 হৰৈ চাৰি আশ্ৰমৰ ॥ ৮২৪
 তাৰে ব্ৰহ্মচাৰী বেদ পঢ়িবেক
 গৃহস্থে কৰিবে কৰ্ম ।
 তাৰে বনবাসী পৰু ধৰিবেক
 তাৰত সন্তাস ধৰ্ম ॥
 যাৰে কৃষ্ণ কথা শ্ৰৱণ কীৰ্তনে
 নতু কৰৈ নৰে বতি ।
 শৰত কালৰ এতেক উপমা
 জানিবা হৰি ভকতি ॥ ৮২৫
 মেঘগণে জল সৰ্বস্ব এৰিয়া
 শুক কৰিলেক গাৰ ।
 যেন মুনি সবে বিত্ত লোভ তেজি
 ভৈল মহা শুকভাৱ ॥
 পৰ্বত সকলে সততে নকৰে
 সবে ঠাইত জলদান ।
 যেন জ্ঞানী গুৰু শিষ্যত সমস্তে
 নকহে গুপ্ত জ্ঞান ॥ ৮২৬
 অলপ পানীৰ মৎস্তে নজানিল
 শুখাই টুটি পৰে পানী ।
 আত্ম যায় নিত তাত নেদে চিত
 যেন মহা যুত শ্ৰাণী ॥
 ডোভাৰ জলত সূৰ্য্যৰ তাপত
 কমাৱৈ মৎস্ত অপাৰ ।
 যেন মহা দুখা কুটুম্বি মনুষ্যে
 দুখৰ নেদেখে পাৰ ॥ ৮২৭
 কিছো কিছো কৰি পৰু এৰৈ হলে
 পৰিপত হোৱৈ লতা ।
 যেম আৰীপণে গৃহ শৰীৰত
 হেজিলে সৰে বনকা ॥

শৰত কালৰ নিচ্ছল সাত্ব
 উৰ্মিৰ বোল সুশুনি ।
 চিত শাস্ত কৰি বেদ পাঠ কৰি
 যেন যৌনে থাকৈ মুনি ॥ ৮২৮
 শৰত কালত সূৰ্য্যৰ তাপত
 চক্ৰে দূৰ কৰৈ দুখ ।
 যেন গোপ বধু বিবহ তাপক
 তৰৈ দেখি কৃষ্ণ মুখ ॥
 নাহি মেঘ লেশ নক্ষত্ৰে আশেষ
 সহিতে শোভে আকাশ ।
 যেন বেদ তত্ত্ব বুজি শুক সত্ত্ব
 কবিল চিত্ত প্ৰকাশ ॥ ৮২৯
 তাৰাৰ মধ্যত শোভে আকাশত
 অখণ্ড মণ্ডল শশী ।
 যেন যত্নপতি কৃষ্ণ বৃষ্টি মध्ये
 প্ৰকাশন্ত আতি বসি ॥
 স্নগন্ধ শীতল বায়ুৰ পৰশে
 খট্টে মহা বোৱে দুখ ।
 যেন গোপীগণে কৃষ্ণ আলিঙ্গনে
 পাৱে মনে মহাসুখ ॥ ৮৩০
 সূৰ্য্য দৰশনে ফুলৈ পদ্মবন
 জঁই পৰৈ ভেট ফুল ।
 বাজাৰ উদয়ে যেন সৰে সূৰী
 চোৰৰ চিত আকুল ॥
 নগৰ গ্ৰামত প্ৰকাশিল ফুমি
 পৰু শস্ত্ৰে আচ্য হই ।
 যেন গোকুলক কবিতা উচ্ছল
 জলৈ বাম কৃষ্ণ হই ॥ ৮৩১
 এহিমতে সিটো শৰতৰ গুণে
 আনোদিত বৃন্দাবন ।
 গৰু গোপপদ সৰে এৰৈ তাত
 আনন্দে নন্দ নন্দন ॥

ভূঞ্জি স্বচ্ছ জল স্ৰবতি সীতল
 বায়ুৰ পৰশ পাই।
 সখী সব সমে কৰিলন্তু ক্ৰীড়া
 কোঁতুকৰ পাৰ নাই ॥ ৮৩২

ছবি

শুনিয়েক সভাসদ মহাভাগৱত পদ
 কৃষ্ণ কথা সংসাৰতে সাৰ।
 কৃষ্ণক হৃদয়ে ধৰা আপুনি সংসাৰ তৰা
 পুৰুষক কৰিয়ো উদ্ধাৰ ॥
 একান্ত ভকত যিটো কৰৈ কুলোদ্ধাৰ সিটো
 ঐত কৃষ্ণ নামৰ স্মৰণে।
 চিৰকাল নবকত আছন্ত পুৰুষ যত
 উঠি স্বৰ্গ পাই তেঁৱে তাকৰণে ॥ ৮৩৩
 নাহিকে সংশয় আত এৰায়ো মৃত্যুৰ হাত
 লৈয়ো এক শৰণ কৃষ্ণত।
 নেনা আয়ু আলে জালে কেতিক্ষণ ধৰৈ কালে
 কৈত মিলে দাৰুণ মৰণ ॥
 চঞ্চল মেঘৰ ছায়া সম পুত্ৰ-পত্নী জায়া
 জীৱন যৌৱন ধন জন।
 হুইবা সবে এৰা এৰি জানা টাটেকৰ * খেৰি
 হৰায় যেন জাগিলে সপোন ॥ ৮৩৪
 আৰ অৰ্থে আয়ু যায় দুৰ্ভাগ মনুষ্য কায়
 ইসে ভৈল পৰম আশুখ।
 কৰা আন আশা ভঙ্গ লৈয়ো ভকতৰ সঙ্গ
 হয়ো জাণ্টে কৃষ্ণক সমুখ ॥
 কালে ধৰিলেক পৰা মিছাত বিলাষ কৰা
 শীঘ্ৰে পৰিহৰা আন কাম।
 কৃষ্ণ পদ ধৰি মনে কৃষ্ণক কিহবে ভণে
 দিবন্তবে বোলা বাম বাম ॥ ৮৩৫

বাম-কৃষ্ণক সমুখত গোপীসকলৰ গীত

পদ

শুক নিগদতি ওবা বাজা পৰীক্ষিত।
 শূনা আত পৰে আৰো কৃষ্ণৰ চৰিত ॥
 সুন্দৰ শৰত কাল বসন্ততোধিক।
 ভৈলা আনন্দিত দেৱে দেখি তাৰ শ্ৰীক ॥ ৮৩৬
 ফুলে ফলে জাতিক্ষাৰ বৃক্ষ নিবন্তৰে।
 মধুপানে মত হয় গুঞ্জৰৈ ভ্ৰমৰে ॥
 ময়ুৰে আৰাৰ কৰৈ পৰ্ব্বতক ছনি।
 শূনি সদা কোকিলৰ কুহু কুহু ধ্বনি ॥ ৮৩৭
 পুষ্পিত কমলে আঠৈ সৰোবৰ বঞ্জি।
 ভুঞ্জৈ ৰাজহংসে তাত যুগল উভঞ্জি ॥
 জলচৰ পক্ষী তেজৈ সুললিত নাদ।
 সুগন্ধ বতাসে মনে মিলাই আছলাদ ॥ ৮৩৮
 পুষ্পৰ স্ৰবতি গন্ধে মোহে দিশপাশ।
 দেখিয়া কৃষ্ণৰ মহা মনত উল্লাস ॥
 সেই বৃন্দাবনে মেলি গাই গৰু জাক।
 গোপগণ সঙ্গে বঙ্গে দিলা বংশী ডাক ॥ ৮৩৯
 ব্ৰজৰ যুৱতীগণে শূনি সিটো গীত।
 ভৈলন্তু ব্যামোহ কামে জৰ্জৰিত চিত ॥
 কৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তিক হৃদয়ত কৰৈ ধ্যান।
 কৃষ্ণতে পশিল যেন জীৱ-মন-প্ৰাণ ॥ ৮৪০
 কতো গোপী স্মৰি কৃষ্ণৰ ভাৱ যত।
 বৰ্ণাইবাক চাই সখীসবাৰ আগত ॥
 মনত পৰন্তে ৰূপ বসন ভূষণ।
 প্ৰেমে তন্তাইলেক নাসৈ মুখত বচন ॥ ৮৪১
 বৰ্ণাইতে নপাৰি চিতে চিত্তে অৱসার।
 মোৰ প্ৰাণনাথ হেনমতে চলি যায় ॥
 কাছি পাৰি স্তম্ব নটন ধৰি বেশ।
 ভৈলা বিতোপন বৃন্দাবনত প্ৰবেশ ॥ ৮৪২

গোপগণ সঙ্গে বঙ্গে ফুৰা ধেনু বাধি ।
 শিবৰ স্তম্ভ চাক ময়ূৰৰ পাখি ॥
 বট্টৈ পীতবস্ত্ৰে চাক তনু স্কুম্ভাৰ ।
 গলে পঙ্কজৰ মালা আতি জাতিকাৰ ॥ ৮৪৩
 কৰ্ণত কনক কাঞ্চলি সি হবন্ধ কঙ্ক ।
 অধৰৰ স্তম্ভে পূৰিত বংশী বন্ধ ॥
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজে বঞ্জিত বৃন্দাবন ।
 গোপশিশু বেঢ়ি কৰৈ মহিমা কীৰ্ত্তন ॥ ৮৪৪
 এহিমতে শুনি সেই কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
 আনো গোপযুৱতীৰ উদ্ভাৱল চিত ॥
 মনে মাধৱক আলিঙ্গিয়া ক্ৰণে ক্ৰণে ।
 জুমা জুমে গাঠৈ কৃষ্ণ গুণ গোপীগণে ॥ ৮৪৫
 কতো গোপী বোলৈ সখীসব শুন শুন ।
 কতেক বৰ্ণাইবো বন্ধু মাধৱৰ গুণ ॥
 গোপগণ সঙ্গে বঙ্গে চবাৱন্তু ধেনু ।
 পৰম মোহন বৃন্দাবনে বায়া বেণু ॥ ৮৪৬
 ঈষত হসিত প্ৰেম কটাক্ষে নিৰেখে ।
 হেন মুখ-পদ্মক প্ৰভুৰ ঘিটো দেখে ॥
 তাহাবেসে ভৈল জানো চক্ষুৰ সাফল ।
 নেত্ৰ ভঙ্গে পিৱে যেন বদন কমল ॥ ৮৪৭
 কতো গোপীসবো বোলৈ মোৰ কথা শুন ।
 সৌৰবস্ত্ৰে দহে দেহা গোবিন্দৰ গুণ ॥
 কিশলয় মৈৰা পাখি পঙ্কজ উৎপলে ।
 মনোহৰ মালা গান্ধি পিন্ধি থাকা গলে ॥ ৮৪৮
 পীত বস্ত্ৰে বিৰচিত নটবৰ বেশ ।
 কদাচিত গোপৰ মধ্যত হৃদ্যকেশ ॥
 প্ৰকাশন্ত তান ৰূপ নিৰেখি নয়নে ।
 কিনো পুণ্য কৰিলে গোষ্ঠৰ গোপগণে ॥ ৮৪৯
 সখীক সম্বুধি বোলৈ কতো গোপী আদি ।
 কিনো পুণ্য কৰিল কৃষ্ণৰ ইটো বাশী ॥
 কৃষ্ণৰ অধৰ স্তম্ভ আৰাকেসে যোগ ।
 দেখ দেখ স্তম্ভে যথেকৈ কবে ভোগ ॥ ৮৫০

প্ৰশংসে বংশীক সাধু সাধু ইসে জীৱে ।
 কেৱলে অমৃত বস ইসে মাত্ৰ পিৱে ॥
 যাৰ জলপানে এহি বংশী ভৈল পুৰ্ট ।
 আৰ মাতৃ তুল্য ইটো নদীয়ো সম্বুৰ্ট ॥ ৮৫১
 ফুলিল কমল বন আৰ যেন চলে ।
 দেখি বোমাঞ্চিত ভৈল শৰীৰ সকলে ॥
 জানো ইটো বাস সব ইহাবে জনক ।
 মধু ধাৰা চলে অৱৈ আনন্দ লোতক ॥ ৮৫২
 যেন উৰ্ক পুৰুষ অনেক কোটি কোটি ।
 দেখে যেনে বংশত বৈষ্ণৱ এক গুটি ॥
 তৰিলো বুলিয়া দ্ৰবৈ আনন্দ হৃদয় ।
 পুলকিত তনু নীৰ নেত্ৰৰ বৰয় ॥ ৮৫৩
 সেহিমতে ইটো তক সব ভাগ্যৱন্ত ।
 যাৰাৰ বংশৰ বংশী মাধৱে চুষন্ত ॥
 আপোনো তৰিল নিস্তৰিল যত শোষ্টি ।
 কথা শুন আৰ সখী গোপী বোলৈ উষ্টি ॥ ৮৫৪
 পুণ্যৱন্ত বৃন্দাবন ভৈল কৃতকৃত্য ।
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজ অকুশে অলঙ্কত ॥
 হেন খোজচয় বান্ধি আছে ঠাই ঠাই ।
 জানো আতপৰে পুণ্যৱন্ত আন নাই ॥ ৮৫৫
 গোবিন্দৰ মোহন বংশীৰ শুনে নাদ ।
 বোলৈ নীল মেঘে কৰৈ মধুৰ সম্বাদ ॥
 প্ৰমত্ত ময়ূৰ বঙ্গে নাচে চালি কৰি ।
 চাই থাকৈ আন পক্ষী মানে মৌন ধৰি ॥ ৮৫৬
 স্বৰ্গতো কৰিয়া ইসি বৃন্দাবন চাব ।
 পৃথিবীৰ কীৰ্ত্তি ইটো কৰিল বিস্তাৰ ॥
 আতপৰে আৰ নেদেখিবো পুণ্য স্তুমি ।
 আউৰ গোপী কহৱৈ শুনিয়ো সখী স্তুমি ॥ ৮৫৭
 দেখ কেন ধন্য কৃষ্ণাৰৰ বৰিণী ।
 কৃষ্ণক সম্বুধি হোৱৈ বন্দন হৰিণী ॥
 বংশীৰ শুনিয়া মাস উদ্ভাৱল কৰে ।
 কৃষ্ণক আদৰৈ আতি প্ৰেম নিৰীকণে ॥ ৮৫৮

বোমাঞ্চ শরীর নীৰ নয়নৰ ঝৰে ।
 কৃষ্ণসাব স্বামী সমে লগে পূজা কৰে ॥
 আমাৰেমে পতি কিনো মণ্ড গোপজ্ঞাতি ।
 কৃষ্ণক চাহান্তে চক্ষু পকাই চাৱৈ আতি ॥ ৮৫৯
 আউৰ গোপী বোলৈ সখী শুনা আচৰিত ।
 বিমানৰে পৰা দেৱনাৰী শুনে গীত ॥
 কামিনী মোহন ৰূপ দেখি মাধৱৰ ।
 মদনে বিকল কৰৈ কাটম্প কলেৱৰ ॥ ৮৬০
 খটসৈ খোপা স্নগন্ধ কুহুমসব সৰে ।
 শিথিল কটিৰ বস্ত্ৰ তাকো নসম্বৰে ॥
 স্বামীতে আৱজে কামবাণে মূৰ্ছা যায় ।
 দেখা কেনমত দেৱনাৰীৰ বিলায় ॥ ৮৬১
 আমি কৈত লাগো আৰ ত্ৰোম্য গোপনাৰী ।
 আউৰ গোপী কৰৈ কথা সবাকো নিবাৰি ॥
 দেখে সখাসব ইসে আতি আচৰিত ।
 কৰ্ণ থিৰ কৰি যেন পিঠৈ পঞ্চায়ত ॥ ৮৬২
 মহা প্ৰেমমনে আলিঙ্গই গোবিন্দক ।
 বাৰে নয়নৰ নীৰ আনন্দ লোতক ॥
 পিবে লাটগৈ বৎস সব তাতে শুনে গীত ।
 সম্যকে কৰ্ণত যেন বৰিষৈ অমৃত ॥ ৮৬৩
 উপৰক তুলি কৰ্ণ তন্ত্ৰি থাকৈ বৈ ।
 নিগিলয় দুহুকু কৰাৰিৰ পৰৈ বই ॥
 কৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তিক আলিঙ্গিয়া যেন মনে ।
 প্ৰেমভাৱে ৰাৰৈ আতি লোতক নয়নে ॥ ৮৬৪
 অজ্ঞান গৰুবো গীত মনক দ্ৰৱয় ।
 আমি কেনমতে সখী ধৰিবো হৃদয় ॥
 আউৰ গোপী বোলৈ বৃন্দাবন চাই চাই ।
 ইসে অদভূত কথা ঐ সখী আই ॥ ৮৬৫
 ইধানৰ যত পক্ষীসবে মহামুনি ।
 দেখে তন্ত্ৰি বহিল বংশীৰ ধ্বনি শুনি ॥
 ডাল কল ফুল পত্ৰ একোতো নপৰি ।
 কৃষ্ণক নিবেদে মাত্ৰে অক্লবত চড়ি ॥ ৮৬৬

আনন্দে মুদিল আখি পাখি শিহৰাই ।
 ভৈল মোন নয়নৰ নীৰ বহি যায় ॥
 পৰম প্ৰেমত উনাই থাকৈ কৃষ্ণ গীত ।
 অমৃত পৰিয়া যেন যুড়াই তনু চিত ॥ ৮৬৭
 পক্ষীতে দেখিয়া সবে মুনিৰ লক্ষণ ।
 এহিমতে থাকৈ মুনি সৰো সৰ্বক্ষণ ॥
 এৰৈ বেদ বিহিত যতেক ফল কৰ্ম ।
 বেদ শিৰবজ্জে প্ৰকাশিল যিটো ধৰ্ম ॥ ৮৬৮
 সেহি মহা হৰিক শ্মবন্তে দ্ৰৈৰ চিত ।
 আনন্দে সদায় শুনে গোবিন্দৰ গীত ॥
 কেহো বোলৈ আমি কহো শুনিবি সৰ্বধা ।
 সচেতন পক্ষাৰ আচোক ইটো কথা ॥ ৮৬৯
 জড় নদী সৰো শুনি গোবিন্দৰ গীত ।
 উলটি বহুৱৈ বিমোহিত জয়া চিত ॥
 উৰ্ম্মি হন্তে অনেক কমল ফুল লই ।
 কৃষ্ণ পদ পূজিবাক সাক্ষাতে আসই ॥ ৮৭০
 চলে যেন কৰিবাক খোজৈ আলিঙ্গন ।
 আউৰ গোপী বোলৈ শুনা মোহোৰ বচন ॥
 বজায়া মোহন বংশী য়েবে কৃষ্ণে ৰঙ্গে ।
 ৰৌদ্ৰত চাৰন্তু ধেনু গোপগণ সঙ্গে ॥ ৮৭১
 মেঘে দেখি আসি বোলৈ এস্তে মোৰ মিত্ৰ ।
 নীল তনু গীত বস্ত্ৰে দেখিতে বিচিত্ৰ ॥
 এহি বুলি মেঘ হোৱৈ আসিয়া একত্ৰ ।
 মিত্ৰে বুলি উপৰক ধৰৈ চায়া ছত্ৰ ॥ ৮৭২
 বাটৈ প্ৰেম পুষ্পচয় বৰিষৈ আপাৰ ।
 আউৰ জনী বোলৈ বাক্য শুনিয়ো আমাৰ ॥
 পৰম কৃতার্থ কিৰাতৰ ভাৰ্যা যত ।
 দেখা আচৰিলে কিনো পুণ্যক পূৰ্বত ॥ ৮৭৩
 গোপী সবে কৰৈ কূচ কুকুমে মণ্ডিত ।
 বতি সময়ত লাগে কৃষ্ণৰ ভৰিত ॥
 বৃন্দাবনে ভ্ৰমন্তে বনত লাগি থাকে ।
 পাৰৈ পীড়া কামে কিৰাতিনী দেখি তাকে ॥ ৮৭৪

কৰৈ সেই কুক্কুমে লেপিত তনু মুখ ।
 মিলৈ মহোৎসৱ মদনৰ এৰাই ছুখ ॥
 এতেকে কৃতার্থ মানো কিৰাত পত্নীক ।
 আমি অভাগিনীৰ জীৱন ধিক ধিক ॥ ৮৭৫
 হৰিসে কহৱৈ কথা শুনা গোপীগণ ।
 ভকততে শ্ৰেষ্ঠ ইটো গিৰি গৌৰৰ্জন ॥
 কৃষ্ণ পদ পৰশে উপজৈ প্ৰেমভাৱ ।
 তৃণসব সিহঁড়ি ৰোমাঞ্চ সৰ্ব্বগাৱ ॥ ৮৭৬
 দিয়া ফল ফুল মূল মহা উপহাৰ ।
 গোপসমে গোবিন্দক কৰৈ সতকাৰ ॥
 এতেকে পৰ্বত ইটো মুখ্য হৰিদাস ।
 আউৰ গোপী কহৱৈ সখীৰ চাপি পাশ ॥ ৮৭৭
 দেখিয়ো আশ্চৰ্য্য ইটো কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
 চবাস্তু দেখুক গোপসমূহে সহিত ॥
 মাথাত চান্দনি জৰী কান্ধে লৈয়া পাগ ।
 গাৱে গীত বংশীত পঞ্চম ভুলি বাগ ॥ ৮৭৮
 শুনি জীৱ-জন্তু হোৱৈ মোহিত স্বভাৱ ।
 থাকৈ বৃক্ষ সদৃশ নিশ্চল কৰি গাৱ ॥
 বৃক্ষতে উপজৈ ভাৱ শৰীৰ পুলক ।
 ফলে ফুলে নত্ৰ হয় পূজৈ গোবিন্দক ॥ ৮৭৯
 ধাৱবে জঙ্গম ভৈল জঙ্গমে ধাৱৰ ।
 পৰম মোহন কিনো গীত গোবিন্দৰ ॥
 এহিমতে কৃষ্ণ ক্ৰীড়া বৰ্ণাইলা অনেক ।
 মহামোহ হয় গোপ-যুৱতী যতেক ॥ ৮৮০
 অন্তো অন্তে সমুদ্ৰিয়া মহা প্ৰেমভাৱে ।
 কৃষ্ণৰেবে বৃন্দাবন ক্ৰীড়াক বৰ্ণাৱে ॥
 সিহঁড়ৈ শৰাব ধাৰে পৰে নীৰ বহি ।
 হয় কৃষ্ণময় মনে তন্ত্ৰি থাকৈ বহি ॥ ৮৮১
 গৃহ শৰীৰতো কাৰো নাহিকৈ চেতন ।
 কৃষ্ণতেসে সমুদ্ৰায় নিমজ্জিল মন ॥
 হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বাক্য সুগুচৈ মুখত ।
 নাচাবৈ হিয়াত ৰূপ আনন্দ মুখত ॥ ৮৮২

দিন গোট বিবহ ছুখত থাকৈ পৰি ।
 গোধূলি গোধন লৈয়া কৃষ্ণ আসা লৰি ॥
 বাৱৈ বংশী শিক্কা বেঢ়ি আসি গোপগণ ।
 কৰৈ কতো কৃষ্ণৰেবে মহিমা কীৰ্ত্তন ॥ ৮৮৩
 মাধৱৰ বংশী ধ্বনি সবাতে বিশেষ ।
 শুনি উত্ৰাৱল হৱৈ গোপিনী নিশেষ ॥
 কৃষ্ণ মুখ কমলক নেত্ৰে ভৰি পিতৈ ।
 যুড়াই তনু মন দুনাই মৰি যেন জীৱৈ ॥ ৮৮৪
 বাহুয়ে আলিঙ্গে যেন নাকে কৰৈ আঁগ ।
 চেলেকে জিহ্বায়ে যেন যুড়াই আঁসৈ প্ৰাণ ॥
 কটাকৈ নিবেথি কৃষ্ণে কৰা বংশীনাদ ।
 উল্লাসৈ গোপিনী পায় পৰম প্ৰসাদ ॥ ৮৮৫
 আনন্দে যশোদা সতী আসন্তু প্ৰজটি ।
 ধূলা জাৰি তুলিলন্ত বুকত সাৱটি ॥
 ধূলাই ধূলাই বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে বঞ্জি গাৱ ।
 পুত্ৰক চাহাস্তে আতি মিলৈ প্ৰেমভাৱ ॥ ৮৮৬
 এহিমতে শৰত কালত ক্ৰীড়া কৰি ।
 ব্ৰজত বঞ্জিলা আতি বঙ্গে মহাহৰি ॥

গোপ কুমাৰীসকলৰ কাভ্যায়নী ব্ৰত আৰু বস্ত্ৰহৰণ
 ৰাজাক বোলন্ত শুকে শুনিয়ো সাম্প্ৰত ।
 কবিলন্ত ক্ৰীড়া যেন হেমন্ত কালত ॥ ৮৮৭
 আভ্ৰণ মাসত ব্ৰত কুমাৰিকা যত ।
 কাভ্যায়নী দেৱীৰ ধৰিলা সবে ব্ৰত ॥
 নিয়মে সংঘৰ্ষে কৰি হৰিষ্ম আহাৰ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ মনে চিন্তি বাবস্বাৰ ॥ ৮৮৮
 উষা সময়ত উঠি যতেক হৃন্দৰী ।
 জুমা জুমি যায় চলি হাতাহাতি কৰি ॥
 হুললিত কৰি গাৱৈ কৃষ্ণ-গুণ গীত ।
 আনন্দতে ব্ৰতৈ আতি প্ৰেমবলে চিত ॥ ৮৮৯

কৃষ্ণ মূর্তি শ্ৰুতি হোরৈ পুলকিত কায় ।
 নেত্রের লোভক ঝঝঝি বহি যায় ॥
 মহাপ্রেম উপজায়া যায় ধীৰে ধীৰ ।
 এহিমতে পাইলা পাছে যমুনাৰ তীৰ ॥ ৮১০
 কাথৰত বস্ত্ৰ থৈয়া নিত্যে প্ৰত্যাশত ।
 কবন্তে বিবস্ত্ৰে স্নান গোপবধু যত ॥
 বালিৰ প্ৰতিমা সাজি যমুনা তীৰতে ।
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে দীপে পূজৈ প্ৰতি নিতে ॥ ৮১১
 ফল মূল তাম্বুল বিবিধ উপহাৰ ।
 উছৰ্গি দেৱীক দিয়া কৰে নমস্কাৰ ॥
 মহামায়া কাত্যায়নী দিয়ো এহি বৰ ।
 আমাৰ হোস্তোক স্বামী নন্দৰ কুমাৰ ॥ ৮১২
 এহি মন্ত্ৰ মাত্ৰ জপি পূজৈ প্ৰতি নিত ।
 কৃষ্ণে হৈবস্ত্ৰ পতি ৰাত্ৰি দিনে চিত ॥
 মাস পূৰ্ণ ভৈল যবে ব্ৰজবধু যত ।
 কবিলন্ত পাছে মহাত্ৰত সমাপত ॥ ৮১৩
 একদিনা পূৰ্ববতে বস্ত্ৰ থৈয়া তীৰে ।
 বিবস্ত্ৰে নামিলা সবে যমুনাৰ নীৰে ॥
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰে গীত গাঠৈ উচ্চ কৰি ।
 কৰৈ জলকেলি লীলা কৃষ্ণক স্মৰি ॥ ৮১৪
 লৰৈ জলমল কৰি কৰ্ণৰ কুণ্ডল ।
 প্ৰকাশে বদন যেন চন্দ্ৰৰ কুণ্ডল ॥
 প্ৰফুল্ল কমল যেন ভাসৈ শাৰি শাৰি ।
 এহিমতে কৰৈ ক্ৰীড়া যত গোপনাৰী ॥ ৮১৫
 যোগেশ্বৰ কৃষ্ণে ভাসম্বাৰ বুদ্ধি চিত ।
 গোপগণ সমে আসি মিলিলা তহিত ॥
 গোপী সমস্তক দিবে লাগি কৰ্মফল ।
 চিন্তিবে লাগলা পাছে ভকতবৎসল ॥ ৮১৬
 ভাসম্বাৰ বস্ত্ৰ এক ঠাই কৰি লৈই ।
 আখে বেখে চৰিলন্ত কদম্বত গৈই ॥
 কৰি পৰিহাস পাছে বুলিলন্ত হাসি ।
 বাৰ দিবা বস্ত্ৰ আবে উঠি সৈয়ো আসি ॥ ৮১৭

তুমি সব আছা ব্ৰত কৰি শ্ৰান্ত ছই ।
 পৰিহাস কৰিবে আমাৰ যোগ্য নুই ॥
 স্বৰূপে কহো মই মহা মন ভূষ্টি ।
 নিয়ো বস্ত্ৰ সবেয়ো জলৰপৰা উঠি ॥ ৮১৮
 লাগৈ একোজনী নিয়া কৰিয়া প্ৰরন্ধ ।
 ইহাত আমাৰ একো নাহিকে নিরন্ধ ॥
 মাধৱৰ পৰিহাস সবেখে বৃজল ।
 মহা প্ৰেম-ৰসে আতি মন নিমজিল ॥ ৮১৯
 অন্তো অন্তে চাই মাত্ৰ হাসি মন ভূষ্টি ।
 লাজে কহো নাহিল জলৰপৰা উঠি ॥
 শুনা সভাসদ পদ ভাগৱত কথা ।
 মনুষ্য জন্মক ইটো নকৰিয়ো বৃথা ॥ ৯০০
 সমস্তে শাস্ত্ৰত আক শুনিয়ো প্ৰত্যেক ।
 কোটি শত কল্পে নপাই মনুষ্য ছইবেক ॥
 দেৱৰো দুৰ্ভ জন্ম যেন চিন্তাশৰি ।
 বিষয় কাচৰ মোলে নিৰিকা চিতনি ॥ ৯০১
 দুৰ্ঘোৰ মৰণ কিয় নেদেখিয় আগে ।
 কেতিক্ষণ ধৰে আসি মহা মৃত্যু বাঘে ॥
 নপাইবা যাতনা যবে যমৰ কৰণে ।
 পশিয়ো শৰণ জাণ্টে কৃষ্ণৰ চৰণে ॥ ৯০২
 পৰম স্নহদ স্নহসেব্য মহাহৰি ।
 যাৰ নাম লৈলে মাত্ৰ সংসাৰক তৰি ॥
 হেনয় কৃষ্ণক ভজা তেজি আন কাম ।
 নিবস্ত্ৰে নবে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৯০৩

হুলড়ী

নিগদতি শুক শুনা পৰীক্ষিত
 ইটো কথা আচৰিত ।
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ সেখিয়োক কেন
 বিনোদ গ্ৰাম্য পোপিত ॥

মাধৱৰ মহা পৰিহাস শুনি
 মনত আতি উৎসুক ।
 আকৰ্ষ জলত মজি আছে জাবে
 কাঠম্প তৰতৰি বুক ॥ ৯০৪
 ধতেক কুমাৰী তৈৰে পৰা বোলে
 শুনা গোপৰাজ স্ত ।
 তুমি মহাজন হেনয় অন্তায়
 কৰিতে মুহি যুগুত ॥
 শ্যামল সুন্দৰ তোমাৰেবে দাসী
 ভৈলো গোপবধু আমি ।
 কমল নয়ন দিয়োক বসন
 কদম্ব বৃক্ষৰ নামি ॥ ৯০৫
 যুৱা নাৰী সবে বোলে অৱগৰ্বে
 শুনা অবা দামোদৰ ।
 বস্ত্ৰ নেদা য়েবে নন্দৰ আগত
 কৰিবো সবে গোচৰ ॥
 হেন শুনি হাসি মাধৱে বোলন্ত
 য়েবে সবে ভৈলা দাসী ।
 য়েবে মোৰ বাক্য কৰিবা তৰত
 উঠি বস্ত্ৰ লৈয়ো আসি ॥ ৯০৬
 য়েবে তুমি সব নামা উঠি ঐক
 নেদিবো বস্ত্ৰ ছনাই ।
 তোমাৰাৰ ৰাজা ক্ৰোধ কৰি আসি
 উড়ু ৱাইৰ মোৰ চাই ॥
 কৃষ্ণৰ নিৱন্ধ শুনিয়া উঠিল
 জাবে কাঠম্প তৰতৰি ।
 লাজে গোপী অঙ্গ ঢাকি ছই হাতে
 তমু অৱনত কৰি ॥ ৯০৭
 হেন দেখি সবে বস্ত্ৰ কাছে লৈই
 কৃষ্ণে কদম্বৰ নামি ।
 আতি ঐতি হয় হাসিয়া গোপীক
 কুলিলা অগতবাৰী ॥

শুনা সখীসৰ ধৰি মহাজ্ঞত
 বিবস্ত্ৰে কৰিলা স্নান ।
 ব্ৰতৰ নাশন দিজিল পাতক
 তোমাৰাৰ নাহি জ্ঞান ॥ ৯০৮
 শিৱৰ উপবে ধৰি কৃতাজ্জলি
 কৰা সবে নমস্কাৰ ।
 সিটো পাতকৰ প্ৰায়শ্চিত্ত হয়
 লৈয়ো বস্ত্ৰ আপুনাৰ ॥
 কৃষ্ণৰ বচনে এক হাতে ঢাকি
 গুপ্তঅঙ্গ আপুনাৰ ।
 শিৱৰ উপবে এক হাত ধৈয়া
 কৰিলন্ত নমস্কাৰ ॥ ৯০৯
 হেন দেখি ছনাই কৃষ্ণে বুলিলন্ত
 আবকা লজ্জিলা বেদ ।
 এক হাতে যিটো দেৱক প্ৰণামে
 তাৰ হস্ত কৰৈ ছেদ ॥
 ছয়ো হাতে য়েবে কৰিয় প্ৰণাম
 তেবেসে ব্ৰত সমাজ ।
 শুনি ছয়ো কৰ শিৱত তুলিল
 তেজিয়া গুপ্ত অঙ্গ ॥ ৯১০
 ব্ৰত ভঙ্গ ভয়ে কৰি কৃতাজ্জলি
 সিকি হোক মনকাম ।
 সমস্ত ধৰ্ম্মৰ ফল মূৰ্ত্তি কৃষ্ণ
 কৰিলা তাকে প্ৰণাম ॥
 নিশেষ পাপৰ প্ৰলয়ৰ হেতু
 যাৰাৰ পদ স্মৰণ ।
 জানু পাৰি সবে শিবে পৰশিল
 হেনয় কৃষ্ণ চৰণ ॥ ৯১১
 অৱনত ছই কৃষ্ণ পদ ছই
 বহি আছে সবে চাই ।
 বিলা মন কুটি সকলগে কৃষ্ণ
 কাছৰ পৰা পেছাই ॥

কৃষ্ণৰ পৰশ আনন্দে পিন্ধিল
 বসন গোপিকাগণে ।
 যত উপালম্ব কবিলম্ব কৃষ্ণে
 তাকো নগণিলা মনে ॥ ১১২
 কৃষ্ণৰ সঙ্গমে ভৈল বশ্চ চিত
 পৰম রূপত ভুলি ।
 কৃষ্ণক কটাক্ষে চাহি ৰহি আছে
 লজ্জায়ে একো নুবুলি ॥
 তামস্বাৰ মন পূৰি নাৰায়ণ
 দিলম্ব উত্তৰ গুণি ।
 সখাসব মোত লাজে নকহিয়
 হৃদয় জানো আপুনি ॥ ১১৩
 যিটো অভিলাষে কৰিলাহা ব্ৰত
 ছইবেক সবে সাকল ।
 কিন্তু চিৰকাল নথাকিবে সবে
 জানিবা সখাসকল ॥
 মোতেসে একান্ত চিত যাৰ তাক
 নকৰৈ কামে অনৰ্থ ।
 নিশ্চয় জানিবা যেন ভজা ধান
 গাজিবে নুহি সামৰ্থ ॥ ১১৪
 আসিবে শৰত ৰাত্ৰি বিতোপন
 বিকশিত বৃন্দাবন ।
 মই সমস্থিতে কৰিবাহা ক্ৰীড়া
 পৰম আনন্দ মন ॥
 মোহোৰ বচনে জানিবা সবাবো
 পূৰ্ণ ভৈল মনোৰথ ।
 এৰিয়ো সংশয় সখাসব এবে
 ধৰিয়ো ব্ৰজৰ পথ ॥ ১১৫
 কৃষ্ণৰ বচন শুনি কন্ঠাগণ
 আনন্দে নধবে চিত ।
 শ্ৰীকৃষ্ণ বয়ন জুবন নয়ন
 ভৈল তনু পুলাকিত ॥

কৃষ্ণৰ চৰণে পৰি প্ৰণামিল
 ধূলা তুলি লৈলা শিৰে ।
 অৰুণ চৰণ মনত স্মৰিয়া
 লৰি গৈলা ধীৰে ধীৰে ॥ ১১৬
 কৃষ্ণক তেজিয়া যাইবাক নপাৰৈ
 উলটি নিৰেখে মুখ ।
 নবাঢ়ে আগক ভৰি আতি মিঠৈ
 মনত বিবহ দুখ ॥
 নিশ্বাস ফোকাৰি চলৈ গোপ নাৰী
 নচাৰৈ বিয়োগ ক্লেশ ।
 কৃষ্ণ পাদ-পদ্ম হৃদয়ে ধৰিয়া
 ব্ৰজত ভৈলা প্ৰবেশ ॥ ১১৭

ছবি

শুনিয়েক সৰ্বলোক যাইবে লাগে পৰলোক
 ইকথা নপশৈ কিয় কাণে ।
 যেতিয়ক কালে ধৰৈ বুঢ়াসবো দাস্ত তৰৈ
 এৰৈ একে তিলে ধনে জনে ॥
 হৰৈ সবে গৰ্ব চূৰ গৈয়া ঘোৰ যমপুৰ
 ভুঞ্জৈ মহা যাতনা অনেক ।
 বাখস্তা নাহিকৈ তথা নুশুনাহা ইটো কথা
 বেদ শাস্ত্ৰে দেখায়ে প্ৰত্যেক ॥ ১১৮
 ধৰ্ম্মক খেদাইল কলি অধৰ্ম্মেতে ভৈল বলী
 দেখা ভৈল লোক একাকাৰ ।
 পাপ বাঢ়ে দিনে দিনে কৃষ্ণৰ চৰণ বিনে
 আউৰ আত নাহিকৈ নিস্তাৰ ॥
 কৃষ্ণেতে বোন্ধব বীজ কৃষ্ণেতে হৃদয় নিজ
 লৈয়ো এক কৃষ্ণতে শৰণ ।
 সংসাৰ তৰিয়ো হুখে কৃষ্ণ নাম লৈয়া মুখে
 কবি আতি অনেক বতন ॥ ১১৯

ক্ৰণে ক্ৰণে আয়ু যায় তথাপি চেতন নাই
 কেতিক্ৰণ কৈত পৰৈ প্ৰাণ ।
 নেনা দিন আলো জালে ইটো ঘোৰ কলিকালে
 কৃষ্ণ নাম বিনে নাহি ত্ৰাণ ॥
 এৰিয়া বিষয় ধাঙ্কা হৰিনাম গলে বাঙ্কা
 জানা মায়াময় অৰ্থকাম ।
 নাশ হ'বৈ একেক্ৰণে কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণে
 নিবস্তবে বোলা বাম বাম ॥ ৯২০

বিপ্ৰপত্নী-প্ৰসাদ

পদ

শুক নিগদতি বাজা শুনা একমনে ।
 কৃষ্ণত প্ৰসাদ পাইল দ্বিজ ভাৰ্য্যাগণে ॥
 ভাঙ্গিলন্ত কৰ্ম্মগৰ্ব্ব বিপ্ৰৰ সম্প্ৰতি ।
 পত্নীৰ প্ৰসাদে ভৈল বিপ্ৰতো ভকতি ॥ ৯২১
 অনস্তবে বামে সমে দৈৱকী নন্দনে ।
 গৰুক চাৰন্তে যাস্ত বিতোপন বনে ॥
 গোপগণে কৰৈ গুণ কীৰ্ত্তন প্ৰচুৰ ।
 বৃন্দাবন হস্তে চলি গৈল বহু দূৰ ॥ ৯২২
 আদিত্যৰ চণ্ড বশ্মি তাপ কৰৈ আতি ।
 তাতে বৃষ্ণগণে যেন ধৰি আৰ্ছে ছাতি ॥
 নিৰ্ধৰিস ছায়া নাহি বোদ্ৰেৰ সঞ্চাৰ ।
 দেখি কৃষ্ণে প্ৰসংসা কৰিলা বাবম্বাৰ ॥ ৯২৩
 গোপক সমুধি কৃষ্ণে বৰ্ণাৱন্ত গুণ ।
 হে স্তোক কৃষ্ণ শুনা স্বৰল অৰ্জুন ॥
 বিসল ঋষভ ওবা বকথ পুনাম ।
 দেৱপ্ৰস্থ প্ৰাণ সখি শুনিয়ো শ্ৰীদাম ॥ ৯২৪
 ইটো বৃন্দাবনে আৰ্ছে বত তক্ৰগণ ।
 দেখা দেখা কেন মহা সাধুৰ লক্ষণ ॥
 কৰৈ পৰ উপকাৰ কিনো কৃপাময় ।
 পৰমেশ্বৰ অৰ্থে জীৱৈ ইটো বৃষ্ণচয় ॥ ৯২৫

খাটকৈ সহি বহি মহা বোদ্ৰে বৃষ্টি বাস্ত ।
 আমি স্মৃথে বঞ্চে বহি ইহাৰ ছায়াত ॥
 পৰ উপকাৰী তক্ৰ জনম সাৰ্থক ।
 সম্ভৱ বিমুখ যেন স্মৃহিকে পাৰ্থক ॥ ৯২৬
 বাকলি পল্লৱ মূল পত্ৰ পুষ্পফল ।
 যেই যিবা চাৱে পাৱৈ বৃষ্ণত সকল ॥
 জীৱনৰ সাফল দেহীৰ এহিমাণে ।
 জীৱৈ পৰ উপকাৰ কৰি অৰ্থে প্ৰাণে ॥ ৯২৭
 এহিমতে বৃষ্ণক বৰ্ণান্তে যাস্ত হৰি ।
 বৃষ্ণে ওলোমাইল ডাল ফল ফুলে ভৰি ॥
 তাৰ মধ্য মাধৱে চৰাস্তে গক গাই ।
 পাইলা পাছে যমুনাৰ তীৰ যত্ৰায় ॥ ৯২৮
 নদী নমাই গুৱালে গৰুক পিনাই পানী ।
 আপুনো ভুঞ্জিলা জল যমুনাৰ আনি ॥
 গক মেলি থৈই সেই কালিন্দীৰ কাছে ।
 কৃষ্ণত বামত গৈয়া গোচৰিল পাছে ॥ ৯২৯
 হে বলৰাম হে কৃষ্ণ ছুটবিনাশন ।
 ভুমিসে আমাৰ প্ৰভু পবম জীৱন ॥
 আসিলো প্ৰভাতে দধি ভাতকো নখায় ।
 চিন্তিয়োক উপায় স্মৃধাত ধাতু যায় ॥ ৯৩০
 হেন শুনি গুণিল মনত নাৰায়ণে ।
 বিপ্ৰ-পত্নী সৰাক প্ৰসাদ দিবে মনে ॥
 গোৱালক বোলন্ত সম্ভবে চলিয়োক ।
 কৰৈ যজ্ঞ স্বৰ্গক আশায় বিপ্ৰলোক ॥ ৯৩১
 বেদত পাৰ্গত সবে ব্ৰাহ্মণ সম্পন্ন ।
 নাম ধৰি দোভাইবো মাগিয়ো গৈয়া অন্ন ॥
 কৃষ্ণৰ বচনে চলি গৈলা গোপচয় ।
 পাইলা বজ্জশালা সবে বিপ্ৰৰ আলয় ॥ ৯৩২
 দেখি দ্বিজগণক প্ৰণামি সগুৱতে ।
 কৰি কৃতজ্ঞলি ষোঠৈ বাক্য অৱনতে ॥
 শুনা বোল লোক আমি আইলো যিবা কামে ।
 তোমাসাত অন্ন প্ৰাৰ্থিলন্ত কৃষ্ণ বামে ॥ ৯৩৩

কাছতে চাবস্ত গক ছয়ো ক্ষুধাতুব ।
 শ্রদ্ধা থাকৈ দিয়া অন্ন ব্যঞ্জন প্রচুব ॥
 পৰম পণ্ডিত তুমিসব সৰ্বজ্ঞান ।
 আনকো দেখা যেন পুণ্য অন্নদান ॥ ৯৩৪
 কৃষ্ণ বাম সহিতে ক্ষুধিত গোপচয় ।
 তাসম্বাক দিলে পুণ্য হৈব অভ্যুদয় ॥
 এহিমতে গোপে বহুবিধ বোলৈ বাক ।
 শুনা পাছে সমস্তে বিপ্রৰ বিচেষ্টাক ॥ ৯৩৫
 কৰ্ণজড় মহা অন্নগব্বী বিপ্রগণ ।
 শুনিয়ো নুশুনৈ যেন গোপৰ বচন ॥
 নাহি কথা কস্ত টেৰ কৰিয়ো নচাস্ত ।
 দিবো বা নেদিবো একো নেদস্ত সিদ্ধাস্ত ॥ ৯৩৬
 কঠৈ কৰ্ম্ম অনেক স্বৰ্গক মাত্ৰ চিত ।
 মুঢ় ছয়া বোলারস্ত পৰম পণ্ডিত ॥
 আমিসব বিপ্র মহা মহস্ত অদ্ভুত ।
 আমাৰ আগত কোন কৃষ্ণ নন্দস্ত ॥ ৯৩৭
 মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ অগ্নি দ্ৰব্য যত দেৱচয় ।
 কাল কৰ্ম্ম ধৰ্ম্ম দেশ সবে কৃষ্ণময় ॥
 কৃষ্ণ তুফ্ত ভৈলে সিঁজৈ যজ্ঞ কোটি শত ।
 নগণৈ কৃষ্ণক হেন কৰ্ম্মৰ গৰ্ব্বত ॥ ৯৩৮
 স্তুতি সমিধান পাছে নাপাই গোপগণ ।
 পৰম নৈবাসে সবে কৰিলা গমন ॥
 বামত কৃষ্ণত সবে কহিলেক কথা ।
 কিবা কামে আমাক পঠাইলা প্ৰভু বৃথা ॥ ৯৩৯
 আট্টে সবে বিপ্রগণ যজ্ঞক আবস্তি ।
 কাৰ্য্যতে লখিলো সবে গব্বী মহা দস্তি ॥
 কটাকো নকঠৈ কৃষ্ণ তোমাৰ কথাক ।
 হেন অৰৈক্ষৰ ঠাইক পঠাইলা আমাক ॥ ৯৪০
 হেন শুনি হাসি পাছে বোলস্ত মাধৱ ।
 কোননো প্ৰাৰ্থকে নতু পাৰে পৰাভৱ ॥
 তথাপি প্ৰাৰ্থনা নৈবৈ শুনা গোপগণ ।
 বিপ্র-পত্নীগণত মাগিয়ো পৈয়্য অন্ন ॥ ৯৪১

সিটো স্ত্রীসব স্নোত ভক্ত বিপৰীত ।
 দেহ মাত্ৰ গৃহত স্নোতেসে প্ৰাণ-চিত ॥
 তাসম্বাত কৈয়ো আমি আসিবাৰ কথা ।
 লাগে মানে পাইবা অন্ন নাহিকে অন্তথা ॥ ৯৪২
 হেন শুনি গোপগণ গৈলা লবি পাছে ।
 দেখিলা সকলে দ্বিজ-ভাৰ্য্যা যৈত আছে ॥
 সবে স্ত্ৰচৰিতা সালঙ্কতা ববনাৰী ।
 বুলিবে লাগিলা গোপচয় জানু পাৰি ॥ ৯৪৩
 নমো বিপ্রপত্নীসব শুনা অভিপ্ৰায় ।
 আমাক পঠাইলা বাম কৃষ্ণ ছয়ো ভাই ॥
 কাছতে চাবস্ত গক নুহিকৈ বিদূৰ ।
 দোভায়ো ভৈলস্ত গোপে সমে ক্ষুধাতুব ॥ ৯৪৪
 ক্ষুধিত কৃষ্ণক তুমিসবে দিয়া অন্ন ।
 শুনি উলসিল সবে বিপ্রপত্নীগণ ॥
 আনন্দে দ্ৰৱিল হিয়া বহরে লোতক ।
 আমিয়ো দেখিবো এই চক্ষুয়ে কৃষ্ণক ॥ ৯৪৫
 যাহাৰ কথাত মন মজিল একান্ত ।
 যাক দেখিবাক লাগি উৎসুক নিতান্ত ॥
 হেন প্ৰাণ কৃষ্ণ আসিবাৰ বাৰ্ত্তা শুনি ।
 কিবা কৰিবস্ত একো নপারস্ত গুণি ॥ ৯৪৬
 কৃষ্ণতে অৰ্পিল প্ৰাণ ব্ৰাহ্মণীসকল ।
 কঠৈ আস্ত বেস্ত আতি চিত উত্ৰারল ॥
 গোবিন্দক লাগি অন্ন অনেক স্বৰ্গক্ষ ।
 বিচিত্ৰ পত্ৰত ভবি লৈলস্ত প্ৰৱন্ধি ॥ ৯৪৭
 বহুবিধ ব্যঞ্জন অনেক যড়বস ।
 ইক্ষু আঠৈ চিবা লাড়ু গুড়ব কলস ॥
 স্ত্ৰগন্ধ কদলি দধি দুগ্ধ মধু স্ত্ৰহ ।
 পিঠা পনা পনস পাৱস পকাযুত ॥ ৯৪৮
 ঘন কীৰ থিবিসা শাকব শুক্ৰ চিনি ।
 স্ত্ৰতৰ সন্দেশ সব লৈল তিনি তিনি ॥
 প্ৰাণতো অধিক প্ৰিয় কৃষ্ণক দেখিত ।
 লবিল আনন্দে আতি চিত আকুলিত ॥ ৯৪৯

শীত্রে যাস্তে বাঢ়িল কৃষ্ণত অনুবাগ ।
 নাযা নাযা বুলি স্বামীসবে ভেঙে আগ ॥
 পিতৃ পুত্র ভাতৃয়ে নিবেধ বোলে বাক ।
 আখে বেখে যাস্ত কাবো নুশুনন্ত হাক ॥ ১৫০
 বহুদিন ধৰি গুণ শুনি আচৰিত ।
 কৰিছন্ত আশা সবে কৃষ্ণক দেখিত ॥
 হেন হৰি বহি আসি আছন্ত কাছত ।
 নুশুনি কাহাবো বাক্য যাস্ত আনন্দত ॥ ১৫১
 আগুৰন্ত আসি ব্রাহ্মণৰ ক্রোধ বৰ ।
 ইমতে ভেঙেস্তে আউৰ মতে দেস্ত লৰ ॥
 কৃষ্ণক দেখিতে আতি উত্ৰাৱল নাৰী ।
 নুৱাৰিল বাখিতে প্ৰৱন্ধে ধৰি মাৰি ॥ ১৫২
 যেন যৈতে মন তৈতে চাবি বান্ধে যদি ।
 সাগৰত তথাপিতো বহি পৰে নদী ॥
 সেহিমতে নাৰীগণো নগণি বাধাকে ।
 কৃষ্ণ দৰশন অভিলাষে যাই জাকে ॥ ১৫৩
 যমুনাৰ তীৰে নৱ অশোক বনত ।
 লীলায়ে ভ্ৰমন্ত কৃষ্ণ গোপৰ মধ্যত ॥
 কৰন্ত প্ৰকাশ কোটি কন্দৰ্পকো জিনি ।
 মধুৰ মূৰ্ত্তিক সবে দেখিল ব্ৰাহ্মণী ॥ ১৫৪
 শ্ৰাম তনু পীতবস্ত্ৰে দেখিতে উজ্জ্বল ।
 কোটি শশধৰ কচি বদন নিৰ্মল ॥
 মাখে মৈবা পাখি বন্য পুষ্প মালা গলে ।
 প্ৰকাশে কচিৰ ছুই কৰ্ণ উতপলে ॥ ১৫৫
 অলকা পঙ্কতি কৰৈ কপালে প্ৰকাশ ।
 প্ৰফুল্ল পঙ্কজ মুখে দেখি অন্ন হাস ॥
 গাৱে গেক বসি আছা দেখিতে হুবেশ ।
 পৰম মোহন মূৰ্ত্তি নটবৰ বেশ ॥ ১৫৬
 সখিব কাঙ্কত খেয়া বাম বাহু হৰি ।
 লীলায়ে ফুৰন্ত পদ্ম আউৰ হাতে ধৰি ॥
 পৰম মাৰণ্য আতি ৰূপ চমৎকাৰ ।
 ত্ৰী সবে দেখি আখি নতানন্ত আৰ ॥ ১৫৭

যাৰ কথা শ্ৰৱণে কৃতার্থ নাৰীগণ ।
 অনুক্ৰমে মাধৱত নিমজিল মন ॥
 হেনয় কৃষ্ণক পায় চায়া নিবন্তৰ ।
 নয়নৰ দ্বাৰে নিয়া কৰি অভ্যন্তৰ ॥ ১৫৮
 চিৰকাল আছিলন্ত হৃদয়ত ধৰি ।
 উপজিল প্ৰেম পৰে লোতক নিখৰি ॥
 পুলকিত তনু আতি ভৈল কৃষ্ণময় ।
 এৰাইল সমস্তে সংসাৰৰ তাপচয় ॥ ১৫৯
 হৃদয় মধ্যত মাধৱক ধৰি মনে ।
 আনন্দ সিদ্ধুত নিমজিল নাৰীগণে ॥
 নেমেলন্ত আখি বাহিৰত নাহি জ্ঞান ।
 আঁছে তন্ত্ৰি নমাতি হৃদয় কৰি ধ্যান ॥ ১৬০
 তামস্বাৰ প্ৰেমভাৱ দেখি ভগৱন্ত ।
 সবাকে সম্মুখি হেন হাসি বুলিলন্ত ॥
 কুশলে আসিলা তুমিসব ভাগ্যৱতী ।
 বুলিয়োক কিবা আমি সাধিবো সম্প্ৰতি ॥ ১৬১
 বান্ধৱৰ বাধাক নগণি নাৰীগণে ।
 দেখিবাক আসিলা আমাক এক মনে ॥
 মোৰ অৰ্থে এড়িলাহা প্ৰিয় পতি স্ত ।
 তুমি সব ভকতৰ হেনয় যুগুত ॥ ১৬২
 মহাজ্ঞানী পৰম চতুৰ যিটো জন ।
 আপুনাৰ জানৈ যিটো নিজ প্ৰয়োজন ॥
 মোক আত্মা প্ৰিয় বুলি লৱৈ যাৰ মতি ।
 সি সবে সদায়ে কৰে নিজাম ভক্তি ॥ ১৬৩
 প্ৰাণ-পত্নী পুত্ৰ তনু মন বুদ্ধি ধন ।
 স্নহদ সোদৰ বন্ধু যত স্ত্যগণ ॥
 আত্মাৰ সম্পৰ্কে প্ৰিয় হোৱে নিবন্তৰে ।
 হেন আত্মা মই কোন আছে মোত পৰে ॥ ১৬৪
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন মোৰ কৰিয়া নিতান্তে ।
 আপুনাৰ তুমিসবে তাবিলা একান্তে ॥
 ভৈলাহা কৃতার্থ সংসাৰতো পাইলা পাৰ ।
 যামো বজ্জালা আবে সন্তত আমাৰ ॥ ১৬৫

আছে যজ্ঞ আৰম্ভি তোমাৰ পতি বত ।
 তাসম্ভাৰ যজ্ঞ গৈয়া কৰা সমাপত ॥
 নিজ স্বামীসকলত ছয়োক সদয় ।
 শুনি তাসম্ভাৰ মনে মিলিল বিস্ময় ॥ ৯৬৬
 শুনা সভাসদ সবে ভাগৱত কথা ।
 দেখা কেনে কৰ্ম অৱগৰ্ব্বীৰ অৱস্থা ॥
 যিটো কৃষ্ণ ব্যাপি আছা ধৰ্ম্মকৰ্ম্ম যত ।
 তাহাঙ্কে নগৰ্ণে ঘোৰ কৰ্ম্মৰ গৰ্ব্বত ॥ ৯৬৭
 চাৰি বেদ চৈধ্য শাস্ত্ৰ সবাতো প্যুৰ্গত ।
 তথাপি নিচিনে দেৱ কিনো বুদ্ধি হত ॥
 হৰি হৰি কিনো আতি ভৈলা মহাত্ম ।
 কৰ্ম্মৰ গৰ্ব্বত হোৱৈ কৃষ্ণত বিমুখ ॥ ৯৬৮
 কৃষ্ণৰ মায়াত আতি মতি ভৈল জড় ।
 মন্ত্ৰ তপ তীৰ্থকেসে বোলৈ কৰ্ম্ম বৰ ॥
 নেদেখে কৃষ্ণৰ কৰ্ম্ম মলে হয় অন্ধ ।
 বিনাশী কৰ্ম্মক কৰৈ সদায় প্ৰৱন্ধ ॥ ৯৬৯
 যাহাৰ সেৱাত অণুমান্ত্ৰো নাহি দুখ ।
 যাহাক জানিলে হোৱৈ মহা মোক্ষ স্মৃথ ॥
 যাহাক সেৱন্ত নিতে ব্ৰহ্মা মহাদেৱ ।
 ব্ৰহ্মময় মুৰ্ত্তি যাতপৰে নাহি কেৱ ॥ ৯৭০
 হেনয় কৃষ্ণক ভজা তেজি কৰ্ম্ম আন ।
 কৃষ্ণ কথায়ুত কৰা কৰ্ণ ভৰি পান ॥
 একচিত্তে কৃষ্ণৰ চৰণে দিয়া মন ।
 কৃষ্ণ গুণ নাম কৰা প্ৰৱৰণ কীৰ্ত্তন ॥ ৯৭১
 তেবেসে তৰিবা স্মৃথে সংসাৰ সাগৰে ।
 কলিয়ুগে নাহি গতি কীৰ্ত্তনত পৰে ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে এৰি আন কৰ্ম্ম ।
 নিশ্চয়ৰে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৯৭২

হুলভী

হেন শুনি সবে বিপ্ৰ পত্নীগণে
 বোলৈ অৱনত হই ।
 হেনয় নিঠুৰ বাক্য বাসুদেৱ
 বুলিবে উচিত নুই ॥
 বেদত শাস্ত্ৰত শুনি আছো আমি
 ভকতৰ নাহি নষ্ট ।
 সিটো বাক্য সব সাফলা আমাক
 ছনাই নকৰিয়ো ভ্ৰষ্ট ॥ ৯৭৩
 দেখি ছুখময় পতি পুত্ৰচয়
 তিয়াগিলো গৃহবাস ।
 তোমাৰ পাৱৰ সমীপ চাপিলো
 নকৰা নাথ নৈৰাশ ॥
 চৰণে ঠেলিয়া পেলাইবা ভুলসী
 তাক আমি সবে আসি ।
 বহুমান্ব কৰি কেশত ধৰিবো
 চৰণৰ ছয়া দাসী ॥ ৯৭৪
 এহিমে কাৰণে পশিলো শৰণে
 তোমাত আমি গোসাই ।
 সিটো পতি পুত্ৰ স্কন্ধদ সোদৰে
 নেদিব খান ছনাই ॥
 ভ্ৰষ্ট ভৈল বুলি তেজিবে আমাক
 কিমতে বঞ্চিতো ঘৰে ।
 আউৰ আন গতি নাহিকৈ ৰক্ষক
 মাধৱ তোমাত পৰে ॥ ৯৭৫
 তোমাৰ পাৱৰ আগত পশিলো
 হেৰা আমি সবে আসি ।
 মোহ-পাশ ছেদি ঘেৰ দামোদৰ
 চৰণৰ কৰা দাসী ॥

এহি বুলি সবে কৃষ্ণৰ আগত
দণ্ডবৎ পৰি আছে ।

তাসম্বাৰ মহা ভকতি দেখিয়া
প্ৰবোধন্ত কৃষ্ণে পাছে ॥ ১৭৬

উঠা নাৰীগণ এৰা চিন্তামন
তোমাৰ পুত্ৰ পতি ।

মকৰে অসুয়া হৃদয়ে থাকিলা
দেওঁ মই অনুমতি ॥

দেখা দেৱ সৰো বোলন্তে আছন্ত
মোহোৰ বাক্যক মানি ।

এহি বুলি হৰি প্ৰত্যক্ষে দেখাইলা
সমস্ত দেৱক জানি ॥ ১৭৭

ব্ৰহ্মা কদ্ৰ ইন্দ্ৰ চন্দ্ৰ আদি কৰি
বোলৈ দশ দিগপালে ।

ভোমাসাক কহো নকৰৈ অসুয়া
আমি জানো আক ভালে ॥

দেৱৰ বচন শুনি নাৰীগণ
কৃষ্ণক নৈৰৈ তথাপি ।

দেখি নাৰায়ণ হাসিয়া বচন
বুলিলন্ত পাশ চাপি ॥ ১৭৮

শুনা নাৰীগণ সঙ্গত থাকন্তে
প্ৰীতি অনুবাগ শুটে ।

যেন অমৃতক পিয়ন্তে পিয়ন্তে
মুখত সিটো মুকটে ॥

মনেসে চিন্তন্তে অচিৰ কালতে
সৰোৱো পাইবা আমাক ।

ভূমিসৰ বোব পৰম ভকত
কহিলো স্বৰূপ বাক ॥ ১৭৯

জয়ন কীৰ্তনে বিমতে আমাত
বজ্জৰে প্ৰেম ভকতি ।

কাহ্নক থাকন্তে সিন্ত ভকতি
কবিকৈ নহি শকতি ॥

হেন জানি সৰে চলিৱো গৃহক
পাইবা সংসাৰৰ পাৰ ।

তাক গৃহবাসে কি কৰিব পাৰে
আমাত ভকতি যাব ॥ ১৮০

যাজিক ব্ৰাহ্মণসকলৰ দ্বাৰা বাম-কৃষ্ণৰ পূজা

হৰি

কৃষ্ণৰ অমৃত বাণী বিপ্ৰ পত্নীগণে শুনি
ভক্তি ভাৱে সাদৰি কৃষ্ণক ।

কৃষ্ণক হৃদয়ে বান্ধি হা কৃষ্ণ বুলি কান্দি
কান্দি ছুনাই গৈলন্ত গৃহক ॥

অসুয়া নকৰে কেৱে কৃষ্ণত ভকতি দেখি
ভৈলন্ত বিস্ময় বিপ্ৰ যত ।

তাসম্বাক লৈয়া কাছে সিটো বিজগণে পাছে
কবিলন্ত যজ্ঞ সমাপত ॥ ১৮১

যিটো একজন স্ত্ৰীক ধৰিয়া বাখিল স্বামী
কৃষ্ণ দৰশনে হয় হীন ।

হিয়াত কৃষ্ণক ধৰি তেখনে শৰীৰ এৰি
কৃষ্ণৰ চৰণে গৈলা লীন ॥

অনন্তৰে নাৰায়ণ পৰম বিচিত্ৰ অঙ্গ
সমন্তে গোপক ভূজাইলন্ত ।

ভকত কামদ হৰি পৰম আনন্দ কৰি
আপুনো ভূজিলা ভগৱন্ত ॥ ১৮২

এহিমতে দেৱহৰি লীলা নবতনু ধৰি
মনুষ্যৰ দেখাৱা চেষ্টাক ।

কবি কৰ্ম বিপৰীত আলাপে বজ্জিয়া চিহ্ন
উল্লাস গোপশিশু জাক ॥

অনন্তবে বিপ্রগণে আনুখ অশাস্তি মনে
কৰৈ সবে বসি হৃদি-তাপ ।
জগতৰ ঈশ্বৰৰ প্রার্থনা কৰিলো ভঙ্গ
আমাত সিঁজিল মহাপাপ ॥ ১৮৩
নাৰী সমস্তৰ সিটো কৃষ্ণত ভকতি দেখি
গৰিহস্ত তাপে আপুনাক ।
কিনো মহাপাপ কৈলো স্ত্রীতো অধম ভৈলো
ধিক ধিক আচোক আমাক ॥
ইটো মহা ব্রহ্ম-জন্ম যজ্ঞ ব্রত পণ্ডিতালি
সবাহাক্কো আচোক ধিকার ।
কৃষ্ণত বিমুখ ভৈলো সবে অধোগতি গৈলো
ধিক ধিক জীৱন আমাৰ ॥ ১৮৪
নিশ্চয়ে জানিলো মহা জ্ঞানীকো মুহিবে পাৰৈ
কিনো বিষ্ণু মায়াৰ মহত ।
আমি গুৰু জগতৰ শিখাই ফুৰো নিবস্তৰ
নিজ কাৰ্য্যে ভৈলো বুদ্ধিহত ॥
ইটো স্ত্রী সমস্তৰ দেখিয়ো কৃষ্ণত কেন
ভৈল আসি পৰম ভকতি ।
এবিল গৃহৰো আশ ছিণ্ডিল যুড়্যুৰো পাশ
আৰা সব মহা ভাগ্যৱতী ॥ ১৮৫
নজানে গুৰুৰ মান নাহি তপ জপ জ্ঞান
নাহি শৌচাচাৰ সংস্কাৰ ।
তথাপি কৃষ্ণত কিনো হৃদয় ভকতি ভৈল
কি কহিবো ভাগ্য আসম্বাৰ ॥
ব্রহ্মাৰ্চ্য ব্রত ধৰি গুৰুক শুশ্রূষা কৰি
বেদ সব পঢ়িলো মিছাত ।
যত কৰো কিছো মুই কৃষ্ণত বিমুখ ছই
চিন্তিলো আপুনি আত্মাঘাত ॥ ১৮৬

দুৰলভী

কৰ্ম্মৰ গৰ্ব্বত সদায়ে প্ৰমত্ত
আমি মুঢ় গৃহবাসী ।
জানিয়া নিশ্চয় কৃষ্ণ কৃপাময়
আমাক স্মৰাইলা আসি ॥
নুহি কিয় অন্ন আমাত খুজিব
সাক্ষাতে লক্ষ্মীৰ পতি ।
আমি অচেতন যজ্ঞতেসে মন
তাক নকৰিলো মতি ॥ ১৮৭
মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ যজ্ঞ যত ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম
সবে যিটো কৃষ্ণময় ।
তেন্তে বিষ্ণু যত্ৰ কুলে উপজিলা
শুনিয়া আছো নিৰ্ণয় ॥
তথাপি জানিবে নপাৰিলো তাক
কিনো আমি মন্দভাগী ।
এহি বুলি সবে পৰি প্ৰণামস্ত
কৃষ্ণৰ দিশক লাগি ॥ ১৮৮
নমো নমো কৃষ্ণ প্ৰভু ভগৱন্ত
তুমি জগতৰে স্বামী ।
তোমাৰ মায়ায়ে মুহিলেক মতি
কৰ্ম্ম-পথে জন্মো আমি ॥
নজানি প্ৰভাৱ আমি মুঢ় ভাৱ
কবাইলোহো অসন্তোষ ।
তোমাৰ চৰণে পশিলো শৰণে
মৰিয়ো সবে দোষ ॥ ১৮৯
কতো কতো বিপ্ৰে বসি আলোচন্ত
আমিয়ো ব্ৰহ্মক-যাৰ্ণ ।
কৃষ্ণক দেখিবো স্বাভব কৰিবো
হেনা দোষ এযাৰ্ণ ॥

কেহো বোলৈ ছুফ্ট বাজা কংসে শুনি
কৰিবে আসি নিশ্চুল ।

সৰ্বস্ব আশ্রহি লৈবেক নিশ্রহি
হকরাইবো জাতিকুল ॥ ৯৯০

হেন মনে শুনি কংসৰ ভয়ত
নগৈলস্ত দ্বিজগণ ।

গৃহতে থাকিয়া কৃষ্ণৰ কৰিলা
শ্রৱণ গুণ কীর্তন ॥

এহিমতে চুব কৰিলা বিপ্ৰৰ
কৰ্মৰ গৰ্ব্ব সকলে ।

ব্রাহ্মণী সবাক দিলস্ত প্ৰসাদ
অন্ন মাগিবার চলে ॥ ৯৯১

বচিল শঙ্কৰে নিবস্তবে নবে
শুনা সারধান কৰি ।

একো কৰ্মে ধৰ্মে কৃষ্ণক নপাই
ভকতিতে বশ্য হৰি ॥

ব্ৰত তপ তীৰ্থ যজ্ঞ দান জ্ঞান
যত মহা যোগ যাগ ।

জাতি কুলাচাৰ স্বধৰ্ম সন্ন্যাসে
কৃষ্ণক নপারৈ লাগ ॥ ৯৯২

শ্রৱণ কীর্তনে যিটো অনুক্ৰণে
ভজৈ মহা ভক্তি ভাৱে ।

সিসে মহাজনে অশ্রয়সে হুখে
হাততে মুকুতি পাৱে ॥

জানি ইটো ভঙ্গ ঈশ্বৰ কৃষ্ণত
ছয়োক এক শৰণ ।

গাবা গুণ গীত কৰি এক চিত
বকিয়ো যম কৰণ ॥ ৯৯৩

কলিত নামেমে কলিত নামেমে
কলিত নামেমে গতি ।

নাৰ এৰি আন গতি নাই নাই
নাই জানা এতি এতি ।

আতি অনাচাৰ পাপৰ ভাঙাব
মন্দ দ্বিজ অজ্ঞামিল ।

আতি অশ্রয়সে নামৰ আভাসে
তাক বৈকুণ্ঠক নিল ॥ ৯৯৪

নামৰ সমান নাহি পুণ্য আন
শুনিয়ো শাস্ত্ৰৰ মজ্জা ।

সমস্তে দেৱৰ কৃষ্ণসে ঈশ্বৰ
নামেমে পুণ্যৰ বাজা ॥

আক ভালে জানি চিন্তা চক্ৰপাণি
পৰিহৰি আন কাম ।

পুৰুষ উদ্ধাৰা আপুনো নিস্তাৰা
ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৯৯৫

নন্দ আদি গোপসকলৰ ইন্দ্র-যজ্ঞৰ উত্তোগ, শ্ৰীকৃষ্ণৰ
ঘাৰা ইন্দ্র-যজ্ঞ ভঙ্গ আৰু গোৱৰ্দ্ধন-পূজা ।

পদ

কহে শুক শুনা কৃষ্ণ চৰিত্ৰে প্ৰচুব ।

বিপ্ৰসকলৰ কৰ্মগৰ্ব্ব কৰি চুব ॥

ইন্দ্রবো দৰ্পক পাছে হৰিবাক মনে ।

ইন্দ্র-যাগ ভঙ্গ কৰিলস্ত নাৰায়ণে ॥ ৯৯৬

দিনেক আছন্ত কৃষ্ণে পৰম কোঁতুকে ।

দেখন্ত ইন্দ্রক পূজা কৰিবে উৎসুকে ॥

পৰম উত্তম গোপে মিলারে সস্তাৰ ।

জানিয়া নন্দক কৃষ্ণে কৰি নন্দকাৰ ॥ ৯৯৭

পুত্ৰস্ত পিতৃত বন্ধ গোপৰ সমাজে ।

পৰম উত্তম দেখো কৰৈ সামবাজে ॥

কেন দেৱ পূজিবা ইহাৰ কোন কল ।

কহিয়োক পিতৃ শুনিবাক ককুৎসল ॥ ৯৯৮

নাহি গোপ্য কৰ্ম কিছো মহন্তজনৰ ।

ভুল্য দৃষ্টি সৰ্বতে বহানে আত্মপৰ ॥

কৰে কৰ্ম সৰ্ব্বজনে জানিয়ো নজানি ।
 জানস্তাব সিদ্ধিফল নপারে অজ্ঞানী ॥ ১১৯
 আৰস্তিলা কৰ্ম কিবা শাস্তৰ বিচাবে ।
 কিবা কৰিবাক ছাৰা লোক ব্যৱহাবে ॥
 ভালমতে পিতৃ মোত কহিয়ো সত্বৰ ।
 হেন শুনি দিলা নন্দে কৃষ্ণক উত্তৰ ॥ ১০০০
 আৰ্হে ত্ৰৈলোক্যৰ ৰাজা ইন্দু বিত্তমানে ।
 তানে প্ৰিয় মুক্তি সবে মেঘগণ মানে ॥
 কৰৈ জল বৃষ্টি সৰ্বলোকৰ জীৱন ।
 সিসৱ মেঘৰ প্ৰতি সহস্ৰলোচন ॥ ১০০১
 এতেকে ইন্দুক পূজি দিয়া উপহাৰ ।
 আৰ্হে পাৰম্পৰ্য্য ইটো পূৰ্ব ব্যৱহাৰ ॥
 লোভে মোহে তেজৈ যিটো ইসব বিধান ।
 তাৰ একোকালে কৃষ্ণ নাহিকে কল্যাণ ॥ ১০০২
 নন্দৰ বচনচয় চক্ৰপাণি শুনি ।
 আলোচন্ত ভগৱন্তে মনে মনে গুণি ॥
 তোলাওঁ কোপ ইন্দুৰ আপুনি পূজা খাওঁ ।
 গৰ্ব পৰ্বতৰপৰা ইন্দুক নমাওঁ ॥ ১০০৩
 হেন চিন্তি দিলন্ত নন্দক সমিধান ।
 শুনা পিতৃ কহো যেন শাস্তৰ বিধান ॥
 কৰ্ম্মে উপজৈ জীৱ কৰ্ম্মে প্ৰলয় ।
 হুখ দুখ ভয় শোক কৰ্ম্মে মিলয় ॥ ১০০৪
 আছন্ত ঈশ্বৰ যদি ফলদাতা হোন্ত ।
 কৰ্ম্মীক পাৰন্ত অকৰ্ম্মীৰ কিছো নন্ত ॥
 শুভাশুভ ভুঞ্জৈ লোকে নিজ কৰ্ম্মভাগে ।
 ইন্দুক পূজয় কিয় ইন্দু কৈত লাগে ॥ ১০০৫
 ইন্দুক পূজিলে যবে মেঘে বৰিষয় ।
 কৈত শুনি আছা বন পৰ্বতে পূজয় ॥
 তথাপি বৰিষে শিলা পৰ্বত সৰ্বটে ।
 দেখিয়োক পিছ একো সৰ্ব্ব নন্তটে ॥ ১০০৬
 ললাটে লিখিত যিটো বিহিত সৰ্বাবে ।
 তাক কি আশিলা ইন্দু শুচাইবাক পাৰে ॥

কৰ্ম্মে প্ৰৱৰ্ত্তে দেখা যত চৰাচৰ ।
 কৰ্ম্মৰ অধীন সবে দেৱাস্তৰ নৰ ॥ ১০০৭
 কৰ্ম্মে মিলাই আছে সবে জীয়ে ষাত হন্তে ।
 তাকেসে দেৱতা বুলি মানন্ত মহন্তে ॥
 তাক তেজি আনক পূজিলে নাহি গতি ।
 স্বামী এৰি দুৰ্ঘা যেন ভজৈ উপপত্তি ॥ ১০০৮
 নাহিকৈ নগৰ গ্ৰাম নথাকো গৃহত ।
 ৰাত্ৰি দিনে খপো আমি পৰ্বত বনত ॥
 পৰ্বতৰ নিদানে আমাৰ সৰ্ব সিদ্ধি ।
 আৰস্তিয়ো পৰ্বতৰ যেন পূজা বিধি ॥ ১০০৯
 ইন্দুক পূজিবে ছাৰা যিবা উপহাৰে ।
 আৰস্তিয়ো গিৰি যাগ সিসব সন্তাবে ॥
 পৰ্বতেসে দেৱ আঙ্ক পূজিবে যুগুত ।
 কৰিয়োক যত অন্ন ব্যঞ্জন মজুত ॥ ১০১০
 কৰা এক ঠাই দধি দুগ্ধ গোকুলৰ ।
 মুগৰ ব্যঞ্জন সাজা যতনে বিস্তৰ ॥
 পিঠা পৰমায় হৃত সন্দেশ বিবিধ ।
 কেৱলে দুগ্ধতে কতো অন্ন কৰা সিদ্ধ ॥ ১০১১
 বেদবিদ বিপ্ৰে ছনস্তোক অগনিত ।
 দিয়া ধেনু তাসম্বাক ভুঞ্জাই পঞ্চামৃত ॥
 চাণ্ডাল পাতকী কুকুৰকো দিয়া অন্ন ।
 ভুঞ্জোক কোমল ঘাস গৰু গাইগণ ॥ ১০১২
 পাছে পৰ্বতক আতি কৰি সতকাৰ ।
 জোগাইবাৰা নিয়া অন্ন ব্যঞ্জন সন্তাব ॥
 বন্ধে গোপগোপীগণে ভুঞ্জি পঞ্চামৃত ।
 পিছোক বিচিত্ৰ বস্ত্ৰ হৌক সালঙ্কত ॥ ১০১৩
 নানা গীত গায়া বায়া বাঢ় ভিনে ভিনে ।
 ফুবন্তোক পাক পৰ্বতক প্ৰদক্ষিণে ॥
 এতেকে কল্যাণ সবে মাৰিবে পৰ্বতে ।
 আৰস্তিয়ো গিৰি-বাগ বোহোৰ সময়তে ॥ ১০১৪
 গৰু ব্ৰাহ্মণৰ ইটো বোব শ্ৰীভিকৰ ।
 সবে ভাল দেখা যবে কৰিয়ো সত্বৰ ॥

ইন্দ্র দৰ্প ভাঙ্গি ভূঞ্জিলন্ত যজ্ঞবায় ।
 নুবুজিলে বৃদ্ধ গোপগণে অভিপ্ৰায় ॥ ১০১৫
 কৃষ্ণব বাক্যক সবে কবি অনুবাগ ।
 প্রচুব সস্তাবে আৰস্তিলা গিৰিয়াগ ॥
 বহুবিধ মঙ্গল বজায় বাঢ় ছনি ।
 দ্বিজের দিল আহুতি উচ্চৰি বেদ ধ্বনি ॥ ১০১৬
 তামস্বাক ভূঞ্জাই খেহু দিলা কবাই ভূফট ।
 চাণ্ডাল পর্যায়ে ভূঞ্জি ভৈলা ফট পুফট ॥
 গিৰি গোরক্ষনক কৰিয়া সতকাৰ ।
 থৈল উপৰত নিয়া অনেক সস্তাব ॥ ১০১৭
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে দীপে গিৰিক বঞ্জিলা ।
 অনেক উৎসৱ নাদে শৱদে পূজিলা ॥
 গককো খুৱাইলা আনি ঘাস স্নকোমল ।
 ভূঞ্জিলন্ত পাছে গোপ গোপীকাসকল ॥ ১০১৮
 পিঞ্জিল বিবিধ বহু বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ।
 গন্ধে পুষ্পে সূষিত চন্দনে জাতিঙ্কাৰ ॥
 আগত গোধন লৈয়া বায়া বংশী বীণ ।
 লাগিলা কৰিবে পৰ্বতক প্ৰদক্ষিণ ॥ ১০১৯
 কৃষ্ণব চৰিত্ৰচয় কবন্তে কীৰ্তন ।
 ভ্ৰমন্ত আনন্দে নন্দ আদি গোপগণ ॥
 যশোদা প্ৰভৃতি গোপীগণে কৰৈ খেৰি ।
 শকটক উঠি ফুৰৈ পৰ্বতক বেড়ি ॥ ১০২০
 সবে সালঙ্কতা মুখ বঞ্জিত কুঙ্কমে ।
 কৃষ্ণ গুণ অনুবাগে গাৱৈ জুমা জুমে ॥
 পবনয় প্ৰেম আনন্দত দ্ৰৱৈ চিত ।
 সলোতক নেত্ৰ আতি তনু বোমাঞ্চিত ॥ ১০২১
 বিপ্ৰসৰ্বো ভ্ৰমন্ত কবন্তে আশীৰ্বাদ ।
 শিলা শব্দ ফুটকৈ কৰৈ বীৰ ঢাক নাদ ॥
 মহামহোৎসৱ ভাৱে ভ্ৰমৈ গোপ বত ।
 প্ৰদক্ষিণ কৰি কৃষ্ণো ভ্ৰমন্ত লগত ॥ ১০২২
 আউৰ মূপে চৰি সেই পৰ্বত শিখৰ ।
 ভৈলন্ত কৃত মহাকায় কসেৱৰ ॥

দেখ মহি পৰ্বত বুবিয়া বাবুয়াৰ ।
 লাগিলা ভূঞ্জিবে প্ৰভু সমস্তে সস্তাব ॥ ১০২৩
 খাইলা ইক্ষু আঁঠে চিৰা গুড় লাড়ু বসি ।
 স্তব সন্দেহ চোবায়ন্ত মসমসি ॥
 পিঠা পনা পৰমাম ভূঞ্জি ষড়বসে ।
 দধি দুগ্ধ মধু পিলা কলসে কলসে ॥ ১০২৪
 ক্ষেণেকে আণ্টাইলা খাই নকলে সস্তাব ।
 মেঘ যেন গাজৈ ঘনে তোলান্ত উগাব ॥
 দেখি গোপ-গোপী ভৈলা পৰম বিশ্বয় ।
 কৃষ্ণব বচনচয় পাইলন্ত প্ৰত্যয় ॥ ১০২৫
 প্ৰত্যক্ষে দেখিয়া সিটো ৰূপ চমৎকাৰ ।
 কৰৈ গোপগোপী পৰি পৰি নমস্কাৰ ॥
 লগতে পৰন্ত কৃষ্ণ পৰম আহ্লাদে ।
 আপুনাক আপুনি নমন্ত ছল বাদে ॥ ১০২৬
 কৰঘোৰে বিনায়ন্ত পৰ্বতক চাই ।
 তুফট হোৱা গিৰিবাজ পূজা বলি খাই ॥
 গাই গক আমাক পালিবা তুমি দেৱ ।
 এহি বুলি কৰিলন্ত গোপে সবে সেৱ ॥ ১০২৭
 অন্তে অন্তে বোঁলে ওবা দেখা আচৰিত ।
 গোরক্ষনে ধৰিলন্ত ৰূপ বিপৰীত ॥
 এত দিন পৰ্বতক সুপূজিলা জানি ।
 এন্তে সবে মাৰৈ ব্যাত্ৰ সৰ্প ৰূপে প্ৰাণী ॥ ১০২৮
 এহি বুলি প্ৰণামি পূজিয়া ব্ৰজবাসী ।
 গোকুলক লবিলা আনন্দে বায়া বাশী ॥
 গোপীগণে গাৱৈ কৃষ্ণ চৰিত্ৰ অশেষ ।
 ভৈলা কৃষ্ণে সবে সবে ব্ৰজত প্ৰবেশ ॥ ১০২৯
 গোকুলবাসীক সবে দেখাই লীলাবদ ।
 কবিলা লীলায়ে মহেশ্বৰে শব্দ ভঙ্গ ॥
 শুনা সভাসৱ সব মহা ভাগৱত ।
 দেখিয়োক কেন কৃষ্ণ দেৱৰ মহত ॥ ১০৩০
 তকতৰ বিয়ি আচৰিলা পুৰন্দৰ ।
 বাখিলন্ত কৃষ্ণে হাতে ধৰিয়া মন্দৰ ॥

ভকতবৎসল দেয় কিনো ভগবন্ত ।
ভকতৰ দুখ এক তিলো নসহন্ত ॥ ১০৩১
হেনয় কৃষ্ণক এৰি কিনো লোক অন্ধ ।
আন দেয় ধৰ্ম্মকেসে কৰয় প্ৰৱন্ধ ॥
অমৃতক তেজি যেন মৰৈ বিষ পানে ।
তেজি সোণা সনিয়াত গাণ্ডি মাৰৈ টানে ॥ ১০৩২
চক্ৰৱৰ্ত্তী পদ এৰি মৰৈ হাল বাই ।
গঙ্গাজল এৰি কাদোৱানী * পানী খাই ॥
কৃষ্ণক তেজিয়া মানে আনক ঈশ্বৰ ।
তাহাৰ জানিবা এহি সব পটন্তৰ ॥ ১০৩৩
হেন জানি আন দেয় ধৰ্ম্মে তেজি আশ ।
কৃষ্ণৰ চৰণে কৰা স্নদূঢ় বিশ্বাস ॥
আন কৰ্ম্ম এৰি ধৰা মাধৱৰ নাম ।
পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১০৩৪

ইন্দ্ৰ-যজ্ঞ ভঙ্গৰ কাৰণে ইন্দ্ৰৰ ক্ৰোধ আৰু
বৃন্দাবনত ঘোৰতৰ বৰ্ষণ ।

সুশ্ৰুৰি

কহে শুক মুনিৰাজা ।
ইন্দ্ৰে পাছে নপাই পূজা ॥
কুপিল গোপক প্ৰতি ।
গৰ্জে আতি স্তবপতি ॥ ১০৩৫
ক্ৰোধে জঙ্ঘাবয় মাখ ।
কৃষ্ণক পাইলেক নাথ ॥
নন্দ আদি গোপগণ ।
নাহি মোক গণাগণ ॥ ১০৩৬
আজি তাৰ কৰো উলি ।
ক্ৰোধে ইন্দ্ৰে এহি বুলি ॥
প্ৰলয়ৰ বেধ আনি ।
বুলিল্য আদেশ বাণী ॥ ১০৩৭

শুন সন্তৰ্ককগণ ।
গোকুলক কৰ ছন্দ ॥
শ্ৰীমদে অন্ধ গোপ ।
মোহোৰ তোলাৱৈ কোপ ॥ ১০৩৮
মই ত্ৰৈলোক্যৰ ৰাজা ।
ভাঙ্গিল মোহোৰ পূজা ॥
মনুষ্য কৃষ্ণক পাই ।
আমাক কটাক্ষো নাই ॥ ১০৩৯
যেন একো মূৰ্খ কাণ ।
এৰি মহা ব্ৰহ্মজ্ঞান ॥
কৰ্ম্মময় পচা নাৱে ।
সংসাৰ তৰিতে চাৱে ॥ ১০৪০
সিটো কৃষ্ণ অপণ্ডিত ।
বহু বন্ধ দুৰ্ব্বিনীত ॥
তাতে কৰি সাস ঘোৰ ।
অপ্ৰিয় আচৰৈ মোৰ ॥ ১০৪১
নন্দ আদি গোপযত ।
শ্ৰীমদে ভৈল হত ॥
কৰ তাৰ গৰ্ব্বচূৰ ।
তল নিয়াউ গোপপুৰ ॥ ১০৪২
গক গাই কৰ ক্ষয় ।
হেন শুনি মেঘচয় ॥
কৃষ্ণ ভকতৰ নাম ।
শুনি গোড়ে বৰৈ ঘাম ॥ ১০৪৩
ভৈল সবে মহাভয় ।
কাট্ৰৈ তনু আতিশয় ॥
দেখি পাছে পুৰন্দৰ ।
বোলে অবে কাক ভব ॥ ১০৪৪
মই ঐবাৱতে চৰি ।
যাইবোহো পাছতে লৰি ॥
দেৱগণো যাইব সাজি ।
যাবিবো ব্ৰহ্মক আজি ॥ ১০৪৫

* কৰোৱানী = বোকাবিহলি বোলাপানী ।

শ্রীমদে হুয়া অক্ষ ।
 মেলিল মেঘব বন্ধ ॥
 ভাঙ্গিল শিকলি যত ।
 ভৈল মেঘ উনমত ॥ ১০৪৬
 পৰম আটোপ কোপে ।
 চলে চপকবে জোপে ॥
 গগন মণ্ডলে থাকি ।
 গৰ্জ্জ গোকুলক ঢাকি ॥ ১০৪৭
 শব্দ আশ্ফাল ববে ।
 ঘনে ঘনে বজ্র পৰে ॥
 আটাসতে কাণ ফাটে ।
 বিজুলি চমক মাটে ॥ ১০৪৮
 দশোদিশ চমৎকাৰ ।
 তিৰি মিৰি অক্ষকাৰ ॥
 সচকিত গোকুলত ।
 ভৈল ব্রজবাসী যত ॥ ১০৪৯
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কবে ভণে ।
 শুনা সমাজিক জনে ॥
 অথিৰ জীৱন দেখা ।
 যেহেন জলব বেথা ॥ ১০৫০
 এই আছে এই নাই ।
 কেনে আছা বাট চাই ॥
 যতেক বিষয় স্থধ ।
 বিচাৰত সবে দুখ ॥ ১০৫১
 ইহাত বিশ্বাস এৰি ।
 জাৰ্ণে চিন্তা মহাহৰি ॥
 জানি এড়া আন কাম ।
 ঘনে ঘনে বোলা বাম ॥ ১০৫২

শ্রীকব গোৱৰ্জন বাৰণ

পদ

ইন্দ্রৰ আদেশে আসি মহামেঘগণ ।
 পৰম প্ৰাৰম্ভে কৰে গগনে গৰ্জ্জন ॥
 হব হব শব্দে পুৰিল দিশ পাশ ।
 বজ্রৰ নিপাতে যেন জ্বলে গৰ্জ্জ্বাল ॥ ১০৫৩
 ভৈল আতি দশোদিশ দিনতে আন্ধাৰ ।
 মিলিল দুৰ্ঘোৰ ভয় ব্রজৰ প্ৰজাৰ ॥
 উড়ুৱাৰে প্ৰচণ্ড বতাসে চালে বাৰে ।
 তিৰি মিৰি বিজুলি চমকয় মাৰে ॥ ১০৫৪
 আকাশত সোসাই মেঘ বায়ুৰ আশ্ফাল ।
 গৰ্জ্জনিত মাটি লৰে কৰ্ণে হানে তাল ॥
 আকৰ্ণ শব্দে বৰিষয় জলধাৰে ।
 শিলা বৃষ্টি কৰে হৰে চেতন সবাবে ॥ ১০৫৫
 গোকুলক ঢাকি বৰষিল নিবস্তৰ ।
 পটে জলধাৰা তন্তু সম ধূলন্তৰ ॥
 খাল বাম সবে ভৈল দেখি একাকাৰ ।
 মিলিল প্ৰলয় যেন প্ৰজা ক্ষয়কাৰ ॥ ১০৫৬
 শিলা সম্পা বৃষ্টি বব বায়ুৰ আন্দোল ।
 নমনিয় দিশ মুণ্ডনিয় মাত বোল ॥
 পৰম বিহ্বল ভাৱ ভৈল বৎস ধেমু ।
 পীড়িলেক শীতে তবতৰি কটম্প তমু ॥ ১০৫৭
 শিলা বৃষ্টি পৰে ছিঙে হাড় মূৰ ঘাব ।
 পেটৰ তলত দাম্বুবিক কৰে আৰ ॥
 চক্ষু জপাই নমাই মাথ কল্পিত স্বভাৱে ।
 মাধৱৰ সন্নীপক ধেমু সদ ধাৱে ॥ ১০৫৮
 গোকুলব পশুৰ দেখিযো কেন জান ।
 জানে বন্ধা কৰ্তা কৃষ্ণ বিনে নাহি আন ॥
 হান্ধাৰ কৰি যুখে যুখে ধেমুগণে ।
 পশিল শব্দে কৃষ্ণৰ চৰণে ॥ ১০৫৯

চপকবে—বেগেদেত ।

পায় গোপ গোপী শিলা বৃষ্টিৰ সন্ধান ।
 শীতে বাতে আতি তনু তৰতৰি মান ॥
 মিলিল প্ৰলয় বুলি ভৈল অচেতন ।
 গৈল ত্ৰাসে আসি সবে কৃষ্ণতে শৰণ ॥ ১০৬০
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ কৃপাময় ।
 বিপদৰ বন্ধু হেবা যাওঁ যমালয় ॥
 যেন লাগৈ চিন্তা আত উপায় সম্প্ৰতি ।
 তোমাৰ চৰণ বিনে নাহি আন গতি ॥ ১০৬১
 একচিতে তোমাতেসে আমি কৰো সের ।
 তুমি বিনে আন একো নজানহো দেৱ ॥
 তুমিসি আমাৰ নিজ নাথ নাৰায়ণ ।
 চৰণ পঙ্কজে আমি পশিলো শৰণ ॥ ১০৬২
 কৰা পৰিত্ৰাণ প্ৰাণ আমাৰ মাধৱ ।
 তুমিসি ব্ৰজৰ প্ৰভু পৰম বান্ধৱ ॥
 তনু পদ পঙ্কজেসে জীৱন আমাৰ ।
 ভকতৰ বন্ধু মধুসূদন উদ্ধাৰ ॥ ১০৬৩
 মথ ভঙ্গ খঙ্গে ইন্দ্ৰ দেৱে বৰিষয় ।
 ঘোৰ শিলা বৃষ্টি বাতে মিলারে প্ৰলয় ॥
 কৰা জাণ্টে বন্ধা জীউ নতু যায় যাবে ।
 কৰৈ কোলাহল সবে আতি আৰ্জ্জ্বাৰে ॥ ১০৬৪
 হেন শুনি ভকত বৎসল কৃপাময় ।
 গোকুলৰ দেখি দুখ নসহে হৃদয় ॥
 ইন্দ্ৰেয় দেখিয়া গৰ্ব্ব গুণস্ত মনত ।
 দেখ দেখ কেন হুৰপতিৰ মহত ॥ ১০৬৫
 পৰম অনন্ত ইটো দেৱতা দুৰ্বাৰ ।
 গৰ্ব্বচূৰ কৰি গুচাওঁ আৰ অহকাৰ ॥
 আপুনি ঈশ্বৰ মই বুলি কৰৈ টাই ।
 আজি শ্ৰীমদ দৰ্প সবে কৰো ঠাই ॥ ১০৬৬
 আমাকো নগৰ্ণে গৰ্ব্ব ভৈল ইন্দ্ৰ অহ ।
 ভকতক কৰৈ মোৰ মাৰিবে প্ৰেৰক ॥
 দেখোক ত্ৰিদেশ দেৱে আজি মোৰ বন্ধ ।
 কণেকে কৰিবো মহেন্দ্ৰেয় মানভঙ্গ ॥ ১০৬৭

দেখোক ত্ৰিদেশ দেৱে মোৰ কেন কঙ্কা ।
 উপায় কৰিয়া সাধো গোকুলৰ বন্ধা ॥
 মই প্ৰাণনাথ ইটো ব্ৰজৰ প্ৰজাৰ ।
 আৰ দুখ দেখি হৃদি নসহে আমাৰ ॥ ১০৬৮
 এহিবুলি ভকতৰ বান্ধৱ মুৰাৰি ।
 একেহাতে গিৰি গৌৰৰ্জনক উভাৰি ॥
 উভতাই ছত্ৰ যেন তুলিলস্ত হৰি ।
 যেন বেঙ্গছতাক ছৱালে থাকৈ ধৰি ॥ ১০৬৯
 এক হাতে পৰ্বতক লীলায়ে উল্লাসি ।
 গোকুলৰ লোকক বুলিলা হৰি হাসি ॥
 হে পিতৃ মাতৃ ব্ৰজবাসী নিবস্তৰ ।
 সত্বৰে পশিয়ো গিৰি গৰ্ভৰ ভিতৰ ॥ ১০৭০
 ধৰিলোহো ছাতি তুলি গিৰি গৌৰৰ্জন ।
 কি কৰিতে পাৰে আৰ বাত বৰিষণ ॥
 গাই গক গোপ গোপী সৰ্বশ্বে সহিত ।
 চাপিয়োক আসি সবে মোৰ সন্নিহিত ॥ ১০৭১
 মোহোৰ হাতবপৰা পৰিব পৰ্বত ।
 হেন শঙ্কা কেহো জানো কৰিয় মনত ॥
 তুমি সব ভকত পৰম প্ৰিয় প্ৰাণ ।
 তোমসাত পৰে মোৰ বন্ধু নাহি আন ॥ ১০৭২
 বিহিলো উপায় সবে চাপা আসি পাশ ।
 ঐত বৃষ্টি বাতৰ নাহিকৈ কিছো ত্ৰাস ॥
 কৃষ্ণৰ আশ্বাস শুনি উল্লসিল মনে ।
 পশিল গৰ্ভত সবে গোপ গোপীগণে ॥ ১০৭৩
 গক গাই শকট সজ্জুত পুৰোহিত ।
 যাৰ যেন হুখ সবে বঞ্চিত তহিত ॥
 নোচোৱয় বাত বৃষ্টি আৰো একোদুখে ।
 গোকুলত অধিকে থাকিলা মহাহুখে ॥ ১০৭৪
 দুই পাদ-পদে প্ৰভু পৃথিবীক ভিৰি ।
 একে হাতে ধৰি আছা গৌৰৰ্জন গিৰি ॥
 তবিল গোকুল শিলা বৃষ্টিৰ সঙ্কট ।
 নিজ ঐশ্বৰ্য্যক কৃষ্ণে কৰিলা প্ৰকট ॥ ১০৭৫

ঈষত হসিত মুখ শ্যাম পদ্মকোষ ।
 অকণ পঙ্কজ নেত্রে দেখন্তে সন্তোষ ॥
 অলক তিলক কেশ নীল আকুঞ্চিত ।
 কনক কিৰীটি শিবে বতনে খচিত ॥ ১০৭৬
 সূন্দর পাণ্ডুর গণ্ড কুণ্ডলৰ কান্তি ।
 অধৰ বাতুল দন্ত মুকুতাৰ পাস্তি ॥
 কচিৰ চিবুক কন্দুকঠ মনোহৰ ।
 কৌস্তভ শোভিত যেন নর দিৱাকৰ ॥ ১০৭৭
 চাক শ্যাম তনু পীত বস্ত্ৰে বিৰচিত ।
 যেন নর মেঘ খণ্ড তড়িত জড়িত ॥
 বহল বন্ধুত মণি মুকুতাৰ হাৰ ।
 কৰৈ জলমল ঝিলিঝিলি পেচন্দাৰ ॥ ১০৭৮
 শ্ৰীবৎস পঙ্কতি প্ৰকাশিত গণ্ডস্থলে ।
 আপাদলম্বিত বনমালা জলে গলে ॥
 সেরৈ মত মধুকৰ সহস্ৰ সংখ্যাত ।
 নর কিসলয় কচি চাক চাৰি হাত ॥ ১০৭৯
 স্মরলিত ভুঞ্জ জলৈ কেয়ূৰ কঙ্কণে ।
 কটিত কনক কাঞ্চি খচিত বতনে ॥
 কন মুন কিঞ্চিগীৰ ধ্বনি তাতে শুনি ।
 মাটিত লোতন্ত্ৰে আছে পাট পীত ভুণি ॥ ১০৮০
 দুখনি চৰণ যেন নর পদ্মকোষ ।
 বহুব নুপুৰে বৰ্জৈ দেখন্তে সন্তোষ ॥
 বহুব পাকৰি নীল আকুলিৰ পাস্তি ।
 আবকত নখ-চন্দ্রচয় কৰৈ কান্তি ॥ ১০৮১
 বহুব উজ্জলিচয় চিকিমিকি কবে ।
 যাক দৰশনে সংসাৰৰ তাপ হবে ॥
 ভকতৰ সাধি শ্ৰীতি জগতৰ তাত ।
 পৰম আনন্দ মূৰ্ত্তি ভৈলা দিবেলাত ॥ ১০৮২
 কোটি শশাঙ্কতো কবি প্ৰকাশৈ শৰাব ।
 সমুদ্রে কোটিত কবি দেখিৱ গম্ভীৰ ॥
 এককোটি মদনে আশ্রিত মুহি ধিৰ ।
 অমৃত কোটিত কবি দেখি বুড়াই কীৰ ॥ ১০৮৩

এক হাতে পদ্ম আঁউৰ হাতে গঙ্গা ধৰি ।
 এক হাতে সবাকো অভয় দেখু হৰি ॥
 এক হাতে গিৰি গৌৰৱক উমাসি ।
 সবাকো নিবেধি চান্ত মহা স্নেহে হাসি ॥ ১০৮৪
 ধেনুগণো আনন্দে চাহন্ত কৃষ্ণ মুখ ।
 অমৃতক পিয়ে যেন নাহি একো দুখ ॥
 সিহবাই লোম নয়নৰ অঁৱৈ জল ।
 চিত্ৰেৰ পুতলি যেন শৰীৰ নিশ্চল ॥ ১০৮৫
 নিকপম ৰূপ দেখি যত ব্ৰজবাসী ।
 পৰম আনন্দে চাটৈ চৌপাশে উপাসি ॥
 আন একো নভাসে লাগিল যেন ধ্যান ।
 মুখ পঙ্কজক কৰৈ নেত্ৰে ভৰি পান ॥ ১০৮৬
 বাহুৱে আলিঙ্গি যেন চেলেকৈ জিহ্বাই ।
 শুশ্ৰুে নাসিকায় যেন মনে অৱগাই ॥
 উপজয় প্ৰেম পুলকিত যত অঙ্গ ।
 ঝৰৈ নয়নৰ নীৰ হৰৈ লিঙ্গ ভঙ্গ ॥ ১০৮৭
 এৰাইল মৰণ ভয় বৃষ্টি উতপাত ।
 কৃষ্ণতে সবাবো চিত পৰিল সাক্ষাত ॥
 নাহিকৈ কাহাবো শৰীৰত সাৱধান ।
 মধুৰ মূৰ্ত্তিক মাত্ৰ মনে কৰৈ ধ্যান ॥ ১০৮৮
 মাধৱো সদায়ে চান্ত নয়ন গম্ভীৰে ।
 সততে অমৃত যেন সিঞ্চন্ত শৰীৰে ॥
 নাহি ক্ষুধা তৃষ্ণা শাস্ত চিত ভৈল আতি ।
 আনন্দতে গৈল সাত দিন সাত বাতি ॥ ১০৮৯
 ভকতৰ বাহুৱে মাধৱে লীলা কৰি ।
 একহাতে সাত দিন গৌৰৱন ধৰি ॥
 নটলিলা তিলেকো খোজেকো নচলিল ।
 ত্ৰিাদশ দেৱৰ দেখি বিশ্বয় ঝিলিল ॥ ১০৯০
 পৰম আটোপ কোপে ইন্দ্ৰে ববধিল ।
 সকলে নিশ্চল যেন ভয়ত স্থলিল ॥
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ দেখি পৰম প্ৰভাৱ ।
 চুব ভৈলা পৰ্বৰ স্থানি আইল সৰ্বগাৱ ॥ ১০৯১

ভ্রষ্ট অঙ্গীকার ভৈলা ত্রিংশত নাথ ।
 নিশ্বাস তেজিয়া লাজে চপবাইলা মাথ ॥
 ভৈলো মই মিছাত বিবোধি মাধরব ।
 লোম লাৰিবাকো নপাবিলো গোকুলব ॥ ১০৯২
 বিবর্ণ বদনে ইস্তদেদে আদেশয় ।
 এব ববিষণ সম্বর্তক মেঘচয় ॥
 আউৰ বৃষ্টি কবি কাৰ উড়ুরাস চাই ।
 এহি বুলি গৈলা ইস্ত লাজে নিজ ঠাই ॥ ১০৯৩
 গুচি গৈল মেঘগণ গগন নিৰ্মল ।
 ভৈলন্তু প্ৰকাশ আসি সূৰ্য্যৰ মণ্ডল ॥
 দশোদিশ স্ত্ৰপ্ৰসন্ন দেখিয়া মুবাৰি ।
 বুলিলা বচন হাসি গোরক্কনধাৰী ॥ ১০৯৪
 হে পিতৃ-মাতৃসব গোপগোপীগণ ।
 গুচিল সকলে আবে বাত ববিষণ ॥
 গৈলন্তু উলটি ইস্ত হুয়া মহালাজ ।
 নাহি ভয় সপুত্ৰ বান্ধৱে হুয়ো বাজ ॥ ১০৯৫
 এবে সবে স্ত্ৰথাইলে বৃষ্টিৰ জল মানে ।
 নকৰিবা কেহো শঙ্কা আমি বিঘ্ৰমানে ॥
 ভৈল হেন শুনি সবে পৰম সন্তোষ ।
 কবৈ গোপ-গোপী জয় জয় কৃষ্ণ ঘোষ ॥ ১০৯৬
 স্ত্ৰী বাল্য বৃদ্ধ আদি যত গোপগণ ।
 স্বকি স্বকি ডাকি গক কৰিলা গমন ॥
 সৰ্ব্বশ্ৰে সহিতে লৈয়া শকট মণ্ডলি ।
 শিক্কা বেণু বাই যায় মহোৎসৱে চলি ॥ ১০৯৭
 পৰম আনন্দ মনে নন্দ গোপবাজ ।
 ব্ৰজবাসী সহিতে গৰ্ভব ভৈলা বাজ ॥
 কল্পে শিক্কা ঘাটৈ বাশী শুনি গলাবাৰ ।
 কৃষ্ণ গুণ গান্না কবৈ পৰম উৎসৱ ॥ ১০৯৮
 জগত ঈশ্বৰ হৰি কবি মহালীলা ।
 পুনৰপি পৰ্বতক স্বস্থানে ধাপিলা ॥
 পিতৃব মাতৃব পাছে সৰীপ চাপিলা ।
 দেখিয়া দশোদী মন্দে গলত বাহিলা ॥ ১০৯৯

সারটি বোহিণী বামে পাইলন্তু আহ্লাদ ।
 চিবঞ্জীৱী বাপ বুলি দেন্তু আশীৰ্বাদ ॥
 আনন্দে ত্ৰিলি উপজিল প্ৰেম ভাৱ ।
 লোতকে তিয়াইলা বাম মাধরব গাৱ ॥ ১১০০
 যত গোপগণ প্ৰেমে পৰিপূৰ্ণ চিত ।
 কৃষ্ণক আৱৰি আদৰিলা যথোচিত ॥
 নয়ন সজলে সবে বোলন্তু সাহ্লাদে ।
 তৰিলো দুৰ্গতি সবে তোমাৰ প্ৰসাদে ॥ ১১০১
 মহা স্নেহে হৃদয় নধৰে গোপীগণে ।
 কৃষ্ণক আৱৰি বোঁলে প্ৰশংসা বচনে ॥
 দুৰ্ব্বাক্কত দধি দুহু কুসুম চন্দনে ।
 পূজিল গোঁৱৰে বঙ্গ কৃষ্ণৰ চৰণে ॥ ১১০২
 গগনক ঢাকি সিদ্ধ কিম্বৰ চাৰণ ।
 ভুতি পঢ়ি কৰে শিবে পুষ্প ববিষণ ॥
 বজাৱে ছন্দুভি শঙ্খ নাচে অপেখৰী ।
 উষক প্ৰযুখে নাচে হাতে তাল ধৰি ॥ ১১০৩
 দেখাই অনন্তৰে কৃষ্ণে ঈশ্বৰ শক্তি ।
 মহাবঙ্গে চলি ভৈলা গোকুলক প্ৰতি ॥
 গোপশিশুগণে শিক্কা বেণু বাৱে বেঢ়ি ।
 কৃষ্ণ সমে কোঁড়ুকে কৰন্তে যাস্তু খেড়ি ॥ ১১০৪
 কৃষ্ণ দৰশনে এৰাই সংসাৰ দুখ ।
 গোপীসব নয়নে পিয়ন্তু কৃষ্ণমুখ ॥
 কৃষ্ণৰ বালক লীলা অনুবাগে গাৱে ।
 চিতক আকুল কাৰো কবৈ প্ৰেমভাৱে ॥ ১১০৫
 পুলকিত তনু নয়নব নীৰ ৰবে ।
 কৃষ্ণ পদ পঙ্কজক হৃদয়ক ধৰে ॥
 হে বহু মথাই বুলি কেহো পাটৈ উকি ।
 নিৰ্ভব আনন্দে চলৈ কতোহো নিচুকি ॥ ১১০৬
 কৃষ্ণতে মজিল মন হুয়া মহা ভোল ।
 জয় জয় কৃষ্ণ বুলি কবৈ আতি বোল ॥
 এহিমতে কবি সবে আনন্দ আশেষ ।
 পৰম আনন্দে ভৈলা ব্ৰজত প্ৰবেশ ॥ ১১০৭

কৃষ্ণৰ কিৰুবে কহে শুনা নিবস্তব ।
 ভকত বৎসল গুণ দেখা মাধৱৰ ॥
 পৰম আটোপে আসি সাজি পুৰন্দৰ ।
 লোমো লাৰিবাক নপাবিল গোকুলৰ ॥ ১১০৮
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণত কৰৈ যিজনৈ ভকতি ।
 তাক কি লজ্জিবে আৰ পাৰিবে দুৰ্গতি ॥
 এক চিতে কৰৈ যিটো কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন ।
 তাক বক্ষা কৰন্তু আপুনি নাৰায়ণ ॥ ১১০৯
 হেন জানি নৰতনু নেনা আলে জালে ।
 কেতিক্ষণ পৰা আসি ধৰিলেক কালে ॥
 দেৱৰো দুৰ্ভ ইটো জন্ম ভাৰতত ।
 হবাই চিন্তামণি যেন জানিবা হাতত ॥ ১১১০
 নিশ্চয়ে হৈবেক পুনু পৰলোকে গতি ।
 এৰিবা বিলম্ব লৱা সমল ভকতি ॥
 অঢ়াপি শাস্ত্ৰৰ তত্ত্ব নপৰ্শৈ কাণত ।
 কলিত পৰম গতি হৰি কীৰ্ত্তনত ॥ ১১১১
 হৰিৰ নামত যত ধৰ্ম্মৰ নিবাস ।
 হেন অনুমানি সবে এৰিয়ো আলাস ॥
 পৰম বাক্ষৰ মাধৱৰ গুণ নাম ।
 জানি নিবস্তবে নবে বোলা বাম বাম ॥ ১১১২

নন্দ আৰু গোপনকনক আলোচনা

দুৰ্ভ

শুক নিগদতি শুনা কুকপতি
 বাত বৃষ্টি য়েবে পৈল ।
 কৃষ্ণৰ আশ্চৰ্য্য মহিমা দেখিলা
 সবেয়ো বিস্ময় ভৈল ॥
 নন্দক আৱৰি গোপগণে বোলৈ
 শুনা নন্দ মহাশয় ।
 তোমাৰ পুত্ৰ যেন যেন কৰ
 নহুত এত বোহয় ॥ ১১১৩

সাত ববিধৰ শিশু কৃষ্ণে ইটো
 দেখা কৰৈ কেন লীলা ।
 ছত্ৰাকৃতি কৰি এক হাতে জুলি
 পৰ্বতক উল্লাসিলা ॥
 যেন পদ্ম পুষ্প প্ৰমত্ত মাতঙ্গে
 কৌতুকতে থাকৈ ধৰি ।
 হেন কৃষ্ণ ইটো গোপৰ গৃহত
 উপজিলা কেন কৰি ॥ ১১১৪
 ভালমতে নতু আখিৰো ফুকাই
 কৃষ্ণে একো নতু জানে ।
 এতেকতে প্ৰাণ শুধিলা ধৰিয়া
 পুতনাৰ তন পানে ॥
 ত্ৰিতয় মাসৰ শিশু কৃষ্ণে ইটো
 মৱক নাপায়া লাগ ।
 কান্দতে শকট উভবি পবিল
 চৰণৰ লাগি আগ ॥ ১১১৫
 এক ববিষতে দৈত্য চক্ৰবাত্তে
 আকাশক নিল হৰি ।
 শিলাত পেহ্লাই তাৰ প্ৰাণ লৈলা
 গলত চিপিয়া ধৰি ॥
 কিয় মাটি খাইলি যশোদা সোধন্ত
 কৃষ্ণে মুখ প্ৰকাশিলা ।
 গৰ্ভৰ ভিতবে সমস্তে জগুত
 যশোদা দেৱী দেখিলা ॥ ১১১৬
 পৰম শঙ্কিত তনু বোৰাকিত
 ভয়ে তুতি কবিলন্ত ।
 এত্ৰেকে জানিলো তোমাৰ তনু
 নহুত এত্ৰে নোহুত ॥
 যশোদা ধৰিলা উবলে বাঞ্চিলা
 লবনু খাইবাৰ পদে ।
 টানতে উবল উভবি পবিল
 অৰ্হুত চও পদে ॥ ১১১৭

বৎস অম্বুবক মাঝিলা স্থানিয়া
কপিথক লাগি কোপে ।
বক দানরক লীলায়ে চিবিলা
ঠোঠত ধৰি আটোপে ॥
সবাক্ষরে বধি ধেমুক দৈত্যক
তাললে * হানি আচাৰি ।
গোপৰ শিশুক ভুঞ্জাইলা কৌতুকে
পকা তাল ফল শাৰি ॥ ১১১৮
বলোৰ হাতত উগ্র প্রলম্বক
মবাইলাহা লীলা কৰি ।
বন বহ্নি হস্তে গক গোপগণ
আনিলা এস্তে উদ্ধাৰি ॥
চুৰ্জ্জন কালীক দমিয়া হৃদব
খেদাইলা এস্তে নিকালি ।
কবিলা নিৰ্ব্বিন্ন জল যমুনাৰ
শিশু মহা বলশালী ॥ ১১১৯
ঘোৰ অজগৰ কপে অঘাস্তব
গিলিলেক বেস্তু বাই ।
গোবন্ধ দামুৰি সহিতে বজাইলা
তাহাৰ প্ৰাণ ছড়াই ॥
তোমাৰ পুত্ৰত স্বভাৱে বাঢ়য়
কিসক আমাৰ স্নেহ ।
এহেস্তেসে জানো জগতৰ আত্মা
উপজৈ মনে সন্দেহ ॥ ১১২০
কৈত শুনি আছা সাত ববিষব
ছৱাল ইটো সাক্ষাতে ।
লীলা কৰি সাত দিন ধৰি থাকৈ
পৰ্বতক একে হাতে ॥
এহেস্তে ঈশ্বৰ পুৰুষ নিশ্চয়
জানিলো দেখিয়া কাজ ।
মাহুৰ নোহয় তোমাৰ অজ্ঞ
শুনিলোক গোপবাক ॥ ১১২১

নন্দো বোলন্ত শুনা গোপগণ
এৰিয়ো শঙ্কা শিশুত ।
গোপ্য কৰি গৰ্গে কহিছা আমাত
পুত্ৰৰ গুণ বহুত ॥
সত্যে শুরু বৰ্ণ ত্ৰেতাতে বাতুল
দ্বাপবে আছিল। শ্যাম ।
আবে কৃষ্ণবৰ্ণ ভৈলন্ত যিহেতু
আহানেসে কৃষ্ণনাম ॥ ১১২২
তোমাৰ তনয় ভৈলা কদাচিত
বহুদেৱ গৃহে জাত ।
বাহুদেৱ নাম হৈবেক এতেকে
তোমাৰ পুত্ৰ প্ৰথ্যাত ॥
নাম কপ আন বিস্তৰ আছয়
গুণ কৰ্ম অনুসাৰে ।
অনেক কল্যাণ সাধিবন্ত এস্তে
গোকুল সমে তোমাৰে ॥ ১১২৩
এহি পুত্ৰ হেতু অনেক দুৰ্গতি
তৰিবাহা মহাশয় ।
সন্তক পালিব ছুটক নাশিব
তোমাৰ ইটো তনয় ॥
তোমাৰ পুত্ৰত প্ৰীতি বাঢ়ে যাব
এক চিতে কৰৈ বতি ।
পাপ শক্ৰ তাৰ নিসন্ধি হৈবেক
পাইবেক পৰম গতি ॥ ১১২৪
হেন জানা নন্দ নন্দন তোমাৰ
পুৰুষ মध्ये উত্তম ।
শ্ৰী যশ কীৰ্তি পৰম প্ৰভাৱ
গুণে নাবাৰণ সম ॥
হেন গোপ্য কথা কহিলন্ত গৰ্গে
পূৰ্বত যোত নিশ্চয় ।
এতেকে জানিলো নাবাৰণ অংশ
অবশ্যে যোব তনয় ॥ ১১২৫

হেন জানি সবে শঙ্কা পবিহবা
নাহি আত অন্তরথা ।
সমস্তে গোপব গুচিল সংশয়
নন্দব শুনিয়া কথা ॥
নন্দক বেড়িয়া প্রশংসা কবিয়া
ধন্য ধন্য গোপবাজ ।
কৃষ্ণকো পবম ভকতি অর্চিলা
যতেক গোপ সমাজ ॥ ১১২৬
পবম হবিষে গৈলা ঘরাঘবি
কৃষ্ণব মহিমা শুনি ।
ঈশ্বর কৃষ্ণব চবিত্রে বাজাত
কহিলন্ত শুকমুনি ॥
কৃষ্ণব চবিত্রে সম্যকে অমৃত
শুনি পবীক্ষিত বায় ।
সংসারব ক্লেশ সকলে গুচিল
ক্ষুধা তৃষা একো নাই ॥ ১১২৭
মখভঙ্গ খঞ্জে ইস্ত্রে ববছিল
গোকুল মাঝিবে বুলি ।
ভকত তাবিলা গিবি গোরক্কন
একেহাতে যিটো তুলি ॥
পবম লীলায় কবিলাহা চুব
মহেন্দ্রব দর্প ঘোব ।
হেনয় কৃষ্ণব চবণত নিতে
পীৰিতি বাঢ়োক মোব ॥ ১১২৮
শুনিয়েক লোক যেনমতে হবি
কবিলা বন্ধা গোকুল ।
ভকতব পদে জানিবা নিশ্চয়
আপুনি হবি আকুল ॥
হেনয় পবম কৃপালু ঘেরতা
নাহি কৃষ্ণ বিনে কেব ।
সংসার ভবিবে ইচ্ছা আছে বাব
কৃষ্ণক কবিয়ো সেব ॥ ১১২৯

যাব গুণ নাম শ্রবণ মাত্রকে
কালবো এবাই হাত ।
আন চাইত তার খুজিবে নলাগৈ
হিয়াতে দেখা সাকাত ॥
যাহাক শ্রবণে মহা পাপীগণে
তেখনে মাত্রকে তবে ।
হেন হবি নাম কোচত আছন্তে
সংসার সাগরে মবে ॥ ১১৩০
নাহি সিকা টক্কা ব্যয় কায়ক্লেশ
ভকতিত একো নাই ।
যেন তেন মতে কৃষ্ণক শ্রবিলে
এতেকে মুকুতি পাই ॥
পবম সুলভ ভগবন্ত সেৱা
জানিয়ে এবিয়ো হেলা ।
অথিব জীরন কেতিক্ষণ যায়
মুছ্য মিলৈ কোন বেলা ॥ ১১৩১
আউব কি ভাবতে মনুষ্য হইবাহা
এবিয়োক ইটো আশা ।
তিলকতে ইটো লোক এবি ঘোব
যমপুবে হৈব বাসা ।
হেন জানি বুধা কথা পবিহবি
তবিবাব কবা কাম ।
কৃষ্ণব কিঙ্কবে বচিল শঙ্কবে
ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১১৩২

ইন্দ্রব কক-তব আক শ্রবণীযবাণা শ্রীকৃষ্ণব অতিবেক

পদ

বাজাক সমুখি নিগদতি মুনি শুকে ।
শুনা কৃষ্ণ কথা জানো পবম উৎসুকে ॥
স্বর্গ হন্তে যিহতে শ্রবণী ইন্দ্রে আসি ।
কবিল কৃষ্ণক মুক্তি মহিমা একাশি ॥ ১১৩৩

গৌরজন ধৰি য়েবে বাখিলা ব্ৰজক ।
 মহা চিন্তা ভয় প্ৰবেশিল বাসৱক ॥
 পাইলা লাজ ঈশ্বৰ কৃষ্ণক লগাই কৰ্ত ।
 শ্ৰীমদ ইন্দ্ৰেব সকলে ভৈল ব্ৰহ্ম ॥ ১১৩৪
 হৰিক কৰিয়া দ্ৰোহ দগধ হৃদয় ।
 নাহি স্থখ শাস্তি গুণি গাঙ্ঘি মহাশয় ॥
 সুবতী সহিতে পাছে আসি স্বৰ্গ হুস্তে ।
 পাইলন্ত কৃষ্ণক ভেট নিৰ্জনে দুইহুস্তে ॥ ১১৩৫
 মাধৱৰ মহিমা সুমৰি সুবনাথ ।
 লাজে ভয়ে ভৈলা পুৰন্দৰ হেঠ মাথ ॥
 মুকুটৰ আগে ছয়ো চৰণক ছুই ।
 দণ্ডৱতে পবিলন্ত কৃতাঞ্জলি ছুই ॥ ১১৩৬
 আচৰিলো দ্ৰোহ মই মহা অহঙ্কাৰে ।
 ছম ছমি কান্দন্ত লোতক পৰৈ ধাৰে ॥
 ছাই ভৈল গৰ্বৰ সবে বাসৱৰ যত ।
 পৰি পৰি প্ৰণামন্ত কৃষ্ণ চৰণত ॥ ১১৩৭
 কতোবেলি শাস্ত হুয়া দেৱতাৰ নাথ ।
 কৰঘোৰে ভূতি আৰস্তিলা দোৱাই মাথ ॥
 ক্ষেমিয়োক মোৰ অপবাধ নাৰায়ণ ।
 শ্ৰীমদে অঙ্ক আতি মই মুঢ়জন ॥ ১১৩৮
 শুদ্ধ ব্ৰহ্ম মূৰ্তি তুমি সৰ্ব্বজ্ঞ আপুনি ।
 তোমাক নোচোৱৈ বজন্তম একো গুণি ॥
 অধীন তোমাৰ মায়া তুমি নিত্য বোধ ।
 এতেকে তোমাত নাহি বাগ লোভ ক্ৰোধ ॥ ১১৩৯
 যত্ৰপি সবাতো সম তুমি প্ৰভু হৰি ।
 তথাপি দুৰ্ভক দণ্ড কৰা অৱতৰি ॥
 তুমি শুক পিতৃ জগতবে মহেশ্বৰ ।
 তুমি কালমূৰ্তি জগতবে দণ্ডধৰ ॥ ১১৪০
 জগতবে হিতক চিন্তিয়া বাবথাৰ ।
 লীলায়ে ধৰাহা নানাৰিধ অৱতাৰ ॥
 উপকাৰ সাধি ক্ৰীড়া কৰিয়া প্ৰভুৰ ।
 ঈশ্বৰ মানিৰ সবে গৰ্ব কৰা দুৰ ॥ ১১৪১

মই হেন যত মুঢ়ে নৃপতি বোলাৱে ।
 এৰৈ মদ গৰ্বৰ সবে তোমাৰ প্ৰভাৱে ॥
 তোমাক দেখিয়া ভয় সাগৰত মজে ।
 তেবেসে তোমাৰ ইটো চৰণত ভজে ॥ ১১৪২
 কি কহিবো প্ৰভু মই মহিমা তোমাৰ ।
 দুৰ্জনেকো দণ্ড কৰি কৰা উপকাৰ ॥
 তোমাৰ প্ৰসাদে গুচে শ্ৰীমদ অঙ্ক ।
 ভকতি পছত হোৱৈ তাহাৰ প্ৰৱন্ধ ॥ ১১৪৩
 জগতবে হেন হিত কৰি লক্ষ্মীপতি ।
 যাহাক স্মৰণে অধমৰো সাধৈ গতি ॥
 ঈশ্বৰ স্বৰূপে জগতকে আছা ব্যাপি ।
 নজানি কৰিলো হেলা মই মহাপাপী ॥ ১১৪৪
 ইটো শ্ৰীমদে মোক কৰিলেক অঙ্ক ।
 তোমাৰ ব্ৰজক কৰো মাৰিবে প্ৰৱন্ধ ॥
 নজানিয়া তোমাক লগাইলো অসন্তোষ ।
 ক্ষেমিয়োক মই পাতকীৰ যত দোষ ॥ ১১৪৫
 আৰ ইটো ইন্দ্ৰপদে মোৰ নাহি কাজ ।
 তিয়াগিলো আজি ধৰি অত্ৰাৱতী বাজ ॥
 আউৰ জোনো ছনাই হোৱৈ হেন দুৰ্ভমতি ।
 তোমাৰ পাৱত থাকো কৰিয়া ভকতি ॥ ১১৪৬
 পৃথিবীৰ খণ্ডিবাক লাগি মহাভাৰ ।
 দৈৱকীৰ গৰ্ভে পুত্ৰ ভৈলা অৱতাৰ ॥
 সমস্তে দৈত্যৰ প্ৰভু কৰিলা প্ৰলয় ।
 ভকত জনক দিবা পৰম নিৰ্ভয় ॥ ১১৪৭
 হেন জানি ভৈলো মই চৰণৰ দাস ।
 মৰিলো বোলাহা গুচোক গৰ্ভত্ৰাস ॥
 নমো মদুপতি কৃষ্ণ পৰি কৰো সেৱ ।
 পৰম পুৰুষ তুমি বিনে নাহি কেৱ ॥ ১১৪৮
 নিত্য নিবজ্ঞন শুদ্ধ আনন্দ স্বৰূপ ।
 ভকতৰ বেন ইচ্ছা তেনে ধৰা ৰূপ ॥
 সুহি পৰিছিন্ন সকলোবে অন্তৰ্ভাৰী ।
 ভকতি প্ৰলাপ মানো তোমাক প্ৰণামি ॥ ১১৪৯

দেখিযোক প্রভু মই কেনুৱা অৰোধ ।
 মথভঙ্গ দেখি উপজিল মহাক্ৰোধ ॥
 তোমাৰে ব্ৰজত লগাইলোহো উতপাত ।
 বধিবাক মনে কৰিলোহো বৃষ্টিবাত ॥ ১১৫০
 হেন অপবাধীকো কৰিলা উপকাৰ ।
 গুচাইলাহা মোৰ মহাব্যাধি অহঙ্কাৰ ॥
 আবে ভৈলো পৰম ঈশ্বৰ পৰিচয় ।
 পাপীক প্ৰসাদ কিনো দিলা কৃপাময় ॥ ১১৫১
 তুমিসে ঈশ্বৰ গুণ জানি নাৰায়ণ ।
 তোমাৰ চৰণে প্ৰভু পশিলো শৰণ ॥
 এহিমতে ইন্দ্রে তুতি কৰিলা বিস্তৰ ।
 হাসি হৰি দিলা পাছে ইন্দ্রক উত্তৰ ॥ ১১৫২
 শুনা পুৰন্দৰ তুমি খেদ কৰা দূৰ ।
 তোমাৰূপে কৃপায় কৰিলো দৰ্প চূৰ ॥
 গুচিল প্ৰমত্ত ভাৱ শাস্ত ভৈল মন ।
 সদায় কৰিবা আবে শ্ৰৱণ কীৰ্তন ॥ ১১৫৩
 শ্ৰীমদে অঙ্ক যিটো ভৈলা দুৰাশয় ।
 মই কৰো দণ্ড সিটো মোক নেদেখয় ॥
 উপজিল স্নেহ যাক মোৰ বুলি ধৰো ।
 শ্ৰীমদ সম্পত্তিৰ গৰ্ব তাৰ হৰো ॥ ১১৫৪
 খেদ পৰিহৰি চলিযোক দেৱৰাজ ।
 মোৰ আজ্ঞা পালি ভুঞ্জিযোক স্বৰ্গৰাজ ॥
 থাকিয়ো স্বৰ্গত এৰি দস্ত অহঙ্কাৰ ।
 আমাত ভকতি যেন নুগুচৈ তোমাৰ ॥ ১১৫৫
 ইন্দ্রক প্ৰবোধ য়েবে দিলা জগন্নাথ ।
 আগ হয় স্বৰ্গী নমাইলা আসি মাথ ॥
 নিজ অংশ ধেমুগণ সহিতে সাদৰি ।
 গোপকণী কৃষ্ণক বুলিলা তুতি কৰি ॥ ১১৫৬
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ কৃপাময় মহেশ্বৰ ।
 বাখিলা বংশক মোৰ তুমি দাৰোদৰ ॥
 তুমিসে পৰম দেৱ ত্ৰিজগত পতি ।
 তোমাৰ চৰণে কয়ে কয়ে হোক গতি ॥ ১১৫৭

গো বিপ্ৰ দেৱতাৰ হোক অদ্ভুতয় ।
 ছয়োক আপুনি ইন্দ্র কৃষ্ণ কৃপাময় ॥
 অভিষেক কৰিবাক তোমাক সম্পত্তি ।
 আসি আছে আমি ব্ৰহ্মাৰেনে অমুমতি ॥ ১১৫৮
 এহি বুলি কেশৱক স্তম্বি প্ৰত্যেক ।
 আপুনাৰ কীৰ্তি কৰিলেক অভিষেক ॥
 ইন্দ্রে সমে উঠি দেৱ ঋষি সব যত ।
 আকাশী গজাৰ জল সিঞ্চিলা শিবত ॥ ১১৫৯
 অদিতি প্ৰমুখ্যে দেৱমাতা সব শিবে ।
 উৎসৱে সিঞ্চিলা দুৰ্বাক্ত দধি কীৰ্তি ॥
 আশেষ স্বৰ্গী পুষ্প সততে বৰিষে ।
 সমস্তে গোবিন্দ নাম ধৈলস্ত হৰিষে ॥ ১১৬০
 নাৰদ ভৃগুক আদি কৰি বিছাধৰ ।
 তাল ধৰি গাৱে গুণ গীত মাধৱৰ ॥
 সিদ্ধ য়ুনি কৰৈ তুতি নাচে অপেধৰা ।
 পুষ্প বৃষ্টি কৰৈ কতো আকাশৰ পৰা ॥ ১১৬১
 য়েবে গোঁৱ ইন্দ্র ভৈলা জগত আধাৰ ।
 ত্ৰৈলোক্যত মিলি গৈলা আনন্দ আপাৰ ॥
 কৰিলেক ধেমু সবে দুহু আপ্পাৰিত ।
 নদী সবে বহুৱৈ পলম্পি পঞ্চায়ত ॥ ১১৬২
 তক সবে শ্ৰৱৈ মধু ধৰি বিপৰীত ।
 নবৈলে উপজৈ শস্য আপুনি ভূমিত ॥
 ধৰিলে পৰ্বতে নানা বস্ত্ৰ মণিগণ ।
 য়েবে অভিষেক ভৈলা প্ৰভু নাৰায়ণ ॥ ১১৬৩
 দেৱঋষি স্বৰ্গী সহিতে ইন্দ্রদেৱ ।
 অভিষেকি কৃষ্ণক কৰিলা পৰি দেৱ ॥
 সবে মহা আনন্দে গোবিন্দ নাম ধৈলা ।
 মেলানি মাগিৱা নিজ থানে চলি গৈলা ॥ ১১৬৪

বকণৰ দূতবহাৰা নৰ্ধ-হৰণ আৰু শ্ৰীকৃষ্ণবহাৰা নন্দ-উদ্ধাৰ

পদ

বাজাক বোলন্ত শুকে নৃপতি শুনিলা ।
 যেনমতে গৌৰৰ্দ্ধন মাধৱে ধৰিলা ॥
 সম্প্ৰতি শুনিয়ো আৰো কৃষ্ণৰ চৰিত ।
 আত পৰে পুণ্য নাহি লোকৰ কলিত ॥ ১১৬৫
 একদিনা নন্দে একাদশী ব্ৰত ধৰি ।
 নানাবিধ নৈবেদ্যে পূজিলা দেৱহৰি ॥
 আৰ দিনা ছাদশীক অন্ন মাত্ৰ জানি ।
 নিশা ভাগে স্নানিবাক গৈলা মহামুনি ॥ ১১৬৬
 আথে বেথে বুৰ দিলা যমুনাৰ জলে ।
 বকণৰ দূতে তাক ধৰি নিলা বলে ॥
 বন্দী কৰি নিলা পাছে বকণৰ পাশ ।
 নন্দক নেদেখি গোপগণ ভৈলা ত্ৰাস ॥ ১১৬৭
 ত্ৰাহি কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি কৰৈ কোলাহল ।
 সুপুঞ্জিলা নন্দ যমুনাত গৈল তল ॥
 কৰিয়ো উদ্ধাৰ ভূমি ভকত বান্ধৱ ।
 আৰ্ত্তবাৰ শুনি আসি মিলিলা মাধৱ ॥ ১১৬৮
 বকণে নিলন্ত জানি জগতৰ স্বামী ।
 দিলন্ত পাছতে বুৰ যমুনাত নামি ॥
 নাহি নাহি ভয় বুলি শ্ৰদ্ধ দিলা ডাক ।
 একে ভিলে পাইলা গৈয়া বকণ সভাক ॥ ১১৬৯
 আসিলন্ত দেখিলা ঈশ্বৰ বনমালী ।
 আথে বেথে বকণে উঠিলা গাৱচালি ॥
 মিলিল উৎসৱ আতি প্ৰেম অনুৰাগে ।
 লৰাঙ্কৰে পবিলন্ত চৰণৰ আগে ॥ ১১৭০
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে দীপে বন্ধৱ সন্তাবে ।
 অচিল কৃষ্ণক মহা বিধি ব্যৱহাবে ॥
 ধুৱাইলা চৰণ ধৰি কৰি সতকাৰ ।
 আজিসে সাকল ভৈল চক্ৰ আশাৰ ॥ ১১৭১

তমু চৰণত আছে ভকতি যাহাৰ ।

দিসে অশ্ৰুমাে পাৰে সংসাৰৰ পাৰ ॥
 ধ্যানতো নপাৰে যাক সিদ্ধ যুনিগণ ।
 কিনো মোৰ ভাগ্য হেন দেখিলো চৰণ ॥ ১১৭২
 নমো নমো তগৱন্ত পূৰ্ণ সনাতন ।
 অন্তৰ্য্যামী জীৱৰ নিয়ন্তা নাৰায়ণ ॥
 বিবিধ কল্পনা মায়ী নোচোটে যাহাক ।
 পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণ প্ৰণামো তোমাক ॥ ১১৭৩
 তোমাৰ চৰণে কিবা বুলিবো অধিক ।
 আনিলেক ধৰি দূতে তোমাৰ পিতৃক ॥
 নজানি কৰিলো দোষ অজ্ঞানী বৰ্দ্ধৰ ।
 ইটো অপৰাধ ক্ষমা কৰা দামোদৰ ॥ ১১৭৪
 এহি বুলি নন্দক আগত দিলা আনি ।
 নিয়োক তোমাৰ পিতৃ শ্ৰদ্ধ চক্ৰপাণি ॥
 কৰিল বকণে আনো অনেক কাতৰ ।
 বুলিলা আশ্বাস তাক জগত ঈশ্বৰ ॥ ১১৭৫
 অনেক গোঁৱৰ কৰি পিতৃক সাদৰি ।
 বকণ লোকৰ পৰা আনিলা উদ্ধাৰি ॥
 দেখি বন্ধু বান্ধৱৰ মিলিল সন্তোষ ।
 জয় কৃষ্ণ জয় কৃষ্ণ কৰৈ মহা ঘোষ ॥ ১১৭৬
 সবাকো সমুখি নন্দে বুলিলা বচন ।
 পৰম আশ্চৰ্য্য কথা শুনা গোপগণ ॥
 মোক হৰি নিলা বকণৰ অনুচৰ ।
 দেখিলোহো পৰম ঈশ্বৰ্য্য বকণৰ ॥ ১১৭৭
 দেৱতো নাহিকৈ জানো এমুৱা সম্প্ৰতি ।
 শুনিয়ো আশ্চৰ্য্য ইটো কৃষ্ণৰ সম্প্ৰতি ॥
 সিটো দিগপাল দেৱ হুতি স্বৰবায় ।
 কৃষ্ণক দেখিমা তেহো ভৈলা মুগ্ধপ্ৰায় ॥ ১১৭৮
 আথে বেথে উঠিলন্ত আতি অনুৰাগে ।
 সবান্ধৱে পবিলন্ত চৰণৰ আগে ॥
 পূজিলা বন্ধৱ দিৱা অনেক সন্তাব ।
 পৰি সৰুটুখে কৰিলন্ত নমস্কাৰ ॥ ১১৭৯

বুলিলা কাণ্ডৰ যত তাবো নাহি সমা ।
 আজিসে দেখিলো ইটো কৃষ্ণৰ মহিমা ॥
 অত্ৰাপি স্মৰি মোৰ চিত নুহি ধিব ।
 এতিক্ষণে দেখা মোৰ সিহৰৈ শৰীৰ ॥ ১১৮০
 এবেসে জানিলো কৃষ্ণ নোহস্ত মানুষ ।
 সাক্ষাতে দেখিলো এন্তে পৰম পুৰুষ ॥
 আস্ত আউৰ শঙ্কা নকৰিবা একো প্ৰাণী ।
 সবাকো সম্বুধি নন্দে বুলিলন্তু বাণী ॥ ১১৮১
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ কথা শুনা নিবস্তবে ।
 নাহিকৈ পৰম পুণ্য আউৰ আত পবে ॥
 এহিমানৈ পৰম পৌকষ পুৰুষৰ ।
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰিবেক কেশৱৰ ॥ ১১৮২
 চাৰিয়ো বেদৰ সাৰ ইটো কৃষ্ণকথা ।
 হেন জানি নবতনু নকৰিয়ো বৃথা ॥
 দিনে দিনে যায় আয়ু যুত্যা চাপে পাশ ।
 কেতিক্ষণ কাল অজগৰে কৰৈ গ্ৰাস ॥ ১১৮৩
 ধন জন জীৱন তিলেকে হৈব ছন্ন ।
 একলে কৰিবা পৰলোকক গমন ॥
 যমৰ ঘটনা নিষ্ঠে ভুঞ্জিবাক লাগে ।
 হেন আপদক কিয় নেদেখিয় আগে ॥ ১১৮৪
 চিন্তিয়ো উপায় নতু মিলন্তে মৰণ ।
 কৃষ্ণ পদ-পঙ্কজত পশিয়ো শৰণ ॥
 আনাদৰি আন ইটো ভাষভূষ কাম ।
 গলত বান্ধিয়া ফুৰা কৃষ্ণগুণ নাম ॥ ১১৮৫
 কৃষ্ণতে ছুন্দিয়ো ইটো তনু মন প্ৰাণ ।
 কৃষ্ণ বিনে তাবস্তা নাহিকৈ আৰ আন ॥
 দেখিয়ো ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ কেন গুণ ।
 মৰণ মাত্ৰকে পাই জন্মতৰে পুণ্য ॥ ১১৮৬
 অপাৰ সূসাৰ পাৰ পাই যাব নামে ।
 হেনয় হৰিক হেলা কৰা কোন কাষে ॥
 সংসাৰ মাৰ্গকে কাষে ক্ৰোধে তৈল গ্ৰাস ॥
 বাণ লোভ বন্ধৰ অগনি কৰৈ গ্ৰাস ॥ ১১৮৭

আত আউৰ আন একো নাহি বন্ধা বেহুণ
 যতনে বান্ধিয়ো বাম নাম মহা সেতু ॥
 আল জাল এৰি তৰিবাৰ কৰা কাম ।
 শঙ্কৰে বচিলা ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১১৮৮

চুলভী

শুক মনি কথা কহন্ত বাজাত
 যত গোপ গোপীয়ে ।
 শুনি নন্দ মুখে মহিমা কৃষ্ণৰ
 সবয়ো ভৈল বিস্ময় ॥
 পৰম ঈশ্বৰ জানিয়া কৃষ্ণক
 আনন্দে বুলিবে লৈল ।
 পুলকিত তনু লোভক ঝৰিল
 কিনো ভাগ্যোদয় ভৈল ॥ ১১৮৯
 যাক ব্ৰহ্মাদিয়ো চিন্তিয়ো নপাস্ত
 জগতৰে অন্তৰ্য্যামী ।
 আমাৰ ভাগ্যক কি কহিবো আৰ
 আৰু বন্ধু পাইলো আমি ॥
 কোটি কোটি জন্মে কিবা তপ পুণ্য
 আচৰিলো গোপগণ ।
 আমাৰ পালক আপুনি ভৈল
 ইটো নাথ নাৰায়ণ ॥ ১১৯০
 গোকুলত ভৈলা যিহেতু সদয়
 এতেকে বোলো স্বৰূপ ।
 আৰাক নিবন্ত বৈকুণ্ঠক কিয়া
 আমি হও ব্ৰহ্মৰূপ ॥
 এহি বুলি সবে গোপ গোপীগণ
 মনত কৰৈ উন্নয়ন ।
 যত ব্ৰহ্মবাণী সিটো ধিব আৰ
 কৃষ্ণৰ বাচ্যে গাশ ॥ ১১৯১

তমু মন প্ৰাণ কৃষ্ণতে অৰ্ণিমা
 আনন্দে বেঢ়িয়া আছে ।
 গোকুলবাসীৰ বাঞ্চাক জানিমা
 কৃষ্ণে গুণিলন্ত পাছে ॥
 শৰীৰক মই বুলি জীৱ সবে
 সকাম কৰ্ম্ম আচৰে ।
 কৰ্ম্ম গতি নানা দেহত ভ্ৰময়
 আত্মাক নেদেখি মৰে ॥ ১১৯২
 দেহায়ে ঢাকিলে আনন্দ ৰূপক
 জীৱে তাক নেদেখয় ।
 প্ৰথমে সবাবো গুচাওঁ অহঙ্কাৰ
 হোক আত্মা পৰিচয় ॥
 ভকত ৰূপাল কৃষ্ণে এহি বুলি
 গুচাইলা সবাবো মায়া ।
 নিজ ব্ৰহ্মৰূপ পৰিল প্ৰকাশ
 সবাবো লুকাইলা কায়া ॥ ১১৯৩
 যিটো সনাতন আনন্দ মুকতি
 আছন্ত জগত ভৰি ।
 যাক মহাজ্ঞানা সমাধিত দৈৰ্ঘ
 দায়ায়ে দেখাইলা হৰি ॥
 ব্ৰহ্মৰ প্ৰজাব ভৈল ভাগ্যোদয়
 দৈৰ্ঘ নাৰায়ণময় ।
 নানাবিধ ভেদ অজ্ঞান গুচিল
 ভৈল আত্মা পৰিচয় ॥ ১১৯৪
 ব্ৰহ্মবস-ব্ৰহ্মে মন ময় ভৈল
 গুচিল বিষয় জ্ঞান ।
 দেখি ছনাই কৃষ্ণে গোকুলবাসীৰ
 গুচাইলন্ত সিটো ধ্যান ॥
 নিৰ্ভব আনন্দে তল পৈ আহিমা
 সবায়ো চেতন পাইল ।
 গোকুলবাসীক পাছে বৈকুণ্ঠক
 কৃষ্ণায়ে কৃষ্ণে দেখাইল ॥ ১১৯৫

সূৰ্য্য সম জলৈ অসংখ্য বিমান
 দেখাইলা কৃষ্ণে সাক্ষাত ।
 চতুৰ্ভুজ প্ৰজা ইচিটি কবয়
 কালৰ এবায়া হাত ॥
 সুন্দৰী পদ্মিনী অনেক সেৱয়
 আনন্দে মগন মন ।
 আন কাম এৰি কৰে তাল ধৰি
 কৃষ্ণৰ গুণ কীৰ্ত্তন ॥ ১১৯৬
 পুলকিত তমু লোতক ঝৰয়
 বাঢ়ে মাধৱত বতি ।
 আন ধৰ্ম্ম তৈত একোয়ে নাহিকে
 কেৱলে হৰি ভকতি ॥
 নন্দ আদি কৰি যত গোপ গোপী
 সবায়ো দেখিলা পাছে ।
 আমাঠেৰ কৃষ্ণ অনন্ত শয্যাত
 চতুৰ্ভুজ ৰূপে আছে ॥ ১১৯৭
 নৱীন নীৰদ সম শ্যাম তমু
 পীতবস্ত্ৰে কৰৈ জ্যোতি ।
 পঙ্কজ নয়ন হসিত বয়ন
 দেখন্তে মিলৈ মুকুতি ॥
 ঝলমল মণি মকৰ কুণ্ডল
 কিৰীটিৰ জলৈ জালা ।
 দিনকৰ কচি কৰ্ণত কোঁস্তত
 শোভৈ দিব্য বনমালা ॥ ১১৯৮
 সুবলিত সুজ কেয়ূৰ কৰুণে
 দেখি আতি চমৎকাৰ ।
 বহল হৃদয় তান্ত হেমময়
 মণি মুকুতাৰ হাৰ ॥
 বস্তনে ধৰিত দেখলা কৰ্ণিত
 তান্তে পাট পীত সূনি ।
 চৰণ পঙ্কজ মঞ্জিৰে বজ্জিত
 কণ সুন ধনি শুনি ॥ ১১৯৯

দেখিয় সাক্ষাত আৰকত নখ-
চয় চন্দ্রমাব পাতি ।

সংসাবৰ তাপ তারকণে হবৈ
যাব দৰশন কাস্তি ॥

আৰকত পদ- তল শোভৈ আতি
ধ্বজ বজ্জ পদ্ম যবে ।

লাসে লাসে লক্ষ্মী জাস্তস্তে আছন্ত
কোমল কব পল্লবে ॥ ১২০০

যত পাৰিষদে চৌপাশে উপাশি
ছিবল্ চামবে তোলে ।

মুখ্য মন্ত্ৰগণে মূৰ্ত্তি ধৰি বেঢ়ি
কৰযোড়ে ভুতি বোলে ॥

পূৰ্বত অক্ৰুবে যেন দেখিলন্ত
যমুনা জলত নামি ।

গোকুলবাসীক তেনমতে দেখা
দিলন্ত জগত স্বামী ॥ ১২০১

বৈকুণ্ঠ মধ্যত দেখিয়া কৃষ্ণব
হেন রূপ আচৰিত ।

নন্দ আদি কৰি গোপ-গোপীগণে
আনন্দে নধবে চিত ॥

পৰম বিশ্বয় মনে বোলৈ সবে
বৈকুণ্ঠ পাইলো জীয়েন্তে ।

ভকতৰ বাঞ্ছা কোননো নিসিঁজৈ
ঈশ্বৰ কৃষ্ণত হস্তে ॥ ১২০২

গোকুলবাসীক পৰম অক্লুত
দেখায়া মহিমা হবি ।

কবিলন্ত আৰ বৈকুণ্ঠক পাছে
আপুন কপ সংহবি ॥

বদতি শঙ্কৰ শুনা নিবন্তব
কেন কৃপাময় হবি ।

ইহান ইহেন দুখানি চৰণ
কিয়নো থাকি পাসবি ॥ ১২০৩

স্মৰণ মাত্ৰকৈ আত্মা পদ মেস্ত
শুচান্ত সংসাব-বন্ধ ।

হেনয় কৃপালু কৃষ্ণব সেৱাত
নকৰি কেনে শ্ৰৱন্ধ ॥

চিন্তামণি জন্ম হাততে হবাই
হাটে বাটে কৈত মৰা ।

আবো আনকৰ্মে সাধিবেক গতি
ইটো আশা পৰিহৰা ॥ ১২০৪

ঘোৰ কলিযুগে ভৈল একাকাৰ
দেখা কৰি থিব বুদ্ধি ।

চিত বিত পাত্ৰ অপৰিত্ৰে সবে
নাহি শৰীৰৰ শুদ্ধি ॥

জানি আন কৰ্ম দূৰতে ভেজিয়া
ভকতিক কৰা সাৰ ।

এহি গুণ নাম কীৰ্ত্তনতে দেখা
মহাহুখে পাই পাব ॥ ১২০৫

দিন কতিপয় পবলোকে গৈলে
আকে লৈ মৰিবা কান্দি ।

পৰম বান্ধৱ মাধৱৰ নাম
গলত ফুৰিয়ো বান্ধি ॥

কৃষ্ণে এহেকতে তাৰিবা আপুনি
এহিসে শাস্ত্ৰ যুগুতি ।

নমৰা সমূলি বাম বাম বুলি
সাধিয়ো সবে মুকুতি ॥ ১২০৬

বাস-মীলা

ঐশ্বৰ্য্য দীপকানিত বিমোহিতা গোপীসকলক বনৰৈ পৰম
পদ

জয় জগন্নাথ জগতৰ আধিদল ।

গোপকপ ধৰি হবি তাৰিলা পৌকুল ॥

বৃন্দাবনে আনন্দে কৰিয়া বাসজীভা ।

শুচাইলা দোকিনে গোপিকাৰকামীকা ॥ ১২০৭

শুনিয়েক বুদ্ধজন জনম সাফলি ।
 কামজয় নামে ইটো কেশব কেলি ॥
 মোক্ষ যবে পাইবা পাপ কৰিয়া নিৰ্য্যাণ ।
 কৃষ্ণ কথায়ুত কবা কৰ্ণ ভৰি পান ॥ ১২০৮
 শবত কালৰ বাত্ৰি আতি বিতোপন ।
 বহুবিধ পুষ্পে বিকশিত বৃন্দাবন ॥
 দেখি যোগমায়া বলে হৰিষে তহিত ।
 বাসক্ৰীড়া কৰিতে কৃষ্ণৰ ভৈল চিত ॥ ১২০৯
 ভৈলন্ত উদিত চন্দ্র পূৰ্ব্বদিশ হস্তে ।
 কামাতুৰ স্ত্ৰীৰ যেন সন্তাপ মার্জ্জস্তে ॥
 অখণ্ড মণ্ডল চন্দ্র দেখিলন্ত হৰি ।
 কুক্কুমে অকণ লক্ষ্মী মুখ পদ্ম সৰি ॥ ১২১০
 বনকো দেখিলা চন্দ্র বশিয়ে বঞ্জিত ।
 হৃদয় মধুৰ কৰি হৰি গাইলা গীত ॥
 পুৰিয়া পঞ্চম নাদ বঢ়াইল মদন ।
 শূনি কামে বিমোহিত ভৈল গোপীগণ ॥ ১২১১
 চিতত ধৰিলা কৃষ্ণে এৰি কৰ্ম আন ।
 মধুৰ মূৰ্ত্তিক মাত্ৰ মনে কৰৈ ধ্যান ॥
 কৃষ্ণক দেখিতে উত্ৰোল হয় বব ।
 ধ্বনি নিৰীষণে সবে দিলেক লৱৰ ॥ ১২১২
 কৰ্ণৰ কুণ্ডল ভোলে যাহাস্তে পথত ।
 চাপৰিয়া আৰ হয় লৱবে বনত ॥
 কোনো আনো গোপীগণ লগ লাগি যায় ।
 চলে অলক্ষিতে * সতিয়াসক শঙ্কাই ॥ ১২১৩
 আছিলেক কতো কতো গোপী গাই ছুই ।
 কান্দিয়া আচাৰি য়াৰ বিমোহিত ছুই ॥
 কতো জনী যায় দধি মধনকো এৰি ।
 আখাতে থাকিল ছুধ চক সৈতে পৰি ॥ ১২১৪
 পিয়ন্তে আছিল শিশু তাহাকো নগণি ।
 পতি হৃৎকষাকো এৰি য়াৰ কতোজনী ॥
 সাজন্তে আছিল কতো গোপিকা লিপন্তে ।
 অয়াসুতা হয় কতো য়াৰ লৱবন্তে ॥ ১২১৫

কতো কুড় ঘটে গাত আখিত অঞ্জন ।
 স্বামাক আনিয়া অন্ন পৰিসে ব্যঞ্জন ॥
 হয় বিমোহিত চিত আতি কৃষ্ণগীতে ।
 দিলেক লৱৰ পেলাই তলিয়া সহিতে ॥ ১২১৬
 এৰে যেন কৰ্ম ধৰ্ম ভকতসকলে ।
 কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন শূনি চিত উত্ৰোল ॥
 নেদেখন্তে পুত্ৰ দাৰা বিষয়ৰ স্মৃথ ।
 সেহিমতে ভৈলা গোপী কৃষ্ণক সমুথ ॥ ১২১৭
 কৃষ্ণে হৰিলন্ত চিত হৰাইল চেতন ।
 পিন্ধয় পাত্ৰত নিয়া বহুৰ কঙ্কণ ॥
 মুগুত মেখলা বান্ধে বলয়াক গলে ।
 পিন্ধি পায়ে গলপতা কতো গোপী চলে ॥ ১২১৮
 হাতত উৰ্দ্ধাণ্ঠি কাৰো চৰণে অঙ্কুঠি ।
 কৃষ্ণক দেখিতে কতো জনী যায় উঠি ॥
 বাহুত নুপুৰ পিন্ধে নকৰৈ বিচাৰ ।
 মার্গত মুকুট আৰৈ কঙ্কালত হাৰ ॥ ১২১৯
 পিন্ধে খেত নেত শাৰী কামে উত্ৰোল ।
 ফুপুসি উপৰ কৰৈ অঞ্চলক তল ॥
 তথাপি কৃষ্ণক পাইলে গোপা নিবন্তব ।
 শুনিয়েক আৰ আবে যেন পটন্তব ॥ ১২২০
 কৃষ্ণৰ নিমিত্তে কৰ্ম ভকতে কবন্তে ।
 যদি ছিত্ৰ পৰৈ মনে কৃষ্ণক স্মৰন্তে ॥
 তথাপি শাকল কিঞ্চিতেকো সুহি বৃথা ।
 সেহিমত ভৈল সবে গোপিকাৰ কথা ॥ ১২২১
 ঘৰ বাৰী এৰিয়া লৱবৈ হয় ভোল ।
 নুশুনয় কেহো শাস্ত শশবৰ বোল ॥
 হৃদয় সোদৰ বাধে স্বামী আগভেঙে ।
 কৃষ্ণে হৰিলন্ত চিত তথাপি মূলটে ॥ ১২২২
 বিমোহিত হয় সবে লৱবৈ গোপিনী ।
 হৰি ভকতক যেন নলকৈ বিধিনি ॥
 আপনকো নগণি হবিত কৰৈ বতি ।
 সেহিমত ভৈল গোপা সমস্তৰ পতি ॥ ১২২৩

বাজ হইবে কতো গোপী নপাইল গৃহবে ।
 বাখিল ছুরাৰ বাকি স্বামী যে দেৱবে ॥
 কবিবে নপাইল মনোৰথক সমাজ ।
 কৃষ্ণৰ বিবহ-বহি দহে সৰ্ব্ব অঙ্গ ॥ ১২২৪
 হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ আতি মুখে মাত্ৰ বঠে ।
 কতো উঠে বসে কতো পৃথিবীত পঠে ॥
 কাঢ়ে হুমনিখাস আকুল কৰে মন ।
 চক্ষু মন্দি চিহ্নে প্ৰাণ কৃষ্ণৰ চৰণ ॥ ১২২৫
 ধ্যানত প্ৰভুক পাই প্ৰেমে আগিঙ্গিল ।
 তাসম্বাৰ পৰম ভাৱনা উপজিল ॥
 মিলিল আনন্দ ভৈল সৰ্ব্বাঙ্গে পুলক ।
 ধাৰায়ে বহুৱৈ আতি নেত্ৰৰ লোতক ॥ ১২২৬
 কৃষ্ণৰ বিবহ তাপে পাপ গৈল ক্ষয় ।
 আলিঙ্গনে ভৈল ভোগ যত পুণ্যচয় ॥
 কৃষ্ণক চিন্তন্তে কৰ্ম্মবন্ধে ভৈল ক্ষীণ ।
 এৰি তক্ষু তেখনে কৃষ্ণতে গৈল লীন ॥ ১২২৭
 পুছে পৰীক্ষিতে শুনি মিলিল সংশয় ।
 যাৰ বুদ্ধি মাধৱক সেৱে গোপীচয় ॥
 তথাপি মোক্ষক পাইলে কিনো বিপৰীত ।
 হেনতো আশ্চৰ্য্য নহু শুনি কদাচিত ॥ ১২২৮
 শুক নিগদতি শুনা বাজা মহাশয় ।
 গোপিকাৰ মোক্ষ দেখি মুহিবা বিস্ময় ॥
 ঘেয় কৰি শিশুপালে লভিল মুকুতি ।
 বুদ্ধিক নাপেথৈ মহোষধিৰ শক্তি ॥ ১২২৯
 জগতকে মোক্ষ দিবো বুলিয়া মনত ।
 নিজ ব্ৰহ্ম ৰূপে কৃষ্ণ ভৈলন্ত বেকত ॥
 সমন্তে জীৱৰ আত্মা মহামহেশ্বৰ ।
 তাহান্ত সংশয় কৰে কমন পামৰ ॥ ১২৩০
 বিধ বুলি অমৃতক গিৱৈ যিটো নব ।
 মুহিবেক হেন জানা অক্ষয় অমৰ ॥
 যেন ভেদ নহে মাত্ৰ স্ববোক সন্ততে ।
 ভেদক মুকুতি পাইৰ কহিলো বেকতে ॥ ১২৩১

জাতি অজাতিক নবাচন্ত ভগৱন্তে ।
 পশু পক্ষী বৃক্ষে মোক্ষ পাইৰ যাত হন্তে ॥
 নিকপায় হৰিব ভকতি মুহি বৃথা ।
 গোপী গোপালৰ আবে শুনা পাছ কথা ॥ ১২৩২
 যবে সবে সমীপ চাপিলা গোপনাৰী ।
 তাসম্বাক পৰিহাসে মুহিলা মুকাৰি ॥
 সভয়ে পুছন্ত বাঢ়ি কতিপয় ভৰি ।
 কি ভৈল কি ভৈল কিয় আসিলা লৱৰি ॥ ১২৩৩
 কিবা উতপাত আসি মিলিল ব্ৰজত ।
 ভগনিয়া যেন সবে পড়িলা বনত ॥
 কল্যাণে আসিলা তোমাৰ বাৰ্ত্তা ভাল ।
 কিবা প্ৰিয়কৰ্ম্ম কৰো কহিয়ো সকল ॥ ১২৩৪
 নলাগে বিলম্ব বোলা সাধো মই কাজ ।
 হেন বাক্য শুনি গোপীমব ভৈলা লাজ ॥
 চপৰাই মাথাক হাসিলে মুচুকাই ।
 বুলিলন্ত হেন দেখি গোবিন্দে চুনাই ॥ ১২৩৫
 দুৰ্ঘোৰ বজনী প্ৰেত পিশাচৰ গতি ।
 নাথাকিবা ঐত তোৰাসব স্ত্ৰী মতি ॥
 চৰে ব্যাত্ৰ যোগ্য বাৰাহব হুকুকি ।
 পুকষৰো ভয় ভালুকৰ শুনি উকি ॥ ১২৩৬
 তোমাৰ নেদেখিয়া পিতৃ মাতৃ ভাই ।
 পতি পুত্ৰচয় চাই ফুৰে চাই চাই ॥
 লাগ নপাই মনে বব মিলিবে সংশয় ।
 পালটি শুচায়ো গৈয়া তাসম্বাৰ ভয় ॥ ১২৩৭
 হেন বাণী শুনি সবে গোপৰ হৃদয়ী ।
 কৃষ্ণক কটাক্ষে কোপে চাটৈ টেব কৰি ॥
 মনত গুণন্ত কেনে চেকান্ত বিবাহী ।
 হাসি পাছে বুলিলা বচন চক্ৰপাদি ॥ ১২৩৮
 দেখিলাহা ইটো হৃদ্যাবৰ বিকশিত ।
 পূৰ্ণ চন্দ্ৰমাৰ চাক বশ্মিয়ে বজ্জিত ॥
 জলবানু লাগিয়া কম্পাটৈ কিশলয় ।
 হেন বৃক লভায়ো শোভিত আতিশয় ॥ ১২৩৯

ভ্রমবে হ্রস্বতি গন্ধে গুঞ্জবে আধাকে* ।
 কোকিলব নাদে মদনক ঘেন ডাকে ॥
 আনন্দে দেখিলা দিব্য বৃন্দাবন স্থলি ।
 উলটি ভ্রজক যাহা সবে আবে চলি ॥ ১২৪০
 কাটন্দে শিশুগণ তাক পিরায়োক তন ।
 বেবাই বৎস কবা গৈয়া ধেনুক দোহন ॥
 স্বামী আছে গৃহতে কিসক ভৈলা ভ্রান্তি ।
 কবিয়ে শুশ্রূষা তাক তুমি সব শাস্তি ॥ ১২৪১
 শুনি সবে গোপা কোপে জাহুল্য সমান ।
 চক্ষু পকাই চাটৈ মাত্রে নৈনৈ সন্নিধান ॥
 মনে বোতৈল নুবুজি কৃষ্ণব ইটো মত ।
 মর্শ ছেদ বাক্য আসৈ কিমতে মুখত ॥ ১২৪২
 বোলন্ত গোবিন্দে ছুনাই হাসি হেন দেখি ।
 আমাকেসে স্নেহে য়েবে আইলা সবে সখী ॥
 কবিলা মুগ্ধত ইটো অনুচিত নুই ।
 আনো প্রাণী সব মোক দেখি সখী ছই ॥ ১২৪৩
 স্বামীবেসে মেলা কুলঙ্গীৰ মহা ধর্ম ।
 পুত্রে সব পুষ্টিব কবিয়া গৃহ কর্ম ॥
 যদি কলা জবা কণা কুজা হোটৈ পতি ।
 তথাপি নেবিবা হেন শাস্ত্রব সম্মতি ॥ ১২৪৪
 উপপতি সমে ক্রীড়া কর্ম গবিহিত ।
 পর্কত সমান পাপ সৌকার্য্য কিকিত ॥
 ইহলোকে নিন্দৈ পবলোকে মহাভয় ।
 স্বামী য়েবে জাটৈ মিলৈ পবন সংশয় ॥ ১২৪৫
 আইলা সখীসব য়েবে মোক আবাধিত ।
 শুনা তাবো কথা য়েন শাস্ত্রব বিহিত ॥
 আন চিন্তা এবিয়া মনত মোক ধবে ।
 সন্ততে মহন্তে মোব গুণ নাম স্মবে ॥ ১২৪৬
 বিদূষতে থাকি কঠৈ ভ্রষণ কীর্তন ।
 বাঢ়ে মোত ভকতি নির্মল হোটৈ মন ॥
 দেখন্তে শুনন্তে সখা হেলা হোটৈ মতি ।
 জানিয়া গৃহতে প্লাকি করিয়ে ভকতি ॥ ১২৪৭

নকবা বিলম্ব সবে মোহোব বচনে ।
 নহু জনা শুনা হোস্তে চলিয়ে এখনে ॥
 চলে পরিহাসে হবি লগাইলন্ত মাত ।
 গোপীৰ মুগ্ধত যেন পবিল নির্ঘাত ॥ ১২৪৮
 হেনয় বিপ্রিয় পাছে শুনি গোপীগণ ।
 পাইলেক দুবস্ত চিন্তা বিবর্ণ বদন ॥
 গুলমাইল মুখ আতি পায়্য দুখভব ।
 সঘনে নিখাস কাঢ়ে সুখাইল অধব ॥ ১২৪৯
 কুচব কুকুম মানে লোতকে লিপিল ।
 থাকিল নিচুকে মুখে বচন হবিল ॥
 উপজিল খেদ হৃদয়ত মর্শ চটৈ ।
 ধাৰায়ে লোতক নয়নব পবা পটৈ ॥ ১২৫০
 চরণে ভূমিক লিঠে দেখে অন্ধকার ।
 নাহি শ্রুতি জ্ঞান আউব একো গোপিকাৰ ॥
 কৃষ্ণব কিস্ববে কহে আন কর্ম এবি ।
 বোলা হবি হবি সবে সমাজিকে বেড়ি ॥ ১২৫১

ছবি

শুক নিগদতি বাজা শুনা কথা অনন্তবে
 গোপী সবে পায়্য মহা দুখ ।
 কতোক্ষণে সঙ্কুক্রিয়া শোকক তস্তাই পাছে
 আঞ্চলে মুচিলা আখিমুখ ॥
 আশা ছেদ দেখি দীর্ঘ নিখাস কোকাবে কাবো
 সখ শাস্তি নাহিকৈ হিয়াত ।
 মাথা ভুলি চাই কটে কৃষ্ণক বুলিবে লৈল
 প্রেম কোপ গদ গদ মাত ॥ ১২৫২
 কিনো নিদাকণ কৃষ্ণ কাঠ কঠিন হিয়া
 হেন কি ষাছুক বোলা বাপি ।
 সব গৃহ সখ তেজি ভকিলো ভোবাব পাবে
 ভকতবৎসল হেন জানি ॥

কায়-বাক্য-মনে আমি তোমাকে সেবা কৰো
কেনে বোলা নিদাক্ষণ বাক ।

ভকতক ত্যাগ প্রভু তোমাৰ উচিত নুই
দাসী বুলি ধৰিয়ে আমাক ॥ ১২৫৩

যিটো কৈলা কুল স্ত্রীৰ স্বামী শুশ্রূষাসে ধৰ্ম্ম
তোমাতে থাকোক সিটো কৰ্ম্ম ।

তুমি জগতৰে আত্মা তোমাৰ সেৱাত পাই
পৃথিবীৰ যত মহা ধৰ্ম্ম ॥

এতেকে পশ্চিত যিটো তোমাতেসে কৰৈ বতি
পতি পুত্ৰ তেজিয়া জঞ্জাল ।

চিৰকাল যিটো আশা কৰিছো তোমাৰ পাৰে
তাক ভঙ্গ নকৰা গোপাল ॥ ১২৫৪

যি বোলা উলটি যাহা পৰম দুষ্কৰ ইটো
ইসে বাক্য দহৰৈ আমাকে ।

আপুনি আনন্দ মূৰ্ত্তি আমাৰ হৰিলা চিত
কিঞ্চিতেকো গৃহত নথাকে ॥

নচাৰে আনক চক্ষু চৰণ তোমাৰ এৰি
খোজকো নাকাঢ়ে আউৰ ভৰি ।

তুমি বিমা ইটো কৰ্ণে আৰ একো নুশুনই
ব্ৰজে গৈয়া কি কৰিবো হৰি ॥ ১২৫৫

তোমাৰ মোহন গীতে আতি কামানল জলে
পুৰি যবো কটাক্ৰ হাসিতে ।

আমাক আশ্বাস কৰি মনন বহ্নিক হৰি
নিমায়োক অধৰ অমৃত্তে ॥

যেবে হেন কৰা তুমি তাহাৰো উপায় আছে
বিষহতে দহে ইটো তনু ।

ষোগী যেন ধ্যান কৰি তোমাৰ চৰণ স্মৰি
ধৰিয়ে সৰীপ পাইবা পুত্ৰ ॥ ১২৫৬

হেনবা বুলিবা নিজ স্বামীৰ কাছকে যাহা
তেসম্মে নিমাত্তক সিটো জুই ।

সিটো স্মাৰায় পতি তাত আউৰ নাহি বতি
কিচাবে দেখিলো কিছো নুই ॥

শুনা পূৰ্ব্ব কথা স্বামী জলে নামি আছো আমি
বস্ত্ৰ লৈয়া চৰিলা কদম্ব ।

কাকূতি কবন্তে পাছে নামিয়া আসিলা কাঁছে
দিলা বস্ত্ৰ নকৰি বিলম্ব ॥ ১২৫৭

বঢ়ায়া আনন্দ আতি ইফঁ বৰ দিলা মাতি
আমাশাত তুমি ভুক্ত ছই ।

লক্ষ্মীয়ো কচিৎ পাস্ত হেন ইটো চৰণক
আমিয়ো নমিলো মাথে চুই ॥

সেহি দিনা ধৰি আউৰ আনৰ কাছত নাথ
থাকিতে নপাবো কিবা ভৈলো ।

ইটো গৃহবাস আমি হুখহেন নভাসও *
সত্য স্বৰূপ প্রভু কৈলো ॥ ১২৫৮

ব্ৰহ্মা কদ্ৰে কৰি তপ যিটো লক্ষ্মী গোসানীৰ
কঁটাককো দেখিবে নপাস্ত ।

তোমাতে সাধিয়া মান হৃদয়তে পায় আন
তথাপি পাৰব ধূলা চাস্ত ॥

সতিনী ভুলসী সেৰি ধূলাৰ লগত আছা
বিবোধকো নগণিলা লক্ষ্মী ।

তযু পদ পঙ্কজৰ আশ্চৰ্য্য মহিমা জানি
ভজিলো আমিয়ো সেই দেখি ॥ ১২৫৯

হেন জানি হুপ্রসন্ন আমাত হুয়োক নাথ
তুমি দেৱ দীন দুখহাৰী ।

তোমাৰ সেৱাৰ আসে গৃহ বসতিকো তেজি
আইলো আমি সব গোপনাৰী ॥

পতি পুত্ৰে সমস্তকো ভূণ হেন নগণিয়া
তোমাৰ পাৱক পাইলো আসি ।

তযু হাস্ত কটাকতে মননে দগ্ধ কৈলো
পুৰুষ ভূষণ কৰা দাসী ॥ ১২৬০

হেনবা বুলিবা হোবা অধিনী গুচিয়া ঢেড়ী
কিয় ছইবে খোজাহা আমাৰ ।

বিহেতু বিজয় গৈলো প্রাণ প্রভু সোধা য়েবে
কহিবো উত্তৰ তেবে তাৰ ॥

অলকা আবৃত মুখ তোমাৰ অধৰ হৃদা
 ঈষত কটাক্ষ দৃষ্টি হাসি ।
 ইটো বাহু বক্ষস্থল দেখি মোহ ছয়া আতি
 চৰণৰ চেড়ী ভৈলো আসি ॥ ১২৬১
 উপপত্তি সমে ক্ৰীড়া বুলিলা পাতক বৰ
 ইটো কথা নপঠৈ কাণত ।
 ই তিনি লোতক কোন মাকনীৰ * জীৱ আছে
 নুইবে মোহ তোমাৰ গীতত ॥
 নেৰিব আচাৰ ধৰ্ম তাইৰ নতু হৰৈ জন্ম
 আক আমি বোলো বাত কৰ্ম ।
 শুনি আছে বেদ বাণী তযু নাম গুণ শুনি
 ভকতে তিয়াগৈ নিজ ধৰ্ম ॥ ১২৬২
 শাস্তাতে তোমাক দেখো আৰ কি পাপক লেখো
 আমি দৃঢ় কৰি আছে চিত ।
 দেখা বুক পশু পক্ষী তোমাৰ মূৰ্ত্তিক দেখি
 ভৈল তনু প্ৰেমে পুলকিত ॥
 তোমাৰ শুনিয়া গীত পুৰুষৰো ভুলৈ চিত
 নাৰীৰ কমনে দোষ দেখি ।
 দিয়া বন্ধু সমিধান আমাৰ জুড়াউক প্ৰাণ
 এভো আছে কিসক উপেধি ॥ ১২৬৩
 নিশ্চয় জানিলো জন্ম ব্ৰজত তোমাৰ ভৈল
 আমাৰো দুখক খণ্ডিত ।
 দেৱৰ বক্ষক যেন পূৰ্বত বামন ভৈলা
 অদিত্যৰ উদবে উদিত ॥
 তোমাৰ কিঙ্কৰী হেবা মৰো আমি গোপী সবে
 কাশানলে বিমোহিত হই ।
 শবত তনুত নাথ হস্ত পদ্য দিয়া আনি
 নিয়ায়ো আমাৰ ইটো হুই ॥ ১২৬৪
 মৰ ভেজি তোমাৰেবে চৰণ কৰিলো মাৰ
 মৰণ কালত গতি তুমি ।
 মাধৱ বাহুৰ এভো আমাক উপেধি আছে
 এহি বুলি কাটন্দ হৰ হৰি ॥

কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কয় শুনা সভাসম্ভৱ
 কেতিক্ষণ পৰৈ পৰা প্ৰাণ ।
 কৰ্মত বিশ্বাস এৰি হৰি হৰি বোলা বেঢ়ি
 তেবে পাইবা বৈকুণ্ঠত ধান ॥ ১২৬৫

শ্ৰীকৃষ্ণৰ গোপীসকলৰ লগত ক্ৰীড়া
 পদ

পৰীক্ষিত বাজত বদতি শুকমুনি ।
 গোপীৰ কাকণ্য কৃপাময় কৃষ্ণে শুনি ॥
 স্নেহে পীড়িলেক নোলাই মুখত বচন ।
 লোতকে বেঢ়িল দুই কমল লোচন ॥ ১২৬৬
 তাসম্ভাৰ প্ৰেমত বিহ্বল ছয়া আতি ।
 গাৱে গাৱে গোপীক প্ৰবোধ দেন্ত মাতি ॥
 নসহে হৃদয় ভকতৰ দেখি দুখ ।
 পীত বস্ত্ৰে সবাৰো মুচিলা আখি মুখ ॥ ১২৬৭
 অনেক মধুৰ বাক্য বোলন্ত আশ্বাস ।
 কষ্ট এৰি সঙ্কুকা কৰিলো পৰিহাস ॥
 তোমাৰো প্ৰেম ভকতিত ভৈলো বশ ।
 আজি মনোৰথ সবে পূৰিবো অৱশ ॥ ১২৬৮
 কৃষ্ণৰ বচন যেন অমৃত বৰিষে ।
 উঠিল উৎসৱকে সবে গোপিনী হৰিষে ॥
 কৃষ্ণৰ সদয় দৃষ্টি দূৰ ভৈলা তাপ ।
 গোপীক ক্ৰীড়িলা পাছে জগতৰ বাপ ॥ ১২৬৯
 অনেক সহস্ৰ গোপী কপ অনুপাম ।
 শুনা তাসম্ভাৰ মুখ্য মুখ্য কিছো নাম ॥
 ইন্দুমতী মদনমঞ্জৰী বহুমালা ।
 পদ্মাৱতী কুন্তী কুমুদিনী চন্দ্ৰকলা ॥ ১২৭০
 বোধিনী হৰিশ্ৰী স্বপ্নমতী বিভাধৰী ।
 মাধৱী বাধিকা মধুমতী মন্দোদৰী ॥
 ভাগ্যৱতী ভগৱতী গোবী বন্তি বাৰা ।
 বসুমতী সতী লীলাৱতী ভিলোক্তমা ॥ ১২৭১

শশী কচি চম্পকলতিকা কাম্যপাশা ।
 কাদম্বিনী মদনদম্বনী মদালসা ॥
 স্তবতী স্তবসা বসা উষা সবস্ততী ।
 ভবানী ভূষিতা ভূমি বস্তা প্রভারতী ॥ ১২৭২
 কুমুদা কামদা মন্দাকিনী যুগন্ধরী ।
 বিবুধা মুগুধা মেধা ধবা বহুধরী ॥
 অমিৰ জামিৰ জবা সরি বহুবামা ।
 কমললোচনী চান্দকচি শচী শ্যামা ॥ ১২৭৩
 স্তপ্রভা স্তভগা সৌভাগিনী স্তভাচলা ।
 ভূষণা ভীষণা ভাস্তি ভারতী উৎপলা ॥
 ইন্দিবা মন্দিবা হীবা তপতী তরুণী ।
 কামিনী ভামিনী ভদ্রা ভূষণা ভবানী ॥ ১২৭৪
 স্তপ্রভা ভারতী ভাগিৰথী ভানুমতী ।
 কাঞ্চনমালিনী স্তমালিনী লীলারতী ॥
 ইসব প্রমুখ্যে গোপ যুরতী যতেক ।
 কৃষ্ণক আৰবি বঙ্গ কবিলা অনেক ॥ ১২৭৫
 পূৰ্ণকাম হবি যদি জগত ঈশ্বৰ ।
 তথাপি সাধন্ত আতি শ্রীতি ভকতৰ ॥
 হাসি পাছে গোপ যুরতীৰ বঞ্জি চিত ।
 কবিলন্ত কৃষ্ণে কাম কেলি বিপবীত ॥ ১২৭৬
 কৃষ্ণৰ সদয় দৃষ্টি গোপীগণে দেখি ।
 আনন্দে প্রফুল্লমুখী ভৈলা সবে সখী ॥
 দবশায় লীলাগতি ভার ভ্রভঙ্গৈ ।
 কৃষ্ণক চৌভিত্তি ভোলে বেঢ়িলেক বঙ্গৈ ॥ ১২৭৭
 সবাকো হৰিষে হবি চান্ত হাসি হাসি ।
 কুন্দ কড়ি সম সিটো দশন প্রকাশি ॥
 ভৈল গোপীগণ যেন নক্ষত্রব মেলি ।
 চন্দ্রে সম প্রকাশন্ত কৃষ্ণে কবি কেলি ॥ ১২৭৮
 শ্যাম কচি পীতবাস বলয়া বাহুত ।
 হাবে কেম্বুৰে যেন মেঘত বিদ্যুত ॥
 গলে অলৈ বৈজয়ন্তী পঙ্কজব মালা ।
 বেছি সৌবিন্দব গুণ গাঁৱে সৌখ্যমালা ॥ ১২৭৯

আপুনো গারন্ত গীত কামিনী মোহন ।
 বঞ্জিয়া ফুৰন্ত সিটো দিব্য বৃন্দাবন ॥
 মিলিল বসন্ত বায়ু বহরৈ মলয় ।
 কোকিলব কুহু কুহু ধনি শুনি তয় ॥ ১২৮০
 পুষ্পব স্তবতি গন্ধে আমোদ মনত ।
 গুঞ্জৰে ভ্রমবে মধু পানে ছয়া মন্ত ॥
 হেন বিতোপন বনে ভ্রমি ভগৱন্ত ।
 গোপীসব সমে ক্রীড়িলন্ত অপৰ্যাস্ত ॥ ১২৮১
 দেখি পাছে যমুনাৰ বালি স্তকোমল ।
 পদ্মব স্তবতি বাতে আতি স্তপীতল ॥
 গোপীগণ সঙ্গ বঙ্গৈ নামিলন্ত তাত ।
 কোঁতুকে কবিলা ক্রীড়া কৃষ্ণে অসংখ্যাত ॥ ১২৮২
 বাহু মেলি আলিঙ্গি গোপীক কতো ধৰি ।
 কাহাবো তনত নখে পবশন্ত হৰি ॥
 মাতন্ত কাহাকো কৃষ্ণে কবি পৰিহাস ।
 কাৰো মুখ নিবেধি তোগন্ত কতো হাস ॥ ১২৮৩
 হৰিষে সারটি ধৰি কাকো আক্কাৱালি ।
 কাৰো দেশ চুমন বদনে বনমালী ॥
 কাৰো বঙ্গ লন্ত কাঢ়ি কৃষ্ণে বঢ়াই চঙ্গ ।
 হোৱৈ আতি বেকত গুপুত যত অঙ্গ ॥ ১২৮৪
 গুচাস্ত কাঞ্চলি উচ্চ কুচ দুই উদি ।
 হাতে চাকি থাকে কতো লাজে চক্ষু মুদি ॥
 কবে ধৰি কবন্ত তনক নখে * খেত ।
 কঙ্কালবো সোলকাস্ত শাবী * শেত নেত ॥ ১২৮৫
 হোৱৈ অঙ্গ উদাস কটিত নিকৰ্পটি ।
 আঠুক সাৰটি চাৱৈ কবন্ত * চৰ্পতি ॥
 কাৰো মুখে দেশ চোবা চুমনব ছলে ।
 থাকে ধৰি বঙ্গৈ গোপী গোবিন্দব গলে ॥ ১২৮৬
 অগক স্তবতি ডুঙ্গ কতো কাহে লেই ।
 যনে যনে আনি গোপ বমণী শুঙ্গই ॥
 শিবত তনত কতে ধৰৈ পদ দুই ।
 আলকতে চুমা পাবে কতো ভোল দুই ॥ ১২৮৭

কতো কামে মত্ত গোপী কৃষ্ণক আলিঙ্গে ।
 মুখ পঙ্কজক যেন পিয়ে নেত্র ভুঞ্জে ॥
 যেই ঘিবা বোলৈ আসি মাধৱক ধৰি ।
 তাকে আচবন্ত ভকতৰ বশ্য হৰি ॥ ১২৮৮
 আনন্দে গোবিন্দে গোপিকাৰ বঢ়াই কাম ।
 বমিলা শবত বাত্ৰি আতি অবিজ্ঞাম ॥
 কৰিয়া স্মৰতি সন্তোষিলা মনমথ ।
 নিবন্তৰে গোপীৰ পুৰিলা মনোবথ ॥ ১২৮৯
 ভকতৰ পদে দেখাই মনুষ্য চেষ্টাক ।
 গোপীক নচাস্ত যেন * ছায়া পুতলাক ॥
 আপুনি আনন্দ সিদ্ধ জগত নিবাস ।
 কুচিত * স্মৃত তান কোন অভিলাষ ॥ ১২৯০
 কামধেনু পালৰ ঈশ্বৰ যিটোজন ।
 আঁছে ছাগলীত তান কোন প্রয়োজন ॥
 অমৃত সাগৰ পাই কোনে খাৰ খাই ।
 আছন্তোক কৃষ্ণ ভকতবো ইচ্ছা নাই ॥ ১২৯১
 পৰম ঈশ্বৰ যিটো ব্রহ্মাৰ নমস্ ।
 ভৈলা ভকতিতে গোপ যুৱতীৰ বশ্য ॥
 হেন জানি কৃষ্ণক ভজিয়ে সবে নৰে ।
 স্ত্রীৰো দুহুৰ্ন ভার শুনা আতপৰে ॥ ১২৯২
 মাধৱত হস্তে সিটো মহামান্য পায় ।
 বাঢ়ি গৈল গৰ্ব্ব সবে বোলৈ গোপজয়া ॥
 কৃষ্ণকো কৰিলো বশ্য কপে গুণে জিনি ।
 আমাৰ সমান আন নাহি সৌভাগিনী ॥ ১২৯৩
 পাছে পাছে ফুবন্ত আমাত হুয়া ভোল ।
 বোলন্ত বচন চাটু নাচাবন্ত কোল ॥
 নবাসন্ত বাক্য আশি তঙ্কিবাক ভয় ।
 মাধৱ অধীন ভৈলা জানিলো নিশ্চয় ॥ ১২৯৪
 আমাৰ সদৃশ আঁছে আউৰ কোন নারী ।
 কুৰৈ মদগৰ্বে সবে বাছক আচাৰি ॥
 কাঁন্দে হিয়া বস্ত্ৰত মাৰ্জিত নেধৈ ভৰি ।
 মাক্তিয়ৈ মামাতৈ কৃষ্ণক চেন কৰি ॥ ১২৯৫

মাধৱে সোধন্ত কথা কৰি বহু মান ।
 চক্ষু পকাই চাৱৈ মাত্ৰ নেদৈ সম্বিধান ॥
 নকৰৈ কটাক্ষো চৈসে থাকৈ পিঠি দি ।
 যেন সেকৱাক পীড়ৈ পাত্ৰৰ যে জী ॥ ১২৯৬
 গোপীৰ পৰম সিটো অহম্মম ভার ।
 দেখি নসহিল গৈয়া গোবিন্দৰ গাৱ ॥
 বোলন্ত বাঢ়িল গৰ্ব্ব মোৰ মান্য পায় ।
 মোকো আবে নগটৈ লজ্জিল কিনো মায় ॥ ১২৯৭
 আগতে নেদেখৈ কিনো অন্ধ ভৈল মতি ।
 দৰ্প চূৰ কৰো মোত বাঢ়োক ভকতি ॥
 ভকতজনৰ মহা হিত চিন্তি মনে ।
 ভৈলা অন্তৰ্দ্ধান হৰি তৈতে তাৱক্ষণে ॥ ১২৯৮
 কৃষ্ণক নেদেখি পাছে যত গোপনারী ।
 খুজি লৰি নপাইলেক অনেক বিচাৰি ॥
 এৰি গৈলা প্রাণ প্রভু বুলি ভৈলা ভয় ।
 আপুনাক আপুনি গোপিনী গৰিহয় ॥ ১২৯৯
 গৰ্ব্ব কৰি কিনো দুৰাচাৰী চক্ষু খাইলো ।
 সিটো প্রাণ প্রভুক হাততে হৰাইলো ॥
 লক্ষ্মীৰো বল্লভ যিটো ত্ৰিজগত পতি ।
 তাহাকো হেলিলো কিনো অন্ধ ভৈল মতি ॥ ১৩০০
 হা নাথ তোমাক নেদেখি ফুটে প্রাণ ।
 দীন দাম্পাশীল কৃষ্ণ কৰা পৰিত্ৰাণ ॥
 স্বভাৱে চঞ্চল স্ত্রীৰ নধৰিবা দোষ ।
 কিসক কৰিলা আশি কিঙ্কৰীত বোষ ॥ ১৩০১
 সব বন্ধু তেজিয়া তোমাক কৈলো সাৰ ।
 কৃপাময় আমাক নকৰা পৰিহাৰ ॥
 হৰি অবিহনে হিয়া পোবে ভকতকি ।
 হা কৃষ্ণ প্রাণ বুলি কাঁন্দে মকমকি ॥ ১৩০২
 কৰৈ আতি সন্তাপে বিলাপ গোপী পৰি ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি কুৰৈ বালিত বাগৰি ॥
 বৃথপক নপাই যেন হস্তিনীদকলে ।
 কৰৈ আৰ্ত্তবাৰ আতি ঘাৰীৰ বিকলে ॥ ১৩০৩

হা কৈক গৈলা নাথ নন্দেব কুমাৰ ।
 কমল লোচন দুখমোচন আমাৰ ॥
 অৰণ্যত বাতিত এতেক দিলা ক্লেশ ।
 কৃষ্ণ গুণ বৰ্ণাই কৰৈ ক্ৰন্দন আশেষ ॥ ১৩০৪
 কবিলন্ত যিটো ক্ৰীড়া কৃষ্ণ মহাভাগ ।
 বিনোদ বিলাস লীলা গতি অনুভাগ ॥
 স্নেহ নিৰীক্ষণ হাশ্ব মোহন আলাপ ।
 স্মৰি কৰিলা তাক অনেক বিলাপ ॥ ১৩০৫
 কৃষ্ণ গুণ স্মৰন্তে চিত ভৈল মত্ত ।
 চেতন নাহিকৈ একো গোপীৰ গারত ॥
 উপজ্বিল প্ৰেম পাসবিল সিটো মৰ্ম্ম ।
 কৰিবে লাগিলা সবে কেশৱৰ কৰ্ম্ম ॥ ১৩০৬
 কৃষ্ণৰ আকাৰে কতো কৰৈ লীলা গতি ।
 কৰিয়া সদয় হাশ্ব চাটৈ কাকো প্ৰতি ॥
 মইসে স্নহদ কৃষ্ণ দেখ সখীগণ ।
 অন্তো অন্তে বোলৈ গোপী প্ৰমত্ত বচন ॥ ১৩০৭
 আইস প্ৰাণ সখী কৰো কতুহল কেলি ।
 এহি বুলি গলত আলিঙ্গি বাহু মেলি ॥
 মোকো নিচিনস মই নন্দেৰ নন্দন ।
 বাহু শুঙ্গ ঘসি আছো অগুৰু চন্দন ॥ ১৩০৮
 কেহো বোলৈ আইল কৃষ্ণ নকৰ বিলাপ ।
 কৰো আইস বসি বাট্ৰৈ মধুৰ আলাপ ॥
 মদন বিনোদে সন্তোষিবো তোৰ মন ।
 কাঞ্চলি গুচাই বিখংসিবো আজি তন ॥ ১৩০৯
 কেহো বোলৈ এভো নিচিনস বৰ বালা ।
 দেখ পীত বস্ত্ৰ গাৱে গলে বনমালা ॥
 মকৰ কুণ্ডলে জলৈ প্ৰসন্ন বদন ।
 কিয় নকৰস মোক গোপী আলিঙ্গন ॥ ১৩১০
 এহিমতে বিহ্বলে অনেক বোলৈ বাক ।
 মত্ত হয় কৰৈ গোপী কৃষ্ণৰ চেকীক ॥
 কতো একধান হয় গোপী প্ৰেমভাৱে ।
 আতি আৰ্জৱৰে গুণ গোবিন্দৰ গাৱে ॥ ১৩১১

ববে নীৰ নেত্ৰেৰ মাটিত ঢলি পৰে ।
 কৃষ্ণক স্মৰি উঠে মনে মৰ্ম্ম ছৰে ॥
 বিচাৰিয়া ফুটৈ পশি দিব্য বৃন্দাবনে ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিয়া উন্নত আতি মনে ॥ ১৩১২
 বাহিৰে ভিতৰে যিটো কৃষ্ণ আছা ব্যাপি ।
 স্মি ফুটৈ তাহাক বৃক্ষৰ পাশ ছাপি ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে আয়ু ব্যৰ্থে যায় ।
 বোলা হৰি হৰি আউৰ বক্ষা আন নাই ॥ ১৩১৩

দুৰলভী

কৃষ্ণৰ বিবহে নবহে জীৱন
 গোপীৰ নাই অৱস্থা ।
 আতি অচেতনে প্ৰমত্ত বচনে
 পুছয় গাছতো কথা ॥
 প্ৰথমে উচ্ছৃত বৃক্ষ বাচি বাচি
 স্মিধিবে লৈলা সাদৰি ।
 শুনিয়ো অশ্বথ কপিথ থৈকৰ
 কাঞ্চন চম্পা পাকৰি ॥ ১৩১৪
 কটাক হাসিতে চিত চুৰি কৰি
 লৈ যান্ত নন্দ কুমাৰ ।
 হেনয় চোৰক দেখাই দিয়া যদি
 সাধা বৰ উপকাৰ ॥
 হে কুকবক অশোক ॥ নাগৰ
 কোনে উপকাৰ বুজৈ ।
 তোমসাবে পুষ্প আনি সবে প্ৰাণী
 সমস্তে দেৱক পূজৈ ॥ ১৩১৫
 পৰবেসে হিত কৰি থাকি নিত
 তোমবা কিনো মহন্ত ।
 হাসি দৰ্পচুৰ কৰি কতদুৰ
 জানা যান্ত ভৱবন্ত ॥

হে বাজচম্পা কৰা অকুকম্পা
 তুমি পতি দান দিয়া ।
 শিবীষ সেরতী তই আবে গতি
 গোবিন্দক দেখাউ নিয়া ॥ ১৩১৬
 শুনিয়ো তুলসী জানো মহাযশী
 তুমিসি হৰিব প্ৰিয়া ।
 নন্দ নন্দনক ছয়া আছা ভেট
 জান্টে সমিধান দিয়া ॥
 সদায়ে কৃষ্ণৰ চৰণক নেৰা
 তুমি কৈবে পাৰা ধান ।
 আঞ্চোল পাতিয়া তোমাৰ আগত
 মাগো আমি স্বামীদান ॥ ১৩১৭
 হে জাই যুতী ঐ সখা মালতী
 দেখিলি গোপাল প্ৰাণ ।
 কৃষ্ণৰ বিৰহে নবকে জীৱন
 জান্টে দেহ সমিধান ॥
 তোমাসাক কবে পৰশি সাদৰে
 সাধিলা কৃষ্ণে কি শ্ৰীতি ।
 হে বাট্ঠে মাধ সোধো ভোত কথা
 কৃষ্ণ গৈলা কোন ভিত্তি ॥ ১৩১৮
 ওবা আম জাম্বু পনস পিয়াল
 কদম্ব বেল বকুল ।
 জানো স্বৰূপত পৰ উপকাৰী
 নাহি তোমাসাক তুল ॥
 যমুনা তীৰত থাক তীৰ্থবাসী
 মিছা নামাতিবা জানি ।
 আমি অচেতন নিশ্চয় কহিয়ো
 কৈ গৈলা শাবৰুপাণি ॥ ১৩১৯
 শুনিয়োক তুমি কিনো তপ তুমি
 কবিলা শুক স্বভাৱ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ পৰশে আনন্দ
 হেমি বোম্বাফিত গাৱ ॥

বামন স্বৰূপে পাৱে আক্ৰমিলা
 বাৰাহো আছা আলিঙ্গি ।
 জানা যে প্ৰভুৰ কথা কৰা তুমি
 বিষ্ণুৰ সদায় সঙ্গী ॥ ১৩২০
 যুগৰ ঘৰিণী ঐ সখী হৰিণী
 তুমি দেখি আছা হৰি ।
 গাৱ দেখাউ কৃষ্ণে গৈলন্ত তোমাৰ
 নেত্ৰৰ আনন্দ কৰি ॥
 এক প্ৰিয়া সমে জানো যাস্ত চলি
 পৰম লীলা বিলাসে ।
 তাইৰ কুচৰ কুঙ্কমে মিশ্ৰিত
 হেৰা কুন্দ গন্ধ বাসে ॥ ১৩২১
 ফুলে ফলে নত্ৰ দেখিয়া বৃক্ষত
 পুছিলা কথা ছুনাই ।
 জানো তুমি সবে কৃষ্ণক নমিলা
 সাদৰে মুণ্ড দোৱাঁই ॥
 প্ৰিয়াৰ কান্ধত হাত থৈয়া আউৰ
 হাতে পদ্য গোট ধৰি ।
 তোমাসাক চাই সদয় নয়নে
 ইকি পন্থে গৈলা হৰি ॥ ১৩২২
 অৱশ্যে গোবিন্দ গৈলা এহিমতে
 জানিলো প্ৰমাণ পাই ।
 তুলসী আমোদ মদে অন্ধ হেৰা
 ভ্ৰমৰা পাছতে যায় ॥
 আইস সখীসব বিলম্ব নকৰ
 আকে আঞ্জলিয়া ধৰো ।
 এ হিমে কৃষ্ণক দেখাইবে আনত
 মিছাত পুছিয়া মৰো ॥ ১৩২৩
 কতো গোপী বোলৈ লতাত পুছিয়ো
 দেখা ঐৰ কেন ভাৱ ।
 কৃষ্ণৰ নখৰ পৰশে সৰ্ব্বাঙ্গ
 পুলক হুয়াছে গাৱ ॥

নিজ বৃক্ষ স্বামী আলিঙ্গনে হেন
 সুপূজিবে প্রেমবস ।
 কিনো ভাগ্যবতী স্বামীৰ কাছতে
 কৃষ্ণৰ পাইলো পবন ॥ ১৩২৪
 হে বাজহংসী পবন হৰিষি
 ভ্রমসি কমল বনে ।
 গোপিনী নাথক ই পথে যাহাস্তে
 দেখিলি সখা নয়নে ॥
 আঁছে য়েবে বেথা আসি কৈয়ো কথা
 আমাক বাঞ্ছ উদ্ধাৰ ।
 মাধৱ বন্ধুক নপাই প্রাণ ফুটে
 সহিবো কত নিকাৰ ॥ ১৩২৫
 বোলো হেৰা চাকৈ গোপীসবে ডাকৈ
 তোক কৰো কাউ বাউ ।
 নন্দ নন্দনক দেখিলি ঐ সখি
 আমাত বাৰ্তা জনাউ ॥
 কৃষ্ণক নপাই হেৰা প্রাণ যায়
 কি কৈবো আৰ অৱস্থা ।
 স্বামীৰ বিবহ আপুনি জানহ
 ভাণ্ডিয়া নকৈবি কথা ॥ ১৩২৬
 ঐ কুৰৱাৰ ভাৰ্য্যা উজাগবে
 কিসক পাব আটাস ।
 আমি য়েবে মৰো তইয়ো তেবে তোৰ
 নপাস স্বামীৰ পাশ ॥
 আমাৰ প্ৰভুক তই পক্ষী দেখিলি
 থাকাস উচ্ছৃত গাছে ।
 কহিয়ো সকাল প্রাণৰ গোপাল
 কৈক লাগি গৈয়া আছে ॥ ১৩২৭
 হে কুপৱতী তই ভাগ্যবতী
 স্বামী কাছে মাছ শুতি ।
 জান য়েবে কহ কৃষ্ণক কথাক
 আমাৰো কব মুকুতি ॥

হেৰ দেখ বাতি ভৈলো বিসঙ্গতি
 দেখাউ সিটো প্রাণপতি ।
 আমাক নবঞ্চ মহা পুণ্য সঞ্চ
 তোৰো ছইব সুবসতি ॥ ১৩২৮
 শুনা সখী সাক কৰো কাক নাক
 আন সেৱা নিত সাল ।
 আমি মৰো পুৰি তই ফুৰ উৰি
 কৃষ্ণ কথা নজানস ॥
 পৰ উপকাৰ ইসে ধৰ্ম্মসাৰ
 তাকো তেবে নজানস ।
 আমাক জীয়াউ কৃষ্ণক দেখাউ
 পাইবি পক্ষী মহাযশ ॥ ১৩২৯
 হে বন্ধু কুলি তই সীমাৰ পুলি
 অগনি জালস গাত ।
 তোৰ যেন ধনি স্থললিত শুনি
 প্ৰভুবো এনয় মাত ॥
 এৰ কুহনাদ মিলাৱৈ বিবাদ
 দুখৰ উপৰি দুখ ।
 ভৈলো অনাধিনী যতেক গোপিনী
 দেখাউ নিয়া কৃষ্ণমুখ ॥ ১৩৩০
 এহিমতে বৃক্ষ পক্ষীতো উন্নত
 স্বভাৱে স্থধিয়া ফুৰৈ ।
 কৃষ্ণক নপাই প্ৰেম ভাৱে আতি
 নেত্ৰৰ লোতক ৰৰৈ ॥
 দহৱৈ হৃদয় শৰীৰ নসয়
 দাকণ বিবহ তাপ ।
 কৃষ্ণ গুণ গাই বৰ্ণাই বৰ্ণাই
 কবিল প্ৰেম বিলাপ ॥ ১৩৩১
 কৃষ্ণক স্ববস্তে স্ববস্তে চিত্তত
 পবন প্ৰেম উপজৈ ।
 গৃহ শৰীৰকো পাসৰৈ সৱায়
 নাথকন্তে মন মজৈ ॥

কৃষ্ণৰ চৰণ হৃদয়ে বান্ধিয়া
কতো মৌন ছয়া থাকে ।
পৰম দুৰ্লভ লভি মুকুতিক
ভাগ্যৱতী গোপীজাকে ॥ ১৩৩২
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰ কহে শুনা নব
মনুষ্য শৰীৰ পায়।
হৰি নুসুমৰৈ আত্মাঘাত কৰৈ
তাক বৈধে বিষুংমায়া ॥
মহাভাগৱত শাস্ত্ৰৰ সন্নত
হৰিৰ নামেৰে তৰি ।
এৰা ভাষভূষ উদ্ধাৰা পুৰুষ
ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥ ১৩৩৩

কৃষ্ণ-বিবহত কাতৰা গোপীদকলৰ কৃষ্ণসীলা
অভিনয় আৰু শ্ৰীকৃষ্ণৰ অধেষণ ।

পদ

এহিমতে কৃষ্ণক চিন্তস্তে গোপীগণ ।
ভৈল আতি পৰম নিৰ্মল তনু মন ॥
বিপৰীত ভাৱন। মিলিল মহোদয় ।
একো নুসুমৰৈ মনে দেখে কৃষ্ণময় ॥ ১৩৩৪
ভৈল আতি হৰিষতে বোমাঞ্চ শৰীৰ ।
অবিচ্ছেদে অৱৈ ধাবে নয়নৰ নীৰ ॥
আনন্দতে মগ্ন ছয়া সমস্তে গোপিনী ।
কৰিবে লাগিলা কৃষ্ণ চেষ্ঠাক আপুনি ॥ ১৩৩৫
কতো কৃষ্ণ হই কতো কতো দৈত্যবেশ ।
কৰিবে লাগিলা কৃষ্ণ চেষ্ঠাক আশেষ ॥
পুত্ৰনাৰ বেশে কতো জনী দেই তন ।
কেহো শিশু কৃষ্ণ ছয়া শোৰাই জীৱন ॥ ১৩৩৬
কতো গোপী থাকে যেন শকট আকাৰে ।
কৃষ্ণ ছয়া উত্তটাই চৰণ প্ৰহাৰে ॥

যশোদাৰ বেশে কতো সায়টে বুকত ।
ডবিল বুলিয়া ধু থুয়াৱই শিৰত ॥ ১৩৩৭
কতো গোপী বসে কৃষ্ণ শিশুকপ ধৰি ।
তৃণাৱৰ্ত ছয়া কতো গোপী নেই হৰি ॥
তাকো গল চিপি যেন মাৰিয়া লীলাত ।
অনুৰে সহিতে থাকে পৰিয়া শিলাত ॥ ১৩৩৮
কৃষ্ণ ছয়া কতো গোপী ফুৰৈ আৰ্ঠু কাঢ়ি ।
কঙ্কালত ঘাঘৰ ঘুঘুৰা কৰৈ শাৰী ॥
বৃষৰ শুনিয়া নাদ ভয়ত উলটি ।
যশোদা মাৱক যেন ধৰয় সায়টি ॥ ১৩৩৯
কতো কতো হোৱৈ বাম কৃষ্ণ দুই ভাই ।
কতো বৎস হোৱৈ তাকে ফুৰন্ত চৰাই ॥
বৎসানুৰ ছয়া কতো তৈতে ফুৰৈ চৰি ।
কপিথক লাগি তাক মাটৈ হাতে ধৰি ॥ ১৩৪০
ছয়া কতো দামুৰি ধেনুৰ দুধ খাই ।
হাতত কণ্ডিয়া * কৃষ্ণ ছয়া দোৱৈ গাই ॥
কতো গোপী বকে যেন চুম্পি থাকৈ ভিৰি ।
ছয়া কৃষ্ণ কতো জনী মাটৈ তাক চিৰি ॥ ১৩৪১
কতো গোপী কৃষ্ণ ছয়া বংশী বাটৈ তুলি ।
বেঢ়িয়া প্ৰশংসে কতো ধন্য ধন্য বুলি ॥
বংশীৰ নিস্বানে গাই ডাকে নামধৰি ।
কতো কতো গোপী আসে হান্সাৰ কৰি ॥ ১৩৪২
কেহোজনী বাহু ধৈয়া গোপিকাৰ গলে ।
কৃষ্ণময় ছয়া কতো আনন্দতে চলে ॥
জান গোপীগণ মই কৃষ্ণ যদুপতি ।
দেখ দেখ ইটো মোৰ কেন লীলাগতি ॥ ১৩৪৩
নকৰিয়ো ভয় বুলি কতো গোপী মাতে ।
মই কৃষ্ণ আছো কি কৰিব বৃষ্টি বাতে ॥
গাৱৰ আঞ্চল তুলি থাকৈ একে কৰে ।
ধৰিলো মন্দৰ হেৰা চাপ নিবস্তৰে ॥ ১৩৪৪
কেহো বোৱৈল কালী দম্বো মই বহুনাথে ।
ভৰি দিয়া উঠে কতো গোপিকাৰ মাথে ॥

মস্তবে অস্তব ঐব সৰ্প ছবাচাব ।
 দুষ্কৰ দণ্ডিবে লাগি মোৰ অৱতাৰ ॥ ১৩৪৫
 কেহোজনী বোলৈ আবে শুন গোপীচয় ।
 বনজুই বেটিলক মিলিল প্ৰলয় ॥
 চক্ষু মুদি থাক সবে সাধিবো কল্যাণ ।
 মই কৃষ্ণে এতিক্ষণে নিবো নিজ থান ॥ ১৩৪৬
 শিশু কৃষ্ণ ছয়া কতো ভুঞ্জন্ত লৱনু ।
 যশোদায় খেদই লৱড় দেই পুনু ॥
 পলাইবে নপাৰি যেন থাকৈ ডবে ৰই ।
 কাটম্প তনু কাটন্দ দুই হাতে চক্ষু মুই ॥ ১৩৪৭
 কেহো বোলৈ দেখ দেখ দধিৰ বিলাই ।
 ভাণ্ড ভঙ্গা কৃষ্ণক ধৰিলো খেদি পাই ॥
 আউৰ যেন নখাস লৱনু চুৰি কৰি ।
 উড় খলে বাট্ৰৈ কতো গোপিকাক ধৰি ॥ ১৩৪৮
 মাজে টানি উড়লক কতো গোপনাৰী ।
 কৃষ্ণ ছয়া অৰ্জুনক পেহ্লাটৈ উভাৰি ॥
 কতো বস্ত্ৰ থৈয়া তীৰে জলে গৈয়া পৰে ।
 কৃষ্ণ ছয়া বস্ত্ৰ লৈয়া কদম্বত চড়ে ॥ ১৩৪৯
 বনজুই বেঢ়ে কতো ত্ৰাসে বিঙ্গি দিইয়ে ।
 ভয় নাই বুলি কৃষ্ণ ছয়া বহ্নি পিইয়ে ॥
 নন্দক লৈ যায় বকণৰ দুতে ধৰি ।
 কতো কৃষ্ণ ছয়া আনৈ তাহাক উদ্ধাৰি ॥ ১৩৫০
 পত্ৰে বিচাই শয্যা পাটৈ ছয়া গোপগণ ।
 কৃষ্ণ ছয়া কটৈ কতো হৰিষে শয়ন ॥
 বস্ত্ৰ গোপ ছয়া কতো জাটম্ব হাত ভৰি ।
 কৃষ্ণ গুণ গাৱা বিটৈ পল্লৱক ধৰি ॥ ১৩৫১
 কতো বাম কৃষ্ণ ছয়া ধেনুকক মাৰি ।
 ওচাস্ত * পৃথিৱী পকা তাল ফল শাৰি ॥
 কতো কৃষ্ণ স্বৰূপে গোধূলি আনে ধেনু ।
 কটাকে গোপীক মুহি হাসি বায়ে বেনু ॥ ১৩৫২
 যশোদাৰ বেশে কতো বাঢ়ি গৈয়া আগ ।
 গলে বাট্ৰৈ ছুটিয়া কৃষ্ণক পাৱা লাগ ॥

পিছাটৈ ভূষণ নিয়া ধুৱাই ধুৱাই ।
 মুখ চাই থাকে পাছে শয্যাতে শুৱাই ॥ ১৩৫৩
 এহিমতে কৃষ্ণ চেফা কটৈ অসংখ্যাত ।
 নাহি একো চেতন গোপীৰ আউৰ গাত ॥
 পুনু প্ৰাণ কৃষ্ণক স্মৰি সবে মনে ।
 ছনাই কান্দি স্মৃধি ফুৰে পশি বৃন্দাবনে ॥ ১৩৫৪
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি চেফাই ধিৰ মুহি বুক ।
 প্ৰৱন্ধে বিচাৰি ফুৰে মাধৱ বন্ধুক ॥
 নিহালি কৃষ্ণৰ খোজ পাইলে পৃথিৱীত ।
 ধ্বজ বজ্ৰ পঙ্কজ অক্ষুশে অলঙ্কত ॥ ১৩৫৫
 খোজ দেখি বোলৈ সখী শোক কৰ দূৰ ।
 আবে পাইবো কৃষ্ণ পলাই যাইবে কতদূৰ ॥
 এহি বুলি গোপী আগ ছয়া দশে কুড়ি ।
 গোপালৰ পজাল প্ৰৱন্ধে নেই গুড়ি ॥ ১৩৫৬
 কতো দূৰ গৈয়া দেখে নিহালি ছনাই ।
 কৃষ্ণৰ খোজতে স্ত্ৰীৰ খোজ পৰি যায় ॥
 সন্ধে চলে এক গোপী জানিলো নিশ্চয় ।
 মিলিল পৰম দুখ দগধ হৃদয় ॥ ১৩৫৭
 অন্তো অন্তো মাতি আনি দেখাৱে গোপিনী ।
 লগে লগে যায় দেখ কোঠেৰ সতিনী ॥
 চিন খোজ ইটো কোন জনী যায় সন্ধে ।
 কৃষ্ণৰ কান্ধত হাত দিয়া মীলা বন্ধে ॥ ১৩৫৮
 শুণ্ডে ধৰি হস্তীক হস্তিনী যেন চলে ।
 ইহাতেসে অধিকে হিয়াত অগ্নি জলে ॥
 তাইসে সতিনী ভৈল সবাতো প্ৰধান ।
 আবে লাগ পাইলে তাইতে *গোড়ো সবে মান ॥ ১৩৫৯
 কতো গোপী হাসি বোলৈ কৰি খোস মোস ।
 কিয় কাঢ় সখী সিটো সতিনীৰ মোৰ ॥
 নিশ্চয়ে জানিলো আবাৰিলে নেৱ হৰি ।
 তাইক লগে নেস্ত আসি সৰস্বতক এৰি ॥ ১৩৬০
 বতো গোপী সখাক দেখাৱে মাথা ছুলি ।
 দেখ বস্ত্ৰ ধস্ত কিম্বো কৃষ্ণ পদ বুলি ॥

আকে পাইলে পাতকীয়ো সংসাৰ নিস্তবে ।
 শুদ্ধ হওঁ বুলি ব্ৰহ্মা হবো শিবে ধৰে ॥ ১৩৬১
 আইস ঘসো এহি বুলি আমিয়ো মাখাত ।
 ছয়া শুদ্ধ মাধৱক দেখিবো সাক্ষাত ॥
 জগত দুৰ্ভেদ কৃষ্ণ পদবেণু মাখি ।
 হেনোবা পৱিত্ৰ ছয়া কৃষ্ণ মুখ দেখি ॥ ১৩৬২
 আউৰ গোপী বোলৈ সাধু বচন তোমাৰ ।
 কৃষ্ণ পদ-ৰজ জানো জগত উদ্ধাৰ ॥
 সতিনাৰ ধূলি আঁছে ইহাৰ লগতে ।
 মাখাতে মাখিবো সখা দেখি কোনসতে ॥ ১৩৬৩
 এহি পদ-বেণুতে পৰম পাই গতি ।
 তাইৰ খোজ দেখন্তে আকুল কৰৈ মতি ॥
 কৃষ্ণৰ অধৰামৃত সৰ্বস্ব সবাৰে ।
 চুৰি কৰি নিয়া তাই ভুঞ্জি একেধৰে ॥ ১৩৬৪
 তাইত পৰে শত্ৰু সখী নেদেখোহো আন ।
 আবে লাগ পাইলে তাইতে গোড়ো সবে মান ॥
 আউৰ গোপী বোলৈ শুন সমস্তে গৌৱালী ।
 কৰিলো বিচাৰি চাই প্ৰৱন্ধে নিহালি ॥ ১৩৬৫
 আবে ঐত তাইৰ খোজ নাকলিয় ভালে ।
 ভুগে বিক্ষিলাক স্নেহকোমল ভৰি তলে ॥
 প্ৰাণতো অধিক প্ৰিয়া দুখ পাঠৈ বুলি ।
 কাঙ্ক্ষত লৈ যাস্তু ছইবে আলগাই তুলি ॥ ১৩৬৬
 গোপীক বহন্তু কিনো কামাতুৰ হৰি ।
 দেখ দেখ আবে পোত গৈয়া যায় ভৰি ॥
 হেৰা নমাই খেলন্তু প্ৰিয়াক মহাশয় ।
 দেখা তাৰ অৰ্থে পাবিলন্তু পুণ্যচয় ॥ ১৩৬৭
 পাবিল গকরা চবাই ফুল ভৰি ফান্দি ।
 অৰ্কেক ভৰিব খোজ হেৰা আঁছে বান্দি ॥
 হেৰা দেখা তাইক ঐত উকত বৈসাই ।
 বান্ধিলন্তু খোপা কামাতুৰ বছৰাৰ ॥ ১৩৬৮
 আৰিলা খোপাত তাইৰ ফুল চকুৰ্ভিত্তি ।
 দেখা আৰিলন্তু বলি গোপিকা সহিত ॥

হেৰা দেখা তাইক কৃষ্ণে কান্ধে বাছ মেলি ।
 কৰিলা অহিতে ক্ৰীড়া কতুহল কেলি ॥ ১৩৬৯
 এহিমতে মহাদুখে যতেক গুৱালী ।
 কৃষ্ণৰ খোজক ফুৰৈ বনত নিহালি ॥
 শুক নিগদতি ৰাজা শুনিয়ো শ্ৰৱণে ।
 পূৰ্ণকাম হৰি ক্ৰীড়িলন্তু যিকাৰণে ॥ ১৩৭০
 দেখাইলন্তু দুখ কামাতুৰ পুৰুষৰ ।
 নাহি স্থখ শান্তি নলয় বাড়ীঘৰ ॥
 ৰাত্ৰি-দিনে স্ত্ৰীৰ মাত্ৰ পালি ফুৰৈ আশ ।
 স্ত্ৰী ভৈল ৰাজা কামাতুৰ ভৈল দাস ॥ ১৩৭১
 অনেক লাঞ্ছনা আঁছে কামী পুৰুষৰে ।
 স্ত্ৰীৰো দুৰ্জ্ঞান ভাৱ শুনা আতপৰে ॥
 চলি যায় যিটো গোপী কৃষ্ণৰ লগত ।
 মহা গৰ্বভাৱ তাইৰ বাঢ়িল মনত ॥ ১৩৭২
 কৃষ্ণক আশায়ে আইলো যত গোপীজাক ।
 সবাকো এৰিয়া কৃষ্ণে ভজিল আমাক ॥
 মোক সম স্ত্ৰীন্দৰী নাহিকৈ ত্ৰৈলোক্যত ।
 ভোল ভৈলা কৃষ্ণ মোৰ পৰম ৰূপত ॥ ১৩৭৩
 আউৰ মোৰ বাক্য কৃষ্ণে নকৰিতে পাবে ।
 কঙ্কাল ফান্দিয়া দুই বাহুক আচাবে ॥
 ক্ষণেক নপাইলে কোপে চাঠৈ টেৰ কৰি ।
 কৃষ্ণে টনুকান্তে তাই মাতৈ গলতৰি ॥ ১৩৭৪
 মনত আলচে কিয় ফুবো ভৰি বুলি ।
 কাবো কৰি নিবন্ত বোকাত মোক তুলি ॥
 হেন বুলি গোপিকা বসিলা পাক ফুৰি ।
 মহাদৰ্পে মাতিল কৃষ্ণক ঠেস যুৰি ॥ ১৩৭৫
 হে কৃষ্ণ কিনো ভূমি দাকণ পুৰুষ ।
 ভূমি পাৰে ফুবো মই জীয়াস্তা মানুষ ॥
 চলিবে ছুৱাবো আৰ মই একভৰি ।
 যৈকে মন নিয়া আবে যেন লাগৈ কৰি ॥ ১৩৭৬
 যভাৰে চকল স্ত্ৰী আবে পাইলে লাই ।
 ইখৰ কৃষ্ণক তাইৰ গণা গণো নাই ॥

শুনি হেন হবিয়ো বুলিলা তাইক হাঙ্গি ।
 যাইবে যবে নাপাকা কান্ধত উঠা আঙ্গি ॥ ১৩৭৭
 শুনা পাছে যেন সিটো স্ত্রীৰ নিৰ্গতালি ।
 কটাক্ষে বুলিলা কৃষ্ণে নুবুজি গুৱালী ॥
 উঠিবাক লাগি তাই যায় কাচি পাৰি ।
 দেখি অসুন্দান ভৈলা তথাতে মুৰাৰি ॥ ১৩৭৮
 কৃষ্ণ কান্ধ বগাইবাক যায় আতি প্ৰাতি ।
 আগতে নেদেখি কৃষ্ণ ভৈলা কোন ভিত্তি ॥
 থিয়য়ে মৰিল যেন ধাতু গৈল উৰি ।
 কান্দিবে লাগিল পাছে পৃথিবীত পৰি ॥ ১৩৭৯
 কৰৈ আৰ্ত্তৰাৱ আতি কৃষ্ণক নেদেখি ।
 হা নাথ কৈক গৈলা আমাক উপেখি ॥
 তোমাৰেসে দাসী মই জানা নাৰায়ণ ।
 অনাথৰ নাথ মোক দিয়া দৰিশন ॥ ১৩৮০
 কৰি দৰ্প দিন ছুপৰতে চক্ষু খাইলো ।
 তুমি হেন প্ৰভুক হাততে হৰুৱাইলো ॥
 আচৰিলো দ্ৰোহ মই কুল ফেলিষ্কাৰী ।
 ক্ষমিয়োক প্ৰভু ভকতৰ ভয়হাৰী ॥ ১৩৮১
 এহি বুলি মকমকি কান্দি গোপা পৰি ।
 হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি মাটিত বাগৰি ॥
 কৃষ্ণক নেদেখি তাই মৰৈ হিয়াপুৰি ।
 সেহি বেলা গোপা সবে যায় খোজ গুৰি ॥ ১৩৮২
 সমীপতে দেখি স্ত্ৰী কান্দি পাৰি গেৰি ।
 কি ভৈল বুলিয়া পাছে পুছে সবে বেঢ়ি ॥
 কৈক গৈলা কহ প্ৰাণ কৃষ্ণৰ বৃতাস্ত ।
 আখি মুচি দিলা তাই সঙ্কুকি সিদ্ধাস্ত ॥ ১৩৮৩
 কিবা মোখ সখাদব ফুটে মোৰ প্ৰাণ ।
 কৃষ্ণত সাধিবে মোৰ নাথাকিল মান ॥
 কুশ কৰ্ণে বিদ্ধিবাক নেদিলন্ত গাত ।
 আলগাই তুলি মোক ফুৰাইলা কোলাত ॥ ১৩৮৪
 সেহি গৰ্বেৰে কিনো মই পাপী ভৈলো অন্ধ ।
 দস্ত কৰি কৃষ্ণৰো বগাইবে গৈলো কন্ধ ॥

এতেকতে কৃষ্ণে মোত চাড়িলন্ত প্ৰীতি ।
 নাজানিলো সিটো প্ৰভু ভৈলা কোন ভিত্তি ॥ ১৩৮৫
 পৰম বিস্ময় শুনি ভৈল সব গোপী ।
 তাইকো লগে লৈয়া বিচাৰিলা পুনৰপি ॥
 চন্দ্ৰৰ প্ৰকাশ মানে ফুৰিলেক চাই ।
 নিৰন্তৰিলা পাছে ঘোৰ অন্ধকাৰ পাই ॥ ১৩৮৬
 কৃষ্ণতে অৰ্পিলা মন কৃষ্ণৰে আলাপ ।
 কৃষ্ণ গুণ গায় কৰৈ কৃষ্ণকে বিলাপ ॥
 কৃষ্ণত নিৰাশা ছয়া গোপা নিবন্তৰে ।
 তথাপিতো গৃহক মনত নুসুমৰে ॥ ১৩৮৭
 গৈত আছিলেক ক্ৰীড়ি কেশৱে সহিত ।
 দুনাই কালিন্দীৰ সবে নামিলা বালিত ॥
 বহল মণ্ডলাকাৰে ছয়া সবে শাৰী ।
 কৃষ্ণক প্ৰাৰ্থিবে লৈলা যত গোপনাৰী ॥ ১৩৮৮
 কৃষ্ণক দেখিতে আতি উত্তোৱল চিতে ।
 দশোদিশে পুৰিবে লাগিলা কৃষ্ণ গীতে ॥
 কৃষ্ণ পদ-পঙ্কজে নিবিড় কৰি মন ।
 বোলা বাম বাম সবে সমাজিক জন ॥ ১৩৮৯

গোপীপকলৰ কৃষ্ণ-স্ততি

ছলভী

শুক নিগদতি শুনিয়ো নৃপতি
 গাইল গোপী যেন গীত ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ পঙ্কজক আতি
 নিবিড় কৰিয়া চিত ॥

কৃষ্ণত নিবাশা ছয়া আতি সবে
বালিতে নামি ছুনাই ।

কৃষ্ণ দৰশন মনে গীত গারে
কৃষ্ণৰ গুণ বর্ণাই ॥ ১৩৯০

হে কৃষ্ণ তমু জনম নিমিত্তে
গোকুল বাটে সম্পন্নৈ ।

লক্ষ্মীয়ো সাক্ষাতে ব্রজত বঞ্চন্ত
স্বখে আট্ছে সৰ্ব্বজনে ॥

তোমাতেসে প্রাণ স্মৃষি গোপীচয়
চাই ফুৰো দশোদিশ ।

গুচোক নিকাৰ প্রাণৰ বল্লভ
দেখা দিয়া জগদীশ ॥ ১৩৯১

শবত কালৰ বিকাশ পদ্মৰ
উদবৰ শ্রীক নিন্দে ।

হেনয় নেত্রৰ কটাক্ষে আমাক
মাৰিছা তুমি গোবিন্দে ॥

নিকিনিলা দাসী ভজিলোহো আসি
গীততে ছয়া দগধ ।

কটাক্ষে মাৰিলে বধ নলাগয়
অস্ত্রে কাটিলেসে বধ ॥ ১৩৯২

বিষময় জল অঘ পূতনাত
বাখিলা বৃষ্টিতে হস্তে ।

চক্রবাত বন বহ্নি আনো ভয়
তৰিলা তুমি অনন্তে ॥

আবে কেনে তুমি মদনৰ হাতে
আমাক মবরা স্বামী ।

তোমাৰ চৰণ যেবে দেখা পাওঁ
পুনৰপি জীওঁ আমি ॥ ১৩৯৩

সুহিকা যশোদা নন্দন গোবিন্দ
নিশ্চয় বুলিলো বাক ।

তুমি সমস্তবে বুদ্ধি সাক্ষি সখী
প্রার্থিনী ব্রজা তোমাক ॥

জগত বাখিবে লাগি যদুকুলে
আপুনি ভৈলা উদিত ।

শুনা মহাভাগ ভকতক ত্যাগ
তোমাৰ সুহি উচিত ॥ ১৩৯৪

বিনাশৈ সংসাৰ ভয় ভকতৰ
পূৰৈ মনোবধ যত ।

হেন হস্ত পদ্ম আনি প্রাণনাথ
দিয়োক আসি শিবত ॥

হে ব্রজজন দুখহাৰী হৰি
আমি কিঙ্কৰীক ভজ ।

মোহন হসিত কটাক্ষ সহিত
দেখায়ো মুখ পঙ্কজ ॥ ১৩৯৫

সমস্ত প্রাণীৰ পাপ হটৈ যিটো
আছিল কালীৰ ফণে ।

কামক মর্দিয়া হেন পাদ-পদ্ম
অপিয়ো আমাৰ তনে ॥

পঙ্কজ লোচন দেখায়ো তোমাৰ
মৰো হেবা সবে দাসী ।

মধুৰ বচনে অধৰ অমৃতে
আমাক জীয়ায়ো আসি ॥ ১৩৯৬

তমু কথাযুতে দণ্ডকো জীয়াটৈ
শ্রুণে দেই মুকুতি ।

সকাম কৰ্মক আতি নিরর্ভাটৈ
জ্ঞানী কৰৈ তাক তুতি ॥

যিটো জনে সদা হেন কথা কৰৈ
সিসে দান দেই জীৱ ।

ভৈলোহো হেনয় সুহৃদে বঞ্চিত
দেখা দিয়া সদাশিৱ ॥ ১৩৯৭

শুনায়ো কপটী সঙ্কত আলাপ
সুওটে আউব হিয়াৰ ।

তোমাৰ সদয় হস্ত দৰশন
সুহিল মন আমাৰ ॥

তোমাকেসে লাগি মবে। গোপীগণ
স্নেহে বিয়াকুল মতি ।

ভুমি পুতু প্রভু কপট আচবা
আমাত কোন যুগুতি ॥ ১৩৯৮

ব্রজ হস্তে ধেনু চাৰিবাক যাহা
আমাব মনে আস্থথ ।

জানো পাদ-পদ্মে তৃণ শিলা লাগি
প্রাণনাথ পাস্তু ছুথ ॥

তোমাব চিন্তায়ে দিন বহি যায়
গোধূলি গোপাল আসি ।

অলকা আবৃত গোবজে বঞ্জিত
দেখারা মুখ প্রকাশি ॥ ১৩৯৯

পুতু পুতু দেখাই বদন পঙ্কজ
মনত অর্পা মদন ।

তোমাব সঙ্গতি নপাই ছুথে বাতি
জাগিয়া চিন্তো চবণ ॥

আমাব হৃদয় জানি কৃপাময়
এৰিয়ো কপট মতি ।

দিয়া দৰিশন তোমাব চবণ
বিনে নাহি আন গতি ॥ ১৪০০

যিটো পাদ-পদ্ম ব্রজায়ো অর্চন্তু
স্বৰ্ণে বিপদ হবৈ ।

ভূমিবো ভূষণ ভকত জনবো
সবে মনোবধ পূবৈ ॥

সেবা সময়তো আতি সুখতম
মুনিয়ো থাকৈ আবাধি ।

আমাব তনত তাক অর্পিয়োক
গুচোক মদন ব্যাধি ॥ ১৪০১

ছবি

পবম মোহন বংশী যাক চুম্বি তোলৈ নাদ
বঢ়ায় সম্যকে স্মৰতি ।

মহা মহা সার্বভৌম বাজাবো সুখক লাগি
যাক দেখি নযায় আউব মতি ॥

লোকব সমস্ত শোক ছুথ ভয় বিনাশয়
দৰশন মাত্রকতে যাক ।

জগতবে মনোনীত হেনয় অধবমুস্ত
দিয়া আসি জীয়ায়ো আমাক ॥ ১৪০২

কান্দিয়া কার্পূণ্য কৰি গোপীগণে গাঠৈ গীত
কিয় নেদেখরা নাথ মুথ ।

তযু দৰশন পাই পবম আনন্দ মন
ক্ষেণেক নেদেখি মিলৈ ছুথ ॥

এতেকেসে আমি আসি যোগিনী সন্তাসী যেন
সব তেজি ভজিলো তোমাক ।

জানি দৰশন দিয়া কিনো বজ্জে বাকৈ হিয়া
কোন সতে তেজিলো আমাক ॥ ১৪০৩

যেবে দিন ভৈল প্রভু বৃন্দাবনে চলি যাহা
তোমাব নেদেখো আমি মুখ ।

হওঁ অচেতন প্রায় অর্কক্ষেণে মুগ যায়
আসি মিলৈ মনে মহাছুথ ॥

সক্ষ্যা সময়ত নাথ তোমাব শ্রীমুখ দেখি
এবাওঁ যেবে দিবনব রেশ ।

তাহাতো বিবোধ কৰি কিনো মন্দ ব্রজা আনি
অজিলন্ত চকুত নিমেষ ॥ ১৪০৪

তযু গীতে আতি মন মুছিলেক পতি পুরে
ভাঙুকো কবিলো পবিহার ।

সাধিবা আমাব গতি হেন জানি প্রাণপতি
লৈলো আমি সখীগ তোমাব ।

ভূমি বিনা আঁছে আউৰ ধূৰ্ত্ত কোনে মাতি আনি
নিশাত তেজিব নাৰীগণ ।

তোমাৰ নাপায়ী লাগ হৃদয়ত বোগ বাটে
গুচাই তাক দিয়া দৰিশন ॥ ১৪০৫

তোমাৰ হসিত মুখ কটাক্ষ দৃষ্টিকো সিটো
স্বমবস্তে বহস্য আলাপ ।

সিটো মহা উৰুস্থল দেখি চিত উত্ৰাৱল
দুনাই দুনাই মনে মিলৈ তাপ ॥

ব্ৰজ দুখ হৰিবাৰ ভৈলা অৱতাৰ ভূমি
আমাৰ কিসক লৱা বধ ।

হৃদয়ত যিটো ব্যাধি বাটে আবে প্ৰাণপ্ৰভু
জানা তাৰ ভূমিসে ঔষধ ॥ ১৪০৬

হে প্ৰভু তযু যিটো চৰণ পঙ্কজ যুগ
পৰম কোমল স্কুমাৰ ।

জানো দুখ পাস্ত বুলি লাসে লাসে ধৰো তুলি
কঠিন তনত আমাসাৰ ॥

হেনয় চৰণে কেনে ফুৰা বিজু বনে বনে
শিলা খোলা লাগি পীড়া কৰৈ ।

আকে স্বমবস্তে মৰো এতেক বোলন্তে প্ৰেম
লোতক নেত্ৰবপৰা কৰৈ ॥ ১৪০৭

এহিমতে কৃষ্ণ গুণ গাৱন্তে গাৱন্তে আতি
উপজিল মহা প্ৰেম ভাৱ ।

কৃষ্ণতে পশিল প্ৰাণ নাহিকৈ চেতন জ্ঞান
কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পাৰৈ বাৰ ॥

কতো কতো গোপীগণে কৃষ্ণক আলিঙ্গি মনে
পৰি থাকৈ আনন্দে নিচুকি ।

কেশৱক স্বমৰিয়া ধৰিবে নপাৰৈ হিয়া
কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি দেই উকি ॥ ১৪০৮

হা কৃষ্ণ প্ৰাণনাথ বুলি চপবাৱা মাথ
মৰমকি কাটন্দে কতো পৰি ।

কৃষ্ণৰ বিবৰ্ণে দহে ধাৰায়ে লোতক বহে
কতো কুৰৈ মাটিত বাগৰি ॥

যমুনাৰ বালি বেঢ়ি কৃষ্ণ বুলি পাৰৈ গেৰি
গগন লজ্জিল সিটো ধৰনি ।

সমস্ত সমাজে ঢাকি হৰি হৰি বোলা ডাকি
পাতকত লাগোক অগনি ॥ ১৪০৯

কালিন্দীৰ উপকূলত শ্ৰীকৃষ্ণৰ লগত
গোপীগকলৰ পুনঃমিলন

পদ

শুক নিগদতি পাছে শুনিয়ে নৃপতি ।

দেখিয়া গোপীৰ সিটো সপ্ৰেম ভকতি ॥

দ্ৰৱ ভৈল চিত আতি গোপালো বিহ্বল ।

প্ৰেমত মজিল যেন নয়ন সজল ॥ ১৪১০

ভকতৰ দুখ দেখি নসহে হৃদয় ।

আতি আথে বেথে আসি কৃষ্ণ কৃপাময় ॥

আনন্দ বঢ়ায়া গোপীগণৰ মাজত ।

পৰম মোহন মুক্তি ভৈলন্ত বেকত ॥ ১৪১১

হাসো হাসো কৰে আতি বদন কমল ।

অকণ পঙ্কজ জ্যোতি নয়ন যুগল ॥

তিল ফুল সম নাসা বাতুল অধৰ ।

কন্দ কৰি সম দন্ত পাস্তি মনোহৰ ॥ ১৪১২

কপালে তিলক জলে অলকাৰ পাস্তি ।

মণিময় মুকুট মস্তকে কৰৈ কাস্তি ॥

আকৃষ্ণিত কেশ চূড়া মণিয়ে উজ্বল ।

মকৰ কুণ্ডলে জিকিমিকি গগুস্থল ॥ ১৪১৩

কচিকৰ কৰ্ণ দুই সম স্বৱলিত ।

মনোহৰ কঙ্ক-কণ্ঠ কৌস্তভে শোভিত ॥

আজ্জানুলম্বিত ভুজ কেয়বে বঞ্জয় ।

কঙ্কণে বঞ্জিত কৰ নৱ কিসলয় ॥ ১৪১৪

স্বদীৰ্ঘ আঙ্গুলি নখচন্দ্ৰ দেখি ভুষ্টি ।

বস্ত্ৰে আতিকাৰ তাতে সোণাৰ আঙ্গুষ্টি ॥

বহল হৃদয়ে শোভে মুকুতাৰ হাৰ ।
 জিকিমিকি কৰৈ জিলিমিলি পেচন্দাৰ ॥ ১৪১৫
 নীলতনু পীত বস্ত্ৰে আতি কান্তি কৰে ।
 সজল মেঘত যেন বিজুলি সঞ্চৰে ॥
 পীত উত্তৰীয় উৰে কটিত মেখলা ।
 আপাদলম্বিত গলে পঙ্কজৰ মালা ॥ ১৪১৬
 আৰকত তিনি বেখা শোভিত উদৰ ।
 আতি প্ৰকাশিত পদ্ম নাভি সৰোবৰ ॥
 চাক উৰু জজ্জাযুগ জন-মনোনীত ।
 অভিনৱ পীত ভুগি লোটয় মাটিত ॥ ১৪১৭
 বস্ত্ৰে বিৰচিত জলৈ জজ্জাত হোড়ৰ ।
 পাদ-পদ্ম দুখানিক দেখি মনোহৰ ॥
 সোণাৰ নুপুৰ তাতে ৰুণ-ঝুণ বাজে ।
 বজ্জৰ উৰ্ণাৰ্ণি দশো আঙ্গুলিৰ মাজে ॥ ১৪১৮
 আৰকত নখ চন্দ্ৰচয় কৰৈ কান্তি ।
 যাক দৰশনে হৰৈ তাপ উপশান্তি ॥
 পদতল ছুতয় বাতুল স্নকোমল ।
 শোভে ধ্বজ বজ্জ যৱ অঙ্কুণ কমল ॥ ১৪১৯
 ত্ৰিভঙ্গ ললিত অঙ্গ বেণু কৰতলে ।
 উচ্চায়া পঞ্চম গান্ত বদন কমলে ॥
 বজ্জ মধ্যে কোমল আঙ্গুলিচয় চালি ।
 ভূৱন ভুলায়া ৰূপে শোভে বনমালী ॥ ১৪২০
 হেন স্নকুমাৰ মূৰ্ত্তি ভৈলন্ত বিদিত ।
 যেন একেবাৰে কোটি চন্দ্ৰমা উদিত ॥
 শৰীৰৰ কান্তি প্ৰকাশন্ত বৃন্দাবন ।
 দেখিতে মোহিত হৰৈ মদনবো মন ॥ ১৪২১
 সাক্ষাতে দেখিয়া গোপীসব সচকিত ।
 দূৰ ভৈল সস্তাপ শীতল তনু চিত ॥
 প্ৰাণ পাইলে হৰৈ যেন তনুৰ উল্লাস ।
 এবাইল মদন-ব্যাধি বদন প্ৰকাশ ॥ ১৪২২
 জীলো জীলো বুলি একেদায়ে সব উঠি ।
 আখে বেখে কৃষ্ণক-ধবিল মহাভূষ্টি ॥

চৰণত পৰৈ কতো প্ৰাণ বন্ধু বুলি ।
 হাতত ধৰিয়া কতো ধৰৈ মাখে ভুলি ॥ ১৪২৩
 কট মট কৰি কতো ধৰৈ বাহু কাঙ্কে ।
 কতো গোপী গৈয়া মোহ ছয়া গলে বাঙ্কে ॥
 আউৰ কৈক যাইবা বুলি কতো কতো বেঢ়ে ।
 কঙ্কালত আঙ্কোৱালি ধৰি কতো নেৰে ॥ ১৪২৪
 চৰণত ধৰিয়া বিনয় বোলৈ বাক ।
 কৈতনো আছিল নাথ তেজিয়া আমাক ॥
 তোমাক নাপায়া মৰো বিবহতে আমি ।
 হেনো কি দাৰুণ কৰ্ম্ম আচৰিলা তুমি ॥ ১৪২৫
 পৰম ভকতি কতো কৃতাঞ্জলি কৰি ।
 থাকিল কৃষ্ণৰ হস্ত-পঙ্কজত ধৰি ॥
 আগ ছয়া কতো চোৰা লৰৈ হাত পাতি ।
 চক্ষু পকাই চাৱৈ কতো কৰি মুখ কাতি ॥ ১৪২৬
 মদনে মৰ্দয় কতো গোপিকাৰ মন ।
 তনত অপৰ্যয় ভুলি কৃষ্ণৰ চৰণ ॥
 চিতক আকুল আতি কৰৈ প্ৰেমৰসে ।
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজক হৃদয়ত ঘসে ॥ ১৪২৭
 এক দৃষ্টি কৰি কতো কতো গোপীগণে ।
 মুখ-পঙ্কজক পিঠৈ তবধ নয়নে ॥
 নাহিকৈ তৃপ্তি যদি পিয়ন্ত সন্ততে ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ যেন চিন্তন্ত ভকতে ॥ ১৪২৮
 নেত্ৰে চাই কতো জনী নিয়া হৃদয়ক ।
 কৃষ্ণক চিন্তিয়া ভৈল সৰ্ব্বাস্ত্ৰে পুলক ॥
 বহুৱে আনন্দে নয়নৰ নীৰ কৰি ।
 মহাধোগী জনে যেন খাটক ধ্যান ধৰি ॥ ১৪২৯
 এহিমতে কৃষ্ণক চাহাস্তে গোপীগণ ।
 বাঢ়ি গৈল উৎসৱ শীতল তনু মন ॥
 এবাইল বিবহ তাপ আনন্দে ভবিল ।
 ভকতক পায় যেন সঙ্গাৰী ভবিল ॥ ১৪৩০
 শোক এৰি গোপীগণে বেঢ়িলে চৌস্তিতি ।
 মধ্যত কবন্ত কৃষ্ণে অধিকে দীপ্তি ॥

আন নভাসয় আখি মাধৱক এৰি ।
 যেন মেঘ খণ্ডক বিদ্যতে আছে বেঢ়ি ॥ ১৪৩১
 সৰাকো কৃপায়ে কৃষ্ণে বুলিলা আশ্বাস ।
 চাহিলা সদয় দৃষ্টি কৰি কৰি অল্লাহাস ॥
 কৃষ্ণৰ কটাক্ষে যেন সিঞ্চিল অমৃত ।
 গুচিল বিবহ সবে ভৈল কৃত্যকৃত্য ॥ ১৪৩২
 পাছে সবে গোপিকাক লৈয়া বনমালী ।
 আনন্দে নামিলা গৈয়া যমুনাৰ বালি ॥
 বিচিত্ৰ বালুকা তুলি সম স্নকোমল ।
 চতুৰ্ভিত্তি জলবানু লাগি স্নশীতল ॥ ১৪৩৩
 পুষ্পৰ স্ৰভি আমোদিত সৰ্ব্বক্ষণ ।
 সদায় বসন্ত বহে মলয় পৰন ॥
 পুষ্পিত মন্দাৰ কুন্দ গন্ধে ছয়া ভোল ।
 মধুমত্ত অনেক ভ্ৰমৰে কৰৈ ৰোল ॥ ১৪৩৪
 কোকিলৰ কুহু কুহু ধনি স্নললিত ।
 শৰত চন্দ্ৰৰ কাস্তি আতি প্ৰকাশিত ॥
 পদ্মবনে জলচৰ পক্ষীৰ আৰাৰে ।
 মনত উৎসাহ মিলৈ মদন বঢ়াৰে ॥ ১৪৩৫
 প্ৰবেশিল আদি হেন যমুনাৰ বালি ।
 চিতত সন্তোষে পাছে সমস্তে গুৱালী ॥
 বসিল তথাতে মাধৱক মধ্য কৰি ।
 ভৈল পূৰ্ণকাম সবে সন্তাপ নিস্তৰি ॥ ১৪৩৬
 প্ৰাণবন্ধু মাধৱক কৰিয়া সন্মান ।
 আঞ্চল পাতিয়া দিল বসিৰাক থান ॥
 বদিলন্ত তাতে অন্তৰ্ভ্যাখী হৃদীকেশ ।
 ত্ৰিভুৱন মোহন স্নন্দৰ ধৰি বেশ ॥ ১৪৩৭
 কবিল শুভ্ৰাষা গোপী সৰ্বো মাগু ধৰি ।
 কতো বৈয়া কোলাত কৃষ্ণৰ জাটন্তে ভৰি ॥
 কাঙ্ক্ষত বাহক খৈয়া কতোজনী ঘসে ।
 কতো লীলা কটাক্ষে চাহাটৈ প্ৰেমবসে ॥ ১৪৩৮
 কতো গোপী কৃষ্ণৰ কুৰ্বালৈ সোম
 কতো জনী জোখায় কৰ্ণৰ স্নান

কতো কতো শীৰত স্ৰভি ফুল সিঞ্চৈ ।
 কোমল পল্লৱ লৈয়া কতোজনী বিঞ্চৈ ॥ ১৪৩৯
 কতোহো সারটি পিঠি পাছে বদি যায় ।
 আপুনাৰ গাৱত কৃষ্ণক আৱজাই ॥
 কতো উৰু জজ্বাক মৰ্দয় লাসে লাসে ।
 এহিমতে মাধৱক চৌপাশে উপাসে ॥ ১৪৪০
 প্ৰকাশিলা কৃষ্ণ দিব্য কপক দেখাই ।
 ত্ৰৈলোক্যৰ কাস্তি ঘেন ভৈল এক ঠাই ॥
 কৃষ্ণক নিবেখি পাছে সবে গোপনাৰী ।
 স্নধিবে লাগিলা অন্তো অন্তো চক্ষু ঠাৰি ॥ ১৪৪১
 কঠিন হৃদয় এন্ত কৃষ্ণ যেনমত ।
 আহান মুখত আজি কৰিবো বেকত ॥
 এহিবুলি ছলবাদ কৰি সোঁধে কথা ।
 গুচোক সংশয় কৃষ্ণ কৈয়ো ইটো কথা ॥ ১৪৪২
 কতো কতো মনুষ্যৰ দেখি ব্যৱহাৰ ।
 উপকাৰী জনকসে কৰৈ উপকাৰ ॥
 কতো সাধু সবে উপকাৰকো নচাৰে ।
 কৰৈ উপকাৰ সমস্তকে সমভাৰে ॥ ১৪৪৩
 উপকাৰী উদাসীন দুইতো নৈদৈ মতি ।
 সিটো কোন জন তাক কহিয়ো সম্প্ৰতি ॥
 এহি বুলি সোঁধে কথা মাধৱক চাই ।
 দিলন্ত উত্তৰ কৃষ্ণে বৃজি অভিপ্ৰায় ॥ ১৪৪৪
 শুনা সখাসব আবে বচন আমাৰ ।
 যিটো উপকাৰীকসে কৰৈ উপকাৰ ॥
 স্নহনে স্নহিতকৈ তাৰ নাহি একো ধৰ্ম ।
 আপুনাৰ অৰ্থে মাত্ৰ কৰৈ সিটো কৰ্ম ॥ ১৪৪৫
 উপকাৰ নাচাই যিটো কৰৈ উপকাৰ ।
 সিনে সাধুজন মহা ধৰ্ম দিগৈ তাৰ ॥
 উপকাৰী উদাসীন দুইতো নৈদৈ মন ।
 আহৈ চাৰিবিধ শুনা তাহাবো লক্ষণ ॥ ১৪৪৬
 যিটো মহা ব্ৰহ্মজানী নৈধে সবে বিছা ।
 যি জন আপুনি পূৰ্ণভোগে নাহি ইচ্ছা ॥

যিটো গুৰু জ্যোহী আউৰ একোয়ে নমানে ।
 যিটো মহা যুট দোষ গুণক নজানে ॥ ১৪৪৭
 কাহাকো নভজৈ এহি চাৰিবিধ জন ।
 কহিলো নিশ্চয় তোমাসাত গোপীগণ ॥
 কৃষ্ণৰ বচন পাছে শুনি সবে সখী ।
 মুখ জপাই হাসৈ অন্তো অন্তক নিবেধি ॥ ১৪৪৮
 দেখিয়া বোলন্ত কৃষ্ণে দুনাই বুজি কাজ ।
 শুনা সখীসকল চাৰিতো মই বাজ ॥
 ভকতেসে স্নেহদ ভকতে মোৰ প্ৰাণ ।
 যিহেতু নেদিলো লাগ শুনিয়ো নিদান ॥ ১৪৪৯
 নাপাই মোক মনত চিন্তোক সৰ্ব্বক্ষণে ।
 নেদো দেখা ভকতক এহিসে কাৰণে ॥
 যেন ধনী বিহ্বল ধনক হৰুৱাই ।
 ধনকেমে চিন্তে ভাত পানীকো নখাই ॥ ১৪৫০
 সেহিমতে তুমিসবো মোৰ অৰ্থে আতি ।
 এবিলাহা বেদ ধৰ্ম্ম পতি পুত্ৰ জ্ঞাতি ॥
 আমাতেসে কৰা সবে স্নেহ বিপৰীত ।
 হেনো জানা আৰো মোৰ এৰিবাক চিত ॥ ১৪৫১
 কিন্তু তোমাসাৰ প্ৰেম ভকতি বঢ়াই ।
 কীৰ্ত্তন শুনিয়া ফুৰো পাছতে লুকাই ॥
 নকৰা অসূয়া সখীসব নিষ্ঠ জানি ।
 ইকথা থাকোক আৰো শুনা সত্যবাণী ॥ ১৪৫২
 দুস্ত্যজ গৃহৰ সবে এৰি আশা বন্ধ ।
 ভজিলা আমাক কৰি পৰম প্ৰৱন্ধ ॥
 কবিলাহা বশ্য মোক ভৈলোহো অধীন ।
 হজিবে নুপাবো চিবকালে ইটো ঋণ ॥ ১৪৫৩
 কহো পৰমার্থ কথা নোবোলা উশ্মি ।
 তোমাসাৰ প্ৰেম ভকতিত ভৈলো বন্দি ॥
 যেনে সবে স্নেহত আপুনি এৰা দাই ।
 তেবেসে নিৰ্ধাৰী হও ঋণ হজা ব্যয় ॥ ১৪৫৪
 এহিবুলি উঠি কৃষ্ণে চাপি পাছে পাশ ।
 গাৱে গাৱে শোণিকাক কবিলা আশাস ॥

মোক লাগি এৰা কষ্ট আবে সবে সখী ।
 নসহে হৃদয় তোমাসাৰ দুখ দেখি ॥ ১৪৫৫
 ফুৰন্ত মুখক মাজি আপুনাৰ হাতে ।
 কাহাকো সারটি ধৰি বৈসান্ত কোলাতে ॥
 সদয় নয়নে কাকো হাস্য কৰি চান্ত ।
 এৰা অপৰাধ বুলি কতো চুমা খাস্ত ॥ ১৪৫৬
 কৃষ্ণৰ সন্মানে সবে উল্লসিল চিতে ।
 গুচিল বিবহ তাপ বচন অমৃতে ॥
 আনন্দে স্বৰ্গক যেন পাইল হাত মেলি ।
 কৰিবে লাগিলা বেঢ়ি কেশৱৰ কেলি ॥ ১৪৫৭
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শুনা সৰ্ব্বজন ।
 কেতিক্ষণ পৰা পৰৈ অধিৰ জীৱন ॥
 কলিত কীৰ্ত্তন বিনে নাহি আন গতি ।
 বোলা বাম বাম সবে থিৰ কৰি মতি ॥ ১৪৫৮

শ্ৰীকৃষ্ণৰ বাসনীগা

হুলড়ী

গুৰু নিগদতি শুনিয়ো নৃপতি
 গুচাই গোপিকাৰ পীড়া ।
 বাক্যে বঞ্জি চিত গোবিন্দে তহিত
 আৰস্তিলা বাসজীড়া ॥
 হাস পৰিহাসে মদন বিলাসে
 কৰিয়া অনেক বঙ্গ ।
 কাহাবো তনত নখে কত কৰি
 গোবিন্দে ব্ৰহ্মান্ত চঙ্গ ॥ ১৪৫৯
 কাকো ভুকুমাৰি বস্ত্ৰ শৈৱা কাটি
 কাকো সারন্তে বুকৈ ।
 কাকো কামে চান্ত কাকো চুমা খাস্ত
 কৰিয়া কেলি উৎসকে ॥

কৃষ্ণৰ সন্মান পায় গোপীগবো
 কবিলা কাম বিলাস ।
 কৃষ্ণক আৱৰি দশে পাঞ্চে ধৰি
 কাঢ়ি লৈ পীতবাস ॥ ১৪৬০
 কতো হাসি বংশী নেই কাঢ়ি কতো
 কঙ্কণ কুণ্ডল লৱে ।
 ছয়া কুজি মুজি পাছে পাছে খুজি
 ফুবন্ত হাসি মাধৱে ॥
 আবে গোপজায়া কৰা মোক দায়া
 পূৰিবো সবাৰো মন ।
 কৃষ্ণৰ বিনয় হাসি গোপী পাছে
 পিঙ্কায়ৈ বস্ত্ৰ ভূষণ ॥ ১৪৬১
 অনন্তবে হৰি বুলিলা সাদৰি
 গোপীৰ উৎসৱ দেখি ।
 মোকো লৈয়া সঙ্গ বাসকেলি বঙ্গ
 কৰা আবে সবে সখী ॥
 এহি বুলি হৰি আনি হাতে ধৰি
 সমস্তে গোপব নাৰী ।
 বালিক বেড়িয়া মণ্ডল আকাৰে
 গোপীক কবিলা শাৰী ॥ ১৪৬২
 যতেক গোপিকা কৃষ্ণো ততো ছয়া
 আপুনি মায়াৰ বলে ।
 মেলিয়া বাহুক স্নেহত গোপীক
 আলিঙ্গি ধৰিলা গলে ॥
 দোধো গোপী মাজে প্ৰবেশি পৰম
 মোহন ৰূপে মাধৱ ।
 আতি দিব্য কাছে প্ৰৱৰ্ত্তাইলা পাছে
 বাস-ক্ৰীড়া মহোৎসৱ ॥ ১৪৬৩
 সবয়ো বোলয় মোকোসে আলিঙ্গি
 আছন্ত স্বাৰী সুবাৰি ।
 স্বৰ্ণ প্ৰকাশে পৰম উল্লাসে
 কৰে নৃত্য মৌপনাৰী ॥

আনন্দে নধবে হৃদয় সদয়
 নয়নে কৃষ্ণক চাই ।
 কৰ চৰণক চলায়া চলায়া
 প্ৰেমে গুণ-গীত গাই ॥ ১৪৬৪
 বলয়া কঙ্কণ কবে বৰণৰ
 বৰণকে বাজে কিঙ্কিণী ।
 নুপুৰে অনকে চলয় ঠমকে
 কৃষ্ণৰ সঙ্গ গোপিনী ॥
 অসংখ্য গোপীৰ অলঙ্কাৰ ধৰি
 গীতৰ তুমুল বোল ।
 অমৃত বৰিষে উথলি হৰিসে
 স্বৰ্গৰ লজ্জিলে কোল ॥ ১৪৬৫
 স্তনিয়া সভাৰ্যে আসিল আনন্দে
 যতেক দেৱতা মানে ।
 আকাশ যুড়িয়া বঙ্গ চাহি বৈল
 অনেক কোটি বিমানে ॥
 কৰি পুষ্প বৃষ্টি চাৰৈ একদৃষ্টি
 দুন্দুভি শৱদ বাৰে ।
 প্ৰধান গন্ধৰ্ব্ব অপেখৰা সঙ্গ
 কৃষ্ণৰ জয়ক গাৱে ॥ ১৪৬৬
 আনন্দে যুদঙ্গ বঙ্গ বজাৱয়
 তাল কবতাল চুকি ।
 তাৰ চেৱ লৈই আলিঙ্গি কৃষ্ণক
 গোপিনী নাচে উৎসুকি ॥
 মধ্য মধ্য কৃষ্ণ প্ৰকাশ কৰন্ত
 গোপীৰ অঙ্গ সঙ্গত ।
 স্তৰ্ণ মণিব মাজে মাজে যেন
 জ্বলে মহা মৰকত ॥ ১৪৬৭
 মদন উৎসৱে নাচে কৃষ্ণ সঙ্গ
 আনন্দে গোপিনী জাক ।
 নানা ভক্তি ভাবে চৰণ চলাৱে
 কৃষ্ণে কণ্ডলি পাক ॥

হাতকো কৌতুকে ভুলি নচুরাঠৈ
কৰি আতি লয়লাস ।

কটাক্কে নিবেধি ভ্ৰমুগ ক্ষেপি
লীলায়ে তোলন্ত হাস ॥ ১৪৬৮
জল মল কঠৈ মকব কুশল
গণ্ড স্থলে আতি পঠৈ ।

ডম্বক কঙ্কাল বুলন্তে হালয়
তনবো বসন লঠৈ ॥

কাঞ্চুলি মেখলা নাহি সারধান
শিখিল মেখলা বন্ধ ।

সোলকয় খোপা খসৈ পুষ্প খোপা
নকঠৈ তাকো প্ৰরন্ধ ॥ ১৪৬৯

মদনে উন্মত গোপিনী সমস্ত
তেজিল সংসাৰ দুখ ।

কৃষ্ণতেসে চিত গাঠৈ গুণগীত
কৃষ্ণৰ নিবেধি মুখ ॥

বদন কমলে ঘৰ্ম্ম বিন্দু জলে
আতিশয় সবে শোভে ।

বেড়িয়া গুঞ্জবে অসংখ্য ভ্ৰমবে
গাৱৰ স্ৰবতি লোভে ॥ ১৪৭০

কৃষ্ণৰ অসংখ্য মূৰ্ত্তি জলৈ যেন
সজল মেঘ আনয় ।

প্ৰকাশে বিজুলি তাতে যেন সবে
গৌবাসী গোপিকাচয় ॥

গুণ-গীত ভৈল মেঘৰ গৰ্জনি
বৃষ্টি জল ভৈল ঘাৰ ।

বৈজয়ন্তী মালা ইন্দ্ৰধেনু ভৈল
এভেকে মেঘ উপাম ॥ ১৪৭১

পবন প্ৰেমত গোপীৰ কঠিত
কুকে ধৰি বাহু মেদি ।

গোপিকাৰ মন পৃথি নাৰায়ণ
কৰিলা মন মেদি ॥

কৃষ্ণৰ সন্মান পায় গোপিকাৰ
বাঢ়িল পবন শ্ৰীতি ।

নানা বাগে বঞ্জি বিদিশ দিশক
পূৰিল কৃষ্ণৰ গীতি ॥ ১৪৭২

গোপীৰ লগত গোবিন্দো গাৱন্ত
পঞ্চম বাগ উচ্চাই ।

দেৱবো বমণী শুনি বিমানতে
কামবাগে মূৰ্চা যায় ॥

বলয়া বসন সোলকয় খোপা
পুষ্প খসি খসি পৰে ।

চেতন লভিয়া স্বামীক দেখিয়া
পাছে লজ্জা হঠৈ বৰে ॥ ১৪৭৩

যত অপেশ্বৰী ভৈল যেন মৰা
গীততে চিত দগধ ।

কামে ভৈল ভোল নাই মাত বোল
চাহান্তে চক্ষু তবধ ॥

সিন্ধু বিছাধৰ গন্ধৰ্ব্ব কিঙ্কৰ
সবেয়ো ভৈল মোহিত ।

বুজিবে নুৱাঠৈ কিবা তাল স্বৰ
মাথা দোৱাই শুনৈ গীত ॥ ১৪৭৪

হৰি

বৰদোৱা নামে গ্ৰাম শব্দে মন্ত্ৰে অক্ষুপাম
লোহিত্যৰ আতি অক্ষুস ।

সেহি মহা গ্ৰামেশ্বৰ আছিলন্ত বাজধৰ
কান্ধ কুলৰ পদ্মকুল ॥

জানে পুত্ৰ সূৰ্য্যবৰ মহা বৰা দেশবৰ
দানী দানী পবন বিশিষ্ট ।

যাৰ যশ এভো জলৈ জয়ন্ত মাধৱদলৈ
 দুই ভাই যাহাৰ কনিষ্ঠ ॥ ১৪৭৫
 তানে পুত্ৰ কুলোদ্ধাৰ ভৌমিক মধ্যত সাৰ
 প্ৰসিদ্ধ কুন্তম নাম যাৰ ।
 তানে স্তত শিশুমতি কৃষ্ণ পাৰে কৰি নতি
 বিৰচিল শঙ্কৰে পয়াৰ ॥
 শুনিয়েক বুধজন হয় সাৱধান মন
 কৰযোড়ে বোলো তুতি বাক ।
 য়েবে টীকা ভাষ্য চাই দেখা ইটো কথা নাই
 নিন্দা তেবে কৰিবা আমাক ॥ ১৪৭৬
 যিবা কিছো বঢ়া দেখা ইটো অপৰাধ এৰা
 ব্যাসো দেস্ত কথাত বঞ্জন ।
 আনো মহা কবিচয় কাব্য বস নিরঙ্কয়
 তাক নিন্দে কোন সাধুজন ॥
 কৃষ্ণৰ কথায়ে আতি নচাৰে আচাৰ জাতি
 মহা পাতকীৰো গতি কৰৈ ।
 আক যিটো মুঢ়ে বাঠৈ দুৰ্ঘোৰ নৰক সাঠৈ
 যেন আত্মাঘাত কৰি মৰৈ ॥ ১৪৭৭
 শূনা সমাজিক জন কালে ধৰৈ কেতিক্ষণ
 হাটে বাটে কৈত পৰৈ কায়া ।
 কৃষ্ণৰ ভকতি ধৰা মিছা মোৰ মোৰ কৰা
 ইটো স্বপ্ন সম সবে যায় ॥
 ভাৰতে মনুষ্য তনু সেহুৰে নপাইবা পুহু
 মহা ভাগৱত শাস্ত্ৰে কয় ।
 কোটি কল্প অনন্তবে জীৱে নৰ দেহ ধৰে
 যদি থাকৈ পুণ্যৰ সঞ্চয় ॥ ১৪৭৮
 পায় আছা জন্ম যিটো দেৱৰ বাকনি ইটো
 আক আবে ব্যৰ্থ কৰা কিক ।
 যত মহা যজ্ঞদান কোটি শত তীৰ্থ স্নান
 হৰিনাম সবাতো অধিক ॥
 এভো নলক্ষ্মণে ষ্টি কলিত নামেগে গতি
 হেৰ আনি এৰা আন কাম ।

কেনে আপুনাক বঞ্চা অক্ষয় পুণ্যক সঞ্চা
 ডাকি সবে বোলা বাম বাম ॥ ১৪৭৯

পদ

শুক নিগদতি বাজা শূনা পৰীক্ষিত ।
 আনন্দে নধৰে গোপী সমস্তৰে চিত ॥
 এহিমতে নৃত্যে গীতে কৃষ্ণক তুঘিল ।
 সাধু সাধু বুলিয়া মাধৱে প্ৰশংসিল ॥ ১৪৮০
 তাসম্বাক কেশৱে কৰিয়া বহু মান ।
 উৎসৱ বঢ়ায়া দেস্ত আলিঙ্গন দান ॥
 নাচন্তে গাৱন্তে আতি পীড়িল ভাগৰে ।
 গোপীৰো বৃত্তান্ত কথা শূনা আতপৰে ॥ ১৪৮১
 কতো গোপী ভৈল কৃষ্ণ ক্ৰীড়াতে আকুল ।
 সোলকয় বলয় খোপাৰ খসৈ ফুল ॥
 কৃষ্ণতে আৱজি জিৰায় কৰি কেলি ।
 আতি শ্ৰীতি কান্ধত ধৰিয়া বাহু মেলি ॥ ১৪৮২
 কতো গোপনাৰীৰ নোহ্লাই মুখে মাত ।
 শ্ৰাস্ত হয় শোৱৈ আসি কৃষ্ণৰ কোলাত ॥
 দুই বাহু মেলি হৰি ধৰন্ত সারটি ।
 ফোফাই চক্ষু মুদি যেন আসিল ঘুমটি ॥ ১৪৮৩
 কতো বতি বসে আতি সন্তোষিল কাম ।
 ভাগৰে পীড়িল গাৱে গোৰৈ বহে ঘাম ॥
 শৰীৰত সিঞ্চি কৃষ্ণে স্থপীতল জলে ।
 সারটি বিঞ্চন্ত ধৰি বস্ত্ৰৰ আঞ্চলে ॥ ১৪৮৪
 কাহাকো আশ্বাস কৰি উকত বৈসাই ।
 বান্ধন্ত তুলিয়া খোপা কেশ উত্ততাই ॥
 অমৃত পীতল হাতে শৰীৰক মাজি ।
 গোপিকাক গোপালে জোপান্ত শুৰা সাজি ॥ ১৪৮৫
 গাৱন্ত ঘৰন্ত চাক অণ্ডক চন্দন ।
 কৃষ্ণৰ আশ্বাসে বহু ভৈল গোপীমণ ॥

পৰম উৎসাহে আতি আনন্দ হৃদয় ।
 ছনাই সঙ্কুকিয়া কেলি কৰৈ গোপীচয় ॥ ১৪৮৬
 উৎপল দুগন্ধি কৃষ্ণবাহু কান্ধে লৈই ।
 ঘনে ঘনে আনি গোপী বমনী শুঙ্গই ॥
 বোমাঙ্কিত তনু আনন্দিত আতি মন ।
 ভোল ছয়া দেই কৃষ্ণ বাহুত চুখন ॥ ১৪৮৭
 নাচন্তে চলন্তে লৰৈ মকব কুণ্ডল ।
 আবে বশ্মি শোভিত কৃষ্ণৰ গণ্ডস্থল ॥
 তাতে লগাই কতো গোপী পাতৈ মুখ আনি ।
 নৃত্যৰ ভঙ্গিতে চোবা দেশ্ত চক্ৰপাণি ॥ ১৪৮৮
 নাচন্তে শব্দ কৰে নুপুৰ মেথলা ।
 মহাশ্রান্ত ছয়া কতো কতো গোপবালা ॥
 কৃষ্ণ হস্ত-পঙ্কজ পৰম সুখকৰ ।
 তাক ধৰি থৈ আনি তনব উপৰ ॥ ১৪৮৯
 পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণ লক্ষ্মীৰো বল্লভ ।
 চৰণ-পঙ্কজ যিটো ব্রহ্মাৰো দুৰ্লভ ॥
 অৰ্পয় তনত তাক আনি গোপীচয় ।
 ভকতৰ বশ্য কিনো কৃষ্ণ কুপাময় ॥ ১৪৯০
 হৃদয়-পদ্মত যাক চিহ্নে যোগীজন ।
 হেন কৃষ্ণে কবন্ত গোপীক আলিঙ্গন ॥
 কণ্ঠত আছন্ত ধৰি বাহু দুই মেলি ।
 পৰম উৎসুকে গোপী কৰৈ বাস কেলি ॥ ১৪৯১
 অলকা পঙ্কতি চাক কৰ্ণ উতপলে ।
 শোভৈ সবে বদন পঙ্কজ বৰ্ম্মজলে ॥
 কৃষ্ণে সমে নাচে আতি উৎসুকে গোপিনী ।
 বাজয় বলয়া বাঘ নুপুৰ কিঙ্কিনী ॥ ১৪৯২
 গোপাৰ নৃত্যৰ ভৈল ভবি কবতাল ।
 বেঢ়িয়া গুঞ্জৰে যেন ভ্রমৰ গীতাল ॥
 শিবকো কম্পাটৈ থসৈ খোপাৰো আকুল ।
 ভুৰ্ত্ত ছয়া কেশে যেন ববিষয় ফুল ॥ ১৪৯৩
 অনন্তবে গোমিন্দে নৃত্যৰ দেশ্ত ভঙ্গি ।
 কতো গোপিকাক গৈয়া ধবন্ত আলিঙ্গি ॥

কেহো গোপিকাব কৰে পৰশন্ত স্তন ।
 কটাক্কে নিবেধি কাকো কবন্ত চুখন ॥ ১৪৯৪
 কবি পৰিহাস হৰি কতোহো চাহাস্ত ।
 কাঞ্চুলি গুচায়া উচ্চ কুচ বিচাবন্ত ॥
 কতো কঠে কঠে হিয়ে হিয়ে জড়াজড়ি ।
 কৃষ্ণ অঙ্গ সঙ্গে বতিবস যায় চড়ি ॥ ১৪৯৫
 আপুন লাৰণ্য কলা কৌশল সুগন্ধি ।
 সমস্তে গোপীত অপি ক্রীড়িলা প্ৰরন্ধি ॥
 নপাবিলে গোপীগণে মুহিবে কৃষ্ণক ।
 ছায়ায়ে সহিতে যেন উমলৈ বালক ॥ ১৪৯৬
 কৃষ্ণৰ ক্রীড়াতে বিমোহিত গোপবালা ।
 থসৈ অলঙ্কাৰ কাৰো ছিগ্গি পৰৈ মালা ॥
 সোলকয় খোপা তাকো নবাক্ষয় ভুলি ।
 নসম্বৰে বস্ত্ৰ কাৰো কুচৰো কাঞ্চুলি ॥ ১৪৯৭
 শৰীৰকো পাসবিল কৃষ্ণৰ সংযোগে ।
 ছিগ্গি পৰৈ সাতসবি স্মৰতি সন্তোগে ॥
 সুলকি মেথলা নহুই ককালে মেথলা ।
 ভৈল হাবদাস্থি আতি যত গোপবালা ॥ ১৪৯৮
 দেৱনাৰীগণো দেখি কেশৱৰ কেলি ।
 মোহ ছয়া বিমানতে পৰে চলি চলি ॥
 বিমুকুত কেশ নসম্বৰে উচ্চ কুচ ।
 কামবাণে ফুটি ঘনে ঘনে ঘাই মুচ ॥ ১৪৯৯
 ক্রীড়া দেখি চক্ৰো ভৈলা বিমোহিত আতি ॥
 তন্তাইল বিমান নুপুহাই সিটো বাতি ॥
 গ্ৰহগণো বহিল নচলে কাৰো বধ ।
 দীৰ্ঘ নিশা পাই গোপী পূৰৈ মনোবধ ॥ ১৫০০
 যত গোপী তত কৃষ্ণ ছয়া কবি ক্রীড়া ।
 সমস্তে গুচাইলা গোপিকাব কামপীড়া ॥
 যতপি আপুনি পূৰ্ণ আনন্দ সম্পদে ।
 লীলায়ে কবিলা কেলি ভকতৰ পদে ॥ ১৫০১
 একে স্ত্রী বনচৰী আৰো ব্যক্তিকাৰী ।
 তাহাৰো অধীন হৈলা শিবৰ সুবাণি ॥

নচাটৈ অজাতি জাতি পাপী পুণ্যবস্ত ।
 ভকতিতে বশ্য কিনো প্রভু ভগবন্ত ॥ ১৫০২
 ছনাই বতি শ্ৰাস্ত ভৈলা সমস্তে গোপিনী ।
 দেখি হস্ত-পদ্যে আতি গোপালে আপুনি ॥
 রূপায়ে সবাৰে হৰি মাজিলন্ত মুখ ।
 মিলিল মনত মহা মহোৎসব স্থখ ॥ ১৫০৩
 কৃষ্ণক আৰবি আসি বস্বে সবে সখী ।
 অমৃত সমান হাস্ত কটাক্ৰে নিৰেখি ॥
 কবিল সৎকাৰ পূজা বঞ্জি আতি চিত ।
 অমুবাগে গাইলা গোবিন্দৰ গুণ-গীত ॥ ১৫০৪
 তাসম্বাৰ শ্ৰম পাছে গুচাইবাক প্ৰতি ।
 লৈয়া সস্বে সিটো সবে গোপৰ যুৱতী ॥
 যমুনা জলত গৈয়া নামিলন্ত হৰি ।
 চৌভিত্তি ভ্ৰমৰে সেটৈ বেঢ়িয়া আৰবি ॥ ১৫০৫
 গোপী অঙ্গ ঘৰিষণে পৰম ক্ৰীড়াত ।
 কুচৰ কুঙ্কম মানে লাগিল মালাত ॥
 নেড়ে মধুকবে তাৰ গন্ধে হয় মত্ত ।
 ফুৰে গীত গাই যেন গন্ধৰ্বে লগত ॥ ১৫০৬
 কবন্ত লীলায়ে হৰি ক্ৰীড়া কতুহল ।
 বাহু ডাক্ষি মাৰি কতো উখালন্ত জল ॥
 গোপীগণ সস্বে বস্বে কৰি ঠেলা ঠেলি ।
 কোঁড়ুকে কবিল যমুনাত জল কেলি ॥ ১৫০৭
 শ্ৰাস্ত হুমা যেন মহামত্ত গজবাজে ।
 অনেক হস্তিনী লৈয়া ক্ৰীড়ে জল মাজে ॥
 সেহিমতে কৃষ্ণে বেন মৰ্যাদাক এৰি ।
 শোপীগণ সহিতে কবিল জল খেড়ি ॥ ১৫০৮
 সিঁকে সবে গোপী পানী কৃষ্ণক আৰবি ।
 ফুৰি ফুৰি গোপীকো সিকন্ত জল হৰি ॥
 হাসিয়া সাস্তবে কতো কোঁড়ুকে আস্তবে ।
 কাকো আকোৱালি জোবনাস্ত ধামোদৰে ॥ ১৫০৯
 কৃষ্ণে এবে একভিত্তি হয় মূলি বাস্তি ।
 কতুহলে খেলে কতুহল জল আতি ॥

প্ৰকাশে বদন-চন্দ্র দেখিয় নিশ্চল ।
 যেন ফুলি আছে শাবী সূৰ্ণ কমল ॥ ১৫১০
 কতো গোপী সবে হাসি দশন প্ৰকটি ।
 ধৰে দশে কুড়ি বেঢ়ি কৃষ্ণক সারটি ॥
 কতো কতো থাকৈ গোপী ছয়ো হাতে ধৰি ।
 কতো কতো সিঁকে জল কৃষ্ণক আৰবি ॥ ১৫১১
 আৰি মুৰি কৰি হৰি হাতত এড়াই ।
 পানী চটিয়াস্ত গোপীগণকো ছনাই ॥
 গোবিন্দকো বেঢ়ি গোপী সবে সিঁকে জল ।
 কৰিয়া অনেক বাসকেলি কতুহল ॥ ১৫১২
 গোপীৰ পুৰিলা মনোৰথ জগন্নাথ ।
 দেখি দেৱ সিদ্ধ সব মুনি নমাই মাথ ॥
 কৰৈ তুতি নতি আতি আকাশত থাকি ।
 বৰিষিল পুষ্পে গোপী গোপালক ঢাকি ॥ ১৫১৩
 কদ্রকবিলাস বাটৈ বিপঞ্চি দোতৰা ।
 গাটৈ কৃষ্ণ-গুণ গীত যত অপেশ্বৰা ॥
 গোপীৰ বঞ্জিয়া চিত কেশৱে ক্ৰীড়িলা ।
 হস্তিনী সহিতে যেন গজেন্দ্রৰ লীলা ॥ ১৫১৪
 এহিমতে জলে খেলে কৃষ্ণে কৰি কেলি ।
 জলক উঠিলা লৈয়া বস্বে গোপী মেলি ॥
 আৰস্তিলা বৃন্দাবনে ক্ৰীড়া পাছে হৰি ।
 কৃষ্ণক অচ্চিলা গোপী সমস্তে আৰবি ॥ ১৫১৫
 কতো কতো সতকাৰ কৰি প্ৰেমবসে ।
 আগৰ চন্দন সব শৰীৰত ঘষে ॥
 শিবত সুৰভি পুষ্প আবে কতো বালা ।
 গাছিয়া পিচ্কাৱে কেলিকদম্বৰ মালা ॥ ১৫১৬
 লাসে লাসে বিঁকে কতো শিবে সিঁকে ফুল ।
 কেহো জনী জোগায় কৰ্পূৰ তাখুল ॥
 কেহো হাত পাতি চোবা লৈয়ে গোপনাৰী ।
 বঢ়াইলা আনন্দ গোপীগণৰ সুবাৰি ॥ ১৫১৭
 যমুনাৰ সমীপত উপবনচয় ।
 জল হল পুষ্পে সুবাসিত আভিষয় ॥

মহু মহু বহে বাত মলয়া পরনে ।
 পক্ষীৰ আবারে মন উন্মাদ মদনে ॥ ১৫১৮
 অসংখ্য কোকিলে কুহু কুহু নাদ কৰে ।
 মধুমত ভ্ৰমবে গুঞ্জৰে নিবস্তৰে ॥
 হেন বিতোপন বৃন্দাবনে পশি হৰি ।
 ভ্ৰমন্ত গোপিনী সঙ্কে বঙ্কে ক্ৰীড়া কৰি ॥ ১৫১৯
 ব্ৰজবধু সব বেঢ়ি চৰ্লে ময়লাসে ।
 কৃষ্ণে সমে হাতাহাতি হাসে পৰিহাসে ॥
 যমুনাৰ তীৰে তীৰে ফুৰৈ কৰি ৰতি ।
 বিকশিত বৃন্দাবনে কৰি লীলাগতি ॥ ১৫২০
 প্ৰকাশন্ত হৰি ধৰি মুকতি মধুৰ ।
 ৰূপে কোটি কন্দৰ্পৰো দৰ্প কৰি চূৰ ॥
 যাক দেখি মদনে দগধ দিব্য নাৰী ।
 গোপীৰ আনন্দ বঢ়াই ক্ৰীড়ন্ত মুৰাৰি ॥ ১৫২১
 মোহন বংশীক বজাৰন্ত বঞ্জি চিত ।
 অনুৰাগে গারে গোপী বেঢ়ি গুণ-গীত ॥
 প্ৰেমৰস পৰশে সিহঁড়ে আতি তনু ।
 নয়নৰ নীৰ ধাবে পৰৈ পুতু পুতু ॥ ১৫২২
 আনন্দে নধৰৈ হিয়া দেখি কৃষ্ণমুখ ।
 দ্ৰৱ হৰৈ হিয়া মনে মিলৈ মহাসুখ ॥
 মৌন ছয়া যায় কতো নাই মাতবোল ।
 কৃষ্ণক আলিঙ্গৈ গৈয়া কতো ছয়া ভোল ॥ ১৫২৩
 গুঞ্জে সবে শৰীৰ সারটি কতো নাৰী ।
 কতো গলে বান্ধে গৈয়া মুখে চুমা পাৰি ॥
 কৃষ্ণৰ লগত গীত অনুৰাগে গারে ।
 এহিমতে বৃন্দাবনে ভ্ৰমৈ মন্ত ভাৱে ॥ ১৫২৪
 গোবিন্দো কুবন্ত ক্ৰীড়ি গোপীগণ সঙ্কে ।
 হস্তিনী সহিতে যেন প্ৰমত্ত মাতঙ্কে ॥
 তাসম্বাৰ শ্ৰীতি আতি সাধি অতিবেক ।
 বনতো কৰিলা ক্ৰীড়া কেশৱে অনেক ॥ ১৫২৫
 এহিমতে শব্দত কালৰ যত বাতি ।
 চক্ৰে বশ্মি শোভিত শীতল মেধি আতি ॥

কৰি হৰি হৰিসে সৰাতো বাসক্ৰীড়া ।
 গুচাইলা সমস্তে গোপিকাৰ কামক্ৰীড়া ॥ ১৫২৬
 যিটো কৃষ্ণে আছা ইটো জগতক সুবি ।
 ফুৰৈ কোটি ব্ৰহ্মাণ্ড লোমৰ গুৰি গুৰি ॥
 পুৰাণ পুৰুষ শিৱ ব্ৰহ্মাৰো নমস্তু ।
 ভৈলা হেন হৰি গোপ-যুৱতীৰ বশ্তু ॥ ১৫২৭
 কৈব কামাতুৰ আনাচাৰী গোপনাৰী ।
 কৰিলা অধীন দেখা ঈশ্বৰ মুৰাৰি ॥
 ভকতি কৰিলা কৃষ্ণে একো নবাচন্ত ।
 হেন জানি সৰ্ব্বজনে ভজা ভগৱন্ত ॥ ১৫২৮
 হৰিক স্মৰণে জগতৰে পুণ্য পায় ।
 হৰিনাম বিনা নাহি তৰণ উপায় ॥
 কৰৈ কৰ্ম্ম আনসে হৰিত নেদি হিয়া ।
 জানা যেন ফুৰাৰে চোৰেসে ভাৱ দিয়া ॥ ১৫২৯
 ভাঙ্গিলে ধৰ্ম্মৰ কলি চাৰিয়ো চৰণ ।
 হৰিৰ নামত ধৰ্ম্মে পশিল শৰণ ॥
 এতেকেসে নামত সমস্তে পুণ্য পাট ।
 ভাগৱত শাস্ত্ৰৰ কহিলো অভিপ্ৰায় ॥ ১৫৩০
 জানিয়া মনুষ্য জন্ম নেনা আলে জালে ।
 কেতিক্ৰম পৰা আসি ধৰিলেক কালে ॥
 মৰণ সমল আবে লৈয়ো হৰিনাম ।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৫৩১

হুলকী

হেন শুনি পাছে পুহন্ত শুকত
 মহাবাজ পৰীক্ষিত ।
 পবন ঈশ্বৰ কৃষ্ণে কবিসন্ত
 কেৰে হেন পৰিহিত ॥
 কৰ্ম্মক বাধিতে তৈলন্ত উদিত
 বিদ্যে কপতৰ দাপ ।

পৰ গোপনাৰী বমিয়া কিসক
 আপুনি কবিলা পাপ ॥ ১৫৩২
 সন্তক পালিব পাপীক নাশিব
 ইসে কাৰ্য্যে ভৈলা জাত ।
 কৈয়ো অভিপ্ৰায় কেনে যছুৰায়
 কবিলা ধৰ্ম্ম বিঘাত ॥
 ছয়া পূৰ্ণকাম কুৎচিত কৰ্ম্মক
 কবিলা কিবা নিদান ।
 ইটো বিপৰ্য্যয় ছেদিয়ো সংশয়
 তুমি মুনি সৰ্ব্বজান ॥ ১৫৩৩
 হেন শুনি মুনি বাজাক সম্বুধি
 আনন্দে দিলা সিদ্ধান্ত ।
 আচন্তোক কৃষ্ণ আনো দেৱতাৰ
 শুনিয়ো আবে বৃত্তান্ত ॥
 পূৰ্ব্বত ব্ৰহ্মায়ে নিজ দুহিতাক
 বমিলা উন্নত কামে ।
 চন্দ্ৰে হৰি নিয়া কৰিলন্ত ক্ৰীড়া
 গুৰু ভাৰ্য্যা তাবানামে ॥ ১৫৩৪
 ইন্দ্ৰে অহল্যাক হৰিলা হৰিষে
 পায় আতি কাম পীড়া ।
 বিশ্বামিত্ৰ ঋষি মেনা অপেশ্বৰা
 সহিতে কবিলা ক্ৰীড়া ॥
 তেজস্বীক কিছো পাতকে নপানে
 আত কোন দোষ আছে ।
 যেন সৰ্ব্ব ভঙ্ক বহি তথাপিতো
 তাক কোন জনে বাছে ॥ ১৫৩৫
 যিটো অহম্মানী পৰম অজ্ঞানী
 ছয়া মহা মূঢ়মতি ।
 কৰৈ পৰদাৰা গমন পাতক
 বাইবে সিটো অধোগতি ॥
 কহে বিৰ খাইলা তাক দেখি আতি
 বিৰ ভকৈ কেহ জানে ।

তাৰ আউৰ যেন জীৱন নাহিকৈ
 অৱশ্যে মৰিব প্ৰাণে ॥ ১৫৩৬
 ঈশ্বৰ সকলে যিটো কৰ্ম্মকৰে
 মনেয়ো তাক নকৰি ।
 তেসম্বে যিসব ধৰ্ম্ম বিহৈ বাক্যে
 তাকেসে সবে আচৰি ॥
 যিটো দৈথে ব্ৰহ্ম- ময় মহাজ্ঞানী
 ছয়া মহা মূঢ়মতি ।
 একো দোষ গুণে নোচোৱৈ তাহাৰ
 কৰ্ম্মত গুচয় বতি ॥ ১৫৩৭
 সনাতন কৃষ্ণ পৰম পুৰুষ
 যিটো জগতৰ ঈশ ।
 ইটো পৰদাৰা গমন পাতকে
 তাক কৰিবেক কিস ॥
 গোপী গোৱালৰো আত্মা অন্তৰ্য্যামী
 নাৰায়ণ ব্ৰহ্মময় ।
 হেনয় কৃষ্ণত নকৰিবা কিছো
 নৃপতি তুমি সংশয় ॥ ১৫৩৮
 যাৰ পাদ-পদ্ম হৃদয়ত চিন্তি
 মুখে গুণ নাম ধৰৈ ।
 কৰিয়া প্ৰৱন্ধ ছিণ্ডি কৰ্ম্মবন্ধ
 সাম্প্ৰতে ভকতে তৰৈ ॥
 যাহাৰ প্ৰগল্ভ ভকতি সম্প্ৰতি
 মহা পাতককো মোসে ।
 তাক কি কৰিবে পাৰৈ পৰদাৰা
 গমন ইসব দোষে ॥ ১৫৩৯
 যিটো ভকতৰ আছয় শূদ্ৰাৰ-
 বসত সততে বতি ।
 ইহাৰ প্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে হুইবেক
 তাহাবো নিৰ্ম্মল মতি ॥
 এহিলে কাৰণে ক্ৰীড়িলন্ত কৃষ্ণ
 কহিলো নিশ্চয় কথা ।

আবে এৰি শঙ্কা শুনিয়ো নৃপতি
 পাছে যেন ভৈল তথা ॥ ১৫৪০
 কৃষ্ণে সমে সবে সমস্ত বজনী
 ক্রীড়ৈ গোপী মোহ হয় ।
 তথাপি গোৱাল সকলে কৃষ্ণক
 নকৰে কেহো অসূয়া ॥
 গোকুলৰ গোপ জনৰ মনক
 মোহিলে কৃষ্ণৰ মায়া ।
 হাত বুলাই দেখে শয্যাতে শুতিয়া
 কাছে আছে নিজ জায়া ॥ ১৫৪১
 যশোদায়ে তৈত পুত্ৰক দেখন্ত
 শয্যাতে আছন্ত শুতি ।
 আচোক মানুষ যাহাৰ মায়াতে
 ব্রহ্মায়ো ভৈলা বিশ্ৰুতি ॥
 হেনয় গোবিন্দে গোপীক ক্রীড়ন্ত
 বঢ়ায়া আতি উৎসৱ ।
 গোপীসকলৰ তৃষ্ণা নপলাই
 বাঢ়ে শ্রীতি নৱ নৱ ॥ ১৫৪২
 অনেক বজনী একে বাত্ৰি হুই
 তথাপি সুপূৰে মন ।
 কৃষ্ণ অঙ্গ সঙ্গে গোপী নজানয়
 যায় যেন অৰ্জ্জুৰণ ॥
 পতি পুত্ৰে গৃহ সবে পাসবিল
 শৰীৰতো নাহি চিত ।
 আতি অনুবাগে গাৱন্ত আনন্দে
 গোবিন্দৰ গুণগীত ॥ ১৫৪৩
 এহিমতে আসি প্ৰত্যন্ত হৈবেক
 খোজয় দেখি গোপালে ।
 গাৱে গাৱে মাতি গোপীক বোলন্ত
 ব্ৰজক যায়ো সকলে ॥
 শুনা সধীৰ্গব সৰবে চলিয়ো
 কবিয়ো ককণা মোকে ।

আন্ধাৰতে গৈয়া গৃহত পশিয়ো
 ঘাৱে নতু জানৈ লোকে ॥ ১৫৪৪
 হেনয় বিপ্ৰয় বাণী শুনি যেন
 মুগুত ভাগৈ কলস ।
 কৃষ্ণৰ বচনে চলে কথমপি
 মনত নাহি সবস ॥
 কৃষ্ণৰ লগতে থাকৈ প্ৰাণ-চিত
 শৰীৰ সৱশে যায় ।
 হাত ফোত মাত্ৰ নিশ্বাস তেজই
 পালটি কৃষ্ণক চাই ॥ ১৫৪৫
 এথনে পাপিনী পুহালি বজনী
 আমাসাক হিংসা কৰি ।
 নিশাক শপন্তে যায় গোপীগণ
 আগক নবাঢ়ে ভৰি ॥
 এহিমতে গৈয়া গোপিনী গৃহতে
 কৃষ্ণকে থাকৈ ধিয়াই ।
 প্ৰাণতো অধিক বজুব বিবহ
 ক্ষেণে যেন যুগ যায় ॥ ১৫৪৬
 মহা মনহুখে দিন সব বঠৈ
 নবহে গোপীৰ প্ৰাণ ।
 বাত্ৰি ভৈলে কৃষ্ণে ছনাই বৃন্দাধনে
 বংগীৰ দেশে নিশ্বান ॥
 তাক শুনি সবে সাজি যুজি কৰি
 চলে পুহু গোপী মেলি ।
 কৃষ্ণক দেখিয়া ছনাই হুড়াই হিৱা
 পূৰ্বৱতে কৰে কেলি ॥ ১৫৪৭
 এহিমতে সবে শবত কালৰ
 বাত্ৰিত কবিয়া ক্রীড়া ।
 তৰত বৎসল গুচাইলা সকল
 গোপিকাৰ কামপীড়া ॥
 গোপী গোপালৰ কামকেলি ইটো
 শুনি ভূপৈ বিটো জনে ।

কামকো জিনিবে অন্নতে বাঢ়িবে
 ভকতি কৃষ্ণ-চরণে ॥ ১৫৪৮
 শুনা সৰ্বজন গৈলয় জীৱন
 অচ্যাপি নাহি চেতনা ।
 ঘোৰ পবলোক তৈত কেন হোক
 ভুঞ্জাইবে যম্মে যাতনা ॥
 তথাপি অচিন্তে আছা কেনমতে
 তৰিবার কৰা কাম ।
 হৰি বিনে গতি নাহিকে সম্প্ৰতি
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৫৪৯

সুদৰ্শন বিছাধৰৰ শাপ মুক্তি আৰু শঙ্কচৰ বধ
 পদ

পৰীক্ষিত ৰাজাত বদতি মুনি শুকে ।
 শুনা কৃষ্ণ কথা আৰো পৰম উৎসুকে ॥
 ক্ৰীড়া চলে জিনি কৰি কামক কিঙ্কৰ ।
 কবিলন্ত কৃষ্ণে পাছে বশ্য বিছাধৰ ॥ ১৫৫০
 একদিনা নন্দ আদি যত গোপগণে ।
 লবিল শকটে সবে দেৱ দৰশনে ॥
 চলে কৃষ্ণ সঙ্গে সবে গোপৰকুমাৰ ।
 পাইলা পাছে গৈয়া দৌল দেৱী অশ্বিকাৰ ॥ ১৫৫১
 সৰস্বতী নদীত কৰিয়া সবে স্নান ।
 বিবিধ নৈবেদ্য বলি কৰি একধান ॥
 অনেক ভকতি ভাৱে সমস্তে তহিতে ।
 পূজিলা অশ্বিকা দেৱী শঙ্কৰ সহিতে ॥ ১৫৫২
 বাচি বাচি বিশিষ্ট বিশিষ্ট বিপ্ৰগণ ।
 মধু মিষ্ট অন্ন আনি কবাইলা ভোজন ॥
 আনাৰ সয়ছি হব হৰস্কোক ভুক্ত ।
 হৰণ বসন দিলা বেন্দু কষ্ট পুৰ্ত ॥ ১৫৫৩
 আনি কাৰ্জক পাছে হালিয়া অগনি ।
 সৰস্বতী তীৰে সিটো বজিলা বজনী ॥

জলমাত্র পিয়া গোপগণে ধৰি ব্ৰত ।
 শুইলা শাৰী শাৰী উপবাস প্ৰয়াসত ॥ ১৫৫৪
 অচেতনে সবে শুতি আছন্ত ভূমিত ।
 সেই বেলা এক অজগৰ বুভুকিত ॥
 ধবিল নন্দক আসি গিলিবাক লাগি ।
 ত্রাসে আটাসেক দিল গোপৰাজে জাগি ॥ ১৫৫৫
 মহা আৰ্ত্তনাদে নন্দে কবন্ত ক্ৰন্দন ।
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ ঘোৰ কুলৰ নন্দন ॥
 ঘোৰ অজগৰে গিঠৈ যায় হেৰা প্ৰাণ ।
 ভকত পালক বাপ কৰা পৰিত্ৰাণ ॥ ১৫৫৬
 জাগি গোপগণে শুনি নন্দৰ আটাস ।
 সৰ্পে গিঠৈ দেখিয়া মনত মহাত্ৰাস ॥
 হাহাকাৰ কৰি সবে বেঢ়িয়া নন্দক ।
 আধড়া ধৰিয়া কোপে কোবাইৰে সৰ্পক ॥ ১৫৫৭
 কতো জোৰ জালি পোটেই তাৰ কলেৱৰ ।
 তথাপি নন্দক নেৰৈ ঘোৰ অজগৰ ॥
 দেখিয়া বিহ্বল সবে কাৰো ধাতু নাই ।
 ত্ৰাহি কৃষ্ণ কৃষ্ণ মাত্ৰ বুলিয়া চেষ্টাই ॥ ১৫৫৮
 হেন শুনি ভকতৰ পালক গোপাল ।
 নাহি ভয় বুলিয়া মিলিলা তত্ৰকাল ॥
 কুপাময় পুৰাতন পুৰুষ মহন্ত ।
 চুইলন্ত সৰ্পক পাৰে প্ৰভু ভগৱন্ত ॥ ১৫৫৯
 কৃষ্ণৰ চৰণ বেণু পায়্যা ঘোৰ সাপ ।
 নন্দক এৰিয়া ভৈল পৰম নিস্পাপ ॥
 তেজি সৰ্প কলেৱৰ ভৈল বিছাধৰ ।
 প্ৰকাশে শৰীৰ যেন নৱ দিৱাকৰ ॥ ১৫৬০
 দিব্য অলঙ্কাৰে জাতিকাৰ কৰৈ আতি ।
 কোন ভূমি বুলি কৃষ্ণে পূজিলন্ত মাতি ॥
 কি কাৰণে ধৰিলা কুংচিত সৰ্পবেশ ।
 শুনি বিছাধৰে নতি কৰিলা আশেষ ॥ ১৫৬১
 দণ্ডৰতে পৰি নহি কৃষ্ণৰ চৰণ ।
 কৰবোৰে বিছাধৰে বিনাইৰে বচন ॥

আপুনি সৰ্ব্বজ্ঞ তুমি ভকতৰ গতি ।
 হৃদয়ৰ নাম মই বিদ্যাধৰ পতি ॥ ১৫৬২
 শ্ৰীকৃষ্ণ সম্পত্তিয়ে পৰম উন্নত ।
 দশোদিশ প্ৰকাশিয়া ফুবো বিমানত ॥
 আঙ্গিৰস ঋষিৰ কুংচিৎ জেধি বেষ ।
 কপৰ দৰ্পত আতি হাসিলো আশেষ ॥ ১৫৬৩
 জাজ্বল্য সমান কোপে মোক দিলা শাপ ।
 হোঁট অজগৰ বিদ্যাধৰ মহাপাপ ॥
 আঁহে মোৰ ভাগ্য আসি শাপে ভৈল বৰ ।
 যিহেতু আপুনি পাৰে চুইলা দামোদৰ ॥ ১৫৬৪
 কবিল চৰণ বেণু পৰম নিষ্পাপ ।
 তযু পাৰ পৰশে তৰিলো ব্ৰহ্মশাপ ॥
 ভকতৰ ভয়হাৰী হৰি মোৰ গতি ।
 দিয়োক অনুজ্ঞা যাওঁ স্বৰ্গক সম্প্ৰতি ॥ ১৫৬৫
 হে মহাপুৰুষ পৰম মহেশ্বৰ ।
 জানিয়ো মাধৱ মই তোমাৰ কিঙ্কৰ ॥
 তেখনে তৰিলো শাপ যাক দৰশনে ।
 থাকোক ভকতি হেন তোমাৰ চৰণে ॥ ১৫৬৬
 যাৰ নাম উচ্চৰন্তে শুনে যত জনে ।
 হোঁটৈ মহা পৱিত্ৰে পানীয়ে তাৱক্ষণে ॥
 হেন হৰি পৰশিলা আপুনি চৰণে ।
 মোহোঁৰ ভাগ্যক আঁউৰ বৰ্ণাইবো কমনে ॥ ১৫৬৭
 বুলি হৃদয়ৰ্শনে আনো ভূতি অসংখ্যাত ।
 কবিল কৃষ্ণক প্ৰদক্ষিণ বাৰ সাত ॥
 চৰণত প্ৰণামিল দণ্ডৱতে পৰি ।
 অনুজ্ঞা মাগিয়া স্বৰ্গলোকে গৈলা লৰি ॥ ১৫৬৮
 নন্দক কবিল কৃষ্ণে দুখত মুকুত ।
 দেখি ব্ৰহ্মবাসী সবে ভৈলা অদভুত ॥
 তীৰ্থৰ নিয়ম মানে সন্যাসিয়া তথা ।
 গৈলন্ত ব্ৰহ্মক বসে কহি কৃষ্ণ কথা ॥ ১৫৬৯
 কহে শুক শুনা আৰো কৰা অদভুত ।
 কবি বিদ্যাধৰ মিঠো শাপত মুকুত ॥

শঙ্খচূড় নামে যক্ষ পৰম উন্নত ।
 শুনা কবিলন্ত তাকো যেনমতে হত ॥ ১৫৭০
 দিনেক শৰত বাত্ৰি আতি বিতোপন ।
 দেখি বায়-কৃষ্ণ দুয়ো গৈলা বৃন্দাবন ॥
 পৰম মোহন মূৰ্ত্তি ধৰি অদভুত ।
 গোপীগণ সঙ্গে বঙ্গে ক্ৰীড়িলা বহুত ॥ ১৫৭১
 হৃগন্ধ চন্দনে দুয়ো দেহা প্ৰকাশন্তি ।
 আপাদলম্বিত গলে জলে বৈজৱন্তী ॥
 নীল পীত বস্ত্ৰে তনু দুইহানো শোভিত ।
 কঙ্কণ কেয়ুৰ হাৰ কুণ্ডলে মণ্ডিত ॥ ১৫৭২
 গোপী সৰ্বো বিভূষিত বসনে জুষণে ।
 মহা প্ৰেমভাৱে গাৱে অনুৰাগ মনে ॥
 বায় গোবিন্দৰ শিশু লীলাৰ চৰিত্ৰে ।
 বেঢ়িয়া দোভাইকো গাৱে গীত স্তম্বলিত ॥ ১৫৭৩
 নিশ্চল বজনী তাৰা চন্দ্ৰমা উদয় ।
 কুমুদ কমল বায়ু বাসে আতিশয় ॥
 পুষ্পৰ স্তবতি আমোদিত আতি কৰে ।
 গুঞ্জৰে অনেক তৈত মন্ত মধুকৰে ॥ ১৫৭৪
 নিশাক প্ৰশংসি বায়-কৃষ্ণ মহাভাগ ।
 দুয়ো গীত গাৱন্ত পঞ্চম উচ্চাই বাগ ॥
 কোকিলতো অধিক স্তবৰ শুনি নাম ।
 সমস্ত প্ৰাণীৰ মন কৰ্ণৰ উন্মাদ ॥ ১৫৭৫
 বৃক্ষসৰ্বো মঞ্জবিল পুলকিত গাৱ ।
 শুনি পক্ষী পশুবো উপজৈ প্ৰেমভাৱ ॥
 ধাৱায়ে লোভক পটৈ তনু বোদ্ধাৰিত ।
 উপৰক ভুলি কৰ্ণ শুনি ধাটৈ গীত ॥ ১৫৭৬
 পৰম মোহন গোবিন্দৰ গীত ধৰি ।
 যত ব্ৰজ যুৱতী আকুল ভৈল শুনি ॥
 নাই মাত বোল কামবাণে বাৱ মুচি ।
 সোলকৰ কাহুলি বেকত উচ্চ কুচ ॥ ১৫৭৭
 শিখিল মেঘলা খোণা বসি পটৈ ফুল ॥
 হবিল চেতন মন মনে আকুল ॥

পৰম বলয়া হাব বস্ত্ৰো নসম্ভবে ।
 কৃষ্ণভেসে চিত শৰীৰকো মুসুমবে ॥ ১৫৭৮
 উপজয় প্ৰেম কামে মন সুহি থিব ।
 বোমাঞ্চিত তমু নয়নৰ ঝবে নাৰ ॥
 মহা যোগী যেন মৌন ছয়া গোপীজাকে ।
 কৃষ্ণ পদ-পঙ্কজ হৃদয়ে ধৰি থাকে ॥ ১৫৭৯
 এহিমতে বাম-কৃষ্ণ সঙ্গে গোপী মেলি ।
 পৰম আনন্দে বৃন্দাবনে কৰে কেলি ॥
 মহা মদে মত্ত যেন দোগোটা মাতঙ্গে ।
 হস্তিনী সহিতে যেন কৰে লীলা বঙ্গে ॥ ১৫৮০
 সেহিবেলা এক কুব্ৰবৰ অমুচৰ ।
 শঙ্খচূড় নামে যক্ষ মহা ভয়ঙ্কৰ ॥
 গোপীৰ মধ্যত আসি পশি মহাবলী ।
 বাঘে যেন গৰ্জ্জি লগাইলেক খলমলি ॥ ১৫৮১
 ঘোৰ মুক্তি দেখি গোপীসব ছয়া ত্ৰাস ।
 ত্ৰাহি কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি তেজিলা আটাস ॥
 পাছে এক গোপিকাক লৈয়া লগাই হুড় ।
 মহাবেগে লৱড় দিলেক শঙ্খচূড় ॥ ১৫৮২
 আগতে আছন্ত বাম-কৃষ্ণ ছয়ো ভাই ।
 উত্তৰ দিশক গোপিকাক লৈয়া যায় ॥
 পৰম নিশ্চল যক্ষ কৰি মৰসাস ।
 গোপিনী পাৰস্তে যায় কৃষ্ণক আটাস ॥ ১৫৮৩
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ শ্ৰেভু ভকত বান্ধৱ ।
 কোঠেৰ অম্ভবে হবে আমাক মাধৱ ॥
 তোমাৰ চৰণ বিনে নজানোহো আন ।
 অগতিৰ গতি মোক কবা পৰিত্ৰাণ ॥ ১৫৮৪
 এহি বুলি কৰে গোপী আতি আৰ্ত্তবাৰ ।
 মহাবেগে চলে যক্ষ নিশঙ্ক স্বভাৱ ॥
 যেমু ধৰি ব্যাজ্জ যেন যায় জাম্পে জাম্পে ।
 মেধিআনো গোপীসবো মহাভয়ে কাম্পে ॥ ১৫৮৫
 কাহি পাছে বাম কৃষ্ণে ভয় নাহি বুলি ।
 উভাবি লৈলন্ত হাতে শাল বৃক্ষ তুলি ॥

পৰম আটোপে কোপে ধাইল বৃক্ষ কাছে ।
 বহ বহ বুলি খেদি যাস্ত পাছে পাছে ॥ ১৫৮৬
 নাহি ভয় বুলি গেবিয়াস্ত ছয়ো ভাই ।
 বিদ্যুত সঞ্চাবে যাস্ত বৃক্ষক উচাই ॥
 উপৰক তুলি শুণ্ড যেন মত্ত নাগ ।
 ত্বৰিতে পাইলন্ত পাপী গুহুকক লাগ ॥ ১৫৮৭
 দেখে শঙ্খচূড়ে বাম-কৃষ্ণে পাইল পাশ ।
 যুগান্তৰ যম যেন জ্বলৈ মহাত্ৰাস ॥
 কম্পিল হৃদয় ভয় প্ৰবেশিল বৰ ।
 গোপীক পেলায়া প্ৰাণ বাখি দিলে লড় ॥ ১৫৮৮
 গোপীক বাখিয়া বাম বহিলা তথাত ।
 একলে গোপালে তাক খেদন্ত নিশাত ॥
 যৈকে যৈকে যাই যক্ষ দুফট দুৰাচাৰ ।
 তৈকে তৈকে যাস্ত খেদি নন্দেৰ কুমাৰ ॥ ১৫৮৯
 তাহাৰ শিৰত আছে চূড়ামণি বত্ন ।
 তাহাক লৈবাক কৃষ্ণে কৰি মহা যত্ন ॥
 পাছে পাছে ফুৰন্ত খেদিয়া দেৱ হৰি ।
 জীৱ লৈয়া পলাই যক্ষ মৰো জীওঁ কৰি ॥ ১৫৯০
 বাঘৰ আগত যেন লৱড়য় ছাগ ।
 তেখনে যক্ষক খঞ্জে খেদি পাইলে লাগ ॥
 লীলায়ে মাৰিয়া বাম মুঠিৰ প্ৰহাৰ ।
 চূড়ামণি সহিতে ছিণ্ডিল মুণ্ড তাৰ ॥ ১৫৯১
 মৰি গৈল যক্ষ যেন অগ্নিত পতঙ্গ ।
 ভৈলা তাক বধিয়া মাধৱ মন বঙ্গ ॥
 তাহাৰ শিৰত মণি অগনি পবাই ।
 তাক লৈয়া আইলা কৃষ্ণ পালাটি ছনাই ॥ ১৫৯২
 লীলায়ে গোপালে দক্ষ বক্ষ যক্ষ জিনি ।
 শ্ৰেষ্ঠ বলদেৱক দিলন্ত সিটো মণি ॥
 বলভদ্ৰো অনেক কৰিলা সাধুৰ্বাদ ।
 গোপী সমস্তৰ মনে মিলিল আহ্লাদ ॥ ১৫৯৩
 পৃজিলা কৃষ্ণক সবে সাৱটি হৰিবে ।
 চম্পক মালতী যুতী সেৱতী গিৰীবে ॥

ধন্য কৃষ্ণ কৃষ্ণ তুমি কুলব নন্দন ।
 বাহুত ঘষন্তু আনি অক্ষর চন্দন ॥ ১৫৯৪
 সাধু সাধু কবিলা দুক্ষর ইটো কাম ।
 আঞ্চলে বিঞ্চয় কতো মলচিয়া ঘাম ॥
 জোগারে তাম্বুল বুলি প্রশংসা বচন ।
 কঙ্কালত জাঠৈস্ত কতো মর্দয় চরণ ॥ ১৫৯৫
 এহিমতে শবত কালব যত বাতি ।
 ব্রজ বধু সঙ্গে সঙ্গে ক্রীড়িলন্ত আতি ॥
 গোপীসবো কবে কেলি কেশরক লৈই ।
 আনন্দতে নজাঠৈ বজনী যায় বৈই ॥ ১৫৯৬
 কুকুৰা আবার কৰৈ তাকো পাৰে গালি ।
 নিশাকো কোপত শপৈ এখনে পুহালি ॥
 কৃষ্ণব বচনে চঠৈ গৃহক আস্বথে ।
 বঞ্চে দিন দণ্ডে যেন যুগ যায় ছুথে ॥ ১৫৯৭
 শুক নিগদতি কহিলোহো নৃপবব ।
 শঙ্খচূড় বধ ইটো মীলা গোপালব ॥
 শ্রৱণ কীর্তনে আৰ সংসারক তবে ।
 গীতক অধ্যায় আবে শুনা আত পবে ॥ ১৫৯৮
 কৃষ্ণব কিঙ্কৰে কহে শুনা সৰ্ব্বজন ।
 জল বৃদ বৃদ যেন অথিব জীৱন ॥
 কেতিঙ্কণ পঠৈ প্রাণ তাবো নাহি ধিতি ।
 অচ্যাপি নুপজে কিয় মৰণৰ ভিতি ॥ ১৫৯৯
 ভাবতে মনুষ্য তনু কত পুণ্যে পায় ।
 চিন্তামনি জন্ম হেবা হাততে হবাই ॥
 টুটি পঠৈ আনু অক্ষুৰ্ণে দিনে দিনে ।
 কলিত নাঙ্কিকে গতি হবিনাম বিনে ॥ ১৬০০
 ষিকার্যে মনুষ্য তনু তাক কেনে হেলা ॥
 গৈল প্রায় প্রাণ আপেক্কাৰ আবো বেলা ।
 পবন বাহুর মাধৱৰ জানি নাম ।
 আন কাম এবি সবে বোলা বাম বাম ॥ ১৬০১

গোপীসকলব গীত

দুসড়ী

নিগদতি শুক শুনিয়ো উৎসকে
 পাছ কথা কুকুৰায় ।
 এহিমতে তৈতে ক্রীড়াত সমস্তে
 গোপীৰ বজনী যায় ॥
 দিনত বনক কৃষ্ণ যাস্ত তাক
 নেদেখি আতি আস্বথে ।
 কৃষ্ণ গুণগণ বর্ণাই বর্ণাই
 বঞ্চে দিন মহাছুথে ॥ ১৬০২
 স্মৰি স্মৰি কেশৱৰ কেলি
 তাকে মাত্র কৰৈ ধ্যান ।
 গৃহব কৃত্যত চিত্ত নপবর
 নবহে বিবহে প্রাণ ॥
 হবি গুণ-নাম নিস্তাৰ প্রকাৰ
 জানি গোপী সবে তথা ।
 যুখে যুখে বসি অশো অশো কৰৈ
 শুন সখী কৃষ্ণ কথা ॥ ১৬০৩
 বাম বাহুক বাম কপোলক
 লীলায়ে কৃষ্ণে ধাপিয়া ।
 তুলি ব্রহ্মুণ মধুব বেণুস্ত
 অধবে আনি অর্পিয়া ॥
 বক্র মধ্যে কোমল আছুলি-
 চয় ময়লাসে চালি ।
 যেখন হবিষে মোহন বংশীর
 ডাক সেন্ত বনমালী ॥ ১৬০৪
 শুনি তাক দেবতার নবী
 তেখনে হোরে বিন্মিত ।
 মোহ হয় পবে বস্ত্রে নগম্বর
 কাম বাণে কৰ্ম্মবিত্ত ॥

চেতন লভিয়া স্বামীক দেখিয়া
 লাজ বৰ পাঠে পাছে ।
 হেনয় কৃষ্ণৰ বিবহ সহিতে
 কাহাৰ শক্তি আছে ॥ ১৬০৫ ॥
 আউৰ গোপী বোলে দেখিয়ো কৃষ্ণৰ
 চৰিত্ৰ আশ্চৰ্য্য কেন ।
 উকললে চটা দেখিয় লক্ষ্মীৰ
 মেঘত বিজুলি যেন ॥
 হেন প্ৰাণকৃষ্ণ যেখন বনত
 পশি বংশী নাদ কৰে ।
 শুনি গক যুগ পক্ষী যত তাৰো
 তেখনে চেতন হৰে ॥ ১৬০৬ ॥
 হুয়া বাক্যহীন ধৰি দাস্তে তৃণ
 উপবক কৰ্ণ তুলি ।
 যেন নিদ্ৰা গৈই তন্ত্ৰিয়া থাকই
 নিশ্চল চিত্ৰ পুতলি ॥
 পশু পক্ষী মোহ যায় যাৰ গীতে
 কিনো কৃষ্ণ নন্দনুত ।
 আউৰ গোপী বোলে শুন সখীসব
 আতো কবি অদভুত ॥ ১৬০৭ ॥
 মাধাত মৈবাব পুছ পবিধান
 পল্লৱ পিচ্ছি কৰ্ণত ।
 বেতিকৰ্ণ হৰি মল্লবেশ ধৰি
 বসিলা পেক গৱত ॥
 নাম ধৰি যেনু মাথৰে ডাকন্ত
 মোহন বংশীৰ বাৰে ।
 নদী সৰো শুনি পালটি বহিয়া
 তন্ত্ৰি ঠাটক মোহ তাৰে ॥ ১৬০৮ ॥
 আনি ঘেন সিয়ো নদীৰো নাপাৰা
 কৃষ্ণৰ চৰণ বেণু ।
 হুয়া মোহ হন্ত তবদ কম্পাৰে
 আতি প্ৰেমে পুছ পুছ ॥

অচেতন নদী সিয়ো মোহ যায়
 কি কৈবো মোৰ অৱস্থা ।
 আউৰ সখী বোলে শুন সখীসব
 বৃকৰো আশ্চৰ্য্য কথা ॥ ১৬০৯ ॥
 যেখনে বৰ্ণাৰে গোপপণে গুণ
 কৃষ্ণে ডাকি আনা খেনু ।
 পৰম দেৱতা জানি তক-লতা
 আনন্দে নখৰে তনু ॥
 পুলকিত কায় ভাল গুলমাই
 প্ৰেমে মধুধাৰা প্ৰৱে ।
 কেশৱ সাক্ষাত হোৱন্ত হিয়াত
 বৃকৰ ভাৱে কহৈ ॥ ১৬১০ ॥
 আউৰ গোপী বোলে গন্ধ তুলসীৰ
 কৰি আতি মধুপান ।
 কৃষ্ণক আৱৰি গুঞ্জৰি গুঞ্জৰি
 ভ্ৰমৰে ধৰে জোগান ॥
 স্তম্ভৰ বদনে যেতিকৰ্ণে কৰৈ
 মোহন বংশীৰ ধ্বনি ।
 পৰম বিকল হৱয় কমল
 বনৰ পক্ষীয়ো শুনি ॥ ১৬১১ ॥
 বন্ধে উঠি আসি কৃষ্ণক উপাসি
 থাকে ধিৰ কৰি চিত ।
 চকুক মুদিয়া আনন্দে বহিয়া
 মোন হুয়া শুনৈ গীত ॥
 পক্ষীয়ো মোহক যায় যাৰ গীতে
 আনি ধৰো কেনে প্ৰাণ ।
 আউৰ গোপী বোলে মোহোৰ কথা
 কৰা সখা অৱধান ॥ ১৬১২ ॥
 বামে সমে কৃষ্ণ চড়িয়া পৰ্বতে
 পূবন্ত বংশীৰ নাদ ।
 মিত্ৰে বুলি মেঘে মধুব গৰ্জনে
 কৃষ্ণক কৰে সম্বাদ ॥

ছায়া ছত্র ধবি উপবে হবিসে
ববিষে স্তবতি ফুল ।

হেনর কৃষ্ণব বিয়োগে কিমতে
মুহিবো আমি আকুল ॥ ১৬১৩

কতো গোপীজনে যশোদাত করৈ
শুনা মার অদভুত ।

বেণুব বাগুত কুশল তোমাৰ
কিনো কৃষ্ণ প্রিয় স্তত ॥

যেখনে অধবে বংশীক চুস্থিয়া
উচ্চাই তোলৈ স্ববজাতি ॥

ব্রজা কদ্র আদি দেৱগণ শুনি
হরৈ মহা মোহ আতি ॥ ১৬১৪

শুনি থাকৈ মাত্ৰ একচিত কবি
নমায়্যা সবে কন্দৰ ।

নিশ্চয় কৰিতে নপাবস্ত কেৱে
কিবা তাৰ তাল স্বৰ ॥

দেৱো মোহ যায় যাহাৰ গীতত
কৈত লাগো আমি আৰ ।

আউৰ গোপী বোলৈ শুনা সখাসব
অৱস্থা কথা আমাৰ ॥ ১৬১৫

যেখন ব্রজত ব্রমস্ত লীলায়ে
গজগতি যদুৰায় ।

ধ্বজ বজ্জ যৱ অকুশ পকজ
খোজত বান্ধস্তে যায় ॥

কটাকৈ নিবেধি বজ্জৱস্ত বংশী
হাসিয়া আমাক চাই ।

কানে মৰ্দে হিয়া থাকো থিউ দিয়া
সম্যকে কৃষ্ণ পৰায় ॥ ১৬১৬

খসৈ খোপাসবে বস্ত্ৰো সখবিবে
মুৰাৰি কৃষ্ণক দেখি ।

আউৰ গোপী বোলৈ আবে মোৰ কথা
শুন শুন প্রাণ-সৰী ॥

এক প্রিয়তম গোপৰ কাঙ্কত
লীলায় হস্তক থৈই ।

• আনন্দে গোরিন্দে গকক প্ৰগস্ত
কদাচিত মণি লৈই ॥ ১৬১৭

পিছিয়া কাঙ্কত গন্ধি ফুলসীৰ
বিচিত্ৰে অঙ্গ মালাক ।

যেবে সেহি বেলা দামোদবে দেন্ত
হবিষে বংশীৰ ডাক ॥

এৰিয়া আহাৰ শুনি কৃষ্ণসাৰ
হৰিণৰ ভাৰ্ষ্যাগণে ।

ছয়া বিম্বোহিত কৃষ্ণব সঞ্জিত
চাপে উত্ৰাৱল মনে ॥ ১৬১৮

শুণ সমুদ্ৰেক পায়্যা গোবিন্দক
তেজি নযায় পুনৰপি ।

এৰি গৃহ-বাস কৃষ্ণভেসে আশ
কৰো আমি যেন গোপী ॥

যাহাৰ মোহন বেণু ধ্বনি শুনি
হৰিণী নধবে হিয়া ।

হেন প্রাণ-কৃষ্ণ প্রকুব বিবহে
বাখিবো কিমতে জীৱ ॥ ১৬১৯

হবি

ক্ৰীড়ি বৃন্দাবনে গৈই গোখুলি গোধন লৈই
কৃষ্ণ আসিবাৰ সাৰি পাই ।

আনন্দে নধৰৈ হিয়া কতো কতো গোপী গৈয়া
কৰৈ কথা যশোদাক চাই ॥

কন্দ পুষ্পে ছুৰি কেশ কোঁফুকে কৰিয়া বেশ
তনু লিপি বলয় চন্দনে ।

গোখুলে আবৃত হয়্যে য়েবে যদুৱাত গৈয়া
কৰৈ ক্ৰীড়া তোমাৰ নন্দনে ॥ ১৬২০

শীতল মলয় বাত বিঞ্চয় কৃষ্ণৰ গাত
সাদৰে বহুৱৈ ধীৰে ধীৰে ।
বাৱে যন্ত্ৰ মনোনীত গন্ধৰ্বৰ যোগাৱৈ গীত
দিব্য পুষ্পচয় সিঞ্চৈ শিৰে ॥
অপেখৰা পৰ্বে ভুলি সিদ্ধ মুনি ভূতি বুলি
আকাশৰে পৰা কৰৈ মান ।
কহিবো মহিমা কত হেন হৰি বিবহত
কিমতে ধৰিবো আবে প্ৰাণ ॥ ১৬২১
কৃষ্ণ আসিবাৰ দেখি আনন্দিত সবে সখী
কহে আখে বেখে তুলি মাথ ॥
গধূলি গোধন লৈয়া আমাৰ ঘুৰায়া হিয়া
হেৰা আবে আঁসৈ প্ৰাণনাথ ।
বহুবিধ কৰি খেড়ি গোপগণে আঁসৈ বেড়ি
বন্ধে গাৱৈ কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰে ।
ব্ৰজৰ বান্ধৱ হৰি দেখা কেন লীলাকৰি
বংশীত বোলাস্তে আঁসৈ গীত ॥ ১৬২২
ব্ৰহ্মা কদ্ৰদেৱে দেৱে লৰি পথতে প্ৰণামে পৰি
ভূতি নতি কৰিয়া প্ৰচুৰ ।
আমাক হিংসাৰ পদে শীত্ৰে আসিবাৰ নেদে
ইহাতেসে বিলম্ব প্ৰভুৰ ॥
মনত আনন্দ কৰি হেৰ আসি পাইল হৰি
ঘুড়াইবেক আমাৰ হৃদয় ।
গুচিল চক্ষুৰ অন্ধ দৈৱকী নন্দন চন্দ্ৰ
দেখ সখী ভৈলস্ত উদয় ॥ ১৬২৩
সমীপ পাইবাৰ দেখি বোঁলে চাউ চাউ সখী
মুদে কেন চঞ্চল লোচন ।
কনক কুণ্ডল কাস্তি গণ্ডস্থলে প্ৰকাশস্তি
শোভৈ কেনে পাণ্ডুৰ বদন ॥
চাঁক সন্ধ্যা সময়ৰ জলৈ যেন শশধৰ
দেখন্তে সমস্তে তাপ হৰৈ ।
আইলা আবে যন্ত্ৰপতি লীলা ঋজুদ্ৰব গতি
হৃদয় আনন্দ সবে কৰৈ ॥ ১৬২৪

চাপিলস্ত আসি কোল দেখি গোপী ছয়া ভোল
এক দৃষ্টি কৰি থাকৈ চাই ।
বাহুৱে আলিঙ্গে প্ৰায় গাৱত চেতন নাই
যেন স্নেহে চেলেকে জিহ্বায় ॥
মদনে হৃদয় দাৰৈ আলগতে চুমা পাতৈ
নাসিকায় কৰে যেন ভ্ৰাণ ।
হাস্ততে চেতন হৰৈ নয়ন ভ্ৰমৰে কৰৈ
মুখ কমলৰ মধু পান ॥ ১৬২৫
মৰি উপজয় প্ৰায় কৃষ্ণক দিনাস্তে পায়
আনন্দ সিদ্ধুত যেন মজৈ ।
কতো চাৱৈ চক্ষু ভৰি হিয়াৰ ভিতৰ কৰি
কৃষ্ণৰ চৰণ চিতে ভজৈ ॥
যেন পায় যোগ সিদ্ধি থাকৈ ছয়ো চক্ষু মুদি
কৃষ্ণক আলিঙ্গে মনে ধৰি ।
উপজয় প্ৰেমভাৱ বোমাঞ্চিত সৰ্বগাৱ
নেত্ৰৰ মোতক পৰৈ ঝৰি ॥ ১৬২৬
এহিমতে নিত্যাগত ব্ৰজৰ ঘূৰতী যত
কৃষ্ণ গুণ-গীত বৰ্ণৈ দিন ।
কৃষ্ণতে অৰ্পিয়া প্ৰাণ কৃষ্ণকে কৰিয়া ধ্যান
কামভাৱে ভৈল বন্ধহীন ॥
ভাগ্যৱতী গোপীচয় ভৈলা মহা ভাগ্যোদয়
পাইলে মোক্ষ গৃহতে উৎসুকে ।
কৃষ্ণ লীলা বিপৰীত পৰীক্ষিত নৃপতিত
কহিলস্ত মহামুনি শুকে ॥ ১৬২৭
ইটো কামজয় নাম কৃষ্ণ-কেলি অক্ষুপাম
আক শুনৈ ভৰ্ণৈ ষিটোজনে ।
হেলায় জিনিবে কাম চুখ ছইব উপশাম
তাক পীড়া এবিধ মদনে ॥
কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ইটো আক এক মনে ষিটো
পৰম গোবৰে বন্ধে পাৰে ।
তাহাক পাতকে ছাড়ৈ কৃষ্ণতো ভকতি বাটৈ
হাস্ততে মুক্তি দিৱো পাৰে ॥ ১৬২৮

কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণে শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে
 ভাগৱত শাস্ত্ৰৰ সম্মত ।
 কত কোটি পুণ্যবাশি ইটো জীৱে সঞ্চি আসি
 নৰ দেহ লভৈ ভাবতত ॥
 দেৱবো ছল্লভ জন্ম পায়৷ যিটো নবাধম
 কৃষ্ণ গুণ-নাম মুহুৰ্মৰৈ ।
 সিটো আপুনাক বন্ধে পঞ্চম পাতক সঞ্চে
 যেন আত্মঘাত কৰি মৰৈ ॥ ১৬২৯
 জানি এৰা আন কৰ্ম কলিত কীৰ্ত্তন ধৰ্ম্ম
 হৰি নাম জগত উদ্ধাৰ ।
 শাস্ত্ৰবো এহিসে মজ্জা নামেসে পুণ্যৰ ৰাজা
 আন ধৰ্ম্ম কিঙ্কৰ ইহাৰ ॥
 দিনে দিনে টুটে আয়ু কৈত পৰৈ প্ৰাণ-বায়ু
 হেলা এৰি ধৰা গুণ-নাম ।
 কৃষ্ণ হৰি বড়ি মুখে বৈকুণ্ঠ লভিবা স্মখে
 নিবন্তৰে বোলা বাম বাম ॥ ১৬৩০

অবিষ্টাস্ব বৰ

পদ

শুক নিগদতি পৰীক্ষিত শুনা কথা ।
 যক শঙ্খচূড়ক মাধৱে মাৰি তথা ॥
 আসিল অবিষ্ট ছুট খেদি তাত পৰে ।
 যিমতে মাৰিলা তাকো শুনা দামোদৰে ॥ ১৬৩১
 গন্ধৰ্ব্বসকলে আসি বাস সময়ত ।
 নৃত্য গীত কৰি পুষ্প ৰবিষে শিবত ॥
 গোকুলবো মহা মহোৎসৱ নিবন্তৰ ।
 দেখি আসি কটকটাই ছুট অবিষ্টৰ ॥ ১৬৩২
 যোৰ কৃষ্ণ ৰূপে সিটো পৰ্ব্বত আকাৰ ।
 হুট গোটে দেখি সিবি শূন্য সম তাক ॥

লাজ ভুলি উপৰক আশেষ কোকাই ।
 আইল গোকুলক ধাই পৃথিৱী কম্পাই ॥ ১৬৩৩
 দিশ পাশ চাটৈ কোপে তবধ নয়নে ।
 শিল্পা মটিয়ৱৈ * মাটি আকোবে চৰণে ॥
 শিল্প দুই পাতি আতি ফোকাই আসবিস ।
 যনে যনে এৰৈ ছুট মুত্ৰে পুৰীষ ॥ ১৬৩৪
 তাৰ যোৰ নাদত পৃথিৱী ষণ্ড লৰৈ ।
 দশোদিশ সচকিত বোলে বজ্ৰ পৰৈ ॥
 হেন যোৰ নদী দৈত্যে মাটৈ ব্ৰজ পশি ।
 গক গৰ্ভৱতী স্ত্ৰীবো পৰৈ গৰ্ভ খসি ॥ ১৬৩৫
 উচ্চ চুট গোটে তাৰ দেখিয়া সাকাত ।
 পৰ্ব্বত বুলিয়া মেঘসব চৰৈ তাত ॥
 শূন্য আগে পৰি হোৱৈ মাথিয়ো দোহাৰ † ।
 দেখি গোপ গোপী ভয়ে তৈল চমৎকাৰ ॥ ১৬৩৬
 উজাবিল গাইগক ভয় হয়৷ বৰ ।
 গোকুলক এৰি খিউ লাঞ্চে দিল লৰ ॥
 কাট্ৰৈ ব্ৰজবাসী থিব নোহে হাত পাৰ ।
 ত্ৰাহি কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পাটৈ আৰ্ত্তবাৰ ॥ ১৬৩৭
 অস্বৰে সংহবে হেৰ বাথিয়ো মাধৱ ।
 তুমি বিনে নাহি আউৰ ব্ৰজৰ বাহুৱ ॥
 এহিবুলি মহাত্ৰাসে গোপ-গোপীগণে ।
 পশিল শৰণ সবে কৃষ্ণৰ ভ্ৰমণে ॥ ১৬৩৮
 গোবিন্দে দেখন্ত অস্বৰৰ ধসমসি ।
 কবিলে আকুল লোক গোকুলত পশি ॥
 সবাকো আশ্বাসি বুলি নিৰ্ভয় বচনে ।
 দৈত্যক সমুখ তৈলা কমল নয়নে ॥ ১৬৩৯
 বাহিল প্ৰৱন্ধি নীল আকৃকিত হুলি ।
 মেহ্লাইলা কৰ্তিত আতি পীত ব্ৰজ তুলি ॥
 আশ্ৰফাট কৰিয়া কৃষ্ণে মাৰি বাহ ডাঙ্কি ।
 আইস অবে অস্বৰ বুলিলা তৈলা হাঙ্কি ॥ ১৬৪০
 মই আছো দেখ ছুট দৈত্যৰ অন্তক ।
 কিসক ৰোহাস আশি গক গুহালক ॥

সিংহৰ আগত হৰিণৰ আটাইটাই ।
 এখনে লগাইবো তোৰ কুণ্টুৰনি ঠাই ॥ ১৬৪১
 নিবো যমপুৰ মাৰি মোচৰিয়া ঘাৰ ।
 আশেষ গৰ্জ্জনা কৃষ্ণে ক্ৰোধ তোলাই তাৰ ॥
 এক সখী গোপৰ কান্ধত হাত থৈই ।
 কটাক্ৰে থাকিলা কৃষ্ণে লীলা কৰি বৈই ॥ ১৬৪২
 হেন দেখি দৈত্যে ক্ৰোধে আঞ্চোৰে মাটিত ।
 খণ্ড খণ্ড কৰৈ মেঘ লাঞ্জৰ চাটিত ॥
 আগ পাছ চাৰৈ আতি চক্ষু বক্তবৰ্ণ ।
 ফোফাই ক্ৰোধত উপৰক তুলি কৰ্ণ ॥ ১৬৪৩
 তীক্ষ্ণ শূঙ্গ দোগোটা আগক লাগি পাতি ।
 দিলেক হামলা মাধৱক ক্ৰোধে আতি ॥
 ঝাম্পে ঝাম্পে আসে মহী-মণ্ডলক ভেদি ।
 ইস্ত্ৰে হানিলেক যেন বজ্জ যায় খেদি ॥ ১৬৪৪
 হেন দেখি কৃষ্ণে তাক বহ বুলি বিঙ্গে ।
 হাম্ফুলি ধৰিলা দুই হাতে দুই শূঙ্গে ॥
 প্ৰমত্ত সিংহক যেন মত্ত সিংহে ধৰি ।
 পাছক নিলন্ত চেপি অৰ্দ্ধাদশ ভৰি ॥ ১৬৪৫
 পেলাইলা হেম্পটি পাছে চিতকৰি তাক ।
 দিলা কৃষ্ণে ব্ৰজৰ আনন্দ বঢ়াই ডাক ॥
 ঘামিল অহুৰগোট চোট বৰ পাই ।
 উঠিল সাক্ষম হয় অক্ষিষ্ঠে দুনাই ॥ ১৬৪৬
 কোপে কম্পমান তক্ষু কোফাই যেন মৰ্পে ।
 দিলেক হামলা দুনাই দৈত্যে মহা মৰ্পে ॥
 শূঙ্গ পাতি যায় যেন পৰ্ব্বত সচল ।
 ঝাম্পে ঝাম্পে কাম্পে বহুমতী টলবল ॥ ১৬৪৭
 গাৱৰ সন্ধানে বীৰে বৈসাইল কড়িয়া ।
 ধাবলা শূঙ্গত তাৰ প্ৰমে চাম্প দিয়া ॥
 দুই হাতে ধৰি দুই শিকক আটিল ।
 পাৰে ছান্দি মানৱক ছুৰিত পাৰিল ॥ ১৬৪৮
 পকাই বোচবন্ত ঘাৰ ঘোৰ অহুৰব ।
 চিটপ ভিতৰ বহু যেন কলহক নব ॥

ছাদিল কধিৰ বীৰ মহা পীড়া পাই ।
 আচাৰে চাৰিয়ো ভৰি চক্ষু উলটাই ॥ ১৬৪৯
 এৰৈ বিষ্ঠামূত্ৰ কৃষ্ণে দেখি দিলা বিঙ্গ ।
 পাৰে ভিৰি উভাৰি লৈলন্ত দুয়ো শূঙ্গ ॥
 দিলন্ত কোবেক তাৰ মাখাত মাধৱ ।
 যমপুৰ গৈল মৰি অৰিষ্ঠ দানৱ ॥ ১৬৫০
 কৃষ্ণৰ লীলাত দুফট দৈত্য গৈল মাৰ ।
 জয় কৃষ্ণ বুলি দেৱে দিলন্ত জোকৰ ॥
 কৰৈ তুতি নতি আতি বজায়া দুন্দুভি ।
 কৃষ্ণৰ শিৰত পুষ্প বৰিষ্মৈ স্তব্ধি ॥ ১৬৫১
 গোপগণে কৰৈ বেঢ়ি মহিমা কীৰ্ত্তন ।
 মুখ চাই গোপী সবে নভাসে নয়ন ॥
 আনন্দ মূৰ্ত্তিক চাই পিয়ন্ত সতত ।
 ৰাম সমে কৃষ্ণে পাছে পশিলা ব্ৰজত ॥ ১৬৫২
 দেখিয়া পুত্ৰে সিটো পৰম মহিমা ।
 নন্দ যশোদাৰ আনন্দৰ নাই সীমা ॥
 এহিমতে অৰিষ্ঠক বধি দামোদৰ ।
 থাকিলা উৎসৱ আতি বঢ়াই গোকুলৰ ॥ ১৬৫৩
 আত অনন্তৰে কথা শুনিয়ো হৰিষি ।
 কংসৰ পাশক লাগি গৈলা দেৱঋষি ॥
 নিবেদিলা নাৰদে কংসত যত কাজ ।
 নিচিন্তে আছস বসি এভো ভোজৰাজ ॥ ১৬৫৪
 বাচন্ত ব্ৰজত কৃষ্ণ তোৰ চিন্তি মাৰ ।
 আফালিলি কণ্ঠা যিটো জীউ যশোদাৰ ॥
 বহুদেৱ স্তত ৰাম-কৃষ্ণ দুয়ো ভাই ।
 মিত্ৰ নন্দ ঘৰে ডৰে থৈলে পনুৱাই ॥ ১৬৫৫
 তোৰ যত বীৰগণ প্ৰবেশৈ গোকুল ।
 সবাকো দোভাই মাৰি কৰিলা নিশ্চুল ॥
 স্বৰূপ কহিলো চিন্ত সত্বে উপায় ।
 হেনশুনি কোশে কম্পমান কংসবাৰ ॥ ১৬৫৬
 ডাৱৰ কাঢ়িয়া খণ্ডা উঠি গৈলা বাসি ।
 বহুদেৱ মন্ত্ৰক কাৰ্ত্তিক লাগি ॥

দেখিয়া নাৰদ তাক নিবাৰিলা তথা ।
 কাণটি বোলন্ত কংস শূনা গোপ্যকথা ॥ ১৬৫৭
 এৰ বহুদেৱক সম্প্ৰতি তই বাংগ ।
 পিতৃহত শূনি ছয়ো নেদিবন্ত লাগ ॥
 মাৰ বাম-কৃষ্ণক সত্বৰ কৰি আগে ।
 পাছে বহুদেৱক কৰিবি যেহি লাগে ॥ ১৬৫৮
 গৈলেক সঞ্জাত সিটো ঋষিৰ বচনে ।
 পালটি বসিল কংস আসি সিংহাসনে ॥
 বহুদেৱ দৈৱকীক আনিয়া নিশ্বলে ।
 কৰিলেক বন্দী ছইকো লোহাৰ নিহলে ॥ ১৬৫৯
 চলি গৈলা য়েবে দেৱঋষি বঙ্গমনে ।
 কেশীক আদেশে কংসে মধুৰ বচনে ॥
 চল গোকুলক বাপ সাধ প্ৰতিকাৰ ।
 মোৰ প্ৰাণ-বৈৰী বাম মাধৱক মাৰ ॥ ১৬৬০
 কেশীক পাঞ্চিয়া পাছে কংস মহামানী ।
 চান্দুৰ মুষ্টিক সল্ল তোঙ্গলক আনি ॥
 হাথিয়াৰ অশ্বৰ্ত্ততো নিযোজিল কাজ ।
 শূনা আখাস্তৰ কথা দানৱ সমাজ ॥ ১৬৬১
 নন্দ গোকুলত বহুদেৱ স্তত ছই ।
 আঁছে বাম কৃষ্ণ নামে মোৰ যুত্ব ছই ॥
 বঙ্গ মধ্যে ঐকে আসি ফুৰিবেক ক্ৰীড়ি ।
 ছইকো ছই মালে মাৰিবাহা বান্ধ ভিড়ি ॥ ১৬৬২
 বঙ্গশালা বেড়ি চান্দু সাজা শাৰী শাৰী ।
 তাতে চড়ি চাউক যুদ্ধ যত নৰ-নাৰী ॥
 অশ্বৰ্ত্তক বোলে দ্বাৰতে থাক চুল্পি ।
 বাম-কৃষ্ণ আসন্তে মাৰিবি হস্তী খুল্পি ॥ ১৬৬৩
 চতুৰ্দশী তিথিত পাতিয়ো ধনুৰ্ঘাণ ।
 কবা শিৱপূজা কাটা অসংখ্যাত ছাপ ॥
 চলিলা অশ্বৰ সব হেন আজ্ঞা পাই ।
 পাছে অক্ৰুৰক কংসে আনিলা মতাই ॥ ১৬৬৪
 হাতত ধৰিলা হাতে বোলে বাবদাৰ ।
 তুমি দানপতি মিত্ৰ পবন আৰাৰ ॥

ইটো ভোজ বৃষ্ণি বংশে খুজি নপাওঁ ঠাই ।
 তুমি হেন হিতকাৰী আউৰ মোৰ নাই ॥ ১৬৬৫
 যেন ইন্দ্রে বিষ্ণুক আশ্ৰয়ি ভুঞ্জে বাজ ।
 তুমি তেনে সহায় মোহোৰ সাধা কাজ ॥
 যিটো বাম-কৃষ্ণ ছই মোৰ প্ৰাণ বৈৰী ।
 বহুদেৱে খেলা গোকুলত চুৰি কৰি ॥ ১৬৬৬
 বথে চৰি লৰি যাহা ব্ৰজক সত্বৰ ।
 বুলি মাতি আনা সেই বাম দামোদৰ ॥
 লগতে আসোক নন্দ আদি গোপ যত ।
 যেনবা কৰিবো কহো তোমাৰ আগত ॥ ১৬৬৭
 আনিলাহা য়েবে বাম-কৃষ্ণক হান্ধাৰি ।
 মৰাইবো হস্তীৰ হাতে ছইহান্ধো আচাৰি ॥
 তাতে য়েবে এৰাই আসি পশে বঙ্গশালা ।
 বান্ধ ভিৰি মাৰিবেক বজ্জ সম মালে ॥ ১৬৬৮
 বহুদেৱ আদি যত তাৰ বন্ধু আছে ।
 পিতৃ উগ্ৰসেনক কাটিবো তাত পাছে ॥
 উপায় শত্ৰুক বধি সাধি নিজ কাজ ।
 তেবেসে ভুঞ্জিবো মিত্ৰ অকণ্ঠকা বাজ ॥ ১৬৬৯
 জবাসন্ধ বাজা মোৰ হোৱন্ত শশুৰ ।
 পবন স্তহদ বাণ সম্বৰ অশ্বৰ ॥
 দিসৰ সহায় বিপক্কক কয় কৰি ।
 তেবেসে ভুঞ্জিবো অকণ্ঠকা বহুদেৱী ॥ ১৬৭০
 হেন জানি মিত্ৰ তুমি চলিয়ো সকালে ।
 আনা ছইকো ধনুৰ্ঘাণ দেখিবাব ছলে ॥
 কহিলো তোমাত মিত্ৰ মোৰ যেন হিয়া ।
 ই কাৰ্য সাধাহা য়েবে প্ৰাণ দান দিয়া ॥ ১৬৭১
 বুলিলা অক্ৰুৰে পাছে কংসবাৱক চাই ।
 চিন্তি আছা মহাবাজ উচিত উপায় ॥
 অৱশ্যে গুচাইতে লাগে নিজৰ মৰণ ।
 সিদ্ধি অসিদ্ধি ছইবো দৈবেসে কাৰণ ॥ ১৬৭২
 যেন লাটন হোক পাছে নিজ কৰ্ম তাৰেণ ।
 তথাপি তোমাৰ আজ্ঞা শালিবাক লাগে ॥

এহি বুলি অক্রুবে থাকিলা মোন হয়।
 গৃহত পশিল কংস সভা বিসর্জিয়া ॥ ১৬৭৩
 নিজ মন্দিরক পাছে আসিলা অক্রুবে।
 বঞ্চিলন্ত তৈতে সিটো বাত্রি মধুপুবে ॥
 কৃষ্ণৰ চবিত্তে সবে শুনা সারধানে।
 নেৰিবা ভকতি যারে প্রাণ থাকৈ মানে ॥ ১৬৭৪
 হৰিসে পৰম প্ৰিয় আজ্ঞা পিতা মাতা।
 হৰিসে ঈশ্বৰ সবে সুখ-দুখ দাতা ॥
 ইহ পৰলোকে হৰি বিনে নাহি কের।
 হেন জানি হৰিৰ চরণে কৰা সের ॥ ১৬৭৫
 হৰিসে তাৰিবে ঘোৰ সংসাৰ নদীত।
 হৰিনাম বিনা পুণ্য নাহিকে কলিত ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে এৰা আন কাম।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৬৭৬

কেশী আৰু ব্যোমাহ্বৰ বধ
 ছলড়ী

শুক নিগদতি শুনা কুকপতি
 তাত পাছে যেন ভৈল।
 কংসৰ আদেশ শুনি কেশী খেদি
 গোকুলক লাগি গৈল ॥
 পৰ্বত সদৃশ হয় হয় গোট
 খুৰায়ে মহী বিদাবে।
 স্বৰ্গৰ বিমান উৰাই উৰাই পৰে
 কেশব যবে বন্ধাবে ॥ ১৬৭৭
 লাজৰ চাৰিত্ত খণ্ড খণ্ড হয়
 পবন মেঘ আকাশে।
 কেশনি বধ শুনি ব্ৰজবাসী
 ভৈলা ভয় জীত হাসে।

বিকট দশন তবধ নয়ন
 বৃহত গল উচাই।
 খেদিয়া আসয় অৰিষ্ট দানর
 গোকুল কোপে কম্পাই ॥ ১৬৭৮
 বিকট দর্শন প্রকটি চিহ্নে
 প্রচণ্ড দৈত্য উদণ্ড।
 মহা ভয়ঙ্কর প্রণয় কালৰ
 যেন ঘোৰ মেঘখণ্ড ॥
 যত গোপ-গোপী খৰতে কম্পাইল
 দুষ্ঠ কংস হিতকাৰী।
 গোকুলত পশি অম্বৰ নিস্থল
 কৃষ্ণক চাৰৈ বিচাৰি ॥ ১৬৭৯
 গোবিন্দে দেখন্ত কেশীৰ ভয়ত
 গোকুল হৰৈ উচ্ছন্ন।
 পীত বস্ত্ৰ তুলি কটিত বাঙ্কিলা
 যুদ্ধক ভৈলা সমন ॥
 আকুঞ্চিত চুলি তুলিয়া মেহ্ৰাইলা
 বাহুত মৰিয়া ডাম্ফি।
 আইস অৰে কেশী বুলি ডাক দিয়া
 অম্বৰক গৈলা হাম্ফি ॥ ১৬৮০
 গক গোরালক কেনে ডকরাস
 শুনবে দৈত্য অবুধ।
 যতক শক্তি আছে আবে আসি
 কেশী মোক দেহ বুদ্ধ ॥
 কাহাব আগত কৃষ্ণৰ লটক
 আণ্টা নয়ো পাস ঘোৰ।
 হেন শুনি কেশী মত্ত সিংহে যেন
 তেজিলেক নাদ ঘোৰ ॥ ১৬৮১
 দেখি মাধৱক কোণে অন্ধ হয়
 চণ্ড যেনে খেদি যায়।
 কোপে আবকত আধি আকাশক
 গিঠৈ যেন মুখ বাই ॥

হ্ৰেসনি শব্দে চমক লগাইল
 যেন ময়মত হাথী ।
 মাধৱক পাই পাছ ছুই ভৰি
 উল্লাসি বৈসাইল লাথি ॥ ১৬৮২
 গাৱ কাতি কৰি দৈত্যৰ প্ৰহাৰ
 এৰাইলা জগত ব্যাপি ।
 শ্ৰমে চাম্প দিয়া ছুই পাৱে তাৰ
 ছুই হাতে ধৰিলা চাপি ॥
 উপৰক লাগি তুলি আলগাই
 ফুৰাইলা পাক মুৰাৰি ।
 পৰম লীলায় অশ্বৰক পাছে
 পেলাইলা হানি আচাৰি ॥ ১৬৮৩
 গৰুড়ে সৰ্পক অশ্ৰয়াসে যেন
 পেলাইলন্ত হানি মেলি ।
 দৈত্যক আফালি পাছে বনমালী
 থাকিলন্ত কৰি কেলি ॥
 কাতোক্ৰণে কেশী সঙ্কুকি উঠিয়া
 চিহৰিল মহা কোপে ।
 ছুনাই বায়ু বেগে বায়া বেস্তু গোট
 কৃষ্ণক ধাইলা আটোপে ॥ ১৬৮৪
 গহ্বৰ সদৃশ বদন দেখিয়া
 হাসি হৰি কৰি কেলি ।
 কেশীৰ মুখত ভৰাইলন্ত আগ
 বাঢ়ি বাম বাহু মেলি ॥
 যেন মহা সৰ্প পশিল গৰ্ভত
 দেখি কেশী মুখ মুৰি ।
 চোবাইবাক লাগি বিকট দশনে
 আক্ৰিলা দাস্ত কানুৰি ॥ ১৬৮৫
 তপত লোহাত লাগি যেন তৃণ
 কাৰ্ত্তব হোৱৈ উপাস্ত ।
 বাহু বন্ধিৰণে ধসিল তেখনে
 তাৰ ছুই পালি দাস্ত ॥

গোবিন্দৰ বাহু বাঢ়িবে লাগিল
 কেশীৰ দেহা সংযোগে ।
 গলকো ভেঙিল পেট উসলিল
 যেন জলস্কৰ বোগে ॥ ১৬৮৬
 উশাসো নোলাই মহা পীড়া পাই
 ঘাম বহি যায় গোটে ।
 হাত ভৰি এৰি আখি মুখ মুন্দি
 ফোফাই সিটো আশ্ৰফাটে ॥
 সিটো বণস্থলি লাভে উপচাইল
 যুত্ৰে বুৰাই কতো দূৰ ।
 প্ৰাণ চাড়ি পাছে ভূমিত পৰিয়া
 মৰিল কেশী অশ্বৰ ॥ ১৬৮৭
 কেশীৰ শৰীৰ কৰে ছিৰাছিব
 পেলাইলা কৃষ্ণে বিপাটি ।
 যেন পকা আতি বলিয়া * ছিনাল
 খণ্ড খণ্ড ভৈল ফাটি ॥
 পাছে মৰাদেহ হস্তে নিজ ডুজ
 আজুৰি কৰিলা বাজ ।
 অশ্ৰয়াসে সিটো অশ্বৰ সংহৰি
 সাধিলন্ত দেৱ কাজ ॥ ১৬৮৮
 দেখি ব্ৰহ্মা হৰ ত্ৰিদশে সহিতে
 বৰিষিলা পুষ্প জাকি ।
 অনেক আনন্দে ছন্দুতি বজাইল
 গগন মণ্ডলে থাকি ॥
 আশেষ মিনতি তুতি কৰি পাছে
 স্বৰ্গক গৈলা ছুনাই ।
 গোপগণে বেঢ়ি মহিমা কীৰ্ত্তন
 কৰিল কৃষ্ণক চাই ॥ ১৬৮৯
 অনেক প্ৰশংসা বচন বুলিয়া
 কৰিলেক বহু মান ।
 অশ্বৰক মাৰি তুমিলে বুৰাৰি
 বিলা আকি প্ৰাণ দান ॥

এহিমতে হৰি অশ্বৰ সংহৰি
 থাকিলা আনন্দ হুই ।
 এক চিত কৰি বোলা হৰি হৰি
 লাগোক পাপত জুই ॥ ১৬৯০

পদ

শুক নিগদতি বাজা শুনা আতপৰে ।
 যেন কথা ভৈল কেশী বধ অনন্তবে ॥
 কংসত কহিয়া কথা পাছে দেৱঋষি ।
 কৃষ্ণৰ পাশক লাগি আসিলা হৰিষি ॥ ১৬৯১
 জগতৰে স্নহদ নাৰদ ভাগৱত ।
 কৃষ্ণক কৰিলা তুতি নিৰ্জ্জন থানত ॥
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ ঈশ্বৰবো ঈশ তুমি ।
 দৈত্যক সংহৰি প্ৰভু উদ্ধাৰিবা ভূমি ॥ ১৬৯২
 অনুৰূপে জগতকে কৰা প্ৰতিপাল ।
 মুহি পৰিচ্ছিন্ন ৰূপ তোমাৰ গোপাল ॥
 জগততে আছা তুমি অচিন্ত্য স্বভাৱ ।
 জগতো তোমাতে আছে নজানি স্বভাৱ ॥ ১৬৯৩
 একে আত্মা ব্যাপি আছা সমস্ত জগতে ।
 যেন এক ছতাশন সমস্ত কাঠতে ॥
 আছা অন্তৰ্য্যামী জগততে গুঢ় ভাৱে ।
 তথাপিতো অভকতে তোমাক নপাৱে ॥ ১৬৯৪
 যিহেতু বিয়াত আছা কৃষ্ণ ৰূপাময় ।
 তাতেসে সমস্ত জড় জীৱ প্ৰৱৰ্ত্তয় ॥
 বস্তুপি তোমাত কৰি জীৱ মুহি ভিন্ন ।
 তথাপিতো ভৈল প্ৰভু তোমাৰ অধীন ॥ ১৬৯৫
 নানা ঠাৰে অজ্ঞাহা যতেক গুণচয় ।
 সেহি গুণ লৈয়া কৰা সৃষ্টি স্থিতি লয় ॥
 ইচ্ছা ঠাৰে হৰৈ সিদ্ধি সৃষ্টি নিবস্তুৰ ।
 একেবেসে বোলা প্ৰভু ভূমিসে ঈশ্বৰ ॥ ১৬৯৬

বাজা ছয়া আছে যত বান্ধস দানৱ ।
 তযু ভকতক কৰৈ মহা পৰাভৱ ॥
 তাক মাৰি সংহৰিবা পৃথিবীৰ ভাৰ ।
 এহিসে কাৰণে তুমি ভৈলা অৱতাৰ ॥ ১৬৯৭
 হয় কপী কেশী ইটো দৈত্য মহা মন্দ ।
 আক আজি মাৰি কিনো সাধিলা আনন্দ ॥
 যাহাৰ হ্ৰেসনি শুনি ছয়া মহাভয় ।
 স্বৰ্গ এৰি পলাই ডৰে যত দেৱচয় ॥ ১৬৯৮
 শুনা প্ৰভু আজি আসি পাইবন্ত অক্ৰুৰ ।
 বজনী প্ৰভাতে কালি যাইবা মধুপুৰ ॥
 ধোবাক বধিবা ধনু ভাঙ্গিবা ৰাজাৰ ।
 পাইবেক প্ৰসাদ কালি কুজী মালাকাৰ ॥ ১৬৯৯
 পৰশুই প্ৰথমে মাৰিবা কুৱলয় ।
 চানুৰ প্ৰমুখ্য কৰি মালাৰ প্ৰলয় ॥
 কংসকো বধিয়া চুলে ধৰিয়া আক্ৰোশি ।
 তোমাৰ ঈশ্বৰ লীলা দেখিবো হৰিষি ॥ ১৭০০
 বস্তুদেৱ দৈৱকীৰো সাধিবা মুকুতি ।
 তথাতে পাতিবা উগ্ৰসেনক নৃপতি ॥
 সান্দীপনি গুৰু গৃহে পঢ়িবা শাস্ত্ৰক ।
 পাঞ্চজন্য মাৰি দিবা য়তক পুত্ৰক ॥ ১৭০১
 সমবে মাৰিবা মগধৰ সেনা যত ।
 মৰাইবা যৱন মুচুকুন্দৰ হাতত ॥
 কৰিবেক তুতি মুচুকুন্দ মহাৰাজে ।
 নিৰ্ম্মিৰা দ্বাৰকাপুৰী পয়োনিধি মাজে ॥ ১৭০২
 কল্পিণীক হৰি হৰি আনিবা প্ৰথমে ।
 অৰ্ঠ মহিষীক বিহা পাইবা অনুক্ৰমে ॥
 সুব নৰকব বধ কৰি অনন্তবে ।
 দিবাৰা কুণ্ডল অদিতিক তাত পৰে ॥ ১৭০৩
 ভাৰ্য্যাৰ বচনে হৰিৱাহা পাৰিজাত ।
 যুদ্ধত পলাইব ইন্দু দেখিবো সান্ধাত ॥
 যোড়শ সহস্ৰ কন্যা আনি ভিনে ভিনে ।
 কৰিবা বিবাহ হৰি ভূমি একেদিনে ॥ ১৭০৪

কল্পিণীক কৰিবাহা প্ৰেমে পৰিহাস ।
 হৈবস্ত ভয়তে দেবী প্ৰাণতো নৈৰাশ ॥
 চতুৰ্ভুজ হয়। তুমি তাক আক্কেৱালি ।
 কল্পিণীক আশ্বাস কৰিবা বনমালী ॥ ১৭০৫
 বহুবিধ কৰি লীলা জগতৰ নাহে ।
 মৰাইবা কল্পক অনিৰুদ্ধৰ বিবাহে ॥
 বাণক বাথিবে লাগি যুজিৱস্ত হৰে ।
 মহেশকো মুহিবাহা বিজ্ঞস্তগ শৰে ॥ ১৭০৬
 চক্ৰ ধৰি খেদি যায় বাৰানসী স্থান ।
 স্তদক্ষিণ পোঁগু কৰ তুমি লৈবা প্ৰাণ ॥
 তযু পুত্ৰ নাতি সব হৈবেক অনেক ।
 তোমাৰ গৃহস্থ ধৰ্ম্ম দেখিবো প্ৰত্যেক ॥ ১৭০৭
 ভকতৰ হেতু তুমি কৰিয়া প্ৰৱন্ধ ।
 ভীমৰ হাতত মৰাইবাহা জৰাসন্ধ ॥
 মেলাইবাহা পৰম ভকত ৰাজাচয় ।
 নিজ ৰূপে দিবা দেখা তুমি কৃপাময় ॥ ১৭০৮
 কৰাইবাহা ৰাজস্থয় পাণ্ডৱ ৰাজাক ।
 শিশুপালে নিন্দা বাণী বুলিবে তোমাক ॥
 তাৰো শিৰ কাটিবা কেশৱে কৰি ক্ৰোধ ।
 কুক পাণ্ডৱৰ ঘোৰ লগাইবা বিবোধ ॥ ১৭০৯
 তোমাক সাৰথি আসি বৰিবা অৰ্জুনে ।
 অষ্টাদশ অক্কেহিণী মৰাইবা আপুনে ॥
 সৌভকো ভাঙ্গিবা খঙ্গে খেপি নিজ চক্ৰ ।
 বধিবাহা শাল্য বিহুৰথ দম্ববক্ৰে ॥ ১৭১০
 গ্ৰেহণত যাইবা কুক্ৰেত্ৰক মাধৱ ।
 কৰাইবা পিতৃৰ মহা যজ্ঞ মহোৎসৱ ॥
 নন্দ যশোদাক মাগু কৰিবা একান্ত ।
 জ্ঞান দানে গোপীকো কৰিবা উপশান্ত ॥ ১৭১১
 পিতৃত কহিবা হৰি তুমি মহাজ্ঞান ।
 যতক পুত্ৰক দৈৱকীক দিবা দান ॥
 অৰ্জুনক আনি বিহা দিবা হতদ্ৰাক ।
 তত্ৰক দেখিবে প্ৰস্তু যাইবা মিথিলাক ॥ ১৭১২

শ্ৰুতদেৱ জনকৰো পূৰি মনোৰথ ।
 যাইবা উদ্দেশি প্ৰেম ভকতিৰ পথ ॥
 দিবাহা মাতৃক যত যতক কুমাৰ ।
 কৰিবা সাফল অৰ্জুনৰ অঙ্গীকাৰ ॥ ১৭১৩
 কৰিবা গোবিন্দে নৃপ নৃপক উদ্ধাৰ ।
 লীলায়ে হৰিবা পৃথিবীৰ মহাভাৰ ॥
 যত যত লীলা আচৰিবা দ্বাৰকাত ।
 সমস্তে দেখিবো নাথ থাকিয়া তথাত ॥ ১৭১৪
 এতেক বোলন্তে ঋষি কৃষ্ণৰ আগতে ।
 উপজিলা ভকতি পৰিলা দগুৱতে ॥
 প্ৰণামো আনন্দ মূৰ্ত্তি তুমি পূৰ্ণকাম ।
 মায়াৰ ঈশ্বৰ কৰো চৰণে প্ৰণাম ॥ ১৭১৫
 নমো নমো ঈশ্বৰ জগতে বশ্য যাৰ ।
 অধীন মায়ায়ে অৰ্জৈ কল্পনা সংসাৰ ॥
 ক্ৰীড়াৰ নিমিত্তে ধৰা মনুষ্য আকৃতি ।
 যত্নকুল শ্ৰেষ্ঠ কৰো তোমাক প্ৰণতি ॥ ১৭১৬
 এহিমতে কৰিলন্ত অনেক ভকতি ।
 হাসিয়া গোবিন্দে দিলা তাক অনুমতি ॥
 কৃষ্ণ দৰশনে পায় পৰম সম্পদ ।
 কৃষ্ণ গুণ গায় চলি গৈলন্ত নাৰদ ॥ ১৭১৭
 শুক নিগদতি ৰাজা শুনা আতপৰে ।
 যেনমতে ব্যোমক বধিলা দামোদৰে ॥
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ইটো অমৃত সমান ।
 কোননো বৰ্বৰে আত নপাতিবে কাণ ॥ ১৭১৮
 কৰিলন্ত কৃষ্ণে কেশী বধ প্ৰভাতত ।
 সেহি দিনা নাৰদো নমিলা নিৰ্য্যাণত ॥
 ভকতৰ বচনক মনে অনুমানি ।
 কুবন্ত হৰিষে গক চবাই চক্ৰপাণি ॥ ১৭১৯
 গকচয় চৰৈ চৰি পৰ্বত শিখৰে ।
 লাগিল কৰিবে ক্ৰীড়া পোপ নিবন্তৰে ॥
 কতো চোৰ হোৱৈ কতো হোৱৈ সঙ্গিনি ।
 কতো ভেড়া ছাগ হোৱৈ সেই চুৰি কৰি ॥ ১৭২০

ছেগ চাই চোবে ফুৰৈ চাপৰি নামাতি ।
 চোৰ ধৰি কৰৈ গিৰিয়তে * উগ্রশাস্তি ॥
 কাকুতি কবন্তে পাছে এৰি ধৰি মাৰি ।
 তাকে চাই চাই কতো হাঁসৈ বিঙ্গপাৰি ॥ ১৭২১
 এহিমতে ক্রীড়ৈ সবে পৰম নিৰ্ভয় ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে অন্তুককো নগণয় ॥ -
 সেহি বেলা ব্যোম নামে আসিল অম্বৰ ।
 ময়ৰ তনয় দুষ্ক দানৱ দন্দুৰ ॥ ১৭২২
 কংস নৃপতিৰ সিটো পাপী প্ৰিয়তৰ ।
 কট কটাই আখি বঙ্গ দেখি গোরালৰ ॥
 ভৈল মন্দমতি গোপ ৰূপ তারুণ্যে ।
 চোৰৰ লৈলেক লগ দানৱ দুষ্কনে ॥ ১৭২৩
 তেড়া ছয়া আঁছে যিটো ছয়া আঁছে চোৰ ।
 সবাকো নিলেক চুৰি কৰি দৈত্য ঘোৰ ॥
 গিৰি গহ্বৰত থৈলে কৰি মহা লীলা ।
 ঢাকিল ছুৱাৰ দিয়া ভয়ঙ্কৰ শিলা ॥ ১৭২৪
 চোৰক ছাগক নিয়া আৰ্ণাটাইল সকলে ।
 লগাইলেক হাত গিৰিয়ততো নিশ্চলে ॥
 জন চাৰি পাঞ্চ মাত্ৰ আঁছে অৱশেষ ।
 তেৱেৰে জানিলা তাৰ কৰ্ম হৃদীকেশ ॥ ১৭২৫
 ভকত পালক কৃপাময় নাৰায়ণ ।
 কৰিলন্ত পাছে তাৰ বধক যতন ॥
 সেহিবেলা গোরালগণক নেই হৰি ।
 চুপ্পি চাম্প দিয়া বাখিলন্ত চুল ধৰি ॥ ১৭২৬
 ৰাৱ কুকুৰক যেন ধৰিলেক সিংহ ।
 আউৰ কৈক যাইবি বুলি কৃষ্ণে দিলা বিঙ্গ ॥
 দেখি দৈত্যে তেখনে ধৰিলা নিজ ৰূপ ।
 নাসা নগু দোগোটা সম্যকে অঙ্কুপ ॥ ১৭২৭
 ওলমিল কাণ যেন শগুণৰ পাৰি ।
 প্ৰভাতৰ সূৰ্য্য যেন বজ্জা ছুই আখি ॥
 পূৰ্বতৰ শূঙ্গ যেন দাস্ত ছুই পালি † ।
 শুণান পুখুৰী যেন খেট আঁছে খালি ॥ ১৭২৮

শালবৃক্ষ সমান বৃহত বাহু ছুই ।
 ধূলন্তৰ শিৰ তাৰ আঁছে স্বৰ্গ চুই ॥
 কাল পৰ্বতেক যেন দেহা ভয়ঙ্কৰ ।
 দোঙ্গা দুপ্পি পাৰি বল কণ্টালৈ কৃষ্ণৰ ॥ ১৭২৯
 এৰাইবাক লাগি কৰৈ অনেক আক্ৰান্তি ।
 ঘাৰত ধৰিলা তাৰ কৃষ্ণে জাস্তি জাস্তি ॥
 যেন মহা সৰ্পৰাজে ধৰিলে ইন্দুৰ ।
 চোট পায় পাৰৈ ৰাৱ দানৱ দন্দুৰ ॥ ১৭৩০
 আকাশত থাকি দেৱে দেখে বিপৰীত ।
 ছুই হাতে ধৰি তাক পাৰিলা ভূমিত ॥
 খাসিৰ আকাৰে তাৰ মোচৰন্ত ঘাৰ ।
 মৰিল দানৱ দেৱে দিলেক জোকাৰ ॥ ১৭৩১
 চুৰি কৰি থৈল যত গোপ নিবন্তৰ ।
 শিলা স্তুচাই সবাকো আনিলা দামোদৰ ॥
 আপদ নিস্তৰি কৰৈ বঙ্গ আসৰিস ।
 বৰিয়য় দেৱে শিৰে চম্পক শিৰীষ ॥ ১৭৩২
 গোষ্ঠক লৰিলা আগ কৰিয়া গোধন ।
 গোপগণো কৰি যায় মহিমা কীৰ্তন ॥
 আকাশত তুতি বুলি যায় দেৱচয় ।
 ছন্দুভি বজ্জায়া বাজ চম্পা সিঞ্চাবয় ॥ ১৭৩৩
 গোপগণে উখালয় শিঙ্গা বেণু বোলে ।
 গোপীগণো আসিয়া নয়নে পিন্ধৈ ভোলে ॥
 নকৰৈ নিমেষ আৰ কৃষ্ণ মুখ চাই ।
 কৃষ্ণে যাস্ত আনন্দে মোহন বংশী বাই ॥ ১৭৩৪
 আগ বাঢ়ি যশোদা আলিঙ্গি ধৰৈ গলে ।
 পুত্ৰে পুত্ৰ বুলি চুই যেন নয়ন সজলে ॥
 ধুবাই ধুবাই চাই থাকৈ পুত্ৰ মুখ ।
 মিঠৈ হৃদয়ত ব্ৰহ্মানন্দ সম হুখ ॥ ১৭৩৫
 এহিমতে থাকিলা ব্ৰজক বঞ্জি হৰি ।
 শুনা নবলোক কেতিয়ক যায় মৰি ॥
 ধৰি আছে কালে নাহি তথাপি চেতন ।
 ছয়া সাৱধান ধৰা কুকুৰ চৰণ ॥ ১৭৩৬

ভাবতে মনুষ্য তমু নাপাইবা সেহুবে ।
ভকত বাঙ্কর নাই মাধরত পৰে ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে আন কৰ্ম এৰি ।
বোলা হৰি হৰি সবে সমাজিকে বেড়ি ॥ ১৭৩৭

পোঠলৈ অক্ৰুৰৰ আগমন

ছবি

শুক নিগদতি বাজা শুনা কথা আতপৰে
কৃষ্ণত ভকত তুমি আতি ।
কংসৰ পাঞ্চনি পাই অক্ৰুৰৰ নিদ্রা নাই
মথুৰাতে বঞ্চি সিটো বাতি ॥
প্ৰভাততে চৰি বথ ধৰিলা ব্ৰজৰ পথ
হৰি স্মৰি কবস্তু হৰিষ ।
উপজিল প্ৰেম ভাৱ সিহৰিল সৰ্ব্বগাৱ
যাস্ত মনে কৰি বিমৰিষ ॥ ১৭৩৮
আচৰিলো কিনো তপ জপ যজ্ঞ ব্ৰত দান
দিলো কিবা বিশিষ্ট বিপ্ৰক ।
কোনবা পুণ্যৰ ফলে আজি গৈয়া অবিৰলে
সইচক্ষু * দেখিবো কৃষ্ণক ॥
কৃষ্ণ দৰশন মোৰ পৰম দুৰ্লভ দেখো
বিষয়ত আঁছে অহঙ্কাৰ ।
শূদ্ৰোত জনম যাব বেদ উচ্চৰণে তাৰ
নাহি যেন একো অধিকাৰ ॥ ১৭৩৯
কৃষ্ণ দৰশন জানো হইবে অধমৰ মোৰ
হৃদয় উল্লাস আতি কৰৈ ।
ইটো কাল নবী মাজে ভাসি যায় জীৱ যত
তাবো মাজে মাজে কতো তৰৈ ॥

এতেকে জানিলো মোৰ অমঙ্গল নষ্ট ভৈল
হৈব আজি জন্মৰ সাফল ।
আজি এই মাথে মই কৰিবো প্ৰণাম পৰি
মাধৱৰ চৰণ কমল ॥ ১৭৪০
কংসে কিনো কুপা মোক কৰিলেক পঠাই আজি
দেখিবোহো কৃষ্ণৰ চৰণ ।
যাৰ নথ কাস্তি স্মৰি সংসাৰক গৈল তৰি
অম্বৰীষ আদি বাজাগণ ॥
যিটো পদ পঙ্কজক পূজৈ ব্ৰহ্মা মহাদেৱ
লক্ষ্মীয়ো অৰ্চন্তু প্ৰতিনিহিত ।
সংসাৰতে সাৰ জানি ভকতে সততে সোঁৱ
গোপী কুচ কুঙ্কমে বঞ্জিত ॥ ১৭৪১
সংসাৰৰ তাপহাৰী মহাশ্বেত ছত্ৰে প্ৰায়
সুখ সেব্য পৰম কামদ ।
তীৰ্থবো উদ্ভৱ স্থান দেখিবোহো বিচক্ষান
গোবিন্দৰ হেন দুই পদ ॥
হেৰ মৃগগণে মোক প্ৰদক্ষিণ কৰি ফুৰৈ
পাইলো বৰ যাত্ৰাৰ মঙ্গল ।
নিশ্চয় দেখিবো মই মুখ মুকুন্দৰ যাত
জ্বলে নেত্ৰে পঙ্কজ যুগল ॥ ১৭৪২
সুনাসিকা স্কপোল অলকে আৱৃত বটৌ
মনোহৰ ঈষত হাসিত ।
সাক্ষাতে দেখিয়া সুখ মুখ মুকুন্দৰ মই
আজি হৈবো মহা কৃতকৃত্য ॥
জগতৰে পাপ হৰৈ যাৰ হেন গুণ কৰ্ণে
মিশ্ৰিত যতক বাক্যচয় ।
জগতৰে শোভে সেই জগতকে মোক্ষ দেই
জগতকে পৱিত্ৰ কৰয় ॥ ১৭৪৩
যিটো বচনত নাই গুণ নাম মাধৱৰ
সিটো সব সম অপৱিত্ৰ ।
যত্নকুলে অৱতৰি আহন্ত হেনৰ হৰি
কৰি ব্ৰজে বালক চৰিত্ৰ ॥

গতি মতি ত্ৰৈলোক্য সুন্দৰ মূৰ্তি
 ধৰি আছা জগত্তৰ গুৰু ।
 ঘাত ভৈলা বশ্য বেদে গারে যাৰ যশ
 ভকত জনৰ কল্পতক ॥ ১৭৪৪
 দেৱতাৰ নাধি সুখ মহন্তৰ খণ্ডি দুখ
 গোকুলতে আছন্ত সাক্ষাত ।
 হেনয় হৰিক মই সেই চক্ষু দেখিবোহো
 কিনো ভৈল শুভ সুপ্ৰভাত ॥
 ৰাম মাধৱৰ পদ দেখিল মাত্ৰকে মই
 পৰিবো ৰথৰ জাম্প দিয়া ।
 যাক যোগী ধ্যান কৰে হেন চৰণক মই
 প্ৰণামিবো সাক্ষাতে দেখিয়া ॥ ১৭৪৫
 পদ পঙ্কজৰ ধূলি মাথে লৈবো হাতে তুলি
 মোৰ অমুৰাগ ঘাইব চৰি ।
 ৰাম-গোবিন্দৰ সঙ্গী গোপগণ আঁছে যত
 তাকো প্ৰণামিবো পাৰে পৰি ॥
 পৰম স্নগন্ধি যিটো হস্তে গোপিকাৰ শ্ৰম
 গুচাইলা কৰন্তে ৰাস ৰতি ।
 সিটো হস্ত পদ্ম আনি উছৰ্গিয়া দিয়া পানী
 পাইলা বলি ত্ৰৈলোক্য সম্পতি ॥ ১৭৪৬
 অন্তকক ভয়ে যিটো শৰণ পশয় সিটো
 নিৰ্ভয় কৰন্ত যিটো হাতে ।
 চৰণত পৰিবাৰ দেখি সেই হস্ত পদ্ম
 দিবা কৃষ্ণদেৱে মোৰ মাথে ॥
 যদ্যপি কংসৰ দূত ছয়া আইলো তথাপিতো
 মোক নকৰিবা পৰজ্ঞান ।
 মোৰ হৃদয়ত খিত যেন ভাল মন্দ চিত
 জ্ঞানন্ত আপুনি সৰ্বজ্ঞান ॥ ১৭৪৭
 চৰণৰ সমীপত পৰিবাৰ দেখি মোক
 দায়া দৃষ্টি চাহিবন্ত স্বামী ।
 তাৱন্ধে পাপৰানে সবে দূৰ ছইবে মোৰ
 পৰম আনন্দ পাইবো আমি ॥

বাহু মেলি আন্ধোৱালি আসি য়েবে বনমালী
 ধৰন্ত সুহৃদ বুলি মোক ।
 শৰীৰ পৱিত্ৰ ছইব কৰ্মবন্ধ ছিণ্ডি ঘাইব
 তৰিবো সংসাৰ তাপ শোক ॥ ১৭৪৮
 গোবিন্দৰ অঙ্গ সঙ্গ পায় ছইব মনবঙ্গ
 থাকিবোহো কৃতাঞ্জলি কৰি ।
 হাসি হাসি মাথা তুলি অক্ৰূৰ খুৰাই বুলি
 প্ৰবোধন্ত য়েবে মোক ধৰি ॥
 তেবে আৰ কিবা সাঞু সমস্ত প্ৰসাদ পাওঁ
 তেবে জন্ম সাফল আমাৰ ।
 মহন্তে নাৰদে যাক কোনে ভাল বোলে তাক
 সিজনৰ জীৱন দিষ্কাৰ ॥ ১৭৪৯
 শত্ৰু মিত্ৰ উদাসীন যদ্যপি সমস্তে হীন
 ভকতক ভজন্ত তথাপি ।
 যেন সেৱি পাৰে ফল গৈয়া কল্পতক তল
 খোজৈ যিটোজনে পাশ চাপি ॥
 কৰি কৃতাঞ্জলি মই ছয়া অৱনত আতি
 থাকিবোহো কৃষ্ণৰ আগত ।
 হাসিয়া হাতত ধৰি গৃহ প্ৰবেশাইবা হৰি
 বসুৱাই মোক আসনত ॥ ১৭৫০
 কৰিয়া সৎকাৰ তথা পুছিবা কংসৰ কথা
 তেবে মোৰ পূৰৈ মনোৰথ ।
 এহিমতে মাধৱক চিন্তন্তে দিনান্ত গৈল
 নাজানিলা সিটো দীৰ্ঘ পথ ॥
 সূৰ্য্যে য়েবে গৈলা অন্ত গোকুল পাইলেক ৰথ
 তেবেসে চেতন ভৈল গাত ।
 নাজানিলা মহামানী ষোড়াসে নিলেক টানি
 গোপ পূৰী দেখিলা সাক্ষাত ॥ ১৭৫১
 মখে দধি তাৰ ধনি লোকৰ আবাৰ শুনি
 চতুৰ্ভিত্তি নিহালন্ত পাছে ।
 শুনা সভাসদগণ মাধৱত দিয়া মন
 অন্তকে কেশত ধৰি আছে ॥

আয়ু ক্লেণে ক্লেণে যায় কালে ধৰিলেক প্ৰায়
তথাপি চেতন নাহি গাত ।
আন কৰ্ম অনাদৰি ডাকি বোলা হৰি হৰি
হৰিনামে তাৰিবে সাক্ষাত ॥ ১৭৫২

পদ

এহিমতে পাছে মহা মহন্ত অক্ৰূৰ ।
সন্ধ্যা সময়ত গৈয়া পাইলা গোপপূৰ ॥
চক্ষুয়ো নিহালি চাস্ত আনন্দ হৃদয় ।
দেখন্ত পথত গোবিন্দৰ খোজচয় ॥ ১৭৫৩
ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজ অঙ্কুশে স্ত্ৰশোভিত ।
কৰি আঁছে আতি পৃথিবীক অলঙ্কিত ॥
দেখি অক্ৰূৰৰ উপজিল প্ৰেমভাৱ ।
ভৈল হৰিষতে বোমাঞ্চিত সৰ্ব্ব গাৱ ॥ ১৭৫৪
লোতকে বেঢ়িলে আখি দ্ৰৱ ভৈল হিয়া ।
আথে বেথে বধৰ পবিলা জাম্প দিয়া ॥
এহিতো প্ৰভুৰ পদ-পঙ্কজৰ ধূলি ।
পাৰন্ত লোটাৰি তাতে কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি ॥ ১৭৫৫
আনন্দে ভৈলন্ত বীৰ বিহঙ্গ স্বভাৱ ।
বাম কৃষ্ণ বুলি আতি দিলা দীৰ্ঘবাৱ ॥
কৃষ্ণ পদ বেণু পাই প্ৰেম যায় চৰি ।
কবন্ত প্ৰণাম প্ৰতি খোজে পৰি পৰি ॥ ১৭৫৬
এহিমাণে মাত্ৰ পুৰুষাৰ্থ পুৰুষৰ ।
দেখন্তে খোজক যেন ভৈল অক্ৰূৰৰ ॥
দেৱবো ছুৰ্ভ আকে বুলি প্ৰেমভাৱ ।
ভৱ নদী তৰিবাৰ এহি দৃঢ় নাৱ ॥ ১৭৫৭
কতোক্লেণে অক্ৰূৰ কৰিয়া মন স্বস্থ ।
পাছে বাম-কৃষ্ণ বড়ি আৰোহিলা বধ ॥
বাঢ়ি যায় প্ৰীতি আতি আনন্দে নথবে ।
যেন কথা ভৈল স্তনা আত অনন্তবে ॥ ১৭৫৮

সেহি সময়ত বাম-কৃষ্ণ দুয়ো ভাই ।
দোৱৈ গাই আনন্দে আছন্ত তাকে চাই ॥
পৰম স্তন্দৰ দুয়ো কপ স্কুমাব ।
নীল পীত বস্ত্ৰে আতি কৰে জাতিকাৰ ॥ ১৭৫৯
শ্যাম শ্বেত বৰ্ণ দুইবো বদন প্ৰসন্ন ।
আজানুলম্বিত ভুজ পঙ্কজ নয়ন ॥
গন্ধ চন্দনে দুইবো সৰ্ব্বাঙ্গে লেপিত ।
পিঙ্গি আছা মালা দিব্য বস্ত্ৰে বিৰচিত ॥ ১৭৬০
হেমময় অলঙ্কাৰে দুইবো কলেৱৰে ।
হসিত বদনে দুয়ো চাস্ত দায়াতৰে ॥
জগত কাৰণ দুয়ো পুৰুষ পৰম ।
কিশোৰ বয়স বাল মাতঙ্গ বিক্রম ॥ ১৭৬১
ধ্বজ বজ্জ পদে দুইবো পদ অলঙ্কত ।
কবন্তে আছন্ত খোজে ব্ৰজক মণ্ডিত ॥
শৰাবৰ কান্তি দিশ প্ৰকাশিত হুই ।
মৰকত কপাৰ পৰ্বত যেন দুই ॥ ১৭৬২
ৰাচি আঁছে তাক যেন স্তৰ্ণ ৰতনে ।
ভ্ৰমন্তে আছন্ত লীলাগতি বঙ্গমনে ॥
দুইবো কপে গোকুলে দীপিতি আতি কৰে ।
দুইবো দৰশনে মদনবো দৰ্প হৰে ॥ ১৭৬৩
অকণ চৰণ চাক সুপুৰে স্ত্ৰহাই ।
কপৰ প্ৰভাৱে দুইকো চাহান নাযায় ॥
আছন্ত আনন্দে দুয়ো পুৰুষ প্ৰখ্যাত ।
অক্ৰূৰে দেখিলা সেই সময়ে সাক্ষাত ॥ ১৭৬৪
বাম মাধৱৰ দেখি মূৰ্ত্তি বিপৰীত ।
উপজিল প্ৰেম আতি তনু পুলকিত ॥
স্নেহে নয়নৰ নীৰ ধাবে বহি যায় ।
ভৈলন্ত অক্ৰূৰে আতি বিহঙ্গ পবাৱ ॥ ১৭৬৫
প্ৰেম বসে মজিল দ্ৰৱিল তাম হিয়া ।
আথে বেথে বধৰ পবিলা জাম্প দিয়া ॥
বাম মাধৱৰ চৰণৰ সধীপতে ।
নিচালে পবিলা দুইবো আগে মণ্ডৱতে ॥ ১৭৬৬

ভাগ্যে ভৈল পৰম ঈশ্বৰ দৰ্শন ।
 আনন্দে কান্দন্তু নাশৈ মুখত বচন ॥
 ত্ৰাহি কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি ধৰি ছুইবো ভৰি ।
 কতোবেলি আছিলন্তু চৰণত ধৰি ॥ ১৭৬৭
 কৈবে নপাবিলা আগমনৰ কাৰণ ।
 অক্ৰে বৰ ভকতি দেখিয়া নাৰায়ণ ॥
 সলোতক নেত্ৰে মেহে ভৈলন্তু বিহ্বল ।
 নামাতি আছিলো তন্তি ভকতবৎসল ॥ ১৭৬৮
 চক্ৰাকৃত হস্তে পাছে ধৰি তাক তুলি ।
 বাহুমেলি আলিঙ্গিলা খুড়া খুড়া বুলি ॥
 ধৰিলা সারটি বামো ভকতক পাই ।
 অক্ৰে বক গৃহ প্ৰবেশাইলা দুয়ো ভাই ॥ ১৭৬৯
 সাদৰে বৈসাইলা নিয়া স্তূৰ্ণ আসনে ।
 পুছিলো কুশল বুলি মধুৰ বচনে ॥
 আপুনি পখালি পাৰ হৰি অক্ৰে বৰ ।
 দিলা মধুপৰ্ক কৰি অনেক সাদৰে ॥ ১৭৭০
 তৈল লৈয়া দোভায়ো জাস্তিলা তান ভৰি ।
 দিলা পৰামান্ন পাছে শ্ৰম দূৰ কৰি ॥
 ফুটিলা চন্দন পুষ্পে দিয়া মুখ শুদ্ধি ।
 পুছন্তু সাদৰে নন্দে আনন্দে সমুদ্ৰি ॥ ১৭৭১
 শুনিয়ে অক্ৰে ব ক্ৰে ব কংস বিগ্ৰহানে ।
 কিমতে বৰ্ত্তাহা তুমি সব তৈতে প্ৰাণে ॥
 বাঘে যেন ভৈল আসি ছাগৰ গোৰথ ।
 তাত কি আছয় আৰো জীৱনৰ লখ ॥ ১৭৭২
 ভাগিনগণক যিটো বধিল নিশ্চল ।
 কিবা পুছো আন আউৰ প্ৰজাৰ কুশল ॥
 কৰিলা আনন্দে নন্দে মধুৰ আলাপ ।
 এৰাইলন্তু বীবে মহা পঞ্চশ্ৰম তাপ ॥ ১৭৭৩
 বাম মাধৱৰ মান্ধ লভিয়া প্ৰচুব ।
 স্তূৰ্ণৰ খাটে পাছে শুভিলা অক্ৰে ব ॥
 আসন্তু কৰিলা পথে বন্ধ মনোবধ ।
 সৰ্বসে লভিলা মাধৱত মহাবধ ॥ ১৭৭৪

যাত তুষ্টি ভৈলা লক্ষ্মীনিবাস সাম্প্ৰত ।
 তাৰ কি অপ্রাপ্য আৰো আৰ্ছে ত্ৰৈলোক্যত ॥
 তথাপি নাবাঞ্চে কিছো ভকতৰ মনে ।
 মোক্ষকো তেজিয়া ভজৈ কৃষ্ণৰ চৰণে ॥ ১৭৭৫
 পাছে বাম কৃষ্ণে পৰবেলা ভুঞ্জি ভাত ।
 আসিলা আনন্দে আছা অক্ৰে ব যথাত ॥
 বিৰলে বসিলা দুয়ো বাম নাৰায়ণ ।
 পুছিবে লাগিলা আগমনৰ কাৰণ ॥ ১৭৭৬
 শূনা খুড়া বাপ তুমি আসিলা কল্যাণে ।
 স্নেহে কি আছন্তু মোৰ জ্ঞাতি বন্ধুমনে ॥
 বাটৈ কুলৰোগ কংস আমাৰ মমাই ।
 মিছা পুছো জানোহো কুশল কাৰো নাই ॥ ১৭৭৭
 হা পিতৃ মাতৃ মোৰ পৰম মহন্ত ।
 মই হেতু পাইলা দুয়ো দুখ অপৰ্য্যন্ত ॥
 মোৰেসে কাৰণে ছয়ো পুত্ৰৰ মৰণ ।
 মই হেতু পাইলা দুয়ো দুৰ্ঘোৰ বন্ধন ॥ ১৭৭৮
 হৰি হৰি দৈৱকী দুখিনী মাৰ মোৰ ।
 ভুঞ্জিলা নিকাৰ আপদৰ নাই ওৰ ॥
 মই পুত্ৰ হেতু বন্ধনতে গৈল কাল ।
 তোমাৰেসে দুখে হৃদয়ত ভৈল শাল ॥ ১৭৭৯
 তোমাক দেখিলো খুড়া আনন্দ ইয়াত ।
 আইলা কিবা কামে কহিয়োক আবে তাত ॥
 শুনিয়া অক্ৰে বে বৰ্ণাইলন্তু নিবস্তৰ ।
 যিকামে পঠাইলা তাক কংস নৃপবৰ ॥ ১৭৮০
 নাৰদে যিমতে কথা কহিলা তহিত ।
 যেনমতে গৈলা বহুদৈৱক বধিত ॥
 নিবেক পঠাইলা যেন ধনুৰ্য্যাগ ছলে ।
 হস্তী মালে মাৰিলে যিমতে ধৰি বলে ॥ ১৭৮১
 কংস বিচেক্টক বাম মাধৱৰ আগে ।
 প্ৰতি প্ৰতি কহিলা অক্ৰে ব মহাভাগে ॥
 হেনয় সন্তেদ কথা শূনি হৰীকেশ ।
 পিতৃ কহিলা সবে কংসৰ আদেশ ॥ ১৭৮২

ভ্রূয়ো সাজ পিতৃ কালি যাইবে লাগৈ জানি ।
নন্দো আদেশিলা সবে গোপগণ আনি ॥
লৈয়োক বৎসৰি কৰ দধি দুগ্ধ স্নাত ।
শকটৰ ভৰি তাতে তুলিয়ো সন্তৃত ॥ ১৭৮৩
মল্ল মহোৎসৱ চাইবে যাইবো প্ৰভাতত ।
দিয়াইলন্ত সাৰ এহি বুলিয়া ব্ৰজত ॥

ৰাম-কৃষ্ণৰ মধুপুৰ যাত্ৰাৰ খবৰ পাই গোপীদকলৰ
বিলাপ আৰু ৰাম-কৃষ্ণ প্ৰভৃতিৰ মধুপুৰ যাত্ৰা ।

লৱৰা লৱৰি কৰি সাজৈ গোপগণে ।
পাছে গোপীসবে হেন শুনিলে শ্ৰৱণে ॥ ১৭৮৪
আইল কংসদূত আজি ব্ৰজক অক্ৰুৰ ।
নিবে লাগি ৰাম-মাধৱক মধুপুৰ ॥
হেন বাৰ্তা পাই যেন থিয়য়ে মৰিল ।
তমোময় দেখি মুখে বচন হৰিল ॥ ১৭৮৫
হৃদয়ে সন্তাপে তেজৈ নিশ্বাস সঘন ।
সুখাইল অধৰ ভৈল মলিন বদন ॥
দোলকয় বলয়া খোপা শিখিল বসন ।
কৃষ্ণক ধ্যানত ধৰি নেমেতৈ নয়ন ॥ ১৭৮৬
দেহাকো পাসৰি চিষ্টে যেন যোগী প্ৰায় ।
কৃষ্ণৰ আলাপ স্মৰি কতো মূৰ্চ্ছা যায় ॥
স্বললিত লীলাগতি হাশ্ব নিৰীক্ষণ ।
স্বমৰস্তে পৰিহাস নৰহে জীৱন ॥ ১৭৮৭
কৃষ্ণক চিন্তস্তে ভৈল বিৰহে বিহ্বল ।
তিস্তি আঁছে মুখ সব নয়নৰ জল ॥
ভৈল এক ঠাই কৃষ্ণক নৈবাশ ।
বুলিবা লাগিলা সবে তেজিয়া নিশ্বাস ॥ ১৭৮৮
হে বিধি কিঞ্চিতেকো তোৰ দায়্য নাই ।
প্ৰিয়জন সমে আনি কৰ এক ঠাই ॥
অস্তবাস নহু পাশ্বে মনোবধ পাব ।
হৰালৰ স্তোত্ৰ যেন চৰিত্ৰ তোমাৰ ॥ ১৭৮৯

সুকপোল স্নানাসিকা মুখ মুকুন্দৰ ।
অলকা আৱৃত অল্ল হসিত স্তম্ভৰ ॥
হেন মুখ দেখাই ছনাই কৰ বিষটিত ।
দেখ বিধি কেন তোৰ কৰ্ম গৰিহিত ॥ ১৭৯০
শুন শুন বিধি কিনো তই ক্ৰুৰ মন্দ ।
কৃষ্ণ চক্ষু কাঢ়ি নেস আমি ভৈলো অন্ধ ॥
পূৰ্বত আপুনি দিলি আবে কেন নেদ ।
জগতে ব্যাপিবে পুহু তোহোৰ চূৰ্ণণ ॥ ১৭৯১
বিধাতাক এৰি অশ্ৰো অশ্ৰে বোলে বাক ।
ইসে খেদ নন্দ স্ততো তেজন্ত আমাক ॥
পতি পুত্ৰ তেজিয়া ইহানে ভৈলো চেড়ী ।
কিনো নিদাকণ কোন সতে যাস্ত এৰি ॥ ১৭৯২
কিনো পুণ্য কৰিলেক মধুৰাৰ নাৰী ।
ভৈল স্প্ৰভাত আজি দেখিবে মুৰাৰি ॥
কৃষ্ণৰ কটাক্কে হাশ্ব অমৃত সমান ।
নয়ন ভ্ৰমৰ ভৰি কৰিবেক পান ॥ ১৭৯৩
মধুৰ মূৰ্ত্তিক দেখি হৈব কৃতকৃত্য ।
প্ৰিয় সন্তাষণে আন মুহিবেক চিত ॥
নাগৰী নাৰীৰ সিটো বতি বস পাই ।
আমি কুগ্ৰামিক লাগি নাসিবা ছনাই ॥ ১৭৯৪
আজি মহোৎসৱ মিলিবেক মধুৰাত ।
বৃষ্টি ভোজ বংশৰ আজিসে স্প্ৰভাত ॥
দেখিবে নয়নে লক্ষ্মীৰমণ মাধৱ ।
পহুকৰো হৈব আজি নয়ন উৎসৱ ॥ ১৭৯৫
অক্ৰ বকো শপে কতো পৰম ক্ৰোধত ।
কৈব ধূমকেতু আসি পৰিল ব্ৰজত ॥
আমাৰ প্ৰাণক কাঢ়ি নেই নিদাকণে ।
ইহাৰ অক্ৰুৰ নাম খেলে কিবা গুণে ॥ ১৭৯৬
গোপীৰ প্ৰাণক কাঢ়ি নেই দুৰ পথ ।
কঠিন হৃদয় কৃষ্ণ আৰোহিলা বথ ॥
নেদে হাক আনে লক্ষ্মীলৈ গোপ সজ ।
পৰিবে বিধিনি হুহু যাত্ৰা হৈবে জৰ ॥ ১৭৯৭

নেশায় ভূমিকম্প কিয় নাই বজ্রপাত ।
 হেনবা থাকন্ত কৃষ্ণ দেখি উতপাত ॥
 নাবাধয় হাঞ্চি জেঠী নাই উপচক্র ।
 জানিলো আমাৰ আবে বিধি ভৈল বজ্র ॥ ১৭৯৮
 অন্ডো অন্ডো বোঁলে কতো মহাসাস কৰি ।
 আসা সবে বাথো ৰাম মাধৱক ধৰি ॥
 কিনো কৰিবেক নন্দ আদি গোপচয় ।
 কৃষ্ণ বিনে দৈৱে মৰে আউৰ কিবা ভয় ॥ ১৭৯৯
 দেখি হাশ্ব কটাক্ষ কৰন্তে ৰাসকেলি ।
 ক্ষণপ্ৰায় নিলো ৰাতি আমি গোপী মেলি ॥
 হেন প্ৰাণ কৃষ্ণৰ নেদেখি আবে মুখ ।
 কিমতে তৰিবো ঘোৰ বিৰহৰ দুখ ॥ ১৮০০
 গধূলি আসন্ত সিটো হাসি বংশী বাই ।
 গোৰজে ৰঞ্জিত মুখ অলকে স্নহাই ॥
 আমাৰ হবন্ত চিত কটাক্ষে নিৰেখি ।
 জীবো কেনমতে হেন কৃষ্ণক নেদেখি ॥ ১৮০১
 এতেক বোলন্ত সবে আকুল বিৰহে ।
 কৃষ্ণৰ বিৰহ বহ্নি শৰীৰক দহে ॥
 এৰিলেক লাজ কাজ যত গোপনাৰী ।
 গোবিন্দ মাধৱ বুলি কাটন্দ গেৰি পাৰি ॥ ১৮০২
 ধাৰায়ৈ বহুৱৈ নয়নৰ নীৰ ঝৰি ।
 কুলশীল ধৈৰ্য্য তেজি যতেক স্তম্ভৰী ॥
 পৰম বিহ্বল ছয়া মহা প্ৰেমভাৱে ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি আতি কাটন্দ দীৰ্ঘবাৱে ॥ ১৮০৩
 এহিমতে কৰন্ত বিলাপ বিপৰীত ।
 অক্ৰুবো চৰিলা বধে কৰি নিত্য কৃত্য ॥
 নন্দ আদি গোপগণে শকটত চড়ি ।
 পৰম আটোপে চলে ৰাম কৃষ্ণ ৰড়ি ॥ ১৮০৪
 সমান বয়স সবে গোপৰ কুমাৰ ।
 বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে আতি ছয়া জাতিকাৰ ॥
 বধৰ চুই পাশে আসি শ্ববিল জোগান ।
 কাটন্দ মকমকি গোপী ফুটে যেন প্ৰাণ ॥ ১৮০৫

ভকতৰ বান্ধৱে মাধৱে দেখি দুখ ।
 বথতে পালটি ভৈলা গোপীক সমুখ ॥
 সদয় নয়নে চাই সবাকো নিৰেখি ।
 যুড়াইল কিঞ্চিত চিত কৃষ্ণ মুখ দেখি ॥ ১৮০৬
 উৰ্দ্ধমুখে চাই সবে আঁছে বিগমান ।
 পাওঁ কিবা প্ৰিয় মাধৱৰ সমিধান ॥
 প্ৰাণনাথে বুলিবন্ত আমাক আশ্বাস ।
 থিয় ছয়া আঁছে গোপীচয় চাপি পাশ ॥ ১৮০৭
 ভকতৰ শোকে হৰি আকুল একান্ত ।
 দূত বাক্যে সবাবো কৰিলা চিত শাস্ত ॥
 তুমি সব সম মোৰ প্ৰিয় নাহি আন ।
 তোমাৰ দুখ দেখি নসহয় প্ৰাণ ॥ ১৮০৮
 আসিবো অচিৰ কালে চায়া মল্ল খেড়ি ।
 যায়োক পালটি সখীসব মোক এৰি ॥
 বচন সন্দেহে গোপীগণ ভৈল স্বস্থ ।
 নিৰেখি থাকিলা প্ৰাণ গোপালৰ বথ ॥ ১৮০৯
 পাছে শুভক্ষণে যাত্ৰা কৰিলা মাধৱ ।
 কৰৈ কৃষ্ণ গুণ গায়া গোৱালে উৎসৱ ॥
 বাটৰ বেণু শিঙ্গা শঙ্খ শিঙ্গাৰ নিশ্বান ।
 কংসক বধিতে কৃষ্ণে কৰিলা পয়াণ ॥ ১৮১০
 আতি চমৎকাৰে চলি যাস্ত জগন্নাথ ।
 চাই আঁছে গোপী নিবন্তবে তুলি মাথ ॥
 কৃষ্ণ লগে যায় সমস্তবে চিত ছলি ।
 ৰহি আঁছে সবে যেন চিত্ৰৰ পুতলি ॥ ১৮১১
 ধ্বজ দণ্ড বথ ধূলি দেখিলেক মানে ।
 আছিলেক চাই আউৰ নসহয় প্ৰাণে ॥
 নিৰাৰ্তিলা ছয়া পাছে কৃষ্ণত নৈবাশ ।
 হা হা কৃষ্ণ বুলি আতি ফোকাৰে নিশ্বাস ॥ ১৮১২
 গোবিন্দৰ গাৱে গুণ ছয়া শোকে হীন ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ মাত্ৰ চিন্তি বৰ্ধৈ দিন ॥
 তৰিলেক গোপী সবে সংসাৰ সাঙ্কাত ।
 বোলা হৰি হৰি পবোক পাপত বিধাত ॥ ১৮১৩

হুলড়ী

অনন্তবে বীবে অক্রুবে চাবুকে
 ডাকিল চাৰি ঘোৰাক ।
 বায়ুতো অধিক বেগে যায় বথ
 উজাৰি পথ ধূলাক ॥
 হৰ হৰ কৰি বথ চক্ৰে চলৈ
 মেঘব যেন সম্বাদ ।
 গোৱাল সকলে কৰৈ জয় কৃষ্ণ
 তুলিয়া আনন্দে নাদ ॥ ১৮১৪
 সমস্তে দিশৰ পলাই অমঙ্গল *
 শুনিয়া তাৰ শব্দ ।
 পাছে বাম-কৃষ্ণ অক্ৰে বে সহিতে
 পাইলা কালিন্দীৰ হৃদ ॥
 বথৰ নামিয়া বাম-কৃষ্ণে পিলা
 জল যমুনাৰ পাছে ।
 বৃক্ষৰ ছায়াক অনুসৰি ছয়ো
 থাকিলা বথৰ কাছে ॥ ১৮১৫
 শক্ৰক শঙ্কায়ৈ অক্রুবে দুইহাক্কে
 খৈলন্ত বথত তুলি ।
 নামিলা যমুনা জলে দানপতি
 মইতো সঙ্ক্যা কৰো বুলি ॥
 বিধিৱতে স্নানি নিমজিয়া জলে
 জপিলন্ত মন্ত্ৰ পাছে ।
 দেখে দানপতি সেই বাম-কৃষ্ণ
 দোভায়ো তহিতে আছে ॥ ১৮১৬
 যোনো তৈত বথে নাহিকন্ত বুলি
 জলৰ উঠি সহবে ।
 পূৰ্বৱতে বসি আছন্ত দোভায়ো
 দেখন্ত বথ উপবে ॥
 তৈত মিছা মই দেখিলো বুলিয়া
 ছনাই বুৰ দিলা আসি ।

দেখন্ত অনন্ত সহস্ৰেক শিবে
 আছন্ত আতি প্ৰকাশি ॥ ১৮১৭
 হাজাৰেক ফণা মণি বহু জ্বলৈ
 যেন আদিত্যৰ পাস্তি ।
 সহস্ৰেক শিবে বহুৰ কিৰীটি
 হাজাৰেক কৰৈ কাস্তি ॥
 বিচিত্ৰ পৱিত্ৰ নীল বস্ত্ৰে শোভৈ
 মৃগাল ধৱল কায় ।
 শৃঙ্গে সমে যেন কৈলাস পৰ্বত
 আছন্ত ফণা উচ্ছাই ॥ ১৮১৮
 সৰ্পৰ নায়ক অনেকে প্ৰণামে
 বেড়িয়া মাথ দোৱাই ।
 পৰম আশ্চৰ্য্য দেখিয়া অক্ৰে বে
 চাহাস্ত চক্ষু বলাই ॥
 তাহানে কোলাত দেখন্ত কৃষ্ণক
 তনু নৱ ঘন শ্যাম ।
 তাতো পাত বস্ত্ৰে প্ৰকাশন্তে আছৈ
 ত্ৰৈলোক্যে নাহি উপায় ॥ ১৮১৯
 প্ৰসন্ন বদন অকণ নয়ন
 যেন পদ্মজব পাসি ।
 অধৰ বাতুল দন্ত কুম্ভকড়ি
 তাতে মনোহৰ হাসি ॥
 শোভন নাসিকা নিৰ্ম্মল কপোল
 প্ৰকাশে অলকা পাস্তি ।
 শিৰত মুকুট মকৰ কুণ্ডল
 কৰ্ণে জল মল কাস্তি ॥ ১৮২০
 চাক চতুৰ্ভুজ আজানুলম্বিত
 কঙ্কণ কেশুৰ জলে ।
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পঙ্কজ হাতত
 দিব্য বনমালা গলে ॥
 কঙ্কুৰ্ণে শোভে কৌন্তত অৰ্ণবে
 বচিত বস্ত্ৰ হাব ।

শ্রীবৎস লক্ষ্মীৰ চটা উকস্থলে
 মালা গজ মুকুতাৰ ॥ ১৮২১
 তিনি বেথা সমে শোভিত উদৰ
 অশ্বখ পত্ৰ আশ্রয় ।
 কান্ধে নরগুণ স্নগস্তীৰ নাভি
 কটি কাঞ্চি বভ্ৰময় ॥
 কুৰি আঙ্গুলিত বভ্ৰে বিৰচিত
 সোণাৰ জাপ আঙ্গুঠি ।
 চাক উক জামু জজ্জা যুগলক
 দেখন্তে পৰম ভূষ্টি ॥ ১৮২২
 পদ পঙ্কজৰ পাসি যেন ভৈল
 চাক আঙ্গুলিৰ পাস্তি ।
 বভ্ৰৰ উৰ্দ্ধাৰ্দ্ধি আতি প্ৰকাশিত
 অকণ নখৰ কান্তি ॥
 বভ্ৰৰ নুপুৰে জুৰে তাতে আতি
 আৰকত পদ তল ।
 ধ্বজ বজ্জ যৱ অক্ষুশ পঙ্কজ
 প্ৰকাশে চিহ্ন সকল ॥ ১৮২৩
 স্ননন্দ প্ৰমুখ্যে যত পাৰিষদ
 ব্ৰহ্মা আদি যত দেৱ ।
 সনক প্ৰমুখ্যে যত ব্ৰহ্মঋষি
 পৰি পৰি কৰৈ সের ॥
 আছন্ত উপাসি প্ৰহ্লাদ নাৰদ
 প্ৰমুখ্যে ভকতচয় ।
 হেন দিব্য কপ দেথিয়া অক্ৰ ব
 ভৈলন্ত মহা বিস্ময় ॥ ১৮২৪
 আশাৰ্ঠেৰ কৃষ্ণ এন্তে মহেশ্বৰ
 তাহানে হেন স্বভাৱ ।
 এহি বুলি বীৰে আতি শ্ৰীতি পায়
 সিহড়াইলা সৰ্বগাৱ ॥
 প্ৰেম উপজিল হৃদয় জৱিল
 ধাৰায়ে লোভক বৰে ।

কৃষ্ণৰ আগত পৰি দগুৱতে
 থাকিলা পাছে অক্ৰুৰে ॥ ১৮২৫
 কৰি ধৈৰ্য্য চিত পৰি পৃথিবীত
 পাৰে প্ৰণামিলা মাথে ।
 কৰজোৰে তুতি বুলিবে লাগিলা
 পাছে গদ গদ মাতে ॥
 শূনা সৰ্ব্বজন এৰা আন মন
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ শূনি ।
 হিয়ে কপ ধৰি বোলা হৰি হৰি
 তৰিবা তেবে আপুনি ॥ ১৮২৬

অক্ৰুৰৰ শ্ৰীকৃষ্ণস্তৱ

পদ

কৰন্ত অক্ৰুৰে তুতি গদ গদ বাক ।
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ মই প্ৰণামো তোমাক ॥
 জানিলো জগত হেতু তুমি নাৰায়ণ ।
 যাৰ নাভিপদে ভৈলা ব্ৰহ্মা উতপন্ন ॥ ১৮২৭
 যত পঞ্চভূত দেহ ইন্দ্ৰিয় প্ৰথ্যাত ।
 তোমাৰ মূৰ্ত্তিত হস্তে সবে ভৈলো জাত ॥
 তথাপি তোমাৰ কপ নাজানয় কেৱ ।
 ইটো জড় জগত চৈতন্য তুমি দেৱ ॥ ১৮২৮
 ব্ৰহ্মাকো কৰিলা বন্দী মায়াৰ গুণতে ।
 নিগুৰ্ণ কপক আবে জানিবো কিমতে ॥
 জড় বস্তু একোৱে নাজানৈ আপুনাক ।
 জীৱ জড়কসে জানৈ নাজানৈ তোমাক ॥ ১৮২৯
 তোমাকসে বোলৈ জ্ঞানী ব্ৰহ্ম নিবন্ধুশ ।
 সাংখ্য মতে বোলৈ তুমি প্ৰকৃতি পুৰুষ ॥
 ভকতৰ মনে তুমি পৰম ঈশ্বৰ ।
 মতি ভেদে তোমাকসে পূজৈ নিবন্তৰ ॥ ১৮৩০

ইহা চক্রে কান্ধে কুলি পুঁজি বহু দেহ ।
 তাহাে অন্তর্ভাষী কুলি বিনা নাহি কেব ।
 সর্বসেবায় কুলি কখন নগবে ।
 যেন যত নদী মানে সাগরত পবে ॥ ১৮৩১
 প্রণামো তোমাক প্রভু কুলি নিজজ্ঞান ।
 সন্তবে আত্মা কুলি সাক্ষী সর্বজ্ঞান ॥
 যত হুখানুব নব ধারব জগত ।
 প্রবর্ত্তন তোমাবেসে মায়াব পথত ॥ ১৮৩২
 স্বর্গে ভৈল শিব যাব বিদিশে অরূপ ।
 সূর্য্যে ভৈল চক্ৰ যাব মুখ হুতাশন ॥
 মেঘে যাব ভৈল কুলি সপত সাগর ।
 ভৈল যাব বাহু দিকপাল পুবন্দব ॥ ১৮৩৩
 লোম ভৈল বৃক্ষচয় বায়ু পঞ্চ প্রাণ ।
 পর্ব্বত সমস্তে অস্থি যাহাব নির্মাণ ॥
 বাত্রি দিনে নিমেষে প্রজ্ঞেশ জলধাব ।
 বৃষ্টি জলে ভৈল বীৰ্য্য বিবাট তোমাব ॥ ১৮৩৪
 লোকে সমে অসংখ্য ব্রহ্মাণ্ড কোটি সুবি ।
 ফুবে প্রভু তোমাব লোমব গুবি গুবি ॥
 উষক ফলব ভিতবব যেন মস ।
 একেতক নজানে কণ সন্তে গারে মশ ॥ ১৮৩৫
 নমো মহা মৎস্য প্রলয়ব জলচব ।
 নমো কুর্করূপে পূর্থে ধবিলা মন্দব ॥
 শুকব আকাবে প্রভু উজবিলা কুলি ।
 ভকত শালক নমো নবসিংহ কুলি ॥ ১৮৩৬
 ত্রৈলোক্যকে আক্রমিলা কুলিসে বামন ।
 প্রণামো পবগুহাব করিব উচ্চর ॥
 নমো শিবায় বারবন অন্তর্ভাষী ।
 নমো বাহুবর নমো বাম হলধাবী ॥ ১৮৩৭
 প্রণামো প্রহ্লাদ প্রভু কুলি সনিকর ॥
 দানব বোধব কুলি সন্তোষ বৃক ॥
 স্নেহ উদ্যব কুলি সন্তি অরূপ ॥
 সৌন্দর্য্যে সন্তোষ প্রভু কুলি সন্তোষ ॥ ১৮৩৮

তোমাব মায়াতে সর্বসেবকে কুলি ॥
 কর্ম পথে ভ্রমি মর্বে কইব অকাল ॥
 মহি মহা মুক্ততি একোকে নাভারো ॥
 যথসম পুত্র ভাৰ্য্যা ভাকে হুখ মানো ॥ ১৮৩৯
 স্বর্গ হুখ নিত্য কুলি কবে কর্ম যোব ।
 জড় শবীৰত অহমুক্তি তৈল যোব ॥
 হুখময় গৃহবাসে হুখ ভৈল চিত ।
 কিনো অধমব যোব বুদ্ধি বিপবীত ॥ ১৮৪০
 অজ্ঞান আত্মাবে অন্ধ কবিলে আমাক ।
 কুলি প্রিয় আত্মা নাথ নাজানো তোমাক ॥
 তোমাক নাপাই পুত্র ভাৰ্য্যা কুলি সন্তো ॥
 গুচায়ো কুবুদ্ধি বন্ধু চবণত ধবো ॥ ১৮৪১
 জানিয়ো নাপাবো মহি নিয়মিবে মন ।
 তোমাব চবণে আবে লৈলোহো শবধ ॥
 কবিয়ো আপুনি প্রভু পাতকীব গতি ।
 তোমাবেসে অনুগ্রহে হোরে ইটো মতি ॥ ১৮৪২
 হৈব যি জন্মত যোব সংসাব নিস্তাব ।
 লরে ভকতব সজ তেবেসে তোমাব ॥
 তেবেসে কবিবে পাটে প্রায়ণ কীর্তন ।
 তযু কৃপাতেসে সবে সিংহে প্রয়োজন ॥ ১৮৪৩
 এহি কুলি চবণত পবিল অজুব ।
 প্রণামো জগত নাথ কবা হুখ হুখ ॥
 বিজ্ঞানব মুক্তি জগতবে অন্তর্ভাষী ।
 জীব হুখ-হুখ দাতা কুলি অন্তর্ভাষী ॥ ১৮৪৪
 নমো পবিপূর্ণ ব্রহ্ম অনন্ত শক্তি ।
 জন্মে জন্মে তযু পাদে থাকোক ভক্তি ॥
 জাহি জাহি কুলি কবা যোব যোব হুখ ॥ ১৮৪৫
 এহি কুলি পাদে পবি কান্দত অজুব ॥ ১৮৪৬
 পাদে কুলি একো ভাক সোহি সনিকর ॥
 কণ দেখাই তৈলক আত্মকে অন্তর্ভাষী ॥
 উঠিলা জলব সন্তোষ পাদে সন্তোষ ॥
 চক্ৰিলা বগব কুলি সন্তোষ সন্তোষ ॥ ১৮৪৭

ভক্তি-বিশিষ্ট হইয়া পবন বিনয় ।
 হাঙ্গিনী পুঙ্খ পাছে কৃষ্ণ কৃপাময় ॥
 কৈত কিবা আবে খুড়া মেথিলা অহুত ।
 সম্ভবে কহিয়ো কথা গান্ধিনী বসুত ॥ ১৮৪৭
 হেন শুনি অক্রূবে বুলিলা বাক্য পাছে ।
 সমস্তে অহুত ঐহু তোমাতেসে আছে ॥
 মোক দেখা দিলা ভূমি জগত আখার ।
 অহুত দেখিবে কিবা থাকিল আখার ॥ ১৮৪৮
 এহি বুলি ধীবে ধীবে ধীবে থাকে বধ ।
 যথা চম্বু কবি ধবি মধুবার পথ ॥
 পহুত পহু ক্কে বাম মাধরক দেখি ।
 আনন্দ মুক্তি চাই নয়নে নিবেধি ॥ ১৮৪৯
 যেহি অঙ্গে নৃষ্টি পবে নাপালটে পুহু ।
 প্রেম পবনিয়া বোমাঙ্কিত হবে তহু ॥
 নয়নব ববে নীর নখেও ভূপিত্তি ।
 মিলে মহোৎসব নভাসয় আন ভিত্তি ॥ ১৮৫০

বাম-কৃষ্ণ আদিব মধুপুত্র প্রবেশ

এহিমতে বাম-কৃষ্ণ আনন্দে যাহাস্তে ।
 মধুবার সমীপক পাইলন্ত দিনাস্তে ॥
 নন্দ আদি গোপগণ আগবাড়ি যায় ।
 বহি আর্হে বামে মাধরক বাট চাই ॥ ১৮৫১
 তেসখে সহিতে গৈয়া ছয়া একঠাই ।
 বধব নাথিলা বাম-কৃষ্ণ ছই ভাই ॥
 অক্রূব হাতে ধবি কৃষ্ণ কৃপাময় ।
 বুলিলা হাঙ্গিনী পাছে পবন বিনয় ॥ ১৮৫২
 মনব উপকন ধান অহুশাম ।
 আদিব কথো ঐত কথেক বিজ্ঞান ॥
 কব গৈয়া আনন্দে চক্ৰিয়োক বন ।
 প্রাণে পবনীয় আদি মধুবার কথ ॥ ১৮৫৩

বুলিলা অক্রূবে পাছে কবি প্রবিশান্ত ।
 তোমাক এবিলা নপশিবো মধুবার ॥
 গৃহক পরিত্র মোব কবা মহাভাগ ।
 কবিতে উচিত হুহি ভকতব জাগ ॥ ১৮৫৪
 গোপগণ সমে আসিয়োক ছয়ো ভাই ।
 পদ ধূলা পবিয়া পরিত্র হোক ঠাই ॥
 এহি পদজল শিরে ধবি দৈত্যপতি ।
 লভিল ঐশ্বর্য পাইলা ভকতব গতি ॥ ১৮৫৫
 এহি চরণতে গঙ্গা ছয়া উত্তপতি ।
 কবিলন্ত জগতকে পরিত্র সম্প্রতি ॥
 পাদোদক বুলি শিবে লৈলা হবে পাই ।
 সাকলিবো জন্ম মই চরণ ধূলাই ॥ ১৮৫৬
 তীর্থতো অধিক হোক আজি মোব থান ।
 সবংশে কবিবো তমু পাদোদকে স্নান ॥
 ছয়োক প্রসন্ন দেব দেব জগমাথ ।
 এতেকে প্রসাদ দিয়া নমো দোরাই মাথ ॥ ১৮৫৭
 গোবিন্দে বোলন্ত তাক শুনিয়োক তাত ।
 আজি আব আমাক নকবা উত্তপাত ॥
 যদুকল কণ্টকক বধিয়া কংসক ।
 দোভায়ো অরশ্ব মাইবো তোমাব গৃহক ॥ ১৮৫৮
 অনন্তবে দানপতি কৃষ্ণব বচনে ।
 মধুবার প্রবেশিলা অসন্তোষ মনে ॥
 কৃষ্ণ আসিবার কথা কহিয়া কংসত ।
 মেলানি হাঙ্গিনী গৈয়া থাকিলা গৃহত ॥ ১৮৫৯
 অক্রূবক পঠায়া গৃহক আগ কবি ।
 গৈয়া গোপগণ সঙ্গে বঙ্গে বাম ববি ॥
 পবন উৎসকে প্রবেশিলা মধুবার ।
 নিটো বিতোপন পুরী মেথিলা লাক্ষ্যত ॥ ১৮৬০
 কলিক গতিত পুত্র ধাব হুহি খাট ।
 লগাই আর্হে হুহুর্নব কৃষ্ণ কশাট ॥
 বেবনর ভোবন মিলে অসন্তোষ ॥
 প্রাণে পবনীয় আদি মধুবার কথ ॥ ১৮৬১

বহুবিধ উত্তান শোভিত কাছে কাছে ।
 শাবী শাবী সৃষ্টিব প্রকাশন্থে আছে ॥
 ফটিকৰ বাবে হেম কুন্দকথ জালে ।
 অগক ধূপৰ ধূমে বজাই বোম্বালে ॥ ১৮৬২
 ফটিকৰ তন্ত্ৰে গৃহনব আছে ধৰি ।
 কনকৰ কাঠি পোৱালৰ খাটখৰি ॥
 হীৰা মৰকত মছে বজ্জৈ ঠাৱে ঠাৱে ।
 শোভা কৰৈ পৰাৱত মন্থৰৰ বাৱে ॥ ১৮৬৩
 চিবল আবিয়া ধ্বজ দণ্ড আছৈ তুলি ।
 সাজি সাজি বাজপথ চৌপথা পদূলি ॥
 প্ৰতিধাবে দুয়ো পাশে দেখি ফটকট ।
 ততুলৰ উপবে প্ৰকাশৈ পূৰ্ণঘট ॥ ১৮৬৪
 দুৰ্ব্বাক্ষত দধি চাক চন্দনে লেপিত ।
 গলত পুষ্পৰ মালা চিবলে বচিত ॥
 মুখত পন্নৰ ফল শোভা কৰৈ আতি ।
 স্তৱৰ্ণৰ গচাত স্তৱৰ মলে বাতি ॥ ১৮৬৫
 আলিপনে লিপিল বিচিত্ৰ জলস্থলী ।
 চৰে সমে পুতি আছে তাবুল কদলী ॥
 পতাকা চিবলাচয় বৈজ্ঞ শাবী শাবী ।
 বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে বজ্জি ফুৰে নবনাবী ॥ ১৮৬৬
 যেহি দিকে চাৱৈ যেন সূৰ্য্যৰ জেউতি ।
 প্ৰকাশন্থে আছে যেন ছুতি অত্ৰাৱতী ॥
 হেন নৱবস্ত পশি গোপগণ সৰ্কে ।
 বাজপথে চলি যান্ত বাম-কৃষ্ণ বদে ॥ ১৮৬৭
 বাম-কৃষ্ণ আসন্ত লোকৰ গলাবৰ ।
 শুনি নক-নাৰীৰ মিলিল মহোৎসৱ ॥
 বজাই লৱবন্তে অগ্ৰে বেধে আনন্দত ।
 চৰৈ চাৰিৱাৰে লাগি গৃহ উপবত ॥ ১৮৬৮
 কৃষ্ণক দেখিতে আতি উত্ৰাৱল হিত ।
 পিতৈ বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ কবি নিপদিত ॥
 কৰ্ত্তৰ স্তৱৰ্ণৰ স্তৱৰ্ণৰ স্তৱৰ্ণৰ ॥
 অলঙ্কাৰ স্তৱৰ্ণৰ স্তৱৰ্ণৰ স্তৱৰ্ণৰ ॥ ১৮৬৯

এক কৰ্ণে কুশল কৃষ্ণ এক কৰে ।
 আসে বিমোহিত হয় বস্ত্ৰো নন্দনে ॥
 অজনে বজ্জিলে মাত্ৰ এগোই লোচন ।
 বজাই লৱবন্তে কতো তেজিয়া কোজন ॥ ১৮৭০
 কতো কুড় কসাই ঘনি আছিল শৰীৰে ।
 নকবিলে স্নান কতো তৈল লৈয়া শিৰে ॥
 পিছিল সুপুৰ মাত্ৰ কতো এক পাৱে ।
 কৃষ্ণক দেখিতে বসাই বিমোহিত ভাৱে ॥ ১৮৭১
 কতো কৃষ্ণ আসিবাব শুনি মহাভুষ্টি ।
 দিলেক লৱব দুমটিৰ পৰা উঠি ॥
 সোলকে বসন বেশ নন্দনে কেশ ।
 কৈব হৰি বুলি চেকাই বাতুলৰ বেশ ॥ ১৮৭২
 আছিল পিয়ন্তে তন শিশুকো একিল ॥
 কৃষ্ণক দেখিতে লাগি গৃহত চৰিল ॥
 জুমা জুমি নাৰীসবে মহাপ্ৰেম ভাৱে ।
 এক দৃষ্টি কবি বাম মাধৱক চাৱে ॥ ১৮৭৩
 মধুৰ মূৰ্ত্তিক দেখি নভাসয় আন ।
 অযুত পৰিয়া যেন জুৰাই তমু প্ৰাণ ॥
 কপৰ সম্পতি দেখি আতি চিত্ত ভোল ॥
 চিত্ৰৰ পুতলি যেন নাই মাতবোল ॥ ১৮৭৪
 কৃষ্ণক কিহবে কহে শুনা সত্যসয় ।
 পাপৰ দাহক মহা ভাগৱত পদ ॥
 কৃষ্ণৰ পবন লীলা সঙ্গাবতে সাব ।
 এহিসে কৰিবে কাল নৱীত উদ্যাব ॥ ১৮৭৫
 এহিলা পৃথিৱী কৃষ্ণে ধৰ্ম্মজ্ঞান লৈই ।
 গৈলা বৈকুণ্ঠক ঐত গুণনাম বৈই ॥
 যেন গতি পাৱে পূৰ্বে কৃষ্ণ বন্দনে ।
 পাৱে আবে ততোধিক বলিত কীৰ্ত্তনে ॥ ১৮৭৬
 আপুৰাব হিত চিত্তা এৰি আন কান ।
 নেৰিয়া মুখত বাম-কৃষ্ণ ধৰি আন ॥
 ঘনি নাম স্তৱৰ্ণৰ স্তৱৰ্ণৰ স্তৱৰ্ণৰ ॥
 ভাগৱত স্তৱৰ্ণৰ স্তৱৰ্ণৰ স্তৱৰ্ণৰ ॥

সীতা ভাগবত ইটো শাস্ত্রব সম্বত ।
 কৃষ্ণেলে পবন সের জানা মাক তব্ব ।
 পবন বহুত ধর্ম কৃষ্ণ গুণ নামি ।
 হেন জানি যোলা নিবন্তবে বাম বাম ॥ ১৮৭৮

হুলকা

নিগদতি শুক শুনা পবীকিত
 যেন কথা আতপবে ।
 কৃষ্ণক নিবেধি নাবীসবে আট্টে
 চবিয়া গৃহ উপবে ॥
 হুনাসিকা মুখ অলকে আবৃত
 যেন শ্যাম পদ্মকোষ ।
 নেত্রে স্কন্ধ ভবি পিয়ন্তে পবন
 মনত মিলে সস্তোষ ॥ ১৮৭৯
 যেহি যেহি অঙ্গে গৈয়া দৃষ্টি পটবে
 তাতে লাগৈ যেন ধ্যান ।
 অমৃত পবিয়া যেন জুবায় আটস
 তনু মন জীর প্রাণ ॥
 মথুবা নাবী কিনো ভাগ্যোদয়
 মিলিলেক মহাতাপ ।
 সৈয়বো হুল'ভ বিটো প্রাণ কৃষ্ণ
 হাততে পাইলেক লাগ ॥ ১৮৮০
 বাজ পথে চলি যান্ত গজগতি
 মীলায়ে বাম বাধর' ।
 সমস্ত দাবীব মন নরনব
 গঢ়ায়া অহা উৎসব ॥
 হসিত মরনে মরন নরনে
 কটাকৈ ক্রকে চাহাতে ।
 কামল বরম
 কামল বরম

যাব কণ গুণ বিক্রম কামল
 প্রবেশে আছিলো শুনি ।
 হেনয় কৃষ্ণক প্রত্যকে বেকর
 নয়ন ভবি আপুনি ॥
 কৃষ্ণব কটাকৈ অমৃত মিকিল
 পাইলা সমে মহানান ।
 নয়নব পথে আনন্দ বৃত্তিক
 ছন্দে কবিল ধ্যান ॥ ১৮৮২
 পবন প্রেমত মনে আলিঙ্গিল
 আনন্দে ছরিল চিত ।
 নেত্রব লোতক ধাবে বহি যাই
 তনু ভৈল বোঝাফিত ॥
 এবাইল কৃষ্ণব নিমিত্তে যতেক
 আছিল মনত তাপ ।
 চবণ পকজে পূজিলেক মনে
 তেজিয়া মনে আলাপ ॥ ১৮৮৩
 কতোকণ মানে আছিলেক চিন্তি
 চবণত চিত দিয়া ।
 কৃষ্ণ দবশনে মিলে মহোৎসব
 আনন্দে নথবে হিরা ॥
 প্রীতি প্রবন্ধ দুখ পদ্ম ভৈল
 মথুবা নাগবী যত ।
 আজলি ভবিয়া কুহুম ববিবে
 হবিলে কৃষ্ণ শিবত ॥ ১৮৮৪
 অস্তো অস্তে নাবী সমুখি কহর
 বাম বাধরক চাই ।
 গোপীসব সম ভাগ্যমতী আদি
 ই চিনি লোকত নাই-
 পূর্ব জন্মে নিটো প্রবাসনা আট্টে
 কতনো ভব আট্টিকা
 মোতাইবো কামল
 হেনক মিত্তে কামল কামল

মনুব অধব হৃদয় বন্ধ লিটম
 কৃষ্ণক কটব আলাপ ।
 এহি পদ্য-পদ্য ভনত অশিরা
 এধাইল সন্যাস ভঙ্গ ।
 কর্ণক নপাইলে প্রেম উপজর
 অধুবাগে পাঠে গুণ ।
 সার্থক জনম লভিলেক সোপী
 সখীসব শুন শুন ॥ ১৮৮৬
 হেন সন্তাষণ কটব নাবীগণ
 আনন্দে কৃষ্ণক চাই ।
 গজগতি লীলা ময়লাসে চলি
 বঙ্গ যাস্ত যত্নবার ॥
 দধি দুর্ভাক্ত নানা উপায়
 কুহুম চন্দন গন্ধে ।
 পদূলি পদূলি বিজগণে পুটে
 কৃষ্ণক মহা প্রসঙ্গে ॥ ১৮৮৭

বন্ধক বন্ধ
 হবি

এহি মতে বাম হবি চলি যাস্ত লীলা কবি
 লোকব কচারা অধুবাগ ।
 দিব্য ধোবা বঙ্গ লৈই বাজাত জোগাইবে নেই
 পবিত্র ধোবাক পাইলা সাপ ॥
 কৃষ্ণক অন্ন কবি হাস খুজিলা চাপিরা পাশ
 কহিরো বন্ধক বন্ধধার ।
 যেক বাহা পূব বোব নিশ্চয় বুজিলো ভোব
 হুইলে আসি পদ্য কল্যাণ ॥ ১৮৮৮
 তনি প্রোব করি ধোবা সান্দরক বোলে বাপি
 প্রোবকই টেব কবি চাই ।
 কিসে প্রোবক পোষিত মনবাণী বৃন্দাতি
 প্রোবকই টেব কবি চাই ॥

সিদ্ধিবাক অভিনাথ বাহ্যিক কৃষ্ণক
 হেন ভোবা পদ্য পানক ।
 হেনর বওক পাইলে দৈও কাহুতে কবি
 পলাই এই সববে অন্তর ॥ ১৮৮৯
 বোলে নানা ধর্মবাণী সেরকীনকনে কবি
 অধম ধোবাব অহকাব ।
 কোপে আগ পাছ চান্ত আটোপে কাহুবি কবি
 চরবে ছিড়িলা মুণ্ড তাব ॥
 যত লগবীরা তাব বস্ত্রব পেহলায় তাব
 মহা ভয়ে সবে দিল লব ।
 গোপগণে চাপি পাশ বিজ জোত কটব হাস
 বাম-কৃষ্ণক বঙ্গ ভৈলা বব ॥ ১৮৯০
 ভাল ভাল বাচি বস্ত্র লৈলা ছুরো ভাই পাছে
 গোরালক দিলন্ত পেহলাই ।
 পাছে আসি বেশকাবে কবিল প্রশ্নম পবি
 বঙ্গ বাম-কৃষ্ণক চাই ॥
 তাহাত পবম ভুট বাম-কৃষ্ণক ঠৈলা অতি
 মাতিয়া দিলন্ত ইট বব ।
 দিলা শ্রী ঐশ্বর্যক সাক্ষ্য মুকুটিকা
 বুলি তাক আখাস উত্তব ॥ ১৮৯১
 ভকতিব মুহি পায়ে পিছাইলে বন্ধক বায়
 তাকো মোক দিলন্ত মস্ত্রতি ।
 ভকত বৎসল দেয় বিটো নিতে কটব দেয়
 ভাম নমাধিবে কোম গতি ॥
 কৃষ্ণক কিহবে কর শুনা সন্যাসিন
 একিরোক হোলা হেন জারি ।
 অধিব কলিক কার প্রাণ প্রোব কবি বায়
 সববে চিড়িরো চক্রপাতি ॥ ১৮৯২
 জানত কর্তৃত ইটো সনেক অধার পায়ে
 নাহি বিবি কবি অধিক
 সবত পাপক কবি ভকতিব অধার পায়ে
 ভকতিব অধার পায়ে

কৃষ্ণকৃষ্ণইথাবি পাবে খেয়া মন শ্বেতভাৱে
 যিটো মাত্ৰ ভিষ্ট একবাৰ ।
 শ্ৰীমদভগবদ্গীতা
 স্বপ্নভে নেন্দেখে সিটো আৰ ॥ ১৮৯৩
 পাতক হুধান বন বামনাম হুতাপন
 দহি কঠৈ অগ্নেকে নিৰ্ঘাণ ।
 মটক মহা পুণ্যচয় মিষ্টৈ ম্ৰোক মহোদয়
 কেবাক্যে ইহাৰ প্ৰমাণ ॥
 আৰ হুখিনাম বিনা আন ধৰ্ম নাহি জানা
 চিন্ত হিত তেজি আন কাম ।
 নামত কৰিয়ো বতি যাউক পাপ অধোগতি
 ডাকি সবে বোলা বাম বাম ॥ ১৮৯৪

মহানাম ধাণীৰ কৃষ্ণ ভক্তি আৰ্জ বৎ লাভ
 পদ

শুক নিগমতি বাজা শুনা পৰীক্ষিত ।
 শুনা সাৰধানে আৰো কৃষ্ণ চৰিত ॥
 কংসৰ কাপোৰে ছয়ো ভাই কৰি লাস ।
 বহুমন অলকাৰে কবন্ত প্ৰকাশ ॥ ১৮৯৫
 যেন আতি গুৰু কৃষ্ণ শিশু হন্তে ছই ।
 অলকাৰে মণ্ডি কুৰা আনন্দিত ছই ॥
 যোগপদ সঙ্গ বন্দে ভ্ৰমন্ত আৰবি ।
 হুতাবাৰ যাবি পাছে প্ৰবেশিলা হবি ॥ ১৮৯৬
 মতাজে ভকত সিটো মহা মালাকাৰ ।
 দুব্দে বেছিল কাম কৃষ্ণ আগিবাৰ ॥
 মাৰে যেনে উঠি কৃতান্তলি অৱনতে ।
 প্ৰপাতিলা হুনিত পৰিয়া নগুৱতে ॥ ১৮৯৭
 হুইলা কৰু ছইবো কবিয়া সন্মান ।
 পৰিমাৰে কৰাৰে কৰিলা সন্মান ॥
 কৰিলা সন্মান কৰিলা সন্মান ॥
 কৰিলা সন্মান কৰিলা সন্মান ॥ ১৮৯৮

পৰি পৰি প্ৰণাম কবিলা বাৰম্বাৰ ॥
 কৰ বোড়ে ভুতি পাছে বোটে মালকাৰ ॥
 আজিমে জন্মব ইটো সাকলিলো আমি ॥
 কুলকো পৰিত্ৰ মোৰ কবিলাহা স্বামী ॥ ১৮৯৯
 তমু আপমনে আবে জনত আধাৰ ।
 দেৱধাৰি পিডু তুটু জানিবা আমাৰ ॥
 জগত শুকৰ পায়া চৰণ ধূলিক ।
 আজি গৃহ তৈল মোৰ তীৰ্থতো অধিক ॥ ১৯০০
 জগতৰ পৰম কাৰণ তুমি ছই ।
 ভৈলা আসি অৱতাৰ তোৰা দেৱ ছই ॥
 দুটক দণ্ডিবা ভকতক বন্ধা কৰি ।
 এহিমে কাৰণে নাথ আছা অৱতাৰি ॥ ১৯০১
 জগতৰে আত্মা তুমি হুহুদ বান্ধৱ ।
 নাহি শক্ৰ মিত্ৰ আৰ তোমাৰ মাধৱ ॥
 জগতকে সমৰ্তাৱে আছাহা বিয়াপি ।
 ভজন্তা জনক মাত্ৰ ভজাহা তথাপি ॥ ১৯০২
 কৰিয়োক আত্মা আবে মই তমু ভৃত্য ।
 তোমৰা দুইহান কিবা কৰিবোহো কৃত্য ॥
 যাক পাৰ্শ্ব প্ৰভু কাৰ্য সাধিবাক লাগি ।
 পাইলেক প্ৰসাদ সিটো স্তুত মহাতাগী ॥ ১৯০৩
 এহি বুলি আটহ মালী পৰিয়া হুমিত ।
 বুজিলেক পাছে সিটো কৃষ্ণ ইজিত ॥
 বিবিধ হুগু পুষ্ণ আমি তন্তকালে ।
 পিছাইলো হোভাইকো বকে অজ হুগুমালা ॥ ১৯০৪
 পুষ্ণে হুখিলেক আনো বত যোগপদ ।
 আনন্দে আকুল তৈল হুতাবাৰ মন ॥
 কৰিলে প্ৰণাম পুষ্ণ কৃতান্তলি ছই ।
 বোটে পাছে কৃষ্ণ চৰণ শিবে ছই ॥ ১৯০৫
 কৰিলো সন্মানে ইটো দুৰ্বেণ সন্মাক ॥
 বেছিলো পৰম মই হুগু তৈলমাত্ৰ ॥
 পৰিমাৰে কৰাৰে কৰিলা সন্মান ॥
 এহি বুলি পাছে পৰিমাৰে কৰিলা সন্মান ॥

তাৰ প্ৰেম ভকতি দেখিৱা কুক বাম ।
 বোলন্ত কৈলোক বৰ সৰবে হুদাম ॥
 হাতে শিব পৰশি বোলন্ত উঠ উঠ ।
 দেখিৱা ভকতি তোৰ ভৈলো মহা ভুট ॥ ১২০৭
 শুনি উঠি হুদামা বিনাৱৈ যোবহাতে ।
 থাকোক অচলা যোব ভকতি তোমাতে ॥
 মনে যেন নেৰৈ এই অৰুণ চৰণ ।
 থাকোক মুখত গুণ নামৰ কীৰ্তন ॥ ১২০৮
 বিষ্ণু ভকতসে হৈব পৰম বান্ধৱ ।
 ভূত দায়্য ধৰ্ম জোনো ছাবোহো মাধৱ ॥
 এহি বুলি যোন ছয়া বহিল হুদাম ।
 দিলন্ত সমস্তে তাক বৰ কৃষ্ণ-বাম ॥ ১২০৯
 আনো বৰ দিলন্ত ভকতি তাৰ দেখি ।
 কদাচিতো নেবোক অচলা তোক লক্ষ্মী ॥
 হুণ্ডচোক আয়ু বল ফল সমৃদ্ধি ।
 সৰ্বকালে তোহোৰ বংশৰ হৌক বুদ্ধি ॥ ১২১০
 এহিমতে হুদামা মালীক দিয়া বৰ ।
 বজাইল তৈব হস্তে বাম দামোদৰ ॥

কৃতীৰ লগত বাম-কুকৰ সাক্ষাত

ছয়া আতি বিতুষিত বসনে কৃষ্ণে ।
 চতুৰ্ভিত্তি যায় বেঢ়ি বসে গোপগণে ॥ ১২১১
 পৰম আনন্দে বাজপথে চলি যাস্ত ।
 যুৱতী কুব্জা যায় তাইক দেখিলন্ত ॥
 হৃদয় চন্দন পাত্ৰে হাতে আছে ধৰি ।
 পুছিলন্ত কুকৰ চাপিৱা হালি হৰি ॥ ১২১২
 কোন কুৰি পৰ্বৰ বৰী অনুৰাগি ।
 হৃদয় চন্দন ইটো দিয়া কাক লাগি ॥
 দিয়া হৈব স্থায়ীক চন্দন ইটো হানি ।
 অতি কুকৰ কৰি বিনোদিত কৰি ॥ ১২১৩

শুনিয়ো ক হৃদয় সৈবতী বোলা হাৰি ॥
 জানা কংস বাজাব আনিসে কুক হাৰি ॥
 সাজো চতুৰ্ভিত্ত অৰুণৰ মনোহৰ ।
 যোহোৰ চন্দনে নৃপতিব কটিকৰ ॥ ১২১৪
 বাজ বোগ্য চন্দনক সাজো মই হাৰি ।
 ভূমিসৰ বিনা আৰ আটাই কোন পাত্ৰে ॥
 তোমাক দিবোহো কত জনমৰ ভাগে ।
 দিলেক চন্দন দুইক আতি অনুৰাগে ॥ ১২১৫
 হুৰুমাৰ হৃদয় মধুৰ সস্তাৰণ ।
 দেখি হাত্ত কটাক কুকৰ নিবীৰুণ ॥
 উপজিল কাম ভাৱ ভোল ভৈল মনে ।
 স্বহস্তে বঞ্জিল দুইবো শৰীৰ চন্দনে ॥ ১২১৬
 অনুৰূপে অৰুণৰাগে বঞ্জি কলেৱৰ ।
 কবন্ত প্ৰকাশ আতি বাম দামোদৰ ॥
 পিছাইলেক চন্দন হাত্ত হুন্দৰী সাদৰি ।
 ভুট ভৈলা ঐতেকতে কৃপাময় হৰি ॥ ১২১৭
 তেখনে দেখাইলা কল ভকতৰ গতি ।
 ভৈলা কুব্জীক অৰু কৰিবাক মতি ॥
 ভকতৰ পদে কুক কৰিৱা আক্ৰান্তি ।
 তাইব দুই ভবি চৰণৰ আগে আতি ॥ ১২১৮
 উপৰক লাগি দোলা দিলা অগ্ৰাথে ।
 কবিলন্ত চন্দু তিনি ত্ৰৈলোক্যৰ নাথে ॥
 পৰশিলা হাত্তে কৃপাময় মহাহৰি ।
 ভৈলা ঐতেকতে তাই পৰম হুন্দৰী ॥ ১২১৯
 কপে গুণে সম্পন্ন পৰম বিতোপনী ।
 কুকৰ নিমিত্তে মৰ্চে মদন অগনি ॥
 কুকৰ বজ্জত ধৰি বোলন্ত কাম ।
 মোত আবে হুদো মহাপুকৰ প্ৰেম ॥ ১২২০
 তোমাক এবিধে আৰ অশাৰীৰ্য্যে আৰি ॥
 গৃহক আনিসো আৰু কবলত হাৰি ॥
 বামৰে আনতে ধৰি কুকৰ কুকৰি ॥
 মৰতে যোগক হুণ্ড চতুৰ্ভিত্তি ধৰি ॥ ১২২১

কবি পৰিহাস তাইক মধুৰ বচনে ।
 বিলম্ব প্ৰবোধ বাতি কখন মনে ॥ ১৯২২
 আনি হেন পৰিকৰ তুমিসে আশ্ৰয় ।
 তোমাৰ গৃহক আমি আহিবো নিশ্চয় ॥ ১৯২২
 কংসক বধিয়া মাধি নিজ প্ৰয়োজন ।
 তেহেহে কৰিবো মন তোমাৰ পূৰণ ॥
 যায়ে আজি গৃহক আমাত এৰি আশ ।
 এহি বুলি হৃদ্গৰীক কবি পৰিহাস ॥ ১৯২৩
 যাস্ত গোপগণ সজে বহে বাজপথে ।
 ভ্ৰমন্ত লোকক বঞ্জি জগতৰ নাথে ॥
 বাণিজ্যকগণে পাই গোবিন্দক লাগ ।
 কবিল প্ৰণাম বাঢ়ি গৈল অনুৰাগ ॥ ১৯২৪
 হৃগন্ধ চন্দনে পুষ্পে তাহুল সজাবে ।
 কবিলেক পূজা চুইকো অনেক প্ৰকাৰে ॥
 মথুৰাপুৰীৰ সিটো যুৱতী যতেক ।
 কৃষ্ণৰ সৌহৰ্ন মূৰ্তি দেখিয়া প্ৰত্যেক ॥ ১৯২৫
 ভৈলা বিমোহিত মন মৰ্দ্দিলা মদনে ।
 কাহাবো নাহিকে আব গাৱত চেতনে ॥
 ধামিল শৰীৰ চিত্ত ধিব মুহি আব ।
 বসন বলৱা খোপা খটৈ অলঙ্কাৰ ॥ ১৯২৬
 নৈদৈ তাত মতি আউৰ নিবন্তৰে নাৰী ।
 চিত্তৰ পুতলি যেন আৰ্ছে শাবী শাবী ॥
 কৈবৰ কৃষ্ণক লাগ পাৱা কতভাগে ।
 মুখ পৰ্জ্বক যেন গিৱৈ অনুৰাগে ॥ ১৯২৭
 প্ৰেমে পুলকিত পটৈ লোভক নিৰবি ।
 আনন্দে মগন মন সমস্তে হৃদ্গৰী ॥
 গোকুলৰ হস্তে কৃষ্ণ আলস্ত বেধনে ।
 কবিলে আশংসা গোপী সজল নগনে ॥ ১৯২৮
 আজি হৃদ্গতত হৈব মথুৰাপুৰীৰ ।
 দেখিলে কৃষ্ণৰ মুখ কসল কৰিবি ॥
 পূৰ্ণ হৃদ্গতত হৈব মথুৰাপুৰীৰ ।
 কবিলে আশংসা গোপী সজল নগনে ॥ ১৯২৯

হেনম-কৃষ্ণক দেখি হৃদ্গৰীসকল ।
 সিটো আশীৰ্বাদ ভৈল নন্দাবো নাহক ॥
 কণেকে মনত আউৰ নেকিলে কৃষ্ণক ।
 মথুৰা নাৰীৰ আব কি কৈবো ভাগ্যক ॥ ১৯৩০
 কৃষ্ণ দৰশনে সবে জন্ম সাধলিলা ।
 ইকথা থাকোক আবে শুনা আৰো লাগ ॥

শ্ৰীকব বহুৰ্ত্তন

এহিমতে বাম কৃষ্ণ ভ্ৰমন্তে পথত ।
 ধনুৰ্ধাগশালা পাইলা পুছিয়া লোকত ॥ ১৯৩১
 দেখিলা কংসৰ দিব্য ধনু কৃষ্ণে পাছে ।
 যেন মহেন্দ্ৰৰ চাপ প্ৰকাশন্তে আছে ॥
 বজ্ৰ সম দৃঢ় আতি ধনু অনুপাম ।
 ঠাই ঠাই লগাই আছে হুৱৰ্ণৰ কাষ ॥ ১৯৩২
 চিকি মিকি কৰৈ যেন সূৰ্য্যৰ জেউতি ।
 পৰম প্ৰাবন্তে পুঁজে অনেক ভকতি ॥
 আৰ্ছে বন্ধা কবি সেনা ধৰি অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ।
 দেখি কৃষ্ণে কটিল বাহিলা পীত বস্ত্ৰ ॥ ১৯৩৩
 আনন্দে গোবিন্দ যাস্ত ধনু ধৰিবাক ।
 দেখিয়া বধীয়া সেনাগণে দেই হাক ॥
 কোঠেৰ ছৱাল ধৰিবাক শঙ্কা নাই ।
 বাজাব ধনুক ধৰিবাক লাগি যায় ॥ ১৯৩৪
 নবা নবা বুলি কোলাহল কৰৈ চনি ।
 তথাপি মাধৱে যাস্ত বাধাক নগনি ॥
 পৰম লীলায়ে বামহাতে তুলি ধৰি ।
 নিৰ্মিয়েকে ধনুত লগাইবা গুণ হৰি ॥ ১৯৩৫
 ভাঙ্গিলা মাধৱে উন্নতি আৰুপ উন্নতি ॥
 চমকিল মহেন্দ্ৰ পৰম হুৱৰ্ণৰে ॥
 অশ্ৰুমাৰে ধনুক বধিলা হুই পৰ ॥
 কৈবৰ বহু হুৱৰ্ণৰে সজিয়া হুই পৰ ॥ ১৯৩৬

পুৰিল শৰণে দিল বিধি আৰু পৰা
 কল্পৰ পৰা কৰে কৰনে মহাজানি ॥
 সৰীপৰ লোকৰ কৰ্ণত দিল তাল ।
 শুনিলেক কংসে যোৰ পৰদ আশ্ৰয় ॥ ১১৩৭
 কি ভৈল বুলিয়া মহাত্ম ভৈল বব ।
 পাকিলেক সেনা অস্ত্র ধৰি দিলা লব ॥
 দেখিয়া বখায়া সিটো কটক কিটাইল ।
 অস্ত্র শস্ত্র ধৰি সবে মাধৱক ধাইল ॥ ১১৩৮
 বেড়িলেক চতুৰ্ভিতি ধৰ মাৰ বুলি ।
 খঞ্জে বাম-কৃষ্ণে ভগা ধনু লৈল তুলি ॥
 আক্রান্তে সেনাক সবে বধিলা দোভাই ।
 হাড় ঘাড় মুণ্ড গুণ্ডি তুলিলা কোবাই ॥ ১১৩৯
 কাৰো উক কৰ কটি ভাঙ্গিলন্ত জাঙ্গ ।
 কটকৰ কথিবে বহাইলা যেন গাঙ্গ ॥
 খেদি লাগ পাইলা আসি কংসৰ কটকে ।
 তাকো ধাইলা দুয়ো যেন বিজুলী চটকে ॥ ১১৪০
 কোপে বাম-কৃষ্ণে ধৰি ধনু ছুই খণ্ড ।
 সবাকো মাৰিলা কোবাই কবি বণ্ড ভণ্ড ॥
 মৰন্তে অস্ত্ৰ সেনা পৰিয়া ডেডাইল ।
 কবিলা নিগুটি আউৰ গোটেক মেবাইল ॥ ১১৪১
 শত্ৰুক সংহৰি বজ্জনে বাম হৰি ।
 নাচিলন্ত গোপগণে বজ্জাইল চাপৰি ॥
 শত্ৰুক সংহৰি পাছে বাজ তৈলা ছুই ।
 কুবন্ত নগৰ চাই ছট পুট ছুই ॥ ১১৪২
 প্ৰভাৱ প্ৰশান্ত কণ দেখি নিকপম ।
 সবে বোলৈ ইটো ছুই-দেৱতা উত্তম ॥
 হেনোকি অৰ্জু কৰ্ম বনুহব ধৰ ।
 পৰম পুৰুষ প্ৰভে জগতিয়ে নিৰ্ভৰ ॥ ১১৪৩
 অনন্ত নুতৰা শাইলা অৰ্জুবিবিতৈ ।
 নিৰ্ভৰতা বাম-কৃষ্ণে পৰশৰ কৈ ॥
 দেখিয়া কংসৰ কৰ্মৰত সুবিবাই
 বৈত কংসৰ কৰ্মৰত সুবিবাই ॥ ১১৪৪

নগৰৰ বাজত বধিলা বাস কৰি
 পাছে বাম কৃষ্ণ দুয়ো পৰাশিলা কৰি
 গোপগণ সঙ্গে গৈয়া ছুই-দৰি ভাৰি
 বধিলা বজনী হুখে শুভিলা পৰ্য্যন্ত ॥ ১১৪৫
 ভাগ্যবন্ত গোপগণে বেঢ়ি সৈৱাকৰে ।
 শুনিয়ো কংসৰ কথা আত অন্তৰে ॥

কংসৰ বিৰুদ্ধে দৰ্শন আৰু মৰণ কৰ্ম

ধনুভঙ্গ বধীয়া সেনাক শুনি বধ ।
 নাসৈ নিজে কংস তৈলা ভয়তে তব ॥ ১১৪৬
 মিলৈ নানা বিমৰল চিত নুহি ধিব ।
 ছায়াত নেদেখে সিটো আপুনাৰ শিক ॥
 ধূলি কৰ্মৰত নিজ খোজক নাকলৈ ।
 আকাশত দেখে কতো ছুই চক্ৰে কলৈ ॥ ১১৪৭
 সোপনত ধৰে আলি হুতকে সাৱটি ।
 বিষক ভোজন কৰে গৰ্ভতত উঠি ॥
 ওৰ ফুল মালা পিচ্ছি ছৱা দিগৰ ॥
 তৈল ঘসি দক্ষিণক বায় একেধৰ ॥ ১১৪৮
 আনো নানাৰিধ বিমৰল দেখে আঙি ।
 ভয়তে নপাইল নিজে কংসে সিটো বাঙি ॥
 অনন্তবে কংসবাৰ উঠি প্ৰভাতত ।
 কবাইলন্ত ময় অহোৎসৱ কীৰ্তা বত ॥ ১১৪৯
 সজাইলেক উত্তম কৰ বজ্জালা বেঢ়ি ।
 বাৰে চাক সৌল ভেৰী কৰে দানা বেঢ়ি
 মকে চকি বসিল বহুতক পুৰাণী ।
 চাই-দেৱতা বসিল নুশক্তিগণে আলি ॥ ১১৫০
 কৰ্মীপৰ সবে কৰ্মৰতীৰ কৰ্ম ॥
 সুভৰু ভৱ তাৰ কৰ্মৰতীৰ কৰ্ম ॥
 শুনি বাত বাতক কৰ্মৰতীৰ কৰ্ম ॥
 চাক-কৰ্মৰত কৰ্মৰতীৰ কৰ্ম ॥

কবি আত্মব আতি আটোপ উঠানে ।
 মাল শুক সহিতে পশিলা বকশানে ॥
 বহুদেব বৈকুণ্ঠকে নিহরু গলাই ॥
 ভোলাইলেক মঞ্চত দাকৰ কংসবার ॥ ১১৫২
 কব দিয়া নন্দো গোপগণ সমষ্টি ।
 মঞ্চে চৰি মলিনস্ত হুয়া একভিত্তি ॥
 চকুভিত্তি কৃষ্ণ কথা কঠৈ কণাকণি ।
 যাব গুণ মহিমা শ্রবণে আছো শুনি ॥ ১১৫৩
 শাক্যতে দেখিবো আজি কি ভৈল উৎসৱ ।
 এহি বুলি লোকে বঞ্চে কঠৈ গলাবর ॥
 বসতি শঙ্কৰ কেশৱৰ অনুচক ।
 শুনা সভাসদ কৃষ্ণ কথা নিবস্তব ॥ ১১৫৪
 মনুষ্য হইবাব এহিমান্নে মাত্ৰ ফল ।
 সদায় কৃষ্ণৰ চিন্তা চৰণ কমল ॥
 প্রজ্ঞাপতি পূৰ্বত আনিলা বেদ চাবি ।
 তি নিবাব ঈশটাই চাছিল বিচাবি ॥ ১১৫৫
 এহিমান্নে বিধাতা বেদত পাইলা সাৰ ।
 হবি কীৰ্তনেসে ভবি কুৰ্বোব সংসাৰ ॥
 বিশেষত কমিত এহিসে মহাধৰ্ম ।
 হেন জানি মতনে তেজিয়ে আন কৰ্ম ॥ ১১৫৬
 হবিষ নামত কবা অদৃঢ় বিশ্বাস ।
 অস্তাপি দুপজৈ যম বাতনাব ত্রাস ॥
 ধবিলেক পবা আদি যমৰ কিঙ্কবে ।
 ছায়ে বাজি কোবাইবেক লোহাৰ দুৰ্গবে ॥ ১১৫৭
 ভাজিবেক পেলাই তপত তৈল দুগে ।
 আত্মকি আচিব আদি কাক বজ্ৰ দুগে ॥
 চিবিলেক আনি দিয়া পিবত কবত ।
 পুত্ৰিবে উদ্বতা মোকে বির্ভাব পর্তত ॥ ১১৫৮
 ব্যাধ মান মোকে পাইব সাওয়েন মোকে
 কাইকে বশাব হেতু মোক পবলোকে ॥
 বাসি মিলি পাইব মোক আশ্রয় ॥
 হেতু মোকে পাইব সাওয়েন মোকে ॥

যাতনা ভবিবা মেবে গলে বাজা নাম ।
 সমস্ত সমাজে ডাকি বোলা নাম বাব ॥

কুবলয় বধ
 হুলড়ী

বাজা পবীক্ষিতে শুনন্ত একান্তে
 কহে কথা শুকমুনি ।
 প্রভাততে শৌচ ভৈলা বাম-কৃষ্ণ
 মন্বব ছন্দুভি শুনি ॥
 স্বভাৱে নিৰ্মল কৈল শৌচ তান
 শুনা যেন অৰ্থ তাব ।
 ধনু ভাজি সেনা মাৰিয়া দেখাইলো
 নিজ বীৰ্য্য আপোনাৰ ॥ ১১৬০
 তথাপি পিতৃব বন্ধন নোছোড়ৈ
 আমাকো মাৰিতে চাৱে ।
 মযাব বখত আৰ দোষ নাই
 লবিলা মহা প্রভাৱে ॥
 ছয়ো ভাইক বেচি চলে গোপগণ
 হবিষ কবি আপাব ।
 হাসন্তে মাতন্তে খেড়ি খেলাৱন্তে
 পাইলন্ত বন্দব ছাব ॥ ১১৬১
 কুবলয় পীড়ে ভেটিলেক বাট
 হস্তিৱাবে আছে শুল্কি ।
 পূসে নবে যেন মল্ল পরবিত
 বহিৰে কৃষ্ণক হুশিৰ ॥
 দেখি মৈল ভাৱ কৰিলা মল্ল
 হুৰিয়া মল্ল ইলিৰ ॥
 হুয়া মল্লিক মল্লিক মল্লিক
 মল্লিক মল্লিক মল্লিক ॥

আকৃতি কেশ- চর লখবিলা
 কুটিল অলকা ভুলি ।
 আশি বাড়ি গৈয়া বুলিলা বচন
 শুনবে অশ্রুত বুলি ॥
 মল মহোৎসব দেখিবাক লাগি
 বাইবো আমি শীঘ্র কবি ।
 জীৱে ফেৰে প্ৰাণে পছ ছাড়ি দেহ
 সম্ববে ঐব অন্তৰি ॥ ১৯৬৩
 বাট নেদ য়েবে মোব দোষ নাই
 শুনবে দুট দন্দুব ।
 এাতক্ৰণে মাৰি কুঞ্জৰে সহিত
 নিবো তোক যমপুৰ ॥
 হেন শুনি সিটো কোপে জলি গৈল
 অশ্রুত পবম বাগি ।
 কুপিত হস্তীক অক্ৰুশে খুকিয়া
 খুন্সিল কৃষ্ণক লাগি ॥ ১৯৬৪
 সিটো মত হস্তী ধাইল ক্ৰোধ কবি
 কোপে কালাস্তক প্ৰায় ।
 পবম আটোপে পাৱা মাধৱক
 ধবিলে শুশে বেহাই ॥
 প্ৰনে কৃষ্ণে তাব হাতৰ এবাৱা
 আটোপ কবি উঠি ।
 দশন কাৰুবি সিটো মাতঙ্গৰ
 মছানে মাৰিলা মুঠি ॥ ১৯৬৫
 চোট দিয়া তাক শীলাৱে সুকাইলা
 ভবিব বাগতে তাব ।
 আকৃতি লৰান ক্ৰোধে গনি গৈল
 কুৰবে পাৱা এহাব ॥
 আশি পাই চাই মেখেণি কৃষ্ণক
 কোকাই বেন মত বাগি ॥
 কুষ্ণক কুষ্ণক কুষ্ণক কুষ্ণক
 কুষ্ণক কুষ্ণক কুষ্ণক কুষ্ণক ১৯৬৬

আকৃতি কৰিয়া ববিবেক হেই
 শুশ আশে বেহাই ।
 হাসি হাসি কৃষ্ণে বাজ তৈলা পাই
 হাতৰ ভাব এহাই ॥
 পাছে ছয়া তাব ধবিলে লাগত
 শীলা কৰি চক্ৰপানি ॥
 পাছক লাগিয়া নিলন্ত আকৃবি
 একশত হাত টানি ॥ ১৯৬৭
 বসে নৈয়া বাস্ত আকৃবি বককে
 সৰ্পক বেন ঘসাই ।
 ইকাতি সিকাতি হোৱে হস্তী সিটো
 ধবিবেক ছেগ চাই ॥
 শুশ মেদি লাগ নগাটৈ ধবিৱে
 পাঞ্জৰ হোস্ত আশুবি ।
 যেন গো-বৎসক ছয়ালে টানিয়া
 লৈ বাস্ত লাগত ধবি ॥ ১৯৬৮
 মল মুক্ত সিটো এবিলেক হস্তী
 আভিষয় পাৱা শীতা ।
 লাগব এবিয়া তৈলন্ত সন্দু
 দেখাৱা কেশৱে ক্ৰীড়া ॥
 মবিয়া চাপব পলাৱন্ত মৰে
 পাছক নচান্ত ভবে ।
 কৃষ্ণক ক্ৰোধত খেদি সেই সিটো
 মাতঙ্গে গোকত গোকে ॥ ১৯৬৯
 পলাইবাক বেন দুৰ্গাবি গনিয়া
 উঠিলা তৈল অন্তৰি ।
 ক্ৰোধে অহ হস্তী বেখেণিলা
 বোলে শৰি আহে ধবি ॥
 আকৃতি কৰিয়া পুষ্ণক সিটো
 ভিৰিলা কুষ্ণক কুষ্ণক ॥
 এগৰক কুষ্ণক কুষ্ণক কুষ্ণক
 কুষ্ণক কুষ্ণক কুষ্ণক কুষ্ণক

কৃষ্ণ স্নানকাল পায়েসে-স্নানকাল
উড়ি কুম্বলি কেবলে ।

উপবে ককর্থে ককর্থে যোগ্য
কৃষ্ণক থাকিল আটোপে ॥

কৃষ্ণক মিত্র তাক মাথয়ে ধরিল
শুভত হুই হাতে আস্তি ।

এবাইকাক লাগি দোলা হুই পাইবে
অনেক কবি আক্রান্তি ॥ ১১৭১

যেন চোখে আটি পকড়ে ধবন্তে
সপর্ব প্রাণ ছাড়িল ।

যত সিংহে যেন বিক্রম কবিয়া
ভূমিত তাক পাবিল ॥

কুন্তলে পাদ পকজ ভিবিয়া
কবিয়া আতি আক্রান্ত ।

হুই হাতে আছবি উভাবি আনিয়া
লৈলন্ত হস্তীর দান্ত ॥ ১১৭২

সেহি গজ হন্তে হস্তীর মাথাত
বৈগাইলা কোষ সন্ধানে ।

কল যুজ এবি হবিল চিহ্নি
কুম্বলয় পীড় প্রাণে ॥

যত হস্তিয়ার প্রাণ লৈলা তব
হস্তীর হাতে কোরাই ।

কর কৃষ্ণ কর জেনকাষ পাৱর
দলে যোগ্যগে চাই ॥ ১১৭৩

করকর আশ্চর্য হবিলা বেধিয়া
সবাকো রক্ত স্নানর ।

অস্তিত্তে প্রহু প্রকাশ কবর
দান্যদন-দানিয়ার অর ।

কৃষ্ণক চিহ্নি কতি কল কবর
বলে স্নানি কর্ণকর ।

কৃষ্ণক কবর কতি কল কবর
বলে স্নানি কর্ণকর ॥

কৃষ্ণক কবর কতি কল কবর
দেখন্তে স্নানি কুম্বলি ।

বর শেষ ফেন বিছলী লকরে
চাহাম বসায় কীৰ্ত্তি ॥

কবা কুম্বলয় পীড় এবি পাঞ্জ
নাম-কল সক্তি হান্ত ।

কবন দুপুব হুই পাত্রে বাজে
কাহ্নত হস্তীর দান্ত ॥ ১১৭৫

ঈষত হসিত বদন প্রকাশে
কণ্ঠে কদম্বর মালা ।

গোপগণে আদি চৌপাশে উপাসে
পশিলন্ত বসশালা ॥

কোটি কন্দর্পেও দর্প কবি চুর
জলন্ত যাদববার ।

ইন্দু কোটি লম প্রকাশে শবীর
ভুলিলা সমাজে চাই ॥ ১১৭৬

কৃষ্ণক কিঙ্কবে বচিলা শক্বে
শুভা গবে সভাসদ ।

কৃষ্ণক চবিত্রে হবয় কলিত
পবন-পাশ আপদ ॥

হেম জানি অন্ন জীৱন সাধন
কৃষ্ণত কবা স্কতি ।

থকর ইন্দব হৃদয় হরিলে
ইহ পবলোকের গতি ॥ ১১৭৭

গীতা ভাগবত শাস্ত্রের বক্ত
জানিবা এহিলে কিউ ।

জানত কর্ণক কবিয়া কবির
কীৰ্ত্তক বর-পবিত্র ॥

কৃষ্ণক কবর কতি কল কবর
বলে স্নানি কর্ণকর ।

কৃষ্ণক কবর কতি কল কবর
বলে স্নানি কর্ণকর ॥

দিগন্তে চক্ৰবৰ্ত্তী... বিহ্বলিত অশ্রুত
 হবি ভূপ-স্বায় বীৰে ।
 তপ জপ যজ্ঞ... হোম মহামান
 স্নান প্রতি স্নিত সিদ্ধে ।
 কুক্ককো খাই... হেন স্নেহসবো
 ছবিমাখ লই মাত্র ।
 এতেকে তেখনে... সিগরো হয়
 বন্ধ কবিবাব পাত্র ॥ ১৯৭৯
 হবিব নামব... অনন্ত মহিমা
 তর্কিবে তাক নপাবে ।
 পাপে ভৈল অন্ধ... আনসে প্ররুদ্ধ
 কবি মঠে অহকাৰে ॥
 যাক লাগি কুপা... কৃষ্ণ মিলিল
 সিসে লৈবে পাঠে নাম ।
 হেন বেদবাণী... সত্য হেন জানি
 তাকি বোলা নাম বাম ॥ ১৯৮০

চাণ্ডাল আৰু মুষ্টিকৰ মগত বাম-কুকৰ মন্থন
উভোগ

পদ

নিগদতি মুনি... নৃপ পৰীক্ষিত ।
 শুনা কেশৱৰ... আশ্চৰ্য্য চৰিত ॥
 যেনে বনশালা... প্রবেশিলা চংকাৰে ।
 দেখিলা বিস্ময়... মন স্নিহিল সৱাবে ॥ ১৯৮১
 কবিতা একাংশ... কামে সবে সম্বোধিত ।
 দেখে বন... প্রকাৰে কুকৰ সিবোধিত ॥
 মানে খোটা... কিতো ইটো তনু বহনয় ।
 অত মনে... খোটা ইটো নকত ইতন ॥ ১৯৮২
 মুষ্টিকৰ... কামে সবে সম্বোধিত ।
 আশ্চৰ্য্য... কামে সবে সম্বোধিত ॥

বাজাগণে... বোটে...
 বহুদেৱ... দৈৱকী বোলা...
 কংসে বোলে... এই মোব...
 অজানীসকলে... বোলে ছোট...
 বোণীগণে... বোলে এহে...
 বৃষ্টি বংশে... বোলে এহে...
 এহে... আমাৰ...
 বোমাকিত... তনু নীৰ...
 উপজিল... প্রেম আতি...
 এহি দশ... প্রকাৰে...
 কান্ধত... হস্তীৰ...
 ই দুই... হাতত...
 কুৱলয়... গীড়বো...
 আউব... ইটো...
 কিনো... বহুদেৱ...
 ভালেভো... দৈত্যৰ...
 এহি... বুলি...
 ভৈল... মহা...
 গোপগণ... সঙ্গে...
 বিপবীত... ৰূপে...
 কচিকৰ... শ্যাম...
 নবীন... মেঘত...
 ইকত... হসিত...
 অকণ... নয়ন...
 স্থৱলিত... জ্বৰ...
 মলাটক... লগিত...
 কনক... কিৰীটি...
 নীচে... নামে...
 কুঁটিল... অলকা...
 তাৰে... বসি...
 উন্নত... নাসিকা...
 কনু... কিতো...

কৌন্তুভে শোভিত কঙ্কুৰ্ণ জাতিকাৰ ।
 বহল হৃদয় হেম মুকুতাৰ হাৰ ॥ ১৯৯১
 বতনে বচিত চাক কটিত মেখলা ।
 লোটয় পাৰত কেলি কদম্বৰ মালা ॥
 আজানুলখিত মহা বাহু দুইখান ।
 যেন স্তম্বলিত নীল বহুব মোলান ॥ ১৯৯২
 ঝনকে কঙ্কণ চাক কেয়ূৰে বঞ্জিত ।
 বহুব আঙ্গুঠি কান্তি কৰৈ আঙ্গুলিত ॥
 আৰকত কবতল কিশলয় তুল ।
 উক কবীকৰ সম বলিত বৰ্তুল ॥ ১৯৯৩
 মাটিত লোটন্তে আঁঠে পাটগীত ভুনি ।
 চৰণে মূপূৰ বাজে কণঝুণ শূনি ॥
 বাভুল কোমল পদ-পঙ্কজ যুগল ।
 বহুব আঙ্গুঠি দশো আঙ্গুলি উজ্জ্বল ॥ ১৯৯৪
 আৰকত নখচয় চন্দ্রমাৰ পাস্তি ।
 ভকতজনৰ তাপ হৰৈ উপশাস্তি ॥
 বঙ্গা পদতল দুই দেখি মনোনীত ।
 ধ্বজ বজ্জ যৱ পদ্ম অঙ্গুশে অঙ্কিত ॥ ১৯৯৫
 পৰম মধুৰ মূৰ্ত্তি জগতৰ জীৱ ।
 কোটি এক মদন আগত মুহি ধিৱ ॥
 কোটি হিমৱন্ত প্ৰায় নিষ্কম্প শৰীৰ ।
 সমুদ্ৰে কোটিতো কবি গহীন গন্তীৰ ॥ ১৯৯৬
 সৰ্ব্বাঙ্গে লাৱণ্য ৰূপ স্কুম্বাৰ বেশ ।
 বামে সমে ভৈলা আসি সভাত প্ৰবেশ ॥
 চৰ্মে চক্ৰুৰ্ভিত্তি বন্ধে গোপৰ কুম্বাৰ ।
 যেন শিশু সিংহ দুই কবয় বিহাৰ ॥ ১৯৯৭
 নিৰ্ভয়ে ভ্ৰমন্ত আতি আনন্দিত হই ।
 উত্তম বেশক ধৰি যেন নট দুই ॥
 ঈষত হাসিত মুখ কটাকে চাহাস্তে ।
 দেখন্তা জনৰ মন হবিল একান্তে ॥ ১৯৯৮
 পৰম মধুৰ মূৰ্ত্তি দেখি সৰ্ব্বজনে ।
 চাক্ৰে চক্ৰি আঁঠে চাই ভবন নরনে ॥

দেখি মিলৈ আনন্দ হৃদয় দুইবো কায় ।
 নঠৈল তৃপ্তি লোকে দুইবো ৰূপ চাই ॥ ১৯৯৯
 নয়নে পিয়য় যেন চেলোঁকৈ জিহ্বায় ।
 বাহুয়ে আলিঙ্গে যেন শুঙ্গে নাসিকায় ॥
 হৰিষৰ বেগত আকুল ভৈল চিত ।
 আনন্দে মোতক পৰৈ তনু বোমাঙ্কিত ॥ ২০০০
 কৃষ্ণত মঞ্জিল মন ভৈল ভাগ্যোদয় ।
 অশ্ৰো অশ্ৰো লোকে কথা হৰিষে কহয় ॥
 যাৰ গুণ মহিমা শ্ৰৱণে আছো শূনি ।
 সেহিতো কৃষ্ণক দেখো নয়নে আপুনি ॥ ২০০১
 দেখা ৰূপ গুণ কেন হসিক আলাপ ।
 নিৰ্ভয়ে ভ্ৰমন্ত আতি প্ৰগল্ভ প্ৰভাৱ ॥
 আহান কাৰ্য্যত কোনে বুলিবে মানুষ ।
 নিশ্চয় জানিলো কৃষ্ণ পৰম পুৰুষ ॥ ২০০২
 নাৰায়ণ অংশ ছয়ো দেখিয়ো সাক্ষাত ।
 বহুদেৱ গৃহে দৈৱকীত ভৈলা জাত ॥
 গোকুলত থৈলা নিয়া বহুদেৱে ডৰে ।
 এতকাল গুপ্তে বাঢ়িলা নন্দবৰে ॥ ২০০৩
 শিশু বয়সতে আতি এস্তে ভগৱন্ত ।
 তনপানে পূতনাৰ কবিলন্ত অস্ত ॥
 চক্ৰবাত দৈত্যক মাৰিলা চিপি গল ।
 উভঞ্জিলা অৰ্জুনক টানি উড়ু খল ॥ ২০০৪
 বধিলা বৎসক ধৰি হানি মেলি ভিৰি ।
 বককো মাৰিলা এস্তে চৌঠে ধৰি চিৰি ॥
 সৰ্পৰূপী অঘৰো কৰাইলা মুৰ্ছ ছোট ।
 সৰ্বাঙ্কৱে বধিলা খেমুক দৈত্যগোট ॥ ২০০৫
 এহেস্তে বধিলা চুৰ্ত্ত বিষধৰ কালি ।
 কণায়ে চড়িয়া নাচি গুচাইলা নিকালি ॥
 এহেস্তেসে বায়া বেষ্ট পিলা বনায়িক ।
 কৰিলা উদ্ধাৰ সবে পোকুলবাসীক ॥ ২০০৬
 মৰ্খ ভক্ত খঙ্গে বধিবিলা পুৰন্দৰ ।
 সাত দিন একে হাতে বধিলা মন্দৰ ॥

বাত বৃষ্টি হস্তে নিস্তাবিলা গোপপুৰ ।
 এহেন্তে কবিলা মহেন্দ্রব দৰ্প চূৰ ॥ ২০০৭
 গোপিকা সহিতে এস্তে কৃষ্ণে বাহু মেলি ।
 কবিলন্ত শবত বাতিত বাসকেলি ॥
 দাক্ষণ দুৰ্জয় দুৰ্ঘ গোপীৰ বিপক্ষ ।
 মাৰিলন্ত এস্তে শঙ্খচূড় নামে যক্ষ ॥ ২০০৮
 গোপ বৎস বনাগ্নিত কবিলন্ত ত্ৰাণ ।
 এস্তে কৃষ্ণে অবিষ্ট দৈত্যৰ লৈলা প্ৰাণ ॥
 কেশীৰো কবিলা কাল এস্তে নাৰায়ণ ।
 এস্তে হস্তে দুৰ্ঘ দৈত্য ব্যোমৰ মৰণ ॥ ২০০৯
 এহিতো হসিত মুখ দেখি গোপীগণে ।
 পিয়ে যেন অমৃত নয়নে অশুক্ৰণে ॥
 ব্ৰজবাসী সবে এৰাই সংসাৰৰ তাপ ।
 এহিতো মুখৰ পাই মধুৰ আলাপ ॥ ২০১০
 বাধিবন্ত যদুবংশ এস্তে ভগৱন্তে ।
 ক্ৰী যশ মহত বাঢ়িবে এস্তে হস্তে ॥
 আনে শ্ৰেষ্ঠ দেখা বাম কমললোচন ।
 প্ৰলম্বক বধি দুখ কবিলা মোচন ॥ ২০১১
 পুৰাণ পুৰুষ দুয়ো আছা অৱতৰি ।
 ভকতক বাধিবন্ত দুৰ্ঘক সংহৰি ॥
 আমাৰো মিলিল আজি কিনো মহাভাগ ।
 হেন বাম-কৃষ্ণক দেখিতে পাইলো লাগ ॥ ২০১২
 এহিমতে লোকে যেবে কৰৈ গলাবৰ ।
 বাৱন্তে আছয় বাণ্ড মল্ল মহোৎসৱ ॥
 নসহিলা শুনিয়া চাগুব মহা মাল ।
 আইলা আপবাঢ়ি বাৰ কবিয়া আক্ষাল ॥ ২০১৩
 কালে ঐন্সিলেক তাক পাইলেক বিবুধি ।
 বুলিবে লাগিলা বাম-কৃষ্ণক সম্বুধি ॥
 হে নন্দ হৃত কৃষ্ণ হে বলোবাম ।
 মহা বলশালী দুয়ো বীৰ অনুপাম ॥ ২০১৪
 শুনি বাহু বুদ্ধত কুশল দুয়ো ভাই ।
 দেখিবাক লাগি বাজা আনিলা মটাই ॥

নৃপতিৰ প্ৰীতি আতি সাধা দুয়ো ভাই ।
 বাজা ভুৰ্ত্ত ভৈলে মহা কল্যাণক পাই ॥ ২০১৫
 মহা হৰিষতে ভূমি সব গোপগণে ।
 মল্ল যুদ্ধে ক্ৰীড়ি গক চাৰি ফুৰা বনে ॥
 জানিলো এতেকে তোৰা বীৰ অধণ্ডিত ।
 মহা পৰাক্ৰমী মল্লশ্ৰমত পণ্ডিত ॥ ২০১৬
 হেন জানি আসা ভূমি আমি বন্ধ ধৰো ।
 নৃপতিৰ প্ৰীতি সাধি মল্ল যুদ্ধ কৰো ॥
 বাজা ভুৰ্ত্ত ভৈলে সৰ্বলোকে ভুৰ্ত্ত হয় ।
 সৰ্বভুতময় বাজা শাস্ত্ৰতো কহয় ॥ ২০১৭
 শুনি কৃষ্ণে দিলা তাক উচিত উত্তৰ ।
 ভোজ নৃপতিৰ আমি প্ৰজা বনচৰ ॥
 তুল্য বল সহিতে ক্ৰীড়িয়া যথোচিত ।
 সাধিবো বাজাৰ যেন প্ৰীতি মনোনীত ॥ ২০১৮
 কৰিবোহো বাহু যুদ্ধ সমুচিত কৰ্ম্মে ।
 তেবেসে নপাইবো সভাসদকো অধৰ্ম্মে ॥
 হেন শুনি হাসি বোলৈ চাগুবে কৃষ্ণক ।
 শুনিয়ো গোপাল ভূমি কিশোৰ বালক ॥ ২০১৯
 অযুত হস্তীৰ বল শবীৰত যাৰ ।
 হেন কুৱলয়ৰো চিন্তিলা আজি মাৰ ॥
 জানো এস্তে বাম মহা বীৰ বলিমাৰ ।
 আসা ভূমি আমি কৰো বাহুৰ প্ৰহাৰ ॥ ২০২০
 মুষ্টিকে সহিতে যুদ্ধস্তোক শ্ৰেষ্ঠ বল ।
 অন্যায় শূহিকে দুয়ো ভাই মহা মল্ল ॥
 হোক বুলি গোপালে নিশ্চয় কৰি মতি ।
 ভৈলন্ত সমুখ পাছে মুষ্টিকক প্ৰতি ॥ ২০২১
 মুষ্টিকক ক্ৰোধে ধাইলা বোহিণীৰ হৃত ।
 কবিলন্ত মহা মল্ল যুদ্ধ বিপবীত ॥
 ধব ধব বুলি আতি কৰি আবন্ধটি ।
 অস্তো অস্তে ধবে আসি বাহুত গাৱটি ॥ ২০২২
 বাবে যেন পৰ্জিয়া পাতক পাত্ৰে চাপি ।
 হাতে হাতে খটক কৰে মূল বাহুৰ বাপি ॥

অস্তো অস্তো আজ্ঞোবৈ গান্ধব বলে ধৰি ।
 সন্ধানে মুঠিত মুঠি তাঁৰে দৃঢ় কৰি ॥ ২০২৩
 নৱবস্ত্ৰে আসিয়া আঠু ত আঠু হানে ।
 আজুৰিয়া শুণ্ডে মুণ্ডে ঠেকা মাৰে টানে ॥
 আফালে হিয়াত হিয়া কতো ঠাত কৰি ।
 টানি আনৈ কতো শৰীৰৰ বলে ধৰি ॥ ২০২৪
 গল দঙ্গা মাৰে ছয়ো হাতে হু বুলি ।
 বাহুয়ে আটিয়া কেহো আচাৰয় তুলি ॥
 মৈত পৰে তথাতে পৃথিবী হোৱে খাল ।
 তল বল কৰে যেন যায় ভূমিচাল ॥ ২০২৫
 বাৰে হাততালি কতো বঙ্গ বিঙ্গ পাৰে ।
 বজ্জৰ পতনে যেন কৰ্ণে তাল মাৰে ॥
 পৰম অৰ্জ্জাস্ত্ৰে যেন যুজ্জৈ ছই যণ্ড ।
 নসহে আন্দোল দেখি কষ্টেপ সভাখণ্ড ॥ ২০২৬
 চান্দি হাতে পাৰে পৰি থাকৈ কতো ছই ।
 বাগৰ পাবস্ত্ৰে ফুৰে এক পিণ্ড ছই ॥
 বান্ধৰ চোটত যেন ভাগৈ কলেৱৰ ।
 এবিয়া হৱস্ত কতো ছইহস্তো অস্তৰ ॥ ২০২৭
 ক্ৰোধে চক্ষু পকাই কতো অণ্ডো অণ্ডে চাস্ত ।
 তৰ্জ্জস্ত গৰ্জ্জস্ত কতো কামুৰিয়া দাস্ত ॥
 থাক থাক বুলি দেই আতুলিব ঠাৰ ।
 ক্ৰুকুটি কুটিল মুখ ক্ৰোধে অন্ধকাৰ ॥ ২০২৮
 ধূল্যৰ ধূসৰ তনু তিস্তি আঁছে ঘামে ।
 মালে সমে অৰ্জ্জাস্ত্ৰে যুজ্জস্ত কৃষ্ণ-ৰামে ॥
 বলী অবলীৰ সিটো মুজ্জক দেখিয়া ।
 নপুৰা মাৰীৰ নসহে আৰ হিয়া ॥ ২০২৯
 অস্তো অস্তে বোঁলে সিটো অনুচিত কৰ্ম্মে ।
 বাজ সমাজকো পাইলে পৰম অধৰ্ম্মে ॥
 ষাৰ্জ্জায়ে কবাৰে যুজ্জ পৰম অজ্ঞায় ।
 ইটো সজ্জানল লোকে কেনে আঁছে চাই ॥ ২০৩০
 ছৰালক শালকে দুৰ্জ্জৈ হিংসা ভাৰে ।
 মহাশাপে পাইলৈ ভাৰ আৰ বিধা চাৰে ॥

এহি বুলি নাৰীসবে নধৰস্ত চিত্ত ।
 কৃষ্ণ মুখ দেখি দুখে তৈলা বিমোহিত ॥ ২০৩১
 কৃষ্ণৰ দাসৰো দাস বদন্তি শঙ্কৰ ।
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ আবে শুনা নিবস্তৰ ॥
 কৃষ্ণৰ কথাত দেখা আঁছে কেন গুণ ।
 শ্ৰৱণ মাত্ৰকে পাৰে নিবস্তৰে পুণ্য ॥ ২০৩২
 অনেক জন্মৰ হৰৈ পাপৰ প্ৰলয় ।
 হোৱে শুদ্ধ বুদ্ধি বিষ্ণু জ্ঞান উপজয় ॥
 ইহ পৰলোকে কৰাইবেক বিৰকতি ।
 উপজাইবে কেশৱত সপ্ৰেম ভকতি ॥ ২০৩৩
 লাগিবেক হৰি ভকতক দেখি দায়া ।
 কিছো কিছো কৰি নিতে তেজ্জবেক মায়া ॥
 মুকুতিকো ইচ্ছা পাছে গুচিবে মনত ।
 ছইবে নৱ প্ৰকাৰ কথাৰ শ্ৰৱণত ॥ ২০৩৪
 হেন হৰি কথাত নকৰে কেনে বতি ।
 বিনে আত্মবাস্তকী পাতকী মন্দমতি ॥
 যাৰ যি জন্মত ছিগ্গিৰেক কৰ্ম্মবন্ধ ।
 শ্ৰৱণে কীৰ্ত্তনে হোৱে তাৰে সৈ প্ৰৱন্ধ ॥ ২০৩৫
 শ্ৰৱণ আছোক ইচ্ছা মাত্ৰকে মনত ।
 কৃপাময় হৰি হোস্ত হিয়াত বেকত ॥
 হেন হৰি কথাত মতনে কৰা বতি ।
 জানি মহা ভাগৱত শাস্ত্ৰৰ সম্মতি ॥ ২০৩৬
 কৃষ্ণে সৈ পৰম বন্ধু কৃষ্ণে ইষ্ট দেৱ ।
 জানি যত্নে কৃষ্ণৰ চৰণে কৰা সেৱ ॥
 কলিৰ পৰম ধৰ্ম্ম কৃষ্ণ গুণ নাম ।
 আন কৰ্ম্ম এৰি বেটি বোলা বাম বাম ॥ ২০৩৭

চাণ্ডী-মুষ্টিকৰ লগত বাম-কৃষ্ণৰ মঞ্জুসুন্দ দেখি মথুৰাব
নাৰীসকলৰ আৰু বসুদেৱ-দৈবকীৰ বিবাদ

ছুলভী

অন্যে অন্যে নাৰী বোঁলে দেখ সখী
অমৰ্য্যাদ সমজ্যাব ।

পৰ্বত সমান ইটো দুই মাল
সম্যকে বজ্জব সাৰ ॥

নতু হোস্তু যুৱা বয়স নোঁতন
সুকুমাৰ কৃষ্ণ-ৰাম ।

ঘোৰ মালে সমে ই দুইক যুজাৱৈ
কিনো অযুগুত কাম ॥ ২০৩৮

ইটো পাপমতি নৃপতি সম্প্ৰতি
জানিয়ো কৰে অন্যায় ।

সমাজিক লোকো আৰু সুবুজাৱৈ
অধৰ্ম্মকো শঙ্কা নাই ॥

সভাত থাকিয়া উচিত নমাতৈ
তাতে মহাপাপ হুই ।

পৰম অন্যায় মিলিল এখাত
ধাকিবাক যোগ্য হুই ॥ ২০৩৯

কতো কতো বোলে দেখিয়োক সখী
কৃষ্ণৰ বদন ইন্দু ।

পাইবন্তু প্ৰয়াস প্ৰকাশন্তে আছে
যত ঘৰ্ম্মজল বিন্দু ॥

জলৰ কণিকা সহিতে জলয়
যেন নৱ পদ্মকোষ ।

শক্ৰক সমুখে বজ্জন্তে আছন্ত
কৰিয়া আতি আক্ৰোশ ॥ ২০৪০

কতো কতো নাৰী সমুখি কহৱৈ
ঐ সখী ইসে আশ্বখ ।

এক দৃষ্টি কৰি কিয়নো নচৰা
সুন্দৰ বামৰ মুখ ॥

অকণ পঙ্কজ লোচন জয়ন্ত

কুন্দ কড়ি সম দাস্ত ।

মুষ্টিকক প্ৰতি ক্ৰোধ কৰি আক্ৰি
হাসিয়া কটাক্কে চাস্ত ॥ ২০৪১

কতো কতো নাৰী নিৰেখি কৃষ্ণক
হাহাকাৰ কৰৈ আতি ।

শুন শুন বাণী বুলিয়া কহৱৈ
সখী সমস্তক মাতি ॥

পুৰাণ পুৰুষ আছা অৱতৰি
লক্ষ্মী পূজৈ পাৱ যাৰ ।

মালে সমে আনি ই দুইক যুজাৱৈ
সতাকো আছো ধিক্কাৰ ॥ ২০৪২

ধন্য ধন্য ইটো ব্ৰহ্মভূমি আত
আনন্দে কৃষ্ণে ভ্ৰমিলা ।

গকক চৰাই বংশীক বজাই
কৰিয়া অনেক লীলা ॥

নকৰিলো পুণ্য কিনো অভাগিনী
আমিসব সবে সখী ।

মাণিক পুতলি বাম মাধৱক
যুদ্ধ সময়ত দেখি ॥ ২০৪৩

কিনো পুণ্য গোপী সবে আচৰিল
কৰিল পুণ্য কতেক ।

অমুকণে দেখে আনন্দ মুষ্টিক
পৰম লীলা যতেক ॥

ব্ৰহ্মা কত্ৰ লক্ষ্মী গোসানী যাহাৰ
পূজন্ত পদ-ধূলোক ।

হেনয় কৃষ্ণৰ আলাপক পাৱৈ
পুণ্যৱতী গোপীজাক ॥ ২০৪৪

নিত্য নোঁতন ৰূপ সম্পত্তিক
ত্ৰৈলোক্যে নাহি উপাম ।

সততে কৃষ্ণক চিত্তত ধৰিয়া
গাৱে গুণ-গীত নাৰ ॥

দেৱবো দুৰ্ভাৰ এহি পাদ-পদ্ম
 তনত অপিয়া ধৰৈ ।
 ক্ৰেণেক নপাইলো প্ৰাণ যেন ফুটে
 সদায় কৃষ্ণক স্মৰৈ ॥ ২০৪৫
 তমু বোমাঞ্চিত প্ৰেমভাৱে পঠৈ
 নেত্ৰৰ লোতক ৰাৰি ।
 ধন্য ধন্য কিনো মহা ভাগ্যৱতী
 ব্ৰজৰ যত স্তম্ভবী ॥
 প্ৰভাত সময় গৰু চাৰিবাক
 বাহাস্তে ব্ৰজক হস্তে ।
 গোপসব সঙ্গ ধেমুগণ লৈয়া
 গোধূলি বেলা আসস্তে ॥ ২০৪৬
 এহেস্তে কৃষ্ণৰ মোহন বংশীৰ
 শুনিয়া মধুৰ ৰাৱ ।
 চাহিবাক লাগি গৃহৰ বজাই
 গোপিনী আকুল ভাৱ ॥
 দিনাস্তে আসিয়া কৃষ্ণক দেখিয়া
 মনে মিঠৈ মহাস্থ ॥
 চাহাৱে আনন্দে নয়ন ভৰিয়া
 ক্ৰমত হাসিত মুখ ॥ ২০৪৭
 সদয় নয়নে গোপী সমস্তক
 চাস্ত এস্তে বনমালী ।
 কোটি কোটি জন্মে কতনো কৰিলে
 পৰম পুণ্য গোৱালী ॥
 আমি অন্ন পুণ্য ইহেন কৃষ্ণক
 বুদ্ধ সময়ত দেখি ।
 কোনবা অৱস্থা মিলাটৈ বিধাতা
 ইটো নাজানোহো সখী ॥ ২০৪৮
 কৃষ্ণক দেখন্তে প্ৰাণ ফুটি যায়
 অধিকে হৃদয় দহে ।
 লোতক জ্বায়া ককণা কৰিয়া
 নাৰীগৰে কথা কহে ॥

তথাতে বসিয়া আছন্ত দৈৱকী
 বহুদেৱ ছয়ো প্ৰাণী ।
 পুত্ৰ শোক অগ্নি অধিকে উধাই
 শূনি পুৰস্তীৰ বাণী ॥ ২০৪৯
 অচিন্ত্য প্ৰভাৱ বাম-কৃষ্ণ দুই
 নাজানি তাহান বল ।
 হাহাকাৰ কৰি নিৰেখি কৃষ্ণক
 ভৈলন্ত ছয়ো বিহ্বল ॥
 হৃদয় দগধ নয়ন তবধ
 লোতক পঠৈ নিৰাৰি ।
 দুহুহ শোকত জমক দেখন্তে
 থাকন্ত চেতন হৰি ॥ ২০৫০
 দৈথে ছয়ো দশো- দিশ অন্ধকাৰ
 মিলিল ঘোৰ সস্তাপ ।
 পুত্ৰ দুইক লাগি দুই মন্দভাণী
 কৰন্ত আতি বিলাপ ॥
 হৰি হৰি প্ৰাণ পুত্ৰ পৰিচ্ছেদা
 দেখা দেখি ভৈল তাৰ ।
 একেবাৰে পৰি নপাইলো দুনাই
 বিপদ নদীৰ ওৰ ॥ ২০৫১
 সপুত্ৰে বাহুৱে যাওঁ যমালয়
 মিলিল কৰ্ম বিপাক ।
 পিণ্ডক জলক নাথাকিল সঞ্চ
 বঞ্চিল বিধি আমাক ॥
 পৰৰ ঘৰত এতমান ভৈলি
 দেখিবে নপাইলো ভালে ।
 হৰি হৰি বাম কৃষ্ণ পুত্ৰাই দুই
 অন্নতে ত্ৰাসিলে কালে ॥ ২০৫২
 তোমাসাৰ আগে আমি যেবে মৰো
 তেবেসে খণ্ডে নিকাৰ ।
 এহি বুলি ছয়ো প্ৰাণী পৰিলন্ত
 শোকতে দেখি আছাব ॥

শুনা নিবস্তব মহা মহস্তব
 কেন দুখ তাক দেখা ।
 পবন নিকাৰ 'ইটো সংসারত
 সামান্যৰ কোন লেখা ॥ ২০৫৩
 পুত্ৰ দাৰা ধন সংযোগ বিয়োগ
 অধিকে মিলাইে দুখ ।
 হেন জানি আন কৰ্ম পৰিহৰি
 কৃষ্ণক ছয়ো সমুখ ॥
 হৰি বিমুখৰ জীৱন নিষ্ফল
 পশুতো অধম আতি ।
 আত্মঘাত কৰি চিতনি মৰয়
 নকৰি হৰি ভকতি ॥ ২০৫৪
 হৃদয়তে হৰি আছন্ত সাক্ষাত
 নিচিন্তে তান চৰণ ।
 বাম-কৃষ্ণ নাম বিয়াপি আছয়
 নকৰে তাক কীৰ্তন ॥
 হৰিক এৰিয়া আন কথা শুনৈ
 গৰ্ভ সময়ৰ কাণ ।
 গোবিন্দ মূবুলি আনসে কহৱৈ
 বেঙ্গৰ জিহ্বা সমান ॥ ২০৫৫
 কৃষ্ণক প্ৰণাম নকৰি মিছাত
 শিৰৰ বহৱৈ ভাব ।
 ভকতি বিহীন জীৱন্ততে মৰা
 শৱ সম তনু তাৰ ॥
 হেন জানি ঘাত চেতন আছয়
 কৰিয়ো হৰি ভকতি ।
 হৰিসে পবন সুহৃদ সবাৰে
 ইহ পবলোকে গতি ॥ ২০৫৬
 নালাগে ভাগব নাহিকে জগব
 লৈয়ো মুখে হৰিনাম ।
 কৃষ্ণৰ কিহবে বচিল শক্বে
 ভাকি বোলা বাম বাম ॥ ২০৫৭

চাণুৰ মুষ্টি কৰ বধত কংসৰ ক্ৰোধ আৰু শ্ৰীকৃষ্ণৰ দ্বাৰা
 কংস বধ

পদ

শুক নিগদতি পাছে কৃষ্ণ কৃপাময় ।
 ভকতৰ দুখ দেখি নসহে হৃদয় ॥
 পিতৃৰ মাতৃৰ দুখ দেখিয়া প্ৰত্যেক ।
 কবিলন্ত খেদ যত্নমদনে অনেক ॥ ২০৫৮
 নয়নৰ মোতক কণিকা ভৈল বাজ ।
 নিশ্বাস ফোকাৰি যুজিবাৰ ভৈল সাজ ॥
 শত্ৰু বধিবাৰ মনে জগত আধাৰ ।
 চাণুৰক কবিলন্ত নিষ্ঠুৰ প্ৰহাৰ ॥ ২০৫৯
 বজ্ৰৰ প্ৰহাৰে যেন চূৰ্ণ ভৈল গাৱ ।
 মুচ্ছিত চাণুৰ আতি বিহ্বল স্বভাৱ ॥
 ক্ষণেক সঙ্কুচি যেন শেনগোটে উঠি ।
 কৃষ্ণৰ হিঘাত দিলে ছয়ো হাতে মুঠি ॥ ২০৬০
 তাহাৰ প্ৰহাৰে নচালিলা কৃষ্ণে অঙ্গ ।
 মালাৰ প্ৰহাৰে যেন প্ৰমত্ত মাতঙ্গ ॥
 চাম্প দিয়া বাহুত আটীলা কৃষ্ণ তাক ।
 ফুৰাইলন্ত উপবতে কোপে তুলি পাক ॥ ২০৬১
 মৰিল পাকতে আণ্টা পায় বনমালী ।
 ছ বুলি পৃথিবীত পেলাইলা আকালি ॥
 বিমুকুত কেশ পাশ হাড় বিহৰিল ।
 যেন ইন্দু-ধ্বজ গোট মাটিত পৰিল ॥ ২০৬২
 মাৰিলেক বামক মুষ্টিকে মুঠি ধৰি ।
 তাৰ প্ৰহাৰক বলো কটাকো নকৰি ॥
 সঙ্কানে বৈসাইলা তাৰ হিয়াত চাপৰ ।
 ভৈলা অচেতন সিটো পীড়া পায় বৰ ॥ ২০৬৩
 মহাদুখে মুখে মালে ছাদিল কধিৰ ।
 ছাৰি প্ৰাণ পৃথিবীত পৰিল শবীৰ ॥
 পেলাইলা উত্তাৰি যেন ব্ৰহ্মক বতাসে ।
 কল্পিল হৃদয় দেখি কংসৰো ভবাসে ॥ ২০৬৪

চাণুব মুষ্ঠিক য়েবে পবিল বণত ।
 কূট নাল্লৈ মালে ধাইল পবম ক্ৰোধত ॥
 বাঘে যেন কষি আসি বুলি থৰ্ব্ব বাণী ।
 লীলায়ে মাৰিলা বামে বাম মুষ্ঠি হানি ॥ ২০৬৫
 আসিল তোসল্ল সল্ল খেদি দুই মাল ।
 লাধি মাৰি দুইবো মুণ্ড ছিণ্ডিলা গোপাল ॥
 পবিল দানৱ দুয়ো পৃথিবী কম্পাই ।
 দেখি মহা ভয়ত কম্পিল কংসবায় ॥ ২০৬৬
 চাণুব মুষ্ঠিক কূট সল্ল তোসল্ল ।
 মৰিল বণত দেখি আন যত মল্ল ॥
 বামক কৃষ্ণক চাই ভয় ছয়া বব ।
 প্ৰাণ বাধি উঠি ভিৰি দিলেক লৱব ॥ ২০৬৭
 দেখি বাম-কৃষ্ণে আতি হাশ্ব কৰি বঙ্গৈ ।
 ধৰি আনি গোপ শিশুসব লৈয়া সঙ্গৈ ॥
 দেখাইলন্ত মল্লক্ৰীড়া লীলা বিপৰীত ।
 নাচন্ত আনন্দে সমজ্যাৰ বঞ্জি চিত ॥ ২০৬৮
 কণ জুন কৰিয়া নুপুৰ বাজে পাৰে ।
 উৎসব কৰিয়া মল্ল বাঢ়সব বাৰে ॥
 অঙ্গি ভঙ্গি চৰণ চলান্ত তাৰ চেৰে ।
 শ্ৰবন্ত কোঁতুকে আতি নৃত্য আদিদেৱে ॥ ২০৬৯
 বেঢ়ি গোপশিশুসবে বজাৰে চাপৰি ।
 কতো পাক ফুৰি হৰি নাচন্ত চাপৰি ॥
 জল মল কৰি ময়ূৰব পুচ্ছ লৰে ।
 কণ্ঠে ক্ৰস্মব মালা ঢুলি ঢুলি পৰে ॥ ২০৭০
 কটিত মেখলা বাজে অনকে কিঙ্কণী ।
 প্ৰকাশন্ত লাৱণ্য কন্দৰ্প কোটি জিনি ॥
 বাহুল কোমল পদ-পন্নৱ ছুখানি ।
 লল্লাসে নাচন্তে চলান্ত চক্ৰপাণি ॥ ২০৭১
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজ অঙ্কুশ চিহ্ন যত ।
 প্ৰতি পাৰে পাৰে হোৱে হাৰ্ণস্তে বেকত ॥
 দেখান্ত প্ৰকটে নাট্যলীলা বহুৰাজে ।
 অচলন্ত মুষ্ঠিক চাই ভুলিল সমাজে ॥ ২০৭২

কটাক্ষ নয়নে চাস্তে বৰিষে অমৃত ।
 দেখাৱন্ত পবম হৰিষে হৰি নৃত্য ॥
 মালক মাৰিয়া আনন্দৰ সীমা নাই ।
 কবন্ত ক্ৰকুটি কতো লোকক দেখাই ॥ ২০৭৩
 দেখি সমজ্যাৰ মহা বিঙ্গ জোত হাসি ।
 কৰৈ সাধুৰ্ব্বাদ সবে দশন প্ৰকাশি ॥
 ধন্য ধন্য বসুদেৱ স্তত কৃষ্ণ বাম ।
 কৰিলাহা দুক্ষৰ মালক মাৰি কাম ॥ ২০৭৪
 মথুৰাৰ নাৰীৰ মিলিল কতুহল ।
 সাধু সাধু কৃষ্ণ সাধু বাম মহাবল ॥
 ঘোৰ মাল ভৈল যাৰ আগত পতঙ্গ ।
 আবেসে আমাৰ সাধিলাহা মন বঙ্গ ॥ ২০৭৫
 এহি বুলি নেত্ৰে ভৰি মাধৱক চাইল ।
 বসুদেৱ দৈৱকীৰো ধাতু নামি আইল ॥
 সদয় নয়নে পুত্ৰ দুইৰ চান্ত মুখ ।
 কংসক দেখিয়া ছনাই মিলৈ মহাদুখ ॥ ২০৭৬
 কংস য়েবে জীৱৈ জীৱনত নাই আন ।
 পুত্ৰ দুইৰ মুগ্ধ চাই তেজন্ত নিশ্বাস ॥
 কৃষ্ণৰ কৰ্ম্মত বঙ্গ ভৈল সামৰাজে ।
 একে নিদাকণ ক্ৰুৰ কংসবায়ত বাজে ॥ ২০৭৭
 মাৰিলন্ত বাম-কৃষ্ণে য়েবে মহামাল ।
 কোপে অপমানে আতি কাম্পে কংসকাল ॥
 সেৱক লোকক আদেশিল খঙ্গে চাই ।
 কিসক বাজন বাৱৈ খেদাউ কোবাই ॥ ২০৭৮
 খঙ্গ দেখি বাজাৰ এৰিল খম্ৰ দম ।
 কাংস পৰি জিম গৈল সমাজে নিজম ॥
 নিশৱল লোক ভৈল বাজাৰ ভয়ত ।
 কোপে অগ্নি জলৈ যেন বাজাৰ গৱত ॥ ২০৭৯
 বন্ধিৰে লাগিলা মহা ক্ৰোধে অন্ধ হুই ।
 কিনো অসজ্জন বসুদেৱ স্তত দুই ॥
 পবম উন্নত ইটো মুণ্ডে ফুৰৈ বুলি ।
 মোহোৰ আগত মাৰৈ মালক সুলি ॥ ২০৮০

সমাজত থাকিবাক নলাগৈ ইহাৰ ।
 নগৰৰ বাজ কৰি খেদাউ আমাৰ ॥
 গোরালৰ ধনক আগ্ৰহি সবে লোঁউ ।
 ছুৰ্গতি নন্দক লোহা লগাই বান্ধি খোঁউ ॥ ২০৮১
 দুফট বসুদেৱ ইটো মোতে পাইল লাই ।
 পুতেকক খেল গোকুলত পলুৱাই ॥
 মোহোৰ আস্তাক আৰ নচাহিলে বাট ।
 বসুদেৱ কপটিক ঝাণ্টে নিয়া কাট ॥ ২০৮২
 পিতৃ উগ্রসেনক এখনে মাৰ প্ৰাণে ।
 নবাথিবে আৰ যত লৱৰিয়া মানে ॥
 বিপক্ষৰ পক্ষ হয় চিহ্নে মোৰ মন্দ ।
 মহাৰাগে বন্ধে কংসে ক্ৰোধে হয় অন্ধ ॥ ২০৮৩
 বাজাৰ গৰ্জ্জন শূনি সমজ্যাৰ ত্ৰাস ।
 হা উগ্রসেন বসুদেৱ ভৈল নাশ ॥
 কাক কিবা কৰে বুলি কম্পিত হৃদয় ।
 শূনি বিকৰ্ণনা পাছে কৃষ্ণ কৃপাময় ॥ ২০৮৪
 ভকতৰ ভয়হাৰী জলি গৈল কোপে ।
 বান্ধিলন্ত পীত বস্ত্ৰ কটিত আটোপে ॥
 লঘিমা গুণক আশ্ৰয়িলা কৃষ্ণদেৱে ।
 কংসৰ উচ্ছৃত মঞ্চে উঠিলন্ত ডেৱে ॥ ২০৮৫
 যেন গিৰি শিখৰত আৰোহিলা সিংহ ।
 খল খলি হাসি কৃষ্ণে বন্ধে দিলা বিদ্র ॥
 দেখি কংসে আসনৰ উঠি ভাৱকণে ।
 ধৰিলেক খাণ্ডা বাক যুজিবাক মনে ॥ ২০৮৬
 থাক থাক বুলি পাঠে আটোপে আটাস ।
 বাঘৰ গৰ্জ্জনে যেন জলৈ মহাত্ৰাস ॥
 বাকক ফুৰাটৈ লুক্ষি ফিঙ্গাটৈ খাণ্ডাক ।
 যেন শেনগোটে আকাশতে ফুৰে পাক ॥ ২০৮৭
 দেখাৱে অনেক শ্ৰম বাকতে লুকাই ।
 পাকে পাকে ফুৰন্ত কেশৱো ছিত্ৰে চাই ॥
 অচিন্ত্য শক্তিমা হৰি লীলায়ে হাসিয়া ।
 আলমতে কংসক ধৰিলা চাম্প দিয়া ॥ ২০৮৮

কংসাল সৰ্পক যেন ধৰিলে ইন্দুব ।
 দোঙ্গা ছুঙ্গি পাঠে নিটো দানৱ দন্দুব ॥
 আটীলা দুইহাতে তাক ধৰি নাৰায়ণ ।
 ভৈল শ্ৰুতিভঙ্গ কংস হৰিল চেতন ॥ ২০৮৯
 প্ৰচণ্ড অগনি যেন নিমাই ভৈল শাস্ত ।
 মুখত নাহিকে মাত্ৰ তৰিলেক দাস্ত ॥
 গুচিল প্ৰভাৱ সবে হত ভৈল দৰ্প ।
 গকড়ৰ হাতে যেন বন্দী ভৈল সৰ্প ॥ ২০৯০
 দেখিয়া কেশৱে পাছে কংসৰ নিশাৰি ।
 কিৰীটি সহিতে চুল ধৰি ঘণ্টা লাৰি ॥
 উচ্ছৃত মঞ্চৰ পৰা পেলাইলা আজুৰি ।
 পাছতে দিলন্ত জাম্প দশন কামুৰ ॥ ২০৯১
 কংসক বধিবে মনে কৰিয়া আক্ৰান্তি ।
 উপৰে পৰিলা জগতৰ ভবে জাস্তি ॥
 পোত গৈল কংস বগম্বুৰি ভৈল খাল ।
 নিৰ্ঘাত পতনে যেন গৈল ভূমিচাল ॥ ২০৯২
 হস্তীক মাৰিল যেন মহা মত্ত সিংহ ।
 খল খলি হাসি হৰি বন্ধে দিলা বিদ্র ॥
 গোপ শিশুগণে কৰে কৃষ্ণ জয় জয় ।
 দিলেক লৱৰ ভিৰি দুফট বাজাচয় ॥ ২০৯৩
 পৰম লীলায়ে হৰি মাৰি কংসবাৰ ।
 চুলে ধৰি সমাজত ফুৰাইল বৰাই ॥
 হস্তীক আজোৰৈ যেন মত্ত সিংহবাৰে ।
 দেখি হাৰাকাৰ কৰে সমস্ত সমাজে ॥ ২০৯৪
 গোপ শিশুগণে বেড়ি বজাৰে চাপৰি ।
 হেৰা ছুৰাচাৰ বাজা কংস গৈলা মৰি ॥
 জয় জয় কৃষ্ণ বুলি পাবন্ত জোকাৰ ।
 বাটৈ শিঙ্গা বাশি আনন্দৰ নাহি পাৰ ॥ ২০৯৫
 আজুড়ি ফুৰন্ত তাক লোকক দেখাই ।
 কৰে শুভ শুভ সাধুসৰে চাই চাই ॥
 আবেসে গুচিল পৃথিৱীৰ মহাতাৰ ।
 মৰিল দাকণ দিন পুহাইল আমাৰ ॥ ২০৯৬

পৰম নাগৰী নাৰীগণ জুমা জুমে ।
 কৃষ্ণৰ শিবত বন্ধে বৰিষৈ কুসুমৈ ॥
 পাঠেৰ আতি উকলি প্ৰশংসা কৰৈ চনি ।
 ধন্য ধন্য বাম-কৃষ্ণ বীৰ শিবোমণি ॥ ২০৯৭
 মুগু মুগুি বোঠৈল নন্দ আদি গোপগণে ।
 আজি উপজিলো পাণী কংসৰ মৰণে ॥
 সাধু সাধু কৃষ্ণ প্ৰাণ বান্ধৱ আমাৰ ।
 কৰিলা দুৰ্ভেক মাৰি আজিসে উদ্ধাৰ ॥ ২০৯৮
 বসুদেৱ দৈৱকী কংসৰ দেখি বধ ।
 আনন্দে আছন্তু চাই নয়ন তৰধ ॥
 হৰিষে স্বৰ্গক যেন পাইলা মেলি হাত ।
 নেত্ৰেৰ মোতক ঝৰে গদ গদ মাত ॥ ২০৯৯
 গুচিল দুৰ্দ্দিন দুয়ো দেখিলা প্ৰকাশ ।
 যেন চিৰ ৰোগী পাইলা ব্যাধিৰ সকাশ ॥
 আনন্দে মগন মন নাহি মাত বোল ।
 চতুৰ্ভিত্তি কৰৈ প্ৰজা জয় কৃষ্ণ ৰোল ॥ ২১০০
 আকাশত দেৱগণে বজাৰে দুন্দুভি ।
 কৃষ্ণৰ শিবত সিঞ্জে কুসুম সুবভি ॥
 মহোৎসৱে সিদ্ধ যুনি কৰৈ তুতি নতি ।
 শুনিয়েক সিটো কংসে পাইলে যেন গতি ॥ ২১০১
 পিয়ন্তে বোলন্তে সিটো পথত ভ্ৰমন্তে ।
 নিশ্বাস কাটন্তে নিশা শয়ন কৰন্তে ॥
 ভয়ত কৃষ্ণক সিটো স্মৰিল সদায় ।
 সিহেতু কৃষ্ণৰ ৰূপ পাইলে কংসৰায় ॥ ২১০২
 পীত বস্ত্ৰে শোভে চাক শ্যাম কলেৱৰ ।
 বিজুলী বঞ্জিত যেন নৱ জলধৰ ॥
 কিৰীটি কুণ্ডল হাৰ কৰুণ কেয়ূৰ ।
 চৰণত বন্ধে তাৰ বহুৰ নুপুৰ ॥ ২১০৩
 পঞ্চবৰ্ণ বনমালা প্ৰকাশে হিয়াত ।
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম আত্মে চাৰি হাত ॥
 কৃষ্ণৰ শৰীৰে এবে কিছো নাহি ভিন্ন ।
 শ্ৰীবৎস কোঁৱৰত মাত্ৰ নাহি ছুই চিহ্ন ॥ ২১০৪

কৰিল প্ৰণাম আসি কৃষ্ণ পাৰে পৰি ।
 গৈল বৈকুণ্ঠক দিব্য বিমানত চড়ি ॥
 পৰম হিংস্ৰক কংস ক্ৰুৰ মন্দমতি ।
 দেখা কেন কৃষ্ণে তাৰো সাধিলন্তু গতি ॥ ২১০৫
 ভয়ত স্মৰিল মাত্ৰ নাছিল আহ্লাদ ।
 এতেকে পাইলেক কংসে পৰম প্ৰসাদ ॥
 যিটো নিতে ভক্তি ভাৱে ভৈজে ভগৱন্ত ।
 তাহাৰ মহিমা কহি কোনে পাৰে অন্ত ॥ ২১০৬
 কৃপাৰ সাগৰ তুমি ঈশ্বৰ মুবাৰি ।
 পাৰে গতি যাত হস্তে মহা অহঙ্কাৰী ॥
 জন্মে জন্মে তাহান চৰণে হোক গতি ।
 আত পৰে কথা আবে শুনিয়ে সন্ত্ৰতি ॥ ২১০৭
 অনন্তবে কংসৰ কনিষ্ঠ আঠ ভাই ।
 কঙ্ক ঞ্চগ্ৰোধ আদি ক্ৰোধে শ্ৰুতি নাই ॥
 ভাইৰ ঋণ সৃজো বুলি পৰম আটোপে ।
 বাম মাধৱক ধাই আইল একে জোপে ॥ ২১০৮
 কৰৈ আৰক্ষাটি যমে যেন কষি আসি ।
 দেখি থঙ্গে বলদেৱে পৰিষ উল্লাসি ॥
 কোবাই হাড় মুগু গুণ্ডি তুলিলা সবাৰে ।
 যমপুৰ পাইল আঠো বীৰ একেবাৰে ॥ ২১০৯
 লালায়ে শত্ৰুক সংহৰিলা হলধৰে ।
 পূৰ্বত পশুক যেন বধিল শঙ্কৰে ॥
 বলোৰ বিক্ৰম প্ৰশংসিলা সামৰাজে ।
 আনন্দ দুন্দুভি আকাশক চানি বাজে ॥ ২১১০
 জয় জয় বাম-কৃষ্ণ কৰিয়া তনুল ।
 ব্ৰহ্মা কদ্ৰে আদি দেৱে বৰিষন্ত ফুল ॥
 নাচে অপেশ্বৰা বিষ্ণাধৰসৰে বাৰে ।
 বামৰ কৃষ্ণৰ গুণ-গীত বন্ধে গাৱে ॥ ২১১১
 পাছে স্বামীসৰ মৰিবাৰ বাৰ্তা পাই ।
 অন্তেসপুৰৰ নাৰী কান্দন্তে বজাই ॥
 লোভকে তিস্তিল মুখ শোকে মাৰৈ পুলি ।
 মাধা ধাকুবন্তে আটৈ হা স্বামী বুলি ॥ ২১১২

দেখি গৈয়া মৰা স্বামীসবক সাক্ষাতে ।
 আৰ্ত্তনাদে কাটন্দ আলিঙ্গিয়া ধৰি হাতে ॥
 বহুৱে লোতক কাটন্দ পৰম বিলাপে ।
 দহুৱে হৃদয় আতি পতিৰ সম্ভাপে ॥ ২১১৩
 হা প্ৰাণনাথ কেনমতে গৈলা মৰি ।
 আমাক কৰিলা আবে মৰাৰ পাঞ্জৰি ॥
 তুমি অবিহনে নজলয় ইটো ধান ।
 ভৈল ইটো পুৰী আমি বিধবা সমান ॥ ২১১৪
 অকামিত দিলা দুখ লোকক সকলে ।
 ইটো অৱস্থা ক পাইলা তাৰ প্ৰতিফলে ॥
 মহন্তক দ্ৰোহ কৰি হৰুৱাইলা প্ৰাণ ।
 হিংসকৰ নাহি জানা কহিতো কল্যাণ ॥ ২১১৫
 জানিলো কৃষ্ণক এস্তে পৰম ঈশ্বৰ ।
 আন্তে হস্তে হটৈ সৃষ্টি ধিতি জগতৰ ॥
 আহাৰু অৱজ্ঞা যিটো কৰিলে নিশ্চল ।
 একো কালে নাহি জানা তাহাৰ কুশল ॥ ২১১৬
 এহি বুলি কাটন্দ শোকে বাজনাবীজাক ।
 কৃষ্ণে নিচুকাস্ত প্ৰবোধ বুলি বাক ॥
 কংসৰো কৰাইলা প্ৰেতকাৰ্য্য যেন বিধি ।
 ভকতৰ ভৈল সবে মনোৰথ সিদ্ধি ॥ ২১১৭
 শুনা সভাসদ লোক কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
 আত পৰে পুণ্য আৰ নাহিকৈ কলিত ॥
 নাহি সত্য শোচ কিছো গুচিল আচাৰ ।
 বিচাৰত চাৱা সবে ভৈল একাকাৰ ॥ ২১১৮
 স্বভাৱতে কলিৰ মলিন ভৈল বুদ্ধি ।
 দুৰ্গ চিত সবক নকৰে তীৰ্থে শুদ্ধি ॥
 শতবাৰ জলত পৰাটল যদি গাত্ৰ ।
 অপৱিত্ৰ তথাপি স্ৰবাৰ যেন পাত্ৰ ॥ ২১১৯
 হেন দুৰ্গ চিতো যদি হৰিক স্মৰৈ ।
 হটৈ শুদ্ধ সমস্ত পাতক তাৰ হটৈ ॥
 অনিচ্ছাত্তো চুইলে যেন দহটৈ অগনি ।
 হৰিব স্মৰণে হেন কৰ্ম্ম শিৰোমণি ॥ ২১২০

কলিত তৰিতে আছে যাহাৰ প্ৰৱন্ধ ।
 হৰিব কীৰ্ত্তন কৰি চিন্তা কৰ্ম্মবন্ধ ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে ইসে মোক্ষ কাম ।
 নিবস্তবে নবে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২১২১

বাম-কক বাবা বহুদেহ-দৈৱকীৰ বন্ধন যোচন

চুলুঙী

পাছে বাম হৰি শত্ৰুক সংহৰি
 কৰিয়া আতি প্ৰৱন্ধ ।
 পিতৃৰ মাতৃৰ সমীপ চাপিয়া
 ছিঙিলা লোহাৰ বন্ধ ॥
 হে পিতৃ মাতৃ বুলি সম্বোধিয়া
 দুয়ো কৃতাজলি হই ।
 আৰ্ঠু জামু পাবি প্ৰণামিলা পৰি
 শিৰে চৰণক চুই ॥ ২১২২
 দেখি বহুদেহ দৈৱকী চুইহস্তো
 এৰিলন্ত পুত্ৰ ভ্ৰান্তি ।
 জানিয়া জগত ঈশ্বৰ চুইহাকো
 সঙ্কোচে আছা নামাতি ॥
 পৰম পুৰুষে আমাক নমিলা
 ইহাতেসে আবে মৰি ।
 আলিঙ্গিয়া ধৰি বিষ্ণু বিষ্ণু স্মৰি
 বৈলা কৃতাজলি কৰি ॥ ২১২৩
 দেখন্তে কেশৱে ঈশ্বৰ বুলিয়া
 জানিলন্ত ইটো হই ।
 মই বাৰ প্ৰসন্ন ইটো মহাজ্ঞান
 তাহাৰ চূৰ্ভ হুই ॥
 মোত পুত্ৰ ভাৱে প্ৰেম কৰাইলন্ত
 আকেসে চূৰ্ভ মানি ।
 বৈকুণ্ঠী মায়া কৰিয়া বিস্তাৰ
 বুলিলন্ত চক্ৰপাণি ॥ ২১২৪

ওচব চাপিয়া বুলিলা দোভায়ো
 অনেক কবি কাতব ।
 হে পিতৃ মাতৃ মৰষিয়ো দোষ
 সকলে আমি পুত্রব ॥
 বালক কালব নেদেখিলা ছয়ো
 আনন্দ দৈর বিপাকে ।
 তোমাৰ গৃহে বাঢ়িবে নপাইলো
 বঞ্চিল বিধি আমাকে ॥ ২১২৫
 যিটো পিতৃ মাতৃ জনিলেক দেহ
 পুখিলেক অক্ষুদিন ।
 শতক বৎসবে সিটো পুত্রে তাৰ
 হুজিবে নপাবে ঋণ ॥
 পুত্রে হয় যিটো পিতৃক নোপোষে
 দুৰ্দ্ধন আতি আবাটি ।
 তাহাৰ মাংসক তাকে খুৱায়
 যমৰ কিঙ্কৰে কাটি ॥ ২১২৬
 বৃক পিতৃ মাতৃ শুক বন্ধুজন
 নোপোষে পিতৃ পুত্রক ।
 নিষ্ফল জীৱন নিশ্বাস কাটন্তো
 জানিবা সিটো মৃতক ॥
 এতেকে জানিলো আমাৰো দিৱস
 বিফলে গৈল সকলে ।
 তোমাৰ শুশ্ৰূষা এৰি কংস ভয়ে
 আছিলো পলাই গোকুলে ॥ ২১২৭
 আমাৰ নিমিত্তে দুইকো পাপী কংসে
 দিলে দুখ নানামতে ।
 কেখিয়োক সিটো দোষ পিতৃ মাতৃ
 পেছলাইলা বস্ত্ৰ আগতে ॥
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ শুনি হেন সিটো
 পবন মোহন বাণী ।
 পুত্রে নেহে মহা বিমোহিত হয়
 হাসিলন্তু ছয়ো শ্ৰী ॥ ২১২৮

আথে বেধে গৈয়া ধৰিলা সারটি
 পুত্র পুত্রে বুলি মাতি ।
 কোলাত বৈসাই ত্ৰাণিলন্তু শিব
 মুণ্ডি মুণ্ডি দুইকো আতি ॥
 হৰিষ লোতকে শৰীৰ তিয়াইল
 পুত্রক গলত বান্ধি ।
 একো বুলিবাক নপাৰি থাকিলা
 গলাগলি কৰি কান্দি ॥ ২১২৯

বাম-কৃষ্ণৰ দ্বাৰা উগ্রসেনক ৰাজ-পদত স্থাপন আৰু
 নক্ষ আদি গোপসকলৰ ব্ৰজলৈ প্ৰত্যাহৰণ

ছবি

এহিমতে বামহৰি পিতৃক আশ্বাস কৰি
 অনেক মধুৰ বুলি বাণী ।
 উগ্রসেন মহন্তক আপুনি পাটত বসাই
 পাত্তিলা নৃপতি পাছে আনি ॥
 সিংহাসনে বৈসাই তাক কৰাৰোবে বিনাৱন্ত
 আঞ্জা কৰা আমি তযু প্ৰজা ।
 যযাতি শাপত ইটো নৃপতিৰ আসনত
 আমি যদুবংশী নোহো ৰাজা ॥ ২১৩০
 সুখদে ভুঞ্জিয়ো ৰাজ নিসিজিবে কোন কাজ
 মই ভৃত্য থাকন্তে তোমাৰ ।
 আচোক নৃপতিবৰ্গ স্বৰ্গৰো দেৱতাসবে
 তোমাত যোগাইব কৰ ভাব ॥
 আমি ভৈলো সভাসদ পৃথিৱীতে ইন্দ্রপদ
 নিৰ্ভয়ে ভুঞ্জিয়ো নৃপবৰ ।
 জয় মহাৰাজা বুলি ধবল ছত্ৰক ভুলি
 বিছলন্তু ধৰিয়া চামৰ ॥ ২১৩১

যদি জগতৰ নাথ তথাপি ভক্তৰ বশ্য
লোকত দেখাইলা দেৱ হৰি ।
কংসৰ ভয়ত যত জ্ঞাতিসব আঁছে গুচি
অনাইলা আশ্বাস তাক কৰি ॥
নিজ পৰিবাৰ লৈয়া পলায় পৰদেশ গৈয়া
বঞ্চিলা অনেক দুখ পাই ।
বহু ধনে সম্ভৰ্পিয়া পূৰ্ব্ব গৃহ বাড়ী দিয়া
থাপিলন্তু মাধৱে দুনাই ॥ ২১৩২
ঈশ্বৰ হসিত মুখ কমল কৃষ্ণৰ দেখি
নিৰন্তৰে পাসৰিলা ক্লেশ ।
মুকুন্দৰ মুখ পদ্ম স্মধাক কৰন্তে পান
বৃদ্ধসবো ভৈল যুৱা বেশ ॥
খণ্ডিল ললাট যত মাধৱৰ প্ৰসাদত
কাৰো নাহি আনন্দৰ সীমা ।
ইন্দ্র যেন ভৈল স্থখী মিলিলা অচলা লক্ষ্মী
ভকতিৰ কি কৈবো মহিমা ॥ ২১৩৩
অনন্তৰে বামহৰি গিয়াতক স্বস্থ কৰি
গৈলা যৈত গোপৰ নিবাস ।
নন্দক স্মাৰটি ধৰি অনেক বিনয় কৰি
বুলিলন্তু কেশৱে আশ্বাস ॥
হে পিতৃ তোৰা ছুই আপুনাতো কৰি আতি
আমাক পালিলা প্ৰতি নিতি ।
স্বভাৱতে পিতৃ জ্ঞাতি আপুনাতো কৰি আতি
বঢ়াৱন্তু পুত্ৰত পীৰিতি ॥ ২১৩৪
ৰাখিতে নপাৰি মোক পিতৃ নিয়া খেলা তৈত
ভুমিসবে পুসিলা আমাক ।
সিসে পিতৃ সিসে মাতৃ যিটো পুত্ৰৱতে পোষৈ
ইটো সত্য জানা বেদবাক ॥
যশোদা মাৱত মোৰ নমস্কাৰ জনাইবাহা
মোক লাগি এৰিবন্তু খেদ ।
মোহোৰ নিমিত্তে আতি দিনে ৰাতি কান্দিবন্তু
জানো লোতকৰ মুইব ছেদ ॥ ২১৩৫

এক দিৱসৰ গুণ সৃজিবাক নপাৰিলা
দেখিলা প্ৰাণতোধিক মোক ।
নেদেখি পুত্ৰৰ মুখ পাইবা মাৱ মহাত্ম
দহৰৈ আমাক ইসে শোক ॥
হে পিতৃ বোলো আতি বুজাইবা মাৱক মন্তি
মোক লাগি মুইবন্তু ব্যাকুল ।
বাহুৱক কৰি স্বস্থ পুৰিবোছো মনোবথ
চলি যাইবো অল্পতে গোকুল ॥ ২১৩৬
মোক লাগি তেজি তাপ আগ ছয়া চলা বাপ
মাতি বুলি সবাকে ভুসিলা ।
স্মৰণ ৰজত পাত্ৰ বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে মন্তি
নন্দ আদি গোপক ভুসিলা ॥
নন্দো মাধৱক ধৰি কান্দিলা অনেক কৰি
যাইবাক শকতি নাহি এৰি ।
গোপগণো জুমা জুমি কান্দৈ ধৰি ছমছমি
মহান্নেহে মাধৱক বেঢ়ি ॥ ২১৩৭
কৃষ্ণো কান্দিলন্তু ধৰি অনেক কাকুতি কৰি
আগ বঢ়াই খেলা কতো দূৰ ।
আগক নবাঢ়ে ভৰি পৰন্তে লোতক ৰৰি
নন্দো দুখে পাইলা গোপপুৰ ॥
কৃষ্ণ নাসিবাৰ দেখি যতেক গোপিনী সখী
উন্মি কৰি কান্দিবাক লৈলা ।
যশোদাৰ নাহি প্ৰাণ শূন্য ভৈল সিটো ধান
যিদিনা গোবিন্দে এৰি গৈলা ॥ ২১৩৮
সূৰ্য্য অবিহনে যেন দিনৰ প্ৰকাশ নাই
চন্দ্ৰ বিনে নহলে ৰজনী ।
কৃষ্ণ বিনে ব্ৰজবাসী প্ৰজাৰ উৎসৱ গৈল
দহে হৰি বিৰহ অগনি ॥
যশোদা কাচন্তু ৰাৱ মহা মৰ্শে পোৰৈ পাৱ
হা কৃষ্ণ বোলন্তে পুতাই ।
স্বস্থ নাহি দিনে ৰাতি কৃষ্ণ বুলি কান্দৈ আতি
গোপী বৃন্দাৰণ চাই চাই ॥ ২১৩৯

শুনিয়েক সভাসদ মহা ভাগরত পদ
 কৃষ্ণ কথা সংলাবতে সাৰ ।
 জগত নিস্তাৰ হেতু ভৈলন্ত গৰুড়কেতু
 পৃথিবীত বেকত ইবাৰ ॥
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰে গুণ শুনন্তে মুকুতি পাই
 কীৰ্তনে পৰম পদ পাই ।
 জানি জ্ঞানী জ্ঞান এৰি গুণ নাম গাঠৈ বেটি
 ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম একোৱে নচাই ॥ ২১৪০
 বাগ্মিনী আছিল চোৰ এৰাইলা পাতক ঘোৰ
 এহি বাম নামৰেসে পদে ।
 এহিতো নামক ঘৃষি ভৈলন্ত পৰম ঋষি
 দেখা দাসী তনয় নাৰদে ॥
 মহা পাপী অজাম্বিল সিয়ো নামে নিস্তাৰিল
 বৈকুণ্ঠত উঠিল বিমানে ।
 জানি এৰা আন ধাক্কা নামক গলত বান্ধা
 যাৱত চেতন আঁছে মানে ॥ ২১৪১
 যাৰ নাম কীৰ্তনত তপ জপ তীৰ্থ ব্ৰত
 সিহঁত সবে সিয়ো অবিকলে ।
 যতোক পৰম জ্ঞান যাগ যোগ যজ্ঞ দান
 পাঠৈ ফল নামত সকলে ॥
 হেনয় পৰমানন্দ মাধৱক স্মৰা নিতে
 চৰণত কৰিয়া প্ৰণাম ।
 কৃষ্ণৰ কিস্কৰে কবি বচিলা শঙ্কৰে ছবি
 নিবন্তৰে বোলা বাম বাম ॥ ২১৪২

বাম-কৃষ্ণৰ আতকৰ্ম্ম, সান্দীপনি মূনিৰ ৫৮৩
 বিচালাত আক গুৰু দক্ষিণা

পদ

অনন্তৰে শুনা আৰো কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
 বহুদেৱে অনাইলন্ত গৰ্গ পুৰোহিত ॥
 আসিল ব্ৰাহ্মণ আনো অসংখ্য প্ৰমাণ ।
 পুত্ৰ ছইক দিলা বন্ধে যজ্ঞসূত্ৰ দান ॥ ২১৪৩

বিপ্ৰক মণ্ডিয়া হেমময় অলঙ্কাৰে ।
 গন্ধ পুষ্প চন্দনে অৰ্চ্চিলা বাৰম্বাৰে ॥
 সূৰ্ণৰ মালা আৰি বসনে আৱৰি ।
 দিলন্ত দক্ষিণা ধেনু অনেক সাদৰি ॥ ২১৪৪
 কৃষ্ণ উপজিলে যত মনে উচৰ্গিলা ।
 কংসৰ পালৰ আনি সিয়ো ধেনু দিলা ॥
 জাতকৰ্ম্ম কৰি আতি ভৈলা কৃতকৃত্য ।
 বাঁজৈ বাগ্ৰ বাজন নৰ্ত্তকী কৰৈ নৃত্য ॥ ২১৪৫
 যদি সিদ্ধ জ্ঞান ছয়ো জগত নিবাস ।
 মনুষ্য চেষ্ঠায়ে ঢাকি নকৰা প্ৰকাশ ॥
 বিচাৰ উদ্ভৱ তুমি সৰ্ব্বজ্ঞ মুৰাৰি ।
 দিলন্ত গায়ত্ৰী গৰ্গে ভৈলা ব্ৰহ্মচাৰী ॥ ২১৪৬
 কৰিবাক মনে গুৰু কুলত নিবাস ।
 বাম-কৃষ্ণ ছয়ো ভাই কৰিলা প্ৰকাশ ॥
 অৱন্তী দেশৰ গুৰু সান্দীপনি নাম ।
 তাহাক্কে উপাসি গৈয়া কৰিলা প্ৰণাম ॥ ২১৪৭
 বঞ্চিলন্ত কতো দিন ছয়ো গুৰু ঘৰে ।
 কৰিলা শুশ্ৰূষা ছয়ো ভাই নিবন্তৰে ॥
 গুৰুৰ বচন যেন বাজাৰ আদেশ ।
 যেতিক্ষণে যিবা চাস্ত যোগাস্ত সন্দেশ ॥ ২১৪৮
 কৰিলন্ত প্ৰণিপাতে একান্ত ভকতি ।
 দেখি সান্দীপনি ছইবো মহা শুদ্ধমতি ॥
 শিখাইলন্ত নিজ সাজোপাঙ্গে যত বেদ ।
 কহিলন্ত চৌষষ্টি কলাৰ সবে ভেদ ॥ ২১৪৯
 সবহস্তা ধনুৰ্বেদ ধৰ্ম্ম ন্যায় পছ ।
 তৰ্ক বিচা বাজনীতি আনো যত গ্ৰন্থ ॥
 আপুনি পৰম গুৰু বাম নাৰায়ণ ।
 একবাৰ কৈলে শাস্ত্ৰ শিখন্ত তেখন ॥ ২১৫০
 ছইবাৰ কহিবে আৰ নালাগে গুৰুৰ ।
 উচ্চৰন্তে পাস্ত ছয়ো বুদ্ধিত চতুৰ ॥
 নাহি উতকৰ্ত্ত বিপ্ৰে পঢ়াস্ত হৰিষে ।
 জানিলা চৌষষ্টি কলা চৌষষ্টি দিৱসে ॥ ২১৫১

সসান্ধে জানিয়া শাস্ত্র কৃষ্ণে একদিনা ।
 গুরুক বোলন্ত বেলো কি দিবো দক্ষিণ ॥
 সত্বৰে কহিয়ো আত নাহি কিছো লাজ ।
 যেহি মনে বাঞ্ছাহা সাধিবো সবে কাজ ॥ ২১৫২
 অদ্ভুত মহিমা দুইবো দেখি দ্বিজবৰ ।
 বোলন্ত নুহিকৈ ইটো মতি মনুষ্যৰ ॥
 ভাৰ্য্যায়ে সহিতে ছয়ো কৰি আলোচন ।
 দোভাইকো বুলিলা বিপ্ৰে সম্মুখি বচন ॥ ২১৫৩
 শুনা বাম-কৃষ্ণ নিষ্ক কৰি বোলো বাক ।
 মৰি আট্ঠে পুত্ৰ মোৰ আনি দিয়ো তাক ॥
 প্ৰভাস ক্ষেত্ৰত সাগৰত তল গৈল ।
 চুনাই নুপঙ্গিল প্ৰাণ পুতাই কিবা ভৈল ॥ ২১৫৪
 তাৰ শোকে সভাৰ্য্যে মৰোহো বুকু ফাটি ।
 জানো দিবে পাৰা তুমি সিটো পুত্ৰগুটি ॥
 হিয়াৰ কৰিয়ো শোক শল্যক * উদ্ধাৰ ।
 তেবেতো সম্পূৰ্ণে পাওঁ দক্ষিণা তোমাৰ ॥ ২১৫৫
 গুরুপত্নী আসি আগে যুড়িলা ক্ৰন্দন ।
 শুনা যদুবংশী বাপ দৈৱকীনন্দন ॥
 স্তমবি পুত্ৰক ৰাত্ৰি দিনে ফুটে প্ৰাণ ।
 দিয়ো মাগো আঞ্চল পাতিয়া পুত্ৰদান ॥ ২১৫৬
 কৃষ্ণৰ আগত পৰি সলোতক মুখে ।
 কবন্ত বিলাপ বিপ্ৰপত্নী মহাভুখে ॥
 মোক শোক সাগৰে কৰিয়ো পৰিত্ৰাণ ।
 শুনি হৰি হাসিয়া দিলন্ত সমিধান ॥ ২১৫৭
 হে গুৰু গুরুপত্নী খেদ এৰিয়োক ।
 আনি দিবো অৱশ্চে তোমাৰ মৰা পোক ॥
 পুত্ৰৱতে আমাক পঢ়াইলা সবে শাস্ত্ৰ ।
 গুৰু ঋণ স্তম্বিবাক লাগৈ ভৈলে ছাত্ৰ ॥ ২১৫৮
 গুৰুক প্ৰণামি পাচে কাছি ছয়ো ভাই ।
 বধে চৰি লৰি ভৈলা ঘোৰক ডকাই ॥
 প্ৰভাসৰ পথে ছয়ো বীৰ অমুক্ৰমে ।
 বধ ঘোষে যান্ত ছয়ো দেৱতা উত্তমে ॥ ২১৫৯

শৰীৰৰ কান্তি আতি কবন্ত প্ৰকাশ ।
 দেখন্তে মনত মিলৈ পৰম উল্লাস ॥
 স্কুম্বাৰ বীৰ বীৰ পুৰম গস্তীৰ ।
 কতো বেলি পাইলা গৈয়া সাগৰৰ তীৰ ॥ ২১৬০
 উথলয় চটু আতি পৰ্বত আকাৰ ।
 বায়ুৰ আন্দোলে মহা উন্মি চমৎকাৰ ॥
 কুস্তীৰ মগৰ গ্ৰাহ সঞ্চৰে প্ৰকটে ।
 ক্ষণেক তন্তিল হেন সাগৰৰ তটে ॥ ২১৬১
 আসিলা জগত গুৰু দেখি সিদ্ধুৰাজ ।
 লৈয়া বহু সন্তুত তেথনে ভৈলা বাজ ॥
 পাণ্ড অৰ্ঘ দিয়া দুইকো পূজিলা সাদৰে ।
 কবিলন্ত তুতি পৰি সপটে সাগৰে ॥ ২১৬২
 মাধৱে বোলন্ত ওবা শুনিয়ো সাগৰ ।
 গুৰুৰ পুত্ৰক আনি দিয়োক সত্বৰ ॥
 তোমাৰে জগতে সিটো তল গৈয়া আছে ।
 শুনি সিদ্ধু কৰযোড়ে বিনাৱন্ত পাচে ॥ ২১৬৩
 শুনিয়ো স্বৰূপে প্ৰভু জগতৰ স্বামী ।
 সিটো গুৰু পুত্ৰক নানিলো হৰি আমি ॥
 আট্ঠে ঐত মহা দুষ্ক গোটেক অস্থৰ ।
 পঞ্চজন্ম নামে দৈত্য পৰম দন্দুৰ ॥ ২১৬৪
 মোহোৰ জলতে ফুটৈ শঙ্খ ৰূপ ধৰি ।
 তমু গুৰু পুত্ৰক সেইসে নিলে হৰি ॥
 যেন লাগে কৰা দেৱ প্ৰভু দিলো জান ।
 সমস্তৰে সাকী তুমি আপুনি প্ৰমাণ ॥ ২১৬৫
 সাগৰৰ বাণী হেন শুনি তাৱক্ষণে ।
 দিলন্ত জলত বুৰ নামি নাৰায়ণে ॥
 চান্ত দিশ পাশ আতি আফোট কৰিয়া ।
 উজ্বিল জলজন্ত পলাই ফাট দিয়া ॥ ২১৬৬
 ফুবন্ত আটোপে কৃষ্ণ জলক বিলাপি ।
 কতো বেলি পাইলা লাগ দৈত্যক বিলাপি ॥
 দেখি ধৰিবাক চান্ত জগত আধাৰ ।
 উজ্বি দিলেক লব দৈত্যী ছুবাচাৰ ॥ ২১৬৭

গস্তীৰ জলত পশি পলাই মহাবেগে ।
 পাচতে দিলন্ত লৰ কৃষ্ণা সেহি ছেগে ॥
 কুস্তীৰক ভয়ে যেন মৎস্যক , পলাই ।
 কৃষ্ণৰ আগত দৈত্য পতঙ্গ পৰায় ॥ ২১৬৮
 লীলায়ে ধৰিলা খেদি দেৱ নাৰায়ণ ।
 এৰাইবাক দোঙ্গা দোঙ্গি পাৰে পঞ্চজন্ম ॥
 দেখি ছয়ো হাতে আটিলন্ত বড় চৌটে ।
 পীড়া পায়৷ কধিৰ ছাদিল দৈত্যগোটে ॥ ২১৬৯
 ধৰি জীৱন্ততে তাৰ আন্ত দুই চাইল ।
 গুৰুৰ পুত্ৰক তাত বিচাৰি নপাইল ॥
 শৰীৰৰ শঙ্খ তাৰ লৈলন্ত পখালি ।
 পৰিৱৰ্ত্তি বথত চৰিলা বনমালী ॥ ২১৭০
 বথ বেগে গৈয়া লৰি পাচে বামহৰি ।
 প্ৰবেশিলা সঞ্জমণি যমৰ নগৰী ॥
 পূৰি পঞ্চজন্ম শঙ্খ কেশৱে ফুঙ্কিলা ।
 শঙ্খৰ শৱদে দশোদিশক পূৰিলা ॥ ২১৭১
 কম্পিল হৃদয় জগতৰ যত প্ৰজা ।
 শঙ্খ ধ্বনি শুনি জানিলন্ত যমৰাজা ॥
 আমাৰ থানক আসিলন্ত দেৱ হৰি ।
 আগ বাঢ়ি গৈলা লৰি পাগু অৰ্ঘ ধৰি ॥ ২১৭২
 কৃষ্ণক দূৰতে দেখি পৰি দগুৱতে ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ ৰড়িয়া প্ৰণামি প্ৰথমতে ॥
 ধুৱাইলা চৰণ দুইবো কৰি বহুমান ।
 পাদোদকে সকুটুশ্বে কৰিলন্ত স্নান ॥ ২১৭৩
 কৃষ্ণ দৰশনে ছদি আনন্দে নধৰে ।
 মধুপৰ্ক পাগু অৰ্ঘ দিলন্ত সাদৰে ॥
 গন্ধে পুষ্প ধূপে দীপে পৰম ভকতি ।
 কৰিলন্ত পূজা যমে যাৱত শকতি ॥ ২১৭৪
 সমস্ত প্ৰাণীৰ যিটো আছা হৃদয়ত ।
 হেন ঈশ্বৰক পায়৷ প্ৰত্যক্কে আগত ॥
 কৰি কবঘোড়ে যমে বুলিলন্ত ভূতি ।
 আজিহে পৰম মোৰ মিলিল সুকৃতি ॥ ২১৭৫

জগত তাৰণ ইটো তোমাৰ চৰণ ।
 কোন পুণ্যে আসিলা কৰাইলা দৰশন ॥
 ধ্যানতো নপাৰে চিন্তি যোগীজনে যাক ।
 হেন প্ৰভু দিলা দেখা আপুনি আমাক ॥ ২১৭৬
 সংসাৰ নিস্তাৰ কৰৈ যাৰ নাম গুণে ।
 লীলায় মনুষ্য চেষ্টা দেখাৱা আপুনে ॥
 পৰম ঈশ্বৰ বাখি ফুৰা ধৰ্ম্মসেতু ।
 ভৈলাহা বেকত জগতৰে মোক্ষ হেতু ॥ ২১৭৭
 হেৰা কৰো কৃষ্ণ কোটি শত নমস্কাৰ ।
 যৈতে তৈতে জন্ম কৰ্ম্ম মিলোক আমাৰ ॥
 থাকোক ভকতি মাত্ৰ তোমাৰ চৰণে ।
 এহিহে কাৰণে প্ৰভু পশিলো শৰণে ॥ ২১৭৮
 জানা মই তোমাৰ কিঙ্কৰ হৃষীকেশ ।
 কোন প্ৰয়োজন সাধো কৰিয়ে আদেশ ॥
 তুমি পাতি আছা ইটো দিয়া অধিকাৰ ।
 ধন জন জীৱ যত সকলে তোমাৰ ॥ ২১৭৯
 বুলিলা অনেক আৰো প্ৰবোধ বচন ।
 দিলন্ত উত্তৰ তাঙ্ক নাথ নাৰায়ণ ॥
 যিকার্যে আসিলো আমি শুনা ধৰ্ম্মৰাজ ।
 আনি আছা গুৰুপুত্ৰ তোমাৰ সমাজ ॥ ২১৮০
 আজ্ঞা পালা মোৰেসে তোমাৰ দোষ নাই ।
 দিয়া বিপ্ৰপুত্ৰক সত্বৰে যমৰায় ॥
 গুৰুক দিবাক লাগে দক্ষিণা আমাৰ ।
 শুনি যমে দিলা আনি বিপ্ৰৰ কুমাৰ ॥ ২১৮১
 বথে তুলি লৈয়া তাক ঘোৰাক ডকাই ।
 শীঘ্ৰে গুৰুগৃহ আসি পাইলা ছয়ো ভাই ॥
 য়তক পুত্ৰক দিলা দক্ষিণা গুৰুক ।
 দেখিয়া বিপ্ৰৰ মহা মিলিল উৎসুক ॥ ২১৮২
 ভাৰ্য্যায়ে সহিতে পাচে ধৰিলা পুত্ৰক ।
 হৰিষে বহুৱে ছয়ো নেত্ৰৰ লোকক ॥
 পুত্ৰ পাই ভৈলা বিপ্ৰ পৰম আছলাদ ।
 দেশ বাম-কৃষ্ণক অনেক আশীৰ্বাদ ॥ ২১৮৩

কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰে ইটো শুনা সৰ্ব্বজন ।
 দেখা কেন ভকত বৎসল নাৰায়ণ ॥
 নিজ কৰ্ম্মে মৰৈ হৰি তাকো দেখ্ত আনি ।
 কৃষ্ণক স্মৃঢ় ভাবে ভজা হেন জানি ॥ ২১৮৪
 পৰম স্নহদ হৰি জানি কৰা সেৱ ।
 মাধৱত পৰে জানা নাহি আন দেৱ ॥
 ভকতৰ একো ছিদ্ৰ নধৰন্ত হৰি ।
 দেখা দুৰাচাৰো গতি পাৰে যাক স্মৰি ॥ ২১৮৫
 দিলেক পুতনা তন মাৰিবাক মনে ।
 তাইকো জননীৰ গতি দিলা নাৰায়ণে ॥
 গিলিলেক অঘাস্ত্ৰে গোৰথ দামুৰি ।
 তাকো মোক্ষ দিলা নাথ নিল নিজপুৰী ॥ ২১৮৬
 ঘাতুক কংসক দিলা বৈকুণ্ঠত বাস ।
 কুজীক কৰিলা ঋজু জগত নিবাস ॥
 নবাচন্ত প্ৰভু জাতি পাপী পুণ্যৱন্ত ।
 স্মৰণ মাত্ৰকে তুষ্টি হোন্ত ভগৱন্ত ॥ ২১৮৭
 মহা মুনি ধ্যানতো নপান্ত যিটো গতি ।
 কামভাৱে গোপী তাক পাইলন্ত সম্প্ৰতি ॥
 শত্ৰু বুদ্ধি চিন্তি পাইল ৰাজা নিৰন্তৰ ।
 অতৰ্ক মহিমা দেখা হৰি স্মৰণৰ ॥ ২১৮৮
 হেন জানি হৰিৰ নামত কৰা ৰতি ।
 অথিৰ জীৱন কৈত যায় নাই থিতি ॥
 পুত্ৰ দাৰা ধন জন মৰিলে নাপাই ।
 সপোনৰ নিধি যেন জাগিলে হৰাই ॥ ২১৮৯
 কলিযুগ ভাৰতবৰ্ষিষ হৰিনাম ।
 দেৱৰো দুৰ্লভ নৰতনু অনুপাম ॥
 চাৰিৰ সংযোগ কোটি কল্পতো নাপাই ।
 সপোনৰ নিধি যেন জাগিলে হৰাই ॥ ২১৯০
 কেতিয়ক পৰা কালে ধৰিলেক গ্ৰাস ।
 আপুনাক আপুনি নকৰা সৰ্বনাশ ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে ইশে নিজ কাম ।
 পাপৰ ভাণ্ডাৰ পোলা বোলা ৰাম ৰাম ॥ ২১৯১

সান্দীপনি মুনিক পুত্ৰদান কৰি ৰাম-কৃষ্ণৰ মধুৰালৈ

আগমন

তুলভী

ছনাই দামোদৰে গুৰুক বোলন্ত
 মোত নকৰিবা লাজ ।
 আৰ কিবা লাগে বুলিয়ো সম্বৰে
 সাধিবো সকলে কাজ ॥
 তুমি গুৰু মোৰ পৰম দেৱতা
 পঢ়াইলা শাস্ত্ৰ সমস্ত ।
 শুনি সান্দীপনি দিলা আশীৰ্ব্বাদ
 আনন্দে তুলিয়া হন্ত ॥ ২১৯২
 ধন্ত ৰাম-কৃষ্ণ স্মৰাৰ্থক শিষ্য
 কোন আছে তুমি বিনা ।
 গুৰু ঋণ মানে সবোয়ো স্তম্ভিলা
 সকলে পাইলো দক্ষিণা ॥
 যতক পুত্ৰক দেখিলো ছনাই
 তোমৰা দুইৰ প্ৰসাদে ।
 তোমৰা দুইহান কিৰীটি থাকোক
 মোৰ ইটো আশীৰ্ব্বাদে ॥ ২১৯৩
 চলিয়ো গৃহক একোয়ে নালাগে
 মহা তুষ্টি ভৈলো আমি ।
 অনুমতি পাই পাচে ছয়ো ভাই
 গুৰুক গৈলা প্ৰণামি ॥
 ৰথত চৰিয়া আনন্দে লৰিলা
 ৰাম-কৃষ্ণ ছয়ো ভাই ।
 প্ৰজাৰ হৰিষে অমৃত বৰিষে
 দুইবো ৰূপ চাই চাই ॥ ২১৯৪
 দেখন্তে দীপতি নৰণ্ডে তৃপতি
 নভাসন্ত লোকে আন ।
 বায়ু সম বেগে পাইলা ৰাম-কৃষ্ণ
 মধুৰাৰ স্নান ॥

শ্ৰীমদভয় শাক্যগুৰু

মেঘে যেন গাঁজৈ বথ চক্ৰ ঘোষ
 পূবিলন্ত শঙ্খ ধ্বনি ।
 আসিলন্ত বাম কৃষ্ণ দুই ভাই
 ভৈল সবে জনা জনি ॥ ২১৯৫
 মথুৰাৰ প্ৰজা লবিল উভতি
 কৰিয়া আতি উৎসৱ ।
 গৈলা আগবাঢ়ি বহুদেৱ আদি
 যতেক বন্ধু বান্ধৱ ॥
 বিস্তৰ দিৱস কৃষ্ণক নেদেখি
 আছিল মৃতক প্ৰায় ।
 আনন্দ মূৰ্ত্তিক দেখি জীলে যেন
 হৰাইবাৰ নিধি পাই ॥ ২১৯৬
 পিতৃক দেখিয়া দূৰতে বথৰ
 নামিলন্ত কৃষ্ণ-বাম ।
 অনেক সাদৰে প্ৰদক্ষিণে দুয়ো
 কৰিলা পৰি প্ৰণাম ॥
 বহুদেৱে দুইকো বুকত সৱটি
 কান্দিল আনন্দে আতি ।
 পুলকিত তনু লোতক বহয়
 থাকিলা মোনে নমাতি ॥ ২১৯৭
 আনো জ্ঞাতিসবে বাম মাধৱক
 কৰিলন্ত বহু মান ।
 কৃষ্ণ মুখ পদ্ম দেখি স্মৃথী ভৈলা
 জুৰাইল সবাবো প্ৰাণ ॥
 চিত হৰিষিত তনু ৰোমাঞ্চিত
 লোতক বহুস্তে যায় ।
 মথুৰাবাসীৰ কৃষ্ণমুখ দেখি
 আনন্দৰ সীমা নাই ॥ ২১৯৮
 ফুৰৈ শঙ্খ ভেৰী তৱল কাহাল
 বাৱৈ বীৰ ঢাক ঢোল ।
 জয় জয় কৃষ্ণ বুলিয়া জোকাব
 প্ৰজাব আনন্দ বোল ॥

থাক যেন যোগ্য কৰিলা গোঁৱৰ
 মাধৱ-বামে আশেষ ।
 অনেক উৎসৱে পাচে মথুৰাত
 দোভায়ো ভৈলা প্ৰবেশ ॥ ২১৯৯
 যতেক নাগৰী নাৰী চিৰকালে
 দেখিয়া বাম-মাধৱ ।
 এৰাইলা বিবহ তাপ পুনৰপি
 মিলিল মনে উৎসৱ ॥
 দিনান্তত যেন চন্দ্ৰ দৰশনে
 শৰীৰ শীতল হুই ।
 মোহন মূৰ্ত্তিক চাই নাৰীসবে
 শাৰী শাৰী উৰ্দ্ধ মুই ॥ ২২০০
 কৃষ্ণ মুখ পদ্ম মধু পিঠৈ যেন
 নয়ন ভ্ৰমৰ ভৰি ।
 দ্ৰৱ ভৈল চিত তনু ৰোমাঞ্চিত
 লোতক পঠৈ নিৰাৰি ॥
 ৰূপ দেখি ভোল নাহি মাত বোল
 চিত্ৰৰ যেন পুতলি ।
 লোকৰ আনন্দ বঢ়াই যচুৰায়
 লীলা কৰি যান্ত চলি ॥ ২২০১
 গমন গম্ভীৰে বত্ৰৰ মন্দিৰে
 প্ৰবেশিলা কৃষ্ণ-বাম ।
 অনেক আদৰে মাতৃৰ চৰণে
 কৰিলা পৰি প্ৰণাম ॥
 দৈৱকী ৰোহিণী ধৰি দো সতিনী
 পুত্ৰ দুইৰ গলে বান্ধি ।
 শৰীৰক সবে হৰিষ লোতকে
 তিয়াইলা আনন্দে কান্দি ॥ ২২০২
 আতি চিৰকালে দেখা দেখি হুই
 সৱটি আছিল বুক ।
 তনু মন প্ৰাণ সবেয়ো জুৰাইল
 বোলন্ত আতি উৎসৱে ॥

দেখিবার নতু পলাই হাবিয়াসে
 থাকিবে নাপাইলো চাই ।
 এত দিন কৈত আমাক এৰিয়া
 আছিলো প্ৰাণ পুতাই ॥ ২২০৩
 অনন্তৰে বাম মাধৰে প্ৰবোধ
 কৰিলা মারক মাতি ।
 বৈকুণ্ঠৰ স্মৃথ গৃহতে মিলিল
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে আতি ॥
 খণ্ডিল লামাট যতেক দুৰ্গতি
 দুখ সেহি দিন হন্তে ।
 মনৰ আনন্দ সদায় নুগুটৈ
 পুত্ৰৰ মুখ দেখন্তে ॥ ২২০৪
 আনো যত জন বঞ্জিলা সবাকো
 বাম-কৃষ্ণে বুলি মাতি ।
 স্বৰ্গতো অধিক দেখিয় আনন্দ
 মথুৰাত দিনে বাতি ॥
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে দুখ দূৰ ভৈল
 নাই উপসৰ্গ বোগ ।
 ঘৰে ঘৰে ভৈল অচলা সম্পত্তি
 ইন্দ্রতো অধিক ভোগ ॥ ২২০৫

হৰি

শুনিয়োক সৰ্বলোক কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ইটো
 বিচাৰি কথার লৱা সীমা ।
 বৈকুণ্ঠৰ কৃষ্ণ যিটো তাহাৰ হাততে পাইলো
 ভকতিৰ কি কৈবো মহিমা ॥
 জানা কংস শত্ৰু যেন তাৰ পিতৃ উগ্ৰসেন
 তাকো বাজা পাতিলা পাটত ।
 ভকতিতে বশু হুই বোলন্ত কিঙ্কৰ মই
 কৰষোবে তাহাৰ আগত ॥ ২২০৬

বনচৰী অনাচাৰী যতেক গোপৰ নাৰী
 কামভাৱে ভঞ্জিল কৃষ্ণক ।
 অনেক আনন্দ কৰি স্মৃথে সংসাৰক ভৰি
 পাইলো সবে সিয়ো বৈকুণ্ঠক ॥
 কুজী কংসৰায়ৰ দাসী তাইৰো গৃহে পশি আসি
 পুৰিলা মাধৰে মনোৱধ ।
 বুজিবাহা আৰ মন্ম নচাৱে আচাৰ ধৰ্ম্ম
 কিনো হৰি ভকতিৰ পথ ॥ ২২০৭
 যিটো নিতে শুদ্ধভাৱে হৰি গুণ-নাম গাৱে
 কৃষ্ণ ৰূপ ধৰি হৃদয়ত ।
 সিটো ভাগ্যৱন্ত নৰে জগত পৱিত্ৰ কৰে
 কি কহিবো তাহাৰ মহত ॥
 অনুক্ষণে হৰি স্মৰে নেত্ৰৰ লোতক ঝৰে
 বোমাঙ্কিত হৰিকথা শুনি ।
 জানিবা কৃষ্ণৰ দায়া তাক নিতে তেজৈ মায়া
 ভৈল সিটো ঈশ্বৰ আপুনি ॥ ২২০৮
 সমস্ত শাস্ত্ৰৰ সাৰ ভকতিত পৰে আৰ
 সংসাৰত নাহি নিস্তাৰক ।
 জানি এৰা আন মতি ভকতিত কৰা বতি
 ইফঁদেৰ ধৰিয়ো কৃষ্ণক ॥
 ইহেন মনুষ্য তনু কোটি কল্পো নাপায় পুহু
 ইসে যোগ্য কৃষ্ণৰ সেৱাত ।
 নেনা আয়ু আলে জালে কেতিক্ষণ ধৰে কালে
 অত্ৰাপি চেতন নাই গাত ॥ ২২০৯
 জাণ্টে হুয়ো সান্ন্যাস যাবে নতু যায় প্ৰাণ
 হৰিনাম ধৰা গলে বাঙ্কি ।
 একান্ত আতুৰ ভৈলে ঘোৰ পবলোক সৈলে
 আকে লাগি মৰিবাহা কান্দি ॥
 যেন বন্ধৰীপ পাই আসে হুধা হাত লৈই
 পাচত থাকুৰি মৰৈ হিয়া ।
 জানিয়া আলাস এৰা একান্ত ভকতি ধৰা
 কৃষ্ণৰ চৰনে চিত্ত হিয়া ॥ ২২১০

নমো নমো কৃষ্ণদেৱ চৰণত কৰো সের
 দগুৱতে পৰি শতবাৰ ।
 যাহাৰ স্মৰণে আতি শুদ্ধ হ'ৱৈ অস্ত্যজাতি
 যাৰ নামে পাপীয়ো নিস্তাৰ ॥
 সমস্ত শাস্ত্ৰৰ মজ্জা পৰম ধৰ্ম্মৰ ৰাজা
 যাহাৰ পৱিত্ৰ গুণ-নাম ।
 হেনয় কৃষ্ণৰ ভৃত্য শঙ্কৰে ৰচিল গীত
 নিবস্তবে বোলা ৰাম ৰাম ॥ ২২১১

শ্রীকৃষ্ণৰ দ্বাৰা উদ্ধৱক ব্ৰজলৈ প্ৰেৰণ

পদ

জয় জগন্নাথ নাৰায়ণ নিৰঞ্জন ।
 জয় দামোদৰ দেৱ দৈৱকীন্দন ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে কৰি নতি বাৰ শত ।
 শঙ্কৰে ৰচিলা কথা মহা ভাগৱত ॥ ২২১২
 শুনা সৰ্ব্বজনে গোপী উদ্ধৱ সম্বাদ ।
 কোটি জনমৰো কৰি পাতক উচ্ছাদ ॥
 নাই ধৰ্ম্ম কৃষ্ণকথা শ্ৰৱণত পৰে ।
 যাক শুনি মহা মহা পাপীয়ো নিস্তবে ॥ ২২১৩
 গোকুলৰ হস্তে হৰি আসি মথুৰাক ।
 বঙ্গ মধ্যে বধি কংস দুৰ্জ্জন ৰাজাক ॥
 পিতৃৰ মাতৃৰ পাচে ছুড়িলা বন্ধন ।
 কৈলা উগ্ৰসেনক নৃপতি নাৰায়ণ ॥ ২২১৪
 সান্দীপনি গুৰু গৃহে পঢ়িলা শাস্ত্ৰক ।
 গুৰুক দক্ষিণা দিলা মৃতক পুত্ৰক ॥
 বামে সন্ম মথুৰাক পুনৰপি আসি ।
 আছন্ত আনন্দে যত্নকুলক প্ৰকাশি ॥ ২২১৫
 শুক নিগদতি শুনিলোক পৰীক্ষিত ।
 পাতকৰ যত্নমৃত কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰে ॥
 যেহি দিনা দামোদৰে ছাড়িলা গোকুল ।
 সেহি দিনা ধৰি গোপী সমস্তে আকুল ॥ ২২১৬

কৃষ্ণৰ বিবহ তাপে আতি তনু তাৰে ।
 নাই আন বাক্যকৃষ্ণ গুণ মাত্ৰ গাৰে ॥
 কৃষ্ণ বিনে নাযায় আন বিষয়ক মতি ।
 কৃষ্ণক স্মৰন্তে আঁসৈ ক্ৰন্দন উভতি ॥ ২২১৭
 য়েবে গোপীসকলে বংশীৰ শুনৈ ৰায় ।
 কৃষ্ণক স্মৰি মহা মৰ্শে দহে গায় ॥
 গো-বৎসক দেখন্তে লোতক পৰে ৰাৰি ।
 কাঁন্দৈ মকমকি মনে মাধৱক স্মৰি ॥ ২২১৮
 ধ্বজ বজ্ৰ অক্ষুশে অক্ষিত খোজ যত ।
 কদাচিত দেখে বৃন্দাবন প্ৰদেশত ॥
 শৰীৰত অগ্নি লাগি প্ৰাণ যায় ফুটি ।
 হা কৃষ্ণ বুলিয়া খোজতে পাৰৈ লুটি ॥ ২২১৯
 আনিবাক যায় জল যতক গুৱালী ।
 দেখে গৈয়া যমুনাৰ স্নকোমল বালি ॥
 প্ৰাণনাথ এৰে ঐত খেলাইলোহো খেড়ি ।
 হা কৃষ্ণ বুলি তৈতে পৰি পাৰৈ গেৰি ॥ ২২২০
 দিনগোট যায় যুগ সহস্ৰ সমান ।
 সৰ্ব্বদায়ে গোবিন্দত অপিলেক প্ৰাণ ॥
 দেখিবো কমল নেত্ৰ আসিবন্ত হৰি ।
 আশাতেসে আছো কথমপি প্ৰাণ ধৰি ॥ ২২২১
 কৃষ্ণ বিনে যেন ভৈল গোপীৰ অৱস্থা ।
 ভকতৰ বান্ধৱ মাধৱে শুনে কথা ॥
 নসহে হৃদয় দুখে মনে গুণিলন্ত ।
 কিমতে কৰাইবো আবে গোপিকাক শাস্ত ॥ ২২২২
 কোন জনে সাধিবে বহস্য ইটো কাজ ।
 ই কথাক আনত কহন্তে আছে লাজ ॥
 হেন মনে গুণি হৰি আছন্ত আপুনি ।
 পৰম ভকত উদ্ধৱক পাইলা গুণি ॥ ২২২৩
 বহস্য ধানক লাগি তাক মাতি আনি ।
 হাতত ধৰিয়া হাতে বুলিলন্ত বাণী ॥
 মথুৰাপুৰীত সিটো বৃষ্ণিবংশ মাজে ।
 নাই মোৰ সখী মুখ্য মন্ত্ৰী ভূমি বাজে ॥ ২২২৪

শিষ্য বৃহস্পতিৰ বুদ্ধিত নাহি তুল ।
 মোহোৰ বচনে চলা এখনে গোকুল ॥
 পোষ্টা পিতা মাতা সিটো নন্দ যশোদাৰ ।
 সাধা গৈয়া সখী ভূমি শ্ৰীতি তাসম্বাৰ ॥ ২২২৫
 মোহোৰ বিয়োগে দুখে গোপীগণ যত ।
 ছাট্‌ই প্ৰাণ নাই কাৰো চেতন গারত ॥
 বচন সন্দেশে তাসম্বাক কৰা শান্ত ।
 নেদেখেো তোমাত পৰে ভকত একান্ত ॥ ২২২৬
 হেনবা বুলিবা পৰ গোপিকাসকল ।
 তাসম্বাক শান্ত কৰিবাৰ কোন ফল ॥
 সিটো গোপীসব মোৰ প্ৰাণতো অধিক ।
 শুনা সখি তাসম্বাৰ প্ৰেম ভকতিক ॥ ২২২৭
 মই বিনে গোপীসবে নিচিন্তয় আন ।
 সমস্তে গোপীৰে জানা মইসে মোক্ষ প্ৰাণ ॥
 মোৰ অৰ্থে এৰিলে গৃহৰ যত স্নখ ।
 পতি পুত্ৰ বিষয়কো দেখে মহা দুখ ॥ ২২২৮
 মোকেসে বল্লভ প্ৰিয় আত্মা বুলি মানে ।
 মোকে মাত্ৰ স্মৰে মনে একোৱে নাজানে ॥
 মোৰ অৰ্থে লোক ধৰ্ম্ম ছাড়িলা বিষয় ।
 সিজনক দেওঁ মোৰ ঐশ্বৰ্য্য নিশ্চয় ॥ ২২২৯
 শুনিয়ে উদ্ধৱ যেন দুখ গোপিকাৰ ।
 মই সখি মুখ্য প্ৰিয়তম তাসম্বাৰ ॥
 আইলো মধুপুৰী মোক দেখিতে নাপাৰে ।
 মোহোৰ বিবহ তাপে আতি তনু তাৰে ॥ ২২৩০
 পৰম বিহ্বল ভাৱে মোৰ গুণ গাই ।
 ক্ষেণে ক্ষেণে শ্লোক মাত্ৰ স্মৰি মুৰ্ছা যায় ॥
 গোপীসবে ৰাধি আছে যিকাৰণে প্ৰাণ ।
 বাহুৱ উদ্ধৱ শুনা তাহাৰ নিদান ॥ ২২৩১
 যিকালত আইলো মই মথুৰাপুৰীক ।
 ৰাতিয়া প্ৰবোধ দিলো সমস্তে গোপীক ॥
 মোৰ পদে সখীসব নুহিবা আকুল ।
 পৰিবৰ্ত্তি অল্পকালে আসিবো গোকুল ॥ ২২৩২

মোৰ বাক্যে গোপীসব আছে আশা কৰি ।
 আসিলন্তে পৰা পুনৰপি প্ৰাণ হৰি ॥
 মোৰ গুণ-নাম বিনে আন কথা নাই ।
 মোত প্ৰাণ স্থম্পি গোপী জীৱে সমুদায় ॥ ২২৩৩
 যদি নিজ দেহাত আছিল হস্তে চিত ।
 মৰিলয় হস্তে পুৰি বিবহ বহিত ॥
 আছে চিত যিহেতু আনাত তাসম্বাৰ ।
 তাতেসে বহিছে প্ৰাণ সবে গোপিকাৰ ॥ ২২৩৪
 প্ৰাণতো অধিক মোৰ সিটো গোপীচয় ।
 তাসম্বাৰ দুখে আৰ নমহে হৃদয় ॥
 হেন জানি সত্বেৰে চলিয়ে গোপপুৰ ।
 বচন সন্দেশ কৈয়া কৰা দুখ দূৰ ॥ ২২৩৫
 শুক নিগদতি ৰাজা শুনা আত পৰে ।
 য়েবে হেন আদেশ কৰিলা দামোদৰে ॥
 কৃষ্ণ বাক্য সন্দেশক লৈলন্ত গৌৰৱে ।
 কৃতাঞ্জলি হুয়া পাছে উঠিলা উদ্ধৱে ॥ ২২৩৬
 মাধৱক অনেক বুলিলা তুতি বাক ।
 তোমাৰ পাৱত স্থম্পি আছে আপুনাৰ ॥
 হেন জানা নাথ মই তয়ু নিজ স্ত্য ।
 কিনো ভাগ্য মোহোৰ কৰিবো প্ৰভুকৃত্য ॥ ২২৩৭
 কৰিলা সাদৰে প্ৰদক্ষিণ বাৰ সাত ।
 প্ৰণামিলা যোৰহাতে কৰি প্ৰণিপাত ॥
 মাথিলা মাথাত তুলি কৃষ্ণ পদ ধূলি ।
 পাছ ভৰি লৰি তৈলা জয় কৃষ্ণ বুলি ॥ ২২৩৮
 হৃদয় পদ্মত ধৰি কৃষ্ণৰ চৰণ ।
 মুখে মাধৱৰ নাম কৰিয়া কীৰ্ত্তন ॥
 স্বৰ্ণে ৰচিত বখে চৰি মহামতি ।
 উদ্ধৱ মহন্ত গৈলা গোকুলক প্ৰতি ॥ ২২৩৯
 অসংখ্য গকৰ পদ ধূলিচ্ছৱ পথ ।
 নাকলিলা একো গোপী উদ্ধৱৰ বথ ॥
 সিহেতু সিদিনা পাইলা নন্দৰ মন্দিৰ ।
 দেখিলা অদ্বুত শ্ৰীক গোপব পুৰীৰ ॥ ২২৪০

অসংখ্যাত ঋতুমতি গাই আছে যত ।
 তাৰে অৰ্থে যুজ্জ্বলি বৃষে কামে হয় মত্ত ॥
 বৃষৰ নাদৰ আতি শব্দ ততুলে ।
 দেখিয় নাদ যেন তেজয় গোকুলে ॥ ২২৪১
 ধাৰৈ নিজ বাচকক ওসাবৰ ভৰে ।
 হেম ধেনুসব স্তশোভিত নিবস্তবে ॥
 অসংখ্য ধৱল বৎস ডেৱ পাৰে ছনি ।
 ঘৰে ঘৰে শব্দ দোহন বংশীধ্বনি ॥ ২২৪২
 এৰ নেৰ লোঁ থোঁ লোকৰ আবার ।
 মথে দধি তাৰ ধ্বনি শুনন্ত উদ্ধৱ ॥
 দিব্যবস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে হয় স্তম্ভিত ।
 গাৱে গোপ-গোপী গোবিন্দৰ গুণ-গীত ॥ ২২৪৩
 উপজয় প্ৰেম কাৰো বোমাঞ্চ শৰীৰ ।
 ধাৰায়ৈ শ্ৰৱন্তে আছে নয়নৰ নীৰ ॥
 কৃষ্ণক মনত আলিঙ্গিয়া পাৱে শ্ৰীতি ।
 দেৱ বিজ্ঞ পিতৃ কতো অৰ্চন্ত অধিতি ॥ ২২৪৪
 জ্বলৈ যাত প্ৰদীপ পঙ্কতি প্ৰতিনিতি ।
 অগক ধূপৰ ধূম্ৰে আতি স্তবাসিত ॥
 বহুবিধ স্তগন্ধ কুসুমসৰ বাসৈ ।
 হেন লাগে গৃহসব গোকুলে প্ৰকাশৈ ॥ ২২৪৫
 চৌভিত্তি পুষ্ণিত বনে পক্ষীৰ আৰাৱে ।
 গুঞ্জৰে ভ্ৰমৰে মধুপানে মত্তভাৱে ॥
 কমল বনত মত্ত বাজহংস চৰে ।
 দেখি যেন সাক্ষাতে গোকুলে নাদ কৰে ॥ ২২৪৬
 হেন গোকুলক চাই পৰম উৎসৱে ।
 নন্দৰ দ্বাৰক গৈয়া পাইলন্ত উদ্ধৱে ॥
 কৃষ্ণৰ পৰম প্ৰিয় আইল অনুচৰ ।
 শূনি নন্দে আনন্দতে বজাইলা গৃহৰ ॥ ২২৪৭
 উদ্ধৱক পাই প্ৰেমে আলিঙ্গিলা ধৰি ।
 আতি প্ৰেমে নেত্ৰে লোভক পৰে ঋষি ॥
 মাতিবে নপাবি প্ৰেমে আছি অনন্তৰে ।
 গৃহ প্ৰৱেশাইলা নিয়া পৰম সাদৰে ॥ ২২৪৮

এহিজন বাসুদেৱ হেন বুদ্ধি কৰি ।
 সৰ্বাক্ষৰে উদ্ধৱক অৰ্চিলা সাদৰি ॥
 পৰমাত্ম পঞ্চায়তে ভোজন কৰাই ।
 বিচিত্ৰ খাটত তুলি দিলন্ত বিচাই ॥ ২২৪৯
 তাতে বসি ভুঞ্জিলন্ত কৰ্পূৰ তাম্বুল ।
 বৈষ্ণৱক পায় নন্দে আনন্দে আকুল ॥
 মৰ্দ্দিল স্বহস্তে উদ্ধৱৰ দুই পাৱ ।
 গত শ্ৰম দেখি পাচে আতি শ্ৰীতি ভাৱ ॥ ২২৫০
 পুছিলো কুশল বাৰ্তা উদ্ধৱত নন্দ ।
 তোমাক দেখিলো কিনো পৰম আনন্দ ॥
 যাদৱ বংশৰ বাপ কহিয়ে কল্যাণ ।
 শূনা হৰিকথা ইটো অমৃত সমান ॥ ২২৫১
 ইসে তবাইবেক স্নেহে ঘোৰ সংসাৰত ।
 চাৰিয়ে বেদৰ জানা এহিসে সম্মত ॥
 হৰি বিমুখৰ নাহি কহিতো কল্যাণ ।
 কোটি কোটি জন্ম যাতনাতে যায় প্ৰাণ ॥ ২২৫২
 হেন জানি দিয়া হৰি চৰণত চিত ।
 আতপৰে গতি আৰ নাহিকে কলিত ॥
 মনুষ্য হুইবাৰ জানা এহিমনে কাম ।
 শঙ্কৰে বচিলা ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২২৫৩

নন্দ আদিক উদ্ধৱৰ সাস্তনা দান

দুলভী

যাদৱ বংশৰ কল্যাণ কথাক
 উদ্ধৱ কৈয়ো সত্তৰে ।
 পত্নী স্তত সমে কুশলে আছন্ত
 সখি বসুদেৱ মোৰে ॥
 ধৰ্ম্মশীল সাধু যত বহুবংশ
 তাহাৰ দ্ৰোহ আচৰি ।
 তৈলোহো আনন্দ সিটো পাপী কংস
 সৰ্বাক্ষৰে গৈল ঋষি ॥ ২২৫৪

প্রাণ মাধব বার্তা সোধো বাপ
 কহ মোত শীত্রে আতি ।
 শ্রেষ্ঠ বাম সমে কল্যাণে আছন্ত
 পালিয়া সমস্তে জ্ঞাতি ॥
 পিতৃ মাতৃ আমি সব ব্রজবাসী
 বৃন্দাবন গিবি গক ।
 মোহোব পালন বুলি কি স্মরন্ত
 কৃষ্ণ ভক্ত কল্পতক ॥ ২২৫৫
 বাবেক আমাক দেখিবাক লাগি
 আউৰ কি আসিবা হবি ।
 কৈমানি দেখিবো মুখ পদ্ম সিটো
 আমিসবে নেত্র ভবি ॥
 সিটো স্মনাসিকা হাস্ত দৰিশন
 স্মৰিতে দহে আতি ।
 এহি বুলি নন্দে লোতক জুৰায়
 থাকিলা তন্তি নমাতি ॥ ২২৫৬
 কতোক্ষণে পাচে মলটি লোতক
 কহে গদ গদ মাতে ।
 সিটো শ্রীকৃষ্ণ যেন প্রাণ-বন্ধু
 শুনিয়ো কহো তোমাতে ॥
 মথভঙ্গ খঙ্গে ইন্দ্রে ববিষিলা
 বাখিলন্ত তাতো হবি ।
 বন জুইত সবে পুৰি মবি যাওঁ
 আনিলা তাতো উদ্ধাৰি ॥ ২২৫৭
 অঘ বক কেশী কালিক ধেমুক
 অবিষ্ট ছুট দন্দুব ।
 চক্রবাত বংস পূতনা বাকসী
 ব্যোম নামে মহাস্ব ॥
 ইসব ছবন্ত যুত্মভয় হস্তে
 উদ্ধাৰিলা বাবে বাব ।
 হেন প্রাণ-কৃষ্ণ বিয়োগে বি ছখ
 শুনিয়ো এবে আমাব ॥ ২২৫৮

সিটো প্রাণ-কৃষ্ণ গোকুলে থাকিয়া
 কবিলা যিসব লীলা ।
 পূতনা শুধিলা শকট জাদিলা
 অর্জুনকো উভঞ্জিলা ॥
 কটাক্ষে নিবেধি আনন্দে হাসিয়া
 কবি প্রিয় সস্তাষণ ।
 সিসব স্মবি চিত ত্রয় ছই
 নপৰৈ কৰ্ম্মত মন ॥ ২২৫৯
 ই নদী যমুনা গিবি গোরক্ৰন
 বৃন্দাবন জীড়া স্থান ।
 অগ্ৰাপি কৃষ্ণব খোজ পবি আট্ঠে
 দেখো গৈয়া বিদ্যমান ॥
 ধ্বজ বজ্র যম পঙ্কজ অক্ষয়
 চিহ্ন আট্ঠে পবি পবি ।
 প্রাণ যায় ফুটি কৃষ্ণময় দেখি
 তথাতে ফুৰো বাগবি ॥ ২২৬০
 বাম-কৃষ্ণ ছই দেৱতো উত্তম
 উদ্ধর মনে মানিলো ।
 তাব সংহিতে তৈলা অৱতাৰ
 গৰ্গৰ বাক্যে জানিলো ॥
 প্রত্যক প্রমাণ দেখিয়ো আশ্চৰ্য্য
 কৰ্ম্ম কৃষ্ণ দেৱতাৰ ।
 পশি মথুবাত চববতে মুণ্ড
 ছিঙিলা ছুট খোবাব ॥ ২২৬১
 তিনি তাল মান ঘোব ধনুধান
 বজ্রময় যম দণ্ড ।
 লীলায়ে টানিয়া মাজতে জাদিলা
 হস্তী যেন ইহু খণ্ড ॥
 অবুত হস্তীৰ বলয় মন্ত
 মাতঙ্গ কংস নৃপক ।
 পবম লীলায়ে বধিলা কিমতে
 মাৰিলা দিহে বৃগক ॥ ২২৬২

সাত ববিষব শিশু কৃষ্ণ বাপে
 ধবিলা তুলি মন্দব ।
 যেন বেঙ্গছতা ছরালে ধবস্তে
 নলাগে কিছো ভাগব ॥
 প্রাণ মাধব কতেক মহিমা
 কহিবো বক্ষু উদ্ধর ।
 দেব অস্তবক হেলে জিনি আছে
 যতেক দুষ্টি দানব ॥ ২২৬৩
 বলিষ্ঠ অৰিষ্টি অঘ বক কেশী
 ধেনুক বৎস প্রলম্ব ।
 এহি গোকুলত লীলায়ে ঘাতিলা
 নভৈল কিছো বিলম্ব ॥
 হেন প্রাণ কৃষ্ণে ভৈলোহো বঞ্চিত
 তেজি গৈলা নাৰায়ণ ।
 এতেক বোলন্তে প্রেম উপজিল
 মজিল কৃষ্ণতে মন ॥ ২২৬৪
 কৃষ্ণ গুণ গণ স্মৰন্তে স্মৰন্তে
 দেখে মাত্র কৃষ্ণময় ।
 তনু পুলকিত কঠকো নিবোধি
 নেত্রব নীৰ জুবয় ॥
 পবম বিহ্বল ছয়া গোপরাজ
 থাকিলন্ত মোঁন ছই ।
 শুনা সভাসদ ভাগবত পদ
 সম্যকে পাপব জুই ॥ ২২৬৫
 নাহিটেক ভাগব স্মৰন্তে শুনন্তে
 অমৃতো সমান সুই ।
 স্মৰা দিনে বাতি পুণ্যব উদয়
 পাপব প্রলয় ছই ॥
 হবিব ভকতি এবি আন পথে
 কাহাৰো নাহি মুকুতি ।
 পবম বেদান্ত গীতা ভাগবত
 শাস্ত্রব এহি যুগুতি ॥ ২২৬৬

জ্ঞানে অসহায় ভয় আঁছে আতি
 কৰ্মত বিন্মি বিস্তব ।
 পবম ভকতি পথত আপুনি
 সহায় হোস্তু ঈশ্বব ॥
 হেন জানি যত্নে আলাস এৰিয়া
 গলে বান্ধা হৰিনাম ।
 কৃষ্ণব কিঙ্কবে বচিল শঙ্কবে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২২৬৭

পদ

শুক নিগদতি শুনিয়েক বাজা পাচে ।
 যশোদা স্তন্দরী স্বামী কাছে বসি আছে ॥
 বর্ণাইলন্ত নন্দো গোবিন্দব গুণ গণ ।
 তাক শুনি স্নেহে আতি স্রবে দুয়ো তন ॥ ২২৬৮
 ধাৰায়ে বহরে দুয়ো নেত্রব লোকক ।
 কৰিলা বিলাপ স্মৰি মাধব পুত্রক ॥
 হা কৃষ্ণ বাপ মোব গৈলে পরিহরি ।
 সিটো মুখ নেদেখিয়া জীওঁ কেন কৰি ॥ ২২৬৯
 মোব জীৱ ধন পুত্র নাহিকৈ অঙ্গনে ।
 ভৈলো অনাথিতি সিটো পুত্র অবিহনে ॥
 শূন্য ভৈল বৃন্দাবন গোকুল আমাৰ ।
 কৃষ্ণ সূর্য্য বিনে দেখো দিনতে আন্ধাৰ ॥ ২২৭০
 ইটো ধন গোধনক সাঞ্জে কাব তবে ।
 কমললোচন পুত্র নাই মোব ঘবে ॥
 মোক আই বুলি কোনে লগাইবেক মাত ।
 ইহাকেসে স্মৰন্তে অগ্নি লাগৈ গাত ॥ ২২৭১
 বৃন্দাবন কালিন্দীক দেখি ফুটে প্রাণ ।
 সিটো প্রাণ কৃষ্ণব এহিসে ক্রীড়া স্থান ॥
 আতিশয় পোটে বুক দেখি ধেমুগণ ।
 আকে চবাই কুৰাইলন্ত কমললোচন ॥ ২২৭২

ভৈল গৃহ অগ্নি না গোবিন্দ বিনে বন ।
 একো গৃহকৃত্যত নপৰৈ মোৰ মন ॥
 ইহাতেসে অধিকে হৃদয় কৰৈ তাপ ।
 উলটিয়া শুদ্ধি নকৰিলা কৃষ্ণ বাপ ॥ ২২৭৩
 কোন অপবাধে পুত্ৰ গৈলে পৰিহৰি ।
 আশাতেসে আছো কথমপি প্ৰাণ ধৰি ॥
 মই বোলো প্ৰাণ পুত্ৰ আসিলন্তু পৰা ।
 আবেসে জানিলো মই জীৱন্তুতে মৰা ॥ ২২৭৪
 হৰি হৰি প্ৰাণ পুত্ৰ কুলৰ নন্দন ।
 এহি বুলি মকমকি কৰন্তু ক্ৰন্দন ॥
 কৃষ্ণক স্মৰন্তে আতি লোতক ঝৰয় ।
 মৌন ছয়া থাকিলন্তু দেখি কৃষ্ণময় ॥ ২২৭৫
 উপজয় প্ৰেম পুলকিত সৰ্বগাৰ ।
 নন্দ যশোদাৰ দেখি আতি প্ৰেমভাৰ ॥
 উদ্ধরে বোলন্তু ছয়া পৰম বিস্ময় ।
 অপ্ৰয়াসে পাইলা আৰা কিনো মহোদয় ॥ ২২৭৬
 ধ্যানতো নপাৰে যাক মহাজ্ঞানী লাগ ।
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণত এতমানে অনুৰাগ ॥
 হৰিসে সাদৰি দুইকো বুলিলা বচন ।
 জগতৰে পূজ্য ভৈলা তোৰা দুইজন ॥ ২২৭৭
 অখিল লোকৰ গুৰু প্ৰভু নাৰায়ণ ।
 তাহাস্তে একান্তে দুইবো নিমজিল মন ॥
 সংসাৰ তৰিলা তোৰা বোলো নিষ্ঠ বাণী ।
 বাম-কৃষ্ণ যেন তাক শুনা দুয়ো প্ৰাণী ॥ ২২৭৮
 পুৰুষ শক্তিত ঘিটো ইটো দৃষ্টি হই ।
 প্ৰধান পুৰুষ সেই বাম কৃষ্ণ দুই ॥
 এতেকেসে জগত জনক কৃষ্ণ বাম ।
 আনে উদৰতে কৰৈ জগতে বিশ্ৰাম ॥ ২২৭৯
 মায়াবলে নিৰ্ম্ময়া সমস্তে ভূতগণ ।
 তাতো প্ৰবেশিলা অন্তৰ্ঘ্যামী নাৰায়ণ ॥
 প্ৰৱৰ্ত্তাস্ত ভেদ বুদ্ধি জীৱ নিবন্তৰ ।
 এতেকে জানিবা কৃষ্ণ জগত ঈশ্বৰ ॥ ২২৮০

হেনবা বুলিবা কৃষ্ণ দৈৱকীতনয় ।
 আট্টে জন্ম কৰ্ম্ম তান মনুষ্যৰ নয় ॥
 ইটো শঙ্কা কদাচিতো নানিবা মনত ।
 শুনিয়েক ইটো কৃষ্ণ ৰূপৰ মহত ॥ ২২৮১
 এহি কৃষ্ণ ৰূপত বাবেক ঘিটো নৰে ।
 অন্তকালে ক্ষণিতকে মাত্ৰ মনে স্মৰে ॥
 এতেকে সমস্তে তাক এৰৈ কৰ্ম্মবন্ধে ।
 পৰম বৈষ্ণৱ জ্ঞান পাটৈ অপ্ৰৱন্ধে ॥ ২২৮২
 কৃষ্ণৰ সমান ৰূপ পাটৈ চতুৰ্ভুজ ।
 সদল জলদ শ্যাম শৰীৰ নীকজ ॥
 জলৈ পীতবস্ত্ৰে যেন মেঘত বিজুলী ।
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম কৰে ধৰে তুলি ॥ ২২৮৩
 কঙ্কণ কেয়ূৰ হৰি কিৰীটি উজ্বল ।
 মকৰ কুণ্ডল কৰ্ণে কৰৈ জল মল ॥
 গলে বনমালা জ্বলৈ আপাদ লম্বিত ।
 বস্ত্ৰৰ নুপুৰে পদ পঙ্কজ বঞ্জিত ॥ ২২৮৪
 মাধৱৰ পাৰিষদে বিমানত চৰি ।
 ততকালে বৈকুণ্ঠপুৰক যায় লৰি ॥
 এতেকে জানিবা কৃষ্ণ নোহন্ত মানুহ ।
 জগতৰে আত্মা এস্তে পৰম পুৰুষ ॥ ২২৮৫
 শুনিয়ে যশোদা কিয় নপৰৈ মনত ।
 প্ৰত্যক্ৰে দেখিছা তুমি কৃষ্ণৰ মহত ॥
 আতিশয় শিশু কৃষ্ণে ত্ৰিতয় মাসতে ।
 উভতাইলা শকটক চৰণ আঘাতে ॥ ২২৮৬
 পূতনা বান্ধসী দিল বিষ তন দান ।
 তন পানে কৃষ্ণে তাইবো শুধিলন্তু প্ৰাণ ॥
 চক্ৰবাত্তে তোমাৰ আগতে নিল হৰি ।
 তাৰো প্ৰাণ লৈলন্তু গলত চিপি ধৰি ॥ ২২৮৭
 মাটি খাইলে বুলি তুমি ধৰিলা হাতত ।
 বাইলা বেস্তে শিশু কৃষ্ণে তোমাৰ আগত ॥
 গৰ্ভতে দেখিলা তুমি ভূৱন চৈধ্যায় ।
 হেন কি কৃষ্ণক কৰা মনুষ্যৰ নয় ॥ ২২৮৮

ভাঙ্গিলা দধিৰ ভাণ্ড কৃষ্ণে শিলা হানি ।
 বান্ধিবে লাগিলা তুমি উড়ুখলে টানি ॥
 মেবাইবাক নোজোৰৈ গৃহৰ যত জৰী ।
 হেন কি কৃষ্ণক কৰা মনুষ্যৰ সৰি ॥ ২২৮৯
 উভাবিলা অক্ষুৰ্ণক টানি উড়ুখল ।
 কালিক দমিয়া হ্রদ কৰিলা নিশ্ৰল ॥
 পিলা বনায়িক দেখিলা বিঘমান ।
 অঘ বক বৎসৰো লীলায়ে লৈলা প্ৰাণ ॥ ২২৯০
 সাত বৰিষৰ শিশু আতি আড়ম্বৰে ।
 গিৰি গোরক্ষনক ধৰিলা বাম কৰে ॥
 ঘোৰ বৃষ্টি বাতত বাখিলা গোপপুৰ ।
 কৰিলন্ত লীলায়ে ইন্দ্রবো দৰ্পচূৰ ॥ ২২৯১
 প্ৰলম্ব অৰিষ্ট ধেনুকৰো লৈলা প্ৰাণ ।
 ভাঙ্গিল কংসৰ ধনু তিনি তালমান ॥
 চৰৰতে ধোবাব ছিগুলা মুণ্ড হৰি ।
 বাজপথে খেলন্ত কুজীক ঋজু কৰি ॥ ২২৯২
 মুষ্টিক চাণুৰ কেশী কংস কুৰলয় ।
 অযুত হস্তীৰ বলদেৱতো দুৰ্জয় ॥
 সবাকো পেলাইলা কৃষ্ণে কটাক্ষে সংহৰি ।
 যেন ক্ষুদ্ৰ হৰিণক প্ৰমত্ত কেশৰী ॥ ২২৯৩
 সান্দীপনি গুৰু গৃহে পঢ়িয়া শাস্ত্ৰক ।
 গুৰুক দক্ষিণা দিলা মৃতক পুত্ৰক ॥
 ইকি মনুষ্যৰ কৰ্ম দেখা বিঘমান ।
 এতেকে জানিবা কৃষ্ণ পুৰুষ প্ৰধান ॥ ২২৯৪
 পৰিপূৰ্ণ কাম কৃষ্ণ ত্ৰৈলোক্যৰ পতি ।
 কাৰণেৰে ধৰি আছা নৰৰ আকৃতি ॥
 তাস্তে উপজাইলা প্ৰেম ভকতি বিশেষ ।
 ভৈলা কৃতকৃত্য দুয়ো নাহিকে সন্দেহ ॥ ২২৯৫
 হে নন্দ যশোদা আমাৰ বাক্য ধৰা ।
 কৃষ্ণক দেখিতে দুয়ো খেদ পৰিহৰা ॥
 অল্পকালে ব্ৰজক আসিবা যত্নপতি ।
 পিতৃ মাতৃ তোৰা দুইবো সাধিবন্ত শ্ৰীতি ॥ ২২৯৬

স্মৰিয়ো গোপবাজ পুৰণি কথাক ।
 কৃষ্ণে সমে যিকালত গৈলা মথুৰাক ॥
 মহা বৈৰী কংসক মাৰিয়া বণ মাজে ।
 পাশ চাপি তোমাক বুলিলা যত্নবাজে ॥ ২২৯৭
 আগছয়া কৰা পিতৃ ব্ৰজক গমন ।
 আমি পাচে যাইবো স্বস্থ কৰি জ্ঞাতিগণ ॥
 সিটো বাক্য সাফলিবো দৈৱকীনন্দন ।
 দেখিবা কৃষ্ণক আউৰ নকৰা ক্ৰন্দন ॥ ২২৯৮
 তোৰা পিতৃ মাতৃক সততে স্মৰন্ত ।
 অল্পকালে গোকুলে আসিবা ভগৱন্ত ॥
 জানিবা যশোদা নন্দ দূৰ কৰা খেদ ।
 দুইহন্তৰো তথাপি লোতক নাহি ছেদ ॥ ২২৯৯
 কৃষ্ণৰ বিবহ তাপে আতি দেহা দহে ।
 উক্ৰে দেখন্তে কাল বিলম্ব নসহে ॥
 বুলিবে লাগিলা দুনাই দুইবো ছয়া আগ ।
 শুনিয়ো যশোদা শুনা নন্দ মহাভাগ ॥ ২৩০০
 মাধৱক প্ৰতি দুয়ো সন্তাপ উপেখা ।
 সম্প্ৰতি কৃষ্ণক সমীপতে দুয়ো দেখা ॥
 সমস্তৰে হৃদিত আছন্ত কৃষ্ণে বৈই ।
 হেনবা বুলিবা কিয় সবে নেদেখই ॥ ২৩০১
 সমস্তে কাৰ্ঠতে বহি আছন্ত বিয়াপি ।
 ঘৰিষণ বিনে তাক নেদেখি তথাপি ॥
 সেহিমতে কৃষ্ণ আছা সবাৰে হৃদিত ।
 ভকতি নভৈলে নোন্ত কাহাতো বিদিত ॥ ২৩০২
 হেন জানি কৰা নিতে শ্ৰৱণ কীৰ্তন ।
 হৃদি মধ্যে দেখা সেই পঙ্কজ লোচন ॥
 বাহিৰতো পাইবা লাগ লৱা মোৰ কথা ।
 কৃষ্ণৰ বচন কদাচিতো শূহি বৃথা ॥ ২৩০৩
 হেনৱা বুলিবা বজু বান্ধৱক এৰি ।
 কিসক আসিবো গোকুলক দেৱ হৰি ॥
 কৃষ্ণৰ এতেক * নাই নিষ্ঠ কৰি জান ।
 উত্তম অধম প্ৰিয় অপ্ৰিয় সমান ॥ ২৩০৪

নাহি পিতা মাতা কৃষ্ণ জন্ম কর্মহীন ।
 নাহি ভার্য্যা পুত্র শত্রু মিত্র উদাসীন ॥
 তথাপিতো ভকতৰ বন্ধাৰ কাৰণে ।
 লীলায়ে কবন্তু অৱতাৰ নাৰায়ণে ॥ ২৩০৫
 বহুবিধ ধৰা ৰূপ জগতৰ নাহ ।
 মৎস্য কচ্ছপ নৰ নৃসিংহ বাৰাহ ॥
 দেৱ ঋষি ৰূপে কতো হয় অৱতাৰ ।
 দুৰ্জ্ঞানক দণ্ডিয়া খণ্ডিলা ভূমিতাৰ ॥ ২৩০৬
 যদি জন্ম কর্মহীন কৃষ্ণ ৰূপাময় ।
 কিসক কবন্তু সৃষ্টি পালন প্ৰলয় ॥
 হেনবা বুলিবা তাৰ শুনিয়ো উত্তৰ ।
 যতপি নিগুৰ্ণ জন্ম ৰহিত ঈশ্বৰ ॥ ২৩০৭
 তথাপিতো প্ৰকৃতিক কৰাই সচেতন ।
 কৰাস্তু গুণৰ হাতে স্ৰজন পালন ॥
 মাৰ্গী হয় হৃদয়ত আপুনি ৰহিলা ।
 পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণ তান এহি লীলা ॥ ২৩০৮
 যত জীৱবাশি ইয়ো কৰ্তা অজ্ঞানত ।
 নাহি কর্ম জানা পৰমাৰ্থ বিচাৰত ॥
 যেন পাক ফুৰন্তে চক্ষুক পাকে ঘূৰৈ ।
 সেহি চক্ষু চাহান্তে পৃথিবী দেখি ফুৰৈ ॥ ২৩০৯
 সেহিমতে কৰ্তাচিত্তে জানা অনুমানে ।
 তাতে প্ৰতিবিস্ব জীৱে মই বুলি মানে ॥
 শুনা নন্দ যশোদা অপৰ উপদেশ ।
 তোমাৰ কেৱলে পুত্ৰ নোন্ত হৃষীকেশ ॥ ২৩১০
 জগতৰে আত্মা কৃষ্ণ পুত্ৰ পিতা মাতা ।
 হৃদয় সোদৰ বন্ধু বান্ধৱ বিধাতা ॥
 যত দেখা যত শুনা সূত ভবিষ্যত ।
 স্বাৰৰ জন্ম ইটো সমস্তে জগত ॥ ২৩১১
 কৃষ্ণ ব্যক্তিবেকে একো বস্তু নাহি জানা ।
 সমস্তে জগত কৃষ্ণ হেন মনে মানা ॥

তেবে সিটো কৃষ্ণৰ বিয়োগ আঁছে কৈত ।
 বিচাৰ কৰিলে পাই কৃষ্ণক সৰ্বৈত ॥ ২৩১২
 প্ৰবোধ বচন যত বুলিলা মাধৱে ।
 প্ৰতি-প্ৰতি দুইহস্ততো কহিলা উদ্ধৱে ॥
 অনেক যুগুতি যোগে প্ৰবোধ কৰাইল ।
 সন্তাপ তেজিয়া নন্দ যশোদা জুৰাইল ॥ ২৩১৩
 আধি মুখ মুচি ছুয়ো নিশ্বাস ফোকাৰে ।
 যশোদা সোধন্তু কৃষ্ণকথা বাৰে বাৰে ॥
 স্বৰূপ উদ্ধৱ বাপ কহিয়ো বচন ।
 ব্ৰজক আসিবা আউৰ অৰুণ লোচন ॥ ২৩১৪
 সিটো স্নানাসিকা মুখ দেখিবো ছনাই ।
 নাকান্দতো নেত্ৰৰ লোতক বহি যায় ॥
 প্ৰবোধিলা উদ্ধৱে প্ৰৱন্ধে তাক আতি ।
 নাজানিলা কথাতে পুহাইলা সিটো ৰাতি ॥ ২৩১৫
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ শুনিয়োক সৰ্ব্বজন ।
 জল বৃদ বৃদ যেন অধিব জীৱন ॥
 ধন জন বন্ধু যত পুত্ৰ প্ৰাণ জায়া ।
 সমস্তে অংস্তু যেন ইন্দ্ৰজাল মায়া ॥ ২৩১৬
 ভ্ৰময় সংসাৰত সৌকাৰ্য্য কিঞ্চিত ।
 বিষ কলসৰ যেন মুখত অমৃত ॥
 হেন বিষয়ত কেনে কৰাহা বিশ্বাস ।
 অমৃতক তেজি যেন বিষে কৰা গ্ৰাস ॥ ২৩১৭
 পৰম অজ্ঞানী যেন কিৰাতীসকলে ।
 মুকুতাক তেজি গুঞ্জামণি পিন্ধে গলে ॥
 হৰি ভক্তি এৰি সিটো আন কর্ম কৰে ।
 জানিবা পাইলেক তাক সেহি পটন্তবে ॥ ২৩১৮
 হেন জানি হৰিৰ চৰণে দয়া চিত ।
 কৰা পান বামনাম পৰম অমৃত ॥
 চেতনিকণ পৰে প্ৰাণ ইটো জন্ম বায় ।
 বোলা বাম বাম আতপৰে গতি নাই ॥ ২৩১৯

গোপী-উদ্ধৱ-সংবাদ

ছবি

শুক নিগদতি ৰাজা কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ শুনি
কৰা ঘোৰ পাতক উচ্ছাদ ।
নন্দ যশোদাৰ কথা এহিমানে খণ্ড আবে
শুনা গোপী-উদ্ধৱ সম্বাদ ॥
ৰজনী প্ৰভাত জানি উঠিয়া শয্যাৰপৰা
পাচে গোপীগণ শৌচ ভৈলা ।
লগায় প্ৰদীপচয় চোতাল গৃহক সাজি
মাঞ্জি দধি মথিবাক লৈলা ॥ ২৩২০
হল ফল কৰৈ স্তন কঙ্কণৰ বণ-জন
বলায়া মেথলা লৰৈ হাৰ ।
বন্ধু আজোবন্তে আতি প্ৰদীপৰ লাগি কান্তি
জিকি মিকি কৰৈ অলঙ্কাৰ ॥
কুণ্ডল ডোলন্তে আতি গণ্ডস্থলে কৰৈ কান্তি
জলৈ মুখ কুঙ্কুমে ৰঞ্জিত ।
মহা অনুৰাগ ভাৱে স্তম্ভি স্তম্ভি গাৱে
সিটো প্ৰাণ কৃষ্ণৰ চৰিত ॥ ২৩২১
শৰীৰ সিহৰৈ বৰে ধাৰায়ে লোতক পৰে
তন্ত্ৰি থাকৈ মথনক এৰি ।
কতো গোপী গান্ধ গীত ধৰিবে নুৱাৰৈ চিত
কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পাৰৈ গেৰি ॥
কতো মনে ধ্যান কৰি হিয়াত কৃষ্ণক ধৰি
চৰণত চুমা পাৰৈ ভোলে ।
মথন শৱদ চনি কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন ধ্বনি
স্বৰ্গক লঞ্জিল সিটো বোলে ॥ ২৩২২
একো কৰ্ম নাহি তথা সুশুনিয় আন কথা
স্মৰে মাত্ৰ কেৱলে কৃষ্ণক ।
কৃষ্ণ গুণ মাত্ৰ শুনি কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন ধ্বনি
হৰৈ নশোদিশৰ পাতক ॥

এহিমতে দধি মথে পৰম ভক্তি পথে
গাৱে গোবিন্দৰ গুণ-গীত ।
প্ৰকাশি কিৰণ ৰাশি অনন্তৰে ভৈল আসি
ভগৱন্ত আদিত্য উদিত ॥ ২৩২৩
দশোদিশ স্ত্ৰপ্ৰসন্ন দেখি সবে সখীগণ
গৃহ হস্তে বাজ ভৈলা পাচে ।
ওলাই গৈয়া ৰাজপথ দেখি স্ত্ৰৱৰ্ণৰ বথ
নন্দৰ দ্বাৰত ৰহি আছে ॥
সূৰ্য্যসম কৰৈ কান্তি আৰিছে কিঙ্কিণী পাস্তি
বত্ৰচয় প্ৰকাশে প্ৰচুৰ ।
দেখি গৈয়া বিঘমান সোমুখে ইটো কাৰ জান
কোন আসি আছে গোপপুৰ ॥ ২৩২৪
কতো কতো গোপীজাক ক্ৰোধ মনে বোলৈ বাক
জোনো আইল ত্ৰুৰ অত্ৰুৰ ।
কংসৰ আদেশ কৰি কমললোচন হৰি
লৈয়া যিটো গৈল মধুপুৰ ॥
পৃথিবীত তাক সৰি নাহিকে আমাৰ বৈৰা
কাটি নিলে গোপাল প্ৰাণক ।
কংসৰায়ক মথুৰাত মৰায়া কৃষ্ণৰ হাতে
দুনাই কিয় আইল গোকুলক ॥ ২৩২৫
কেহো বোলৈ শুন সখী মৰিল কংসক দেখি
প্ৰয়োজন সাধিবাক তাৰ ।
আমাৰ মাংসক কাটি দিবে তাৰ পিণ্ড বাটি
ইসে কাৰ্য্যে আইল ইবাৰ ॥
হা কিনো ভৈল দুখ নেদেখিলো সিটো মুখ
পঙ্কজ লোচন চাক হাস ।
কতনো অধৰ্ম্ম কৈলো গোপালে বঞ্চিত ভৈলো
বুলি কতো ফোকাৰে নিশ্বাস ॥ ২৩২৬
এহিমতে গোপীচয় কেহো শোধে কেহো কয়
দেখি ৰথ পৰম বিস্মিত ।
অনন্তৰে হৰিদাস উদ্ধৱো পাইলন্ত পাশ
নিত্যকৃত্য কৰি কালিন্দীত ॥

শুনিয়েক সৰ্ব্বজন কৃষ্ণত অৰ্পিয়ে মন
 কৃষ্ণৰ কথাত দিয়া চিত ।
 বুজিবা শাস্ত্ৰৰ মৰ্ম আত পৰে নাহি ধৰ্ম
 ইটো মহা দুৰ্বোৰ কলিত ॥ ২৩২৭
 ভৈল লোক মলমতি অন্তত্ৰে ধৰ্ম্মত আৰ
 কাহাৰো নাহিকে অধিকাৰ ।
 দুই গুটি অক্ষৰ বাম নামত কৰিয়া বতি
 সুখে পারে সংসাৰৰ পাৰ ॥
 হেন বামনাম এৰি আনত বিশ্বাস কৰি
 চিতনি কৰয় আত্মঘাত ।
 মহুঘু শৰীৰ পাই কৃষ্ণত ভকতি নাই
 কোঁতুকতে পঠৈ যাতনাত ॥ ২৩২৮
 চাৰিয়ো বেদৰ মাজে হৰিৰ ভকতি বাজে
 নাই গতিদাতা সংসাৰত ।
 আপুনি ঈশ্বৰ হৰি অৰ্জুনত নিষ্ঠ কৰি
 কহিলন্ত কৰি পাঞ্চ সত্য ॥
 তথাপি বিশ্বাস নাই আনক ভজিবে যায়
 কিনো ইটো ভৈল বিপৰীত ।
 দেৱৰো দেৱতা হৰি কহিলন্ত সত্য কৰি
 তথাপি নামত নাই চিত ॥ ২৩২৯
 কোটি কোটি জনমৰ আছে পাতেকৰ বল
 তাতেসে নামত নাই মতি ।
 দেখিয়ো নেদেখে অন্ধ প্ৰৱন্ধে আনক ভজি
 জানা সিটো গৈল অধোগতি ॥
 তাৰ সঙ্গ পৰিহৰা সিটো জীৱন্ততে মৰা
 জানি সবে এৰা আন কাম ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰ কৰি বচিল শঙ্কৰে ছরি
 নিবন্তবে বোলা বাম বাম ॥ ২৩৩০

পদ

শুক নিগদতি বাজা শুনা মহাশয় ।
 হেন উদ্ধৱক দেখিলেক গোপীচয় ॥
 জলৈ যেন পদ্মসম বদন মণ্ডল ।
 জল মল কৰৈ কৰ্ণে মকৰ কুণ্ডল ॥ ২৩৩১
 শ্যাম তনু পীত বস্ত্ৰে দোখয় শোভন ।
 কৃষ্ণৰ সাক্ষ্য ইটো পাইলে কোন জন ॥
 কৈব হস্তে আইল কোনে পঠাইল ইহাক ।
 উদ্ধৱক বেটিলে উৎসৱে গোপীজাক ॥ ২৩৩২
 জানিল কৃষ্ণৰ এস্তে পৰম ভকত ।
 কৰিল সংকাৰ তাক ছয়া অৱনত ॥
 লজ্জায়ে কৰিল আতি হাস্য নিবীৰুণ ।
 পুছিলো কুশল বুলি মধুৰ বচন ॥ ২৩৩৩
 কৃষ্ণৰ সন্দেশ বাৰ্তা আনি আটাই জানি ।
 বিবলক লাগি উদ্ধৱক মাতি আনি ॥
 গোৰৱে বৈসাইলা নিয়া বিচিত্ৰ আসনে ।
 তাকে বেচি বসিল সমস্তে গোপীগণে ॥ ২৩৩৪
 বোটল সবে সাদৰি সমুখি উদ্ধৱক ।
 জানিলো কৃষ্ণৰে মোক্ষ ভূমিসে সেৱক ॥
 পিতৃ মাতৃৰ প্ৰীতি সাধিবাক প্ৰতি ।
 পঠাইলন্ত তোমাক ব্ৰজক যত্নপতি ॥ ২৩৩৫
 মনিকো নাছাবৈ স্নেহ বন্ধু বান্ধৱৰ ।
 দুৰ্জয় মায়াত ইটো আন কোন নৰ ॥
 তাতেসে তোমাক কৃষ্ণে পঠাইলা সাদৰি ।
 সুহি গোকুলক কিয় হুমৰিবা হৰি ॥ ২৩৩৬
 নাহি তান প্ৰয়োজন ব্ৰজক সম্প্ৰতি ।
 কৰৈ কাৰ্য্য নিমিত্ত আনত মৈত্ৰৱৰ্তি ॥
 স্ত্ৰীতো নাথাকৈ আতি প্ৰেম পুৰুষৰ ।
 পুষ্পক চুম্পিয়া যেন তেজৈ মধুকৰ ॥ ২৩৩৭
 নীচ দেখি পুৰুষক এৰৈ বেষ্ঠাজাক ।
 তেজৈ প্ৰভাগণে যেন দুৰ্জন বাজাক ॥

গুৰুক নোসোধৈ বিছা জানি শিষ্যচয় ।
 নিফল বৃক্ষক তেজৈ পক্ষী সমস্তয় ॥ ২৩৩৮
 ভুক্তি খাই অতিথি গৃহৰ এৰৈ আশ ।
 দক্ষ অৰণ্যত যুগে নকৰৈ নিবাস ॥
 নাৰীৰ মনত নতু হোরন্তে তৃপিতি ।
 তেজি যায় যেন নিদাক্ষ উপপতি ॥ ২৩৩৯
 কৃষ্ণকেনে বোলৈ সবে আনত লগাই ।
 হা কৃষ্ণ বোলন্তে মোতক বহি যায় ॥
 কৃষ্ণ-দূত উদ্ধরক দেখি বিচ্যমান ।
 কৃষ্ণতে পশিল সবে বাক্য-মন-প্ৰাণ ॥ ২৩৪০
 এবিলেক লোক মৰ্যাদাকো নিবস্তব ।
 স্মৰি স্মৰি শিশুশীলা কেশৱৰ ॥
 কৃষ্ণৰ গুণক গাৱে উদ্ধরক বেঢ়ি ।
 হা কৃষ্ণ বুলি কতো কান্দৈ লাজ এৰি ॥ ২৩৪১
 কান্দি কান্দি সোধৈ কথা কহিয়ো উদ্ধর ।
 আৰ কি দেখিবো সিটো প্ৰাণৰ মাধৱ ॥
 কৈমানি আসিবো কৃষ্ণ কৈয়ো নিষ্ঠ কৰি ।
 আশাতেসে আছে কথমপি প্ৰাণ ধৰি ॥ ২৩৪২
 কৃষ্ণক বৰ্ণাস্তে আতি প্ৰেম উপজিল ।
 পতি পুত্ৰ গৃহ শৰীৰকো পাসৰিল ॥
 কৃষ্ণৰ ভকতি বসে কবিলেক মত্ত ।
 চেতন নাহিকৈ একো গোপীৰ গাৱত ॥ ২৩৪৩
 কৃষ্ণ সঙ্গমকে কতো কৰি আছে ধ্যান ।
 সেহি বেলা ভ্ৰমৰক দেখি বিচ্যমান ॥
 প্ৰিয় কৃষ্ণে পঠাইলন্ত তাকে দূত মানি ।
 ভ্ৰমৰক লগাই উদ্ধরক বোলৈ বাণী ॥ ২৩৪৪
 শুন মধুকৰ তই ধূৰ্তৰ কুটুম্ব ।
 লাগি আছে সপত্নীৰ কূচৰ কুঙ্কুম ॥
 হেন বনমালাত মোটাইলে তই চোব ।
 মুচুৰি মুচুৰি আসি চৰণক মোৰ ॥ ২৩৪৫
 জানো সাধিবাক লাগি মাধৱৰ কাম ।
 মোক নব্বাঢ়াইবে পবা কবিত্তা প্ৰণাম ॥

কৃষ্ণৰ নিসিজৈ কোন কাৰ্য্য মোৰ খতি ।
 সেই স্ত্ৰীক প্ৰসাদোক তোৰ যত্নপতি ॥ ২৩৪৬
 যাৰ কূচ কুঙ্কুম চোবত ফুৰ লই ।
 তাইক যচাউ গৈয়া গোবিন্দৰ গুণ কই ॥
 তই যাৰ দূত আমি জানিলো সাক্ষাত ।
 হস্তৰাইলে তাকো তই যত্ন সমজ্যাত ॥ ২৩৪৭
 হেনবা বুলিবা কিয় বোলা হেন বাণী ।
 কবিলন্ত কৃষ্ণে তোমাৰ কিবা হানি ॥
 কৃষ্ণৰ দুচেফা বন্ধু মধুকৰ শুন ।
 কৃষ্ণৰ সমান নাই পুৰুষ নিগুণ ॥ ২৩৪৮
 মোহন অধৰ মধু অমৃত সমান ।
 বাৰেক আমাক মাত্ৰ কৰাইলন্ত পান ॥
 নভৈল তৃপিতি মোহ মিলিল অধিক ।
 এতেকতে তেজি গৈলা মধুৰাপুৰীক ॥ ২৩৪৯
 তই যেন মধুকৰ নিকৰণ প্ৰায় ।
 পুষ্পক চুম্পিয়া যেন নোসোধ দুনাই ॥
 ভকতজনক প্ৰতি যাৰ আছে ছদ্ম ।
 কেনমতে লক্ষ্মী তান সেটৈ পাদ-পদ্ম ॥ ২৩৫০
 কেহো বোলে জানো মই লক্ষ্মীৰো অৱস্থা ।
 উত্তম শ্লোকৰ সিটো শুনি আছে কথা ॥
 হৰিলা চিত্তক তেহো সেৱন্ত চৰণ ।
 লক্ষ্মী যেন আমিৰো অজ্ঞানী গোপীগণ ॥ ২৩৫১
 কতো বোলৈ জানো ইটো ভ্ৰমৰ চৰিত ।
 প্ৰসাদ লভিবো বুলি গাৱৈ কৃষ্ণ-গীত ॥
 মুশুনো কৃষ্ণৰ কথা নটকৰে আমাত ।
 হেন মানি ভ্ৰমৰক লগাইলেক মাত ॥ ২৩৫২
 সম্প্ৰতিক যিটো নাৰী কৃষ্ণৰ কুটুম্ব ।
 আলিঙ্গনে গুচৈ যাৰ কূচৰ কুঙ্কুম ॥
 সিজনীৰ আগে গৈয়া গাউ কৃষ্ণ-গীত ।
 তাইসে পুৰিবে তোৰ মনৰ বাহিত ॥ ২৩৫৩
 বুলিবি বা এতেক বিচাট কিয় কৰি ।
 মদনে বিকল কৃষ্ণ তোমাৰাক স্মৰি ॥

তোমাকেসে নিবে লাগি পঠাই দিলা মোক ।
 তাহাৰো উত্তৰ মধুকৰ শুনিয়োক ॥ ২৩৫৪
 স্বৰ্গ মৰ্ত্য পাতালৰ যতেক হৃন্দৰী ।
 কৃষ্ণৰ দুহুভ নাই জানা নিষ্ঠ কৰি ॥
 কপট হৃন্দৰ হাশু চাহাস্তে নিবেথি ।
 নুহিবেক মোহ কোন স্ত্রী তাক দেখি ॥ ২৩৫৫
 লক্ষ্মীয়ে সেরস্তু যাব চৰণ ধূলিক ।
 আমি কৈত লাগো আৰ নিবে আইলে কি ক ॥
 তথাপিতো যিটো দীনদায়ালু সতত ।
 সেহিসে উত্তম শ্লোক কহিবি কৃষ্ণত ॥ ২৩৫৬
 দেখে ভ্রমৰক পাচে পাৰে আছে লাগি ।
 কৃষ্ণৰ দোষক যেন লৈবে খোজৈ মাগি ॥
 হেন অনুমানি গোপী বুলিলা উত্তৰ ।
 এৰ চৰণক শিৰে নোচো মধুকৰ ॥ ২৩৫৭
 তথাপিতো নেৰৈ দেখি বুলিলা ছনাই ।
 জানিলো পঠাইলে তোক মুকুন্দে শিখাই ॥
 বুজিলো চটুৱা তই ছাড় মোৰ পাশ ।
 মুকুন্দত যেন তোতো নাহিকৈ বিশ্বাস ॥ ২৩৫৮
 বুলিবি কৰিলে কৃষ্ণে কিনো মন্দ কৰ্ম্ম ।
 তান অৰ্থে আমি তিয়াগিলো লোক ধৰ্ম্ম ॥
 পতি পুত্ৰ বিষয়কো নধৰিলো চাপি ।
 চঞ্চল চৰিত্ৰে কৃষ্ণ তেজিলা তথাপি ॥ ২৩৫৯
 হেন কৃষ্ণএৰে আৰ নকৰো সখিত ।
 পূৰ্ব্ব কল্পা তাহান শুনন্তে ভয়ভীত ॥
 যৈসানি আছিলো এন্তে দাশৰথী বাম ।
 কহো কবিলন্ত যেন গৰিহিত কাম ॥ ২৩৬০
 ভাই ভাই কৰৈ যুদ্ধ বালি বানৰে ।
 ব্যাধে যেন বাৰ্লিক বিছিলা ঘোৰ শৰে ॥
 মাংস খাইবো বুলি কৰৈ ব্যাধে সন্ধান ।
 বামে সকাৰুণে লৈলা কপীন্দ্রৰ প্ৰাণ ॥ ২৩৬১
 সেহি ৰূপে আৰো যেন কবিলন্ত দেখা ।
 পতি ভাৱে বৰিবাক শৈলা সূৰ্পনা ॥

কৰিলা বিকপ তাইক কাটি কাণ নাক ।
 স্ত্রী জিত তৈসানিয়ো ডবাস্ত সীতাক ॥ ২৩৬২
 বামন স্বৰূপে পূজা লৈলন্ত বলিৰ ।
 তনুকো অপ্সিলা দৈত্যপতি মহা ধীৰ ॥
 পাদোদক শিৰে ধৰি কৰিলা ভকতি ।
 তথাপি স্বৰ্গৰ পৰা নিলা অধোগতি ॥ ২৩৬৩
 হেন ক্ৰূৰ কৰ্ম্ম কৃষ্ণ জগতে বিদিত ।
 তাস্ত মৈত্ৰৱতি নকৰিবো কদাচিত ॥
 বুলিবি তাহান গুণ গাৱা কিয় বৃথা ।
 তথাপি দুস্ত্যজ সিটো কেশৱৰ কথা ॥ ২৩৬৪
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ তৈলা লতা প্ৰায় ।
 সমূলি উভাৰৈ তাক কৃষ্ণৰ কথায় ॥
 তথাপি এৰাণ নাযায় কোন কৰ্ম্ম কৰো ।
 হৃম্বৰন্তে কৃষ্ণক সম্যকে যেন মৰো ॥ ২৩৬৫
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰে কথা কৰ্ণৰ অমৃত ।
 তাক অল্প মাত্ৰো যিটো পিয়ৈ কদাচিত ॥
 এতেকতে ৰাগ লোভ মোহ হৰৈ নষ্ট ।
 আমি যেন বিষয় স্মৃতত তৈলো ভ্ৰষ্ট ॥ ২৩৬৬
 তাৱক্ষণে গৃহ কুটুম্বক এৰি যায় ।
 প্ৰাণক বৰ্ত্তাৱৈ যেন ভিক্ষা মাগি খাই ॥
 গৃহ স্মৃথে বন্ধি যেন ফুৰৈ মহাজানী ।
 এৰিবে নপাৰো আশা তথাপিতো জানি ॥ ২৩৬৭
 হেনবা বুলিবা কিয় বোলো হেন বাণী ।
 ই কথা কৃষ্ণত কিয় নকৈলা তৈসানি ॥
 নুহুধিবি আমাৰ অৱস্থা দূত শুন ।
 কতেক বৰ্ণাইবো সিটো গোবিন্দৰ গুণ ॥ ২৩৬৮
 যেন কৃষ্ণনাৰ হৰিণৰ ভাৰ্য্যাগণে ।
 ব্যাধৰ শুনিয়া গীত উত্তোৱল মনে ॥
 তাকে সত্য মানি খাই ৰায় কৰি ক্ৰীড়া ।
 তাৰ শৰে ফুটি জানৈ পাচত্বসে শীড়া ॥ ২৩৬৯
 সেহিমতে ফুটিল কৃষ্ণৰ কথা শুনি ।
 কৰিলো সজ্ঞাত আমি পাচক হুণ্ডনি ॥

তাহান নথৰ ঘাৱ লভিছো বহুত ।
 কৃষ্ণকথা এৰি আন কথা কহ দূত ॥ ২৩৭০
 পাক ফুৰি আইল ছুনাই ভ্ৰমৰক দেখি ।
 সম্মুখি মাৰ্ত্তয় মধুকৰ শুন সখি ॥
 পুণ্ডু প্ৰাণ কৃষ্ণে পঠাই আছা ইটো থান ।
 তোমাক কৰিবে লাগৈ আমাৰ সন্মান ॥ ২৩৭১
 সতকাৰ কৰি ছুনাই বোলৈ ভ্ৰমৰক ।
 নিবে চাস কিয় মোক কৃষ্ণৰ পাশক ॥
 সততে হিয়াৰ যিটো নেৰন্ত লক্ষ্মীক ।
 মোত আঁছে কোন আৰ কাৰ্য্য উপাধিক ॥ ২৩৭২
 এহিমতে মাঠৈ প্ৰেমভাৱে ছয়া মত ।
 চেতন নাহিকৈ একো গোপীৰ গাৱত ॥
 দেখি দেশ্ত বহুবিধ প্ৰবোধ উদ্ধৰ ।
 আসিবা অৱশ্যে ঐক প্ৰাণৰ বান্ধৱ ॥ ২৩৭৩
 ছয়ো স্বন্দ গোপীগণ পাইবা ভগৱন্ত ।
 সবাবো কৰিবা দামোদৰ দুখ অন্ত ॥
 কৃষ্ণক দেখিতে আউৰ চিন্তা কৰা কিক ।
 জানো ভূমিসব তান প্ৰাণতো অধিক ॥ ২৩৭৪
 তোমাসাক স্মৰি মাধৱৰ স্বন্দ নাই ।
 তাতেসে আমাক ঐক দিলন্ত পঠাই ॥
 হেন শুনি কতোক্ষণে শাস্ত ভৈল চিত ।
 ছুনাই কৃষ্ণকথা সবে লাগিলা পুছিত ॥ ২৩৭৫
 হৰিষতে সোঠৈ কথা কহিয়ো উদ্ধৰ ।
 গুৰু-গৃহ হস্তে পঢ়ি আসিলা মাধৱ ॥
 দৈৱকীন্দন যিটো অগতিৰ গতি ।
 কুৰ্ণলে কি মধুৰাত আছন্ত সম্প্ৰতি ॥ ২৩৭৬
 আউৰ কি আমাত মাধৱৰ পৰৈ চিত ।
 আমি কিহৰীৰ কথা কন্ত কদাচিত ॥
 অগক হুগজি সিটো মাধৱৰ হাত ।
 কৈলাশিনো থৈবা আনি আমাৰ মাধাত ॥ ২৩৭৭

এতেক বোলন্তে লোহো পৰৈ সবসৰি ।
 মাতিবে নপাৰৈ আউৰ মাধৱক স্মৰি ॥
 শুনা সভাসদ পদ মহা ভাগৱত ।
 হৰি ভকতিৰ দেখা পৰম মহত ॥ ২৩৭৮
 ব্যভিচাৰী দুৰ্দ্ধা যত গোপৰ যুৱতী ।
 তথাপি কৃষ্ণত পাইলে সপ্ৰেম ভকতি ॥
 নচাৰে আচাৰ ধৰ্ম্ম হৰিৰ ভকতি ।
 হেন জানি কৃষ্ণৰ চৰণে দিয়া মতি ॥ ২৩৭৯
 এতেকে তৰিবা স্থখে সংসাৰ সাগৰে ।
 নাহিকৈ মুকুতিদাতা কেশৱত পৰে ॥
 হৰিসি পৰম গতি ভকতজনৰ ।
 শুনিয়ে বৃত্তান্ত অভকত মনুষ্যৰ ॥ ২৩৮০
 ৰাষ্ট্ৰে গক মাংস চাণ্ডালিনী স্বৰা দিয়া ।
 মনুষ্যৰ মুণ্ডে আঁছে তাহাক ঢাকিয়া ॥
 পুছিলন্ত ইন্দ্ৰে আতি দেখি বিপৰীত ।
 আতো কৰি কোন বস্ত্ৰ আঁছে অপৱিত্ৰ ॥ ২৩৮১
 চাণ্ডালিনী বোলৈ ইন্দ্ৰ কথা নহু বৃজা ।
 হৰি বিনে কৰে যিটো আন দেৱ পূজা ॥
 তাৰ চৰণৰ ধূলা পৰিৰাক ডৰে ।
 জানি আনি দিলো আমি ঢাকন উপৰে ॥ ২৩৮২
 হেন শুনি ইন্দ্ৰে তাইক বচনে সাদৰি ।
 বথে চৰি লৰি গৈলা আপুন নগৰী ॥
 জানি নিবন্তবে নৰে এৰা আন কাৰ ।
 কৃষ্ণৰ কিহৰে কহে বোলা ৰাম ৰাম ॥ ২৩৮৩

॥ শ্লোক ॥

কপালেন পিধানেন গোমাংস সুবয় পচন্ ।
 ইন্দ্ৰঃ পৃচ্ছতি চাণ্ডালি কিমমেধ্যমতঃ পবং ॥
 বাসুদেৱাৰ্চনং হিঙ্গা বোহস্তং বেৱং সমৰ্চয়েৎ ।
 তন্ত পাদবজ্জঃ শঙ্কা পিধানং দীৱতে সৱা ॥

হুলড়ী

জানিলা উদ্ধরে কৃষ্ণক দেখিতে
উত্রায়ল গোপীগণ ।
কৃষ্ণক সন্দেশে শাস্ত কবি পাচে
বুলিলা হেন বচন ॥
জানো গোপীসব তোমাৰ কৃতার্থ
লোকতো ভৈলা পূজিত ।
পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণত যিহেতু
একান্তে অপিলা চিত ॥ ২৩৮৪
তপ জপ ব্রত তীর্থ যজ্ঞ দান
কৰৈ যবে শুদ্ধমতি ।
তেবেসে পৰম পুৰুষ কৃষ্ণত
সাধিবে পাৰ্বে ভকতি ॥
পতি পুত্রে গৃহ শৰীৰ স্নহদ
সৰ্বতে গুচিল চিত ।
পৰম পুৰুষ কৃষ্ণকসে ভজা
দেখি ভৈলো আনন্দিত ॥ ২৩৮৫
হাক কৃষ্ণ বোলা এহেস্তেসে বিষ্ণু
কোটি ব্রহ্মাণ্ডৰ পতি ।
কিনো মহাত্ম্য বিবহতে এস্তে
একান্তে তৈল ভকতি ॥
কৃষ্ণক পৰম প্ৰিয় ভূমিসব
কৃষ্ণক নাছাড়া মনে ।
কিনো অনুগ্রহ আমাবো মিলিল
তোমাসক দৰশনে ॥ ২৩৮৬
বহুমান কবি বুলিলা মাথরে
এবিরো বিবহ বাগ ।
জনতবে আত্মা মইএবে তোমাৰ
কহিতো নাহি বিৰোগ ॥

যেন জলবায়ু পৃথিবী আকাশ
ব্যাপি আছে চবাচব ।
সেহিমতে ময়ো মন বুদ্ধি প্ৰাণ
ব্যাপি আছো সমস্তৰ ॥ ২৩৮৭
আপুনাতে মই আপুনাকে অজ্ঞো
আপুনি পালো সকলে ।
আপুনাকে পাচে আপুনি সংহৰো
আপুনি মায়াৰ বলে ॥
পৰম বিশুদ্ধ গুণ হীন মই
জ্ঞান রূপ আত্মা এক ।
মোতে আছে ইটো জগত মই পুনু
জগতত ব্যতিবেক ॥ ২৩৮৮
জাগন সপোনে নির্ভব নিদ্রাত
ই তিনি মনৰ বৃত্তি ।
মনৰ নিবোধে তিনিয়ো গুচর
আত্মাত মিছা প্ৰকৃতি ॥
যেন সপোনক পুৰুষে চিন্তয়
ঘুমটিৰ পৰা জাগি ।
সেহিমতে মনে অনুক্ৰমে স্নবৈ
মিছা বিষয়ক লাগি ॥ ২৩৮৯
হেন জানি যিটো মনক নিয়ম
কবিরো এবি আলাস ।
এতেকে কৃতার্থ হৈবা গোপীগণ
ছিত্তিবে সংসাৰ পাশ ॥
সাংখ্য জ্ঞান যোগ স্বৰ্গ্য সত্যল
তপবো এহিসে বল ।
সমস্ত নদীৰ যেন নানা পৰে
সাগৰত পৰৈ জল ॥ ২৩৯০
হেনবা বুলিবা যি জ্ঞান কহিলা
ইহাক আনি নাচবো ।
পৰম হৃদয় সৰ্ব গুণাকৰ
তোমাক নেদেখি মবো ॥

বুলিবা আমাক কেনে তেজি গৈলা
 শুনা তাৰো সমিধান ।
 নয়নে দেখিবে নপাইলে আমাক
 অরঞ্চে কৰিবে ধ্যান ॥ ২৩৯১
 একান্তে চিন্তস্তে তোমাৰ মনে
 থাকিবেক মোক দেখি ।
 এহিসে কাৰণে আইলো বিদূৰক
 খেদ এৰা সবে সখা ॥
 যেন প্ৰিয়পতি বিদেশক গৈলে
 নাৰীৰ মনে সমুলি ।
 আতি শ্ৰীতিভাৱে স্বামীকেনে চিন্তে
 কৈসানি আসিবা বুলি ॥ ২৩৯২
 সদায় দেখন্তে হেলা হৰৈ মতি
 সিমতে প্ৰেম নথাকে ।
 এতেকে অন্তৰ ভৈলো গোপীসব
 অসূয়া এৰা আমাকে ॥
 সমস্তে বিষয় দৃষ্টিক এৰিয়া
 মোকে মাত্ৰ সবে চাৰা ।
 আনন্দ মুৰ্ত্তিক মোকে মনে ধৰি
 সদা মোৰ গুণ গাৰা ॥ ২৩৯৩
 জানিবা অচিৰ কালতে আসিয়া
 সবেয়ো পাইবা আমাকে ।
 ছেনবা বুলিবা মিছা ভাণ্ডা তুমি
 সাক্ষাতে দেখিয়ো তাকে ॥
 যৈলানি বনত ক্ৰীড়িলোহো বাতি
 তুমিসব সমে আমি ।
 যিটো গোপীসব আসিবে নাপাইল
 বান্ধিয়া বাধিল স্বামী ॥ ২৩৯৪
 মোৰ ৰূপ মনে চিন্তিয়া ঘৰতে
 মোকে পাইলে ভাৱৰূপে ।

ছিণ্ডিলা সংসাৰ বন্ধ তাসম্বাৰ
 ইকথা স্মৰা মনে ॥
 তুমিসব সম নাহি প্ৰিয়তম
 কহিলো নিশ্চয় কৰি ।
 বচিল শঙ্কৰ শুনা নিবস্তৰ
 কেন কুপাময় হৰি ॥ ২৩৯৫
 এক চিত্ত মনে যিটো মহাজনে
 ফুৰৈ গুণ নাম স্মৰি ।
 তাক বন্ধ কৰি ফুৰন্ত সদায়
 কৌমুদকী গদা ধৰি ॥
 ভকতিতে তুম্ব হুয়া ভগৱন্ত
 আপুনাকো দেখ্ত পাচে ।
 হেন কুপাময় মাধৱত পবে
 আন কোন দেৱ আছে ॥ ২৩৯৬
 ভকতৰ পদে আপুনি আকুল
 দেখা কেন ভগৱন্ত ।
 গোকুলক লাগি পঠাই উদ্ধৱক
 গোপীক কৰাইলা শাস্ত ॥
 স্মৰৰ পুৰুষ দেখিয়া কৃষ্ণক
 ভজিলেক গোপী মাত্ৰ ।
 এতেকে কৃষ্ণক কৰিলেক বশ্ত
 ভকতিৰ হুয়া পাত্ৰ ॥ ২৩৯৭
 জানিয়া যতনে কৃষ্ণক চৰণে
 ধৰা একচিত্ত কৰি ।
 আয়ু যায় বৃথা শুনা কৃষ্ণকথা
 হিয়ে কৃষ্ণ ৰূপ ধৰি ॥
 মনুষ্য হুইবাৰ এহিমানে ফল
 জানি এৰা আন কাৰ ।
 আপুনিয়ো ভবা পুৰুষ উদ্ধৱা
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২৩৯৮

পদ

শুক মুনি বদতি শুনিয়ো পৰীক্ষিত ।
 কেশৱৰ শুনি বাক্য সন্দেশ অমৃত ॥
 ভৈল আতি প্ৰীতি পাইল গৱত চেতন ।
 দুনাই উদ্ধৱত কথা সোধে গোপীগণ ॥ ২৩৯৯
 গোবিন্দৰ বাৰ্তা কহ বাহুৱ উদ্ধৱ ।
 মথুৰাত কুশলে কি আছন্ত মাধৱ ॥
 চিবকালে পাই পিতা মাতাৰ সখীপ ।
 আন্তি আনন্দিত যতুকুলৰ প্ৰদীপ ॥ ২৪০০
 যাদৱ বংশৰ বৈৰী কংস চুৰাচাৰ ।
 মসৈন্নে মৰিল আতি আনন্দ আমাৰ ॥
 সম্প্ৰতি কৃতার্থ ভৈলা কৃষ্ণ কুপাময় ।
 আৰু শুনি কৰে আতি আনন্দ হৃদয় ॥ ২৪০১
 কেহো গোপী বোলৈ মোত কহিয়ো উদ্ধৱ ।
 কৰিছিল যিটো প্ৰীতি আমাত মাধৱ ॥
 মথুৰা নাগেৰী এবে সিটো প্ৰীতি দেখি ।
 কৃষ্ণক অৰ্চয় স্নেহে কটাক্কে নিবেধি ॥ ২৪০২
 আউৰ গোপী বোলৈ সখী কিছো নজানস ।
 একে কৃষ্ণ জ্ঞানন্ত বিশেষ বতি বস ॥
 নাগেৰীগণৰ আৰ শুনি মাত বোল ।
 হেনকি জানস তেস্তে নুহিবন্ত ভোল ॥ ২৪০৩
 কতো গোপী বোলৈ কাজ নাহি ই কথাত ।
 কৈয়ো যিটো সোধো সাধু উদ্ধৱ তোমাত ॥
 অভাগিনী আমি কুশ্ৰামিনী গোপীজাক ।
 পুৰন্দীৰ মধ্যে কিবা সোধন্ত আমাক ॥ ২৪০৪
 যেন যেন ক্ৰীড়া কেলি কৰিলা বনত ।
 সি কি কথা পৰে আউৰ কৃষ্ণৰ মনত ॥
 কহিয়ো উদ্ধৱ ভূমি মুখ্য হৰিদাস ।
 আউৰ গোপী সোধে তেজি দীৰ্ঘ নিশাস ॥ ২৪০৫
 কদাচিত কেশৱে স্বৰন্ত সিটো বাতি ।
 কন্দ কুন্দুৱ চন্দ্ৰে হৃদ্যোভিত আতি ॥

বাজে আতি চৰণে নুপুৰ কণকুম ।
 আমি বেচি গাইলো সেহি গোবিন্দৰ গুণ ॥ ২৪০৬
 আমাৰ কণ্ঠত হৰি ধৰি বাহু মেলি ।
 কৰিলন্ত যাতো বিপৰীত বাস-কেলি ॥
 কেহো বোলৈ ইটো বৃন্দাবনক স্বৰন্ত ।
 কুপাময় তকতৰ গতি ভগৱন্ত ॥ ২৪০৭
 আউৰ কি দেখিবো তান অকণ চৰণ ।
 এহি বুলি তন্তি থাকৈ নবজাই বচন ॥
 বহি যায় নেত্ৰৰ লোতক সবসৰি ।
 কৃষ্ণ পদ-পঙ্কজক থাকৈ মনে ধৰি ॥ ২৪০৮
 কেহো গোপী বোলৈ শুন উদ্ধৱ বাহুৱ ।
 ব্ৰজক আসিবা পুনু প্ৰাণৰ মাধৱ ॥
 পুৰি আছো আমি আতি বিবহৰ জুই ।
 আমাক জীয়াইবা দুনাই কৃষ্ণে কৰে চুই ॥ ২৪০৯
 জুৰাইবন্ত প্ৰাণ পুনু মধুৰ বচনে ।
 ইন্দ্ৰে যেন জীয়ান্ত বনক বিবিধে ॥
 কতো গোপী বোলৈ সখী তইসে আবুধি ।
 উদ্ধৱত ই কথা কিসক লাগি স্মৃধি ॥ ২৪১০
 নাছিলেক পুৰি তান কংসৰায়ক ডৰে ।
 গোকুলত বঞ্চিলা তাতেসে নন্দঘৰে ॥
 সিটো শক্ৰ মাৰি তাৰ বাজ্য ভাৰ পাই ।
 কিসক আসিবা আউৰ ঐক যচুৰায় ॥ ২৪১১
 ভৈলা আতি প্ৰীতি পায় হৃদয় বাহুৱ ।
 অনেক বাজাৰ কছা বিহাইবা মাধৱ ॥
 আউৰ সিটো কৃষ্ণৰ আমাত কোন কাজ ।
 স্মৰিবা কিসক ব্ৰজক যচুৰাজ ॥ ২৪১২
 কতো পৰমার্থ গোপী বুলিলা উত্তৰ ।
 পূৰ্ণকাম কৃষ্ণ জানো জগত ঈশ্বৰ ॥
 আমি বনচৰী আনো বাজ জাৰ্ঘ্যাগণ ।
 লক্ষ্যৰ স্বামীত তাত কোন প্ৰয়োজন ॥ ২৪১৩
 কৃষ্ণ পাইবাৰ আশা নহটে আমাত ।
 তথাপি আকুল নন কি কৰিবো আত ॥

নাহিকৈ পৰম স্তুত্ব নিৰাশাত পৰ ।
 হেন শুনি আউৰ গোপী দিলেক উত্তৰ ॥ ২৪১৪
 নিৰাশা পৰম স্তুত্ব কহিছে পিজলা ।
 আক ভাঙে জানো আমি সবে গোপবালা ॥
 তথাপি কৃষ্ণৰ আশা এৰণ নযায় ।
 আউৰ গোপীবোলৈ সখী শুনা অতিপ্ৰায় ॥ ২৪১৫
 নাহিকৈ লক্ষ্মীতে কিঞ্চিতেকো ইচ্ছা যাৰ ।
 সুগুচস্ত লক্ষ্মীদেৱী তথাপি হিয়াৰ ॥
 যাৰ যশে সংসাৰক উচ্ছাদে কৰ্ব্বধা ।
 হেননো কৃষ্ণৰ কোনে নুশুনিবে কথা ॥ ২৪১৬
 আউৰ গোপী বোলৈ মোৰ শুনিয়ো-সন্মত ।
 পাসৰি থাকন্তে দুখ নুপজৈ মনত ॥
 তথাপিতো পাসৰিবে কৃষ্ণক নপাই ।
 স্তম্বৰায়ে বৃন্দাৱনে ছুনাই ছুনাই ॥ ২৪১৭
 এহিতো যমুনা নদী গিৰি গৌৰৰ্জন ।
 বামে সমে এখাতে ক্ৰীড়িলা নাৰায়ণ ॥
 ইহাক দেখন্তে আতিশয় তনু তাৰে ।
 পুনু পুনু কেশৱক মনে স্তম্বৰায়ে ॥ ২৪১৮
 গোখুলি প্ৰভাতে শুনো বংশীৰ নিশ্বান ।
 ধেনুসৰ দেখি আতি ফুটি যায় প্ৰাণ ॥
 আকে চবাই ফুৰাইলস্ত ভকত বান্ধৱ ।
 স্তম্বৰন্তে দহে মন আমাৰ উদ্ধৱ ॥ ২৪১৯
 খোজসব পৰি আছে কৃষ্ণৰ ভৰিৰ ।
 তাক দেখি দশগুণে নগধ শৰীৰ ॥
 ধ্বজ বস্ত্ৰ পঙ্কজ অঙ্কুশে অলঙ্কৃত ।
 ধৰণ নয়াৰ আউৰ তাক দেখি চিত্ত ॥ ২৪২০
 কৃষ্ণক স্তম্বৰি পাৰ্বে খোজতে লটাৰি ।
 হা কৃষ্ণ কৈক গৈলা আমাসাক মাৰি ॥
 শোকতে আঁকাৰ দেখো ফুটে ঘেন বুক ।
 কেন মতে পাসৰিবো মাধৱ বন্ধুক ॥ ২৪২১
 সিটো মহা মীলা পতি হান্ত নিৰীকণে ।
 হবিলা আমাৰ মন মনুৰ বচনে ॥

একো গৃহকৃত্য আউৰ কৰিতে নপাৰি ।
 হেন জানা মৰা আমি যত গোপনাৰী ॥ ২৪২২
 বিবহ তাপত কত বাখিবো মেহাক ।
 সিটো প্ৰাণ কৃষ্ণক নাপাইলে দেখিবাক ॥
 এহি বুলি সলোতক ভৈলা গোপীগণ ।
 আৰ্ত্ত্বাৰে বোলৈ সবে কৃষ্ণক বচন ॥ ২৪২৩
 হে কৃষ্ণ লক্ষ্মীনাথ ব্ৰজৰ বান্ধৱ ।
 ভকতৰ ভয়হাৰী তুমিসি মাধৱ ॥
 ঘোৰ শোক-মাগৰে মজিলো ব্ৰজবাণী ।
 প্ৰাণনাথ গোবিন্দ উদ্ধাৰ কৰা আসি ॥ ২৪২৪
 কৃষ্ণৰ বিবহ তাপে সব গোপীগণ ।
 এহি বুলি মকমকি কৰন্তু ক্ৰন্দন ॥
 তুমি অবিহনে হেৰা মৰি যাওঁ আমি ।
 এভো প্ৰাণ দান দিয়া জগতৰ স্বামী ॥ ২৪২৫
 এহিমতে মাধৱক স্মৰি প্ৰেমভাৱে ।
 কান্দে গোপীগণ নিবস্তবে আৰ্ত্ত্বাৰে ॥
 দেখিয়া উদ্ধৱ ভৈলা সজল নয়ন ।
 বুলিলা সবাকো মাতি প্ৰবোধ বচন ॥ ২৪২৬
 পৰিহৰা শোক সবে থিৰ কৰা মতি ।
 হেন জানা পাইলা সিটো কৃষ্ণক সম্প্ৰতি ॥
 তাক লাগি তুমিসব ঘিমত ব্যাকুল ।
 তোমাসাক লাগি কৃষ্ণ তেহয় আকুল ॥ ২৪২৭
 ভকতৰ বশ হৰি জানিবা নিশ্চয় ।
 তোমাৰাৰ দুখক খণ্ডিবা কৃপাময় ॥
 আপুনাতো কৰি ভকতক দায়্য বৰ ।
 কৃষ্ণক অন্নতে পাইবা চিত্ত কৰা দৃঢ় ॥ ২৪২৮
 কি কহিবো তোমাসাৰ ভাগ্যক সম্প্ৰতি ।
 বিবহত এতমান সাধিলা ভকতি ॥
 অনেক জনমে যাক বুলিয়ো নপাৰে ।
 ছেন গোবিন্দক সবে ভজা প্ৰেমভাৱে ॥ ২৪২৯
 এবিলাহা পতি পুত্ৰ গৃহ বিপৰীত ।
 কৃষ্ণতে অৰ্পিলা নিবস্তবে প্ৰাণ-চিত্ত ॥

মোৰ কিনো ভাগ্য ভৈল বিধাতা প্ৰসন্ন ।
 হেন লাগ ভকতৰ দেখিলো চৰণ ॥ ২৪৩০
 উদ্ধৱৰ প্ৰবোধে যুৰাইলা গোপীগণ ।
 এৰায়া বিবহ তাপ ভৈলা সঙ্ক্ৰমণ ॥
 এহিগোট কৃষ্ণ এহি আতমা আমাৰ ।
 হেনমানি উদ্ধৱক কৰিলা সৎকাৰ ॥ ২৪৩১
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে দীপে নানা উপহাৰে ।
 পূজিলেক উদ্ধৱক অনেক সম্ভাৰে ॥
 গোপীৰ গুচায়া শোক মুখ্য হৰিদাস ।
 ব্ৰজতে বঞ্চিলা সবে কতিপয় মাস ॥ ২৪৩২
 লীলা কথা কহিয়া কৃষ্ণৰ সমুদায় ।
 থাকিলন্ত গোকুলৰ আনন্দ বঢ়াই ॥
 ৰাত্ৰি দিনে গোপীসবো নেড়ে সন্নিহিত ।
 আনন্দে উদ্ধৱে কন্ত কৃষ্ণৰ চৰিত ॥ ২৪৩৩
 যত দিন হৰিদাস আছিল ব্ৰজত ।
 ক্ষণ প্ৰায় গৈল গোপীসবৰ মনত ॥
 বৈষ্ণৱৰ আলাপত ভৈল মোহে হীন ।
 কৃষ্ণৰ কথাত নাজানিলা ৰাত্ৰি দিন ॥ ২৪৩৪
 বিকশিত বৃন্দাবন গিৰি গৌৰৱীন ।
 কালিন্দী নদীক সবে দেখি অমুক্ৰণ ॥
 স্মৰন্তে কৃষ্ণক ভ্ৰমন্ত হৰিদাস ।
 হৃদয়ত হৰৈ হৰি চৰণ প্ৰকাশ ॥ ২৪৩৫
 আনন্দে গোপিকাসবে কৃষ্ণগুণ গাৱে ।
 যবে নয়নৰ নীৰ স্নাত্তি প্ৰেমভাৱে ॥
 পুলকিত তনু মকমকি কতো কান্দে ।
 হেৰা পাইলো কৃষ্ণ বুলি কতো গলে বান্দে ॥ ২৪৩৬
 কৃষ্ণ-গ্ৰাহে যবে কতো গোপীৰ হৃদয় ।
 তবধ নমনে থাকৈ দেখি কৃষ্ণময় ॥
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি কতো কৃষ্ণক স্মৰে ।
 মই কৃষ্ণ বুলি কতো কৃষ্ণ-লীলা কৰে ॥ ২৪৩৭
 কতো গোপী কৃষ্ণৰ চৰণ মনে চুই ।
 পৰি থাকৈ নিৰ্ভয় আনন্দে মৌন হই ॥

ধাৰায়ে বহুৱৈ নয়নৰ নীৰ ঝৰি ।
 আনন্দ মূৰ্ত্তিক হৃদয়ত থাকৈ ধৰি ॥ ২৪৩৮
 পৰম ভক্তিত সৰ্ব্ব তনু পুলকিত ।
 কৃষ্ণতে অৰ্পিল নিবন্তবে প্ৰাণ-চিত ॥
 কৃষ্ণকেসে লাগিয়া বিকল কৰৈ মন ।
 নাহিকৈ কাহাৰো আউৰ গাৱত চেতন ॥ ২৪৩৯
 গোপীসকলৰ হেন ভকতি উত্তম ।
 দেখিয়া উদ্ধৱ ভৈলা পীৰিতি পৰম ॥
 প্ৰত্যেককে পৰি পৰি কৰি নমস্কাৰ ।
 পৰম বিস্ময়ে প্ৰশংসিলা বাৰম্বাৰ ॥ ২৪৪০
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শুনা সভাসদ ।
 জানা হৰি ভকতিসে পৰম সম্পদ ॥
 ইন্দ্র ব্ৰহ্ম পদতো কালৰ নেবাই হাত ।
 হৰি ভকতিসে তৰি যম যাতনাত ॥ ২৪৪১
 মায়ীৰ ৰচনা পুত্ৰ দাৰা ধন জন ।
 সবে পৰিহৰি ভজা হৰিৰ চৰণ ॥
 কৈত কেতিক্ষণ মিলৈ দুৰ্ঘোৰ মৰণ ।
 হৰি গুণ-নাম কৰা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥ ২৪৪২
 কলিয়ুগে আৰ আতপৰে ধৰ্ম্ম নাই ।
 বুজিবা শাস্ত্ৰৰ মৰ্ম্ম যুগধৰ্ম্ম চাই ॥
 জানিবা কলিসে চাৰিযুগ মাজে সাৰ ।
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে তৰি দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ ॥ ২৪৪৩
 সত্যাদিৰ লোকে কৰৈ মনত বাঞ্ছিত ।
 কৈসানিনো জন্ম আমি লভিবো কলিত ॥
 হৰি গুণ নাম কৰি শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ।
 অৱশ্যে কৈ হৈবা লোক হৰি পৰায়ণ ॥ ২৪৪৪
 হেন কলিয়ুগত দুৰ্ভাৰ নবতনু ।
 আক কোটি কল্প অন্তবেয়ো নপাই পুহু ॥
 কৃষ্ণৰ কৃপায়ে আক লভিয় সম্প্ৰতি ।
 জানিয়া কৃষ্ণত কৰা একান্ত ভকতি ॥ ২৪৪৫
 পৰম বান্ধৱ মাধৱৰ নাম গুণ ।
 শ্ৰৱণ মাজকে পাই নিবন্তবে পুণ্য ॥

পাপে আসি বেচয় এৰিলে হৰিনাম ।
হেন জানি সদায় যুযিগো বাম বাম ॥ ২৪৪৬

ছবি

পৰম ভকত গোপী- সবক প্ৰণামি পাচে
বখানন্ত উদ্ধৰ মহন্ত ।
এহিসে গোপিকাগণ সাফল ধৰিলে জন্ম
চুল্লভ ভাৰত বৰিষত ॥
জগতৰে অন্তৰ্য্যামী ঈশ্বৰ পুৰুষ হৰি
সুৰাস্ত্ৰৰে সৈতৈ যাৰ পাৰ ।
ইটো গোপবধুগণ তাহান্ত একান্ত মন
পাইলেক পৰম প্ৰেমভাৰ ॥ ২৪৪৭
এহি ভকতিকে বাঞ্ছো যতেক ভকতে আমি
আনো যত জীৱন মুকুত ।
ব্ৰহ্মাৰো চুল্লভ ভাৰ ইটো গোপীগণে পাইলে
কিনো ভৈল পৰম অদ্ভুত ॥
জানিলা ব্ৰাহ্মণ জন্ম হৈবাক নলাগে তাৰ
যিটো কৃষ্ণ কথাত বসিক ।
যৈতে তৈতে হোক জন্ম সিসে জন নৰোত্তম
যাৰ শ্ৰদ্ধা হৰি ভকতিক ॥ ২৪৪৮
জাতি কুলাচাৰ ধৰ্ম্মে কোন কাৰ্য্য সাধিবেক
জ্ঞান কোন কাৰ্য্যত শকত ।
অজ্ঞানী অজাতি পাপী কৃষ্ণক ভজোক মাত্ৰ
তাৰো হৈব পৰম মহত ॥
একে গোপী স্ত্ৰী জাতি আৰো ব্যভিচাৰী আতি
সদায় বনত ভ্ৰমৈ মাত্ৰ ।
আশ্চৰ্য্য আশ্চৰ্য্য কিনো এমছো কৃষ্ণৰ পুহু
পৰম ভক্তিৰ ভৈল পাত্ৰ ॥ ২৪৪৯

জানিলো পাপীয়ো নিতে ভজোক একান্ত চিতে
শ্ৰৱণ কাৰ্ত্তনে অনুক্ষণে ।
এতেকতে পাৰৈ পাৰ পৰম কল্যাণ তাৰ
সাক্ষাতে সাধন্ত নাৰায়ণে ॥
কৃষ্ণৰ ভকতি আতি নাচাৰৈ আচাৰ জাতি
জগতৰে মহা হিতকৰ ।
যেন অমৃতক পাইলে যেই সেই মতে খাইলে
সবে হৰৈ অজব অমৰ ॥ ২৪৫০
বাস-ক্ৰীড়া উৎসৱত কৃষ্ণদেৱে আনন্দত
কণ্ঠত ধৰিয়া বাহু মেলি ।
অত্যন্ত অপূৰ্ব যিটো প্ৰসাদ পাইলেক গোপী
কেশৱে কৰন্তে বাস-কেলি ॥
পৰম পদ্মিনী যত দেৱৰ বমণীগণে
তাকতো চক্ষুয়ে নতু দেখে ।
বক্ষস্থলে থাকি লক্ষ্মী নাপান্ত প্ৰসাদ সিটো
সামান্য নাৰীক কোনে লেখে ॥ ২৪৫১
আচোক গোপীৰ ভাগ্য কতেক বৰ্ণাইবো মুখে
মোহোৰ বাঞ্ছনি এহিমানৈ ।
গোপীৰ চৰণ ৰেণু যিটো তৃণবনে পাৰে
এহি মহা বৃন্দাবন স্থানে ॥
আহাৰ মধ্যত মই এক তৃণ হওঁ য়েবে
তেবে মোৰ হৰে মহাভাগ ।
পৰম ভকত ইটো গোপবধু সমস্ত
সদায় ধূলিক পাইবো লাগ ॥ ২৪৫২
ইটো গোপী তেজিলেক দুস্ত্যজ সম্ভজন বন্ধু
আউৰ একো ধৰ্ম্মক নাচাৰে ।
এৰি আনো মনোৰথ কৃষ্ণৰ ভকতি পথ
ধৰিলেক মহা শ্ৰদ্ধা ভাৱে ॥
যাহাৰ চাৰিয়ো বেদে বিচাৰন্ত অবিচ্ছেদ
তথাপিতো নপাৱন্ত লাগ ।
হেন প্ৰেম ভকতিত সদায় মজিল চিত্ত
আসম্বাৰ কিনো মহাভাগ ॥ ২৪৫৩

যিটো কৃষ্ণ চৰণক মহা যোগেশ্বৰ সবে।
 মনেয়ো নপাস্ত পূজিবাক ।
 লক্ষ্মীদেৱী কোলে ধৰি অনেক সাদৰ কৰি
 সদায় মৰ্দন্ত হাতে যাক ॥
 বাস ক্ৰীড়া উৎসৱত হেন পাদ পঙ্কজক
 গোপীগণে অৰ্পিলে তনত ।
 এৰাইলেক পাপচয় ভৈল মহা মহোদয়
 কি কহিবো ভাগ্যৰ মহত ॥ ২৪৫৪
 তাম্ভাৰ মহিমাৰ বখানন্তে উদ্ধৱৰ
 মনত আনন্দ গৈল চৰি ।
 কৃতাজলি কৰি হৰি- দাসে বুলিবাক লৈলা
 দগুৱতে পৃথিবীত পৰি ॥
 নন্দৰ ব্ৰজৰ স্ত্ৰীৰ চৰণ বেণুক হেৰা
 কৰো তেবে সদায় বন্দন ।
 যাৰ হৰিকথা যিটো পৱিত্ৰ কৰিলা চিত
 নিস্তাৰিল ইটো ত্ৰিভুবন ॥ ২৪৫৫

উদ্ধৱৰ মথুৰাতলৈ প্ৰত্যাহৰণ

ছলঙী

এহিমতে পাচে কতো দিনে আছি
 উদ্ধৱে আনন্দে আতি ।
 যাইবাক লাগিয়া আজ্ঞা মাগি লৈলা
 সমস্তে গোপীক মাতি ॥
 নন্দ আদি কৰি যত গোপগণ
 সৱাতো লৈলা মেলানি ।
 কৃষ্ণক মনত শ্ৰৱন্তে বখত
 চৰিলন্ত মহামানী ॥ ২৪৫৬

উদ্ধৱ যাহাস্তে যতেক গোপিনী
 সমস্তে আকুল চিত ।
 আতি অনুৰাগে আনিউপায়ন
 দিলা দধি দুগ্ধ স্নাত ॥
 নন্দ যশোদা আদি ব্ৰজবাসী
 যত গোপ-গোপীগণ ।
 প্ৰেমে সলোতক জুৰায়া কামন্তে
 বুলিলা সবে বচন ॥ ২৪৫৭
 কৃষ্ণৰ চৰণে গোচৰ আমাৰ
 জনাইবা উদ্ধৱ প্ৰাণ ।
 তানে পাৰে মাত্ৰ থাকোক ভকতি
 নমাগোহো আন দান ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণ পঙ্কজত সিটো
 নেবোক আমাৰ মনে ।
 বাম-কৃষ্ণ নাম সদা নছাড়োক
 আমাৰ ইটো বচনে ॥ ২৪৫৮
 তাহানে পাৰক প্ৰণামি থাকোক
 আমাৰ ইটো মাথ ।
 হেন ভক্তি যেন নুহিকো বঞ্চিত
 কৃপা কৰা জগন্নাথ ॥
 ঈশ্বৰ ইচ্ছায় যৈতে তৈতে জন্ম
 হোক নিজ কৰ্মগতি ।
 তৈতে তৈতে প্ৰভু তোমাৰ চৰণে
 থাকোক দৃঢ় ভকতি ॥ ২৪৫৯
 য়েবে দান পুণ্য আছোহো আচৰি
 কদাচিত শুদ্ধ মতি ।
 নুগুচোক তেবে ঈশ্বৰ কৃষ্ণত
 আমাৰ মনৰ বতি ॥
 এতেক বোলন্তে কৃষ্ণক শ্ৰৱন্তে
 লোতক বহুই ধাবে ।
 কৃষ্ণৰ পালিত মথুৰাপুৰীক
 উদ্ধৱ পাইলা সৰবে ॥ ২৪৬০

କୁଞ୍ଜର ଚବ୍ବେ ଦଶୁରତେ ପବି
 କବିଳ ଆଶେଷ ନତି ।
 ବାଞ୍ଚିତ କୁଞ୍ଜର ପ୍ରତି ପ୍ରତି କୈଳା
 ବ୍ରଜର ଯତ ଉକ୍ତି ।
 ନନ୍ଦ ସଂଶୋଦାର ଯତେକ କାକ୍ଷ୍ୟ
 ଗୋପୀର ବିବହ ଛୁଅ ।
 ଶୁନି କୁଞ୍ଜ-ବାଞ୍ଚି ନିଃସା ତେଜିୟା
 କବିଳସ୍ତ ଅଧୋମୁଖ ॥ ୨୫୬୧
 ହବିଷ ଲୋତକ ନେତ୍ରର ବଜ୍ରାଞ୍ଜଳ
 ଉକ୍ତିର ଶୁନି କ୍ଳେଶ ।

ପାଞ୍ଚେ ଉଗ୍ରସେନ ବାଞ୍ଚିତ ଯୋଗାଞ୍ଜଳ
 ନନ୍ଦର ଯତ ସନ୍ଦେଶ ॥
 କୁଞ୍ଜର ଚବ୍ବେ ସେରି ଅନୁକ୍ଷଣ
 ଉକ୍ତିର ଧାକିଲା ତଥା ।
 ଏହିମାନେ ଗୋପୀ- ଉକ୍ତିର ସନ୍ଦାନ
 ମହା ଭାଗରତ କଥା ॥ ୨୫୬୨
 ନମୋ ନମୋ କୁଞ୍ଜ ଦେର ଦାୟାଶୀଳ
 ତୁମି ଯୋର ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ ।
 କୁଞ୍ଜର ଚବ୍ବେ ହୃଦୟେ ଧବିୟା
 ଉକ୍ତି ବୋଲା ବାଞ୍ଚି ବାଞ୍ଚି ॥ ୨୫୬୩

—ଇତି—

ଶ୍ରୀକବିବଦେର ବିବଚିତ

ଶ୍ରୀକବିର ମହାଭାଗରତର ଆଞ୍ଚି ନିଶ୍ଚୟ କବି ସମାପ୍ତ

শ্ৰীশঙ্কৰ ন্যাক্যামৃত

মহাভাগৱত

দশম স্কন্ধ

[কুক্লেত্ৰ]

ওঁ শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ

শ্ৰীকৃষ্ণৰ দ্বাৰকাবাসীগকলৰ সৈতে কুক্লেত্ৰ গমন

জয় জয় কৃষ্ণ কৃপাপয়োধি মাধৱ ।
ভ্ৰূক্কা হৰে পূজে যাৰ চৰণ পল্লৱ ।
যাৰ নাম মাত্ৰে তৰে সংসাৰ দুৰ্ঘোৰ ।
নমো দণ্ডৱতে কৃষ্ণ ইন্দ্ৰদেৱ মোৰ ॥ ১
নমো নমো কৃষ্ণ মধুসূদন দৈত্যাৰি ।
প্ৰভু ভগৱন্ত ভকতৰ ভয়হাৰী ॥
যেন উপদেশ দিলা দেৱ হৃদীশ্বৰে ।
তপে ভাগৱত কথা কৃষ্ণৰ কিক্ৰবে ॥ ২
শুনা সমাজিক জন কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
নাহি আতপৰে আৰ তাবক কলিত ॥
চাৰি পুৰুষাৰ্থ কাম মোক্ষ ধৰ্ম্ম অৰ্থ ।
জ্ঞানশে মমন্ত মিলানে মনোবধ ॥ ৩

দ্বাৰকাক আসিলা দৰিত্ৰ দামোদৰ ।
ভূমিতে দিলন্ত তাক সম্পত্তি ইন্দ্ৰৰ ॥
নন্দ যশোদাৰ শ্ৰীতি সাধিবাক প্ৰতি ।
কুক্লেত্ৰ তীৰ্থক কবিলা কৃষ্ণে গতি ॥ ৪
শুক নিগদতি শুনিয়োক পৰীক্ষিত ।
কলি-মল সংহাৰক কৃষ্ণৰ চৰিত ॥
ভকতৰ পৰম সুহৃদ দামোদৰ ।
কুক্লেত্ৰ যাত্ৰা আবে শুনা কেশৱৰ ॥ ৫
কবিলা দৈৱজ্ঞে গণি দেশত প্ৰকাশ ।
মিলে মহা সূৰ্য্যৰ যে গ্ৰহণ সৰ্ব্বগ্ৰাস ॥
শুনি মহাৰাজা সবে পৰম উৎসৱে ।
কৰে বন্দে কুক্লেত্ৰ যাত্ৰা সবাঙ্কৱে ॥ ৬
একে একে বাজা চলে পৰম লীলায় ।
বলে বীৰ্য্যে ধৈৰ্য্যে যেন দিগ্গজ পৰায় ॥

পৰিচ্ছদে মহেন্দ্ৰে সদৃশ চমৎকাৰ ।
 কিছূ লেখা দিওঁ শুনা নাম তাসম্ভাৰ ॥ ৭
 কেকয় কোঁশল কুক সৃষ্টিয় কাশ্বোজ ।
 মহাবীৰ্য্য বিৰাট বিদৰ্ভ কুন্তি ভোজ ॥
 মদ্রে দমঘোষ সব্য ভীষ্মক হাৰ্দ্দিক ।
 ধৃষ্টকেতু চেকিতান বিতাল বাহ্লিক ॥ ৮
 যুধামন্যু মৈথিল স্কশ্মা উশীনৰ ।
 বিন্দ অশ্বিন্দ চন্দ্রদত্ত দিবাকৰ ॥
 শ্ৰুতায়ুদ্ধ প্ৰবুদ্ধ ধৰণীধৰ কাল ।
 নগ্নজিৎ পুকজিৎ সোম মহীপাল ॥ ৯
 সাৰণ সূৰথ বথী সুপাৰ্শ্ব প্ৰতীপ ।
 চন্দ্রচূড় চক্ৰকেতু কোঁশাম্বিৰ নৃপ ॥
 পৰ পুংগয় জয়সেন মহোৎসৱ ।
 চমৎকাৰে চলে আতি সৈন্য সবাঙ্কৱ ॥ ১০
 কোঁবৰ পাণ্ডৱ আদি কৰি যত ৰাজা ।
 পুত্ৰে পত্নী সমন্বিতে সঙ্গৈ লৈয়া প্ৰজা ॥
 হয় হস্তী বধে কেহো চৰি নৰযান ।
 কুক্ৰেত্ৰে তীৰ্থে আসি ভৈলা একথান ॥ ১১
 পূৰ্ব্বত পৰশুৰামে কৰিলা নিশ্চয় ।
 ক্ৰত্ৰিয়ৰ কথিবে নিশ্চিন্মলা হৃদচয় ॥
 আপুনি কৰিলা স্নান দান যজ্ঞ যত ।
 নাহি পুণ্য ক্ৰেত্ৰে তাক সম সংসাৰত ॥ ১২
 পৃথিবীৰ ৰাজা একথান ভৈলা তথা ।
 আত অনন্তবে শুনা কেশৱৰ কথা ॥
 সৰ্ব্বগ্ৰাম গ্ৰহণৰ শুনি সিটো বাৰ্ত্তা ।
 সবংশে কৰিলা কৃষ্ণে কুক্ৰেত্ৰে যাত্ৰা ॥ ১৩
 বীৰ কৃতবৰ্ম্মা শুক সূচন্দ্র সাৰণ ।
 লগত সহায় দিলা এহি চাৰিজন ॥
 অনিকঙ্ক কুমাৰক প্ৰবোধিয়া হৰি ।
 সেনা সমে খৈলা দ্বাৰকাক বন্ধা কৰি ॥ ১৪
 আন যত যদুবংশ মানে নিবন্তবে ।
 কুক্ৰক আৱৰি বন্ধে চলে চপকৰে ॥

লৈয়া মহা প্ৰাৰম্ভে সম্ভাৰ ভৰি পূৰ ।
 চলে বসু দেৱাসুৰ আলুক অক্ৰূৰ ॥ ১৫
 বাম কামদেৱ গদ শাল্ল মহাবীৰ ।
 উগ্ৰসেন শঠ শক্ৰমৰ্দন মন্দিৰ ॥
 শাল্ল ভগদত্ত ভুৰি বিক্ৰয় উশ্মুক ।
 যায় যদুগণ সঙ্গৈ পৰম উৎসুক ॥ ১৬
 বথসৰ চলে যেন বিমান দেৱৰ ।
 ছানি যায় ধ্বজ দণ্ড চিৰল চামৰ ॥
 জলকে কিঙ্কিণী সূৰ্ণৰ শাৰী শাৰী ।
 যায় যদুগণ তাতে সঙ্গৈ নিজ নাৰী ॥ ১৭
 যুথে যুথে যায় মত্ত হস্তী একে চিকি ।
 সূৰ্ণ ভূমুকাচয় কৰে চিকিমিকি ॥
 যেন ঐৰাৱত গৰ্জ্জনিতে ভূমি চালে ।
 কৰ্ণে হানে তাল গজঘণ্টাৰ আশ্ফালে ॥ ১৮
 সূৰ্ণ পাখাবে চলে যত তেজী ঘোৰ ।
 চল বল কৰে বেগে বায়ু নোহে ঘোৰ ॥
 ৰাল্লতে দেখাৰে লীলা গতি লয়লাসে ।
 সাগৰৰ উশ্মি যেন উল্লাসে বতাসে ॥ ১৯
 অলেখ পদাতি চলে পৰম উৎসাহে ।
 চিকিমিকি কৰে দেহা সূৰ্ণ সম্মাহে ॥
 দিব্য বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে যায় প্ৰকাশস্তুে ।
 সূৰ্ণৰ মালা দোলে কৰ্ণত হাঠস্তুে ॥ ২০
 হৃষ্ট পুষ্টি দৰ্পিষ্ঠ বলিষ্ঠ কলেৱৰ ।
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি যেন ধাৰে বিত্ৰাধৰ ॥
 সঙ্গৈ নিজ নাৰী চলে গলে হেমহাৰ ।
 অপেন্সৰী সমে যেন দেৱৰ কুমাৰ ॥ ২১
 সবাৰ মাজত যাস্তু জগত নিবাস ।
 নক্ষত্ৰৰ মাজে যেন চন্দ্রৰ প্ৰকাশ ॥
 মৌক্তিক ছত্ৰেক আছে শিবৰ উপৰে ।
 সাত্যকি উদ্ধৱো চলে ধৱল চামৰে ॥ ২২
 দাককে ডাকন্ত বথ চলে লাসে লাসে ।
 দিব্য বস্ত্ৰ যতক বজাৰে লাসেবেশে ॥

ছিন্ন চৌগু দণ্ড নচুরারে তুলি তুলি ।
 নটে ভাটে বটে জয় জয় কৃষ্ণ বুলি ॥ ২৩
 ঈষত হাসিত মুখ নর পদ্মাকোষ ।
 অকণ চৰণ দুই দেখন্তে সন্তোষ ॥
 শ্যাম শৰীৰত বভ্রময় অলঙ্কার ।
 নবীন মেঘত যেন বিজুলী সঞ্চাৰ ॥ ২৪
 কপৰ সম্পত্তি আতি প্ৰকাশে প্ৰচুৰ ।
 কোটি কন্দৰ্পৰো দৰ্প দেখি হৰৈ চূৰ ॥
 বাহু বক্ষঃস্থলত যাহাৰ পৰে দৃষ্টি ।
 জুৰাই তনু মন যেন অমৃতৰ ব্ৰষ্টি ॥ ২৫
 দৈৱকী প্ৰমুখ্যে নাৰী যাদৱ বংশৰ ।
 কল্পিণী প্ৰমুখ্যে যত মহিষী কৃষ্ণৰ ॥
 শৰীৰক মণ্ডি বভ্রময় অলঙ্কাৰে ।
 বিমানত চৰি লৰি যান্ত জাতিকাৰে ॥ ২৬
 যতেক যাদৱী সেনা তাৰো নাহি সীমা ।
 যাহন্তে কীৰ্ত্তন কৰে কৃষ্ণৰ মহিমা ॥
 পূৰ্বিলেক কৃষ্ণ গুণে গগন মণ্ডল ।
 শুনে মানে ধ্বনি পলাই পাপ অমঙ্গল ॥ ২৭
 কৃষ্ণে পৰম ইন্দ্ৰদেৱ কৃষ্ণ প্ৰাণ ।
 নজানে যাদৱী সেনা কৃষ্ণ বিনে আন ॥
 কৃষ্ণবেসে যশ কথ্য নিবন্তবে গাৱে ।
 সলোতক নয়ন বয়ন প্ৰেমভাৱে ॥ ২৮
 অসংখ্যাত বধ ঘোষ বাণ ভণ্ড বোলে ।
 হয় হস্তী গিৰি মহীমণ্ডল হিন্দোলে ॥
 এহিমতে যাস্ত যদুবংশৰ প্ৰদীপ ।
 অনন্তৰে পাইল কুক্কেত্ৰৰ সমীপ ॥ ২৯
 কৃষ্ণৰ চৰণে সবে লৈয়া অনুমতি ।
 নামিয়া জলত সবে যাদৱ সন্ততি ॥
 বামৰ হৃদত বন্ধে কবিলন্ত স্নান ।
 দেৱতা পিতৃক সম্ভৰিগ্না দিলা দান ॥ ৩০
 বিশিষ্ট বিপ্ৰক আনি কৰিলা সৎকাৰ ।
 প্ৰহাৰে পিঙ্গাইলা গন্ধ বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ॥

দিলা দাস দাসী দোলা হয় হস্তী বধ ।
 ভৈলন্ত সন্তোষ পৰিপূৰ্ণ মনোবধ ॥ ৩১
 স্মৰণৰ শৃঙ্গ বজতৰ খুৰা চাৰি ।
 গলে হেমমালা দিব্য বসনে আৱৰি ॥
 কবিলন্ত দান হেম ধেনু অসংখ্যাত ।
 মিলোক ভকতি বুলি কৃষ্ণ দেৱতাত ॥ ৩২
 পুনৰপি সবংশে কৰিলা যোক্ষ-স্নান ।
 মহন্ত বিপ্ৰক পুনু কৰিয়া সন্মান ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে হৌক ভকতি আমাৰ ।
 এহি বুলি দিলন্ত স্মৰণ একো ভাৰ ॥ ৩৩
 পাচে কৃষ্ণদেৱ যদুবংশৰ লগতে ।
 কৰিলা আপুনি স্নান দান বিধিৱতে ॥
 অনুমতি পায়ী সবে কৃষ্ণৰ চৰণে ।
 কৰিলা ভোজন ভাগ্যৱন্ত যদুগণে ॥ ৩৪
 মহা হৰিষিত চিত্ত উঠি সমদলে ।
 ছায়া অনুসৰি বসিলন্ত তকতলে ॥
 আসি আছে পৃথিবীৰ যত বাজাগণ ।
 চিৰকাল অন্তো অন্তে ভৈল দৰশন ॥ ৩৫
 যাদৱ বংশক দেখি আনন্দ হৃদয় ।
 বিদৰ্ভ কৈকেয় কুক কাশ্বোজ সৃঞ্জয় ॥
 বিৰাট দ্ৰুপদ মদ্ৰে কোঁৱৰ পাণ্ডৱ ।
 পৰম সূহৃদ কেহো সম্বন্ধী বান্ধৱ ॥ ৩৬
 ভৈলা দেখাদেখি সবে আসি কুক্কেত্ৰে ।
 হৰিষে প্ৰফুল্ল মুখ পদ্ম-সম নেত্ৰে ॥
 সারটন্তে অন্তো অন্তে মিলে প্ৰেমভাৱ ।
 ঋবে নয়নৰ নীৰ বোমাঞ্চিত গাৱ ॥ ৩৭
 নিৰোধিলা তাক কণ্ঠ বাক্য নসঞ্চবে ।
 পৰম আনন্দ মনে মিলে সমন্তবে ॥
 ধৰাধৰি কৰি আসি বসিয়া আসনে ।
 পুছিল কুশল বাৰ্তা মধুৰ বচনে ॥ ৩৮
 দ্ৰৌপদী প্ৰমুখ্যে বাজ মহিষী যতেক ।
 কুকপত্নী সমন্তকে দেখিয়া প্ৰত্যেক ॥

পবন স্তম্ভ ভাবে ধৰি আলিঙ্গিল ।
 কুক্কুমে বঞ্জিত দুই তনক পীড়িল ॥ ৩৯
 পাইলন্ত পবন শ্ৰীতি অন্তো অন্তে চাই ।
 মহা প্ৰেমভাৱে নীৰ নেত্ৰৰ বঝাই ॥
 কনিষ্ঠে জ্যেষ্ঠক কবিলন্ত নমস্কাৰ ।
 অন্তো অন্তে কুশল কহিল আপোনাৰ ॥ ৪০
 যত মহা মহা ৰাজা আসিয়াছে তথা ।
 পাতিয়া বহল সভা কহে কৃষ্ণ কথা ॥
 নাবীসবে একত্ৰে বসিয়া মহা স্তখে ।
 কৃষ্ণৰে চৰিত্ৰ কহয় মাত্ৰ মুখে ॥ ৪১
 যাদৱগণৰ সিটো মহা শ্ৰীক দেখি ।
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তি নিৰেখি নিৰেখি ॥
 ভৈলন্ত বিন্ময় আতি সিটো সামৰাজে ।
 নাহি আন কথা কৃষ্ণ মহিমাত বাজে ॥ ৪২
 পিতৃক মাতৃক দেখি কুন্তী ৰাজমাৰে ।
 মহা শ্ৰীতি পৰি প্ৰণামিলা দুইৰো পাৰে ॥
 যত ভাৰ্য্যা ভগিনী ভাৰ্য্যাৰ ভ্ৰাতৃচয় ।
 কৰিলা সাদৰ সমস্তক যেন নয় ॥ ৪৩
 কৃষ্ণক দেখিয়া মহা প্ৰেম উপজিল ।
 কণ্ঠত ধৰিয়া নীৰ নেত্ৰৰ ত্যজিল ॥
 গোঁৱৰে কুন্তীক পাচে নমিলা মাধৱে ।
 ভৈলা সলোতক মুখ দেখি সৰাক্ষৰে ॥ ৪৪
 ভ্ৰাতৃ বহুদেৱক কৰিলা বহুমান ।
 কান্দন্তে দিলন্ত তাক কুন্তী সমিধান ॥
 তুমি শ্ৰেষ্ঠ ভ্ৰাতৃ পিতৃ সমান স্তুবুজি ।
 এতমান আপদতো নকৰিলা শুদ্ধি ॥ ৪৫
 কতবা জন্মত পাপ সঞ্চিলো দুৰ্বোৰ ।
 ভৈলোহো বিধবা স্বামী মৰিলন্ত মোৰ ॥
 পঞ্চগুটি পুত্ৰসমে ভৈলো অনাধিতি ।
 নাহি পৃথিবীত মোত পৰে নিমাধিতি ॥ ৪৬
 পিতৃ-মাতৃ স্তম্ভ সোদৰ বহুজন ।
 আপদ কালত থাক নকৰে স্মৰণ ॥

যিটো ভাগ্য শূন্য তাৰ জীৱন নিষ্ফল ।
 এহি বুলি ভৈলা কুন্তী নয়ন সজল ॥ ৪৭
 বান্ধৱৰ মধ্যত কৰন্ত অনন্তোষ ।
 মোৰ বিধি বক্র কিবা তোমাৰ দোষ ॥
 অৱশ্যে ভুঞ্জিবে লাগে ললাট লিখিত ।
 শুনি শোকে সৰাক্ষৰে নধৰন্ত চিত ॥ ৪৮
 বহুদেৱ বোলন্ত শুনিয়ো কুন্তী আই ।
 আমাসাত অপমান কৰিতে যুৱাই ॥
 নকৰিলো শুদ্ধি তোমাসাক এতদিন ।
 কিন্তু তুমি আমি সবে দৈৱৰ অধীন ॥ ৪৯
 মিলে মান অপমান ঈশ্বৰ ইচ্ছায় ।
 বিচাৰত স্তখ দুখ দাতা আন নাই ॥
 ঈশ্বৰৰ বশ্য আমি যত জীৱ মানৈ ।
 সুহিকো স্বতন্ত্ৰ আক দেখা বিগমানে ॥ ৫০
 কোন দুখ আমাক নিদিল পাৰী কংসে ।
 যম যাতনাক ঐত ভুঞ্জিলো সবংশে ॥
 উচ্ছাদিলে ভেটিকো কৰিয়া কূটনাট ।
 কতেক কহিবো মাৰ আমাৰ ললাট ॥ ৫১
 আবেসে খণ্ডিল দুখ বিধি স্তদক্ষিণ ।
 সম্প্ৰতিসি স্তখে আছে আমি কতোদিন ॥
 ভালেকি আছন্তে আমি নকৰিলো শুদ্ধি ।
 ত্যজিয়ে বিষাদ মাৰ থিৰ কৰা বুদ্ধি ॥ ৫২
 হেন শুনি ৰাজমাৰে ত্যজিলা নিশ্বাস ।
 কেশৱে কৰিলা পাচে পেহীক আশ্বাস ॥
 প্ৰবোধিলা আনো বহু বান্ধৱ সাদৰে ।
 ভৈলা শাস্তমতী আতি কুন্তী অনন্তৰে ॥ ৫৩
 শুনা সমাজিক কৃষ্ণ চৰিত্ৰে নিতান্ত ।
 সংসাৰ ব্যাধিক ইসে কৰে উপশান্ত ॥
 মোহ নিজে এৰি লৈয়ো সন্তবে চেতন ।
 কালে পাইলে হেৰা কৰা কৃষ্ণক স্মৰণ ॥ ৫৪
 হে প্ৰাণনাথ নাৰায়ণ কৃষ্ণ দেৱ ।
 তোমাৰ চৰণে মনে কৰো কোটি সেৱ ॥

মই মহা যুত মন্দ মতি দুবাচাৰ ।
 দীন দয়াশীল কৰা আপদে উদ্ধাৰ ॥ ৫৫
 তুমিসে হৃদয় প্ৰিয় আত্মা নিষ্ঠে নিষ্ঠ ।
 উপদেশ দাতা তুমি গুৰুদেৱ ইষ্ট ॥
 এতেক জানন্তে মোৰ থিৰ নোহে মতি ।
 আপুনি কৰিয়ো কৃষ্ণ অগতিৰ গতি ॥ ৫৬
 কৃপা কৰা কৃষ্ণ লৈলো তোমাত শৰণ ।
 সদায়ে স্মৰোক মনে অৰুণ চৰণ ॥
 নছাৰোক মুখে মোৰ কৃষ্ণ হেন নাম ।
 নিৰন্তৰে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৫৭

হুলড়ী

নিগদতি শুক শুনা পৰীক্ষিত
 যেন কথা আতপৰে ।
 পৃথিবীৰ মহা মহাৰাজ যত
 আসিয়াছে নিৰন্তৰে ॥
 দেখি বহুদেৱ প্ৰমুখ্যে যাদৱ-
 গণ ভৈলা আনন্দিত ।
 পৰম সাদৰে সবাকো অচ্চিলা
 যাক যেন যথোচিত ॥ ৫৮
 বামে সমে কৃষ্ণে কৰিলা সম্মান
 সবাকো বিনয় ভাৱে ।
 কৃষ্ণক নিবীক্ষ নৃপতিসকলে
 এক দৃষ্টি কৰি চাৱে ॥
 কৃষ্ণ দৰশনে সমস্তৰ মনে
 পৰম আনন্দ মিলে ।
 জিহ্বায়ে চেলেকে নাকে মুখে যেন
 নয়নৰ পথে গিলে ॥ ৫৯
 জগতৰ প্ৰিয় আত্মা ভগৱন্ত
 তাক দৰশন পাই ।

তনু পুলকিত লোতক নিগড়ে
 আনন্দৰ সীমা নাই ॥
 পৃথিবীৰ ৰাজা যত আসিয়াছে
 শত্ৰু মিত্ৰ উদাসীন ।
 কৃষ্ণক পৰম ঈশ্বৰ জানিয়া
 ভৈল সবে মোহ হীন ॥ ৬০
 ভীষ্ম দ্ৰোণ কৃপ কৰ্ণ কুন্তীভোজ
 কাষোজ কুণ্ডিল পতি ।
 বিশালাক্ষ বীৰ বিৰাট বাহ্লিক
 কৈকেয় কাশী নৃপতি ॥
 যুধামন্যু মন্ত মৈথিল স্মশৰ্মা
 ধৃষ্টকেশু চেকিতান ।
 সৃঞ্জয় সঞ্জয় বিহুৰ বিৰাট
 দেখি উল্লাসিত প্ৰাণ ॥ ৬১
 স্তবল শকুনি ধৃতবাহু ৰাজা
 সপুত্ৰে সতী গান্ধাৰী ।
 সত্যৱতী কুন্তী দ্ৰৌপদী প্ৰমুখ্যে
 যত পাণ্ডৱৰ নাৰী ॥
 যুধিষ্ঠিৰ ভীম অৰ্জুন নকুল
 সহদেৱ পাণ্ডো ভাই ।
 ৰাজসূয় যজ্ঞে জিনিলা যন্তেক
 ৰাজাগণ সমুদায় ॥ ৬২
 দেখিলা আনন্দ মূৰতি কৃষ্ণৰ
 সাক্ষাতে লক্ষ্মী নিবাস ।
 কোটি এক শশী সূৰ্য্য একেবাবে
 কবন্ত যেন প্ৰকাশ ॥
 ষোড়শ হাজাৰ পত্নীসব সিটো
 সাক্ষাতে লক্ষ্মীৰ নয় ।
 পৰম বিস্তৰ দেখি মাধৱৰ
 মিলিল মনে বিশ্বয় ॥ ৬৩
 মানুহ নহয় দৈৱকাতনয়
 জানিলো নিশ্চয় কবি ।

সৃষ্টি স্থিতি অস্ত যি দেৱে কবন্ত
 তেস্তে এন্তে মহা হৰি ॥
 ব্ৰহ্মা আদি কৰি পিম্পৰা পৰ্য্যন্ত
 মোহিত যাৰ মায়াত ।
 জগত নিস্তাৰ হেতু অৱতাৰ
 জানিলো ভৈলা সাক্ষাত ॥ ৬৪
 সেহি সময়ত সমস্তৰে ভৈল
 কৃষ্ণত ঈশ্বৰ বুদ্ধি ।
 আনন্দে যাদৱ বংশক প্ৰশংসা
 কবন্ত সবে সম্বোধি ॥
 হে বসুদেৱ উগ্রসেন শুনা
 যাদৱ বংশ সকল ।
 জানিলো মনুষ্য মধ্যে তোৰাসবে
 জন্মৰ ভৈল সাফল ॥ ৬৫
 জগতকে যিটো দেখে ব্ৰহ্মময়
 জ্ঞানীগণ মধ্যে খ্যাত ।
 ঈশ্বৰ মুক্তি কৃষ্ণৰ নেদেখে
 ধ্যানত সিটো সাক্ষাত ॥
 হেন মাধৱক বান্ধৱ মানিয়া
 মুখ পদ্ম দেখা নিতে ।
 দুৰ্ভেদ প্ৰভুক অপ্ৰয়াসে পাইলা
 গুণাগুণ একচিত্তে ॥ ৬৬
 যাৰ বাক্য বেদ পাদোদক গঙ্গা
 ত্ৰৈলোক্য পৱিত্ৰ কৰে ।
 যাৰ কীৰ্ত্তি যশ প্ৰাৱণ কীৰ্ত্তনে
 জগত আতি উদ্ধাৰে ॥
 যাৰ নাম মাত্ৰ স্বৰ্গে নিস্তাৰে
 পতিত পাতকীচয় ।
 হেন মাধৱক সদা দেখা কিনো
 দুৰ্ভেদ ভাগ্য উদয় ॥ ৬৭
 কালে নাশ গৈল মহীৰ মাহাস্বয়
 নোপজে শস্ত কিকিত ।

যাৰ পাদপদ্ম পৰশে সম্পূৰ্ণ
 ভৈল ভূমি কৃতকৃত্য ॥
 যেই যিবা আবে বাঞ্ছো পৃথিবীত
 পূৰ্ণ হোন্ত সেহি কাম ।
 যাহাৰ প্ৰসাদে জগতৰে ভৈল
 মহা দুখ উপশাম ॥ ৬৮
 হেন ঈশ্বৰক দৰশন পাই
 পৰশা আপোন হাতে ।
 কৰা একেলগে ভ্ৰমণ ভোজন
 শয়ন একে শয্যাতে ॥
 মোক্ষ সুখ এৰি কৃষ্ণৰ সেৱাত
 সবংশৰে অভিলাষ ।
 কিনো মহাভাগ্য গৃহতে কবন্ত
 আপুনি বিষ্ণু নিবাস ॥ ৬৯
 আনো অসংখ্যাত কৰিল প্ৰশংসা
 ধন্য ধন্য যদুকুল ।
 পৰম মহিমা দেখিয়া কৃষ্ণত
 শিৰে বৰিষিলা ফুল ॥
 মিলিল সিবেলা সবাবো কৃষ্ণত
 পৰম ঈশ্বৰ জ্ঞান ।
 হৰিষে বহিল কেহো নকহিল
 কৃষ্ণকথা বিনে আন ॥ ৭০

—
ছবি

শুনা সামাজিক যত ইটো মহাভাগৱত
 যত্নে মহা ছয়ো সাৱধান ।
 কৃষ্ণৰ চবিত্ৰচয় সম্যকে অমৃতময়
 কৰা কৰ্ণাঞ্জলি ভৰি প্ৰাণ ॥
 হেন কৃষ্ণ কৃপাময় মই মহা চুৰাশয়
 বিষয় বাসনা নেবে মোক ।

তোমাৰ চৰণে মতি নকৰে ভকতি বতি
 আবে মোৰ কেনে গতি হোক ॥ ৭১
 বচনত মাত্ৰ মুঢ় মই শূন্য মতি মুঢ়
 পৰ উপদেশত পণ্ডিত ।
 ভূমি হেন দেৱ জানি নপাৰিলো চক্ৰপাণি
 আপোনাৰ দুখক খণ্ডিত ॥
 নেৰাইলো সংসাৰ তাপ চৰণে উদ্ধাৰা বাপ
 কৰো হেৰা চৰণে প্ৰণাম ।
 ভূমি বিনে ত্ৰাণ নহে কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে
 নিৰস্তৰে বোলা বাম বাম ॥ ৭২

নন্দ-যশোদা আৰু গোপীসকলৰ সৈতে শ্ৰীকৃষ্ণ-বলৰামৰ
 কুক্লেত মিলন

পদ

নিগদতি শুক শুনা নৃপ পৰীক্ষিত ।
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ লীলা পৰম অমৃত ॥
 আত অনন্তৰে কথা শুনা মহাবীৰ ।
 যিসব বৃত্তান্ত ভৈল গোকুলবাসীৰ ॥ ৭৩
 শুনিলো আনন্দ বাৰ্তা নন্দ গোপে পাচে ।
 কৃষ্ণ সমে যত যত্বংশ আনিয়াছে ॥
 মিলিল উৎসুক মনে মহা হৰিষন্ত ।
 তোলাইলা শকটে আনি সকল সন্তত ॥ ৭৪
 তথাতে ৰহিবো বাসা নন্দৰ আশয় ।
 গোপগণ সমে যাওঁ আনন্দ হৃদয় ॥
 কৃষ্ণক দেখিবো বুলি মনত উল্লাসে ।
 যশোদা প্ৰমুখ্যে গোপী চলে লয়লাসে ॥ ৭৫
 ভৈল স্প্ৰভাত আজি বিধাতা প্ৰসন্ন ।
 পাইবো প্ৰেম পঙ্কজ নেত্ৰক দৰ্শন ॥
 ঈষত হসিত মুখ দেখিবো চুনাই ।
 প্ৰেমে পৰিপূৰ্ণ গোপীসব চলি যায় ॥ ৭৬

জগতৰ পূজ্য যিটো দৈৱকীকুমাৰ ।
 যাক নপাই প্ৰাণ ফুটে সদায়ে আমাৰ ॥
 তাহান দেখিবো পাদ পঙ্কজ ছুতয় ।
 আজি জন্ম সাক্ষল মিলিবে মহোদয় ॥ ৭৭
 যিটো জগতৰ আত্মা ভকত বাহুৱৰ ।
 বুলিলা প্ৰবোধ ধৰি আমাক মাধৱ ॥
 হেন মনে গুণস্তে যাহস্তে য়েবে আছে ।
 ভৈল দেখা দেখি যত্বংশ সমে পাচে ॥ ৭৮
 গোকুলবাসীক দেখি যতক যাদৱ ।
 উঠিল তেখনে মনে মিলল উৎসৱ ॥
 প্ৰাণৰ পৰশে যেন তনুৰ উল্লাস ।
 দূৰতে দেখিয়া ৰঞ্জে তুলিলন্ত হাস ॥ ৭৯
 মহা হৰিমিত মন চিৰ দৰ্শনে ।
 আসি সাতটল সবে সজল নয়ণে ॥
 নন্দক দেখিয়া বহুদেৱে গাৱ চাৰি ।
 প্ৰাণমিত্ৰ বুলি ধৰিলন্ত আঙ্কোৱালি ॥ ৮০
 পাইলা প্ৰীতি আতি নয়নৰ ঝৰে নীৰ ।
 প্ৰেমত আকুল ভৈল চিত্ত মুহি থিৰ ॥
 লোতকে নিৰোধে কণ্ঠ বাক্য বাজ হুই ।
 সাতটা সাতটি কৰি আছিলন্ত দুই ॥ ৮১
 সাদৰে বৈসাইলা নিয়া স্তব্ধ আসনে ।
 কৰিলা সন্মান নিয়া মধুৰ বচনে ॥
 পাপী কংসে বন্দী কৰি দিলা দুখ যত ।
 নন্দ দৰশনে সবে পৰিল মনত ॥ ৮২
 বুলিবে লাগিলা স্মৰি পূৰ্ব্ব উপকাৰ ।
 কংসৰ ভয়ত পুৰি নাছিল আমাৰ ॥
 ভূমি প্ৰাণসম মিত্ৰ তোমাতেসে গয় ।
 পলুৱাই থৈলো নিয়া ছুণুটি তনয় ॥ ৮৩
 পুত্ৰৱতে পালিলা আপুনি অনুদিন ।
 শুভান নযায় সিটো উপকাৰ ঋণ ॥
 কৰিলো তোমাত মই ভাৰ্য্যাব সজাত ।
 কোন হিত মোৰ নাচৰিলা সিবেলাত ॥ ৮৪

এতেকে বোলন্তে প্রেম পবশিল আতি ।
 সলোতক নেত্রে তস্তি থাকিল নমাতি ॥
 নন্দো ধৰি মিত্ৰক বুলিলা প্ৰিয় বাক ।
 এতেক বুলিবে সখী নলাগে আমাক ॥ ৮৫
 তুমি মহা ভাগৱত জগততে সাৰ ।
 যাৰ ঘৰে পৰম ঈশ্বৰ অৱতাৰ ॥
 তুমি সম ভাগ্যৱন্ত ত্ৰৈলোক্যতে নাই ।
 তোমাৰ সাধিবো শ্ৰীতি কত পুণ্য পাই ॥ ৮৬
 কিনো ভাগ্য ভৈলা তুমি মোৰ মহা মিত্ৰ ।
 আজিসে জানিলো ভৈলো পৰম পৱিত্ৰ ॥
 তোমাৰ আলাপে পাপ কৰিলে উচ্ছাদ ।
 কৰিলা আলাপ আনো মধুৰ সন্বাদ ॥ ৮৭
 নন্দ যশোদাক দেখি পাচে কৃষ্ণ-বাম ।
 পৰম প্ৰেমত পৰি কৰিলা প্ৰণাম ॥
 পিতৃ মাতৃ বুলি উঠি সারটিলা ধৰি ।
 স্নেহ অৱে কমল নেত্ৰৰ নীৰ ঝৰি ॥ ৮৮
 পিতৃৰ মাতৃৰ প্ৰেমে পৰম আকুল ।
 ভৈলা আত যিটো জগতৰে আদিমূল ॥
 লোতকে নিবোধে কণ্ঠ বাক্য নাসে মুখে ।
 হেঠ মাখে বৈলা চিৰ বিয়োগৰ দুখে ॥ ৮৯
 নন্দ যশোদায়ো দেখি পৰম প্ৰেমত ।
 সারটি ধৰিলা তুলি নিজ আসনত ॥
 শিৰ স্তম্ভি পাইলা শ্ৰীতি প্ৰসন্ন বদন ।
 মহা স্নেহে অৱে যশোদাৰ ছয়ো স্তন ॥ ৯০
 এৰাইলন্ত চিৰ বিয়োগৰ সিটো তাপ ।
 কৰিলা কৃষ্ণক ধৰি প্ৰেমত বিলাপ ॥
 স্নমবিয়া কেশৱৰ সিসব চৰিত ।
 স্নেহত কান্দন্ত নন্দ নসহন্ত চিত ॥ ৯১
 লোতকে তিয়াইলা তনু বাম মাধৱৰ ।
 লগতে কান্দন্ত ছয়ো পৰম ঈশ্বৰ ॥
 নেত্ৰৰ লোতক বহে নসহে হৃদয় ।
 চড়ে চিৰ ঘৰ্ষন প্ৰেম অতিশয় ॥ ৯২

কতোক্ষণে ভৈলন্ত মাধৱ সঙ্কক্ষণ ।
 পিতৃৰ মাতৃৰ ছুইবো ধৰিয়া চৰণ ॥
 বিনয় বচনে কৰি ক্ৰন্দন নিবোধ ।
 অনেক বচনে ছুইকো কৰিয়া প্ৰবোধ ॥ ৯৩
 পৰম অতৰ্ক গতি কাল ঈশ্বৰৰ ।
 দৈৱৰ অধীন সমাগম বান্ধৱৰ ॥
 কৈৰপৰা আনি জীৱ কৰে এক ঠাই ।
 ক্ষণেকতে পুনুহো পেহ্লাৱে বিহৰাই ॥ ৯৪
 জলৰ বেগত এক থান হোৱে ফেন ।
 ক্ষণেক থাকিয়া ক্ষণেকতে মিলে যেন ॥
 সে'হমত সংযোগ বিয়োগ স্নহদৰ ।
 ঈশ্বৰৰ বশ্য কেহো নোহে স্বতন্তৰ ॥ ৯৫
 এহি পৰমার্থ কথা নোহে আত বোধ ।
 চিৰকাল নগোৱাই কৰিলো অপবাধ ॥
 কৰোহঁ কাতৰ মোৰ মৰষিয়ো দোষ ।
 হেন শুনি ভৈল নন্দ যশোদা সন্তোষ ॥ ৯৬
 ৰোহিণী দৈৱকী পাচে আসিলা বজাই ।
 যশোদাক দেখিয়া পৰম শ্ৰীতি পাই ॥
 হাসি প্ৰাণ সখি বুলি সারটিয়া ধৰি ।
 বাহু মেলি ছুহাঙ্কো ধৰিলা ব্ৰজেশ্বৰী ॥ ৯৭
 পাপী কংসে যত যত ডুঞ্জাইলা নিকাৰ ।
 স্নমবিয়া যশোদা পূৰ্বৰ উপকাৰ ॥
 ত্ৰৱিল হৃদয় আতি ছুইবো স্নেহ চড়ে ।
 ভৈলা সকল নীৰ নেত্ৰৰ নিগৰে ॥ ৯৮
 লোতকে নিবোধে কণ্ঠ গদ গদ বাক ।
 বুলিলন্ত পৰম সাদৰে যশোদাক ॥
 বিপদৰ বান্ধৱ পৰম উপকাৰী ।
 তোমাৰেৰ গুণ আমি শুজিতে নপাৰি ॥ ৯৯
 সপিলো তোমাতে ইটো তনয় দুখানি ।
 প্ৰতিপালি পুথিলা তোমৰা ছয়ো প্ৰাণী ॥
 উপজি নপাইলা পুতাই পিতৃক মাতৃক ।
 ভুলিলাহা সখি দেখি প্ৰাণতো অধিক ॥ ১০০

নিৰ্ভয়ে ভ্ৰমিলা পুতাই তোমাৰেই গুণে ।
 চক্ষুৰ পীৰিতি যেন বাখিলা আপুনে ॥
 কৰিলা কৃষ্ণত মহা স্নেহ নিৰন্তৰ ।
 নাহিকে আপোন পৰ বুদ্ধি মহন্তৰ ॥ ১০১
 নাহি তোমাৰেই পৰে মহা হিতকাৰী ।
 তোমাৰ মৈত্ৰিক পাসৰিবে কোন নাৰা ॥
 ইন্দ্ৰৰ সম্পদ যদি দেওঁ প্ৰতিদিন ।
 তথাপিতো শুভা নযাই উপকাৰ ঋণ ॥ ১০২
 দ্ৰৱিল হৃদয় দুইবো এতেক বোলন্তে ।
 সবসৰি পৰে নীৰ নয়নৰ হস্তে ॥
 প্ৰবোধিলা যশোদা আঞ্চলে মুচি মুখ ।
 কিসক কহস পূৰ্ব আপদৰ দুখ ॥ ১০৩
 ঈশ্বৰৰ ইচ্ছায়ে আসি স্নাত দুখ মিলে ।
 সম্পদো নাথাকে দুখো গুচে একতিলে ॥
 মায়াৰ বচনা ইটো জগতকে দেখি ।
 কিছু অনুশোচ নকৰিবা প্ৰাণসখি ॥ ১০৪
 কতো কোটি জনমৰ মোৰ আছে ভাগ ।
 কৃষ্ণ হেন পুত্ৰক তুলিবে পাইলো লাগ ॥
 তৰিলো আপদ ঘোৰ কৃষ্ণতেই হস্তে ।
 দহে দেহা সখি সিটো কথা স্মৰন্তে ॥ ১০৫
 স্তন শুসি লৈলে পুত্ৰে পুত্ৰনাৰ প্ৰাণ ।
 কৈলা গল চেপি চক্ৰবাতক নিৰ্য্যাণ ॥
 কৃষ্ণে মাটি খাইলা বুলি শৰীৰ নসয় ।
 গৰ্ভতে দেখাইলা মোক ভুবন চৈধ্যয় ॥ ১০৬
 অঘ বক বৎস কেশী ধেমুক অৰিষ্ট ।
 গোকুলত চিন্তে আসি অনেক অনিষ্ট ॥
 প্ৰলম্ব প্ৰমুখ্যে যত আসিলা অশ্বৰ ।
 সমস্তকে মাৰি কৰিলন্ত দুখ দুৰ ॥ ১০৭
 হৃদয় খেদাইলা দমি কালিক নিকালি ।
 বৎস বৎস-পালক জীয়াইলা বনমালী ॥
 জুই আসি বেড়িল আমাৰ যায় প্ৰাণ ।
 বাখিলন্ত কৃষ্ণে বন বহি কৰি পান ॥ ১০৮

গোধূলি বেলাত থাকো পদূলিত চাই ।
 বৎস লৈয়া আসে সোণা মুখে বাশী বাই ॥
 আগবাঢ়ি ধৰিয়া আঞ্চলে মোছোঁ ধূলি ।
 প্ৰাণ পুত্ৰ বুলি বুকু সাবটোহোঁ তুলি ॥ ১০৯
 স্নান কৰাই পিছাওঁ গন্ধ চন্দন ভূষণ ।
 নিতে পঞ্চায়তে কৰাওঁ কৃষ্ণক ভোজন ॥
 স্মৰণ খাটত শূৰাওঁ বিছাই হংস তুলী ।
 বুকত সারটি থাকো প্ৰাণ পুত্ৰ বুলি ॥ ১১০
 হেন কৃষ্ণ বাপ হস্তে ভৈলোহো বঞ্চিত ।
 ইটো স্নাত শাস্তি সখি নাহিকে কঞ্চিত ॥
 কৃষ্ণ-সূৰ্য্য বিনে দেখো আন্ধাৰ দুৰ্ঘোৰ ।
 আউৰ গৃহ কৰ্মত নপৰে চিত্ত মোৰ ॥ ১১১
 পুত্ৰৰ সিনব লীলা স্মৰি স্মৰি ।
 নিদ্ৰা নাসে বাত্ৰিয়ো লোতক যায় ঋষি ॥
 কৃষ্ণকেই দেখো মাত্ৰ সচিতে সপোনে ।
 শূন্য ভৈল ব্ৰজ মোৰ কৃষ্ণ অবিহনে ॥ ১১২
 কৃষ্ণৰ ক্ৰীড়াৰ ভূমি বৃন্দাবন স্থান ।
 কালিন্দীক দেখি সখি ফুটে যেন প্ৰাণ ॥
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজ খোজতে আছে বাহি ॥
 তাক দেখি কৃষ্ণ বুলি আমি মৰো কান্দি ॥ ১১৩
 আজিও সোণাৰ বংশী ঘৰে আছে পৰি ।
 দেখি দশগুণে মোৰ মৰ্ম্ম যায় চড়ি ॥
 ওলাই আৰো পশিবে নপাৰো সিটো ঘৰ ।
 কতনো কহিব গুণ গোবিন্দ পুত্ৰৰ ॥ ১১৪
 গোকুলত যত লীলা কৰিলন্ত হৰি ।
 দৈৱকীৰ আগে বৰ্ণাইলন্ত ব্ৰজেশ্বৰী ॥
 শুনন্তে কহন্তে সিটো গোবিন্দৰ যশ ।
 আনন্দত মজিল পৰম প্ৰেম-বস ॥ ১১৫
 দৈৱকী যশোদা আদি নাৰী অসংখ্যাত ।
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰচয় শুনে সিবেলাত ॥
 বহয় লোতক পুলকিত আতি তনু ।
 প্ৰেম-সমুদ্ৰত মন মজে পুত্ৰ পুত্ৰ ॥ ১১৬

কল্পিণী প্ৰমুখ্যে যত কৃষ্ণৰ মহিষী ।
 যশোদাক সাদৰিলা পৰম হৰিষি ॥
 বুলিলা প্ৰশংসা বাণী ব্ৰজ ঈশ্বৰীক ।
 কৰিলা শুভ্ৰাষা সবে শিশুতো অধিক ॥ ১১৭
 দ্ৰৌপদী প্ৰমুখ্যে যত বাজ ভাৰ্য্যাচয় ।
 কৰিলন্ত যশোদাক তেমনো বিনয় ॥
 এহিমাণে খণ্ড স্ত্ৰী সমস্তৰ কথা ।
 আবে কৃষ্ণ-গোপীৰ সন্যাদ কণ্ঠ তথা ॥ ১১৮
 সিটো ভাগ্যৱতী গোকুলৰ গোপীগণ ।
 যাহাৰ বিবহ তাপে দহে তনু মন ॥
 কথমপি শৰীৰত বহিয়াছে প্ৰাণ ।
 হেন কৃষ্ণ বন্ধুক দেখিলা বিগ্ৰহমান ॥ ১১৯
 যিটো বিধি অজিলন্ত চকুত নিমেষ ।
 পূৰ্ব্বতো শাপিলা তাক গোপিকা নিঃশেষ ॥
 কৃষ্ণ দৰশনত পাতিলা ব্যৱধান ।
 নাহি জ্ঞান শূন্য সিটো বিধিৰ সমান ॥ ১২০
 নিমিষেকো নসহিল পূৰ্ব্বত গোপিনী ।
 চিৰ বিবহত আবে মহা বিবহিনী ॥
 আশাতেসে আছে কথমপি প্ৰাণ বাধি ।
 হেন কৃষ্ণয়েৰে আসি ভৈল দেখা দেখি ॥ ১২১
 জুবন মোহন মহা মূৰ্ত্তি মাধৱৰ ।
 চূৰ হোৱে যাক দেখি ৰূপ কন্দৰ্পৰ ॥
 প্ৰসন্ন বদন মন্দ মনোহৰ হাস ।
 যেন কৰে এক কোটি শশাঙ্ক প্ৰকাশ ॥ ১২২
 তৰুণ অকণ পঙ্কজৰ পাসি প্ৰায় ।
 হেন আতি আয়ত লোচন আছা চাই ॥
 ধনু সম সুবলিত ভ্ৰুবে কৰে কাস্তি ।
 মাণিকৰ চিকি চাক দশনৰ পাস্তি ॥ ১২৩
 স্তম্ভৰ নাসিকা চাক চিবুক অধৰ ।
 কৰ্ণত কোমল শোভে নব দিবাৰ ॥
 মণিময় মকৰ কুণ্ডল গলে ডোলে ।
 বাহু বক্ষসলক দেখন্তে মন কুলে ॥ ১২৪

কেয়ূৰ কৰুণ মণি মুকুতাৰ হাৰ ।
 নীল অশ্বৰত যেন বিদ্যুত সঞ্চাৰ ॥
 গীত পট কটি তটে বত্ৰৰ মেথলা ।
 আজামুলস্বিত জ্বলে বৈজয়ন্তী মালা ॥ ১২৫
 চৰণ পঙ্কজ দুইক দেখন্তে সন্তোষ ।
 ঈষত বাতুল যেন নৱ পদ্মকোষ ॥
 বত্ৰৰ নুপুৰে তাত কৰে ৰুণঝুণ ।
 যেন বত্ৰ মন্ত্ৰগণে পৰি গাৱে গুণ ॥ ১২৬
 অস্কুলিত বত্ৰৰ উজন্তি কৰে কাস্তি ।
 দৰ্পণ নিৰ্মল নথ চন্দ্ৰমাৰ পাস্তি ॥
 পৰম আনন্দময় মূৰ্ত্তি সিবেলাত ।
 চিৰকাল গোপীসবে দেখিল সাক্ষাত ॥ ১২৭
 প্ৰাণতো অধিক মাধৱক দেখা পাইলা ।
 প্ৰসন্ন নয়নে সবে নিৰীক্ষিয়া চাইলা ॥
 কৃষ্ণ দৰশনে সবে ভৈল কৃতকৃত্য ।
 জুৰাই তনু মন যেন বৰিষে অমৃত ॥ ১২৮
 নাহি অহঙ্কাৰ যাৰ দেহত কিঞ্চিত ।
 ব্ৰহ্মাত সাক্ষাতকাৰ কৰে সমাধিত ॥
 হেন মহাজ্ঞানীৰো ছল্লভ যিটো হৰি ।
 পায় তাঙ্ক গোপীসবে চাইলা চক্ষু ভৰি ॥ ১২৯
 নয়নৰ পথে নিয়া হৃদয় কমলে ।
 আনন্দ মূৰ্ত্তিক আলিঙ্গিলা কোতূহলে ॥
 আনন্দ সিন্ধুত মজি ভৈল কৃষ্ণময় ।
 পুলকিত তনু আতি দ্ৰৱিল হৃদয় ॥ ১৩০
 ধাৰায়ে লোতক নয়নৰ পৰা পৰে ।
 পাইলন্ত পৰম প্ৰীতি আতি প্ৰেম চড়ে ॥
 হিয়াত আছন্ত ধৰি পৰম হৰিক ।
 মিলিল আনন্দ আতি মোক্ষতো অধিক ॥ ১৩১
 প্ৰেমধাৰে নেত্ৰৰ লোতক যায় বহি ।
 পৰিপূৰ্ণ ভাৱে তন্তি আছে সবে বহি ॥
 পৰম যোগীৰ যেন শৰীৰ নিশ্চল ।
 প্ৰীতি প্ৰকৃষ্ট মুখ পৰম উজ্বল ॥ ১৩২

আছে এহিমতে মনে মাধৱক ধৰি ।
 গোপীকাৰ পৰম ভাৱনা দেখি হৰি ॥
 পৰম বিশ্বয় ছয়া শিহৰাইল গাৱ ।
 উপজিল কৃষ্ণৰো গোপীত প্ৰেমভাৱ ॥ ১৩৩
 কমল নেত্ৰেৰ পৰা পৰে নীৰ ঝৰি ।
 কতোক্ষণে আছিলো গোপীক মনে স্মৰি ॥
 পাচে ব্ৰজ-বধু সমস্তক নাৰায়ণে ।
 সন্মোখিয়া প্ৰবোধিলা মধুৰ বচনে ॥ ১৩৪
 মোক নপাই পাইলাহা বিবহ মহাচুখ ।
 ধৰি পীতবস্ত্ৰে মছিলন্ত আখি মুখ ॥
 অনেক সাদৰে বিবলক লাগি নিল ।
 মেলি মহা বাহু গাৱে গাৱে আলিঙ্গিল ॥ ১৩৫
 কৃষ্ণৰ পৰম বসে হৰিষিত মন ।
 মধ্য কৰি কৃষ্ণক বসিলা গোপীগণ ॥
 পুনু কৃষ্ণ প্ৰাণক নিবীক্ষি নেত্ৰে ভৰি ।
 এৰাইল সন্তাপ সব ব্ৰজৰ সুন্দৰী ॥ ১৩৬
 পায়ো মাধৱৰ মহা পৰম সন্মান ।
 জুৰাইলা অমৃত পৰি যেন তনু প্ৰাণ ॥
 প্ৰণামিলা কৃষ্ণ পাৱে পৰশিলা বসি ।
 পুছিলন্ত কেশবো কুশল হাসি হাসি ॥ ১৩৭
 তুমিসব আমাৰ পৰম প্ৰিয়তৰ ।
 কহিয়ো কল্যাণ কথা গৃহ শৰীৰৰ ॥
 সকুটুম্বে গোকুলত বঞ্চা ভালে ভালে ।
 তোমাসাক সখি নেদেখিলো চিৰকালে ॥ ১৩৮
 হে সখিসব মোক স্মৰবা সৰ্ব্বথা ।
 মনত পৰেকি আসি সিটো পূৰ্ব্বকথা ॥
 অল্পতে আসিবো বুলি প্ৰবোধি তোমাক ।
 বন্ধু বান্ধৱৰ অৰ্থে গৈলো মধুৰাক ॥ ১৩৯
 পৃথিবীক স্নিড়ে ছুৰ্ত্ত বাজাগণ যত ।
 বহু শত্ৰু আমাৰ মাৰিওঁ নাপাওঁ অস্ত ॥
 যেসাই আনি বংশক কবন্তে প্ৰতিপাল ।
 ঞ্জেকে বিলম্ব মোৰ তৈল চিৰকাল ॥ ১৪০

কৰাহা ভকতি মোক অৰ্পি জীউ প্ৰাণ ।
 নাহিকে স্তম্ভদ তুমিসবৰ সমান ॥
 নপাই অৱজ্ঞৰ নপাওঁ তোমাক দেখিত ।
 জানি সখি সমস্ত ছয়োক স্তম্ভ চিত্ত ॥ ১৪১
 মই মিত্ৰ বঞ্চক এৰিলা তোমাসাক ।
 নকৰিবা হেন আবে অবজ্ঞা আমাক ॥
 ইটো শঙ্কা কদাচিত্তে নানিবা মনত ।
 কহোঁ নিষ্ঠ কৰি সখিসব স্বৰূপত ॥ ১৪২
 হেনবা বুলিবা মিছা ভাণ্ডনা বচন ।
 মহা মিত্ৰ বঞ্চকৰ হেনয় লক্ষণ ॥
 সাক্ষাতে এৰিয়া গৈলা আৰো কৰা শাস্ত ।
 শুনা সখিসব আবে ইহাৰ সিদ্ধান্ত ॥ ১৪৩
 কাল ঈশ্বৰৰ চেষ্ঠা বুজন নযায় ।
 সংযোগ বিয়োগ মিলে ঈশ্বৰ ইচ্ছায় ॥
 বন্ধু বান্ধৱক আনি কৰে এক ঠাই ।
 তিলকতে পুনহো পেহ্লাৱে বিহৰাই ॥ ১৪৪
 যেন মিলে মহা মেঘসমূহ আকাশে ।
 ক্ষণেক থাকিয়া উৰে প্ৰচণ্ড বতাসে ॥
 যেন তৃণ লতা যত পৃথিবীৰ ধূলি ।
 একত্ৰে নাথাকে উকৱাৱে বায়ু তুলি ॥ ১৪৫
 সেহিমত সমাগম বন্ধু বান্ধৱৰ ।
 কালৰ অধীন সব নোহে স্বতন্তৰ ॥
 জানি সখিসব মোৰ মৰষিয়ো দোষ ।
 তোমাসাৰ ভাবনাত ভৈলোহো সন্তোষ ॥ ১৪৬
 বিবহতে মোত মহা মতি ভৈল জাত ।
 পৰম কল্যাণ ইটো দেখিলো সাক্ষাত ॥
 ভকতি মাত্ৰকে তৰে নাহিকে সন্দেহ ।
 কিনো ভাগ্য তোমাৰ বাঢ়িল মোত স্নেহ ॥ ১৪৭
 মোকেসে স্তম্ভদ নিজ আত্মা বুলি মানা ।
 স্থখে সখিসব মোক পালা যেন আনা ॥
 ভৈলো তোমাসাৰ বশ কহো বিস্তমান ।
 মই যেনমত তাক শুনা সাক্ষান ॥ ১৪৮

সমস্ত প্রাণীক ব্যাপি আছোহো অনন্ত ।
 বাহিৰে ভিতৰে সমস্ততে ভগৱন্ত ॥
 যেন ঘটসব মাটি মাত্ৰ বিচাৰত ।
 সেহিমতে ব্যাপি আছে এহি ত্ৰিজগত ॥ ১৪৯
 যত পঞ্চভূত জীৱ আছে চৰাচৰ ।
 মই পৰিপূৰ্ণত দেখিয়া নিবস্তৰ ॥
 এতেকতে পাইবা মোক কৈলো ইটো তত্ত্ব ।
 স্তূদৃঢ় ভাবনা মনে ধৰা হৃদয়ত ॥ ১৫০
 এহি বুলি ভৈলা কৃষ্ণদেৱ নিশৱদ ।
 মহা ভাগৱত কথা শুনা সভাসদ ॥
 কলিত তৰিবা য়েবে পাতক সাগৰ ।
 চিত্তে চাপি চৰণত ধৰা মাধৱৰ ॥ ১৫১
 হে প্ৰাণ প্ৰভু কৃষ্ণ মই মূঢ় মতি ।
 তোমাৰ পাৱত মোৰ নতৈল ভকতি ॥
 মিছাতে গৈলন্ত আয়ু যুত্যা চাপে পাশ ।
 স্মৰিয়ো আমাক দাসৰো বুলি দাস ॥ ১৫২
 ভূমিসে পৰম প্ৰিয় আত্মা পিতা মাতা ।
 ভূমিসে স্তূহদ নিজ বান্ধৱ বিধাতা ॥
 মই অনাথৰ নাথ হয়োক সদয় ।
 সংসাৰ তাপত তাৰা কৃষ্ণ কৃপাময় ॥ ১৫৩
 মোক লাগি আসি যিটো কৰিবেক চিন্তা ।
 ভূমি বিনে হেন বন্ধু নাহি একো ভিতা ॥
 ত্ৰিজগত তাৰণ তোমাৰ গুণ নাম ।
 জানি নিবস্তৰে নৰে বোলা বাম বাম ॥ ১৫৪

হৰি

শুক নিগদতি বাজা য়েবে জগতৰ শুক
 দিলা গোপ্য জ্ঞান উপদেশ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ স্মৰি এহি জ্ঞান মনে ধৰি
 চিন্তে সব গোপীকা নিঃশেষ ॥

যত চৰাচৰচয় নিবস্তৰ কৃষ্ণময়
 নাই কিছু কৃষ্ণ বিনে আন ।
 কৃষ্ণমে আছন্ত ব্যাপি চিত্তত ধৰিলা চাপি
 পৰম স্তূদৃঢ় কৰি ধ্যান ॥ ১৫৫
 ভাগ্যৱতী গোপীগণ পৰম নিশ্চল মন
 কৰিলেক কৃষ্ণক সাক্ষাত ।
 লিঙ্গ দেহা ভৈল ভঙ্গ গুচিল মনৰ সঙ্গ
 পাইল দেখা কৃষ্ণক হিয়াত ॥
 কৰ্ম্ম বন্ধ ভৈল ক্ষয় হয় সবে কৃষ্ণময়
 গৃহ শৰীৰকো পাসৰিল ।
 সৰ্ব্ব অঙ্গ পুলকিত আনন্দে নধৰে চিত্ত
 নয়নৰ লোতক ঝৰিল ॥ ১৫৬
 ভকতি আনন্দ সিদ্ধু জ্ঞান অমৃতৰ বিন্দু
 দুইকো আনি কৰে এক ঠান ।
 পৰম প্ৰেমত থাকি তাক যেন ভাণে বাকি
 গোপীক কৰাইলা কৃষ্ণে পান ॥
 ভাগ্যৱতী গোপীচয় পৰম আনন্দময়
 হয় আছিলেক কতোক্ষণ ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদ পাই অকণ চৰণ চাই
 বোলে সবে বিনয় বচন ॥ ১৫৭
 মাটিত নময়া মাথ হে প্ৰভু জগন্নাথ
 হেন বাঞ্ছা কৰিয়ো পূৰণ ।
 আমি মূঢ় গৃহবাসী যেন নপাসৰো আসি
 ইটো দুই অকণ চৰণ ॥
 যিটো যোগী সৰ্বজ্ঞান সিও কৰে আকে ধ্যান
 জানি জগততে ইসে সাৰ ।
 অন্ধকূপ সংসাৰত পৰি আছে লোক যত
 তাকো কৰে এহিসে উদ্ধাৰ ॥ ১৫৮
 দেৱতাবো দৃশ্য হুই ইটো পাদ পদ্ম দুই
 হোক মনে সদায়ে উদয় ।
 তোমাৰ চৰণে বতি কবোক আশাৰ মতি
 হেন কৃপা কৰা কৃপাময় ॥

এতেকে প্রার্থনা কবি কৃষ্ণৰ চৰণে ধৰি
 মহা প্ৰেমে কবন্ত ক্ৰন্দন ।
 বাহু সিদ্ধি হোক বুলি শিবে পৰশিলা ধূলি
 আশ্বাসিলা দৈৱকী নন্দন ॥ ১৫৯
 সখীসব তেজা ছুখ মুচিলন্ত আসি মুখ
 ধৰি পীত বস্ত্ৰৰ আঞ্চোলে ।
 আৰো তোমাসাৰ শোক কৰিলেক বশ্য যোক
 মহা প্ৰেম ভকতিৰ বলে ॥
 তুমি সব মোৰ প্ৰাণ তোমাকেসে কৰো ধ্যান
 আন নাহি তোমাসাত পৰে ।
 প্ৰিয় বাক্যে সন্তোষিয়া গাৱে গাৱে আলিঙ্গিয়া
 প্ৰবোধিলা দেৱ দামোদৰে ॥ ১৬০
 কৃষ্ণৰ সন্ধান পায় নিবন্তৰ গোপ জয়া
 গৌৰৱে কৃষ্ণক ভূতি বুলি ।
 মহা মনোৰথ পূৰি প্ৰদক্ষিণে ফুৰি ফুৰি
 ঘসে শিবে চৰণৰ ধূলি ॥
 হৰিষিত তনু চিত্ত ছয়া আতি কৃতকৃত্য
 এৰাইলা বিবহ মহাতাপ ।
 যাৰ যেন বুজি হিয়া পৰম প্ৰসাদ দিয়া
 ভৈলা বাজ জগতৰ বাপ ॥ ১৬১

হুল্লী

শুক নিগদতি নৃপতি সম্প্ৰতি
 শুনা আৰো কৃষ্ণ কথা ।
 মহা অনুগ্ৰহ গোপী সমস্তক
 কৰিয়া কেশৱে তথা ॥
 উদ্ধৰ প্ৰমুখ্যে মহা মন্ত্ৰীগণ
 বসে সঙ্গে লৈয়া পাছে ।
 কৰিয়া উৎসৱ চলিলা মাধৱ
 মৈত্ৰ বাজ সভা আছে ॥ ১৬২

যুধিষ্ঠিৰ আদি সুহৃদৰ সখক
 দেখা দেখি ভৈল আসি ।
 কাহাকো নমিলা কাকো সঘোষিলা
 চাহিলা কাহাকো হাসি ॥
 মহা সতকাৰ কৰিয়া পুছিল
 সৰাৰো বাৰ্তা কল্যাণ ।
 যাক যেন যোগ্য যতুগণ সমে
 কৰিলা হৰি সন্মান ॥ ১৬৩
 মাধৱৰ মহা মাঙ্গ সতকাৰে
 সবে ভৈলা হৰিষিত ।
 এহেস্তে ঈশ্বৰ বুলিয়া কৃষ্ণ
 চৰণত দিয়া চিত্ত ॥
 পাদ পদ্ম দুই দেখেস্তে সৰাৰো
 মিলিল শাপ প্ৰলয় ।
 ঈশ্বৰ মূৰ্তিক সাক্ষাতে নিৰীক্ষি
 কিনো ভৈল মহোদয় ॥ ১৬৪
 চাহেস্তে চাহেস্তে শ্ৰীতি উপজিল
 নিৰ্মল মন শৰীৰ ।
 হৃদয় ত্ৰৱিল লোম শিহৰিল
 কৰে নয়নৰ নীৰ ॥
 ঈশ্বৰ মূৰ্তিক দেখি আনন্দতে
 মিলিল যেন মুকুতি ।
 মজি প্ৰেমবসে বেঢ়িয়া সমস্তে
 কৃষ্ণক কৰিলে ভূতি ॥ ১৬৫
 তোমাকেসে আমি প্ৰণামো মাধৱ
 পৰম ঈশ্বৰ জানি ।
 অন্তৰ্য্যামী ৰূপে হৃদয়তে তুমি
 আহা প্ৰভু চক্ৰপাণি ॥
 তোমাৰ মাৱায়ে নোহিলে আনাক
 মহা ৰোহে ভৈলো অন্ধ ।
 তুমি প্ৰিয় আত্মা তোমাৰ সেৱাত
 নকৰো কিছু প্ৰৱন্ধ ॥ ১৬৬

সদা বন্ধনব হৃদয়ত ইটো
ধাকে পাদপদ্ম ছুই ।

ভাষান চবিত্তে অমৃত সাক্ষাত
মুখ ঘাবে বাজ ছুই ॥

ভক্ত কৰ্ণ ভবি যিটো পান কবি
ধাকে ভক্ততৰ কাছে ।

ইতিনি লোকত কদাচিতো তাব
আৰো অকল্যাণ আছে ॥ ১৬৭

ভক্ততৰ মুখে তমু কথা স্নেহে
শুনন্তে ওপজে জ্ঞান ।

জ্ঞাতি অপ্ৰয়াসে সেহি জ্ঞান বলে
মায়াকে কবে নিৰ্ঘ্যাণ ॥

তোমাৰ চৰণে শ্ৰীতি বাঢ়ে নিতে
তোমাৰ গুণ কহন্তে ।

গৌণোজ্ঞ সমান কবি সংসারক
নিস্তবে সেহি মহন্তে ॥ ১৬৮

কবিরো কৰুণা কেশৱ আমাক
চিত্ত হোক উপসাম ।

স্বহ পৰীষত প্ৰসঙ্গ এৰিয়া
তোমাকে কবো প্ৰণাম ॥

পবন আনন্দ -ময় মূৰ্ত্তি দেখি
ঈশ্বৰ অপৰিচ্ছিন্ন ॥ অসীম

তোমাবো অজ্ঞান নাহিকে কিঞ্চিত্ত
তুমি মায়ামোহে হীন ॥ ১৬৯

চাকিও বেদন যিটো নিজ অৰ্থ
তোমাৰ পদে ভক্তি ।

ভাক কালে কৰ্মে কবিলে শুপুত
লোক ভৈল বিসঙ্গতি ॥

ভৈলা অৱতাৰ জনত নিস্তাৰ
কবিবাক কৃপায়ন ।

হাৱাতে মহিমা কবিতাছা ছম
কৈখি বন্ধন বন ॥ ১৭০

পবন ঈশ্বৰ ভৈলাহা বেকত
লোকৰ কল্যাণ হেতু ।

তোমাৰ চৰণে পশিলো শৰণে
উদ্ধাৰা গড়ু ব কেতু ॥

এহি বুলি সবে ভূমিত পৰিয়া
কৃষ্ণক প্ৰণামি আছে ।

ভক্ততৰ গতি দেখি লক্ষ্মীপতি
তুলিলা আশ্বাসি পাছে ॥ ১৭১

প্ৰিয় বাক্য বুলি সবাকো বসাইলা
বহল সমাজ পাতি ।

কৃষ্ণৰ মহিমা কৰিয়া বহিলা
বাজা প্ৰজা দিনে বাতি ॥

একো গ্ৰাম্য কথা নুশুনয় তথা
কৃষ্ণৰ চবিত্ত বাজে ।

কৃষ্ণৰ সন্ধানে ছয়া হবধিত
বসিলা সবে সমাজে ॥ ১৭২

পুত্ৰ ছবি

শুনিয়োক সমাজিক ইটো অমৃততোধিক
কৃষ্ণৰ চবিত্ত কথা বস ।

পিয়া আক কৰ্ণ ভবি মনে মাধৱক ধবি
বচনে নেৰিবা নাম যশ ॥

ভক্তিসি নৱনিধি কবিরেক সৰ্বসিদ্ধি
আত অমৃতাত্ৰ শকা নাই ।

জন্ম চিন্তাঘনি পাই আৰ আমু কৃষ্ণা ধায়
কৃষ্ণক শেৰিবা সৰ্বদাই ॥ ১৭৩

নমো নমো যত্নদেৱ তুমি বিনে বাহি কেব
আৰ্জব আৰাৰ গতি দাতা ।

হেন দৃঢ়াই আহো চিত্ত তুমিসে পবন হিত
হৃদয় বেদন পিতা-মাতা ॥

বান্ধৱ মাধৱ হেৰ মাখে ভুলি ধৰো খেৰ
 মই অধমৰ সাধা গতি ।
 জানি শুনি বুদ্ধি হীন ভৈলোহো ভকতি কীৰ্ত্তি
 অল্পপি অধিৰ মোৰ মতি ॥ ১৭৪
 স্বৰ্গ সমীপ চাপে স্তম্ভবস্তে হৃদি কাম্পে
 জৰা বোগে পীড়ি আসে নিতে ।
 তোমাৰ চৰণ চাপি নধৰে তথাপি পাণী
 আমাৰ চঞ্চল ইটো চিতে ॥
 হে কৃষ্ণ মোৰ প্ৰাণ আপুনি কৰিও ত্ৰাণ
 মোৰ ভকতিৰ কৰি আশ ।
 নজানোহোঁ একে কৃত্য বুলিয়া ভূত্যৰ ভূত্য
 আমাৰ ছেদিও স্নেহ পাশ ॥ ১৭৫
 তুমি বিনে যচুৰায় হেনতো বান্ধৱ নাই
 কৰিবেক যিটো চিন্তা মোক ।
 হেন জানি কৃপাময় দূৰ কৰা ভ্ৰান্তি ভয়
 সততে তোমাত বতি হোক ॥
 মিছা বিষয়ৰ ধাক্কা আকে লাগি শোক বান্ধা
 তোমাৰেই আমি অংশ জীৱ ।
 কৰা দুখ উপসাম নিবস্তবে বাম বাম
 ঘুৰিয়া ছয়োক সদাশিৱ ॥ ১৭৬

শ্ৰীপদীৰ প্ৰথমত কৃষ্ণমহিষীকলৰ নিজ নিজ
 বিবাহ বৰ্ণন ।

পদ

নিগদতি শুক শুনা নৃপতি সৰ্বধা ।
 শ্ৰী সমজ্যাত যেন ভৈল কৃষ্ণ কথা ।
 ত্ৰৈলোক্যত অল্পপিও গাৱে সেহি মশ ।
 শিব কৰে কৃষ্ণ পান মহা হৰি বস ॥ ১৭৭
 শাত অনন্তবে কৰে যেন ভৈল পাছে ।
 বত বহাৰাৰুৰাৰুৰ মৰ মহিলাছে ॥

কোঁৱৰ পাণ্ডৱ যচুৰাশী সব নাৰী ।
 বহল সমাজ পাতি আছে শাৰী শাৰী ॥ ১৭৮
 যত গোপী সব সিটো কৃষ্ণৰ বনভা ।
 কৃষ্ণ অনুমতি লৈয়া গৈলা সেহি সভা ॥
 তাসম্বাক দেখি মাধৱৰ ভাৰ্য্যা যত ।
 সাদৰি দিলন্ত স্থান নিজ আসনত ॥ ১৭৯
 অন্তো অন্তে সারটন্তে নয়ন সজল ।
 পুছিলো পৰম প্ৰিয় বচনে কুশল ॥
 আছে তৈত আনো যত বাজাৰ মহিষী ।
 গোপীক প্ৰশংসা সবে কৰিলা হৰিষী ॥ ১৮০
 ইটো ব্ৰজ বধু আছে কত তপসাই ।
 স্বপনে সচেতে কৃষ্ণ বিনে আন নাই ॥
 মহা প্ৰেমে মাধৱত নিমজিল চিত ।
 সাফল লভিল জন্ম ভাৰত ভূমিত ॥ ১৮১
 এহি বুলি গোপীক প্ৰশংসি অসংখ্যাত ।
 আনন্দে আছন্ত বসি সেহি সমজ্যাত ॥
 কৃষ্ণ কথা শুনিতে উৎসুক আতি মতি ।
 শ্ৰীপদীক নাৰীগণে দিলা অনুমতি ॥ ১৮২
 আপুনি পুছিয়ো কৃষ্ণ মহিষী সবাতে ।
 বিবাহ কৰিলা কৃষ্ণে যাক যেন মতে ॥
 তেমনে কহোক আমি সবে শুনো যাই ।
 কৃষ্ণ কথা বিনে আৰ বৃথা আয়ু যায় ॥ ১৮৩
 শুনি পাঞ্চালিৰ চিতে হৰিষ মিলিল ।
 গাৱে গাৱে কৃষ্ণ পত্নী সবাতে পুছিল ॥
 শুনিয়ে কল্পিণী সত্যভামা জানৱতী ।
 লক্ষণা কালিন্দী ভদ্ৰা সৰ্বা সত্য মতী ॥ ১৮৪
 বোহিণী প্ৰমুখ্যে শুনা যতক হৃদয়ী ।
 মায়ায়ে নকুচু চেতা দেখাই দেৱ হৰি ॥
 যাক যেনমতে আনি কৰিলা বিবাহ ।
 সিটো কথা শুনিবাক পৰম উৎসাহ ॥ ১৮৫
 সংসাববো কৰোঁবধি কৰিবে অকৃত ।
 এৰাট কল্পিণী শুনো কৃষ্ণৰ মতি ॥

ଜନ୍ମବୋ ମାକଳ ହୋକ ଆଜି ସମସ୍ତର ।
 ଶୁନିଆ କଲିଣୀ ଦିଲା ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ତର ॥ ୧୮୬
 ଭିକ୍ଷୁ ମୁଖେ ଯୋବ କଥା ଶୁନି ଘାବକାତ ।
 ମିଲିଲ ସ୍ଵାମୀର ବାଞ୍ଛା ଅନେକ ଆମାତ ॥
 ଦେଶାନ୍ତରୀ ମୁଖେ ଯମ୍ଭୋ ଶୁନି ଶୁଣଗଣ ।
 କୁଞ୍ଚିତ ପଶିଲ ସମୁଦାୟେ ଯୋବ ମନ ॥ ୧୮୭
 ଶିଶୁ ହସ୍ତେ ଚିନ୍ତା ଇଟୋ କୁଞ୍ଚିତ ଚରଣ ।
 ପିତୃର ମାତୃର ତାଙ୍କେ ବିହା ଦିବେ ମନ ॥
 ଯୋବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇ ଯନ୍ମ ପବନ ପାୟର ।
 ନାମୋ ବୁଞ୍ଚନୟ ସିଟୋ ସ୍ଵାମୀ ମାଧରବ ॥ ୧୮୮
 ଶିଶୁପାଳ ବାଞ୍ଚାକ ଆନିଲ ବର ବାଞ୍ଚି ।
 ଆଞ୍ଚିଲ ଅନେକ ନୂପ ଅନ୍ତ-ଶନ୍ତ କାଞ୍ଚି ॥
 ହୟ ହସ୍ତୀ ବଧ ଆସି ଜୁବିଲ କୁଞ୍ଚିଲ ।
 ହେନ ଶୁନି ଭୟେ ଯୋବ ହୁକତି ଉବିଲ ॥ ୧୮୯
 ସେରିତେ ନପାହିବୋ ସିଟୋ କୁଞ୍ଚିତ ଚରଣ ।
 ଆବେସେ ଜାନିଲୋ ଯୋବ ମିଲିଲ ଯବଣ ॥
 କୁଞ୍ଚିତ ବିରୋଗ ଛୁଥେ ଫୁଟି ଯାୟ ପ୍ରାଣ ।
 ନାସେ ମୁଖେ ବଚନ ହୁକଚେ ଅମ୍ଭପାନ ॥ ୧୯୦
 ବିପ୍ର ମୁଖେ ଶୁନିଆ ଯୋହୋବ ମହା ଛୁଥ ।
 ସ୍ଵାମୀର ମନତ ମହା ମିଲିଲ ଅନ୍ତ ॥
 ସ୍ତେହେ ଆଥେବେଥେ ଆହିଲା ଏକବଥେ ମାଞ୍ଚି ।
 ପାଞ୍ଚତେସେ ପାହିଲା ଆହି ସେନା ଗଞ୍ଜବାଞ୍ଚି ॥ ୧୯୧
 ଗ୍ରାସକ୍ତ ପ୍ରୟୁଧ୍ୟେ ସତେକ ବାଞ୍ଚାଚୟ ।
 ନାକ୍ଷତ୍ର ନିର୍ମୂଳ ଛୁଟି ସମବେ ନିର୍ଦୟ ॥
 ଚେଦିକ ଦିବାକ ଯୋକ ମନେ ବାଞ୍ଚା କବି ।
 ସୁକ୍ତକ ପ୍ରବନ୍ଧେ ଆଛେ ଶବ ଧନୁ ଧବି ॥ ୧୯୨
 କବିଳା ଆଟୋପେ କୋପେ ସମବ ହୁର୍ବୋବ ।
 ଶିଳାୟେ ଜିନିଲା ସ୍ଵାମୀ ବିପକ୍ଷକ ଯୋବ ॥
 କନ୍ଦର୍ପିଣୀ ସବାବୋ ସାଧାତ ଦିଆ ଭବି ।
 ଆନିଲା ଆନନ୍ଦେ ଆତି ଆମାକ ଉଦ୍ଧାବି ॥ ୧୯୩
 ଛାନ୍ଦିଲ ବୁଧକ ସେନ କଟାକେ ଧେନାହି ।
 ବନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାକେ ବିଜ୍ଞ ଶାନ୍ତ ସୈନା ବାୟ ॥

ଯୋବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇ ପାଶି କଲି ନାମ ଯାବ ।
 ବଟାହିଲେକ ସୁକ୍ତ ତାବ କଟକଟାହି ଧାବ ॥ ୧୯୪
 ଧାଞ୍ଚା ଧବି ଚୁଲଧବି କବନ୍ତ ଦୋହାବ ।
 କତେକ କାତବେ ପ୍ରାଣ ବାଞ୍ଚିଲ ତାହାବ ॥
 ମୁଖୁ ମୁଖି ଏବିଲନ୍ତ କାଲି ଚୁଣେ ଛୁହି ।
 ଧାକିଲ ପାଶିର୍ଥ ପବି ସୁଦ୍ଧାବେ ଛୁହି ॥ ୧୯୫
 ଏହିମତେ ଆନି ଯୋକ ମିଳାହିଲା ଉଠମାହି ।
 କବିଳା କେଶର ପ୍ରଭୁ ପ୍ରଥମ ବିବାହି ॥
 ତ୍ରେଲୋକ୍ୟର ଲୋକେ ଦିଲ ଉଠମାହି ଯୋତୁକ ।
 ଏହିମତେ ପାହିଲୋ ପ୍ରଭୁ ଶିଖର କୁଞ୍ଚିକ ॥ ୧୯୬
 ଆନ ନବାଞ୍ଚୋହୋ ମହି ସ୍ଵାମୀକ ଉପାସି ।
 ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ଛୁହିବୋ ତାନ ଚରଣର ଦାସୀ ॥
 ଏତେକ ବୋଲନ୍ତେ ନୀର ନେତ୍ରର ବହୟ ।
 କଲିଣୀର ଦେଖି ପ୍ରେମତାର ଆତିଶୟ ॥ ୧୯୭
 ଧୈର ସଲୋତକ ସମଜ୍ୟାବ ଯତ ନାବୀ ।
 ମନତ କବନ୍ତ ଭକ୍ତି କୁଞ୍ଚି କୁଞ୍ଚି ସ୍ଵାବି ॥
 ମିଲିଲା ବିଷ୍ଣୟ ଦେଖି ଦେବୀର ଭକତି ।
 ଶୁନା ସଖି ଯୋବ କଥା କହେ ଜାମ୍ବରତୀ ॥ ୧୯୮
 ସିଂହେ ଅବଗ୍ୟତ ଯାବିଲେକ ପ୍ରମେନକ ।
 ତାକ ଯାବି ପିତୃ ଆନିଲେକ ଅନ୍ତରକ ॥
 ମତ୍ରାଞ୍ଚିତେ ନଜାନି କୁଞ୍ଚିକ ଦିଲା ଦୋଷ ।
 ହେନ ଶୁନି ସ୍ଵାମୀର ମିଲିଲ ଅସନ୍ତୋଷ ॥ ୧୯୯
 ଭାଲ ଭାଲ ଲୋକକ ଲଗତ ଲୈୟା ବାଞ୍ଚି ।
 ଧୋଞ୍ଚି ଶୁବି ଗର୍ଭତ ପଶିଲା ବନ୍ତ କାଞ୍ଚି ॥
 ଏକେଧବେ ପାହିଲା ଆସି ଆମାବ ନଗର ।
 ସେନ ସହେନ୍ଦ୍ରବ ପୁବି ମହା ମନୋହର ॥ ୨୦୦
 କୁଞ୍ଚିକେ ଆଞ୍ଚାହିଲା ଧକ୍ଷ ବାଞ୍ଚାବ ଆବାସ ।
 କବେ ବନ୍ଧୁମୟ ମହା ସନ୍ଦିବ ପ୍ରକାଶ ॥
 ପଶିଲ ଭିତ୍ତବ ଧାବ ସୈନ୍ୟା ପ୍ରଭୁ ପାଞ୍ଚେ ।
 ସନି ଲୈୟା ଧାହି ଶିଶୁ ଶୁଭାନ୍ତେ ଆଛେ ॥ ୨୦୧
 ବନ୍ତ କାଞ୍ଚି ଚଳିବାନ୍ତ ସନିକ ଲୈବେକ ।
 ଦେଖି ମହା ଭୟେ ଦିଲା ଧାହି ଧାଞ୍ଚି ତାକ ॥

কোঠেৰ মনুষ্য গোটে মণি নেই কাটি ।
 হৰিতে বজাইলা পিতৃ ওৱাৰিক ছাৰি ॥ ২০২
 কঙ্কালত বস্ত্ৰ কাছি কৰি মহা ছটি ।
 ধৰিলা আটোপে কোপে কৃষ্ণক সাৱটি ॥
 আধৰে ধৰিলা মোৰ পিতৃক কোলাৰে ।
 মোড়ে হাড় ঘাড় বিহ্বাৰে পাৰে পৰে ॥ ২০৩
 চাপৰ চৰ্পত কিল ডুকুৱে চৰবে ।
 দুইকো দুই ধৰিলা প্ৰৱন্ধে কান্ধ ভিৰে ॥
 জৰাজৰি কৰি কতো পৃথিবীত পৰে ।
 ছয়া একপিণ্ড কতো মাটিত বাগৰে ॥ ২০৪
 কৰ কৰ কৰিয়া দশন চোবাৱন্ত ।
 ভ্ৰুকুটি কুটিল কোপে চক্ষু পকাই চাস্ত ॥
 নছাৰন্ত দুইকো দুই নপালটে কোপ ।
 দুইবো মহা আন্দোলে জগত দলদোপ ॥ ২০৫
 মহা বৈৰ বুদ্ধি কৰি আতি অসন্তোষে ।
 যুজন্ত আঠাইশ দিন পৰম আক্ৰোশে ॥
 কৃষ্ণ অঙ্গ ঘৰিষণে যেন বজ্ৰপাত ।
 ভৈলা বলক্ষীণ ঋক্ষৰাজ নাসে মাত ॥ ২০৬
 নাহিকে চেতন চক্ষু মেলিয়া নচাস্ত ।
 মহা পীড়া পাই পিতৃ পৰিয়া কেঙ্কাস্ত ॥
 মনত বোলন্ত কিনো মহা পৰাজনী ।
 হেন নাহি ত্ৰৈলোক্যত মোক আছে দামী ॥ ২০৭
 এতেকে জানিলো এন্তে নোহন্ত মানুষ ।
 জগত কাৰণ যিটো পৰম পুৰুষ ॥
 যোনো আবে আসিয়াছে প্ৰাণ বধুনাথ ।
 এহি বুলি পিতৃ নিৰীক্ষিলা ভুলি মাথ ॥ ২০৮
 দেখিলন্ত চক্ষু মেলি চাই উৰি হাত ।
 সেহি সীতা পতি নিজ স্বামীক সাক্ষাত ॥
 কান্ধিবে লাগিলা আবে চৰণত পৰি ।
 লোভকে তিয়াইলা মাধৱৰ দুই ভৰি ॥ ২০৯
 আবেসে জানিলো সেহি প্ৰাণ প্ৰভু মোৰ ।
 কৰিলা সীতাৰ ভাপে পৰাণ চূৰ্যেৰ ॥

নেদে দেখা সাগৰৰ অপপৰ্ব্ব দেখি ।
 চক্ষু পকাই চাইল কোপে কটাক্কে নিৰীক্ষি ॥ ২১০
 উজবিল জল জন্তু কুস্তীৰ মগৰ ।
 মহাবেগে খলকিল সকল সাগৰ ॥
 দিলা পহু আথে বেথে পশিয়া শৰণ ।
 বস্ত্ৰৰ সস্তাৰচয়ে আঁচিলা চৰণ ॥ ২১১
 শিলায়ে বাঙ্কিলা পাছে প্ৰভু মহা সেতু ।
 বধিলা বাৰণ সীতা হৰণৰ হেতু ॥
 তোমাক যুজিলো আবে ঐ প্ৰাণনাথ ।
 এহি বুলি কান্ধন্ত পাৱত থৈয়া মাথ ॥ ২১২
 শুনি কেশৱৰ সম্পজিল মহা স্নেহ ।
 মাজিল অমৃত হাতে হৃদ ভৈল দেহ ॥
 প্ৰভুৰ প্ৰসাদে সব দুখ গৈল খণ্ডি ।
 দিব্য বস্ত্ৰময় অলঙ্কাৰে মোক মণ্ডি ॥ ২১৩
 বিহা দিয়া সমৰ্পিলা প্ৰভুৰ পাৱত ।
 হুৱৰ্ণ ভাজন বস্ত্ৰ আছে যত যত ॥
 অলঙ্কাৰে বঞ্জি দাসী সহস্ৰ সংখ্যাত ।
 সমস্ত সস্তাৰ দিলা মোহোৰ বিহাত ॥ ২১৪
 লগতে যৌতুক দিলা স্যমন্তক মণি ।
 আগ বঢ়াই বাগ্ৰে ভণ্ডে দণ্ডে ছত্ৰে চানি ॥
 কতবা জন্মৰ কল সাধি আছে আশি ।
 তাৰ ফলে পাইলো ইটো ঈশ্বৰক স্বামী ॥ ২১৫
 এতেকেসে বাঞ্ছো মই মুকুটিকো এৰি ।
 জন্মে জন্মে হইবো আন চৰণৰ চেতী ॥
 এতেক বোলন্তে প্ৰেমে ত্ৰৱিল হৃদয় ।
 ৰবি যায় নেত্ৰেৰ লোভক আতিশয় ॥ ২১৬
 পৰম ভকতি ভাৱ দেখি নাৰীগণে ।
 উপজে কৰুণা চাৱে লোভক নৱনে ॥
 কৃষ্ণ কথা বলন্ত মজিল যিটো বামা ।
 অনন্তৰে কথা কহিলন্ত সত্যভামা ॥ ২১৭
 আমাৰ বৃত্তান্ত আবে শুনিয়ো পাৰলী ।
 মোক যেনমতে পাইয়া প্ৰভু বনমালী ॥

জিনি জাহ্নবন্ত স্যমন্তক মণি আনি ।
 পিতৃক দিলন্ত সমাজত চক্ৰপাণি ॥ ২১৮
 বুলিলা বচন তুমি দাকণ নিঃশঙ্ক ।
 মিছাত আমাক দিলা দাকণ কলঙ্ক ॥
 কবिला গবিহা মহা মহন্ত সমাজে ।
 নযাই কুপুঁহাই তান আতি ভয় লাঞ্জে ॥ ২১৯
 যতেক দ্বাৰকাবাসী সবে শপে আতি ।
 নবজাস্ত গৃহৰ গুণন্ত দিনে বাতি ॥
 কেনমতে মাধৱৰ মন হোৱে শাস্ত ।
 গুণি গাহি মনে একো উপায় নপাস্ত ॥ ২২০
 আছো কন্যা-বত্ন মই তাহান ছুহিতা ।
 কৃষ্ণক দিবেক মোক আলোচিলা পিতা ॥
 আন মতে মাধৱৰ শাস্ত নোহে চিত ।
 দঢ়াই যুগুতি বন্ধু-বান্ধৱে সহিত ॥ ২২১
 খুজিলা অনেকে মোক অক্ৰুব প্ৰমুখে ।
 পূৰ্বতো সবাকৈ দিবো বুলিয়াছে মুখে ॥
 এৰিলা ইসব বাক্য প্ৰাণৰ কাতবে ।
 মাতি আনি মাধৱক আপোনাৰ ঘৰে ॥ ২২২
 দিলন্ত বিবাহ মোক মহা মহোৎসৱে ।
 পাইলা প্ৰীতি পাইয়া আমাক মাধৱে ॥
 লগত যৌতুক দিলা স্যমন্তক বত্ন ।
 পিতৃত্ব খৈলন্ত খাপি কৃষ্ণে কৰি যত্ন ॥ ২২৩
 দিলা স্তৱৰ্ণৰ বৰ্ণা মাত্ৰে কিছুমান ।
 পাইলো এক লক্ষ যেবে কন্যা দিলা দান ॥
 অনেক নিৰ্ভয় বাক্য বুলি কুপাময় ।
 আনন্দে লৈ গৈল মোক আপোন নিলয় ॥ ২২৪
 এহিমতে পাইলো স্বামী ঈশ্বৰ কৃষ্ণক ।
 কি কহিবো সখী আবে মোহোৰ ভাগ্যক ॥
 এহিমাত্ৰে মনে মই বাছো বাত্ৰি দিনি ।
 জন্মে জন্মে হুইয়ো তাহানসে সেৱকিনী ॥ ২২৫
 এহিবুলি প্ৰেমন্ত কান্দন্ত সত্যভামা ।
 তাক বেধি প্ৰেমন্ত মজিলা বত্ন বামা ॥

কৃষ্ণক স্তমবি মনে আছিলন্ত কান্দি ।
 অনন্তবে দ্ৰৌপদীত কহিলা কালিন্দী ॥ ২২৬
 শুনা সখী কথা পিতৃ গৃহত থাকন্তে ।
 কৃষ্ণৰ মহিমা মই শুনো শিশু হন্তে ॥
 কেনমতে আমাৰ মাধৱ হুইবে স্বামী ।
 হেনমতে গুণি তপ আচৰিলো আমি ॥ ২২৭
 কৃষ্ণৰ চৰণে ধৰি হৃদয় কমলে ।
 কৃষ্ণকেসে চিন্তো আসি যমুনাৰ জলে ॥
 জানি যত্নদেৱ আইলা চৰিয়া বথতে ।
 তোমাৰ মধ্যম স্বামী অৰ্জুন লগতে ॥ ২২৮
 ভৈলা শ্ৰান্ত যুগ মাৰি কৰিয়া বিহাৰ ।
 পাইলা যমুনাৰ তট নিকট আমাৰ ॥
 আচৰন্তে আছো তপ পাছে মোক দেখি ।
 অৰ্জুনক বোলন্ত যায়োক প্ৰাণ সখি ॥ ২২৯
 কৈব কন্যা তপ ইটো কৰে কি কাৰণে ।
 স্বৰূপ পুছিয়ো গৈয়া জিজ্ঞাসিও মনে ॥
 আসি তথা কথা মোত পুছিলো অৰ্জুনে ।
 নাহিকে তোমাৰ সম নাৰী ত্ৰিভুবনে ॥ ২৩০
 কৈয়ো কিবা নাম তুমি ছুহিতা কাহাৰ ।
 প্ৰথম বয়স আতি তনু স্কুমাৰ ॥
 হেন তপ দুক্ষৰ কৰিয়া কি কাৰণে ।
 আসিয়াছে কৃষ্ণ পুছো তাহাৰ বচনে ॥ ২৩১
 স্বামী আসিবাৰ শুনি ভৈলো হৰিমিত ।
 বহয়ে লোতক আসি তনু বোঝাঙ্কিত ॥
 বুলিলো বচন পাছে আনন্দতে কান্দি ।
 সূৰ্য্যৰ ছুহিতা মই নামত কালিন্দী ॥ ২৩২
 হৈৱন্ত ঈশ্বৰ স্বামী হেন বাঞ্চা কৰি ।
 কৃষ্ণকেসে চিন্তো মই তপস্তা আচৰি ॥
 কহিলো স্বৰূপ মোৰ আন নাই মতি ।
 অৰ্জুনে কৃষ্ণত মোৰ কহিলা ভকতি ॥ ২৩৩
 সূৰ্য্যৰ ছুহিতা এন্তে পবন ৰূপসী ।
 কৰে তোমাকেসে তপ স্বামী অভিলষি ॥

পাইলা স্ত্রী বহু সখি কিবা চাহা আব ।
 যুক্তে ঝগিজ যেন মিলিল ভোম্বাব ॥ ২৩৪
 শুনিয়া আনন্দে আসি প্রভু দামোদরে ।
 আশ্বাসিয়া মোক নিলা পবন সাদরে ॥
 মিলিলা তখাত সূর্য্য কবিয়া উৎসাহ ।
 পবন প্রাৰ্শ্বে মোক দিলন্ত বিবাহ ॥ ২৩৫
 বাইল দিব্য মৃদঙ্গ নাচিল অপেশ্বৰী ।
 দিলা দাসী কবি অসংখ্যাত বিদ্বাধৰী ॥
 দিব্য আভরণ কল্পয় অলঙ্কার ।
 যতক যৌতুক দিলা সীমা নাহি তার ॥ ২৩৬
 ধৰিলা যোগান আসি চতুৰঙ্গে দোলে ।
 আইলো দ্বাৰকাক স্বামী সমে স্নানলে ॥
 কত কোটি জন্মে আবাধিলো তপ ব্রত ।
 তাতেমে কৃষ্ণক স্বামী পাইলো অভিমত ॥ ২৩৭
 আন নবাঞ্ছোহো সখী কহো সত্য কবি ।
 জন্মে জন্মে হইবো তান চৰণ কঙ্করী ॥
 এহি বুলি সলোতক তৈলন্ত কালিন্দী ।
 প্রেমে পৰশিলা মোনে থাকিলন্ত কান্দি ॥ ২৩৮
 তৈল সৰুৰণ সমজ্যাত যত নারী ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰেমত আতি অৱে নেত্ৰে বৰি ॥
 অনন্তবে ভদ্ৰাদেৱী দিলন্ত সিদ্ধান্ত ।
 শুনিমো পাঞ্চালি আবে মোহোৰ বৃত্তান্ত ॥ ২৩৯
 কৈকেয় বাজ্যত মহাৰাজা মোৰ পিতা ।
 তান জীউ মই ৰূপে গুণে আনন্দিতা ॥
 মোৰ অনুৰূপে পৃথিবীত নাই বৰ ।
 বাজাগণ অনায়া পাণ্ডিলন্ত স্বল্পব ॥ ২৪০
 এক এক বাজা যেন মহেন্দ্ৰে সাক্ষাত ।
 দিগ্ গজ পৰাৱ বসি আছে সমজ্যাত ॥
 ধবল চামৰ ধৰি তোলে হুই কাছে ।
 শিবৰ উপবে খেত ছত্ৰে তুলি আছে ॥ ২৪১
 সন্ধে চতুৰঙ্গ যেন সৰ আছে সাজি ।
 গজ বঁটা উদ্ধাৰক চিত্বে গজ বাজী ॥

ঠাৱে ঠাৱে বাৱে বাপ্ত ভণ্ডৰ কহোলালো
 দলদোপ মহী মহা প্ৰজাব আন্দোলো ॥ ২৪২
 মহা পৰিচ্ছদে পাছে প্ৰভু হৰীকেশ ।
 সেহি সমজ্যাত আসি তৈলন্ত প্ৰবেশ ॥
 মাথে আনি দিলা পিতৃ স্মৰণ আসন ।
 আতি শ্ৰীতি পথালিয়া অৰ্চিলা চৰণ ॥ ২৪৩
 নজলে নৃপতি সব কৃষ্ণৰ প্ৰকাশে ।
 চন্দ্ৰৰ উদয় যেন নক্ষত্ৰ আকাশে ॥
 সূৰ্য্যৰ আগত যেন বাতিৰ জ্যোৱতি ।
 তৈল নিশৰদ দেখি সমন্ত নৃপতি ॥ ২৪৪
 মই সালঙ্কতা সখীসব অসংখ্যাত ।
 স্মৰণৰ মালা লৈয়া উঠিলো সতাত ॥
 বাজ সমজ্যাক নিৰীক্ষিলো চক্ষু চাই ।
 কৃষ্ণৰ আগত দেখো মৃতক পৰায় ॥ ২৪৫
 পবন ঈশ্বৰ মূৰ্তি দেখিয়া সাক্ষাত ।
 বৰিলো স্মৰণ মালা চৰায়া মাথাত ॥
 পৰি প্ৰণামিলো চৰণত জানু পাৰি ।
 আশ্বাসিয়া তুলি মোক ধৰিলা মুবাৰি ॥ ২৪৬
 দেখি বাজাসব মহা অহঙ্কাৰ কবি ।
 গৰ্জে মাধৱক কোপে শব ধনু ধৰি ॥
 কবে ধব মাৰ বোল প্ৰচণ্ড প্ৰতাপে ।
 আমাৰ কন্ঠাক আজি নিবে কাৰ বাপে ॥ ২৪৭
 হেন শুনি ভবতৰি কাম্পে মোৰ তনু ।
 ধৰিলন্ত মাধৱে শাবঙ্গ মহা ধনু ॥
 মোক পাছ কবিয়া অভয় দিয়া দান ।
 বৰিষিল অসংখ্য সহস্ৰ দিব্য বাণ ॥ ২৪৮
 স্বামীৰ শায়কে ফুটি সমন্ত শৰীৰে ।
 ধনু শব এৰিয়া লয়ৰ দিলা ভিৰে ॥
 বধ গজ বাজী পৰি থাকিল তথাতে ।
 মৰো জীউ কবিয়া পলাইল হুদা হাতে ॥ ২৪৯
 মোৰ ভ্ৰাতৃগণ আছে কৃষ্ণৰ কিবোৰী ।
 জপাইলেক যুদ্ধ সাজি পশুক নিবোৰি ॥

জীৱন্তে ধৰিয়া কাটিবাক চাস্ত স্বামী ।
 চৰণত ধৰিয়া বাখিলো পাছে আমি ॥ ২৫০
 কুকুৰ যুধক যেন মন্ত সিংহে জিনি ।
 নেই নিজ ভাগ যেন নমাৰিয়া ঘিনি ॥
 সেহিমতে পৰম ঈশ্বৰ স্বামী মোক ।
 কৰিলা বিবাহ দেখিলেক সৰ্বলোক ॥ ২৫১
 পৰম ভকতি পিতৃ সাদৰি স্বামীক ।
 সকলে সৰ্বস্ব দিলা লগতে যৌতুক ॥
 গজবাজী দাস দাসী তাৰ নাহি সীমা ।
 কি কহিব সখী সিটো কৃষ্ণৰ মহিমা ॥ ২৫২
 আন নবাঞ্ছোহো মনে স্বামী পারে ধৰি ।
 জন্মে জন্মে ছইবো তান চৰণ কিঙ্কৰী ॥
 এতেকে বোলন্ত আসি দ্ৰৱ ভৈল মন ।
 বহয় লোতক নাহে মুখত বচন ॥ ২৫৩
 তাহান কৰণা দেখি নাৰী সমস্তয় ।
 হৰি হৰি স্মৰিয়া কাম্দিলা আতিশয় ॥
 সাধুৰ্বাদে ভদ্ৰাক কৰিলা অভিনন্দা ।
 অনন্তবে দ্ৰৌপদীত কহে মিত্ৰবৃন্দা ॥ ২৫৪
 আমাৰ বৃত্তান্ত আবে শুনিয়ো পাঞ্চালী ।
 যিমতে চুল্লভ স্বামী পাইলো বনমালী ॥
 অবস্তী দেশৰ মহাবাজা মোৰ পিতা ।
 কৃষ্ণৰ ভকত মই তাহান ছহিতা ॥ ২৫৫
 সম্বন্ধে মোমাত ভাই মোৰ যদুদেৱ ॥
 স্বামী ভাৱে তথাপি মনত কৰো সেৱ ॥
 বুজিলন্ত পিতৃ পাছে মোহোৰ ইঞ্জিত ।
 দিনে বাত্ৰি তাহানো কৃষ্ণতে মাত্ৰ চিত ॥ ২৫৬
 আপুনি আনিলা সাধৱক বৰ বাছি ।
 মোক বিহা দিবেক সাদৰে তান্ত যাচি ॥
 দেখি বিন্দ অশ্রুবিন্দ মোহোৰ সোদৰ ।
 নেদে বিহা দিবে ছয়ো পৰম পামৰ ॥ ২৫৭
 কুকক নসহে মহা দাকৰ চুৰ্গতি ।
 পিতৃ হস্তে ছুই ছুৰ্য্যোধনৰ সঙ্গতি ॥

মহা মদগৰ্ব মুশুনয় কাৰো হাক ।
 বুলিল অনেক গোবিন্দক নিন্দাবাক ॥ ২৫৮
 উঠি গুচিলন্ত বাপে বিষ্ণু বিষ্ণু বুলি ।
 কৃষ্ণক ধৰিবে ছয়ো আসিলা হাম্বুলি ॥
 হাসি হৰি ছইকো মুচৰিলা ধৰি ঘাৰ ।
 ভূমিত পৰিয়া দিলা চৰৰ প্ৰহাৰ ॥ ২৫৯
 চৰৰৰ চোটে গাল ভৈল ভিণ্ডাকাৰ ।
 পৰি আছে নিশৱদে ছয়ো কুলাঙ্গাৰ ॥
 স্বামীৰ হাতত চূৰ ভৈল ছইবো দৰ্প ।
 গড় বৰ আগে যেন ছই ক্ষুদ্ৰে সৰ্প ॥ ২৬০
 ধৰিলা খাণ্ডাক কৃষ্ণে কাটিবাক লাগি ।
 পারে পৰি পাছে ছইবো জীৱ লৈলো মাগি ॥
 মোৰ পদে এবিলন্ত কালি চুণে চুই ।
 সমজ্যাৰ গুচিল লাঞ্ছনা আতি ছই ॥ ২৬১
 পিতৃৰ মনত ভেলা পৰম উৎসাহ ।
 বিধিৱতে দিলা আসি আমাক বিবাহ ॥
 এহেন্তে ঈশ্বৰ যেন ভৈলা মহা জ্ঞান ।
 সমস্ত সম্পত্তি উৎসৰ্গিয়া দিলা দান ॥ ২৬২
 স্বৰ্গ বজত বহু গজ বাজী বথ ।
 দিলন্ত যৌতুক যত পূৰি মনোৰথ ॥
 দিলা লগে সালঙ্কতা যতক পদ্মিনী ।
 চতুৰঙ্গ সেনা আৰো এক অক্ষৌহিনী ॥ ২৬৩
 বাঢ় ভণ্ড দণ্ড ছত্ৰে চামৰ চিড়লে ।
 মোক লৈয়া আইলা প্ৰভু মহা কুতূহলে ॥
 কতবা জন্মত পুণ্য সাধি আছে আমি ।
 সিকাৰণে পৰম ঈশ্বৰ পাইলো স্বামী ॥ ২৬৪
 এহিমতে বাঞ্ছো কৰি প্ৰভুত ভকতি ।
 জন্মে জন্মে তাহান চৰণে হৌক বতি ॥
 প্ৰভু পদ ধূলাকে কৰো অভিনন্দা ।
 এহি বুলি সলোতক ভৈল মিত্ৰবৃন্দা ॥ ২৬৫
 প্ৰেমত ত্ৰয়িল চিত্ত বোমাক শৰীৰ ।
 দেখি নাৰী সবাবো নৱনে কৰে নীৰ ॥

ভকতিত ভৈল সবে পুলকিত কায়া ।
 কবিলা প্রশংসা সাধু সাধু কৃষ্ণ জায়া ॥ ২৬৬
 শুনা সামাজিক জন কৃষ্ণ চৰিত ।
 আত পৰে গতি দাতা নাহিকে কলিত ॥
 মনুষ্য জন্মৰ আয়ু বৃথা যায় জানি ।
 সদায় চিন্তত চিন্তিয়োক চক্ৰপাণি ॥ ২৬৭
 নমো নমো কৃষ্ণ মধুসূদন দৈত্যাৰি ।
 হে দামোদৰ দীন দুখ ভয়হাৰী ॥
 সংসাৰৰ তিনি তাপে বাপ মাৰে পুলি ।
 কৰা নাথ নিস্তাৰ ভৃত্যৰো ভৃত্য বুলি ॥ ২৬৮
 জৰা ৰোগে পীড়ি আসে আয়ু ভৈল ক্ষীণ ।
 অত্ৰাপিও পাতেকী নভৈলো মোহ হীন ॥
 আলোচন্তে কাল গৈল ভৈলো আশকতি ।
 তযু পাবে ইজমত নভৈল ভকতি ॥ ২৬৯
 তোমাৰেবে অংশ আমি যত জীৱ লোক ।
 হেন উপদেশ হৃদীশ্বৰ দিয়া মোক ॥
 তযু ৰূপ হৃদয়ত থাকে মুখে নাম ।
 নিবস্তবে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২৭০

ছলভী

আত অনস্তবে সত্যয়ে বোলয়
 শুনিয়ে সখী পাঞ্চালী ।
 পৰম ঈশ্বৰ যেন মতে মোৰ
 স্বামী ভৈলা বনমালী ॥
 কোশল ৰাজ্যত ৰাজ ৰাজ্যেশ্বৰ
 আছন্ত আমাৰ পিতা ।
 ৰূপে গুণে আমি আতি অনিন্দিতা
 স্নেহৰ তান চুহিতা ॥ ২৭১
 মোৰ অনুৰূপ নপাই বৰ বাপে
 মনত গুণিয়া আছি ।

সাত গোটা বৃষ বসিষ্ঠ দৰ্শিত
 দেশৰ আনিলা বাছি ॥
 মহা তীক্ষ্ণতৰ শৃঙ্গ আগে পৰি
 মাথিয়ো হোৱে দোহাৰ ।
 আকে একেদাই বাঁকৈ জিনি যিটো
 ইটো কন্যা হোৱে তাৰ ॥ ২৭২
 হেন শুনি মহা মহা ৰাজা যত
 আসে দণ্ড ছত্ৰ ভুলি ।
 কাছিয়া একলে শৰীৰৰ বলে
 বৃষক ধৰে হান্ধুলি ॥
 তাকো সাত বৃষে বেঢ়িয়া হওকি
 চিৰে উৰু কৰ কটি ।
 ডিহাৰ চোটত উফৰিয়া কতো
 কেঙ্কাৱে দাস্ত প্ৰকটি ॥ ২৭৩
 কাহাঙ্কো শৃঙ্গতে ভুলিয়া ফুৰাৱে
 দামুৰি যেন ডেডাই ।
 হেন নাহি বীৰ বৃষকো জঙ্ঘায়
 আচোকে যাইব এৰাই ॥
 মোৰ কথা শুনি পাছে প্ৰাণ প্ৰভু
 যদুবংশী শিবোমণি ।
 ৰাৰকাৰ পৰা আসিলন্ত বাস্ত
 ভণ্ডে দণ্ডে ছত্ৰে ছানি ॥ ২৭৪
 দেখি আগ বাঢ়ি পৰি পিতৃ মোৰ
 কৰিল স্তুতি বিনয় ।
 ঈশ্বৰ পুৰুষ আসিল গৃহক
 কিনো মোৰ মহোদয় ॥
 ব্ৰহ্মা হৰে ইটো ধ্যানতো নেমেখে
 অৰুণ চৰণ চুই ।
 সাক্ষাতে পূজিবে পাইলো প্ৰভু মই
 অধম মনুষ্য হই ॥ ২৭৫
 এছি বুলি পাচু অৰ্য্য ধূপে পূজি
 কৃষ্ণৰ পাদ-পদ্মক ।

কিবা প্ৰয়োজন সাধিবো মাধৱ
 আদেশা নিজ ভৃত্যক ॥
 হেন শুনি হাসি মাধৱে বোলন্ত
 শুনিয়েক মহাবাজ ।
 ইটো প্ৰয়োজন মহন্ত জনৰ
 কহন্তে উপজে লাজ ॥ ২৭৬
 দিয়ো কন্যাৰত্ন নৃপতি আমাক
 কন্যায়ো আমাক বাঞ্চে ।
 পিতৃয়ো বোলন্ত আৰো আত পৰে
 মোৰ মহা ভাগ্য আছে ॥
 কিস্ত বৃষভক বলে যিটো জিনি
 ইটো কন্যা হইবে তাৰ ।
 হেন বাক্য বাপ লোকক শুনায়া
 কৰি আছো অঙ্গীকাৰ ॥ ২৭৭
 আবে যহুদেৱ হবন্ত বৃষক
 জিনিয়া নিয়া কন্যাক ।
 উঠি কৃষ্ণে পাছে কাছি পীত বস্ত্ৰে
 সাজ ভৈলা যুজিবাক ॥
 সাত মূৰ্ত্তি ছয়া সাতো বৃষভক
 ধৰিলা হান্ফুলি বলে ।
 মই মাত্ৰ দেখো প্ৰভুৰ মহিমা
 সভাত আনে নাকলে ॥ ২৭৮
 শূক্ৰত ধৰিয়া মুচবিল ঘাৰ
 মাটীত পৰি ডেডাই ।
 ভেজি মল মুত্ৰে হেসনি কাঢ়য়
 প্ৰাণাস্তিক পীড়া পায় ॥
 আজুবিয়া নিয়া স্তম্ভত বান্ধিলা
 শিশু যেন ছাগ জাক ।
 বাজে বাস্ত ভণ্ড দিলেক প্ৰজায়ে
 জয় কৃষ্ণ বুলি ডাক ॥ ২৭৯
 কৃষ্ণৰ মাখাত মালা পিন্ধাই পাছে
 বৰিলো পাৰত পৰি ।

শৰীৰ শিহৰি প্ৰেম যায় চৰি
 লোতক পৰে নিগড়ি ॥
 আশ্বাসিয়া পাছে ধৰি প্ৰাণনাথে
 মনত মিলাই উৎসাহ ।
 পৰম প্ৰাৰন্ত্ৰে পাছে পিতৃ মোক
 আনন্দে দিলা বিবাহ ॥ ২৮০
 সালঙ্কতা তিনি সহস্ৰ স্তম্ভৰী
 দাসী কৰি মোৰ সঙ্গৈ ।
 হাজাৰ দশেক ঘটত্ৰয়া খেনু
 দিলন্ত পৰম বস্ত্ৰে ॥
 মত্ত হস্তী নব হাজাৰ সেনাৰ
 বথ নবলক্ষ মান ।
 স্তূৰ্ণ পাখৰে নব কোটি ঘোৰা
 যৌতুক কৰিলা দান ॥ ২৮১
 নব শত কোটি দিলন্ত পদাতি
 কছাই বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে ।
 বাস্ত ভণ্ডে আগ বঢ়াইলে আমাক
 পিতৃ মহা চমৎকাৰে ॥
 নিবন্তৰ বাজা এক সাজু ভৈলা
 মোত আতি আশা ভঙ্গৈ ।
 আমাৰ কন্যাক কেনে কৃষ্ণ নিব
 আগ ভেটি আছে খঙ্গৈ ॥ ২৮২
 তোমাৰ মধ্যম পতি ধনঞ্জয়
 স্বামীৰ নেবন্ত কাছ ।
 দেখি খঙ্গৈ আতি আগুৱাইল কাছি
 কৃষ্ণক কৰিয়া পাছ ॥
 ধনুক টকাৰি হৃদয় বিদাৰি
 শব প্ৰহাৰিলা বাগি ।
 বাঘৰ আগত ছাগৰ ফটালি
 কাট দি পলাইল ভাগি ॥ ২৮৩
 তোমাৰ স্বামীৰ পৰম বীৰত্ব
 স্বচক্ষে দেখিলো আমি ।

এহিমতে আমি পৰম ঈশ্বৰ
কেশরকো পাইলো স্বামী ॥

সোপনে সচিত্তে এহিমাণে বাঞ্ছো
কৃষ্ণৰ ধূৰাইব ভৰি ।

জন্মে জন্মে সখী ছইবো প্ৰাণ মই
কৃষ্ণৰ গৃহ কিঙ্কৰী ॥ ২৮৪

এতেক বোলন্তে মোতক বৰিল
তনু বোমাঙ্কিত আতি ।

প্ৰেম বসে মজি ভৈলন্ত আকুল
ধাকিলা তন্তি নমাতি ॥

তাহান ভকতি দেখি সমস্তবে
নয়নৰ পৰে পানী ।

সাধু সাধু সত্য্য সাৰ্থক জন্মিলা
বুলিলা প্ৰশংসা বাণী ॥ ২৮৫

ছবি

শুন্যোক সভাসদ মহা ভাগৱত পদ
কৃষ্ণ কথা কৰ্ণৰ অমৃত ।

যাৱে নতো ধৰে কালে আছা মানে ভালে ভালে
শুনা নিতে কৃষ্ণৰ চৰিত ॥

এহি মানে মাত্ৰ সাৰ দুৰ্ঘোৰ কলিত আৰ
নাহি গতি দাতা আত পৰে ।

ভুকুতি মুকুতি বীজ কৃষ্ণসে স্নহদ নিজ
জানি লৈয়ো শৰণ সত্বে ॥ ২৮৬

নমো নমো নমাই মাধ হে বাপ জগন্নাথ
মই অধমব কেন হোক ।

মহা মোহে ভৈলো অন্ধ নাহি ভকতিৰ গন্ধ
যাইবে আবে লাগে পৰলোক ॥

লভিয়া মনুষ্য কায়া তুমি হেন প্ৰভু পায়া
নিচিন্তিলো চৰণ তোমাৰ ।

কৃষ্ণৰ সেৱাক ত্যজি বিষয় বসত মজি
চিন্তিলো আপুনি মই মাৰ ॥ ২৮৭

বাক্যে গুণ নাম ধৰে মনে যে তোমাক স্মৰে
তাকে থাকি মোৰ বুলি বাখি ।

জানিয়া ইসব তত্ত্ব আছা এহি ছন্দন্ত
তথাপি নভজি খালো আখি ॥

মোৰ বন্ধু নাহি কেৱ তুমি দয়াশীল মেৱ
আপুনি বন্ধাৰ কৰা কাম ।

যিমতে তোমাত বতি হোৱে হেন দিয়া মতি
নিবন্তবে বোলা বাম বাম ॥ ২৮৮

পদ

আত অনন্তবে দিলা লক্ষণা সিদ্ধান্ত ।

শুন্যো দ্ৰৌপদী এবে আমাৰ বৃত্তান্ত ॥

বৃহৎসেন নামে মহাৰাজা মোৰ পিতা ।

তাহান দুহিতা মই গুণে অনিন্দিতা ॥ ২৮৯

নাৰদৰ মুখে শূনি কৃষ্ণৰ চৰিত ।

কৃষ্ণ পাদ পদ্মত ধৰিলা মোৰ চিত ॥

শিশু হস্তে যিমতে ভজিলা মিত্ৰবৃন্দা ।

কৃষ্ণত সিমত মোৰ ভৈল অভিনন্দা ॥ ২৯০

অনন্তবে পিতৃ মোৰ বৃজি অভিপ্ৰায় ।

কৃষ্ণক পাইবাক লাগি চিন্তিল উপায় ॥

যিমতে তোমাৰ পিতৃ অৰ্জুনক আশে ।

নিশ্চিন্তা চক্ৰক মৎস্য ভ্ৰমাইলা আকাশে ॥ ২৯১

সেহিমতে মোৰো পিতৃ কৰিয়া বতন ।

কিন্তু আমাৰে মৎস্য মহা বিলক্ষণ ॥

বাহিবত চাকি আছে তোমাৰে মৎস্য ।

স্তুত্বকো চাহিলে জানে তাহাৰ বহু ॥ ২৯২

আমাৰ মৎস্য সিটো অনেক উচ্ছৃত ।

বাহিৰে ভিতবে ছন্ন মুহিকৈ বিদিত ॥

অধোমুখে পানীক ছায়াৰ চাহি ভাব ।

তেবেসে কৰিবে পাৰে শৰক প্ৰহাৰ ॥ ২৯৩

কৃষ্ণ বিনে আনে ইটো নাজানে বহু ॥

এতেকেহে শ্ৰেষ্ঠ আতি আমাৰে মৎস্য ॥

ମିଟୋ ମଂସ୍ତ ଭେଦେ ଯିଟୋ ମି ପାବେ କନ୍ଧାକ ।
 ଦେଶେ ଦେଶେ ଦୂତ ସବେ ବୁଲିଲା ବାଜାକ ॥ ୨୯୪
 କଥା ଶୁନି ପୃଥିବୀର ନୂପ ନିବନ୍ଧବ ।
 କାଛି ପାରି ଆଇଲା ସବେ ଆମାର ନଗର ॥
 ଧନୁତ ପାର୍ଗତ ଶିକ୍ଷା ଶୁକ ସବ ସନ୍ଧେ ।
 ବଧ ଗଜ ବାଜୀ ସାଜି ଆଇଲ ମହା ବନ୍ଧେ ॥ ୨୯୫
 କୌବର ପାଶୁର ପୃଥିବୀର ବାଜା ଯତ ।
 ଆମାର ସଭାତ ଡେଲ ସବେ ଉପଗତ ॥
 ଯାକ ଯେନ ଯୋଗ୍ୟ ପିତୃ କବିଲା ସନ୍ଧାନ ।
 ଦିଆଇଲା ଆସନ ଆନି ବସିବାର ଥାନ ॥ ୨୯୬
 ଆଇଲା ଯଦୁବଂଶ ଶିବୋମଗି ମୋର ପଦେ ।
 କୋଟି ମହେନ୍ଦ୍ରତୋଧିକ ମହା ପାରିଷଦେ ॥
 ଦଶେ ଛତ୍ରେ ଚାନି ମହା ବାଘ ଭଞ୍ଜ ଚୋଳେ ।
 ଦଳଦୋପ ମହୀ ମହା ପ୍ରଜାର ଆନ୍ଦୋଳେ ॥ ୨୯୭
 ଆଗବାଟି ପିତୃ ପାଛେ ଅଞ୍ଜିଲା ଚରଣ ।
 ଯାଧାତ କବିୟା ଦିଲା ଦିବ୍ୟ ସିଂହାସନ ॥
 ତାତେ ବସି ପ୍ରକାଶିଲା ପ୍ରଭୁ ଆତିଶୟ ।
 ନକ୍ଷତ୍ରର ମାଜେ ଯେନ ଚନ୍ଦ୍ରର ଉଦୟ ॥ ୨୯୮
 ଧୈଲା ଆନି ଆଗତ ଲୋହାର ଧନୁ ଥାନ ।
 ଦିଲା ପିତୃ ସବାକୋ ସନ୍ଧୋଧି ସମିଧାନ ॥
 ପାବେ ଯିବା ବୀରେ ଇଟୋ ମଂସ୍ତ ଭେଦିବାକ ।
 ବବିବେକ ଆସି ମିଟୋ କନ୍ଧା ବନ୍ଧେ ତାକ ॥ ୨୯୯
 ଶୁନି ମହା ମହା ବାଜା ଉଠିଲ ହସିତ ।
 ମୋର ରୂପେ ସମସ୍ତରେ ଭୋଳ ଗୈଳ ଚିତ ॥
 ଧରେ ଧନୁ ବନ୍ଧ କାଛି କତୋ କୁଡୁହଲେ ।
 ନାଜିବ ଯୁଦ୍ଧାବେ ଧରେ ଶରୀର ବଳେ ॥ ୩୦୦
 କତୋ କଥମପି ତୁଲି ଦର୍ଶନ କାମୁବି ।
 ଯୁଦ୍ଧାବିଳ ଶୁଣ ଦିବ ଧନୁକ ଆଜୁବି ॥
 କତୋ ଶୁଣ ଦେଷ୍ଟେ ପବେ ଆପୁନି ଉଠବି ।
 ଯୋକ ଚାହି ନିନ୍ଧାସ କୋକାବେ ଦନ୍ତବି ॥ ୩୦୧
 ଭାନି ଗୈଳ ଗର୍ବ ସବେ ବଦନ ବିବର୍ଣ ।
 ତାକ ଯେଧି ହାସି ଡୀମ ହୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କର୍ଣ ॥

ମାଗଧ ଚେଦିପ ଆନୋ ମୋର ରୂପେ ତୁଲି ।
 ଧନୁତ ଲଗାଇବେ ଶୁଣ ଧବିଳ ହାମ୍ଫୁଲି ॥ ୩୦୨
 ହାନେ ବାଘ ନଜାନେ ମଂସ୍ତର ଥାନ ଧିତ ।
 ବ୍ୟର୍ଥ ହୁଆ ପବେ ବାଘ ଉଠାଟି ମାଟିତ ॥
 ମୋହୋର ନୈବାଶେ ମନ ମଲିନ ସବାବେ ।
 ପାଲଟିଆ ବସି ହୁମ ନିନ୍ଧାସ କୋକାବେ ॥ ୩୦୩
 ଉଠିଲନ୍ତ କାଛି ପାଛେ ଆନନ୍ଦେ ଅର୍ଜୁନ ।
 ନିମିଷେକେ ଧନୁତ ଲଗାଇଲା ହାସି ଶୁଣ ॥
 ଜାନି ଧିତ ମଂସ୍ତର ଛାୟାକ ଚାହି ଜଳେ ।
 ପ୍ରହାବିଲା ବାଘ ବୀରେ ଶରୀର ବଳେ ॥ ୩୦୪
 କଥମପି ମଂସ୍ତକ ତୁଲିଲେକ ମାତ୍ର ଶରେ ।
 ନୁରାବିଲେ ଛେଦିବା ଅର୍ଜୁନ ଧନୁର୍ଦ୍ଧବେ ॥
 ଉକତ ଚାପର ଦିଆ ବସିଲା ପାଲଟି ।
 ତେବେ ସବ ବୀରର ଭାଗିଲ ଚଟଚଟି ॥ ୩୦୫
 ଜଗତ ଈଶ୍ଵର ଯଦୁଦେର ଚାହି ଆଛି ।
 ଉଠିଲ କଟିତ ପାଛେ ମିତ ବନ୍ଧ କାଛି ॥
 ଧନୁତ ଲଗାଇଲା ଶୁଣ କବି ଅଲ୍ଲ ହାସ ।
 ଏକବାର ଚାହିଲ ମାତ୍ର ଜଳତ ଆଭାସ ॥ ୩୦୬
 ଅଭିଜିତ ଯୁଦ୍ଧୁର୍ତ୍ତତ ପ୍ରହାବିଲା ବାଘ ।
 ଲୀଳାୟେ ଛେଦିଲା ମଂସ୍ତ ଦେଧି ବିଦ୍ଵାମାନ ॥
 ତୁହି ଧନୁ ହୁଆ ମଂସ୍ତ ପବିଲା ମାଟିତ ।
 ପ୍ରଜା ଜୟ ଶରଦ କବିଲା ବିପରୀତ ॥ ୩୦୭
 ବଜାରେ ହନୁଭି ଦେରେ ଆକାଶତ ଥାକି ।
 ବବିସିଲା ପୁଷ୍ପ ଦେରେ କେଶରକ ଟାକି ॥
 ତେବେସେ ଜାନିଲୋ ପାହିଲୋ ଯାଧର ସ୍ଵାମୀକ ।
 ମିଲିଲ ଆନନ୍ଦ ମୋର ଯୋକତୋ ଅଧିକ ॥ ୩୦୮
 ଶୁନିଲୋ ଯୁଦ୍ଧୋପଦୀ ମହି ପାଛେ ମହାବନ୍ଧେ ।
 ଅସଂଖ୍ୟାତ ସାଲକ୍ଷ୍ମୀତା ସଖୀସବ ସନ୍ଧେ ॥
 ଚଳି ଗୈଲୋ ଲଗଲାସେ ସମୀପ ସ୍ଵାମୀର ।
 ଚବ୍ଧେ ଶୁଣକେ ଆତି ବନ୍ଧବ ମନ୍ଦିର ॥ ୩୦୯
 ଜଳେ ଅନ୍ଧେ ଉତ୍ତମ ବସନ ପାଟ ମିତ ।
 ବନ୍ଧବ ଯେଥଲା ଧରେ କିନ୍ଦନୀ କଟିତ ॥

অমূল্য বজ্র হাব প্রকাশে হিয়াত ।
 কণক উজ্জ্বল বজ্রমালা আছে তাত ॥ ৩১০
 জল মল কবে কর্ণে মকব কুণ্ডল ।
 তাৰে বশ্মি প্রকাশে পাণ্ডুৰ গণ্ডস্থল ॥
 কপালে চঞ্চল চাক অলকা পঙ্কতি ।
 উত্তম খোপাত ভাসে চম্পক মালতী ॥ ৩১১
 হৰে তাপ হেন হাস্ত কটাক্ষ বিলাসে ।
 চাহন্তে মোহিত হোৱে বাজা দুই পাশে ॥
 সখী সবে বজাৰে যন্ত্ৰত তুলি নাদ ।
 মদনে আকুল চিত্ত হুয়া নিশৰদ ॥ ৩১২
 পৰম স্তম্ভি কৰ্পূৰ ধূলি সিঞ্চে ।
 দুয়ো পাশে ধরল চামৰে মোক বিঞ্চে ॥
 প্ৰভুৰ সমীপ পাইলো অহুৰাগী বালা ।
 পিঙ্কাইলো কণ্ঠত নিয়া দিব্য বজ্রমালা ॥ ৩১৩
 স্বামী ভাৱে বৰিয়া কৰিলো নমস্কাৰ ।
 বহে নয়নৰ নীৰ আনন্দে আমাৰ ॥
 পুলকিত অঙ্গ লাজে নচাও তুলি মাথ ।
 মোক আশ্বাসিলা তুলি জগতৰ নাথ ॥ ৩১৪
 বাৱে বাঢ় অসংখ্য গোমুখ শঙ্খ ঢোল ।
 ডিগ্ৰিম ডগৰ ঢাক তরলৰ বোল ॥
 বজাৰে যুদঙ্গ বঙ্গে নাচে নটীচয় ।
 গায়নে যোগাৱে গীত ভাটৰে চপয় ॥ ৩১৫
 হেন দেখি মহা কোপে বাজাগণ যত ।
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি ধাইল পৰম ক্ৰোধত ॥
 বাঘে ঘেন গৰ্জে যত যত মহাবীৰ ।
 তাক দেখি সখী মোৰ কম্পিল শবীৰ ॥ ৩১৬
 দেখি পাছে দিব্য বথ আনিলো মুৰাৰি ।
 যতে আছে উত্তম ঘোটক বজ্ৰ চাৰি ॥
 মোক আশ্বাসিলা তাৰ তুলিলা উপৰে ।
 উঠিলা আপুনি পাছে কাছি দামোদৰে ॥ ৩১৭
 এক হাতে বাণ আঁউৰ হাতে ধনু ধৰি ।
 মোক ছুই হাতে মাৰটিলা দেৱ হৰি ॥

চাৰি বাছ বেকত কৰিলা সিবেলাত ।
 যুদ্ধক সন্মুখ ভৈল দেখিলো সাক্ষাত ॥ ৩১৮
 দাককে ডাকিল হেমময় মহা বথ ।
 ধৰিলা চাৰিও ঘোৰা দ্বাৰকাৰ পথ ॥
 যুগৰ মাজৰ পৰা যেন সিংহবাজে ।
 মোক লৈয়া যাস্তে চাহি আছে সামবাজে ॥ ৩১৯
 অস্ত্ৰ ধৰি সেনাসব চলে দুয়ো কাছে ।
 দেখি বাজাগণে বেঢ়িলেক আগে পাছে ॥
 শৰধনু ধৰি কৰে আটোপ টঙ্কাৰ ।
 আমাৰ কণ্ঠাক নিবে শকতি কাহাৰ ॥ ৩২০
 প্ৰমত্ত সিংহৰ আগে কৰি যেন খেড়ি ।
 অসংখ্য কুকুৰে ভুকে চতুৰ্ভিত্তি বেড়ি ॥
 প্ৰভু প্ৰহাৰিলা শৰ সাৰঙ্গ টঙ্কাৰি ।
 নিসাৰে মাৰিলা কাকো হৃদয় বিদাৰি ॥ ৩২১
 কাৰো উক কৰ কটি কাটিলন্ত জাঙ্গ ।
 কাৰো শিৰ ছেদিলা কধিৰে বহে গাঙ্গ ॥
 হতশেষ বাজা কতো পলাই বিভঙ্গে ।
 বিপক্ষক খেদাই চলি গৈলা প্ৰভু বঙ্গে ॥ ৩২২
 আনন্দে দুন্দুভি বাঢ় বজাৰে স্বৰ্গত ।
 হৰিষে বৰিষে পুষ্প কৃষ্ণৰ শিবত ॥
 দশোদিশ পূৰিলেক জয় কৃষ্ণ বৰে ।
 দাককে ডাকন্ত বথ পৰম উৎসৱে ॥ ৩২৩
 মোক লৈয়া গৈয়া পাছে দ্বাৰকা নগৰ ।
 ধ্বজ দণ্ড পতাকা তোৰণ মনোহৰ ॥
 পূৰ্ণ কুন্ত পতাকা প্ৰকাশে শাবী শাবী ।
 অয়াযাত কৰে যত সালঙ্কতা নাবী ॥ ৩২৪
 স্বামী সমে প্ৰবেশিলো হেন দিব্য পূৰী ।
 ভাৰ্য্যা সমে সূৰ্য যেন যায় অন্তৰ্গিৰি ॥
 আসিলা পাছত পিতৃ অনেক সন্তাবে ।
 অচ্চিলন্ত হৃদয়ক বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে ॥ ৩২৫
 দাস দাসী গজ বাজী মহাবল্ল যত ।
 দিলন্ত ঘোড়ক সব আমাৰ লগত ॥

এহিমতে পাইলো স্বামী ঈশ্বৰ কৃষ্ণক ।
 কি কহিবো প্ৰাণ সখী আমাৰ ভাগ্যক ॥ ৩২৬
 জন্মে জন্মে হুইবো তান চৰণৰ দাসী ।
 এতেকে বোলন্তে প্ৰেম পৰশিল আসি ॥
 শিহৰিল তনু নয়নৰ নীৰ ঝৰে ।
 দেখি সৰুৰুগ ভৈল নাৰী সমস্তৰে ॥ ৩২৭
 নেত্ৰৰ লোতক পৰে বড়ে বাম হৰি ।
 লক্ষ্মনাকো প্ৰশংসিল যতেক সুন্দৰী ॥
 অনন্তৰে দ্ৰৌপদীত বোহিণী বদতি ।
 আমাৰ বৃত্তান্ত আৰে শুনিয়োক সতী ॥ ৩২৮
 কৰি দিগ্বিজয় নৰক ছৰাচাৰ ।
 আনিল কন্যাক কাঢ়ি ষোড়শ হাজাৰ ॥
 ঠৈলেক নিৰোধি আমি সব দুখ মনে ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে মনে পশিলো শৰণে ॥ ৩২৯
 যাহাৰ স্মৰণে হৰে সংসাৰৰ ভয় ।
 গকড় বাহন হেন কৃষ্ণ কৃপাময় ॥
 মেলাইলন্ত আমাক তাহাক মাৰি বণে ।
 কৰিলন্ত বিবাহ সবাকো একেৰূপে ॥ ৩৩০
 ষোড়শ হাজাৰ গৃহে পাতিয়া সমাজ ।
 একে লগে বিহাক কৰিলন্ত যত্নবাজ ॥
 ঘৰে ঘৰে পঢ়ে মন্ত্ৰ গৰ্গ পুৰোহিত ।
 কৃষ্ণৰ মহিমা দেখি জগত বিস্মিত ॥ ৩৩১
 পৰম ঈশ্বৰ পূৰ্ণ কাম প্ৰভু হৰি ।
 জন্মে জন্মে হুইবো আন চৰণ কিঙ্কৰী ॥
 সাক্ষৰ্ভোম ইন্দ্ৰৰ সম্পদ সব মিছা ।
 বৈকুণ্ঠৰ আকতো নকবো সখা ইচ্ছা ॥ ৩৩২
 ব্ৰহ্মাদি দেৱবো সেব্য যিটো মহালক্ষ্মী ।
 সেৱন্ত বেণুক সংসাৰতে সাৰ দেখি ॥
 তথাপি দুৰ্ভক্ত পদৰেণু নোহে দেখা ।
 অপ্ৰয়াসে পাৰে সিটো দেৱতাৰ লেখা ॥ ৩৩৩
 বৃন্দাবনে দেখুক চান্দে কৃপাময় ।
 পাইলে এহি মহা জাগ্ৰতী পোপীচয় ॥

তৃণত লাগিয়া থাকে দেখি মহা স্মৃথে ।
 কিৰাতৰো পত্নী আনি ঘৰে আধি মুখে ॥ ৩৩৪
 পায়ী আছে গোপ গোকুলৰ যত ধেমু ।
 ভকত দুৰ্ভক্ত জানা কৃষ্ণ পদৰেণু ॥
 এতেকেসে বাঞ্ছা আমি কৃষ্ণ ভাৰ্য্যা যত ।
 আহানেসে পদৰেণু বহিবো শিৰত ॥ ৩৩৫
 জন্মে জন্মে হুইবো আন গৃহ সেৱকিনী ।
 এতেকে বোলন্তে যত কৃষ্ণৰ গৃহিনী ॥
 উপজিল প্ৰেম ঝৰে লোতক নয়নে ।
 নিশৱদ ভৈলন্ত কৃষ্ণক ধৰি মনে ॥ ৩৩৬
 যিটো ভকতৰ আত্মা ঈশ্বৰ মুৰাৰি ।
 তান্তে তাসম্বাৰ প্ৰেম দেখি যত নাৰী ॥
 পৰম বিস্ময় ভৈল সমস্তৰ মনে ।
 বহুৱে সবাবো আতি লোতক নয়নে ॥ ৩৩৭
 যশোদা দ্ৰৌপদী কুন্তী স্তভদ্ৰা গান্ধাৰী ।
 ৰাজ ভাৰ্য্যা যতেক ভকত গোপনাৰী ॥
 কৃষ্ণ পত্নীগণক প্ৰশংসি বাবে বাৰ ।
 পাইলা প্ৰীতি আতি আনন্দৰ নাহি পাৰ ॥ ৩৩৮
 কুক্কেত্ৰ জুৰি কৃষ্ণৰ চেৰ্টা যত ।
 নাৰী কহে নাৰী পুৰুষে পুৰুষত ॥
 আন একো গ্ৰাম্য কথা নাছিল তথাত ।
 মহোদয় লোকৰ মিলিল সিবেলাত ॥ ৩৩৯
 কুক্কেত্ৰে জুৰি যেন জগত আধাৰ ।
 পাতিলা প্ৰচুৰ প্ৰভু প্ৰেমৰ পসাৰ ॥
 জগতৰ ৰাজা প্ৰজা বেহাইলেক হাট ।
 কৰাইলা ঈশ্বৰ কৃষ্ণে প্ৰেমময় নাট ॥ ৩৪০

তীৰ্থধাৰা শেষ

কহে শুক শুনা অনন্তৰে পবীক্ৰিত ।
 আইল মুনিসৰ পাছে কৃষ্ণক দেখিত ॥

নাবদ দেৱল বামদেৱ চ্যৱন ।
 বিশ্বামিত্ৰ অত্ৰি ত্ৰিত ৰিজ শতানন্দ ॥ ৩৪১
 পুলস্ত্য অগস্ত্য ভৃগু বশিষ্ঠ গোঁতম ।
 কশ্যপ কুশাক মাৰ্কণ্ডেয় নৰোত্তম ॥
 ভৰদ্বাজ যমদয়ি ব্যাস বৃহস্পতি ।
 অঙ্গিৰা অসিত বাম গালৱ প্ৰভৃতি ॥ ৩৪২
 আসিয়া অনেক মুনি মিলিলা তহিত ।
 দেখি সব সমাজে উঠিল সচকিত ॥
 কোঁৱৰ পাণ্ডৱ ৰাজাচয় কৃষ্ণ ৰাম ।
 বহুদেৱ সমে পৰি কৰিলা প্ৰণাম ॥ ৩৩৩
 বৈসাইলা সবাকো আনি স্তৱৰ্ণ আসনে ।
 পুছিল কুশল কথা মধুৰ বচনে ॥
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে দীপে দৈৱকী নন্দন ।
 গোঁৱৰে সবাকো আনি অৰ্চিলা চৰণ ॥ ৩৪৪
 পথালিয়া পাৱক আপুনি জগন্নাথে ।
 পৰম সাদৰে পাদোদক লৈলা মাথে ॥
 মৌন ছয়া সমস্ত সমাজে চাই আছে ।
 কৃতাঞ্জলি ছয়া কৃষ্ণে বুলিলন্ত পাছে ॥ ৩৪৫
 কিনো ভাগ্যে দেখিলো চৰণ তোমাসাৰ ।
 জন্মৰ সফল ভৈল আজিসে আমাৰ ॥
 দেৱৰো দুৰ্ভ ইটো আমাসাৰ দেখা ।
 আমি অল্প পুণ্য মনুষ্যৰ কোন লেখা ॥ ৩৪৬
 আমাৰ তপস্বা বুদ্ধি তীৰ্থৰ যাত্ৰাত ।
 কেৱলে দেৱতা বুদ্ধি কৰো প্ৰতিমাত ॥
 তথাপি পূজিবে পালো তোমাসাক লাগ ।
 আশ্চৰ্য্যতো আশ্চৰ্য্য আমাৰ কিনো ভাগ ॥ ৩৪৭
 যত জলময় তীৰ্থ সিয়ো তীৰ্থ হয় ।
 সিয়ো দেৱ যতোক মৃত্তিকা শিলাময় ॥
 কিন্তু চিৰকালে তীৰ্থ দেৱে শুদ্ধি কৰে ।
 দৰশন মাত্ৰ সাধু সবে পাপ হবে ॥ ৩৪৮
 চন্দ্ৰ সূৰ্য্য বায়ু বহি নভ ভূমি জল ।
 ভৈল বুদ্ধি নবৰ নবহে পাপ মল ॥

পৰম নিষ্কামে মাধৱক মনে স্মৰে ।
 মুহূৰ্ত্তে সেৱাতে তাৰ সব পাপ হবে ॥ ৩৪৯
 হেন সাধু এৰি কৰে আনত আনন্দ ।
 জানিবাহা আত পৰে নাহি মহামন্দ ॥
 আপোনাকে আপুনি বঞ্চিলে কুলাঙ্গাৰ ।
 পশুতো অধম পশু শুনা কথা তাৰ ॥ ৩৫০
 শৰীৰ সবক মই বোলে যিটো চিত্তে ।
 কৰে যিটো মমত পত্নী পুত্ৰ বিত্তে ॥
 প্ৰতিমাত মাত্ৰ যাৰ ভৈল দেৱ বুদ্ধি ।
 তীৰ্থ বুলি কেৱলে জলত কৰে শুদ্ধি ॥ ৩৫১
 মহা মহন্ততো নাই ইটো বুদ্ধি চাৰি ।
 গৰুতো অধম জানা সিটো অহঙ্কাৰী ॥
 সেহিতো পামৰ নপাইলেক তত্ত্বজ্ঞান ।
 নেড়াইলে সংসাৰ যাতনাতে যায় প্ৰাণ ॥ ৩৫২
 মহা ভকতক নজানয় কম্বজ্জড় ।
 তীৰ্থতো দেৱতো কৰি ভূমি সব বৰ ॥
 এতেকে তোমাত আমি কৰিলো বন্দন ।
 এহি বুলি মৌন ভৈলা দৈৱকী নন্দন ॥ ৩৫৩
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰেচয় শুনা সভাসদ ।
 এহিসে খণ্ডাবে ঘোৰ সংসাৰ আপদ ॥
 আতেসে সন্তুষ্ট গুণ লুৰুধা মাধৱ ।
 সততে চিস্তিয়ো কৃষ্ণ চৰণ পন্নৱ ॥ ৩৫৪
 নমো নমো হে কৃষ্ণ মই মন্দমতি ।
 তযু পাৱে ই জন্মত নভৈল ভকতি ॥
 পৰলোকে গৈলে গতি কি হৈবে আমাৰ ।
 কৃপাময় কৃষ্ণ কৰা আপুনি উদ্ধাৰ ॥ ৩৫৫
 ভূমিসে স্তম্ভদ আত্মা প্ৰিয়তম মোৰ ।
 তথাপি পামৰ মই ভৈলো সেৱা চোৰ ॥
 বৃথা মনোবধে আয়ু ভৈল সমাপতি ।
 বান্ধৱ মাধৱ সাধা অগতিৰ গতি ॥ ৩৫৬
 মই পাতকীৰ মোৰ যত্ন ছেদ হোক ।
 তোমাৰ চৰণে বতি ভকতি নিলোক ॥

আতপবে আন কিছু নবাঞ্ছোহো কাম ।
নিবস্তবে নবে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৩৫৭

দুলভী

কৃষ্ণৰ কপট বাক্য শুনি সিটো
মোহ ভৈল যত মুনি ।
মুহি বুদ্ধি থিব অধোমুখে সবে
আছিল মনত গুণি ॥
সামান্য মনুষ্য যেন ইটো কৃষ্ণে
কৰিল আমাক স্তুতি ।
কিবা হেতু ইটো একোমতে চিন্তি
নপাইলো তাৰ যুগুতি ॥ ৩৫৮
কি কাৰণে মনে মিলিল আমাৰ
হেন ভ্রম অদভুত ।
জানো নজানিলো হোরস্ত ঈশ্বৰ
ইটো বস্ত্ৰদেৱ স্ত ॥
কৃষ্ণৰ মায়াত মোহ ছয়া আতি
তস্তি আছে সবে মুনি ।
পাছে চিবকালে ভৈল বুদ্ধি থিব
বুজিল মনত গুণি ॥ ৩৫৯
লোকক শিখাস্ত ইটো মহাধৰ্ম্ম
জানিলো জগত পতি ।
পৰম গৌৰৱ আমাক কৰিলা
সিহেতু ভুতি ভকতি ॥
মাথা ভুলি পাছে প্ৰসন্ন বদনে
সবেয়ো ভুলিলা হাস ।
কবি কবষোৰ বুলিবে লাগিলা
কৃষ্ণৰ চাপিয়া পাশ ॥ ৩৬০
যত প্ৰজ্ঞাপতি যত তত্ত্ব জ্ঞানী
সবাবো আমি ঈশ্বৰ ।

আমাকো মুহিলে যিটো মায়া তাত
থিব হৈবে কোন নব ॥
মায়ায়ে মোহিয়া কবি আছে ছন্ন
দেখি মনুষ্যৰ নয় ।
পৰম অতৰ্ক সৃষ্টিত তোমাৰ
বুজিবে কোন আশয় ॥ ৩৬১
সৃষ্টি স্থিতি লয় কৰা মায়ায়
বিভঞ্জিয়া আপোনাক ।
ঘট শৰ ভেদে দেখি বহুবিধ
যেন এক মৃত্তিকাক ॥
নোহা বস্ত্ৰদেৱ পুত্ৰ পৰিপূৰ্ণ
ঈশ্বৰ তোমাৰা ছই ।
তযু জন্ম কৰ্ম্ম বিৰম্বন মাত্ৰ
ইটো পৰমার্থ নুই ॥ ৩৬২
ধৰা অৱতাৰ চুফক দণ্ডিয়া
ভকতৰ বক্ষা হেতু ।
যিটো শুদ্ধ বেদ পথ ধাপা তাক
ভুমিয়ে গড়ুৰ কেতু ॥
বহু মন্ত্ৰগণে তোমাক প্ৰকাশে
তাক্লে আছে যিটো ধৰি ।
সেহিটো ব্ৰাহ্মণ কুলক সন্মান
কৰা আপোনাতো কৰি ॥ ৩৬৩
এতেকে লোকক শিখায়া আমাক
কৰিলাহা সতকাৰ ।
আজিসে জন্মক সাকলিলো আমি
চৰণ দেখি তোমাৰ ॥
ভগৱন্ত কৃষ্ণ তোমাক প্ৰণামো
ভূমি পৰমাত্মা দেৱ ।
ছন্ন কবি আছা মায়ায়ে মহিমা
তোমাক নজানে কেৱ ॥ ৩৬৪
যত বাজাগণ যত যত্ববংশ
সদা একেলগে থাকে ।

জগত ঈশ্বর	বুলিয়া তথাপি	যুধিষ্ঠির ধৃত	বাইবাক চাহিলে
নজানে কেহো তোমাকে ॥		প্রবোধি মধুৰ বাণী ॥	
যেন স্বপনত	যিদেহ ধৰিছে	আশ্রমক লাগি	বাইবাক চাহিলে
তাকে মই বুলি মানে ।		দেখি উঠি বহুদের ।	
শয্যাত পৰিছে	যি দেহ নিদ্রাত	সবাকো আসনে	বসায়ী সান্নিধ্যে
তাহাক আউৰ নজানে ॥ ৩৬৫		চরণে কবিলে সের ॥ ৩৬৯	
বিষয় চেষ্টাত	আতি অচেতন	সবারো পারত	ধৰি বহুদের
যতেক নব পামৰ ।		বুলিলা কৰি সাদৰ ।	
এহিগতে দেৱ	তোমাক নিচিনে	সৰ্ব দেৱময়	মুনিবৰ যোৱ
তুমিসে আত্মা ঈশ্বৰ ॥		প্রশ্নৰ দিয়া উত্তৰ ॥	
মহা মহা পাপ	সহস্রক হবে	কোন কৰ্মে কৰে	কৰ্ম বন্ধ ছপ
গঙ্গাৰো এহি আশ্রয় ।		কহিয়ো বিচাৰি তাক ।	
চিন্তে মাত্ৰ মনে	নেদেখে সাক্ষাত	তুমি সব বিনে	আনে নজানয়
যাক মহা যোগীচয় ॥ ৩৬৬		কৰিয়ো কৃপা আমাক ॥ ৩৭০	
হেন পাদ-পদ্ম	দেখিলো সাক্ষাতে	হেন শুনি পাছে	মহা মুনিলবে
কতবা পুণ্যৰ ফলে ।		ভৈলন্ত আতি বিস্ময় ।	
এহি কৃপা কৰা	ধাকোক ভকতি	আগত ঈশ্বৰ	কৃষ্ণক এৰিয়া
তোমাৰ পদ কমলে ॥		আমাত পুছে সংশয় ॥	
হেনবা বুলিবা	নলাগে ভকতি	ভৈলন্ত বিস্মৃতি	বহুদের দেখা
কৰা তাপ পূৰ্ব্বরতে ।		ঘৰতে জগনিবাস ।	
নাহি নাহি প্রভু	তপস্শাত সিদ্ধি	তথাপি নিচিনে	চাই অস্তো অস্তে
জানো তাক ভালমতে ॥ ৩৬৭		কবিলন্ত অতি হাস ॥ ৩৭১	
আন পৰিহৰি	তোমাৰ ভকতি		
মাত্ৰত যাৰ প্রবন্ধ ।			
সেহিসে মহন্ত	হৃদয়ত তাৰ		ছৰি
ছিণ্ডে অহকাৰ বন্ধ ॥			
তেসম্বেসে পাইলে	তোমাৰ গতিক	শুনা সভাসদ যত	ইটো মহা ভাগবত
নাচৰিয়া তপ-জ্ঞান ।		ধৰ্মৰ মধ্যত ইসে সাৰ ।	
এতেকে তোমাৰ	চরণে মাগোহো	কৃষ্ণৰ চবিত্ৰে বশ	সম্যকে অহৃত বস
ভকতি প্রসাদ দান ॥ ৩৬৮		কৰ্ণ ভৰি পীয়া বাবে বাৰ ॥	
এতেকে বিনয়	বুলিয়া কৃষ্ণত	যাৰে নতু ধৰে কালে	আছে যাৰে ভালে ভালে
গৈলন্ত মানি বেলানি ।		কৃষ্ণ পাৰে পশিয়া শরণে ।	

কৃষ্ণত অর্পিয়ো চিত্ত কৃষ্ণে হুহুদ হিত
 হৈবা হবি সহায় মরণে ॥ ৩৭২
 স্নেহো হেন কৃষ্ণদেব মোত পবে নাহি কেব
 জানিলো অধম মৃতমতি ।
 আছা এই হৃদয়ত ভুমি হেন ঈশ্বৰত
 নকবিলো একান্ত ভকতি ॥
 ভুমি দেব সদাশির ভুমি জগতবে জীর
 ব্রহ্মাদিবো ভুমি বুদ্ধি মাকী ।
 ভুমি মোব গতি দাতা ভুমিসে স্নেহদ আত্মা
 তথাপি নভজি থাইলো আখি ॥ ৩৭৩
 মই দীন দয়াময় ভুমি দেব কৃপাময়
 কৰা যেন যুৱাই হেন জানি ।
 তোমাৰ চৰণে বতি হোক যেন দিয়া মতি
 তোমাকেসে আছো গুণ মানি ॥
 মুহিকো কিছোবে পাত্রে তোমাৰ চৰণে মাত্রে
 সৰ্বথা থাকোক মোব চিত ।
 ছাৰি বিষন্নৰ কাম নিবন্তবে বাম বাম
 বোলা য়েবে তৰিবা কলিত ॥ ৩৭৪

পদ

শুক নিগদতি বাজা শুনা একমনে ।
 য়েবে বহুদেৱক হাসিলা মুনিগণে ॥
 সবাৰো স্নেহাধি পাছে নাৰদ বদতি ।
 নহাসিবা কেহো বহুদেৱক সম্প্রতি ॥ ৩৭৫
 পুত্রে বুলি কৃষ্ণক কৰিয়া অনাদৰ ।
 আমাত পুছিল কথ্য অৰ্পণা কৰ্মৰ ॥
 ঋত্বিক আশ্চৰ্য্য আত মুহিবা বিষন্ন ।
 মায়ায় মোহিত মনুষ্যৰ হেন নয় ॥ ৩৭৬
 ঋত্বিকি কাকত আছা দেৱ নাৰায়ণ ।
 সন্যাসত বাস্য অনাদৰক কাৰণ ॥

যেন তীবৰাসী গঙ্গাজল তেজি যায় ।
 অন্তত্ৰে জলত স্নানে সিদ্ধিক আশায় ॥ ৩৭৭
 বাহাৰ জ্ঞানক কালে নকবে লুপুত ।
 মায়ায় কৰিছা নিজ মহিমা গুপুত ॥
 নিচিনে ঈশ্বৰ বুলি দৈৱকীৰ পোক ।
 হিয়ে মেঘে ছন্ন হেন বোলে আদিত্যক ॥ ৩৭৮
 সূখ দুখ তিনি গুণময় অহঙ্কাৰে ।
 যাহাক সবয়ো আৱৰিবেও নপাৰে ॥
 যিটো মায়া আমাকো মুহিলে আজি দেখা ।
 ইহাত গৃহস্থ মনুষ্যৰ কোন লেখা ॥ ৩৭৯
 যিটো মায়া কৰে ব্রহ্মাদিবো জ্ঞান নাশ ।
 জানি বহুদেৱক নকৰা উপহাস ॥
 এহি বুলি নাৰদ প্ৰমুখ্যে ঋষি যত ।
 কহিবে লাগিলা বহুদেৱৰ আগত ॥ ৩৮০
 শুনি আছে যত সমজ্যাৰ বাজামানে ।
 তথাতে আছন্ত বাম কৃষ্ণ বিদ্যমানে ॥
 যিবা কৰ্মে কৰে সবে কৰ্ম্মক নিহাৰ ।
 শুনা বহুদেৱ আবে কথা কহো তাৰ ॥ ৩৮১
 শ্ৰদ্ধায় যজিবে হৰি যজ্ঞ ঈশ্বৰক ।
 নাহিকে উত্তম কৰ্ম্ম আত ব্যতিবেক ॥
 এহি ধৰ্ম্ম হেতু হোৱে চিত্ত উপসাম ।
 জ্ঞানীগণো কহে আক উপায় স্নগম ॥ ৩৮২
 এহি ধৰ্ম্মে হৰৈ মহা অঙ্ককাৰ বন্ধ ।
 কিছো কিছো কৰি মিলে মনত আনন্দ ॥
 পৰম নিষ্কামে অতিশয় শুদ্ধ চিত্তে ।
 ঈশ্বৰক যজিবে প্ৰত্যক্ষ একচিত্তে ॥ ৩৮৩
 গৃহস্থ বিজব ইসে কল্যাণৰ পথ ।
 আত হস্তে সিদ্ধে কাম মোক্ষ ধৰ্ম্ম অৰ্থ ॥
 বজ্ঞ দান কৰিয়া ত্যজিবে বিচেষ্টাক ।
 ভোগ কৰি এবিবেক তনয় ভাৰ্য্যাক ॥ ৩৮৪
 বিনাসী জানিয়া এবিলেক স্বৰ্গ আশা ।
 কৃষ্ণক চিত্তিবে অপোমনে কৰি বাসা ॥

দেৱঋষি পিতৃৰ ঙ্গিৰিবো ভিন্ন ভিন্ন ।
 উপজিলে মনুষ্যত লাগে তিনি ঋণ ॥ ৩৮৫
 ব্ৰহ্মচৰ্য্যে ঋষি ঋণ যজ্ঞে দেৱতাৰ ।
 উপজিয়া পুত্ৰক পিতৃৰ শুভৈ ধাৰ ॥
 তিনি ঋণ মুশুজিয়া যিটো মোক্ষ সাধৈ ।
 নৰকত পৰৈ দৈৱে তাহাকো নবাধৈ ॥ ৩৮৬
 ইটো কৰ্ম্ম সকৰ্ম্মীৰ কহিলা পৰমার্থ ।
 তোমাৰ নালাগে তুমি ভৈলাহা কৃতার্থ ॥
 পৰম ঈশ্বৰ হৰি জগতৰ পতি ।
 তাহাক অৰ্চিলা তোৰা পৰম ভকতি ॥ ৩৮৭
 এতেকেসে তোৰা দুইৰ পুত্ৰ ভৈল হৰি ॥
 নাহি ভাগ্যৱন্ত আৰো তোমাঠেৰ সৰি ।
 বহুদেৱ শুনি মুনিসবৰ বচন ।
 পৰি প্ৰণামিলা পাছে সবাবো চৰণ ॥ ৩৮৮
 পাত্ৰ ছয়া তুমি সবে কৰায়োক যজ্ঞ ।
 নিস্তৰো হেনবা আবে মই মহা অজ্ঞ ॥
 নাৰদ প্ৰমুখ্যে বাক্য নবাধিলা কেৱে ।
 সবাকো বৰিলা পাত্ৰ পাছে বহুদেৱে ॥ ৩৮৯
 বসনে ভূষণে সব ঋষিক অৰ্চিল ।
 সেহি কুকৰ্ণে মহা যজ্ঞ আবস্তিল ॥
 কৃষ্ণৰ জনক ভৈল জগত দীক্ষিত ।
 দেখি বৃষ্ণিবংশ ভৈলা সবে আনন্দিত ॥ ৩৯০
 স্নানিয়া পিঙ্গিলা ধৌত বস্ত্ৰ অলকাৰ ।
 হৰণ পদ্মৰ মালা গলে জাতিকাৰ ॥
 বংশত প্ৰধান বাম ঈশ্বৰ মাধৱ ।
 পিতৃৰ মেথিয়া আতি বজ্ৰ মহোৎসৱ ॥ ৩৯১
 চড়াইলা অক্ৰত আতি বস্ত্ৰ অলকাৰ ।
 ভৈলা নীল পীত বস্ত্ৰে আতি জাতিকাৰ ॥
 উদ্ধৰ প্ৰমুখ্যে আছে যত বহুবীৰ ।
 বসনে ভূষণে সবে কুৰিল শৰীৰ ॥ ৩৯২
 তালবাকো সনে গৈলা পাছে কৃষ্ণাব ।
 অবিহিল ঋগ্বেদে যজ্ঞৰ বত কাৰ ॥

কল্পিণী প্ৰমুখ্যে কৃষ্ণ পত্নীগণ যত ।
 ভৈলা সালঙ্কতা সবে উৎসৱ মনত ॥ ৩৯৩
 সিটো মহোৎসৱক দেখিবে অনুৰাগ ।
 প্ৰবেশিলা যজ্ঞশালা শিশু কৰি আগ ॥
 দৈৱকী প্ৰমুখ্যে বহুদেৱ পত্নী যত ।
 পিঙ্গিলস্ত দিব্য ধৌত বস্ত্ৰ শৰীৰত ॥ ৩৯৪
 কুঙ্কমে লেপিত তনু ছলে অলকাৰ ।
 কৰ্ণত কুণ্ডল ডোলে গলে হেমহাৰ ॥
 গাৱে গাৱে বস্ত্ৰ অবিহণা ধৰি হস্তে ।
 প্ৰবেশিলা যজ্ঞশালা সুন্দৰী সমস্তে ॥ ৩৯৫
 স্বামীৰ সমীপ চাপি বহিল হৰিষে ।
 বাৱে দেৱে দিব্য ঢাকি কুঙ্কম বৰিষে ॥
 মুদঙ্গ দুন্দুভি ভেৰী তবলৰ বোল ।
 ডিগুম দগড় দণ্ডি বীৰ ঢাক ঢোল ॥ ৩৯৬
 বজাৱে কৰ্ত্তাল তাল আনন্দে মুদঙ্গ ।
 নাটৈ নট নৰ্ত্তকী কৰিয়া অঙ্গ ভঙ্গ ॥
 আতি মহা উৎসৱে চপয় পঢ়ে ভাট ।
 বাৱে বিছাধৰে অপেশ্বৰা কৰে নাট ॥ ৩৯৭
 শৰীৰৰ লাৱণ্য দৰশৈ ভঙ্গি ভাৱে ।
 স্তম্ভৰে গন্ধৰ্ব্বী সবে স্বামী সঙ্গ গাৱে ॥
 কদ্ৰক বিলাস বীণা বেণুৰ সঙ্গাদ ।
 বাৱে মহা বিপক্ষি পঞ্চম তুলি নাদ ॥ ৩৯৮
 কোকিলৰ কণ্ঠ সম স্তম্ভৰ সঙ্গীত ।
 শুনন্তে অমৃত শ্ৰৱৈ মোহ হোৱে চিত্ত ॥
 ভৈলা বহুদেৱ যুগ চৰ্ম্মে স্তম্ভৰ ॥
 কবিলস্ত ঋষিসবে যজ্ঞত দীক্ষিত ॥ ৩৯৯
 অভিনৱ নৱনী লেপিত অঙ্গচয় ।
 অঙ্গনে বঞ্জিল তাৰ নৱন দুত্তয় ॥
 দৈৱকী প্ৰমুখ্যে মহা মহিষী যতক ।
 তেগৰে সহিতে কবিলস্ত অজিবেক ॥ ৪০০
 সিকিগন্ত শান্তি বস্ত্ৰ উচ্চৰি উৎসৱে ।
 দশোদিশ পুৰিলেক বাত ভত কৰে ॥

দেৱ বাণ্ড যতেক আকাশ ছানি বাজে ।
 চাৱৈ সচকিতে উৰ্দ্ধ মুখে সাম্বাজে ॥ ৪০১
 দৈৱকী প্ৰমুঞ্চে যত পৰম হৃন্দবা ।
 আছন্ত সমজ্যা বঞ্জি স্বামীক আৱৰি ॥
 দেৱাঙ্গ বসনে সবে ছয়া বিভূষিত ।
 কঙ্কণে কেয়ুৰ মহা হাৰ সালঙ্কত ॥ ৪০২
 কটি তটে কণক কিঙ্কিণী আতি জলে ।
 বস্ত্ৰ নূপুৰ জ্বলে চৰণ কমলে ॥
 কিৰীটি কুণ্ডল মুখ প্ৰকাশে সভাত ।
 হেনয় পৰম ভাৰ্য্যা সমে সিবেলাত ॥ ৪০৩
 কৰন্ত প্ৰকাশ বহুদেৱ আতিশয় ।
 তাৰাৰ মধ্যত যেন চন্দ্ৰৰ উদয় ॥
 নাৰদ প্ৰমুখে মহাপাত্ৰ যত মুনি ।
 পিঙ্গিলা পাচোৰা * পাছে পাট পীত ভুনি ॥ ৪০৪
 গন্ধে পুষ্পে চন্দনে দেখন্তে মনোহৰ ।
 জ্বলে বস্ত্ৰময় অলঙ্কাৰ কলেৱৰ ॥
 ছয়া মহা তুৰ্ফ যত আচাৰ্য্য ঋত্বিজ ।
 প্ৰসন্ন বদনে উচ্চাৰন্ত মন্ত্ৰ বীজ ॥ ৪০৫
 কৰন্ত প্ৰকাশ চন্দ্ৰ সমান যজ্ঞত ।
 বঢ়াইলা বহুত বহুদেৱৰ মহত ॥
 যত স্বৰ্গবাসী পাতালৰ যত নাগ ।
 উৎসৰ্গি নিলন্ত আসি আপোনাৰ ভাগ ॥ ৪০৬
 চাই আছে পৃথিৱাৰ যত ৰাজ্যচয় ।
 যজ্ঞৰ মহিমা দেখি পৰম বিস্ময় ॥
 যিটো যজ্ঞ পুৰুষ কাৰণ জগতৰ ।
 দেৱ্য কৰ্ম্ম মন্ত্ৰ ইটো তিনিবো দৈৱৰ ॥ ৪০৭
 অগ্নিহোত্ৰ আদি কৰি যজ্ঞ অসংখ্যাত ।
 যজ্ঞলন্ত বহুদেৱে তাহাঙ্ক সাক্ষাত ॥
 পুৰি মনোবধ পাছে সৌৰি সৰ্বজ্ঞান ।
 যজ্ঞ সাজ কৰিয়া দক্ষিণা দিলা দান ॥ ৪০৮
 ঋত্বিজ সবক পুত্ৰ কৰি অলঙ্কত ।
 গো ভূমি কন্তা বস্ত্ৰ দিলা বহু বিত্ত ॥

বাম হৃদে নামি আগ কৰি যজ্ঞমান ।
 কবিলন্ত ঋষিসবে অবতৃথ * স্নান ॥ ৪০৯
 পত্নী সমে সৌৰিও নামিলা বাম হৃদে ।
 দশোদিশ পূৰে জয় বাণ্ডৰ শৱদে ॥
 দৈৱকী প্ৰমুখে যত কৃষ্ণ মাতৃগণ ।
 দিলা নট নৰ্ত্তকীক বসন ভূষণ ॥ ৪১০
 কুকুৰ চাণ্ডাল সীমা যত প্ৰাণী মানে ।
 কৰালা তৃপ্তি সমস্তকে অন্নপানে ॥
 আপুনি লক্ষ্মাৰ স্বামী প্ৰবেশি সভাতে ।
 স্তৱৰ্ণ ৰজত দান দেন্ত সপ্তিহাতে * ॥ ৪১১
 এক গুণ ধন শত গুণ হন্ত দেন্তে ।
 হাজাৰেক গুণ হন্ত বোজা বান্ধি নেন্তে ॥
 যেন পঞ্চবত্ৰে বৰষিল দেৱ হৰি ।
 অদৰিদ্ৰে ভৈল দুখী ভিক্ষী দেশান্তৰী ॥ ৪১২
 মহাধন লোভী সৰে এৰিলা আক্ৰোশ ।
 হেন নাহি যজ্ঞত নভৈল পৰিতোষ ॥
 পৰিশ্ৰম কৰি বাম মাধৰে আপুনে ।
 মনোবধ পিতৃৰ পুৰিলা সত্ৰ গুণে ॥ ৪১৩
 দেখি বহুদেৱৰ মহিমা আতিশয় ।
 ত্ৰৈলোক্যৰ লোক ভৈল পৰম বিস্ময় ॥
 দেৱাস্তৰ মনুষ্টো প্ৰশংসা কৰে আতি ।
 বহুদেৱ মহন্তৰ থাকিল থিয়াতি ॥ ৪১৪
 আপুনি তনয় যাৰ ভৈলা ভগৱন্ত ।
 কোনে কৰি পাৰে তাৰ মহিমা অনন্ত ॥
 দেৱঋষি পিতৃ যত কিম্বৰ চাৰণ ।
 বসণে ভূষণে সব সন্তোষিলা মন ॥ ৪১৫
 কৃষ্ণত অনুজ্ঞা সবে মাগি মন ভূষ্টি ।
 যজ্ঞক প্ৰশংসা কৰি গৈলা সবে উঠি ॥
 বিদৰ্ভ কৌশল কুক কৈকেয় স্তম্ভয় ।
 ইসব প্ৰমুঞ্চে যত আনো ৰাজ্যচয় ॥ ৪১৬
 পুত্ৰ পত্নী সমে সবে কৰি সত্ৰকাৰ ।
 যাক যেন যোগ্য দিলা বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ॥

* পাচোৰা = ডাঠ চাৰণ । অবতৃথ = বস্ত্ৰ পাহত কৰা স্নান । সপ্তিহাতে = সৌহাতে ।

পায়া বহুদেৱৰ সন্মান আতিশয় ।
 পৰম সন্তোষ ভৈল আনন্দ হৃদয় ॥ ৪১৭
 যজ্ঞৰ মহিমা দেখি প্ৰশংসা অশেষ ।
 কৃষ্ণত মেলানি লৈয়া চলি গৈলা দেশ ॥
 ভীষ্ম দ্ৰোণ দ্ৰোণী কৃপ কৰ্ণ কুন্তিভোজ ।
 পুত্ৰ সমে ধৃতৰাষ্ট্ৰ বিদূৰ কাশ্যোজ ॥ ৪১৮ .
 মহাৰাজা যুধিষ্ঠিৰ ভীম ধনঞ্জয় ।
 নকুল কনিষ্ঠ সহদেৱ মহাশয় ॥
 সম্বন্ধী বাহুবৰ আৰো সুহৃদ যতেক ।
 সবাকো তুমিলা বস্ত্ৰ ভূষণে প্ৰত্যেক ॥ ৪১৯
 তেমনো আলিঙ্গি স্নেহে সবংশে কৃষ্ণক ।
 সলোকত নেত্ৰে চলি গৈলন্ত দেশক ॥
 সত্যৱতী কুন্তী শান্তী দ্ৰোপদী গান্ধাৰী ।
 আসি আছে কোঁৱৰ পাণ্ডৱ যত নাৰী ॥ ৪২০
 দৈৱকী ৰোহিণী কৰি সবাকো সন্মান ।
 বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে কৰাইলন্ত পৰিধান ॥
 মহা স্নেহে ধৰিয়া সবাকো সাৱটিল ।
 সজল নয়নে অন্তো অন্তে আলিঙ্গিল ॥ ৪২১
 কৃষ্ণত মেলানি মাগি প্ৰশংসি অশেষ ।
 সুহৃদ বিৰহ দুখে চলি গৈল দেশ ॥
 যতেক সুহৃদ গোপগণ আদি কৰি ।
 যশোদা প্ৰমুখ্যে যত গোপৰ স্তম্ভবী ॥ ৪২২
 ভাসম্বাক দিলা দিব্য বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ।
 সবাকো অধিক কৰি কৰিলা সৎকাৰ ॥
 এহিমতে সাত্ৰ কৰি যজ্ঞ মহোৎসৱ ।
 অপ্ৰয়াসে কৰি মনোৰথ মহাৰ্ণৱ ॥ ৪২৩
 সপুত্ৰে বাহুবৰে বহুদেৱ মহাশয় ।
 ভৈল কৃতকৃত্য আতি আনন্দ হৃদয় ॥
 ত্ৰৈলোক্যৰ লোকে সবে প্ৰশংসে সাদৰে ।
 কেশৱৰ প্ৰসাদে অচলা লক্ষ্মী ধৰে ॥ ৪২৪
 বৰদিল পৰবস্ত্ৰ বস্ত্ৰত প্ৰচুৰ ।
 ত্ৰাণিতো অক্ষয় ভাণ্ডাৰ ভবপূৰ ॥

নিগদতি শুক শুনা নৃপ পৰীক্ষিত ।
 আত অনন্তবে শুনা কৃষ্ণৰ চৰিত ॥ ৪২৫
 শুনা সাৱধান কৰি চিত্ত একান্ত ।
 যেন ভৈল নন্দ বহুদেৱৰ বৃত্তান্ত ॥
 বংশে সমে বাম-কৃষ্ণ উগ্ৰসেন ৰাজা ।
 নন্দ আদি গোপক কৰিলা সবে পূজা ॥ ৪২৬
 কতো দিন তথাত বঞ্চিলা মহা স্নেহে ।
 এৰিবে খোজন্তে গাঁড়ে বন্ধুৰ বিৰহে ॥
 সুহৃদ বৎসল সিটো স্বত যদুবংশী ।
 গোকুলবাসীৰ সিয়ো গুণক প্ৰশংসি ॥ ৪২৭
 কৰন্ত সন্মান সিটো গোপক গোপীক ।
 অন্তো অন্তে দেখে যেন প্ৰাণতো অধিক ॥
 একে আসনতে থাকে নন্দ বহুদেৱ ।
 যশোদা দৈৱকী দুয়ো নেৰৈ কাকো কেৱ ॥ ৪২৮
 কৃষ্ণ পত্নী সমে সব গোপীৰ আলাপ ।
 কৃষ্ণৰ কথায়ে বঠে সংসাৰৰ তাপ ॥
 ভকতৰ বশ্য কৃষ্ণ ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ ।
 পৰম গোৰৱে কৰে সবাকো আদৰ ॥ ৪২৯
 যশোদা নন্দনক থাকে প্ৰবোধি দিনত ।
 নেড়ন্ত গলত বান্ধি পৰম স্নেহত ॥
 বালক চৰিত্ৰচয় স্তম্ভবি স্তম্ভবি ।
 কান্দে দুয়ো প্ৰাণীৰ লোভক পৰৈ ৰবি ॥ ৪৩০
 শুভ্ৰ নাকে যেন স্নেহে চেলেকে জিহ্বাই ।
 ফোকাৰে নিশ্বাস মুখপদ্ম চাই চাই ॥
 যশোদা কান্দন্ত ধৰি কৃষ্ণক সাৱটি ।
 নকৰিলা স্তম্ভি ছুনাই আমাক পালাটি ॥ ৪৩১
 স্বপুত্ৰে বঞ্চিত হয় জীৱোহো অভাগী ।
 সিটো ধন গোধনক সাধো কাক লাগি ॥
 প্ৰাণ পুত্ৰে বিয়োগে নঠৈলো কিয় ৰবি ।
 এহি বুলি ককণা কৰন্ত ত্ৰৈলোক্যবী ॥ ৪৩২
 মাতৃৰ বিলাপ দেখি নশ্বহে হৃদয় ।
 লগতে কান্দিল দুখে কৃষ্ণ কৃপাৱয় ॥

পীত বস্ত্রে মুছি মুখ যশোদা নন্দব ।
 বোলন্ত প্রবোধ ছইকো কবিয়া কাতব ॥ ৪৩৩
 কুক্ষচ সংসাৰ ইটো হেনয় কুনয় ।
 স্নহদ সংযোগ চিবকাল নবহয় ॥
 জানা মায়াময় ইটো পিতৃ পুত্র দেহ ।
 নাটক টাটক সব বান্ধব স্নেহ ॥ ৪৩৪
 হেন অনুমানি শাস্ত কৰিয়োক চিত্ত ।
 এহি বুলি দোহাকো বুজাস্ত প্ৰতিনিতি ॥
 বাত্ৰি ভৈলে বিবলত বুজাস্ত গোপীক ।
 জানা তুমি সব মোৰ প্ৰাণতো অধিক ॥ ৪৩৫
 সদায়ে হৃদয়ে কৰো তোমাৰা ধ্যান ।
 নাহি প্ৰিয়তম তুমি সব বিনে আন ॥
 কান্দে গোপীসবে স্নমবিয়া কৃষ্ণ কেলি ।
 প্ৰবোধন্ত ধৰি স্নেহে চাৰি বাহু মেলি ॥ ৪৩৬
 আঞ্চলে মুচন্ত মুখ কান্দিয়া লগতে ।
 সমস্ত বজনী যায় নিতে এহিমতে ॥
 একদিন বসুদেৱে আছন্ত সমাজে ।
 লগতে আছন্ত বসি নন্দ গোপৰাজে ॥ ৪৩৭
 সমস্তে স্নহদে আছে লগতে আৰবি ।
 বসুদেৱে বোলন্ত নন্দৰ হাতে ধৰি ॥
 শুনা সখি গোপৰাজ বচন আমাৰ ।
 ঈশ্বৰ নিৰ্মিত স্নেহ পাশ বজ্জ সাৰ ॥ ৪৩৮
 জ্ঞান বলে যোগীগণে নপাবে ছেদিত ।
 ইটো কথা ভৈল সখি তোমাৰ বিদিত ॥
 তুমিসে মহন্ত মহা সাধু মধ্য সাৰ ।
 কবি আছা আমাক উত্তম উপকাৰ ॥ ৪৩৯
 সুস্মৰো আমি সিটো গুণক কিঞ্চিৎ ।
 তথাপি আমাত এতমান স্নেহ চিত ॥
 এতেকে ছন্ত্যজ স্নেহ জানিলোহো মনে ।
 সুশুভিলো তবু গুণ শুনা বি কাৰণে ॥ ৪৪০
 আপনত আছিলো নাছিল খন অৰ্থ ।
 উপকাৰ কৰিবে সিবেলা অসামৰ্থ ॥

এবে শ্রীমদে অন্ধ ভৈলো সমুদায় ।
 সুস্মৰো তুমি হেন মিত্ৰক সদায় ॥ ৪৪১
 একোমতে সুশুভিলো উপকাৰ ঋণ ।
 মই মিত্ৰ বঞ্চক পৰম বুদ্ধি হীন ॥
 কুশলক আশা যাৰ থাকিবেক ভালে ।
 জানো ৰাজশ্ৰীক সিটো বাট্ৰে একোকালে ॥ ৪৪২
 শ্রীমদে স্নহদ বন্ধুক কৰে হেলা ।
 দেখিও নেদেখে যেন দিনতে আন্ধলা ॥
 এহিমতে বোলন্ত নন্দৰ হাতে ধৰি ।
 দ্ৰৱিল হৃদয় সৌৰি স্নহদ স্নমৰি ॥ ৪৪৩
 যত পূৰ্ব উপকাৰ কহিয়া প্ৰকটি ।
 কান্দিবে লাগিলা ধৰি সখিক সারটি ॥
 নেত্ৰৰ স্নোতক বহে নসহে হৃদয় ।
 কবন্ত ক্ৰন্দন বসুদেৱ মহাশয় ॥ ৪৪৪
 কৰিলা আশ্বাস ধৰি নন্দে হেন দেখি ।
 মোক আবে বুলিবে নালাগে প্ৰাণ সখি ॥
 কতবা জন্মৰ মোৰ আছে মহাভাগ ।
 তুমি হেন মহন্তক মিত্ৰ পালো লাগ ॥ ৪৪৫
 জগত প্ৰসিদ্ধ তুমি মহা ভাগৱত ।
 প্ৰত্যক্ষে দেখিলো আমি যজ্ঞৰ মহত ॥
 বুলিলা মধুৰ বাক্য অনেক সাদৰি ।
 কবন্ত সন্মান তাক নিতে বাম হৰি ॥ ৪৪৬
 অশুদিনে বাঢ়ে অন্তো অন্তে স্নেহ পাশ ।
 আজি কালি কৰিতে গৈলেক তিনি মাস ॥
 নন্দে আলোচন্ত আসি চলিবো প্ৰভাতে ।
 লন্ত অনুমতি যদুবংশৰ সবাতে ॥ ৪৪৭
 কথাতে গধূলি ভৈল নজানন্ত তাক ।
 কালি বাবা বুলি বসুদেৱ দেন্ত হাক ॥
 কাকো কেৱে এৰিবাক নাপাবে স্নেহত ।
 পুত্ৰ পুত্ৰ বহুগণে নেন্ত সন্তত ॥ ৪৪৮
 কণ প্ৰায় প্ৰেমে বঞ্চিলেক মাস তিনি ।
 নন্দক সৰংশে অৰ্চিলন্ত জিহি জিহি ॥

বন্দুদের উগ্রসেন সাত্যকি উদ্ধর ।
 জগতৰ শ্ৰদ্ধ বাম দৈবত মাধৱ ॥ ৪৪৯
 যশোদা নন্দক সাদৰিয়া বহু ভাৱে ।
 দিল দিব্য কৃষ্ণ সন্দেশ গাৱে গাৱে ॥
 পৰম বান্ধৱ গোপ গোপী নিবস্তবে ।
 ভূমিলা সবাকো বস্ত্ৰ ভূষণে আদৰে ॥ ৪৫০
 মনুষ্যত অপ্ৰচাৰ অমূল্য বতনে ।
 ভবাইলে শকট সব স্তৱৰ্ণ ভাজনে ॥
 যশোদাক আনি পাছে দৈৱকী ৰোহিণী ।
 দিলা দুয়ো অলঙ্কাৰ দিব্য বস্ত্ৰ ভিষ্মি ॥ ৪৫১
 কৃষ্ণ পত্নী সবো আসি কৰি সতকাৰ ।
 প্ৰাণ শাস্তি বুলি দিলা বস্ত্ৰৰ সম্ভাৰ ॥
 কৃষ্ণৰ পৰম প্ৰিয়া যতেক গোপিনী ।
 দিব্য বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ পিঙ্কাই ভিষ্মি ভিষ্মি ॥ ৪৫২
 সৱটি সবাকো কৃষ্ণে কৰিলা সন্মান ।
 জানা তুমি তেবেসে মোহোৰ জীৱ প্ৰাণ ॥
 মোক লাগি খেদ আৰো নকৰিবা মনে ।
 তোমাৰ সঙ্গ মই নেৰো সৰ্ব্বক্ষণে ॥ ৪৫৩
 এবে সবান্ধৱে গোকুলক যায়ে চলি ।
 গাৱে গাৱে দিলা দুনাই বস্ত্ৰৰ অঞ্জলি ॥
 কৃষ্ণৰ সন্মানে গোপী সমস্তবে মন ।
 ভৈল আতি ভূষ্ট আনো যত গোপীগণ ॥ ৪৫৪
 দিলা আগ বঢ়ানে অনেক সেনা সঙ্গ ।
 চলিবাক চাস্ত গোপবাজ মহাবঙ্গ ॥
 শুনা সভাসদ পদ মহা ভাগৱত ।
 জানা ধন জন বহু সবে অশাস্ত ॥ ৪৫৫
 হাতে হাতে কৈত কেতিক্ষণে পৰে প্ৰাণ ।
 কৃষ্ণ বিনে নাহি আন যতনাত ত্ৰাণ ॥
 নমো নমো হেন কৃষ্ণ মই নমাই নাথ ।
 শুনি আছো তুমি দেৱ অনাথৰ নাথ ॥ ৪৫৬
 তাতেহে জোৱাত লৈলো শৰণ আপুনি ।
 কেন যুৱাই কথা এবে মোক মনে শুনি ॥

দুৰ্ভ মনুষ্য জন্ম বুধা গৈল মোৰ ।
 তুমি হেন দৈবত ভৈলো সেৱা চোৰ ॥ ৪৫৭
 মই অধমৰ দোষ গুণ নিবিচাৰি ।
 দয়াশীল দেৱ মোক নিয়োক নিস্তাৰি ॥
 অঘ বক পূতনাক দিলা দেৱ গতি ।
 হৃদয়ৰ বন্ধু মোক নেৰিবা সম্প্ৰতি ॥ ৪৫৮
 তোমাৰেসে অংশ ছয়া মই ভৈলা বাম ।
 বোলা নিবস্তবে নৰে জয় জয় বাম ॥ ৪৫৯

ছবি

শুক নিগদতি বাজা শুনা গোকুলৰ প্ৰজা
 যাইবে য়েবে সবে ভৈল সাজ ।
 কৃষ্ণক গলত বান্ধি নন্দ যশোদায়ে কান্দি
 আছিলো লোতক ভৈল বাজ ॥
 প্ৰাণ পুতাই থাকিয়োক পৰিছেদা দেখা মোক
 আমি চলি যাওঁ নিজ ধান ।
 কৃষ্ণৰ বিবহ বহি উধাই শৰীৰত ছানি
 এৰিবে খোজন্তে যায় প্ৰাণ ॥ ৪৬০
 পিতৃক মাতৃক ধৰি লগতে কান্দন্ত হৰি
 আনো যত স্ত্ৰহদ সমাজ ।
 ভিজিয়া নেত্ৰৰ জলে কৃষ্ণক ধৰিয়া গলে
 কথমপি ভৈল তৈব বাজ ॥
 অনেক কাতৰ কৰি পিতৃক মাতৃক ধৰি
 ভুলিলন্ত সৱটি বধত ।
 হে কৃষ্ণ নমো বুলি পবশে চৰণ বুলি
 গোপগণে বাহন্তে পথত ॥ ৪৬১
 বিয়োগে দহৰৈ হিয়া কৃষ্ণ মুখ নিৰীক্ষিয়া
 কাঁন্দে মহাপ্ৰেমে ভ্ৰজবাসী ।
 যতেক ভকত গোপী কৃষ্ণৰ সৰীণ চান্দি
 ধৰে পাদপঙ্কজ উজানি ॥

যবে আনি আখি মুখে মহা বিয়োগৰ দুখে
 কান্দি কান্দি বোলে প্ৰেম বাক ।
 আমি ছয়া নিজ চেৰী প্ৰাণ প্ৰভু যাওঁ এৰি
 পৰিছেদা দেখিলো তোমাক ॥ ৪৬২
 কমল লোচন স্বামী দুনাই নেদেখিবো আমি
 বেঢ়ি কৰে কৃষ্ণক ক্ৰন্দন ।
 লগতে কান্দন্তে যাস্তু কতো ধৰি নিচুকাস্তু
 মহা স্নেহে দৈৱকী নন্দন ॥
 যতেক যাদৱগণ সবাবো আকুল মন
 বিয়োগত ব্ৰজৰ বধূৰ ।
 সারটিয়া গাৰে গাৰে অনেক বিনয় ভাৰে
 আগ বঢ়াই থৈলা কতো দূৰ ॥ ৪৬৩
 ব্ৰজবাসী চলি যায় তন্ত্ৰিয়া তাহাক চায়
 আছে হাতে লোতক মচন্তে ।
 কৃষ্ণ মুখ নিৰীক্ষিয়া বিৰহে দহিবে হিয়া
 যায় গোপী সমস্ত কান্দন্তে ॥
 কৃষ্ণক দেখিলে মানে কৰযোৰে সারধানে
 কত দূৰ গৈল পাছগুৰি ।
 আৰ ভৈলা কৃষ্ণ প্ৰাণ নেদেখি ধৰিল ধ্যান
 কৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তিক মনে ধৰি ॥ ৪৬৪
 নিশ্বাস ফোকাৰে মুখে কৃষ্ণ কৃষ্ণ বড়ে দুখে
 নাই আন বচন কিঞ্চিত ।
 বহুৱৈ লোতক ধাৰা কৃষ্ণৰ চৰণ পৰা
 কাৰো আৰো নবজায় চিত্ত ॥
 কৃষ্ণত মজিল মন কৃষ্ণ সবে প্ৰাণ মন
 কৃষ্ণ বিনে নজানন্ত আন ।
 কৃষ্ণক ছদয়ে ধৰি কৃষ্ণক মনত স্মৰি
 গৈল ব্ৰজবাসী নিজ ধান ॥ ৪৬৫
 ব্ৰজৰ লোকৰ ভাৱ দেখি শিহুৰাইল গাৱ
 অনন্তবে যত ঘৰুবাংশী ।
 পৰম বিনয়ৰ মতি চলে দ্বাৰকাক প্ৰতি
 গোপী পোণ সবক প্ৰশংসি ॥

মাধৱক মধ্য কৰি যায় চপকৰে চলি
 পৰম বৈষ্ণৱ বৃষ্টিগণ ।
 আতিশয় প্ৰীতিভাৱে কৃষ্ণ গুণ নাম গাৱে
 নৈৰে মনে কৃষ্ণৰ চৰণ ॥ ৪৬৬
 প্ৰেম বসে দ্ৰৱে চিত্ত হৰৈ তযু বোমাঞ্চিত
 ভিজে মুখ নয়নৰ জলে ।
 সংসাৰক কৰৈ শুদ্ধি এহিমতে যদুবংশী
 পাইলা যদুপুৰ সমদলে ॥
 তীৰ্থ যাত্ৰা সময়ত ভৈল মহা মহোৎসৱ
 কহে সব প্ৰকটি লোতক ।
 শুনিয়া বিস্ময় মন ভৈল সব প্ৰজাগণ
 সিটো বস্তুদেৱৰ মহত্ব ॥ ৪৬৭
 পিতৃৰ পৰম যশ ভকতিত ছয়া বশ
 জগততে কৰিলা প্ৰখ্যাত ।
 বহুবিধ লীলা কৰি এহিমতে দেৱ হৰি
 হৰিষে বঞ্চিলা দ্বাৰকাত ॥
 ঈশ্বৰ গকড় কেতু জগত নিস্তাৰ হেতু
 ভৈল দৈৱকীত অৱতাৰ ।
 মহিমা কহিবো কত ভৈল কথা সমাপত
 ইটো কুক্কেত্ৰৰ যাত্ৰাৰ ॥ ৪৬৮

দুলভী

শুনা সভাসদ ছয়া নিশৱদ
 ছইয়ো সারধান চিত্ত ।
 কলিৰ পাপক সংসাৰ তাৰক
 কৃষ্ণৰ লীলা চৰিত ॥
 মিলায়ে ডুকুতি মুকুতিৰ মতি
 জ্ঞানে কৃষ্ণৰ কথা ।

শুনিও অরশু ইহেন মনুষ্য
জন্ম নকবিও বৃথা ॥ ৪৬৯
নমো নমো কৃষ্ণ ইফ্ট দেৱ হেৰ
ভূমিত নমায়। মাথ ।
কৰোহো মিনতি অগতিৰ গতি
কৰা মোক প্ৰাণনাথ ॥
তুমসে পৰম গুৰু গোপীনাথ
এবেসে জানিলো আমি ।
তুমি প্ৰিয় আত্মা তথাপি নভজো
কিনো মই অধোগামী ॥ ৪৭০
যতেক শুনোহো হিয়াত নাথাকে
তথাপি ইমব কথা ।
মই মুঢ়মতি নতৈল ভকতি
ইটো জন্ম গৈল বৃথা ॥
হুদি পন্ন মখে আছাৰা মাধৱ
বান্ধৱ ততো নাদৰো ।
যেন বিষ বিষ্ঠা বিষয়ৰ চেক্টা
তাকেসে আচৰি মৰো ॥ ৪৭১
অমৃত তেজিয়া ভুঞ্জোহো গবল
তবল মই কুমতি ।
নপায়ো চেতন গকড় কেতন
তুমি বিনে নাই গতি ॥
তমু গুণ যশ ইসে মহাবস
তথাপি চিন্তে মুকচে ।
দিওক হুপস্থ মিছা মনোবধ
যিমতে মনৰ গুছে ॥ ৪৭২
কাল প্ৰাসে গিলে কৈত মৃত্যু মিলে
গৈলো পৰা অধোগতি ।
কৰা কৃপা মোক অবিলম্বে হোক
তোমাৰ চৰণে বতি ॥
দেহ এহি দান নবাছোহো আন
তোমাত পশি শৰণে ।

ছাড়ি আন কাম ডাকি বোলা দাব
সামাজিক যত জনে ॥ ৪৭৩

বহুদেৱৰ ত্ৰিকক্ষৰ স্তুতি

পদ

শুক নিগদতি শুনা নৃপতি সাক্ষাত ।
বহুবিধ লীলা হৰি কৰি দ্বাৰকাত ॥
ভকতৰ মনোবধ পূৰ্বিলা অশেষ ।
কৰিবো বেকত সিটো তোমাত নিঃশেষ ॥ ৪৭৪
বহুদেৱ দৈৱকী বাক্যত নাবদৰ ।
জানিলা কৃষ্ণক এস্তে পৰম ঈশ্বৰ ॥
নোহস্ত আমাৰ পুত্ৰ পুৰুষ পুৰাণ ।
হৃদয়ৰ মুগুচে ঈশ্বৰ মহাজ্ঞান ॥ ৪৭৫
একদিন পিতৃ গৃহে গৈলা কৃষ্ণবাম ।
বহুদেৱ দৈৱকীক কৰিলা প্ৰণাম ॥
দেখি দুয়ো প্ৰাণী আতি হৰিষিত মন ।
বসিবাক লাগি দিলা আনন্দে আসন ॥ ৪৭৬
মুনি সমস্তৰ বাক্য শুনিয়া সভাত ।
প্ৰভাৱ প্ৰত্যেক দেখি গৈলোহো সজ্ঞাত ॥
পৰম ঈশ্বৰ দুয়ো সাক্ষাতে আকলি ।
বুলিবে লাগিলা সৌৰি কৰি কৃতাজ্ঞি ॥ ৪৭৭
হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ মহেশ্বৰ নাৰায়ণ ।
হে হলিবাম দুয়ো দেৱ সনাতন ॥
নিশ্চয়ে জানিলো আমি সুহিকা মানুষ ।
জগত কাৰণ যিটো প্ৰকৃতি পুৰুষ ॥ ৪৭৮
তাহাবো কাৰণ তোৰা জানিলো সম্প্ৰতি ।
তোমাৰ অধীন দুয়ো পুৰুষ প্ৰকৃতি ॥
কাৰণবো কাৰণ সাক্ষাত নাৰায়ণ ।
এতেকে জানিলা গৈলো তোমাত শৰণ ॥ ৪৭৯

যৈত যিবা কালত যাহাত হোরে খ্যাত ।
 বাব অৰ্ধে যিটো কৰৈ কবাবে সাক্ষাত ॥
 যাক কৰৈ সিয়ো সবে পুরুষ পুৰাণ ।
 তাহাৰ কাৰণে ছয়ো দেৱতা ঈশান ॥ ৪৮০
 ইটো নানাবিধ সৃষ্টি কৰি জগতৰ ।
 আপুনি পশিয়া প্ৰভু তাৰ অভ্যন্তৰ ॥
 জ্ঞানৰূপ শক্তি আপুনি ছয়া হৰি ।
 জগতৰ জীৱৰ প্ৰাণক আছা ধৰি ॥ ৪৮১
 যতোক চোবিশ তত্ত্ব সৃষ্টিৰ নিদান ।
 যিবা শক্তি কৰৈ সব জগত নিৰ্মাণ ॥
 সিয়ো সবে শক্তিৰ প্ৰেৰক ঈশ্বৰৰ ।
 প্ৰহাৰে পুরুষে যেবে তেবে যায় শৰ ॥ ৪৮২
 বায়ুৰ শক্তি যেন চলে তৃণ বন ।
 সেহিমতে জগতৰ ঈশ্বৰ কাৰণ ॥
 প্ৰকৃতি মহত যত তত্ত্ব নিবস্তৰ ।
 জানিলো তুমিসে মাত্ৰ চৈতন্য ঈশ্বৰ ॥ ৪৮৩
 আকাশে শৱদ গুণে বসে সম জল ।
 গন্ধ গুণে সমে ইটো পৃথিবী মণ্ডল ॥
 ৰূপে সমে চন্দ্ৰ সূৰ্য্য অগ্নিৰ জ্যোৱতি ।
 পৰশে সহিতে বায়ু তোমাৰে শক্তি ॥ ৪৮৪
 ইন্দ্ৰিয়ৰো তুমি সবে শক্তি বিধাতা ।
 অধিষ্ঠাতা দেৱৰো তুমিসে অধিষ্ঠাতা ॥
 বুদ্ধিবো নিশ্চয়াঙ্ঘিকা তুমি লক্ষ্মীপতি ।
 জীৱৰো তুমিসে অমুসঙ্গান শক্তি ॥ ৪৮৫
 বাজসিক সাত্বিক তামস অহঙ্কাৰ ।
 তিনিবো ঈশ্বৰ তুমি জগত আধাৰ ॥
 জন্ম মৰণৰো যিটো কাৰণ প্ৰকৃতি ।
 জীৱকো আৱৰৈ সিটো তোমাৰ শক্তি ॥ ৪৮৬
 জগতক ব্যাপি কবা আপুনি প্ৰকাৰ ।
 জগতকে বিনাশে তোমাৰ নাহি নাশ ॥
 যেন বট আকাশে কুণ্ডল হোৱে ছম ।
 হুহি নষ্ট কৰাচিত্তে যুক্তিকা সূৰ্য্য ॥ ৪৮৭

তুমি সত্য ব্ৰহ্ম মিছা জগত স্ৰজনী ।
 তোমাৰ মায়ায়ে কৰৈ তোমাত কল্পনা ॥
 প্ৰকৃতিত আছে মাত্ৰ ব্যৱহাৰ ধৰ্ম্ম ।
 তুমিসি স্বৰূপ পৰিপূৰ্ণ পৰমব্ৰহ্ম ॥ ৪৮৮
 ইটো মহা তত্ত্বজ্ঞান পৰম নিগূঢ় ।
 ইহাক নাজানে যত জীৱ মহামূঢ় ॥
 শৰীৰক মই বুলি কৰে কৰ্ম্ম যত ।
 সেহি কৰ্ম্মে অন্ধ ছয়া ভ্ৰমে সংসাৰত ॥ ৪৮৯
 ইটো তত্ত্বজ্ঞান কিছো নুবুজো তোমাৰ ।
 ই জন্মতো নতৰিলো দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ ॥
 জানিলো নোৱাৰো মই নিয়মিবে চিত্ত ।
 কিনো অধমৰ মোৰ বুদ্ধি বিপৰীত ॥ ৪৯০
 এহিমতে বোলন্তে মিলল অনুতাপ ।
 কৃষ্ণৰ আগত সৌৰি কবন্ত বিলাপ ॥
 ধাৰায়ে বহৰে ছয়ো নেত্ৰৰ লোকক ।
 কবন্ত কৰণা চাই ঈশ্বৰ কৃষ্ণক ॥ ৪৯১
 নৰহে ঈশ্বৰ জ্ঞান তৰিবো কিমতে ।
 দুৰ্লভ মনুষ্য জন্ম লভিলো ভাৰতে ॥
 ভৈলো মহামত্ত মই আপেনাৰ অৰ্ধে ।
 তোমাৰ মায়ায়ে আয়ু গৈল সব ব্যৰ্থে ॥ ৪৯২
 ধন জন পুত্ৰ ভাৰ্য্যা আকে বোলে মোৰ ।
 শৰীৰক মই বুলি ভৈলো সেৱা চোৰ ॥
 এহি অপৰাধে স্নেহ পাছে আছে বান্ধি ।
 নিবেদন্ত দুখ বহুদেৱে কান্দি কান্দি ॥ ৪৯৩
 কতো কোটি জন্ম মই ভ্ৰমো সংসাৰত ।
 কুমি কীট পক্ষী ছয়া আছো নানা মত ॥
 মই মহা দীন দেৱ পৰম অনাথ ।
 কবা পৰিত্ৰাণ আবে বাপ জগন্নাথ ॥ ৪৯৪
 হেনবা বুলিবা আমি তোমাৰ ভনয় ।
 কিসক বোলয় মোক এতেক বিনয় ॥
 মোহোৰ আগত কেনে কবা অনুতাপ ।
 ইহাৰ সিদ্ধান্ত আবে শুনিয়োক বাপ ॥ ৪৯৫

নুহিকা মোহোৰ পুত্ৰ তুমি নাৰায়ণ ।
 জগত কাৰণ যিটো তাহাৰ কাৰণ ॥
 যত দুৰ্ঘট ক্ৰত্ৰিয় ভূমিৰ মহা ভাৰ ।
 তাক সংহাৰিৰে মোত ভৈলা অৱতাৰ ॥ ৪৯৬
 ঈশ্বৰৰো ঈশ্বৰ তুমিসে মহা হৰি ।
 মায়ায়ো মনুষ্য চেষ্টা কৰা অৱতাৰি ॥
 মুনি সমস্তৰ বাক্য শুনিয়া সভাত ।
 জানিলো প্ৰভাৱ প্ৰভু দেখিলো সাক্ষাত ॥ ৪৯৭
 ছেদিয়োক স্নেহ মই মোৰ মহা পাশ ।
 বিষময় বিষ গুচোক অভিলাস ॥
 সলোতক মুখে দুখে কৰন্তু কাতৰ ।
 ত্ৰাহি মহা অজ্ঞানীক মোক মহেশ্বৰ ॥ ৪৯৮
 তযু পাদ পঙ্কজত পশিলো শৰণে ।
 ভকতৰ ভয় হৰৈ এহিসে চৰণে ॥
 আবে দীনবন্ধু মোক কৰা পৰিত্ৰাণ ।
 দিওক উপায় গুচে যিমতে অজ্ঞান ॥ ৪৯৯
 মই ইন্দ্ৰিয়ৰ স্তম্ভ সাধো প্ৰতিনিতি ।
 শৰীৰত মাত্ৰ আত্মা বুদ্ধি কৰো আতি ॥
 তুমি হেন ঈশ্বৰত ভৈল পুত্ৰ বোধ ।
 কৰিও বান্ধৱ ইটো কুবুদ্ধি নিৰোধ ॥ ৫০০
 হেনবা বুলিবা নোহো ঈশ্বৰ সাক্ষাত ।
 তোমাৰেমে পুত্ৰ মই জগতে প্ৰখ্যাত ॥
 ইহাৰ উত্তম শুনা জগত স্বামী ।
 স্মৰিলো স্মৃতিকা গৃহৰ কথা আমি ॥ ৫০১
 যি কালত দৈৱকীৰ গৰ্ভে ভৈলা জাত ।
 পৰম ঈশ্বৰ ৰূপ দেখিলো সাক্ষাত ॥
 দুয়ো প্ৰাণী পৰি স্তুতি কৰিলো কাকণি ।
 উপৰি জন্মৰ কথা কহিলা আপুনি ॥ ৫০২
 আছিল স্তপা পৃষ্টি নামে প্ৰজ্ঞাপতি ।
 পৃষ্টি গৰ্ভ নামে মই ভৈলো উতপতি ॥
 অদ্বিতি কাশ্মপ পাছে ভৈলা তোৰা দুই ।
 উপজিলো তোৰাতে বামন ৰূপ হই ॥ ৫০৩

বসুদেৱ দৈৱকী সম্প্ৰতি ভৈলা আমি ।
 নিজ ৰূপে ভৈলো পুত্ৰ মহিমা প্ৰকাশি ॥
 তোমাৰ মুখৰ কথা পৰিল মনত ।
 জানিলোহো-তুমিসে ঈশ্বৰ মহাতত্ত্ব ॥ ৫০৪
 নানা বিধ ধৰা তনু লীলায়ে মাধৱ ।
 বুজিবেক কোনে যোগ মায়াৰ বৈভৱ ॥
 হৰিও অজ্ঞান মোৰ জ্ঞানে দামোদৰ ।
 সংসাৰ তাপত মৰো কৰোহেঁ কাতৰ ॥ ৫০৫
 এতেকে বোলন্তে প্ৰেমে পৰশিল বৰে ।
 নয়নৰ নীৰ সবসৰি ঝৰি পৰে ॥
 লোভকে বেঢ়িলে কণ্ঠ গদগদ মাত ।
 তন্ত্ৰিল কৃষ্ণক চাহি কৰি যোবহাত ॥ ৫০৬
 পৰীক্ষিত ৰাজাত কহন্তু শুক মুনি ।
 পিতৃ বসুদেৱৰ কাৰুণ্য বাণী শুনি ॥
 ভৈলন্তু সন্তুষ্ট কৃষ্ণ দেৱ কৃপাময় ।
 বুলিলন্তু হাসি হাসি বচন বিনয় ॥ ৫০৭
 নলাগয় জ্ঞান তুমি স্বভাৱে কৃতার্থ ।
 যতেকে কহিলা মানে এহি পৰমার্থ ॥
 পৰম মহন্ত পিতৃ পৰিহৰা খেদ ।
 তথাপিতো কহো জ্ঞান লোৱা পৰিচ্ছেদ ॥ ৫০৮
 আমাক উদ্দেশি নিকপিলা তত্ত্ব যত ।
 এহিতো পৰম জ্ঞান মোহোৰ সন্দ্বত ॥
 কিন্তু সমস্তৰে কৰা এহি ব্ৰহ্ম দৃষ্টি ।
 তাপ দূৰ হোৱৈ যেন অয়তন বৃষ্টি ॥ ৫০৯
 মই তুমি সব যদুবংশ নিবস্তৰ ।
 দেখা শুনা মানে আনো যত চৰাচৰ ॥
 সব ব্ৰহ্মময় ইটো কহিলো তোমাত ।
 জ্ঞান দৃষ্টি নিবীৰুপে দেখিবো সাক্ষাত ॥ ৫১০
 নিত্য নিবৰ্জন স্বপ্ৰকাশ আত্মা এক ।
 মায়া উপাধিৰ পদে দেখিলা অনেক ॥
 যতেক আকৃতি মানে মায়ায় সৃষ্টি ।
 হেন আমি কেৱল ব্ৰহ্মত দিয়া দৃষ্টি ॥ ৫১১

স্বৰূপত একে মাত্ৰ যুক্তিকা আকাৰ ।
 ঘট পট ভেদে দেখি অনেক প্ৰকাৰ ॥
 এহিমতে অনেক অৰ্হিত আত্মবুদ্ধ ।
 মায়া উপাধিৰ পদে দেখি বহুবিধ ॥ ৫১২
 মায়াময় নামৰূপ সবাকো উপেক্ষা ।
 অন্তৰ্হ্যামী মই ঈশ্বৰক মাত্ৰ দেখা ॥
 থিৰ চিত্তে অভ্যাসিও পিতৃ মহাশয় ।
 দেখিবা জগত সব নাৰায়ণময় ॥ ৫১৩
 কহিলা বহুশ্ৰু মহা তত্ত্ব জ্ঞান ভেদ ।
 শুনি বসুদেৱৰ সংশয় ভৈল ছেদ ॥
 ধৰিলা নিবিড় ধ্যান কৰি থিৰ চিত্ত ।
 গুছিল প্ৰপঞ্চ সবে ঈশ্বৰ বিদিত ॥ ৫১৪
 নেদেখন্ত একো আন শৰীৰ পৰ্য্যন্তে ।
 প্ৰকাশন্ত এক মাত্ৰ ব্ৰহ্মক গাৱন্তে ॥
 যত নানাবিধ ভেদ বুদ্ধি ভৈল দূৰ ।
 মিলিল আনন্দ মহা মনত প্ৰচুৰ ॥ ৫১৫
 দ্ৰৱিল হৃদয় ভৈল লোমাঞ্চ শৰীৰ ।
 প্ৰেমৰ ভৰত জুৰে নয়নৰ নীৰ ॥
 মহা শ্ৰীতি পাই পাছে সোঁৰি মহাশয় ।
 থাকিলন্ত তন্ত্ৰিয়া লভিয়া মহোদয় ॥ ৫১৬
 কহে শুক শুনিলা নৃপতি বিগ্ৰহমান ।
 যেনমতে বসুদেৱ পাইলা মহা জ্ঞান ॥
 তত্ত্ব উপদেশে প্ৰভু পিতৃক তোষিলা ।
 শুনা আবে আৰো ঈশ্বৰৰ মহা লীলা ॥ ৫১৭

বান-কৃষ্ণৰ ওচৰত দৈৱকীৰ বৃত্ত পুত্ৰ আনিব প্ৰাৰ্থনা

বলিৰ সভাব পৰা মৰা পোক আনি ।
 দৈৱকীক দিলন্ত যিমতে চক্ৰপাণি ॥
 পৰম আশ্চৰ্য্য সিটো কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰে ।
 আৱণ মাত্ৰকে কৰে পাপীকো পৱিত্ৰে ॥ ৫১৮

অনন্তৰে দৈৱকীয়ো বসিয়াছা তথা ।
 স্তম্বিলা গুৰুৰ পুত্ৰ আনিবাব কথা ॥
 সান্দিপনি গুৰুৰ য়তক পুত্ৰ আনি ।
 দিলা গুৰু দক্ষিণা এহেন্তে চক্ৰপাণি ॥ ৫১৯
 মোৰো মাৰি আছে কংসে ছয়গুটি পোক ।
 হেন আলোচন্তে মনে উপজিল শোক ॥
 অধোমুখ ভৈলন্ত লোতক পৰে ঝৰি ।
 কবন্ত ক্ৰন্দন পুত্ৰ সবক স্তম্বিৰি ॥ ৫২০
 এহিমতে মৰ্ম্মে কনো আছিলন্ত দুখে ।
 বুলিলন্ত পুত্ৰ দুইক সলোতক মুখে ॥
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ বাপ দেৱ নাৰায়ণ ॥
 হে হলিৰাম তুমি শিৱ সনাতন ॥ ৫২১
 জানিলোহো তোৰাসব নুহিকা মানুষ ।
 জগত ঈশ্বৰ দুয়ো পৰম পুৰুষ ॥
 খণ্ডিবাক লাগিয়া ভূমিৰ মহাভাৰ ।
 মোহোৰ গৰ্ভত আসি ভৈলা অৱতাৰ ॥ ৫২২
 ৰাজা হুয়া আছে যত দানৱ দুৰ্জ্জন ।
 নীচৰ উৎসাহ বঢ়াই পীড়ে সাধুজন ॥
 তাৰ ভৰে ভৈলা ভূমি পৰম পীড়িত ।
 তাৰ নাশ হেতু ভৈলা আপুনি বিদিত ॥ ৫২৩
 তযু মায়া পুৰুষ তাহাৰ মায়া অংশ ।
 সত্ত্ব ৰজ তম তিনি গুণ তান বংশ ॥
 তাৰ লয়লেশে হোৱে সৃষ্টি স্থিতি লয় ।
 হেন মহেশ্বৰ তুমি দেৱ কৃপাময় ॥ ৫২৪
 জানিয়া তোমাত মই পশিলো শৰণ ।
 মোক শোক সাগৰে তাৰিয়ে নাৰায়ণ ॥
 তোমাৰ প্ৰভাৱ মই কহি নপাও সীমা ।
 শুনি আছো তুমি সব অচিন্ত্য মহিমা ॥ ৫২৫
 মৰা পোক সান্দিপনি মাগিলন্ত দান ।
 চিৰকাল ভৈল সাগৰত গৈল প্ৰাণ ॥
 তথাপিতো য়তক পুত্ৰক চক্ৰপাণি ।
 দিলা গুৰু দক্ষিণা যম্বো পৰা আনি ॥ ৫২৬

মোৰো মাৰি আছে কংসে পুত্ৰ ছয় গুটি ।
 তাসম্বাক স্তম্ববন্তে প্ৰাণ যাই ফুটি ॥
 ময়ো মাগো পুত্ৰ দান দিয়োক সত্ত্বৰ ।
 উদ্ধাৰিও শোক শল্য হৃদয়ৰ মোৰ ॥ ৫২৭
 যেনমতে পাওঁ সিটো ছয়খানি পোক ।
 হেন কৃপা বাপ এবে কৰিয়োক মোক ॥
 কতেক কহিবো সিটো পুত্ৰৰ সন্তাপ ।
 কৃষ্ণৰ আগত পৰি কবন্ত বিলাপ ॥ ৫২৮
 পুত্ৰক স্তম্বৰি মহা মৰ্শে চায় চড়ি ।
 ছয়ো নয়নৰ পৰে লোতক নিগড়ি ॥
 মহা দুখে অধোমুখে কবন্ত ক্ৰন্দন ।
 প্ৰবোধন্ত বাম কৃষ্ণে কৰিয়া বন্দন ॥ ৫২৯
 তাপ ত্যজি মাতৃ স্তম্ব কৰিয়ো হৃদয় ।
 আনি দিবো এখনে তোমাৰ পুত্ৰচয় ॥
 শুনি দৈৱকীৰ চিত্ত ভৈল উপশান্ত ।
 দেখি ছয়ো ভাই বথে চড়ি লৰি যাস্ত ॥ ৫৩০

বাম-কৃষ্ণ দৈৱকীৰ পুত্ৰ আনয়ণ

বস্ত্ৰে বাম কৃষ্ণ গৈয়া যোগমায়া বলে ।
 একে নিমিষেকে আসি পশিলা স্তম্বলে ॥
 ভূৱন মোহন দিব্য ৰূপ হৃষীকেশ ।
 বলিৰ সভাত ভৈলা দুভায়ে প্ৰবেশ ॥ ৫৩১
 যেন একদায়ে কোটি চন্দ্ৰমা উদয় ।
 শ্যাম শৰীৰত পীত পাট প্ৰকাশয় ॥
 বলকে বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ কলেৱবে ।
 যেন নীল অক্ষুদত বিদ্যুত সঞ্চাবে ॥ ৫৩২
 মাখে মণিময় মহা মুকুট অমূল্য ।
 বস্ত্ৰৰ তিলকে জ্বলে অলকা কপোলে ॥
 নয়ন পঙ্কজ বস্ত্ৰে বদন মণ্ডল ।
 ক্ৰমুণ বেন ধনু অধৰ বাহুল ॥ ৫৩৩

ঈষত হাসিত মুখ দশন মানিক ।
 কণ্ঠত কৌস্তুভ নব সূৰ্য্যতো অধিক ॥
 কঙ্কণে কেয়ূৰ জ্বলে ভূজ চতুৰ্ভয় ।
 শোভে আতি আৰকত নখ চন্দ্ৰচয় ॥ ৫৩৪
 শ্যাম বক্ষস্থলত চমকে হেমকাৰ ।
 চিকিমিকি কৰৈ কাস্তি মণি মুকুতাৰ ॥
 কটি তটে পাট ভুনি কণক মেখলা ।
 আজানুলম্বিত গলে বৈজয়ন্তী মালা ॥ ৫৩৫
 একান্ত ভকতে যত লৱৈ গুণ নাম ।
 পিন্ধিছা পদ্মৰ মালা কৰি অনুপাম ॥
 তাহাৰ স্তম্বতি মধু লোভে মধুকৰে ।
 মহা মত্ত ছয়া সবে বেঢ়িয়া গুঞ্জৰে ॥ ৫৩৬
 মোৰে বঞ্জিত চাক চৰণ কমল ।
 উত্তম অঙ্গুলি বত্ত উজ্জলি উজ্জল ॥
 আৰকত নখচয় চন্দ্ৰমাৰ পাস্তি ।
 বাতুল কমল পদতলে কৰে কাস্তি ॥ ৫৩৭
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজে অঙ্কুশে অলঙ্কৃত ।
 হোৱে ভকতৰ যিটো মনত বিদিত ॥
 কোটি কন্দৰ্পবো দৰ্প দেখি হোৱৈ চুব ।
 হেন ব্ৰহ্মময় মহা মূৰ্ত্তিক প্ৰভুব ॥ ৫৩৮
 সান্ধাতে দেখিয়া বলি ভৈলা সচকিত ।
 ত্বৰিতে উঠিলা বলি সবংশে সহিত ॥
 মহা আনন্দত আতি হৃদয় ত্ৰেৱিল ।
 শিহৰি শৰীৰ নীৰ নেত্ৰৰ ঝৰিল ॥ ৫৩৯
 জগতৰ আত্মা যিটো পৰম দৈৱত ।
 মোৰ নিজ প্ৰাণনাথ ভৈল গৃহাগত ॥
 এতেকে দেখিলো ব্ৰহ্মাদিবো আদি বুল ।
 মিলিল সস্তম্ব আতি আনন্দে আকুল ॥ ৫৪০
 সপুত্ৰে বাহুৱে বলি কৃষ্ণ কৃষ্ণ বড়ি ।
 কৰিলা প্ৰণাম পদ পঙ্কজত পৰি ॥
 ভাগ্যৱন্ত বলি মেলি আপোনাৰ চুলি ।
 বলচি লৈলন্ত দুই চৰণৰ মূলি ॥ ৫৪১

স্বর্ণৰ্ব সিংহাসন আথে বেথে মাথে ।
 বসিবাৰু লাগি পাৰি দিলা দৈত্যনাথে ॥
 বসিলা আনন্দে ছয়ো দৈৱকী নন্দন ।
 হৰিসে ধৰিয়া বলি দুহানে চৰণ ॥ ৫৪২
 ধুৱাইবে লাগিলা স্বৰ্ণৰ্ব পাত্ৰ আনি ।
 স্বৰ্ণৰ্ব ভূঙ্গাবে বিক্ষ্যাৱলী দেশু পানী ॥
 ব্ৰহ্মায়ে সহিতে ইটো সমস্ত ত্ৰৈলোক্য ।
 পৱিত্ৰ হোৱন্তে আছে ষিটো পাদোদক ॥ ৫৪৩
 তাক ঘৰে পাইলা দুইবো চৰণ পখালি ।
 সবাঙ্করে আনন্দতে নাচে শিৰে ঢালি ॥
 যতেক ভকত দৈত্য বলিৰ সভাৰ ।
 কৃষ্ণ দৰশনে আনন্দৰ নাহি পাৰ ॥ ৫৪৪
 যথাতে চিটিকি পৰৈ কৃষ্ণ পাদোদক ।
 পড়ি পড়ি ঘটৈ তৈতে আপোন মস্তক ॥
 আজোবা আজুৰি কৰি কতো ঘটৈ শিৰে ।
 শিহৰে শৰীৰ নীৰ ঝৰে প্ৰেমভৰে ॥ ৫৪৫
 কৃষ্ণ মুখে দেখি আতি ভৈল কৃতকৃত্য ।
 তৰিলো তৰিলো বুলি কতো কৰৈ নৃত্য ॥
 কৃষ্ণক দেখিতে আতি উৎসুক লোকৰ ।
 উভতি আসিল সবে বলিৰ নগৰ ॥ ৫৪৬
 বাম মাধৱক দেখি হৰি হৰি বড়ি ।
 নিস্তাৰিলো বুলি নমৈ দণ্ডৱতে পৰি ॥
 সমস্তকে কেশৱে চাহাস্ত কৃপা দৃষ্টি ।
 শৰীৰত পৰৈ যেন অমৃতৰ বৃষ্টি ॥ ৫৪৭
 ঘেন মনে মিলৈ আসি মুকুতিৰ স্তম্ভ ।
 হৰিষতে হয় ঠাকৈ কৃষ্ণক সমুখ ॥
 আনন্দৰ নাহি সীমা দানৱ বাজাৰ ।
 কৃষ্ণক পূজিবে লাগি মিলাইলা সম্ভাৰ ॥ ৫৪৮
 বহুময় পাত্ৰচয় চিকিমিকি কান্তি ।
 স্বৰ্ণৰ্ব গছাত প্ৰৱীণ দুই পাস্তি ॥
 অঙ্গক হৃৎকি ধূপ চন্দন কৰ্ণব ।
 হৰি দুৰ্বাক্ত ধূপ সন্দেশ প্ৰচুৰ ॥ ৫৪৯

তাল নাৰিকল কল দিব্য ফল ফুল ।
 শাৰী শাৰী স্বৰ্ণৰ্ব ঠগিত তাম্বুল ॥
 ঘনধীৰ খীৰিয়া অমৃত আদি কৰি ।
 দিলা দিব্য ষড়্ৰস বহু পাত্ৰ ভৰি ॥ ৫৫০
 দিলা দিব্য বস্ত্ৰ বহু ভূষণ অমূল্য ।
 দণ্ড ছত্ৰ চন্দ্ৰতাপ চামৰ চৌদল ॥
 মহাৰাজ বিভূতি চৌভিত্তি আৱৰিল ।
 জয় কৃষ্ণ ধনি দশোদিশক পূৰিল ॥ ৫৫১
 মৃদঙ্গ গোমুখ শঙ্খ শৱদ তাম্বুল ।
 কৃষ্ণক অৰ্চন্ত বলি আনন্দে আকুল ॥
 দণ্ডৱতে পৰি নমি অনেক যতনে ।
 দিলা মধুপৰ্ক পাণ্ড কৃষ্ণৰ চৰণে ॥ ৫৫২
 গন্ধে পুষ্পে আভৰণে কৰি সতকাৰ ।
 উচৰ্গিয়া দিলা জলে সমস্তে সম্ভাৰ ॥
 যত চিত্ত বিত্ত দেহ পুত্ৰ পৰিৱাৰ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে অৰ্পিলন্ত বাৰে বাৰ ॥ ৫৫৩
 সৰ্বভাৱে ইন্দ্ৰসেনে কেশৱক ভজি ।
 তন্ত্ৰিয়া আছন্ত প্ৰেম সাগৰত মজি ॥
 শিহৰে শৰীৰ নীৰ নেত্ৰৰ নিগৰে ।
 কৃষ্ণ বন্ধু বুলি বলি মাটিত বাগৰে ॥ ৫৫৪
 কৃষ্ণক ভজিয়া বলি ভৈল কৃতকৃত্য ।
 আনন্দে নধৰে চিত্ত উঠি কৰে নৃত্য ॥
 ভকত দানৱে বায় চৌপাশে চাপৰি ।
 কৃষ্ণ গুণ গায় নাটৈ চাপৰি চাপৰি ॥ ৫৫৫
 অঞ্জলি ভৰিয়া সিঁঠৈ কৰ্ণবৰ ধূলি ।
 দশোদিশে পূৰৈ জয় কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি ॥
 ভকতিৰ বলে বলি আকুল হৃদয় ।
 যৈত পৰৈ দৃষ্টি তৈত দেখে কৃষ্ণময় ॥ ৫৫৬
 কতো হাটৈ কাটৈ কতো মৌন হয় ঠাকে ।
 মই কৃষ্ণ বুলি কতো মাটৈ আপোনাকে ॥
 প্ৰেমে মত্ত হয় কৰৈ কৃষ্ণক ভাৱনা ।
 মাটৈ স্তনপানে শুবি সম্যকে পূতনা ॥ ৫৫৭

উলটায়ে শকট ভবিব লগাই আগ ।
 হৃদব খেদায়ে দমি দুফ কালিনাগ ॥
 শিলাত পেলায়ে গল চেপি চক্রবাত ।
 কেশী কংস খেলুকব কবৈ কঙ্কপাত ॥ ৫৫৮
 বলিষ্ঠ অৰিষ্ঠ দুফ মুষ্টিক চানুৰ ।
 পেহ্লায়ে সংহৰি অঘ বক বৎসানুৰ ॥
 যশোদা বান্ধিলা কঙ্কালত দিয়া বল ।
 উভঞ্জে অঙ্কু'ন মাজে টানি উকখল ॥ ৫৫৯
 কৃষ্ণময় ছয়া ফুৰৈ নাহিকে চেতন ।
 পাসৰিল গৃহ শৰীৰকো ইন্দ্রসেন ॥
 এহিমতে মহা প্ৰেম বস যায় চৰি ।
 কৃষ্ণৰ আগতে আছৈ দণ্ডরতে পৰি ॥ ৫৬০
 দৈত্যোদ্ভব মহা প্ৰেম ভকতিক চাই ।
 ভৈলন্ত আশ্চৰ্য্য বাম-কৃষ্ণ দুই ভাই ॥
 কতোক্ষণে সঙ্কুক্ষণ ছয়া দৈত্যনাথে ।
 কৃষ্ণ পাদ-পদ্ম দুইক তুলি লৈলা মাথে ॥ ৫৬১
 কতো আখি মুখে ঘনৈ কতো গলে বাঁকৈ ।
 প্ৰেমভবে নিৰ্ভৰ আনন্দে কতো কান্দৈ ॥
 দেৱ ছয়া হৃদয় নেত্রৰ পৰৈ পানী ।
 লোতকে নিৰোধে কণ্ঠ গদগদ বাণী ॥ ৫৬২
 শিহৰৈ শৰীৰ প্ৰেম ভকতিৰ স্মখে ।
 দোভাইকো কবন্ত তুতি সলোতক মুখে ॥
 নমো নমো অনন্ত মহন্ত দেৱ হৰি ।
 ফণা একাদশে জগতকে আছা ধৰি ॥ ৫৬৩
 হেনয় বহুত মূৰ্ত্তি তুমি হলধৰ ।
 তোমাৰ চৰণে মনে নমো নিবস্তৰ ॥
 নমো নমো কৃষ্ণ তুমি জগত বিধাতা ।
 তুমিসি পৰম ব্ৰহ্ম প্ৰভু পৰমাত্মা ॥ ৫৬৪
 কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ সৃষ্টি স্থিতি লয় ।
 তোমাৰ মায়ায়ে অকৈ কবন্তে আছয় ॥
 পৰম ছন্দ ভ তোবা দুইব দৰশন ।
 তাবসে সুলভ জাত আগুনি প্ৰসন্ন ॥ ৫৬৫

মহা তামসিক আমি দুফ দৈত্যচয় ।
 আক্কাকো দিলাহা দেখা কিনো কৃপাময় ॥
 ভৈলা গৃহাগত আত মিলিল আছ্লাদ ।
 দিলা মোক দেৱতাৰ পৰম প্ৰসাদ ॥ ৫৬৬
 যতেক সাত্বিক দেৱ ভকত মহন্ত ।
 জানিলো আমিদি ততোধিক ভাগ্যরন্ত ॥
 যক্ষ বক্ষ ভূত প্ৰেত পিশাচ যতেক ।
 বিছাধৰ সিদ্ধ সৰ্প দানৱ অনেক ॥ ৫৬৭
 গন্ধৰ্ব প্ৰমথ দুফ দৈত্য অসংখ্যাত ।
 বৈবভাৱে পাইল সিদ্ধি মাধৱ তোমাত ॥
 ছেয় ভাৱে স্নেহে কতো স্মৰি কাম ভাৱে ।
 ৰাজসিক তামসিক সিটো গতি পাৱে ॥ ৫৬৮
 শুদ্ধ সত্ৰ দেৱগণো নেদেখন্ত যাক ।
 আমাৰেসে নিজ বন্ধু জানিলো তোমাক ॥
 হেনবা বুলিবা শুদ্ধ সত্য ভৈল হেঠ ।
 ৰাজসিক তামসিক সিসে ভৈল শ্ৰেষ্ঠ ॥ ৫৬৯
 নুহিকে আশ্চৰ্য্য ইটো প্ৰভু চক্ৰপাণি ।
 তযু যোগ মায়াক নজানে মহাজ্ঞানী ॥
 ইসে ছই ইসে মুই নোৱাৰে তৰ্কিত ।
 ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰো যাৰ মায়ায়ে মোহিত ॥ ৫৭০
 নাবাচে আচাৰ জাতি তোমাৰ ভকতি ।
 যেই সেই ভঞ্জে মাত্ৰ তাকে দেস্ত গতি ॥
 যদি বৈব ভাৱে পাৱে পৰম হৰিক ।
 তথাপিতো নাথ মোক কৰিয়ো সাত্বিক ॥ ৫৭১
 তোমাৰ আগত বাপ কহিলো স্বৰূপ ।
 হেন মন কবৈ এবো গৃহ অন্ধকূপ ॥
 স্তম্ভ সম্পত্তি যত তাতো এৰি আশা ।
 ফল মূল ভক্তি তকতলে কৰো বাসা ॥ ৫৭২
 হোক ভিক্ষা তোজন বসন কানিকণা ।
 তযু পদ পঙ্কজক চিন্তিবো সৰ্বধা ॥
 মুখে লৈবো নাম স্বনয়ন্ত কপ ধৰি ।
 বহোক তোমাৰ গুণ নাম বৰ্ণ ভৰি ॥ ৫৭৩

এহি ছয়জন পবন পরিত্রে
 আছা কাম ক্রোধ জিনি ॥ ৫৮৫
 যৈমানি ব্রহ্মায়ে নিজ দুহিতাক
 ক্রীড়া কৰিবাক চাস্ত ।
 দেখি ছয়ো দেৱে ব্রহ্মাক নিন্দিয়া
 উপহাস্য কৰিলন্ত ॥
 জগতৰ ভূমি পিতামহ ছয়া
 কৰা গৰিহিত কাম ।
 শুনি প্ৰজ্ঞাপতি জাঙ্ঘল্য সমান
 কোপে নিকলিল ঘাম ॥ ৫৮৬
 অম্বৰ যোনিক যাহা বুলি ব্রহ্মা
 শাপ দিলা কোপ মনে ।
 হিবণ্যকশিপু দৈত্যৰ তনয়
 আসি তৈল ছয়জনে ॥
 পাছে দৈৱকীৰ গৰ্ভত ছয়কো
 উপজাইলা যোগমায়া ।
 ধৰি কংসৰায় সবাকো মাৰিলা
 অধৰ্ম্ম একো নাচায়া ॥ ৫৮৭
 সম্প্ৰতি তোমাৰ কাচতে আছন্ত
 ছয়ো মোৰ জ্যেষ্ঠ ভাই ।
 আসাম্বাক লাগি সদায় ক্ৰন্দন
 কৰন্ত দৈৱকী আই ॥
 সবাহাকে আজি দ্বাৰকাক নিবো
 খণ্ডাইবো মাৱৰ শোক ।
 মোহোৰ প্ৰসাদে শাপ এড়াই আজি
 ছয়ো পাইবে স্বৰ্গলোক ॥ ৫৮৮
 এহিসে কাৰণে তোমাৰ সত্যক
 আসি আছো দৈত্যপতি ।
 শুনি উঠি বলি ছয়কো আগতে
 বোগাইলা কৰি ভকতি ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণ ছুই হাতে ধৰিলা
 শিবত আছিলি ভুলি ।

আজিসি সমস্তে পাশ দূৰ তৈল
 জন্ম সান্ফলিলো বুলি ॥ ৫৮৯
 পাছে দৈত্যেন্দ্রক আশ্বাস বুলিয়া
 উৎসাহ আতি বঢ়াইলা ।
 ছয়ো ভাইক পাছে বধত ভুলিয়া
 হৰিতে দ্বাৰকা পাইলা ॥
 দৈৱকী মাৱৰ আগতে ছয়কে
 যোগাই বন্ধে কৃষ্ণ বাম ।
 দিলো মৰা পুত্ৰ বুলিয়া মাতৃক
 কৰিলা ছয়ো প্ৰণাম ॥ ৫৯০

ধৰি

পাছে ছয়ো ছৱালক নিবেধি নিবেধি চাই
 চিনিলন্ত দৈৱকী নিশ্চয় ।
 মাৰিল পাতেকী কংসে যিটো ছয় গুটি শোক
 সেই সবে মোহোৰ তনয় ॥
 মহা স্নেহে অবৈ স্তন হৰিষিত তনু মন
 এহি মোৰ প্ৰাণ পুত্ৰ বুলি ।
 আথে বেথে ধৰি গলে ভিজাইল নেত্ৰৰ জলে
 সাতটি ধৰিলা বুকু ভুলি ॥ ৫৯১
 ইগুটিক ধন্ত কতো সিগুটিক লন্ত ভুলি
 উৎসকে পিয়াস্ত কতো ধীৰ ।
 লুণ্ডি ঘুণ্ডি মহাস্থখে কবন্ত চুম্বন স্তুখে
 ঘনে ঘনে ত্ৰাণে পুত্ৰ শিব ॥
 কৌতুকৰ নাহি অন্ত উৎসকে নাচন্ত কেন
 বিষ্ণুমায়ী মুহিলেক চিত্ত ।
 ছনাই মৰা পুত্ৰ পাই আনন্দৰ গীয়া মাই
 তৈলন্ত দৈৱকী কৃতকৃত্য ॥ ৫৯২
 একে দৈৱকীৰ স্তন পবন অমৃতময়
 আৰো মাধৱৰ পিত শেৰ ।
 পবন সন্তোষে ভাক ছয়ো কৰিলন্ত পান
 দূৰ তৈল পাতেক বিশেষ ॥

কৃষ্ণ অঙ্গ পৰশনে পাছে সিটো ছয়োজনে
ঘোৰ ব্ৰহ্ম শাপক তৰিল ।

মুহিকো মনুষ্য আমি ছয়ো মৰীচিৰ পুত্ৰ
হৃদয়ত ইহাক স্মৰিল ॥ ৫৯৩

সেহি সময়ত পাছে প্ৰকাশিয়া দশোদিশ
আসিল বিমান ছয়খণ্ড ।

কৰৈ নৃত্য বিদ্যাধৰী গাৱে গীত অপেশ্বৰী
বাৱে সুললিত বাঢ়ভণ্ড ॥

বহুদেৱ দৈৱকীক ছয়ো প্ৰণামিয়া পাছে
কৃষ্ণক নমিলা পাৱে পৰি ।

বলোক প্ৰণাম কৰি অনুমতি লৈয়া পাছে
লৰি গৈল বিমানত চড়ি ॥ ৫৯৪

ছয় গোটা সূৰ্য্যযেন প্ৰকাশি স্বৰ্গক যায়
চাই আছে লোক সমস্তয় ।

দেখিয়া দৈৱকী সতী মনত গুণন্ত ইটো
কিনো ভৈল মহা বিপৰ্য্যয় ॥

আসিল মৃতক ছয় তনয় দুনাই মোৰ
এখনে আছিল স্তন খায়া ।

আমাক প্ৰণামি পৰি হেৰা স্বৰ্গে যায় লৰি
বুজিলো কৃষ্ণৰ সবে মায়া ॥ ৫৯৫

কৈৰপৰা আসে জীৱ কাক বোলে পুত্ৰ জীউ
মায়া মোহ একোৱে নজানি ।

এহি বুলি মহা সতী পৰম বিশ্বয় মতি
থাকিলন্ত কৃষ্ণৰ জননী ॥

বোলন্ত উৎসকে শুকে শুনিলা নৃপতি তুমি
মহেশ্বৰ কৃষ্ণৰ মহিমা ।

এবন্ধিধ মাধৱৰ অনন্ত চৰিত্ৰ আছে
কোনে কহি পাৱৈ তাৰ সীমা ॥ ৫৯৬

কহে অনন্তৰে স্তত শুনিয়ে শৌনক য়নি
কৃষ্ণ কথা শুনিবাব ফল ।

বৰ্ণাইলা ব্যাসৰ পুত্ৰে কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ যত
অন্তৰ হুবে পাপ মল ॥

ইসি স্মথময় নিজ

ভকত কৰ্ম্মৰ অলঙ্কাৰ ।

কৃষ্ণত নিবেদি চিত্ত

বৈকুণ্ঠে নিবাস হোৱে তাৰ ॥ ৫৯৭

এহিসে মোক্ষৰ বীজ

আক যিটো শুনে নিত

পুনু ছলড়া

শুনা সমাজিক

কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ

আসনত থাকি স্মথে ।

এহিসে পৰম

পুৰুষাৰ্থ জানি

শুনা মহন্তৰ মুখে ॥

হৰি ভকতিৰ

পথত থাকিয়া

শুনৈ ভগৈ যিটো নৰে ।

হৰৈ কলিমল

মিঠৈ মহাকাল

সংসাৰ তাপত তৰে ॥ ৫৯৮

নমো নমো হেৰ

মহেশ্বৰ হৰি

মৰষা দোষ আমাৰ ।

ছয়া মহা মূঢ়

তযু কথা গুঢ়

বঢ়িলো আৰ পয়াৰ ॥

তুমিসি পৰম

গুৰু হৃদীশ্বৰ

দিলা যেন মোক মতি ।

তাতেসে আশ্ৰয়

কৰি কৃপাময়

কহিলো কথা সম্প্ৰতি ॥ ৫৯৯

টাটেকীয়া যেন

জড় পুতলাক

যন্তত তুলি নচাৱে ।

তুমিসি চৈতন্য

বোলৰা বচন

প্ৰভু মোক সেহি ভাৱে ॥

এতেকে তোমাৰ

চৰণে শৰণ

পশিলো প্ৰভু উদ্ধাৰা ।

অচ্যাপিও মোক

মোহ পাশে বান্ধি

মাধৱ বন্ধু নাহাৰা ॥ ৬০০

কত কোটি জন্ম যাতনাত ল্রমো
 নেবাইলো সংসার তাপ ।
 হে কৃষ্ণময় মই অধমক
 উদ্ধাৰা মাধৱ বাপ ॥
 তুমি স্নহদৰ পৰম আতমা
 মহা গুৰু হৃষীকেশ ।
 চৰণত ধৰো যেন মতে তৰো
 দিয়ো দেৱ উপদেশ ॥ ৬০১

যৈতে তৈতে জন্ম * হোক বহুনাথ
 মোৰ নিজ কৰ্মফলে ।
 তৈতে তৈতে মই জানিবা ঈশ্বৰ
 তোমাক হৃদি কমলে ॥
 তোমাতেসে বতি কৰিবেক মতি
 বচনে উচ্চৰি নাম ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে তেবেসে নিস্তবে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৬০২

ওঁ শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যামৃত

মহাভাগৱত

একাদশ স্কন্ধ

শ্ৰীকৃষ্ণৰ যত্নবংশ ধ্বংগৰ ইচ্ছা আৰু
মুনিসকলৰ অতিশাপ
পদ

জয় জয় জগত জনক কৃষ্ণ বাম ।
পাতকীয়ো তৰৈ যাৰ লৈলে গুণ নাম ॥
যাহাৰ বিভূতি মৎস্য আদি অৱতাৰ ।
হেনয় কৃষ্ণক কোটি কোটি নমস্কাৰ ॥ ১
নমো দামোদৰ ব্ৰহ্মায় কলেৱৰ ।
ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰো যাৰ চৰণ কিঙ্কৰ ॥
হেনয় কৃষ্ণক কৰি শঙ্কৰে প্ৰণতি ।
একাদশ স্কন্ধ পদ বন্ধে নিগদতি ॥ ২
উদ্ধৱত পৰম ভকতি কহি হৰি ।
বিপ্ৰশাপ ছলে যত্নকুলক সংহৰি ॥
বৈকুণ্ঠক গৈলা পাচে প্ৰভু নাৰায়ণে ।
বচিলা শঙ্কৰে কথা কৃষ্ণৰ চৰণে ॥ ৩
হৃদয়ৰ ঈশ্বৰ পৰম মোৰ গুৰু ।
প্ৰভু ভগৱন্ত ভকতৰ কল্পতৰু ॥
আবস্তৰ সিদ্ধি হোক কৃষ্ণৰ স্মৰণে ।
কৃষ্ণৰ চৰণে মনে পশিলো শৰণে ॥ ৪
কবো কবষোৰে বুদ্ধজন অভিনন্দা ।
নকৰিবা পদত দুষণ দেখি নিন্দা ॥
মাণিকৰ পসাবে কাচৰ কৰৈ মোল ।
ধনকীৰ কুট্ৰৈ যিটো সিয়ো পিটৈ ষোল ॥ ৫

ই কথা থাকোক আপোনাৰ চিন্তা হিত ।
সমস্ত ধৰ্ম্মৰ ৰাজা কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ॥
আৰু এৰি আন কৰ্ম্ম কৰে যিটো প্ৰাণী ।
অমৃতক তেজি যেন খাই খাৰ পানী ॥ ৬
ৰাজপত্ন এৰি মৰৈ কণ্টকত হাণ্ডি ।
তেজি যেন সোণা সুনিয়াত মাৰৈ গাণ্ডি ॥
এৰি হৰি ভকতিক আন কৰ্ম্ম কৰে ।
জানিবাহা পাইলে তাক সেহি পটন্তৰে ॥ ৭
কেশৱত পৰে দেৱ নাহি নাহি আন ।
নাহি নাহি ধৰ্ম্ম হৰি ভকতি সমান ॥
হেন জানি কৃষ্ণ কথা শুনিয়ো উৎসুকে ।
কৈলা কুক নৃপতিত ব্যাসমুত শুকে ॥ ৮
অচিন্ত্য মহিমা হৰি পুৰুষ পুৰাণ ।
শত্ৰু মিত্ৰ উদাসীন সবাতে সমান ॥
কবিলন্ত কৰ্ম্ম যিটো জগত আধাৰে ।
সিজৈ তিনি কৰ্ম্ম আবে আত একেধাৰে ॥ ৯
হৰৈ কলিমল কৃষ্ণকথা কীৰ্ত্তনতে ।
মহা পুণ্যবাশি আসি উপজৈ লগতে ॥
মিলাটৈ মুকুতি হুখ পৰম মঙ্গল ।
সিজৈ ভকতিত একেদায়ে তিনিকল ॥ ১০
পৰম অমৃতময় মাধৱৰ লীলা ।
দশম স্কন্ধৰ কথা নৃপতি শুনিলা ॥

আবে একাদশ স্কন্ধ শুনিয়ে সম্প্রতি ।
 উপজিল কৃষ্ণৰ যিমতে বিৰকতি ॥ ১১
 যদু বীৰগণ সঙ্গে সঙ্গে দ্বাৰকাত ।
 কৰিলা ঈশ্বৰ কৃষ্ণে ক্রীড়া অসংখ্যাত ॥
 বামে সমে সবে দানৱৰ চিন্তি মাৰ ।
 হৰিলা লীলায়ে পৃথিবীৰ মহাভাৰ ॥ ১২
 কূটপাশা খেলাই ছলে তোলাই মহাক্রোধ ।
 কুক পাণ্ডৱৰ ঘোৰ লগাইলা বিৰোধ ॥
 পৃথিবীৰ বীৰক একত্ৰে কৰি আনি ।
 সংহৰিলা হৰি অষ্টাদশ অক্ষৌহিণী ॥ ১৩
 যদুগণ সহিতে হৰিয়া মহাভাৰ ।
 গুণস্তু মনত পাচে জগত আধাৰ ॥
 গুচি নুগুচিল পৃথিবীৰ মহা ভাৰ ।
 যিহেতু যাদৱ বংশ বহিল আমাৰ ॥ ১৪
 স্বভাৱে শকত আৰা আমাত ভকত ।
 আক কোটি ইন্দ্ৰে কিবা কৰিবে শকত ॥
 বংশৰ মাজত আবে কন্দল লগাই ।
 মহাভাৰ ইটো যদুকুল কৰি ছাই ॥ ১৫
 বাংসৰ অগনি যেন পোৰৈ বাংস বন ।
 অন্তো অন্তে ইটো যদুকুল কৰি ছম ॥
 তেবেসে চলিবো ভাৰ সংহৰি ভূমিৰ ।
 হেন মনে গুণি প্ৰভু কৰিলস্তু থিৰ ॥ ১৬
 কৃপাময় প্ৰভু পাচে চিন্তিলস্তু কাজ ।
 মোক দৰশনে নিস্তাৰিবে ইটো ৰাজ ॥
 পাচৰ লোকৰ আবে হৈবে কোন গতি ।
 ঘোৰ কলি পাইলে লোক যাইবে অধোগতি ॥ ১৭
 হেন হিত চিন্তি পাচে কৃপাময় হৰি ।
 আপোনাৰ যশ থৈলা পৃথিবীক ভৰি ॥
 তবোক সংসাৰ আৰ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ।
 এহি বুলি বৈকুণ্ঠক গৈলা নাৰায়ণ ॥ ১৮
 পুছন্ত নৃপতি শুনি মিলিল সংশয় ।
 বৈকুণ্ঠকো পাইলে পাপে কিনো বিপৰ্যয় ॥

সিটো বৃষ্ণিবংশ সবে কৃষ্ণত ভকত ।
 পৰম ধাৰ্ম্মিক দেৱ বিজ অনুগত ॥ ১৯
 কিসক শপিলা ঋষি সব সৰ্ব্বজান ।
 সিটো যদুবংশ সব একে জীৱ প্ৰাণ ॥
 মিলিল কন্দল কিয় আপোনাৰ মাজে ।
 ছেদিয়ো সংশয় মোৰ তুমি মুনি ৰাজে ॥ ২০
 শুক নিগদতি তুমি তৰিলা সাক্ষাত ।
 কৰিলা একান্ত মতি কৃষ্ণৰ কথাত ॥
 শুনা সাৱধানে মনে কৰিয়া সন্তুষ্ট ।
 যেনমতে ভগৱন্ত গৈলন্ত বৈকুণ্ঠ ॥ ২১
 পৃথিবীৰ ভাৰ বংশে সহিতে সংহৰি ।
 দ্বাৰকাত কৰি ক্রীড়া কোতূহল কৰি ॥
 উপজাইলা পাচে বিষয়ত বিৰকতি ।
 সংহৰিবে কুলকো কৃষ্ণৰ ভৈলা মতি ॥ ২২
 চাৰ গৃহবাস স্তথ আত কাৰ্য্য নাই ।
 কালৰূপী কৃষ্ণে পাচে চিন্তিলা উপায় ॥
 দ্বাৰকাৰ কাছে আছে তীৰ্থ পিণ্ডাৰক ।
 তাকে লাগি অনাইলন্ত ঋষি সমস্তক ॥ ২৩
 কশ্চাপ কপিল কণ্ঠ ঋষি নৰোত্তম ।
 বিশ্বামিত্ৰে অসিত অত্ৰি অগস্তি গৌতম ॥
 ভাগুৰী ভাৰ্গৱ ভৃগু গুৰু তপোনিষ্ঠ ।
 সনক সনন্দ নন্দ দুৰ্ব্বাসা বশিষ্ঠ ॥ ২৪
 বামদেৱ দেৱল নাৰদ ভগৱন্ত ।
 ইসব প্ৰমুখ্যে আনো মুনি অপৰ্য্যন্ত ॥
 কৃষ্ণৰ ইঠায়ে সবে ছয়া এক ধান ।
 পিণ্ডাৰক তীৰ্থত কৰন্ত সবে ধ্যান ॥ ২৫
 কামদেৱ আদি তৈত যত যদুবীৰ ।
 ফুৰৈ ক্রীড়া কৰি সাগৰৰ তীৰে তীৰ ॥
 আসি ঋষি সমজ্যাক দেখিয়া তহিত ।
 উপালন্ত কৰিতে সবাবো ভৈল চিত ॥ ২৬
 জাম্বৱতী হত সাস্ব নামে কুমাৰক ।
 স্ত্ৰী কাচে কচাই মুণ্ডিলেক শবীৰক ॥

পিঙ্কাইলা প্রবন্ধে ধৰি দিব্য নেত শাৰী ।
 বান্ধিল উচ্চল খোপা পুষ্পচয় আঁৰি ॥ ২৭
 জ্বলে গগুহলে চাক কৰ্ণৰ কুণ্ডলে ।
 হাতত বলয়া শাৰ্জ সাতসৰি গলে ॥
 কঙ্কালত মেখলা উন্নত স্তন ভাৰ ।
 উফন্দাইলা পেট গৰ্ভৱতীৰ আকাৰ ॥ ২৮
 শিখত সিন্দুব পাৰে পিঙ্কাইলা নুপুৰ ।
 মঘনে ভোজন কৰে তাশুল কৰ্পূৰ ॥
 মধ্য কৰি যাই যত যাদৱ কুমাৰে ।
 হাণ্ডিবাক নপাৰে গৰ্ভৰ যেন ভাৰে ॥ ২৯
 মাথাত ওহুণী আতিশয় লজ্জাৱতী ।
 লহ লহ গমন গস্তীৰ গজগতি ॥
 কটাক্কে নয়নে চাৱে কৰি লয়লাস ।
 কতোক্কেণে পাইলা ঋষি সমজ্যাৰ পাশ ॥ ৩০
 নাহি হাসি বস যেন সবে স্তবলিত ।
 জানু শিৰে প্ৰণামিলা পৰিয়া ভূমিত ॥
 প্ৰণামিয়া গৰ্ভৱতী পৰম হতাশে ।
 মাথাত ওহুণী লৈয়া বৈলা এক পাশে ॥ ৩১
 পাচে যদুগণ অৱনত কৰি কায় ।
 কৰযোৰে বোলৈ ঋষি সমজ্যাক চায় ॥
 তুমি সব মহা মহা মুনি সৰ্ব্বজান ।
 চাৰিবেদ চৈধ্য শাস্ত্ৰ কৰিছা ব্যাখ্যান ॥ ৩২
 দেখিয়োক ইটো স্ত্ৰী আসি আছে কাজে ।
 আপুনি নুপুচে কথা তোমাসাত লাজে ॥
 সোধাৰে আমাৰ মুখে শুনিয়ে সস্ত্ৰতি ।
 পূৰ্ণ দশ মাস ইটো নাৰী গৰ্ভৱতী ॥ ৩৩
 উপজিবে শিশু কিবা কহিয়ে বিচাৰি ।
 পুত্ৰ অভিলাষে তোমাসাত সোধে নাৰী ॥
 কিবা হুইবে পুত্ৰ কিবা জীউ হুইবে জাত ।
 গণি পঢ়ি ঋষিসৰ কহিয়ে আমাত ॥ ৩৪
 উপালন্ত কৰি কথা সোধে ছল বাদে ।
 ইশ্বৰ ইচ্ছায়ে আসি পাইলেক প্ৰমাদে ॥

হেন উপালন্ত শুনি মুনি নিবস্তৰ ।
 জাজ্জল্য সমানে কোপে কাষ্পয় অধৰ ॥ ৩৫
 জ্ৰুকুটি কুটিল মুখ আখি আৰকত ।
 অৰে পাণীসব উপালন্ত কৰ কত ॥
 কালে গ্ৰাসিলেক অগনিত দেস হাত ।
 শুন দুৰ্ঘটগণ এইত হুইবে যিবা জাত ॥ ৩৬
 উপজিবে মুষলেক মহা লোহাময় ।
 যত যদুকুলক কৰিবে সবে ক্ষয় ॥
 বুলিলো নিশ্চয় আবে শুন দুৰ্ঘট দন্ত ।
 আনে যেন আনক নকৰে উপালন্ত ॥ ৩৭
 ঋষিসবে য়েবে হেন দিলা চণ্ড শাপ ।
 শুনিয়া সবাৰো মনে মিলিল সন্তাপ ॥
 আথেবেথে চাৱৈ সবে সোলোকাই কাপোৰ ।
 দেখে লোহাময় মুষলেক ভয়ঙ্কৰ ॥ ৩৮
 হা কি কৰিলো বুলি থিয়ে মৰিল ।
 নিৰ্ঘাত পতনে যেন বচন হৰিল ॥
 সমুলি মৰিলো মহা মন্দমতি আমি ।
 ভৈলো মহা পাতকী কুলৰো অধোগামী ॥ ৩৯
 শুনিয়া আমাক আবে কি বুলিবে লোকে ।
 হৃদয় বিদাৰে নিদাকৰণ ইটো শোকে ॥
 মুষলেক লৈয়া যদুগণ নিবস্তৰ ।
 পৰম বিহ্বল হুয়া পশিল নগৰ ॥ ৪০
 আছা উগ্ৰসেন বসি বংশ সমস্থিতে ।
 লৈয়া মুষলেক গৈয়া মিলিল তহিতে ॥
 ধান দিলে হোৱৈ আঠৈ প্ৰজাৰ মুখত ।
 যোগাইলা মুষল যদু ৰাজ্যৰ আগত ॥ ৪১
 শাপৰ বৃত্তান্ত সমজ্যাত সবে কৈলা ।
 দেখি মুষলেক সৰ্বলোক ভয় ভৈলা ॥
 মিলিল অস্থখ মন মলিন সবাৰ ।
 কাংস পৰি জিম গৈল লোক দাবকাৰ ॥ ৪২
 পৰম আপদে পাইলে জানিলো নিশ্চয় ।
 ঋষি শাপে অবশ্যে সবংশে হুইবো ক্ষয় ॥

দশোদিশে শুনি মাত্ৰ বোল হাহাকাৰ ।
 শুছিল আনন্দ বাহু উৎসৱ প্ৰজাৰ ॥ ৪৩
 ভৈলন্ত বিহ্বল বৃদ্ধ যাদৱসকল ।
 কৃষ্ণৰ আগত নিয়া নেদিলে মুষল ॥
 হোৱৈ বুদ্ধি ভ্ৰংশ আসি নাশন কালত ।
 উগ্ৰসেনে মুশুধিলা বুদ্ধি মাধৱত ॥ ৪৪
 অনাইলন্ত অনেক কমাৰ সুশিক্ষিত ।
 ওৱে ঘষি মুষল কৰাইল চূৰ্ণীকৃত ॥
 ভাসাইলা সাগৰে তাৰ গুণ্ডি যদুৰাজে ।
 অবশেষ লোহাক ক্ষেপিল জলমাজে ॥ ৪৫
 কিবা বস্তু বুলি তাক গিলিলেক মাছে ।
 তাকো জাল বাহন্তে জালোৱা পাইলা পাছে ॥
 মৎস্যৰ গৰ্ভত দেখি সেই লোহা খানি ।
 শৰৰ আগত ব্যাধে বিক্ৰি থৈলা আনি ॥ ৪৬
 সাগৰত পেলাইলা লোহাৰ গুণ্ডি যত ।
 চাপিল তীৰত সিটো ঢৌৰ আশ্ৰয়ত ॥
 কামৰত গাজিল মাছুৰী বন হুই ।
 ঈশ্বৰৰ ইচ্ছা মিছা কদাচিতো নুই ॥ ৪৭
 দেৱৰো দেৱতা যিটো জগতৰ বাপ ।
 তাহান আগত ইটো কোন ঋষি শাপ ॥
 অন্তৰ্য্যামী ৰূপে আছা সবাকো বিয়পি ।
 ব্যৰ্থ নকৰিলা ঋষি শাপক তথাপি ॥ ৪৮
 কথা শুনি হৰিষ কৰিলা যদুৰাজ ।
 ঋষি সবে আসি সাধিলেক মোৰ কাজ ॥
 বেষ্ঠাৰ কৰিল কৰ্ম যেন কুল নাৰী ।
 হেন মনে মানি বন্ধে বহিলা মুৰাৰি ॥ ৪৯
 শুনা সভাসদ সব কৃষ্ণৰ চেষ্ঠাক ।
 ক্ষেণেকে মিলান্ত সুখ ক্ষেণেকে বিপাক ॥
 ঘাৰকা বাসীৰ ভৈল কেন দুখ দেখা ॥
 ইটো গৃহবাস সামান্যৰ কোন লেখা ॥ ৫০
 আশা হৃত ধন জন যেন ছাইব জবী ।
 পুত্ৰ পৰিবাৰ সবে সোপনৰ সৰি ॥

আৰ অৰ্থে নবতনু নকৰা বিফল ।
 সততে কৃষ্ণৰ চিন্তা চৰণ কমল ॥ ৫১
 সংসাৰৰ যত দেব গুণ বন্ধুজন ।
 য়েবে সবে মিলি কৰে অনেক যতন ॥
 তথাপি জানিবা নপাৰিবে সাধিবাক ।
 হৰি ভকতিৰ লক্ষ ভাগৰো ভাগক ॥ ৫২
 কৃষ্ণসে পৰম বন্ধু কৃষ্ণে ইচ্ছদেৱ ।
 নাহি উপদেশ দাতা কৃষ্ণ বিনে কেৱ ॥
 জানিয়া কৃষ্ণত লৈয়ো সত্ৰবে শৰণ ।
 কেতিক্ষণে মিলৈ আসি দুৰ্ঘোৰ মৰণ ॥ ৫৩
 এতিক্ষণে কালে উকৰাইবে ঘৰবাৰী ।
 ছলিবা যুৱাৰে যেন দুই হাত ঝাৰি ॥
 হেন জানি যতনে তেজিও আন কাম ।
 অন্তুক চাড়োক ডাকি বোলা ৰাম ৰাম ॥ ৫৪

বন্ধাদি দেৱতাসকলৰ দ্বাৰকাতলৈ গমন

দুৰ্গা

আত অনন্তৰে শুনা যেন কথা
 কহে মহামুনি শুকে ।
 আসিল ত্ৰিংশ দেখিবে কৃষ্ণক
 মনত মহা উৎসুক ॥
 মুনি সিদ্ধ সবে আসিলন্ত ব্ৰহ্মা
 দিব্য হংস যানে চড়ি ।
 সপ্তে ভূতগণ দেৱ ত্ৰিনয়ন
 বৃষভে আসিলা লৰি ॥ ৫৫
 বিষ্ণাধৰ সিদ্ধ সূৰ্য্য অষ্ট বহু
 একাদশ কদে ঋষি ।
 গন্ধৰ্ব গুহক নাগগণ যত
 আসিলা সবে হৰিষি ॥

আইল ইস্র চন্দ্র কুবের বরণ
 সূর্য্য সম যত দেৱ ।
 অপসৰাচয় চাৰণ কিঙ্কৰ
 নৰৈল স্বৰ্গত কেৱ ॥ ৫৬
 কৃষ্ণ দৰশনে মনে মহোৎসৱে
 লড়িলা দিশ প্ৰকাশি ।
 মহা মনোহৰ দ্বাৰকা নগৰ
 সাক্ষাতে দেখিলা আসি ॥
 কৃষ্ণৰ অসংখ্য অৱাস প্ৰকাশৈ
 স্বৰ্গতো কৰিয়া বসৈ ।
 বহুৱয় মহা মন্দিৰ যতেক
 সূৰ্য্য শশী সম জ্বলৈ ॥ ৫৭
 তাহাৰ মধ্যত বহু মণ্ডপত
 দিব্য সিংহাসনে বসি ।
 কৰন্ত প্ৰকাশ জগত নিৱাস
 যেন কোটি এক শশী ॥
 শ্যাম তনু পীত বসনে শোভিত
 বহুৰ তাতে দীপিতি ।
 নব ঘন যেন বিজুলী সঞ্চৰৈ
 দেখন্তে আতি ভূপিতি ॥ ৫৮
 বদন প্ৰসন্ন প্ৰকাশে প্ৰভুৰ
 পূৰ্ণ চন্দ্ৰমাকো গঞ্জি ।
 কুটিল অলক বহুৰ তিলক
 ললাটত আছে বঞ্জি ॥
 কৰৈ জলমল মকৰ কুণ্ডল
 শিবে কিবাটিৰ কাস্তি ।
 নাসা তিল ফুল অধৰ বাতুল
 দন্ত মুকুতাৰ পাস্তি ॥ ৫৯
 তকণ অকণ পঙ্কজ লোচন
 হুবলিত ক্ৰম দুই ।
 কচিৰ চিনুক কণ্ঠত কৌন্তত
 নব সূৰ্য্য সম সুই ॥

বহল হৃদয় তাতে বহুৱয়
 মণি মুকুতাৰ হাৰ ।
 আজানু লম্বিত গলে বনমালা
 জিলি মিলি পেচন্দাৰ ॥ ৬০
 চাৰি খান ভুজ ভূষণে ভূষিত
 কৰ নৱ কিশলয় ।
 ললিত বলিত প্ৰকাশৈ আকুলি
 জ্বলৈ নথ চন্দ্ৰচয় ॥
 আৰকত তিনি বেথা উদবত
 গস্তীৰ নাভি কমল ।
 বহু মণিময় মেখলা কটিত
 সুন্দৰ উক যুগল ॥ ৬১
 জ্বলৈ কটি তটে পাট ভনি পীত
 দেখন্তে আতি সন্তোষ ।
 সুপুৰে বঞ্জিয়া অকণ চৰণ
 যেন নৱ পদ্মকোষ ॥
 প্ৰতি আকুলিত বহুৰ উকটি
 চিকি মিকি কৰৈ কাস্তি ।
 সংসাৰৰ তাপ হবয় অকণ
 নথ চন্দ্ৰমাৰ পাস্তি ॥ ৬২
 বাতুল কোমল পদ তল দুই
 মিলাৱৈ মনে ভূপিতি ।
 ধ্বজ বজ্জ যব পঙ্কজ অকুলে
 কৰন্তে আছে দীপিতি ॥
 পবন মধুৰ মুকতিক ভুল
 সুহিকৈ কোটি মদনে ।
 কোটি এক শশী সম প্ৰকাশন্ত
 বসি বহু সিংহাসনে ॥ ৬৩
 প্ৰভুৰ কপৰ প্ৰভাৱ দেখিয়া
 দেৱগণ সচকিত ।
 লাগিল ধিয়ান মভাসৱ আক
 আনন্দে নথৰে চিত ॥

যিটো ব্রহ্মকণী পৰম ঈশ্বৰ
 দেখিয়া তাক সাক্ষাতে ।
 চতুৰ্ভিতি বেঢ়ি জয় কৃষ্ণ বড়ি
 পুষ্প বৰষিলা মাথে ॥ ৬৪
 ব্রহ্মা মহেশক আগ কৰি ভৈলা
 দেৱগণ এক শাৰী ।
 কৃষ্ণক সম্মুখে স্তুতি আৰম্ভিলা
 কৰযোবে জানু পাৰি ॥
 শুনা নবলোক মুকুতি মিলোক
 কৃষ্ণত ভকতি কৰা ।
 যমপুৰে পুত্ৰ আপুনি নিস্তাৰা
 পুৰুষ সবে উদ্ধাৰা ॥ ৬৫
 পিতৃ মাতৃ কুলে যতেক পুৰুষ
 নৰকত আছে পৰি ।
 ঐত পুত্ৰে হৰি ভকতি কৰন্তে
 স্বৰ্গলোকে যাই লৰি ॥
 স্মৃত দুখ মধু ধাৰায়ে বহুৱৈ
 পিতৃ পিতৈ পেট ভৰি ।
 স্বৰ্গবাসী মধ্যে বন্ধস্তে ফুবয়
 অনেক আশ্ৰফাট কৰি ॥ ৬৬
 তৰিলো তৰিলো স্পুত্ৰেৰ পদে
 দেখে অৰে স্বৰ্গবাসী ।
 হৃষ্ট পুষ্ট হয় হৰিষে বসিয়া
 হাসন্ত দন্ত প্ৰকাশি ॥
 পুত্ৰে সমে পাছে বিমানে ছড়িয়া
 স্মুখে বঞ্চে বৈকুণ্ঠত ।
 মিলান্ত মুকুতি ভুঞ্জন্তে ভুকুতি
 ভকতিৰ প্ৰসাদত ॥ ৬৭
 হৰি ভকতিৰ আশ্চৰ্য্য মহিমা
 কমনে কহিতে পাৰি ।
 পণ্ডিত পাতকী চাণালো নিস্তৰৈ
 পুৰুষ সবে উদ্ধাৰি ॥

হেন প্ৰাণ বন্ধু মাধৱৰ পাৰে
 নকৰে যিটো ভকতি ।
 তাহাৰ সমান নাহিকে পাতকী
 গৈল সিটো অধোগতি ॥ ৬৮
 যিটো নিজ মাতৃ পুত্ৰক প্ৰরন্ধে
 বান্ধে মোহ পাশে ডাটি ।
 ভক্তি মাতৃ পাইলে মেলাস্ত তেখনে
 সিটো মোহ জৰী কাটি ॥
 জানিয়া ভকতি মাতৃৰ পাৱত
 ধৰা তেজি আন কাম ।
 সংসাৰ সাগৰে তৰিয়োক স্মুখে
 মুখে বোলা বাম বাম ॥ ৬৯

শ্ৰীকৃষ্ণ স্তব
 পদ

চতুৰ্ভিতি বেঢ়ি জয় জয় কৃষ্ণ বড়ি ।
 কৰিলা প্ৰণাম দেৱে দণ্ডৱতে পৰি ॥
 নত্ৰ ভাৱে কৰি কৃতাজ্জলি জানুপাৰি ।
 আৰম্ভিলা মহা তুতি ব্ৰহ্মা ত্ৰিপুৰাৰি ॥ ৭০
 নমো নমো হৰি পদ পঙ্কজ যুগল ।
 যাক জ্ঞানীগণে চিন্তে হৃদয় কমল ॥
 যিটো জগতৰ অন্তৰ্ঘ্যামী ব্ৰহ্মময় ।
 দেখো বিদ্যমানে কিনো ভৈল ভাগ্যোদয় ॥ ৭১
 সৃষ্টি স্থিতি জগতৰ কৰিয়া আপোনে ।
 নোচোৱে তথাপি তাৰ একো দোষগুণে ॥
 এতেকে জগতে চিন্তে তোমাৰ চৰণ ।
 প্ৰণামো পৰম মহেশ্বৰ নাৰায়ণ ॥ ৭২
 তপ জপ তীৰ্থে হেন নকৰে পৱিত্ৰে ।
 যেন শুদ্ধি হোৱে শুনি তোমাৰ চৰিত্ৰে ॥
 যশ বিস্তাৰিলা এতেকেসে অৱতৰি ।
 আক শুনি যাউক লোক সংসাৰক তৰি ॥ ৭৩

পাতকীয়ো তৰৈ যাৰ যশক শ্ৰৱণে ।
 হেন চৰণক আমি দেখিলো নয়নে ॥
 মনৰ মলৰ মোৰ হোক ধূমকেতু ।
 পশিলো শৰণে আবে আমি মোক্ষ হেতু ॥ ৭৪
 ভকত সকলে গাৱে গুণ নাম যত ।
 তাৰ মালা গাণ্ঠি তুমি পিন্ধা হৃদয়ত ॥
 পূজা নমস্কাৰ ধ্যান সমস্ততে কৰি ।
 যশ কীৰ্ত্তনতে মাত্ৰ তুমি হস্ত হৰি ॥ ৭৫
 ভকতৰ বাসি মালা হৃদয়ত দেখি ।
 যেন সতিনীক নমহস্ত দেবী লক্ষ্মী ॥
 নেড়া মালা তথাপি ভাৰ্য্যাকো অনাদৰি ।
 লক্ষ্মীতো অধিক ভকতক দায়া হৰি ॥ ৭৬
 তিনিলোক পাৱে আক্ৰমিলা কৃপাময় ।
 দেৱৰ আনন্দ অস্থৰৰ ভৈলা ভয় ॥
 জানো কৰা প্ৰভু ভকতৰ পক্ষপাত ।
 আমাৰো কৰিয়ো পাৱে পাপৰ বিঘাত ॥ ৭৭
 যতেক জীৱৰ মানে পুৰুষ অধম ।
 সবাৰো ঈশ্বৰ তুমি পুৰুষ উত্তম ॥
 এতেকে পশিলো সবে তোমাতে শৰণে ।
 অগতিৰ গতি প্ৰভু কৰিয়ো চৰণে ॥ ৭৮
 তোমাৰেসে কিঙ্কৰ যতেক জীৱ আমি ।
 জগতকে প্ৰবৰ্ত্তাৱা তুমি অন্তৰ্য়ামী ॥
 প্ৰকৃতিতো পৰ পৰমার্থ ৰূপ দেৱ ।
 কৰিয়ো কৈল্যাণ চৰণত কৰো সেৱ ॥ ৭৯
 ষোড়শ সহস্ৰ স্ত্ৰী বত্ন মধ্যে সাৰ ।
 মনক মথিবে কামে সুরাৰিলে যাৰ ॥
 হেন আত্মাবাম পূৰ্ণ কাম মহেশ্বৰ ।
 হৰিও সংসাৰ তাপ বাপ নিবন্তৰ ॥ ৮০
 আন সবে মিছা তুমি সত্য ভগৱন্ত ।
 তোমাকেসে জানি মহা মহন্ত সেৱন্ত ॥
 তমু পাদোদকে গঙ্গা জলে কৰি স্নান ।
 তমু কথা অমৃত কবন্ত কৰ্ণে পান ॥ ৮১

ত্ৰাহি ত্ৰাহি জগন্নাথ আমি ভৈলো ভৃত্য ।
 সাধিলা সকলে কিঙ্কৰৰ যত কৃত্য ॥
 এহি বুলি প্ৰণামিয়া কৃষ্ণৰ চৰণে ।
 ব্ৰহ্মা আদি দেৱে ছুনাই লড়িল গগনে ॥ ৮২
 আকাশত থাকি ব্ৰহ্মা প্ৰণামি ছুনাই ।
 বিনাৱন্ত কাৰ্য্য কৃষ্ণ চৰণক চাই ॥
 পৃথিবীৰ ভাৰ সংহৰিলা অবিকলে ।
 দেৱ কাৰ্য্য লাগৈ মানে সাধিলা সকলে ॥ ৮৩
 ধৰ্ম্মক থাপিলা কীৰ্ত্তি কৰিলা বিস্তাৰ ।
 যাক শুনি হোৱৈ লোকে সংসাৰ নিস্তাৰ ॥
 আচৰিলা জগতৰ হিত তুমি ইসে ।
 তোমাৰ চৰিত্ৰ যশ বৈল দশোদিশে ॥ ৮৪
 ইটো অৱতাৰৰ চৰিত্ৰ বিতোপন ।
 কৰৈ কলি যুগে যিটো শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥
 সেহিসে মহন্তে স্থখে তৰিবে সংসাৰ ।
 কৰিবেক কোটি কোটি পুৰুষ উদ্ধাৰ ॥ ৮৫
 যদুবংশে অৱতাৰি আছা দামোদৰ ।
 পক্ষিণ অধিক গৈল শতেক বৎসৰ ॥
 কুলকো নাশিলা প্ৰভু দিয়া ব্ৰহ্মশাপ ।
 আমাৰ থানক আবে আসিয়োক বাপ ॥ ৮৬
 দশ দিগপাল আমি তোমাৰ কিঙ্কৰ ।
 আমাকো পৱিত্ৰ আতি কৰা দামোদৰ ॥
 দেৱে সমে ব্ৰহ্মা এহি বুলিয়া প্ৰাৰ্থন্ত ।
 সবাকো সমুখি মাতিলন্ত ভগৱন্ত ॥ ৮৭
 হে ব্ৰহ্মা শুনিয়োক বচন আমাৰ ।
 ছুইটো সংহাৰিলো পৃথিবীৰ মহাভাৰ ॥
 যাওঁ য়েবে ইটো ষড়্‌কূল নসংহৰি ।
 আৰ ভবে ছুনাই তল যাইবে বহুধৰী ॥ ৮৮
 পৰম দৰ্পিষ্ঠ ষড়্‌কূল অনিৰ্ব্বাৰ ।
 বিপ্ৰশাপ ছলে আক কৰিবো সংহাৰ ॥
 বৈকুণ্ঠক বাস্তে যাইবো তোমাৰ গৃহক ।
 আজি আগ হয় সবে চলিয়ো স্বৰ্গক ॥ ৮৯

শুনি হেন বাণী ব্ৰহ্মা জুৰি যোৰ হাত ।
 দেৱে সমে মাধৱক কৰি প্ৰণিপাত ॥
 পৰম আনন্দে বজ্ৰাই দুন্দুভি নিশান ।
 মেলানি মাগিয়া লড়ি গৈলা নিজ ধান ॥ ৯০

দ্বাৰকাত মহাউৎপাত আৰু শ্ৰীকৃষ্ণৰ যাদৱসকলবসৈতে
 প্ৰভাসলৈ যাবলৈ উত্থোগ ।

আত অনন্তৰে কথা শুনিয়ো সাক্ষাত ।
 দ্বাৰকাত অনেক মিলিল উতপাত ॥
 অনাবাৱে উভৰি উভৰি পৰৈ তক ।
 ঘৰে ঘৰে আটাস পাৰন্তে ফুৰে ফেৰু ॥ ৯১
 উঠেই খোলা বঠৈ আতি বতাস প্ৰচণ্ড ।
 সঘনে নিৰ্ঘাত পৰ্ভে লৰ্ভে ভুমি খণ্ড ॥
 সদায় বৰিষে ধাৰে হালধি কধিৰ ।
 নকন্দন্তে লোকৰ চক্ষুৰ পৰৈ নীৰ ॥ ৯২
 সোণগুই সঙ্গিনী গৃহত ফুৰে পশি ।
 একে আকাশতে কতো জলে ছুই শশী ॥
 উপজৈ পশুত পক্ষী বানবত নৰ ।
 অকালত বাঢ়ে নদী নদ সৰোবৰ ॥ ৯৩
 দ্বাৰকাৰ উপৰত উঠেই ধুমকেতু ।
 মিলৈ বিমঙ্গল পুৰী উচ্চনৰ হেতু ॥
 দেখিয়া সমস্তলোকে কম্পিত হৃদয় ।
 জানিলে মিলিল যতুকুলৰ প্ৰলয় ॥ ৯৪
 বিপ্ৰশাপে আসি আমি মজিলে দুখত ।
 ধান দিলে হোৱৈ আঠে সবাৰো মুখত ॥
 বৃদ্ধ বৃদ্ধ যাদৱগণৰ ধাতু নাই ।
 কৃষ্ণৰ পাশত সবে ভৈল এক ঠাই ॥ ৯৫
 ওষ্ঠ কণ্ঠ শুকাই মুখ বিবৰ্ণ বদন ।
 কৃষ্ণক সন্মুখি সবে বুলিলা বচন ॥
 ঋষি শাপে পাইলা প্ৰকৃ ভৈল বিসঙ্গতি ।
 কহিওক কি কৰিবো কেশৱ সম্প্ৰতি ॥ ৯৬

বুলিলা সবাকো বাক্য জগত আধাৰ ।
 শুনা কুল বৃদ্ধ সব বচন আমাৰ ॥
 ভৈল বিপ্ৰ শাপ ইটো কুলত সম্প্ৰতি ।
 আৰু এড়াইবাক পাৰে কাহাৰ শক্তি ॥ ৯৭
 নেদেখোঁহো আমি আউৰ উপায় ইহাত ।
 মিলৈ মহা উতপাত দেখা দ্বাৰকাত ॥
 কালে আঁসিলেক বিয় পাতিলেক দেৱে ।
 আমি যদুবংশ ঐত নাধাকিবো কেৱে ॥ ৯৮
 নকৰা বিলম্ব প্ৰভাসক লাগি যাঞোঁ ।
 হেনবা বিপাক বিপ্ৰ শাপক এড়াঞো ॥
 প্ৰভাসৰ প্ৰভাৱ শুনিয়ো যতুজাক ।
 চন্দ্ৰক দিলন্ত দক্ষে সাতাইশ কন্ঠাক ॥ ৯৯
 বোহিণীত আতি প্ৰীতি বাঢ়িল চন্দ্ৰৰ ।
 দেখিয়া সবেয়ো দিলা দক্ষত গোচৰ ॥
 আমাক নোশোঁধে পিতৃ তোমাৰ জামাই ।
 থাকৈ মাত্ৰ বাত্ৰি দিনে বোহিণীৰ ঠাই ॥ ১০০
 হোক ক্ষয় ৰোগ খঙ্গে দক্ষে দিলা শাপ ।
 মিলিল চন্দ্ৰত স্ত্ৰী সমস্তৰে পাপ ॥
 ভৈল ক্ষয় ৰোগী পাছে দক্ষে শাপে শশী ।
 কাসন্তে শৰীৰ নিতে যাই খসি খসি ॥ ১০১
 ব্ৰহ্মাত গোচৰি পাচে পাইলা উপদেশ ।
 প্ৰভাসত স্নানিলা গুছিল সবে ক্ৰেশ ॥
 ভৈলা নিশাপতি পুনু পূৰ্ণ কলেৱৰ ।
 নিস্তাবিল তীৰ্থৰ প্ৰসাদে শশধৰ ॥ ১০২
 পাইল যোছল কলা এড়াই ৰোগ শোক তাপ ।
 প্ৰভাসৰ প্ৰসাদে এড়াইলা দক্ষ শাপ ॥
 হেন জানি আজি আমি হুয়া এক ধান ।
 আসা প্ৰভাসক গৈয়া কৰো স্নান দান ॥ ১০৩
 বিশিষ্ট বিপ্ৰক ভুঞ্জায়োক অন্ন পান ।
 গো-ভূমি স্তবৰ্ণ উচৰ্গি দিয়ো দান ॥
 জানিবাহা দানেসে দুৰ্গতি দুখ হবে ।
 যেন মহা নাৱে সাগৰত পাৰ কৰে ॥ ১০৪

গুণি গাণ্ডি মনে মই বিমবিষি চাই ।
 আতপবে আন আমি নেদেখো উপাই ॥
 কহিলো স্বৰূপে তোমাসাত কিবা কাজ ।
 প্ৰভাসক যাইবে আবে ঝাণ্টে হোৱা বাজ ॥ ১০৫
 কৃষ্ণৰ আদেশ শুনি যত যদুগণ ।
 প্ৰভাস তীৰ্থক যাইবে উত্ৰাৱল মন ॥
 জোড়ৈ ঘোড়াসব আনি বথ যুৱালিত ।
 সুবৰ্ণ বজত তোলৈ বথত সন্তুত ॥ ১০৬
 দ্বাৰকা নগৰ চানি প্ৰজাৰ ঘঞ্চাল ।
 চিহড়য় ঘোড়া জয় ঘণ্টাৰ আশ্ফাল ॥
 বজাৱৈ নিশান সবে সাজ সাজ ঝাণ্টে ।
 বীৰ ঢাক তবল কোবাৱৈ হাটে বাটে ॥ ১০৭
 ডিগ্ৰিম দগৰ দণ্ডি দেই ভেক ডাক ।
 বথ গজ বাজী সাজি বজাই জাকে জাক ॥
 চিৰলে চামৰে চানি আসে ছত্ৰে দণ্ড ।
 প্ৰজাৰ ভিৰত দলদোপ মহী খণ্ড ॥ ১০৮
 এতৈ এতৈ যদুবীৰ সুৰপতি প্ৰায় ।
 চলে চমৎকাৰ কৰি মৰিবাক যায় ॥
 সাগৰ কছেলাল যেন উশ্মিৰ আশ্ফালে ।
 বৃষ্টি ভোজ বংশক গ্ৰাসিলে আসি কালে ॥ ১০৯
 নাৰীসব পদূলি পদূলি জুমা জুমি ।
 বিমঙ্গল কথা কহি কান্দে ছমাহুমি ॥
 কোনোবা বিপাকে পাটৈ কি মিলৈ ললাট ।
 জানো আসম্ভাৰ বিধি ভাঙ্গে ভবা হাট ॥ ১১০
 অপূৰ্ণে সম্পূৰ্ণে বঞ্চে ইটো দ্বাৰকাত ।
 ঘোৰ ঋষি শাপে যেন মিলায়ৈ বিঘাত ॥
 কৃষ্ণক সুমৰি সবে কান্দন্ত বিশাদে ।
 হা প্ৰভু পাটৈ জানা তোমাক প্ৰমাদে ॥ ১১১
 দ্বাৰকাবাসীৰ ভূমি জীৱ সমুদাই ।
 ভূমি অবিহনে আমি য়তক পৰায় ॥
 তোমাৰ বা কিবা হোৱৈ হা কৃষ্ণ বাপ ।
 ঠাই ঠাই নাৰীগণে কবন্ত বিলাপ ॥ ১১২

কৃষ্ণ কথা ইটো শুনিয়োক সৰ্বলোক ।
 দ্বাৰকাবাসীৰ দেখা কেনে ছুখ শোক ॥
 কেশৱৰ বংশৰ বিপাক কেনে দেখা ।
 ইটো সংসাৰত সামান্যৰ কোন লেখা ॥ ১১৩
 সোপনৰ নিধি সম বন্ধু ধন জন ।
 জল বৃদ বৃদ যেন অধিৰ জীৱন ॥
 কেতিয়কৈ পড়ে প্ৰাণ তাৰো নাহি ধিতি ।
 অগ্ৰাপি নোপোজৈ যম যাতনাৰ ভীতি ॥ ১১৪
 ইহেন মনুষ্য জন্ম যাই আলে জালে ।
 নাহিকে চেতন চুল ধৰি আছে কালে ॥
 একেতিলে মাৰিবে পশুক যেন বাঘ ।
 জানিয়া বিষয় স্মৃথে এৰা অনুৰাগ ॥ ১১৫
 যাৱে জীৱ আছে নতু মিলিবে মৰণ ।
 সত্বৰে কৃষ্ণৰ পাৱে পশিয়ো শৰণ ॥
 কৃষ্ণ বিনে নাহি আন যাতনাত ত্ৰাণ ।
 স্মৰণতে হস্ত বশ্য জগতৰ প্ৰাণ ॥ ১১৬
 দেই এক চলু জল তুলসীৰ পাতে ।
 এতেকে বিক্ৰম কৃপাময় যাস্ত তাতে ॥
 হেন বন্ধু মাধৱৰ ধৰা গুণ নাম ।
 নিবন্তৰে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১১৭

শ্ৰীকৃষ্ণ-উদ্ধৱ সংবাদ

চুলড়ী

নিগদতি শুক কথা অনন্তবে
 শুনা নৃপ পৰাক্ৰিত ।
 পবন ভকত উদ্ধৱে বুদ্ধিলা
 কৃষ্ণৰ সবে ইন্দ্ৰিত ॥
 সেধি বিমঙ্গল আকলিলা মনে
 মাধৱৰ ভক্তি কাজ ।
 কুল সংহৰিবা বৈকুণ্ঠে চৰিয়া
 এড়িয়া দ্বাৰকা বাজ ॥ ১১৮

হা কৃষ্ণ স্বামী বোলন্তে লোতক
নয়নব পৰা পৰে ।

শৰীৰত শোকে অগনি উধাই
মনে মহা মৰ্ম চড়ে ॥

তেজিয়া নিশ্বাস চাপিলন্ত পাশ
সস্তাপে আকুল ভার ।

বিবল ধানত পৰি প্রণামিলা
শিৰে পৰশিয়া পার ॥ ১১৯

কৃষ্ণব বিয়োগে অগ্নি অস্তর্গতে
হৃদয় দগধ কৰে ।

শোকে মকমকি কবন্ত ক্রন্দন
নয়নব নীৰ বৰে ॥

কতোক্ষণে আখি মুখ মুছি পাছে
উঠিলা নমায়া মাথ ।

কৰি কৃতাজলি বুলিবে লাগিলা
শোকে গদ গদ মাত ॥ ১২০

বংশক সংহৰি এৰি ভূমি ভূমি
যাইবাহা জানিলো আমি ।

ধ্বষি শাপ বাপ ব্যর্থ নকৰিলা
সিহেতু জগত স্বামী ॥

তোমাৰ চৰণ নেদেখি ক্ষণেকো
ধাকিবে সুরাবো হৰি ।

ভূমি এবিলাত ছড়ি প্রাণ প্রভু
অরঞ্চেকে যাইবো মৰি ॥ ১২১

ভূমি তপ পুণ্য ভূমি বিনে শূন্য
দেখো ইটো ত্রিজগত ।

কাৰ্পূণ্যক কৰো চৰণত ধৰো
লৈয়োক মোক লগত ॥

তোমাৰ চৰণ পঙ্কজ পূজিবে
কত পুণ্যে পাইলো লাগ ।

বাপ জগন্নাথ নকবা অনাথ
ভকতক ভূমি ত্যাগ । ১২২

সম্যেকে অমৃত তোমাৰ চৰিত্র
শুনে মাত্র যিটো নৰে ।

পায়া প্রেম ভার নৈৰে তযু পার
বিষয়কো পৰিহৰে ॥

শয়নে ভোজনে স্নান গোপ্য স্থানে
সদা সেৱা কৰো আমি ।

তোমাক নেদেখি বাখি প্রাণ প্রভু
কিমতে বৰ্তিবো স্বামী ॥ ১২৩

মই পিন্ধো ছাড় বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ
তোমাৰ উচ্চিষ্ট খায়া ।

দঢ়াই আছো চিত কিনো বিপৰীত
তৰিবো দুস্তৰ মায়া ॥

জ্ঞানীগণে দুখে ইন্দ্রিয়ক দমি
কাম ক্রোধ মোহ জিনি ।

যিটো ব্রহ্মপদ পাটৈ প্রভু পুহু
তাহাৰো আছে বিধিনি ॥ ১২৪

আমি মহামুঢ় গৃহবাসী স্তখে
সঙ্গ লৈয়া ভকতৰ ।

তোমাৰ চৰিত্র কথা শুনিলতে
তৰিলো মায়া দুস্তৰ ॥

তযু পাদ-পদ্ম হৃদয়ে ধৰিয়া
গাইবো গুণ নাম গীত ।

এতেকে মুকুতি অপ্রয়াসে পাইবো
হেনসে আছিল চিত ॥ ১২৫

চৰণ ছত্ৰৰ ছায়া সেটৈ যিটো
সিটো এড়াই ইটো তাপ ।

হেন পান্ন-এৰি ক্ষণেকো নিজীবো
সঙ্গে নিয়ো মোক বাপ ॥

সবে পৰিহৰি চৰণ ছত্ৰয়
তোমাৰ কৰিলো সাব ।

ভূমি এবিলাতে ঐ বন্ধু মাধৱ
দিনতে দেখো আন্ধাৰ ॥ ১২৬

হে প্রাণনাথ নকবা অনাথ
 দাস্তে ধৰো খেব তুলি ।
 তোমাৰ বিয়োগে অগনি এখনে
 দেখা মাৰে মোক পুলি ॥
 এহি বুলি সন্ত উদ্ধৱ মহন্ত
 আতি প্ৰেম অনুৰাগে ।
 অনেক কাতৰ কৰিয়া কান্দন্ত
 পৰিয়া কৃষ্ণৰ আগে ॥ ১২৭
 নয়নৰ নীৰ ধাৰায়ে বহুৱৈ
 শোকত আকুল ভাৱে ।
 কতোহো কাকূতি কৰিয়া কান্দন্ত
 ধৰিয়া কৃষ্ণৰ পাৰে ॥
 ইহেন অকণ চৰণ দুখানি
 তেজি জীৱো কোন সতে ।
 মাধৱ বান্ধৱ নবধা সমূলি
 নিয়োক মোক লগতে ॥ ১২৮
 এহি বুলি পাৰে পৰিয়া কান্দন্ত
 অনেক কাকণ্য ভাৱে ।
 দশোদিশে দুখে দেখন্ত আন্ধাৰ
 চেতন নাহিকে গাৱে ॥
 ভকতৰ দুখ দেখি ভগৱন্ত
 ভৈলন্ত নেত্ৰে সজল ।
 অসন্তোষে কিছো চপৰাইলা মাধ
 সঙ্কোচ মুখ কমল ॥ ১২৯
 শুনা নবলোক মহন্তৰ শোক
 দেখা দুখ কেমনত ।
 ধন জন যত জীৱন যৌৱন
 জানা সবে অশাস্ত ॥
 পুত্ৰ পৰিবাৰ সকলে অসাৰ
 নাটেক টাটেক মায়া ।
 কেণেকে থাকিয়া কেণেকে অন্তৰৈ
 সন্ধ্যেকে বেধৰ ছায়া ॥ ১৩০

কেতিক্ষণে পৰে নবতনু ইটো
 জীৱন জলৰ বেখা ।
 সততে চিন্তিয়ো কৃষ্ণৰ চৰণ
 মৰণ এভো নেদেখা ॥
 দেৱে তীৰ্থে যাক তাৰিবে সূৰাৰে
 পাতেকত গৈলা তল ।
 হৰি নামে পাইলে তেখনে উদ্ধাৰে
 দেখা ভকতিৰ বল ॥ ১৩১
 দুৰাচাৰ যেবে হৰি নাম লৱৈ
 সিও শুদ্ধ হোৱৈ আতি ।
 কৃষ্ণক স্মৰণে হোৱয় তেখনে
 অন্ত্যজো উত্তম আতি ॥
 বিষয়ৰ দোষে বাধিবে সূৰাৰে
 ভকতি পাতোক হৰে ।
 আচোক উত্তম ভকতৰ কথা
 সামান্যো ভকত তৰে ॥ ১৩২
 ভকতিৰ দেখি আশ্চৰ্য্য মহিমা
 ভৈলন্ত কৃষ্ণ বিস্ময় ।
 হেন জানি ইটো হৰিৰ নামত
 এৰিয়ো সবে সংশয় ॥
 দেৱৰ পৰম ঈশ্বৰ মাধৱ
 ধৰ্ম্মৰ ঈশ্বৰ নাম ।
 স্তূড়ত বিশ্বাসে কবি নিবন্তবে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৩৩

পদ

নিগদতি শুক শুনিয়োক নৃপবৰ ।
 ভকতৰ সন্তাপ দেখিয়া পীতাম্বৰ ॥
 ভৈলন্ত আকুল কৃষ্ণ ভগত জনক ।
 কমল নয়ন ভৰি বহুৱৈ লোভক ॥ ১৩৪

পীতবস্ত্রে মুচি মুখ তেজিয়া নিখাস ।
 স্নেহে উদ্ধরক ধৰি বুলিলা আশ্বাস ॥
 তেজি চিন্তা চিত থিৰ কৰা মহাশয় ।
 তমু দুখ দেখি সখি নসহে হৃদয় ॥ ১৩৫
 স্বৰূপে জানিলা তুমি আমাৰ আশয় ।
 বংশক সংহৰি আবে চলিবো নিশ্চয় ॥
 সাধিলো উদ্ধর দেৱতাৰ যত কাজ ।
 নাথাকিবো ইঠাইত তোমাত কিবা কাজ ॥ ১৩৬
 ছাবকা নগৰ সাগৰত যাইবে তল ।
 মই গৈলে লোকত মিলিবে বিমঙ্গল ॥
 পীড়িবে দুৰ্জ্জন কলি গুছিবে আচাৰ ।
 হুইবে অধৰ্ম্মত বতি যতক প্ৰজাৰ ॥ ১৩৭
 তুমি আমি ছয়ো গৈলে মিলিবে অনর্থ ।
 লুপ্ত হুইব জ্ঞান ইটো ভকতিৰ পথ ॥
 অধৰ্ম্মে পীড়িবে যাইবে লোক অধোগতি ।
 ভকতিক ৰাখি তুমি থাকিও সম্প্ৰতি ॥ ১৩৮
 মোহোৰ বচন ইটো নছাড়িবা তুমি ।
 প্ৰৱণ কীৰ্ত্তন প্ৰবৰ্ত্তাইয়া থাকা তুমি ॥
 ভকতি নঠৈলে তুমি যাইবে বসাতল ।
 মোৰ আজ্ঞা পালিয়া ৰহিয়ো মহাবল ॥ ১৩৯
 কিন্তু ঐত নথাকিবা कहিলো প্ৰকতি ।
 মোত চিত দিয়া ফুৰা পৃথিবী প্ৰজটি ॥
 যত দেখা শুনা মায়াময় স্বপ্নময় ।
 হৰিময় দেখি দূৰকৰা মতি ভ্ৰম ॥ ১৪০
 জ্ঞান কৰ্ম্ম ভকতি कहিলো কৰি ভেদ ।
 ভকতি পৰম পছ দিলো পৰিচ্ছেদ ॥
 নাহিকে উত্তম গতি ভকতিত পৰে ।
 নিস্তে কহোঁ ভকতিতে মোকে বশ্ব কৰে ॥ ১৪১
 ভকতিত পৰে আন নজানিবা সখি ।
 হেন শুনি উদ্ধরে মুচিলা ছয়ো আখি ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণ চাই ভেজিলা নিখাস ।
 গদ গদ বাক্যে বুলিলন্তু লাসে লাস ॥ ১৪২

হে প্ৰাণ বন্ধু মোক বুলিয়ো বুজাই ।
 ঋষি সমস্তৰ কিয় এক মতি নাই ॥
 কেহো বোলৈ কৰ্ম্মে কেহো বোলৈ জ্ঞানে গতি
 তোমাৰ সম্মত পথ কেৱলে ভকতি ॥ ১৪৩
 একে বেদ বাক্যে কিয় ভৈল মতি ভেদ ।
 কিস্কৰৰ কেশৱ সংশয় কৰা ছেদ ॥
 অনাদি ঈশ্বৰ তুমি শিৱ সৰ্ব্বজান ।
 পৰিচ্ছেদ দাতা তুমি বিনে নাহি আন ॥ ১৪৪
 মাধৱে বোলন্তু সখি শুনিয়ো সিদ্ধান্ত ।
 তুমি মোৰ মহামিত্ৰ ভকত একান্ত ॥
 পূৰ্ব্ব প্ৰলয়ত নৰ্ক ভৈল বেদ বাণী ।
 कहিলো ব্ৰহ্মাত মই উদ্ধাৰিয়া আনি ॥ ১৪৫
 বেদে যেন কৰৈ তাক শুনা প্ৰাণ সখি ।
 মায়াময় বেদ ধৰ্ম্ম সবাকো উপেখি ॥
 কেৱলে আমাত মাত্ৰ লৈবেক শৰণ ।
 হুইবে কৰ্ম্মফল তেজি তেবেসে প্ৰসন্ন ॥ ১৪৬
 মই বিনে বেদে কিছো আন নবাথানে ।
 চাৰিও বেদৰ তত্ত্ব অৰ্থ এহিমানে ॥
 মনুত প্ৰথমে ব্ৰহ্মা कहিলা হৰিষি ।
 পাছে জানিলন্তু বেদ সবে সপ্ত ঋষি ॥ ১৪৭
 তাত পাছে পাইলে সুবাসুৰ সিদ্ধ নাগ ।
 অনন্তৰে বেদক মনুষ্যে পাইলে লাগ ॥
 যাৰ যেন মতি কৰে বেদক ব্যাখ্যান ।
 নিজ অৰ্থ ভকতিক তেজি বুজৈ আন ॥ ১৪৮
 কেহো বোলৈ বেদে কৰৈ যজ্ঞ ব্ৰত দানে ।
 কেহো বোলৈ ক্ষুদ্ৰেদেৱ পূজা তীৰ্থ স্নানে ॥
 কেহো বোলৈ বেদে কৰৈ জ্ঞানভেসে গতি ।
 গুণব ইচ্ছায়ে বুজৈ যাৰ যেন মতি ॥ ১৪৯
 কতো মন্দমতি শাস্ত্ৰ নকৰে বিচাৰ ।
 কৰৈ কুল ধৰ্ম্ম পূৰ্ব্ব পুৰুষ আচাৰ ॥
 তাকো এৰি লৰৈ কতো পাৰণব মতি ।
 যাই মোক নপাৰে অধম অধোগতি ॥ ১৫০

নছাৰে কৰ্ম্মিক শোক ছুখে বাত্ৰি দিনে ।
 জ্ঞানতো নাহিকৈ গতি ভকতি বিহীনে ॥
 আনে নজানয় ইটো বেদৰ বিচাৰ ।
 এতেকে ভকতি পছ সন্মত আমাৰ ॥ ১৫১
 ভকত জনৰ যেন সুখ বিপৰীত ।
 স্বপ্নতো নেদেখৈ জ্ঞানী কৰ্ম্মী কদাচিত ॥
 পায় মোক মনত সন্তোষ আসৰিস ।
 ভকতৰ সখি সুখময় দশোদিশ ॥ ১৫২
 জানি মোক ভকত সকলে দেখে মিছা ।
 ইন্দ্র ব্ৰহ্ম পদকো নকৰে মনে ইচ্ছা ॥
 মুকুতি পৰম পদ তাতো এৰি দাই ।
 মই বিনে ভকতৰ প্ৰিয় আন নাই ॥ ১৫৩
 ব্ৰহ্মা হৰ হলায়ুধ লক্ষ্মী প্ৰিয় জায়া ।
 পৰম সুন্দৰ মোৰ দেখা কেনে কায়া ॥
 অধিক সবাতে তুমি প্ৰাণ প্ৰিয়তম ।
 নাহি আন বান্ধৱ উদ্ধৱ তুমি সম ॥ ১৫৪
 ভকতেসে জানা মোৰ পৰম বান্ধৱ ।
 ভকতজনৰ মই সুহৃদ উদ্ধৱ ॥
 মই বিনে ভকতে নিচিন্তে কিছো জ্ঞান ।
 ময়ো ভকতত পৰে নাজানোহো আন ॥ ১৫৫
 ভকত সমান সখি মোৰ কোন আছে ।
 ময়ো মহা ভকতৰ ফুৰো পাছে পাছে ॥
 মোৰ উদৰত আছে ব্ৰহ্মাণ্ড যতোক ।
 ভকতৰ ধূলা পৰি পৱিত্ৰ প্ৰত্যেক ॥ ১৫৬
 উত্তম ভক্তৰ কথা থাকোক সম্প্ৰতি ।
 সামান্য ভকত জৰে শুনা মহামতি ॥
 লোভে মোহে কামে ক্ৰোধে বিষয় আক্ৰোশে
 নোছোৱয় মোৰ ভকতক একো দোষে ॥ ১৫৭
 গাৰ্ধৰ ভকতি আতি একোৱে নচাৰে ।
 ভকতক পালয় পুত্ৰক যেন মাৰে ॥
 ভকতিৰ মন্ত কহিয়া নপাও গীমা ।
 ভকতিৰ শুনা শৰ্ম্মি আশ্চৰ্য্য মহিমা ॥ ১৫৮

কৰৈ মোত ভকতি যত্ৰপি চুৰ্ত্ত চিন্তে ।
 দহৰৈ পাতোক তাৰ তথাপি ব্ৰবিত্তে ॥
 একোৱে নবাচে পাপ পুণ্য যত আছে ।
 যেন মহা বহি কেঞ্চা শুখান নবাচে ॥ ১৫৯
 আন ক্ষুদ্ৰ দেৱতাত যদি নেদৈ মতি ।
 মহা ছুৰাচাৰো কৰৈ আমাত ভকতি ॥
 সেহিসে পৰম সাধু জানা মহাশয় ।
 যিহেতু আমাক মাত্ৰ কৰিলে নিশ্চয় ॥ ১৬০
 এতেকে নোছোৱৈ পাপে পুণ্য কলেৱৰ ।
 পৰম মুক্তিৰ পাত্ৰ তৈল সিটো নৰ ॥
 কুতৰ্কী পণ্ডিতে যদি নমানে ইহাক ।
 টোল কোবাই উৰ্দ্ধবাহ খণ্ডা তাৰ বাক ॥ ১৬১
 ছুৰাচাৰো তৰৈ আত ইটো কোন চিত্তে ।
 চাণ্ডালকো কৰৈ মোৰ ভকতি পৱিত্ৰ ॥
 চাৰিও বেদৰ তন্ত্ৰ কৰিয়া নিশ্চয় ।
 অৰ্জুনতে গীতাত কহিছা কুপাময় ॥ ১৬২
 তপ জপ পৰম সন্ন্যাস মহাদানে ।
 নপাৰে আমাক সাম্ৰ্য্য যোগ তন্ত্ৰ জ্ঞানে ॥
 কেৱল ভকতি মাত্ৰ মোক কৰৈ বশ ॥
 কহিলো উদ্ধৱ ইটো তোমাত বহু ॥ ১৬৩
 জগতৰ ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম কৰোক সকলে ।
 মোক আত্মা বুলি যিটো জানে যোগ বলে ॥
 তথাপি পৱিত্ৰ তাৰ সুহি তমু চিত্ত ।
 নেবাই মৃত্যু ভয় জ্ঞানী কৰ্ম্মী কদাচিত ॥ ১৬৪
 প্ৰেম ভকতিৰ চিহ্ন শুনিয়ে উদ্ধৱে ।
 হৰি হৰি বোলন্তে লোকক যাৰ অৱে ॥
 মোৰ কথা শুনন্তে শৰীৰ বোমাঞ্চিত ।
 জানা তাৰ পৰম পৱিত্ৰ তৈল চিত্ত ॥ ১৬৫
 প্ৰেমে ত্ৰৈৰ চিত্ত আতি গদ গদ বাপি ।
 কতো হাটৈ কতো কাটৈ মোক প্ৰিয় মানি ॥
 লাজ এৰি গাৱৈ গুণ নাচে আনন্দতে ।
 জগত পৱিত্ৰ কৰে সেহিসে ভকতে ॥ ১৬৬

মোক লাগি প্ৰেম উপজিল যাৰ মনে ।
 নেবো তাৰ হৃদয়ক সখি সৰ্বৰূপে ॥
 বান্ধিলেক আমাৰ পাৰত প্ৰেম জবী ।
 জানা নাই উত্তম ভকত তাক সৰি ॥ ১৬৭
 পৰম শ্ৰদ্ধায়ে যিটো ভজন্ত সৰ্বৰ্থা ।
 ছইবেক মুকুত সিটো ইটো কোন কথা ॥
 তাৰ সঙ্গ পাইলে ছইবে জগতে মুকুত ।
 নেদেখিবা সখি ইটো কথা অদভুত ॥ ১৬৮
 কৃষ্ণৰ বচন শুনি মোক্ষ হৰিদাস ।
 প্ৰণামি পুচন্ত পুহু তেজিয়া নিশ্বাস ॥
 ভকতি পৰম গতি জানিলা নিশ্চয় ।
 ছেদিয়োক দেৱ দুনাই মনৰ সংশয় ॥ ১৬৯
 বিষয়ক পৰম আপদ হেন জানি ।
 তথাপিতো নৈৰে কিবা আক একো প্ৰাণী ॥
 মাৰস্তে ভৎসন্তে যেন নিৰ্গত কুকুৰ ।
 তথাপি উচ্ছিষ্ট ভুঞ্জৈ তেজি নযাই দূৰ ॥ ১৭০
 কাটিবাক আনস্তে নিলাজ যেন ছাগ ।
 লাঠি পায়ো গাধে গৰ্দ্ভভীৰ নৈৰে লাগ ॥
 সেহি মতে হুথময় জানি নিবস্তবে ।
 তোমাক নভজি কিবা আত্মাঘাত কৰে ॥ ১৭১
 মাধৱে বোলন্ত সখি শুনা পৰিচ্ছেদ ।
 পঢ়ে য়েৱে শাস্ত্ৰ সবে জানে চাৰি বেদ ॥
 কৰিবে নপাবে মোত তথাপি ভকতি ।
 নলৱন্ত নৰে ঘাৱে সন্তৰ সঙ্গতি ॥ ১৭২
 কৰ্ত্ত কহন্ত কথা কৃষ্ণে গোপ্য কৰি ।
 নাহিকে উপায় সখি হুসঙ্গক সৰি ॥
 আমাক নপাৱে পুহু জ্ঞানী কৰ্ম্মী লোক ।
 সাধু সঙ্গ অৱশ্যে কবে বশ্ত কবে মোক ॥ ১৭৩
 নপাৱে মোহোক লাগ যোগ বজ্ঞ দানে ।
 মহামন্ত্ৰ আপ্য কোটি শত তীৰ্থ স্নানে ॥
 নপাৱে আমাক একাদশী উপবাসে ।
 নকৰন্ত হুহু মোক পৰম সম্যাসে ॥ ১৭৪

আন কৰ্ম্ম কৰিয়া মিছাত মৰৈ লোকে ।
 ভকতৰ সঙ্গত সম্যকে পাৱে মোকে ॥
 কহিলোহো মহা গোপ্য কথা ক উদ্ধৱ ।
 যিহেতু ভকত তুমি পৰম বান্ধৱ ॥ ১৭৫
 মোক্ষতো অধিক সখি সাধুৰ সঙ্গম ।
 যাৰাৰ বেণুক স্বৰ্গ স্থখে মুহি সম ॥
 সাধু সঙ্গ অনেকে পাইলেক মোৰ গতি ।
 দিয়ো লেখা সখি তাক শুনিয়ে সম্প্ৰতি ॥ ১৭৬
 যক্ষ বক্ষ বৃক্ষ পক্ষী পশু পালে পালে ।
 স্ত্ৰী শূদ্ৰ অন্ত্য জাতি অধম চাণ্ডালে ॥
 ইসবতো অধিক অনেক পাপমতি ।
 ভকতৰ সঙ্গত পাইলেক মোৰ গতি ॥ ১৭৭
 বিভীষণ বীৰ বৃষপৰ্ব্বা বলি বান ।
 জাম্বৱন্ত জটায়ু হুগ্ৰীৱ হনুমান ॥
 মালাকাৰ কুজী ব্যাধ ধৰ্ম্ম ভূলাধাৰ ।
 দ্বিজ ভাৰ্য্যা ব্ৰজবাসী গোপী অনাচাৰ ॥ ১৭৮
 নাহি তপ ব্ৰত শৌচ নপঢ়িলে বেদ ।
 নজানয় জ্ঞান একো শাস্ত্ৰ তত্ত্ব ভেদ ॥
 কেৱলে সাধুৰ সঙ্গ স্থখে পাইলা গতি ।
 সংসঙ্গত পৰে নাই উপায় সম্প্ৰতি ॥ ১৭৯
 দেৱতো তীৰ্থতো কৰি ভকতেসে বৰ ।
 ভকতক ভজিলে গুছয় কৰ্ম্ম জড় ॥
 কৰৈ তেৱে ভকতি ঈশ্বৰ মোক মানি ।
 কহিলো তোমাত ইটো সখি তত্ত্ব বাণী ॥ ১৮০
 মই এবে ভকতৰ নাহিকে অন্তৰ ।
 মোৰ সঙ্গ এৰে সৰি সঙ্গতি সন্তৰ ॥
 এতেকে লৈয়োক সাধু সঙ্গ সৰ্বৰূপ ।
 শুনিয়েক সখি আবে সাধুৰ লক্ষণ ॥ ১৮১
 ভকতিসে সমস্তে পুণ্যবো হোৱে পাত্ৰ ।
 জানি নিজ ধৰ্ম্ম তেজি মোক ভজৈ মাত্ৰ ॥
 হৃদয় বিশ্বাসে মোক কবিলেক বশ্ত ।
 সেহি মহা সাধু সখি কহিলো বহন্ত ॥ ১৮২

আন দেৱ নবাধে নদাধে স্বৰ্গ কাম ।
 নেৰৈ স্ৰুথে ছুথে মুখে মোৰ গুণ নাম ॥
 মোৰ মূৰ্ত্তি মনে নিতে হৃদয়ত ধৰৈ ।
 জানা সেহি মহা সাধু সখি স্ৰুথে তৰৈ ॥ ১৮৩
 তাৰ সঙ্গ ক্লেণেকে আমাকো কৰৈ বশ্য ।
 পুনু পুনু প্ৰাণ সখি কহিলো বহস্য ॥
 জগতৰে ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম জানা নিস্ত কৰি ।
 ভকতৰ সঙ্গৰ বেণুকো নোহে সৰি ॥ ১৮৪
 আপুনি দেখিলা গোকুলত মহামতি ।
 ব্যাভিচাৰী ছুটা যত গোপৰ যুৱতী ॥
 কাম ভাৱে কেৱলে ভজিলে মাত্ৰ মোক ।
 এতেকে পৰম স্ৰুথে পাইলা স্বৰ্গ লোক ॥ ১৮৫
 আন নেদেখিলো ব্ৰজ যুৱতীৰ সৰি ।
 ভৈলো বন্দি উদ্ধৱ গোপীৰ প্ৰেম জৰী ॥
 থাকোহো সৰ্ব্বথা সখি তাসম্বাৰ পাশে ।
 যেহি বোলে সেহি কৰো যেন নিজ দাসে ॥ ১৮৬
 এতেকে উদ্ধৱ তুমি তেজা বেদ পন্থ ।
 যিবা জানা শুনা সবে এড়া আন প্ৰন্থ ॥
 একে মোত মাত্ৰ তুমি লৈয়োক শৰণ ।
 নকৰিবা ভয় মই কৰিবো বক্ষণ ॥ ১৮৭
 সত্যে বোলো উদ্ধৱ বান্ধৱ তুমি মৰ্ম্ম ।
 মোক যবে নজানে তাবেসে আন কৰ্ম্ম ॥
 ভকতি তাৰিবে তুমি ধিৰ কৰা মতি ।
 লৈয়ো সাধু সঙ্গ সখি স্ৰুথে সাধা গতি ॥ ১৮৮
 শুনা সভাসদ পদ মহা ভাগৱত ।
 এহি কথা কৈলা কৃষ্ণে গীতাৰ অন্তত ॥
 সৰ্ব্ব ধৰ্ম্ম এৰি এক শৰণ সাক্ষাত ।
 হৃদুত বিশ্বাসে সখি লৈয়োক আমাত ॥ ১৮৯
 নকৰিবা জন্ম হেবা কৰো অঙ্গীকাৰ ।
 সমস্তে পাপতে মই কৰিবো নিস্তাৰ ॥
 অৰ্দ্ধমতো গীতাৰ কহিলা হৰি তনু ।
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ আৱে লৈয়োক সমত ॥ ১৯০

চাৰি বেদ বামাঙ্গ পুৰাণ ভাৰত ।
 হৰিকেসে কৰৈ মাত্ৰ সমস্তে শাস্ত্ৰত ॥
 ইহাক নজানি আন কৰৈ অল্পমতি ।
 কদাচিতো মুশুনিবা দিসব সম্মতি ॥ ১৯১
 পাতকীৰো কৰ্ম্ম আছে শুনি মৰি ঘিণে ।
 কলিযুগে গতি নাহি হৰি নাম বিনে ॥
 কৃষ্ণৰ নামেসে কৰৈ পতিতৰো গতি ।
 নামৰ মহিমা আবে শুনিয়ো সম্প্ৰতি ॥ ১৯২
 যিটো জনে যাই মাধৱৰ নাম ধৰি ।
 পাছে পাছে ফুৰৈ দেৱ দেৱী তুতি কৰি ॥
 মূৰ্ত্তিমন্তু হয় পাঞ্চ প্ৰকাৰ মুকুতি ।
 মোক লৈয়ো বাপ বুলি কৰয় কাকুতি ॥ ১৯৩
 পাপ সংহাৰক হৰি নাম মহা বলী ।
 যাৰ ধ্বনি শুনি কম্পি পলাই পাপ কলি ॥
 জগতৰে পৰম স্নহদ হৰি নাম ।
 জানি নিবস্তৰে নৰে বোলা বাম বাম ॥ ১৯৪

হৰি

কৃষ্ণৰ সিদ্ধান্ত শুনি উদ্ধৱে সোধন্ত চুনাই
 শুনা প্ৰভু জগতৰ বাপ ।
 জানিলো সম্ভৱ সঙ্গ তোমাত ভকতি কৰি
 এড়াই ভেবে সংসাৰৰ তাপ ॥
 তোমাৰ সঙ্গত ইটো পৰম ভকতি পন্থ
 কেৱলে লোকৰ স্মাথে গতি ।
 কিন্তু বেদ কুৰৈ গাই জ্ঞান বিনে গতি নাই
 আকে শুনি জটৈ বোব মতি ॥ ১৯৫

কতো বোলে কৰ্ম কৰা কতো বোলে পৰিহৰা
মিলৈ আত মনত সংশয় ।

ভুমি বিনে নাহি আন ভুমি শির সৰ্ব্বজান
বুজাই ইটো কহিয়ো নিশ্চয় ॥

সংসাৰ গৰ্ভত ইটো পৰিল সমস্ত লোক
তাতে দংশিলেক কাল সাপে ।

পৰম কৃপায় আবে বাক্য অমৃতক সিঞ্চি
উদ্ধাৰিয়ো জগতৰ বাপে ॥ ১১৬

তোমাৰ মুখৰ বাণী জানিয়া হেন বা ধৰৈ
কৰৈ ইটো দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ ।

নমো নমো নমাই মাথ হে প্ৰভু জগন্নাথ
কৰা গতি সম্প্ৰতি আমাৰ ॥

দেৱৰো দেৱতা হুই অৰুণ চৰণ দুই
মই থাকো ক্ষেণিকো নিৰেখি ।

মহা ভাগ্য দূৰ গৈল আজি পৰিচ্ছেদ ভৈল
তোমাৰ আমাৰ দেখা দেখি ॥ ১১৭

কতবা পুণ্যৰ ফলে সাক্ষাতে সুধিবে পাইলো
দিয়োক সিদ্ধান্ত নাথ ভুমি ।

বিয়োগে আকুল কৰে ধাৰায়ে লোতক যৰে
কান্দন্ত উদ্ধৰ হম হমি ॥

ভকতৰ দেখি তাপ আকুল জগত বাপ
সলোতক নেত্ৰ ভৈল আতি ।

নসহে হৃদয় দেখি শোক পৰিহৰা সখি
প্ৰবোধন্ত উদ্ধৰক মাতি ॥ ১১৮

বোলন্ত মধুৰ বাণী তাপ তেজা মহামানী
ভুমি মহা সুহৃদ আমাৰ ।

জানা মায়ায় ইটো সংশয় পুছিলো যিটো
শুনিয়োক উত্তৰ ভুমি তাৰ ॥

জ্ঞানে পতি কৰৈ বেদ লৰা তাৰ পৰিচ্ছেদ
আট্টে জ্ঞান ভকতিৰ মাজে ।

ভকতি কৰন্তে জানা আপুনি উপজৈ জ্ঞান
: যোগ চিন্তি মৰৈ নিছা কাজে ॥ ১১৯

আউৰ কি তোমাত বাজ জ্ঞানতো নাহিকৈ কাজ
কেৱলে ভকতি তৰৈ লোক ।

মোৰ গুণ নাম স্মৰি কপ হৃদয়ত ধৰি
পাটৈ অপ্ৰয়াসে আসি মোক ॥

কৰ্মৰো পুছিলো বাণী তাকো শুনা মহামানী
যিটো নাম নধৰৈ আমাৰ ।

জনম গোৱাই বৃথা নুশুনৈ আমাৰ কথা
তাৰেসে কৰ্মত অধিকাৰ ॥ ১২০

দুৰ্ঘ চিন্তে যিটোজন বৃথা কথা বৃথা মন
তাৰ কৰ্ম সকলে বিফল ।

তিলেকো নথাকে বৈ তেতিক্ষণে যাই বৈ
আৰা ঘটৰ যেন জল ॥

ইটো কথা জানা সাৰ জ্ঞানতো কৰ্মতো আৰ
নকৰিবা বিশ্বাস কিঞ্চিৎ ।

শ্ৰৱণ কীৰ্তন কৰা সুখে সংসাৰক তৰা
দিয়া মোৰ চৰণত চিত ॥ ১২১

তপ জপ তীৰ্থ স্নান যিটো ফল মহাদান
জ্ঞান বৈবাগ্যৰ যেন ফল ।

যিটো গুণ নাম গাটৈ বসি সিটো সুখে পাটৈ
দেখা কেনে ভকতিৰ বল ॥

জানা ভুমি সাৰে সাৰ ভকতিত পৰে আৰ
নাহি গতি দাতা সংসাৰত ।

এহিসে কহটৈ বেদ দিলো হেৰা পৰিচ্ছেদ
লৈয়ো ভুমি আমাৰ সম্মত ॥ ১২২

শুনিয়োক সভাসদ মহা ভাগৱত পদ
কৃষ্ণ কথা সংসাৰতে সাৰ ।

আয়ু যায় আলে জ্বালে ইটো ঘোৰ কলিকালে
জ্ঞানে কৰ্মে নপাইবা নিস্তাৰ ॥

নকৰিয়ো জন্ম বৃথা শুনা ইটো কৃষ্ণ কথা
কুৰা বাম নাম গলে বান্ধি ।

ঐত আয়ু পাভ ভৈলে ঘোৰ পবলোকে গৈলে
আকে লাগি মৰিবাছা কান্ধি ॥ ১২৩

পৰম বান্ধৱ নাম শুনা আৰ গুণ গ্ৰাম
 আত পৰে কোন পুণ্য আছে ।
 যাত পৰে পাণী নাই তাকো তাৰে নামে পাই
 কুল ছয়া একোয়ে নবাছে ॥
 দহমৈ পাত্তেকচয় কৰৈ পুণ্য অভ্যুদয়
 মিলানৈ মুকুতি স্মথ স্মথে ।
 বোলন্তে নাহিকৈ শ্ৰম শুনন্তে অমৃত সম
 হেন নাম কিয় এৰা মুখে ॥ ২০৪
 ইটো কলিকালে সাৰ নাম বিনে নাহি আৰ
 নামতে সমস্তে পুণ্য বীজৈ ।
 যত তপ তীৰ্থ স্নান মন্ত্ৰ জাপ্য যোগ জ্ঞান
 নাম উচ্চৰন্তে সবে সিজৈ ॥
 নামত দিয়োক চিত নামেৰে স্তম্ভদ হিত
 সংসাৰ ব্যাধিৰ মহৌষধি ।
 এৰি হেন হৰি নাম কৰি মৰৈ আন কাম
 তাত পৰে নাহিকৈ বিবুধি ॥ ২০৫
 কৃষ্ণসে পৰম দেৱ ব্ৰহ্মা হৰে কৰৈ দেৱ
 জানি তান ভজিয়ে চৰণে ।
 পৰলোক বন্ধু হৰি তানেৰে স্মৰণে তৰি
 আন গতি নাহিকৈ মৰণে ॥
 কালে ধৰিলেক পৰা মিছাত বিলম্ব কৰা
 চিন্তা হৰি ভকতিৰ কাম ।
 আয়ু যাই ক্ৰণে ক্ৰণে কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভনে
 নিবন্তৰে বোলা বাম বাম ॥ ২০৬

পদ

কৃষ্ণ সিদ্ধান্ত শুনি উদ্ধৱ মহন্ত ।
 কৰি কবযোৰ পুনৰপি পুচিলন্ত ॥
 নমো নমো কৃষ্ণ কহিয়োক কৃপাময় ।
 ছুনি বিৰা কোলে মোৰ ছেদিবে সংশয় ॥ ২০৭

কোন শম দম দান সত্য শৌচ কাম ।
 কোন মহালাভ শ্ৰেষ্ঠ যজ্ঞ কাৰ নাম ॥
 কাৰ নাম শৌৰ্য্য কোন গুণে স্তম্ভিত ।
 কাৰ নাম মূৰ্খ কাক বুলিয়ো পণ্ডিত ॥ ২০৮
 কাক বুলি বন্ধু দীন দুখী কোন জন ।
 কাৰ নাম শূৰ কাক বুলি মহাধন ॥
 কোন পছ বিপছ বুলিয়ো কাক হৰি ।
 কোন স্মথ দুখ দেৱ কহিয়ো উদ্ধৰি ॥ ২০৯
 কোন স্বৰ্গ নৰক কহিয়ো ভগৱন্ত ।
 কাক বুলি গৃহ কোন জন ধনৱন্ত ॥
 কোনবা ঈশ্বৰ অনীশ্বৰ কোন প্ৰাণী ।
 কহিয়োক আমাত বিচাৰি চক্ৰপাণি ॥ ২১০
 আপুনি সৰ্ব্বজ্ঞ জগতৰে অন্তৰ্য্যামী ।
 তোমাত পুচিবে যিবা নাজানোহো আমি ॥
 তাক শ্ৰেষ্ঠ ভালমতে কহিয়ো আমাত ।
 কৰো হেৰা চৰণত পৰি প্ৰণিপাত ॥ ২১১
 উদ্ধৱক বোলন্ত কেশৱ কৃপাময় ।
 পুচিলা পৰম ভাগৱত ধৰ্ম্মচয় ॥
 মহা মহা জনে যাক নজানে সাক্ষাত ।
 কৰিবো বেকত মোৰ সন্মত তোমাত ॥ ২১২
 আন দেৱ ধৰ্ম্মক কৰিয়ো পৰিহাৰ ।
 মোত মাত্ৰ এক চিন্ত মতি ভৈল যাৰ ॥
 যিজনে জানিলা মই পৰম বান্ধৱ ।
 তাৰে নাম শম আবে জানিবা উদ্ধৱ ॥ ২১৩
 মোৰ কথা শুনে কৰ্ণে মুখে বোলৈ বাম ।
 যিটো হস্ত দুই মাত্ৰ মোৰ কৰৈ কাম ॥
 মোৰ কপ চিন্তনন্ত মনে কৰৈ শ্ৰম ।
 জানা প্ৰাণ সধি আবে তাকে বুলি দম ॥ ২১৪
 মোত চিত্ত দিয়া যিটো জন মহাশয় ।
 হানি অপমান দুখ শোকক সহয় ॥
 তাৰে নাম কমা আবে জানিবা উদ্ধৱ ।
 কমাৱন্ত পুৰুষ নাই পৰাধৱ ॥ ২১৫

মোক মনে ধৰি যিটো তেজৈ লোভ কাম ।
 জানিবা উদ্ধর বন্ধু ধৈর্য্য তাৰ নাম ॥
 স্বভাৱক এৰি মোত চিত্ত কৈল ধিৰ ।
 মায়াক জিনিলে জানা সেহি মহাবীৰ ॥ ২১৬
 মোত চিত্ত দিয়া যিটো তেজি আটৈ মায়া ।
 নিচিন্তে প্ৰাণীৰ দ্ৰোহ কৰৈ ভূত দায়া ॥
 হৰি বুদ্ধি সদায়ে সবাকো কৰে মান ।
 জানিবা উদ্ধর তাকে বুলি মহাদান ॥ ২১৭
 মোত চিত্ত দিয়া তেজি ভোগ অভিলাষ ।
 জানা তাৰে নাম মহা তপ অবিনাশ ॥
 সমস্ত জগত যিটো দৈথে হৰিময় ।
 তাৰে নাম সত্য সখি জানিবা নিশ্চয় ॥ ২১৮
 মোক জানি যিটোজনে তেজৈ কৰ্ম্ম মল ।
 তাকেসে বুলিয়া শৌচ জানা মহাবল ॥
 ঈশ্বৰ জ্ঞানক যিটো দেই উপদেশ ।
 তাকেসে দক্ষিণা বুলি নাহিকৈ সন্দেশ ॥ ২১৯
 মোত চিত্ত দিয়া যিটো কৰৈ কৰ্ম্ম ধৰ্ম্ম ।
 তাৰে নাম যজ্ঞ সখি কৈলো ইটো মৰ্ম্ম ॥
 তাকে বুলি ভাগ্য যিটো জানিলে আমাক ।
 শুনা প্ৰাণ সখি আৱে লাভ বুলি যাক ॥ ২২০
 ভোগ্য কয় হোৱৈ কৰ্ম্ম ধৰ্ম্ম মায়াময় ।
 প্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ধৰ্ম্ম পৰম অক্ষয় ॥
 পুত্ৰ ধন জন লাভ সকলে অসাৰ ।
 এতেকে উত্তম লাভ ভকতি আমাৰ ॥ ২২১
 সমস্তে ভুজতে আছে মই মহেশ্বৰ ।
 জানিয়া সবাকো কৃপা কৰৈ যিটো নৰ ॥
 তাকেসে বুলিয় সখি পৰম ভূষণ ।
 মোৰ প্ৰাণ নামকেসে জানিবা মহাদন ॥ ২২২
 তাকে বুলি জ্ঞান যিটো দেখে হৰিময় ।
 মোক জানি যিটো অকাৰ্য্যতো নিবৰ্ত্তয় ॥
 তাৰে নাম লক্ষ্মী সখি কৈলো নিউষাক ।
 শুনা আবে উদ্ধর পণ্ডিত বুলি যাক ॥ ২২৩

জানৈ যিটো মোৰ কৰ্ম্ম ধৰ্ম্ম ইটো বন্ধ ।
 তাক এৰি কৰৈ মোৰ দেৱাত প্ৰৱন্ধ ॥
 নপঢ়িলে শাস্ত্ৰ একো নপাৰে খণ্ডিত ।
 তথাপি জানিবা সখি সেহিসে পণ্ডিত ॥ ২২৪
 পুত্ৰদ্বাৰা বিষয়ত কৰৈ মাত্ৰ ৰতি ।
 নলৱৈ সম্ভৱ সঙ্গ মোত নাই মতি ॥
 যদি চাৰি বেদ চৈদ্ধ শাস্ত্ৰত পাৰ্গত ।
 তথাপিতো সেই মূৰ্খ জানা মোৰ মত ॥ ২২৫
 অনেক উচাদ* যিটো মোক ভজে মাত্ৰ । (উচ্চৈ কৰি,
 তাকে পথ বুলিয় সেহিসে সাৰ শাস্ত্ৰ ॥ ত্যাগ কৰি)
 যিটো কৰ্ম্ম কৰন্তে চিত্তৰ নাই ধিৰ ।
 তাৰ নাম বিপস্থ জানিবা মহাবীৰ ॥ ২২৬
 আমাক চিনাৱৈ যিটে গুৰু কৃপাময় ।
 সেহিসে পৰম বন্ধু জানিবা নিশ্চয় ॥
 মোত চিত্ত দিয়া যিটো সন্তোষ মিলয় ।
 সেহি স্বৰ্গ স্তম্ভ সখি কহিলো নিশ্চয় ॥ ২২৭
 কাম ক্ৰোধে অন্ধ য়েবে কৰৈ পুৰুষক ।
 মোক পাসৰিলে মিলৈ তেৰুণে নৰক ॥
 মোহোৰ সেৱাৰ যোগ্য মনুষ্য শৰীৰ ।
 তাকেসে বুলিয় গৃহ জ্ঞান মহাবীৰ ॥ ২২৮
 নকৰৈ ভকতি মনে ভুৰ্ত্ত নাই যাৰ ।
 তাকে বুলি দৰিদ্ৰে অধম কুলাঙ্গাৰ ॥
 মোক অৱহেলি কৰৈ বিষয়ত ৰতি ।
 তাৰে নাম চুখী সখি জানিবা সম্প্ৰতি ॥ ২২৯
 বিষয়ত আতি আসকতি নাই যাৰ ।
 সাধু সঙ্গ লৈয়া কৰৈ আমাক বিচাৰ ॥
 আন কৰ্ম্ম কৰি ভকতি তব পৰ ।
 জানিবা উদ্ধর বন্ধু সেহিসে ঈশ্বৰ ॥ ২৩০
 সাধুৰ সঙ্গক যাৰ নাহিকে প্ৰৱন্ধ ।
 যিটো পাতকীৰ নাই ভকতিৰ পন্ধ ॥
 ধন জন পুত্ৰ দাৰা বুলি নৰৈ আতি ।
 সেহিটো অধম অনীশ্বৰ আশ্ৰয়তী ॥ ২৩১

উদ্ধরক সম্বুধি মাতস্ত নাৰায়ণ ।
 কতেক কহিবো গুণ দোষৰ লক্ষণ ॥
 সেহি দোষ যিটো গুণ দোষ বুলি লেখে ।
 সেহি গুণ যিটো দোষ গুণকো নেদেখে ॥ ২৩২
 গুণময় জ্ঞান কৰ্ম্ম সবে পৰিহৰি ।
 নিগুণ ভকতি ধৰি সধি স্মৃথে তৰি ॥
 গুণেৰে কৰিছে সবে সংসাৰৰ ক্লেশ ।
 তাক তৰিবাক সধি শুনা উপদেশ ॥ ২৩৩
 মোৰ কথা শুনা নিতে গাৱা গুণ যশ ।
 তাত হস্তে আতি উপজিবে প্ৰেমৰস ॥
 এতেকে সংসাৰ তাপ তৰিবা হৰিসে ।
 সিটো প্ৰেম ভকতিত অয়ুত বৰিষে ॥ ২৩৪
 জগতৰে অন্তৰ্য্যামি আছো হৃদয়ত ।
 তথাপি কৰ্ম্মত মই নুহিকো বেকত ॥
 আমাকে নেদেখা মহা কৰ্ম্ম অহঙ্কাৰে ।
 যেন আদিত্যক ঢাকে কুহলি আন্ধাৰে ॥ ২৩৫
 নৰতনু নৌকা ইটো স্মৃঢ় স্মসাৰ ।
 উপদেশ দাতা গুৰু ইহাৰ কঢ়াৰ ॥
 মই অনুকূল বায়ু হুয়া কৰো পাৰ ।
 তথাপি নতৰে যিটো দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ ॥ ২৩৬
 সেহি নৰে কৰে কোঁতুকতে আত্মঘাত ।
 আপুনাকে আপুনি পেছলাই যাতনাত ॥
 অধিৰ জীৱন জানি সমস্তে উপেধি ।
 নকৰি বিলম্ব মোক ভজা প্ৰাণ সধি ॥ ২৩৭
 মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ ঔষধ ধাৰণা ধৰি বন্ধ ।
 যুতুক তৰিবে কৰে অনেক প্ৰৱন্ধ ॥
 তাসম্বাৰ মতক দূৰত কৰা ত্যাগ ।
 মোৰ গুণ নাম ধৰিয়ো মহাভাগ ॥ ২৩৮
 এতেকে অন্নতে পাইবা মোক মহামানী ।
 কহিলো স্বৰূপ সধি বেদ তন্ত্ৰ বাণী ॥
 আতপৰে নাই অনায়াসে স্মৃধ পথ ।
 যোশ্বক্ৰ, সন্ন্যাস কুৰি লৈয়ো মহাবধ ॥ ২৩৯

কৃষ্ণৰ বচন পাছে উদ্ধরে আকলি ।
 পুনৰপি পুছিলন্ত কৰি কৃতাজলি ॥
 জ্ঞান যোগ কৰ্ম্মযোগ পৰম দুক্ষৰ ।
 আক আচৰিবে নাই শকতি লোকৰ ॥ ২৪০
 ভকতি স্মৃগম পথ তোমাৰ সন্মত ।
 মোক্ষতম ভকতি কহিয়ো কেনমত ॥
 ভৃত্য হেন জানি মোক কহিয়ো বৃজাই ।
 তোমাৰ আমাৰ দেখা দেখি আজি নাই ॥ ২৪১
 হৃদয়ত ঈশ্বৰ তোমাত এৰি আশ ।
 জ্ঞান কৰ্ম্মতো কোনে কৰিবে বিশ্বাস ॥
 প্ৰিয়তম আতমাক কোনে তেজি যাই ।
 আন দেৱান্তৰক ভজিবে চক্ষু খাই ॥ ২৪২
 বাহিৰে ভিতৰে ভূমি দিয়া উপদেশ ।
 ভৃত্যৰ পৰম গুৰু হুয়া হৰা ক্লেশ ॥
 স্মজন নজাই উপকাৰ ঋণচয় ।
 যাৱদেকে নযাই নৰ তোমাত বিক্ৰয় ॥ ২৪৩
 ভকতৰ বশু হোৱা ইটো কোন চিত্ৰ ।
 বানৰে সহিতে হৰি কৰি আছা মিত্ৰ ॥
 হুয়া পুনু ঈশ্বৰো পৰম ঈশ্বৰ ।
 যশোদাৰ বন্ধনকো লৈলা দামোদৰ ॥ ২৪৪
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ ইসব সকলে ।
 তোমাৰ সেৱাত আসি সিজ্ঞে অবিকলে ॥
 ইসব স্মৰি গুণ ফুটি যাই প্ৰাণ ।
 চিত্ত থিৰ হোক মোক দিয়া সমিধান ॥ ২৪৫
 আজি পৰিচ্ছেদ তৈল তয়ু দৰশনে ।
 এতেক বোলন্ত ঋষি লোকক নয়নে ॥
 আজোৰন্তে নাটো শোকে গদ গদ বাণী ।
 দেখিয়া বোলন্ত মহা স্নেহে চক্ৰপাণি ॥ ২৪৬
 বাহুৰ উদ্ধৰ হেবা পৰিহৰা খেদ ।
 মোক্ষতম ভকতিৰ দিবো পৰিচ্ছেদ ॥
 পৰম বহন্ত ইটো ধৰ্ম্ম আশাৰ ।
 প্ৰহাৰ শুনন্তে তৰে কৃত্যব সংসাৰ ॥ ২৪৭

কহিবাক বান্ধি কিছো নথৈবো তোমাত ।
 ভুমিসে পৰম মোৰ স্তম্ভদ সাক্ষাত ॥
 নিষ্ঠ কৰি কহো সারণানে শুনা ভুমি ।
 ভকত যি থানে থাকে সেহি পুণ্য ভুমি ॥ ২৪৮
 মোৰ কথা যথাত নিগুণ সেহি থান ॥
 ঈশ্বৰক জানিলে নিগুণ হোৱে জ্ঞান ॥
 বুলিয়া নিগুণ শ্ৰদ্ধা মোহোৰ সেৱাৰ ।
 নিগুণ গতক পাঠে ভকতে আমাৰ ॥ ২৪৯
 আত্মা জ্ঞানীগণো হোৱে মায়ায়ে মোহিত ।
 জানি মোৰ সেৱাত একান্তে দিয়া চিত ॥
 নকৰিবা সেৱা সখি আন দেৱতাৰ ।
 মুহি যেন আমাৰ ভকতি ব্যভিচাৰ ॥ ২৫০
 ভকতৰ সঙ্গ সখি লৈবা প্ৰথমত ।
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন মোৰ কৰিবা সতত ॥
 অনেকে একত্ৰ ছয়া কৰি হৰি বৰ ।
 কৰাইবা আমাৰ মহা যাত্ৰা মহোৎসৱ ॥ ২৫১
 দণ্ডে ছত্ৰে চামৰে বিচিত্ৰ চতুৰ্দোলে ।
 ফুৰাইবা আমাক মহা বাহু ভণ্ড ৰোলে ॥
 মোৰ যশ গায়ী যিটো জনে কৰে নৃত্য ।
 নাহি তাৰ চিন্তা কিছো ভৈল কৃত্য কৃত্য ॥ ২৫২
 বাৱে হাত তালি যিটো কৰিয়া কীৰ্ত্তন
 মোৰ প্ৰেম ভৱত আকুল কৰৈ মন ॥
 মাটিত লোটাৰি পাঠে যিটো মহাশয় ।
 গৈলো সত্যে সত্যে সখি তাহাতে বিক্রম ॥ ২৫৩
 শুনিয়ো উদ্ধৱ আবে বহুত ভকতি ।
 কৰিবা অভ্যাস ভুমি থিৰ কৰি মতি ॥
 বাহিৰে ভিতৰে জানা ইটো জগতৰ ।
 পৰিপূৰ্ণ ৰূপে আছো পৰম ঈশ্বৰ ॥ ২৫৪
 জানি ইটো তব্ব কথা থিৰ কৰি চিত ।
 মোকসে দেখিবা মাত্ৰ সমস্তে প্ৰাণিত ॥
 আপোনাতো দেখিবা ঈশ্বৰ অন্তৰ্ভাষী ।
 জ্ঞান দৃষ্টি চাই মোক কুৰিবা প্ৰণামি ॥ ২৫৫

ব্ৰাহ্মণৰ চাণ্ডালৰ নিবিচাৰি কুল ।
 দাতাত চোৰত যাৰ দৃষ্টি একতুল ॥
 নীচত সাধুত যাৰ ভৈল এক জ্ঞান ।
 তাকসে পণ্ডিত বুলি সি সি সৰ্ব্বজ্ঞান ॥ ২৫৬
 বিশেষত মনুষ্যগণত যিটো নৰে ।
 জ্ঞান দৃষ্টি সৰ্ব্বদা আমাক মাগু কৰে ॥
 হিংসা অসূয়াত তিৰস্কাৰ অহঙ্কাৰ ।
 নষ্ট হোৱে তেবে সবে তাবন্ধণে তাৰ ॥ ২৫৭
 ঈশ্বৰ ভাৱনা সখি সত্যে দেই ফল ।
 হেন জানি তেজিয়োক মনত বিকল ॥
 ছইবেক আপুনি পূৰ্ব বাসনা বিনাশ ।
 মোহোৰ আদেশে ভুমি কৰিবা অভ্যাস ॥ ২৫৮
 দেখি সখিগণে যেন হাসি আসি বেঢ়ি ।
 মই সাধু ইটো নীচ হেন ভাব এৰি ॥
 কুকুৰ চাণ্ডাল গৰ্দ্ভৰো আত্মৰাম ।
 জানিয়া সবাকো পড়ি কৰিবা প্ৰণাম ॥ ২৫৯
 সমস্তে ভূততে আত্মা বুদ্ধি মুহি যাবে ।
 কায় বাক্য মনে অভ্যাসিবা এহি ভাবে ॥
 সমস্তে প্ৰাণিক দেখিবাহা আত্মাসম ।
 উপায় মধ্যত ইটো আতি মোক্ষতম ॥ ২৬০
 নিগুণ ভকতি ইটো ধৰা মহামানি ।
 জানা সত্যে ইহাৰ অল্পৰো নাহি হানি ॥
 যিহেতু সাক্ষাতে মই কৈলো ইটো তব্ব ।
 উপদেশ নেদিবাহা দাস্তিক শঠত ॥ ২৬১
 অভকত দুৰ্দ্ধনত নকৈবা উপদেশ ।
 বৈষ্ণৱ জনক দিবা সদা উপদেশ ॥
 স্ত্ৰী শূদ্ৰো কৰৈ যেবে আমাত ভকতি ।
 তাহাতো কহিবা ইটো জ্ঞান মহামতি ॥ ২৬২
 জানে যিটো মোক্ষতম ভকতি আমাৰ ।
 আউৰ জানিবাৰ বান্ধি নথাকিল তাৰ ॥
 যিটো জনে অযতক পিন্ধে সমুদায় ।
 আউৰ তাৰ মধুৰ পিবাক বাকি নাৱ ॥ ২৬৩

শুনিয়ে উদ্ধর সি সি সাধু বুদ্ধিমন্ত ।
 পবন চতুৰ সি সি মনুষ্য মহন্ত ॥
 মোকে মাত্ৰে ভজৈ যিটো তেজি ধৰ্ম নিজ ।
 মিছা কলেবৰে কৰৈ মুকুতি বানিজ ॥ ২৬৪
 জানিবা উদ্ধর যিটো দিলো উপদেশ ।
 তোমাৰে কি শোক মোহ গুছিল নিশেষ ॥
 য়েবে নতু বুজা বোলা মনে অৱগাই ।
 কহিবো ভকতি তেবে তোমাত দুনাই ॥ ২৬৫
 পবন ভকত তুমি মোৰ প্ৰিয়তম ।
 নাহি মোৰ বান্ধৱ উদ্ধর তুমি সম ॥
 আপোনাতো কৰি মোৰ তোমাতেসে দায়া ।
 জানা তুমি তৰিলা দুৰ্বোৰ মোৰ মায়া ॥ ২৬৬
 কৃষ্ণৰ শুনিয়ে হেন বচন অমৃত ।
 প্ৰেম উপজিয়া ভৈল তনু পুলকিত ॥
 লোতকে বেঢ়িলে কণ্ঠ নবঝাই বাণী ।
 থাকিলা নমাতি তন্ত্ৰি সিটো মহামানী ॥ ২৬৭
 অকণ চৰণ দুই হৃদয়ত ধৰি ।
 প্ৰাণ বন্ধু মাধৱৰ গুণক স্মৰি ॥
 দেৱ ভৈল চিত্ত আতি উদ্ধর তবধ ।
 সকলণ ভাৱে ভৈলা কৃষ্ণে নিশৱদ ॥ ২৬৮
 শুনা সাৱধানৈ আবে সবে সভাসদ ।
 পাপৰ অন্তক মহা ভাগৱত পদ ॥
 ভাগ্যে ভৈলা আসি ইটো কলিত প্ৰচাৰ ।
 প্ৰৱণ মাত্ৰকে কৰৈ সংসাৰৰ পাৰ ॥ ২৬৯
 ই সি শাস্ত্ৰে প্ৰকাশিলা ঈশ্বৰ কৃষ্ণক ।
 বাহাত ভজিলে তৰি যাতনা নবক ॥
 হেন দেৱ তেজি যিটো আন দেৱ পূজৈ ।
 বাকস অম্বৰ মেহি একোৱে নুবুজৈ ॥ ২৭০
 আন দেৱ এবে কৰৈ কেশৱক সম ।
 জানিবাহা সি সি জন পাতকী পবন ॥
 হইবেক বিৰ্তাৰ কীট জন্মে জন্মে মৰি ।
 অৰ্হনভো গীতাত কহিলা দেৱ হৰি ॥ ২৭১

জানিয়া কৃষ্ণত কৰা একান্ত ভকতি ।
 বিনা জ্ঞানে কৰ্মে কৃষ্ণে সাধিবন্ত গতি ॥
 হেন বন্ধু মাধৱক নিচিনা অত্মাপি ।
 সবে এৰি ধৰা কৃষ্ণ চৰণত চাপি ॥ ২৭২
 পাইলে লাগ ভাগ্যে ভকতিক যিটোজন ।
 তাৰ ক্ষুদ্ৰ কৰ্মত কমন প্ৰয়োজন ॥
 অমৃতৰ সাগৰত ক্ৰীড়ৈ যিটো প্ৰাণী ।
 তাক এৰি সি কি আৰ খাই খাৰ পানী ॥ ২৭৩
 জানিবাহা সমস্তে শাস্ত্ৰৰ ইসে মজ্জা ।
 আন ধৰ্ম কিঙ্কৰ নামেসে তাৰ বাজা ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে এৰা আন কাম ।
 নিবন্তবে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২৭৪

ছবি

কতাকৰ্ণে উদ্ধরৰ সঙ্কৰ্ণ ভৈল চিত্ত
 আঞ্চলে মুচিলা আধি মুখ ।
 নিশ্বাস তেজন্তে ঘনে হৃদয় নগধ কৰে
 কৃষ্ণৰ বিয়োগ মহা দুখ ॥
 অনন্তৰে ধৈৰ্য্য ধৰি কবিলন্ত কৃতান্তি
 দগুৱতে পৰি মহাবীৰ ।
 প্ৰেমৰ নাহিকে পাৰ কবিলন্ত নমস্কাৰ
 কৃষ্ণৰ চৰণ চুমা শিৰ ॥ ২৭৫
 মহা প্ৰেম অনুবাগে বিনায়ে কৃষ্ণৰ আৰ্ণে
 শুনা প্ৰভু জগত আধাৰ ।
 তোমাৰেসে উপদেশে গুছিল নিশেষে আৰ্ণে
 মোৰ যত মোহ অহকাৰ ॥
 সূৰ্য্যৰ কাচত থাকে তাক কি আছাবে চাকে
 বিজ্ঞান প্ৰাণীণ মোক দিলা ।
 বিধৱৰ অভিলাষ দুৰ ভৈলা মোহ পাৰ
 কিনো কৃপা স্তম্ভক কবিলো ॥ ২৭৬

মাজি সি জানিলো আমি কিনো কুপাময় স্বামী
এতমান কৰুণা ভূত্যক ।

ঐ প্ৰাণবন্ধু হৰি তোমাৰ চৰণ এৰি
আউৰ কোনে ভজিবে আনক ॥

তুমি জপ যজ্ঞ দান তুমিসে পৰম জ্ঞান
ঈশ্বৰ পুৰুষ সৰ্ব সাক্ষী ।

তথাপি তোমাক তেঁজ স্কুদ্রে দেৱতাক ভৈজ
দিন ছপৰতে খাইলে আখি ॥ ২৭৭

নমো যোগেশ্বৰ স্বামী তযু নিজ ভূত্য আমি
হেন শিক্ষা দিলা মোক মনে ।

মোক অৱস্থাতো মতি তোমাৰ চৰণে ৰতি
নেড়ে যেন নাথ সৰ্ববন্ধনে ॥

এহিমানে মাগো বৰ কুপাময় মহেশ্বৰ
পৰি হেৰা চৰণৰ আগে ।

এতেকে বোলন্তে মাতি উপজিলা প্ৰেম আতি
কান্দন্ত উদ্ধৱে অনুৰাগে ॥ ২৭৮

শুনিয়া বিনয় বাণী বুলিলন্ত চক্ৰপাণি
হোক সিদ্ধি মনব বাক্ষিত ।

শুনিয়ো উদ্ধৱ বাপ এৰা ইটো অনুতাপ
ভৈলা তুমি স্বভাৱে কৃতার্থ ॥

কিহু ব্যৱহাৰ কৰি মোৰ আজ্ঞা শিবে ধৰি
বদৰিকাশ্ৰমক যায়োক ।

পুৰুষক কৰিয়া স্নান জপিবা আমাৰ নাম
সদায়ে স্মৰিবা মনে মোক ॥ ২৭৯

কনক নিয়ম কৰি বাকলি বসন ধৰি
ধাকিবাহা ফল মূল ভক্তি ।

ভক্তিৰা সংসাৰ ৰেশ ভকতিৰ উপদেশ
প্ৰৱন্ধে আনকো দিবা সখি ॥

হুইবেক পৰম সিদ্ধি অভ্যাগিবা থিব বুদ্ধি
তোমাত কহিলো ষিটো জ্ঞান ।

মোৰ আজ্ঞা শিবে ধৰি বিলম্বক পৰিহৰি
ঐতিহাসে এৰা ইটো থান ॥ ২৮০

হুলড়ী

স্বামীৰ আদেশ শুনিয়া উদ্ধৱ
উঠিলন্ত চালি গাৱ ।

কৃষ্ণৰ বিয়োগে অগনি উধাইল
অধিকে আকুল ভাৱ ॥

কৃতাজলি ধৰি প্ৰদক্ষিণ কৰি
ফুৰিলন্ত বাৰ সাত ।

কৃষ্ণ কৃষ্ণ ৰড়ি দণ্ডৱতে পৰি
কৰিলন্ত প্ৰণিপাত ॥ ২৮১

ইটো পাদ পদ্ম ছুলাই নেদেখিবো
কৰিবো কাহাক সেৱ ।

ই জন্মক লাগি আজি এৰি যায়ো
মোৰ প্ৰাণ ইচ্ছদেৱ ॥

দেৱৰো হুল্লভ হুখানি চৰণ
কত পুণ্যে পাইলো লাগ ॥

চিৰকাল আক সেৱিতে নপাইলো
মিলিল মোৰ অভাগ ॥ ২৮২

আউৰ কাক দেখি বাখিবো জীৱন
ভৈলো অন্ধ সমুদায় ।

ঐ প্ৰাণ হৰি পৰিচ্ছেদ কৰি
খানিতেক থাকো চাই ॥

এহি বুলি পদ পঙ্কজক তুলি
থরন্ত কতো মাখাত ।

কতো আখি মুখে ঘসন্ত সান্ধটি
থাপন্তো কতো হিয়াত ॥ ২৮৩

শোকে মক মকি কান্দন্ত বিকলে
কতো চৰণত ধৰি ।

সন্তাপতে আতি লোভকে তিৱাইল
মাখবৰ ছুই ভৰি ॥

কৃষ্ণ উপদেশে জানিল নিশেষে
অত্মাপি পৰম জ্ঞান ।
তথাপি কৃষ্ণক এৰিবে খোজন্তে
যেন ফুটি যাই প্ৰাণ ॥ ২৮৪
ভৃত্যৰ সম্ভাপ দেখি কৃপাময়
নয়ন ভৈলা সজল ।
উদ্ধরক ধৰি প্ৰবোধ বোলন্ত
তেজিয়ে আবে বিকল ॥
আমাৰ দুইখানি খৰম লৈ যাহা
কৰা শোক পৰিহাৰ ।
আকে সেরা কৰি থাকা প্ৰাণ সখি
পালিয়া আজ্ঞা আমাৰ ॥ ২৮৫
উঠা উঠা ঝাণ্টে ইটো দ্বাৰকাত
ভূমি নাথাকিবা বৈ ।
কৃষ্ণৰ স্মৃদূত আদেশ শুনিয়া
উঠিলা আকুল হই ॥
দুখানি খৰম মাথাত বান্ধিয়া
পুত্নু প্ৰণামিলা পৰি ।
কৃতাজ্জলি ধৰি পাছে পাছ ভৰি
ধীৰে ধীৰে যাস্ত লৰি ॥ ২৮৬
ভৰি ছাৰি গৈয়া থমকি থাকন্ত
কৃষ্ণৰ মুখক চাই ।
শোকে মাৰে পুলি হাঁ কৃষ্ণ বুলি
পাড়ন্ত দুখে দুনাই ॥
দেখি হাত ভুলি চলা চলা বুলি
চেষ্টাস্ত আতি মাধৱে ।
কৃষ্ণৰ স্মৃদূত আদেশ শুনিয়া
উঠিলা দুনাই উদ্ধৱে ॥ ২৮৭
কৃষ্ণৰ প্ৰবোধ শুনি পূমবপি
উঠি আধি মুখ মুছি ।
কৃষ্ণক নিবেধি ভমোৱৰ দেখি
চলি বাস্ত পাছ গুছি ॥

অকণ চৰণ দেখন্তে দহঁৱে
শোক অগনিৰ জালে ।
হা প্ৰাণনাথ বুলি দিয়া উকি
পৰন্ত পুত্নু নিঢালে ॥ ২৮৮
কৃষ্ণৰ অকণ চৰণ পদ্মক
ধৰি হৃদয়ৰ মাজ ।
কৃষ্ণক স্মৰন্তে কান্দন্তে কান্দন্তে
ভৈলা দ্বাৰকাৰ বাজ ॥
হা প্ৰাণনাথ বোলন্তে গাৱত
আধিকে উধাই জুই ।
কৃষ্ণৰ চেষ্টাক চাহিবাক প্ৰতি
থাকিলন্ত আৰ হুই ॥ ২৮৯

হৰি

শুনিকোক সভাসদ মহা ভাগৱত পদ
মহন্তৰো কেনে দেখা দুখ ।
কেতিক্ৰমে ধৰৈ কালে যাবে আছা ভালে ভালে
হয়ো যাস্তে কৃষ্ণৰ সন্মুখ ॥
ক্ৰেণে ক্ৰেণে আয়ু যায় তথাপি চেতন নাই
যাইবে লাগে ঘোৰ পৰলোক ।
যমৰ কিঙ্কৰে পাইবে যাতনাত প্ৰাণ বাইবে
হৰি বিমুখৰ কেনে দেখা শোক ॥ ২৯০
ভকতি বিহীন যিটো তাৰ ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম যিটো
সবে বৃথা শাস্ত্ৰৰ সন্মতে ।
যি দেৱত কৰা আশ তাৰো আছে যুহু্য ঝাঁস
আনক বাখিবে কেনে মতে ॥
জানিবা বিশ্বাস কৰি দেৱবো দেৱতা হৰি
তাক স্মৰি নিস্তাৰিও হুখে ।
শুনা গুণ সভাসদ নেস্ত আশুনাৰ পু
নাৰ মাজে লৈ যিটো হুখে ॥ ২৯১

মহা পাপী অন্ত্য জাতি যাৰ নাম লৈলে আতি
 চিণ্ডে তাৰ ঘোৰ কৰ্ম বন্ধ ।
 হেন মাধৱক তেজি আন দেৱতাক ভজি
 দেখিয়ো নেদেখে কিনো অন্ধ ॥
 বাগ্নিকী আছিল চোৰ কৰিলে পাতক ঘোৰ
 দেখা দাসী তনয় নাৰদ । -
 যাৰ বাম নাম ঘৃষি ভৈলন্ত পৰম ঋষি
 পাইলা স্তম্বে মুকুতি সম্পদ ॥ ২৯২
 মহা পাপী অজ্ঞামিল সিয়ো নামে নিস্তাৰিল
 বৈকুণ্ঠত উঠিলা বিমানে ।
 আশ্চৰ্য্য আশ্চৰ্য্য নবে সংসাৰ তাপত মবে
 হেন হৰি নাম বিদ্যমানে ॥
 ব্ৰহ্মা হৰ আদি কৰি দেৱৰো ঈশ্বৰ হৰি
 ধৰ্ম্মৰ উপৰি ৰাজা নাম ।
 পাপত মাৰিয়ো বাড়ি অস্তক পলাউক ছাড়ি
 ডাকি সবে বোলা বাম বাম ॥ ২৯৩

পদ

পৰীক্ষিতে নৃপে পাছে পুচিলা শুকক ।
 কি কৰিলা কৃষ্ণে পঠাই সাধু উদ্ধৱক ॥
 পৰম মধুৰ মূৰ্ত্তি দেখন্তে মুকুতি ।
 কবিলন্ত অস্তৰ্জান কমন যুগুতি ॥ ২৯৪
 যিটো মূৰ্ত্তি দেখি নাৰী নভাসয় আন ।
 যাৰ কথা শুনি সন্তসবে নেড়ৈ ধ্যান ॥
 যিটো শ্ৰবীৰ গুণ কীৰ্ত্তন কৰন্তে ।
 জগত্বে পূজ্য হোৱৈ সেহিসে মহন্তে ॥ ২৯৫
 আমাৰ বংশৰ যিটো শিবৰ কুন্তল ।
 পিতামহ অৰ্জুনৰ বধৰ কুটুম ॥
 এক হাতে চাট আউৰ হাতে বাঘ জবী ।
 ত্ৰিভুখন বোহন মধুৰ ৰূপ ধৰি ॥ ২৯৬

শ্যাম তনু গীত বস্ত্ৰে দেখন্তে সন্তোষ ।
 প্ৰকাশে বদন চাক শ্যাম পদ্ম কোষ ॥
 ঘোৰাৰ পৰিছে ধূলি তাতে ঘৰ্ম বিন্দু ।
 শশাঙ্কে সহিতে যেন জ্বলৈ পূৰ্ণ ইন্দু ॥ ২৯৭
 হাস্ত নিৰীক্ষণত অমৃত কৰৈ সৃষ্টি ।
 যুদ্ধ সময়ত তাতে পড়ে যাৰ দৃষ্টি ॥
 জুৰাই তনু মন মিলৈ পৰম আনন্দ ।
 সেহি বেলা অৰ্জুনৰ শৰে ছেঁদে কন্ধ ॥ ২৯৮
 হোৱৈ ঘনশ্যাম তনু শোভৈ গীত বস্ত্ৰ ।
 চাক চতুৰ্ভূজ ৰূপ হাতে চাৰি অস্ত্ৰ ॥
 দেৱ সবে পূজে উপৰক লাগি যাই ।
 পৰম বিমানে বৈকুণ্ঠত লঠৈ ঠাই ॥ ২৯৯
 হেনয় পৰম মূৰ্ত্তি জগত গুৰুৰ ।
 কোটি কন্দৰ্পৰো দৰ্প দেখি হোৱৈ চুৰ ॥
 ভৈল কেনমতে সিটো তনু অন্তৰ্হিত ।
 কহিয়োক শুক শুনো কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ॥ ৩০০
 যিমতে কৰিলা হৰি কুলক সংহাৰ ।
 কৈয়ো সিটো কথা মোৰ ইফৈ দেৱতাৰ ॥
 তুমি মহন্তক অস্তকালে পাইলো লাগ ।
 কিবা পুণ্য আছে কিবা মোৰ মহাভাগ ॥ ৩০১
 শুক নিগদতি সাধু সাধু পৰীক্ষিত ।
 কৃষ্ণ কথা শ্ৰৱণে একান্ত ভৈল চিত ॥
 যেন কামাত্ৰবে নেৰৈ নাৰীৰ আলাপ ।
 বাঢ়িল কৃষ্ণত ৰতি ভৈলাহা নিপ্পাপ ॥ ৩০২
 তৰিলা সংসাৰ হৰি হিয়ে বাসা লৈলা ।
 শুনো আতপৰে ৰাজা যেন কথা ভৈলা ॥
 এহিমতে উদ্ধৱক পঠাই নাৰায়ণে ।
 স্বধৰ্ম্মা সত্যত গৈয়া বসিলা আসনে ॥ ৩০৩
 শিবে খেত ছত্ৰক চামৰ ধৰি তোলে ।
 চপয় পঢ়িয়া নট ভাটে ভূতি বঢ়ে ॥
 বজাৰৈ যুদ্ধ নাঠে নৰ্ত্তকী প্ৰধান ।
 বীৰগণে ছই পাশে ধৰিলা যোগান ॥ ৩০৪

দণ্ড ছত্রে চৌণ্ড ছিন্ন নচুরে গাউল ।
 মহা পৰিচ্ছদে আছা জগতৰ বাউল ॥
 কোটি মহেন্দ্ৰতো কবি স্ত্ৰী চমৎকাৰ ।
 জ্বলন্ত সমজ্যা বঞ্জি দৈৱকী কুমাৰ ॥ ৩০৫
 দেখি বিমঙ্গল সিটো ঘোৰ উতপাত ।
 যাদৱ বংশক সবে বুলিলা সভাত ॥
 দেখা যত্নবীৰ সব আপুনি সাক্ষাত ।
 কেন বিমঙ্গল মিঠৈ ইটো দ্বাৰকাত ॥ ৩০৬
 ক্ষেণেকো থাকিবে আৰ ঐত নাহি কাৰ্য্য ।
 স্ত্ৰী বাল্য বুদ্ধ নগৰৰ হৌক বাজ ॥
 দ্বাৰত থাকিয়ো সবে আপেক্ষি আমাক ।
 যায়ে প্ৰভাসক এড়াও হেনবা বিপাক ॥ ৩০৭
 বিধিৱতে তীৰ্থত সবংশে কৰা স্নান ।
 দেৱ দ্বিজ পিতৃক তৰ্পিয়া দিয়া দান ॥
 দানেসে দুৰ্গতি হৰৈ শাস্ত্ৰৰ সন্মতি ।
 মোহোৰ বচনে চলা সত্বেৰ সন্মতি ॥ ৩০৮
 কৃষ্ণৰ আদেশে সবে উঠিলা ত্বৰিত ।
 লাগি গৈল উসমিস দ্বাৰকা পুৰিত ॥
 ঠাৱে ঠাৱে বজাৰে তবল বীৰ ঢাক ।
 ডিণ্ডিম* দগৰ দণ্ডি দেই ভেক ডাক ॥ ৩০৯
 সাজ সাজ প্ৰজা খৰে সাৰ পৰৈ ঘনে । *ডিণ্ডিম-ঢোল
 কৰৈ উত্তোৱল লোক চলিবাক মনে ॥
 এক ঠাই ছয়া বাল্য বুদ্ধ যত নাৰী ।
 বোজাই বোকা ভিৰে স্নানাত্মে শাবী শাবী ॥ ৩১০
 ছয়াবতো বৈল প্ৰজাচয় চমৎকাৰ ।
 যাই যত্নবীৰ সব লবি আবশ্বৰ ॥
 বাঞ্ছা ভণ্ডে দণ্ডে চলে ছিন্ন ছত্ৰে চানি ।
 হয় হস্তী গিৰে লৰে সখনে ধৰণী ॥ ৩১১
 বদী বধ পদাতিব আটোপ টকাৰ ।
 যাই মত্ত হস্তী সব পৰ্বত আকাৰ ॥
 ইন্দ্ৰতো অধিক একৈ বীৰ বিপৰীত ।
 দেখি দেৱাত্ম সবে ভয়ে সচকিত ॥ ৩১২

নগনয় অন্তককো নিশঙ্ক মনত ।
 ভৈলা সাগৰৰ পাৰ চড়িয়া নাৱত ॥
 হয় হস্তী বধে চলে সমস্ত সম্ভাৰে ।
 কৃষ্ণক আৱৰি বীৰচয় চমৎকাৰে ॥ ৩১৩
 কোপে যম সম সবে পৰম নিশঙ্ক ।
 বাণ্ড ভণ্ড আন্দোলে স্বৰ্গত লাগে চঙ্ক ॥
 দিগজ সমান সবে চলে একে যোগে ।
 প্ৰভাসক পাইলা সবে পৰম আটোপে ॥ ৩১৪
 নামিয়া তীৰ্থৰ জলে যাদৱ বিশেষে ।
 কবিলন্ত জলাঞ্জলি কৃষ্ণৰ আদেশে ॥
 বিশিষ্ট বিপ্ৰক ভুঞ্জাই কৰিয়া সন্মান ।
 সূৰ্য্য বজত ভূমি দিলা ধেনু দান ॥ ৩১৫
 হয় হস্তী বধ ছত্ৰে অলঙ্কাৰে মণ্ডি ।
 দেস্ত দান দ্বিজক দুৰ্গতি যাউক খণ্ডি ॥
 বিপ্ৰক সন্তোষি দিলা বত্ৰৰ অঞ্জলি ।
 বদিলা তীৰত পাছে যত মহাবলী ॥ ৩১৬
 সূৰ্য্যৰ শবীৰ মহা বাহু বন্ধ স্থল ।
 সবাৰো প্ৰকাশে মুখ চন্দ্ৰৰ মণ্ডল ॥
 কিৰীটি কুণ্ডলে চিকিমিকি কৰৈ কান্তি ।
 সূৰ্য্যৰ কিৰণে যেন জ্বলে পদ্মকান্তি ॥ ৩১৭
 চন্দনে লেপিত তনু আতি কচিকৰ ।
 সূৰ্য্য সম জ্বলে অলঙ্কাৰে কলেৱৰ ॥
 কোপে যম সম সবে বীৰ অসদৃশ ।
 ময়মত্ত সিংহ যেন নিৰ্ভয় দৰ্পিত ॥ ৩১৮
 সূৰ্য্যইবাৰ বেলা যেন প্ৰকাশে প্ৰদীপ ।
 পূৰ্বিলেক কালে যুত্ৰ চাপিল সমীপ ॥
 পাইলেক বিপাকে পাছে নষ্ট ভৈল জ্ঞান ।
 মধুময় স্নৰাক কবিলে সবে পান ॥ ৩১৯
 কৃষ্ণৰ মায়ায়ে আতি বিমোহিত মন ।
 ভৈলা মহা মত্ত নাহি পাৱত চেতন ॥
 গণ্ডগোল কবি গিলে নাকে মত্ত পৰে ।
 চলো পলো কৰে যেই আসে সেই বন্ধে ॥ ৩২০

অশ্ৰো অশ্ৰো চাই চক্ষু পকাই মহা বাগে ।
 দশন কামুৰি কতো গৰ্জে যেন বাঘে ॥
 আৰকত আখি মুখ যেন জোৰ কুণ্ড ।
 শুন অৰে যদুগণ খাইবো তোৰ মুণ্ড ॥ ৩২১
 যমপুৰ পেসো বহ মাৰি ঘোৰ বাণ ।
 কেহো বোলে মাথা কাটি লৈবো তোৰ প্ৰাণ ॥
 লজ্জিল সবাকো মহা অহঙ্কাৰ ক্ৰোধ ।
 মিলিল বংশত আসি পৰম বিৰোধ ॥ ৩২২
 কোবাৰৈ তবল বলে বীৰ ঢাক বাজে ।
 লাগিল কন্দল ঘোৰ আপুনাৰ মাজে ॥
 সাজে অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ সবে সমবে নাগৰ ।
 খলকিল যেন চণ্ড বতাসে সাগৰ ॥ ৩২৩
 কতো চাক বাক খাণ্ডা ধৰি ধনু বাণ ।
 কতো বথে গজে চৰ্ভৈ কতো নৰযান ॥
 মহিষ মেখন গৰু গৰ্ভত উঠি ।
 কতো কতো তেজি ঘোড়ে চড়ি দেই চুটি ॥ ৩২৪
 মাধৱৰ মায়ায়ে কৰিলে বুদ্ধি হত ।
 মগ্ন লাগি ভৈল সবে পৰম উন্মত ॥
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি সবে বণত প্ৰবুদ্ধ ।
 আপোনাৰ মাজত লগাইলে ঘোৰ যুদ্ধ ॥ ৩২৫
 টকাৰিয়া ধনু ভিৰি আটোপ টকাৰে ।
 গদা মূদগৰ অসি পৰশু প্ৰহাবে ॥
 পৰিষ পট্টস ভন্ন তিণ্ডি পাল হানে ।
 নৰাচ তোমৰ শৰ বৰিষে সন্ধানে ॥ ৩২৬
 ধব মাৰ বুলি আতি কৰে কোলাহল ।
 হস্তী হয় চিহ্নে কৰ্ণত লাগে তাল ॥
 কোবাৰৈ আটোপে ঢাক ঢোল বাগ ভণ্ড ।
 তুলি তুলি নচুৱাৰৈ চিন্ন চৌগাদণ্ড ॥ ৩২৭
 পদাতিক পদাতি কোৱাৰৈ খাণ্ডা ভুণ্ডি ।
 খেদি ঘোড়ে ঘোড়া কৰৈ সাৱে বাষ্প গুণ্ডি ॥
 হস্তী পৈয়া হস্তীৰ কোথত দাস্ত পাবে ।
 নৰা নৰা মাৰে শৰ হস্তৰ বিদাবে ॥ ৩২৮

লাগিল সমৰ সাগৰৰ তীৰ জুৰি ।
 সেনাৰ শোণিতে নদী বৰৈ বালি বুৰি ॥
 উটে মৰা শৰ মৎস্য কচ্ছপ আকাৰ ।
 মিলিল প্ৰলয় যেন প্ৰজা কয়কাৰ ॥ ৩২৯
 আপুনাৰ আপুনি চিন্তন্ত মহামাৰ ।
 দশোদিশে শুনি মাত্ৰ বোল হাহাকাৰ ॥
 সেনাৰ সমৰ আবে এহি মানে থওঁ ।
 শুনা মুখ্য মুখ্য যাদৱৰ কথা কওঁ ॥ ৩৩০
 একে জীৱ প্ৰাণ যিটো সবংশে আছিল ।
 কন্দলব নামে ওঠে দাস্তে নলাগিল ॥
 কৃষ্ণৰ মায়ায়ে কৰিলেক বুদ্ধি ভ্ৰংশ ।
 মৰে কাটা কাটি কৰি সেই যদুবংশ ॥ ৩৩১
 শাম কাম দেৱৰ লাগিল ঘোৰ যুদ্ধ ।
 কৰৈ ঘোৰ সমৰ সাত্যকী অনিকদ্ধ ॥
 স্ত্ৰে সংগ্ৰামজিতে কৰে ছলস্থূল ।
 স্ত্ৰমিত্ৰে স্ত্ৰবথে বথে কৰন্তু তুমূল ॥ ৩৩২
 উন্মুক নিশৰ্ঠে ভৈল দুৰ্য্যোৰ কন্দল ।
 শতজিত সমে যুজে ভানু মহাবল ॥
 অক্ৰুৰ সহিতে ভোজবৰ্মা মহাবীৰ ।
 সমৰ কৰন্তু কোপে কম্পয়া শৰীৰ ॥ ৩৩৩
 কৃষ্ণ পুত্ৰগণে আৰো কৃষ্ণ ভ্ৰাতৃ গদে ॥ গদ-কৃষ্ণ
 যুজন্ত আক্ৰোশে আতি আকৰ্ণ শৱদে ॥ ভাৱেক ।
 মাৰণ স্ত্ৰেণে বণ কৰৈ আসৰিষ ।
 বাৰিষয়া শৰে পুৰিলন্ত দশোদিশ ॥ ৩৩৪
 একে কৃষ্ণ মায়ায়ে মোহিত ভৈল মন ।
 আৰো মগ্নে মন্ত সবে ভৈল অচেতন ॥
 গুছিল স্ত্ৰহৃদ ভাৱ শক্ৰ বুদ্ধি মানি ।
 ছেদে ভেদে খেদে অশ্ৰো অশ্ৰে অস্ত্ৰ হানি ॥ ৩৩৫
 বাৰিষা কালৰ যেন মহা মেঘচয় ।
 নকৰে বিচ্ছেদ চানি বাণ বৰিষয় ॥
 ঘোড়ে হাত ঠাডু ঘড়া কাটি কতো মাৰে ।
 কৰৈ থণ্ড থণ্ড কতো মুষ্টিৰ প্ৰহাবে ॥ ৩৩৬

যেন মন্ত হস্তা সবে যুজে দাস্ত ভিড়ি ।
 বলব চোটত হাড় ঘাৰ যাই ছিড়ি ॥
 দাক্ষণ দৰ্পিষ্ঠ যদুগণৰ আন্দোলে ।
 টলবল কৰি মহী মণ্ডল হিন্দোলে ॥ ৩৩৭
 কৃষ্ণৰ মায়ায়ে আতি ভৈল বুদ্ধি ভ্ৰংশ ।
 নচাৰে আপোন পৰ আউৰ যদুবংশ ॥
 হুয়া আতি বিশ্ৰুতি পিতৃক পুত্ৰে মাৰে ।
 শশুৰে জামাই ভাই ভাতৃক প্ৰহাৰে ॥ ৩৩৮
 শ্যালক ভিনীহি মাৰে আজোকক নাতি ।
 খোড় যে ভাত্তিজে কাটাকাটি কৰৈ আতি ॥
 মিত্ৰে মিত্ৰে কৰৈ যুদ্ধ ভাগিনে মাতুলে ।
 বন্ধু স্নহদকো যেন নচাৰৈ বাতুলে ॥ ৩৩৯
 চুকুৰাইলে অস্ত্ৰ ধনু ভাগিল কোবত ।
 নধাকিল শৰ আৰো কাহাৰো টোনত ॥
 হানিবাক লাগি খুজি নপাৰন্ত্ৰ অস্ত্ৰ ।
 আউল বাউল কেশ শৰীৰো খসৈ বস্ত্ৰ ॥ ৩৪০
 কাহাৰো নাহিকে আউৰ চেতন গারত ।
 তথাপি সমৰ নেৰৈ পৰম ক্ৰোধত ॥
 ঋষি শাপে সিটো সাগৰব তীৰ জুৰি ।
 লোহা গুণ্ডি সাজি আছে ধতেক মাছুৰী ॥ ৩৪১
 উভাৰী প্ৰহাৰৈ তাক আকাশক চানি ।
 মৰৈ সবে কৰিয়া মাছুৰী হানাহানি ॥
 পৰম ক্ৰোধত আতি মহা মন্ত ভাৰে ।
 উভাৰি মাছুৰী ধৰি ছুহাতে কোবাৰে ॥ ৩৪২
 শৰীৰত পঢ়ৈ যেন বজ্ৰৰ সন্ধান ।
 বিমুচ্ছিত হুয়া যদুগণে ছাট্‌ড় প্ৰাণ ॥
 পৰম দুৰ্দ্ধয় যদুৰীৰ অনিৰ্বাৰ ।
 নবহয় একো কোবে প্ৰাণ তাসম্বাৰ ॥ ৩৪৩
 এহিমতে মৰৈ কৰি গোত্ৰত বিবাদ ।
 দেখিয়া মিলিল বলভদ্ৰৰ বিবাদ ॥
 হা বিধি কিয়না আসি ভৈল বুদ্ধি ভ্ৰংশ ।
 গোত্ৰতে বিস্বাধ কৰি মৰৈ যদুবংশ ॥ ৩৪৪

কৃষ্ণৰ মায়ায়ে বলো ভৈলা বিমোহিত ।
 কুল ক্ষয় দেখিয়া আকুল কৰৈ চিত ॥
 কৃষ্ণক বোলন্ত ইটো কমনে অন্তায় ।
 আগতে সবংশে মৰৈ কিয় আছা চাই ॥ ৩৪৫
 উঠা ঝাণ্টে ভাস্বে গৈয়া কন্দল দুৰ্বোৰ ।
 কুল ক্ষয় দেখি হৃদি নসহয় মোৰ ॥
 বলোৰ বচনে কৃষ্ণে চালিলন্ত গাৰ ।
 পশিলা মধ্যত হুয়া আকুল স্বভাৰ ॥ ৩৪৬
 এড় এড় যুদ্ধ বুলি হাংক উঠাই ।
 সবাকো বাধন্ত বাম কৃষ্ণ দুই ভাই ॥
 হে সাম কামদেৱ গদ অনিৰুদ্ধ ।
 আপোনাৰ মাজত লগাইলা কেনে যুদ্ধ ॥ ৩৪৭
 হে শতজিত শঠ সাত্যকি স্নেহণ ।
 কিয় কাটাকাটি কৰি মৰা বাউল যেন ॥
 বংশত মহন্ত তুমি অক্ৰুব খুৰাই ।
 তুমিগো পাগল ভৈলা ক্ৰুতি জ্ঞান নাই ॥ ৩৪৮
 ৰাক্ষসৰ যেন ভৈল চৰিত্ৰ তোমাৰ ।
 আপোনাৰ আপুনি চিন্তিলা মহামাৰ ॥
 অনেক বোলন্ত বাম কৃষ্ণে বাধা বাক ।
 কালে গ্ৰাসিলেক কেহো মুশুনয় হাক ॥ ৩৪৯
 অধিক উধাইল ক্ৰোধ শুনি বাধা বাণী ।
 বামক কৃষ্ণক মাৰিবাক চাৰৈ হানি ॥
 মহা খঙ্গে যদুগণে কৰৈ অহঙ্কাৰ ।
 কিবা চাস আউৰ এহি দোগোটাক মাৰ ॥ ৩৫০
 একে মতে মন্ত আৰো ক্ৰোধে অন্ধ ভৈল ।
 শত্ৰু বুদ্ধি তাসম্বাক মাৰিবাক লৈল ॥
 খঙ্গে বাম মাধৱে মাছুৰী লৈলা তুলি ।
 অনেক যাদৱ বীৰ মাৰিলা সমুলি ॥ ৩৫১
 কৰিয়া দোপাশ যদুগণক কোবাই ।
 ব্যহব বজাইলা লৰবিয়া দুই ভাই ॥
 মৰৈ কোবা কুৰি কৰি সবংশে সমৰে ।
 সাগৰব কোহলাল যেন কুন্তীৰ বগৰে ॥ ৩৫২

পৰম কোহলাল বোল কৰৈ ধৰ মাৰ ।
 মাছুবীৰ কোবে সবে ভৈল বুদ্ধামাৰ ॥
 ঋষি শাপে সমস্তে মৰিল যদুবীৰ ।
 চাকিলেক মৰা শৰে সাগৰৰ তীৰ ॥ ৩৫৩
 নিশৱদ বণস্থলি জনেকো নৰৈল ।
 যেন জল পৰি ঘোৰ অগনি নুমাইল ॥
 নাশিল যাদৱ প্ৰজা পৰি একে টিক ।
 মৃতকৰ শৰে শোভৈ বণ ধৰণীৰ ॥ ৩৫৪
 তেজে তলবল জ্বলৈ বদন মণ্ডল ।
 ভূমিত ফুলিল যেন বাতুল কমল ॥
 শোভৈ পৰি কিৰীটি কুণ্ডলে মুণ্ড পাশ্চি ।
 কৰচ কুণ্ডলে যেন তাৰা কৰৈ কাস্চি ॥ ৩৫৫
 প্ৰজাৰ কধিৰে সবে বালি গৈল তল ।
 দেখিয়া শোণিতময় সাগৰৰ জল ॥
 জুড়িল পৃথিবী খণ্ড পৰি মৰা শৰে ।
 আবেসে গুচ্ছিল ভাৰ মানিল মাধৱে ॥ ৩৫৬
 বলভদ্ৰে দেখেন্তে দুৰ্ঘোৰ কুলক্ষয় ।
 মিলিল বৈবাগ্য আউৰ নসহে হৃদয় ॥
 কৰন্তু ক্ৰন্দন বামে মৃতকক চাই ।
 কমল নেত্ৰৰ নীৰ ধাৰে বহি যাই ॥ ৩৫৭
 হৰি হৰি দৈৱ বিধি কি ভৈল কপাল ।
 আমাঠেৰ বংশত লাগিল বুদ্ধামাল ॥
 হেনসে কৰিলা গতি বিধাতা কুধৰ ॥
 পিণ্ডক জলক লাগি নখাকিল সঞ্চ ॥ ৩৫৮
 এটক এটক বীৰ যেন মহেন্দ্ৰ পৰায় ।
 একে তিলে কালৰ হাততে ভৈল ঠাই ॥
 মৰা পুত্ৰে নাতি ভ্ৰাতৃ সকলক চাই ।
 কৰন্তু সন্তাপ আতি বিলাপে বলাই ॥ ৩৫৯
 মহা মৰ্মে বলোৰ বিচাট কৰৈ মন ।
 সবংশে মৰিল আউৰ কি কৰৈ জীৱন ॥
 সাগৰৰ তীৰত বসিলা পদ্মাসনে ।
 মিৰোধিলা বায়ু বলো সমাধিক মনে ॥ ৩৬০

নাৰায়ণ কপত কৰিয়া চিত্ত থিৰ ।
 ক্ষেণেকে তেজিলা বলো মনুষ্য শৰীৰ ॥
 মুৰ্ক্ষাশ্ফাট কৰিয়া উৰ্কক ক্ষেপি প্ৰাণ ।
 শূক্ৰ সৰ্প ৰূপে গৈলা বৈকুণ্ঠে প্ৰয়াণ ॥ ৩৬১
 আছিল অলেখ কোটি যাদৱ কুমাৰ ।
 শতেক বৎসৰে কোনে লেখা দিবে তাৰ ॥
 বলে বীৰ্য্যে মহেন্দ্ৰতো অধিক আছিল ।
 কালে সংহৰন্তে এক তিল নালাগিল ॥ ৩৬২
 এহি মতে মৰিল যতেক যদুবীৰ ।
 ৰোহিণী তনয়ো য়েবে তেজিলা শৰীৰ ॥
 একেশ্বৰ ভৈলা কৃষ্ণ নাহিকে সহায় ।
 কৰন্তু বিলাপ শোকে কৈ গৈলা ভৈয়াই ॥ ৩৬৩
 কমল নেত্ৰৰ নীৰ পঠৈ সৰসৰি ।
 বলোৰ শৰক শোকে সাবতিয়া ধৰি ॥
 প্ৰাণ সম জ্যেষ্ঠ ভাইৰ মিলিল বিঘাত ।
 আউৰ কাক দেখিয়া বঞ্চিবো ছাৰকাত ॥ ৩৬৪
 হৰি হৰি দৈৱ কিনো মিলিল অৱস্থা ।
 পিতৃত-মাতৃত আবে কৈবো কিবা কথা ॥
 যাইবো আৰ উলটি গৃহক কোন কাজে ।
 এহি বুলি বিলাপ কৰন্তু যদুৰাজে ॥ ৩৬৫
 শুনা সভাসদ সব মহা ভাগৱত ।
 নাহি একো বঢ়া ইটো কালৰ হাতত ॥
 কৃষ্ণৰ বংশৰ কেনে ভৈল তাক দেখা ।
 ইটো ছাৰ জীৱন আনৰ কোন লেখা ॥ ৩৬৬
 দিনে দিনে যাই আয়ু মৃত্যু চাপে পাশ ।
 আউৰ কি মনুষ্য হুইবা এড়া ইটো আশ ॥
 হাতে বাটে মিঠৈ আসি কৈতবা মৰণ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে লৈয়ো সত্বে শৰণ ॥ ৩৬৭
 নিজ আত্মা প্ৰিয়তম পৰম ঈশ্বৰ ।
 হেনয় কৃষ্ণক মুহুৰ্ত্তে পাপী নৰ ॥
 কুৎসিত বিষয় হুখ তাহাৰ নিদানে ।
 অমৃতক তেজি যেন মৰৈ বিষ পানে ॥ ৩৬৮

ভকতিক তেজি কৰৈ আনক প্ৰবন্ধ ।
 নলৈবা তাহাৰ সঙ্গ সি সে নিজ অন্ধ ॥
 চক্ষু যেন আছন্তে কণাৰ পথে যাই ।
 অৱশ্যে খালত পৰৈ দৈৱে বাধা নাই ॥ ৩৬৯
 জানিয়া সততে লৈয়ো সম্ভৱ সঙ্গতি ।
 তেবেসে বাঢ়িবে বন্ধু কৃষ্ণত ভকতি ॥
 কৃষ্ণক পাইষাক লাগি ভকতিসে পছ ।
 এহিসে কহঁৱৈ মহা ভাগৱত গ্ৰন্থ ॥ ৩৭০
 পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণ দেৱতা প্ৰধান ।
 কৃষ্ণ গুণ নাম সম ধৰ্ম্ম নাহি আন ॥
 জানিয়া যতনে তেজিয়োক আন কাম ।
 বৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে বোলা বাম বাম ॥ ৩৭১

ছবি

যেবে দেৱ হলধৰ তেজিলন্ত কলেবৰ
 আছিল। মাধৱে নমাই মাথ ।
 হৃদয় দহঁৱৈ দুখে হা ভৈয়াই বুলি মুখে
 নিশ্বাস তেজন্ত জগন্নাথ ॥
 কমল নেত্ৰৰ পৰা বহঁৱৈ লোতক ধাৰা
 মৃতক বলোক গলে বান্ধি ।
 কবন্ত সম্ভাপ তাপে সিটো জগতৰ বাপে
 কতো বেলি আছিলন্ত কান্দি ॥ ৩৭২
 সহায় নাহিকৈ কেৱে একেধৰ ভৈলা দেৱ
 মিলিলা বিচাট মহামনে ।
 পাছে চিন্তি আছে কাজ পশিলন্ত মনমাজ
 পৰম বৈবাগ্যে নাবাগ্ৰণে ॥
 ভৈলা মৌন মহা যশী ঘোৰ অৰণ্যত পশি
 প্ৰকাশন্ত যেন কোটি সূৰ্য্য ।
 শিশু অশ্বখৰ তলে বসি পাচে যোগবলে
 ভৈলা দ্বিক কপ চতুৰ্ভুজ ॥ ৩৭৩

চাক শ্যাম কলেবৰ পীত বস্ত্ৰে মনোহৰ
 মেঘত বিজুলী যেন জ্বলে ।
 নীল আকুঞ্চিত কেশ সিংহ বন্ধ মধ্যদেশ
 দিলা দেখা লক্ষ্মী বক্ৰস্থলে ॥
 কেয়ুৰ কঙ্কণ হাতে মাণিক মুকুট মাখে
 ললাটত বস্ত্ৰ তিলক ।
 মুখ পদ্ম কৰৈ কান্তি যেন ভ্ৰমৰাৰ পাস্তি
 কপালত কুটিল অলক ॥ ৩৭৪
 নয়ন পঙ্কজ পাশি মুখে মনোহৰ হাসি
 বিন্মফল অধিক অধৰ ।
 দশন মুকুতা শাৰী স্থবলিত ভুজ চাৰি
 নাসা তিল কুহুম হৃন্দৰ ॥
 কণ্ঠত কোম্পত জ্বলে কচিকৰ কৰ্ণতলে
 মণিময় মকৰ কুণ্ডল ।
 বলমল কৰৈ কান্তি লাগিয়া তাহাৰ জ্যোতি
 প্ৰকাশে পাণ্ডুব গণ্ডস্থল ॥ ৩৭৫
 ভ্ৰুব যুগ মনোহৰ আবকত কবতল
 দেখন্তে মনত মহা ভূষ্টি ।
 বস্ত্ৰৰ শলকানয় প্ৰকাশে আনুষ্টি
 জ্বলে তাতে বস্ত্ৰৰ আনুষ্টি ॥
 গলে গজ মুকুতাৰ বস্ত্ৰে বিৰচিত হাৰ
 আপাদ লম্বিত বনমালা ।
 লোটে পাটভূনি পীত দিব্য বস্ত্ৰে বিৰচিত
 কঙ্কালত বস্ত্ৰৰ মেখলা ॥ ৩৭৬
 শাৰী শাৰী তাৰ মাজে বস্ত্ৰৰ নুপুৰ বাক্ৰে
 সদায় শুনিয়া কণ বুন ।
 মনোহৰ উকস্থলে শ্ৰীবৎস পঙ্কজ বস্ত্ৰে
 কাঙ্কত উত্তৰী নৱগুণ ॥
 চাক উক কবীকৰ জানু জমা মনোহৰ
 বস্ত্ৰৰ হোড়বে কৰৈ কান্তি ।
 চৰণ পঙ্কজ কোব শুনি নুপুৰৰ বোঁৰ
 নখচয় চক্ৰবাৰ কান্তি ॥ ৩৭৭

চম্পাব পাকৰি নয় প্রকাশে আঙ্গুলি চয়
বহুময় উৰাটি উজ্জ্বল ।

মহা চিহ্ন সবে জ্বলে অকণ চৰণ তলে
ধ্বজ বজ্জ অক্ষুশ কমল ॥

পৰম অভয় পদ তাপহাৰা শ্বেত ছত্ৰ
মহা পাপগণৰ অগনি ।

সংসাৰ সাগৰ সেতু দুৰ্জ্ঞানৰ ধূমকেতু
ভকতৰ সিটো চিন্তামণি ॥ ৩৭৮

কোটি এক শশী সম প্রকাশে শৰীৰ সিটো
তাৰে জ্যোতি জ্বলে বনশূলি ।

শঙ্খ চক্ৰ আদি কৰি অস্ত্ৰ সবে মূৰ্ত্তি ধৰি
উপাসে চৌপাসে কুতাঞ্জলি ॥

অশ্বখত আউজিয়া দক্ষিণ উকত থৈয়া
পঙ্কজ অকণ বাম পাৰ ।

অৰণ্য মধ্যত পশি প্রকাশন্ত কোটি শশী
প্রাণ প্রভু পূৰ্ণানন্দ ভাৱ ॥ ৩৭৯

পাছে সেহি সময়ত বনত ফুবন্তে ব্যাধে
যুগ মুখাকাৰ দেখি ভৰি ।

শুভি আঁছে যুগ বুলি ধৰি শৰ ধনু তুলি
সন্ধানে হানিল লক্ষ্য কৰি ॥

জানিল লাগিল বাণ উমান হাততে পাইল
দিলেক লৱৰ বজ্জ কৰি ॥

কৃষ্ণক দেখিয়া জৰা ব্যাধ যেন ভৈল মৰা
কাট্ৰৈ আতি তনু তৰতৰি ॥ ৩৮০

যেধি চতুৰ্ভুজ ৰূপ মহাভয়ে ভৈল চূপ
আচাৰি পেলাইলা ধনুশৰ ।

ত্ৰাহি কৃষ্ণ কৃষ্ণ বড়ি আগে দণ্ডৱতে পৰি
কান্দি কান্দি কবন্তু কাতৰ ॥

নজানি জগত বাপ কৰিলো দুৰ্বোৰ পাপ
কেমিয়োক মোক আবে স্বামী ।

নাহি পানী মোতপৰ তোমাক হানিলো শৰ
কিনো বন বন্দ অধোগামী ॥ ৩৮১

যাহাক স্মৰণে তৰৈ লোকৰ অজ্ঞান হৰৈ
দেৱৰো দেৱতা তুমি হৰি ।

কিনো ভৈলো ব্যমোহ তোমাৰ আচৰি দ্ৰোহ
কিও জীওঁ এভো নজাওঁ মৰি ॥

চাহিবে নলাগৈ মোক ঝাণ্টে আবে কাটিয়োক
মোৰ প্রায়চিত আন নাই ।

আউৰ যেন মই পাপ হেন মহা উপ তাপ
মহন্তক নকৰো ছুনাই ॥ ৩৮২

ব্ৰহ্মা হৰ আদি দেৱ তোমাৰ চৰণে কেৱ
জ্ঞানীগণো নজানন্তু আতি ।

অচিন্ত্য মহিমা স্বামা কিমতে জানিবো আমি
ছয়া মহামুঢ় অন্ত্যজাতি ॥

কৃষ্ণৰ আগত জৰা পড়ি আছে যেন মৰা
কৰি আতি অনেক বিনয় ।

শুনিয়া কাকুতি বাণী কৃপাময় চক্ৰপাণি
দিলো সিটো ব্যাধক নিৰ্ভয় ॥ ৩৮৩

শুনিয়োক সভাসদ কৃষ্ণৰ কথাৰ পদ
সংসাৰ ব্যাধিৰ ইসে সাৰ ।

যেবে আবে ছইবে গতি ভকতিত কৰা ৰতি
আউৰ আন পুণ্যে নপাই পাৰ ॥

ইটো ঘোৰ কলি কাল আত আৰ নাহি ভাল
ভৈল একাকাৰ সমুদায় ।

দেখা যুগ ধৰ্ম্ম চাই আউৰ ধৰ্ম্ম কৈতো নাই
একে হৰি নামত বিনায় ॥ ৩৮৪

জানি এড়া আন মতি ভকতিত কৰা ৰতি
ছাড়ি ইটো বিষয় বিকল ।

আশা নামে নদী ঘোৰ একোমতে নাই ওৰ
ধনে আৰো ভৈল মহাজল ॥

লোভ ভৃষ্ণা চড়ৈ আত মোহ ভৈল মহা পাক
বজোৱাৰ বিষয় জগৰ ।

চিন্তা ভৈল দুই পাৰ মাংস ছিণ্ডি খাই গাৰ
কাম ক্লেণ্ড কুড়ীৰ মগৰ ॥ ৩৮৫

বেগ ভৈল দিন বাত্ৰি ধৈৰ্য্য বৃক্ষ খানৈ আতি
 তাৰিতে নাপাৰে একো নাৰে ।
 নাপাই আৰ পাৰ কুল জগতৰ আদি মূল
 কৃষ্ণত ভকতি নুহি য়াৰে ॥
 পৰম বান্ধৱ হৰি যাৰ নাম লৈলে তৰি
 তাক ভজা তেজি আন কাম ।
 আশা নদী হোঁক ছেদ খণ্ডোক বিষয় খেদ
 নিবন্তৰে বোলা বাম বাম ॥ ৩৮৬

পদ

এহিমতে জৰা ব্যাধ নমি পৰি মাথে ।
 দিলন্ত নিৰ্ভয় তাক জগতৰ নাথে ॥
 উঠ উঠ ব্যাধ ভয় নকৰ কিঞ্চিত ।
 কৰিলি সাফল মোৰ মনৰ বাঞ্ছিত ॥ ৩৮৭
 তোহোৰ ভকতি দেখি তুমি ভৈলো বৰ ।
 সগৰীৰে সত্ত্বৰে স্বৰ্গক লাগি লব ॥
 পৰম স্কৃত কৰি পাবৈ যিটো লোক ।
 মোৰ বৰে জৰা তোৰ তৈতে থিত্তি হোক ॥ ৩৮৮
 এতেক বোলন্তে আসি নামিল বিমান ।
 বজ্ৰৰ জেউতি জ্বলে সূৰ্য্যৰ সমান ॥
 কনক কিঙ্কিনীচয় বাজে শাৰী শাৰী ।
 কৰৈ নৃত্য গীত তাত যত দিব্য নাৰী ॥ ৩৮৯
 দেখিয়া উঠিল ব্যাধ ছয়া ভয়হীন ।
 কৃষ্ণক কৰিলা তিনিবাৰ শ্ৰদক্ষিণ ॥
 প্ৰণামিলা অনেক আগত পৰি পৰি ।
 চড়ি পাছে বিমানে স্বৰ্গক গৈলা লৰি ॥ ৩৯০
 শুক নিগদতি শুনিলোক নৃপবৰ ।
 যেন কথা ভৈল তৈত আত অনন্তৰ ॥
 কোটি সূৰ্য্য সম হলে চতুৰ্ভুজ কায় ।
 আছন্ত মাধৱ বসি স্ফাধক পঠায় ॥ ৩৯১

শিশু অশ্বত্থত আউজিয়া জগন্নাথ ।
 মূৰ্ত্তি ধৰি অস্ত্ৰ সবে দমাই আছে মাথ ॥
 মদনৰো দৰ্প হৰৈ কপক আকলি ।
 শৰীৰৰ জ্যোতি প্ৰকাশিত বনস্থলি ॥ ৩৯২
 সেই সময়ত আসি উদ্ধৱ মহন্ত ।
 বিচাৰি ফুৰন্তে মাধৱক দেখিলন্ত ॥
 যতপি বিদায় তাক দিলা যদুৰায় ।
 যাইবাক নাপাৰি আছা তথাতে লুকাই ॥ ৩৯৩
 দেখিলন্ত সিটো যদু বংশৰ নিৰ্য্যাণ ।
 কৃষ্ণক এড়ন্তে যেন ফুটি যায় প্ৰাণ ॥
 পাছে পাছে মাধৱৰ ফুৰন্ত নিচুকি ।
 ভয়তে নেদন্ত দেখা পাৰন্ত ভুমুকি ॥ ৩৯৪
 ফুৰন্ত সঙ্কোচি চাপি চুম্পি কৰি কাছে ।
 পৰিল কৃষ্ণৰ দৃষ্টি উদ্ধৱত পাছে ॥
 তুলিলন্ত হাসি হৰি উদ্ধৱক দেখি ।
 আসা আসা কিছো ভয় নকৰিবা সখি ॥ ৩৯৫
 হেন শূনি উদ্ধৱৰ উল্লসিল জীৱ ।
 সিহঁৰি শৰীৰ সবে লোম ভৈল থিয় ॥
 প্ৰেম উপাজিয়া কৰৈ মোতক বোম্বালে ।
 হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বড়ি পৰিলা নিচালে ॥ ৩৯৬
 দুই হাতে ধৰি দুই অৰুণ চৰণ ।
 তাতে মাথা খাপি থৈয়া কবন্ত ক্ৰন্দন ॥
 মোক তেজি যাহা ঐ বাপ জগন্নাথ ।
 তুমি অবিহনে ভৈলো আজিসে অনাথ ॥ ৩৯৭
 এৰিলোহো মোহ যত পুত্ৰে পৰিবার ।
 এহি চৰণক মাত্ৰে কৰিলোহো সাৰ ॥
 আকো হকরাইলো আবে কিনো মন্দভাগী ।
 মোক কাক দিয়া নাথ যাহা কৈক লাগি ॥ ৩৯৮
 দেৱৰো দেৱতা তুমি ঈশ্বৰ সাক্ষাত ।
 তথাপিতো নাথ মোক মাতা যন্ত্ৰণাত ॥
 তযু আগে কমন অধম নই পাপী ।
 ওঁবা সখি বুলি মাতা সখুৰি তথাপি ॥ ৩৯৯

অস্তেস পুৰত থাকো পিন্ধো বজ্জ ছাড় ।
 বহস্য কথাক মোত নকবিলা আৰ ॥
 ইসব তোমাৰ গুণ স্মৰি স্মৰি ।
 বাখি আছোঁ প্ৰাণ কিয় এভো নযাওঁ মৰি ॥ ৪০০ ॥
 ব্ৰহ্মাৰো জনক ছয়া দেৱতো উত্তম ।
 মোক বোলা নাহিকৈ বান্ধৱ তুমি সম ॥
 নেদেখিবো দুনাই হেন গুণৱন্ত স্বামী ।
 আজিসে গুছিল চক্ষু অন্ধ ভৈলো আমি ॥ ৪০১ ॥
 চামৰে ঢুলিবো কাক শীতল শয্যাত ।
 কাৰ পদ পঙ্কজক জাণিবো নিদ্ৰাত ॥
 কাক সেৱা কৰিয়া খপিবো আবে দিন ।
 ঈশ্বৰে বঞ্চিত ভৈলো কিনো ভাগ্য হীন ॥ ৪০২ ॥
 জানিলো পাতকী মোত পৰে আউৰ নাই ।
 ইটো চিন্তামণি হৰুৱাইলো হাতে পাই ॥
 পূজিবে নপাইলো চৰণক চিৰ কাল ।
 হা বিধি কিনো মোৰ অভাগ্য কপাল ॥ ৪০৩ ॥
 ধ্বজ বজ্জ পঙ্কজ অক্ষুশে অলঙ্কত ।
 কাৰ খোজ নিবেখি থাকিবো পৃথিবীত ॥
 আজি গৈল উৎসৱ বিধৱা ভৈল ভূমি ।
 এহি বুলি উদ্ধৱে কান্দন্ত হুমাছমি ॥ ৪০৪ ॥
 নসহে হৃদয় শোকে প্ৰাণ যাই ফুটি ।
 পাৰন্ত সন্তাপে পৃথিবীত লোটালাটি ॥
 হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি কতো দেস্ত উকি ।
 তমোময় দেখি কতো থাকন্ত নিচুকি ॥ ৪০৫ ॥
 কান্দন্ত উদ্ধৱে গুণ বৰ্ণাই বৰ্ণাই ।
 অসন্তোষে কেশৱে আছন্ত তাক চাই ॥
 ভকতৰ দুখত আকুল বনমালী ।
 চাৰি হাত মেলি তুলিলন্ত আকোৱালী ॥ ৪০৬ ॥
 মহা স্নেহে ধৰি উদ্ধৱক গলে বান্ধি ।
 আছিলন্ত কৃষ্ণে কতোকণে মানে কান্দি ॥
 কমল নেত্ৰেৰ নীৰ বহে সবসৰি ।
 হুচিলা স্মৃতিৰ সুখ পীত বজ্জ ধৰি ॥ ৪০৭ ॥

বোলন্ত অনেক তাক প্ৰবোধ মাধৱ ।
 ছয়ো সঙ্কুক্ষণ আবে বান্ধৱ উদ্ধৱ ॥
 পৰম বান্ধৱ তুমি ভৈলো কৃত কৃত্য ।
 পূৰিবো তোমাৰ আবে মনৰ বাঞ্ছিত ॥ ৪০৮ ॥
 আছিলাহা বস্ত্ৰ তুমি উপৰি জন্মত ।
 কবিলা ভকতি মাত্ৰ মোৰ চৰণত ॥
 তাৰ ফলে ইজন্মত আসি লৈলা লাগ ।
 স্মৃঢ় ভকতি জ্ঞান পৰম বৈবাগ্য ॥ ৪০৯ ॥
 মোহোৰ কৃপাত তুমি তৰিলা সংসাৰ ।
 আউৰ পুনৰপি জন্ম নাহিকে তোমাৰ ॥
 এহি শৰীৰতে তুমি লভিলা মুকুতি ।
 আউৰ খেদ কৰা তুমি কমন যুগুতি ॥ ৪১০ ॥
 বৈকুণ্ঠ পয়গ কৰো এড়ি ইটো লোক ।
 হেন বেলা সখি আসি দেখিলাহা মোক ॥
 কৈলো যিটো মহাজ্ঞান ভকতি ব্ৰহ্মাত ।
 কৰিবো বেকত তাক উদ্ধৱ তোমাত ॥ ৪১১ ॥
 হেন কৃপা বাক্য বাণী শুনিয়া স্বামীৰ ।
 মহা স্নেহে সিহঁৰিল সমস্তে শৰীৰ ॥
 ছয়ো নয়নৰ নীৰ ধাৰে বহি যায় ।
 কৰঘোড়ে বুলিলন্ত উদ্ধৱে দুনাই ॥ ৪১২ ॥
 চৰণ সেবাৰ উত্তম কৰো মাত্ৰ ।
 এতেকতে এতেক স্নেহৰ ভৈলো পাত্ৰ ॥
 কিনো কৃপাময় তুমি ভৃত্য প্ৰিয় দেৱ ।
 কোননো অধম অন্ধে নকৰিবে সেৱ ॥ ৪১৩ ॥
 তুমি পৰিপূৰ্ণ ব্ৰহ্ম জগত প্ৰখ্যাত ।
 তথাপিতো নাথ মোক মাতা মন্ত্ৰণাত ॥
 সোধা কথা আমাত সামান্য যেন জন ।
 স্মৰি ইহাক মোৰ মোহ হোৱৈ মন ॥ ৪১৪ ॥
 ব্ৰহ্মাত ভকতি জ্ঞান যিটো কৈল স্বামী ।
 তাক জানিবাক য়েবে যোগ্য হওঁ আমি ॥
 কহিমোক মোত জেবে প্ৰকৃ ভগৱন্ত ।
 সংসাৰ দুখৰ হেন কিবা পাওঁ অন্ত ॥ ৪১৫ ॥

মিলিল মৈত্রেয় ঋষি সেই সময়ত ।
 কৃষ্ণক প্রণামি থিয় তৈলন্ত আগত ॥
 তাক দেখি প্রভু পাছে তুলিলন্ত হাদি ।
 কহিলা বহু জ্ঞান ভকতি প্রকাশি ॥ ৪১৬
 শুনিয়ে ভকত দুয়ো কহিলো স্বরূপ ।
 যেন দেখা আত পবে নাহি মোৰ রূপ ॥
 ইহাক নজানি লোকে আন কৰ্ম কৰে ।
 এহি মাত্ৰ দোষে ঘোৰ নবকত পৰে ॥ ৪১৭
 হৃদয়তে আছে মোক জানিয়া নাদৰে ।
 নাহিকৈ নাৰকী সিটো পাতকীত পৰে ॥
 শ্ৰৱণ কীৰ্তন বিনে ধৰ্ম নাহি আন ।
 কৈলো সত্য বহু ভকতি মহা জ্ঞান ॥ ৪১৮
 শুনিয়ে মৈত্রেয় ঋষি কহিলো তোমাত ।
 নেদেখিলো প্ৰাণ বিচুৰক ই বেলাত ॥
 আপুনি কহিবা তান্ত ইটো তত্ত্ব ভেদ ।
 চলিয়োক দুয়ো আবে দিলো পৰিচ্ছেদ ॥ ৪১৯
 পৰম প্ৰসাদ দুইকো দিলা কৃপাময় ।
 আনন্দে নধৰে আৰো ছহানো হৃদয় ॥
 লোমাঞ্চিত তনু নয়নৰ বৰে নীৰ ।
 কবিলন্ত প্ৰণাম পাতত থৈয়া শিব ॥ ৪২০
 আউৰ মাতিবাক কিছু উদ্ধরে নপাৰি ।
 চৰণৰ ধূলি তুলি লৈলন্ত বন্ধাৰি ॥
 কবিলন্ত প্ৰদক্ষিণ শৰীৰ সঙ্কুচি ।
 লড়িলন্ত কৰযোড়ে পাছে পাছ গুছি ॥ ৪২১
 দেখিবাক লাগি বীৰে বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ ।
 আৰ হুয়া বহিলা লভিয়া মহাজ্ঞান ॥
 কৃষ্ণক এড়ন্তে ছাড়ি প্ৰাণ যেন যায় ।
 থাকিলা নিচুকি সঙ্কুচিত কৰি কায় ॥ ৪২২
 এহিমতে মৈত্রেয় উদ্ধৰ যবে গৈল ।
 শুনা আত পবে বাজা যেন কথা তৈল ॥
 বধত চড়িয়া পাছে সাৰথি দাককে ।
 বাধক নাহি গুণে কৃষ্ণক নিচুকে ॥ ৪২৩

হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি তেজন্ত নিশ্বাস ।
 সচকিত নেত্ৰে আতি চান্ত দিশ পাশ ॥
 ফুৰন্ত বিচাৰ কৰি অনেক প্ৰৱন্ধে ।
 কতোক্ষণে পাইলা পাছে তুলনীৰ গন্ধে ॥ ৪২৪
 জীলো জীলো বুলি আতি উল্লাসিত মনে ।
 কৃষ্ণক গৈলন্ত খেদি গন্ধ নিবীক্ষণে ॥
 মাধৱক দেখিলা সমুখ হুয়া পাছে ।
 মূৰ্তি ধৰি অস্ত্ৰ সবে উপাসন্তে আছে ॥ ৪২৫
 প্ৰকাশে শৰীৰ যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী ।
 শিশু অশ্বখত আউজিয়া আছা বসি ॥
 দেখিলা সাৰথি গৈয়া প্ৰত্যেক প্ৰভুক ।
 বঝাইল লোতক তৈল আকুল দাকক ॥ ৪২৬
 হা প্ৰাণ নাথ বুলি মহা প্ৰেম ভাৱে ।
 বথ হন্তে বাম্প দিয়া পড়িলন্ত পাৱে ॥
 চৰণত ধৰিয়া কান্দন্ত হুমহুমি ।
 এৰি মোক কৈত আছা প্ৰাণ প্ৰভু তুমি ॥ ৪২৭
 অকণ চৰণ দুই নেদেখিয়া স্বামী ।
 গুছি গৈল চক্ষু যেন অন্ধ তৈলো আমি ॥
 নজানো বিদিশ দিশ দিনতে আন্ধাৰ ।
 নাই একো সুখ শাস্তি বান্ধৱ আমাৰ ॥ ৪২৮
 নছলৈ বজনী যেন অন্ত গৈল শশী ।
 আমাক এৰিয়া নাথ ঐত আছা বসি ॥
 দেৱতাৰো দেৱতা ঈশ্বৰ সদাশিৱ ।
 তোমাৰ অৱস্থা দেখি কেনে ধৰো জীৱ ॥ ৪২৯
 ব্ৰহ্মা আদি দেৱে পূজৈ যাহাৰ চৰণ ।
 সৰ্বদায়ে যাব গতি গকড় বাহন ॥
 হেন প্ৰভু বসি আছা কেৱলে কুমিত ।
 দেখি কিয় প্ৰাণ নযাই ধৰি আছো চিত ॥ ৪৩০
 দণ্ডে ছত্ৰে সোৱৈ অসংখ্যাত পাৰিষদে ।
 অনন্ত শব্যাত থাকা মহা পৰিচ্ছদে ॥
 আপুনি আড়ন্ত লক্ষী মাৰে যাব তৰি ।
 কিয় জীও মাটিত দেখিয়া হেন বসি ॥ ৪৩১

কল্পিণী প্রমুখ্যে যোহল সহস্র স্তম্ভবী ।
 যাক দেৱা কবন্তু চামৰ কৰে ধৰি ॥
 হেনয় প্ৰভুব বাসা ভৈল তক তলে ।
 কান্দন্ত দাককে দেখি শোকে অগ্নি জ্বলে ॥ ৪৩২
 এহি মতে দাককে বোলন্তে পাছে বথ ।
 আগে ধৰিলা বেগে বৈকুণ্ঠৰ পথ ॥
 লড়িল পাছত চক্ৰ আদি অস্ত্ৰ চয় ।
 দেখিয়া দাকক ভৈল পৰম বিস্ময় ॥ ৪৩৩
 তবধ নয়নে উপৰক আছা চাই ।
 বথ লৈয়া ছাড়ি ঘোড়া উৰ্কক উধাই ॥
 অস্ত্ৰ সবো সঞ্চাৰিল পৰম উৎসুকে ।
 আবেসে নশিলো বুলি কান্দন্ত দাককে ॥ ৪৩৪
 বুলিলন্ত কৃষ্ণৰ চৰণে থৈয়া মাথ ।
 জানিলো তেজিয়া মোক যাইবা প্ৰাণনাথ ॥
 তুমি অবিহনে প্ৰাণে নবৰ্ত্তিবো স্বামী ।
 ভৈলোহো অনাথ আবে আমি অধোগামী ॥ ৪৩৫
 বৈকুণ্ঠৰ পৰা আইলো বথে সমস্থিতে ।
 ঘোড়াক পঠাইলা মই থাকিলো ভূমিতে ॥
 কোন অপবাধে মোক কৰা উগ্র শাস্তি ।
 এহি বুলি সাৰথি কান্দন্ত শোকে আতি ॥ ৪৩৬
 চলিবাহা প্ৰাণ প্ৰভু আমাক উপেক্ষি ।
 কেনে জীবো ইটো পদ পঙ্কজ নেদেখি ॥
 পৰিয়া দাককে চুখে কবন্তু বিলাপ ।
 ভকতৰ বিলাপত কৃষ্ণবো সন্তাপ ॥ ৪৩৭
 আশ্বাসী ধৰিয়া প্ৰবোধিলা যছবাজ ।
 মোক লাগি শোক তুমি কৰা কোন কাজ ॥
 সঙ্ঘৰে সাৰথি চলিয়োক দ্বাৰকাক ।
 বান্ধয়ত কৈয়ো গৈয়া আমাৰ বাৰ্ত্তাক ॥ ৪৩৮
 অস্ত্ৰো অস্ত্ৰে জ্ঞাতীগণ মৰিল সমস্ত ।
 প্ৰত্যেকে দেখিলা বলভক্তো গৈলা অন্ত ॥
 শব ধাৰে ভৈলো ময়ো যুতক সমান ।
 শিক্ত মাতৃত গৈয়া তুমি দিয়া জান ॥ ৪৩৯

দ্বাৰকাত আউৰ নাথাকিব একো নৰে ।
 মই এড়িলাতে আসি বুড়াইবে সাগৰে ॥
 সবন্ধু বান্ধৱে সাগৰৰ ছইবা পাৰ ।
 নেৰিবাহা বৃদ্ধ পিতৃ মাতৃক আমাৰ ॥ ৪৪০
 হৰি হৰি দৈৱকী দুখুণী মোৰ আই ।
 তোমাকেসে স্তম্ভৰন্তে প্ৰাণ ফুটি যায় ॥
 মোৰ পদে পূৰ্বতো নাছিল কিছো স্তথ ।
 পাপী কংসে বান্ধি নেদিলে কোন দুখ ॥ ৪৪১
 মাৰিলেক ছয় পুত্ৰ পাইলা মহা শোক ।
 পানবিল মিসব শোকক দেখি মোক ॥
 কৰিবে নাপাইলো আবে মই প্ৰতিপাল ।
 হৰি হৰি বিধি কিনো লাগিল কপাল ॥ ৪৪২
 মই অবিহনে আবে কিমতে জীৱন্ত ।
 এহি বুলি মকমকি মাধৱে কান্দন্ত ॥
 কমল নেত্ৰৰ নীৰ পড়ে সব সৰি ।
 কবন্তু বিলাপ পিতৃ মাতৃক স্তম্ভৰি ॥ ৪৪৩
 গীত বস্ত্ৰে মুছি মুখ তেজিয়া নিশ্বাস ।
 বুলিলন্ত দাককক জগত নিবাস ॥
 যদি আয়ু অধিকে জীৱন্ত কতো কাল ।
 মিটো পিতৃ মাতৃক কৰিবা প্ৰতিপাল ॥ ৪৪৪
 আসিব অৰ্জুন সখি দেখিবাক মোক ।
 তান লগে যাইবা দ্বাৰকাৰ যত লোক ॥
 বাধি নিবে পথে ধনঞ্জয় মহাবথে ।
 বঞ্চিবাহা গৈয়া তুমি সবো ইন্দ্ৰপ্ৰস্থে ॥ ৪৪৫
 স্তম্ভৰন্ত প্ৰাণ সখি যবে মোৰ গুণ ।
 অনাথ বৃদ্ধক ইটো পালিব অৰ্জুন ॥
 তান হাতে স্তম্ভি হেবা যাওঁ নিজ ঘৰ ।
 মোৰ পদে কৰিবাহা সখিক কাতৰ ॥ ৪৪৬
 তুমি আচৰিবা ভাগৱত ধৰ্ম্মচয় ।
 জ্ঞান নিষ্ঠ হুয়া সৰে তেজিবা বিষয় ॥
 মায়াৰ বচনা ইটো জগতকে জানি ।
 পাছে মোক পাইবা গৈয়া কৈলো সত্য বাণী ॥ ৪৪৭

দাককে শুনিয়া হেন কৃষ্ণৰ আদেশ ।
 কৰযোড়ে উঠিলা মনত কৰি ক্লেশ ॥
 প্ৰদক্ষিণে প্ৰভুক ফুৰিয়া সাত বাৰ ।
 দুনাই দুনাই পৰিয়া কৰিলা নমস্কাৰ ॥ ৪৪৮
 শিৰত আছিল ধৰি দুখানি চৰণ ।
 লোতকে চল্লল আখি কবন্তু ক্ৰন্দন ॥
 চলিলোহো আজি প্ৰাণ প্ৰভুক উপেক্ষি ।
 ইজন্মতে ভৈল পৰিচ্ছেদ দেখা দেখি ॥ ৪৪৯
 এহিবুলি লৰিলা কৃষ্ণৰ পাৰ এৰি ।
 হা প্ৰভু বুলিয়া পাৰন্তে যাস্তু গেৰি ॥
 স্বামীৰ বিয়োগে যেন যাই প্ৰাণ ফুটি ।
 হা কৃষ্ণ বুলিয়া হানন্তু হিয়ে মুঠি ॥ ৪৫০
 শুনা সভাসদ পদ মহা ভাগৱত ।
 নাহি স্মৃথ শাস্তি তাপময় বিষয়ত ॥
 দেখিয়োক কেনে মহা মহন্তৰো দুখ ।
 জানিয়া ছয়োক ঝাণ্টে কৃষ্ণত সমুখ ॥ ৪৫১
 তপ ধৰ্ম্ম আচৰি স্বৰ্গক যিটো যায় ।
 শুনিয়োক কেনে স্বৰ্গ বাসীৰ বিলাই ॥
 নাৰকীৰ শুনি নিতে যাতনা আৰ্ণাস ।
 কেতিক্ৰমে পৰ্ভে তৈতে নেড়াই ইটো ত্ৰাস ॥ ৪৫২
 নাহি তুষ্টি ভুঞ্জি যদি বস্ত্ৰ দেৱ ভোগ ।
 কাটিবাৰ বন্দিক খুৱাৱে যেন ভোগ ॥
 পুণ্যকয় ভৈলে যিটো সবে দিব্য নাৰী ।
 বিমানৰ তেখনে পেহ্লাৱয় ধৰ্ম্ম মাৰি ॥ ৪৫৩
 দেৱ পূজি যিটো কাটি আছে হংস ছাগ ।
 অস্ত্ৰ ধৰি সিটো সি বেলাত লৱে লাগ ॥
 কাটে খোঁকৈ কাঢ়ে মোট মোঢ়ে বেঢ়া হান ।
 খাসি ঘাৰ মোছবন্তে ছাড়ি যায় প্ৰাণ ॥ ৪৫৪
 যাতনা ভুঞ্জিবে লাগি মৰি মৰি জীৱে ।
 কাকে গৃধ্ৰে মাংস ছিণ্ডি তাৰ তেজ পিয়ে ॥
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি বুলি কৰে আকৰ্ণ শব্দ ।
 দেখা কৰ্ম্মী কৰ্ম্মী নেড়াই যাতনা আপদ ॥ ৪৫৫

জানিয়া কৃষ্ণত লৈয়ো সত্বেৰে শৰণ ।
 কৃষ্ণ গুণ নাম কৰা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥
 তেবেসে এড়াইবা ঘোৰ সংসাৰৰ পাপ ।
 বোলা বাম বাম তৰা সংসাৰৰ তাপ ॥ ৪৫৬

শ্ৰীকৃষ্ণৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ

দুৰ্গা

শুক নিগদতি নৃপতি সম্প্ৰতি
 শুনা যেন কথা ভৈল ।
 কৃষ্ণৰ আদেশে কান্দন্তু দাককে
 দ্বাৰকাক য়েবে গৈল ॥
 বৈকুণ্ঠক লাগি প্ৰয়াণ কৰিবে
 খোজন্তে জগন্নিবাস ।
 সেহি বেলা আসি হৃদয় দেৱতা
 বহিলা জুৰি আকাশ ॥ ৪৫৭
 দেৱ সিদ্ধ ঋষি আসিলা হৰিষি
 ব্ৰহ্মাক বেঢ়ি উৎসুকি ।
 কৃষ্ণ গুণ গান কবন্তু কীৰ্ত্তন
 তাল কৰতাল চুকি ॥
 পাৰ্ব্বতী সহিতে আসি পশুপতি
 সন্তোষে কৃষ্ণক চায় ।
 বজাৰে উষক জগতৰ গুৰু
 নাচন্ত গুণ বৰ্ণাই ॥ ৪৫৮
 ইন্দ্ৰ চন্দ্ৰ ৰবি কুবেৰ বৰুণ
 আনো যত দিকপাল ।
 গাৱে গুণ গীত কতো কৰে নৃত্য
 বাৱে দিব্য যন্ত্ৰ তাল ॥
 হৃন্দুভি যুদন বদে বিভাধৰে
 বাৱে আকাশক চানি ।
 চাই এক দৃষ্টি কৰে পুশ্য বৃষ্টি
 বোলৈ কতো ব্ৰতি বাপী ॥ ৪৫৯

জয় কৃষ্ণ বুলি হাত হাতে তালি
আনন্দে আকুল ভার ।

আজি দেৱ হৰি পৃথিবীক এড়ি
আসিবা আমাৰ ঠাৱ ॥

পৰম ভকতি হৃদয়ে হৰিষি
গগণ মণ্ডলে থাকি ।

কৃষ্ণৰ মাথাত দিব্য পাৰিজাত
পুষ্প বৰষিলা ঢাকি ॥ ৪৬০

ব্রহ্মা কন্দু ইন্দ্র চন্দ্র আদি কৰি
যত মহা দিগ পাল ।

আসা মোৰ ধান নাথ নাৰায়ণ
কৰন্তু সবে কোহলাল ॥

অন্তো অন্তে কৰি সবেয়ো বোলন্ত
আসিবা মোৰেসে ঠাই ।

আকাশৰ পৰা কৰন্তু কাতৰ
কৃষ্ণৰ ভিত্তিক চাই ॥ ৪৬১

হেন শুনি হৰি চাইলা চক্ষু মেলি
উপৰক তুলি মাথ ।

ব্রহ্মা আদি কৰি ত্ৰিংশ দেৱতা
দেখিলা কৃষ্ণে সাক্ষাত ॥

কৃষ্ণৰ সদয় দেখি জয় জয়
কৰন্তু দেৱতা গণে ।

যত দেৱমূল কৰে ছল স্থূল
আত মহা বঙ্গ মনে ॥ ৪৬২

ব্রহ্মা হৰ ইন্দ্র যত দিগ পাল
কৰৈ আতি কোলাহল ।

আমাৰ ধানক আসিয়োক নাথ
পৱিত্ৰ কৰা কৃপাল ॥

পাছে জগন্নাথ চপবাইল মাথ
দেহৰ শুনি কমল ।

কাহাকো সিদ্ধান্ত নেদিয়া মাথৰে
হুঁদীলা নেত্ৰ কমল ॥ ৪৬৩

দেৱতা সবক বন্ধিবাক লাগি
ধৰিলা মিছা ধিয়ান ।

যতেক মাতন্তু নেদন্তু কাহাকো
কৃষ্ণে একো সমিধান ॥

মঠ ধৰি হৰি বসিয়া আছন্ত
ছয়া আতি নিশৱদ ।

বৈকুণ্ঠৰ পৰা আইল আগ বাঢ়ি
যত মুখ্য পাৰিষদ ॥ ৪৬৪

মহা বাণ্ডে ভণ্ডে চাৰি ছত্ৰে দণ্ডে
কৃষ্ণৰ মহিমা গাৱে ।

কৰৈ কোলাহল তাল কৰতাল
নানা দিব্য যন্ত্ৰবাৱে ॥

নাটে চতুৰ্ভূজ প্ৰজা তৈব পৰা
ধবল চামৰ ঢোলে ।

সকলে গগণ মণ্ডল ঢাকিলে
কৃষ্ণৰ কীৰ্তন ৰোলে ॥ ৪৬৫

সিৰীষ সেউতী চম্পক মালতী
পাৰিজাত সিঁধে মাথে ।

এড়ি পৃথিবীক বৈকুণ্ঠে যাইবাক
সাজিলা জগত নাথে ॥

আকাশ প্ৰকাশি কৰিলা প্ৰয়াণ
বশ্মি পুঞ্জ যেন চুলি ।

দেখে নেদেখে বিজুলী চটকে
বৈকুণ্ঠে গৈয়া উঠিল ॥ ৪৬৬

কৃষ্ণৰ গাৱৰ বশ্মি লাগি আসি
ব্রহ্মা আদি দেৱ মানে ।

তিৰি মিৰি দেখি অধোমুখে সবে
পৰিলা নিজ বিমানে ॥

চক্ষু ফুটে বুলি আখিক ৰম্পায়া
ছহাতে ধৰিলা আতি ।

অনন্ত শব্যাত কেশৱ বসিলা
কৰি আতি পৰিপাটি ॥ ৪৬৭

দেখিয়া প্রভুক উৎসকে পড়িয়া
 প্রণামিলা লক্ষ্মী মারে ।
 কতো কালে লাগ পায় ঝাণ্ডিবাক
 লাগিলা স্বামীৰ পাৰে ॥
 মুখ্য পাৰিষদে উপাসি চোঁপাশে
 নত্ৰ ভাৰে তুতি বোলে ।
 মাথাৰ উপৰে শ্বেত-ছত্ৰ তুলি
 ধৰল চামৰে ঢোলে ॥ ৪৩৮
 কৃষ্ণক দেখিতে কৰে আযাজাত
 চতুৰ্ভূজ সেনা চানি ।
 কৃষ্ণৰ আগত পৰি দগুৰতে
 বড়ে কৃষ্ণ জয় বাণী ॥
 বৈকুণ্ঠ বাসীৰ ভৈল মহোৎসৱ
 মিলিল মহা সম্পদ ।
 বঞ্চে ঠাৰে ঠাৰে গুণ গীত গাৰে
 বজাৰে পাঞ্চ শৱদ ॥ ৪৬৯
 ব্ৰহ্মা প্ৰতি মুখে দেৱ সৰ্বো দুখে
 পড়ি আছে কতো বেলি ।
 দক্ষুক্ষণ হয় উঠি আসি পাছে
 নিহালন্ত চক্ষু মেলি ॥
 কৃষ্ণৰ গতিক নেদেখিয়া দেৱে
 আচৰিত হয় আছে ।
 কৃষ্ণক অনেক প্ৰশংসা কৰিয়া
 গৈলন্ত স্বৰ্গক পাছে ॥ ৪৭০
 কৃষ্ণে এবিলাতে পৃথিবী মণ্ডল
 অধৰ্ম্মে জুৰিয়া বৈল ।
 শ্ৰী ধৰ্ম্ম ধৃতি সত্য শৌচ নীতি
 কৃষ্ণৰ লগতে গৈল ॥
 স্বধৰ্ম্ম আচাৰ সৰ্বাকো খেদাইয়া
 পাপে লৈলা সামৰাজ ।
 পৃথিবীত শূন্য একো নথাকিল
 একে হৰি নাম বাজ ॥ ৪৭১

তেতিক্ষণে যেন হুন্ড ভৈল কুন্ডি
 শূন্য ভৈল দশোদিশ ।
 মহন্তৰ মহা মিলিল বিবাদ
 দুৰ্জনে কৰে হৰিষ ॥
 কৃষ্ণৰ বিয়োগে অগনি উধাই
 পাৰন্ত পৃথিবী গেড়ি ।
 হা প্ৰাণ নাথ কবিলা অনাথ
 মোক কৈক গৈলা এড়ি ॥ ৪৭২
 এবেসে বিধৱা ভৈলো মই আবে
 কতনো পাপ সঞ্চিত ।
 ধ্বজ বজ্জ যৱ চৰণৰ খোজে
 আজিসে ভৈলো বঞ্চিত ॥
 কলি চাগালৰ হাতত পৰিলো
 পাইলে মোক মহা দুখে ।
 এহি বুলি ভূমি কান্দে হুমাছমি
 আতি সলোতক মুখে ॥ ৪৭৩
 শুনা সভাসদ ভাগৱত পদ-
 বিপদৰ ধুমকেতু ।
 কলিৰ পাতোক ঘাতোক এইসে
 সংসাৰ সাগৰে সেতু ॥
 ঘোৰ কলিকাল আত নাহি ভাল
 অধৰ্ম্মে জুড়িলে বাজ ।
 দিনে দিনে লোক ভৈল মল মতি
 আৰো আন চিন্তা কাজ ॥ ৪৭৪
 গুছিল আচাৰ শৌচ সত্য ধৰ্ম্ম-
 একাকব ভৈল লোক ।
 মনে গুণি দেখা নিচিন্তে নাথাকা
 ঘাইবে লাগৈ পৰলোক ॥
 কেতিক্ষণে ধৰৈ যমৰ কিৰবে
 কৈত বা মিলৈ মৰণ ।
 কৃষ্ণত কিনাই আন গতি নাই
 জানিয়া লৈয়ো শৰণ ॥ ৪৭৫

দোষৰ সাগৰ যদি কলি ইটো
আতো আছে মহা গুণ ।
কেৱলে কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন কৰন্তে
উপজৈ সমস্তে পুণ্য ॥
স্থখে বসি বন্ধে ভকতৰ সঙ্গ
কৃষ্ণক কৰা আলাপ ।
লভিবা মুকুতি তৰিবা ভুকুতি
যমৰো যাতনা তাপ ॥ ৪৭৬
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ৰচিলা শঙ্কৰে
নলৈবা পাষণ্ড মতি ।
এড়া আন কাম বোলা ৰাম ৰাম
বৈকুণ্ঠে যাইবাক প্ৰতি ॥ ৪৭৭

পদ

শুক নিগদতি শুনা ৰাজা মহাশয় ।
কৃষ্ণৰ কথাত ভূমি তেজিয়ো সংশয় ॥
নাপাবিলা আপুনাক মাধৱে ৰাখিত ।
নকৰিবা আবে হেন শঙ্কা কদাচিত ॥ ৪৭৮
যমৰো পুৰৰ আনি পৰম উৎসুকে ।
যুতক পুত্ৰক দিলা দক্ষিণা গুৰুকে ॥
সশৰীৰে নিলা স্বৰ্গে অস্ত্যজ জৰাক ।
সি কি কৃষ্ণে ৰাখিবে নোৱাৰে আপুনাক ॥ ৪৭৯
ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰে দহিলে তোমাৰ কলেয়ৰ ।
গদা ধৰি প্ৰবেশিলা গৰ্ভৰ ভিতৰ ॥
অস্ত্ৰকো ভাঙ্গিলা যিটো জীয়াইলা তোমাক ।
সি কি কৃষ্ণে ৰাখিবে নপাৰে আপুনাক ॥ ৪৮০
বাণক ৰাখিবে লাগি যুজিলন্ত হৰে ।
তাহাকো মুহিলা প্ৰভু বিজন্তপ শৰে ॥
জগতকে সংহৰে অস্তক যিটো কৰে ।
কৃষ্ণ আনে ভৈলন্ত পতঙ্গ হেন সুন্দ ॥ ৪৮১

পৰম ঈশ্বৰ হেন কৃষ্ণ কৃপাময় ।
যাৰ কটাঙ্কতে হোৱে সৃষ্টি স্থিতি লয় ॥
হেন কৃষ্ণে ৰাখিবে নপাৰে আপুনাক ।
কোননো বৰ্বৰে আবে পতিয়াইবে আক ॥ ৪৮২
মনুষ্ট লোকত কিছু নাই সুস্থ গতি ।
হেনসে দেখাইলা ইটো ত্ৰিজগত পতি ॥
বৈকুণ্ঠক লড়ি গৈলা নৰৈ দ্বাৰকাত ।
জানিয়া নৃপতি শঙ্কা নকৰিবা আত ॥ ৪৮৩
যিটো মহা ৰাজা সিংহাসনে থাকে চৰি ।
ইন্দু হেন অন্ত কালে মৰে তান্ত তৰি ॥
মৰিলে অৱশ্যে হোৱে বিষ্ঠা পলু ছাই ।
কুৎসিত বিষয় দেখা একো সুখ নাই ॥ ৪৮৪
কৃষ্ণৰ ভকতি সুখ সাগৰ সঙ্কাশ ।
জ্ঞান কৰ্ম্ম এড়ি কৰা হৰিত বিশ্বাস ॥
ব্ৰহ্মলোক পৰ্য্যন্তে কালৰ নেড়াই হাত ।
জানি সবে তেজি ভজা কৃষ্ণক সাক্ষাত ॥ ৪৮৫
ই কথা থাকোক ৰাজা শুনা পাছ কথা ।
বহুদেৱ দৈৱকীৰ যি ভৈলা অৱস্থা ॥
কৃষ্ণে পঠাই দিলা য়েবে বাৰ্ত্তা কহিবাক ।
দাকক সাৰথি পাছে গৈলা দ্বাৰকাক ॥ ৪৮৬
গোবিন্দৰ বিয়োগে বিহ্বল আতি ছই ।
চাই আছে বাট নৰনাৰী উৰ্দ্ধ মুই ॥
মুগুছয় হাত-ফোট নিখাস দুখত ।
ধান দিলে হোৱৈ আঠে প্ৰজাৰ মুখত ॥ ৪৮৭
হা বিধি কিবা আজি মিলাৱৈ অৱস্থা ।
পতি পুত্ৰ জ্ঞাতিৰ শুনোহো কিবা কথা ॥
এহি বুলি নাৰী সবে অন্ঠো অন্ঠো বড়ে ।
সৰসৰি নীৰ নয়নৰ পৰা পৰে ॥ ৪৮৮
বিমঙ্গল দেখিয়া মৰাবো কাম্পে বুক ।
বাৰ্ত্তা লৈয়া তৈতে আসি মিলিলা দাকক ॥
বিবৰ্ণ বদন চুখে নলবে অৱস্থা ।
দেখিয়া জানিল সবে আধাস্তৰ কথা ॥ ৪৮৯

উগ্রসেন বহুদেৱে আছা দুখ ভাৱে ।
 পৰিলা দাকক গৈয়া দুই হস্তৰ পাৱে ॥
 চক্ষুৰ লোতকে তিয়াইলন্ত দুইবো ভৰি ।
 অনেক কান্দিলা কৃষ্ণ বামক স্মৰি ॥ ৪১০
 বহুদেৱ দৈৱকীক দেখিয়া দুনাই ।
 দশ গুণে সিটো শোক অগনি উধাই ॥
 হা কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি দিলা দীৰ্ঘ উকি ।
 বামক দেখিয়া কতো থাকন্ত নিচুকি ॥ ৪১১
 দেখি সমস্তৰে ধাতু অন্তৰীক্ষ ভৈল ।
 দাককক বেঢ়ি বাৰ্তা পুচিবাক লৈল ॥
 কিবা আখন্তৰে কান্দা কিসৰ অন্তৰে ।
 কি ভৈল সাৰথি কথা কহিয়ো সন্তৰে ॥ ৪১২
 সঙ্কুকি দাককে উঠি সলোতক মুখে ।
 তেজিলন্ত নিশ্বাস মনত মহা দুখে ॥
 কি কহিবো কথা মোৰ দহয়ে হৃদয় ।
 সমৰে মৰিল যত্নবীৰ সমস্তয় ॥ ৪১৩
 অস্ত্ৰ সব চুকুয়াইল হানিল মাটুৰি ।
 পড়িল সকলে সাগৰৰ তীৰ জুৰি ॥
 মিলিল সস্তাপ দেখি বংশৰ নিৰ্য্যাণ ।
 মূৰ্দ্ধাশ্ফোট কৰি বলো চাড়িলন্ত প্ৰাণ ॥ ৪১৪
 ভাইক ধৰি অনেক কান্দিলা দামোদৰ ।
 বনত পশিলা প্ৰভু হয় একেশ্বৰ ॥
 বিচাৰিয়া পাইলো পাছে অনেক বিকলে ।
 বসিছা মাটিত শিশু অশ্বখৰ তলে ॥ ৪১৫
 বিকি আছে শব পাতে প্ৰভুৰ পাৱত ।
 দেখিয়া কান্দিলা শোকে কৃষ্ণৰ আগত ॥
 পালটাই পঠাইলা বাৰ্তা কহিবাক লাগি ।
 প্ৰভুক এৰিয়া আইলো মই মন্দভাগী ॥ ৪১৬
 কিবা ভৈল প্ৰভুৰ নাজানো পাছ কথা ।
 প্ৰাণ ফুটি যাই দেখি যত্নবংশৰ অৱস্থা ॥
 জনেকো নবৈল নিবন্তৰে ভৈল হত ।
 শুনি শোকে আয় যেন লাগিল গাৱত ॥ ৪১৭

গালত চাপৰ মাৰে শোকে শ্ৰুতি নাই ।
 হা পতি পুত্ৰ বুলি গেড়িয়াস্তে যায় ॥
 বামক দেখিয়া কতো থাকন্ত থমকি ।
 পুত্ৰ পুত্ৰ বুলি কতো কান্দৈ মকমকি ॥ ৪১৮
 পথতে পৰন্তে যাই শোকে অগ্নি জ্বলে ।
 তুলি ধৰি নেই বন্ধু বান্ধৱসকলে ॥
 কতো হিয়ে হানে মুঠি উঠি উঠি পৰে ।
 হাঁ স্বামী বুলি কতো কান্দন্তে লৱৰে ॥ ৪১৯
 এহিমতে গৈয়া সবে দেখিলেক পাছে ।
 সাগৰৰ তীৰক মৃতকে বেঢ়ি আছে ॥
 মৰা বন্ধু বান্ধৱক দেখিয়া সাক্ষাত ।
 শোকে গেড়ি পাৰে প্ৰজা কোটি অসংখ্যাত ॥ ৫০০
 স্বৰ্গকো নপাইলে ক্ৰন্দনৰ আৰ্ত্তবাৱে ।
 সাগৰৰ উৰ্ম্মি যেন উঠলিল বাৱে ॥
 মৰা পতি পুত্ৰ সোদৰৰ বান্ধি গলে ।
 কতো নাৰীগণে কান্দৈ হাকলে বিকলে ॥ ৫০১
 ভূমিত পৰিয়া কতো আফালন্ত মাথ ।
 মোক এৰি কৈক যাহা ঐ প্ৰাণ নাথ ॥
 স্নকি স্নকি স্বামীক আলিঙ্গি গলে বান্ধি ।
 কবন্ত কাকণ্য নাৰীগণে কান্দি কান্দি ॥ ৫০২
 দিয়া মুখ মুখত বিনাৱৈ গুণ আতি ।
 কিয় প্ৰাণ প্ৰভু আছাঁ আমাক নমাতি ॥
 শীতল শয্যাত যিটো ঘেলাইলাহা গাৱ ।
 কিয় পৰি ভৈলা ধূলি ধূমন স্বভাৱ ॥ ৫০৩
 উঠা উঠা প্ৰাণনাথ নিজে পৰিহৰি ।
 মাতো মই তোমাৰে স্নেহতগা স্মৰী ॥
 বায়ু ধৰি আছা কিয় নলৱা উশাহ ।
 আবেসে জানিলো আমি ভৈলো সৰ্বনাশ ॥ ৫০৪
 কৈক যাহা ঐ প্ৰাণপতি মোক এড়ি ।
 কান্দৈ আৰ্ত্তবাৱে সবে মৃতকক বেঢ়ি ॥
 মহা শোকে বহুদেৱ দৈৱকী বোহিনী ।
 বাম কৃষ্ণক বিচাৰিয়া কুনে তিনি ॥ ৫০৫

পুত্ৰ পুত্ৰ বুলিয়া পাৰন্ত উকি আতি ।
 কৈত আছা ছয়ো বাপু আমাক নমাতি ॥
 শৰীৰ নসহে দহে তোহোৰ অগনি ।
 দুখনী দৈৱকী মাতো তোমাৰ জননী ॥ ৫০৬
 ঝাণ্টে দেখা দিয়ো বাপু বনৰ বঝাই ।
 জুৰুৱাউ জীৱ ঐ প্ৰাণৰ পুতাই ॥
 পাপী কংসে মাৰিলে প্ৰথমে ছয় পোক ।
 তোৰ মুখ দেখি পাসৰিলো সিটো শোক ॥ ৫০৭
 তয়ো তেজিবাক চাস বুকে দিয়া জুই ।
 মাতৃ বধ লৈলে তোৰ কোন লাভ হুই ॥
 বৃদ্ধ পিতৃ মাতৃক কৰিয়া অনাথিতি ।
 কমল লোচন পুত্ৰ গৈল কোন ভিতি ॥ ৫০৮
 মৰিল সবংশে দেখি পায়্য অপমান ।
 কৈত আছা পৰি বাপ কৃষ্ণ মোৰ প্ৰাণ ॥
 পিণ্ডক জলক লাগি নথাকিল সঞ্চ ।
 এভো প্ৰাণ পুতাই তই আমাক নবঞ্চ ॥ ৫০৯
 দিয়ো দেখা দামোদৰ দুৰ হোক দুখ ।
 নেত্ৰে ভৰি দেখো বাপু সিটো চন্দ্র-মুখ ॥
 উপজি এৰিয়া মোক গৈলি নন্দ ঘৰে ।
 বগাইলো নিহল মই তোহোৰ অন্তৰে ॥ ৫১০
 পাপী কংসে নানা দুখ দিলা বন্দী কৰি ।
 মোক এৰি যাস দিয়ো গুণ কুসুমৰি ॥
 এভো ওহ্লাই মাত মোক মাধৱ পুতাই ।
 মোক শোক অগনিত নমাৰ পেহ্লাই ॥ ৫১১
 তোহোৰ বিয়োগে হেৰা যাওঁ যমলোক ।
 অন্তকালে পুতাই পৰিচ্ছেদা দেখা মোক ॥
 মাদৱ বংশৰ তাপ অপাৰ সাগৰ ।
 বাৰৰ বিয়োগে ভৈল কুন্তীৰ মগৰ ॥ ৫১২
 বাড়য় অগনি ইটো কৃষ্ণ তোৰ শোকে ।
 আবেসে সমূলি পুলি পুতাই মাঠে মোকে ॥
 সবস্তুে নপাইলো লাগ ঐ কৃষ্ণ বাপ ।
 যমবো পুৰুষো তোৰ নেকাইবো নতাপ ॥ ৫১৩

এহি বুলি বিচাৰি ফুবন্ত তিনি প্ৰাণী ।
 হা বাপ কৃষ্ণ বুলি হিয়ে মুষ্টি হানি ॥
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিয়া পাৰন্ত কতো উকি ।
 মুচ্ছা গৈয়া পৰি কতো থাকন্ত নিচুকি ॥ ৫১৪
 ধাৰায়ে লোতক অৰৈ শ্ৰুতি নাই গাত ।
 শোকানলে দহে কুষ্ণি আশৈ ভৰি হাত ॥
 শুখাই ওঠ কঠ তালু দশন নিষ্পান ।
 নবহয় জীৱ যেন ফুটি যাই প্ৰাণ ॥ ৫১৫
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিয়া কবন্ত হাহাকাৰ ।
 চক্ষু মেলি চাহন্তে দেখন্ত অন্ধকাৰ ॥ -
 বস্তুদেৱ দৈৱকী ৰোহিণী বৰ নাৰী ।
 নপাইল পুত্ৰ দুইক প্ৰৱন্ধে বিচাৰি ॥ ৫১৬
 নিশ্চয়ে জানিলো ৰাম কৃষ্ণ গৈলা মৰি ।
 কান্দিলো তিনিয়ো প্ৰাণী কৰি ধৰাধৰি ॥
 বস্তুদেৱে বোলন্ত থাকিয়ো প্ৰাণেশ্বৰী ।
 পুত্ৰশোকে পোৰৈ হেৰা মই যাওঁ মৰি ॥ ৫১৭
 পৰিচ্ছেদ দেখা দেখি ভৈলো আজি ধৰি ।
 হেন শুনি কান্দি কান্দি মাতন্ত সুন্দৰী ॥
 এতেকে ঘাতুক বাণী বোলা কিবা হেতু ।
 কেৱলেসে ৰহি আছে মোৰ কলা ধাতু ॥ ৫১৮
 কৃষ্ণৰ লগতে গৈল মোৰ পঞ্চ প্ৰাণ ।
 মৰি আসিলোহো আবে নাসে সমিধান ॥
 ৰোহিণী বোলন্ত যাইবা আমাক উপেক্ষি ।
 মৰি গৈল ৰাম পুত্ৰ জীৱো কাক দেখি ॥ ৫১৯
 পুত্ৰ শোকে ফুটি হেৰা জীৱ মোৰ যায় ।
 এহি বুলি কান্দন্ত তিনিকো তিনি ঠাই ॥
 চৰি যাই মৰ্ম্ম শোকে অগ্নি যাই জ্বলি ।
 কতো বেলি আছিলো কৰিয়া গলাগলি ॥ ৫২০
 তিনিবো হৰিল আতি চেতন গিয়ান ।
 কৃষ্ণক কবন্ত মাত্ৰ মনত ধিয়ান ॥
 কৃষ্ণ গুণ বৰ্ণাস্তে নিৰ্মল ভৈল চিত ।
 নিজ ৰূপে ভৈল কৃষ্ণ হিয়াত বিৰিত ॥ ৫২১

কর্মবন্ধ চিণ্ডি চাৰিলন্ত পাছে প্ৰাণ ।
 পাইলা মহা গতি ভৈল তিনিৰো নিৰ্ঘ্যাণ ॥
 কৃষ্ণক নপাই পাছে বাজা উগ্রসেন ।
 কৃষ্ণতে স্পিয়া প্ৰাণ বাউল ভৈলা যেন ॥ ৫২২
 মহা মৰ্মে দিয়া উকি কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি ।
 উফৰি পড়িযা বাজা মৰিলা সমূলি ॥
 অনেক সহস্ৰ কোটি যাদব কুমাৰ ।
 হৰৈ দৰ্পে ইন্দ্রবো দেখন্তে চমৎকাৰ ॥ ৫২৩
 তিলেকতে অন্তো অন্তে সবে ভৈল হত ।
 কমনে বুজিবে পাৰৈ কৃষ্ণৰ মহত ॥
 যতক পৰম বীৰ যাদব অপাৰ ।
 শতক বৎসৰে কোনে লেখা দিবে তাৰ ॥ ৫২৪
 তাসম্ভাৰ শুনিয়ো পচোৱা ওজা যত ।
 তিনি কোটি চৌবাশী হাজাৰ একশত ॥
 সহস্ৰ সংখ্যাত ছাত্ৰ একৈক ওজাৰ ।
 তাৰ লেখা কৰিতে শক্তি আছে কাৰ ॥ ৫২৫
 সাগৰ সঙ্ক্ৰাশ সিটো যত্নবীৰ যত ।
 একে তিলে চম ভৈল কালৰ হাতত ॥
 সমৰত যম সম সবে ধর্মুৰ্দ্ধব ।
 প্ৰতাপে আদিত্য চ্যুতি ভোগে পুৰন্দৰ ॥ ৫২৬
 যাহাৰ কোপত তুণ্ডৰত দেৱাসুৰ ।
 দেখিয়ো ক্ৰণেকে কালে কৰিলেক চুব ॥
 শুনা সভাসদ সবে কেশৱৰ কথা ।
 দেখিয়োক কেন যত্ন বংশৰ অৱস্থা ॥ ৫২৭
 আউৰ ইটো বিষয় স্তম্ভত কৰা আশ ।
 দিনে দিনে যাই আয়ু মৃত্যু চাপে পাশ ॥
 তেজিয়োক ধন জন জীৱনৰ গৰ্ব ।
 কালে পাইলে একে তিলে হৰিবেক সৰ্ব ॥ ৫২৮
 ঝাৰাময় বিষয় ক্ৰণেকে হোৱে ছম ।
 জানিয়া কৃষ্ণৰ পাৰে পশিয়ো শৰণ ॥
 কৃষ্ণে পৰম বন্ধু কৃষ্ণে ইৰব ।
 কৃষ্ণে পৰম আত্ম সমস্ত লোকব ॥ ৫২৯

কৃষ্ণে মুকুতি দাতা কৃষ্ণে ইক্ষুদেৱ ।
 জানি দৃঢ় ভকতি কৃষ্ণক কৰা সেৱ ॥
 পুত্ৰ ভাৰ্য্যা সবে এড়ৈ মৃতক জনক ।
 মৰিলেয়ো পাৰে লাগ বান্ধৱ কৃষ্ণক ॥ ৫৩০
 হেন বন্ধু কৃষ্ণ আছা হিয়াত সাকাত ।
 মৰৈ তাক নভজি চিত নিজ যাতনাত ॥
 নাৱ এড়ি তল যাই জলত বিবুধি ।
 যেন ৰোগী মৰৈ কোছে আছন্ত ঔষধি ॥ ৫৩১
 হাতৰ অমৃত এৰি কৰৈ বিষ পান ।
 হিয়াত কৃষ্ণক তেজি ভৰ্ত্তৈ দেৱ আন ॥
 গীতা ভাগৱত ইটো শাস্ত্ৰৰ সন্মতি ।
 জানি নকৰিবা আত সংশয় সম্প্ৰতি ॥ ৫৩২
 কৃষ্ণে বাজা দেৱৰো ধৰ্ম্মৰো বাজা নাম ।
 জানি নিবন্তৰে নৰে বোলা বাম বাম ॥ ৫৩৩

দুলভী

পাছে শোকে দুখে কল্লিণী প্ৰমুখ্যে
 কৃষ্ণৰ অৰ্ঘ্য মহিষী ।
 বিচাৰি ফুৰন্ত কৃষ্ণৰ প্ৰৱন্ধে
 সিটো বগ ভূমি পশি ॥
 স্বামীৰ সন্তাপে শবীৰ শুধাই
 খসি পৰৈ অলঙ্কাৰ ।
 স্থলকিল চুল হৃদয় আকুল
 দিনতে দেখে আছাৰ ॥ ৫৩৪
 নয়ন পদ্মব নীৰ পৰৈ কৰি
 কান্দন্ত গুণ বৰ্ণাই ।
 ভৈলোহো অনাথ হা প্ৰাণনাথ
 কৰিলা কোন বিলাই ॥
 কত পুণ্যে পাইলো ভূমি হেন স্বামী
 আমি সবে অভাগিনী ।
 কি ভৈল ললাট ভাঙ্গি কৰা ছাট
 পাজিলে বিধি বিধিনী ॥ ৫৩৫

চন্দ্রতো অধিক মুখ পদ্ম সিটো
ধাকিবে নপাইলো চাই ।

অমৃত স্ববস মধুর আলাপ
নাপাইবো আউৰ চুনাই ॥

বজ্রব শয্যাত শুতিবেক কোনে
চামবে চুলিবো কাক ।

অকণ চৰণ পূজিবে নপাইলো
দণ্ডিলে দৈরে আমাক ॥ ৫৩৬

কমল নয়ন হাশ্ব নিবীক্ষণ
স্বমৰি গোপ্য আলাপ ।

প্রাণ যাই ফুটি পাঠে লোটালুটি
অনেক কৰি বিলাপ ॥

স্ব নাসিকা সিটো বাতুল অধৰ
দশন মাণিক পাস্তি ।

কোটি কন্দৰ্পবো দৰ্প কঠৈ চূৰ
শ্যাম শবীৰৰ কাস্তি ॥ ৫৩৭

সম্যেকে মনত অমৃত বৰিষৈ
দেখেন্তে ঈষত হাস ।

স্বধা সম সিটো বচনে আমাক
কৰিবে কোনে আশ্বাস ॥

আউৰ নেদেখিবো মুখ পদ্ম সিটো
জ্বলে যেন চন্দ্র কোটি ।

স্বমৰিয়া মহা বাহু বক্ষ স্থল
কিয় নযাই প্রাণ ফুটি ॥ ৫৩৮

ব্রহ্মা মহেশ্বৰ যাহাব কিঙ্কৰ
যিটো জগতবে দেৱ ।

হেনয় স্বামী ভৈলোহো বঞ্চিত
কৰিবে নপাইলো সেৱ ॥

জগত চূৰ্ভ প্রাণৰ বন্নভ
তেজি গৈলা কৈক লাগি ।

স্বামী অবিহনে কি কবৈ জীৱন
কিসক জীৱো অভাগী ॥ ৫৩৯

পতিব্রতা স্ত্রী স্বামীসে জীৱন
কেনে বাধি আছে প্রাণ ।

হেন মনে মানি কাঠচয় আনি
নিশ্চিন্ত চিতা খান ॥

স্বতচয় চালি জ্বালিলা অগনি
লজ্জিল গগণে গৈয়া ।

পাছে নাৰী সবে সাধে ইফটবৰ
হাতে পুষ্পাঞ্জলি লৈয়া ॥ ৫৪০

জন্মে জন্মে হইবো কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰ
আন নবাঞ্চহো আমি ।

হুইবন্তু আমাৰ পৰম ঈশ্বৰ
কৃষ্ণেসে টিকব স্বামী ॥

সততে চিতত নুগুচোক তান
চৰণত অভিলাষ ।

হেন মনে মানি কৃষ্ণক আলিঙ্গি
অগনিত দিলা বাষ ॥ ৫৪১

আত অনন্তবে বেরতী প্রমুখ্যে
বামৰ যত স্তম্ভবী ।

স্বামীৰ শরক আলিঙ্গি ধৰিয়া
সবে গৈলে সরতৰি ॥

কৃষ্ণৰ কনিষ্ঠ যত ভাতৃগণ
সি ঠাইত কেহো নৰৈল ।

স্বামীক সারটি চড়িয়া চিতাত
সবে সরতৰি গৈল ॥ ৫৪২ • সৈতাবি সতী ।

কামদেৱ আদি কুমাৰ সবৰ
আছে যত ভাৰ্য্যাগণ ।

স্বকি স্বকি সবে স্বামীৰ লগত
কবিলা অনুগমণ ॥

সাগবৰ তীব জুবিলেক জুই
শিশুৰ শুনি কন্দন ।

চিতা ধুত্রে সবে আকাশে ব্যাপিল
ঘাবকা ভৈল উছন্ন ॥ ৫৪৩

কুলক সংহৰি যেবে দেৱহৰি
 বৈকুণ্ঠক গৈলা চলে ।
 দ্বাৰকা নগৰ সমূলক্ষে তল
 গৈল সাগৰৰ জলে ॥
 কঙ্কিণী দেৱীৰ বত্ৰৰ মন্দিৰ
 কেৱলে বহিলা তাত ।
 যাক ভগৱন্তে ক্ষেণেকো নেড়ন্ত
 অত্ৰাপি দেখি সাক্ষাত ॥ ৫৪৪
 ইন্দ্ৰ সম সিটো একৈ একৈ বীৰ
 দিশ যশ মান বলে ।
 যাদৱ বংশক যুদ্ধত জিনিবে
 হেন নাই ববি তলে ॥
 কালে সংহাৰন্তে তিলেকো নটভল
 দেখা কেনে বিপৰীত ।
 অথিৰ জীৱন জানিয়া কৃষ্ণৰ
 চৰণত দিয়া চিত্ত ॥ ৫৪৫

একাদশ পৰিচয়

ছবি

বৰদোৱা নামে ত্ৰাম শস্ত্ৰে মৎসে অনুপাম
 ব্ৰহ্মপুত্ৰে বন্ত যাৰ কাছে ।
 ভৈলা সেহি ত্ৰামেশ্বৰ যাৰ নাম বাজধৰ
 যাৰ যশ বাশি এভো আছে ॥
 তানে পুত্ৰে সূৰ্য্যবৰ মহা ববা বংশধৰ
 কামন্থ কুলব সন্ত শিষ্ট ।
 যাৰ যশ এভো কটল জৱন্ত মাধৱ দটল
 ছয়ো ভাই বাহাৰ কনিষ্ঠ ॥ ৫৪৬

তানে পুত্ৰে অনুপাম প্ৰসিক্ত কুহুম নাম
 ভৌমিক মধ্যত নাহি ভুল ।
 দানী মানী গুণৱন্ত মহাজনে বখানন্ত
 বংশৰ মধ্যত পদ্মফুল ॥
 তাহানে সন্ততি আতি জ্ঞান শূন্য শিশুমতি
 কেশৱৰ কিঙ্কৰ শঙ্কৰে ।
 কথা একাদশ স্কন্ধ বিবচিলা পদ বন্ধ
 শুনা সভাসদ নিবন্তবে ॥ ৫৪৭
 নচাই শাস্ত্ৰ পৰিচ্ছেদ হঠাতে নকৰা খেদ
 কৰযোবে বোলা ভূতি বাক ।
 পূৰ্ব্বাপৰে শাস্ত্ৰ চাই যেবে দেখা কথা নাই
 তেবে নিন্দা বুলিবা আমাক ॥
 যিটো জনে আজিজ্ঞাসি হঠাতে নিন্দয় আসি
 তাকো মোৰ অঞ্জলি সম্পূট ॥ • ঠোলা
 কহো মই সাঞ্জে সাঞ্জে তাতো মহা লাভ আছে
 নিন্দি মাত্ৰে হোক মোত ভুট ॥ ৫৪৮
 বিনাশৈ স্বধৰ্ম্মচয় মোৰ পাপ কৰৈ কয়
 দেখা সিটো কেনে উপকাৰী ।
 তাকো নেকেমিবো যেবে মোত পৰে আছে তেবে
 আউৰ কোন মহা অহকাৰী ॥
 ই কথা থাকোক আবে পবলোকে বাইবে লগে
 জানি লয়া পথৰ সমল ।
 জন্মক নকৰা বৃথা শুনা ইটো কৃষ্ণকথা
 কৈত পট্টে জীৱন চকল ॥ ৫৪৯
 দিনে হোৱৈ আনু পাত চেতন নাহিকে গাত
 অলপ পানীৰ যেন মাহ ।
 নিতে শুধাই পট্টে অল তাতে কবে কতুল
 কাল বাঘ লাগি আছে পাহ ॥
 কেতিয়কৈ গিলে ধৰি তিলেককে বাইবা মৰি
 কৃষ্ণ বিনে গতি নাই আৰ ।
 কৃষ্ণসে বন্ধাৰ হেতু বাম নামে বান্ধি কোহু
 নগাৰ সাগৰ হোৱা পাৰ ॥ ৫৫০

পৰম মঙ্গল নাম কৃষ্ণ ইটো অনুপাম
 যাৰ থাকে বাক্যত সতত ।
 ভাৰ মহা পাপ কোটি নাম অগনিত পুৰি
 ভঙ্গ হুয়া যাই ক্ৰণেকত ॥
 কোটি শত তীৰ্থ স্নান কোটি যজ্ঞ কোটি দান
 নামৰ বেণুকো নুই সম ।
 শাস্ত্ৰৰ জানিবা মজ্জা নামেৰে পুণ্যৰ বাজা
 পাতেকৰ কালাস্তক যম ॥ ৫৫১
 আনো যত বেদচয় জানা সবে মায়াময়
 আন কৰ্ম ধৰ্ম সবে ধাক্কা ।
 কৃষ্ণসে দেৱৰো বাজা জানিয়া কৃষ্ণক ভজা
 কৃষ্ণৰ নামক গলে বাহুকা ॥
 গীতা ভাগৱত শাস্ত্ৰ কৰৈ এহি তন্ত্ৰ মাত্ৰ
 মুখ্য ধৰ্ম হৰিগুণ নাম ।
 হৃদয় বিশ্বাস কৰি হৃদয়ে কৃষ্ণক ধৰি
 নিবস্তবে বোলা বাম বাম ॥ ৫৫২

অৰ্জুনৰ বিবাদ

পদ

শুক নিগদতি শুন্য বাজা পৰীক্ষিত ।
 যেন কথা ভৈল আত অন্তৰে তহিত ॥
 মিলিল তহিতে আসি দিন কতিপয় ।
 তযু পিতামহ মহাবীৰ ধনঞ্জয় ॥ ৫৫৩
 ছাবকাবাসীৰ আসি দেখিলা অৱস্থা ।
 গৈলা এড়ি কৃষ্ণৰ শুনিলা সিটো কথা ॥
 হিয়াত পড়িল যেন বজ্ৰৰ প্ৰহাৰ ।
 মহা দুখে অৰ্জুনে দেখন্ত অন্ধকাৰ ॥ ৫৫৪
 কৃষ্ণ বিনে ভৈল অন্ধ যেন ধনঞ্জয় ।
 ফুটি যাই প্ৰাণ দুখে দগধ হৃদয় ॥
 হুঁহিল চেতন শোক অগণিৰ কালে ।
 হা কৃষ্ণ ইন্দু বুলি পড়িলা সিচালে ॥ ৫৫৫

নাই শ্ৰুতি জ্ঞান যেন মৃতক আলয়* । * সদৃশ
 নয়নৰ পৰা নীৰ ধাৰায়ে বহয় ॥
 হা কৃষ্ণ বুলিয়া হানন্ত হিয়ে মুঠি ।
 ঢাত ঢাত মাটিত পৰন্ত উঠি উঠি ॥ ৫৫৬
 স্মৰি স্মৰি সিটো মাধৱৰ গুণ ।
 পৰম আকুল ভাৱে কান্দন্ত অৰ্জুন ॥
 এৰি মোক কৈক গৈলা হা প্ৰাণনাথ ।
 আজিসে জানিলো ভৈলো পাণ্ডৱ অনাথ ॥ ৫৫৭
 বন্ধু অবিহনে জীৱনতো নাহি সুখ ।
 আউৰ নেদেখিবো স্প্ৰসন্ন সিটো মুখ ॥
 ঈমত হসিত চাক কমল লোচন ।
 শুনন্তে অমৃত শ্ৰবে মধুৰ বচন ॥ ৫৫৮
 অকণ চৰণ কাৰ থাকিবো নিৰেখি ।
 কোনে বুলিবেক মোক ওঁবা প্ৰাণসখী ॥
 বান্ধৱ বুলিয়া কোনে সাবটিয়ে ধৰি ।
 ইসব স্মৰি গুণ এভো নযাওঁ মৰি ॥ ৫৫৯
 ইহাতেসে অধিকে দহৰে মোৰ বুক ।
 অন্তকালে নেদেখিলো মাধৱ বন্ধুক ॥
 নুগুছয় আউৰ হৃদয়ৰ ইসি শাল ।
 হৰি হৰি কিনো ভৈল অভাগ্য কপাল ॥ ৫৬০
 হা বিধি আছে কত পাতেক সক্ষিত ।
 মাধৱ বান্ধৱ এৰে কৰিলি বক্ষিত ॥
 কাৰ নেদেখিলো আৰ অকণ চৰণ ।
 আপদ কালত কাত পশিবো শৰণ ॥ ৫৬১
 সঙ্কট সময়ে কোনে বাখিবে আমাক ।
 পাণ্ডৱ বংশক পাইলো আবেসে বিপাক ॥
 বান্ধৱৰ বিয়োগে নিজীবো আমি কেৱ ।
 হা কৈক গৈল মোৰ কৃষ্ণ ইন্দ্ৰদেৱ ॥ ৫৬২
 ঋষি সবে কৰৈ নৰ নাৰায়ণ ছই ।
 একে লগে আইলো কৃষ্ণ ধনঞ্জয় ছই ॥
 আবে কেনে এৰি গৈলা ঐ কৃষ্ণ বাপ ।
 কোন দোষে দিলা মোক পৰম সন্ধ্যাপ ॥ ৫৬৩

কৃষ্ণ অঙ্কুরনব কিছো নাহিকে অন্তব ।
 শুনো গলাবর মই লোকৰ মুখৰ ॥
 সিয়ো ভৈল মিছা মোক এড়িলে বান্ধৱ ।
 আবেসে জীৱন্তে মই জানা মৰা শৱ ॥ ৫৬৪
 কৈব মই অধম মনুষ্য গোট ছই ।
 একে শয্যা একে আসনত থাকো শুই ॥
 ইসব তোমাৰ মহা স্নেহক স্মৰি ।
 কিনো মই নিদাৰুণ এভো নযাওঁ মৰি ॥ ৫৬৫
 ব্ৰহ্মা হৰে দূৰতে প্ৰণামে নমাই মাথ ।
 বথৰ সাৰথি ভৈলা হেন জগন্নাথ ॥
 আজি অনাথিত্তি কৰি কৈ গৈলা বান্ধৱ ।
 তুমি বিনে মৰো হেৰা মধ্যম পাণ্ডৱ ॥ ৫৬৬
 কাহাৰ চৰণ চাই মিলিবে উৎসুক ।
 আউৰ ই জন্মত মই নেদেখো প্ৰভুক ॥
 ঐ বাপ কৃষ্ণ মোক তেজিলি নিশ্চয় ।
 কাত গৰ্ব্ব কৰি আবে জীবো ধনঞ্জয় ॥ ৫৬৭
 কাৰ নিৰেখিবো আবে ধ্বজ বজ্জ যব ।
 আজিসে গুছিল পৃথিবীৰ মহোৎসৱ ॥
 শূন্য ভৈল দশোদিশ দিনতে আন্ধাৰ ।
 অন্ধলাৰ চক্ষু কৃষ্ণ কৈ গৈলা আমাৰ ॥ ৫৬৮
 আউৰ কৈত পাইবো হৰি হেন উপকাৰী ।
 পাঠে এহি বুলি বীৰে মাটিত লোটাৰি ॥
 চক্ষু গোটা দেখিবে নপাইলো প্ৰাণনাথ ।
 পড়ি পড়ি পৃথিবীত আক্ষালন্ত মাথ ॥ ৫৬৯
 স্মৰি স্মৰি মাধৱৰ গুণ যত ।
 নিনিমাই সিটো শোক অগনি গাৱত ॥
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিয়া পাবন্ত আতি গেড়ি ।
 কান্দে ছাৰকাৰ লোকে তাক বেড়ি বেড়ি ॥ ৫৭০
 মাধৱৰ ভাৰ্য্যা ঘত বোড়শ হাজাৰ ।
 বহি আট্ঠে কথমপি প্ৰাণ ভাসম্বাৰ ॥
 ক্ৰন্দন শুনিয়া সি ঠাইক সবে আইল ।
 অঙ্কুরনক দেখি ছুনাই অগনি উধাইল ॥ ৫৭১

আছে অস্থি চৰ্ম্ম মাত্ৰ নেৰে ছাদি খেঞ্চ ।
 চক্ষুৰ লোতক সৰ্ব্বদায়ে নুহি ছেদ ॥
 বিমুকুত কেশ সবে মলিন স্বভাৱ ।
 হা প্ৰাণ প্ৰভু বুলি কৰৈ আৰ্ত্তবাৰ ॥ ৫৭২
 কোথা গৈল প্ৰাণনাথ পাণিনীক এৰি ।
 প্ৰভু অবিহনে আমি জীওঁ কেন কৰি ॥
 হানে হিয়ে মুঠি শোকে প্ৰাণ যাই ফুটি ।
 স্বামীৰ সন্তাপে পৃথিবীত পাৰে লুটি ॥ ৫৭৩
 বাল্য বৃদ্ধ বিধৱা অনাথ যত নাৰী ।
 হা পতি পুত্ৰ বুলি কান্দে গেড়ি পাৰি ॥
 অঙ্কুরনক দেখি ছুনাই জ্বলিল সন্তাপ ।
 সাগৰৰ বালি জুৰি কবন্ত বিলাপ ॥ ৫৭৪
 হা মাৰ বাপ বুলি আতি আৰ্ত্তনাদে ।
 কান্দে শিশু সবে পৰি পৰম বিবাদে ॥
 উঠলিল ক্ৰন্দনৰ উন্মি মহা বোল ।
 আকাশক ফেৰিয়া লজ্জিল স্বৰ্গ কোল ॥ ৫৭৫
 কৃষ্ণৰ বিৰহে বহি দগধ শবীৰ ।
 আছা পৰি মধ্যম পাণ্ডৱ মহাবীৰ ॥
 কৃষ্ণক স্মৰন্তে মহা মৰ্ম্মে দহে বুক ।
 মিলিলা তহিতে আসি সাৰথি দাকক ॥ ৫৭৬
 নিনিমাই শোকানল নাই শাস্তি স্তম্ব ।
 আছে তিত্তি লোতকে মলিন মহাত্ম ॥
 বীৰ অঙ্কুরনক আসি দেখিলা প্ৰত্যেক ।
 হা কৃষ্ণ বাপ বুলি কান্দিলা অনেক ॥ ৫৭৭
 পাছে ধৈৰ্য্য ধৰি কৰি ক্ৰন্দন নিবোধ ।
 পাণ্ডৱক সান্ৱটিয়া বোলন্ত প্ৰবোধ ॥
 উঠা উঠা ধনঞ্জয় তেজিয়ো সন্তাপ ।
 শুনা যেন বচন বুলিলা কৃষ্ণ বাপ ॥ ৫৭৮
 কৰিলন্ত কৃষ্ণে শোক স্মৰি তোমাৰ ।
 অন্তকালে নপাইলো সখিক দেখিবাক ॥
 ইসে খেদে অধিকে বহুৱে বোৰ বুক ।
 মোক আদেশিলা কথা কহিবা দাকক ॥ ৫৭৯

প্রাণ সখি স্তম্ববস্তৃ ঘেবে মোৰ গুণ ।
 বাল্য বৃদ্ধ বিধৱাক পালিবা অৰ্জুন ॥
 আপুন দেশক লাগি ৰাখি নিবা পথে ।
 পূৰ্বৱৰ্ত্তে প্ৰতিপালি থৈবা ইন্দ্ৰপন্থে ॥ ৫৮০
 মই চলি যাওঁ হেৰা বৈকুণ্ঠ নিলয় ।
 কাত গৰ্ব্ব কৰি আবে জীৱে ধনঞ্জয় ॥
 হৰি হৰি প্ৰাণ সখি ভৈলা অসহায় ।
 এহি বুলি অনেক কান্দিলো যদুৰায় ॥ ৫৮১
 বুলিলা তোমাক আৰো অনেক কাৰুণ ।
 মোক লাগি চিন্তা ইটো তেজিবা অৰ্জুন ॥
 পূৰ্বৱৰ্ত্তে অৱগৰ্ব্ব নকৰিবা সখি ।
 কাৰ্য্য বুজি থাকিবাহা কালক উপেক্ষি ॥ ৫৮২
 কৃষ্ণৰ বচনে বাৰ থিৰ কৰা মতি ।
 তোমাতে সম্পিলো ইটো যাদৱ সন্ততি ॥
 বাল্য বৃদ্ধ বিধৱাক কৰিয়ো আশ্বাস ।
 শুনি ধনঞ্জয়ে দীৰ্ঘ তেজিলা নিশ্বাস ॥ ৫৮৩
 দাককক সাতটিয়া ধৰি গলে বান্ধি ।
 আৰ্ত্তৰাৱে কতো বেলি আছিলস্ত কান্দি ॥
 ঐ বন্ধু সি বেলাতো স্তম্ববিলা মোক ।
 কিমতে পাসৰা সিটো বান্ধৱৰ শোক ॥ ৫৮৪
 দেৱৰো দুৰ্ভাগ যিটো অৰুণ চৰণ ।
 যাহাক স্মৰণে ভৈলো বিপদ তৰণ ॥
 খেদি আসি দেখিবে নপাইলো চক্ষুগোটে ।
 ইহাতেসে অধিকে মোহোৰ বুক ফুটে ॥ ৫৮৫
 কিনো অধমৰ মোৰ অভাগ্য কপাল ।
 জীওঁ মানে বৈল ইটো হৃদয়ত শাল ॥
 পাণ্ডৱৰ প্ৰাণ কৈক গৈলা কৃষ্ণ স্বামী ।
 তুমি বিনে ভৈলো আজি ধৰি অন্ধ আমি ॥ ৫৮৬
 এহি বুলি কান্দে শোকে আকুল হৃদয় ।
 কতোক্ষণে সঙ্কৰণ ভৈলা ধনঞ্জয় ॥
 কৃষ্ণক স্তম্বি মনে ভেজন্ত নিশ্বাস ।
 বাল্য বৃদ্ধ বিধৱাক কৰিলা আশ্বাস ॥ ৫৮৭

হাত ফোট মুণ্ডছে মুকচে অন্ন পান ।
 কেশৱৰ বিয়োগে বিবৰ্ণ মুখ ম্লান ॥
 যাদৱ বংশৰ প্ৰেত কাৰ্য্যক সঙ্কলি ।
 মৃতকক দিয়াইলস্ত পিণ্ড জলাঞ্জলি ॥ ৫৮৮
 বিধৱা নাৰীৰ সবে শুনস্তে কাৰুণ ।
 নাই লোতকৰ ছেদ কান্দন্ত অৰ্জুন ॥
 অনাথ বৃদ্ধক প্ৰতিপালি মহাশয় ।
 তথাতে বঞ্চিলা দুখে দিন কতিপয় ॥ ৫৮৯
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শুনা সৰ্বলোক ।
 মহা মহন্তৰো দেখা কেনে দুখ শোক ॥
 তাপময় বিষয়ত নাই কিছো স্তথ ।
 আকে লাগি হোৱে মন মাধৱে বিমুখ ॥ ৫৯০
 বিপুল অগনি ইটো আপাৰ সংসাৰ ।
 শোক মোহ দুখ আত পতঙ্গ আকাৰ ॥
 বিষম বিষয় মাংস আছে তাৰ মাজে ।
 তাক জাম্প দেই মন বিৰাল নিলাজে ॥ ৫৯১
 পৰম তাপত পোড়ে মন নোহে জুৰ ।
 কৃষ্ণ কথা অমৃতত যাৱে নেদে বুৰ ॥
 যাবত নলৱৈ এক শৰণ কৃষ্ণত ।
 একো কৰ্ম্মে নতৰয় যাতনা তাপত ॥ ৫৯২
 কৃষ্ণ পদ নৌকাক কৰিলে যিটো সাৰ ।
 গো-খাজ সমান হোৱৈ তাহাৰ সংসাৰ ॥
 বৈকুণ্ঠত ঠাই লৱৈ মিলৈ মোক্ষ স্তথ ।
 জানিয়া যতনে ছয়ো কৃষ্ণক সমুখ ॥ ৫৯৩
 কৃষ্ণেৰে মিলান্ত স্তথ আত্মা উপযোগ ।
 আন দেৱে সাধে মাত্ৰ ইন্দ্ৰিয়ৰ ভোগ ॥
 আপুনি মায়াত বন্ধ কি দিবে মুকুতি ।
 কৃষ্ণক ভজিও জানি হেনসে যুগুতি ॥ ৫৯৪
 স্বভাৱে স্তহৃদ কৃষ্ণ ইন্দ্ৰদেৱ নিজ ।
 কৃষ্ণবেসে সেৱা নিজ মুকুতিৰ বীজ ॥
 নিচিন্তে নথাকে কালে ধৰিলেক পৰা ।
 স্তম্ববি হৰি নাম চিতনি নমৰা ॥ ৫৯৫

ত্রৈলোক্যতো হেন পাপ নাহি ছোট বড় ।
কৃষ্ণ নাম শুনি ভিৰে নেদিবে লরড় ॥
ধর্ম্ম অৰণ্যৰ মহা সিংহ হৰি নাম ।
পলাউক পাতোক ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৫৯৬

উদ্ধৰ-বিহুৰ সংবাদ

তুলড়ী

কহে মূনি শুকে শুনিয়ো সম্প্রতি
নৃপতি অপৰ কথা ।
বিহুৰে উদ্ধৰে সম্বাদ যি ভৈল
যমুনা তীৰত তথা ॥
কৃষ্ণৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ দেখিয়া
উদ্ধৰ বীৰ মহন্ত ।
পৰম সন্তাপে পড়ি থাকি পাছে
মুছি মুখ উঠিলন্ত ॥ ৫৯৭
কৃষ্ণৰ ভবিৰ খৰম দুখানি
আনি মাথে লৈলা বান্ধি ।
হা প্ৰাণ কৃষ্ণ বুলি পাৰি গেৰি
লৰি যাস্ত কান্দি কান্দি ॥
ধূলিয়ে ধূসৰ কলৈৰৰ আতি
সন্তাপে মুখ মলিন ।
নাই অন্ন পান শোকে ফুটে প্ৰাণ
যাই যুগ সম দিন ॥ ৫৯৮
সেহি সময়ত তীৰ্থত ভ্ৰমন্তে
বিহুৰ এ মহাভাগ ।
যমুনা তীৰত মহা ভাগৱত
উদ্ধৱক পাইলা লাগ ॥
বুলি প্ৰাণ সখি সাতটিলা স্নেহে
নয়ন ভৈল সজল ।
বান্ধৰ পাণ্ডৱ কুলৰ সমস্তে
পুছিলি বার্তা কুশল ॥ ৫৯৯

পুৰাণ পুৰুষ বাম কৃষ্ণ দুই
সবান্ধৰে দ্বাৰকাত ।
তাৰ সংহাৰিয়া হুখে কি আহন্ত
কহিয়ো সখি সান্ধাত ॥
ৰাজা উগ্ৰসেন সাত্যকি অদ্ভুত
যত যদুবংশ মানৈ ।
সাম কামদেৱ গদ অনিকন্ধ
আছে কি সবে কল্যাণে ॥ ৬০০
কৃষ্ণ অজ্জুনক সহায় কৰিয়া
যুধিষ্ঠিৰে প্ৰজা পালে ।
ভীম ধনঞ্জয় নকুল কনিষ্ঠ
সহদেৱ আছা ভালে ॥
ধৃতবাস্তু ৰাজা জীৱন্ততে নিজ
পাপে গৈল অধোগতি ।
সবাতো অধিক কৰো অশুশোচ
সিটো পাতেকীক প্ৰতি ॥ ৬০১
মোক অনাদোষে দেশৰ ডাকিলে
পুত্ৰৰ পাপী বিবাদে ।
ছয়া কৃত কৃত্য তাৰ্হ কৰি ফুৰে
কৃষ্ণৰ পদ প্ৰসাদে ॥
ই কথা থাকোক ঐ সখি কৃষ্ণৰ
কুশল কৈয়ো সম্বৰে ।
ভকতক বাখি হুখে কি আহন্ত
প্ৰাণ ইস্ট দেৱ মোৰে ॥ ৬০২
যাৰ নাম যশে জগত নিস্তবে
স্বৰ্ণে পাপ প্ৰলয় ।
হেনয় বজুক কেনে এৰি আইলে
মিলিল মনে সংশয় ॥
তোমাৰ বিৰণ বদন দেখিয়া
সখি ফুটে মোৰ বুক ।
কাণ্টে কহ কথা কিহেহু ভেজিয়া
আমিলা প্ৰাণ বজুক ॥ ৬০৩

কিবা আশাস্তব মিলিল তোমাৰ
 কি হেতু হেন অৱস্থা ।
 ইন্দ্ৰিতে জানিলো পড়িল বিপাকে
 আউৰ সোধা কিবা কথা ॥
 সি কি প্ৰাণকৃষ্ণ ভালে কি আছন্তে
 তই সখি এৰি আইলে ।
 জানিলো আমাক মাধৱে বঞ্চিলে
 আবেসে অন্তকে পাইলে ॥ ৬০৪
 এতেক বোলন্তে লোতক বঝাইল
 বিদূৰ ভৈলা তৰধ ।
 কৃষ্ণক স্মৰি ছুনাই উদ্ধবৰ
 হৃদয় ভৈলা দগধ ॥
 হৰিল চেতন নাইস মাত মুখে
 দুখে দেথৈ অন্ধকাৰ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ চিন্তি মৌন ভৈলা
 নাহি সম্ভাপৰ পাৰ ॥ ৬০৫
 পাঞ্চ বৰিষতে তেজিয়া ভোজন
 যিটো কৰি শিশুলীলা ।
 আন কৰ্ম এড়ি শিশু সবে বেড়ি
 কৃষ্ণক মাত্ৰ পূজিলা ॥
 কৃষ্ণক সেৱন্তে আসি ভৈলা বৃদ্ধ
 উদ্ধৱ সাধু মহন্ত ।
 প্ৰাণতো অধিক বজুব বিবহ
 কিমতে আবে সহন্ত ॥ ৬০৬
 দুই দশ মানে নমাতি আছিল
 কৃষ্ণৰ চিন্তি চৰণ ।
 উপজিল প্ৰেম পুলকিত তনু
 লোতক বৰে নয়ন ॥
 বিদূৰে বোলন্ত কিনো মহোদয়
 উদ্ধৱ কৃতার্থ ভৈল ।
 তাহানে পৰম ভক্তিক চাই
 নিশ্চয় হয় বৈল ॥ ৬০৭

ছবি

কৃষ্ণৰ কিল্কেৰে ভণে শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে
 জীৱন জলব যেন বেথা ।
 বিজুলী চমক সম অথিৰ জীৱন জন্ম
 মৰণক অতাপি নেদেথা ॥
 ধৰিবে অন্তক বাঘে পৰলোকে যাইবে লাগে
 শুনিয়োক যাতনাৰ কথা ।
 যমৰ কিল্কেৰে খাইবে যাতনাত প্ৰাণ যাইবে
 নকৰিবা কোননো অৱস্থা ॥ ৬০৮
 মাৰিবে চাবুক বাৰি যাইবে দুখে প্ৰাণ ছাৰি
 খাইবে মাংস কুকুৰে কামুৰি ।
 আচবন্তে ধাতু যাই বাথ বোলন্তায়ো নাই
 বিষম যাতনা যমপুৰী ।
 তপত সগুহ আনি কাটিবেক জিহ্বা টানি
 কুঠাৰে হানিয়া হিয়া ফাৰৈ ।
 বান্ধি হাত গল ভৰি হৰি বিমুখক ধৰি
 চৌবাশী নবক ডুঞ্জাই মাৰৈ ॥ ৬০৯
 সি সব দুখক স্মৰি ঝাণ্টে চিন্তা মহাহৰি
 হাটে বাটে কৈত পৰে প্ৰাণ ।
 এৰিয়া বিষয় ধান্ধা হৰিনাম গলে বান্ধা
 নাম্মেসে কৰিবে পৰিত্ৰাণ ॥
 যিটো মহা পাপ কৰি আকস্মিতে স্মৰৈ হৰি
 সিটো শুদ্ধ হোৱৈ কোন চিত্ৰে ।
 ভাগৱত শাস্ত্ৰে কৰৈ তাৰ যিবা সঙ্গ লৰৈ
 সিয়ো হোৱৈ পৰম পৱিত্ৰ ॥ ৬১০
 হেনয় বান্ধৰ হৰি তান্ধ যিটো পাপী এৰি
 আনকেসে ভঞ্জিবে প্ৰৱন্ধ ।
 তাৰ নিতে হোৱৈ পাপ নতৰৈ যাতনা তাপ
 সি সি জন জানা নিজ অন্ধ ॥
 আপুনাৰ চিন্তা হিত হৰিক স্মৰিয়ো নিত
 ছাড়া ছাড় তাৰ স্মৰ কাম ।
 অন্তকে ধৰিলে পৰা হুখে সংসাৰক তৰা
 নিবন্তবে বোলা বাৰ বাৰ ॥ ৬১১

ত্ৰিভুৱণৰ গুণ সখি উদ্ধৱৰ বিলাপ
আৰু বিহ্বলক ত্যাগ।

পদ

শুক নিগদতি শুনা নৃপ পৰীক্ষিত।
এহিমতে আছা য়েবে উদ্ধৱ তহিত ॥
কথমপি কৃষ্ণৰ চৰণে এৰি মন।
বঝাই পাইলন্তু পাছে গাৱত চেতন ॥ ৬১২
তেজিলা নিশ্বাস আতি কৃষ্ণক স্মৰি।
হাতে মলচিলা চক্ষু চিত্ত থিৰ কৰি ॥
কৃষ্ণৰ বিবহ বহি দহে দেহা প্ৰাণ।
কান্দন্তে দিলন্তু বিদুৰক সমিধান ॥ ৬১৩
কিবা কথা সোধা সখি দেখো অন্ধকাৰ।
কৃষ্ণ-সূৰ্য্য অন্ত গৈল প্ৰাণ যে আমাৰ ॥
কাল-সৰ্পে এসিলেক স্নহদসকল।
কিবা কহিবো সখি আমাৰ কুশল ॥ ৬১৪
ব্ৰহ্মা হৰে নাপাস্তু সাক্ষাত সেবিবাক।
ধ্যানতো নাপাস্তু মহা যোগীজনে যাক ॥
কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ নাথ নাৰায়ণ।
এহি মাথে সেৱা কৰি আছিলো চৰণ ॥ ৬১৫
সি বাপে বঞ্চিত ভৈলো বিড়ম্বিলে বিধি।
হাততে হৰাইল যেন প্ৰভু নব নিধি ॥
মোৰ মহা অভাগ্যক কি কহিবো সখি।
এহি বুলি উদ্ধৱে কান্দন্তু মৰমকি ॥ ৬১৬
যাদৱ বংশৰ মহা মিলিল অভাগ।
নজানিল কৃষ্ণক হাতত পাইয়া লাগ ॥
একেলগে কৰৈ সবে শয়ন ভোজন।
ঈশ্বৰ বুলিয়া নজানিলা একোজন ॥ ৬১৭
কীৰ সাগৰত আছিলন্তু শশধৰ।
মংস্তে যেন বোঁলে এস্তে এক জলচৰ ॥
সেহি মতে ঈশ্বৰক পায়ৱ বহুগণ।
মনে বানিলেক এস্তে জ্ঞানি একজন ॥ ৬১৮

ভূষণবো ভূষণ পৰম অঙ্গচয়।
যাক দেখি হৰি হস্ত আপুনি বিস্ময় ॥
আপুণ্য প্ৰাণীক দিয়া অন্ন দৰিশণ।
লগতে নিলন্তু যেন লোকৰ লোচন ॥ ৬১৯
দেখিয়ে কৃষ্ণৰ কেনে কৰ্ম বিড়ম্বন।
বহুদেৱ গৃহত অজৰো উতপন ॥
যাৰ কটাক্ষতে হোৱৈ জগত বিনাশ।
কংস ভয়ে তেস্তে গোকুলত লৈলা বাস ॥ ৬২০
বহুদেৱ দৈৱকীক বুলিলা প্ৰণামি।
কংস ভয়ে ব্ৰজত বকিলো গৈয়া আমি ॥
হে পিতৃ মাতৃ মোৰ মৰযিয়ে দোষ।
ইহাকেসে স্মৰন্তে মিঠৈ অসন্তোষ ॥ ৬২১
ৰাজসূয় যজ্ঞত দেখিলো নেত্ৰে ভৰি।
যেন গতি পাইলে শিশুপালে ছেৰ কৰি ॥
হেনয় কৃষ্ণৰ যিটো গাইলে নাম গুণ।
পাসৰিবো ইটো দুনাই কোন নিদাকণ ॥ ৬২২
ঈশ্বত হসিত চাক অকণ লোচন।
দৰশণে হোৱৈ মহা পাতোক মোচন ॥
জুৰাই তনু মন যেন বৰিষে অমৃত।
মিঠৈ মহা মোক্ষ সিটো হোৱৈ কৃত কৃত্য ॥ ৬২৩
অৰ্জুনৰ বধৰ আগত থাকি বসি।
প্ৰকাশে বদন যেন কাটি একশৰী ॥
সেহি বেলা হোৱৈ যিটো যুদ্ধক সম্মুখ।
পূৰ্ণানন্দ প্ৰভুৰ সাক্ষাতে দেখে স্মুখ ॥ ৬২৪
সিটো মুখ পদ্যক কৰন্তে নেত্ৰে পান।
অৰ্জুনৰ শৰে কাটে ছাড়ে স্মুখে প্ৰাণ ॥
পাটৈ পৰম্পদ ব্ৰহ্মাদিৰ যাত গহ।
হেনয় কৃষ্ণৰ কোনে সহিবে বিবহ ॥ ৬২৫
উগ্ৰসেন ৰাজাক বৈসায় সিংহাসনে।
কৰযোবে আগত বিনাস্ত নাৰায়ণে ॥
আজ্ঞাকৰা মহাৰাজা কোন কৰ্ম কৰো।
ইহাকেসে স্মৰন্তে আতিশয়ে কৰো ॥ ৬২৬

কি কহিবো কথা মই অধম অভাগী ।
 দিলেক পুতনা স্তন মাৰিবাক লাগি ॥
 তথাপি পাইলেক তাই জননীৰ গতি ।
 হকরাইলো হেন কুপাময় প্রাণপতি ॥ ৬২৭
 হেনয় স্বামীক এৰি কোন মহা অক্ষ ।
 আনক ভজিবে লাগি কৰিবে প্ৰৱক্ষ ॥
 অমৃতক তেজিয়া মৰিবে বিষ খাই ।
 আৰো গতি দাতা আঁচৈ কৃষ্ণত বিনাই ॥ ৬২৮
 যত দৈত্য আঁসৈ মাধৱক ক্ৰোধ কৰি ।
 তাহাকো উত্তম গতি দেস্ত দেৱহৰি ॥
 যিটো প্ৰেম ভাৱে ভজৈ হেন ভগৱন্ত ।
 তাহান মহিমা কহি কোনে পাটৈ অন্ত ॥ ৬২৯
 হেন পূৰ্ণ ব্ৰহ্মক হাতত পায় লাগ ।
 হকরাইলো সখি দেখা মোহৰ অভাগ ॥
 মই অধমক আউৰ কিবা সোধা তুমি ।
 এহি বুলি উদ্ধৱে কান্দন্ত হুমাছমি ॥ ৬৩০
 স্তমবি স্তমবি সিটো স্বামীৰ চৰণ ।
 কহিবাক হুৱাৰন্ত দহে তনু মন ॥
 আখি মুখ মুছি পাছে থিৰ কৰি বুদ্ধি ।
 কতো বেলি বিচুৰক মাতন্ত সম্বুধি ॥ ৬৩১
 শুনিয়োক সখি যেন মিলিল অৱস্থা ।
 পূৰ্বাপবে কৃষ্ণৰ কহিবো সবে কথা ॥
 খণ্ডিবাক লাগি পৃথিৱাৰ মহাভাগ ।
 দৈৱকীৰ গৰ্ভে আসি ভৈলা অৱতাৰ ॥ ৬৩২
 ভয়ে বহুদেৱে নিয়া গোকুলত থৈলা ।
 কৰিলা বালেক কৃষ্ণে তৈতে শিশুলীলা ॥
 গোপ শিশু সজ্জ বজ্জ বাচকক চাৰি ।
 ভ্ৰমিলন্ত যমুনাৰ তীৰত মুৰাৰি ॥ ৬৩৩
 কংসে পাটৈ আঁসৈ খেদি যতেক দানৱ ।
 পবন লীলায়ে তাক মাৰন্ত মাধৱ ॥
 ইন্ত্ৰবো কৰিলা কৃষ্ণে মহা মথ ভ্ৰম ।
 বৰিবিলা পুৰুষৰে কৰি মহা খম ॥ ৬৩৪

একহাতে মন্দৰ উল্লাসি ভগৱন্তে ।
 বাখিলা ব্ৰজক মহা বাত সৃষ্টি হন্তে ॥
 শবত কালত চন্দ্ৰাৱলী বাতি পায় ।
 দিব্য বাস-ক্ৰীড়া কৰিলন্ত যচুৰায় ॥ ৬৩৫
 শঙ্খচূৰ বলিষ্ঠ অৰিষ্ঠ অঘাসুৰ ।
 ধেশুক কেশীক মাৰি নিলা যমপুৰ ॥
 কংসে পাঞ্চিলেক পাছে আসিলা অক্ৰুৰ ।
 গোপ সমে বাম কৃষ্ণ গৈলা মধুপুৰ ॥ ৬৩৬
 কপ দেখি মথুৰাৰ স্তম্বী তবধ ।
 কৰিলন্ত তৈতে কুবলয় বল্লবধ ॥
 কংসকো মাৰিলা দেৱ দৈৱকা নন্দন ।
 পিতৃৰ মাতৃৰ পাছে চুৰিলা বন্ধন ॥ ৬৩৭
 পঢ়িবাক লাগি গৈলা প্ৰভু ছয়া ছাত্ৰ ।
 সান্দিপনি গুৰু পঢ়াইলন্ত সবে শাস্ত্ৰ ॥
 মৰা পোক গুৰুক দক্ষিণা আনি দিহা ।
 কৰিলন্ত কৃষ্ণে অষ্ট মহিষীক বিহা ॥ ৬৩৮
 নবকক মাৰি কপে গুণে মহা ধন্য ।
 পাইলা প্ৰভু ষোড়শ হাজাৰ আৰো কন্যা ॥
 সবাহন্তে দশ দশ তনয় ভৈলা জাত ।
 বলে বাৰ্য্যে ধৈৰ্য্যে সবে জগতে প্ৰখ্যাত ॥ ৬৩৯
 দন্তবজ্জ দিবিধ সম্বৰ জবাসন্ধ ।
 শাস্ত্ৰ শিশুপাল পৌণ্ড কৰো ছেদি কন্ধ ॥
 পাছে পাঞ্চ পাণ্ডৱৰ হাতে যুদ্ধ জিনি ।
 মৰাইলন্ত গৈয়া অক্ষৌহিনী ॥ ৬৪০
 পৰীক্ষিত নামে পাণ্ডু বংশৰ সন্ততি ।
 উত্তৰা নাৰীৰ গৰ্ভে ভৈলা উতপতি ॥
 শৰীৰক দহিলে দ্ৰোণীৰ ব্ৰহ্ম শবে ।
 ধৰি গদা গৰ্ভত বাখিলা দামোদৰে ॥ ৬৪১
 মাধৱৰ মহা অমুগ্ৰহ পাছে পাই ।
 ভুঞ্জিলন্ত বাজ্য যুধিষ্ঠিৰ মহাবায় ॥
 বানৱ বংশৰ পাছে বঢ়ায়া উৎসৱ ।
 বাত্ৰি দিনে হাবকাত আহন্ত মাধৱ ॥ ৬৪২

ভৈল্য পাছে প্রভুৰ গৃহত বিবকতি ।
 গুণস্ত মনত পাছে ত্ৰিজগত পতি ॥
 থাকৈ যেরে যাদর দুগ্গহ মহাবীৰ ।
 নুগুছিল কিছো তেবে ভাৰ পৃথিবীৰ ॥ ৬৪৩
 দিয়াইলা বংশক প্রভু বিপ্র শাপ ছলে ।
 সবাকো নিয়াইলা প্রভু প্রভাসৰ জলে ॥
 স্নান কৰি দ্বিজক দক্ষিণা দিলা দান ।
 কৰিলেক সবংশে বাকণি সুৰা পান ॥ ৬৪৪
 কৃষ্ণৰ মায়ায়ে আতি চেতন হৰিল ।
 অন্তো অন্তে বণ কৰি সবংশে মৰিল ॥
 স্নান কৰি প্রভু পাছে প্রভাসৰ জলে ।
 বসিলা আসনে শিশু অশ্বথৰ তলে ॥ ৬৪৫
 মোক অগ্ৰে আদেশিলা জগতৰ নাহা ।
 বদৰিকাশ্রমক উদ্ধর ভূমি যাহা ॥
 প্রভুক এড়ন্তে যেন গারে লাগে জুই ।
 পাচে পাচে চুস্পি মই ফুৰো আৰ হুই ॥ ৬৪৬
 নেদেখিয়া প্রভুক আকুল কৰৈ মতি ।
 বনত বিচাৰি পাছে পাইলো প্রাণ পতি ॥
 কোটি এক শশী সম প্রকাশে শৰীৰ ।
 দেখি রূপ হৰৈ দৰ্প কন্দৰ্প কোটিৰ ॥ ৬৪৭
 ডাহিন পারক বাম উৰুত থাপিয়া ।
 বসি আছা শিশু অশ্বথত আৱজিয়া ॥
 দেখিলো সাক্ষাতে প্রভু পূৰ্ণানন্দ ভায়ে ।
 মহাস্নেহে সখি সিহৰিল সৰ্ব গারে ॥ ৬৪৮
 মিলিলন্ত তহিতে মৈত্ৰেয় ঋষি আসি ।
 তাক দেখি প্রাণ প্রভু ভুলিলন্ত হাসি ॥
 কান্দিবে লাগিলা চাই স্বামীৰ চৰণ ।
 প্রবোধিলা ধৰি মোক নাথ নাৰায়ণ ॥ ৬৪৯
 বৈকুণ্ঠক যাওঁ মই এড়ি ইটো লোক ।
 হেন বেলা আসি সখি দেখিলাহা মোক ॥
 দিলো মহা জ্ঞান যিটো ভকতি ব্ৰহ্মাক ।
 কহিবো ভোমাত সিটো বহু কথাক ॥ ৬৫০

এহি বুলি মোত কৃপাময় কৃষ্ণে হাসি ।
 কহিলা বহু জ্ঞান ভকতি প্রকাশি ॥
 মাধৱত পৰম প্রসাদ পাইলো আমি ।
 মোক এৰি গৈলা বৈকুণ্ঠক কৃষ্ণ স্বামী ॥ ৬৫১
 প্রভু অবিহনে দহে তনু মন মোৰ ।
 নপাওঁ প্রাণ সখি ইটো সন্তাপৰ ওৰ ॥
 তোমাক এৰিয়া মই অভাগী পৰম ।
 কৃষ্ণৰ আদেশে যাইবো বদৰিকাশ্রম ॥ ৬৫২
 তোমাত ভকতি জ্ঞান কহিবাক প্রতি ।
 কৰিলন্ত মৈত্ৰেয়ক আজ্ঞা যদুপতি ॥
 হৰি হৰি নেদেখিলো বিদূৰ বান্ধৱ ।
 তোমাক স্মৰি খেদ কৰিলা মাধৱ ॥ ৬৫৩
 হেন শুনি বিদূৰ পৰিলা প্ৰেম ভায়ে ।
 হা কৃষ্ণ বুলিয়া কান্দন্ত আৰ্ত্ত্বাৱে ॥
 সি বেলাত স্মৰিলে ঐ কৃষ্ণ বাপ ।
 জীয়ো মানে বৈল হৃদয়ত ইটো তাপ ॥ ৬৫৪
 হা মোৰ পৰম স্নহদ দেৱ ইষ্ট ।
 দেখিবে নপাইলো মই অধম পাপীঠ ॥
 পৰোকতো চিন্তিলা মোহোৰ মহাহিত ।
 হেন প্রাণ বন্ধু বিনে কেনে ধৰো চিত ॥ ৬৫৫
 কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ নাথ ভূমি হুই ।
 যুধিষ্ঠিৰ বাজাবো কৰাইলা বাজহুই ॥
 পিতৃ যেন পুত্ৰক পালিলা প্রতিনিতি ।
 ভৈল মোৰ পাণ্ডৱ আবেসে অনাথিতি ॥ ৬৫৬
 কোঁৱৰ বাজাব ধৰে নকৰিলা বাস ।
 বোলা মোৰ বিদূৰ আছন্ত নিজ দাস ॥
 বক্সিলা মোহোৰ ধৰে ঐ প্রাণ হৰি ।
 কিয় জায়ো মই সিটো গুণক স্মৰি ॥ ৬৫৭
 আউৰ নেদেখিবো স্নানসিকা সিটো মুখ ।
 কমল নেত্ৰক দেখি মিলে মহা হুখ ॥
 অকণ চৰণ দৰশনে হৰৈ পাপ ।
 কেনমতে হকৰাইলো হেন কৃষ্ণ বাপ ॥ ৬৫৮

ঐ বন্ধু মাধৱ কৈকনো গৈলা এৰি ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিয়া পাৰস্ত আতি গৈৰি ॥
 ছাউড় আতি সস্তাপ কৃষ্ণক সেরস্তে ।
 যমুনাৰ বালিত ফুৰস্ত বাগবস্তে ॥ ৬৫৯
 কান্দন্ত বিহুৰ কতো উদ্ধৱক ধৰি ।
 কৈত থৈয়া আইলে আবে মোৰ প্ৰাণহৰি ॥
 প্ৰভুৰ বিৰহে দহে দেখা মোৰ বুক ।
 নেদেখিবো মই আউৰ সিহেন বন্ধুক ॥ ৬৬০
 নপাইলো লৈবেক মাথে চৰণৰ ধূলি ।
 মকমকি কান্দন্ত বিহুৰে এহি বুলি ॥
 কৃষ্ণ পদ পৰশিয়া আসি আছে বাপ ।
 তোক ছুই হওঁ মই পৰম নিষ্পাপ ॥ ৬৬১
 ঐ বাপ উদ্ধৱ সারটি ধৰা মোক ।
 শুনি দশ গুণে উধাই উদ্ধৱৰ শোক ॥
 কবস্ত বিলাপ বিহুৰৰ ধৰি গলে ।
 দুইকো দুই তিয়াইলস্ত নয়নৰ জলে ॥ ৬৬২
 কৃষ্ণ গুণ বৰ্ণাস্তে বজনী গৈল ক্ষয় ।
 অনস্তবে ভৈল আসি আদিত্য উদয় ॥
 দেখি দুয়ো দুইকো তেজি মুছিলস্ত মুখ ।
 এৰিবে খোজস্তে দুইবো মিলৈ মহাদুখ ॥ ৬৬৩
 কৃষ্ণক স্মৰি দুয়ো তেজস্ত নিখাস ।
 কবিলস্ত দুইকো দুই ধৰিয়া আশ্বাস ॥
 দুই হস্তকো দুয়ো পাছে প্ৰণামিলা পৰি ।
 কান্দন্তে উদ্ধৱ গৈলা বিহুৰক এৰি ॥ ৬৬৪
 শুনা সামাজিক সব ইটো কৃষ্ণ কথা ।
 মহা মহন্তবো দেখা দুখৰ অৱস্থা ॥
 আশা স্তত ধন জন বিষয় সস্তোগ ।
 ক্ষেণেকে একত্ৰ হোৱৈ ক্ষেণেকে বিয়োগ ॥ ৬৬৫
 সপোনৰ নিধি কেন জাগিলে হেবাই ।
 ইহেন মনুষ্য জন্ম আবে বুখা যাই ॥
 বিকে কাক বোলে যেন স্বৰ্ণৰ ভাণ্ড ।
 মাইব ছাৰ কাউৰ কবলৰ যেন কাণ্ড ॥ ৬৬৬

মিছা বিষয়ক লাগি নৰে ধৰৈ জন্ম ।
 ইন্দু শূকৰবো দেখা স্তথ দুখ সম ॥
 অমৃতৰ পানে যেন মহেন্দ্র সস্তম্ব ।
 হোৱৈ বিষ্ঠা ভুঞ্জি শূকৰো হৰ্ট পুৰ্ট ॥ ৬৬৭
 ইন্দুৰ সস্তম্ব যেন বস্তাৰ সস্তোগে ।
 শূকৰবো তেহু স্তথ শূকৰী সংযোগে ॥
 দুয়ো স্বেচ্ছাচাৰীৰ মৃত্যু তুল্য ত্ৰাস ।
 হেন মহা বিভৎস বিষয়ে এৰা আশ ॥ ৬৬৮
 আছন্ত ঈশ্বৰ কৃষ্ণ স্তথৰ সাগৰ ।
 তাহান সেৱাত কিছো নাহিকৈ ভাগৰ ॥
 যাৰ নাম লৈলে মাত্ৰ পাতকীও তৰৈ ।
 হেন কৃষ্ণ নভজিয়া আলাসতে মৰৈ ॥ ৬৬৯
 ধৰি আছে অস্তকে চেতন নাহি গাত ।
 মুসুমৰি হৰি নাম কৰে আত্মাঘাত ॥
 আৰো গতি দাতা আটৈ দুৰ্ঘোৰ কলিত ।
 হেন জানি যতনে নামত দিয়া চিত ॥ ৬৭০
 হৰি নাম এড়ন্তে পাতেকে আসি বেঢ়ে ।
 এতেকে মহন্তে মুখে ৰাম নাম নেড়ে ॥
 ইহ পবলোকত বান্ধৱ হৰি নাম ।
 শঙ্কৰে বচিলা ডাকি বোলা ৰাম ৰাম ॥ ৬৭১

বিহুৰৰ মৈত্ৰেয় ঐশ্বৰ আশ্রমলৈ গমন

ছবি

পাছে মহামুনি শুকে উৎসূকে কহন্ত কথা
 নৃপ পৰীক্ষিত শুনিয়োক ।
 উদ্ধৱ মহন্ত য়েবে কান্দন্তে গৈলস্ত এৰি
 বিহুৰৰ স্থলি গৈলা শোক ॥
 মহা দুখে অখোমুখে মকমকি কান্দিলস্ত
 সস্তাপতে পৃথিবীত পৰি ।
 কতোক্ষণে মুছি বুক সজুকিয়া গৈলা পাছে
 মৈত্ৰেয়ৰ আশ্রমক লবি ॥ ৬৭২

কুসাক পুত্রক পায় পৰিয়া প্ৰণামি পাছে
পুছিলন্তু কৰি বহুমান ।

কৃষ্ণৰ আদেশে ঋষি বহুস্থ ভকতি সমে
কহিলা ঈশ্বৰ মহাজ্ঞান ॥

শ্ৰৱণ মাত্ৰকে এক ভকতি কৃষ্ণত ভৈল
বিদূৰ কৃতার্থ আতি ভৈলা ।

মুনিক প্ৰণামি পৰি কৃষ্ণক হৃদয়ে ধৰি
হস্তিনাপুৰক লাগি গৈলা ॥ ৬৭৩

সুহৃদ বিদূৰ খুড়া আইল মূনি আথেবেথে
আগ বাঢ়িলন্তু চাৰি ভাই ।

সুভদ্ৰা দৌপদী কুন্তী উত্তৰা প্ৰভৃতি নাৰী
গৈলা বস্ৰে গৃহৰ বজাই ॥

যেন প্ৰিয় প্ৰাণ আইল জুৰাইল শৰীৰ সবে
যেন আতি আনন্দে নাচন্তু ।

চিৰকালে বিদূৰক দেখিয়া বান্ধৱ সবে
শোকে মকমকি কান্দিলন্তু ॥ ৬৭৪

ধৃতবাস্তৱ গান্ধাৰীয়ো গলে বান্ধি কান্দিলন্তু
নুগুছে হিয়াৰ শোক শাল ।

প্ৰাণ দেৱৰক ধৰি কবন্ত সন্তাপ কুন্তী
কৈতনো আছিলো এতকাল ॥

তোমাৰেবে উপকাৰে পূৰ্বতো বৰ্ত্তিলো বাপ
ইটো মোৰ পুত্ৰ পাঞ্চ গুটি ।

দৌপদী সুভদ্ৰা কুন্তী নাৰীগণে কান্দে দেখি
শোকে যেন যাই প্ৰাণ ফুটি ॥ ৬৭৫

প্ৰেম ভাৱে পুনু পুনু লোতকে তিয়াইল তনু
কান্দিলন্তু বিদূৰো লগতে ।

পাছে যুধিষ্ঠিৰ ৰাজা কৰিলা পৰম পূজা
বৈসাই আনি দিব্য আসনতে ॥

অনেক সাদৰ কৰি পঞ্চালিলা ছয়ো ভবি
ভুঞ্জাইলা বিচিত্ৰ পৰমানে ।

পথৰো এৰাইলা প্ৰান্ত দেখি ৰাজা বুলিলন্তু
সবে সমজাৰ বিস্তমানে ॥ ৬৭৬

আমাৰ শিশু কালে পিতৃ পৰলোকে গৈল
ভৈলোহো অনাথ পাঞ্চ তাঁই ।

পুত্ৰৱতে কতো কাল কৰিলাৰা প্ৰতিপাল
কুপাময় ভূমিসি খুড়াই ॥

অনেক আপদ বেলা বৃদ্ধি দিয়া উদ্ধাৰিলা
মাতৃ সমে শিশুক আমাক ।

পথী যেন ছায়া ধৰি আছিলোহা বন্ধা কৰি
সুমন্বাহা সি সব কথাক ॥ ৬৭৭

কোন ক্ষেত্ৰে তীৰ্থ ভূমি এতকাল ফুৰা ভ্ৰমি
কেনমতে মিলিল আহাৰ ।

জানিলো তোমাক চুই তীৰ্থেসে পৱিত্ৰ হুই
তীৰ্থৰ সিজিল উপকাৰ ॥

পাতেকীৰ সম্পৰ্কত মহা মহা তীৰ্থ যত
পাপে হোৱৈ পৰম মলিন ।

হৰিক হৃদয়ে লৈয়া ভকতে পৰশে গৈয়া
তেবেসে পাতেকে হোৱৈ হীন ॥ ৬৭৮

ভকতৰ হিয়া এৰি যাইবে নপাৰন্ত হৰি
লগাই আছে পাৰে প্ৰেম জৰী ।

একবাৰ হৰি পাৰ চুইলা মাত্ৰ গঙ্গা মাৰ
নভৈলন্তু ভকতৰ সৰি ॥

দেৱে তীৰ্থে ভকতৰ অন্তৰ অনেক দেখা
শুনি আছে বেদৰো বহুস্থ ।

ভকতৰ সঙ্গ যিটো ক্ৰণ মাত্ৰ লৱৈ সিটো
ঈশ্বৰ কৃষ্ণক কৰৈ বশ ॥ ৬৭৯

যাদৱ বংশক ভূমি আপুনি দেখিলা খুড়া
হুখে কি আছন্ত নিজ থানে ।

ত্ৰিজগতে কৰৈ সেৱ মোৰ প্ৰাণ ইন্দ্ৰদেৱ
সি কি কৃষ্ণ আছন্ত কৈল্যানে ॥

সাত মাস ভৈল ভৈয়াই ঘাৰকাক সানি গৈল
নাসিল অৰ্জুন কিবা কাজে ।

নৃপতি পুছিলো মানে বিদূৰে সৰুয়ে কৈলা
যাদৱ কুলৰ কথা বাজে ॥ ৬৮০

কৃষ্ণব নিৰ্ঘ্যান শুনি পাণ্ডৱে এৰিবে প্ৰাণ
 মৰিবেক বাৰ্ত্তাক কহন্তে ।
 এন্তেকে নকৈলা কথা স্বভাৱে পৰক বেধা
 পৰ ছুখ নেদেখে মহন্তে ॥
 বিৰকতি মিলৈ নিত বঞ্ছিবাক নাহি চিত
 যতপি সবংশে কৰৈ মান ।
 কৃষ্ণব বিয়োগ স্মৰি মহা উছপিছ কৰি
 থাকিলন্ত কতো দিন মান ॥ ৬৮১

দুৰ্লভী

শুনা নৰলোক কৃষ্ণ কথা ইটো
 মৰণ আগে নেদেখা ।
 পিতৃ মাতৃ স্নাত্ত ভাৰ্যা যাই মৰি
 কিসক আক নেদেখা ॥
 ধন জন যত শৰীৰে সহিতে
 এথাতে থাকিবে পৰি ।
 নিবে যম ঘৰে দাৰুণ কিঙ্কৰে
 গলত লগায় জৰী ॥ ৬৮২
 ভুঞ্জাইবে যাতনা হৰাইবে চেতনা
 বিঘম যমৰ পুৰ ।
 আউৰ পুনৰপি মনুষ্য হুইবাহা
 ইটো আশা কৰা দূৰ ॥
 ভাৰত বৰিষ কলি যুগ ইটো
 হৰি নাম নৰ কাই ।
 চাৰিও সংযোগে মহা ভাগ্য ভৈলা
 আৰো আছা বাট চাই ॥ ৬৮৩
 নামৰ কীৰ্তনে মোক পদ পাই
 কি তৈল আনন্দ আতি ।
 নামক স্মৰণে পাপীয়ো এবাই
 চুৰ্ণেৰ যমৰ শাস্তি ॥

উপৰি পুৰুষ চতুৰ্ভুজ ৰূপে
 বৈকুণ্ঠত লৱৈ ঠাই ।
 হেন হৰি নাম হেলাত নধৰি
 আবে অধোগতি যাই ॥ ৬৮৪
 নাহিকৈ জগৰ নলাগৈ ভাগৰ
 তথাপি নাম নধৰৈ ।
 কিনো হত বুদ্ধি কোচতে আস্থধি
 আছন্তে চিতনি মৰৈ ॥
 শাস্ত্ৰৰ সন্মত নেৰিবা মনত
 কলিত বান্ধৱ নাম ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে বচিলা শঙ্কৰে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৬৮৫

পদ

নিগদতি শুক শুনিয়োক পাছ কথা ।
 পাণ্ডৱ কুলৰ যেন মিলিল অৱস্থা ॥
 দিনেক বিছৰ পশি ছুই পৰ বাতি ।
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ ৰাজাক যোগাইলা গৈয়া মাতি ॥ ৬৮৬
 উঠা উঠা মহাৰাজা বখায়ো সকালে ।
 সবাবো মিলিল আসি বিনাশৰ কালে ॥
 মৰিল শতক পুত্ৰ নাহি ৰাজ্য ভোগ ।
 আৰো তোৰ ইঠাইত বঞ্ছিবাক সুহি যোগ ॥ ৬৮৭
 কৰিলি অনেক পাণ্ডৱক কুট নাট ।
 তোৰ পদে পাঞ্ছো ভাই ভুঞ্জিলে ললাট ॥
 কেনে হেন শঙ্কৰ ষবত কৰা বাস ।
 ভৈলি জল স্থল বৃদ্ধ এতো জীবে চাস ॥ ৬৮৮
 যিটো ভীমে মাৰিলে শতক পুত্ৰ তোৰ ।
 পিলেক কধিব সিটো কৰি কৰ্ম্ম বোৰ ॥
 তাহাব ভাতক আশা তেজি নবাই দূৰ ।
 উচ্ছিকক চৌৰ্শ্প যেন নিৰ্গত কুৰু ॥ ৬৮৯

তোৰ অনিচ্ছাতে ধৰি মাৰিবেক কালে ।
 মোৰ বোলে অন্ধ তই বঝায়ো ভালে ভালে ॥
 এতে কাল বৃথাই নিলি মনুষ্য জনম ।
 নাহি তোৰ ভকতি নভৈলে নবোত্তম ॥ ৬৯০
 এতেকে তীৰ্থত গৈয়া তেজিয়ো শৰীৰ ।
 যোগ চিন্তি মৰৈ ষিটো তাকে বুলি ধীৰ ॥
 শুনি ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ বৈবাগ্য ভৈলা আতি ।
 মকমকি কান্দে ৰাজা বিদূৰক মাতি ॥ ৬৯১
 স্বভাবে অন্ধক মই আৰো মন্দমতি ।
 ঐ বাপ বিদূৰ কৰিয়ো মোৰ গতি ॥
 শ্ৰেষ্ঠ ছয়া মই তোৰ চৰণত ধৰো ।
 নিয়ো মোক সত্বৰে হেন বা বাপ তৰো ॥ ৬৯২
 হেন শুনি বিদূৰে হাতত ধৰি আনি ।
 পহু উপদেশতে পড়িলা ছয়ো প্ৰাণী ॥
 নিশা ভাগে গঙ্গাৰ কৰিলা দুইকো পাৰ ।
 শীত্ৰে চলি চলি যাস্ত যেন বিজুলী সঞ্চাৰ ॥ ৬৯৩
 কতো গঞ ভবি কতো লৱবস্ত ভিৰি ।
 দিন কতিপয়ে পাইল হেমৱস্ত গিৰি ॥
 এবে ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ বৃত্তান্ত ইটো ধওঁ ।
 পাণ্ডৱ ৰাজাৰ যেন ভৈল তাকে কওঁ ॥ ৬৯৪
 উঠি ৰাজা প্ৰভাতে গঙ্গাত কৰি স্নান ।
 পিতৃ দেৱ পূজিয়া বিপ্ৰক দিলা দান ॥
 নমস্কাৰ কৰিবাক ৰাজা যুধিষ্ঠিৰ ।
 প্ৰবেশিলা ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ ৰাজাৰ মন্দিৰ ॥ ৬৯৫
 বৃদ্ধ পিতৃ মাতৃক নেদেখি ৰাজা যথা ।
 সঞ্জয়ত নৃপতি পুছিল কান্দি কথা ॥
 সস্তাপে সঞ্জয়ে কান্দি বুলিলা বচন ।
 নজানিলো ৰাজা কিবা ভৈল ছয়ো জন ॥ ৬৯৬
 শুনি নৃপতিৰ মহা মিলিল সস্তাপ ।
 হা নক ভৈল মোৰ সিটো বৃদ্ধ বাপ ॥
 গঙ্গাত দিলন্ত ৰাম্প ছয়ো পুত্ৰ শোকে ।
 পাইলে পিতৃকৰ্মে আবে অধৰকে বোকে ॥ ৬৯৭

দিজিল অসংখ্য মোত গোত্ৰহত্যা পাপ ।
 সবাতো অধিক ভৈল পিতৃৰ সস্তাপ ॥
 এহি বুলি পৰিয়া কান্দন্ত হুমহুমি ।
 নয়নব লোতকে তিয়াইল ৰাজা ভূমি ॥ ৬৯৮
 মিলিল নাৰদ ঋষি আসিয়া তহিত ।
 গোবিন্দৰ গুণ গাস্ত তুম্বুক সহিত ॥ বৰ্গব গায়ক
 দেখিয়া নপৃতি উঠি তেজিয়া ক্ৰন্দন ।
 আসনে বৈসায়ো দুইকো কৰিলা বন্দন ॥ ৬৯৯
 তম্বু দৰশনে খেদ ঋগিলা দুৰ্বোৰ ।
 কৈয়ো কৈক গৈল বৃদ্ধ পিতৃ মাতৃ মোৰ ॥
 তাসম্বাক নেদেখিয়া দহৰে শৰীৰ ।
 হাসি ঋষি বোলন্ত শুনিয়ো যুধিষ্ঠিৰ ॥ ৭০০
 জানো সবে কথা বৃথা তেজিয়ো সস্তাপ ।
 লৈয়া গৈল বিদূৰে তোমাৰ বৃদ্ধবাপ ॥
 গঙ্গা দ্বাৰে যোগ চিন্তি পঞ্চম দিবসে ।
 পাইবস্ত পৰম গতি নৃপতি অৱাসে ॥ ৭০১
 হাৰি ভাৱনাত মল গুছিবো মনৰ ।
 যোগাগ্নিয়ে দহিবে ৰাজাৰ কলেৱৰ ॥
 সেই জুইত ৰাম্প দিয়া মৰিবে গান্ধাৰী ।
 চলিবা বিদূৰে দুইকো উপায়ে উদ্ধাৰি ॥ ৭০২
 প্ৰভাস তীৰ্থত তেহো তেজিব শৰীৰ ।
 তাসম্বাক বিয়ি নকৰিবা যুধিষ্ঠিৰ ॥
 বন্ধু বান্ধৱক লাগি মিছা কৰা শোক ।
 ঈশ্বৰ ইচ্ছায়ে হোৱে সংযোগ বিয়োগ ॥ ৭০৩
 গিলি আসিলেক ৰাজা কাল অজগৰে ।
 অৰো হৃদয়ক চিন্তা ভূমি নৃপবৰে ॥
 সৰ্পে ধৰি আটহে যেন কেহো পুৰুষক ।
 মিকি জনে পাবৈ জানা ৰাধিবে আনক ॥ ৭০৪
 কাল মূৰ্ত্তি কৃষ্ণ দ্বাৰকাত অৱতৰি ।
 ঋগিলা ভূমিৰ ভাব অহুৰ সংহৰি ॥
 সুবুজিয়া কেতিয়কণে যাস্ত নিজ ধান ।
 ভূমি সৰো আপুনাৰ ছয়ো গৰিধান ॥ ৭০৫

ভৈলন্ত দুবন্ত কাল পবিল বিপাক ।
 আনক নিচিন্ত বাজা চিন্তা আপোনাক ॥
 হেনয় প্রবোধ বাণী বুলি দেৱ ঋষি ।
 স্বৰ্গক গৈলন্ত লৰি পৰম হবিষি ॥ ৭০৬
 নাৰদৰ বাণী শুনি বাজা যুধিষ্ঠিৰ ।
 নয়ন তবধ তনু মন নুহি স্থিৰ ॥
 নানা বিধ বিমঙ্গল দেখন্তে অদ্ভুত ।
 ভীমক সমুখি মাতিলন্ত কুন্তী স্তত ॥ ৭০৭
 দেখে দেখে ভৈয়াই ভীম কিনো বিপৰ্য্যয় ।
 পাপে জিনিলেক আসি লোকৰ হৃদয় ॥
 ভৈল শঠ মিত্ৰে কৰৈ ধৰ্ম্মত কপট ।
 নাহিকে আচাৰ বেশধাৰী যেন নট ॥ ৭০৮
 বেদ পস্থ এৰি কৰৈ যাৰ যেন ইচ্ছা ।
 মিলিল অসত্য অকাৰ্য্যতো মাটৈ মিছা ।
 জানিলো পাইলেক কলি পৰম নিশ্চল ।
 বাপে পোৱে ভাই ভাই গুণ্ডৈ কন্দল ॥ ৭০৯
 দেখে দেখে দশোদিশে ঘোৰ উতপাত ।
 লৰ্ভৈ ভূমি খণ্ড পৰে সঘনে নিৰ্বাত ॥
 বথৰ ঘোড়াৰ লোতকৰ ছেদ নাই ।
 কাট্টৈ উৰ্ম্মি কৰিয়া কুকুৰে মুখ চাই ॥ ৭১০
 দেখিয়ে নক্ষত্ৰে যুজৈ চানিয়া আকাশ ।
 সূৰ্য্যক সমুখে পাৰৈ ফেকয়া আটাশ ॥
 পেঞ্চা কপোতৰ শুনি কুচিত শৱদ ।
 নাট্টৈ নিদ্ৰা পাইবে জানো একোৱে প্ৰমাদ ॥ ৭১১
 দেৱৰ প্ৰতিমা কাট্টৈ ফট্টৈ অঙ্গ বাম ।
 দেখো নিবানন্দ সবে নগৰ কুগ্ৰাম ॥
 বহে খৰ্ব্ব বায়ু মহা ধূলায়ে আন্ধাৰি ।
 জ্ঞানিলো মিলিল আবে এক মহামাৰী ॥ ৭১২
 যিটো কথা সৰ্ব্বজান নাৰদে কহিল ।
 সেই চুসবিস কাল অৱশ্যে মিলিল ॥
 ঘাৰকাক গৈল বাণ ভোহোৰ কনিষ্ঠ ।
 সাত স্নাতক ভৈল নৃপতীও একে বাৰ্তা নিষ্ঠ ॥ ৭১৩

ঘোৰ বিমঙ্গল দেখি কাট্টৈ মোৰ চিত ।
 হওঁ জানো আমি কৃষ্ণ বান্ধৱে বাঞ্চিত ॥
 যাহাৰ প্ৰসাদে ভৈলো দুৰ্গতি তৰণ ।
 হকৰাও জানো সিটো অকণ চৰণ ॥ ৭১৪
 যাৰ পদে পাইলো অকণ্টক বাজ্য ভাৰ ।
 যাহাক আপেক্ষি আছৈ প্ৰাণ যে আমাৰ ॥
 যি হেতু তৰিলো আমি অনেক বিপাক ।
 হেন বন্ধু কৃষ্ণ জানো তেজন্ত আমাক ॥ ৭১৫
 মোৰ কথা বাপ ভীমসেন বাপ শুন ।
 ভালে কি আছন্ত নাসে ভৈয়াই অৰ্জ্জুন ॥
 জানো কৃষ্ণ চৰণে বাঞ্চিত ভৈলা ভূমি ।
 এহি বুলি নৃপতি কান্দন্ত হুমহুমি ॥ ৭১৬
 ছয়ো নয়নৰ লোতকৰ নাহি ছেদ ।
 নাহি স্তথ সদায় নথণ্ডে হৃদি খেদ ॥
 নাট্টৈ নিদ্ৰা নিশাত চিত্তত নাই থিৰ ।
 এহিমতে আকুলে বহিলা যুধিষ্ঠিৰ ॥ ৭১৭
 ইকথা থাকোক আৰো শুনিয়ো অন্তৰ ।
 কৃষ্ণ বিনে যেন ভৈল বীৰ অৰ্জ্জুনৰ ॥
 স্নহদৰ প্ৰেত কাৰ্য্য কৰি সমস্তয় ।
 ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ যাইবাক সাজিলা ধনঞ্জয় ॥ ৭১৮
 আখাসিয়া মাধৱৰ আদেশে সবাৰ ।
 লৈয়া লড়িলন্ত বাল্য বৃদ্ধ বিধবাক ॥
 কৃষ্ণক স্তমৰি সবে কৰন্ত বিবাদ ।
 প্ৰভু অবিহনে ভৈলো ভিঠাৰ উচ্ছাদ ॥ ৭১৯
 ছুনাই যেন নৱ ভৈল মাধৱৰ শোক ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি গেড়ি পাৰি কান্দেলোক ॥
 মাধৱৰ ভাৰ্য্যা যিটো ঘোড়শ হাজাৰ ।
 হা কৃষ্ণ স্বামী বুলি কৰে হাহাকাৰ ॥ ৭২০
 বহুৱে লোতক সম্ভাপৰ নাহি ওৰ ।
 স্বামীৰ সন্তাপে দেখে অন্ধকাৰ ঘোৰ ॥
 কেৱলেসে আছে মাত্ৰ কলাধাতু বৈই ।
 প্ৰবোধ বুলিয়া ধনঞ্জয়ে বাস্ত লই ॥ ৭২১

মিলিল সবাবো পূর্ব লিখিত ললাট ।
 সেহি বেলা গোপগণে ভেঙিলেক বাট ॥
 বোলারে গুরাল সরে জাতিত অধম ।
 উপরক তুলি ডাঙ্গ দেখায়ে বিক্রম ॥ ৭২২
 বহ বহ অবে নাবীগণ কৈক যাস ।
 সমুলি মাৰিবো কোবাই আণ্টা নতু পাশ ॥
 জুকুটি কুটিল মুখ আধি পকাই চারে ।
 স্ত্রী সবো কম্পস্ত কদলি যেন বাৱে ॥ ৭২৩
 ত্রাহি ত্রাহি ধনঞ্জয় পাবন্তু আটাস ।
 নাহি ভয় বুলি বীৰে কৰিলা আশ্বাস ॥
 পাছ কৰি স্ত্রীক আগ ভৈলন্ত অজু'ন ।
 কথমপি লগাইলন্ত গাশ্ৰীৱত গুণ ॥ ৭২৪
 বধে চড়ি টঙ্কাবী মাৰন্তু মহা বাগে ।
 কৈব ক্ষুদ্ৰ পতঙ্গ গোরাল মোৰ আগে ॥
 অজু'নকো ঝোঙ্কা আসি এত মান প্রাণ ।
 এহি বুলি বীৰে বৰষিবে লৈলা বাণ ॥ ৭২৫
 পবন্তু মুঘল অসি ভল্ল ভিণ্ডি পাল ।
 নবাচ* তোমৰ ত্ৰিকণ্টক কনিয়াল ॥
 সনাইবাব শব সব হানন্ত সন্ধানে ।
 গুরালৰ চালক নিবিঞ্জে গৈয়া বাণে ॥ ৭২৬
 বোলন্ত অজু'নে দেখি কিনো বিপর্যয় ।
 সেই বখ ধনু মই সেই ধনঞ্জয় ॥
 কৃষ্ণ বিনে ব্যৰ্থ ভৈল সবে বীৰ্য্য বল ।
 ভস্মত ফুলিলে যেন নাই কিচো ফল ॥ ৭২৭
 ত্ৰৈলোক্য বিজয়ী মই বীৰ ধনঞ্জয় ।
 মোহাৰ বিক্রম দেখি দেৱবো বিস্ময় ॥
 কৃষ্ণ বিনে একে তিলে সবে ভৈল চম ।
 এহি বুলি মকমকি কবন্তু ক্ৰন্দন ॥ ৭২৮
 ভাণি গৈল নৰ্ক একো নপান্ত উপায় ।
 গুরালে গৰ্জিবে লৈল অজু'নক চাই ॥

এহিসে বিক্রমে বীৰ বোলাস লোকত ।
 বহ বহ ভান্ধো আজি তোহোৰ মহত ॥ ৭২৯
 এহি বুলি তুলি ডাঙ্গ ধাইলেক গুরালে ।
 পাইলে খেদি অজু'নক যেন যম কালে ॥
 কোপে কোবাইবাক লৈলা অজু'নক বেঢ়ি ।
 দিলেক লৱড় স্ত্রী সমস্তক এৰি ॥ ৭৩০
 কৃষ্ণৰ ভাৰ্য্যাক বেঢ়ি ধৰিলে গুরালে ।
 মাৰি ধৰি আজুৰি ডকাই নেই পালে ॥
 হৰিল চেতন আতি আকুল স্বভাৱ ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিয়া কবন্তু আৰ্ত্তবাৱ ॥ ৭৩১
 ভকতিৰ প্ৰভাৱত ভৈল সম্মুগ্ধ ।
 মাৰন্তো নেড়ন্ত কেহো কৃষ্ণৰ চৰণ ॥
 ভৈল কৰ্ম বন্ধ ছেদ পৰম ছুখত ।
 কৃষ্ণ বাম নাম আউৰ নছাড়ে মুখত ॥ ৭৩২
 কৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তিক মনে হৃদয়ে ধৰিল ।
 প্ৰেমে পুলকিত তনু লোতক ঝৰিল ॥
 কৃষ্ণময় হয় সবে নেদেখন্ত আন ।
 গুরালৰ হাততে ছাড়িলা সবে প্ৰাণ ॥ ৭৩৩
 সংসাৰৰ ক্ৰেশ ভৈল কণেকে উচ্ছাদ ।
 পাইলন্ত পৰম পদ কৃষ্ণৰ প্ৰসাদ ॥
 মৰিবাব দেখিয়া গুরাল গৈল এড়ি ।
 আৰ্ত্তনাদ কৰি কান্দে শিশু সবে বেঢ়ি ॥ ৭৩৪
 আসিলন্ত উলটি কান্দন্ত ধনঞ্জয় ।
 মৃতকক দেখি দুখে দগধ হৃদয় ॥
 হা বিধি কৰিলে হেনসে বিড়ম্বণ ।
 আকে লাগি এড়ি গৈলা কমললোচন ॥ ৭৩৫
 যাদৱ বংশৰ শোক ভৈল চিতাখান ।
 কৃষ্ণৰ বিয়োগ বহি দহে আতি প্ৰাণ ॥
 ভৈল তাণ্ডি খোঞ্চনি ইলব স্ত্ৰীৰ শোকে ।
 আবেসে সমুলি পুলি খুঞ্চি মাৰে শোকে ॥ ৭৩৬

পাছে কাঠ সংস্কাৰ কৰিয়া আপোনে ।
 তাসম্বাৰ প্ৰেতকাৰ্য্য সৰুলি অৰ্জ্জুনে ॥
 হা কৃষ্ণ বুলিয়া কান্দন্ত মহাবধ ।
 লৈয়া বাল্য বৃদ্ধক গৈলন্ত ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ ॥ ৭৩৭
 তাসম্বাক বাসা বীৰে দিলা যেন নয় ।
 হস্তিনাপুৰত প্ৰবেশিলা ধনঞ্জয় ॥
 ধূলিয়ে ধূসৰ তনু বিমুকুত কেশ ।
 কান্দন্তে ভৈলন্ত বাজ-সভাত প্ৰবেশ ॥ ৭৩৮
 দহৰে শবীৰ শোক অগনিৰ ঝালে ।
 বাজাৰ আগত গৈয়া পড়িলা নিঢ়ালে ॥
 অধোমুখে কান্দন্ত নেত্ৰৰ ঝৰে নাৰ ।
 দেখি অন্তৰীক্ষ ধাতু ভৈলা যুধিষ্ঠিৰ ॥ ৭৩৯
 পুচন্ত সারটি বাৰ্তা নয়ন সজল ।
 ঝাণ্টে কহ বাপু যত্নকুলৰ কুশল ॥
 মামা বাহুদেৱ স্ত্ৰে আছন্ত সাক্ষাত ।
 পুত্ৰে সমে বধন্ত দৈৱকী দ্বাৰকাত ॥ ৭৪০
 স্ত্ৰ অক্ৰুৰৰ কথা কহিয়ো সকালে ।
 উগ্ৰসেন নৃপতি আছন্ত কেন ভালে ॥
 সাধু অনিকঙ্ক বাম সাম কাম গদ ।
 তাসম্বাৰ পূৰ্বৱৰতে আছে কি সম্পদ ॥ ৭৪১
 সাত্যকি স্তনন্দ নন্দ উজ্জৱ প্ৰমুখে ।
 আছন্ত ভকত সব আবে কেন স্ত্ৰে ॥
 বাহুৰ কৃষ্ণৰ বাৰ্তা কহিও সত্ৰে ।
 স্ত্ৰে কি আছন্ত সিটো ইন্দ্ৰদেৱ মোৰে ॥ ৭৪২
 যত্নবীৰগণে যাৰ বাহুৰ আশ্ৰয় ।
 স্ত্ৰপ্ৰমা সভাক পাৰে আক্ৰমি ভ্ৰময় ॥
 সত্যভামা নাৰী যাৰ চৰণ সেৱাত ।
 ছুৱাবতে বোয়াইলা শচীৰ পাৰিজাত ॥ ৭৪৩
 দশ দিকপালৰ বিভৱ সবে আনি ।
 ষাণ্ডৰ বংশক নিলা ষিটো চক্ৰপাণি ॥
 সিটো প্ৰাণকৃষ্ণ কহিয়ো নিষ্ঠ কথ্য ।
 কেনে হেন ভৈল বাপ তোহোৰ অৱস্থা ॥ ৭৪৪

চিৰকাল প্ৰবাসত কিবা পাইলে দুখ ।
 তনু তোৰ নিস্তেজ মলিন দেখো মুখ ॥
 নকৰিলে প্ৰাণীক ভৱতে পৰিত্ৰাণ ।
 বিপ্ৰক নেদিলি কিবা প্ৰতিশ্ৰুত দান ॥ ৭৪৫
 অতিথিক নেদি কিবা কৰিলি ভোজন ।
 সিজিল পাতোক কিবা অগম্যা গমন ॥
 নকৰিলে মান্ত জোনো তোহোক মহন্তে ।
 অধৰ্ম্মে জিনিলে কিবা পথত আসন্তে ॥ ৭৪৬
 কি হেতু তোহোৰ হেন মিলিল বিলাই ।
 ঝাণ্টে কথা কহ ঐ প্ৰাণৰ ভৈয়াই ॥
 কিবা গুণে বাপ তোৰ স্ত্ৰ নাহি চিত ।
 জানো প্ৰাণ কৃষ্ণ এড়ে ভৈলোহো বঞ্চিত ॥
 এতেক বোলন্তে মৰ্ম্মে ছানিলেক গাৱ ।
 কৃষ্ণক স্ত্ৰমৰি ভৈলা আকুল স্বভাৱ ॥
 লোতকে বেঢ়িল কণ্ঠ নয়ন তবধ ।
 অৰ্জ্জুনক চাই বাজা ভৈলা নিশৱদ ॥ ৭৪৮
 শুনিয়োক কৃষ্ণ কথা সমস্ত সমাজে ।
 মহা মহন্তৰো দেখা কেন দুখ বাজে ॥
 পাইলন্ত সন্তাপ ধৰ্ম্মময় যুধিষ্ঠিৰ ।
 কালৰ হাতত আবে কোনে হুইবে থিৰ ॥ ৭৪৯
 নাহিকে কিঞ্চিতো স্ত্ৰ আশাৰ সঞ্চাৰ ।
 যেন বিষলতা ফল ফুলে জাতিফাৰ ॥
 প্ৰথমে মধুৰ খাইলে বিষ লাগে পাছে ।
 নজানি বৰশী যেন গিলি মৰে মাছে ॥ ৭৫০
 সেহি মতে পুত্ৰ দাৰা বিষয়ৰ স্ত্ৰখ ।
 ইহাৰ বিয়োগে উপজিবে মহা দুখ ॥
 তেজিয়া যতনে আক শুনা কৃষ্ণ কথা ।
 হৰি বিমুখৰ দেখা দুখৰ অৱস্থা ॥ ৭৫১
 সেহি ব্যাধ নাই যাত কৃষ্ণ কথা বস ।
 সেহি মৰা শৱ সেই পৰম বাহুস ॥
 সেহি নিজ চাণ্ডাল সেহিসে আশ্ৰযাতী ।
 সেহি জন জানা মহা হৰি য়োহী আতি ॥ ৭৫২

কৃষ্ণক নভজি যিটো পূজ্ঞ আন দেৱ ।
 কৰে বলি দান তাক সম নাহি কেৱ ॥
 এহি সাত বিধে নুশুনিবে কৃষ্ণ কথ।
 তাৰো সঙ্গ লৱৈ যিটো তাৰ জন্ম বৃথা ॥ ৭৫৩
 হেন জানি কৃষ্ণৰ কথাত দিয়া চিত্ত ।
 নাহি আন ধৰ্ম্ম ইটো দুৰ্বোৰ কলিত ॥
 নামতে সমস্তে আবে যুগ ধৰ্ম্ম পাই ।
 বোলা হৰি হৰি আবে বৃথা আয়ু যায় ॥ ৭৫৪

হুলড়ী

ৰাজাৰ বচন শুনি সব্যসাচী
 কান্দন্তে বসিলা উঠি ।
 কৃষ্ণৰ সস্তাপে শুখাই আখি মুখ
 বকাই যেন প্ৰাণ ফুটি ॥
 স্নহদ সখিক স্নমবি স্নমবি
 অধিকে উধাই জুই ।
 কতো বেলি মানে নামাতি আছিল
 অধোমুখে মৌন হুই ॥ ৭৫৫
 পাছে আখি মুখ মুছি দুই হাতে
 সস্তাপ সিটো তস্তাই ।
 নিশ্বাস তেজিয়া গদ গদ বাক্যে
 বুলিলা ৰাজাক চাই ॥
 কিবা সোধা দাদা শোহোৰ অৱস্থা
 সবে নাশ ভৈলো আমি ।
 মাধৱ বন্ধুক হকৰাইলো আবে
 বঞ্চিলা জগত স্বামী ॥ ৭৫৬
 বাহাৰ আশ্ৰয়ে মৎস্তকো ভেদিলো
 খেদিলো লক্ষক ৰাজা ।
 পাইলো দ্ৰৌপদীক দেখিলেক যোব
 বিক্রম সমস্তে প্ৰজা ॥

যাহাৰ প্ৰসাদে ইন্দুক জিনিয়া
 অগ্নিক দিলো খাণ্ডৱ ।
 হেন প্ৰাণ কৃষ্ণে বঞ্চিলা আবেসে
 নশিলো সবে পাণ্ডৱ ॥ ৭৫৭
 যাহাৰ প্ৰসাদে সাজি দিল সভা
 কৰিয়া ময়ে প্ৰৱক্ষ ।
 ভীমে যাৰ তেজে নিৰ্য্যাণ কৰিলে
 মহাৰাজা জ্বাৰাসন্ধ ॥
 এক লক্ষ ৰাজা যোগাইলেক কৰ
 কৰিলাহা ৰাজসূয় ।
 হেন বন্ধু কৃষ্ণে মোক তেজি গৈলা
 গাৱত লগায় জুই ॥ ৭৫৮
 পৰশিল কেশ দুৰ্ভু দুঃশাসনে
 দ্ৰৌপদী কান্দিল দুখে ।
 কৃষ্ণৰ আগত দেখাই সেই কেশ
 পড়িলন্ত অধোমুখে ॥
 এতেকে তাহাৰ ভাৰ্য্যাক বিধবা
 কৰিলা যিটো বান্ধৱে ।
 হেন প্ৰভু বিনে মৰিলো জীৱন্তে
 জানিবা সবে পাণ্ডৱে ॥ ৭৫৯
 যাৰ তেজে মই জিনিলা হৰকো
 দিলা অস্ত্ৰ ত্ৰিনয়ন ।
 যাহাৰ প্ৰসাদে অপ্ৰয়াসে পাইলো
 মহেন্দ্ৰবো অৰ্দ্ধাসন ॥
 স্বৰ্গতো অশ্বৰ মাৰিয়া ইন্দুক
 ধাপিলো যাৰ নিদানে ।
 হেন প্ৰাণবন্ধু মাধৱ তেজিসে
 কিয় জীউ এভো প্ৰাণে ॥ ৭৬০
 সাগৰ শঙ্কাস কুক বলে সাজি
 গৈল পাল আনিবাক ।
 যাৰ তেজে মই জিনিলা একমু
 হেলায়ে সিটো সেনাক ॥

সবাবো গাৱৰ বস্ত্ৰ আতৰণ
 আনিলো যাহাৰ গুণে ।
 হেন প্ৰাণ কৃষ্ণ বিয়োগে কি জীওঁ
 নমৰি মৰি দাকণে ॥ ৭৬১
 অযুতেক শিষ্য সহিতে দুৰ্বাসা
 বনত খুজিলা ভাত ।
 ঋষি শাপ ভয়ে নৃপতি তোমাৰ
 মুখতে হবিল মাত ॥
 কৃষ্ণে আসি শাক ভুঞ্জন্তে দুৰ্বাসা
 পলাইল পেট উপসি ।
 হেন প্ৰাণ কৃষ্ণ বন্ধু বিনে এভো
 কিসক নগৈলো নশি ॥ ৭৬২
 জয়দ্রথ বধে ঘোৰ অঙ্গীকাৰ
 কৰিলো যাহাত গয় ।
 শক্ৰৰ মাজত পিয়াইলো পানীক
 বথৰ মেলিয়া হয় ॥
 বাহাৰ প্ৰসাদে বধিলো সৈন্ধৱ
 মাধিলো প্ৰতিজ্ঞা ঘোৰ ।
 হেন প্ৰাণ বন্ধু কৃষ্ণক স্মৰি
 কিয় নযাই প্ৰাণ মোৰ ॥ ৭৬৩
 উভয় সেনাৰ মধ্যে বথ থৈয়া
 যিটো কৃষ্ণ প্ৰাণপতি ।
 পৰম ঈশ্বৰ জ্ঞান কহি মোৰ
 হবিল মোৰ কুমতি ॥
 জ্ঞোণ ভীম কৰ্ণ অজয় বীৰকো
 জিনিলো যাহাত গৰে ।
 কিনো বিপৰীত হেন কৃষ্ণ বিনে
 অস্তাপিও প্ৰাণ বহে ॥ ৭৬৪
 বাহাৰ প্ৰসাদে বীৰ চুঃশাসন
 ধবিল ভীমে খেদিয়া ।
 কৃত্তিক পৰিমা কৃঠাৰ হানিয়া
 জীৱন্তে ছিবিলো হিয়া ॥

যিটো মহাবলী প্ৰতিজ্ঞা সাকলি
 পিলন্ত তাৰ কধিব ।
 কিয় জাওঁ চাৰ সিটো উপকাৰ
 স্মৰি কৃষ্ণ স্বামীৰ ॥ ৭৬৫
 যাৰ তেজ বলে তোমাৰ সোদৰে
 বুকোদৰ মহাবীৰ ।
 ভাঙ্গিলা লীলায়ে গদায়ে কোবাই
 উক কুক নৃপতিৰ ॥
 মাৰি লাথি মাথে কবিলন্ত তাৰ
 শিৰৰ মুকুট চূৰ ।
 হেন বন্ধু বিনে এভো জীওঁ মই
 কিয় নগৈ যমপুৰ ॥ ৭৬৬
 যাৰ পাদপদ্ম সদায়ে সেরন্ত
 ব্ৰহ্মা শিৱ স্মৰপতি ।
 হেন ঈশ্বৰক কৰিলো সাৰথি
 হেনসে মই কুমতি ॥
 কৰো উপালন্ত তথাপি বোলন্ত
 ঐ সখি অবা অৰ্জ্জুন ।
 মোৰ অপৰাধ নধৰিলা প্ৰভু
 কি কৈবো কৃষ্ণৰ গুণ ॥ ৭৬৭
 যেন মহামিত্ৰে যেন পিতা পুত্ৰে
 আছিলো অভিন্ন ভাৱে ।
 নাহি স্মথ শাস্তি প্ৰভুব মনত
 মোক নপাৱন্ত যাৱে ॥
 কৰো একেলগে গমন ভোজন
 একে শয়ান থাকো শুই ।
 সি সব মধুব আলাপ স্মৰি
 শৰীৰে উধাই জুই ॥ ৭৬৮
 কৃষ্ণ পত্নীগণ আনন্তে পৰত
 গুৱালে নিলেক কাঠি ।
 যেন ক্ৰীক মোক জিনিয়া খেদিয়া
 ভাঙ্গব মাৰিয়া বাৰি ॥

সবাতো অধিক ইসি খেদ তৈল
 জীৱন্তে মবিলো আমি ।
 মোৰ বীৰ্য্য বল লগত নো গৈলা
 জানিলো মাধৱ স্বামা ॥ ৭৬৯
 ঘাদৱ বংশৰ যি কথা পুছিল
 মবিল যুজি সমস্ত ।
 মোৰ মনে বাজা বুড়িল সমূলি
 কৃষ্ণ সূৰ্য্য গৈলা অন্ত ॥
 দেখো অন্ধকাৰ মাত নাসে আৰ
 দহৰে বন্ধুৰ জুই ।
 এহি বুলি বীৰে কান্দি মকমকি
 পবিলস্ত অধোমুই ॥ ৭৭০
 কৃষ্ণক বৰ্ণাস্তে কান্দন্তে কান্দন্তে
 বৈবাগ্য তৈল প্ৰৱল ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ চিন্তন্তে একাস্তে
 গুছিল মনৰ মল ॥
 ভকতিৰ বেগ বাজি অজু'নৰ
 তনু লোম সিহবিল ।
 গীতাত যি জ্ঞান গোবিন্দে কহিলা
 মনত চুনাই পড়িল ॥ ৭৭১
 গুছিল সংশয় শোক মায়াময়
 মিলিল মনে আনন্দ ।
 জীৱন্তে মুকুত তৈল ধনঞ্জয়
 ছিণ্ডিল সংসাৰ বন্ধ ॥
 গৃহ শৰীৰকো পাসবিল নিজ
 আত্মাতে মজিল মতি ।
 এহিমতে তৈত বহিলা অজু'ন
 লভিয়া নিষ্ঠ'ৰ গতি ॥ ৭৭২

হবি

শুনিয়েক সামাজিক কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ইটো
 দেখা কেন ধৰ্ম্ম আদভুত ।
 কান্দন্তে বৰ্ণাস্তে গুণ অৰ্জুন জীৱন্তে তৈল
 সংসাৰৰ বন্ধন মুকুত ॥
 গোবিন্দৰ গুণ গণ এহিসে অমূল্য ধন
 ভকতৰ পৰম সৰ্বস্ব ।
 জানা ইসে নৱ নিধি অপ্ৰয়াসে সাধে সিদ্ধি
 কিনো মাধৱৰ নাম যশ ॥ ৭৭৩
 চাৰিও বেদৰ সাৰ নাম বিনে নাই আৰ
 কি কহিবো নামৰ প্ৰতাপ ।
 একজনে নাম ল'ৱে শুন মানে সবে তনৈ
 হৰৈ কোটি জনমৰ পাপ ॥
 হেন নাম আছে কাছে গাৱে গাৱে হুখ আছে
 কু-কথা বিষ্ঠাত মন লোটে ।
 নিজ কৰ্ম্মে হোৱে নাশ পাৱন্তো কোমল হাস
 যেন কাটা চোবাই মৰে উটে ॥ ৭৭৪
 বাম নাম মত সিংহ শুনে মানে তাৰ বিদ
 পলাই পাপ হস্তী হয় ত্ৰাস ।
 হবি ধনি মাঠে পুলি থাকিবে নপাই পুৰি
 কু-কথাত আসি ল'ৱে বাস ॥
 জানি আন কথা এড়ি সধনে যুৰিয়ে হবি
 পাতকৰ কালান্তক যম ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণে কৃষ্ণক ধৰিয়ে মনে
 নিবন্তবে বোলা বাম বাম ॥ ৭৭৫

পদ

শোনকৰ আগত কহন্ত 'শুকে কথা ।
 শুনিয়েক পাণ্ডৱৰ যি তৈল অৱস্থা ॥
 যুধিষ্ঠিৰ বাজা শনি কৃষ্ণৰ নিৰ্ঘ্যাপ ।
 পবিলো ভূমিত মহা কৰ্ম্মে দহে প্ৰাণ ॥ ৭৭৬

হবিল মুখত মাত দেখন্ত আন্ধাৰ ।
 পাত্ৰ মন্ত্ৰী লোকে শোকে কৰে হাহাকাৰ ॥
 ভাতৃ সৰ্বো পবিল হবিল মাত বোল ।
 অস্ত্ৰেৰ পুৰত ক্ৰন্দনৰ উৰ্মি বোল ॥ ৭৭৭
 হা কৃষ্ণ বুলি কৰৈ সমস্তে সস্তাপ ।
 আমাক এড়িয়া কৈক গৈল কৃষ্ণ বাপ ॥
 আৰ্ত্তনাদ আন্দোলে হস্তিনাপুৰ জুৰি ।
 হৃদয় থাকুৰে যেন দাৱালত গুড়ি ॥ ৭৭৮
 কাৰ্দৈ মহা শোকে লোকে হাতে বাটে চানি ।
 চতুৰ্ভিত্তি শুনি মাত্ৰ হাহাকাৰ ধ্বনি ॥
 কৃষ্ণ বিনে দেখে যেন দিনতে আন্ধাৰ ।
 মাই স্নান পান প্ৰজা তেজিলে আহাৰ ॥ ৭৭৯
 আসি শুনিলন্ত কুন্তী কৃষ্ণৰ অভাৱ ।
 হা কৃষ্ণ বাপ বুলি দিলা দীৰ্ঘ বাৱ ॥
 কৈ গৈলে বান্ধৱ সব আমাক উপেক্ষি ।
 পবিলা কৃত্তিত সতী তমোময় দেখি ॥ ৭৮০
 কৃষ্ণৰ অকণ যিটো পাদ পদ্য ছুই ।
 উঠি বসি হিয়াত ধৰিলা অধো মুই ॥
 কান্দন্ত কৃষ্ণৰ গুণ বৰ্ণাই বৰ্ণাই ।
 হৰি হৰি বাপ কৃষ্ণ দুখৰ সহায় ॥ ৭৮১
 মাতৃতো অধিক স্নেহ কৰিলা মোহোক ।
 মৰাখিলা দৈৱকীৰ ছয় গুটি পোক ॥
 পাঞ্চ পুত্ৰ সমে মোক কৰিলাহা ত্ৰাণ ।
 এৰে কেনে এড়ি গৈলে কৃষ্ণ মোৰ প্ৰাণ ॥ ৭৮২
 ইহ পঙ্গলোকে গতি বাপ জগন্নাথ ।
 এতেকে কৰিলা পাঞ্চ পুত্ৰক অনাথ ॥
 বিপদত থাকিবো কাহাক বাট চাই ।
 নেদেখিবো আউৰ চন্দ্ৰ বদন দুনাই ॥ ৭৮৩
 পঅনেত্ৰে চুত্ৰ দেখন্তে হবে তাপ ।
 অকণ চৰণ দৰশনে হবে পাপ ॥
 বাহ বকুল দেখন্তে হুসী ছুই ।
 বহুব হুকুতি কবাই কৈ গৈলে বিছুই ॥ ৭৮৪

এভো প্ৰাণ ধৰো হৰি এৰিবাৰ শুনি ।
 কিবা দেখি নযাওঁ মৰি মই নিদাকণী ॥
 মাধৱক স্তম্ববন্তে অগ্নি যাই জ্বলি ।
 পৰম সস্তাপে সতী পবিলন্ত চলি ॥ ৭৮৫
 কৃষ্ণ গুণ বৰ্ণান্তে নিৰ্ম্মল ভৈল মতি ।
 উপজিল বন্ধু বান্ধৱৰ বিৰকতি ॥
 ঈশ্বৰ বিদিত ভৈল আপোন মনত ।
 কৃষ্ণময় দেখিলন্ত সমস্তে জগত ॥ ৭৮৬
 পৰিধান ফটা কানি আউল বাউল কেশ ।
 ভৈলা তৈতে যেন জড় পিশাচৰ বেশ ॥
 কৃষ্ণৰ অকণ দুই চৰণক চিন্তি ।
 জীৱন্তে মুকুত ছয়া বাজ ভৈলা কুন্তী ॥ ৭৮৭
 উত্তৰ দিশক লাগি যাস্ত বাজ মাৱ ।
 দেখিয়া যুধিষ্ঠিৰ ভৈলা আকুল স্বভাৱ ॥
 কৃষ্ণৰ বিয়োগ বহি দগধ শৰীৰ ।
 মাতৃ সস্তাপে আউৰ চিত নোহে স্থিৰ ॥ ৭৮৮
 কৃষ্ণ গুণ স্তম্ববন্তে উধাই আতি জুই ।
 অকণ চৰণ চিন্তি বৈলা অধো মুই ॥
 নিৰ্ম্মল মনত ভৈল ঈশ্বৰ সাক্ষাত ।
 ভকতিৰ মহা বেগ বাঢ়িল বাজাত ॥ ৭৮৯
 কৃষ্ণ বিনে আন নেদেখন্ত মহাভাগ ।
 গৃহ শৰীৰতো আসি মিলিল বৈবাগ ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণ সেৱা মহা লোভ জানি ।
 উঠিলা তেখনে মৌন ছয়া মহা মানী ॥ ৭৯০
 এবিলন্ত দণ্ড পাট আছিল যতেক ।
 পৰীক্ষিত নাতিক কৰিলা অভিষেক ॥
 অনিকন্ত পুত্ৰক আনিয়া সিবেলাত ।
 কবিলন্ত অভিষেক আনি মধুৰাত ॥ ৭৯১
 কৃষ্ণ বিনে মনে মহা মিলিল বিচাট ।
 চাবিলন্ত বহুসয় সিংহাসন খাট ॥
 খসাইলন্ত শৰীৰৰ যত অলকাৰ ।
 দিব্য বস্ত্ৰ মানে কবিলন্ত পৰিহাৰ ॥ ৭৯২

উাহ কানি কথা আউল বাউল কবি কেশ ।
 ভৈলা তেতিক্ষণে যেন বাতুলৰ বেশ ॥
 ভ্রাতৃ পুত্র ভাৰ্য্যাক নকৰি সম্ভাষণ ।
 কৃষ্ণক হৃদয়ে ধৰি কৰিলা গমন ॥ ৭৯৩
 এৰিলা বচন বিনে বাম কৃষ্ণ বাণী ।
 চিত্তে চিন্তে মাত্ৰ কৃষ্ণ চৰণ দুখানি ॥
 নমাতস্তে মাতস্ত ভৈলস্ত যেন জড় ।
 উত্তৰ দিশক লাগি দিলস্ত লৱড় ॥ ৭৯৪
 বাজাৰ অৱস্থা দেখি চাৰিও সোদৰ ।
 পৰম বৈবাগ্যে সবে নপশিলা ঘৰ ॥
 কানি কহা পিঙ্গিয়া ধৰিলা সেই বেশ ।
 পাছত দিলস্ত লড় মুক্ত কৰি কেশ ॥ ৭৯৫
 কৃষ্ণৰ চৰণ সেৱা সংসাৰতে সাৰ ।
 জানিলা পৰম গতি এহিসে আমাৰ ॥
 একান্তে নেড়স্ত কৃষ্ণ চৰণ মনত ।
 দহিলস্ত ভকতি মনৰ মল যত ॥ ৭৯৬
 ভৈল জ্ঞান উদয় চিণ্ডিল কৰ্ম বন্ধ ।
 পাৰ্শ্বো ভাইৰ গুছিল চক্ষুৰ যেন অন্ধ ॥
 মায়ায়ে এৰিল ভৈল প্ৰসন্ন হৃদয় ।
 বাহিৰে ভিতৰে দেখিলস্ত হৰিময় ॥ ৭৯৭
 নিজ শৰীৰকো নেদেখস্ত আপোনাৰ ।
 ভৈলা ভকতিতে স্নেহে সংসাৰৰ পাৰ ॥
 একান্তে পাইলস্ত পাৰ্শ্বো চৰণত ঠাই ।
 জীৱন্তে মুকুত হৈয়া বৈলা পাৰ্শ্বো ভাই ॥ ৭৯৮
 দ্ৰৌপদী দেখন্ত পাৰ্শ্বো পতি এড়িলস্ত ।
 মৰো জীৱ একো সম্বিধান নেদিলস্ত ॥
 মহা শোকে দ্ৰৌপদী কান্দন্ত আৰ্ত্তবাৰে ।
 হেনমে বিপত্তি ভৈল কৃষ্ণৰ অভাৱে ॥ ৭৯৯
 হা কিনো ভৈল মোৰ প্ৰাণ নৃপবৰ ।
 কৈক গৈল দণ্ড ছত্ৰে বিচিত্ৰে চামৰ ॥
 কৈক গৈল দিব্য আভৰণ সিংহাসন ।
 পাৰ্শ্বো ভাইক ভৈল আজি কানিসে কৃষ্ণ ॥ ৮০০

কোননো বিধাতা হেন কৰিলে বিলাই ।
 কৈতনো বঞ্চিবা পাৰ্শ্বো ভিক্ষা মাগি থাই ॥
 যৈতে নিদ্ৰা আসে তৈতে শুবা মহাচুখে ।
 আজিসে বঞ্চিলে সনাগবা ৰাজ্য হুখে ॥ ৮০১
 শীতল শয্যাত যিটো নাথ থাকে শুই ।
 ধৰ্ম্মময় শৰীৰ দেখন্তে স্তম্বী হুই ॥
 হৈবেক কুবেশ পৃথিবীৰ লাগি ধূলি ।
 নিচিনিবে একো জনে আজি ৰাজা বুলি ॥ ৮০২
 লক্ষে লক্ষে ৰাজা যাক থাকে সেৱা কৰি ।
 ধৰ্ম্মল চামৰে ঢোলে স্নেহ ছত্ৰে ধৰি ॥
 কি ভৈল অৱস্থা হৰি হৰি মহাৰায় ।
 কিমতে বৰ্ত্তিবা আবে ভিক্ষা মাগি থাই ॥ ৮০৩
 হা বুকোদৰ প্ৰভু পৰম বিক্ৰম ।
 অযুতেক হস্তী যাৰ বলে মুহি সম ॥
 সৰাতো অধিক কৰি দেওঁ অন্ন পান ।
 ভিক্ষা মাগি কিমতে বাখিবা আবে প্ৰাণ ॥ ৮০৪
 কৈক গৈল নাথ মোৰ মধ্যম পাণ্ডৱ ।
 ইন্দুক জিনিয়া যিটো দহিলা থাণ্ডৱ ॥
 হৰকো যুজিয়া যিটো কৰাইলা বিশ্বয় ।
 ভৈলা ভিক্ষাহাৰী আজি হেন ধনঞ্জয় ॥ ৮০৫
 হা কিনো ভৈলা মোৰ নকুল মহন্ত ।
 মদন সদৃশ দেহা মহা কপৱন্ত ॥
 ভুঞ্জায়ো পঞ্চায়ুতে নিতে মই অশুবাণী ।
 জীৱন্ত কিমতে সিটো প্ৰভু ভিক্ষা মাগি ॥ ৮০৬
 হা সহদেৱ মহা গুণেৰে মণ্ডিত ।
 যাক সম নাহি মহা পৰম পণ্ডিত ॥
 দেৱতো অধিক কৰি ধৰো নিতে আল ।
 সিটো প্ৰভু ভিক্ষায়ে খপিবা কেনে কাল ॥ ৮০৭
 সৰাবো আছিলো মই মহা হুতাপিনী ।
 বনতো নাছিল স্নহ কাৰো মই বিনি ॥
 কেনে আজি বাহান্তে নাচাহা টেব কৰি ।
 এহি বুলি বকমকি কান্দন্ত হৃদয়ী ॥ ৮০৮

কৈক গৈলা কৃষ্ণ আমাঠেব ইষ্টদের ।
 ভূমি বিনে মোব আউব বন্ধু নাহি কের ॥
 ঘোব ঘোব আপদত কবি আছা ত্রাণ ।
 তোমাকেসে স্তম্বস্তুে ফুটে মোব প্ৰাণ ॥ ৮০৯
 চুৰ্ট চুঃশামনে মোব ধবিল চুলত ।
 দৰশিলো সেই কেশ তোমাৰ আগত ॥
 এতেকে কবিলো বিপক্ষক বৃন্দামাৰ ।
 ভূমি হেতু নিসিজিল কোন উপকাৰ ॥ ৮১০
 বস্ত্ৰ কাটি লৈলেক সভাত সেই পাণী ।
 নেদেখিলে মোব একো অঙ্গক তথাপি ॥
 তোমাৰ প্ৰসাদে গারে হোৱে বস্ত্ৰ ভিন্ন ।
 স্তম্বস্তুে নোৱাৰো চিবকালে ইটো ঋণ ॥ ৮১১
 তোমাৰ প্ৰসাদে আদিত্যব বৰ দানে ।
 পাইলোহো অক্ষয় অন্ন মই নখাওঁ মানে ॥
 আঠাইশ সহস্ৰ ঋষি নিতে ভুঞ্জাওঁ বনে ।
 সি কি উপকাৰ আবে গুছে মোব মনে ॥ ৮১২
 অযুত হস্তীৰ বল যাহাৰ গাৱত ।
 হেনয় কিচকে মোব ধবিলে বস্ত্ৰত ॥
 পবিল উফবি মোব হাতৰ ঠেলাত ।
 ভূমিসে বাখিলা সিটো সঙ্কট বেলাত ॥ ৮১৩
 হেন উপকাৰী হবি কৈ গৈলে মাধৱ ।
 ভূমি বিনে একে তিলে কি ভৈলা পাণ্ডৱ ॥
 চৰণব দাস কবি নিলা পাঞ্চ পতি ।
 থাকিলোহো পড়ি মই পাপিণী সম্প্ৰতি ॥ ৮১৪
 ভৈলো নিমাখিত্তি তেজি গৈলা যদুৰাজ ।
 আউব ইটো চাৰ জীৱনত কোন কাজ ॥
 কৃষ্ণব বিয়োগ বাহু দহে সৰ্ব গাৱ ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিয়া পাবন্ত আৰ্ত্তবাৱ ॥ ৮১৫
 কৃষ্ণ গুণ বৰ্ণাস্তে নিৰ্মল ভৈল মতি ।
 নিলিল সতীৰ শৰীৰত বিবকতি ॥
 শোক এড়ি বসিলন্ত শুছিল স্মশৰ ।
 বশোদিয়ে সোঁপাণী দেখন্ত অমোময় ॥ ৮১৬

কৃষ্ণব চৰণ মনে ধৰি দৃঢ় ধ্যান ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলিয়া চাড়িলা সতী প্ৰাণ ॥
 কৃষ্ণত গৈলন্ত লীন সিটো মহা সতী ।
 দেখিয়ো ভকতিৰ মহিমা সম্প্ৰতি ॥ ৮১৭
 পাণ্ডৱৰ নিৰ্য্যাণ পৰম পুণ্য কথা ।
 তাক একমনে যিটো শুনয় সৰ্ব্বথা ॥
 সমস্তে পাপতো তেতিক্ষণে হোৱে শুদ্ধি ।
 বাঢ়িবে ভকতি কৃষ্ণত হৈবে বুদ্ধি ॥ ৮১৮
 শূনা সভাসদ পদ কৃষ্ণব চৰিত্ৰ ।
 আত পৰে আন ধৰ্ম্ম নাহিকে কলিত ॥
 অসাৰ সংসাৰ আৰ ইহাত নমজি ।
 মহা স্তখে হোৱা পাৰ মাধৱক ভজি ॥ ৮১৯
 অৰ্জ্জুনতো গীতাত কহিছা হবি সাছ ।
 অপদেৱতাক পূজি হৈবেক পিশাচ ॥
 প্ৰেতৰ লগত ফুৰিবেক বলি খাই ।
 আউব একো জন্মত তাহাৰ গতি নাই ॥ ৮২০
 মই হেন ঈশ্বৰক নকৰিয়া সেৱ ।
 হংস ছাগ কাটি নৰে পূজে আন দেৱ ॥
 জানিবাহা সি সি নৰ বাক্ষস অশ্বৰ ।
 হিয়াত থাকন্তে মই তাহাৰ বিদূৰ ॥ ৮২১
 হবি নাম কীৰ্ত্তনৰ অগ্নি তাপ লাগি ।
 দেখিয়া বাক্ষসগণ পলাইবেক ভাগি ॥
 মোৰ কথা শুনন্তে কৰ্তত যেন বিদ্ধে ।
 ভকতক দেখিলে অৱশ্যে পাপী নিন্দে ॥ ৮২২
 কদাচিতো মোহোৰ নলৱৈ নাম যশ ।
 জানিবা অৰ্জ্জুন সেই মনুষ্য বাক্ষস ॥
 নৰকৰ পৰা তাক নেদা উঠিবাক ।
 মই কাল ৰূপে হেড়াই হেড়াই ধৰো তাক ॥ ৮২৩
 কৃষ্ণব চৰণ ইটো মহা লাভ জানি ।
 ঈশ্বৰবো ঈশ্বৰ ভজিয়ো চক্ৰপাণি ॥
 যাহাৰ সেৱাত পাৰ পাই মহা স্তখে ।
 তাক ভেজি ভজে আন দেৱক মুকখে ॥ ৮২৪

কিনো মুৰ্খ কিনো মুৰ্খ কিনো মুৰ্খ নব ।
মোহে অন্ধ ভৈল কিনো অজ্ঞানী বৰ্বব ॥
জগতৰ নাথ কৃষ্ণ আছন্ত বিয়পি ।
তাহাক নভজি মৰৈ চেতনী তথাপি ॥ ৮২৫
ইহেন মনুষ্য জন্ম যাই আলে জালে ।
নাহিকে চেতন চুল ধৰি আছে কালে ॥
কলিত নাহিকে গতি বিনা হৰি নাম ।
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে বোলা বাম বাম ॥ ৮২৬

ছবি

আত অনন্তবে শুনা গোলোক বাসীৰ কথা
তাসম্ভাৰ যি ভৈল অৱস্থা ।
কৃষ্ণৰ বিয়োগে একে দণ্ডে যেন যুগ যাই
হাতফোট নুগুছে সৰ্ব্বথা ॥
বৃন্দাবন কালিন্দিক দেখন্তে সুখাই ধাতু
এখানে ক্ৰীড়িলা কৃষ্ণ প্ৰাণ ।
নুগুছে হিয়াৰ খেদ লোতকৰ নাই ছেদ
স্বভাৱতে যুক্তক সমান ॥ ৮২৭
বংশীৰ শুনন্তে বাৰ গোপীৰ উপজৈ ভাৱ
জাত কৰি সিহঁতৈ শৰীৰ ।
কৃষ্ণ বুলি পাবৈ উকি কতো কান্দৈ মকমকি
পাবৈ ধাবে নয়নব নীৰ ॥
অকণ চৰণ চুইক সাবটি বিবহ জুইক
উপশাস্ত কৰৈ কতোকণ ।
কৃষ্ণক নুগুছে চিত্ত এড়িলে গৃহব কৃত্য
মহা ভাপ্যৱতী মৌনীলপ ॥ ৮২৮

নিতান্তে যশোদা কান্দে তিনি বেলা বাৰ কান্দে
হা কৃষ্ণ পুত্ৰে গৈল এড়ি ।
পেটত নুকছে ভাত নাহি আন কথা মাত
কৃষ্ণ বুলি পাড়ৈ আতি গেড়ি ॥
ছয়া আতি নিবানন্দ লগতে কান্দন্ত মন্দ
চক্ষুব লোতক নাই ছেদ ।
কৃষ্ণ বিনে নাহি আন সবাবো কৃষ্ণে প্ৰাণ
কৃষ্ণক নেদেখি কৰৈ খেদ ॥ ৮২৯
সেহি সময়তে আসি দেখি সবে ব্ৰজ-বাসী
মিলিল পৰম বিমঙ্গল ।
ঘৰে ঘৰে বৰৈ ফেক যত লতা তৃণ তক
আকাশত ধৰৈ ফল-ফুল ॥
সঘনে নিঘাত পৰৈ ঘনে ঘনে ভূমি লড়ৈ
মহা ধৰ্ম বায়ু বেঢ়ি বৰৈ ।
ভৈল বিপক্ষৰ চিত্ত দেখুসবো নখাই তৃণ
চক্ষুব লোতক মাত্ৰ অৰৈ ॥ ৮৩০
আৰাৱে কুকুৰে কান্দে নাৰীৰ দক্ষিণ কন্ধে
সোণগুই গৃহত সোমাই ।
জানিলো মিলিল দুখ ওঠ কৰ্ত্ত শুখাই মুখ
বিমঙ্গল দেখি ধাতু যাই ॥
পাছে সেহি বেলা তথা সবেও শুনিলে কথা
কৃষ্ণদেৱ ভৈলন্ত নিৰ্ঘ্যাণ ।
যেন বজ্জ ভৈল পাত মুখতো হৰিল মাত
নাহি একো চেতন গিন্নান ॥ ৮৩১
কান্দিবে লাগিলে লোক কৃষ্ণৰ দাকণ শোক
নিবন্তবে গোপনুব জুবি ।
চাত চাত পবে উঠি বনৱত হাটৈ মুঠি
যেন দাৱালত পাবে গুড়ি ॥
কৃষ্ণ বিনে ভৈল নাশ আবেসে গুহিল অশুণ
যাই সন্তাপতে প্ৰাণ কুঠি ।
কৈক নৈলা প্ৰাণনাথ ভূমিত আকালে মূৰ্ত্তি
পাৰৈ পৃথিবীত লোটা মুঠি ॥ ৮৩২

ষাণ্ময়ব বার্তা মন্দ শুনিয়া যশোদা নন্দ
 থিয়য়ে ষবিল ছয়ো প্রাণী ।
 যমক দেখিয়া লোকে পুতাই এৰি গৈল মোকে
 কান্দন্তে হৃদয়ে মুঠি হানি ॥
 ঐ প্রাণ বন্ধু হৰি গৈলা পৰিছেদা কৰি
 মোৰ মনে সবে গৈল বুৰি ।
 এহি বুলি ছয়ো জনে পৰিলা সন্তাপ মনে
 শোকে যেন যাই প্রাণ উৰি ॥ ৮৩৩
 নোহ্লাই আৰ শোক শাল পুৰিলেক আসি কাল
 কৃষ্ণক কৰিয়া দৃঢ় ধ্যান ।
 উপজিল প্ৰেম ভাৱ কৃষ্ণ বুলি দিয়া ৰাৱ
 তেথনে চাড়িলা সবে প্রাণ ॥
 ভৈলাহা নিৰ্ম্মল মতি পাইলন্ত নিৰ্ম্মল গতি
 সমস্তে পাতোক ছয়া হীন ।
 চিণ্ডিল কৰ্ম্মৰ বন্ধ তেথনে যশোদা নন্দ
 কৃষ্ণৰ চৰণে গৈলা লীন ॥ ৮৩৪
 একে গোপী সবে মৰৈ সন্তাপে চেতন হৰৈ
 ছুখে দশু যুগৰ সমান ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ মাত্ৰে বৰৈড় স্মৰন্তে লোতক পৰৈ
 ৰাত্ৰি দিনে কৃষ্ণকেসে ধ্যান ॥
 আসিবন্ত ছনাই হৰি দেখিয়ো নয়ন ভৰি
 পদ্ম নেত্ৰে বদন মণ্ডল ।
 দেখি ছইয় ছুখ নাশ স্তম্ভৰ মধুব হাস
 সিটো মহা বাহু বন্ধ স্থল ॥ ৮৩৫
 আশাজেসে জীয়া আছে তথাতে শুনিলা পাছে
 কৃষ্ণদেৱ গৈলা ভূমি এৰি ।
 বহা মৰ্ম্ম গৈল চৰি কান্দন্ত নিঢ়ালে পৰি
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পাৰে গেড়ি ॥
 সন্তাপে থাকুবে মাথ ঐ কৃষ্ণ প্রাণনাথ
 ভৈলো নাশ আবেশে সমূলি ।
 ধৰ্ম্ম বন্ধ মনোহৰ হেন পদ পঙ্কজব
 লৈবক নশাসো খুৰাই ধূলি ॥ ৮৩৬

উদ্ধাই বিবহ জুই ধবিলন্ত মোঁন জুই
 আলিঙ্গি কৃষ্ণক কৰি ধ্যান ।
 ভাগ্যৱতী গোপীজাক কৃষ্ণ বুলি দিয়া ডাক
 তথাতে চাৰিলা সবে প্রাণ ॥
 কৰ্ম্ম বন্ধ ছয়া ক্ষীণ কৃষ্ণত গৈলন্ত লীন
 নিস্তাবিল সংসাৰৰ ক্ৰেশ ।
 কৃষ্ণক জানিল মানে লতা তক সেহি থানে
 মৰি ভৈল কৃষ্ণত প্ৰবেশ ॥ ৮৩৭
 কৃষ্ণৰ নিৰ্য্যাণ দেখি যত কীট পশু পক্ষী
 বৃন্দাবনৰ তৃণ সীমা ।
 পাইল সবে পৰম্পদ ভৈলা সবে নিশৱদ
 ভকতিৰ কি কৈবো মহিমা ॥
 অনাচাৰী জ্ঞান হীন যত লতা তক তৃণ
 কৃষ্ণতে পাইলেক সবে গতি ।
 আশ্চৰ্য্য আশ্চৰ্য্য কিনো হেন হৰি দেৱ বিনো
 আৰো আছে উপায় সম্প্ৰতি ॥ ৮৩৮
 ঘাৰকা হস্তিনাপুৰি আছিল গোকুল ভৰি
 পৰম ভকত যত মানে ।
 কৃষ্ণৰ নিৰ্য্যাণ শুনি মৰৈ সবে হিয়া ধূনি
 মৰি গৈলা বৈকুণ্ঠ বিমানে ॥
 কৃষ্ণৰ পাছতে ছন্ন ভৈল পুৰি তিনি থান
 দেখা কিনো কৃষ্ণৰ মহত ।
 অত্ৰাপি নিচিন্তা দেৱ কৃষ্ণক নকৰা সেৱ
 যাৰ আছে চেতন গাৱত ॥ ৮৩৯

ছলকী

শুনা সভাসদ ভাগৱত পদ
 কথা একাদশ বন্ধ ।
 কৃষ্ণে যেন মতি মিলন্ত সম্প্ৰতি
 বিবচিলো পদ বন্ধ ॥

যিবাঁ প্রস্তারত আনো শাস্ত্র মত
 দিলো আনি ঠাই ঠাই ।
 তাকে নিনিন্দিবা বিচারি দেখিবা
 শাস্ত্র পূৰ্ব্বাপৰে চাই ॥ ৮৪০
 যিজনে নজানি বোলে নিন্দাবাণী
 তাহাকো আঞ্জলি পুৰ্ণ ।
 কহো মাঞ্চে মাঞ্চে তাতো লাভ আছে
 নিন্দি মাত্ৰ হোক তুচ্ছ ॥
 মোৰ পদ বুলি নেৰিবা সমূলি
 কৃষ্ণৰ গুণ সকল ।
 যদি গঙ্গা জল কৰ্দমে মিসল
 তাতো আছে মহা ফল ॥ ৮৪১
 ই কথা থাকোক শুনা সৰ্বলোক
 কৃষ্ণত ভকতি ধৰা ।
 আল জাল এৰি হৰিক স্মৰি
 স্মৃথে ভৱ নদী তৰা ॥
 ছয়া একমতি সাধুৰ সঙ্গতি
 লৈয়োক কৰি প্ৰৱন্ধ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে পশিয়ো শৰণে
 তেবেসে ছিগ্ৰিবে বন্ধ ॥ ৮৪২
 যত স্বৰ্গ স্মৃথ পঞ্চবিধ মোক্ষ
 মুহি সাধু সঙ্গ সৰি ।
 সাধুৰ সঙ্গতে আসি ক্ৰণেকতে
 বৈশ্ব হোস্ত মহা হৰি ॥
 হোৱে লয়লেসে সাধুৰ সঙ্গসে
 সংসাৰ সাগৰে নাৱ ।

সাধুৰ সঙ্গতি বিনে কাৰো গতি
 নোছোৱে কৃষ্ণৰ পাৱ ॥ ৮৪৩
 জানি হেন তত্ত্ব সাধুৰ সঙ্গত
 শুনিয়ো কৃষ্ণৰ কথা ।
 এৰি আন কাম ধৰা গুণ নাম
 নকৰিয়ো জন্ম বৃথা ॥
 জানি আৰ তত্ত্ব সমস্তে শাস্ত্ৰৰ
 এহিসে তত্ত্ব বিচাৰ ।
 কলি যুগে কাৰো নাই নাই নাই
 নাম বিনে গতি আৰ ॥ ৮৪৪
 কৃষ্ণে কৈলা যিটো এক শাস্ত্ৰ সিটো
 একে কৃষ্ণ কৰ্ম্ম গাৱ ।
 হৰি নাম মাত্ৰ জানা এক মন্ত্ৰে
 কেশৱেসে এক দেৱ ॥
 ঈশ্বৰ মাধৱ নামেসে বান্ধৱ
 জানি এড়া আন মতি ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰয়াণ পাণ্ডৱ নিৰ্ঘাণ
 এহিমান্বে সমাপতি ॥ ৮৪৫
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে বচিলা শঙ্কৰে
 হৰিত কৰি সন্তোষ ।
 কৃষ্ণৰ স্মৰণে হবোক এখনে
 বঢ়া টুটা যত দোষ ॥
 ভুকুতি মুকুতি সাধিবে সম্প্ৰতি
 গলে বান্ধা হৰি নাম ।
 আন কাম এড়ি সামাজিকে বেড়ি
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৮৪৬

ইতি—

—ঃ শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰ-ভাগৱত একাদশ স্কন্ধ :—

(সমাপ্ত)

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যসুত

শ্ৰীশঙ্কৰ মহাভাগৱত

নৱসিদ্ধ সংবাদ*

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ

বন্দনা

পদ

জয় জয় কৃষ্ণ কৃপাময় মহেশ্বৰ ।
যাৰ আজ্ঞা পালে প্ৰজাপতি হৰি হৰ ॥
কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ড অজস্ৰ যাৰ মায়া ।
জয় সনাতন নিত্য নিবঞ্জন কায়া ॥ ১
নমো মধুৰিপু বাম মোৰ মহাশুক ।
প্ৰভু ভগৱন্ত ভকতৰ কল্পতক ॥
অতি পাতকীও তৰে যাহাৰ স্বৰ্গে ।
কৰে। কোটি নমস্কাৰ কৃষ্ণৰ চৰ্গে ॥ ২
প্ৰভু পদ পঙ্কজক ধৰি হৃদয়ত ।
যেন মতে বুজো টীকা ভাস্কৰ সম্মত ॥
কৃষ্ণৰ আদেশে আমি হ্ৰস্ব-দীৰ্ঘ ছন্দে ।
বিবচিবো নৱসিদ্ধ কথাক প্ৰৱন্ধে ॥ ৩
বৈকুণ্ঠৰ শাস্ত্ৰ ইটো মহা ভাগৱত ।
পাইলা পৰীক্ষিতে শুকমুনিৰ মুখত ॥
গাত দিন শুনি হুখে তৰিলা নৃপতি ।
ঘোৰ কলি যুগে আত পৰে নাই গতি ॥ ৪
শুক নিগদতি শুনিয়েক পৰীক্ষিত ।
বহুদেৱ নাৰদ সংবাদ বিপৰ্য্যত ॥
নিমি নৱসিদ্ধে বেন ভৈল উপাখ্যান ।
কৰে। সাৱশেষ কথা হুয়ো সাৱধান ॥ ৫

বাৰে বাৰে নাৰদক পঠাস্তু মাধৱে ।
নেড়ন্ত দ্বাৰকা ঋষি কৃষ্ণক গোঁৱৰে ॥
জীৱন্তে মুকুত তেহেঁ জানিবা সাক্ষাত ।
তথাপি উৎসুক অতি কৃষ্ণৰ সেৱাত ॥ ৬
মুকুতি হুখতো কৰি ভকতিসে বড় ।
তথাপি নভঞ্জে লোক কিনো কৰ্ম্মজড় ॥
বাক্য কৰ্ণ মন মুখ আছে মানে যাৰ ।
কৃষ্ণ ভকতিত সমস্তৰে অধিকাৰ ॥ ৭
কৃষ্ণ পদ পঙ্কজক ভঞ্জে ব্ৰহ্মা হৰে ।
নৰতনু পায়্য ত্যঞ্জে কমন পামৰে ॥
একো স্থানে মনুষ্যে মৃত্যুৰ নেড়ায় হাত ।
তথাপি নভঞ্জি মৰে কৰি আত্মঘাত ॥ ৮
কৃষ্ণ সেৱাতেসে মাত্ৰ গুছে মৃত্যু ভয় ।
জানিয়া কৃষ্ণক ভজা কৰিয়া নিশ্চয় ॥

বহুদেৱ-নাৰদ সংবাদ

দিনেক নাৰদ গৈলা বহুদেৱ ঘৰে ।
দেখি বহুদেৱে তাক পূজিলা সাদৰে ॥ ৯
কৰিয়া প্ৰণাম পাছে আসনে বৈসাই ।
বুলিলা বিনয়ে বাক্য নাৰদক চাই ॥
পিতৃ-মাতৃ আসিলে পুত্ৰৰ ঘেন হুখ ।
সন্ত আগমনত হুখীৰ গুছে হুখ ॥ ১০

* শ্ৰীমহাভাগৱত একাদশ স্কন্ধ ২, ৩য়, ৪ৰ্থ আৰু ৫ম অধ্যায় শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে “নৱসিদ্ধ সংবাদ” নামেৰে বিষ্ণুৰূপকথা ব্যাখ্যাইছে; আন কিছু ঠেগেগে হুপা কৰিলে। কিন্তু “নৱসিদ্ধ সংবাদ”ৰ ভিতৰতে ব্যাখ্যাইছে। —নন্দনাথ

সেহিমতে ভগৱন্ত তযু আগমনে ।
 সমস্তবে কুশল হোৱয় তাৱক্ষণে ॥
 দেৱতাতে কৰি শ্ৰেষ্ঠ হোস্ত সাধুজন ।
 সাধু হস্তে সৰ্বস্বথ হোৱে অনুক্ষণ ॥ ১১
 মিলে স্বথ দুখ দুই দেৱক পূজনে ।
 কেৱলে স্বথক মাত্ৰ সাধে সাধুজনে ॥
 পূজা অনুরূপে দেৱতা দেই ফল ।
 সাধু সব স্বভাৱতে দুখিত বৎসল ॥ ১২
 তোমাৰ সদৃশ যাৰ শ্ৰীকৃষ্ণত মন ।
 তাসম্বাৰ এহি মত হোৱে আচৰণ ॥
 ভৈলোহো কৃতার্থ যদি ঋষি মহাশয় ।
 তথাপিতো পুছৌ ভাগৱত ধৰ্ম চয় ॥ ১৩
 পৰম শ্ৰদ্ধায়ে যাক শুনিল মাত্ৰকে ।
 দুৰ্বোৰ সংসাৰ দুখ তবে সৰ্বলোকে ॥
 দেৱৰ মায়ায়ে মোহ ভৈল মোৰ মন ।
 পুত্ৰকামে কৃষ্ণক কৰিলে আবাধন ॥ ১৪
 যতপি মুকুতি দেশ মুকুন্দে সদায় ।
 তাক নবঞ্চিলো পূৰ্বে পুত্ৰক আশায় ॥
 যেনমতে তৰো আৱে সংসাৰৰ ৰেণ ।
 মহামুনি দিয়ো মোক সেহি উপদেশ ॥ ১৫
 তুমিলা কৃষ্ণক তুমি যিমত ভকতি ।
 আমাক দিয়োক সেহি উপায় সম্প্ৰতি ॥
 য়েবে বহুদেৱে হেন পুছিল হৰিষি ।
 হৰি স্মৰি পাইলা শ্ৰীতি পাছে দেৱঋষি ॥ ১৬
 পুলকিত তনু মনে মিলিল আহ্লাদ ।
 পাছে বহুদেৱক কৰিলা সাধুবাদ ॥
 নাৰদ বদতি বহুদেৱ মহাশয় ।
 ধন্য ধন্য বুদ্ধি সাৰ কৰিলা নিশ্চয় ॥ ১৭
 পুছিল পৰম ভাগৱত ধৰ্ম যত ।
 যাহাক স্মৰণে হোৱে পৱিত্ৰ জগত ॥
 তৰে বা ক্ৰমে বা স্মৰে নতুবা আমবে ।
 জানেবা গাৱন্ধে বিবা অকিনন্দা কবে ॥ ১৮

দেৱ বিশ্বদ্রোহীকো পৱিত্ৰ কবে অতি ।
 হেন ধৰ্ম শুনিবে তোমাৰ ভৈল মতি ॥
 শ্ৰৱণ কীৰ্তনে যাৰ সিজে পুণ্যগণ ।
 স্মৰাইলা মোক আজি হেন নাৰায়ণ ॥ ১৯
 কিনো উপকাৰ কৰিলাহা মহাশয় ।
 জানিলো ভৈলেক মোৰ মহা ভাগ্যোদয় ॥
 যিটো কথা মোহোত পুছিল মহামতি ।
 আৰ ইতিহাস এক শুনিয়ো সম্প্ৰতি ॥ ২০
 নৱসিদ্ধ সমে নিমি ৰাজাৰ সংবাদ ।
 শ্ৰৱণ মাত্ৰকে মনে মিলিবে আহ্লাদ ॥
 শুনা সেহি কথা তুমি স্থিৰ কৰি মন ।
 ভাগৱত ধৰ্মৰ আছয় নিৰূপণ ॥ ২১
 স্বায়ম্বুৱ স্ত প্ৰিয়ত্ৰত মহাশয় ।
 আছিল অগ্নিধ্ৰ নামে তাহান তনয় ॥
 অগ্নিধ্ৰৰ পুত্ৰ ভৈলা নাভি নৰপতি ।
 নাভিৰ তনয় ভৈলা ঋষত স্মমতি ॥ ২২
 বাহুদেৱ অংশে আসি ভৈলা অৱতাৰ ।
 কৰিলা লোকত মোক্ষ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ ॥
 তাস্ত হস্তে উপজিল পুত্ৰ এক শত ।
 শ্ৰেষ্ঠ ভৈলা ভৰত পৰম ভাগৱত ॥ ২৩
 যাৰ নামে খ্যাত ভৈলা ভাৰত বৰিষ ।
 দেখয় বিষয় স্বথ বিষ্ঠাৰ সদৃশ ॥
 তকণ কালতে মাধৱক মনে ধৰি ।
 এক মনে তপোবনে আৰাধিলা হৰি ॥ ২৪
 তিনিজন্মে পাইলা তেহৌ ভগৱন্ত গতি ।
 আক নৱ জন ভৈল নৱ বৰ্ষপতি ॥
 একাধিক আপী জন ভৈল দ্বিজপ্ৰায় ।
 থাকিল লোকত কৰ্মকাণ্ড প্ৰবৰ্ত্তায় ॥ ২৫
 ভৈলা মহাসিদ্ধ তত্ত্বজানী নৱজন ।
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণক মাত্ৰ কবে নিৰূপণ ॥
 সবে দিগম্বৰ আঙ্গ-বিদ্যা বিশাৰদ ।
 তাসম্বাৰ নাম শুনা হয় নিশবদ ॥ ২৬

কবি হবি অস্তবিন্দু চতুৰ্থ প্ৰবুদ্ধ ।
 অপৰ পিপ্‌পলায়ণ আবিহোত্ৰ শুদ্ধ ॥
 ক্ৰমিল চমস কবভাজন নৱম ।
 এহি নৱ সিদ্ধ হৰিভকত পৰম ॥ ২৭
 ইটো স্থূল সূক্ষ্ম ৰূপ বিশ্ব চৰাচৰ ।
 সবে নাৰায়ণময় দেখে নিবস্তৰ ॥
 কিস্তু আপোনাত হস্তে নোহে ব্যতিৰেক ।
 দেখিয়া ভ্ৰমন্ত সবে জগত যতেক ॥ ২৮
 সুৰ সিদ্ধ সাধ্য যক্ষ গন্ধৰ্ব্ব কিম্বৰ ।
 নৰ নাগ শঙ্কৰ চাৰণ বিছাধৰ ॥
 সৰ্বদা ভমিয়া ফুৰে তাসম্বাৰ পুৰে ।
 গমন কৰন্ত নিত্য গোলোক নগৰে ॥ ২৯
 কাহাতো কিঞ্চিত মনে নাহি আশকতি ।
 আকাশে সঞ্চৰে সবে অবাধিত গতি ॥
 ঋষিগণ সমে নিমি বাজা মহাশয় ।
 কবে মহা যজ্ঞ আতি আনন্দ হৃদয় ॥ ৩০
 ভৈলা নৱসিদ্ধ সেহি সভাত প্ৰবেশ ।
 সূৰ্য্য সম জ্বলে সবে দিগম্বৰ বেশ ॥
 মহা ভাগৱত সবে অকস্মাতে আইলা ।
 দেখিয়া সভাৰ লোক বিস্ময়ক পাইলা ॥ ৩১
 কৰযোৰ কবি অতি সচকিত মতি ।
 গুৰু পুৰোহিত সমে উঠিলা নৃপতি ॥
 যুৰ্ত্তি ধৰি অগনি কুণ্ডৰ ভৈলা বাজ ।
 সিদ্ধ সমস্তক সাদৰিলা সাম্বাজ ॥ ৩২
 আচাৰ্য্য ঋষিগণ সৰ্বো যজ্ঞ কাৰ্য্য এড়ি ।
 কৰিলা শুভ্ৰাষা সিদ্ধ সমস্তকে বেড়ি ॥
 সাধু সঙ্গ সৰ্বাৰো নিশ্ৰল ভৈলা মতি ।
 সঘনে উপজে কৃষ্ণ চৰণত বতি ॥ ৩৩
 বিনা অলঙ্কাৰে কবে শৰীৰ দীপিতি ।
 তাসম্বাক দেখিয়া নিমিৰ মহাশ্ৰীতি ॥
 কৰিলা আমনে বৈসাই চৰণত পূজা ।
 প্ৰণামি বিনাস্ত কৃতাজলি কবি বাজা ॥ ৩৪

পৰম ভকত তাসম্বাক জানি মনে ।
 আসনে বৈসায়্য বন্ধে পূজিলা চৰণে ॥
 শৰীৰৰ কাস্তিয়ে প্ৰকাশে সভাখন ।
 সাক্ষাতে দেখিয় যেন ব্ৰহ্মাৰ নন্দন ॥ ৩৫
 তাসম্বাক দেখি বাজা শ্ৰীতিক লভিলা ।
 অৱনতে নিজ অভিমতক পুছিলা ॥
 জানিলো তোমোৰা পাৰিষদ গোবিন্দৰ ।
 পৱিত্ৰে কৰিয়া ফুৰা লোক নিবস্তৰ ॥ ৩৬
 ভৈলোহোঁ কৃতার্থ পদ বেণু পায়্য আমি ।
 জানিলো আজিসে তুষ্ট ভৈলা কৃষ্ণস্বামী ॥
 যদি নৰ তনু ইটো ক্ষণিক অধিৰ ।
 যতপি দুৰ্লভ মানো মনুষ্য শৰীৰ ॥ ৩৭
 তাহাতো দুৰ্লভ মানো ভকতৰ সঙ্গ ।
 লভিলো দুৰ্লভ লাভ কিনো ভৈল বঙ্গ ॥
 সৰ্বাৰো পাৱত পড়ি পুছো প্ৰণিপাতে ।
 কোন আত্যন্তিক হুখ কহিয়ো আমাতে ॥ ৩৮
 অসাৰ সংসাৰ আত কিছু নাহি সিদ্ধি ।
 ভকতৰ সঙ্গ অৰ্দ্ধক্ষণে নৱনিধি ॥
 কোনবা বহুত ধৰ্ম্ম কহিয়োক তাক ।
 যাত তুষ্ট হৈয়া কৃষ্ণে দেখ্ত আপোনাক ॥ ৩৯
 তাক জানিবাক যদি যোগ্য হওঁ আমি ।
 তেবে কহিয়োক বোলো সৰ্বাকো প্ৰণামি ॥
 কোন ভাগৱত ধৰ্ম্ম ভক্ত বুলি কাক ।
 কোন মায়া কোনবা উপায়ে তবে তাক ॥ ৪০
 কাক বুলি ব্ৰহ্ম কৰ্ম্মযোগ কাৰ নাম ।
 অৱতৰি কেশৱে কৰন্ত কোন কাম ॥
 কোন যুগ ধৰ্ম্ম অতত্তৰ কোন গতি ।
 এহি নৱগোটা প্ৰশ্ন পুছিলা নৃপতি ॥ ৪১
 নৱসিদ্ধে সিদ্ধান্ত দিলন্ত অমৃত্ৰমে ।
 আত্যন্তিক হুখ কবি কহিলা প্ৰথমে ॥
 নাৰদ বদতি শুনা বহুসেৱ সন্ত ।
 এহি মতে নিমি যেনে প্ৰশ্ন কৰিলন্ত ॥ ৪২

শুনি সিদ্ধ সবে মহা ঐতিহ্যিক মন্তিলা ।
 ঋষিৰাজ সদস্য নৃপতিক প্ৰশংসিলা ॥
 প্ৰথমতে কবিসিদ্ধে দিলন্ত উত্তৰ ।
 শুনা মহাৰাজ কহেঁ কথা সাবতৰ ॥ ৪৩
 যিটো সৰ লোক অতি মোহে অন্ধপ্ৰায় ।
 পুত্ৰ দাবা দেহতেসে আকুল সদায় ॥
 সিসৰৰ একো কালে সুগুছয় ভয় ।
 যাবে কৃষ্ণ পদাম্বুজে সেৱা নকৰয় ॥ ৪৪
 কৃষ্ণ পদ সেৱাতেসে হবে সবে দুখ ।
 তাহাকে বোলয় ৰাজা আত্যস্তিক হুখ ॥
 কহেঁ আৰো ভাগৱত ধৰ্ম্মৰ লক্ষণ ।
 বিমৰিষি পূৰ্বত আপুনি নাৰায়ণ ॥ ৪৫
 ঋষি মুখে আন ধৰ্ম্ম কৰায়া বেকত ।
 কহিলা আপোন মুখে নিজ ধৰ্ম্ম যত ॥
 যাক জানি মহা হুখে মুঢ় জনো তৰে ।
 অজ্ঞাতি পাতকী যাক জানিলে নিস্তৰে ॥ ৪৬
 পৰম ভকতে যাক নিতে কৰে বতি ।
 সেহি ভাগৱত ধৰ্ম্ম জানিবা নৃপতি ॥
 কৰে যিটো ভাগৱত ধৰ্ম্মক আশ্ৰয় ।
 কদাচিতো তাৰ আৰ নাহি পাপ ভয় ॥ ৪৭
 কৰ্ম্ম নকৰিয়ো যে সমস্তে পুণ্য ফল ।
 আপুনি উপজে দেখা ভকতিৰ বল ॥
 আন ধৰ্ম্মে মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ ছিহ্নে বহু হয় ।
 ভাগৱত ধৰ্ম্মে নাহি সিসৰ সংশয় ॥ ৪৮
 শুনিয়োক ভাগৱত ধৰ্ম্ম আছে যত ।
 কৰিবো বেকত আজি তোমাৰ আগত ॥
 শুনা সত্যসদ পদ কৰিয়া প্ৰৱন্ধ ।
 নৱসিদ্ধ কথা ইটো একাদশ বন্ধ ॥ ৪৯
 ঘোৰ কলি যুগে ইসে তবণ উপায় ।
 নাহি গতি কৃষ্ণ কথা প্ৰৱণ বিনায় ॥
 কৈত পৰে নবতন্ত্ৰ তাৰ নাহি স্থিতি ।
 অতাপি সুগুজে বন যাত্ৰাৰ জীতি ॥ ৫০

যায় আজি কালি কবি আনু নিবস্তবে ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে লৈয়ো শৰণ সত্ৰবে ॥
 আছন্ত ঈশ্বৰ কৃষ্ণ হৃদয় কমলে ।
 নজানে পামৰ সবে বিষয় বিকলে ॥ ৫১
 পৰম হুহুদ নিজ আত্মা মহা হৰি ।
 অধোগতি যায় লোক তাক অনাদৰি ॥
 হেন জানি ছয়ো নব কৃষ্ণত সন্মুখ ।
 পাসৰা কিমতে যম যাতনাৰ দুখ ॥ ৫২
 কলিৰ পাতকে আছে চতুৰ্ভিতি বেঢ়ি ।
 ডাকি বাম বাম বোলা যাওক সবে এৰি ॥

মহাৰ্ষি কবিৰ মহাভাগৱত ধৰ্ম্ম কথন

হুলড়ি

কবি নিগদতি শুনিয়ো নৃপতি
 কহেঁ বেদান্তৰ তত্ত্ব ।
 স্বভাৱে যিকৰে দান হোম মহা
 তপ জপ তীৰ্থ ভ্ৰত ॥
 কাম বাক্য মনে যতেক আচৰে
 লৌকিক বৈদিক কৰ্ম্ম ।
 ছয়া একমত ঈশ্বৰ কৃষ্ণত
 অৰ্পিব সিসৰ ধৰ্ম্ম ॥ ৫৩
 নিত্য নৈমিত্তিক যত জাতিধৰ্ম্ম
 আশ্ৰমৰ যত কৰ্ম্ম ।
 কৃষ্ণত অৰ্পিলে জানা গিয়ো হোৱে
 মহাভাগৱত ধৰ্ম্ম ॥
 গৰ্ব্ব অহঙ্কাৰ ত্যজি যিটো জনে
 আচৰে যদি ভকতি ।
 তাতে মহাভূট ছয়া কৃষ্ণে দেখে
 বৈকুণ্ঠ যত সম্পতি ॥ ৫৪

যদি বোলা বাজা অজ্ঞানীর ভয়
জ্ঞানেসে কবে অন্তব ।
কি কবে ভকতি হেন শঙ্কামতি
ত্যাগিয়া শুনা উত্তব ॥
ঈশ্বর বিমুখ হোরে যিটো নব
ধৰে বিষ্ণুমায়া তাক ।
এহি দেহ মোৰ বোলে অজ্ঞানত
পাসবে নিজ আত্মাক ॥ ৫৫
হোরে জ্ঞান শূন্য কোনে পাপ পুণ্য
কৰিতে নপাবে সাৰ ।
বিষয় ব্যাকুল সময়কে বাতুল
নুগুছে যাতনা তাৰ ॥
যাহাৰ মায়াত এতেক অনর্থ
ভজোক হেন মুৰাৰি ।
এক চিত্ত হয় কৃষ্ণত কৰিব
ভকতি অব্যভিচারী ॥ ৫৬
যাত বুদ্ধি আছে একোরে নবাঞ্চে
এক কৃষ্ণ মাত্র জানে ।
উপদেশ দাতা যিটো গুরু থাকে
তাস্তে হৰি বুলি মানে ॥
যিটো ভকতক মায়া এৰি আসে
প্ৰমাণ পারে মনত ।
ছাবে আন কাম নেড়ে গুণনাম
উপজে বতি কৃষ্ণত ॥ ৫৭
হেনবা বুলিবা বিষয়ী লোকৰ
আছে দস্ত অহঙ্কাৰ ।
সিদ্ধক কেনে হৈবেক কৃষ্ণত
ভকতি অব্যভিচার ।
নেবাই মৃত্যু ভয় হেনবা সংশয়
কৰিবা ছুমি নৃপতি ।
অনিয়ো বহু ইহাৰ সিদ্ধান্ত
চোমাত কহে সম্প্রতি ॥ ৫৮

যতেক বিষয় সবে মায়ায়
মনেসে কবে প্ৰকাশ ।
পুত্র দাৰা ধন, সবেও সপোন
ক্ৰণেকতে হোরে নাশ ॥
হেন জানি যিটো মনক নিয়ম
কৃষ্ণত ভকতি কৰে ।
সেহি মহাশয় এৰাই মৃত্যু ভয়
সুখে সংসারক তৰে ॥ ৫৯
পাছে নৃপবৰ পৰম দুৰ্জব
শুনিলা কৰ্ম ভকতি ।
যোগীৰো দুৰ্গম মনক নিয়ম
কৰিবে কাৰ শকতি ॥
মাথা চপবাই গুণে নিম্বিষায়
নপাই সংসার পাৰ ।
হাসি কবি সিদ্ধে বোলন্ত নৃপতি
চিন্তা কৰা পৰিহাৰ ॥ ৬০
কৃষ্ণত নিশ্চয় কৰিয়ো হৃদয়
যেবে বাক্য শুনা মোৰ ।
স্বমূঢ় বিশ্বাসে অতি অপ্ৰয়াসে
তৰিবা সংসার ঘোৰ ॥
ভকতি মূলভ দেৱৰো দুৰ্জব
যোগীয়ো নজানে যাক ।
পৰম স্নগম পথ যিটো অতি
বেকত কৰিবো তাক ॥ ৬১

হৰি

অনাদৰি আনর্থ মাধৱৰ জন্ম কৰ্ম;
শুনিবেক মহন্তৰ মুখে ।
অগত প্ৰসিদ্ধ নাম কৃষ্ণ কিত্তি হৰি
লাজ এৰি গাইবে মহা মুখে ॥

লভিয়া মনুষ্য দেহা আনত এৰিয়া স্পৃহা
 বোলে বন্ধু কৃষ্ণক যি জনে ।
 এতেকে বান্ধৱ হৰি তাক মোৰ বুলি ধৰি
 বন্ধা কৰি ফুৰা সৰ্ব্বক্ষণে ॥ ৬২
 এহিমতে যিটো নৰে সদায়ে নামক স্মৰে
 তাৰ আদি মিলে মহা ভাগ ।
 নিজ প্ৰিয়তম বাম স্মৰন্তে তান নাম
 উপজে পৰম অনুৰাগ ॥
 সৰ্ব্ব অঙ্গ পুলকিত হোৱে আতি দ্ৰৱ চিত্ত
 ধাৰে নীৰ নেত্ৰৰ নিগৰে ।
 প্ৰেমে ঘৰ্ম যায় জ্বলি হা প্ৰাণ কৃষ্ণ বুলি
 পৃথিবীত পৰিয়া বাগৰে ॥ ৬৩
 কতো থাকে মনে ধৰি ভকতৰ বশ্য হৰি
 জানি হেন মনত আকলি ।
 বুজিয়া কৃষ্ণৰ চিত্ত ছয়া আতি কৃত্য কৃত্য
 কতো হাসি তোলে খল খলি ॥
 কতো প্ৰেম বসে ভুলি মোৰ প্ৰাণকৃষ্ণ বুলি
 পৰম আনন্দে গলে বান্ধে ।
 এত কাল ব্যৰ্থে নিলো মাধৱক নজানিলো
 কতো শোকে গেৰি পাৰি কান্দে ॥ ৬৪
 কতো উঠি তাৰক্ষণে পৰম আনন্দ মনে
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পাৰে গেৰি ।
 কৃপা কৰা হে হৰি বোলো চৰণত ধৰি
 বন্ধু আৰ জানো যাহা এড়ি ॥
 হৰিষে আকুল ভাৱ কতোহো সিহৰে গাৱ
 গাৱে গোবিন্দৰ গুণ গীত ।
 কতো ফুৰে ঝুমি ঝুমি কৈত যাইবা কৃষ্ণ ভূমি
 পাইলো পাইলো বুলি কবে নৃত্য ॥ ৬৫
 কৃষ্ণপ্ৰাৰ্থে বেন ধৰে সংসাৰক মুহুমবে
 নথাকে চেতন শৰীৰত ।
 চিত্তে বেধে চক্ৰপানি বোলে অলৌকিক বাণী
 হৰি বলে ছয়া মহা মত ॥

বৈষ্ণৱ বোলোক মোক কপটী দান্তিক লোক
 হেন ভাৱ দেখায়া লোকত ।
 মুহিকে তাহাৰ মত যিটো মহাভাগৱত
 তাক পাইলে তৰে ত্ৰিজগত ॥ ৬৬
 হোৱে সিয়ো কৃষ্ণ প্ৰাণ মিলে তাত মহাজ্ঞান
 সমস্ততে দেখে গোবিন্দক ।
 আকাশ পৃথিবী জল জ্যোতিবায়ু বসাতল
 নদী নদ চৌদিশ চটক ॥
 যত লতা তক তৃণ কাহাকো নেদেখে ভিন্ন
 হৰিৰ শৰীৰ বুলি মানে ।
 সবাকো প্ৰণাম কৰে সৰ্ব্বক্ষণে নাম স্মৰে
 কৃষ্ণ বিনে আনক নজানে ॥ ৬৭
 শুনা সভাসদ লোক কলিত সদগতি হোক
 কৃষ্ণৰ কথাত দিয়া চিত্ত ।
 পৰম অমৃত বস মাধৱৰ নাম যশ
 জানা ইসে পৰলোক বিত্ত ॥
 পুত্ৰ দাৰা গৃহ বাস মিছা আত অভিলাষ
 সবে সপোনৰ নিধি প্ৰায় ।
 যত দেখা ধন ধান যাইবে যেতিক্ষণে প্ৰাণ
 সন্ধে এক ৰতিও নযায় ॥ ৬৮
 শৰীৰো থাকিবে পৰি একলেসে যাইবা লৰি
 বিষম যাতনা যম ঘৰে ।
 গুণি চোৱা স্থিৰ মতি কৃষ্ণ বিনে নাই গতি
 লৈয়ো তাস্ত শৰণ সত্বৰে ॥
 যাৰ নাম শুনি ডৰি কাষ্পে মৃত্যু ধৰ ধৰি
 স্মৃথে ছুখে ধৰা তান নাম ।
 অত্ৰাপি মুগুণা মনে কৃষ্ণৰ কিহৰে ভণে
 নিবস্তবে বোলা বাম বাম ॥ ৬৯

পদ

কবি নিগদতি শুনা নিমি মহাশয় ।
 হেনবা কৰিবা ৰাজা মনত সংশয় ॥
 যিটো মহা যোগী সদা সমাধিত ৰতি ।
 কোটি জন্মে নুহি তাৰ সপ্ৰেম ভকতি ॥ ৭০
 মোক্ষতো অধিক তাক কহে বেদগণে ।
 একে জন্মে হৈব কেনে নামৰ কাৰ্ত্তনে ॥
 ইটো শঙ্কা মনত নানিবা কদাচিত ।
 শুনিয়োক নামৰ মহিমা বিপৰীত ॥ ৭১
 ইটো হৰি নাম ধৰ্ম্ম মহা গুহুতম ।
 ইহাত বিশ্বাস যাৰ সেহি নৰোত্তম ॥
 ভজে মাধৱক নাম স্মৰে সৰ্বৰক্ষণ ।
 একেবাৰে সিজে তাৰ তিনি প্ৰয়োজন ॥ ৭২
 প্ৰথমে উপজে প্ৰেম লক্ষণ ভকতি ।
 গৃহ শৰীৰতো পাছে মিলে বিৰকতি ॥
 প্ৰেমৰ আস্পদ কৃষ্ণ মূৰ্ত্তি স্ফূৰ্ত্তি হয় ।
 একেকালে মিলে আসি সম্পদ ত্ৰিতয় ॥ ৭৩
 আতিশয় ক্ষুধাত ভুঞ্জস্তে যেন মতে ।
 সিজে তিনি প্ৰয়োজন প্ৰত্যেক গ্ৰাসতে ॥
 হোৱে তুৰ্ফ দেহ পুৰ্ফ ক্ষুধা গুছি যায় ।
 প্ৰেম ভকতিৰ ৰাজা শুনা অভিশ্ৰায় ॥ ৭৪
 অল্প ভকতিত হোৱে প্ৰেম অতি পুৰ্ফ ।
 কিঞ্চিৎ ভোজনে যেন কিছুমান তুৰ্ফ ॥
 উপজে পৰম প্ৰেম একান্ত ভজনে ।
 মিলে মহা তুৰ্ফ যেন প্ৰচুৰ ভোজনে ॥ ৭৫
 প্ৰেম ভাৱে এহি মতে একান্তে ভজস্তে ।
 পৰম প্ৰসাদ পাৱে মাধৱত হস্তে ॥
 বিৰকতি ভকতি ঈশ্বৰ মহাজ্ঞান ।
 উপজে ভকতে পাৱে আপুনি প্ৰমাণ ॥ ৭৬
 হোৱে চিন্ত শাস্ত গুছে বিবয় ব্যাকুল ।
 কদাচিত্তে নৰে আৰ কৃষ্ণ পদ মূল ॥

বেদ শিৰোবন্ধে কহে ইহাক সম্প্ৰতি ।
 কৈলো ভাগৱত ধৰ্ম্ম ভোমাত নৃপতি ॥ ৭৭
 হেন শুনি নিমি ছনাই দিলন্ত উত্তৰ ।
 কহিয়ো লক্ষণ আৱে মহা-ভকতৰ ॥
 ভকতৰ কোন ধৰ্ম্ম কিবা প্ৰবৰ্ত্তন ।
 কোনবা স্বভাৱে ভক্তে কি ৰোলো বচন ॥ ৭৮
 জানিবাক চাওঁ চিহ্ন মহা-ভকতৰ ।
 শুনি হবিসিদ্ধে দিলা তাহাৰ উত্তৰ ॥
 হৰিক মনত স্মৰি বোলন্ত ৰাজাক ।
 ভকতৰ যিবা ধৰ্ম্ম শুনা কহোঁ তাক ॥ ৭৯
 ঈশ্বৰত দেখে যিটো সমস্তে প্ৰাণীক ।
 প্ৰাণী সমস্ততো দেখে ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তিক ॥
 সমস্তে ঐশ্বৰ্য্য ব্যাপি আছে জগতত ।
 হেন যিটো দেখে সিটো মহাভাগৱত ॥ ৮০
 একান্তে কৰয় প্ৰেম যিটো ঈশ্বৰত ।
 মৈত্ৰতা আচৰে হৰি ভকত সবত ॥
 অজ্ঞক কৰুণা ক্ৰমা কৰে বিপকত ।
 সেহি জন জানিবা মধ্যম ভাগৱত ॥ ৮১
 নুপূজে ভক্তক মাগু নকৰে প্ৰাণীক ।
 একে প্ৰতিমাত মাত্ৰ আৰাধে হৰিক ॥
 সেহি জন জানিবাহা প্ৰাকৃত ভকত ।
 আকঢ় হৈয়াছে তেহোঁ ভক্তিৰ পথত ॥ ৮২
 অনুক্ৰমে উত্তম হৈবেক সিয়ো জন ।
 একোমতে নোহে জানা নিন্দাৰ ভাজন ॥
 ত্ৰিবিধ ভকত এহি কহিলো নৃপতি ।
 তাসম্বাৰ চিহ্ন আক শুনিও সম্প্ৰতি ॥ ৮৩
 শুনা সাৱধানে আৱে ইক্ষাকু নন্দন ।
 কহোঁ আক মহাভাগৱতৰ লক্ষণ ॥
 কৃষ্ণকসে চিন্তে যিটো নৰাছে বিবয় ।
 দেখন্ত বিম্বুৰ মায়ী জগত নিশ্চয় ॥ ৮৪
 নকৰে আক্ৰোশ য়েব নাহিকে মনত ।
 সেহি জন জানিবা উত্তম ভাগৱত ॥

জন্ম যত্নে কৃষ্ণা তৃষ্ণা ভয় পবিত্রম ।
 দেহ প্রাণ বুদ্ধি মন ইন্দ্রিয়ৰ ধৰ্ম ॥ ৮৫
 ইন্দব সংসার ধৰ্ম জানয় সাক্ষাত ।
 নোহে বিমোহিত চিত্ত কদাচিতো তাত ॥
 ঈশ্বৰৰ ধ্যান মাত্রে কবন্তু সতত ।
 জানিবা নৃপতি সিটো উত্তম ভকত ॥ ৮৬
 একে মাধৱতে মাত্রে কৰিলে আশ্ৰয় ।
 কাম্য কৰ্ম বাসনাক তেজিলে হৃদয় ॥
 হৰিৰ চৰণ মনে নচাবে সতত ।
 সেই জন জানিবা উত্তম ভাগৱত ॥ ৮৭
 কাম্য কৰ্ম ঘেৰ মোহ হৰিষ বহিত ।
 ছয়া ফুৰে নিতান্তে কৃষ্ণত দিয়া চিত্ত ॥
 হৰিকথা ত্যজিয়া আনন্দে নেদে মন ।
 কৈলো ভকতৰ বাজা যেন প্ৰবৰ্ত্তন ॥ ৮৮
 জন্ম কৰ্ম বৰ্ণাশ্ৰম কুল আদি যত ।
 উত্তম বুলিয়া গৰ্ব নোপজে দেহত ॥
 অভিমান শূন্য হৈয়া হৰিক ভজয় ।
 হৰিৰ পৰম প্ৰিয় সেই জন হয় ॥ ৮৯
 কহিলো নৃপতি যেন ভক্তৰ লক্ষণ ।
 তামস্বাৰ স্বভাৱ শুনিয়ো এহি কণ ॥
 নকৰে আপোন পৰ-বুদ্ধি ধন বিস্তে ।
 সমস্তবে একে আত্মা জানে যিটো চিত্তে ॥ ৯০
 সকলো লোকত সম শাস্ত নিকপয় ।
 চিনিবা নৃপতি সিটো ভকত উত্তম ॥
 এক নিম্বিবাৰ্দ্ধো যদি এবে হৰি-পদ ।
 এতেকতে মিলে আসি ত্ৰৈলোক্য সম্পদ ॥ ৯১
 তথাপি কণাৰ্দ্ধো নেবে কৃষ্ণৰ চৰণ ।
 সেই মহা সাব জানি কবন্তু স্মৰণ ॥
 ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ সৰ্বো মহা নত্ৰভাৱে ।
 চিন্তে মাত্রে হৰিপদ আঞ্জিও নপাৰে ॥ ৯২
 এতেকে জানিহে কুহ ত্ৰৈলোক্য সম্পত্তি ।
 এহি বুলি নেবে কৃষ্ণ চৰণে ভকতি ॥

জানিবাহা সিটো মহা প্ৰধান ভকত ।
 হেনবা কৰিবা শঙ্কা নৃপতি মনত ॥ ৯৩
 যিটো হৰি পদক বিচাবে দেৱ-গণ ।
 জানিবাহা তথাপিতো নপাৰে দৰ্শন ॥
 হেন কৃষ্ণ চৰণক নেবে অনুক্ষণ ।
 বৈষ্ণৱৰ অগ্ৰগণ্য জানিবা সিজন ॥ ৯৪
 বিষয় সন্তাপ কামে চালাইবেক মন ।
 কিমতে নেৰিবে সিটো কৃষ্ণৰ চৰণ ॥
 হেনয় সংশয় যদি কৰা নৰপতি ।
 ইহাৰ উত্তৰ আৱে শুনিয়ো সম্প্ৰতি ॥ ৯৫
 হৰি পদ সেৱা সুখ মনে মিলে যাব ।
 বিষয়ৰ তাপ যত নথাকয় তাৰ ॥
 কৃষ্ণ-পাদ-পদ্মৰ অকণ নথপাস্তি ।
 যাৰ মনে চোৱে তাৰ স্মৃতিতল কাস্তি ॥ ৯৬
 যেন হিম পৰি জুৰায় তাহাৰ হৃদয় ।
 আৰ কি হৈবেক আসি সন্তাপ উদয় ॥
 যেন চন্দ্ৰ উদয়ে সূৰ্য্যৰ গুছে তাপ ।
 ভক্তৰ নোহয় তেন বিষয় সন্তাপ ॥ ৯৭
 শুনা বাজা যেন আবে তামস্বাৰ বাক ।
 বিষয় আলাপ পাপ জানি ছাবে তাক ॥
 লৈয়া মহা সাধু সঙ্গ সদা শুদ্ধভাৱে ।
 সুখে দুখে মুখে মাত্রে হৰি নাম গাৱে ॥ ৯৮
 যতেক লক্ষণ কৈলো মহা ভকতৰ ।
 সবাতো অধিক যিটো জন সাবতৰ ॥
 যাত পৰে নাহি মহা ভকত প্ৰধান ।
 তান কথা কহৌ শুনা ছয়া সাৱধান ॥ ৯৯
 চাৰিয়ো বেদৰ তত্ত্ব অৰ্থ যিটো জানে ।
 মাধৱক বান্ধৱ বুলিয়া যিটো মানে ॥
 কৃষ্ণ-পাদ পদ্মক বান্ধিলে প্ৰেম জৰী ।
 আপুনি নেবন্ত তাৰ হৃদয়ক হৰি ॥ ১০০
 অকস্মাতো সিটো নাম লৈলে মাত্রে আসি ।
 এতেকে হবন্ত তাব মহা পাপ বাশি ॥

তাস্তে উপজাইলা প্ৰেম জানি কৃপাময় ।
 আৰ কি এবিতে পাবে তাহান ছদয় ॥ ১০১
 নেবে তান ভকতেসে হৰিক প্ৰৱন্ধি ।
 হেৰিয়ো নেবন্ত তাক প্ৰেমে হয় বন্দী ॥
 এতেকে যতেক কৈলো ভকত প্ৰধান ।
 জানা বাজা কেহো নহে ইহান সমান ॥ ১০২
 উত্তমতো উত্তম সেহিসে ভাগৱত ।
 উপজিল প্ৰেম যাৰ হৰি স্মৰণত ॥
 এহি কহি হৰি-সিদ্ধ মৌন হয় আছে ।
 দেখি প্ৰাণিপাতে বাজা পুছিলন্ত পাছে ॥ ১০৩
 পৰম ঈশ্বৰ কৃষ্ণ জগতৰ স্বামী ।
 তাহান মায়াক জানিবাক চাওঁ আমি ॥
 ব্ৰহ্মাদিকো মোহে যিটো সিটো কোন মায়। ।
 কহিয়োক সিদ্ধ সৱ যদি থাকে দয়া ॥ ১০৪
 হেনবা বুলিবা যিটো কহিলোঁ ভকতি ।
 তাকে জানি ভৈলা তুমি কৃতার্থ সম্প্ৰতি ॥
 নলাগে জানিবে আৰ বিস্তৰ তোমাৰ ।
 শুনিয়োক সিদ্ধ সৰ সিদ্ধান্ত ইহাৰ ॥ ১০৫
 কৰে সংসাৰৰ তাপে আশাক দগধ ।
 কৃষ্ণ কথা অমৃতসে ইহাৰ ঔষধ ॥
 আজিসে জীয়াইলা মোক বচন অমৃত ।
 যতেক শুনোহো তভো তৃপ্তি নাহি চিতে ॥ ১০৬

অন্তৰিক্ষৰ ভগবদ্ মায়। বৰ্ণনা

হেন শুনি বুলিলন্ত অন্তৰিক্ষ সিদ্ধ ।
 শুনা বাজা যিটো মায়। জগত প্ৰসিদ্ধ ॥
 প্ৰত্যেকে দেখাইবে তাক কাহাৰ শক্তি ।
 মায়।ৰ কাৰ্য্যক কহো শুনিয়ো নৃপতি ॥ ১০৭
 অন্যদি পুৰুষ কৃষ্ণ জগত কাৰণ ।
 অজিলা মায়।ক সঙ্গে লৈয়া কৃতগণ ॥
 জীৱৰ বিয় হুখ নিশ্চিত্তে লৈব ।
 পৰ-কৃত্তে অজিলা বিবিধ কলেবৰ ॥ ১০৮

মায়।য়ে উপায়ে প্ৰাণী অজিলা অশেষ ।
 তাতে অন্তৰ্য্যামী ৰূপে ভৈলন্ত প্ৰবেশ ॥
 বিভঞ্জিয়া আপোনাৰ প্ৰভু নাৰায়ণ ।
 অজিলা ইন্দ্ৰিয় যত সূত প্ৰাণ মন ॥ ১০৯
 ইন্দ্ৰিয়ৰ সঙ্গে জীৱে ভুঞ্জি পৰিষ্কাৰ ।
 আত্মা বুলি মানে মায়।ময় শব্দীৰক ॥
 ধৰে মহা মোহে আতি হোৱে জ্ঞান শূন্য ।
 সকামে অনেক কৰ্ম্ম কৰে পাপ পুণ্য ॥ ১১০
 সেহি কৰ্ম্ম ফল ভুঞ্জি ভ্ৰমে সংসাৰত ।
 নাহি অন্ত জীৱৰ যাতনা দুখ যত ॥
 মিছা মায়।ময়ত উপজে মৰে জীৱ ।
 এহি লীলা আতে শ্ৰীতি হোস্ত সদাশিৱ ॥
 যাৱে সৃষ্টি থাকে মহা নিমিলে প্ৰলয় ।
 জনম মৰণ তাৱে নেবাই মৃত্যু ভয় ॥ ১১১
 পশুপতী বৃক্ক কীট পতঙ্গ যোনিত ।
 উপজি যাতনা আদি ভুঞ্জি বিপৰীত ॥
 বহু অমঙ্গলপ্ৰদ হেন কৰ্ম্ম গতি ।
 পায়। নৰে সংসাৰত ভ্ৰমে বিসঙ্গতি ॥ ১১২
 নিতান্ত অবশ হয় প্ৰলয় যাৱত ।
 জন্ম-মৃত্যু ৰূপ দুখ ভুঞ্জি নানা মত ॥
 কাল ৰূপী কৃষ্ণ যিটো জগত আধাৰ ।
 কবন্ত লীলায়ে পাছে সৃষ্টিক সংহাৰ ॥ ১১৩
 মায়।ৰ যাতোক কাৰ্য্য কাৰণ সমস্ত ।
 দুনাই আনি মায়।ত কবাস্ত সবে অন্ত ॥
 হৈবে অনাসৃষ্টি পাছে শতক বৎসৰ ।
 মিলে মহা মৰণ লোকৰ নিবস্তৰ ॥ ১১৪
 ত্ৰৈলোক্যক তাপ দিবে সকলে মাৰ্ত্তণ্ড ।
 অনন্ত মুখৰ বহি বজাইবে প্ৰচণ্ড ॥
 পাতালৰ পৰা নহি আসে উপৰক ।
 লগত সহায় হৈবে বাহু সৰ্ব্বক ॥ ১১৫
 অগনিৰ শিখায়ে হৰিবে শিশু কণ ।
 নেবে বৃষ্টি কথিয়োক পাছে শতবৰ্ষ ॥

পাবে জলধাৰা হস্তী-শুণ্ডৰ সমান ।
 প্ৰলয়ৰ জলে কৰে জগত নিৰ্য্যাণ ॥ ১১৬
 নথাকয় প্ৰাণী আৰু ব্ৰহ্মাণ্ড ভিতৰ ।
 কৃষ্ণৰ কটাক্কে নফট হোৱে চৰাচৰ ॥
 স্থূল দেহ ভগ্ন হৈলে যত জীৱ বাশি ।
 পুনৰপি লীন হোৱে প্ৰকৃতিত আসি ॥ ১১৭
 ষিটো ব্ৰহ্ম মাধৱৰ ভকতি বিহীন ।
 তেহেঁ হোৱে আসি পুনু প্ৰকৃতিত লীন ॥
 ব্ৰহ্মাৰো মুকুতি নাই নভৈলে ভকতি ।
 সামান্যৰ কিবা কথা কহিবো নৃপতি ॥ ১১৮
 যেন কাঠ দহিলে অগনি নৰহয় ।
 সেহিমতে হোৱে সবে প্ৰকৃতিত লয় ॥
 শুনা আবে যেন মতে মহাভূত চয় ।
 অন্তো অন্তো হোৱে গৈয়া কাৰণত লয় ॥ ১১৯
 পৃথিবীৰ গন্ধ গুণ হৰিবে অনিল ।
 তেখনে পৃথিবী গৈয়া হৈবেক সলিল ॥
 ঘেবে জলহস্তে বায়ু বস হৰি লয় ।
 সেহি জল অগনিত হোৱে আসি লয় ॥ ১২০
 অগ্নিৰ ৰূপক পাছে হৰিবেক তম ।
 তেবে অগ্নি বায়ুত প্ৰবেশে এহি ক্ৰম ॥
 হৰিবেক গন্ধ গুণ বায়ুৰ গগণে ।
 গগণত বায়ু যায় পশিব তেখনে ॥ ১২১
 আকাশৰ শব্দ গুণ হৰিবেক কাল ।
 পশে অহঙ্কাৰত আকাশ তত্তকাল ॥
 মন বুদ্ধি ইন্দ্ৰিয় দেৱতা যত আছে ।
 সবে অহঙ্কাৰত প্ৰবেশ হৈব পাছে ॥ ১২২
 সেহি অহঙ্কাৰ লীন হৈব মহতত ।
 প্ৰকৃতিত লয় হৈবে আপুনি মহত ॥
 কহিলো নৃপতি প্ৰলয়ৰ যত ক্ৰম ।
 এহিভাে কৃষ্ণৰ মায়া পৰম দুৰ্গম ॥ ১২৩
 ব্ৰহ্মা আদি কৰি কীট পতঙ্গ পৰ্য্যন্ত ।
 মায়াৰো সৰ্বাৰো কথা সৃষ্টি স্থিতি অন্ত ॥

কোটি কোটি কল্প মৰে উপজে মায়াত ।
 হেন জন নাহিকে মায়াৰ এড়াই হাত ॥ ১২৪
 যতক জগত দেখা মায়াৰ নিৰ্ম্মাণ ।
 চিনাইলো মায়াক বাজা দেখা বিঘ্ৰমান ॥
 ইহাক শুনিয়া নিমি ভৈলা মহা ভয় ।
 তস্তিয়া আছয় মনে মিলিল সংশয় ॥ ১২৫
 সদয় হৃদয় দেখি ভৈলা সিদ্ধ গণে ।
 বাজাক সম্বোধি বোলে মধুৰ বচনে ॥
 আউৰ কিবা শুনিবাক ইচ্ছা আছে মনে ।
 পুছিয়ো নৃপতি তুমি আমাত এখনে ॥ ১২৬
 বাজায়ো জানিলা সিদ্ধ সদয় আমাত ।
 পুছিলন্ত কথা পাছে কৰি প্ৰণিপাত ॥
 শুনা সিদ্ধ সব কহেঁ কৰিয়া বিনয় ।
 শুনিয়া মায়াৰ কথা ভৈলো মহা ভয় ॥ ১২৭
 বিষয়ৰ বিকল নুগুছে কদাচিত ।
 বাত্ৰি দিনে গৃহ কুটুম্বত মাত্ৰ চিত্ত ॥
 সিসবো যিমতে মহা স্মৃথে তবে মায়া ।
 কহিয়ো উপায় সেহি যদি থাকে দয়া ॥ ১২৮
 যতপি প্ৰথমে পাইলা তাৰণ উপায় ।
 তথাপি পুছন্ত পুনু পুনু নিমিৰায় ॥
 আনো বা উপায় আছে মায়াৰ তাৰক ।
 তাক জানিৰাক লাগি বোলন্ত সিদ্ধক ॥ ১২৯
 অনেক প্ৰৱন্ধে সিদ্ধে মনে গুণি চাইলা ।
 ভকতি বিনাই অন্ত উপায় নাপাইলা ॥
 অনেক প্ৰকাৰে বঢ়াই চিত্তক একান্ত ।
 দিলেক বাজাক পাছে প্ৰবুদ্ধে সিদ্ধান্ত ॥ ১৩০
 মায়াৰ তৰণ নিমি শুনিয়ো সম্প্ৰতি ।
 ওপজাইবে প্ৰথমে সৰ্বাতো বিৰকতি ॥
 দেখি শুনি মানে ইটো জগত যতক ।
 মায়াৰ বচনা জানা সমস্তে ততক ॥ ১৩১
 হুখ দুৰ্ব বাইবে হুখ হৈবে বুলি মনে ।
 কৰ্ম্মক আবস্ত কৰে মহামুঢ় জনে ॥

ছুখসে মিলারে সুখ নাহিকে কিঞ্চিত ।
 দেখিব কৰ্মৰ ফল ছেন বিপৰীত ॥ ১৩২
 আপোনাৰ মৃত্যু বুলি মানিবেক ধন ।
 নানা পীড়া মিলে আসি ইহাৰ কাৰণ ॥
 পুত্ৰ পত্নী পশু গৃহ সমস্তে চঞ্চল ।
 কোন প্ৰাতি সাধিবেক ইসবে বিফল ॥ ১৩৩
 যদি বোলা ধন হস্তে ধৰ্ম উপজয় ।
 সেই ধন হস্তে স্বৰ্গ সুখক পায় ॥
 শুনিয়ে স্বৰ্গত আছে যত যত সুখ ।
 সমস্তে বিনাশী সদা পাবে মাত্ৰ ছুখ ॥ ১৩৪
 আপোনাৰ সমান পৰৰ দেখি শ্ৰীক ।
 কৰি নিন্দা বাদ তৈতো বিবাদ অধিক ॥
 অনুদিনে দেখে যিটো পুণ্য যায় কয় ।
 মনৰ সুগুছে সদা পতনৰ ভয় ॥ ১৩৫
 অখণ্ড মণ্ডল পতি যেন বাজাগণ ।
 পৰস্পৰে দ্বন্দ কৰি তেজয় জীৱন ॥
 অন্তকৰ শঙ্কায়ে ব্ৰহ্মাৰো সুখ নাই ।
 সামান্যৰ কোন্ লেখা শূনা নিমি-বায় ॥ ১৩৬
 ছেন জানি চাহে যিটো উত্তম কল্যাণ ।
 প্ৰথমে কৰিব সিটো গুৰুক সন্মান ॥
 জানন্ত শাস্ত্ৰৰ তত্ত্ব কৃষ্ণৰ ভকত ।
 সেই গুৰু উপদেশ দিবাক শকত ॥ ১৩৭
 যতপি ভকত হোন্ত নোহন্ত পণ্ডিত ।
 শিষ্যৰ সংশয় সিটো নপাৰে খণ্ডিত ॥
 শাস্ত্ৰক জানন্ত যদি মুহিকা ভকত ।
 তান উপদেশে বোধ নোপজে শিষ্যত ১৩৮
 বিশিষ্ট গুৰুক অকপটে সেৱা কৰি ।
 মানিবে গুৰুসে আত্মা দেৱ মহাহৰি ॥
 ছেনয় বিনয় কৰি গুৰুৰ চৰণে ।
 ভাগৱত ধৰ্মক শিখিবে এক মনে ॥ ১৩৯

যি ধৰ্মত ভুক্ত হয় প্ৰভু ভগবান ।
 নিজ ভকতত আপোনাকে দ্ৰেস্ত মানি ॥
 নেবন্ত ক্ৰণেক যাক দেৱ দামোদৰ ।
 কাছতে থাকন্ত যেন বলি শ্ৰুলাদৰ ॥ ১৪০
 প্ৰথমতে লৈবেক উত্তম সাধু সঙ্গ ।
 কৰিবেক আন বিষয়ত মনো ভঙ্গ ॥
 সমস্তকে ঈশ্বৰত অৰ্পিবেক নিতে ।
 উত্তমত প্ৰাতি কৰিবেক যথোচিত ॥ ১৪১
 সমানত মৈত্ৰী দয়া কৰিবে হীনত ।
 এহি সব গুৰুত শিখিবে ভালমত ॥
 সত্য শোচ অহিংসা শিখিবে সম দয় ।
 ছুখ সুখ শীত উষ্ণ আত হৈব সম ॥ ১৪২
 সবাকে সহিবে আক হৈবে অকুটিল ।
 ব্ৰহ্মচৰ্য্য ধৰিবেক হৈবেক সুশীল ॥
 উপযুক্ত পাত্ৰ বৃজি পঢ়িবেক বেদ ।
 সবাতে দেখিব ঈশ্বৰক অবিচ্ছেদ ॥ ১৪৩
 দেহ গৃহাদিত এৰিবেক অভিমান ।
 নিৰ্জ্ঞান স্থানত কৰিবেক অৱস্থান ॥
 পিঙ্কিব আনন্দে চীৰ বাকলি বসন ।
 যেহি মিলে তাহাতে সম্ভৱ হৈব মন ॥ ১৪৪
 ভাগৱত শাস্ত্ৰে শ্ৰদ্ধা কৰিব নিতান্ত ।
 নকৰিব নিন্দা আন শাস্ত্ৰকো একান্ত ॥
 হৈবে দয়াশীল দয়া কৰিবে লোকক ।
 অন্তৰ্ঘ্যায়ীৰূপে জানিবেক ঈশ্বৰক ॥ ১৪৫
 চিদানন্দ ৰূপে জানিবেক আপোনাক ।
 নেৰিবে স্বধৰ্ম্ম সুবুলিবে বৃথা বাক ॥
 মনক কৰিবে দণ্ড প্ৰাণায়াম কৰি ।
 কৰিবে বাক্যৰ দণ্ড মৌন ভায় ধৰি ॥ ১৪৬
 কৰ্মৰ কৰিবে দণ্ড তেজিয়া যতন ।
 ইন্দ্ৰিয় দম্বিব সত্য কহিব বচন ॥

• শ্ৰীমুৰ্ত্তীৰ্ণ নাম সোম্বাৰীদেৱৰ প্ৰকাশিত পুথি আৰু সাটীপতীয়া পুথিত বৰা ১৪৩ পদৰ "উপযুক্ত পাত্ৰ"ৰ স্থানত

যথেষ্টাচ্ছ হোমোৰা পুথিত "জাতি অধিকাৰ" আছে ।

এৰিবে সদায় কাম ক্ৰোধ অহঙ্কাৰ ।
 তেবেসে এড়াইব হাত দুৰ্জয় মায়াৰ ॥ ১৪৭
 যদি বোলা চুৰুৰ ইসব মহা কৰ্ম ।
 শুনিয়ে স্নগম তেবে ভাগৱত ধৰ্ম ॥
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ জন্ম কৰ্ম গুণ গণ ।
 সদায়ে কৰিবে ধ্যান শ্ৰৱণ কীৰ্তন ॥ ১৪৮
 তান অৰ্থে কৰিবেক যত ধৰ্ম হয় ।
 যজ্ঞ দান তপ জপ সদাচাৰ বয় ॥
 আপোনাৰ প্ৰিয় গন্ধ পুষ্প আদি যত ।
 নিবেদিব সমস্তে গোবিন্দ চৰণত ॥ ১৪৯
 পুজ পত্নী সবাকো সেরক কৰি দিব ।
 আপোন প্ৰাণকো কৃষ্ণ পাৱত অৰ্পিব ॥
 কৰিব স্নহাদ হৰি ভকত সহিতে ।
 বৃক্ষ পশু পক্ষীকো অৰ্চিব যথোচিত ॥ ১৫০
 তাতো কৰি সাদৰিব মনুষ্য জাতিক ।
 ধৰ্মশীল জনক অৰ্চিব ততোধিক ॥
 যিটো মহা ভক্তৰ কৃষ্ণেৰে আত্মা প্ৰাণ ।
 ধৰ্মিষ্ঠতো অধিক কৰিবে বহু মান ॥ ১৫১
 দেৱতো তীৰ্থতো কৰি ভকতেসে পূজ্য ।
 যাহাৰ কুপাত পায় মুকুতি সাযুজ্য ॥
 আক যদি চুৰুৰ দেখিয়ে মহাৰথ ।
 স্থলভতো স্থলভ শুনিয়ো যিটো পথ ॥ ১৫২
 শুনা সভাসদ জন্ম নকৰিয়ো বৃথা ।
 কৃষ্ণ কথ্য অমৃতক পীয়োক সৰ্ব্বথা ॥
 যিটো জনে পায় কৃষ্ণ কথাৰ মধুৰ ।
 তাহাৰ সংসাক ভাপচয় হোৱে দুৰ ॥ ১৫৩
 ধিয়ৱ বিষত তাব গুছে অমুবাগ ।
 মকৰস্তো মহা মহা পুণ্যে নেৰে লাগ ॥
 মোক্ষতো অধিক স্নখ মিলয় মনত ।
 কি কৰিবো ইটো হৰি নামৰ মহত ॥ ১৫৪
 শিষ্টাঙ্গ কৰাৰ্থা আলে জালে আয়ু কেপ ।
 মৰিবাক লাগি কাল আছয় সংকেপ ॥

আজি কালি কবন্তে অন্তক চাপে পাশ ।
 চিন্তামণি জন্ম ইটো ব্যৰ্থে হোৱে নাশ ॥ ১৫৫
 কৈত কেতিক্ৰমে মিলে চুৰ্বোৰ মৰণ ।
 বাণ্টে কৃষ্ণ চৰণত পশিয়ো শৰণ ॥
 পবলোক সান্ফল বান্ধৱ হৰি নাম ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে বোলা বাম বাম ॥ ১৫৬

তুলতী

প্ৰবুদ্ধ বদতি নিমি নবপতি
 শুনিয়োক মহাৰথ ।
 তোমাৰ আগত কৰিবো বেকত
 পৰম স্নগম পথ ॥
 কৃষ্ণকেসে আত্মা ঈশ্বৰ বুলিয়া
 ধৰিছে যিটো ভকতে ।
 তাহাক পৰম বান্ধৱ বুলিয়া
 মানিবে মনে সততে ॥ ১৫৭
 তাহান সহিতে কৰি এক শ্ৰীতি
 বসিয়া একত্ৰ সজে ।
 কৰিব আলাপ তেজিব সস্তাপ
 গাইব হৰি গুণ বঙ্গে ॥
 শাধৱৰ জন্ম গুণ নাম কৰ্ম
 নেৰিব আক সন্মানে ।
 কতোহো শুনিব কীৰ্তন কৰিব
 স্মৰিব কতোহো মনে ॥ ১৫৮
 কৃষ্ণৰ চবিত্ৰ পৰম পবিত্ৰ
 হেনয় মানিয়া মনে ।
 তাহাকে কৰিব তাহাকে মৰিব
 অস্তো অস্তে সৰ্ব্বক্ৰমে ॥

এক প্রাণ ছয়া অশ্রুকা অসূয়া
 এড়িব কর্কশ বাদ ।
 অস্ত্রো অস্ত্রে বতি অস্ত্রো অস্ত্রে শ্রীতি
 কবিব আতি আফ্লাদ ॥ ১৫৯
 ছয়া তুফ মতি কবিব ভকতি
 কহি কথা পব্স্পবে ।
 তেবেসে সমস্ত দুখ হৈব অস্ত
 স্থখে সংসাবক তবে ॥
 পাছে একমতি কবস্তে ভকতি
 সোলকে মায়াব ফান্দ ।
 শুনিয়ো যিমতে আপোন মনতে
 মিলয় পবমানন্দ ॥ ১৬০
 যাৰ নাম চয় শুনিলে মাত্রকে
 হোরে পাপ বাশি নাশ ।
 হেনয় হবিব স্মবিব স্মবাব
 কবিয়া দৃঢ় বিশ্বাস ॥
 তাস্ত মন মজে এতেকে উপজে
 পবম প্রেম ভকতি ।
 তনু পুলকিত হোরে বোমাঙ্কিত
 আনন্দে আকুল আতি ॥ ১৬১
 শবীৰ সিহবে মোতক নিগবে
 ত্বেবে চিত্ত আতিশয় ।
 কান্দয় বাগড়ি এতদিন এড়ি
 আছা মোক কৃপায়য় ॥
 হোরয় ক্ষু কতি কৃষ্ণব মুকতি
 মনত থাকে আকলি ।
 ছিন্দে মারা কান্দ উপজে আনন্দ
 কতো হাসে খলখলি ॥ ১৬২
 কতোহো উৎসুকি হবি বুলি উকি
 নিয়া গোবিন্দক ডাকে ।
 কবো বোবহাত হে প্রাণ নাথ
 কবিয়ো কৃপা আনাকে ॥

মিলে আসবিষ মনস্ত হবিব
 কতো উঠে নৃত্য কবে ।
 ফুবে জাম জমি কৈক বাইবা কুমি
 চাম্প দিয়া যেন ধবে ॥ ১৬৩
 চস্তি চক্রপাণি অলৌকিক বাশি
 বোলে কতো কদচিত্ত ।
 কতো প্রেম ভারে নাম গুণ গারে
 গোবিন্দত দিয়া চিত্ত ॥
 কবে কৃষ্ণ লীলা যিমতে কবিলা
 পুতনাব স্তন পান ।
 ধবি চক্রবাত পাড়য় শিলাতে
 বককো কবে নির্যাপণ ॥ ১৬৪
 অর্জুন উভজে লয়নুক ভুজে
 গোপীব বঢ়াই উৎসুক ।
 যতেক অস্থব কবে মসীক
 অবিষ্ট অথ ধেনুক ॥
 দুফ সর্প কালী হ্রদব নিকালি
 বন বহ্নি কবে পান ।
 কতো লীলা কবি গোবর্জুন বকি
 গোকুলক কবে জাণ ॥ ১৬৫
 দশন উভাবি কুবলয় মাঝি
 কতো পশি বঙ্গশালা ।
 কাছে হস্তী দাস্ত লোকক দেখান্ত
 যেন সোপালব লীলা ॥
 মই কুক বুলি ধবিয়া আকলি
 আছাড়ি মাঝর মাল ।
 দণ্ডাক লাড়িয়া কুমিত পাবিয়া
 কবে কংস বারব কাল ॥ ১৬৬
 মাঝিলা বৈবক দেখান্ত লোকক
 কতো নাচে নানা স্থানে ।
 প্রোবে হরা মত কুক লীলা
 আপুনি কবে আনন্দে ॥

যে কৃষ্ণ প্রাণ কৰা পৰিত্ৰাণ
বোলে কতো সচকিতে ।

ভকতি প্রভুব এতেক মধুব
আবেসে জানিলো চিত্তে ॥ ১৬৭

হৰি বসে ড়াল কৃষ্ণতে সমুলি
মজে মন জীর প্রাণ ।

গৃহ শবীৰকো পাসবে সবাকো
নবহে কাহাঁতো জ্ঞান ॥

কতোহঁে মুকতি হোরয় বিদিত
জুবয় নয়ন দুই ।

পুলকিত কায় ঈশ্বৰক পায়
স্বখে থাকে মৌন ছই ॥ ১৬৮

আনন্দতে মজে হৃদয়ত ভজে
হৰিক মনত স্মবে ।

সিটো ভকতক দেখিল মাত্ৰকে
তিনিয়ো জগতে তৰে ॥

যত গৃহ বাস বিষয় বিলাস
দেখে সমস্তকে মিছা ।

কৃষ্ণৰ চৰণ সেরাতেসে মন
মুকৃতিকো নাই ইচ্ছা ॥ ১৬৯

শুনিলা নৃপতি কৃষ্ণত ভকতি
কবন্তে পবম স্থথ ।

অপ্রয়াসে হয় নাহি ধন ব্যয়
নলাগে গারত দুখ ॥

নকৰি প্ররদ্ধ ছিণ্ডে কৰ্ম বন্ধ
পুকষে নজানে তাক ।

নাৰায়ণ পব হেৰে যিটো নব
স্থখতে তবে মায়াক ॥ ১৭০

সংসাৰ ভাবণ কৃষ্ণৰ চৰণ
শবণ পশিয়ো তাত ।

কহিলো প্রত্যেকে নৃপতি একেকে
একাইবা মায়ার হাত ॥

যেন নিমিৰায় পুছিলো উপায়
কবিলা তাক প্রকাশ ।

হেন শুনি রাজা সমজ্যাব প্রজা
সবেও পাইলা উল্লাস ॥ ১৭১

ছবি

শুনা সভাসদ যত বুজিয়া শাস্ত্রৰ তত্ত্ব
সাধু সঙ্গে কৰিয়োক বতি ।

জনম নকৰা বৃথা মহন্তৰ মুখে কথা
শুনি কৰা কৃষ্ণত ভকতি ॥

ক্ষণে ক্ষণে টুটে আয়ু কৈত ছুটে প্রাণ বায়ু
ইটো চিন্তা নথাকে মনত ।

বন্ধু মাধৱক এড়ি খেলাৰে মায়ার খেড়ি
কিনো মোহে ভৈল বুদ্ধি হত ॥ ১৭২

অন্তকে ধৰিলে পৰা জানিয়া চেতন ধৰা
ছাড়া ছাৰ বিষয়ৰ ধাক্কা ।

কৃষ্ণত দিয়োক চিত্ত মৰণ সম্বল বিত্ত
হৰিব নামক গলে বান্ধা ॥

মিছা ইটো লাট-পাট ভাগিবেক ভৱহাট
নিবে কালে ক্ষণেকে সংহৰি ।

সন্তৰ সঙ্গতি লৈয়া হৰিপৰায়ণ হৈয়া
নিবন্তবে বোলা হৰি হৰি ॥ ১৭৩

পদ

পুনৰপি নৃপতি পুছন্ত প্রণিপাতে ।
কহিয়োক সিদ্ধ হব ইকথা আনাতে ॥

বোলা তবে নাৰায়ণপবেসে মায়াক ।
কোন নাৰায়ণ ৰূপ কহিয়ো আমাক ॥ ১৭৪

কোনোবা কবস্তু কর্ম প্রভু নাৰায়ণ ।
কহিয়োক মোত তান স্বৰূপ লক্ষণ ॥
সংসাৰ তাপত মৰো বিষয় বিষাদে ।
হেন বা তৰিবে পাবো তোমাৰ প্ৰসাদে ॥ ১৭৫

মহৰ্ষি পিঙ্গলায়নৰ নাৰায়ণৰ ৰূপ কথন

শুনিয়া পিপ্ৰলায়নে দিলন্ত উত্তৰ ।
শুনা কহে। নাৰায়ণ ৰূপ নৃপবৰ ॥
সৃষ্টি স্থিতি প্ৰলয়ৰ হেতু যিটো দেৱ ।
যাত পৰে পৰম ঈশ্বৰ নাহি কেৱ ॥ ১৭৬
স্বপ্ন জাগৰণ যিটো নিৰ্ভৰ নিদ্ৰাত ।
সমাধিত সাক্ষী ৰূপে থাকন্ত সাক্ষাত ॥
সচেতন কৰা দেহ প্ৰাণ ইন্দ্ৰিয়ক ।
জীৱক ভূঞ্জাস্ত নানাৰিধ বিষয়ক ॥ ১৭৭
পৰমাত্মা বুলি তাক কহে মুনিগণ ।
তেহেস্তে পৰম তত্ত্ব জানিবা ৰাজন ॥
হৰি হৰ বিধি যাৰ থাকে আজ্ঞা কৰি ।
ঈশ্বৰবো ঈশ্বৰ তেহেস্তে মহা হৰি ॥ ১৭৮
তাকৈ নাৰায়ণ বোলে জানিবা নৃপতি ।
তাহানেসে চৰণ সেৱায়ে সাধে গতি ॥
প্ৰবৰ্ত্তাস্ত যেনে ইন্দ্ৰিয় সমস্তক ।
পৰমাত্মা বোলয় তেখনে মাধৱক ॥ ১৭৯
সমাধিত বেকত হোৱন্তে গুছে ভ্ৰম ।
তেখনে বোলয় জানা মাধৱক ব্ৰহ্ম ॥
কবন্ত তেখনে ইটো সৃষ্টি স্থিতি অন্ত ।
তেখনে বোলয় মাধৱক ভগৱন্ত ॥ ১৮০
ব্ৰহ্ম পৰমাত্মা ভগৱন্ত এক তত্ত্ব ।
একবেসে তিনি নাম লক্ষণ ভেদত ॥
নপাৰে ইন্দ্ৰিয় সৰে বাহাৰ গুচৰ ।
যিটো নোহে নৱ বুদ্ধি বচন শৌচ ॥ ১৮১

যেন কিৰিঙ্গতিচয় বহিৰ বজাই ।
নকৰে প্ৰকাশ সিটো বহিৰ চুনাই ॥
সেহিমতে মন আদি তাহেস্তে ছয়া জাত ।
মায়াত থাকিয়া তাক নজানে সাক্ষাত ॥ ১৮২
বেদেও যাহাক নিকপিবে নপাবয় ।
নিষেধৰ শেষ বুলি প্ৰকাৰে কহয় ॥
যাত বিনে কাহাৰো নাহিকে একো সিদ্ধি ।
যিটো ব্ৰহ্মতত্ত্ব হোৱে সৰাৰো অবধি ॥ ১৮৩
তেহেস্তে নাৰায়ণ ৰূপ জানিবা নৃপতি ।
তাহান চৰণে মাত্ৰ কৰিয়ো ভকতি ॥
যদি বোলা ইটো তত্ত্ব কেহো নজানয় ।
আছে বুলি কেনমতে কৰিবে প্ৰত্যয় ॥ ১৮৪
তাহাৰ উত্তৰ শুনা ছয়া সানধান ।
আছয় ইহাত ৰাজা অনেক প্ৰমাণ ॥
কাৰণ নঠৈলে নোহে কাৰ্য্যৰ উদয় ।
সিটো সব ব্ৰহ্ম তাক শুনা মহাশয় ॥ ১৮৫
সৰাৰো কাৰণ হোন্ত প্ৰভু ভগৱান ।
কাৰণৰ পৰা সৰে কাৰ্য্যৰ বিধান ॥
এক ছয়া বহু শক্তি ধৰে কিবা ৰূপে ।
তাহাৰ নিদান ৰাজা শুনয়ো স্বৰূপে ॥ ১৮৬
একে ব্ৰহ্ম মাত্ৰ থাকে সৃষ্টিৰ আদিত ।
জগত স্বৰূপে পাছে হোৱন্ত বিদিত ॥
প্ৰকৃতি মহত অহঙ্কাৰ বুদ্ধি মন ।
বহুবিধ বিষয় ইন্দ্ৰিয় দেৱগণ ॥ ১৮৭
সৰাৰো স্বৰূপ কৰে ব্ৰহ্মেৰে প্ৰকাশ ।
সমস্ততে যিটো কৰি আছন্ত নিবাস ॥
তেহেস্তেৰে নাৰায়ণ জানিবা নৃপতি ।
তাহান চৰণ সেৱা বিনে নাই গতি ॥ ১৮৮
নাহি কয় বুদ্ধি যিটো জন্ম মৃত্যু হীন ।
সমস্ততে সাক্ষীৰূপে আছা উদাসীন ॥
যতপি আছন্ত ইটো জগত বিয়াপি ।
নোচোৱে দেহৰ বোৰে কাহাক তথাপি ॥ ১৮৯

জ্ঞান মাত্ৰ কপ নিত্য নিবঞ্জন কায় ।
 থাকে সৰ্বকালে সৰ্ব দেহতে সদায় ॥
 ইন্দ্ৰিয়েসে কৰে তাক বিবিধ ভাবনা ।
 যেন এক প্ৰাণ তাৰ বিবিধ কল্পনা ॥ ১৯০
 নাহিকে বিকাৰ বাৰ সদা স্তম্ভময় ।
 তাহাক জানিলে পাপ তাপ হোৱে ক্ষয় ॥
 ভকতৰ পৰম হৃদয় প্ৰাণ সম ।
 তাহাকে বোলয় ব্ৰহ্ম জানা নৃপোত্তম ॥ ১৯১
 ইন্দ্ৰিয়ৰ বলে বাজা জন্মৰ বিকাৰ ।
 আত্মাৰ বিকাৰ নাই জানিবাছা সাৰ ॥
 ইহাৰ দৃষ্টান্ত এক কৰোহো প্ৰকাশ ।
 তোমাৰ হৈবেক তেবে সংশয় বিনাশ ॥ ১৯২
 মনুষ্যাদি চতুৰ্বিধ প্ৰাণীৰ দেহত ।
 জীৱৰ সহিত প্ৰাণ থাকে অবিভত ॥
 দেহৰ আছয় দোষ ব্যভিচাৰ সিদ্ধ ।
 কতো বাল্য কতো যুবা কতো হোৱে বৃদ্ধ ॥ ১৯৩
 দেহতে থাকয় প্ৰাণ নাহি ব্যভিচাৰ ।
 সেহি মতে নাহি ইটো আত্মাৰ বিকাৰ ॥
 জাগৰণ কালে ষিটো নিদ্ৰা উপগৰ্তে ।
 অহঙ্কাৰ জিনিয়া থাকয় একমতে ॥ ১৯৪
 হেনবা বুলিবা ষিটো নাৰায়ণ তত্ত্ব ।
 জানিবা আছন্ত সমস্তৰ হৃদয়ত ॥
 কেতিয়কণে কোনমতে হোৱন্ত সাক্ষাত ।
 কহিবো নৃপতি তাৰ উত্তৰ তোমাত ॥ ১৯৫
 যেখনে নিৰ্ভৰ নিদ্ৰা হোৱে উপস্থিত ।
 ইন্দ্ৰিয় সকল অহঙ্কাৰৰ সহিত ॥
 তেখনে আত্মাত পৈয়া সবে হোৱে লয় ।
 সেহি কালে আত্মা সাক্ষী স্বৰূপে থাকয় ॥ ১৯৬
 জীৱৰ হোৱয় আত্মা মাত্ৰ অনুভৱ ।
 নব্যকল্প বিদয় সবছ লেশ নহ ॥
 আত্মা অনুভৱ যদি ভৈলেক জীৱৰ ।
 কেঁবে কিয় নৰ্গোচক পাৱয় পুনৰ ॥ ১৯৭

তাহাৰ উত্তৰ শুনা হুয়া সাৱধান ।
 সিকালতো থাকয় অবিষ্টা বিষ্টমান ॥
 সেহি হেতু ঘটে পুনু সংসাৰ আপদ ।
 লিঙ্গদেহ ভাঙ্গিলেসে মিলে মোক্ষ পদ ॥ ১৯৮
 যদি বোলা লিঙ্গ দেহ ভাগিব কিমত ।
 তাহান উত্তৰ বাজা কহৌ স্বৰূপত ॥
 ধনৰ চেষ্ঠাক ষিকালত এৰে মতি ।
 কেশৱৰ চৰণ সেৱাত বাঢ়ে ৰতি ॥ ১৯৯
 তেবে তাৰ হোৱে আসি ভকতি প্ৰবল ।
 পথালে চিত্তৰ তাৰ আছে যত মল ॥
 কেশৱ সেৱায়ে যাৰ ধৌত ভৈল চিত্ত ।
 হোৱে তাত তেবে আসি ঈশ্বৰ বিদিত ॥ ২০০
 কৃষ্ণক সাক্ষাতে দেখি হৈবে মোহ হীন ।
 আপোনাক নেদেখিব ঈশ্বৰত ভিন্ন ॥
 বেঢ়িছে পটলে যেন যাহাৰ নেত্ৰক ।
 সিটো জনে নেদেখে আগতে আদিত্যক ॥ ২০১
 গুছাইলেক ঔষধে চক্ষুৰ য়েবে মল ।
 সি যেন সাক্ষাতে দেখে সূৰ্য্যৰ মণ্ডল ॥
 সেহিমতে কৃষ্ণ কথা শ্ৰৱণ কীৰ্তনে ।
 গুণৰ কৰ্মৰ মল ত্যজে তাৰ মনে ॥ ২০২
 নিৰ্মল মনত হোৱে আত্ম পৰিচয় ।
 তেবেসে কৃষ্ণত দৃঢ়ভক্তি উপজয় ॥
 কৰ্ম যোগতেসে হোৱে ভক্তিৰ উদয় ।
 হেনয় মনত বাজা কৰিবা নিশ্চয় ॥ ২০৩
 পুনৰপি পুছন্ত কৰিয়া যোৰহাত ।
 কৈয়ো সিদ্ধ সব কৰ্মযোগক আনাত ॥
 যাক জানি নৰে কৰে কৰ্মৰ নিহাৰ ।
 উপজে পৰম জ্ঞান নিস্তবে সংসাৰ ॥ ২০৪
 ইকাকু-পিভূৰ আমি সন্নীপত তথা ।
 ব্ৰহ্মপুঞ্জ সবত পুছিলো ইটো কথা ॥
 নিদিলো সিদ্ধান্ত কিয় সনক সনন্দে ।
 কহিয়ো কাৰণ তনো পৰম আনন্দে ॥ ২০৫

শুনি আবির্হোত্র সিদ্ধে দিলন্ত সিদ্ধান্ত ।
 শুনা সিটো কথা চিত্ত কৰি উপশান্ত ॥
 পৰম গহন অতি ইটো বেদ বাণী ।
 যাক শুনি মোহ দূৰ হোৱে মহাজ্ঞানী ॥ ২০৬
 বেদে যাক বিহিয়াছে তাকে বুলি কস্ম ।
 বেদে যাক নিষেধিলে সেহিতো অকস্ম ॥
 বিহিত নাচৰি হয় বিকস্ম পাতেক ।
 এহি তিনিবিধ কৈলো তোমাত প্রত্যেক ॥ ২০৭
 বিকস্ম অকস্ম কস্ম এহিটো ত্ৰিতয় ।
 বেদবেসে মত জানা লৌকিক নহয় ॥
 যাক বেদ বোলে সিটো ঈশ্বৰ সাক্ষাত ।
 যিটো ঈশ্বৰত হস্তে হৈয়া আছে জাত ॥ ২০৮
 ইহাৰ অৰ্থত মোহ হোৱে মহাজ্ঞানী ।
 বেদৰ তন্ত্ৰক পাইব আন কোন প্ৰাণী ॥
 কস্মযোগ জিজ্ঞাসি আছিল সিসৱত ।
 বালক সময়ে কাত বুজিবা কিমত ॥ ২০৯
 পৰম দুষ্কৰ কস্ম যোগ আতিশয় ।
 ভুমিয়ো তৈসানি শিশু ইক্ষুকু তনয় ॥
 এহি ভাবি নকহিলা সিকথা তোমাত ।
 সেহি কস্ম যোগ আবে কহিবো সাক্ষাত ॥ ২১০
 যিমত গহন কস্ম শুনা পৰিচ্ছেদ ।
 শিক্ষা দেই মুঢ়ক পৰোক্ষ বাদে বেদ ॥
 স্বৰ্গ সূখ আদি লোভ লগাই প্ৰথমত ।
 প্ৰবৰ্ত্তাস্ত অজ্ঞানীক সকাম কস্মত ॥ ২১১
 ভুল্লিবো বিশিষ্ট ভোগ লভিয়া স্বৰ্গক ।
 হেনয় কামনা কৰি অৰ্চে ঈশ্বৰক ॥
 বাচে ঐতি বেদৰ শুনিয়া ফলশ্ৰুতি ।
 পাছে সেহি কস্মে তাৰ সাধিবে মুকুতি ॥ ২১২
 যেন পিতৃ শিশুক লাড়ুৰ লোভ দিয়ে ।
 তাক পাইবো বুলি শিশু ঔষধক পিয়ে ॥
 পাছে খণ্ড লাড়ুৱে গৰ্ভবো বোগ হবে ।
 সেহি মতে অজ্ঞানী বেদৰ শিক্ষা ধবে ॥ ২১৩

পাছে বেদে বোলে এৰা ইসৰ কামনা ।
 নিষ্কামে কৰিবা এক কৃষ্ণত অৰ্পণা ॥
 সেহি কস্মে কৰাই বিষয়ত বিৰকতি ।
 উপজাইবে মাধৱত পৰম ভকতি ॥ ২১৪
 পৰম অজ্ঞানী হয় যিটো দুষ্ক চিত্ত ।
 ইসৰ নকৰে কস্ম বেদৰ বিহিত ॥
 যাইবে সিটো বিকস্ম পাপত অধোগতি ।
 মৰি মৰি উপজিবে যাত্নাক প্ৰতি ॥ ২১৫
 হেন জানি নিয়মিব আপনাৰ চিত্ত ।
 কৰিব সাত্বিক কস্ম বেদৰ বিহিত ॥
 ছাৰিয়া কামনা কৰি অৰ্পণা ঈশ্বৰে ।
 পাইবেক পৰম সিদ্ধি তেবে সিটো নৰে ॥ ২১৬
 সেহি কস্মে কৰে জানা কস্ম নিবাৰণ ।
 ফল-শ্ৰুতি মানে হোৱে কচিৰ কাৰণ ॥
 বেদ মতে কস্ম-যোগ কহিলো নুপতি ।
 তন্ত্ৰৰ মতক কহোঁ শুনিয়ে সম্প্ৰতি ॥ ২১৭
 আপুনি জীৱৰ যিটো অহঙ্কাৰ বন্ধ ।
 ছেদিবাক চাহে হেন কৰিয়া প্ৰৱন্ধ ॥
 ঈশ্বৰ কেশৱ দেৱ ভকতৰ নিধি ।
 তাহাকে কৰিবে পূজা যেন তন্ত্ৰবিধি ॥ ২১৮
 সেৱা কৰি গুৰুৰ পূৰ্বৰ মনোবাধ ।
 গুৰুৱে দেখাইবে তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ পূজা পথ ॥
 যিটো মূৰ্ত্তি আপোনাৰ অভিমত জানি ।
 হৃদয়ৰ ঈশ্বৰক তাতে থৈব আনি ॥ ২১৯
 স্নান কৰি বসিবেক দেৱক সম্মুখে ।
 ভূত শুদ্ধি প্ৰাণায়াম কৰিবেক হৃথে ॥
 অন্নম্ভাস কৰম্ভাস কৰি বিধিৱত ।
 দেহ শুদ্ধি কৰিবেক হৈবেক সংযত ॥ ২২০
 দিগ্ বন্ধন মন্ত্ৰে বন্ধা কৰিয়া বন্ধন ।
 হৰিক পূজিব জানা ইক্ষুকু নন্দন ॥
 আদিত্তে কৰিব শুদ্ধি বত্ৰব্য চয় ।
 কীট আদি জন্তু যেন তাত নথাকয় ॥ ২২১

ভূমি শুদ্ধি কৰিবেক মার্জ্জন কৰিয়া ।
 কবিৰ চিত্তৰ শুদ্ধি চঞ্চল এৰিয়া ॥
 স্নান অনুলেপনে স্মৃতি শুদ্ধি কৰি ।
 আসন প্ৰোক্ষণ কৰি বসিব সাদৰি ॥ ২২২
 প্ৰতিমাত বা মনতে হৰিক স্থাপিব ।
 যথা লক্ষ-উপচাৰে তাহাঙ্ক অৰ্চিব ॥
 পাণ্ড অৰ্ঘ্য আচমন আনো উপহাৰ ।
 যিবা পাবে মিলাইবে পূজাৰ সম্ভাৰ ॥ ২২৩
 কৰি ন্যাস যেন বিধ হৃদয় আদিক ।
 কৰিব হৃদয়ে ধ্যান ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তিক ॥
 পাণ্ড অৰ্ঘ্য আচমন মধুপৰ্ক স্নান ।
 বসন ভূষণ অঙ্গমালা দিব দান ॥ ২২৪
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে যেন বিধি কহে তন্ত্ৰে ।
 সান্ধোপাঙ্গে কৃষ্ণক পূজিব মূল মন্ত্ৰে ॥
 কৰ্পূৰ তাম্বুল দিব স্নানসিত জল ।
 তুলসী পুষ্পৰ মালা নানা বিধ ফল ॥ ২২৫
 ঈশ্বৰৰ আছে আৰু পাৰ্শ্বদ যতেক ।
 নিজ নিজ মন্ত্ৰে সমস্তকে পূজিবেক ॥
 অৰ্চিয়া বিনয় ভাৱে পঢ়ি স্তুতি নতি ।
 কৰিব কৃষ্ণৰ পাছে পূজা সমাপতি ॥ ২২৬
 আপোনাকো তেহু মূৰ্ত্তি চিন্তিয়া মনত ।
 ভ্ৰাগিয়া নিৰ্ম্মাল্য পাছে পিন্ধিব শিবত ॥
 ঈশ্বৰক নিয়া হৃদি পদ্যে দিব ঠাই ।
 কৰণ্ডিত প্ৰতিমাক খেবেক ছনাই ॥ ২২৭
 অগ্নি সূৰ্য্য সলিল অতিথি হৃদয়ত ।
 ঈশ্বৰ ভাবিয়া পূজা কৰি বিধিৱত ॥
 এহিমতে মাধৱক পূজিবেক নিতে ।
 হৈবেক বুকুত সিটো অচিৰ কালতে ॥ ২২৮
 আমাত পুছিলো যেন আপুনি নৃপতি ।
 কৈলো কৰ্ম্ম-যোগ যেন জানিলো সম্প্ৰতি ॥
 যিটো নিয়মিলে মন ভেজি অহঙ্কাৰ ।
 ইটো কৰ্ম্মযোগত তাৰেবে অধিকাৰ ॥ ২২৯

আবে অভিমত যেন পুছিয়ো আমাত ।
 শুনি বাজা কহিলন্তু কৰি যোৰ হাত ॥
 অনেক জন্মৰ জানো আছে মহাভাগ ।
 সিহেতু স্মৃতিবে তোমাসাক পাইলো লাগ ॥ ২৩০
 যেন যেন ৰূপে যিটো যিটো কৰ্ম্ম কৰি ।
 কৰিলা কৰন্তু কৰিবন্তু অৱতৰি ॥
 শুনিবাক ইচ্ছা আছে শুনাযোক তাকে ।
 ভৃত্য হেন বুলি মোক যদি দয়া থাকে ॥ ২৩১
 শুনি সিদ্ধ ভ্ৰমিলে উত্তৰ দিল পাছে ।
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ জন্ম কৰ্ম্ম যত আছে ॥
 শত কোটি জন্মে কোনে কহি পাইবে অন্ত ।
 সহস্ৰ বদনে যদি কহন্তু অনন্ত ॥ ২৩২
 নপাইবে গুণৰ তথাপিতো পৰিমিত ।
 তাক গণিবাক লাগি যিটো দেই চিত্ত ॥
 সিটো মন্দমতি জ্ঞান-শূন্য সমুদায় ।
 সাগৰক কাঠি দিয়া জুখিবাক চায় ॥ ২৩৩
 পৃথিবীৰ ধূলি যিটো গণে কদাচিত ।
 কৃষ্ণৰ গুণক সিটো নপাৰে গণিত ॥
 জগত ঈশ্বৰ যিটো অনন্ত মহিমা ।
 আপুনো নজানে মায়া বৈভৱৰ সীমা ॥ ২৩৪
 গণি সংখ্যা কৰিবে শক্তি আছে কাত ।
 তথাপি সংক্ষেপি কিছু কহিবো তোমাত ॥
 শুনা সাৱধানে কহো কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
 হোক যোৰ তনু মন বচন পবিত্ৰ ॥ ২৩৫
 কৃষ্ণ কথা শুনা আবে সবে সত্যসদে ।
 গৃহে থাকি খায়া-দায়া পৰম স্তুত্বে ॥
 নাহি ধন হানি শৰীৰতো কিছু শ্ৰম ।
 কৰ্ণবো অমৃত শুনিবাক মনোবম ॥ ২৩৬
 এতেকতে যতেক পাতক হোৱে কয় ।
 উপজে পৰম পুণ্য মিলে অদ্ভুতয় ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে মিলে মহা প্ৰেমভাৱ ।
 কি কহিবো ইটো কৃষ্ণ কথাৰ প্ৰভাৱ ॥ ২৩৭

দুৰ্লভ মনুষ্য দেহা নপাইবা দুনাই ।
 চিন্তামণি জন্ম হেৰা হাততে হবাই ॥
 ইহাক নেদেখা মায়া মোহে হয় অন্ধ ।
 ইটো কৃষ্ণ কথাযুত পানত প্ৰৱন্ধ ॥ ২৩৮
 সংসাৰ ব্যাধিৰ ইসে ঔষধ প্ৰধান ।
 বিষয় অপথ্য তেজি ঝণ্টে কৰা পান ॥
 আলোচন্তে অন্তকে সাধিবে সবে কাম ।
 জানিয়া সুষিয়ো নিবন্তবে বাম বাম ॥ ২৩৯

হুলড়ী

পঞ্চ মহাভূতে প্ৰভু নাৰায়ণ
 নিৰ্মিয়া ব্ৰহ্মাণ্ড কায় ।
 প্ৰথমে পুৰুষ অৱতাৰ হয়
 পশিলা যাত লীলায় ॥
 যাহাৰ ইন্দ্ৰিয়ে জীৱৰ ইন্দ্ৰিয়
 যাৰ জ্ঞানে ভৈলা জ্ঞান ।
 যাহাৰ নিখাসে ইন্দ্ৰিয় দেহৰ
 হোৱে চেষ্টা বল প্ৰাণ ॥ ২৪০
 যাৰ শৰীৰত আছে ত্ৰি-ভুবন
 পৃথিৱী পাতাল স্বৰ্গ ।
 যিটো সত্ত্ব আদি তিনি গুণ এবে
 কৰে স্থিতি লয় সৰ্গ ॥
 বজ্জো-গুণে ব্ৰহ্মা সত্ত্ব-গুণে বিষ্ণু
 তমো-গুণে ক্ৰম হয় ।
 তিনি মূৰ্ত্তি ধৰি প্ৰজাক সত্ততে
 কৰা সৃষ্টি স্থিতি লয় ॥ ২৪১
 ভেহেহে পুৰুষ অৱতাৰ তান
 কৰিলো কৰ্ম বিদিত ।
 স্তম্ভা নিৰ্মি আক নব-নাৰায়ণ
 অৱতাৰ বিপনীত ॥

দক্ষৰ দুহিতা মূৰ্ত্তি নামে তেহেই
 ভৈলন্ত ভাৰ্য্যা ধৰ্ম্মৰ ।
 তাস্তে জাত ভৈলা অৱতাৰ হুই
 নাৰায়ণ আৰো নব ॥ ২৪২
 যিটো কৰ্ম্ম কৰে কৰ্ম্মক নিৰ্ম্ম ল
 কৰে আত্ম-পৰিচয় ।
 নাৰদ প্ৰমুখ্যে মুনিত তাহাক
 কহিলন্ত কৃপাময় ॥
 বদৰিকাশ্ৰমে আছন্ত অঢ়াপি
 পৰম তপ আচৰি ।
 যাৰ পাদ পদ্ম অৰ্চন্ত আজিয়ো
 অনেক ঋষি সাদৰি ॥ ২৪৩
 তপৰ প্ৰভাৱে প্ৰকাশে শৰীৰ
 সময়কে সূৰ্য্য সঙ্কাশ ।
 হেন দেখি পাছে ইন্দ্ৰৰ মনত
 মিলিল পৰম ত্ৰাস ॥
 ত্ৰৈলোক্য সম্পদ লৈবে লাগি ঋষি
 কৰে হেন তপ বোৰ ।
 জানিলো দুৰ্জয় ঋষিৰ নিদানে
 সৰ্বনাশ হৈবে মোৰ ॥ ২৪৪
 কবিল আদেশ মদনক চাই
 চলিয়ো তুমি অনঙ্গ ।
 নব-নাৰায়ণ ঋষিৰ তপস্কা
 সত্তবে কৰিয়ো ভঙ্গ ॥
 মলয় পৰন কোকিল বসন্ত
 আমাক তুমি উদ্ধাৰ ।
 মদনৰ সঙ্গ চলিয়ো সত্তবে
 যত আছা অপেশবা ॥ ২৪৫
 ইন্দ্ৰৰ আদেশে মদন লবিলা
 লৈয়া নিজ পৰিবাৰ ।
 যত অপেশবা লড়িলা প্ৰহৰ
 শিক্তি দিয়া মদনৰ ॥

ঋষিৰ সমীপে পাতিলস্ত নৃত্য
পবন বজ্জে অনঙ্গ ।
মূললিত গীত গারে বিছাধবে
গন্ধৰ্বৰ চুঙ্কে যুদঙ্গ ॥ ২৪৬
বহে মন্দ বায়ু বসন্ত মিলিল
কোকিলৰ কুছ নাদ ।
পুষ্পৰ স্তবতি গন্ধে আঘোদিত
মদনে কৰে উশ্বাদ ॥
অপেশ্বৰী সবে কটাক্ষ নিৰিখ
ঋষিক কৰে সন্ধান ।
নজানি ঈশ্বৰ ভৱক মদনে
প্ৰহাৰে কুসুম বাণ ॥ ২৪৭

হৰি

দেখিয়া ইন্দ্ৰৰ মায়া মহাঋষি নাৰায়ণে
নকৰিলা কটাক্ষো কিঞ্চিত ।
ধাকিলস্ত ধৈৰ্য্য ধৰি যেন মহা মেকগিৰি
তপত নিবিড় কৰি চিত্ত ॥
দেখি পাছে দেৱগণ ভৈলস্ত ব্যাকুল মন
হিয়াত মিলিল মহাত্ৰাস ।
শ্বিৰ নোহে হাত ভৰি কম্পে তনু তৰ ভৰি
ঋষি শাপে হৈবো সৰ্বনাশ ॥ ২৪৮
পাছে প্ৰভু নাৰায়ণ দেখন্ত দেৱতা গণ
মৰে যেন ভয়ত সমূলি ।
হাসিনা লগাইলা মাত নিবেশন্ত ভুলি হাত
নকৰা নকৰা ভয় বুলি ॥
মদন মাকত হেৰা শুনা সবে অপেশ্বৰা
কৰিয়ো আমাক অনুকুল ।
স্বৰ্গহস্তে আইলা সাজি হম্বোক অতিথি আজি
আশ্ৰমৰ কুঞ্জা কল মূল ॥ ২৪৯

সবাকো কৰিয়া দয়া পবন নিৰ্ভয় দিয়া
যেবে হেন বুলিলা আশ্বাস ।
মুগুত বুলাইলা হাত মুখত বজাইলা মাত
দেৱগণে তেজিলেক ত্ৰাস ॥
কৰি পাছে চিত্ত শ্বিৰ লজ্জাভাৱে নমাই শিৰ
বোলে বাক্য কৰি নমস্কাৰ ।
হৃদয়ে নঠৈল ক্ষোভ নকৰিলা স্ত্ৰীক লোভ
ইটো কোন আশ্চৰ্য্য তোমাৰ ॥ ২৫০
যত মহা জ্ঞান বুদ্ধ মুনিগণ স্তব সিদ্ধ
তোমাকেসে সেৱে দমাই মাথ ।
জিনিলা দুৰ্জয় মায়া আমাকো কৰিলা দয়া
কিনো কমাশীল জগন্মাথ ॥
সজ্জনে তোমাক সেৱে দেখি ইন্দ্ৰ আদি দেৱে
অনেক বিধিনি কৰে তাত ।
আমাক লজিয়া যাই বৈকুণ্ঠত লৱে ঠাই:
এহি বুলি মিলানে বিবাত ॥ ২৫১
নভঞ্জে তোমাৰ পাৱে যাৰ পূজা খাইবে পাৱে
নকৰে বিধিনি কিছু তাক ।
তোমাৰ মায়ায়ে অন্ধ নিবিচাৰে ভাল মন্দ
কি কহিবো দেৱ বিচেষ্টাক ॥
ভকতে তোমাত গয় তিলেকো নকৰে ভয়
আপুনি বন্ধক তুমি হৰি ।
নিশ্চয়ে কহিলো সাৰ ইন্দ্ৰ আদি দেৱতাৰ
বিদ্বিৰ মুগুত দেই ভৰি ॥ ২৫২
তোমাত নকৰে বতি তপতেসে কৰে মতি
শুনা যেন তাহাৰ অৱস্থা ।
সুধা ভৃগু মোহ কাম অপাৰ সাগৰ সম
সি সবাকো ভয় সৰ্বধা ॥
তথাপিভো মুঢ়মতি ক্ৰোধে বশ হুৱা আতি
গো-খোজত যেন মজে পাছে ।
তপ ধৰ্ম ত্ৰত কৰ্ত ব্যৰ্থে সবে কৰে নৰ্ত
তাত পৰে কোন মন্দ আছে ॥ ২৫৩

যেন মাথে বোজা লৈয়া আখা জলে নামে গৈয়া
 উটে বোজা নপারে উমান ।
 সেহি মতে দান ব্রত জন্মাবধি কৰে যত
 ক্রোধে কৰে সবাকো নিৰ্য্যাণ ॥
 তোমাত বিমুখ যিটো জীৱন্ততে মৰা সিটো
 আত্মঘাতী পৰম দুৰ্ম্মতি ।
 আমি হেবা নমাই মাথ প্ৰণামো জগত নাথ
 জন্মে জন্মে তুমি হৈবা গতি ॥ ২৫৪

দুলাড়ী

শুনা সভাসদ ভাগৱত পদ
 ছয়া আতি নিশবদ ।
 পাপ হোৱে ক্ষয় মিলে মহোদয়
 থণ্ডয় দুখ আপদ ॥
 আছে পুণ্য যাত কৃষ্ণৰ কথাত
 সিজনেনে পাতে কাণ ।
 হুচী যেন তাৰে শুনিবে নপাবে
 পাতকী যিটো প্ৰধান ॥ ২৫৫
 সেহিসে অস্তৰ সেহিসে পশুৰ
 সদৃশ জীৱন ধৰে ।
 কৃষ্ণক নভজি অমৃতক তেজি
 যেন বিষ ভুঞ্জি মৰে ॥
 আবে বুদ্ধ লোক যাইবা পবলোক
 কোন গতি হৈব পাছে ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ কৰিয়ো স্মৰণ
 যৱত চেতন আছে ॥ ২৫৬
 ছাৰি আন কাম কৃষ্ণ গুণ নাম
 বুলিয়ো বাক্য প্ৰকাশি ।
 এতেকে সহায় হৈব যছবায়
 কৰণ শৰটে আসি ॥

পৰম বান্ধৱ ঈশ্বৰ মাথৰ
 তাক নকৰিয়ো হেলা ।
 তাস্তে দিয়া মন অধিব জীৱন
 কৈক যাই কোন বেলা ॥ ২৫৭
 বিষয় নিকাৰ পায়ৱ বাবন্দাৰ
 তথাপি নছাবে ধাক্কা ।
 কৃষ্ণ গুণ যশ পৰম সৰ্বস
 জানি সবে গলে বান্ধা ॥
 দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ আত নাহি পাব
 স্মৰিয়ো হৰিৰ নাম ।
 ছাৰিয়া সপন ধৰিয়ো চেতন
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ২৫৮

পদ

ক্রমিল বদতি বাজা শুনা অনন্তৰ ।
 কামদেৱ আদি যত ইন্দ্ৰ অমুচৰ ॥
 এহি মতে স্তুতি য়েবে কবন্তে আছয় ।
 শুনা তাসম্বাৰ যেন মিলিলা বিস্ময় ॥ ২৫৯
 গুণন্ত মনত কৃপাময় দেৱ হৰি ।
 কপৰ দৰ্পত ইটো যত অপেশ্বৰী ॥
 আমাক মোহিবে আইলা এড়ি স্বৰ্গপুৰ ।
 আজি তাসম্বাৰ কপ দৰ্প কৰো চুব ॥ ২৬০
 হেন মনে গুণি পাছে প্ৰভু নাৰায়ণ ।
 দেখাইলা সাক্ষাতে অসংখ্যাত নাৰীগণ ॥
 ষোড়শ বয়সী নিকপমা কপৱতা ।
 প্ৰত্যেকে দেখিয় যেন লক্ষ্মী মূৰ্ত্তি সতী ॥ ২৬১
 কৰুণ কেয়ুৰ জলে অঙ্গে হেম-হাৰ ।
 চিকি-মিকি কৰে বহুয় অলকাৰ ॥
 কৰ্ণেভোলে মণিময় মকৰ কুণ্ডল ।
 পূৰ্ণ শশী সম জলে বদন মণ্ডল ॥ ২৬২
 হৃন্দব দেৱাজ বস্ত্ৰ অঙ্গে পৰিধান ।
 সমস্তে পছিনী শৰীৰত পদ্ম-আণ ॥

কটাক্ষে জৈলোক্য মোহে ৰূপে নিকুপমা ॥
 ওচৰো নপাৰে ৰূপে বস্তা তিলোত্তমা ॥ ২৬৩
 কৰে দেৱা নাৰায়ণ ঋষিক আৱৰি ।
 বিধে কতো ধৱল চামৰ কৰে ধৰি ॥
 অনুৰাগে কামিনী কুৰালে কতো কেশ ।
 আগত যোগাৰে কতো বিবিধ সন্দেশ ॥ ২৬৪
 কতো গন্ধ চন্দন স্তম্ভৰী ঘসে গাৱে ।
 কৰ্পূৰ তাম্বুল কতো যুৱতী যোগাৰে ॥
 আগত লগাৰে ধূপ স্তবতি স্তবাস ।
 কৰাৰে স্তম্ভৰী কতো দিব্য পুষ্প লাস ॥ ২৬৫
 আছে কতো ৰমণী ৰমণ প্ৰেমে মজি ।
 আছন্ত ঈশ্বৰ কাৰো গাৱত আৱজি ॥
 নিৰেখন্ত নয়নে বয়নে অল্প হাস ।
 কৰন্তে আছন্ত শত্ৰু কোটিৰ বিলাস ॥ ২৬৬
 কতো গজ গতি কৰে লীলা লয় লাস ।
 কতো পাৰ ঋণ্টে মাতে কতো পৰিহাস ॥
 কতো স্তম্ভলিত গীত গাৱে তাল চুঁকি ।
 কতো কতো দিব্য যন্ত্ৰ বজাৰে উৎসুকি ॥ ২৬৭
 মধুৰ যুদঙ্গ বাণ বাবে কতো ৰঙ্গে ।
 কতোহো কামিনী নাচে মহা অঙ্গে ভঙ্গে ॥
 বাজে কণ্ঠ-বুন কৰি কেয়ূৰ কঙ্কণ ।
 কাম আদি দেৱৰ দেখিয়া ভোলে মন ॥ ২৬৮
 পদ্মৰ সৌৰভ শৰীৰত পায়ৱ ত্ৰাণ ।
 ভৈলা মহা মোহ হৰিলন্ত স্মৃতি-জ্ঞান ॥
 বিগ্ৰাধৰী সৰ্বো পদ্মিনীক পায়ৱ দেখা ।
 ভৈলা অতি মোহ পুৰুষৰ কোন লেখা ॥ ২৬৯
 পৰম নিঃশ্ৰীক দেখি যত অপেশ্বৰা ।
 পূৰ্ণচন্দ্ৰ উদয়ে নক্ষলে যেন তৰা ॥
 আদিত্যৰ আগত বাতিৰ জ্যোতি নাই ।
 ভৈল সৰে লেহি মতে যুক্তক পৰাই ॥ ২৭০
 ৰমণী সৰ্ব ৰূপ গুণ শুনি ভয় ।
 শ্ৰীমত দেৱপৰে দেৱ দেৱীতয় ॥

চাহিবাক নপাৰিয়া নমাই আছে মাথ ।
 বোলন্ত সৰাকো মাতি পাছে জগন্মাথ ॥ ২৭১
 শুনা অপেশ্বৰা হেৰা মাকত মদন ।
 নিয়া আসম্বাৰ বাছি দিলো একজন ॥
 শুনিয়া মদনে বোলে নলাগে নলাগে ।
 থাকিবৰো যোগ্য নোহো তাসম্বাৰ আগে ॥ ২৭২
 দিয়োক বিদায় মিছা নপাতা জঞ্জাল ।
 পিঙ্কাইবাক চাহা বানৰক হাৰ মাল ॥
 বুলিলন্ত হৰি কতোবেলি চাহি আছি ।
 আপোনাৰ সদৃশ জনকে নিয়া বাছি ॥ ২৭৩
 শুনিয়া মদনে বোলে নিৰেখি নিৰেখি ।
 ইহাৰ সমান ৰূপ জনেকো নেদেখি ॥
 হাসিয়া বোলন্ত আত নাহিকে দূষণ ।
 নিয়োক জনেক হোক স্বৰ্গৰ ভূষণ ॥ ২৭৪
 এহি হোক বুলি ফোঁজে সৰে কামদেৱ ।
 কৰিলা সপতে পড়ি কেশৱক সেৱ ॥
 উৰ্বশী নামত নাৰা অতি ৰূপৱতী ।
 তাক আগ কৰি সৰে গৈলা অত্মৱতী ॥ ২৭৫
 আছন্ত বাসৱ বসি স্তম্ভৰ্ম্মা সভাত ।
 দশ-দিক-পাল দেৱ সৰ অসংখ্যাত ॥
 সৰাকে শুনায়া বোলে ইন্দ্ৰক প্ৰণামি ।
 আজি মহা ভাগ্যে সেনিস্তৰি আইলো আমি ॥ ২৭৬
 নাৰায়ণ দেৱৰ মহিমা যত যত ।
 প্ৰকটি কহিলা সৰে ইন্দ্ৰৰ আগত ॥
 শুনি আতি ত্ৰাস ভৈলা মিলিলা বিন্ময় ।
 কথাতে কম্পিলা ইন্দ্ৰ দেৱৰ হৃদয় ॥ ২৭৭
 নাৰায়ণ মহিমা শুনন্তে ভয় ভীতি ।
 উৰ্বশীক দেখি ইন্দ্ৰ ভৈলা মহা শ্ৰীতি ॥

বহৰি ক্ৰমিলৰ অৱতাৰ তত্ব ৰূপ

ক্ৰমিল বদতি ৰাজা শুনিলা সাম্প্ৰত ।
 নাৰায়ণ দেৱৰ মহিমা কত বত ॥ ২৭৮

কহেঁ আবে শুনা আবে অরতাৰ কথা ।
 এহিসে পৰম ধৰ্ম্ম জানিবা সৰ্বথা ॥
 ব্ৰহ্মাৰ তনয় সবে পুছিল্লা ব্ৰহ্মাক ।
 কহিয়োক পিতৃ আত্মতত্ত্ব বুলি কাক ॥ ২৭৯
 কি কহিবে নজানন্ত ব্ৰহ্মায়ো সম্প্ৰতি ।
 ভৈলা লাজে অধোমুখ পাছে প্ৰজাপতি ॥
 হেন দেখি মহাহৰি হংস রূপ হয় ।
 উড়িয়া পৰিল সত্য লোকক কম্পায়া ॥ ২৮০
 যেন শুল্ক পৰ্ব্বতেক প্ৰবেশি তথাত ।
 কহিলন্ত আত্মতত্ত্ব ব্ৰহ্মাৰ সভাত ॥
 দত্তাত্ৰেয় নামে হয় অত্ৰিৰ তনয় ।
 জ্ঞান দানে নিস্তাৰিলা অলৰ্ক হৈহয় ॥ ২৮১
 যদু নৃপতিত ইটো আত্মতত্ত্ব কৈলা ।
 তিনিয়ো বাজাৰ কৰ্ম্ম বন্ধ ছেদ ভৈলা ॥
 ব্ৰহ্মাৰ মনত আসি ভৈলা অরতাৰ ।
 জগত প্ৰসিদ্ধ সিদ্ধ মনত কুমাৰ ॥ ২৮২
 কহিলা ঈশ্বৰ জ্ঞান পৃথু নৃপতিত ।
 পৃথুৰ প্ৰসাদে ভৈল জগত বিদিত ॥
 ভৈলন্ত ঋষত নামে নাভিৰ তনয় ।
 আমাৰ জনক যাক জগজে জানয় ॥ ২৮৩
 নাৰায়ণ আপুনি লীলায়ে অরতৰি ।
 ভূমি পৰ্য্যটিল জড় যোগচৰ্ঘ্যা ধৰি ॥
 চাৰিয়ো বেদক দৈত্যে নিলা চুৰি কৰি ।
 দেখি হৰি হয়গ্ৰীৱ কপে অরতৰি ॥ ২৮৪
 দুক্ট মধু দৈত্যক কবিল স্কন্ধ ছেদ ।
 পাতাল পুৰব হস্তে উদ্ধাৰিলা বেদ ॥
 মৎস্যৰূপে অরতৰি পুৰুষ পুৰাণ ।
 পৃথিবী নৌকাত তোলাই শস্ত্ৰৰ বিধান ॥ ২৮৫
 কবিয়া নিস্তাৰ সিটো সত্যব্ৰত বায় ।
 প্ৰলয় জলত প্ৰফু তাবিলা লীলায় ॥
 ববাহ স্বৰূপে ভৈল ভয়কৰ কায় ।
 মহা মেকু গিৰি যাব গুফাতে লুকায় ॥ ২৮৬

আনিলা ভূমিকঃভুলি বসাতল হস্তে ।
 হিবণ্যাক বীৰক মাৰিলা ছিৰি দস্তে ॥
 ধৰিলন্ত হৰি আৰো কুৰ্ম্ম অরতাৰ ।
 জম্বু দ্বীপ সম আতি শৰীৰ বিস্তাৰ ॥ ২৮৭
 ধৰিলা মন্দৰ গিৰি প্ৰভু পিঠি পাতি ।
 দেৱাহৰে অমৃত মথিলা বস্ৰে আতি ॥
 গজেন্দ্ৰক মহা গ্ৰাহে গিলে বলে ধৰি ।
 কৰিলা হৰিক স্তুতি আৰ্ত্তনাদ কৰি ॥ ২৮৮
 ভকতৰ দুখ দেখি নমহে হৃদয় ।
 গৰুড়কো এৰি ঝাম্প দিলা কৃপাময় ॥
 গ্ৰাহে সমে তানি ভুলি তৰক মুৰাৰি ।
 চক্ৰে ছিৰিলন্ত দুই গ্ৰাহৰ কোৱাৰি ॥ ২৮৯
 গজ শৰীৰতে মোক্ষ দিলা হৃষীকেশ ।
 চতুৰ্ভূজ কপে ভৈলা বৈকুণ্ঠে প্ৰবেশ ॥
 বাল্যখিল ঋষি সব অতি অল্প কায় ।
 পৰি গো-খোজক দেখে সাগৰ পৰাই ॥ ২৯০
 উটে বুবে তল যাই গো-খোজৰ জলে ।
 বাসৱে হাসিলা আসি মহা কৌতুহলে ॥
 অক্ষুৰ্ণ প্ৰমাণ বাল্যখিল মুনি গণ ।
 যজ্ঞ-কাৰ্ঠ আনিবাক প্ৰবেশিলা বন ॥ ২৯১
 আসন্তে পথত দেখে গো-জৰখো জল ।
 পাব হৈবে খোজন্তে সমূলে গৈলা তল ॥
 পলাস পত্ৰৰ শিব বোজা মন্তকত ।
 দেখিয়া হাসিলা ইন্দ্ৰ আনন্দে মনত ॥ ২৯২
 উটি বুৰি ফুৰে শ্ৰুতি বৃদ্ধি ভৈলা হত ।
 ত্ৰোহি হৰি বুলি সবে স্মৰন্ত মনত ॥
 দেখি নাৰায়ণে হয় হৰি অরতাৰ ।
 কৰিলা সবাকে সেহি আপদে উদ্ধাৰ ॥ ২৯৩
 বৃজে বধে বাসৱৰ ব্ৰহ্মবধ ভৈলা ।
 সেহি ভয়ে স্বৰ্গ এৰি ইন্দ্ৰ পলাই গৈলা ॥
 অনন্তবে লৈলা হৰি চৰণে শৰণ ।
 সেহি সৰুতত তাক কহিলা ভাৱণ ॥ ২৯৪

এক সময়ত দেব বমণী যতেক ।
 অশ্বৰ গৃহে বন্দী ছয়া আছিলেক ॥
 কেৱলে অনাথা ছয়া কবন্ত ক্ৰন্দন ।
 মুক্ত কৰা জগন্নাথ এঘোৰ বন্ধন ॥ ২৯৫
 এহি বুলি শৰণ পশিলা অকপটে ।
 কৃপা কৰি তাসম্বাক বাখিলা সঙ্কটে ॥
 দানৱৰ ইন্দ্রে ভৈলা হিৰণ্যকশিপু ।
 পৰম দুৰ্জ্জন জগতৰে মহা বিপু ॥ ২৯৬
 দেৱৰ সৰ্বস্ব সবে হৰি নিলা বলে ।
 ভাল ভাল স্ত্ৰীক হৰি আনিলা নিস্থলে ॥
 পলাই নপাৰে পুৰী ভয়ে দেৱ গণ ।
 ত্ৰাহি হৰি বুলি লৈলা কৃষ্ণত শৰণ ॥ ২৯৭
 নৰসিংহ স্বৰূপে অভয় দান দিয়া ।
 নখে বিদাৰিলা হৰি হিৰণ্যৰ হিয়া ॥
 প্ৰত্যেক মনুৰ লগে প্ৰভু ভগৱন্ত ।
 অশ্বৰক যুদ্ধে মাৰি দেৱক বাখন্ত ॥ ২৯৮
 স্মৰণে খণ্ডয় মহা মহা উতপাত ।
 ভকত বৎসল দেৱ কেশৱ সাক্ষাত ॥
 কলা ৰূপে কৃষ্ণদেৱ ধৰি অৱতাৰ ।
 জগতক পালন কৰন্ত বাৰম্বাৰ ॥ ২৯৯
 বলি ৰাজা বলে জিনি লৈলা ত্ৰিভুবন ।
 দেৱতাৰ দুখ দেখি প্ৰভু নাৰায়ণ ॥
 বায়ণ স্বৰূপে সবে দেৱতাক লাগি ।
 ভিক্ষা ছলে বলিৰ ত্ৰৈলোক্য লৈলা মাগি ॥ ৩০০
 অদিতি মাতৃৰ বাক্য কৰি প্ৰতিপাল ।
 বলিক আনন্দে দিলা স্তমল পাতাল ॥
 স্বৰ্গতো অধিক সিটো বিতোপন পুৰ ।
 কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে তাক পাইলেক অশ্বৰ ॥ ৩০১
 স্তমলত স্থান হৰি দিলন্ত বলিক ।
 মহা দিব্যপুৰী সিটো স্বৰ্গতো অধিক ॥
 পৰম ঐশ্বৰ্য্য মূৰ্ত্তি কৰে ধৰি গদা ।
 বলিক সন্মুখ ছয়া থাকন্ত সৰ্বদা ॥ ৩০২

জগত জুবিল কায় বলি মাত্ৰ দেখে ।
 ফুটিল কটাহ তান চৰণৰ নখে ॥
 পাদোদকী গঙ্গা কৰে জগত পবিত্ৰ ।
 কি কহিবো বায়নৰ পৰম চৰিত্ৰে ॥ ৩০৩
 ভৈলা আসি পশুৰাম নামে অৱতাৰ ।
 নিঃক্ৰত্ৰী কৰিলা ভূমি তিনি সাত বাৰ ॥
 বহি যেন কৰিলা দুষ্টিৰ কুল দাহ ।
 বঢ়াইলন্ত মহন্তৰ পৰম উৎসাহ ॥ ৩০৪
 ভূতকাল অৱতাৰ কহিলো নৃপতি ।
 বৰ্ত্তমান অৱতাৰ শুনিয়ে সম্প্ৰতি ॥
 কৰিলা ৰাৱণে জগতকে অপকাৰ ।
 দেৱতাৰ মধ্যত লাগিল হাঁহাকাৰ ॥ ৩০৫
 দেখিয়া জন্মিলা ৰাম দশৰথ ঘৰে ।
 সীতাৰ নিমিত্তে সেতু বান্ধিলা সাগৰে ॥
 সবংশে ৰাৱণ মাৰি দেৱক তাৰিলা ।
 অযুত বৎসৰ ৰাজ্য আনন্দে কৰিলা ॥ ৩০৬
 আজিও ভুঞ্জন্ত ৰাজ্য বামে অযোধ্যাত ।
 বৰ্ত্তমান অৱতাৰ কহিলো তোমাত ॥
 অযোধ্যাৰ প্ৰাণী মানে স্বৰ্গপুৰে নিলা ।
 অতি অদভূত কীৰ্ত্তি লোকত বাখিলা ॥ ৩০৭
 শুনিয়ে পাচত হৈব ঘিটো অৱতাৰ ।
 দৈত্য সব হৈবে পৃথিবীৰ মহা ভাৰ ॥
 হেন দেখি লগে লৈয়া সহায় অনন্ত ।
 দৈৱকীত জন্মিব আপুনি ভগৱন্ত ॥ ৩০৮
 সি কাৰণে লগে লৈয়া দেৱ সঙ্কৰ্ষণ ।
 যদুকলে জন্মিবন্ত প্ৰভু নাৰায়ণ ॥
 কংস ভয় ছলে পাছে গোকুলক যায় ।
 দেৱবো দুৰ্জ্জন কৰ্ম্ম কৰিব তথায় ॥ ৩০৯
 পুতনা শোষণ ভৃগাৱৰ্ত্ত বিনাশন ।
 কেশী কংস চান্দুবাদি কৰিব নিধন ॥
 গিড়ক মাতৃক অতি কৰিব মিনতি ।
 পাতিবন্ত পাছে উগ্ৰসেনক নৃপতি ॥ ৩১০

নবক পৌণ্ডিক শাস্ত্ৰ শিশুপাল আদি ।
 সবাকে নাশিব যত ধৰ্ম্মৰ বিবাদী ॥
 নিৰ্ম্মিব দ্বাৰকাপুৰী সাগৰৰ জলে ।
 নিব তৈকে মথুৰাৰ প্ৰজা যোগ বলে ॥ ৩১১
 যদুবংশ সমে তৈতে বঞ্চিব হৰিষি ।
 ষোড়শ হাজাৰ হৈব কৃষ্ণৰ মহিষী ॥
 সবাতো হৈবেক জাত দ্বাদশ তনয় ।
 দেবাস্তৰ মনুষ্যৰ সবাবো দুৰ্জয় ॥ ৩১২
 তাসম্বাৰ পুত্ৰ-নাতি হৈবেক অপাৰ ।
 ভকত জনৰ আবে খণ্ডিব নিকাৰ ॥
 সমস্ত লোকৰে আবে সাধিব মুকুতি ।
 ব্ৰহ্মা আদি দেৱগণে কৰিবন্ত স্তুতি ॥ ৩১৩
 থৈয়া আপোনাৰ যশ পৃথিবীত ভৰি ।
 বৈকুণ্ঠে চলিব ছুনাই বংশক সংহৰি ॥
 আত অনন্তৰে হৈব বুদ্ধ অৱতাৰ ।
 অনেক পাষণ্ড শাস্ত্ৰ কৰিব প্ৰচাৰ ॥ ৩১৪
 বেদ পথ এৰি যজ্ঞ কৰিব অস্তৰ ।
 বাদে বিমোহিয়া কৰিবন্ত যজ্ঞ দূৰ ॥
 অস্তৰ স্বভাৱ হৈব মনুষ্য যতেক ।
 ধৰাইব পাষণ্ড পথ তাহাকো প্ৰত্যেক ॥ ৩১৫
 মোহ ছয়া ভকতিক কৰিব ধিকাৰ ।
 আনসে কৰিব কৰ্ম্ম ছয়া অনাচাৰ ॥
 হৰি বিমুখক কৰি ভ্ৰমিব ভূমিত ।
 নচাহিব লোকে আপোনাৰ হিতাহিত ॥ ৩১৬
 হৈবেক আকুল ধন নাৰীৰ আক্ৰোশে ।
 হৰিক হেলিয়া নাশ যাইব এহি দোষে ॥
 বেদ বিধি বিনুখ হৈবেক দিনে দিনে ।
 নহৈব ধৰ্ম্মত মতি অধৰ্ম্মত বিনে ॥ ৩১৭
 স্বেচ্ছ সব হৈব পৃথিবীৰ অধিকাৰ ।
 নকৰিব স্তম্ভ চুখ বিচাৰ প্ৰজাৰ ॥
 লোভ মোহে আকুল নচাইব গুণ দোষ ।
 সদায়ে কৰিব দ্বাজে ধনত আক্ৰোশ ॥ ৩১৮

হৈব দুৰ্ঘট মন্ত্ৰী তাৰ ধৰিব বচন ।
 ধনৰ নিমিত্তে যেন থাকে প্ৰজাগণ ॥
 এৰিবে স্বধৰ্ম্ম বেদ পথ হৈব লোপ ।
 হেন দেখি ঈশ্বৰৰ হৈব মহা কোপ ॥ ৩১৯
 কলিৰ শেষত কক্ষী ৰূপে অৱতাৰি ।
 দুৰ্জয় নৃপতি সব বিনাশিব হৰি ॥
 ঘোড়াত চৰিয়া তীক্ষ্ণতৰ খাণ্ডা ধৰি ।
 কাটি ছিণ্ডি পাষণ্ডক পেলাইব সংহৰি ॥ ৩২০
 আশ্বাসিব আনিয়া ভকত যত আছে ।
 কলিৰ অন্তত সত্য প্ৰবৰ্ত্তাইব পাছে ॥
 মাধৱৰ জন্ম কৰ্ম্ম কহিলো নৃপতি ।
 ইহাৰে সে শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে সাধে গতি ॥ ৩২১
 আত পৰে মহা ধৰ্ম্ম নাহি নাহি আৰ ।
 কৰিবা বাক্যত আবে বিশ্বাস আমাৰ ॥
 নঠৈবা মনত ৰাজা সংশয় কিঞ্চিত ।
 বুলিয়োক আৰো কিবা শুনিবাক চিত্ত ॥ ৩২২
 শুনা সামাজিক জন কেশৱৰ কথা ।
 বিষয়ৰ অৰ্হে জন্ম নকৰিবা বৃথা ॥
 কাঁচৰ কাৰণে যেন তেজয় মাণিক ।
 জানি সাধুজনে যত্নে ভজিয়ো হৰিক ॥ ৩২৩
 পিতৃ-মাতৃ হৰিসে হৰিসে বন্ধু সাৰ ।
 হৰিসে স্নহদ নিজ আতমা সবাব ॥
 ইহ পৰ লোকত হৰিক পাইবা লাগ ।
 যথা যায় তথা হৰি হস্ত সাতো আগ ॥ ৩২৪
 হেন বন্ধু মাধৱক অৱহেলি আমি ।
 কৰিলো আপুনি আপোনাক অধোগামা ॥
 জানি শুনি এতেক তথাপি নপাওঁ সাক্ষী ।
 দেখিয়ো নেদেখো যেন থাইলো দুই আধি ॥ ৩২৫
 দুৰ্জয় মনৰ সঙ্গৈ ভৈলো সৰ্বনাশ ।
 নকৰিলো প্ৰাণ প্ৰস্তু তোমাত বিশ্বাস ॥
 আপুনি উদ্ধাৰ কৰা ৰূপায়ন মোক ।
 বোলা বাম বাম বন্ত সামাজিক লোক ॥ ৩২৬

ছবি

পুনৰপি পুছিলস্ত নৃপতি শ্ৰণতি কৰি
 শুনিয়োক সবে মহামুনি ।
 হৰিৰ ভকত সবে বিঘ্নিৰ মুণ্ডত ভৰি
 দিয়া ফুৰে কহিলা আপুনি ॥
 যিটো সবে ইন্দ্ৰিয়ক জিনিবাঁক নপাৰয়
 ভোগত অধিক আশকতি ।
 কৃষ্ণৰ ভকতি হীন ব্যৰ্থে আয়ু কৰে ক্ষীণ
 কৈয়ো তানস্বাৰ কেন গতি ॥ ৩২৭

মহৰ্ষি চমসৰ চতুৰাশ্ৰম কথন

শুনিয়া চমস সিদ্ধে সম্বুধি সিদ্ধাস্ত দেস্ত
 কহেঁ কথা তোমাত সম্প্ৰতি ।
 হৰিত নাহিকে মতি নকৰে ভকতি বতি
 শুনা যেন তাহাৰ বিপত্তি ॥
 মাধৱেসে নিজ পিতৃ ঈশ্বৰ পৰম গুৰু
 তাক যিটো জনে অনাদৰে ।
 গুৰু পিতৃ দ্ৰোহ পাপে পাইবে অতি দুৰ্গতিক
 সিটো মহা অধম পামৰে ॥ ৩২৮
 কৃষ্ণ মুখ হস্তে ভৈলা সত্ত্বগুণে বিপ্ৰ চয়
 সত্বে বজে কক্ৰিয় বাহুত ।
 বজ তম গুণে বৈশ্ণৱ জগ্মিল উকৰ পৰা
 পদে শূদ্ৰে তমো গুণে জাত ॥
 চাৰিয়ো জাতিৰ জানা সাক্ষাতে জনক হৰি
 তাহাক নভজে চিত্ত দিয়া ।
 অৱজ্ঞা কৰিয়া সিটো যাইবে পাপী অধোগতি
 জৰ্ক হৈবে তাৰ কুল ক্ৰিয়া ॥ ৩২৯
 নজানিসে যিটো জনে নভজে কৃষ্ণক তাক
 অনুকম্পা কৰা মহাবধ ।
 মাতি উপদেশ দিয়া অজ্ঞানীৰ শুদ্ধ হিয়া
 ধৰ্ম্মিষেক ভকতিৰ পথ ॥

কাক বুলি হৰি কথা হৰিৰ কীৰ্ত্তন কিবা
 যিটো সবে একোৱে নজানে ।
 স্ত্ৰী শূদ্ৰে অন্ত্যজাতি তাকো শিক্ষা দিবা মাতি
 ধৰিবে সিসবে অহো প্ৰাণে ॥ ৩৩০
 যি জন পণ্ডিত হয় ভকতিত নেদে হিয়া
 তাৰ কথা কহেঁ সাৰে সাৰ ।
 নিদিবাহা উপদেশ শুনন্তে পাইবেক ক্লেশ
 নাহিকে চিকিৎসা আৰ তাৰ ॥
 ব্ৰাহ্মণ কক্ৰিয় বৈশ্ণৱ বেদমত পায় আছে
 ভকতিত আছে অধিকাৰ ।
 বেদ বাদে বিমোহিত কৰ্ম্মতেসে কদাচিত
 সেহি হেতু নাহিকে নিস্তাৰ ॥ ৩৩১
 কৰিবে নোৱাৰে কৰ্ম্ম জানস্তাতো মুপুছয়
 মুৰ্থ হয় বোলাৰে পণ্ডিত ।
 বেদৰ মধুৰ বাক্য শুনন্তে উৎসুক মিলে
 কেৱলে কৰ্ম্মত মজে চিত্ত ॥
 বেদ অভিপ্ৰায় গুঢ় তাহাকো নুবুজে মুঢ়
 আনতো কহৰে চাটু বাক ।
 কৰ্ম্ম কৰি পাইবো স্বৰ্গ ভুঞ্জিবো বিবিধ ভোগ
 সেবিবেক অপেশ্বৰী জাক ॥ ৩৩২
 কাম ক্ৰোধ লোভ মোহ বাগ ঘেৰ অহঙ্কাৰ
 অনুদিনে বাঢ়ন্তেসে যায় ।
 প্ৰাণীৰ বধৰ অৰ্থে কৰে ঘোৰ হিংসা কৰ্ম্ম
 অভিমানী দাস্তিক সদায় ॥
 মুহিকয় চিত্তশুদ্ধ কামুক লম্পট আতি
 সৰ্পৰ সদৃশ নেৰে ক্ৰোধ ।
 হৰি ভকতক দেখি কৰে অতি উপালস্ত
 সিটো মহা পাতকী দুৰ্ব্বোধ ॥ ৩৩৩
 স্ত্ৰী সমে গৃহবাস মৈথুন স্থখত আশ
 অস্তো অস্তো বোলে প্ৰিয় বাণী ।
 আজি পাইলো ইটো ধন আক পাইবো বতমান
 এহি বুলি হাসে ছয়ো প্ৰাণী ॥

নজানে দক্ষিণা বিধি পূজাবো নাহিকে সিদ্ধি
 নজানে প্রাণীৰ হিংসা দোষ ।
 আপুন জীৱিকা অৰ্থে পশুগণ মাৰে ব্যৰ্থে
 তাতে মিলে মনত সন্তোষ ॥ ৩৩৪
 কুলীন ঐশ্বৰ্য্য ধন দান বিচা কপ বল
 ই সবৰ গৰ্বেৰ অন্ধ মতি ।
 ঐশ্বৰ সহিতে মহা ভকতক নিন্দা কৰে
 সিটো মহা পাপী খল অতি ॥
 সমস্তে প্রাণীত হৰি আকাশ সদৃশ আছে
 তথাপি নোচোৱে দোষে গুণে ।
 সেৱিলে অভীষ্ট দেন্ত বেদে হেন কহিছ
 মন্দ বুদ্ধি ইহাক নুশুনে ॥ ৩৩৫
 স্ত্ৰী মণ্ড মাংস সেৱা যি শাস্ত্ৰত কহি আছে
 তাক লৈয়া বাদ কৰি মৰে ।
 মহামুৰ্থ সিটো সব ঐশ্বৰক নভজিয়া
 পচিবেক নৰক ভিতৰে ॥

তুলুড়ী

নমো নমো কৃষ্ণ চৰণ পঙ্কজ
 হৃদয় পদ্মত ধৰি ।
 মই মহাদীন মোক উদাসীন
 নকৰিবা প্রাণ হৰি ॥ ৩৩৬
 হে লক্ষ্মাপতি মহা মুঢ় মতি
 মোত পৰে নাহি আন ।
 তোমাৰ চৰণ তেজি পাপী মন
 ধনকেসে কৰে ধ্যান ॥
 ই জন্মত বাপ নেবাইলো সস্তাপ
 ভাৰত বৰিষ পায়া ।
 কৈত কাল চোবে প্রাণ নেই মোবে
 পৰিবে মনুষ্য কায়া ॥ ৩৩৭

তেজিয়া সকলে চলিবো একলে
 দুৰ্ঘেৰ ঘম কৰণে ।
 জানিয়া তথাপি নভজো অত্মাপি
 অভয় তমু চৰণে ॥
 যতেক পঢ়িয়া জানিয়া শুনিয়া
 স্থিৰ নোহে মতি মোৰ ।
 ব্যৰ্থে গৈল জন্ম কৰিছো পৰম
 কতনো পাতক ঘোৰ ॥ ৩৩৮
 কলিত সম্প্ৰতি নভৈল ভকতি
 নপাইলো সাধু সঙ্গতি ।
 মই দুৰ্ব্বিনয় জানি কৃপাময়
 আপুনি কৰিয়ো গতি ॥
 তোমাৰ ভৃত্যৰ ভৃত্যবো ভৃত্যৰ
 তানে ভৃত্য ভৈলো আমি ।
 মোক জগন্নাথ নকৰা অনাথ
 নেৰিবা বান্ধৱ স্বামী ॥ ৩৩৯
 নেড়ে মোৰ মুখে যেন হুখে হুখে
 সদায় তোমাৰ নাম ।
 হে কৃষ্ণ প্রাণ দিয়া এহি দান
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥

পদ

নিগদতি চমস শুনিয়ো নিমি কথা ।
 হৰি বিমুখৰ কহৌ যেনয় অৱস্থা ॥ ৩৪০
 কৃষ্ণক নভজি মজি মৰে দুৰ্ঘ চিত্ত ।
 সাধে মহা যাতনা আপুনি বিপৰীত ॥
 কৃষ্ণক বিমুখ মানে জানিবা আশয় ।
 বাঢ়ে লোভ জগতক মেখে ধনময় ॥ ৩৪১

ধৰ্ম্মেৰে ধনৰ ফল ইহাক নজানে ।
 বাত্ৰি দিনে সাধে বিত্ত যত পাৰে মানে ॥
 নেদে দান দক্ষিণা নাৰাধে মনে হৰি ।
 পুত্ৰে ভাৰ্য্যা সমে মাত্ৰ ভুঞ্জে পেট ভৰি ॥ ৩৪২
 মৃত্যুকো নগণে সিটো ভৈল হ'ত বুদ্ধি ।
 সকাম কৰ্ম্মৰ আবে শুনা যেন বিধি ॥
 স্ত্ৰী মণ্ড মাংসতেসে আকুলিত মতি ।
 ঈশ্বৰৰ আজ্ঞা আৰ নুশুনে দুৰ্ম্মতি ॥ ৩৪৩
 দিনে বাত্ৰি চিন্তে মনে নানা বিষয়ক ।
 আগতে নেদেখে মহা ভক্তিৰ পথক ॥
 আচৰে সমস্ত ধৰ্ম্ম কৰিয়া প্ৰৱন্ধ ।
 সি সৱত তথাপি জ্ঞানৰ নাই গন্ধ ॥ ৩৪৪
 জগতৰ মাজে আছে যত প্ৰাণীগণ ।
 আপোন ইচ্ছায়ে মাংস কৰয় ভোজন ॥
 কৰে সদা নাৰী সঙ্গ আৰো মণ্ড পান ।
 ইসবৰ নাহি জানা শাস্ত্ৰৰ বিধান ॥ ৩৪৫
 যদি বোলা ইমত দেখিয়া কোন ঠাই ।
 তাহাৰ বৃত্তান্ত কহো শুনা নিমি বায় ॥
 যিটো সৱ জন আছে মায়াত আবৃত ।
 প্ৰবৃত্তি শাস্ত্ৰক পঢ়ি সদা ব্যগ্ৰ চিত্ত ॥ ৩৪৬
 তাসম্বাৰো মাজে যাৰ যেন অধিকাৰ ।
 সেহি মতে কৰিবেক তাক ব্যৱহাৰ ॥
 বেদে বোলে স্ত্ৰীক কৰিবে মাত্ৰে আণ ।
 কদাচিত্তো নকৰিবে অমণ্ডক পান ॥ ৩৪৭
 নমাৰিবে পশুক এৰিবে মাংস আশা ।
 দেৱকো উদ্দেশি পশু নকৰিবে হিংসা ॥
 ঋতু সময়ত স্ত্ৰীক কৰিবে আলাপ ।
 তাত বাজে নাৰী গমনত সিজ্ঞে পাপ ॥ ৩৪৮
 ঈশ্বৰৰ আজ্ঞা ইটো যত বেদ বাক ।
 হৰিত বিমুখ সবে নমানয় তাক ॥
 বেদক নুবুজি স্ত্ৰী পাৰে মানে পীয়ে ।
 পাবেমানে পশুমাৰি মাংস খায় জীয়ে ॥ ৩৪৯

ছয়া কামাতুৰ একো দোষক নচাই ।
 কৰে স্ত্ৰীক আলাপ যেখনে বাঞ্ছা যায় ॥
 এহিতো বিশুদ্ধ ধৰ্ম্ম কেহো নজানয় ।
 বৃথা হিংসা ৰতি লোভে নৰকে পৰয় ॥ ৩৫০
 অনুদিনে হৃদয়ত বাঞ্ছা পাপ মল ।
 যত কৰ্ম্ম কৰে মানে সকলে বিফল ॥
 নাহি দেহ দ্ৰব্য শুদ্ধি মিছা ধৰে প্ৰাণ ।
 দিনে দিনে বাঢ়ে পাপ পৰ্ব্বত সমান ॥ ৩৫১
 হৰি বিমুখৰ যেন কহিলো বিপত্তি ।
 শুনা পৰ লোকত তাহাৰ বিসঙ্গতি ॥
 বাত্ৰি দিনে কৰে মাত্ৰে জীৱক আক্ৰান্তি ।
 ধৰে বিষু মায়ায়ে নখণ্ডে ভয়-ভ্ৰান্তি ॥ ৩৫২
 প্ৰবৃত্তিৰ পথত বেদৰ মত নাই ।
 কৃষ্ণত বিমুখ ছয়া অধোগতি যায় ॥
 মহা মূঢ় ছয়া বোলে মইসে পণ্ডিত ।
 বেদে যেন কহিয়াছে তাতো নেদে চিত্ত ॥ ৩৫৩
 পাইবো মনোৰথ সিদ্ধি মনে হেন মানে ।
 মোহ ছয়া অনেক পশুক বধে প্ৰাণে ॥
 পোষে পশু পক্ষী কৰে সিসবে বিশ্বাস ।
 গুছে ভয় থাকে চাপি গৃহস্থৰ পাশ ॥ ৩৫৪
 মাতিলে আপুনি খায় হাততে আহাৰ ।
 তাক যিটো জনে বধে শুনা গতি তাৰ ॥
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি পশু থাকে বাট চাই ।
 যেতিয়কণে সিটো নৰ পৰলোকে যায় ॥ ৩৫৫
 কাটি ছিণ্ডি বেঢ়ি মোছৰয় কতো খাৰ ।
 ডোখৰা ডুখৰি কৰি মাংস খায় গাৰ ॥
 আত্মা ৰূপে ঈশ্বৰ পৰব শৰীৰত ।
 সৰ্ব্বদা আছন্ত তাক নুগুণে মনত ॥ ৩৫৬
 পৰক কৰয় ৰেষ বৃথা দেহ লাগি ।
 নৰকত পৰে সিটো পৰম অভাগী ॥
 পুত্ৰে ভাৰ্য্যা দেহ মেহ ধন আদি ৰত ।
 স্নেহে বন্ধ হোৱে ইটো শৰ শৰীৰত ॥ ৩৫৭

সাজে ঘৰ বাড়ী কৰি অনেক আয়াস ।
 অপত্য স্নহদ ধন বিষয় বিলাস ॥
 অনিচ্ছায়ে সবাকো ক্ষণেকে এৰে দুখে ।
 পৰে তম নৰকত হৰি পৰাভুখে ॥ ৩৫৮
 মহামুঢ়মতি যাৰ পূৰ্ণ অহঙ্কাৰ ।
 ভকতক পাইলে সিটো হৈবেক নিস্তাৰ ॥
 যিটো তত্ত্বজ্ঞানী সদা হৰিকেসে স্মৰে ।
 স্মৰিবে নলাগে সিটো আপুনি নিস্তৰে ॥ ৩৫৯
 মুহি অতি মুৰ্খ কিছু শাস্ত্র আছে জানি ।
 ভকতিক নধৰে মুহিকে তত্ত্বজ্ঞানী ॥
 সিটো মধ্যবৰ্তী সব যাইবে অধোগতি ।
 নেড়ায় কোটি কল্পতো মৰণ উতপতি ॥ ৩৬০
 মুৰ্খো নোহে জ্ঞানো নাই বাঞ্ছে স্বৰ্গ পথ ।
 চাৰে মাত্ৰ ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মনোবথ ॥
 নাহি উপশাস্তি তাৰ ক্ষণেক হিয়াৰ ।
 কৰে সিটো চিত্ত বিঘাতন আপোনাৰ ॥ ৩৬১
 অজ্ঞানক জ্ঞান বুলি মানিয়াছে মতি ।
 সিটো আত্মঘাতকীৰ শুনা যেন গতি ॥
 আনো আত্মঘাতী সব যৈত আছে পৰি ।
 সেহি অন্ধ নৰকক সিয়ো যায় লড়ি ॥ ৩৬২
 কতবা বৰিষ ভুঞ্জে নাহিকে নিস্তাৰ ।
 হৰি বিমুখৰ নাই যাতনাৰ পাৰ ॥
 শুনিলাহা অভকতে যেন পাৰে গতি ।
 সমস্তে কহিলো তাক তোমাত সম্প্ৰতি ॥ ৩৬৩
 হেন জানি নিমি তুমি স্থিৰ কৰি মতি ।
 এক চিন্তে আচৰিয়ো হৰিৰ ভকতি ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে ধৰা স্নদৃঢ় বিশ্বাসে ।
 তৰিবা সংসাৰ ঘোৰ তেবে অপ্রয়াসে ॥ ৩৬৪
 হেন শুনি প্ৰণিপাতে পুছন্ত নৃপতি ।
 শুনন্তেয়ো ত্ৰাস হৰি বিমুখৰ গতি ॥
 ভকতিসে তাৰে আক জানিলো নিশ্চয় ।
 হেদিয়োক আন ঘোৰ মনৰ সংশয় ॥ ৩৬৫

মহৰি কৰতাজনৰ ভগবানৰ বিভিন্ন মূৰ্ত্তি আৰু ঠান্ডা কৰণ
 কোন যুগে কোন মূৰ্ত্তি পূজা সাধে সিদ্ধি ।
 কোনবা আকাৰ বৰ্ণ কোন পূজা বিধি ॥
 কোন নাম জপিবেক কহিয়ো একান্ত ।
 দিলা হেন শুনি কৰতাজনে সিদ্ধান্ত ॥ ৩৬৬
 সত্য ত্ৰেতা ছাপৰ কলিত দেৱ হৰি ।
 অৱতাৰ হোস্ত ভিন্ন ভিন্ন ৰূপ ধৰি ॥
 নানা বৰ্ণ ভৈলা নানা নাম ৰূপ তাৰ ।
 আছিল পূজাৰ বিধি বিবিধ প্ৰকাৰ ॥ ৩৬৭
 শুনিয়োক ৰাজা যিবা যুগৰ বিধান ।
 সত্যে শুক্ল মুকতি বাকাল পৰিধান ॥
 মাথে জটা চাৰি ভুজ অজিন উত্তৰী ।
 অক্ষমালা দণ্ড কমণ্ডলু আছা ধৰি ॥ ৩৬৮
 মহা ব্ৰহ্মচাৰী বেশ অতি অনুপাম ।
 সি কালৰ লোক শাস্ত্ৰ নিৰ্ব্বিৰ পৰম ॥
 পূজা কৰে হৰিক মনত ধৰি ধ্যান ।
 যিবা নাম জপে তাৰ শুনিয়ে প্ৰমাণ ॥ ৩৬৯
 হংস পৰমাত্মা ধৰ্ম্ম অব্যক্ত ঈশ্বৰ ।
 সূপৰ্ণ বৈকুণ্ঠ আৰো নাম যোগেশ্বৰ ॥
 অনন্ত পুৰুষ এই দশ গুটি নাম ।
 সত্যত মহন্ত লোকে জপে অবিশ্ৰাম ॥ ৩৭০
 ত্ৰেতাত বাতুল বৰ্ণ দেখন্তে হুবেশ ।
 যজ্ঞ মূৰ্ত্তি মাখাত পিঙ্গল বৰ্ণ কেশ ॥
 ত্ৰি-মেঘলাধাৰী চাৰি ভুজ বিতোপন ।
 শ্ৰু শ্ৰুচ আদি চিহ্ন কৰন্ত ধাৰণ ॥ ৩৭১
 সি কালত লোকসৰ ধৰ্ম্মিষ্ঠ পৰম ।
 সবে ব্ৰহ্মবাদী নাহি মায়াৰ বিক্ৰম ॥
 বেদোক্ত কৰ্ম্মেসে লোক হৰিক পূজয় ।
 পৰম ঈশ্বৰ তেহে সৰ্ব্ব-দেৱ-ময় ॥ ৩৭২
 যেন যেন নামে ঈশ্বৰক স্তুতি কৰে ।
 শুনিয়োক নৰপতি কহো নিবন্তৰে ॥

পৃথিবীৰ্গৰ্ভ সৰ্বদেৱ-ময়-বিষ্ণু-যজ্ঞ ।
 উৰুক্ৰম উৰুগায় ব্ৰহ্মাকপি সজ্ঞ ॥ ৩৭৩
 জয়ন্তু সহিতে এই অষ্ট গুণী নাম ।
 ত্ৰেতা যুগে লোক সবে জপে অনুপাম ॥
 ইহাত ত্ৰেতাৰ লোকে সাধে মহা সিদ্ধি ।
 দ্বাপৰ যুগৰ আবে শুনা যেন বিধি ॥ ৩৭৪
 দ্বাপৰে ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তি অতি অনুপাম ।
 অতসী কুম্ভম সম স্কুম্ভাৰ শ্ৰাম ॥
 শ্ৰীবৎস কৌস্তভ হেম হাড় উৰঃস্থলে ।
 পদ্ম চক্ৰ চিহ্ন জ্বলে চাক কৰ তলে ॥ ৩৭৫
 মহাৰাজ বিভূতি সমস্ত অঙ্গে আছে ।
 দণ্ড ছত্ৰ চামৰে যোগাৰে আগে পাছে ॥
 প্ৰকাশ কৰয় চাৰি অস্ত্ৰ চাৰি পূজা ।
 বেদ তন্ত্র মন্ত্ৰে সিকালতো কৰে পূজা ॥ ৩৭৬
 ঈশ্বৰক জানো বুলি যত মহাজন ।
 শুনা যেন মতে কৰে শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥
 নমো বাসুদেৱ নমো নমো সঙ্কৰ্শণ ।
 প্ৰত্ন্যয় পুৰুষ অনিৰুদ্ধ ভগবান ॥ ৩৭৭
 সৰ্বভূত আত্মা নমো নমো মহাত্মন ।
 বিশ্ব বিশ্বেশ্বৰ নমো ঋষি নাৰায়ণ ॥
 এহি বাহু নামে দ্বাপৰত স্তুতি কৰে ।
 শুনা তন্ত্র-বিধিক কলিৰ আত পৰে ॥ ৩৭৮
 কলিত প্ৰধান জানা কৃষ্ণ অৱতাৰ ।
 বেদতো অধিক তন্ত্র মন্ত্ৰ হোৱে ছাৰ ॥
 কলিত কৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তি দেখন্তে নিৰ্মল ।
 যেন ইস্তনীল বস্ত্ৰ পৰম উজ্জ্বল ॥ ৩৭৯
 কনক কেয়ুৰে বস্ত্ৰে ভূজ চয় সদা ।
 ধৰি আছা হাতে শঙ্খ চক্ৰ পদ্ম গদা ॥
 শ্ৰীবৎস কৌস্তভ শোভে হাড় হৃদয়ত ।
 পীতবস্ত্ৰ শোভে যেন বিজুলী মেঘত ॥ ৩৮০
 কৰ্ণত প্ৰকাশ কৰে মকৰ কুণ্ডল ।
 তাৰ বস্ত্ৰ শোভে গণ বদন মণ্ডল ॥

সুনন্দ কুমুদ নন্দ পাৰিষদচয় ।
 দণ্ড ছত্ৰ চামৰে চোঁপাশে আৰাধয় ॥ ৩৮১
 হেন দিব্য মূৰ্ত্তিক পৰম স্তানীগণে ।
 সদায়ে অৰ্চন্তু গুণ নামৰ কীৰ্ত্তনে ॥
 নামেৰে পৰম ধৰ্ম্ম জানিবা কলিত ।
 কলিৰ স্তুতিক কহোঁ শুনা একচিত্ত ॥ ৩৮২
 হে মহাপুৰুষ হে প্ৰণত পালক ।
 সদা বন্দো তোমাৰেৰে পদ পঙ্কজক ॥
 সদায়ে চিন্তিবে যোগ্য এহিসে চৰণ ।
 ভকতৰ কৰে ইমে বাঞ্ছিত পূৰণ ॥ ৩৮৩
 ভৱ পৰাভৱক এহিসে কৰে ক্ষয় ।
 পৰম পবিত্ৰ ইমে তীৰ্থৰো আলয় ॥
 মহা সূত্ৰ ময় ইটো চৰণ দুখানি ।
 ব্ৰহ্মা হৰে আকৈসে দেৱন্ত সত্য মানি ॥ ৩৮৪
 ভূত্য মাত্ৰকৰে যত পীড়াক গুচাৰে ।
 সংসাৰ সাগৰ তৰি ইমে মহানারে ॥
 হে কৃষ্ণ বন্দো হেৰা চৰণ তোমাৰ ।
 শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ ৰূপ ধৰি অৱতাৰ ॥ ৩৮৫
 পিতৃৰ আদেশে ছাড়ি ৰাজ্য অভিলাষ ।
 পত্নী সীতা সহিতে খপিলা বনবাস ॥
 আনৰ দুস্ত্যজ যিটো দেৱৰ বাঞ্ছনি ।
 হেন ৰাজ্য লক্ষ্মীক তেজিলা বঘুমণি ॥ ৩৮৬
 সূৰ্ণৰ যুগ দেখি ভাৰ্য্যাৰ বচনে ।
 গৈলা মায়া হৰিণক খেদি নাৰায়ণে ॥
 হেনসে ভকত প্ৰিয় প্ৰভু পূৰ্ণকাম ।
 তোমাৰ চৰণে সদা থাকোক প্ৰণাম ॥ ৩৮৭
 যুগ অনুৰূপে ৰূপ নাম অনুসৰি ।
 আৰাধন্ত মহন্ত সকলে মহাহৰি ॥
 প্ৰৱন্ধেৰে সাধে সিদ্ধি যি জন নিপুণ ।
 শুনিয়ো কলিত আছে যত মহা গুণ ॥ ৩৮৮
 কলিৰ গুণক মহা স্তানী যিটো জানে ।
 চাৰি যুগ মাজত কলিক শ্ৰেষ্ঠ মানে ॥

কলিত সততে যিটো গুণ নাম গাৱে ।
 এতেকে সমস্তে সিদ্ধি সিটো জনে পাৱে ॥ ৩৮৯
 সত্য যুগে ধ্যান কৰি যজ্ঞত ত্ৰেতাতে ।
 যেন ফল পাৱে নৰে দ্বাপৰে পূজাত ॥
 কলিত কীৰ্ত্তন কৰি পাৱে তেন গতি ।
 ব্ৰহ্মা আদি দেৱো তাক নপান্ত সম্প্ৰতি ॥ ৩৯০
 যত প্ৰাণী সবে সংসাৰত ভ্ৰমি মৰে ।
 নাহি মহালাভ তাৰ কীৰ্ত্তনত পৰে ॥
 কীৰ্ত্তনতে তৰে ইটো চুৰ্ঘোৰ সংসাৰ ।
 কীৰ্ত্তনতে সাধে সিটো গতি আপোনাৰ ॥ ৩৯১
 সত্য ত্ৰেতা দ্বাপৰৰ প্ৰজা বাঞ্ছে নিতে ।
 কৈসানি আমাৰ জন্ম হৈবেক কলিতে ॥
 কলিত অনেক হৈব হৰি পৰায়ণ ।
 তৰিবে সংসাৰ সূথে কৰিয়া কীৰ্ত্তন ॥ ৩৯২
 আনো থানে কিছু মাত্ৰ হৈবেক ভকত ।
 ভজিবে প্ৰচুৰ প্ৰজা দ্ৰবিড় দেশত ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে ধৰি স্মৃঢ় বিশ্বাসে ।
 কৰি কৃষ্ণ কীৰ্ত্তন তৰিব অপ্ৰয়াসে ॥ ৩৯৩
 তাত্ৰপৰ্ণী কৃতমালা নদী পয়স্বিনী ।
 কাবেৰী প্ৰতিষ্ঠা মহানদী পয়োভিনী ॥
 যি দেশত থাকে তাৰ ভুঞ্জে যিটো জল ।
 সমস্তে ভকত হৈবে হৃদয় নিৰ্ম্মল ॥ ৩৯৪
 দেৱ ঋষি ভূত পিতৃ পোষ্য এসম্বাৰ ।
 উপজিলে লোকত পাঞ্চবো লাগে ধাৰ ॥
 এতেকে কিঙ্কৰ ঋণী ভকতি বিহীন ।
 পঞ্চ যজ্ঞ কৰিয়া পাঞ্চবো শুভ্ৰ ঋণ ॥ ৩৯৫
 সৰ্ব্বভাৱে মুকুন্দত যি লৈল শৰণ ।
 নোহে ঋণী কিঙ্কৰ পাঞ্চবো সিটো জন ॥
 এড়ি আন কৃত্য চিত্ত দিলেক হৰিত ।
 ভৈল কৃত্য কৃত্য সিটো এতেকে কলিত ॥ ৩৯৬
 কহিলো বিহিত কৰ্ম্ম-ত্যাগ ভকতৰ ।
 যদি প্ৰমাদত পাপ কৰে সিটো নৰ ॥

তথাপি নলাগে আৰ তাৰ প্ৰাৰ্থিত্ত ।
 শুনিয়োক নিমি ভূমি স্থিৰ কৰি চিত্ত ॥ ৩৯৭
 এড়িলেক যিটো আন দেৱত ভকতি ।
 একে মাধৱক মাত্ৰ ভজে দৃঢ় মতি ॥
 তাহাৰ পাতক যদি সিজে প্ৰমাদত ।
 নাশ হোৱে সিয়ো ঈশ্বৰৰ প্ৰমাদত ॥ ৩৯৮
 হৃদয়ত থাকি হৰি ভকত বৎসল ।
 দূৰ কৰা ভূত্যৰ যতেক পাপ মল ॥
 নকৰিবা ভয় পৰ লোকত যমক ।
 কি কৰিবে যম যাৰ ঈশ্বৰ বন্ধক ॥ ৩৯৯
 হেনবা বুলিবা ঈশ্বৰৰ আজ্ঞা বেদ ।
 তাহাক লজ্জিলে মাধৱৰ হৈবে খেদ ॥
 আজ্ঞা ভঙ্গ হৈবে হেন এড়া অসন্তোষ ।
 প্ৰিয়ত্তম জনৰ নধৰে হৰি দোষ ॥ ৪০০
 হেনবা বুলিবা পাপ ক্ষয়ৰ নিমিত্ত ।
 নভজিলে তাৰ পাপ হৰিৰ কিমত ॥
 হৃদয়তে আছা হৰি ভকতৰ গতি ।
 পাপ সংহাৰক তাৰ স্বভাৱে শক্তি ॥ ৪০১
 নথাকে আন্ধাৰ যৈত সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ ।
 বহুত পৰিলে যেন তৃণ হোৱে নাশ ॥
 সেই মতে পাতক নচাপে সন্নিহিত ।
 ভৈলা মহাহৰি যাৰ হিয়াত বিদিত ॥ ৪০২
 ভকতৰ হিতকাৰী কলি মহাগুণী ।
 শুনিলা নৃপতি গুণ কলিৰ আপুনি ॥
 যতেক পুছিলো মানে কহিলো একান্ত ।
 দিলো নৱ ভাই নৱ প্ৰশ্নৰ সিদ্ধান্ত ॥ ৪০৩
 ধৰা ভাগৱত ধৰ্ম্ম স্মৃঢ় বিশ্বাসে ।
 তৰিবা সংসাৰ তেবে অতি অপ্ৰয়াসে ॥
 ধন জন বিভব তিলেকে হৈব ছন্ন ।
 মায়াময় বিষয়ৰ তেজিয়ো যতন ॥ ৪০৪
 অন্তকৰ ভয়ত ব্ৰহ্মাবো নাই স্থৰ ।
 হেন জানি হুৱো বাৰ্ণে কৃষ্ণক সযুধ ॥

দেখাইয়া বাজাক বিবকতি বহুবিধ ।
 হবি স্মৰি তথাতে থাকিলা নরসিদ্ধ ॥ ৪০৫
 নমো নমো মোৰ হৃদীশ্বৰ কৃষ্ণদেৱ ।
 দশুৱতে পৰি কোটি কোটি কৰো সের ॥
 তোমাৰ পাৱত প্ৰভু পশিয়া শৰণে ।
 এতেক প্ৰাৰ্থনা কৰো তোমাৰ চৰণে ॥ ৪০৬
 যৈতে তৈতে হোক জন্ম মোৰ কৰ্ম্মগতি ।
 তোমাৰ চৰণে মাত্ৰ নছাডোক মতি ॥
 ভূতদয়া ধৰ্ম্মে মোক নেৰোক মাধৱ ।
 তোমাৰ ভূত্যসে মোৰ পৰম বান্ধৱ ॥ ৪০৭
 পুত্ৰ দাৰা বিষয়ত হোক স্নেহ ছেদ ।
 নুহি যেন সদায়ে তোমাত বুদ্ধি ভেদ ॥
 পূৰ্ব্বৰ স্বভাৱ মোৰ কৰিয়ো উচ্ছাদ ।
 তোমাৰ চৰণে মাগো এতেক প্ৰসাদ ॥ ৪০৮
 পাৱে পৰি কৰো মই কাকুতি প্ৰকটে ।
 নছাড়িবা নাথ মোক মৰণ শঙ্কটে ॥
 নজানো ভকতি ৰতি প্ৰণতি তোম্কাৰ ।
 মই অনাথক বন্ধু কৰিয়ো উদ্ধাৰ ॥ ৪০৯
 তুমি মহা কৃপাময় জগতে বিদিত ।
 মই মহাপামৰ পশুতো গৰিহিত ॥
 জানি যেন ঘূৰাই কৰা বান্ধৱ মাধৱ ।
 বোলা বাম বাম কৰা পাপ পৰাভৱ ॥ ৪১০

ছন্দভী

নাৰদ বদতি বহুদেৱ শুন
 সিদ্ধ সবে যেন কৈলা ।
 ভাগৱত ধৰ্ম্ম শুনি নিমি বাজা
 অতি কৃত্য কৃত্য ভৈলা ॥ ৪১১
 গুৰু পুৰোহিত সহিতে উঠিয়া
 অচ্চিলা নরসিদ্ধক ।
 ভৈলা অন্তৰ্ধান নরসিদ্ধ তৈতে
 ছন্দবি মনে কৃষ্ণক ॥

ভাগৱত ধৰ্ম্ম নিমিয়ো আচৰি
 স্মৃঢ় কৰিয়া মতি ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ কৰিয়া স্মৰণ
 পাইলন্ত পৰম গতি ॥ ৪১২
 আবে বহুদেৱ শুনিলাহা যেন
 ভাগৱত ধৰ্ম্মচয় ।
 শ্ৰদ্ধায়ে আচৰি তুমিয়ো লভিবা
 পৰম গতি নিশ্চয় ॥
 স্মৃধিলা নিমিতে কহিলো তোমাৰ
 নলাগে এতেক শ্ৰম ।
 তোমাৰেৰ ভাগ্য কি কহিবো যাৰ
 ঘৰত পৰম ব্ৰহ্ম ॥ ৪১৩
 তোৰা দুইৰ যশে জগত যুড়িল
 তোম্কাৰ চিন্তা কিসক ।
 আৰো সোধা কথা পুত্ৰ পায় আছা
 ঈশ্বৰ মহা হৰিক ॥
 ভাগৱত ধৰ্ম্মে মন শুদ্ধ কৰে
 জানিবা আন প্ৰাণীৰ ।
 পুত্ৰৰ স্নেহত কৰিলা পবিত্ৰ
 তোমাৰ মন শৰীৰ ॥ ৪১৪
 পৰত ভকত মহামুনি আমি
 নপাইলো যিটো প্ৰসাদ ।
 তোৰা দুই পাইলা সিটো প্ৰসাদক
 তোমাৰ আৰো বিষাদ ॥
 যাৰাৰ চৰণ বেণুকো নপাস্ত
 আৰাধিয়া ব্ৰহ্মা হবে ।
 হেন জগতৰ প্ৰভু পুত্ৰ হুয়া
 আছন্ত তোমাৰ ঘৰে ॥ ৪১৫
 সিটো ঈশ্বৰক সাক্ষাতে দেখাহা
 সাৱটা কতো স্নেহত ।
 শয়ন ভোজন একে লগে কৰা
 থাকি একে আসনত ॥

কতো পুত্রে বুলি ধৰি শিব শুভি
 আনন্দত থাকি চাই ।
 ত্রয় হোৱে মন জুড়ায় নয়ন
 হোৱে পুলকিত কাৱ ॥ ৪১৬
 জগত ঈশ্বৰে পিতৃ মাতৃ বুলি
 কবন্তু অতি আলাপ ।
 জন্ম নাহি আৰ তৰিলা সংসাৰ
 ভৈলাহা মহা নিস্পাপ ॥
 শিশুপাল শাস্ত্ৰ পোঁগুক পুতনা
 কেশী কংশ দৈত্য চয় ।
 মহা বৈৰ ভাৱে চিন্তস্তে চিন্তস্তে
 দেখে মনে কৃষ্ণায় ॥ ৪১৭
 দস্ত অহঙ্কাৰ কৰিয়া মৰিয়া
 পাইলোক পৰম গতি ।
 যিটো স্নেহ ভাৱে ভজে মাধৱক
 কি কৈবো তাক সম্প্ৰতি ॥
 জানিবাহা কৃষ্ণ পৰম ঈশ্বৰ
 এন্তে সনাতন হৰি ।
 মায়ায়ে মনুষ্য স্বভাৱ দেখাস্ত
 ঐশ্বৰ্য্যক ছন্ন কৰি ॥ ৪১৮
 তাহান চৰণ সেৱাতেসে জানা
 সাধে সবে মহা সিদ্ধি ।
 কহিলো কৃষ্ণত দুনাই দুয়ো প্ৰাণী
 নকৰিবা পুত্ৰে বুদ্ধি ॥
 যত মহা দৈত্য বাজা হয় ঐত
 পৃথিবীৰ ভৈল ভাৰ ।
 তাহাক বধিতে ভৈল ভগৱন্ত
 দৈৱকীত অৱতাৰ ॥ ৪১৯
 নিজ গুণ বশে জগত জুৱায়
 আসি বৈকুণ্ঠৰ হস্তে ।
 ইহাৰ প্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰিয়া
 তৰিবে হৃদে মহন্তে ॥

এতেক বুলিয়া নাৰদ কহিল
 হাতে দিব্য বীণা বাজা ।
 হৃদয়ত কৃষ্ণ কণ ধৰি হৃদে
 মুখে হৰি গুণ গায় ॥ ৪২০
 শুনি বসুদেৱ- দৈৱকী বিন্ময়ে
 এড়িলা মোহ মনত ।
 পুত্ৰ বুদ্ধি গুছি ভৈলেক কৃষ্ণক
 ঈশ্বৰ জ্ঞান বেকত ॥
 শুক নিগদতি নৃপতি শুনিল
 পুণ্য কথা ইতিহাস ।
 প্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰে যিটো আক
 কৰিয়া দৃঢ় বিশ্বাস ॥ ৪২১
 এহি জনমতে গুছি মন মোহ
 হোৱয় ত্ৰস্ক আপুনি ।
 পৰম আশ্চৰ্য্য ভৈলা পৰীক্ষিত
 সিদ্ধৰ সম্বাদ শুনি ॥
 শুনি সভাসদ ভাগৱত পদ
 নিশব্দ হয় বহি ।
 নিমি নৱ সিদ্ধ সংবাদ আস্তাইল
 শুক মহামুনি কহি ॥ ৪২২
 ইটো ভাগৱত সাত দিন শুনি
 পৰীক্ষিতে পাইলা সিদ্ধি ।
 হেন জানি যত্নে শুনিলো মহন্তে
 ইসে ভকতৰ নিধি ॥
 নমো নমো কৃষ্ণ পদ-পঙ্কজক
 পাৱে পৰি প্ৰণিপাতে ।
 মুঢ় হয় প্ৰভু কৰিলো পন্নাব
 ছাড়িবা দোষ ইহাতে ॥ ৪২৩
 হৃদয়ে থাকিৱা বি মোক শিখাইলা
 তাকেসে কহিলো মুখে ।
 যেন টাটকীয়া থাক পুত্ৰসক
 নচাৱে আপোন হৃদে ॥

হে সদাশিৱ আমি যত স্ত্ৰীৰ
 তোমাৰ ইচ্ছায়ে ভৰো ।
 জানিলো সম্প্ৰতি তুমি মোৰ গতি
 হেৰা পালে পৰি নমো ॥ ৪২৪
 তোমাক নভজি বিষয়ত মতি
 সংসাৰ তাপত মৰো ।
 কৰা মোক দয়া দূৰ হোক মায়া
 হেনবা প্ৰভু উদ্ধাৰো ॥
 ভূমিসি মাধৱ মহা প্ৰিয়তম
 প্ৰাণতো মোৰ অধিক ।
 মই আখি খাইলো যেন হকৰাইলো
 কাঁচক চাইতে মাণিক ॥ ৪২৫

দেৱৰ ছল্লভ লভি নব তমু
 ন কৈলো সেৱা তোমাৰ ।
 কিনো মই ছাৰ আপুনাৰ আমি
 আপুনি চিন্তিলো মাৰ ॥
 মোহোৰ সমান নাহিকে পামৰ
 পৰম দাক্ষণ চিত্ত ।
 তোমাৰ সমান নাহি কৃপাময়
 জানি কৰা যথোচিত ॥ ৪২৬
 তোমাৰ চৰণে গৈলোহো বিক্ৰম
 নছাড়িবা মোক জানি ।
 কৃষ্ণৰ কিক্ৰবে কহে নিৰন্তৰে
 বোলা বাম বাম বাণী ॥ ৪২৭

সমাপ্ত

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যামৃত

মহাভাগৱত

—:~:—

দ্বাদশ স্কন্ধ

বাজবংশায়ণী আৰু কলিৰ ধৰ্ম কথন

পদ

জয় জয় কৃষ্ণ প্ৰভু অভীষ্ট দায়ক ।
জীৱেৰ জীৱন যত্ন জগত নায়ক ॥
জয় জয় সৃষ্টি স্থিতি লয় বিধায়ক ।
অশ্বৰ নায়ক শিৱ শাৰঙ্গ শায়ক ॥ ১
নমো নমো মহা মোৰ গুৰু হৃষীকেশ ।
কৃষ্ণৰ চৰণে মনে পায় উপদেশ ॥
দ্বাদশ স্কন্ধৰ কথা হুঁষ দীৰ্ঘ ছন্দে ।
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে বিৰচিলা পদবন্ধে ॥ ২
শুনা সভাসদ কথা দ্বাদশ স্কন্ধৰ ।
প্ৰসিদ্ধ অমৃতো আৰু নুহি পটন্তৰ ॥
পিয়ে ঘিটো আৰু দৈৱবশে তাপ হবে ।
শ্ৰৱণ মাত্ৰকে আৰু সমস্তে নিস্তবে ॥ ৩
হেন কৃষ্ণ কথা ইটো অচিন্ত্য মহিমা ।
সি মে শুনে যাহাৰ পুণ্যৰ নাহি সীমা ॥
অজ্ঞান পাতকী আত নপাতিব কাণ ।
পাপৰ পুণ্যৰ দেখা প্ৰত্যেকে প্ৰমাণ ॥ ৪
মাধৱত মতি দিয়া শুনিয়ো উৎসৱে ।
বাজাক শিখাইলা পশু পশু মূনি শুকে ॥

কৃষ্ণৰ চৰণ বিনে নাহিকে মুকুতি ।
এঘাৰ স্কন্ধত কৈলা দঢ়ায়া যুগুতি ॥ ৫
কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰচয় বৰ্ণাইলা প্ৰপঞ্চে ।
যাক শুনি লোকে সংসাৰৰ তাপ বঞ্চে ॥
কৃষ্ণৰ কৃপায়ে মুনি দেশ উপদেশ ।
দ্বাদশ স্কন্ধৰ কথা শুনিয়ো নিঃশেষ ॥ ৬
কলিত মলিন হুইবে যতেক নৃপতি ।
গুচিবে আচাৰ ধৰ্ম হুইবেক দুৰ্ম্মতি ॥
যেন বাজা তেন প্ৰজা এৰিবে আচাৰ ।
অধৰ্মে জুৰিবে হৈবে লোক একাকাৰ ॥ ৭
যেন যেন অনৰ্থ মিলাইবে দুৰ্দ্ধ কলি ।
ভবিষ্যত বাজাৰ কহিবো বংশায়ণী ॥
উপজায়ো লোকৰ মনত বিৰকতি ।
দুনাই দুনাই নৃপতিত দঢ়ায়া যুগুতি ॥ ৮
এহি হেতু দ্বাদশক কৰিলো আৰম্ভ ।
কলিৰ প্ৰভাৱে প্ৰজা হুইবে দুৰ্দ্ধ দম্ভ ॥
তাহাক কৃপায়ে কৈলা মহামুনি শুকে ।
টীকাৰ সম্মতচয় শুনিলা উৎসৱে ॥ ৯
পোছে পৰীক্ষিতে শুক মুনিত সংশয় ।
যদুবংশ বিভূষণ কৃষ্ণ কৃপাময় ॥
বৈকুণ্ঠক গৈলা সবে প্ৰচাৰি চৰিত্ৰে ।
কৈয়ো কাৰ বংশে বাজা কৈলা পৃথিৱীত ॥ ১০

শুক নিগদতি বাজা শুনা পৰীক্ষিত ।
 হৈবো যেন যেন বাজা দুৰ্জ্জন কলিত ॥
 ছয়ো সারধান নৃপতিক এহি বুলি ।
 সমস্তে বর্ণাইলা মুনি বাজ-বংশারলী ॥ ১১
 যাৰ বংশে বাজা ছয়া ভুঞ্জিবেক মহী ।
 যতেক বৰিষ যাৰ বংশ থাকে বহি ॥
 পাত্রে হুইবে বাজা যিটো কাটিয়া বাজাক ।
 যত ভবিষ্যত কথা কহিলেক তাক ॥ ১২
 কলিত হৈবেক আবে যত যত বাজা ।
 এৰিবে আচাৰ ধ পীড়িবেক প্রজা ॥
 মহা অহঙ্কাৰী ক্রোধী পৰম প্রচণ্ড ।
 অল্প অপবাধত কৰিবেক উগ্রদণ্ড ॥ ১৩
 স্ত্রী বধ ব্রহ্ম বধ গো বধ পাতোক ।
 বলে হৰিবেক পৰদাৰাক প্রত্যেক ॥
 অসত্য পাতকী আতি হুইবেক কুদাতা ।
 ছাৰিবে মৰ্যাদা নমানিবে পিতা মাতা ॥ ১৪
 ক্রণেকে হৰিষ শোক ক্রণেকে আকুল ।
 কামাতুৰ ছয়া নবাছিবে জাতি কুল ॥
 পৰদাৰা গমন পাতেকে হুইবে ভ্রষ্ট ।
 আতি ক্রুদ্ধে আয়ু অল্প কালে যাইবে নষ্ট ॥ ১৫
 মহন্ত জনত আতি মিলাইবে বিপাক ।
 স্ত্রী বলে নিবে কাটি পীড়িবে প্রজাক ॥
 আতি অনাচাৰী ব্যভিচাৰী অকুলীন ।
 মহাম্লেচ্ছ সবে ধৰিবেক বাজ চিন্ন ॥ ১৬
 হেন বাজাসব যিদেশৰ অধিকাৰী ।
 তাতে অনুৰক্তি* থাকে যত নবনাৰী ॥
 তাহাবে স্বভাৱ লৈবে তাহাবে আচাৰ ।
 এৰি কুল ক্রিয়া সবে হৈবে একাকাৰ ॥ ১৭
 অশ্ৰোঅশ্ৰো বাজা সাজি গজ বাজীণ বল ।
 বাজ্যব নিমিত্তে ঘোৰ কৰিবে কন্দল ॥
 কাটি মাৰি আৰ দেশ কৰিবে উছন্ন ।
 মহাপীড়া পায় কয় হুইবে প্রজাপণ ॥ ১৮

পৰম নিৰ্দয় যেন বাৰুস আকাৰ ।
 ধন লোভে প্রজাৰ চিন্তিবে মহামাৰ ॥
 লোকত মিলিবে আদি ঘোৰ বিমঙ্গল ।
 অনুদিনে বাঢ়িবে কলিৰ মহাবল ॥ ১৯
 ধৰ্ম্মৰ ভাঙ্গিবে কলি চাৰিয়ো চৰণ ।
 সত্য শৌচ ক্রমা দায়া কৰিবে উছন্ন ॥
 হুইবেক অল্প আয়ু লোক মহা দুৰ্ব্বিনয় ।
 সুহৃদতো নছাৰিবে কপট আশয় ॥ ২০
 ঘোৰ কলিয়ুগে যিটোজন ধনরন্ত ।
 সেহিসে কুলীন সদাচাৰী গুণরন্ত ॥
 বলিষ্ঠ জনৰ সিজিবেক পাপচয় ।
 অন্যায়তো বলিষ্ঠ জনৰ হুইবে জয় ॥ ২১
 নকৰিবে কুলশীল বিচাৰ যুরতী ।
 যাকে অভিকচি তাকে মানিবেক পতি ॥
 পুরুষে নচাইবে ভাল মন্দ সমুদায় ।
 কৰিবেক ভাৰ্য্যা আনি যাকে বাঞ্চা যায় ॥ ২২
 সদায়ে বুলিব মিছা কপট আচাৰ ।
 ক্রয় বিক্রয়তো হোৱে মায়া ব্যৱহাৰ ॥
 বতিত কুশল যিটোজন অনাচাৰী ।
 তাকেসে পুরুষ বুলিবেক দুষ্ঠা নাৰী ॥ ২৩
 বতি সুশিক্ষিতা যিটো দুষ্ঠা মন পূৰে ।
 স্ত্রী বুলি তাকে মানিবেক কামাতুৰে ॥
 কুল স্ত্রীকো এৰি তাতে কৰিবেক বতি ।
 নিজ পতি তেজি তাকে মানিবেক পতি ॥ ২৪
 কলিত যতেক দ্বিজ এৰিবে আচাৰ ।
 কপটে দেখাইবে মাত্ৰ লোক ব্যৱহাৰ ॥
 লোভে আক্রমিবে হৈবে কুল-ক্রিয়া হীন ।
 একে নৱগুণ মাত্ৰ থাকিবেক চিন ॥ ২৫
 ব্রহ্মচাৰী সম্যাসীয়ো হৈবে জ্ঞানহীন ।
 দণ্ড কমণ্ডলু মাত্ৰ থাকিবেক চিন ॥
 কটিত কপিন শৰীৰত ব্যাত্ত চৰ্ম্ম ।
 বেশধাৰী মাত্ৰ নাহি আশ্রয় ধৰ্ম্ম ॥ ২৬

কৰিবে দুৰ্জ্ঞান লোকে ধনভোগে গয়ক ।
 খতিধন* দিলে হুইবে অস্থায়তো জয় ॥
 খতি† খাইবে নপাইলে মনত হুইবে ধন ॥
 চলো বলে উচিত স্থায়তো দিবে ভঙ্গ ॥ ২৭
 কহিবে নপাৰে একো বেদ শাস্ত্র তত্ত্ব ।
 মহা জ্ঞান শূন্য পৰমার্থ বিচাৰত ॥
 একোৱে নজানে কিছো নপাৰে খণ্ডিত ।
 বহুবক্ষী ভৈলে তাকে বুলিবে পণ্ডিত ॥ ২৮
 ধন জন বিভৱ নথাকে যাৰ আতি ।
 সেহিজন অসাধু লোকৰ অসঞ্জাতি ॥
 পৰম দাস্তিক যিটো ধনৰ গৰ্ব্বত ।
 সেহিজন মহা সাধু বোলাইবে লোকত ॥ ২৯
 এৰি বেদ বিধি আচৰিবে পাপ ঘোৰ ।
 বাক্যে বুলিবেক মাত্ৰ এহি স্ত্ৰী মোৰ ॥
 এতেকে বিবাহ হৈবে নলাগে বিচাৰ ।
 গিয়াতি কুটুম্ব সবে বেড়ি খাইবে তাৰ ॥ ৩০
 শৰীৰক ঘসি পিসি যিটো কৰে স্নান ।
 হুইবেক কলিত অলঙ্কাৰ এহিমান ॥
 চতুৰ্ভিত্তি বেড়ি মাখে ৰাখিবেক পাশ ।
 কেশতেসে হুইবেক লাৱণ্য লয়লাস ॥ ৩১
 নাদৰিবে মহা গুৰু জনকো হেলাত ।
 বিচুৰব জলে তীৰ্থ বুদ্ধি হৈবে জাত ॥
 অস্থায়ে সস্থায়ে আনি ভৰিবে উদৰ ।
 এহি মান পুৰুষাৰ্থ থাকিবে লোকৰ ॥ ৩২
 মহা ধুকতালি কৰি বুলিবে বচন ।
 জানিবেক লোকে সত্য মাতৈ ইটোজন ॥
 পোষে পুত্ৰে ভাৰ্য্যা মাত্ৰ হয় কাৰাত্মৰ ।
 এতেকে বুলিবে লোকে ই বৰ চতুৰ ॥ ৩৩
 দান পুণ্য কৰিলে মোহোৰ হুইবে ধ্যাতি ।
 হেন দস্ত ভাৱে ধৰ্ম্ম আচৰিবে আতি ॥
 হেনৰ দুৰ্গতি অতি পৰম নিশ্চল ।
 প্ৰজায়ে জীড়িবে সবে পৃথিৱী বশল ॥ ৩৪

চাৰিও জাতিৰ মাজে বিজন বনীৰ্ত্ত ।
 হুইবে আসি ৰাজা সেহি দুৰ্জ্ঞান অনিৰ্ত্ত ॥
 লোভাবিৰ্ত্ত হয় কৰ্ম্ম কৰিবেক ঘোৰ ।
 দাকণ নিৰ্দ্দয় দুৰ্হ যেন খাট চোৰ ॥ ৩৫
 পীড়িবে প্ৰজাক হুখে নথাকিবে বহি ।
 স্ত্ৰী কাড়ি নিবে বলে ধনকো আগ্ৰহি ॥
 ছলে বলে নিশ্চলে লোকক দুখ দিয়া ।
 নীচক বঢ়াইবে মহন্তক উচ্চা* দিয়া ॥ ৩৬
 সহিবে নপাৰি পীড়া পাছে প্ৰজাগণ ।
 দেশোদিশে যাইবে হয় দেশৰ উচ্ছন্ন ॥
 পৰ্ব্বত বনত পশি নপাইবেক অন্ন ।
 ফল মূল মাংস শাক কৰিবে ভোজন ॥ ৩৭
 অনাৱৃষ্টি দুৰ্ভিক্ত কতো হুইবে কয় ।
 তাতো কৰ সাধিবে দুৰ্জ্ঞান ৰাজাচয় ॥
 বৌদ্ধ বৰিষণ শীত সহিব বতাস ।
 ক্ষুধা তৃষ্ণা ব্যাধিত হুইবেক কতো নাশ ॥ ৩৮
 সুগুচিব চিন্তা হৃদয়ৰ অহৰ্ণিশ ।
 কৈক যাইব কি কহিব নপাইব উদিস ॥
 কলিত লোকৰ মহা মিলিবে বিপতি ।
 হৈবে পৰমায়ু ত্ৰিংশ বৰিষ বিংশতি ॥ ৩৯
 এৰিবে আচাৰ ধৰ্ম্ম বেদৰ বিহিত ।
 কুলক্রিয়া একো নথাকিবেক কলিত ॥
 অনেক পাষণ্ড আসি ব্যাপিবেক দেশ ।
 লৈবে লোকে পামণ্ড জনৰ উপদেশ ॥ ৪০
 মহলৰ চৰিত্ৰ হৈবেক যত ৰাজা ।
 মিছা হিংসা চোৰ বৃত্তি কৰিবেক প্ৰজা ॥
 ধৰিবে চাৰিয়ো জাতি আচাৰ শূন্যৰ ।
 হুইবে অন্ন প্ৰমাণ শৰীৰ মনুঘৰ ॥ ৪১
 কাহাবো সুহিবে আৰ শুনু বন শুনু ।
 ছাপ সম হুইবে খেদু হৰিবেক দুৰ্হ ॥
 চাৰিয়ো আৰ্জ্জীৱী হৈবে গৃহস্থৰ নয় ।
 ভাৰ্য্যাৰ কুটুম্ব হৈবে হৃদয় নিশ্চল ॥ ৪২

আতি অণু প্ৰমাণ হৈবেক যত ধান ।
 ছোট ছোট হৈবে কৃষ্ণ সমিধ প্ৰমাণ ॥
 বিজুলী চমক যেন চঞ্চল সদায় ।
 মেঘ সব হৈবেক কলিত তক প্ৰায় ॥ ৪৩
 অধৰ্মে জুৰিবে আসি ৰাজ্য নিবন্তৰ ।
 হৈবে ধৰ্ম শূন্য গৃহ সমস্তে লোকৰ ॥
 পৰম দুস্মহ চেষ্ঠা হৈব মনুষ্যৰ ।
 ধৰিবে গাধৰ ধৰ্ম লোক নিবন্তৰ ॥ ৪৪
 সৰাক্ষৰে ধৰ্মক দেশৰ কৰি ৰাজ ।
 সৰুটুমে অধৰ্মে জুৰিবেক সবে ৰাজ ॥
 ধৰ্ম বুলি কৰন্তে অধৰ্ম হৈবে জাত ।
 মিলাইবেক দুফট কলি লোকৰ বিঘাত ॥ ৪৫
 পাষণ্ড আগমে কৰিবেক বেদ লোপ ।
 হেন দেখি ঈশ্বৰ হৈবে মহা কোপ ॥
 গত প্ৰায় ভৈল যবে কলি ছৰাচাৰ ।
 ভগৱন্ত হৈবন্ত আপুনি অৱতাৰ ॥ ৪৬
 শুনা সভাসদ পদ মহাভাগৱত ।
 দেখা দেখা কেনে দুফট কলিৰ মহন্ত ॥
 হেন জানি সত্বে হুয়োক সারধান ।
 কৃষ্ণ বিনে কলিত তাবস্তা নাহি আন ॥ ৪৭
 সংসাৰ গৰ্ত্তত পৰি আছা সমুদায় ।
 শ্ৰুতি জ্ঞান নফট ভৈল বিষয় চিন্তায় ॥
 কাল সৰ্পে দংশিয়া তথাতে লৱে প্ৰাণ ।
 কৃষ্ণ বিনে কোনে আত কৰিবেক ত্ৰাণ ॥ ৪৮
 হে কৃষ্ণ প্ৰাণ প্ৰভু কৰো নমস্কাৰ ।
 দীন অনাথক প্ৰভু কৰিয়ো উদ্ধাৰ ॥
 কৃপাময় মহেশ্বৰ অনাথৰ নাথ ।
 কৰোহো কাতৰ চৰণত থৈয়া মাথ ॥ ৪৯
 মই ফুলো যদি নিজ কৰ্মৰ বিপাক ।
 মোৰ মনে তথাপিতো নেবোক তোমাক ॥
 সৰ্বদায়ে তোমাৰ স্তুত্বৰ হৌক সঙ্গ ।
 এহি দান দিয়ো নকৰিয়ো আশা ভঙ্গ ॥ ৫০

তুমিহে স্নহদ আত্মা পৰম বান্ধৱ ।
 জানিয়া বিক্ৰয় গৈলো তোমাত মাধৱ ॥
 মৰণ শকটে প্ৰভু নাছাৰিবা মোক ।
 বোলা ৰাম ৰাম যত সামাজিক লোক ॥ ৫১

হুলড়ী

গুৰু নিগদতি নৃপতি শুনিয়ো
 কৃষ্ণৰ চাক চৰিত্ৰ ।
 আত পৰে গতি নাহি নাহি নাহি
 জানিবা আবে কলিত ॥
 কলিৰ চেষ্ঠাত নফট ভৈল লোক
 দেখিয়া গকড় কেতু ।
 কলিৰ অন্তত হৈব অৱতাৰ
 ধৰ্মক বক্ষাৰ হেতু ॥ ৫২
 চৰাচৰ গুৰু ঈশ্বৰ বিষ্ণুৰ
 জন্মৰ শুনা কাৰণ ।
 সাধু সমস্তৰ ধৰ্ম বক্ষা হৈব
 নশিব দুফট দুৰ্জ্জন ॥
 ভকত সকলে এহি জন্ম কৰ্ম
 শুনিবে গাইবে মুখে ।
 সংসাৰ তাপক এতেকে নিস্তাৰি
 পাইবে মোক্ষ মহা স্মখে ॥ ৫৩
 পৃথিবী মণ্ডলে হুইবেক পৰম
 প্ৰসিদ্ধ শস্ত্ৰল গ্ৰাম ।
 সেহি গ্ৰামেশ্বৰ হৈব বিজয়ৰ
 যাৰ বিষ্ণু যশা নাম ॥
 বেদত শাস্ত্ৰত সমস্তে পাৰ্গত
 নেড়িবে নীতি আচাৰ ।
 পৰম ভকত তাহানে গৃহত
 হৈবা কতি অৱতাৰ ॥ ৫৪

ঐশ্বৰ্য্যে যুগুত সৰ্ব্ব গুণাশ্ৰিত
 ৰূপে আতি অনুপাম ।
 মহা বেগৱন্ত ঘোৰাত চৰিয়া
 যাৰ দেৱদত্ত নাম ॥
 আতি তীক্ষ্ণতৰ খাণ্ডা* কৰে ধৰি
 কৰি মহা আৰক্ষুটিণ ।
 ঘোটকত উঠি বেগে দিয়া চুটি
 ফুৰিবা ভূমি প্ৰজতি ৫৫ ॥
 কৰি কৰ্ম ঘোৰ যত খটকু চোৰ
 লোকত বাজা বোলাৱে ।
 কোটি অসংখ্যাত কাটিৱন্ত তাক
 তীখাল খাণ্ডাৰ ঘাৱে ॥
 মহা স্লেচ্ছ সবে বাজা বোলাইবেক
 ধৰাই খেত ছত্ৰ দণ্ড ।
 নিসন্ততি কৰি কোপে কন্ধি হৰি
 কৰিৱন্ত খণ্ড খণ্ড ॥ ৫৬
 যত দুৰ্ঘ বণ্ড* যতেক পাষণ্ড
 লোকক কৰৈ কুধঞ্জ ।
 বিচাৰি বিচাৰি কাটিবা মুৰাৰি
 নথৈবা তাহাৰ সঞ্চ ॥
 শিৰুক আশ্বাসি দুৰ্ঘক বিনাশি
 ধণ্ডিবা প্ৰজাৰ দুখ ।
 পৰম নিৰ্ভয় ভকতক দিয়া
 স্নেহত হৈবা বিমুখ ॥ ৫৭
 যত খট চোৰ যত বাজা ঘোৰ
 য়েবে সৰে ভৈল নাশ ।
 কন্ধি শৰীৰব চন্দন স্তম্ভকি
 বহিবে পুণ্য বতাহ ॥
 তাহাৰ পৰশ পাৱা প্ৰজা সব
 হৈবেক নিৰ্মল মন ।

বান্ধেদেৱ যুষ্টি হুইব হৰি শিষ্টি
 চিন্তিবে তানে চৰণ ॥ ৫৮
 আউৰ অধৰ্ম্মক মনতো নলৰৈ
 কৰিবে পুণ্য সদায় ।
 তাত হস্তে যত উপজিবে প্ৰজা
 সবে হুইব স্কুলকাৱ ॥
 বল বীৰ্য্য যত অনেক উচ্ছৃত
 পৰম পুণ্য শৰীৰ ।
 এহিমতে হৰি পাষণ্ড সংহৰি
 কৰিবা পৃথিৱী থিৰ ॥ ৫৯
 যেখনে হুইৱন্ত কন্ধি অৱতাৰ
 আপুনি আসি ঈশ্বৰ ।
 তেখনবেপৰা হুইব সত্য যুগ
 কলিক কৰি অন্তৰ ॥
 শুদ্ধ সত্ত্ব গুণে হৈবে প্ৰজা যত
 নিৰ্মল মন শৰীৰ ।
 কাম ক্ৰোধ মোভ সবে দূৰ হৈব
 যতেক গুণ কলিৰ ॥ ৬০
 চন্দ্ৰ সূৰ্য্য পুয়* বৃহস্পতি য়েবে
 প্ৰবেশিল একে বাশি ।
 কলিক খেদায়া তেবে সত্য যুগ
 জ্ঞানিবা মিলিল আসি ॥
 স্তৃত ভৱিষ্যত যত বৰ্ত্তমান
 বাজাৰ বংশ চৰিত্ৰ ।
 তোমাৰ আগত সমস্তে বৰ্ণাইলো
 শুনিলাহা পৰীক্ষিত ॥ ৬১
 যাৱে পাদপদ্ম পৃথিৱা পৰশি
 আছিল জগত পতি ।
 তাৱে পৃথিৱীক পীড়া কৰিবাক
 নঠৈলা কাৰো শক্তি ॥

* ভৱোদান । † আ-কালন, অহকাৰ প্ৰকাশ । ‡ হুইলোক । • বত-সম্পট । * পুত-পুতা নক্ষত্ৰ । অৰ্থাৎ একে
 বাশিতে পুত্ৰা নক্ষত্ৰবৃত্ত হৈ একে সময়তে চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য, বৃহস্পতি এই তিনিটা এই প্ৰবেশ কৰিলেই সত্য যুগ আৰম্ভ হৈব ।

যেতিশ্ৰুণে কৃষ্ণে বৈকুণ্ঠক গৈলা
 সংহবি বংশ নিশেষ ।
 সেহি ক্ৰুণে বলে কলি নিককণে
 ভূমিত ভৈলা প্ৰবেশ ॥ ৬২
 কৃষ্ণক বৈকুণ্ঠে যাইবাব শুনিয়া
 কবে কলি কুলি মালি ।
 অধম্মে' সহিতে সবে বাজ্য লৈলা
 ধৰ্ম্মক দেশ নিকালি ॥
 যতেক বাজাব কৈলো বংশারলী
 জনেকো ভূমিত নাই ।
 সতি সন্ততিও সহিতে সবাকো
 কালে কবিলেক ছাই ॥ ৬৩
 শাস্তনুব ভাই নামত দেৰাপি
 সূৰ্য্য বংশী মক নাম ।
 যোগ বলে সিয়ো আজিও আছন্ত
 প্ৰবেশি কলাপ গ্রাম ॥
 সত্যযুগ ভৈলে ছয়ো আসিবন্ত
 কঙ্কিৰ পায়া আদেশ ।
 চন্দ্ৰ সূৰ্য্য বংশ দুনাই প্ৰবৰ্ত্তাই
 কৰাইবা ধৰ্ম্ম' নিশেষ ॥ ৬৪
 যতেক কহিলা মহা মহা বাজা
 ফুৰিবে ছত্ৰ ধবাই ।
 ভূমিত মমত কবি ভৈলা হত
 সতি সন্ততিও নাই ॥
 দ্বিটো শবীৰক বাজা বোলাই ইটো
 ছইবে বিষ্ঠা পলু ছাই ।
 তাহাবে নিমিতে প্ৰাণীজ্জোহ কবি
 মৰি নৰকক যায় ॥ ৬৫
 উপবি পুকৰে যি বাজ্য ভুঞ্জিলে
 মনো কুঞ্জো আবে তাক ।
 মোব পুত্ৰ মতি কিমতে ভুঞ্জিবে
 দিনে বাজি চিন্তে আক ॥

মল মুদ্রময় শবীৰ লভিয়া
 মোব মোব বুলি মবে ।
 যত পৰিবাব শবীৰ সৰ্ব্বশ্ব
 তিলেকে অন্তকে হবে ॥ ৬৬
 কৰিয়া মমত সমস্তে নৃপতি
 দেখা তেজি গৈল মহী ।
 ক্ৰুণেকতে কালে উকরাইল ঐব
 কথা মাত্ৰ আছে বহি ॥
 হেন চাব ইটো জীৱনক লাগি
 এৰৈ বন্ধু লক্ষ্মীপতি ।
 অমৃতক তেজি মবে বিষ ভুঞ্জি
 কিনো মহা মূঢ় মতি ॥ ৬৭

ছবি

শুনিয়োক সভাসদ মহা ভাগৱত পদ
 বাজাব অৱস্থা কেনে দেখা ।
 যতেক নৃপতিগণ তিলেকতে ভৈল ছম
 সামান্য প্ৰাণীৰ কোন লেখা ॥
 পুত্ৰ পত্নী বিত কায় সম্যকে সপোন প্ৰায়
 আক তেজি চিন্তা চক্ৰপাণি ।
 পবলোক বন্ধু হৰি তাহাক্ৰমে অনাদৰি
 মৰো আসি যত মূঢ় প্ৰাণী ॥ ৬৮
 হে কৃষ্ণ প্ৰাণ নাথ নমো নমো নমাই মাথ
 মঞ্জি' পাতকীৰ কৰা গতি ।
 কন্মে' যেহি লাগে হৌক প্ৰভু নছাবিবা মোক
 তোমাক নেবোক মোব মতি ॥
 এহি কৃপা কৰা মোক স্ত্ৰে ছেথে মোব মুখে
 নেবোক তোমাৰ গুণ নাম ।
 হৈবোহৌ' স্ত্ৰত্যবো স্ত্ৰত্য তেৱে মই কৃত কৃত্য
 নিবন্তবে বোলা বাম বাম ॥ ৬৯

যুগ বৰ্ম কখন

পদ

শুক নিগদতি আবে শুনিয়ো নৃপতি ।
 অহম্ময়ী ৰাজা সব যিমত দুৰ্ম্মতি ॥
 ধন জন গৰ্ব্বত নমানে পিতা মাতা ।
 কহো আবে নৃপতি শুনিয়ো ভূমি গীতা ॥ ৭০
 মহা মদ গৰ্বে ৰাজাসব অন্ধ আতি ।
 পৃথিবীক জিনিবে যতন দিনে বাতি ॥
 তাহাৰ চেষ্ঠাক দেখি ভূমি কৰে হাস ।
 আমাক জিনন্তে হৈবে আপুনি বিনাশ ॥ ৭১
 ধন জন বিভব তিলেকে কৰৈ ছন্ন ।
 আপুনাক নজানয় জীৱন মৰণ ॥
 নেদেখে দুৰ্ম্মতি মৃত্যু ফুৰে আগে আগে ।
 মাৰিবেক ধৰি হৰিণক যেন বাঘে ॥ ৭২
 কেন সম দেহ হোৱে ক্ষণেকে বিনাশ ।
 ইহাতে কৰিবে লোকে স্তদৃঢ় বিশ্বাস ॥
 মোক জিনৈ শৰীৰৰ স্মৃথক আশায় ।
 ব্যৰ্থ হোৱে আশা আপুনিয়ো নাশ যায় ॥ ৭৩
 ৰাত্ৰি দিনে চিন্তে ৰাজা সব দুৰাশয় ।
 কেনমতে সমস্তে পৃথিবী মোৰ হয় ॥
 বিষয় লম্পট ভৈলে নপাবে ৰাজ্যক ।
 প্ৰথমে জিনিবে ছয় ইন্দ্ৰিয় বৰ্গক ॥ ৭৪
 ৰাজমন্ত্ৰী সবক কৰিবে বশ্য পাছে ।
 আনো সব সেৱক আমাত্য যত আছে ॥
 গজ ৰাজী প্ৰজা বশ্য কৰি লক্ষ লক্ষ ।
 জিনিবে পাচত যত আছয় বিপক্ষ ॥ ৭৫
 মোতে খাটিবেক যত নৃপতি মহন্তে ।
 পাইবো পৃথিবীক সবে সাগৰ পৰ্য্যন্তে ॥
 হেন আশা পাশে বন্ধ কাৰলে ফলয় ।
 †কাছত নেদেখৈ অন্তককো ৰাজাচয় ॥ ৭৬
 চিন্তিলেক ৰাজে নিসিজিল মনোবধ ।
 আলোচন্তে কতো ৰাজ্য গৈল বনধ ॥

কবিলেক যিটো সাতো দ্বীপ অধিকাৰ ।
 তথাপি নাপাইল তুষ্ণা সাগৰৰ পাৰ ॥ ৭৭
 ইন্দ্ৰিয়ক দমৈ মোক জিনিবাক লাগি ।
 তাত পৰে নাই মন্দ পৰম অভাগী ॥
 ইন্দ্ৰিয়ক দমি যদি ভজে ভগৱন্ত ।
 পাতৈ মোক্ষ ফল আত স্মৃথ অপৰ্য্যন্ত ॥ ৭৮
 অসংখ্যাত মনু মনুতনয় সমন্ত ।
 মোক এৰি সহস্ৰে সহস্ৰে গৈল অন্ত ॥
 মোহোৰ নিমিত্তে সবে প্ৰাণকো স্মৃথায় ।
 যথা হস্তে আইল গৈল তথাতে দুনাই ॥ ৭৯
 কেহো বোলৈ মোৰ ইটো পৃথিবী মণ্ডল ।
 সুহি তোৰ বোলৈ কতো নৃপতি নিম্বল ॥
 অন্তো অন্তে কৰৈ যুদ্ধ প্ৰজা ক্ষয়ক্ষয় ।
 মোক লাগি চিন্তে আপুনাৰ মহামাৰ ॥ ৮০
 মোৰ পদে কৰে যুদ্ধ স্মৃহদ সোদৰে ।
 ভাই ভাই কোপে কটা-কটি কৰি মৰে ॥
 মোহোৰ নিমিত্তে পিতা পুত্ৰে যুজে আসি ।
 ইহাক দেখিতে মোৰ উঠে আতি হাসি ॥ ৮১
 সপ্তদ্বীপা পৃথিবী যুজিয়া বাহুবলে ।
 কৈক গৈল মহাৰাজা সব সমদলে ॥
 মই বহি আছো সবে মোতে ভৈল ছাই ।
 কালে সংহৰিলে সতি সন্ততিও নাই ॥ ৮২
 পৃথু পুৰবৰা গাধি মাফাতা শৰ্য্যাতি ।
 খটোঙ্গ সগৰ গয় অৰ্জ্জুন যযাতি ॥
 তৃণবিন্দু দিলীপ ধুক্কা মহাবধ ।
 শাস্তনু নৈষধ নৃগ নহব কাকুধ † ॥ ৮৩
 শক্ৰজিত যুবনাথ অজ দশবধ ।
 অশ্বৰীষ ভবত নাভাগ উগীৰধ ॥
 মুচকুন্দ যছ বয়ু দাশবধী বাম ॥
 মোক তেজি গৈল নৃপুলি মনকাম ॥ ৮৪ ৥
 হিবণ্যকশিপু বৃত শখৰ নবক ।
 বাৰণ নুমুচি শুভ নিশ্চল ভাবক ॥

যাহাৰ আগত ইন্দ্র পতঙ্গ পৰায় ।
 কালৰ হাতত দেখা সবে ভৈল ছাই ॥ ৮৫
 আনো সব ৰাজা যত দৈত্য অপৰ্য্যন্ত ।
 সবে মহাত্মৰ মহাবলী বুদ্ধিমন্ত ॥
 কালৰ হাতত সবে ভৈল চূৰ্ণিকৃত ।
 কেৱলসে কথা মাত্ৰ আছে পৃথিবীত ॥ ৮৬
 অত্যন্ত মমত মোত আছিল সবাৰ ।
 জনেকো নপাইল তৃষ্ণা সাগৰৰ পাৰ ॥
 অন্তকালে সবাবো মিলিল বিসঙ্গতি ।
 কৈক গৈলা এৰি মোক সিদৰ নৃপতি ॥ ৮৭
 মোতে উপজিয়া সবে মোতে ভৈল ছাই ।
 যেন জল ব্দ ব্দ জলে লীণ যায় ॥
 তথাপি নেদেখে কিনো মোহে অন্ধমতি ।
 এহি বুলি সদায় গাৱন্ত বহুমতী ॥ ৮৮
 শুক নিগদতি শুনা পৰীক্ষিত বায় ।
 যি কথা কহিলো তাৰ লৈয়ো অভিপ্ৰায় ॥
 মহাৰাজা সব যশ কৰিয়া প্ৰখ্যাত ।
 গৈল পৰলোক তাক শুনিলা সাক্ষাত ॥ ৮৯
 ইকথা শুনিলে যাৰ আছে মহাভাগ ।
 মিলিলে মনত তাৰ পৰম বৈবাগ ॥
 বিষয় আসাৰ আক জানিবেক চিতে ।
 কহিলো ধৰণী গীতা এহিসে নিমিত্তে ॥ ৯০

পৰমার্থ নিৰ্ণয়

ইসৰ কথাত য়েবে এৰা অভিলাষ ।
 নুহি পৰমার্থ ইটো বচন বিনাশ ॥
 যাহাক শুনিলে হোৱে কৃষ্ণত ভক্তি ।
 কহো পৰমার্থ কথা শুনিলো নৃপতি ॥ ৯১
 একান্ত ভকত সবে আতি শ্ৰীতি ভাৱে ।
 উত্তম শ্লোকৰ গুণ যশ সৰা গাৱে ॥
 ভাসৰাব সমীপত থাকি থিৰ চিত্তে ।
 তৰিৰ কৰ্ণক কৃষ্ণ চৰিত্ৰ অমৃত্তে ॥ ৯২

প্ৰতি নিতে সততে শুনিব কৃষ্ণ যশ ।
 উপজিবে তেবেসে কৃষ্ণত প্ৰেম বস ॥
 পৰম নিৰ্মল হৈবে কৃষ্ণত ভকতি ।
 কৈলো পৰমার্থতত্ত্ব তোমাত নৃপতি ॥ ৯৩
 যাহাৰ কৃষ্ণত ভৈল ভকতি অচল ।
 তাহাৰেসে গুচিল মনৰ মহা মল ॥
 হৃদয়ে দেখিবে সিটো ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তিক ।
 পাইবেক প্ৰসাদ মহা মোক্ষতো অধিক ॥ ৯৪
 কথাৰ বুজিলা ৰাজা যেন অভিপ্ৰায় ।
 নাহিকে পৰম গতি ভকতি বিনায় ॥
 পুছন্ত শুকত পুনু নৃপে মনে গুণি ।
 ছেদিলো সংশয়চয় মোৰ মহা মুনি ॥ ৯৫
 কলিত লোকৰ ধৰ্ম নাহিকে আচাৰ ।
 নিতে নিতে বাঢ়ে পাপ পৰ্ব্বত আকাৰ ॥
 কলিত পাতকে লোক হৈবে জৰ্জৰিত ।
 নুপূজিবে পাতকীৰ ভকতি কিঞ্চিত ॥ ৯৬
 দোষৰ সাগৰ কলি পৰম দুৰ্জ্জন ।
 পাপ নকৰন্তা আত নাহি একোজন ॥
 পাপ নষ্ট নভৈলে কৃষ্ণক নযাই মতি ।
 কিমতে তৰিবে লোক কলিত দুৰ্গতি ॥ ৯৭
 কলিৰ চেষ্টাক শুনি থিৰ নুহি কায় ।
 কহিলো ইহাৰ গুণ তৰণ উপায় ॥
 কোনবা পৰম ধৰ্ম অধৰ্ম কলিত ।
 কহিলোক গুণ মোৰ থিৰ হৌক চিত্ত ॥ ৯৮
 কাল ৰূপে ঈশ্বৰৰ গতি কেন ঠান ।
 আতি প্ৰলয়ৰ কহিলোক কেন মান ॥
 কোন যুগ ধৰ্ম ইটো চাৰিও যুগৰ ।
 কহিলো গুটোক মোৰ সংশয় মনৰ ॥ ৯৯
 অন্ত কালে গুণ ভৈলা তুমি মহাভাগ ।
 কত পুণ্য কৰি হুথিবাক পাইলো লাগ ॥
 দিয়া পৰিচ্ছেদা মোক কৃপা দৃষ্টি চাই ।
 তোমাৰ আমাৰ কথা এহি মানে যায় ॥ ১০০

শুনিয়া সিদ্ধান্ত দেশে ব্যালৰ নন্দন ।
 শুনিয়ো নৃপতি যুগ ধৰ্ম্মৰ লক্ষণ ॥
 সত্যত আছিল ধৰ্ম্ম হুইবে পুৰুষ ভাৱে ।
 তপ সত্য দায়া দান থাকে চাৰি পাৱে ॥ ১০১
 সিকালৰ লোক মানে সবে সকলগ ।
 শাস্তি তুষ্টি ক্ষমা মৈত্ৰী আছৈ সবে গুণ ॥
 সবেয়ো কৰিলে মন ইন্দ্ৰিয় নিবোধ ।
 আত্মাতেসে বতি সমস্ততে সমবোধ ॥ ১০২
 সবাহাতো আছিল ঈশ্বৰ মহাজ্ঞান ।
 হৰি ভকতিত পৰে নজানিলা আন ॥
 থিৰ বুদ্ধি কৰে সবে হৰিকেসে ধ্যান ।
 এতেকে চাৰিও জাতি উত্তম সমান ॥ ১০৩
 ত্ৰেতাতে পাইলেক আসি কিঞ্চিত প্ৰমাদ ।
 ভাস্কিলেক অধৰ্ম্মে ধৰ্ম্মৰ একপাদ ॥
 সিকালৰ লোক মানে সবে জ্ঞান নিষ্ঠ ।
 নোহে আতি লম্পট নুহিটৈ আতি শিষ্ঠ ॥ ১০৪
 ব্ৰাহ্মণে ধৰিবে মাত্ৰ ভকতিক আতি ।
 নপাৰিলে ৰাখিবে অপৰ তিনি জাতি ॥
 স্বৰ্গক বাঞ্ছায়ে কৰৈ যাগ যজ্ঞ দান ।
 এতেকে ত্ৰেতাতে ভৈলা বিপ্ৰেসে প্ৰধান ॥ ১০৫
 দ্বাপৰ যুগৰ লোক হৈবে জ্ঞান ভ্ৰষ্ট ।
 ছুই পাদ ধৰ্ম্মৰ অধৰ্ম্ম কৰৈ নষ্ট ॥
 সিকালৰ লোকৰ যশত হৈবে প্ৰীতি ।
 পঢ়য় পঢ়াৱে হুই ভাৱে প্ৰতি নিতি ॥ ১০৬
 সবেও শ্ৰীমন্ত আতি কটুস্ব বিস্তৰ ।
 ধন জন গৃহ বিষয়ত ততপৰ ॥
 ৰাত্ৰি দিনে সকাম কৰ্ম্মত আসকতি ।
 ব্ৰাহ্মণ ক্ষত্ৰিয় মাত্ৰ ধৰিবে ভকতি ॥ ১০৭
 এতেকেসে দ্বাপৰত আছিল সমান ।
 ব্ৰাহ্মণ ক্ষত্ৰিয় দুয়ো উত্তম প্ৰধান ॥
 কলিত অধৰ্ম্ম হুইবে হুই পুৰুষ ভাৱ ।
 ধৰ্ম্মৰ ভাস্কিলে সিটো হুইবে তিনি পাৱ ॥ ১০৮

চতুৰ্থ চৰণে পাছে কৰিবেক নষ্ট ।
 কলিত যতেক লোক ভৈল ধৰ্ম্ম ভ্ৰষ্ট ॥
 মিলিবে পৰম লোভ হুইবে অনাচাৰ ।
 দাক্ষিণ নিৰ্দ্দয় যেন বাক্স আকাৰ ॥ ১০৯
 খাইবাক পাৰয় তৃষ্ণা বাঢ়ি যাইব আতি ।
 অকাৰ্য্যে কৰিব বৈৰ কলহত প্ৰীতি ॥
 ব্ৰাহ্মণ ক্ষত্ৰিয় বৈশ্য ইটো তিনি জাতি ।
 নুশুনিবে হৰি ভকতিক কাণ পাতি ॥ ১১০
 শূদ্ৰে সব অনেক কৈৱৰ্ত্ত আদি কৰি ।
 অন্ত্যজ পৰ্য্যন্তে ভজিবেক মহা হৰি ॥
 অপ্ৰয়াসে লভিব ঈশ্বৰ মহাজ্ঞান ।
 এতেকে কলিত শূদ্ৰ কৈৱৰ্ত্ত প্ৰধান ॥ ১১১
 যেখন সাত্তিক হয় বুদ্ধি মল মতি ।
 জ্ঞানত তপত আতিশয় হয় বতি ॥
 দূৰ হয় কাম ক্ৰোধ লোভ মোহচয় ।
 তেখনে জানিবা ভৈল সত্যৰ উদয় ॥ ১১২
 যেখন লোকৰ যশশ্ৰাত প্ৰীতি বাঢ়ে ।
 সকাম কৰ্ম্মক আতি মনুষ্যে নাচাৰে ॥
 বজ্জোগুণ বৃত্তি হান্স হৰিষ মিলয় ।
 তেখনে জানিবা ভৈল ত্ৰেতাৰ উদয় ॥ ১১৩
 যেতিক্ষণে মিলে লোভ দম্ব অহম্মান ।
 ৰেষ্য অসন্তোষ ৰোগ মোহ অপমান ॥
 কৰে কাম্য কৰ্ম্ম বজ্জো তম বৃত্তিচয় ।
 তেখনে জানিবা ভৈল দ্বাপৰ উদয় ॥ ১১৪
 কপট কুনীতি নিদ্ৰা হিংসা শোক ভয় ।
 দীন দুখ বিষাদ তামস বৃত্তিচয় ॥
 পাপৰ পথক লাগি মন যায় টলি ।
 তেখনে জানিবা আসি পাইলে পাপী কলি ॥ ১১৫
 কৰ্হো কলি যুগ হুইনৈ শুনিয়ো নৃপতি ।
 নকৰিবে হুই কলি কোননো সজতি ॥
 হুইবে মলমতি একো নাচাৰিবে পুণ্য ।
 পাবিবে বিস্তৰ পাইবে কলি আশ্ৰয় ॥ ১১৬

অতি দীন দুখী বিত্ত মুহিবে প্রচুব ।
 তথাপি পাতকী লোক হইবে কামাতুব ॥
 বেষ্টাসম হইবে নাৰী সমস্তে অসতী ।
 পৰপুকষক যাইবে তেজি নিজপতি ॥ ১১৭
 হইবেক প্রচুব চোৰ ডকাইত কলিত ।
 পাষণ্ডে কৰিবে বেদ পথক দূষিত ॥
 পাষণ্ডৰ মুখত শিখিবে ধন্ম জ্ঞান ।
 কলিত কৰিবে পাষণ্ডক বহুমান ॥ ১১৮
 আন একো জীবিবাকক বাজায়ে নজানে ।
 প্রজাকেসে খাইব ছিণ্ডি ধনৰ নিদানে ॥
 এৰিবেক দ্বিজ জাতি ধন্ম নিবন্তৰ ।
 স্ত্রী-ধন দুইত মাত্ৰ হইব ততপৰ ॥ ১১৯
 কুটুম্বী গৃহস্থ সবে ধৰিবেক বেশ ।
 ছলে ভিক্ষা মাগি ভ্রমিবেক দেশে দেশ ॥
 বনস্থ তপস্বী সবে হইব গ্রামবাসী ।
 মহাধন লোভী হৈবে যতেক সম্যাসী ॥ ১২০
 নাৰাৰ স্বভাৱ কহোঁ শূনা পৰীক্ষিত ।
 কলিত বহুত হৈবে বেষ্টাৰ চৰিত্ৰ ॥
 লাজ কাজ এৰিয়া স্বভাৱে মহা ক্ৰুব ।
 হৈবে ছোট কায়া খাইবে পাৰিবে প্রচুব ॥ ১২১
 সততে কটুৰ বাক্য বুলিবে অসত্য ।
 কপট নেৰিব হৈবে অনেক অপত্য ॥
 পৰম নিৰ্ভয় ভাৱ পুকষতোধিক ।
 নাহিকে নাৰীত পৰে মহা সাহসিক ॥ ১২২
 মিছা মাতি সাউদে কৰিবে কিনা বিকা ।
 জীবে সম্পদতো কৰি নিন্দিত জীৱিকা ॥
 উত্তম নায়ক যদি হোৱে ক্ষীণবিত ।
 এৰিবেক তাক পুৰাতন যত ভৃত্য ॥ ১২৩
 যদি বোগী ভৈল ভৃত্য অনেক পুকষী ।
 দেখি স্বামীসবে তাক এৰিবে মুপুসি ॥
 খেচুক তেজিবে য়েবে ভৈলে দুহুহীন ।
 কলিত হৈবেক লোক স্ত্রী পৰাধীন ॥ ১২৪

পিতৃ-মাতৃ জ্ঞাতি যত ত্যাজিবে সোদৰ ।
 ভাৰ্য্যাৰ কুটুম্ব হৈবে স্ত্ৰহদ লোকৰ ॥
 নিজ গোত্র কুটুম্বতো তেজিবেক আশ ।
 ভাৰ্য্যাৰ ভাতৃত মাত্ৰ কৰিবে বিশ্বাস ॥ ১২৫
 শূদ্রে সবে ধৰিবেক তপস্বীৰ বেশ ।
 ছদ্মে দান লৈয়া ভ্রমিবেক গ্রাম দেশ ॥
 মুৰ্খৰ উন্নতি হৈবে ফুৰিবে উল্লাসি ।
 ধন্ম বখানিবে উচ্চ আসনত বসি ॥ ১২৬
 পৰিবে দুৰ্ভিক্ষে ভাতে মৰিবেক প্রজা ।
 কৰৰ নিমিত্তে তাতে গীড়িবেক ৰজা ॥
 বাজা ভৃত্য সকলে কৰিবে হুলস্থূল ।
 নুগুচিবে মনুষ্যৰ মনত আকুল ॥ ১২৭
 নালাপিব স্ত্রীক লোকে নকৰিবে স্নান ।
 নুহইবেক বসন ভূষণ অন্ন পান ॥
 শুখাইবে শৰীৰ একো নাপাইবে আহাৰ ।
 হইবেক কলিত লোক পিশাচ আকাৰ ॥ ১২৮
 স্ত্ৰহদ সোদৰ একো নাবাছিবে চিতে ।
 কৰিবে কন্দল পাঞ্চ গণ্ডাৰ নিমিত্তে ॥
 স্ত্ৰহদক বান্ধিবেক ধনৰ নিদানে ।
 কন্দলতো মৰি যাইবে আপুনিও প্ৰাণে ॥ ১২৯
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰ পিতৃ-মাতৃ কাতো নেদি চিত ।
 আপুনি জীৱেক মাত্ৰ দুৰ্বোৰ কলিত ॥
 মিলিবে লোকত আনো অনেক বিপাক ।
 কতেক কহিব দুষ্ক কলিৰ চেষ্ঠাক ॥ ১৩০
 পৰম দাকণ কলি পাপৰ সাগৰ ।
 ইহাত মজিবে জ্ঞান হৰিবে লোকৰ ॥
 পাপে সম্মে কৰ্ম কৰি অধকেসে যায় ।
 একে কৃষ্ণ বিনে নাই দ্বিতীয় উপায় ॥ ১৩১
 এহি বুলি মোঁন ভৈল শুক মহামুনি ।
 মনে বিমৰিষ ঋষি কবন্ত আপুনি ॥
 খেদ ভৈল বাজাবো কলিৰ শুনি কথা ।
 লোকৰ হৈবেক আবে হেনসে অৱস্থা ॥ ১৩২

সামাজিক লোক লৈবা কথাৰ আশয় ।
 শুনিলাহা কলি মহা দোষৰ আলয় ॥
 ইহাৰ কালতে আমি সমস্তে উপজি ।
 হেন জানা আছো পাপ সাগৰত মজি ॥ ১৩৩
 নিতে নিতে সিজৈ পাপ তাতে মহা লীলা ।
 শালৰ নাৱত যেন ভৰা দিলো শিলা ॥
 বুৰি আসে তনু নাও নাহিকে চেতন ।
 নমো নমো কৃষ্ণ প্ৰভু পশিলো শৰণ ॥ ১৩৪
 দায়াশীল বাহুদেৱ কৰিও উদ্ধাৰ ।
 তোমাত বিনায়ে গতি নাহিকে আমাৰ ॥
 ভূমি উদ্ধাৰিলা তুমি সামৰ্থ পৰম ।
 মোক উদ্ধাৰণত তোমাৰ কোনো শ্ৰম ॥ ১৩৫
 পৰম পাতকী মই ভকতি বিহান ।
 কলিৰ মনত মজি আছো এত দিন ॥
 তুমিসি স্নহদ মোৰ আবেসে বিদিত ।
 জানিলো তুমিসে মোৰ আত্মা মহাহিত ॥ ১৩৬
 আউৰ যেন নপাসৰো অৰুণ চৰণ ।
 ছয়ো কুপাময় মই পাপীত প্ৰদম ॥
 সদায়ে থাকোক মোৰ মুখে তয়ু নাম ।
 নিস্তৰো তেবেসে সবে বোলা বাম বাম ॥ ১৩৭

ছবি

কতোক্ষণে মনে গুণি আছে পাছে মহা মুনি
 মহা কষ্টে ছাৰিলা নিশ্বাস ।
 হাহা কিনো দৈৱ বিধি লোকৰ নভৈল দিক্ৰি
 পাষাণে কৰিবে সৰ্বনাশ ॥
 মহা কাকণিক শুকে লোকৰ নিকাৰ দেখি
 পৰম ব্যথিত ভৈল চিত ।
 বাজাক বোলন্ত চাই শুনা পৰীক্ষিত বায়
 যেন মোৰ মন বিপৰীত ॥ ১৩৮

বেদতো বহন্ত ইটো মহাভাগৱত শাস্ত্ৰ
 পৃথিবীত কৰিলো প্ৰচাৰ ।
 কলিত মলিন লোক শুনি সবে নিস্তৰোক
 অভিপ্ৰায় হেনসে আমাৰ ॥
 জগত পৰম গুৰু ঈশ্বৰ কৃষ্ণক যিটো
 ব্ৰহ্মা হৰে সেবে অবিচ্ছেদ ।
 কলিত বহুতে তাক্ৰ ভজিবেক নপাৰিবে
 পাষাণে কৰিবে বুদ্ধি ভেদ ॥ ১৩৯
 পৰম আতুৰ যাব নাম অনিচ্ছায়ে স্মৰি
 মৰন্তে পড়ন্তে পিচলন্তে ।
 এতেক কলিত হৰে মহা-কৰ্ম্মবন্ধ ছেদ
 পাৰে মোক্ষ সংসাৰত হস্তে ॥
 স্মৰণ যাত্ৰকে যাক উত্তম গতিক পাৰে
 হেন দেৱ ঈশ্বৰ কলিত ।
 নভজিবে বহুতৰে অধম পামৰ নবে
 পাষাণে ভেদিবে আসি চিত ॥ ১৪০
 দুৰ্বোৰ কলিত ইটো তৰণ উপায় যিটো
 কহোঁ বাজা ছয়ো সাৱধান ।
 দূষিত কৰিলে কলি কাহাৰো পৱিত্ৰ মুছি
 দ্ৰব্য দেশ তনু মন প্ৰাণ ॥
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণক যিটো চিত্তত নিশ্চয় কৰি
 ভজে মাত্ৰ তাহান চৰণে ।
 ছয়া তাতে পৰিতোষ হবন্ত কলিৰ দোষ
 মহাহৰি এতেকে তেখনে ॥ ১৪১
 মাধৱৰ নাম গুণ কলিত পৰম পুণ্য
 থাকে যিটো দঢ়াই প্ৰতি নিতে ।
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰে যদিবা মনত স্মৰে
 তাকে বা আশংসে যিটো চিত্তে ॥
 কেশৱত দঢ়াই হিয়া যি পাবে নৈবেদ্য বিয়া
 তাকে মাত্ৰ পূজৈ যিটো নবে ।
 এতেকে হিয়াত থাকি অযুত জন্মৰ পাপ
 কলিত হবন্ত দানোদবে ॥ ১৪২

ছুৰ্ণেৰ কলিত ইটো তৰণ উপায় এহি
 আতপৰে আৰ কিছো নাই ।
 আপুনি পুছিলো যিটো তাহাৰ সিদ্ধান্ত দিলো
 শুনা বাজা আৰো অভিপ্রায় ॥
 পাপত মগন হয়। কৰ্ম্মক আচৰে গৈয়া
 জানা সি কি পুণ্য সিজে তাৰ ।
 ছুৰ্ণেৰ কলিত ইটো মলমতি মনুষ্যৰ
 একো কৰ্ম্মে নাই অধিকাৰ ॥ ১৪৩
 যেন স্তবৰ্ণক শুদ্ধ মৃতিকা নকৰৈ যদি
 ধোৱে আনি অসংখ্যাত জলে ।
 ধপস্তুে খপস্তুে* য়েবে বহি অন্তৰ্গত ভৈলে
 তেবে স্তবৰ্ণক তেজৈ মলে ॥
 এহি মতে তপ জপ যজ্ঞ যোগ আচৰিয়া
 মিছাতেসে পাৱে মহা খেদ ।
 য়াৱত নিশ্চয় কৰি হিয়াত নধৰে হৰি
 নোহে তাৰে কৰ্ম্ম বন্ধ ছেদ ॥ ১৪৪
 দেৱ নৰে উপাসয় যদি যোগ অভ্যাসয়
 কৰে স্নান সমস্তে তীৰ্থত ।
 দানে ত্ৰতে তপে বুদ্ধি নুহি অভ্যন্তৰ শুদ্ধি
 কহিলো তোমাত ইটো তত্ত্ব ॥
 জগত স্তম্ভ হৰি আৰু ছদি স্থিত কৰি
 যিমতে পৱিত্ৰ হোৱে চিত ।
 কহিলো শাস্ত্ৰৰো সাৰ কলিত নিস্তাৰ আৰ
 নাই জানা ইসে পৰীক্ষিত ॥ ১৪৫
 বুদ্ধিয়া শাস্ত্ৰৰ মন্ত্ৰা সৰ্ব্ব জন্মে তুমি বাজা
 কৰিও কৃষ্ণক ছদি স্থিত ।
 স্তেবে স্তম্ভ সময়ত ধৰি কৃষ্ণ চৰণত
 মহা গতি পাইবা পৰীক্ষিত ॥
 স্তেবে স্তনে স্তবৰ্ণতো কৃষ্ণ চৰণে যিটো
 তাৰ কথা শুনিও স্বৰূপ ।
 য়াৱত স্তম্ভৰ পাপ তাহাক জগত বাপ
 স্তেবে স্তাপোৱাৰ বিষ্ণুৰূপ ॥ ১৪৬

এবে মঞি দঢ়াই মতি কলিকেসে কৰোঁ ভুতি
 যদি কালি পাপৰ সাগৰ ॥
 মহন্ত গুণেক আৰ সংসাৰ মধ্যত সাৰ
 শুনা সাৱধানে নৃপবৰ ॥
 যদি ছুৰাচাৰ আতি যদিবা অধৰ্ম্ম জাতি
 কৰে মাত্ৰ কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন ।
 আতি অপ্রয়াস ভাৱে এতেকে কৃষ্ণৰ পাৱে
 ছিঙে ঘোৰ সংসাৰ বন্ধন ॥ ১৪৭
 সত্য যুগে ধ্যান কৰি সদায়ে আৰাধে হৰি
 নানা যজ্ঞ যজিয়া ত্ৰেতাতে ।
 ছাপৰে ভকতি ভাৱে পূজিয়া যি গতি পাৱে
 মহা মহা মহন্তে সাক্ষাত ॥
 ইটো ধন্য ধন্য কলি আকেসে মহন্ত বুলি
 ভাল মন্দ একোৱে নচাৱে ।
 যতেক যুগৰ ধৰ্ম্ম আচাৰ যতেক কৰ্ম্ম
 কীৰ্ত্তনে সবাৰো ফল পাৱে ॥ ১৪৮
 কলিৰ পৰম ধৰ্ম্ম মাধৱৰ নাম কৰ্ম্ম
 কীৰ্ত্তনেসে জানিবা নৃপতি ।
 কলিৰ পাতোক চয় কীৰ্ত্তনেসে কৰে ক্ষয়
 পাৱে নৰে পৰম মুকুতি ॥
 মহা ভাগ্যৱন্ত নৰে কলিত কীৰ্ত্তন কৰে
 আছে পুণ্য পৰ্ব্বত আকাৰ ।
 কেশৱ প্ৰসন্ন তাৰ কহিলো সাৰতো সাৰ
 সিসে পাইলে সংসাৰৰো পাৰ ॥ ১৪৯

ছলটী

শুনা সত্যসদ ভাগৱত পদ
 আপদ হোক বিনাশ ।
 ইটো কলি কাল ভকতক ভাল
 কবিলা শুকে প্ৰকাশ ॥

ভাৰত বৰিষ মনুষ্য শৰীৰ
কলি যুগ হৰি নাম ।
চাৰিৰ সঞ্জোগ কত পুণ্যে পাইলা
কৰা তৰিবাৰ কাম ॥ ১৫০
ইহেন কালত তৰিতে নপাৰে
মনুষ্য জনম পায়।
ভকতি নকৰে হৰি নুহুমৰে
তাক বঞ্চে বিষ্ণু-মায়া ॥
নমো নমো বাম কৰা উপশাম
সংসাৰৰ ছুখ তাপ ।
তোমাত নভজি আপদত মজি
মৰো হেৰা কৃষ্ণ বাপ ॥ ১৫১
তুমিসে মাধৱ আমাৰ বান্ধব
এবেসে ভৈল বিদিত ।
সংসাৰ তাৰণ তোমাৰ চৰণ
তথাপি নিচিন্তে চিত ॥
মনৰ লগত ভৈলোঁ বুদ্ধিহত
মায়াৰ নপাইলো পাৰ ।
মঞ্জিৰ ছৰাশয় জানি কৃপাময়
আপুনি কৰা উদ্ধাৰ ॥ ১৫২
ভকতি সঞ্চিবো যিমতে বঞ্চিবো
সংসাৰ তাপ দুৰ্ঘোৰ ।
দিয়ো উপদেশ হে হৃষিকেশ
হৃদয়তে থাকি মোৰ ॥
সদা মোৰ মুখে যেন স্নখে দুখে
নছাড়ে তোমাৰ নাম ।
হেন কৃপা কৰি দানক উদ্ধাৰ।
ভাকি বোলা বাম বাম ॥ ১৫৩

পদ

পুচিলা নৃপতি তুমি সংশয় ছুতয় ।
কোন পুণ্যে কলিৰ পাতক হৰে কয় ॥
কলিৰ পৰম ধৰ্ম্ম শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ।
দিলো ছয়ো সিদ্ধান্ত শুনিলো এক মন ॥ ১৫৪
প্ৰলয় কল্পৰ আবে শুনিয়োক মান ।
এহিতো কৃষ্ণৰ লীলা চৰিত্ৰ প্ৰধান ॥
শুনিয়োক চতুৰ্বিধ প্ৰলয়ৰ কথা ।
প্ৰথমতে কহো নিত্য প্ৰলয় ব্যৱস্থা ॥ ১৫৫
ব্ৰহ্মা আদি কৰি যত আছে প্ৰাণীচয় ।
সমস্তৰে হোৱে নিতে উৎপত্তি প্ৰলয় ॥
কালৰ বেগত যাই দেহৰ অৱস্থা ।
তাক কেহো তৰ্কিবাক নপাৰে সৰ্ব্বথা ॥ ১৫৬
যেন আকাশতে চন্দ্ৰ সূৰ্য্যে গতি কৰে ।
তাক লক্ষিবাক নপাৰয় একো নৰে ॥
যেন নদী সমস্তৰ জল যাই বহি ।
তথাপি আগতে দেখে নদী আছে বহি ॥ ১৫৭
সেহি মতে ব্ৰহ্মা আদি কৰি যত তৃণ ।
সবাবো শৰীৰ ক্ষেণে ক্ষেণে হোৱে তিন ॥
পৰম অতৰ্ক কাল ঈশ্বৰৰ গতি ।
কহিলো প্ৰলয় নিত্য তোমাত নৃপতি ॥ ১৫৮
শুনা আবে নৈমিত্তিক প্ৰলয়ৰ কথা ।
কতনো নিকাৰ কৈবো জীৱৰ অৱস্থা ॥
চতুৰ্থ হাজাৰ যুগে ব্ৰহ্মাৰ দিবস ।
ব্ৰহ্মাৰ দিনত হৰে মনু চতুৰ্দশ ॥ ১৫৯
বাজিয়ো ততেক কাল জানিবা নিশ্চয় ।
তিনিয়ো লোকৰ ছোৱে নিশাত প্ৰলয় ॥

জগতকে উদৰতে লৈয়া নাৰায়ণ ।
 অনন্ত শয্যাতে প্ৰভু কৰিলা শয়ন ॥ ১৬০
 শূন্য তিনি লোক মজে প্ৰলয় জলতে ।
 ব্ৰহ্মায়ো থাকন্ত স্তুতি কৃষ্ণৰ লগতে ॥
 নিশা অৱসানে দুনাই সৃষ্টি প্ৰৱৰ্ত্তয় ।
 জানা ৰাজা আকে বুলি নৈমিত্তিক লয় ॥ ১৬১
 প্ৰাকৃত প্ৰলয় আবে শুনিয়ো নৃপতি ।
 কোননো নহৈবে ইটো জীৱৰ সঙ্গতি ॥
 যেবে এক শত ভৈল বৰিষ ব্ৰহ্মাৰ ।
 কৰন্ত ঈশ্বৰো তেবে ব্ৰহ্মাকো সংহাৰ ॥ ১৬২
 পৃথিৱী প্ৰমুক্ষে সবে হয় গুণে হীন ।
 যাত হন্তে হোৱে দুনাই তাতে যাই লীন ॥
 নবহয় কিছো ব্ৰহ্মাণ্ডৰ হৰে নাশ ।
 জগতকে দেশ্ত কৃষ্ণে উদৰতে বাস ॥ ১৬৩
 নোহে সৃষ্টি শতক বৰিষ পৃথিৱীত ।
 খাইবে নপাই প্ৰজা হৈবে ক্ষুধায়ে পীড়িত ॥
 অন্তো অন্তে ধৰি শৰীৰৰ মাংস খায় ।
 এহিমতে লোক নিবন্তৰে মৰি যায় ॥ ১৬৪
 প্ৰচণ্ড আদিত্যে উপৰত তাপ কৰে ।
 অনন্ত মুখৰ বহি বজাই তাত পৰে ॥
 পাতাল পৃথিৱী দহি উপৰক আসে ।
 সঞ্চৰ বহিৰ শিখা প্ৰচণ্ড বতাসে ॥ ১৬৫
 অগ্নি সূৰ্য্যে অধে উৰ্দ্ধে ব্ৰহ্মাণ্ডকো দহে ।
 দগধ গোময়* পিণ্ড যেন হয় বহে ॥
 মহা মেঘে বৰিষয় শতক বৎসৰ ।
 প্ৰলয়ৰ জলে ভৰে ব্ৰহ্মাণ্ড ভিতৰ ॥ ১৬৬
 কালৰ বেগত ব্ৰহ্মাণ্ডবো হৰে ক্ষয় ।
 সাতো আৱৰণ অন্তো অন্তে যাই লয় ॥
 পৃথিৱী জলত পশে উদক তেজত ।
 তেজো পশে বায়ুত পবন আকাশত ॥ ১৬৭
 পশে অহঙ্কাৰত আকাশো গৈয়া পাছে ।
 ইন্দ্ৰিয় বেৰতা মন আনো যত আছে ॥

মহত্বতো পশে অহঙ্কাৰ বৃত্তি হীন ।
 প্ৰকৃতিত আপুনি মহতো যায় লান ॥ ১৬৮
 ঈশ্বৰৰ লীলাত জগত নাশ হয় ।
 কটাক্ষতে কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডবো লয় ॥
 পুৰুষ প্ৰকৃতি বৃত্তি শূন্য হয় থাকে ।
 জ্ঞানীগণে প্ৰাকৃত প্ৰলয় বোলৈ আকে ॥ ১৬৯
 নিত্য নৈমিত্তিক কৈলো প্ৰাকৃত প্ৰলয় ।
 শুনা আত্যন্তিক লয় আবে মহাশয় ॥
 যোক্ষকেসে বলি ৰাজা আত্যন্তিক লয় ।
 ব্ৰহ্মজ্ঞানী দেখে জগতকে ব্ৰহ্মময় ॥ ১৭০
 বুদ্ধি মন ইন্দ্ৰিয় মহত অহঙ্কাৰ ।
 ব্ৰহ্মত পৃথক নুহি যতক সংসাৰ ॥
 ব্ৰহ্ম ব্যতিৰেকে যত দেখা মিছা আন ।
 জৰীত উপজি যেন আছে সৰ্প জ্ঞান ॥ ১৭১
 জাগণ সপোন বুদ্ধিবেসে বৃত্তিচয় ।
 নানা বিধ দেখা যিটো সিটো মায়াময় ॥
 সমস্তে অবস্ত যেন তাতে কৰ নয় ।
 ক্ষেণেকে উপজি ক্ষেণেকেতে নাশ হয় ॥ ১৭২
 যেন আকাশত মিলে সংহতি মেঘৰ ।
 ক্ষেণেকে থাকিয়া হট্টে ক্ষেণেকে অন্তৰ ॥
 ব্ৰহ্মতো জগত ৰাজা জানা সেহি নয় ।
 উপজিয়া ব্ৰহ্মত ব্ৰহ্মতে হোৱে লয় ॥ ১৭৩
 একে ব্ৰহ্ম আছা সৰ্ব দেহক প্ৰকটে ।
 যেন এক আকাশ প্ৰত্যেক ঘটে ঘটে ॥
 জলত সূৰ্য্যক যেন দেখি ভিন্ন ভিন্ন ।
 সেহি মতে জানিবা ব্ৰহ্মবো ভেদ হীন ॥ ১৭৪
 কঙ্কণ কুণ্ডল ঘট মণি হেমহাৰ ।
 একে স্তবৰ্ণক দেখি অনেক আকাৰ ॥
 এহিমতে এক ব্ৰহ্ম জানা সত্য সিদ্ধ ।
 অজ্ঞানত বাক্য বোলৈ তাক বহু বিদ্ধ ॥ ১৭৫
 সূৰ্য্য বশ্মিত হোৱে যেন মহা মেঘগণ ।
 সূৰ্য্য অংশ চক্ষুক তথাপি কৰে ছয় ॥

ব্ৰহ্মৰে স্বৰূপ অহঙ্কাৰ যদি হয় ।
 ব্ৰহ্ম অংশ জীৱক তথাপি আৱৰণঃ ॥ ১৭৬
 যেন মেঘ গৈলে চক্ষু সূৰ্য্যক নীৰেখে ।
 অহঙ্কাৰ গুছিলে ব্ৰহ্মক জীৱে দেখে ॥
 মায়া এড়ি আপুনি বুন্ধিৰ গুছে ভ্ৰম ।
 নিৰ্মল হৃদয় জীৱে দেখে পৰব্ৰহ্ম ॥ ১৭৭
 যি কালত জ্ঞান অস্ত্ৰে ছেদে অহঙ্কাৰ ।
 ছিগে কৰ্ম বন্ধ জীৱে তেবে আপনাৰ ॥
 হৃদয়তে পৰম আনন্দ হোৱে জাত ।
 পৰিপূৰ্ণ আত্মা হোৱৈ মনতে সাক্ষাত ॥ ১৭৮
 দেহকো নেদেখে জীৱে হুয়া ব্ৰহ্মময় ।
 ইহাকে বুলিয় বাজা আত্যন্তিক লয় ॥
 কহিলো তোমাত চাৰি প্ৰকাৰ প্ৰলয় ।
 ভকতি নভৈলে কৈতো নেড়াই মৃত্যু ভয় ॥ ১৭৯
 দেহেৰী পৰিচ্ছেদ কিবা কহিবো বহুত ।
 দেখে ব্ৰহ্মময় যিটো জীৱন্তে মুকুত ॥
 তথাপিতো সিটো কৃষ্ণ কীৰ্ত্তনেসে তৰৈ ।
 ভকতি নভৈলে দুনাই মায়া আসি ধৰৈ ॥ ১৮০
 কৰৈ অচেতন ব্ৰহ্ম জ্ঞান হোৱৈ হত ।
 পৰৈ পৰৱৰ্ত্তি আসি সংসাৰ গৰ্ভত ॥ *বৃবি অহা ।
 ভকতি বিহীনে হেন জ্ঞানবো অৱস্থা ।
 মহা মুঢ় বিষয়ীৰ কি কহিবো কথা ॥ ১৮১
 যিটো নাৰায়ণ কৃষ্ণ জগতৰ ধাতা ।
 জগত নিবাস জগতৰ পিতা মাতা ॥
 কহিলো তাহান কিছো মাত্ৰ লীলা কথা ।
 কহিবে নপাবো সবে ব্ৰহ্মায়ো সৰ্ব্বথা ॥ ১৮২
 হেনবা হৈবেক শঙ্কা মনত তোমাৰে ।
 সমস্তে কহিবে য়েবে ব্ৰহ্মায়ো নপাবে ॥
 তেবে ইটো কথা কহিবাক কোন কাজ ।
 আৰ অভিপ্ৰায় কহো শুনা মহাবাজ ॥ ১৮৩

সংসাৰত তিনি তাপ যেন দাৱানল ।
 কৰিবাক লাগি আছৈ জীৱক বিকল ॥
 আক নিস্তাৰিবে বাটকৈ যিটো মহাজন ।
 কবন্তোক কৃষ্ণ কথা বস নিসেৱন ॥ ১৮৪
 এহিসে স্মৃঢ় নোঁকা সংসাৰ সাগৰে ।
 নাহি নাহি তৰণ উপায় আত পৰে ॥
 চাৰি বেদ চৌকয় শাস্ত্ৰৰ ইসে তত্ত্ব ।
 কহিলো নৃপতি আবে তোমাৰ আগত ॥ ১৮৫
 হেন জানি জন্ম লোকে নকৰিয়ো বৃথা ।
 যাৰ যেন শক্তি শুনোক কৃষ্ণ কথা ॥
 যাৰ যেন মতি কৰা কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন ।
 এতেকে ছিগুবে ঘোৰ সংসাৰ বন্ধন ॥ ১৮৬
 যেন ফল পালে তপ জপ তীৰ্থ স্নানে ।
 যেন ফল পালে মহা যজ্ঞ যোগ দানে ॥
 যেন ফল পালে মহা জ্ঞান বৈবাগ্যত ।
 কলিত সমস্তে পালে কৃষ্ণ কীৰ্ত্তনত ॥ ১৮৭
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন এড়ি আন কৰ্ম কৰে ।
 পালে শ্ৰম বিফলে কলিত সিটো নৰে ॥
 অধৰ্ম্ম খেদাইলে ধৰ্ম্ম কৈতো নপাই ঠাই ।
 হৰি ভকতিত আছৈ শৰণ সোমাই ॥ ১৮৮
 আচৰি ভকতি যিটো নাম গুণ গাৱে ।
 সি সি জনে সমস্ত ধৰ্ম্মৰ ফল পালে ॥
 এতেকেসে কলিত কীৰ্ত্তন ধৰ্ম্ম সাৰ ।
 আউৰ একো ধানে নাই ধৰ্ম্মৰ সঞ্চাৰ ॥ ১৮৯
 এহিসে পৰম ধৰ্ম্ম জানিবা সৰ্ব্বথা ।
 হেনবা বুলিবা কৈত পাইলা ইটো কথা ॥
 একোৱে পুৰুষে নতো শুনি কৰ্ণ শ্ৰুতি ।
 কহো আৰ গুণ আবে শুনিয়ো নৃপতি ॥ ১৯০
 বেদতো বহু ইটো আতি অশুপাম ।
 পৰমাৰ্থ শাস্ত্ৰ মহা ভাগৱত নাম ॥

* স্বৰ্গীয় কিৰণৰ ভ্ৰূণভেই বেধ উৎপন্ন হয় যদিও স্বৰ্গীয় কিৰণত দেখা পোৱা মাহুৰৰ চকুৰ দৃষ্টিক সেই বেধে পুৰ্ণ
 বৰ্ণনত বাধা দিয়ে । সেইদৰে অহঙ্কাৰ ব্ৰহ্মবৰণ কৰিলেও সি ব্ৰহ্ম অশুভূত জীৱক বন্ধন ৰূপে তাৰ আৱৰণ কৰে
 স্বৰ্গীয় অহঙ্কাৰে জীৱক ব্ৰহ্ম বৰ্ণনত বাধা জন্মায় ।

পৰম ঈশ্বৰ যিটো নাৰায়ণ মুনি ।
 ইটো শাস্ত্ৰ তেস্তে মাত্ৰ জানন্তু আপুনি ॥ ১৯১
 পাছে পদ্ম কলপত কেশৱ সাক্ষাত ।
 ইটো মহা ভাগৱত কহিলা ব্ৰহ্মাত ॥
 পৰম ঈশ্বৰ জ্ঞান বহুত্ৰ ভকতি ।
 জানি কৃতকৃত্য আতি ভৈল প্ৰজ্ঞাপতি ॥ ১৯২
 পৰম দায়ালু দেৱ জগতৰ পিতা ।
 কৈলা নাৰদত ইটো পুৰাণ সংহিতা ॥
 কৃষ্ণ দ্বৈপায়ণ যিটো মোৰ পিতৃ ব্যাস ।
 দায়ালে নাৰদে তাস্তু কৰিলা প্ৰকাশ ॥ ১৯৩
 নাৰদৰ উপদেশে ব্যাস সৰ্বজ্ঞান ।
 কৰিলা বিস্তাৰ ইটো শাস্ত্ৰক নিৰ্মাণ ॥
 মহা ভাগৱত ইটো পুৰাণ সংহিতা ।
 পৰম স্নেহত মোত কহিলন্তু পিতা ॥ ১৯৪
 হুৰ সিক্ত মুনি আৰু কেহোৱে নজানে ।
 নাহিকৈ প্ৰচাৰ আৰু আউৰ একো ধানে ॥
 নষ্ট ভৈলা প্ৰজা জ্ঞানি কলিৰ পাপত ।
 এতেকে কহিলো মগ্ৰি তোমাৰ আগত ॥ ১৯৫
 দেখিতে নপাৰি ইটো লোকৰ নিকাৰ ।
 কৃপায়ে কৰিলো আনি শাস্ত্ৰক প্ৰচাৰ ॥
 আৰু শুনি ভগ্নি কলি যুগে যত লোক ।
 মহা হুখে থাকিয়া ঘৰতে নিস্তাৰোক ॥ ১৯৬
 উগ্ৰস্ৰবা হুত আছা আগতে উৎসুকে ।
 আঁজুলি নিৰ্দেশি তাক বুলিলন্তু শুকে ॥
 নৈমিষাৰণ্যত ঋষি সমজ্যাত তথা ।
 এহি হুতে কৈবা ইটো ভাগৱত কথা ॥ ১৯৭
 আত হুস্তে হেঁব ইটো বাজ্যত বিদিত ।
 আৰু শুনি নিস্তাৰিবে ছুৰ্য্যেৰ কলিত ॥
 এতেকে বোলন্তে শুক গুৰু প্ৰসাদত ।
 ভৈল শাস্ত্ৰ তেখনে হুতৰ কৰ্ত্তাগত ॥ ১৯৮
 কলি যুগি শুকৰ প্ৰাণাদ পাৱা হুত ।
 বিদিত আনন্দ যেন ভৈলন্তু হুত ॥

হৰিষে নেত্ৰেৰ নীৰ ঝৰে পুহু পুহু ।
 প্ৰেমতে সৰ্ব্বাঙ্গে ভৈল পুলকিত তনু ॥ ১৯৯
 দগুৱতে শুকক কৰিয়া নমস্কাৰ ।
 চৰণৰ ধূলি তুলি লৈলা বাৰম্বাৰ ॥
 প্ৰাণ গুৰু বুলি ভুতি কৰিলন্তু হুত ।
 দেখি ভৈল সমস্তে সমাজে অদভুত ॥ ২০০
 আছন্তু মনত গুণি শুক কৃপাময় ।
 ইটো শাস্ত্ৰ শুনন্তে মৃত্যুৰ গুহুই ভয় ॥
 দুনাই স্মৰাও তান হেন ভৈল চিত ।
 বাজ্যক বোলন্তু শুকে শুনা পৰীক্ষিত ॥ ২০১

ব্ৰহ্মোপদেশ

জগতৰ কৰ্ত্তা হৰ্ত্তা ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰ ।
 যাহাৰ অধীন ছয়ো দেৱ নিবন্তৰ ॥
 হেন ভগৱন্তক শুনিলা মহাশয় ।
 আৰো আছে নৃপতি তোমাৰ মৃত্যু ভয় ॥ ২০২
 আউৰ কি মৰিবা তুমি আপুনি কৃতার্থ ।
 শুনিলাহা ভাগৱত কথা পৰমার্থ ॥
 ভৈলা কোটি জন্মৰ পাতেকচয় চূৰ ।
 মৰো হেন মনৰ অজ্ঞান কৰা দূৰ ॥ ২০৩
 নাহি জন্ম পূৰ্ব্বত অঢ়াপি নোহো জাত ।
 অজৰ অমৰ তুমি আত্মাসে সাক্ষাত ॥
 দেহবেসে ধৰ্ম্ম ইটো জনম মৰণ ।
 দেহতেসে হস্তে হোৱৈ দেহ উতপন্ন ॥ ২০৪
 দেহতে আছাছা মাত্ৰ তুমি দেহ হীন ।
 যেন অগ্নি থাকন্তে কাৰ্ত্ততো কৰি ভিন্ন ॥
 যেন ঘট ভাঙ্গি গৈলে ঘটৰ আকাশ ।
 আকাশতে লীন হোৱৈ নাহি তাৰ মাশ ॥ ২০৫
 জনম মৰণ ইটো দেহবেসে ধৰ্ম্ম ।
 মনে অৰ্জ্জু জীৱৰ শৰীৰ গুণ কৰ্ম্ম ॥
 মনকো মাৱায়ে অৰ্জ্জু জামা মাৰে মাৰ ।
 শৰীৰ কাৰণে হৰে জীৱৰ সংসাৰ ॥ ২০৬

তৈল মালৈ শলা বহি সংযোগ যারত ।
 দীপ হেন বুদ্ধি ভাৱে প্ৰকাশে লোকত ॥
 দেহ মন কৰ্ম আত্মা যারত সংযোগ ।
 তাৰে জীৱ নাম থাকৈ দুখ কৰে ভোগ ॥ ২০৭
 দেহ কৰ্তা মনেবেসে জানিবা সংসাৰ ।
 জনম মৰণ একো নাহিকে আত্মাৰ ॥
 তৈল অসংযোগে গুছে দীপৰ প্ৰকাশ ।
 মহাজ্যোতি ৰূপ অগনিৰ নাহি নাশ ॥ ২০৮
 যত পৰমাৰ্থ-তত্ত্ব কহিলো বিদিত ।
 হেন মনে মানা তুমি স্থিৰ কৰি চিত ॥
 মই পৰমাত্মা আত নাহিকে সন্দেহ ।
 দেহতেসে আছো মই নোহো ইটো দেহ ॥ ২০৯
 যিটো মই সেহি ব্ৰহ্ম মানা হেন মনে ।
 যিটো ব্ৰহ্ম সেহি মই জানা সৰ্ব্বক্ষণে ॥
 এতেকে গুছিবৈ শোক মোহ মহাৰথ ।
 কহিলো তোমাত ইটো ব্যৱহাৰ পথ ॥ ২১০
 এতেক নলাগে কহি আছো বিচ্যমান ।
 অন্তকালে ভকতি মিলাইবে মহাজ্ঞান ॥
 ভকতিত আছে যত জ্ঞান বিৰকতি ।
 জানিয়া কৃষ্ণৰ পাৱে ধৰা দৃঢ় মতি ॥ ২১১
 কৃষ্ণৰ চৰণ চিত্তে চিন্তা হৃদয়ত ।
 কৃষ্ণবেসে অংশ মই মানিবা মনত ॥
 নেদেখিবা তক্ষককো পাৱত দংশন্তে ।
 এতেকে তোমাক নিস্তাৰিবে ভগৱন্তে ॥ ২১২
 যতেক পুছিলো মানে পৰীক্ষিত তাত ।
 বহন্তৰো বহন্তক কহিলো তোমাত ॥
 জগতৰে আত্মা যিটো কৃষ্ণ কৃপাময় ।
 কৰিলো বিদিত তান যত চেষ্ঠাচয় ॥ ২১৩
 তোমাৰ কি শোক মোহ গুছিল নিচয় ।
 আউৰ সুপুঞ্জৈ মনে মোহ-মুহূৰ্ভয় ॥
 ঈশ্বৰক চিনিলা জানিলা আপুনাৰ ।
 বাপ পৰীক্ষিত মোক কৈয়ো হুঁ বাক ॥ ২১৪

আবো বুজিবাক আছে যদি বা প্ৰৱৰ্ত্ত ।
 বোলা পুনৰপি তেৰে কহো বাহুই কক্ষ ॥
 নৃপতিৰ মুখক নীৰেকি কৃপাময় ।
 এহি বুলি মোন তৈলা ব্যাসৰ তনয় ॥ ২১৫
 শুনা সামাজিক জন কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰে ।
 শুনন্তে কৃষ্ণক পাইলা বাজা পৰীক্ষিত ॥
 নাহি আত পৰে মুখ্য পছ সংসাৰত ।
 বেদান্তবো সাৰ ইটো মহা ভাগৱত ॥ ২১৬
 বৈকুণ্ঠৰ ধৰ্ম ইটো পৰম অমৃত ।
 শুক মুখে তৈল আসি কলিত বিদিত ॥
 মহন্তৰ মুখে আক কৰ্ণে কৰা পান ।
 এতেকে লভিবা স্নেহে বৈকুণ্ঠত স্থান ॥ ২১৭
 নমো হেৰ কৃষ্ণ নাথ অনাথৰ গতি ।
 হেন উপদেশ দেৱ দিয়োক সম্প্ৰতি ॥
 যৈতে তৈতে জন্ম মোৰ হোক কৰ্ম ভাণে ।
 নেড়ো যেন তোমাৰ চৰণ অমুবাণে ॥ ২১৮
 তুমি প্ৰিয়তম আত্মা পৰম ঈশ্বৰ ।
 হেন জ্ঞান মুগুছোক সদায়ে মনৰ ॥
 পুত্ৰ পত্নী বিষয়ত নোক আসকতি ।
 তোমাৰ চৰণে হোক একান্ত ভকতি ॥ ২১৯
 হৰি ভকতৰ সঙ্গ হোক সৰ্ব্বক্ষণে ।
 তোমাৰ চৰিত্ৰ কথা শুনিবো প্ৰৱণে ॥
 স্নেহে দুখে মুখে মোৰ নছাড়োক নাম ।
 তেবেসে নিস্তৰো সবে বোলা বাম বাম ॥ ২২০

পৰীক্ষিতৰ ব্ৰহ্মজ্ঞান লাভ

দুৰ্লভী

নিগদতি স্নত শুনিয়ে শৌনক
 যেন কথা তৈল পাছে ।
 এতেক বচন বুলি ব্যাস স্নত
 মোন হয় যেন আছে ॥

জগতক যিটো দেঠে কৃষ্ণময়
 ব্ৰহ্মকপী মহামুনি ।
 বৈকুণ্ঠৰ শাস্ত্ৰ মহা ভাগৱত
 তাহানে মুখত শুনি ॥ ২২১
 শৰীৰ মনৰ মল দূৰ ভৈল
 গুছিল মোহ আন্ধাৰ ।
 পৰম ঈশ্বৰ প্ৰকাশ ভৈলন্ত
 হিয়াত আসি বাজাৰ ॥
 দ্ৰৱ ভৈল চিত্ত তমু লোমাঞ্চিত
 বৰে নয়ণৰ নীৰ ।
 আনন্দে মগন ভৈল কতোক্ষণ
 কবিলন্ত চিত্ত থিৰ ॥ ২২২
 অৱনত মাথে উঠি নৰ নাথে
 সম্পূৰ্ণ অঞ্জলি ধৰি ।
 শুকৰ চৰণ পদ্ম দুখানিক
 মাথাত লৈলা সাদৰি ॥
 সলোতক মুখে গদ গদ বাক্যে
 বুলিলা বাজা প্ৰণামি ।
 কহি পৰমার্থ কৰিলা কৃতার্থ
 তৰিলো তৰিলো আমি ॥ ২২৩
 যিটো মহা হৰি ব্ৰহ্মা আদি কৰি
 মোহিত যাৰ মায়াত ।
 মোহ অন্ধকাৰ গুছায়া আনাৰ
 কৰাইলা তাক সাক্ষাত ॥
 তমু উপদেশে আবেসে জানিলো
 প্ৰাণৰ বন্ধু কৃষ্ণক ।
 কৰিলাহা যেন কিনো কৃপা মোক
 চক্ষু দিলা অন্ধকক ॥ ২২৪
 সংসাৰ তাপত মৰৈ মুঢ় লোক
 কৰাহা আক নিস্তাৰ ।
 কেশৱত চিত্ত আঠে যাৰ ইটো
 মুহি অনভূত তাৰ ॥

যিটো শাস্ত্ৰ মোত কহিলাহা আত
 কিছো নেদেখিলো আন ।
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণক প্ৰকাশে সদায়
 নামেমে ধৰ্ম প্ৰধান ॥ ২২৫
 অভয় ব্ৰহ্মক আপুনি দেখাইলা
 তাহাস্তে ভৈল প্ৰবেশ ।
 তক্ষক মৃত্যুক লাগি গুৰু মোৰ
 নাহি ভয় লয়লেশ ॥
 আউৰ একো আন শুনিবাক লাগি
 প্ৰয়োজন নাহি বাপ ।
 কৃষ্ণ গুণ নাম ব্যতিৰেকে মই
 এড়োহো আন আলাপ ॥ ২২৬
 কাম অভিলাষ বিষয় বাসনা
 চিতে তেজিলেক মোৰ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ তেজন্তেমে এবে
 মিলে মহা দুখ ঘোৰ ॥
 হেন জানি মোক তুমি গুৰু বাপ
 দিয়ো অনুমতি দান ।
 মাধৱ বন্ধুৰ চৰণত চিত্ত
 দিয়া তিয়াগিবো প্ৰাণ ॥ ২২৭
 পৰম অভয় কৃষ্ণৰ চৰণ
 দেখাইলা মোক আপুনি ।
 গুছিল অজ্ঞান ভৈলো জ্ঞান নিষ্ঠ
 নিষ্ঠে কহো মহামুনি ॥
 এহি বুলি বাজা পূজিলা গৌৰৱে
 শুকৰ দুই চৰণ ।
 অনেক বচন বিনয় বোলন্ত
 ছয়োক গুৰু প্ৰসন্ন ॥ ২২৮
 কৰোহো কাতৰ দিয়ো এহি বৰ
 মৰণ সময়ে স্বামী ।
 বান্ধৱ কৃষ্ণৰ অকণ চৰণ
 য়েবে নপাসবো আমি ॥

শিবক পৰশি শুকে বুলিলন্ত
হেনয় হোক নৃপতি ।

ভিক্ষুগণ সমে উঠি লড়ি গৈলা
লৈয়া তান্তে অনুমতি ॥ ২২৯

পাছে পৰীক্ষিত গঙ্গাৰ ভীৰত
বসিলা কুশ বিছাই ।

উত্তৰক মুখে মাধৱক স্মৰি
ধিৰ কবিলন্ত কায় ॥

আত্মা বিষয়ত চিত্ত প্ৰবেশায়া
চিত্তন্ত কৃষ্ণ চৰণ ।

নিচল শৰীৰ মন ভৈল ধিৰ
নটলে প্ৰাণ পৰন ॥ ২৩০

ছিঙিল সংশয় ভৈল ব্ৰহ্মময়
দেহাৰ এৰিয়া সঙ্গ ।

ভৈলন্ত হিয়াত ঈশ্বৰ সাক্ষাত
লিঙ্গ দেহা ভৈল ভঙ্গ ॥

আনন্দ সমুদ্ৰে সমূলে মজিলা
গৈল মায়া বন্ধ ছিড়ি ।

স্বনিচল কায় যেন তক প্ৰায়
আছন্ত আসন ভিড়ি ॥ ২৩১

দ্রৱ ভৈল চিত্ত তনু লোমাঙ্কিত
ৰবে নয়নৰ নীৰ ।

অনেক সহস্ৰ সেনা বেচি আছে
আন্দোল গজ বাজীৰ ॥

অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি প্ৰজা পাটোৱাৰী
আছে যেন কৰি ধ্যান । শিৱী ।

বিপ্ৰ ব্যভিৰেকে বাজুব ভিতবে
পশিতে নপাবে আন ॥ ২৩২

অসংখ্যাত নৌকা পুক সাজ কৰি
গঙ্গাত বেঢ়িয়া আছে ।

নিম্পৰা পৰ্য্যন্তে নপাবে পশিৱে
সিবেলা বাজাব কাছে ॥

দেৱ ঋষি ব্যাস বশিষ্ঠ প্ৰমুখে
অনেক ঋষি সহস্ৰ ।

বাজাক বেঢ়িয়া বসিয়া আছন্ত
হৰিক স্মৰি অজস্ৰ ॥ ২৩৩

বি

শুনিয়োক সভাসদ মহা ভাগৱত পদ
হৰিক নকৰা আবে হেলা ।

মাধৱ বান্ধৱ বিনে সহায় নাহিকে আন
সিটো প্ৰাণ প্ৰয়াণৰ বেলা ॥

ভাৰত ভূমিত লভি দুৰ্লভ মনুষ্য জন্ম
আৰো বিশেষত কলিকাল ।

হৰিৰ নামক মাত্ৰ জিহ্বায়ে বুলিবে লাগে
এতেকে পাপৰ বুদ্ধামাল ॥ ২৩৪

যিটো প্ৰাণবন্ধু কৃষ্ণ হৃদয়তে আছা তাক
মনেসে কৰিবে লাগয় সেৱ ।

কড়াটোৰো নাহি হানি এতেকতে পদ্মপাণি
হস্ত তুফি দেৱতাৰো দেৱ ॥

হেন সময়ত যিটো নতৰে যাতনা তাপ
তাত পৰে নাহি ভাগ্যহীন ।

সিটো আপোনাক বঠৈ চিত্তনি যাতনা সিটো
নুশুজিলে যমবায়ব ঋণ ॥ ২৩৫

হে দায়ালীল দেৱ পাৱে পৰি কৰো পেক
কৰা কৃষ্ণ অগতিৰ গতি ।

সংসাৰ চক্ৰত কৰ্ম বিপাকে ভ্ৰমন্তে বোৰ
তযু পাৱে নছাৰোক মতি ॥

কিহববো কিহবেক তোমাৰেসে ভৈলো হুবি
মোৰ মুখে নছাৰোক নাম ।

কৰা কৃষ্ণ হেন দায় ভেবেসে নিস্তৰো দায়
নিবন্তৰে বোলা বাৰ বাৰ ॥ ২৩৬

পদ

কহে সূত শুনিয়ো শৌনক মহাভাগ ।
 ধৰ্ম্মি শাপ শুনিয়া তক্ষক মহা নাগ ॥
 আপুনাৰ নিজৰূপ তেজিয়া নিশেষ ।
 বাজাক দংশিবে আশৈ ধৰি বিপ্ৰবেশ ॥ ২৩৭
 কাশ্চপক ব্ৰাহ্মণ সমে ভৈল এক ঠাই ।
 শাস্ত কৰা শোধে ঔষধৰ গন্ধ পাই ॥
 কোঠেৰ ব্ৰাহ্মণ তুমি যাহা কৈক লাগি ।
 বিপ্ৰে বোলে কিবা সোধা ফুৰো ভিক্ষা মাগি ॥ ২৩৮
 বাজাক তক্ষকে খাইবে যাওঁ হেন শুনি !
 নৃপতিৰ মন্ত্ৰ বলে জীয়াইবো আপুনি ॥
 পাইবো বহু বিত হৈবে মোৰ দুখ দূৰ ।
 হেন শুনি খঞ্জিল তক্ষক মহা ক্ৰুৰ ॥ ২৩৯
 চক্ষু পকাই বোলে কাশ্চপক চাই মাতি ।
 কিনো তই অবোধ লুভিয়া বিজ জাতি ॥
 তক্ষকে খাইবেক যাক তাকো কৰ সাস ।
 দংশো বটবৃক্ষ দেখো কিমতে জীয়াস ॥ ২৪০
 কাশ্চপে বোলন্ত দন্ত নকৰিবি সৰ্প ।
 বুজো দংশ বটক ভাঙ্গিবো তোৰ দৰ্প ॥
 শুনি নিজ ৰূপে কোপে নাগ মহাবলী ।
 দিলে খোট বটত অগনি গৈল জ্বলি ॥ ২৪১
 বিষ-বহি লাগি বটবৃক্ষ ভৈল ছাই ।
 আছিল খৰিয়া তাতো ভস্ম ভৈলা কায় ॥
 জীয়ায়ো তক্ষকে বোলে দেখো মুনিসাই ॥
 দিলো খেলা বোকোণাক কাষৰ নমাই ॥ ২৪২
 কোকাই আনি ছাইক সবে এক ধান কৰি ।
 পুৰিবে আগিলা মন্ত্ৰ গুৰুক হুমৰি ॥
 দিলন্ত ঔষধ আনি বকাইল অক্ষয় ॥
 তালে হুলে পাতে বৃক্ষ ভৈল ভৰপূৰ ॥ ২৪৩

জীলেক খৰিয়া আছে হাততে অক্ষয় ।
 দেখি ভৈল তক্ষক সাক্ষাতে যেন মূগ ॥
 লৈয়ো দেখি শুনি হেন মন্ত্ৰৰ মহত ।
 কাশ্চপক বোলে সৰ্পে ছয়া দৰ্প হত ॥ ২৪৪
 উলটি যাযোক ধন দেওঁ যত লাগে ।
 অনেক সুবৰ্ণ আনি যোগাইলেক আগে ॥
 ধন দেখি ব্ৰাহ্মণৰ পালটিল চিত ।
 গৈলন্ত উলটি বোকোণাত ভৰাই বিত ॥ ২৪৫
 তক্ষকে ধৰিলা বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণৰ বেশ ।
 দান্ত লৰফৰ কৰে পকি গৈলা কেশ ॥
 বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণৰ বেশে চলি ধীৰে ধীৰ ।
 তক্ষকে পাইলেক আসি ভাগিৰথা তীৰ ॥ ২৪৬
 জল স্থল বৃদ্ধ দেখি কেহো নবাধিল ।
 কটকব বাজু ছড়াই তক্ষক পশিল ॥
 বসি আছা পৰীক্ষিত কৃষ্ণক আৰাধি ।
 শৰীৰতো নাহি জ্ঞান ব্ৰহ্মত সমাধি ॥ ২৪৭
 ধৰি আছা চাপি চিতে কৃষ্ণ চৰণকে ।
 ধৰিলেক নিজৰূপ তেখনে তক্ষকে ॥
 ভয়ঙ্কৰ শৰীৰ মাটিত থাপি পেট ।
 কৰিলে ফোকাৰ ওপৰক তুলি ফেট ॥ ২৪৮
 বিজুলী সত্ৰাৰে আসি চেলেকি কোৱাৰি ।
 বাজাক দংশিলে চৰণত খোট মাৰি ॥
 শৰীৰত বিষ-বহি লাগি উধাই গৈল ।
 ক্ৰণেকতে নৃপতিৰ দেহা ভস্ম ভৈল ॥ ২৪৯
 শৰীৰক এৰি পাইয়া আছন্ত ব্ৰহ্মকে ।
 পুত্ৰবেসে কৰ্ম্ম আসি কবিল তক্ষকে ॥
 দেখি দশো দিশে প্ৰজা কৰৈ হাহাকাৰ ।
 হা কৈক গৈলা বাপ নৃপতি আমাৰ ॥ ২৫০
 তুমি অবিহনে ভৈল পৃথিৱী অনাথ ।
 এহি বুলি লোকে শোকে থাকুবন মাথ ॥
 পবন বিশ্বয় ভৈল দেৱাস্বৰ নব ।
 ধন্থ ধন্থ পৰীক্ষিত স্বাক্ষ নৃপবন ॥ ২৫১

বিষ-বন্ধি দহন্তে নাছিল কিছো জ্ঞান ।
 তৈলা মোক পাইলা সবে প্ৰত্যক্ষে প্ৰমাণ ॥
 বাৰে দেৱে ছন্দুভি গন্ধৰ্বে গাৱে গীত ।
 পৰম উৎসৱে অপেশ্বৰা কৰে নৃত ॥ ২৫২
 সাধু সাধু বুলি দেৱে বৰিষন্ত ফুল ।
 আকাশ ছানিয়া গৈল শৱদ তুমুল ॥
 মহা ঋষি সৰ্বো কবিলন্ত সাধুৰ্বাদ ।
 কিনো কথা শুক পৰীক্ষিতৰ সম্বাদ ॥
 ইহাবেসে কীৰ্ত্তি ইটো বৈল সংসাৰত ।
 সাকল জন্মিলা ৰাজা পাণ্ডুৰ বংশত ॥ ২৫৩
 প্ৰশংসি ৰাজাক ঘৰাঘৰি গৈলা চলি ।
 জন্মেজয় দিলন্ত পিতৃক জলাঞ্জলি ॥
 দিলা দান দক্ষিণা সঙ্কলি পিতৃ কৰ্ম্ম ।
 মোক পাইলা জানি তেজিলন্ত সবে মৰ্ম্ম ॥ ২৫৪
 শুকৰ সম্বাদ পৰীক্ষিতৰ মুকুতি ।
 শুনে ভণৈ আক একচিত্তে প্ৰতি নিতি ॥
 নৃপতিৰ গতিক পাইবেক মহা স্মৃথে ।
 শুনা পাছ কথা আবে শৌনক প্ৰমুখে ॥ ২৫৫
 ভৈলা জন্মেজয় পাছে নৃপতি প্ৰধান ।
 সমজ্যাতে খৰিয়া তাহান্তে দিলা জান ॥
 কাশ্যপ তক্ষকে যেন যেন কথা ভৈলা ।
 সমন্তে বৃত্তান্ত নৃপতিৰ আগে কৈলা ॥ ২৫৬
 ৰাজাক জীয়াইবে আসৈ ব্ৰাহ্মণ ভিক্ষুকে ।
 তক্ষকেসে উলটাই পঠাইল নিচুকে ॥
 কহিলা খৰিয়া আসি যতোক সঙ্গোপ ।
 শুনি জন্মেজয়ৰ জ্বলিলা মহাকোপ ॥ ২৫৭
 ঋষি শাপে খাইলেক আসি নাই আত দোষ ।
 বিজক পঠাইলে কেহে কৰিয়া আক্ৰোশ ॥
 তাত পৰে নাহি নাহি মহা পিতৃ বৈৰী ।
 নথৈবো সৰ্পৰ নাম মাৰিবো সংহৰি ॥ ২৫৮
 অধৰ্ম্ম বেৰীয়া বিপ্ৰ সমন্তক আনি ।
 পাতিলন্ত সৰ্প সত্ত্ব মহা কুণ্ড খানি ॥ ২৫৯

অগনি জ্বালিয়া মন্ত্ৰে দেই হোম দান ।
 মঠে সৰ্প পুৰি আসি অসংখ্য প্ৰমাণ ॥ ২৬০
 পৃথিৱী পাতালে যত আটহে সৰ্পচয় ।
 কৰিবে লাগিলা ৰাজা সৰ্বাবো প্ৰলয় ॥
 দেখি তক্ষকৰ হৃদি কম্পে গৈল লৰি ।
 ইন্দ্রত শৰণ গৈয়া লৈলেক লৰবি ॥ ২৬১
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি পুৰন্দৰ ৰাখা মোৰ প্ৰাণ ।
 জন্মেজয় সাগৰত কৰা পৰিত্ৰাণ ॥
 অভিচাৰ মন্ত্ৰে দহি মাৰে সৰ্পগণ ।
 তোমাৰ পাৱত আসি পশিলো শৰণ ॥ ২৬২
 দেখি পুৰন্দৰ ভৈলা সৰ্পত সদয় ।
 অয়ত পিয়াইয়া তাক দিলন্ত নিৰ্ভয় ॥
 মই বন্ধা কৰিবো বুলিলা পুৰন্দৰ ।
 তথাপি সুগুচৈ শঙ্কা ক্ৰুৰ তক্ষকৰ ॥ ২৬৩
 পশিল খাটৰ তলে পেটক ঘসাই ।
 খুৰাট সারটি বৈলা আধাৰি পকাই ॥
 কাষ্ট্ৰে কলেৱৰ তৈতো হয় মহা ত্ৰাস ।
 দেখি দিকপাল সবে তুলিলেক হাস ॥ ২৬৪
 বৈষ্ণৱ ৰাজাক দংশিলেক দুৰ্ভ নাগে ।
 ভকতৰ দ্ৰোহী আৰ মৰিবাক লাগে ॥
 এহি বুলি তক্ষকক কবন্ত বিগুতি ।
 হাতৰ নিশানে নিষেধিলা স্তবপতি ॥ ২৬৫
 মঠে সৰ্প সত্ত্বত আনসে সৰ্পচয় ।
 তক্ষকক নেদেখিয়া পাছে জন্মেজয় ॥
 ব্ৰাহ্মণ সবক কোপে পুচিলন্ত হাসি ।
 পিতৃ বৈৰী তক্ষক নপড়ে কেহে আসি ॥ ২৬৬
 শুনি বিজ সৰে বোলে ৰাজাক বচন ।
 লৈলেক তক্ষকে গৈয়া ইন্দ্রত শৰণ ॥
 ৰাধি আছা পুৰন্দৰে পিয়াইয়া অয়ত ।
 সিহেতু নপঠে আসি তক্ষক বহিত ॥ ২৬৭
 শুনি আদেশিলা আতি ক্ৰোধত নৃপতি ।
 ইন্দ্র সনে তক্ষকক কৰিলা আয়ুতি ॥

মোৰ পিতৃ বৈবীক বাধিবা পুৰন্দৰে ।
 ঝপাই ছুইকো দহিয়োক বহিত সন্তবে ॥ ২৬৭
 শুনি দ্বিজ সবে কবিলন্ত অঙ্গীকাৰ ।
 লৈলা স্তব উচ্চাৰিয়া মন্ত্ৰ অভিচাৰ ॥
 “পৰ আসি তক্ষকে সহিতে স্তবপতি” ।
 এহি বুলি অগনিত দিলন্ত আহুতি ॥ ২৬৮
 এতেক বোলন্তে ইন্দ্র তক্ষকে সহিত ।
 পবন্ত স্বৰ্গৰ পৰা হয় ভয়ে ভীত ॥
 হবিল চেতন জ্ঞান আকুল স্বভাৱ ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি গুৰু বুলি দিলা দীৰ্ঘবাৰ ॥ ২৬৯
 হেন শুনি আথেবেথে গৈলা বৃহস্পতি ।
 ৰাজাক বোলন্ত শুনিয়োক মহামতি ॥
 বৈষ্ণৱৰ বংশ তুমি জগতে বিদিত ।
 তক্ষক বধিবে মুহি তোমাৰ উচিত ॥ ২৭০
 পিলেক অমৃত ভৈল অজৰ অমৰ ।
 মোৰ বাক্যে দ্ৰোহ নাচৰিবা বাসৱৰ ॥
 জীৱন মৰণ মিঠে নিজ কৰ্ম গতি ।
 স্তথ দুখ দাতা আন নাহিকৈ নৃপতি ॥ ২৭১
 সৰ্পে চোৰে অগনিত যদি মৰৈ জলে ।
 তাহাকো মিলাৱৈ জানা নিজ কৰ্ম ফলে ॥
 মুহিকে স্বতন্ত্ৰ সবে কৰ্মৰ অধীন ।
 হেন জানি ৰাজা ইটো ক্ৰোধে হোৱা হীন ॥ ২৭২
 এৰা প্ৰাণী হিংসা সৰ্পসত্ত্ৰ জন্মেজয় ।
 কোন মোৰে কৰা ইটো সৰ্পৰ প্ৰলয় ॥
 মিছাতেসে ধৰা তুমি ইটো অপৰাধ ।
 ললাটে লিখিত ফল দৈৱে নাহি বাধ ॥ ২৭৩
 শুনি জন্মেজয় পাছে গুণিয়া মনত ।
 এৰিলন্ত সৰ্পসত্ত্ৰ গুৰুৰ বাক্যত ॥
 বৈসায়ী সাদৰে পাশ্ৰ্ব অৰ্ধ দিলা দান ।
 কবিল নৃপতি বৃহস্পতিক সন্মান ॥ ২৭৪
 পৈলা গুৰু ৰাজাক কবিল আশীৰ্বাদ ।
 তক্ষক সহিতে ইন্দ্রে এৰাইলা প্ৰমাদ ॥

ধাতু নামি আসিল ছনাই উঠিলা স্বৰ্গত ।
 স্ততে কহিলন্ত কথা ঋষি সমস্তত ॥ ২৭৫
 এহিতো বিষ্ণুৰ মায়া নাপাৰি তৰ্কিত ।
 বিষ্ণু অংশ জীৱ তাকো কৰে বিমোহিত ॥
 শ্ৰুতি জ্ঞান গুচৈ মহা মিঠে ক্ৰোধ মোহ ।
 অন্তো অন্তে দেহত আচৰৈ মহা দ্ৰোহ ॥ ২৭৬
 যাৱে কৃষ্ণ ৰূপক নকৰে নিৰূপণ ।
 যাৱত নধৰৈ তান অৰুণ চৰণ ॥
 যাৱে নোহে তাস্ত এক শৰণ সাক্ষাত ॥
 নেৰাই তাৱে দুৰ্জয় মায়াৰ নৰে হাত ॥ ২৭৭
 পৰম স্ত্ৰুহদ ভাৱ আনত নকৰে ।
 কৃষ্ণে প্ৰাণাত্মা বুলি যিটো জনে ধৰে ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণ সেৱা নছাড়ে মনত ।
 সেহি নৰ তৰৈ মায়া ইটো সংসাৰত ॥ ২৭৮
 বিষ্ণু পদ পাৱৈ গৈয়া সেহি নৰোত্তম ।
 দেহত গেহত যাৰ নাহি অহস্মম ॥
 সবাকো বিয়াপি আছা পুৰুষ পুৰাণ ।
 জানি হৰি বুদ্ধি কৰৈ সবাকো সন্মান ॥ ২৭৯
 কাৰো লগে আতিশয় নকৰি বিবাদ ।
 একোৱে প্ৰাণীক মনে নেদিয়া বিষাদ ॥
 দেহৰ নিমিত্তে এৰিলেক বৈব বুদ্ধি ।
 তেবেসে কৃষ্ণক পাই চিন্তো হোৱে শুদ্ধি ॥ ২৮০
 নমো নমো কৃষ্ণ দ্বৈপায়ণ মহাঋষি ।
 যাহাৰ প্ৰসাদে শাস্ত্ৰ জানিলো হৰিষি ॥
 নমো ব্যাসস্তুত শুক গুৰুক আহ্লাদে ।
 পাইলো মহা ভাগৱত যাহাৰ প্ৰসাদে ॥ ২৮১
 আত্মলি নিৰ্দেশি মোক দেখাইলা স্নেহত ।
 এতেকতে কৰ্ণাগত ভৈল ভাগৱত ॥
 সংসাৰ সাগৰে মোক দৰশাইলা নাৱ ।
 কি কহিবো শুক মহাগুৰুৰ প্ৰভাৱ ॥ ২৮২
 পৰীক্ষিত মোক এহিমানে সমাপতি ।
 আউৰ কিবা শুনিবে তোমাৰ আছে বতি ॥

হুধিয়োক হোক আসি মহা ভাগ্যোদয় ।
কৰৈ কৃষ্ণ কথা কলি মলব প্ৰলয় ॥ ২৮৩

নাৰায়ণ স্তব বৰ্ণন

শৌনক বদতি চিবঞ্জীৰ হোৱা স্তত ।
তোমাতেসে শুনো কৃষ্ণ কথা অদভুত ॥
অসাব সংসাৰে ভ্ৰমে যত প্ৰাণীচয় ।
তাৰ পাৰ দেখাই দিয়া তুমিসে নিৰ্ভয় ॥ ২৮৪
পৰম চিৰায়ু যিটো যুকণ্ড তনয় ।
মাৰ্কণ্ডেয় নামে যাক জগতে জানয় ॥
কেনমতে কল্পাস্তত আছিল একলে ।
কিমতে বৰ্ত্তিলা সিটো একাৰ্ণৱ জলে ॥ ২৮৫
আমাৰ কুলতে ছয়া আছা উতপন ।
ভৈলন্ত কিমতে প্ৰলয়ক দৰিণন ॥
অচ্যাপিও হোৱে নতু একোৱে প্ৰলয় ।
নৰটে ইসব কথা মিলিল সংশয় ॥ ২৮৬
কহিয়োক স্তত সিটো ভাৰ্গৱ মহন্তে ।
ভয়ঙ্কৰ একাৰ্ণৱ জলত ভ্ৰমন্তে ॥
বটপত্ৰ পুটে কৰি আছন্ত শয়ন ।
কেছে পাইলা বাল মুকুন্দক দৰিণন ॥ ২৮৭
ইহাকে শুনিতে আছে উৎসুকে প্ৰধান ।
ছেদিয়ো সংশয় তুমি স্তত সৰ্ব্বজান ॥
আপুনি পণ্ডিত জানা পুৰাণ বহুত ।
দিলন্ত উত্তৰ পাছে হেন শূনি স্তত ॥ ২৮৮
কৰিলাহা প্ৰশ্ন যিটো ঋষি মহাশয় ।
শুনন্তে লোকৰ পাপচয় হোৱৈ ক্ষয় ॥
যাত নাৰায়ণ কথা আছে পবতেক ।
এহিসে নাশিবে পাবে কলিৰ পাতেক ॥ ২৮৯
মাৰ্কণ্ডেয় ঋষি মায়া দেখিবাক লাগি ।
মাধৱক আৰাধি লৈলন্ত বব মানি ॥
মায়াতে দেখিলা পাছে সাট গোটা কল্প ।
শুন্য হেন পীড়া পাইলা সুধি সিটো অল্প ॥ ২৯০

উপজিয়া মাৰ্কণ্ডেয় লতি সংস্কাৰ ।
পঢ়িলা বেদক লৈয়া কুলৰ আচাৰ ॥
পৰম নৈষ্ঠিক পাছে ভৈলা ব্ৰহ্মচাৰী ।
কৰে কমণ্ডলু দণ্ড মাথে জটাধাৰী ॥ ২৯১
কটিত বাকলি বস্ত্ৰ কুশৰ মেখলা ।
অজীন উত্তৰী তান হাতে অক্ষমালা ॥
সূৰ্য্য অগ্নি গুৰু বিপ্ৰ আতে আপুনাতে ।
হৰিক অৰ্চ্চন্ত নিতে উভয় সঙ্ঘ্যাতে ॥ ২৯২
দুয়ো বেলা ভিক্ষা মাগি গুৰুক যোগান্ত ।
গুৰু অনুমতিয়েসে এক সঙ্ঘ্যা খাস্ত ॥
এহিমতে মাৰ্কণ্ডেয় তপস্যা আচৰি ।
দশকোটি বৰিষ আৰাধে দেৱহৰি ॥ ২৯৩
বাঢ়ন্তেসে যাই নিতে কৃষ্ণত উৎসুক ।
জিনিল ভকতি বলে দুৰ্দ্ধয় যুতুক ॥
ব্ৰহ্মা হৰ ভৃগু দক্ষ আনো সিদ্ধচয় ।
দেখিয়া তপস্যা আতি ভৈলন্ত বিস্ময় ॥ ২৯৪
নিয়ম সংঘমে ব্ৰহ্মচৰ্য্য ব্ৰত ধৰি ।
একান্তে চিন্তন্ত সদা মনে মহাহৰি ॥
এহিমতে ধ্যানতে যুকণ্ড তনয়ৰ ।
বহি গৈল কাল পাছে ছয় মন্থস্তব ॥ ২৯৫
সপ্তম মনুত পাছে দেৱ পুৰন্দৰ ।
মহা ভয় ভৈল দেখি তপস্যা বিস্তৰ ॥
কৰে যেন তপ ইটো যুকণ্ড তনয় ।
মোৰ ইন্দ্ৰ পদ কাঢ়ি লৈবেক নিশ্চয় ॥ ২৯৬
হৰুৱাইলো দণ্ড পাট পুৰী অমবাবতী ।
হৰুৱাইলো ইটো অপেখবাক সম্প্ৰতি ॥
ৰাত্ৰি দিনে তান চিন্তা নুগুছে হিয়াত ।
কিমতে কৰিবো এবে তপস্যা বিঘাত ॥ ২৯৭
লৈবে পাবে কাঢ়ি আসি ত্ৰৈলোক্য সম্প্ৰতি ।
হেনসে কৰিলে আবে বিধি বিসঙ্গতি ॥
মোৰ বহুকাল ভৈল যুকণ্ড তনয় ।
হেন মনে গুণন্তে দেখন্ত তমোদয় ॥ ২৯৮

স্তন্য সত্যসদ পদ মহা ভাগৱত ।
 পবন অমৃত ইটো সংসার মধ্যত ॥
 পিয়া কর্ণ ভৰি আক দেখা কেনে স্বাদ ।
 সংসার তাপক কৰৈ তিলেকে উচ্ছাদ ॥ ২৯৯
 বিষয় সম্পদ মহা আপদৰ ঘৰ ।
 আন কোন নাহি সুখ দেখিয়ো ইন্দ্রৰ ॥
 ক্ষেণেকে আনন্দ মিলৈ ক্ষেণেকে বিঘাত ।
 ইটো কৃষ্ণ কথা সুখ সাগৰ সাক্ষাত ॥ ৩০০
 হে কৃষ্ণ বিষ্ণু জগতৰ এক নাথ ।
 হে প্ৰাণ প্ৰভু মই পবন অনাথ ॥
 হেনমতে শিক্ষা মোক দিয়ো আবে স্বামী ।
 অকণ চৰণ যেন নপাসৰো আমি ॥ ৩০১
 তোমাৰ কথাত কর্ণ সততে থাকোক ।
 তোমাৰ ভৃত্যৰ সঙ্গ সদা সুগুছোক ॥
 বচনে নেড়োক দিনে বাতি তযু নাম ।
 তেবেসে নিস্তৰো ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৩০২

ছবি

নিগদতি স্তন্য স্তন্য শৌনক প্ৰমুখে ঋষি
 যেন কথা ভৈল তাত পৰে ।
 পবন বিষাদ মনে সেনা সমে মদনক
 আনি আদেশিলা পুৰন্দৰে ॥
 শুনিয়ো মদন মন্দ বায়ু বিছাধৰ সব
 বসন্ত কোকিল লোভ মোহ ।
 যেন তেন মতে পাৰা গৈয়া তপ ভঙ্গ কৰা
 কৰৈ ঋষি মোক মহা দ্ৰোহ ॥ ৩০৩
 হেৰ অপেশ্বৰীলোক আপদে উদ্ধাৰা মোক
 কৰা গৈয়া ঋষিক মোহিত ।
 বসন্ত মলয় বার কোকিল সঙ্ঘৰে বার
 ঋষিৰ মৰিয়ো গৈয়া চিত্ত ॥
 হেন শুনি কামদেৱ ইন্দ্রক কবিতা সেৱ
 ধ্বগনে চলিলা পিঙ্কি কাচ ।
 ভাৱান ষোণান ধৰি ময়লাসে বিছাধৰী
 কতো সাগ কতো ভৈল পাছ ॥ ৩০৪

হেমৱন্ত পৰ্বতৰ উত্তৰ পাৰ্শ্বত আছে
 মাৰ্কণ্ডেয় ঋষিৰ আশ্ৰম ।
 পুষ্পভদ্ৰা নদীতটে প্ৰকটে প্ৰকাশে পুত্ৰ
 পাথৰৰ তন্তু মনোৰম ॥
 আনো অসংখ্যাত ঋষি হৰিষে নিবাস কৰৈ
 বেদ-ধ্বনি শুনি ঠাৱে ঠাৱে ।
 কতো যোগ অভ্যাসয় পবন ভকততয়
 আনন্দে গোবিন্দ গুণ গাৱে ॥ ৩০৫
 পুণ্য বৃক্ষ লতা তাৰ ফলে ফুলে জাতিস্কাৰ
 যেন কল্পতৰুৰ স্বভাৱ ।
 আটহ যত সৰোবৰ নিৰ্মল পৱিত্ৰ জল
 পদ্মবনে হংসৰ আবাৰ ॥
 পুষ্প-বসে হয় মত গুঞ্জৰে ভ্ৰমৰ যত
 কোকিলৰ কুহু কুহু নাদ ।
 প্ৰমত্ত ময়ূৰচয় উৎসকে নাছন্তে আছে
 মিলৈ মহা মনত উন্মাদ ॥ ৩০৬
 স্নগন্ধি গীতল বাত লহ লহ বহে তাত
 মনত বঢ়াৱৈ কাম ভাৱ ।
 অৱসান ভৈল দিন চন্দ্ৰৰ উদয় দেখি
 আনন্দে চটকে কাটো বার ॥
 গীতল দীপিতি আতি প্ৰকাশে পুষ্পিত বন
 তাৰ গন্ধে দশো দিশ বাসে ।
 কৰৈ কান্তি তপোবন কুমুদ উৎপল যেন
 সুহৃদ চন্দ্ৰক চাই হাসে ॥ ৩০৭
 সেহি সময়ত তৈত মিলিল মদন আসি
 অপেশ্বৰা সমূহ সহিত ।
 কোকিল বসন্ত বার মলয় মদন আসি
 পবন উন্মাদ কৰৈ চিত ॥
 মাৰ্কণ্ডেয় ঋষিৰাজ পূজাৰ সঙ্কলি কাম
 বসি আছা ষিৰ কবি কায় ।
 নিবোধিয়া মন প্ৰাণ কৃষ্ণক কবন্ত ধ্যান
 যেন বৃত্তিমন্ত অগ্নি প্ৰায় ॥ ৩০৮

দেখিয়া ইন্দ্রৰ গণ পবন উৎসাহ মন
পাতিলন্ত নাট তান আগে ।
গন্ধৰ্বৰ যুদঙ্গ বাৰে বিছাধৰী সবে গাৱে
উচ্ছায়া পঞ্চম অনুৰাগে ॥
কটাক্ষে নীৰেখি হাসে আতিশয় লয়লাসে
অপেখৰী সবে কৰে নৃত্য ।
বহয় মলয় বাৰ কোকিলো তেজিলে বাৰ
নটলে তথাপি তান চিত ॥ ৩০৯
প্ৰবন্ধিয়া লোভ মোহ বসন্ত মলয় বাৰ
সবে মিলি মনক চালয় ।
বসিয়া আছন্ত ঋষি কৃষ্ণৰ চৰণ চিন্তি
তান একো লোম নলয় ॥
তাল কৰতাল চুঁকি উৎসুকে আনন্দে বালা
বজায়া মধুৰ মহায়ন্ত্ৰ ।
মদনৰ শিক্ষা ধৰি কুছ কুছ নাদ কৰি
কোকিলে শুনাৱে যেন মন্ত্ৰ ॥ ৩১০
নাচে অপেখৰী বেঢ়ি কতো খেলে ভণ্টা খেড়ি
কাৰো খসে খোপাৰ মালতী ।
লড়ে উচ্চ কুচ ঘনে কেৱলে ভণ্টাক মনে
আতি লয়লাসে কৰে গতি ॥
হালে আতি কুশ কটি মেথলা পবয় ছিণ্ড
উকৰাইলে বস্ত্ৰক বতাসে ।
গোপ্য অঙ্গ হৱে উদি কতো থাকে চক্ষু মুদি
ঋষিক নীৰেখি কতো হাসে ॥ ৩১১
কামদেৱ ধনুৰ্দ্ধৰ জুড়িলন্ত পঞ্চ শৰ
ব্ৰহ্মাতো লগাৱে যিটো ঘাঞ্চ ।
সন্দোপন সন্দোহন সন্দীপন প্ৰতাপন
সন্দৰ্দ্দন নাম এহি পাঞ্চ ॥
বাম ভৰি আগ কৰি ধনুক ভিড়িয়া ধৰি
আচৰিয়া তপৰ বিপঞ্চ ।
প্ৰবন্ধিয়া চিত প্ৰাণ প্ৰহাৰিলা পঞ্চ বাণ
মৰনে ঋষিক কৰি লক্ষ্য ॥ ৩১২

মুচুলে তাহান অঙ্গ নকবিলে ভূষিতঙ্গ
দেখা কেনে ভকতিৰ বল ।
পৰাক্ৰম ভৈল ব্যৰ্থ দৰিদ্ৰেৰ মনোবঞ্চ
যেন হোৱে আপুনি বিফল ॥
ইন্দ্রৰ কিঙ্কবচয় বোঁলে ছয়া মহাভয়
আহাঙ্ক মুহিবে কাৰ বাপে ।
নলড়িলে একো অঙ্গ তপস্থা নটৈল ভঙ্গ
এবে নষ্ট হইবো চণ্ড সাপে ॥ ৩১৩
ঋষিৰ মুখক চাই পাছ ভৰি গুছি যাই
বাজ ছয়া লয়ডি পলাৱে ।
পেছলায়া নাচৰো কাচ উলটি নচাৱে পাছ
অমৰাৱতী নপাইলন্ত যাৱে ॥
ওষ্ঠ কণ্ঠ শুখাই দুখে নিশ্বাস বজাইলা মুখে
বিবৰ্ণ বদন যেন মৰা ।
ইন্দ্রক প্ৰণামি পাছে বসিলা তাহান কাছে
মদন পৱন অপেখৰা ॥ ৩১৪
কহিলা ব্ৰতাসুচয় শুনি ইন্দ্র ভৈল ভয়
আৰ মোৰ নাই বন্ধা হেতু ।
ভৈল মৰণৰ ঘাট হকৰাইলো দণ্ডপাট
ঋষি ভৈল মোৰ ধুমকেতু ॥
সুখ শাস্তি নাহি আৰ গুণি গুণি অন্ধকাৰ
দেখন্তেসে নপাস্ত উপায় ।
অন্ন পানী মুকচয় হাত ফোট মুণ্ডহয়
চিন্তা দুখে দণ্ডে যুগ যায় ॥ ৩১৫

হুলড়ী

শুনা সভাসদ কৃষ্ণ কথা পদ
ইন্দ্রবো দেখা বিলাই ।
যি বোলা সম্পদ সেহিসে আগৰ
আত সুখ শাস্তি নাই ॥

যেন ছায়াবাজী মায়া আছে সাজি
 জীৱন জলব বেধা ।
 পদ্মা পুত্ৰচয় আগতে মৰয়
 দেখিয়ো তাক নেদেখা ॥ ৩১৬
 মিলিবে মৰণ যমৰ কৰণ
 অৱশ্যে যাইবাক লাগে ।
 জ্ঞানি বুদ্ধজন কৃষ্ণৰ চৰণ
 ঝাণ্টে ভজা অনুৰাগে ॥
 ফুৰা নাম গাই এতেকে সহায়
 ছুইবন্ত গৰুড় কেতু ।
 আন্তে দিয়া চিত দুৰ্ঘোৰ কলিত
 নাহি আন বক্ষা হেতু ॥ ৩১৭
 হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ বৈকুণ্ঠ মুৰাৰি
 দীন দুখ বিনাশন ।
 মই অধমত মাধৱ বান্ধৱ
 ছয়োক হেন প্ৰসন্ন ॥
 যেন তেন মতে তোমাৰ চৰণ
 পঙ্কজত মোৰ মতি ।
 নেবোক সদাই তেবেসে এৰাই
 দুৰ্ঘোৰ ইটো দুৰ্গতি ॥ ৩১৮
 তোমাৰ চৰণে গৈলোহো বিজয়
 কৰা মোক পৰিত্ৰাণ ।
 সংসাৰ তাপত নিস্তাৰিবে হেন
 নেদেখো স্তম্ভ আন ॥
 অকণ চৰণ চিতত থাকোক
 মুখে নছাবোক নাম ।
 গতি মোৰ হোক সদা বুলিমোক
 নিবন্তবে বাম বাম ॥ ৩১৯

পদ

নিগদতি স্তত শুনা কথা আত পৰে ।
 কবিল উৎপাত যত ইন্দ্রৰ কিঙ্কবে ॥
 তথাপি মুঠিল ক্ৰোধ মুকণ্ড পুত্ৰৰ ।
 নুহি ইটো আশ্চৰ্য্য একান্ত ভকতৰ ॥ ৩২০
 কৃষ্ণ চৰণত চিত্ত নিবেশি সাক্ষাত ।
 নকবিলো ভ্ৰভঙ্গ ইন্দ্রৰ মায়াত ॥
 দিব্য নাৰীসবে দৰশাইলা কাম ভাৱ ।
 নটলিল মেক যেন বিচনিৰ বাৱ ॥ ৩২১
 নিয়মে সংযমে আতি চিত্ত বশ্য কৰি ।
 চিন্তি আছা বিষ্ণুক নিবিড় ধ্যান কৰি ॥
 পৰম সজ্জক ছয়া ঋষিৰ সেৱাত ।
 ভৈল নবনাৰায়ণ আগতে সাক্ষাত ॥ ৩২২
 শুক্ল কৃষ্ণ মূৰ্ত্তি দুই মহা মনোহৰ ।
 প্ৰকাশে বদন দুইবো যেন শশধৰ ॥
 ঈষত হসিত মুখ পঙ্কজ লোচন ।
 দৰশনে হৰৈ মহা পাতক মোচন ॥ ৩২৩
 চাক চতুৰ্ভুজ দুইবো বলিত সমান ।
 কৃষ্ণসাৰ চৰ্ম্ম শৰীৰত পৰিধান ॥
 দণ্ড কমণ্ডলু অক্ষ-মালা আৰো কুশ ।
 বেশ ধৰি আছা দুইয়ো পৰম পুৰুষ ॥ ৩২৪
 বান্ধিছা মেথলা কটি তটক আৱৰি ।
 কান্ধে নৱ গুণ দুইবো অজিন উত্তৰী ॥
 তপৰ প্ৰভাৱে যেন বিজুলী প্ৰকাশে ।
 চাহন নঘাই দুইকো নয়ন নভাসে ॥ ৩২৫
 যামায়ে অজন্ত যিটো ইটো ত্ৰিজগত ।
 ত্ৰয়মা হৰে কৰে যাৰ পাৱে অৱনত ॥
 হেন ঈশ্বৰৰ ৰূপ নাৰায়ণ ঋষি ।
 দিলা দেখা মাৰ্কণ্ডেয় ঋষিক হৰিষি ॥ ৩২৬

চক্ষু মেলি চাইলা পাছে মুকণ্ডৰ স্তম্ভ ।
 নব নাৰায়ণ ৰূপ দেখি অদভুত ॥
 মিলিল সন্তম উঠিলাহা আথেবেথে ।
 দণ্ডরতে পৰি প্ৰণামিলা নমাই মাথে ॥ ৩২৭
 পৰম সাদৰে পৰি আছা কতোক্ষণ ।
 চক্ষু মেলি চাইলা প্ৰাণ প্ৰভুৰ-চৰণ ॥
 দেখিলা পাৰবে পৰা বয়ণ নয়ন ।
 জুৰাইল অমৃত পৰি যেন তনু মন ॥ ৩২৮
 ত্ৰিলোক হৃদয় ভৈল লোমাঞ্চ শৰীৰ ।
 ধাৰায়ে নিগড়ে ছয়ো নয়নৰ নীৰ ॥
 উভজিল প্ৰেমভাৱ পৰম হৰিষি ।
 আউৰ চাহিবাক দুইকো নপাৰন্ত ঋষি ॥ ৩২৯
 আধি মুখ মুছি পাছে চিত্ত কৰি ধিৰ ।
 কৃতাজ্জলি বুলিলা বচন ধীৰে ধীৰ ॥
 লোতকে নিৰোধ কণ্ঠ বাক্য গদ গদ ।
 নমো নমো ছয়ো ঈশ্বৰৰ পাদপদ্ম ॥ ৩৩০
 আসনে বৈসাইলা দুইকো ভৈলা নত্ৰ ভাৱ ।
 লৈলা পাদোদক দুইৰো পখালিয়া পাৱ ॥
 পাণ্ড অৰ্ঘ নৈবেদ্য চন্দন পুষ্প গন্ধে ।
 অচ্চিলা চৰণ দুইৰো অনেক প্ৰসঙ্গে ॥ ৩৩১
 স্তম্ভে বসি আছা যেন দুই পূৰ্ণ কাম ।
 দেখি মাৰ্কণ্ডেয় দুনাই কৰিলা প্ৰণাম ॥
 ধৰি কৃতাজ্জলি জামু পাৰি আছে ঋষি ।
 ছয়া অৱনত ভূতি বুলিলা হৰিষি ॥ ৩৩২
 কৰো ভূতি কিমতে তুমিসে নিজ আয়ু ।
 তোমাৰেবে কৃপাতে সঞ্চৰে প্ৰাণ বায়ু ॥
 তেবেসে সচল হৈৱে ইন্দ্ৰিয় যতেক ।
 মুখতো বচন বৰাই তেবেসে প্ৰত্যেক ॥ ৩৩৩
 আচোক সামান্য প্ৰাণী তাৰ কোন কথা ।
 ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰো প্ৰভু হেনয় অৱস্থা ॥
 দাকৰ • পুতলি যেন বতজীৱ আমি ॥ গাৰু—কাঠ
 কেনে চাই কৰা তুমিসে অস্তৰ্ঘ্যামী ॥ ৩৩৪

তথাপিটো কাম্বাক্য মনে যিটো জানে ।
 তোমাকেসে সেৱা কৰে একান্ত বস্তনে ॥
 তাহাৰেবে হৱা ভূমি পৰম বান্ধৱ ।
 নাহি তাত পৰে বন্ধু তোমাৰ মাধৱ ॥ ৩৩৫
 উপজৈ পিতৃৰ স্নেহ কেৱলে পুত্ৰত ।
 নাহিকে আপুন পৰ তোমাত সিমত্ৰ ॥
 যেই সেই মতে ভজে কৰিয়া নিশ্চয় ।
 বোলা তাক স্নেহদ এতেকে কৃপাময় ॥ ৩৩৬
 নুহিকা ধৰ্ম্মৰ পুত্ৰ জগত আধাৰ ।
 ভৈলা আনো যেন মৎস্য কুৰ্ম অৱতাৰ ॥
 ত্ৰৈলোক্য বন্ধাৰ হেতু তোমাৰ উদয় ।
 দিবা মোক্ষ লোকৰ খণ্ডিয়া দুখ ভয় ॥ ৩৩৭
 যত সৃষ্টি প্ৰলয় তোমাত হস্তে মিলে ।
 যেন জাল পাতিয়া মৰবে দুনাই গিলে ॥
 জানিলো তুমিসে ইটো জগত কাৰণ ।
 তোমাকেসে ভজে নিতে পশিয়া শৰণ ॥ ৩৩৮
 এহি চৰণক যিটো কৰিলে আশ্ৰয় ।
 তাকেসে নোচোৱৈ কৰ্ম্মমল কাল ভয় ॥
 বেদ তাৎপৰ্য্য জানে যত মহা মুনি ।
 এহি চৰণৰ মাত্ৰ কথা থাকে শুনি ॥ ৩৩৯
 আকেসে অৰ্চনা কৰে আকেসে প্ৰণাম ।
 এহি চৰণৰ মাত্ৰ স্মৰে গুণ নাম ॥
 যেন মতে পাওঁ আক ইসে পৰমাৰ্থ ।
 আত পৰে নজানো অপৰ পুৰুষাৰ্থ ॥ ৩৪০
 তোমাৰ কটাক্ষে মিলে ব্ৰহ্মাবো বিধাত ।
 সত্যলোক পৰ্য্যন্তে কালৰ নেবাই হাত ॥
 সামান্য প্ৰাণীৰ আৰ কৈবো কিবা কথা ।
 কাল সৰ্পে দংশি মাৰে বায় বধা তথা ॥ ৩৪১
 তুমি মোক্ষ মূৰ্ত্তিবেসে চৰণ সেৱাত ।
 জানো লোক নিশ্চয়ে কালৰ নেবাই হাত ॥
 জগত উদ্ধৰে তোমাৰেবে সেৱা স্বামী ।
 আত পৰে কৃপা কৰা নো পাৰ আমি ॥

মিছা দেহে গেহে কৰৈ পৰম আকুল ।
 আৰু এৰি ভজিলো তোমাৰ পাদ মূল ॥
 তুমিসে স্বৰূপ আন সবে মায়াপথ ।
 শ্ৰোণ শ্ৰেতু আমাৰ পুৰিয়ে মনোবধ ॥ ৩৪৩
 যতপি পৰম গুণ তুমিসে আপুনে ।
 লীলায়ে ধৰাহা তিনি মুক্তি তিনি গুণে ॥
 তথাপি ভকতে ভজে সাত্বিক মুক্তি ক ।
 গুহৈ দুখ মিলৈ স্থখ মোক্ষতো অধিক ॥ ৩৪৪
 আন মুক্তি মূৰাৰন্ত দুখক খণ্ডিত ।
 কৰন্ত অনিষ্ট ছিদ্রে দেখিলে কিঞ্চিত ॥
 তুমি সুবৎসল শ্ৰেতু দেৱতা নিচল ।
 তোমাৰেই সেৱা সাধে পৰম কুশল ॥ ৩৪৫
 ঈশ্বৰৰ ৰূপ বুলি আনক নমানে ।
 নাৰায়ণ মুক্তি ক ভকতে প্ৰিয় মানে ॥
 যাহাক ভজিলে বৈকুণ্ঠত হৰৈ খিতি ।
 তথাতেই নাহিকে কালৰ হস্তে ভীতি ॥ ৩৪৬
 লোকৰ ভিতৰ হস্তে তথাপি বিশেষ ।
 কদাচিতো নাহি তাত কালৰ প্ৰবেশ ॥
 আটাই যদি মহা মহাভাগ্য ভৰিপূৰ ।
 তথাপিটো আত্মা স্থখ তাতেই প্ৰচুৰ ॥ ৩৪৭
 সিটো বৈকুণ্ঠত পাটৈ যাহাৰ সেৱাত ।
 নমো হেন ভগৱন্ত তোমাক সাক্ষাত ॥
 পৰম পুৰুষ বিখৰুপী ৰূপী ব্ৰহ্ম ।
 নমো নমো নাৰায়ণ ঋষি নবোত্তম ॥ ৩৪৮
 নমো নমো পৰম দেৱতা অচ্যুতক ।
 নমো নমো শুদ্ধ বেদ পথ প্ৰবৰ্ত্তক ॥
 নমো চৰাচৰ ৰূপী ব্ৰহ্ম অৱতাৰ ।
 অগণিত গতি শ্ৰেতু কৰিয়ে আমাৰ ॥ ৩৪৯
 মিছা বিষয়কে যিটো কৰৈ মাত্ৰে ধ্যান ।
 চাৰি বেদ পঢ়ন্তো মূপজে তাৰ জ্ঞান ॥
 যতপি হুঙ্কৰ তুমি আছা হৃদয়ত ।
 নৰ্মানে তথাপি তাতো মুহিকা বেকত ॥ ৩৫০

যি বেদে তোমাক কহে তাকে নিতে পঢ়ে ।
 তথাপি অজ্ঞান তাৰ নিতে নিতে চড়ে ॥
 তোমাৰ মায়ায়ে আতি আৱৰিল মতি ।
 পাইলেক দুৰ্গতি সিটো গৈল অধোগতি ॥ ৩৫১
 বেদেই প্ৰকাশে শ্ৰেতু তোমাৰ বহন্ত ।
 বেদ তাতপৰ্য্য জানিলেই হৰা বশ্ত ॥
 যোগ সাত্ব্য চিত্তে যিটো তেজিয়া সেৱাক ।
 ব্ৰহ্মাদিও হোৱৈ মোহ নপায়ো তোমাক ॥ ৩৫২
 তুমি কৰুণাময় পুৰুষ পুৰাণ ।
 মই মহা ভিক্ষুক ভকতি দিয়ে দান ॥
 তোমাৰ চৰণে বতি মিলোক আমাৰ ।
 হে মহাপুৰুষ কৰোহো নমস্কাৰ ॥ ৩৫৩

মাৰ্কণ্ডেয় মুনিৰ ভগবন্মায়া দৰ্শন

কৰিলা পৰম তুতি মুকণ্ডু নন্দনে ।
 ভৈলন্ত সন্তোষ শুনি নৰনাৰায়ণে ॥
 মধুৰ বচনচয়ে ঋষিক আশ্বাসি ।
 প্ৰসন্ন বদনে বুলিলন্ত হৰি হাসি ॥ ৩৫৪
 হে ব্ৰহ্ম ঋষি তুমি শুনিয়ো যুগুতি ।
 মোৰ ভকতিত তুমি পাইলাহা মুকুতি ॥
 মহা তুষ্টি ভৈলো দেখি ব্ৰত ব্যৱহাৰ ।
 লৈয়ো বৰ এবে মন ৰাঙ্কিত তোমাৰ ॥ ৩৫৫
 হেন শুনি ঋষি কহিলন্ত অভিমত ।
 আপুনাৰ উক্ত ঋষি কৰিলা বেকত ॥
 হেন দেৱ দেৱ ভয়হাৰী ভকতৰ ।
 নাহিকে তোমাত পৰে কৰুণা সাগৰ ॥ ৩৫৬
 মনেয়ো দেখিলে মাত্ৰে তয়ু পাদ-পদ্ম ।
 যেহি সেহি প্ৰাণী পাটৈ ব্ৰহ্মা ৰুদ্ৰ পদ ॥
 হেন দেৱ ভৈলা আসি চক্ষুৰ গোচৰ ।
 আৰো আত পৰে মোৰ পাইবে লাগে বৰ ॥ ৩৫৭
 দেখিলো চৰণ কৰিলোহো সন্তোষণ ।
 শ্ৰেতু মোৰ কোন নিদিবিল প্ৰয়োজন ॥
 কৰিলাহা কৃতীৰ্ণ নলাগে আন বৰ ।
 কৰো কিন্তু স্বামী ঋষি এখানি গোচৰ ॥ ৩৫৮

যিটো বিষ্ণু মায়া জগতকে মোহ কৰে ।
 বিচ্যুতানে তোমাক নিচিনে নিবন্তবে ॥
 সেহিটো মায়াক আমি জানিবাক চাওঁ ।
 মায়াক দেখিলে প্ৰভু সবে বৰ পাওঁ ॥ ৩৫৯
 হেন শুনি নাৰায়ণে বুলিলন্ত হাসি ।
 নিকটতে মোৰ মায়া দেখা দিবে আসি ॥
 পাইবা দেখা মায়াক সিজিবে মনস্কাম ।
 বৰ পায় মার্কেণ্ডেয়ে কৰিলা প্ৰণাম ॥ ৩৬০
 পূজিলা চৰণ দুইবো দুনাই ঋষিৰাজ ।
 তৈল নবনাৰায়ণ আশ্ৰমৰ বাজ ॥
 লৈয়া পাছে সাদৰে ঋষিত অনুমতি ।
 গৈলা দুয়ো বদৰিকা আশ্ৰমক প্ৰতি ॥ ৩৬১
 কিমতে মায়াক দেখো হেন মনে ঋষি ।
 আশ্ৰমতে বসিয়া গুণন্ত অহনিশি ॥
 দেখিবো মায়াক মহা মনত উৎসুক ।
 কবন্ত আনন্দে ধ্যান হৃদয়ে বিষ্ণুক ॥ ৩৬২
 চন্দ্ৰ সূৰ্য্য জল অগ্নি পৃথিবী আকাশ ।
 আপুনাবো মনে মূৰ্ত্তি কবন্ত প্ৰকাশ ॥
 মনোময় নৈবেদ্য কল্পিয়া দীপ ধূপ ।
 সদা ঋষিৰাজে পূজে মহাহৰি রূপ ॥ ৩৬৩
 মহা প্ৰেম বস কতো মনতে উপজৈ ।
 পাসবন্ত পূজা আনন্দত মন মজৈ ॥
 মিলে আসি হৰিষ শৰীৰ বোমাঞ্চিত ।
 লোতক নিগড়ি চলি পৰে পৃথিবীত ॥ ৩৬৪
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি কতো কবন্ত ক্ৰন্দন ।
 মোক নছাৰিবা প্ৰভু দৈৱকী নন্দন ॥
 হৃদয়তে দেখি কতো মূৰ্ত্তিৰ প্ৰকাশ ।
 পাইলো পাইলো কৈকমাইবা বুলি কবে হাস ॥ ৩৬৫
 বাম কৃষ্ণ হৰি বুলি কবন্ত আবার ।
 নাচন্ত গায়ন্ত প্ৰেম আকুল স্বভাৱ ॥
 গোপালৰ লীলা কতো কবন্ত উৎসুকৈ ।
 তনোৱয় হুৱা কতো থাকন্ত নিচুকৈ ॥ ৩৬৬

নছাৰে হৰিক আৰ ঋষিৰ হৃদয় ।
 যেহি দিশি চাহন্তে দেখন্ত কৃষ্ণময় ॥
 এহিমতে ঋষি য়েবে কতো দিন আছে ।
 শুনিয়ো শৌনক যেন কথা তৈল পাছে ॥ ৩৬৭
 শুনা সামাজিক জন মহা ভাগৱত ।
 চিত্ত দিয়া শুনা কলি কালৰ মহত ॥
 এৰিলেক সবে লোকে আচাৰ বিচাৰ ।
 কলিৰ প্ৰভাৱে তৈল লোক একাকাৰ ॥ ৩৬৮
 দেখা লোভে মোহে কেহো কাহাকো নবাছে ।
 কহে কোন শাস্ত্ৰে পাতেকীৰ কৰ্ম আছে ॥
 অচাপি নুশুনা কেনে থিৰ কৰি মতি ।
 কৃষ্ণ বিনা নাহি আন অগতিৰ গতি ॥ ৩৬৯
 হে কৃষ্ণ প্ৰাণ মই পশিলো শৰণে ।
 যেন নপাসবো তয়ু চৰণ মৰণে ॥
 ভকতেসে হৈবা মিত্ৰ মোৰ যেন প্ৰাণ ।
 মই মহা ভিক্ষুকক দিয়ো এহি দান ॥ ৩৭০
 যৈতে তৈতে হোক জন্ম মোৰ কৰ্ম কলে ।
 থাকোক ভকতি তয়ু চৰণ কমলে ॥
 সুখে দুখে মুখে মোৰ নছাবোক নাম ।
 পাতেক ছাবোক ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৩৭১

হুলডী

পাছে একদিনা মার্কেণ্ডেয় ঋষি
 নিজ আশ্ৰমৰ কাছে ।
 পুষ্পভদ্ৰা নদী তট নিকটত
 বিষ্ণুক চিন্তন্তে আছে ॥
 সূৰ্য্য অন্তগত সেহি সময়ত
 আহন্ত ঋষি তহিতি ।
 প্ৰচণ্ড বায়ুৰ আন্দোল শব্দ
 শুন্ত চাবিত কীৰ্ত্তি ॥ ৩৭২

পবন কল্লোল নৃত্য গীত বোল
শুনন্ত চাৰিও পাশে ।

মহা মহা মেঘ সমূহে সোসাই
বায়ুৰ লগতে আসে ॥

চুৰ্ঘোৰ গৰ্জনে যেন কাণ ফাটে
মেদিনী মণ্ডলো লৰে ।

বিজুলী সঞ্চাবে হৃদয় বিদাবে
পৃথিবী বুৰায়ে বড়ে ॥ ৩৭৩

কৰে শিলা বৃষ্টি নষ্ট কৰে সৃষ্টি
সমানে অস্ত্ৰ প্ৰহাৰে ।

বেঢ়িয়া চৌপাশে ঢাকিয়া আকাশে
বৰিষে মুম্বল ধাৰে ॥

বিস্বাস শব্দ আন্দোল বায়ুৰ
দেখন্তে ধাতু উৰাই ।

চাৰিও ভিতিৰ সাগৰৰ উৰ্মি
পৃথিবী আসে বুৰাই ॥ ৩৭৪

প্ৰচণ্ড বতাসে চৌউ উখলয়
লজিয়া আসে আকাশ ।

কুস্তীৰ মগৰে কৰে উড়ু ফাল
দেখি ভৈল ঋষি ত্ৰাস ॥

ভয়ঙ্কৰ পাক চাক যেন ফুৰে
দেখি ভয়ে গৰ্ভ গলে ।

পৃথিবী পৰ্বত স্বৰ্গকো লজিয়া
আসে সাগৰৰ জলে ॥ ৩৭৫

প্ৰচণ্ড বায়ুৰ আন্দোলে উখলে
ভয়ঙ্কৰ উৰ্মিচয় ।

ক্ষেণেকে ত্ৰৈলোক্য তল নিয়াইলেক
ঋষিৰ কাম্পে হৃদয় ॥

চন্দ্ৰ সূৰ্য্য জ্যোতি যতোক নক্ষত্ৰ
বত স্বৰ্গবাসী দেয় ।

নিৰিক্কে আসি সবে তল গৈল
আৰ নাথাকিল কেয় ॥ ৩৭৬

একেশবে মাত্ৰ বৈলা অৱশেষ
তাকো পাইলা পানী আসি ।

উৰ্মিৰ আন্দোলে জলৰ আন্দোলে
জাজী যেন উটে ভাসি ॥

কতো তল যাস্তু কতো পানী খাস্তু
কতো চৌৱে মাৰে লড়া ।

নাহি জ্ঞান শ্ৰুতি হাতাশতে ঋষি
ভৈল যেন কলা জড়া ॥ ৩৭৭

ভয়ঙ্কৰ মৎস্য মগৰে বেঢ়িয়া
চৌঠে খুলিয়াই মাৰে ।

পৰ্বত আকাৰ কুস্তীৰে ধৰিয়া
গিলে কতো উদগাৰে ॥

কুস্তাৰবো পৰা মগৰে লৈ যায়
তাৰো পৰা তিমিজিলে ।

তাকো খেদি আসি বাঘৰে ধৰই
প্ৰাণৰ শঙ্কট মিলে ॥ ৩৭৮

ঋষিক ভুঞ্জিবে লাগি জল জন্তু
যুজে মহা উড়ু ফালে ।

কামোৰা কামুৰি কৰে হুলস্থুলি
প্ৰলয় জল উথালে ॥

বতাসে হিল্লোলে উৰ্মিৰ আন্দোলে
ফুৰন্ত পাকতে উটি ।

ভয়ে ধাতু নাই ক্ষুধায়ে তৃষ্ণায়ে
যাই যেন প্ৰাণ ফুটি ॥ ৩৭৯

কেহো বেলা শোক মোহ মিলে আসি
কেহো বেলা মহা ছুখ ।

কতো বেলা মহা ভয় মিলে আসি
কেহো বেলা মিলে সুখ ॥

কেহো বেলা আসি মহা ব্যাধি ধৰৈ
বেদনাত মুৰ্ছা যাস্তু ।

অপাৰ সাগৰে পৰি পুহু ঋষি
ছুখৰ ভব নশাস্ত ॥ ৩৮০

বিষ্ণুৰ মায়াত বিমোহিত আতি
হৰাইল চেতন জ্ঞান ।
নাই মন শাস্তি নেৰৈ ভয় ভাস্তি
আছে কথমপি প্ৰাণ ॥
কত লক্ষ কোটি সহস্ৰ বৰিষ
জলতে ভ্ৰমস্তে গৈল ।
তথাপিতো সিটো দুয়হ দুবস্ত
দুখৰ অন্ত ন ভৈল ॥ ৩৮১

ছবি

শুনিয়েক সভাসদ মহা ভাগৱত পদ
মায়াৰ জানিলা যেন কথা ।
আমি যত জীৱ ৰাশি মায়ায়ে মোহিত আসি
আমাৰেমে তেহুয় অৱস্থা ॥
মায়াবো ঈশ্বৰ হৰি তান যেরে পাৰে ধৰি
তেবেসে মায়াৰ এৰাই হাত ।
হেন জানি বুধ জন একান্তে দিয়োক মন
প্ৰাণ বন্ধু কৃষ্ণৰ সেৱাত ॥ ৩৮২
হে প্ৰভু কৃষ্ণ দেৱ চৰণত কৰো মেৱ
মই জীৱ তোমাৰেমে অংশ ।
তযু পদ পঙ্কজেসে বজ্ৰৰ পঞ্জৰে আতি
পশোক মানস ৰাজহংস ॥
প্ৰাণ প্ৰয়াণৰ বেলা ব্যাধি নিবোধিব কণ্ঠ
আৰ কৈত তোমাৰ স্মৰণ ।
হেন জানি প্ৰাণ হৰি নিবেদিলো আজি ধৰি
লৈয়া হেবা তোমাতে শৰণ ॥ ৩৮৩
মন মোৰ ছৰাচাৰ তোমাৰ চৰণে আৰ
হুপুজৈ আনন্দ সমুদায় ।
মায়াত মকিয়া মৰো ইজন্মে হেন বা তবো
দিয়ো কেৱ কিকিত উপায় ॥

১১১

হৃদয় আতমা ভূমি যতপি জানিলো আমি
তথাপিতো থিব নাহি চিত্ত ।
মই অচেতন জানি প্ৰাণ প্ৰভু পত্নপানি
আপুনি চিন্তিও মোৰ হিত ॥ ৩৮৪
ভকতৰ কল্পতক ভূমিসে পৰম গুৰু
হেন জানি দঢ়ায়া হৃদয় ।
স্নেহ নছাৰিবা স্বামী তোমাৰ চৰণে আমি
সত্যে সত্যে গৈলোহো বিক্ৰম ॥
নকৰিয়ো আশা ভঙ্গ হোক সদা সাধু সঙ্গ
নেবো হেন মুখে হৰি নাম ।
তেবেসে কৰুণাময় আমাৰ নিস্তাৰ হয়
নিবস্তবে বোলা ৰাম ৰাম ॥ ৩৮৫

পদ

শুনিয়ে শৌনক আত পবে পাছ কথা ।
কি কহিবো আউৰ সিটো ধৰিৰ অৱস্থা ॥
হৰাইল চেতন একো নপাস্ত উদিস ।
উটতে ফুৰন্ত কোটি সহস্ৰ বৰিষ ॥ ৩৮৬
এহিমতে ভ্ৰমস্তে দেখিলা কদাচিত ।
মহা বটবৃক্ষ ফল পল্লৱে শোভিত ॥
পৃথিবী উন্নত প্ৰদেশত ৰহি আছে ।
লাসে লাসে সমীপ চাপিলা তাৰ পাছে ॥ ৩৮৭
কিছো কিছো কৰি পাছে দৃষ্টি বলাই চাইল ।
ঐশান্যৰ শাখাত শিশুক দেখা পাইল ॥
বটপত্ৰে পুটে কৰি আছন্ত শয়ন ।
শৰীৰৰ কাস্তি কৰে দিশক প্ৰসন্ন ॥ ৩৮৮
চৈধ্যয় ভুৱনে নাহি ৰূপক উপায় ।
তনু হুকুমাৰ মহা মৰকত স্থায় ॥
হৃদয় বদন চক্ৰ নৱ গম্ব কোষ ।
অৰুণ পৰ্ব্বক নেত্ৰ দেখন্তে সন্তোষ ॥ ৩৮৯

স্নানম নাসিকা স্তবলিত জ্বর দুই ।
 সচল অলকা পাস্তি দেখি স্তম্বী ছই ॥
 অকণ অধব চাক প্রবাল অঙ্কুর ।
 হাশ্বতে অমৃত যেন ববিষে প্রচুব ॥ ৩৯০
 পদ্ম গৰ্ভ অকণ নেত্রের প্রাস্ত দেশ ।
 হাশ্ব নিবীক্ষণ স্তকোমল বক্র কেশ ॥
 তিনি বেথা সহিতে প্রকাশে কশু গল ।
 সিংহ বন্ধ কন্ধ বহল বন্ধ স্থল ॥ ৩৯১
 শঙ্খ প্রায় কর্ণ দুই বলয় বলিত ।
 মনোহর দাড়িম্ব কুন্দ সম স্তশোভিত ॥
 স্তম্ব উদব অশ্বখৰ পত্র নয় ।
 নিম্ন তিনি বেথা তাতে জ্বলে আতিশয় ॥ ৩৯২
 ত্ৰিবলি বলিত নিশ্বাসতে আতি চলে ।
 পৰম গন্তীৰ নাভি-সৰোকহ জ্বলে ॥
 চাক কৰ কিশলয় আবকত কাস্তি ।
 বত্নব শলকা নয় আকুলিব পাস্তি ॥ ৩৯৩
 দুই হাতে ধৰি দুই চৰণ পদ্মক ।
 চোমস্তে আছন্ত মুখে বন্ধ অঙ্কুৰ্তক ॥
 শৰীৰৰ কাস্তি দূৰ কৰে অন্ধকাৰ ।
 দেখি ঋষিৰাজ ভৈল আতি চমৎকাৰ ॥ ৩৯৪
 শিশুক উৎসকে চাস্ত নয়ণে নীবেথি ।
 গুছিল বেদনা দুখ দিব্য কপ দেখি ॥
 যেন অমৃতক পিলে শৰীৰ শীতল ।
 ভৈল প্রফুল্লিত মন নয়ন কমল ॥ ৩৯৫
 সিংহিল লোম মহা আনন্দ হৃদয় ।
 দেখিয়া আশ্চৰ্য্য কপ ভৈলস্ত বিস্ময় ॥
 হেন অদভূত শিশু নতু দেখি গুনি ।
 গৈয়া আকে পোছো কথা ইহস্তে আপুনি ॥ ৩৯৬
 হেন মনে গুণি আছি পাছে মহা ঋষি ।
 লাসে লাসে তান পাশ চাপিলা হৰিষি ॥
 পুছিবে চাহন্তে আগি নাকব নিশ্বাসে ।
 পশিলা ভিতব ঋষি হৃদয় আকাশে ॥ ৩৯৭

যেন মস নাসিকাৰ পথে প্রবেশিল ।
 সমস্তে জগত গৈয়া গৰ্ভতে দেখিল ॥
 মিলিল মনত মহা পৰম বিস্ময় ।
 চক্ষু মেলি ঋষি দশো দিশ নিহালয় ॥ ৩৯৮
 আকাশ নক্ষত্র শশী সূৰ্য্য সাতো স্বৰ্গ ।
 কিম্ব চাৰণ বিত্ৰাধব দেৱ বৰ্গ ॥
 সপত পাতাল দৈত্য দানৱ যতেক ।
 আছে সাতো দ্বীপ তৈতে দেখিল প্রত্যেক ॥ ৩৯৯
 নদী নদ দীৰ্ঘ সৰোবৰ বন যত ।
 সাগৰ নগৰ গ্রাম বৰিষ পৰ্ব্বত ॥
 যত লতা তৃণ তক নাগ বৃক্ষ পক্ষী ।
 মিলিল বিস্ময় তৈতে সমস্তকে দেখি ॥ ৪০০
 বহু বিধ কীট পশু পতঙ্গ পর্য্যস্তে ।
 আছে কাল মৃত্যু তৈতে কল্পনা কবন্তে ॥
 যত জপ যাগ যোগ যত নিত্যকৰ্ম্ম ।
 কৰিবাক লাগি আছে বৰ্ণাশ্ৰম ধৰ্ম্ম ॥ ৪০১
 পঢ়ে বেদ শাস্ত্ৰ কথা আচবে সদাচাৰ ।
 কৰে ক্ৰয় বিক্রয় বাণিজ্য ব্যৱহাৰ ॥
 যত জীৱ জন্তু ইটো সমস্তে জগত ।
 আছে সবে দেখন্ত শিশুৰ উদৰত ॥ ৪০২
 আছে হিমালয় মহা পৰ্ব্বত উত্তম ।
 পুষ্পভদ্রা নদী নিজ দেখন্ত আশ্ৰম ॥
 সেহি ঋষি সবে আছে তপস্তা আচৰি ।
 দেখি ঋষি বিস্ময়ে স্তবন্ত বাম হৰি ॥ ৪০৩
 তাসম্বাত কিছো কথা পুছিবে চাহন্তে ।
 আউব নিশ্বাসত বাজ ভৈল তৈব হন্তে ॥
 এহি মতে সাত বাৰ কৰি আয়াজাত ।
 দেখিলন্ত সাত গোটা কল্প সি বেলাত ॥ ৪০৪
 উশাসতে পশি দেখে সৃষ্টি সমস্তয় ।
 নিশ্বাসতে বকাই দেখে চুৰ্ণোৰ প্ৰলয় ॥
 বাল মুকুন্দব যিটো উত্তম নাগাত ।
 যেন ক্ষুদ্ৰ মস খানি কৰে আয়াজাত ॥ ৪০৫

ছনাই পবিলন্ত সেহি প্ৰলয় জলতে ।
 পুনৰপি মহাভয় মিলিল মনতে ॥
 ধৰৈ জলজন্তু লাগৈ উন্মিৰ আন্দোল ।
 পুনৰপি পাইলা আসি উইচুলাৰ কোল ॥ ৪০৬
 সেহি বটবৃক্ষ আসি দেখিলা ছনাই ।
 নিহালন্ত তাকে এক দৃষ্টি কৰি চাই ॥
 সেহি বট পত্ৰ পুটে কৰিয়া শয়ণ ।
 আছা শুতি সেহি শিশু প্ৰসন্ন বদন ॥ ৪০৭
 হাশ্বতে অমৃত অৱে নয়নৰ প্ৰান্তে ।
 আছন্ত স্নেহত সিটো ঋষিক চাহন্তে ॥
 দূৰ ভৈলা তাপ তনু হৃদয় জুড়াইল ।
 এক দৃষ্টি কৰিয়া ঋষিয়ে তাকৈ চাইল ॥ ৪০৮
 নয়নৰ ঘাৰে নিয়া হৃদয় পদ্মক ।
 আলিঙ্গিলা ঋষি মনে বাল মুকুন্দক ॥
 পৰিলা চৰণে দৰশিলা প্ৰেম ভাৱ ।
 ত্ৰয়িল হৃদয় লোমাঞ্চিত সৰ্ব গাৱ ॥ ৪০৯
 ধাৰাসাবে নয়নৰ নীৰ পৰে ঝৰি ।
 ভৈল অন্তৰ্জ্ঞান হৃদয়ত পাছে হৰি ॥
 চক্ষু মেলি চাইল ঋষি বাহিৰক লাগি ।
 একো নেদেখন্ত সপোনৰ যেন জাগি ॥ ৪১০
 পূৰ্বৱতে আছে সৃষ্টি সমন্তে সংসাৰ ।
 নাহিকে প্ৰলয় ভয় ভ্ৰাস্তি আপুনাৰ ॥
 নাহি বটবৃক্ষ বায়ু জল প্ৰলয়ৰ ।
 নাহি জল-জন্তু একো কুন্তীৰ মগৰ ॥ ৪১১
 গুছিল বিভ্ৰম মাৰ্কণ্ডেয় মহাযশী ।
 পূৰ্বৱতে আছে সেহি আশ্ৰমতে বসি ॥
 পুষ্পভদ্ৰা নদীৰ তীবত মহাশুধে ।
 জাগি যেন অগ্নি স্বৰন্ত বাৰ মুখে ॥ ৪১২
 কেশৱৰ সিটো যোগমায়াৰ বৈভৱ ।
 সাক্ষাতে দেখিলা পাইলা মহা পৰাশ্ৰ ॥
 তেজন্ত কোকিল মুখে মাৰ্কণ্ডেয় ভক্তি ।
 স্বৰূপ কামিনী তৰুণ কামৰি হুৰবি ॥ ৪১৩

সিহৰে শৰাধ হৰৈ অছাপি চেতনা ।
 ভুঞ্জো জীৱ সবে আমি হেনসে যাতনা ॥
 নেদেখন্ত আন ঘোৰ মায়াৰ তৰণ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে ছনাই লৈলন্ত শৰণ ॥ ৪১৪
 তোমাৰেসে ভৈলো ভৃত্য হে কৃষ্ণ বাপ ।
 তমু চৰণেসে হৰৈ ভকতৰ তাপ ॥
 যেন মতে হৈবো ইটো মায়াৰ নিস্তাৰ ।
 চিন্তিয়ো বান্ধৱ হিত আপুনি আমাৰ ॥ ৪১৫
 জ্ঞানকেসে চিন্তে যিটো তেজিয়া ভকতি ।
 তোমাৰ মায়ায়ে তাৰ মোহ হোৱৈ মতি ॥
 মই মহা জ্ঞানী বুলি কৰে অহঙ্কাৰ ।
 কদাচিতো নেৰাই হাত দুৰ্বোৰ মায়াৰ ॥ ৪১৬
 মই পুনু তুমি বিনে নজানোহো আন ।
 এহি বুলি কৃষ্ণত ধৰিলা ছনাই ধ্যান ॥
 আউৰ একো ভীতিক নটলে তান মন ।
 কৰিলা সাক্ষাত সিটো অকণ চৰণ ॥ ৪১৭
 দ্ৰৱৈ হিয়া শৰীৰ সিহৰে ঝাত ঝাত ।
 হৰৈ আনন্দতে নয়নৰ অশ্ৰুপাত ॥
 কৃষ্ণৰ মুকতি ভৈল স্বৰূপ হিয়াত ।
 পৰম আনন্দ মনে মিলিল সাক্ষাত ॥ ৪১৮

মাৰ্কণ্ডেয়ৰ শিৱ-পাৰ্কণ্ডী দৰ্শন

নাৰায়ণে মায়া দেখাই দিলা মহা জ্ঞান ।
 শিৱৰূপে আসি কবাইলন্ত উপাসন ॥
 শিৱৰ ঋষিৰ যেন ভৈল সমাগম ।
 শুনিয়ো শৌনক ইটো সবাদ উত্তম ॥ ৪১৯
 সেহি সময়তে পাছে পাৰ্কণ্ডী শৰণ ।
 বন্ধে সঙ্গে লৈয়া যত ভৃত্য নিবন্তৰ ॥
 বৃষভত চড়ি ছয়ো আকাশে আনন্তে ।
 মাৰ্কণ্ডেয় ঋষিক দেখিলা ভৈল হন্তে ॥ ৪২০

ধ্যান কৰি আছা ঋষি কেশৱক মনে ।
 হৰক বোলন্ত গোবী মধুব বচনে ॥
 দেখিয়োক ঋষি ইটো কেন বুদ্ধি ধিৰ ।
 নিৰ্বাত সময়ে যেন সাগৰ গন্তীৰ ॥ ৪২১
 কৰিয়োক আন ইটো তপস্কাৰ সিদ্ধি ।
 ভূমি বৰ দাতা ভকতৰ নৱ নিধি ॥ -
 হেন শুনি গোবীক বুলিলা হাসি হৰ ।
 নলৈৱন্ত ইটো ঋষি কদাচিতো বৰ ॥ ৪২২
 কোন আন কামনা মোক্ষকো নাহি ইচ্ছা ।
 বিনা হৰি ভকতি দেখন্ত সবে মিচ্ছা ॥
 তথাপি কৰিবো ঋষি সমে সন্তাষণ ।
 মহা ভাগৱত মাৰ্কণ্ডেয় মহাজন ॥ ৪২৩
 কত মহা ভাগ্যে ভকতৰ সঙ্গ পাই ।
 আতপৰে জীৱৰ পৰম লাভ নাই ॥
 এহি বুলি পাৰ্ব্বতী সহিতে ত্ৰিনয়ণ ।
 ঋষিৰ পাশক লাগি কৰিলা গমন ॥ ৪২৪
 নন্দী আনি দিলা দিব্য ব্যাঘ্ৰ চৰ্ম্ম পাবি ।
 বসিলা পাৰ্ব্বতী সমে তাতে ত্ৰিপুৰাৰি ॥
 স্তূত্যগণে বেঢ়ি বৈলা চৌভিত্তি যোগানে ।
 নেমেলন্ত চক্ষু ঋষি আছন্ত ধিয়ানে ॥ ৪২৫
 নেদেখন্ত আগত শিৱক ঋষিৰাজ ।
 দেখি মহেশ্বৰে মনে আলাচন্ত কাজ ॥
 কৃষ্ণৰ মূৰ্ত্তিত আন প্ৰবেশিল মতি ।
 সিহেতু নাহিকে শৰীৰত আসকতি ॥ ৪২৬
 এতেকেসে আমাক নাছান্ত চক্ষু মেলি ।
 আবে আন সমাধি ত্যাগিব কোন বেলি ॥
 এহি বুলি মহেশ্বৰে যোগমায়া বলে ।
 পশিল ঋষিৰ গৈয়া হৃদয় কমলে ॥ ৪২৭
 নিৰ্ম্মল কটিক মন শৰীৰ ধৱল ।
 বিকট পিঙ্গট জটা বিজুলী উজ্বল ॥
 তিৱি চক্ষু দশ দুজ গলে সুও মাল ।
 কটি জটে প্ৰকাশ কৰয় বাহুছাল ॥ ৪২৮

ধনু শৰ অসি চৰ্ম্ম পবশু কপাল ।
 ত্ৰিশূল উষক কৰে আঁছে অক্ষমাল ॥
 বিভূতি ভূষিত দেহা সৰ্পে অলঙ্কাৰ ।
 ভৈলা আসি বিদিত দেখন্তে চমৎকাৰ ॥ ৪২৯
 শঙ্কৰৰ ৰূপ ঋষি দেখি হৃদয়ত ।
 ইটো কোন বুলি ভৈল বিস্ময় মনত ॥
 কৰে উচপিচ মন কৃষ্ণক নেদেখি ।
 ভাগিল সমাধি মেলিলন্ত দুয়ো আখি ॥ ৪৩০
 পাৰ্ব্বতী সহিতে হৰ আছন্ত তথাত ।
 দুইকো দেখিলন্ত ঋষি আগতে সাক্ষাত ॥
 ত্ৰৈলোক্যৰ গুৰু আসিলন্ত মোৰ ঠাই ।
 কৰিলা প্ৰণাম দুইকো দুনাই দুনাই ॥ ৪৩১
 পাণ্ড অৰ্ঘ ধূপ দীপ পুষ্প উপহাৰ ।
 অচ্চিলন্ত দুইকো প্ৰিয় বাক্যে বাৰম্বাৰ ॥
 তুমি পূৰ্ণ কাম প্ৰভু মই আকিঞ্চন ।
 আদেশিয়ো আবে কিবা সাধো প্ৰয়োজন ॥ ৪৩২
 তোমাৰেসে ইটো পদ পঙ্কজ ছুতয় ।
 মিলে মনোৰথ আক কৰিলে আশ্ৰয় ॥
 যাহাৰ সেৱাত সিদ্ধি হৰে মনকাম ।
 পৰম ঈশ্বৰ কৰো চৰণে প্ৰণাম ॥ ৪৩৩
 নমো নমো শঙ্কৰ নিগুণ গতি দাতা ।
 সত্ত্ব ৰজ তম তিনি গুণ অধিষ্ঠাতা ॥
 নমো নমো শিৱ শঙ্কু ভৱ ভয়হাৰী ।
 ছয়োক প্ৰসন্ন শূলধাৰী ত্ৰিপুৰাৰী ॥ ৪৩৪
 এহিমতে মাৰ্কণ্ডেয় কৰিলন্ত সেৱ ।
 শুনি তাতে তুৰ্ণ আতি ভৈল মহাদেৱ ॥
 হাসিলা বোলন্ত ঋষি লোৱা ইন্ট বৰ ।
 জানা বৰ দাতা আমি তিনিও ঈশ্বৰ ॥ ৪৩৫
 একে মূৰ্ত্তি জানা ব্ৰহ্মা-বিষ্ণু-ত্ৰিনয়ণ ।
 সুহিকে বিকল আমাসাক দৰশন ॥
 জগত বন্দনী ভৈল কি কৰিবো কথা ।
 তোমাৰেসে বন্দো আমি তিনিও সৰ্ব্বথা ॥ ৪৩৬

যি সব বিপ্ৰত আছে সদা সদাচাৰ ।
 এৰিল পৰক হেঁচা অহঙ্কাৰ ॥
 একান্ত ভকত যিটো তিনিটো আমাত ।
 তাকেসে প্ৰণামে দেৱ সমস্তে সাক্ষাত ॥ ৪৩৭
 মোত মাধৱত অনুমাত্ৰো নাহি ভেদ ।
 ব্ৰহ্মময় মূৰ্ত্তিকেসে চিন্তে অবিচ্ছেদ ॥
 মহি-ব্ৰহ্মা-বিষ্ণু আমি তিনিও ঈশ্বৰ ।
 তুমি হেন বিপ্ৰকেসে বন্দো নিৰন্তৰ ॥ ৪৩৮
 জলময় তীৰ্থ যত দেৱৰ প্ৰতিমা ।
 কত কালে কৰে শুদ্ধি নাহি তাৰ সীমা ॥
 তুমি হেন মহন্তক দেখি যিটো জন ।
 হোৱৈ মহা শুদ্ধি গুচৈ পাতোক তেখন ॥ ৪৩৯
 যিটো মহা পাতকী পৰম অন্ত্য জাতি ।
 শ্ৰৱণে দৰ্শনে যাৰ শুদ্ধ হৱৈ মতি ॥
 হেন ভকতক যিটো কৰৈ সম্ভাষণ ।
 তাহাৰ নিসিঁজৈ জানা কোন প্ৰয়োজন ॥ ৪৪০
 তুমি মহা মহন্তক কৰিলো আলাপ ।
 কায় বাক্য মনৰ গুছিল যত পাপ ॥
 আজিৰ দিবস ভৈলা সাফল আমাৰ ।
 কৰিলা ঋষিক শিৱে বাক্যে সতকাৰ ॥ ৪৪১
 হৰৰ বচনচয় অমৃত সমান ।
 কৰ্ণ ভৰি ঋষি তাক কবিলন্ত পান ॥
 বিষ্ণুৰ মায়াত পাইলা যত মহাক্ৰেশ ।
 মহেশ্বৰ আলাপত গুছিল নিশেষ ॥ ৪৪২
 শুনা সভাসদ পদ মহা ভাগৱত ।
 নাহি আত পৰে গতি দাতা সংসাৰত ॥
 কৃষ্ণ কথা শ্ৰৱণে কীৰ্ত্তনে পাপ দহে ।
 কলিৰ পৰম ধৰ্ম্ম শাস্ত্ৰে আক কহে ॥ ৪৪৩
 মলমতি লোকৰ নাহিকে আন গতি ।
 জানিয়া যতনে কৰা কৃষ্ণত ভকতি ॥
 নপাইবা স্কন্ধ দেৱ কৃষ্ণৰ সমান ।
 শ্ৰৱণতে কৰন্তু পাপৰ পৰিত্ৰাণ ॥ ৪৪৪

হে প্ৰাণ কৃষ্ণ প্ৰভু মঞ্জি দুবাচাৰ ।
 প্ৰণিপাতে তোমাকেসে কৰো নমস্কাৰ ॥
 কতনো সহিবো বাপ মায়াৰ নিগ্ৰহ ।
 অত্ৰাপিও পাপীত মুপুঞ্জৈ অনুগ্ৰহ ॥ ৪৪৫
 তোমাৰ ৰূপক মনে হৃদয়ত ধৰি ।
 কানি কহা পিঙ্কিয়া তোমাৰ নাম স্মৰি ॥
 ভ্ৰমো ভকতৰ সঙ্গ হুয়া ভিক্কাহাৰী ।
 এতেক কৰুণা মোক কৰিয়ো মুৰাৰি ॥ ৪৪৬
 নতৈল ভকতি নচাৰিলে মোহ মায়া ।
 জৰা ৰোগে পীড়ে পৰৈ কেতিয়কৈ কায়া ॥
 কৰো কৃষ্ণ কাতৰ পূৰিয়ো মনকাম ।
 পলাউক পাতক ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৪৪৭

ছবি

কহে স্তত শুনিয়েক শৌনক প্ৰমুখ্যে ঋষি
 যেন কথা ভৈল আত পৰে ।
 বিষ্ণুৰ মায়াত মহা তাৰ পায় আছা ঋষি
 আসি আশ্বাসিলা মহেশ্বৰে ॥
 মহেশ্বৰ সিটো বাক্য অমৃত তৃপ্তি আতি
 ভৈলন্ত শীতল তনু মন ।
 জানু পাৰি প্ৰণিপাতে প্ৰণামিয়া শঙ্কৰক
 কৃতাজলি বুলিলা বচন ॥ ৪৪৮
 পৰম আশ্চৰ্য্য ইটো ঈশ্বৰ সবৰ লীলা
 আক তৰ্কিবেক কোন নৰে ।
 আপুনি পালন্ত যাক তাক তুতি নতি আতি
 কি কাৰ্য্যক কৰন্তু ঈশ্বৰে ॥
 হেনসে গমিতে পাৰি লোককেসে শিক্কা শিলা
 আনো মেৰি ধবোক ইশ্বৰ ।
 নোহে মহা ঈশ্বৰ - কি কাৰ্য্যে কৰিবো লীলা
 তোমাৰ অৰোপ ইটো কৰ্ম্ম ॥ ৪৪৯

হেনবা বুলিবা আমি আপুনাকে তুচ্ছ কবি
কেনে আমি বোলো তুতি বাণী ।

মায়ায় নিৰ্মিয়া লোক লীলায়ে কবাহা তুতি
আন কোন মহিমাৰ হানি ॥

যেন টাটেকীয়া বাজে খেলায়া পুতলা সাজি
তাত তাৰ কিবা পৰাভৱ ।

নাহি আত প্ৰভু দোষ সন্তোষ বঢ়াইলা আসি
যেন পিতৃ পুত্ৰৰ উৎসৱ ॥ ৪৫০

হে জগতৰ নাথ প্ৰণামো নমাই মাথ
ভগৱন্ত তুমি মহেশ্বৰ ।

জগত নিয়ন্তা দেৱ কেৱল ব্ৰহ্মৰ মূৰ্ত্তি
মহা গুৰু ভকত জনৰ ॥

তোমাৰ চৰণ চুইক দৰশন ভৈলো মঞি
নেদেখোহো বৰ আতপৰে ।

দেখিলে মাত্ৰকে যাক আপুনি আনন্দ ৰূপ
হৰে পূৰ্ণকাম সবে নৰে ॥ ৪৫১

জ্ঞাপিতো এক বৰ তোমাৰ পাৱত মাগো
তুমি দেৱ বাঞ্ছিত পূৰণ ।

ঈশ্বৰ কৃষ্ণত মোৰ নিচ্ছল ভকতি হোক
নুগুছোক তাহান স্মৰণ ॥

হৈব হৰি ভকতিসে হৃদয় পৰম মোৰ
নেবো যেন সাধুৰ সঙ্গতি ।

তোমাৰ চৰণে নমি এতেকে প্ৰাৰ্থনা কৰো
দিয়ো বৰ প্ৰভু পশুপতি ॥ ৪৫২

এহিমতে মহামুনি মহেশ্বৰ তুতি কবি
বাঞ্ছিলন্ত অভিমত বৰ ।

গৌৰীয়ো স্বামীক চাই কটাকৈ ঠাৰিলা যেনে
ভৈলন্ত সন্তোষ তাতে হৰ ॥

পৰম সন্তোষ ভাৱে ঋষিক বুলিলা বাক্য
শুনা মাৰ্কণ্ডেয় মহামুনি ।

তোমাৰ সখি মঞি মহা ভুট ভৈলো আতি
ইটো পৰমাৰ্থ কথা শুনি ॥ ৪৫৩

যতেক বাঞ্ছিলা মানে সমস্তবে হোক সিদ্ধি
দিলো বৰ মঞি চিত্ত শুদ্ধি ।

থাকোক ভকতি সদা ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ পাৰে
তোমাৰ নিৰ্মল হোক বুদ্ধি ॥

হইবেক কল্পান্ত আয়ু পৰম অজবামৰ
সদায়ে থাকোক মহাজ্ঞান ।

বাঢ়িবেক যশ কীৰ্ত্তি কহিবে পাৰিবা তুমি
ভূত ভবিষ্যত বৰ্ত্তমান ॥ ৪৫৪

বাঢ়িবেক ব্ৰহ্ম তেজ জানিবা চাৰিও বেদ
কৰিবাক পাৰিবা পুৰাণ ।

ব্ৰহ্মাক সাক্ষাত কৰি পৰম বৈৰাগ্য জ্ঞান
হোক মঞি দিলো বিদ্যমান ॥

এহিমতে মহেশ্বৰ দিয়া হেন মহা বৰ
লৈয়া পাছে তান্তে অনুমতি ।

পাৰ্বতী সহিতে উঠি ভূতগণ সমস্থিতে
চলিলন্ত কৈলাশক প্ৰতি ॥ ৪৫৫

বিষ্ণুৰ মায়াত যত পৰাভৱ পাইলা ঋষি
সবে কথা কহিলা গোঁৰীত ।

পায়া মহা যোগ সিদ্ধি মাৰ্কণ্ডেয় মহাঋষি
কৃষ্ণত একান্ত ভৈল চিত্ত ॥

শুনियो শৌনক ঋষি পৰম হৰিষে আসি
তুমি মোত যতেক পুছিলি ।

শিৱ ঋষি সন্দ্বাদক নাৰায়ণ চৰিত্ৰক
কৈলা বালমুকুন্দৰ লীলা ॥ ৪৫৬

কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰচয় শুনে যেনে শুনাৱ
কৃষ্ণৰ চৰণে দিয়া মতি ।

ছিণ্ডিয়া মায়াৰ পাশ অপ্ৰয়াসে সিটো নৰে
কৰিবেক বৈকুণ্ঠক গতি ॥

যতেক পুছিলি মানে কহিলো সকলো কথা
আউব কিবা শুনিবে সম্প্ৰতি ।

কহিয়োক বিদ্যমান মাৰ্কণ্ডেয় উপাখ্যান
এহিমানে ভৈল সঙ্গতি ॥ ৪৫৭

হুলজী

শুনা সভাসদ ভাগরত পদ
কৃষ্ণৰ লীলা চৰিত্ৰ ।
কৃষ্ণৰ চৰণে পশিয়ো শৰণে
তৰিবা য়েবে কলিত ॥
ইটো আশা স্তত পুত্ৰ দাৰা যত
ক্লেণেকে হোৱে বিয়োগ ।
ইহাৰ চিন্তাত বুধা আনু যায়
তেজিয়া বিষয় ভোগ ॥ ৪৫৮
যমৰ আজোৰ ঘোৰ পৰলোক
অৱশ্যে যাইবাক লাগে ।
হুবন্ত অস্তকে ধৰে কেতিক্ৰমে
যেন হৰিগক বাঘে ॥
মৰিবাক লাগে যিটো মনুষ্যৰ
তাৰো আৰো চিন্তা আন ।
জানিবা নিশ্চয় মায়ায়ে মোহয়
হকরাইলো শ্ৰুতি জ্ঞান ॥ ৪৫৯
হে প্ৰাণ প্ৰভু কৃষ্ণ কৃপায়
তোমাতে লৈলো শৰণ ।
সংসাৰ তাপতে চিৰকাল ভ্ৰমো
পঠাইলো জন্ম মৰণ ॥
কাম ক্ৰোধ লোভ মহা শত্ৰু মোৰ
মায়ায়ে হৰিবে জ্ঞান ।
তোমাৰ চৰণে পশিলো শৰণে
কৰা বাপ পৰিত্ৰাণ ॥ ৪৬০
ভূমিসে মাধৱ পৰম বান্ধৱ
এবেসে তৈলা বিদিত ।
মজ্জি অচেতন জানি নাৰায়ণ
আনুনি চিন্তিয়ো হিত ॥

তোমাৰ চৰণ চিন্তিত থাকোক
মুখে নছাবোক নাম ।
তেবেসে ইবাৰ এৰাইবো সংসাৰ
ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৪৬১

ভাগৱতৰ সংক্ষিপ্ত বৰ্ণনা
পদ

ভাগৱত ধৰ্ম্মক প্ৰণামি প্ৰথমত ।
প্ৰণামো কৃষ্ণক যাৰ অচিন্ত্য মহত ॥
ভকত বিপ্ৰক প্ৰতি মোৰ নমস্কাৰ ।
কৰো সনাতন ধৰ্ম্মচয়ক প্ৰচাৰ ॥ ৪৬২
স্তত নিগদতি শুনা শৌনক প্ৰস্তুত ।
কহিলো তোমাত কৃষ্ণ কথা অদভুত ॥
যিটো ধৰ্ম্ম পুৰুষৰ শুনিতো উচিত ।
সম্প্ৰতি তোমাত তাক কৰিবো বিদিত ॥ ৪৬৩
সংক্ষেপ কহিবো কথা বাহুয় স্কন্ধৰ ।
তাক একচিত্তে শুনা মুনি নিবস্তৰ ॥
প্ৰথমে প্ৰথম স্কন্ধ কৰো উপাখ্যান ।
মহা হৰি কৃষ্ণ যিটো দেৱতা প্ৰধান ॥ ৪৬৪
যাত হস্তে হৰে জগতৰ সৃষ্টি লয় ।
হেন গোপ্য ব্ৰহ্ম ভৈল প্ৰথমে উদয় ॥
কহে জ্ঞান কাণ্ড যাত বিজ্ঞানে সহিত ।
ভৈল তাতে বিৰকতি ভকতি বিদিত ॥ ৪৬৫
বদৰিকাশ্ৰমে ভৈলা নাৰদ প্ৰবেশ ।
ব্যাসক দিলন্ত ভাগৱত উপদেশ ॥
কবিলন্ত তাতে অশ্বখামাক বৃণ্ডন ।
ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰ হস্তে পৰীক্ষিতৰ বন্ধন ॥ ৪৬৬
প্ৰেমভাৱে কৃষ্ণক কৰিলা কুন্তী কৃতি ।
কৃষ্ণৰ আগত তৈলা ভীষ্মৰ মুকুতি ॥
ভৈল অন্তৰ্জল বাজা বিপ্ৰশাপ শুনি ।
পাতিলা সমাজ আসি অশ্বখামাত মুনি ॥ ৪৬৭

শুক পৰীক্ষিতৰ সম্বাদ ভৈলা তথা ।
 নৃপতি পুছিল পাছে ভাগৱত কথা ॥
 কহিবাক আৰম্ভিলা মহাভাগৱত ।
 দ্বিতীয় স্কন্ধৰ আবে শুনিয়ে সাম্প্ৰত ॥ ৪৬৮
 কহিলন্ত স্থূল সূক্ষ্ম ধাৰণা যুগুতি ।
 যেনমতে পারে ক্ৰমে পৰম মুকুতি ॥
 কিবীটি কপক শুকে কহিলা ৰাজাত ।
 ব্ৰহ্মা নাৰদৰ ভৈল সম্বাদ তথাত ॥ ৪৬৯
 যেনমতে স্থষ্টি হৰে প্ৰকৃতিৰ হস্তে ।
 মহদহঙ্কাৰ ভৈল ইন্দ্ৰিয় পৰ্য্যস্তে ॥
 কহিলা কৃষ্ণৰ যত অৱতাৰ কথা ।
 তৃতীয় স্কন্ধৰ আবে শুনিয়ে ব্যৱস্থা ॥ ৪৭০
 বিদূৰে উদ্ধৱে ভৈল প্ৰথমে সম্বাদ ।
 কৃষ্ণৰ নিৰ্য্যাণে দুইবো মিলিল বিষাদ ॥
 কহিলা বিদূৰে মৈত্ৰেয় তত্ত্বজ্ঞান ।
 আছে তৃতীয়ত মহা পুৰুষ সংস্থান ॥ ৪৭১
 যিমতে প্ৰপঞ্চ প্ৰকৃতিত হৰে জাত ।
 চব্বিশ তত্ত্ববো স্থষ্টি কহি আছা তাত ॥
 যিমতে ব্ৰহ্মাণ্ড অজে কহিলন্ত তাকে ।
 বৈৰাজ পুৰুষ যেনমতে তাতে থাকে ॥ ৪৭২
 তাতে কহি আছা স্থূল সূক্ষ্ম কাল গতি ।
 ভৈলা ব্ৰহ্মা তাতে নাভি পদ্যে উতপতি ॥
 তৃতীয়ত কহিলা ববাহ অৱতাৰ ।
 তাতে হিৰণ্যাক্ষ বধ ধৰণী উদ্ধাৰ ॥ ৪৭৩
 স্বায়ম্ভুব মনুৰ শতকুপা ভাৰ্যা তান ।
 দেৱহুতি কন্যা কৰ্দ্দমক দিলা দান ॥
 তাত হস্তে ভৈলন্ত কপিল অৱতাৰ ।
 জ্ঞানে দানে কৈলা দেৱহুতিক নিস্তাৰ ॥ ৪৭৪
 কহিলা মাতৃত গোপ্য ভকতিৰ তথা ।
 চতুৰ্থ স্কন্ধৰ আবে শুনিয়ে কথা ॥
 নৱ প্ৰজাপতি তাতে ভৈল উতপতি ।
 কবিল কন্দল দক্ষ কন্যাপতি ॥ ৪৭৫

দক্ষক কোপিয়া সতী তেজিলন্ত প্ৰাণ ।
 দক্ষৰ যজ্ঞক হৰে কবিলা নিৰ্য্যাণ ॥
 ভকত ৰেঘীক কবিলন্ত বিভৎসনা ।
 হাত দাস্ত ভবি ভাঙ্গি ভৈলা কতো কণা ॥ ৪৭৬
 সাপত্ন মাৱক কোপে তপস্যা আচৰি ।
 পাঞ্চ বৎসৰতে ধুৱে আৰাধিলা হৰি ॥
 মহা তুষ্টে বিষ্ণু আসি দিলা বৰ দান ।
 পাইলা ধুৱে ব্ৰহ্মাৰো দুৰ্দ্ধৰ সিটো থান ॥ ৪৭৭
 ভৈল অৱতাৰ তাতে পৃথু নামে ৰাজা ।
 হৰি ভকতিকে সবে প্ৰৱৰ্ত্তাইল প্ৰজা ॥
 পৃথিবীক দমিয়া ঢুহিলা সবে বস ।
 জগতকে ব্যাপিল পৃথুৰ মহাঘশ ॥ ৪৭৮
 প্ৰাচীনবৰ্হিব হিত চিন্তিয়া নাৰদ ।
 কৰ্ম্ম দূৰ কৰি দিলা ভকতি সম্পদ ॥
 কহিলা ৰাজাত পুৰঞ্জান উপাখ্যান ।
 নাৰদৰ প্ৰসাদে বৈকুণ্ঠে ভৈলা থান ॥ ৪৭৯
 শুনিয়ে পঞ্চম স্কন্ধ আত অনন্তবে ।
 মিলিল সম্বাদ প্ৰিয়ব্ৰত নাৰদৰে ॥
 ভৈল আসি নাভিত ঋষভ অৱতাৰ ।
 ভৈল তাতে ভৰতৰ চৰিত্ৰ প্ৰচাৰ ॥ ৪৮০
 বন্ধুগণ ৰাজাক ভকতি দিলা দান ।
 উপজিল পৰম বৈৰাগ্য মহাজ্ঞান ॥
 দণ্ড দুই আলাপি মায়াৰ পাইলা সীমা ।
 ভকত সঙ্গৰ কিবা কহিবো মহিমা ॥ ৪৮১
 বৰিষ সমুদ্ৰে স্বীপ পৰ্ব্বত সমান ।
 সপত পাতাল জ্যোতি চক্ৰ সঙ্গস্থান* ॥
 বৰ্ণাইল নবক সাতো পাতালৰ তলে ।
 যাত পৰি পারে পীড়া পাতেকী সকলে ॥ ৪৮২
 নবক যাতনা শুনি পাছে পৰীক্ষিত ।
 কম্পিত হৃদয় ভৈল মহাভয়ে ভীত ॥
 নবকৰ কিস্তাৰ শুকত শুনিলন্ত ।
 দিলা শুকে শুনি বৰ্ষ স্কন্ধত সিহাস্ত ॥ ৪৮৩

শুনিয়েক আবে যষ্ঠ স্কন্ধ অনুক্রমে ।
 হৰিৰ নামৰ কৈলো মহিমা প্ৰথমে ॥
 পুত্ৰৰ সঙ্কেতে নাম লৈয়া অজামিল ।
 যুতুক তৰিয়া বৈকুণ্ঠক আৰোহিল ॥ ৪৮৪
 উপজিলা দক্ষ আসি দশ প্ৰচেতাতে ।
 তাহানে কন্যাত ভৈল সৃষ্টি অসংখ্যাত ॥
 পশু পক্ষী যক্ষ নৰ নাগ দেৱাসুৰ ।
 ভৈল কন্যা সম্বানে জগত ভৰিপূৰ ॥ ৪৮৫
 তাতে আছে চিত্ৰকেতু চৰিত্ৰ প্ৰচুৰ ।
 গোৰী শাপে তেহো আসি ভৈল ব্ৰহ্মাসুৰ ॥
 বধিলা বাসৱে কৰি অনেক প্ৰৱন্ধ ।
 বজ্ৰে বৰিষেকে তান ভেদিলন্ত কন্ধ ॥ ৪৮৬
 শুনিয়ে সপ্তম দিতি দক্ষৰ কন্যাত ।
 হিবণ্যাক্ষ হিবণ্যকশিপু ভৈলা জাত ॥
 জগত কম্পন দৈত্য হিবণ্যকশিপু ।
 ইন্দুক খেদায়া ৰাজ্য লৈয়া দেৱৰিপু ॥ ৪৮৭
 জগতকে দ্ৰোহ আচৰিল দুৰাচাৰে ।
 লৈলা প্ৰাণ তাৰ নৰসিংহ অৱতাৰে ॥
 তাৰে পুত্ৰ ভৈল আসি বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদ ।
 মাধৱত হস্তে পাইলা পৰম প্ৰসাদ ॥ ৪৮৮
 সদায় নছাৰে মহাহৰিক হৃদয় ।
 বাহিৰে ভিতৰে যিটো দেখে হৰিময় ॥
 মহা ভাগৱত আৰ নাহি তাত পৰে ।
 শুনিয়ে অষ্টম স্কন্ধ আত অনন্তৰে ॥ ৪৮৯
 মহাস্তৰ চৰিত্ৰ গজেন্দ্ৰ বিমোক্ষণ ।
 ভৈল অৱতাৰ হয়গ্ৰীৱ নাৰায়ণ ॥
 কৃষ্ণৰূপে মন্দাৰ ধৰিলা কান্দ পাতি ।
 দেৱাসুৰে সাগৰ মধিলা দিনে বাতি ॥ ৪৯০
 নাৰীকপ ধৰি ত্ৰিদশৰ চিন্তি হিত ।
 দৈত্যক বকিয়া দিলা দেৱক অমৃত ॥
 কৰিলা ছৰ্গোৰ যুদ্ধ বত দেৱাসুৰ ।
 দেৱক জিনাইলা হৰি হয় পক্ষপূৰ ॥ ৪৯১

অদিতিত হস্তে ভৈলা বামন উদিত ।
 ফুটাইল কটাহ গঙ্গা ভৈলন্ত বিদিত ॥
 বলিক চলিয়া দিলা পাতালত থান ।
 তুষ্টি হয় ভকতি প্ৰসাদ দিলা দান ॥ ৪৯২
 ভৈলা হৰি তাতে লীলা মংস অৱতাৰ ।
 প্ৰলয় জলত আতি কৰিলা বিহাৰ ॥
 সত্যব্ৰতে তুতি কৰিলন্ত কৃতাঞ্জলি ।
 নবম স্কন্ধৰ শূনা ৰাজ বংশাৱলী ॥ ৪৯৩
 ইক্ষ্বাকু কাকুথ ইল শশাদা সৰ্য্যাতি ।
 খট্টাক সগৰ নৃগ নহম যযাতি ॥
 জনক শাস্তুমু নিমি সৌভৰি ভবত ।
 আসম্বাৰ বংশৰ কহিলা কথা যত ॥ ৪৯৪
 ভৈলন্ত পৰশুৰাম নামে অৱতাৰ ।
 নিক্ষেত্ৰিয় কৰিলা ভূমি তিনি সাত বাৰ ॥
 প্ৰৱণে বিনাশে মহা দূৰিত* ভবিত ।
 আছে তাতে হেন ৰামচন্দ্ৰৰ চৰিত্ৰ ॥ ৪৯৫
 যযাতিৰ জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ যদু নাম যাৰ ।
 তাহানে বংশত ভৈলা কৃষ্ণ অৱতাৰ ॥
 বসুদেৱ দৈৱকীত হস্তে জন্ম ভৈলা ।
 কংসৰ ভয়ত নিয়া গোকুলত খৈলা ॥ ৪৯৬
 শুনিয়েক দশম স্কন্ধৰ আবে কথা ।
 শিশু-লীলা অনেক কৰিলা হৰি তথা ॥
 পুতনাৰ হৃসিলন্ত তনে সমে প্ৰাণ ।
 শকট উছাট তৃণাবৰ্ত্তৰ নিৰ্য্যাণ ॥ ৪৯৭
 বনযুদ্ধত হস্তে গোপ গক পৰিত্ৰাণ ।
 উৰাল বন্ধন বৃক্ষ অৰ্জুন ভঞ্জন ॥
 বক বৎস ধেনুক কালিক নিকালন ।
 বন-বহি পান আৰো প্ৰলম্ব নিৰ্য্যাণ ॥ ৪৯৮
 কৰিলা সৰ্পৰ ঘেন নন্দক যোক্ষণ ।
 পাইলা বব ব্ৰত আচৰন্তে কন্যাগণ ॥
 বিপ্ৰক সম্বাপ দিলা পত্নীক প্ৰসাদ ।
 গোবৰ্দ্ধন ধৰি দিলা ইন্দুক বিহাৰ ॥ ৪৯৯

বকণলোকৰ পৰা নন্দক উদ্ধাৰ ।
 শৰত বাত্ৰিৰ কেলি কৰিলা আপাৰ ॥
 শঙ্খচূৰ বধ কেশী অৰিষ্ট নিৰ্য্যাণ ।
 অক্ৰুৰ গমন বাম-কৃষ্ণৰ প্ৰয়াণ ॥ ৫০০
 ব্ৰজৰ ধৰিলা হৰি বালেক লক্ষণ ।
 গজমল্ল মৰণ কংসৰ বিনাশন ॥
 পিতৃৰ মাতৃৰ বন্ধ মোক্ষ অতিৰেক ।
 নন্দ প্ৰস্থাপন উগ্ৰসেন অভিষেক ॥ ৫০১
 সান্দীপনি গুৰুক যুতক পুত্ৰ দান ।
 মথুৰাত কৈলা যদুবংশক সমান ॥
 উদ্ধৱক পঠাই শাস্ত কৰি গোপী যত ।
 কুঁজীৰ বয়ণ অক্ৰুৰৰ গৃহাগত ॥ ৫০২
 বাম উদ্ধৱক সঙ্গে লৈয়া বহুবাৰ ।
 কবিলন্ত বধ জৰাসন্ধৰ সেনাৰ ॥
 যৱনৰ নিৰ্য্যাণ নিশ্চিন্তা দ্বাৰকাক ।
 আনিলন্ত পাৰিজাত স্মৰ্ম্মা সভাক ॥ ৫০৩
 যাদৱ বংশৰ মহা মিলিল উৎসাহ ।
 কল্পিণী প্ৰমুখ্যে অৰ্ঘ্য-মহিষী বিবাহ ॥
 নবকৰ বধ কৰ্ম্মাগণৰ হৰণ ।
 শাস্ত্ৰ শিশুপাল পৌণ্ড্ৰ সন্থৰ নাশন ॥ ৫০৪
 পাণ্ডৱক নিমিত্ত কৰিয়া বণ জিনি ।
 সংহাৰিলা হৰি অৰ্ঘ্যাদশ অৰ্দ্ধোহিনী ॥
 আপুনি বেকত ছয়া জগত আধাৰ ।
 লীলায়ে হৰিলা পৃথিৱীৰ মহাভাৰ ॥ ৫০৫
 কতেক কহিবো কৃষ্ণ দেৱৰ মহত ।
 একাদশ স্কন্ধ আবে শুনিয়ো সাম্প্ৰত ॥
 বিপ্ৰশাপ শুনি ভৈলা বংশৰ বিবাদ ।
 নাৰদে কহিলা নৱসিদ্ধৰ সন্থাদ ॥ ৫০৬
 ব্ৰহ্মা আদি দেৱে কবিলন্ত ভুতি নতি ।
 উদ্ধৱে জানিয়া পাছে প্ৰভুৰ যুগুতি ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে পৰি মিলিল বিবাদ ।
 ভৈলা তাত পাছে কৃষ্ণ উদ্ধৱ সন্থাদ ॥ ৫০৭

বহুশ্ব ধৰ্ম্মকো প্ৰকাশিলা কুপাময় ।
 জ্ঞান কৰ্ম্ম ভকতিৰ কহিলা নিৰ্ণয় ॥
 দেৱ সবে নিবে আইল আপুনাৰ ধান ।
 কবিলন্ত কৃষ্ণে তাতে বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ ॥ ৫০৮
 এহিমাৰ্ণে গৈলা একাদশৰ ব্যৱস্থা ।
 দ্বাদশ স্কন্ধৰ আবে শুনিয়োক কথা ॥
 যুগৰ লক্ষণ যুগধৰ্ম্ম চাৰি বিধি ।
 কহিলা কলিত একো ধৰ্ম্মে নাহি সিদ্ধি ॥ ৫০৯
 অধৰ্ম্মে কৰিবে আসি কলিত বিপ্লৱ ।
 হৰি কীৰ্ত্তনেসে তাৰ পাপ পৰাভৱ ॥
 চাৰি বেদ প্ৰলয় কহিলা মহাভাগ ।
 পৰাঙ্কিত নৃপতিৰ তাতে অনুৰাগ ॥ ৫১০
 সৰ্পসত্ৰ মাৰ্কণ্ডেয় মায়ী দৰশন ।
 বেদ শাখা ভেদ মহা পুৰুষ লক্ষণ ॥
 দ্বাদশৰো কথা সবে কহিলা নিশেষ ।
 কৃষ্ণৰ সেহিটো লীলা চৰিত্ৰ বিশেষ ॥ ৫১১
 শুনা সামাজিক লোক ভাগৱত কথা ।
 শুনন্তে সাক্ষাত হস্ত ঈশ্বৰ সৰ্ব্বথা ॥
 নাহি একো শাস্ত্ৰ আৰ ইহাৰ সমান ।
 মহন্ত সকলে পাৱে প্ৰত্যেক্ৰে প্ৰমাণ ॥ ৫১২
 হেন জানি কৃষ্ণৰ চৰণে দিয়া মন ।
 কৰিয়োক কৃষ্ণ কথা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥
 আলে জালে আয়ু যাই ছয়ো সাৱধান ।
 কৃষ্ণ বিনে নাহি জানা যাতনাত ত্ৰাণ ॥ ৫১৩
 হে প্ৰাণ প্ৰভু কৃষ্ণ মঞি মন্দমতি ।
 তযু পাৱে ইজমন্ত নভৈল ভকতি ॥
 নপাইলো নিস্তাৰ ইটো সংসাৰ দুৰ্ব্বোৰ ।
 কৰিয়ো চৰণে গতি অগতিৰ যোৰ ॥ ৫১৪
 ইটো নবতমু কাল কৰ্ম্মৰ অধীন ।
 নজানোহো দেহ কৈত পৰে কোন দিন ॥
 যোৰ পৰলোকৰ শুনন্তে লাগে ত্ৰাস ।
 কৰা হেন কৰণা দাসৰো ভৈলো দাস ॥ ৫১৫

নেবোক ভকত সঙ্গ কর্ণে কৃষ্ণ কথা ।
 হৃদয়ত কৃষ্ণ মূর্তি থাকোক সর্বধা ॥
 স্মৃথে ছুথে মুখে মোব নছাবোক নাম ।
 তেবেসে নিস্তবো সবে বোলা বাম বাম ॥ ৫১৬

ভাগবতৰ তাৎপৰ্য্য

তুলতী

নিগদতি স্মৃত শুনিয়ে শৌনক
 প্রমুখ্যে ঋষি যতেক ।
 বাহুয় স্কন্ধৰ যিটো তাৎপৰ্য্য
 শুনিয়ে তাক প্রত্যেক ॥
 হৰি গুণ নাম অরুণ কীর্তন
 সমস্তে ধৰ্ম্মৰে সাৰ ।
 বাহু স্কন্ধ মিলি আকে প্রতিপাছে
 শুনা ফল অশ্রুতি তাৰ ॥ ৫১৭
 পৰে বা পিচলে যদি বা ক্ষুধায়
 তৃষায় পীড়িত হয় ।
 নমো হৰি বুলি ডাকি উচ্চ কৰি
 মাধৱৰ নাম লৈয়া ॥
 এতেকতে তাৰ যতেক পাতেক
 অনেক কোটি জন্মৰ ।
 তাতে লাগে জুই পুৰি তন্ম হই
 মহা শুদ্ধ হোৱে নব ॥ ৫১৮
 যিটো জনে কৰে কৃষ্ণৰ অরুণ
 কৃষ্ণ কৰি কীর্তন ।
 ইহাৰ চিত্তত হোৱন্ত প্ৰবেশ
 তপস্বন্ত নাবাৰণ ॥

এতেক পাতেক পলাই তাৰ যেন
 সূৰ্য্যৰ আগে আন্ধাৰ ।
 প্রচণ্ড বতাসে যেন উকরাৱে
 নাথাকে মেঘ সঞ্চাৰ ॥ ৫১৯
 হৰি কীর্তনেসে জানা মহাবল
 সমস্তৰে হৰে পাপ ।
 তাতে ব্যতিৰেকে যত আন কথা
 সমস্তে মিছা প্ৰলাপ ॥
 যিটো বাক্য সবে কৃষ্ণক নকহে
 নকৰে নাম প্ৰখ্যাত ।
 সেহি মিছা বাক্যে সেহিটো অসতী
 অসন্তৰ কথা যত ॥ ৫২০
 সেহি মহা সত্য সেহিসে মঙ্গল
 সেহি মহা পুণ্যচয় ।
 কৰে যিটো বাক্য ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ
 গুণ নাম অভূদয় ॥
 সেহি মহা বম্য মহন্তৰ তাত
 বাঢ়ে প্ৰীতি নৱ নৱ ।
 মহন্তে তাহাতে প্ৰেম উপজয়
 মনৰ মহা উৎসৱ ॥ ৫২১
 সেহিসে হৰিষ বঢ়ায় সেহিসি
 শোষণ শোক সাগৰ ।
 উত্তম শ্লোকৰ গুণ যশ গাৱে
 যিটো বাক্য নিবন্তৰ ॥
 নানা চিত্ৰে পদে বচিত সি বাক্য
 শুনন্তে অমৃত প্ৰায় ।
 কিন্তু হৰি যশ জগত পৱিত্ৰ
 নাহিকে যাত সদায় ॥ ৫২২
 কাক তুল্য সিটো কামী পুৰুষ
 জানিবা বতিব স্থান ।
 পৰম ভকত বচনে শুনন্ত
 তাত নপাতন্ত কাণ ॥

যি কথাত কৃষ্ণ আছন্ত সাক্ষাত
 মহা মহন্তৰো গতি ।
 নিৰ্মল ভকত সকলে তাতেসে
 কবন্ত সদায়ে বতি ॥ ৫২৩
 সেহি মহা বাক্যে লোক সমূহৰ
 পাতোক কৰে বিঘাত ।
 কেশৱৰ যশে অঙ্কিত যি নাম
 প্ৰতিপদে আছে যত ॥
 কহন্তা থাকিলে আপুনি শুনয়
 শুনান্ত সকলে আৰে ।
 একলেও স্মৰে যিটো হৰি নাম
 সেহিসে মোক্ষকে পাৰে ॥ ৫২৪

ছবি

হেন কথা মনে ধৰি জ্ঞানত কৰ্ম্মত কৰি
 কীৰ্ত্তনক কৰিবা আদৰ ।
 পৰম নিৰ্মল জ্ঞান ভকতি বৰ্দ্ধিত ভৈলে
 তাতো সিদ্ধি নাহিকে লোকৰ ॥
 সৰ্ব্বোত্তম যিটো কৰ্ম্ম কৃষ্ণত নৰ্পিলা যেবে
 সিয়ো হোৱে আপুনি বিফল ।
 নিন্দিত সকাম কৰ্ম্ম তাৰ কি কহিবো কথা
 দেখা হৰি ভকতিৰ বল ॥ ৫২৫
 বৰ্ণাশ্ৰম ধৰ্ম্ম যত তপস্যা আচৰে ব্ৰত
 ইটো একো নোহে পুৰুষাৰ্থ ।
 সম্পত্তি কীৰ্ত্তিৰ কাজে কৰে মহা পৰিশ্ৰম
 শুনা কহো যিটো পৰমাৰ্থ ॥
 কেশৱৰ গুণনাম শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰে
 তাক যিবা শুনন্তে সাদৰে ।
 এভেৰে কৃষ্ণৰ পাদ পদ্ম নপামৰি আৰ
 অচিৰ কাৰুণ্যে বল ধৰে ॥ ৫২৬

কৃষ্ণৰ স্মৰণে তাৰ প্ৰথমে পাতোক নাশে
 কৃষ্ণত কৰাৰে নিষ্ঠ বুদ্ধি ।
 পৰম ভকতি জ্ঞান বৈবাগ্যেয়ো লৱে লাগ
 হোৱে আতিশয় চিত্ত শুদ্ধি ॥
 জ্ঞানত কৰ্ম্মত কৰি ভকতিসে মহা শ্ৰেষ্ঠ
 ভকতি মধ্যত শ্ৰেষ্ঠ চুই ।
 শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ইটো আক ধৰিলেক যিটো
 বিধিৰ কিঙ্কৰ সিটো নুই ॥ ৫২৭
 শৌনক প্ৰমুখ্যে মহা মুনি সব আছা যত
 ভূমি সব মহা ভাগ্যৱন্ত ।
 যিহেতু পৰম হৰি চিন্তত নিশ্চয় কৰি
 একান্তে ভজিলা ভগৱন্ত ॥
 ইটো আত্মা ঈশ্বৰক শুনিলো শুকৰ মুখে
 মহা ঋষি সমজ্যাৰ কাছে ।
 হেন বন্ধু মাধৱক স্মৃতি স্মৰাইলা মোক
 এতেকে মোহোৰ ভাগ্য আছে ॥ ৫২৮
 পৰম দূৰিত হৰে হৰিৰ চৰিত্ৰে যত
 কহিলো তোমাত সবে তাক ।
 অনুদিনে শুনে যিটো সেহিটো পৱিত্ৰ কৰে
 দেহে সমে আপুন আত্মাক ॥
 হৰি বাসৰত যিটো নিবাহাৰ ছয়া পৰে
 তাহাৰ ফলৰ নাহি সীমা ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে মতি দিয়া পাইবা সদগতি
 পৰলোকে বাঢ়িবে মৰ্ম্মিমা ॥ ৫২৯
 ইটো ভাগৱত শাস্ত্ৰ পঢ়ে বিপ্ৰসৰে যেবে
 হৈবে আসি মহাফল সিদ্ধি ।
 কত্ৰিয়ে পঢ়িমা পাইবে সঙ্গাৰবা বহুমতী
 বৈশ্য পঢ়ি পাইবে মহানিধি ॥
 শূদ্ৰ সৰে পাৰে যেন ইটো মহা ভাগৱত
 সমস্ত পাপতে হইবে শুদ্ধি ।
 উপজিবে পুণ্য বাশি পাছত চাৰিও আসি
 কৃষ্ণৰ চৰণে হইবে বুদ্ধি ॥ ৫৩০

নমো নমো ভগৱন্ত অনন্ত শক্তি কৃষ্ণ
 ব্ৰহ্মাদি নজানে তত্ত্ব সাৰ ।
 জগতৰ যিটো নাথ তান পাৰে ধৈৰ্যো মাথ
 হে কৃষ্ণ কৰো নমস্কাৰ ॥
 ছয়া অল্পমতি মঞ্জি কৰিলো গহন শাস্ত্ৰ
 আত মোৰ ক্ষমিয়োক দোষ ।
 নোহো ভকতিৰ পাত্ৰ কেৱল প্ৰণামো মাত্ৰ
 আত ছয়ো পৰম সন্তোষ ॥ ৫৩১
 জয় জয় মুনি শুক লোকক কুপায়ে যিটো
 প্ৰচাৰিলা মহাভাগৱত ।
 জ্ঞানীৰ মধ্যতে সাৰ সদায় সুগুছে যাৰ
 সমাধি আনন্দ হৃদয়ত ॥
 কৃষ্ণৰ কচিৰ লীলা যেবে আসি স্মৰাইলা
 নাচন্ত গাৱন্ত গুণ নাম ।
 মহিমা কহিবো কত শুক গুৰু চৰণত
 কৰো হেৰা পৰিয়া প্ৰণাম ॥ ৫৩২

এছ সমাপ্তিৰ প্ৰাৰ্থনা

ছলভী

শুনা সামাজিক জন দিয়া মন
 কৃষ্ণৰ লীলা চৰিত্ৰ ।
 আত পবে হিত নাহি পৃথিবীত
 জানিবা ইটো কলিত ॥
 বাহুৱ স্কন্ধৰ যিটো তাৎপৰ্য
 জানি ধবা দৃঢ় মনে ।
 কৃষ্ণক সৰ্বধা ভজা কৃষ্ণ কথা
 আৰণে কৃষ্ণ কীৰ্তনে ॥ ৫৩৩

ছয়া অল্পমতি পদ ভাগৱন্ত
 বচিলো জানি নজানি ।
 ক্ষমিয়োক দোষ ছয়োক সন্তোষ
 শুনিয়ে কৃষ্ণ কাহিনী ॥
 আনি চিন্তা এৰি স্মৰিয়ো হৰি
 সাধিয়ে আপুনি গতি ।
 কৃষ্ণৰ কিস্কৰে কহে এহিমান
 দ্বাদশৰ সমাপতি ॥ ৫৩৪
 হে প্ৰাণ প্ৰভু কৃষ্ণ কুপাময়
 মৃত্ত ছয়ো সন্তোষ ।
 নমো নমাই মাথ মৰষিয়ে নাথ
 বঢ়া টুটা যত দোষ ॥
 তোমাৰ চৰণে পশিলো শৰণে
 অগতিৰ কৰা গতি ।
 ব্যৰ্থে আয়ু গৈল আজিয়ে নভৈল
 তোমাত দৃঢ় ভকতি ॥ ৫৩৫
 ইটো জন্ম গৈলে পবলোকে পাইলে
 কি মোৰ হৈব অৱস্থা ।
 অকণ চৰণ সুহিকে স্মৰণ
 কৈত পাইবো কৃষ্ণ কথা ॥
 কৃষ্ণ গুণ নাম ধৰ্ম্ম অনুপাম
 বুলিবে কমনে মুখে ।
 মনুষ্য শৰীৰ হবাইলে আমাকে
 পাইবে পবলোক মুখে ॥ ৫৩৬
 নবতনু ইটো ভাৰত বৰিষ
 কলি যুগে হৰি নাম ।
 চাৰিৰ সঞ্জোগে আউৰ কৈত পাইবো
 কৃপা কৰা প্ৰভু বাম ॥
 মঞ্জি অধমৰ মাধৱ বাহুৱ
 বুদ্ধিক নকৰা ভ্ৰংশ ।
 তোমাৰ চৰণ পঞ্জাবে পাশ্বে
 আসন্ন মানস হংস ॥ ৫৩৭

তোমাবেসে অংশ যত জীর আমি
 তুমি মোব নিজ স্বামী ।
 প্রভু দামোদর এতেকে গোচর
 করো তযু পারে আমি ॥

তোমার চরণ চিন্তে নছাৰোক
 নেৰিব মুখত নাম ।
 হে কৃষ্ণ প্রাণ দিয়ে এহি দান
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৫৩৮

—:~::~:—

শ্রীশঙ্কর-ভাগবত—দ্বাদশ স্কন্ধ

(সমাপ্ত)

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যামৃত

গুণ-মালা

ঘোষা

ৰাম নিৰঞ্জন ।

পাতক ভঞ্জন ॥

পৰ্দ

নমো নাৰায়ণ সংসাৰ কাৰণ ।
ভকত তাৰণ তোন্ধাৰ চৰণ ॥ ১
তুমি নিৰঞ্জন পাতক ভঞ্জন ।
দানৱ গঞ্জন গোপীকা বঞ্জন ॥ ২
বেদান্ত গায়ক বংশী বায়ক ।
জগত নায়ক মুকুতি দায়ক ॥ ৩
ভকতৰ ঋদ্ধি কৰা সৰ্ব্ব সিদ্ধি ।
বিধাতাবে বিধি দীন দায়ানিধি ॥ ৪
ভকতি ৰোচন দুখ সঙ্কোচন ।
পাতক মোচন কমল লোচন ॥ ৫
দৈত্য অস্তকাৰী গৌৰৰ্দ্ধনধাৰী ।
ভৱভয়হাৰী তুমিসি মুৰাৰি ॥ ৬
কালিকো দমিলা পূত্ৰা শুমিলা ।
দেৱকো ভূমিলা ব্ৰজকো ভূমিলা ॥ ৭
কেশী বৎস বক সমন্তে দৈত্যক ।
লগাইলা চমক ডকাইলা বমক ॥ ৮
তুমি বাক্যাব হয়ৱ অৱতাৰ ।
পৃথিবীৰ ভাৰ ধণ্ডিলা অগাৰ ॥ ৯

ইন্দুকো দমিলা ব্ৰহ্মায়ো নমিলা ।
বনত ভমিলা গোপীক ক্ৰীড়িলা ॥ ১০
পশি বঙ্গশাল যত মহামাল ।
কৰিয়া আশ্ফাল বধিলা গোপাল ॥ ১১
তযু গুণ নাম ধৰ্ম্ম অমুপাম ।
মোক্ষ অৰ্থ কাম সাধা প্ৰভু বাম ॥ ১২
মাৰি দশগ্ৰীৱ জনকৰ জীৱ ।
পাইলা সদাশিৱ তুমি জগজীৱ ॥ ১৩
তোন্ধাৰ চৰিত্ৰে পাতকাৰ মিত্ৰে ।
পৰম পৱিত্ৰে কৰিলা বিচিত্ৰে ॥ ১৪
পতিত পাৱন এ ভৱ ভাৱন ।
অহুৰ ধাৱন তুমিসি বামন ॥ ১৫
অগতিৰ পতি ত্ৰিজগত পতি ।
তোন্ধাত ভকতি থাকোক সম্প্ৰতি ॥ ১৬
শ্ৰামল শৰীৰ জলদ কচিৰ ।
গহীন গভীৰ গুণৰ মন্দিৰ ॥ ১৭
কুণ্ডলে মণ্ডিত অহুৰ দণ্ডিত ।
পাতক ধণ্ডিত তুমিসি পণ্ডিত ॥ ১৮

দাৰিদ্ৰ্য মৰ্দন কৰুণা সদন ।
 বংশীবদন মুকতি মদন ॥ ১৯
 হাশ্ব দৰিষন পাপ কৰি ছন্ন ।
 দোষ মৰিষণ কাম বৰিষণ ॥ ২০
 জগত আধাৰ দৈৱকী কুমাৰ ।
 সংসাৰতে সাৰ চৰণ তোক্ষাৰ ॥ ২১
 তুমি ভগৱন্ত মহিমা অনন্ত ।
 তাৰিলাহা সন্ত পুৰুষ মহন্ত ॥ ২২
 তুমি স্তবৎসল পুৰুষ নিশ্চল ।
 নাহি কিছো ছল ভকত বৎসল ॥ ২৩
 তুমি অৱতৰি অশ্বৰ সংহৰি ।
 সৃষ্টি আছা ধৰি দেৱ শ্ৰীহৰি ॥ ২৪
 অঘাস্তৰ ঘালি মহাবলশালী ।
 দমিলাহা কালি তুমি বনমালী ॥ ২৫
 কৰি পৰাভৱ খেদাইলা দানৱ ।
 ভকত বান্ধৱ তুমিসি মাধৱ ॥ ২৬
 কৰি অবিচ্ছেদ দৈত্য কৰি ভেদ ।
 খণ্ডিলাহা খেদ উদ্ধাৰিলা বেদ ॥ ২৭
 জগতকে বশ্ব কৰিলা অৱশ্ব ।
 ভৈলা মহা মৎস্য ব্ৰহ্মাৰো নমশ্ব ॥ ২৮
 তুমি মহা হংস আসি নিজ অংশ ।
 ছয়া যদুবংশ বধিলাহা কংস ॥ ২৯
 জগত নিশেষ সবাতো প্ৰবেশ ।
 ভৈলা ছয়ীকেশ নজানি উদ্দেশ ॥ ৩০
 তুমি পীতাম্বৰ কৰি আড়ম্বৰ ।
 বধিলা সম্বৰ প্ৰভু বিশ্বস্তব ॥ ৩১
 তুমিসি অচ্যুত আনন্দে আপ্পুত ।
 ভকত বহুত কৰিলা মুকুত ॥ ৩২
 ধৰি মৎস্য কায় সত্যব্ৰত বায় ।
 প্ৰলয় আপায় তৰিলা লীলায় ॥ ৩৩
 কুৰ্ম কলেৱৰ ধৰিলা মন্দৰ ।
 মৰিলা সাগৰ নভৈলা ভাঙ্গৰ ॥ ৩৪

ববাহ শৰীৰি পৃথিৱী উদ্ধাৰি ।
 হিৰণ্যাক্ষ বীৰি মাৰিলাহা ছিৰি ॥ ৩৫
 নৰসিংহ কপু ভৈলা দিব্য বপু ।
 বধিলাহা বিপু হিৰণ্যকশিপু ॥ ৩৬
 ভৈলা অদিতিত বামন উদিত ।
 মুকতি ললিত বলিক ছলিত ॥ ৩৭
 যামদগ্নি বাম কাটি চামে চাম ।
 ক্ষত্ৰিয়ৰ নাম নথৈলা সংগ্ৰাম ॥ ৩৮
 ভৈলা কোশল্যাত শ্ৰীৰাম জাত ।
 বাৰণ বিঘাত কৰিলা লক্ষাত ॥ ৩৯
 বাম হলধৰ বোহিণী কুমাৰ ।
 মাৰিলা ইতৰ দ্বিবিধ বানৰ ॥ ৪০
 বুদ্ধ ৰূপে ছন্ন কৰি বেদগণ ।
 মুহিলাহা মন তেজিয়া সজ্জন ॥ ৪১
 ছয়া কক্ষী চণ্ড যতেক পাষণ্ড ।
 কৰি খণ্ড খণ্ড বিহিলাহা দণ্ড ॥ ৪২
 ধৰি বাৰে বাৰ দশ অৱতাৰ ।
 পৃথিৱীৰ ভাৰ খণ্ডিলা অপাৰ ॥ ৪৩
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ৰচিলা শঙ্কৰে ।
 হৰি হৰি নৰে বোলা নিবন্তৰে ॥ ৪৪

ঘোষা

হৰি হৰি বাম । হৰি হৰি বাম ॥

পদ

নমো লক্ষ্মীপতি অগতিৰ গতি ।
 চৰণে সম্প্ৰতি কৰিলো প্ৰণতি ॥ ৪৫
 গুণ চিন্তামণি সংসাৰ তৰণী ।
 পাপৰ অগনি ঘুমিয়োক চনি ॥ ৪৬
 ইটো বিতোপন ধৰ্ম সনাতন ।
 আকসে কীৰ্তন কৰে সাধুজন ॥ ৪৭

শুনিয়ো দশম আতি নিকমম ।
 কৃষ্ণব পবন জনম কবম ॥ ৪৮
 দৈত্যে ভিড়িলা ভাবে পীড়িলা ।
 দুখ সাকী দিলা পৃথিবী কান্দিলা ॥ ৪৯
 ব্রহ্মায়ে প্রার্থন্তে আসি ভগরন্তে ।
 জন্মিলা জলন্তে দৈরকীত হন্তে ॥ ৫০
 অদ্ভুত বালক কুটিল অলক ।
 বহুব তিলক শোভে কপোলক ॥ ৫১
 হসিত বয়ন কমল নয়ন ।
 কচিব দশন পীত বসন ॥ ৫২
 ক্রিবাটি কুণ্ডল কবে বলমল ।
 কোম্বতে উজ্জ্বল শোভে কশু গল ॥ ৫৩
 হস্ত চাৰিখান আতি বিতোপন ।
 কেয়ুব কঙ্কণ প্রকাশে ভূষণ ॥ ৫৪
 বহল হৃদয় বনমালা তয় ।
 পবি গুঞ্জবয় ভ্রমবে বঞ্জয় ॥ ৫৫
 বতনে বচিত মেখলা কটিত ।
 পাট ভূনি পীত আতি মনোনীত ॥ ৫৬
 উক কবীকব জজ্জ্বা মনোহব ।
 কনক বহুব বঞ্জিত হোড়ব ॥ ৫৭
 চবণ পল্লব পদ্ম অভিনব ।
 সুপুবব বার স্তনস্তে উৎসব ॥ ৫৮
 আনুলিব পাস্তি নখচন্দ্রে কাস্তি ।
 দেখি খণ্ডে ভ্রাস্তি তাপ উপশাস্তি ॥ ৫৯
 বাক্সা পবতলে অক্লুণ কমলে ।
 চিহ্ন সকলে আতিশয় জলে ॥ ৬০
 জগতব ভাত আছন্ত তখাত ।
 চাবি অস্ত্র হাত প্রকাশে সাকাত ॥ ৬১
 দেখি ছয়ো প্রাপী ঞ্জন্তে চক্রপানি ।
 মনে অহুমানি পড়ে স্ততি বাণী ॥ ৬২
 কৃষ্ণে কথা কৈলা শিশু রূপ ভৈলা ।
 নিহল ছোকাইলা কোলে তুলি লৈলা ॥ ৬৩

বহুদের সন্ত লৈয়া লবিলন্ত ।
 ফণায়ে অনন্ত ছত্র খবিলন্ত ॥ ৬৪
 নমনিয় কুল যমুনা বিপুল ।
 চড়াই তাব কুল পাইলন্ত গোকুল ॥ ৬৫
 কৃষ্ণক খৈলন্ত কন্যাক লৈলন্ত ।
 বহুদের সন্ত দুর্নাই আসিলন্ত ॥ ৬৬
 নন্দে দেখিল পুত্র উপজিল ।
 উৎসব মিলিলা মহা দান দিলা ॥ ৬৭
 নন্দ যশোদাব গৃহত অপাব ।
 কবিলা বিহাব জগত আধাব ॥ ৬৮
 অনেক যজ্ঞা কবিলা যজ্ঞা ।
 আসিলা পূতনা শুধিলা চেতনা ॥ ৬৯
 পবম সঙ্কট দধি দুগ্ধ ঘট ।
 সহিতে শকট কবিলা উলট ॥ ৭০
 জগতব স্বামী প্রভু অন্তর্যামী ।
 মাতৃ কোলগামী তুলিলন্ত হানি ॥ ৭১
 জগত নিখিল গর্ভত দেখিল ।
 বিন্ময় মিলিল যশোদা ডবিল ॥ ৭২
 দৈত্য চক্রবাত ভৈল স্কন্ধপাত ।
 কৃষ্ণব লীলাত পবিয়া শিলাত ॥ ৭৩
 কিয় মাটি খাইলি হুধিলা গুরালী ।
 চরা বেস্ত বুলি বাইলা বনমালী ॥ ৭৪
 সমস্তে জগত দেখন্ত গর্ভত ।
 হবিক মনত স্যবন্ত ডবত ॥ ৭৫
 বোলন্ত বিন্ময় মোহোব তনয় ।
 মনুষ্য নোহয় ঈশব নিশ্চয় ॥ ৭৬
 কেশরে কৃপিলা ধবি পটাশীলা ।
 ভাণ্ডকো ভান্দিলা বশোদা দেখিলা ॥ ৭৭
 বাড়ি লৈলা কবে দেখি দাবোদবে ।
 নানি উড়লবে লড় দিলা ডবে ॥ ৭৮
 যশোদা খেদন্ত জয়ে ভগবন্ত ।
 কান্দন্ত কান্দন্ত বাড়ি খবিলন্ত ॥ ৭৯

কৰে ধৰি আনি উড়ু খলে টানি ।
 বান্ধি চক্ৰপাণি চলি গৈলা বাণী ॥ ৮০
 উড়ল ঘৰাই বুকত লগাই ।
 উভাৰি পেহ্লাই বন্ধে আছা চাই ॥ ৮১
 ছয়ো দেৱবৰ দিব্য কপধৰ ।
 কৰিলা কাতৰ চলি গৈলা ঘৰ ॥ ৮২
 কি ভৈল বুলি নন্দে বান্ধি মেলি ।
 মলছিল্লা ধূলি কোলে লৈলা তুলি ॥ ৮৩
 বৎস অসুৰ পৰম দন্দুৰ ।
 কৰি মসিমূৰ নিলা যমপুৰ ॥ ৮৪
 আসি বক গোটে গিলিলেক চোটে ।
 তাক ধৰি চোটে ছিৰিলা আশ্ফাটে ॥ ৮৫
 সৰ্পৰূপে আসি অঘে তুলি হাসি ।
 বদন প্ৰকাশি গিলিলা গৰাসি ॥ ৮৬
 ভেটিলন্ত গল ভকত বৎসল ।
 এৰি মুত্ৰে মল মৰিল নিশ্বল ॥ ৮৭
 তাৰ কৰি কাল বৎস বৎসপাল ।
 জীয়াই তৎকাল বজাইলা গোপাল ॥ ৮৮
 সন্ধে শিশুগণ বন্ধে নাৰায়ণ ।
 অন্ন ব্যঞ্জন কৰিলা ভোজন ॥ ৮৯
 গোবৰ্ধ দামুৰি ব্ৰহ্মা কৰি চুৰি ।
 খেলা চাকি শূৰি গৈল নিজপুৰি ॥ ৯০
 বৎস বৎসপাল ছয়া তৎকাল ।
 আপুনি গোপাল গৈলা ব্ৰজশাল ॥ ৯১
 অনেক বিস্মৃতি কৃষ্ণৰ মুকতি ।
 দেখি বিচুৰিতি ব্ৰহ্মা ভৈলা ভিত্তি ॥ ৯২
 যেন মৃত্যুত পড়িল হংসত ।
 নাহি আৰ তন্ত চেতন গাৱত ॥ ৯৩
 ব্ৰহ্মায়ো মবন্ত দেখি তগৱন্ত ।
 কপ চাকিলন্ত ছুনাই জীলন্ত ॥ ৯৪
 হংস বান এড়ি চৰণত পৰি ।
 সীমা স্তুতি বড়ি গৃহে বৈলা লড়ি ॥ ৯৫

খেমুকাক মাৰি গাছক আছাৰি ।
 তাল এল পাৰি ভুঞ্জাইলা মুৰাৰি ॥ ৯৬
 কদম্বে চৰিলা হ্ৰদত পৰিলা ।
 কালিয়ে ঝড়িলা শিৰত চড়িলা ॥ ৯৭
 ফণাৰ উপৰে দেৱ দামোদৰে ।
 উঠি নৃত্য কৰে সিটো সৰ্প মৰে ॥ ৯৮
 নাগপত্নীচয় বুলিলা বিনয় ।
 কালিক নিৰ্ভয় দিলা কৃপাময় ॥ ৯৯
 তীৰত চড়িলা জ্ঞাতিয়ে বেড়িলা ।
 গলত বান্ধিলা যশোদা কান্দিলা ॥ ১০০
 নিকালি কালিক পিলা বনাগ্নিক ।
 গোপ গোপীক বঞ্জিলা অধিক ॥ ১০১
 এক চিত্ত কৰি গোপৰ কুমাৰী ।
 সাধে ব্ৰত ধৰি স্বামী হৈবা হৰি ॥ ১০২
 বস্ত্ৰ থৈয়া তীৰে কেৱলে শৰীৰে ।
 যমুনাৰ নীৰে স্নানি ধীৰে ধীৰে ॥ ১০৩
 কৃষ্ণে কৰি লীলা বস্ত্ৰক হৰিলা ।
 কদম্বে চড়িলা হাসি বস্ত্ৰ দিলা ॥ ১০৪
 কৰ্ম্মক উচ্ছাদ বিপ্ৰক বিষাদ ।
 দিলাহা আহ্লাদ পত্নীক প্ৰসাদ ॥ ১০৫
 বদতি শঙ্কৰ শুনা সবে নৰ ।
 আন পৰিহৰ ভজ দামোদৰ ॥ ১০৬
 দিনা কতিপয় জীৱন নিশ্চয় ।
 যাইবে যমালয় নাহিকে সংশয় ॥ ১০৭
 বিনে লক্ষ্মীপতি নাহি আন গতি ।
 জানিয়া সম্প্ৰতি কৰিয়ো ভকতি ॥ ১০৮
 ভেবেসে নিস্তৰি পুকুৰ উদ্ধাৰি ।
 ছদি কপ ধৰি মুখে বোলা হৰি ॥ ১০৯
 মাধৱৰ নাম ধৰ্ম্ম অনুপায় ।
 এৰি আন কাৰ বোলা বাৰ বাৰ ॥ ১১০

ঘোষা

কহ হবি বাম । নকরা বিবাম ॥

পদ

লৈয়া গোপ সঙ্গ কবি মখ ভঙ্গ ।
 বাসৱৰ খঙ্গ তোলাই ভৈলা বঙ্গ ॥ ১১১
 ইন্দ্রে ক্ৰোধিল মেঘ পাঞ্চি দিল ।
 শিলা বৰিষিলা প্ৰলয় মিলিলা ॥ ১১২
 ইন্দ্রৰ দৰ্পক নাসি মন্দৰক ।
 ভুলি উপৰক বাথিলা ব্ৰজক ॥ ১১৩
 গৰ্ব্ব পৰ্বতৰ নাসি পুৰন্দৰ ।
 কৰিয়া কাতব চলি গৈলা ঘৰ ॥ ১১৪
 শবত শীতল শশাঙ্কে ধরল ।
 বৃন্দাবন স্থল দেখি কতুহল ॥ ১১৫
 আতি স্থললিত বঙ্গ গাইলা গীত ।
 গোপিকা সহিত কবিলন্ত নৃত্য ॥ ১১৬
 লৈয়া গোপী মিলি কবি ঠেলা ঠেলি ।
 কণ্ঠে বাহু মেলি কবিলন্ত কেলি ॥ ১১৭
 যৈচন মাতঙ্গ হস্তিনীৰ সঙ্গে ।
 আতি অঙ্গে ভঙ্গে ফুৰে লীলা বঙ্গে ॥ ১১৮
 কৃষ্ণৰ মুকতি আতি আসকতি ।
 গোপৰ যুৱতী ভ্ৰম ভৈল মতি ॥ ১১৯
 বসি ঠাৱে ঠাৱে কৃষ্ণ গুণ গাৱে ।
 আতি প্ৰেম ভাৱে দিৱস গৱাৱে ॥ ১২০
 সৰ্পক মিলিল নন্দক গিলিল ।
 পাত্ৰে পৰশিল সিয়ো নিস্তবিল ॥ ১২১
 শঙ্খচূৰ মাৰি গোপৰ কুৰাৰী ।
 আনিলা উদ্ধাৰি ঈশ্বৰক বুৰাৰী ॥ ১২২
 বৰুণ কিঙ্কবে নন্দক সঙ্কবে ।
 নিলা মাৰুমে অঙ্গব ভিঙ্কবে ॥ ১২৩

কবে কোলাহল গুৱাল সকল ।
 ভকত বৎসল পশিলন্ত জল ॥ ১২৪
 ভয় সম্পঞ্জিল বৰুণে যজিল ।
 পিতৃক ভূষিল আশ্চৰ্য্য মিলিল ॥ ১২৫
 উদ্ধাৰি নন্দক ব্ৰজব লোকক ।
 দেখাই বৈকুণ্ঠক দিলা আনন্দক ॥ ১২৬
 প্ৰলম্ব অশিষ্ট চিন্তিলা অনিষ্ট ।
 মাৰিলা গৰিষ্ঠ বাম বলিষ্ঠ ॥ ১২৭
 অৰিষ্ট অস্থৰ আইল গোপপুৰ ।
 তাক কবি চূৰ নিলা যমপুৰ ॥ ১২৮
 কেশী দানৱ কবি পৰাভৱ ।
 শুনি গলাবৰ খাইলন্ত মাধৱ ॥ ১২৯
 গোকুলত পশি কবে ধস মসি ।
 কৃষ্ণক পৰশি সিয়ো গৈল নশি ॥ ১৩০
 ময়ব তনয় বেয়াম চুৰাশয় ।
 কৰিয়া চূৰ্ণয় গৈলা যমালয় ॥ ১৩১
 নাৰদেও আসি কৃষ্ণক উপাসি ।
 বচন প্ৰকাশি গৈলন্ত সন্তাষি ॥ ১৩২
 কংসে পাঞ্চিলা অদ্ৰুবে বাঞ্চিলা ।
 ভকতি সাঞ্চিল চেতন নাছিল ॥ ১৩৩
 কৃষ্ণ খোজয় দেখি মহাশয় ।
 ভৈলন্ত বিষয় নসহে হৃদয় ॥ ১৩৪
 বোম সিহৰি ৰাম্প দিয়া পৰি ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ বড়ি ফুৰন্ত বাগৰি ॥ ১৩৫
 অনন্তবে গৈলা কৃষ্ণক দেখিয়া ।
 প্ৰেম উপজিয়া ত্ৰয় ভৈল হিয়া ॥ ১৩৬
 পাৱত পবিল মোতক ৰবিল ।
 প্ৰণতি কবিল মাথৱে ধবিল ॥ ১৩৭
 কবিলা সাদৰ দেৱ দামোদৰ ।
 বিচেষ্টা কংসৰ আনি নিবন্ত ॥ ১৩৮
 কবিলা পন্নয় পুৰুষ পুৰাণ ।
 অনেক নিশাৰ বৰাইলা বিদ্যুৎ ॥ ১৩৯

দেখি গোপীচয় নসহে হৃদয় ।
 ক্রন্দন কবয় লোভক ববয় ॥ ১৪০
 দূতক পঠাইল মাধবে বুজাইল ।
 স্ফোৰাক ডকাইল অত্ৰুবে খেদাইল ॥ ১৪১
 চলে বধখান বায়ুব সমান ।
 কবিবে মধ্যাহ্ন বাখিলন্ত যান ॥ ১৪২
 বধ তক তলে থৈয়া মহাবলে ।
 অত্ৰুধ সচলে বুৰ দিলা জলে ॥ ১৪৩
 অনন্ত শয্যাত কৃষ্ণক সাক্ষাত ।
 দেখি প্রণিপাত কবি যোৰহাত ॥ ১৪৪
 নানা তুতি বড়ি পাছে বধে চৰি ।
 মধুৰাক লবি গৈলা দৰ দৰি ॥ ১৪৫
 অত্ৰুধক হবি পঠাই আগকবি ।
 চাহিবে নগৰী চলি গৈলা হৰি ॥ ১৪৬
 গজগতি লীলা মধুৰা ভ্রমিলা ।
 প্রজায়ে দেখিলা আনন্দ মিলিলা ॥ ১৪৭
 বড়াই আতি বতি গোপব সঙ্গতি ।
 কবি লীলা গতি যাস্ত লক্ষ্মীপতি ॥ ১৪৮
 যতেক হৃন্দবী আঞ্জলিক ভবি ।
 পুষ্পযুষ্টি কবি চারে নেত্র ভবি ॥ ১৪৯
 দেখন্তে মুকতি আনন্দে স্ফূকতি ।
 হোরে বিচুকতি যতেক যুরতী ॥ ১৫০
 জ্বাই মন প্রাণ কবে বহু মান ।
 নেত্রে কবে পান নভাসয় আন ॥ ১৫১
 বজকব কাল কবি মহা মাল ।
 বস্ত্র ভাল ভাল লৈলন্ত গোপাল ॥ ১৫২
 বেশকাৰ জন পিছাইলা বসন ।
 সাকণ্য তেখন দিলা নাৰায়ণ ॥ ১৫৩
 পুষ্প অনুপাৰ দিলেক হৃদাম ।
 বব মন কাৰ দিলা কৃষ্ণ বাৰ ॥ ১৫৪
 পিছাইলা হৃন্দবী চন্দন সাধবি ।
 জাইক কৰুকবি থৈয়া দেবহবি ॥ ১৫৫

পশি ঘাগশাল ধৰি তৎকাল ।
 ধেনুক চুফাল কবিলা গোপাল ॥ ১৫৬
 পাছে নাৰায়ণ সঙ্গে গোপগণ ।
 কবিয়া ভোজন কবিলা শয়ন ॥ ১৫৭
 প্রভাতে বজনী চন্দুভিব ধনি ।
 বাম কৃষ্ণ শুনি লবিলা আপুনি ॥ ১৫৮
 দ্বাবৰ ওচৰ পাইলা যদুবৰ ।
 দেখিয়া কৃষ্ণৰ ভেটিলা সত্ত্বৰ ॥ ১৫৯
 কৃষ্ণে তাক পাৰি দশন উৎপাৰি ।
 মাৰিলন্ত বাড়ি প্রাণ গৈল ছাৰি ॥ ১৬০
 স্বন্ধে হস্তীদন্ত সভা পশিলন্ত ।
 শোভে লক্ষ্মীকান্ত বস্ত্রে লোকে চাস্ত ॥ ১৬১
 চন্দ্রৰ মণ্ডল বদন বিমল ।
 তাতে ঘৰ্মজল বস্ত্রে গণ্ডস্থল ॥ ১৬২
 কপব সম্পতি দেখি লক্ষ্মীপতি ।
 নাহিকে তৃপিতি চাস্ত চতুৰ্ভিত্তি ॥ ১৬৩
 আইল যুজো বুলি চানুবে হাঙ্গুলি ।
 আছাৰিয়া তুলি মাৰিলা সমূলি ॥ ১৬৪
 মুষ্টিক ধবিল সমৰ কবিল ।
 বামে সংহবিল লীলায়ে ফুবিল ॥ ১৬৫
 আনো যত মাল কবয় আক্ষাল ।
 ধৰি তৎকাল বধিলা গোপাল ॥ ১৬৬
 বজায়ে বাজন বস্ত্রে নাৰায়ণ ।
 সঙ্গে শিশুগণ কবন্ত ভ্রমণ ॥ ১৬৭
 চৰণ চলাই নুপুৰ বজাই ।
 নাচে ছই ভাই প্রজা আছে চাই ॥ ১৬৮
 কৃষ্ণক কিঙ্কবে ভণিল শঙ্কবে ।
 শুনা সবে নবে কৰ্ম কেশববে ॥ ১৬৯
 কত তপসাই নবতনু পাই ।
 ভকতি বিনায় ব্যৰ্থে আছ বায় ॥ ১৭০
 আবে বুধ জন এৰা আন মন ।
 যাকত তেজন ভজা নাৰায়ণ ॥ ১৭১

নকৰা বিদ্যতি কলিত সম্প্ৰতি ।
বিদ্যা সক্ষমীপতি নাহি আন গতি ॥ ১৭২
জানি হেন কৰা কৃষ্ণক সুমৰা ।
আপুনো নিস্তৰা পুষ্ণ উদ্ধাৰা ॥ ১৭৩
মাধৱৰ নাম ধৰ্ম্ম অনুপাম ।
এৰি আন কাম বোলা বাম বাম ॥ ১৭৪

ষোৰা

ত্ৰাহি বাম ত্ৰাহি বাম । নকৰা বিৰাম ॥

পদ

কংসে পাৰে গালি শুনি বনমালী ।
ডেৱে চাক্ৰ চালি ছৰিয়া আটালি ॥ ১৭৫
কেশত কংসৰে ধৰি বাম কৰে ।
টানি আৰম্ভৰে পেহ্লাইলা ঈশ্বৰে ॥ ১৭৬
পাছে দামোদৰে তাহাৰ উপৰে ।
জগতৰ ভৰে পৰিলা সত্ৰৰে ॥ ১৭৭
গৰি কংসৰায় ধৰি দিব্য কায় ।
বৈকুণ্ঠক পাই থাকিলা লীলায় ॥ ১৮৭
পাছে যদুৰায় কংসক ঘৰাই ।
ফুৰাইলা লীলাই লোকক দেখাই ॥ ১৭৯
পিতাৰ মাতাৰ নিহল লোহাৰ ।
ছোড়ি বাৰম্বাৰ কৰি নমস্কাৰ ॥ ১৮০
এস্তে চক্ৰপাণি মনে অনুমানি ।
জৰে দুয়ো প্ৰাণী পঢ়ে তুতি বাণী ॥ ১৮১
মায়া আৰবিল কৃষ্ণক ধৰিল ।
ক্ৰন্দন কৰিল লোতক কৰিল ॥ ১৮২
কৃষ্ণক ভকতি কৰি মহামতি ।
উগ্ৰসেন তৰি তৈলন্ত নৃপতি ॥ ১৮৩
কুলক নিৰ্ভয় কৰি কৃশাময় ।
পৰিল ক্ৰিয় বন্ত বেনচয় ॥ ১৮৪

পাছে শাস্ত্ৰ জানি গুৰু বাক্য মাধি ।
মৰা পুত্ৰ আনি দিলা চক্ৰপাণি ॥ ১৮৫
গোপীৰ প্ৰেমক জানি উদ্ধৰক ।
পঠাই গোকুলক বুজাইলা নন্দক ॥ ১৮৬
কৃষ্ণক স্মৰিল চেতন হৰিল ।
ক্ৰন্দন কৰিল লোতক কৰিল ॥ ১৮৭
কৃষ্ণৰ বচন শুনি গোপীগণ ।
প্ৰেমত নয়ন ঝৰে অনুক্ষণ ॥ ১৮৮
উদ্ধৰে বুজাইলা কিছু স্মৃতি পাইল ।
কৃষ্ণগুণ গাইল দিৱস গোৱাইল ॥ ১৮৯
কৃষ্ণে কৰি লীলা বাক্য সাফলিলা ।
কুজীকো বমিলা মথুৰা ভ্ৰমিলা ॥ ১৯০
অত্ৰুৰৰ ঘৰ গৈলা দামোদৰ ।
অত্ৰুৰে বিস্তৰ কৰিলা সাদৰ ॥ ১৯১
মাগধ ৰাজ্যৰ সেনা বাৰে বাৰ ।
কৰিয়া প্ৰহাৰ চিন্তিলাহা মাৰ ॥ ১৯২
ঘাৰকা সকলে নিশ্চিলাহা জলে ।
প্ৰজাক সকলে নিলা যোগবলে ॥ ১৯৩
কাল-ঘৰনৰ আগে মনোহৰ ।
দেখাই কলেৱৰ যাস্ত দামোদৰ ॥ ১৯৪
য়েন নৱঘন তনু বিতোপন ।
কেয়ূৰ কঙ্কণ প্ৰকাশে ভূষণ ॥ ১৯৫
কিবীটি কুণ্ডলে অলঙ্কাৰে জলে ।
হাৰ বন্ধনহলে পদ্মমালা গলে ॥ ১৯৬
বস্ত্ৰৰ ষোলান বাহ চাৰিধান ।
নাহিকে সমান সৰ্ব্বাক্ষে স্ৰষ্টান ॥ ১৯৭
আজানু লম্বিত মেথলা কটিত ।
পাট ফুনি পীত লোটয় স্ৰাটিত ॥ ১৯৮
চৰণ পন্নয় সুপুৰব বয় ।
শুনন্তে উৎসৱ চলন্ত মাধৱ ॥ ১৯৯
ঘৰনে দেখিল পাছত খেদিল ।
লাসক বেমিল পাহৰে পশিল ॥ ২০০

মুচুকুন্দ বায় শুভিয়া তথায় ।
 আছা নিদ্রা যায় তাক গৈয়া পাই ॥ ২০১
 মাবিল চৰণে জাগিল তেখনে ।
 চাহিলা নয়নে মবিল যরনে ॥ ২০২
 দেখিলা নৃপতি পাছে যদুপতি ।
 কবিলন্ত নতি অনেক ভকতি ॥ ২০৩
 কৈলা উপদেশ মাধৱে নিশেষ ।
 বাজ্য ছাৰি দেশ এৰাইলন্ত ক্ৰেশ ॥ ২০৪
 কৃষ্ণ পদে বতি কৰি মহামতি ।
 পাইলন্ত নৃপতি ভগৱন্ত গতি ॥ ২০৫
 ৰূপে আসবিসি অৰ্ঘ্য মহিষী ।
 বিহাইলা হৰিষি বিক্রম দৰশি ॥ ২০৬
 দেৱৰ সম্পতি ছাৰকাক প্ৰতি ।
 আনি যদুপতি কবিলন্ত বতি ॥ ২০৭
 পৰিহাস কৰি বুলিলন্ত হৰি ।
 কল্পিণী স্তম্ভবী শুনি গৈলা ডৰি ॥ ২০৮
 কৃষ্ণ পৰিহাস শুনিয়া নৈবাস ।
 ভৈলন্ত হতাশ নোহ্লাই উশাহ ॥ ২০৯
 মৰ্ম্ম গৈল জ্বলি পবিলন্ত চলি ।
 কেশৱে আকলি চাৰি বাহু মেলি ॥ ২১০
 ধবিলন্ত ভুলি মলছিল ধূলি ।
 প্ৰিয় বাক্য বুলি বান্ধিলন্ত চুলি ॥ ২১১
 লভিলা চেতন বুলিলা বচন ।
 প্ৰেমে অশুক্ৰণ ববয় নয়ন ॥ ২১২
 প্ৰিয়ানে সহিতে সকৰণ চিতে ।
 ক্ৰীড়িলা তহিতে বদন হসিতে ॥ ২১৩
 নবকক মাৰি আনন্দে মুৰাৰি ।
 ষোড়শ হাজাৰি পাইলা দিব্য নাৰী ॥ ২১৪
 জিনি বজ্জপাণি পাৰিজাত আনি ।
 দ্বাৰকাত আনি কইলা চক্ৰপাণি ॥ ২১৫
 হুবৰ্ম্মা সতাক পঠাই দ্বাৰকাক ।
 বুলি কুক্তি বাক গৈলা দেৱজাক ॥ ২১৬

একৈকে ভাৰ্য্যাত দশ দশ জাত ।
 তনয় সাক্ৰাত জগত প্ৰথ্যাত ॥ ২১৭
 কৃষ্ণ পুত্ৰ নাত ভবিলেক আতি ।
 বন্ধে দিনে বাতি বন্ধে যত জাতি ॥ ২১৮
 ষোড়শ হাজাৰ মন্দিৰ আপাৰ ।
 কবিলা বিহাৰ জগত আধাৰ ॥ ২১৯
 গৃহৰ সম্পদ দেখিয়া নাৰদ ।
 নয়ন তবধ ভৈলা নিশৱদ ॥ ২২০
 উঠি গৈল তক্ৰ সত্ৰোজিত বন্ধ । তক্ৰ=তয় ।
 কৃষ্ণক কলক্ৰ দিলেক নিশক্ৰ ॥ ২২১ বক্ৰ=ম
 জাম্বৱন্ত জিনি স্তম্ভসুক মণি ।
 আনিলা আপুনি দেৱ শিবোমণি ॥ ২২২
 হৰি দেৱা ধক্ৰ বাজা জৰাসন্ধ ।
 কৰিয়া প্ৰৱন্ধ নিপাতিলা কন্ধ ॥ ২২৩
 পশিল শৰণ যত বাজাগণ ।
 ছোৰাইলা বন্ধন দেৱ নাৰায়ণ ॥ ২২৪
 ৰূপে বিতোপন দিলা দৰিশন ।
 দেখি বাজাগণ হৰিষিত মন ॥ ২২৫
 পাৱত পবিল প্ৰেম উপজিল ।
 লোতক কবিল প্ৰণাম কবিল ॥ ২২৬
 পাছে হৰীকেশ গুছাই সবে ক্ৰেশ ।
 ভূমিয়া আশেষ পঠাই দিলা দেশ ॥ ২২৭
 যুধিষ্ঠিৰ বায় মাধৱক পাই ।
 অৱনত কায় অচ্চিলা সদায় ॥ ২২৮
 বাজা শিশুপালে গৰ্জিলা আক্ষালে ।
 সেহি যজ্ঞ শালে বধিলা গোপালে ॥ ২২৯
 কুক পাণ্ডুবল খেলাই পাঞ্চল ।
 লগাইলা কন্দল ভকত বৎসল ॥ ২৩০
 মহা ভয়ক্ৰব মিলাইলা সমব ।
 পৃথিবীৰ ভাব হৰিলা ঈশ্বৰ ॥ ২৩১
 পৌণ্ডক বাজাৰ শুনি অহকাৰ ।
 শিব ছেদি ভাব চিন্তিলাহা মাৰ ॥ ২৩২

শাস্ত্র নৃপতি যুদ্ধক সম্প্রতি ।
 দ্বারকাক প্রতি আসিলা দুৰ্গতি ॥ ২৩৩
 বেড়ি দ্বারকাক হানি অস্ত্রজাক ।
 মিলাইলা বিপাক খেদি আইলা তাক ॥ ২৩৪
 হাতে চক্রধৰি দেৱ শ্ৰীহৰি ।
 শাস্ত্রক সংহৰি বৈলা বঙ্গকৰি ॥ ২৩৫
 দ্বারকাক খিৰ কৰি মহাবীৰ ।
 কাশী নৃপতিৰ ছেদিলন্ত শিৰ ॥ ২৩৬
 বিপু নৃপ যত সমবে শকত ।
 সবাকো বণত কৰিলাহা হত ॥ ২৩৭
 বদতি শঙ্কৰ শূনা সবে নৰ ।
 ইটো সাৰতৰ বেদৰ উত্তৰ ॥ ২৩৮
 হৰি বিনে আৰ নাহিকে নিস্তাৰ ।
 অসাৰ সংসাৰ জানা সাৰে সাৰ ॥ ২৩৯
 পৰলোক ভয় এভো সুপজয় ।
 ঘোৰ যমালয় গমন নিশ্চয় ॥ ২৪০
 কেনমতে তাত যাতনাৰ হাত ।
 ঘোৰ উতপাত এৰাইবা সাক্ষাত ॥ ২৪১
 পাতক হৰণ দুৰ্গতি তাৰণ ।
 হৰিৰ চৰণ পশিয়ো শৰণ ॥ ২৪২
 ঘোৰ কলিকাল অধৰ্ম্ম বিশাল ।
 এৰা আল জাল ভজিয়ো গোপাল ॥ ২৪৩
 কৃষ্ণ গুণ নাম ধৰ্ম্ম অনুপাম ।
 এৰি আন কাম বোলা বাম বাম ॥ ২৪৪

ঘোৰা

ত্ৰাহি ত্ৰাহি বাম । কৰিলো প্ৰণাম ॥

পদ

প্ৰহ্লাদক যবে হৰিলা শৰবে ।
 বাৰিষাৰ কবে পেছাইলা সানবে ॥ ২৪৫

দানৱক মাৰি হৃদয় বিদাৰি ।
 পাইলা নিজনাৰী আনিলা উদ্ধাৰি ॥ ২৪৬
 বাণৰ কাতৰে যুজিলন্ত হৰে ।
 বিজ্ঞস্তম শৰে মোহিত শঙ্কৰে ॥ ২৪৭
 ভূতি আবস্তিলা মাথৰে দেখিলা ।
 যুদ্ধ উপেক্ষিলা বাণক বাধিলা ॥ ২৪৮
 দানৱ মুগ্ধ এৰিলেক যুদ্ধ ।
 দিলা হয়্যা শুদ্ধ উষা অনিৰুদ্ধ ॥ ২৪৯
 কৃষ্ণে বঙ্গ পাইলা দ্বারকাক আইলা ।
 বিবাহ কৰাইল বাজন বাজাইল ॥ ২৫০
 বামে কৰি লীলা ব্ৰজত ক্ৰীড়িলা ।
 নাঙ্গল টানিলা যমুনা আনিলা ॥ ২৫১
 দ্বিবিধ বানবে উপদ্ৰৱ কৰে ।
 মাৰিষাৰ পৰে দেৱ হৰুধৰে ॥ ২৫২
 বিবাহ কালত বলোৰ হাতত ।
 আপুন ঘৰত কক্ৰী ভৈলা হত ॥ ২৫৩
 তীৰ্থ স্নান কৰি কৰ্ম্মক প্ৰচাৰি ।
 কৃশক প্ৰহাৰি স্তত থৈলা মাৰি ॥ ২৫৪
 পৰম দন্দুৰ বহুল অস্ত্ৰৰ ।
 কৰি মসিমুৰ নিলা যমপুৰ ॥ ২৫৫
 সাম্যৰ নিদান পুৰুষ পুৰাণ ।
 কোঁৱৰৰ ধান কৰিলা পৰাণ ॥ ২৫৬
 কোঁৱৰৰ ছল দেখি মহাবল ।
 জলে জোধানল ভেজাইলা লাজল ॥ ২৫৭
 উভতৈ নগৰ ভয়ে তৰতৰ ।
 কৰিয়া কাতৰ দিলা কছাবৰ ॥ ২৫৮
 স্তম্ভজো বৰিলা অৰুনে হৰিলা ।
 বলোৱে শুনিলা লাজল ধৰিলা ॥ ২৫৯
 দেখি লক্ষ্মীপতি বুলিলা বিনতি ।
 তুৰুতৈলা মতি পাণ্ডৱ প্ৰতি ॥ ২৬০
 বলোৰ চৰিত্ৰ আতি বিপৰীত ।
 হৰয় দুৰ্বিত স্তম্ভে দ্বৰিত ॥ ২৬১

বিপ্ৰ দামোদৰ মহা মনোহৰ ॥
 কৃষ্ণৰ বাসৰ গৈলা দ্বিজবৰ ॥ ২৬২
 মাধৱে ধৰিল প্ৰণতি কৰিল ।
 প্ৰেমে দ্ৰৱিল লোতক ঝৰিল ॥ ২৬৩
 অনেক সাদৰি ভ্ৰঙ্গাৰক ধৰি ।
 ধুৱাইলন্ত ভৰি অচ্চিলন্ত হৰি ॥ ২৬৪
 কৰুণা সদন দৈৱকী নন্দন ।
 কৰিলা বন্দন পিঙ্কাইলা চন্দন ॥ ২৬৫
 কহিয়া কাহিনী বুলি প্ৰিয় বাণী ।
 চাউল ছিৰা আনি ভুঞ্জি চক্ৰপাণি ॥ ২৬৬
 ইন্দ্ৰৰ বিভূতি দিলন্ত ভূমিতি ।
 পাইলন্ত ভুকুতি অনন্ত মুকুতি ॥ ২৬৭
 দাৰিদ্ৰ্য ভঞ্জন পাতক গঞ্জন ।
 ভকত বঞ্জন দেৱ নিবঞ্জন ॥ ২৬৮
 জনকৰ ঘৰ গৈলা দামোদৰ ।
 নৃপতি বিস্তৰ কৰিলা সাদৰ ॥ ২৬৯
 ঞ্জতদেৱ যাই মাধৱক পাই ।
 চৰণক চাই অচ্চিলা সদায় ॥ ২৭০
 কৰিলন্ত ভূতি তম্বু যত্নপতি ।
 গুণ নামে গতি জানিলো সম্প্ৰতি ॥ ২৭১
 জানো নিবন্তৰ কৰ্ম্মীৰ মনৰ ।
 থাকন্তে অন্তৰ হোৱা দামোদৰ ॥ ২৭২
 প্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰে যিটো জন ।
 ভাতেসে প্ৰসন্ন হোৱা নাৰায়ণ ॥ ২৭৩
 ভকতি বিনয় শুনি কৃপাময় ।
 মনৰ নিশ্চয় গুচাইলা সংশয় ॥ ২৭৪
 কহিলন্ত পথ পূৰি মনোবধ ।
 দ্বাৰকাৰ পথ চলাইলন্ত বধ ॥ ২৭৫
 কোন পথ সন্ত বাজা পুছিলন্ত ।
 শুনিয়া মহন্ত শুকে কহিলন্ত ॥ ২৭৬
 শুনা নৃপৰ বোধ উত্তৰ ।
 ভকতিত পৰ জানা সাবত্তৰ ॥ ২৭৭

শিৱৰ বতন মন্ত্ৰৰ বচন ।
 প্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰে অমুকণ ॥ ২৭৮
 ইসে পছ সন্ত কৈলা ভগৱন্ত ।
 নপাই আৰ অন্ত সংসাৰে মহন্ত ॥ ২৭৯
 পিতৃৰ বচনে যজ্ঞ বজ্জ মনে ।
 কৰাই বস্ত্ৰ ধনে ভূমিলা ব্ৰাহ্মণে ॥ ২৮০
 গোপিকা সহিতি আলাপি তহিতি ।
 ভকতিৰ বীতি কহিলা পীৰিতি ॥ ২৮১
 নন্দ যশোদাক বুলি প্ৰিয়বাক ।
 গৈলা দ্বাৰকাক যত যত্নজাক ॥ ২৮২
 প্ৰাৰ্থিলন্ত জানি দৈৱকী গোসানী ।
 ছয় পুত্ৰ আনি দিলা চক্ৰপাণি ॥ ২৮৩
 দেৱ কৃপাময় আনি দিলা তয় ।
 বাধি ধনঞ্জয় বিপ্ৰৰ তনয় ॥ ২৮৪
 বীৰ নিপুণ আনন্দে আপুন ।
 যত হৰি গুণ বৰ্ণাইলা অক্ষু'ন ॥ ২৮৫
 বাম হাতে ধৰি নৃগক উদ্ধাৰি ।
 দ্বাৰকা নগৰী বজ্জৈ গৈলা হৰি ॥ ২৮৬
 জগত আধাৰ দৈৱকী কুমাৰ ।
 সংসাৰ নিস্তাৰ ছয়া অৱতাৰ ॥ ২৮৭
 লালা বিহাৰ কৰিলা আপাৰ ।
 তাক কহিবাৰ শকতি কাহাৰ ॥ ২৮৮
 শুনা নিবন্তৰ কৰ্ম্ম কেশৱৰ ।
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰ বচিলা শঙ্কৰ ॥ ২৮৯
 কত তপসায় নবতমু পাই ।
 ভকতি বিনাই ব্যৰ্থে আয়ু যায় ॥ ২৯০
 মাধৱেসে পিতা মাধৱেসে মাতা ।
 মাধৱেসে ধাতা মাধৱেসে দাতা ॥ ২৯১
 মাধৱত পৰ ত্ৰৈলোক্য ভিতৰ ।
 নাহিকে ইন্দ্ৰৰ জানা সাবত্তৰ ॥ ২৯২
 বিলিবে মৰণ জগত তাৰণ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ পশিয়ো শৰণ ॥ ২৯৩

দুৰ্বোৰ কলিত চিন্তিয়োক হিত ।
 মাধৱত চিত্ত দিয়া প্ৰতিনিহিত ॥ ২৯৪
 আয়ু আলে জালে যাই পাইলে কালে ।
 ভজিয়ো সকলে ৰাধিব গোপালে ॥ ২৯৫
 গুণ চিন্তামণি দুৰ্গতি তৰণি ।
 পাপৰ অগনি ঘূষিয়োক চনি ॥ ২৯৬
 নাহিকে চেতন কেদিন জীৱন ।
 হৰিব কীৰ্ত্তন কৰিয়ো যতন ॥ ২৯৭
 কীৰ্ত্তন বিনায় আন পুণ্য নাই ।
 শাস্ত্ৰ অভিপ্ৰায় বুজিয়োক চাই ॥ ২৯৮
 তেবেসে নিস্তৰি আন কৰ্ম্ম এৰি ।
 হৃদি ৰূপ ধৰি বোলা হৰি হৰি ॥ ২৯৯

ঘোৰা

বোলা ৰাম বোলা ৰাম । ছাড়ি আন কাম ॥

পদ

কৃষ্ণৰ পৰম জনম কৰম ।
 ভৈল অনুক্ৰম সম্পূৰ্ণ দশম ॥ ৩০০
 আবে একাদশ শুনা কৃষ্ণ যশ ।
 মুকুতিৰ ৰস ভকতি সৰ্বস ॥ ৩০১
 ভাব সংহৰি পৃথিবী উদ্ধাৰি ।
 বিমৰিষ কৰি বুলিলন্ত হৰি ॥ ৩০২
 ইটো যত্নকুল ভাব স্নবিপুল ।
 লগাই ছলমূল কৰিবো নিৰ্ম্মূল ॥ ৩০৩
 অনাই ঋষি বল দিয়া শাপ ছল ।
 মিলাইলা মূল দেখন্তে বিহ্বল ॥ ৩০৪
 ত্ৰিদেশে সহিত আসি প্ৰজাপতি ।
 কবিলন্ত নতি অনেক ভকতি ॥ ৩০৫
 ভকত বাহুৰ কুল পৰাভৰ ।
 কবিয়া মাধৱ জানিলা উদ্ধৰ ॥ ৩০৬

বুজি সবে মত কৃষ্ণৰ আগত ।
 পৰি দণ্ডৱত বোলে বিবলত ॥ ৩০৭
 কুলক সংহৰি মোক পৰিহৰি ।
 বৈকুণ্ঠ নগৰী চলিবাহা হৰি ॥ ৩০৮
 মোৰ প্ৰাণ ধন তোমাৰ চৰণ ।
 নপাই নাৰায়ণ তেজিবো জীৱন ॥ ৩০৯
 তোম্কাৰ কিঙ্কৰ কৰোহেঁ কাতৰ ।
 নকৰা অন্তৰ মোক দামোদৰ ॥ ৩১০
 ধৰিয়া চৰণে বিনয় বচনে ।
 লোতক নয়নে বুবে অনুক্ৰণে ॥ ৩১১
 উদ্ধৰ মহন্ত পড়িয়া কাম্পন্ত ।
 দেখি ভগৱন্ত হাসিয়া বোলন্ত ॥ ৩১২
 মোহোৰ হৃদয় পাইলা মহাশয় ।
 কৰি কুলক্ষয় চলিবো নিশ্চয় ॥ ৩১৩
 ভৈল বিৰকতি জ্ঞান ভকতি ।
 কৰিবো সম্প্ৰতি শুনা মহামতি ॥ ৩১৪
 যত মহাজ্ঞান যত যোগ ধ্যান ।
 কৰিলা ব্যাখ্যান পুৰুষ পুৰাণ ॥ ৩১৫
 দেখাইলন্ত সম কৈলা নিকপম ।
 ভক্তি মোক্ষতম পুৰুষ উত্তম ॥ ৩১৬
 নিগুণ ভকতি নিগুণ মতি ।
 নিগুণ ৰতি নিগুণ গতি ॥ ৩১৭
 নিগুণ জ্ঞান নিগুণ ধ্যান ।
 নিগুণ স্থান কৈলা সৰ্ব্বজ্ঞান ॥ ৩১৮
 জ্ঞানত কৰ্ম্মত কৰি সাৰ তত্ত্ব ।
 ভকতি যিমত কৰিলো বেকত ॥ ৩১৯
 ব্ৰহ্মা লক্ষ্মী হব ইটো কলেৱৰ ।
 তাতো প্ৰেৰ্ত্তৰ ভক্ত প্ৰিয়তৰ ॥ ৩২০
 ভকতেসে জ্ঞান ভকতেসে ধ্যান ।
 ভকত সমান নাহি মোৰ আন ॥ ৩২১
 দেৱতো তীৰ্থত কৰিয়া ভকত ।
 তাৰিবে শকত কৰিলো বেকত ॥ ৩২২

চিত্তে মোক ধৰি শোক পৰিহৰি ।
 দ্বাৰকাক এৰি চলা শীত্ৰ কৰি ॥ ৩২৩
 দেখিয়োক সম যাযো নিকপন্ন ।
 বদৰিকাশ্ৰম উদ্ধর উত্তম ॥ ৩২৪
 শুনি মহাবীৰ চিত্ত নোহে থিৰ ।
 কৃষ্ণ পারে শিব দিয়া ঝৰে নীৰ ॥ ৩২৫
 চৰণ নেবন্ত প্ৰেমত কান্দন্ত ।
 দেখি ভগৱন্ত প্ৰবোধ বোলন্ত ॥ ৩২৬
 উঠিয়োক সখি হিয়ে মোক দেখি ।
 বাহিৰে নিৰেখি ভ্ৰমিয়োক সখি ॥ ৩২৭
 কৃষ্ণেৰ বচন শুনি অনুক্ষণ ।
 ঝৰয় নয়ন নচলে চৰণ ॥ ৩২৮
 খৰম দুইখানি মাথে বান্ধি আনি ।
 হিয়ে মুঠি হানি যাস্ত মহামানী ॥ ৩২৯
 দ্বাৰকাত বাজ হয় বৃজি কাজ ।
 পশি বনমাজ বইলা যদুৰাজ ॥ ৩৩০
 মাধৱে চিন্তিল জ্ঞাতি নিখিল ।
 প্ৰভাসক নিল জলত স্নানিল ॥ ৩৩১
 দানক দিয়াইল বাকুণী পিয়াইল ।
 প্ৰমত্ত কৰাইল মাচুৰী হনাইল ॥ ৩৩২
 হৰিল চেতন যত যদুগণ ।
 কৰিলেক বণ মিলল মৰণ ॥ ৩৩৩
 কৰি চিত্ত থিৰ বাম মহাবীৰ ।
 প্ৰভাসৰ তীৰ তেজিল শৰীৰ ॥ ৩৩৪
 কৃষ্ণে স্নানি জলে অখংখৰ তলে ।
 বসিলা একলে তমু আতি জ্বলে ॥ ৩৩৫
 পীত বসন কচিব দশন ।
 হসিত বয়ন কমল নয়ন ॥ ৩৩৬
 খচিত কনক বস্ত্ৰব তিলক ।
 কুটিল অলক শোভে কপোলক ॥ ৩৩৭
 মুকুট মাখাত বজ্জে কেণ তাত ।
 শ্ৰীমৎস হিয়াত চাক চাৰি হাত ॥ ৩৩৮

মকৰ কুণ্ডল শোভে গণ্ডস্থল ।
 চাক বস্তুগল কোস্তভে উজ্জ্বল ॥ ৩৩৯
 হিয়ে হেম হাব বত্বে জাতিস্কাৰ ।
 দিব্য মুকুটাব বজ্জে অলঙ্কাৰ ॥ ৩৪০
 বনমালা উৰে আতি জ্যোতি কৰে ।
 মধু মধুকৰে পৰিয়া গুঞ্জৰে ॥ ৩৪১
 কনকে গঠিত মেখলা কটিত ।
 জজ্জা সুরলিত হোড়ড় জড়িত ॥ ৩৪২
 চৰণ কমল নূপুৰে উজ্জ্বল ।
 আতি স্নকোমল বঙ্গা পদতল ॥ ৩৪৩
 ধ্বজ বজ্জ যৰ চিহ্ন অভিনৱ ।
 দেখন্তে উৎসৱ আছন্ত মাধৱ ॥ ৩৪৪
 অৰণ্যত পশি কৃষ্ণ মহাযশী ।
 প্ৰকাশন্ত বস যেন কোটি শশী ॥ ৩৪৫
 ব্যাধেক আদিল বাণ প্ৰহাবিল ।
 লাগিল জানিল খেদিলা আদিল ॥ ৩৪৬
 কৃষ্ণক দেখিল পৰিয়া কান্দিল ।
 নিৰ্ভয় বুলিল স্বৰ্গক চলিল ॥ ৩৪৭
 প্ৰভু ভগৱন্ত বসিয়া আছন্ত ।
 দেখি পবিলন্ত দাকক মহন্ত ॥ ৩৪৮
 ছাৰিয়ো ঘোটক সহিতে বথক ।
 পঠাই বৈকুণ্ঠক চাইলা দাককক ॥ ৩৪৯
 বুলিলন্ত বাক চলা দ্বাৰকাক ।
 যি ভৈল বিপাক কহিয়ো বার্তাক ॥ ৩৫০
 শুনি চলিলন্ত দাকক মহন্ত ।
 শোকত কান্দন্ত লোতক ঝবন্ত ॥ ৩৫১
 ভ্ৰমিয়া ফুবন্ত উদ্ধৱ মহন্ত ।
 কৃষ্ণে দেখিলন্ত হাসিয়া বোলন্ত ॥ ৩৫২
 অগ্ৰাপি ভ্ৰমিয় শঙ্কা কৰা কিয় ।
 তুমি যেন প্ৰিয় আপুনি জানিয় ॥ ৩৫৩
 মোহোৰ নিদান এৰা অপমান ।
 আদ্য সখি প্ৰাণ কহো তব্জ জান ॥ ৩৫৪

মাধৱে বুলিল উদ্ধৱে শুনিল ।
 প্ৰেমে দ্ৰৱিল পাৱত পৰিল ॥ ৩৫৫
 মুখে নাসে মাত কান্দে দোৱাই মাথ ।
 তেজিলাহা নাথ তৈলোহো অনাথ ॥ ৩৫৬
 উদ্ধৱ কান্দন্ত দেখি ভগৱন্ত ।
 ধৰি তুলিলন্ত জ্ঞান কহিলন্ত ॥ ৩৫৭
 থাকিবে নেদিল প্ৰণাম কৰিল ।
 শোকে উথলিল কান্দন্তে চলিল ॥ ৩৫৮
 ব্ৰহ্মা চিন্তি হিত ত্ৰিদশে সহিত ।
 মিলিল তহিত গাইলা গুণ গীত ॥ ৩৫৯
 কতোহো গাৱন্ত কতোহো নাচন্ত ।
 তুতি উচ্চাৱন্ত পুষ্প সিঞ্চাৱন্ত ॥ ৩৬০
 দেখি নাৰায়ণ হসিত বয়ন ।
 জপাইলা নয়ন চলিবাক মন ॥ ৩৬১
 দেৱৰ কটক নাকলে কৃষ্ণক ।
 বিছুলী চটক পাইলা বৈকুণ্ঠক ॥ ৩৬২
 দেখি কৃষ্ণ পদ নয়ন তবধ ।
 যত পাৰিষদ বজাইলা শৱদ ॥ ৩৬৩
 দেখিয়া মাধৱ প্ৰীতি অভিনৱ ।
 মিলিল উৎসৱ কৰে জয় বৰ ॥ ৩৬৪
 জগতৰ তাত মাধৱ তথাত ।
 অনন্ত শয্যাতে থাকিলা সাক্ষাত ॥ ৩৬৫
 কৃষ্ণৰ ঝিক্কৰ বচিলা শঙ্কৰ ।
 চৰিত্ৰে কৃষ্ণৰ শূনা সবে নৰ ॥ ৩৬৬

কৃষ্ণৰ পাছত কলিৰ ভয়ত ।
 ধৈৰ্য্য ধৃতি ব্ৰত মহা ধৰ্ম্ম যত ॥ ৩৬৭
 আতি ত্ৰাস মনে সিটো ধৰ্ম্মগণে ।
 হৰিৰ কীৰ্ত্তনে পশিল শৰণে ॥ ৩৬৮
 যি জন নিপুণ গাৱে হৰি গুণ ।
 সি সি পাৱে পুইণ নিস্তৰে আপুন ॥ ৩৬৯
 আন ধৰ্ম্মে প্ৰজা নামে তাৰ বাজা ।
 শাস্ত্ৰাৰা মজ্জা জানি এৰা লজ্জা ॥ ৩৭০
 ৰাম নাম গাই ভ্ৰমিয়ো সদায় ।
 হেলা নযুৱায় ব্যৰ্থে আয়ু যায় ॥ ৩৭১
 নামেমে সংসাৰ কৰিবো নিস্তাৰ ।
 নাম বিনে আৰ আন নাহি সাৰ ॥ ৩৭২
 নাম তেজি আশ কাত কৰা সাৰ ।
 অমৃত নৈৰাশ যেন বিষে ত্ৰাস ॥ ৩৭৩
 পাপে চাপি ধৰে নাম সুহৃমৰে ।
 আত্মাঘাত কৰে কোতুকতে মৰে ॥ ৩৭৪
 কত তপসায় নৰ তনু পায় ।
 চিন্তামণি প্ৰায় হাততে হৰায় ॥ ৩৭৫
 জ্ঞানিয়া সম্প্ৰতি কৰি থিৰ মতি ।
 অগতিৰ গতি ভজা যদুপতি ॥ ৩৭৬
 মাধৱৰ নাম ধৰ্ম্ম অমুপাম ।
 এৰি আন কাম বোলা ৰাম ৰাম ॥ ৩৭৭

শ্ৰীশঙ্কৰ নাৰায়ণ

ৰামায়ণ

উত্তৰাকাণ্ড

—:—

ওঁ নমঃ শ্ৰীকৃষ্ণায়

সীতাৰ বনবাস

জয় জয় জগত জনক শ্ৰীৰাম ।
পাতকীয়ো তৰে যাৰ লৈলে গুণ নাম ॥ ১
যাক স্মৰণে তৰি দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ ।
কবো হেন ৰামৰ চৰণে নমস্কাৰ ॥ ২
নমো নমো বশুকুল তিলক কেশৱ ।
জয় জয় সীতাৰ সন্ততি কুশ লৱ ॥
ৰাম গৈল স্বৰ্গে সীতাৰ পাতালে গমন ।
শঙ্কৰে বচিলা পদ ৰামৰ চৰণ ॥ ৩
ৰাম পাদপদ্ম দুই হৃদয়ত ধৰি ।
গুৰুৰ চৰণ মনে নমস্কাৰ কৰি ॥
বিবচিবো উত্তৰাকাণ্ডৰ কথা সাৰ ।
হোক পদ ৰাম পাদ প্ৰসাদে প্ৰচাৰ ॥ ৪
শুনা নিবস্তবে পুণ্য কথা ৰামায়ণ ।
সংসাৰ নিস্তৰি যাৰ বৈকুণ্ঠক মন ॥
ৰাম নাম বিনা নাহি সংসাৰ নিস্তাৰ ।
হেন জানি ৰামৰ চৰিত্ৰে কৰা সাৰ ॥ ৫
ৰাম নাম প্ৰমত্ত সিংহৰ মহানাদে ।
পলাই পাপ হস্তীৰূপ পবন বিধাদে ॥
সমস্ত বৰ্ণৰে ৰাম নামত নিবাস ।
সি সি মহাজন যাৰ নামত বিবাস ॥ ৬

ৰাম বন গৈলা পালি পিতৃৰ আদেশ ।
শুনিয়েক উত্তৰাকাণ্ডৰ কথা শেষ ॥
তহিতে সীতাক হৰি নিলে লক্ষাপতি ।
সুগ্ৰীৱ সহিতে পাছে ভৈলা মিত্ৰৱতি ॥ ৭
সাগৰত সেতু বান্ধি বধি ৰাৱণক ।
অগ্নিত পৰীক্ষা আনি কৰিলা সীতাক ॥
প্ৰসাদে বঞ্জিয়া যত ভালুক বানৰ ।
কৰিলন্ত ৰাজ্য দশ হাজাৰ বৎসৰ ॥ ৮
জানকী সহিতে ভোগ ভুঞ্জিলা ভুকৃতি ।
ৰামৰ সন্তোষে সীতা ভৈলা গৰ্ভৱতী ॥
কৌশল্যা প্ৰমুখ্যে শ্বশু সৰ্বাবো উৎসৱ ॥ ৯
আনন্দ হৃদয় দেখি ভৈলন্ত ৰাৱণ ॥ ১০
মিলিল দুৰ্ঘোণ পাছে বিধিৰ বিপাকে ।
ৰামক কহন্ত সীতা স্বপ্নৰ কথাকে ॥
শুনিয়েক প্ৰভুদেৱ সাধো এক কাষ ।
স্বপ্নত আছিলো আজি ভূপোবন মাজ ॥ ১১
কৰি পদ্মাগণে মোক সান্ধিলা বদে ।
আছিলো কৌতুকে আজি তাস্থাৰ সনে ॥
তোমাৰ প্ৰসাদে সেই পাণ্ড ভূপোবন ।
ভেবেলে মোহোৰ হোৱে সাকল স্বপ্ন ॥ ১২

হেন শুনি বঘুনাথ তুলিলন্ত হাস ।
 নতোংগুচে তোমাৰ বনৰ হাবিলাস ॥
 স্বপনৰ বস্ত্ৰ কোনে পারে সচেতত ।
 হাসিবেক ইটো কথা নকৈবা লোকত ॥ ১১
 এহিমতে কতোদিন আছন্ত বাঘৰ ।
 চাৰ মুখে শুনিলা লোকৰ গলাবৰ ॥
 দুৰ্ম্মখ দুৰ্জ্জন জনে দেই অপঘণ ।
 সীতাক নিলেক হৰি বারণ বাক্ষস ॥ ১২
 একেখৰী নাৰী সীতা আছিল লক্ষ্মাত ।
 কিমতে গৈলন্ত তাত বাঘৰ সঞ্জাত ॥
 শুনি হেন দুৰ্জ্জন জনৰ অপবাদ ।
 বামৰ মনত মহা মিলিল বিষাদ ॥ ১৩
 ভৈল অধোমুখ যেন পৰিল নিৰ্ঘাত ।
 কতেকৰ মুখত ঢাকিবো দিয়া হাত ॥
 ইটো সূৰ্য্যবংশৰ কলঙ্ক কাৰো নাই ।
 সীতাৰ ত্যাগৰ পৰে নেদেখো উপায় ॥ ১৪
 মনে বিমৰিষি বামে কৰিলন্ত সাৰ ।
 জানকীৰ চিন্তাত দেখন্ত অন্ধকাৰ ॥
 উগল খুগল চিত্ত নাহি স্থখ শাস্তি ।
 লক্ষ্মণক বিৰলে বুলিলা গুণি গাছি ॥ ১৫
 বিপাঙ্গে পৰিলো বাপ উদ্ধাৰা আমাক ।
 ছলবাদে দিয়ো নিয়া নিৰ্ব্বাস সীতাক ॥
 নেদেখোহো আৰ যেন জানকীৰ মুখ ।
 মৰণতো কৰি লোক অপবাদ দুখ ॥ ১৬
 বামৰ আদেশ শুনি কান্দন্ত লক্ষ্মণ ।
 নেদন্ত উত্তৰ বুজি বাঘৰৰ মন ॥
 বামে বুলিলন্ত পাছে বচন বিচাট ।
 সীতাক বাখিবি য়েবে আগে যোক কাট ॥ ১৭
 বামৰ কটাক দেখি লক্ষ্মণৰ ডব ।
 বখ লৈয়া গৈলা পাছে জানকীৰ ঘৰ ॥
 উঠিয়োক বখে শাস্তী মার কাৰ্য্য জানি ।
 দেও ভূপোবনে বামে দিলন্ত বেলানি ॥ ১৮

হেন শুনি সীতা শাস্তী ভৈলা সালঙ্কত ।
 নুবুজিল একো বাম স্বামীৰ ইঙ্গিত ॥
 চড়িলন্ত বখত দুৰ্য্যোগে নেই টানি ।
 লক্ষ্মণে ডাকন্ত ঘোৰা লৰিলা গোসানী ॥ ১৯
 কতো বেলি পাইলা গৈয়া তপোবন মাজ ।
 লক্ষ্মণে বিনাস্ত কান্দি জানকীত কাষ ॥
 নামিয়োক মার অঘোধ্যাৰ এৰি আশ ।
 তোমাক দিলন্ত আবে বাঘৰে নিৰ্ব্বাস ॥ ২০
 এহি বুলি মকমকি কান্দন্ত লক্ষ্মণ ।
 শুনি সীতা গোসানীৰ হৰিল চেতন ॥
 মাটিত পৰিল ঢলি বিহ্বল স্বভাৱ ।
 কতোক্ষণে সঙ্কক্ষণ ভৈলা শাস্তী মার ॥ ২১
 লক্ষ্মণক চাই পাছে লাগিলা বুলিতে ।
 উলটি অঘোধ্যা যাহা বামৰ সন্মিতে ॥
 মোৰ অৰ্থে তোমাৰ সন্তাপ বাপ ব্যৰ্থ ।
 বামে নিকালন্তে তুমি কিসৰ সামৰ্থ ॥ ২২
 মোহোৰ মৰণে আত কিছু নাহি খেদ ।
 গৰ্ভৰ বিনাশে বামে হৈবা বংশচ্ছেদ ॥
 আবে বাম স্বামী মুখে ভুঞ্জন্তোক ৰাজ ।
 মৰি যাওঁ মই নিমাখিতী বনমাজ ॥ ২৩
 এহি বুলি আউৰ নোৱাৰিলা মাতিবাক ।
 কান্দন্তে স্মিত্ৰাস্ত গৈলা অঘোধ্যাক ॥
 কৈব কত সিটো সীতা শাস্তীৰ নিকাৰ ।
 লক্ষ্মণে এৰিলা দেবী দেখন্ত আন্ধাৰ ॥ ২৪
 মানিল শবীৰ শোকে অগনিৰ বিষ ।
 কোন দিশে যাওঁ এবে নপাওঁ উদ্দিশ ॥
 কাম্পন্ত কদলী যেন প্ৰচণ্ড বতাসে ।
 মুৰ্ছা গৈয়া পৰিলন্ত বনত হতাশে ॥ ২৫
 বনজন্ত সৰো কান্দে সীতাক আৱৰি ।
 কতোজনে বিধে শিবে পক্ষীছায়া কৰি ॥
 চেতন লভিয়া মার কান্দন্ত ভবাসে ।
 নবহয় প্ৰাণ বাম স্বামীৰ নৈবাসে ॥ ২৬

দেখন্তে জমক শোক অমিঞ্জাল গারত ।
উঠন্ত বৈসন্ত মার পৰৈ ধাত ধাত ॥

বান্ধীকিয়ে গীতাক আশ্রমলৈ নিয়ে আক
লর-কুশৰ ভাষ

কৰন্ত সন্তাপ সতী আতি দীৰ্ঘ ৰাৱে ।
শিষ্য সমে বান্ধীকি মিলিল সেই ঠাৱে ॥ ২৭
গীতাৰ অৱস্থা দেখি ভৈলা সলোতক ।
কাৰ্য্য লক্ষি মনে গৰিহিলা ৰাঘৱক ॥
বামত ফৰিল আসি পবম কুমতি ।
হৰি হৰি মহাশান্তী হেনসে বিপত্তি ॥ ২৮
অনেক আশ্বাস বাণী বুলি শিষ্য সমে ।
জানকীক নিলা ঋষি আপোন আশ্ৰমে ॥
অনুক্ৰমে দহে দেহা বামৰ বিৰোধে ।
বান্ধীকি পুচিলা পাছে তাক জীউ বোধে ॥ ২৯
ফল মূল আহাবে জীৱন্ত জগমাৱ ।
ভূমিত শয়ন ধূলি ধূসৰ স্বভাৱ ॥
মলিন বদন সীতা ওপসীৰ বেণ ।
খপিলন্ত সিটো বনবাস মহাক্ৰেণ ॥ ৩০
লোতকে পাঞ্জৰি ভিজে নুগুজে সন্তাপ ।
বান্ধীকিক দেখন্ত জনক যেন বাপ ॥
কাটন্ত সঘনে দেবী দীৰ্ঘ যে নিশ্বাস ।
অনুদিনে ভৈলা আসি গৰ্ভ দশমাস ॥ ৩১
ঋষি পত্নীগণে তাক আৱৰিয়া আছে ।
উপজিলা যৱঞ্জা কুমাৰ দুই পাছে ॥
দেৱ দীপ্যমান দুয়ো শিশু স্কুমাৰ ।
বামৰ সমান মুখ নাসিকা আকাৰ ॥ ৩২
বেহুৱ আয়ত নেত্ৰে তনু চাক শ্যাম ।
জ্যেষ্ঠ ভৈলা কুশ কনিষ্ঠৰ লৱ নাম ॥
বাটন্ত কুমাৰ দুয়ো তপোবন মাজ ।
যত আতৰ্শ্ব কৰাইলন্ত ঋষিবাণ ॥ ৩৩

পঢ়াইলন্ত নিবন্তবে ৰাজনীতি তথা ।
শিখাইলন্ত সাতোকাণ্ড বামায়ণ কথা ॥
জানিলন্ত সবে অস্ত্ৰ শাস্ত্ৰ যেন নয় ।
ভৈলন্ত প্ৰবোধ দুয়ো গীতাৰ তনয় ॥ ৩৪
বামৰ চৰিত্ৰ দুয়ো ভায়ে গাৱে গীত ।
কোকিলৰ কণ্ঠ সম শুনি স্থললিত ॥
বজাৱন্ত যন্ত্ৰ সব স্তম্ভৰ স্তনাদ ।
শুনিয়া বান্ধীকি দেখ্ত দুইকো আশীৰ্ব্বাদ ॥ ৩৫
হোৱা চিৰঞ্জীৱ লৱ কুশ দুয়ো ভাই ।
দেশে দেশে বামৰ চৰিত্ৰ ফুৰা গাই ॥
নগৰ গ্ৰামৰ সমস্তৰে ৰঞ্জি চিত ।
বামৰ সভাত পশি দুয়ো গাইবা গীত ॥ ৩৬
শুনিয়া সন্তুষ্ট হইব ৰাঘৱৰ মন ।
দুইহাস্তকো সন্তোষে দিৱন্ত বহুধন ॥
নলৈবা কিঞ্চিত্তো ধন মোহোৰ বচনে ।
বামৰ চৰিত্ৰ মাত্ৰ গাইবা একমনে ॥ ৩৭
বান্ধীকিৰ আত্মা দুয়ো শিৰোগত কৰি ।
দেশে দেশে গান্ত গীত হাতে তাল ধৰি ॥
অমৃত মধুৰ শুনি কোকিলৰ স্বৰ ।
শুনিয়া আকুল চিত্ত সমস্তে লোকৰ ॥ ৩৮
বামৰ চৰিত্ৰ শুনি যেন লাগে ধ্যান ।
নাই ক্ষুধা তৃষ্ণা সবে এবে অন্নপান ॥
দুই হাস্তৰো ৰূপে গুণে গীতে আতি ভুলি ।
বেঢ়িয়া প্ৰণামে প্ৰজ্ঞা ধন্য ধন্য বুলি ॥ ৩৯
নলৱন্ত একো যেই যিবা দেই দান ।
ফল মূল ভোজন বাকলি পৰিধান ॥
লৱৰ কুশৰ কথা এহিমানে খণ্ড ।
বামৰ তথাত যেন কাৰ্য্য তাঁক কৰ্ত্ত ॥ ৪০
যেহি দিনা দিনা নিয়া নিৰ্ব্বাস সীতাক ।
নাহি অন্নপান প্ৰেহু ভৈলন্ত অবাৰ ॥
কান্দন্তে কান্দন্তে ভৈলা নয়ন তবধ ।
কৰিলো পাতকী পৰ্জ্বতী দ্ৰোণ ৰথ ॥ ৪১

তেজিলো পাতকী মই নিদাকণ মনে ।
 সি কি স্কুমলী বালা জীৱে ঘোৰ বনে ॥
 সিংহে বাঘে ভুক্তিবেক নিৰ্জ্জনত পায় ।
 সঞ্জিহাতে বধি মই ভৈলো আততায়ী ॥ ৪২
 এহি বুলি বামচন্দ্রে কবন্ত বিলাপ ।
 ভবত লক্ষণ শত্ৰুঘনৰ সন্তাপ ॥
 সীতা বিনে বামৰ মুগুচে হৃদি খেদ ।
 নিদ্রো নাসে নিশাত লোতক নাহি ছেদ ॥ ৪৩
 তেজন্ত নিখাস সীতা বুলি অহনিশ ।
 দেখন্ত আন্ধাৰ বামচন্দ্রে দশো দিশ ॥
 ইটো কথা থাকোক সম্প্ৰতি এহিমতে ।
 শুনা বামে অশ্বমেধ যজিলা যিমতে ॥ ৪৪

শ্ৰীবামৰ অশ্বমেধ যজ্ঞ

একদিনা বাঘৰে আছন্ত সভাপাতি ।
 পুছিলন্ত কথা পাছে বশিষ্ঠক মাতি ॥
 কোন যজ্ঞ আছে সৰ্ব্ব যজ্ঞতে বিশিষ্ট ।
 নিৰ্ণয় কৰিয়া মোত কহিয়ো বশিষ্ঠ ॥ ৪৫
 কাহাক যজিলে মনোবধ হৰে সিদ্ধি ।
 কহিয়ো সমস্তে মহাঋষি যেন বিধি ॥
 শুনিয়া বশিষ্ঠ পাছে দিলা সমিধান ।
 নাহি পুণ্ড অশ্বমেধ যজ্ঞৰ সমান ॥ ৪৬
 পূৰ্ব্বতো স্কৃত্যন্ত ভৈলা নৃপতি প্ৰতাপে ।
 স্ত্ৰী ভৈলা বাজা পাছে মহেশ্বৰ শাপে ॥
 অশ্বমেধ যজ্ঞ যজি গোবিন্দৰ পাৰে ।
 ভৈলন্ত পুৰুষ বাজা যজ্ঞৰ প্ৰভাৱে ॥ ৪৭
 অশ্বমেধ যজ্ঞ সম নাহি পৃথিবীত ।
 শুনি যজ্ঞ কৰিতে বামৰ ভৈল চিত ॥
 লক্ষণক আনি বামে নিষোজিলা কাষ ।
 আশ্বৰ্য কৰো অশ্বমেধ যজ্ঞবাজ ॥ ৪৮

সাত দ্বীপা পৃথিবীৰ নৃপতি জ্বায়ো ।
 বাছি বাছি বিপ্ৰসব সত্ৰবে আনায়ো ॥
 শুনায়ো লক্ষণ ভৈয়াই চুখৰ সহিতবী ।
 মিলায়ো সস্তাৰ বিলম্বক পৰিহৰি ॥ ৪৯
 বামৰ আদেশে পাছে পাফি দিলা দূত ।
 ভৈলা সবে হাঙ্কাৰতে নৃপতি অঘূত ॥
 সূৰ্গৰ বজতে ভৰি অসংখ্য শকতে ।
 বামৰ পাৰক আসি নমিল প্ৰকটে ॥ ৫০
 সূত্ৰীৰ অঙ্গদ নল নীল হনুমন্ত ।
 আসিলন্ত হৰিষে বানৰ অপৰ্য্যন্ত ॥
 অনেক ভালুক সমে আসি ঋক্ষবাজ ।
 বিভীষণ সমে আইল বাক্স সমাজ ॥ ৫১
 ভালুক বানৰ বাক্সৰ বাজা তিনি ।
 বামক প্ৰণামি ভেটিলন্ত ভিনি ভিনি ॥
 সূৰ্গৰ বজত যত যোগাইলা সস্তাৰ ।
 বাঘৰে কৰিলা তাসম্বাক সতকাৰ ॥ ৫২
 যজ্ঞৰ শুনিয়া নাম যত মহাঋষি ।
 অযোধ্যা ভবিল আসি পৰম হৰিষি ॥
 বিশ্বামিত্ৰে অত্ৰি দূত গোঁতম গালৰ ।
 পুলস্তি পুলহ স্কৃত্ত ভাগুবী ভাৰ্গৱ ॥ ৫৩
 মৰীচি চ্যৱন চন্দ্রবিন্দু বেদসাৰ ।
 অগস্তি আস্তিক শ্ৰুত কপিল কুমাৰ ॥
 স্তমন্ত সনক সনাতন সিদ্ধেশ্বৰ ।
 ইসৰ প্ৰমুখ্যে আইল মুনি নিবন্তৰ ॥ ৫৪
 নথাকিল চুখী ভিকী দীন দেশান্তৰী ।
 হাট বাট ঘাট সবে চালিল নগৰী ॥
 পাতালৰ নাগ স্বৰ্গবাসী দেৱ যত ।
 বজ্জে যজ্ঞ দেখিবাক আসিলা সমন্ত ॥ ৫৫
 শুনা সাৱধানে সবে বামৰ চৰিত্ৰে ।
 আত পৰে ধৰ্ম্ম আউৰ নাহিকে কলিত ॥
 স্বভাৱে কলিৰ লোক ভৈল মন্দৰতি ।
 কিমতে সাধিকে আন ধৰ্ম্মে আউৰ গতি ॥ ৫৬

কলিৰ ভয়ত ধৰ্ম্মে কৈত নপাই ঠাই ।
হৰিৰ নামত বৈলা শৰণ সোমাই ॥
হেন জানি হৰি ভকতিৰ কৰা কাম ।
শঙ্কৰে বচিলা ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৫৭

ছবি

অনন্তৰে বামদেৱে লক্ষ্মণক বুলিলন্ত
শুনিয়ে সোদৰ সৰ্বজান ।
পুণ্যানদী গোমতীৰ তীবত সত্বৰে গৈয়া
যজ্ঞভূমি কৰিয়ে নিৰ্ম্মাণ ॥
বামৰ আদেশ শিৰে ধৰিয়া লক্ষ্মণ বীৰে
লৰি গৈলা পৃথিবী কম্পায় ।
অনেক সম্ভূত ধৰি সৈন্যসব আগ কৰি
অলেখ্য নৃপতি চলি যায় ॥ ৫৮
গোমতী নদীৰ তীৰে বজ্ৰৰ মন্দিৰ বীৰে
সজাইলন্ত পৰম প্ৰাৰম্ভে ।
স্বৰ্গৰ কাঠি কামি কহলী মাণ্ডলী জেঠী
মণিময় মৰকত স্তম্ভে ॥
ফটিকে গঠিত বাৰ হীৰে বিৰচিত দ্বাৰ
বান্ধিলা কনকে কাঞ্চিবলী ।
স্বৰ্গ আসন পাৰি থৈল সবে সাৰিসাৰি
বজতে বঞ্জিলা যজ্ঞস্থলি ॥ ৫৯
অনেক যোজন যুৰি যজ্ঞৰ নিৰ্ম্মিয়া পুৰী
নমিলা বামৰ দুই পাৰ ।
বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে ঋষি হৰিষে কৰিয়া আগ
ৰামে পাছে চালিলন্ত গাৱ ॥
শিবৰ উপৰ কৰি ধৱল ছত্ৰেক ধৰি
যান্ত হনুমন্ত চিবঞ্জীৱ ।
বাঘৰ দুই পাশে চামৰে ঢোলন্তে আছে
অস্তিৱৰ লক্ষেশ স্ত্ৰীৱ ॥ ৬০

অলেখ নৃপতিচয় বেঢ়ি কৰে কৰ কৰ
প্ৰণামি বামক নত্ৰভাৱে ।
চপয় পঢ়য় ভাট বিজ্ঞাধৰে কৰে নাট
গুণগীত গন্ধৰ্বৰ যোগাৱে ॥
কৌশল্যা প্ৰমুখ্যে যত বাজমাৰ চলি যান্ত
অসংখ্য সুন্দৰী যাই বেঢ়ি ।
অযোধ্যাৰ নবনাৰী উভতি চলিল সাৰি
বস্ৰে খেলে স্তম্ভল খেৰি ॥ ৬১
এহিমতে যজ্ঞ ভূমি প্ৰবেশ তৈলন্ত প্ৰকু
বঘুকুল তিলক মুৰাৰি ।
যতেক পৰম ঋষি সাদৰে বৈসাইলা আনি
আসন পাৰিয়া সাৰি সাৰি ॥
ব্ৰহ্মা বিষ্ণু মহেশ্বৰ আনন্দেৰ নিবন্তৰ
বামৰ সভাক আইলা চলি ।
পৰম সাদৰে বামে কৰিলা সেৱলি শিৰে
আসনে বৈসাইলা কৃতাজলি ॥ ৬২
পাতালৰ যত নাগ বাহুকিক কৰি আগ
প্ৰবেশিলা কৰিয়া উৎসৱে ।
আধাৰি পকায়ী সৰ্পে একভিত্তি বসিলন্ত
বাঘৰক পৰম গোঁৱৰে ॥
যত বাজ-বাজেশ্বৰ আজ্ঞা পালি বাঘৰ
বহলে বসিলা সভা পাতি ।
যজ্ঞ আৰম্ভিবো আবে বোলন্ত সাদৰে ৰামে
পুৰোহিত বশিষ্ঠক মাতি ॥ ৬৩

দুলভা

বশিষ্ঠ বদতি শুনা বহুপতি
মিলিল পৰম চিন্তা ।
কেনে যজ্ঞ ভূমি প্ৰবেশিবা ভূমি
লগত নাহিকে সীতা ॥

আমি কি কবিব সভাৰ্য্যে যজিব
শাস্ত্ৰত এহিসে শ্যায় ।

শুনি বসুনাথ চপবাইলা মাথ
নপাস্ত্ৰ চিন্তি উপায় ॥ ৬৪

বাঘৰ চিত বুজিয়া ইঙ্গিত
ভকত ভবত কাজি ।

প্ৰৱন্ধি যতনে যোগাইলা তেখনে
সুৰ্গৰ সীতা সাজি ॥

ভবত ভ্ৰাতৃক প্ৰশংসিয়া বাম
দৃষ্টি দিলা প্ৰতিমাত ।

সেহি মুখ আখি সম্যকে জানকী
কেৱলে নাহিকে মাত ॥ ৬৫

সাতাক স্মৰি নিশ্বাস তেজিল
মোতক বহুস্তে আছে ।

বশিষ্ঠে বুজাইল বাঘৰ জুবাইল
কুশ হস্ত ভৈল পাছে ॥

সীতাৰ প্ৰতিমা সমে যজ্ঞশালা
প্ৰবেশিলা বসুপতি ।

শুভক্ৰমে পাছে যজ্ঞ আৰম্ভিলা
বশিষ্ঠৰ অনুমতি ॥ ৬৬

ঋষি সবে বেদ পঢ়ে অবিচ্ছেদ
অপেশ্বৰা সবে নাচে ।

ত্ৰৈলোক্যৰ বাঢ় এক ঠাই বাজে
যজ্ঞ মণ্ডপৰ কাছে ॥

প্ৰজাৰ ঘঞ্চাল শৱদ আশ্ফাল
উখলিল মহাবোল ।

পৃথিবী যুৰিল আকাশ পুৰিল
লজিল স্বৰ্গৰ কোল ॥ ৬৭

নমো বসুপতি চৰণে সম্প্ৰতি
প্ৰণতি কৰো সৰ্বথা ।

কুকৰ কিৰবে বচিলা শৰবে
উত্তবাক্যে কথ্য ॥

শুনা বুধজন কেদিন জীৱন
মিলিবে ঘোৰ মৰণ ।

অত্ৰপি নেদেখা নাই আৰ বকা
বামত লৈয়ো শৰণ ॥ ৬৮

দেৱবো দুৰ্ভৈ মনুষ্য জন্মক
জানি ব্যৰ্থ কৰা কিক ।

মুঢ় জনে যেন নজানি বিকয়
কাচৰ মোলে মাণিক ॥

ঘোৰ পৰলোক তৈতে কেন হোক
তাৰ চিন্তিয়োক কাম ।

এভো হেন কৰা আপোন উদ্ধৰা
ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৬৯

পদ

শুনিয়েক বাঘৰ যজ্ঞৰ মহিমা ।

সুৰ্গ বজত পাত্ৰ তাৰ নাহি সীমা ॥

বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে ঋষি মন্ত্ৰ উচ্চাৰন্ত ।

আৰম্ভিলা যজ্ঞ বাম প্ৰভু ভগৱন্ত ॥ ৭০

যেই যেই দেৱক পূজন্ত মন্ত্ৰে মাতি ।

আপুনি লৱন্ত সেই দেৱে হাত পাতি ॥

ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰো পূজিলন্ত যেন নীতি ।

ভৈলা দুয়ো পূজা পাই পৰম তৃপ্তি ॥ ৭১

সভাতে আছন্ত চতুৰ্ভুজ নাৰায়ণ ।

চৌপাশে উপাসি পাৰিষদ যতজন ॥

শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম আছে চাৰি হাতে ।

অচ্চিলন্ত বসুপতি আতি প্ৰণিপাতে ॥ ৭২

পাণ্ড অৰ্ঘ্য আচমনি মধুপৰ্ক দানে ।

পূজিলন্ত মাধৱক বিবিধ বিধানে ॥

দিলন্ত নৈবেদ্য বহু পাত্ৰ অসংখ্যাত ।

আপুনি লৈলন্ত হৰি মেৰি চাৰিহাত ॥ ৭৩

লক্ষ্যে লক্ষ্যে কৰাইলস্ত বহ্নিত আহুতি ।
 ত্ৰিদশে ভূপিত্তি ভৈলা ভুঞ্জিয়া ভুকুতি ॥
 বাসুকি প্ৰমুখ্যে পাতালৰ যত নাগ ।
 যথামোগ্য পাইলা সবে বলি বণ্টা ভাগ ॥ ৭৪
 সভাত আছন্ত যত ঋষি বঙ্গ মনে ।
 সবাৰো তুঘিলা মন বমন ভূষণে ॥
 হয় হস্তী বধ দোলা দাসী দাস গ্ৰাম ।
 যাৰ যেন মন পূৰি দিল প্ৰভু বাম ॥ ৭৫
 বাঘৰে বোলন্ত পাছে ভবতক চাই ।
 ধনক আক্ৰোশ মোৰ নকবা ভৈয়াই ॥
 ব্ৰাহ্মণক দিবা দান সৰ্ব্বস্বকে তাক্ৰি ।
 যেই ঘিবা খোজে দিবা নঠেবাহা বাক্ৰি ॥ ৭৬
 অসংখ্যাত মন্ত্ৰী পাত্ৰ পাঞ্চি দিলা সঙ্গে ।
 ভবতে লাগিলা দান দিবে মহাবঙ্গে ॥
 অলঙ্কাৰ বস্ত্ৰ সূৰ্ণৰ জাৰি খুৰি ।
 অবিচ্ছেদে দেস্ত ব্ৰাহ্মণৰ মন পুৰি ॥ ৭৭
 বৰিষেক মানে বীৰে বৰিষিলে বহ্ন ।
 দৰিদ্ৰে প্ৰাণীৰ গুচিলেক ধনে যজ্ঞ ॥
 যাচন্তো নলঠৈ ধন নলাগয় বুলি ।
 নিবে নপাৰন্ত বহ্ন বোজা বাক্ৰি তুলি ॥ ৭৮
 অলেখ ভণ্ডাৰ বাঘৰব ধন ধান ।
 সূৰ্ণ বজ্জত বহ্ন অসংখ্য প্ৰমাণ ॥
 অবিচ্ছেদে দিলা দান বীৰে বৰিষেক ।
 নিৰে সুরাবিল লক্ষ্যভাগবো ভাগেক ॥ ৭৯
 যত চিবঞ্জীৰ সব সৰ্ব্বজ্ঞ যতেক ॥
 বামৰ যজ্ঞক কৰে প্ৰশংসা অনেক ॥
 অশ্বে অশ্বে সস্তাৰন্ত যত মহামুনি ।
 হেন অবিচ্ছেদ দান নতো কৰ্ণে শুনি ॥ ৮০
 ইন্দ্ৰ আদি কবি যত দশ দিগপাল ।
 তেসম্বো বুলিলা যত যজ্ঞ ভাল ভাল ॥
 সিবৰ্ব দানে সূৰ্হি ইহাক উপাম ।
 যত অশ্বমেধ যজ্ঞ দাম্বৰি বাম ॥ ৮১

ত্ৰৈলোক্যৰ লোক বাঘৰব সভাসদ ।
 যজ্ঞৰ মহিমা দেখি নয়ন তবধ ॥
 অসংখ্য প্ৰশংসা কৰে বাঘৰক চাই ।
 এহিমতে আনন্দে আচন্ত বাম বায় ॥ ৮২
 যজ্ঞৰ কথাক আবে ঠৈলো এহিমানে ।
 কুশৰ-লবৰ গীত শুনা বিদ্যমান ॥

লব-কুশে দেশে দেশে বামায়ণ গান কবি ক্ৰীৰাক
 যজ্ঞলৈ যায়

বাস্মীকিৰ আজ্ঞা ছয়ো ধৰিয়া শিবত ।
 বামায়ণ গীত গায়্য ভ্ৰমন্ত বাজ্যত ॥ ৮৩
 কৰ্ণৰ অমৃত বস বামৰ চৰিত্ৰ ।
 ছয়ো বঙ্গে গাৱন্ত লোকৰ বঞ্জি চিত্ত ॥
 পৰম গন্তীৰ ধীৰ স্বেবোধ স্থৰিৰ ।
 অনুক্ৰমে পাইলা পাছে গোমতীৰ তীৰ ॥ ৮৪
 বামৰ কটকে আসি ভৈলন্ত প্ৰবেশ ।
 হাতে তাল ধৰি গীত গাৱন্ত বিশেষ ॥
 যজ্ঞ সব বজাস্ত শুনন্তে মনোহৰ ।
 এৰি ভাত পানী প্ৰজ্ঞা শুনে নিবস্তব ॥ ৮৫
 বামৰ জন্মবে পৰা বাৱণৰ বধ ।
 বামায়ণ শুনি সবে নয়ন তবধ ॥
 কোকিল স্বৰত অমৃত কৰে বৃষ্টি ।
 চাৱৈ চতুৰ্ভিত্তি নবনাবী এক দৃষ্টি ॥ ৮৬
 গুণে গীতে ৰূপে আতি প্ৰজ্ঞা ভৈল ভোল ।
 পৰম নাগবী নাবীগণ নেৰে কোল ॥
 অমৃত মধুৰ নাদ শুনিত্তে স্বেশ ।
 শুনি মোহে চক্ষু কেহো নকৰে নিষেধ ॥ ৮৭
 কুশৰ লবৰ গীতে মোহে সৰ্ব্বজন ।
 আছে মানে সৰ্ব্বস্ব দোভাইক দিবে মন ॥
 বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ কেহো বাচে পৃষ্ঠায়ুক্ত ।
 পকিৰ বেগনে দেই ভোজন সস্ত ॥ ৮৮

নলাগৈ বুলি দেস্ত হাসি সমিধান ।
 কল মূল আহাৰ বাকলি পৰিধান ॥
 আমি বনবাসীৰ ধনত কোন কায ।
 দেখিয়া চৰিত্ৰ আচৰিত সব বাজ ॥ ৮৯
 আনন্দে ভবিল হিয়া হবষিত প্ৰাণ ।
 বামৰ আগত মন্ত্ৰী পাত্ৰ দেই জান ॥
 কৈববা দুই গুটি শিশু আতি স্কুম্বাৰ ।
 গাৱৈ আদি অস্তে প্ৰভু চৰিত্ৰ তোমাৰ ॥ ৯০
 স্বৰ্গ মৰ্ত্য পাতালৰ গীতাল যতেক ।
 তোমাৰ প্ৰসাদে প্ৰভু দেখিলো প্ৰত্যেক ॥
 একোৱে পুৰুষে নতো শুনো হেন গীত ।
 কোকিলৰ স্বৰ যেন বৰিষে অমৃত ॥ ৯১
 শুনি বামে দিলা লক্ষ্মণক সমিধান ।
 দূত পঠাই শিশু দুইক ইঠাৱক আন ॥
 শিখিলেক গীত কৈত কাহাৰ কুমাৰ ।
 কেন মতে গাৱে চাওঁ চৰিত্ৰ আমাৰ ॥ ৯২
 বামৰ বচন শুনি স্মিত্ৰাৰ স্তত ।
 বাছি বাছি পাঞ্চিলা চতুৰ চাৰি দূত ॥
 গাৱন্তে আছন্ত গীত বন্ধে দুয়ো ভাই ।
 নিবাবিলা দূতে যাই আদেশ বোলাই ॥ ৯৩
 বাজাৰ আজ্ঞাক পালি চলিয়ো ত্বৰিত ।
 বাজ সমাজক যাই দুয়ো গায়ো গীত ॥
 দেখিবাক ইচ্ছা আতি কবন্ত বাঘৰ ।
 শুনিয়া আনন্দে লৰি গৈল কুশ-লৱ ॥ ৯৪
 ৰূপে অনুপম আতি সীতাৰ সন্ততি ।
 গজগতি গমন গন্তীৰ ধাৰ মতি ॥
 চলি যাস্ত বাঘৰৰ সমীপক প্ৰতি ।
 বেঢ়ি নবনাবীগণে চলিল উভতি ॥ ৯৫
 বসি আছে বাম বজ্জয় সিংহাসনে ।
 উপাসন্ত শঙ্কৰন ভবত লক্ষ্মণে ॥
 অশেষ নৃপতি নত্ৰতায়ে ভূতি কৰে ।
 বেতুহুৱে ধৰি তোলে ধৰ্ম চামৰে ॥ ৯৬

গালৰ গোঁতম শাস্ত স্তমন্ত কাৰ্তিক ।
 অত্ৰি বিশ্বামিত্ৰে ভৃগু অগস্তি আন্তিক ॥
 পুলস্তি পুলহ বসু বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে ।
 আছন্ত কোঁতুকে বসি এক পাশে স্তখে ॥ ৯৭
 বিভীষণ স্ত্ৰীৰ জাঘৰ হমুমন্ত ।
 নল নীল স্ত্ৰষণ বানৰ অপৰ্য্যস্ত ॥
 লক্ষ লক্ষ বানৰ ভালুক কোঁটি কোঁটি ।
 চৌপাশে উপাসে সবে বেঢ়ি নাটি মুটী ॥ ৯৮
 বাৱে বিভাধৰে অপেশ্বৰা কৰে নাট ।
 গাৱে গীত গন্ধৰ্বৰে চপয়া পঢ়ে ভাট ॥
 সিদ্ধমুনি আসংশিয়া কুম্ভম সিঞ্চাবে ।
 বসিয়া আছন্ত বামচন্দ্ৰ চমৎকাৰে ॥ ৯৯
 বজ্জয় সিংহাসনে কবন্ত প্ৰকাশ ।
 চাক শ্যাম তনু তাতো শোভে পীতবাস ॥
 শিৰ ছত্ৰাকৃতি কেশ নীল আকৃষ্ণিত ।
 স্তমম ললাটে জ্বলে তিলক ললিত ॥ ১০০
 অলকা পঙ্কতি বহু কিৰীটি উজ্জ্বল ।
 কচিকৰ কৰ্ণে মণি মকৰ কুণ্ডল ॥
 ভ্ৰূৱ স্ত্ৰলিত নেত্ৰে পঙ্কজ পৰাই ।
 স্তবেশ নাসিকা ওঠ কৰ্ণ কটি কায় ॥ ১০১
 নিবিড় দশন যেন মুকুতাৰ পাস্তি ।
 ভ্ৰূৱযুগ কেয়ুৰ কঙ্কণে কৰে কাস্তি ॥
 আৰকত কবক দেখন্তে আতি ভূষ্টি ।
 স্তদীৰ্ঘ আঙ্গুলি তাতে বজ্জৰ আঙ্গুষ্ঠি ॥ ১০২
 মনোহৰ হিয়ে মণি মুকুতাৰ মালা ।
 কচিঁত মেখলা বজ্জে চিকি মিকি ছালা ॥
 স্ত্ৰলিত উক আৰকত পদতল ।
 বহুৰ নুপুৰে বজ্জে চৰণ কমল ॥ ১০৩
 পৰম লাৱণ্য মূৰ্ত্তিমন্ত কামদেৱ ।
 স্তবাস্তবে উপাসি চৌপাশে কৰে দেৱ ॥
 শাবি শাবি ভুলি ধৰি আছে ছত্ৰতল ।
 শবীৰ কাস্তি প্ৰকাশিত সত্ৰাধল ॥ ১০৪

হেন চমৎকাৰে বসি আছন্ত বাঘৰ ।
 সেহি সময়তে প্ৰবেশিলা কুশলয় ॥
 নগবীয়া লোকে আসি লগতে উভতি ।
 দেখি সমজ্যাৰ প্ৰজা চাৰে সচকিত্তি ॥ ১০৫
 বাজাৰ আদেশে দুয়ো সভামাজে উঠি ।
 প্ৰকাশে মেকত যেন চন্দ্ৰমা দুগুটি ॥
 বামৰ সমান শ্যাম তনু কৰে কান্তি ।
 সেহি ঠান নাক মুখ শোভে দস্ত পাস্তি ॥ ১০৬
 পদ্মপত্ৰসম সেহি আয়ত লোচন ।
 কচিকৰ কৰ্ণ তেহু মধুৰ বচন ॥
 শিৰ ছত্ৰাকৃতি নীল আকৃষ্ণিত চুলি ।
 আজামূলম্বিত বাহু হৃদীৰ্ঘ আঙ্গুলি ॥ ১০৭
 আৰকত কৰ কিশলয় কঙ্গুল ।
 বামৰে সদৃশ দুইবো বাহু বক্ষস্থল ॥
 সিংহবন্ধ কন্ধ কটি উক কবীকৰ ।
 শিশু দুইক দেখি আতি আনন্দ লোকৰ ॥ ১০৮
 পবিল নিজম প্ৰজা নিবেধি আকৃতি ।
 বাঘৰক চাহাৰে শিশু দুইৰ ভিত্তি ॥
 নাই ভেদ দেখি বামে এৰে এককায়া ।
 চিনন নযায় যেন দৰ্পণৰ ছায়া ॥ ১০৯
 অস্ত্ৰে অস্ত্ৰে বোলে কিনো শিশু স্কুমাৰ ।
 সকলে আকৃতি গতি বামৰে আকাৰ ॥
 সেহি মুখ আধি হুৱলিত হাত পাৰ ।
 ইটো দুইবো কোননো হুৱণ কৃধি মাৰ ॥ ১১০
 যেনে হস্তে নঠেল বাকলি শিবধাৰী ।
 বামৰে তনয় ত্ৰেবে বুলিবাক পাৰি ॥
 হনুমন্ত শত্ৰুঘন লক্ষণ ভবত ।
 পৰম বিশ্বয় কথা কহন্ত কৰ্ণত ॥ ১১১
 বনবাসে গৈলা গীতা শাস্তী গৰ্ভৱতী ।
 তাহানে তনয় জোনো বামৰ সন্ততি ॥
 গীতা কিনে বাঘৰ ভাৰ্যা নাহি আন ।
 কেনহতে ইটো দুই বামৰে সমান ॥ ১১২

এহিমতে সমজ্যায়ে কৰে কাণাকাণি ।
 শিশু দুইকো দেখি বসুবংশ শিবোমণি ॥
 আনন্দে নধৰে হিয়া শিহবে শবীৰ ।
 মহাস্নেহে অৱে দুয়ো নয়নৰ নীৰ ॥ ১১৩
 গুণন্ত মনত বামে কিনো বিপৰ্য্যয় ।
 ই দুইকো দেখিয়া কেনে আনন্দ হৃদয় ॥
 অল্প বয়সৰ শিশু দুয়ো মহাগুণী ।
 হেন কপবন্ত ঋষিত নতো শুনি ॥ ১১৪
 পাছে বামচন্দ্ৰে দুইকো বুলিলা বচন ।
 শুনি আছো তুমি দুইয়ো পৰম গায়ন ॥
 জানিলো গীততে তুমি দুইয়ো হুশিক্ষিত ।
 কেন কথা বামায়ণ শুনো গাৱা গীত ॥ ১১৫

নয়-কুশৰ শ্ৰীবামৰ সভাত বামায়ণ গান

শুনি পাছে বামৰ আদেশ দুয়ো ভাই ।
 দিলা বাগ পুৰি বন্ধে পঞ্চম উচ্ছাই ॥
 তাৰ ঘোৰ মস্ত্ৰ নাদে দুয়ো গীত গাৱে ।
 একজনে তাল আউৰ জনে যন্ত্ৰ বাৱে ॥ ১১৬
 প্ৰথমে ধৰিলা আদিকাণ্ড বামায়ণ ।
 কৈলা সূৰ্য্যবংশী যেন যেন বাজাগণ ॥
 ঈক্ষাকু কাকুৎস্থ বসু অজ নৃপবৰ ।
 তৈলা দশবধ বাজা সূৰ্য্যবংশধৰ ॥ ১১৭
 বীৰ্য্যে বিষ্ণুসম সব শ্ৰমে মহেশ্বৰ ।
 কমায়ে ধৰণী ধৈৰ্য্য গন্তীবে সাগৰ ॥
 প্ৰতাপত আদিত্য ক্ৰোধত যেন যম ।
 নাহি সুপজিবে বাজা দশবধ সম ॥ ১১৮
 শচীত অধিক তান তিনি পটেশ্বৰী ।
 কৌশল্যা হুৰিত্ৰা আক কৈকেয়ী হুন্দৰী ॥
 তিনিত তৈলন্ত পাছে চাবিপুত্ৰ জাত ।
 জ্যেষ্ঠ বামচন্দ্ৰ জাত কৈলা কৌশল্যা ॥ ১১৯

কৈকেয়ীত ভৈলস্তু ভবত উতপন ।
 স্মিত্ৰাত লক্ষ্মণ কনিষ্ঠ শক্রঘন ॥
 জগত্বে জনক সম্যকে শ্ৰীবাম ।
 সংসাবত যাক গুণে নাহিকে উপাম ॥ ১২০
 স্মবিনীত ভবত লক্ষ্মণ শক্রঘনে ।
 কবস্তু ভকতি নিতে জ্যেষ্ঠৰ চৰণে ॥-
 যেন নাৰায়ণ বাম গস্ত্ৰীবে সাগৰ ।
 ভৈলস্তু শ্ৰেণীপ শ্ৰেণী কাকুৎস্থ বংশব ॥ ১২১
 পৰম পুৰুষ সন্তু শীতল স্বভাৱ ।
 ভৈলা লোক বঞ্জন শ্ৰেণীৰ বাপ মাৱ ॥
 পাইব কোন জনে তান মহিমাৰ পাৰ ।
 গাটৈ লৱ-কুশে আদিকাণ্ড কথা সাৰ ॥ ১২২
 কোকিলৰ কঠে গাৱে তালে মানে ভেদি ।
 শুনস্তু সমাজে আন ভিত্তি চিত্ত নেদি ॥
 বামৰ চৰিত্ৰ গীত অমৃত পৰম ।
 কৰ্ণ ভৰি শুনৈ শ্ৰেণী পৰিয়া নিজম ॥ ১২৩
 কিবা স্বপনতে কিবা শুনস্তু সচেতে ।
 কিবা পৃথিবীত কিবা আছস্তু স্বৰ্গতে ॥
 ক্ষুধা তৃষ্ণা নলাগে নাহিকে একো জ্ঞান ।
 শিশু ছুইবো গীততে লাগিল যেন ধ্যান ॥ ১২৪
 শুননা নিবন্তবে সবে বামায়ণ পদ ।
 যাছাৰ কীৰ্ত্তনে তৰি সংসাৰ আপদ ॥
 কলিত সদগতি নাই বিনে বাম নাম ।
 শঙ্কৰে বচিলা ডাকি বোলা:বাম বাম ॥ ১২৫

হুলড়ী

শিশু ছুইব গীত পৰম অমৃত
 সম্যকে বামে শুনিয়া ।
 কিবা বে দিবস্তু কিবা নেদিবস্তু
 আনন্দে নথবে হিয়া ॥

মনত সন্তোষে ভবত ব্ৰাহ্মক
 বুলিলা মাতি যতনে ।
 যাঠি কোটি টকা স্মৰ্গ আনিয়া
 ই ছুইক দিয়া এখনে ॥ ১২৬
 দাসী দাস দেশ আসন অশেষ
 বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে মণ্ডি ।
 দিয়োক সত্ৰবে ভবত কুমাৰে
 আমাৰ বাক্য নথণ্ডি ॥
 শুনিয়া ভবতে তপ্তাৰ হস্তে
 অনাইলা তেখনে ধন ।
 যতেক বুলিলা ততোধিক দিলা
 বাঘৰ পূৰি মন ॥ ১২৭
 দেখি ছুয়ো শিশু হাসিয়া বোলস্তু
 আত নাহি প্ৰয়োজন ।
 আমি বনবাসী বসন বাকলি
 ফলেসে নিজ ভোজন ॥
 আপুনি উদাস ইটো দাসীদাস
 কি কৰিবো বহুধন ।
 শিশু ছুইব বাণী শনি সবে শ্ৰাণী
 পৰম বিস্ময় মন ॥ ১২৮
 তাগন্ধাৰ মতি দেখি বহুপতি
 পুছস্তু স্নেহে কথাক ।
 কাছাৰ কবিতা শিখিলেক গীত
 কোনবা গুৰু তোমাৰ ॥
 আকৃতি হৃন্দৰ কাছাৰ কুমাৰ
 থাকিয়ো কমন দিশ ।
 শনি কুশ লৱে বুলিলা বিনয়
 আমি বাল্মীকিৰ শিষ্য ॥ ১২৯
 তাহান কবিতা বামায়ণ দীপ্ত
 শিখিলো শাস্ত্ৰ বিচাৰি ।
 ঋষিৰ সন্মতে সন্মতে বৈশ্বক
 হবিবে কুবো প্ৰচাৰি ॥

শুনি বামনেদে আদবিলা ছইকো
 সাধু সাধু বুলি তথা ।
 যথাত থাকিয়া তৈবে পৰা গাৰা
 শুনো বামাৰণ কথা ॥ ১৩০
 বামন আদেশ শুনি কুশ লৰে
 বঙ্গে তাল যন্ত্ৰ ঠুকি ।
 ধবিলন্ত গীত বামন চৰিত
 শুনন্তে লোক উৎসুকি ॥
 শূনা পাছ কথা দশবথ তথা
 আছন্ত বাজাৰ ঘাগী ।
 যজ্ঞক বাধিবে ঋষি বিশ্বামিত্ৰে
 নিলন্ত বামক মাগি ॥ ১৩১
 বাজায়ে নেদন্ত ঋষিয়ে নেবন্ত
 নিলন্ত আতি আক্ৰোশে ।
 বাম লক্ষণক ধনুৰ্বেদ দিলা
 শিখিলা ছয়ো সন্তোষে ॥
 প্ৰথমে পথত বান্ধসী তাড়কা
 তাবিলন্ত বঘুববে ।
 স্নবাহুক মাৰি মাৰীচ বীৰক
 উকরাদা একেশবে ॥ ১৩২
 দেথিয়া ঋষি আনন্দ মিলিল
 বামক লৈলন্ত সঙ্গ ।
 জানকীৰ তথা শুনি স্ময়স্বৰ
 মিথিলাক গৈলা বঙ্গে ॥
 জনক নৃপতি অনেক ভকতি
 কবিলন্ত বহুমান ।
 বামে উঠি বঙ্গে ধনুক তেখনে
 কবিলন্ত ছইখান ॥ ১৩৩
 সীতায়ো ববিলা সমৰ কবিলা
 ভদ্রাইলা বত বাজাক ।
 সত্যৰ্যো ববন্ত চড়ি লবিলন্ত
 বঙ্গে স্নানে অযোধ্যাক ॥

শুনি ধনুৰ্ভঙ্গ খড়াইলা পৰশু-
 বাম মহা অহঙ্কাৰী ।
 মনত বিচাট ভেটিলন্ত মাট
 কাঙ্কত কুঠাৰ পাৰি ॥ ১৩৪
 বাইবাক নেদন্ত বিনতি বোলন্ত
 পাৰে পৰি দশবথ ।
 বামে ধৰি শৰ পৰশু বামন
 ছেদিলন্ত স্বৰ্গপথ ॥
 অনেক উৎসৱে পাছে বামনেৰে
 গৃহত ভৈলা প্ৰবেশ ।
 আনন্দে তহিতে সীতায়ো সঙ্ঘিতে
 ভুঞ্জিলা ভোগ অশেষ ॥ ১৩৫

ছবি

আদিকাণ্ড বামাৰণ সংক্ষেপে কহিলা ছয়ো
 অযোধ্যাকাণ্ডক গাইবে লৈলা ।
 দশবথ বাজা পাছে পুত্ৰক সমৰ্থ শ্ৰেণি
 বাজ্য জোকাৰিবে বাজা ভৈলা ॥
 বাঘৱৰ অভিষেক শুনিয়া আসিল মোক
 স্ময়সল নাদৰ শব্দে ।
 শুনিয়া কৈকেয়ী কথা বিধিনি পাঞ্জিল স্নয়ো
 লৈলা বাজ্য ভবতৰ পদে ॥ ১৩৬
 বাজাক বচনে ছন্দি সত্য জবী কৰি স্নয়ী
 গুচাইলন্ত বামক নিকালি ।
 লক্ষণ জানকী সঙ্গ বনত বৰিষা স্নয়ে
 বাঘৱে পিতৃৰ বাক্য পালি ॥
 বৃদ্ধ বাজা দশবথ পুত্ৰশোকৈ ভৈলন্ত
 নাহি আৰ চেতন দিয়ান ।
 বামন বিয়োগ আনি পোহৰে শৰীৰত স্নয়ী
 ছাবিলন্ত সত্যপথে গাই ॥ ১৩৭

ভবতে নলৈলা বাজ নৃপতিব প্রেত কায
কবি খেদি গৈলন্ত বামক ।
কাতব কবিলা আতি বামে ভবতক মাতি
পালটাই পঠাইলা বাজ্যক ॥
শুনিয়েক সৰ্বজন পুণ্যকথা বামায়াণ
এবা আলজাল আন কাম ।
হইয়ে নিতে আয়ুপাত চেতন নাহিক গাত
সঘনে ঘূষিয়ে বাম বাম ॥ ১৩৮

পদ

তালে মানে ভেদি ছুয়ো বামায়াণ গারে ।
আজি ঘেন ভৈল গৈল কথাক দেখারে ॥
কহিলা কাৰণ কথা বাজাব মৰণ ।
হাহাকাৰ কান্দে সমজ্যাব যত জন ॥ ১৩৯ ।
আজি যেন দশবথ গৈলা পবলোক ।
কবন্ত সস্তাপ আতি পাত্ৰ মন্ত্ৰীলোক ॥
শুনি বাম লক্ষণ ভবত শত্ৰুঘন ।
পিতৃশোকে মকামকি কবন্ত ক্রন্দন ॥ ১৪০
শুনিয়া কৌশল্যা সমে যত বাজ মার ।
স্বামীৰ সস্তাপে হিয়ে হানে মুষ্টি ঘার ॥
লুটিয়া ভূমিত কতো ঢাকুবন্ত মাথ ।
এবিয়া আমাক গৈলা কৈক প্রাণনাথ ॥ ১৪১
আমাৰ সমান নাই নাৰী নিদাকণী ।
প্রাণ ঘৰো তোমাৰ মৰণ কথা শুনি ॥
এহি বুলি বিলাপ কবন্ত অসংখ্যাত ।
ক্রন্দনব উৰ্ম্মি উখলিলা সমজ্যাত ॥ ১৪২
প্রবোধন্ত বামক স্ত্ৰীৰ বিভীষণ ।
শুনা পাছ কথা নাথ ছুয়ো সঙ্করণ ॥
মিত্ৰ ছুইব বচনত বাঘৰ জ্বাইল ।
বাজবায়বক লক্ষণে নিচুকাইল ॥ ১৪৩

আঞ্চলে মুছিল্লা মুখ নয়নব নৌব ।
ভবতে কবিলা সবে সমজ্যাক খিৰ ॥
নিশরদ প্রজা শুনি বামব আদেশ ।
গারা পাছকথা শিশু শুনিবো বিশেষ ॥ ১৪৪
অযোধ্যাকাণ্ডৰ কথা হৈল এহিমানে ।
অবণ্যকাণ্ডক গাইবে লৈলা তালে মানে ॥
ধবিলন্ত গীত লরকুশে পূৰ্ব্বরতে ।
চৌদ্ধয় ববিষ বামে বঞ্চিবা বনতে ॥ ১৪৫
নাহি অন্ন পান পশু মাংসেহে আহাৰ ।
সীতাক দেখন্তে আতি বামব নিকাৰ ॥
চুৰ্ঘোৰ শঙ্কট বব দণ্ডকাৰ বনে ।
কেৱলে সঙ্গতি তাত ভ্রাতৃ যে লক্ষণে ॥ ১৪৬
আসি শূৰ্পনখী কামে বুলিলেক বাক ।
কাটিলা লক্ষণে তাইৰ ধৰি কাণ নাক ॥
চৌদ্ধয় সহস্র সেনা বাক্সে সহিতে ।
থব দূষণক বামে মাৰিলা তহিতে ॥ ১৪৭
শুনি আইল বারণ কৰিয়া আটি মুটি ।
আসিল মাৰীচ স্ত্ৰৰ্ণৰ যুগুটি ॥
দেখি খেদি গৈলা বাম লক্ষণে তাহাক ।
দশগ্রীৱে নিৰ্জনত হৰিলে সীতাক ॥ ১৪৮
বারণক ভয়ে দেৱী গারতে লুকান্তি ।
পাছে পাঞ্চ গুটি বানৰক দেখিলন্তি ॥
কাঢ়ি তাৰ থাক শৰীৰব হেমহাৰ ।
তাসম্বাৰ মাজত ক্ষেপিলা অলঙ্কাৰ ॥ ১৪৯
অশোকাৰ বনে থৈয়া বারণ ছুৰ্বাৰ ।
অনেক বাক্সী বক্ষা দিলেক সীতাৰ ॥
লোতকব নাই ছেদ ফুকতে কান্দন্তে ।
দণ্ডে যুগ সীতাৰ বামক স্তম্বন্তে ॥ ১৫০
যুগ মাৰি আসি বামে নেদেখি সীতাক ।
জানকী জানকী বুলি দিয়া দীৰ্ঘ ডাক ॥
ছভায়ো দণ্ডকাৰনে ফুবন্ত বিচাৰি ।
হা সীতা বুলি ঘনে নিখাস কোকাৰি ॥ ১৫১

ফুবস্তুে ভ্ৰমস্তুে বাৰ্ধে ঈশ্বৰ নিদানে ।
 বিবাহ কৰক্ৰ দুইকো ধ্বিলস্তু প্ৰাণে ॥
 সীতাক বাথস্তুে পক্ষী জটায়ু মবিল ।
 বাম লক্ষ্মণে প্ৰেতকাৰ্য্য সফলিল ॥ ১৫২
 কৰিলা অবণ্যকাণ্ড কথা সমাপতি ।
 গাইবাক লাগিলা বঙ্গ কিঙ্কিৰ্ণ্য সম্প্ৰতি ॥
 বাম লক্ষ্মণে দুয়ো দণ্ডকাৰ হস্তুে ।
 ঋত্মুখ পাইলা দুয়ো সীতাক চাহস্তুে ॥ ১৫৩
 স্ত্ৰীৰক দিলা ৰাজ্য কৰি বাণী বধ ।
 যুৱৰাজ ভৈলা পাছে কুমাৰ অঙ্গদ ॥
 ৰাজভোগে পামবিল স্ত্ৰীবে বামক ।
 সময় বুজিয়া নাসে বানৰ লটক ॥ ১৫৪
 তৰ্জ্জিলা অনেক তাক লক্ষ্মণ কুমাৰ ।
 দেখাইলস্তু নিয়া বাণী বধিবাৰ শৰ ॥
 কম্পিল শৰীৰ দেখি স্ত্ৰীৰ ৰাজাৰে ।
 অনেক বানৰ সেনা আনাইলা হান্কাৰে ॥ ১৫৫
 পৃথিবীৰ বানৰ ভালুক আসি ভৈল ।
 সীতাক খুজিবে দ্বীপ দ্বীপান্তৰ গৈল ॥
 এহিমনে কিঙ্কিৰ্ণ্যাকাণ্ডৰ কথা গৈলা ।
 স্ত্ৰন্দৰাকাণ্ডক পাছে দুয়ো গাইবে লৈলা ॥ ১৫৬
 কহিলস্তু সম্প্ৰতি যথাত সীতা আছ ।
 নপাইলস্তু লক্ষ্মাক ঘাইবাক বীৰ বাছি ॥
 পাছে মাকতিৰ জন্ম কৈলা জাম্বৱন্ত ।
 সাগৰ লজ্জিলা তেয়ে বীৰ হনুমন্ত ॥ ১৫৭
 অশোকাৰ বনে গৈয়া দেখিলা সীতাক ।
 কহিলা প্ৰণামি প্ৰেত্ৰ বামৰ কথাক ॥
 বাঘৰ দিলা নিয়া হাতৰ আত্মটি ।
 দেখিলা হানিলা হিয়া শোকে সীতা মুৰ্ঠি ॥ ১৫৮
 অনেক কান্দিলা দেৱী স্বামীক স্ত্ৰমবি ।
 হনুমন্তে প্ৰবোধিলা দাস্তে তৃণ ধৰি ॥
 অমতে নিবন্ত বাবে পৰিহৰা খেদ ।
 হইবে নবান্ধৰে নন্দন কৰুহেদ ॥ ১৫৯

কপিৰ বচনে জ্বাইলস্তু সীতা দেৱী ।
 মাকতি মেলানি পাইলা গোসানীক শেৰি ॥
 লক্ষ্মাত পশিলা পাছে কৃতকৃত্য হই ।
 বিশ্বংসিলা মধুফল উভতাই কই ॥ ১৬০
 লীলায়ে কৰিলা অক্ষকুমাৰক নাশ ।
 ইন্দ্ৰজিতে আসিয়া হানিলা নাগপাশ ॥
 চিতনি পৰিল বন্দী বীৰ হনুমন্ত ।
 ৰাৱণৰ আগে ইন্দ্ৰজিত যোগাইলস্তু ॥ ১৬১
 লাঞ্জত লগাইল জুই কাপৰ মেটাই ।
 দিলা ডেৱ বঙ্গ নাগপাশ হোসকাই ॥
 পৰম আটোপে পাছে কপি মহামালে ।
 নগৰ জুৰিয়া জুই লগাইলা আক্ষালে ॥ ১৬২
 সকলে বাক্ষসে ভৈল ভয়তে তৱধ ।
 লগাইল চমক লক্ষ্ম কৰিল দগধ ॥
 সাগৰ তৰিয়া ছনাই পৃথিবীক আইল ।
 সীতাৰ দুখৰ কথা ৰামত জনাইল ॥ ১৬৩
 যেনমতে সাতা বাখিলস্তু শান্তি পুণ্য ।
 নিবেদিলা জ্ঞানকীৰ যতেক কাৰণ্য ॥
 কহিলা সঙ্কেত কথা যত হনুমন্ত ।
 সীতাক স্ত্ৰমৰি ৰামচন্দ্ৰ কান্দিলস্তু ॥ ১৬৪
 ভূমিত পৰিল শোকে অগনি উধাইল ।
 স্ত্ৰগ্ৰাৱ লক্ষ্মণে ধৰি ৰামক জ্বাইল ॥
 এতো ভূমি সীতাক নপাইবে কৰা শঙ্কা ।
 চমক চমক কৰি আনি দিবো লক্ষ্মা ॥ ১৬৫
 বাক্ষসৰ শোণিতে ভুজাইবো কাক গুৰু ।
 হেন জানি কাৰ্য্য আসি সবে ভৈলা সিদ্ধ ॥
 স্ত্ৰগ্ৰীৱৰ শুনিয়া অনেক পোঁটি বাদ ।
 শুচিল চিত্তৰ কিছু ৰামৰ বিষাদ ॥ ১৬৬
 সাগৰত পহ পাছে মাগিলস্তু মাজে ।
 ৰামক নেদন্ত দেখা পৰ্কে সিদ্ধবাজে ॥
 ক্ৰোধে ধ্বিলস্তু বাণ বিদাৰিযো হিলা ।
 উজ্বিল অলসন্ত শৰাই কাট নিয়া ॥ ১৬৭

কম্পি গৈল সাগৰতো লাগিল চমক ।
 পাণ্ডু অৰ্ঘ্য দিয়া স্তুতি বুলিলা বামক ॥
 দিলো মাজে পছ প্ৰভু চলিয়োক লক্ষা ।
 বাঙ্কিয়োক সেতু তল যাইবে নাহি শঙ্কা ॥ ১৬৮
 বানৰ নৃপতি পাছে কপিসেনা লই ।
 বাঙ্কিলস্তু সেতু পৰ্বতক কান্ধে বই ॥
 দীৰ্ঘে দশযোজন পঠালি পাঞ্চজুৰি ।
 পাৰ তৈল সেনা সব সেতু ভৰি পুৰি ॥ ১৬৯
 সীতাক স্থাম্পবে বুলিলস্তু বিভীষণ ।
 উঠিয়া মাৰিল লাঠি ছন্দুৰ বারণ ॥
 পশিল শৰণ আসি বাঘৰত বৰি ।
 তাক লক্ষাৰাজ্য দিলা অঙ্গীকাৰ কৰি ॥ ১৭০
 লয়ে কুশে কথাৰ ভাৱনা লগাই গাৱে ।
 আজি সম্পঞ্জিল যেন হাততে দেখাৱে ॥
 হুন্দৰাকাণ্ডৰ কথা থৈলা এহি মানে ।
 লক্ষাকাণ্ড কহিবে লাগিলা বিঘ্নমানে ॥ ১৭১
 হুবেল পৰ্বতে বামে সঠৈশ্বে জিৰাইয়া ।
 প্ৰভাতে বেঢ়িলা লক্ষা কটকে যোৰাইয়া ॥
 বাখিল লক্ষাৰ গড় বাঙ্কস সমস্ত ।
 যুদ্ধতে পৰিল পাছে প্ৰথমে প্ৰহস্তু ॥ ১৭২
 দেৱাস্তক নৰাস্তক বগত পৰিল ।
 শুনিয়া সঠৈশ্বে সাজি বারণ লৰিল ॥
 মেঘে যেন গৰ্জিয়া জঙ্কাৰি দশমাথ ।
 বানৰ কটক মাৰে ক্ৰোধে লক্ষানাথ ॥ ১৭৩
 খঞ্জে খেদি যাস্তু বাম সাধো মান বুলি ।
 দেখিয়া কান্ধত লৈলা হুহুমন্ত ভুলি ॥
 দিশ পাশ ছানি বামে বৰিষিলা শৰ ।
 ভেদিমন্ত হৃদয় নিৰ্দ্দয় বারণৰ ॥ ১৭৪
 ভোগ বাণ ধনু ধ্বজ বধ হয় চাৰি ।
 কাটিলা তিলতে চোটে আটোপে সুৰাৰি ॥
 এহি মুখে হুবে কপি কটক কপতি ।
 কেশে মখে বামে তাৰ কাটিলা কিৰীটি ॥ ১৭৫

নমাৰিলা বিৰথী বিধনু দেখি তাক ।
 দিলস্তু মেলানি গৈলা বারণ লক্ষাক ॥
 জগাই কুস্তকৰ্ণক পঠাইলা দশগ্ৰীৱ ।
 ঘোৰ শৰে বামে তাৰ ছবাইলস্তু জীৱ ॥ ১৭৬
 ইন্দ্রজিত কুমৰক লক্ষ্মণে জিনিল ।
 অন্তৰ্দ্ধানে ইন্দ্রজিতে শৰ প্ৰহাবিল ॥
 নাগপাশে মুৰ্ছা গৈলা বাম লক্ষ্মণে ।
 গকড়ে জীয়াইলা আসি দোভাইকো তেখনে ॥ ১৭৭
 কুস্ত নিকুস্ত মহাপাৰ্থ মহোদৰ ।
 বজ্ৰদংষ্ট্ৰ দুৰ্ঘ মেঘনাদৰ সোদৰ ॥
 অসংখ্য বাঙ্কস আনো বগত পৰিল ।
 জানি ইন্দ্রজিতে ক্ৰোধে যুদ্ধক লৰিল ॥ ১৭৮
 বাঙ্কস কটক লৈয়া আটোপে প্ৰকটে ।
 যজ্ঞ আৰম্ভিলা আসি নিকুস্তিলা বটে ॥
 বিভীষণে কহিলেক সকলে সন্তোদ ।
 লক্ষ্মণে কৰিলা শৰে তাৰ কন্ধছেদ ॥ ১৭৯
 পুত্ৰশোকে অনেক কান্দিলা লক্ষানাথ ।
 সাজিয়া বজাইল কোপে জঙ্কাবন্ত মাথ ॥
 বারণে মাৰিল আসি অসংখ্যাত শৰ ।
 সাত দিন সাত ৰাতি কৰিল সমৰ ॥ ১৮০
 তাৰ শৰে বাঘৰ নোচোয়ে শৰীৰ ।
 বাৰে বাৰে বামে তাৰ কাটিলস্তু শিৰ ॥
 তথাপি নমৰে দশগ্ৰাৱ হেন জানি ।
 লৈলা পাছে প্ৰাণ তাৰ ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰ হানি ॥ ১৮১
 জগতৰে ধুত্ৰকেতু গৈলা যমালয় ।
 স্বৰ্গ মৰ্ত্য পাতালতো কৰে জয় জয় ॥
 আপন পৌকষে বামে সঙ্কলিলা কাষ ।
 মিত্ৰে বিভীষণত সম্পিলা লক্ষাৰাজ ॥ ১৮২
 অগ্নিত পৰীক্ষা আনি দিলস্তু সীতাক ।
 কবিলস্তু ব্ৰহ্মা ভূতি বাম দেৱতাক ॥
 দশবধ আসিলা স্বৰ্গৰ পৰা চলি ।
 পুত্ৰ ছই সহিতে কৰিলা গলাগলি ॥ ১৮৩

বনত বঞ্চিলা বাপ মোৰ বাক্য পালি ।
 বামক প্ৰশংসে কৈকেয়ীক পাৰি গালি ॥
 পতিব্ৰতা সীতা শান্তী জগতে প্ৰখ্যাত ।
 কিসক পুতাই আস্ত নযাম সজ্জাত ॥ ১৮৪
 নাই একো শঙ্কা আন্ধ খেদ কৰা কিক ।
 পাছে পিতৃবাক্যে সম্বিলা জানকীক ॥
 ভাৰ্য্যা ভাতৃ সমে বামে বিমানত চড়ি ।
 পৰম আনন্দে আইলা অযোধ্যা নগৰী ॥ ১৮৫
 ভালুক বানৰ আবে। বাক্ষস যতেক ।
 আইলা সবে বঙ্গে দেখিবাক অভিষেক ॥
 শুনা বামাংগ মন কৰা উপশাম ।
 সমস্ত সমাজে বেঢ়ি বোলা বাম বাম ॥ ১৮৬

হৰি

শুনিয়োক পাছ কথা বামক দেখিয়া তথা
 ভৰতে এৰাইলা হৃদি খেদ ।
 ভৈলা আসি একঠাই নন্দিগ্ৰামে চাৰি ভাই
 কৰিলা শিৰব জটা ছেদ ॥
 কৌশল্যা স্মিত্ৰা শান্তী পুত্ৰক গলত বান্ধি
 কান্দিলন্ত অনেক কাৰণ্যে ।
 সীতায়ো বৰ্ণিয়া ছুথ ভৈলা সলোতক মুখ
 তাসম্বাৰ নমিল চৰণে ॥ ১৮৭
 পাছে সম দোলে বাম অযোধ্যাক লবি ভৈলা
 তুলি দণ্ড বাবে বাস্তভণ্ড ।
 বাক্ষস বানৰ নব ভালুকৰ আন্দোলতে
 তলবল কৰৈ মহীধণ্ড ॥
 পদূলি পদূলি কল দ্বীপ ঘট ফুল ফল
 পুতিলন্ত যাত্ৰাব তোৰণ ।
 জাতিকাৰ নবনাবী প্ৰশংসিয়া শাবি শাবি
 প্ৰশামন্ত বামৰ চৰণ ॥ ১৮৮

শুভ সময়ত বামে পাটত বসিলা আসি
 প্ৰজা কৰৈ মাকুল্য অনেক ।
 চাৰি সাগৰৰ জল যোগাইলা বানৰ বল
 বশিষ্ঠে কৰিলা অভিষেক ॥
 দুই ভাই দুই পাশে চামৰে বিক্ষম্ব লাসে
 ভৰতে ধৰিলা ছত্ৰ তুলি ।
 শৱদতে কাণ ফাবে প্ৰজায়ে জোকাৰ পাবে
 জয় জয় বাম বাজা বুলি ॥ ১৮৯
 মেঘৰ গৰ্জ্জন যেন মতহস্তী চিহ্নয়
 আক্ষফালে বজায় গজঘণ্টা ।
 পাইলা দুখ সমৰত ভালুক বানৰ যত
 দিলা বামচন্দ্ৰে তাকো বণ্টা ॥
 বাজাৰ সন্মান পাই আনন্দৰ সীমা নাই
 গৈলা দেশে আদেশে বামৰ ।
 ভাতৃ সব সমে বামে বাজ্যভোগ কুঞ্জিলন্ত
 পাছে দশ হাজাৰ বৎসৰ ॥ ১৯০
 ভৈলা মহাদৈ সীতা স্বামীৰ চৰণ চিন্তা
 কৰন্ত ভকতি প্ৰতিনিতি ।
 অযোধ্যাৰ দেৱভোগ ভুঞ্জন্ত ভুকুতি ভোগ
 বামৰো বাচন্তে যাই প্ৰীতি ॥
 পূৰ্বকথা আপোনাৰ শুনি বাম দেৱতাৰ
 পৰম হৰিষ মন ভৈল ।
 সমজ্যায়ো একচিত কুশ লয়ে গাৱে শীত
 লক্ষাকাণ্ড এহিমানে গৈল ॥ ১৯১

হুলকী

উত্তৰাকাণ্ডক ধৰিলা পাইবাক
 সীতাস্ত কুশ লয় ।
 এহিমতে পাছে মাৰি বাৰশক
 ভৈলন্ত বাজা বাঘৰ ॥

অবোধ্যাক পাছে অগস্তি আসিলা
অচ্চিলা বামে হৰিষি ।

লক্ষাৰ দগধ বারণৰ বধ
পুছিল। বামত ঋষি ॥ ১৯২

বামে অগস্তিত সমস্তে কহিলা
যি ভৈল বৃত্তান্ত তথা ।

ঋষিয়ো কহিলা হৰিষে বামত
বারণৰ জন্মকথা ॥

উপজিয়া যেন মতে দশস্কন্ধ
কবিলা কৰ্ম অদ্বুত ।

হৰব কৈলাস আলগাই তুলি
নৈকেষী বাক্ষসীহুত ॥ ১৯৩

স্বৰ্গ মৰ্ত্যলোকে পাতালপুৰতো
ডৰতে কম্পাইলা আতি ।

কবিলা ইন্দ্রকো বন্দী মন্দমতি
সিটো পুলস্তিৰো নাতি ॥

দেৱ মনুষ্যৰ যতেক সুন্দৰী
হৰি নিলা মহাচান্দ ।

তিনিয়ো লোকত ছুটুৰি ফুৰিলে
যেন উদয়াৰ ষাণ্ড ॥ ১৯৪

বামে পুচিলন্ত শুনিয়ে অগস্তি
যেন কথা শুনো তাৰ ।

সিকালত তেবে কহিত নাছিল
একো বীৰ বলীয়াৰ ॥

অগস্তি বোলন্ত শুনিয়ে বাঘৰ
যেত তাৰ ভৈল ভঙ্গ ।

কিক্কিছ্যাত সিটো সনৰ মাগিল
বাণীৰ তোলাইয়া খঙ্গ ॥ ১৯৫

ডাক লৈয়া বাণী সক্ষ্যা কবিলন্ত
কাষে ডাবি ধৰি তুলি ।

বাণীত শৰণ পশিলা বাৰণ
হাৰিলো হাৰিলো তুলি ॥

সহস্ৰ অৰ্জুনে নাৰীগণ সজে
নৰ্মদাত খেলে খেৰি ।

তাহাতো সমৰ মাগিয়া নিশ্চলে
বারণায়ে লাজ এৰি ॥ ১৯৬

বান্ধি বণে জিনি সহস্ৰ অৰ্জুনি
নিল নগৰক লাগি ।

পুলস্তি আসিয়া বাজাত প্ৰাৰ্থিয়া
মেলাইলন্ত ভিক্ষা মাগি ॥

তথাপি সমৰ মাগিয়া ফুৰয়
বারণৰ নাহি লাজ ।

সুতল পুৰতো পশিলা সাজিয়া
বলিৰ যৈতে সমাজ ॥ ১৯৭

চুৱাৰত গৈয়া দেখে পুৰুষেক
সুন্দৰ কচিৰ শ্যাম ।

বত্ৰৰ কিবীটি বলয় কঙ্কণ
পীতবস্ত্ৰে অনুপাম ॥

হাৰ যে কেযুৰ নুপুৰে বঞ্জিত
কৰে দিব্য গদা লই ।

কটিত মেখলা গলে বনমালা
চুৱাৰত আছা বই ॥ ১৯৮

ছবি

দেখি বারণৰ তনু জাত জাত শিহবয়
টেব কৰি আছিলেক চাই ।

বলিবাৰৰ অভ্যন্তবে প্ৰবেশিলা লক্ৰেখবে
সিটো পুৰুষক নোবোলাই ॥

বারণক দেখি বলি বসিবাৰু ধান দিলা
নবসি বলিত পুছে কাষ ।

তোমাৰ চুৱাবে ইটো পুৰুষক আছে কোন
সকলবে কহিয়ে দৈত্যবাজ ॥ ১৯৯

বলি বোলে লঙ্কেশ্বৰ নিচিনহ বৰ্বৰ
 এহেন্তে তোহোৰ অন্তকাৰী ।
 স্তবাস্তবে কৰে সের আমাঠেৰ ইচ্ছদেৰ
 আঙ্কে বোলো দ্বন্দ্বৰ মুবাৰী ॥
 লঙ্কানাথে শুনি আতি লৱৰ দিলেক কাছি
 এহি বিষ্ণু বুলি বৰ বাগে ।
 ধৰিবাক যাই সাসি দেখি হৰি তুলি হাসি
 দিলা লাঠি চৰণৰ আগে ॥ ২০০
 পাতাল পৃথিবী ছাৰি লঙ্কাত উফৰি পৰি
 মূচ্ছৰ্গা গৈল দুৰ্জয় বারণ ।
 বান্ধসে ফুল্লে পাছে কথমপি ধাতু আইল
 ত্ৰন্দা বৰ দিবাৰ কাৰণ ।
 এহিমতে ঋষিবৰ কহিলন্ত নিবন্তৰ
 যতেক তাহাৰ গুণগ্রাম ।
 শুনন্তে পবন বঙ্গ বারণৰ জয় ভঙ্গ
 শুনিয়া হাসন্ত প্ৰভু বাম ॥ ২০১
 নমো নমো বহুবংশ তিলক বিষ্ণুৰ অংশ
 শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ সীতাপতি ।
 জন্মে জন্মে বামে গতি বামতে কৰোক মতি
 বাম-পাৰে থাকোক ভকতি ॥
 কৃষ্ণৰ কিস্কৰে ভণে শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে
 কলিত কীৰ্তন ধৰ্ম সাৰ ।
 এৰি ভাষ ভূষ কাম ডাকি বোলা বাম বাম
 পাপত লাগোক বৃন্দামাৰ ॥ ২০২

পদ

হনুমন্তৰ জন্ম বিষয়

অগস্তিত বামে পাছে পুছিল সংশয় ।
 মহাবীৰ হনুমন্ত ত্ৰৈলোক্য অজয় ॥
 কিসক নমাসি মহাবৈবী বালীবাৰ ।
 কৃতমুখ পৰ্ব্বতত আছিল পলাই ॥ ২০৩

দেখিলোহো যেন হনুমন্তৰ মহত্ব ।
 বালীৰাজা জানো তান আগে তৃণরত ॥
 যৈসানি কন্দল ভৈল বালী স্তবীৰৰ ।
 কিয় হনুমন্ত তাৰ নলৈলন্ত শিব ॥ ২০৪
 ছেদিয়ে সংশয় মোৰ মনৰ সৰ্ব্বধা ।
 অগস্তি বোলন্ত বাম শূনা পূৰ্ব্বকথা ॥
 অঞ্জনাতে উপজিয়া দুৰ্জয় মাকতি ।
 ক্ষুধায় কান্দন্ত কপি পৃথিবীত শুতি ॥ ২০৫
 সেহি বেলা সূৰ্য্য আসি উদয় ভৈলন্ত ।
 তঙ্কালিয়া ফল গুটি মানি হনুমন্ত ॥
 দিলা ডেৰ ধৰিবাক মেলি দুয়ো বাহ ।
 সেহি দিনা সূৰ্য্যক গ্রাসিবে আসে বাহ ॥ ২০৬
 চিন্তন্ত মাকতি তাক চাহি টেৰ কৰি ।
 ইগোটা স্তপক ফল সিগোটাতে কৰি ॥
 তাক লাগি দিলা লাক্ষ আদিত্যক এৰি ।
 পলাই উলতি বাহ ডৰে পাৰে গেৰি ॥ ২০৭
 কাম্পাস্তে কাম্পাস্তে লৈল ইন্দ্ৰত শৰণ ।
 কিবাগোটে খাইবে খোজে মিলিল মৰণ ॥
 শুনি ইন্দ্ৰে আথে বেথে ঐবাৰতে উঠি ।
 কৰে বজ্জ ধৰি ধাইল বায়ু বেগে ছুটি ॥ ২০৮
 পাছে পাছে ধাইলন্ত কপিৰ ক্ষুধা বৰ ।
 এহি গোটে খেদে বাহ দেখি দিলে লৰ ॥
 ধমকিল ইন্দ্ৰে ভয়ে পাছে গুচি যাস্ত ।
 দেখি তাক শিশু হনুমন্তে গুণিলন্ত ॥ ২০৯
 মহাচিত্ৰে বিচিত্ৰে যৱঞ্জ ইটো ফল ।
 ইহাক ভুঞ্জিলে ভোক পলাইব সকল ॥
 এহি বুলি কোতুহলে দিলেক জোলক ।
 খাইবে লাগি ঐবাৰত সমে বাসৱক ॥ ২১০
 এবাইবে নপাৰি ইন্দ্ৰে মনত তবাসে ।
 শিশু হেন জানি বজ্জ হানিলন্ত লাশে ॥
 বাম হনু ভান্ধি পৰ্ব্বতত পবিলন্ত ।
 এতেকেহে আন নাম ভৈল হনুমন্ত ॥ ২১১

সান্ধি ধৰিলা বায়ু মৃতক পুঞ্জক ।
 অনেক কান্দিল ক্ৰোধ কৰিয়া ইন্দ্রক ॥
 পুঞ্জৰ লগতে হোক সবাৰ বিনাশ ।
 হিয়াৰ হৰিল বায়ু নোহ্লাই উশাস ॥ ২১২
 হেন দেখি ভৈলন্ত ত্ৰিদশে মহা ত্ৰাস ।
 ব্ৰহ্মাত পুছিলি কেনে নোহ্লায় উশাস ॥
 ব্ৰহ্মায়ে বোলন্ত ইটো কথা ভৈল টান ।
 সবে মিলি চলি গৈল শঙ্কৰৰ থান ॥ ২১৩
 মহেশে বোলন্ত খুজি নাপাও সৰ্ব্বথা ।
 সবে গৈয়া বিষ্ণুত পুছিলি পাছ কথা ॥
 মাধৱে বোলন্ত আবে ভৈল বিসঙ্গতি ।
 বায়ুৰ পুঞ্জক মাৰিলন্ত স্তবপতি ॥ ২১৪
 পুঞ্জৰ সন্তাপ পায়৷ জগতৰে আয়ু ।
 সবাৰো হিয়াৰ পৰা গুচিলন্ত বায়ু ॥
 এতেকেসে নাঁসৈ কাৰো নাকৰ নিশ্বাস ।
 আসা সবে যাও বায়ু দেৱতাৰ পাশ ॥ ২১৫
 এহি বুলি দেৱে সমে বিষ্ণু গৈলা লৰি ।
 পুঞ্জ লৈয়া বায়ু কান্দিলন্ত পাৱে পৰি ॥
 দিলা দুখ সাধি দেখিয়োক চক্ৰপাণি ।
 শিশুক মাৰিলে মোৰ ইন্দ্রে বজ্জ হানি ॥ ২১৬
 মাধৱে বোলন্ত বায়ু কৰিয়ো সঞ্চাৰ ।
 পৰশিলো হেৰা পুঞ্জ জীয়েক তোমাৰ ॥
 জাগি যেন নিদ্ৰাৰ উচিলা হনুমান ।
 দিলন্ত ত্ৰিদশে চিৰঞ্জীৱ বৰদান ॥ ২১৭
 একো দেৱতাৰ অস্ত্ৰে হুহিবে বিকল ।
 শৰীৰত তোৰ অপৰ্য্যন্ত হোক বল ॥
 গৈলা সবে বৰ আনো দিয়া অসংখ্যাত ।
 সঞ্চাৰিলা বায়ু পাছে সবাৰো হিয়াত ॥ ২১৮
 বলৰ দৰ্পতে হনুমন্ত যেন যম ।
 ফল মূল খাস্ত লুড়ি ঋষিৰ আশ্ৰম ॥
 উত্ততাই বোৱে তক ভাঙ্গি ছিঙ্গি মঠ ।
 দেখি সব ঋষিৰ লাগিল মনকট ॥ ২১৯

বৃত্তিছেদ কৰিলে বানৰ ইটো পাপ ।
 সবে মিলি আলোচি দিলন্ত চণ্ড শাপ ॥
 সাধিবে নলাগে আৰ যাৱে বামকাৰ্য্য ।
 বলৰ প্ৰমাণ নজানোক কপিৰাজ ॥ ২২০
 দেখক গোথোজ যেন সাগৰ সঙ্কাস ।
 সেই শাপে কপিৰ গুচিল সবে সাস ॥
 এৰিল প্ৰচণ্ড ভাব বায়ুৰ কুমাৰ ।
 আৰো বালিৰায় মৰা বানৰক ডৰ ॥ ২২১
 এতেকেসে বালীক নবধি হনুমন্ত ।
 ঋষ্যমুখ পৰ্ব্বতক লাগি পলাইলন্ত ॥
 কহিলা বামত ঋষি সকলে সন্তোদ ।
 শুনি বামচন্দ্ৰৰ সংশয় ভৈলা ছেদ ॥ ২২২
 অনন্তৰে ঋষিক কৰিলা সতকাৰ ।
 ঋষিয়ে বামক প্ৰসংশিলা বাৰে বাৰ ॥
 এহিমানে থৈলো বাম অগস্তি সম্বাদ ।
 গাইবে লৈলা জানকীৰ নিৰ্ব্বাস বিষাদ ॥ ২২৩
 বোলে কুশে লৱে শুনিয়োক সমাজিক ।
 অনন্তৰে পঠাই প্ৰভু বামে অগস্তিক ॥
 পৰম আনন্দে দশ হাজাৰ বৎসৰ ।
 ভুঞ্জিলন্ত অকণ্টকা ৰাজ্য বঘুবৰ ॥ ২২৪
 অযোধ্যাত মহা মহা মিলিল বিপত্তি ।
 প্ৰাণ প্ৰিয়া সমে বামে ভুঞ্জিলা ভুকুতি ॥
 ৰাত্ৰি দিনে চৰণ চিন্তন্ত সীতা সতী ।
 স্বামীৰ সংযোগে পাছে ভৈলা গৰ্ভৱতী ॥ ২২৫
 বামৰ বাঢ়ন্তে যায় নৱ নৱ শ্ৰীতি ।
 আনন্দে আছন্ত প্ৰভু ভাৰ্য্যায়ে সহিতি ॥
 মিলিল দুৰ্ব্বোগে পাছে পাইলোক বিপাকে ।
 জনবাদে দিলা বামে নিৰ্ব্বাস সীতাকে ॥ ২২৬
 কণ্টক সঙ্কট বনে থৈলন্ত লক্ষ্মণে ।
 ভৈল অচেতন আতি দেৱী দুখ মনে ॥
 সীতাৰ শুনিয়া যেন আপদ দুৰ্ব্বোৰ ।
 তাক কোনে সম্যকে কহিয়া পাৱে ওৰ ॥ ২২৭

যিটো পুণ্য তনু কুপাময় বামদেব ।
 পৰম মহন্ত গুণে সম নাহি কেব ॥
 অনুদিনে পিম্পৰাবো নিচিস্তস্ত মাৰ ।
 কৰ্মফলে ভৈল যম তেহেন্তে সীতাৰ ॥ ২২৮
 একে পতিব্রতা নাৰী আৰো গৰ্ভৱতী ।
 তাহাক্কা বধিবে বাঘৰ বৈলা মতি ॥
 কিনো বিপৰ্যয় বিধি লিখিল কপালে ।
 ভৈলা বাম স্বামী জানকাৰ যমকালে ॥ ২২৯
 প্ৰকটিয়া কহিলা শাস্তীৰ যত দুখ ।
 ভৈলা আতি সমাজিকে শোকে অধোমুখ ॥
 লৱে কুশে আকুল কৰিলা সমজ্যাক ।
 দেখে যেন আজি দিলা নিৰ্বাস সীতাক ॥ ২৩০
 জানকাৰ নিকাৰ শুনিয়া সামৰাজ ।
 কান্দিলন্ত মকামকি সকল সমাজ ॥
 হাহাকাৰ শৱদ উঠিল সভা চানি ।
 বামৰ গাৱত যেন লাগিল অগনি ॥ ২৩১
 স্মৰিয়া পুনৰপি বাঘৰে সীতাক ।
 বিষাদৃশে শোকানলে চানিলে হিয়াক ॥
 নিমাবাৰ অগনি যেন জ্বালিল ছনাই ।
 পৰম সন্তাপ তাপে প্ৰাণ ফুটি যায় ॥ ২৩২
 মুৰ্ছা গৈয়া পৰিল বাঘৰ সিংহাসনে ।
 ধৰিল বুৰিল বুলি ভৰত লক্ষ্মণে ॥
 শিৰত সিঞ্চন্ত জল বিঞ্চন্ত চামৰে ।
 লগতে কান্দন্ত তান তিনিয়ে সোদৰে ॥ ২৩৩
 বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে ঋষি নধবন্ত হিয়া ।
 কান্দন্ত সীতাৰ শোকে মুখে বস্ত্ৰ দিয়া ॥
 বিভীষণ স্ত্ৰীৰ জাম্বৱ বনুমন্ত ।
 কান্দন্ত সন্তাপে পৰি কপি অপৰ্য্যন্ত ॥ ২৩৪
 চেতন লভিয়া প্ৰভু বাঘৰে ছনাই ।
 কবন্ত সন্তাপ আতি প্ৰিয়াক বৰ্ণাই ॥
 হা হা সীতা শাস্তী পতিব্রতা সূচৰিতা ।
 মোহোৰ বনস্তা স্ত্ৰতান্বিতা বিবাহিতা ॥ ২৩৫

ভাগ্যেহে লভিলো ভাৰ্য্যা কত জ্ঞপসাই ।
 হাততে বিধাতা তাক হৰিলে দেখাই ॥
 ভৈল পৰিচ্ছেদা দেখা ইজ্ঞমক লাগি ।
 মই সি পাতকী তোৰ ভৈলো বধভাগী ॥ ২৩৬
 ঘোৰ বনবাসে দুখে নভৈলা নিৰ্ষণ ।
 হৰি নিলে বাৰণে বহিল তাতে প্ৰাণ ॥
 আতি সূচৰিতা শাস্তী জনকৰ জীক ।
 সত্ৰি হাতে বধি ভৈলো বান্ধসতোধিক ॥ ২৩৭
 দণ্ডকা বনত আপোনাৰ এৰি চিন্তা ।
 মোকেসে সেৱিলি সতী তই সূচৰিতা ॥
 পাসৰিবো কিমতে দিসব তোৰ গুণ ।
 কিনো নিদাকণ মই পুৰুষ দাকণ ॥ ২৩৮
 অপাৰ সাগৰে বান্ধিলোহো শিলা সেতু ।
 সবাঙ্করে বধিলো বাৰণ যাৰ হেতু ॥
 হেনয় প্ৰিয়াক মই তেজিলো কমনে ।
 চণ্ডাল বুলিয়া গৰিহিবে ঘিবা শুনে ॥ ২৩৯
 এহি বুলি বামচন্দ্ৰে কবন্ত বিলাপ ।
 ভৰত লক্ষ্মণ শত্ৰুঘনৰ সন্তাপ ॥
 বোলন্ত প্ৰবোধ সবে বেঢ়ি ভাতুলোক ।
 সঙ্কুৰ্ণ হোৱা দদা পৰিহৰা শোক ॥ ২৪০
 ইটো খেদ দদা হৃদয়ত দিয়ো ঠাই ।
 আৰকি কান্দিলে সিটো জানকাৰ পায় ॥
 আপুনি সৰ্ব্বমুখ সবে জানা যেন নয় ।
 অসাৰ সংসাৰ ইটো সবে মায়াময় ॥ ২৪১
 পুত্ৰ দাৰা বান্ধৱ যতেক পৰিকব ।
 হেন জানা সবে শোক সন্তাপৰ বব ॥
 ক্ষেপেকে সংযোগ হৱে ক্ষেপেক বিয়োগ ।
 মিছা বিষয়ত কিছু নাহি স্ত্ৰতভোগ ॥ ২৪২
 যেন ফেনচয় আসি হোৱে একঠাই ।
 জলৰ বেগত বাজি তিলেকে বিলাই ॥
 বান্ধৱৰ সমাগৰে তেৱন অৰিবি ।
 ধৈৰ্য্যেৰে ঔষধ দদা আপন ব্যাধিবি ॥ ২৪৩

প্ৰবোধ শুনিয়া বাম থাকন্ত থমকি ।
 স্তম্ভস্তে সীতাক কান্দন্ত মকামকি ॥
 বহি যাই ছয়ো নয়নৰ নাৰ ধাৰে ।
 নিচুকান্ত ধৰি ভ্ৰাতৃ সবে বাৰে বাৰে ॥ ২৪৪
 হা সীতা বুলি ক্ৰণে তেজন্ত নিশ্বাস ।
 আপুনি চিন্তিলো আপোনাৰ সৰ্বনাশ ॥
 কিবা কৰ্ম কৰো আবে যাও কোন ভিতা ।
 ইটো গৃহবাসে মোৰ নাহিকন্ত সীতা ॥ ২৪৫
 লৈয়ো ৰাজ্যভাৰ ভৈয়াই ভৰত সোদৰ ।
 ৰাজ্যত নাহিকে কাৰ্য্য কৰো দেশান্তৰ ॥
 সীতা বিনে দশোদিশে দেখন্ত আন্ধাৰ ।
 বাঘৰ নাহি আৰ সস্তাপৰ পাৰ ॥ ২৪৬
 সীতাৰ যতক শাস্ত কৌশল্যা প্ৰমুখে ।
 হা সীতা বুলিয়া কান্দন্ত অধোমুখে ॥
 কান্দন্ত আৰৰি আনো নাৰী অসংখ্যাত ।
 ক্ৰন্দনৰ উন্মি উথলিলা সমজ্যাত ॥ ২৪৭
 বাঘৰ শোকে লোক সকলে আকুল ।
 যাটৈ যেন আগ উভাৰিলে বৃক্ষমূল ॥
 বশিষ্ঠ উঠিয়া পাছে বুলিলা প্ৰবোধ ।
 সবাকৈ কৰাইলা ঋষি ক্ৰন্দন নিবোধ ॥ ২৪৮
 বামক বোলন্ত বাপ তেজিয়ো সস্তাপ ।
 কোনে পাৰে বিধিৰ লিখিত এৰাবাক ॥
 যেন ভৈল তোমাৰ পূৰ্বৰ কৰ্মফল ।
 সীতাৰ নিমিত্তে ভূমি তেজিয়ো বিকল ॥ ২৪৯
 যাৰ যেন অৱশ্ৰোকে হৈবেক সৰ্বধা ।
 উত্বাকাণ্ডৰ আবে শুনা পাছ কথা ॥

লৰ কুশৰ পৰিচয়

তোমাৰ আগত শিশু ছই গাউক গীত ।
 ভবিষ্যত কথা হইবে আপুনি বিদিত ॥ ২৫০
 শোক পৰিহৰি বামে ঋষিৰ বচনে ।
 তেজিয়া নিশ্বাস বসিলন্ত সিংহাসনে ॥

আখি মুখ মুছি পাছে চিত্ত কৰি থিৰ ।
 শিশু ছইক আদেশ কৰিলা ধীৰে ধীৰ ॥ ২৫১
 শুনো পাছে কথা কেনে গায়ো ছয়ো ভাই ।
 হেনবা আমাৰ ইটো হৃদয় জুৰায় ॥
 শুনি লৱেকুশে গীত গাইবাক লাগিলা ।
 শুনা জানকীৰ যেন অৱস্থা মিলিলা ॥ ২৫২
 এৰিলা লক্ষ্মণে দিয়া বনত নিৰ্বাস ।
 কান্দিলন্ত সীতা শোকে আতি ছয়া ত্ৰাস ॥
 কোনবা জন্মৰ জানকীৰ আছে ভাগ ।
 ফল মূল চাহন্তে বাল্মীকি পাইলা লাগ ॥ ২৫৩
 অনেক আশ্বাস বুলি বচন প্ৰৱন্ধে ।
 আশ্ৰমত নিয়া পুষিলন্ত জীউ বোধে ॥
 তপোবনে আছন্ত দুখীতা আতি ছই ।
 উপজিল সীতাৰ যৱঞ্জা স্তত ছই ॥ ২৫৪
 কুশ-লৱ নাম থৈলা দুইহন্তৰো ঋষি ।
 বামাৰ্গ গীত ইটো শিকাইলে হৰিষি ॥
 আমি দুই লৱ কুশ সীতাৰ সন্ততি ।
 গাওঁ বামাৰ্গ গীত আজন্ম প্ৰভৃতি ॥ ২৫৫
 আহাঙ্কে বুলিয়া লৱ মোৰ নাম কুশ ।
 সীতাৰ তনয় আমি জানা নিৰাকুশ ॥
 মহাঋষি বাল্মীকিৰ ছয়ো ভৈলা শিষ্য ।
 শুনি সমজ্যাৰ মহা মিলিল হৰিষ ॥ ২৫৬
 গীততে জানিল সবে সীতাৰ তনয় ।
 ভালেতো বামৰ সবে আকৃতি আশ্বয় ॥
 কিনো স্তপ্ৰসন্ন বিধি ভৈলা সৰ্ব সিদ্ধি ।
 বাঘৰ হইবেক আবেসে বংশ বৃদ্ধি ॥ ২৫৭
 শুভ শুভ বুলি প্ৰজা পাবয় জোকাৰ ।
 জানিল কুশল সবে জানকী সীতাৰ ॥
 আছন্ত কল্যাণে নমৰিয়া মোৰ শাস্তী ।
 আনন্দে নদয় যেন অশ্ৰোঅশ্ৰে মাতি ॥ ২৫৮
 সকল প্ৰজাবে মহা মিলিল হৰিষ ।
 জয় জয় বাঘৰ যোবন্ত কশো দিশ ॥

বামে জানিলন্ত ইটো মোহোৰ সন্ততি ।
 আনন্দ সিদ্ধুত নিমজ্জিলা বঘুপতি ॥ ২৫৯
 নিশ্চয়ে জানিলো হৰে সীতাৰ তনয় ।
 শিহবে শৰীৰ দ্ৰেৰে আনন্দ হৃদয় ॥
 পৰম স্নেহত আতি নয়ন তরধ ।
 মোহকে ভেঙিল কণ্ঠ বাক্য গদ গদ ॥ ২৬০
 প্ৰেমবসে বিপুল আকুল কৰে হিয়া ।
 আসনৰে পৰা পৰিলন্ত জাম্প দিয়া ॥
 গলত বান্ধিল ধৰি দুইকো আথে বেথে ।
 পুত্ৰ শিব স্তম্ভস্ত স্নেহত বঘুনাথে ॥ ২৬১
 ধাবে বহি যায় দুই নয়নৰ নীৰ ।
 তিয়াইলা মোতকে লৱ-কুশৰ শৰীৰ ॥
 বুকত ধৰিয়া দুই পুত্ৰক সারটি ।
 সিংহাসনত আসি বসিলা উলটি ॥ ২৬২
 মহা স্নেহে ধৰি আসি ভবত লক্ষণ ।
 গুচাইলন্ত দুইবো আসি বাকলি বসন ॥
 পিঙ্কাইলন্ত আনি দুইকো দিব্য অলঙ্কাৰ ।
 কুশ-লৱে কৰিলা পিতৃক নমস্কাৰ ॥ ২৬৩
 পুত্ৰ মুখ চুম্বন্ত স্নেহত বাবে বাৰ ।
 বনতে জন্মিলি ছয়ো দুখীয়া কুমাৰ ॥
 ভৈলা ঋষিবেশ দুখ পাইলি লাগে মানে ।
 তোমাৰ নিকাৰ মই পাপীৰ নিদানে ॥ ২৬৪
 মই বোলো ছইবে প্ৰাণ প্ৰিয়া গৈল মৰি ।
 আজিসে জানিলো মোৰ জীৱৈ প্ৰাণেশ্বৰী ॥
 দুখ পাইবে লাগি আউৰ নৰৈল সীতাৰ ।
 আকস্মিতে মই পাপী ভুঞ্জাইলো নিকাৰ ॥ ২৬৫
 এহি বুলি মকামকি কৰন্ত ক্ৰন্দন ।
 লগত কান্দন্ত ছয়ো সীতাৰ নন্দন ॥
 ধৰা ধৰি কৰি কান্ধিলন্ত পুত বাপে ।
 দেখিয়া কান্দন্ত সবে সমাজ সন্তাপে ॥ ২৬৬
 ধৰিলা কৌশল্যা আসি নাতিৰ শ্বলতে ।
 একমান ভৈলা ছয়ো পুত্ৰাই বনতে ॥

হৰি হৰি বিহাৰী জানকী ছুচৰিতা ।
 নিকাৰকে লাগি-উপজিলি আই সীতা ॥ ২৬৭
 নগৈল কতনো তোৰ কহান কুনাট ।
 কোননো বিধাতা ইটো লিখিলা ললাট ॥
 তেজি বাজ্য আছস বনৰ পশি সাক্ষি ।
 হা সীতা বুলিয়া কান্দন্ত বাৰ বাক্ষি ॥ ২৬৮
 লক্ষণ ভবত শক্রঘনে কান্ধি আতি ।
 বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে ঋষি নিষেধন্ত মাতি ॥
 জীৱন্ত জানকী কথা সকলে কল্যাণ ।
 কিসক কান্দিয়া এডু সীতাৰ নিদান ॥ ২৬৯
 হৰিষ সময়ে বিষাদৰ কোন কাম ।
 হেন শুনি শোক তেজিলন্ত জীৱাম ॥
 আখি মুখ মুচিলন্ত নিখাস তেজিয়া ।
 সীতাক স্মৰি আৰ নধবন্ত হিয়া ॥ ২৭০
 আপুনি আনিবো আজি জানকীক যাচি ।
 আসনৰ হস্তে উঠিলন্ত বাম কাছি ॥
 লগতে যাইবেক সাজিলন্ত সামৰাজ ।
 অস্ত্ৰযপুবৰো নাৰীগণ ভৈলা বাজ ॥ ২৭১
 সীতাক দেখিবে লাগি বামৰ আজ্ঞাস্ত ।
 ভালুক বানৰ সেনা লগতে চলন্ত ॥
 টল বল কৰে মহী লৰিল কটক ।
 আগ বাঢ়ি বশিষ্ঠে বৃঞ্জাইলা বাঘৰক ॥ ২৭২

হনুমতাদিক সীতাক আনিবলৈ প্ৰেৰণ

মিলিল তোমাত আসি সীতাৰ বৈবাণ ।
 জানকীক নপাইবা আপুনি গৈলে লাগ ॥
 মহন্ত বাছিয়া পঠায়োক আন লোক ।
 কৰি আতি কাকুতি সীতাক আনয়োক ॥ ২৭৩
 বশিষ্ঠৰ বোলে বাম বসিলা উলটি ।
 সীতাৰ সন্তাপে যেন ধাৱ প্ৰাণ কুটি ॥

শঙ্কৰন বিভীষণ হুষণে মাকৃতি ।
 চাৰিকো পাকিলা বামে কৰিয়া কাকৃতি ॥ ২৭৪
 চলিয়ো চাৰিয়ো বীৰ বাগ্মীকিব ঠাৱ ।
 মোৰ অৰ্থে ঋষিব ধৰিবা দুই পাৱ ॥
 ভৈলো আমি জমাই সীতা তানে ভৈল জীৱ ।
 আনন্তোক প্ৰবোধি দেন্তোক দান জীৱ ॥ ২৭৫
 লুহিবা দেন্তোক মোক আশ্ৰমতে ঠাই ।
 সীতাৰ লগতে থাকো ফল মূল খাই ॥
 ধৰিবে নোৱাৰো বুক ফুটে মোৰ প্ৰাণ ।
 সীতাক দেখিলে দুনাই দেন্ত জীৱ দান ॥ ২৭৬
 মই জানো জানকীক চুইলে পাপ হবে ।
 তথাপি দুৰ্জনে অপঘণ কৰি মৰে ॥
 লোক অপবাদক আমাৰ বৰ চিন্তা ।
 পৰীক্ষা কৰিয়া দুনাই সম্বৰিবা সীতা ॥ ২৭৭
 জানকীক বুলিবা এবোক অসন্তোষ ।
 আবে বাবেকৰ মোৰ মৰশোক দোষ ॥
 কোনে পাৰে বিধি লিখিতাক এৰাইবাক ।
 কৰিবা কাৰ্ণ্য মোৰ নিমিত্তে সীতাক ॥ ২৭৮
 বাপ হনুমন্ত হেবা শুনা মোৰ বাক ।
 তোহোৰ নিমিত্তে পাইলো পূৰ্বতো সীতাক ॥
 যেন তেন মতে বুজাই জানকীক আন ।
 কি বুলিবো তোক বাপ দেহ প্ৰাণ দান ॥ ২৭৯
 বামৰ কাতবে কান্দিলন্তু কপিৰাজ ।
 প্ৰণামি চাৰিয়ো সমজ্যাৰ ভৈলা বাজ ॥
 সীতাক দেখিতে উদ্ভাৱল হনুমন্ত ।
 কতোকণে বাগ্মীকিব আশ্ৰম পাইলন্তু ॥ ২৮০
 বসিয়া আছন্তু মাৱ মলিন স্বভাৱ ।
 স্বামীৰ চৰণ চিন্তি জগতৰ মাৱ ॥
 মলিন বসন বেশ ক্ৰেশ দেহা কীণ ।
 বুলিয়ে-ধুসৰ তনু তাপসীৰ চিন ॥ ২৮১
 ফল মূল ভক্ষণত শুখাইল পৰীৰ ।
 সীতাক প্ৰত্যেকে দেখিলন্তু চাৰি বীৰ ॥

কবিলন্তু পৃথিবীত পৰিয়া প্ৰণতি ।
 তাসম্বাক দেখি সঙ্কোচিতা ভৈল সতী ॥ ২৮২
 বস্ত্ৰে আৱৰিয়া মাৱ কৰি মুখ কাতি ।
 থাকিলন্তু দিয়া হাত গালত নমাতি ॥
 শঙ্কৰন লঙ্কেশ হুষণে হনুমন্ত ।
 সীতাৰ অৱস্থা দেখি চাৰিয়ো কান্দন্তু ॥ ২৮৩
 হা হা মাৱ বাঘৰৰ প্ৰিয়া মহাদৈ ।
 তোহোৰ কৰিলে বিধি হেনসে বিলাই ॥
 শচীত অধিক আছিলেক পৰিছেদ ॥
 ভৈলা তাপসীৰ বেশ ইদি হৃদি খেদ ॥ ২৮৪
 জগতৰ প্ৰভু বামদেৱৰ ঘৰিণী ।
 যাক আল লৱৈ অলেখ্য সেৱকিনী ॥
 অস্তেষপুৰত ফুৰা নেতৰ ভুলিত ।
 তুংগে আমন আৱে শয়ন ভূমিত ॥ ২৮৫
 সূৰ্ণৰ তপ্ত যেন আছিলেক কান্তি ।
 জগত প্ৰখ্যাত ভূমি মাৱ মহা শাস্তী ॥
 প্ৰাণতো অধিক বামে দেখিলে তোমাক ।
 দিলন্তু নিৰ্বাস কিনো বিধিব বিপাক ॥ ২৮৬
 অৱস্থা দেখন্তে যেন প্ৰাণ যাই-ফুটি ।
 কান্দিলন্তু মাকৃতি মাটিত পাৰি লুটি ॥
 হৰি হৰি জগত জননী সীতা আই ।
 কিক জীৱ ধৰো দেখি তোমাৰ বিলাই ॥ ২৮৭
 মাগৰ তৰিলো লক্ষা কৰিলো দগধ ।
 যাৰ পদে দশানন সঠৈয়ে গৈল বধ ॥
 জগত ঈশ্বৰী বাঘৰৰ পটেশ্বৰী ।
 তোমাৰ বিপত্তি দেখি কিয় নয়াও মৰি ॥ ২৮৮
 বাজ ভাৰ্য্যা সকলে যোগান থাকে ধৰি ।
 যাক সেৱা কবন্ত স্বৰ্গৰ অপেশ্বৰী ॥
 হেন মাৱ ভৈলা ঋষি পত্নীৰ সঙ্গতি ।
 কোননো কুষোণে হেন মিলাইলে হুৰ্গতি ॥ ২৮৯
 কান্দি কান্দি হনুমন্তে কবন্ত কাতব ।
 মৰশিয়ো মোৱ মাৱ প্ৰহু বাঘৰৰ ॥

হুম্বিতে তোমাক বামৰ হৃদি খেদ ।
 দিনে বাত্ৰি নেত্ৰেৰ লোতক নাহি ছেদ ॥ ২১০
 হা সীতা সীতা বুলি তেজন্ত নিখাস ।
 বনতো অধিক তান সিটো গৃহবাস ॥
 মবিলাহা বুলি বামে হেন সে জানন্ত ।
 আপোনাক নিন্দি আতি ফুকিতে কান্দন্ত ॥ ২১১
 তোমাৰ তনয় দুই লৱ আৰ কুশ ।
 গাইল বামায়ণ গীত জগতে হৰিষ ॥
 আপোনাৰ পুত্ৰ বুলি পাছে চিনিলন্ত ।
 গলত বান্ধিয়া দুইকো বামে কান্দিলন্ত ॥ ২১২
 আশ্ৰমতে আছা তাসম্বাৰ মুখে শুনি ।
 তোমাক নিবাক আজি সাজিল আপুনি ॥
 নাপাইবাহা লাগ বশিষ্ঠৰ শুনি বাক ।
 তাতেহে তোমাক নিতে পঠাইলা আমাক ॥ ২১৩
 অনেক কাৰ্পণ্য বুলিলন্ত বযুপতি ।
 বাঘৰৰ দোষ মৰশিয়ো সবে সতী ॥
 যেন ভৈলা তোমাৰ তথাপি দেৱ স্বামী ।
 দাঁতে তৃণ ধৰিয়া কাকুতি কৰো আমি ॥ ২১৪
 পঠাইলা তোমাক বামে সাদৰি চৌদল ।
 অসন্তোষ তেজিয়া স্বামীৰ চলা কোল ॥
 জাতিকাৰ হোৱা মৱ শৰীৰক মণ্ডি ।
 আজি ধৰি দুইহানো দুৰ্গতি যাউক খণ্ডি ॥ ২১৫
 চাৰিয়ো কাতৰ কৰি অনেক বুলিল ।
 শুনি জানকীৰ শোক অগনি জ্বলিল ॥
 হুম্বি হুম্বি বনবাস মহাৱেশ ।
 চাৰিবো আগতে দেৱী কান্দিলা অশেষ ॥ ২১৬
 কতোক্ষণে সীতা শাস্তী শোকক তন্তাই ।
 বুলিলা উত্তৰ পাছে চাৰিকো শুনাই ॥
 শুনিয়ো হুৰ্বেণ হনুমন্ত লক্ৰেখৰ ।
 শুন বাপ শক্ৰধন কনিষ্ঠ দেৱৰ ॥ ২১৭
 কিসক আমাক আউব কৰা উতপাত ।
 পাসৰি আছিয়ো দুনাই অবিহাল পাত ॥

আৰো অযোধ্যাত ভুক্তিবোহো বাঘৰৰ ।
 দেখিবো দুনাই আউব বাঘৰৰ মুখ ॥ ২১৮
 বোলাইবো ঘৰণী আৰো বাঘৰৰ ঘৰে ।
 নাই তেবে নাৰী নিলাজিনী মোত পৰে ॥
 মোক কৰিবাব আৰো নবৈল বামৰ ।
 আৰো নুবুলিবা কৰো সবাকে কাতৰ ॥ ২১৯
 আমাক নিবেক আৰে বামে কোন গন্ধে ।
 গৰ্ভ সমে তেজিলেক মাৰিবে প্ৰৱন্ধে ॥
 প্ৰাণ ধৰি আছো দুই পুত্ৰৰ কাৰণে ।
 হইবে অনাধিতি শিশু মোহোৰ মৰণে ॥ ৩০০
 দুখৰ সহায় শুন হনুমন্ত বাপ ।
 মোহোৰ নিমিতে তেজিলোক হৃদি তাপ ॥
 ভুঞ্জো নিজ কৰ্ম্ম আত নাহি কিছু খেদ ।
 বামৰ আমাৰ জানা ভৈল পৰিচ্ছেদ ॥ ৩০১
 দুৰ্জ্জনৰ বোলে মোক কৰিলা নিকাল ।
 জানো মোৰ মনে বাম স্বামী যমকাল ॥
 নমৰিলো বনত বাঘৰে মোক জানি ।
 ইবাৰ কাটিবে মোক হাতে খাণ্ডা হানি ॥ ৩০২
 মই যবে জানো বাম এমুৱা নিৰ্দ্দয় ।
 লক্ৰাতে তেজিলো হস্তে প্ৰাণক নিশ্চয় ॥
 তোহোবেসে বচনত বহিলো অভাগী ।
 কিয় পাইলে হস্তে বামে কদৰিবে লাগি ॥ ৩০৩
 যিটো নিলাজিনী যাউক বামত সজাত ।
 তান কথা বাপ সব নকৈবা আমাত ॥
 মোহোৰ অৱস্থা যত সবাতে বেকত ।
 দুনাই যবে বোলা তেৱে মোহোৰ পপত ॥ ৩০৪
 শুনি সবে জানকীৰ বচন নৈবাপ ।
 আউব কেৱে মাতিবাক নপাইলন্ত স্যস ॥
 শক্ৰধন বিভীষণ হুৰ্বেণ শাকতি ।
 তেজিল নিবাপ বুদ্ধি হবাইল শুকতি ॥ ৩০৫
 শুনা সৰ্ব্জন ইটো কথা বামায়ণ ।
 বিমৰিবি চাৰা ঐত কেধিন মীৱন ॥

ঘোব পৰ্বলোকে যম যাতনা অপাৰ ।
 বাম নাম্বি বিনে নাই তখাত নিস্তাৰ ॥ ৩০৬
 ধৰ্ম্মৰ ভাঙ্গিলে কলি চাবিয়ো চৰণ ।
 হৰিব নামত ধৰ্ম্মে পশিল শৰণ ॥
 হেন হৰি নাম্বক সততে যিটো গারে ।
 সি সি জনে সমস্ত পুণ্যৰ লাগ পারে ॥ ৩০৭
 নিষ্ঠে জানা সমস্ত শাস্ত্ৰৰ ইসে মজ্জী ।
 আন ধৰ্ম্ম কিছৰ নামেসে তাৰ বাজা ॥
 আগম পুৰাণ শাস্ত্ৰ দেখিয়ো বিচাৰি ।
 কলিৰ্ত্ত তৰিবে আন কোনপুণ্যে পাৰি ॥ ৩০৮
 কাৰো চিত্ত বিত্ত শৰীৰত নাই শুদ্ধি ।
 স্বভাৱত কলিৰ মলিন ভৈল বুদ্ধি ॥
 কলিৰ পৰম ধৰ্ম্ম জানা হৰি নাম ।
 শৰুবে বচিলা ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৩০৯

হুলড়ী

সীতাৰ নৈবাশ শুনি চাৰি বীৰ
 কবিলন্ত মাথা হেট ।
 কল মূল লৈ আসিল বাল্মীকি
 তাক পাইলা পাছে ভেট ॥
 বামৰ গোচৰ চাবিয়ো কহিলা
 ঋষি চৰণ লাগি ।
 অনেক কাউৰ কৰিয়া বাধে
 পঠাইলা সীতাক মাগি ॥ ৩১০
 বামে বোলন্ত মই ভৈলো জোৱাই
 গীতা তানে ভৈল জীউ ।
 ছনাই ঘেৰ বিহা কৰাস্তোক আনি
 ভেৰে দেন্ত দান জীৱ ॥

কতেক বামৰ কহিবো কাউৰ
 গুচাইয়ো তাহান চিন্তা ।
 সমৰ্পিয়ো নিয়া পবীক্কা কৰিয়া
 সম্বৰিব বামে সীতা ॥ ৩১১
 বচন আমাৰ গোসানী সীতাৰ
 কৰ্ণৰ পথে নযায় ।
 যেন তেন মতে বামৰ নিমিত্তে
 আপুনি নিয়ো বুজাই ॥
 বামৰ বিনয় বাল্মীকি শুনিয়া
 বুলিলা সীতাৰ আগে ।
 বাঘৰৰ বাণী জনেক নন্দনী
 কিসক বাধিবে লাগে ॥ ৩১২
 তুমি পতিব্ৰতা স্বামী সি দেৱতা
 আপুনি জানিয়ো ভালে ।
 পূৰ্ব যত দোষ মৰষিয়ো মাৱ
 যি ভৈল যাৰ কপালে ॥
 মোহোৰ শপত দিয়োক সম্মত
 এৰিয়ো আতি আক্ৰান্তি ।
 বাল্মীকিৰ বাণী শুনিয়া গোসানী
 কান্দন্ত মাত্ৰ নমাতি ॥ ৩১৩
 চৰণে স্মিক আথাকে লিখন্ত
 নেদন্ত একো সিদ্ধান্ত ।
 বাল্মীকি বুজিলা জানকীৰ চিত্ত
 ভৈল কিছু উপাশাস্ত ॥
 চাবিয়ো বীৰক বুলিলা বাল্মীকি
 বামৰ বচন পালি ।
 প্ৰবোধি সীতাক নিবো সমজ্যাক
 আমি প্ৰভাজতে কালি ॥ ৩১৪
 সবোয়ো দেখোক পবীক্কা দেন্তোক
 যোগাইবো নিয়া বামত ।
 সীতাৰ নিমিত্তে জনত বিমিত্তে
 কৰিবো বইয়ো শপত ॥

হেন শুনি বন্ধে গৈলন্ত চাৰিয়ো
 বামৰ পাশক প্ৰতি ।
 যতেক বৃত্তান্ত সকলে কহিলা
 চৰণে কৰি প্ৰণতি ॥ ৩১৫
 বামে যে বোলন্ত শুনা ঋষি সব
 আন যত সমাজিক ।
 বাঙ্গীকিয়ে কালি প্ৰভাতে আনিব
 সমজ্যাক জানকীক ॥
 লৈবন্ত পৰীক্ষা কালি সবে দেখা
 আজি যায়ে ঘৰা ঘৰি ।
 এহি বুলি সভা বিসৰ্জি উঠিলা
 পুত্ৰ দুইৰ হাত ধৰি ॥ ৩১৬
 সীতাক স্মৰি বাঘৰৰ ভৈল
 বজনী যুগ সমান ।
 স্বপনে সচিতে কিছু নেদেখন্ত
 সীতা বিনে একো আন ॥
 কেতিক্ষণ বাতি প্ৰভাত হুইবেক
 উঠি উঠি চাস্ত বেলি ।
 বৈসন্ত শোৱন্ত ধৰন্ত সারটি
 পুত্ৰ দুইক হাত মেলি ॥ ৩১৭
 হা সীতা সীতা বোলন্তে বামৰ
 বজনী ভৈলা প্ৰভাত ।
 স্নান দান কৰি দেৱক আদৰি
 বসিলা আসি সভাত ॥
 লক্ষণ ভৰত শত্ৰুঘন আদি
 বসিলা চিন্তিয়া কাষ ।
 বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে মহা মহা ঋষি
 বসিলা পাত্ৰ সমাজ ॥ ৩১৮
 তালুক বানৰ বাকসে বেঢ়িল
 বামৰ সাধিয়া ঐতি ।
 লকে লকে বাক্য যোগানে বহিলা
 বামৰৰ চকুভিত্তি ॥

দিব্য সিংহাসনে আহঁন্ত বাঘৰ
 বঞ্জিয়া সিটো সমাজ ।
 সীতা সমে তৈত প্ৰভাতে লৰিলা
 বাঙ্গীকি যে ঋষিৰাজ ॥ ৩১৯
 সীতাৰ পৰীক্ষা শুনি যত দেৱ
 দেব্য বিমানতে থাকি ।
 ব্ৰহ্মায়ে সহিতে বহিলা আসিয়া
 গগন মণ্ডল ঢাকি ॥
 যত নবনাৰী আছে শাৰা শাৰী
 জানকীক বাট চাই ।
 উকৰ মুকক কবন্ত উৎসুক
 আসিবন্ত সীতা আই ॥ ৩২০

ছবি

ববদোৱা নামে গ্ৰাম শস্য মৎস্যে অনুপাম
 লোহিত্যৰ জলে অনুকুল ।
 ভৈল সেহি প্ৰোমেখৰ যাৰ নাম বাজৰৰ
 কায়স্থ কুলৰ পদ্মফুল ॥
 তানে পুত্ৰ সূৰ্য্যবৰ মহাবৰা দেশৰ
 দানী মানী মহাযশী শিষ্ট ।
 যাৰ যশ এড়ু জ্বলৈ জয়ন্ত মাৰ্ধৱ ঘলৈ
 ছয়ো ভাই যাহাব কনিষ্ঠ ॥ ৩২১
 তাস্তেহস্তে ভৈলা জাত সমস্তে দেশতে খ্যাত
 প্ৰসিদ্ধ কুন্তম যাৰ নাম ।
 দানে মানে ভৈলা ছাৰ ভৌমিক মধ্যতে সাৰ
 একোপুণে নাহিক উপাম ॥
 তাহানে সন্ততি আতি জ্ঞান-শূন্য শিশুৱতি
 কেশৱৰ কিছৰ শকৰ ।
 দীৰ্ঘ হৃদ্য নানা ছন্দে বিবঢ়িল পৰ-শুভে
 শেষকথা উত্তৰাকাণ্ড ॥ ৩২২

কবৰোৰে বুদ্ধলোক বোলো ক্ষেমিয়োক মোক
আমাৰ অযোগ্য ইটো কৰ্ম ।
পদত দুষণ পাই নিন্দিবেক সুযুৰাই
মহন্ত জনৰ ক্ষমা ধৰ্ম ॥
পূৰ্ব কবি অপ্রমাদী মাধৱ কন্দলি আদি
তেহে বিবচিলা বাম কথা ।
হস্তীৰ দেখিয়া লাদ শশা যেন ফাৰে মাৰ্গ
মোৰ ভৈল তেহুয় অৱস্থা ॥ ৩২৩
ভুমি সব মহাগুণী বামৰ চৰিত্ৰে শুনি
কৰিয়ো মনত মহাবতি ।
কলিত পৰম ধৰ্ম নাহি বাম নাম সম
আক নলৈ যায় অধোগতি ॥
পৰম পুৰুষ হৰি যাৰ নাম লৈলে তৰি
তাক এৰি আনকেসে ভজে ।
যেন আন্ধ নৱ এৰি দুৰ্ঘোৰ সংসাৰে পৰি
কোঁটি জনমক লাগি মজে ॥ ৩২৪
কলিত লভিয়া জন্ম নাম এৰি আন ধৰ্ম
কৰি মৰৈ যিটো মন্দবুদ্ধি ।
বিধাতা ছলনা কৰৈ আপুনি চিতনি মৰৈ
কোছতে আছন্ত মহৌষধি ॥
পৰম বান্ধৱ নাম এৰি কৰৈ আন কাম
সুবুজিয়া শাস্ত্ৰৰ যুগতি ।
জানি মহা স্ত্ৰে থাকি বাম বাম বোলা ডাকি
তেবে পাইবা হাততে মুকুতি ॥ ৩২৫

সীতাক বামৰ সতালৈ আনে আক বাহীকিয়ে
শপত কৰে

পদ

আত অনন্তৰে যেন মিলিল অৱস্থা ।
শুনা সবে একমনে বামাগ্ন কথাত ॥
আছন্ত বাহৰ য়েবে দিব্য সভা পাতি ।
জানন্ত সীতাক বাহীকিয়ে বুলি মাতি ॥ ৩২৬

ঋষিৰ বচন দেৱী বাধিবে নপাৰি ।
ধীৰে ধীৰে চলি যাস্ত জনক জীয়াৰী ॥
আগ ভৈলা বাহীকি পাছত যাস্ত সীতা ।
লাজে অপমানে মাৰ তনু সঙ্কোচিতা ॥ ৩২৭
শিলিখা বোলোৱা বস্ত্ৰে অঙ্গ ঢাকি ঘূৰি ।
আগক নবাঢ়ে ভৰি নেন্তুসে আজুৰি ॥
লাজে অপমানে যেন গাৱতে লুকাস্তি ।
ঋষিৰ আক্ৰোশে সমজ্যাক লাগি যাস্তি ॥ ৩২৮
লৱনু পুতলী যেন স্ককোমলী কায়াী ।
প্ৰত্যেক ভৰিত যেন কধিৰ বজায়াী ॥
মহা পতিব্ৰতা সীতা শাস্তী সূচৰিতা ।
অধোমুখে যাস্ত চলি নচাই একো ভিতা ॥ ৩২৯
আনে আসি দেখন্তে মাৰৰ বৰ লজ্জা ।
আসন্ত জানকী জানি উভতিল প্ৰজা ॥
সমস্তৰে আনন্দ আকুল ভৈল চিত্ত ।
লৱবই নবনাৰী সীতাক দেখিত ॥ ৩৩০
অন্তেষপুৰত যত আছিল স্তম্ভৰী ।
ভৈলা বাজ সবে কোঁশল্যাক আগ কৰি ॥
অসংখ্য সীতাৰ দাসী বস্ত্ৰে যাস্ত চলি ।
পুহাইল আমাৰ সবে আসন্ত গোসানী ॥ ৩৩১
উকক মুকক কৰি যায় লৱবন্তে ।
ধিৱয়ে শুকাইল গই সীতাক দেখন্তে ॥
কান্দে নৰ নাৰী অৱস্থাক চাই চাই ।
নয়নৰ নীৰ ধাৰাধাৰে বহি যায় ॥ ৩৩২
হৰি হৰি জগত জননী শাস্তী আই ।
তোমাৰ কৰিলে বিধি হেনসে বিলাই ॥
কিয় জীওঁ জানকীৰ দেখি হেন দুখ ।
কান্দে ছমছমি প্ৰজা হুয়া অধোমুখ ॥ ৩৩৩
কণ্ঠৰ নোহ্লাই বাক্য শোকে গদগদ ।
চলৈ নবনাৰী দুই শাবী নিশৱদ ॥
আতিশয় দহে দেহা দেৱীৰ দুখত ।
হাত কোত মাত্ৰ শুনি শোকৰ মুখত ॥ ৩৩৪

কাহাকো নচাস্ত সীতা শাস্তী মাথা তুলি ।
চৰি যাস্ত অধিকে হিয়াৰ গুলগুলি ॥
কাকো একো ভাল-মন্দ নেদস্ত সিদ্ধাস্ত ।
মহাছুখে অধোমুখে মাৰ চলি যাস্ত ॥ ৩৩৫
অমৃত মথস্তু যেন লক্ষ্মী উপজিলা ।
বিষ্ণুক বৰিবে পিতৃ সহিতে লৰিলা ॥
বান্ধীকিৰ পাছত তেহুয় মত সীতা ।
লাসে লাসে চলস্ত বামৰ বিবাহিতা ॥ ৩৩৬
নেৰৈ নবনাৰী আউৰ জানকীৰ পাশ ।
কতোক্ষণে পাইল গৈয়া সমজাৰ কাষ ॥
বান্ধীকি সহিতে উঠিলস্ত সভাশালা ।
মেকত উদিত যেন চন্দ্রমাৰ কলা ॥ ৩৩৭
বান্ধীকিক দেখি আসনৰ উঠি বাম ।
কৰিলা সাদৰে জানু পাৰিয়া প্ৰণাম ॥
ঋষিয়ে উচ্চৰি বেদমন্ত্ৰ তুলি নাদ ।
বাঘৰক দিলস্ত তুলসী অংশীৰ্বাদ ॥ ৩৩৮
বামে নত্ৰভাৰে লৈলা দুয়ো হাত পাতি ।
ধাকিলস্ত সীতা পাছে ছয়া এক কাতি ॥
মাথাত ওহুগী লাজে চপৰায়া মাথ ।
বান্ধীকি বোলস্ত বাপ শুনা বঘুনাথ ॥ ৩৩৯
বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে আছা সবে সমাজিক ।
বামৰ চৰণে আনি দিলো জানকীক ॥
যেনে তেনে আনিলো প্ৰবোধ বুলি বাক ।
যেনে লাগে দিয়ো আবে পৰীক্ষা সীতাক ॥ ৩৪০
মহা পত্তিব্ৰতা সতী জনক জীয়াৰী ।
কিকিত্তেকো আস্ত ছিত্ৰ নপাইবা বিচাৰি ॥
পৰম নিষ্পাপ দেহা দেখি হবে পাপ ।
নিছাত কলক আক দিলা হৃদি তাপ ॥ ৩৪১
স্বপনত আন নাই বাঘৰত পৰে ।
যেন নতো শুনো শাস্তী ত্ৰৈলোক্য ভিত্তবে ।
উৰ্দ্ধ বাহু কৰি বোটা শুনিয়ো সমাজে ।
কৰিযো শপত আৰ্জি জানকীৰ কাষে ॥ ৩৪২

কোটি জন্মে যতোক কৰিলো সদকৰ্ম ।
ইয়ো জন্মে যত আচৰিলো তপ ধৰ্ম ॥
ধৰি আছো ব্ৰত যিবা কৰি কায় কষ্ট ।
সীতা দোষী হস্ত য়েবে দিয়ো হৰে নষ্ট ॥ ৩৪৩
সত্য কৰি আবে বোলো সমাজিকে শুন ।
মোৰ উৰ্দ্ধপুৰুষে কৰিছে যিটো পুণ্য ॥
কৰিলো স্কৃতি পিতৃ দেৱতাক ভূষি ।
দিয়ো নষ্ট হোৱে য়েৰে সীতা হস্ত দোষী ॥ ৩৪৪
তপৰ প্ৰভাৱে জানো ভূত ভবিষ্যত ।
মোত আৰ কবন্তা নাহিকে ত্ৰৈলোক্যত ॥
কহিলো স্বৰূপ বাম আগত তোমাৰ ।
যেন লাগৈ কৰা আবে আপুনি বিচাৰ ॥ ৩৪৫
হেন শুনি জয় জয় কবন্ত সমাজে ।
ধন্য ধন্য শাস্তী সীতা দেৱ বাছ বাজে ॥
আকাশৰ পৰা পুষ্প বৰিষিলা মাথে ।
কৰযোবে ঋষিক বুলিলা বঘুনাথে ॥ ৩৪৬
মইতো জানো শাস্তী সীতা পৰম নিষ্পাপ ।
দুৰ্জ্জনৰ অপবাদে দেউ হৃদি তাপ ॥
সম্ভবিবো সীতা তেবে সভাৰ সম্মতে ।
লক্ষেক পৰীক্ষা ভৈল তোমাৰ শপতে ॥ ৩৪৭
ত্ৰিজগতে জানিলে সীতাত শঙ্কা নাই ।
আবে সবে দুৰ্দ্ধৰে পৰিল মুখে ছাই ॥
এহি বুলি আপুনি আসন দিলা পাৰি ।
বসিলস্ত বান্ধীকি ঋষিৰ গৈয়া শাৰী ॥ ৩৪৮
বামে দেখিলস্ত পাছে জানকীৰ কেশ ।
শিলিখা বোলোৱা বস্ত্ৰ তাপসীৰ বেশ ॥
ফল মূল আহাৰে শৰীৰ কৃণ আতি ।
দেখি হৃদি দগদ তৰুধ বঘুপতি ॥ ৩৪৯
অৱস্থা দেখিয়া আসে উত্ততি ক্ৰন্দন ।
ধৈৰ্য্যে ধবিলস্ত তাস্ত কোণল্যা নন্দন ॥
বহুই লোতক নয়নৰ বৰষবি ।
আধাকে মোচস্ত জাক হাতে বস্ত্ৰ ধৰি ॥

কান্দন্ত সমাজে দেখি সীতাৰ নিকাৰ ।
 দেৱ ঋষি সবে দেখি কৰে হাহাকাৰ ॥
 কতনো এবাইলে মাৱ মৰণৰ ঘাট ।
 বামৰ সীতাৰ আবে খণ্ডিল ললাট ॥ ৩৫১
 এহি বুলি সবে লোকে কৰৈ কাণাকাৰি ।
 স্বস্থ ভৈলা পাছে বযুবংশ শিবোমণি ॥

সীতাৰ ক্ৰোধ আৰু পাতাল প্ৰবেশ

জানকীক স্নেহে ভৰতক লাগি চাইল ।
 বসিবাক লাগি বহু আসন বহুাইল ॥ ৩৫২
 তিনিয়ে দেৱৰে আসি বুলিলা বিনয় ।
 নবৈসন্ত সীতা শোকে দগধ হৃদয় ॥
 কোশল্যা প্ৰভৃতি স্বাস্থ সকলে বুজাস্ত ।
 আউৰ কাকো মাথা তুলি নেদন্ত সিদ্ধাস্ত ॥ ৩৫৩
 লাঞ্জে অপমানে যেন হৃদয় বিদাৰে ।
 বহুয়ে লোকক দুয়ো নয়নৰ ধাৰে ॥
 জাহ্নল্য সমান কোপে চিত্ত নোহে শাস্ত ।
 ঘনে ঘনে কটাক্ষে বামক লাগি চাস্ত ॥ ৩৫৪
 স্নেহে জানকীক নিবেশন্ত বচুনাথ ।
 সীতাৰ কটাক্ষ দেখি চপবাস্ত মাথ ॥
 ভয়ে লাঞ্জে জানকীক চাহিবে নোৱাৰি ।
 থাকিলা সঙ্কোচ ভাৱে বাঘৰ মুৰাৰি ॥ ৩৫৫
 চুখ সব হুৰি হুলিল আতি সতী ।
 সি বেলা সীতাক নাহি চাহিবে শকতি ॥
 মহাশোকে কোপে আতি কম্পমান কায় ।
 জাহ্নল্য সমান অগনিৰ শিখা প্ৰায় ॥ ৩৫৬
 অন্তৰ্গতে বামৰ মিলিল মহাভয় ।
 দেখি সমাজ্যৰ ভৈল পৰম বিস্ময় ॥
 সীতাৰ দেখিলা ঘন ক্ৰোধৰ আক্ৰান্তি ।
 স্বাক্ষৰ কবন্ত ভয় শানি কেনো শাস্তী ॥ ৩৫৭

আজি জোনো জগতবে মিলাস্ত প্ৰলয় ।
 কাষ্পে তব তৰি দেৱ ঋষিৰ হৃদয় ॥
 নযাতি আছিলো দেৱী দুই দণ্ড মানে ।
 আৰকত আখি মুখ কোপে অপমানে ॥ ৩৫৮
 বামৰ ভিতিক পিঠি দিয়া ক্ৰোদ্ধ ভাৱে ।
 চায় সমজ্যাক লাজ এৰি জগমাৱে ॥
 বুলিবে লাগিলা আতি চিত্ত অসন্তোষ ।
 কথা শুনি সমাজে আমাক দিবা দোষ ॥ ৩৫৯
 সবাতে বিদিত মোৰ বাম যেন স্বামী ।
 সেৱকিনী প্ৰায় আন বিবাহিতা আমি ॥
 বাপ আনে পঠাইলে গৈলেক বনবাস ।
 কৰিলো লগতে চৈধ্য বৰিষ নিৰ্বাস ॥ ৩৬০
 একেখৰী নাৰী মই নোহো স্বতন্তৰী ।
 নোৱাৰিলে বাখিবে বাৰণে নিলে হৰি ॥
 চাহিলো লঙ্কাতে অপমানে মৰিবাক ।
 গৈয়া এই হনুমন্তে বাধিলে আমাক ॥ ৩৬১
 প্ৰাণ বাখি আছিলো স্বামীক বাট চাই ।
 বাৰণক মাৰি মোক আনিলে দুনাই ॥
 কৰিলা পৰীক্ষা বামে পেহ্লাই অগনিত ।
 তথাপি নভৈল শাস্ত বাঘৰ চিত্ত ॥ ৩৬২
 বুলিলা বুজাই আসি পাছ বাপখনে ।
 তেবেসে আমাক সম্ববিলা শুদ্ধমনে ॥
 একচিত্তে কৰিলোহো আহাঙ্কসে সেৱ ।
 মইতো জানো স্বামীসে পৰম মোৰ দেৱ ॥ ৩৬৩
 স্বামী তপ, জপ, ব্ৰহ্ম, স্বামী যোগ ধ্যান ।
 স্বপনে সচিত্তে মই নিচিন্তিলো আন ॥
 তথাপি আমাত আন চিত্ত বিহবিল ।
 চূমাতে কামোৰ যেন ওলগতে কিল ॥ ৩৬৪
 দুৰ্কে দিলে অপমণ তাত্তে আন ত্ৰাস ।
 ছলে নিয়া দিয়াইলন্ত আমাক নিৰ্বাস ॥
 দেখা দেখা ইটো কেনে স্বামীৰ বৰ্ণন ॥
 কিসক কৰিলে এৰিবাক হলাবান ॥ ৩৬৫

যেবে লাগে এবিবে আগতে এৰা মোক ।
 গৰ্ভতে মাৰিবে চাইলা দুই গুটি পোক ॥
 স্বামীৰ কহন্তে গুণ শৰীৰ দগধ ।
 লৈবেক খোজিলা তিনি মা-পোৰ বধ ॥ ৩৬৬
 গৰ্ভে সমে মোক মাৰিবাক শ্ৰদ্ধা ভৈল ।
 কৰিবেক বাকী আউৰ বামৰ নবৈল ॥
 সবে বোলে এমুৱা বামক ভাল ভাল ।
 মইতো জানো মোৰ বামেসে যমকাল ॥ ৩৬৭
 স্বামী হেন নিদাকণ কৈত আছা শুনি ।
 চাইবো ইহান মুখ মই কিবা গুণি ॥
 এহি বুলি জানকী কান্দন্ত মকা মকি ।
 শোকানলে হিয়াৰ নোণুচে ভাকা ভকি ॥ ৩৬৮
 নয়নৰ লোতক ধাৰায়ে যায় বহি ।
 অধোমুখে কতোক্ষণ আছিলন্ত বহি ॥
 একোমতে নোৱাৰা কৰিবে চিত্ত থিৰ ।
 নিশৱদ লোক শোক দেখি গোসানীৰ ॥ ৩৬৯
 সবে বোলে আজি একো মিলিবে প্ৰমাদ ।
 চৰন্তেয়ে যাই শাস্তী সীতাৰ বিষাদ ॥
 ধান দিলে হৰে আঠে বামৰ মুখত ।
 বন্ধিবে লাগিলা দেৱী দুহুহ দুখত ॥ ৩৭০
 বাঘৱক চাই কোপে কটাক্কে নিৰিধি ।
 বোলন্ত এবিলা মোক ভূমি কিবা দেখি ॥
 জানাথে তেজিৰা কিয় সম্ভবিলা আগে ।
 পূৰ্বতে মৰিলো হুই যেন যুৱাই ভাগে ॥ ৩৭১
 কিনো বাম স্বামী মোৰ পুৰুষ দাকণ ।
 মুহুমবিলাহা একো দিবসবো গুণ ॥
 কাৰ্ত্ততে কবিল বজ্জে বান্ধিলেক হিয়া ।
 দুৰ্দ্ধনৰ বোলতে নিৰ্বাস মোক দিয়া ॥ ৩৭২
 কোন শক্ৰ তোমাৰ কৰিলো কিবা হানি ।
 কৰিলা এমুৱা উগ্ৰ দণ্ড কিবা জানি ॥
 ছলধাথে মিয়া নিয়া নিৰ্বাসক মনে ।
 থাকন্তিতে তেঁওৰ মনে ভাৰ্য্যক ভেটনে ॥ ৩৭৩

বান্ধসতোধিক ইটো তোমাৰ কুমতি ।
 নাহি একো ভিলো ভিবীৰধ পাপ তীতি ॥
 তোমাৰ উপৰি বংশ আছিল যতেক ।
 কৈয়ো কোনে কৰিলেক এমুৱা পাতক ॥ ৩৭৪
 বিনা অপবাধত কৰিলা হেন শাস্তি ।
 সংসাৰ যুৰিল ইটো মোৰ কুখিয়াতি ॥
 জগততে মোক আউৰ নুবোলিবে ভাল ।
 কৰিলেক অনাদোষে বামে কি নিকাল ॥ ৩৭৫
 আউৰ কি কৰিবে লাগি অনাইলা ইবাৰ ।
 যেন পোৰা গাত ঘষা সনিয়া আমাৰ ॥
 বন মানুষক আনি দেখাৱা সতাক ।
 কতনো বিগুতি মাৰা মৰাক আমাক ॥ ৩৭৬
 এড়ু তবে তোমাৰ নুপূৰে মনোবধ ।
 একে জুই মৰো আৰো পিপলিৰ পথ ॥
 বোলাইবো তোমাৰ আৰো ঘৰৰ ঘৰণী ।
 তেবে মোত পৰে নাই নাৰী নিলাজিনী ॥ ৩৭৭
 জনেক বাজাব মই স্নেহৰ জীৱাবী ।
 দশবধ নুপতিৰ প্ৰথম বোহাবী ॥
 তুমি বামৰাজাব আমি সি মহাদৈ ।
 হেনতো আমাৰ হেন কৰিলা বিলাই ॥ ৩৭৮
 এহি বুলি মহামৰ্গে গোসানী জানকী ।
 পৃথিবীত পৰিয়া কান্দন্ত মকা মকি ॥
 সীতাৰ সন্তাপে দেখন্তাবো মৰ্ম্ম ছৰে ।
 হুমাছমি কান্দে লোক লোতক নিগকে ॥ ৩৭৯
 কোপে অপমানে আতি চিত্ত মুহি থিৰ ।
 হিয়াত পশিল শাল নোহুলাই গোসানীৰ ॥
 বুলিবে লাগিলা দুনাই মনত আহুধ ।
 আউৰ ইটো স্বামী বাঘৱৰ নচাওঁ মুখ ॥ ৩৮০
 পৃথিবীক কাতৰ কবন্ত বোৰ হাতে ।
 ভূমি মোৰ মাৰ জন্ম লভিলো তোমাতে ।
 আউৰ যেন নুগুনো বামক ইটো মৰি ॥
 কাট মিয়া বন্ধনতী পাতানে সুমৰি ॥ ৩৮১

স্বকপত শাস্তি পুণ্য য়েবে আছো বাধি ।
 চন্দ্র হুৰ্ণ্য বায়ু বহুমতী হুইবা সাকী ॥
 বামৰ পাৱত জানা মোৰ চিত্ত ভাঠ ।
 তেবে বহুমতী মোক জাণ্টে দিয়া বাট ॥ ৩৮২
 হও য়েবে আমি পতিব্ৰতা নিবহুশ ।
 বাম বিনে আন য়েবে নজানো পুৰুষ ॥
 গুচোক আমাৰ ইটো কলক ললাট ।
 বাঘৰক মুখ নচাওঁ মাও মেলা ফাট ॥ ৩৮৩
 কাম্বাক্যামনে য়েবে বামক আৰাধোঁ ।
 স্বপনতো বাম বিনে আনক নসাধো ॥
 তেবে বহুমতী মোক জাণ্টে দিয়া বাট ।
 নচাও বামৰ মুখ মাৱ মেলা ফাট ॥ ৩৮৪
 কৰিলো হুদুচ চিত্তে বামকেসে সের ।
 স্বামী ব্যতিবেকে নজানিলো আন দেৱ ॥
 তথাপি এনুৱা মোৰ মিলিল ললাট ।
 বাঘৰক মুখ নচাও মাৱ মেলা ফাট ॥ ৩৮৫
 বিগুতি বিগুতি বামে মাতিলন্ত মোক ।
 আউৰ মই নথাকো নথাকো ইটো লোক ॥
 লাগিল বৈবাগ্য মনে মিলিল বিচাট ।
 দিয়া দিয়া দিয়া বহুমতী জাণ্টে বাট ॥ ৩৮৬
 দিলা তিনি বাৰ বাৰ বামৰ বসন্তা ।
 টল বল কৰি কল্পিবাক লৈলা সভা ॥
 ঠাৎকাৰ শৱদে মেদিনী দিলা ফাট ।
 উঠিল হুৰ্ণময় সিংহাসন খাট ॥ ৩৮৭
 চিকি ঝিকি কৰৈ আতি বহুৰ জেউতি ।
 সীতাক সামবে যোগাইলন্ত বহুমতী ॥
 চাৰি নাগ কস্তা খৰি আছে চতুৰ্ভিত্তি ।
 অহুদ দেখিলা সবে সমাজে বিক্ৰতি ॥ ৩৮৮
 হনুমন্ত আদি কৰি যন্ত কপিবল ।
 কি ভৈল হুদিয়া সবে হুদয় বিকল ॥
 তথা ভৈল ভবন্ত লক্ষণ শক্ৰয়ন ।
 বামৰ পাৱত আউৰ মাৰিকৈ চেনন ॥ ৩৮৯

শুনা সৰ্বজন ঐত কেদিন জীৱন ।
 মিছা ধন জন জানি তেজিও যতন ॥
 বামৰ সীতাৰ কেনে দুখ তাক দেখা ।
 ইটো গৃহবাস সামান্তৰ কোন লেখা ॥ ৩৯০
 হেন জানি হৰি ভকতিক কৰা সাৰ ।
 তেবেসে তৰিবে পাৰি সংসাৰ নিকাৰ ॥
 কাৰ কেতিক্ৰণ পৰা মিলয় মৰণ ।
 বোলা বাম বাম চিন্তা কৃষ্ণৰ চৰণ ॥ ৩৯১

দুলাড়ী

পাছে পৃথিবীৰ আদৰ দেখিয়া
 ত্বৰিতে উঠিলা সতী ।
 ব্ৰহ্মা আদি কৰি সকলো দেৱক
 একত্ৰে কৰিলা নতি ॥
 বশিষ্ঠ প্ৰমুখে ঋষিক নমিলা
 জানু পাৰি এক ঠাই ।
 কৰি কৃতাঞ্জলি বুলিবে লাগিলা
 সীতা উপবত চাই ॥ ৩৯২
 জন্মে জন্মে হৈবা জনকেসে বাপ
 সাধো মই পববাস্ত ।
 দশবথ বাজা হুইবন্ত খণ্ডৰ
 কোশল্যা হুইবন্ত শান্ত ॥
 দুখৰ সহায় ভালুক বানৰ
 হুইব পুত্ৰ সমসৰ ।
 ভবন্ত লক্ষণ বীৰ শক্ৰয়ন
 তিনিগি হুইবা দেৱৰ ॥ ৩৯৩
 স্বপনে সচিত্তে আন নবাকোৰো
 বায়েসে হুইবন্ত পতি ।
 তাহান এহিঁসে দুখাৰি চৰণ
 জন্মে জন্মে হুইবে পতি ॥

ছইবেক তনয় মহা শুভনয়
এহি লর-কুশ ছই ।

হেনয় কলক কদর্ধনা যোনো
আউব ছনাই মোব ছই ॥ ৩৯৪

নমি কৌশল্যাক বুলিলা কারুণ্য
যি ভৈলা মোব কপাল ।

ছইগুটি পুত্রক সম্পিলো গোসানী
কবিবাহা প্রতিপাল ॥

আমাত সঞ্জাত নাহিকে বামব
পুত্রক কমন কায ।

আছোক পালিব পুত্র বুলিবাকো
বামব লাগিবে লাজ ॥ ৩৯৫

কুশক লরক গলত বান্ধিয়া
কান্দিলন্ত সীতা শোকে ।

তোমাসাক বব কবিতো নপাইলো
দৈরে দণ্ডিলেক মোকে ॥

অন্নতে তোমাক কবিলো ছিগুরা
হেনসে মই অভাগী ।

তিনি মা পোব ভৈল দেখা দেখি
আজি ই জন্মক লাগি ॥ ৩৯৬

ছয়ো ভায়েবে কন্দল নকবিবা
একত্রে বকিবা কাল ।

মোক লাগি পুতাই চিন্তা নকবিবা
যি ভৈলা মোব কপাল ॥

তোমাসাব ছখ ছুগতি লৈ যাও
কীরা মোব লৈয়া আয়ু ।

কুলকপী সীতা পাতালে চলিলো
পবিছেলা মোক চাউ ॥ ৩৯৭

এহি বুলি মকা মকি কান্দিলন্ত
পুত্র ছইব যবি গলে ।

বেদকে সঙ্কলি আখি মুখ পাছে
সুভিনা ময় আকসে ॥

চিত্ত দৃঢ় কবি জানকী গোসানী
ভৈলা শোকে মোহে হীন ।

পবন সাদবে কবিলা বামক
তিনিবার প্রদক্ষিণ ॥ ৩৯৮

চবণব ধূলি মলচিলা ছুদি
বুলিলা পাছে প্রণামি ।

আবে প্রভু বাজ্য ভুল্লিয়োক হুখে
যাও পাতালক আমি ॥

হৃদয় খেদত যি কিছু বুলিলো
ই দোষ কমা আমাক ।

তোমাব চবণ সেরিবে নপাইলো
মোবেসে কর্ম বিপাক ॥ ৩৯৯

তুমি হেন স্বামী ভৈলোহো বকিত্ত
কোনবা পাপব ফলে ।

এহি বুলি আউব মাতিবে নপাবি
কবিল চকু ছমলে ॥

গদ গদ বাক্যে বোলন্ত থাকিরো
কবিলো প্রভু মেলানি ।

দিব্য সিংহাসনে চড়িলন্ত গৈয়া
কান্দন্ত সীতা গোসানী ॥ ৪০০

বহুমতী আসি আশাসি সারটি
বুলিলা মধুব বাক ।

গন্ধে পুষ্পে ধূপে পূজিলা প্রদীপে
যত নাগনাবীজাক ॥

নাগ লোক ছানি অন্ন বাস্ত বায়ে
হুমুত্তি ধনি আন্দাল ।

শিবত হুভতি পুষ্প কবিবিল
পশিলা সীতা পাতাল ॥ ৪০১

পতি পুত্র সব হৃদয় ভেঙিলা
পবন বৈরাগ্য মনে ।

যেন চন্দ্রকলা বেদকে সঙ্কলি
সীতা শান্তি আকসে ॥

বামক বিচুই হিয়ে জ্বালি জুই
 সীতা পাতালক গৈলা ।
 দেখি অন্তৰীক্ষ ধাতু বামচন্দ্র
 বিশ্ৰুতি বিহ্বল ভৈলা ॥ ৪০২
 সিংহাসনত হস্তে পৰি মূৰ্ছা গৈলা
 শোকত দেখে আন্ধাৰ ।
 বামক ধৰিয়া কান্দে আৰ্ত্তবारे
 সীতাৰ ছুই কুমাৰ ॥
 দেখিয়া অদ্ভুত যত সামাজিক
 কাৰো নাহি মাত বোল ।
 বামৰ বিলাই শিশু ছুইক চাই
 কৰৈ হাহাকাৰ বোল ॥ ৪০৩
 দেৱ ঋষি সবে সম্ভাপে কান্দন্ত
 ধৰিতে চিত্ত নপাৰি ।
 ভাসুক বানৰ কান্দে নিবস্তব
 মাৰ্টিত পাৰি লোটাৰি ॥
 ভৰত লক্ষ্মণ বীৰ শক্রঘন
 ভূমিত পবিলা কান্দি ।
 কৌশল্যা প্ৰমুখ্যে মুঠি হানে হিয়ে
 সীতা বুলি বাৰ বান্ধি ॥ ৪০৪
 ইহেন পুত্ৰক কিমতে তেজিলি
 বজ্জে বান্ধিলেক হিয়া ।
 গাৱে জুই জ্বালি মাৰ কৈক গৈলা
 এতিফ্ৰণে দেখা দিয়া ॥
 সেন্নকিনী যত সীতাৰ শোকত
 কান্দে পাৰি লোটাৰি ॥
 পাইল স্বৰ্গ কোল ক্ৰন্দনৰ বোল
 ভুসুল বোলেক উঠি ॥ ৪০৫
 স্তম্ভা সত্যসদ বামাঙ্গণ পদ
 ছুখ গৃহবাস দেখা ।
 বামৰ সীতাৰ এহুবা বিপাক
 স্মাৰকৰ কোৱ দেখা ॥

কাল সৰ্পে গিলে কৈত মূৰ্ছা মিলে
 তাহাৰ নাহিকে ধিত ।
 বাম নাম বিনে নিস্তাৰ নাহিকে
 দুৰ্বোৰ ইটো কলিত ॥ ৪০৬
 ভাৰত ভূমিত লভি নবতমু
 আক ব্যৰ্থ কৰা কিক ।
 যুচজনে যেন নজানি বিকই
 কাচৰ মোলে মাণিক ॥
 হেন অনুমানি চিন্তা চক্ৰপাণি
 অনাদৰি আন কাম ।
 কৃষ্ণৰ কিষ্কৰে বচিলা শঙ্কৰে
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥ ৪০৭

শ্ৰীৰামৰ পৃথিবীৰ প্ৰতি ক্ৰোধ আৰু ব্ৰহ্মৰ
 প্ৰবোধ দান

পদ

এহিমানো গৈল ইটো জানকীৰ কথা ।
 আত অনন্তৰে শুনা বামৰ অৱস্থা ॥
 কতোক্ষণে বঘুনাথে চেতন পাইল ।
 কৈবা সীতা বুলি যেন ছেফাস্ত বাতুল ॥ ৪০৮
 চেতন লভিয়া প্ৰভু বদিলন্ত উঠি ।
 হা সীতা বুলিয়া হানন্ত হিয়ে মুঠি ॥
 সীতা বিনে বামৰ চেতন নাহি গাত ।
 হা সীতা বুলিয়া কান্দন্ত বঘুনাথ ॥ ৪০৯
 কৈজনো আছহ শাস্তী প্ৰাণপ্ৰিয়া মোৰ ।
 সমাজতে বিচাৰি পাবন্ত হাতালোৰ ॥
 বোলন্ত বিশ্ৰুতি আতি বাউল পবায় ।
 কাৰ্টে লাগ মৈৱো প্ৰাণ লক্ষ্মণ ভৈয়াই ॥ ৪১০
 আবকা কাৰণে বেবা হবি নিলে সীতা ।
 খুজি নপাও বাৰে আবে ঠৈল কোৱ ভিতা ॥

বাপ হনুমন্ত তই লক্ষাত বিচাৰ ।
 প্ৰাণত অধিক প্ৰিয়া হবাইল আৰাৰ ॥ ৪১১
 হুহুদ হুগ্ৰীৰ মোক আপদত তোলা ।
 কোনে নিলে সীতাক সত্ৰৰ কৰি বোল ॥
 ইবাৰ নিজীবো মই জানকীৰ হেতু ।
 ভালুক বানৰ সব বান্ধ শিলা সেতু ॥ ৪১২
 বিভীষণ মিত্ৰে মোত কহ হিত চিত্তে ।
 সিয়োবাৰ পাইলো সীতা তোমাৰ নিমিত্তে ॥
 বাটক্ৰ অবিহনে হেৰা মৰো প্ৰাণ ফুটি ।
 এহি বুলি মাটিত পাৰন্ত লোটা লুটি ॥ ৪১৩
 সীতা সীতা বুলিবা কাম্ভস্তু গেৰিয়াই ।
 গৈল বাটক্ৰ মোক শোক সাগৰে পেহ্লাই ॥
 হা বিধি দেখিবে নপাইলো মই ভালে ।
 এতেকে লুকালি কৈত মোহোৰ কপালে ॥ ৪১৪
 ফুটে প্ৰাণ প্ৰাণেশ্বৰী অয়ি লাগে গাত ।
 কৰো তোক কাতৰ পালটি মোক মাত ॥
 আবেসে জানিলো তই তেজিলি সমূলি ।
 পৰি মুৰ্ছা যাস্ত কতো হা সীতা বুলি ॥ ৪১৫
 দেখিয়া সীতাৰ তাপ তেজি বোলে লোকে ।
 বামো মৰিবন্ত আজি জানকীৰ শোকে ॥
 হাহাকাৰ কৰে প্ৰজা বাঘৰক চাই ।
 বামো বসিলন্ত পাছে কিছু শ্ৰুতি পাই ॥ ৪১৬
 মুণ্ডচয় বামৰ হিয়াৰ শোকশাল ।
 নিশ্চয়ে জানিলো সীতা লুকাইলা পাতাল ॥
 জানকীৰ বিবহে শৰীৰ সব পোবে ।
 পৃথিবীক কাতৰ কবন্ত হাত যোবে ॥ ৪১৭
 তোমাৰে সৈ জীউ সীতা বহুমতী আই ।
 তাহান সবহে জানা আমিয়ো জমাই ॥
 মোতে বাগে সৈলা সীতা তোমাৰে সৈ ॥
 বুলি মাতি সৈবী ছনাই দিয়োক পঠাই ॥ ৪১৮
 হুহি মোক পাতালপুৰতে দিয়া মান ।
 হেচোকা হুহাই জানকীক দেখি প্ৰাণ ॥

সীতাৰে লগতে মোক যেন যুৰাই হোক ।
 ফাট দিয়া দেৱী ময়ো যাওঁ পবলোক ॥ ৪১৯
 প্ৰিয়াৰ বিবহে দেখা দহে সৰ্ব্ব অঙ্গ ।
 নকৰিবা বান্ধিবাব ছনাই ডোলে ভঙ্গ ॥
 মহন্তৰ উচিত মুহিকে ইটো কৰ্ম্ম ।
 জীউ দিয়া নিয়া ছনাই ইটো কোন ধৰ্ম্ম ॥ ৪২০
 সীতাৰ বিবহে জীৰ ভৈল যে দগধ ।
 খাশু ছয়া জমাইৰ কিসক লোৱা বধ ॥
 এহিমতে পৃথিবীক কবন্ত কাতৰ ।
 একো ভাল মন্দ বামে নপাইলা উত্তৰ ॥ ৪২১
 অনন্তৰে বাঘবে কাতৰ পৰিহৰি ।
 মাতিবে লাগিলা পৃথিবীক কোপ কৰি ॥
 এভো দেখো নেদেস সীতাক উলিয়াই ।
 কাতৰ কৰিলো পদে পাইলে হৈবে লাই ॥ ৪২২
 তই মোক নিচিনিলি দুৰ্ম্মতী বহুমতী ।
 জানো তোত কৰ্ম্ম নিসিজিবে কুটুম্বতি ॥
 মোত দোষ নাহিকে আপুনি ভাঙ্গা লাভ ।
 সীতাক নেদিলে আজি যাইবে কোনবাজ ॥ ৪২৩
 শোকৰ জমকে কোপে কম্পমান তনু ।
 পৃথিবীক লাগিয়া ধৰিলা শব ধনু ॥
 গৰ্জ্জন্ত জঙ্কাৰি মাধা থাক বহুমতী ।
 হটিলেসে নীচজন হোৱে শুদ্ধমতি ॥ ৪২৪
 বোলস ক্ষেমিবে মোক কুটুম্বৰ গন্ধে ।
 নিলি জীউ খাশু আৰ কিসৰ সম্বন্ধে ॥
 হেনবা বুলিবি স্ত্ৰীক নমাৰিবে বাণ ।
 নতো শুন তাড়কাৰ ছবাই আছো প্ৰাণ ॥ ৪২৫
 আপুনি মবন্তে আৰ কিবা কৰে গোটে ।
 দুবাচাৰী পৃথিবী লগাইলি/খেড়ি মোতে ॥
 জীবি-যেবে জানকীক দেগ বাজ কৰি ।
 হুহি হেৰ ছদয় বিবো বহুমতী ॥ ৪২৬
 খণ্ড খণ্ড কৰি তোক নিৰো বসাতল ।
 শুৰিবোহো শবে সাত সান্দৰ মল ॥

এহি যোৰ শৰে সাতো পাতালক ফুলি ।
 আনিবো সীতাক এতিক্ৰমে খানি তুলি ॥ ৪২৭
 আমাৰ ভাৰ্য্যাক বাখিবেক কাৰ বাপে ।
 আছোহো মৰস্তে মই সীতাৰ সন্তাপে ॥
 নাহি মোৰ দোষ সাক্ষী ছইবা দিগপাল ।
 এহি শৰে বিদাৰিবো পৃথিবী পাতাল ॥ ৪২৮
 এহি বুলি বামে ক্ৰোধে ভিৰিলন্ত বাণ ।
 দেখি সবে সভাসদে তৰতবিমান ॥
 কাষ্পে স্তবাস্তব পাতালৰ যত নাগ ।
 হংসৰ নামিয়া ব্ৰজা ভেঙিলন্ত আগ ॥ ৪২৯
 এৰা এৰা ক্ৰোধ বাম মোৰ হাক শুনি ।
 তুমি কেনে আপোনাক নিচিনা আপুনি ॥
 সকল সংসাৰ ইটো তোমাৰে অজনা ।
 আপোনাবে নিজৰূপ আপুনি নাজনা ॥ ৪৩০
 পৃথিবীক কিয় কোপ কৰিবাক লাগে ।
 তুমি নতোহস্তে বামাগণ ভৈলা আগে ॥
 ঈশ্বৰ নিৰ্ম্মিত কৰ্ম্ম ছইবেক অৱশ্যে ।
 জগতকে জুৰিবে তোমাৰ ইটো যশে ॥ ৪৩১
 এই বামাগণ যিটো জনে শুনে ভণে ।
 বাঢ়িবে ভকতি তাৰ তোমাৰ চৰণে ॥
 লৱে কুশে গাউক গীত তোমাৰ আগত ।
 ভবিষ্যতে কথা ছইব আপুনি বেকত ॥ ৪৩২
 যাৰ যেন ছইবেক আপুনি আছে ছই ।
 পৃথিবীক খঞ্জিবে তোমাৰ যোগ্য নুই ॥
 কিসক পাসবা বাম জগতৰ বাপ ।
 গীতাৰ নিমিত্তে তুমি ত্যজিয়োক তাপ ॥ ৪৩৩
 এই পৃথিবীৰে খণ্ডিবাক লাগি ভাব ।
 কিয় নুহমবা তুমি হৈলা অৱতাৰ ॥
 হৈলেন আনি বাপ আবে লক্ষ্যবিনো ক্ৰোধ ।
 চপবাইলা বাধ বামে শুনিয়া প্ৰবোধ ॥ ৪৩৪
 ব্ৰজাৰ বচনে কিছু তৈলচিহ্নিত শাস্ত ।
 শব্দ নু সঙ্কল্পিলা হাতক ভেঙিলন্ত ॥

গুচায়া বচনে বিধি বাধৰ শোক ।
 হংস যানে চড়ি লবি গৈলা ব্ৰজলোক ॥ ৪৩৫
 পুত্ৰে দুইকো ধৰি বামে সজল নয়নে ।
 পুনৰপি পালটি বসিলা সিংহাসনে ॥
 সীতাক স্তম্ভৰ মনে ওলমায়া মাথ ।
 ঘনে ঘনে নিশ্বাস তেজস্ত বঘুনাথ ॥ ৪৩৬
 বামৰ বিকল চিত্ত মুগুচিল জানি ।
 পাতালপুৰৰ পৰা নিকলিল বাণী ॥

পাতালী বাণীয়ে শ্ৰীৰামক সীতাৰ বৃত্তান্ত কৰ
 তেজিয়ো সন্তাপ বাপ হোৱা সঙ্ক্ৰমণ ।
 আউৰ দুনাই দুৰ্ভীৰ্ত সীতাৰ দৰিশন ॥ ৪৩৭
 পৰম বৈৰাগ্যে আসি পশিলা পাতাল ।
 সিটো প্ৰাণ পুত্ৰে দুইকো কৰা প্ৰতিপাল ॥
 আউৰ জানকীৰ হস্তে পৰিহৰা চিন্তা ।
 ইটো অৱতাৰত নপাইবা বাপ সীতা ॥ ৪৩৮
 কৈল্যাণে আছন্ত ঐত আই সীতা সতী ।
 পাতালৰ লোকে পূজৈ পৰম ভকতি ॥
 গন্ধে পুষ্পে ধূপে যেন বিধি ব্যৱহাৰ ।
 স্বৰ্গত ত্ৰিদশে আসি কৰৈ সৎকাৰ ॥ ৪৩৯
 সাধৈ ইকৈ বৰ আসি গোসানীক সেৱি ।
 সাতো পাতালৰ সীতা ভৈলা মুখ্যাদেৱী ॥
 তেজিয়োক শোক সিটো সীতাৰ নিমিত্তে ।
 সিটো শুভাশ্ৰিত দুই পুত্ৰক দেখন্তে ॥ ৪৪০
 যাৰ যেন অৱশ্যেকে হৈবেক সৰ্ব্বথা ।
 উত্তৰাকাণ্ডৰ আবে শুনো পাছ কথা ॥
 তোমাৰ আগত ছই ভাই গাউক গীত ।
 ভবিষ্যত কথা হৈবে আপুনি বিদিত ॥ ৪৪১
 বান্দীকিৰ কৃত বামাগণ বেন বেদ ।
 তাৰ কথা শুনি সবে পাইবা পৰিচ্ছেদ ॥
 তুমি নতো হস্তে সিটো শাস্ত তৈল আশে ।
 অৱশ্যে ছইবেক যেন বেন হৈবে লাগে ॥ ৪৪২

পাতালপুৰৰ পৰা নিকলিল বাণী ।
 শুনি বামচন্দ্রে তাক মনে অনুমানি ॥
 বায়ীকিক বুলিলন্তু কৰিয়া প্ৰণতি ।
 কালিসি শুনিবো কথা থাকোক সম্প্ৰতি ॥ ৪৪৩
 বিসৰ্জিলা সভা উঠি আসনৰ হস্তে ।
 প্ৰাণ ফুটি যায় দুই পুত্ৰক দেখন্তে ॥
 শুতীলা শয্যাত দুই পুত্ৰ গলে ধৰি ।
 মোতকে পাঞ্জৰি ভিজে সীতাক স্তম্ভৰি ॥ ৪৪৪
 ফোকাৰন্তু নিশাস নাহিকে চিত্ত শাস্ত ।
 স্বপনতো সীতা সীতা বুলিয়া চেষ্টাস্ত ॥
 উঠন্তে বৈসন্তে ভৈল স্তপ্ৰভাত ৰাতি ।
 হৈয়া শুচি সঞ্জন বসিলা সভা পাতি ॥ ৪৪৫
 শুনিলন্তু উত্তাকাণ্ডৰ কথা শেষ ।
 ভৈলা যেনমতে সীতা পাতালে প্ৰবেশ ॥
 বিহ্বল ভৈলন্তু যেনমতে বধুপতি ।
 আসি বুজাইলন্তু যেনমতে প্ৰজ্ঞাপতি ॥ ৪৪৬
 পাতালপুৰৰ হস্তে যেন নিকলিল বাণী ।
 দিলন্তু প্ৰবোধ যেন পৃথিবী গোসানী ॥
 বাঘৰৰ আগত সকলে কথা গাইল ।
 শুনি বিপৰীত বাম ক্ৰিঞ্চিত জুবাইল ॥ ৪৪৭
 আউৰ গাইবে চাহন্তে বাল্ম্যকি দিলা হাক ।
 সুশুনিবা বামচন্দ্র পাছৰ কথাক ॥
 শুনিয়া লোকৰ উতপাত হৈব চিত্ত ।
 ঋষিৰ নিষেধে ছয়ো তেজিলন্তু গীত ॥ ৪৪৮
 বাম নতো হস্তে বায়ণ ভৈল গীত ।
 হেন কথা শুনিয়া সমাজে আচৰিত ॥
 সাধু সাধু বায়ীকিক ভুমিসি মহা ঋষি ।
 প্ৰশংসিলা মশো দিশি তাহাক হৰিষি ॥ ৪৪৯
 বামকো বুজাইলা বেচি ভাত্ৰ মত্ৰী লোক ।
 নপলাই বামৰ সীতাৰ সিটো শোক ॥
 হনন্তে জানকীক ফুটে বেন প্ৰাণ ।
 হাত কোট মুণ্ডে বুকুতে অক্ষয়ান ॥ ৪৫০

দুখ মনে সদায়ে থাকন্তু গুণি গাছি ।
 আউৰ ছনাই নভৈল বামৰ হৃথ শাস্তি ॥
 আপদৰ উপৰি আপদ তান ভৈল ।
 এহিমাণে পাতালীকাণ্ডৰ কথা গৈল ॥ ৪৫১
 শুনা সৰ্ব্বজনে ইটো বায়ণ পদ ।
 হেন জানা গৃহবাস পৰম আপদ ॥
 বামৰ সীতাৰ ভৈলা এনুৰা বিলাই ।
 কাৰো স্তম্ভ নাহি চাৰা মনে অবগাই ॥ ৪৫২
 আসনাত ধন জন জীৱন যতেক ।
 এই আছে এই নাই সম্যেকে টাটেক ॥
 যত বন্ধু বান্ধৱ আগতে যায় মৰি ।
 তথাপি সুপুঞ্জৈ ভয় ইহাক স্তম্ভৰি ॥ ৪৫৩
 নিচিন্তি নথাকা কালে ধৰিলেক পৰা ।
 যেনে নিস্তৰিবা হৰি ভকতিক ধৰা ॥
 পৰলোক বান্ধৱ পৰম হৰি নাম ।
 জানি আন এৰি বেচি বোলা বাম বাম ॥ ৪৫৪

নানা বাজাক পৰাত্তৰ কৰাই শ্ৰীৰামে ভবভাৱিৰ
 পুত্ৰ সকলক বাজ্য দিয়াই

হৰি

পাতাল খণ্ডৰ কথা এহিমাণে গৈল
 শুনিলাহা সামাজিকবৰ্গ ।
 শুনা স্বৰ্গখণ্ড আবে যেনমতে সামৰাজে
 শ্ৰীৰামচন্দ্রে গৈলা স্বৰ্গ ॥
 সীতা পাতালক গৈলা বাঘৰ আকুল ভৈলা
 একো মতে চিত্ত মুহি শাস্ত ।
 নেত্ৰৰ মুণ্ডে জল নিনিমাই শোকাবন্ত
 গুণি একো উপায় নপান্ত ॥ ৪৫৫
 বজ্জ সান্ন কৰি দেৱ দিলন্তু হৰিশ্য
 হীবা নবকত বন্ব বাসে ।
 দুৰ্বী ভিকী বোশান্তৰী দিলা
 স্বৰ্গ বজ্জ বাসে বাসে ॥

বাজা প্রজা বিজগণ সবারো ভূষিলা মন
 দিয়া বস্ত্র ভূষণ অশেষ ।
 পাছে সমদলে গৈয়া দুগুটি পুত্রক লৈয়া
 অযোধ্যাত তৈলস্ত প্রবেশ ॥ ৪৫৬
 ওরাবিব নতু বাজ এবিলস্ত বাজকায
 ভৈল যেন গৃহে বনবাস ।
 নাহি আন একো চিন্তা হা সীতা হা সীতা
 বুলি মাত্র তেজস্ত নিশ্বাস ॥
 নাহি একো কথা মাত গালব নুগুচে হাত
 দুগুটি পুত্রক চাই চাই ।
 সদায় লম্বিত মুখ শয়নতো নাহি সুখ
 লোতকে পাঞ্জৰি ভিজি যায় ॥ ৪৫৭
 পাব নাই সস্তাপৰ দণ্ডে যুগ সমসৰ
 কৈবো কত বাঘৰৰ শোক ।
 কোশল্যা প্রমুখ্য কৰি তিনি বাজমার মৰি
 কালে সবে গৈলা স্বৰ্গলোক ॥
 তাসম্বাৰ প্রেতকাৰ্য্য সকলে সঙ্কলি দিলা
 পিণ্ড জলাঞ্জলি বাম নৃপ ।
 ভৈল মহা সদগতি পৰম আনন্দ মতি
 পাইল সবে স্বামীৰ সমীপ ॥ ৪৫৮
 বামৰ প্রসাদে সবে পাইলস্ত অক্ষয় স্বৰ্গ
 মিলৈ বস্ত্র দেৱ উপযোগ ।
 ভাৰ্য্যাসমে দশৰথ পুৰিলস্ত মনোৰথ
 ব্রহ্ম ভূৱনত ভুঞ্জি ভোগ ॥
 আত অনন্তৰে কথা শুনা যেন ভৈল তথা
 ভবতৰ মমাই যুদ্ধাজিত ।
 বামৰ পাসক লাগি অনেক সস্তাব দিয়া
 পঠাইলস্ত গৰ্গ পুৰোহিত ॥ ৪৫৯
 বামে পাছে বার্তা পাই ঋষিক গোবরে গৈয়া
 আগ বাঢ়ি দণ্ড দুইৰ পথ ।
 অম্বিবা পুত্রক পাছে বিদূৰতে ভেষ্ঠ পাই
 ভৈল ভূমি পাৱ এৰি বধ ॥

গৰ্গক প্রণামি বামে অযোধ্যাক আনিলস্ত
 পাইলা বামে হৰিষ আশেষ ।
 আতি আনন্দিত মতি যেন গুৰু যুদ্ধম্পতি
 ভৈল ইন্দ্রপুৰত প্রবেশ ॥ ৪৬০
 যোগাইল বামত যত কম্বল চামৰ বস্ত্র
 আৰ দশ হাজাৰ ষোটক ।
 সূৰ্ণৰ বাথৰচয় চিকি মিকি কৰে তয়
 বেগে যেন বিজুলী চটক ॥
 বামে পুছিলস্ত গুৰু মাতুলৰ বার্তা ভাল
 তোমাক পঠাইলা কিবা কাযে ।
 গৰ্গে বোলন্ত প্রভু হেন কাৰ্য্যে পঠাইলস্ত
 মিটো যুদ্ধাজিত মহাবাজে ॥ ৪৬১
 সিদ্ধু নদী তীৰ জুৰি সৈন্ধৱ গন্ধৰ্বৰ বাজ
 বহি আছে কৰি মহা গৰ্ব্ব ।
 বাজ্য মাৰি পীড়ে প্রজা পাপী আৰো লগে লৈয়া
 তিনি কোটি কটক গন্ধৰ্ব্ব ॥
 তাক মাৰি ছয়ো তীৰে বাজ্য পাতিয়োক প্রভু
 মই হইবো সহায় লগত ।
 শুনি গুণি বামৰায় বোলন্ত পাছক চাই
 শুনা প্রাণ ভৈয়াই ভবত ॥ ৪৬২
 চলিয়োক সাজ হুই তক্ষক পুত্ৰক দুই
 পুত্রক দিয়োক বাজ্য বাণ্ডি ।
 গন্ধৰ্ব্বক বধি গৈয়া বাজ্য কৰি বিভঞ্জিয়া
 আনিবাহা কৰিয়া নিষাণ্ডি ॥
 বামৰ আদেশ পায় পুত্ৰ দুইক লগে লৈয়া
 লবিলা ভবত সমদলে ।
 বাম লক্ষ্মণে গৈয়া আগ বঢ়াই ভবতক
 পঠাইলস্ত অনেক মঙ্গলে ॥ ৪৬৩
 জ্যেষ্ঠৰ চৰণ ধূলি শিবত লৈলস্ত তুলি
 কবিলস্ত আটোপে পয়ান ।
 কটকৰ গিবে আতি বলদশ বহুমতী
 দেৱাচৰ ভবতকিমান ॥

কতো দিনে পাইলা গৈয়া মাতুলৰ ৰাজ্য পাছে
 শুনি যুদ্ধাজিত মহাৰাজা ।
 পৰম কোঁতুক ভৈলা ভবতৰ লাগ লৈলা
 সঙ্গ সাজি গজ বাজী প্ৰজা ॥ ৪৬৪
 শুন্যোক সৰ্ব্বজন পুণ্য কথা ৰামায়ণ
 জানা নাম ধৰ্ম বিপৰীত ।
 ৰাম নাম মন্তসিংহ শুনিয়া তাহাৰ বিঙ্গ
 পলাই পাপ-হস্তী ছয়া ভীত ॥
 কোটি শত তীৰ্থ স্নান তপ জপ যজ্ঞ দান
 কোটি ভাগ তাক সম নুই ।
 ৰাম বোধে একজনে তাৰ ধৰ্মি শুনৈ মানে
 সৰাবো পাপত লাগে জুই ॥ ৪৬৫
 নাম স্মৰণে মাত্ৰ চণ্ডালো যজ্ঞৰ পাত্ৰ
 ছইবেক উচিত কিনো দেখা ।
 চাবিয়ো বেদৰ সাৰ নামৰ আগত আৰ
 আন পাতকৰ কোন লেখা ॥
 শুন্যোক শাস্ত্ৰ মৰ্ম কিস্কৰ সকলে ধৰ্ম
 সৰাবে উপৰি ৰাজা নাম ।
 হেন তত্ত্বকথা জানি সমজ্যাৰ যত প্ৰাণী
 নিবস্তবে বোলা ৰাম ৰাম ॥ ৪৬৬

পদ

আত অনন্তবে শুনা যেন কথা ভৈলা ।
 সাজি যুদ্ধাজিতে ভবতৰ লাগ লৈলা ॥
 তরল যুদ্ধ চোল শব্দ তুমুলে ।
 সাজি একস্থান ভৈলা ভাগিনে মাতুলে ॥ ৪৬৭
 আলোচিয়া ছয়ো বীৰে গন্ধৰ্ব বধিত ।
 দিলা ধাৰ নিৰ্ভয়ে ভবত যুদ্ধাজিত ॥
 তকক পুঙ্কৰ দুই ভবত কুমাৰ ।
 আন ছয়া সেনাৰ লৰিল চমৎকাৰ ॥ ৪৬৮

সাগৰ সন্ধাশ সেনা ঘায় একে জ্বোপে ।
 গন্ধৰ্বৰ ৰাজা শুনি বজাইল আটোপে ॥
 ভূণ বাণ ধনু ধৰি কৰি আটি মুটি ।
 পাটোৱাবে বজাইল গন্ধৰ্ব তিনি কোটি ॥ ৪৬৯
 দেখি ভবতৰ তাক কিটাইল কটকে ।
 ধাইল ধনু ধৰি যেন সাবোল চটকে ॥
 বাঘে যেন গৰ্জি আসি গন্ধৰ্বক ঢাকি ।
 প্ৰহাৰিল কাণ্ড খাণ্ডা জাঠি জোঙ্গ আকি ॥ ৪৭০
 মহাগৰ্বে গন্ধৰ্ব নেদিলা ভঙ্গ তাত ।
 কৰিলা আপোন অস্ত্ৰে অস্ত্ৰক বিঘাত ॥
 পৰম আক্ৰান্ত কৰি শত্ৰুৰ সেনাক ।
 শৰীৰৰ সন্ধানে অস্ত্ৰৰ দিলে জাক ॥ ৪৭১
 দুই হাতে কোবাবে খাণ্ডাখিট কৰি খাণ্ডে ।
 ঘাৱৰ বিষত তেজ বৰৈ ধাৰা দাণ্ডে ॥
 নোৱাৰিল তাপৰিবে পাছ গুটি যায় ।
 দেখি খেদি গৈলন্ত ভবত আগুয়াই ॥ ৪৭২
 সৈন্ধৱে ভেঙিল আসি ভবতৰ আগ ।
 মাৰি শৰ সব খঙ্গে গৰ্জে যেন বাঘ ॥
 ভবতে সহিতে ভৈল সমৰ দুৰুৰ ।
 সেনা সমে যুজে দুই তকক পুঙ্কৰ ॥ ৪৭৩
 দুই হস্তবো লগতে যুজন্ত যুদ্ধাজিত ।
 বৰিষিল শৰ তিনি বীৰে বিপৰীত ॥
 ছেদিল ভেদিল কাৰো উক কৰি কৰ ।
 ওঠ কঠ কটি কাটিলন্ত কটকৰ ॥ ৪৭৪
 তথাপি গন্ধৰ্ব নেবৈ যুজে বায়ুগতি ।
 ভৈল ঘোৰ ৰণ সাত দিন সাত ৰাতি ॥
 আতাসতে কাণ কাড়ৈ যেন বজ্ৰ পৰে ।
 সমস্তবে ভয় শুনি ছদি কম্প লবে ॥ ৪৭৫
 ভবতক গন্ধৰ্ব বুলিল আবক্ষটি ।
 দুনাই নেদেখিবি আৰ অঘোধ্যা উলটি ॥
 মোৰ ঘোৰ শৰে আজি ছইবে তোৰ মৰ ॥
 ভবতে বোলন্ত শুনি সৈন্ধৱ অধৰ ॥ ৪৭৬

তোক কালে পাইলে আসি লপস লটক ।
 এহি বুলি বথ ধ্বজ কাটিলা ঘোটক ॥
 দুই শব মাৰি সাৰথিক থৈলা শালি ।
 আঠ শবে বথখান পেহ্লাইলা বখালি ॥ ৪৭৭
 তীক্ষ্ণতৰ শবে তাৰ হৃদয়ক ভেদি ।
 পেলাইলন্ত অৰ্দ্ধচন্দ্ৰে তাৰ স্কন্ধ ছেদি ॥
 ভবতৰ বীৰত্ব প্ৰশংসে সামৰাজে ।
 পাঠে জয় জোকৰ দুন্দুভি বাণ বাজে ॥ ৪৭৮
 সৈন্ধৱক বধি বীৰ বিপুল বিক্রম ।
 ধনু ধৰি ধাইলন্ত সেনাক যেন যম ॥
 দিব্য গন্ধৰ্বৰ বাণ কৰিয়া প্ৰকাশ ।
 ঢাকিল বিদিশ দিশ ছানিয়া আকাশ ॥ ৪৭৯
 এক গুটি জোৰস্তে পৰস্তে কোটি লক্ষ ।
 সংহাৰিবে লৈলা সবে গন্ধৰ্ব বিপক্ষ ॥
 আতি খবতৰ ভবতৰ শবে ফুটি ।
 নিবস্তৰে বধিলা গন্ধৰ্ব তিনি কোটি ॥ ৪৮০
 গন্ধৰ্বক বধিয়া সাধিলা সব জয় ।
 ভবতৰ বীৰত্ব জগতে প্ৰশংসয় ॥
 ধনু ধনুৰ্জৰ বীৰ বামৰ কনিষ্ঠ ।
 মাৰি দুৰ্জয়ক কাৰ্য সাধিল বিশিষ্ট ॥ ৪৮১
 বাঘৰ আদেশ স্তমৰি পাছে বীৰে ।
 পাতিলন্ত নগৰ নদীৰ দুই তীৰে ॥
 তক্ষক পুৰীৰ নাম তক্ষক বহিলা ।
 পুৰুৱাৱতী নামে পুৰী পুৰুৰক দিলা ॥ ৪৮২
 সজাইল বিচিত্ৰ গৃহ প্ৰাসাদ উত্থান ।
 দিলা দৌল দীৰ্ঘি সৰোবৰ ধানে ধান ॥
 পুত্ৰ দুইকো দিলা বান্ধি আৰো যত ৰাজ ।
 বামৰ আদেশে সবে সঙ্কলিলা কাষ ॥ ৪৮৩
 ৰাজ্য পালিলন্ত পাঞ্চ বৎসৰ তহিত ।
 উদ্ভাৱল চিত্ত আতি ৰামক দেখিত ॥
 বুদ্ধাজিত মাভুলত মাগিয়া বেলানি ।
 অযোধ্যাক আসিলা ভবত মহামানী ॥ ৪৮৪

কৰিলা জ্যেষ্ঠৰ আসি চৰণে প্ৰণাম ।
 চিবকালে ভাতুক দেখিলা শ্ৰীৰাম ॥
 সজল নয়নে স্নেহে ধৰিলা সারটি ।
 ভবতে কহিলা কথা সকলে প্ৰকটি ॥ ৪৮৫
 গন্ধৰ্ব মাৰিয়া যেনমতে পাতি ৰাজ ।
 পুত্ৰ দুইকো দিলা সবে নিবেদিলা কাষ ॥
 ভৈলন্ত হৰিষ শুনি কোশল্যাৰ স্তত ।
 ভবতক অভিনন্দা কৰিলা বহুত ॥ ৪৮৬
 আত অনন্তৰে ৰামে চিন্তিলন্ত কাৰ্য ।
 লক্ষ্মণৰ পুত্ৰ দুইকো দিবো কৈত ৰাজ ॥
 থৈব কৈত দুয়ো কুমাৰক ৰাজ পাতি ।
 পাত্ৰ মন্ত্ৰীগণত শোধন্ত প্ৰভু মাতি ॥ ৪৮৭
 ভবতে বোলন্ত শুনিয়োক দেৱদেশ ।
 আছে কাক নামে ৰমণীয় মহাদেশ ॥
 মল্লভূমি শিখৰ ভূমিক জানো ভালে ।
 হেন শুনি ৰামে আদেশিলা তৎকালে ॥ ৪৮৮
 সঙ্গ অঙ্গদক লৈয়া লৰিয়ো লক্ষ্মণ ।
 চলা চন্দ্ৰকেতু সমে ভবত এখন ॥
 দুয়ো কুমাৰক দিয়া ৰাজ্য কৰি থিৰ ।
 তেবেসে আসিবা অযোধ্যাক দুয়ো বীৰ ॥ ৪৮৯
 বামৰ আদেশে সমদলে দুয়ো ভাই ।
 গৈলন্ত আটোপে পাছে পৃথিবী কম্পাই ॥
 লক্ষ্মণে ভবতে আতি চিন্তি হিত কাষ ।
 দিলা দুয়ো কুমাৰক কাক নামে ৰাজ ॥ ৪৯০
 মল্লভূমি লক্ষ্মণে আপুনি চাই ফুৰি ।
 অঙ্গদিয়া নামে তাতে পাতিলন্ত পুৰী ॥
 ধনে ধানে ভৰিয়া পাতিলা বহু প্ৰজা ।
 অঙ্গদ পুত্ৰক তাতে পাতিলন্ত ৰাজা ॥ ৪৯১
 শিখৰ ভূমিত ফুৰি ভবত কুমাৰ ।
 চন্দ্ৰাৱতী নামে তাতে পাতিলা নগৰ ॥
 বিতোপন পুৰী যেন কলে অদ্ভাৱতী ।
 পাতিলন্ত তাতে চন্দ্ৰকেতুক নৃপতি ॥ ৪৯২

ধানে ধানে দিলা দীঘি সৰোবৰ আলি ।
 বৰিষেক বঞ্চিলা বামৰ আজ্ঞা পালি ॥
 প্ৰবোধিয়া পুত্ৰে ছুইক খাপিলা তহিত ।
 উত্ৰাৱল চিত্ত আতি বামক দেখিত ॥ ৪৯৩
 অযোধ্যাক পাইলা পাছে ভবত লক্ষ্মণে ।
 বেঢ়ি প্ৰণামিলা আসি বামৰ চৰণে ॥
 চন্দ্ৰকেতু, অঙ্গদৰ নিবেদিলা কথা ।
 দুয়ো ভাইৰ ভৈলা যেন ৰাজ্যৰ ব্যৱস্থা ॥ ৪৯৪
 শুনি বঘুপতি ভৈলা আনন্দ অপাৰ ।
 কবিলন্ত দুয়ো ভাইক আতি সতকাৰ ॥
 প্ৰশংসিলা সাধু সাধু মধুৰ বচনে ।
 এক পাশে বসিলন্ত ভবত লক্ষ্মণে ॥ ৪৯৫
 আত অনন্তবে বামে আলোচিলা পাছে ।
 ইটো শত্ৰুঘনৰ কুমাৰ ছুই আছে ॥
 কৈত ৰাজ্য দিবো বুলি চপৰাইলা মাথ ।
 গুণি গাহি আপুনি পাইলন্ত বঘুনাথ ॥ ৪৯৬
 মাতি শত্ৰুঘনক ৰাঘৱে বুলিলন্ত ।
 লৈয়ো গজ ৰাজী সাজি সেনা অপৰ্য্যন্ত ॥
 মধুৰাক লাগি কৰা সত্ৰবে পয়াণ ।
 পৰম সম্পন্ন সিটো বিতাপন থান ॥ ৪৯৭
 স্বেচৰিত স্বেচ্ছাছ তোমাৰ পুত্ৰ ছুই ।
 লগতে চলোক সৈন্ত সমে সাজ ছুই ॥
 লৱণ অহুৰ মধুৰাৰ অধিকাৰী ।
 পাতিয়োক ছুইকো ৰাজ্য তৈতেতাক মাৰি ॥ ৪৯৮
 শুনি শত্ৰুঘনে উঠিলন্ত তেতিক্ষণে ।
 পৰি প্ৰণামিলা জ্যেষ্ঠ বামৰ চৰণে ॥
 যাজ্ঞা লৈয়া হৈলা ৰাজ অযোধ্যাক ছাৰি ।
 তমকিল তবলা ডোলত দিলা বাৰি ॥ ৪৯৯
 সাজি ৰজ ৰাজী প্ৰজা ধৰিলেক লাগ ।
 স্নেহে কনিষ্ঠক বাৰে বঢ়াইলন্ত আগ ॥
 কৰাইলা বহু বহু ভবত লক্ষ্মণে ।
 সাজি শত্ৰুঘনে লক্ষ্মণক বহু বহু ॥ ৫০০

বাটৈ বাগ্ৰভণ্ড দণ্ড নোচুৱায়ে তুলি ।
 কটকৰ গিবে আতি উজ্জ্বল ধূলি ॥
 বাজে গজঘণ্টা আতাসে ফাটৈ কাণ ।
 পৰম আৰম্ভে বীৰে কৰিলা পয়াণ ॥ ৫০১
 কতদিনে সমীপ পাইলন্ত মধুৰাৰ ।
 কাছিয়া বজাইল শুনি লৱণ দুৰ্বাৰ ॥
 অসংখ্য অহুৰ সেনা সাজি বায়ুপাতি ।
 কৰিলা সমৰ তিনি দিন তিনি ৰাতি ॥ ৫০২
 পুত্ৰ ছুই সহিতে যুজন্ত শত্ৰুঘন ।
 বৰিষিলা বাণগণ কাটন ফুটন ॥
 উক কৰী কৰ কটি কাটিলন্ত জাঙ্গ ।
 অহুৰৰ শোণিতে বহাইলা তৈতে গাঙ্গ ॥ ৫০৩
 কবিলন্ত সমৰ অহুৰ যত কোটি ।
 একে ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰ মাৰি কৰিলা নিশুটি ॥
 শত্ৰুঘন অগনিত পতঙ্গ অহুৰ ।
 ক্ষণেকে ভৰিল মৰি ধোৰ যমপুৰ ॥ ৫০৪
 সেনা বন্ধ দেখি খঙ্গে লৱণ দুৰ্জয় ।
 হাতে শূল ধৰি শত্ৰুঘনক গৰ্জয় ॥
 খাইবো যুগু জোণু কুণ্ড যেন যাই খেদি ।
 পেলাইলন্ত শূল তাৰ শত্ৰুঘনে ছেদি ॥ ৫০৫
 ভেদিলেক হৃদয় নিৰ্দয় ষাঠী শৰে ।
 তথাপিতো পাছ ভৰি অহুৰে নকৰে ॥
 দেখি ছনাই ভেদিলেক হাজাৰেক বাণে ।
 নকৰে কটাক্ষ শত্ৰুঘনৰ সন্ধান ॥ ৫০৬
 ক্ৰোধে ধৰি ধাৱে বহু মুষ্টি অসদৃষ্ট ।
 দেখি অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ যুৰি বামৰ কনিষ্ঠ ॥
 আকৰ্ণ পুৰিয়া শব কেপিয়া পঠাইল ।
 লৱণক কাটি গাতি মুণ্ড বেলগাইল ॥ ৫০৭
 কতো দূৰ যুৰি ধোৰ অহুৰ পৰিল ।
 গিৰি গিৰি শৱদত পৃথিৱী লৰিল ॥
 প্ৰশংসিয়া দেৱে পুষ্প ৰবিবে বিশিষ্ট ।
 বহু বহু বহুৰ্বৰ বামৰ কনিষ্ঠ ॥ ৫০৮

আকাশত দেৱে কৰে ছন্দুভি আঙ্কাল ।
 জয় জয় প্ৰজাৰ মিলিল কোলাহল ॥
 জয়বাণ্ডে আন্দোলে মেদিনী মৈলে ফাট ।
 লৈলা শক্ৰঘনে গৈয়া মধুৰাৰ পাট ॥ ৫০৯
 ফুৰাইলা ডেঙ্গৰ সবে নগৰে নগৰে ।
 নাহি লুৰি লোধ লোক গৃহত সঞ্চৰে ॥
 ভৈল ঘিটি ঘিটি গ্ৰাম নগৰ আশেষ ।
 কৰিয়া বিভাগ পুত্ৰে ছইকো দিলা দেশ ॥ ৫১০
 ভৈলস্ত বিদিশ পুৰে ৰাজা স্ৰচৰিত ।
 স্ৰবাহ নৃপতি ভৈলা মধুৰাপুৰীত ॥
 নাহি পাল পঞ্চা প্ৰজা পালস্ত নিশেষ ।
 ধনে ধানে বিপুল সম্পত্তি ভৈল দেশ ॥ ৫১১
 লরণক মাৰি ৰাজ্য কৰি অকণ্টক ।
 শক্ৰঘনে দিলা বাণ্ডি ছই তনয়ক ॥
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰে সমে মধুৰাত পাতি পাট ।
 থাকিলন্ত ৰামৰ আজাক চাহি বাট ॥ ৫১২
 শুনিয়েক সমাজিক ৰামৰ চৰিত্ৰ ।
 লভিয়া ছল্লভ জন্ম ভাৰত ভূমিত ॥
 ৰাম নাম অমৃততে তেজি অভিলাষ ।
 কৰিয়ে কিসত বিষবিষয়ত গ্ৰাস ॥ ৫১৩
 দেৱৰ বাঞ্চনি জন্ম যায় আলে জালে ।
 কেতিয়কণে পৰা আসি ধৰিলেক কালে ॥
 নিচিস্তি নথাকা য়াৰে গাৰে আছে বল ।
 ঝাণ্টে লোৱা ৰাম নাম মৰণ সমল ॥ ৫১৪
 নলাগৈ ভাগব গাৰে নাহি ধন হানি ।
 শুনন্তে সন্তোষ ইটো ৰাম নাম বাণী ॥
 উচ্চাৰণে পাপৰ প্ৰলয় কৰৈ নাম ।
 হেন জানি ডাকি সবে বোলা ৰাম ৰাম ॥ ৫১৫

শ্ৰীৰামৰ ওচৰলৈ কালৰ ছন্দবেশে গমন

তুলভী

এহি মতে ৰামে ভাতৃৰ পুত্ৰক
 ৰাজ্য য়েবে বাণ্ডি দিল ।
 শুনিয়েক পাছে বিমঙ্গল যেন
 অযোধ্যা মध्ये মিলিল ॥
 একে আকাশতে উদিত ছই চন্দ্ৰ
 সঘনে নিৰ্ঘাত পৰে ।
 অনা বতাসতে বৃক্ষ উভৰয়
 ঘনে ঘনে ভূমি লৰে ॥ ৫১৬
 দিনতে ফেকুৱা ৰাৱৈ ঘৰে ঘৰে
 মনুষ্যৰ চাপি কোল ।
 ছানিয়া গগন শূনি কুকুৰৰ
 ক্ৰন্দনৰ উৰ্ম্মি ৰোল ॥
 হালধি কধিৰ বিষয় ধাৰে
 দেখাৱৈ পুৰী উচ্ছাদ ।
 হেন উতপাত দেখি ৰাঘৱৰ
 মনত মহা বিষাদ ॥ ৫১৭
 সীতাৰ বিয়োগে দণ্ডে যুগ যায়
 নকৰৈ নিদ্ৰা নিশাত ।
 ইটো উতপাতে জানিলো অৱশ্চে
 মিলাইবে এক বিঘাত ॥
 হা ৰাৱৈ সীতা তেজি গৈলি মোক
 মাৰিয়া বুকত ধাৰ ।
 স্ৰমৰি শাস্তীক মোতক নিগৰৈ
 পোৱৈ মৰ্ম্মে সৰ্ব গাৱ ॥ ৫১৮
 প্ৰিয়াৰ সন্তাপে প্ৰভু ৰাঘৱৰ
 মনত দুগুৰৈ ক্ৰেশ ।
 সেহি সময়ত আসিলন্ত কাল
 কবিৰ ধৰিয়া বেশ ॥

সিংহ দুৰাৰত বহিয়া কহিল
লাগ লক্ষণক পাই ।
নামত স্কৃতি আমি ব্ৰহ্মঋষি
আসিলো বামৰ ঠাই ॥ ৫১৯
বাঘৰত আছে গোপ্য প্ৰয়োজন
ঝাণ্টে দিয়ো গৈয়া জান ।
লক্ষণে জনাইল বাঘৰে নিয়াইল
ঋষিক কৰি সন্মান ॥
সাদৰে আসন আনি পৰাই দিল
বামে আপোনাৰ কাষে ।
ছয়োক বিজয় বুলি ঋষি সেই
আসনে বসিলা পাছে ॥ ৫২০
ঋষিত কুশল পুছি বঘুপতি
শুধিলন্ত পাছে কাজ ।
আমাৰ থানক কোন কামে আইলা
তুমি মহা মুনিবাজ ॥
ঋষিয়ে বোলন্ত তেবেসে কহিবো
কৰা আগে অঙ্গীকাৰ ।
তুমি আমি কথা কহন্তে যি দেখে
সেহিসে বধ্য তোমাৰ ॥ ৫২১
শুনি লক্ষণক দুৰাৰত থৈয়া
বুলিলন্ত বঘুনাথ ।
আমাক দেখিতে যিটো জন আঠৈ
সত্যে কাটিবোহো মাথ ॥
পুছিলন্ত পাছে বিবলে ঋষিত
আবে কৰো কোন কাম ।
ঋষিয়ে বোলন্ত জানা মইতো কাল
আসি আছো প্ৰভু বাম ॥ ৫২২
ত্ৰিদেশে সহিতে আলচি গোচৰ
কৰিয়া পঠাইলা বিধি ।
যিটো কাৰ্য্যে প্ৰভু পৃথিবীক গৈলা
ভৈল সিটো সবে সিদ্ধি ॥

এভো আপোনাক কিয় নিচিনাছা
তুমি সনাতন হৰি ।
সৃষ্টিৰ পূৰ্বত অজিলা জগত
মায়াক সহায় কৰি ॥ ৫২৩
অনন্ত শয্যাত শুভিয়া আছন্তে
বাঢ়িল নাভি কমল ।
দশো দিশ সিটো প্ৰকাশে উজ্জ্বল
সূৰ্য্যৰ যেন মণ্ডল ॥
সেহি নাভিপদ্যে ব্ৰহ্মা উপজিলা
জানিলা বেদ স্থলভে ।
উপজি হৰিল চাৰিয়ো বেদক
দানৱ মধু কৈতভে ॥ ৫২৪
তাক চক্ৰে ছেদি বেদ উদ্ধাৰিলা
আপুনি তুমি পূৰ্বত ।
তাৰে অস্থি ভৈল পূৰ্বত সমস্ত
যতেক শিলা পৰ্বত ॥
সৃষ্টি কৰিবাক কৰিলা আদেশ
ব্ৰহ্মা অজিলন্ত তুমি ।
সমস্তে সৃষ্টিক বিমুগ্ধৰূপে প্ৰভু
আপুনি পালিলা তুমি ॥ ৫২৫
নবসিংহ ৰূপে হিবণ্যকশিণু
মাৰিলা হিয়া বিদাৰি ।
ববাহ স্বৰূপে হিবণ্যক চিৰি
আনিলা তুমি উদ্ধাৰি ॥
ধৰি মৎস্যকাৱ সত্যব্ৰত বাহ
প্ৰলয় জলে তাৰিলা ।
কছপ স্বৰূপে পিঠিত ব্ৰহ্ম
ধৰিলা কৰিয়া লীলা ॥ ৫২৬
অদিতিৰ গৰ্ভে ভৈলা অক্ষয়তান
অদ্বৈত বামন কায় ।
ছলিয়া বলিক ত্ৰৈলোক্য কাঙ্ক্ষি
ইন্দ্ৰক দিলা ছনাই ॥

চন্দ্রব নখে কটাহ ফুটাইলা
 গন্ধা পবনিয়া ভবি ।
 সুবস্ত তোমাৰ পাৰব সম্বন্ধে
 জগত পৱিত্ৰ কৰি ॥ ৫২৭
 সম্প্ৰতি আপুনি আসি কোশল্যাত
 ভূমি আছা অৱতৰি ।
 কবি সেতুবন্ধ বধি দশস্কন্ধ
 আনিলা সীতা উদ্ধাৰি ॥
 ত্ৰিংশৰ সবে সঙ্কলিলা কাৰ্য্য
 হবিল ভূমিৰ ভাৰ ।
 আউৰ ঐত প্ৰভু থাকিবাক প্ৰতি
 উচিত নুহি তোমাৰ ॥ ৫২৮
 ত্ৰিংশে সহিতে ত্ৰক্ষায়ে পঠাইলা
 অনেক বুলিয়া নতি ।
 কবিরো আমাক কৃপা পুনু নাথ
 আসা ই ঠাৱক প্ৰতি ॥
 স্বৰ্গৰ লোকক কৰিয়ো সনাথ
 সি থানক পৰিহৰি ।
 অনেক কাতৰ কবিয়া ত্ৰিংশে
 পঠাইলা বুলি সাদৰি ॥ ৫২৯
 হেন শুনি হাসি বাঘৰে বোলন্ত
 শুন পুত্ৰে তই কাল ।
 ত্ৰক্ষাৰ কচন কৰিবাক লাগে
 অৱশ্যে প্ৰতিপাল ॥
 বুলিবি বিধিক ভেবেসে চলিবো
 পুত্ৰে ছইক থাপি থৈ ।
 এহিমতে বাম আছন্ত বিবলে
 কালে সমে কথা কৈ ॥ ৫৩০
 শুনা সৰ্বজন কথা বাহায়ণ
 বামক মনত ধৰা ।
 কিয় নাই শঙ্কা নিচিন্তি নথাকা
 কালে ধৰিলেক পৰা ॥

বিষয় সম্পদ পৰম আপদ
 আক ভাল কৰি মানা ।
 হৰিৰ ভকতি এহিসে সম্পত্তি
 আক দৃঢ় কৰি জানা ॥ ৫৩১
 বাম নাম হেন বাক্কৰ নপাইবা
 শুনিয়ো শাস্ত্ৰ সম্প্ৰতি ।
 পুত্ৰ নাম ধৰি হেলাত উচ্চৰৈ
 কৰৈ নামে তাৰো গতি ॥
 জাতি অজাতি একোৱে নবাছে
 হেনসে হৰিৰ নাম ।
 পাপৰ অগনি ধৰ্ম্ম শিবোমণি
 জানি বোলা বাম বাম ॥ ৫৩২

লক্ষণ বৰ্জন

পদ

এহিমতে কালে সমে কহি কথা মাত ।
 আছন্ত বিবলে বসি প্ৰভু বঘুনাথ ॥
 গুণন্ত কিমতে তেজো ভকতৰ আশা ।
 সেহি সম্বন্ত ঋষি আসিল চুৰ্বাসা ॥ ৫৩৩
 মূৰ্ত্তিৱন্ত ক্ৰোধ যেন দেখিয় প্ৰত্যেক ।
 আগে পাছে বেঢ়ি আসে শিষ্য অযুক্তক ॥
 দ্বাৰত বহিলা আসি কতোদূৰ যুৰি ।
 দেখি লক্ষণৰ যেন ধাতু গৈল উৰি ॥ ৫৩৪
 মঠ যুৰি বহিয়া আছিল কতোক্ষণ ।
 বোলন্ত শুনবে কথা কুমাৰ লক্ষণ ॥
 জান দেস সম্ববে বামত আছে কাষ ।
 মাতন্তোক মোক আসি ৰাঠে হৈয়া বাজ ॥ ৫৩৫
 দেখিয়া লক্ষণে প্ৰণিপাত কৰি আতি ।
 বসিবাক আদৰে নিলন্ত পিৰা পাতি ॥
 কবিরো আমনে ঋষি কথিক বিজ্ঞান ।
 শুনন্ত সঙ্গোপ্য কিবা কথা প্ৰভু বাম ॥ ৫৩৬

কবিলন্ত শপত শুনারা সভা মধ্য ।
 আঁসে ই বেলাত ষিটো সিটো মোৰ বধ্য ॥
 আছন্ত সম্প্ৰতি প্ৰভু গোপ্য সম্ভাষণে ।
 জানি কণিতেক ধ্বি বসিয়ো আসনে ॥ ৫৩৭
 শুনিয়া দুৰ্বাসা আতি জ্বলিল ক্ৰোধত ।
 তবঙ্গ ববঙ্গ ধ্বজে আধি আবকত ॥
 কব কব কৰি ক্ৰোধে দশন চোবাস্ত ।
 কি বুলিলি লক্ষ্মণ কটাক দৃষ্টি চাস্ত ॥ ৫৩৮
 শুন ছৰাচাৰ তই লক্ষ্মণ কুমাৰ ।
 বামে তোক কাটিলি মৰিবি একেশ্বৰ ॥
 সবংশে কৰিবো ভন্স মই চণ্ড শাপে ।
 মোহোৰ আগত আজি যাইবে তোৰ বাপে ॥ ৫৩৯
 কংসাল সৰ্পক জঙ্কাইবাক কৰ সাস ।
 নতো ছৰাচাৰ গোটেবৰ আণ্টা পাস ॥
 দশন প্ৰকৃতি চটি কৰন্ত ছৰ্পতি ।
 ক্ৰোধে যেন উভৰি ফুবন্ত ফিবিকৃতি ॥ ৫৪০
 দেখি লক্ষ্মণৰ অন্তৰ্গতে আতি ত্ৰাস ।
 হা কি কৰিলো আবে ভৈলো সৰ্বনাশ ॥
 কালে এমিলেক আউৰ নাহি প্ৰতিকাৰ ।
 চিন্তন্তে দেখন্ত দুখে লখাই অন্ধকাৰ ॥ ৫৪১
 গুণি গাছি পাছে থিৰ কৰিলা লক্ষ্মণে ।
 একালে মৰিবো মই বাম দবশনে ॥
 নগৈলে সবংশে খাইব দুৰ্বাসা বান্ধস ।
 একেশ্বৰে মৰো মই পৰম শ্ৰেয়স ॥ ৫৪২
 ব্ৰহ্মশাপে নহোক সকলে কুলক্ষয় ।
 মোৰ যুত্ৰ্য হোক আৰ কৰিলো নিশ্চয় ॥
 চলিলা লক্ষ্মণ মহা মনত বিচাট ।
 ভিতৰ পশিলা পাছে ছাবিলা কপাট ॥ ৫৪৩
 আগক নবাঢ়ে ভৰি বিবৰ্ণ বদন ।
 বামত জনাইলা দুৰ্বাসাৰ আগমন ॥
 ঠিৱয়ে মৰিল বাম লক্ষ্মণক দেখি ।
 আখে ৰেখে পৰ্জাইলন্ত কালক উপেধি ॥ ৫৪৪

কিসক আসিলি লখাই আমাক কাটিলি ।
 হা নৰ্ত ভৈলো বুলি পৰিলা মাটিত ॥
 দুস্মহ দুখত বামে দেখিলা জমক ।
 ছিয়ায়ে* পাৱত ধৰি লক্ষ্মণে বামক ॥ ৫৪৫
 এৰা এৰা ইটো খেদ আক পাইবা পাছে ।
 দুৰ্বাসা বান্ধস দুৱাৰত বসি আছে ॥
 সবংশকে মাৰে শাপ অগনিত পুলি ।
 কৰিয়ো প্ৰবোধ যেন লাগে মাতি বুলি ॥ ৫৪৬
 চেতনা লভিয়া প্ৰভু তেজিলা নিশ্বাস ।
 হা বিধি আবেসে কৰিলি সৰ্বনাশ ॥
 বিবৰ্ণ বদনে দুৱাৰত ভৈলা বাজ ।
 মট চটি কৰি বসি আছে ঋষিৰাজ ॥ ৫৪৭
 ক্ৰকৃতি কুটিল মুখ ক্ৰোধে আন্ধিমাৰি ।
 বিকট পিঙ্গল জটা ভোবোকাৰ দাৰি ॥
 হাতে গলে শিবে কদ্ৰাকৰ জটা জোট ।
 জক জক কৰে দাস্ত চৰা চৰ কোট ॥ ৫৪৮
 ধৰি আছা কদ্ৰাক তুলসী মালা মাথে ।
 কান্ধত পাৰিয়া ছাতি ধৰি আছা হাতে ॥
 কটিত কপিন কবন্ধাৰ জল পাত্ৰে ।
 চৌপাশে উপাসি আছে অমৃতক ছাত্ৰ ॥ ৫৪৯
 ঋষিৰ মূৰ্তিক দেখি বাঘৰ শক্তি ।
 কৰিলা প্ৰণাম প্ৰভু পৰিয়া কৃত্তি ॥
 কৃতাপ্তলি বোলন্ত হুমৰি ধৰ্ম ধৰ্ম ।
 আজ্ঞা কৰিয়োক মোক সাধো কোনকৰ্ম ॥ ৫৫০
 শুনি দুৰ্বাসাৰ তৈল প্ৰসন্ন বদন ।
 শুনিয়োক বাম বহুকুলৰ নন্দন ॥
 তোমাৰ গৃহত অন্ন ব্যঞ্জন কৃত্তিত ।
 হাজাৰেক বৎসৰৰ পৰা আছে চিত্ত ॥ ৫৫১
 আসিলো এহিমে কানে কৈলো প্ৰয়োজন ॥
 শিখে সম্বন্ধিত মোক কৰায়ো ভোজন ॥
 যেনমতে আৰাধ সন্তোষ হয়ে মন ।
 দিয়ো পঞ্চমুত সবে স্বাক মোৰ মন ॥ ৫৫২

লক্ষ্মণে বোলন্ত মনে কৈব ধুমকেতু ।
 মোৰ বন্ধভাগী ভৈল ভুঞ্জিবাৰ হেতু ॥
 এহিকথা আগে মোত নকহিলি কি ক ।
 ভুঞ্জাইলোহো হস্তে অন্ন ব্রাহ্মণ কোটিক ॥ ৫৫৩
 ঋষিৰ আক্ৰোশ দেখি শঙ্কিত বাঘৰে ।
 অন্নপান আপুনি সাজিলা সবাঙ্করে ॥
 আগতে যোগাইল আনি অনেক যতনে ।
 দেখি দুৰ্বাসাৰ মহা তুষ্ক ভৈল মনে ॥ ৫৫৪
 কৰি পৰিপাতি পাছে শিষ্যসমে ঋষি ।
 ভুঞ্জিবে লাগিলা অন্ন পৰম হৰিষি ॥
 ঘণ ক্ষীৰ, ক্ষীৰিচা খাইলন্ত লাগে মানে ।
 নধৰয় পেট পিঠা পনা পৰমানে ॥ ৫৫৫
 দধি দুহু ঘৃত ঘোলে ভৈল গুণ্ডগোল ।
 ওফন্দিল উদৰ দেখিয় যেন ঢোল ॥
 লোভত ভুঞ্জন্ত তথাপিতো জালি জালি ।
 নপাৰন্ত বাখিবে মাতস্তে আসে বালি ॥ ৫৫৬
 নপাস্ত উদাস আতি ওলমিল ঘাৰ ।
 শুই শুই পেট কতো তোলন্ত উগাৰ ॥
 টন টন পেট কতো ঢিলান্ত কপিন ।
 দুই হাতে উৰৈ দ্ৰব্য দেখি লাগৈ ঘিণ ॥ ৫৫৭
 খাইবে কতো নপাৰি কৰন্ত হাই ফুই ।
 নখাস্ততো যাচন্তে থাকন্ত থিৰ হুই ॥
 দধি দুহু পঞ্চামৃতে বহাইলন্ত গাঙ্গ ।
 এহি মতে ঋষিৰ ভোজন ভৈল সঙ্গ ॥ ৫৫৮
 ভুঞ্জি খাই ঋষি পাছে শিষ্যে সমে উঠি ।
 বাঘৰক প্ৰশংসা কৰন্ত মন তুষ্টি ॥
 চিবঞ্জীৰ বাম তুমি পুৰুষ উত্তম ।
 এহি বুলি গৈলা পাছে দুৰ্বাসা আশ্ৰম ॥ ৫৫৯
 আত অনন্তৰে আৰো শুনা পাছ কথা ।
 বাম লক্ষ্মণৰ যেন মিলিল অৱস্থা ॥
 গৈলন্ত দুৰ্বাসা ঘেৰে ভুঞ্জি নিজ ঘৰ ।
 প্ৰবেশিল নামত দুহু চিন্তাধৰ ॥ ৫৬০

কালৰ বচন ঘিটো স্মৰি শপত ।
 লখাইৰ দেখিয়া মুখ ভৈলা শ্ৰুতি হত ॥
 হৃদয় দহৰৈ শোকে অপনি উজ্জৰি ।
 প্ৰাণ যেন যায় কৃষ্ণ আসৈ হাত ভৰি ॥ ৫৬১
 ওঠ কণ্ড শুকাই মুখ পৰিল জামৰ ।
 গাৱত চেতন আৰ নাহিকে বামৰ ॥
 ভেদিলে হৃদয় লক্ষ্মণৰ শোকশালে ।
 জমক দেখিয়া প্ৰভু পৰিল নিঢালে ॥ ৫৬২
 বামৰ দেখিয়া সিটো দুখ বিপৰীত ।
 কান্দে মহামৰ্ম্মে মন্ত্ৰী পাত্ৰ পুৰোহিত ॥
 জৰৈ আতি লোভক বামক চাই চাই ।
 হা বিধি বাঘৰৰ এনুৱা বিলাই ॥ ৫৬৩
 দেখি লক্ষ্মণৰ শোকে শৰীৰ দগধ ।
 আছিল লক্ষ্মণ তন্ত্ৰি নয়ন তবধ ॥
 বুলিবে লাগিলা পাছে চিত্ত দৃঢ় কৰি ।
 উঠা উঠা প্ৰাণ দদা শোক পৰিহৰি ॥ ৫৬৪
 মোহোৰ নিমিত্তে দদা তেজা আউৰ মৰ্ম্ম ।
 প্ৰতিজ্ঞা পালন ক্ষত্ৰিয়ৰ মহাধৰ্ম্ম ॥
 মোক কাটি সত্য কৰিয়োক প্ৰতিপাল ।
 ললাটে লিখিত মোৰ এহি যমকাল ॥ ৫৬৫
 নাহি কিছু চিন্তা আত যেন ভৈল ভাগে ।
 অৱশ্যকে মৰিবাক উপজিলে লাগে ॥
 হেন জানি দদা মোৰ পদে খেদ এৰা ।
 জগতকে সংহৰে কালত নাহি বৰা ॥ ৫৬৬
 দৃঢ় কৰা চিত্ত ইটো তেজিয়ো বিকল ।
 সত্য ভ্ৰষ্ট ভৈলে সবংশে যাইবে তল ॥
 কৃপা কৰিয়োক দদা ধৰ্ম্মত নঘাটা ।
 সত্যক সাফল কৰি ঝাণ্টে মোক কাটা ॥ ৫৬৭
 লক্ষ্মণৰ বচনে অধিকে উধাই জুই ।
 আছিলন্ত দুই গুণ্ড পৰি মৌন হুই ॥
 য়তক আকাৰ একো নাহি মাত বোল ।
 চতুৰ্ভিত্তি শুনি মাত্ৰ হাঙ্কাৰ বোল ॥ ৫৬৮

কাংশ পবি জিম গৈল স্ৰবোধা নগৰী ।
 কি ভৈল বুলিয়া ফুটৈ গোধা শোমি কবি ॥
 ধান দিলে হোটৈ আটৈ প্ৰজাব মুখত ।
 বামৰ হৰিল জ্ঞান দুয়হ দুখত ॥ ৫৬৯
 লক্ষণে বোলন্ত ইটো নুহিকে উচিত ।
 ভূমি সূৰ্য্যবংশী ৰাজা জগতে বিদিত ॥
 তোমাৰ অসত্যে সামৰাজে হইব নষ্ট ।
 হেন জানি দদা মোৰ পদে এৰা কষ্ট ॥ ৫৭০
 প্ৰবোধে নুগুচে আউৰ বামৰ বিকল ।
 মেলিলন্ত কিছু ছয়ো নয়ন কমল ॥
 কথমপি বসিলন্ত দুয়হ দুখত ।
 মাত্ৰিবে খোজন্তে নাসে বচন মুখত ॥ ৫৭১
 লোতকে কৰ্ত্তক ভেঙে বাক্য গদ গদ ।
 ধীবে ধীবে শোধন্ত শুনিয়ো সভাসদ ॥
 বশিষ্ঠ প্ৰমুখে মন্ত্ৰী পাত্ৰ পুৰোহিত ।
 নাই মোত শ্ৰুতি আৰে কোৱা হিতাহিত ॥ ৫৭২
 কবিলো শপত মই কালৰ বচনে ।
 হেনতে দেখিলে মোক ভৈয়্যাই লক্ষণে ॥
 ধিব কবি কোৱা যেন সত্যত নঘাটো ।
 মই বিষ খাও কিবা লক্ষণক কাটো ॥ ৫৭৩
 শুনি কতোকণ মানে আছি গুণি গাছি ।
 বিনাৱন্ত বামত মনত নাহি শাস্তি ॥
 শুনিয়ো স্বৰূপ বাপ প্ৰভু বচুপতি ।
 অন্তকালে মিলে মহন্তৰো বিসঙ্গতি ॥ ৫৭৪
 আউৰ নকৰিবা বাপ লক্ষণক আশ ।
 ভূমি সত্য তেজিলে জগতে হৈবে নাশ ॥
 সত্যভেসে আছে বহি মই চৰাচৰ ।
 সত্যস্বৰ্ণ বৰ্ম আউৰ নাহি পুকৰ ॥ ৫৭৫
 সত্য প্ৰতিপালি দেখা বাধি ধৰ্মপথ ।
 ভূমি হেন পুত্ৰকো তেজিলা দশবধ ॥
 সত্যক পাত্ৰকো পুত্ৰকোকে কৈলা নাশ ।
 সত্য কৰি লক্ষণী প্ৰতিপালি ॥ ৫৭৬

জানিয়া লখাইৰ পদে এৰিলো বিকল ॥
 তোমাৰ অসত্যে সামৰাজে যাইবে কল ॥
 দেশৰ ডাকিলো বাধি লক্ষণৰ প্ৰাণ ॥
 মহন্ত জনৰ ত্যাগে বধৰ সমান ॥ ৫৭৭
 সৰাব সম্মত শুনি কৌশল্যানন্দন ।
 চাইল লক্ষণৰ মুখ যুবিলা কন্দন ॥
 তোকো হকরাও আবে মোহোৰ কপাল ॥
 আবেসে জানিলো বৌক প্ৰসিলেক কপাল ॥
 কোন সতে বুলিবো তেজিবো আবে মোক ॥
 ইজন্মক লাগিয়া সারট আসি মোক ॥
 জুৰাউক শৰীৰ কতোকণ থাকো চাই ।
 মৰিয়ো নপাইবো আউৰ তই হেন চাই ॥
 মোক তেজি যিমতে মৰিল দশবধ ।
 তই অবিহনে মইয়ো যাইবো যমপথ ॥
 বিদেশৰ সৈতৰি ঐ লখাই বাপ ।
 পৰিছেদা দেখাহো সমীপ মোৰ চাপ ॥
 সীতাবো সন্তাপে ইটো যেন ভৈল ছুৰি ।
 তোৰ শোক অগনিয়ো আবে মাৰে পুৰি ॥
 আসি ঋষি দুৰ্ব্বাসা খোচনি ভৈল দাৰি ॥
 কালৰ বচনে তোৰ ভৈলো তল গাৰি ॥
 ইটো চক্ষু আউৰ তোক নপাইবো মেলি ॥
 মোহোৰ মৰণ জানা ভৈল সন্নিহিত ॥
 মোক দেখিবাক ছনাই নপাইবি লখাই ॥
 আইস গলাগলি কবি থাকো ছয়ো কই ॥
 এহি বুলি কনিষ্ঠৰ ধৰি গলে বাকি ॥
 ভৈলন্ত মুচ্ছিত বাম মকামকি কামি ॥
 হুলিল অগনি ছনাই উঠিল জমক ।
 লক্ষণে কামন্ত ধৰি সারটি বামক ॥
 বেচি কৰৈ ছুভাইক সন্তাপ সত্যস্বৰ ॥
 লক্ষণে বুজাত পাছে ৰাক্য বদন্ত ॥
 ইটো অসত্যেৰে কাৰ্ত্ত মৰিবেক কাল ॥
 কৰা সত্য পালি মোক লক্ষণে কামক ॥

চেষ্টম লভিয়া প্ৰভু বসিয়ো আঁসনে ।
 ঝাৰ্টে নিকলিয়ো মোক বোলন্ত লক্ষ্মণে ॥
 এৰিলো এৰিলো বোলা সবাবো সন্মতি ।
 বামো সমুখ ভৈলা বুলিবাক শ্ৰতি ॥ ৫৮৫
 আজোবন্তে নাসে মাত মনত আহুখ ।
 লাসে লাসে মাতন্ত ভাতৃৰ চাহি মুখ ॥
 এভো তোক লক্ষ্মণ বোলন্তে হবে মাত ।
 পবিলন্ত নিচালে চেতন নাহি গাত ॥ ৫৮৬
 লক্ষ্মণে বোলন্ত দদা দৃঢ় কৰা চিত্ত ।
 মহন্ত জনৰ হেন নুহিকে উচিত ॥
 সত্যক পালিয়া প্ৰভু ঝাৰ্টে এৰা মোক ।
 সঙ্কুকি বসিলা পাছে বামে তেজি শোক ॥ ৫৮৭
 কণ্ঠৰ নোহ্লাই বাণী যেন ভৈল জ্বৰ ।
 বোলন্তে বোলন্তে পাছে চিত্ত কৰি দঢ় ॥
 লোতকে তিতিল মুখ মুচিলা আঞ্চলে ।
 বুলিবে লাগিলা বামে নয়ন সজলে ॥ ৫৮৮
 দেৱ ধৰ্ম্ম সমস্ত সমাজে হুইবা সাথী ।
 সোদৰৰ ধৰ্ম্মছেদ কৰো সত্য ৰাধি ॥
 জানিয়া সমান আবে বদ্ধ পৰিত্যাগে ।
 এৰিলো লক্ষ্মণ তোক যেন হোঁক ভাগে ॥ ৫৮৯
 এতেক বোলন্তে মৰ্ম্মে ছানিলেক গাৱ ।
 নিচালে পৰিল ৰাম যুতক স্বভাৱ ॥
 নেখেলায় প্ৰাণবায়ু যেন বজ্জপাত ।
 ভবন্ত কান্দন্ত যেন পৰিল নিৰ্ঘাত ॥ ৫৯০
 বামে তেজিলন্ত জানি তেখনে লখাই ।
 শবীৰৰ অলঙ্কাৰ পেহ্লাইল খসাই ॥
 দিব্য বস্ত্ৰ এৰি লৈল মলিন বসন ।
 কবিলন্ত শ্ৰান্তি ভৰতক সন্তামণ ॥ ৫৯১
 হাতে তৃণ ধৰিয়া কৰোহো কাউ বাউ ।
 মোক চিন্তা এৰিয়া বামক ভালে চাউ ॥
 সাধখানে থাকিবা লাগিল হেৰা দিন ।
 এহি বুলি বামক কৰিলা প্ৰদক্ষিণ ॥ ৫৯২

চৰণৰ ধূলি তুলি মাখিলন্ত মাথে ।
 আছন্ত তবধ হয় পৰি বঘুনাথে ॥
 কৰঘোৰ কৰি পাছে বুলিলা লখাই ।
 জন্মে জন্মে বান্ধৱ তুমিদি হৈবা ভাই ॥ ৫৯৩
 তোমাৰ কনিষ্ঠ মই হুইবো দাস প্ৰায় ।
 এহি দুই চৰণক সেবিবো সদাই ॥
 কৰিলো মেলানি দদা থাকিয়োক বুলি ।
 ছনাই ছনাই দুয়ো চৰণৰ লৈলা ধূলি ॥ ৫৯৪
 পাত্ৰ মন্ত্ৰী সবাকো বুলিলা হিত বাক ।
 চাইবা সবে মিলি মোৰ প্ৰাণৰ দদাক ॥
 এহি বুলি লক্ষ্মণে ছিণ্ডিলা মোহপাশ ।
 অধোমুখে মৌন হয় লবিলা নিৰ্ব্বাস ॥ ৫৯৫
 ঢাকি কান্দে প্ৰজা ধাতু সম্যকে উৰিল ।
 অন্তেষ পুৰত উৰ্ম্মি বোলেক উঠিল ॥
 অঘোধ্যাক যুৰি যেন হাৰালত গুৰি ।
 হা বাপ লখাই আজিসি যাস এৰি ॥ ৫৯৬
 হৰি হৰি কিনো ইটো বিধিৰ কপট ।
 বাঘৱ প্ৰভুত ভৈল এফুৰা দুৰ্ঘত ॥
 দণ্ডে যুগ যায় একে সীতাৰ সন্তাপে ।
 লখাই বিনি কিমতে জীৱন্ত আবে বাপে ॥ ৫৯৭
 এহিমতে শোকে লোক কান্দে অবিচ্ছেদ ।
 লক্ষ্মণে গৈলন্ত হৃদয়ত দিয়া খেদ ॥
 উজাই কতো দূৰ সবযুৰ তীৰি তীৰি ।
 বসিলা লক্ষ্মণ পাছে পদ্মাসন ভিৰি ॥ ৫৯৮
 নিয়মিলা নৱদ্বাৰ কৰি ধিৰ বুদ্ধি ।
 ধৰিলা ধাৰণা প্ৰাণবায়ুক নিৰোধি ॥
 ইন্দ্ৰ আদি দেৱে পুষ্প বৰিষিলা শিৰে ।
 পৰম ৰূপক চিন্তিবাক লৈলা বীৰে ॥ ৫৯৯
 উৰ্কক ক্ষেপিয়া প্ৰাণ কবিলন্ত ত্যাগ ।
 মূৰ্দ্ধাফুটি বজাইল পৰম তেজ ভাগ ॥
 ভৈল দিব্য মেহা কোটি সূৰ্য্যৰ জেউতি ।
 ইন্দ্ৰ আদি দেৱে কবিলন্ত স্তুতি নতি ॥ ৬০০

বাইল দিব্য বাঘচয় ছানিয়া গগন ।
 স্বৰ্গক গৈলস্ত দিব্য বিমানে লক্ষ্মণ ॥
 ত্ৰিদেশ দেৱতা দেখি কৃত্যকৃত্য ভৈল ।
 লক্ষ্মণৰ কথা আবে এহি মানে গৈল ॥ ৬০১
 শুনা সভাসদ সবে বামাঙ্গণ কথা ।
 বাম লক্ষ্মণৰ হেন মিলিল অৱস্থা ॥
 ইটো গৃহবাস সামান্যৰ কোন লেখা ।
 স্বপনৰ সম নিধি ধন জন দেখা ॥ ৬০২
 দুৰ্বোৰ মুহূৰ্ত্তক কিয় নাকলিয় কাছে ।
 হেন জানা অন্তকে কেশত ধৰি আছে ॥
 আউৰ একৱস্তা নাহি কালৰ হাতৰ ।
 পৰম বান্ধৱ একে মাধৱত পৰ ॥ ৬০৩
 হেন জানি দিয়া বাম চৰণত চিত্ত ।
 কৰা পান বামনাম পৰম অমৃত ॥
 বিচাৰি বেদৰো দেখা এহিসে যুগুতি ।
 বামৰ নামেৰে দেই পৰম মুকুতি ॥ ৬০৪
 বিষয় বিলাসে নিলা ইহেন জন্মক ।
 ছাইৰ অৰ্ধে পোৰে যেন জাতি চন্দনক ॥
 মহাবল্ল মণি যেন সম নাই মোলে ।
 তাক সলাই আনি কাচমনি পিন্ধে গলে ॥ ৬০৫
 একে কাকমাংস সিয়ো আৰ্য্য কুকুৰৰ ।
 আতি অন্ন সিয়ো দেখা সুহিকে বিস্তৰ ॥
 তাকো মহাপ্ৰৱন্ধ কৰিয়া নপাই লাগ ।
 যদি পাইৰে তাকো আসি আনে খোজে ভাগ ॥ ৬০৬
 মেহিমতে বিভৎস বিষয় যত সুখ ।
 তাকে লাগি হোৱা কেনে কৃষ্ণত বিমুখ ॥
 কৃষ্ণক কিহৰে কহে ইসে তবুগাৰ ।
 বোলা বাম বাম এৰা পাপৰ ভণ্ডাৰ ॥ ৬০৭

লক্ষ্মণ বৰ্জনত বামৰ খেদ

চুলভী

লক্ষ্মণৰ কথা এহিমানে গৈল
 বামৰ শুনা বিলাই ।
 শোকসাগৰত গৈল তল অকু
 শ্ৰুতি জ্ঞান আউৰ নাই ॥
 লক্ষ্মণৰ শোক প্ৰচণ্ড বাতালে
 সীতাৰ সন্তাপ আনি ।
 শুখান অৰণ্য বামচন্দ্ৰে ভৈলা
 দহে হৃদয়ত লাগি ॥ ৬০৮
 যেতিহুণে এৰি লক্ষ্মণ গৈলস্ত
 মৰিল বাম সমূলি ।
 উঠি উঠি লুটি পৰিয়া কান্দয়
 হা প্ৰাণ লখাই বুলি ॥
 পৰিছেদা কৰি আজি সি তেজিলি
 ভৈয়াই ইজন্মক লাগি ।
 তোহোৰ সন্তাপে প্ৰাণ ধৰো কিক
 নগৈল হৃদয় ভাগি ॥ ৬০৯
 পিতৃ মাতৃ মোৰ মৰিল তেজিলি
 জানকী গৈল পাতালে ।
 সন্তাপিলো তাকো তই এৰিলো
 আবেসে এগিলে কালে ॥
 দণ্ডকা বনতো তই সি প্ৰাণ দিলি
 জুৰাইলি মোৰ শোক ।
 ছুখৰ সহায় কৈ গৈলে লখাই
 অনাৰিতি কৰি মোক ॥ ৬১০
 কিনো হুলস্থল কৈয়াই লক্ষ্মণ
 তোৰ গুণ কৈবো কত ।
 ভাতৃ মাতৃ বাৰ্য্য জেৰি সন্তাপ
 তই গৈলি মোৰ লগত ॥

সীতাক আমাক উপকার কবি
 ফুবিলি ভৃত্য সমান ।
 সি সব সুমবি কিয় নযাও মবি
 বহি আছে এভো প্রাণ ॥ ৬১১
 জামিলো ভৈয়াই মোহোব চিন্তাই
 মবিবি তয়ো বনত ।
 ধাইবো খেদি তোক যেন ঘুরাই হোক
 মোহোব তোবে লগত ॥
 পাঞ্জি মেলেকক বোলন্ত সত্বে
 সন্তাৰ আনিয়ো সাজি ।
 মিলিল বিচাট বাজদণ্ড পাট
 ভবতক দিবো আজি ॥ ৬১২
 হেঁদরলোকে মোক উতপাত কবে
 স্বৰ্গক যাইবাক লাগি ।
 জাৰেসে সিয়াবি উপাৰ কৰিলে
 ভৈয়াইব বিবহ আগি ॥
 দহঁদে শবীৰ চিত্ত কুছি থিব
 নেদেখি লখাইক মৰো ।
 জাৰসিয়ো সত্বে ভৈয়াই ভবত
 তোক অতিবেক কৰো ॥ ৬১৩
 দহঁদে শবীৰ নপাবো বহিবে
 দহঁদে হাড়বো মজ্জা ।
 মোক পাইলে কালে জানিয়া সকালে
 ছয়োক পাটত বাজা ॥
 কাৰিক কচনে বীৰ ভবত
 লাগিল নারত জুই ।
 কৰিক কবি ক্রন্দন কবিয়া
 বোলন্ত অজলি ছই ॥ ৬১৪
 কৰিক আমাক ফুলিলাহা হেম
 দহা নিকাকণ কাষ ।
 কৰিক কবি লেয়াব নিশিত
 পুৰিলাহা নৈলো বাজ ॥

লরক কুশক বাণি দিয়ে কাছর
 মোব নাই আত ইচ্ছা ।
 চলিবো লগত তোমাৰ শখত
 মাতো য়েবে মই মিছা ॥ ৬১৫
 বাঘর চলিবা অমোখ্যা একিবা
 সবে নিষ্ঠ বার্তা পাইল ।
 যত নব নাবী শিশু আগ কবি
 দ্বাৰত আসি জস্তাইল ॥
 উন্নি কবি লোকে কান্দিবে লাগিল
 পোবে সবে সৰ্ব্ব আঙ্গ ।
 আমাক এবিয়া যাইবে খোজা নাথ
 মাখাত মাৰিয়া দাজ ॥ ৬১৬
 তুমি সি আমাৰ মুখ্য প্রাণ প্রভু
 স্বরূপ কৰিলো ছিয়া ।
 নচাৰিবো লাগ ভকতক ত্যাগ
 নকৰি লগতে নিয়া ॥
 এহি বুলি প্রজা আবার কবর
 ছয়া সবে এক জবি ।
 ভিতবতো পাত্রে মস্ত্রীগণো কাঠক
 বাঘর পারত পবি ॥ ৬১৭
 বশিষ্ঠ বোলন্ত শুনা বসুপতি
 আবে ছইবে কোন কাষ ।
 তোমাৰ বিয়োগে প্রজা নিষ্ঠবেক
 মবিবে সমস্তে বাজ ॥
 তুমি কুপামর পুৰুষ প্রজাব
 পুৰা মনোবধ নাথ ।
 হেন শুনি গুণি আছে পাছে প্রভু
 বাঘরে তুলিলা মাথ ॥ ৬১৮
 বোলন্ত শুনিয়ো পাত্রে মস্ত্রী লোক
 কেন অস্তিত কাব ।
 কবি কবযোব পবিয়া ছনিত
 বিনায়ে পাত্রে সমাজ ॥

প্রভুব পাঙ্কত এতেক গোচব
 যদি অনুগ্রহ থাকে ।
 সপুত্র বাঙ্করে চলিবো লগত
 নিরোক বাথ আমাকে ॥ ৬১৯
 নিশ্চয় জানিলো জনেকো নিজীবো
 যদি তেজি যাহা তুমি ।
 দেখি অনুবাগ লোকব বাধর
 কান্দিলন্ত হুমহুমি ॥
 বোলন্ত শুনিয়ো পাত্র মন্ত্রী মোব
 যত লোক অযোধ্যাব ।
 ঝাটে হোরা সাজ যাইবে খোজা যেরে
 লগত সবে আমাব ॥ ৬২০
 যত পশু পক্ষী বৃক্ক অযোধ্যাব
 জীয়া জন্তু যত প্রাণী ।
 সমস্ত নগবে সাজোক সত্ববে
 আজ্ঞা মোব নিষ্ঠ জানি ॥
 লোকেসে আমাক নেবে যবে আমি
 তেজি যাইবো কোন সতে ।
 সত্যে সত্যে বোলো হোক যেই লাগে
 প্রজাব ইটো লগতে ॥ ৬২১
 শুমিরা জোকাব প্রজায়ে পাবয়
 জয় জয় বাম বুলি ।
 প্রভুব লগত যাইবো আনন্দত
 যেন নাচে হাত তুলি ॥
 যত নব নাবী আবাল পর্য্যন্তে
 অযোধ্যা মধ্যত বসি ।
 নানিতক মাতি কাম কবাই আতি
 পারে তৈল কুড় ঘসি ॥ ৬২২
 স্নান কবি জলে সর্ব্বস্ব সকলে
 জ্ঞানক দান কবে ।
 শিকি ধৌত বস্ত্র কৃত্তি চন্দনে
 স্নানক চিত্ত নকবে ॥

অলঙ্কাবে সবে নবীক কস্তর
 যাব বেন মন আছে ।
 অনেক উৎসরে অযোধ্যাব লোক
 স্বর্গক যাইবাক কাছে ॥ ৬২৩
 শুনা সভাসন বামায়ণ পদ
 পাতকব ধুমকেতু ।
 অপাব সংসার হুখে হোরা লাব
 বাম নর্গমে বান্ধি সেতু ॥
 দুষ্ট কলি সর্পে সবাকো দংশিলে
 তৈল শ্রুতি হতবুদ্ধি ।
 বাম নাম ইটো অমৃত বিনাই
 নাহি নাহি মহৌষধি ॥ ৬২৪
 যতেক পাতেক সংহবিবে পাথে
 বামব নামে সম্প্রতি ।
 ত্রুতক পাতেক কবিবে পানিব
 বাপব নাহি শকতি ॥
 অগনিক যেন ভূণে নোজোবর
 পাপবো তেহয় নাম ।
 ইসি ধর্ম্ম নিজ মুকুতি বাধিক
 জানি বোলা বাম বাম ॥ ৬২৫

নব-কুশব বাজ্যাভিবেক আক
 বামচন্দ্রব লক্ষণব আবেশণ
 পদ

শুনিয়োক পাছ কথা আত অনন্তবে ।
 লক্ষণব শোকে স্বহ নতৈল বামবে ॥
 কেতিকণে গুচে হেন মনত বিচাট ।
 লরক কুশক এবি দিলা দুও পাট ॥ ৬২৬
 বিদ্য পর্ব্বতব কোলে পূবী কুশকস্ত্রী ।
 তখাত পাতিলা নিরা কুশক কুশতি ॥
 অত্রারতী নগরে তৈলন্ত লর কুশক
 দিলা হুইকো সিঅরিয়া পদ নাবী

স্মরণ রক্তত বস্ত্র অলেখ ভণ্ডাৰ ।
 দিলা সবে বাণি দিব্য বস্ত্র অলঙ্কাৰ ॥
 নঠৈলন্ত ষাটি বামে পুত্র স্নেহে আতি ।
 কবিলা আশ্বাস ছয়ো তনয়ক মাতি ॥ ৬২৮
 নকবিবা দন্দ্ব বাদ বাজ্যৰ নিদানে ।
 কালক বঞ্চিবা ছয়ো একে জীৱ প্ৰাণে ॥
 ছুইত পৰে ছুইহানো কুটুম্ব আউৰ নাই ।
 অন্নতে ছেগুৱা ভৈলে ছুইহন্তো পুতাই ॥ ৬২৯
 দাকণী জানকী এৰি পশিল পাতাল ।
 নপাইলো কৰিবে আবে মই প্ৰতিপাল ॥
 বিধাতা দণ্ডিলে বুলি পুত্র ছুইক ধৰি ।
 কান্দিলন্ত মকামকি সীতাক স্মৰি ॥ ৬৩০
 হা বাট্ৰৈ যেতিক্ষণ তেজিলি আমাকে ।
 এতেকে জানিলো পাইলে পবম বিপাকে ॥
 কতেক পাতেক কৰি আছো মহা ঘোৰ ।
 আপদৰ উপৰি আপদ মিলে মোৰ ॥ ৬৩১
 মজিলো সীতাৰ তাপে অপাৰ সাগৰে ।
 খাই লক্ষ্মণৰ শোক কুন্তীৰ মগৰে ॥
 পুত্ৰে পুত্র ত্যাগ দুখ অগনি বাড়ৰ ।
 হৈবেক নৰৈল আৰ মোৰ পৰাভৱ ॥ ৬৩২
 আবে ছুই পুতাই পৰিচ্ছেদা দেখা মোক ।
 তোমাসাক তেজি যাওঁ ময়ো পবলোক ॥
 এতেক বোলন্তে শোক অগনি গৈল জ্বলি ।
 তিনি বাপে পুতে কান্দিলন্ত গলাগলি ॥ ৬৩৩
 বুজাস্ত বশিষ্ঠ শুনা কোঁশল্যা নন্দন ।
 যেন ভৈল ভৈল আবে তেজিয়ো ক্ৰন্দন ॥
 আধি মুখ মুছি পাছে দশৰথ স্তত ।
 মথুৰাক লাগি শীত্ৰে পঠাই দিলা দূত ॥ ৬৩৪
 সত্বে আসোক শক্রঘন প্ৰাণ ভাই ।
 নজানিলা বাপু মোৰ যি ভৈল বিলাই ॥
 এবিলে লখাই ময়ো যাওঁ পবলোক ।
 স্মৃতি দিন কৰি আসি আশ্বাস দেখোক ॥ ৬৩৫

শুনি গৈল দূত দিন নিশা নাই স্তম্ভ ।
 কহিলেক কথা শক্রঘনত সমস্ত ॥
 লক্ষ্মণৰ শোকে স্বৰ্গ যাস্ত বাম বাজা ।
 তুলত ভৰত যত অযোধ্যাৰ প্ৰজা ॥ ৬৩৬
 কুশ লৱ ছুই কুমাৰৰ অভিষেক ।
 সকলো বৃত্তান্ত দূতে কথা কহিলেক ॥
 শুনি শক্রঘনে কান্দিলন্ত আতিশয় ।
 আবেসে মিলিল আমাধেৰ কুল ক্ষয় ॥ ৬৩৭
 পাত্ৰ মন্ত্ৰী সবাতে কহিলা কথা যত ।
 বুলি মাতি পুত্র ছুইক ঠৈলন্ত বাজ্যত ॥
 আন বথ বুলি সাৰথিক লাগি চাইল ।
 তেজী ঘোৰে যুৰি বথ সাৰথি যোগাইল ॥ ৬৩৮
 চড়িলন্ত তাতে হাতে ধৰিয়া ভাৰ্য্যাক ।
 দিনে বাতি বথ ডাকি পাইলা অযোধ্যাক ॥
 সেহি বেলা বামে চলিবাক সাজ ছুই ।
 স্নান কৰি পিঞ্চিলন্ত ধৌত বস্ত্ৰ ছুই ॥ ৬৩৯
 ভৈলা নিবাহাৰ বাম জগত ঈশ্বৰ ।
 জ্বলন্ত অগ্নিৰ বৰ্ণ কান্তি কলৈৱৰ ॥
 শক্রঘন দেখি আসি নমিলন্ত মাথে ।
 গলে বান্ধি তাক কান্দিলন্ত বঘুনাথে ॥ ৬৪০
 মইসি বান্ধসে খাইলো সোদৰ ভৈয়াইক ।
 চক্ষুয়ে দেখিবে বাপু নপাইলো লখাইক ॥
 আউৰ ছাৰ জীৱনত নাহি মোৰ কাৰ ।
 ধৰিলো লখাইৰ পথ তেজি ইটো বাজ ॥ ৬৪১
 চলিবাক প্ৰতি উত্ত্ৰাৱল বাঘৱৰ ।
 আগে পৰি শক্রঘনে কৰন্ত কাতৰ ॥
 মোকো সঙ্গৈ নিয়ো দদা চবণত ধৰো ।
 তুমি অবিহনে অকাৰণে মইও মৰো ॥ ৬৪২
 বুলিলন্ত আশ্বাস ভাতৃক প্ৰভু বাম ।
 হৌক সিদ্ধি তোৰ অভিমত মন কাম ॥
 নকৰি বিলম্ব বাপ সাজিয়ো সত্বে ।
 শুনা পাছ কথা আবে আত্ম অনন্তবে ॥ ৬৪৩

যত থাক বাকস যতক কপি বর্গ ।
 নিশ্চয়ে জানিলে বাম স্বামী যান্ত স্বর্গ ॥
 পৰম বিবাদ আসি মিলিল মনত ।
 কান্দন্তে পবিল আসি বামৰ আগত ॥ ৬৪৪
 বিভীষণ স্ত্রীৰ অঙ্গদ জাম্বৱন্ত ।
 নল নীল মুখ্য আনো কপি অপৰ্য্যন্ত ॥
 কান্দি কান্দি কহন্ত মাতিত নমাই মাথ ।
 আমাক কাহাক দিয়া যাহা বঘুনাথ ॥ ৬৪৫
 যেষেমে যাটবাক খোজা আমাসাক ছাৰি ।
 এতিক্ৰমে মুগুত মাৰাহা তেবে বাৰি ॥
 তোমাক নেদেখি প্ৰাণ ৰাখো কেনমতে ।
 যাইবো সকুটুশ্বে বাপ তোমাৰ লগতে ॥ ৬৪৬
 তুমি অবিহনে বাপ মিলিবে মৰণ ।
 যি দিন দেখিলো ইটো তোমাৰ চৰণ ॥
 গৃহতো নাহিকে স্ত্ৰুথ সেহি দিনা হস্তে ।
 দণ্ডে যুগ তযু পদ নেদেখি থাকন্তে ॥ ৬৪৭
 হেন জানি বাপ আবে নবধিবা প্ৰাণে ।
 সবাঙ্করে যাইবো আমি যাহা যিটো থানে ॥
 যেনে লাগে লগতে খপিবো বনবাস ।
 আশা নকৰিবা ভঙ্গ ভৈলো তযু দাস ॥ ৬৪৮
 কান্দৈ সবে এহিমতে মনত আস্থখে ।
 প্ৰবোধন্ত বামে পাছে মনত আস্থখে ॥
 শুনিয়ো স্ত্ৰীৰ সখি সূৰ্য্যৰ নন্দন ।
 মোহোৰ শপত আউৰ নকৰা ক্ৰন্দন ॥ ৬৪৯
 বিপদ বান্ধৱ তুমা বানৰ ভালুক ।
 নকান্দা নকান্দা আবে হৈয়ো ক নিচুক ॥
 তুমি সবে যেষে আবে নেবিলা আমাক ।
 কোন সতে এৰি যাইবো মই তোমাসাক ॥ ৬৫০
 সত্বে সম্ভিয়ো আজি যাৰ যাইবে লাগে ।
 তোমাসাৰ লগে যেন ঘূৰাই হোক ভাগে ॥
 প্ৰাণতো অধিক প্ৰিয় ভবত আমাৰ ।
 সত্বে সত্বে নেবিবো কৰিলো অঙ্গীকাৰ ॥ ৬৫১

ঐত থাকে মানে যত ভালুক বানৰ ।
 আউৰ কেহো নুবুলিবা বাক্য মানুঘৰ ॥
 আপোনাৰ জাতি ভাষে বৰিবে বচন ।
 হেন শুনি ভৈল সবে হৰিষিত মন ॥ ৬৫২
 কৈবা প্ৰাণ মিত্ৰ বিভীষণ লঙ্কেশ্বৰ ।
 থাকৈ ইটো যাবদেকে চন্দ্রে দিৱাকৰ ॥
 তাৰে তুমি লঙ্কাত ভুক্তিয়ো ৰাজ্যভোগ ।
 তোমাক নপাউক উপসৰ্গ ছাৰা বোগ ॥ ৬৫৩
 শুনা বন্ধ জাম্বৱন্ত মহা হিতকাৰী ।
 তোমাৰ গুণক আমি সৃজিতে নপাৰি ॥
 যাৱদেকে মুহিকে প্ৰলয় উপস্থিত ।
 তাৰে তুমি আৰোগ্যে থাকিয়ো পৃথিবীত ॥ ৬৫৪
 জাম্বৱন্ত বিভীষণ নকৰিবা খেদ ।
 হেৰ, দিলো আপুনি স্বৰূপ পৰিচ্ছেদ ॥
 আউৰ ছুলাই ছয়ো মোক নেদিবা উত্তৰ ।
 শুন হমুদন্ত বাপ বায়ুৰ কুমাৰ ॥ ৬৫৫
 কবিলি যতক তই মোক উপকাৰ ।
 কিছ সৃজা নগৈলা থাকিল মোত ধাৰ ॥
 তোৰ গুণ মোৰ মুখে বৰ্ণাইবো কতক ।
 অচলা ভকতি মোত থাকিল প্ৰত্যেক ॥ ৬৫৬
 যাৱে বামায়ণ মোৰ প্ৰচাবে স্মৃতিত ।
 তাৰে তুমি অপ্ৰমাসে থাকা পৃথিবীত ॥
 ভকতিক প্ৰবৰ্ত্তায়া বায়ুৰ কুমাৰ ।
 মোক কল্প অৱসানে পাইবে দিলো বৰ ॥ ৬৫৭
 শুনি মাকতিব মহা মিলিল সম্ভাপ ।
 মোক তেজি যাইবে খোজা অক্ষয় বাপ ॥
 নিজীবো নেদেখি এই ছুখানি চৰণ ।
 কান্দন্ত আবেসে মোৰ মিলিল মৰণ ॥ ৬৫৮
 মাকতিক ধৰি বামে কবন্ত ক্ৰন্দন ।
 বোলন্ত শুনিয়ো বাপ বায়ুৰ নন্দন ॥
 মোহোৰ নিমিত্তে শোক কৰ বাপ ॥
 যথাত ভকত থাকে কৈতে নিঃশব্দ ॥

পবন কল্যাণে থাক সবারূপে কপি ।
 নেদিবা উত্তর আউর মোক পুনবপি ॥
 এহিবুলি বামচন্দ্র উঠিলা সচলে ।
 লক্ষ্মণক দেখিবাক পবন বিকলে ॥ ৬৬০
 সুর বস্ত্র পবিধান ভৈলা কুশহস্ত ।
 ধবিলেক লাগ আসি নগরী সমস্ত ॥
 শোভিত যৌতবস্ত্রে আতি যত প্রজাচয় ।
 যেহি দিকে দেখে সবে বগা ধৌতময় ॥ ৬৬১
 বাঘরো পাইলস্ত পাছে সবযুব তীৰ ।
 লক্ষ্মণৰ শোকে কবে দগধ শৰীৰ ॥
 হা বাপ ভৈয়াই তই গৈলে কোন থান ।
 কবন্ত সস্তাপ তাপে ফুটে যেন প্রাণ ॥ ৬৬২
 খোজ গুৰি লক্ষ্মণক বিচাৰিয়া চাও ।
 চক্ষুগোটে হেনবা ভৈয়াইক দেখা পাও ॥
 এহি বুলি লবিলা বাঘৰ বনমালী ।
 সবযুব তীৰে তীৰে খোজক নিহালি ॥ ৬৬৩
 কৈতনো আছস ভৈয়াই যাস্ত উকিয়াই ।
 মোক দেখা দে ঐ প্রাণৰ লথাই ॥
 তোহোবেসে শোক সবে শৰীৰ দহয় ।
 চাও চক্ষুগোটে তোক জুৰাউক হৃদয় ॥ ৬৬৪
 লক্ষ্মণ লক্ষ্মণ বুলি দিয়া যাস্ত গেৰি ।
 কৈতনো আছস আবে বাপ মোক এৰি ॥
 সুবুজস মাত মই তোৰ শ্ৰেষ্ঠ ভাই ।
 কিয়নো নেদস মাত বনৰ বজাই ॥ ৬৬৫
 এহিমতে কান্দি কান্দি যাস্ত তীৰি তীৰি ।
 দেখন্ত লক্ষ্মণ আছে পদ্মাসন ভিৰি ॥
 এহি যৌব ভাই খাত্ত নামিল সমূলি ।
 দিলন্ত লবৰ বাম জীলো জীলো বুলি ॥ ৬৬৬
 আধে বেধে বাঙ্ছিলন্ত গলত বাঘৰ ।
 দেখন্ত নাহিকে প্রাণ আছে যবা শর ॥
 ছনাই কশতে শোক অগ্নি গৈল জ্বলি ।
 পৰকে সাহসি প্রহু পবিলন্ত চলি ॥ ৬৬৭

নাই যেন শ্রুতি জ্ঞান বামো গৈলা মৰি ।
 শক্রঘন ভবতে কান্দন্ত চুইকো ধৰি ॥
 কান্দি পবি পবি প্রজা প্রাণ যাই ফুটি ॥
 নিবন্তবে নাৰীৰ হৃদয়ে হানে মুঠি ॥ ৬৬৮
 হা প্রাণনাথ নেদেখিলো আমি আসি ।
 তোমাৰ মৰণে এভো আছো প্রাণ বান্ধি ॥
 দাকণ হৃদয় কিয় এভো নযায় ভাগি ।
 নিজ প্রজা এৰি গোসাই গৈলা কৈক লাগি ॥ ৬৬৯
 এহি বুলি বালিত বাগৰি ফুৰে লোকে ।
 জুই যেন জ্বলে লক্ষ্মণৰ সিটো শোকে ॥
 কান্দি বেড়ি ভালুক বানৰ কোটি কোটি ।
 স্বৰ্গক লজ্বিলে ক্রন্দনৰ উন্মি উচি ॥ ৬৭০
 শুনা সভাসদ ইটো বামায়াণ কথা ।
 দেখা অন্তকালে কেন বামৰ অরহা ॥
 পবিল ই পৰা সেই মৰণ বিঘাট ।
 নপাৰি তর্কিবে আক কৃষ্ণৰ মায়াত ॥ ৬৭১
 জানিয়া কৃষ্ণত কৰা একান্ত ভকতি ।
 কলিত হৰিৰ নাম কীৰ্ত্তনত গতি ॥
 আউৰ ধৰ্ম কলিত নামত পৰে নাই ।
 এভো তেবে শাস্ত্রৰ নুবুজি অভিপ্রায় ॥ ৬৭২
 সত্য যুগে পূজৈ বিষ্ণু ধৰিয়া সমাধি ।
 মহা মহা যজ্ঞ ত্রেতা যুগত আবাধি ॥
 যেন গতি ছাপৰত পূজি ভক্তিভায়ে ।
 কলিত কীৰ্ত্তন কবি সবে ফল পায় ॥ ৬৭৩
 এতেকসে কলি শ্ৰেষ্ঠ চাৰি যুগ মাজে ।
 প্রশংসে কলিক মহা মহন্ত সমাজে ॥
 ধৰ্ম অর্থ কাম মোক্ষ কীৰ্ত্তনতে পায় ।
 কলিত পবন মুখ্য তবণ উপায় ॥ ৬৭৪
 জানি অপ্ৰয়াসে তবা হৰি নাম ধৰি ।
 যাব ভয়ে অন্তক কাম্পন্ত ভবতবি ॥
 জগত বান্ধব ইটো বাধনৰ নাম ।
 পৰবে বচিলা ডাকি বোলা কান্দন ॥ ৬৭৫

লক্ষণৰ শয়দাহন আৰু প্ৰেতকাৰ্য্য সমাপন

তুলতী

শুনা পাছকথা বামৰ অৱস্থা
যেন ভৈল সিটো ধানে ।
বামে লক্ষণক আলিঙ্গি আছিল
পৰি দণ্ড দুই মানে ॥
কতোক্ষণে পাছে চেতন লভিয়া
বাতুল যেন চেঞ্চাস্ত ।
বাৰণে আবকা শক্তি হানিলে
ভৈয়াইৰ ভৈল উপাস্ত ॥ ৬৭৬
শুনিয়ে স্তম্বে বৈষ্ণু ঔষধক
কথা কৈয়ো কেন ঠান ।
হমুমন্ত বাপ বিলম্ব নকৰি
বিশল্যকৰণী আন ॥
সীতাক চাহস্তে লখাইক হবাইলো
কৰিবো কোন উপায় ।
অযোধ্যাত আবে কিমতে জীবন্ত
শুনিয়া স্তমিত্ৰা আই ॥ ৬৭৭
উঠিয়ো লখাই প্ৰাণ ফুটি যায়
তোৰেসে দাকণ শোকে ।
কিনো অপবাধ বাহুৱ কৰিলো
কিয় নমাতস মোকে ॥
দিব্য শয্যা এৰি নিৰ্বাণত পৰি
কতনো পাব সুমতি ।
নজাগে সমূলি উঠ উঠ বুলি
তোলন্ত কতো সারটি ॥ ৬৭৮
অযোধ্যাৰ লোকে তোকে বেচি আছে
চাউ চকু মেলি বাপ ।
নিবন্তবে বাজ নাৰী কান্দি মঠে
তোৱেৰে কপাই আকাশ ॥

আনো মোত বোবে নমাত ভৈয়াই
নিৰ্বাস দিবাৰ পদে ।
মোৰ নাই মোৰ ছৰ্ব্বাশা দাকৰে
পেছলাইলে তোক আপদে ॥ ৬৭৯
আইল ধুমকেতু তাহাৰেসে হেঁতু
কৰিলোহো মৰ্ম্মছেদ ।
মোক অপঘণ দিয়া নমাতস
আতেসে হৃদয় খেদ ॥
যোনো ধ্যান কৰি বায়ু আছ ধৰি
তাতেসে নাসে উশাস ।
জানিলো মৰিলি আবেসে কৰিলি
সমূল্যে মোক নাশ ॥ ৬৮০
দণ্ডকা বনতো লগতে আছিলি
নেৰিলি ক্ষণেকো সঙ্গ ।
ছোটি হস্তে তোৰ পিতৃতো অধিক
মোতসে আতি আসঙ্গ ॥
আবে কিনো ভৈলে মোক তেজি গৈলে
কিনো তোৰ বজ্জ হিয়া ।
কান্দন্ত সন্তাপে জগতৰ বাৰ্ণে
ভাইৰ মুখে মুখ দিয়া ॥ ৬৮১
প্ৰাণৰ লক্ষণ তোক পঠাই বন
দিনতে দুই চকু খাইলো ।
মোহোৰ শোকত প্ৰাণে ভৈলি হত
দেখিবে তোক নপাইলো ॥
প্ৰসিলেক কালে তোহোক সন্তাপে
মই কৈত বৈবো জুব ।
এভো হেন কব আনাকো ইবব
লগে বাওঁ বনপুৰ ॥ ৬৮২
হেনবা তোহোৰ সন্তাপ পাৰ্শ্বা
লগে লৈয়া বাহা মোক ।
বাম লক্ষণৰ আই ভৈয়াই
প্ৰাণৰে লক্ষা মোক ॥

তোষ এহু হিয়া মোক কাক দিয়া
কোন সতে যাস এৰি ।

কুকিতে কান্দন্ত তাপত পাবন্ত
লখাই লখাই বুলি গেৰি ॥ ৬৮৩

কৈব। মন্ত্ৰীচয় চিতা সঞ্জালিয়ো
তাতে দুই ভাইক তুলি ।

কিয় আছা চাই অগনি লগাই
লগে মাৰা মোক পুলি ॥

আউৰ কদাচিতো লাগ লক্ষণৰ
নছাৰিবো মই কোল ।

হেন শুনি সবে কান্দে আৰ্ত্ত্বাৰে
উথলিলা উন্মিবোল ॥ ৬৮৪

বশিষ্ঠে বৃজাস্ত প্রভু বঘুনাথ
থিব কৰা তুমি চিত্ত ।

বিম্বিষ মনে বিস্তৰ ক্রন্দনে
মৃতকৰ নোহে হিত ॥

যেন লাগে বাপ প্রেতকাৰ্য্য কৰা
ইমত সস্তাপ এৰা ।

মৰেয়ো মৰিব আবে কি কৰিব
কালত নাহিকে বৰা ॥ ৬৮৫

দিব্য দেহাধৰ লক্ষণ কুমাৰ
আপেথি সঙ্গ তোমাৰে ।

জ্ঞান দৃষ্টি দেখো লক্ষণ স্বৰ্গত
আছন্ত ইচ্ছিতি কাৰে ॥

আমতে ভ্রাতৃৰ লভিবা সঙ্গতি
ভেজিয়ো বাপ বিলাপ ।

বশিষ্ঠৰ বোলে বাঘৱৰ কিছু
কুলি চিত্তৰ তাপ ॥ ৬৮৬

পাছে বঘুপতি চিতা জালি তৈতি
লখাইব দেহা দহিলা ।

শ্রীমদ্ভগবদ্গীতা তাকে শ্রিয়া পত্নী
সৱতে তৈলা ইন্দ্রিয়া ॥

স্বামীৰ সমীপ পায়। অশ্রয়সে
তৈলা আনন্দিত মতি ।

যত প্রেতকাৰ্য্য সঙ্কলিল সবে
বিধিৱতে বঘুপতি ॥ ৬৮৭

শুনা সবে নব বাম লক্ষণৰ
কেন ভৈল আক দেখা ।

সদায় হাতাশ ইটো গৃহবাস
মনুষ্যৰ কোন লেখা ॥

লভিয়া ভাৰতে নবতনু যিটো
নকৰে হৰি কাৰ্ত্তন ।

হৃদয়তে হৰি আছন্ত জানিয়া
নিচিন্তে তান চৰণ ॥ ৬৮৮

সিটো মুঢ়মতি এৰিয়া ভকতি
কৰ্ম্মত কৰে বিশ্বাস ।

তাক পৰিহৰা জীয়াস্ততে মৰা
ভাতিৰ যেন নিশ্বাস ॥

হেন নিষ্ঠ জানি চিন্তা চক্ৰপাণি
হৰিৰ স্মৰি নাম ।

পুকষ উদ্ধাৰা আপোন নিস্তাৰা
জাকি বোলা বাম বাম ॥ ৬৮৯

শ্রীৰামৰ স্বৰ্গ-গমন

পদ

আত অনস্তবে শুনি সমস্ত সমাজ ।

সঙ্কলিলা বামে লক্ষণৰ প্রেতকাষ ।

আউৰ স্থখশাস্তি নাই বাঘৱৰ মনে ।

নিশ্চয় কৰিলা প্রভু স্বৰ্গক গমনে ॥ ৬৯০

পুৰোহিত-বশিষ্ঠক বুলিলা বচন ।

এৰি পৃথিবীক কৰো স্বৰ্গক গমন ॥

কৰায়েক যেন লগে যাত্ৰাৰ বিধান ।

বিহিন্ত বশিষ্ঠে শিশিষ্ট অনুষ্ঠান ॥ ৬৯১

দীপ ঘট দধি ছুৰ্ব্বাক্তে বঞ্জি ধলি ।
 চবে সমে শাবী শাবী বোরাইলা কদলী ॥
 দিয়াইলা মণ্ডল আলি পথে ধানে থান ।
 তৈল শুভক্ষণ বাঘরত দিলা জান ॥ ৬৯২
 কবিলন্ত বামে সবযুত পাছে স্নান ।
 স্মরণ বজ্রত বন্ধ কবিলন্ত দান ॥
 পিঙ্কিলন্ত ধৌত দিব্য বস্ত্র কচিকব ।
 গন্ধে পুষ্পে মাল্যে অলঙ্কৃত কলেরব ॥ ৬৯৩
 কবিলন্ত যাত্রা জগতৰে প্রভুবাম ।
 মাধর মাধর যুখে উচ্চবন্ত বাম ॥
 আপোনার নিজ কপ ধৰি হৃদয়ত ।
 লবিলন্ত ধৈৰ্য্যভারে সবাবো আগত ॥ ৬৯৪
 চতুৰ্ভিত্তি জয় জয় বাম মাত্র শুনি ।
 উচ্চবন্ত মূলমন্ত্র যত মহামুনি ॥
 বেদমাতা সারত্ৰী লবিলা অগ্রদেশে ।
 চলিল চাবিয়ো বেদ ব্রাহ্মণৰ বেশে ॥ ৬৯৫
 বাম পাশে লক্ষ্মী যাস্ত জগত মোহিনী ।
 দক্ষিণে চলন্ত আনো নাৰী বিতোপনী ॥
 দিব্য ধনু শব পুরুষৰ কপ ধৰি ।
 পাছত চলিলা বাঘরক অনুসৰি ॥ ৬৯৬
 আসিয়া আকাশী গঙ্গা সিঙ্কিলন্ত জল ।
 মূৰ্ত্তিমন্ত মন্ত্ৰগণে পঢ়ন্ত মঙ্গল ॥
 বহুমতী ভূতি নতি কবন্ত একত্ৰ ।
 যায় ধৰি উপবত মেঘে খেত ছত্ৰ ॥ ৬৯৭
 সূগ্ৰীৰ প্রস্তুতি যত বানৰ ভালুকে ।
 চলে সালঙ্কত হুয়া পবন উৎসুকে ॥
 কবে কুলি মালি মহা জয় জয় নাদে ।
 জীৱন্তে স্বৰ্গক পাইবো প্রচুব প্রসাদে ॥ ৬৯৮
 শক্রধন ভবত ভক্ত বত বাজা ।
 চৌপাশে উপানি বার অৰোহণ্যৰ প্রজা ॥
 পিছি বোঁত কাপোৰ সকলে পৰিধাবে ।
 গন্ধে পুষ্পে হুৰি অলঙ্কৃত অলঙ্কাৰে ॥ ৬৯৯

ব্রাহ্মণৰ হাতে কবে স্বৰ্গস্ব উৎসৰ্গ ।
 বামৰ প্রসাদে পাইবো জীৱন্ততে স্বৰ্গ ॥
 বাল বৃদ্ধ যুৱা জীৱ পিম্পবা পৰ্য্যন্তে ।
 চলি যাই বাঘরব মহিমা কহন্তে ॥ ৭০০
 ছাগ গক গাঙ্ক গণ্ড গরয় শৃগাল ।
 কুকুৰ বিৰালি বৰা হৰিণৰ পাল ॥
 ঘোটক কণ্টলা উট মেঠন মহিষে ।
 যুখে যুখে হস্তী সব চলে সহৰিষে ॥ ৭০১
 কাউৰ কৈৰা মৈৰা পাৰ পিৰিকা ববল ।
 কোৰফ চকোৰ ফিঞ্চা পেঞ্চা ছেঞ্চাকল ॥
 সবালি, শালিকা, সাক হংস জাই বৰা ।
 বালিবণ্টা বটা, টুগি, টিপসি, টোকৰা ॥ ৭০২
 ইসব প্রমুখ্যে পশু পক্ষী যত আছে ।
 তৃণ, তক, লতাচনো চলে পাছে পাছে ॥
 বামৰ প্রভাৱে ভৈল সবাতো চেতন ।
 পবন হৰিষে কৰৈ স্বৰ্গক গমন ॥ ৭০৩
 কিৰীটি, কুণ্ডল মহা হেময় হাৰে ।
 চিকিমিকি কৰৈ বন্ধময় অলঙ্কাৰে ॥
 যায় মনে হৃষ্ট পুষ্ট বন্ধে ভূষ্টি চলি ।
 তুলি ছত্ৰদণ্ড বাঘভণ্ড কুকুৰলি ॥ ৭০৪
 ভৈলা বামচন্দ্র ইন্দ্র সম উপসন্ন ।
 চন্দ্র সূৰ্য্য দুই ভিত্তি ভবত শক্রধন ॥
 সূগ্ৰীৰ প্রস্তুতি যাস্ত যত মহীপাল ।
 কপে প্রকাশন্ত সবে যেন দিকপাল ॥ ৭০৫
 ভালুক বানৰ দেৱ সেনাৰ আকৃতি ।
 ঋষিসব ভৈল যেন গুৰু বৃহস্পতি ॥
 নিবন্তবে নব বিদ্যাধৰ এবে সৰি ।
 নাৰী সবে চলে অপেশ্বৰী বিদ্যাধৰী ॥ ৭০৬
 চিকিমিকি অলঙ্কাৰে কবে চতুৰ্ভিত্তি ।
 কৰৈ তাবাগণ যেন স্বৰ্গত নীপিত্তি ॥
 চিবল পত্নীকা বধ ধৰম হুজ্জলকা
 আকাশে একাশে যেন দেৱ পৰম পদ ॥ ৭০৭

পবন শ্রীমন্ত দেহা দিব্যকপধব ।
 নিম্পাপ নির্মল সকলবে কলেরব ॥
 নৃত্যে গীতে আনন্দতে নাহি চিন্তা শোক ।
 মহা কোঁড়ুলে চলি যাস্ত স্বর্গলোক ॥ ৭০৮
 শুনে সামবাজে বাম স্বর্গক গমন ।
 চাহিবাক আসে আনো দেশী সব জন ॥
 মিলে অনুবাগ ভাসম্বাবো অন্তর্গতে ।
 ঘব বাবী এবি চলে বামব লগতে ॥ ৭০৯
 সবযুব ভীবে ভীবে আতি অনুপাম ।
 পুত্ররতে প্রজাক পালশ্বে যাস্ত বাম ॥
 তিনি দিনি তিনি বাতি যাস্ত একাকূলে ।
 বহিলশ্চ হিমরস্ত পর্বতব মূলে ॥ ৭১০
 বিবিধ বাত্বব নাদে শরদ আক্ষাল ।
 জয় জয় বাঘরব প্রজাব কোলাহল ॥
 ছত্রে দণ্ডে স্বাণ্ডে ভণ্ডে লোকে ভবিপূবি ।
 থাকিলশ্চ পর্বতব কতো দূব যুবি ॥ ৭১১
 অনস্তবে বাম আসিবার বার্তা শুনি ।
 ব্রহ্মা বিষ্ণু মহেশ্বব লবিলা আপুনি ॥
 দশ দিগপাল ইন্দ্র আদি দেব যত ।
 তিনিকো আরবি নামি আসিল লগত ॥ ৭১২
 সিন্ধুনি বিছাধব কিম্বব চাবণ ।
 নাচশ্বে আসস্ত নামি অপেশ্ববাগণ ॥
 গন্ধর্বে যোগারে গীত মৃদঙ্গব ধনি ।
 লক্ষ কোটি বিমান আকাশ আসে ছানি ॥ ৭১৩
 চিকিমিকি কবে জ্যোতি চাহন নবার ।
 অসংখ্যাত সূর্য যেন নাথে একে ঠাই ॥
 বাজে ঘণ্টা সোণাব কিঙ্কিণি কণ জুন ।
 উর্ধ্বমুখে লচকিতে চাবে সর্বজন ॥ ৭১৪
 দেখি কবে বাঘরব প্রজা জয় জয় ।
 স্বর্গবাসী হুবি কুচব সিংহবর ॥
 দেব দিব্যযান তল ছানি নামি আসে ।
 বিদ্যুৎকি নবনিব বজ্রব প্রকাশে ॥ ৭১৫

চন্দ্র সূর্য্য সমান একৈক দিব্য বধ ।
 বাঞ্জা মাত্রে মিলে তৈতে ষত মনোবধ ॥
 তথাতে বিচিত্রে গৃহ প্রাসাদ উচ্চান ।
 হীবা মৰকত বজ্র বঞ্জে ধানে ধান ॥ ৭১৬
 নির্মল কমলে সর্বোবব সব শোভে ।
 ভ্রমবে কবয় কেলি মধুগন্ধ লোভে ॥
 বথতে বিচিত্রে নৃত্য গীত বাঢ় ধনি ।
 অসংখ্যাত দেবকন্যা রূপে বিতোপনী ॥ ৭১৭
 শ্রবণ অমৃত স্থললিত গারে গীত ।
 শুনি পুরুষব চিত্ত কামে বিমোহিত ॥
 হেন দিব্য যান লৈয়া দেবগণ লবি ।
 আসিলা বামক নিবে লাগি আগবাড়ি ॥ ৭১৮
 বাঘরক দেখি দেবগণব আঙ্লাদ ।
 পুষ্প সিংহাবিয়া কবে দুন্দুভি সম্বাদ ॥
 দেবতা মনুষ্য দেখা দেখি কবে আসি ।
 অস্তো অস্তে দশন প্রকটি কবে হাসি ॥ ৭১৯
 ব্রহ্মাদেবে সাদবে কবিয়া যোব হাত ।
 বাঘরক লগাইলা হংসবে পবা মাত ॥
 শুনিয়েক বামচন্দ্র প্রভু বঘুনাথ ।
 দেখিয়েক ত্রিদশ দেবক তুলি মাথ ॥ ৭২০
 তুমি ত্রিভুবনপতি জগতবে গতি ।
 তুমিসি অচিন্ত্য গুণ অনস্ত শকতি ॥
 প্রকৃতিত অন্তব পবন তুমি তত্ত্ব ।
 আদি অন্ত নজানিয় তোমাৰ মহত্ত্ব ॥ ৭২১
 তুমি ভাব হবা বাবে বাবে অরতবি ।
 ছুটক দণ্ডিয়া মহন্তক বক্ষা কবি ॥
 তুমিসি ইশ্বর সূবাস্তবে কবে সেব ।
 অন্তত তুমিসি থাকা নথাকয় কেহ ॥ ৭২২
 শুনিয়ে নবেন্দ্র বামচন্দ্র কৃপাময় ।
 আছে পুবাভন তমু তবু ভেজোময় ॥
 বিজ্ঞমানে বিমানতে দেখা কবীকেশ ।
 আত্মবাসবে আন্তে হরোক অপেশ ॥ ৭২৩

হেবা হুবা হুবে সেনা কবে প্রণিপাতে ।
 দেখা গদা পদ্ম শঙ্খ চক্র চাৰি হাতে ॥
 পূৰ্বকপ তোমাৰে আত্মকে বিষ্ণু বুলি ।
 হুয়ো পৰিচয় কৃপাময় মাধা তুলি ॥ ৭২৪
 শুনি বয়ুপতি পাছে ব্রহ্মাত বদতি ।
 ই সি মোৰ মুখ্য প্ৰয়োজন প্ৰজ্ঞাপতি ॥
 দেখা আসি আছে বাজা প্ৰজ্ঞা পাত্ৰচয় ।
 পশু, পক্ষী, বৃক্ষ, তক, লতা সমস্তয় ॥ ৭২৫
 অনুগত ভকত সম্যকে মোৰ প্ৰাণ ।
 আগে আঙ্ক দিয়োক অক্ষয় মোক্ষস্থান ॥
 মোতে পতিয়াসে সবে আসিল লগতে ।
 আবে আসম্বাক তেজি যাওঁ কোনসতে ॥ ৭২৬
 দিব্য বিমানতে সবে চড়োক সম্প্ৰতি ।
 দিয়োক সম্বৰে প্ৰজ্ঞাপতি অনুমতি ॥
 পাছতেসে যাইবো বোলো বচন নিশ্চয় ।
 বিনারম্ভ বিধি ধন্য ধন্য কৃপাময় ॥ ৭২৭
 আছে মোক্ষ স্থান ব্ৰহ্মলোকৰ উপৰ ।
 সান্তানক নামে তাৰ নাই পটন্তৰ ॥
 তমু প্ৰজ্ঞা দিব্য ভোগ ভুকুতি ভুঞ্জন্তে ।
 তথাতে থাকোক মহা প্ৰলয় পৰ্য্যন্তে ॥ ৭২৮
 বানব ভালুক বত দেৱ অৱতাৰ ।
 প্ৰবেশোক পূৰ্বদেহে আদেশ আমাৰ ॥
 এহি তীৰ্থজলতে সম্বৰে কৰি স্নান ।
 আসি আবোহোক অবিলম্বে দিব্য যান ॥ ৭২৯
 ব্ৰহ্মাৰ আদেশ বাঘৱৰ অভিমত ।
 জাম্প দিয়া পটৈ প্ৰজ্ঞা তীৰ্থৰ জলত ॥
 চোক গুটি হোটৈ তৈতে দিব্য কলেৱৰ ।
 সূৰ্যাসৰ স্থলে দেহা যেন বিস্তাধৰ ॥ ৭৩০
 সহস্ৰ সখ্যাত বিস্তাধৰী অপেশ্বৰী ।
 গাৱে গাৱে গোচি বিমানক নেই ধৰি ।
 সিহাঙ্গনে বদি সিটে গাৱে আতি ভূষি ।
 ইহাৰ সন্ধান কৰে পুৰুষে নীপতি ॥ ৭৩১

কিৰীটি কুণ্ডল দিব্য বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ।
 গন্ধে পুষ্পে চন্দনে ভূষিত আভিলাষ ॥
 শিবৰ উপবে খেত ছত্ৰ তুলি ধৰি ।
 ধৱল চামৰে তোলে পদ্মিনী হৃন্দৰী ॥ ৭৩২
 কৰ্পূৰ তাম্বুল সাজি যোগাৱে বম্পী ।
 হাত ভৰি ধৰি জাস্তে কতো বিতোপনী ॥
 বায়া যুহু যুদঙ্গ কবন্ত কতো নৃত্য ।
 বায়া হাত তালি গাৱৈ হুললিত নীত ॥ ৭৩৩
 সুবতি শীতল অনুকূল বায়ু বহে ।
 বিবিধ আয়োদ গন্ধ সৰ্বদাৱে কহে ॥
 সুগুচে বসন্ত মন্ত কোকিলৰ নাদ ।
 শুনি পুৰুষৰ মন সদায়ে উন্মাদ ॥ ৭৩৪
 নাৰী সবে জলত মজিয়া মহাবদে ।
 বিমানত বসিয়া প্ৰকাশে স্বামী সঙ্গে ॥
 ত্ৰৈলোক্য মোহিনী ৰূপ লয়লাস পতি ॥
 যেন কৈলাসত শোভে শঙ্কৰ পাৰ্বতী ॥ ৭৩৫
 যত পশুপক্ষী বৃক্ষ বন নিবন্তৰ ।
 জলত নামিলে হোৱে দিব্য কলেৱৰ ॥
 বিমানত উঠি ইন্দ্ৰ যেন কটৈ জোম্ব ॥
 দিব্য নাৰী সবে সেৱে থাক যেন যোগ ॥ ৭৩৬
 সন্তোষন্ত চিত্ত বিতোপন নৃত্য নীতি ।
 পলু পিল্পবায়ো পাইল পবন ইঞ্জিতি ॥
 বায়ত ভকত তৈল বাকস যতক ।
 সিয়ো দিব্য কলেৱৰ লভিলা প্ৰত্যেক ॥ ৭৩৭
 চড়ে দিব্য বিমানে সাক্ষাতে দেৱ দেৱ ॥
 ভুঞ্জে দিব্য জোম্ব কৰে নাৰীসবে দেৱ ॥
 জয় জয় বাঘৰ বোম্বন্ত মহামাৰ ॥
 আমিয়ো মুকুত তৈলো প্ৰেক প্ৰেক ॥ ৭৩৮
 শুনা বায়ারণ সকলো সন্ধান
 হবি ভকতিৰ দেখা শৰণে পৰ
 ত্বন বন বৃক্ষ পশু পাত্ৰচয়
 একোৱে নবাৰে দেখা পৰি

দোষৰ সাগৰ ইটো কলি যদি পাপী ।
 আছে এক গুণ আত মহত তথাপি ॥
 কৃষ্ণৰ কীৰ্তন মাত্ৰ কবিয়ে প্ৰৱন্ধ ।
 কৃষ্ণক সূছদ পাৰে ছিঁও কৰ্মবন্ধ ॥ ৭৪০
 এতেকে কলিসি ভাল ভকতৰ মতে ।
 ছুৰাচাৰো তৰৈ গুণ নাম কীৰ্তনতে ॥
 আন ধৰ্ম গৈলা গুচি কৃষ্ণৰ লগত ।
 তথাপি নোপজে কিয় চেতনা গাৱত ॥ ৭৪১
 হেন জানি বুদ্ধজন তেজিয়োক হেলা ।
 বাম নাম মধ্যত ধৰ্মৰ সবে মেলা ॥
 মিছাতেসে মৰা সবে আলসত থাকি ।
 বচিলা শৰুবে বাম বাম বোলা ডাকি ॥ ৭৪২

ছবি

আত অনন্তৰে সবে শুনিয়োক নিবন্তৰে
 বাঘৰ কথা আৱৰিস ।
 ভকত প্ৰজাৰ প্ৰভু পৰম ইচিতি চাই
 মনে মহা মিলিল হৰিষ ॥
 তৃণ ঘণ পশু পক্ষী বাকসৰ বন্ধ বোলি
 বিলে মহা মনত উন্নাস ।
 ভকত ইচিত কাৰ দেখি বাম দেৱতাৰ
 খল খল সম্পঞ্জিল হাস ॥ ৭৪৩
 আঞ্জৰ পাঞ্জৰ চাই দেখন্ত গোটেক নায়
 বিমানে চড়িল সবে প্ৰজা ।
 কেৱলেমে তিনিভাই বহি আছে সমুদায়
 জানি বিমৰিষি নাম বাজা ॥
 জাতৃ গণ সবে সিটো কীৰ্তন নাথিৱা প্লাছে
 মপটে কবিল্য গৈলা স্নান ।
 মনুষ্য স্বভাৱ তেজি বুলৈ জ্যোতি শৰীৰ
 সহস্ৰক সূৰ্য্যস সন্ধান ॥ ৭৪৪
 দেখি বেৰে হাত কুলি জয় জয় নাম বুলি
 শূন্যৰ পিঠাখিনি গিলে ।

শত্ৰুঘন ভকতৰ জ্যোতিৰ্ময় কমেয়ৰ
 প্ৰবেশিলা বামৰ শৰীৰে ॥
 ঘিটো বিষ্ণুকপ ধৰি প্ৰকাশ কৰন্ত হৰি
 তেহো ব্ৰহ্মতৰ স্বকপতে ॥
 বাঘৰ গৈয়া কায় বিজুলী চটক প্ৰায়
 প্ৰবেশিলা বিষ্ণুৰ কপতে ॥ ৭৪৫
 চাৰি হস্তে চাৰি অস্ত্ৰ শৰীৰত পীতবস্ত্ৰ
 দিব্য বনমালা দোলৈ গলে ।
 কণ্ঠত কোঁস্তভ মণি মকৰ কুণ্ডল চুমি
 চিকিমিকি কৰে গগুস্থলে ॥
 বস্ত্ৰৰ মুকুট মাখে অঙ্গদ বলয় হাতে
 বাখৰ আঙ্গুঠি আঙ্গুঠীত ।
 নয়ন পঙ্কজ পাসি বয়নে ঈষত হাসি
 ললাটে তিলক স্নানিত ॥ ৭৪৬
 হিয়ে গজমতি হাব জিলি মিলি পেছন্দাৰ
 শ্যাম শৰাবত কান্তি কৰে ।
 ঝিকি পাৰে অলঙ্কাৰ চান্তো আতি চমৎকাৰ
 মেঘে যেন বিজুলী সঞ্চাবে ॥
 কটিত কনক কাঞ্চি দিব্যবস্ত্ৰে আছে থাকি
 জুৰৈ পাদ পঙ্কজে নুপুৰ ।
 অকণ নখৰ পাস্তি চন্দ্ৰতো অধিক কান্তি
 কৰে দৰশনে চুখ দুৰ ॥ ৭৪৭
 বস্ত্ৰৰ শলকা নয় প্ৰকাশে অজুলীয়া
 বস্ত্ৰময় উজন্তি বঞ্জিত ।
 দেখ আতি স্কোমল মনোহৰ পদতল
 ধ্বজ বস্ত্ৰ অঙ্গুশে অঙ্কিত ॥
 ভকত অভয় পাত্ৰ তাপহাৰী খেত ছয়
 সংসাৰ সাগৰে মহা নাৱ ।
 সেৱে পাৰিষদ যত বহুপীঠ গুণবত
 প্ৰকাশন্তে আছে ছুই পাৰ ॥ ৭৪৮
 বিপৰীত ৰেখি দেৱে আনন্দে স্নানিত ৰাৱে
 কৃষ্ণক কৃষ্ণ শৰু তেজ কুলি ॥

বামর বিমান বেটি প্রজাব জোকাব গেবি
জয় জয় ভগবন্ত বুলি ॥

মহিমা বর্ণায়্য আতি সিদ্ধ মুনি কবে স্তুতি
শিবত সিদ্ধাষি পাবিজাত ।

নানা বাস্ব বারে জাকি বিমানে লবিলা ঢাকি
সূর্য যেন জ্বলে অসংখ্যাত ॥ ৭৪৯

পৃথিবীবে পবা লঞ্জি গীত গায়্য যায় থাকি
ক্রমে ছয় স্বর্গক এবাই ।

ছিন্ন ছোণ্ডা ছত্র দণ্ডে উঠলিয়া বাগ্ন ভণ্ডে
পুণ্যবায়ু তুলে আলগাই ॥

যতলোক স্বর্গবাসী মহিমা দেখিয়া আসি
পবন বিশ্বয় ছয়া মনে ।

এহিমতে বাম হবি লোকব আনন্দ কবি
লবি যাস্ত ব্রহ্মব ভরনে ॥ ৭৫০

বামে পাছে দেখিলন্ত লক্ষণে লগতে যাস্ত
দিব্যরূপে কবিয়া প্রকাশ ।

আনন্দব সীমা নাই দুয়ো দুইক আছে চাই
কবন্ত কোঁড়ুক মহাহাস ॥

আতিশয় স্নেহ ভারে নমিলা লক্ষণ পারে
গুচিল সকলে শোক রেশ ।

বন্ধে বাম বনমালী সারটন্তে আকোমালি
তেহো ভৈলা বামতে প্রবেশ ॥ ৭৫১

অপেশ্ববা নৃত্য কবে গারে বারে বিদ্যাধবে
ধম ধম মুদঙ্গ তুফুল ।

দশো দিশে জগ্গধ্বনি ভুতি পড়ে সিদ্ধমুনি
হবিষে ববিষে দিব্য ফুল ॥

এহিমতে প্রজাবর্গ পাইলন্ত অক্ষয় স্বর্গ
নাই আব আনন্দব পাব ।

ব্রহ্মলোক সন্নিধান সান্তানক মাষে ধান
নির্ম্মিল নগব জাতিকাব ॥ ৭৫২

শাবী শাবী বানচর যাক যেন বোগ্য হয়
বাঝিলন্ত কতো দুব জুবি ।

চন্দ্রসূর্য যেন পাশ্চি হলে বিমান পাশ্চি
পাতিলা বহল মহাপূবী ॥

ভালুক বানব নব পশু পক্ষী শিবচর
দিব্য দেহ ধবি বিপবীত ।

একান্তে বামক পূজে স্বর্গত তুষ্টি তুষ্টি
শুনি নিতে বামব চবিত্ত ॥ ৭৫৩

বামব সভাত বসি হলে যেন কোটি শর্প
বামগুণ গারন্ত আহ্লাদে ।

সান্তানক পায়্য স্থান অমৃত কবিয়া পান
কৃতকৃত্য বামব প্রসাদে ॥

কীট পতঙ্গবর্গ জন্মিয়া অক্ষয় স্বর্গ
কাবো নাহি আনন্দব সীমা ।

এহিমতে বামহবি অসাধ্য কর্কক কবি
ভকতিব দেখাইলা মহিমা ॥ ৭৫৪

স্বর্গ মর্ত্য পাতালত বিধাতাব সমাজত
সিদ্ধ যত দেবাস্বব লোক ।

বামব চবিত্তচয় সম্যকে অনুভবন্ত
শুনি যেন পিয়ে ঢোকা ঢোক ॥

জগতবে নিস্তাবণ পুণ্যকথা বামর
আক শুনে ভণৈ যিটো কবে ।

পাতেকত লাগে জুই দেববো পূজনী কই
বকে সাতো স্বর্গব উপবে ॥ ৭৫৫

বামব চবিত্ত ইটো শুনিবাক ইচ্ছা বিটো
হাহাকাব কবে তাব পানে ।

এবি পলাই তারকণে উজাবে হবিষ মাষে
প্রচণ্ড বহিব যেন তাপে ॥

যেন জানি সতানন্দ তমা বাবান পয়
মুকুটিক যাব অভিলাষ ।

আমাক কবিতা জানি নিশা কুষ্টি
নকবিবা আত উপহাস ॥ ৭৫৬

বামৰ চৰিত্ৰেয় মহা মোক্ষফল আত আছে ।	পাতেকৰ অগ্নিময় যেই সেই জুই দেই যেন অগ্নি একোৱে নবাছে ॥	বামে পিতৃ মাতৃ হৃত বামে আত্মা বামে জীৱ শ্ৰাণ ।	সুহৃদ সৌদৰ বন্ধু বামে সে পৰম জ্ঞান বামে কোটি শত তীৰ্থ স্নান ॥
নজানিয়া যিটো দস্ত তাৰাকো আঞ্জলি কৰো পুষ্ট ।	কৰে মহা উপালস্ত স্বৰূপ কহিলো বাণী নিশ্চি মাত্ৰ হৌক মোত তুষ্ট ॥ ৭৫৭	বাম মোৰ ইফ্টদেৱ গতি মোৰ বামৰ চৰণ ।	বামকেসে কৰো সেৱ বামে ধৰ্ম বামে কৰ্ম জানি লৈলো বামত শৰণ ॥ ৭৬০
নিজ পুণ্য ক্ষয় কৰে যেবে ক্ষেমা নকৰো তথাপি ।	আমাৰ অধৰ্ম হবে শুনিয়েক নিবস্তবে আউৰ কোন আছে মহাপাপী ॥	হেন জানি মোৰ চিত্ত বিষয় চিন্তায় এৰি কাম ।	বামৰ চৰণ চিন্ত পাপত পচা লোকচাৰি সৰ্বদায়ে বোলা বাম বাম ॥
ইকথা থাকোক ভালে হৰিৰ নাম কৰিয়ো কীৰ্তন ।	যাৱে নতো ধৰে কালে সিটো যুত্ব সময়ত হৰিবেক মুখত বচন ॥ ৭৫৮	তৰিবাৰ কৰা কাম গীতবাণী শুননি বিফলে ।	কৰ্ণে শুনা বামনাম আৱে চক্ষু দুৰাশয় বামময় দেখিয়ো সকলে ॥ ৭৬১
মৰণক দেখা কাছে লৈয়ো হৰিনামত শৰণ ।	যাৱত চেতন আছে নামত নকৰি বতি বেদে কহে এহিসে বচন ॥	নমো শ্ৰেষ্ঠ ভগৱন্ত ভকতিতে ঘাহাৰ সন্তোষ ।	নাই যাৰ আদি অন্ত জয়া যুত মতিমন্দ ক্ষেমা শ্ৰেষ্ঠ বাঢ়া টুটা দোষ ॥
শাস্ত্ৰৰ এহিসে মজ্জা আন পুণ্য কিঙ্কৰ ইহাৰ ।	হৰিৰ স্মৰণ বাজা শাস্ত্ৰৰ এহিসে মজ্জা আন পুণ্য কিঙ্কৰ ইহাৰ ।	সম্যকে অমৃত ভাণ্ড এহিমানে ভৈলা সমাপতি ।	উত্তম উত্তৰাকাণ্ড কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণে পাপমানে যাউক অধোগতি ॥ ৭৬২

শ্রীশঙ্কর বাস্তুশাস্ত্র

দেব ভটিমা (১)

তোটয় ছন্দ

মধুদানরদাৰ্ণদেবববম্ ।
বববাৰিঞ্জলোচনচক্রধবম্ ॥
ধবনিধবধাৰ্ণধ্যেয়পবম্ ।
পবমার্থবিদ্যাশুভনাশকবম্ ॥
কবচুর্গিতচেদিপভুভিতগম্ ।
ভগভূষণকোচ্চিতপাদযুগম্ ॥
যুগনায়াং সীগববেশকচিম্ ।
কচিবাংশপিধামশবীৰশুচিম্ ॥
শুচিচামববায়ুনিসেৰ্যতশুম্ ।
তনুমধ্যগদেহস্ববেশহনুম্ ॥
হনুমস্তহবীশসহায়বতম্ ।
বতবাস্তপৰায়ণশক্রনতম্ ॥
নতবর্তুল্পুল্পুল্পদীর্ঘভুজম্ ।
ভুজগাধিপতল্পশয়ানমজম্ ॥
অজৰামববিগ্রহবিশ্বগুৰুম্ ।
গুৰুগোধনকামদকল্পতকম্ ॥
তকণিমনমোহনসৰ্ব্বশুভম্ ।
শুভমঙ্গলদায়কনীলনিতম্ ॥
ইতকুন্তজমৌক্তিকমাল্যবহম্ ।
বহলোবসমিষ্টজসৰ্ব্বসহম্ ॥
সহজায়তি পদ্মদলাকচিদম্ ।
চিদানন্দবিনোদনবেদবিদম্ ॥
বিদূষাৰনমগুণকম্পুলম্ ।
গলশোভিতকোচ্চিতববলম্ ॥

বলভদ্রেসম্বোধনবসত্যবপুল্ ।
বপুনির্দিতবিশ্বস্ববাৰিষ্ণিপুল্ ॥
বিপুল্লুপম্ ধপদর্পহবম্ ।
হবমৌলিনিষ্কৰ্ণপদাঙ্গপবম্ ॥
পবলোকসহায়সহস্রমুখম্ ।
মুখবালিকুলাকুলমাল্যস্বম্ ॥
স্বম্বমোকদদকবমাবমণম্ ।
মনসোপবিষেয়সহস্রকণম্ ॥
ঞগতোহস্মি নতোহস্মি নতোহস্মি-স্মিস্ ।
হবিতৈবিতহতাশনভোগ্যহবিস্ ॥
হবিকিঙ্কবশঙ্কবদৈশপদে ।
পদমিচ্ছন্ গায়তি চাম্বুভদে ॥

দেব ভটিমা (২)

বসো পোক্ষিণা ।

গোপী জনমানন্দা ।

মধু জয়ল হৃদিত কবচ
বদন বিবসিত চাম্বা ॥
পূতনী কাতন কাম-কী
কীরে বিদ্রোহনকারী ।
মায়ো রয়ত কাম-কী
নির্দিত চিহ্নে কাম-কী ॥

তিনি ভূরন জন মৌলি বিভূষণ
 মৰকত বন্ধ হুবেশা ।
 চন্দ্রক নিচয়ে বিচিত্রত কেকৌ
 পতত্র হুবেশিত কেশা ॥
 যমলার্জুন ভঞ্জিয়ে শকট বিঘটিয়ে
 বালক কেলি কবন্তা ।
 ধনুক কেশীয়ে বকাসুৰ নশিয়ে
 ধৰণীভাৰ হবন্তা ॥
 জয় গিৰি গোরক্ৰন গিৰি ধাবন্তা
 গোগণ বক্ষণশীলা ।
 দৰ্পিত হুবমুনি দম্ভৰি ভুঞ্জিয়ে
 দৰশিত নিজ ভুজলালা ॥
 কালিন্দী তীৰে কালী নাম
 ভুজঙ্গম বাজ নিবাসে ।
 তা বিৰষ লাগি জলচৰ খেচৰ
 তীৰ তৰু লয় নাশে ॥
 দুৰ্জ্ঞান মৰ্জ্জন লীলা অৱতাৰ ধৰি
 নিজ পৰিজন ধৰি সঙ্গে ।
 লীলা নৃত্য কয় কৰিয়ে শিবে চৰি
 কালী নাশ কয় বঙ্গে ॥
 মল্ল নিযুদ্ধ বিলোকন কৈতব
 মধুৰা নৰপতি সঙ্গে ।
 ভিত নিবোধিত বাজ সমাজ
 সমাগত হুলধৰ সঙ্গে ॥
 ঘাবে মত্ত মাতঙ্গ ঘাতিয়ে
 তাস্ত বিপাৰিয়ে দম্ভা ।
 সৰ্গশৈ গজ বাজ বিমৰ্দ্দিয়ে
 বৈসে সিংহ চলন্তা ॥
 চম্পুবাৰি মহা মহা মল্ল
 বিমোড়ন জনিত তবাস ।
 বিক্রম দেখিয়ে ভোজবাজ মন
 জীৱন ভৈল বৈবাশ ॥

মখে সঞ্চাৰি কংস কেশে ধৰি
 ধৰণী তলে বলশালী ।
 তাড়িয়ে বাহুবলে পুনু পাড়িয়ে
 জীৱ লয়ো বনমালী ॥
 মৰপতি কংস বিধ্বংসল দেখিয়ে
 লাগল শঙ্কা সমাজে ।
 হুব মুনি সিদ্ধ ঋষিগণ হৰষিত
 দিবি জয় চুন্দুভি বাজে ॥
 কেশৱ চৰণ সৰোকহ কিঙ্কৰ
 শঙ্কৰ এছ বিৰচিতং ।
 বৈৰী বিমৰ্দ্দন দৈৱকী নন্দন
 বিজয় বিৰাজিত গীতং ॥

দেৱ ভক্তিমা (৩)

জয় জগদীশ ঈশ ভয়হাৰী ।
 লীলা কৰে ভূমি ভাৰ উতাৰি ॥
 আপন ভকত সব তাৰ মুৰাৰি ।
 অনুদিনে সেরছ চৰণ তোহাৰি ।
 বাজত বাজন বঙ্গ নিশান ।
 চলে বঙ্গশালা বাম ভগৱান ॥
 আৱে পেখিয়ে গজ কুৱলাই ।
 কুচবলি কছ বোষ তোলাই ॥
 তাকু পেলল হাতি পেলু বাণে ।
 তাবলি কুস্ত খেবে ভগৱানে ॥
 পাকড়িয়ে যো আগ ভয়ো খাড়া ।
 গজ চৰৰ তাড়ি কৃষ্ণ দোৱাৰা ॥
 মাৰিয়ে লাথ উঁপাৰিয়ে দম্ভা ।
 মাহত সাখেৰি প্ৰাণকি অস্তা ॥
 কান্ধে ভিড়ি দম্ভ বাম কাহাই ।
 সাখে লিয়ে ব্ৰজবাল সো ধায় ॥

হবষে চলত হবি লোক ভুলাই ।
 দশবিধ লোক দশ হি রূপ চাই ॥
 পেথিয়ে চাণুব সভা মহ যায় ।
 শুনতো বাজ আজ্ঞা বাম কাহ্নাই ।
 হামু সঙ্গে যুদ্ধ কৰত কুচি ।
 নৰপতি কংস হোরে তব খুচি ॥
 কহত গোপাল তুমহি বড়িলাল ।
 পেখ লাড়িকা হামু গোপ ছারাল ॥
 সমান বয়সে যুদ্ধ কৰত যুলি ।
 শুনিয়ে চাণুব মাতে বাহু তুলি ॥
 তুমহি কিয়ে কুরলয় অন্তা ॥
 কুচ ছারাল বড়হি বলীয়ন্তা ॥
 এহেন্তে বাম বড়হি বলীয়াব ।
 মুষ্টিক সমে কক মল্ল বিহাৰ ॥
 মল্ল শিবোমণি বাম কাহ্নাই ।
 ছন্দ যুদ্ধ মল্ল বিচে বনাই ॥
 নানা বন্ধ ধৰলহি বাহ্মালে ।
 সব উতাৰিয়ে তাসু কিয়ে কলে ॥
 পেথিয়ে কুট আরলি তাকু ধাই ।
 মাৰলি বাম বামমুষ্টি উঠাই ॥
 সল্ল তোসল্ল ছুছ যোপে ধাই ।
 মাৰলি গোপালসে লাথ ভেজাই ॥
 জয় জয় কৃষ্ণ ঘোষত সবলোক ।
 পারত বাজ্ঞা বহুত ভয় শোক ॥
 পিতৃ মাতৃ কহু আরবি নন্দ ।
 পেখি হবিক জয় মিলত আনন্দ ॥
 বাজ্ঞা কংসে বোষে বোলে বাণী ।
 দুব কব মল্ল বাণ্ড নিশানি ॥
 এহেসে বাহিব কব বাম কাহ্নাই ।
 মাৰলি মাল এহে ছুহো ভাই ॥
 নন্দ কহু বান্ধ কাট বহুদেউ ।
 মাৰ উগ্রসেন বাধবি নাহি কেউ ॥

নিশবদ বাণী শুনিয়ে নব-নাৰী ।
 তাসু পেখি ভকত ভয়হাবী ॥
 লাক্ষ্মে মঞ্চে সঞ্চাৰিয়ে ছবীকেশ ।
 পাবলি কংস পাকড়িয়ে কেশ ॥
 যোহি উপবে বহু বোষ অপাৰা ।
 তাসু পৃষ্ঠে বৈথে ত্রিজগত ভাৰা ॥
 মৰলহি কংস সমাজহি চূপ ।
 দেলহ যো আপনহি নিজরূপ ॥
 বোষ উঠারল কংসকহি ভাই ।
 মাৰল বলে তাহে পবিঘ উঠাই ॥
 বাজ্ঞ মহিষী কান্দে মনহি সন্তাপে ।
 তাসু শাস্ত কিয়ে ত্রিজগত বাপে ॥
 মিলারত মুকুতি কংস কহি স্থবী ।
 ভকতি মাগো হামু বড়ি ছুধী ॥
 কক দায়াল ককণা একবাৰা ।
 তেবে দাস কিয়ে নিয়ো নিস্তাৰা ॥
 গুথে জুনো ছাড়ে তুরা গুণ নাম ।
 কহ শকব সব বোলা বাম বাম ॥

বাজ ভটিমা (১)

জয় জয় মল্ল নৃপতি বসরান ।
 যাকেবি গুণগণ সম নাহি আন ॥
 নিজ কুল কুমুদ প্রকাশিত ইন্দু ।
 গহীন গন্তীর ধীব পেখিতে সিদ্ধ ॥
 সভা এক পাত্রে আপন মহাবাজ ।
 দেৱক মধ্যে বৈসে ছব্ববাজ ॥

আপন ভুলবলে দণ্ডিয়ে বাজকুল
 পারত সকল হি কাব ।
 জয় জয় ঈশ্বর পান প্রসাদ
 মল্লদেব কক বাজ ॥

নটক ভাটক পশ্চিম দেশক
 যত যত পণ্ডিত আরে ।
 ঘোটক কঞ্চল বহুত বজত
 আপনহি মন পূবি পারে ॥
 অস্ত্রত শস্ত্রত শাস্ত্রত পাগত
 বিপক্ষক আপন জান ।
 দেব ব্রাহ্মণক পিতৃক অর্চনে
 যাকেবি নাহি সমান ॥
 আপন নৃপবব ধর্ম যুধিষ্ঠিব
 বিচারত আপন সজ্ঞান ।
 কাব্য কবিত্ব শশধব পণ্ডিত
 ধনুর্ধব অর্জুন সমান ॥
 মানে চুর্যোধন আপন পুণ্যজন
 দানে কর্ণ সমান ।
 মল্লত যুদ্ধত আপন দৃষ্টিত
 তুহুঁ বিনে নাহি আন ॥
 আপন গুণঘশে ব্যাপিয়ে ধবনী
 নৃপতি মধ্যত পেথি ।
 নীল উতপল পেথিয়ে শবীৰক
 যুগল সদৃশ ভুজ দেখি ॥
 বাহু বক্ষঃস্থল কটি মধ্য দেখিয়ে
 কামিনী হোরে বেড়ি লাজ ।
 যৈসে বাজ হংসীক গমনী
 পবীন পত্নীৰ যুগবাজ ॥
 कहলো তমু গুণ হামু শিশুমতি
 কুবষ মকল মহ দোষ ।
 कहরে লক্ষব নজানো সভাসদ
 পাত্র মধ্যে ই কথা পোছ ॥

বাজ ভট্টমা (২)

হাসি সভাষিত কবো বহু ধিব ।
 মল্ল নৃপতি সম নাহিকম বীৰ ॥
 কাশী বাবাগনী গোড় পর্য্যন্তে ।
 মল্ল নৃপতিক সব মহিমা कहন্তে ॥
 পায় ঘোটক দেশ অশেষ ।
 ভাটসকলে গুণ গারে নিশেষ ॥
 আপন মন বাঙ্খিত সকলহি পাই ।
 আনন্দে মল্ল বিলাস গাই ॥
 ঐসন নৃপতি कहবো নাহি পেথি ।
 উদয় গিৰিত যৈসে সূর্য্যক দেখি ॥
 সভা বজত যৈসে দেবতা সমাজ ।
 স্বর্গক মধ্যে যৈসে দেববাজ ॥
 এসব গুণ কহে পশ্চিম মাজে ।
 তাহেক শুনল পাংশা সমাজে ॥
 উমবাসবক আনিয়ে বাত বোল ।
 এতি বেবি গাডাৰা ঘাট মাৰিয়ে তোল ॥
 পাঠানসকলে যদি বিলাসিত হোই ।
 ওরা হোরা পাংশা পেথি নাহি কোই ॥
 যৈসে বাহু গবাসিত সুর ।
 আরত পাঠান তেজি নিজপুৰ ॥
 পাঠানসকলে কহে গাডাৰা ঘাট মাৰিষাঞ ॥
 হাবাম বামহাতে কটিয়া থাঞ ॥
 যুদ্ধ লগারল আতি বড় টানে ।
 খেদল ছেদল পলারল প্রাণে ॥
 পুনবপি উমবাসকল সব আরে ।
 গলায়ে পাটুকা বান্ধি শবণ সোমারে ॥
 যুকথ শঙ্কব নজানে সকল ।
 জয় মল্ল নৃপতিক চবণ যুগল ॥

—:—

(সমান্ত)

श्रीकृष्णाय नमः

श्रीशङ्करवाक्यामृतम्

भक्तिरत्नाकरः

—:०:—

प्रथममाहात्म्यम्

यन्नामधेयेन भवान्निमध्वा तय्या समुत्तीर्य्य नरः परं पदम् ।
प्राप्नोति पातक्यपि तं सनातनं सदासदानन्वमुपास्महे हृदि ॥१
यत्कृपालेशलामेन लभतेऽभिमतं पदम् ।
तस्याजस्य जनो नौमि नित्यं पत्पङ्कजद्वयम् ॥२
समुद्धृतं भागवताभिधानाद् दुग्धाम्बुधेःश्वनीतपिण्डम् ।
श्रीशङ्करेणाच्युतकिङ्करेण बुद्ध्या जुषध्वं शितया सुधीराः ॥३
समस्तशास्त्रसत्सारमुद्धृत्य विदधेऽपुना ।
भक्तिरत्नाकराख्यं तं संग्रहं शङ्करः किल ॥४

अथ प्रथममत्र भक्ति-ज्ञानप्रदगुरुसेवामाहात्म्यमाह—
दशमस्कन्धे अशीत्यध्याये द्वादशवामोदरं प्रति भगवद्वाक्यं ।
भक्ति-ज्ञानप्रदगुरुस्त्वन्तः पूज्यः इत्याशयेन श्रीन् गुरुनाह ।

स वै सत्कर्मणा साक्षाद्द्विजातेरिह सम्भवः ।
आद्योऽहं यत्राभमिवां यथाहं ज्ञानदो गुरुः ॥१

इह संसारे यत्र सम्भवो जन्म मात्रं यत्नात् सः
पिता ताकदाद्यः प्रथमो गुरुः पूज्यः । कर्मविद्याप्रदं
गुरुमाह, द्विजातेः पुंसाः सत्कर्मणां यत्र सम्भवः उपनयन-
पूर्वकवेदाङ्गवर्णं सः द्वितीयो गुरुः । यथाहनीश्वरः तथा
सम्भवोऽपि पूज्यः ।

ब्रह्मविद्याप्रदं गुरुमाह—

आभमिवांमपि सर्वेषां ज्ञानदो यो गुरुः स तु
साक्षादहमेव । अतो ज्ञानप्रदं गुरुरूपमात्मत्वं वै संसारं
तरन्ति ते बुद्धिमन्त इत्याह ।

नन्वर्यकोपिवा मज्जन् ! वर्णाभमयतामिह ।
वे मया गुरुना वाचा तरस्वको भवान्मम इह

हे मज्जन् ! ते वर्णाभमयतां मत्वे सर्वकोपिताः ।
इह मनुष्य जन्मनि । अत्रापि वर्णाभमयतां मत्वे
मया गुरुना गुरुरूपेण कदा वाचा उपदेशमात्रेण
भवान्मम इति, अतो ज्ञानप्रदं गुरुरूपमात्मत्वं वै संसारं

ते बुद्धिमन्त इत्यर्थः । ज्ञानप्रदाद् गुरोरधिकः सेवो
नास्तीत्युक्तम् । अतएव गुरुभजनादधिको धर्मो नास्तीत्यत
आह ।

नाहमिज्याप्रजातिभ्यां तपसोपशमेन वा ।

तुष्येयं सर्वभूतात्मा गुरुशुश्रूषया यथा ॥३॥

इज्या गृहस्थधर्मः, प्रजातिः ब्रह्मचारिधर्मः ताभ्यां,
तपसा वनस्थधर्मेन, उपशमेन सन्न्यासधर्मेन वाहं परमेश्वरो
न तथा तुष्येयं यथा सर्वभूतात्मापि गुरुशुश्रूषयेति ।

एकादशस्कन्धे तृतीयाध्याये निर्मिं प्रति प्रवृद्धवाक्यम् ।

तस्माद् गुरुं प्रपद्ये त जिज्ञासुः श्रेय उत्तमम् ।

शाब्दे परे च निष्णातं ब्रह्मन्युपशमाश्रयम् ॥४॥

उत्तम श्रेयो ज्ञातुमिच्छुः । शाब्दे ब्रह्मणि वेदाख्ये
न्यायतो निष्णातं तत्त्वज्ञं, अन्यथा संशयनिरासकत्वायो-
गात् । परे ब्रह्मन्यपरोक्षानुभवेन निष्णातम्, अन्यथा
बोधसञ्चारायोगात् । परे ब्रह्मनि निष्णातत्व द्योतकमाह
उपशमाश्रयमिति ।

पञ्चमस्कन्धे रङ्गगणं प्रति भरतवाक्यम् । गुरुसेवयैव
संसार निस्तार इत्याशयेनाह ।

भ्रातृत्वमेतं त्वदस्मदीर्यमुपेक्षयाध्येषितमप्रमत्तः ।

गुरोर्हरिश्चरणोपासनाख्यो जहि व्यलीकं स्वयमात्म-
मोषम् ॥५॥

तस्माद् भ्रातृत्वं शत्रुं लिङ्गदेहमित्यर्थः । जल्पे-
षिणं सम्बर्द्धितं स्वयं व्यलीकं मिथ्यासूतं तथाप्यात्मानम्
कृष्णादीनि मोक्षमित्यर्थः । गुरुरेव हरिः तस्य चरणो-

पासनमेवास्त्रं यस्य तथाभूतः सन् जहि घातय । तस्मात्
गुरुसेवयैव संसारनिस्तारः नान्यथेति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे प्रथममाहात्म्यम् ।

द्वितीयमाहात्म्यम्

अथ नृदेहमाहात्म्यमाह—एकादशस्कन्धे विशेषे अध्याये
उद्धवं प्रणि भगवद्वाक्यम् । एवमप्रयतमानं प्रमत्तं
निन्दति ।

नृदेहमाद्यं सुलभं सुदुर्लभं लवं सुकल्पं गुरु-
कर्णधारम् ।

मयानुकूलेन नभस्तेरितं पुमान् भवान्धिं न तरेत्
स आत्महा ॥१॥

नृदेहं लवं नावं प्राप्येत्यध्याहारः । यो भवान्धिं
न तरेत् स आत्महा । तत्र हेतवः, आद्यं सर्वफलानां
मूलं एतदुपाजितकर्मभिः सर्वप्राप्तैः । किञ्च सुदुर्लभं
उद्यमकीटिभिरपि प्राप्तुमशक्यम् । तथापि तु सुलभं
यदृच्छया लब्धत्वात् । तच्च सुकल्पं पदुतरं । किञ्च
गुरुः संश्रितमात्र एव कर्णधारो नेता यस्य तम् । मया च
स्मृतमात्रेणानुकूलमाहतेन प्रेरितम् ।

तथा नवमाध्याये दत्तात्रेय वाक्यम्—

शब्दा सुदुर्लभमिदं बहुतम्वचान्ते

मानुष्यमर्थमनिस्वमपीह धीरः ।

सुं मते न पतेदुत्सुत्सु वामत्

निःश्रेयसाय विषयः खड्ग सर्वतः स्वार्थुं गुरे

भक्तिरत्नाकरः

तस्माद् बहूनां सम्भवानां जन्मनाम् अन्ते मानुष्यम्
अनित्यमप्यर्थदं पुरुषार्थप्रापकं देवाल्लब्ध्वा इदं अनुमृत्यु
अन्वनु निरन्तरं मृत्यवो यस्य तत् वावन्नपतेत् तावदेव
तूर्णं शीघ्रं निःश्रेयसाय यतेत । विषयः पुनः सर्वतः
पश्चादि योनिष्वपि स्यादेव ।

तथा तत्रैव विशेषेऽध्याये भगवद्वाक्यम्—

अनेन प्रकारेण ज्ञान-भक्तिसाधनत्वात् नरदेहं स्तौति ।

स्वर्गिणोऽप्येतमिच्छन्ति लोकं निरयिणस्तथा ।

साधकं ज्ञान-भक्तिभ्यामुभयं तदसाधकम् ॥३॥

दृष्टान्तत्वेनाह—निरयिण इति—ज्ञान-भक्तिभ्यां ज्ञान-
भक्तयोस्तदुभयं स्वर्गि-नारकिशरीरम् । तथा षड्विंशे
मोक्षप्रदत्वान्न्देहं स्तौति—

मल्लक्षणमिमं कायं लब्ध्वा मद्भ्रमं आस्थितः ।

आनन्दं परमात्मानमात्मस्थं समुपैति माम् ॥४॥

मल्लक्षणं मत्स्वरूपं लक्ष्यते येन तमिमं नरदेहं लब्ध्वा
मद्भ्रमं भक्तिलक्षणे आस्थितः सन् आत्मस्थं आत्मन्येव
नियन्तृत्वेन स्थितं परमानन्दरूपं आत्मानं मां समुपैति
प्राप्नोति ।

तृतीये वैकुण्ठवर्णने ब्रह्मनो वाक्यम्—

प्रसङ्गात् शोचतीति—

येऽभ्यर्थितामपि च नो नृगतिं प्रपन्ना,

ज्ञानञ्च तत्त्वविषयं सहधर्मं यत्र ।

नाराधनं भगवतो वितरन्त्यमुष्य,

सम्मोहिता वितरया वत मायया ते ॥५॥

नोऽस्माभिर्ब्रह्मादिभिः अर्थितां नृगतिं मनुष्यजातिं

अस्माकं प्राप्तां कृतं इति शराधनं न कुर्वन्ति, कीदृशीं
नृगतिं वत्र कस्यां धर्मसहितं तत्त्वज्ञानं भक्तिः, अनुभव-

साधनत्वात् तस्याः । अमुष्य भगवतः वितरन्त्य मायया
नूनं निश्चितं सम्मोहिताः वतेति खेदे ।

दशमस्कन्धे एकपञ्चाशदध्याये मुत्सुकुन्दवाक्यम् ।

कामसुखं शूकरादिष्वपि सम्भवति, भगवद्भवन्नु
न मानुषजन्मव्यतिरेकत इति । अतो मानुषत्वं ब्रह्म
त्वामभजन्नतिमूढ इत्याह ।

लब्ध्वा जनो दुर्लभमत्र मानुषं

कथञ्चिदव्यङ्गमयकतोऽनघ ।

पादारविन्दं न भजत्यसन्मतिः

गृहान्धकूपे पतितो यथा पशुः ॥६॥

अत्र कर्मभूमौ अव्यङ्गम् अविकलाङ्गं, किञ्च अस्ति
विषयसुखे वासक्ति र्यस्य सः । गृहमेवान्धकूपस्तस्मिन्
पतितः यथा पशुः तृणलोमेनान्धकूपे पततीति ।

एकादशस्कन्धे सप्तमाध्याये दत्तात्रेयवाक्यम्—

गृहाद्यासक्तिः तिरश्चामप्यनर्थहेतुः मनुष्यस्य त्वद्विमिन्विता
इत्याह ।

यः प्राप्य मानुषं देहं मुक्तिद्वारमपावृतम् ।

गृहेषु खगवत् सक्तस्तमारुद्ध्युतं विदुः ॥७॥

नृदेहं प्राप्य ये पुरुषा एकशरणावता कृष्णस्य पादार-
विन्दं न भजन्ति तेऽतिनिन्विताः ।

यद्यमस्कन्धे छन्दसिशास्त्राद्यै देवानां वाक्यं ।
मानं नरं निन्दति

प्राप्ता नृजातिन्त्विह वे च जन्तवः,
ज्ञानक्रियाद्रव्यकलापसम्भृता ।
न चेद् यतेरन्नपुनर्मवाय ते,
भूयो वनोका इव याति बन्धनम् ॥८

ज्ञानञ्च तदर्थाः क्रियाश्च तदर्थानि द्रव्याणि च तेषां
कलापेन सम्भृता पूर्णाम् अपुनर्मवाय मोक्षाय वनोका इव
वनौकसः पक्षिणो यथा लुब्धकेन मुक्ता अपि पुनर्यदि
तस्मिन्नेव वृक्षे प्रमत्ताः विहरन्ति तर्हि यथा बध्यन्ते
तद्वत् ।

नारदीये—

दुर्लभं मानुषं प्राप्य न स्मरन्तीह केशवम् ।
तेषामतीव मूर्खाणां विवेकः कुत्र तिष्ठति ॥९

शृणु ध्वं मुनयः सर्वे सत्यमेतन्मयोच्यते ।
कायः सन्निहितापायः प्रीत्य एव जनार्दनः ॥१०

नरसिंहपुराणे नवमाध्याये यमवाक्यम्—

शुभमिहमुपलभ्य मानुषत्वं
मुकृतिवशेन वृथेन्द्रियार्थहेतोः ।
रमयति कुशले न मोक्षमार्गं
स दहति चन्दनमेव भस्महेतोः ॥११

षष्ठे षोडशाध्याये चित्रकेतुं प्रति अनन्तवाक्यम् ।
योऽन्यन्तरेऽपि भोगादिसम्पादनं शक्यं, ज्ञानार्थं तु अत्रैव
यत्तितव्यमित्याह ।

लब्ध्वेह मानुषीं योनिं ज्ञानविज्ञानसम्भवाम् ।
आत्मानं यो न बुध्नेत न कश्चित् क्षं ममाप्नुयात् ॥१२

ज्ञानं शब्दकोशं विज्ञानम् अपरोक्षं तयोः सम्भवो
तस्यां सम्—इत्यादि वचनानुसारेण कुत्रेहं प्राप्य वे

पुरुषा कृष्णपादारविन्दं न भजन्ति ते अतिनिन्दिता इति
निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे द्वितीयमाहात्म्यम् ।

तृतीयमाहात्म्यम्

इदानीं सत्सङ्गमाहात्म्यमाह—प्रथमस्कन्धे अष्टा-
दशाध्याये शौनकादिवाक्यम् । सत्सङ्गमभिनन्दति—

तुलयाम लबेनापि न स्वर्गं नापुनर्भवम् ।
भगवत्सङ्गिसङ्गस्य मर्त्यानां किमुताशिषः ॥१

भगवत्सङ्गिनो विष्णुभक्ताः तेषां सङ्गस्य यो लवः
अत्यल्पः कालः तेनापि स्वर्गं न तुलयाम न समं पश्याम ।
नचापवर्गं । मर्त्यानां तुच्छाशिषो राजाद्याः न तुलयाम
इति—किमु वक्तव्यम् ।

तृतीये सप्तमाध्याये विदुरः मैत्रेयमभिनन्दति । अहो
दुर्लभं लब्धं मयेत्याह—

दुरापा ह्यल्पतपसः सेवा वैकुण्ठवर्त्मसु ।
यत्रोपणीयते नित्यं देवदेवो जनार्दनः ॥२

दुरापा दुर्लभा । वैकुण्ठस्य विष्णोः तल्लोकस्य वा
वर्त्मसु मार्गभूतेषु महत्सु । यत्र येषु । जनयतीति
जना माया भक्तस्य तामहं यतीति जनार्दनः ।

महत्सेवया हरिकथाश्रवणं ततो हरी प्रेम, ततो
देहाद्यनुसन्धानमपि निर्वर्तत इति तात्पर्यार्थः ।

तथा पञ्चविंशत्तथाये कथितवाक्यम् । सत्सङ्ग-
भक्त्यङ्गताद्युपादयति ।

सतां प्रसङ्गान्मम वीर्य्यसम्बिदो
भवन्ति हृत्कर्णरसायनाः कथाः ।
तज्जीषणादाक्षपवर्गवर्त्मनि
श्रद्धारतिर्भक्तिरनुक्रमिष्यति ॥३

वीर्य्यस्य सम्भग्वेदनं यासु ताः वीर्य्यसंविदः हृत्-
कर्णयोः रसायनाः सुखदाः कथाः । तासां जीषणात् सेवनात्
अपवर्गस्य अविद्यानिवृत्तेः वर्त्म यस्मिन् तस्मिन् हरो
प्रथम श्रद्धा, ततो रतिः, ततो भक्तिः अनुक्रमिष्यति
क्रमेण भविष्यतीत्यर्थः ।

चतुर्थस्कन्धे नवमाध्याये ध्रुववाक्यम् । तत्कथा-
भवणाय सत्सङ्ग देहीत्याशयेनाह ।

भक्तिं मुहुः प्रवहतां त्वयि मे प्रसङ्गो
भूयादनन्त महताममलाशयानाम् ।
येनाञ्जसोत्सवणमुद्व्यसन् भवाब्धि
नेष्ये भवद्गुणकथामृतपानमत्तः ॥४

त्वयि भक्तिं प्रवहतां सातत्येन कुर्वतां महतां सता
सङ्गो मम भूयात् । ननु किमिति मोक्ष न याचसे अत
आह येनेति । येन सत्सङ्गेन भवाब्धिम् अञ्जसा सुखेन
नेष्ये पारं गमिष्यामि ।

तत्रैव चतुर्विंशो रुद्रगीतायां—त्वत्पादमूले
प्रविष्टस्य कृत्रान्तमयाभाषः, कियानयं लाभः त्वद्भक्त-
सङ्ग एव सकलपुद्गलार्थश्रेणीशिरसि नरीनर्त्तित्यत
आह—

क्षणार्द्धेनापि तुल्ये न स्वर्गं नापुनर्ममम् ।
भयवत्सङ्घिसङ्घस्य मर्त्यानां किमुत्ताशिषः ॥५

पञ्चमस्कन्धे त्रयोदशाध्याये महादवीकर्णनाशामन्ते
पदं प्रति शूरमस्य प्रशंसा ।

नष्टदुतं त्वच्चरणञ्जरेणुमिः
हताहसो भक्तिरधोक्षजेऽमला ।
मौहूर्त्तिकाद् यस्य समागमाच्च मे
दुस्तर्कमूलोऽपहतोऽविवेकः ॥६

उपासितैः त्वत्पदाञ्जरेणुमिः हतम् अहो यस्य
तस्य अधोक्षजे निर्मला अव्यभिचारिणी भक्तिः भवतीति
नैवाद्दुतम् । यस्य तव मुहूर्त्तमात्रं भवात् समागमन-
मात्रादपि दुस्तवकेण बद्धमूलोऽपि मम अविवेकः अपहतः
बिन्दुः ।

दशमस्कन्धे एकपञ्चाशदध्याये सुशुकुन्ववाक्यम् ।
ससारं प्रपञ्च्य तन्निवृत्तिक्रममाह—

भवापवर्गो भ्रमतो यदा भवेत्
जनस्य तर्ह्यच्युत सत्समागमः ।
सत्सङ्गमो यर्हि तदैव सद्गतो
परावरेणो त्वयि जायते मतिः ॥७

भो अच्युत । भ्रमतः सञ्चरतः जनस्य यदा स्वदुःखेण
भवत्य संसारस्य अपवर्गः अन्तः भवेत् प्राप्तकाशाः स्यात्,
तदा सत्सङ्गमो भवेत् ; तदा सर्वसङ्घनिवृत्त्या
कार्यकारणनियन्तरि त्वयि मतिर्जायते भक्तिर्ममेत् ततो
मुच्यत इत्यर्थः ।

तत्रैवाकूरं प्रति भगवद्वाक्यम् । तर्हि मूर्च्छित्वादि-
मयाः किं देवादयो न वेत्याह ।

नष्टमयानि तीर्थानि न देवा मूर्च्छित्वाग्वाः ।
ते पुनस्त्युक्तास्ते दर्शनादेव साधवः ॥८

अष्टमयानि तीर्थानि शून्यवाः शिवाग्वाग्वा देवा
न भवन्तीति न, अपि तु भक्त्येव । अर्थात् शिवाग्वाग्वा
देवाश्च महत्स्वरमिवाह ते शून्यतीर्थे ।

तत्रैव भगवद्वाक्यम् । ननु देवाः नृभिः सेव्याः
इति प्रसिद्धं तत्राह—

भवद्विधा भागवताः सन्नित्सेव्या अनुत्तमाः ।
श्रेयस्कामै नृभिर्नित्यं देवाः स्वार्था न साधवः ॥६

देवाः स्वकाव्यसाधनपराः साधवस्तु परानुग्रहपराः
परमार्थश्च साधव एव देवाः तीर्थानि च त एव मोक्षार्थि-
भिर्नरैः सेव्या इत्यर्थः ।

एकादशस्कन्धे भगवद्वाक्यम् । तीर्थदेवादिसङ्गा-
दपि सत्सङ्गः श्रेयान्नाति दर्शयति ।

यथोपाश्रयमाणस्य भगवन्तं विभावसुम् ।
शीतं भयं तमोऽप्येति साधून् संसेवतस्तथा ॥१०

विभावसुम् अग्निं सेवमानस्य यथा शीतं भयं
तमश्चाप्येति नश्यति तथा कर्मजाड्यम् आगामि संसारभयं
तन्मूलमज्ञानञ्च नश्यति । किञ्च—

अन्नं हि प्राणिनां प्राणा आर्त्तानां शरणं त्वहम् ।
धर्मो वित्तं नृणां प्रेत्य सन्तोऽर्वाक् खिद्यतोऽरणम् ॥११

यथा प्राणिनां अन्नमेव जीवनं अहमेव यथा
आर्त्तानां शरणं, धर्म एव यथा प्रेत्य परलोके वित्तं तथा
सन्त एव अर्वाक् संसारपतनात् खिद्यतः पुंसः अरणं
शरणम् ।

सन्तो विशन्ति चक्षुषि बहिरर्कः समुत्थितः ।
देवता बान्धवाः सन्तः सन्त आत्माहमेव च ॥१२

सन्तः चक्षुषि सगुणनिर्गुणज्ञानादीनि, अर्कः पुनः
सम्यग्दृष्टिस्ततोऽपि बहिः । सक्षुष्येकमेव चक्षु रित्यर्थः अतः सन्त
एव देवताः, सन्त एव बान्धवाश्च, सन्त एव आत्मा च,

सन्त एव अहमेव च । सत्सङ्गो नाम ममैव सङ्ग इत्य-
भिप्रेत्य उक्तम् देवतीर्थादधिकमिति ।

चतुर्थस्कन्धे दशप्रचेतसं प्रति रुद्रवाक्यम्—

अथानघाङ्गस्त्व कीर्त्तितीर्थयो-
रन्तर्वहिःस्नानविधूतपाप्मनाम् ।
भूतेष्वनुक्रोशसुसत्त्वशीलिनाम्
स्यात् सङ्गमोऽनुग्रह एष नस्तव ॥१३

एकादशे द्वादशाध्याये उद्धवाय भगवान् परमं सुगोप्य
कथयति । सांख्ययोगादीनि साधनान्तरसापेक्षाणि
सव्यभिचाराणि च । सत्सङ्गस्तु स्वत एव समर्थः फलाव्य-
भिचारी च इति वर्णयितुम् अङ्गीकृत्याह ।

न रोधयति मां योगो न सांख्यं धर्म एव च
न स्वाध्यायस्त्वपस्त्यागो नेष्टापूर्त्तं न दक्षिणा ॥
व्रतानि यज्ञश्छन्दांसि तीर्थानि नियमा यमाः
यथावदन्धे सत्सङ्गः सर्वसङ्गापहो हि माम् ॥१४

एतैः पञ्चदशभिरुपायैः न रोधयति न वर्श करोति ।
तत् किं ? योगः अष्टाङ्गः आसनप्राणायामादिः सांख्य,
तत्त्वानां विवेको धर्मः सामान्यतोऽर्हिसादिः, स्वाध्यायो
वेदजपः, तपः व्रतादिः, त्यागः सन्न्यासः, इष्टम् अग्नि-
होत्रादि, पूर्त्तं कृपादिनिर्माणम्, दक्षिणा दानं, व्रतानि
एकादश्युपवासादीनि, यज्ञो देवपूजा, छन्दांसि रहस्यमन्त्राः
तीर्थानि सर्वाणि सन्ति यानि, नियमाः शौचाविद्यावय,
यमाः अर्हिसादिद्वादश एतैस्तथा न, यथा सत्सङ्गः अन्धे
वशीकरोति ।

भक्तिरत्नाकरः

किञ्च—

श्रवणाद्दर्शनाद्वापि महापातकिनोऽपि च ।
शुष्येरनन्त्यजाश्वापि किमु सम्भाषणादिभिः ॥१३

एकान्तभक्तस्य श्रवणाद् दर्शनादपि महापातकिनोऽपि
अत्यन्तान्त्यजातयोऽपि शुष्येरन् शुद्धाः भवन्ति ; किं पुनः
सम्भाषणादिभिरिति ।

उपसंहारमाह—

ततो दुःसङ्गमुत्सृज्य सत्सु मज्जेत बुद्धिमान् ।
सन्त एतस्य छिन्दन्ति मनोव्यामङ्गमुक्तिभिः ॥१४

उक्तिभिः हितोपदेशैरित्यर्थः ।

इति भक्तिरत्नाकरे सत्सु मङ्गवर्णनं नाम तृतीय-
माहात्म्यम् ।

चतुर्थमाहात्म्यम्

अथेदानीं सतां लक्षणमाह—

एकादशस्कन्धे एकादशाध्याये उद्धवं प्रति
भगवद्वाक्यम् । तत्र त्रिशल्लक्षणैः साधून्निरूपयति
पञ्चभिः ।

कृपाशुभ्रकृतद्रोहस्तितिक्षुः सर्वदेहिनाम् ।
सत्यसारोऽनवद्यात्मा समः सर्वोपकारकः ॥१

कृपाशुः परदुःखासहिष्णुः, सर्वदेहिनां केषाञ्चिदपि
अकृतद्रोहः, तितिक्षुः क्षमावान्, सत्यं सारः स्थिरं बलं
वा यस्य सः, अनवद्यात्मा अस्यादिरहितः, सुखदुःखयोः
समः वशाशक्तिः सर्वोपकारकः ।

कामैरक्षुभितो दान्तः मृदुः शुचिरकिञ्चनः ।

अनीहो मितमुक् शान्तः स्थिरो मच्छरषो मुनिः ॥२

अनीहः दृष्टक्रियाशून्यः, मितमुक् लघ्वाहारः, शान्तः
नियतान्तःकरणः, स्थिरः स्वधर्मे, मच्छरुणः मदेकाभयः,
मुनिः मननशीलः ।

अप्रमत्तो गभीरात्मा धृतिमान् जितषड्गुणः ।

अमानी मानदः कल्पो मैत्रः कारुणिकः कविः ॥६

अप्रमत्तः सावधानः गभीरात्मा निर्विकारः धृतिमान्
विपद्यपि अकृपणः जितषड्गुणः क्षुत्पिपासे, शोकमोहौ,
जरा मृत्यु एते षड्भूमयः जिता येन सः, अमानी, मनस्वी,
अन्येभ्यो मानदः, कल्पः, परबोधने वक्षः, मैत्रः अवश्यकः,
कारुणिकः करुणयैव प्रवर्तमानः नतु तुष्टलोभेन, कविः
सम्यग्ज्ञानी । किञ्च—

आशायैवं गुणान् दोषान् मयादिष्टानपि स्वकान् ।

धर्मान् सन्त्यज्य यः सर्वान् मां भजेत स सत्तमः ॥४

मया वेदरूपेण आदिष्टानपि धर्मान् सन्त्यज्य मां
यो भजेत सोऽपि एषं पूर्वोक्तवत् सत्तमः । किमज्ञानात्
किं नास्ति कथाद् वा, न, धर्मान् चरते सत्त्वशुद्धतादीन्
गुणान् विपक्षे नरकपातादीन् दोषान् आशय्य ज्ञात्वापि
मद्व्यानविज्ञेयकतया मद्मत्तयैव सर्वं भविष्यति इति
दृढनिश्चयेनैव धर्मान् सन्त्यज्य त्यज्या, यद्वा भक्तिरत्नाकरेण
निवृत्ताधिकारतया सन्त्यज्य, अथवा विद्वेकाररूपकतया
कृष्यौकादश्यनुपवासानिर्घेसंभावाद्यो वे मरिचिभिरिति
धर्मान् सन्त्यज्य इत्यर्थः । किञ्च—

ज्ञात्वाज्ञात्वा च ये वै मां यावान् यश्चास्मि यादृशः ।
भजन्त्यनन्यभावेन ते मे भक्ततमा मताः ॥५॥

यावान् देशकालापरिच्छिन्नः, यश्च सर्वात्मा
यादृशः सच्चिदानन्दरूपः तं मां ज्ञात्वा अज्ञात्वापि । यद्वा
विशेषतः पुनः पुनः ज्ञात्वा एकान्तभावेन ये भजन्तीति ।

तथाच पुराणान्तरे—

नारायणो जगन्नाथो वासुदेवो जनार्दनः ।
इतीरयन्ति ये निरर्थं ते वै सर्वत्र वन्दिताः ॥६॥

वैष्णवानन्दलहरौ—

गायन्ति वैष्णवाः सर्वे कृष्णेति नाममङ्गलं ।
सर्वत्र मङ्गलं तेषां नास्ति तेषाममङ्गलम् ॥७॥

तथा—

गायन्ति वैष्णवाः सर्वे हरेर्नामानुकीर्तनम् ।
त्यक्त्वा च मम नामानि नान्यद्गायन्ति वैष्णवाः ॥८॥

तथाच—

यो मे भक्तजनालापी स मद्भक्तश्च मजनः ।
मम भक्तानाञ्च ये भक्ता ममभक्ताश्च ते जनाः ॥९॥

किञ्च—

कामादिगुणसंयुक्ता नाममात्रैकबान्धवाः ।
प्रीतिं कुर्वन्ति ते पार्थ । न तथा जितमद्गुणाः ॥१०॥
इति भक्तिरत्नाकरे सत्सङ्गवर्णनं नाम
चतुर्थमाहात्म्यम् ।

पञ्चममाहात्म्यम्

अथ परमगतिप्रदभजनीयपरमदेवतामाहात्म्यमाह—

विश्वसर्गविसर्गादिनवलक्षणलक्षितम् ।

श्रीकृष्णारख्यं परं धाम जगद्धाम नमाम तत् ॥१॥

तृतीये नवमे ब्रह्मणस्तुतो भगवज्ज्ञानेनात्मनः कृतार्थता-
माविष्कुर्वन्नशाश्व शोचयन्नाह ।

ज्ञातोऽसि मेऽद्य सुचिरान्नतु देहभाजां,
न शायते भगवतो गतिरित्यत्रयम् ।
नान्यत्त्वदस्ति भगवन्नपि तन्न शुद्धं,
मायागुणव्यतिकराद् यदुर्विभासि ॥२॥

सुचिरात् बहुकालोपासनेन, अद्य मे मया ज्ञातोऽसि ।
नन्वहो देहभाजां एतदवद्यं दोषः, किन्तु ? यद्
भगवतस्तवगतिस्तत्त्वं न शायत इति । यतः त्वमेव
ज्ञातुं योग्यः सत्यत्वात् । नान्यदसत्यत्वादित्याह त्वदिति ।
त्वत्तोऽन्यत्रास्ति यद्यप्यस्तीति प्रतिभाति तदपि शब्दं सत्यं
न भवति । ननु कथमसतः प्रतीतिः ? तत्राह यद् यतः
माया गुणक्षोभात् त्वमेव उर्वरुहुरूपो विभासि ।

तत्रैव ननु त्वमपि सम्यक् न जानासि यत्त्वया दृष्टं
रूपमेव एतदपि गुणात्मकमेव, निर्गुणं ब्रह्मैव तु सत्यं तत्राह
द्वाभ्याम् ।

रूपं यदेतदवधोभरसोदयेन

शब्दनिवृत्तवमसः सवनुमहाय ।

आदौ ग्रहीतमवधत्तारस्यैकनीजं

यन्नाभिपक्षमवधनावहमाभिपक्षम् ॥३॥

अवबोधरसोदयेन चिच्छ्रययाविभविष, शश्वत् सदा
निवृत्तं तमो यस्मात्स तय तव यदेतद्वृषं त्वयैव स्वातन्त्रेण
सतामुपासकानाम् अनुग्रहाय यहीतमाविष्कृतम् ।
अवतारशतस्य शुद्धसत्त्वात्मकस्य यदेकं बीजं मूलं तत्प्रदर्श-
नार्थं गुणावतारबीजत्वं दर्शयति । †

नातः परं परम ! यद्भवतः स्वरूप-
मानन्दमात्रमविकल्पमविद्वबषः ।

पश्यामि विश्वसृजमेकमविश्वामात्मन्
भूतेन्द्रियात्मकमदस्त उपाश्रितोऽस्मि ॥४

भाः ३।६।३

हे परम ! अविद्वबषः अनावृतप्रकाशम् अतः
अविकल्पं निर्भेदम् अतएव आनन्दमात्रम् ; एवम्भूतं
यद्भवतः स्वरूपं तत्, अतो रूपात् परं भिन्नं न
पश्यामि, किन्तु इदमेव तत् । अतः कारणात् ते तव
अदः इदं स्वरूपं उपाश्रितोऽस्मि । याग्यत्वादपी-
त्याह । एकम् उपास्येषु मुख्यं यतः, विश्वसृजं,
विश्वं सृजतीति ; अतएवाविश्वं विश्वत्मादन्यत् ।
किञ्च भूतेन्द्रियात्मकं भूतानामिन्द्रियानाञ्च आत्मानं
कारणमित्यर्थः । †

नन्वेवमपि सोपाधिकमेतदवर्णाचीनमेवेत्याशंक्याह ।

तद् वा इदं भुवनमङ्गल ! मङ्गलाय
ध्याने स्म नो दर्शितं त उपासकानाम् ।
तस्मै नमो भगवतेऽनुविधेम तुभ्यं
योऽनादतो नरकभाग्भिरसत्प्रसङ्गः ॥५

भाः ३।६।४

तद्वैतवेदेदं । हे भुवनमङ्गल ! यतः ते त्वया
नोऽस्माकमुपासकानां मङ्गलाय मोक्षाय, ध्याने
दर्शितं प्रकल्पसत्त्वार्त्तमिनिवेशितचित्तानाम् अस्माकं

त्वया सोपाधिकदर्शनं दातुं युक्तमिति भावः । अतस्तुभ्यं
नमोऽनुविधेम अनुवृत्त्या करवाम । तर्हि किमिति
केचिन्मां नाद्रियन्ते ? तत्राह योऽनादत इति, नरक-
भाग्भिः भवणादिविमुखैः निष्कामकर्मपरैः असत्प्रसङ्गैः
निरीश्वरकृतकनिष्ठैः । †

अष्टमे षष्ठाध्याये ब्रह्मिणीं वाक्यम् । भूतैः
सनातनत्वमपरिमेयत्वञ्चोपपादयति ।

रूपं तवैतत् पुरुषर्षमेधं
श्रेयोऽर्थिभिर्बैदिकतान्त्रिकेण ।

योगेन घातः ! सह नखिलोकान्
पश्याम्यमुष्मिन् नु ह विश्वभूतौ ॥६

भाः ३।६।६

हे पुरुषर्षम ! हे घातः । एतत्तव रूपं वैदिक-
तान्त्रिकयोगेन उपायेन श्रेयोऽर्थिभिः सदा इत्थं पूज्यम् ;
अतो नेदमिदानीम् अपूर्वं जातमिति भावः ।
ननु यूयं देवाः पूज्यत्वेन प्रतिष्ठाः सत्यं, सर्वोऽप्यत्रैवान्त-
र्भूता इत्याह—

उ अहो ह स्फुटं अमुष्मिन् त्वमि नोऽस्मान्
त्रिलोकान् सह पश्यामि । तत्र हेतुमाह—विश्वं
भूतौ यस्य, अतस्तव तद्रूपं परिच्छिन्नमपि न
भवतीति भावः । †

विश्वमूर्तित्वमेवाह—

त्वय्यत्र आसीत् त्वमि मय्य आसीत्
त्वय्यन्व आसीद्विदमात्मतन्त्रे ।
त्वमादिरन्तो कस्मोऽस्य मय्यं
यदस्व मुत्सोव परः परस्मात् ॥७

भाः ३।६।७

यदस्व मुत्सिका क्वा आदिरन्तव क्वा क्वा
जगतः । तत्र हेतुः यदस्मात् प्रकानादपि तत्र । †

दशमे चतुर्दशाध्याये ब्रह्माणो वाक्यम् । त्वमेव सत्य
इत्याह—

एकस्वमात्मा पुरुषः पुराणः

सत्यः स्वयं ज्योतिरनन्त आद्यः ।

नित्योऽक्षरोऽजस्रसुखो निरञ्जनः

पूर्णोऽद्वयो मुक्त उपाधितोऽमृतः ॥८

भाः १०।१४।१३

एकस्त्वं सत्यः । कुतः ? आत्मा, दृश्यम् असत्यं दृष्टं
नचात्मा दृश्यः, अतः सत्यः । किञ्च यद् विकारवत्
तदसत्यं । न च त्वयि जन्मादयोविकाराः सन्तीत्याह—
आद्यः कारणम् अतो न जन्म । आद्यत्वे हेतुः—
पुराणः, सृष्ट्यादिकाव्यात् पूर्वमपि वर्तमान इत्यर्थः ।
अत्र हेतुः पुरुष इति । जन्मानन्तरास्तित्वलक्षणं
विकारं वारयति नित्य इति, सनातन इत्यर्थः । पूर्णोऽजस्र
सुखोऽक्षरोऽमृत इति । चतुर्भिः पदैः क्रमेण बृद्धि-
विपरिणामापक्षयविनाशान् वारयति । पूर्णत्वे हेतुः,
अनन्वोऽद्वय इति च देशकालपरिच्छेदरहितो बस्तु
परिच्छेदरहितोऽपि । अमृतत्वोपपादनाय चतुःस्वध-
क्रियाफलत्वम्वारयति—स्वयं ज्योतिः निरञ्जनः उपाधितो
मुक्त इति पदत्रयेण । अयं भावः—तत्रोत्पत्तिः
आद्यइत्यनेनैव निराकृता, प्राप्तिरपि क्रियया ज्ञानेन वा
भवेत् । क्रिययाप्राप्तिरसत्पदेनैव निराकृता, ज्ञानतः
प्राप्तिं वारयति स्वयं ज्योतिरिति । विकृतिरपि तुषा-
पाकरणेनावधातेन ब्रीहीणामिव उपाध्यपाकरणेन भवेत्,
तच्चासक्तत्वान्न भवति, अत आह मुक्त उपाधित इति ।
संस्कारोऽपि किमप्यतिशयाघानेन मलापाकरणेन वा ।
तन्नाशिशयाघानं पूर्णत्वेनैव निराकृतम् । मलापाकरणं
निवारयति निरञ्जन इति निर्ममज्ञ इत्यर्थः । †

† भीषरस्वामिदोकैव गृहीता ।

तस्मादेव स्मिन्प्रशानान्मुच्यत इत्याह ।

एवंविधं त्वां सकलात्मनामपि

स्वात्मानमात्मात्मतया विचक्षते,

गुर्वर्कलब्धोपनिगत्सुचक्षुषा

ये ते तरन्तीव भवानृताम्बुधिम् ॥९

भाः १०।१४।२४

त्वां ये विचक्षते सम्यक् पश्यन्ति । कथमात्मा-
त्मतया आत्माप्रत्यक् तस्य स्वरूपेण । न चैतत्
पुत्रादिष्विव गौणमित्याह । सकलात्मनामपि स्वात्मानं ।
केन गुरुरेव अर्कं स्वस्मात् लब्ध्वा उपनिषद् ज्ञानं
तदेव सुचक्षुः तेन भव एवानृताम्बुधि स्तं ते तरन्तीव । *

ननु परमार्थज्ञानादज्ञानकृतो बन्धो निवर्ततां
आत्मात्मतयैव विज्ञानात् इति कोयमाग्रह इत्याशङ्क्य
यदध्यासादात्मनः पररूपा स्फुटिः तदपवादेन तत्रैव
ज्ञानं युक्तमितीममर्थं विस्मयेनाक्रोशजिवाह ।

तत्रैव—

त्वामात्मानं परं मत्वा परमात्मानमेव च ।

आत्मा पुनर्वहिर्मृग्य अहोऽश्जनताशता ॥१०

भाः १०।१४।२७

त्वामात्मानं परं देहादिं मत्वा आत्मानि देहादिमध्यस्य
तथा परं देहादिमात्मानं मत्वा देहादावात्मानमध्यस्य
अत्र नष्ट आत्मा वहिर्मृग्य इति चित्रम् । नहि गृहे नष्ट
वने मृग्यत इत्यर्थः ।

नन्वेवं ज्ञानैकसाध्ये भोक्षे किमिति भक्तिरुद्बोधिता ?
अन आह ।

अथापि ते देव पदाम्बुजद्वय-

प्रसादलेशानुगृहीत एव हि ।

आनाति तत्त्वं मगबन्महिन्नो

नचाव एकोऽपि चिरं विचिन्वन् ॥११

भाः १०।१४।२९

* भक्तिस्वाकरायामपि द्रुतः श्लोकः ।

यद्यरि हस्तप्राप्यमिष शानमुक्तं तथापि हे देव !
तव पादाम्बुजमध्ये एकदेशस्यापि य प्रसादलेशोऽपि
तेनानुगृहीत एव भगवत् स्तव महिन्नः तत्त्वं जानाति ।
हे भगवन्तते महिन्नः तत्त्वमिति वा । एकोपि कश्चिदपि
चिरमपि विचिन्वन्नपि अतृदशापवादेन विचारय-
न्नित्यर्थः । †

तत्रैव शुक्वाक्यं—

ननु देही कथमनावृतः स्यादत आह—

नृपां निःश्रेयसार्थाय व्यक्तिर्भगवतो नृप ।

अव्ययस्याप्रमेयस्य निगणस्य गुणात्मनः † १२

भाः १०।२६।१४

गुणात्मनः गुणनिलयस्य भगवतः एषंरूपाभिव्यक्तिः
अतो न देहिसाद्दृश्यमपि वक्तुं युज्यत इति भावः । अतो
यथाकथञ्चित् तदासक्तिः मुक्तिकारणमित्याह ।

कामं क्रोधं भयं खेहमैक्यं सौहृदमेव च ।

नित्यं हरो यिदधतो यान्ति तन्मयतां हि ते ॥ १३

भाः १०।२६।१५

ऐक्यं सम्बन्धं सौहृदं मक्तिन् । न च भगवतो-
ऽजमतिभारः इत्याह—

नचैवं विस्मयः काव्यो भवता भगवत्सजे ।

योगेश्वरे सुरे कृष्णे यत एतद् विमुच्यते ॥ १४

भाः १०।२६।१६

यतः श्रीकृष्णात्, एतत् स्थावरादिकमपि मुच्यते ।

सत्रैव चतुर्दशे नृपं प्रति शुकोक्तिः । जगतां कृष्ण
एवात्मा इति दर्शयन्नाह । †

कृष्णमेनमवेहि त्वमात्मानमखिलात्मनाम् ।

अजडिताय सोऽप्यत्र देहीवाभाति मायया ॥ १६

भाः १०।२४।५५

न केवलमात्मनामात्मा अपितु जडानामपीत्याह ।

वस्तुतो जानतामत्र कृष्णं स्थलं चरिष्णु च ।

भगवद्रूपमखिलां नान्यद्वसित्वह किञ्चन ॥ १७

भाः १०।२४।५६

सर्वजगत्कारणमिति कृष्णं जानतां पुंसां स्वस्वरं
जङ्गमञ्च सर्वभगवद्रूपं भगवानेव स्वरूपं यस्य तत्
नान्यत् ।

कुत इति तदाह—

सर्वैगामपि वस्तूनां भावार्थो भवति स्थितः ।

तस्याधि भगवान् कृष्णः किमतद्वस्तु रूप्यताम् ॥ १८

भाः १०।२४।५७

भावार्थः परमार्थः भवति भवत् परिणामं प्राप्तुं कर्तुं
कारणं तस्मिन्, तस्यापि भवतः कारणस्यपि भवत्कर्म
कृष्णो भवत् कारणं, अतः किमतत् श्रीकृष्णव्यतिरिक्तं
वस्तु रूप्यताम् । तस्मात् श्रीकृष्णस्यैव परमार्थं ज्ञानं
तदेकशरणावामयकसिद्धो मोक्ष इति प्रकरणार्थं कृष्णस्यैव इति ।

समाभिता ये पदपल्लवस्रवः

महत्पदं पुण्ययशोमुरारेः ।

माबाम्बुधिर्ष्वत्सयदं परं पदं

पदं पदं यद् विपदां न तेषाम् ॥ १९ ॥

भाः १०।१५

पुण्यं यशो यस्य स पुण्ययशोः स चाशो
मुरारिर्भेति तस्य पदपल्लवः स एव स्रवः तं स्रव-
गाभिताः, महत्पदं महतां पदम् भावितं, महो
महत् तत् पदञ्चेति तथा तेषां महत्पदं विपदां न तेषाम्
भवति । किञ्च परं पदं विपदां न तेषाम्
भवति । विपदां न तेषाम्

कदाचिदपि तेषां न भवति, न ततः पुनरावर्तत
इत्यर्थः । १

एकादशे श्रीकृष्णं प्रति उद्धवोक्तिः ।

यतो ब्रह्मादीनामपि त्वमीश्वरः अतस्तां परित्यज्य
को नामान्यं संभयेदित्याह ।

तं त्वाखिलात्मदयितेश्वरमाश्रितानां
सर्वार्थं दं स्वकृतविद्विसृजेव को नु ।
को वा भजेत् किमपि विस्तृत्येऽनुभूतै
किंवा भवेन्न तव पादरजोजुषां सः ॥ २०
भाः ११।२६।६

बलिप्रह्लादादिषु त्वया कृतमनुग्रहं जानन् । यद्वा
स्मिन्नेवान्तर्यामितया कृतमुपकारं विद्वान् । तदेवाह—
अखिलस्य जगतः आत्मानं चेतयितारं आत्मत्वादेव
वयितं प्रेष्टं वेसेव्यम् ईश्वरत्वात्, अवश्यं भगनीयम् ।
श्चि—आश्रितानां सर्वार्थं दं । तर्हि किं फलोद्देशेनाहं
सेव्यः ? नहि नहि त्वद्व्यतिरिक्तं किमपि अतितुच्छं
स्वर्गादि तदपि (१) कोवा भजेत् सेवेत ? कथम्भूतं तत्
यत् केवलं भूत्यै इन्द्रियभोगाय । अनु अनन्तरमेव
तद्विस्मृतये भवति । यद्वा तद्व्यतिरिक्तं किमपि
देवतान्तरं धर्मज्ञानधनादिसाधनं वा भूत्यै ऐश्वर्याय
संसारस्य विस्मृतये मौञ्जाय वा को भजेत ? न कोऽपि ।

ननु तत्सत्साधनं विना भोग्यमौञ्जादि (२) फलं कथं
स्थात् तथाह किञ्चेति । तदुच्यते—

या वै साधनसम्पत्तिः पुरुषार्थं चतुष्टये ।

तया विना तथाप्नोति नरो नारायणाश्रयः इति ॥२१

तत्रैवाष्टमे पिङ्गलाशिक्षितमाह ।

ननु ब्रह्मादयो बहवः सन्ति, किमेकं श्रीकृष्णमेव
सेवार्थमुद्यमः ? क्रियते तत्राह ।

संसाररूपे पतितं विषयैर्मुषितेक्षणम् ।

दष्टं (४) कालाहिनात्मानं कोऽध्यन्त्यन्नातुमीश्वरः ॥२२

भाः ११।८।४०

विषयैर्मुषितेक्षणम् अपहृतज्ञानम् अचेतनमित्यर्थः ।
कालसर्पेण दष्टं एवम्भूतात्मानं श्रीकृष्णादन्यः कस्मान्तुमीश्वरः
न कोऽपीत्यर्थः (६) ।

चतुर्थं अष्टमे ध्रुवं प्रति सुनीष्टिवाक्यम् । भगवतः
श्रुत्वोत्तमत्वमाह—

नान्यतस्ततः पद्मपलाशलोचनाद्
दुःखचिच्छदं ते मृगयामि कञ्चन ।
यो मृग्यते हस्तगृहीतपद्मया
स्त्रियेतरै रक्ष विमृग्ममाणया (७) ॥२३

भाः ४।८।३२

अत्र हेतुः य इति । इतरैर्ज्ञादिभिः (१) ।

तत्रैव एकादशे ध्रुवं प्रति मनोव्याक्यम् । यद्यपि

१ । + श्रीशरस्वामि व्याख्यानमेव गृहीतम् । २ । “त्वया दत्तमपि” इति मुद्रित स्वामिटीका । ३ । भोगेति आदर्शे पाठः ।
+ अत्रापि स्वामिन्वाख्यानमेवानुसृतम् । ४ । अस्तमितेति मुद्रितमागवते मुद्रितमक्षिरत्नावल्यामपि पाठः । ५ । “कोऽन्यन्नातुमीश्वरः”
इति मुद्रितं पुस्तके । मुद्रितं अक्षिरत्नावल्यां “कोऽन्यन्नातुमिहेश्वर” इति पाठः । ६ । अत्र स्वामिटीका—अधुनादीन् हित्वा
अनुभूतेति कोऽन्यमिवमस्तत्राह संसारेति । मुद्रितेक्षणम् अपहृत विनेकम् इत्याख्यातम् । ७ । रत्नावल्यामपि द्रुतः । १ । अत्र हस्तेन
गृहीतं दीपवत्फलं इवेति स्वामिटीकाप्रामाणिकम् । + गृहीत्येति पदाभ्याहारेत्यान्वयः कार्यः ।

ईश्वर एव कर्ता मथापि अहङ्कारादि मया (१) त्यक्तुं न शक्यमिति चेदत भाह—

तमोव मृत्युममृतं तात दैवं सर्वात्मनोपैहि जगत् परायणं ।
यस्मै वलिं विश्वसृजो हरन्ति गावो यथा वै (२) ।

नसि दाम यन्त्रिताः ॥२४ भाः ४।११।२६

मृत्युममक्तानां भक्तानान्त्वमृतम् उपैहिं शरणं गच्छ
तमेवेत्यवधारणहेतुः । यस्मै नसि नासिकायां दामभि-
र्बद्धाः गाव इव विश्वसृजो ब्रह्मादयोऽपि नामभि-
र्यन्त्रिताः बद्धाः सन्तो वलिं हरन्ति तत्कारित कर्म
केर्षन्तीत्यर्थः (३) ।

अष्टमे चतुर्भिर्बंशे सत्यव्रतस्तुतो परमेश्वरत्वं परम-
गुरुत्वञ्च प्रतिपादयन्नाह (४)—

न यत् प्रसादायुतभागलेश-
मन्ये च देवाः गुरवो जनाः स्वयम् ।
कर्तुं समताः प्रभवन्ति पुंसः
समीश्वरं त्वां शरणं प्रपद्ये ॥२५ भाः ५

८।२४।१८

यत् प्रसादस्यायुतभागस्तस्य लेशमपि अन्ये देवादयः
सर्वसमेता अपि स्वयं तन्निरपेक्षाः सन्तः कर्तुं न
प्रभवन्ति । तमीश्वरं त्वां शरणं प्रपन्नोऽस्मीति (५) ।

तत्रैव ननु तर्हि सर्वोऽपि लोको मामेव किं नोपसरति
अज्ञानादित्याह—

त्वं सर्वलोकस्य सुहृत् प्रियेश्वरो
आत्मा गुरुज्ञानममोष्टिसिद्धिदः (६)

तथापि लोको नभवन्तमन्वधी-
र्जानाति सन्तं हृदिवदकामः ॥२६

भाः ८।२४।३१

बृहन्नारदीये—

सत्यं सत्यं पुनः सत्यमुद्धृत्य भुजमुच्यते ।

नास्ति बेदात् परं शास्त्रं न देवः केशवात् परः ॥२७

वृः नाः पुः १.१.६

तत्रैव—यथा हरित पदे सर्वं पदमात्रं प्रलीयते ।

तश्ना चराचरं विश्वं कृष्ण एव प्रलीयते ॥२८

वृः नाः पुः ६.२।४१

पाण्डवी गीतायां विदुरवाक्यम्—

आलोच्य सर्वशास्त्राणि विचार्य च पुनः पुनः ।

इदमेव सुनिष्पन्नं ध्येयो नारायणः सदा ॥३६

पाः गीः ११ श्लोः

तत्रैव व्यासवाक्यम्—

सत्यं सत्यं पुनः सत्यं युक्तिमद्विदुरोऽग्रवीत् ।

नास्ति बेदात् परं शास्त्रं न देवः केशवात् परः ॥३०

पाः गीः १२ श्लोः

कश्च ईशश्चेति केशः द्वावपि मायया व्याधीति
केशवः (७) । सर्वशास्त्रसारमुद्धृत्य भगवता वर्यितम्—

एकं शास्त्रं देवकीपुत्रगीतम्

एको देवो देवकीपुत्र एव ।

कर्माप्येकं तस्य देवस्य सेवा

मन्त्रोऽप्येकः तस्य देवस्य नाम ॥३१

१। भास्वमित्यत्रार्थे वाचः । २। अयोत इति मुद्रित मागवते पाठः । ३। स्वामिटीकेवातुस्ता । ४। अस्वकामदेरि
म्यकिरीकम् । ५। स्वामिटीकातः अकिमेतत् । ६। अमीछरीदिरिति मुद्रित मागवते पाठः । ७। भक्तिशास्त्राणां सूत्रः । ८।
७। कश्च अश्च इत्याद्युक्त्याः मेवरो वरन्ते वस्य सः केशवः । इति विष्णु सहस्रनाम मन्त्रे ।

युजङ्गप्रयाते परमहंसमहाचार्यैर्षोक्तम्—
 युखे मन्दहासं नखेन्दुप्रकाशं
 करे चारुचक्रं सुरेशाभिवन्धं ।
 युजङ्गे शयानं भजे विश्वनाथं
 हरेरन्यदेवं न मन्ये न मन्ये (१) ॥३२

वेदैश्च सत्त्वरहमेव वेद्य इत्यादि भगवद्वचनात्
 कृष्ण एव भजनीय परमदेवता परमगतिदातां च नान्य इति
 दर्शयन्नाह—

देववाक्येन—

अविस्मितं तं परिपूर्णकामं
 स्वेनैव लाभेन समं प्रशान्तम् ।
 विनोपसर्पत्यपरं हि वालिशः †
 श्वलाङ्गुलेनातितितर्षि (२) सिन्धुम् ॥३३

भाः ६।६।२०

अविस्मितं निरहङ्कारं कुतूहलशून्यं वा ॥ कुतः ?
 प्रशान्तं रागादिशून्यं तत् कुतः ? स्वेनैव लाभेन
 परिपूर्णकामं समं परिच्छेदशून्यं एवंभूतं परमेश्वरं विना
 अपरं यः यः शरणार्थमुपसर्पति स वालिशः अश्वः—
 यतोऽसौ शूनो लङ्गुलेन समुद्रमतिवितर्षि अतितर्षुमिच्छति
 यथा तेन समुद्रतरणं न सम्भवति तथा अनीश्वराभयेन
 व्यसनार्णवतरणं न सम्भवतीत्यर्थः (३) ।

दशमे द्वितीये ब्रह्मेशानस्तुतो कृष्ण एवास्य जगतः
 कारणं नान्य इत्याशयेनाह—

त्वमेक एवास्य सतः प्रकृतिः
 त्वं सन्निधानं त्वमनुग्रहश्च ।
 त्वन्मायया सम्भूतचेतसस्त्वां
 पश्यन्ति नाना न विपश्चितो ये ॥३४

भाः १०।२।२६

परंरूपस्य संसारवृत्तस्य सतः कार्यस्य त्वमेक एव
 प्रकृतिः—प्रकर्षेण सृतिर्जन्म यस्मान् सः कारणमित्यर्थः ।
 त्वमेव सन्निधानं सम्यङ्निधियते अस्मिन्निति लयस्थानं
 त्वमेवानुग्रहोऽपिअनुगृह्णातीति पालकः । ननु ब्रह्म-
 विष्णुरुद्रा एव स्तुत्याः प्रमिद्धाः कथमहमेवमिति चेत्
 तत्राहुः—न्तमाययेति तन्मयया सम्भूतं पिहितं चेतो
 ज्ञानं येषां ते त्वामेव नाना पश्यन्ति ये तु विपश्चितः
 विद्वांसः ते तथा न पश्यन्तीति (१) ।

ननु दैवकीपुत्रं मां कथमेवं वर्णययेति चेत् तत्राहुः

विमर्षि रूपायवबोध आत्मा
 क्षेमाय लोकस्य चराचरस्य ।
 सन्त्वोपपन्नानि सुखावहानि
 सतामभद्राणि मुहुः खलानाम् ॥३५

भाः १०।२।२६

अवबोधैक स्वरूप आत्मा त्वं रूपाणि मूर्त्तौः विमर्षि
 धतसे न त्वं कस्यापि पुत्र इत्यर्थः । क्षेमाय कृष्णाणाम्
 सतां स्वधर्मवर्तिनां मुखकराणि खलानामभद्राणि
 नाशकानि । न केवलं एवावद् भक्तानां मोक्षार्थ-
 मपीत्याहुः (१) ।

१ । मुद्रितरत्नाकराचार्यं ग्रन्थावस्थां विष्णुभुजङ्गप्रयातस्तोत्रे नेदानीमेवः लोको लभ्यते । शिवभुजङ्गप्रयात स्तोत्रे तु चतुर्थादः
 "हरादन्वर्षं न मन्ये न मन्ये" न इत्येवमुपलभ्यते । २ । "नैव" इत्याकरग्रन्थे । ३ । स्वामिभ्याख्यानेभ्यानुसृतम् । † मत्स्यपुराणकामि
 शूतः । १३।५ * पालनायेति मुद्रितस्वामिदीकापाठः । १ । स्वामिदीदैवोक्तता ।

त्वय्यग्धुजाक्षाखिलसत्वधाम्नि
समाधिनावेशितचेतसैके ।
त्वत्पादपोतेन महत्कृतेन
कुर्वन्ति गो-वत्सपदं भवान्धिम् * ॥४६

भाः १०।२।३०

त्वयि समाधिना आवेशितचेतसा निमित्तेन त्वत्पादपोतेनआश्रितेन * * एके मुख्या विवेकिनः महद्भिः कृतेन सेव्यतया सम्पादिते । यद्वा इकमपि मायामयमित्यनादरं परित्तज्येदमेव महत् सर्वोत्कृष्टमिति मनसि मनसि कृतेन बहुमतेनेत्यर्थः (१) । भवान्धिं तुच्छं कुर्वन्ति अनायासेनैव भजसानुसिष्पादीनी (२) तेषां मुक्तिरित्यर्थः ।

विघ्नैरभिभूयन्ते न आदृतौ युष्मदङ्गी येस्ते ।
त्वदीयास्तु कदाचिदपि न पतन्तीत्याहुः ।

तथा न ते माधव तावकाः क्वचिद-
भ्रश्यन्ति मार्गात्त्वयि वद्धसौहृदाः ।
त्वयाभिगुप्ता विचरन्ति निर्भयाः
विनायकाणीक प मुर्द्धसु प्रभो ॥३७

भाः १०।२।३४

विनायकाः विघ्नहेतवः—तेषामणीकानि समूहाः (३)
तानि पान्ति ये तेषां मूर्द्धसु विचरन्ति विघ्नान्
जयन्तीत्यर्थः (४) ।

तत्रैवाष्टत्रिंशो अक्रूरागमने अङ्घ्रिपद्मं विभावयति

यदर्थितं ब्रह्मभवादिभिः सुरैः
भिया च देव्या मुनिभिः स सात्वतैः ।

गोचारणायानुचरैश्चरद्वने
यद् गोपिकानां केचुकुमाङ्कितम् (५) ॥३८

भाः १०।३।८

ब्रह्मभवादिभिरिति परमेश्वरत्वं भिया चेति परम-
सौभाग्यातिशयं मनभिः सात्वतैश्चरद्वनेति परमपुरुषार्थत्वं
गोचारणायैति कृपाशुत्वं भक्तवात्सल्यात् यद्गोपिकाना-
मिति प्रेमसुलभत्वं दर्शितमित्यर्थः (६) ।

यत् सर्व्वतीर्थप्रभवं सुरार्चिङ्गतं
संसेवतां पूरयितुं सुरद्रुमम् ।
सारं सुसेव्यं परमावलम्बनं
श्वेतातपत्रं भवतापनोदनम् ॥३९

यत् सर्व्वतीर्थमिति यद् यस्य चरणपङ्कजं लब्धीर्थ-
प्रभवम्, एतेन परमपावनत्वं दर्शितं । सुरार्चितमिति
परकपूज्यत्वं संसेवतामिति परमपुरुषार्थसाधकत्वं सारं
सर्व्वोत्कृष्टं संसारमध्ये इदमेव सारमित्यर्थः । परमावल-
म्बनमिति संसारगते पतितानां इदमेवोद्धरणसाधनं, श्वेतात-
पत्रमिति यत्तु श्वेततच्छत्रं एकस्य रात्र एव कदाचित् ताव
हरति श्रीकृष्णचरणारविन्दं श्वेततच्छत्रन्तु पुनः उपाभिताना
सर्व्वेषां सर्व्वानि पापानि हरति । परमपूज्यत्वं
प्रतिपादयति, अतः प्रसिद्धात् श्वेतातपत्रादपि उत्कृष्टत्वं
दर्शितमिति भावः— ।

पष्ठे चतुर्थे हंसगुह्यस्तुतो दक्षबाणम्—अनु कल्पिताः
सकामाः गर्भेशादीन् प्रायंयन्ते त्वन्तु तान् मिहाव
किमिति भगवन्तमेव प्रायंयसे तत्राह—

+ भक्तिरत्नावल्यामपि ७३ पश्यते । ** एतत्सपदमादर्शो नास्ति । १। स्वामिदीक्षेदोक्तम् । २। अन्वयार्थमिति । ३। स्तोत्रा इति मुद्रितं स्वाधिटीका । ४। स्वामिदीक्षेव । ५। कुकुमाङ्कितमिति । ६। यद्गोपिकानां । गोपारत्नामितिः श्वेतगत स्वल्पीबाण् वेदः परित्यज्यते ।

यः प्राकृतैर्ज्ञानपथै नानां
यथाशयं देहगतो विभाति ।
यथानिलः पार्थिवमाभितो गुणं
स ईश्वरो मे कुरुताम् मनोरथम् ॥४०

भाः ६।४।३४

प्राकृतैर्वाचीनैर्ज्ञानपथै उपासनामार्गैः यथाशयं
तद्वासनानुसारेण यो देहगतो अन्तर्यामी तत्तद्देवता-
रूपेण विविधो भाति यथा वायुः पार्थिवं परागः
तद्गुद्भवं चम्पकादिगन्धभेदमाभित्य नानागन्धवान् विभाति
रेणोद्भूतं धूसरत्वादिकमाभित्य नानारूपवान् प्रतीयते
तद्भूतम् । तस्यैव तत्तद्देवतारूपेण फलदातृत्वात् । स
ईश्वरएव मे मनोरथं (१) सत्यं करोतु किमन्तर्गण्डुमिद्वैव-
तान्तरैरित्यर्थः । इत्यादि वचन भ्रवणात् परमोपास्य—
परमभजनीय—देवता—श्रीकृष्ण एवात्सदेकशरणतया
तत्त्वस्वोपासनेनैव परमगतिर्नान्यथेति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे पञ्चमं माहात्म्यम् ।

षष्ठ माहात्म्यम्

अथेदानीं परमदेवता श्रीकृष्ण गुण-कर्मनाम्नां
भ्रवणमाहात्म्यमाह—दशमस्कन्धे प्रथमाध्याये परीक्षित-
वाक्यम् । भवणप्रकारमाह—

वीर्याणि तस्याखिलदेहभाजा-
अन्तर्बहिः पुरुषकालरूपैः ।

प्रयच्छयो मृत्युमुतामृतञ्च
माया मनुष्यस्य वदस्व विद्वन् ॥४१

भाः १०।२।७

अखिल देहभाजां सर्वप्राणीनाम् अन्तश्च बहिश्च
पुरुषरूपेण कालरूपैश्च अंशापेक्षया बहुवचनम् । मृत्युं
सारम् (२) उतापि अमृतमपि प्रयच्छतो वीर्याणि वदस्व
ब्रुहि । अयन्भावः—अन्तर्यामिरूपेणान्तर्दृष्टीनां मुक्ति
यच्छति बहिर्दृष्टीनां च कालरूपेणमृत्युं ददाति यतः अतो
अन्तर्दृष्ट्या तद्वीर्याण्येव श्रोतव्याणीति (३) ।

प्रथमस्कन्धे द्वितीयाध्याये शौनकं प्रति सूतवाक्यम् ।
हरिकथाश्रवणस्य फलमाह—

शृण्वतां स्वकथां (४) कृष्णः युष्यश्रवणकीर्तनः ।

दृद्यन्तस्थो ह्यभद्रानि विधूणोति सुदृद्गताम् ॥४२ *

भाः १।२।१७

ततश्च शृण्वतामपि पुण्ये भ्रवणकीर्तने यस्य सः
सतां सुदृद्धितकारी हृदि यानि अभद्राणि कामादिवासना-
तानि अन्तःस्थो हृदिस्थः सन् । ततः किम् ?

नष्टप्रायेष्वभद्रेषु नित्यं भागवत सेवया ।

भगवत्युत्तम श्लोके भक्तिर्भवति नैष्टिकी ॥४३

भाः १।२।१८

ततश्च तष्टप्रापेष्विति सर्वाभद्रनाशस्य ज्ञानौदय-
कालत्वात् (५) प्रायश्चित्तम् । भागवतज्ञानं मत्तानां
भागवतशास्त्रस्य वा सेवया नैष्टिकी निश्चला विकल्पकत्वा-
भावात् (६) । ततः किम् ?

१। श्रीपरटीकैवोदता । २। सरवामिति कथित पुस्तके । ३। श्रीपरटीकैवोदता । ४। "स्वकथा" इति मुद्रित
मालवते । ५। ज्ञानौदरिति मुद्रित स्वामिटीका । ६। विज्ञेयकामावादिमि मुद्रित स्वामिटीका ।

तदो रजस्तमोभावाः कामलोभादयश्च ये ।
चेत एतैरनाविद्धं स्थितं सत्त्वं प्रसीदति ॥४४

भाः १।२।१६

रजस्तमोभावाः कामादयः एतैरनाविद्धम् अनभिभूतं
प्रसीदति उपशाम्यति ।

एवं प्रसन्नमनसो भगवद्भक्तियोगतः ।

भगवत्तत्त्वविज्ञानं मुक्तसङ्गस्य जायते ॥४५

भाः १।२।२०

भगवद्भक्तियोगतः प्रसन्नमनसः—अतएव मुक्त-
सङ्गस्य भगवत्तत्त्वविज्ञानं जायते (१) ।

भिद्यते हृदयग्रन्थिश्लथन्ते सर्वसंशयाः ।

क्षीयन्ते चास्य कर्माणि दृष्ट एवात्मणोश्वरे ॥४६

भाः १।२।२१

ज्ञानफलमाह भिद्यते इति । हृदयमेव ग्रन्थिः चिद-
ग्रथनरूपः (२) अहङ्कारः अतएव सर्वसंशयाः असम्भावनादि-
रूपाः कर्माणि अनारब्धफलानि आत्मस्वरूपभूते ईश्वरे
दृष्टे ऐवकारेण ज्ञानानन्तरमेवेति दर्शयति ।

द्वितीयस्कन्धे अष्टमाध्याये परीक्षितं प्रति शुकवाक्यम् ।

शृण्वतः भद्रया नित्यं गूणतश्च स्वचेष्टितम् ।

कालेन नातिदीर्घेण भगवान् विशते हृदि ॥४७

भाः २।१।३

सोऽपि श्रद्धया शृण्वतो नावश्यक (३) इत्याह—
शृण्वत इति— । स्वयम्—विना भगवान् स्वयमेव हृदि
विशति । किञ्च—

प्रविष्टः कर्णरन्ध्रेण स्वानो भावसरोरुहम् ।

धुनोति समलं कृष्णः सलिलस्य यथा शरदम् ॥४८

भाः २।१।४

भावसरोरुहं हृदयकमलं प्रविष्टः तद्गतं सर्वमलं
पापं धुनोति । सलिलस्येति द्रव्यान्तरण्यामिभ्रादिना
कुम्भघटे जले शोधिते तदेव केवलं शुष्यति, न तु नदी-
तट्टागादिगतं सर्वमलं । स मलः कुम्भस्यान्ते, न तु
सर्वथा विलीयते । अतएव किञ्चित् चालने पुनः
क्षुभ्यति । एवं तपोदानादिप्रायश्चित्तं न सर्वथा सर्वेषां
सर्वं पापं धुनोति, किन्तु सावशेषं तत्रैव कस्यचिदेव * ।
हृदि प्रविष्टमात्रस्तु श्रीकृष्णः सर्वेषां सर्वपापं मिःशेषं
हरतीत्यनेन दृष्टान्तेनोक्तम् सलिलस्य मलं यथा
शरदिति । ततश्च कृताद्यो भवतीत्याह—

धोतात्मा पुरुषः कृष्णपादमूलं न मुञ्चति ।

मुक्तसर्वपरिक्लेशः पान्थः स्वशर्या यथा ॥४९

भाः २।१।५

धोतात्मा निष्पापः मुक्ता सर्वे परिक्लेशाः राजादयो
येन सः पान्थः प्रवासादागतः स्वशर्या यथा यथा न
मुञ्चति तद्वत् । किञ्च हृद्येव क्षीयमाणमायुर्वैरिक्लेश
सफलं कुर्वित्याशयेनाह—

आयुर्हरति वै पुंसामुद्यन्नस्तं च यज्ञतो ।

तस्यर्त्ते यन्सुखो नीत उच्यतेऽसौक्याद्येषां ॥५०

भाः २।३।१७

१। यत्पुं मुञ्चति स्वाभिमिटीकातेऽधिकम् । २। “चिन्मद्व्यन्त इयं” इति मुद्रितस्वामिटीका । ३। वाक्येण इति

वाचरंमुस्तके । * किञ्चिदेवैविकं मुद्रितस्वामिटीकावाचं । † अक्षिरत्नाकरस्य भद्र २।१।३

ब्रह्मो मुख्यः उच्यन् उद्वेगान् अस्तमदर्शनञ्च यन्
गच्छन् यत् येन क्षणो नीतः तस्य आद्यु ऋते
कर्णवित्वा नृथैवान्येषामायुर्हरतीति ।

प्रथमस्कन्धे अष्टादशाध्याये सूतवचनम् ।

किं बहुना नरैरेतावदे । कर्तव्यमिति सर्वशास्त्र-
सारं कथयति ।

या या कथा भगवतः कथनीयोरुक्तर्मणः ।

गुणकर्माभया पुंभिः संसेव्यास्ता बुभुषुभिः ॥५१

भाः १।२८।१० *

कथनीयानि उरूणि कर्माणि यस्य तस्य गुणकर्म्म
विषयाः बुभुषुभिः सद्भावमिच्छद्भिः (१) ॥

तृतीयस्कन्धे पञ्चमे विदुर वाक्यम्—

कर्णाभमधर्मादपि कृष्णकथैव भवणीयेत्याशयेनाह—

कस्तुम्रयात्तीर्थपदोऽभिधानात्

सत्रेषु वः सुरिभिरीक्ष्यमानात् ।

यः कर्णनाड्यो पुरुषस्य यातो

भवप्रदां गेहरतिं छिनत्ति ॥५१ भाः ३।५।११

तीर्थपदः (२) कृष्णस्य अभिधानात् कथामृतात्

सत्रेषु समाजेषु सुरिभिर्नरिदादिभिः ।

चतुर्थस्कन्धे ध्रुवंप्रति मनोः स्वायम्भुवस्य वाक्यम् ।

उपदेशसारमाह—

संयच्छ रोषं भद्रं ते प्रतीपं भेयसां परम् ।

भ्रुतेन भूयसा राजन्नगदेन यथामयम् ॥५३

भाः ४।११।३१

संयच्छ नाशं क्रुध भेयसां परं प्रतीपं प्रतिकूलं
अगदेन औषधेन यथा लोको रोगं नियच्छति ॥

तृतीये नवमाध्याये ब्रह्मणो वाक्यम्

आदरेण तु त्वां भजन्तः कृतार्था इत्याह—

ये तु त्वदीयचरणाभुजकोषगन्धं

जिघ्रन्ति कर्णविवरैः श्रुतिवातनीतम् ।

भक्त्या गृहीतचरणः परया च तेषां

नापैषि नाथ ! हृदयाम्बुसहात् खपुंसाम् ॥५४*

भाः ३।१५

श्रुतिर्वेदः स एव वातः तेनानीतं प्रापितं नापैषि
नापयासि ये त्वत्कथाभवनमत्यादरेण कुर्वन्ति तेषां हृदि
नित्यं प्रकाशसे इति भावः ।

चतुर्थस्कन्धे ध्रुवस्तुतिः—

ये कामादर्थं भजन्ति ते मूढमतयः ये निष्का-
मेनार्चन्ति ते महान्त इत्याह—

या निर्वृतिस्तनुष्मतां तव पादपद्म-

ध्यानाद् भवजनकथाभ्रवणेन वा स्यात् ।

सा ब्रह्मणि स्वमहिमन्यपि नाथ ! माभूत् **

कित्वन्तकासिष्ठुनितात् पततां विमानात् ॥५५

भाः ४।१।१०

स्वमहिर्मान निजानन्दस्वरूपे सा माभूत् न भवति
अन्तकस्य असिना कालेन छुनितात् खण्डितात् विमानात्
पततां सा नास्तीति किमु वक्तव्यम् ।

तत्रैव विश्वध्याये पृथुस्तुती—‘कैवल्यपते’ इति
सम्बोधनात् कैवल्यं वरिष्यसीत्याशङ्क्याह—

+ भक्तिरत्नाकर्याम् १।१० २। सर्वत्र स्वामिदीकैवानुसृता । २। तोषपदस्त्विति आदर्शपुस्तके पाठः ।

* भक्तिरत्नाकर्याम् ४।१८ ** भक्तिरत्नाकर्याम् ३।२१

न कामये नाथ तदप्यहं क्वचित्
न यत्र युष्मच्चरणाभ्युजासवः ।
महत्तमान्तद्दद्यान्मुखच्युतो
विधत्स्व कर्णायुतमेष मे वरः ॥५६

भा: ४।२०।२४

महत्तमानामन्तद्दद्यान्मुखद्वारेण निर्गतो भवत्पदा-
म्भोजमकरन्दः यशःश्रवणादिमुखं यत्र नास्ति तादृशं
चेत् कैवल्यं तर्हि तत् कदाचिदपि न कामये । तर्हि किं
कामयसे ? तदाह यशःश्रवणाय कर्णानामयुतं विधत्स्व ।
ननु कोऽप्येवं न वृत्तवान् किमप्यन्यत् चिन्तयेत्याह— मम
त्वेष एव वरः । ननु तर्हि कैवल्याभावे रागद्वेषाभ्यां
कलिलानां भक्तिसुखमपि न स्यादित्याह—

स उत्तमःश्लोक महन्मुखच्युतो
भवत् पदाम्भोजमुधाकलानिलः ।
स्मृतिं पुनर्विस्मृततत्त्ववर्त्मनां
कुयोगिनां नो बितरत्यलं वरैः ॥५७*

भा: ४।१०।२५

भवत्पदाम्भोजमुधायाः कलाः लेशाः तत्सम्बन्धी
योऽनिलः स एव दुरादपि किञ्चिद् यशः श्रवणमात्र-
मित्यर्थः । विस्मृतं तत्त्ववर्त्मं यैः कुयोगिभिः
तेषामपि आत्मतत्त्वं वितरति, अतः खलु भक्तानां न
रागादिसद्भावः । (१)

द्वितीयस्कन्धे द्वितीयाध्याये भवणादिफलमभि-
नन्देयग्राह—(२)

पिबन्ति ये भगवत आत्मनः सतां
कथामृतं भवणपुटेषु सम्भृतम् ।

पुनन्ति ते विषयविदुषिताशयं
व्रजन्ति तक्षरणसरोरुहान्तिकम् ॥५८**

भा: २।२।३७

सतामात्मत्वेन प्रकाशमानस्य कथैवामृतं विषयै-
र्विदुषितं मलिनीकृतं आशयं पुनन्ति शोभयन्ति तस्य
चरणपद्मान्तिकं विष्णुपदं व्रजन्ति ।

चतुर्थे सतमाध्याये सिद्धास्तत्कथामभिनन्दन्तः स्तुवन्ति

अयं त्वत्कथामृष्टपीयूषनद्या
मनोवारणङ्गे शदावाग्निदग्धः ।
तृषार्त्तोऽवगादो न सस्मार दाहं
न निष्कामति ब्रह्मसम्पन्नवन्नः ॥५९***

भा: ४।७।३५

अयं नो मनोवारणः गजः तत् कथैवामृष्टं शुद्धं
पीयूषं तन्मयी या नदी तस्यामवगाद प्रविष्टः दावाग्निदग्धं
संसारतापं न स्मरन्ति स्म । न ततो निर्गच्छति ।
ब्रह्मसम्पन्नवत् ब्रह्मैक्यं प्राप्तमिव ।

दशमस्कन्धे प्रथमाध्याये परीक्षित्वाक्यम्—

अत्र लोके त्रिविधाः जनाः सन्ति मुक्ताः सुसुखी
विषयिणश्च ; तेषां मध्ये न कस्याप्यलं प्रत्यव इत्याह—

निवृत्त तर्षैरुपगीयमानात्
भवौषधात् भोत्रमनोऽभिरामात् ।
क उत्तमश्लोक गुणानुवादात्
पुमान् विरज्येत विनां प्रशुजात् ॥६०†

भा: १०।१।४

गततृष्णेः सुस्तेरपीत्यर्थः । सुसुखानामवयवोपाय

* भक्तिरत्नाकरायाम् ४।२२ २ । सम्भ्रं त्र स्वामिटीकैवास्तुला । २ । "भवण फलमभिनन्देनाह" इति मुद्रितस्वामिटीकैवास्तुला ।
पदः । ** भक्तिरत्नाकरायाम् ४।२२ *** भक्तिरत्नाकरायाम् ४।२६ † भक्तिरत्नाकरायाम् ४।६

इत्याह—भवोषधादिति । विषयिषा परमो विषयोऽय-
मेवेत्याह भोत्रमनोऽऽ रामादिति । एवम्भूतायां हरि-
कथायां यो विमुखः स एव चाण्डालः तस्माद्दिना ।
पशुधातिनो व्याधादिति वा । यद्वा अकारविश्लेषः,
अपगता शुग् तस्मात् तमास्मानं हन्तीत्यपशुमः तस्मात् ।
यद्वा, अपगता शुग् यस्य तं मुनिं हन्तीत्यपशुमः राक्षसः
तस्मात् । यद्वा अपगता शुग् यस्मात् तमीश्वरं विष्णुं
द्रुह्यतीति अपशुमः तस्मात् । अथवा नात्राकार-
विश्लेषः— । पशुं हन्तीत्यनेनेति पशुमः दण्डलोष्ट्रादिः
तद्वद् यो जडः तस्माद्दिना । अथवा यज्ञपुरुषमनाराध्य
स्वर्गाद्यर्थं यः पशुं हन्ति स पशुमः तस्माद्दिनेति भावः ।
भक्तिरत्नावल्यामियं योजना सप्तविधास्ति (१) । किञ्च—

यत्शृण्वतोऽपैत्यरतिर्वितृष्णा
सर्वञ्च शुद्धत्यचिरेण पुंसः ।
भक्तिर्हरी तत्पुरुषे च सख्यं
तदेव हारं वद मन्यसे चेत् ॥६१

भाः १०।७।२

तथापि यत् शृण्वतः पुंसः पुंमात्रस्य अरतिः
मनोग्लानिः—तन्मूला विविधा तृष्णा चापगच्छति ।
तथा सर्वशुद्धिः हरिभक्तिः हरिदाससखयानि च
भवन्ति तस्य कृष्णस्य पुरुषे वैष्णवे । तदेव हारं
हरेश्चरितं मनोहरम्वा वद । मन्यसे यदि अनुग्रहं
करोषि (२) ।

तत्रैकत्रिंशाध्याये गोपीनां वाक्यम् ।

किञ्चास्माकं तद्विरहेण प्राप्तमेव मरणं किन्तु
तत्कथामृतं पाययद्भिः सुकविभिर्वैश्रितमित्याहुः

तव कथामृतं उत्तमोषधं
कविभिरीकृतं कल्मषापहम् ।
भ्रवणमङ्गलं भीमदाततं
भुवि गृणन्ति ये भूरिदा जनाः ॥६२

भाः १०।३।१६ *

कथैवामृतं तत्र हेतुः तस्यजीवनं प्रतिद्वामृता-
दुत्कर्षमाहुः कविभिर्ब्रह्मविद्भिः ईदृशं स्तुतम् ।
भोग्यं त्वमृतं तैः तुच्छीकृतम् । किञ्च, कल्मषापहं
काम्यवर्म्मनिरसनम् । तदमृतं नैवंभूतम् । किञ्च
भ्रवणमङ्गलं भ्रवणमात्रेण मङ्गलप्रदं नातुष्ठानापक्षम् ।
किञ्च भीमत् सुशान्तं ददुन्मादकम् । एवम्भूतं
तत्कथामृतं आततं यथा भवति तथा भुवि ते
गृणन्ति निरूपयन्ति ते जना भूरिदाः बहुदातारः ।
यद्वा, एवम्भूतं तत्कथामृतं भुरि ये गृणन्ति ते
भूरिदाः बहुजन्मसु बहुदातारः सुकृतिन् इत्यर्थः ।
एतदुक्तं भवति ये केवलं कथामृतं गृणन्ति तेऽपि
तावदतिधन्याः किं पुनः त्वां गृणन्तीति । (३)

द्वादशस्कन्धे चतुर्थाध्याये कृष्णस्य कथा निःशेषे-
नाभिधातुं ब्रह्मापि न समर्थ इत्युक्तम् । अत्र यदि
अन्येनापि अभिधातुं न शक्यते तर्हि किं सर्वमि-
धानेन तत्राह—

संसारसिन्धुमतिदुस्तरमुत्तीतिषो-
नान्यः भवो भगवतः पुरुषोत्तमस्य ।
लीलाकथारसनिवेषणमन्तरेण
पुंसो भवेत्त्रिविधदुःखदवाहितस्य ॥६३ *#

भाः १२।४।४०

१ । श्रीभक्तिसिन्धुमतिदुस्तरमुत्तीतिषो-
लोचनीयम् । २ । एष तु दशमस्कन्धीय प्रथमस्येति कृष्णानुहितः रामठाकुरेण ।
३ । स्वाभिदीकैवानुसता । *# भक्तिरत्नावल्याम् ४।३१

त्रिषिधं ब्रुवन्मैव दावानलः तेनार्हितस्य पीडितस्य
अतः तदुत्तीर्षिणोः पुंसः भगवतो या लीलाः तासां
रसः तन्निषेवणमन्तरेण अन्यः ज्ञवः उत्तरणसाधनं
न भवेत् उपायान्तराभावात् । अतस्तत्कथाभ्रवणमेव
यथाशक्ति निसेव्यमिति भावः ।

चतुर्थे त्रिंशोऽध्याये भगवन्तं प्रति दशप्रचेतसानां
वाक्यम्— । वरं वृणीस्वेत्युक्तं यद्भवता तद्रूप-
पादयति । तदङ्घ्रिसेवने सुखलभ्ये सत्यन्याशि-
सोऽतितुच्छा इत्याशयेनाह—

पारिजातेऽञ्जसा लभ्ये सारङ्गोऽन्यन्नसेवते ।
तदङ्घ्रिसेवामासाद्य साक्षात् किं किं वृणीमहि ॥६४
भाः ४।३०।३२

यथा सारङ्गः भ्रमरः पारिजाते सुखेन लभ्ये अति-
सुलभमप्यन्यत् वृक्षान्तरं न सेवते तथा वयमपि साक्षात्
तदङ्घ्रिमूलं प्राप्य किं किं वृणीमहि न किञ्चिदित्यर्थः ।
यद्वा किमप्यन्यत् तुच्छं किमर्थं वृणीमहि । यद्वा यदि
वृणीमहि तर्हि किं किं वृणीमहि ? अनन्तत्वेन मनोरथाना-
मनवस्थानदित्यर्थः । अतएतदेव प्रार्थयाम इत्याहुः—

यावत्ते मायया स्पृष्टा भ्रमाम इह कर्मभिः ।
तावद् भवत् प्रसङ्गानां सङ्ग स्यान्नो भवे भवे ॥६५
भाः ४।३०।३३

यावदिति स्पृष्टा व्याप्ताः सन्तो भगवति प्रकृष्टः
सङ्गो येषां तेषां सङ्गोऽस्माकं स्यात् । (१)

सत्सङ्गस्य श्रेष्ठ्यं प्रपञ्चयति (१) यत्रेति त्रिभिः—

यत्रोच्यन्ते कथामुष्टास्तुष्पाया प्रशमो वतः ।
निर्व्वैरं यत्र भूतेषु नोद्वेगो यत्र कर्मन् ॥६६

यत्र नारायणः साक्षाद् भगवान् न्यासिनां गतिः ।
प्रसूयते सत्कथासु मुक्तसङ्गैः पुनः पुनः ॥६७

तेषां विचरतां पद्भ्यां तीर्थानं पावनेच्छया ।
भीतस्य किं न रोचेत तावकानां समागमः ॥६८ *

भाः ४।३०।३५—३७

यत्र येषु यतो याभ्यः कथाभ्यः निर्व्वैरं वैरता भावः
नृणां पद्भ्यां पावनेच्छया ।

तत्रैव विशेषे भगवन्तं प्रति पृथुवाक्यम् ।

वरैः प्रलोभनञ्च कृपालोस्तवानुचितमित्यश्राह ।

मन्ये गिरन्ते जगतां प्रमोहिणो
वरं वृणीस्वेति भजन्तमात्य यत् । †
वचो नु तन्त्या यदि ते जनोऽसितः
कथं पुनः कर्म करोति मोहितः ॥६९

भाः ४।२०।३०

नु अहो ते वाचा तन्त्या यदि जनोऽवमसितोऽवदहः
स्यात् तर्हि पुनः पुण्यकलौर्मोहितः सन् कथं कर्म
करोति ?

तन्मायया खण्डितस्य त्वया पुनः खण्डनं न
कर्त्तव्यं किन्दु हितं कर्त्तव्यमित्याह—

तन्माययाद्वा जन ईश खण्डितो
वदन्यदाशास्त श्रुत्वात्मनोऽमुक्तः ।

१ । सर्वत्र स्वामिटीकेषामुक्ता । * एते त्रयः भक्तिरत्नावल्यामपि २।२०—२२ । † एषः श्लोकः कर्त्तव्यमिति
नास्ति । कामस्यानुसन्धानं समितिस्त्वमुक्तकेवस्ति ।

यथा चरेद्दालहितं पिता स्वयं
तथा त्वमेवाहंसि न समीहितुम् ॥७०

भा: ४।२०।३१

तन्मायया ऋतादात्मनः तत्त्वः खण्डितः पृथक्-
कृतः अतोऽन्यत् पुत्रादिकमाशास्ते अतः स्वयमविज्ञापितएव
हितं चेष्टितुमर्हसि ।

दशमे नवमाध्याये शुकोक्तैः फलमभिनन्द्य फलितमाह ।

नायं सुखापो भगवान् देहिनां गोपिकासुतः ।

ज्ञानिनां चात्मभूतानां यथाभक्तिमतामिह ॥७२ *

भा: १०।६।२१

देहिनां देहाभिमानिनां तापसादीनां ज्ञानिनां
निवृत्ताभिमानानामपीति ।

तृतीयस्कन्धे तत्त्वस्तुतौ—ननु यदि हृदिस्थितमपि-
पादाब्जं केषाञ्चिद सुदूरम् अन्येषामपि तथैव
स्यादविशेषादित्याशङ्क्याहुः—

तान् वा (१) असद्वृत्तिभिः रक्षिभिर्यै

पराहृतान्तर्मनसः परेश ।

अथो न पश्यन्त्युदगाय नूनं

ये ते पदन्यास विलासलक्ष्याः ॥७३

भा: ३।५।४५

असद्वृत्तिभिर्वहिम्मूलैः अक्षिभिरिन्द्रियैः पराहृतं
दूरमपहृतमन्तःस्थं येषां ते, अथ नूनं तान् पश्यन्ति,
वै प्रसिद्धं । कुतः पुनः तेषां तत्सङ्गः कान् ते तव
पदन्यासः गमनं तस्य विलासो विभ्रमः तस्य

लक्ष्मीः शोभा तस्याः ये तान् तल्लीलाकथनादिभिः
शोभमानांस्त्वद्भक्तानित्यर्थः । पथ इति लक्ष्म्या
इति च पाठे—तत्पदन्यासविलास लक्ष्म्यो येषां तान्
पथः तन्मार्गभूतान् सतः । मार्गान् वा भवणादीन्
न पश्यन्तीत्यर्थः यद्वा, ये एवम्भूताः भागवतास्ते
तानुन्मत्तान् न पश्यन्तीत्यन्वयः सत्सङ्गाभावेन हरि-
कथाश्रवणाभावात् हृदिस्थितमपि तेषां सुदूरमिति-
भावः ।†

एतदेवस्फुटयति—केवलेन हरिकथा श्रवणेनैव
सुखेन तल्लोकप्राप्तिरिति द्वाभ्याम्—

पानेन ते देव कथासुधायाः

प्रवृद्धभक्त्या विशदाशया ये ।

वैराग्यसारं प्रनिलभ्य बोधं

यथाञ्जसान्वीयुरकुण्ठधिष्ण्यम् ॥७४ *

भा: ३।५।४६

वैराग्यमेव सारं बलं यस्य बोधस्य तं लब्ध्वा
अन्वीयुः प्राप्नुयुः अकुण्ठधिष्ण्यं वैकुण्ठलोकम् ।

तथा परे चात्मसमाधियोग

बलेन जित्वा प्रकृतिं वलिष्ठाम् ।

त्वामेव धीराः पुरुषं विशन्ति

तेषां भ्रमः स्यान्नतु सेवया ते ॥७५ *

भा: ३।५।४७

आत्मसमाधिः मनःस्थैर्यं स एव योगः उपायः
तस्यबलेन ज्ञानयोगतः भ्रमेण मोक्षः सत्सङ्गत्वात्, (१)
कथाश्रवणादिना त्वनायासेनैव अहम्ममताधिष्ठितानां
(२) तु न कथञ्चिदितिभावः ।

* भक्तिरत्नावल्याम् २।६३ २ । “चैवसदिति” मुद्रित भागवते पाठः । † सर्वत्र स्वामिटीकैव गृहीता । १ । “सत्सङ्गं त्वत्सङ्घेति” आदर्श पुस्तके पाठः । २ । अहम्ममताधिष्ठितानामिति मुद्रितस्वामिटीकायां पाठः । * भक्तिरत्नावल्यामपि पृष्ठा ४।१७—१।६४

ननु विषयाकुष्ठचिन्तानां कुतः तदन्वेषणं तत्राहुः

यत् भ्रष्टया भूतवत्या च भक्त्या
संमृज्यमाने हृदयेऽवधाय ।
ज्ञानेन वैराग्यवलेन धीराः
ब्रजेम तत्तेऽङ्घ्रिं सरोजपीठम् ॥७६

भाः ३।५।४२

यत् हृदये अवधाय ध्यात्वा वैराग्यं बलं यस्य
तेन ज्ञानेन धीरा भवन्ति । सरागे (१) चित्ते
ध्यानमेव कुतः ? तत्राहुः—भ्रष्टया भवणपूर्विकया-
भक्त्या च संमृज्यमाने संशोध्यमाने । †

चतुर्थस्कन्धे द्वाविंशो पृथुं प्रति सनकादिवाक्यम् ।

तदेव सङ्गमं प्रभञ्जाभिनन्द्य अनुवादमुखेनैव मोक्षसाधन-
मुपदिशति ।

अस्त्येष राजन् भवतो मधुद्विषः
पादारविन्दस्य गुणानुवादाने ।
रतिः सदा या विधुनोति नैष्ठिकी
कामं कषायं मलमन्तरात्मनः ॥७७

भाः ४।१२।१०

गुणानामनुवादाने (१) प्रवर्तने भवणे इत्यर्थः ।
अन्तरात्मनो मनसोऽन्तस्थं कामात्मकं मलं विधुनोति ।
कषायं धातुरागवदनिवर्त्यम् । †

चित्तशुद्धौ च वहिर्बैराग्यम् आत्मरतिश्च भवति
न च ततोऽधिकं साधनमस्ति, शास्त्रेषु तयोरेव मोक्षहेतुत्व-
निश्चयादिस्थाह—

शास्त्रे धियानेव मुनिश्चितो नृणाम्
क्षेमस्य सध्यग् विमृशंषु हेतुः ।
असङ्ग आत्मव्यतिरिक्त आत्मनि
दृढा रतिर्ब्रह्मणि निगुणे च या ॥७८

भाः ४।१२।११

सध्यग् विमृशेषु सम्यग् विचारवत्तु शास्त्रेषु
क्षेमस्य हेतुः एतावानेव मुनिश्चितः । कोऽप्यौ ?
आत्मव्यतिरिक्ते देहादौ असङ्गो वैराग्यं, आत्मणि
च दृढा रतिः प्रीतिः आत्मनो विशेषणं निगुणे
ब्रह्मणीति । †

नन्वेतावदेवाति (१) दुर्लभमित्याशङ्क्य उत्तमाभि-
कारिणः भवणमात्रेण भवति अन्यस्य तु चित्तशुद्धानुसारेण
साधनतारतम्येन (२) वर्द्धमानया भक्तित्वमिमेत्याह
चतुर्भिः ।

सा भ्रष्टया भगवद्दर्शनचर्चाया
जिज्ञासयाध्यात्मिक योगनिष्ठया ।
योगेश्वरोपासनया च निश्चम
पुण्यभवः कषया पुण्यया च ॥७९

भाः ४।१२।१२

सा ब्रह्मणि रतिः असङ्गश्च भद्रादिभिः स्वार्थिभि
चतुर्थेनान्वयः । जिज्ञासया तत्तद् विशेषबुभुक्षया,
पुण्यं भवो यस्य तस्य हरेः पुण्यया कषया च ।

अर्थेन्द्रियाराम सगोष्ठात्पुण्यया
तत् सम्मतानामपरिमौनं च ।

१ । “ननु सरागे” इति मुद्रित स्वामिटीका पाठः । २ । गुणानामनुवादाने प्रभञ्जारेणानुवादप्रवर्तन इति मुद्रित स्वामिटीका-

† स्वामिटीकैव गृहीता । १ । “एतावदेवतावदिति” इति मुद्रित स्वामिटीकायाः । २ । “तारतम्यात्” इति मुद्रित स्वामिटीकायाः ।

विविक्तकस्या परितोष आत्मनि
विना हरेर्गुणपीयूष पानात् ॥८०

भा: ४।२२।२३

अर्थारामाः अर्थनिष्ठाः तामसाः इन्द्रियारामाः
कामनिष्ठाः राजसाः तैः सह या गोष्ठी तस्यामनु-
ष्ण्या तेषां ग्रहणाय ये सम्मताः अर्थाः कामाश्च
तेषामपरिग्रहेण विविक्ते विजने या रुचिस्तया । आत्मन्येव
परितोषे च सति स्यात् किन्तु हरेर्गुण पीयूष पानाद्विना
तस्मिन् सति विविक्ते रुचिर्न कार्या न चात्मनि परितोषः
कार्य इत्यर्थः । *

अहिसया पारमहंसचर्य्याया
स्मृत्या मुकुन्दाचरिताग्यसीधुना ।
यमै रकामै र्नीयमैरनिन्दया
निरीहया द्वन्द्वतितिक्षया च ॥८१

भा: ४।२२।२४

पारमहंसचर्य्याया उपशमादिप्रधानया वृत्त्या स्मृत्या
आत्महितानुसन्धानेन मुकुन्दाचरितमेवम्यं सीधु श्रेष्ठममृतम्
अचरितस्मृतिमुखेनेत्यर्थः मार्गान्तरस्यानिन्दया निरीहया
योषक्षे मार्या क्रियाराहित्येन, शीतोष्णादिद्वन्द्वसहनेन च । *
कथयेत्यत्र उक्तमपि कथनं भक्तेरङ्गत्वेन पुनरुच्यते—

हरेर्म हुत्सत्परकर्णपूर-
गुणाभिधानेन विजुम्भमानया ।
भक्त्याङ्गसङ्गः सदसत्यनात्मणि
स्यान्निरगुणे अक्षणि चाङ्गसा रतिः ॥८२

भा: ४।२२।२५

तत्पराः हरिभक्तास्तेषां कर्णपूराः कर्णफणहारभूताः
ये हरेर्गुणाः तेषामभिधानेन सदसति कार्य-कारणरूपे ।
भगवदन्यत्रासङ्ग आत्मरतिश्च । * इत्यनेन निदर्शनेन
एकशरणतयाभिमुखेन भगवत् कथाभवर्णन संसारा-
न्मोक्षो भवतीति निर्णीतम् ॥

इति भक्तिरत्नाकरे षष्ठ माहात्म्यम् ॥

सप्तममाहात्म्यम्

अथ हरिनामकीर्तनमाहात्म्यम् कथयति । प्रथमस्कन्धे
प्रथमाध्याये शौनकादिवाक्यम्—

तत्प्रभावमनुवर्णयन्तः तद्यशःभवणोत्सुक्यमावि-
ष्कुर्वन्तीत्याह ।

आपन्नः संसृतिं घोरां यन्नामविवशोऽगृणन्

ततः सद्यो विमुच्येत यद्विभेति स्वयं भयम् ॥ १ *

भा: १।१।१४

संसृतिमापन्नः प्राप्तः विवशोऽपि ततः संसृतेः । अत्र
हेतुः यद् यतो नाम्नः भयमपि स्वयं विभेति । *

द्वितीयस्कन्धे प्रथमाध्याये शुक्रवाक्यम्—

साधकानां सिद्धानाञ्चातः परमन्यत्भयो नास्तोत्याह ।

एतन्निर्विद्यमानानामिच्छतामकुतो भयम् ।

योगिनां नृप निर्णोतं हरेर्णामानुकीर्तनम् ॥२*

भा: २।१।११

इच्छतां कामिनां तत्तत्फलसाधनमेतदेव । निर्विद्य-
मानानां मुमुक्षूणां मोक्षसाधनमेतदेव । योगिनां
ज्ञानिनां फलश्रैतदेव निर्णीतं नात्र प्रमाणं वक्तव्य-
मित्यर्थः । †

तृतीये नवमे ब्रह्मणो वाक्यम् ।

नामग्रहणमात्रतः कैवल्यप्रदत्वेन ऐश्वर्यं व्यञ्जयन्
नमस्करोति ।

यस्यावतारगुणकर्मविङ्म्वनानि
नामानि येऽसुविगमे विवशा गृणन्ति ।
तेऽनेक-जन्म-शमलं सहस्रैव हित्वा
संयान्त्यपावृतमृतं तमजं प्रपद्ये ॥३ *
भाः ३।६।१५

अवतारादीनां विङ्म्वनमनुकरणं येषु तान्यवतार-
विङ्म्वनानि 'दैवकीनन्दन' इत्यादीनि गुणविङ्म्वनानि
सर्व्वशो भक्तवत्सल इत्यादीनि कर्मविङ्म्वनानि
गोवर्द्धनोद्धरणः कंसारीत्यादीनि नामानि ये असुविगमेऽपि
विवशा अपि गृणन्ति केवलमुच्चारयन्ति ते अनेकजन्मशमलं
पापं सहस्रैव हित्वा तत्क्षणादेव त्यक्त्वा अपावृतं निरस्ता-
वरणम् शृणुं ब्रह्म यान्ति प्राप्नुवन्ति तम् अजं श्रीकृष्णं
प्रपद्ये प्रणामं करोमीत्यर्थः ।

तत्रैव त्रयस्त्रिंशो देवहृतिवाक्यम् । अतस्तददर्शना-
दहं कृत्वाऽऽस्मीति केमुतिकन्यायेनाह ।

यन्नामधेयभ्रवणानुकीर्त्तनाद्
यत् प्रहृणाद् यत् स्मरणादपि क्वचित् ।
शवादोऽपि सद्यः सवनाय कल्पते
कुतः पुनस्ते भगवन्नु दर्शनात् ॥४

भाः ३।३१।

यस्य नामधेयस्य श्रवणमनुकीर्त्तनञ्च तस्मात् क्वचित्
कदाचिदपि श्रानमत्तीति श्वादः श्वपचः सोऽपि श्रवनाय
सोमपानाय कल्पते योग्यो भवति, अनेन पूज्यत्वं
लक्ष्यते ॥ †

तत्रैव तदुपपादयति—

अहो वत श्वपचोऽतो गरीयान्
यज्जिह्वाग्रे वर्त्तते नाम तुभ्यम् ।
तेपुस्तपस्ते जुहुवुः सन्नुार्या
ब्रह्मानुचुर्नाम गृणन्ति ये ते ॥५

भाः ३।३१।७

अहो वतेति अत्याश्चर्य्ये । यस्य जिह्वाग्रे तव
नाम वर्त्तते सः श्वपचोऽपि अतोऽस्मादेव हेतोर्गरीयान् ;
यद्यस्माद् वर्त्तते अत इति वा । कुत इत्यत आह त
एव तपस्तेषुः कृतवन्तः, जुहुवुः होमं कृतवन्तः, सन्नुः
तीर्थेषु स्नाताः, आर्याः त एव सदाचाराः, ब्रह्म वेदमनुचुः
अधीतवन्तः, त्वन्नामकीर्त्तने तप आद्यन्तमूढत्वाद्, (१)
अतः पूज्यतमास्ते (२) इत्यर्थः । यद्वा कल्पवृक्षे
दैव्योहोमादिक सर्व्वं कृतमिति त्वन्नामकीर्त्तनेन महि-
माभ्योदयोऽप्यगम्यते (३) इत्यर्थः । †

† सर्व्वत्र स्वामिटीकैव गृहीता । * भक्तिरत्नावल्यामपि पृष्ठः १।१२। १ । अन्तर्भूतमिति मुद्रित स्वामिटीकार्य्यं पृष्ठः ।

पुत्रवत्त्वा इति स्वामिटीका । ३ । "तन्नाम कीर्त्तनमहामायादेवाकथम्यत" इति स्वामिटीका ।

पञ्चमे पञ्चविंशो ब्रह्मणः सभायां नारदोऽनन्तं
स्तौति । आस्तां तावद् कृपया वपुर्द्धारणं तद्भजनं वा
तन्नामोदाय्यं मेवातिचित्रमेवेत्याह ।

यन्नामश्रुतमनुकीर्त्तयेदकस्या-
दात्तो वा यदि पतितः प्रलम्भनाद्वा ।
हन्त्यंहः सपदि नृणामशेषमन्यं
कं शेषाद् भगवत उपाश्रयेन्मुमुक्षुः ॥६
भाः ५।२५।११

यस्य नाम यदि पतितो महापातक्यपि अनु-
कीर्त्तयेत् तर्हि स शुध्येदिति किमु वक्तव्यम्, यतो
असावेव नृणाम् अशेषमंहः सद्यो हन्ति, कथमनु कीर्त्तयेत् ?
अन्यतः श्रुतं वा अकस्माद् वा आत्तो वा सन् प्रलम्भनाद्
वा परिहासात् तस्मात् शेषादन्यं कम उपाश्रयेत् ? †

तत्रैव प्रथमे—

नैवविधः पुरुषकार उरुक्रमस्य
पुंसां तदङ्घ्रिं रजसा जितषड्गुणानाम् ।
चित्रं विदूरविगतः सकृदाददीत
यन्नामधेयमधुना स जहाति बन्धम् ॥७
भाः ५।१।३५

जिताः षड्गुणाः इन्द्रियाणि उर्मयो (१) यैः
तेषामेवभिन्धः पुरुषकार इति न चित्रम् नासम्भावित-
तम् । विदूरविगतोऽपि अन्त्यजोऽपि यस्य उरुक्रमस्य
नाम सकृदुच्चारयेत् यः सोऽधुना बन्धं संसारं

तरतीति । तन्वमिति पाठोऽप्ययमेवार्थः । पाठान्तरे
तत्त्वं चाण्डालत्वं विजहाति पूतो (२) भवति । †

षष्ठे द्वितीये यमदूतान् प्रति विष्णुदूतवाक्यम् ।
नन्वस्य पापिनो दण्डे किमर्थमाक्रोशः क्रियते तत्राहुः ।

अयं हि कृतनिर्व्वेशो जन्मकोठ्यं हसामपि ।
यद्व्याजहार विवशो नाम खस्त्ययनं हरेः ॥८ †
भाः ६।२।७

यद् यस्माद् विवशोऽपि हरेर्नाम व्याजहार उच्चारित-
वान् न केवलं प्रायश्चित्तमात्रं हरेर्नाम अपितु खस्त्ययनं
मोक्षसाधनमपि तदुक्तम्—

सकृदुच्चरितं येन हरिरित्यक्षरद्वयम् ।
बद्धः परिकरस्तेन मोक्षाय गमनं प्रति ॥

इति स्मृतेः । †

ननु कर्म साद्गुण्यकरं हरेर्नाम इति युक्तम् ।

यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपोहोमादिभिस्तथा (३) ।
न्यूनं सम्पूर्णतामेति (४) सद्यो बन्दे तमच्युतम् ॥

इत्यादि वचनात् स्वातन्त्र्येण त्वधनिघर्त्तकं हरेर्नाम कथं
स्यात् ? तत्राहुः—

एतेनैव ह्यधोनोऽस्य कृतं स्यादधनिष्कृतम् ।
यदा नारायणायेति जगाद् चतुरक्षरम् ॥९

भाः ६।२।८

† स्वामिटीकैवोद्भूता । १ । षडुर्मयो वेति मुद्रितस्वामिटीका । २ । शुद्धो भवतीति मुद्रितस्वामिटीका ।
३ । तपोबद्धक्रियादिषु इति मुद्रितस्वामिटीका । ४ । सम्पूर्णतां यातीति मुद्रितस्वामिटीका । * भक्तिरत्नाकरस्यामपि पृष्ठः ५।१३

अधोनः अधवतः मधवत्शब्दवद्रूपम् । यत्
आ इति च्छेदः । आ ईषत् आभासमात्रं चतुर-
क्षरं यन्नाम जगाद, एतेनैव केवलेन चतुरक्षर-
मित्यनेन आधिक्यञ्च दर्शितम् । कथं जगाद ? नारा-
यण आय आगच्छ इत्येवं विक्रोशमात्रेण पुत्राह्वानेन ।
अयं भावः कर्माङ्गत्वेऽपि हरिनाम्नः खादिरत्वादिवत्
संयोग-पृथकत्वेन सर्वंप्रायश्चित्तार्थत्वं युक्तमेव ।
तथाहि—

अवशेनापि यन्नाम्नि कीर्तिते सर्वंपातकैः ।
पुमान् विमुच्येत सद्यः सिंहावस्ते मृगैरिव ॥

इत्यादिभिः पुराणे (१) सहस्रशः नाम्नः स्वातन्त्र्यमव-
गम्यते । न चैतेऽर्थावादा इति शङ्कनीयम् विधि-
शेषत्वाभावात् । न च विध्यश्रवणादन्यशेषता
कल्पनीया “यदाग्रोऽष्टाकपालो भवती” त्यादिवत्
अप्राप्तार्थत्वेन विधिकल्पनोपपत्तेः । मन्त्रेषु च (२)
नाम्नः तपोदानादि (३) सर्वधर्माधिक्यमवगम्यते ।
उपपादितञ्च देवताधिकारे मन्त्रार्थादानामपि स्वा-
प्रामाण्यं तस्मात् श्रीनारायणनामाभासमात्रैणैव सर्वाधि-
निष्कृतं कृतं स्यादिति ।

ननु कामकृतानां बहूनां महापातकानां सहस्रशः
आवर्तितानां द्वादशाब्दादिकोटिभिरप्यनिवर्त्यानां कथ-
मिदमेव प्रायश्चित्तं स्यात् तत्राहुः द्वाभ्याम् । †

स्तेनः सुरापो मित्रघ्नश्च ब्रह्महा गुरुतल्पगः ।

क्षीराजपितृगोहन्ता ये च पातकिनोऽपरे ॥१० *

सर्वेषामप्यधवतामिदमेव मुनिष्कृतम् ।

नामव्याहरणं विष्णोर्यतस्तद् विषया मतिः ॥११ *

भाः ६।२।६-१०

मुनिष्कृतं भेष्टं प्रायश्चित्तं इदमेव । तत्र हेतुः
यतो नामव्याहरणात् तद्विषया नामव्याहरक-
पुरुषविषया मदीयो ममायं सर्वतो रक्षणीय इति
विष्णोर्मतिर्भवति । †

नन्वस्य पुत्रस्य नामाग्रहीत् न तु भगवन्नाम ? तत्राहुः

एण्डेत्ये पारिहास्यं वा स्तोभं हेलनमेव वा ।

वैकुण्ठनामग्रहणमशेषाग्रहरं बिदुः ॥१२ *

भाः ६।२।१४

साङ्केत्यं पुत्रादौ सङ्केतितं पारिहास्यं परिहासेन
कृतं स्योभ गीतताल (४) पूरणार्थं कृतं हेलनं
किं विष्णुनेति सावशमपि च वैकुण्ठनामग्रहणं
नामोच्चारणम् । †

तथापि पापक्षयप्रायश्चित्तमिदमिति श्रुत्वा नोच्चारित-
मिति चेत् ? तत्राहुः—

अशानादथवा शानादुत्तमश्लोकनाम वत् ।

संकीर्तितमघं पुंसां दहेदेषो यथानलः ॥१३ *

भाः ६।२।१८

बालकेनाशानादपि प्रक्षिप्तोऽभिर्भया काशरार्थि

१ । पुराणे भारते इत्याधिकः आदर्शपुस्तके । २ । स्वामिटीकायान्तु “मर्यादां अमर्यादत्वं ते भूरिगतं मनाम्बे विनाशो
जातवेदसः । आस्य जानन्तो नाम विद्विबक्तम्” इत्यादिषु इति अधिकः अक्षाठः (मः ८ सूः ११ सूः ४) अत्रान्वये ।
३ । उपोदानादिषु इत्यादर्शो पाठः । † स्वामिटीकैर्बोद्धता । ४ । गीतासापपूरणार्थे इति मुद्रितस्वामिटीका । * नक्षिणोत्तरादिभिः
पृष्ठाः १।१२ + १।१६ + १।२० + १।२४

वहति तद्वदित्यर्थः ।

तत्रैव तृतीये दूतान् प्रति यमस्य वाक्यम्

“धर्मं भागवतं भटा” इत्युक्तं, तमेव धर्ममाह :—

एतावानेव लोकेऽस्मिन् पुंसां धर्मः परः स्मृतः ।

भक्तियोगो भगवति तन्नामग्रहणादिभिः ॥१४ ॥

भाः ६।३।२२

न चात्र प्रमाणं वक्तव्यं दृष्टत्वादित्याह :—

नामोच्चारणमाहात्म्यं हरेः पश्यत पुत्रकाः ।

अजामिलोऽपि येनैव मृत्युपाशादमुच्यत ॥१५ ॥

भाः ६।३।२३

येनैव केवलेन नामोच्चारणेन ।

ननु सकृदुच्चरितेन नामाभासेन कथं सर्वपापक्षयः

स्यात् ? श्रद्धाभक्त्यावृत्यादेरपि विधानात् । तथा हि—

सायं प्रातर्गणन् भक्त्या दुःखग्रामाद्विमुच्यते ।

“अनुदिनमिदमादरेण शृण्वन्निति” च ।

भवण कीर्तनं ध्यानं हरेरद्भुतकर्मणः ।

जन्मकर्मगुणानाञ्च तदर्थेऽखिलचेष्टितम् ॥

इत्याद्यस्मिन्नेव पुराणे तत्र तत्र पठ्यते ; पुराणा-

न्तरे च “पापक्षयश्च भवति स्मरतां तदहर्निशमिति” ।

अत्रैव च “तस्मात् संकीर्तनं विष्णोर्जगन्मङ्गल-

महंसात् । महतामपि कौरव्य विद्वैकान्तिक-

निष्कृतम् ॥” इत्यादिना सम्यक् कीर्तनादेव मुच्यते ।

किञ्च—तथा सति किमिति मन्वादयो द्वादशाब्दा-

दीनि स्मरेयुः ? तस्मादिदमनुपपन्नमिति । तत्राह *—

एतावतालमघनिर्हरणाय पुंसां

संकीर्तनं भगवतो गुण-कर्म-नाम्नाम् ।

विक्रुश्य पुत्रमघवान् यदजामिलोऽपि

नारायणेति म्रियमाण इयाय मुक्तिम् ॥ १६ ॥

भाः ६।३।२४

भगवतो गुणानां कर्मणां नाम्नां च सम्यक् (१)

संकीर्तनमिति यत् एतावता पुंसामघनिर्हरणाय पापक्षय-

मात्राय अलम् उपयोगो नास्ति । अलंशब्दोऽत्र

वारणे । उपयोगाभावमेवाह—अजायामपि मिलतीति

अजामिलो महापातक्यपि नारायणेति विक्रुश्य न तु

सम्यक्कीर्तयित्वा, तच्च पुत्रं विक्रुश्य न तु हरिम् अघवान्

अशुद्धोऽपि म्रियमाण अस्वस्थचित्तोऽपि मुक्तिमवाप ।

नत्वघनिर्हरणमात्रमतो नामाभासेनापि पापक्षय इत्येव तत्त्वं

भक्तिश्रद्धावृत्यादिविधयस्तु पापवासनाक्षयार्थमित्युक्तमेव

(२) गुणानुवादः खलु सत्त्वभावन” इत्यनेनात्रैव ।

ननु तर्हि मन्वाद्युक्तं द्वादशाब्दादि प्रायश्चित्त-

स्मरणं व्यर्थमित्यत्राह—

प्रायेण वेद तदिदं न महाजनोऽयं

देव्या विमोहितमतिर्वत ! माययालम् ।

त्रय्यां जङ्गीकृतमतिर्भुपुष्पितायां

वैतानिके महति कर्मणि मुह्यमानः ॥१७ ॥

भाः ६।३।२५

अयं महाजनो मन्वादिः ; अयं भावः—यथा मृत-

सञ्जीवन्यौषधमजानन्तो वैद्या रोगनिर्हरणाय त्रिकटुकनिम्बा-

दीनि स्मरन्ति तथा स्वयम्भु-शम्भु-प्रमुखद्वादशाब्द्यतिरेकेनायं

महाजनो गुह्यमिदं हरेर्नामास्तात्वा द्वादशाब्दादिकं स्मरति ।

* श्रीधरस्वामिटीकैव सर्वत्रानुसृता । † भक्तिरत्नावल्यां धृतः १।४५ + १।२९ + १।३० + १।३१

१। सम्यक् कीर्तनमिति मुद्रितस्वामिटीकायाम् । २। वासनाक्षयार्था इति स्वामिटीकापाठः ।

किञ्च, मायया देव्या अलं मोहितमतिरयं महाजनः ।
 मधु मधुरं यथा भवत्येवं पुष्पितायां पुष्पस्थानी-
 यैरर्थवादैरक्षय्यं ह वै चातुर्मास्ययाजिनः सुकृतं भवतीत्या-
 दिभिर्मनोहरायां त्रय्यां जड़ीकृता अभिनिविष्टा मतिर्यस्य
 अतो महत्येव कर्मणि ज्योतिष्टोमादौ श्रद्धया युज्यमानो
 नाल्पे प्रवर्तते । दृश्यते हि प्राकृतस्य लोकस्य महति
 मन्त्रादौ अस्पष्टे कठिनाक्षरे श्रद्धा, अल्पे च कोमलाक्षरे
 रामकृष्णेति स्पष्टनामक्षरे अश्रद्धा तस्मादस्य ग्राहको
 नास्तीति तेनोक्तम् । यद्वा, स्वाधीनः सिंहोऽस्तीत्येतावता
 श्व-शृगालादिनिवारणाय तं यथा न प्रयुञ्जते तथापि
 तुच्छत्वात् पापस्य तन्निरसनाय परममङ्गलं हरेर्नाम न
 स्मरन्ति । यद्वा, नाममाहात्म्यशाने सति सर्व्वमुक्तिप्रसङ्गात्
 संशारोच्छेदः स्यादित्येषा दिक् । ग्रन्थविस्तरभयान्नाति
 प्रपञ्चते । वयन्तु ब्रूमः—वेदार्थं विचारकैर्मन्वादिभि-
 र्वेदार्थो भगवन्नाम महिमा शायत (१) एव बहुषु स्थानेषु
 निबद्धश्च, तथापि द्वादशाब्दादीनां नाप्रामाण्यम् । यथा
 हि—यागादिकमुत्तवाऽशेषकर्मोपमर्द्दनेनाद्भैतमुक्तम् वेदे,
 तथा श्रीहरिनामापि प्रायश्चित्तेषु । एवञ्चाद्भैतश्रद्धालुभि-
 र्यागादिष्वकृत्येष्वपि न तद्भेदाप्रामाण्यम् अविद्भद्विषयत्वात्
 कर्मबोधकश्रुतीनां तथा नामोच्चारण महिमाश्रद्धालुभिः
 प्रायश्चित्तान्तरेष्वकृतेष्वपि न प्रायश्चित्तविधायकवेदाप्रामाण्यं
 नाममहिमाश्विषयत्वात् तत् श्रुतीनाम् सुकरत्वाच्च (२)
 नामोच्चारणादीनामद्भैतपक्षतुल्यत्वादिति तदुक्तं प्रायेणैति ।
 एवं श्रवणादिष्वपि द्रष्टव्यम् । *

तस्मात् संकीर्तनं विष्णोर्जगन्मङ्गलमहंसात् ।
 महतामपि कौरव्य विद्व्यैकान्तिकनिष्कृतम् ॥१८

भा: ६।३।३१

तस्मादिति शुक्रोक्तिः । जगतोऽपि - मङ्गलरूपम् ।
 तत्रैव द्वितीयाध्याये उपसंहरति द्वाभ्याम् :—

एवं स विज्ञावित-सर्व्व-धर्मा
 दास्याः पतिः पतितो गर्हाक र्मेणा ।
 निपत्यमानो निरये हतव्रतः
 सद्यो विमुक्तो भगवन्नाम गृह्णन् ॥१९ #

भा: ६।२।३८

विज्ञावितः सर्व्वे धर्मा येन, हतं व्रतं स्वदार-
 नियमादि यस्य । #

नातः परं कर्म-निबन्धकृन्तनं
 मुमुक्षता तीर्थपदानुकीर्तनात् ।
 न यत् पुनः कर्मसु सज्जते मनो
 रजस्तमोभ्यां कलिलं ततोऽन्यथा ॥२० #

कर्म निबन्धनस्य पापबन्धनस्य (१) कृन्तनं
 छेदकमतः परं नास्ति । कस्मात् परं तदाह—
 तीर्थपदानुकीर्तनात् । अत्र हेतुः—यद् यतोऽनु-
 कीर्तनात् अन्यथा प्रायश्चित्तान्तरे रजस्तमोभ्यां कलिलं
 मलिनमेव तिष्ठति यन्मनः ।

प्रियमाणो हरेर्नाम गृह्णन् पुत्रोपचारितम् ।
 अजामिलोऽप्यगाढाम किमुत श्रद्धया गृह्णन् ॥२१ #
 भा: ६।२।४१

प्रियमाणोऽवशत्वेन श्रद्धाहीनोऽपि । तत्रैव प्रयोदये—

ब्रह्मा पितृहा गोघ्नो मातृहाचार्य्यघातवान् ।
 श्वावः पुकशको वापि शुद्ध्यैरब् वस्य कीर्तनात् ॥२२
 भा: ६।२।४८ #

१ । ज्ञात इति कान्तिमालार्या पाठः । २ । सुकरत्वादसम्भावनादीनामर्द्दतेति कान्तिमालार्या पाठः । * वस्तु स्वर्गा-
 व्याख्यायां श्रीपरटीकातोऽधिकं कान्तिमालार्यो गृहीत् । + स्वाभिटीकैर्बोद्धता । † भक्तिरत्नावल्यापि कृतः ११९६ + ११९७ +
 ११९८ + ११९९ ३ । पापमूलस्य इति श्रीपरटीकायां कान्तिमालार्यायाश्च पाठान्तरम् ।

दशमे चतुर्विंशो भगवन्तं प्रति सुदर्शनवाक्यम्—

मन्नाम गृह्णन्खिलान् श्रीतृणान्मानमेव च ।

सद्यः पुणानि किं भूयः तस्य स्पृष्टः पदा हि ते ॥२३

भाः १०।३।४।२७

तस्य श्रीकृष्णस्य नाम गृह्णन् अखिलान् श्रीतृण-
आत्मानञ्च सद्यः पुणाति तस्य पादेन स्पृष्टः सन्
पुणातीति—किमु वक्तव्यम् ।

तत्रैव सप्तचत्वारिंशो गोप-गोपीनां वाक्यम् :—

मनसो वृत्तयो नः स्युः कृष्णा पादाम्बुजाभयाः ।

वाचोऽभिधायिनीनां कायस्तत्प्रहृणादिषु ॥२४

भाः १०।४।७।६६

नोऽस्माकं मनसो वृत्तयः श्रीकृष्णस्य पदाम्बुजाभयाः
स्युः । अभिधायिनीः अभिधायिन्यः । †

तत्रैव नवत्यध्याये :—तस्मात् सर्व्वतीर्थोत्तमत्वं
श्रीकृष्णकीर्त्तेः श्रीकृष्णस्यैव सर्व्वदेवतोत्तमत्वं न चित्र-
मित्याह :—

तीर्थं चक्रे नृपोनं यदजनि यदुषुसः सरित् पादशौचम्

विद्विष्टं क्लिषाः स्वरूपं ययुरजितपरा श्रीर्यदर्थेऽन्ययत्नः ।

यन्नामामङ्गलान्नं श्रुतमथ गदितं यत्कृतो गोत्रधर्मः

कृष्णस्यैतन्न चित्रं क्षितिभारहरणं कालचक्रायुधस्य ॥२५

भाः १०।६।०।४७

इतः पूर्व्वं सः सरिदेव सर्व्वतोऽधिकं तीर्थमेवासीत् ।
इदानीं तु यदुषु यदजनि जातं तीर्थं श्रीकृष्णकीर्त्तिरुवं
एतत् सः सरिद्रूपः पादशौचतीर्थलक्षणमरूपं चक्रे स्वयमेव
सर्व्वतीर्थोपरि विराजते इत्यर्थः । श्रीकृष्णस्य विद्विषः

क्लिषाश्च तत्सारुत्यं ययुरित्यत्रापि न चित्रं तस्य परम-
कारुणिकत्वात् । तथा इदञ्च न चित्रम् । किन्तु ?
अजितपरा अजिता कैश्चित् अप्राप्ता पराः सर्व्वतः वरिपूर्ण
श्रीश्च कृष्णस्यैव नान्यस्येति । तदेवाह—यदर्थं अन्येषां
ब्रह्मादीनां यत्न इति । तमेव श्रीः भयत इति चित्रमिति
चेत् ? न हि परममङ्गलनामधेयत्वात् तस्य । तदेवाह
यन्नाम इति तदपि नाम न स्मरणापेक्षमित्याह श्रुतमथ
गदितम् अकस्मात्श्रुतमकस्कात् कीर्त्तितमिति सर्व्वधर्मा-
भयत्वादपीत्याह यत्कृतो गोत्रधर्म इति—गोत्रेषु तत्
तदृषिवंशेषु धर्मो यत्कृतः येन प्रवर्त्तितः । तस्य क्षिति-
भारहरणञ्चैव न चित्रमित्याह कृष्णस्येति । कालचक्रायुधस्य
सर्व्वसंहारकारणमूर्त्तेः विशेषतो दुरन्तप्रभावचक्रायुधस्य
किमेतदित्यर्थः । *

द्वादशस्कन्धे द्वादशे सूतवाक्यम् :—

संकीर्त्यमानो भगवाननन्तः

श्रुतानुभावो व्यसनं हि पुंसां ।

प्रविश्य चित्तं विधुनोत्यशेषं

यथा तमोऽर्कोऽभ्रमिवाविवातः ॥२६

भाः १२।१२।४८ *

संकीर्त्यमानो यद्वा श्रुतोऽनुभावो यस्य सः पुंसां चित्तं
प्रविश्य निःशेषं दुःखं विधुनोति । सतामनुभावं प्रमाणयति
अर्को गिरिगुहादिषु गतं ध्वान्तं न निवर्त्तयतीत्यपरितोषेण
दृष्टान्तान्तरमाह अतिवातोऽभ्रमिवेति । * *

पद्मपुराणे स्वर्गखण्डे बृहत्सहस्रनाम्नि वारानशी
प्रयागादितीर्थस्नानादिभिः भ्रमैः गयाश्राद्धादिभिः पिब्यैरश्व
मेधादिभिर्भ्रमैः तुलापुरुषदानाद्यैः इत्यादि सर्व्वधर्मैः परं

† स्वामिटीकैवानुसृता ।

* स्वामिटीकातः क्वचित्

स्वल्पीयान् पाठभेदोऽस्ति ।

‡ मत्किरसाकस्याम् ३।१८

श्रेयो न यान्तीत्युक्तम् । तर्हि केन प्रकारेण सर्वेश्वरं
विष्णुं प्राप्तुवन्ति तदेवाह—

अनन्यगतयो मर्त्याः भोगिनोऽपि परन्तपाः ।

ज्ञानवैराग्यरहिताः ब्रह्मचर्यादिवर्जिताः ॥२६

सर्वधर्मोभक्ताः विष्णोर्नाममात्रैकजल्पकाः ।

सुखेन यांगति यान्ति न तां सर्वेऽपि धार्मिकाः ॥२७

पुः पुः उत्तर खः ३१ अः

अन्येषु देवादिषु नास्ति मतिर्येषां ते वासुदेवमत्तथैक-
मुख्यतया मोक्षार्थिनः भोगिनः सक् चन्दनवनिताद्यासक्ति-
तरङ्कितचित्ततया अविवेकाः असमर्थाः परान् तापयन्ति
अतएवाविद्वांसः ज्ञानवैराग्यरहिताः, नित्यानित्यवस्तुविचार-
शून्याः इहामूत्र फलभोग- (विराग) रहिताः ब्रह्मचर्यादि-
वर्जिताः शम-दमादि साधनसम्पत्तिहीनाः सर्वधर्मोभक्ताः
परमतत्वप्रबोध चिन्तान्तःकरणै मान्याभिधायिभिः सर्वैः
धर्मैरुभक्ताः किन्तु विष्णुनामैकजल्पकाः एवम्भूता अपि
विष्णुनाममात्रं जल्पन्ति । व्यक्तं वदन्ति—नापरं श्रेयः
साधनं स्वाध्यायादि । तच्चेदुपाशु मानस वा जपति तदा
मन्त्रात् शतसहस्रफलदायितया किं वक्तव्यम् । एवंभूता
भगवद्भक्ताः सुखेन अनायासेन यां गतिं यान्ति तां
सर्वेऽपि धार्मिकाः अपिशब्दात् ज्ञानवैराग्यादिसहिताश्च
न यान्तीति सम्बन्धः ।

यदि विष्णुनाममात्र जल्पका एव तरन्ति तर्हि
विधिनिषेधात्मकस्य शास्त्रस्य का गतिरित्याह :—

स्मर्त्तव्यः सततं विष्णुर्विस्मर्त्तव्यो न जातुक्वित् ।

सर्वे विधिनिषेधाः स्युरेतयोरेव किङ्कराः ॥२८

जात्विति कदाचिदर्थे सततं विष्णुः स्मर्त्तव्यः इत्यस्य-
विधेरन्ते सर्वे यागादिविषयः किङ्कराः अनुयायिनः ।
विष्णो प्रीते यागादयो विहिना एव भवन्तीति भावः ।
तथा विष्णुविस्मरणस्याभक्ष्यभक्षणविधिनिषेधाः किङ्करा
अनुयायिनः विष्णुस्मरणनिषेधातिक्रमे अभक्ष्य भक्षणदि
सर्वे निषेधाः अप्यतिक्रान्ताः भवन्तीत्यर्थः ।

दशमे वेदस्तुती—

मिथ्या तर्ककुतर्कसेवितमहावादान्धकारान्तरे

भ्राम्यन् मन्दमतेरमन्दमहिमन् त्वज्ज्ञानवर्त्मा स्फुटम् ।

श्रीमन्माधव वामन त्रिनयन श्रीशङ्कर श्रीपते

गोविन्देति मुदा वदन् मधुपते मुक्तः कदा स्यामहम् ॥२९

भाः १०।८७।२५ श्लोकीय श्रीधरटीकायाम् ।

तथा वैष्णवानन्दलहरौ अर्जुन प्रति भगवद्वाक्यम् :—

सत्यं सत्यं पुनः सत्यं सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ।

नामोऽन्यत् तारकं नास्ति समस्तभुतिगोचरे ॥३०

इत्यादि भगवद् वचनानुसारेण कशरजतया हरि-
गुणनामकीर्त्तनावन्त्यः परमो धर्मो महाश्रीः प्रद
नास्तीत्युक्तम् ।

इति श्रीभक्तिरत्नाकरे कीर्त्तन माहात्म्यं नाम

सप्तमं माहात्म्यम् ।

अष्टमं स्मरणमाहात्म्यम्

अथ श्रीहरेः स्मरणमाहात्म्यं कथ्यते—द्वितीयस्कन्धे
प्रथमाध्याये अतः परमतिष्ठो यो नास्तीत्याह—

एतावान् सांख्ययोगाभ्यां स्वधर्मं परिनिष्ठया ।

जन्मलाभः परं पुं सामन्ते नारायणस्मृतिः ॥१ *

भाः २।१।६

जन्मनो लाभः फलं तमाह नारायण स्मृतिरिति ।
सांख्यादिभिः साध्य इति तेषां स्वातन्त्र्यं (१) वारयति ।
सांख्य आत्मानात्माविवेकः । योगोऽष्टाङ्गः । अन्ते तु
नारायणस्मृतिरिति परो लाभः न तन्महिमा वक्तुं शक्यते
इत्यर्थः । †

तृतीये पञ्चमे तत्त्वस्तुतौ भक्तानुग्रहं स्मरन्त आहुः—

विश्वस्य जन्म स्थितिसंयमार्थे

कृतावतारस्य पदाम्बुजान्ते ।

ब्रजाम सवै शरणं यदीश

स्मृतं (२) प्रयच्छत्यभयं स्वपुं साम् ॥२

भाः ३।५।४२

हे ईश, एव चरणकमलं शरणं वयं ब्रजामः ।
किम्भूतम् ? यत् स्मृतं स्मरणमात्रेण स्वपुंसां भक्तानामभयं
मोक्षं प्रयच्छति ददाति । यदिति निश्चये ।

चतुर्थस्कन्धे द्वाविंशाध्याये पृथुं प्रति सनतकुमारवाक्यम्
—तमवेहीतिष्ठानमुपविष्टम्, तस्य दुष्करत्वेन भक्तिमुप-
दिशति ।

यत् पादपङ्कज पलाशविलास भक्त्या

कर्माभयं ग्रथितमुद्ग्रथयन्ति सन्तः ।

तदन्नरिक्तमतयो यतयोऽपि, रुद्र

स्रोतो गणास्त मरणं भज बासुदेवम् ॥३

भाः ४।२।३६

यस्य तव पादपङ्कजयोः पलाशानि अङ्ग लयः तेषां
विलासः कान्तिः तस्य भक्त्या स्मृत्या कर्माशयमदङ्काररूपं
हृदयग्रन्थि कर्मभिरेव ग्रथितम्; रिक्ता निर्विषया
मतियेषां, रुद्रः प्रत्याहृतः स्रोतोगणः इन्द्रियवर्गोपैषाम्
अरणम् शरणम् ।

दशमे वेदस्तुत टीकायाम् :—

चरणस्मरणं प्रेम्ना तव देव सुदुर्लभम् ।

यथा कथञ्चिन्नृहरेर्ममभूयादहर्निशम् ॥४

भाः श्रीधरटीका १०।८७।२३

एकादशस्कन्धे चतुर्दशाध्याये उद्धवं प्रति भगवद्-
वाक्यम्—

किञ्च शानं नाम चित्तस्य मदाकार परिणामः
स च मां भजतः स्वभावत एव भवति न तु जन्मान्तरम-
पेक्षते इति सट्टान्तमाह :—

विषयान् ध्यायतश्चित्तं विषयेषु विसज्जते ।

मामनुस्मरतश्चित्तं मय्येव प्रबिलीयते ॥५ *

भाः ११।१४।२६

अस्मादन्यं साधनं तत्फलञ्च स्वप्ननोरथवदभिष्या-
नमाश्चम् । तस्मात्तद्विहाय मय्येव मतः समाहितं कुर्विति
प्रकरणार्थमुपसंहरति—

* भक्तिशास्त्रव्याख्याम् ६।५ + स्वामिटीकैवोद्धृता । १। स्वातन्त्र्येण लाभं वारयतीति स्वामिटीकायाम् । २। स्थितिम्
इति मुद्रितमाम्बते पाठः । * भक्तिशास्त्रव्याख्याम् ६।२३

तस्मादसदमिध्यानं यथा स्वप्ननोरथम् ।

हित्वा मयि समाधत्स्व मनो मद्भावभावितम् ॥६ *
भा: ११।१४।७

मद्भावभावितं मद्भावेन मद्भजनेन शोधितम् । १

द्वादशे द्वादशाध्याये—यतः भक्तिहीनमात्रमधर्मादि
केवलं व्यर्थम् अतस्तद्विहाय भगवद् गुणानुवादेन
तत्स्मरणं कर्तव्यमित्याह :— १

यशः श्रियामेव परिश्रमः परो

वर्णाश्रमाचारतपःश्रुतादिषु ।

अविस्मृतिः श्रीधरपादपद्मयोः

गुणानुवादश्रवणादरादिभिः । ७

भा: १२।१२। ०

किञ्च वर्णाश्रमाचारादिषु यः परो महान् परिश्रमः
स एव केवलं यशो युक्ताय श्रियामेव कीर्त्तौ सम्पदि वा
केवलं न परमपुरुषार्थः । गुणानुवादादिभिस्तु
श्रीधरपादपद्मयोरविस्मृतिर्भवति ।

ततः किमत आह :—

अविस्मृतिः कृष्णपदारविन्दयोः ।

क्षिणोत्थभद्राणि शमस्तनोति (१) च ॥

सत्त्वस्य शुद्धिं परमाञ्च भक्तिं ।

ज्ञानञ्च विज्ञानविरागयुक्तम् ॥८ * *
भा: १२ १२।४१

भा: १२ १२।४१

अभद्राणि पापानि, क्षिणोति नाशयति । शमं
ईश्वरनिष्ठतां बुद्धेः तनोति द्रढयति । सत्त्वस्य
चित्तस्य शुद्धिं परमाञ्च भक्तिं प्रेमलक्षणं ज्ञानञ्च

परमेश्वरविषयं विज्ञानम् अनुभवः विरागः विरक्तिश्च
ताभ्यां युक्तम् ।

विष्णुपुराणे षष्ठाध्याये पराशरवाक्यम् । विरक्ताना-
मकेन हरिस्मरणेन सर्व्वपापक्षयः स्यात्, तदेव दर्शयन्नाह—

कृते पापेऽनुतापो हैः यस्य पुंसः प्रजायते ।

प्रायश्चित्तन्तु तस्यैकं हरिसंस्मरणं परम् ॥८

विः पुः २।६।३६

पापे कृते यस्य पुः पुंमात्रस्य अनुतापो विरागो
जायते, नस्य एक एव हरिस्मरणं प्रायश्चित्तं, न
द्वितयमित्यतः ।

पद्मपुराणे स्वर्गखण्डे तदेव दर्शयति—

नामैकं यस्य वाचि स्मरणपथगतं भोगमूलं गतं वा
शुद्धं वा शुद्धवर्णव्यवहितं रहितं तारयत्येव सत्यम् ।

तच्चच्छेद्देहद्रविणजनता लाभपाषण्डमध्ये

निक्षिप्तं स्यान्नफलजनकं शीघ्रमेवात्र विप्र । १०

पः पुः

यस्य वाचि वर्त्तमानं स्मरणपथगतं वा भोगमूलं गतं
वा एकत्राम तारयतीति सत्यम्, यदि व्यवहिसरहितं
नामापराधरहितं स्यात् । देहश्च द्रविणञ्च घनञ्च जनता
जनसमुद्देश्च तेषां कारणेन यो लाभः तेन पाषण्ड-
बुद्धिर्येषां तेषां मध्ये तच्च नाम शीघ्रं फलजनकं न
भवतीत्यर्थः ।

नरसिंहपुराणेऽष्टमे यमस्य वाक्यम् :—

* भक्तिरत्नावल्याम् ६।२६ + श्रीभरटीकैव सर्व्वानुसूता । १ । च शन्तनोतीति मागवते पाठः । ** भक्तिरत्नावल्याम् ६।८

नरसिंहो दृषीकेशः पुण्डरीकनिभेक्षणः ।

स्मृतो वै मुक्तिदो नृणाम् स त्वया किं न पूजितः ॥११

नरसिंह पुः— ८।२२

इत्यादि वचनानुसारेण कशरणतया केवलेन कृष्णस्मरणेन सर्व्वपापक्षयश्च मुक्तिश्चेति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे स्मरणमाहात्म्यं नाम अष्टमं
माहात्म्यम् ।

नवमं माहात्म्यम् ।

अथेदानीं कृष्णाच्चर्चनमाहात्म्यं कथ्यते ।

पयः पत्रादिमात्रेण पूजितो यः परं पदम् ।

प्रागेव दिशते प्रीतः स कृष्णः शरणं मम ॥१

नरसिंहपुराणे नवमे नारकान् प्रति यमस्य वाक्यम् :—

तुलसी दलमात्रेण जलस्य चुलुकेन च ।

विक्रीणीते य आत्मानं स त्वया किं न पूजितः ॥२

प्रथमे पञ्चमाध्याये :—

इति मूर्त्यमिधानेन मन्त्रमूर्तिमूर्त्तिकम् ।

यजते यज्ञपुरुषं स सम्यग् दर्शनः पुमान् ॥३

भाः १ ५।३८

अमूर्त्तिकं मन्त्रोक्तव्यतिरिक्तमूर्त्तिशून्यं, यजते पूजयति
स पुमान् सम्यग् शानी । †

* * पञ्चमेऽष्टादशे :—

निष्कामभजने अप्रार्थिता एव सर्व्वे कामा भवन्ति
सकामभजने तु कामितमात्रमनित्यत्वेत्याह—

या तस्य ते पादसरोरुहार्हणं

निकामयेत् साखिलकामलम्पटा ।

तदेव रासीप्सितमीप्सितोऽर्चितो

यद्भग्नयाच्ञा भगवन् प्रतप्यते ॥४

भाः ५।१८।२१

या स्त्री तस्य उक्तलक्षणस्य ते तव पादसरोरुहस्या-
र्हणं पूजामेव कामयेत् न फलान्तरं, सा अखिलेषु
कामेषु लम्पटा सर्व्वान् कामानाम्प्रोतीत्यर्थः । ईप्सित-
मीप्सितः फलान्तरमाप्तुं मपेक्षितः सन्नर्त्तितश्चेत् तर्हि तदेवैकं
रासि ददासि । किञ्च यद् यतः फलभोगानन्तरं भग्ना
याच्ञा याचितोऽर्थः यस्य स प्रतप्यते दुःखं प्राप्नोति ।
तदेव रासि न तु नित्यम् । †

चतुर्थे एकत्रिंशतमे—

कृष्णाच्चर्चनेनैव सर्व्वदेवताराधनं न पृथगित्याह—

यथा तरोर्भूलनिषेचनेन

तुप्यन्ति तत्स्कन्धभुजोपशाखाः ।

प्राणोपहाराच्च यथेन्द्रियाणां

तथैव सर्व्वार्हणमच्युतेज्या ॥५

भाः ४।३१।२२

* * अनुसन्धान समितिस्तु पुस्तके एषः अधिकः पाठोऽस्ति “तृतीये एकविंशे कपिलवाक्यम् :—अथ मां सर्व्वभूतेषु भूतात्मानं
कृतालयम् । अन्वयेद्विज्ञानमानाभ्यां मैत्रामित्रेण चक्षुषा । अतः सर्व्वभूतेषु कृतालयं कृतावासं, तत्र हेतुः मृतात्मानमन्तव्यामिणम् अमित्रेण
“सङ्घातसमदर्शनेन” । (क) पुस्तकेत्वेपः पाठो नास्ति । रामचरणठाकुरेणापि असमीयानुवादे नैषः पाठः गृहीतः अतः एतद् भागवताद्
केनचित्पद्माधोभितमिति मन्वे । † स्वामिदोकौबोद्धता । * भक्तिरत्नाकरायामपि ८।१

स्कन्धात् विभागाः भुजाः तेषामप्युपरि शाखा (१) इत्युपलक्षणम्, पत्र-पुष्पादयोऽपि तृप्यन्ति । न तु मूलसेकं विना स्व स्व निसेचनेन तृप्यन्ति । प्राणस्योपहारो भोजनं तस्मादेवेन्द्रियाणां तृप्तिः, न तु तत्तदिन्द्रियेषु पृथग् गन्धादिलेपनात् तथा अच्युताराधनमेव सर्वदेवताराधनम् तृप्तिश्च न पृथिगत्यर्थः ।

अष्टमे पञ्चमाध्याये—भगवन्तं प्रति ब्रह्मादीनां वाक्यम् :—ईश्वरार्पितस्य (२) कर्मणोऽनपेक्षकत्वमाह—

यथा हि स्कन्धशाखानां तरोर्मूलं (३) निसेचनम् । एवमारारधनं विष्णोः सर्वेषामात्मनश्च हि ॥६*॥

भाः ८५।३६

यथा हि वृक्षमूले सेचनं स्कन्धानां शाखानाञ्च तृप्तये भवति, तथा विष्णोराराधनं सर्वेषां देवादीनामात्मनः स्वस्य च तृप्तये भवतीति हि निश्चितम् ।

इदानीं सकाम-निष्कामभेदेन विशेषमाह :—

द्रव्यैः प्रसिद्धैः (४) मद्यागः प्रतिमादिष्वमायिनः ।

भक्तस्य तु यथालब्धैर्हृदिभावेन चैव हि ॥७॥

भाः ११।२७।१५

प्रसिद्धैः प्रकर्षेण सिद्धैः सुशोभनैः अमायिनो निष्कामस्य भक्तस्य तु यथा लब्धैः यत्र चन्दनादीनि सर्वथा न लभ्यन्ते तत्र हृदिभावेन भावनया । यद्वा हृदि चेन्मद्यागः तदा भावेन मनोमयैर्द्रव्यैरित्यर्थः । †

अष्टमे द्वाविंशे वामनं प्रति ब्रह्मणो वाक्यम् । एतदेव कैमुतिकन्यायेनाह :—

यत् पादयोरशठधीः सलिलं प्रदाय दुर्वाङ्कुरैरपि विधाय सतीं सपर्याम् । अप्युत्तमां गतिमसौ भजते त्रिलोकीं दाक्षानविक्रवमनाः कथमार्त्तिमिच्छेत् ॥८*॥

भाः ८२।२।२३

यस्य तव पादयोः सलिलमात्रमपि प्रदाय सर्वोऽपि जन उत्तमां गतिमाप्नोति ; तस्मै तुभ्यन् असौ बलि त्रिलोकी-मात्मानाञ्च दत्तवान् कथमार्त्तिमाप्नुयात् । †

बृहन्नारदीये—

सत्यं वच्मि हितं वच्मि सारं वच्मि पुनः पुनः ।

असारे दग्धसंसारे सारं यद्दरिपूजनम् (५) ॥६॥

बृहन्नारदीये ३२।१०

इत्यादि वचनानुसारेण तदेकशरणतया कृष्णाद्यनेनैव सर्वेषामाराधनं न पृथगिति निर्णयितम् ।

इति भक्तिरत्नाकरेनवमं माहात्म्यम् ॥४॥

दशमं माहात्म्यम्

अभेदानां भगवद् भक्तियोगो निरूप्यते ।

एकादशे द्वितीये निमिं प्रति कवेर्वाक्यम् । प्रथम-

मात्यन्तिकं क्षेमं कथयति :—

१ । “मूलात् स्कन्धात् प्रथम विभागः तेषामुपरि शाखा इत्युपलक्षणम्” इति (ख) पुस्तके पाठः । २ । ईश्वरार्पितस्य (क) पुस्तके । ३ । मूले च सेचनमिति (क) पुस्तके मूलावसेचनमिति मुद्रितमागबते च पाठः । ४ । विशुद्धै रिति (ख) पुस्तके पाठः । भक्तिरत्नाकरस्यामपि धृतः ८, २, † स्वामिटीकेबोद्धृता । * भक्तिरत्नाकरस्यामपि ८।८ + स्वामिटीकेबानुसृता । † । कवेर्वाक्यमिति (ख) पुस्तके पाठः यद्विष्णु पूजनमिति मुद्रितं कृः नारदीये ।

मन्ये कुतश्चिद् भयमच्युतस्य

पदाभ्युजोपासनमत्र नित्यम् ।

उद्विग्नबुद्धेरसदात्मभावात्

विश्वात्मना यत्र निवर्त्तते भीः ॥१*
भाः ११।२।३५

न कुतश्चिद् भयं यस्मात्तदकुतश्चिद्भयम् । अत्र संसारे असदात्मभावात् असति देह-गेहादौ आत्मभावनातः नित्यं सर्वदा उद्विग्नबुद्धेः विश्वात्मना सर्वथा निःशेषं भीः निवर्त्तते यत्र पादाभ्युजोपासने तदेवमात्यन्तिकं कुशलमिति शेषः । †

ननु किमेवं परमेश्वरभजनेन ? अज्ञानकल्पनभयस्य ज्ञानैकनिवर्त्यन्वादित्याशङ्क्याह :—

भयं द्वितीयाभिनिवेशतः स्या-

दीशादपेतस्य विपर्ययोऽस्मृतिः ।

तन्माययातो बुध आभजेत्

भक्त्यैक्येशं गुरुदेवतात्मा ॥२**
भाः ११।२।३५

यतो यन्मायया भयं भवेत् अतो बुधो बुद्धिमान् तमेव परमेश्वरमाभजेत् । ननु भयं देहाद्यभिनिवेशतो भवति, स च देहाहङ्कारतः, स च स्वरूपास्मरणात् । किमत्र तस्य मायया करोति (१) ? अत आह ईशादपेतस्येति । ईश्वरविमुखस्य तन्मायया अस्मृतिः स्वरूपास्फूर्तिः । ततो विपर्ययो देहोऽस्मीति । ततो द्वितीयाभिनिवेशाद् भयं भवति । एवं हि प्रसिद्धं लौकिकीष्वपि मायासु । भजनप्रकारमाह— एकया अव्यभिचा-

रिण्या भक्त्या भजेत । किञ्च, गुरुदेवतात्मा गुरुदेव देवता ईश्वर आत्मा प्रेष्ठश्च (२) यस्य तथादृष्टिः सन्नित्यर्थः । †

उक्तञ्च भगवता गीतायाम् :—

दैवी ह्येषा गुणमयी मम माया दुरत्यया ।

मामेव ये प्रपद्यन्ते मायामेतां तरन्ति ते ॥३

भगवद् गीता ७।१४

दैवी देवस्य ममेश्वरस्य विष्णोर्दभूता, (३) हि यस्मात् एषा यथोक्ता गुणमयी मम माया दुरत्यया दुःखेन अत्ययः अतिक्रमणं यस्याः सा अतः सर्वधर्मान् परित्यज्य मामेव मायाविनमात्मभूतं सर्वस्मिन्ना ये प्रपद्यन्ते ते मायामेतां सर्वभूतप्रमोहिनीं (४) तरन्ति संभारवन्धनान्मुच्यन्त इत्यर्थः । †

ननु विषयविक्षिप्तचित्तस्य कुतोऽव्यभिचारिणा भक्तिः सम्भवात् ? कुतः स्यादभयं (५) ? तत्र तावद् विषयो नाम वास्तवो न भवेत् (६) किन्तु मनो विलाममात्रम् अतो मनोनियमेन तदभयं (७) स्यादित्याह :—

अविद्यमानोऽप्यवभाति हि द्वयो

ध्यातुर्धिया स्वप्नमनोरथौ यथा ।

तत्कर्म सङ्कल्प-विकल्पकं मनो

बुधो निरन्ध्यादभयं ततः स्यात् ॥४
भाः ११।२।३६

धिया मनसा ध्यातुः पुंसः द्वयः द्वैतप्रपञ्चः अविद्यमानोऽपि मृषाभूतोऽपि अवभाति प्रकाशते यथा स्वप्नमनोरथौ कर्म सङ्कल्पयति विकल्पयति

* भक्तिशास्त्रावल्यामपि ७।२५ + स्वामिटीकैवानुसृता ** भक्तिशास्त्रावल्यामपि १।७७ १। स्फूर्तीति (ख) पुस्तके पाठः । २। भ्रेष्ठ इति श्रीधरस्वामिटीका । ३। विष्णो स्वभावभूतेति शङ्करमाध्यमं हनुमद् माध्यमश्च । मयैव निर्मितेति रामानुज माध्यम । + व्याख्यानमेतत् शङ्कर माध्यतो गुहीतमिति प्रतिमाति । भगवत्प्रादेन तु मायया भगवत् स्वभावतोक्ता । अत्र तु आचार्य्यैरामानुजसम्मतमिवास्याः भगवद्ब्रह्मवत्त्वमुक्तमिति द्रष्टव्यम् । ४। सर्वभूतचित्तमोहिनीमिति शङ्करमाध्यम् । ५। कुतस्तरामभयमिति श्रीधरटीका पाठः । ६। न वास्तवोऽस्तीति श्रीधरटीका । ७। भजनादभयं स्यादिति श्रीधरटीका ।

तन्मनः बुधः बुद्धिमान् निरुन्ध्यात्, ततश्च एकया
अव्यभिचारिण्या भक्त्या भजनादभयं भवति । ततश्च
भगवत्प्रसादेन कृतार्थो भवतीत्याह :— †

हत्यच्युताङ्घ्रिं भजतोऽनुवृत्त्या
भक्तिर्विवरक्तिर्भगवत् प्रबोध ।
भवन्ति वै भागवतस्य राजन्
ततः परां शान्तिमुपैति साक्षात् ॥५ *
भा: २।२।३२

हति अनेन प्रकारेण अच्युताङ्घ्रिं भजतः पुंगुः
तदैव श्रीकृष्णस्य प्रसादात् भक्तिः प्रेमलक्षणा, विरक्तिः
देहगेहे भगवत् प्रबोधः प्रेम।स्पन्दभगवद्रूपम्भूर्निश्च एते
युगपत् भवति । ततः शान्तिं मुक्तिं साक्षादुपैति
प्राप्नोतीत्यर्थः ।

द्वितीये द्वितीयाध्याये परीक्षितं प्रति शुकोक्तिः
सन्ति संसरतः पुंसः बहवो मोक्षमार्गाः तपो योगादयः
समीचीनस्त्वयप्रवेत्साह—

नह्यतोऽन्यः शिवः पन्था विशतः संस्तुताविह ।
वासुदेवे भगवति भक्तियोगो यतो भवेत् ॥६
भा: २।२।३३

यतः स्नुष्टितात् भक्तियोगो भवेत् । अतोऽन्यः
शिवः मुखरूपो निर्विघ्नश्च यतो नास्त्येव । †

कुन एतद्वत् आह :—

भगवान् ब्रह्म कात् स्न्येन त्रिरस्वीह्य मनीषया ।
तदध्यवस्यत् कूटस्थो रतिरात्मन् यतो भवेत् ॥७
भा: २।२।३४

भगवान् ब्रह्मा कूटस्थो निर्विघ्नकारः एकाम्बिसः
सन् त्रिः त्रीन् वारान् कात् स्न्येन साकल्येन ब्रह्म
वेदम् अन्वीह्य विचार्य यत् आत्मनि हरो रति-
मपेत् तदेव मणीषया वृद्ध्या अध्यवस्यत्
निश्चितवान् । †

उपसंहारमाह—

तस्मात् मर्वात्मना राजन् हरिः सर्वत्र सर्वदा ।
श्रोतव्यः कीर्तितव्यश्च स्मर्त्तव्यो भगवाम् नृणान् ॥८
भा: २।२।३६

तृतीये नवमे नारायणं प्रति ब्रह्मवाक्यम् :—
तदेवमभक्तानां संसारनिवृत्तिः, भक्तानां निवृत्तिमाह—

त्वं भाव-योग-परिभावित-हृत्सरोजे
आसूसे श्रुतेक्षितपथो ननु नाथ पुंसाम् ।
यद् यद्धिया त उरगाय विभावयन्ति।
तत्तद् वपुः प्रणयसे मदनुग्रहाय ॥९

भा: ३।१।११

भक्तियोगेन शोधिते हृत्सरोजे आसूसे तिष्ठसि ।
श्रुतेन श्रवणेन ईक्षितः पन्थाः यस्य ; किञ्च भवणं
विनापि तद्भक्ताः मनसा यद् यद् वपुः रूपं स्वेच्छया
ध्यायन्ति तत्तत् प्रणयसे प्रकटयसि । सतां भक्ताना-
मनुग्रहाय । †

तत्रैव द्वात्रिंशो देवहृतिं प्रति कपिलवाक्यम् :—

तस्मात्त्वं सर्वभावेन भजस्व परमेष्ठिनम् ।
तद्गुणाश्रयया भक्त्या भजनीयपदाम्बुजम् ॥१० *
भा: ३।३।१७

† श्रीधरव्याख्यानं स्वल्पपरिवर्तितं गृहीतवान् । * भक्तिरत्नावल्यामपि ७।३१ † स्वामिटीकैवाजुस्त ।

परमेष्ठिनं परमेश्वरं प्रीत्या तस्य गुणानाभयते या भक्तिः
तया । †

चतुर्थस्कन्धे चतुर्विंशो दशप्रचेतसं प्रति रुद्रवाक्यम् :—

तं दुराराध्यमाराध्य सतामपि दुरापया ।

एकान्तभक्त्या को वाञ्छेत् पादमूलं बिना वहिः ॥११

भाः ४।२४।५२

दुरापया दुष्प्रापया एकान्तभक्त्या अव्यभिचारिण्या
भक्त्यया वहिरिन्द्रियसुखम् ।

तत्रैव—

तमेवात्मानमात्मस्थं सर्व्वभूतेष्व(१)वस्थितम् ।

पूजयध्वं गृणन्तश्च ध्यायन्तश्वासकृद्भरिम् ॥१२

भाः ४.२४।६५

आत्मानं परमात्मानम्, आत्मस्थं चित्तस्थम् ।

षष्ठे द्वादशे वृत्रं प्रति इन्द्रवाक्यम् :—

यस्य भक्तिर्भगवति हरो निःश्रेयसि परे ।

विक्रीडितोऽमृताम्भोधो किं क्षुद्रैः खातकोदकैः ॥१६

भाः ६।१२।१८

तस्य खातकोदकैः गर्त्तादिजलोपमैः खर्गादिभिः किं
प्रयोजनमस्ति ।

सप्तमे प्रह्लादवाक्यम् :—अव्यभिचारिण्या भक्त्यैव
हरितोषणं नान्यदित्याशयेनाह द्वाभ्याम् :—

नालं देवत्वं द्विजत्वमृषित्वं वाऽसुरात्मजाः ।

प्रीयन्तः य मुकुन्दस्य न वृत्तं न बहुश्रुता ॥ १

न दानं न तपो नेज्या न शौचं न व्रतानि च । †

प्रीयतेऽमलया भक्त्या हरेरन्यद् विद्मः नम् ॥१५

भाः ७।७।५१ + ५२

मुकुन्दस्य प्रीणनायं प्रीतये नालं न समर्थं
द्विजत्वं, देवत्वम्, ऋषित्वञ्च, वृत्तं सदाचारः,
बहुश्रुता भूरिशास्त्रज्ञानम्, दानं तुलापुरुषादि, तपः
कृच्छ्रादि, इज्या अश्वमेधादि, शौचं वाह्याभ्यान्तरं
व्रतानि एकादश्युपवासादीनि एते कृष्णस्य प्रीतये
न समर्थाः । किन्तु अमलया अव्यभिचारिण्या
भक्त्या एव हरिः प्रीयते, तदन्यत् सर्व्वं विद्मन्मन्
नटनमात्रमित्यर्थः ।

दशमे भगवन्तं प्रति श्रुतदेववाक्यम् । कर्मणि
विश्वसितानां हृत्कमलस्थोऽपि भगवान् विदूरगतो
भवति, स्वभक्तिपराणान्तु समीपत एव निजं रूपं
दर्शयतीत्याशयेनाह—

हृदिस्थोऽप्यतिदूरस्थः कर्मविक्षितचेतसाम् ।

आत्मशक्तिभिरग्राह्योऽप्यस्त्युपेतगुणात्मनाम् ॥१६

भाः १०।८६।४७

कर्मसु विक्षितं विश्वसितं चेतो येषां तेषां
हृदिस्थोऽपि श्रीकृष्णः दूरस्थो भवति, किन्तु आत्म-
शक्तिभिः अहङ्कारादिभिः अग्राह्यो व्यवहितोऽपि
उपेतगुणात्मनाम् उपेतः प्राप्तः गुणः श्रवणकीर्त्तणादि-
संस्कारः आत्मा अन्तःकरणम् अहङ्कारादिव्येषां तेषाम्
अस्ति समीपे अव्यवहित इत्यर्थः ।

एकादशे उद्धववाक्यम् । यतो ज्ञान-कर्मपथे केवलं
विषीदन्ति अतएवेत्याह :—

अथात् (१) आनन्ददुःखं पदाम्बुजं
हंसाःश्रयेरन्नरविन्दलोचन ।
सुखं नु विश्वेश्वर योगकर्मभि-
स्त्वन्माययामी विहता न मानिनः ॥१७ ॥

भाः ११।२६।३

अथ भो अरविन्दलोचन, ये हंसाः सारासार-
विवेकचदुराः तव पदाम्बुजमेव सुखं यथा भवति
तथा आश्रयेरन् भजन्ते, नु निश्चितम् । किम्भूतम्
आनन्ददुःखं समस्तानन्दपरिपूरकम् । हे विश्वेश्वर
अमी योगकर्मभिर्युक्तास्तन्मायया विहताः मानिनः
गर्भवन्तो यथा भवन्ति तद्भक्तास्तथा नेति निश्चितम् ।
यद्वा अमी तद्भक्ताः तन्मायया न विहता अतएव
योग कर्मभिः हताः मानिनो न भवन्ति । अन्ये
तु तन्मायया मोहिताः सन्तो योगज्ञा वयं
कर्मकुशला वयमिति केवलं गर्भवन्तो भवन्ति
न तु मुच्यन्त इत्यर्थः ।

अष्टमे श्रीभगवन्तं प्रति सत्यव्रतस्य स्तुतिवाक्यम् ।
ननु यज्ञदानादिभिः सत्त्वशुद्धिं विना कथमहङ्कारवन्धच्छेदः
स्यात् तत्राह—

यत् सेवयाग्ने रिव रुद्ररोदनं
पुमान् विजह्यान्मलमात्मनस्तमः ।
भजेत वर्णं निजमेव सोऽव्ययो
भूयात् स ईश परमो गुरोगुरुः ॥१८॥

भाः ८।२४।८

हे प्रभो, यत् यस्य तव सेवया आत्मनः मनसः
मलं तमोऽज्ञानञ्च पुमान् पुंमात्रोऽपि जह्यात् जहाति,
निजं वर्णं निजस्वरूपं भजेत घृते च अव्ययः,

अविनाशी स ईश्वरो भगवान् मम गुरोरपि परमो
गुरुर्भूयात् । हृष्टान्तेन स्फुटयति-यथा अग्नेः सम्पर्कात्
रुद्रोदनं रजतं मलं जहाति स्वं वर्णं भजते च न तु
क्षालनादिभिः । तथा न तपो यज्ञादिभिर्मलत्यागः किन्तु
तत्सेवयैव । तेषां तत् सेवाङ्गत्वमितिभावः ।

तत्रैव ननु वैराग्यं विना कुतो मुक्तिः ? तर्हि
तस्य तत्सेवैकफलत्वात् सेवामादिशेत्याशयेनाह :—

जनोऽबुधोऽयं निजकर्मवन्धनः
सुखेच्छया कर्म समीहतेऽसुखम् ।
यत्सेवया तां विधुनोत्यसन्मतिं
ग्रन्थि स भिन्द्यात् हृदये स मे(२) गुरुः ॥१९॥

भाः ८।२४।८

अयं जनः अबुधः अज्ञानी, कुतः ? निजकर्म-
वन्धनः निजकर्मणात्मानं बध्नाति यतः सुखेच्छया
असुखं कर्म समीहते असन्मतिम् । इहामूत्र भोगेषु
अभिनिविष्टा या मतिः तां यद् यस्य सेवया भक्त्या
विधुनोति नाशयति स परमेश्वरः भगवान् मे मम गुरु-
र्भूत्वा हृदये ग्रन्थिमहङ्कारवन्धं भिन्द्यात् विन्द्या-
दित्यर्थः ।

दशमे चतुर्दशे ब्रह्मस्तुतौ ; ननु यदि मम महिमन्तं
शातं न कोऽपि समर्थः तर्हि अज्ञाः कथं संसारं त्येयुः
तत्राह :

ज्ञाने प्रयासगुदपास्य नमन्त एव
जीवन्ति सन्मुक्तिरिति भवदीयवार्त्तम् ।

स्थाने स्थिताः श्रुतिगतां तनुवाङ् मनोभिः

ये प्रायसो जितजितोऽप्यजितैस्त्रिलोक्याम् ॥२० ॥

भाः १०।१४।३

उदपास्य प्रयासमोषदप्यकृत्वा सद्भिर्मुखरितां
खत एव नित्यं प्रकटितां भवदीयां वाचां स्वस्थान-
एवस्थिताः तत्सन्निधिमात्रेण अतएव श्रुतिगतां
श्रवणं प्राप्तां तनुराङ् मनोभिर्नमन्तः केवलं सत्कुर्वन्तः
जीवन्ति ये ते प्रायः त्रिलोक्याम् अन्यैरजितोऽपि तै
र्जितः प्राप्तोऽसि किं ज्ञानेनेत्यर्थः । *

तत्रैव सप्ताशीतितमं वेदस्तुतिटीकायाम् :—

काहं बुद्धयादिसंरुद्धः क्व च भूमन् महस्त्व ।

दीनबन्धो दयासिन्धो भक्तिं मे नृहरे दिश ॥२१ ॥**

भाः श्रीधरीटीका १०,८७ २४

दशमस्कन्धान्तेऽनुवृत्तिफलमाह :—

मर्त्यस्तथा ननु समेधितया मुकुन्द

श्रीमत्कथाश्रवण-कीर्त्तनाच्चिन्तयैति ।

तद्धामदुस्तरकृतान्तजवाऽपवर्गं

ग्रामाद् वनं क्षितिभुजोऽपि ययुर्यदर्थाः ॥२२ ॥

भाः १०।६०।५६ ॥

श्रीमत्याः कथायाः श्रवण-कीर्त्तनयुक्तया चिन्तया
समेधितया सम्बद्धितया अनुवृत्त्या तन्निष्ठत्वेन तस्य धाम
लोकमेति । लोकत्वेऽपि कालानाकलित(१) मित्याह
दुस्तरैति । दुर्लभपरमपुरुषार्थमाह(२) ग्रामादिति । ॥

एकादशे तृतीये प्रबुद्धवाक्यम् :—

श्रवणं कीर्त्तनं ध्यानं हरेरदमुतकर्मभः ।

जन्मकर्मगुणानाञ्च तदर्थेऽखिलचेष्टितम् ॥२३ ॥

भाः ११।३।२७

हरेर्जन्मकर्मगुणानां श्रवणादि तदर्थे ह्यर्द्युद्देशेन सर्वं
कर्म सिद्ध्येत् ।

इष्टं दत्तं तपो जप्तं वृत्तं यच्चात्मनः प्रियम् ।

दारान् सुतान् गृहान् प्राणान् परस्मै च निवेदनम् ॥२४ ॥

भाः ११।३।२८ ॥

विशेषतश्च यजनादि यत्तदर्थे शिक्षेत् । इष्टं
दत्तमित्यादयो भावे निष्ठाः । वृत्तं सदाचारः आत्मनः
प्रियम् गन्धचन्दनाद दारादिना लक्ष्यम् । परस्मै
परमेश्वराय निवेदनं तत्सेवकतया समर्पणम् यत् तत्
शिक्षेत् । *

तत्रैकादशाध्याये उद्धवं प्रति भगवद्वाक्यम् :—

भक्तलक्षणमाहाष्टभिः श्लोकैः :—

मल्लिङ्गमदभक्तजन-दर्शनस्पर्शनाच्चर्चनम् ।

परिचर्यास्तुतिः प्रह्व (३) गुणकर्मानुकीर्त्तनम् ॥२५ ॥

भाः ११।१।३४

मल्लिङ्गं मत्प्रतिमा मद्भक्ताश्च तेषां दर्शन-
स्पर्शनाच्चर्चनादीनि परिचर्या सेवा प्रह्वः(४) नम्रता
गुणकर्मानुकीर्त्तनम् यत् ।

मत्कथाश्रवणे श्रद्धा मदनुध्यानमुद्धव ।

सर्व्वलाभोपहरणं दास्येनात्मनिवेदनम् ॥२६ ॥

भाः ११।१।३५

+ भक्तिरत्नाकर्याम् ४।४ * स्वामिटीकानुसरणं कृतम् । ** “दानवान् नो दयासिन्धो भक्तो नृहरेदिश” इति (ख) पुस्तके
पाठान्तरम् । + भक्तिरत्नाकर्यामपि ३।१२ + ५।७६ ; श्रीधरव्याख्यानमनुसृतम् । १। कालानवलोकितमित्यादर्शो (क) पुस्तके ।
कालानाकलितत्वमिति मुद्रित स्वामिटीका । २। पुरुषार्थत्वमाहेति मुद्रित स्वामिटीका । ३। प्रज्ञा इति (ख) पुस्तके । ४। प्रज्ञा
स्तुतिरिति (ख) पुस्तके ।

सर्वस्य लघ्वस्य समर्पणम् दासभावेन देहार्पणम् ।

मज्जन्मकर्मकथनं ममपञ्चानुमोदनम् ।

गीतताण्डववादित्रगोष्ठीभिर्मद्गृहोत्सवः ॥२७

भाः ११।११।३६

पञ्चाणि जन्माष्टम्यादीनि तदनुमोदनम् ।

यात्रा वलिविधानञ्च सर्ववार्षिकपर्वम् ।

वैदिकी-तान्त्रिकी दीक्षा मदीयव्रतधारणम् ॥२८

भाः ११।११।३७

वलिविधानं पुष्पोपहारादि समर्पणम् । सर्ववार्षिक-
पर्वम् चानुष्मास्येकादश्यादिषु विशेषतः । †

मृमाचार्थापने भद्रा स्वतः संहत्य चोद्यमः ।

उद्यानोपवनाक्रीडपुरमन्दिरकर्मणि ॥२९

भाः ११।११।३८

सम्पार्जनोपलेपाभ्यां सेकमण्डलवर्तनैः ।

गृहशुभ्रूषणं मह्यं दासवद् यदमायया ॥३०

भाः ११।११।३९

उद्यानादिकरणे सामर्थ्ये सति । स्वतोऽसतिचान्यैः
सम्भूय उद्यमः । उद्यानं पुष्पप्रधानं ; वनमुपवन फल-
प्रधानम् ; आक्रीडं क्रीडास्थानं ; सम्पार्जनं रजसोऽपाकरणम् ;
उपलेपः गोमयोदकादिभिरालेपनम् ; सेकः तैरेव प्रोक्षणं,
मण्डलवर्तनं सर्वतोभद्रादिकरणम् ; मह्यं मम, अमायया
अकपटभावेन †

अमानित्वमदम्भित्वं कृतस्यापरिकीर्तनम् ।

अपि दीपावलोकं मे नोपयुज्यान्निवेदितम् ॥३१

भाः ११।११।४०

निवेदितमिति स्वयमन्येन वा निवेदितं नोपयुज्यात्
न स्वीकुर्यात् । एतच्च साधारण (१) विषयम् रागप्राप्त-
विषयं वा भक्त्या तु ग्राह्यमेव, :—

“षड्भिर्मासोपवासैस्तु यत्फलं परिकीर्तितम् ।

विष्णोर्नैवेद्यसिद्धयेन तत्फलं भूङ्क्ता कलौ ॥

हृदिरूपं मुखे नाम, नैवेद्यमुदरे हरेः ।

पादोदकञ्च निम्मार्यं मस्तके यस्य सोऽभ्यूतः”

इत्यादि वचनेभ्यः । यद्वा अन्यस्मै निवेदितं मे
नोपयुज्यात् मह्यं न निवेदयेदित्यर्थः ।

“विष्णोर्निवेदिताग्नेन यष्टव्यं देवतान्तरम् ।

पितृभ्यश्चापि तद्देयं तदानन्त्याय कल्पते ॥”

पितृशेषन्तु यो दद्याद्दरे परमात्मने ।

रेतोधाः पितरस्तस्य भवन्ति क्लेशमागिनः” ॥

इति ॥ †

प्रथमस्कन्धे पञ्चमाध्याये व्यासं प्रति नारदवाच्यं :—

विनापि पदचातुर्यं भगवद् यशः प्रदानं क्वचि
पवित्रमित्याह :—

तद् वाग्विसर्गो जनताश्चिह्नवो

यस्मिन् प्रतिश्लोकमवद्ववत्यपि ।

नामान्धनन्तस्य यशोऽङ्कितानि यत्

गृणन्ति गायन्ति शृण्वन्ति साधवः ॥३२ ॥

भाः ११।११।४१

स चासौ वाग्बिसर्गंश्च वाचः प्रयोग । जनसमूहो
जनता तस्य अर्थं विद्मामवयति नाशयतीति तथा । यस्मिन्
वाग्बिसर्गे वद्ववत्यपि अपशब्वादि युक्तेऽपि प्रतिश्लोक-
मनन्तस्व यशसा अङ्कितानि नामानि भवन्ति । तत्र हेतुः
यत् यानि नामानि साधवो महान्तः वक्तरि सति शृण्वन्ति
श्रोतरि सति गायन्ति द्वयोरभावे स्वयमेव गृणन्ति
कीर्तयन्तीत्यर्थः । १

तत्र षष्ठे :—

नामान्यनन्तस्य हतत्रपः पठन्
गुह्यानि भद्राणि कृतानि च स्मरण्
गां पर्यटंस्तुष्टमना गतस्पृहः
कालं प्रतीक्षन्नमदो विमत्सरः ॥३३

भाः १।६।२६

हतत्रपः त्यक्तलजः ; परोत्कर्षासहणं मत्सरः तदूरोहितो
जातः स इतिशेषः । कालमपेक्षमानः (१) सन् ।

तत्राष्टमे पृथा(२)वाक्यम् ; भ्रवणस्मरणार्हणानि करिष्य-
न्निति केचन ; तस्य पक्षस्य सिद्धान्ततामभिप्रेत्य
भ्रवणादिफलमाह—

शृण्वन्ति गायन्ति गृणन्त्यभीक्ष्णशः
स्मरन्ति नन्दन्ति तवेहितं जनाः ।
त एव पश्यन्त्यचिरेण तावकं
भवप्रवाहोपरमं पदाम्बुजम् ॥३४ *

भाः १।४।३५

नन्दन्ति अन्यैः कीर्त्यमानमभिनन्दति ये जनाः ;
तवेहितं तव चरितं तावकं तदीयं पदाम्बुजम्

अचिरेण पश्यन्तेवेति सर्वत्रावधारणम् ; कीदृशम् ?
भवप्रवाहस्य जन्मपरम्पराया उपरमं यस्मिन् तत् । १

तत्राष्टादशे सूत्रं प्रति शौनकादिवाक्यम् :—

श्रीकृष्णस्य यशः मर्त्यानाममृतमतः कथयेत्याह :—

कर्मण्यस्मिन्ननाश्वासे धूम-धूम्राभनां भवान् ।

आपाययति गोविन्द पादपद्मासवं मधु ॥३५ *

भाः १।१८।१२

अस्मिन् कर्मणि सत्रे अनाश्वासे अविश्वसनीये वैगुण्य-
वाहुल्ये(३) फलनिश्चयाभावात् ; धूमेन धूमः विवर्ण
आत्मा शरीरं येषां तानस्मान् ; कर्मणि षष्ठी । आमवं
मकरन्दं ; मधु मधुरम् । १

तत्रैव द्वितीये शौनकादीन् प्रति सूत्रवाक्यम् :—

यस्माद् भक्तिविहीनो धर्मः केवलं भ्रम एव तस्माद्
भक्तिप्रधान एव धर्मोऽनुष्ठेय इत्याह :— १

तस्मादेकेन मनसा भगवान् सात्वतां पतिः ।

श्रीतव्यः कीर्त्तितव्यश्च ध्येयः पूज्यश्च नित्यशः ॥३६

भाः १।२।१४

एकेन मनसा एकस्मिन्श्रीश्वर एव निश्चितेन मनसा ।
इत्यादिवचनानुसारेणैकशरणतया कृष्णभक्त्यैव संसार-
निस्तारो(४) नान्यथेति निर्णीतम् ।

इति मक्तिरत्नाकरे भगवद्भक्तिनिष्पन्नं नाम
दशमं माहात्म्यम् ॥

+ स्वाभिप्रायव्याख्यामेष गृहीतम् । १ । कालमपेक्षः सन् इति आदर्शो पाठः । २ । कुन्तीवाक्यमिति (क) पुस्तके । * मक्तिरत्ना-
कर्याम् ३।८ । ३ । बाहुल्येति मुद्रितं राममिदोका । २ । निस्तारोपाय इति आदर्शो पाठः । * मक्तिरत्नाकर्याम् ५।३७ ।

एकादश माहात्म्यम्

अथोत्तमां भक्तिं निरूपयति (१) ।

काचित्त्वय्युचिता भक्तिरिति मात्रा पृष्ठः कपिलः
उत्तमां भक्तिं कथयति :—

देवानां गुणलिङ्गानामानुश्रविककर्मणां ।

सत्त्व एवैकमनसो वृत्तिः स्वाभाविकी तु या ॥१ #

भा: ३।२५।३२

गुणाः विषयाः ज्ञायन्ते येः तेषां देवानां द्योतनात्मका-
नाम् इन्द्रियानां तदधिष्ठातृणामिति वा ; सत्त्वे सत्त्वमूर्तौ
हरावेव या वृत्तिः सा भक्तिः सिद्धेर्मुक्तेरपि गरीयसीत्युत्तरे-
णान्वयः । स्वाभाविकी अयत्नसिद्धा तेषामेवभिवधवृत्तौ
हेतुमाह :—गुरोरुच्चारणमनुश्रूयते इत्यनुश्रवो वेदः तद्विहित-
मानुश्रविकं कर्म येषाम् अतएव एकमेकरूपमविकृतं मनो
यस्य पुंसः शुद्धसत्त्वस्येत्यर्थः । †

अनिमित्ता भागवती भक्तिः सिद्धेर्गरीयसी ।

जरयत्याशु या कोशं निगीर्णमतनलो यथा ॥२ #

भा: ३।२५।३३

अनिमित्ता निष्कामा या भक्तिः सा सिद्धेः मुक्तेरपि
गरीयसी । मुक्तिश्च प्रासङ्गिकी भवत्येवेत्याह :

या भक्तिः कोशं लिङ्गशरीरं जरयति क्षपयति स्वप्रयत्नं
विनैव सिद्धौ ह्यष्टान्तः—निगीर्णं मुक्तमन्नं जाठरोऽनलो
यथा जरयतीति । †

भक्तेर्गरीयस्त्वमेवोपपादयति :—

नैकात्मतां मे सृष्ट्वयन्ति केचित्

मत्पादसेवाभिरता मरीहा ।

येऽन्योन्यतो भागवताः प्रसज्य

सभाजयन्ते मम पौरुषाणि ॥३#

भा: ३।२५।३४

एकात्मतां सायुज्यमोक्षम् ; मदर्थमीहा क्रिया येषाम्
ते प्रसज्य आसक्तिं कृत्वा ; पौरुषाणि वीर्याणि । †

एवम्भूतान्तु मुक्तिमेकान्तभक्तेभ्यो दवामीत्याह
द्वाभ्याम् :—

इमं लोकं तथैवामुमात्मानमुभयायिनम् ।

आत्मानमनु ये चेह ये रायः पशवो गृहाः ॥४ #

भा: ३।२५।३६

उभयायिनं लोकद्वयगामिनम् आत्मानं सोपाधिकम्
देहमनु ये पुत्र-कलत्रादयः ये च पशवादयः रायः धनानि । †

विस्तृज्य सर्वानन्यांश्च मामेव विश्वतोमुखम् ।

भजन्त्यनन्धया भक्त्या तान् मृत्योरविषारथे ॥५, * .

भा: ३।२५।४०

अन्यान् च परिग्रहान् विस्तृज्य अनन्यथा
अव्यभिचारिण्या भक्त्या मां ये भजन्ति क्षान् मृत्योः
संसारान् अतिपारयामि तारयामि ।

तत्र ऊनत्रिशो भक्तानां निष्कामतां कैमुतिकन्यापेयाह—

† स्वामिष्यात्मानमेवमुक्तम् । १ । निरूप्यत इत्यादर्शो पाठः । * भक्तिरत्नाकरम् १।२०+१।२१+१।२२ । † भक्तिरत्नाकरम् १।२७+१।२८ ।

सालोक्य-सार्ष्टि-सामीप्य-सारूप्यैकत्वमप्युत ।

दीयमानं न गृह्णन्ति विना मत्शरणं जनाः ॥६

भाः ३।२६।१३

सालोक्यं मयासहैकस्मिन् लोके निवासं, सार्ष्टिं समानैश्वर्यं, सामीप्यं निकटवर्तित्वं, सारूप्यं समान-रूपताम्, एकत्वं सायुज्यम् तत्त्वतो दीयमानमपि न गृह्णन्ति कुतोऽन्यत् कामयते ? ‡ नेत्यर्थः ।

षष्ठस्कन्धे प्रथमाध्याये शुकोक्तिः :—

ज्ञानादेरतिदुष्करत्वात् सुखमेवान्यत् प्रायश्चित्तमाह :—

केचित् केवलया भक्त्या वासुदेवपरायणाः ।

अथं धुण्वन्ति कार्तस्न्येन नीहारमिव भास्करः ॥७

भाः ६।१।१३

एवंविधा भक्तिप्रधाना विरला इति दर्शयति—
केवलया तप आदि निरपेक्षया वासुदेवपरायणा इति
नाधिकारिविशेषणमेतत् किन्त्वन्वेषामभद्रया तत्र प्रवृत्ति-
बलात्(१) तेष्वेव पर्यवसानादनुवादमात्रम् । †

पञ्चमे षष्ठाध्याये शुकोक्तिः :—भागवतधर्म-
स्यातिदुष्करत्वान्मोक्षस्यातिसुलभत्वादियमतिस्तुतिरेवेत्याशङ्क-
याह :—

राजन् पतिर्गुह्यरयं(२) भवतां यदूनाम्

दैवं प्रियः कुलपतिः क्व च किङ्करो वः ।

अस्त्येवमङ्ग भमवान् भजतां मुकुन्दो

मुक्तिं ददाति कर्हिचित् स्म न भक्तियोगम् ॥८ ‡

भाः ५।६।१८

भवतां यदूनां पतिः पालकः, गुरुरूपदेष्टा, दैवमुपास्यः,
प्रियः सुहृत्, कुलपतिर्नियन्ता, किम्बहुना क्व च कदाचित्
दौत्यादिषु वो युष्माकं युधिष्ठिरादीनां किङ्करः अनुवर्त्तां ;
अस्तु नामैषं तथापि अन्येषां नित्यं भजतामपि मुक्तिं
ददाति न कदाचिदपि सप्रेमभक्तियोगम् । †

दशमे सप्ताशीतितमे वेदस्तुतो मुक्तेरप्याधिक्यं
भक्तेर्दर्शयतीत्याह :—

तत्कथामृत-पाथोधो विहरन्तो महामदाः ।

कुर्वन्ति कृतिनः केचित् चातुर्वर्गं तृणोपमम् ॥९

भाः १०।८७।२१ श्रीधरीटीका ।

मुक्तावपि लीलाविग्रहं कृत्वा भजन्ते इति भावः ।

एकादशे चतुर्दशे भक्तेर्मुख्यत्वमाह :—

मय्यर्पितात्मनः सभ्य ! निरपेक्षस्य सर्व्वतः ।

मयात्मना सुखं यत्तत् कुतः स्याद्विषयात्मनाम् ॥१० ‡

भाः ११।१४।११

हे सभ्य, मया परमानन्दरूपेण आत्मना स्वरूपेण(३)
स्फुरता । † तत्र तृतीये कदा तर्हि अविद्या निवर्त्तको-
ऽनुभवो भवेदत आह :—

यह्यंजनाभचरणौषणयोरुभक्त्या

चेतो मलानि विषमेद् गुण-कर्मजानि ।

तस्मिन् विशुद्ध उपलभ्यत आत्मतत्त्वम्

साक्षाद् यथाऽमलदृशोः सवितुप्रकाशोः ॥११

भाः ११।३।४१

१. कुर्वन्त्येवमङ्ग इति मुद्रित स्वामिटीका । २. 'अभद्रया तत्राप्रवृत्तेरर्थात्' इति स्वामिटीका । ३. "रस्य" मुद्रित भागवते पाठः ।
४. 'स्वस्वस्वने' इति मुद्रित स्वामिटीका । † स्वामिटीकैवानुसृता । * भक्तिशास्त्रस्य १।१००+६।१६।

वित्तैषणादि विहाय केवलमब्जनामस्यैव चरणेच्छया
या गुरुभक्तिः तथा पुमान् चेतसो मलानि विधमेत्
नाशयेत् । चेत एव वा क्तः स्वगतानि मलानि तथा
भक्त्या क्षालयेत् तदा तस्मिन् विशुद्धे मनसि साक्षात्
अव्यवधानेनात्मतत्त्वम् उपलभ्यते । अमलयोः दृशोः
सत्योर्यथा पूर्वमेवसिद्धः सवितुप्रकाशः । † इत्यादि
वचनानुसारेण तदेकशरणतयोत्तमया भक्त्यैव भगवद्गति-
र्लभ्यते नान्यथेतिनिर्णयितम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे उत्तमभगवद्भक्तिरूपणम्

एकादश माहात्म्यम् ॥

द्वादश माहात्म्यम्

अथ भगवानुद्धवं प्रत्यन्तरङ्गां भक्तिमाह :—

समाहृत्य स्वयोगन्तु समस्तोपनिषद्रसम् ।

सख्ये मुख्यतमां भक्तिं मुक्तौ पुनरुपादिशेत् ॥१॥

भाः ११।२८।४५ श्रीघरटीकान्ते

स्वयोगमात्मयोगम्, समस्तोपनिषद्रसं सारं समाहृत्य
समुद्धृत्य सख्ये उद्धवाय कृष्णः समादिशत् मुख्यतमां
सर्वत उतकृष्टाम् ।

तदेवाह :

मामेव सर्वभूतेषु बहिरन्तरपावृतम् ।

ईक्षेदात्मनि चाल्मानं यथा खममहाशयः ॥२॥

भाः ११।२९।१२

सर्वभूतेष्व्वात्मनि च स्थितमात्मानमीश्वरं मामेवैक्षेत् ॥
कथमेकस्य सर्वेषु प्रवृत्तिलाभाह(१) :—बहिरन्तः
पूर्णमित्यर्थः । तत्कुतः ? अपावृतम् अनावरणम् ।
तदपि कुतः ? यथा खम् असङ्गत्वादित्यर्थः । †

तत्साधनमाह :—

इति सर्वाणि भूतानि मद्भावेन महामते (२) ।

भमाजयन्मन्यमानो ज्ञानं केवलमाभितः ॥३॥

भाः ११।२९।१३

हे महामते,(३) अतिप्राज्ञ इत्यनेन प्रकारेण केवलं
ज्ञानम् ज्ञानरूपां दृष्टिमाभितः सन् सर्वाणि भूतानि
मद्भावेन मत्स्वरूपेण मन्यमानः सभाजयन् पण्डितो
मत इत्युत्तरेणान्वयः । †

ननु उत्तमाधमेषु एकरूपेण सभाजयन्पण्डित-
मेव स्यात् पूज्यपूजादि व्यतिक्रमादित्याशङ्क्य तामेव
ज्ञानदृष्टिं प्रपञ्चयति :—

ब्राह्मणे पुङ्गवो स्तेने ब्रह्मण्येऽर्कंस्फुल्लिके ।

अक्रूरे क्रूरे चैव समदृक् पण्डितो मतः ॥४॥

भाः ११।२९।१४

विषमेष्वपि समदृक् समं मामेव पश्यन् ।
वैषम्यमेव चतुर्धा दर्शयति :—ब्राह्मणे पुङ्गवे इति
जातिवैषम्यम् । पुङ्गवः अन्त्यजातिक्रियेणः । स्तेने
प्रदसहारिणि, ब्रह्मण्ये-ब्राह्मणेभ्यो दातरि इति कर्मवैष-
म्यम् । अर्कं विस्फुल्लिक इति शुक्लवैषम्यम् ।
अक्रूरे शान्ते क्रूरे चेति स्वमात्रवैषम्यम् । सैव भक्तिं
पश्यन् पण्डितो मत इति । †

† स्वामिदीक्षेयुः । १ । इतिरिति स्वामिटीका । २ । महात्ते इति मुद्रितं मागवते पाठः । ३ । अत्रापि ये सखि इति पाठः ।

अतोऽन्तर्व्यामीश्वरदृष्ट्या सर्वान् प्रणमेदित्याह :—

विसृज्य स्मयमानान् स्वान् दृशं ब्रीडाञ्च दैहिकीम् ।

प्रणमेद्दण्डवद्भूमावाश्व चाण्डालगोखरम् ॥५

भा: ११।२६।१६

स्मयमानान् हसतः, स्वान् सखीन्, तथा दैहिकीं दृशम् अहमुत्तमः स तु नीच इति दृष्टिं तथा दृशा या ब्रीडा लजा ताञ्च विसृज्य श्व-चाण्डालादीन् अभिव्याप्य गोखरं दण्डवत् प्रणमेत् । †

एवं चतुर्भिः (१) श्लोकैरुक्तायाः समदृष्टेरवधिमाह-
द्राभ्याम् :—

यावत्सर्वेषुभूतेषु मद्भावो नोपजायते ।

तावदेवमुपासीत वाङ्मनःकायवृत्तिभिः ॥६

भा: ११।२६।१७

सर्वं ब्रह्मात्मकं तस्य विद्ययात्ममनीषया ।

परिपश्यन् परमेत् सर्वतो मुक्तशंशयः ॥७

भा: ११।२६।१८

तस्यैवं कुर्वन्तः पुंसः सर्वं ब्रह्मात्मकमेव भवति, सर्वत्रैश्वर्यदृष्ट्या, या विद्या तथा, परि परितः ब्रह्मैव पश्यन् सर्वतो मुक्तशंशयो भूत्वा क्रियामात्रा-
दुपरमेत् । †

किमयमेवोपायोऽस्ति वान्योऽपि इत्यपेक्षायाम् सन्ति
वहवः समीचीनस्त्वयमेवेत्याह :—

अयं हि सर्वकल्पानां समीचीनो मतो मम ।

मद्भावः सर्वभूतेषु (२) मनोवाक्कायवृत्तिभिः ॥८

भा: ११।२६।१९

सर्वकल्पानामुपायानामयं समीचीनः सुख्यतम-
इति मम मतः सन्ति वहवो मोक्षमार्गाः समीचीन-
स्त्वयमेव नान्य इत्यस्य भगवद्धर्मलक्षणोपायस्य
समीचीनत्वमेवोपादयति द्वाभ्याम् :— †

नष्टज्ञोपक्रमे ध्वंसो मद्दर्म्मस्योद्धवान्वपि ।

मया व्यवस्थितः (३) सम्यङ्निर्गुणत्वादनाशिषः ॥९

भा: ११।२६।२०

अङ्ग हे उद्धव, अनाशिषो निष्कामस्य मद्दर्म्मस्य
उपक्रमे आरब्धे सति अन्वपि ईषदपि वैगुण्यादिभिः
ध्वंसो नाशो नास्येव यतो मयैव निर्गुणत्वादयं धर्मः
सम्यग् व्यवस्थितः (४) निश्चितः न तु मन्वादिमुखेन
कथञ्चिदित्यर्थः । †

किञ्च—

यो यो मयि परे (५) धर्मः कल्पते निष्फलाय चेत् ।

तदायासो निरर्थः स्याद्भयादेरिव सत्तम ॥११

भा: ११।२६।२१

अयमर्थः :—किं वक्तव्यं मद्दर्म्मस्य न ध्वंस इति
यतो लौकिकोऽपि यो यो निरर्थो व्यर्थ आयासः सोऽपि
मयि परे निष्फलाय चेत् निष्कामतया समर्पितश्चेत्
तर्हि धर्म एव स्यात् निरर्थकायासे दृष्टान्तः यथा भय-
शोकादेहेतोः पलायनक्रन्दनादिके शक्यत् । †

+ स्वामिटीकानुसरणं कृतम् । १ । पञ्चमिरिति स्वामिटीका । २ । भूतानामिति (क) पुस्तके पाठः । 'मद्भाव इति यं सर्व-
भूतानां कायवृत्तिभिरिति' (ख) पुस्तके पराङ् पाठः । ३ । व्यवस्थित इति मुद्रित मगवते पाठः । ४ । व्यवस्थित इति मुद्रित
स्वामिटीकार्या पाठः । ५ । 'परो' इति (क) पुस्तके पाठः ।

ततो मद्भजनमेव बुद्धेर्विवेकस्य मनीषायाश्चातेर्व्यस्य
च फलमित्याह :—

एषा बुद्धिमतां बुद्धिर्मनीषा च मनीषिणाम् ।

यत् सत्यममृततेनेह मर्त्येनाप्नोति मामृतम् ॥१२

भा: ११।२६।२२

सत्यममृतञ्च मा माम् अमृततेनासत्येन मर्त्येन विनाशिना
मनुष्यदेहेन इह अल्पिन्नेव जन्मनि प्राप्नोति यतः सैव(१)
बुद्धिः मनीषाचेति । बुद्धिः विवेकः मनीषा चातुर्थ्यम् ॥
इति भगवद् वचनानुसारेण तदेकशरणतया मुख्यतमया
भक्त्यैव भगवत् प्राप्तिर्नान्यथेति निर्णीतम् ॥

इति भक्तिरत्नाकरे द्वादश माहात्म्यम् ।

त्रयोदश माहात्म्यम्

इदानीं निगुणभक्तिर्निरूप्यते :—

तृतीये ऊनत्रिंशो देवहृतिप्रति कपिलवाक्यम् :—
वचनभेदात् सगुणभक्तेरेकाशीतिभेदाः । निगुणा तु
भक्तिरेकविधैव, तामाह द्वाभ्याम् :—

मद्गुणभूतिमात्रेण मयि सर्व्वगुहाशये ।

मनोगतिरविच्छिन्ना यथा गङ्गाम्मसोऽम्बुषो ॥१३

भा: ३।२६।६

लक्षणं भक्तियोगस्य निगुणस्याप्युदाहृतम् ।

अद्वैतव्यवहिता या भक्तिः पुरुषोत्तमे ॥१४

भा: ३।२६।१०

अविच्छिन्ना सन्तता । अद्वैतकी फलानुसन्धान-
शून्या । अव्यवहिता भेददर्शन शून्या च(२) ।
मद्गुणभूतिमात्रेण मयि पुरुषोत्तमे मनोगतिरिति वा
भक्तिः सा निगुणस्य भक्तियोगस्य लक्षणमित्यर्थः । लक्षणं
स्वरूपम् । †

एकादशो पञ्चविंशो उद्धृष्टं प्रति भगवद् वाक्यम् :—

इदानीमुक्तज्ञानकर्म्मदित्रैगुण्यस्य संसारहेतुत्वमनु-
वदन् तन्निर्ज्जयान्मोक्ष इत्याह—साद्धेन :—

एताः संसृतयः पुंसो गुणकर्म्मनिबन्धनाः ।

येनेमे निर्जिताः सौम्य गुणा जीवेन चित्तजाः ॥१५

भा: ११।२५।३१

भक्तियोगेन मन्निष्ठो मद्भाषायोपपद्यते ॥१६

भा: ११।२५।३१

येन निर्जिताः स पश्चादविच्छिन्नेन भक्तियोगेन
मन्निष्ठः सन् मद्भाषाय मोक्षाय उपपद्यते योग्यो भवति । †

तस्माद्विवेकिनामिदमेव युक्तमित्याह :—

तस्माद्देहिमिं लब्धा ज्ञानविज्ञानसम्भवम् ।

गुणसङ्गं विनिर्धूय मां भगन्दु विचक्षणः ॥१७

भा: ११।२५।३१

ज्ञानविज्ञानयोः सम्भवो यस्मिन् तमिदं नरये
प्राप्ताः गुणसङ्गं विहाय मामेव भगन्दु ।

प्रथमे अष्टमाध्याये पूषावाक्यम् :—

कीदृच्छेदे सति ततः किं स्यात् उवाह :—

त्वयि मैऽनन्यविषया मतिर्भ्रुपतेऽसकृत् ।

रतिमुद्रहताबद्धा गङ्गेवौषमुदन्वति ॥१८

भा: १८।४२

अनन्यविषया सती मे मम मतिः रतिमुद्रहतात्
अनवच्छिन्ना प्रीतिं करोत्वित्यर्थः । ओषं भ्रवं जलप्रवाहं
प्रति यथा गङ्गा प्रतिवन्धं न गणयति एवं मतिरपि विघ्नान्
न गणयत्विति भावः । †

एकादशे एकादशाध्याये(१) उद्धवं प्रति भगवद्
वाक्यम् :—यस्मादेवम्भूतो मदभजन प्रभावः तस्मात् ।

तस्मात्त्वमुद्रहोत्सुज्य नोदनां प्रतिनोदनाम् (२) ।

प्रवृत्तिञ्च निवृत्तिञ्च भ्रूतव्यं भ्रूतमेव च ॥१९

भा: ११।१२।१२

मामेकमेवशरणमात्मनं सर्व्वं देहिनाम् ।

वाहि सर्वात्मभावेन मया स्याः ह्यकुतोभयः ॥२०

भा: ११।१२।१३

तस्मात्त्वं नोदनां भूतिं प्रतिनोदनां स्मृतिञ्च ; यद्वा
विधिं निषेधञ्च उत्सुज्य मां शरणं याहि मयैवैश्वरेण
हेऽभ्रूतेन अकुतोभयः स्याः भव ।

ततः सर्व्वगीतायाः सारमुद्धृत्य भगवानतिगुह्य-
तमादप्यतिगुह्यतमं प्रार्थं प्रत्याह—

सर्व्वबर्मान् परित्यज्य मामेकं शरणं ब्रज(३) ।

अहं त्वां सर्व्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः ॥२१

गी: १८।६६

सर्व्वबर्मानिति टीका :—मद्भक्त्यैव सर्व्वं

भविष्यतीति इदं विश्वासेन विधिकैङ्कर्य्यं त्यक्त्वा मदेक-
शरणो भव । एवं प्रवर्त्तमानः कर्मत्यागनिमित्तं पापं
स्यादिति मा शुचः शोक मा कार्षीः अतः त्वं मां शरणं
ब्रज याहि । मामेव शरणं कुर्व । त्वामहं सर्व्वपापेभ्यो
मोक्षयिष्यामि । † इत्यादि भगवद्बचनानुसारेण
तदेकशरणतया निर्गुणभक्त्यैव भगवत् प्राप्तिर्नान्यथेति
निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे निर्गुणभक्तिनिरूपणं

त्रयोदश माहात्म्यम् ॥

चतुर्दश माहात्म्यम्

इदानीं सप्रेमभक्तिमाह :—

एकादशे द्वितीये निमिप्रति कवेर्वाक्यम् :—
प्रथमं ज्ञानयोगकर्मयोगाबुक्तौ एतदत्यन्ताशक्यमाशङ्क्य
सुगमं मार्गमाह—

शृण्वन् सुमद्राणि रथाङ्गपाणे-

जन्मानि कर्माणि च यानि लोके ।

गीतानि नामानि तदर्थकानि

गायन् विलज्जो विचरेदसङ्गः ॥१ *

भा: ११।२।३७

तदर्थकानि तानि जन्मानि कर्माणि चार्थो येषां तानि
एतानि साकल्येन ज्ञातुमशक्यानि इत्याभङ्ग्याह—

† स्वामिदीक्षितमुद्रहता । १ । इदानीं इदित्युक्तेष्विधौ श्लोकी द्वादशाध्याय एवोपलभ्येते । (२) मुद्रितमागवते टीकायाञ्च
मोक्षयिष्यामि चोदयेति पाठो गृहीतः । (३) बाह्यरूपस्तके नायं श्लोको उद्धृतोऽस्ति, टीकायाञ्चमुद्रहताम् । * भक्तिरत्नानुसारेण पृष्ठः ३।२२ ।

प्रपद्यन्ति ज्ञेये गीतासि प्रसिद्धानि ज्ञानि शृण्वन्
जायन्ते निरुद्धे अस्माः लिख्यते ॥ १ ॥

सर्वस्य भक्तः संप्राप्तप्रेमलक्षणभक्तियोगस्य पुंसः
संज्ञानुसर्गादीनां गच्छिमाह ॥—

एवं व्रतः सप्रियनामकीर्त्या
जातानुरागो बुभुक्षित उच्यते ।
हसत्यथो रोदिति सैति माय-
स्थुन्मादवन्वृत्यति लोकवाह्यः * ॥२

भाः ११।२।३८

एवं व्रतं कृतं यत्न सः स्वर्गप्रियस्य हरेर्नामकीर्त्या
जातोऽनुरागः प्रेमा यस्य सः । अतएव द्रुतचित्तः
कदाचिद् भक्तप्रराजितं भगवन्तयाकलयत्य
उच्येहसति । एतावन्तं कालमुपेक्षितोऽस्मीति रोदिति ।
अत्यौत्सुक्याद्गौति क्रोशति । अतिहर्षेण गायति ।
जितं जितमिति वृत्यति । किं दाम्मिकवत् परान्
प्रति प्रकाशयितुं, न उन्मादवत् ग्रहगृहीतवत् ।
लोकवाह्यः विवशः । १

नत्किमकारुदयोमिन्मर्मपि बहुजन्मभिर्दुर्लभा गतिः
कथं नाम संकीर्तनमार्गेण एकस्मिन्नेव जन्मनि भव-
दित्याशङ्क्य सदृष्टान्तमाह ॥—

भक्तिः परेशानुभवी विरक्ति-
रन्यत्र चैष त्रिकल्पकालः ।
प्रपद्यमानस्य यथाभवतस्त्यु-
स्तुष्टिः पुष्टिः ह्रुदपायोऽनुपासम् ॥३

भाः ११।३।४०

प्रपद्यमानस्य हरिं भगवः पुंसो भक्तिः प्रपद्यमानस्य
परेशानुभवः प्रेमास्यद भगवद्गुणस्तुतिः तथा निर्वृत्तव
तदोऽन्यत्र गृह्यन्ति विरक्तिरित्येवः किं प्रपद्यमानस्य
भवन्तसमकाल एव स्यात् । यथाभवतो यथाभवतो
स्तुष्टिः सुखं पुष्टिः उदरभरणं ह्रुदपायस्य प्रपद्यमानस्य
स्तुः । उपलक्षणमेतत् प्रतिस्किन्धमपि यथा स्तु
तदवत् । एवमेवैकस्मिन् जन्मनि विरक्तिर् प्रेमादिभिके
जायमानेऽनुवत्या भक्तः परमेश्वरस्य जायते ।
बहुप्रासभोजिन (१) इत्येवमनुभवति । १

तत्रैव प्रपद्यमानस्य ॥—

एवं प्रवर्तमानानां परमानन्दप्राप्तिमाह ब्राह्मणम् ॥—

स्मरन्तः स्मारयन्तश्च मिथोऽप्योषधं हरिम् ।
भक्त्या सज्जातया भक्त्या विभ्रत्युत्पुलकां तनुम् ॥४

भाः ११।३।४२

भक्त्या साधारण (२) भक्त्या सज्जातया भक्त्या
भक्त्या ।

कचिद्दुदन्त्यद्युतचिन्तया कचि-
द्वसन्ति तन्वन्ति बद्धन्त्यप्येविकम् ।
दृत्यन्ति गायन्त्यनुशीलायन्त्यजं
भवन्ति तूष्णीं परमेत्यभिर्दुःखः ॥५॥

भाः ११।३।४३

अजं हरिम् । अनुशीलायन्ति तन्वन्त्यप्येविकम्
दुःखं परमेत् प्राप्य निर्वृताः सन्तः तूष्णीं भवन्ति ।
अतीतिको वाचः । १

१ स्वामिदीक्षितकृतता । (२) भोजने इति श्रुति स्वामिदीक्षित । (३) वाचन कथयति श्रुति स्वामिदीक्षित ।

तत्र चतुर्दशे श्रीकृष्णवाक्यम् :—

किञ्च भक्तिः साधनं पुनातीति किञ्चकल्पम्
केशी गङ्गादवागादिलाक्षणमद्भक्तियुक्तो लोकं सर्वं
पुनातीत्याह :—

वायम्बुवदा द्रवते यस्य चित्तं
स्वल्पभीक्ष्णं हसति कच्चिच्च ।
विलज्ज उदग्गच्छति वृत्सति च
मद्भक्तियुक्तो भुवनं पुनाति ॥६

भाः ११।१४।२३

तत्र द्वादशे वृत्रादयो मुक्तिं प्राप्ता इत्युक्तम् ।
तत्र वृत्रादीनां भवतु नाम कथञ्चीत् साधनान्तरं गोपो
प्रभृतीनान्दु नान्यदस्तीत्याह :—

केवलेव हि भावेन गावो गोप्यो नगा मृगाः ।

वेऽन्वे मूढधियो नागाः सिद्धा मामीयुरञ्जसा ॥७ •

भाः ११।१२।७

सत्सङ्गलब्धेन केवलेनैव भावेन प्रीत्या नगाः
यमलार्जुनादयः नागाः कालीयादयः । सिद्धाः कृतार्थाः
सन्तः ईयुः प्रापुः । †

तत्रैव पञ्चमे नारदवाक्यम् ;

एतदेव क्लृप्तिकन्यायेनाह :—

शैशवं वं वृषतयः शिशुपाल-पौण्ड्र-

शास्त्रादयो गतिविलासविलोकनाद्यैः ।

ध्यायन्त वाकृतिधियः शयनासनादौ

हृत्साध्यमापुरनुरक्तधियां पुनःकिम् ॥८ •

भाः ११।१५।४

वं शयनासनादौ वैरेवापि ध्यायन्तः तस्य
गतिविलासाद्यैराकृतिधियः तत्प्रकारा दीर्घां ते
तत् साम्यं सारूप्यमापुः । किं पुनर्ध्यायन्तु-
रक्तधियां तत् साम्यं भवतीति । † इत्यादि वचनात्-
सारथ एकशरणतया साधारणमत्तयैव भगवत्प्राप्तिः
सप्रेमभक्त्या पुनः किं वक्तव्यमिति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे सप्रेमभक्तिनिरूपणं

चतुर्दशमाहात्म्यम् ॥

पञ्चदशमाहात्म्यम्

इदानीं सगुण-निर्गुणभेदेन ज्ञानादीनां चातुर्विध-
माह :—

केवल्यं सात्त्विकं ज्ञानं रजो वैकल्पिकन्दु क्व ।

प्राकृतं तामसं ज्ञानं मज्जिष्ठं निर्गुणं स्मृतम् ॥१

भाः ११।१५।२३

केवल्यं देहादिव्यतिरिक्तात्मविषयम् । वैकल्पिकं
देहनिविषयम् यत् सद्रजः राजसम् । प्राकृतं वाक्-
मूकादिज्ञानतुल्यम् । मज्जिष्ठं परमेश्वरविषयम् ॥ †

वनन्दु सात्त्विको वासः प्रामो राजस उच्यते ।

तामसं च तसदनं मज्जिफेतन्दुनिर्गुणम् ॥२

भाः ११।१५।२४

वनं विविकित्वात् सात्त्विको वासः । मज्जिफेतन्दु
साक्षात् मदाविर्भावात् (१) निर्गुणं त्याजम् । †

† इति सप्रेमभक्त्या ३।६२, १।२०४, १।२०७ । † स्वात्मिकात्प्राप्त्यर्थे चतुर्दशमाहात्म्ये इति । (१) मग्नविकित्तन्तु साक्षात् देहादिव्यतिरिक्तं ।

सात्त्विकः कारकोऽसङ्गी रागान्धो राजसः स्मृतः ।

तामसः स्मृतिविभ्रष्टो निर्गुणो मवपाभयः ॥३

भाः ११।२५।२५

कारकः कर्त्ता ; असङ्गी अनासक्तः ; रागान्धः
अस्वामिनिवेशवान् (१) ; स्मृतिविभ्रष्टः अनुसन्धानशून्यः ;
मवपाभयः मयेशरणः स हि निरहङ्कारत्वान्निर्गुणः । †

सात्त्विक्याध्यात्मिकी भद्रा कर्मभद्रा तु राजसी ।

तामस्यधर्मे या भद्रा मत्सेवायान्तु निर्गुणा ॥४

भाः ११।२५।२६

आध्यात्मिकी (२) देहादिष्वतिरिक्तात्मविषया ।
अधर्मे धर्म इति या भद्रा सा तामसी । †

पथ्यं पूतमनायस्तमाहार्यं सात्त्विकं स्मृतम् ।

राजसञ्चेन्द्रियप्रेष्टं तामसं चार्त्तिदाशुचि ॥५

भाः ११।२५।२७

पथ्यं हितं पूतं शुद्धम् अनायस्तम् अनायासतः
प्राप्तम् आहार्यं भक्ष्यभोज्यादि । इन्द्रियाणां प्रेष्टं
भोगकाले सुखकरं कटुम्ललवणादि । चार्त्तिदाशुचि
दैन्यकरमशुद्धञ्च । च शब्दात् मन्निवेदितं तु निर्गुण-
मित्यभिप्रेतम् । †

सात्त्विकं सुखमात्मोत्थं विषयोत्थं तु राजसम् ।

तामसं मोहदैन्योत्थं निर्गुणं मवपाभयम् ॥६

भाः ११।२५।२८

आत्मोत्थं सुखं मवपाभयमित्यपि तत्त्वम् तत्
वद्यार्थविषयत्वेन ज्ञानवदेव ब्रह्मण्यम् । †

देहाशुद्ध्यान्तिकालिनगुणोत्कर्षफलमाह :—

सत्त्वे प्रलीनाः स्वर्गान्ति नरलोकं रजोत्तयाः ।

तमोत्तयास्तु निरयं यान्ति मामेव निर्गुणाः ॥७

भाः ११।२५।२९

सत्त्वे प्रवृद्धे सति प्रलीनाः मृताः ; रजोत्तयाः रजसि
प्रवृद्धे सति लयो येषां ते एव संनैस्त्वा इत्यपि ।
निर्गुणा इत्यत्र तु लयशब्दानुपादानात् जीकण्ठोऽपि
निर्गुणाश्चेत् मामेव यान्तीत्यर्थः । †

कर्मणा त्रैविध्यमाह :—

मदर्पणं निष्कलं वा सात्त्विकं निजकर्मै सत् ।

राजसं फलसङ्कल्पं हिसाप्रायावितामसम् ॥८

भाः ११।२५।२२

मदर्पणं मत्प्रीत्युद्देशेन कृतं निष्कलं केवलं
दासभावेन कृतं बन्निजं कर्म नित्यादि तत् सात्त्विकम् ।
फलं सङ्कल्प्यते यस्मिन् तत् । हिसाप्रायं, हिसो-
द्देशेन कृतं हिसापहुलञ्च आदिसम्पत्कर्मवासुकर्य-
विभिः कृतञ्च । †

प्रकरणार्थमुपसंहरति :—

गुणकृतां गुणसंस्तरणव्यथा-

मजितपुन्यकथा कथनाविभिः ।

धुनुत मक्तिरसेन विधेकिनी

नहि पुनः सुखमं जनुरीदृशं ॥९

भाः ११।२५।३५ श्रीपरस्वामिटीकायाः ।

इत्यादि मगवत् वचनानुवादेन तदेकस्यैव
गुणमयं परित्यज्य मगवत् कथावत् सुखनी-
नादिरसेन संसारकं शोपशान्तिः नान्यथेति निर्णीतम् ।

इति मक्तिरबाकरे ज्ञानादिविभागमित्यर्थं

पञ्चदशमाहात्म्यम् ॥

षोडशमाहात्म्यम् ।

इदानीमुक्तमभक्तलक्षणमाह (१) एकादशै द्वितीयाध्यायि
निमित्ति प्रति हवेर्वाक्यम् :—यद्दुर्मै इत्यस्योत्तरमाह :—

सर्वभूतेषु यः पश्येद् भगवद् भागवत्प्रसङ्गः ।

भूतानि भगवत्त्वात्मन्वेष भागवतोत्तमः ॥१

भाः ११२।४३

आत्मनः स्वस्य सर्वभूतेषु ब्रह्मभावेन समन्वयं
कं कश्येत् कथं ब्रह्मस्वरूपे आत्मरूपधियात्मे भूतानि
न कं कश्येत् । उक्तं (२) आत्मा हि भगवान् इतिरिति
स्वामीकेरान्नामो हरेः सर्वभूतेषु भगवत्कर्मणि निव-
र्तयति स्वामीक्यात्मे भगवत्कृतं निरन्तरयैः स्वामीके
यः पश्येत् न तु तस्य वारतम्यं ब्रह्मात्मनि इत्यत्रैव
भूतानि च यः पश्येत् कथम्भूते भगवति अप्रच्युत्तै-
श्वर्यादिरूपे (१) न पुनर्जन्मलीनभूताभवत्वेन
प्राण्यदिप्रसक्तया ऐश्वर्यादिप्रच्युतिं पश्येत्, सर्वत्र
पश्येत् भगवत्त्वं पश्यन् भगवतोत्तम इत्यर्थः । †

पुनरुक्तिः श्रीकैरव्यहृतस्वकुसुमभागवतस्यैव

सर्वभूतेषु

श्रीस्वामीनिर्घैरौ न यो न होति न काक्षति ।

विज्ञानोन्मीर्वाग्निर्दे पश्यन् स वै भागवतोत्तमः ॥२

भाः ११२।४६

जीवानुदेवादिप्रकृतौ न श्रद्धाति तावदिन्द्रियैरथान्
परीत्याऽपीत्यपिउत्तमैः । इदं विद्यम् । †

किञ्च, देहिन्द्रियप्राणमन्वीषिणां चो

जन्माप्यवसुर्भवत्सर्वकर्मैः ।

संसारधर्मेरविमुह्यमानः

स्मृता हरेर्भागवतप्रधानः ॥३

भाः ११२।४७

देहादीनां संसारधर्मेजन्माप्ययाविमियो हरेः
स्मृत्या अविमुह्यमानः स भागवतप्रधानः । तत्र
देहस्य जन्माप्ययो । प्राणस्य लुन्मनसो मयम् ।
वृद्धेत्सर्षः तुष्णा । इन्द्रियाणां कृच्छः भ्रमः तैः । †

न कर्मकर्मबीजानां यस्य चेतसि सम्भवः ।

वासुदेवैकनिलयः स वै भागवतोत्तमः ॥४

भाः ११२।४८

कामश्च कर्माणि च बीजानि च वासनाः तेषां
वासुदेवं एको निलय आभयो यस्य सः एतेन
श्रुतीत्वापीत्यादि श्लोकत्रयेण द्वेषहर्षमोहकामादि-
रहितश्चरतीति यथा चरतीत्यस्योत्तरमुक्तम् । †

यैलिकैर्भगवत्प्रिय इत्यस्योत्तरमाह :—

न यस्य जन्मकर्मभ्यां न वर्णाभमजातिभिः ;

सज्जतेऽस्मिन्नहं भावो देहेः वै स हरे प्रियः ॥५

भाः ११२।४९

जन्म सत्कुलम्, कर्म तप आदि, जातयः
अनुलोभजाः श्रुतीभिरिदमवगच्छन् चरित्वा देहे
अहङ्कारहितैः सत्कुलकर्मनिर्दिष्टैर्हितैः प्रियो
भवतीत्यर्थः । †

(१) यद्दुर्मै इत्यस्योत्तरमाह (२) यद्दुर्मै इत्यस्योत्तरमाह (३) यद्दुर्मै इत्यस्योत्तरमाह (४) यद्दुर्मै इत्यस्योत्तरमाह (५) यद्दुर्मै इत्यस्योत्तरमाह

यस्य स्वः पर इति विश्वेष्वात्मनि वा भिदा ।

सर्वभूततमः शास्तः स वै भगवतीसमः ॥६

भाः ११।२।५०

वित्तेषु स्वीयं परकीयमिति । आत्मनि स्वः पर इति ।

किञ्च—

त्रिभुवनविभवेतवेऽप्यकुण्ठस्मृति-

रजितात्मसुरादिभिर्विमृग्यात् ।

न चलति भगवत्पदारविन्दाक्षण-

निमिषार्द्धमपि स वैष्णवाय्यः ॥७

भाः ११।२।५१

त्रिभुवनविभवेतवेऽपि त्रैलोक्यराज्यार्थमपि लवार्द्धमपि
त्रिमिषार्द्धमपि भगवत् पदारविन्द भजनाद् यो न चलति
स वैष्णवाय्यः । ननु, लवार्द्धनिमिषार्द्धमात्रभजनोपरमे
चेत्तावलाभो भवेत् तत्कुतो न चलेत् ? तत्राह :—
अकुण्ठस्मृतिः भगवत्पदतोऽन्यत् सारं नास्तीत्येवंरूपा
अकुण्ठा अनपगता स्मृतिर्यस्य सः । भगवत् पदारविन्दा-
दन्यत् सारं नास्तीति कुतः ? अत आह अजिते हरावेव
चेतो येषां सत्ताभूतैः सुरादिभिरपि दुर्लभात् । किन्तु
केवलं विमृश्यात् तदपेक्षया सर्वस्य तुच्छत्वं स्मरन् यो न
चलतीत्यर्थः । †

अपि च विष्णुमामिसन्निभं च नृणां (१) कासेनाति-
सन्तापे सति चलनं भवेत् स तु भगवत्सेवा निर्वृत्तौ न
सम्भवतीत्याह :—

भगवत उरुविक्रमाङ्गु शालानख-

मेषिचन्द्रिकया निरस्ततापे ।

हृदि कथमुपसीदतां पुनः सः

प्रभवति चन्द्र इवीदितेऽर्कस्य ॥८

भाः ११।२।५२

उरुविक्रमो च तावङ्गी च तयोः शास्त्रं प्रकृतयः
तासु नखानि तान्धेन मण्यस्तेषां चन्द्रिका शीतला वीसिः
तया निरस्तः कामादितापः यस्मिन् तस्मिन् उपसीदतां
भजतां हृदि कथं पुनः स तापः प्रभवति । चन्द्रे उदिते
सति अर्कस्य ताप इव । न यस्य स्वः पर इत्यादि श्लोक-
त्रयेण यादृश इत्यस्योत्तरमुक्तं वेदितव्यं यद्भुत इत्यस्य च
हरिनामानीति ज्ञातव्यम् । †

उक्तसमस्तलक्षणसारमाह :—

विस्वजति हृदयं न यस्य साक्षा-

द्धरिवशादभिहितोप्यधौपनाशः ।

प्रणयरशनया धृताङ्गुपक्षः

स भवति भागवतप्रधान उक्तः ॥९

भाः ११।२।५३

हरिरेव स्वयं साक्षाद् यस्य हृदयं न विस्वजति न
मुञ्चति । कथम्भूतः ? अचरोनापि अभिहितोप्यधौऽपि ।
जघीषं नाशयति यः सः । तत् किं न विस्वजति ? प्रणयर-
शनया धृताङ्गुपक्षः (२) वदन्ति । भागवतप्रधान
भागवतप्रधान उक्तो भवति । †

तथा चतुर्शाध्याये उद्धवंप्रति भगवद्वाक्यम् :—

अन्येषां तत्तल्लोकादि परिच्छिन्नं सुखं भक्तस्य तु
परिपूर्णमित्याह :—

(१) कथं कासेनाति-सन्तापे सति चलनं भवेत् इति श्रुतिः । स तु भगवत्सेवा निर्वृत्तौ न सम्भवतीत्याह इति श्रुतिः । स्वाभिधीयमानं पदः ।

वदन्ति मुद्रित स्वाभिधीयमानं । † श्रीभक्त्यामिदीक्षितानुसृतम् ।

अकिञ्चनस्य दान्तस्य शान्तस्य समचेतसः ।

मया कस्तुभमनसः सर्वसुखमवा दिशः ॥१० *

भाः ११।१४।१२

परिपूर्णतामेवाह :-

न पारमेष्ठ्यं न महेन्द्रधिष्यं

न सार्वभौमं न रसाधिपत्यम् ।

न योगसिद्धीरपुनर्भवं वा

मय्यर्पितात्मेच्छति मदिनान्यत् ॥११ *

भाः ११।१४।१३

रसाधिपत्यं पातालादिस्वाम्यं ; अपुनर्भवं मोक्षमपि ;
पारमेष्ठ्यं ब्रह्मणः पदम् ; मदिना मां हित्वा अन्यत्रेच्छति ।
अहमेव तस्य प्रेष्ठ इत्यर्थः । †

ममापि स एव प्रेष्ठ इत्याह द्वाभ्याम् :-

न तथा मे प्रियतम आत्मयोनिर्नशङ्करः ।

न च सकर्षणो न भी नैवात्मा च यथा मवान् ।

भाः ११।१४।१४

आत्मयोनिर्ब्रह्मा पुत्रोऽपि ; शङ्करः मत्स्वरूपभूतोऽपि ;
सकर्षणो भ्रातापि ; भीर्भार्यापि ; आत्मा मन्मूर्तिरपि ;
यथा अक इति अकम्बेऽतिहर्षेणाह—भवानिति । †

निरपेक्षं मुनि शान्तं निर्व्वैरं समदर्शनम् ।

अनुप्रणाम्यहंनित्यं पूषेत्पुण्ड्ररेणुभिः ॥१३

भाः ११।१४।१५

पूषेति मन्तव्यं चिन्नायुजानि पवित्रीकुर्यामिति
मांशैस्तर्षः । †

किञ्च, मद्भक्तानां कुक्ष्यमेतावदेवंभूतमिति वा
को वक्तुं समर्थः ? यतः स्वसंवेद्यं निरुपममित्याह :-

निष्किञ्चना मय्यनुरक्तचेतसः

शान्ता महान्तोऽस्मिन्जीववत्सलाः ।

कामैरनालम्बधियो जुषन्ति ते

यज्ञैरपेक्ष्यं न विदुः सुखं मम ॥१४

भाः ११।१४।१६

महान्तो निरभिमानाः ; अनालम्बधियः अस्तु-
चित्ताः ; निष्किञ्चनत्वादीनां यथेष्टं हेतुद्वैतमद्रावः ।
एवम्भूता मम मदीयाः यत् सुखं जुषन्ति सेवन्ते
तत् सुखं त एव विदुर्नान्ये । कुतो नैरपेक्ष्यं
नास्त्यपेक्षनीयं येषां ते निरपेक्षास्तैरेव लम्बं न तु
मोक्षापेक्षैरपीत्यर्थः । यद्वा, एवम्भूताः सन्तो वे मम
मामित्यर्थः जुषन्ति प्रीणयन्ति त एव यज्ञैरपेक्ष्यं
सुखं तद्विदुर्नान्ये इत्यर्थः (१) ।

पञ्चमे चतुर्दशे भरतप्रशंसायाम् :-

यो दुस्त्वजान् वारसुतान् सुहृदान् वृविस्पृशः ।

जहौ युषैव मलवदुत्तमश्लोकलासतः ॥१५

भाः ५।१४।१२

युषैव तरुण-एव दारादीन् मलवत् विद्यामिव
यो जहौ तस्य भरतस्य चरितम् ।

तत्रैव प्रथमे :- ननु एह एव वर्त्तमानस्य मोगं
सुञ्चानस्य कुतोऽभिमानाभावो मोक्षो वा ? अतस्त-
स्यागेन कवचात् एव दुःखः समाह :-

भक्तिरत्नाकरः

भयं प्रमत्तस्य बनेष्वपि श्वाद्

यतः स आस्ते सहषट्सपलाः ।

जितेन्द्रियस्यात्मरतेर्बुधस्य

गृहाभयः किं नु करोत्यवद्यम् ॥

भाः ५।१।१७

भयं संसारः स्यादेव । प्रमत्तस्य अजितेन्द्रियस्य । बनेष्वपि (१) सङ्घातिभया (२) द्रनाद्रनान्तरं गच्छतोऽपि । सहैव षट्सपलाः शत्रवो मनोबुद्धीन्द्रियाणि च यस्य स तथाभूत एव बनेष्वपि यत आस्ते । बुधत्वेन जितेन्द्रियत्वात् आत्मारामस्य अवद्यं रागादिदोषः । †

प्रथमे सप्तमाध्याये शौनकादीन्प्रति सूतवाक्यम् :—

आत्मारामाश्च मुनयो निर्ग्रन्था अप्युरुक्रमे ।

कुर्वन्त्यहैतुकीं भक्तिमित्यभूतगुणो हरिः ॥१७ †

भाः १।७।१०

निर्ग्रन्थाः ग्रन्थेभ्यो निर्गताः । तदुक्तम् (३)

यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्यति ।

तदा गन्तासि निर्वृद्धं श्रोतव्यस्य भुतस्य च ॥ गीः २

यद्वा, ग्रन्थरेव ग्रन्थः (४) निवृत्तहृदयग्रन्थयः ।

ननु मुक्तानां किं भक्त्येति सर्वाक्षेप परिहारार्थमाह :—

इत्यभूत गुण इति । †

तत्र त्रयोदशे विदुरं प्रति युधिष्ठिरवाक्यम् :—

भवताञ्च तीर्थाटनं न स्वार्थं किन्तु तीर्थानुग्रहार्थ-
मेवेत्स्वाह—

भवद्विषां भागवता तीर्थमृताः स्वयं विमो ।

तीर्थी कुर्वन्ति तीर्थानि खान्तस्थेन गद्याभूता ॥१८

भाः १।१३।८

मलिनजनसम्पर्केण तीर्थस्य तीर्थानि सन्तानि भवन्ति सन्तः पुनः स्वयं तीर्थी कुर्वन्ति । स्वार्थं मनः तत्रस्थेन स्वस्यान्तस्थितेन वा । †

तत्राष्टादशे राजाचेत् प्रतिशार्पं श्वात् तर्हि निष्कृतिर्भवेत् । तत्तु न सम्भवति तस्य महाभागवतत्वादित्याह :—

तिरस्कृता विप्रलब्धाः शताः क्षिता हता अपि ।

नास्य तत् प्रतिकुर्वन्ति तद्भक्ताः प्रभवोऽपि हि ॥१९

भाः १।१८।७

तिरस्कृता निन्दिता, विप्रलब्धाः वाञ्छिताः, क्षिता अवशताः, हता ताडिताः ; अस्य तिरस्कारादिकर्तुः न प्रतीकारं कुर्वन्ति । तद्वक्ताः विष्णुभक्ताः प्रभवः समर्था अपि । † युक्तञ्चैतदित्याह—

प्रायशः साधवो लोके परे द्वन्द्वेषु बोधिताः ।

न व्यथन्ति न हृष्यन्ति यत आत्माऽशुभाभवः ॥२०

भाः १।१८।४९

द्वन्द्वेषु सुखदुःखादिषु अशुभाभवाः सुखदुःखाद्याभयो न भवति । † इत्यादि कथमशुभाभवे एकशरवतया साधारण भक्त्यैव मुक्तिः साध्यते किं पुनरुक्तम् भक्त्येति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे उत्तममकलक्षणनिरूपणं नाम षोडशं माहात्म्यम् ॥१५॥

(१) बनेष्विति इति मुद्रित स्वामिटीका । (२) सङ्घातिभया इति मुद्रित स्वामिटीका । ३ । तदुक्तं नीतास्त्विति मुद्रित स्वामिटीका । (४) निवृत्तः क्रीपाद्विहारस्वामिटीकेषु ते इत्यधिकं मुद्रित स्वामिटीकायां पाठः । † स्वामिटीकायां स्वामिटीकायां * स्वामिटीकायां १।१८.७

सप्तदशमाहात्म्यम्

अथ मध्यमभक्तमाहात्म्यं कथ्यते । एकादशे
द्वितीयाध्याये हवेर्वाक्यम् :—

ईश्वरे तदधीनेषु बालिशेषु द्विषत्षु वा ।
प्रेममैत्रीकृपोपेक्षा यः करोति स मध्यमः ॥१

भाः ११।२।१४

प्रेम च मैत्री च कृपा च उपेक्षा च ताः ईश्व-
रादिषु चतुर्षु यः करोति स मध्यमो भागवतः एवम्भूतस्य
श्रेयस्य दर्शनात् । *

तत्रैव तृतीयाध्याये :—

सर्व्वतौ मनसीऽसङ्गमावो सङ्गश्च साधुषु ।
दयां मैत्री प्रभयश्च भूतेष्वह्ना यथोचितम् ॥२

भाः ११।३।२४

यथोचितमिति हीनेषु दयां समेषु मैत्री उत्तमेषु
प्रभयश्च शिक्षं दित्यर्थः । *

चतुर्थस्कन्धेऽष्टमाध्याये ध्रुवं प्रति नारदवाक्यम् :—

गुणाधिकान्मुदं लिप्सेदनुक्रोशं गुणाबन्धात् ।
मैत्रीः समानादन्विच्छेन्नतस्मैरभिभूयते ॥३

भाः ११।४।३०

गुणाधिकात् पुस इति ल्यब्लोपे पञ्चमी । तं
हृष्टा प्रीतिं कुर्यात् न त्वसूयामित्यर्थः । अनुक्रोशं
कृपां लिप्सेत् न तु तिरस्कारं समानात् मैत्रीं न तु
अभिभूयते । *

तृतीयस्कन्धे कपिलवाक्यम् :—

अथ ममै सर्वाभूतेषु हृत्पद्मेषु (१) कृतालयम् ।
अहंयेहानमानाभ्यां मैत्रिमित्रेण चक्षुषा ॥४

भाः १२।१।२२

अन्तर्यामीश्वरदृष्ट्या चतुर्विधेषु यथायोग्येन
चतुर्भिः प्रकारैः मां पूजयेत् । इत्यादि वचनानु-
सारेण एकशरणतया एवम्बिषमक्तिर्वागिनि भगवत्
प्राप्तिर्नान्यथेति नीर्णितम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे मध्यमभक्तलाक्षणं नाम
सप्तदशं माहात्म्यम् ॥१६॥

अष्टादशमाहात्म्यम्

अथेदानीं प्राकृत भक्तमाहात्म्यं कथयति ।
एकादशे द्वितीयाध्याये निर्मि प्रति हवेर्वाक्यम् :—

अर्थायमेव हरये पूजां यः श्रद्धयेद्दते ।

न तद्भक्तेषु चान्येषु स भक्तः प्राकृतः स्मृतः ॥१

भाः ११।२।४५

अर्थायमां प्रतिमयां पूजामीहते करोति न तद्
भक्तेषु अन्येषु च सुतरां न करोति स प्राकृतः प्रकृतिप्रारब्धः ;
अधुनैव प्राकृतभक्तः (२) सन् शनैरुत्तमो भविष्यतीत्यर्थः । *

तत्र चतुर्दशाध्याये उक्तं प्रति भक्तिरत्नाकरम् :—

+ स्वाभिप्रायस्त्वानमेवानुसृतम् । (१) भूतात्मानम् कृतालयम् इति मुद्रित मागवते पाठः । (२) प्रारब्धभक्तिः सन् इति मुद्रित
स्वभिप्रीकस्यात् । + स्वामिदीकैवोद्धृता ।

अपिचास्तां तावदुत्तमभक्तकथा यतः प्राकृतोऽपि कृताय
एवेत्याह द्वाभ्याम् :—

बाध्यमानोऽपि मदभक्तो विषयैरजितेन्द्रियः ।

प्रायः प्रगल्भया भक्त्या विषयैर्नाभिभूयते ॥२ *

भाः ११।१४।१७

विषयैर्वाध्यमानोऽपि आकृष्यमाणोऽपि प्रगल्भया
समर्थया । †

यथाग्निः सुसमिद्धाग्निः करोत्येधामि भस्मसात् ।

तथा मद्विषया भक्तिरुद्धवैनासि कृत्स्नशः ॥३ *

भाः ११।१४।१८

पाकाद्यर्थं प्रज्ज्वालितोऽप्यग्निः यथा काष्ठानि
भस्मसात् करोति तथा रागादिनाकृष्यमाणोऽपि कथञ्चित्
मद्विषया सती भक्तिः समस्तपापानीति भगवानपि स्वभक्ति-
महिमाश्चर्येण सम्बोधयति अहो उद्धव विस्मय शृण्वति । †

प्रथमस्कन्धे पञ्चमाध्याये व्यासं प्रति नारदवाक्यम्—

एवं तावत् काम्यकर्मादेरनर्थहेतुत्वात् तद्विहाय
हरेर्लौलैव वर्णनीयेत्युक्तम् ; इदानीन्तु नित्यनैमित्तिक-
स्वधर्मनिष्ठामप्यनादृत्य केवलं हरिभक्तिरेवोप-
देष्टव्येत्याशयेनाहः—

रक्ष्ता स्वधर्मं चरणाम्बुजं हरेः

भजन्नपकोऽथ पतेत्ततो यदि ।

यत्र क वा भद्रमभूवसुस्य किं

को वाय आसौ भजता स्वधर्मतः ॥४ *

भाः १।५।१७

ननु स्वधर्मत्यागेन भजन् भक्तिपरिपाकेन यदि
कृताधीं भवेत् तदा न काचित् चिन्ता । यदि पुनरप्यत्र
एव प्रियेत ततो भ्रश्येद्वा तदा स्वधर्मत्यागनिमित्तोऽनर्थः
स्यादित्याशङ्क्याह ततो भजनात् पतेत् कथञ्चित् भ्रश्येत्
प्रियेत वा यदि तथापि भक्तिरसिकस्य कर्मानधिकारान्ना-
नर्थशङ्का । अङ्गीकृत्याप्याह :—वा शब्दः कटाक्षे । यत्र
क वा नीचयोनावपि अमुस्य भक्तिरसिकस्य किमभद्रमभूत्
नाभुदेवेत्यर्थः । भक्तिवासनासद्भावादिति भाषः ।
अभजद्भिस्तु केवलं स्वधर्मतः को वायः आसः प्राप्तः । †

यदुक्तं यत्र क वा भद्रमभूदिति तदुपपादयति :—

न वै जनो जातु कथञ्चानात्रजेत्

मुकुन्द सेष्यन्यववत् संसृतिम् ।

स्मरन्मुकुन्दाङ्घ्र्युपगूहनं पुन-

र्विहातुमिच्छेन्न रसग्रहो यतः ॥५

भाः १।५।१९

मुकुन्दसेवी जनः, जातु कदाचित्, कथञ्चन कुपोनि
गतोऽपि संसृतिं नात्रजेत् नाभियोत् । अत्र अहो
अन्यवत् केवलकर्मनिष्ठवदिति वैधर्म्ये दृष्टान्तः । कुत
इत्यत आह मुकुन्दाङ्घ्र्युपगूहनम् आसिञ्जनं पुनः पुनः
स्मरन् विहातुं नेच्छेत् यतो अयं जनो रसग्रहो रसेन
रसनीयेन गृह्यते बशीक्रियते । यद्वा रसनीये ग्रह कथञ्चो
यस्य तदुक्तं भगवता :—

यतते च ततो भूयः संसिद्धौ/कुपनम्भन ।

पूर्वाम्यासेन तेनैव क्रियते क्षयणोऽपि सः ॥ †

भाः १।५।२०

तत्र षष्ठे हरिचर्यानुवर्णनं यदेतदेवेत्युक्तमवधारणमनु-
भवेन दर्शयति :—

यमादिभिर्योगपथैः कामलोभवतो मुहुः ।

मुकुन्दसेवया यद्वत्तथात्माद्धा(१) न शाम्यति ॥६ #

भा: १।६।३५

यमादिभिः तथा न शाम्यति यद्वन्मुकुन्द सेवया ।
अद्धा साक्षात् आत्मा मनः शाम्यति । कथञ्चिन्मुकुन्दसेवा-
मात्रेण शाम्यति किं पुनस्तद्गुणवर्णनेनेति भावः । †

षष्ठे प्रथमाध्याये शुक्रवाक्ये भक्तिः स्वरूपापि
पुनातीत्याह :—

सकृन्मनः कृष्णपदारविन्दयोः

निवेशितं तद्गुणरागि यैरिह ।

न ते यमं पाशभृतश्च तद्भटान्

स्वप्नेऽपि पश्यन्ति हि चीर्णनिष्कृताः ॥७ #

भा: ६।१।१७

तस्य गुणेषु रागमात्रमस्ति न तु ज्ञानं यस्य तन्मनः
कृष्णपदारविन्दयोः यैर्निवेशितं सकृदपि ते यमं यमदुतांश्च
स्वप्नेऽपि न पश्यन्ति यतः चीर्णनिष्कृताः
कृतप्रायश्चित्ताः । †

दशमस्कन्धे ब्रह्मणः स्तुतौ—ननु वीतरागादिदोषाणां
सन्यासिनामपि न मत्तः परं किञ्चिदस्ति कथमेषामपर्याप्त-
मित्यत आह—

तावद्रागादयः स्तेनास्तावत् कारागृहं गृहं ।

तावन्मोहोऽङ्घ्रिनिगङ्गो यावत् कृष्ण न ते जनाः ॥८ #

भा: १०।१४।३६

हे कृष्ण रागादयस्तावदेव स्तेनाः चौरा भवन्ति, तथा
तावद्गृहमपि कारागृहं वन्धनागारं, मोहोऽपि तावदे-
वाङ्घ्रिनिगङ्गः पादशृङ्खलः यावत् त्वदीयजनाः न भवन्ति,
त्वदीयानान्तु रागादयोऽपि त्वन्नित्येन मोचका एवेति न
यतिभ्यो विशेषः, भजनन्त्वधिकमितिभावः । †

इत्यादिवचनानुसारेण तदेकशरणतया विषयासक्त-
भक्तोऽपि मुक्तिमाप्नोति किं पुनरुत्तमभक्तोऽपीतिनिर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे प्राकृतभक्तमाहात्म्यं

नाम अष्टादशमाहात्म्यम् ।

ऊनविंशमाहात्म्यम्

अथ आचारभ्रष्टभक्तमाहात्म्यमाह—

भगवद्गीतायां नवमाध्याये अर्जुनं प्रति भगवद्-
वाक्यम् । मद्भक्तेरवितर्क्यप्रभाव इति दर्शयन्नाह—

अपि चेत् सुदुराचारो भजते मामनन्यभाक् ।

साधुरेषु स मन्तव्यः सम्यग्व्यवसितो हि सः ॥१

गी: ६।३०

सु सुष्ठु अत्यन्तं दुराचारोऽपि यदि पृथक्त्वेन
देवतान्तरभक्तिमकुर्वन्(२) मामेव परमेश्वरं भजते
तर्हि साधुः श्रेष्ठ एव मन्तव्यः, यतोऽसौ सम्यग-
व्यवसितः शोभनमध्यवसायं कृतवान् । ननु कथं
समीचीनाध्यवसायमात्रेण साधुर्मन्तव्यस्तत्राह—

* भक्तिरत्नाकर्यामपि १।१८+१०।२ + स्वाभिटीकैवानुसूता । (१) तथाऽन्तमेति मुद्रित मायवते पाठः । (२) वक्ष्यपृथक्त्वेन
पृथक् देवतापि बाधुरेषु एवेतिमुद्रिता देवतान्तरमर्कं कुर्वन् मामेव इति स्वाभिटीकार्यां पाठान्तरम् ।

क्षितं भवति धर्मात्मा शश्वत्शान्तिं निगच्छति ।

कौन्तेय प्रतिजानीहि न मे भक्तः प्रणश्यति ॥२

गीः ६।३१

सुदुराचारोऽपि मां भजन् शीघ्रं भवति धर्मचित्तः
अतः शश्वत्शान्तिं चित्तोपप्लवोपरमरूपां परमेश्वरनिष्ठा
नितरां गच्छति प्राप्नोति । कुतर्ककर्कशवादिनो
नैतन्मन्येरन्निति शङ्काकुलमज्जुनं प्रोत्सायति हे
कौन्तेयेति । पटह-काहलादि महाघोषपूर्वकं विव-
मानानां समां गत्वा बाहुमुत्क्षिप्य निःशङ्कं प्रतिशो
कुरु, कथं ? मे मम परमेश्वरस्य दुराचारो भक्तोऽपि
न प्रणश्यति अपितु कृतार्थो भवत्येवेति । नतश्चैते
प्रौढ़िविजृम्भात् विध्वंसितकृतकर्माः तदानीं निःसंशयं
त्वामेव गुरुत्वेनाभ्येरन्निति भावः । †

आचारभ्रष्टं मद्भक्तिः पवित्रीकरोतीति किमत्र
चित्रं, यतो मद्भक्तिः दुष्कुलानपि अनधिकारिणोऽपि
संसारान्मोचयतीत्याह—

मां हि पार्थ ! व्यपाश्रित्य येऽपि स्युः पापयोनयः ।

स्त्रियो वैश्यास्तथाशूद्राः तेऽपि यान्ति परां गतिम् ॥३

गीः ६।३३

येऽपि पापयोनयः स्युः निकृष्टजन्मनः अन्त्य-
जातयः येऽपि वैश्याः केवल कृष्यादिनिरताः अतः
स्त्रियः शूद्रा अपि अध्ययनादिरहिताः तेऽपि मां
व्यपाश्रित्य संसेव्य परां गतिं यान्ति, हि निश्चितं ।
यदेवं तदा सत्कुलाः सदाचाराश्च मद्भक्ताः परां गतिं
यान्तीति किं वक्तव्यमित्याह— †

किं पुनर्ब्राह्मणाः पूण्या भक्ता राजर्षयस्तथा ।

अनित्यमुखं लोकमिमं प्राप्य भजस्य माम् ॥४

गीः ६।३३

पूण्याः सुकृतिनो ब्राह्मणाः, तथा राजानश्च ते
श्रृषयश्चेति एवम्भूताः परां गतिं यान्तीति किं वक्तव्यं,
अतस्त्वं राजर्षिरूपं देहं प्राप्य लब्ध्वा मां भजस्य,
किञ्च अनित्यमध्रुवं अमुखं सुखरहितं इमं मर्त्यलोकं
क्षणिकं प्राप्य क्षणिकत्वाद् विलम्बमकुर्वन् अमुस्तत्त्वात्
मुखार्थोद्यमं हित्वा मामेव भजस्वेत्यर्थः । †

अध्यायार्थमुपसंहृत्य टीकाकारेण दर्शितम् ।

निजमैश्वर्यमाभ्यर्त्य भक्तेभ्याद्भुतवैभवम् ।

नवमे राजगुह्याख्ये कृपयाबोचदच्युतः ॥५

गीः भोषरीटीका ६।३४

एकादशे चतुर्दशाध्याये उद्धवं प्रति भगवद्वाचस्पयम् ।

भक्त्याहमेकयाप्राह्यः भक्त्यात्मा प्रियः सताम् ।

भक्तिः पुनाति मन्निष्ठा श्रपाकानपि सम्भवात् ॥६ *

माः ११।१४।२०

भक्त्या या भक्तिस्तया सम्भवात् जातिबोधा-
त्पीत्यर्थः । †

षष्ठे प्रथमाध्याये एतच्च ज्ञानमार्गादपि भेदमित्याह—

न तथाह्यपवान् राजन् पूयेत तपस्वामिभिः ।

यथा कृष्णार्पितप्राणास्तत्पुरुषनिषेवया ॥७

माः १।१४।६

न तथा पूषेत न शुद्धोत्त तत्पुरुषनिषवया
भीकृष्णे अर्पिताः प्राणा येन ।

षष्ठस्कन्धटीकायां—

अध्यायैकोनविंशत्या षष्ठे पोषणमुच्यते ।

अभिलङ्कितमर्यादभक्तरक्षणलक्षणम् ॥८

भाः श्रीधरीटीका ६।१।१

अजामिलो मनुष्येषु महापापो यथोचितः ।

विश्वरूपादिघाती च यथा देवेषु वासवः ॥९

भाः श्रीधरीटीका ६।१।१

अजामिलस्य भक्तत्वं विष्णुवृत्तेर्निरूपितं ।

संकेतभगवन्नाम पुत्रस्यो हानुसङ्गजम् ॥१०

भाः श्रीधरीटीका ६।१।१

इन्द्रोऽपि भगवद्भक्तः सख्येनोपेन्द्रसेवकः ।

यदधीनसुरैश्चर्य्यैशत्रुनिर्जयजीवितः ॥११

भाः श्रीधरीटीका ६।१।१

नरसिंहपुराणे यमस्यवाक्यम्—

भगवति च हरावनन्यचेता ।

भृशमलिनोऽपि विराजते मनुष्यः ।

नहि शशिकल्लुषच्छविः कदाचित्

तिमिरपराभवतामुपैति चन्द्रः ॥१२

वृसिंहपुराणे ६।५

नान्यस्मिन् देवत्वान्तरे चेतोऽन्तःकरणं यस्य सः

भगवति वासुदेवे अनन्यचेता अव्यभिचारिभक्तिमान्

मनुष्य इति अगधिकारिश्लेषणम् । भृशं मलिनोऽपि

महापातस्यपि पापमभिभूय विराजते प्रकाशते,
पापैर्नलिप्यत इत्यर्थः । दृष्टान्तेनाह, नहीति—, सएव
कल्लुषं पापं तस्य छविर्यत्र सः चन्द्रः तिमिरपरा-
भवतां न याति, अपि तु तिमिर परामभवमेव
करोति ।

इति घोषयते यमः स दुन्दुभि

गमयति सर्वदिशां स युग्मताङ्गिताम् ।

यमदूता बहवभिन्नगुप्त

शृणु मृत्योः परिहर विष्णोर्भक्तान् ॥१३

नरसिंहपुराणे ६।६

एकादशे निमिं प्रति करभाजनवाक्यम् ।

भक्तस्य विधिनिषेधनिवृत्तेः कृतकृत्यतामाह द्वाभ्याम् ।

‘देवर्षिभूतासृष्टां पितृणां

न किङ्करो नायमृणी च राजन् ।

सर्वात्मना यः शरणं शरण्यं

गतो मुकुन्दं परिहृत्य कर्त्तम् ॥१४ *

भाः १।५।४१

आप्ताः पोष्याः कुतुम्बिन इतरे देवादयः पञ्चयज्ञ-
देवताः एतेषां यथा अभक्तः ऋणी, अतएव तेषां
किङ्करः तदर्थं नित्यं पञ्चयज्ञादिकर्त्ता, अयन्तु न तथा
कोऽसौ ? यः सर्वभावेन मुकुन्दं शरणं गतः कर्त्तं
कृत्यं परिहृत्य, यद्वा कर्त्तमेदं कृतिच्छेदने इत्यस्मात्
वासुदेवः सर्वमिति बुद्धेरित्यर्थः । †

बिहितकर्म्मनिवृत्तिमुक्त्वा निषेधनिमित्तायभिस-
निवृत्तिमाह—

ज्ञपावमूलं भजतः प्रियस्य

त्यक्तान्यभावस्य हरिः परेशः ।

विकर्मं यच्चोत्पतितं कथञ्चित्

धुनोति सर्वं हृदि सन्निविष्टः ॥१५ *
भाः ११।५।४२

त्यक्त्वा अन्यस्मिन् देहादौ देवतान्तरे वा भावो
येन अतएव तस्य विकर्मप्रवृत्तिर्न सम्भवति, यच्च
कथञ्चित् प्रमादादिना तत्पतितं भवेत्, तथापि
हरिर्धुनोति । ननु यमस्तन्न मन्येत ? तत्राह परेश
इति । ननु भूतिस्मृती ममैवाश इति भगवद्वचनात्त-
स्याशाभङ्गं कथं सहेत ? तत्राह प्रियस्येति । ननु
नायं पापक्षयार्थं भजते तत्राह—हृदि सन्निविष्टः ।
नहि वस्तुशक्तिरर्थितामपेक्षत इत्यर्थः । †

षष्ठस्कन्धे यमवाक्यम्—

एवं विमृश्य सुधियो भगवत्यनन्ते

सर्वात्मना विदधते खलु भावयोगम् ।

ते मे न दण्डमर्हन्त्यथ यद्यमीषां

स्यात् पातकं तदपि हन्त्युद्गगायवादः ॥२६ *
भाः ६।३।२६

भावयोगं भक्तियोगं अमीषां पातकं न स्यादेव,
यदि कथञ्चित् स्यात् तदपि उरुगायस्य वादः
कीर्त्तनं हन्ति नाशयति । †

बृहन्नारदीये

दुर्वृत्तो वा सुर्वृत्तो वा मूढो वा पण्डितोऽपि वा ।

हरिमक्तियुतो यस्तु तस्य सन्निहितो हरिः ॥१७

दुर्वृत्तः दुराचारोपि यो हरिमक्तियुतः अस्यापि
हरिः सन्निहितः ; सुवृत्तस्य सदाचारस्य भक्तस्य हरिः
सन्निहित इति किमु वक्तव्यम् । पूर्वपण्डितयोरप्येवं
वाक्यम् ।

पद्मपुराणे विकुण्डलं प्रति यमदूतवाक्यम् ।

दुराचारोऽपि दुःशीलः(१) सदाचाररतोऽपि वा ।

भवन्ति वैष्णवास्त्याज्या(२) विष्णुश्चेद् भजते नरः ॥१८

पः ९: सर्वाखण्डे १५।१४८

इत्यादि वचनानुसारेण तदेक शरणतया दुराचार-
भक्तोऽपि मुक्तिमाप्नोति किं पुनराचारयुक्तोऽपीति
निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे ऊनविंशमाहात्म्यम् ।

विंशमाहात्म्यम्

अयेदानीं प्रार्थनादिभगवद्भक्तिर्निरूप्यते (१) ।

प्रथमे नवमाध्याये मीष्मवाक्यम् ।

श्रीकृष्णमूर्तिं वर्णयन् रतिं प्रार्थयते ।

त्रिभुवनकमनं तमालवर्णं

रविकरगौरवराम्बरं दधाने ।

वपुरलककुशावृताननाम्बं

त्रिजयसञ्जेरतिरस्तु येऽनवद्या ॥१

भाः १।६।३०

* भक्तिरत्नाकरस्यापि ७।२७ + १।३२ + स्वामिटीकैबोद्धता । (१) दुष्कृतोऽपीति मुद्रितपुस्तके पाठः । (२) मन्त्रिः इति
लाभ्य इति मुद्रितपुस्तके । (३) अयेदानीं भगवद् भक्तिप्रार्थना निरूप्यते इति (क) पुस्तके ।

त्रिभुवनकमनं त्रैलोक्यां मध्ये कमनीयं तद्-
वपुर्द्वावे त्वयि रतिर्मेऽस्तु तमालवत् नीलो वर्णो
यस्य तत् प्रातः कालीनरवेः कराविव गौरे पीते
वरेर्निर्मले अम्बरे यस्मिन् तत् अलककुन्तलैरुपर्यावृतं
आननाब्जं यस्मिन् तत्, विजयसखे, पार्थसारथौ
अतवद्या अहैतुकी फलाभिसन्धिरहिता रतिरस्तु ।
विजयसखत्वमेव वर्णयन् रतिं प्रार्थयते । †

युधि तुरगरजोविधूमविश्वक्-

कचलुलित भ्रमवार्थ्यलंकृतास्ये ।

मम निशितशरैर्विभिद्यमानः

त्वचि विलसत् कवचेऽस्तु कृष्ण आत्मा ॥२

भाः १।६।३१

युधि युद्धे तुरगानां खुररजस्तुरगरजस्तेन विधूमा
धूसरा ते च ते विश्वञ्च इतस्ततश्चलन्तः कचाः
कुन्तलास्तैर्लुलितं विकीर्णं भ्रमवारि स्वेदवारिरूपं
तेन भक्तवात्सल्यद्योतकेनालङ्कृतमास्यं यस्य तस्मिन्
भीकृष्णी मम आत्मा मनः अस्तु रमतामित्यर्थः ।
पुनः किम्भूते मदीयैर्निशितैस्तीक्ष्णैः शरैः भिद्यमाना
त्वक् यस्य, शरैरेव विलसत् कवचं यस्य तस्मिन् । †

किञ्च—

सपदि सखि-वचो निशम्य मध्ये

निजपरयोर्वलयो रथं निवेश्य ।

स्थितवति परसैनिकायुरक्षणा

हृतवति पार्थसखे रतिर्ममास्तु ॥३

भाः १।६।३२

सेनयोः मयोर्मध्ये रथं स्थापय मेऽच्युत ।

यावदेनाग्निरीक्षेऽहं योद्धुकामानवस्थितान् ।

इति सख्युरर्जुनस्य वाक्यं निशम्य सपदि-
तत्क्षणमेव खपरयोर्वलयोः सैन्ययोर्मध्ये स्थिते पार्थसखे
त्वयि रतिरस्तु, तत्र स्थित्वा कृतं सख्यं
दर्शयति—परस्य दुर्व्योधनस्य सैनिकानां आयुरक्षणा
कालदृष्ट्या हृतवति, असौ भीष्मः असौ द्रोणः असौ
कर्णः इति तत्तत् प्रदर्शनव्याजेन दृष्ट्यैव सर्वेषामा-
युराकृष्य अर्जुनस्य जयं कृतवति । न केवलम-
र्जुनस्य सपत्न्यायुर्हरणेनैव जयमावहत् किन्तु
अविद्याहरणेनापीत्याह— †

व्यवहितपृतनामुखं निरीक्ष्य

खजनवधाद्विमुखस्य दोषबुद्ध्या ।

कुमतिमहरदात्मविद्यया यः

चरणरतिः परमस्य तस्य मेऽस्तु ॥४

भाः १।६।३३

व्यवहिता दूरे स्थिता या पृतना सेना तस्याः
मुखमिव मुखं यस्याः अग्रे स्थितान् भीष्मादीन्
निरीक्ष्य खजनवधाद्विमुखस्य निवृत्तस्य ।

तदुक्तं गीतासु—

“एवमुक्त्वाऽर्जुनः संख्ये रथोपस्थ उपाविशत् ।

विसृज्य सशरं खापं शोकसंविग्नमानस” ॥

इति कुमतिम् अहं हन्तेत्यादिकुसुब्दिम् । †

तृतीये पञ्चदशे सनत्कुमारादिवाक्यम् । इदानीं

स्वापराधं द्योतयन्तो भक्तिं प्रार्थयन्ते ।

कामं भवः खवृजिनैर्निरयेषु नः स्या-

च्चेतोऽलिवद्यदि नु ते पदयो रमेत ।

वाचश्च नस्तुलसिबद् यदि तेऽङ्घ्रि शोभाः
पूर्येत ते गुणगणैर्यदि कर्णरन्ध्रः ॥५ *
भाः ३।१५।४६

हे भगवन् इतः पूर्वं अस्माकं वृजिनं नामवत्
इदानीं तु सर्वान्यपि जातानि, यतस्तद्भक्तौ सती
अतस्तैः खवृजिनैः निरयेषु कामं नोऽस्माकं भवो
जन्म स्यात्, नु वितर्के । यदि नः चेतः ते पदयो रमेत
अलिवत्, यथा अलिः कण्टकैः आविध्यमानोऽपि
पुष्पेषु रमते तद्वत् विघ्नान् विगणय्य यदि रमेत,
अङ्घ्रिभ्यां शोभा यासां वाचां ताः यथा तुलसी
खगुणमनपेक्ष्य त्वदङ्घ्रिसम्बन्धेनैव शोभते तथा नो
वाचश्च शोमेरन्, यदिच ते गुणगणैः पूर्येत
कर्णरन्ध्र इत्यल्पस्य पूरणमिव याचकरीत्या प्रार्थयन्ते ।
अयन्तु गूढाभिप्रायः कर्णरन्ध्रस्य—आकाशत्वात्
गुणगणानाञ्चामूर्त्तत्वात् न कदाचित् पूरणम् अतो
तित्यमेव श्रवणं फलिष्यति । †

षष्ठस्कन्धे एकदशाध्याये वृत्रबाधक्यम् । न नाकपृष्ठ-
मित्यादिश्लोकेन स्वर्गादिकं न काङ्क्षइत्युक्तं तर्हि
किमिच्छसि तत्राह ।

अजातपक्षा इव मातरं खगाः
स्तन्यं यथा वत्सतराः लुधात्ताः ।
प्रियं प्रियेव व्युषितं विषण्णा
मनोऽरविन्दाक्ष दिदृक्षते त्वाम् ॥६

भाः ६।११।२४

अजातपक्षा खगाः लुधापीडिताः यथा मातरं
द्रष्टुमिच्छन्ति यथा दाप्ता बद्धा वा नववत्साः स्तन्यं,
यथा व्युषितं दूरदेशगतं प्रियं प्रिया कामेन विषण्णा

तथा मे मम तापत्रयपीडितं कर्मणा बद्धञ्च कामादि-
भिर्विषण्णाञ्च मनः त्वां दिदृक्षते द्रष्टुमिच्छतीत्यर्थः । †

तथाच तत्र भगवन्तं प्रार्थयते—

अहं हरे तव पदैकमूल-

दासानुदासो भवितास्मि भूयः ।

मनः स्मरेतामुपतेर्गणानां

गृहीतवाक् कर्मकरोतु कायः ॥७ *
भाः ६।११।२२

तव पाद एष एकं मूलं आश्रयो येषां तेषां दासानुदासः
भूयो भवितास्मि भविष्यामि भवेयम् असुपतेः प्राणनाथस्य
तव गुणान् मम मनः स्मरतु, बागपि तानेव कीर्त्तयतु,
कायः तवैव कर्म करोतु । †

तत्रैव—

ममोत्तमश्लोकजनेषु सख्यं

संसारचक्रे भ्रमतः स्वकर्मभिः ।

तन्माययात्मात्मजदारगेहे-

ष्वासक्तचित्तस्य न नाथ भूयात् ॥८
भाः ६।११।२५

उत्तमश्लोकजनेषु भक्तेषु सख्यं मम भूयात् तन्मायया
देहाद्यासक्तचित्तस्य भूयोऽपि तेषु आसक्तिर्न
भूयादित्यर्थः । †

पुराणान्तरे—

मज्जन्मनः फलमिदं मधुकैटभारे

मत्प्रार्थनीयरस्तुबनुग्रह एष एव ।

तद्भूत्वभृत्यपरिचारकभूत्वभृत्य-

भृत्यस्य भृत्य इति मां स्मर श्लोकनाथ ॥९

दशमे दशमे नल-कुबेरवाक्यं, ती वरं प्रार्थयेते ।

वाणी गुणानुकथने भवणो कथायां
हस्तौ च कर्मसु मनः तव पादयोर्नः ।
स्मृत्या शिरः तव निवासजगत्प्रणामे
दृष्टिः सतां दर्शनेऽस्तु भवत्तनूनाम् ॥१०

भाः १०।१०।३८

आवयोः पूर्वस्वभावो माभूत् किन्तु वाणी तव
गुणानुकथनेऽस्तु वाणी तव गुणान् कथयत इत्यर्थः, भवणो
कथौ तव कथानुकथने न इति बहुवचनम् । अस्मत्
सङ्गिनां सर्वेषां परिग्रहार्थं, तव निवासभूतं यत् जगत्
तस्य प्रणामे नः शिरः अस्तु इत्यर्थः भवत्तनूनां भवतो
मूर्त्तीनाम् । †

तत्र कृष्णं प्रति राज्ञां वाक्यम्—

यद्येवंभूता यूयं तर्हि मम चरणौ स्मरत ततो
अनायासेन मुक्तिर्भविष्यति किमस्मदपेक्षयेति चेदत आहुः—

तं नः समादिशोपायं भवतश्चरणाब्जयोः ।
स्मृतिर्यथा न विरमेदपि संसरतामिह ॥११

भाः १०।७३।१५

तच्छरणस्मृतिरपि तत्प्रसादफलमेवेत्यर्थः । †
तत्र चतुरशीतितमे भगवन्तं प्रति मुनीनां वाक्यम् ।

तस्याद्य ते ददृशिमस्त्वि मघौघमर्व-
तीर्यास्पदं दृदिकृतं सुविपकयोगैः ।
उत्सिक्तभक्त्युपहृताशयजीवकोशा
आपुर्मकल्यतिमधानुग्रहान् भक्तान् ॥१२

भाः १०.८४।२६

अपौषस्य सर्वनाशं करोतीति यद्गङ्गास्वयंतीय
तस्यास्पदं आभयं तेऽङ्घ्रि सुविपकयोगैरपि दृदिकृतं
केवलं न तु दृष्टं ते अङ्घ्रि ददृशिमो दृष्टवन्तो वयं बहुभिः
पुण्यैः अतोऽस्मान् अनुग्रहान् भक्तान् कृत्वा अनुग्रहं
कुर्वित्यर्थः । ननु किं भक्त्या यथापूर्वं तप एव तप्यतां
इति नेत्याहुः । उत्सिक्ता उदक्ता या भक्तिः तथा अपहृतः
आशयलक्षणो जीवकोशो येषां ते एव पूर्वं भगवति
गतिमापुः नान्य इति । †

प्रथमे पृथावाक्यम्—

विपदः सन्तु ताः शश्वत् तत्र तत्र जगद्गुरो ।
भवतो दर्शनं यत् स्यादपुनर्भवर्शनम् ॥१३

भाः १।८।२५

यत् यासु विपत्सु कीदृशं दर्शनं ? नास्ति पुनरपि
भवदर्शनं यस्मात् तत् ।

दशमे श्रुतिस्तुतो प्रतिभा(१) ।

अवगमं तव मे दिश मावव
स्फुरति यत्र सुखसुखसङ्गमः ।
श्रवणकीर्त्तनभावमथापि वा
नहि भवामि यथा विचिकिङ्करः ॥१४

भाः १०।८७।४० श्रीघरटीकायाम् ।

एकादशे ब्रह्मादिवाक्यम् ।

विभ्युस्तवामृतकथोदवहा त्रिलोक्याः
पादावनेजसरितः शमलानि हन्तुम् ।
आनुभवं श्रुतिभिरङ्घ्रि जमङ्गसङ्घैः
तीर्थद्वयं शुचिसदस्त उपस्पृशन्ति ॥१५ *

भाः ११।६।१७

हे भगवन्, तव कथामृतोदकदा सरितः त्रिलोक्याः शमलं पापं निहन्तुं विष्णुः समर्थाः पादावनेजसरितश्चापि अतो ये क्षुचिसदः एकान्तिनो भक्ताः ते तीर्थद्वयं उपस्पृशन्ति सेवन्ते, केन प्रकारेण ? तत्राह, श्रुतिभिः कर्णैः आनुभवं तव चरितामृतं अङ्गसङ्गैः मज्जनादिभिः, अङ्घ्रिज तव पादोदकमिति ।

पुनः श्रुतिस्तुतो प्रतिभा—

तदंशस्य ममेशानं तन्मायाकृतवन्धनम् ।

तदङ्घ्रिजं सेवामादिश्य परानन्दं निवर्त्तय ॥१६

भाः १०।८७।२० श्रीधरटीकायाम् ।

भुजङ्गप्रयाते—

सपन्नच्युतानन्तगोविन्दविष्णो

मुरारे हरे नाथ नारयणेति ।

यथानुस्मरिष्यामि भक्त्या भवन्तं

तथा मे दयाशीलं देव प्रसीद ॥१७

विष्णुभुजङ्गप्रयातस्तोत्रे—१४

इति निदर्शनेन एकशरणतया भगवद्भक्तिप्रार्थनेनैव गतिर्लभ्यते नान्यथेति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे विंशमाहात्म्यम् ।

एकविंशमाहात्म्यम्

इदानीं तु क्लेशैः परमधर्मो निरूप्यते ।

एकादशो पञ्चमे निर्मि प्रति करभाजनवाक्यं, तदाह—

कृष्णवर्णं त्विषा कृष्णं साङ्गोपाङ्गाङ्गपार्षदं ।

यद्यैः संकीर्त्तनप्रायैः यजन्ति हि सुमेधसः ॥१

भाः ११।५।२६

कृष्णवर्णं हरिं सुमेधसो विवेकिनो यजन्ति ; कृष्णं निवारयति त्विषा कान्त्या अकृष्णं इन्द्रनीलमखिवसुष्णवर्णं, यद्वा त्विषा कृष्णं कृष्णावतारं अनेन क्लौ कृष्णावतारस्य प्राधान्यं दर्शयति । अङ्गानि हृदयादीनि उपाङ्गानि कौस्तुभादीनि अङ्गाणि सुदर्शनादीनि पारिषदाः सुनन्दादयः तत्प्रहितं यशैरर्चनैः संकीर्त्तनं नामोच्चारणं स्तुतिभ्यं नत्प्रधानैः । †

क्लौ स्तुतिमाह—

ध्येयं सदा परिभवन्नमभीष्टदोहं

नीर्थास्पदं शिवविरिञ्चिनुतं शरण्यं ।

भृत्यार्त्सिहं प्रणतपालं भवाग्निपोतं

वन्दे महापुरुषं ते चरणारविन्दम् ॥२

भाः ११।५।३०

हे प्रणतपाल ! हे महापुरुष ! तव चरणारविन्दं वन्दे । कथम्भूतं ध्येयं ध्यातुं योग्यं सदेति सर्वत्र सम्बध्यते । ध्येयत्वे हेतवः इन्द्रिय-कुटुम्बादिभिः यः परिभवः तिरस्कारः तं हन्तीति तथा तत्, किञ्च अभीष्टदोहं मनोरथपूरकं, किञ्च नीर्थास्पदं गङ्गाद्याभयत्वेन परमपावनं शिवविरिञ्चिभ्यां नुतं स्तुतं । ननु तौ कृताभ्यावेव किमर्थं ताभ्यां नुतं ? तत्राह, शरण्यं अन्नभयवीर्यं सुखात्मकमित्यर्थः, तर्हि ब्रह्मादीनां स्तुत्यं कथं प्राङ्मुखं गोचरः स्यात् ? न भृत्यार्त्सिहं यस्य कल्याणि भूत्वमात्मस्य आर्त्सिहं न केवलं आगन्तुकार्त्सिमात्रं इति किञ्च भवाग्निपोतं संसारार्णवतारकम् । †

इदानीं स्ववमासकामत्वात् कैरेकेणं अकार्षणं सापेक्षतां दर्शयन् श्रीरामचन्द्रं स्तुति— ।

लक्ष्वा सुदुस्त्वजसुरेभितराज्यलक्ष्मीं ।
धर्मिष्ठ आर्य्यवचसा यदगादरक्ष्यं ।
मायामृगं दयितयेप्सितमन्वधावत्
वन्दे महापुरुष ते चरणारविन्दम् ॥३

भा: ११।५।३१

अन्यैः सुदुस्तजा या राज्यलक्ष्मीः तां त्यक्त्वा यदिति
य इत्यर्थः योऽरण्यमगात् किं राज्यस्य वैकल्यदर्शनेन न
धर्मिष्ठः कुतः आर्य्यस्य गुरोर्दशरथस्य वचसा, किञ्च एवं
राज्यं त्यक्त्वापि भक्तवात्सल्येन दयितया लीतया ईप्सितं
मायामृगं सुवर्णाकारं योऽन्वधावत् तस्य भगवत्भरणारविन्दं
वन्दे, धर्मिष्ठंति सम्बोधनं वा, यत अगादिति चरणारविन्दे
एव उच्येते यच्च मायामृगं अनुधावत् तत् ते चरणारविन्दं
वन्दे । एतेषु चतुर्ष्वपि युगेषु कलिरेव श्रेष्ठः इत्याह । †

कलिं सभाजयन्त्यार्या गुणज्ञाः सारभागिनः ।

यत्र संकीर्त्तनेनैव सर्व्वस्वार्थोऽपि लभ्यते ॥४ *

भा: ११।५।३३

गुणज्ञाः कलेगु षं जानन्तीति ये ते । ननु दोषान्
बहुलत्वात् कथं सभाजयन्ति ? तत्राह, सारभागिनः
कुणास्तप्राहिणः । कोऽसौ गुणः ? तत्राह यत्रेति, यत्र
कलौ केवलेन कीर्त्तनेनैव सर्व्वस्वार्थः परमपुरुषार्थोऽपि
लभ्यते ।

तदुक्तं—

ध्यायन् कृते यन्न यज्ञैः त्रेतायां द्वापरेऽर्चयन् ।

यदाप्नोति तदाप्नोति कलौ संकीर्त्त्यं केशवम् ॥५ †

कलौ कीर्त्तनस्य फलमाह—

नद्धतः परमो लाभः वेहिनां ध्याम्यतामिह ।

यतो विन्देत परमां शान्तिं नश्यति संसृतिः ॥६*

भा: ११।५।३४

कलौ यतः यस्मात् संकीर्त्तनात् परः परमो लाभः
नास्ति । तत्कृतः ? तत्राह—यतः संकीर्त्तनात् परमां
शान्तिं विन्देत संसृतिः संसरणं जननमरणादिरपि
नश्यति ।

किञ्च—

कृतादिषु प्रजा राजन् कलाविच्छन्ति सम्भवम् ।

कलौ खलु भविष्यन्ति नारायणपरायणाः ॥७

भा: ११।५।३५

कचित् कचित् महाराज द्रविडेषु च भूरिशः ।

ताम्रपर्णी नदी यत्र कृतमाला पयस्विनी ॥८

भा: ११।५।३६

कावेरी च महापुण्या प्रतीची च महानदी ।

ये पिवन्ति जलञ्जासां मनुजा मनुजेश्वर ॥९

भा: ११।५।३७

प्रायो भक्ता भगवति वासुदेवेऽमलाशयाः ।

सन्तः प्रायो भगवति परं भक्ता भवन्ति हि ॥१०

भा: ११।५।३८

द्वादशस्कन्धे तृतीयाध्याये शुक्वाक्यम् । तदेवं
कलिदोषं प्रपञ्चय प्रस्तुतं निस्तारोपायमाह षड्भिः ।

पुंसां कलिकृतान् दोषान् द्रव्यदेशात्मसम्भवान् ।

सर्वान् हरति चित्तस्थो भगवान् पुरुषोत्तमः ॥११ *

भा: ११।३।३९

द्रव्यदेशात्मभिः सम्भवो वेषां तान् चित्तस्थः
चित्ते स्फुरितः । स्फुरणप्रकारमाह— †

भतः संकीर्तितो ध्यातः पूजितश्चादृतोऽपिवा ।

नृणां धूनोति भगवान् हृत्स्थो जन्मायुताशुभम् ॥१२*
भाः १२।३।४०

अयमेवोपायः नान्य इति सदृष्टान्तमाह—

यथा हेम्विगतो(१) वह्निं दुर्वर्णं हन्ति धातुजम् ।

एवमात्मगतो विष्णुर्योगिनामशुभाशयम् ॥१३*
भाः १२।३।४१

धातुजं ताम्रादिसंश्लेषजातं हेमो दुर्वर्णं मालिन्यं
तत्र स्थितो वह्निरेव हरति, न तु तोयादि एषं
योगिनामपि विष्णुरेव न तु योगादिकमित्यर्थः ।
एतदेव विवृणोति । †

विद्या-तपःप्राणनिरोध-मैत्री

तीर्थाभिषेक-व्रत-दान-जप्यैः ।

नात्यन्तशुद्धिं लभतेऽन्तरात्मा

यथा हृदिस्थे भगवत्यनन्ते ॥१४*
भाः १२।३।४२

विद्या देवतोपामना तपः सधर्माचरणं भूतेषु-
मैत्री तैरत्यन्तशुद्धिं न लभते ।

तस्मात् सर्वात्मना राजन् हृदिस्थं कुरु केशवं ।

म्रियमाणो ह्यवहितः ततो याति परां गतिम् ॥१५*
भाः १२।३।४३

म्रियमानैरमध्येयो भगवान् हरिरीश्वरः ।

आत्मभावं नयत्याशु सर्वात्मा सर्वसम्भवः ॥१६*
भाः १२।३।४४

आत्मभावं स्वरूपं नयति । †

इदानीं कलिं स्तौति—द्वाभ्याम् । †

कलेदोषनिधे राजन् अस्ति ह्यो को महद्गुणः ।

कीर्तनादेव कृष्णस्य मुक्तबन्धः परं ब्रजेत् ॥१७*
भाः १२।३।४५

कृते यद ध्यायतो विष्णुं त्रेतायां यजतो मलैः ।

द्वापरे परिचर्यायां कलौ तद्धरिर्कीर्तनात् ॥१८*
भाः १२।३।४६

कुर्मपुराणे—

कलिना दुष्टसर्पेण दधानामिह भेषजं ।

नास्ति नास्त्यैव नास्त्यैव रामनानामृतं किमा ॥१९*
भाः १२।३।४७

विष्णुधर्म्मोत्तरे—

रामेति वर्णद्वयमादरेण

सदा स्मरन् मुक्तिमुपैति जन्तुः ।

कलौ युगे कर्मव्यमानसानां

अन्यत्र धर्म्मं सद्यु नाधिकारः ॥२०*
भाः १२।३।४८

तथाच ब्रह्माण्डपुराणे—

कृते कलियुगं तस्य कृतं तस्य कलौ युगे ।

यस्य चेतसि गोविन्दो हृदये यस्य नाच्युतः ॥२१*
भाः १२।३।४९

तथाच मत्स्यपुराणे—

तेऽपि पूज्यास्तेऽपि धन्याः ते एव सुहृदो जनाः ।

स्मरन्तः स्मारयन्तोऽपि हरेर्नाम कलौ युगे ॥२२*
भाः १२।३।५०

† स्वामिदीकैवानुसूता । (१) स्थितो इति मुद्रितनामगते पाठः । * कोषजं कुर्मपुराणस्य संस्कारादीर्णस्यैव इति पाठः ।

* भक्तिरत्नाकरस्य ३।७+६।१२+६।९+६।१०+१।५२+१।५३ * मुद्रितं पुस्तकेषु नोपलब्धाः ।

बृहन्नारदीये—

अहोरात्रं हरेर्नाम कीर्तयन्तीह ये नराः ।

निष्काम वा सकामा वा न कलिर्वाधते क्वचित् ॥२३

वृः नाः ३८।६८

हरेर्नामैव नामैव नामैव मम जीवनम् ।

कलौ नास्त्येव नास्त्येव नास्त्येव गतिरन्यथा ॥२४

वृः नाः ३८।१२६

वैष्णवानन्दलहरी—

कलौ नाम कलौ नाम कलौ नामैव केवलम् ।

हित्वा नास्त्येव नास्त्येव नास्त्येव गतिरन्यथा ॥२५

वैष्णवाह्वभते भक्तिं भक्त्या मां लभते नरः ।

तस्माद्भि वैष्णवो विष्णुः कलेर्मध्ये विशेषतः ॥२६

प्रथमे कलिनिग्रहे—

नानुद्वेष्टि कलिं सम्राट् सारङ्ग इव सारमुक् ।

कुशलान्याशु सिध्यन्ति नेतराणि कृतानि यत् ॥२७

भाः १।१८।७

सारमुक् यथा भ्रमरः पुष्पमनिहत्य तत् सारमेव
गृह्णाति तथा सम्राट् जम्बुद्वीपाधिपतिः कलौः सारमाशाय
तं कलिं न द्वेष्टि न हतवान् । किं तत्सारं ? तदाह
—कुशलानि पुण्यानि आशु मनसः सङ्कल्पितान्येव
सिध्यन्ति, इतराणि पापानि कृतान्येव सिध्यन्ति न तु
सङ्कल्पमानिनेत्यर्थः ।

द्वादशे शुकः महान्तं मन्युमाह द्वाभ्याम् ।

यस्मान्मयेव भिन्नमात्र आतुरः

पतन् स्वस्थान् वा विवशी एषन् पुमान् ।

प्रायेण मर्या भगवन्तमभ्युतं

यद्यन्ति पाषण्डविभिन्नचेतसः ॥२८

भाः १२।३।३८

त्रिलोकनाथैः ब्रह्मादिभिः अवनतं अर्चितं
पादपङ्कजं यस्य तं त यद्यन्ति न भजन्ति, के न भजन्ति ?
पाषण्डविभिन्नचेतसः पाषण्डैर्विभिन्नाः पृथक्कृताः
चेतो येषाम् । १

इत्यादि वचनानुसारेण तदेकशरणतया कलो
हरिगुणनामकीर्तनेनैव भगवत्-प्राप्तिर्नान्यथा
निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे एकविंशमाहात्म्यम् ।

द्वाविंशमाहात्म्यम्

इदानीं जीवात्म-परमात्मभेदमाह—

प्रथमे टीकाकारेणोक्तम्—

स ईशो यद्वशे माया स जीवो यस्तयार्हितः ।

स्वाविर्भूतपरानन्दः स्वाविर्भूतसुदुःखभूः ॥१

भाः १।७।६ श्रीधरीटीका ।

हादिन्या सम्बिदास्त्रिष्टः सम्बिदानन्द ईश्वरः ।

स्वाविद्या संवृतो जीवः संकेशःनिकराकरः ॥२

भाः १।७।६ श्रीधरीटीका ।

हादिन्या मुखस्वरूपिन्या सम्बिदा आनन्देना-
स्त्रिष्टो युक्तः स ईश्वरः स तु अविनाशी चित्तैतन्वस्वरूपः

आनन्दधनः स्वस्य असाधारणरूपा या अविद्या तथा
संबुतः पिहितः निजानन्दः संकेशनिकराकरः दुःख-
चयैरावृतो जीवः । एतेन जीवेश्वरयोर्भेदः ।

चतुर्थे भ्रुवस्तुतौ

ननु शयनाद्यवस्थावत्त्वे जीवात् को विशेष इत्याह—

त्वं नित्यमुक्तपरिशुद्धविबुद्ध आत्मा
कूटस्थ आदिपुण्ड्रो भगवांस्त्यधीशः ।
यद्बुद्धवस्थितिमंखण्डितया स्वदृष्ट्या
द्रष्टा स्थित्वाधिमखोऽव्यतिरिक्त आस्से ॥३

भाः ४।६।१५

त्वन्तु व्यतिरिक्तः जीवविलक्षण एव आस्से
तिष्ठसि । तद् वैलक्षण्यमेवाह—त्वं नित्यमुक्तः जीवस्तु
तदुपासान्मुच्यते(१), त्वं परिशुद्धः स तु मलिनः, त्वं
विबुद्धः स तु अज्ञः, त्वं आत्मा स तु जडः, त्वं कूटस्थः
स विकारी, त्वमादिः अनादिः पुरुषः स तु आदिमान्, त्वं
भगवान् स तु भगहीनः, त्वं तु त्रयानां गुणानामधीशः स
तु परतन्त्रः । कुत एतद्वैलक्षण्यं ? यद् यतो
बुद्धवस्थितिः बुद्धेस्तां ता मवस्थामखण्डितया स्वदृष्ट्या
चित्तशक्त्या द्रष्टा पश्यति तथाभूत एव त्वं स्थितौ पालने
अधिमखः यज्ञाधिष्ठाता श्रीकृष्णः(२) । १

एकादशे त्रयोविंशे उद्धवं प्रति भगवद्वाक्यम् ।

अनीह आत्मा मनसा समीहता
हिरण्यमयो मत्सख उद्विचष्टे ।
मनः स्वलिङ्गं परिगृह्य कामान्
क्षुषन् निबद्धो गुणसङ्गतोऽसौ ॥४

भाः ११।२३।१०

यः परमात्मा समीहता चेष्टावता मनसा अनीहः
क्रियासङ्करहितः हिरण्यमयः विघ्नशक्तिप्रधानः मत्सखः
जीवनियन्ता तद्विचष्टे अतिरोहितज्ञानेन केवलं पश्यति
असौ जीवः स्वलिङ्गं संसारप्रकाशकं मनः परिगृह्य
आत्मत्वेन स्वीकृत्य कामान् क्षुषन् सेवमानः गुणसङ्गतो
निबद्धः ।

योगसारे—

परमात्मा निराकारो विभुर्त्रिलो निरामयः ।
सहजानन्दरूपोऽसौ नित्यविज्ञानविग्रहः ॥५

अशरीरी जगत्कर्ता जगत्पाता ह्यसौ जगत् ।
शृणोति याति गृह्णाति वेत्ति तिष्ठति हन्त्यपि ।

न किञ्चित् कुरुते कर्म निश्चलो निष्परिग्रहः ।
निरीहो निर्म्ममः शुद्धभावः सङ्गविवाहितः ॥७

प्रथिमप्येत निःसङ्गः निराशीषः निराकुलाः ।
तस्यैकदेशे जीवात्मा देही नित्योऽग्न्यवाम्बुषः ॥८

सुखदुःखमयो माया-मोहपाशेन यन्त्रितः ।
कर्मबन्धनिबद्धोऽसौ भवसिन्धौ निसीदति ॥९

अविकारी विमुः शान्तस्त्वमिन्नः परमात्मना ।
आन्तिशानावृतो भूत्वा नात्मानं वेत्ति तादृशम् ॥१०

इत्यादि वचनानुसारेण तदेकशरवतया अज्ञानादपि
हरिमत्स्यैव गतिर्लभ्यते, जीवात्मपरमात्मज्ञानेन तु
किम्बक्तव्यमिति निर्णीतम् ।

इति अफिरवाकरे द्वाविंशोऽध्यायः ॥

† स्वामिटीकेषु उच्यते । (१) त्वत् प्रसादान्मुच्यते इति उद्धृतं स्वामिटीकायां पाठः । (२) श्रीविष्णुरिति उच्यते ।

त्रयोविंश माहात्म्यम्

इदानीं हरिभक्तिहीनपरमशनिनां निन्दाऽमाह ।

तृतीयस्कन्धे नवमे ब्रह्मणो वाक्यम् ।

ये निष्कामाः सन्तः त्वां नाद्रियन्ते ते नरकभाज-
इत्युक्तं । ये तु तत्कथाभवणादिविमुखाः सन्तः
कामकर्मपराः(१) तेऽतिमन्दा इत्याह ।

दैवेन ते हतधियो भवतः प्रसङ्गात्
सर्वांशुभोपशमनाद्विमुखेन्द्रिया ये ।
कुर्वन्ति कामसुखलेशलवाय दीना
लोभाभिभूतमनसोऽकुशलानि शश्वत् ॥१

माः ३।६।७

दैवेन हतधियो नष्ट मतयः प्रसङ्गात् भवणकीर्तन-
रूपात् सर्वांशुभोपशमनात् सर्व्वदुःखनिवर्त्तकात् विमुखानि
इन्द्रियाणि येषां अकुशलानि अभद्राणि शश्वत् अनवरतं
कुर्वन्ति । †

अकुशलत्वमेव दर्शयति—

क्षुब्धं तृट् त्रिधातुमिरिमा मुहुरर्धमानाः
शीतोष्णवातवरधैरितरेतराश्च ।
कामाग्निनाच्युतवशा च सुदुर्मरेण
सम्पश्यतो मन उरुक्रम सीदते मे ॥२

माः ३।६।८

क्षुब्धं तृट् त्रिधातवः वातपित्तश्लेष्मानः तैरिमाः
प्रजा सुदुर्मरेण दुःसहैर्न कासाग्निना अच्युतया रूपा
अनवच्छिन्नक्रोधेन च पीड्यमानाः सम्पश्यतो मे मनः
क्षीयति । †

भवन्तु अविवेकिनामेवं, विवेकिनस्तु मुक्ता एवैति किं
तेषां भक्त्या कृत्यमत आह—

अङ्गापृतात्करणाः निशि निःशयानाः
नाना मनोरथधिया क्षणभ्रमनिद्राः ।
दैवाहृतार्थरचना ऋषयोऽपि देव
युष्मत् प्रसङ्गविमुखा इह संसरन्ति ॥३

माः ३।६।९

अह्नि आपृतानि व्यापृतानि आर्त्तानि क्रिष्टानि
च करणानि इन्द्रियाणि येषां रात्रौ विषयसुखलवोऽपि
नास्ति, यतो निः शयानाः स्वप्नदर्शनेन च क्षणे क्षणे
भ्रमनिद्राः दैवेनाहतः सर्व्वतः प्रतिहताः अर्थरचनाः
अर्थोद्यमा येषां ऋषयो मुक्ता अपि । †

प्रथमे बोद्धरो शोकादिवाक्यम् । हरिकथा-
मृतस्याभावे द्यूयैव जीवनमित्याह—

मन्दस्य मन्दप्रसस्य वयो मन्दायुषश्च वै ।

निद्रया ह्यियते नक्तं दिवा च व्यर्थं कर्मभिः ॥४

माः ३।६।६

मन्दस्य अलसस्य नक्तं रात्रौ यद्बयः आयुः
निद्रया, दिवा अह्नि च यद्बयः तद्व्यर्थं कर्मभिः
अपह्यते । †

द्वितीये कृतीये हरिभक्तिविहीनस्य जीवनमपि
विफलं दर्शयन्नाह ।

तरवः किं न जीवन्ति भस्त्राः किं न शसन्त्युत ।

न खादन्ति न मेहन्ति किं ग्रामपशवोऽपरे ॥५ ॥

माः ३।६।१०

हरिभक्तिविहीनाभेद् जीवन्ति तर्हि तरवः किं न जीवन्ति ? ननु तेषां निश्वातो नास्तीति । भ्रमाः किञ्च श्वसन्त्युत ? ननु तेषां भोजनादिकं नास्तीति, तत्राह न खावन्तीति । ग्रामस्य पशवो ग्राम्य शूकराः एतेन हरिभक्तिं विना ये जीवन्ति ते मृतवत् वर्जनीया इत्यर्थः ।

तत्रैव शौनकादिवाक्यम् ।

हरिभक्तिविहीनाः पुरुषाः पशोरप्यधमा इति दर्शयन्नाह—

श्वविद्धं वराहोष्ट्रखरैः संस्तुतः पुरुषः पशुः ।

न यत् कर्णपथोपेतो जातु नाम गदाग्रजः ॥६॥ *

भाः २।३।१६

श्वादिभिः सम्मितः(१) सदृशो निरूपितः यस्य कर्णपथं कदाचिन्न गतः स अवशास्पदत्वात् श्वभिः कश्मलविषया-सक्तत्वात् विद्धं वराहैर्ग्राम्यशूकरैः कण्टकतुल्यदुःखविषया-सक्तत्वात् उष्ट्रैर्बुधाभारवाहकत्वात् खरेस्तुल्य इत्यर्थः । †

तृतीयं स्कन्धे पञ्चमाध्याये विदुरवाक्यम् ।

एवम्भूतायां हरिकथायां ये न रमन्ते तान् शोचति ।

तान् शोच्यशोच्यानविदोऽनुशोचे

हरेः कथायां विमुखानधेन ।

क्षिणोति देवोऽनिमिषस्तु येषा-

मायुवु'थावाद्गतिस्मृतीनाम् ॥७॥ *

भाः ३।५।१४

तान् शोच्यान् तेषामपि शोच्या ये तान् अविदः भारततात्पर्यानिश्चान् ये तु ज्ञात्वापि हरेः कथायां विमुखाः तेषामपि शोच्यानिति । अनिमिषः कासो येषाम् आयुः क्षेपयति, तत्र हेतुः वृथैव वाद्गतिस्मृतयो वाग्देहमनो व्यापाराः येषाम् । †

तत्रैव पञ्चदशाध्याये वैकुण्ठवर्णनायां ब्रह्मणो वाक्यम् ।

यन्न ब्रजन्त्यधभिदो रचनानुवादा-

च्छृण्वन्ति येऽन्यविषयाः कुकथा मतिग्रीः ।

यास्तु भ्रूता हतभागैर्च भिरात्तसारा

स्तास्तान् क्षिपन्त्यशरणेषु तमःसु हन्त ? ॥८॥ *

३।१५।२३

यत् वैकुण्ठं न ब्रजन्ति के ? ये कुकथाः शृण्वन्ति कास्ताः अर्धं भिनत्तीति अपभित् तस्य हरेः रचनाः स्रष्ट्यादिलीलाः तस्यानुवादावन्यविषयाः अर्धकामादि-विषयवार्ताः मतिभ्रंशिकाः । तेषामब्रजने हेतुः ; यास्तु हतभागैः हतभागैः नरैः भ्रूताः सत्यः तान् तान् भोतून् अशरणेषु तमःसु नरकेषु क्षिपन्ति । हन्त इति खेदे, कथम्भूताः आत्तःसारः भोतूणां पुण्यं याभिः ताः । †

तत्र द्वात्रिंशाध्याये निन्दामाह—

नूनं देवेन विहता ये चाप्युत्कथासुषाम् ।

हित्वा शृण्वन्त्यसद्गाथाः पुरीषमिवविद्धुःसुखः ॥९॥ *

भाः ३।१६।१४

ये अल्पुत्कथासुषां हित्वा असदां कथां शृण्वन्ति ते नूनं निन्दितं देवेन ईश्वरेण कुकथाभ्रमणात् कर्णो हत्वा विद्वन्ः अतः तेषां वाचिष्यमेव भेष इति भावः ।

(१) संस्तुतः सप्तत्वेन निरूपितः इति मुद्रितं स्वामिरीकणां पाठः । † श्रीपरत्सामिरीकैवमुक्ताः । * नृपिण्डिका

अन्यकथायाः पृच्छत्वं दृष्टान्तेनाह पुरीषमिषेति ।

दशमे वेदस्ततो—

नरवपुः प्रतिपद्य यदि त्वयि

भवषवर्णनसंस्मरणादिभिः

नरहरे ! न वसन्ति नृणामिदं

इति बहुच्छुशितं विफलं ततः ॥१०

भाः १०।८७।१७ श्रीधरीटीका ।

एकादशे पञ्चमे चमसवाक्यम्—

य एषां पुरुषं साक्षात् आत्मप्रभवमीश्वरम् ।

न भजन्त्यवजानन्ति स्थानभ्रष्टाः पतन्त्यधः ॥११ *

भाः ११।५।३

एषां ब्राह्मणादीनां मध्ये अज्ञाः तं न भजन्ति,
ये ज्ञात्वाप्यवजानन्ति, आत्मनः प्रभवो जन्म यस्मात्
तम्, तदमजने कृतम्रतामप्याह ईश्वरमिति स्थानात्
वर्णाधमाद् भ्रष्टाः । †

ज्ञानलवदुर्विगन्धास्त्वचिकित्स्थत्वादुपेक्ष्या इत्याह—

विप्रो राजन्यवैश्यो वा हरेः प्राप्ताः पदान्तिकम् ।

श्रौतेन जन्मनायापि मुह्यन्त्यान्नायवादिनः ॥१२

भाः ११।५।५

उपनयनाध्यापनादिना हरेः पदान्तिकं तदमूलमोक्ष-
साधिकारं प्राप्ता अपि मुह्यन्ति कर्मफलेषु सञ्चन्दे, कुतः
आज्ञावेषु ये वादा अर्थवादाः ते मोहकतया विद्यन्ते
कैवामिति ते ।

मक्तिमार्गदाहृषाय तेषां मोहं प्रपञ्चयन् निन्दन्ति ।

कस्मिन्न्यकोविदः स्वप्ना मूर्खाः पण्डितमानिनः ।

वदन्ति चाटुकान् मुढा यया माध्यागिरोत्सुकाः ॥१३

भाः ११।५।६

अकोविदः यथा बन्धनं न भवति तथा कर्तुमज्ञाः
न चाभिज्ञानं पृच्छन्ति यतस्तव्धा अनग्नाः, स्वप्नत्वे
हेतुः यतो मूर्खाः अपि पण्डिता वयमिति मानयन्तः
“अक्षय्यं ह वै चातुर्मास्ययाजिनः सुकृतं भवति”
इत्यादि माध्यागिरोत्सुकाः सन्तो मुढा तथा
चाटुकान् अप्सरोभिः सह विहारिष्यामः इत्यादि प्रियान्
वादान् वदन्ति । †

एवं भगवत्पराभ्युखानां बहुदोषतां प्रपञ्च्य
तन्निष्ठां प्रपञ्चयति ।

ये त्वनेषम्विदोऽसन्त स्वप्नाः सद्भिमानिनः ।

पशन् मुह्यन्ति विश्वप्नाः प्रेत्य खादन्ति ते च तान् ॥१४

भाः ११।५।१४

अनेषम्विदः बद् प्राणभक्षण इति श्लोकोक्तमेव-
धर्मं त विदन्ति ये ते विश्वप्ना निःशङ्का अनेन
मनोरथो भविष्यतीति विश्वस्था वा तदानीन्तनपोषणेन
वा तैः पशुभिः विश्वस्तास्ते च पशवः प्रेत्यामूत्र
तान् खादन्ति ।

तथाच—

मांसं भक्षयित्वामूत्र यस्य मांसमिहाद्भ्यहम् ।

एतन्मांसस्य मांसत्वं प्रवदन्ति मनीषिणः ॥१५

इति वचनात्— †

द्विषन्तः परकायेषु आत्मानं हरिमीश्वरम् ।

शुचके सानुबन्धेऽस्मिन् यद्विज्ञोहाः इतन्त्यधः ॥१६

भाः ११।५।१५

अभिचारादिना द्विषन्तः मृतके देहे सानुबन्धे
पुत्रादि सहिते । अज्ञास्तत्त्वज्ञैरनुकम्पिताः स्तुवन्ति,
तत्त्वज्ञास्तु स्वद्वः ये नात्यन्तमज्ञाः न च तत्त्वज्ञा
ते त्वन्तरालवर्तिनः पतन्तीत्याह । †

ये कैवल्यमसंप्राप्ताः ये चातीताश्च मूढताम् ।

त्रैवर्गिका ह्यक्षणिका आत्मानं धातयन्ति ते ॥१७

भाः ११।५।१६

कैवल्यं तत्त्वज्ञानं असंप्राप्ता अत्र हेतवः त्रैवर्गिकाः
त्रिबर्गप्रधानाः अक्षणिकाः उपशान्तिक्षणरहिताः देहा-
दिस्यैर्युद्धयो वा स्वयमेवात्मानं धातयन्ति । †

तदाह—

एत आत्महनोऽशान्ता अज्ञाने ज्ञानमानिनः ।

सीवन्त्यकृतकृत्या वै कालध्वस्तमनोरथाः ॥१८

भाः ११।५।१७

आत्महनः आत्मापहवकर्तारः अज्ञाने कर्मणि ।

तथाच(१)—

असूर्या माम ते लोका अन्धेन तमसा वृताः ।

तां स्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः ॥१९†

दित्वात्मयासरञ्जिता(२) शहापत्य-पुद्गल-स्त्रिवः ।

तमो विशन्त्यनिच्छन्तो वातुदेवपराब्धुः ॥२०

भाः ११।५।१८

तथा एकादशाध्याये उद्धवं अस्ति अन्वयार्थप्रवचम् ।

यस्तु केवलं शब्दब्रह्मण्यभिज्ञः पाण्डित्यभाषसाधी
न तु तदुक्तैः साधनैः तद्विज्ञो भवेत् तद्विन्वति ।

शब्द ब्रह्मणि निष्णातो न निष्कन्यात् परैः च वि ।

भ्रमस्तस्य भ्रमफलो ह्यचेतुमिब रक्षतः ॥२१

भाः ११।११।१८

शब्दब्रह्मण्यपि निष्णातः पारंगतोऽपि परे ब्रह्मणि न
निष्णायात् ध्यानाद्यभियोगं न कुर्व्यात् तस्य शब्दभ्रमः
भ्रमैकफलः न पुरुषार्थपर्यवसायी अचेतुं चिरात्प्रवृत्ताम् ।

दशमे चतुरशीतितमे भगवद्वाच्यम् ।

अतः साधून् विहायान्यदात्मास्तिबुद्ध्या सम्बन्धानो
अतिमन्व-इत्याह—

यस्यात्मबुद्धिः कुनये त्रिषातके

स्वयीः कलत्रादिषु भौम इत्यधीः ।

यत्तीर्थबुद्धिः तल्लोके न कर्हिचित्

जनेष्वभिष्टेषु त एष गोचरः ॥२२ *

भाः १०।८।१२

यस्यात्मबुद्धिः अहमिति बुद्धिः क्वचिद् अज्ञाने
वातपिच्छले इमावः प्रकृतयो यस्य तस्मिन् कुनये जन्म-
रूपे शरीरे क्वचीः स्वीया इति बुद्धिः मीमे भूमिकारे
इत्यधीः देवताबुद्धिः क्वचिद्, तल्लोके तीर्थबुद्धिः अविष्टेषु
तत्त्वविद्षु यत्वेता बुद्धयो न तल्लोके च देव, गोचरि
खरो शक्यः अस्वयिकेचि, यदा क्वचिद् अज्ञाने क्वचि
तुषादिभारवाहकः । †

† स्वामिदीपेनामुक्ता । (१) तथाच अस्तिरिति बुद्धिः स्वामिदीपेनामुक्ता यथाः । (२) देवताभारवाहकः अस्ति बुद्धिः

सप्तमे प्रह्लादवाक्यम् ।

विप्राद्द्विषड्गुणयुतादरविन्दनाभ
पादारविन्द विमुखात् श्वपचो वरिष्ठः ।

मन्ये तदर्पितमनोवचनेहितार्थं

प्राणं पुनाति सकुलं नतु भूरिमानः ॥२३ *

भाः ७।६।२०

धर्मैश्च सत्यञ्च दमस्तपश्च
क्षमार्जव^(१) ही-तितीक्ष्णानुसया
यज्ञश्च दानञ्च धृतिः क्षुतिश्च^(२)
व्रतानि वै द्वादश ब्राह्मणस्य ।

भाः ७।६।२० श्रीधरीटीकायाम् ।

एते द्वादश ब्राह्मणस्य गुणाः ।

वृहन्नारदीये—

हरिभक्तिविहीना ये जीवन्त्यपि मृतोपमाः ।

कर्मकारस्य भस्त्रेव श्वसन्नपि न जीवति ॥२४

वाच्यमानन्तु ये शास्त्रं वैष्णवं पुरुषाधमाः ।

न शृण्वन्ति मुनिश्रेष्ठ तेषां स्वामी सदा यमः ॥२५

न शृणोति हरेर्यस्तु कथां पापप्रणाशिनीम् ।

अचिरादेव राजषे ! स मूढः प्रविनश्यति ॥२६

षष्ठस्कन्धे मटान् प्रति यमवाक्यम् ।

के तर्हि दण्डार्थमानेया इत्याह—

तनानयध्वमसतो विमुखान्मुकुन्द-

पादारविन्दमकरन्दरसावजसं ।

निष्किञ्चनैः परमहंसकुत्तरसङ्घैः

युष्टाद् गृहे निरयवर्त्मनि वदतृष्णान् ॥२७ *

भाः ६।३।२८

असतो युष्टान् तानेवाह मुकुन्द पदारविन्दयोर्भो
मकरन्दरूपो रसः तस्माद् विमुखान्, कथम्भूतात्
निष्किञ्चनैः अजसं युष्टात्, तेषां ज्ञापकमेवाह निरयवर्त्मनि
धर्मशून्य गृहे वद्धा तृष्णा यै स्तान् । †

किञ्च—

जिह्वा न भक्ति भगवद्गुणनामधेयं

चेतश्च न स्मरति तच्चरणारविन्दम् ।

कृष्णाय नो नमति यत् शिर एकदापि

तानानयध्वमसतोऽकृतविष्णुकृत्यान् ॥२८ *

भाः ६।३।२६

यद् येषां जिह्वा येषां मनः शिरश्च एकदा-
पीति सर्व्वत्रान्वयः नकृतं विष्णुकृत्यं भगवद्ब्रतं
यैस्तान् ।

भगवद्गीतायां षोडशे अर्जुनं प्रति भगवद्वाक्यम् ।

तत्राभयं सत्त्वसंशुद्धिरित्यादिभिः त्रिभिः श्लोकैर्देवो
सम्पदमुक्त्वा दम्भोदर्य इत्यादि श्लोकेनासुरीञ्च सम्पदमुक्त्वा
तत्रासुरी सम्पदमाश्रित्य मां प्रद्विषन्तो ये यजन्ते, तेषां
कदर्य्यसमावप्रच्युतिर्न भवतीत्याह द्वाभ्याम् ।

तानहं द्विषतः क्रूरान् संसारेषु नराधमान् ।

क्षिपाम्यजस्रमशुभानासुरीष्वेव योनिषु ॥२९

गीः १६।१६

तानहं द्विषतः संसारेषु जन्ममृत्युमार्गेषु अत्राप्याशु-
रीष्विव अतिक्रूडाषु व्याघ्रसर्पादियोनिषु, अजस्रमनवरतं
क्षिपामि । तेषां पापकर्मणां तादृशं फलं
ददामीत्यर्थः । †

+ स्वामिटीकैवानुसृता । * मक्तिस्त्वावल्याम् ७।२६ + ७।२७ + ३।२४ (१) 'मासत्सर्व्वं ही'ति मुद्रितस्वामिटीकायां पाठः ।

२) अतश्चेति मुद्रितस्वामिटीकायाम् ।

किञ्च—

आसुरीं योनिमापन्ना मूढा जन्मनि जन्मनि ।

मामप्राप्यैव कौन्तेय ! ततो यान्त्यघमांगतिं ॥३०

गीः १३।२०

मामप्राप्यैवैवकारेण मत्प्राप्तिशङ्कापि तेषां कुतः ?
मत्प्राप्त्युपायं, सन्मार्गमप्राप्याधमां कृमिकीटादिगतिं
यान्तीत्युक्तम् । †

तत्रैव नवमे भगवद्वाक्यम् नन्वेवंभूतं परमेश्वरं
त्वां किमिति नाद्रियन्ते ? तत्राह द्वाभ्याम् ।

अवजानन्ति मां मूढा मानुषी तनुमाश्रितम् ।

परं भावमजानन्तो मम भूतमहेश्वरम् ॥३१

गीः ६।११

सर्वभूते श्रीमहेश्वरस्वरूपं मदीयं परमं तत्त्वं
अवजानन्तो मूढाः मामवमन्यन्ते । अवशाने हेतुः,
शुद्धसत्त्वमयीमपि तनुं भक्तेच्छावशात् मनुष्याकार-
माश्रितवन्तम् । †

मोघाशा मोघकर्माणो मोघज्ञाना विचेतसः ।

राक्षसीमासुरीश्चैव प्रकृतिं मोहिनीं भिताः ॥३२

गीः ६।१२

मत्तः अन्यत् देवतान्तरं क्षिप्तं फलं दास्यत्येव-
म्भूता मोघा निष्फला आशा येषां ते अतएव
मद् विभुसत्त्वात् मोघानि व्यर्थानि कर्माणि येषां ते,
मोघमेऽ नाना कुतर्काभितं शास्त्रज्ञानं येषां ते, अतएव
विचेतसः विषयेषु विक्षिप्तचित्ताः सर्वत्र हेतुः, राक्षसीं
तामसीं हिंसादिप्रचुरां आसुरीञ्च राजसीं कामदर्पादि-
बहुलां मोहिनीञ्च बुद्धिभ्रंशकारीं प्रकृतिं समावृत्तम्
आभिताः सन्तः मामवजानन्तीति पूर्वोक्तान्वयः । †

वैष्णवानन्दलहरी—

यश्चात्मानं निवध्नाति कर्मभिः कोषकारवत्(१)

तस्य मुक्तिं न पश्यामि कल्पकोटिशतैरपि ॥३३

वैष्णवानन्दलहरी—अर्जुनं प्रति भगवद्वाक्यम् ।

भिक्षाशया न गृह्णन्ति मम नामानि च्छर्जून ।

अदृश्यास्ते जनाः पार्थ ! दृष्टिमात्रेण वर्जयेत् ॥३४

पद्मपुराणे—

स्वप्नेऽपि मम नामानि ये न गृह्णन्ति मानवाः ।

अदृश्यास्ते जनाः पार्थ ! दूरतः परिवर्जयेत् ॥३५

श्वपाकमिव विज्ञेत् लोके विप्रमवैष्णवम् ।

वैष्णवो वर्णवाह्योऽपि पुनाति मुषनत्रयम् ॥३६

पः पुः सर्गाखण्डे

इत्यनेन कृष्णैकशरव्रतया तद् भक्त्यैव गतिर्निर्णयवैति ।

अतः ये भगवद्भक्तिहीनाः ते दुष्कृतिनो जन्मबन्धनि
संसारगत्ते पतन्तीति निर्णयितम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे त्रयोविंशमाहात्म्यम् ।

चतुर्विंशमाहात्म्यम्

अथ भगवद्भक्तद्वेषिणां गतिमाह—

एकादशे पञ्चमाध्याये समतवाक्यम् †

अमक्तानां तेषां कर्माभिनियेयात् काम्बोऽप्यन्तर्द्वेषी
वर्द्धन्त इत्याह—

रजसा घोरसङ्कल्पा कामुका अहिमन्यकः ।

राम्मिका मानिनः पापा विहसन्त्यन्तुवमिवात् ॥३७

मा. १-१-३७

घोरः अभिचारादिसङ्कल्पो वेदां ते, अहिंत् मन्युः
वेदां ते । †

मानितां प्रपञ्चयति—

भिया विभूत्याभिजनेन विद्याया
व्यस्येन रूपेण वस्त्रेण कर्मणा ।
बाह्यस्मरणेनान्यधिषः सद्देशवसान्
सतोऽवमन्यन्ति हरिप्रियान् खलाः ॥२

भाः ११।५।३

भिया वमादिसम्पदा, विभूत्या ऐश्वर्येण जिवादिना
जातः स्मयो गर्वः तेन अन्धा भीर्षेयां ते ईश्वरसहितान्
सतः अवमन्यन्ते । †

चतुर्थस्कन्धे तृतीये सर्तीं प्रति महेश्वरवाक्यम् ।
ननु मन्त्रेणात् यज्ञः क्विचित् त्वत्तु किञ्चिन्न, सतोऽसौ
सतं द्वेष्टि अत अहम्— ।

पापव्यमानेन हृदातुरेन्द्रियः
समृद्धिभिः पुरुषबुद्धिसाक्षिणाम् ।
अकल्प एषामधिरोदुमञ्जला
परं पदं द्वेष्टि यथाऽसुरा हरिम् ॥३

भाः ४।३।१६

पापव्यमानेन अन्वेष्यमानेन हृदा आतुरेन्द्रियः पुरुषो
जीवः तस्य बुद्धिः चित्तं तत्साक्षिणां निरहङ्कारिणा-
मित्यर्थः, समृद्धिभिः पुण्यकृतीर्षादिभिः । एषां पदं
अकल्पं द्वेष्टि यथाऽसुराः कदाचन हृदं द्वेष्टन्तं द्वेष्टि,
असुराः कथा हरिं द्विषन्ति । †

तत्र एकत्रिंशत्पात्रे(१) दशप्रवेष्टां प्रति नारद-
वाक्यम् । हरिभक्तिनिन्दकानां पूजामपि न
कुर्यात्—

न भजति कुमनीषिणां स इच्छते
हरिरथनप्रवचनश्रितो रजसः ।
भुतपनकुलकर्मणां मदैर्ये
विदधति पापमकिञ्चनेषु सत्सु ॥४

भाः ४।३।१६

कुमनीषिणां कुत्सितबुद्धिनां इज्यां न भजति न
गृह्णाति । किम्भूतो हरिः ? अघनाश्च ते आत्मपनाश्च ते,
भगवद्दत्ता एव प्रिया यस्य, रसज्ञः भक्तिरसज्ञः । के कुमनी-
षिणस्तानाह, भुतेति एतन्मदैर्ये सत्सु पापं तिरस्कारं
विदधति कुर्वन्ति । †

षष्ठस्कन्धे षोडशे चित्रकेतुं प्रति नारदवाक्यम् ।

एतत् प्रपञ्चयति—

कः क्षेमो निजपरयोः कियान् वार्थः स्वपरदुहा धर्मेण ।
स्वद्रोहात् तव कोपः परसंपीडया च तथाऽधर्मः ॥५

भाः ६।१६।३८

कः क्षेमः किं कुशलं न किञ्चित्, निजपरयोः, स्वस्य
परस्य वा स्वपरदुहा स्वस्मै परस्मै च दुष्टतीति
स्वपरदुष्टं तेन, अतः स्वद्रोहादत्यन्तकायकृते शात् तव
कोपः पीडा सम्भवति । तदुक्तं—

कर्षयन्तः शरीरस्थं भूतग्राममचेतसः ।
माञ्जैवान्तः शरीरस्थं तान् विद्वद्ग्रासुरनिष्कयान् ।

इति । तथा परसम्पीडया अधर्मः, च स्वदात् तव
कोपश्च । †

वैष्णवानन्दसहो—

यो मे मत्तस्य निन्दार्थी न मे मत्तः स पार्थिव ।
यो मे मत्तस्य प्रेम्णायी स एव परजो मम ॥

कल्याणः परद्वयं परिवादः परस्व च ;

स निर्लाजः कथं व्रुते पूजयामि जनार्दनम् ॥७

इत्यादि वचनानुसारेण तदेकशरणतया भगवद्भक्त्यैव
गतिर्नान्यथेति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे चतुर्विंशमाहात्म्यम् ।

पञ्चविंशमाहात्म्यम्

अथ भक्तानामङ्गप्रशंसामाह ।

नवमे चतुर्थाध्याये अम्बरीषोपाख्याने भक्तिमेवे-
न्द्रियाणां भगवत्परद्वयकथनेन प्रश्नश्चयति त्रिभिः ।

स वै मनः कृष्णपदारविन्दयोः
वचांसि वैकुण्ठगुणानुवर्णने ।
करौ हरेर्मन्दिरमार्ज्जुनादिषु
श्रुतिचकाराच्युतसत्कथोदये ॥१

माः ६।४।१८

श्रुतिः श्रोत्रं अच्युतस्य सत्कथानामुदये श्रवणे
चकार इत्यस्य सर्वत्रान्वयः । †

मुकुन्दलिङ्गालयदर्शने दृशो
तद्भृत्यगात्रस्पर्शोऽङ्गसङ्गमम् ।
प्राणञ्च तत्पादसरोजसौरमे
श्रीमत् तुलस्या रसनां तदपिंते ॥२

माः ६।४।१९

मुकुन्दस्य लिङ्गानामालयानि स्थानानि तेषां दर्शने
दृशो नेत्रे, श्रीमत्पादस्तुलस्याः तत्पादसरोजेन यत् सौरमं
तस्मिन् तदपिंते तस्मै निवेदिते अन्नादौ । †

पादौ हरेः क्षेत्र पदानुसर्पणे
शिरो हृषीकेशपदामिबन्धने ।

कामञ्च दास्ये न तु कामकाम्यया
यथोत्तमश्लोकजनाभया रतिः ॥३

माः ६।४।२०

कामं सक्चन्दनादिसेवां दास्ये निमित्ते तत्प्रसाद-
स्वीकाराय न तु कामकाम्यया विषयभोगेच्छया । कथं
चकार उत्तमश्लोकजनाभया रतिर्यथा भवेत् तथा, अनेन च
तद्भक्तेषु परं भावं प्राप्त इत्येतत् स्फुटीकृतम् । †

दशमे अशीतितमे परीक्षित्वाक्यम् । कथाश्रवणं
स्तुवन् दृष्टान्ततयान्यार्थानाह ।

सा बाग्धया तस्य गुणान् एषीते
करो च तत्कर्मकरो मनश्च यत् ।
स्मरेद् वसन्तं स्थिरजङ्गमेषु
शृणोति तत्पुण्यकथाः स कर्णः ॥४ †

माः १०।८।३

शिरस्तु तस्योभयलिङ्गमानमेत्
तदेव यत् पश्यति तदि चक्षुः ।
अङ्गानि विष्णोरस्य तज्जानां
पादोदकं यानि भवन्ति नित्यम् ॥५ †

माः १०।९।४

तावेवकरो यो तत्कर्मकरो, तदेव मनः कर्णः
जङ्गमेषु वसन्तं तं स्मरेत्, यः तस्य पुण्याः कथाः
शृणोति, स एव कर्णः, उभयलिङ्गं शिरं जङ्गमञ्च
तस्यैव लिङ्गमित्येवं मत्वा नमेत्, तदेव शिरः । तदेव
तस्य लिङ्गमित्येवं यत् पश्यति तदेव चक्षुः तस्यैवाङ्गानि
तस्य पादोदकं यानि भवन्ति । †

तथा—

सा जिह्वा या हरिं स्तौति तच्चित्तं यत्तदर्पितम् ।

तावेव केवलो श्लाघ्यो यौ तत्पूजाकरो करो ॥६

इत्यादि वचनानुसारेण कृष्णकशरणतया सेवामात्रेण मुक्तिमाप्नोति । ये तु पुनः समस्तेन्द्रियैर्भजन्ति तेषां किं वक्तव्यमिति निर्णयितम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे पञ्चविंशमाहात्म्यम् ।

षड्विंशमाहात्म्यम्

इदानीं भक्तानां जन्मकर्म प्रशंसामाह ।

चतुर्थस्कन्धे एकोनत्रिंशत्तमे प्राचीनवर्हिषं प्रति-
नारदवाक्यम् । नारदः स्वयं कृपया तत्त्वं निरूपयति ।

तत् कर्म हरितोषं यत् सा विद्या तन्मतिर्य्या ।

हरिर्देहभृतामात्मा स्वयं प्रकृतिरीश्वरः ॥१ *

भाः ४।२६।५०

हरिं तोषयतीति हरितोषं यत् तदेव कर्म,
यया तस्मिन् हरो मतिर्भवति सैव विद्या, कुतः ?
इत्यपेक्षार्यां हरेः परमफलत्वं दर्शयन्नाह । हरिः
देहभृतामात्मा ईश्वरश्च, तत्र हेतुः, स्वयं स्वातन्त्र्येन
कृतिः कारणम् । †

तत्र शेषाध्याये नारदवाक्यम्—

तज्जन्म तानि कर्माणि तदायुस्सन्मनो वचः ।

दृष्ट्वा येन हरिः स्वात्मा सेव्यते हरिरीश्वरः ॥२

भाः ४।३१।६

यतो जन्मादेः हरिसेवैव फलं अतः तद्विहीनं
सर्वं व्यर्थमिति भावः । †

विष्णुपुराणे प्रह्लादवाक्यम् ।

तत्कर्म यन्नबन्धाय सा विद्या या विमुक्तये ।

आयासायापरं कर्म दिद्यान्या शिल्पनैपुणम् ॥३

विः पुः १।२६।४१

प्रथमे नारदवाक्यम् । अनेन तपवादि सर्वं
सफलं स्यादित्याह ।

इदञ्च पुंसः तपसः श्रुतस्य वा

स्विष्टस्य मुक्तस्य च बुद्धदत्तयोः ।

अविच्युतोऽर्थः कविर्मिर्निरूपितः

यदुत्तमश्लोकगुणानुवर्णनम् ॥४ *

भाः १।५।२२

श्रुतादयो भावे निष्ठा, इदमेव हि तपःश्रुतादेः
अविच्युतो नित्योऽर्थः, फलं, किं तत् ? उत्तमश्लोक-
गुणानुवर्णनमिति यत् । †

तथाद्वितीयाध्याये सूतवाक्यम् ।

ऐकान्तिकं भ्रयो ब्रुहि इत्यस्योत्तरमाह—

स वै पुंसां परो धर्मो यतो भक्तिरधोऽक्षजे

अहैतुक्यप्रतिहता ययात्मा सुप्रसीदति ॥५ *

भाः १।२।६

अयमर्थः—धर्मो ; द्विविधः प्रवृत्तिलक्षणो निवृत्ति-
लक्षणश्च, तत्र यः स्वार्थाद्यर्थः प्रवृत्तिलक्षणः सोऽपरः,
यतस्तु धर्मात् अविद्यादरादिलक्षणा भक्तिर्भवति सः

सः परो धर्मः । श्रेय वै ऐकान्तिकं श्रेय इति ।
कथम्भूता ? अहैतुकी हेतुः फलाभिसम्भानं तदरहिता
अप्रतिहता विमैरनभिभूता । †

धर्मस्यफलं हरिभक्तिः नार्थकामादिकम् इममर्थं
उपपाद्य उपसंहरति ।

अतः पुंभिर्द्विजश्रेष्ठाः वर्णाश्रमविभागशः ।
खानुष्ठितस्य धर्मस्य संसिद्धिर्हरितोषणम् ॥६
भाः १।२।१३
हे द्विजश्रेष्ठाः ! हरितोषणं हरेराराधनं संसिद्धिः फलं ।

विष्णुपुराणे—
जीवनं विष्णुभक्तस्य वरं पञ्चदिनान्यपि ।
न तु कल्पसहस्रानि भक्तिहीनस्य दुर्मतेः ॥७

अपि शब्दाद्दिनद्वयं दिनैकम्वा ।

द्वितीये प्रथमाध्याये शुकवाक्यम् । अल्पमेवायुरवशिष्टं
किमहं साधयामीति माशुच इत्याह ।

किं प्रमत्तस्य बहुभिः परोक्षैर्हायनैरिह ।
वरं मुहूर्तं विदितं घटते श्रेयसे यतः ॥८

भाः २।१।१२

परोक्षैरलक्षितैः हायनैर्वत्सरैः किम्विदितं वृथैवायुर्या-
तीतिज्ञातं येन ज्ञातेन घटते यत्नं करोति । †

दशमे अष्टमिंशे अक्रूरवाक्यम् । ननु सर्वाहङ्कार-
रहितस्यात्मारामस्य लीला कुतः इत्याशङ्क्य परानुग्रहाय-
मेवेत्याशयेनाह ।

यस्याखिलामीवहभिः सुमङ्गलैः
वाचो विमिथा गुणकर्म जन्मभिः ।

प्राणन्ति शुम्भन्ति पुनन्ति वै जैगद्
यास्तद्विरक्ताः शवशोभना मताः ॥९

भाः १०।३८।१२

अखिलामि अखिलस्य वा अमीवानि पापानि जन्तीति
अखिलामीवहानि तैः, यथा सुमङ्गलैः शोभनानि मङ्गलानि
येभ्यस्तैः गुणाः करुणादयः कर्माणि च जन्मानि च
तैर्विभिन्ना युक्ताः वाचः जगत् प्राणन्ति जीवन्ति
शुम्भन्ति शोभयन्ति पुनन्ति पवित्रयन्ति । व्यतिरेकमाह—
या इति तैर्विरक्ताः रहिताः तास्तु स्वलङ्घिता अपि
वस्त्राद्यलङ्कृतशववत् शोभमाना मताः सता सम्मताः ।

इत्यादि वचनानुसारेण कृष्णैकशरणतया तदभक्त्यैव
सर्वेषां जन्मकर्मादि सफलं मोक्षश्च तद्व्यतिरेकेण व्यर्थं
इति निर्णयितम् । †

इति भक्तिरत्नाकरे षड्विंशमाहात्म्यम् ।

सप्तविंशमाहात्म्यम्

इदानीं हरिभक्तिहीनपरमाह्वानिनां जन्मकर्मादिव्यो-
गादिनिन्दामाह ।

हरितेवा विना जन्मादिकं व्यर्थं भवति, तत्राह—

किं जन्ममिच्छिमिर्वेह शुक्र(१) सावित्युवाचिषैः ।
कर्मभिर्वा त्रयीप्रोक्तैः पुंसोऽपि विषुवायुषा ॥१

भाः ४।३।१६

शुक्रं विशुद्धं(२) मातापितृभ्यां उत्पत्तिः, साक्षिणं
उपनयनेन, यादिकं दीक्षान्, विषुवानामिष वेदानामिष
दीर्घायुषापि किं न किमपीत्यर्थः । †

† स्वाभिदीक्षेवानुष्ठा । (१) हीके ति द्विजनामवते षाठः । (२) शुक्रस्यैव विषुवे ति द्विजनामवते षाठः ।

भुतेन तपसा किं वा बचोभिभित्तवृत्तिभिः ।

बुद्ध्या वा किं निपुण्या वक्षेनेन्द्रियराषसा ॥२

भाः ४।३।१०

किं वा योगेन सांख्येन न्यासस्वाध्याययोरपि ।

किं वा भेयोभिरन्यैश्च न यन्मात्मप्रदो हरिः ॥३

भाः ४।३।१।२

बचोभिर्बाग्विलासैः, चित्तवृत्तिभिः नानाविधान-
सामर्थ्यैः इन्द्रियानां राषसा पाटवेन, योगेन प्राणाय-
मादिना, सांख्येन देहादिव्यतिरिक्तात्मज्ञानमात्रेण च,
न्यासः सन्नासः तेन स्वाध्यायः वेदाध्ययनम्, अन्यैरपि
ब्रह्मदानतीर्थवैराग्यादिभिः भेयः साधनैः किं यत्र येषु
आत्मप्रदो हरिर्नास्ति । †

दशमे त्रयोविंशे ब्राह्मणानां वाक्यम् ।

जन्मादिनिन्दामाहुः—

धिग्जन्म नः त्रिवृत् यत्तत् धिग्व्रतं धिग् बहुश्रताम् ।

धिक्कुलं धिक्क्रियादाहयं विमुखा ये त्वधोऽक्षजे ॥४

भाः १०।२३।३६

त्रिवृत् शौकं साविभ्यं दैक्षमिति, त्रिगुणितं जन्म,
व्रतं ब्रह्मचर्यं, क्रियाः कर्माणि, दाहयं च, क्रियादाहयं
इत्येकं वा पदं, धिगित्याक्षेपे ये वयमधोक्षजे विमुखाः तेषां
जन्मादिसन्धं तद् धिगिति व्यगर्हयन्नित्यर्थः । †

भुतिस्तुतौ—

तपन्तु तापैः प्रपतन्तु पर्वता-

दटन्तु तीर्थानि पठन्तु चागमान् ।

यजन्तु यज्ञैस्तु चिदन्तु योगैः(१)

विद्या हरिं नव मूर्तिं तरन्ति ॥५

भाः १०।८७।२७ श्रीमरीटीका

ब्रह्मस्तुतौ—

भक्तिं विना ज्ञानं नैव सिद्धयेदित्याह—

भेयः सृतिं भक्तिमुदस्य ते विभो

क्लिश्यन्ति ये केवल बोधलब्धये ।

तेषामसौ क्लेशल एव शिष्यते

नान्यद् यथास्थूलतुषावघातिनाम् ॥६ *

भाः १०।१४।४

श्रेयसामभ्युदयापवर्गलक्षणानां सृतिः सरणं यस्याः
सरस इव निर्मरणां तां ते तव भक्तिमुदस्य त्यक्त्वा भेयसां
मार्गभूतामिति वा तेषां क्लेशलः क्लेशः एवावशिष्यते ।
अयंभावः ; यथा स्वरूपप्रमाणं धान्यं त्यक्त्वा अन्तः-
कणहीनान् स्थूलधान्याभासान् तुषानेवावगच्छन्ति तेषां न
किञ्चित् फलं, एवं भक्तिं तुष्णीकृत्य ये केवलबोधाय
प्रयतन्ते तेषामपीति । †

प्रथमस्कन्धे सूतवाक्यम् । व्यतिरेकमाह—

धर्मः स्वनुष्ठितः पुंसां विश्वकुसेनकथासु यः ।

नोत्पादयेद् यदि रति भ्रम एव हि केवलम् ॥७ *

भाः १।२।८

यो धर्म इति प्रसिद्धः यदि स विश्वकुसेनस्य कथासु
रतिं नोत्पादयेत् तर्हि स्वनुष्ठितोऽपि सन् सः भ्रमो भेयः ।
ननु भोक्षार्थस्थापि धर्मस्य भ्रमत्वमस्त्येव अत आह केवलं
निष्फलः भ्रम इत्यर्थः । नन्वस्ति तत्रापि स्वर्गादिफलं
इत्याशङ्क्य एवकारेण निराकरोति ध्यायिष्यत्वात् न तत्
फलमित्यर्थः । ननु चातुर्मास्वधाविनः सङ्गम्यमुक्तं

भवतीति श्रुतेः (१) न तत्फलस्य क्षयिष्णुत्वं
इत्याशङ्क्य हि शब्देन साधयति तद् यथा इत्यादि
श्रुतिः (२) ।

तत्रैव पञ्चमाध्याये व्यासं प्रति नारदवाक्यम् ।

पूर्वश्लोके नित्य नैमित्तिकादिधर्ममनादृत्य केवलं
हरिभक्तिरेवोपदेष्टव्या इत्युक्तम्, इदानीं तद्विपक्षे
दोषमाह । †

ततोऽन्यथा किञ्चन यद्विवक्षतः

पृथग्दशस्तत्कृतनामरूपभिः ।

न कर्हिचित् कापि च दुःस्थिता मति

लभेत वाताहतनौरिवास्पदम् ॥८ ‡

भाः १।५।१४

उक्तमविचेष्टितात् पृथग्दशः अतएवान्यथा प्रकारेण
यत्किञ्चिदर्थान्तरं विवक्षतः तथा विवक्षया कृतैः
स्फुरितैः रूपैर्नामभिश्च वक्तव्यत्वेनोपस्थितैः दुःस्थिता
अनवस्थिता सती मतिः कदाचित् कापि विषये
आस्पदं स्थानं न लभेत, वातेन आहता आघूर्णिता
नौरिव । तदुक्तं गीतायाम्—व्यवसायात्मिका
बुद्धिरिति (७) ।

तथा भक्तिहीनं कर्म बन्धनमेवेति कैमुतिकन्यायेनाह—

नैष्कर्म्यमप्यच्युतभाववर्जितं

न शोभते ज्ञानमलं निरञ्जनम् ।

कुतः पुनः शश्वदभद्रमीश्वरे

न चार्पितं कर्म यदप्यकारणम् ॥९ ‡

भाः १।५।१२

नैष्कर्म्यं निष्कर्म्यं ब्रह्म तदेकाकारत्वात् निष्कर्म्यं-
तारूपं नैष्कर्म्यं अच्यते अनेनेति ब्रह्मसुपाधिः
तन्निवर्तकं निरञ्जनं एवम्भूतमपि ज्ञानं अच्युतमाद्यो
भक्तिः तद् वर्जितं चेत् अलं अत्यर्थं न शोभते
सभ्यगपरोक्षाय न कल्पते इत्यर्थः । तदा शश्वत्
साधनकाले फलकाले चाभद्रं दुःखरूपं यत् काम्यं
कर्म यदप्यकारणमकाम्यं तच्चेति चकारस्यान्वयः, तदपि
कर्म ईश्वरे नार्पितं चेत् कुतः पुनः शोभते !
वहिर्मुखत्वेन सत्त्वशोधकत्वाभावात् । †

एकादशे भगवद्वाक्यम् । असंयमने दोषमाह—

यो वै बाहुमनसी सम्यगसंयच्छन् धिया यतिः ।

तस्य व्रतं तपो दानं सवत्यामघटाभ्युवत् ॥१०

भाः १।१।१५३

असंयच्छन् न संयच्छति । †

नरसिंहपुराणे—

भगवति विमुखस्य न चास्ति सिद्धिः

विषममृतं भवतीति नेदमस्ति ।

खलु वर्षशतमपीह पच्यमानं

व्रजति न काञ्चनतामयः कदाचित् ॥११

वः पुः १।४

वैष्णवानन्दलहरी—

तिष्ठन्ति मम नामानि तिष्ठन्ति वदनानि च ।

तथापि नरके घोरे पतन्ति वासिराः सखे ॥१२

बृहन्नारदीये—

अहो चित्रमहोच्चित्रमहोच्चित्रमिदं द्विषाः ।

हरेर्नामि स्थिते लोकः संसारे वर्तते पुनः ॥१३

वः नमः पुः १२।५३

(१) नन्वक्ष्यं ह्यं चातुर्मास्ययाजिनः सुकृतं भवतीति स्वामिटीकायाम् । (२) तद् वन्दे कर्मभित्तो लोकः क्षीयते
यमेवममं सुवचनितो लोकः क्षीयते इति तर्कानुगृहीतया श्रुत्या ह्यविष्य त्वप्रतिपादनात् । इति स्वामिटीका । (३) सुकृतं नारदीयानाम्
समग्रोऽर्थलोकः अथन्यस्तः । † स्वामिटीकैवानुसृता । भक्तिरत्नाकरम् १।७-१।१०६

अहो मोर्ख्यमहो मोर्ख्यमहो मोर्ख्यं दुरात्मनाम् ।

इत्पन्नो संस्थितं विष्णुं नाभिजानन्ति सर्व्वेषा ॥१४

बृः नाः पुः १२।६२

अहो धैर्य्यमहो धैर्य्यमहो धैर्य्यं दुरात्मनाम् ।

विष्णौ स्थिते जगन्नाथे न भजन्ति मदोद्धताः ॥१५

बृः नाः पुः ३२।५७

यः कश्चिदपि धर्मात्मा हरिभक्तिपरो भवेत् ।

नान्यधर्म्मरतं दृष्ट्वा सर्व्वेऽसूयां प्रकुर्व्वते ॥१६

इत्यादि वचनानुसारेण कृष्णैकशरणतया तद्भक्त्यैव
गतिर्नान्यथेति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे सप्तविंशमाहात्म्यम् ।

अष्टाविंशमाहात्म्यम्

अथेदानीं वृथाकथाकथने दोषमाह ।

प्रथमे पञ्चमाध्याये नारदवाक्यम् ।

वासुदेव व्यतिरिक्तान्यविषयज्ञानवदेवान्यविषयं
वाकंचातुर्य्यञ्चाखिलमेवेत्याह—

न यद् वचश्चिन्नपदं हरेर्यशो

जगत् पवित्रं प्रगृणीत कर्हिचित् ।

तद्वायसं तीर्थेषुशान्ति मानसा

न यत्र हंसा निरमन्त्युशिक्षयाः ॥१ *

भाः १।५।१०

चित्रपदमपि क्व वचः हरेर्यशो न प्रगृणीत तद्
वायसं * तीर्थं, काकतुल्यानां कामिनां रतिस्थानं
उत्तुम्भिनो मन्यन्ते । कुड्डो मानसाः सत्त्वप्रधाने-
मन्वति सर्व्वमानाः हंसाः यत्तयः यत्र न गिरमन्धिं

कर्हिचिदपि नितरां न रमन्ते । उशिक् कमनीयं
ब्रह्म क्षयो निवासो येषां ते । यथा प्रसिद्धाः हंसाः
मानसे सरसि चरन्तः कमनीय-पद्मपङ्कनिवासाः,
त्यक्तविचित्रान्नादियुक्तेऽपि उच्छिष्टगर्ते काकक्रीडास्थाने
न रमन्त इति शेषः । †

षोडशाध्याये शौनकवाक्यम् । कृष्णकथाश्रयं
वैष्णवाश्रयं वा भवति तर्हि कथ्यतां न चेत् तर्हि न
कथ्यतामित्याह ।

किमन्यैरसदालापैरायुषो यदसद्व्ययः ।

क्षुद्रायुषां नृणामङ्ग मर्त्यानामृतमिच्छताम् ॥२

भाः १।१६७

किमन्यैरसदालापैः यत्र, यैः आयुषः वृथाक्षयः,
क्षुद्रं अल्पायुषेषां अतो मर्त्यानां मरणधर्म्मवतां,
व्यापि ऋतं सत्यं मोक्षमिच्छतां असदालापैर्न-
किमपीत्यर्थः ।

द्वादशे सूतवाक्यम् । हरिकीर्त्तनमेव महाफलं
तद् व्यतिरिक्तं सर्व्वं मिथ्यालापमिति प्रपञ्चयति ।

मृषा गिरस्ताह्यसतीरसत् कथाः

न कथ्यते यद् भगवानधोऽक्षजः ।

तदेव सत्यं तदुद्देव मङ्गलं

तदेव पुण्यं भगवद् गुणोदयम् ॥३ *

भाः १२।१२।५६

तदेव रम्यं क्विन् नवं नवं

तदेव सत् सम्मनसो महोत्सवम् ।

तदेव शोकार्णव शोषणं नृणां

यद्भुक्तमश्रीकयशोऽनुगीयते ॥४ *

भाः १२।१२।५०

मृषागिरः मिथ्यावाचः, असतीः असत्यः, असतां
कथा बासु ताः यत् यासु उत्तमश्लोकस्य यशोऽनु-
गीयते यत् तदेव सत्यं तदेव हि मङ्गलं तत् उह इति
हर्षे, भगवद्गुणानाम् उदयो यस्मात् तत् नवं नवं
भवति तथा रुचिरं रुचिरप्रदं, मनसो महानुत्सवो
यस्मात् । †

शान्तिशतके—

अधेश्वराणामीश्वरं हरिं ये न भजन्ति तान्
निन्दयन्नाह—

नाथे श्रीपुरुषोत्तमे त्रिजगतामेकाधिपे चेतसां
सेव्ये स्वस्थे पदस्थे दातरि सुरे नारायणे तिष्ठति ।
यं कंचित् पुरुषाधमं कतिपयग्रामेशमल्पार्थदं
सेवायै मृगयामहे नरमहो मूढा वराका वयम् ॥४
शान्तिशतके—११

मृगयामहे अन्वेषयामः, वराका वयं शोच्याः ।

इत्यादि वचनानुसारेण कृष्णैकशरणतया कुकथां
त्यक्त्वा कृष्णकथाः शृण्वन्ति ये तेषां मुक्तिर्भवतीति
निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे अष्टाविंशमाहात्म्यम् ।

उन्नत्रिंशमाहात्म्यम्

अथाप्रक्तानामङ्गनिन्दामाह ।

द्वितीये तृतीये शौनकादिवाक्यम् । अमक्तस्याङ्गानि
च निष्फलानि इत्याह पञ्चमिः ।

विले वतोरुक्तमविक्रमान् ये
न शृण्वतः कर्णपुटे नरस्य ।
जिह्वा सती दादुरिकेव सूत !
नचोपगायत्युरुगायगाथाः ॥१ *
२।३।२०

वतेति खेदे, न शृण्वतः यस्य ये कर्णपुटे ते क्लिष्टे
वृथारन्ध्रे, नचेदुपगायति तस्य जिह्वा असती, बुद्धा ददुरो
भेकः तदीयाजिह्वेव । †

भारः परं पट्टकिरीटजुष्ट-
मप्युत्तमाङ्गं न नमेन्मुकुन्दम् ।
शावौ करौ नो कुरुतः सपर्यां
हरेर्लसत् काञ्चनकङ्कणौ वा ॥२ *
भाः २।३।२१

पट्टवस्त्रोष्णीषेण किरीटेन च युक्तमपि शिरो मुकुन्दं
यदि न नमेत् तर्हि केवलं भार एव । शवो मृतकः
तत्करतुल्यो लसन्ति काञ्चनानि कङ्कणञ्च (१) यवीस्ती ;
अप्यर्थे वा शब्दः । †

वर्हायिते ते नयने नराणां
लिङ्गानि विष्णोर्न निरीक्षितो ये ।
पादो नृणां तो द्रमजन्मभाजौ
क्षेत्राणि नानुप्रजतो हरेर्यौ ॥३ *
भाः २।३।२२

ये नयने विष्णोर्मूर्त्तिर्न निरीक्षिते ते वर्हायिते
मयूरपुच्छनेत्रतुल्ये, द्रमजन्मभाजौ, द्रमजन्म मकेत
इति तथा वृक्षमूलतुल्यावित्यर्थः । †

जीवन्कृषो भागवताङ्गिरेणं
न जातु मत्स्योऽमिलभेत वस्तु ।

† स्वामिटीकैशानुसृता । • भक्तिरत्नावल्याम् ३।२५ + ३।२६ + ३।२७ । (१) काञ्चन कङ्कणानि यवीस्ती इति

भीविष्णुपद्या मनुजस्तुलास्याः

श्वसञ्जवो यस्तु न वेद गन्धम् ॥४ *

भा: २।३।२३

नाभिलभेत अभितो न स्पृशेत् न धारयेत्,
भीविष्णुपद्याः भीविष्णुपदलभायाः, न वेदेति अवघ्राय
नाभिनन्देदित्यर्थः । †

तदश्मसारं हृदयं वतेदं

यद्गृह्यमाणैर्हरिनामधेयैः ।

न विक्रियेताथ यदा विकारो

नेत्रे जलं गात्ररुहेषु हर्षः ॥५

भा: २।३.२४

अश्मसारं अश्मवत् सारो वलं काठिन्यं यस्य,
विक्रियालक्षणमाह—अथेति, गात्ररुहेषु रोमेषु हर्षः
उद्गमः । †

इत्यनेन कृष्णकशरणतया तद्भक्ताः मुखेन
निस्तरन्तीत्युक्तं । ये त्वभक्ताः विषयविनिवेशितचित्ता-
स्तेऽधोगच्छन्तीति निर्णोतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे ऊनत्रिंशमाहात्म्यम् ।

त्रिंशमाहात्म्यम्

अथ प्रवृत्तिमार्गनिन्दामाह ।

एकादशे एकविंशे उद्धवं प्रति भगवद्वाक्यम् ।
यथाभ्युत्प्रवृत्तिपरतां वेदस्य निराकर्तुं प्रवृत्तिमार्गस्यानर्थ-
हेतुतां चतुर्मिः प्रपञ्चयति ।

विषयेषु गुणाध्यासात् पुंसः सङ्गस्ततो भवेत् ।

सङ्गात्तत्र भवेत् कामः कामादेव कलित्वंभाम् ॥१

भा: ११।२।१२६

सङ्गः आसक्तिः, तत्र तेषु विषयेषु येन प्रतिहन्त्यते कामः
तेन सह कामादेव कलिः कलहो विवादः । †

कलेदुर्व्विषहः क्रोध स्वमस्तमनुवर्त्तते ।

तमसा ग्रस्यते पुंसः चेतना व्यापिनी द्रुतम् ॥२

भा: ११।२।१२०

दुर्व्विषहः तीव्रः तमः सन्मोहः, तं क्रोधं, चेतना
कार्यकार्यस्मृतिः द्रुतं शीघ्रम् । †

तया विरहितः(१) साधो ! जन्तुः शून्याय कल्पते ।

ततोऽस्य स्वार्थविभ्रंशो मूर्च्छितस्य मृतस्य च ॥३

भा: ११।२।१२१

शून्याय कल्पते असत्तुल्यो भवतीत्यर्थः ।

स्वार्थविभ्रंशः पुरुषार्थहानिः, मूर्च्छितस्य मृततुल्यस्य । †

तत्तुल्यत्वं(२) प्रपञ्चयति—

विषयाभिनिवेशेन नात्मानं वेद नापरम् ।

वृक्षजीविकया जीवम् व्यर्यं भस्त्रे व यः श्वसन् ॥४

भा: ११।२।१२२

व्यर्यं वृक्षजीविकयैव यो जीवन् वर्त्तते, स
मूर्च्छिततुल्यः, अतएव भस्त्रेव श्वसन् वर्त्तते स
मृततुल्यः । अतः स्वार्थनाश इत्यर्थः । †

ननु प्रवृत्तस्य स्वर्गादि फलश्रवणात् कुतः
स्वार्थविभ्रंशः तत्राह—

* भक्तिरत्नाकरस्याम् ३।२८ † स्वामिटीकैवानुसृता । (१) 'तया च रहित' इति मुद्रितभागवते पाठः । (२) तत्तत्तुल्यत्वे
इति मुद्रितस्वामिटीका ।

फलभ्रुतिरियं नृणां न श्रेयो रोचनं परम् ।
श्रेयोविवक्षया प्रोक्ता यथा भैषज्यरोचनम् ॥५

भा: ११२१२३

इयं फलभ्रुतिर्न श्रेयः, परमपुरुषार्थपरा न भवतीत्यर्थः । किन्तु वहिर्मूखानां नृणां मोक्षविवक्षया अवान्तरफलैः कर्मसु रुच्युत्पादनमात्रम् । यथा भैषज्ये औषधे रोचनं रुच्युत्पादनम् । तथाहि—

“पिव निम्बं प्रदास्यामि खलु ते खण्डलड्डुकान् ।
पित्रैव मुक्तः पिवति न फलं तावदेव तु” ॥
किन्तु आरोग्यम् । ततः किमत आह—†

एवं पुष्पितया वाचा व्याक्षिप्तमनसां नृणाम् ।
मानिनां चातिलुब्धानां मदनार्त्तापि न रोचते ॥६

भा: ११२१२४

अतो मत्प्रवणत्वाभावात् नित्यं संसारिणो भवन्तीतिभावः । एवं तावद् ये प्रवृत्तिपरा एकशरणतया हरिं न भजन्ति ते नित्यं संसारगते तिष्ठन्तीति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे त्रिंशमाहात्म्यम् ।

एकत्रिंशमाहात्म्यम्

अथ स्वर्गादिमुखनिन्दामाह ।

एकादशे दशमे उद्धवं प्रति भगवद्वाक्यम् ।
एवंमस्मिन्नोके मुखं, नास्तित्युक्तं । न देहिनामित्यादि-
श्लोकैर्लोकान्तरेऽपि नयैवेत्याह ।

श्रुतञ्च दृष्टवद्दुष्टं स्पृष्टांस्यात्ययव्ययैः ।

वहन्तरायकामत्वात् कृषिवच्चापि निष्फलम् ॥१

भा: १११०१२०

श्रुतं स्वर्गादि, तदपि दुष्टं(१), स्पृष्टां परलुखासहनम् असूया परगुणे दोषाविष्करणं, अत्ययः नाशः, व्ययः अपक्षयः, तैर्दूष्टम् । यद्वा व्ययो नाशः, अत्ययः अन्यस्यातिशयः, तं दृष्ट्वा तदप्राप्तया दुःखमित्यर्थः । किञ्च वहवो अन्तराया वैगुण्यादिरूपा विभ्रा यस्मिन् कामे सुखे स कामो यस्मिन् तस्य भावस्तत्वं तस्यात् । कृषिर्यथा बहुविभ्रा तद्वत् । बहुसुखत्वेन श्रुतमपि निष्फलम् । †

विभ्रवैगुण्याद्यभावमङ्गीकृत्यापि नाशो दुःखं
दुष्परिहरमित्याह पञ्चभिः ।

अन्तारायैरविहतो यदि धर्मः स्वनुष्ठितः ।

तेनापि निर्जितं स्थानं यथा गच्छति तत् शृणु ॥२

भा: १११०१२१

निर्जितं साधितम् । †

इष्टो देवता यज्ञैः स्वर्लोकं याति याञ्छिकः ।

मुञ्जीत देववत् तत्र भोगान् दिव्यान् निजाञ्जितान् ॥३

भा: १११०१२२

यज्ञैर्देवता इन्द्रादिरूपा इष्ट्वा । †

स्वपुण्योपचिते शुभे विमान उपगीयते ।

गन्धर्वैर्विहरन् मन्वे देवीनां ह्यथवेशभृक् ॥४

भा: १११०१२३

स्वपुण्यैरुपचिते सर्वभोगसम्पन्नं देवीनां मन्वे
विहरन् गन्धर्वैरुपगीयते । †

स्त्रीभिः कामगयानेन किङ्किणीजालमालिना ।

क्रीडन् न वेदात्मपातं सुराक्रीडेषु निर्वृतः ॥५॥

भाः ११।१०।२४

कामेनेच्छया गच्छता विमानेन किङ्किणीजाल-
मालिना द्रुद्रघण्टिकासमूहशोभिना सह स्त्रीभिः सुरा-
क्रीडेषु नन्दनादिषु क्रीडन् आत्मपातं न वेद । †

तावत्(१) प्रमोदते स्वर्गे यावत् पुण्यं समाप्यते ।

क्षीणपुण्यः पतत्यर्वागनिच्छन् कालचालितः ॥६॥

भाः ११।१०।२५

कालेन चालितः पातितः । †

किञ्च—

पशूनविधिनालभ्य प्रेतभूतगणान् यजन् ।

नरकानवशो जन्तुर्गत्वा यात्युल्बनं तमः ॥७॥

भाः ११।१०।२७

दुष्टजनप्रलोभितः धताद्यर्थं पशून् अविधिना हत्वा
नरकान् गत्वा पुनः उल्बनं दुर्घोरं तमः स्यावरतां
याति । विध्यलङ्घने स्वर्गादिप्राप्तिः, उल्लङ्घने तु
स्वावरतां यातीति ।

एवं ये तु केवलं स्वर्गाद्यर्थं कर्मनिरता
एकशरणतया कृष्णं न भजन्ति ते संसारतापे नित्यं
पतन्तीति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे एकत्रिंशमाहात्म्यम् ।

द्वात्रिंशमाहात्म्यम्

अथ भारत-भू-प्रशंसा निरूप्यते ।

पञ्चमस्कन्धे ऊनविंशे शुक्रोक्तिः । यतः स्वर्गे
केवलं दुष्कृत्मात्रं अतो भारतभूमिं प्रशंसयन्नेतदेव
गायन्तीति ।

अहो वतैषां किमकारि शोभनं

प्रसन्न एषां स्विदुत स्वयं हरिः ।

यैर्जन्म लब्धं नृषु भारताजिरे

मुकुन्दसेवोपयिकं स्पृहा हि न ॥१॥

भाः ५।१६।२२

भारते अजिरे भारतोद्याने(२), नोऽस्माकं केवलं
स्पृहैव यत्र तन्मुकुन्दसेवोपयोगि नृषु जन्म यैर्लब्धं
तेः किं पुण्यमकारि कृतं स्वित् वितर्के, उत
अथवा स्वयमेव साधनं विनैव हरिरेषां प्रसन्नोऽभूत् ।
एवम्भूतस्य पुण्यगणस्य दुष्करत्वात् स्पृहामेवाह ।

किं दुष्करैः क्रतुभिः तपोव्रतैः

दानादिभिर्वा द्युजयेण फल्गुना ।

न यत्र नारायणपादपङ्कज-

स्मृतिः प्रमुष्टातिशयेन्द्रियोत्सवात् ॥२॥

भाः ५।१६।२३

दुष्करैः क्रतुकर्मादिभिः नः फल्गुना तुच्छेन
द्युजयेण स्वर्गप्राप्त्या किं न किञ्चित् फलम् । कुतः,
यत्र नारायणपादपङ्कजस्मृतिर्नास्ति, प्रत्युत अतिशयित्वा-
दिन्द्रियानामुत्सवात् भोगात् प्रमुष्टा अभूत् । †

किञ्च—

कल्पायुषां स्थानजयात् पुनर्धवात्
क्षणायुषां भारतभूजयो वरः ।
क्षणेन मर्त्येन कृतं मनस्विनः
संन्यस्य संयात्यभयं पदं हरेः ॥३

भाः ५।१६।२४

आकल्पायुषां, ब्रह्मायुषां क्षणमल्पमेवायुष्येषां, वरत्वे हेतुः, मर्त्येनापि देहेन क्षणेनैव कालेन कृतं कर्म संन्यस्य हरेः पदं सम्यक् यान्ति । †

किञ्च—

यद्यत्र नः स्वर्गसुखावशेषितं
स्विष्टस्य सूक्तस्य कृतस्य शोभनम् ।
तेनाजनाभेः स्मृतिमज्जन नः स्यात्
वर्षेहरिर्यद्भजतां शन्तनोति ॥४

भाः ५।१६।२६

विष्टस्य सम्यक् यजनस्य, सूक्तस्य प्रवचनस्य कृतस्य अन्यस्यापि कर्मणः स्वर्गसुखाद्दुपमुक्ताद्दुवशेषितं यदि किञ्चिदस्ति तेन अजनाभे भारतवर्षे नोऽस्माकं जन्म त्यात् । कीदृशं ? स्मृतिमत् हरिरेव सेव्य इत्यनुसन्धानयुक्तम् यतो हरिभजतां शं सुखं तनोति । †

विष्णुपुराणी द्वितीयांशे तृतीयाध्याये द्वैत्रेयं प्रति पराशरवाक्यम् ।

अत्रापि भारतं श्रेष्ठं जम्बुद्वीपे महामुने ।
यतो हि कर्मभूरेषां ह्यतोऽन्या मोगभूमयः ॥५

विः पुः २।१।२२

तथा देवानां वाक्यम्

गायन्ति देवाः किल गीतकानि
धन्यास्तु ते भारतभूमिभागे ।
स्वर्गापवर्गास्पदहेतुभूते
भवन्ति भूयः पुरुषाः सुरत्वात् ॥६

विः पुः २।१।२४

जानीम नैतत् कः वयं विलीणे
स्वर्गप्रदे कर्मणि देहवन्धम् ।
प्राप्स्यामी धन्याः खलु ते मनुष्याः
ये भारते नेन्द्रियविप्रहीनाः ॥७

विः पुः २।१।२६

स्वर्गप्रदे कर्मणि भोगेन विलीने क्षये सति कुत्र देहसम्बन्धं जन्म प्राप्स्याम नैतत् जानीमः । †

अत्र जन्मसहस्रानां सहस्रैरपि सत्तम ।

कदाचिन्नभते जन्तुर्मानुष्यं पुण्यसञ्जयात् ॥८

विः पुः २।१।२३

अपुनर्जन्मनि जन्म लभते भारते नरः ।

तत् यत् करोति विफलं स शोच्यः सर्वजन्तुषु ॥९

भारते जन्म लब्ध्वा तदेकशरणतया कृष्णं भजन्ति ते अतिदुखेन संसारं निस्तरन्तीति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे द्वाविंशत्यान्माहात्म्यम् ।

त्रयस्त्रिंशन्माहात्म्यम्

इदानीं प्रायश्चित्तनिन्दामाह ।

षष्ठस्कन्धे प्रथमे शुकवाक्यम् । भक्तेरन्यनिरपेक्ष-
त्वमुक्तं कृच्छ्रादीनि तु भक्तिं विना न शोधयन्तीत्याह ।

प्रायश्चित्तानि चीर्णानि नारायण पराञ्छुखम् ।

न निष्पुनन्ति राजेन्द्र सुराभाण्डमिवापगाः(१) ॥१

भाः ६।१।१६

महतामप्यशोधकत्वे दृष्टान्तमाह—सुराभाण्डमापगा
इवेति ।

दृष्ट-श्रुताभ्यां यत्पापं जानन्नप्यात्मनोऽहितम् ।

करोति भूयो विवशः प्रायश्चित्तमथो कथम् ॥२

भाः ६।१।१६

दृष्टं राजदण्डादि, श्रुतं नरकपातादि, ताभ्यामात्मनः
पापमहितं जानन्नपि भूयः प्रायश्चित्तानन्तरं करोति ।
अथो अतः कारणात् द्वादशाब्दिकादि कथं प्रायश्चित्तं
तेन स मूलदोषस्थानिवृत्ते, निवृत्तौ च पुनः पापप्ररोहा-
योगात् इति भावः ।

किञ्च—

कचिन्नवर्ततेऽभद्रात् कचित् चरति तत् पुनः ।

प्रायश्चित्तमथोऽपार्यं मन्ये कुञ्जरशोचवत् ॥३

भाः ६।१।१०

कचित् कदाचित्, अभद्रात् पापात्, निवर्तते,

पुनराचरति, यथा कुञ्जरः स्नातोऽपि

निरुद्धोऽपि पुनिकरोति, तथा पापस्य दुर्निवारत्वेन

पापात् प्रायश्चित्तं व्यर्थमिति । १

(१) कुञ्जरः

कर्मणा कर्मनिर्हारी नह्यात्यन्तिक इष्यते ।

अविद्वदधिकारित्वात् प्रायश्चित्तं विमर्शनम् ॥४

भाः ६।१।११

कर्मणा कृच्छ्रादि प्रायश्चित्तेन कर्मणः पापस्य
निर्हारः नाशः आत्यन्तिकः सभूलो न हि इष्यतेः
अविद्वदधिकारित्वात् अविद्वानधिकारी यस्मिन् तस्य
भावस्तत्त्वं तस्मादतोऽविद्यानाशाभावात् नष्टेऽपि तस्मिन्
पापे तत्संस्कारेण पापान्तरस्य पुनः पुनः प्ररोहो
मत्वयेव । किं तर्हि मुख्यं प्रायश्चित्तं
विमर्शनमीश्वरज्ञानम् । १

गुरुणाञ्च लघूनाञ्च गुरुनि च लघूनि च ।

प्रायश्चित्तानि पापानां शाल्वोक्तानि महर्षिभिः ॥५ ॥

भाः ६।२।१६

तैस्तान्यघानि पूयन्ते तपोदान व्रतादिभिः ।

नाधर्मजं तद्दहदयं तदपीशाङ्घ्रिं सेवया ॥६ ॥

भाः ६।२।१७

न निष्कृतै रद्रितैर्ब्रह्मवादिभिः

तथा विशुद्धतयधवान् व्रतादिभिः ।

यथा हरेर्नामपदैरुदाहृतैः

तदुत्तमश्लोकगुणोपलम्भकम् ॥७ ॥

भाः ६।२।११

इत्यादि वचनानुसारेण कृष्णकशरणतया स्तुत्यैव-
सर्वपापोन्मूलकप्रायश्चित्तम्भवति मोक्षश्च, भक्तिं विना
अन्यत्प्रायश्चित्तञ्च न पुनातीति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे त्रयस्त्रिंशन्माहात्म्यम् ।

चतुस्त्रिंशन्माहात्म्यम्

इदानीं ब्रह्मलोकपर्यन्तमनित्यं पश्यन् सन् ईश्वरज्ञान-
भक्तियुक्तवैराग्यमाह ।

एकादशे ऊनविंशे उद्धवं प्रति भगवद्वाक्यम्
ईश्वरज्ञानयुक्तवैराग्यमाह ।

श्रुतिः प्रत्यक्षमैतिह्यमनुमानञ्चतुष्टयम् ।

प्रमाणस्यानवस्थानात् विकल्पात् स विरज्यते ॥१

भाः ११।१६।१७

श्रुतिर्नेहनास्ति किञ्चनेत्यादि, प्रत्यक्षं पटादि-
कार्यं तन्त्वादिव्यतिरेकेन न दृश्यते, एषं चैतन्य-
व्यतिरेकेन च न किञ्चिद् दृश्यत इति ।
ऐतिह्यं महाजनप्रसिद्धिः, अनुमानं विमतं विश्वं
मिथ्या दृश्यत्वात् शुक्तिरजतादिवत् इत्यादि एवं
प्रमाणचतुष्टयम् । एतेष्वनवस्थानात् एतैर्वाधितत्वात्
स एवं सर्वानुगतं मत्यमात्मतत्त्वं पश्यन् विकल्पस्य
च मिथ्यात्वात् ततो विरज्यते विरतो भवतीत्यर्थः ।
न च वेदोक्तस्वर्गादिमुखाशया न विरज्येत इत्याह—
कर्मणामिति ।

कर्मणां परिणामित्वादाविरिञ्चयादमङ्गलम् ।

विपश्चिन्नश्वरं पश्येददृष्टमपि दृष्टवत् ॥२

भाः ११।१६।१८

आविरिञ्चयात् ब्रह्मलोकपर्यन्तं दृष्टमपि सुखं
अमङ्गलं दुःखरूपं नश्वरञ्च पश्येत् । †

तत्रा तृतीये प्रबुद्धवाक्यम् ।

कर्मण्यारममाणानां दुःखहृत्यै सुखाय च ।

पश्येत् पाकविपर्य्यासं मिथुनीचारिणां वृणाम् ॥३

भाः ११।१७।१९

दुःखहृत्यै दुःखप्रतिबन्धाय, पाकविपर्य्यासं फलवै-
परीत्यं मिथुनीचारिणां मिथुनीभूय वर्त्तमानानाम् । †

कर्मभिः साधिता अपि विद्यादयो न सुखहेतव इति
पश्येदित्याह । †

नित्यार्त्तिदेन विचेन बुलभेनात्ममृत्युना ।

यहापत्यासपशुभिः का प्रीतिः साधितैः बलैः ॥४

भाः ११।१७।२०

आत्मनः स्वस्य मृत्युरूपेन चलैरनित्यैः अपाविमिञ्च ।

जनयन्त्यर्जने दुःखं तापयन्ति विपत्तिषु ।

मोहयन्ति च सम्पत्तौ कथमर्थाः सुखावहाः ॥५

एकादशे दशमाध्याये ब्रह्मणोऽपि सुखं नास्ति
किमन्येषामित्याह ।

लोकानां लोकपालानां मद्भयं कल्पवासिनाम् ।

ब्रह्मणोऽपि भयं मत्तो द्विपराहर्परायुषः ॥६

भाः ११।१७।२०

द्वो पराहर्षो परमायुष्यस्य तस्य ब्रह्मणोऽपि भयं भेदः
अतो लोको विरज्येत ।

तृतीयस्कन्धे वैराग्यवेवाह ।

एवं विचेरहोरात्रैः कासारत्पोष्कच्छितैः †

अपक्षीणमिवात्स्वापि वरमायुर्लोकशतम् ॥७

भाः ११।१७।२१

परमावर्षयःशतं ब्रह्मणोऽपि धावुः अपक्षीणं
गतप्रायः ।

दशमे शुक्रवाक्यम् ।

वैराग्यमाद्यं यतमानसंशं

क्वचिद्विरागो व्यतिरेकसंशम् ।

एकेन्द्रियाख्यं हृदि रागमोक्षम्

तस्यात्मभाषस्तु वशीकृताख्यम् (१) ॥८

भाः १०।८६।१५ श्लोकटीकायां श्रीधर-

स्वामिधृतः श्लोकः ।

यतमानं विषयभोगत्यागे इच्छा, व्यतिरेकं
क्वचिद्विनादिव्यतिरेकेन वृत्तिः भोजनं एकेन्द्रियं मनसि
शीघ्रित्यं बहिरिन्द्रियैरेव सेवनं, आत्मभावो वाह्याभ्य-
न्तरेरेव विषयपरित्यागः, एवं चतुर्विधं वैराग्यं क्रमेण
भवति ।

शान्ति शतके ।

इन्द्रस्याशुचिशूकरस्य च सुखे दुःखे च नास्तरन्तरं
स्वेच्छाचारतया तयोः खलुसुधा विष्टा च काम्याशनम् ।
रम्भा चाशुचि शूकरी च परमप्रेमास्पदं मृत्युतः
सन्त्रासोऽपिसमः स्वकर्मगतमिद्वान्योन्यभावः समः ॥६
शान्तिशतके—३७

जन्मेदं व्यर्थतां नीतं भव-भोगोपलिप्सया ।

काचमूल्येन विक्रीतो हन्त चिन्तामणिर्मया ॥१०

शाः शः १२

प्रबोधे—

सदालोलालोलोलाविषयजरसा प्रान्तविरसाः

विषद्देहं गेहं महदपि धनं भूरिनिधनम् ।

परः शोको लोकः सततमवलानर्थबहुला

तथाप्यस्मिन् घोरे(२) पथि वत रता नात्मनिरताः ॥११

प्रबोधचन्द्रोदयनाटके ५ अङ्के ।

इत्यादि वचनानुसारेण कृष्णकशरणतया वैराग्यं
विना केवलया भगवद् भक्त्यैवगतिलभ्यते, ये तु
विषयविरक्ता भजन्ति तेषां पुनः किं वक्तव्यमिति
निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे चतुर्विंशन्माहात्म्यम् ।

पञ्चत्रिंशन्माहात्म्यम्

अथ मायातरणोपायमाह—

प्रथमतो मायां प्रपञ्चयति ।

चतुर्थस्कन्धे पुरञ्जनोपाख्याने प्राचीनवर्हिषं
प्रति नारदवाक्यम् दैववशेन सुखदुःखमाप्नोतीति
सदृष्टान्तमाह । +

जुत्परीतो यथा दीनः सारमेयो गृहं गृहम् ।

अटन् विन्दति(३) यद् दिष्टं दण्डमोदनमेव वा ॥१

भाः ४।२६।२७

तथा कामाशयो जीव उच्चावचपथा भ्रमन् ।

उपर्यधो वा मध्ये वा याति दिष्टं प्रियाप्रियम् ॥२

भाः ४।२६।२८

जुधापरिव्याप्तः सारमेयः क्षा दण्डं दण्डेन ताडनम् ।
ननु तर्हि सुखस्य सम्भवात् दुःखस्य च प्रतीकार सम्भवात्
नैकान्ततो हेयत्वमित्याह । †

(१) तस्यात्मभाषस्तु वशीकृताख्यः इति (क) पुस्तके पाठः । तस्याप्यमवस्तु इति मुद्रितस्वामिटीकायां पाठः । (२) तवाप्युच्चैर्घोरेः
इति (क) पुस्तके पाठः । (३) अटन् विन्दति इति तस्मात्प्रथमो पाठः । + तस्मात्प्रतीकारसम्भवात् ।

दुःखेष्वेकतरेणापि देवभूतात्महेतुषु ।

जीवस्य न व्यवच्छेदः स्यात् चेतत्तत् प्रतिक्रिया ॥३

भाः ४।२६।२६

दुःखस्य तावत् प्रतिकारः नास्ति, स्यात् चेत् तस्य प्रतिक्रिया तथापि त्रिविधेषु मध्ये एकतरेणापि दुःखेन व्यवच्छेदो वियोगो नास्ति । प्रतिक्रियाणामपि दुःखरूपत्वात् इति । सदृष्टान्तमाह ।

यथा हि पुरुषो भारं शिरसा गुरुनुद्वहन् ।

तं स्कन्धेन समाधत्ते तथा सर्वाः प्रतिक्रियाः ॥४

भाः ४।२६।३०

तदेवं संसृतिकारणमुक्त्वा निवृत्तिप्रकारमाह ।

अथात्मनोऽर्थभूतस्य यतोऽनर्थपरम्परा ।

संसृतिस्तद्व्यवच्छेदो भक्त्या परमया गुरौ ॥५

भाः ४।२६।३३

अथ तस्मात् पुरुषार्थभूतस्यात्मनः यतोऽज्ञानात् मनसोऽनर्थपरम्परया संसृतिर्भवति तस्या व्यवच्छेदो गुरुरूपे वासुदेवे भक्त्यैव । †

ननु संसृतिनिवृत्तिः वैराग्यपूर्वकज्ञानादेव त एव भक्त्या भवति तत्राह ।

वासुदेवे भगवति भक्तियोगः समाहितः ।

संप्रीचीनेन वैराग्यं शान्दं जनयिष्यति ॥६

भाः ४।२६।३४

संप्रीचीनेन समीचीनेन, कारणेन(१) ।

नन्वसौ महाफलो भक्तियोगः कथं स्यादत आह—†

सोऽचिरादेव राजर्षे स्वादप्युतकथाभयः ।

शृण्वतः भद्रधानस्य मित्वदा स्यादधीयतः ॥७

भाः ४।२६।३५

अच्युतः कथामाभित्य वर्त्तमानो स्वचिरात् स्वतः ।
कस्य स्यादत्राह— शृण्वतो अधीयानस्य, कुत्र स्यादत आह—†

यत्र भागवता राजन् साधवो विशदाशयाः ।

भगवद्गुणानुकथने भवणे व्यग्रचेतसः ॥८

भाः ४।२६।३६

भगवद् गुणानुकथने भवणे च व्यग्रं सर्वत्र चेतो येषां ते । ननु साधुसङ्गं विना स्वयमेव हरिकथाचिन्तनादिना भक्तिर्भवेदेव इत्याशङ्क्याह द्वाभ्याम् ।

तस्मिन् महन्मुखरीता मधुभिश्चरित्र-

पीयूषमेव सरितः परितः स्रवन्ति ।

ता ये पीवन्त्यवितृषो नृप गादकर्णैः

तात्र स्पृशन्त्यशनतृड् भय-शोक-मोहाः ॥९ *

भाः ४।२६।३७

तस्मिन् स्थाने महद्भिः मुखरिताः मधुभिश्चरित्रमेव पीयूषं तदेव शिष्यत इति शेषो यासु तासां सरितः शुद्धामृतवाहिन्य इत्यर्थः ।

एतैरुपद्रुतो नित्यं जीवन्लोकः स्वकाक्यैः ।

न करोति हरेर्ननं कथामृतनिधौ रतिम् ॥१० *

भाः ४।२६।३८

सत्सङ्गमन्तरेण स्वयमेव किन्तनादावासांस्वार्थिणं रसावेशप्रभावाच्च । सुतृपीपाषाणमिभूतस्य भक्तिर्न भवति भावः । †

अथवदनुग्रहमन्तरेण न कस्यापि ज्ञानसम्पत्तिः

कैवल्यसिद्ध्यापेनाह चतुर्भिः ।

प्रजापतिपतिः साक्षात् भगवान् गिरिशो मनुः ।

ब्रह्मादयः प्रजाध्यक्षाः नैष्ठिकाः सनकादयः ॥११

भाः ४।२६।३६

मरीचिरन्यङ्गिरसो पुलस्ताः पुलहः क्रतुः ।

भृगुर्वशिष्ठ इत्येते मदन्ता ब्रह्मवादिनः ॥

अद्यापि वाचस्पतयस्तपो विद्या समाधिभिः ।

पश्यन्तोऽपि न पश्यन्ति पश्यन्तं परमेश्वरम् ॥१२

भाः ४।२६।४०-४१

प्रजापतिपतिर्ब्रह्मा मदन्ताः अहं नारदोऽन्तः येषां ते
वाचस्पतयोऽपि तपोविद्यासमाधिभिः उपायैः पश्यन्तो
विचिन्वन्तोऽपि पश्यन्तं सर्वसाक्षिणं न पश्यन्ति ।
कुत इत्यत आह—

शब्द ब्रह्मणि दुष्पारे चरन्त उरुविस्तरे ।

मन्त्रलिङ्गैर्व्यवच्छिन्नं भजन्तो न विदुः परम् ॥१३

भाः ४।२६।४२

शब्दब्रह्मणि वेदे, उरु विस्तारो यस्य । अर्थतो
पारशून्ये तस्मिन् वर्तमानाः मन्त्रानां लिङ्गैः वज्र-
हस्तत्वादिगुणयुक्तविधिदेवताभिधानसामर्थ्यैः परिच्छिन्न-
मेवेन्द्रादिरूपं तत्तत्कर्मणुग्रहेण भजन्तः परमेश्वरं न
विदुः । †

तर्हि को नाम अन्यः कर्माद्याग्रहं हित्वा परमेश्वर-
मेव भजेदत आह—

यदा यत्थनुग्रहाति भगवानात्मभावितः ।

स जहाति मतिं लोके वेदे च परिनिष्ठिताम् ॥१४ *

भाः ४।२६।४३

यदा यमनुग्रहाति, अनुग्रहे हेतुः आत्मनि भावितः
सन् स तदा लोके लोकव्यवहारे वेदे च कर्ममाणं परि-
विष्टिवां मतिं त्यजति । †

पुराणान्तरे—

ब्रह्मादितुलपर्यन्तं भूतग्रामं चतुर्विधम् ।

चराचरमिदं विश्वं प्रभुसं यस्य मायया ॥१५

तस्य विष्णोः प्रसादेन यदि कश्चित् प्रभुद्वरति ।

स निस्तरति संसारं देवानामपि दुस्तरम् ॥१६

द्वितीयस्कन्धे सप्तमाध्याये ब्रह्मणो वाक्यम् ।

यदि केऽपि न विदन्ति, तर्हि कथं मुच्येरन् ? तत्कृपया

एवेत्याह—

येषां स एव भगवान् दययेदनन्तः

सर्वात्मना श्रितपदो यदि निर्व्यलीकम् ।

ते दुस्तरामतितरन्ति च देवमायां

नैषा ममाहमिति धीः श्व-शृगालभक्ष्ये ॥१७

भाः २।७।४२

दययेत् दयां कुर्यात् तदा यद्यकपटाश्रितचरणाः
भवन्ति ते दुस्तरां देवमायामतितरन्ति, चकारात्
मायावैभवं विदन्ति च । अथेति वा पाठः । प्रत्यक्ष-
मेव तेषां मायातितरणमाह नैषामिति । श्व शृगालानां
भक्ष्ये देहे । किं बहुना सत्सङ्गेन सर्वे विदन्तीत्याह ।

ते वै विदन्त्यतितरन्ति च देवमायां

स्त्री-शूद्र-हून-शवरा अपि पापजीवाः ।

यदाद्भुतक्रमपरायण शीलशिक्षाः

तिर्य्यग्जना अपि किमु भुतधारणा ये ॥१८

भाः २।७।४६

अद्भुताः क्रमाः पादन्यासाः यस्य हरेः तत्-
परायणाः तद्भक्ताः तेषां शीले शिक्षा येषां ते तथा
यदि भवन्ति तर्हि तेष्वपि विदन्तीत्यर्थः । भुते भगवतो

रूपे धारणा मनोनियमनं येषां ते विन्दन्तीति
किमु वक्तव्यम् । †

उपसप्रयोगं सन्निधावर्षणम् ।

सप्तमस्कन्धे प्रह्लादवाक्यम् । ननु तद्वाक्ये सति कथं
प्राक्तनानां दुःखानां परिहारः स्यात् तत्राह —

एकादशे विशत्यध्याये भगवद्वाक्यम् । भक्त्य-
धिकारिणो भक्तियोगमाह नवभिः(१) ।

सोऽहं प्रियस्य सुहृदः परदेवतायाः
लीलाकथास्तव वृत्तिह ! विरिञ्चिगीताः ।
अञ्जस्तितर्भ्यनुगृणन् गुणविप्रमुक्तो
दुर्गाणि ते पदयुगालयहंससङ्गः ॥१६ *
भा: ७।६।१८

जातभद्रो मत्कथासु निर्विण्णः सर्वकर्मसु ।
वेद दुःखात्मकान् कामान् परित्यागेऽप्यनीश्वरः ॥२१
भा: ११।२०।३७.

आत्मतत्त्वात् उपकारमनपेक्ष्य हितकर्तुः विरिञ्चि-
गीताः तत् सम्प्रदायेन प्रवर्त्तिताः अञ्जसा सुखेन
दुर्गाणि दुःखानि तितर्हि न गणयिष्यामि, कथं ?
तव पदयुगमेव आलयो येषां भक्तानां त एव हंमास्तैः
सङ्गः सन् गुणविप्रमुक्तः रागादिभिर्विशेषण मुक्तः सन् ।
अयंभावः—तद्वाक्ये सति भगवदनुग्रहेण मत्सङ्गः
स्यादेव, ततो विगतरागतया भगवतो गुणवर्णनं तेन
सर्वदुःखान्भवः स्यात् इति वाक्यार्थः ।

मत्कथासु जातभद्रः अतएव अन्येषु कर्मसु
निर्विण्णः उद्विग्नः न तु तत्फलेषु विरक्तः । तदाह—
वेदेति । यद्यपि वेद तथापि तत्परित्यागे अनी-
श्वरोऽशक्तः । †

ततो भजेत मां प्रीत्या भद्रावान् दृढनिश्चयः ।
युष्मानश्च तान् कामान् दुःखोदकींश्च गर्हयन् ॥२२
भा: ११।२०।२८

एवंभूतो यः सः भद्राष्टमस्तयेव सर्वं भविष्यतीति
दर्शनश्चयः सन् तदस्वदनन्तरं मां प्रीत्या भजेत
विषयान् सेवमानोऽपि तेषु प्रीतिं न कुर्व्यादित्याह
—गर्हयन्निति । †

तृतीयस्कन्धे मैत्रेयवाक्यम् ।

यथामतिकीर्तनेन यथामतिश्रवणोनावश्यक-
कैवल्यमित्याह—

एकान्तलाभं वचसोनुपुंसां
मुश्लोकमौलेगुणवादमाहुः
भुक्तेश्च विद्वद्भिरुपाकृतायां
कथासुधायासुपसंप्रयोगम् ॥२० *
भा: ३।६।३३

कथं भजेत किं वा ततो भवति ? तदाह—द्वाभ्याम् ।

प्रोक्तेन भक्तियोगेन भजतो मा सङ्गमुने ।

कामाः हृदय्या नश्यन्ति सर्वे मयि हृदि स्थिते ॥२३

भा: ११।२०।२९

भद्रामृतकथायां मे शश्वत् मदनुकीर्त्तनमिवादिना
तत्र तत्रोक्तेन मा मां असङ्गं नित्यं भजतो हृदय्याः
हृदयताः कामा नश्यन्ति । †

† स्वामिदीकैवानुसृता । • भक्तिरत्नाकर्याम् १।४०+३।३१ । (१) “भक्त्यधिकारिणो भक्तियोगमाह चकारते विशत्यध्याये”
भगवद्वाक्यम् नवभिः” इति चार्त्तौ पाठः ।

मिच्छते हृदयग्रन्थिशिङ्घ्रन्ते सर्वसंशयाः ।

क्षीयन्ते चास्य कर्माणि मयि दृष्टेऽखिलात्मनि(१) ॥२४

भाः ११।२०।२०

हृदयमेव ग्रन्थिः अहङ्कारः तत्पूर्वकाश्च सर्वे
संशयाः असम्भावनादयः, कर्माणि(२) अनारब्ध
फलानि संसारहेतुभूतानि च । तदेवं व्यवस्थाधि-
कारत्रयमुक्तम्; तत्र च भक्तेरन्यनिरपेक्षत्वात् अन्यस्य
च तत्सापेक्षत्वात् भक्तियोग एव श्रेष्ठ इत्युपसंहरति
त्रिभिः । †

तस्मान्मदभक्तियुक्तस्य योगिनो वै मदात्मनः ।

न ज्ञानं न च वैराग्यं प्रायः श्रेयो भवेदिह ॥२५

भाः ११।२०।३१

मदात्मनः मयि आत्मा चित्तं यस्य तस्य श्रेयः
श्रेयः साधनम् । तत्र हेतुः—यत् कर्मभिरित्यादि ।

यत् कर्मभिर्यत् तपसा ज्ञानवैराग्यतश्च यत् ।

योगेन दानधर्मेण श्रेयोभिरितरैरपि ॥२६

सर्वे मदभक्तियोगेन मदभक्तो लभतेऽञ्जसा ।

स्वर्गापवर्गं मद्दाम कथञ्चिद्यदि वाञ्छति ॥२७

भाः ११।२०।३२-३३

इतरैस्तीर्थयात्रात्रादिभिः श्रेयः साधनैर्यद्भाव्यं
सत्त्वशुद्ध्यादि तत्सर्वमञ्जसा अनायासेनैव स्वर्गमपवर्गं
मद्दाम वैकुण्ठं लभत एव, वाञ्छा तु नास्तीत्युक्तं
यदि वाञ्छतीति । †

अत्र हेतुमाह—

न किञ्चित् साधनो धीराः भक्त्याद्येकान्तिनी मम ।

वाञ्छन्त्यपि मया दत्तं कैवल्यमपुनर्भवम् ॥२८

भाः ११।२०।३४

धीराः धीमन्ताः, यतो मम एकान्तिमः मध्येव
प्रीतियुक्ताः अतो मया दत्तमपि न गृह्णन्ति किं
पुनर्वक्तव्यं न वाञ्छन्तीत्यर्थः । अपुनर्भवं आत्यन्तिक-
मपि कैवल्यम् ।

नैरपेक्ष्यं परं प्राहुर्निश्चयसमनल्पकम् ।

तस्मान्निराशिषो भक्तिर्निरपेक्षस्य मे भवेत् ॥२९

भाः ११।२०।३५

नैरपेक्ष्यमेव परमुत्कृष्टं, अनल्पं महत् निःश्रेयसं
फलं तत्साधनञ्च प्राहुः, मे भक्तिर्निराशिषः प्रार्थना-
शून्यस्य निरपेक्षस्य प्रार्थनाकारणभूतापेक्षारहितस्य पुंसो
भवेत् । यद्वा मे निरपेक्षस्य या भक्तिः सा निराशिषो
भक्तस्य भवेदित्यर्थः । अनेन प्रकारेण सिद्धानां न
गुणदोषाविति विरोधपरिहारमुपसंहरति । †

न मय्यैकान्तभक्तानां गुणदोषोद्भवा गुणाः ।

साधूनां समचित्तानां बुद्धेः परमुपेयुषाम् ॥३०

भाः ११।२०।३६

गुणदोषैर्विहितप्रतिषिद्धैरुद्भवो येषां ते गुणाः
पुन्यपापादयः साधूनां निरस्तरागादीनां अतः
समचित्तानां, अतएव बुद्धेः प्रकृतेः परं ईश्वरं
प्राप्तानाम् । †

एतदेवोपपादयति श्रीभगवान्—

एवमेतान् मयादिष्टाननुतिष्ठन्ति मे पथः ।

क्षेमं विदन्ति मत्स्थानं यद्ब्रह्मपरमं विदुः ॥३१

भाः ११।२०।३७

मेपथः मत् प्राप्नुयादाम् येऽनुतिष्ठन्ति ते क्षेमं
कालमायादिरहितं मम लोकं विन्दन्ति यत् परमं
ब्रह्म तच्च विदुः । †

† स्वामिदीक्षेवानुसृता । (१) 'दृष्ट एवात्मनोश्वरे' इति (ख) पुस्तके पाठान्तरम् । (२) 'न कर्माण्यारब्ध फलानि संसारहेतुभूतानि'
इति मुद्रितस्वामिदीक्षायां पाठान्तरं व्यते ।

इत्यादि वचनानुसारेण तदेकशरणतया भगवद्भक्त्यैव
मायाञ्च तरन्ति, सर्व्वस्वार्थानि च भवन्तीति निर्णीतम् ।
इति भक्तिरत्नाकरे पञ्चत्रिंशन्माहात्म्यम् ।

षड्त्रिंशन्माहात्म्यम्

अथ श्रीभागवतस्य माहात्म्यं कथ्यते ।

प्रथमे स्वामिनोक्तम् ।

श्रीमद्भागवताभिधः सुरतरुस्ताराङ्कुरः सज्जनिः
स्कन्धैर्द्वादशभिस्तनः प्रविलसद्भक्त्यालवालोदयः ।
द्वात्रिंशत्त्रिंशत्तत्र यस्य विलम्बो शाखा सहस्रान्यलम्
पर्णान्यष्टादशोऽति सुलभो वर्वर्त्ति सर्व्वोपरि ॥१

भाः १।१।१ स्वामिटीकायाम् ।

प्रथमस्कन्धे उपक्रमे श्रीमद्भवेदव्यासेनोक्तम् । इदानीं
श्रोतृप्रवर्त्तनाय श्रीमद्भागवतस्य काण्डत्रयविषयेभ्यः
सर्व्वशास्त्रेभ्यः श्रेष्ठ्यं दर्शयति । १

धर्मः प्रोज्जितकैतवोऽत्र परमो निर्मत्सरानां सतां
वेद्यं वास्तवमत्र वस्तु शिवदं तापत्रयोन्मूलनम् ।

श्रीमद्भागवते महामुनिकृते किं वा परैरीश्वरः
सद्यो हृद्यबद्धरतेऽत्र कृतिभिः शुभ्रुषुभिस्तत्क्षणात् ॥२

भाः ५।१।२

अत्र श्रीमद्भागवते सुन्दरे परमोधर्मो निरूप्यते ।
परमत्वे हेतुः, प्रकर्षेण उज्ज्वितं कैतवं फलाभिसन्धि-
लक्षणं कपटं यस्मिन् सः, प्रशब्देन मोक्षाभिसन्धिरपि
निरस्तः, केवलमीश्वराराधनलक्षणो धर्मो निरूप्यत

इत्यर्थः । अधिकारितोऽपि धर्मस्य परमत्वमाह
निर्मत्सरानां परोत्कर्षासहनं मत्सरः तद्वरिहिवानां
सतां भूतानुकम्पनाम् । एवं कर्मकाण्डविषयेभ्यः
श्रेष्ठ्यमुक्तं, ज्ञानकाण्डविषयेभ्योऽपि श्रेष्ठ्यमाह वेद्यमिति ।
वास्तवं परमार्थभूतं वस्तुवेद्यं न तु वैशेषिकानामिष
द्रव्यगुणादिरूपं । यद्वास्तवशब्देन वस्तुनोऽंशः जीवो
वस्तुनः शक्तिर्माया च, वस्तुनः कार्यं जगच्च तत्सर्व्वं
वस्त्वेष न ततः पृथगिति, वेद्यं अयत्नेनैव ज्ञातुं
शक्यमित्यर्थः ततः किमत आह—शिवदं परमसुखदं,
किञ्च—आध्यात्मिकादितापत्रयोन्मूलनञ्च अनेन ज्ञानकाण्ड-
विषयेभ्यः श्रेष्ठ्यमुक्तम् । कर्तृतोऽपि श्रेष्ठ्यमाह—
महामुनिः श्रीनारायणस्तेन सञ्ज्ञेपेन प्रथमतः कृते देवता
काण्डतः श्रेष्ठ्यमाह—परै शान्तैः साधनैर्वाईश्वरो हृदि
किञ्चा सद्यएवावबुध्यते स्थिरीक्रियते । वा शब्दः
कटाक्षे । किन्तु विलम्बेन कथञ्चिदेव, अत्र तु
शुभ्रुषुभिः श्रोतुमिच्छद्भिरैव तत्क्षणादे वावबुध्यते ।
ननु इदमेव तर्हि किमिति सर्व्वे न शृण्वन्ति तदाह
कृतिभिरिति श्रवणेच्छा तु पुण्यैर्विबना न भवतीति
भावः । तस्मादत्र काण्डत्रयार्थस्यापि यथावत् प्रति-
पादनात् इदमेव सर्व्वशास्त्रेभ्यः श्रेष्ठं, अतो
नित्यमेतदेव श्रोतव्यमित्यर्थः । १

तत्र द्वितीये सुतवाक्यम् । कृपाकृतां दर्शयन्नाह ।

यस्मानुमाभमखिलाभु तिसारमेक-

मध्यात्मदीपमति ततीर्षतां तमोऽन्वभम् ।

संसारिणां करुणयाहपुराणगुणं

तं व्याससुनुमुपवाभिं गुहं मुनीनाम् ॥३

भाः १।२।३

† स्वामिटीकैवानुसृता । *** (क) पुस्तके ग्रन्थोक्तमत्रैव समापितः । रामचरणाङ्कुरेणापि एतत्सर्व्वं दर्शयन् एव ग्रन्थोक्तमिति
परिशिष्टं माहात्म्यत्रयं (क) पुस्तके बोधितव्यमस्तीति सुपीरित्वा बोधनीयम् ।

अन्धं गाढं तमः संसाराख्यं अतितरितुमिच्छतां
पुराणानां गुह्यं गोप्यं, अत्र हेतुत्वेन चत्वारि विशेष-
णानि, स्वः निजः असाधारणः अनुभावः प्रभावो यस्य
वत् खानुभावं अखिलभ्रुतिनां सारं एकमद्वितीयं
अनुपममित्यर्थः आत्मानं कार्यकारणसंघातमधिकृत्य
वर्तमानं आत्मतत्त्वमध्यात्मं तस्य दीपं साक्षात्
प्रकाशकम् उपयामि शरणं ब्रजामि ।

तत्र सप्तमे सूतवाक्यम् ।

अनर्थोपशमं साक्षात् भक्तियोगमधोऽक्षजे ।

लोकस्याजानतो व्यासश्चक्रे(१) सात्वतसंहिताम् (२) ॥४

भाः १।७।६ †

अनर्थमुपशमयति योऽधोक्षजे साक्षाद्भक्तियोगः
तच्चापश्यत् एतत् सर्वं स्वयं दृष्ट्वा एवमजानतो
लोकस्यार्थे सात्वतसंहितां श्रीभागवताख्यां चक्रे । †

द्वितीये प्रथमे शुकवाक्यम् । किमिदमपूर्वं
कथयसि ? सत्यमपूर्वमिदमेव इत्याह ।

इदं भागवतं नाम पुराणं ब्रह्मसम्मितम् ।

अधीतवान् द्वापरादौ पितुर्द्वेषपायनादहम् ॥५

भाः २।१।८

इदं भगवत्प्रोक्तं तन्नामैकप्रधानं पुराणमपि नवमिति
पुराणं, ब्रह्मसम्मितं वेदतुल्यं, यद्वा ब्रह्म सम्यक्-
मितं येन, कुतः तथा प्राप्तमिति चेदत आह—
अधीतवानिति । सिद्धस्य तव कुतः अध्ययने
प्रवृत्तिसन्नाह— †

परिनिष्ठितो नैर्गुण्ये उत्तमश्लोकलीलया ।

गृहीतचेता राजर्षे आख्यानां यदधीतवान् ॥६

भाः २।१।७

गृहीतचेताः आकृष्टचेताः मुक्तस्यापि परमरमणीय
मिदमिति भावः । †

प्रथमे तृतीये सूतवाक्यम् ।

कृष्णे स्वधामोपगते धर्मज्ञानादिभिः सह ।

कलौ नष्टशामेषः पुराणाकौऽधुनोदितः ॥७

भाः १।१।४२

मत्स्यपुराणे पुराणदानप्रस्तावे ।

यत्राधिकृत्य गायत्रीं वर्णयते धर्मविस्तरः ।

वृत्रासुरवधोपेतं तद्भागवतमुच्यते ॥८

मः पुः ५।३।२०

लिखित्वा तच्च यो दद्यात् हेमशृङ्गसमन्वितम् ।

प्रौष्ठपद्यां पौर्णमास्यां स याति परमं पदम् ॥९

मः पुः ५।६।२२

पुराणान्तरे च—

अष्टादश सहस्राणि पुराणं परिकीर्तितम् ।

ग्रन्थोऽष्टादशसाहस्रो द्वादशस्कन्धसम्मितः ॥

हयग्रीवब्रह्मविद्या यत्र वृत्रवधस्तथा ।

गायत्र्या च समारम्भस्तद्बै भागवतं विदुः ॥१०

पद्मपुराणे अम्बरीषं प्रति गौतमवाक्यम् ।

अम्बरीष शुक प्रोक्तं नित्यं भागवतं शृणु ।

पठस्व स्वमुखेनापि यदीच्छसि भवक्षयम् ॥११

अतएव तन्नामान्यदपि नाशङ्कनीयम् ।

पुराणान्तरे—

खद्योतः शोभते तावत् यावन्नोदयते शशी ।

उदिते तु सहस्राकं न खद्योतो न चन्द्रमाः ॥१२

खद्योतानि कुकाव्यानि पुराणानि शशाङ्कवत् ।

कोट्यर्कसदृशं साक्ष्यात् श्रीभागवतमुत्तमम् ॥१३

द्वादशो त्रयोदशो शुक्रवाक्यम् । इदानीमस्योदित-
प्रयोजनं दर्शयितुमाह—

इमं भगवता पूर्वव्रह्मणे नाभिपङ्कजे ।

स्थिताय भवभीताय कारुण्यात् सम्प्रकाशितम् ॥१४

भाः १२।१३।८

आदिमध्यावसानेषु वैराग्याख्यानसंयुतम् ।

हरिलीलाकथाब्रातामृतानन्दितसत्सुरम् ॥१५

भाः १२।१३।९

हरिलीलाकथानां ब्रातः समूहः स एवामृतं तेना-
नन्दिताः सन्तः सुराश्च येन तत् । †

प्रौष्ठपद्यां णीर्णमास्यां हेमसिंहसमन्वितं ।

ददाति यो भागवतं स याति परमां गतिम् ॥१६

भाः १२।१३।१०

प्रौष्ठपद्यां भाद्रपद्यां, हेमसिंहसमन्वितं सुवर्णसिंहा-
सनारूढम् ।

राजन्ते तावदन्यानि सतां गणे ।

यावद् भागवतं नैव भ्रूयतेऽमृतसागरम् ॥१७

भाः १२।१३।११

सर्ववैदान्तसारं हि श्रीभागवतमुच्यते ।

वदत्सामृततृप्तस्य नान्यत्र स्वादुरतिः क्वचित् ॥१८

भाः १२।१३।१२

वदत्स एवामृतं तेन तृप्तस्य निवृत्तस्य । †

निम्नगानां यथा गङ्गा देवानामञ्जुतो यथा ।

वैष्णवानां यथा शम्भुः पुराणानामिव तथा ॥१९

भाः १२।१३।१३

क्षत्राणाञ्चैव सर्वेषां यथा काशीश्मनुजमा ।

तथा पुराणत्रातानां भीमद्भागवतं द्विधाः ॥२०

भाः १२।१३।१४

भीमद्भागवतं पुराणममलं यद्वैष्णवानां प्रियं

यस्मिन् पारमहंस्यमेकमृतं तत्त्वं परं गीयते ।

यत्र ज्ञानविरागमक्तिसहितं नैष्कर्म्यमाविष्कृतं

तत्श्रुत्वावन् विपठन् विचारणपरो भक्त्या विमुञ्चेन्नरः ॥२१

भाः १२।१३।१५

पारमहंस्यं परमहंसैः प्राप्यं नैष्कर्म्यं सर्वकर्मो-
परमः, भक्त्या तत्भक्त्याविपरो विमुच्यते ।

इत्यनेन वचनानुसारेण कृष्णकेशरथतया भीमद्-
भागवतं मत्भङ्गे व अतिमुञ्जेनैव निस्तारयतीति निर्णीतम् ।

इति मशिरबाकरे षड्विंशत्तमाहात्म्यम् ।

सप्तत्रिंशन्माहात्म्यम्

अभेदानो यमनियमाः कथ्यते ;

एकादशो जनविंशो भगवद्वाक्यम् । यमनियमानाह ।

अहिंसा सत्यमस्तेयं असङ्कोहीरसञ्चयः ।

आस्तिक्यं ब्रह्मचर्यञ्च मौनं स्थैर्यं क्षमोऽभयम् ॥

भाः ११।१६।३०

अस्तेयं मनसापि परस्वाम्रहणं, आस्तिक्यं धर्मो
विश्वासः इमे यमाः । †

शौचं जपस्तपो होमः श्रद्धातिथ्यमदूर्चनम् ।

तीर्थाटनं परार्थेहा तुष्टिराचार्य्यं सेवनम् ॥२॥

भाः ११।१६।३१

शौचं बाह्यमाभ्यन्तरञ्चेतिद्वयं ; अतो द्वादश-
नियमाः । श्रद्धा धर्मादरः । इमे नियमाः । †

सुमुक्षोरुपादेयान् शमाक्षीन् हेयाश्च दुःखादीन्
महाजनप्रदिद्धेभ्यो विलक्षणानाह । †

शमो मन्निष्ठिताबुद्धेर्दम इन्द्रियसंयमः ।

तितिक्षा दुःखसम्पर्षो जिह्वोपस्थजयो धृतिः ॥३॥

भाः ११।१६।३३

शमो मन्निष्ठिताबुद्धिः न तु शान्तिमात्रं । दमः
इन्द्रियसंयमः न च चौराविदमनम् ; तितिक्षा
विहितदुःखस्य सम्पर्षः सहनं न तु भारादेः ।
जिह्वोपस्थयोर्जयो वेगचारणं धृतिः नत्वनुद्बेगमात्रम् । †

दण्डन्यासः परं दानं कामत्यागस्तपः स्मृतम् ।

स्वभाषविजयः शौर्यं सत्यञ्च समदर्शनम् ॥४॥

भाः ११।१६।३४

दण्डो भूतद्रोहः तस्य त्यागो दानं न धनार्पणं,
कामत्यागो भोगानपेक्षा तपो न कृच्छ्रादिः । स्वभाषो
वासना तस्य विजयः प्रतिबन्धः शौर्यं न विक्रान्तिः ।
समं ब्रह्म तस्य दर्शनमालोचनं सत्यविषयत्वाद् सत्यं न
यथार्थभाषणमात्रम् । †

अन्यच्च सुनृता वाणी कविभिः परिकीर्तिता ।

कर्मस्वसङ्गमः शौचं त्यागः सन्नधास उच्यते ॥५॥

भाः ११।१६।३५

अन्यच्च श्रुतं सुनृता सत्या प्रिया चं वाक् । एवञ्च
श्रुतसत्ययोः स्फुट एव विवेकः । क्रमप्राप्तं त्यागं
व्याख्यातुमादौ ततो भेदेन शौचं व्याचष्टे तस्यापि
मलत्यागरूपत्वे त्यागामेदप्रतीतेः । कर्मसु असङ्ग-
मोऽनासक्तिः शौचं, त्यागस्तु सन्न्यास इति तयोर्भेद
इत्यर्थः ।

धर्म इष्टं धनं नृणां यज्ञोऽहं भगवत्तमः ।

दक्षिणा ज्ञानसन्देशः प्राणायामः परं वलम् ॥६॥

भाः ११।१६।३६

नृणां इष्टं धनं धर्मो न पश्चादित्साधारणं
भगवत्तमः, परमेश्वरोऽप्येव यज्ञः । मदबुद्ध्या यज्ञो-
ऽनुष्ठेयो न क्रियाबुद्धेत्यर्थः । यज्ञार्थं दानं दक्षिणा
सा च ज्ञानोपदेशः, न हि रण्यादिक्रानं । तेन हि यज्ञरूपो
विष्णुः प्राप्यते । बुद्धिमदमनं बलं तत्र मनोरमनैतुत्वात्,
प्राणायामः परं बलमिति । †

भगो मे ऐश्वरो भावो लाभो मद्भक्तिरुत्तमः ।
विद्यात्मनि भिदाबाधो जुगुप्सा हीरकर्मसु ॥७

भाः ११।१६।७

लाभं व्याचिख्यासुः प्रथमं भगं ततो मेदेन
व्याचष्टे लोके तयोरभेदप्रसिद्धेः । भगो भाग्यं तच्च
मे ऐश्वरोभावो मदीयमैश्वर्यादि षाड्गुण्यमित्यर्थः ।
उत्तमो लाभस्तु मद्भक्तिर्न पुत्रादिः । विद्या चात्मनि
प्रतीतस्य भेदस्य बाधः न ज्ञानमात्रम् । अकर्मसु
जुगुप्सा हेयत्वदर्शनं हीर्निं लज्जामात्रम् । †

श्रीगूणा नैरपेक्षाद्याः सुख दुःखसुखात्ययः ।
दुःखं कामसुखापेक्षा पण्डितो बन्धमोक्षवित् ॥८

भाः ११।१६।३८

गुणा एव भीमखण्डनं न कीरिटादि दुःखसुखयो-
रत्ययः अतिक्रमः अननुसन्धानं सुखं न भोगः ।
विषयभोगापेक्षैव दुःखं नामिदाहादि, बन्धान्मोक्षं
द्वयं वा यो वेत्ति सः पण्डितः न विद्वन्मात्रम् । †

मूर्खो देहाद्यहं बुद्धिः पन्था मन्निगमः स्मृतः ।
उत्पथश्चित्तविक्षेपः स्वर्गः सत्त्वगुणोदयः ॥९

भाः ११।१६।३९

अहं बुद्धित्युपलक्षणम् । देहदेहादिषु अहं ममेति
अभिमानवान् मूर्ख इत्यर्थः । मन्निगमः मां निवरा
गमयति प्रापयति यो निवृत्तिमार्गः स तु पन्थाः सन्मार्गः
न कष्टकादिशून्यः । चित्तविक्षेपः प्रवृत्तिमार्गः स उत्पथः
कुमार्गः न तु चौराद्याकुलः सत्त्वगुणस्योदयः उद्रेकः स्वर्गः
नेन्द्रादिस्त्रोकः । †

नरकस्तम उन्नाहो बन्धुगुरुहं वल्ले ।
यहं शरीरमानुष्यं गुणादयोऽद्यादथ उन्मत्ते ॥१०

भाः ११।१६।४०

नमस उन्नाह उद्रेकः स नरको न तामिस्त्रादिः ।
गुरुमेव बन्धुः न भ्रात्रादिः । स चाहमेव यथाहं
जगद्गुरुः ।

एक एव परो बन्धुर्विषमे समुपस्थिते ।

गुरुः सकलधर्मात्मा यत्राकिञ्चनगो हरिः । इति
स साधनं भोगायतनं यहं तच्च मानुष्यं मानुषरूपं
शरीरमेव न हर्म्यादि, गुणैः सम्पन्न आदथ उच्यते
न धनी । †

दरिद्रो यस्त्वसन्तुष्टः कृपणो योऽजितेन्द्रियः ।

गुणेष्वसक्तधीरीशो गुणसङ्को विपर्ययः ॥११

भाः ११।१६।४१

असन्तुष्टो यः स दरिद्रः स निःस्वः, यो अजि-
तेन्द्रियः स कृपणः शोच्यः न दीनः, विषयेषु अनासक्तधीर्यः
स ईशः स्वतन्त्रः न राजादिः, गुणसङ्को गुणेषु सङ्को यस्य स
विपर्ययः अनीशः । एतच्च शामादि विपर्ययवोक्त-
णार्थमुपसंहरति ।

“एत उद्वेग ते प्रभाः सर्व्वे साधु निकम्पिताः”

भाः ११।१६।४२

साधुमोक्षोपयोगिताया एतच्च सर्व्वं गुणसङ्को-
विषेकायोद्धवेन पृष्ठमिति तयोः सर्व्वेषु लक्षणमाह ।

किं वर्धितेन बहुना लक्षणं गुणदोषयोः ।

गुणदोषद्विदोषो गुणस्त्वमववर्धितः ॥१२

भाः ११।१६।४३

किं बहुना वर्धितेन गुणादोषयुक्तक्षणमेतावदेव
सवाह—गुणदोषयोर्दृशि दर्शनं दोषः, गुणस्तु तदुभयदर्शन-
रहितः स्वभाव एवेति । ५

इत्यादि वचनानुसारेण तदेकशरणतया शमदमादि
विषेकेन भगवद्भक्त्यैव संसारं तरन्तीति निर्णीतम् ।

इति भक्तिरत्नाकरे सप्तत्रिंशन्माहात्म्यम् ।

अष्टत्रिंशन्माहात्म्यम्

अथ दशविधा भक्तिः कथ्यते ।

भक्तिर्दशविधा श्रेया पापारण्यदरोपमा ।
तामसी राजसी चैव सात्त्विकी च नृपोत्तमा ॥१

यद्भान्यस्य विनाशाय यजते भद्रया हरिं ।
खलवत् पृथिवीपाल सा भक्तिस्तामसाधमा ॥२

योऽर्चयेत्कैतवधिषा स्वैरिणी स्वपति यथा ।
नारायणं जमनाथं मध्यमा तामसी परा ॥३

श्वेत्पूजा परं दृष्ट्वा स्पृहया योऽर्चयेद्भरिम् ।
शृणुस्व पृथिवीपाल सा भक्तिस्तामसाधमा ॥४

अनघ्यान्यादिकं यस्तु प्रार्थयन्नर्चयेद्भरिम् ।
भद्रया परया राजन् सा भक्ती राजसाधमा ॥५

यः सर्वलोकविरल्यासां कीर्त्तिमुद्दिश्य माधवम् ।
अर्चयेत् परया भक्त्या सा वै राजसमध्यमा ॥६

सालोक्यादि पदं यस्तु समुद्दिश्याच्चयेद्भरिं ।
विज्ञेया पृथिवीपाल सा भक्ती राजसोत्तमा ॥७

यस्तु खलुत पापानां क्षयार्थं पूजयेद्भरिम् ।
भद्रया परया भक्त्या सा भक्तिः सात्त्विकाधमा ॥८

हरेरिदं प्रियमिति शुभ्रुषां कुरुते मुदा ।
यजन्तो भद्रया युक्तो श्रेया सात्त्विकमध्यमा ॥९

विधिबुद्ध्यार्चयेद् यस्तु दासवस्त्रक्रपाणिनम् ।
भक्तीनां प्रवरा श्रेया सा भक्तिः सात्त्विकोत्तमा ॥१०

नारायणस्य महिमा हरिं स्मृत्वा प्रियो नरः ।
तस्मयत्वेन सन्तुष्टः साभक्तिश्चोत्तमोत्तमा ॥११

अहमेव परो विष्णुः मयि सर्वमिदं जगत् ।
इति यः पश्येत् तं विद्यादुत्तमोत्तमभक्तिकम् ॥१२ *

इति भक्तिरत्नाकरे अष्टत्रिंशन्माहात्म्यम् ।

समाप्तोऽयं भक्तिरत्नाकरः ।

শ্রীশঙ্কৰ বাক্যমৃত

পত্নীপ্ৰসাদ নাট

শ্রীকৃষ্ণায় নমঃ

শ্লোক

লক্ষ্ম্যায়োক নতে নতে ।
পাদপদ্মে ভৰভৰাভঞ্জকে ॥
বন্দে নন্দনিবাসবাস ।
দনুজশ্রীক চিদা গৰ্ভিতম্ ॥
পদ্মামোদনস্তন্দবেন্দো ।
দলিতপ্ৰায় প্ৰকাশ প্ৰভো ॥
ভোগব্যাল বলারলেপ ।
পৰমাকেনা মৃতং দেহিতোঃ ॥

ভটিমা

জয় জয় যাদৱ দৈত্য পৰাভৱ
কাৰি মাধৱ,
ভকত জন যো মুকুতি সাধৱ ॥১॥
জগত নিধান পূতনাক প্ৰাণ
কয় নিৰ্ৰজান,
নিজ জন তাৰণ পুৰুষ পুৰাণ ॥২॥
জয় অজ হংস যে নিজ অংশ
ছয়া যদুবংশ,
সংহাৰ অঘ বক কেশী কংস ॥৩॥
জয় বনমালী বিমৰ্দ্দিয়ে কালি
বহুবলশালী,
খেদল হৃদ মহ তাহে নিকালি ॥৪॥

ছয়া অৱতাৰ ভূমিকো ভাব
সব সংহাৰ,
যো কক বিবিন্দা বিপিন বিহাৰী ॥৫॥
ধৰু গোবৰ্দ্ধন বাৰণ বৰিখন
তাৰল ব্ৰজ জন,
মদ ইন্দুক দূৰ কয় নাৰায়ণ ॥৬॥
গোপিনীক সঙ্গ বচাবত ঢঙ্গ
হেৰি ক্ৰভঙ্গ,
ৰমণীক মনোৰথ পূৰল অনঙ্গ ॥৭॥
জয় গোপাল বজক বিলাস
তচু কক কাল,
বাজকু বৃজি যো কবত গোপাল ॥৮॥
জয় শ্ৰীৰাম ভকত হুদাম
তনি কৰ ঠাম,
গয় বৰ দানে পূৰল কাম ॥৯॥
পৰম প্ৰতাপ যো কক দান
ভাঙ্গল চাপ,
শুনি কংস কমনে মিলিল সন্তাপ ॥১০॥
প্ৰমত্ত মাতঙ্গ নিপাতল অঙ্গ
কৰি ক্ৰভঙ্গ,
দশন উৎপাৰি প্ৰবেশল বঙ্গ ॥১১॥
পৰম দন্দুব মল চান্দুব
কয় মধিবুৰ,
নিজ জন ভকতক তয় তেল বুৰ ॥১২॥

যত মল মন্দ নিপাতল কন্দ
 মিলল আনন্দ,
 চোবল পাচু পিতাকেৰি বন্ধ ॥১৩
 শুন সব লোই বচনেক মোই
 হৰি বিনে কোই,
 ওই সংসাৰে স্নহদ নাহি হোই ॥১৪॥
 কৃষ্ণক নাট পাপ উতপাত
 শুন যাকেৰি ইচ্ছা বৈকুণ্ঠক বাট ॥১৫॥
 হৰিক বিহাৰ জগত আধাৰ
 নিগম কুমাৰ,
 শুনিতো ভণিতে ভৱ পাই উতাৰ ॥১৬॥
 বিষয় বিলাস ওহি যম পাশ
 তেযু তথি আশ,
 কৰু হৰি নামে স্নদূট বিশ্বাস ॥১৭॥
 হৰি গুণ নাম অতি অনুপাম
 লেছ অবিৰাম,
 কহ শঙ্কৰ, সব বোলছ বাম বাম ॥১৮॥

সূত্ৰ—আহে সামাজিক লোক, যোহি জগত পৰম
 গুণক পুৰুষোত্তম, সোহি নন্দ নন্দনৰূপে
 কহো, অন্ন প্ৰাৰ্থনা ছলে বিপ্ৰসবক কৰ্ম
 গৰ্ব্ব দূৰ কয়ল। পত্নীসবক প্ৰসাদ দেলহ,
 বালক সবক মড়বস অন্ন ভোজন কৰাবল।
 সোহি পত্নী প্ৰসাদ নাম নাট ওহি সভামধ্যে
 কৰব। তাহেক দেখক শুনহ। নিৰন্তৰে
 হৰিবোল হৰি। প্ৰথমে বিপ্ৰসব যৈচে
 প্ৰবেশ কয়ল, তাহে দেখহ।

গীত—বাগ কানাড়া—পৰিতাল

প্ৰঃ—আবত বিজ সব কয়ো পববেশ।
 তপ উপবাসে শৰীৰ ভেল ক্ৰেশ ॥

পদ—হাতে গলে শিৰে কদ্ৰাক্ষৰ জোটা ঝোট।
 ভোবকাৰ দাড়ি নখ চৰাচৰ ফোঁট ॥
 উচ্চাৰন্ত বেদ অলপ কৰি হাস।
 চান্দক জ্যোতি দশন পৰকাশ ॥
 বিনে হৰি ভকতি, বিফল স্বৰ্গ কাম।
 হৰিক হৃদয়ে ধৰি, বোলা বাম বাম ॥

সূত্ৰ—ঐচন প্ৰবেশ কয় বিপ্ৰসব যজ্ঞ কৰিতে
 লাগল। তদন্তৰ বামকৃষ্ণ গোপসৈন্ত
 সহিতে প্ৰবেশ কয়ল। তাহে দেখহ শুনহ।
 নিৰন্তৰে হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ আশোৱাৰি—একতাল।

প্ৰঃ—আবত কানু বেণু বজাই।
 চলহি সঙ্গে গোপ গুণ গাই ॥

পদ—শ্যাম মুকুতি দীপিত পীতবাস।
 কঠে কদম্বমালা কয়ো লয়লাস ॥
 হাৰ মুকুট মণি কুণ্ডল ডোল।
 কৃষ্ণক কিঙ্কৰে শঙ্কৰে বোল ॥

সূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণ ঐচন প্ৰবেশ কয় কঁহো বলোভদ্ৰ
 সহিতে অশোকা মূলে বহল। তদন্তৰ
 বালক সব গোবৎসসবক জলপান কৰাবল।
 আপুনু জলপান কয়ল। পৰম ক্ষুধাতুৰ ছয়া
 বামত কৃষ্ণত যৈচে গোচৰ কয়ল, তাহে
 দেখহ শুনহ।

বালকসৰ—হে বাম, হে কৃষ্ণ, তুছ হামাৰ পৰম
 জীৱন, আজু পৰভাতে ভোজন কয় নাহি।
 হামি দধি অন্নসঙ্গে নাহি আনল। ক্ষুধায়ে
 পৰম পীড়িত ছয়াছি। ইহা জানি ক্ষুধা
 নিবাৰণ উপাই চিন্তহ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—[বালক সবক বচন শুনিযে শ্ৰীকৃষ্ণ বিহসি বোলে হে সখি সব, আঃ ভাল कहल, হামু যে বোলো তা শুনহ। ওহি অশ্ৰমক মধ্যে বিপ্ৰসব স্বৰ্গকামে যজ্ঞ কৰিতেছে। বেদত শাস্ত্ৰত পাৰ্গত পৰম সম্পন্ন। তাৰা-সবক আগে দদাৰ হামাৰ নাম ধৰিয়ে অন্ন প্ৰাৰ্থনা কয় গিয়া।

সূত্ৰ—ওহি বোলি শ্ৰীকৃষ্ণ মোনে বহল। বালক সব শ্ৰীকৃষ্ণক আজ্ঞা শিৰে ধৰি গৈয়া কঁহো যজ্ঞশালা প্ৰবেশ ভেল। বিপ্ৰসবক দেখিয়ে নমস্কাৰ কৰিয়ে কৰযোৰি যে বোলল, তা শুনহ।

বালকসব—হে গুৰুসব, তোৰাসব পৰম পণ্ডিত, যজ্ঞদান ব্ৰতে পৰম নিৰ্মল ছয়া থিক। ওহি অশোক মূলে গোপগণ সহিতে বামকৃষ্ণ পৰম ক্ষুধাতুৰ ছয়া অন্ন পাৰ্থি পঠাৱল; যবে শ্ৰদ্ধা আছয় অন্ন বেঞ্জন প্ৰচুৰ দেৱহ। অন্নদানে যেন পুণ্য আপুনে জানহ, অজ্ঞানক শিখাৱত। তোৰাসব আগে হামু কি কহব ?

সূত্ৰ—এহি বোলি বাৰম্বাৰ গোপসবে অন্ন প্ৰাৰ্থনা কয়ল। বিপ্ৰসবে শুনিযে নাহি। কৃষ্ণক নাম শুনি গগাগণ কৰয়ে নাহি। মোহি সময়ে এক চণ্ডীভাৰতী ব্ৰাহ্মণে পৰম ক্ৰোধে বোলল, তাহে শুনহ।

চণ্ডীভাৰতী—আহে গোৱাল সব, হামু বেদত শাস্ত্ৰত পৰম পাৰ্গত, যজ্ঞব্ৰত দানে পৰম পৱিত্ৰে, হামোসব ভূদেৱতা, হামাক সৰ্বলোকে পূজয়। নন্দহৃত কৃষ্ণ হামুক আগে কোন হয় ?

সূত্ৰ—ওহি বোলি ব্ৰাহ্মণ মোনে বহল। তদন্তৰ শিশুসব অছে অছে খেদ কৰিতে লাগল। বালকসব বল হে সখিসব, ওহি বিপ্ৰসব সকল যজ্ঞ-মুক্তি দেৱক দেৱতা কৃষ্ণক জানয়ে নাহি। আৰা সব পৰম মুকথ। ওহি বুলি শিশুসব গৈয়া কঁহো কৃষ্ণক আগু যে বোলল তা দেখহ, শুনহ।

বালকসব—হে কৃষ্ণ, তোহাক কদৰ্থনা কয়ল, হেন অবৈষ্ণৱক থানে কিসে পঠাৱল। আৰা কৰ্ম গৰ্বে পৰম দাস্তিক তোহাক কথাক গণয়ে নাহি।

সূত্ৰ—ওহি বোলি শিশুসব মোনে বহল। তদন্তৰ শ্ৰীকৃষ্ণ শিশুসবক যে বোলল, তাহে দেখহ শুনহ, নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি।

পয়াৰ—শ্ৰীপৰিতাল।

শুনিয়া সিদ্ধান্ত পাচে দিলন্ত মাধৱ।
কোননো পাৰ্থকে নতু পাৰে পৰাত্তৰ ॥
তথাপি প্ৰাৰ্থনা নেবৈ শুনা সখিগণ।
বিপ্ৰ পত্নী সবত পাৰ্থিয়ো গৈয়া অন্ন ॥
সিটো স্ত্ৰীসৰ মোৰ ভক্ত বিপৰীত।
দেহ মাত্ৰ গৃহত মোতেসে মাত্ৰ চিত্ত ॥
তামম্বাত কৈবা আমি আসিবাৰ কথা।
লাগে মানে পাইবা অন্ন বেঞ্জন সৰ্বথা ॥
হেন শুনি লবি গৈলা গোপগণ পাচে।
দেখিলেক গৈয়া দ্বিজ ভাৰ্যা যৈত আছে।
সবে সালঙ্কতা হুচৰিতা বব নাৰী।
বুলিবে লাগিলা গোপচৰ জাসু পাৰি ॥

সূত্র—ব্রাহ্মণীসবক দেখিয়া কৰযোৰি নমস্কাৰ
কয় শিশুসব যো বোলল, তা দেখহ শুনহ
শিশুসব বল হে মাতাসব, ওহি বামকৃষ্ণ
বালক সব সহিতে ওহি অশোক মূলে
থিক পৰম ক্ষুধাতুৰ ছয়া তোৰাসবত
অন্নবেঞ্জন পাৰ্শ্বি পঠাবল। ওহি শুনি ব্রাহ্মণী
সব পৰম হৰিষে উল্লসি উঠল। আগবাঢ়ি
পৰম সাদৰে পুচয়ে লাগল। হে বালক সব
সোহি নন্দনন্দন কৃষ্ণক হামু ওহি চক্ষুৰে
দেখব। বালক সব বোলল, হে মাতাসব,
আ দেখব। ওহি শুনি ব্রাহ্মণীসব
পৰম হৰষিত মনে শ্রীকৃষ্ণক প্ৰতি পৰম
সুগন্ধি অন্ন বেঞ্জন পিঠা পন্ন পনস
পৰমাম শুল্কচেনি বহুবিধ ষড়বস বিচিত্ৰ
পাত্ৰত ভৰি লয়া কছ যৈচে চলল, তা
দেখহ শুনহ। নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ ধনশ্ৰী—একতাল।

ধ্ৰুং—হাসি হাসি চলে মাই হৰি দৰশন লাই।
প্ৰেমে পুলক কায়। নয়ন জুৰাইতে যাই ॥

পদ—যাহে নাম শুনি সতী নছাবে ভকতি ৰতি।
দেখিবো কমলাপতি নাচে যৈচন সতী ॥
চলে সব সখিগণ আনন্দে মগন মন।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ ভণ গতি মেৰি নাৰায়ণ ॥

সূত্র—ঐচন পৰকাৰে ব্রাহ্মণীসব শ্রীকৃষ্ণক
দেখিতে চলল। সোহি সময়ে ব্রাহ্মণ সব
যৈচে নিষেধল, তা দেখহ। ব্রাহ্মণসব
বোল—আহে ব্রাহ্মণী সব, তোৰাসব কি
দেখল, কি শুনল? যজ্ঞ কাৰ্য্য পৰিহৰি
গোবালক সাতু পাচু কতিহো যাব? হা হা

তোৰাসব ভ্ৰষ্টা ভেলি। ঐচন প্ৰকাৰে
ব্রাহ্মণ সবে বহুবিধ বাধা কয়ল। পিতৃপুত্ৰ
ভাতৃসবো নিষেধ বোলয়। হৰি ভক্তি ৰসে
আকুল ছয়া তাৰাসবে শুনয়ে নাহি। সোহি
সময়ে এক ব্রাহ্মণে ব্রাহ্মণীক গৃহমধ্যে আছয়
জানি দ্বাৰ বন্ধ কয় ৰাখল। তদন্তৰ কৃষ্ণ
দৰশন আশা ভঙ্গে ব্রাহ্মণী কৃষ্ণ চৰণ
হৃদয়ে ধৰিয়ে যৈচে প্ৰাণ তেজল, তাহে
দেখহ শুনহ। নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ বেলোৱাৰ—ৰূপক তাল।

ধ্ৰুং— হৰিপদ পেখয়ে না পাৰলি মাই।
ফোকাৰয় ঘনে ঘন নয়ন বুৰাই ॥

পদ—বন্ধু বিয়োগ আগি প্ৰাণ ফুটি যাই।
অৰুণ চৰণ মনে বহলি ধিয়াই ॥
ছোৰি পৰল প্ৰাণ ধৰি হৰি পাৰে।
পাৰলি গতি সতী শঙ্কৰে গাৰে।

সূত্র—ঐচনে পৰকাৰে ব্রাহ্মণী প্ৰাণ তেজল।
তদন্তৰ ব্রাহ্মণে দেখিয়া হা হা বুলি হৃদয়ে
মুগ্ধ হানি ব্রাহ্মণীক গলে বান্ধিয়ে গুণ
বৰ্ণাই যৈচে কান্দিতো লাগল, তা দেখহ,
শুনহ নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি। ই কথা
বহোক। তদন্তৰ যে ব্রাহ্মণী সব কৃষ্ণ
দৰশন আসে চলৈছে। তাৰা সবক বহুবিধ
বাধা কয় ৰাখিতে নাহি পাৰল। হৰি
ভকতক যৈচে বিদ্বি লজ্জয়ে নাহি; তাৰা
সব পৰম হৰিষে কৃষ্ণক সমীপ পায়ল।

ভটিমা।

অশোক বন মহ বহল মুৰাৰি।
দেখল গৈয়া সবে দ্বিজ কুৰাৰী ॥

শ্যাম শৰীৰ বসন তথি পীত ।
 নব ঘন যৈচে চমকে তৰিত ॥ ১ ॥
 নিন্দী ইন্দু কোটি বয়ন বিকাশ ।
 বন্দুলি অধিক অধৰ পৰকাশ ॥
 নাসা উন্নত তিল ফুল ভাস্তি ।
 ওতিম মোক্তিম দশনকু পাস্তি ॥ ২ ॥
 অকণ নয়ন দুছ পঙ্কজ পাতা ।
 কচিকৰ কৰ দুছ উতপল বাতা ॥
 মাথে ময়ূৰ পুচ্ছ অলক কপোল ।
 কৰ্ণে নব দুছ উতপল্ল ডোল ॥ ৩ ॥
 লম্বিত বাহু দুছ বতন মোলান ।
 বহল হৃদয়ে গেক কৰু পৰিধান ॥
 কৰ কঙ্কণ কেয়ূৰ জাতিকাৰ ।
 গলে বনমালা বতনময় হাৰ ॥ ৪ ॥
 বতনক মেথলা মোহে কটিত ।
 মাটি লোটে পাত ধুতি পীত ॥
 অকণ চৰণ দোহো পঙ্কজ কোষ ।
 বতন মঞ্জিৰ কৰয় তথি ঘোষ ॥ ৫ ॥
 মাগিক উৰালি আঙ্গুলিক পাস্তি ।
 নখচয় চান্দ কৰয় তথি কাস্তি ॥
 পদতল আৰকত পেখি মন মোহে ।
 যৰ পঙ্কজ ধ্বজ অক্ষুশ শোহে ॥ ৬ ॥
 ত্ৰিভুৱন মোহন নটবৰ বেশ ।
 চৌভিতি বেটি বহ গোপ নিশেষ ॥
 লীলা পদ্ম ফুৰাৱত হাতে ।
 পেখল দ্বিজবধু সবহি সাক্ষাতে ॥ ৭ ॥
 কোটি মদন আগে মুহি ধিয় ।
 পেখি জুৰাৱত তনু মন জীৱ ॥
 অমৃত পানে যৈচে মিলল আহ্লাদ ।
 পাৱল দ্বিজবধু পৰম প্ৰসাদ ॥ ৮ ॥
 কয়লি আগু দশু পৰগাম ।
 পূবল সবহি আপুন মনকাম ॥
 কৃষ্ণ কিঙ্কৰ কহ ধৰম উপাম ।
 জাকি সবহি বোলহু বাম বাম ॥ ৯ ॥

শ্লোক

শ্যাম হিৰণ্যপৰিধি বনমালা বহুকাভুং
 প্ৰবালনাটবেশ অনুবৃত্তাশ্ৰীম্ ।
 বিন্ধ্যস্থহস্তমিলবেণ ধুনানমেজং
 কৰ্ণেংপললেককাপালমুখাজহাসং ॥

সূত্ৰ—ঐচন ৰূপ পেখিয়ে ত্ৰাঙ্কগীসৰ ষড়বস
 অম্ন কৃষ্ণক আগে নিবেদন কয়ল । দণ্ডবতে
 পৰি নমস্কাৰ কৰয় । উঠিকহুঁ আনন্দ
 মূৰ্ত্তিক নয়নে নিবেখিয়ে হৃদয় আলিঙ্গন
 কয় কহুঁ । পৰম প্ৰেমত মৌনে বহল ।
 তদন্তৰ তাৰা সবৰ প্ৰেম ভকতি পেখিয়ে
 শ্ৰীকৃষ্ণ যে বোলল তাহে শুনহ ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—আহে ত্ৰাঙ্কগীসৰ, তুহু সব পৰম ভাগ্য-
 ৱতী । হামো তোহাৰ কোন কৰ্ম সাধো
 তাহেক সত্তবে কহ । পতি পুত্ৰ স্নান-
 সবৰ বাধা নগণি কহু হামাক দেখিতে
 আৱল । আ তুমি সব ভকতৰ হেনয়
 লক্ষণ ; পৰম চতুৰ মহা বিবেকী যাৰা সব
 তাৰা সব হামাক নিঙ্কামে ভজয় । তোৰা সবৰ
 প্ৰেম ভকতি হামাক বশু কয়ল । ইদানিক
 তুমি সব ত্ৰাঙ্কণ সবৰ যজ্ঞস্থানে যাৰ ;
 হামাৰ ওহি সন্মত ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি শ্ৰীকৃষ্ণ মৌনে বহল, তেদন্তৰ
 ত্ৰাঙ্কগীসৰ নৈবাশা বচন শুনিয়ৈ শ্ৰীকৃষ্ণক
 যো বোলল, তাহে দেখহ শুনহ, নিবস্তবে
 হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ আসোৱাৰি—মান একতালি ।

ঐং—তোহাৰি চৰণে মন নজাইলো নবুসুন্দ ।
 কতিনা বোলসি নাথ কঠিন কন কন ॥

পদ—গৃহ পতি স্তত ধন, সুহৃদ সোদৰ জন,
পেখি বিষম মন, তেজলছ নাৰায়ণ ।
তোহাৰি কিস্কৰীজন, পুনু নকৰিয়োছম ।
কৃষ্ণ কিস্কৰে ভণ হৰি মোৰ নাৰায়ণ ॥

ব্রাহ্মণী সব—হে শ্রীকৃষ্ণ তুহু ভকত বৎসল ;
বেদত শাস্ত্ৰত শুনিছি ভকতৰ নষ্ট নাহি ।
সোহি বচন সকল কৰহ । হামাক তেজব
নাহি । সোহি পতি পুত্ৰে সবে হামাক থান
নাহি দেৱব । হামু গৃহে কমনে বঞ্চব ।
তোহাৰি চৰণ নিশ্চাল্য তুলসি তাহে শিবে
ধৰি কহ, দাসী ছয়া ৰহব ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি ব্রাহ্মণীসব শ্রীকৃষ্ণক আগে বহুবিধ
কাতৰ কয় মোনে ৰহল । তদন্তৰে শ্রীকৃষ্ণ
বোলল ।

শ্রীকৃষ্ণ—হে ব্রাহ্মণীসব, তোৰা সবক পতি পুত্ৰে
অসূয়া কৰয়ে নাহি । হামু হৃদয়ে থাকি
অনুমতি দেউ । যবে প্ৰত্যয় নাহি যাৱ
তব দেৱতা সবক বাক্যে প্ৰমাণ লৱ ।
তাৰা সবক যে বোলল তাহে দেখহ, শুনহ ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি শ্রীকৃষ্ণ দেৱতা সবক আনিয়ে
প্ৰত্যক্ষে দেখাবল । দেৱতাসব বোল, হে
ব্রাহ্মণীসব তোৰাসবক কোনজনে অসূয়া
কৰয়ে নাহি, হামো দেৱতাসব জানো ।
ওহি বুলি দেৱতাসব অন্তৰ্ধান ভৈলা ।
ব্রাহ্মণীসব দেৱক বচনে কৃষ্ণক চাবয় নাহি ।
পুনঃ শ্রীকৃষ্ণ বিহসি বোলল ।

শ্রীকৃষ্ণ—হে ব্রাহ্মণীসব, বিদূৰতে থাকিয়ে শ্ৰৱণ
কীৰ্ত্তন ভক্তিয়ে হামাক যৈচে বশ্য কৰাৰে,
নিকটে থাকি সিমতে ভকতি কৰিতে পাৰয়ে
নাহি, যৈচে অমৃত পান কৰিতে কৰিতে
মুখে কচয়ে নাহি । ইহা জানি তোৰাসব
শীঘ্ৰে চলহ ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি শ্রীকৃষ্ণ মোনে ৰহল । ব্রাহ্মণী-
সব কৃষ্ণক বচন বাধিতে নাহি পাৰি প্ৰেমে
ক্ৰন্দন কয় যৈচে গৃহে চলল, তাহে দেখহ
শুনহ । নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ।

গীত—ৰাগ গোবী ।

ধ্ৰুং—মোহে মাধৱ কয়লি বঞ্চিত
দহে দেহা সব আগিয়া ।
লহু লহু ধায়ি নয়ন জুৰাই
নচলে চিত্ত গৃহ লাগিয়া ॥

পদ—

কৃষ্ণক চৰণ তেজি যাইতে যৈচন জীৱ যাই ।
বহুৰি নয়ন চান্দ বয়ন পুনু পুনু চাহে মাই ॥
দুখমোচন কুঞ্জলোচন কতিহো চৰণ চলাই ।
হা হৰি হৰি বুলিয়া ৰহলি কৃষ্ণ কিস্কৰে গাই ॥

সূত্ৰ—এচন পৰকাৰে ব্রাহ্মণীসব গৃহে গৈয়া
কহু কৃষ্ণক হৃদয়ে ধৰি অছোঅছো কৃষ্ণগুণ
কীৰ্ত্তন কৰিয়ে ৰহল । তদন্তৰ ব্রাহ্মণ-
সবৰ পত্নীসবৰ পৰম প্ৰেমভাৱ ভকতি
দেখিয়ে আপোনাক দিক্কাৰ বোলয় তা
দেখহ, শুনহ ।

ব্রাহ্মণসব—হে মিশ্ৰ, হে কন্দালি, হে আচাৰ্য্য,
হে ভাৰতী, ওহি ব্রাহ্মণী সব শৌচাচাৰহীন
বেদশাস্ত্ৰ জানয়ে নাহি । পৰম ধৰ্ম্ম গুৰু সেৱা
বৰ্জিত । তথাপি আৰাসবৰ শ্রীকৃষ্ণত পৰম
প্ৰেম ভকতি ভেল । আঃ হামুসব স্ত্ৰীতো
অধম ভেলো । কৰ্ম্ম গৰ্বে অন্ধ ছয়া কৃষ্ণক
জানিতে নাহি পাৰলো । যে কৃষ্ণ সকল
যজ্ঞমূৰ্ত্তি বেদবো উদ্ভৱ ভূমি, লক্ষ্মী যাহেব
চৰণ-কিস্কৰী আপুনো নিজানন্দে পূৰ্ণ—
সোহি কৃষ্ণে হামাত অন্ন মাগি পঠাবল ।

হামুসব তাহেৰ প্ৰাৰ্থনা ভঙ্গ কয়ল। হামুসব ব্ৰহ্মচৰ্য্য ব্ৰত ধৰি গুৰুক শ্ৰদ্ধা কৰিয়ে বেদসব পঢ়লো। ইহাক ধিকাৰ বহোক।
 আঃ নিজকাৰ্য্যে বুদ্ধিহত ভেলো। পৰ উপদেশে পণ্ডিত বোলাইছি, ইয়াক ধিকাৰ ঠিক।
 আঃ হামোসব ব্ৰজক যাত্ৰা কৃষ্ণক দেখিবো, পাৰে ধৰি কহু ভকতি মিনতি কৰব।
 সোহি ভকতক বৎসল দেৱ হামাৰ অপৰাধ ক্ষমা কৰব।

সূত্ৰ—ওহি বুলি ব্ৰাহ্মণসব চলিতে নিশ্চয় কয়ল।
 সোহি সময়ে এক বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণ লাঠিতে ভিৰ দিয়ে গৃহ হস্তে বাজ ছয়া যৈচে নিষেধ বোলল তা দেখহ।
 হে ব্ৰাহ্মণসব, তোৰাসব গোকুলে যাইতে চাৰ, তোৰাসব নষ্ট ভৈলা;
 ৰাজা কংসে জানি সহব নাহি। তোৰাসবক নিগ্ৰহি সৰ্ব্বস্ব আগ্ৰহ কৰি লৈয়া
 জাতিকুল সব নষ্ট কৰব। ওহি শুনি ব্ৰাহ্মণ সব ভীতি ছয়া
 যাইতে নাহি পাৰল। কৃষ্ণ চৰণে শৰণ লৈয়া কৰ্ম গৰ্ব সব ছাৰি
 শ্ৰবণ কীৰ্তন কৰিয়ে গৃহে বহল। তদনন্তৰ শ্ৰীকৃষ্ণে বালকসবক
 ষড়্ৰস অন্ন ভোজন কৰাৰল। ভকত কামদ শ্ৰীকৃষ্ণ আপুনো
 ভোজন কয়ল। তদনন্তৰ দধি দুগ্ধ লৱনু ভুঞ্জিয়ে চলল।
 তাহে দেখহ শুনহ, নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ শ্যাম—পৰিতাল।

প্ৰঃ—গোপাল চলে গোকুলে লাই।
 বাৰে গোপে বেণু ধেমু চলাই ॥

পদ— শ্যামল অঙ্গ পীত পিচোৰা।
 নৱ ঘন জিনি যৈচে বিঘূৰি উজোৰা ॥
 মাথেহি খণ্ড শিখণ্ডক লুলে।
 হেৰিতে হাসি ভুবন মন ভুলে ॥
 গলে গুণ্ণহাৰ ত্ৰিভঙ্গ ভাৱ।
 অধৰ মধুৰ বেণু বজাৰ ॥
 চৰণ পঙ্কজ মণি মঞ্জিৰ বোল।
 তাহে মজোক মন শঙ্কৰে বোল ॥

সূত্ৰ—আহে সামাজিক লোক, ঐচেন পৰকাৰে শ্ৰীকৃষ্ণ অন্ন প্ৰাৰ্থনা ছলে
 বিপ্ৰসবক কৰ্ম গৰ্ব দূৰ কয়ল
 বিপ্ৰপত্নীসবক প্ৰসাদ দেলহ।
 ওহি প্ৰসাদক যে ইচ্ছা কৰয় সে
 কৃষ্ণচৰণে এক শৰণ ছয়া হৰিগুণ শ্ৰবণ
 কীৰ্তন কয় কহু প্ৰসাদ পাৰে, অগ্ৰথা
 নাপাৰে। ইহা জানি নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি।

ইতি পত্নীপ্ৰসাদনাটকং সমাপ্তম্

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যমৃত

কষ্ণিণী হৰণ নাট

শ্লোক

যৎপাদপঙ্কজৰজঃ শিবসা স্তবেশ-
শৰ্ব্বাদয়ো দিবিসদোহতিমুদোহহাস্তি ।
যৎকীৰ্ত্তনাৎ কলিমলং মনুজাস্ত্যজিস্তি ।
কৃষ্ণস্য তস্য চৰণং শৰণং ব্ৰজামঃ ॥

চৈত্ৰাদীম্পতীন্ বিজিত্য তৰসা যেনাহতা কষ্ণিণী,
যেনাজ্জো বিনিজিত্য দুৰ্জয়বিপু কষ্ণী বিকপীকৃতঃ ।
বৈদভীং বিধিবদ্বিৰাহমকৰোদ্ যো দ্বাৰবত্যাং মুদা,
তস্মৈ শ্ৰীপৰমাত্মনে ভগৱতে কৃষ্ণায় কুৰ্মো নমঃ ॥

গীত—বাগ স্তহাই, মান একতালি ।

— জয় জগ জীৱন মুৰাক ।
পাৰে পৰণাম হামাক ॥

পদ— পঞ্চমুহে যাহে তুতি বুলি ।
শিবে হব ধৰ পদধূলি ॥
যাহে স্তৰাহৰ কৰু সেৱা ।
সোহি মোহি গতি দেৱ দেৱা ॥
বিপু নৃপসৱ যোহি জিনি ।
হবল হবষে ককমিণী ॥
কবল হৰি বিবিধ বিলাসা ।
কহতু শঙ্কৰ হবিদাসা ॥

নান্দ্যস্তে সূত্ৰধাৰঃ—অলমতি বিস্তৰেণ । প্ৰথমং
মাধৱো মাধৱেতুচ্চাৰ্য্য নহা নাৰায়ণং
সভাসদান্ সম্বোধ্যাহ ॥

শ্লোক

ভো ভোঃ সভাসদাঃ সাধু শৃণুধ্বং শ্ৰদ্ধয়াধুনা ।
কষ্ণিণীহৰণং নাম নাটকং মুক্তিসাধকম্ ॥

ভটিমা

জয় জয় যাদৱ দেৱ ।
আদি অন্ত নপাৱন্ত কেৱ ॥
যাকেৰি চৰণ সৰোকহ ব্ৰহ্মা
শঙ্কৰ কৰু নিত্য সেৱ ॥
যোহি ভয়ো অৱতাৰ
হবলি ভূমিকু ভাৰ ।
ধয়লি নৰসিংহ মুকতি দাকণ
হিবণ্যক হৃদয় বিদাৰ ॥
নিৰামিয়ে সয়ল সংসাৰ ।
কৰত বিবিধ বিহাৰ ॥
যো ব্ৰহ্মাণ্ড ভাণ্ড ভেদল,
পদ নথ পৰশ প্ৰহাৰ ॥
কলি মল মোচন চিত্ৰে ।
যাকেৰি পৰম চবিত্ৰে ॥

পদ পঙ্কজ বজ পৰশিনী গঙ্গা
 সুৰ নৰ কৰয় পৱিত্ৰ ॥
 অঘ বক ধেনুক মাৰি ।
 কংস কেনী অস্তকাৰী ॥

মধু মূৰ নৰক নিবাৰণ বাৰণ
 কুবলয় জীৱনহাৰী ॥
 ইন্দ্র দৰপ কৰু চূৰ
 ব্ৰহ্মজন ভয় ভোল দূৰ ॥

বাস বিলাস হাস পৰিবস্তুল
 গোপী মনোৰথ পূৰ ॥
 মৰ্দ্দিয়ে বিষধৰ কালি ।
 যমুনা হ্ৰদ নিকালি ।

কুব্জা কাম মনোৰথ পূৰল
 বৰদ বৰদ বনমালী ॥
 যাকেৰি এ গুণ নাম ।
 জগজন পূৰল কাম ॥

পাপী পাপ পৰাভৱ ভঞ্জে
 যো মুহে লেহি অবিৰাম ॥
 সোহি কৃষ্ণক নাটক ।
 পাপ মূল উতপাতক ।

শুনা সাধুজন যাকেৰি ইচ্ছা
 যাহিতে বৈকুণ্ঠ বাটক ॥
 কৃষ্ণ চৰিত্ৰে আতি সাৰ ।
 ককুণী হৰণ বিহাৰ ।

তাহে শুনিতে ভণিতে পাৱত
 পাপ পয়োনিধি পাৰ ॥
 ভো ভো সাধু সভাসদ ।
 আবে মৰণ মহা আপদ ।

জানহ কৃষ্ণ চৰিত্ৰ যত্ন্য তাৰক
 কাৰক মুকুতি সম্পদ ॥
 ধৰমক বাজা নাম ।
 জানি নকৰা বিবাম ।

কৃষ্ণ কিঙ্কৰ শঙ্কৰ কহই
 ডাকি বোলহু বাম বাম ॥

সূত্ৰ—ভো ভো সভাসদ । সাধুজন যে জগতক
 পৰম গুৰু নাৰায়ণ, যাহেৰি অংশ অৱতৰি
 বাৰম্বাৰ ভূমিক ভাৰ হৰয়, সোহি ভগৱন্ত
 শ্ৰীকৃষ্ণ সাক্ষাতে আপুনি অৱতৰি ওহি
 সভামধ্যে কল্পিত হৰণ বিহাৰ নৃত্য পৰম
 কোঁতুকে কৰব ; তাহে সাৱধানে দেখহ
 শুনহ । প্ৰথমে উদ্ধৱ সহিত শ্ৰীকৃষ্ণক
 প্ৰবেশ, তদনন্তৰ সখী সৱ সহিত কল্পিত
 প্ৰবেশ । ইতি জ্ঞাত্য সবে সাৱধানে থাক ।
 (পুনঃ সূত্ৰধাৰঃ আকাশে কৰ্ণং দৃষ্ট্য সঙ্গীক
 বোল) আহে সঙ্গী কি বাঢ় শুনিযে ?

সঙ্গী বোল—সখি, দেৱ দুন্দুভি বাজত ।

সূত্ৰ—আহে দেৱ দুন্দুভি বাজত, আঃ সে
 পৰমেশ্বৰ শ্ৰীকৃষ্ণ মিলল মিলল ।

শ্লোক

প্ৰবেশমকবোং কৃষ্ণঃ স্বকাম্য্য কামকোটিজিৎ ।
 জগতাং জনকো ধাতা সোদ্ধবঃ সাধুবাদ্ধবঃ ॥

সূত্ৰ—আহে সভাসদ ! যাকৰ কথা কহইছি সোহি
 শ্ৰীকৃষ্ণ উদ্ধৱ সহিত আৱত, এ আৱত ।
 (ইতি সঙ্গী নিজ্ৰাস্তঃ)

গীত—বাগ সিদ্ধুবা, একতালি মান ।

শ্লোক—আয়ে জগত গুৰু কৰো পৰবেশ ।
 জিনিযে কাম কোটি নটবক দেশ ॥

পদ—শ্যামল তনু পীত অন্তক লাসা ।
 বদন ইন্দুকচি ঈষত হাসা ॥
 নয়ন পঙ্কজ, ভুজলম্বিত জানু ।
 কণ্ঠে কোমল নর শোভিত ভানু ॥
 হাব মুকুট মণি কুণ্ডল ডোলে ।
 চৰণ পঙ্কজ মোহ মঞ্জীৰ বোলে ॥
 শশধৰ কোঁটি কাস্তি পৰকাশা ।
 শঙ্কৰ কহ ওহি কেশৱ দাসা ॥

সূত্ৰ—ওহি প্ৰকাৰে শ্ৰীকৃষ্ণ প্ৰবেশ কয় কহো
 সভাত এক পাশ ছয়া বহল । তদনন্তৰ
 ককমিণীক প্ৰবেশ শুনহ ।
 (সঙ্গী প্ৰবেশ)

হে সঙ্গি, কি বাণ বাজয় ?

সঙ্গী বোল—অয়ে দেৱ বাণ বাজত ।

সূত্ৰ—আঃ সে গোসানী ককমিণী মিলল মিলল,
 অয়ে লোক দেখহ ।

শ্লোক

কক্মিণী কাৰয়ামাস প্ৰবেশং সখিসংযুতা ।
 মোহয়ন্ হৰ্ষয়ন্ চাক ৰূপলাষণ্যকাস্তিভিঃ ॥

সূত্ৰ—সখি সব সহিত সে ককমিণী যৈচে প্ৰবেশ
 কয়ল, তা দেখহ শুনহ; নিবস্তবে হৰিবোল
 হৰিবোল ।

গীত—বাগ স্নহাই, মান একতালি ।

শ্ৰী—আৱত ককমিণী কয়ো পয়সাৰ ।
 সখী সব সঙ্গ বঙ্গ কবত বিহাৰ ॥

পদ—ঈষত হসিত মুখ চান্দ উজোৰ ।
 দশন মোতিম যৈচে নয়ন চকোৰ ॥

মাণিক মুকুট কুণ্ডল গণ্ড ডোল ।
 কনক পুতলী তনু নীল নিচোল ॥
 কৰ কঙ্কণ কেয়ূৰ ঝণকাৰ ।
 মাণিক কাঞ্চি ৰচিত হেমহাৰ ॥
 চলাইতে চৰণ মঞ্জীৰ কৰ বোল ।
 ৰূপে ভূষন ভুলে শঙ্কৰ বোল ॥
 (সখী নীলাৱতী, সখী মদনমঞ্জৰী সহিত
 কক্মিণীৰ প্ৰবেশ)

সূত্ৰ—আহে লোকাই, সে গোসানী দেৱী
 ককমিণী ঐচন প্ৰবেশ কয়কহো নৃত্য কয়
 একপাশ ছয়া বহল ।
 (ভিক্ষুকৰ প্ৰবেশ)

হে সামাজিক লোক, তদন্তৰ প্ৰস্তুত কথা
 শুনহ; স্ৰবতি নাম এক ভিক্ষুক ভাট কুণ্ডিন
 নগৰি হস্তে দ্বাৰকাপুৰ প্ৰবেশ কয়কহো কৃষ্ণক
 ভেট পাৱল । তাহে দেখিয়ে শ্ৰীকৃষ্ণ বাত
 পুচত । কৃষ্ণ বোল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—অয়ে ভিক্ষুক, তোহো কোথা হস্তে
 আৱলি থিক ।

শ্লোক

কস্ত্বং কস্মাদিহায়াতঃ পৃষ্ঠঃ কৃষ্ণেন ভিক্ষুকঃ ।
 প্ৰত্যাহ কুণ্ডিনামাথ ত্বান্দিদৃক্ষুৰিহাগতঃ ॥

ভিক্ষুক—হামো স্ৰবতি নাম ভাট, কুণ্ডিন হস্তে
 তোহাক দৰশন নিমিত্তে হেথা আৱল থিক ।
 আঃ তোহাক অপৰূপ ৰূপ সম্পত্তিক মহিমা কি
 কহব? হে স্বামী কৃষ্ণ হামাৰ বাজ নন্দিনী
 ককমিণীক যব তোহাৰ গৃহিণী হয় তেবে তব
 গৃহবাস সফল হয় । সে ককমিণীক ৰূপগুণ
 কিছো কহব, তা শুনহ ।

ভটিমা

পটি পুনু ভাট চপয় কহ বাণী ।
 কৃষ্ণক আণ্ড কপ গুণ বখানি ॥
 জয় যত্ন নন্দন দেৱক দেৱা ।
 তোহাৰি চৰণে কৰহু বহু সেৱা ॥
 তোহি মহিমা কহত নাহি অস্ত ।
 পূবল পৰম কীৰ্তি দিগন্ত ॥
 তুহু সম পুৰুষ কতিহু নাহি পাই ।
 শুন মহ বচনেক বোলোহেঁ গোঁসাঁই ॥
 হামাক কুণ্ডিন নগৰী অনুপাম ।
 আছে কন্ঠা এক ককমিগী নাম ॥
 ভীষ্মক ৰাজ নন্দিনী বৰ বালা ।
 বাঢ়য় জিনি নব চান্দক কলা ॥
 কি কহব ৰমণীক ৰূপ পৰচুৰ ।
 বয়নক পেখি চান্দ ভেলি দূৰ ॥
 নয়নক পেখি পায় বৰি লাজ ।
 কয়ল ঝাম্প কমল জল মাজ ॥
 বন্দুলি অধিক অধৰ কক কাস্তি ।
 ওতিম মোতিম দশনক পাস্তি ॥
 স্তবলিত ভুজ যুগ ৰতন মোলান ।
 উক কৰিকৰ কটি উষকক ঠান ॥
 নৱ পল্লৱ কুচি পদযুগ শোহে ।
 পেখিতে স্তব নৰ মুনি মন মোহে ॥
 বাণী আমিয়া ৰসগুণে নোহে হীন ।
 ৰাজ কুমাৰীক বয়স নবীন ॥
 কতনু যতনে বিধি কয় নিবমাণ ।
 সোহি কন্ঠা হয় তোহাৰি সমান ॥
 কহলো স্বৰূপ অৱ বচন বিচাৰি ।
 হোৱয় গৃহিণী যব ককমিগী নাৰী ॥
 তৱ গৃহ বাস সফল হয় নাথ ।
 কহল ভাট উপৰ তুলি হাত ॥
 কৃষ্ণক কিহুৰ ওহি শকুৰ বোল ।
 কক অৱ নবসৱ হৰি হৰি বোল ॥

সূত্র—তদনন্তৰ কক্লিগীক ৰূপ গুণ শুনিযে
 শ্ৰীকৃষ্ণ হেঠমাথ কয় নিশ্বাস ফোকাবল,
 ঘন ঘন কক্লিগীক মাত্ৰে ধ্যান কয়ে বহল ।
 শ্ৰীকৃষ্ণ উদ্ধৱক বোলল ।

কৃষ্ণ—হে সখি, ওহি ভল্ল ভাট, উনিকৰ মন
 পূৰিয়ে বহুত পৰসাদ দেহ ।

সূত্র—তদনন্তৰ কৃষ্ণক আদেশে উদ্ধৱে বহুত ধন
 ভাটক দেলহ । শ্ৰীকৃষ্ণক পৰসাদ পায়
 চিৰঞ্জীৱ চিৰঞ্জীৱ গোসাঞি বুলি স্তবতি
 সন্তোষে নিজ দেশে গেল ।

শ্লোক

শ্ৰুত্বা ভিক্ষুখাং কৃষ্ণে কক্লিগ্যা কপমহুতম্ ।
 তামেষ সততং ধ্যানন্ তেষৌ ব্যাকুলমানসঃ ॥

সূত্র—ভিক্ষুক মুখে কক্লিগীৰ ৰূপ গুণ শুনিযে
 শ্ৰীকৃষ্ণ আন চিন্তা সৰ ছোড়িয়ে ৰাত্ৰি
 দিৱসে কক্লিগীক মাত্ৰে ধ্যান কয় বহল,
 তাহে দেখহ শুনহ ; নিবস্তবে হৰি বোল
 হৰি বোল ।

গীত—ৰাগ ধনশ্ৰী, মান একতালি ।

ধ্ৰুং—প্ৰিয়াকেৰি কাহিনী শুনিযে সুৰাৰি ।
 বিবাহে দহন চিন্ত আকুল কিঞ্চিত
 মানস মদন বিগাৰি ॥

পদ—জগত নিবাস ঝাস ঘন কোকাৰে
 চিন্তিত ককমিগী নাৰী ।
 কমন উপায়ে পাই পুনু পৰশন
 দৰশন ৰাজ কুমাৰী ॥

শুণিতে কামিনী যামিনী যাই
নয়নে নিন্দ নাহি আই ।
দিবস বয়নী হৰি বহল ধিয়াই
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ বস গাই ॥

সূত্ৰ—ওহি পৰকাৰে কৃষ্ণ প্ৰিয়াক বিৰহানলে
আকুল হয়। হা কক্লিণী হা কক্লিণী মাত্ৰ
বাত ফোকাৰিকহো কক্লিণীময় মাত্ৰ দেখিয়ে
সৰ্বৰ্থা বহল । কৃষ্ণক দুখ কি কহব !
আহে লোক, তদনন্তৰ কক্লিণীক বৃত্তান্ত
শুনহ । দ্বাৰকা হস্তে হৰিদাস নাম এক
ভিক্ষুক ভাট কুণ্ডিন গৈয়া ৰাজ নন্দিনী
কক্লিণীক দৰশন ভেল, তাহে দেখিয়ে
বাত পুচল ।

কক্লিণী—অয়ে ভিক্ষুক, তুহু কে, কোথা হস্তে
এটা আৰলি থিক ?

শ্লোক

কো ভবানিহ সম্প্ৰাপ্তঃ পৃষ্ঠো ভিক্ষুবভাষত ।
দ্বাৰকানগবাৎ প্ৰাপ্তঃ প্ৰাৰ্থকোহহং নৃপাত্মজে ॥

ভিক্ষুক—হামো দ্বাৰিকা নিবাসী হৰিদাস নাম
ভিক্ষুক ভাট ; হামাৰ স্তুদিবস তোহাক
দৰশন ভেল । অ তোহাক অপৰূপ সম্প-
ত্তিক মহিমা কি কহব ! হামাৰ দ্বাৰিকানাথ
শ্ৰীকৃষ্ণ য়েবে তোহাক স্বামী হয়, তেবে
এ ৰূপ যৌৱন সাফল হয় ; হা হা, হে
ৰাজ নন্দিনী সে শ্ৰীকৃষ্ণক ৰূপ গুণ কিছু
কহৌ, তা শুনহ ।

ভটিমা

শুন শুন কক্লিণী মাই ।
হৰি গুণ কহন নয়াই ॥
মুখ ইন্দু কোটি পৰকাশ ।
দশন মোতিম মন্দ হাস ॥
নয়ন পঙ্কজ নৰ পাতা ।
কৰ তল উৎপল বাতা ॥
মদনক ধনু ভ্ৰুৱ ভঙ্গ ।
ভুজয়ুগ বলিত ভুজঙ্গ ॥
বহল বক্ষস্থল সিংহ বন্ধ ।
ত্ৰিবলি বলিত কটি কঙ্ক ॥
উৰু কৰিকৰ অৱ ভাস ।
মুহু পদ পঙ্কজ বিকাশ ॥
নখচয় চান্দক পাস্তি ।
পদতল আৰকত ভাস্তি ॥
ধ্বজ ব্ৰজ অঙ্কুশ শোহে ।
পেথিয়ে ত্ৰিভুবন মোহে ॥
অভিনৱ তৰুণ মুকতি ।
কি কহব ৰূপক বিভূতি ॥
গতি গন্তীৰ মৃগৰাজ ।
কোটি মদন হেৰি লাজ ॥
তুহৌ নৰ তৰুণী প্ৰধান ।
সো হৰি নবীন যুৱান ॥
দুহো এক বয়স সমান ।
কয়লি বিধি নিৰমাণ ॥
ভুবন নিৰূপম ৰূপ ।
শুন ধনি বচন স্বৰূপ ॥
যব তব পতি সোহি ছই ।
সাফল জনম তেবে তুই ॥
কহল ভিক্ষুক অৱ জানি ।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ বোল বাণী ॥
তেজ সামাজিক কাম ।
ডাকি বোলহ বাম বাম ॥

সূত্র—তদনন্তৰ ভিক্ষুক মুখে কৃষ্ণক ৰূপ গুণ
শুনিয়ে কল্পিত মনে পৰম আনন্দ মিলিল।
অতি হৰিষে সখীক সম্বোধি বোলল।

কল্পিত—হে সখি মদনমঞ্জৰী! ওহি ভল্ল ভাট,
উনিকৰ মন পূৰিয়ে বহুবিধ পৰসাদ দেহ।

সূত্র—দেৱীক আদেশ শুনিকহো মদনমঞ্জৰী
বহুতৰ বজত বতন স্তবৰ্ণ আনি ভাটক
দিলহ। চিৰঞ্জীৱ চিৰঞ্জীৱ মাই বোলি
উৎসকে ভিক্ষুক ভাট নিজদেশে গেল।
কল্পিত ভিক্ষুক মুখে কথা শুনিএ মোহিত
হুয়া শ্ৰীকৃষ্ণক স্বামী ভাবে বৰল। কৃষ্ণ
গ্ৰাহে হৃদয়ে ধৰল। কৃষ্ণক চৰণ চিন্তিয়ে
মাত্ৰ সৰ্বথা বহল। আন চিন্তা সব
ছোড়ল।

শ্লোক

কৃষ্ণৰূপলাৰণ্যশ্ৰৱণেন বিমোহিতা।
দধ্যো তচ্চৰণাস্তোজং ভজনীয়ং সতাং সতী ॥

সূত্র—সে ৰাজকুমাৰী ককমিণী কৃষ্ণক ৰূপ
লাৰণ্য শুনিয়ে মোহিত হুয়া যৈচে কৃষ্ণক
চৰণ চিন্তিয়ে বহল। আহে লোক তাহে
দেখহ শুনহ; নিবন্তৰে হৰি বোল
হৰি বোল।

গীত—ৰাগ আশোৱাৰি, জ্যোতিমান

ধ্ৰুং— কৈচন কেশৱ দৰশন হোই।
হৰি বিনে বিফল জনম সব মোই ॥

পদ— বসতি দিগন্তৰ নাথ হামাক।
ভেট কেমনে হোই স্বামী মুৰাক ॥
হামু কিহৰী হৰি নাথ হামাৰ।
কহ শব্দৰ কল্পিত বেৰহাৰ ॥

সূত্র—আহে লোক দেখু দেখু, কল্পিত ঐচন কৃষ্ণ
চৰণ চিন্তিয়ে বহল। তদনন্তৰ কল্পিত পিতা
বুদ্ধ ৰাজা ভীষ্মক পাত্ৰ মন্ত্ৰী জ্ঞাতিসবক
আনি কহো যে বোলল তা দেখহ শুনহ।
(ভীষ্মকৰ জ্ঞাতিসব সহিত প্ৰবেশ)

ভীষ্মক—আহে পাত্ৰ মন্ত্ৰী জ্ঞাতিসব, হামাৰ
ছুহিতা কল্পিত বিবাহক যোগ্য ভেল।
কহাক সদৃশ বৰ কোন ধানে থিক।
সবহি বিগৰিষ কয় বোল। হামো জানি
এক দৈৱকী নন্দন বিনে কহাক সমান
বৰ নাহি। যব সবহি ভল্ল দেখহ, তবে
স্বহস্তে কৃষ্ণক কহা দান কৰোঁ।

জ্ঞাতিসব—ধন্য ধন্য ৰাজা, আঃ তোমাক উত্তম
মতি থিক। অপেক্ষা নাহি কবব, পৰম
পুৰুষ শ্ৰীকৃষ্ণক কহা দান কৰহ। পুৰুষ
উদ্ধাৰ হোক।
(শশীপ্ৰভাৰ প্ৰবেশ)

সূত্র—সে ৰাজমহিষী শশীপ্ৰভা, তেহো স্বামীক
বোলল।

শশীপ্ৰভা—পৰম পুৰুষ শ্ৰীকৃষ্ণক কথা শুনিয়ে
হামাৰো ওহি সন্মত, সে যছনন্দনক আনিয়ে
সহবে কহা দান কৰহ।

সূত্র—শ্ৰীকৃষ্ণক বিবাহ দিতে সবহি নিশ্চয়
কয়ল।

শ্লোক

শ্ৰুত্বা সখীমুখাং সাক্ষাৰ্হাৰ্ত্তামনান্দিতা সতী।
কল্পিত ক্ৰীড়ামাস স্মৃতা হৰিপদং হৃদি ॥

সূত্র—সমস্ত বৃতাস্ত শুনিকহো সখী লীলাৱতী
কল্পিত কহল।

লীলাৱতী—হে সখি তোহাক মনোবধ সকল
ভেল, শ্ৰীকৃষ্ণক বিবাহ দিতে নিশ্চয়
কয়ল। স্বৰূপ জানল।

সূত্ৰ—তাহে শুনি কল্পিণী আনন্দে যৈচে
নাচয়ে লাগল, আহে লোক তা দেখহ
শুনহ; নিবস্তবে হৰিবোল হৰিবোল।

গীত—বাগ শ্ৰীগান্ধাৰ জ্যোতি পৰিতাল।

ধ্ৰুং—এ সখি হুদিন ভয়োৰি।

নাচে যৈচন সখী সঙ্গে সঙ্গে গোৰী ॥

পদ—পৰম পুৰুষ পীট ভেলি মুৰাক।

জনম সফল সখি অৰলু হামাক ॥

নাহি মোহে সম সৌভাগিনী সই।

কল্পিণীক বঙ্গ কৃষ্ণ কিস্কৰ কহই ॥

কল্পিণী—অ ঈশ্বৰ শ্ৰীকৃষ্ণক স্বামী পাৰল। সখি
হামাক সম সৌভাগিনী কোন থিক।

সূত্ৰ—ওহি বুলি কল্পিণী পৰম উৎসুক মনে
নাচয়ে বহল থিক।

শ্লোক

ততো কল্পী সভাং গভ্ৰা গৰ্হয়িত্ৰাথ মাধৱন্।

গৰ্বেণ খৰ্ব্ববাক্যেন কচ্ছাং দাতুং শ্ৰুবাৰয়ৎ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ সে সভা মধ্যে আসি কহো
কল্পিণীক জ্যেষ্ঠ ভ্ৰাতা কল্পী নাম মন্দমতি,
সে পাপী পৰম দৰ্পকয় বোলল।

কল্পী—আঃ হামাৰ ভগিনী কল্পিণীক কাহাক
শকতি কৃষ্ণক বিবাহ দেৱব। সে যাদৱ
অনাচাৰ, গোবধ, স্ত্ৰী বধ, মাতুল বধ, কত
পাপ কয়ল থিক, সে হামাৰ সম্বন্ধক যোগ্য
হয় হুহি। অয়ে বৃদ্ধৰাজ! তুহু কিছো
বুজয়ে নাহি, যে মহাৰাজ শিশুপাল,

সে কল্পিণীক যোগ্য বব হয়, নিষ্ঠে
তাহেক বিবাহ দেৱব। হামো অঙ্গীকাৰ
কয় বোলল।

সূত্ৰ—উনিকৰ বোল বাধয়ে নাহি পাৰি ভীষ্মক
যে বোলল।

ভীষ্মক—অয়ে পুতা। বিবাহক নিমিত্ত শিশু-
পালক সত্ত্বৰ আনহ।

সূত্ৰ—কল্পী তাহে শুনিয়ে কোঁতুকে দূত
পাঞ্চিকহো শিশুপাল প্ৰমুখে বাজা সৱক
অনাৱল, তাহে দেখহ শুনহ।

শ্লোক

নিশম্য কল্পিণ্যুদ্বাহং শিশুপালাদয়ো নৃপাঃ।

গৃহীত্বা সশৰং চাপমাযযৌ কুণ্ডিনং প্ৰতি ॥

সূত্ৰ—কল্পিণীক বিবাহ কৰয়ে লাগি বাজাসৰ
সহিতে যৈচে শিশুপাল আৱল তাহে দেখহ
শুনহ; নিবস্তবে হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ কানাড়া, পৰিতাল।

ধ্ৰুং—আৰে বাজসিংহ শিশুপাল।

হাতে তীৰ ধনু বীৰ বিশাল ॥

পদ—কৰে আড়ম্বৰ বাজনা বাজে।

চলে সঙ্গে সাজি বাজ সমাজে ॥

শিৰে কিৰীটি কুণ্ডল পৰকাশ।

কহতু শঙ্কৰ কৃষ্ণকু দাস ॥

সূত্ৰ—সে বাজাসৰক ভীষ্মকে সম্মান কয় কহো
বাসা ঘৰ দিএ বাখল। তদন্তৰ কল্পিণীক
সখী মদনমঞ্জৰী এসৰ বৃত্তান্ত জানিকহো

অতি সত্বে কল্পিনীক সমীপ গৈয়া কহে
জনাৰল ।

মদনমঞ্জৰী—আহে প্ৰাণ সখি, বিষম বিপাক
মিলল, তা শুনহ। তোহাৰি জেষ্ঠ ভ্ৰাতা
কল্পী কুমাৰ, সে পাপী তোহাক শ্ৰীকৃষ্ণত
বিবাহ দিতে নিষেধল। তোহাক নিমিত্তে
শিশুপাল নৃপতিক বৰ অনাৰল। ইহাক
নিষ্ঠে জানি হামো জানাৰলু। সখি
যে যোগ্য তা কৰহ। হা হা প্ৰাণ সখি,
শ্ৰীকৃষ্ণক স্বামী বঞ্চিত ভেলি। হা হা
বিধিক বিড়ম্বন কি ভেলি!

শ্লোক

নিশম্য বিপ্ৰিয়ং বালা ভীতা ভূমো পপাত সা ।
কৰোদ হৃদয়ে ধ্যায়ন্ শ্ৰীকৃষ্ণচৰণং চিবন্ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ পৰম বিপ্ৰয় বাণী শুনিয়ে
ৰাজনন্দিনীক মাথে যৈচে কলস ভাঙ্গল।
শ্ৰীকৃষ্ণক নৈৰাশা শুনিএ দিশ দশ
অন্ধিয়াৰি দেখিয়ে মুৰ্ছিত ছয়া তৎকালে
পৰল, যৈচে কদলিক বাতে উপাৰল।
শ্ৰীকৃষ্ণক বিবহতাপে কল্পিনীক যৈচে অৱস্থা
মিলল, তাহে দেখহ শুনহ; নিবস্তবে
হৰিবোল হৰিবোল।

গীত—বাগ গোবী, জ্যোতিমান ।

ক্ৰঃ—হৰি বিনে বমণী দেখয় অন্ধিয়াৰি ।
বহয়না দেহা বিবহ কক নাৰী ॥

পদ—ঘন ঘন মুকুটি পৰয় বব নাৰী ।
ফোকাবয় খাস নয়ন জুবে বাৰি ॥

কৃষ্ণক চৰণ চিস্তিয়ে চিত লাই ।
ঘন যত্ননাথ জম্পয় পুহু মাঞি ॥
হৰিক নৈৰাশে হ্ৰাস ভেলি দেহ ।
শঙ্কৰ কহ বমণীক নব নেহ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ কৃষ্ণক বিবহ তাপে তাপিত ছয়া
কল্পিনী ঘন ঘন কৃষ্ণ কথা জম্পই, দিশ
দশ অন্ধিয়াৰি দেখিয়ে মুৰ্ছিত ছয়া পৰল।
তাহে দেখিএ সখী মদনমঞ্জৰী সখী লীলাৱতী
হাহাকাৰ কয় আতি সত্বে বাহু মেলি
ধৰল, শিৰে জল সিঞ্চল, আকোবে
কিঞ্চিকহো আখাসে বোলল।

মদনমঞ্জৰী-লীলাৱতী—হে প্ৰাণ সখি, সে পাপী
শিশুপাল তোহাক নাহি পাৰে, কি
নিমিত্তে অ'কুল ভেলি, সে ভকত বান্ধৱ
মাধৱ তোহাক আৱশ্যক বন্ধা কৰব, ইহা
জানি প্ৰাণ সখি সত্বে হৰ সত্বে হৰ ।

শ্লোক

লপন্তী কৃষ্ণ কৃষ্ণেতি হৰেৰ্বিবহকাতবা ।
কৰোদ দুহিতা ৰাজঃ সখীভিঃ সহিতা সতী ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ ৰাজনন্দিনী চেতন লভিয়ে হা
কৃষ্ণ হা কৃষ্ণ বুলি দীৰ্ঘনিশ্বাস ফোকাবিয়ে
কল্পীক গাড়ি দেই।

কল্পিনী—হে পাপী সোদৰ! তোহো সাত
শত্ৰুতো অধিক ভেলি। প্ৰাণ কৃষ্ণ সহিত
কৈচে হামাক বঞ্চিত কয়লি। তোহো
জনমি কি নিমিত্ত নাহি মৰল।

সূত্ৰ—ওহি বুলি কল্পিনী সখী সোদৰ
যৈচে কৃষ্ণক বিলাপ কয়লি, তা

গীত—বাগ গান্ধাব জ্যোতিমান ।

ধ্ৰুং—হৰি হৰি হামাৰ কৰম কিনা ভেলি ।

প্ৰাণ পীউ আশ কৈচন দূৰ গেলি ॥

পদ—পাপী সোদৰ তুহু নাহি ভেলি নাশ ।

চুৰ্লভ বল্লভ কৃষ্ণ কয়লি নৈৰাশ ॥

জগ জন তাৰণ চৰণ যাহাক ।

বঞ্চল কৈচন কৃষ্ণ বল্লভ হামাক ॥

কৃষ্ণ চৰণ চিৰ যোহি কয়ো কাম ।

দূৰ গেল সোহি মোহি বিধি ভেল বাম ।

নাহি নাহি ধৰবছ হৰি বিনে প্ৰাণ ।

বিকলী কল্পিণী কৃষ্ণ কিঙ্কৰ ভাণ ॥

সূত্ৰ—ঐচন বিলাপ কয় ৰাজকুমাৰী মুচ্ছিত
ছয়া পৰল । সখীসৰ বোধ দিতে স্বস্থ
ছয়া, আক্ষেপে আখি মুখ মুচিকহো নিশ্বাস
ফোকাৰি বোলয়ে লাগল ।

কল্পিণী—ঐয়ে পাপী শিশুপাল, তোহো হামাক
বিবাহ কৰিতে আৰল । হা হা যৈচে
সিংহক ভাৰ্য্যাক শৃগাল অভিলাষ কয়
থিক । হা হা কৃষ্ণ বিনে হাম যব প্ৰাণ
ৰাখব তব হামাৰ জীৱন থিক থিক । হে
প্ৰাণ স্বামী শ্ৰীকৃষ্ণ ! তোহো ইসব বৃত্তান্ত
নাহি জানহ ; তোহাক সমীপ কাহেক
পঠাঞে ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি বালা হেঠমাথকয় চিস্তিতে এক
মিত্ৰ ভ্ৰাক্ষণক মনে পাৰল ; সোংসাহে
সখীক বোলল ।

কল্পিণী—হে সখি লীলাৱতী, তুহু সম্ববে যাৱ ।
হামাৰ মহামিত্ৰ বেদনিথিক আন গিয়া ।

সূত্ৰ—শুনি লীলাৱতী তৎকালে চলি যায় ।
কুমাৰীক কথা ভ্ৰাক্ষণক জনাবল ।

শ্লোক

নিশম্য ত্বৰিতং প্ৰাগাৱাক্যং দেব্যা বিজ্ঞোত্তমঃ ।
নাম্না বেদনিধিঃ খ্যাতো কল্পিণ্যাঃ প্ৰিয়কৃত্তদা ॥

সূত্ৰ—ৰাজনন্দিনীক বাণী শুনিকহো যৈচে
বেদনিধি আৰল, তাহে দেখহ শুনহ
নিবস্তবে হৰি বোল । হৰি বোল ।

গীত—বাগ কানাড়া, পৰিতাল ।

ধ্ৰুং—আৰত বেদনিধি দ্বিজৰাজ ।

সাধিতে ৰাজ কুমাৰীক কাজ ।

পদ—ৰঞ্জে তিলক কপালক চানি ।

ধৌত বাস কুশ শোভিত পাণি ॥

চান্দক কান্তি দশন পৰকাশ ।

শঙ্কৰ কহ ওহি কেশৱ দাস ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ সে ৰাজকুমাৰী হেঠমাথে ক্ৰন্দন
কয়ে থিক । নয়নক নীৰ ধাৰে বহি যাই ।
তাহে দেখিএ ভ্ৰাক্ষণ বোলল ।

বেদনিধি—হে মাই ৰাজনন্দিনী, কি অপমান
মিলল ? কোন নিমিত্ত ক্ৰন্দন কয় থিক ?
হা হা হামাক শপত যব সম্বৰ নাহি কহ ।
হামু থাকিতে তোহাৰ কি মনহুথ থিক ।
হে মাতা তাপ ছাড়হ ।

শ্লোক

নিশম্য তদ্বচো বামা বিনিঃশ্বস্ত পুনঃ পুনঃ ।
বিশ্ৰম্য চৰণং যুৰ্দ্ধ্ৰু স্পৃষ্টা শোকাকুলাভ্ৰবীৎ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ কল্পিণী আক্ষেপে আখি মুখ মুচি
বিশ্ৰম জামু পাৰি প্ৰণাম কএ কহো
বোলয়ে লাগল ।

কল্পিণী—হে গুৰো! হামু মৰি যাঞে। হামাত
কি বাত পুছহ। যে শ্ৰীকৃষ্ণ স্বামীত
চিৰকাল আশা কয়ছিল, হা হা তাহেক
হামাৰ পাপী সোদৰে দূৰ কয়ল। হামাক
দিতে শিশুপাল নুপতিক অনাৱল, সে
পাপীক দেখিতে জীউ বাই। হে গুৰুস্বপ,
কি কহব! তোহো যব দ্বাৰকাপুৰ গিয়া
শ্ৰীকৃষ্ণক আনিতো পাৰহ তবে হামাক
প্ৰাণ দান দেৱ।

শ্লোক

নিশম্য তদ্বচো বিপ্ৰো বিহস্যোবাচ কল্পিণীম্ ।
কুমাৰি কুৰু মা শোকং কা চিন্তা তে স্থিতে ময়ি ॥

বেদনিধি—(তা শুনি বেদনিধি বিহসি বোলল)
আঃ হে মাই কল্পিণী! কৃষ্ণক আনিতো
কোন চিন্তা থিক। তপক মহিমায়ে
আকাশক চন্দ্র আনি দিতে পাৰি, হামু
দ্বাৰকা এই চললো; যে বাত থিক তা কহ।

সূত্ৰ—তা শুনিযে কুমাৰী কিছো স্বস্থ হয়
বোলল।

কল্পিণী—হে গুৰো, শ্ৰীকৃষ্ণ স্বামীত চৰণে প্ৰথমে
হামাৰ পৰণাম কহব। তদন্তৰ হামাৰ দুখ
নিবেদিব, তোহাৰি কিষ্কৰী কল্পিণী এচন
বোলল। হে স্বামী কৃষ্ণ! ভিক্ষুক মুখে
তোহাক ৰূপ গুণ শুনিযে হামো কায়বাক্য
মনে তোহাক পতি ভাৱে বৰয়িছি। তথি
শিশুপাল পাপী হামাক নিতে চাহে।
জানি প্ৰাণনাথ সত্ৰৰ আসি হামাক ৰক্ষা
কৰহ। তোহোক ছাড়ি হামাৰ গতি
নাহি, গতি নাহি।

৩

গীত—বাগ অহিৰ জ্যোতিমান।

প্ৰঃ—কেশৱ এ হামাকেৰি বাখছ প্ৰাণ ॥
নিজ কিষ্কৰীক জীৱন দেছ দান ॥

পদ—তুৱা পদ পঙ্কজ জীৱন জগবাস।
কয়লো কমলনয়ন চিৰ আশ ॥
বিপদ পয়োনিধি পৰলো মুৰাক।
দীন বান্ধৱ দেৱ উদ্ধাৰ হামাক ॥
পাপী শিশুপাল কাল ভেল মেৰি।
তোহাৰি চৰণ শৰণ লেলো হৰি ॥
গতি গোবিন্দ বিনে নাহি নাহি আন।
কল্পিণী কৰুণা কৰু শঙ্কৰ ভাণ ॥

কল্পিণী—হে স্বামী কৃষ্ণ, শিশুপাল পাপী হস্তে
নিজ দাসীক ৰক্ষা কৰি নিব আসিয়া।
(বিপ্ৰক বোল) হে গুৰু, হামাক এক
গাছি খেড় কৃষ্ণক আশু দিয়া কাতৰ
কয় সত্ৰৰে আনহ। যব বিলম্ব হয় কৃষ্ণত
প্ৰাণ সম্পিয়ে হামু মৰব। আঃ বিস্তৰ
কি কহব। এক পতিয়া লেখি দেঞো,
তাহেক নিয়া যাৱ। যব বিস্তৰ বিলম্ব
হয় হামু মৰব।

সূত্ৰ—ওহি বুলি কল্পিণী স্বহস্তে পত্ৰ লেখি
ব্ৰাহ্মণক হাতে দেল। বেদনিধি হাত
পাতি লেল। ৰাজকুমাৰীক প্ৰবোধ বুলিয়ে
বিপ্ৰ চলল।

বেদনিধি—হে ৰাজনন্দিনি! কিছু চিন্তা নাহি
কৰবি। একুতিলে কৃষ্ণক আনব। তুহ
স্থখে বহ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি বিপ্ৰ দ্বাৰকা চলল। তাহে
দেখহ শুনহ নিবস্তবে হৰি বোল।

গীত—বাগ শ্ৰী, পৰিতাল ।

ধ্ৰুং—কুমাৰীক আশ্বাস বুলিয়ে বচন ।
দ্বিজ দ্বাৰকাক লাগি কয়ল গমন ॥

পদ—ছাড়ল নগৰ গিৰি অৰণ্য আশেষ ।
ভেল দ্বাৰবতী পুৰী বিপ্ৰ পৰবেশ ॥
মনোহৰ নগৰ সাগৰ মহ থিক ।
কৰ পৰকাশ স্তব পুৰীক অধিক ॥
জগত বিভূতি তথি ভেলি একুথান ।
হৰি পুৰী দেখল কনক নিৰমাণ ।
দ্বাৰী দ্বাৰপালক বোলয় পাই লাগ ।
কুণ্ডিনক দ্বিজ হামু কহ কৃষ্ণ আগ ॥
কৃষ্ণত হামাৰ থিক গোপ্য প্ৰয়োজন ।
ৰাম ৰাম বোলছ হৰিসে সৰ্ব্বজান ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ দ্বাৰপালনব গৈয়া কৃষ্ণক প্ৰণাম
কয়ে বোলল ॥

দ্বাৰপাল—হে স্বামী, কুণ্ডিন হস্তে এক বিশিষ্ট
বিপ্ৰ হামাৰ দ্বাৰে বহয়ে থিক । কি আদেশ
হয় নাথ ।

সূত্ৰ—ওহি শূনি শ্ৰীকৃষ্ণ তৎকালে উঠকহো
গোঁবৰে গৈয়া ব্ৰাহ্মণক প্ৰণামি আলিঙ্গি
ধৰিয়ে অভ্যন্তৰ পৰবেশ কৰাবল । স্বহস্তে
পাৰ পখালিয়ে পঞ্চামৃত ডুঞ্জাবল । তদন্তৰ
বিপ্ৰ স্তবৰ্ণ খাটত শুতল । শ্ৰীকৃষ্ণ নিজ
হস্তে পাৰ মৰ্দ্দিয়ে শ্ৰম দূৰ কয় কছ
বাত পুছত ।

শ্লোক

কুশলন্তব বিপ্ৰেন্দ্র কিমৰ্থমিহ চাগতঃ ।
পবিত্ৰীকৃত্য চান্মাকং স্বপাদবজ্জসা গৃহম্ ॥

কৃষ্ণ—হে গুৰু, তোহো কুশলে আৰল ।
তোহাৰি পদ বেগুৰে গৃহ সৰ পৰিত্ৰ
ভেল । তোহাৰি ভীষ্মক ৰাজা কুশল
থিক ? স্বধৰ্ম্মে কি প্ৰজা পালয় ? হামু
কোন প্ৰয়োজন সাধো তা আজ্ঞা কৰহ ।

শ্লোক

এবং সম্ভাষিতো বিপ্ৰো নিশম্য সূৰভাষিতম্ ।
প্ৰহসন্তঃ স প্ৰত্যাহ মাধৱং সাধুবাঙ্করম্ ॥

সূত্ৰ—তাহে শূনি বেদনিধি বিহসি বোলল ।

বেদনিধি—হে স্বামী কৃষ্ণ, তোহো জগতক পৰম
ঈশ্বৰ । তোহোক এ আখিয়ে দেখল ।
অতঃপৰ হামাৰ কমন কুশল থিক । তোহো
দৈৱকী পুত্ৰ নহি নহি । ব্ৰহ্মা মহেশ
সেৱিত চৰণ শ্ৰীনাৰায়ণ, সে তুহ ভূমিক
ভাৰ হৰণ নিমিত্ত অৱতাৰ ভেলি থিক ।
আঃ তোহোক মহিমা কি কহব । হামো
যদৰ্থে আৰল তা শূনহ, হামাৰ
বিদৰ্ভৰাজনন্দিনী কঙ্কিণী ভিক্ষুক মুখে
তোহাৰি ৰূপগুণ শুনিয়ে মনে স্বামী ভাবে
বৰল । সে কণ্ঠাক বিবাহ কৰিতে পাপী
শিশুপাল আৰল । তাহে দেখিয়ে ৰাজকুমাৰী
মৰৈছে । আঃ হামু কি কহব । এক পতিয়া
লেখি পঠাবল থিক, তাহেক দেখহ ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি কঙ্কিণীক পত্ৰ কৃষ্ণক হাতে
দেল । শ্ৰীকৃষ্ণ সাদৰে ধৰিয়ে মুদ ভাঙ্গল ।
বিপ্ৰক বোল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে গুৰু তোহোঁ পাঠ কৰহ, হামো
শুনিয়ে বহো ।

সূত্র—বিপ্র পত্র লৈয়া পঢ়য়ে লাগল ; শ্ৰীকৃষ্ণ
এক চিত্তে শুনিযে থিক । অয়ে লোক
তাহে দেখহ শুনহ ; নিবন্তৰে হৰি বোল ।

বেদনিধি—(পত্রপাঠ) স্বস্তি শ্ৰীপৰমেশ্বৰ-সকল-
স্বৰাস্ত্ৰবন্দিত-পাদপদ্ম-প্ৰপন্নজনতাৰণ-নাৰা-
য়ণ শ্ৰীশ্ৰীকৃষ্ণচৰণসৰোৰুহেয়ু । কল্পিণ্যাঃ
সহস্ৰ প্ৰণাম-লিখনম্ । শিৱমিহ নিবেদনঞ্চ ।

হে স্বামি ! ভিক্ষুক মুখে তব গুণ ৰূপ
শুনিযে কায়বাক্যমনে বিবাহ তোহাক পতি
ভাৱে বৰইছি । তথি পাপী শিশুপাল হামাক
বিবাহ কৰিতে আৱল থিক । যৈচে সিংহক ভাগ
নিতে শৃগাল চুম্পি বহয় থিক । তাহে দেখিয়ে
ভয়ে দণ্ডে যুগ যাই । জানি হামু নিজ
দাসীক সহৰে নেৱ আসিয়া, স্বামি ।

যব বোল তোহো অন্তেসপুৰে বহ, কোন
পৰকাৰে ভেট পাৱব, তথি উপায় কহৌ । হে
নাথ তা শুনহ, বিবাহক পূৰ্ব দিবস ভৱানীক
মঠ চলব । সে মময়ে হামাক হৰি নিযে যাব ।

যেবে তুহু হেলা কৰি হামাক নাহি নেৱব,
তেবে তোহাত বন্ধ দিয়ে হামো প্ৰাণ ছাড়ব ।
পাপী শিশুপালক ছায়াক হামো কবহো পাৱে
নহি পৰশো । ওহি জানি দীন দাসীক হে
নাথ উদ্ধৰ উদ্ধৰ । তৰ চৰণ সৰোৰুহে কিং
বহু লেখ্যমিতি পত্ৰমিদম্ ।

শ্লোক

নিৰীক্ষ্য কৰুণং পত্ৰং পত্ন্যাঃ পৰমপুৰুষঃ ।
প্ৰেমাশ্ৰুণোলোচনস্তস্থৌ ম্লাননত্ৰমুখাস্মুজঃ ॥

সূত্র—তদন্তৰ কল্পিণীক সৰুৰুণ পত্ৰ দেখিয়ে
শ্ৰীকৃষ্ণক হৃদয়ে তাপ উপজল । কমল
নয়নক নীৰ জুৰয়ে লাগল । যৈচন

বিলাপ কয়ল তা দেখহ শুনহ ; নিবন্তৰে
হৰি বোল ।

গীত—বাগ গোবী, ৰূপক তাল ।

ধ্ৰুং—হৰি হৰি কিমো ভেলি ৰাজকুমাৰী ।
কমল নয়ন পূৰি বাৰি সুবৰত,
ঘন ঘন ফোকাৰে মুৰাৰি ।

পদ—কৰত কতনু তেৰি নাৰী নিকাক
মোহি বিবহ লাগি আগি ।
তুহুঁ যব জীৱন বালা ছোড়হ
হঞু মই তুৱা বধভাগী ॥
তেবা দৰশন কৈচন হোই
স্মৰিতে তনু মন তাৰে ।
মিলল অধিকহো হৰিক আকুল
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ বস গাৰে ॥

কৃষ্ণ—হে বেদনিধি, তুহু কহিবাৰ পাত্ৰ । যো
দিৱস সে প্ৰিয়াক ৰূপ গুণ শুনল, সেহন্তে
কল্পিণীক মাত্ৰ ধ্যানকয় হামাৰ মন থিক ।
সে প্ৰাণ প্ৰিয়াক অৱস্থা কথা শুনিযে কৈচে
জীৱন ধৰৌ । অয়ে দাকক সহৰে বধ
আনহ । কুণ্ডিনক চলিকহো এতিকপে
যাঞৌ । সে প্ৰিয়াক দুখ শুনিযে প্ৰাণ
বহয়ে নাহি ।

শ্লোক

অথ বথমধিকহু কেশৱোহসৌ
সপদি চ সাৰথিনোহুবেন যুক্তঃ ।
কবকৃতধমুৰীশ্বৰঃ প্ৰিয়ায়াঃ
প্ৰেমাৰুণঃ কুণ্ডিনমোক্ষসা যযৌ ॥

সূত্র—তা শুনি দাককে তৎকালে বথযোগাবল,
পেথি শ্রীকৃষ্ণ ব্রাহ্মণক হাতে ধৰিয়ে বথ
উপবে তুলি, হাতে শৰ চাপ ধৰিকহো
উদ্ধর সহিতে তথি চড়ল। দাকক মহা
বেগে বথ ডাকবল। শ্রীকৃষ্ণ যৈচে চলল
তাহে দেখহ শুনহ ; নিবন্তবে হৰি বোল
হৰি বোল।

গীত—বাগ মাছৰ, পৰিতাল।

ধ্ৰুং—কুণ্ডিনক আৱত মোহন মুৰাক।
কোটি ইন্দু নিন্দি বদন বিৰাজু
কৰ সাবঙ্গ শৰ ধাক।

পদ—শ্যাম মুকতি গীত অম্বক অম্বুদ
তৰিত জড়িত যৈচ শোহে।
যতন মুকুট মণি কুণ্ডল ডোলিত
হাসি জগত জন মোহে ॥
ভুজ যুগ কেয়ূৰ কঙ্কণ অঙ্গুলী
অঙ্গুৰী বতন বিকাশ।
মঞ্জীৰ ৰাঞ্জত চৰণ সৰোকহ
শঙ্কৰ কহ হৰি দাস ॥

সূত্র—ওহি পৰকাৰে কৃষ্ণক বথ বায়ুবেগে চলে।
তথি আলোল্য ব্রাহ্মণ বেদনিধি বথ বেগে
শ্ৰুতি ভঙ্গ ছয়া পবল। হাত পাৰ সৰ
ধিৰ ভেল। পেট উফন্দল। নাসাত
নিশ্বাস নাহি নিঃসৰে। যৈচে য়তক তত্বৎ
অচেতন ভেল। তাহে পেথিয়ে শ্রীকৃষ্ণ
হা হা বুলি শিৰে জল সিঞ্চিয়ে ফুঙ্কি
ফুঙ্কি ধাতু আনল। কৃষ্ণ বোল।

কৃষ্ণ—হে বেদনিধি স্বস্থ হৰ, স্বস্থ হৰ।

সূত্র—কৃষ্ণক আশ্বাস শুনিযে চেতন পাই বিপ্র
বোলল।

বেদনিধি—হে বাপু তোহো কে ? হামু কোন ?
কি নিমিত্ত এথা আৱল থিক ?

কৃষ্ণ—(বিহসি বোল) হামু দ্বাৰকাক কৃষ্ণ,
তোহো বেদনিধি, কক্সিগী পঠাৱল, তন্নিমিত্ত
তোহু হামু কুণ্ডিন চলইছি।

সূত্র—তাহে শুনিযে বিপ্র বাহু মেলি কৃষ্ণক
ধৰল। বিপ্র বোল।

বেদনিধি—হা বাপ বৰ্তলু বৰ্তলু, হামু ক্ষণেকে
মৰি যাঞে, তোহাক নিমিত্ত পুনু উপজল।

সূত্র—ব্রাহ্মণ কম্পয় দেখি শ্রীকৃষ্ণ আশ্বাস
বুলি স্বস্থ কয়ল।

শ্লোক

ততো বিপ্রং প্রতি প্রাহ গচ্ছ ত্বং সত্বৰং গুৰো।
মদাগমনমাখ্যাহি প্রিয়ায়াঃ প্রীতিবর্দ্ধনম্ ॥

সূত্র—তদনন্তৰ শ্রীকৃষ্ণ কুণ্ডিন সমীপ পাই
বিপ্রক বোলল।

কৃষ্ণ—হে গুৰো, তোহো আগু ছয়া চলহ।
সে প্রাণ প্রিয়া নিৰাশ দেখিয়ে প্রাণ ছাড়ব।
হামাৰ আগমন কক্সিগীক কহ গিয়া।

সূত্র—বিপ্র শুনিযে কৃষ্ণক আলীক্বাদ কয়কহো
আগু ছয়া চলল। ইকথা বহোক, কক্সিগীক
বৃত্তান্ত শুনহ।

শ্লোক

বিলম্বং বীক্ষ্য বিপ্রশ্চ কক্সিগী বাজনন্দিনী।
চিন্তাং দুবস্তামাসাত্ত কৰোদ সখীসম্মিধৌ ॥

সূত্র—তদনন্তৰ বিপ্ৰক বিলম্ব দেখিয়ে কল্পিণীক
মনে মহা চিন্তা মিলল।

কল্পিণী—মদন মঞ্জৰীক বোল, হে সখি হামাৰ
পৰম অনৰ্থ ভেল, আজু অধিবাস, কালি
বিবাহক দিবস। সে বেদনিধি কৃষ্ণক আনয়ে
নাহি পাৰি লজ্জায়ে নাৰল। হা হা অৱ
কৃষ্ণ স্বামীক আশাছেদ ভেল।

সূত্র—ওহি বুলি কুমাৰী যৈচে ক্ৰন্দন কয়ল তা
দেখহ শুনহ নিবন্তৰে হৰি বোল।

গীত—বাগ গোঁৰী, বিষম তাল।

ধ্ৰুং—মাই মাধৱ অৱ কয়ল মেৰি নৈৰাশ।
পহু নেহাৰি ৰাজকুমাৰা,
ফোকাৰে ঘন নিশ্বাস ॥

পদ—পৰম পুৰুষ কেশৱ বিনে
বিফল জনম মোই।
মিলল মৰণ কৃষ্ণ চৰণ
দৰশন নাহি হেই ॥
হামু অভাগী লাগি জানল
জীৱন নাথ নাৱে।
মূৰ্চ্চি পৰয চেতন হৰয
ৰমণী শঙ্কৰে গাৱে ॥

সূত্র—ঐচন ক্ৰন্দন কয় বালা মূৰ্চ্চিত হুয়া পৰল।
সখীসৱ দেখিয়ে হা হা বুলি বাহু মেলি
ধৰিকহো প্ৰবোধ বোলল।

সখী মদন মঞ্জৰী বোল—হে সখি স্বস্থ হৱ, স্বস্থ
হৱ। সে শ্ৰীকৃষ্ণ ত্ৰোহাক নিমিত্ত অৱশ্যে
আৱব। যাকেৰি নাম মাত্ৰে মহাপাপী সব
সংসাৰ নিস্তৰে সে ভকতক বান্ধৱ মাধৱ নাহি
বন্ধা কৰব। প্ৰাণ সখি, ওহি শঙ্কা ছাড়হ।
হামাক শপত উঠহ উঠহ।

শ্লোক

তত উথায় সা বালা বিনিঃশ্বস্য পুনঃ পুনঃ।
কৰোদ কৰুণং বালা স্মৃতা কৃষ্ণপদাম্বুজম্ ॥

সূত্র—কুমাৰী চেতন লভিকহু নিশ্বাস ফোকাৰি
হাতে বদন চৰাই বৈচল। সখীসবক বোল।

কল্পিণী—হে মদনমঞ্জৰী, সখি লীলাৱতি, হামাৰ
বিহি বন্ধ ভেল, বেদনিধি গৈয়াকহো বাহুৰি
নাৰল। প্ৰাণ কৃষ্ণক বাত কিচুৱে নাহি
পাৰল। হা হা ওহি জনমে সে স্বামীক চৰণ
দৰশন তুল্লভ ভেল।

সূত্র—ওহি বুলি পুস্তু যৈচে ক্ৰন্দন কয়ল বালা
তাহে দেখহ শুনহ; নিবন্তৰে হৰি বোল
হৰি বোল।

গীত—বাগ গোঁৰী, জ্যোতিমান।

ধ্ৰুং—মাধৱ মেৰি বিচুৰি অৱ নাৰল।
হৰি বিৰহানল চেতন গৰি।
নাৰল অৱহ বাহুৰি দ্বিজ নন্দন
কহ কৈচন সখি জীৱন ধৰি ॥

পদ—ওহি শিশুপাল কাল ভেল মেৰি
হেৰি হৰত চেতন তমু ক্ৰীণ।
হামু অভাগিনী বিহি বন্ধিম হামাৰি
প্ৰাণ পীউ কৈচন কয়লি বিহীন ॥
কৰবি কমন উপায় পুস্তু মাই
অৱ বিবাহ ৰয়নী মহ ঠিক।
হেৰব আৱব হৰিকো নাহি চৰণ
কহ শঙ্কৰ যুবে ৰমণী অধিক ॥

সূত্র—ঐচন বিলাপ কয় বালা হৰিক বিৰহে
মূৰ্চ্চিত হুয়া পৰল। দেখি সখীসৱ হা হা
বুলি শিবে জল সিঞ্চিয়ে আকোবে বিকল,
কাহ আকোৱালি ভুলি বৈঠাই কয় কল্পিণী
বোলল।

সখীসব—হে প্রাণ সখি আজু দিবস নাহি যাই
অতয়ে তাপ কৈচন কৰসি। সে রূপাময়
মাধব তোহাক মনোবথ নিশ্চয় পূৰব।
ছুবন্ত চিন্তা ছোড়হ।

সূত্র—তা শুনি কুমাৰী হেঠ মাথে বহল থিক।
সোহি সময়ে ঝক্লিগীক বাম উক কৰ আখি
ফন্দি গেল। তাহে দেখিয়ে সহৰিষে
বোলল।

ঝক্লিগী—আহে সখীসব, হামাৰ বাম অঙ্গ ফন্দি।
কোন শুভ বাত কহে, ইহা নাহি জানি।

সূত্র—ওহি বুলি কুমাৰী বহয়ে থিক।

শ্লোক

সাধয়িত্ত্বা দ্বিজঃ প্রাগাৎ শ্রীতু্যৎফুল্লবিলোচনঃ ।
নাপতচ্চৰণং তস্য ধৰণ্যাং হৰ্ষবেগতঃ ॥

সূত্র—তদনন্তৰ দেৱী দেখল অতি আনন্দে বেদ-
নিধি হৰিষ বেগে আৱল। মাটিত পাৰ
পৰয়ে নাহি। বিপ্রমুখ পেখি জানল। আঃ
হামাক প্রাণ পীউ শ্রীকৃষ্ণ আৱল আৱল।
ভৰি পাঞ্চ সাত আনন্দে আগ বাঢ়ি গিয়া
বিপ্রক প্রণাম কয়ল।

বেদনিধি—হে ৰাজনন্দিনী, তোহেঁ চিৰঞ্জীৱ
চিৰঞ্জীৱ। তোহাক প্রয়োজন হামু সাধল।
সে যছনন্দন তোহাক নিমন্ত অন্ন পান সব
ছোড়ল, নিশি নিদ্রা কৰত নাহি। হে মাতা,
কৃষ্ণক দুখ কি কহব? কেৱলে তোহাক
মাত্রে ধ্যানকয় বহ। অৱ ওহি নগৰ পৰবেশ
কয়ল। তোহো সত্বৰ দূচ ছয়া বহ। সব
মনোবথ আজু শ্রীকৃষ্ণ পূৰব।

সূত্র—ওহি শুনি দেৱীক আনন্দে লোতক জুবে।
বিপ্রক প্রণাম কয়ে বোলল।

ঝক্লিগী—হে পিতা, বাপে উপজল মাত্রে, তুছ
প্রাণ দান দিয়ল, তোহাক গুণ সৃজয়ে নাহি
পাৰে। কি পৰসাদ দেঞে।

বেদনিধি—হে মাতা হামাৰ আশীৰ্ব্বাদে শ্রীকৃষ্ণ
সহিত তোহাক স্তবসতি হোক। তব হামাৰ
সকল পৰসাদ ভেল।

সূত্র—ওহি বুলি বেদনিধি বিপ্র নিজ বাড়ী
চলল। তদনন্তৰ ঝক্লিগীক জ্যেষ্ঠ ভ্রাতা
ঝক্লীকুমাৰ সে আসিকহো বোলল।

ঝক্লী—অয়ে ভগিনি! তুছ অতি সত্বৰ ভূষিত
ছয়া সখীসব সহিত ভৱানীক মঠে চলহ।
আজু অধিবাস, কালি বিবাহক দিবস, দেৱীক
পূজা কৰ গিয়া। অতি সত্বৰে চলহ ঐ
চলহ।

শ্লোক

নিশম্য বচনং ভ্রাতুভূঁষয়িত্ত্বাথ ভূষণেঃ ।
জগাম সখিভিঃ সাকং সা বালা চাম্বিকালয়ম্ ॥

সূত্র—ভ্রাতাক বাক্য শুনিকহো কুমাৰী সখীসব
সহিত ভূষিত ছয়া যৈচে চলল তাহে দেখহ
শুনহ; নিবন্তৰে হৰি বোল হৰি।

গীত—ৰাগ মাহুৰ, পৰিতাল।

ধ্ৰুং—ৰঙ্গিনী সখী সঙ্গিনী বালা।
চললি যৈচে চান্দকেৰি কলা ॥

পদ—পৰিয়ে পট্টাশ্বৰ লছ লছ ধাই।
মন্ত গজগামিনী কামিনী মাই;
ওতিম মোতিম মালা লুলে।
হেৰিতে হাসি ভুৱন মন ভুলে ॥
হৰিকহো চৰণ চিন্তিয়ে চলি বাই।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ ওহি শঙ্কৰ গাই।

সূত্ৰ—তদনন্তৰ সে ৰাজকুমাৰী সখীসৰ সহিত
ভৱানীক মঠ পাইকহো পাৰ পখালিয়ে
নানাবিধ নৈবেদ্য দিয়ে দেৱীক পূজা কয়ল।
তুতি নতি কৰিয়ে বৰ সাধল। দেৱীক আশু
পড়ি বোলল। কল্পিণী বোল।

কল্পিণী—হে মাতা ভবানি! স্বামী শ্ৰীকৃষ্ণে
হামাক অবিধিনিযে নেহস্তোক। তোহাক
চৰণে অতয়ে সাধো।

সূত্ৰ—ওহি বৰ সাধিয়ে কুমাৰী তথি বহল থিক।

শ্লোক

কৃষ্ণঃ কুণ্ডিনমাগত্য বিপ্ৰং প্ৰস্থাপ্য সাদবম্ ।
দাককোদ্ধৱসংযুক্তঃ প্ৰবিবেশ বিভূঃ সতাম্ ॥

সূত্ৰ—তদনন্তৰ শ্ৰীকৃষ্ণে বিপ্ৰক আশু পঠাই কহো
দাকক উদ্ধৱ সহিতে যৈচন সভামধ্যে প্ৰবেশ
কয়ল তাহে দেখহ শুনহ; নিবন্তৰে হৰি
বোল হৰি।

গীত—ৰাগ গোঁৱী, একতালি।

মধাই আৰত আনন্দ মনে।
পেখি ভুলল ৰূপ পৌৰজনে।

পদ—পঙ্কজ বয়ন নয়নে কৰু পান।
হেৰি হৃদয়ে মনে মিলল ধিয়ান ॥
শ্যাম ৰুচিৰ তনু পীত পিচোৰা।
নবীন নীৰদ যচ বিজুৰী উজোৰা ॥
চৰণ ৰচিত মণি নুপুৰ বিকাশ।
কহ শঙ্কৰ হৰি দাসকু দাস ॥

সূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণে ঐচন প্ৰবেশ কয় ৰাজমণ্ডলি মধ্যে
বৈঠল। যৈচন নক্ষত্ৰ মাজে পূৰ্ণিমাক চান্দ
প্ৰকাশ কয় থিক। শ্ৰীকৃষ্ণক ৰূপ সম্পত্তিক
দেখিয়ে সব লোক ভুলল। মুখ পঙ্কজ যৈচে

নয়নে পান কৰত বহ। বিপ্ৰক নৃপসৰ
ত্ৰৈলোক্য চমৎকাৰ বীৰ প্ৰতাপ নিৰখিয়ে
পৰম ভয় ভেল, অছোঅছো কৰ্ণে কৰ্ণে
কহে।

নৃপসৰ—ওহি কৃষ্ণক যুদ্ধ কৰিতে শিশুপাল
আশা কয় থিক। অ, উনিকৰ সঙ্গে সবহি
মৰব; অয়ে ভাইসৰ উঠহ উঠহ। যাৰত যুদ্ধ
নাহি হয় আশু দেশে যাঞু।

সূত্ৰ—তদনন্তৰ ৰাজা জৰাসন্ধে দেখল, ৰাজাসৰ
কৃষ্ণক ভয়ে কম্পিত ভেল, হাত নিশানে
নিষেধি বোলল।

জৰাসন্ধ—অ, হামু বিগ্ৰমান থাকিতে কাহাকে ভয়
থিক, হে ৰাজসৰ, ওহি ক্ষত্ৰিয়ৰ ব্যৱহাৰ
নোহে। নিৰ্ভয়ে বহ, নিৰ্ভয়ে বহ।

সূত্ৰ—উনিকৰ গৰিহণ শুনিযে নৃপসৰ অন্তৰ্গত
ভয়ে হেঁঠ মাখে বহল
এ কথা বহোক কল্পিণীৰ বৃত্তান্ত শুনহ।

শ্লোক

সখীভিঃ সহ বৈদৰ্ভী কৃষ্ণদৰ্শনলালসা।
ললিতা লীলয়া গত্যা জগাম চান্ধিকালয়াৎ ॥

সূত্ৰ—তদনন্তৰ ৰাজনন্দিনী কল্পিণী সখীসৰ
সহিতে কৰ্পূৰ তাম্বুল ভোজন কয় এক সখীক
হাতে ধৰিয়ে কহো কৃষ্ণ দৰশন নিমিত্তে
পৰম আকুল চিন্তে লীলা গতি কৰিয়ে
ৰাজসভা সমীপ পাবল, তা দেখহ শুনহ
নিবন্তৰে হৰি বোল।

গীত—বাগ ধনশ্ৰী, দোমনি জ্যোতি তাল।

ধ্ৰুং—চান্দমুখী পেখিতে মধাই।

চললি লীলাগতি ভুৱন ভুলাই ॥

পদ—কনক কিঙ্কণি ধ্বনি বলকে মঞ্জীৰ মনি
দোলে হৃদয়ে হেমমালা।

চঞ্চল লোচন মন হেৰয় বমণী ঘন
হৰি বয়ন বৰবালা ॥

সখীসৱ সঙ্গে খেলে যৈচন নক্ষত্ৰ মেলে
সুচান্দ চান্দক কলা শোহে।

ৰূপ ৰুকামণীকেৰি ৰাজ সমাজে হেৰি
পৰল সবহি মন মোহে ॥

সূত্ৰ—তদনন্তৰ ৰুক্মিণীক নবীন ৰূপ যৌৱন
পেখিয়ে যত ৰজাসৱ কামবাণে মুচ্ছিত হয়।
আসন হস্তে ঢালি ঢালি পৰল। বিহ্বল
ভাৱে কেহো কৰযুৰি বোলল।

ৰাজাসৱ—হে প্ৰাণেশ্বৰী, কাম সাগৰে নিস্তাৰ
কৰহ।

সূত্ৰ—কেহো আঙ্গুলী মুখে লৈয়া বোলল।

ৰাজাসৱ—হে প্ৰাণ প্ৰিয়ে, মদনে মন মৰ্দয়,
হামাক হাশু নিৰীক্ষণ কৰহ।

সূত্ৰ—কেহো দস্তে তৃণ কাযুৰি বোলল।

ভোজ ৰাজা—হে ৰাজকুমাৰী তোহাক নিমিত্ত
কাম বাণ ফুটি প্ৰাণ চুটি যাই। চৰণক দাস
ভেলো। হাতে পৰশি হামাক জীয়াউ।
সৰ মহাদৈক দাসী কৰি দেউ।

সূত্ৰ—কাম মত্ত হৈয়া ইত্যাদি নানা বিতংস
ভাৱনা কয়ল ৰাজাসৱক পেখি ৰুক্মিণীক সখী
সৰ কাহেক ঠেঙ্গিনা দেই, কাহেক গোৰে
মাৰি ভংসয়, তথাপি ৰাজাসৱ কামাতুৰ
হুয়া কুমাৰীক কাতৰ কয় থিক। হে লোক
হৰি ভকতি ধীন কামাতুৰক তুখ দেখহ। ইহা
জানি হৰিক চৰণ চিন্তিয়ে হৰি বোল হৰি।

শ্লোক

কৃষ্ণোহপি ক্ষোভিতং চিত্তং স্থিৰং কৃত্বা জহাৰ তাম্।
নিঘ্নতাং দ্বিষতাং মধ্যে যুগানাং কেশৰী যথা ॥

সূত্ৰ—তদনন্তৰ শ্ৰীকৃষ্ণ ৰুক্মিণীক ৰূপ লাষণ্য
পেখিয়ে মোহিত হয়। কথং কথমপি চিত্ত
শান্ত কয়ল। ৰুক্মিণী সখীসৱ সহিত লীলা-
গতি চলিতে কৃষ্ণক দেখল। ভাটক মুখে
যৈচন গুণ ৰূপ শুনল, তাহাতো অধিক
সাক্ষাতে দেখল। ওহি কৃষ্ণক স্বামী বুলি
মনে পৰণাম কয়ল, সলজ্জ হাশু কৰিয়ে
অধোমুখী হয়। বহল। শ্ৰীকৃষ্ণ তৎকালে
উঠিকহো ৰাজসভামধ্য হস্তে ৰুক্মিণীক হৰি
লৈয়া আপুন সমীপ কয়ল। যৈচন যুগ যুথ
মধ্য হস্তে সিংহে আপোন ভাগ লৈয়া যাই,
তৎকাল কুমাৰীক হাত ধৰিয়ে আপুন বধে
তুলিকহো ৰুক্মিণী সহিত শ্ৰীকৃষ্ণ যৈচে
লীলাকয় চলল, অয়ে লোক, তা দেখহ শুনহ,
নিবস্তৰে হৰি বোল।

গীত—বাগ ধনশ্ৰী, একতালি।

ধ্ৰুং—লহু লহু গতি ধাই, প্ৰিয়া সঙ্গে বঙ্গ যাই।
হৰি হাশু কৰি চাই, যৈচে মত্ত সিংহ বাই ॥

পদ—কপে ভ্ৰম জিনি, সখী সমে ককমিণী ।
চলে বামা মধ্য ক্ষীণি, ঝনকে মঞ্জীৰ মণি ॥
পীউ মুখ বেৰি বেৰি, লজ্জিত নয়ন হেৰি ।
কহয় শঙ্কৰ কেৰি, গতি গোবিন্দ মেৰি ॥

সূত্র—তদন্তৰ শ্ৰীকৃষ্ণ কল্পিত হাতে ধৰিয়ে,
হাসি হাসি প্ৰিয়াক মুখ নিৰেখিয়ে,
লীলাগতি চলি যাই। যৈচে মন্তসিংহ
চলিছে। সে বাজনন্দিনী শ্ৰীকৃষ্ণক স্বামী
লভিয়ে লজ্জিত নয়নে ঘন ঘন স্বামী মুখ
নিৰিখিয়ে পৰম আনন্দে চলি যাই।
তদন্তৰ শিশুপাল প্ৰভৃতি যত বিপক্ষ
ৰাজাসৰ চেতন লভি কহো দেখল, শ্ৰীকৃষ্ণ
কল্পিত কছাক হৰি নিয়া যাই।

শিশুপাল—অ হামাৰ জীৱন ধিক ধিক। হামো
বিচাৰে হামাৰ বিবাহক কছা কছাক
যাদৰে নিয়া যাই।

সূত্র—ওহি বুলি পৰম দৰপ কৰি কহো হাতে
শৰ ধনু ধৰিয়ে শ্ৰীকৃষ্ণক পাচু পাচু যৈছে
খেদি যাই তাহে দেখহ শুনহ; নিবস্তবে
হৰি বোল।

গীত—কানাড়া, পৰিতাল।

ধ্ৰুং—কোপে নৃপসৰ কামোবে বাহ ।
চান্দক খেদি যাই যচ বাহ ॥

পদ—হাতে শৰ ধনু ধৰি সৰ ধাৰে ।
কম্পিত মেদিনী এ পদ ঘাৰে ॥
বাহু দৰ্পিয়ে কৰয় টকাৰ ।
বোলয় ডাকি ডাকি অহকাৰ ॥
বে বে যাদৱ পাবয় গাড়ি ।
ছোড় ছোড় অহ ককমিণী নাৰী ॥

আৰ কতি যাস পাৱলো লাগ ।
কোপে গবজয় যৈচন বাঘ ॥
বহ বহ বুলি পাৰে ঘনে বাৱ ।
কহ শঙ্কৰ গতি গোবিন্দ পাৱ ॥

শ্লোক

ৰাজা সাটোপটকাৰকল্লোলং কল্পিত সতী ।
নিশম্য বেপিতা ভাতা মনসৈবমচিস্তয়ং ॥

সূত্র—ৰাজাসৰক আটোপ টকাৰ দেখিয়ে
শুনিয়ে মহাভয়ে দেৱী কল্পিত হৃদয়
কম্প মিলল। মুখ মলিন ভেল। স্বামী
কৃষ্ণক নিমিত্তে চিত্তিত ছয়া নয়নে নীৰ
নিগড়ে, নিশ্বাস ফোকাৰি মনে বোলল।

কল্পিত—হা হা দৈৱ, অভাগী কল্পিত কপাল
কি ভেল, বিঘিনিক উপবে বিঘিনি
মিলল। ওহি পাপী ৰাজাসৰ বহুত, স্বামীক
সঙ্গে সহায় কেহো নাহি, হামাক কোন
গতি হয় ইহা নাহি জানি। হা হা সোণাক
পুতলি শ্ৰীকৃষ্ণ স্বামীক হামো পাপিনী
কৈচে আনল। যেনো হামো কাচক
চাহিতে মাণিক হৰায়।

সূত্র—ওহি বুলি কল্পিত যৈচে বিলাপ কয়ল,
আহে লোক তাহে দেখহ শুনহ; নিবস্তবে
হৰি বোল হৰি বোল।

গীত—বাগ শ্ৰীগাছাব, জ্যোতিতাল।

ধ্ৰুং—হৰি হৰি কিনো বিহি লিখিল ললাট ।
অহহ মিলল মেৰি মৰণক ঘাট ॥

পদ—পাৱল বহ পুণ্য হামু বহ বহ ।
হাতে হৰল নিধি বিধি ফেল বহ ॥

আবল কৈচন নাথ অভাগীক লাই ।
কাচক চাহিতে যোনো মানিক হবাই ।
বিহিক বিৰম্বন কিনো মেৰি ভেল ।
প্ৰাণ পীউ পৰশ আশ দূৰ গেল ॥
হেঠ বয়নে নয়নে জুৰে লোৰ ।
শঙ্কৰ কহ গতি গোবিন্দ মোৰ ॥

শ্লোক

ভয়বেপিতচিত্তায়া কক্লিণ্যা বোদনং দ্ৰুতম্ ।
নিৰীক্ষ্য দৃঢ়মালিন্দ্য সান্ত্বয়ামাস কেশৰঃ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ কৃষ্ণক নিমিত্তে বিলাপ কৰিতে
কক্লিণী ঘন ঘন শ্বাস ফোকাৰে, নয়নক নীৰ
বহি যাই, তাহে দেখি ভকত বান্ধৱ মাধৱ
অতি সত্ৰবে বাহু মেলি আলিঙ্গি কহো
আশ্বাস বোলল । কৃষ্ণ বোল ।

কৃষ্ণ—অহে প্ৰাণ প্ৰিয়ে, কি নিমিত্ত ক্ৰন্দন
কৰেছ, হামু বিগ্ৰহানে থাকিতে তোহাক
কোন চিন্তা, কাহেক ভয় থিক ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি শ্ৰীকৃষ্ণ কক্লিণীক যৈচে প্ৰবোধ
কয়ল, হে লোক তাহে দেখহ শুনহ ;
নিবস্তবে হৰি বোল হৰি বোল ।

গীত—বাগ বোলোৱাৰ, পৰিতাল ।

ধ্ৰুং—কৰবি নাহি আকুল প্ৰিয়ে ।
ধৰি কামিনীক কাণু বোধ দিয়ে ॥

পদ—কি কৰব সিংহক শূকৰসৰ আয়া ।
হামাকু শপত তাপ তেজু জায়া ॥
মোছল মুখ প্ৰিয়াক পীতবাসে ।
কহ শঙ্কৰ বস কেশৱ দাসে ॥

কৃষ্ণ—আৰ প্ৰাণ প্ৰিয়ে, হামাক আগু ওহি
বান্ধৱ কোম পতঙ্গ । যৈচে সিংহক আগে

ক্ষুদ্ৰ হৰিণ, ইহা জানি ভয় শোক ছাবহ ।
দেখহ পাপী ৰাজসৱক, যৈচে শৃগালক এই
কণে খেদাৱব ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি কক্লিণীক সস্তাপ দূৰ কৰিয়ে
স্বহস্তে তাম্বুল ভোজন কৰাবল । অস্তো
অস্তো কোঁতুক নিৰীক্ষণ কৰিয়ে বোলল ।

কৃষ্ণ—হে প্ৰিয়ে তুহু নিৰ্ভয়ে বহ । হামো দুফট
ৰাজসৱক যুদ্ধ কৰিয়ে খেদাঞু ; বঙ্গ
দেখহ ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি শ্ৰীকৃষ্ণ প্ৰিয়াক মুখ নিৰেখি
বধোপৰে বহল । অয়ে লোক ই কথা
বহোক । দ্বাৰকাপুৰে দৈৱকী শ্ৰীকৃষ্ণক
একেশ্বৰে কুণ্ডিনক যাইতে দেখিয়া পুত্ৰ-
স্নেহে অতি কাতৰ হৈয়া বলভদ্ৰ গদ
সাত্যকিক ডাকিয়া আনি সস্তাপিত চিত্তে
বোলয়ে লাগল ।

দৈৱকী—হে বলভদ্ৰ ! হে সাত্যকি ! হে গদ !
দেখ মোৰ প্ৰাণপুতাই শ্ৰীকৃষ্ণ কহ্যাক
আশে একাকী চলিয়া গেল । হামু লোক
মুখে শুনি আছো ; সিঠাৰে দুফট ৰাজসৱ
একত্ৰ হৈয়া বহইছে । নাহি জানি একেশ্বৰ
পায়া কোন পৰমাদ ঘটাবে ; তা হৈলে
হামাৰ সমূলে বুড়য় । জানি তুহু সব সত্ৰবে
গিন্না গোবিন্দক লাগ ধবহ ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি দৈৱকী মকমকি বোদন
কৰিতে লাগল, দেখি বলভদ্ৰ আশ্বাস
কৰিয়া বোলল ।

বলভদ্ৰ—হে মাৰ ! তুহু কৃষ্ণক নিমিত্ত কিছু
চিন্তা কৰবি নাহি । যে শ্ৰীকৃষ্ণক একেশ্বৰে
ত্ৰৈলোক্যক জিনিতে পাবে, তাহাক আগু
বান্ধৱ কোম বস্ত শিক, তথাপি তোহাক

আদেশ পালিয়ে এতিক্ষণ কুণ্ডিনক যাইবো,
তুহু চিন্তা ছাড়হ চিন্তা ছাড়হ।

শ্লোক

বিশম্য দেৱকী বাকাং বলদেবো ধৃতায়ুধঃ ।
গদ-সাত্যকি সংযুক্তঃ সৈশ্চঃ কুণ্ডিনং যযৌ ॥

সূত্র—ওহি পৰকাৰে দেৱকীক আশ্বাস বচনে
প্ৰবোধ কৰিকহ যদুসেনাসৰ সহিত যৈছে
চলিতে লাগল, তা দেখহ শুনহ ; নিবস্তবে
হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ কানাড়া, পৰিতাল ।

শ্ৰুং—চলে বলদেব যদুবল সঙ্গে ॥
কৰে মুম্বল হল ধৰি লীলাবঙ্গে ॥
গদ সাত্যকি বীৰ তীৰ ধনু ধৰি ।
বথে চড়ি লড়ি যাই যম সম কৰি ॥
অশ্ব বধ গজ চলে অসংখ্য প্ৰমাণ ।
সেনাৰ গিড়ত তিনিলোক কম্পমান ॥
ধ্বজ দণ্ড পতাকাৰে চানিল আকাশ ।
কহ শঙ্কৰ হৰি দাসকু দাস ॥

সূত্র—ওহি পৰকাৰে পদাতি সৈশ্চ সহিতে
বলদেব আসিয়া শ্ৰীকৃষ্ণ বথ ভেট পাবল ।
দেখি কল্পিণী কৃষ্ণক যে বোলল ।

কল্পিণী—হে স্বামী কৃষ্ণ ! দেখ বিষম বিপাক
মিলল, কি ভেল আশু পাছু সাগৰ-সঙ্কাল
সেনাসৰ বেঢ়ল, ইহাৰ আশু হায়ুগৰ কোন
পতঙ্গ, বিধিনিক উপৰি বিধিনি আসি
মিলল । লাভতে চাহন্তে মূল ঘাটয়, হা হা
কি পৰমাদ ভেল !

সূত্র—ওহি বুলি কল্পিণী ক্ৰন্দন কয়ল তা দেখি
শ্ৰীকৃষ্ণ প্ৰিয়াক প্ৰবোধ বোলল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে প্ৰিয়ে, তুহু ভয় ছাড়হ । ওহিসৰ
হামাৰ সৈশ্চ দ্বাৰকা হস্তে আবল থিক ।
কিছু চিন্তা কৰবি নাহি ।

সূত্র—ওহি বুলি কল্পিণীক আশ্বাস কৰিকহ,
শ্ৰীকৃষ্ণ ৰাজাসৰক সমুখ ভেল । সোহি
সময়ে আপোন সৈশ্চগণ আসিকহ ৰাজাসৰ
সহিতে যুদ্ধ লাগল । গদ-সাত্যকি সমে
বিপক্ষ ৰাজাসৰৰ যুদ্ধ ভেল, জবাসক
সহিতে বলভদ্ৰৰ সংগ্ৰাম মিলল । শ্ৰীকৃষ্ণ
শাৰঙ্গ ধনু ধৰিয়ে টকাৰ কয়ল ।

শ্লোক

ততঃ শাস্ত্ৰং ধনুৰ্ভ্ৰাত্বা টকাৰমকৰোক্তবি ।
শ্ৰুত্বা তচ্ছব্দমতুলং ৰাজানশ্চ চকম্পিবে ॥

সূত্র—শাৰঙ্গ ধনুক টকাৰ শুনিয়া ৰাজাসৰক
হৃদয় কম্পল । তাহে দেখি শ্ৰীকৃষ্ণ হাসি
হাসি বোলল ।

কৃষ্ণ—অয়ে তুহু ৰাজাসৰ ! হামাক খেদি আবল,
আঃ যত শক্তি থিক অৱ যুদ্ধ কৰহ ।

সূত্র—তাহে শুনিয়া ৰাজাসৰ শব বৰষিয়ে
বোলল ।

ৰাজাসৰ—অয়ে যাদৱ অনাচাৰ, হামাৰ বিবাহক
কষ্টা কল্পিণীক যদি নাহি ছোড়ব, যত
শক্তি থিক হামাক যুদ্ধ দেহ, যুদ্ধ দেহ ।

সূত্র—ৰাজাসৰক দৰ্প শুনিয়া শ্ৰীকৃষ্ণ বৈচে সমৰ
কয়ল, তাহে দেখহ শুনহ ; নিবস্তবে হৰি
বোল হৰি বোল ।

গীত—বাগ নাটমল্লাব, পৰিতাল

যুদ্ধ দেহ যাহুবাৰা বে ।

পৰকে ৰাজাসৰ আয়াবে ॥

হৰি ধৰি শাৰঙ্গ বৰষিল বাণ
নৃপসৰ ভেদল কায়া বে ।

পদ—বাৰি বাৰিষা যচ অম্বুদ বৰিষল
হৰি কক শৰ সন্ধান বে ॥
কাহুক বাহু কাহুক উক কৰ কটি
হৃদয় বিদাবল বাণ বে ॥
বীৰ শিশুপালক কাটল কিবীটি
পালটি পলাবল পাপী বে ॥
সৰ বৈবী জিনি বিজয়ী মাধৱ
শঙ্কৰ কহ ভব তাপী বে ॥

সূত্র—শ্ৰীকৃষ্ণক শৰে বাজাসৱক উক, কৰ,
কটি, হৃদয় ভেদল, শিশুপালক কিবীটি
কাটল। দেখিয়ে মহা ভয়ে বাজাসৱ
ভঙ্গদিয়ে পলাবল। ত্ৰাসে পাছু চাহয়, নাহি
যৈচন সিংহক ভয়ে শৃগাল লৱড়ে তৱৎ
শ্ৰীকৃষ্ণক কৌতুকে কতি দূৰ গৈয়া দেখিয়ে
পালটি বহল। তদন্তৰ দেৱী কল্পিণী
স্বামীক বিজয় বিক্রম দেখিয়ে পৰম আনন্দ
প্ৰদক্ষিণে পাৰে পৰণাম কয়ল। সাধু সাধু
বুলি শিৰে পুষ্প বৰিষল। আকোৰে শ্ৰম
জল মোছল। তাম্বুল ভোজন কৰাই সখীসৱ
সন্ধিতে অকোৰে বিঞ্চিয়ে বহল। প্ৰথম
বয়স লজ্জাৱতী স্বামীক মুখ কটাক্ষে ঘন
ঘন নিৰেখি হেঠ মাথকয় থিক। শ্ৰীকৃষ্ণ
প্ৰিয়াক মধুৰ আলাপে আনন্দ কৰাবল।

শ্লোক

ততোহতিকৌতুকং দৃষ্ট্বা প্ৰিয়ায়াঃ পৰমেশ্বৰঃ ।
আনন্দলীলাগুণভিভ্ৰজন্ কেলিমকাবয়ৎ ॥

সূত্র—শ্ৰীকৃষ্ণ শিশুপালক কিবীটি কাটিয়ে
বাজাসৱক কতি দূৰ খেদাই পৰম কৌতুক-
যুক্ত হুয়া প্ৰিয়া কল্পিণী সহিত দ্বাৰকা পুৰ
চলিতে যৈচন লীলাগতি কয়ল, হে লোক
তা দেখহ শুনহ; নিবন্তবে হৰি বোল
হৰি বোল ।

গীত—বাগ সুহাই, চুত কলামান ।

ঞং—জগজীউ উৎক্ৰে চললি মধাই ।
প্ৰিয়া সঙ্গে বঙ্গে লীলাই ॥

পদ—হৰি কৰ ধৰল কামিনীকণ্ঠ মেলি
কেলি কৰতহি যাই ।
নৱ বমণী পীউ পৰশে বিহসি
লোচন মুদি বহ মাই ॥
পৰমানন্দ মগন মন বামা
দৰশিয়ে হাস বিলাস ।
সখী সমে স্বামী সেৱি কৌতুক কৰ
কহ শঙ্কৰ হৰি দাস ॥

সূত্র—শ্ৰীকৃষ্ণ পৰম আনন্দে চলিতে প্ৰিয়া
কণ্ঠে হাত মেলি ধৰল। সে নৱ তৰুণী
প্ৰথম প্ৰিয়াক পৰশে লজ্জিত হুয়া অলপ
হাস্য কৰিয়ে ঘন ঘন আখি মুদি বহ ।
সখীসৱ সহিতে হাস বিলাস দৰশিয়ে
কৌতুকে স্বামীক সেৱা কৰিতে চললি ।
শ্ৰীকৃষ্ণ যৈচে হস্তিনীসৱ সহিতে মত্ত মাতঙ্গ
চললি তৱৎ । ই কথা বহোক; তদন্তৰ
কল্পিণীক জ্যেষ্ঠ ভ্ৰাতা কল্পী নাম দুৰ্মতি
বাজাসৱক ভঙ্গ শুনিয়া সে পাপী পৰম
আটোপে গৰ্জিয়ে কৃষ্ণক খেদি আৰল ।

কল্পী—অয়ে যাদৱ, হামাৰ ভগিনীক ছোড়হ
ছোড়হ। আঃ তোহাক নাহি মাৰি,
কল্পীগীক নাহি ছোড়াই কুণ্ডিন পৰবেশ
নাহি কৰব। যব ভগিনীক ছোড়বি নাহি
তব যত শক্তি থিক হামাক যুদ্ধ দেহ।

শ্লোক

শ্ৰুত্বা কৃষ্ণে বিহস্যাহ শৃণু বে কুলকণ্টক।
হামাং নিশিতৈৰ্বাণৈৰ্নয়ামি যমসদনম্ ॥

সূত্র—ঐসন প্ৰকাৰে কল্পীক সগৰ্ব্ব বাক্য
শুনি কৃষ্ণ বিহসি বোলল।

কৃষ্ণ—অয়ে কুলকণ্টক কল্পী, হামাক গাৰি দেহি
ওহি বাণে যমপুৰ দেখাৰব, ক্ষণেক বহ।

সূত্র—ওহি বুলি শ্ৰীকৃষ্ণক কল্পী সহিতে যৈচে
যুদ্ধ কয়ল তা দেখহ শুনহ, নিবন্তবে
হৰি বোল হৰি বোল।

গীত—বাগ কানাড়া, পৰিতাল।

ধ্ৰুং—কৃষ্ণ বাক্য শুনিযে কল্পী বীৰ।
হানল বাণ কোপে কাষ্পে শিব ॥

পদ—কাটল বাণ কৃষ্ণে শৰ মাৰি।
গৰজে ককমী পুনু শৰ প্ৰহাৰি ॥
ককমী অস্ত্ৰ যহি যহি হান।
তাহে ছেদল পুৰুষ প্ৰধান ॥
বহুতৰ বাণে তাহে ছদি ভেদি।
হাতক ধনু পেলায়ল ছেদি ॥
হাতে মুঠি ধৰি কল্পী কুমাৰ।
কৃষ্ণক হৃদয়ে কয়ল প্ৰহাৰ ॥

তাহে প্ৰহাৰি হাসি যত্ননাথে।
ধবল কেশ কেশৱ বাম হাতে ॥
ঘণ্টা লাৰি ঘাৰ কৰয় মোৰ।
ককমী হনয়ে মাৰল গোড় ॥
পাই চোট বৰি মুক্চিত বীৰ।
কৃষ্ণ ধবল খাণ্ডা ছেদিতে শিব ॥
হাহাকাৰ কয় ককমিণী মাই ॥
স্বামীক হাতে সোদৰ বধ যাই ॥
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ ওহি শঙ্কৰ গাই।
বোলহ বাম হৰি সবছ লোকাই ॥

সূত্র—সে পাপী ককমী অস্ত্ৰে নাহি পাৰি কৃষ্ণক
হৃদয়ে মুষ্টি মাৰল। শ্ৰীকৃষ্ণ উনিকৰ কেশে
ধৰিয়ে, হিয়ে লাঠি মাৰিয়ে, কাটিতে
আনন্দে খড়্গ ধবল।

শ্লোক

শ্ৰুত্বা ভ্ৰাতৃবধোদ্‌যোগং গোবিন্দস্মৃতিভ্ৰুংখিতা।
কৰাত্যাং চৰণে স্পৃষ্ট্বা চকাৰ ককং সতী ॥

সূত্র—তদন্তৰ দেবী ককমিণী তাহে দেখিয়ে
ভাতৃ মৰয় বুলি শ্ৰীকৃষ্ণক চৰণ পঙ্কজ ধৰিয়ে
কাতৰ কয় লাগল।

ককমিণী—হে স্বামী তোহাৰি চৰণে লাগো,
ভায়াক প্ৰাণ দান দেহ। তোহো পৰম
ঈশ্বৰ। ওহি পাপী তোহাক মহিমা নাহি
জানল, যৈচে পতঙ্গ অগনিত জাস কয়ল।
হামাক দেখিতে ওহি দোষ মৰয় স্বামী।

সূত্র—ওহি বুলি কুমাৰী নগ্নক নীৰ জুৰাই
যৈচে ক্ৰন্দন কয়ল তা দেখহ শুনহ,
নিবন্তবে হৰি বোল হৰি বোল।

ଗୀତ—ବାଗ ଶ୍ରୀଗାନ୍ଧାବ, ଜ୍ୟୋତିର୍ମାନ ।

ଓଂ— ହୃନ୍ଦବୀ ଧରି ହରି ଚରଣ ବିନାରେ ।
କରୁହୋ କରୁଣା ନାଥ ମାଥେ ଧରୋ ତୃଣ
ବୁଲିତେ ନୟନ ଝୁବାରେ ।

ପଦ—ଭାୟାକେରି ଦୁଖ ଦେଖିଯେ ଜୀବ ଯାହି
ବାଧୁ ପାପୀକ ପ୍ରାଣ ।
ଚରଣକ ଆଞ୍ଜୁ ଆଖୋର ପାତି ମାଗୋ
ଦେହ ମେରି ସୋଦର ଦାନ ॥
ସବୁ ସୋଦର ଦେର ନକରାହ ବନ୍ଧନ
ଆଗହି ଲେହୁ ଜୀବ ମୁହି ।
ହରି ପାରେ ପରି ବରବାଲା ବିଲପତି
କହ ଶଙ୍କର ବସ ଓହି ॥

ସୂତ୍ର—ଏଚନ ଜ୍ଵଳନ କରୁ କୁଶଳିଣୀ ହାତେ ତୃଣ
ଧରିଯେ ବୋଲଲ ।

କୁଶଳିଣୀ—ହେ ସ୍ଵାମି, ଭାୟାକ ଦୁଖ ଦେଖି ପ୍ରାଣ
ଫୁଟି ଯାହି । ଓହି ଅଧମକ ଜୀବ ବନ୍ଧନ କରହ ।
ଚରଣକ ଆଞ୍ଜୁ ଆଖୋର ପାତି ମାଗୋ, ହେ
ନାଥ ହାମାକ ସୋଦର ଦାନ ଦେହ ।

ସୂତ୍ର—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତଥାପି କୁଶଳିଣୀ ଛୋଡ଼ି ନାହି
ଦେଖିଯେ ପୁନୁ କୁମାରୀ ନିଶ୍ଵାସ ଫୋକାରି
ବୋଲଲ ।

କୁଶଳିଣୀ—ହେ ସ୍ଵାମି ; ଯବ ଭାତୁକ ବନ୍ଧନ ନାହି
କରବି ; ତବ ଆଞ୍ଜୁ ହାମାକ ଜୀବ ଲେହୁ ।

ସୂତ୍ର—ଓହି ବୁଲିତେ ଲୋତକେ କର୍ଣ୍ଣ ବେଢ଼ଲ । ହା
ହା ଭାୟା ବୁଲି ମାଟିତ ଲୁଟି ଜ୍ଵଳନ କର
ଲାଗଲ ବାଲା ।

ଶ୍ଳୋକ

ଭକ୍ତଃ ପ୍ରିୟାୟାଃ ସଂପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟ ବିଳାପଂ ପରମେଶ୍ଵରଃ ।
ବନ୍ଧିତ୍ଵା କୁଶଳିଣୀଃ ପ୍ରାଣାବ, କାବୟାମାଳ ସୁଶୁଣ୍ଠମ୍ ॥

ସୂତ୍ର—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୁଶଳିଣୀକ ବିଳାପ ଦେଖିଯେ ପରମ
କରୁଣା ଉପଜଳ, ହରି ବିହସି ବୋଲଲ ।

କୃଷ୍ଣ—ଅହେ ପ୍ରିୟେ, ବିଳାପ ଛୋଡ଼ହ, ତୋହାକ
ନିମିତ୍ତ ଏ ପାପୀକ ପ୍ରାଣ ବାଧୁଲୁ । କିନ୍ତୁ
ଇହାକ ଏକ ଶାନ୍ତି କରବ, ତାହେକ ନିଷେଧ
ନାହି କରବି ।

ସୂତ୍ର—ଓହି ବୁଲି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେ ବାଜକୁମାରକ ଗଲେ
ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧିଯେ ଧରଲ । ଧୃତ୍ୟ ଧରିଯେ ସବ କେଶ
ମୁଣ୍ଡନ କରଲ ; ଦାଢ଼ି, ଶୁଙ୍ଘ, ଚକ୍ଫୁ, ଜ୍ଵରସବ
ଉପାବଲ, ମୁଖେ କାଳି ଚୁଣ ଘସିଯେ ଢଙ୍କା ମାଷି
ପେଲାରଲ । ଯେତେ ଯୁତକ ଶର ସଦୃଶ କୁଶଳିଣୀ
ମାଟିତେ ପରିଯେ ବହଲ । ଆହେ ଲୋକ ଦେଖୋ
ଦେଖୋ, ଯୋ ହରିକ ଦ୍ରୋହ କରବ, ହରିଶୁଣ
ନାମ ଲେତେ ନିନ୍ଦା କରବ, ସୋହି ପାପୀକ
ଓହି ଅବହା ଦେଖହ । ଜାନି ହରି ଭକତକ
ନିନ୍ଦା ଛୋଡ଼ି ; ହରି ବୋଲ ହରି ବୋଲ ।

ଶ୍ଳୋକ

ସାନ୍ତୁ ଯିତ୍ଵା ପ୍ରିୟାଂ ପଞ୍ଚାତୟା ସହ ମହାହରିଃ ।
ଦ୍ଵାବକାପୁରମାଗତ୍ୟା ପ୍ରିୟାୟା ସମବୀରମଂ ॥

ସୂତ୍ର—ତଦନ୍ତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରିୟାକ ଆଖି ମୁଖ ଶୀତ
ବନ୍ଧେ ମୁହି, ଶାନ୍ତ ପରିଯେ ପରମ କୌତୁକେ
ଦ୍ଵାବକାପୁର ପ୍ରବେଶ କରିତେ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୁଶଳିଣୀ
ଯେତେ ଆନନ୍ଦ କରଲ ତା ଦେଖହ ଶୁଣହ ;
ନିବନ୍ଧରେ ହରି ବୋଲ ହରି ବୋଲ ।

ଗୀତ—ବାଗ ଭଟ୍ଟିୟାଳୀ, ଜ୍ୟୋତିର୍ମାନ ।

ସିଲିଲ କୌତୁକ କରଲ ଲୋଚନୀ
ଚଲିଲ ସ୍ଵାମୀକ ସନ୍ଧିୟା ।
ନୀଳ ମେଘ ସତ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ବିଭୂବୀ
ଭୁବନ ଭୁଲ ଢେର ଭାସିଲୁ ॥

মত্ত মাতঙ্গ সঙ্গ অঙ্গ ভঙ্গ
কৰিণী কৰ লাস বেষয়া ।
কয়ল মঙ্গল বঙ্গ কোলাহল
ছাৰকা পুৰ পৰবেশয়া ॥
দেৱী দৈৱকী আসিয়া কোঁতুকী
ধবল বৰ বধু হাতয়া ।
জয় জয় বৰ মিলল উৎসৱ
কহতু শঙ্কৰ বাতয়া ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ দেৱী দৈৱকী পৰম মঙ্গল বাঢ়
ভাণ্ডে আসি কহো বৰ কন্ডাক হাত এক
থান কৰিকহো বহুতৰ উৎসৱে গৃহ পৰবেশ
কৰাবল । অনেক সুন্দৰী স্ত্ৰী আয়তীসৰ
সহিতে কৃষ্ণ কল্পিণীক মাথে দুৰ্ব্বাক্ষত
সিঞ্ছোৰিয়া তথি পৰম উৎসৱ মিলাবল ।

তদন্তৰ শ্ৰীকৃষ্ণক বিবাহ প্ৰকাৰ শুনহ ।
প্ৰস্তুতমাহ, হৰিক বিবাহ কথা জানিয়ে,
জগতক যত লোক কোঁতুকে ছাৰকাপুৰ
ভৰল আসিয়া । ৰাজা ভীষ্মক স্বহস্তে
কৃষ্ণক কন্ডা দান কৰিতে আৱল । তদন্তৰ
জগতক গুৰু শ্ৰীনাৰায়ণ মনুষ্য লীলা
দৰশিয়ে, বিবাহ কৰিতে প্ৰিয়া সমে
আসনে বৈঠল ।

শ্লোক

আজগাম ততো ব্ৰহ্মা কৃষ্ণস্তোদ্বাহকাৰণাৎ ।
সনাবদো মুদা যুক্তঃ স্ৰবহস্তোহতিকৌতুকী ॥

সূত্ৰ—সেহি সময়ে ব্ৰহ্মা, নাৰদ পুত্ৰ সহিতে
বিবাহক হোম কৰিতে যৈচে মিলল, আহে
শ্লোক ত্ব দেখহ শুনহ ; নিবন্তবে হৰি
বোল হৰি বোল ।

গীত—বাগ কানাড়া, পৰিতাল ।

প্ৰং—আৱত ধাতা হাতে স্ৰৱ ধৰি ।
চতুৰ বয়নে ঘন বেদ উচ্চৰি ॥

পদ—গৌৰঙ্গ অঙ্গ বঙ্গ বিপৰীত ।
সঙ্গহি নাৰদ আনন্দ চিত ॥
বাম হাতে কুশ কৰত প্ৰকাশ ।
শঙ্কৰ কহ ওহি কেশৱ দাস ॥

সূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণ পেথি প্ৰিয়া সহিতে তৎকালে
উঠিকহো পৰণাম কয়ল । ব্ৰহ্মা নাৰদ
আশীৰ্বাদ দেল । শ্ৰীকৃষ্ণ মাথ চৰায়াকহো
কৰযোৰি বোলল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে জগতক পিতামহ, তোহাক দৰশন
দেৱৰ দুৰ্লভ । হামো মানুষ ছয়া তোহাক
দৰশন ভেল । আ হামাক ভাগ্যক মহিমা
কি কহব । জনম সাম্বল । আজু ছাৰকাপুৰ
পৰিত্ৰ ভেল ।

ধাতা—(বিহসি বোলল) হামু তোহাক বিবাহ
শুনিয়ে কোঁতুকে আৱল । স্বহস্তে আহুতি
কৰিয়ে বিবাহ কৰাবব ।

সূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণ তাতে শুনি আসন দেলহ । ব্ৰহ্মা
তথি বৈঠল, কুশণ্ডি কৰি হোম আবন্তল ।

শ্লোক

ততো দৃষ্ট্বা তু কল্পিণ্যা কপলাবণ্যমদ্বুতম্ ।
বভূব মুচ্ছিতো ব্ৰহ্মা কাম-বাণ বিমদ্বিতঃ ।

সূত্ৰ—তদন্তৰ মুখচন্দ্ৰিকা কৰিতে কল্পিণীক
ভুবনমোহন ৰূপ নিৰিখিয়ে ব্ৰহ্মা মাটি
মুটি পৰল । নাৰদ হুনি ধৰি
কৰাবল ।

নাৰদ—হে পিতা স্বস্থ হৱ । স্বস্থ হৱ । তোহাৰ
ব্যৱহাৰ নোহে ।

শ্লোক

ততশ্চেতনমালভ্য ব্ৰহ্মা মন্ত্ৰমুদীৰয়ৎ ।
তদুদ্ভাহবিধৌ তস্মিন্মুৎসবঃ স্ত্ৰহমানভূৎ ॥

সূত্ৰ—তদনন্তৰ ব্ৰহ্মা চেতন লভিকহো বিষ্ণু
স্মৰিয়ে পুনঃ শ্ৰুৱ ধৰি হোম কৰয়ে লাগল ।
সোহি সময়ে ৰাজা ভীষ্মকে কন্যা সম্প্ৰদান
কৰিতে বৰ কন্যাক কেশ এক থাম
কৰিয়েকহো, পানী ঢালিতে যৈচে কোঁতুক
মিলল, আহে লোক তা দেখহ শুনহ ;
নিবন্তৰে হৰি বোল হৰি বোল ।

গীত—ৰাগ শাৰঙ্গ, পৰিতাল ।

৬৭— কহতু বিধাতা বেদকু বাণী ।
হৰি কল্পিণীক কেশ এক কৰিয়ে
ভীষ্মক ঢালে ভূপাৰ ধৰি পানী ।

পদ—যোঁতুক ৰতন আঞ্জুৰি ভৰি বৰিয়ে
গাৰে গোবিন্দ গুণ স্তম্বাই ।
বাসুকী উৎসুকি তল চুঠ ঠমকি
নাচে মহেশ হাসয় সৰ চাই ।
মুনি সিদ্ধ কুসুম হৰিষে বৰিয়ে
কবে কোঁতুক পেথিয়ে সবলোই ।
ছাৰিকাপুৰ ভৰি মিলল মহোৎসৱ
কহ শঙ্কৰ গোবিন্দ গতি মুই ॥

সূত্ৰ—ঐচন পৰকাৰে কৃষ্ণক বিবাহ ভেল ।
তদন্তৰ ব্ৰহ্মা, ইন্দ্ৰ, আদি যত দেৱতা,

পাতালক বাসুকী প্ৰভৃতি যত নাগ,
পৃথিবীক যত ৰাজা, সবাকো সাদৰে
শ্ৰীকৃষ্ণ গন্ধ চন্দন, পুষ্প, তাম্বুল, বস্ত্ৰ,
অলঙ্কাৰে পৰম সন্তুষ্ট কয়ল ; অতঃপৰে
পৰম কোঁতুকে ত্ৰৈলোক্য লোকে জয় কৃষ্ণ,
জয় কৃষ্ণ ঘূষিয়ে সমাজ ভাঙ্গিকহো স্বকী
স্বকী স্থানে চলিতে অশ্ৰো অশ্ৰো আশ্চৰ্য্য
গুণ ৰূপ মহিমা কান্তন কয়-কহো
দশোদিশে গেল ।

শ্লোক

ততোহতিকৌতুকী কৃষ্ণঃ প্ৰিয়য়া প্ৰেমৰূপয়া ।
কুৰ্কনু কোলং মহোৎসাহান মুমুদে বত্ৰমন্দিবে ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ শ্ৰীকৃষ্ণ পৰম উৎসুক প্ৰাণপ্ৰিয়া
সহিত বত্ৰ মন্দিৰে প্ৰবেশিয়ে যৈচন
কোঁতুকে কল্পিণীক প্ৰবোধি নানা লীলা
কেল কয়ে বহল, অয়ে লোক তাহে
দেখহ শুনহ ; নিবন্তৰে হৰি বোল
হৰি বোল ।

গীত—ৰাগ কৈল্যাণ, খবমান ।

৬৭— কৰত বিহাৰ, কৰত বিহাৰ মুৰাক ।
কামিনীক কমল অমল মুহ লম্বি
চুম্বে জগত আধাক ॥

পদ—ঘন ঘন নয়ন পঙ্কজ মুহি হেৰি
হেঁৰ কৰত কানু কেলি ।
আলিঙ্গি অঙ্গ অনঙ্গ বঙ্গ বসিক
বমণীক ভুজ মেলি ।
হাসি হাসি হৰষে হৰষেনখ পৰশি
কুচ কাঞ্জুৰি ফাবে কাণে ।
পূবল পৰম মনোবধ বমণী
মধু অধৰ মধুপানে ॥

শ্ৰীৰাম বায়া হৰিবো পৰমা
ভকতি বসিক স্ৰজান ।
কেশৰ চৰণ সৰোকহ কিঙ্কৰ
শঙ্কৰ হৰি গুণ গান ॥

চিত্ত দিয়া নিবস্তবে হৰি বোল হৰি
বোল ।

মুক্তিমঙ্গল ভটিমা ।

সূত্র—ওহি পৰকাৰে ভকতক কুপালু শ্ৰীকৃষ্ণ
কল্পিণীৰ ভকতি বশ্য হুয়া বিবিধ বিহাৰ
মদন-খেল-লীলা-কেলি-কৌতুক কয়ল ।
ৰাজকুমাৰীক পায় মনোবধ পূৰল । সে
নৃপনন্দিনীক মহামহোৎসৱ মিলল । জগতক
পৰম গুৰু নাৰায়ণ, উনিকৰ পৰশনে পৰম
সৌভাগিনী ভেল । নৱ তৰুণী পদ্মিনী শত
সহস্ৰ দাসী পাৰল । ইন্দ্ৰক যত সম্পত্তি
নিজ মন্দিৰে মিলল । শ্ৰীকৃষ্ণক চৰণ পঙ্কজ
পৰমানন্দে পৰিচৰ্য্যা কয়ে সৰ্ব্বথা বহল ।

শ্লোক

কল্পিণীহৰণনাটোহং সম্পূৰ্ণে হৰিণা কৃতঃ ।
অস্মিন্মিত্তমাত্ৰোহং জানিস্তি মহত্তমাঃ ॥

সূত্র—আহে সভাসদ লোক, কৃষ্ণ চৰণ প্ৰসাদত
কল্পিণী হৰণ নাট সম্পূৰ্ণ ভেল । ইহাত যত
ন্যূনাধিক দোষ, সে হৰি শ্ৰবণে দূৰ হোক ।
ওহি কৃষ্ণ চৰিত্ৰে কথা, যে সাধুসবে শ্ৰদ্ধায়ে
কহে, শুনে, সে সৰক হৰিৰ কৃপা মিলোক ।
আহে লোকাই, দেখু দেখু ভাটক মুখে কল্পিণী
কৃষ্ণ গুণ শুনিয়ৈ কৃষ্ণ চৰণে শ্ৰদ্ধা মাত্ৰে
কয়ল, অতয়ে ভকতক পৰম কুপালু শ্ৰীকৃষ্ণ
উনিকৰ বশ্য হুয়া গৃহ গৃহিণী কয়ল । অ হৰি
ভকতিক মহিমা কি কহব? জানি কৃষ্ণ চৰণে

জয় জয় জগত জনক যত্নদেৱ ।
পদ পঙ্কজ বজ অমুকণে কক সেৱ ॥
যোহি হৰল কল্পিণী কক মান ।
সোহি কৰতু নিত্য মুকুতি বিধান ॥
হৰষে নাচত হৰ যাকেৰি আগ ।
গকড়ক পেখি পলাৱল নাগ ॥
খসল বাঘাস্বৰ বৃষভ উঝাৰ ।
সোহি কৰতু নিত্য মুকুতি তোহাৰ ॥
যোহি জলধি মহ বান্ধল সেতু ।
ৰাকস বাৰণ মাৰণ হেতু ॥
ভীতা ভকতা সীতা কক ত্ৰাণ ।
সোহি কৰতু নিত্য মুকুতি বিধান ॥
অঘ, বক, কেশী, কংস যত আৰ ।
ছুফ্ট অৰিষ্টক মোড়ল ঘাড় ॥
পুতনা প্ৰাণ শোষল চেতন ।
সোহি কৰতু নিত্য মুকুতি বিধান ॥
ঝজু কুবুঞ্জী যো কয়লি একান্ত ।
কুবলয় ভিৰি উপাবল দাস্ত ॥
কয়ল বঙ্গশালে মাল নিবজান ।
সোহি কৰতু নিত্য মুকুতি বিধান ॥
যোহি বিষহ্ৰদ বাহু আক্ষালি ।
কৰত কৌতুক নৃত্য কালি নিকালি ॥
গোকুল বাধি বহ্নি কক পান ।
সোহি কৰতু নিত্য মুকুতি বিধান ।
শ্ৰীৰামবায়া ভকতি স্ৰজান ।
কৰাত কৃষ্ণ নাট নিবমাণ ॥
কল্পিণী হৰণ নাট পৰধান ।
কুক কিঙ্কৰ ওহি শঙ্কৰ ভাণ ॥

শুন শুন সাধু সভাসদ লোই ।
 মুকথক দোষ নধৰিব নাহি মোই ॥
 হৃদি মাধৱ যোহি মতি দিলা ।
 সেহি অনুকপ কৰলু হৰি লীলা ॥
 যাহেৰ যাহিতে ইচ্ছা বৈকুণ্ঠ বাট ।
 শুনা সাৰধান কয়ো কৃষ্ণক নাট ॥

পৰম বন্ধু হৰি চৰিত্ৰে বিনাই ।
 নাহি নাহি গতি কলিত লোকাই ॥
 অবলু নাহি বুজি শাস্ত্ৰক মৰ্ম্ম ।
 নামত শৰণ লেহু সব ধৰ্ম্ম ॥
 কলিমল মথন পৰম হৰি নাম ।
 জানি সৰহি নব বোলহু বাম বাম ॥

কল্পীগীহৰণনামনাটকম্ সম্পূৰ্ণমিতি ।

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যমৃত

—:—

কালি দমন

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ

শ্লোক

মেঘশ্যামলমূৰ্ত্তিমায়তমহাবাহুমহোৰস্থলম্ ।
শ্বাৰক্তায়তকঞ্জলোচনযুগং পীতাম্বৰং সুন্দৰম্ ॥
মুক্তাহাৰকহেমহাবলয়ালঙ্কাৰকাস্তিহ্যতিম্ ।
কৃষ্ণং শাৰদচন্দ্রচান্দ্রসদৃশং হং পঙ্কজেহস্তজে ॥

অপি চ

যেনাকাৰি মহাহিদপৰ্দলনাক্ৰীড়াহৃদিষ্ঠা জলে ।
যেনাভাজিভুজঙ্গভোগনিখিলং পদ্ম্যাং মুদা মৰ্দয়ন্ ॥
যেনামাৰি মহামহাশূৰচমুচক্ৰং পৰং লীলয়া ।
তস্মৈ শ্ৰীকৰ্ণাময়ায় মহতে কৃষ্ণায় নিত্যং নমঃ ॥

সূত্ৰ—ওহি পৰকাৰে শ্ৰীকৃষ্ণক প্ৰৰণাম কয়কহ,
সভাসদ লোকক সম্বোধি বোল ।

শ্লোক

ভো ভো সামাজিকাঃ, যুয়ং শৃণুত মধুৰং বচঃ ।
কৃষ্ণস্য কালিদমনযাত্ৰাবাৰ্ত্তাং নিবোধত ॥

সূত্ৰ—আহে সভাসদ লোক, যে পৰম পুৰুষ
পুৰুষোত্তম সনাতন নাৰায়ণ শ্ৰীশ্ৰীকৃষ্ণ ওহি
সভামধ্যে কালিদমন লীলাযাত্ৰা পৰম
কৌতুকে কৰব; তাহে সাৰধানে দেখহ
শুনহ । নিবস্তবে হৰি বোল হৰি ।

ভটিমা

কল্প জয় যদুকুল কমল প্ৰকাশক,
নাশক কংসক প্ৰাণ ।

জয় জয় জগতক ভকতক ভীতি
নীতিকৰ নিবজান ॥১॥

জয় জগনায়ক মুকুতি দায়ক
শায়ক শাবঙ্গ ধাৰী ।

চুম্ব অৰিষ্টক মুক্তিক মোড়ল
চোৰল বন্ধ মুৰাৰি ॥২॥

ধক গোবৰ্দ্ধন বাৰণ বৰিষণ
ভেলি ইন্দ্রমদ দূৰ ।

ত্ৰিভুবন কম্পক কালিসৰ্পক
দৰ্পক কয়লি চূৰ ॥৩॥

নন্দকু নন্দন বন্দন দেৱক
সেৱক যাকেৰি সৰ্ব্ব ।

গোপমুখে অন্ন মাগল ভাগল
দ্বিজ নিজকৰ্ম গৰ্ব্ব ॥৪॥

গোকুল জন যত তাৰক মাৰক
কুবলয় ধেমুক নাশী ।

পুতনিকা তন শোষণ মোষণ
তোষণ মন ভ্ৰজবাসী ॥৫॥

এ দুখ দাহক পাৰক ভাৰক
পূৰল পুন মনকাম ।

জগজ্ঞন যাতেক পাতেক ষাতেক
যাকেৰি এগুণ নাম ॥৬॥

যাহে ভকতি বকতি শকতি
ভাৰণ উহি সংসাৰ ।

কীট পতঙ্গম জঙ্গম সঙ্গম
 ভকতক পাই নিস্তাৰ ॥৭॥
 মোহি কৃষ্ণক ওহি নাটক
 উৎপাতক ছুখ মূল ।
 কলিমল অনল জানল মানল
 নাহি নাহি উহি তুল ॥৮॥
 শুন সব লোহি হোই নুই
 দেখে বচন বিচাৰি ।
 ইহ সংসাৰ সাৰ নাহি আৰ
 চিস্তুছ চৰণ মুৰাৰি ॥৯॥
 ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰ চাকৰ যাকৰ
 তাকৰ গুণ মুহ লেছ ।
 বান্ধৰ মাধৱ সাধব মুকুতি
 তাহে চৰণ চিত্ত দেছ ॥১০॥
 উহি ঈশ্বৰ তাৰক মাৰক
 কাৰক সবে সংসাৰ ।
 তাহে কক সেৱ দেৱ নাহি দেৱ
 নাহি নাহি হৰি বিনে আৰ ॥১১॥
 যতয়ে পৰমা ধৰমা কৰমা
 সবকছ বাজা নাম ।
 কৃষ্ণক কিঙ্কৰ কিঙ্কৰ শঙ্কৰ
 সবে বোলছ বাম বাম ॥১২॥

সূত্ৰ—আছে সভাসদ লোক, যে জগতক পৰম
 গুৰু পৰম পুৰুষ পুৰুষোত্তম সনাতন ব্ৰহ্মা
 মহেশ সেন্বিত চৰণ পঙ্কজ নাৰায়ণ শ্ৰীশ্ৰীকৃষ্ণ
 উহি সভামধ্যে কালিদমন নাম লীলা যাত্ৰা
 কোঁতুকে কবব, তাহে সাৰধানে দেখহ
 শুনহ । নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ।
 [আকাশক কৰ্ণ দিয়া সূত্ৰ বোল] আছে
 সঙ্গী, কোন বাঢ় শুনিয়ে ।

মঙ্গী—সখি, যুদঙ্গ বংশীধ্বনি শুলি, আঃ মিলল
 মিলল ।

লোক

গোবৎসান্ পুৰতঃ কৃতা গোপালঃ গোপপালকঃ ।
 সভাং প্ৰবিবেশ গোঠৈঃ সহ বেগুং নিনাদয়ন্ ॥

সূত্ৰ—আছে সামাজিক লোক, হায়ু যে কহল
 মোহি ঈশ্বৰ শ্ৰীগোপাল বৎস বৎসপাল
 সহিতে এখা প্ৰবেশি কছ যৈচে লীলা
 কোঁতুকে কবব, তাহে দেখহ শুনহ ।
 নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ সিঙ্কুৰা—একতালী,

ধ্ৰুং—আৰত এ কানু স্তৰভি চৰাই ।
 বঞ্জিত ধেনু বেগু বেগু বজাই ॥

পদ—শিৰে শিখণ্ডক গণ্ডকুণ্ডল ডোলাৰে ।
 উৰে হেমহাৰ হিব মঞ্জিব জুৰাৰে ॥
 বালক বেড়ি খেলি খেলাইতে যায় ।
 কহতু শঙ্কৰ গতি গোবিন্দ পায় ॥

সূত্ৰ—ঐচন লীলা কোঁতুক নৃত্য কৰিতে
 গোপাল সহিতে শিশুসৱ কালিহুদক সমীপ
 পাৰল । সে বিষময় পানী নাজানি পৰম
 পিয়াসে পীড়িত হয় সবহি হুদৰ জল উদৰ
 ভৰি পান কৰল । ততকালে দোৰ্ঘোৰ
 বিষজালা লাগিয়ে চেতন হৰল । শৰীৰ
 কম্পি কম্পি প্ৰাণ চাৰি বৎস, বৎসপাল সৱ
 কালিন্দি তীৰে পৰল ।

লোক

বৎসকান্ পালকান্ কৃষ্ণো বিলোক্য যুতকাস্তদা ।
 চকাৰ প্ৰচুৰং খেদম্ অহুতং ভক্তবৎসলঃ ॥

সূত্র—তদন্তব বৎস বৎসপাল সবক বিষজল
পানে যুক্ত পেথি শ্রীকৃষ্ণ হা হা কি
ভেলি বুলি ধৰিকঁহো, উল্লত পালত কৰি
দেখল; নিবস্তবে প্ৰাণে মৰ্গল। হা হা
মোৰ ভকতক ঐচন অৱস্থা বুলি সে
ভকতবৎসল গোপাল বহুত খেদ কয়কঁহো
অমৃত দৃষ্টি নিৰেক্ষি তত্তকালে জীয়াবল।

শ্লোক

কৃষ্ণস্মৃতদৃষ্টিালং লব্ধপ্ৰাণাঃ কুমাৰকাঃ ।
প্ৰীতাস্তংধৰণ্যে বেৰ্মৰ্থথা স্বপ্নাৎ সমুখিতাঃ ॥

সূত্র—কৃষ্ণক অমৃত নিৰীক্ষণ পাই পুনৰ্কাৰ প্ৰাণ
আবল। বৎস বৎসপাল সব স্বপ্নৰ জাগি
যেচে উঠি বৈথল। অস্তোঅন্তে কহৈছে,
আহে সখীসৰ, দেখু উহি বিষজল পানে
প্ৰাণে চাৰি মৰল, কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে পুনৰ্কাৰ
বৰ্ত্তল। ওহি বুলি পৰম প্ৰীতি হুয়া কৃষ্ণৰ
চৰণ প্ৰণাম কয় বোলল। আহে স্বামি,
উহি বিষ পানী পিয়ে প্ৰাণে মৰল হামি,
তোহাক প্ৰসাদে পুনৰ্কাৰ উপজল।
তোহাৰি চৰণ সেৱাক মহিমা কি কহব
স্বামি।

শ্ৰীকৃষ্ণ সবাকে আলিঙ্গি আশ্বাস কয়ল।

শ্লোক

তত্র কালিয়ভুজগং ভগৱান্ ভৱভাৱনঃ ।
দুবীকৰ্ত্তুং মনশ্চক্ৰে হৃদাদ্ভৈত্যানিসূদনঃ ॥

সূত্র—দুবস্ত বিষবীৰ্য্য প্ৰতাপে প্ৰচণ্ড কালিসৰ্পক
দমি হুব কবিত্তে প্ৰৱন্ধ কয়কঁহো, পীতবস্ত্ৰ

কটিত মেহ্ৰাবল। কদম্ব বৃক্ষে চৰি কহঁ
বিষময় কালি হৃদ ঝাম্প কয়ল, সে অনন্ত
বীৰ্য্য প্ৰচণ্ড প্ৰতাপে হৃদক উশ্মি উঠলি
আন্দোল মিলল। শ্ৰীকৃষ্ণ পৰম কৌতুকে
জলমাজে যৈচে কেলি কয়ল, তাহে দেখহ
শুনহ। নিবস্তবে হৰিবোল হৰি।

গীত—কানাৰা, পৰিতাল।

ঙ্ৰ—কালিন্দী জলমহ খেলে যহুৰায়া।
বালেকে বেচি বংশী বাজায়া,
যৈচে নাচে কানু চৰণ চলায়া।

পদ— নীল তনু তথি পীত পিচোৰি ।
নবঘন যৈচে চমকে বিজুৰি ॥
কৌস্তভ কণ্ঠে কোটি নব শ্ৰীৰ * ।
কুণ্ডল ঝলমল ঝলকে কেয়ুৰ ॥
জল মাজে ছুছ বাহু আক্ষালি ।
ফ্ৰীড়া কৰহু বাৰি বনমালী ॥
উশ্মি উথলি হৃদ কক বোল ।
কৃষ্ণৰ কিহুৰ শহুৰে বোল ॥

সূত্র—শ্ৰীকৃষ্ণ ঐচন জলকেলি কবিত্তে হৃদক
পৰম আন্দোল মিলল। প্ৰচণ্ড উশ্মিক
বোল বহুত দূৰ গেল।

শ্লোক

নিশম্য হৃদনিৰ্ঘাতসম্বাদমিদমহুতম্ ।
আগত্য হৰিতং কালিঃ ক্ৰোধেনাদমশনচ্যুতম্ ॥

সূত্র—তদনন্তব হৃদক আন্দোল কল্পোল বো
শুনিয়ে কোপে কল্পমান পৰম দূৰ্শে সখী

কালি কোপে যৈচে খেদি আসিকঁহো
মৰ্মস্থানে শ্ৰীকৃষ্ণক দংশি লাঞ্জে মেহ্ৰাৰল,
আহে লোক, তাহে দেখহ শুনহ । নিবন্তৰে
হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ আসোয়াৰি, পৰিতাল ।

আৰে কাল কালি বলিআৰা ।
কৰতো তুলি ফেট ফোতকাৰা ॥
গৰজি দৰপে সৰপ বিশাল ।
দেখি নিৰেখয় ৰূপ গোপাল ॥

সূত্র—ঘনশ্যাম পীতবাস শ্ৰীবৎস কোস্তভ কিৰীটি
কুণ্ডলকঙ্কণ কেয়ূৰ ৰঞ্জিত গোপালক পৰম
কমনীয় ৰূপ নিৰেখি খঞ্জে যৈচে মৰ্মস্থানে
শ্ৰীকৃষ্ণক দংশল, তা নেখহ শুনহ ।
নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি ।

পদ—কৌতুকে কৰতু কেলি বনমালী ।
মৰম থানে খেদি দংশল কালি ॥
বেঢ়ল লাঞ্জেহি ভুজঙ্গ প্ৰৱঞ্জে ।
বহল গোপাল পৰি সৰ্পক বঞ্জে ॥

সূত্র—পৰম ঈশ্বৰ শ্ৰীগোপাল মনুষ্য চেষ্ঠা দৰশি
বিষলাগি মৃতক স্বভাৱে সৰ্পক বন্ধনে পৰি
বহল । তাহে পেখি শিশু সৰে প্ৰাণ
অস্তবীক্ষ ভেল । হা হা স্বামি কি ভেলি,
হামাক প্ৰাণ জীয়াই তোহো আপুনে মৰল ।
তোহো বিনে কৈছে হামো কেমনে জীৱন
ৰাখবো বুলি কৃষ্ণক মুখ নিৰেখি বহুত
বিলাপ কয়ে হৃদক তীৰে বহল ।

শ্লোক

ভতো নানাসুতং দৃষ্ট্বা ব্ৰজে নন্দাদয়স্তদা ।
কৃষ্ণো মৃত্যেতি তে মৰ্হা স্তং ব্ৰহ্মকুং যযুৰাকুলাঃ ॥

সূত্র—তদন্তৰ গোকুলত নানা বিমঙ্গল মিলল ।
ঘন ঘন ভূমিকম্প ঘাই নিৰ্ৰাত পৰে, ঘৰে
ঘৰে ফেকুৱা আৰাৱ কৰে, অনাৱাৰে
বৃক্ষসৰ উভৰি পৰে, স্ত্ৰীৰ দখিণ, পুৰুষৰ
বাম ফন্দে । তাহে পেখি সবলোক
মহাতীতি ভেল । যশোদাক হৃদয় কাম্পে ।
হা হা প্ৰাণপুত্ৰ গোপালক মৰণ মিলল
বোলি হৃদয়ে মুষ্টি হানিকঁহো শ্ৰীকৃষ্ণক
দেখিতে গোপ-গোপী সহিত নন্দ যশোদা
বৃন্দাবনে প্ৰবেশি যৈচে চলল, তাহে দেখহ
শুনহ । নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি ।

গীত—শ্ৰীগৌৰী, পৰিতাল ।

শ্লোক—

যশোৱা আৰে আকুলি শোকে ফোকাৰে দুখিনী ।
সঙ্গে চললি তাপে, যতয়ে গোপিনী ॥

পদ—ধ্বজ ব্ৰজ পঙ্কজ দেখিতে দহে আগি ।
ডাকেৰে গোপাল প্ৰাণ গৈয়ো কাহা লাগি ॥
নসহে সন্তাপে প্ৰাণ দেখু আন্ধিআৰি ।
কহতু শঙ্কৰ গতি যুকুতি মুৰাৰি ॥

সূত্র—ঐচন পৰম সন্তাপে বিলাপ কৰি গোপা-
লক খোজ গোৰি যাহিতে, গোপ গোপী
সহিত নন্দ যশোদা হৃদক তীৰ পাৰল ;
বিদূৰতে দেখল গোপ শিশুসৰ হৃদক
নিৰেখি আৰাৱে ক্ৰন্দন কৰইছে ; তাহে
পেখি পৰম আকুল ভাৱে লৰৰি গৈয়া
দেখল । কি ভয়ঙ্কৰ সৰ্পক বঞ্জে পৰি
শ্ৰীকৃষ্ণ মৃতক ভাৱে বহৈছে ; চক্ষুত
নিমেষ নাহি, দশন নিষ্পাণ, নাশাত বায়ু
খেলে নাহি । তাহেক পেখি গোপ-গোপীক
ধাতু অস্তবীক্ষ ভেল, হা কৃষ্ণ হা কৃষ্ণ
বোলি পৰম উৰ্মিকয় ক্ৰন্দন কৰিতে
লাগল । নন্দ যশোদা মৃতক পুত্ৰক মুখ

নিবেখি প্ৰাণ অন্তৰীক্ষে দিশদশ আন্ধাৰি
পেখি শোক বসকে মুৰ্চিত ছয়া পৰি
বহল ।

শ্লোক

ততঃ কৃষ্ণমুখং বীক্ষ্য গোপ্যো বিবহকাতৰাঃ ।
ককছুঃ স্তম্বস্তীত্ৰশোকশল্যেন ধৰিতাঃ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ গোপী সব কৃষ্ণক শোক শৈল্যে
পীড়িত ছয়া প্ৰাণ ধৰিতে নাপাৰি প্ৰাণ
গোপালক মুখ নিবেখিতে নয়নক নীৰ
ধাৰে বহি যাই, আৰ্ত্তৰাৱে মাটি লুটি ক্ৰন্দন
কয়ে বোলল । হে প্ৰাণবান্ধব মাধৱ, হামু
কিঙ্কৰি সৰুক চোৰি কৈচে চলয়িছে ?
হে নাথ হামাক সঙ্গ নিয়ো যাৱ ।
তোহো বিনে জীৱন নাহি ধৰব । স্বভাৱে
মৰব । কি নিমিত্তে হামাক চাবহ ? উহি
চান্দবদন নাদেখিয়ে কৈছে প্ৰাণ ৰাখবো
বুলি কৃষ্ণমুখ নিবেখি যৈচে বিলাপ কয়ল
তাহে দেখহ শুনহ । নিবস্তবে হৰিবোল
হৰি ।

গীত—ৰাগ কোঁ, পৰিতাল ।

দেখোৰে দেখো বন্ধু মাধৱ হে ।
ভুছ বিনে জীৱন নৰহে ॥
তেৰি শোকানল শৰীৰ বিকল ।
বন্ধু বিৰহে হৃদয় দহে বে ॥

পদ—গৃহ মোহ হেৰি সব তেজিয়া তেৰি
চৰণে শৰণে লৈলো ।
কয়ো সব নাশ ভুছ তেজি যাস
অব অনাধিনী ভৈলো ॥

বংশী স্বান শুনি আসিয়ে গোপিনী
কাহেৰি হেৰব মুখ ।
কমল নয়নে নিবেখিয়ে কোনে
হৰব হামাৰ দুখ ॥
কৃষ্ণ শোকানল শৰীৰ বিকল
অধিকে দগধে প্ৰাণ ।
চেতন হৰয় মুৰ্চি পৰয়
কৃষ্ণ কিঙ্কৰে ভাণ ॥

সূত্ৰ—ঐচন পৰম সন্তাপে বিলাপ কয় গোপী সব
কৃষ্ণক শোকে অচেতন ছয়া মুৰ্চিত ছয়া
পৰল ।

শ্লোক

যশোদা চেতনাং প্ৰাপ্য পতিনা সহসা ভ্ৰশম্ ।
কৰোদ দুঃখশোকাকৰ্ত্তী পুত্ৰস্য পশ্যতী মুখম্ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ কিঙ্কিত চেতন লভিয়ে যশোদা
পুত্ৰ শোকানলে শৰীৰ দাহ কৰে । পুত্ৰ
মুখ নিবেখি বোলল, আহে প্ৰাণ মাধাই,
কত তপসাই তোহাক পুত্ৰ পাবল ।
অন্ততে অনাধিনী কয় হামাক তেজল,
দেখু তোহাৰি সন্তাপে জীৱ বহয়ে নাহি ।
হা হা ওহি চান্দ বদনক কাহেক নিয়া
দেলো, হামাৰ পুত্ৰক কে নিয়া যাই,
গোধূলি আজু বংশী বজাই কে ভ্ৰজক
যাবব, কাহেক ধূলা ঝাৰি বুকৈ বাছি
কোলে ধৰব, কাহেক গোবস পান কৰাবব ।
কি ভেলি, আজু ঐ মোব কৃষ্ণ বাপ,
কাহা গৈলি । উহি তোহাৰি সন্তাপ কাহেক
এৰাঞো । ঐচন পুত্ৰ শোকে তাপিত ছয়া
যশোদা ঐচন ককণা বিলাপ কয়ল, আহে
দেখহ শুনহ । নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ॥

গীত—বাগ, কো জ্যোতিমান ।

শ্রুং—এ স্তত মাধব হে, কি য়েবি কপাল ।
কহিব দাকণ সৰ্পে তেবি ভৈল কাল ॥

পদ—কাহা যাৰ অগনি জালিয়া মেৰি গাৰ ।
কোন আসি হামাক বোলব অব মাৰ ॥
ধূলা ঝাৰি কাহাক ধৰবো বৃকে তুলি ।
হৃদয়ে ঢাকুৰে যশোমতী উহি বুলি ॥
এ গৃহ গোধন ধন সাক্ষো কাৰ তৰে ।
কে না পান কৰব গোবস মেৰি ঘৰে ॥
মধুৰ অধৰে ধৰি বজাইতে বেণু ।
চাৰব বিহানে কে না মেলি মেৰি ধেনু ॥
বিনা দোষে প্ৰাণ পুত্ৰ তেজলি হামাৰি ।
হৰই চেতন, দিশ দেখু অন্ধিআৰি ॥
তোহাৰি জননী হেৰ মৰি যাঞ তাপে ।
কহতু শঙ্কৰে যশোমতীক সস্তাপে ॥

যশোদা—[ঐচন পৰম বিলাপ কয় যশোদা
ডাকি বোলল] অয়ে ক্ৰুৰ পাপী সৰপ,
পুত্ৰক প্ৰাণ লেলি । আহেক খন্দে দংশি
হামাক মাৰহ ।

সূত্ৰ—উহি বুলি কৃষ্ণক শোকে প্ৰাণ ধৰয়ে
নাহি পাৰি । গোপ-গোপী সহিতে নন্দ-
যশোদা 'হা কৃষ্ণ হা কৃষ্ণ' বুলি হৃদত
ঝাম্প দিতে যাই । তাহে পেখি বলভদ্ৰ
বহ বহ বুলি আগভেটি নিবাৰি বোলল ।

বলভদ্ৰ—আহে পিতৃমাতৃ গোপ-গোপী সব,
কি কৰিতে চাৰ ? বহ বহ কিছু চিন্তা
নাহি । তেহো সব কিছু জানয়ে নাহি,
উহি দুৰ্গ সৰ্পক দণ্ড কৰিয়ে এথা হস্তে
খেদাইয়া শ্ৰীকৃষ্ণ এতিক্ৰমে আৰব ।
তোহোসব কোঁতুক দেখহ, বৈঠি বহ ।

সূত্ৰ—তদন্তৰ বলোক বাক্যে ব্ৰজবাসী সব কিছু
শাস্ত হুয়া পৰি অতি নিজম পৰি কৃষ্ণক
মুখ নিবেথিয়ে বহল ।

শ্লোক

দৃষ্ট্বা বিষাদং গোবিন্দো ভক্তানাং ভক্তবৎসলঃ ।
আম্পোঢ়্য সহসোত্ তস্মৈ বিমুক্তুং সৰ্পবন্ধনাং ॥

সূত্ৰ—মনুষ্য চেষ্ঠা দৰশিয়ে শ্ৰীগোপাল দুই দণ্ড
সৰ্পক বন্ধনে পৰি বহল । তদন্তৰে গোপ-
গোপী সবক পৰম বিষাদ দুখ দেখিয়ে
শ্ৰীকৃষ্ণ আম্পোঢ় কয় উকফাল দেলহ ।
কালি সৰ্প পৰম চোট পায় কৃষ্ণক চাৰি
উফৰি পৰল । হাজাৰেক ফণা তুলি
কৃষ্ণক চাই ফোফাই কোপে চক্ষু আৰকত
জিহ্বায়ে কৰাৰি চেলেকয় । নাকে মুখে
বিষ বহি বৰিষয় । পেখি শ্ৰীকৃষ্ণ পৰম
আটোপে কালিক হাম্ফাল, তাহেক বেঢ়ি
চক্ৰকাৰে চমৎকাৰে পাক ফুৰিতে লাগল ।
সে অনন্তবীৰ্য্য কালি মহা ফোৎকাৰ
কৰিয়ে কৃষ্ণক সমুখে ভৰময় । তাহে
পেখি জগতক নাথে লীলায়ে কালিক
মাথে আৰম্ভৰে চড়ল ।

শ্লোক

ততঃ শ্ৰীৰাশিং সৰ্পস্ত বিবশ্চ সামাৰ্ষ্যে মাধবঃ ।
ননৰ্ত্ত লীলয়া সৰ্বকলাদিগুৰবীখবঃ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰে কালিক মাথে চৰি শ্ৰীকৃষ্ণ দুই
পাৰে ফণাক মৰ্দ্দিয়ে নৃত্য আৰম্ভল । সে
সময়ে গন্ধৰ্ব বিগাধৰ সব আসিকঁহো তাল
কৰতাল খুকি যুদঙ্গ বজায় । তাহাক চেৰ
লৈয়া ; শ্ৰীকৃষ্ণ যৈচে কোঁতুক নৃত্য কয়ল
তাহে দেখহ শুনহ । নিবন্তৰে হৰিবোল
হৰি ।

গীত—বাগ গোৰী—দোমানি,
পৰিতাল জ্ঞেপতিমান ।

ধ্ৰুং—কাল কানু নাচে চৰণ চলাই,
কৰতু কোঁতুক নৃত্য কেশৱ ৰায়,
অৰুণ চৰণ চলায়ৰে ।
দেৱ মুনি শিৰে শিৰিখ বৰিষে
হৰিষে হৰি গুণ গায়ৰে ॥

পদ—কাল কালিক মাথে চৰি ভৰি
পীড়ি ক্ৰীড়ি কানু নাচেৰে ।
মুদঙ্গু দিমি দিমি নাদ দুন্দুভি
সিন্ধুসব বায় কাছেৰে ॥
পাক ফিৰি ফিৰি ভিৰি ভিৰি পাৰে
শিৰে শিৰে পাৰে ডেৱৰে ।
অঙ্গ ভঙ্গিম ৰঙ্গ কোঁতুকে
নাচতু এ আদি দেৱৰে ॥

সূত্ৰ—ঐচন জগতক পৰমগুৰু নাৰায়ণ
শ্ৰীগোপালক ভাৰ সহিতে নাপাৰি কালি
অচেতন ভেল । পৰম পীড়াত ঘাৰ তলমাল
নাকে মুখে কধিৰ চাদে, মহাত্মখে অঙ্ককাৰ
দেখে । যত মদগৰ্ব্ব দস্ত দৰপ সৰ্পক সবে
চূৰ ভেল ; বাক্য মুখে হৰল । ঐচন
পৰম ঔষধ পাই কালিক মন নিশ্ৰল ভেল ।
কৃষ্ণক পৰম ঐশ্বৰ পুৰুষ জানি মনে শৰণ
লেলহ ।

শ্লোক

নাপপত্নাঃ পতিং বীক্ষ্য মুমুৰ্শুতচেতনম্ ।
তুষ্ঠুবুঃ কৃষ্ণমভেত্য ভৰ্ত্তু বিবৰহকাতৰাঃ ॥

সূত্ৰ—কালিক ভাৰ্য্যা যত নাগ নাৰী সব স্বামি
নয়ন দেখি পৰম সন্তাপে আকুল মতি হয়—

হৃদয়ে মুঠি হানি নয়নক নীৰ জ্বাৰে । হু
স্বামি হা স্বামি বোলি শিশু সব অঙ্গ
কৰিয়ে যৈচে বিলাপ কৰিতে আৰে, তাহে
দেখহ শুনহ । নিবন্তবে হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ বেলোৱাৰ, ৰূপক তাল ।
নাগনাৰী ঐয়ে অৱনত কায় ।
তাপিত তপুঃম নয়ন বুৰাই ॥

পদ—প্ৰিউক সন্তাপ তাপ প্ৰাণ ফুটি ঘাই ।
ফোকাৰয়ি ঘনে ঘনে চেতন নাই ॥
পৰিয়ে হৰিক আণ্ড কক পৰণাম ।
কহতু শঙ্কৰে গতি গোবিন্দ নাম ॥

সূত্ৰ—ঐচন পৰম সন্তাপে কৃষ্ণক আশুপৰি
পৰণামি নাগ পতনি সব কৰ যোৰি স্বামিক
দুখ মোক্ষণ মনে তুতি আবস্তিলা ।

পয়াৰ

ঘোৰ অপৰাধ আচৰল গুহি চণ্ড ।
বিহিলা ইহাক হৰি সমুচিত দণ্ড ।
পুৰাণ পুৰুষ তোহো সনাতন হৰি ।
আছা দেৱ দুষ্টক দণ্ডিতে অৱতৰি ॥
ইটো দণ্ডে স্বামি গুহি এৰাইল পাতক ।
বৰতো অধিক দেখো তোহাৰি ক্ৰোধক ॥
ইটো পদ পঙ্কজৰ পাইলা ধূলাচয় ।
কি হেতু ইহাৰ এন ভৈল ভাগ্যোদয় ॥
লক্ষ্মী ব্ৰহ্মা মহেশ প্ৰভৃতি দেৱগণে ।
ইটো পদ বজ খুজি নাপাস্ত বতৰে ॥
তামসিক ক্ৰুড় ক্ৰোধি কালি সৰ্প জাতি ।
কিমতে পাইলেক ইটো পদধূলা আতি ॥
নমো নমো অনন্ত শক্তি নাৰায়ণ ।
কাৰণবো কাৰণ তুমি সে অকাৰণ ॥

নাহি আদি অন্ত মধ্য পৰিচ্ছন্ন যাব ।
 পূৰ্ণানন্দ দেৱ হেৰা কৰো নমস্কাৰ ॥
 নমো নমো অতৰ্ক মহিমা দেৱহৰি ।
 জগতকে বিয়াপি আপুনি আছা ধৰি ॥
 ভুহু সৰ্বসাধী বাখি আছা প্ৰাণীচয় ।
 তোহাতেসে হস্তে হোৱে সৃষ্টি খিতি লয় ॥
 যাহেৰ চাৰিও মুক্ষ্য মুক্তি অনুপাম ।
 বাম কাম অনিৰুদ্ধ বাহুদেৱ নাম ॥
 হেন ভগৱন্ত দেৱ দেৱতাবো দেৱ ।
 তোহাৰি চৰণে কৰো লক্ষ কোটি সেৱ ॥

সূত্ৰ—ঐচন ভূতি কৰি কহু, নাগ নাৰীসৱ
 সৰুৰণ ভাবে কৃষ্ণক কাপুৰ্ণ্য কৰিতে
 লাগল ।

নাৰীসৱ—হে পৰমেশ্বৰ, তোহাৰি পাদ প্ৰহাৰে
 স্বামি মৰি যাই। ওহি দুৰ্জনে তোহাক
 নাজানি দংশিল। ইহাক দোষ বাবেক
 মৰষ গোসাঞি। তোহাৰি আণ্ড খুদে
 পতঙ্গ। আহেক মাৰি কোন যশ সাধব।
 দেখু, স্বামিক ধাতু প্ৰাণ বহে নাহি। যত
 লাগে মানে শাস্তি পাৱল। হে পৰমেশ্বৰ
 শ্ৰীকৃষ্ণ অবহু কৃপা কৰু, হামাক অনাথ
 কৰবি নাহি। তোহাৰি আণ্ড আঞ্চল
 পাতি পতিদান মাগো।

সূত্ৰ—উহি বুলিতে নয়নক নীৰ ৰুবে। পতিক
 সন্তাপে নাগিনীসব যৈচে বিলাপ কয়ল,
 তাহে দেখহ শুনহ। নিবন্তবে হৰিবোল
 হৰি।

গীত—বাগ হুহাই, জ্যোতিমান।

ঐ—অবহু কৰুণা কৰহু গোপাল।
 তেজৱি জীৱন স্বামিক মিলে কাল ॥

পদ—তোহো নাহি জানিয়ে দংশল ওহি চণ্ড।
 সমুচিত অহিক কয়লি দেৱ দণ্ড ॥
 তুৱা পাৰে বিদিত সতীক পতি প্ৰাণ।
 আঞ্চল পাতিয়া মাগো আমি স্বামী দান ॥
 তেজয় জীৱ পিঅ প্ৰাণ ফুটি যাই।
 পাপীক সব দোষ মৰষ গোসাঁঞি ॥
 কৰি কাতৰ বিলপতি পৰি নাৰী।
 কহু শঙ্কৰ অব উদ্ধাৰ মুৰাৰি ॥

সূত্ৰ—নাগ নাৰী সব ঐচন স্বামি সন্তাপে বিলাপ
 কৰি কহু কৃষ্ণ আণ্ড পৰি বহল। নয়নক
 নীৰ ৰুবে, হা স্বামি, বোলি হুদে মুষ্টি হানি
 আৰ্ত্তৰাৱ কৰিয়ে থিক।

শ্লোক

নিশম্য নাগনাৰীণং কৰুণং কমলেক্ষণং ।
 কালিয়শিবসঃ কৃষ্ণ কৃপয়া অৱততাৰ সঃ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ নাগবধুসৱক পৰম সন্তাপ পেথিয়ে
 শ্ৰীকৃষ্ণক কৃপা উপজল। নাগনাৰী সবক
 সম্মুখি বোলল। শ্ৰীকৃষ্ণ বোল—আহে
 কালিক ভাৰ্য্যা নাগিনী সব, সন্তাপ চোড়হ।

সূত্ৰ—উহি বোলি ডেৱ দিয়া নামি সৰ্পক
 ফণাহস্তে অন্তৰ হুয়া বহল।

শ্লোক

ততো মুৰ্চ্ছিতঃ কালিয়ঃ শনৈঃ সম্প্ৰাপ্য চেতনাম্ ।
 ভূতোষ শিবসা নত্যা মত্যা কৃষ্ণমহেশ্বৰম্ ॥

সূত্ৰ—যমপুৰ পাই কালি কথক্ৰথমপি প্ৰাণ
 বৰ্তল। মহাপীড়া পাই ফোকাৱত। আপদ
 ঔষধি পাই সৰ্প দৰ্পভেল। চিত শাস্ত হুয়া

আখি মেলি কৃষ্ণক আগু পেখি বোলল ।
ওহি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডেশ্বৰ নাৰায়ণ জানি,
ত্ৰাহি ত্ৰাহি স্বামি কৃষ্ণ বোলি শিবে চৰণ
পৰশিয়ে প্ৰণাম কয়ল ! পশ্চাৎ জানু পাৰি
কৰযোৰি তুতি আৰম্ভল ।

পয়াৰ

জয় জয় জগত মহেশ্বৰ ।
ব্ৰহ্মা শঙ্কৰ যাহে কিঙ্কৰ ॥
জয় ভকতক ভয়হাৰী ।
নমো হৰি চৰণ তোহাৰি ॥
তব পাৰে অতয়ে সাধি ।
মঞি পাপী অপৰাধী ॥
দংশল দেৱ নাজানি ।
মৰষ দোষ পদ্যপাণি ॥
ক্ৰুড় সৰ্প অহঙ্কাৰী ।
অজনা তোহাৰি মুৰাৰি ॥
মোহল মন তুৰা মায়া ।
আজু কয়লি দেৱ দায়া ॥
গৰ্ব্ব গুচাৰলি মোৰ ।
বিষয় আপদ ঘোৰ ॥
দূৰ কৰ অবসোয়ি ।
চিন্তো চৰণক তোয়ি ॥
দেহু হৰি সোহি ওহি শিখা ।
মাগিয়ে ভুঞ্জব ভিক্ষা ॥
ভৰমো তুৰা গুণ গাই ।
কৰহু অতয়ে কৰুণা গোসাঞি ॥

কালি—হে পৰমপুৰুষ নাৰায়ণ শ্ৰীকৃষ্ণ, ওহি
পৰম আপদ বিষয় জঞ্জাল দূৰ কৰহ ।
গলে কৰ্ত্তা বান্ধি ভিক্ষা মাগি তোহাৰি

চৰণ চিন্তি গুণ নাম গাই বেঢ়াঞো । বাপ
জগন্নাথ ত্ৰাহি ত্ৰাহি বুলি ।
[ওহি বোলি আগু পবল ।]

শ্লোক

বীক্ষ্য ভক্তিস্তুতন্তস্য তুফঃ কৃষ্ণো জগাদ তম্ ।
মাভৈভূজ গতিৰ্মাসি মম মায়া ছবত্যয়া ॥

শ্ৰীকৃষ্ণ—আহে কালি সৰ্পৰাজ, তুহো তয় নাহি
কৰবি । হামাক প্ৰসাদে ওহি মায়া সংসাৰ
তোহোঁ নিস্তৰল । সাম্প্ৰত ওহি যমুনাৰ কুল
চোড়ি তোহাৰি পূৰ্বস্থান বমণক ধীপ
তাহেক লাগি সপৰিয়ালে চলহ । এই চলহ
এই চলহ । গড়ুৰক কিছো শঙ্কা নাহি
কৰবি । হামাৰ চৰণক চিহ্ন ধৰজ বজ্জ
পঙ্কজ তোহাৰি ফণাত লাগি বহল । তাহে
পেখি হামাক ভয়ে গড়ুবে কিছো কৰব
নাহি । বিলম্ব চোড়ি এই চলহ চলহ ।

শ্লোক

নিশম্য নিৰ্ভয়বাণীং কৃষ্ণস্য ভুজগন্তনা ।
নহ্মা সৰ্পৰিবাৰেণ যযৌ বমণকং মুদা ॥

সূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণক পৰম নিৰ্ভয় বাণী শুনিএ মহা
হৰিষে কালি সপৰিবাৰে কৃষ্ণক প্ৰণাম
কয়ল । চৰণক ধূলি লেলহ । হে স্বামি
কৃষ্ণ বিদায় কয়ল বুলি প্ৰেমে সলোভক
নয়নে যৈচে চলল, তাহে দেখহ শুনহ ।
নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাপ কানাৰা, পৰিতাল ।

কৃষ্ণক চৰণে কৰিএ বিদায় ।
চললি কালি বমণক লাই ॥

ফণা মণি ঝিকমিক কৰি পৰকাশে ।
নাগৰ মণি চলয় লয়লাসে ॥
যাহিতে হৰিষে হৰি গুণ গাৰে ।
কহয় শঙ্কৰ গতি গোবিন্দৰ পাৰে ॥

সূত্র—ঐচন পৰকাৰে কালিক দমিয়ে হৃদ হস্তে
দূৰ কৰি কহু, শ্ৰীকৃষ্ণ কোঁতুকে কালিন্দী
তীৰে আৱল, দেখি আনন্দে গোপী সব জয়
কৃষ্ণ, জয় কৃষ্ণ বোলি বেঢ়ল ; মুখ পঙ্কজক
যেচে নয়ন ভ্রমৰে পান কৰইছে, নন্দ
যশোদা বাহু মেলি গলে বান্ধি ধৰল । ঘনে
ঘনে শিব শৃংঘি লোতকে শৰীৰ তিয়াৱল ।
গদ গদ বাক্যে বোলল । যশোদা বোলা ।
আহে পুতা, কি নিমিত্তে হৃদমাজে ঝাপ্প
দেলহ ? আঃ হামাকে মাৰিতে চাৱল ।
তোহাৰি সন্তাপে আজু প্ৰাণ চোৰাল হুই ।

সূত্র—ওহি বোলি মৃতক পুত্ৰক পাই পৰম
আনন্দে নন্দ যশোদা বহল । তদন্তৰ কৃষ্ণক
প্ৰভাৱ জানি হাসি হাসি আসি বলভদ্ৰ
আলিঙ্গি ধৰল । ঐচন প্ৰকাৰে কৃষ্ণক
আৱৰি কোঁতুকে হাসিতে মাতিতে দিবস
অৱসানে ৰাত্ৰি মিলল । তাহে পেখি শ্ৰীকৃষ্ণ
বোলল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—আঃ হে মাতা হে পিতা, হে গোপ
গোপী সব, আজু ৰাত্ৰি ব্ৰজ যাইতে পাৰবে
নাহি । যব সবহি ভল্ল দেখহ, তবে এখাতে
ৰজনী বঞ্চহ ।

সূত্র—শ্ৰীকৃষ্ণক ঐচন বাক্য অনুমানি যত
গোকুলবাসী সব যমুনাক তীৰে শুতি বহল ।
ক্ষুধায়ে তৃষ্ণায়ে হাৰাসাঙ্ঘি হুয়া নিৰ্ভয়ে
নিদ্ৰা গেলহ ।

শ্লোক

ততো লোকাঃ সমুত্ৰস্থাঃ বেষ্টিতা বনবহিনা ।
চুত্ৰুহঃ কৃষ্ণ কৃষ্ণেতি ত্ৰাহি ত্বং নিজকিঙ্কৰান্ ॥

সূত্র—তদন্তৰ নিদ্ৰাতে ব্ৰজবাসীক বনবহি
বেঢ়ল । তাহেক প্ৰচণ্ড শব্দ শুনিয়ে
নিদ্ৰাভঙ্গ ভেল । বিষয় হুয়া জাগল । প্ৰচণ্ড
বহি পেখি শৰীৰ কাষ্প, পৰম ত্ৰস্ত
হুয়া ত্ৰাহি ত্ৰাহি কৃষ্ণ বুলি কোলাহল
কৰিতে লাগল । গোপীসব বোল—হে
অনাথক নাথ, হে দীন দয়াল স্বামি কৃষ্ণ,
হামাক ওহি শৰীৰ আৱশ্যক পৰব, ইহাক
চিন্তা নাহি নাথ ; ওহি সংসাৰ তাৰক,
তোহাৰি অৰুণ চৰণ তাহে পুনু নাহি
দেখব, ওহি দুখানলে হৃদয় দাহ কৰে ।
ওহি বোলি যেচে আৰ্ত্তৰাৱে ক্ৰন্দন কয়
লাগল, তাহে দেখহ শুনহ । নিৰন্তৰে
হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ শ্ৰীগান্ধাৰ, পৰিতাল ।

ধ্ৰুং— আয়ে হৰি হৰি গোপাল প্ৰাণ
মিলে মৰণ হামাকৰে ।
অৰণ্য অনল দহে মধাই উধাকৰে ॥

পদ—নাহি ওহি দুখ মোহি জীৱ যৱ যায় ।
নাচিন্তিত হায়ু ওহি মৰণক লাই ॥
অৰুণ চৰণ আৰ নেদেখো তোহাৰি ।
ওহি দুখ দহে দেহা মধাই হামাৰি ॥
আৰাৱে কাতৰ কৰে ঐ বন্ধু মধাই ।
বাপ চাপ সমীপ ঋনিক থাকো চাই ॥
আয়ু আশা দূৰ গেল তুৱা দৰশনে ।
কহতো শঙ্কৰ গতি গোবিন্দ চৰণে ॥

গীত—বাগ, ভটিঘালী ।

ধ্বং—ত্ৰাহিত্ৰাহিহেৰপ্ৰাণ নাৰায়ণহৰিঐ বাপ
শৰণে পাৰিলোঁ ।
বন বহ্নি দহে নবহে জীৱন
আবেসে মৰিলোঁ ॥

পদ—নাহি ওহি শোক মৰণ মিলোক
আৰ নাচিস্তোহো হামি ।
তোমাৰ অৰুণ চৰণ পঙ্কজে
পুহু নেদেখব স্বামী ॥
সম্মিহিত চাপ গোপাল এ বাপ
খানিক দেখিয়ে থাকোঁ ।
কমল নয়ন এ ব্ৰজ জীৱন
তোৰ ভৃত্যসবে ডাকো ॥
কপে মদন ঐ চান্দ বদন
দেখিতে নপাইবো আৰ ।
তোহাৰি বিয়োগে আগি পীড়ে প্ৰাণ
অধিকে অব হামাৰ ॥
আপদে মগন গোপ গোপীগণ
আৰাৰে কাতৰ কৰে ।
মাধৱ বান্ধৱ উদ্ধাৰ কৰতু
কহয় কৃষ্ণ কিঙ্কৰে ॥

সূত্ৰ—ঐচন ভকত সবক আৰ্ত্তবাৰ শুনিযে,
শ্ৰীকৃষ্ণক পৰম কৰুণা উপজল, হৃদয়
আকুল ভেল ।

শ্লোক

ততোহতিভীতান ভগবান্ গোপালান্ স্যাচ
সগুবান্ ।
মুখেন বহ্নিমপিবৎ মহাযোগেখবো হৰিঃ ।

সূত্ৰ—ভকতক ভীতি পেখিএ শ্ৰীকৃষ্ণ বোলল,
আহে গোপ গোপী সব, হামু বিদ্ভমান

খাকিতে কোন চিন্তা থিক ? নিৰ্ভয়ে
বহ । ওহি বোলি ঈশ্বৰ চেষ্ঠা দেখাই
তন্তকালে সে প্ৰচণ্ড বহ্নিক মুখে পান
কয়ল । দুৰ্ঘোৰ বহ্নি যৈচে জল পৰিয়ে
তন্তকালে নিৰ্বাণ গেল । তাহে পেখি
গোপ-গোপী সব, জয় জয় কৃষ্ণ কৃষ্ণ
বোলি জোকাৰ পাবল ।

শ্লোক

শ্ৰীকৃষ্ণশ্ৰীকৃতং কৰ্ম দৃষ্ট্বা সৰ্বোপবিশ্মিতাঃ ।
অন্তোন্তোন্তেতি প্ৰভ্যচুম্ননবো নন্দনন্দনঃ ॥

সূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণক আশ্চৰ্য্য মহিমা দেখিয়ে পৰম
শিস্য ছয়া অন্তোঅন্তে সম্মুখি বোলে,
আহে ভাইসব দেখো দেখো, ওহি নন্দ-নন্দন
মানুষ নোহে । প্ৰচণ্ড বহ্নিক তন্তকালে
মুখে পান কয়ল । ওহি কি মনুষ্যক
কাম ? আঃ জানল জানল, যে পৰম
পুৰুষ পুৰুষোত্তম সনাতন নাৰায়ণ সে
ভূমিক ভাব হৰণ নিমিত্তে অৱতাৰ হয়ে
থিক । ইহাত কিছু শকা নাহি । আঃ
হামাক ভাগ্যক মহিমা কি কহব ? ওহি
জগতক গুৰু নাৰায়ণ সহিত হামাক সঙ্গ
ভেল । হামু নিস্তবল । ওহি বোলি
শ্ৰীকৃষ্ণক প্ৰশংসিয়ে আৰবি গোপ গোপী
সব নয়ন ভ্রমবে মুখ পঙ্কজক প্ৰেমে পান
কৰিয়ে বহল ।

শ্লোক

গোবিন্দো বাদয়ন্ বেণুং গোকুলং গোপীগোপকৈঃ ।
সার্কং যযৌ জগন্নাথো হৰ্ষয়ন্ স্ৰুহদান্ বুধা ॥

সূত্ৰ—তন্তব কালি দমন, বন বহ্নি পান পৰ
ঈশ্বৰ শীলা দৰশিয়ে, শ্ৰীকৃষ্ণ, গোপ, গোপী

সহিত ধেনুসব আগকয় চলয় কৃষ্ণ গুণ গাই
বংশী শঙ্খ শিঙ্গা বজাই গোপসব যায়। গোপী-
সব পৰম প্ৰেমভাৱে হৰি গুণ গাই, কৃষ্ণ
মুখ পঙ্কজ কটাক্ষে নিৰেখি গোকুল চললি।
তাৰে দেখহ শুনহ। নিবস্তবে হৰিবোল
হৰি।

গীত—বাগ কল্যাণ, ধৰমান।

ধ্ৰুং—গোকুলে চলেবে মুৰাক।
নীল শৰীৰ বঞ্জিত পীত জ্যোতি,
চিৰ হিৰ হেম হাক ॥

পদ—বাৰত বেণু ধেনু বেণু তনু
কানু কোঁতুক কয় যাই।
গোপ শিশু সঙ্গ অঙ্গ ত্ৰিভঙ্গম
ৰূপে ভুবন ভুলাই ॥
সঙ্গিনী বঙ্গিনী গোপিনী গাৱে
ভাৱে নীৰক জুৰাৱে।
কাণুক কমল অমল মোহ হেৰি
চললি লহ লহ পাৱে ॥
শ্ৰীৰাম বায়া হৰি বস পায়।
মায়া কৰু নিৰজান।
একু কৃষ্ণক চৰণ পৰায়ণ
শঙ্কবে হৰি গুণ গান ॥

সূত্ৰ—ঐচন পৰম কোঁতুক কেলি কয় শ্ৰীকৃষ্ণ
গোপ গোপী সহিত গোকুল পাই পৰম
আনন্দে বহল। ওহি গোপালক কালি
দমন বনাগ্নি পান লীলা যাত্ৰা যে সব
লোকে শুনে, ভণে, তাহেক কৃষ্ণ চৰণে
পৰম প্ৰেম ভকতি বাঢ়ব। ইহা জানি
নিবস্তবে হৰিবোল হৰি।

শ্লোক

কৃষ্ণস্ত কালিদমননাম যাত্ৰা চ কাৰিতা।
যৎ ন্যূনাধিকং দোষং ক্ষমতাং ভগবন্ প্ৰভো ॥
নমঃ কৃষ্ণায় ৰামায় কামায় মহতে নমঃ।
নমোহৰবিন্দনেত্ৰায় সদানন্দায় শাস্বতে ॥

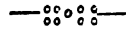
ভটিমা—মুক্তিমঙ্গল।

দৈৱকী উদবে উদয় যোহি দেৱা
কয়লি ভকতক ত্ৰাণ।
অঘ বক ধেনুক কেশী সৰংশক
কংসক ধ্বংসল প্ৰাণ ॥
বিৰিন্দা বিপিন বিহাৰ বিশাৰদ
শাৰদ চন্দ্র সমান।
সোহি জগত গুৰু তেৰি সততে কৰু
মুকুতি মঙ্গল বিধান ॥
যোহি গোপবধু বিবিধ বিধ্বংসল
পৰিবস্তল ভুজ মেলি।
যোহি যমুনাঙ্গল যামিনী কামিনী
মিলি কয় বঙ্গ কেলি ॥
দুষ্টি অৰিষ্টক মুষ্টিক মোষল
শঙ্খচূৰ লেল প্ৰাণ।
সোহি জগত গুৰু তেৰি সততে কৰু
মুকুতি মঙ্গল বিধান ॥
যোহি ভূমিকহ ভাৰ উত্তাবল
নিজ জন পূৰিয়ো কাম।
পাপী পাপক মূল উপাৰে
উচ্চৰি যাকেৰি নাম ॥
যাহে নাম শুনি নীচ স্বপচ মুনি
দোহো হোৱে এক সমান।
সোহি জগত গুৰু তেৰি সততে কৰু
মুকুতি মঙ্গল বিধান ॥

সোহি বৈকুণ্ঠক কৃষ্ণক নাটক
 উৎপাতক দুখ মূল ।
 পুণ্যক সঞ্চল কলিমল ধ্বংসল
 নাহি নাহি ওহি তুল ॥
 শুন সভাসদ দেখু বিচারি
 ভেলহ লোক একাকার ।
 ধৰমক কৰমক আশা দূৰ কৰ
 হৰি বিনে গতি নাহি আৰ ॥
 শ্ৰীৰাম বায় হৰি বিনে নাই
 যাহেৰি হৃদয়ে ধ্যান ।
 ভকতিক শক্তি যাহেৰি মিলল
 পৰম ঈশ্বৰ জ্ঞান ॥

পাষণ্ড দণ্ডন মণ্ডন ভকতক
 হৰি বস বসিক স্ৰজ্ঞান ।
 কালি দমন কবায়ত নাটক
 কৃষ্ণ কিল্কৰ ওহি ভাগ ॥
 শুন সব লোই বঁচনক মোই
 সব তেজি ভজ হৰি পাৰ !
 ওহি ভৱ দুৰ্গম সাগৰ তৰণ
 কৃষ্ণ পাদ পল্লৱ নাৰ ॥
 দেৱক উপৰি ৰাজা মাধৱ
 ধৰমক উপৰি নাম ।
 কোটি কলাপক পাতক নাশক
 ডাকি বোলছ বাম বাম ॥

ইতি কালি দমন নাটকং সমাপ্তম্ ।

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যমৃত

কেলি গোপাল

শ্লোক

শৰচ্ছশাঙ্কদ্বাতীঃ কোমলা যো,
নিশামু পশ্যন্ সহ গোপিকাভিঃ ।
চকাৰ কেলিং কলগীতকণ্ঠঃ
স গোপসূমূৰ্জয়তীহ কৃষ্ণঃ ॥

অপিচ

বীক্ষ্যেন্দুমণ্ডলমথ স্মকুণ্ঠবোধে
বৃন্দাবনে বেণুমবাদয়ন্ মুদা ।
যো মোহনায় মধুৰং ব্ৰজস্বন্দৰীনাং
তং গোপবেশমনিশং প্ৰণতোহস্মি কৃষ্ণম ।

গীত—বাগ সূহাই, একতালি ।

ধ্ৰুং—শৰত শশী নিশি ধৰলী অধিক ।
লছ লছ মলয় পৰন তথি থিক ॥
বিৰিন্দা বিপিন কুসুম পৰকাশ ॥
পেথি কবল বাস কেলি বিলাস ॥

পদ—জয় জয় গোপীনাথ কৰো পৰণাম ।
পূবল কয় কেলি গোপিনীক কাম ॥
পঞ্চম পূৰি পুনু গাৱত গীত ।
মোহিত ছয়ো ব্ৰজযোসিত চিত ॥
হবলি চেতন মন মনসিজ্ঞান ।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ এছ শঙ্কৰ ভাণ ॥

নান্যন্তে সূত্ৰধাৰঃ প্ৰবিশতি । অলমতি
বিস্তৰেণ । প্ৰথমতঃ মাথৰো মাধৱইত্যুক্ত্বা হৰিং
প্ৰথম্য সত্যসদো জনান্ প্ৰত্যাহ ।

শ্লোক

ভো ভো সত্যসদঃ যুয়ং শৃণুত সাৰধানতঃ ।
কেলিগোপালং নামেদং নাটকং মুক্তিসাধকম্ ॥

ভটিমা

পৰম পু কষ পুৰাতন পাপী পাবন ঈশ্বৰ দেৱ ।
ব্ৰহ্মা ৰুদ্ৰে আদি দিকপাল যাকু কবত নিত্যসেৱ ॥
যক্ষ ৰক্ষ বিপক্ষ লক্ষ লক্ষ ক্ষয়ঙ্কাৰী ।
ছুফ্ট দৈত্য দানৱদলন দীন দাৰিদ্ৰে দুখভয়হাৰী ॥
অঘ বক কুৰলয় ধেনুক কেশী কংসনাশী বনমালী ।
গোপী পীন পয়োধৰ ধৰিসন চঞ্চল কৰ যুগশালী ॥
আনন্দ-সিন্ধু সাধুজন-বন্ধু মধুৰ-মুক্তি মুৰনাশী ।
বিৰিন্দা-বিপিন-বিহাৰ বিশাৰদ শাৰদ ইন্দু
পৰকাশী ॥

কোটি মদন মন মোহনকপী পৰশনে পৰমানন্দ ।
সিন্ধু মুনিবৃন্দ সাদৰে বন্দিত যাকৰ এ পদ ছন্দ ॥
পালন প্ৰলয় অজম জগতক যাহেৰি পৰম বিহাৰ
যাকু নাম ধৰি অধম পাপী পাবত ভৱনদীৰ পাৰ ॥
সোহি গোপালক কেলি নাটক ওহি মুকুতি
নিদান ।

ভো ভো সত্যসদ সাধুজন সব শুন মন কয় সাৰধান ।
কলিকো পাপহাৰি নাহি আতপৰ জানি তেজছ
আন কাম ।

কহ কৃষ্ণ কিঙ্কৰ আপুন উদ্ধৰ ডাকি বোলছ বাম
বাম ॥

সূত্ৰ—ভো ভো সত্যসদ ! যে সকল সত্যস্ব বন্দিত
পাদপদ্ম, নয়ল সংসাৰ যাকেৰ অজনা

যাকেৰি নামে মহাপাপীসৰ সংসাৰ নিস্তৰে,
সোহি পৰমেশ্বৰ ত্ৰীত্ৰীগোপাল সকল
গোপীজন সহিত ওহি সভা মধ্যে পৰম
কৌতুকে নৃত্য কৰব। তাহে সাৰধানে
দেখহ শুনহ। নিবস্তৰে হৰিবোল হৰি।

পুনঃ সূত্ৰধৰ (আকাশে কৰ্ণং দহা) আহে
সঙ্গী কি বাঢ় বাজত।

সঙ্গী—সখি, দেৱ ছন্দুভি বাজত।

সূত্ৰ—আহে দেৱ ছন্দুভি বাজত ! আঃ মিলল।

শ্লোক

অথ প্ৰবেশমকৰোং কৃষ্ণঃ কন্দৰ্পদৰ্পহা।
মোহয়ন্ বাদয়ন্ বেণুং স্ত্ৰীভিঃ সহ স কৌতুকী ॥

সূত্ৰ—ভো সভাসদজন ! গোপীজন সহিতে
ত্ৰীগোপাল এআৱত থিক। [সূত্ৰ নিজ্ৰাস্তঃ]

গীত—বাগ শ্যাম, একতালি।

শ্ৰুং—শ্যাম মূৰুতি পীত-অম্বৰ-লাস।
নয়ন পঙ্কজ জ্যোতি ঈষত হাস ॥

পদ—আৱত গোবিন্দ গোপিনী জীউ।
সঙ্গে চলল গোপী ভুলল জীৱ ॥
অধৰ মধুৰ বেণু পঞ্চম গান।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ এহু শঙ্কৰ ভাণ ॥

শ্লোক

নিবীক্ষ্য বাত্ৰিঃ স্বৰবিন্দ-সুন্দৰীঃ
তদ্রোচিষা চাকবনং বিকসিতম্।
গীতং জৰ্গো গোকুলকামিনীনাং
মোহং বিতয়ন্ নিতবাং যুবাৰিঃ ॥

সূত্ৰ—ত্ৰীগোপাল প্ৰবেশ দিয়ে কহ অধৰে
পঞ্চম পুৰি বে বজাইতে লাগল। তাহে

শুনিয়ে গোপীসৰ বিমোহিত হয় ত্ৰীগোপাল
সমীপ পাৱল। তাহে দেখহ শুনহ;
নিবস্তৰে হৰিবোল হৰি।

পয়াৰ ॥ ত্ৰীবাগ ॥

অথগু মণ্ডল শশী শবত বাত্ৰিত।
শশাঙ্ক কোমল নৱ পল্লবে বিকসিত ॥
লহু লহু বহে মন্দ মলয় পৱন।
বাসক্ৰীড়া কৰিতে কৃষ্ণৰ ভৈলা মন ॥
উচায়া পঞ্চম পুৰি হৰি গাইলা গীত।
শুনি ব্ৰজবালাসৰ ভৈলা বিমোহিত ॥
পতিসুত তেজল মজল প্ৰেম সিদ্ধু।
হৃদয়ে ধৰল মাধৱক বুলি বন্ধু ॥
কৃষ্ণক দেখিতে মনে সবে গোপজায়া।
চলে অলক্ষিতে পতিসুত উপেথিয়া ॥
হাণ্ডিতে কুণ্ডল দোলি দোলি গণ্ড লোলে।
কৃষ্ণৰ চৰণ চিতে পৰশয় ভোলে ॥
সুহৃদ সোদৰে বাধে স্বামী নিষেধয়।
তবহো বিমুখি সখি কৰোঁ নাহি হয় ॥
উপেথিয়া বাধাকো গয়োৰে গোপিনী।
ভকতক লজে নাহি কবহো বিধিনি ॥
হৰিক ভকতি ওহি পৰম সম্পদ।
দহে দোষসৰ মিলাৱয় মনোবধ ॥
পৰম বান্ধৱ মাধৱৰ গুণনাম।
জানিয়া লোকাই ডাকি বোলা বাম বাম ॥

শ্লোক

যা গোপ্যঃ পাৰ্শ্বমপ্ৰাপ্তা নিকঙ্ক্ৰাঃ পতিদেহবৈঃ।
হৃদি গোবিন্দ-চৰণং বিচিন্ত্য বিজহন্তসুঃ ॥

সূত্ৰ—আহে সমাজিক লোক, যে গোপীসৰে
কৃষ্ণক দেখিতে নাহি পাৱল, স্বামী দেখে
ঘাব বন্ধ কয় বাখল, সে সব বিবিহ ভাশে
তাপিত হয় হৃদয়ে প্ৰাণ মাৰককি বিবিহ

ধ্যানে আলিঙ্গি ধৰি কহু যৈচে প্ৰিয়তম
তনু ছাবল, তাহে দেখহ শুনহ ; নিবন্তবে
হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ কেদাৰ—তাল—জ্যোতি ।

ধ্ৰুং—হৰিক গোপী দেখয়ে নপাই ।
অধিক মিলিল মোহ, বিবহ দহনু,
দহে তনু ধৰণ নয়য় ॥

পদ—ঘন ঘন খাস ফোকাৰে বৰবালা
হৰিকো বহলি ধিয়াই ।
একমনে প্ৰেম ভকতি ভাৰই,
ছদি পদ পঙ্কজ ধৰয় যুবয় নীৰ
প্ৰেমে পুলক ভেলি কায় ।
ভকতি কৰম বন্ধ কয়ো খীণা
কহু শঙ্কৰ পৰমাণা
বিবহে মুদি বহু দুই নয়না ।
কৃষ্ণ চৰণ চিন্তি পাৰে পৰম গতি
ছোড়ি পৰল গোপীপ্ৰাণা ॥

সূত্ৰ—আহে লোকাই, পেখু পেখু অজ্ঞানী
অনাচাৰী গোপীসব কাম ভাৰে কেবল
কৃষ্ণ চৰণ চিন্তি তৎকালে পৰম গতি
পাবল । হৰি ভকতিক মহিমা কি কহব,
ইহা জানি নিবন্তবে হৰিবোল হৰি ।
তদন্তৰ যে গোপীসবক বন্ধুবান্ধবে বাখয়ে
নাহি পাবল ; বৃন্দাবনে গৈয়া কহু সকলে
স্বাস্থবেশ্বৰ শিব শিখৰ চূড়ামণি বিবাজিত
পাদ পঙ্কজ পৰম ঈশ্বৰ শ্ৰীগোপালক
সমীপে পাবল তাহেক বৃত্তান্ত শুনহ ।
সে সবক হৰি পৰিহাসে স্বভাৱে পুছয়ে
লাগল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে সখিসব ! কমন উতপাত গোকুলে
মিলল । কি নিমিত্তে বজনী লৰবি কহু
বন মধ্যে ইহা আৱল ।

গোপীসব—হে পৰমেশ্বৰ ! নাহি নাহি কিছ
শঙ্কা ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—(বিহসি বোল) সখিসব কুশলে
আৱল । হামাত কমন প্ৰয়োজন থিক ।
সত্বে কহ তা সাধো ।

সূত্ৰ—গোপীসব পৰম লজ্জিত হয় হেঁট মাথ
কয় বহল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—(বিহসি বোলল) তোমাৰ পতি, পুত্ৰ,
পিতামাতা, ভ্ৰাতা সব তোৰাক ভেট নপাই
পৰম চিন্তিত ছয়াছে । তাসম্বাৰ আতি
সত্বে ভয় দূৰ কৰ গিয়া । বিলম্বক
যোগ্য নহে । ঐ চল ঐ চল ।
(গোপীসব পৰিহাস নাহি বুঝল । কৃষ্ণক
কটাক্ষ কোপে নীৰেথিয়ে গৰ্জ্জয়ে লাগল ।)

শ্লোক

দৃষ্ট্য বনং বিকসিতং শীতলং শশিশোভিতম্ ।
যমুনাজলবাতেন প্ৰতিঘাত বনাং দ্ৰুতম্ ॥

শ্ৰীকৃষ্ণ—(গোপীসবক প্ৰতি) হে সখিসব ! যদি
বৃন্দাবন দেখিতে আৱল বিকসিত বৃন্দাবন
দেখল । অব সত্বে চলহ ঐ চলহ ।

গীত—বাগ শ্ৰীগান্ধাৰ—একতালি ।

এ সখি চলহ বহুৰি গোঁৰী গোকুল গোৱাৰি ।
কৰবি না কামিনী কলঙ্ক হামাৰি নাহি
পৰখো পবনাবী ॥
আকুলমতি পতি স্তত সোদৰহে চাহে
চকিত দিশ পাশা ।
হোই কুল কামিনী যামিনী কৈছে তেজলি
নিজ পিয়ুপাশা ॥

স্বামী জানয় যব মিলব মৰণ তব চলছ
পাতক মতি ছোড়ি ।
কৃষ্ণ কিস্কৰ কহ শঙ্কৰ হৰিকো ঐচন
বচন চাতুৰী ॥

সূত্র—কৃষ্ণক পৰম বিপ্রিয় বাণী শুনি কহেঁ
গোপী সব ছুৰন্ত চিন্তা পারল, পৰম দুখভৰ
পাই হেঠ মাথ কয়ল; ঘন ঘন নিশ্বাস
ফোকাৰিতে অধৰ শুখাবল; মুখ মলিন
ভেল, যৈচে শিশিৰ পৰি পদ্ম সঙ্কোচিত
ভেল, হৃদয়ে মৰম চড়ল ।

গীত—বাগ বেলোৱাৰ—ৰূপক তাল ।

চিন্তিত গোপিনী পেখয়ে নৈৰাশা ।
লম্বিত আনন ফোঁকাৰে নিশ্বাসা ॥
তমু মন ঝামৰি নয়নে বুৰে বাৰি ।
পদ নখ খিতে লেখু দেখু অন্ধিআৰি ॥
কুচ দুছ কুলুম লোপিত লোলে ।
তাপিত ব্ৰজবধু শঙ্কৰে বালে ॥

সূত্র—তদন্তৰ কথঙ্কথমপি শোকক তন্ত্ৰাইকছ
আঞ্জেৰে আখি মুছল । আশাছেদ দুখে
দীৰ্ঘ নিশ্বাস ছাড়িয়ে প্ৰেম-কোপে বাক্য
গদগদ, কষ্ট কটাক্ষে কৃষ্ণক নিৰেখি যে
বোলল তা দেখহ শুনহ; নিবন্তৰে
হৰি বোল ।

গীত—বাগ সুহাই—যতিমান ।

ধ্ৰুং—পতিস্বতসব অব ছোড়ি পবল নাথ
তুৰা পদপঙ্কজ আগ ।
ভকত কুপাল গোপাল তেৰি কৈছে
টুটল নৱ অনুবাগ ॥

পদ—হৰিহে বুজলোহো তোহো বৰি নিদয়া ।
নিকৰণ বাণী বাণ মৰম হানি,
দাকল হামাকেৰি হৃদয়া ॥
তোহো বিনে মাধৱ দেহা নাহি বাধব
বিৰহিনী ছোড়ব প্ৰাণ ।
নকবহু নৈৰাশ, তুছ জগতবাঈ,
কৃষ্ণ কিস্কৰ এছ ভাণ ॥

গোপীসব—হে স্বামি, তোহাৰি গীতে মোহিত
হুয়া পতিস্বতসব ছোড়ি তযু পদ সমীপ
পারল, তোহো দাকল বাক্য বোলইছ ।
হে ' বমেশ্বৰ, তযু মুখপঙ্কজ ছোড়ি হামাৰ
চক্ষু আন পেখয়ে নাহি । তযু কথা
ছোড়ি বৰ্ণে ভান কিছু শুনয়ে নহি ।
তযু চৰণ ছোড়ি হামাৰ পাৰ খোজেকো
চলয় নাহি । ব্ৰজে গৈয়া কি কৰবো
স্বামি । যে লখিমী গোসানী হৃদয়ে স্থান
লভিকছ তথাপি ওহি পদ পঙ্কজবেণু
আশা কৰিয়ে ওহি চৰণ সেৱা কৰিতে
ধৰম অৰথ কাম মোক্ষ চাৰি পদাৰথ
স্বথে পাই, ঐচন তোহাৰি পদপঙ্কজ ।
ইহা ছাড়িতে প্ৰাণ ছুটি যায় । হে পৰমেশ্বৰ
স্বামি, তব পদপঙ্কজ তেজয়ে নাহি পাৰিএ ।

শ্লোক

ন পাৰয়ামন্তব পাদ-পঙ্কজং
বয়ং বিহাতুং নৱকঙ্কলোচন ।
গীতেন তে মোহিত-মানসা কৃশং
ত্যজস্ব মা মাধৱ নঃ কৃপাং কৃক ॥

গীত—বাগ শ্ৰীগান্ধাব—যতিমান ।

ধ্ৰুং—নাহি পাৰয় পাৰপঙ্কজ তেজয় বাহুবাহ
লো ।
হৰি হৰি কৃষ্ণমধু মন মোহন বুকতি
পেখিতে বুকতি মিলাই ॥

পদ—

হামু অনুচৰি চৰণ অনুসৰি, পৰম প্ৰেমবস আশ ।
কঠিন বচনে হৰসি চেতন, কৈছে কৰসি নৈবাশ ॥
মোহন বংশীক স্থান শুনি কহু, জীৱন ধৰণ নঘায় ।
বাথৰে প্ৰাণ বন্ধু মাধৱ মধুৰ অধৰ সুহায় ॥
বিবহ দহনু তাৰে তনু মন দূৰ কৰু তাহে হাসি ।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ কহয় শঙ্কৰ চৰণ বেণু অভিলাষী ॥

সূত্ৰ—গোপীসবক ঐচন কাৰুণ্য বিলাপ শুনিকহু
শ্ৰীকৃষ্ণক স্নেহ বসে আকুল কয়ল । কমল-
লোচন দুহু লোতকে পূবল । তত্ত্বকালে
উঠি কহৌ গাৰে গাৰে গোপীক আখি মুখ
আপুন পীত বসনে মুছিকহৌ প্ৰবোধ কয়ল ।

কৃষ্ণ—হে সখিসব ! তোহোসব পৰম ভকত ।
হামাৰ প্ৰাণতো অধিক । হামো পৰিহাস
কেলি কোঁতুক কয়ল । তাহে নাহি বুঝল ।
দুখ ছোড়হ দুখ ছোড়হ । তোৰাসবক
মনোৰথ পূৰি ক্ৰীড়া কোঁতুক কৰব । প্ৰাণ
সখিসব উঠহ, উঠহ ।

সূত্ৰ—ঐচন আশ্বাস শুনি গোপীসব কৃষ্ণৰ
বাক্যমূৰ্ত্তে বিবহ তাপ তৎকালে দূৰ কয়ল ।
যেচন বনায়ি বৃষ্টি জলে নিৰ্ব্বাণ ভেল ।
পৰম উৎসূকে উঠিকহু কৃষ্ণক আৰুৰি
ক্ৰীড়াকয় লাগল । তদন্তৰ শ্ৰীগোপাল
পৰমেশ্বৰ গোপীসবক কাম বঢ়ায়াকহৌ
কেলি কৰয়ে লাগল ।

গীত—বাগ শ্ৰীগাঙ্গাৰ

দেখৌ সখি ঐচন নিকৰুণ কাণ ।
পয়োধৰ অধৰ দশন নখ হান ॥
ধসল কেশপাশ টুটল হাৰ ।
কোড়ল-কাঁচুৰা কুচক হামাৰ ॥

কয়ল আলিঙ্গন ঘন ঘন বাহু ।
যেচে চান্দক গৰসি বহে বাহু ।
হৰিব সুবতি বসে নবহে গিয়ান ॥
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ এহু শঙ্কৰে ভাণ ॥

শ্লোক

অথাপি তাস্ময়া বাচা স্বাশ্বাস্ত স্নেহযন্ত্ৰিতং ।
গোপীনাং বৰ্দ্ধয়ন্ কামং বময়ামাস কেশবঃ ॥

গীত—বাগ সুহাই পৰিতাল ।

ধ্ৰুং—কেশৱ কৰত কেলি, গেপিনী সঙ্গে বঙ্গে,
গোবিন্দ কৰত কেলি ।
কাহাকু হেৰয়ে হাসি আখি ভঙ্গে লো বাম ।

পদ—কাহাকু চুহয়ি বনমালী লাগি মুখ ।
আলিঙ্গনে গোপীক মিলত বমি মুখ ॥
উচ্চ কুচ কৰো খত নখেৰ পৰশি ।
গোপালক কেলি কৃষ্ণ কিঙ্কৰ কহসি ॥

সূত্ৰ—এবশ্বিধ নানা খেলা শ্ৰীগোপালে কয়ল ।
গোপীসব মনোৰথ পূৰি আনন্দে মন মগ্ন
হয়াছে । সে সময়ে কুবেৰক এক অনুচৰ
যক্ষ উনিকৰ নাম শঙ্খচূড়; সে পাণী
কামাতুৰ ছয়া গোপীক হৰি নিবাক প্ৰতি
প্ৰবেশ কয়ল; তাহে দেখহ শুনহ নিবস্তবে
হৰিবোল হৰি ।

শ্লোক

অথ প্ৰবেশমকবোদ্ যক্ষো বক্ষ ইবাংপবঃ ।
শঙ্খচূড় ইতি খ্যাতো নাম্না গোপীভয়ঙ্কৰঃ ॥

গীত—বাগ কানড়া—তাল-চুটা

ধ্ৰুং—আৰত শঙ্খচূড় উৰি বাহু ।
যেচে চান্দ-গৰসিতে মিলল বাহু ॥

পদ—কায়া খুল শূল তুলি হাতে ।
কম্পিত মেদিনী চরণে আঘাতে ।
আবকত আখি চাহে দিশ পাশ ।
শঙ্কৰ কহ ওহি কেশৱ দাস ॥

সূত্র—সে শঙ্কচূৰ গোপীসৱক ভয় জনি কহেঁ
বিভংস বস ভাৱনা কয় তথি থিক ।
ভয়ঙ্কৰ ৰূপ যক্ষক পেখিয়ে গোপীসব ভয়ে
কম্পয়ে লাগল । ত্ৰাহি কৃষ্ণ ঘন-ঘন
জম্পত । তাহে পেখিয়ে ভকতক ভয়হাৰী
হৰি গোপীসবক আশ্বাস আলিঙ্গন কয়ল ।
বিক্ৰম দৰশিঘে যক্ষক খেদাৱল । ততঃ
পুনৰ্বাৰ শ্ৰীকৃষ্ণ গোপীসব সহিত অনঙ্গ
কেলি কয় লাগল । তাহে দেখহ শুনহ ;
নিবন্তবে হৰি বোল ।

গীত—বাগ শ্যাম—যতিমান

ধ্ৰুং—বময়া কক মদন খেলা ।
খেলে সঙ্গৈ গোপ ৰমণী মেলা ॥

পদ—কাহাকু হৰি হসি কক মান ।
কাহাকু চুম্বন চৰ্বন দান ॥
কাঞ্চুৰি ছোড়ি কুশ পৰকাণ ।
হাতে ঘোৰি গোৰি কবতু হাস ॥
কাহাকু লেল হৰি অম্বৰি ছোড়ি ।
বহল লাঞ্জে গোপী অঙ্গ মোৰি ॥
সবছ বেকত গুপুত অঙ্গ ।
বচন চৰপটি বঢ়ায়া তঙ্গ ॥
যাকেৰি সেৱা কয়ো সুবাহুৰে ।
সো হৰি গোপী মনোৰথ পূৰে ॥
ভকত বাহুব মাধৱ প্ৰাণ ।
কৃষ্ণ কিহৰ কহয় পৰমাণ ॥

সূত্র—যে পৰমেশ্বৰ শ্ৰীকৃষ্ণ ব্ৰহ্মা কৰ্মাদি দেৱতা
যাকৰ পদ পঙ্কজ সদায়ে সেৱত ঐচন জগত
গুৰুক বনচাৰী অনাচাৰী গোপনাৰী কাহ
ভকতিয়ে বশ্য কয়ল । হৰি ভকতিক মহিমা
কি কহব ? আহে লোকাই, পেখু পেখু
হৰিশুগ নাম শ্ৰৱণ কীৰ্তন বিনে কলিত
গতি নাহি নাহি ; জানি নিবন্তবে
হৰিবোলহৰি ।

শ্লোক

গোপ্যা গোবিন্দ-সম্মান মদমোহিত-চেতসঃ ।
গৰ্বেন খৰ্ব-বাক্যেন চক্রুস্তা হৰিহেলনং ॥

সূত্র—তদন্তৰ স্ত্ৰীক দুৰ্জ্জন ভাৱ শুনহ যে
পূৰ্ণানন্দ শ্ৰীকৃষ্ণ উনিকৰ কুৎসিত বিষয়
স্বখে কোন অভিলাষ থিক । নাহি নাহি
যেচে কামধেনু বৃন্দাধিকাৰীক ছাগলীত কি
প্ৰয়োজন থিক । গোপীসবে তাহে নাহি
জানয়ে মাধৱত মহামাত্ত পাই কহেঁ ।
বুদ্ধি অন্ধ ভৈল, কৃষ্ণক অৱহেলা কয়
লাগল, অশ্লোঅশ্লো কহয় ।

সখীসব—হে সখিসব । হামাৰ ৰূপ যোৱন
পেখি শ্ৰীকৃষ্ণ ভুলল, হামাৰ কোল ছাড়য়ে
নাহি, বাক্য বাধয়ে নাহি ।

সূত্র—ওহি বোলি বাহু লাৰি মদগৰ্বে ভবনয়ে
লাগল । শ্ৰীকৃষ্ণ তাহে পেখি পাচু পাচু
চাটু বোলি চলইছে ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে সখিসব । হামাক কৈছে কিয়
সন্তোষণ নাহি কবত । হাবো কোন
অপবাধ কয়ল । প্ৰাণ গোপীসব । প্ৰেৰ
নিবেধি হামাক আশ্বাস কবহ ।

সূত্র—গোপাসব মদগৰ্বে পিঠি দিয়ে কহেঁ চলয়
কিছু শুনয়ে নাহি ; তাহে দেখি

হাসি হাসি লীলায়ে প্ৰেমকয় লাগল, তাহে
দেখহ শুনহ নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ স্নহাই—পৰিতাল ।

ধ্ৰুং—এ সখি কতনো কয়লো হামো দুখ
কথ চোৰ ।
দেহু দহে কাম আগি আলিঙ্গন কোৰ ॥

পদ—নব প্ৰেমবস বিচোৰণ কৈছে হোই ।
বন্ধিম নয়নে হেৰহু হাসি মোই ॥
ধৰয়ে নাপাৰি মন মনমথ ভোল ।
হৰিক চৰিত্ৰ কৃষ্ণ কিঙ্কৰে বোল ॥

সূত্ৰ—হে প্ৰাণ গোপীসব, কোন অপবাধে
হামাত প্ৰেম ছাড়ল । তোৰাক নিমিত্ত
হামাৰ মন মদনে মৰ্দয় । জানি প্ৰেমে
নিৰিখিয় আলিঙ্গয় । কৃষ্ণক বাক্য গোপীক
কৰ্ণপথে যাৰে নাহি । অধীন কৃষ্ণ
বোলি গণয়ে নাহি, যৈচে সেকুৰা স্বামীক
পেড়াপাত্ৰক জীৱ কটাক্ষে গণয়ে নাহি,
বাহু লাৰিকহু লীলায়ে ভৰময় লাগল ।

শ্লোক

নিশম্য গৰ্বং গোবিন্দো গোপীনাং প্ৰেমবুদ্ধয়ে ।
বাধাং বিধায় হৃদয়ে তত্যাঙ্গ ব্ৰজযোষিতঃ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ শ্ৰীকৃষ্ণ গোপীসবৰ আতি গৰ্বভাৱ
নাহি সহল । হা হা কি ভেল গোপীসব,
হামাকু গণয়ে নাহি । আবাসব হামাক
নাপাই প্ৰেম ভকতি হোক বুলি কহৌ ।
বাধানাম এক গোপীক হৃদয়ে বান্ধিকহো
তথায়ে অন্তৰ্ধান ভৈলা ।

শ্লোক

তত্র কৃষ্ণমপশ্যন্তো বজ্জ্ঞাং ব্ৰজযোষিতঃ ।
ককতুঃ সম্বং ভীতা হৰেৰ্দ্ধিবহবিহ্বলাঃ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ গোপীসব আগু পাচু চাই কৃষ্ণক
দেখিয়ে নাহি বৃন্দাবনে বিচাৰি নাপাই
ততকালে গৰব চূৰ ভেল । বিবহ কাতৰ
হুয়া কৃষ্ণ দৰ্শন প্ৰাৰ্থয়ে সব ।

গোপীসব—হে স্বামী কৃষ্ণ! স্বভাৱে চঞ্চল স্ত্ৰীক
দোষ ধৰবি নাহি । হামু কিঙ্কৰী, তোহাক
ইহা জানি দৰশন দেহু হে নাথ ।

সূত্ৰ—গোপীসব অনেক প্ৰবন্ধে কৃষ্ণক ভেট
নপাই পৰম আকুল হুয়া যৈচে ক্ৰন্দন
কয়ল, বালাসব তা দেখহ শুনহ নিবস্তবে
হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ কৈল্যাণ—যতি তাল ।

ধ্ৰুং—কাহে গযো কাহে গযো হামাৰি বন্ধু মধাই ।
ফোকাৰে নিশ্বাস বুৰয় নীৰ নয়না বয়না
হাত চড়াই ॥

পদ—হা হৰি হা হৰি কৰয় কামিনী মিলি
বিবিন্দা বিপিন বিচাৰি ।

ঘন ঘন মুকুছি পৰয়ে বৰবালা
দিশ দশ পেখু অন্ধিআৰি ॥

প্ৰাণ গোপাল পিউ বিনে নাহি বহ জীউ
বিবহ দহনু দহে প্ৰাণ ।

কবত বিলাপ গোপাল গুণ গাবে
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ গুণ গান ॥

গোপীসব—হে কমললোচন! দুখমোচন স্বামি!
হামু পাপিনীসব তোহাত গৰব কবল, বব

অপবাধ আচৰল ; সে দোষসব মৰষ স্বামি ।
হামু কিঙ্কৰীক কৃপা কৰহি দৰশন দেহ ।
(ওহি বোলি আৰ্ত্তৰাৰে ক্ৰন্দন কয়ে লাগল) ।

শ্লোক

তথালপন্ত্যে গোপ্যস্তা অলক্কা মাধবং ধৰম্ ।
মত্তাঃ প্ৰবিশ্ণু বিপিনং পপ্ৰচ্ছ স্তকৰাজিষু ॥

সূত্র—এচন কৃষ্ণ গুণ গাই কান্দিতে গোপীক
প্ৰেম ভকতি উপজল । শৰীৰ পুলকিত
নেত্ৰক নীৰ যুৰয় মত্ত হুয়া কতিহো
কৃষ্ণ চেষ্টা কয়ল । কতিহু কৃষ্ণক ক্ৰীড়া
সুমৰি মনে মৰম চড়ল । হা হা কৃষ্ণ
বোলিয়ে ঢলি ঢলি পৰল । কতিহু
উনমত মনে বৃন্দাবন পশিয়ে পুনু কৃষ্ণ
কৃষ্ণ বোলি বিচৰয়ে লাগল । যে শ্ৰীকৃষ্ণ
জগতক বাহিৰে ভিতৰে থিক সে শ্ৰীকৃষ্ণক
বৃক্ষক সমীপ চাপিয়ে কান্দি কান্দি পুছয়ে
লাগল তা শুনহ ।

গীত—বাগ গোঁৰী—যতিমান ।

ক্ৰঃ—পুছতুহো মাধব বান্ধব মধুসূদন ।
কতি না বহলি হৰি গেপিনী জীৱন ॥

পদ—বকুল বন্দুলি কদম্ব বক তুলসী,
তোহো সব পৰ উপকাৰী ;
কহ কাহে গেল বন্ধু গণাই হামাৰি ॥
বিবহিনী জীৱন ধৰএ নপাই,
চম্পক চুত আকোৰ পাতি মাগো,
প্ৰাণ বন্ধু দেহ দেখাই ॥
পছ বিনে তমু মন ধৰণ নঘাই ।
কহ প্ৰাণ কৃষ্ণ কিঙ্কবে গাই ॥

সূত্র—এচন পৰকাৰে তকসবত কৃষ্ণ গুণ গাই
গোপী পুছিতে পৰম প্ৰেম উপজল ;
শৰীৰ বিছুড়ল অবিচ্ছেদ ধাৰায়ে নয়নক
নীৰ নিগৰে । কৃষ্ণক চৰণ হৃদয়ে বান্ধি
কহ আনন্দ মগন মন কতিহু মৌন হুয়া
থিক । ভকতিক মহিমায়ে কৃষ্ণময় দেখয় ;
হামু কৃষ্ণই মানি প্ৰেমে মত্ত হুয়া কৃষ্ণ
চেষ্টা কৰয়ে লাগল ।

শ্লোক

ভক্ত্যা প্ৰমত্তাস্তা গোপ্যো মত্তাতাপি মাধবম্ ।
অশ্ৰোশ্ৰমভিসম্ভাষ্য বিজগুঃ কৃষ্ণচেষ্টিতম্ ॥

সূত্র—কৃষ্ণ ভকতিত মত্ত হুয়া কহ সব শোক
বিছোড়ল ; অশ্ৰোঅশ্ৰে সম্ভাষিয়া কৃষ্ণক
লীলা আপুন কয় লাগল । গোপীসৰ
তাহে দেখহ শুনহ ।

গীত—বাগ কানাড়া-পৰিতাল ।

ক্ৰঃ—মঞি কৃষ্ণ বুলি কবে ভাৱনা ।
তন পানে শুধি মাৰে পূতনা ॥

পদ—হামু কৃষ্ণ বুলি ঠোকাৰে বুক ।
মাৰে অথ বক বৎস খেশুক ॥
কাহঁ বোলে হামু গোপিনী নাথ ।
মৰ্দয় কালিক চড়িয়া মাথ ॥
ওহি হুদ ছোড় ছুবাচাব ।
দুৰ্গ দণ্ডিতে হামু অৱতাৰ ॥
নাহি ভয় কাহু গোপিনী বুলি ।
এক হাতে ধৰ মন্দব ছুলি ॥
চাপ গোপীসৰ হামাৰ পাশ ।
ইত্ৰেক পৰম কৈয়ো সৰ্বনাশ ॥

হামুসে কৃষ্ণ দেখ কেহো বোল ।
 গোপিনী দেহ আলিঙ্গন কোল ॥
 অবল্ নাহি পৰিচয় বাল ।
 দেখোহো গীত বস্ত্ৰ বনমালা ॥
 বোলয় কাহু আইলো হামু হৰি ।
 বেণু বজাৰত অধৰে ধৰি ॥
 গোপীক কণ্ঠ কাহু বাহু মেলি ।
 কৰে লীলা গতি দৰশে কেলি ॥
 কাহুঁ বোলে বিলাই দধিক মোৰ ।
 ধৰিলো কৃষ্ণক লবনু চোৰ ॥
 তোৰ মাথা খাইবো বোলয় বাণী ।
 গোপীক বান্ধয় উৰলে টানি ॥
 ভকতি প্ৰমত্ত গোপাসনা ।
 ঐচন কৰতু কৃষ্ণ ভাৱনা ॥
 কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে বোল ।
 পবিত্ৰ কৰ হৰি হৰি বোল ॥

সূত্ৰ—পৰম ভাগ্যৱতী গোপীসব হৰি ভকতিক
 মহোদয় মিলাবল । ঐচন কৃষ্ণ ভাৱনা কৰি
 কহোঁ মত্ত ছয়া বহল । যো গোপী কৃষ্ণক
 সঙ্গৈ যাই উনিকৰ দুৰ্জ্জন ভাৱ শুনহ ।
 শ্ৰীকৃষ্ণ সে গোপীক কতিছ উকত বৈসাই
 কুহুমে বাসক্ৰীড়া কৰাবল । কতিছ
 ক্ৰীড়া কোতুক কৰিতে যাই তদন্তৰত
 শ্ৰীকৃষ্ণক গোপী বোলল ।

গোপীসব—হে স্বামি কৃষ্ণ । হামাক পদতলে
 কণ্ঠকে বেধল, চলয় নাহি পাৰি ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—প্ৰাণবাধে ! হামাক বোকে চবসিয়ো ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি গোপীক বোকে ভুলি শ্ৰীকৃষ্ণ
 বহয়ে লাগল, তা দেখহ শুনহ নিবন্তৰে
 হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ সুহাই—মান জ্যোতি

ধ্ৰুং—গোপীনাথ লীলা জানব কোই ।
 বিপৰীত কোতুক তোই ॥

পদ—চৌধয় ভুৱন অধিকাৰী ।
 সো বোকে বহে গোপনাৰী ॥
 যো বহে গৰুড় আসনে ।
 সো হৰি গোপিনী বাহনে ॥
 ভকত বান্ধয় কিনা ভেলি ।
 শঙ্কৰ কহ কৃষ্ণ কেলি ॥

সূত্ৰ—ঐচন ক্ৰীড়াকয় কৃষ্ণে কামাতুৰ পুৰুষক
 দেখাবল । শ্ৰী ভৈল ৰাজা, কামাতুৰ
 উনিকৰ দাস । শ্ৰী আজ্ঞা পালি সৰ্বধা
 ধিক, ইহাক জানব ।

শ্লোক

কৃষ্ণেন সহসা যাতি গোপী তন্মান দৰ্পিতা ।
 কৃষ্ণস্য স্কন্ধমাৰুঢ়া গতা সা দুঃস্বভাৱতঃ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ সে শ্ৰীক দুৰ্জ্জন ভাৱ শুনহ ।
 বোকা হন্তে কৃষ্ণে নমাৱল । বাধা
 হাণ্ডিয়ে চলে । কৃষ্ণক সন্মানে গৰ্ব্ব উপজল ।
 বোলে সব গোপী তেজি হামাক আনল ।
 আঃ মোহি সম কোন সৌভাগিনী থিক ।
 দৰ্পে ঠেস কৰি বৈঠল । তাহে পেখি
 শ্ৰীকৃষ্ণ বোলল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে প্ৰাণ বাধে ! তুহুঁ কি নিমিত্তে
 বহল ।

শ্ৰীবাধা—হে কৃষ্ণ ! তুহুঁ দাকণ পুৰুষ । হামু
 ভূমি পাৰে চলৈছে । তুহুঁ দেখয়ে নাহি ।
 অব চলয়ে নাহি পাৰি । যেমন কয়
 নিয়া যাৰ ।

সূত্ৰ—স্বভাৱে চঞ্চল শ্ৰী লাই পাই ইৰব কৃষ্ণক
 পগয়ে নাহি ; শুনি শ্ৰীকৃষ্ণ কটাকৈ বোল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে শ্ৰাণ বাধে ! অতকণে কেনে নাহি
কহ । যদি চলয়ে নাহি পাব, হামাব
কান্ধে চবসিয়া ।

সূত্ৰ—গোপী কটাক্ষ নাহি বুঝল । বস্ত্ৰ কাছি
কান্ধে চৰিতে বস্ত্ৰে চলল । তাহে পেখি
কৃষ্ণ অন্তর্ধান ভেল । গোপী কৃষ্ণক নাহি
পেখি ভয়ে বিহ্বল ছয়া হা কৃষ্ণ হা কৃষ্ণ
বোলি যৈচে দৰ্শন প্ৰাৰ্থল, তা শুনহ ।

গীত—বাগ স্তহাই—মান জ্যোতি ।

ধ্ৰুং—দৰশন দেহু দয়াল মেৰি বন্ধু মধাই ।
কৈছে কৰসি দাসীক বোম, দোষ মবস
গোসাঞি ।

পদ—নিশি একেখৰী নাৰী অনাথিনী,
কৰু কৰুণা মুৰাৰি ।
তুহুঁ বিনে জীৱন বহই নপাৰি,
দহে হৃদয় হামাৰি ॥
কবল গবৰ নাথ তোই হামু পাপিনী আন্ধা ।
কহ শঙ্কৰ নব হৰি বোল, ছোড় বিষয়ক ধান্দা ॥

সূত্ৰ—এচন নাদ কয়ে বহল বালা ; যে গোপীসব
কৃষ্ণ আৰ্ত্ত ভাবনা কৰে থিক, পুহু প্ৰাণ
কৃষ্ণক স্মৰি তাপিত ছয়া বিবিন্দাবন পশি
বিচাবল । তদন্তৰ কৃষ্ণক খোজ পেখি
কহৌ গোপী সখীসবক যে বোলল, তা
শুনহ নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ শ্ৰীগান্ধাব—একতালি ।

ধ্ৰুং—ওবে সখি পেখো বে হামাব জীৱন কামু
ওহি পথে গৈল লীলায় ।
বনৰ বন পৰুজ খোজ হেবলোবে
কৃষ্ণন বনশী সঙ্গৈ যায় ।

পদ—সতিনীৰ খোজ দেখি হৃদয়ে নসহে বে
অধিক মিলিল ছুখ বোৰ ।
সব গোপিনী ধন বন্ধু অধব মধু পিয়ে
একুখৰী কৰি চোব ॥
দেখ সখি সতিনীক কোলে কৰিয়া বে
কুহমে কৰাবলি লাসা ।
বহে গোপিনীক কামু বোকে তুলিয়া বে
কহতু শঙ্কৰ কৃষ্ণদাস ॥

সূত্ৰ—এচন খোজগুড়ি ঘাইতে গোপীসব সে
সতিনীক ক্ৰন্দন শুনিয়া বেগে আসি কহৌ
বাধাক বেঢ়ি বাত পুত ।

সখীসব—হে সখি ! কি ভেল ! কি হেল !
প্ৰাণ কৃষ্ণ কোন ভিত্তি গেল সৰব কহ ।

শ্ৰীবাধা—(আখি মুখ মুছি নিশ্বাস তেজি কহল)
সখীসব ! কি পুছহ ! হামু অশাগিনী স্বামী
কৃষ্ণত কোন মান নাহি সাধল । কৃষ্ণ
বোকে বান্ধি হামাক সুবাবল, সে গৰ্বে
অন্ধ ভৈলো ! কৃষ্ণক কান্ধে বগাইতে
ভৈলো । সে অপবাধে বান্ধব কৃষ্ণ হামাক
ছাৰি কোন ভিত্তি ভেল, ইহা নাহি
জানো । ওহি বুলি ক্ৰন্দন কৰে লাগল
বালা ।

শ্লোক

নিশম্য তম্ভচো গোপ্যো নিবাশাঃ কৃষ্ণদৰ্শনে ।
পুনঃ পুলিনমাগত্য অগুৰ্গোবিন্দ চেষ্টিতম্ ॥

সূত্ৰ—তাহে শুনিযে কৃষ্ণ দৰ্শনে নিবাশা জেল ।
গোপীসবে বাধাক সঙ্গৈ লৈয়া কহৌ কুহুনাৰ
বালি নাৰিএ কৃষ্ণক প্ৰাৰ্থি ক্ৰন্দন কৰি
যৈচে হৰিশুণ পাবল তাহে শুনহ ॥

গীত—বাগ আশোহাবী, একতাল ।

৫৫—গোপিনীক কৈছে কেশর জীবন লে ।
অবহু বাহুবি নাথ দবশন দে ।

পদ—তুহা পদ পঙ্কজ জীবন আধাক ॥
তাহে নাহেবি হবি বহয়ে নপাক ॥
দবশ সবস মুখ কমল মধাই ।
কবহু ককণা কৃষ্ণ কিঙ্কবে গাই ॥

সখীসব—হে বন্ধু মাধব ! তোহাৰি জনম নিমিত্তে গোকুল অধিক সম্পূর্ণ ভেল । সৰ্ব লোক স্তখে বহইছে, হামাক কৈছে মদনক হাতে মবারত থিক । হে সখি তোহো যশোদা নন্দন নহ, জগত বাঞ্ছিতে ব্রজা প্রার্থল, সে নিমিত্তে তোহো সৰ্ব অন্তৰ্য্যামী শ্রীকৃষ্ণ বেকত ছয়াছ । হামবা-সবক অঘ বক বৎস পুতনা রুষ্টি বহ্নি হস্তে বক্ষা কৰাইছ ; অখন কি নিমিত্ত বজনী কহেঁ বন মধ্যে হামাক তেজাল স্বামি ? যে ঈশ্বর নাৰায়ণ সে তুমি ঐচন ভকতক ত্যাগ তোহোক উচিত নহে । হে নাথ ! যে ভকতক মনোবধ পূবে, সে হস্তপদ হামাৰ মাথে থৈয়োসিয়া স্বামি ! যাহেব স্মৰণে জগতকে পাং হৰে সোহি পদ পঙ্কজ হামাৰ স্তন উপবে অর্পহ নাথ । দেখো দেখো তোহাৰি কিঙ্কবী মবি যাঞেঁ অধবায়ুতে জিয়াৰা আসিয়া স্বামি । ওহি বুলি পুহু যৈচে ক্রন্দন কৈয়ে প্রার্থল তাহে দেখহ ।

গীত—বাগ মাউব—জ্যোতিমান ।

৫৬—ককণাসিন্দু জীবন লেহ কতি লাই ।
মৌক্য বংশীৰ স্থানে, নিশি বিপিন স্থানি,
কৈচে তেজলি মধাই ॥

পদ

পতিহৃত সব তেজি তেবি কিঙ্কবী ভৈলো
হায়ু মুগুধী গোপনাৰী ।
তুহুঁ কপট কয় কৈচে না দেখিছে
দবশন মেবি মুবাৰি ॥
তোহো পবম ধন গোপিনী জীবন
জানি কবল তয়ু আশা ।
তোহো দয়াল দীনজন বাঙ্কর
কহতু শঙ্কর হবিদাসা ॥

গোপী—হে স্বামি কৃষ্ণ ! তোহাৰ যে চৰণ পঙ্কজ কঠিন স্তন উপবে হায়ু লাসে লাসে ধঞে গোহাঞি ; সে কোমল পায়ে কৈচে কন্টক বনে বেড়ার ? ইহা স্মৰিতে প্রাণ বন্ধু হামাৰ প্রাণ ফুটি যাই ।

সূত্র—ওহি বোলিতে প্রেম-উপজল, লোতক খুবে মাটি লুটি পবল ; অতিশয় মবল চড়ল ; দীর্ঘ নিখাস কৌকাৰি ডাকিয়ে বোলল, হে স্বামি, তোহাৰি দাসীসব মৰিয়ে যাঞে, নাথ দবশন দেছ । ওহি বুলি হা কৃষ্ণ ঘন ঘন জম্পিয়ে আৰ্ত্তবাবে ক্রন্দন কয় লাগল, গোপীসব, সে ক্রন্দনক উর্শ্ব গগন মণ্ডল বেঢ়ল ।

মৌক

গোপীপ্রেমাকুলঃ কৃষ্ণো বাণিপুৰিতলোচনঃ ।
আবির্ভুব তন্মধ্যে সাক্ষান্মদনমোহনঃ ॥

সূত্র—তদন্তব গোপীক প্রেম ভারনা পেখিয়ে শ্রীকৃষ্ণ পবম আকুল ভৈলা ; হৃদয় ত্রবিল । তৎকালে গোপীসব মধ্যে কোটিকম্পর্প-দলন রূপে যৈচে বেকত ভেলা তাহে দেখহ শুনহ ; নিবস্তবে হবি বোল হবি য়োল ।

গীত—বাগ—ধনশ্রী ।

ধ্রুং— বেকত ভেল মুবাৰি ।
গোপী প্রেম সুধাবস আকুল
কমল নয়নে বুবে বাৰি ॥

পদ— হাৰ মুকুট মণি কুণ্ডল মণ্ডিত ।
শ্যাম কচিৰ পীত বাসে ॥
মনমথ কোটি মখন মন মুকতি
ইন্দু কোটি পৰকাশে ॥
অধৰ মধুর বেণু বাৰত আৰত
কণ্ঠে কদম্ব মালা ডোলে ।
পদ যুগ মঞ্জিৰ বুৰয় শঙ্কৰে কয়
এছ কপে ত্ৰিভুবন ভূলে ।

সূত্ৰ—ঐচন কোটি ইন্দু পৰকাশ কৃষ্ণকৰুপ
পেখিয়ে গোপীক তাপ তৎকালে দূৰ
গেল । আঃ পাৰল পাৰল বোলি আতি
সত্তবে উঠি কহ, প্রাণ মাধৱক বেটি ধবল
গোপীসব ।

শ্লোক

ইন্দ্ৰিয়ানাং যথা প্রাণা আয়ন্তং বীক্য গোপিকাঃ ।
জগৃহঃ সহসোথায় কৃষ্ণং প্রেমবসাকুলম্ ॥

সূত্ৰ—গোপীসব কাছ কৃষ্ণক আলিঙ্গি ধবল ।
কাছ, পাদপদ্ম কাছ হস্তপঙ্কজ কাছ বাছ
কাছে লৈয়া শুদয় । তদনন্তৰ প্রাণবন্ধু
মাধৱক সন্মান কয় আক্ৰোৰ পাতি বৈয়া
পবন ভকতি কবয়ে লাগল । কাছ খবি
হয়পাৰ মৰ্দয়, কাছ তানুল যোগায়,
বাহ আক্ৰোবে বিকিকহ প্রণয়কোপে বে
বোলল তা শুনহ ।

গীত—বাগ গোবী—একভাল

ধ্রুং—জানলো বে প্রাণ পিউবে তেবি
যৈচন বীত ।
নাই একুতিল তেবি তেবি বধ ভীত ॥

পদ—প্রাণ টুটত তেবি চৰণ নাহোৰি ।
কৈচে না দেখি দৰশন এতি বেবি ॥
অতয়ে কঠিন কৈচন চিত তোই ।
শঙ্কব কহ হবি বিনে গতি কোই ।

সূত্ৰ—হে শ্যামি! তোহো কপট কয় নিশি
হামাক বন মধ্যে তেজল । ওহি বুলিতে
নয়নক নীৰ বুৰই, হেট মাথ কয়ল
গোপীসব ।

শ্লোক

নিবীক্য কৰুণং কৃষ্ণং গোপীনাং পীতবাসনা ।
মার্জয়ন্তুখমাশ্বাস্ত প্রোবাচ সাশ্ৰলোচনঃ ॥

সূত্ৰ—গোপীক কৰুণা পেখিয়ে শ্ৰীকৃষ্ণ সজল-
নয়ন ভেলা । ততকাল উঠিকহ পীত
বস্ত্ৰে সখীসবক মুখ মুচি প্রবোধ কয়ল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে সখিসব । ঐচন প্রেম ভকতি পেখি
হামি পবন আকুল । অতয়ে কঠিন বাক্য
নাহি বোলব । হামাক নিমিত্তে বিলাপ
ছাড়হ । হামু বচনেক বোলো তা শুনহ ।

গীত—বাগ কেদাৰ ।

ধ্রুং—সখিসব ঐচন বচন না বোল ।
তোহাবি পবন প্রেম পেখি কয়লি
সহজে বসবে হামি মোব ॥

পদ—তোহাক ভকতি স্ৰজয়ে নাহি পাৰো ।
 বহল ধাৰ মোহে গোপিনী ।
 শুন সখি স্বৰূপে কহো বাণী ॥
 অব যব দায় শ্ৰন্দৰীসব আপুন
 চোৰবহ তব অৰিণি ॥
 তোহো সব বিনে নাহি বন্ধু হামাৰি
 প্ৰাণ অধিক প্ৰিয় মানি ॥
 অব সখি বিলাপ তাপ তেজ্জহ,
 ভকতবৎসল মোক জানি ।
 ভকতক চুখ দেখি হৃদি সহে নাহি ।
 শঙ্কৰ কহ হৰি বাণী ॥

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে সখিসব বিলাপ ছোড়হ । তোৰাসব
 যে প্ৰেম ভকতি কয়ল, তাহে স্ৰজয়ে নাহি
 পাৰি । হামু ঋণী ছয়া বহলো । ওহি সত্য
 বাণী জানি অসূয়া ছোড়হ । হামাক সপত
 উঠহ উঠহ । পৰম উৎসৱকে বাসকেলি
 কৰসিয়া ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি হাতে ধৰি তুলি কহোঁ যমুনাক
 বালি নামি বাসক্ৰীড়া আৰম্ভল । গোপীসব
 বিবহ তাপ তেজিয়ে কৃষ্ণ বাক্যায়তে
 তৃপ্তি ছয়া পৰম উৎসৱকে ক্ৰীড়াক
 প্ৰবেশল । হৰি কাঙ্ক চুপয়, কাঙ্ক হাশ্বে
 নিৰিখয়, কাঙ্ক নখে তন পৰশয়, কাঙ্ক
 আলিঙ্গয় । এবাধি অনঙ্গ খেলায়ে গোপীক
 চিত্ত বঞ্জি শ্ৰীগোপাল ক্ৰীড়া কয়ল ।
 গোপীসবো কৃষ্ণক সন্মান পাই যৈছে পৰম
 উৎসৱকে কেলি কয়ল, তা দেখহ শুনহ ।

গীত—বাগ মাউৰ

ধ্ৰুং—ব্ৰজবৰ্ণী সঙ্গে খেলত গোপাল
 আনন্দে মন মগন ।

হৰিকো মকৰ কুণ্ডল লৈলা কাছ
 বিহসি হাসি বদনে ॥

পদ—কাছ কৰকঙ্কণ কাটি লৈলা কাছ
 হাসি বংশী লৈলা গোৰি ।
 পীত অম্বক বনমালা লৈলা কাছ
 কাকু কৰয় কৰযোৰি ॥
 কাছ কদম্ব মাল বালা লৈলা হাসি
 কণ্ঠ কৌস্তভ কাছ লৈলা ।
 বমণীক বিনয়ে বময়া মাগে
 শঙ্কৰ কহ হৰি খেলা ॥

সূত্ৰ—গোপীসব শ্ৰীকৃষ্ণক বেঢ়ি ধৰিকছ ; কাছ
 বসন কাছ বংশী, কাছ কঙ্কণ কাটি লেলহ ।
 কৃষ্ণে বিনয়ে খোজিতে হাসি হাসি পুমু
 পিঙ্কায়ল । আহে লোকাই, পেখে পেখে
 যাহেব চৰণ ব্ৰহ্মা কদ্ৰাদি ধ্যানে ধৰয়, সোহি
 পৰমেশ্বৰ, অজ্ঞানী অনাচাৰী গোপনাৰী সে
 সব সহিতে কাম কেলি কৰয় থিক । হৰি
 ভকতিক ঐচন মহিমা । ইহা জানি
 নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ।

শ্লোক

ততোতিকৌতুকোদ্ভেদকং নিশাম্য ব্ৰজযোষিতাং ।
 গোপীভিৰ্ভগবান্ কামক্ৰীড়াৰভতাচ্যুতঃ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ শ্ৰীকৃষ্ণ সঙ্গে নিয়া বঙ্গে অনঙ্গ
 কেলি কৰিতে যমুনাক বালি নামি
 বাসমণ্ডল কয়ল । যত গোপী তত মুকতি
 ছয়া বাহ মেলি গোপীক কণ্ঠ আলিঙ্গি
 কহো যৈচন ক্ৰীড়া কয়ল তা দেখহ শুনহ ।

গীত—বাগ গোবী—পৰিতাল ।

ধ্রুং—ভুৱন ভুলায়া আনন্দে গোবিন্দে নাচে
প্রভু নাচত চৰণ চলাই ।
ভুঞ্জ কেলি কৰত কণ্ঠ আলিঙ্গি
বঙ্গিনী গোপিনী মিলাই ॥

পদ—যত গোপী তত মুকতি মাধৱ
চলয় লয় লাসে হাসে ।
যৈচে হেম মণি মাঝে মাঝে
মণি মৰকত পৰকাশে
কৰইতে নৃত্য কঙ্কণে বনকিত ।
মঞ্জিৰ কণ ঝুণ বোলে ।
কহ শঙ্কৰ কেলি হৰিকো হেৰত
স্বৰ বমণী পৰ ভোলে ॥

মূত্ৰ—ঐচন কৃষ্ণ সমে নানা ক্ৰীড়া কৰিতে
গোপীসবে আনন্দ সমুদ্রে মন মগ্ন ছয়া সবহি
বোলে হামাক মাত্ৰ কৃষ্ণে আলিঙ্গি বহে ।
ওহি বুলি কৌতুকে কেলি কয় থিক ।
সোহি সময়ে পুন শঙ্কাচূড় যক্ষ গোপীক ভয়
জনিত আৱল । তাহে দেখিয়ে ত্ৰাহি ত্ৰাহি
বোলি গোপীসব কৃষ্ণত শৰণ লেল । বিক্রম
দেখায়া কৃষ্ণে যক্ষক খেদাৱল । তদন্তৰ পুন
ক্ৰীড়া কয় লাগল, শ্ৰীকৃষ্ণ গোপীসব সমে
যৈচে তা দেখহ শুনহ ।

গীত—বাগ নাট—পৰিতাল ।

ধ্রুং—খেলে মধুব মধাই বে
মুখে গোপিনী নাচে বে ।
যৈচে ভড়িত জড়িত মেঘ
বজ্জলি প্ৰকাশে ।

পদ—চলিতে চুৰাই বালা গাৰে গীত নিকৰে ।
গোপী গোপাল কেলি মিলল অধিক বে ।
ধৰত গোপিনী কণ্ঠে বাহ মেলিকেলি বে ।
ভুলি শশধৰ বথ স্তম্ভিত ভেলি বে ।
হেৰয় স্বৰ বমণী মুকচিত ভেলি বে ॥
গোবিন্দ কৰত কেলি শঙ্কৰ বোল বে ॥

গ্লোক

স্বৰসেবিত শ্ৰীকৃষ্ণক্ৰীড়াভুবা ভূশম্ ।
শৰীৰং নাপি উদ্ধতুং শেকুৰ্গোকুলযোষিতঃ ॥

মূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণ ক্ৰীড়ায়ে পীড়িত ছয়া গোকুল-
কামিনীসব আকুল ভেল ; কেশ বেশ
খসল, বদ্র সম্বয়ে নাহি কণ্ঠক সাতসৰী
ছিন্তি পৰল । কটিক মেখলা শিখিল ভেল,
কুচকাঞ্চলি টুটি পৰল । সব শৰীৰ স্বৰম
বহয় । মুখে শ্বাস ফোকাবয় । কৃষ্ণক ধৰি
কহো মহাত্ৰাস্ত ছয়া বহল । শ্ৰীকৃষ্ণ
গোপীসবক যৈচে শ্ৰম দূৰ কয়ল তা দেখহ
শুনহ নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ গোবী—তাল যতি ।

ধ্রুং—কৰত স্বৰত কেলি গোপিনী চুববলী জেলি ।
ধৰি হৰি কণ্ঠ বহ তব বাহ মেলি ।

পদ—শুতল কামিনী কেহো হৰিকো কোলে ।
কাহ গোপীক পীত অশ্বৰ কোলে ॥
শ্ৰমজল বিন্দু ইন্দুবনন বিবাহে ।
হৰি কাহ কবপক্ষ জল নাহে ।
কাহক কেশ কেশৰ বাহে হাতে ।
শঙ্কৰ কহ খেলে গোপিনী আৰে ॥

সূত্ৰ—শ্ৰীগোপালে কাছ গোপীক কেশ বান্ধল ।
কাছক গাৰে আগৰ চন্দন ঘষল । কৰ্পূৰ
তাম্বুল সাজি যোগাৱল । এৰম্বিধ নানা
খেলন কয় কহো গোপীসবক শ্ৰম দূৰ
কয়ল । আহে লোকাই পেথো পেথো
কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডক ঈশ্বৰ শ্ৰীকৃষ্ণ কৈবে
অনাচাৰী গোপী তাহে কৃপায়ে শ্ৰম দূৰ
কৈল । হৰি ভকতিক মহিমা কি কহব ?
ইহা জানি নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ।

শ্লোক

ততঃ আগত্য তবসা সপাল বৎসগোবনে ।
জহাব যক্ষো গোপীনামেকাং কামবিমোহিতঃ ॥

সূত্ৰ—গোপীসব সহিত নানাবিধ কেলি কৌতুক
কয় শ্ৰীগোপাল তথি থিক । তদন্তৰ পৰম
কামাতুৰ ছয়া যক্ষ শঙ্খচূড় কালে গবসল ।
বাস মণ্ডল হস্তে এক গোপীক ধৰি কহো
কোলে তুলি বেগে লৱব দেল । তাহা
পেথি সব গোপী তবাসে কাম্পয়, ত্ৰাহি
কৃষ্ণ জম্পয় । যো গোপীক যক্ষ লৈয়া
যাই সে বালা ত্ৰাহি কৃষ্ণ ত্ৰাহি কৃষ্ণ
স্বামী অনাথক বন্ধু বুলি আৰ্ত্তবাৰ কয়ে
যাই । অনন্তবে ভকতক শ্ৰীকৃষ্ণ—দুখ
পেথি কোপে গোপাল শালবৃক্ষ উৎপাটি
দুহু হাতে তোলি যক্ষক ততকালে ধায়া
চলল ? অবৈ পাপী কাহা যাৱ । বহ
বহ বুলি ডাক ছাড়ল ।

পদ

ছোড় ছোড় পাপী যোপী হাৰাব ।
দৰুৱয় যক্ষক নন্দকুৰাব ।

ত্ৰাহি ত্ৰাহি কৃষ্ণ গোপিনী বাৰে ।
পাচু পাচু তাকু মাধৱ ধাৰে ॥
নাহি নাহি ভয় বোলে গোপাল ।
যক্ষক খেদে তুলি তক শাল ॥
বে বে শঙ্খচূড় তিৰী চোৰ ।
মোড়ব ঘাড় ছোড় গোপী মোৰ ॥
শুনি তবাসে জীব গেল উড়ি ।
পাপী পলাৱত গোপীকো ছোড়ি ॥
বেগহি যাই জনিল তবাসে ।
যক্ষক খেদে দেৱ দিগ পাশে ॥
বহি কোপে দাস্ত কামুড়ি খাই ।
খেপল শূল মাধৱক লাই ॥
পেথি তাহেক হৰি কৰি আক্ষাল ।
ভান্ধল শূল হানি তকশাল ॥
লৱড়ে শঙ্খচূড় বাখি পবাণ ।
ধাৰে পাচু পাচু পুৰুষ পুবাণ ॥
বাঘক আগু যাই যৈচে ছাগ ।
ধবল গোপাল পাই তচু লাগ ॥
মাৰল কোপে মুষ্টি গোপীনাথ ।
পৰল যক্ষক ছিণ্ডি কন্ধ মাথ ॥
তাহেক বস্ত্ৰ চূড়ামনি আনি ।
গোপীক অভয় বুলিলা বাণী ॥
তাহে পেথি গোপী দাস্ত প্ৰকাশি ।
সাধু সাধু কয় পূজয় হাসি ॥
মাৰল শঙ্খচূড় দুবাচাৰ ।
মিলল বস্ত্ৰ ঢগ গোপিকাৰ ॥
শিবত কানুৰ কুহুম সিকে ।
বেড়ি কাছ কাছ আঞ্চোবে বিকে ।
মোচে জমজল কতো গোপিনী ।
কতহু গাৱত গুণ আপুনি ॥
কৃষ্ণক ভকতি মোক্ষ নিদান ।
শুন সব লোই বেদ প্ৰমাণ ॥
কৃষ্ণক কিহব শঙ্কৰে বোলে ।
পৱিত্ৰ কৰা হৰি হৰি বোলে ॥

শ্লোক

নিহত্য গোপীহৰ্তাৰং যক্ষং স্ত্রীভিস্তুতো হৰিঃ ।
জলক্ৰীড়াং সমাবেভে প্ৰবিশ্চ যমুনাঙ্গলম্ ॥

সূত্র—তদন্তৰ শঙ্খচূড় যক্ষক মাৰিকহো পৰম
প্ৰিয় গোপীসব সহিত যমুনাক জল প্ৰবেশি
অতি কোঁতুকে জল কেলি আৰম্ভ; মত
মাতঙ্গ যৈচে হস্তিনীসব সঙ্গে লীলায়ে
খেলাৱত। সব গোপী বেটিকহো শ্ৰীকৃষ্ণ
যৈচন জলক্ৰীড়া কৰল, তা দেখহ শুনহ
নিবন্তবে হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ গোঁৰী—পৰিতাল

ধ্ৰুং— কৰত গোপাল জলকেলি ।
চৌভিতি গোপিনী পানী সিচত হাসি
বময়াকে মুহ নেহাৰি ॥

পদ— কাঙ্ক অম্বৰ ছোড়ি লেলা হৰি
কাঙ্ক আলিঙ্গন দান ।
কাঙ্ক ভোবে কোবে কৰি চুম্বন
কাঙ্ক কুচ নখ হান ॥
মত্ত গজ যৈচন জল মহ খেলত
তৰুণী কৰিগীসব সঙ্গে ।
লীলা গোপাল পেখি সুব সুন্দৰী
দাবল হৃদয় অনঙ্গ ॥
যাহেৰি চৰণ সুবাসুৰ সেৱত
সো হৰি গোপীক পিউ ।
শঙ্কৰ কহ হৰি চৰণ শিবে ধৰি
তাক তাক জগজীউ ॥

সূত্র—এবমিধ নানা খেলনা কয়ে জল কেলি
সমাপল। তদন্তৰ গোপীসব কৃষ্ণক সেৱা

কৰয়ে লাগল। কাহ পীতবস্ত্ৰ পৰিধান
কৰাৰে, কাহ গন্ধ চন্দন পাৰে চ্ৰুত্বে,
কাহ কদম্ব মালা গাণ্ডি গলে শিছাৱয়,
কাহ তাম্বুল সাজি যোগাৱয়, কাহ আকোবে
বিঞ্চে, কাহ সুবস্তি কুহুম সিকে। কাহ
কৃষ্ণমুখপঙ্কজ নয়ন ভূঙ্গ ভৰি পিত্ত।
কাহ কাহ বালা বেটি গোবিন্দ গুণ
গাৱত। নগনক নীৰ ধাৰায়ে বৰিখে
ভাগ্যৱতা গোপীসব মহোদয় পাৱল। আহে
লোকাই! পেখু পেখু পৰম অনাচাৰী
গোপনাৰী কামভাৰে হৰিগুণ গাই পৰম
গতি পাৱল। হৰি ভকতিক এচন মাৰিমা
আচাৰী অনাচাৰী বাচয়ে নাহি। আনি
নিবন্তবে হৰিবোল হৰি।

শ্লোক—

এবং বৃন্দাবনে তস্মিন্ ব্যতীতা ক্ৰীড়তো নিশা ।
নিৰীক্ষ্য ভগৱন্মহ ব্ৰজং যাস্ববলা ক্ৰমম্ ॥

সূত্র—নিৰ্ভয় ক্ৰীড়া কৰিতে সকল নিশি
সমাপল পেখি শ্ৰীকৃষ্ণ বোলল—

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে সখিসব, যাৱতে প্ৰসন্ন নাহি হোৱে
তাৰে সহব আজু ব্ৰজ যাৱ। কিম্ব
পৰিহব।

সূত্র—এচন শুনি গোপীসবক মাখে যৈচে কলহ
ভাগল, নিশাস কোকাৰি মুখে কলহ হবল।
তৱধ নয়নে হেঠ মাৰ্খ কয়ল।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে সখিসব, যাৱতে প্ৰত্যন্ত নাহি হব
লোকে নাহি জানত, তাৰে সহব
চল। হাৰাক যদি বাখৰ কোঁতুকে

সূত্ৰ—গোপীসব শুনি নিশ্বাস ফোকাৰি কৃষ্ণ
চৰণ বেণু মাথে মাখি পৰম মৌনে ব্ৰজ
চলল যৈচে বজ্জনীক গাৰি দেই, কুকুৰাক
শপয়, তা দেখহ শুনহ নিবস্তবে হৰিবোল
হৰি।

গীত—বাগ অহিব—তাল যতি।

ধ্ৰুং—বহুৰি গোবী গোপাল প্ৰাণ নেহাৰি।
ফোকাৰে নিশ্বাস চলয়ে নাহি চৰণা
নয়না পূৰিত বাৰি ॥

পদ—কুকুৰা বাৰে জানি বজ্জনী শেষ
তাকু শপয় পুত মাথে।
আজু বৈৰিণী নিশি নিমিষে পোহাৰল
হামুক তেজল প্ৰাণনাথে।
ভৰি পাঞ্চ সাত চলিতে তনু তাৰে
হৰি বিনে দেখু অন্ধিয়াৰি।
প্ৰেম পৰশিকে পুহু পৰয় ধৰণী লুটি
শঙ্কৰ উদ্ধাৰে মুৰাৰি ॥

সূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণ তেজিতে যৈচে প্ৰাণ ছুটে, মাটি
লোটে, ক্ৰন্দন কৰয়ে, বালাসব তাহে
পেখি, শ্ৰীকৃষ্ণ প্ৰবোধি বোলল।

শ্ৰীকৃষ্ণ—সখিসব উচিত নহে, আজু গৃহে যাব।
প্ৰাণ সখিসব হামাকু বচন বাখ, উঠহ উঠহ।

সূত্ৰ—গোপীসব শুনি আখি মুখ মুচি শ্ৰীকৃষ্ণক
প্ৰণামি পুহু চলল। ভৰি আগকু বাঢ়য়ে
নাহি। কথকথমপি ব্ৰজ যাই কিছু কৃত্য
কৰয় নাহি পাৰিবে। কেবল কৃষ্ণক চৰণ
চিন্তি বহল। কৃষ্ণক বিবহে সব দেখা
দহয়ে, এক পাশ ছয়া কৃষ্ণ গুণ গাই
যৈচে দিবস বকল তা শুনহ নিবস্তবে
হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ অহিব।

ধ্ৰুং—মাই মাই হৰিক বিচুৰি কত বহৰি?
যাহে নাহেৰি সুৰ বমণী মৰচি পৰে
তাহে বিবহ কত সহৰি।

পদ—বাম বাহুত বাম কপোল মিলায়া
কেলি কদম্বক মূলে বেণু বাই।
শুনি বেণু ধেনু ধৰত তৃণ দশনু
বহে নীৰ নয়ন ঝুৰায়।
শুনিয়া মোহন ধনি তন্তিত তবঙ্গিনী
পুলক কমল কোল ডোলে।
হৰিণী হৰাৱত চেতন এ তনু
বিচুৰি বহত বস ভোলে ॥
নীল তনু পীত পট দেখি গগন ঘন
বোলি স্ককজ কৰ মান।
ছায়া ছত্ৰে ধৰত কৰত মধুৰ ধনি।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰে বস ভান ॥

সূত্ৰ—হে সভাসদ! যখন শ্ৰীকৃষ্ণ বাম বাহু
বামকপোলে ধাপি কোমল আঙ্গুলিচয় চালি
বেণু বজাৱয়, তা শুনি সুৰসুন্দৰীসব মুকচি
পড়য়। ধেনুসব তৃণ দস্তে নীৰ ঝুৰে,
হৰিণীসব চেতন হৰাৱত, নদীসব কামে
কম্পয়ে বহ। পেখু পেখু বিবিধ পশু সে
সৰো কৃষ্ণগীতে মোহিত। সে প্ৰাণবন্ধু
বিবহে গোপীসবে কৈছে জীৱ বাখব। ঐচন
ব্যৱহাবে কৃষ্ণ গুণ গাই বিবহ বিলাপ কয়
দিন সব বকয়। সন্ধ্যা সময়ে পূৰ্বৰতে
বুন্দাৱনে গৈয়া কহু পুহু প্ৰাণ কৃষ্ণ সহিত
সমস্ত শৰত ৰাত্ৰি বাসক্ৰীড়া কয় বহ
গোপীসব। শ্ৰীকৃষ্ণ এবন্ধিধ নানা খেলনা
কয় গোপীসবক মনোৰথ পূবল। ওহি
কামজয় কেলি গোপাল নাম নাটক

সম্পূর্ণ ভেল। আহে লোকাই! ওহি
ভাবতববিখে নবতমু কোটি কলপ
অস্তবো জীয়ে নাহি পাই। বিশেষত
কলিয়ুগে কৃষ্ণ গুণ নাম শ্রবণ কীৰ্তন
বিনে গতি নাহি নাহি। ইহা জ্ঞানি
নিবস্তবে হবিবোল হবি। তদন্তব চপয়
ছন্দে মঙ্গল বোল।

মঙ্গল ভটিমা

মীনরূপে শ্রলয় পয়সি সত্যব্রত যো তাবিলে।
কুরুমরূপে খীৰ সাগৰ মাথনে যো ধবিলে ॥
শুকবরূপে হিবণ্য বিদাৰি দেৱভয় কয় ত্ৰাণ।
সোহি হবি তেৰি কবতু নিত্য মুকুতি মঙ্গল বিধান ॥

নবসিংহরূপে প্ৰকটি আটোপে হিবণ্যকশিপি
দাৰিলে।
বামন মুকুতি বলি ছলিকঁহো ইন্দ্র যোহি তাবিলে ॥
পৰশুৰাম নামে অস্ততৰি ক্ষেত্ৰ কয় নিবধান।
সোহি হবি তেৰি কবতু নিত্য মুকুতি মঙ্গল
বিধান ॥

দাশবধী বায়রূপ ধৰিকহোঁ জলধি বাঙ্গল সেতু।
সীতা উদ্ধাৰল বধল বৈৰি এ দশকঙ্ক ধুমকেতু ॥
বাম হলধবরূপে ধেনুক দিবধি কয় নিবধান।
সোহি হবি তেৰি কবতু নিত্য মুকুতি মঙ্গল বিধান ॥

বোধ মুকুতি জগত মোহিয়ে কয়ল পাষণ্ড বীত।
ধবম দুব গেল ভেল মলমতি লোকসব কলিত ॥

কলকীৰূপে ভকতক তাৰি কববি স্নেচ উছন।
সোহি হবি তেৰি কবতু নিত্য মুকুতি মঙ্গল বিধান ॥

কৃষ্ণরূপে পৰম ঈশ্বৰ ভেলি লীলা অহতাৰ।
যাচু নাম গুণ শ্রবণ কীৰ্তন কবত জগত উধাৰ ॥
যোহি অঘ বক কংস কুৱলয় কয়ল মাৰি নিবধান।
সোহি হবি তেৰি কবতু নিত্য মুকুতি মঙ্গল বিধান ॥

যাহে মহিমা ব্ৰহ্মা শক্ৰ কবছ অস্ত নাপাই।
যাচু নাম ধৰি মুনিবৰ পামব ছহো একু গতি পাই ॥
যাহে ভকতিক শকতিক ঐচন নিগমসব পৰমাণ।
সোহি হবি তেৰি কবতু নিত্য মুকুতি মঙ্গল বিধান ॥

শ্ৰীৰামবায় হবিকো পৰমা ভকতি বসিক জ্ঞান।
কেলি গোপাল কবাৱত নাটক কৃষ্ণ কিঙ্কৰ ওহি
তান ॥
শুনহ বৃধজ্ঞন নাহি নিন্দব যোহি নাহি দোষ
বধান।
যোহি সোহি বাণী হবি গুণ মিত্ৰিত মুকুতি
মিলাৱত জান ॥

দেৱক দুৰ্ভ ভাবতে নবতমু হবি বিনে বিকলহি
হাই।
ওহি জনম চিন্তামণি কৈচে বেচছ কাঁচকু লাই ॥
এহি সংসাৰ সাৰ নাহি হেবব হবিকো বিনে গুণ
নাম।
নিস্তব নিস্তব লোক নিবস্তবে জাকি বোলছ
বাম বাম ॥

কেলি গোপাল নাম নাটকং সমাপ্তম্।

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যমৃত

পাৰিজাত হৰণ

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ

শ্লোক

নমঃ কৃষ্ণ বিষ্ণো পৰানন্তশক্তে ।
নমো বাম ৰাজীবনেত্ৰে প্ৰভো মে ॥
নমো ব্ৰহ্মমূৰ্ত্তে মূৰাৰে পৰেশ ।
নমো বিশ্ববাস প্ৰসীদ প্ৰসীদ ॥

অপিচ

খগেন্দ্ৰং সমাক্ৰম্য নিৰ্জিত্য শক্ৰম্ ।
যুনা লীলয়া দেৱকী গৰ্ভজাতঃ ॥
প্ৰিয়ং পাৰিজাতং জহাৰ প্ৰিয়ার্থং ।
পৰেশায় কৃষ্ণায় তস্মৈ নমন্তে ॥

সূত্ৰে—পহিলাহি শ্ৰীকৃষ্ণক প্ৰণাম কয়েকহো
সভাসদ লোকক সম্বোধি বোল । ভো ভো
সামাজিকা, ঈশ কৃষ্ণস্ত জগতঃ পতেঃ
শ্ৰীপাৰিজাত-হৰণ-যাত্ৰা সম্প্ৰতি পশ্যত ।

ভটিমা

জয় জয় কৃষ্ণ দেৱ নিজ অংশ ।
লীলা-নাশিত কংস সৰংশ ॥
ঘাকেৰি চৰিত্ৰে ভকত অহতংশ ।
কমলা কেলি কমল কলহংস ॥
তমু ইন্দিৰক-শ্ৰামল চোৰি ।
ধি পৰকাশিত পিত পিচোৰি ॥

তড়িত জড়িত যচ নৱ ঘন খণ্ড ।
মকৰ কুণ্ডল মণ্ডিত গণ্ড ॥
কনক কিৰীটি ৰতন অৱভাস ।
কুঞ্চিত চাকটিকুৰ পৰকাশ ॥
কচিকৰ কৰ্ণ ভূৱন মন ভুল ।
নাসা নীল ৰতন তিল ফুল ॥
নয়ন কমল মুহ পঙ্কজ জোৰ ।
এছ মিলল যচ চান্দ চকোৰ ॥
মাণিক দশন হাস তথি খোৰ ।
আৰকত অধৰ বন্দুলী কচি চোৰ ॥
কচিৰ শ্ৰীমুখ পেখি হক তাপ ।
ভ্ৰৱ যুগ ৰঞ্জি মদন কেৰি চাপ ॥
কুটিল অলক তিলক কপোল ।
হৃদয়ে হেমক হাৰ আমোল ॥
ওতিম মোতিম মালা লোলে ।
কৌস্তভ কঙ্ককণ্ঠ সহ ডোলে ॥
চাক উদৰ দৰ হৃদয় বিশাল ।
লম্বিত পঞ্চ বৰণ বনমাল ॥
চঞ্চৰ চাঞ্চৰ মধুকৰ লোহে ।
শ্ৰীশ্ৰীবৎস উৰম্বল শোহে ।
চাক চতুৰ ভুজ অঙ্গ ভুৱঙ্গ ।
ৰতন কেযুৰ উজোৰত অঙ্গ ॥
কঙ্ক কনক ৰনক কব মূল ।
কবতল বাত উতপল তুল ॥

আঙ্গুলি চাক হিব হেম মোতি ।
 নখমণি নিন্দি চান্দক জ্যোতি ॥
 অবি অবিবিন্দ কৌমুদী কন্থ পানী ।
 কোকিলক কণ্ঠ অমিয়া বুবে বাণী ॥
 নাভি কুণ্ড বঞ্জ অনুপাম ।
 বিহিক জন্ম ভেলি সোহি ঠাম ॥
 কটি তট ব্রণক কাঞ্চি পৰিবস্ত ।
 উক কৰীকৰ বব মৰকত তন্ত ॥
 লম্বি নিতম্ব পীতকচি চীৰ ।
 পদপঙ্কজ ঝবে বতন মঞ্জীৰ ॥
 নীল আঙ্গুলি যচ চম্পক কোৰ ।
 নখচয় চাকচান্দ উজোৰ ॥
 কোমল পদতল আৰকত ভাস্তি ।
 ধ্বজ পঙ্কজ যব অঙ্গুশ কাস্তি ॥
 পাশ লাস শ্বেত চামৰ ঢোল ।
 সঞ্চবে রাজহংস দোহো কাল ॥
 মাথে ছত্র চাক শশীকান্ত ।
 বৰিষে সিকৰ অমিয়া নিতাস্ত ॥
 মধুৰ মুকতি ভকত মন পূৰ ।
 মনমথ কোটি যাহে নুহি ওৰ ॥
 হোই যব নীল নৰঘন খণ্ড ।
 উৰবে বহ ববিকৰ পৰচণ্ড ॥
 পূৰ্ণিমাচ চান্দ ছুহো দহো পাশ ।
 তথি কক ইন্দ্র চাপ পৰকাশ ॥
 বহে ছুহো ধাৰা স্তব সৰি নীৰ ।
 উজুৰি বিজুৰি বহত তথি থিৰ ॥
 অভিনৱ স্তব উগত তচু মাৰে ।
 তাহে লম্বিবাক শকতি বিৰাজে ॥
 ভাৰা জিকমিক কৰো বহু ঠাম ।
 তব হোই সেই মূৰতি উপাম ॥
 বহু হুদি পঙ্কজ সোহি মূৰাবি ।
 অব সব লোই দেখু বিচাৰি ॥
 কোটি কলপ তক পূৰণ কাম ।
 ঐচন ঈশ বহুই নিজ ঠাম ॥

তাহে চবণ চিন্ত চিত্ত লাই ।
 তনু চিন্তামণি বিফলহি যায় ॥
 আৰে নিকট নিত্য অস্তক গবজি ।
 লেছ হৰি চবণে শবণ সব ববজি ॥
 যো মুহে বাম নাম নাহি অংশে ।
 কলি যুগে কাল ভুজঙ্গম দংশে ॥
 সোহি কৃষ্ণক নাট উপাম ।
 পাবিজাত হবণ আহে নাম ॥
 ভকতিক সাধি শুনহ সব লোই ।
 হৰি বিনে বাঙ্কৱ আন নাহি কোই ॥
 কৃষ্ণ কিঙ্কব ওহি শঙ্কব বোল ।
 কব অব সব নব হৰি হৰি বোল ॥

সূত্র—আহে স'মাজিক লোক ! যে জগতক
 পৰম গুণ, যাহেৰি অজনা সকল সংসাৰ,
 ব্রহ্মা মহেশ বন্দিত পাদপদ্ম, পৰম পুৰুষ
 পুৰুষোত্তম, শ্ৰীকৃষ্ণ ওহি কল্পিণী সত্যভামা
 সহিত সভামধ্যে প্ৰবেশকয়ো নবকান্তব বধ
 পাবিজাত হবণ লীলা যাত্ৰা কোঁতুকে কবব,
 তাহে সাৱধানে দেখহ শুনহ । আতপবে
 পুণ্য কলিত নাহি নাহি জানি নিবস্তবে
 হৰিবোল ।

তদন্তৰ সূত্র পুছত— ।

আহে সন্নি ! কি বাণ্ড বাজত ?

সঙ্গী—আহে ! দেৱ বাণ্ড বাজত ।

অ মিলল মিলল ।

লোক

প্ৰবেশকবোং দেবো গোবিন্দো গকড়াসমঃ ।
 কল্পিণী সত্যভামাত্যাং সহ চাকচকুৰুজঃ ॥

সূত্র—আহে লোকাই ! হাহু বে কবল সোহি
 পবনবব শ্ৰীকৃষ্ণ সত্যভামা যাত্ৰা মিলিল ॥

আৱত । পৰম সাৰধান ছয়া তাতে দেখহ
শুনহ ; নিবন্তৰে হৰিবোল ।
(সূত্র নিজ্ৰাস্ত)

গীত—বাগ সিদ্ধুৰা—একতালি ।

আৰে গড়ুৰকেতু কয়ো পৰবেশ ।
মদনক লাজ হেৰি ৰূপ লেশ ॥
শ্ৰাম মুকতি দীপিতি পীতবাস ।
মুকুট কুণ্ডল মণিমুখ পৰকাশ ॥
কৰে কঙ্কণ বনমালা উৰে ডোলে ।
চৰণক মাজে মঞ্জীৰ কৰ বোলে ॥
কোটি মদন জিনি উজল মুৰাৰি ।
মঙ্গ্ৰে সত্যভামা কল্পিণী বৰনাৰী ॥
শৰীৰক জ্যোতি জলয় দিশপাশ ।
কহ শঙ্কৰ হৰিদাসকু দাস ॥

সূত্র—আহে সভাসদ লোক ! শ্ৰীকৃষ্ণ পত্নীসব
সহিতে কোঁতুকে নৃত্য কয়কহৌ কল্পিণী
সহিতে এক মন্দিৰে বহল ; সত্যভামা নিজ
মন্দিৰে বহল ।

শ্লোক

পশু পুৰন্দৰো দেবো নাৰদেন সহাগতঃ ।
প্ৰণম্য কেশবং সৰ্বং প্ৰোবাচ ভৌমচেষ্টিতং ॥

সূত্র—তদন্তৰ দেৱতা ইন্দ্ৰ নাৰদ সহিত আসি-
কঁহো শ্ৰীকৃষ্ণক শিৰে প্ৰণাম কয় নৰকাস্তৰ
বিচেক্টা যৈচে নিবেদল, নাৰদ আশীৰ্বাদ
কয় শ্ৰীকৃষ্ণক হাতে যৈচে পাৰিজাত
নিবেদল, কল্পিণীক মাথে জগতক নাথে যৈচে
শিদ্ধাৱল, আহে লোক তাহা দেখহ শুনহ ;
নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ আশোৱাৰী—পৰিতাল ।

ধ্ৰুং—ঐবাৱত স্কন্ধে বাসৱ আৰে ।
আসহি নাৰদ হৰি গুণ গাৰে ॥

পদ—মুন্দৰী বমণী শচী একু পাশে ।
চলল ক্ৰভঙ্গ লয় লাসে ॥
মাথে ছত্ৰ বজ্জ এক হাতে ।
কহ শঙ্কৰ নতি গোপিনী নাথে ॥

সূত্র—তদন্তৰ নাৰদক দেখি শ্ৰীকৃষ্ণ সভাৰ্যো
উঠিকহু সপাট প্ৰণাম কয়ল ।

নাৰদ—(হাত তুলি) চিবঞ্জীৱ ! চিবঞ্জীৱ ! বুলি
আশীৰ্বাদ শ্লোক পঢ়ল ।

শ্লোক

জয় জয় যদুদেৱো দেৱকী নন্দনস্তুং
ভুবনপতি সমন্তৈঃ সেৱিতাঙ্ৰিঃ সৰ্বদেব
নিজ্জন-ভয়হাৰী সৃষ্টিসংহাৰকাৰী
অম্বব-নৰকতস্তুং সাম্প্ৰতং ত্ৰাহি দেৱান্ ।

সূত্র—আশীৰ্বাদ কয় কৃষ্ণক হাতে পাৰিজাত
দিয়ে নাৰদ তাহেক মহিমা কহল ।

নাৰদ—হে কৃষ্ণ ! ওহি পাৰিজাতক গন্ধ তিনি
প্ৰহৰক পথ যাই । ওহি পাৰিজাত যাহেব
গৃহে বহে, ধন জন বিভৱ তাহেক ছাড়য়ে
নাহি । ওহি দেৱ দুৰ্ভ পাবিজাত যো
নাৰী পৰিধান কৰে সে পুষ্পক মহিমায়ে
পৰম সৌভাগিনী হয় । তাহাক ছাড়ি
স্বামী কথায় যাইতে নাহি । অ ওহি
কুহুক মহিমা কি কহব ! [ওহি বুলি
নাৰদ জোৰকি পাৰি ঐকি সোনে কহল ।]

শ্লোক

শ্ৰুত্বা কুসুম-মাহাত্ম্যং কল্পিণী কেশৰীপ্রিয়া ।
প্রণম্য স্বামি চৰণং পাবিজাতমযাচত ॥

সূত্র—মুনিক মুখে কুসুম মাহাত্ম্য শুনি কল্পিণী
পৰম কৌতুকে কৃষ্ণক গোবে লাগি
কৰযোবে বোলল ।

কল্পিণী—(কৰযোবে) হে স্বামী ! হামি তোহোক
প্রথম পতনী জানি ওহি দেৱ ছল্লভ পাবি-
জাত প্রাণনাথ হামাক দেহ !

ওহি বুলি যৈচে কুসুম মাগল, তাহে
দেখহ শুনহ নিবন্তৰে হৰি বোল ।

বাগ—শ্ৰীগান্ধাব—মান যতি ।

ঙ্ৰং—কৌতুকে ককমিণী নমিয়ো স্বামিক পাৰে
মাগে আঞ্জুৰি যুৰি হাত ।
অব প্রাণনাথ মাথে মিলায় মোহি
ওহি কুসুম পাবিজাত ॥

পদ—আহেৰ গুণ শুনি মনি মুখে মাধৱ
সাধু অতয়ে তোই মান ॥
ভকত কুপাল লাগো চৰণ তেৰি
কৰহু কুসুম মোহি দান ॥
তোহাৰি প্রথম পতনী পৰম স্বামী
জানি পূৰহ মোহি আশা ॥
ধনীক বাণী শুনি হাসে বসিক হৰি
কহতু শঙ্কৰ কৃষ্ণ দাসা ॥

সূত্র—তদন্তৰ কল্পিণীক আতি কাতৰ বাণী শুনি
শ্ৰীকৃষ্ণ হাসি হাসি হাতে তুলি প্ৰিয়াক
গোঁবৰে কোলে বৈঠাই কৌতুকে জগতক
মাথে কল্পিণীক মাথে পাবিজাত পিচ্ছাবল ।

বৰ্ণীক বাঙা সফল ভেল । তদন্তৰ প্ৰিয়া
সহিত শ্ৰীকৃষ্ণ নাৰদক সাদৰে বাৰ্ত্তা পুছত ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে মনিবাজ ! তুহু কুশলে আৱল ।
অ তোহাৰি আগমনে আজু হামাৰি দাবকা-
পুৰি পৰিত্ৰ ভেল । তোহাৰি দৰ্শনে হামু
কৃতার্থ ভৈলো ।

শ্লোক

কৃষ্ণস্ত বচনং শ্ৰুত্বা বিহস্তোবাচ নাৰদঃ ।
নিজভৃত্যন্তুৰৈৱাহং ময়ি মায়াং কৰোমি কিম্ ॥

নাৰদ—হে স্বামী কৃষ্ণ ! মনুষ্য চেষ্ঠা দেখায়া
সবলোক মোহিছ । তোহোক ঈশ্বৰ বুলি
জানয়ে নাহি । হামো তোহাৰি ভকতিক
বলে সব জানি । হামাকু মোহিতে চাৰ ।
অ স্বামী ! শুনহ ।

পদ

হে পৰমেশ্বৰ জগত নিবাস ।
হামু নাৰদ তুৱা চৰণক দাস ॥
ভবমো দশ দিশ তুৱা গুণ গায়া ।
হামাকু আশু কৰসি ওহি মায়া ॥
জগত উদ্ধাবল যাহে চৰিত্ৰে ।
তাহেক হামো কয়লি পৰিত্ৰে ॥
যাহেৰি নামে মুকুতি পদ পাই ।
সো হৰি কৰ ভূতি নতি কতি লাই ॥
তুহু জগতক গুৰু দেহক দেৱা ।
তোহাৰি চৰণে বহোক মোৰ সেৱা ॥
মুখে যেন নোচোড়োহো তুৱা গুণ স্মৰ ।
মাগো অন্তৰ বৰ তোহাৰি ঠাম ॥

নাৰদ—হে কৃষ্ণ ! তোহো পৰম পুৰুষ নাৰদ
ভূমিক ভাব হৰণ নিবিত্ত অকৃতমিত্ত ।

পাপী নৰকাস্ত্ৰে দেৱতাসবক বহুত দুখ
লগাৰ। তন্নিমিত্ত শচী সহিত ইন্দ্র দেৱতা
তোহাৰি চৰণে শৰণ লেলহ। হে কৃষ্ণ
দেখু দেখু। (মৌন বহল)

সূত্র—ওহি বুলি নাৰদ মৌনে বহল। তদন্তৰ
শ্ৰীকৃষ্ণক আগু পৰি পুৰন্দৰ প্ৰণাম কয়কহ
সভাৰ্থ্যে কৰযোৰি তুতি বোলল, তাহে
দেখহ শুনহ। নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি।
[সভাৰ্থ্য পুৰন্দৰ সভামধ্যে প্ৰবেশ কয়ল]

পদ

জয় জয় যাদৱ দেৱ জয় ধাতা কৃত্য সেৱ।
জয় ভকত ভয়হাৰী জয় জয় ঈশ্বৰ মুৰাৰি ॥
যকেৰি নাম উচ্চাৰি পাই পদাৰথ চাৰি।
জীৱ নিয়ন্তা তুহু অজ বন্দো তুৱা পদ পঙ্কজ ॥
অঘ বক ধেনু কংস মাৰল অন্তৰ সৰ সৰংশ।
হৰলি ভূমিকেৰি তাৰ ভকত হেতু অৱতাৰ ॥
সাম্প্ৰত গোচৰ হামাৰি বান্ধৱ শুনহ মুৰাৰি।
অব নৰকাস্ত্ৰৰ পাপ কৰহ বড়ি উপতাপ ॥
আনল স্বৰ্গক মাৰি দেৱক যতেক কুমাৰী।
সৰ্ব্বম্ব নৰহে হামাৰি তব পাৰে কয়লো গোহাৰি ॥

পুৰন্দৰ—হে স্বামি কৃষ্ণ! পাপী নৰকাস্ত্ৰে
কোন নৰকল। বৰ্ণক মণিপৰ্ব্বত এসব
কাটি আনল। হে কৃষ্ণ কি কহব! মাতৃ
অদিতিক কুণ্ডল দোহো বাথয়ে নাহি
পাবল। আৰ হামাৰ হৈতে কি বহল!
হে কৃষ্ণ কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডেখব! তোহাৰি
চৰণ ছোড়ি হামাৰ গতি নাহি। বাপ
জগন্নাথ ত্ৰাহি! ত্ৰাহি!

সূত্র—ওহি বুলি কৃষ্ণক আগু কান্দি কান্দি
পুৰন্দৰ পবল।

শ্লোক

দৃষ্ট্বা দুঃখং মহেন্দ্ৰস্য শ্ৰুত্বা চ ভৌম-চেষ্টিতং।
সংস্পৃশ্য বাসৱং হস্তে গৃহীত্বোৱাচ কেশৱঃ ॥

শ্ৰীকৃষ্ণ তদন্তৰ মহেন্দ্ৰক দুখ দেখিয়া পৰম
কুপাময় নাৰায়ণ হাতে ধৰি তুলি ইন্দ্রক
আশ্বাসি বোলল হে পুৰন্দৰ! তুহো তাপ
তেজহ। তোহাৰি বৈৰী নৰকাস্ত্ৰৰ সে
গতায়ু ভেল। তাহেক মাৰি দেৱতা সবক
প্ৰয়োজন সত্তবে সাধব। ওহি নিষ্ঠে জানি
তুহো আগ ছয়া সত্তবে অত্ৰাৱতী চলহ।
নৰকাস্ত্ৰৰ বধিতে আজু হামু পয়াণ কৰব।

নাৰদ—হে পুৰন্দৰ! শ্ৰীকৃষ্ণ যেনে অঙ্গীকাৰ
কয়ল তোহাৰ শত্ৰু তেখনে কল্পপাত ভেল।
ইয়াত শঙ্কা নাহি, তুহো আগু ছয়া চলহ।
তোহোক নিমিত্ত শ্ৰীকৃষ্ণ কাতৰকয় হামু
পাচু লৈয়া যাৱব চিন্তা নাহি, চলহ।

সূত্র—ওহি নিৰ্ভয় বাণী শুনিয়া বাসৱ কৃষ্ণক
নাৰদক প্ৰদক্ষিণ কৰিকহ পৰি পৰিণাম
কয়ল। বিদায় লৈ ঐৰাৱতে চড়ি ইন্দ্র
চলল।

শ্লোক

পৰং মাধৱমহেন্দ্ৰং গণ্ডুং ত্বৰষ কেশব।
দ্বাৰবত্যাঃ মিশ্ৰং পশ্চম্বেস্যামি চাস্তিকস্তৱ ॥

নাৰদ—হে কৃষ্ণ! তোহু চলিবাক সত্তৰমায়হ।
হামু তোহাৰি দ্বাৰিকাপুৰক কোঁতুক
পেখিয়ে এইখনে আৱব।

সূত্র—ওহি বুলি নাৰদ হৰিগুণ গাই যৈচে চলল
তাহে দেখহ শুনহ। নিবন্তৰে হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ শ্ৰীগান্ধাব—পৰিতাল
 চলি নাবদ হৰিগুণ গাই।
 ভবমে ঘাৰকাপুৰ সম্পতি চাই ॥
 বতনে বচিত যত হৰিক আৱাস।
 যৈচে সুৰপুৰ কৰ পৰকাশ ॥
 পেখল পাচু ভুৱন অনুপমা।
 আসনে ঠিক বৈঠে সত্যভামা ॥
 পূৰ্ণিমাৰ চান্দ বদন পৰকাশ।
 চিৰঞ্জীৱ বুলি নাবদ কৰ হাস ॥
 দেখি মুনিক ধনী অৱনত কায়।
 পৰি পৰিণাম কয়লি পুনু মাই ॥
 জীৱতু জীৱতু নাবদ বোল।
 ডাকি কৰহু নব হৰি হৰি বোল ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ বস্ত্ৰৰা চয়ৰি পাড়ল। মুনি
 আসন ভিড়ি তথি বৈঠল।

শ্লোক

নাবদঃ সাদৰং দেৱীং সম্বোধ্যাহ হৰিং প্ৰিয়াম্ ।
 কৃষ্ণশ্চ কৰ্মবিষমং সত্যভামে নিবোধ মে ॥

নাবদ—অ হে দেবি সত্যভামা ! তোহাৰী স্বামী
 শ্ৰীকৃষ্ণক বৰি বিষম চেফ্টা দেখল। হা হা
 মাৰ তোহো দুৰ্ভগা ভেলি। হামু আজু
 সে জানল।

সত্যভামা—হে মুনিৰাজ ! তুহু কি কহইছে।
 হামু কিছু বুজয়ে নাহি।

নাবদ—হা হা তোহাক বিধি বঞ্চল। হে
 মাৰ ! কি কহব ; কহিতে বব দুখ লাগে।
 (এহি বুলি হেট মাথ বৈস কয় বহল মুনি।)

শ্লোক

সত্যভামা তয়ান্ ভীতা নিশম্য মুনিভাষিতম্ ।
 দৃষ্টং কথয় ঠিক কৃত্ত তং পৃচ্ছতি পুনঃ পুনঃ ॥

সত্যভামা—(ভীত হয় কৰযোৰি) হে মুনিৰাজ।
 হামো জানো মোহি সম সৌভাগিনী আৰবি
 নাহি। সে স্বামী কৃষ্ণ হামাক চাড়ি কতিহো
 যাৰে নাহি। তুহু আজু কোন ঠামে কি
 দেখল, কি শুনল, হামাক শপথ সত্বে
 স্বৰূপ বাট কহ। চিত্ত বৰি উৰেগ কৰয়।

শ্লোক

পৃষ্ঠো দেৱ্যা সনিৰ্বন্ধঃ কথয়ামাস সাদৰম্ ।
 কৃষ্ণশ্চ চৰিতং সৰ্বং বোকত্তমান নাবদঃ ॥

সূত্ৰ—দেৱীক নিৰ্বন্ধ দেখি মুনি বোলঃ।

নাবদ—হা হা হে মাৰ ! কি কহিব। এসব কথা
 কহিতে দোষ। হাম দেৱদুৰ্ভাগ পাবিজাত
 স্বৰ্গ হস্তে আনি কৃষ্ণক হাতে দেলো। সে
 পাবিজাত যে নাৰী পৰিধান কৰে সে
 পুষ্পক মহিমায়ে পৰম সৌভাগিনী হয়।
 ইহা জানি হামু বোলল, ওহি পাবিজাতক
 যোগ্য দেৱী সত্যভামা। তথি কৃষ্ণে কয়লি
 কি, তোহাক কটাক কৰিয়ে আপুন হতে
 প্ৰিয়া কঙ্কীক মাথে পৰম সাদৰে সে দিব্য
 পাবিজাত পিন্ধাল। অ তোহাক আৱন
 ধিক ধিক ! সতিনীক অহুদয় দেখি কি
 নিমিত্ত প্ৰাণ ধৰয়ে মাৰ ! তুহু কীৰ্ত্তে
 মবল ! হা হা বিস্তৰ কি কহব !

শ্লোক

মুনেৰ্ৰচনমাকৰ্ণ্য শোককোপপৰিগ্নতা।
 মুচ্ছিতা পতিতা ভূমৌ যথা বাতাহতা লতা ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ নাবদমুখে সতিনীক মহোদয়
 শুনিকহো কোপ অপমানে আছাৰি দেখিহে
 দেৱী সত্যভামা মুচ্ছিত হয় পৰিতাল

যেছে লবঙ্গলতা বাতে উৎপাড়ল। তবত
কেশ মুক্ত ভেল। মুখে বচন বহল।
নাসাত প্রাণ বায়ু নাহি খেলে।

ইন্দুমতী—হা হা প্রাণ সখি! মবল, মবল;
[বাহু মেলি ধবল, শিবে জল সিঞ্চল,
আঞ্জেবে বিক্ষি প্রবোধ বোলল] হে
প্রাণ সখি! সতিনীক অপমানে কি মৰিতে
চার! ওহি কোন ব্যৱহাৰ! অঃ হে প্রাণ
মাধৱ স্বামী তোহাৰি মান সাধব নাহি।
মাৰ! ওহি ছুবন্ত চিন্তা পৰিহৰ।

শ্লোক

কথঞ্চিৎ চেতনাং প্রাপ্য লব্ধা জ্ঞানং পুনঃ পুনঃ।
বিনিশ্চয়তাপমানেন ৰুবোদ সখী সন্নিধৌ ॥

সূত্র—সে দেবী সত্যভামা কথঞ্চিত চেতন লভিয়ে
ঘন ঘন নিশ্বাস ফোকাৰি য়েচে সন্তাপ
কয়ল, তাহে দেখহ শুনহ; নিবস্তবে
হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ কৈল্যাণ—জ্যোতিতাল

ধ্ৰুং—মানিনী মাই নয়ন পঙ্কজ ঝুবে বাৰি
ফোকাৰয় শ্বাস হ্রাস ভেল দেহা।
ঘন ঘন দেখু অঙ্কিয়াৰি ॥

পদ—সতিনীক উদবে হৃদয়ে দহে আগি
অধিক মিলল মন তাপ।
ধিক অব জীৱন যৌৱন মোহে
অতাপিনী কবত বিলাপ।
হৰি হৰি প্ৰিয় মেৰি বৈবী অধিক ভেলি
কয়লি অত্যয়ে অপমানা।
ধবলী লুটি লুটি বিলাপতি বালা
কুকু কিঙ্কব বস ভানা ॥

সূত্র—দেবী সত্যভামা ওহি সকলণ বিলাপ
অপমান কয়ধিক। তদন্তবে কলহপ্ৰিয়
নাবদ পুনৰ্ৰ্বাৰ কৃষ্ণক আশু গিয়া যে
বোলল তা শুনহ।

নাবদ—(কৃষ্ণ সমীপে গিয়া কহ) আহে
শ্ৰীকৃষ্ণ! তুহ এথা কোন স্নখে বহস।
সে প্ৰিয়া সত্যভামা পাৰিজাতক নিমিত্ত
অপমানে অন্নপান সব চাড়ল, পৰম তাপে
মৰয়িছে। হা হা চক্ষুৰে দেখিতে পাৰ
কি নাপাৰ! দেৱ, সত্ৰবে যাৱ।

শ্লোক

মূনেৰ্বচনমাকৰ্ণ্য মাধৱো ভক্তবান্ধবঃ।
দ্রুতং তস্যা গৃহং প্ৰাগাৎ প্ৰিয়ায়াঃ প্ৰেমবিহ্বলঃ ॥

সূত্র—মুনিক মুখে প্ৰিয়াক দুখ শুনি শ্ৰীকৃষ্ণ
প্ৰেমে বিহ্বল হয়। মুনিক কাতৰ কৰিকহো,
বাত পুছিকহো, য়েচে সত্যভামাক সমীপ
চলল তাহে দেখহ শুনহ। নিবস্তবে
হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ ভুব—জ্যোতিমান।

ধ্ৰুং—এ মুনিকহিয়ো কহিয়ো কপট পৰিহৰি।
প্ৰাণে কি জীৱয় মোৰ গুণেৰ হৃন্দৰী ॥

পদ—মানিনী নসহে তিলেকো অপমান।
মেৰি অপবাধ কৈছে ধবল পবাণ ॥
প্ৰিয়াক সন্তাপ তাপে দহে শোকে আগি।
কুহম নাদিয়ে ভেলো তিবী বধ ভাগী ॥
ছুৰাইতে নয়ন প্ৰিয়াৰ পাইলা কোল।
দেখি আকুল কৃষ্ণ কাতৰ বোল ॥

সূত্র—শ্ৰীকৃষ্ণ প্ৰেমে বিহ্বল হয়। প্ৰিয়াক দেখল।
লোভকে মুখ মলিন। ঘনে ঘনে নিশ্বাস

কোকাৰি মাটি লুটি বহ। তাহে পেখি
শ্ৰীকৃষ্ণ হা হা কি ভেল বোলি আক্কোৱালি
ধবল। নয়নক নীৰ ঝাৰে আশ্বাস বোলল।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে প্ৰিয়ে! গোটা এক ফুল কল্পিগীক
দেলো। সে নিমিত্তে যদি অপমান কবহ
তবে উঠহ। তোক একশত পাৰিজাত
দেবব। হে প্ৰাণ প্ৰিয়ে! সে কল্পিগী,
জানুৱতী তোহোক সম সৌভাগিনী হয়
নাহি। তুহু হামাৰ প্ৰাণ সম প্ৰিয়া। জানি
তাপ তেজহ। তোহাৰি দুখ দেখি হামাৰ
হৃদয় সহয় নাহি। হে প্ৰিয়ে! হামাক
শপথ উঠহ উঠহ।

শ্লোক

প্ৰিয়ং প্ৰাণয়-কোপেন নিশ্চয়াহ ততঃ সতী।
মাং নু ধূৰ্ত্তক দুৰ্ভাগাং কিমৰ্থং জথসে পুনঃ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ শ্ৰীকৃষ্ণক বাক্য শুনি দেৱী
সত্যভামা স্বামীক পিঠি দি এ কহো হেঁচ
মাথে সকৰুণে ক্ৰন্দন কয় বোলল।

সত্যভামা—[ক্ৰন্দন কয়] হে স্বামী, হামু
দুৰ্ভগাক কপট বাকে কত কদৰ্শনা কবহ;
যে তোহাৰ প্ৰিয়তম কল্পিগী তাহেক সমীপ
চলহ, হামাত কোন প্ৰয়োজন ঠিক।

সূত্ৰ—ওহি বুলি বহুত বিলাপ কয় কৃষ্ণক যে
বোলল তাহেক দেখহ শুনহ। নিবন্তবে
হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ শ্ৰীগাছাৰ—জ্যোতিতাল।

ক্ৰ—কেশহহে বৃজলোহো তুহঁ।
আললোহো তুহঁ ব্যবহাৰ।
কক যে চাতুৰি চোড়ি চলহ বাহৰি হৰি।
যাহা শ্ৰিয় কৰ্মী তোহাৰা ॥

পদ—তোহাৰি কপট কৃষ্ণ নাবুঝি মানলো হামু।
এ নাহি সৌভাগিনী সম মোই ॥
যেচন পীৰিত্তি বীতি সবহি বিদিত্ত
ভেলি বে।

আজু জানল মতি তোই ॥
ওহি অপমানে প্ৰাণ নাহি ধববোহো মোৰে।
চোড়ল জীৱনকু আশা ॥
আগু পিয়ক পৰি বহু বিলপতি বালা বে।
কহতু শঙ্কৰ হৰিদাসা ॥

সত্যভামা—হে স্বামী! হামু দুৰ্ভগা সত্ত্বিনীক
অধীন। তুহো হামাক কত যে বিকৰ্শনা
কবহ; ওহি অপমানে হামু প্ৰাণ বাৰ্শব।
অ তব হামাক জীৱন দিক।

সূত্ৰ—ওহি বুলি দেৱী কান্দি কান্দি মূৰ্ছিত্ত
হয়া পড়ল।

শ্লোক

কুৰ্ব্বন্ হাহাববং বামামালিন্দ্ৰ্যাকুল-মানসঃ।
প্ৰিয়বাটেক্যন্তু তাং শাস্তিঃ শাস্তয়ামাস মাধবঃ ॥

সূত্ৰ—তাহে দেখিয়ে শ্ৰীকৃষ্ণ হাহা বোলি বাহু
মেলি ধবল। প্ৰিয়াক দুখ দেখিয়ে সবহ
চড়ল। কমল নয়ন ভৰি ৰবি বহে নীৰ।
আলিন্দি প্ৰিয়াক চাপি ধৰি কোব কৰিয়া
আশ্বাস বচন বোলল।

পদ

প্ৰিয়াক দুখ দেখি নসহে শৰীৰ।
কমল নয়ন ভৰি ৰবি বহে নীৰ ॥
আলিন্দি প্ৰিয়াক চাপি ধৰি কোব ॥
কৰিয়া আশ্বাস বচন হৰি মোল ॥
হে হে প্ৰাণপ্ৰিয়ে! শুন যাৰ ॥
দেলহো নাহি তুহি পৰিমাৰ ॥

অত অপবাধ সহব অব মোই।
 তব সম সৌভাগিনী নাহি কোই ॥
 কল্পিণীক দেলো গোটা এক ফুল।
 তাহে লাগি তুহু অতয়ে আকুল ॥
 পাৰিজাত তৰু সমূলে উপাৰি।
 বোপন কৰব আনি তুৱা বাৰী ॥
 যব মোহি বাক্য নাহি পতি আৱা।
 কহলো সত্য সত্য শুন জায়া ॥
 অৱ তেজহু তাপ ৰাজ কুমাৰী।
 নসহে হৃদি দুখ দেখি তোহাৰি ॥
 হামাক শপত খেৰ লহো মাথ।
 উঠ উঠ প্ৰিয়া তেৰি ধৰোহঁ হাত ॥

সূত্ৰ—ওহি বুলি শ্ৰীকৃষ্ণ সত্যভামাৰ হাত ধৰিল।

গীত

কৰ কাকূতি তিনি জগতক ঈশ।
 সত্যভামা মনে কিছু মিলল হৰিষ ॥
 পৰম ঈশ্বৰ কৰ কাতৰ প্ৰিয়াক।
 দেখু অদভুত ভকতি সতী মহিমাৰ ॥
 ব্ৰহ্মা মহেশ যাক কৰে সেৱা।
 মাথে খেৰ ধৰএ মোহি দেৱা ॥
 কৃষ্ণক লীলা বুঝয়ে নপাৰি।
 পূৰ্ণ কাম হৰি কি কৰব নাৰী ॥
 ভকতি কয়লি হৰিকো মন ভোল।
 জানি কৰহু নব হৰি হৰি বোল ॥

ইন্দুমতি—হে প্ৰাণ সখি! পৰম ঈশ্বৰ তোহোৰ
 স্বামী। মাথে খেৰ ধৰি অত যে কাতৰ
 কৰিছে আৰ কি মান সাধিতে বহল।
 সখি। তাপ তেজহ, উঠহ উঠহ।

সূত্ৰ—দেৱী অত যে স্বামীক বিনয় বাণী কহো
 কিকিৎসিত শাস্ত ভেল। শ্ৰীকৃষ্ণ তাহে
 পেখি আলিঙ্গি কোলে তুলি বৈঠাৱল, পীত
 বস্ত্ৰে শৰীৰক ধূলি ৰাবল। কেশ ৰাঙ্কল।
 নিজ হস্তে কৰ্ণব কামূল ফুজাৱল।

শ্লোক

ততো দেৱী সত্যভামা কৃষ্ণবাক্যায়ুতেন সা।
 শ্ৰীতা প্ৰসন্নবদনা প্ৰণম্যাহ প্ৰিয়ং হৰিম্ ॥

সূত্ৰ—দেৱী স্বামীত মহামান লভিয়ে আতি
 প্ৰসন্নমুখী হয়, শ্ৰীকৃষ্ণক প্ৰণামি বোলল।

সত্যভামা—হে স্বামী হামাক পাৰিজাত তৰু তুহু
 দিতে সত্য কয় বোল।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে প্ৰিয়ে! পাপী নৰকাসুৰে দেৱতা-
 সবক জিনিয়ে সৰ্ব্বশ্ব আনল। আশু তাহেক
 মাৰি দেৱকাৰ্য্য সাধো! পাচু পাৰিজাত
 আনো।

সত্যভামা—আ স্বামী! উচিত কহল। আশু দেৱ-
 কাৰ্য্য সাধি সেহি যাত্ৰায়ে পাৰিজাত আনহ।
 হামু তোহাঁৰি সঙ্গ চলবো।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে প্ৰিয়ে! তুহু শ্ৰী জাতি। যুদ্ধ
 সময়ে তেহাৰি উচিত গমন নহে।

সত্যভামা—হে স্বামী! হামাৰ বহুত সতিনী।
 ইবাৰ পাৰিজাত আনি কোন শ্ৰীক দেৱ,
 তাহে বুঝয়ে নাহি। হামু কদাচিতো
 তোহাৰি সঙ্গ নাহি চোড়ব।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে প্ৰিয়ে! তোহু যদি হামাক সঙ্গ
 চলব তব সত্বে সাজহ।

শ্লোক

কৃষ্ণমভ্যাত্য ভগৱান্ জগাদ্ নাৰদস্তথা।
 জ্ঞাতঃ কিল ভৱান্ ভাৰ্য্যাভক্ত-সন্তোষী কেশৱঃ ॥

নাৰদ—[সন্তোষমাহ] হে কৃষ্ণ! জানলো। তুহু
 শ্ৰীকল্যানি দেৱকাৰ্য্য সব পৰিহৰল।

তোহাক ভাৰ্য্যাক চাভু বুলিতে সব দিবস
গেল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে মুনিৰাজ ! স্ত্ৰী যুজে সে না বুজে কা
কৰব ? কুমাৰীক হাত এড়াইতে নাহি
পাৰি । হে মুনিৰাজ ! ঐ চলইছো । ক্ৰোধ
নাহি কৰবি ।

[ওহি বোলি অতি সত্ৰবে চলল]

শ্লোক

সহৰ্ষমকৰোং কৃষ্ণঃ প্ৰয়াণং প্ৰিয়য়া সহ ।
ধনুৰ্দ্ধকাৰবোধেণ দিশো দশ প্ৰকম্পন ॥

সূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণঃ ধনুঃ টঙ্কাৰে দশোদিশ কম্পাই
প্ৰিয়া সহিতে জৈচে পয়ান কয়ল তাহে
দেখহ শুনহ । নিবস্তবে হৰি বোল হৰি ।

গীত—বাগ ধনশ্ৰী—একতালি ।

ধ্ৰুং—কয়লি পয়ান যদুৰায় ।
কৰে সাৰঙ্গ সাস্ত্ৰ প্ৰিয়া চলি যাই ॥

পদ—শ্যামল অঙ্গে স্ত্ৰবঙ্গ পীত বাস ।
বিযুৰি উজ্জোৰ নৰ ঘন পৰকাশ ॥
অকণ চৰণ মণি মঞ্জিৰ কক বোল ।
তাহে মজোক মন শঙ্কৰে বোল ॥

সূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণঃ ওহি পৰকাৰে প্ৰিয়া সহিত পয়ানে
চলৈছে । সে সময়ে নাৰদে আসি বোলল ।

নাৰদ—হে হৰে তুহু সম স্ত্ৰী-জিত পুৰুষক বহু
নাহি জেথি ; যুদ্ধ সময়ে স্ত্ৰীক চোড়য়ে নাহি
পাৰহ । তুহু জনত শুক । তোহাক বশ

গাই তিনিলোকক বেবাওঁ । আ হামাক
লাজ ভেল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে মুনিৰাজ ! কি কৰব । পাবিজাতক
নিমিত্ত সত্যভামা প্ৰাণ চাড়য় । ঔনিকব
নিৰ্বন্ধ কত সহব ?

নাৰদ—হে কৃষ্ণ ! কামাতুৰ পুৰুষক ঐচুন
অৱস্থা । স্ত্ৰী যে আঞ্জা কৰে, সে অৱশ্যে
কৰিতে লাগে । হোক, সে কামৰূপ নৰকা-
স্ত্ৰবক পাট, ওহি ঘাৰিকা হস্তে স্বতাৰে
মাস চাৰিকৰ পথ । স্ত্ৰী লৈয়া ঘাইতে স্বত্ৰ
চুই চাৰি পাৰব । আ দেৱকাৰ্য্য ভল্ল সহব
সাধন । এক কৰ্ম কৰহ । তোহাব বাঁহন
গৰুড় পখীৰাজ তাহেক আঞ্জা কৰহ । তাহেব
কন্ধে চড়িয়ে সত্ৰবে গিয়া নৰকাস্ত্ৰবক
মাৰহ ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—[সত্যভামাক প্ৰতি] আহে প্ৰিয়ে ।
মুনি ভল্ল কহল ।

সত্যভামা—হে স্বামী ! হামিতো পাৰে হাৰিতে
পাৰয়ে নাহি ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—[বাহনক স্মৰি] আহে গৰুড় পখীৰাজ !
সত্ৰবে আৰ ! সত্ৰবে আৰ !

শ্লোক

আহ অগত্য গৰুড়ো নহা কৃষ্ণ কৃতাজলিঃ ।
মম স্বহৃৎ সমাকঙ্ঘ জহি পাপং দুৰাশয়ম্ ॥

গৰুড়—হে স্বামী ! হামি থাকিতে তুহু পাৰে
বেড়াৰব । অঃ হামাব কন্ধে চড়ি
নৰকাস্ত্ৰবক বশ কৰো গিয়া ।

সূত্ৰ—তদন্তৰ্বৰ শ্ৰীকৃষ্ণ সভাৰ্য্যে গৰুড়ক কঙ্কে
চড়ি পৰম লীলায়ে চললি ।

শ্লোক

শ্ৰীগজ্যোতিষং সোহতি-যৰেন জায়য়া ।
স্বপৰ্ণমাকহ যযৌ জনাৰ্দ্দিনঃ ॥
ক্ৰণেন সম্প্ৰাপ্য পুৰং পৰেশো ।
মহোৎসৱং শঙ্খবৰং চকাৰ ॥

সূত্ৰ—শ্ৰীকৃষ্ণ গৰুড় বাহনে বায়ুবেগে কামৰূপ
পাই পাঞ্চজন্ম ধ্বনি কয়ল । তাহে শুনি
নৰকাস্ত্ৰৰ খেদি আৱল । শ্ৰীকৃষ্ণ তাহে যৈচে
বধ কয়ল তাহে দেখহ শুনহ । নিবস্তবে
হৰি বোল হৰি ।

গীত—বাগ কানাড়া ।

চললি গোবিন্দ গৰুড় কঙ্কে ।
নৰক মাৰিতে কয়লি প্ৰৱন্ধে ॥
বায়ুক বেগে চলয়ি পক্ষীৰাজ ।
তিল একে মিলিল কামৰূপৰাজ ॥
ফুল্ল শঙ্খ হৰি বাৰ বাৰ ।
শুনি শত্ৰুক ভেল হৃদয় বিদাৰ ॥
জানল আৱল মাধৱ ধাই ।
গৰজে দানৱ যুধক লাই ॥
সমৰক লাগি বজাৱয় ঢোল ।
ধৰ ধৰ মাৰ মাৰ কৰে বহু বোল ॥
ধাৰে স্তব নৰকাস্ত্ৰৰ বাগি ।
খাণ্ডা ফিঙ্কাৰয় কৃষ্ণক লাগি ॥
হৰি টঙ্কাবিল সাবঙ্গ ভিড়ি ।
বৰিষল বাণ দৈত্যকহো গীড়ি ॥
কাটল কাছ কঙ্ক কৰ শিব ।
মানল হৰি লৱ দানৱ বীৰ ॥
পেশি পলায়িত্ত দানৱ অস্ত্ৰৰ ।
বাণ প্ৰেছাৰিবে মোকল স্তব ॥

কোপে চক্ৰ ক্ষেপি জগন্নাথ ।
কাটল দাক্ষণ নৰকৰ মাথ ॥
দেখি দেৱক উৎসুক বহল ।
বাৰে দুন্দুভি বৰিষয় ফুল ॥
জয় জয় যাদৱ কৰে বহু বোল ।
সমাজিক সব হৰি হৰি বোল ॥

সূত্ৰ—সে অস্ত্ৰ নৰকক মাৰি শ্ৰীকৃষ্ণ যশ সাধল
দেখি দেৱসব আনন্দে দুন্দুভি বজাই, জয়
কৃষ্ণ জয় কৃষ্ণ বোলি শিবে কুন্তম বৰিষল ।
শ্ৰীকৃষ্ণ সভাৰ্য্যে আনন্দে বহল ।

শ্লোক

ততো বহুমতীপুত্ৰং পুৰং সংস্থাপ্য আত্মজং ।
বিলপন্তী তদা কৃষ্ণং নত্বা প্ৰোবাচ হুথিতা ॥

সূত্ৰ—নৰক পুত্ৰবধ ভেল দেখি বহুমতী পৰম
সন্তাপে তাহেক পুত্ৰ ভগদত্ত শিশুক আগ
কৰিকহো কৃষ্ণ দৰশন নিমিত্ত যৈচে চললি
আহে লোকাই ! তাহে দেখহ শুনহ ।
নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ।

গীত—বাগ ধনশ্ৰী—একতালি ।

ধ্ৰুং—পিয়ুক সমীপ চলে মাই ।
হৰি দৰশনে চলে যাই ।
শিশু সমে বহুমতী লহ লহ গতি ধায় ।

পদ—সুতক সন্তাপে তাপে তনু ভেল হ্রাস ।
লোতকে লেপিত মুখ ফোকাৰে নিখাস ॥
স্বামীক কৰো পাৰে পৰণাম ।
কহতু শঙ্কৰ গতি মতি মেৰি বাম ॥

সূত্ৰ—এচন শিশু সমে বহুমতী আসি শ্ৰীকৃষ্ণক
পৰি পৰনামিকহো কৰোড়ি বোললি ।

বহুমতী—হে স্বামি কৃষ্ণ! কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডেখৰ
পৰম পুৰুষ পুৰুষোত্তম তুহু জগত গুৰু।
তোহাক দ্ৰোহ কৰিয়ে পাপী পুত্ৰ নৰক
নিজ'পাপে নাশ গেল। তাহে পুত্ৰ ওহি
ভগদত্ত নাতিক তোহাৰি পাৰে সমৰ্পল।
তাহেক বক্ষা কৰহ। হামাৰি সন্ততি
বহোক। তোহাৰি চৰণ পঙ্কজে কাতবকয়
অভয় প্ৰসাদ মাগো গোসাঞি।

সূত্ৰ—ওহি বুলি বহুমতী বহুত বিলাপ শ্ৰীকৃষ্ণক
আশু কয়ল। ঐচন কাৰুণিক বাণী শুনি,
নাৰায়ণ বহুমতীক আশ্বাস কয় বোলল।

শ্ৰীকৃষ্ণ—আহে বহুমতি! তুহু তাপ তেজহ।
তোহাৰি পুত্ৰ নৰকাস্তৰ ভূমিক ভাৰ ভেলি,
সে নিমিত্ত ইহাক মাৰি তোহাৰি ভাৰ দূৰ
কয়ল। তোহাৰি বচনে ওহি ভগদত্তক
কামৰূপ পাটে ৰাজা পাতব। তুহি চিন্তা
নাহি কৰবি।

সূত্ৰ—ওহি বুলি শ্ৰীকৃষ্ণ বহুমতীক আলিঙ্গি-
আশ্বাসিয়ে অন্তঃপুৰে প্ৰবেশি কহৌ ভোগ-
দত্তক ৰাজ্য অভিষেক কয়ল। ষোড়শ
হাজাৰ কন্যা তাহাবে বাৰিত পাই দ্বাৰকা
পূৰ পঠাৰল। অদিতিক কুণ্ডল, বৰুণক
ছত্ৰ, মণি পৰ্বত লৈয়া গৰুড়ক কঙ্কে
সত্যভামা সমে স্বৰ্গক কোঁতুকে চলল।

শ্লোক

অতঃ স্বৰ্গস্থ নিকটং দৃষ্ট্ব। কৃষ্ণো মুদায়ুতঃ।
বৰৌ শম্ভং পাক্ষজন্তং হৰ্ষয়ন্ দিবি দেৱতাঃ ॥

সূত্ৰ—সুৰ নৰকাস্তৰ মাৰি শ্ৰীকৃষ্ণ স্বৰ্গক সমীপ
পাই পৰমানন্দে শম্ভুধ্বনি কয়ল। ধ্বনি
শুনি জানল, দেৱতাসব বোলল।

দেৱতাসব—আঃ হামাৰি স্বৰ্গক লাগি শ্ৰীকৃষ্ণ
আবল।

সূত্ৰ—পৰম হৰিষে জয় জয় বোলি চুমুভি বজাই
শিবে কুহুম বৰষিল। তাহে পেখি সত্য-
ভামা পিউত পুত।

সত্যভামা—অহে স্বামি। ওহি কোন স্থান
পাবলো হামো, যে চুমুভি বজাই কুহুম
বৰিষে এ সব কে হামাক পৰিচয় কৰাৰ।

শ্লোক

কৃষ্ণঃ প্ৰাহ প্ৰিয়াং পশ্চোমামমবাবতীং দেবি,
আগতা দেৱতা এতে স্থাং মাং দেবি সিদ্ধকন্যা।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে দেৱী, তুহু নাহি জানহ, ওহি
অত্ৰাৱতী পুৰি, ওহি দেৱতাসব হামাক
দেখিতে আবল। দেখে ওহি ঐবাৰত কঙ্কে
বাসৱ ঠিক। উনিকব মহাদৈৱী ওহি শচী,
এসব দিগপাল, সিদ্ধ বিদ্যাধৰ।

সত্যভামা—হে স্বামি, যে বিমানক উপবে
প্ৰকাশ কৰিছে ওহি কি বৃক ?

কৃষ্ণ—প্ৰিয়ে নাহি জানহ, যাহেৰ নিমিত্তে
মানিনী হয়ছ, সে পাৰিজাত তক ওহি।

সত্যভামা—অ হামাক মনোবধ সাক্ষল কেল।
ওহি পাৰিজাত পুষ্প ধৰিয়ে সতিনীলম্বক
মাজে লাসবেশ কৰি বেবাৰব। হে স্বামি
সম্বৰ কক।

শ্লোক

ততোক্তিকৌতুকাদৃষ্ট্ব। ইন্দ্ৰে আনন্দে সানন্দে
দৌৰ্ভ্যাং দেবং পৰিবৃত্ত্য কন্যাসংস্পৰ্শ্যতঃ ॥

সূত্র—তদনন্তর ইন্দ্রে আসিকহো গোববে কৃষ্ণক
ধবল । শচী সত্যভামাক আলিঙ্গি সতকাব
কয়ল ।

ইন্দ্রে—হে শ্রীকৃষ্ণ পাপী নবকাঙ্ক্ষক মাৰি
হামাক কৃতার্থ কয়ল । বাৰম্বাৰ তুহু উদ্ধাব
কবহ । তোহাক গুণ সৃজয়ে নাহি পাৰি ।

সূত্র—ওহি বোলি প্রেমে লোতক জুৰাৰে ।
ইন্দ্রে মৌনে বহল ।

শ্লোক

অদিতিমাতৰং পশ্চাৎ সতর্ঘ্যঃ জগদীশ্বৰঃ ।
প্রণম্য দেৱমাত্রেদাদমৃত শ্রীবিষ্ণুগুণম্ ॥

সূত্র—তদনন্তর শ্রীকৃষ্ণ ইন্দ্রে সহিত অদिति
মাতাক প্রণাম কয়কহো অমৃত কুণ্ডল
দুহো নিবেদল । শচী সহিত সত্যভামা
অদिति শাস্তক জানু পাৰি প্রণাম কয়ল ।

শ্লোক

ততঃ সা দেৱজননী কৃষ্ণমত্যা মহেশ্বৰম্ ।
বন্ধাঞ্জলির্জগন্নাথং স্তোতুং দেবী মনো দধে ॥

সূত্র—অদिति শ্রীকৃষ্ণক পবন ঈশ্বর জানিয়ে
যেচে তুতি আৰম্ভল তাহে দেখহ শুনহ ।
নিবস্তবে হৰিবোল হৰি ॥

পয়াব

জয় জয় জগতনিবাস ।
জয় জয় অশ্বৰ বিনাশ ॥

জয় জয় ছেদক ভবপাশ ।
জয় জয় তাবক নিজ-দাস ॥

জয় জয় ঈশ্বৰ সুবাৰি ।
জয় জয় অশ্বৰ সংহাৰী ॥

জয় জয় শাবঙ্গধাৰী ।
জয় জয় ব্রহ্ম অধিকাৰী ॥

জয় জয় জগতক ধাতা ।
জয় জয় পাতক দাতা ॥

জয় জয় ভৃত্যক ত্রাতা ।
জয় জয় মুকুতিক মাতা ॥

জয় জয় যাদৱ বাম ।
জয় জয় জলধৰ তনু শ্যাম ॥

জয় জয় পূৰক মনকাম ।
ভব ভয় তাবক নাম ॥

কক কৰুণা যদুৰায় ।
লেলো শৰণ তুৰা পাৱ ॥

পবন পুৰুষ কক ত্রাণ ।
তুৰা বিনে গতি নাহি আন ॥

ভৱ বন্ধ চোৰলু মেৰি ।
কৰো তুহো তুতি কৰযোৰি ॥

কয়লি পৰি পৰিণাম ।
সবহ বোলহ বাম বাম ॥

শ্লোক

আদিত্যা ঈশ্বৰজ্ঞানং নিগম্য মধুসূদনঃ ।
মোহনার্থং নিজমায়াং ততান জনমোদিনীম্ ॥

সূত্র—তদনন্তর অদিতিক ঈশ্বর জ্ঞান দেখিয়ে
বৈষ্ণবী মায়া বিস্তাৰি অদিতিক মন
মোহিত কৰিয়ে শ্রীকৃষ্ণ কৰযোৰি প্রণাম
কয় বোম্বল ।

শ্রীকৃষ্ণ—হে মাতা তুহু হামাব পৰম দেৱতা !
হামাক সৰ্বদা আশীৰ্বাদ কৰহ ।

সূত্র—অদিতি শুনিকহো পৰম সৰুৰুণ চিতে
কৃষ্ণক গলে ধৰিকহো বোলিতে লাগল ।

অদিতি—হে পুতা তুহু চিৰঞ্জীৱী হৱ । হামাক
বৰদানে দেৱে অসুবে তোহাক জিনয়ে
নাহি পাবল ।

সূত্র—তদন্তৰ শ্রীকৃষ্ণ দেৱীত বিদায় কয়ল,
বৰুণক ছত্ৰ মণি পৰ্বতক ইন্দ্রত হাতে
সমৰ্পল । দেৱতাসবক বিদায় কৰিকহো
নাৰদ সহিত সভাৰ্যো পৰিৱৰ্ত্তি যৈচে চলল
তাহে দেখহ শুনহ ; নিবন্তৰে হৰিবোল
হৰি ।

গীত—বাগ গোবী—জ্যোতি তাল ।

ধ্ৰুং— লীলা গতি যাই ভুবন ভুলাই
মধুৰি মুৰতি যুবাৰি ।
লয়লাসে চলে বঙ্গ সঙ্গহি বৰ নাৰী ।

পদ— উৰে বনমালা মণিক মণি
বয়ন ঈসত হাসা ।

নব জলধৰ শোভিত তনু
পাত অম্বক ভাসা ॥

পদ পঙ্কজ মঞ্জিৰ ভোলে
পল্লব পৰকাশা ।

ভকতি মুকুতি হেতু ভয়ো অৱতাৰ
কহতু কেশৱ দাসা ॥

সূত্র—ঐচন মধুৰ মুকুতি শ্রীকৃষ্ণ পৰম লীলা
গতি স্বৰ্গবাসীক মন মোহি কৌতুকে
চলল ; ভৱন্তৰ যে যে কথা ভেল তা
দেখহ শুনহ ; নিবন্তৰে হৰিবোল ।

শ্লোক

বৃদ্ধা বস্ত্ৰে পতিং প্ৰাহ সতী বোধসমম্বিতা ।
ক যাসি পাবিজাতং স্বং নানীয় মধুসূদন ॥

সূত্র—তদনন্তৰ দেৱী সত্যভামা শ্রীকৃষ্ণক পিত
বস্ত্ৰে ধৰিকহো মহা ক্ৰোধ হয় বোলল ।

সত্যভামা—হে স্বামি তুহু ভল্ল সত্য কয়ল ।
পাবিজাত নাহি লৈয়া তুহো কাহে যাব ?
তোহাক চিত বৃজয়ে নাহি ।

শ্রীকৃষ্ণ—হে প্ৰিয়ে হামো ভুললো, দোষ নাহি
ধৰবি । (নাৰদক বোল) হে ঋষিবাজ,
তুহো সত্ৰে যাব । ইন্দ্রক খোজি পাবিজাত
বৃক্ষ প্ৰিয়াক নিমিত্ত সত্ৰে আন গিয়া ।

সূত্র—শ্রীকৃষ্ণক বাণী শুনি নাৰদ চলি গিয়া
ইন্দ্রক বোলল ।

নাৰদ—হে দেৱবাজ শ্রীকৃষ্ণ তোহাত পাবিজাত
খোজল সত্যভামাক নিমিত্ত ; আনি সত্ৰে
দি পঠাব ।

সূত্র—নাৰদক বাণী শুনি পৰম ক্ৰোধ হয়
শচী উত্তৰ দেলহ ।

শচী—অঃ অভাগ্য কপাল ! ইন্দ্রানী শচীক
পাবিজাত কথাক মানুযী সত্যভামা পিন্ধিতে
আশা কয়ল । ঋষিবাজ বোল গিয়া, হবে
অনেক পুণ্য কয়কহো অত্ৰাহতীক
অধিকাৰিণী হয় তবে পাবিজাত পৰিচাৰ
কৰিতে পাৰে ; হামাব পাবিজাত ইন্দ্রে
দিতে পাবয়ে নাহি ।

ইন্দ্র—হে ঋষিবাজ দেৱীক পাবিজাত
কিমতে দিতে পাৰি ; শ্ৰীকৃষ্ণ কথা কয়কহে
বিদিত বোল গিয়া ঋষিবাজ ।

শ্লোক

নাৰদস্ত ততোহভ্যেত্য ভগৱান্ আহ কেশৱম্ ।
ইন্দ্রাশ্চা বৰ্ণিতং যং তৎ কৃষ্ণে সৰ্বমবৰ্ণয়ৎ ॥

সূত্র—তদনন্তর নাৰদ পৰহস্তি আসিকহুঁ শচী
যে বোলল কৃষ্ণ সত্যভামাৰ আগু কহল ।

নাৰদ—হে কৃষ্ণ পাৰিজাতক নিমিত্ত তুহু
পঠাৱল, হামো বৰি লাজো ভেলো
সত্যভামাক বহুত গালি পৰাৱল মাত্ৰ ।
পাৰিজাতক নাম শুনি শচী ক্ৰোধে
বোলল, অ কথাক মানুষী সত্যভামা শচীক
পাৰিজাত পিন্ধিতে ইচ্ছা কয়ল । অভাগ্য
কপাল যব তপ জপ আচেৰি জন্মান্তৰে
অত্ৰাৱতীক অধিকাৰিণী হয় তব পাৰিজাত
পাৰব বোল গিয়া । হে কৃষ্ণ দেবীক ধিকাৰ
শুনিয়ে হৃদয় দহে, হা হা কি ভেলি !

সূত্র—তাহে শুনি সত্যভামা কোপে কম্পমান
হুয়া বোলল ।

সত্যভামা—হে স্বামি হামাক কদৰ্থিতে তুহু
আনল । দানৱক বেটা শচীক চাটু কয়
পাৰিজাত নেৱব । অ তব ধিকাৰ বহোক ।
হে শ্ৰাণনাথ ! কাহেক ভয় ? থিক সত্ত্ব
পাৰিজাত আন গিয়া ।

নাৰদ—অ দেবী ভল্ল কহল । শ্ৰীকৃষ্ণ সত্ত্ব
পাৰিজাত আনহ ।

শ্লোক

নিশম্য সত্যভামায়াঃ বচনং কঙ্কলোচনঃ ।
জহাব সহসা গুহ্মা পাৰিজাতং তকং হবিঃ ॥

সূত্র—তদনন্তর শ্ৰীকৃষ্ণ শ্ৰিয়াক বাক্য শুনিয়ে
তত কাল পাৰিজাতক সৰীপ চাপি সন্মলে

উপাৰি আনল । পেথি বখীয়াসব
কোলাহল কয় বোলল ।

বখীয়াসব—হে কৃষ্ণ ! শচীক পাৰিজাত নিবে
তোহাক কোন ব্যৱহাৰ ?

সত্যভামা—আয়ে বখীয়াসব, তোহাক শচীত
কহ গিয়া সত্যভামা পাৰিজাত নিয়া যাই ।
অব যব শকতি থিক বাথোক আসিয়া ।

বখীয়াসব—[শুনি বখীয়াসব ইন্দ্র শচীক
শ্ৰণামি কহল] হে মাতা শচী, তোহাৰি
পাৰিজাত তৰু সত্যভামা বৰাই কৰিতে
স্বামীক হাতে হৰি নিয়াৱল । জানি যে
জুৱাই তা কবহ ।

শ্লোক

পাৰিজাতস্ত হৰণং নিশম্য কুপিতা শচী ।
পতিং পুৰন্দৰং প্ৰাহ ধিগ্ জন্ম তব বজ্জিগং ॥

শচী—[পাৰিজাত হৰণ শুনি শচী কোপে
পুৰন্দৰক বোলল] হে স্বামি, তুহু বিদ্গমান
থাকিতে হামাক পাৰিজাত মানুষী নিয়া
যায় । অ তোহাক ধিকাৰ থিক । ব্ৰজকো
ধিকাৰ বহোক । [ওহি বুলি ইন্দ্রক
আগে বহুত বিলাপ কয়ল ।]

ইন্দ্র—হে প্ৰিয়ে তুখ চোবহ, আমাকু আগু কৃষ্ণ
কোন হয় ? তাহেক জিনি পাৰিজাত
এখনে আনব । চিন্তা নাহি কববি ।

সূত্র—ওহি বুলি ইন্দ্র পৰম প্ৰোবন্তে সাজি
ধনুশৰ ধৰিকহো দেৱসব সহিত সমন্বিতে
ঐবাৱত কহে খেদি আৱল ।

শ্লোক

গুহ্মা সত্ৰাক্ৰিষ্টসূতাং প্ৰোবাচ কুপিতা শচী ।
নেহামি তং পাৰিজাতং কিং সু বজ্জবে শ্বিতে ॥

শচী—অয়ে সত্ৰাজিতক কুমাৰী, তুহু মানুহী,
হামাৰ পাৰিজাত নিয়া যাৱ। অঃ তোহাক
অভাগ্য মিলল। যব বজ্জধৰক হাতে
সৱংশে নাহি মৰবি, তব সত্ৰব পাৰিজাত
চোৰহ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি যৈচন গৰজল, তা দেখহ
শুনহ; নিবস্তবে হৰিবোল।

গীত—বাগ আসোৱাৰি—খব মান।

ধ্ৰুং— মানুহী সাহস ঐচন তোহাৰি
হৰলি কুহুম হামাৰি।

পদ— স্বামী পুৰন্দৰ বীৰ বজ্জধৰ
আছত দৈত্য অন্তকাৰী।

পাৰিজাত তক চাৰহ মেৰি
ৰাখহো জীৱন কুমাৰী ॥

তোহাৰি স্বামী মাধৱ মানুহ
কয়লি গৰব তাহে লাই।

বাসৱ আগে মোহি কোন হোই
কক শচী ঐচন বড়াই।

শচী—অয়ে সত্যভামা, তোহাৰি স্বামী মাধৱক
কথা হামু সব জানি। ওহি গোপী বৈ টান
গোপাল। উনিকৰ আণ্ড গোকুলক স্ত্ৰী
নাহি বহল। দেখো কংসক দাসী কুজী
তাহেক হাত এৰাবল নাহি। তাহেক
আৰ কি কহব? ঐচন অনাচাৰী কৃষ্ণত
গৰু কয়কহো হামাক পাৰিজাত নিয়া
যাৱ। অঃ বজ্জধৰত সৱংশে নাশ ভেলি
জানৰ।

শ্লোক

নিশম্য গৰুঃ তদ্ বাক্যং সত্যভামা হৰি-প্ৰিয়া।
কোপেন কন্দিপকৰী শচীমাতাং বল্গতীম্ ॥

সত্যভামা—অয়ে ইন্দ্ৰানী, জগতক পৰম গুৰু
হামাৰি স্বামী; যাহেৰ নাম হুমৰণে মহা
মহা পাপী সবো সংসাৰ নিস্তাবে, তাহেক
অতয়ে নিন্দা কৰহ। অয়ে নিলাজিনী,
মৰিতে নাজানৰ। তোহোকো স্বামী ইন্দ্ৰক
কথা কহিতে ঘিনেসে উপজে। তুখো
অমৰাৱতীক যত নটী তোহাক স্বামীক
সে নাহি আটল। তোহাৰি স্বামী কয়লি
কি, গৌতম ঋষিক সে ভাৰ্য্যা অহল্যা
তাহেক মায়া কৰিকহো জাতি ক্ৰুত
কয়ল। তন্নিমিত্ত সব শৰীবে চাৰিক
যোনি ডুক ভেল; অয়ে পামৰী, ঐচন
ইন্দ্ৰক হামাকু আগে বখানহ।

সূত্ৰ—ওহি বোলি সত্যভামা যৈচে বৰল, তাহে
দেখহ শুনহ; নিবস্তবে হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ বেলোৱাৰি—তাল খবমান।

ধ্ৰুং— পামৰী হৰিকো কবসি ববাই।
তযু চৰণ পঙ্কজ বজ পৰশি
গাৰি দেখি কতি লাই ॥

পদ—ওহি জগত গুৰু ব্ৰহ্মা কত্ৰ কক
পৰি পৰিণাম যাহাৰি।

কৈচে দাসী শচী ঐচে স্বামীক কক
কন্দল বয়নে নেহাৰি ॥

যাহে গায় গুণ পাই পাপী তৰে
ভকতি মুকুতি মিলাৱে ॥

ঐচে গোবিন্দক নিন্দস পামৰী
শৰবে কহ হৰি পাৱে ॥

সত্যভামা—ঐয়ে দানৱক বেটা ইন্দ্ৰানী, হামুক
আণ্ড তোহাৰি অতয়ে ববাই। হামু পঙ্কজ
কয় তোহাৰি পাৰিজাত পাৰক। দেখো

তোহাক স্বামী পুৰন্দৰক যত শক্তি ধিক
যুদ্ধ কয় হামাৰ হাতক পাৰিজাতক নিয়ক
দেখি । তবে সাকল ববাই কয়লি ।

সূত্ৰ—দেবী সত্যভামাক অতয়ে বিকৰ্ণনা বাণী
শুনি শচী কোপ অপমানে স্বামী ইন্দ্রক
বোলল ।

শচী—হে স্বামী দেৱৰাজ, তোহাক জীৱন ধিক
ধিক ! মানুখী স্ত্ৰীক অতয়ে কদৰ্ণনা শুনিযে
বহেছ ; ছিঃ তোহাত পুৰুষ তেজ কিলে
নাহি । অঃ দেৱতাক ইন্দ্র মিছা বোলাৱসি ।

শ্লোক

ততো পুৰন্দৰো দেব্যঃ পীড়িতো বাক্যশায়কৈঃ ।
ক্ৰোধেন ধনুৰাদায় যুদ্ধায় সন্মুখোভৱৎ ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ পুৰন্দৰ বাক্যশৰে পীড়িত ছয়া
শচীক গৰিহা শুনি কহো পৰম ক্ৰোধে ধনু
ধৰি যুদ্ধ কৰিতে কৃষ্ণক সন্মুখ ভেলহ ।
দেখি সাবঙ্গ টঙ্কাৰি শ্ৰীকৃষ্ণ গড়ুৰ স্কন্ধে
ইন্দ্রক সন্মুখ হই বহল । তাহে পেখি
পুৰন্দৰ দৰ্পে বোলল ।

ইন্দ্র—অয়ে যাদৱ, শচীক পাৰিজাত কৈচে নিয়া
যাৱ ? ওহি তীক্ষ্ণতৰ শৰে তোহাৰি প্ৰাণ
চোৱাৱব । হামাকু আগু কাহা খাৱব ।

সূত্ৰ—ঐচন প্ৰকাৰে বহুত বল্লল । দিব্য বাণ
হানি যৈচে দামোদৰ পুৰন্দৰ দুহু মহা
যুদ্ধ কয়ল, আহে লোক তা দেখহ শুনহ ;
নিবন্তৰে হৰি বোল হৰি ।

গীত—বাণ ভুব—পৰিতাল ।

ক্ৰম—গৰ্জ্জে বাসব বাণ প্ৰহাৰা ।
আজু জীৱ লেহ তোহাকা ॥

পদ—পেখি তাহেক হৰি কৰে শাবঙ্গ ধৰি
কক শৰ সত্তৰ মুৰাৰি ।

ছেদি বাণগণ হৰিলি চেতন
ইন্দ্রক হৃদয় বিদাৰি ॥

সূত্ৰ—কৃষ্ণক বাণ প্ৰহাৰে মুচ্ছিত হই পুনঃ
চেতন পাই ইন্দ্র বোল ।

ইন্দ্র—অয়ে শ্ৰীকৃষ্ণ, পাৰিজাত চোৱহ, নহে উহি
বজ্জ সন্ধানে তোহাৰি প্ৰাণ লঞেণ ।

কৃষ্ণ—ঐয়ে দুৰ্ঘ দেৱৰাজ, হামাক ভীতি দেখাৱ ।
যত শক্তি ধিক প্ৰহাৰ দে খি

সূত্ৰ—শুনি ইন্দ্রে বজ্জ ধৰিয়ে পুনু স্তম্বহ ছয়া
কৃষ্ণক হানল । শ্ৰীকৃষ্ণ হাসি হাসি লুক্ষি
ধবল, তাহে দেখহ শুনহ, নিবন্তৰে হৰি
বোল ।

পদ

স্তম্ব কলেৱৰ পুনু পুৰন্দৰ
ধবল বীৰ বজ্জ তুলি ।
হানল সন্ধানে বাণ অবলেলোছ
বহ বহ যাদৱ বোলি ॥

সূত্ৰ—বাণ যুদ্ধে নপাৰি পুৰন্দৰ পৰম আতোপে
কোপে শ্ৰীকৃষ্ণক বজ্জ প্ৰহাৰল । হৰি হাসি
হাসি বজ্জক লুক্ষি ধবল ।

শ্লোক

ভতঃ কৃষ্ণো কষা চক্ৰং শক্ৰং প্ৰতি গৃহীতবান্ ।
ইন্দ্রো ভীত্বেভাদ্ দ্ৰেবিতঃ সাটোপশ্চ দিশং ষৰ্যো ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—অয়ে দুৰ্ঘ দেৱৰাজ, দেখো তোহাৰি
প্ৰহাৰ হামো সহল । অব হামাৰ প্ৰহাৰ
সম্ববহ ।

সূত্ৰ—ওহি বোলি পৰম প্ৰাৰন্তে ইন্দ্রক লাগি চক্ৰ

তুলি ধৰল। তাহে পেখি ইন্দ্রক হৃদয় কম্প
লাগল। হাত পাৰ থিৰ নোহে, মহাভয়ে
হস্তী চাৰি পলাৱল। তাহে পেখি শ্ৰীকৃষ্ণ
হাসি হাসি পাচু পাচু ইন্দ্রক খেদল। তাহে
দেখহ শুনহ, নিবন্তৰে হৰি বোল।

গীত—বাগ কানাৰা—পৰিতাল।

ধ্ৰুং—প্ৰাণৰ কাতৰে ইন্দ্র পলাই।
পাচু পাচু হাসি মাধৱে ধাই ॥

পদ—বে বে পুৰন্দৰ ডাকে মুৰাৰি।
বহ বহ কাহে পলাস বজ্জধাৰী!
লৱৰে বাসৱ পাচু নচাৰে।
কৃষ্ণক কিঙ্কৰ শঙ্কৰে গাৰে ॥

সূত্ৰ—বহ বহ ইন্দ্র বোলি ডাকি শ্ৰীকৃষ্ণ পাচু
পাচু যাই। তথাপি ইন্দ্র বিভঙ্গে পলাই বহয়ে
নাহি। তাহে পেখি সত্যভামা দেবী কদৰ্শনা
কয়ে হাসি বোলল।

সত্যভামা—আহে পুৰন্দৰ, তুহ কি নিমিত্তে
পলাৱল। দেৱক ৰাজা ছয়া মানুষ কৃষ্ণক
ভয়ে ভঙ্গ দেলহ, উচিত নোহে। তোহাৰি
আগু পাৰিজাতক মঞ্জৰি পৰিধান কয়ে
শচী লাশ বেশ কৰি বেৰাৰে। তুহ
বজ্জধৰ বীৰ। অব কৈচে পলাৱ, লাজক
পিঠি দেলহ। অয়ে পামৰী শচী, ওহি
ইন্দ্রক দেখাই অতয়ে দৰপ কয়লি। অব
তোহাৰি ভতাৰক কৈচে নাহি পালটাৱ।
হামু মানুষী ছয়া তোহাৰি পাৰিজাত নিয়া
যায়ে, ওহি তাপে মৰিতে নাযাৱ।

শ্লোক

ততো পুৰন্দৰো নিন্দাং দেব্যঃ শ্ৰুত্বাত্তিহুস্মহাং।
নিবৰ্ত্তেয়াচ বচনং সত্যভামে নিবোধ মে ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰ দেবীক নিন্দা বাণী শুনিযে ইন্দ্র
পৰিবৰ্ত্তি বোলল।

ইন্দ্র—অয়ে সত্যভামে, ওহি শ্ৰীকৃষ্ণক যত
পতনী থিক, তাহেক মধ্যে তুহ বৰি প্ৰচণ্ড
প্ৰগল্ভা, ইহা হামো জানলো। কি নিমিত্তে
হামাক মিছা বলহ।

সূত্ৰ—ওহি বোলি ইন্দ্র আপুনাৰ গৰিহা কয়ল।
হা হা হামো পাপী মায়া মুহিত ছয়া পবন
ঈশ্বৰক যুদ্ধ কয়লো। হামাক ধিকাৰ বহোক।
ওহি বোলি ভয়ে কম্পিত তমু ত্ৰাহি ত্ৰাহি
বুলি কব যোৰি কৃষ্ণক আগু দণ্ডতে
পৰি পৰি পৰণামি তুতি বোলল।

ভটিমা

জয় জয় যাদৱ দেৱ মুৰাৰি।
জয় জয় কেশি কংস অন্তকাৰী ॥
জয় জয় গিৰি গোবৰ্দ্ধন ধাৰী।
জয় জয় ভকত ভীতি ভয়হাৰী ॥
জয় জয় মৰ্দ্দিত বিৰধৰ কাণী।
জয় জয় বামন বলিক নিকালি ॥
জয় জয় নিৰ্জিত কপিবৰ বালি।
জয় জয় বাহুদেৱ বনমালী ॥
জয় জয় তোহে ত্ৰিভুবন-অমুপাম ॥
জয় জয় নিজ জন পুৰণ কাম ॥
জয় জয় যুদ্ধিক মোবল বাহ ॥
জয় জয় পাতক তাৰক নাহ ॥

তোহাৰি মায়ায়ে মোহিত অন্ধ ।
কয়লো যুদ্ধ হামো মহা মন্দ ॥
অত অপৰাধ সহব হৰি মোই ।
চৰণে শৰণ লেলো অব তোই ॥
ওহি ইন্দ্র পদ আপদ যাৰ ।
দূৰ কৰু হৰি কুমতি হামাৰ ॥
মাগব ভিক্ষা পৰিধান কয় কৰ্ণা ।
ধববহো তোহাৰ ভকতি পস্থা ॥

সূত্র—ওহি তুতি কৰিয়ে পুৰন্দৰ পৰম বৈবাগ্যে
কৃষ্ণক আগু পৰি বহুত বিলাপ কয়ল ।

শ্লোক

দৃষ্ট্বা কৃষ্ণে বিহস্যাহ তস্য তন্নির্মলং মনঃ ।
সন্তোষামি যতো দেৱ শ্ৰেষ্ঠভ্ৰাতা ভবান্ মম ॥

সূত্র—তদন্তৰ ইন্দ্রক ভীতি কাতৰ দেখিয়ে
শ্ৰীকৃষ্ণ হাসি হাসি হাতে ধৰিকহো তোলি
আস্থাসি বোলল ।

শ্ৰীকৃষ্ণ—হে পুৰন্দৰ, তুহু হামাৰ জ্যেষ্ঠ ভ্ৰাতা ।
তোহাৰি দোষ হামু কিছু ধৰয়ে নাহি । কিছু
শঙ্কা নাহি কৰবি । ধৰু তোহাক বজ্ৰ লেহু ।
ওহি পাৰিজাত যদি স্মখে নাহি দেব তব
ইহাক নিয়া যাৰ ।

সূত্র—শুনি সত্যভামা কোপে কটাক্ষে নিৰেখি
কৃষ্ণক মনে দশন চৰ্ভিৰ গৰিহয় ।

সত্যভামা—হা হা কি ভেল স্বামীক মতি ।
ওহি ইন্দ্রক চাটু শুনল । আৰ বাৰ নৰক
বন্ধ নিমিত্তে কত কাতৰ কয় আনি কাৰ্য্য
সিধি ভেল দেখি হামাক যুদ্ধ ভেজাবল ।
উনিকৰ বচনে সজ্জাত থিক । অ হামাৰ
পাৰিজাত দিতে কোন অধিকাৰী বহে ।

ইন্দ্র—হে স্বামী কৃষ্ণ, ওহি পাৰিজাত তুহো
নিয়া যাৰ । স্মখ্মা সভা সহিত যত সম্পতি
হামাত থিক, সব দ্বাৰকাক লাগি পঠাঞে ।
যাৰত তুহু ভূমিত বহব, তাৰত তোহাৰি
উপযোগ হয় বহোক ।

শ্লোক

ইন্দ্রস্য বচনং শ্ৰুত্বা প্ৰীতঃ পীতাম্বৰঃ যযৌ ।
পাৰিজাতং তদাদায় তমনুজ্ঞাপ্য ভাৰ্য্যয়া ॥

সূত্র—ইন্দ্রক সন্মান শুনি শ্ৰীকৃষ্ণ ভাৰ্য্যা সহিতে
হৰিষে পুৰন্দৰত অনুমতি পাই যৈচে
পাৰিজাত লৈয়া কোঁতুকে কেশৰ চললি,
আহে লোক তাহে দেখহ শুনহ ; নিৰন্তৰে
হৰি বোল হৰি ।

গীত—ৰাগ বেলোৰাৰ—পৰিতাল ।

ধ্ৰুং—পাৰিজাত লৈয়া চলল লয়লাসে
হাসে হৰিষে বৰ নাৰী ।
মত্ত গজ গামিনী কামিনী সঙ্গে
ডোলে চলাই বৰ নাৰী ॥

পদ—শ্যাম মুকতি বতনে উবে মালা
মাণিক মঞ্জৰি জুৰায়ে ।
প্ৰিয়া সঙ্গে চলে বঙ্গে তৰুণী কৰিণী সঙ্গে
মাতঙ্গ যৈচন লীলায়ে ॥
মকৰ কুণ্ডল গণ্ড ডোলি বিৰাজিত
ৰাজিব লোচন স্বামী ।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ কহয় হৰিকো
চৰণে পৰি পৰণামি ॥

সূত্র—তদন্তৰ দেবী সত্যভামা সহিত লীলায়ে
কোঁতুকে কেলি কয় শ্ৰীকৃষ্ণ দ্বাৰকাপুৰ প্ৰবেশ

ভেল। কৃষ্ণক বিজয় শুনিয়ে দ্বারকাত মহা
মহোৎসব মিলিল। ঠায়ে ঠায়ে জয় বাজন
বজ্জাবল। স্বামী যুদ্ধ জিনি আবে শূনি
ককমিণী সখীসব সহিত আসিকহো সপটে
পৰণাম কয়ল। কৃষ্ণ আলিঙ্গি আশ্বাসল।
ককমিণী সখি সমে কৃষ্ণক এক পাশে বহল।
সত্যভামা গৰ্ব্ব কয়কহো ককমিণীক বোলল।

সত্যভামা—হে বিদৰ্ভ বাজকুমারী, তোহো
স্বামীক বামে গোটা এক পারিজাত পুষ্প
পারল। দেখো দেখো, য়রত সোহি
পারিজাত তৰু সমূলে উপাৰি আনল, তারত
চাবলো নাহি। হামাৰ সোভাগিক মহিমা
পেখো পেখো।

শ্লোক

নিশম্য সত্যভামায়াঃ ভাৰং ভীষ্মকনন্দিনী।
শ্ৰোবাচ ভৰ্তৃশ্মাহাস্ত্যং বর্ণয়ন্ কচিবাননী ॥

ককিণী—[সত্যভামাক গৰ্ব্বভাব শূনি ককিণী
হাসি বোলল] অয়ে ভগিনী সত্যভামা,
কি কহৈছ, জগতক পৰম গুৰু স্বামী
শ্ৰীকৃষ্ণ, উনিকৰ চৰণ সেৱা কৰিতে ব্ৰহ্মাণ্ড
ভিতৰে কোন ছুল্লভ থিক। ধৰ্ম, অৰ্থ,
কাম, মোক্ষ চাৰি পদাৰথ হাতে মিলাৰে।
তোহাৰি পারিজাত কোন কথা?

সূত্ৰ—ঐচন ভকতিক মহিমা কহিতে ককিণীক
শ্ৰেয় পৰশল। হৰি চৰণক সেৱা যৈচে
বৰ্ণাবল, তাহে দেখহ শুনহ; নিবস্তবে
হৰিবোল।

শ্লোক—বাগ বসন্ত পৰিতাল।

শ্ৰেয়—অভয়ে কৈচে কহসি মাঞি।
হৰিক ভকতি সতি কোন নিমিলাই ॥

পদ—ওহি অৰুণ পদ পঙ্কজ থিয়াই।
মিলে মনোৰথ চাৰি পদ বস পাই ॥
পাপী পাতক তৰে নাম গুণ গাই।
কহ শঙ্কৰ হৰি বিনে গতি নাই ॥

সূত্ৰ—ভকতিক মহিমা কহিতে কুমাবীক শ্ৰেয়
পৰশল, নয়ন জুৰাই বহল।

শ্লোক

সত্যভামা পতিং প্ৰাহ প্ৰভো হ্যং কিমপেক্ষসে।
পারিজাততকং দ্বাৰি বোপণং কুৰ মে হৰে ॥

সত্যভামা—হে স্বামী কৃষ্ণ, কি নিমিত্তে তোহো
অপেক্ষা কৰহ; হামাক দ্বাৰে পাৰিজাত
সত্ত্ব বোপণ কৰহ।

সূত্ৰ—প্ৰিয়াক বাণী শূনি শ্ৰীকৃষ্ণ দ্বাৰকা বিচুৰে
আপুন হাতে পারিজাত বোপণ কয়ল।
পেধি দেবী বোলল।

সত্যভামা—হে স্বামী, অঃ কি কয়ল, হামাক
বহুত সতিনী থিক, পারিজাত পুষ্প চোৰি
কৰি নিতে কত কলহ কৰি বেবাবব।
এথা নহে, হামাৰ দ্বাৰ নিকটে নিয়া
বোপণ কৰহ।

সূত্ৰ—শূনি শ্ৰীকৃষ্ণ প্ৰিয়াক মন পূৰিয়ে
পারিজাত পুনৰ্বাৰ উৎপাৰি দেবীক দ্বাৰ
সমীপে বোপল। তদন্তৰ সত্যভামা মনোৰথ
পূৰি শ্ৰীকৃষ্ণ স্বামীক পৰণামি সখি সমে
শ্ৰেয়সা বহুত কৌতুক কয়ল।

শ্লোক

সাধিতাৰ্ণোৰ্বিনাথোহসৌ পত্নীত্যাং সহ কেশবঃ ॥
কৌতুকী ক্ৰীড়ামাস হাসসবস্তভাৰকৈঃ ॥

সূত্ৰ—তদনন্তৰ নবকাস্তব মাৰি দেৱকাৰ্য্য সাধি
ইন্দুক জিনিযে পাৰিজাত আনি প্ৰিয়াক
ঘাবে কপি কৃত কৃত্য হুয়া শ্ৰীকৃষ্ণ ভাৰ্য্যা
সহিত যৈচন লীলা কেলি কোঁতুক কয়ল,
তাহে দেখহ শুনহ ; নিবস্তবে হৰিবোল ।

গীত—বাগ পূৰ্ব—তাল খৰমান ।

ধ্ৰুং—জগজন জীৱন মধাই ।
কৰত কোঁতুক কেলি
কানু কামিনী মিলাই ॥

পদ—কুঞ্চিত চাক চিকুক চিবুক ধক
কক চুশ্বন বনমালী ।
কাঞ্চোৰি ফোৰে ভোৰে বসিক কানু
কুচ নখ ঘন ঘন ঘালি ॥
বময়া বমণ মিলিতে মাণিক
মকৰি কুণ্ডল ডোলে ।
হিব বচিত মণি মোতিম মালা
হেমহাৰ উৰে লুলে ॥
চৰণে ৰতন মণি মঞ্জিৰ জনকে
কণক কিঙ্কণী কৰো বোল ।
শ্ৰীজগতানন্দ ভকতি ৰসিক
কৃষ্ণ কিঙ্কৰে ওহি বোল ॥

সূত্ৰ—ঐচন কেলি কলা কোঁতুক কয় শ্ৰীকৃষ্ণ
ভকত বমণী সবক মনোৰথ পূৰি ঘাৰকাপূৰ
প্ৰবেশি বহল । ওহি পাৰিজাত হৰণ হৰিক
পৰম লীলা চৰিত্ৰে শ্ৰদ্ধায়ে যে সবে শুনে
তৰণে কৃষ্ণ চৰণে তাহেৰি পৰম ভকতি
বঢ়ায় । ইহা জানি নিবস্তবে হৰি বোল
হৰি ।

শ্লোক

কৃষ্ণপাদ-প্ৰসাদেন শঙ্কৰঃ কৃষ্ণকিঙ্কৰঃ ।
চকাৰ শ্ৰীপাৰিজাতহৰণং নামনাটকম্ ॥

মুক্তিমঙ্গল চপয় ছন্দে ভটিমা ।

জয় জয় জগজন জীৱন মুৰাৰি ।
কংস কেশী বক অঘ অন্তকাৰী ॥
সেবে যাক বিড় ব্ৰহ্মা অধিকাৰী ।
ভুকুতি মুকুতি নিত্য কৰতু তোহাৰি ॥
জয় জয় যাদৱ দনুজ সংহাৰী ।
দণ্ডিয়ে দুৰ্জক ভকত নিস্তাৰি ॥
সোহি জগত গুৰু গোপিনী পিয়াৰি ।
ভুকুতি মুকুতি নিত্য কৰতু তোহাৰি ॥
জয় জয় পৰম পুৰুষ দেৱ দেৱা ।
ব্ৰহ্মা হৰ কক যো পদ সেৱা ॥
সোহি নাৰায়ণ ভুবন উদ্ধাৰি ।
ভুকুতি মুকুতি নিত্য কৰতু তোহাৰি ॥
জয় জয় মাধৱ ধেমুক মাৰি ।
আনন্দ বিবিন্দা বিপিন বিহাৰী ॥
সোহি গোপাল গোৱৰ্দ্ধনধাৰী ।
ভুকুতি মুকুতি নিত্য কৰতু তোহাৰি ॥
জয় জয় পীতাম্বৰ বনমালী ।
কালিন্দি হুদ যো মৰ্দল কালি ॥
সোহি গোবিন্দ ভকত ভয়হাৰী ।
ভুকুতি মুকুতি নিত্য কৰতু তোহাৰি ॥
জয় জয় দুৰ্জ দৈত্য অন্তকাৰী ।
কুবলয় মোৰল দম্ব উপাৰি ॥
শৰত ৰাত যে গোপিনী নাৰী ।
ভুকুতি মুকুতি নিত্য কৰতু তোহাৰি ॥
শ্ৰীজগত নন্দ দলপতি জান ।
হৰিকো পদ পৰজ ভজমান ॥

কৰাৰত নাট গুহি বহু ছন্দে ।
 কৃষ্ণক ভকতি কৰিতে প্ৰবন্ধে ॥
 পাবিজাত হৰণ আহেৰ নাম ।
 শুন বুদ্ধ হৰি গুণ অনুপাম ॥
 কলি যুগ মध्ये ধৰম এহি সাৰ ।
 নাহি নাহি গতি হৰি বিনে আৰ ॥
 কয়ল কলি দেখো একাকাৰ ।
 পাপ পুণ্য কিছু নাহি বিচাৰ ॥

মল মতি লোক অবহু নাহি জানি ।
 নাহি নাহি গতি বিনে শাবঙ্গপাণি ॥
 ভজহু হৰি চৰণে চোবহু সব আশ ।
 হৰি নামে কক হৃদয় বিশ্বাস ॥
 ধৰমক উপৰি বাজা নাম ।
 কৃষ্ণ কিঙ্কৰ কহ বোল বাম ॥

পাবিজাতহৰণ নাম নাটকম্ সম্পূৰ্ণমিতি ।

শ্ৰীশঙ্কৰ বাক্যামৃত

ৰামবিজয় নাট

ম্লোক

যম্মাখিললোকশোকশমনং যম্মাম প্ৰেমাষ্পদং
পাপাপাবপয়োধি-তাৰণবিধৌ যম্মাম পীনঃ প্লবঃ ।
যম্মাম শ্ৰৱণাৎ পুণাতি স্বপচঃ
প্ৰাপ্নোতি মোক্ষং ক্ৰিতৌ ।
তং শ্ৰীৰামমহং মহেশবদং
বন্দে সদা সাদৰম্ ॥

অপিচ

যেনাভাজি ধনুঃ শিৱস্য সহসা সীতাসমাস্বাসিতা ।
যেনাকাৰি পৰাভৰো ভৃগুপতেৰ্বাসস্য ৰামস্য চ ॥
বৈদেহ্যাঃ বিধিবদ্ধিবাহমকৰোৎ
নিৰ্জিত্য যঃ পাৰ্ধিবান্ ।
যুস্মাকং বিতনোতু শং স ভগবান্
শ্ৰীৰামচন্দ্ৰশিচৰম্ ॥

গীত—বাগ হুহাই, একতালি ।

জয় জগজীৱন ৰাম ।
কয়লো পড়ি পৰণাম ॥
যাহে নামগুণ মুহে গাই ।
পানী পৰম পদ পাই ॥

ওহি ভৱতাপ অপাৰা ।
যাহে স্মৰণে কৰু পাৰা ॥
অজগৰ ভঞ্জনকাৰী ।
পাৰল জনক কুমাৰী ॥
নৃপসব ছেদল বাণে ।
কৃষ্ণকিঙ্কৰে এহু ভাণে ॥

নান্দ্যশ্চে সূত্ৰধাৰঃ । অলমতি বিস্তৰেণ
প্ৰথমং মাধৱো-মাধৱ ইত্যুক্ত্বা শ্ৰীৰামচন্দ্ৰং প্ৰণম্য
সভাসদঃ সম্বোধ্য আহ ।

ভো ভো সামাজিকাঃ ! যুয়ং শূনুতাবহিতং বুধাঃ
শ্ৰীৰামবিজয়ং নাম নাটকং মোক্ষসাধকম্ ॥

ভটিমা

জয় জয় বয়ুকুল কমল-প্ৰকাশক
দাসক নাশক ভীতি ।
জয় জয় নিজ জন যাতন ঘাতন
পাতন পাতক-বীতি ॥
হৰক শবাসন নাশন শাসন
নৃপসব বাণ সঙ্কানে ।
ছেদল ভেদল খেদল দাপে
তাপে পলাৱত প্ৰাণে ॥

ভৃগুবৰ বামক বামক কামক
কয়লি দৰপ উপাস্ত ।
ভৰভয়-ভঞ্জন সজ্জন বঞ্জন
জীৱন জানকীকাস্ত ॥
যোহি বনমালী বালিক ঘালি
ৰাজা কক সূগ্ৰীৰ ।
যাহেৰি কোপ কটাক্ষ নিৰিখি
কম্পিত জলধিক জীৱ ॥
সমৰক নাগৰ নাগৰ সাগৰ
শিলা সেতু কয় বন্ধ ।
ভকতক ভীতা সীতা নীতা
যুদ্ধে বধিয়ে দশ কন্দ ॥
সাফলল বাণী জানি আনি
থাপি বিভীষণ পাট ।
যত আতঙ্ক লক্ষা শঙ্কা
কয়লি পুশু উতপাত ॥
জগতক অন্তক অন্তক সন্তক
পূৰল পৰমা কাম ।
ভূমিক ভাৰ উতাৰণ তাৰণ
স্ব-নৰ-ৰাজা বাম ॥
ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰ কিঙ্কৰ যাকৰ
পড়ি পড়ি কবতু সেৱা ।
ত্ৰিভুবন কাৰণ তাৰণ মাৰণ
যোহিঁ দেৱকো দেৱা ॥
যোহি মহেশ্বৰ বামক নাটক
শুন সব কয় বিশোআস ।
যাহেৰ কথনে মথনে কৰই
কলিমল সকলে বিনাশ ॥
অসাৰত সাৰত কাৰত ভাৰত
নৰ-তনু বিফলেহি যাই ।
পৰ অববিন্দ অনিন্দ গোবিন্দ
হুদি পঙ্কজ ধক ভাই ॥
ধন জন জীৱন যৈচন বিজুৰি
উজুৰি দেখ নেদেখা ।

জানৰ কেশৱ দেৱক সেৱা
সোহি শিলা কবি বেথা ॥
সব অপবাধক বাধক সাধক
সিদ্ধি কৰু হবিনাম ।
কহ কৃষ্ণ কিঙ্কৰ শঙ্কৰ নিবন্তৰ
ডাকি বোলছ বাম বাম ॥

সূত্র---ভো তো সভাসদ ! সাধুজন । যে জগতক
পৰম ঈশ্বৰ নাৰায়ণ ভূমিক ভাৰ হৰণ
নিমিত্ত দশৰথ গৃহে অৱতবল । সোহি
ভগৱন্ত শ্ৰীৰামৰূপে ওহি সভামধ্যে প্ৰবেশ
কয়কছ । সীতা বিবাহ বিহাৰ নৃত্য পৰম-
কৌতুকে কৰব ; তাহে সাৱধানে দেখহ
শুনহ ।

প্ৰথমে লক্ষ্মণ সহিত শ্ৰীৰামক প্ৰবেশ ।
তদনন্তৰ সখাসব সহিত সীতাক প্ৰবেশ ।
ইতি জ্ঞান্ধা সৰ্বৈঃ সাৱধানং স্বীয়তাং ।
আহে সঙ্গী কি বাণ্ড শুনিয়ে ?

সঙ্গী—সখি ! দেৱ দুন্দুভি বাজত ।

সূত্র—আহে দুন্দুভি বাজত । অ শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ
মিলল ।

শ্লোক

প্ৰবেশমকবোং কামং বামো বাজীৱলোচনঃ ।
স সোদৰো ধনুঃপাণি কপেগাঃপ্ৰতিমো হুৰি ॥

সূত্র—আহে সভাসদ ! যাকৰ কথা কহেহি সে
শ্ৰীৰাম লক্ষ্মণ সহিত এ আৱত । (সুভ
সূত্র নিষ্কান্ত ।)

গীত—বাগ সিদ্ধুবা, একতালি ।
 ভেলি পৰবেশ পৰমেশ বধুনাথে ।
 সঙ্কে সোদৰ শৰ ধনু ধৰি হাতে ॥
 শ্যাম কচি চিৰ পীত পৰকাশ ।
 পঙ্কজ নয়ন বয়ন মন্দহাস ॥
 মণিময় মুকুট কুণ্ডল গণ্ডে ডোলে ।
 হেৰি মুকুতি মন মনমথ ভোলে ॥
 মাণিক মোতিম জ্যোতি হেম হাৰা ।
 গগন উজ্জ্বল যৈচন কচি তাৰা ॥
 চৰণক বঞ্জি মঞ্জিৰ ককৰোল ।
 কৃষ্ণ কিঙ্কৰ ওহি শঙ্কৰ বোল ॥

সূত্ৰ—ওহি পৰকাৰে শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ প্ৰবেশ কয়,
 লক্ষ্মণ সহিতে একপাস ছয়া বহল ।

তদনন্তৰ সীতাক প্ৰবেশ ; শুনহ—আহে
 সঙ্গী, কি বাগ বাজে । অয়ে দেৱ বাগ
 বাজে । আ জনক-নন্দিনী সীতা সখীসব
 সহিত মিলল ।

শ্লোক

চকাৰ জানকী কামং
 প্ৰবেশং সখীসঙ্গতা ।
 চিন্তয়ন্তী বামচন্দ্ৰ চৰণে
 কচিবাননা ।

কথা—হে সখি মদনমহুৰা ; কনকাৰতি
 সহিত সে জনক-নন্দিনী সীতা বামক
 চৰণ চিন্তি প্ৰবেশ কয় আৰে ; তা দেখহ
 শুনহ নিবন্তৰে হৰি বোল ।

গীত—হুহে বাগ, একতালি ।

শ্ৰুং— আৰে জনকসুতা কয় পৰবেশ ।
 পেখয়ে বদন মদন মন ক্লেণ ॥

পদ— মাণিক মুকুট কুণ্ডল কক কাস্তি ।
 দশন ওতিম নৰ মতিম পাস্তি ॥

ইসত হাসি চান্দক কচি ছোৰ ।
 নীল অলক লোচন চকোৰ ॥
 কনক কেয়ুৰ বনকক কায় ।
 বামক চৰণ চিন্তয়ে চিত লাই ॥
 পদপঙ্কজ মণি মঞ্জিৰ বোল ।
 কাপে ভুৱন ভুলে শঙ্কৰে বোল ॥

সূত্ৰ—হে সামাজিক লোক, সে জনক-নন্দিনী
 সীতা, সখীসব সহিত নৃত্য কৰিয়ে । সে
 জাতিস্বৰ কথা ; পূৰ্ব জন্মক কথা চিত্তে
 পৰল, তাহে স্মৰি, পৰি ক্লেদন কয়
 বহল, তাহে পেখি সখী মদনমহুৰা, সখী
 কনকাৰতী, বাহ মেলি ধৰি পুচ্চত ॥

আহে সখী, তুহুঁ ৰাজ-নন্দিনী,
 কোন সম্পত্তি নাহি থিক, কি নিমিত্তে
 বাৰম্বাৰ বিলাপ কৰহ, প্ৰাণসখী, হামাক
 সপত, তাপ তেজহ তোহোৰ পাৰবে লাগু,
 হামাত সত্ৰ কথ কহ ।

শ্লোক

ততঃ সীতা বিনিঃস্বস্ত
 চৰিতং পূৰ্বজন্মনঃ ।
 সখীভ্যাং বৰ্ণয়ামাস কদতী
 স্মদতী সতী ॥

সূত্ৰ—সীতা কতি বেৰি স্বস্থ ছয়া আৰ্ণোৰে
 আখি মুখ মুচি নিশ্বাস ফোকাৰি, সখীসবক
 সন্মোখি বচন বোলয়ে লাগল ।

আহে সখীসব, পৰম অভাগিনীক কি
 পুচহ । হামু পূৰ্বব জন্ম, ঈশ্বৰ নাৰায়ণক
 স্বামী ইচ্ছা কয় । অনেক জন্ম কায়ক্লেণ
 কৰিএ বহুত বৰিষ তপস্যা কয়লো,
 তদনন্তৰ আকাশী বাণী শুনল, আহে—
 কথা, তোহৌ ওহি জনমে স্বামীক ভেট
 নাপাবব, আব জনম শ্ৰীৰামকপে, তোহাক

বিবাহ কৰাব, ইহা জানি হামু অগনি
প্ৰবেশি, প্ৰাণ চাবল। আহে সখীসব,
সে দৈববাণীয়ে বিফল ভেল। সে শ্ৰীৰাম
স্বামীক চৰণ ওহি জনম ভেট নাহি
পাবলোঁ।

ওহি বুলিতে সীতাক পৰম তাপ
উপজল, হা বাম স্বামী বোলি মোহ ছয়া
মাটি লোটি যৈছে বিলাপ কৰল, তা দেখহ
শুনহ, নিবন্তবে হৰি বোল।

গীত—সুহাই বাগ, চুটকাল।

ধ্ৰুং—বিলপতি মৈথিলি মাই।
এ নীৰ নয়ন বুৰাই।
ঘন ঘন শ্বাস ফোকাৰত
তনু চেতনু নাই।

পদ—চিৰ বিৰহে দহে দেহা
দিশ দশ দেখো আন্ধাৰি।
ৰময়া বিনে। মন বামক
পৰম কুচি কুমাৰী।
হা হৰি হা হৰি জম্পয়,
জীৱ যৈচন যাই।
বাম চৰণে লাগু
গতি আৱৰি নাই।

সূত্ৰ—এচন সীতাক বিলাপ দেখিয়ে, সখীসব
প্ৰবোধ কয় বোলল।

আহে প্ৰাণসখী সে ভকতক বান্ধ
মাধৱ, তোহোক দুখ দূৰ কৰব। পূৰ্ব
জনমক, তোহোক স্বামী, অৱশ্যক পাৰব,
হে সখী তাপ চাবহ। হে সামাজিক
লোক, জনক-নন্দিনী সীতা, কিঞ্চিত স্বহ
ছয়া, সখীসব সহিত এক পাস ছয়া বহল।
বামক চৰণ চিন্তি, বয়নে হাত চবাই,
অধোমুখ ছয়া বহল।

সূত্ৰ—ভাবনন্তবে দশৰথ বাজাক প্ৰবেশ শুনহ।

শ্লোক

প্ৰবিবেশ মহাতেজা
বাজা দশৰথশুদা।
ছত্ৰ চামৰ সংযুক্তঃ
ধনুস্পাণি নৃপোত্তমঃ ॥

গীত—বাগ কানাড়া, পৰিতাল।

ধ্ৰুং—আয়ে দশৰথ পৃথিবী নাথ।
তুলে চামৰ ছত্ৰ ধক মাথ।
পদ—দুৰ্জয় বীৰ ধৰি শব চাপ।
কাম্পে বিপু নৃপ যাহে প্ৰতাপ।
ত্ৰিভুবন ঈশ্বৰ বামক বাপ।
যাহে হেৰি দূৰ হোৱয় পাপ।

সূত্ৰ—এচন প্ৰবেশ কয়ে বাজা দশৰথ পৰম
হৰিষে বৈঠি বহল।

শ্লোক

শিষ্যেণ সাক্ষাৎ,
বিশ্বামিত্ৰো মহামুনিঃ।
আশীৰ্ব্বাদং দদৌ তস্মৈ
বাজে মন্ত্ৰমুদীৰয়ণ্ ॥

সূত্ৰ—ঋষিবাজ কৌশিক শিষ্য সহিতে আসি
কহো বাজা দশৰথক আশীৰ্ব্বাদ কৰিয়ে
যে বোলল, তা দেখহ শুনহ; নিবন্তবে
হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ কানাড়া, পৰিতাল।

ধ্ৰুং—আয়ে কৌতুকে কৌশিক চণ্ড।
মালা মাথে হাতে ধক দণ্ড।

পদ—লাড়য় বাহু হৰি গুণ গাই।
সচকিত নয়ন চৌমিশে চাই।
শোভে হুলনিত তিলক কপালঃ।
হেৰত কোপে যৈছে কৰকালঃ।

সূত্ৰ—ঐচন প্ৰবেশ দিয়ে সে ঋষিৰাজ
আশীৰ্বাদ কয়ল।

শ্লোক

চিবঞ্জীৰ, চিবঞ্জীৰ,
চিবঞ্জীৰ জনাধিপ।
পুত্ৰপত্নী সমায়ুক্তং
ভক্তিমান্ ভব মাধৱে ॥

কৌশিক—হে ৰাজা দশৰথ। তোহো পৰিবাৰে
চিবঞ্জীৰ ভৱ।

দশৰথ—(ৰাজা ঋষিক আসনে বৈঠায়া পৰি
পৰণাম কয় কৰযোৰে বোল) হে মুনিৰাজ!
তোহাৰি পদ পৰশে হামাৰ অযোধ্যাপুৰ
পৰিত্ৰে ভেল। তুৱা দৰশনে হামাৰ জনম
সাফল ভেল। মুনি অব কোন প্ৰয়োজন
সাধো; হামাক আঞ্জা কবহ। সভামধ্যে
অঙ্গীকাৰ কয়ে বোললো—আজু যে দান
মাগহ, তাহেক সত্যে সত্যে দেৱবো।

কৌশিক ঋষি—(ৰাজাক বাণী শুনি হাসি
হাসি কোঁতুকে) আ মনোবথ সাফল
ভেল। (ৰাজাক আশীৰ্বাদ কয়) হে
নৃপতে! তোহো পৃথিবীক কল্পতক!
তোহাৰ ঠাই প্ৰাৰ্থক কবহু বিমুখ নাহি
হয়। ইহাক জানো কিন্তু হামাৰ প্ৰাৰ্থনা
শুনহ। হামু সিদ্ধাশ্ৰমত যজ্ঞ আৰম্ভল।
তাহেক মাৰীচ সুবাহু দোহো ৰাক্ষস বহুত
বিখিনি আচৰয়। সে যজ্ঞ ৰক্ষা নিমিত্তে
তোহাৰ ৰাম-লক্ষ্মণ দোহো কুমাৰক হামাৰ
সঙ্গে পঠাৱ, তবে হামাৰ মনোবথ সিদ্ধ হয়।

শ্লোক

তদ্বিশম্বাতবস্তীজ্ঞঃ পপাত মুচ্ছিতো সুবি।
কৰোত্তি কাতবং ৰাজা বিমৃত্য চৰ্ণে মূনেঃ ॥

সূত্ৰ—ৰাজা কৌশিকক ঐচন বচন শুনিযে
চুবন্ত চিন্তায়ে পীড়ল। মুচ্ছিত হয় পড়ল।
তদনন্তৰে স্বহু হয় কৌশিক চৰ্ণে ধৰি
কহু কাতব কয় বোলল।

দশৰথ—আহে মুনিৰাজ! হামাৰ পুত্ৰ ৰাম-
লক্ষ্মণ সে বালক। তাহেক ৰাক্ষসক দিতে
চাৱ! ওহি কোন ব্যৱহাৰ! হা হা হে
ঋষিৰাজ, যজ্ঞ ৰক্ষা নিমিত্তে হামাক নিয়া
যাৱ।

কৌশিক—(ৰাজাক বচন শুনিযে কৌশিক
পৰম কোপে ভৰচয়) অয়ে পাপী
অসত্যবাদী! ৰাম-লক্ষ্মণক নাহি পঠাৱব।
(কোপে কম্পমান হয় বেগে চলল।)

দশৰথ—[ৰাজা দশৰথ আগু হৈয়া ঋষিক
চৰ্ণ ধৰি বিলাপ কৰি কহু যৈচে বিলাপ
কয়ল তা দেখহ শুনহ, নিবন্তৰে
হৰিবোল।]

গীত—ৰাগ সুহাই, জ্যোতিমান।
কবহু কৰুণা ঋষি স্নত দান দেহু।
কোন মুহে কহব ৰামক তুহু লেহু ॥
নেহবি ৰাম ৰাক্ষস লাগি মাগি।
আহে অধিক হৃদয়ে দহে আগি ॥
বালক ৰাম কিচুৱে নাহি জানে।
তাহে নাহেবি বহবি নাহি প্ৰাণে ॥

দশৰথ—বালক ৰামক কৈছে ৰাক্ষসক হাতে
দিতে চাৱ? ইহা উচিত নোহে। বাপ!
ৰামক ছাড়ি হামাক নিয়া যাৱ।

ঋষি—অয়ে দশৰথ! তুহু ৰামক চৰিত্ৰ কিচু
জানয়ে নাহি। যোগ বলে হামু সবে
জানো। ওহি ৰামচন্দ্ৰ পৰম ঈশ্বৰ।
হৰিক অৱতাৰ। অহুৰ ৰাক্ষসক মাৰি
ভূমিক ভাৱ উতাৱৰ। ইহা জানি কিচু

চিন্তা নাহি কববি। সত্য বাধি সত্বে
বাম লক্ষ্মণক হামার সঙ্গে পঠার।

সূত্র—বাজা ঋষিক বাণী শুনি কহু কিঞ্চিত
স্বস্থ হুয়া ঋষিক হাতে বাম-লক্ষ্মণক সমপি
দেলহ। কৌশিক কৌতুকে বাজকুমার
দোহো সঙ্গে লৈয়া যৈচে চলল, তা দেখহ
শুনহ; নিবস্তবে হবিবোল হবি।

গীত—বাগ কানাড়া; মান জ্যোতি।

চলল কৌশিক সাধিয়ে কাম।
পাচু পাচু চলল লক্ষ্মণ বাম ॥
দেলহ ধনুক দিব্য বাণ।
লক্ষ্মণ বাম পেখহি সব জান ॥
আশ্রম যাইতে ঋষিক উচাট।
পেখিয়ে তাড়কা বেচল বাট ॥
মিলিল ভক্ষ পিশাচিনী হাসে।
কাপ্পে কৌশিক পড়িয়ে তড়াসে ॥
বাক্সনী খাই বাথ বঘুনাথে।
শুনিয়ে বাম ধবল ধনু হাতে ॥
বুলিয়ে নির্ভয় জোবল বাণ।
তাড়কা হৃদয়ে কক সন্ধান ॥
পড়ল পিশাচী তেজি আটাস।
বজ্রপাতে যৈচে লোক তবাস ॥
হৃদয়ে আনন্দ মিলল অধিক।
সাধু সাধু বামক কহয় কৌশিক ॥
হবিষে শিহবে দেহক লোম।
আশ্রম পাই আবস্তল হোম ॥
পেখিয়ে ধুম মাৰীচ সুবাহ।
চান্দ গিলিতে যৈচ আবল বাহ ॥
ক্রাসে কৌশিক কহয় আবারে।
পেখু পেখু দোহো বাক্স আবে ॥
স্বব বঘুনাথ কবহ মোহে ত্রাণ।
শুনিয়ে বাম ধবল ধনু বাণ ॥

বিধল হৃদয় শবক সন্ধানে।
উড়ল বাক্স বামক বাণে ॥
ভেলি সুবাহ সাগরত পাত।
মাৰীচ পড়ল প্রাণে লঙ্কাত ॥
নাশ গেল অব দোহো পিশাচে।
কৌতুকে উঠিকহু কৌশিক নাচে ॥
বামক বস্ত্রে সাধু সাধু বোল।
জয় জয় বাম কবয় ঘন বোল ॥

পবম সন্তোষে কৌশিক বামক
আশীর্বাদ কয়ল ॥

শ্লোক

জয়তু জয়তু বাম। প্রার্থকত্রাণহেতো।
বঘুকুলকমলালে। সূর্য্যবংশস্থ দেব।
হবতি ছুৰিত বাজিঃ নামসঙ্কীৰ্তনে যঃ
স্বজনস্ততকলত্রৈঃ জীবতু সঃ চিবায়ুঃ ॥

কৌশিক—বঘুকুলকমলপ্রকাশকসূর্য্য বামচন্দ্রে
হামার আশীর্বাদে পত্নী পুত্র সহিত চিব-
জীবী ভব।) ওহি বুলি আশীর্বাদ তুলসী
দিলহ শ্রীবাম মাথাপাতি লেলহ।)

ঋষি বোল—হে বামচন্দ্রে! তুহু হামার
পবম উপকাৰী। মাৰীচ সুবাহ বাক্স নাবি
হামার যজ্ঞ সিদ্ধ কয়ল। তোহাক শুণ
স্বজয়ে নাহি পাবি। সম্প্রতি প্রত্যাগকাব
তোহোক কা কবব। (বিবিবি পুত্র
বোল)। আঃ সাধু প্রয়োজন মিলল।
হে বঘুনাথ! আত্ম জানকীক ধরব
মিলিছে। হানু জানল, মহেশক কহ
যে শুণ দিতে পাবব সে কতা দেখি
পাবে। সে তুহন-মোহিনী হুস্ত কাম
বতী যব তব গৃহিনী হন, হামার

আনন্দ মিলয় । হামু যে গবলে জানো সোহি
সীতা পূৰ্ব জনমত বহুত তপ আচৰি
তোহোক স্বামী নপাবল । তাহাকে স্মৰিয়ে
ওহি জনমে তোহাৰ চৰণ চিন্তি সৰ্বথা
খিক পৰম বৰহাতুৰ ছয়া তোহাক লাগি
বহৈছে । সে হৃন্দৰীক ৰূপ সম্প্ৰতি কিছু
কহব তাহে শুনহ ।

ভটিমা

কি কহব ৰূপ কুমাৰীক ৰাম ।
কনক পুতলি তুল তমু অনুপাম ॥
বতন তিলক লোলে অলক কপোল ।
হেৰিয়া ভ্ৰুৱভঙ্গ ত্ৰিভুবন ভোল ॥
দেখিয়ে বদন চান্দ ভেলি লাজ ।
নয়ন নিৰিখি কমল জল মাজ ॥
হেৰিয়ে ভূজ যুগ মিলল উছক ।
ললিত মূগাল মজল জলপঙ্ক ॥
আৰকত কৰতল মুনিমন মোহে ।
কনক শলকা আঙ্গুলি কক শোহে ॥
বন্দুলি অধিক অধৰ কক কাস্তি ।
দাড়িম্ব নিৰিড় বীজ দন্তপাস্তি ॥
ঈষত হাসি মদন মোহ যায় ।
নাসা তিলফুল কমলিনী মাই ॥
নৰযৌৱন স্তন বদৰী প্ৰমাণ ।
উক কৰিকব কটি ডম্বকক ঠান ॥
পদ পল্লৱ নৱ পঙ্কজ কাস্তি ।
চম্পক পাকৰী আঙ্গুলিক পাস্তি ॥
নখচয় চাক চান্দ পৰকাশ ।
লহু লহু মত্ত গজ গমন বিলাস ॥
কতনো লাঘণ্য বিধি নিবমিল জানি ।
কোকিল নাদ অমিয়া জুবে বাণী ॥
তুহু স্কুম্ভাৰ ৰূপে নোহ হীন ।
ৰাজকুমাৰীক বয়স নবীন ॥

সোহি বৰ ৰমণী ঘৰিণী যব ছই ।
তৰ গৃহবাস সাম্ফল তব ছই ॥
কহলো স্বৰূপ বচন শ্ৰীৰাম ।
চলয় অবিলম্ব জনকক ঠাম ॥
ভাঙবি অজগৰ ধমুক লীলায়ে ।
শুনি সীতা ভজব তুৱা পাৰে ॥
জানি হামি সত্যবাণী বোল ।
ডাকি কবহু নব হৰি হৰি বোল ॥

শ্লোক

সীতায়ী ৰূপলাবণ্যং এবং নিশম্য বাঘৰঃ ।
ঋষিমাভাষ্য ভগৱান্ জগাম মিথিলাং প্ৰতি ॥

সূত্ৰ—সীতাক ৰূপ-সম্প্ৰতি শুনিয়া ৰামক মনে
কিঞ্চিত ভাবাস্তৰ মিলল । জানকী বিয়োগ
নিমিত্ত নিশ্বাস ফোকাৰি ঋষিক সম্বোধি
বোলল ।

শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ—হে মহা মুনিৰাজ, সে মহেশক ধনু
বজ্ৰাধিক কঠিন । হামো বালক, তাহেক
গুণ দিতে হামাৰ যোগ্যতা কৈচন হয় ।
তথাপি তোহাৰ আজ্ঞা পালিতে লাগয় ।
ঋষিৰাজ, জানি সত্ৰৰ চলহ ।

সূত্ৰ—উহি বুলি সোদৰ সহিত ঋষিক পাচু
শ্ৰীৰাম যৈচে মিথিলা চলল, তা দেখহ
শুনহ, নিবস্তবে হৰি বোল হৰি বোল ।

গীত—বাণ মাহুৰ, যতিমান ।

ঋ—ৰময়া চলে মিথিলাক লাই
ৰাজীৱ লোচন শ্ৰাম স্কুম্ভৰ
সোদৰ সঙ্গহি যায় ।

পদ—শুনিয়া ৰমণীক নিকলিক কাহিনী
মিলল মোহে সুবাৰি ।

ভাৰ ভিন্নবীত ভেলি কিঞ্চিত ।
চিন্ত মদন বিগাৰি ।
বদন ইন্দু মদন বামৰ ॥
কাম পহিল প্ৰৱেশ ।
চলতু বাঘৰ কাম কোঁতুক
হবতু কেশৰ ক্ৰেশ ॥

সূত্ৰ—তদনন্তৰ মিথিলাপুৰ পাই ঋষি সোদৰ
সাহিতে ক্ৰীৰামচন্দ্ৰ ৰাজ সভা প্ৰৱেশ কয়ল ।
জনক ৰাজ্য কবযুৰি উঠিকহো বাম লক্ষ্মণ
সহিত বিশ্বামিত্ৰ এক আসনে বৈমাই ঋষিক
প্ৰণামি স্তুতি বোলল ।

জনক—হে ঋষিৰাজ, তোহাৰি আগমনে আজু
হামাৰ মিথিলাপুৰ পৰিত্ৰ ভেল । মেৰি
মহাভাগ্য মিলল ।

সূত্ৰ—আশীৰ্বাদ শ্লোক পঢ়ল ।

শ্লোক

ঋষি—চিবঞ্জীৰ চিবঞ্জীৰ ৰাজন সজ্জন বঞ্জন ।
গজ-বাজী-মহৈশ্বৰ্য্য-ভাৰ্য্যাগ্নজঘূতঃ সদা ॥

হে মহাৰাজা জনক, পুত্ৰ পৌত্ৰ সহিত
তোহো চিবকাল স্থখী হব । তোহাৰ
সংকাৰে পৰম সন্তোষ ভেলো ।

সূত্ৰ—জনক ৰাজ্য বাম লক্ষ্মণক ৰূপ নিবেধি
পৰম আশ্চৰ্য্য হয় মুনিত পুচত ।

জনক—হে ঋষিৰাজ, উহি বালেক ছয়ো অদভূত
মথুৰ মুকতি দেখি পৰম আনন্দ ভেলো ।
কাহেৰ কুমাৰ, কি দেৱ, কিবা মানুষ, হামু
বুজয়ে নাহি পাৰি । উহি হুকুমাৰ ছহোক
দেখি হৃদয় সন্তোষ ভেলো ।

সূত্ৰ—তাহে শুনি ঋষি শ্লোক পঢ়ল ।

শ্লোক

স্বৰ্ত্তো দশৰথশ্চৈবৰ্ত্তো আগৰ্ত্তো বাম লক্ষ্মণো ।
তুহিতুস্তৰ সীতায়াঃ স্বয়ম্বৰ দিদৃক্ষয়া ॥

বিশ্বামিত্ৰ—হে মহাৰাজা, তোহাৰি পৰিচয়
নাহি । যে দশৰথ ৰাজ্য তোহাৰ পৰম মিত্ৰ
তাহেৰ কুমাৰ দোহা হামাৰ পৰম শিষ্য ।
আৰা সবৰ নাম বাম লক্ষ্মণ । তোহাৰি
তুহিতা সীতাৰ স্বয়ম্বৰ দেখিতে ইহা আৱল
ধিক । ইহ জানি সত্বে সমাজ মিলাই
মহেশক ধনু আনহ ।

সূত্ৰ—জনক ৰাজ্য মহাহৰ্ষে বাম-লক্ষ্মণক অলিঙ্গি
বোলল ।

জনক—আঃ ধনু ধনু দশৰথ ৰাজ্য । ঐচন পৰম
হুকুমাৰ কুমাৰ যাহেৰ গৃহে তাহেৰ ভাগ্যক
মহিমা কি কহব ।

সূত্ৰ—ওহি বুলি ৰাজ্য পৰম উৎসবে শব্দ শব্দে
সম্বাদ নাদ বহুত বজাবল । মণিমন্ত্ৰ মন্ত্ৰীক
আদেশ কয়ল ।

জনক—ঐয়ে মণিমন্ত্ৰ, যে নৃপতিসব বালা কবি
বহিছে তাহাক আনি সত্বে সমাজ মিলাব ।

সূত্ৰ—ইতি ঐশ্বৰ্য্য মণিমন্ত্ৰ নিজ্ৰাস্তঃ ।

শ্লোক

নিশম্য পৰমা বামা বামাপমন-কৌতুক ।
সখীং সম্প্ৰেময়ামাস জানকী কণকাৱতীম ॥

সূত্ৰ—তদনন্তবে ঢোল ডকা শব্দ গোমুখ কুন্দক
তাল কবতাল কাহাল কোলাহল মহোৎসৱ
বব শুনি জানকী সখীক সন্মুখি বোলল ।

সীতা—হা হা সখী, আহে কণকাৱতী, কি নিমিত্তে
সভাত হবিষ ৰাজন শুনিয়ে ; কোন ৰাজ্য
আৱল সত্বে জান গিয়া । হামাক বাম লক্ষ্মণ
কান্দে । কোন কুশল কহে ইহা জানকী নাহি ।

শ্লোক

তস্তাঃ কথা বধাকৰ্ণ্য কৌতুকাৎ কণকাৱতী ।
যযৌ ৰাজসভাং সাধ্বী সীতাং নহ্নাতিসহবম্ ॥

সূত্ৰ—সীতাক ঐচন আদেশ শুনি কহৌ
কণকাৱতী সীতা পাৱে পৰণাম কৰিৱে যৈচে
চলল তা দেখহ শুনহ ; নিবস্তবে হৰিবোল
হৰিবোল ।

গীত—ৰাগ ধনশ্ৰী, একতালি ।

কৌতুহলে চলে মায়ি । ৰাম পৰিচয়ে লাই ॥
কামিনী কণকাৱতী । যাই ৰাজহংস গতি ॥
পাৱে সভাক সতী । দেখল ৰঘুপতি ॥
যৈচন গগন মাজ । উদ্ভিত নক্ষত্ৰ ৰাজ ॥
পেথি ৰূপ লৱনু । ভেলি পুলকিত তনু ॥
ঝুবে নয়নক নীৰ । তনু মন নোহে থিৰ ॥

সূত্ৰ—সভামধ্যে ৰামক ৰূপ-লাৰণ্য দেখিয়ে পৰম
বিস্মিত ছয়া সীতাক আঙু গিয়া কণকাৱতী
পড়ি পৰণামি বোলল ।

কণকাৱতী—আহে প্ৰাণ সখি ! তোহোৰ
মহোদয় মিলল ।

সীতা—হে প্ৰাণ সখি ! তোহো কি দেখল, কি
শুনল সত্বে কহ ।

কণকাৱতী—আহে জনকনন্দিনি ! তোহো
ঘাহেৰ বিবহে প্ৰাণ ৰাখহ, সোহি দশৰথ
ৰাজকুমাৰ কোটি কন্দৰ্পদৰ্প দলন শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ
তোহাৰি স্বয়ম্বৰ শুনিয়া আৱল । তাহে
দেখি ৰাজা জনক আনন্দে দুন্দুভি বজাৱল ।
হে সখি, ৰামক কি আশ্চৰ্য্য মানুষ ৰূপ কি
কহনৌ ; এক অঙ্গক লাৰণ্য শত বৰিষে
কহিতে নাহি পাৰি । সখি ! তথাপি কিছু
কহৈছি তা শুনহ ।

ভটিমা

শুন সখি বচন স্বৰূপ । কি কহব ৰামৰ ৰূপ ॥
শ্ৰাম মুকতি পীতবাস । ঘনে যৈচে বিজুৰী বিকাশ ॥
মস্তক ছত্ৰক বেষ । নীল আকৃষ্ণিত কেশ ।
ৰুচিকৰ কৰ্ণ অতুল । নাসা নীল তিল ফুল ॥
বদন ইন্দু পৰকাশ । অৰুণ অধৰ মন্দহাস ॥
ওতিম দশনক পাস্তি । মাণিক ঝিকমিক কাস্তি ॥
মদনক ধনু জ্ৱৰভঙ্গ । ভুজ যুগ বলিত ভুজঙ্গ ॥
নয়ন পঙ্কজ নব পাতা । কৰতল উতপল ৰাতা ॥
আঙ্গুলি ললিত অমূল । নখচয় চান্দক তুল ॥
সুন্দৰ উদৰ কটিবন্ধ । শোহে সিংহবন্ধ কন্ধ ॥
উৰু কৰিকৰ নিকপম । চৰণ কমল কোস শ্ৰাম
পদতল ৰাতুল কাস্তি । ধ্বজ যৱ পঙ্কজ পাস্তি ॥
মানুষ ঐচন ৰূপ । নাহি শুনি কহলো স্বৰূপ ॥
নবীন বয়স স্কুমাব । ভেলি নাৰায়ণ অৱতাৰ ॥
কিনো ভেলি ভাগ্য তুল নৱ তৰুণী কুমাৰী ॥
তোহাৰি ।

বিধি মিলাৱল আনি । তোৰ মনোৰথ জানি ॥
অব সব পূবল আশ । বিবহ দুখ গেল নাশ ॥
পাৱল স্বামীক কোল । কব নৱ হৰি হৰি বোল ॥

কণকাৱতী—আহে সখি ! যৈচন মহাপুৰুষ লক্ষণ
দেখল, জানল ওহি ঈশ্বৰ নাৰায়ণ ; শ্ৰীৰাম-
ৰূপে তোহাৰ বিবাহ হেতু আৱল । ইহাত
কিছু শঙ্কা নাহি কৰবি । সখি ! তোহোৰ
মনোৰথ সাৰল ভেল ।

শ্লোক

শ্ৰেয়স্বী সখীমুখাদ্ৰোমচন্দ্ৰশ্চ চৰিতায়ুতং ।
মুচ্ছিতা পতিতা সীতা হুমহাহৰ্ষধৰ্ষিতা ॥

সূত্ৰ—ৰামক পৰম চৰিত্ৰ শুনিয়া সীতা কহা
হৰিষাবেশে মুচ্ছিতা হৈয়া পকল । কৈচ

প্রেমবসে মহা আকুল কৈলা তা দেখহ
শুনহ ; নিবস্তবে হবিবোল হবি ।

গীত—বাগ ধনশ্রী, একতালি ।

বামক চবিত্রে শুনিয়ে কুমারী,
ভেলি পুলক তনু চেতন আকুল
কমল নয়ন ঝুবে বাবি ॥

বামক চবণ চিত্ত থিয় চিস্তিয়ে,
নয়না মুদি বহু মাই ।

প্রেমপবনবস রাজনন্দিনী যৈচ
মানস অমিয়া ঝুঝাই ॥

যাহে বিবহ দহে বহেনা জোরন
সো পিউ পারল কোল ।

আনন্দসিন্ধু মগন কামিনী
কৃষ্ণ কিঙ্কর ওহি বোল ॥

সূত্র—সখি কণকারতী, মদনমস্থবা সীতাক ধবি
কহে। আঞ্চোবে অঙ্গ মুচি প্রবোধ বোলয় ।
কণকারতী—হে প্রাণ সখি । তুহু যাহেব চবণ
চিস্তি চিবকাল বহৈছ, সে বামচন্দ্রক বিধি
হাতে মিলারল ।

মদনমস্থবা—হে সখি আনন্দ সময়ে তুহু কি
নিমিত্ত আকুল ভেলহ । হে মাঞি ! স্বহ
হর ।

সূত্র—সখীসবক বাণী শুনি সীতা আকুল ভাব
তেজি বামক চবণ চিস্তিয়ে এক পাশ ছয়া
বহল ।

শ্লোক

ভতো নৃপান্ যথারীয মণি মস্তো নৃপাজয়া ।
কাব্যামাস মহতীং সভানুৎসবশোভিতাম্ ॥

সূত্র—তদনস্তব মণিমস্ত মস্তী রাজাসবক আনিয়ে
যৈচে সভা মধ্যে মিলারল তা দেখহ শুনহ ;
নিবস্তবে হবিবোল হবি ।

গীত—বাগ কানাড়া, পবিভাল ।

আবে নৃপসব ধবি শব চাপ ।

কাম্পে ধবণী পবম প্রতাপ ॥

বাছ কাণ্ডাণ্ডা উড়ি হাত ।

দশন কামুবি ঝাঙ্কাবয় মাথ ॥

দবপে কবয় মাৰ ধব বোল ।

আরব বাজমতাকেবি কোল ॥

সূত্র—সে রাজসব ঐচন বীতৎস ভাবনা কহ
এক পাশ ছয়া সভাত বৈঠল ।

শ্লোক

সখীভিঃ সাকমভেত্যাং জানকং জনকোহন্বয়াৎ ।

মহেশধনুয়ং স্কন্ধে নিধায় শোভিতাং সভাম্ ॥

সূত্র—তদনস্তব রাজা জনক অভ্যস্তব প্রবেশিয়ে
মহেশক অঙ্গগর ধনু কঙ্কে কবিয়ে ছুহিঙ্গ
সীতাক বস্ত্র অলঙ্কারে মণ্ডিত কবিয়ে সুবর্ণ
পঙ্কজ মালা হাতে দিয়াকহ, সখীসব সহিত
যৈচে উৎসব উৎসকে সভা প্রবেশ কবারল
তাহে দেখহ ; নিবস্তবে হবি বোল হবি ।

গীত—বাগ মুহাই, চুটকলা বানে ।

জানকী কামিনী কোতুকে চলহি লীলায়ে
সখীসব সঙ্গে সঙ্গে কবতু কেলি ।

মেলি আঞ্চোলে ডুলাবে ।

নর পিউ পবন বসিক কক বালা

মালা কবতলে লোলে ।

চবণ বঞ্জি মণি মঞ্জিব বনকিত

কণক কিঙ্কী বোলে ॥

হস্ত গজ গামিনী কামিনী মাই

যাই মিক পিউ পাশা ।

হেবিষে নৃপসর মদনে দহতু মন
কহতু কৃষ্ণক দাসা ॥

সূত্র—বাজ নন্দিনীক নর যৌৱন কপ-লাষণ্য
নিবেখে বাজসরক কাম বাণে পীড়ল ।
অচেতনে মুচ্ছিত হয় পড়ল । পুনু চেতন
লভিয়ে উঠিকহু পবম আকুল ভাবে সীতাক
কাতর কয় বাজাসর বোল ।

এক বাজা—হে প্রাণেশ্বরী ! কাম সাগবে মগন
ভেলো ; নিস্তার করহ ।

অন্য বাজা—(আঙ্গুলি মুখে লৈয়া বোলল)
হে বাজনন্দিনী ! মদনে মন মর্দয় ।
প্রিয়ে ! হামাক হস্তে পবথ ।

আর বাজা—(দশনে খেব কামুৰি বিনয়ে
বোল) হেহুন্দবি ! মদন বাণে হামার
প্রাণ কুট যাই । বচন আমিয়া বস ববথি
হামাক জীয়াঞে ।

আর বাজা—(কামে ভুলি বোলয়) হামার
গৃহে যত মহাদই থিক, সব তোহার দাসী
কবি দেৱব । হামো তোহার চবণক দাস
ভেলো । হামার আগে খানিক তস্তিয়ে
কটাক্কে নিবেথি প্রাণ দান দেহ ।

সূত্র—ঐচন কামে মত্ত হয় বাজসব নানাবিধ
বিভৎস ভারনা করয় । পেথি সীতাক
সখী কণকান্তী, মদনমহুবা, চন্দ্রারতী,
সূর্য্যপ্রভা কাছ বাজাক গোড়ে মাৰি
ভবচয়, কাছক হাতে ঠেঙ্গনা মাৰয়, কাছক
গলে বস্ত্র বান্ধিয়ে ছুই তিনি সখীয়ে
ঘষাৱে, সে সব ছুথকো নগণয় । তথাপি
নৃপকুমারীক কাতর কয় থিক ।

অয়ে লোক ! হবিক ভকতি হীন
কামাতুর পুকষক দেখহ । জগতক মাভা

জনকনন্দিনী তাহেক জানয়ে নাহি । ইহ
জানি নিবস্তবে হবিবোল হবি ।

শ্লোক

জগাদ জনকো বাক্যং পশ্যন্তেতন্মহানুপাঃ ।
ইদং সজ্যং কবোতি যঃ তস্মৈ সীতাং সমর্পেয়ম্ ॥

জনক—(জনক বাজা বাজসতাক স্বহৃকয়
বোলল) আহে বাজসব ! হামু সত্যবাণী
কহেছি তা শুনহ । সীতাক বিবাহ নিমিত্ত
চিস্তিতে ওহি মহেশক ধনু গগন হস্তে
পড়ল । তদনস্তবে আকাশী বাণী শুনলো—
ওহি ধনুত যে গুণ দিতে পারয় তাহাকে
মাথে কুন্তুমমালা দিয়ে সীতা স্বামী ববব ।
ইহা সত্য জানি যত্ন করহ ।

সূত্র—ওহি বাক্য শুনি শতধনু নাম বাজা
পবম আড়ম্ববে কাচি গিয়া পহিলেছি ধনুক
ধবল । দশন কামুৰি গুণ দিতে চিত
হয় পড়ল । তদনস্তবে চন্দ্রকেতু ধনু
ধবিকহু, কথমুকথমপি উল্লাসি ধনুসহিতে
পড়ল । তাহে দেখিয়ে বাজা পূবঞ্জয় পবম
আটোপে ধবিকহু শবীৰক বলে লাড়িবাক
নাপাড়ি উফাৰি পড়ল । তদনস্তব বাজা
কুমুদাক কটিত বস্ত্র কাচিকহু অধব কামুৰি
ধনুক দোপাদিয়া তুলি মহা প্রয়াস পাই
বিদ্বেষ কবল । লাজ হোই সমাজত পড়ি
হাত পার আচাবয় ।

শ্লোক

বামমাহ মুনির্বৎস ! কিম্বিবীক্ষ্যেহবতিষ্ঠসি
কৌশল্যানন্দনোভিষ্ঠ ত্বং সজ্যং কুক কার্ম্মুকম্ ॥

সূত্র—হে সামাজিক, বাজাসবক পবম বীভৎস
দেখিয়ে মুনি বামক বোলে ।

বিধামিত্র—হে কৌশল্যানন্দন ! তুহু কি নিমিত্ত
আপেখি বহৈছ । উঠহ, ওহি ধনুত
সহবে গুণ লগায় !

শ্রীবাম—(ঋষিক প্রণাম কয়) আহে মনিবাজ !
হামু বালক, ওহি ধনু বজ্ৰাদিক কঠিন ।
ইহাত গুণ দিতে হামাব সামর্থ্য কৈচন
হোই । তথাপি তোহাব আশ্ৰা পালি যত্ন
কবব । যে ধনুত গুণ দিতে মহাৰাজাসবো
নাহি পাবল ইহাত হামাত কোন লাভ ।
(পীত বসন কাচনি কাচি লীলায়ে চলল) ।

বাজাসব—(বিহসি বোলল) ওহি কহেক
ছৰাল ! কি উপালন্তু ভেলি !

সূত্র—শ্রীবামচন্দ্র অজগর ধনুক বাম হাতে
ধৰিকহু যৈচে কুসুম মালাক উপৰক খেপি
পুনৰ্বাব লক্ষি ধবল, পেখি বাজাসবক
মুখ মলিন ভল ।

শ্লোক

ধুতে ধনুষি বামেণ সীতা শঙ্কিত-মনসা ।
অনন্তঃ কচ্ছপং পৃথ্বীং যাচিৎসেদং জগাদ স ॥

সূত্র—হে সামাজিক লোক ! যেখন বামচন্দ্র
অজগর ধনু ধবল সীতা পৰম শঙ্কিত
ভাষে চিন্তিত ভেলি ।

সীতা—হা হা হামাব স্বামী পৰম স্কুমাৰ নবান
বয়স । বজ্ৰাদিক কঠিন মহেশ্বক ধনু ইহাত
গুণ দিতে স্বামী জুহু পাবয় নাহি । হা হা
পিতা কি দাকণ কৰ্ম্ম ক'লি । (ওহি
চিন্তি পৃথিবীক কাতব কয় বোলল)
হে মাতা বহুমতি, তুহু খিৰ জয়া বহব ।
হে পিতা অনন্ত ! তুহু ভল্ল কয়ে পৃথিবীক
ধবব । হে ঈশ্বৰ কুসুমবাজ, তুহু অনন্তক
পৃথিবীক সম্বন্ধে ধবব । তোবাসবক প্রসাদে

স্বামী যদি ধনুত গুণ দিতে পাবয়, তব
আমি আগতিব গতি হয় । (ওহি বুলি
সীতা স্বামীক সমুখি নিবৌখি বহল ।)

শ্লোক

বামস্ত শঙ্কিতাং সীতাং নিবৌক্য কৃপয়া প্রভুঃ ।
প্রসহ্য সজ্যমকবোম্লীলয়াজগবৎ ধনুঃ ॥

সূত্র—স কৃপাময় বামচন্দ্র সীতাক সত্ৰকণ ভাব
পেখি তৎকালে লীলায়ে ধনুত গুণ লগায়ল ।
সে ঈশ্বৰ পুরুষ বামচন্দ্র হাসি হাসি অপ্র-
য়াসে কর্ণমান টানে ধনুত টঙ্কাব কবল ।
১, ২, ৩, ৪, ৫, ৬, ৭, ৮, ৯, ১০, ১১, ১২, ১৩, ১৪, ১৫, ১৬, ১৭, ১৮, ১৯, ২০, ২১, ২২, ২৩, ২৪, ২৫, ২৬, ২৭, ২৮, ২৯, ৩০, ৩১, ৩২, ৩৩, ৩৪, ৩৫, ৩৬, ৩৭, ৩৮, ৩৯, ৪০, ৪১, ৪২, ৪৩, ৪৪, ৪৫, ৪৬, ৪৭, ৪৮, ৪৯, ৫০, ৫১, ৫২, ৫৩, ৫৪, ৫৫, ৫৬, ৫৭, ৫৮, ৫৯, ৬০, ৬১, ৬২, ৬৩, ৬৪, ৬৫, ৬৬, ৬৭, ৬৮, ৬৯, ৭০, ৭১, ৭২, ৭৩, ৭৪, ৭৫, ৭৬, ৭৭, ৭৮, ৭৯, ৮০, ৮১, ৮২, ৮৩, ৮৪, ৮৫, ৮৬, ৮৭, ৮৮, ৮৯, ৯০, ৯১, ৯২, ৯৩, ৯৪, ৯৫, ৯৬, ৯৭, ৯৮, ৯৯, ১০০, ১০১, ১০২, ১০৩, ১০৪, ১০৫, ১০৬, ১০৭, ১০৮, ১০৯, ১১০, ১১১, ১১২, ১১৩, ১১৪, ১১৫, ১১৬, ১১৭, ১১৮, ১১৯, ১২০, ১২১, ১২২, ১২৩, ১২৪, ১২৫, ১২৬, ১২৭, ১২৮, ১২৯, ১৩০, ১৩১, ১৩২, ১৩৩, ১৩৪, ১৩৫, ১৩৬, ১৩৭, ১৩৮, ১৩৯, ১৪০, ১৪১, ১৪২, ১৪৩, ১৪৪, ১৪৫, ১৪৬, ১৪৭, ১৪৮, ১৪৯, ১৫০, ১৫১, ১৫২, ১৫৩, ১৫৪, ১৫৫, ১৫৬, ১৫৭, ১৫৮, ১৫৯, ১৬০, ১৬১, ১৬২, ১৬৩, ১৬৪, ১৬৫, ১৬৬, ১৬৭, ১৬৮, ১৬৯, ১৭০, ১৭১, ১৭২, ১৭৩, ১৭৪, ১৭৫, ১৭৬, ১৭৭, ১৭৮, ১৭৯, ১৮০, ১৮১, ১৮২, ১৮৩, ১৮৪, ১৮৫, ১৮৬, ১৮৭, ১৮৮, ১৮৯, ১৯০, ১৯১, ১৯২, ১৯৩, ১৯৪, ১৯৫, ১৯৬, ১৯৭, ১৯৮, ১৯৯, ২০০, ২০১, ২০২, ২০৩, ২০৪, ২০৫, ২০৬, ২০৭, ২০৮, ২০৯, ২১০, ২১১, ২১২, ২১৩, ২১৪, ২১৫, ২১৬, ২১৭, ২১৮, ২১৯, ২২০, ২২১, ২২২, ২২৩, ২২৪, ২২৫, ২২৬, ২২৭, ২২৮, ২২৯, ২৩০, ২৩১, ২৩২, ২৩৩, ২৩৪, ২৩৫, ২৩৬, ২৩৭, ২৩৮, ২৩৯, ২৪০, ২৪১, ২৪২, ২৪৩, ২৪৪, ২৪৫, ২৪৬, ২৪৭, ২৪৮, ২৪৯, ২৫০, ২৫১, ২৫২, ২৫৩, ২৫৪, ২৫৫, ২৫৬, ২৫৭, ২৫৮, ২৫৯, ২৬০, ২৬১, ২৬২, ২৬৩, ২৬৪, ২৬৫, ২৬৬, ২৬৭, ২৬৮, ২৬৯, ২৭০, ২৭১, ২৭২, ২৭৩, ২৭৪, ২৭৫, ২৭৬, ২৭৭, ২৭৮, ২৭৯, ২৮০, ২৮১, ২৮২, ২৮৩, ২৮৪, ২৮৫, ২৮৬, ২৮৭, ২৮৮, ২৮৯, ২৯০, ২৯১, ২৯২, ২৯৩, ২৯৪, ২৯৫, ২৯৬, ২৯৭, ২৯৮, ২৯৯, ৩০০, ৩০১, ৩০২, ৩০৩, ৩০৪, ৩০৫, ৩০৬, ৩০৭, ৩০৮, ৩০৯, ৩১০, ৩১১, ৩১২, ৩১৩, ৩১৪, ৩১৫, ৩১৬, ৩১৭, ৩১৮, ৩১৯, ৩২০, ৩২১, ৩২২, ৩২৩, ৩২৪, ৩২৫, ৩২৬, ৩২৭, ৩২৮, ৩২৯, ৩৩০, ৩৩১, ৩৩২, ৩৩৩, ৩৩৪, ৩৩৫, ৩৩৬, ৩৩৭, ৩৩৮, ৩৩৯, ৩৪০, ৩৪১, ৩৪২, ৩৪৩, ৩৪৪, ৩৪৫, ৩৪৬, ৩৪৭, ৩৪৮, ৩৪৯, ৩৫০, ৩৫১, ৩৫২, ৩৫৩, ৩৫৪, ৩৫৫, ৩৫৬, ৩৫৭, ৩৫৮, ৩৫৯, ৩৬০, ৩৬১, ৩৬২, ৩৬৩, ৩৬৪, ৩৬৫, ৩৬৬, ৩৬৭, ৩৬৮, ৩৬৯, ৩৭০, ৩৭১, ৩৭২, ৩৭৩, ৩৭৪, ৩৭৫, ৩৭৬, ৩৭৭, ৩৭৮, ৩৭৯, ৩৮০, ৩৮১, ৩৮২, ৩৮৩, ৩৮৪, ৩৮৫, ৩৮৬, ৩৮৭, ৩৮৮, ৩৮৯, ৩৯০, ৩৯১, ৩৯২, ৩৯৩, ৩৯৪, ৩৯৫, ৩৯৬, ৩৯৭, ৩৯৮, ৩৯৯, ৪০০, ৪০১, ৪০২, ৪০৩, ৪০৪, ৪০৫, ৪০৬, ৪০৭, ৪০৮, ৪০৯, ৪১০, ৪১১, ৪১২, ৪১৩, ৪১৪, ৪১৫, ৪১৬, ৪১৭, ৪১৮, ৪১৯, ৪২০, ৪২১, ৪২২, ৪২৩, ৪২৪, ৪২৫, ৪২৬, ৪২৭, ৪২৮, ৪২৯, ৪৩০, ৪৩১, ৪৩২, ৪৩৩, ৪৩৪, ৪৩৫, ৪৩৬, ৪৩৭, ৪৩৮, ৪৩৯, ৪৪০, ৪৪১, ৪৪২, ৪৪৩, ৪৪৪, ৪৪৫, ৪৪৬, ৪৪৭, ৪৪৮, ৪৪৯, ৪৫০, ৪৫১, ৪৫২, ৪৫৩, ৪৫৪, ৪৫৫, ৪৫৬, ৪৫৭, ৪৫৮, ৪৫৯, ৪৬০, ৪৬১, ৪৬২, ৪৬৩, ৪৬৪, ৪৬৫, ৪৬৬, ৪৬৭, ৪৬৮, ৪৬৯, ৪৭০, ৪৭১, ৪৭২, ৪৭৩, ৪৭৪, ৪৭৫, ৪৭৬, ৪৭৭, ৪৭৮, ৪৭৯, ৪৮০, ৪৮১, ৪৮২, ৪৮৩, ৪৮৪, ৪৮৫, ৪৮৬, ৪৮৭, ৪৮৮, ৪৮৯, ৪৯০, ৪৯১, ৪৯২, ৪৯৩, ৪৯৪, ৪৯৫, ৪৯৬, ৪৯৭, ৪৯৮, ৪৯৯, ৫০০, ৫০১, ৫০২, ৫০৩, ৫০৪, ৫০৫, ৫০৬, ৫০৭, ৫০৮, ৫০৯, ৫১০, ৫১১, ৫১২, ৫১৩, ৫১৪, ৫১৫, ৫১৬, ৫১৭, ৫১৮, ৫১৯, ৫২০, ৫২১, ৫২২, ৫২৩, ৫২৪, ৫২৫, ৫২৬, ৫২৭, ৫২৮, ৫২৯, ৫৩০, ৫৩১, ৫৩২, ৫৩৩, ৫৩৪, ৫৩৫, ৫৩৬, ৫৩৭, ৫৩৮, ৫৩৯, ৫৪০, ৫৪১, ৫৪২, ৫৪৩, ৫৪৪, ৫৪৫, ৫৪৬, ৫৪৭, ৫৪৮, ৫৪৯, ৫৫০, ৫৫১, ৫৫২, ৫৫৩, ৫৫৪, ৫৫৫, ৫৫৬, ৫৫৭, ৫৫৮, ৫৫৯, ৫৬০, ৫৬১, ৫৬২, ৫৬৩, ৫৬৪, ৫৬৫, ৫৬৬, ৫৬৭, ৫৬৮, ৫৬৯, ৫৭০, ৫৭১, ৫৭২, ৫৭৩, ৫৭৪, ৫৭৫, ৫৭৬, ৫৭৭, ৫৭৮, ৫৭৯, ৫৮০, ৫৮১, ৫৮২, ৫৮৩, ৫৮৪, ৫৮৫, ৫৮৬, ৫৮৭, ৫৮৮, ৫৮৯, ৫৯০, ৫৯১, ৫৯২, ৫৯৩, ৫৯৪, ৫৯৫, ৫৯৬, ৫৯৭, ৫৯৮, ৫৯৯, ৬০০, ৬০১, ৬০২, ৬০৩, ৬০৪, ৬০৫, ৬০৬, ৬০৭, ৬০৮, ৬০৯, ৬১০, ৬১১, ৬১২, ৬১৩, ৬১৪, ৬১৫, ৬১৬, ৬১৭, ৬১৮, ৬১৯, ৬২০, ৬২১, ৬২২, ৬২৩, ৬২৪, ৬২৫, ৬২৬, ৬২৭, ৬২৮, ৬২৯, ৬৩০, ৬৩১, ৬৩২, ৬৩৩, ৬৩৪, ৬৩৫, ৬৩৬, ৬৩৭, ৬৩৮, ৬৩৯, ৬৪০, ৬৪১, ৬৪২, ৬৪৩, ৬৪৪, ৬৪৫, ৬৪৬, ৬৪৭, ৬৪৮, ৬৪৯, ৬৫০, ৬৫১, ৬৫২, ৬৫৩, ৬৫৪, ৬৫৫, ৬৫৬, ৬৫৭, ৬৫৮, ৬৫৯, ৬৬০, ৬৬১, ৬৬২, ৬৬৩, ৬৬৪, ৬৬৫, ৬৬৬, ৬৬৭, ৬৬৮, ৬৬৯, ৬৭০, ৬৭১, ৬৭২, ৬৭৩, ৬৭৪, ৬৭৫, ৬৭৬, ৬৭৭, ৬৭৮, ৬৭৯, ৬৮০, ৬৮১, ৬৮২, ৬৮৩, ৬৮৪, ৬৮৫, ৬৮৬, ৬৮৭, ৬৮৮, ৬৮৯, ৬৯০, ৬৯১, ৬৯২, ৬৯৩, ৬৯৪, ৬৯৫, ৬৯৬, ৬৯৭, ৬৯৮, ৬৯৯, ৭০০, ৭০১, ৭০২, ৭০৩, ৭০৪, ৭০৫, ৭০৬, ৭০৭, ৭০৮, ৭০৯, ৭১০, ৭১১, ৭১২, ৭১৩, ৭১৪, ৭১৫, ৭১৬, ৭১৭, ৭১৮, ৭১৯, ৭২০, ৭২১, ৭২২, ৭২৩, ৭২৪, ৭২৫, ৭২৬, ৭২৭, ৭২৮, ৭২৯, ৭৩০, ৭৩১, ৭৩২, ৭৩৩, ৭৩৪, ৭৩৫, ৭৩৬, ৭৩৭, ৭৩৮, ৭৩৯, ৭৪০, ৭৪১, ৭৪২, ৭৪৩, ৭৪৪, ৭৪৫, ৭৪৬, ৭৪৭, ৭৪৮, ৭৪৯, ৭৫০, ৭৫১, ৭৫২, ৭৫৩, ৭৫৪, ৭৫৫, ৭৫৬, ৭৫৭, ৭৫৮, ৭৫৯, ৭৬০, ৭৬১, ৭৬২, ৭৬৩, ৭৬৪, ৭৬৫, ৭৬৬, ৭৬৭, ৭৬৮, ৭৬৯, ৭৭০, ৭৭১, ৭৭২, ৭৭৩, ৭৭৪, ৭৭৫, ৭৭৬, ৭৭৭, ৭৭৮, ৭৭৯, ৭৮০, ৭৮১, ৭৮২, ৭৮৩, ৭৮৪, ৭৮৫, ৭৮৬, ৭৮৭, ৭৮৮, ৭৮৯, ৭৯০, ৭৯১, ৭৯২, ৭৯৩, ৭৯৪, ৭৯৫, ৭৯৬, ৭৯৭, ৭৯৮, ৭৯৯, ৮০০, ৮০১, ৮০২, ৮০৩, ৮০৪, ৮০৫, ৮০৬, ৮০৭, ৮০৮, ৮০৯, ৮১০, ৮১১, ৮১২, ৮১৩, ৮১৪, ৮১৫, ৮১৬, ৮১৭, ৮১৮, ৮১৯, ৮২০, ৮২১, ৮২২, ৮২৩, ৮২৪, ৮২৫, ৮২৬, ৮২৭, ৮২৮, ৮২৯, ৮৩০, ৮৩১, ৮৩২, ৮৩৩, ৮৩৪, ৮৩৫, ৮৩৬, ৮৩৭, ৮৩৮, ৮৩৯, ৮৪০, ৮৪১, ৮৪২, ৮৪৩, ৮৪৪, ৮৪৫, ৮৪৬, ৮৪৭, ৮৪৮, ৮৪৯, ৮৫০, ৮৫১, ৮৫২, ৮৫৩, ৮৫৪, ৮৫৫, ৮৫৬, ৮৫৭, ৮৫৮, ৮৫৯, ৮৬০, ৮৬১, ৮৬২, ৮৬৩, ৮৬৪, ৮৬৫, ৮৬৬, ৮৬৭, ৮৬৮, ৮৬৯, ৮৭০, ৮৭১, ৮৭২, ৮৭৩, ৮৭৪, ৮৭৫, ৮৭৬, ৮৭৭, ৮৭৮, ৮৭৯, ৮৮০, ৮৮১, ৮৮২, ৮৮৩, ৮৮৪, ৮৮৫, ৮৮৬, ৮৮৭, ৮৮৮, ৮৮৯, ৮৯০, ৮৯১, ৮৯২, ৮৯৩, ৮৯৪, ৮৯৫, ৮৯৬, ৮৯৭, ৮৯৮, ৮৯৯, ৯০০, ৯০১, ৯০২, ৯০৩, ৯০৪, ৯০৫, ৯০৬, ৯০৭, ৯০৮, ৯০৯, ৯১০, ৯১১, ৯১২, ৯১৩, ৯১৪, ৯১৫, ৯১৬, ৯১৭, ৯১৮, ৯১৯, ৯২০, ৯২১, ৯২২, ৯২৩, ৯২৪, ৯২৫, ৯২৬, ৯২৭, ৯২৮, ৯২৯, ৯৩০, ৯৩১, ৯৩২, ৯৩৩, ৯৩৪, ৯৩৫, ৯৩৬, ৯৩৭, ৯৩৮, ৯৩৯, ৯৪০, ৯৪১, ৯৪২, ৯৪৩, ৯৪৪, ৯৪৫, ৯৪৬, ৯৪৭, ৯৪৮, ৯৪৯, ৯৫০, ৯৫১, ৯৫২, ৯৫৩, ৯৫৪, ৯৫৫, ৯৫৬, ৯৫৭, ৯৫৮, ৯৫৯, ৯৬০, ৯৬১, ৯৬২, ৯৬৩, ৯৬৪, ৯৬৫, ৯৬৬, ৯৬৭, ৯৬৮, ৯৬৯, ৯৭০, ৯৭১, ৯৭২, ৯৭৩, ৯৭৪, ৯৭৫, ৯৭৬, ৯৭৭, ৯৭৮, ৯৭৯, ৯৮০, ৯৮১, ৯৮২, ৯৮৩, ৯৮৪, ৯৮৫, ৯৮৬, ৯৮৭, ৯৮৮, ৯৮৯, ৯৯০, ৯৯১, ৯৯২, ৯৯৩, ৯৯৪, ৯৯৫, ৯৯৬, ৯৯৭, ৯৯৮, ৯৯৯, ১০০০

গীত—বাগ মাছব পৰিতাল ।

আনন্দে বাজ নন্দিনী হাসে ।
বামক পাশ চললি লয় লাসে ॥
স্বামীক মাথে মাল পৰিধাই ।
কৰি পৰণাম পায়ে পড়ি মাই ॥
ধৰিকহু বমণী বাম হসি তোলে ।
স্বামীক কামিনী আকলে ঢোলে ॥

সূত্র—হ সামাজিক ! সীতা বামক স্বামী ভাবে
বৰিয়ে কপূৰ ত মূল যোগাই আনন্দে
বহল । তাহে পেখি বাজাসব শোক
কোপে মোহিত জয়া ধনুবাণ ধৰিয়ে স্বামী
পৰম দৰ্প কয় গবজে ।

ৰাজাসব—আয়ে! কাহেক ছৰাল! আঃ হামাব
কন্তা ওহি লিয়া যাই! হাম সব ৰাজাক
জীৱন ধিক্ ধিক্।

সূত্ৰ—ওহি বোলি ধব মাৰ বোল আন্দোল
বহুত কয়ল।

শ্লোক

শ্ৰুত্বা সীতাভৱন্তীতা ভূপাল-বীৰভাষিতং ।
কবোদ বেপথুমতী শোচন্তী চ পতিং প্রতি ॥

সূত্ৰ—ৰাজসবক পৰম আন্দোল বোল শুনিযে
ৰাজমন্দিনী ভয়ে পৰম আকুল তেলি।
জানকী যৈচে স্বামীক লাগি বিলাপ কয়।
বোল তা দেখহ শুনহ; নিবন্তবে হৰি-
বোল হৰি।

সীতা—হা হা বিধি, হামাব কি কপাল মিলল।
হৰি হৰি ৰাম স্বামী পৰম স্কুমাৰ, নবীন
বয়স, সঙ্গে সোদৰ মাত্ৰ সহয়, ওহি প-ম
নিকৰণ দাৰুণ ৰাজসবক কৈছে যুদ্ধ
জিনব! হা হা দৈব বিধি কোন অপৰাধে
হামাক বঞ্চল।

সূত্ৰ—ওহি বোল জানকী যৈচে স্বামীক বিলাপ
কয়, আহে সামাজিক লোক তাহে দেখহ
শুনহ নিবন্তবে হৰিবোল।

গীত—বাগ গোঁৰী, বিষম তাল।

নাই নাই চেতন তনু নয়নে ঝুৰে বাৰি।

বিলপতি মাই পিউকু লাই তাপে পৰি কুমাৰী
পূৰ্ব জনম পুইণ পৰম পছ ওহি।

বন্ধিম বিধি হাতক নিধি হৰে অভাগীক মোহি ॥

জুলভ বল্লভ লাগিয়া আকুল কবতু এ বব নাৰী।

হৰি হৰি স্মৰে স্থাস ফোকাৰে পছক মুষ নেহাৰি।

শ্লোক

ভীতাং সীতাং ততো ৰামঃ,
নিৰীক্ষ্য কৃপয়া প্ৰভুঃ।
প্ৰাহ প্ৰিয়াং সামাশ্বাস্ত,
মাৰ্ভৈঃ সীতে স্থিতে ময়ি ॥

সূত্ৰ—প্ৰিয়াক পৰম সন্তাপ নিৰিখি ৰামচন্দ্ৰ
বাহু মেলি প্ৰিয়াক ধৰিকছ আশ্বাস কয়
বোলল।

ৰামচন্দ্ৰ—হে প্ৰাণ প্ৰিয়! তুহ কাহেক ভয়
কৰহ। ওহি ৰাজাসব হামাব আগু কোন
হয়! যৈচে সিংহক আগু বালক হৰিণ।
হামাক বাণ প্ৰহাৰে এহিষ্কণে পলাব।
তোহো আজু কোতুক দেখহ।

সূত্ৰ—ওহি আশ্বাস কৰিয়ে ৰামচন্দ্ৰ ধনুক
টকাৰ কৰিয়ে ৰাজাসবক বোলল।

ৰামচন্দ্ৰ—হয়ে পাপী ৰাজাসব! হামু ধনু ভঙ্গ
কয় জানকী পাৱল। কি নিমিত্ত ইহাত
বিপক্ষ আচৰহ। যত শক্তি থিক হামান
শকাত বুজহ।

সূত্ৰ—ৰামক বাণী শুনি নৃপসব পলম আটোপে
টকাৰকয় বাণ বৰিষল। ৰামচন্দ্ৰ মোহি
শৰসব ছোদয়ে ৰাজাসবক গাৰে গাৰে বাণ
প্ৰহাৰি হৃদয় ভেদল। কাছ কাছ ৰাজাক
উক কৰ কাটি কাটি পেলাৱল, কাছক
বাহু কক্ষ ছেদল, অপৰ নৃপসব পৰম
ভয়ে পলাৱল।

শ্লোক

নিৰীক্ষ্য সাক্ষাদ্ৰামশ্চ বিজয় জনকো মুদা।

বিবাহে বিধিবদ্বীৰো বাঘবায় স্ততামদাৎ ॥

সূত্ৰ—তদনন্তৰ ৰামচন্দ্ৰক পৰম বিজয় দেখিয়ে
জনক ৰাজাক মনে অতি অনন্দ ভেল।

দূত পঠাই বাজা দশবথক অতি সত্বে
 অনাৱল। বাজা দশবথক পুত্ৰক বিক্রম,
 সীতাক প্ৰাপ্তি শুনিযে আসিকহ জনকক
 পৰম কৌতুকে আলিঙ্গি ধৰল। যৈচে
 নাচয়ে লাগল। বাজা জনক বিবাহক
 সন্তাৰ মিলাৱল। বিশ্বমিত্ৰ কুশণ্ডি কৰিয়ে
 হোম আৰম্ভল। সোহি সময়ে বব-কছাক
 কেশ এক ঠাম কৰিয়ে পানী ঢালিতে
 ব্ৰহ্মা, ইন্দ্ৰ, কুদ্ৰাদি দেৱতাসব যৈচন
 আনন্দ মিলাৱল তা দেখহ শুনহ, নিবস্তবে
 হৰিবোল হৰি।

শ্লোক

ঋষিৰ্ণিবীক্ষ্য সীতায়ঃ কপ-লাৱণ্যদ্যুতম্ ।
 পুলকান্নঃ পপাতোৰ্বব্যং কামাৰ্ত্তো মুচ্ছিতো যথা ॥

সূত্ৰ—মুখচন্দ্ৰিকা কৰিতে সীতাক ভুবনমোহন
 কপ নিবেথি ঋষি কামে আতুব ভেলহ;
 হাতক অৱস্ৰুচ খসি পৰল। শৰীৰ কম্পি
 মুকচি পৰল। তাহে পেথি শিষ্য গালৰে
 প্ৰবোধ বোলল।

শ্লোক

ততশ্চেতনমালভ্য মুনিৰ্মজ্জমুদীৰয়েৎ ।
 তদোদ্ধাহবিধৌ তস্মিন্ উৎসৱঃ স্তমহানভূৎ ॥

সূত্ৰ—তদনন্তৰ মুনি চেতন লভিএ বিষ্ণু বিষ্ণু
 স্মৰি হাতে অৱ ধৰিএ বিবাহক হোম
 কৰাইতে লাগল। সোহি সময়ে বব-কছাক
 কেশ এক ঠাম কৰিএ পানী ঢালিতে
 ব্ৰহ্মা, কুদ্ৰ, ইন্দ্ৰাদি দেৱতাসব যৈচন
 আনন্দ মিলাৱল তা দেখহ শুনহ নিবস্তবে
 হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ স্ৰহাই, যতি আন ।
 বঘুনাথ কৌতুকে কবতু বিবাহ ।

সুৰপুৰ মিলল উৎসাহ ॥

শত্ৰু স্বয়ম্ভু গুণ গাৰে ॥

ইন্দ্ৰ মৃদঙ্গ বসে বাৰে ॥

বৰিষে কুতুম সুৰ বামা ।

পূৰল সব মন কামা ॥

সূত্ৰ—এচন পৰম মহিমা আনন্দে সীতাক
 বিবাহ দিয়ে বাজা জনক যত সৰ্ব্বস্ব পায়ল
 সব বামক যৌতুক দিলহ। দশবথ বাজাক
 বহুত সন্মান কয় অযোধ্যাক লাগি ববকন্তা
 পঠাৱল।

শ্লোক

ততোহতিকৌতুকী বামঃ প্ৰিয়য়া সহ সীতয়া ।
 সসোদবো মৃদাভ্ৰাজন্ অযোধ্যাপ্ৰাযৰৌ পূৰীম্ ॥

সূত্ৰ—তদনন্তৰ প্ৰিয়া সীতা সোদব সহিতে
 শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ যৈচে অযোধ্যা চলল, হে লোক !
 তা দেখহ শুনহ; নিবস্তবে হৰিবোল হৰি।

গীত—বাগ ভাটিয়ালী, যতি মান

কবতু কৌতুকে চলতু বময়া বমণী সত্ৰহি বাই ।
 নীল মনে যৈচ বিজুব উত্ৰবি কুঞ্জৰ গমনী বাই
 কনক কঙ্কণ বণকে বণকে ঠমকে কয় লয় লাসি ।
 পিউক পেথি মুখ আখি মুদি বহ লজ্জিত কৈবত হাসি
 মন্ত মাতঙ্গ সঙ্গে যৈচন তকণী কবণী আছে ।
 জয় জয় বব চৌদিগি উৎসৱ কৃক কিঙ্কবে পাৰে ॥

শ্লোক

ভূতঃ আকৃত্য তবসা ভাগৱন্তো ব্ৰহ্মকৃষ্ণ-সুতৰা
 ক্ৰুদ্ধে নিধায় কঠিনং কুঠাং বামকন্তাৰীং ॥

সূত্ৰ—এচন মহোৎসবে বামচন্দ্ৰ সীতায়ৈ সহিতে
চলৈছে । তদন্তৰ মহেশ গুৰুক ধনুভঙ্গ
শব্দ শুনিযে পৰম ক্ৰোধে পৰশুবাম
প্ৰচণ্ড মূৰ্ত্তি লয়া স্কন্ধে কুঠাৰ ধৰিয়ে বহ
বহ বোলি বামচন্দ্ৰক আগ ধেড়ল ।

পৰশুবাম—অয়ে বেষ্টশিক পুত্ৰ ! য়েবা গুৰুক
ধনুভঙ্গ কয় তোহো কাহে য়াৰ । পৰশু-
বামক কথা তোহো জানয়ে নাহি । হামু
একবিংশতি বাৰ ভূমি ভ্ৰমিয়ে সব ক্ৰত্ৰিয়ৰ
মুণ্ড মাৰলো । সে শোণিতে কুঠাৰ মলিন
ভেল । আঃ আজু তোহাক স্কন্ধে কধিবে
নিকা কৰবো । (ওহি বুলি বাজু কামুৰি
পৰম চটি চৰ্পটি কৰিয়ে থিক ।)

শ্লোক

ত্ৰিংশম্যাভহস্তীতঃ ভয়াদশবথো নৃপঃ ।
স্কন্ধে চ বসনং বদ্ধা ভার্গবস্তা পদেহপতৎ ॥

সূত্ৰ—পৰশুবামক ক্ৰোধে ভাৰনা পেথি ৰাজা
দশবথ প্ৰাণে অস্ত্ৰৰীক্ষ ভেল । হা হা
সৰ্বনাশ ভেলো বোলি—গলে কাপৰ বান্ধি
ভাৰ্গৱক পাৰে পড়িয়ে অনেক কাতৰ
কয়ল । এচন অনেক কাতৰ কয়ল ।
তবজু ভাৰ্গৱ ক্ৰোধে বহুত বজয় ।

দশবথ—হে প্ৰভু পৰশুবাম ! হামাৰ পুত্ৰ
বামচন্দ্ৰ বালকমতি । ইহাৰ দোষ মৰষ
গোসাঞি । তোহাৰি চবণক দাস ভেলো ।
মাথে খেৰ ধৰো, হামাক পুত্ৰে দান দেহ ।
যব নাহি স্কমা কৰব তব পুত্ৰক ছোড়ি
হামাকু মাথা লেহ ।

দশবথ—(হাময় মুষ্টি হানি, বামচন্দ্ৰক গলে
বান্ধি) হা হা পুত্ৰ অস্ত্ৰক হাতে পড়লি ।

তোহাৰি দশবথ আজু পৰিচ্ছেদ ভেল
(ওহি বোলি দশবথ বহুত বিলাপ কয়ল ।)

শ্লোক

বিলোক্য ভাৰ্গবং ভীতা সীতা বেপিত মামসা ।
কৰোদ পতিমালিন্য হা হতোস্মীতি বাদিনী ॥

সূত্ৰ—তদন্তৰে কালান্তক প্ৰায় পৰশুবামক
নিৰীথি সীতাক শৰীৰ কাপ্পে ।

সীতা—সকলে গুণভাজন স্বামী হামাৰ আজু
কাহেক দেলহ, যিহিক বিড়ম্বনা কি ভেল ।

(স্বামীক আলিঙ্গি বিলাপ কয়ল)

গীত—ৰাগ গোবী, জ্যোতি মান ।

হৰি হৰি ৰমণী কৰয়ে পড়ি মাই ।

পেথি পৰম স্নিষ্ট জীৱ যৈচে যাই ॥

পাৰল কন্ত পুণ্যে পছ ছামি ।

হাতে হৰয়ে বিহি নৰনিধি স্বামী ॥

নীৰ বুৰয়ে ফুকাৰয়ে ঘনে স্বাসা ।

বহু বিধাতা কয়ল সব নাশা ॥

শ্লোক

সন্তাপং ক্ৰোধ্য সীতায়ঃ ভক্তায়াঃ ভক্তবৎসলঃ

প্ৰিয়ং প্ৰেৰাচ পৰমাং প্ৰাণিনা মাৰ্জয়ন্তুখম্ ॥

সূত্ৰ—ভক্তা সীতাক এচন পৰম সন্ত্যপ দেথিয়ে

শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ হাতে প্ৰিয়াক মুখ মোচল

সপ্ৰেম বাণী বুলি আশ্বাস কয়ল ।

বামচন্দ্ৰ—হে প্ৰিয়ে ! ওহি বনবাসী ঋষিক দৰ্প

দেথিয়ে তোহাৰি তবাস মিলল । ওহি

হামাক আগু কোন পতঙ্গ ! দেখ এহিক্ৰমে

চুম্বি দ্বিজক দৰ্প চুব কৰব । হে প্ৰাণ

প্ৰিয়ে ! আজু কোতুকে দেহ ঋষিক মুণ্ড

মুণ্ডাঞো ।

দশবথ—(দশনে তুণ ধৰিয়ে পৰশুবামক আগে

পড়ি) হে ঋষিৰাজ ! হামাক পুত্ৰে দান

দেহ । তোহাৰি পাৰে ধৰৈছা

পবনুবাম—(ক্রোধে দশন চৰ্কাৰিয়ে বাজাক
তৰ্জিয়ে বোলে) অয়ে কুঠাৰ! বেণুকা
মাতাক কণ্ঠ ছেদিতে তুহো পাবল, আজু
দশবথ কুমাৰক প্ৰতি তোহো অতি শাস্ত
ভেলি। আঃ আজু তোহাৰ দিকাৰ,
হামাৰ দিকাৰ থিক।

সূত্ৰ—ওহি বোলি কুঠাৰ তুলি শ্ৰীৰামক
নিৰেখি বাহুত কামোৰ দেলহ মাথা বন্ধাৰি
কুঠাৰ উৰ্কক খেপিয়ে পুহু লুক্ষি ধৰিকহো
কুঠাৰ নিৰেখি বাহুত কামোৰ দেলহ।
শৰীৰ কাষ্পে।

শ্লোক

বিশ্বামিত্ৰস্তুদাগত্য ভার্গবঃ প্ৰাহ কোপতঃ।

অবে দ্বিজ-কুলাঙ্গাৰ! মংশিয়ং হহুমিচ্ছসি ॥
বিশ্বমিত্ৰ—অয়ে দুষ্টি দ্বিজাধম! হামাৰ পবম
শিষ্য বামচন্দ্ৰ; আহেক বধোতম তুহ
ভেলি! অয়ে যত শকতি থিক আজু
হামাক যুদ্ধ দেহ। তোহাৰি দৰ্প চূৰ কবব।

সূত্ৰ—পবনুবাম মহা কোপে দণ্ড ধবল। বিশ্ব-
মিত্ৰ দণ্ড ধব ধাবল। দোহোৰ দণ্ড
প্ৰেহাৰক চোটে চূৰ ভেল। তদন্তৰ চৰড়ি
ধৰিয়ে যুদ্ধ কয়ল। প্ৰেহাৰক চোটে
দোহো চৰড়ি ছিড়ি পবল। তদন্তৰ
বাত্তযুদ্ধ কয়ল। দোহো দোহোক ধৰিয়ে
পড়ি বাগৰয়। দোহে ঋষিৰ পৰিধান
চৰ্ম্ম খসি পড়ল। বিষুক অংশ অজয়বীৰ্য্য
পবনুবাম। তাহেৰ পৰাক্ৰম সহয়ে নাপাৰি
বিশ্বামিত্ৰ ভঙ্গ মানি প্ৰাণবন্ধা কয়ে পলাবল।
পবনুবাম পুনৰ্বাৰ কুঠাৰ তুলি শ্ৰীৰামক
গজ্জয়।

শ্লোক

লক্ষণঃ প্ৰেক্ষ্য তদৰ্পং বামমাহ সকেপাতঃ।
আজ্ঞাপয় বধে চাস্ত দুজ্জনস্মাততায়িনঃ॥

সূত্ৰ—ঋষিক পবম দৰ্প দেখিয়ে লক্ষণ কোপে
বস্ত্ৰ কাচিকহো বামক প্ৰণাম কবে বোলল

লক্ষণ—হে বঘুনাথ! ওহি অততায়ী দুষ্টি
দ্বিজক বধে কোন দোষ থিক। হামাক
আজ্ঞা কবহ, আহে প্ৰাণ ছোড়াঞো

সূত্ৰ—ওহি বোলি ধনুক টকাৰি ঋষিক সমুখ
হোই লক্ষণ দশবথক বোল।

লক্ষণ—হে পিতা! ওহি কত্ৰিয়ঘাতকী পবম
পাতকীক কত কাতৰ কবৈছ। সবব অন্তৰ
হৰ। আহেৰ যুগ মাৰো।

বামচন্দ্ৰ—(হাসি হাসি) অয়ে ভায়্য! তুহ
বালক, বহ বহ। ওহি দুষ্টি দ্বিজক হামো
দণ্ড কববো। তুহ সখে যুদ্ধ দেখহ।

শ্লোক

ধনুকটকাৰমকবোং ভার্গবঃ ভীষয়ন্ প্ৰকুঃ।
তিষ্ঠ তিষ্ঠেতি তম্প্ৰাহ নয়ামাগ্ৰ যমালয় ॥

সূত্ৰ—শাবঙ্গ টকাৰ কয়কছ শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ পবনু-
বামক সমুখ ছয়া বোলল।

বামচন্দ্ৰ—অয়ে দুষ্টি দ্বিজাধম! কত্ৰিয়লক ঋষি
তোহো পবব কবৈছ। তোহাৰ মাতা
বেণুকা কটিয়ে পাপ আচবল। সোহি
কথা কহিয়া হামাক ভীতি দেখাৰ। বহ
বহ আজু তুহ যমপুৰ দেখব। যত শকতি
থিক হামাক সমুখ ছয়া বহ।

সূত্ৰ—আহে সামাজিক! শ্ৰীৰামক ধনুকটকাৰে
পবনুবামক ছদয় বিদাবল। পবম শুভাসে
সব শৰীৰ কাষ্পে। হাতক পবনু খসি
পড়ল। প্ৰাণক কাতবে বৈচে পলাবল
আহে লোক, তা দেখহ।

গীত—বাগ কানাড়া, পৰিতাল ।

ধাৰে ধৰি শাবঙ্গ বঘুনাথ ।

তৰাসে ঋষিক কম্পয় পাৰ হাত ॥

পৰশু খসল দূৰ তেল বাগ ।

পড়ল দণ্ডবতে বামক আগ ॥

বাখছ তোহাৰি অংশ হামু বাম ।

দশনে খেৰ ধৰো কৰো পৰনাম ॥

সূত্ৰ—পৰশুবাম শ্ৰীৰামক আগে পড়িয়ে বহুত
কাতৰ কয় বোলে ।

পৰশুবাম—হে প্ৰভু শ্ৰীৰাম । তোহো পৰম
ঈশ্বৰ । হামু তোহাৰি সে অংশ । ইহা
নাজানি দৰ্প কয়লো । হামাক দোষ মৰষ
গোসাঞি ।

(ভাৰ্গৱক কাতৰ পেখি লক্ষণ হস্ত কয়ল ।)

শ্ৰীৰাম—(বিহসি বোল) হে ভৃগুপতি বাম !

হামাৰ পৰম অমোঘ বাণ তোহাৰি বধ
নিমিত্ত উত্তম ভেল । হাইক সম্বৰণ কৰিতে
নপাৰি । (ওহি বোলি বাণ আকৰ্ণ পূবল ।)

পৰশুবাম—(দশ নখ মুখে লৈয়া তৰাসে) হে
স্বামি ! তোহাৰ ধৰ্ম্মক পুত্ৰ ভেলো । হামাক
প্ৰাণ দান দেছ ।

শ্ৰীৰাম—(বিহসি বোল) অয়ে ভাৰ্গৱ ! তুহু
নিৰ্ভয়ে বহ । তোহাৰ জীৱ বাখলো । কিন্তু
হামাৰ বাণ ব্যৰ্থ নোহে । তোহাৰ স্বৰ্গপথ
ছেদ কৰোহো । (গগনক লাগি বাণ
খেপল ।)

পৰশুবাম—(শ্ৰীৰামক আলিঙ্গি) হে বাপ !
তোহাৰি প্ৰসাদে আজু প্ৰাণ বহল । আঃ
পুনৰ্কাৰ উপজল । (তপোবনে প্ৰবেশ ।)

শ্লোক

নিজ্জিত্য ভাৰ্গৱং বামং প্ৰিয়য়া সহ বাঘৰঃ ।
পুৰীং অযোধ্যামবিশং মাতৃভিঃ সম্প্ৰবেশিতঃ ॥

সূত্ৰ—হে সামাজিক ! ভাৰ্গৱ বামক জিনিয়ে
শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ প্ৰিয়া সহিতে অযোধ্যাপুৰ
প্ৰবেশল । বামক মাতা কৌশল্যা শ্ৰীৰামক
বিজয় বাত শুনিয়ে অনেক স্ত্ৰীসব সহিত
পৰম মঙ্গল গীত আনন্দে বাজনা বজাই বৰ-
কণ্ঠাক হাত এক ঠাম কৰিকহো মহোৎসৱে
গৃহ প্ৰবেশ কৰাৱল । আসনে বৈঠাই বামক
সীতাক মাথে দুৰ্ব্বাকৃত সিঁকাৰি আশীৰ্ব্বাদ
কয়কহো, পৰম উৎসুকে কৌশল্যা আনন্দে
নৃত্য কয়ল । বামক ঐচন বিবাহ মহোৎসৱ
সম্পূৰ্ণ ভেল ।

শ্লোক

ভৃশং তুষ্টিমনাৰামঃ সম্প্ৰাপ্য পৰমাং প্ৰিয়াং ।
তয়া কুৰ্ব্বন্ কামকেলিং বেমে মণিময়ে গৃহে

সূত্ৰ—ত্ৰিভুবন মোহিনী পছুমিনী জ্ঞানকী
সীতাক লভিকহো, শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ আনন্দে
মগন হয়। মণিময় বজ্জমন্দিৰে প্ৰবেশিয়ে
সীতাকে সহিত যৈচন পৰম কামকেলি কয়
বহল তা দেখহ শুনহ ; নিবস্তবে হৰিবোল
হৰি ।

গীত—বাগ কল্যাণ, খৰমান ।

শ্লোক—এ কক বময়া, বস কেলি ।
কাঞ্চোৰ চোৰ কোৰ কুচ চুচক ,
বতি কৌতুকে কৰাৱলি ॥

পদ—নরধৰ ধৰিয়ে অধৰ মধু ধঞ্চল
 ল্যেচন মুদি বহু মাই ।
 কৰত স্তবত মন্ত মাতঙ্গ গামিনী
 কামিনী যামিনী যাই ॥
 চঞ্চব চিকুৰ নিকৰ কৰ কঙ্কণ
 ঝণকিত বতনকু মালা ।
 শ্ৰমজল বিন্দু ইন্দু মুহ শোহে
 মোহে পবল বৰবালা ॥
 পৰম বসিক গুৰু ছিৰি শুকলধ্বজ
 ৰাজা নৃপতি প্ৰধান ।
 জয়তু জয়তু নিত্য ঈশ্বৰ কৃষ্ণক
 কেলি লীলা বস জান ॥

সূত্ৰ—ঐচন পৰম বসে কেলি কয় সীতাক
 মনোবধ পূৰি বামচন্দ্ৰ অমুদিনে আনন্দ
 মন্দিবে বহল ।

যুক্তি মঙ্গল ভটিমা

জয় জয় ঈশ্বৰ বাঘৰ বাম ।
 পূবলো যো জানকী মনকাম ॥
 জগজন জীৱন সোহি মুৰাৰি ।
 মুকুতি মঙ্গল কৰতু তোহাৰি ॥
 সোহি পালি পিতাকেৰি আশ ।
 সীতা সহিত খপল বনবাস ॥

সাধল জয় যো বাকস মাৰি ।
 সোহি কৰতু নিত্য মুকুতি তোহাৰি ॥
 বালি ঘালি স্ত্ৰীৰক পাট ।
 দেলছ যো লয়ে বানৰক ঠাট ॥
 বাকুল সেতু পয়োধিক বাৰি ।
 সোহি কৰতু নিত্য মুকুতি তোহাৰি ॥
 ঠাটে বেঢ়ল চৌদিক লকা ।
 বাকস লোক মিলায় শকা ॥
 ছেদল যো ৰাহণকেৰি মাথ ।
 মুকুতি কৰতু সোহি বঘুনাথ ॥
 আবল সঙ্গৈ বানৰক ঠাট ।
 ৰাজা ভেলি অযোধ্যাক পাট ॥
 যো জানকী মন পূবল মুৰাৰি ।
 মুকুতি মঙ্গল কৰতু তোহাৰি ॥
 বামক পৰম ভকতি বস জানা ।
 শ্ৰীশুক্লধ্বজক নৃপতি প্ৰধানা ॥
 বামক বিজয় যো কৰাহত নাট ।
 মিলছ তাহেক বৈকুণ্ঠক বাট ॥
 বামক চৰণে শৰণ লেছ জানি ।
 সব অপবাধ মৰব তোহো স্বামী ॥
 কৃষ্ণ কিঙ্কৰ শঙ্কৰ বোল ।
 কৰ নব অব সব হৰি হৰি বোল ॥

শ্ৰীবামবিজয়ং নাম নাটকং পূৰ্ণতাস্তম্ ।
 শ্ৰীকৃষ্ণপাদপদ্মস্ত প্ৰসাদেন স্থনিশ্চিতম্ ॥